Secunda pars totius ſumme maioris beati Antonini.

Digitized by Google

Digitized by Google

Incipit prohemiū ſecū/ de partis ſūme clariſſimi ac doctiſſimi viri fratris domini Antonini ordinis predicatorum Archiepiſcopi Florentini.

Tu contribulaſti capita draconū in aqs. tu ꝯfregiſti capita draconis. ps. lxxiij. Dicit dn̄s Ezechiel. xviij. Aīa que peccauerit ipſa morieť. De aīa quidez ⁊ eiꝰ nobilitate. ⁊ de potētijs eius qbus opať. ⁊ quō hō debeat eas exercere. de paſſionibus q̄z ipſius q̄ ſunt pncipia peccatoꝝ. ac ēt de pcō in gnē qd occidit aīaz: p qd hoīes tranſgrediunť leges q̄ ponunť in ſeptēplici gnē dictū eſt in pma pte pcedēti. Nūc āt qꝛ in materia morali ſmones pticulares ſunt vtiliores. iō in hac ſcda pte ageť de ſinglis vitijs in pticulari. pꝰ p modū pdicationis. deīde per modū doctrine. Et draco qdē eſt diabolus. qui vt dꝛ Job penul. Ipſe eſt rex ſup oēs filios ſupbie: vt ipſa ſupbia ſit vxor eiꝰ: que regina ⁊ mr̄ poniť a Greg. xxxj. moraľ. oīum vitioꝝ. Capita draconuz ſunt ſeptē vitia capitalia que oriunť ex ea. ſcz Auaritia. Inanis glīa. Luxuria. Gula. Ira. Inuidia ⁊ Accidia. q̄rū qdlibet hēt ſuas filias. Qdlibet hoꝝ eſt caput draconis. ⁊ ſic ſunt plura capita draconū. Vn̄ dꝛ ꝯtribulaſti capita draconū. Sz ab vno dracone diabolo ⁊ eiꝰ vxore ſupbia pcedunt: ⁊ iō in ſingulari poſtea dꝛ. Tu ꝯfregiſti capita draconis. Iſte eſt ille draco magnus ⁊ rufus de q̄ dꝛ Apoc. xij. qͥ manebat paratꝰ ad deuorāduz filiū mulieris amicte ſole ⁊c̄. q draco hēbat capita ſeptē ⁊ cornua decē. Draco eſt diabolus venenatꝰ multa malicia magnus nāli potētia. Rufus. i. ſanguinolentꝰ ſeuitia. q circuiuit querēs quē deuoret. Naz ⁊ filiū v̓ginis q̄ eſt mulier amicta ſole. i. xp̄m qui recturus erat mūdū: deuorare q̄ſiuit: ſz nō valuit. Et quēlibet bonū fidelē q eſt filꝰ eccľie deſignate ēt p illā mulierē. qꝛ ⁊ vnitū cū xp̄o q̄rit deuorare ſz deo coopante nō valet. Sz demuz pͥciť ille draco diabolus in terrā īfernalē in fine mūdi: vt ampliꝰ nō noceat. Capita ſeptē ſūt ſeptē vitia capitalia: q̄ dr̄r mortalia q̄ occidunt aīaz cū filiabꝰ ſuis. ⁊ ad ipſa reducunť trāſgreſſiones decē pceptoꝝ ſig̃ta p cornua decez. His capitibꝰ mordet. his cornibus vulnerat. ¶ Et qꝛ qdlibet hoꝝ vitioꝝ eſt q̄daz lepra ſpūalis q̄ īficit ⁊ maclat aīaz. ſ. tollēdo decorē grē. iō i ſacra ſcriptura deſignať p ſeptē leproſos. Nā lepra ſupbie q̄ aliqñ poīť q̄ſi p eodē cū vana glīa pp magnā ſilitudinē: figurať i lep̄ Ozie q pp ſupbiā ⁊ pſūptionē cū eēt rex voluit officiū ſacerdotū vſurpare. ſ. in cēſum offerēdo in tēplo pp qd leproſos effectꝰ eſt. ij. Paral. xxvj. Lepra auaritie figurať p leprā Giezi q pp auaritiā effectꝰ eſt leproſus. vt pz. iiij. Reg. v. ⁊. j. q. j. cum ordinareť. Lepra luxurie ſignificať in lepra que impcata fuit Joab a dauid. dicēte. Nō deficiet de domo Joab patiēs fluxū ſemis. leproſus ⁊ tenēs fuſuz cadēs gladio idigēs pane. ij. Reg. iij. Pōt ēt ſignificari p decē leproſos Lu. xvij. qꝛ decē ſunt ſpēs eiꝰ ⁊ dictū eſt eis. Ite ⁊ oñdite vos ſacerdotibꝰ qꝛ nullū vitiū ita abſcondiť ab hoībꝰ ſacerdotibꝰ ſicͭ iſtud. Lepra iuidie ſignificaľ p leprā Marie ſororis Aaron: q̄ qꝛ ex iuidia murmurauit ꝯ Moyſen. facta eſt leproſa vt Nume. xij. Lepra accidie ſignificať p leprā Moyſi: q tenēs manū in ſinu effecta eſt leproſa. Exo. iiij. Sic accidioſus manū tenet in ſinu. i. nō opať. Lep̄ ire ſign̄ť p leprā Naaman. cui cū miſiſſet Heliſeꝰ dictū vt lauareť i iordane ⁊ mūdareť a lep̄. abijt idignās ⁊ iratꝰ. vt hꝛ iiij. Reg. v. Vn̄ nō eſt mūdatꝰ niſi poſt depoſitā irā. Lep̄ gule figurať p q̄tuor leproſos qui manebāt iux̄ portā Samarie q acceſſerunt ad tētoria inimicoꝝ ad comedēdū ⁊ bibēduz. iiij. Reg. vij. qꝛ q̄tuor ſunt modi gule ſm̄ Jo. Caſſianū. Et qꝛ genus hūanū erat īfectū oī iſta lep̄ ſz p eū mūdatū. iō in figurā deſcēdēte Jeſu de mōte. i. de celo. ꝓ occurrit ei leproſus quē ſanauit. Et h̄ eſt qd dꝛ. Cōtribulaſti. ſ. tu deꝰ icarnatus. de q̄ dixerat. O patꝰ eſt ſalutē i medio frētu ꝯfirmaſti i v̓tute tua mare. ideſt tu genꝰ humanū pfundiſſimi cordis tua auctoritate firmaſti. dādo ei legē ne trāſiret termios eius vt dꝛ pverb. viij. Sz dracōis ſuggeſtiōe ꝯturbatuz eſt mar̄ ⁊ legē fregit. Sz tu capita draconū ꝯtribulaſti. i. iſta vitia capitalia debilitaſti in aqs ſapiētie. ⁊ doctrie ſcripturaꝝ. de q̄ aq̄ Eccľi. xv. dꝛ. Aq̄ ſapiētie ſalutaris potauit illū. He docēt quō d̄bemꝰ cauere vitia. ⁊ ex nocumētis eoꝝ dimittere. put i hac ſcda parte oñdeť. Vel i aqs ſacramētalibꝰ. quoꝝ pmū ē aq̄ baptiſmatis. ⁊ pꝰ baptiſmū aq̄ pnīe. d̄ qbꝰ dꝛ Ezech. xxxvj. Effundā ſup vos aquā mundā ⁊ mūdabimi ab oībꝰ inqnamētis veſtris. Et de hoc agiť i tertia pte. ſ. d̄ ſacramētis ⁊ de diuerſis ſtatibꝰ pploꝝ q ſignificanť p has aquas. ⁊ figuranť p aq̄s. qꝛ aq̄ multe ſunt popli multi. Apoc. xix. Vel in aqs grē ⁊ virtutibꝰ pcedētibꝰ ab ea. de q̄ aqua dixit xp̄s. Qui biberit ex aq̄ quā ego dabo ei fiet i eo fōs aque ſaliētis in vitaz eternā. Joh. iiij. Et in his aqs nō ſolū ꝯtribulāť. ideſt debilitanť vitia. ſz etiā cōfringunť ex toto. de qbꝰ aquis. ideſt grā ⁊ virtutibꝰ i. iiij. pte agiť. Vn̄ in figurā i aquis iordanis leproſus naaman ſepties lotꝰ fuit mūdatꝰ. iiij. Reg. v. ¶ In ſup qꝛ pcm̄ quodlibet excecat mētez. ſm̄ illd Sop h. j. Amanlabūt vt ceci: qꝛ dn̄o peccauerūt. Et figurāť ſeptē vitia

Peccata mortalia ſignantur p ſepte lepros.

Diuiſio totius libri

Per ſeptez cecos figuranẜ ſeptem pctã.

p ſeptē cecos. Supbia p cecitatē ſauli q cadēs
i terra nihil videbat. Supbia eni pſeqbaẜ xpia
nos. Act. ix. Auaritia p cecitatē Thobie. q exce
cat⁹ eſt a ſtercore hyrūdinū. Iſta talia bona vt
ſtercora reputat apl's Phil. iij. Luxuria p ceci
tatē ſanſonis q pp amorē ad mulierē dalidam
excecat⁹ ē a philiſteis. Judicuȝ. xvj. Inuidia p
cecitatē hely q videre nō poterat lucernaȝ dni
ꝓuſqȝ extingwereẜ. j. Reg. ij. Sic inidus nō pōt
videre bona ꝓximi. niſi extīcta vel diminuta.
Accidia q̄ſi p cecitatē yſaac. cui⁹ oculi caligaue
rūt ⁊ vidē nō poterant ꝑ ſenectute. Geñ. xxvij.
Sic accidioſus vt ſenex ⁊ debilis. nil opaẜ. Ira
ſignificaẜ p cecū q clamabat i via. nec poterat
cōpeſci a turba. Lu. xviij. Sic rixoſus clamat
nec pōt qeſcere. Gula p cecū natū. Joh. ix. Naȝ
iſtud vitiū adducim⁹ a natiuitate nobiſcū. Et
xp̄s cecos illumiauit. Math. xj. Ceci vidēt. Et
ſic tu ꝯtribulaſti capita draconis i aqs. Vñ i fi
gurā cec⁹ nat⁹ ad aq̄s ſiloe fuit illumīat⁹. Joh.
ix. ¶ Per pctm̄ ēt hō efficiẜ ſilis beſtijs. ƀȝ illð
ps. Cōpat⁹ ē iumētis iſipiētib⁹ ⁊ ſilis fact⁹ ē il
lis. Et p ſupbiã efficiẜ ſilis leōi. Vñ pp̄ha. Leo

Pctm̄ cōparatur ſeptē beſtijs.

rugit qs nō timebit. Per ianē gliaȝ efficiẜ ſilis
pauoni. Per luxuriã porco. ij. Petri. ij. Quaſi
ſus lota i volutabro luti. Per auaritiã ſpēti q
comedit trã. Geñ. iij. Terrã comedes oīb⁹ die
b⁹. dcm̄ fuit ꝑ ſpēti. Per irã cani q crudelis ē
⁊ latrat ⁊ mordet. ps. Erue de mãu canis aiaȝ
meã. Dicūẜ iudei canes pp crudelitatem erga
xp̄ȝ. Per accidiã aſino. Vñ pp̄ha ezechiel. xxiij
Quoꝝ carnes ſūt vt carnes aſinoꝝ. qð eſt aial
pigrū ⁊ tardū. Per gulã vrſo. q pp auiditateȝ
ad mel occidiẜ. vel lupo q ē aial vorax. Math.
vij. Veniūt ad vos i veſtimētis ouiū. itriſecus
ſūt. i. occlte ſūt lupi rapaces. Sȝ ꝯtribulat ⁊ cō
ſrigit de⁹ capita draconū. i. vitioꝝ p q̄ efficitur
hō pctōr beſtialis. qꝛ pctōres vt beſtie tradunẜ
deuorãdi i eſcã pp̄lis ethiopū. i. demonū. Sed
xp̄s i aqs ð beſtijs fac nō ſolū hoīes ƀȝ ſiles an
gelis Lu. xx. cq̄les ſūt iuſti angel' dei. Et ad mo
tū aq̄ piſcine p angelū ſanabaẜ vn⁹ iſirm⁹ i eaȝ
itrãs Joh. v. q iſirm⁹ figurat pctōrē beſtialem
poſt pctm̄. ¶ Per pctm̄ q̄libet hoꝝ daẜ hō in
ptãte diaboli. ⁊ ſuū. ij. Pet. ij. A q̄ qs ſupat⁹ ē:

Peccata mortalia figuranẜ p ſeptē dmōes

ſuus ei⁹ ē. Vñ ⁊ figurãẜ p ſeptē demoniacos i
ſacra ſcriptura Inuidus p ſaulē iuidū vexatuȝ
a demonio. j. Reg. xiiij. Auar⁹ p lunaticū queȝ
diabolus ꝓijciebat i ignē ⁊ aquã. Math. ix. qꝛ
auarus p mare ⁊ p ignē caloꝝ diſcurrit ad cō
gregãdū vſqȝ ad picula mortis. Luxurioſus p
filiã chananee q̄ male vexabaẜ. Math. xv. Iu
uenes eni marie vexanẜ a luxuria. Accidioſus
p hoīem mutū Lu. xj. q ēt erat ſurdus. qꝛ acci
dia fac hoīem tacere a laude dei ⁊ ꝯfeſſiōe pec
catoꝝ. ⁊ nō audire v̄ba dei ⁊ corrigētiū. Gulo
ſus p illos demoniacos q habitabāt i monumē
tis. Math. viij. qꝛ gula fac hoīeȝ paupeȝ ⁊ feti
dū. ⁊ ſepe dirigit ad ſepulchꝝ p iordinationē
vite. Vñ eccī. xxxvij. Propẜ crapulã mlti obie
rūt. Iracūdus p illū q clamabat in tēplo: qꝛ tu
es fili⁹ dei. Luc. iiij. Nã talis clamat ꝯ deū blaſ
phemãdo. Supb⁹ p illos filios ſeptē ſacerdo
tis ſcene. q pſumētes adiurare demōes i noīe
Jeſu. quē pdicabat Paulus. Demō exiēs itra
uit i eos vt hꝫ Act. xix. Sȝ vt dic Joh. i canoni
ca. Venit fili⁹ dī vt diſſoluat opa diaboli. Et iō
bñ dꝛ. Tu ꝯtribulaſti capita draconū i aqs ſa
piētie tue. ⁊ ſacralis medicīe q̄ tanq̄ʒ tyriaca ex
tinguit venenū draconis. ⁊ virtualis grē. q̄ vt
ꝯria expellūt ꝯria. ita v̄tutes ⁊ dona expellunt
a mēte vitia oīa. In cui⁹ figurã pharao cū ex
ercitu ſuo. ſignificãs diabolū i aqs ſubmerſus
ē. Exo. xiiij. Sȝ vt dic Aug. Qui fecit te ſine te
nō ſaluabit te ſine te. Et iō ꝑncipalr opante co
opari debem⁹ eūdo ad aq̄s ſmonū ſacraꝝ v̄tu
tū vt ꝯſtringanẜ capita draconū. Vñ dꝛ Eſa. lv.
Oēs ſitiētes ſupple eternam ſalutē venite ad
aq̄s ⁊c. alr dicceret pctōrib⁹ i fine. Ite maledicti
in ig. eter. q pat⁹ ē diabolo ⁊ angel' ei⁹. Math.
xxv. Et ibi qꝛ ſupbi fuerūt deo rebelles ſp pu
nienẜ i iferno. Apoc. xix. Aſcēdit fum⁹ tormto
rū ei⁹ i ſcl'a ſcl'oꝝ. Et qꝛ auaritia iſatiabil' appe
tit⁹ ſp eos cruciabit ignis iextinguibilis. Eſa.
xxxiij. Quis poterit ex vobis habitare cū ardori
bus ſempiternis. Et qꝛ fuerūt fetētes luxuria
ignis ſulphur ⁊ ſpūs pcellaꝝ ps calicis eoꝝ.
Ps. Qui guloſi fuerūt vt diues epulo: nec q
dē vnã guttã aq̄ habē poterūt. Inuidi qꝛ nō letã
ter voluerūt videre bona alioꝝ. nō poterūt vnq̄ʒ
vidē ſūmū bonū dȝ ⁊ ſctōs. Eſa. xxvj. Tollaẜ i
pi⁹ ne videat gliaȝ dei. Iracūdi. qꝛ ex ira ligua
ſua blaſphemauerūt dȝ: liguas ſuas mordebūt
ƀȝ illð Apoc. xvj. Cōmãducauerūt liguas ſuas
⁊ blaſphemauerūt viuētē i ſcl'a ſcl'oꝝ. q hñt po
teſtatē ſup has plagas. Accidioſi qꝛ v̄mis tedij
triſtitie corrodit eos ꝯſumēs vigorē grē. Iō vt
dꝛ Eſa. vlt. Vermis eoꝝ. ſ. ꝯſcie nō morieẜ. re
mordēs ꝙ nō egerit bona q̄ potuerūt. ⁊ man⁹ ⁊
pedes ligabūẜ vt opari nō valeãt. Illi igr̄ pctō
res beſtiales ⁊ imūdi vt porci. obſeſſi a demōi
b⁹ p vitia. q aqs ſapie ſacralis medicine ⁊ grē
noluerūt ƀ libari ⁊ mūdari. dmū i aqs iſernali
bus ꝯtribulabūẜ ⁊ ſūmergēẜ. ſic i figurã dmo
nes itrãtes porcos eos ꝑcipitãtes i aqs ſūmer
ſerūt vt hꝫ Math. viij. c. ¶ Inſup qð dcm̄ ē. Tu
ꝯtribulaſti capita draconū i aqs: pt expōi ð v̄
gīe glioſa i q̄ de⁹ ꝯtribulauit vitia oīa i ſe ꝯfir
mãdo eã v̄tutē ſcīficatiōis. Vñ ꝑmittit. Tu cō
firmaſti i v̄tute tua mare. i. mariã. ðriuatū no
mē a mari pp plenitudinē aq̄ꝝ grē. Vñ i figu
rã dꝛ Geñ. j. Cōgregatiōes aq̄ꝝ appellauit ma
ria. idē nomē ē. ƀȝ diuerſo accētu ꝑlatū. Et ecc̄s
j. dꝛ. Oīa flumia. ſ. grãꝝ i mare itrãt. ſ. mariã.

btã maria contriuit oia pcã

Digitized by Google

⁊ mare nō redūdat.ſ.p ſupbiā ex ſe exeūdo vl/
tra regulā a deo ſibi pfixā. Et Hiero.dicit q: i ma
ria grē plenitudo ſe infudit. In aqs ergo gra/
rum marie capita draconū ſūt ꝯtribulata ⁊ cō
fracta quo ad ſeipm ⁊ quo ad nos: ad h̄ nos in
ducens exemplo vite ſue ⁊ ꝓtectiōe ſuoꝝ meri
toꝝ ⁊ ꝑcū. Hoc āt de ꝑnūciauerat cū dixit ſer/
pēti antiquo dracōi iſti. Ipa ꝯteret caput tuum
Geñ.iij. Nullā inuenim⁹ mulierē ait. Sigilber
tus i ſmōe q̄ caput dracōis.ſ. ꝑncipia vitioꝝ cō
triuerit.⁊ ex toto ꝯfregerit niſi mariā. Et ꝓpte
rea aptiſſime eā ſalutādo dixit ei archāgel⁹ Ga
briel. Aue grā plēa. Aue cōpōit ab a qd ē ſiñ.⁊
veh qd īportat pūitōez. Ueh veh veh hītātib⁹
i terra. Apoc.viij. Scribit veh.ſ. ꝑuatōis diui
ne viſiōis pp pctm̄ origiale. ve cruciatiōis eter
ni ignis pp pctm̄ mortale. veh tpal' pūitiōis pp
pctm̄ vēiale.⁊ hec ſūt ihabitātib⁹ ſup terrā. id
eſt viatorib⁹. Sꝫ vgo maria ſine veh originalis
nata: ab oi mortali imaculata. a vēiali pſeruata
Et iō aue. id eſt ſine veh aliquo. De veh origiā
li pt illō itelligi. Ueh eis id eſt pmis parētib⁹:
q: receſſerūt a me.ſ.p iobediētiā mei pcepti. Et
illō veh trāſfūdit i oēs dſcēdētes ab eo p pctm̄
origiale excepto xpo. Sꝫ vginē ꝯſtat ab origia
li eē mūdatā in vtero ait Berñ. q ſctā fuit añq̄
nata. De veh pcti mortalis d: yſa.i. Ueh genti
peccatrici pplo graui iniqtate ſemini nequā.fi
lijs ſceleratis. dere iqrūt dei blaſphemauerūt

Septē capita dracōis ſunt ſeptē mortalia.

ſctm̄ iſrael. abalieāti ſūt retrorſuꝫ. ¶ Ubi nota
ſeptē vitia capitalia q̄ ſūt ſeptē capita draconū
qb⁹ pat veh dānatiōis. ¶ Primū ē vitiū gule
⁊ huic ſdita gēs d: gens peccatrix qd īportat
hītū pmanētē. Nullū eni vitiū ita pmāet ⁊ ha
bituatū ē in nobis vt gula ⁊ q̄citi⁹ exerceat. nā
puer tot⁹ ē dedit⁹ gule.⁊ ſi ab alijs abſtineat.
Et qs ē ille ait aug. i li. ꝯfeſ. q vltra metas neci
tatis nō rapiat aliqñ.ſ.comedēdo ⁊ bibēdo vel
pl⁹ dito vel ardētiori auiditate. Et cū mortalr i
eo offēdit q: h̄ nō ē ſp. tūc veh eterne cruciatio
nis ſequit nō pēitētis. Eſa.v. Ueh q ꝯſurgitis
māe ad ebrietatē ſectādā ⁊c̄. Sꝫ maria ab h̄ vi
tio libera fuit. Uñ amb. i li. de virginib⁹ de ea
ait. Quis explicare valeat ciboꝝ ei⁹ parſimōiā
offōꝝ redūdantiā.⁊ cū reficiēdi necītas erat. ci
bus eius obui⁹ erat q mortē arceret nō q deli
cias miniſtraret. Scdm̄ caput draconis ē acci/
dia.⁊ h̄ eſt ppl's grauis iniqtate. q: accidia ſm
Damaſce. aggrauat animū vt nil bōis agere li
beat. Sꝫ vt diſſolutis corde d: Ecci.ij. Maria
aūt fuit ſine h̄ veh accidie. Uñ audito q cogna
ta elyſabeth erat grauida abijt i mōtana cū fe/
ſtinatōe ad eā vt ſibi ſuiret Lu.i. ¶ Tertiū ca/
put dracōis ē luxuria.⁊ h̄ ē ſemē nequā: q: ne/
qter effundit ſemē. Sꝫ vt d: Nau.iij. Ueh ciui
tas ſāguinū.i.aia dedita luxurijs. vniuerſa mē
dacij dilatōe plēa. Maria aūt vgo añ ptū i ptu
⁊ p⁹ ptū. ipſa ē porta i domo dñi p quā dñs exi
uit ſol⁹: ſp clauſa vt vidit in viſiōe. Ezechiel ꝓ/
pheta ezech.xliij.c. ¶ Quartū caput ē auaritia
⁊ iſti vitio ſditi ſūt filij ſcelerati. Ecci.x. Auaro
nil ē ſceleſti⁹. Hic eni aiam ſuā vēalē hꝫ: ſꝫ veh
his q ꝯgregāt auaritiā ⁊c̄. Abacuch.ij. Maria
vo ita liberalis fuit vt auꝝ ſibi pſentatū a ma/
gis cito paupib⁹ diſtribueret ita vt agnū i die
purificatiōis offerre non poſſet: ſꝫ vt paupcula
par turturꝫ aut duos pullos columbaꝝ Lu.ij.
¶ Quītū caput ē ſupbia cū inani glīa.⁊ hi ſūt
q dereliqrūt deū. Per nullū eni vitiū ita recedi
tur a deo ⁊ bellat ꝯ deū ſic p ſupbiā. Sꝫ veh co
rone ſupbie d: Eſa.xxviij. Nā detracta ē ad in
feros ſupbia tua. Eſa.xiiij. Singulr āt maria
de hūilitate cōmendat Hiero. Pria mariā vir/
tus fundamētū oim̄ vtutū hūilitas. Et ipa ait.
Qr reſpexit hūilitatē ancille ſue. Lu.i. ¶ Sextū
caput ē ira p quā hoīes peſſimi blaſphemaue/
rūt ſctm̄ iſrael. Sꝫ veh eis q pdiderūt ſuſtinen
tiā Ecci.ij. id eſt patientiā.ſ.victi ab ira. ¶ Uir/
go ſingularis inter oēs mitis nos culpis ſolu/
tos mites fac ⁊ caſtos. canit eccl'a de glioſa vir
gine maria. Reuolue ſcripturā. nūq̄ inuenies
aliqd duꝝ vel aſpeꝝ ex ore vginis pceſſiſſe. vt
in ope.ſꝫ tota pulchra ⁊ ſuauis vt d: Cañ. iiij.
¶ Septimū caput ē inuidia.⁊ hi alieāti ſūt re
trorſuꝫ a deo q oia bōa ſua cōicat. Inuido aūt
diſplicꝫ q aliqs hēat bōa.⁊ ſic alien⁹ ē a ꝯdito
nib⁹ dei. Sꝫ vt d: i epl'a Jude .i. Ueh his q ab
ierūt i viā Cayn.⁊ chore ⁊c̄. hi p inuidiā moti.
pm⁹ occidit abel. ali⁹ ſec̄ ꝯiuratiōnē ꝯ aaron ⁊
male pierūt. O q̄ ardēter vgo maria cōicat ⁊
pcurat holb⁹ bōa. Oib⁹ ait Ber. ſinū mīe ſue
apit.⁊ plēitudine ei⁹ accipiūt. eger curationē.
triſtis ꝯſolationē captiu⁹ redēptionē. pctōr ve
niā. iuſt⁹ grām angeli glīā. dei fili⁹ carnis ſbāz
Bñ q̄ dcm̄ fuit ei Aue.i. ſine veh alicui⁹ capita
lis vitij. Et ſic in aqs ſue grē ꝯtribulaſti tu de⁹
capita draconū.i. vitia. Tertiū vt plene.ſ. tpalis
icurrit p pctm̄ vēiale. De⁹.n. vt ait Gre. delictū
hoīs ſine vltiōe nō patit aut eni hō pūit p ſeipꝫ
.ſ.p ſufficientē ꝯtritionē. aut de⁹ cū hoīe. ſ pe.
dit.i. ſi pctm̄. De⁹ cū hoīe pūit qñ p pēas in pre
ſenti vel in purgatorio patienter toleratas pur
gat.ſ. vēialia. De q̄ veh pōt itelligi illō Mich.
ij. Ueh q cogitatis iutile qd de ſe vr vēiale. Sꝫ
vgo maria ſola ab hmōi veh fuit imunis. Uñ
Aug. Si oēs ſancti ⁊ ſancte dū h̄ viuerēt iterro
gati fuiſſent ſi pctm̄ hērent oēs vna voce rñde
rēt. Si dixerim⁹ q: pctm̄ nō hēm⁹ ipſi nos ſe
ducimus. excepta ſctā virgine maria. Et ſic ca
put draconis.i. primos motus peccatoꝝ. con/
triuit ⁊ confregit in aquis gratie ſue.

¶ Explicit prologus

Digitized by Google

Incipit Tabula genera/lis Scđe partis summe beati Antonini que hēt titulos duodecim: quoꝝ quilibet habet capitula multa: que capitula hn̄t plures. §.

Titulus pri/mus de auaritia.

Caplm̄.j. sub forma ſer monis tractās de de/teſtatiōe ipſi⁹ auaritie. de eiuſdē auaritie qd/ditate. de ſui criminis pōderoſitate. ⁊ de ei⁹ effectualitate ſub ſeptem filiabus.

Cap.ij. ſb fo᷑a ſmōis de auaritie i ſatiabili cu/piditate. ꝺ culpabili cecitate. ⁊ ꝺ miſabili feli/citate.

Caplm̄.iij. de ſex prauitatib⁹ ipſi/us auaritie. vʒ. anguſtia cordis. obprobrio vi te. illaqueatiōe diaboli. certitudine dānatio/nis. malo impenitētie. ⁊ horribilitate mortis.

Caplʒ.iiij. de ſymōie triplici ꝓceſſu. vʒ. de mā iductiua. ꝺ pena ꝯſecutiua. ⁊ ꝺ ſnīa expſſiua.

Caplm̄.v. de ſpēbus ſymonie. queādmodū cō mittit᷑ circa bñficia ꝯferēda aut ꝯſequēda. ec/cliaſtica officia miniſtranda. ⁊ religionis in/greſſu ⁊ eſſentialia profitenda. ⁊ hec diffuſe multum cum eius pena deducta.

Caplm̄.vj. de vſura ſub forma ſmonis decla/rat ipſi⁹ ꝯtinnationē piculoſiſſimā: extēſionē copioſiſſimā: ⁊ palliationē fraudulētiſſimā.

Cap.vij. agit de multiplici mō vſuraꝝ queād/modū cōmittit᷑ i mutuis expſſis. i pignorib⁹ ꝺpoſitis i ſocietatib⁹ ⁊ ſocidis aialiū atq̧ i cā bijs diffuſe mltū. eo ꝙ exigit delictū itricatū.

Capitulum.viij. de contractibus vſurarijs. pu ta venditione atq̧ emptione ad terminum.

Caplʒ.ix. ꝺ pticipatiōe ⁊ coopatiōe vſure noīe tutoꝝ notarioꝝ platoꝝ ꝯſētiētiū atq̧ famlꝯꝝ

Capitulum.x. de manifeſtis vſurarijs ſi recipi poſſint ad eccleſiaſticā ſepulturā.

Cap.xj. ꝺ mā mōtis i Floretia. ꝺ ipreſtitis vene tū ſr victalicijs aut cēſib⁹ ppetuis qd cēſēdū

Caplʒ.xij. ꝺ rapina ꝓhibet ꝯſidētiā circa opu/lētiā tpalē. excludit violētiā ꝯ ſbiam tpalez. ⁊ abijcit ꝯcupiaʒ q̄tū ad iherentiā finalē.

Caplm̄.xiij. de tallijs ⁊ pſtātijs ⁊ exactionib⁹ i/debitis. pedagijs ⁊ gabellis a pncipib⁹. cōita tib⁹ aut officialib⁹ eoꝝ ipoſitis ⁊ exactis.

Caplm̄.xiiij. de furto ⁊ alienoruʒ vſurpatione atq̧ vſurpatoꝝ participatione.

Caplm̄.xv. de ſpēbus furtis. de inuētis que ſi/bi retinent᷑. de cōmodato. de depoſito. de lo/catione ⁊ ꝯductione. de pſcriptione.

Cap.xvj. ꝺ negociatiōe mūdiali ſceleſta. iō ca/uēda. ſec⁹ ꝺ negociatiōe ſpūali hōeſta licite ex/ercēda: ⁊ ꝺ negociatiōe tpali modeſta pmittēda

Ca.xvij. ꝺ fraudib⁹ varijs negociatoꝝ vʒ aſtutia i modos ad ꝺcipiēdū. de fraudulētia i excogi tatos exeq̄ndo ⁊ ꝺ malicia i ꝺcipiēdo liniēdo.

C.xviij. ꝺ mltiplici falſificatōe mēſuraꝝ pōdeꝝ mōetaꝝ ſcpturaꝝ bullaꝝ iſtꝝoꝝ. ⁊ fetib⁹ filioꝝ.

C.xix. ꝺ iniuſticia q̄ fit i iudicijs tā q̄ ad iudicē q̄ ad actorē q̄ ad reū. q̄ ad teſtē aduocatū ⁊ pcur.

C.xx. ꝺ acceptiōe pſonaꝝ i officijs ⁊ bñficijs cō ferēdis. i iudicijs exercēdis ⁊ i honorib⁹ exibēꝺ

Caplm̄.xxj. de ſacrilegis detinentib⁹ legata ec/clijs Abuſiōe ſacroꝝ violatiōe ſacroꝝ locoꝝ. ⁊ vſurpatiōe honorum eccleſiaſticorū.

Caplm̄.xxij. de ꝑditione criminali exorta ex cō iūctione familiari ⁊ offenſione pſonali.

C.xxiij. ꝺ turpi lucro ex artificio ꝓhibito atq̧ ꝺ vario ludo ꝓueniēte ex magna ꝺuotiōe. hūa/na recreatiōe aut ex diabolica ſuggeſtione.

C.xxiiij. ꝺ obduratōe atq̧ hūanitate eradicāda p rōnabilē elyme erogationē. crudelitate elimi nāda pp hōꝛibilē ſnīe euaſionē. ⁊ iniqtate effu ganda ꝑpter pn̄tis vite fructificationeʒ.

C.xxv. ꝺ ingetudie mētis ⁊ ſollicitudie nimia. ne vʒ finē pōam⁹ in hec tpalia. ſʒ ſollicitudinē nr̄aʒ pijciam⁹ in deū. qm̄ ipſi ē cura de nobis.

Titlꝰ.ij. de reſtitutōibus

C.j. ꝺ reſtitutiōe i genere ſub cētū articlis vigi ti manuū repn̄tantes tot modos reſtitutiōis.

C.ij. qd ⁊ quātū ſit reſtituēdū. de quadruplici ei⁹ dāno illato. tū q̄ ad aiaʒ auferēdo ei ꝟtutes iſuſas. tū q̄ ad corp⁹ iferēdo leſiōes corpales. tū q̄ ad honorē ⁊ famā p vituꝑatiōes ꝟbales. tū ꝺniq̧ q̄ ad ſbſtātiā p acceptiōes crimiales.

Caplm̄.iij. vbi ſit reſtituendum ⁊ quibus expē ſis a nobis remotis preſentandum.

Caplʒ.iiij. p q̄s fieri debeat reſtitutio in differē tia tutoꝝ ⁊ pupilloꝝ imo p q̄s certoꝝ ⁊ icertoꝝ

Ca.v. cui ſit reſtō faciēda iux̄ tplicē diuerſitatē illicite acq̄ſitoꝝ ſb exēplis furto: ludo ⁊ mēſcio

Caplm̄.vj. cur ſiēda ſit reſtitutio ſb determina/tiōe ſi remiſſio aut cōpoſitio aut trāſactio tol/lat obligationē: mā multū ſubtilr̄ deciſa.

Caplʒ.vij. ꝺ mō ⁊ ordie reſtituēdi. Certa ꝓus i/tegralr̄ ſūt r̄ſtituēda rōne ſucceſſiōis: oblōnis ⁊ ſilitudis. ⁊ ꝓus ꝺbita q̄ legata. imo ceſſis pa rib⁹ q ꝓor ē tpe potiō ē iur̄. pferr̄ ēt vxor qꝛ cē ſeſ hipothecā hr̄e. Annectit᷑ notabilr̄ caſus de ꝯcepto ex̄ mr̄imoniū quō fieri dʒ reſtitutio.

C.viij. quō faciēda ſit reſtō. cito ceſſis pib⁹ qꝛ pi culū ē i moꝛa ⁊ nō relinq̄ndū hēdib⁹ in teſtō.

Titulus.iij. de ſuperbia.

Cap.j. ꝺ ſupbia ꝓmoꝝ parētū ⁊ ei⁹ pūitiōe. ⁊ qꝛ dr̄ maxiʒ ꝺlictū. ꝯcurrit i eoꝺ pncipale r̄me⁹.

C.ij. ꝺ q̄tuoꝛ ſpēb⁹ ſupbie. Vēt⁹. n. ꝯtrl⁹ nauigā/tib⁹ i h. ſclī pelago.

Digitized by Google

Ca.iij.ſ.xij.gdib⁹ ſupbie.
Caplʒ.iiij.de qdruplici ſupbia i qdruplici gñe hoiuʒ platoꝝ religioſoꝝ:clericoꝝ ꝛ laicoꝝ.
Cap.v.ꝺ ābitōe appetētib⁹ vl̄ pcurātib⁹ digni tate:officia bñficia curata aut iſignia doctōalia
Cap.vj.ꝺ pſūptiōe put ē ꝯria puſillanimitati. oppoſita vitia vtuti magnimitatis exurgēs ꝺ ppa iuſtitia.aut ꝺ ſua ſcia ſiue ꝺ iſuſta po⁴.
Caplm.vij.de curioſitate in ſpectaculis ob va nū aſpectū ꝛ de ſtudio ſeculariū litterarū.
C.viij.ꝺ temerario iudicio q̄ qs iſufficiēt.q̄ di q̄ pri ſiue q̄ ſua ſūt coḡſcēs iudicare pſumit.
Caplʒ.ix.ꝺ igratitudie oblatoꝝ diuialiū.colla toꝝ ſacraliū:ſublatoꝝ iſernaliū:donatoꝝ na turaliū:allatoꝝ tpaliū:ꝛ reſuatoꝝ naturaliū.
C.x.ꝺ tētatiōe q̄ hō tētat deū ꝺ ſuā ptāte ſapia atqꝫ bōitate.ſpnēs hūana ſbſidia.exhibēs p hibita iudicia.ſ.ferri igniti.aut ꝺ ſera pnia.
C.xi.ꝺ ſciſmate.vbi tractaꝛ ꝺ duob⁹ gerētib⁹ ſe p ſūmo pōtifice qd agēdū ſit p ſerēitate ꝯſcie

Titulus iiij.de inani gl̄ia

Caplm.j.de inani gl̄ia pmogenita ſupbie filia
Caplʒ.ij.ꝺ iobediētia pma ianis glie filia q̄ʒtū ad punitionē ſue rebelliōis:expſſionē iobedi tiōis.ꝛ plurificationē trāſgreſſionis.
Caplʒ.iij.de retētione decimaꝝ ſi aliq̄ ſit excu ſatio nō tribuētiū ſpūalē tpalē ꝛ ſubſtantialē.
Cap.iiij.de ſcda filia vʒ inanis glie iactātia tri plici.p ironeitatē.p vanitatē.ꝛ pp ſalſitatē.
Cap.v. ꝺ 3ª inanis glie filia.ſ.pſuptiōe nouita tū:q̄ʒtū ad ornatū q̄ inituꝛ mlieres exceſſ ue
C.vj.ꝺ q̄rta ianis glie filia.ſ.ptinacia ſui ſēſus
C.vij.ꝺ vª ianis glie filia.ſ.hipocriſi eccle ml̄ tū nociua.in 3ª beſtia.Dañ.figurata vʒ pardo
Caplm.viij.de ſexta inanis glie filia.vʒ diſcoꝛ dia partialitatum guelfi ꝛ gebellini.
C.ix.ꝺ ſeptia ianis glie filia.vʒ ꝯtētiōe emula tiōis effuſa ab iſeriorib⁹ ꝯ ſupiores diſputa tiōes pſūpta a ſcholarib⁹ ꝯ doctoꝛes.ꝛ litiga tiōis itēta a diſceptātib⁹ ꝯ pſidētes ꝛ rectoꝛes.

Titulus.v.de luxuria.

Caplm.j.de ſepteʒ occaſionibus de ſeptē gradi bus ꝛ de totidem nocumentis.
Ca.ij.de fornicatiōe ſimplici ꝛ ei⁹ enoꝛmitate.
Ca.iij.de adulterio ꝛ ei⁹ criminoſitate.
C.iiij.ꝺ q̄druplici vitio ꝯ nāʒ ꝛ ei⁹ ibūanitate.
Caplm.v.de inceſtu ꝛ eius irrōnabilitate.
C.vj.de ſtupꝛo ꝛ ei⁹ ſatiſfactiōe i foꝛo ꝯſcie ꝛ p
C.vij.de raptu ꝛ ei⁹ pena legali. (pbano.
C.viij.ꝺ ſacrilegio excecato q̄ʒtū ad pſonas ꝺo dicatas.vilipēdētes traditū ſibi honoꝛē ꝺifice ſpōſalitatis.dñice ptātis ꝛ angelice miſterialis
C.ix.ꝺ filiab⁹luxurie. Et p̄o de cecitate (tatis. mētis ſupnalia nō ituēdo.neceſſaria neſciēdo ꝛ ſalutaria non eligendo.
C.x.ꝺ pcipitatiōe ꝛ ei⁹ temeritate i ſnſis pferē dis.i dubijs decidēdis.ꝛ in ſecretis edicēdis.
Caplm.xj.in cōſideratiōe pprie defectionis.di uine opationis.ꝛ aliene conuerſationis.
C.xij.de icōſtātia puenięte ex ioꝛdinatiōe affe ctiōis.hoꝛrore tribulatiōis.ꝛ ſbtractiōe dele (ctatiōis.
C.xiij.ꝺ amoꝛe ſui pp quē ꝺo inimi cāꝛ.ꝑrio iniuriaꝛ.ꝛ in vitijs multiplicaꝛ.
C.xiiij.de amoꝛe pñtis ſeculi.nō aduertētes de fectibilitatē mūdialitatis.vilitatem entitatis. nec vilitatem pꝛobitatis.
Ca.xv.de ſtultitia nō illa ſpūali ꝛ ḡtioſa.ſʒ ſpe ciali ac crimino ſa ꝛ gñali atqꝫ obpꝛobꝛioſa.

Titulus.vi.de gula

Caplm.j.de gule ſpēbus:pena ꝛ remedijs.
C.ij.ꝺ omiſſiōe ieiūij ꝯ legē diuialē ꝛ hūanalē ꝑter rēdēptionē aut legitimā excuſatiōʒ.adiū
Caplʒ.iij.ꝺ ebrietate nō vi cta ieiūij vitiatōe no diuinali ſed materiali aut criminali.
C.iiij.ꝺ qnqꝫ filiab⁹ gule.hebetudie qua iſiciꝛ itellect⁹.iepta leticia q̄ diſſoluiꝛ affect⁹ multilo quio q̄ deſtruiꝛ affat⁹.ſcurrilitate q̄ icōponiꝛ geſtus ꝛ imūdicia qua coꝛrūpiꝛ coꝛpus.
Caplm.v.de pollutione ꝛ cauſis eius coꝛpora li vel interioꝛi aiali:aut extrinſeca ſpūali.
Caplm.vj.de choꝛeaꝝ.intenſo cruciatu appꝛe henſo tripudiatu ꝛ expꝛeſſo reatu.
Caplʒ.vij.de deriſionis generalitate.illuſionē recipientis dignitate ꝛ illuſionis varietate.
C.viij.ꝺ pdigalitatis ppetate varietate ꝛ noxi (etate.

Titulus.vij.de ira.

C.j.ꝺ diuerſis ire mōis nocumētis atqꝫ remedijs
Ca.ij.de idignatiōe ꝛ varijs murmuratiōibus que fiunt ꝯtra deū ꝛ platū ppꝛium.
C.iij.de clamoꝛe nō itēſe deuotiōis.ſʒ idēſenſe offenſionis ꝛ ꝯfuſe pturbatiōis.excitātis ſcā dalizationē.ꝛ puocāt celeſtē punitionē.
C.iiij.de multiplici ſcādalo.actiuo aut paſſiuo realiter dato aut accidentaliter occaſionato.
C.v.ꝺ blaſphemia.iq̄ʒtū ē maledictio vitioſa. ſiue affectio pnitioſa.imo ꝯſecutio āguſtioſa.
C.vj.ꝺ ꝯtūelia illata ꝛ ei⁹ pēa īde cāta atqꝫ cō (gruētia pꝛuata.
C.vij.ꝺ rixa ſeu bello iterna li ꝛ āguſtioſo.pticlari ꝛrixoſo.pplari ꝛ picloſo
Caplʒ.viij.de homicidio vitioſo ꝛ ei⁹ pena.

Titulus.viij.de inuidia.

Ca.j.ꝺ iuidie oꝛigie nocumētis ꝛ remedijs ei⁹.
C.ij.ꝺ afflictiōe i pſpis pximi.occaſiōe augēdē cupiditatis.ꝛ dſectu ois bōe ꝯditōis ꝛ vtutis
Caplm.iij.de odio multiplici cū varijs nocu mētis ꝛ modis eius ꝛ penis ſuis.
C.iiij.ꝺ detractiōe ꝛ ḡuitate.imo de ei⁹ pena.

Digitized by Google

Tabula Generalis

Ca.v.ꝺ̄ ſuſurratōe excludēs bēiuolētiā diuialē
tollēs aicitiā hūanalē.⁊ icludēs neqtiā mōtalē
Capſm.vj.de exultatione in aduerſis ꝓximi.
anica crudelitatis que euitari debet ne circa
ſubditos exerceat̃.circa ꝓpinquos nō habea
tur.⁊ circa afflictos non exhibeatur.
Capꝫ.vij.de blaſphemia ꝓut ortū hēt ex odio
dei agens aliqñ ꝯtra dei ꝓuidētiā.aliqñ con/
tra dei potentiā.⁊ aliqñ ꝯtra dei iuſtitiam.
Cap.viij.de blaſphemia ⁊ ſex ſpēbus eiꝰ. pec/
catis in ſpm̄ ſctm̄.attēdēdo eiuſdē nimiā ğui/
tatē.malicie ꝑparabilitatē ⁊ venie remiſſibili
¶ Cap.ix.de duritia ſiue obſtinatiōe. (tatē.

Titulus.ix.de accidia.

Capſm.j.de qdditate accidie ⁊ filiabus eius.
Capſm.ij.de accidie tedio ⁊ remedijs eius.
Cap.iij.de negligētia i gñe q̄ꝫtū ad ꝓprietatez
ſignificati veritatē principij.⁊ ğuitatē pctī.
Capꝫ.iiij.de negligētia bn̄ opandi q̄ ad omiſ/
ſionē boni ꝑteriti.debiti modi.⁊ pn̄tis boni.
Capꝫ.v.de negligētia ꝓlatoꝝ quatinus igno/
rantiā ab aīo remoueant.obedientiā deo ex/
hibeant.⁊ negligentiā in officio excludāt.
Capſm.vj.ꝺ̄ omiſſiōe fraterne correctiōis quē/
admodū ꝯtigit fieri defectuoſa atqꝫ culpabi/
lis.ex correctōis irrōali omiſſiōe.ex corrigen
tis criali diſpōne.ſiue ex idebiti mōi ꝓceſſiōe.
Capſm.vij.de negligētia circa obſuationē fe/
ſtoꝝ.⁊ quēadmodū feſta celebrari debeāt.ca/
uēdo a defectibꝰ crimialibꝰ.ihērēdo actibus
ſpūalibꝰ.⁊ abſtinēdo ab opibꝰ manualibꝰ.
Capitulū.viij.de negligētia ſumptionis ſacra
mētoꝝ ⁊ ſm̄ ſtatutū eccleſie.⁊ ꝑcipue de an/
nuali ꝯfeſſiōe ipſaꝫ ꝑtermittēdo:idebite per/
agēdo.⁊ pniam iniunctā nō implendo.
Capſm.ix.de negligentia circa ſacr̄m euchari
ſtie obmittēdo indebite eius ſumptionem.
accedendo indigne ad cōmunionem ⁊ exhi/
bendo ſe tepide poſt acceptionem.
Capitulum.x.de omiſſione circa diuina:vide/
licet miſſe auditionem.
Cap.xj.de negligētia ꝑdicationē nō intēdēdo
ꝑdicationē nō attēdēdo.nec ſm̄ eā faciēdo.
Cap.xij.de negligētia horaꝝ canonicaꝝ i iſuf/
ficiētia ꝺ̄bita . in itētiōe recta.⁊ in cā motiua.
Capitulū.xiij.de pigritia videlicet tarditate cō
uerſionis:ꝯfeſſionis ⁊ bone opationis.
Capſm.xiiij.de ocioſitate tanq̄ꝫ vitium inſinu/
andum Inferni ſuppliciū ei referandū.⁊ ma/
lu m plurimū inde generādum.
Capꝫ.xv.de deſpatiōe q̄ꝫtū ad gliā adipiſcēdā
veniā ꝯſequēdā ⁊ miſeriā euadendā.
Capꝫ.xvj.de puſillanimitate trepidiāte opera
ſpūalia nō poſſe pficere.bona tempalia poſſe
amittere ⁊ corpora mortalia deficere.

¶ Titulus.x.de menda/
cio ⁊ periurio.

Capꝫ.j.de multiplici mēdacio ⁊ punitiōe eiꝰ.
Capſm.ij.de adulatiōe q̄ꝫtū ad ꝯditionē mali/
cie adulatoris iectionē ꝯſciētie blāditoris.⁊
excluſionē cōplacentie laudatoris.
Cap.3.ꝺ̄ iuramēto inq̄ꝫtū ſit actꝰ licitꝰ religiōis
modꝰ ꝯgruꝰ locutiōis ⁊ effectꝰ necciꝰ eiuſꝺ̄ ac/
Capſm.iiij.de iuramēto ꝑ mem/ (tionis.
bra dei.vel ꝑ creaturas.vel ꝑ falſos deos.
Capſm.v.de formis iuramētoꝝ quēadmoduꝫ
iperatoꝛ pape ⁊ epi qui ſunt exēpti.aut cura/
ti epis ſuis.vaſalli dn̄is facere habent.
Cap.vj.ꝺ̄ iuramēto ꝓmiſſorio.decē caſus dubij
ſi idē obſuādū ſit aut licite tñſgredi.imo ſi cō
mutari aut i toto irritari:aut ꝺ̄ arbitrio redu/
Cap.vij.de piurio ſumope vitan/ (ci poſſi.
do q2 ex eo ds̄ inhonorat̃.q2 oi lege vetat̃ . q2
ipo pxiꝰ dānificat̃.⁊ q2 pēa mltiplici caſtigat̃
Cap.viij.ꝺ̄ adiuratōe ſi licita ſit ēt i leuibꝰ cāis

Titulus.xi.de voto ⁊ vo
ti tranſgreſſione.

Capꝫ.j.de voto inq̄ꝫtū eo exhortamur ad me/
lioꝝ ꝓmiſſionē.neceſſitamur ad ꝓmiſſoꝝ ſo/
lutionē.Et regulamur circa votoꝝ itētionē.
Capſm.ij.de materia voti ⁊ ipſius diuiſione.
trāſgreſſione.vtilitate.obligatione.redēptio/
ne.cōmutatione.⁊ diſpenſatione.

Titulus xij.de ifidelitate

Capſm.j.de ſupſtitionibꝰ idolatria multis ge/
neribꝰ diuiationū.nigromātia.aſtronomia ſi/
ue mathematica.augurijs.ſortibꝰ.obſuātijs
icātationibꝰ.adiuratiōibꝰ ⁊ tēpoꝝ q̄litatibꝰ.
Cap.ij.ꝺ̄ triplici ifidelitate i gñe.ſi ad fidē ſint
cogēdi.ſi coꝝ pueri iuitis parētibꝰ ſint bapti
ꝫādi.ſi cū ipis ſit diſputādū.aut cū illꝭ ꝯuſādū.
Capſm.iij.de infidelitate iudeoꝝ ⁊ ritibꝰ.par/
ticipationibꝰ exactionibꝰ.⁊ ſuiētibꝰ coꝝ.
Capſm.iiij.de hereſi ⁊ penis hereticoꝝ.
Cap.v.de q̄dā remiſſione ⁊ mā hēſis q̄ hereti/
Capſm.vj.de apoſtaſia multiplici. (ci dicāt̃.
Capſm.vij.de ifidelitatis vigoroſa defenſione
odioſa ꝯgregatione.⁊ pnicioſa locutione.
Capitulum.viij.de ſuperſtitionum grauitate.
multiformitate ⁊ inutilitate.
Capſm.ix.de fortuna quātū īſania falſa.etiaꝫ
defectu ſue impmiſcibilitatis. eqtatis.verita
tis.ſtabilitatis.fidelitatis ⁊ pſectibilitatis.
Capſm.x.de ꝯſtellationibꝰ videlꝫ ſtella que di/
citur cometes ſtellis erraticis ſiue planetis.⁊
⁊ ſtella mirifica que eſt ſingularis.
Capſm.xj.de fato ſi qd ſit ⁊ de eiꝰ effectu.

¶ Finit tabula gñalis huiꝰ ſcōe partis.

Digitized by Google

Frater Albertus Porletienſis ordinis præ/
dicatorum uitæ regularis.

Ad lectorem.

SOlent hoīes aſpernari:ac faſtidire codices:quos uel non decētibus figuris preſſos:uel apicibus fictos uiderīt:uel auctoritate uacuos:uel minus emēdatos.Peramāt uero econtra:libēterq; deligant:& lectitant libros uoluptatis nō nihil ex eis capiētes:quos & elegāti litteraꝝ forma nouerīt:& autoris clari:ꝓbatiq; munimine cōnixos liquido fulciri : quos & iidem rite caſtigatos:omniq; menda uitioq; carentes perſpexerint . Id profecto per idoneas manus hoc in uolumine ſecūdæ partis:cæteriſq; uoluminibus ſūmæ Reuerendiſſimi Beati Antonini ordinis prædicatoꝝ præſulis Florentini:uiri qdem peritiſſimi:& laudabili ueridicaq; & celebri reſonante fama : tam ſanctimoniæ q̄ dogmatis hīta ratione chriſtigenarum oras omnis opinatiſſimi exacta diligentia effici curauit Lazarus Soardus artis calcographæ ſtudioſiſſimus impenſis ſuis : & ſumptibus non modicis. Accedit inſuper huic:quo & hanc partem ſecūdam cuȝ reliquis accuratius emendari ſtuduit:ac ſategit idē Lazarus:& eius quiſq; egens opis ad eam libens ſibi comparandam facilius inflectatur allectus & attractus equidē frugis utilitate q̄maxima:quā ſtudioſo lectori memorata ſumma credit̄ allatura. Habes īſup in ea lector candide(ut uaria tibi ſequentium carminum ſpecies indicat)quæcunq; tibi placere queant:& oblectātur afferre ſimul ac frugē.Si ſacra pagina:ſi theologia iuuat:ſi canones palatinæ delectant aulæ:ſi Cæſarea inſtituta iuraq; queruntur:ſi dicta doctorum præcipua:ſi q̄plurima:immo innumera prope ſingulis accōmodata rebus:& congrua conſonaq; optantur exempla:quæ plus uerbis:deuicto effulminatoq; nephas ad uirtutem mouent animos & inflāmant:ſi non rudis animum deniq; ſermo mulcere poteſt:ibi ſunt omnia.Deeſt ibi nihil:quo non comparandi huiuſce ſacri diuiniq; operis iure quippiam cauſari nequeas:cuȝ propter eum quod religionem deceat ſermonis cultum & nito/

rem(nonnulli enim ſermonem horrent incultum) tum pro-
pter cætera:quibus ad habendos huiuſmodi libros mens huma
na ducta non abre nimis accenditur commoda ſane uberrima
parituros.Hanc obrem cuncti noctu dieq; religioſi necnõ mul
ti ſecularium ingenti ardentiq; deſiderio habendis hiſce tam bo
nis tam frugi tamq; neceſſariis libris hactenus inhyarunt. Acce-
de ergo hortor atq; ſuadeo:& opibus:ac theſauris cõferendos:
ære iam diſce paruo libros emere:quos canimus præclari antiſti
tis tam inſignes & celeberrimos omne tibi per æuū honori fu
turos & laudi:gratiſſimos plane tu ſaluberrimos.

Vale feliciter & ſalue.

Fratris Alberti Porletienſis ordinis prædicatoruꝫ uitæ regularis carmen in Summã Reuerendiſſimi Beati Antonini ordinis eiuſdem archipreſulis Florentini.

INter conſpicuos:illuſtreſq; ordinis almi
Dominici:micuit:qui hoc dedit autor opus.
Præſul is Antonius uocitatus nomine:cælſa
In Florentiam ſede:fuitq; iubar.
Is decus & patriis laribus ſtat gloria claris.
Gloria magna ſacræ religionis item.
Bibliopola nequit uarios explodere libros:
Quos modo uenales calcographa arte tenet
Iſtius at terris merito celeberrima ſumma
Sæpe quidem impreſſa eſt:ſæpe iterata fuit.
Fama ſui reſonans immenſum peruolat orbem.
Et diffuſa ſolo:lux ſua ubiq; micat
Fœlicem quondam ſe dixit:& orbe beatum
Qui potuit libros:huius habere patris
Sed quis mirari iam debeat his ſuper omnes
(Pace bona dicam)quum premat ipſa notas?
Ordine digeſtas tractat(mirabile uiſu)
Materias pulchro quaſlibet:atq; docet.

Digitized by Google

Paſtor grande ſophos fuerat:qui nactus ad aſtra
Ire docet:recta multipliciq; uia
Numine de diuo:de cœtibus angelicisq;:
Deq; anima docuit:cuncta probata fide.
Nil & omiſit acri donatus lumine & alto
Præditus ingenio:quod uetet omne nephas.
Quosq; ſtatus liquido pingit moderamine:resq;
Clarius humanas:quoslibet atq; gradus.
Quicqd ieſtq; ſacris hic omnibus aſſerit ampla
Dogmata & æqua nitent:atq; ſerena patent
Quicquid ineſt almis uirtutibus:atq; decoris
Dixit & admonuit nos:pater ille ſatis
Omnibus & uigeat ſūma hæc memorabilis oris:
Et maiore uiget iam precioq; ſono.
Hac licet in prato florenti:& ſemper amæno:
Iam ueluti flores carpere odoriferos.
Hacq; licet campos ſpacioſos currere:grati
Areoliſque frui tum paradiſioli
Leges cæſareas hæc inſerit:atq; tonantis
Pontificalis ibi iura canitq; fori.
Omnibus illa manu fautrici ſumma miniſtrat.
Quæ bona ſūt:quæ ſalus: laus:honor:hicq; datˀ.

Omnia ſunt dictis doctis & par te ſecunda
Crimina ueridicis formis diſtīcta notatu.
Digna qdē:ſæclo ps hæc affertq; freq̄ntes
Atq; ſalutiferos monitus:& ſingula claris
Enucleat uerbis:anfractus atq; timendos
Enodat dubios:& reddit quæq; ſoluta
Curre igitur propera:ſatagas & habere probatos
Præſulis hos titulos:fert quos florentia flores:
Collige & innumeros:ſuauem ſenſurus odorem.

Incipit ſecũda pars ſũ/me beati Antonini archiepi Florẽtini ordi/nis p̃dicatoꝝ in qua agit̃. Et p̃mo de auari/tia: ⁊ eſt titulus p̃mus de auaritia diuiſus p̱ plura capl'a. Caplm̃.j.p̱ modũ p̃dicationis.

Filij hominũ vſqueq̃ graui corde: vt qd diligitis vanitatẽ ⁊ queritis mẽdacium. ps.iiij. Greg.xiiij.mo/ral'.c.xix.ſup v̇bo plũ/bi lamina ⁊c̃.dicit ꝙ ꝯ̃ auaros q̃s auaritie põ/dus grauat.ps.iuehit ⁊ icrepat dicẽs h̃. Filij hoiuz ⁊c̃.nõ filius dei.i.electis q ex deo nati ſũt. ſ.p gr̃az ꝯtẽnẽtib⁹ terrena loq̃t ps.ſ3 filijs ho/minũ.i.terrenoꝝ. Nõ eni ab humo deriuat̃ q filij ſunt nõ ſolũ gñatiõe ſed imitatiõe.hi ſunt graui corde. Int̃ oia elemẽta terra eſt graui⁹. ⁊ iter metalla que ptinẽt ad diuitias aurũ ⁊ ar/gẽtũ ſunt grauiora. Grauiũ aũt locus ꝓpri⁹ ad quẽ iclinant̃ grauia: eſt cẽtrũ vbi eſt infernus. Int̃ vitia illud qd̕ depmit cor ad terrenas diui/tias eſt auaritia: cuius locus eſt iferiius.ſ.etñe dãnationis. Vñ ſerpẽti antiq̃ dictũ fuit. Terrã comedes cũctis dieb⁹ vite tue. Geñ.iij.ideſt ad te ptinebũt q̃s deceperis terrena cupiditate. Er/go etiã dãnatio icurrit̃.filij hoiuz vſqueq̃.per/manetis in h̃ vitio: vt diligatis vanitatẽ.i.iſta tp̃alia q̃ vana ſunt.i.cito trãſitoria: Vñ in iſer/no dicunt diuites. Quid nobis ꝓfuit ſupbia: aut qd ꝯtulit nobis iactãtia diuitiaꝝ? Ecce oia trãſierunt velut vmbra. Sap.v. Vana ſunt: q: faciũt hoies vanos: cũ p hoc fruſtrent̃ fine ſuo ſ.etña vita. Et h̃ eſt accipe in vanũ aiaz ſuã ſm̃ pſal'.ideſt nõ opari ea tm̃ vt̃ ſaluent̃: ſic̃ medi/cina dr̃ vana q̃ nõ iducit ſanitatẽ ad quã ordi/nat̃. Et q̃ritis mẽdaciũ.i.ip̃a terrena q ſunt mẽ/dacioſa: q: ꝓmittũt quietẽ ⁊ dant inq̃etudinẽ. ꝓmittũt ſufficiẽtiã ⁊ dant miſeriã. Filij homi/nũ ⁊c̃. Vbi ſciẽdũ qualiter auaritia ſit iordinatus amor hñdi. hec imoderãtia põt eẽ triplr̃.ſ3.b. Tho.ſe.ſe.q.cxviij.ar.iij. Primo in affectione. 2° in retẽtiõe. 3° in acq̃ſitiõe. Et ſ3 hec tria erũt tres ſmones de auaritia in gñe. Et q̃ñtũ ad p̃⁹ ſ.de nimia affectiõe ad res tp̃ales h̃ rep̱hẽdit̃ i dicto v̇ſu. Filij hoiuz. Vbi tria notari pñt de a/uaritia. Et p̃° eius mali q̃dditas.ibi.vt qd dili/gitis vanitatem ⁊ queritis mendacium. Scdo eius peccati ponderoſitas.ibi.filij hoium. Ter/tio eius effectualitas.ibi.⁊ queritis mẽdaciũ.

Auari/tia cõſiſtit i tri/bus.

Auari/tia ẽ tri/plex.

Quantuz ad pri/mũ. .§.I.

Sciendũ ꝙ auaritia vel cupiditas ſumit̃ triplr̃. Vno mõ put eſt nõ pctm̃: ſ3 pena vel ra/dix pcti: ⁊ ſm̃ hãc acceptionẽ auaritia non eſt aliud q̃3 q̃dã iordinatio nãe corrupte ad bõa cor/ruptibilia ⁊ tp̃alia iordiate appetẽdo. Vñ aplŝ j.ad Thi.vj. Radix oiuz maloꝝ eſt cupiditas.ſ. auaritia.co.x3.ꝙ ex auaritia frequẽti⁹ alia pcã oriant̃ ad ſilitudinẽ radicis: q: ſic̃ radix toti ar/bori alimentũ p̃ſtat.ſic hõ p diuitias acq̃rit fa/cultatẽ ad qd̕cũq3 pcm̃ deſiderãdũ ⁊ ꝑpetrãdũ. Et vt dicit Leo papa. Clicũ vel viri ũ catholicũ ⁊ p̃cipue ſacerdotẽ dñi: ſic̃ nullo errore iplicari. ita nulla cupiditate violari op3.diſ.xlvij.c.cli/cũ vl' vir. Implicari.i.detineri ⁊ ipediri a ſpũs lib⁹. ¶ 2° mõ ſumit̃ auaritia ſeu cupiditas p̱/ut eſt gñale pctm̃ ſeu gen⁹ ad oẽ pctm̃. Et ſic diſ/finit̃ a Greg.in q̃dã omel'.ꝙ auaritia eſt appe/tit⁹ iordinat⁹ nõ ſolũ pecunie: ſ3 ſcie ⁊ altitudi/nis ⁊ cuiuſcũq3 boni tp̃alis: vt cũ ſup̱ modum ambit̃ ptãs. Et de hac v̇: loq̃ Aug.cũ3 dicit: q: radix oiuz maloꝝ eſt cupiditas. ⁊ radix omniũ bonoꝝ eſt charitas. Et niſi fuerit vna penitus euulſa: nõ põt alia plãtari de pe.di.ij.q: radix. Qd̕libet pctm̃ mortale eſt ꝯ̃ charitatẽ ſm̃ btm̃ Tho. ⁊ qd̕libet pctm̃ ptinet iſto mõ ad cupidita/tẽ. Et ſi obijciat̃ ꝙ ex h̃ ſeq̃ v̇: ꝙ auaritia ⁊ ſup/bia ſint idẽ.nã ſupbia d̕: iordiat⁹ appetit⁹ ſcie: altitudis ⁊ honoris: qd̕ cõprehẽdit̃ in diffõne auaritie vt dictũ eſt. Rñdet̃ ꝙ h̃ nõ ſeq̃t̃. ſ3 ſũt vtiq3 diuerſa pctã ſupbia ⁊ auaritia ẽt gñalr̃ ſũ/pta. Nã ſupbia eſt iordinat⁹ appetit⁹ circa ſciẽ/tiã: potẽtiã: pecuniã: ⁊ alia q̃ ad excellẽtiã quaz/q3 ꝯſeq̃t̃ ex illis. S3 auaritia eſt inordinat⁹ ap/petit⁹ circa p̃dicta q̃ ad ſufficiẽtiã: q̃ intẽdit̃ in illis i acq̃rẽdo vl' retinẽdo ipſa tp̃alia. Differũt ẽt in hoc: q: ſupbia reſpicit pctm̃ ex pte auerſi/onis a deo: cui⁹ p̃cepto ſupb⁹ recuſat ſubijci. Auaritia v̇o reſpicit pctm̃ ex pte ꝯuerſiõis ad bonũ cõmutabile ꝙ pecuniã.ſ.inordinate dili/git. ¶ 3° mõ ſumit̃ auaritia put eſt ſpãle pctm̃ diſtictũ a ceteris. Et ſic diffinit̃ auaritia ꝙ eſt i/ordinat⁹ amor vl' appetit⁹ pecunie. Vñ Iſid.li.j ethymo.dicit ꝙ aurus d̕: q̃ſi eris auidus. De his.b.Tho.ſe.ſe.q.xviij.ar.ij.⁊ in q̃õnibus de malo.⁊ Alexãder in 2ª pte ſumme.q.xliij. Et de hac auaritia q̃ eſt ſpãle pctm̃ dicit Ambr̃. Sic̃ hi q p iſaniã mẽte trãſlati ſunt.nõ iã rẽ ipſam ſ3 paſſiõis ſue fantaſiã vidẽt.ita ẽt mens auari ſemel vinculis cupiditatis aſtricta ſp aurũ vi/det.ſp argẽtũ videt.ſp reddit⁹ cõputat.grati⁹ auꝝ q̃3 ſolẽ ituet̃. Ipſa ei⁹ oro ⁊ depcatio a dño petit auꝝ: nec finis nec ſatietas aderit cupidita/ti.diſ.xlvij.ſic̃ hi. Et hoc eſt qd̕ dicit Salomon Eccl's.v. Auarus nõ iplebit̃ pecunia. ⁊ q amat diuitias nõ capiet fructũ ex his. ¶ Vbi ſciẽdũ ꝙ aliud eſt diuitias amare ⁊ nõ hr̃e.aliud hr̃e ⁊ nõ amare.aliud nec hr̃e nec amare.aliud hr̃e

Differt amare ⁊ hr̃e di/uitias.

⁊ amare. Amare ⁊ nō hēre eſt vanū ⁊ infructuo/ ſuꝫ. Nā neqꝫ hēt cōmoditatē ex vſu earū cum eas nō poſſideat nec fructū ex patiētia in deſe/ ctu eaꝝ: ex quo amat ⁊ cupit hēre p oēm moduꝫ quē poſſit: licitū ⁊ illicitū: īpatiēter ⁊ īuolunta/ rie ſuſtinēs pauptateꝫ. Uñ apl's. j. Thi. vj. Qui volūt diuites fieri icidūt in tētationē ⁊ in laq/ um magnū diaboli. ⁊ in deſideria multa inuti lia q̄ vergūt hoīeꝫ in iteritū. Nā pp hoc aliq̄ deſiderāt furari. fenerari. decipe. ⁊ alia mala fa cere vt habeant diuitias q̄s inordinate amāt. Scōm ſcꝫ hēre diuitias et nō amare eſt laborio ſum. Uñ dꝛ Eccli. xxxj. Btūs vir. ſcilicet diues q̄ inuēt' eſt ſine macula. ſcꝫ īordinati amoris ⁊ q̄ poſt aurū nō abijt ſcꝫ mēte ⁊ corpe vt auari q̄ vbiqꝫ terrarū ſequūtur aurū etiā ſub terra. Sꝫ q̄s eſt hic ⁊ laudabim' eū q̄ſi dicat pauciſſimi. Talis fuit abraā. de quo ſcribiſ Geneſis. xiij. q̄ erat diues in poſſeſſiōe auri ⁊ argēti. Sic ⁊ Job vt patet primo caplo. Qꝛ nō habuerit īordina tū amorē. patuit ex amiſſiōe ipſarū rerū in qua pturbat' nō fuit. Tertiū. ſ. nec hēre nec amare. hoc eſt pfectū. Uñ puerb. xxx. dꝛ. Duo rogaui te ne deneges mihi anteq̄ moriar. Diuitias ⁊ paupertates ne dederis mihi. ſed tātū tribue vi/ ctui meo neceſſaria. Diuitie eni frequēter puer tūt poſſeſſores ſuos. Juxta illud Deuter. xxxij. Incraſſat' eſt dilect' ⁊ recalcitrauit. Sen. Nō eſt paup cui q̄ntūcūqꝫ paꝝ eſt. ſatis eſt. Et ſub dit ſupflue hēre cupiditatis eſt. neceria iſirmita/ tis eſt. oīa relinq̄re pfectiōis ē. ſic fecerūt apl'i. Uñ petr' in pſona oīm dicebat. Ecce nos reliq mus oīa ⁊ ſecuti ſum' te ⁊c̄. Math. xix. Et hie ro. Socrates ille theban' cū ad philoſophādū pgeret magnū auri pōdus abiecit. nec eſtima/ uit ſe diuitias ſil' ⁊ virtutes poſſe poſſidere ⁊c̄. xij. q. ij. glia. Quartū. ſ. hēre ⁊ amare. Si amenſ plus q̄ de' vl' ꝯtra deū. ita. ſ. vt habēs eas pa/ tus ſit facere ꝯtra dei mādata ne amittat. vl' nō ſubuēire in magnis neceſſitatib' ſibi notis. pi/ culoſū eſt ⁊ pniciosū. Uñ ps. Diuitie ſi affluant nolite coꝛ appōere. ſ. īordinate amādo. ¶ Nō

Auaritia q̄re ē pctm̄

aūt q̄re auaritia eſt pctm̄ eſt iſta ſm be. Tho. ſe. ſe. q. cxviij. arti. ij. Eoꝝ q̄ ordinanſ ad aliqū fi/ nē. bonū eoꝝ ꝯſiſtit in pportiōe ſeu debita cō/ mēſuratiōe ad illū finē bonū. ideſt q̄ ſint in ta/ li mēſura ſeu quātitate q̄ ptingāt ad finē. Sic medicina q̄ ordiaſ ad finē ſanitatis corpis. tūc eſt bona qñ ſumiſ in tali mēſura ⁊ q̄lit. ne q̄ in/ ducat ſanitatē. Malū aūt eoꝝ q̄ ordinanſ ad fi nē. ꝯſiſtit in exceſſu vl' defectu ad debitū fineꝫ. Sic medicina purgatiua. tūc ē mala qñ nō eua cuat ſufficiēter malos hūores. vl' qñ nimis eua cuat ita q̄ ēt bonos aufert. Tpalia aūt bōa ſūt ordinata a deo ad ſuſtētationē hoīm. Querere igiſ ea ⁊ tenere vl' deſiderare nō ſolū ad ſuſten tationē ſui ⁊ ſuoꝝ. ſꝫ ad ſupfluitatē ⁊ vanitateꝫ vitioſū ē ⁊ malū. qꝛ exceſſus fit a d̄bita eoꝝ mē ſura. Sed qꝛ etiā nō licet vti indebitis medijs vt ad debitū finē puēiaſ. 65. b. Tho. qꝛ ſm apo/ ſto. ad Ro. iij. Nō ſūt facienda mala vt veniant bona. hinc ē q̄ nō lꝫ q̄rere vel deſiderare tpalia etiā pter ſui ſuſtētationē p idebitos modos. vt p furtū. vſurā fraudulētiā ⁊ huiuſmodi.

Quantū ad ſecūdū §. II.

pricipale ſciēdū q̄ vitiū auaritie pcipue aggra uat hoīeꝫ. Et vt graue iclinaſ ad cētrū: ita aua/ ritia pre ceteris ad cētrū inferni deijcit. Cōiter eni auari ſūt obligati reſtitutiōib' ⁊ dediti in/ iuſtis lucris. ⁊ cū ſaluari nō poſſint ⁊ cētrū in/ ferni deſerere niſi alleuiarenſ p reſtitutioneꝫ ⁊ dimiſſionē illicitoꝝ lucroꝝ. potius cū pōdere pctōꝝ volūt ad iferna deſcēdere q̄ ꝯſueta ma/ la relinquere: Quinimo ſm Hiero. Cetera vi/ tia hoīe inueteraſcēte ſeneſcūt. ſola auaritia iu ueneſcit. Et rō naturalis eſt ſm Tho. vbi. ſ. q̄ ſenes pter defectū naturalē auidi' exterioꝝ rerū req̄rūt ſubſidia: ſicut oīs indigēs q̄rit ſue indigētie ſupplemētū. Nec tn̄ excuſaſ a pctō ſi ꝯtra rōneꝫ appetat. ⁊ pcipue cū ipſa natura do ceat. qꝛ omne qd̄ antiquaſ ⁊ ſeneſcit pe interi tū eſt ſm apo. ad Heb. Et cū iterierit. nō ſumet oīa. ſm ps. ideſt aliqd ſuoꝝ bonoꝝ. Jō de faci/ li dꝫ ꝯtēnere oīa. cogitādo in breui eē moritu/ rū. Jgiſ filij hoīm vſqꝫquo graui corde. ideſt ī auaritia q̄ vos grauat pmanetis. Facili' eſt ca melū p foramē acus trāſire q̄ diuitē intrare in regnū celoꝝ. ait xp̄s Math. xix. Ub: hiero. Re cte diuites camelis cōpanſ. qꝛ ſicut camelicum depoſuerit gibbū ⁊ grauē ſarcinā pōdeꝝ per erūnā acus. i. p anguſtā ⁊ artā viā intrare ⁊ trā ſire poſſūt. ita ſupb' ⁊ diues ſi dimittūt gibbū ideſt amorē īordinatū diuitiaꝝ ⁊ ſarcinaꝝ pctō rū de facili intrabūt per artā viā in regnū celo/ ruꝫ. Hec hiero. Scōm magiſtrū hiſtoriaꝝ acus erat q̄dā poꝛta ciuitatis Hieroſolyme valde ar ta. per quā nō poterāt itrare cameli niſi depoſi ta ſarcina. Oſdiſ aūt hoc pcm̄ eē graue. qꝛ eſt ꝯtra deū. ꝯtra primū. ⁊ ꝯtra ſeipm̄ ſm Tho. ſe. ſe. q. cxviij. arti. j. ¶ Peccat auar' ꝯtra deū in q̄ntū pter bonū tpale diuitiaꝝ. ꝯtēnit bonuꝫ eternū. Uñ ⁊ auaritiā dic̄ Apl's ad Eph. v. ydo loꝝ ſuitutē. qꝛ affectū quē fidelis exhibet deo ⁊ ſollicitudinē: auarus exhibet pecunie. Et ſic ydolatra ſubijcit ſe creature exteriori. ita auar' lꝫ nō eodē mō qꝛ ydolatra ſubijcit ſe creature quo ad cultū vt exhibeat ei cultū diuinū. ſꝫ aua rus ſubijcit ſe pecunie īordinate ꝯcupiſcendo eā quo ad vſū. Et iō et ſi graue pcm̄. nō tm̄ q̄ſtū ydolatria. ¶ Itē ſm Criſ. auaritia aſſimilatur ydolatrie. qꝛ ſicut ydolatre veneranſ religas ⁊

Auaritia grauat homineꝫ

Acus

Auar' peccat contra deum.

ydola nec pre reuerentia audēt ea tangere.ita
multi venerant pecunias ⁊ eis vti neſciūt ſed
vt ſacra deponūt.⁊ filys ⁊ nepotibꝰ itactas cō/
ſeruant. ¶ Item ſm Ambro.comparatur aua
ritia idolatrie:quia ſicut idolatra nititur auſer
re gloriam deo ne ſolus deus nomen deitatis
obtineat.ita auarus in dei res ſe extendit vt
ſolus vſurpet:que deus omnibꝰ fecit. Utraqꝫ
Scđo ſūt inimica deo.qꝛ negāt deo q̄ ſūt eiꝰ. ¶ Itē
auarꝰ peccat in ꝓximū.cū.ſ.plus debito acci/
pit ⁊ ꝯſeruat pecūias ⁊ bona alia tpalia in dā/
nū ⁊ nocumētū ꝓximoꝝ.Cū eni bona tpalia nō
poſſint ſil' poſſideri a multis.nō pōt vnꝰ hō in
bonis tpalibꝰ ſupabūdare niſi alteri deficiat.⁊
ſic auaritia ē directe ꝯtra ꝓximū.Un̄ amb.Eſu
rientiū eſt panis quē tu detines.nudoꝝ veſtimē
tū qđ recludis.miſeroꝝ pecunia quā in terra
defodis.Tātoꝝ ergo te ſcias inuadere bōa quā/
tis poſſis dare qđ velis.i.qđ debes velle.xlvij.
Tertio diſ.ſicut hi. ¶ Tertio peccat auarꝰ in ſeipſum.
qꝛ p hoc iordinatꝰ affectꝰ eiꝰ lꝫ nō deordinetur
corpꝰ ſicut p vitia carnalia.Suſtinet etiā corpꝰ
multa incōmoda ꝯtra rōnē.Un̄ Grego. Oīs
huiꝰ ſecli dilectores in terrenis rebꝰ fortes ſūt
in celeſtibꝰ debiles.Et infra.Nā ſepe famē.nu
ditatē.deiectionē ſuſtinēt.⁊ carū rerū ſe per ab
ſtinētiā cruciāt.ad quas adipiſcēdas feſtinant
xlvij.diſ.oēs.Et eccl's.vi.dr̄.Eſt aliud maluꝫ qđ
vidi ſub ſole.⁊ hoc frequēs apud hoīes.vir.ſ.
auarꝰ cui dedit deꝰ diuitias.ſ.quo ad mobilia.
⁊ ſubiaꝫ ſcꝫ imobiliū.⁊ honorē ſcꝫ dignitatis ⁊
⁊ poteſtatis.nec deeſt aīe ſue.ideſt ſenſualitati
⁊ vite corpali ex his que deſiderat in hoc mū/
do.nec ei dedit deꝰ poteſtatē ideſt vſuꝫ poteſta
Auari// tis vt comedat.ſed aliꝰ vorabit eas. ¶ Eſt autē
tia eſt auaritia mortale tripliciter.⁊ tūc grauat ⁊ dei
morta// cit ad infernū. Primo rōne eqtatis quā offen
le.p̄. dit.ſcđo rōne charitatis quā excludit. tertio rō/
ne finis quē peruertit. ¶ Primo qdē auaritia
offendit eqtatē qn̄ nocet ꝓximo per iniuſtā ac/
qſitionē.furādo.fraudādo ⁊ hmōi q̄ ſunt mor
talia ex genere ſuo.qꝛ vertunt in nocumentuꝫ
notabile ꝓximo.⁊ ſunt ꝯtra iuſticiā.Et nō ſolū
iſta perpetrare ſed iſta deſiderare:ſcꝫ appetere
res per illicitas acqſitiōes.qđ ptinet ad auari/
tiā:eſt mortale.Et de his intelligit illud Aba/
cuc.ij.Ueh q ꝯgregāt nō ſua.Scđo qn̄ qs ita
amat iſta tpalia ꝙ ⁊ ſi videret extremas neceſſi
tates ⁊ ſubleuare poſſet.nō faceret.ne minue/
ret in tpalibꝰ.Et de his Jaco.v.Agite nūc diui
tes.plorate ⁊ vlulate in miſerijs que aduenīūt
vobis.diuitie veſtre putrefacte ſūt.auꝝ ⁊ argē
tū veſtrū eruginauit ⁊ erugo eoꝝ erit vobis in
teſtimoniū ⁊ mādu cabit carnes veſtras. ¶ Se
Scđo cūdo auaritia ē mōtale rōne charitatis quā ex
cludit.Si eni tātū amor diuitiaꝝ creſcat ꝙ pre
ferat caritati dei vel ꝓximi.qđ ꝯtingit qn̄ facit

vel qn̄ paratꝰ eſt facere ꝯtra deū vel ꝓximū vt
habeat diuitias vel nō minuat vel nō amittat.
puta piurat vel feſta violat.aut decipit ꝓximū
aut hꝫ aīm paratū ad iſta hmōi faceret vt lucret
aut nō ledat i tpalibꝰ vel ēt de ſupfluo nō vult
dare neceſſitatē patiētibꝰ tūc ē mortale. Un̄.j.
Job.iij.Qui hūerit ſubſtātiā huiꝰ mūdi ⁊ viderit
frēꝫ ſuū necē hēre ⁊ clauſerit viſcera ſua ab eo
quō charitas dei ē in eo.Quaſi dicat.Nō hꝫ ta
lē charitatē dei.qꝛ fac̄ ꝯ charitatē ꝓxi manifeſte.
Et deꝰ diligi n̄ pōt vē ⁊ ſalubriter ſi nō diligit
ꝓximꝰ.cū hoc ipſe p̄cepit. Si qs diligit me ait
xp̄s.ſmōes meos ſuabit. Et ecōtra.Qui nō di
ligit me ſmōes meos nō ſuat. Johā.xiiij. Di/
cunt aūt diuitie ſubſtā.vel a ſubſtādo qꝛ debēt
ſubſtare rōni nō dn̄ari. Math.vj.Nō poteſtis
deo ſuire ⁊ mamone.i.diuitijs.Nō dic̄ ibi.igr
Hiero.Nō poteſtis hēre ſꝫ ſuire.Qui eni ſuꝰ ē
diuitiaꝝ eas cuſtodit vt ſuꝰ Et ſic nō ſubſtāt di
uitie ſꝫ p̄ſūt.⁊ dn̄ant talibꝰ.Uel dicunt diuitie
ſubſtā:a ſuſtētādo:qꝛ debēt diligi ad ſuſtētatio
nē nō ad ſupfluitatē vel voluptatē.Et ſubdit.
Et viderit frēꝫ ſuū neceſſe hēre.ideſt ſciuerit.nō
eni tenet ſubuēire neceſſitatibꝰ q̄s nō nouit.⁊
clauſerit viſcera.ſ.miē.nō dādo cū pōt ⁊ dꝫ vl
nō cōpatiēdo ſi dare nō pōt.nō ē charitas dei ſ
hmōi. ¶ Tertio auaritia ē mortale rōne finis Tertio
quē ꝑuertit.qđ ſic ꝓbat.Amor ē boni.Sic̄ aūt
duplex ē bonū.ſ.bonū ꝓ̄pe ⁊ p̄ncipalr̄ dctm̄.⁊
ſic ē bonū qđ ē finis.⁊ bonū qđ nō eſt p̄ncipale
ſ.bonū qđ ē ad finē.Ita dꝫ eē duplex amor.ſ.p̄n
cipalr̄:⁊ p ſe boni qđ ē finis.Et amor ſcdarioꝝ
ꝯn̄s bōi qđ ē ad finē.Auaritia igit ꝑut ē iordi/
natꝰ amor tpaliū reꝝ ita ꝙ in eis finis ꝯſtituat
ſp ē pctm̄ mortale.Cuiꝰ rō ē.qꝛ auerti ab incō/
mutabili bono:ē pcm̄ mortale.ſꝫ ꝯuerti ad qđ
cūqꝫ cōmutabile bonū creatū ſicut ad finē. fac̄
auerſionē ab icōmutabili bono:qđ dꝫ eē vltiꝰ
finis.eo ꝙ nō pn̄t eē plures vltimi fines.g̃ aua
ritia inquātū fruit tpalibꝰ bonis ſp ē mortale.
Hec thomas in q̄ōne de malo. Et hoc mō dicit
apl's ad Eph.v.qꝛ oīs auarꝰ nō hꝫ hereditatē i
regno xp̄i ⁊ dei.ideſt nullus auarꝰ qui ſcꝫ con
ſtituit finē in diuitijs. Ueniale aūt eſſet qn̄ qs
iordinate diligeret tpalia.ſꝫ citra deū.nec ex h
trāſgredit vel parꝰ eſt trāſgredi aliqđ p̄cepto/
rū. ¶ Qđ aūt ſit nō ſolū mortale ſꝫ valde gra/
ue oſ̄dit ex h qꝛ ꝯ nobiliſſ.mas virtutes. vtputa Auari/
ꝯ pietatē ⁊ miſericordiā q̄ ē maxia iter eas q̄ ſt tia ē g̃/
ad ꝓximū.Un̄ Amb. Oīs ſuma xp̄iane religio ue pcm̄
nis i miā ⁊ pietate ꝯſiſtit.Eſt ꝯria iuſtitie q̄ ē oīs
vtꝰ.⁊ neqꝫ heſpꝰus neqꝫ ſtella.neqꝫ lucifer ē ita
clarꝰ.vt dic̄.phs. Juſtitia eni ē mediū iter ſup
fluū ⁊ diminutū.Auaritia aūt excedit in acci//
piēdo ⁊ deficit in dādo.qꝛ accipit plus q̄ꝫ dꝫ ab
alijs.furādo.rapiēdo fenerādo.fraudādo ⁊ hu
iuſmōi.et minꝰ dat q̄ꝫ dꝫ ſibi ⁊ alioꝝ neceſſitatibꝰ

cũ pōt r̄õ ſbueniẽdo. Et ẽt ꝯria v̄tuti liberalitatis q̃ facit hoiem alijs gratũ. Vñ Boeti⁹. Largitas claros .i. famoſos facit: auaritia v̄o odioſos. Cũ eni ſtirt⁹ libalitatis mediũ teneat circa acceptionẽ ⁊ dationẽ pecũiariã. liberal' vtrũqꝫ faĉ ſi ĉ oꝫ. Nã ad decẽtẽ dationẽ ſequit ꝙ ſit decẽs acceptio. Liberalis eni ſe recte ſe hꝫ i datione: eo ꝙ ipſe in dãdo obſeruat regulã rõnis. i q̃ꝫtũ ipſe dat qb⁹ oꝫ. ⁊ qñ oꝫ. ⁊ qd oꝫ. ⁊ q̃ꝫtũ oꝫ. ⁊ quõ oꝫ obſeruãdo ſp̄ alias circũſtãtias q̃ ad rectã dationẽ exigunt. ¶ Scḋo liberalis ſe recte hꝫ in acceptiõe: ⁊ p̄cipue q̃tuor modis. Primo q: accipit vñ opꝫ: q: a p̄prijs poſſeſſoribus Scḋo accipit quãtũ opꝫ: q: minus ſibi relinq̃t q̃ꝫ alijs det. eo ꝙ paucis ipſe eſt ꝯtent⁹. Tertio accipit quõ opꝫ. q: pauca ⁊ in neceſſitate. libenter aũt dat. ⁊ ꝑpterea interdũ minora dãs liberalior iudicat. Quarto accipit eo fine quõ opꝫ. Nõ eni liberalis appreciat diuitias ꝑpter ipas: ſꝫ ſolũ ꝑpter dationẽ. Auar⁹ v̄o iordiate ſe hꝫ in his duob⁹ ſcꝫ in acceptiõe ⁊ datiõe pecũiarũ vt pꝫ diſcurrẽdo p̄ ſingl'a. Hec Tho. ſe. ſe. q. cxviij ar. iij. ⁊ inſcriptis ethicoꝝ lib. iiij. c. ij. ¶ Et q̃ꝫuis auaritia ſit valde graue pctm̄. nõ tñ maximũ oim. Nã magnitudo pcti p̄t attẽdi ex trib⁹

Nõ eſt tñ maximum pctõꝝ

Prio ex p̄te boni qḋ offẽdit vel ꝯtẽnit. Et ſm̄ h̄ tanto pctm̄ ẽ graui⁹: q̃ꝫtũ bonũ qḋ p̄ pctm̄ offendit. ꝯtẽnit. vel corrũpit ẽ nobili⁹ vel maius ⁊ ſic pctm̄ ꝯ deũ eſt grauiſſimũ: q: p̄ h̄ ꝯtemnit ſummũ bonũ. Scḋo attendit magnitudo pcti ex p̄te dãni qḋ infert. ⁊ ſic iter pctã q̃ in p̄ximũ cõmittunt. tãto pctm̄ ẽ graui⁹ quãto dãnũ eſt graui⁹ ꝑximo illatũ. Vñ homicidiũ ẽ g̃ui⁹ adulterio. ⁊ adulterium grauius furto. Tertio pōt attẽdi magnitudo pcti ex p̄te bõi cui qs iordinate ſubijcit. Quãto eni bonũ ẽ min⁹. tãto peccatũ defoꝛmi⁹. Cũ ãt iter bona hũana tp̄alia ſũt minima: q: mioꝛa q̃ꝫ bõa corpis. ⁊ bõa corpis q̃ꝫ bõa aie. iõ q: inoꝛdiat⁹ appetit⁹ auari ſubijcit minimo bono. ſ. reꝝ exterioꝝ. iõ ſm̄ h̄ auaritia ẽ turpi⁹ ⁊ defoꝛmi⁹. Et pp̄ h̄ d̄r Ecc̄i. x. Auaro nihil ẽ ſceleſti⁹ .i. ad pctm̄ ꝓnius. q: ad oia vitia auar⁹ inclinat. Vel ſceleſti⁹ .i. turpi⁹ velvilius: q: p̄fert bonũ cõmutabile minimũ: bono icõmutabili ſũmo. Et ſubdit ibi. Nihil iniqui⁹ q̃ꝫ amare pecũi.i. qḋ itelligit tripl'r. Iniqui⁹ .i. eqtati nãli magis ꝯriũ q̃ꝫ amare pecũiã. ſ. plus debito acqrẽdo. vel retinẽdo. q: ſm̄ legẽ cõem nãe oia erãt cõia. Scḋo mõ d̄r iniqui⁹ .i. inſatiabili⁹ q̃ꝫ amare pecuni.i. ſ. inoꝛdinate. q: nũq̃ꝫ ſatiat Io. iiij. Qui biberit ex aq̃ hac ſitiet iterum. 3⁰ mõ d̄r iniqui⁹ .i. ineq̃lius. q: auar⁹ dat ⁊ contẽnit bonũ eternũ ꝑ tp̄ali. Vñ ſubdit. Hic enim aiam ſuã venalẽ hꝫ .i. vitã ſuã nãlem exponẽs ſe piculis. vel ai ani .i. ſpm̄ ſuũ. Et ſubdit. Proiecit eni intima ſua .i. vitã corpalẽ nõ curãdo ꝯ ea vt lucret. vel itima ſua .i. v̄tutes oẽs abijciẽs vt lucret. intima .i. intimos amicos. q: auarus nullũ hꝫ amicũ. vel intima .i. viſcera pietatis ⁊ miẽ. Vñ tulli⁹ in li. de offi. Nihil tã anguſti ai nec tã praui a q̃ꝫ amare pecũiã. ſ. ioꝛdiate. Hec he. tho. ſe. ſe. q. q̃ ſup̄. ⁊ alexãder i. ij. p̄te. q. xlij.

¶ Quantũ ad ter/ .§. iij. tiũ. ſ. de effectu ei⁹. Sciẽdũ ꝙ multa vitia ⁊ q̃ritia oĩa ſi oia ꝓcedũt aliqñ ex auaritia. Vñ ſbdit. Que ritis mẽdaciũ .i. diligẽdo inoꝛdinate tp̄alia. qḋ ꝑtinet ad auaritiã. q̃rit mendaciuꝫ .i. peccatũ. dicitur autem peccatuꝫ mendaciũ iuxta illud. Ois hõ mẽdax .i. pctõꝛ: ex eo ꝙ pctm̄ eſt ꝯ veritatẽ vite. tũ q: nõ adequat itellectui diuio nec humano actus pcti. ſꝫ ꝯ lumẽ nãle ẽ. tũ q: peccatũ ſub ſpẽ boni decipit hoiem trahendo ad malũ. Procedit nãqꝫ ex auaritia ſupbia. cũ ex diuitijs hõ ſupbiat ⁊ vꝫ ſibi oia debere ſubijci Aug. Vermis diuitũ ſupbia. Oꝛit ⁊ luxuria. Vñ xp̄us diuitijs adiũxit voluptates dicẽs. A diuitijs ⁊ voluptatib⁹ eũtes ſuffocant. Lu. viij. Hinc ira flãmeſcit ſi ipediunt ei⁹ lucra. Tabeſcit iuidia ſi ali⁹ ſit ditioꝛ eo. Deijcit accidia ſi nõ lucret vel amittat q̃ſita. Triſtat ſupra modũ ⁊ ſic de alijs. Precipue tñ ꝓcedũt ex ea illa q̃ dicunt filie ei⁹. rõne quoꝝ d̄r vitiũ capitale. ſ. ſeptem q̃ pōit Gre. i moꝛa. ¶ D̄r eni aliqḋ vitiũ capitale. ſm̄ Tho. ſe. ſe. q. cxviij. ar. vij. illud ex q̃ oꝛiũt alia ſm̄ rõeꝫ finis. Finis eni cũ ſit multũ appetibilis. p̄ ei⁹ appetitũ hõ ꝓcedit ad multa faciẽdo bõa vel mala. finis aũt maxie appetibil's ẽ beatitudo ſeu felicitas q̃ ẽ vltim⁹ finis hũane. vite. Et iõ quãto magis aliqd p̄ticipat ꝯditiones felicitatis. tanto magis ẽ appetibile Eſt aũt vna de ꝯditiõibus felicitatis vt ſit p̄ ſe ſufficiens. alioquin nõ quietaret appetitũ tãq̃ꝫ vltim⁹ finis. Sꝫ p̄ ſe ſufficiẽtiã maxie repꝛomittũt diuitie. vt Boeti⁹ ait i. iij. de ꝯſolatiõe. Cuius rõ ẽ. q: denario vtimur q̃ſi fideiuſſoꝛe ad oia habenda. vt dic̃ phs in. v. ethi. Et ad idem d̄r Ecc̄s. x. Pecũie obediũt oia. Et iõ auaritia q̃ ꝯſiſtit in appetitu pecũie ponit vitiũ capitale Nec ob. ꝙ liberalitas q̃ opponit auaritie nõ ẽ p̄ncipalis v̄tus. Nõ eni oꝫ ꝙ p̄ncipale vitiũ opponat p̄ncipali v̄tuti. Nã virt⁹ p̄ficit ſm̄ rõeꝫ vitiũ aũt ſꝫ iclinationẽ appetit⁹ ſenſualis. Nõ aũt ad idẽ gen⁹ p̄ncipal'r reſpicit rõ ⁊ appetit⁹ ſenſitiuus. Itẽ nõ obſtat ꝙ auaritia ipſa ex alio vitio aliqñ oꝛiat. cũ dicat Greg. ꝙ aliqñ oꝛit ex elatiõe. aliqñ ex timoꝛe. q: nihil ꝓhibet vitiũ capitale ex alijs interdũ oꝛiri. dũ tñ alia vitia ſoleãt ex eo plerũqꝫ naſci. Itẽ nõ obſtat ꝙ diuitie circa q̃s ẽ auaritia nõ hñt rõeꝫ finis: ſꝫ magis rõnẽ ei⁹ qḋ ẽ ad finẽ. q: iq̃ꝫtũ pecũia ẽ vtilis ad oia ſenſibilia cõgrẽda ꝯtinet quodãmodo v̄tu

Ex auaritia peccã.

Vitiuꝫ capitale d̄r.

tē oīa. ⁊ iō hēt q̄dā ſilitudinē felicitat. ſ. b. Tho. ſe. ſe. q. vbi. ſ. Jtē cū pctā carnalia dicanf illa q̄ pficiunf i delectatiōib⁹ carnalib⁹. q. ſ. ſenſu carnis cōplenf. vt delectatio ciboꝝ ⁊ venereoꝝ. ¶ Spūalia aūt pctā dn̄r q̄ pficiunf delectatiōib⁹ ſpūalib⁹ abſqꝫ carnis delectatiōe. vt q̄ cōplēf i ſola aīe apphēſiōe. Et q꞉ auaritia ē h⁹ (delectaf enī auar⁹ i eo. q ꝯſiderat ſe poſſeſſorē diuitiarū) iō ē ſpūale pcm̄ ſꝫ Greg. Quāuis enī ſit circa ſbm corpale. ſ. diuitiaꝝ: nō q̄rit tn̄ delectatiōnē corpalē ſꝫ ſolū aīalē. ſ. put delectaf i hac ꝯſideratione q diuitias poſſideat ratione tamen obiecti quod eſt materiale. bea. Tho.

Auaritia ē ſpiritnale peccatum.

¶ Sunt aūt he .§. iiij.

filie auaritie ſeptē. ¶ Pria ē obduratio ꝯ miaꝫ q̄ alio mō dr̄ ihūanitas. ⁊ p h auar⁹ excedit modū in retinēdo. Scd̄o excedit auar⁹ modū i accipiēdo. Et h tripl'r. Jn corde. ope. ⁊ ſmōe. Jn corde qdē excedit modū acgrēdi. q꞉ auaritia ingerit hoi ſollicitudīes ⁊ curas ſupfluas. ⁊ ſic ponif filia auaritie inqetudo mētis. Scd̄o excedit auar⁹ modū acgrēdi in ope. ⁊ ſic ex ea oꝛif violētia ad quā ptinet rapina. Tertio excedit modū in ſmōe. Et quātū ad hoc q̄tuoꝛ facit. Prio vtif fallacia. Scd̄o addit aliqn̄ iuramentū. Et p petraf piuriū vt poſſit lucrari. Tertio fraude decipiēdo in ꝯtrib⁹. Quarto pditiōe pdēdo pſonas ad acgrēdū lucrū. Jſid. aūt ponit nouē filias auaritie. ſ. mēdaciū ⁊ falſuꝫ teſtimoniuꝫ. fraus. furtū. piuriū. turpis lucri appetit⁹. violētia. ihumanitas. obduratio. ⁊ rapacitas q̄ reducunf ad ſeptē q̄ ponit Greg. Nā mēdaciū ⁊ falſum teſtimoniū cōpꝛehēdunf ſub fallacia. ⁊ furtū ē q̄dā ſpēs fraudis. Turpe lucrū ad inqetudinē reducif. Rapacitas ſb violētia. Jnhūanitas ⁊ obduratio idē ſūt. Jſta enī ſeptē gn̄a vitioꝝ dn̄r filie. auaritie. q꞉ ex ea oꝛiunf ſic filie ex mr̄e. ¶ Notādū ē ēt q ſm Ariſto. iiij. ethicoꝝ ſeptē ſt ſpēs ſeu dr̄e auaritie tenacitas. pcitas. chꝛinibilis. ſuit⁹ meretricū. aleatores. ⁊ moꝛtuoꝝ ſpoliatores: qꝝ numerus vl' ſufficiētia ſic diſtinguif. q꞉ auarus peccat in gn̄ali duob⁹ mōis. ſ. i dādo ⁊ in accipiēdo. Jn dādo peccat trib⁹ mōis. q꞉ aliq̄n nihil dat. ⁊ talis dr̄ tenax. ſcd̄o peccat q꞉ parū dat. ⁊ talis dr̄ parc⁹. tertio q꞉ ſi dat cū magna difficultate dat. ⁊ tūc par. ⁊ talis vocaf chꝛinibilis q̄ſi crimini vēditoꝛ: q꞉ de puis magnā vim facit. Scd̄o auar⁹ peccat in accipiēdo. ⁊ h q̄tuoꝛ modis. q꞉. ſ. lucraf vilif. turpif. illiberal'r ⁊ violēter. Prio auar⁹ lucraf vilif. aliqn̄ ſuil'r. puta ſi aliq̄ vilia ſuitia fac. ⁊ talis vocaf ſuit⁹. Scd̄o peccat q꞉ aliqn̄ lucraf turpif. puta ꝺ aliqb⁹ actib⁹ turpib⁹ ⁊ vitioſis. vt mētricio ⁊ h⁹i. Tertio lucraf illiberalif. vt de eo qd̄ ḡtis opꝫ ꝯcedere. vt faciūt vſurarij ⁊ aleatores ab amicis auſerē-

Prīa filia.

Differētie auari

do. Quarto lucraf violēter. ſ. vim īferēdo aliqͥs ſicut faciūt latrones vel moꝛtuoꝝ ſpoliatores. btūs. Tho. ſe. ſe. q. cxviij. arti. viij. ⁊ i. q. ꝺ malo

¶ Quod pcm̄ aua- .§. V.

ritie aggrauet vt dcm̄ ē. ſ. §. ij. ⁊ plima mala ex ea oꝛtanf vt hic dr̄: oñdit Greg. in. xiiij. moꝛa. c. xix. vbi exponit pphetiā zacharie dicētis ſibi zacha. Leua oculos tuos ⁊ vide. Quid eſt h qd̄ egredif? Et dixi. Quid nā eſt? Et ait. Hec eſt amphoꝛa egrediēs. Et dixit. hec eſt oculus eoꝝ i vniuerſa terra. Et ecce talētū plūbi poꝛtabaf. Et ecce mulier vna ſedēs i medio amphoꝛe. ⁊ dixit. Hec ē ipietas. Et piecit eā in medio amphoꝛe. ⁊ miſit maſſam plūbeā i os ei⁹. Et leuaui oc'os meos ⁊ vidi. Et ecce due mulieres egrediētes: ⁊ ſpūs in alis eaꝝ. ⁊ habebāt alas q̄ſi milui. ⁊ leuauerūt amphoꝛā iter celū ⁊ terrā. Et dixi angelo q loquebaf i me. Quo iſti deferūt amphoꝛā? Et dixit. Ut edificef ei dom⁹ i terra ſenaar. Sup qb⁹ vbis. Grego. ibi ſic ait. Uolēs deus pphete oñdere humanū gen⁹ ex quo ab eo maxie culpa dilabaf: p imaginē amphoꝛe: q̄ſi patēs os auaritie dſignauit. ¶ Auaritia qppe velut amphoꝛa ē. q̄ os coꝛdis i ambitu terre. i. appetitu terrenoꝝ aptū tꝫ. Qd̄ aūt ſubdif. Hec oculus eoꝝ i vniuerſa terra itelligif q꞉ auaritia deſignata p amphoꝛā ē ad quā ſumma vigilātia ⁊ intentio eſt oīum. Quia vt dr̄ Hiere. vj. A maioꝛi vſqꝫ ad minoꝛē oēs auaritie ſtudēt. q ad bona cognoſcēda hebetes ſūt ⁊ q̄ſi ceci. circa tēpoꝛalia acgrēda ⁊ poſſidēda: nimiū ſunt acuti. ſm illud hiere. iiij. Sapiētes ſunt vt faciāt mala. bona aūt facē neſcierūt. Et ecce talētū plūbi poꝛtabaf. Per plūbū ⁊ in magna q̄titate: q꞉ talētū deſignaf magna grauitas peccati que ad inferioꝛa depꝛimit. Et ecce mulier vna ſedens in medio amphoꝛe. de qua dr̄ q eſt impietas. Grego. Jmpietas in medio amphoꝛe pꝛoijcitur: q꞉ nimirū ſemper in auaritia impietas tenetur. Et hoc ſiue ſumaf ipietas pꝛo infidelitate ſm q pietas ei cōtraria dicitur cultus dei. ſiue ſumatur pꝛo crudelitate ſm qd̄ pietas dr̄ mīa. Nā ⁊ auaritia dr̄ idoloꝝ ſuitus ab aplo. ad Ephe. v. q꞉ ſollicitudinem quā dꝫ deo exhibere. nūmo apponit. Et auarus eſt crudeliſſimus ⁊ ad paupes ⁊ ſibi ⁊ ſuis i neceſſarijs. Et miſit maſſā plūbi i os ei⁹. Maſſa plūbi ē pōdus pcti. qn̄ obſtruit ita os ei⁹. ſ. auarit ꝺ ſectātis. vt nec dn̄ꝫ laudare valeat nec ꝯfiteri pctā ſua. Nullū. n. pcm̄ ita retrahit hoieꝫ a ꝯfeſſiōe ſic auaritia: q꞉ nouit auar⁹ q abſolui n̄ pt niſi rſtituat alienū. ⁊ i futuꝝ abſtineat ab illicitis lucris. qd̄ neciū ēt dr̄ ꝺ pe. di. v. negociū ⁊. c. falſas. Et leuaui oc'os meos ⁊ vidi. Et ecce due mulieꝛs egrediētes. Jn his duab⁹ mu-

Figuratur auaritia

lleriб⁹ duo pncipalia vitia accipimus. ſupbiaꝫ videlꝫ ⁊ inanē gliaꝫ que ſpietati ſine dubio cōiuncta ſūt. Nā ⁊ vermis diuitū ſupbia. vt dicit Aug. Et coiter diuites ſūt auari. Et ſm pſal. In multitudie diuitiaꝝ ſuaꝝ gliant. Et ſpūs erat in alis eaꝝ. Ale aūt haꝝ mulierū ſūt actiōes pcedētes ex ipſis vitijs ſupbia. ſ. ⁊ inanis glia. Spirit⁹ aūt dr̄ eē in ipſis alis: q: p actiōes hoꝝ viciorꝫ ſathane volūtati deſeruiūt. De q̄ ſpiritu loqͥt. Lu. xj. Cū imūdus ſpūs exierit ab hoīe ambulat p loca arida. i. deuotione puata. Et habebāt alas q̄ſi alas milui. Miluus iſidiari ſtudet ſemp nr̄e pulloꝝ. q: ſ. actiōes puenietes ex ſupbia ⁊ inani glia diabolo ſūt filꝫs. q: inſidiant ſemp v te puuloꝝ ſiue ſibi ſiue alijs puis ſenſu ⁊ itellectu q̄s fraudib⁹ decipiūt. Milui ēt vox eſt meū meū. p h̄ deſignās q̄ auaritia. ſupbia. ⁊ inanis glia: querunt pprīū cōmodū. Et leuauerūt amphorā iter celū ⁊ terrā. Supbia ⁊ inanis glia hūt h̄ pprīū. vt eū quē fecerint in cogitatione ſua euaneſcere ſup ceteros extollāt. ⁊ mō p ambitū rex: mō p deſideriū dignitatū queꝫ captū tenēt q̄ſi in honoris altitudine eleuāt. Qui aūt eſt iter celū ⁊ terrā. ⁊ ima deſerit ⁊ tn̄ ſupiora nō attigit. q: videlꝫ ſupbia ⁊ inanis glia mētē p auaritiā captā ita eleuāt. vt q̄ſqꝫ priores deſpicietes q̄ſi deſerāt ⁊ alta q̄ſi gliantes petāt. Et tn̄ dū ſupbiūt: ciuib⁹ ſupiorib⁹. i. angelis nō iūgunt. Et cū iterrogaret pphēta q̄ deſerret amphorā: fuit reſpōſuꝫ ei vt edificet ei dom⁹ in terra Senaar. Senaar iterpraf fetor eoꝝ. Sicut ēt bonus odor. ſ. edificatiōis ē in v̄tute iuxta illō apl'. Xp̄i bonus odor ſumus deo: ita ecōtrario ex vitio fetor. Quia ē q̄libet malū p auaritiaꝫ gignit. ſm illud. j. ad Thimo. vj. Radix oium maloꝝ eſt cupiditas. dignū eſt vt domus auaritie in fetore ꝯſtruaf. Sciēdūqꝫ q̄ Senaar latiſſima vallis eſt i qua turris a ſupbiētib⁹ edificari cepat. que liguaꝝ facta diuerſitate deſtructa eſt. que turris babylō dicta eſt ex ipſa videlꝫ cōfuſiōe gētiū atqꝫ liguaꝝ. Ibi ē amphora auaritie pōit vbi Babylō. i. ꝯfuſio edificaf. q: p auaritie ipietatē certū eſt oīa mala exurgē. ⁊ demū ad babylonē iſernalē ſūme ꝯfuſionis adducit.

ſenaar

¶ Capl'm. ij. Per modū predicationis.

Theſaurizat ⁊ ignorat cui cōgregabit ea. pſ. xxxviij. Et quātū malū ſequaf ex h̄ oſtēdit Amb. dicēs. oēs cupidi oēs auari Gezi leprā cū diuitijs ſuis poſſidēt. ⁊ mala q̄ſi ta mercede nō t. i pr̄imonij facultatē q̄ theſaurū criminū ꝯgregauerūt eterno ſupplicio ⁊ breui fructu. j. q. j. c to turpē. Et iō xp̄s ſignāter ad monuit dicēs. Nolite theſaurizare vobis theſauros ſup terrā ⁊c̄. Math. vj. ¶ Notādū aūt q̄ theſaurizare vel theſauros recōdere pōt fieri triplici ex cā. vt dr̄ i cōpēdio theologie li. iij. c. xix. Pmo pōt qs theſaurizare ex puidentia ⁊ ꝯſideratiōe necītatis. ⁊ ſic ꝯcedif pentib⁹ ſecularib⁹ ob necītatē filioꝝ educādoꝝ ⁊ filiarū cōiugio tradēdaꝝ: nō ditādaꝝ. puato mō ⁊ ſtatu pſone. Vn̄ apl's. Debēt pentes filijs theſaurizare nō filij parētib⁹. ¶ Scd̄o pōt qs theſaurizare ex ꝯſideratiōe publice vtilitatis. ſ. regni defendēdi. cult⁹ dei ampliādi. ⁊ ſic ēt vt licitū ꝯcedif pncipib⁹: ſuatis tn̄ debitis circūſtantijs vt ſ. p h̄ nō dimittaf ſbuētio extremaꝝ neceſſitatū occurrētiū que ſciunf. Vn̄ ⁊ dauid ppauit ⁊ ſeruauit magnū theſauꝝ ſalomoni p ꝯſtructiōe tēpli. vt pꝫ. iij. Reg. Perſonis aūt eccliaſticis nō lꝫ itētiōe ſuādi. Vn̄ ambꝛo. Auꝝ hēt eccl'ia non vt ſuet ſꝫ vt eroget ⁊ det paupib⁹. xij. q. ij. auꝝ. ¶ Tertio ex affectu auaritie. abſqꝫ oi itētiōe puidēdi ſue necītati vl' aliene. Et h̄ mō theſaurizare eſt phibitū ⁊ moꝛtale. Ad qō facit v̄bū hieronymi dicētis. Accepiſſe paupib⁹ erogādū ⁊ egētib⁹ plimis rebuaſſe. aut timidū eſt: aut cautū: aut certe qō aptiſſimi ē ſceleris: oiuꝫ pdonū vicit cupiditatē. xij. q. ij. Glia. Cōtra h̄ pceptū facit auarus put dic̄ pſ. theſaurizat ⁊ ignorat ⁊c̄. vbi oñdif auari triplex mala ꝯditio. ¶ Pria iſatiabilis cupiditas. q: theſaurizat. ¶ Scd̄a culpabilis cecitas q: ignorat. ¶ Tertia miſabilis iſelicitas q: ꝯgregabit ea. ¶ Primū ptinet ad cupiditatē affectus ſcd̄m ad cecitatē itellect⁹. ſtiū ad ſacitatē effect⁹. ⁊ ſic totā ei⁹ vitā ꝯtēnat.

theſaurizam⁹ pp tria

Auari triplex ꝯditio

¶ Prima ergo prauitas eſt terrenoꝝ iextiguibilis appetitus. ⁊ iō dic̄. theſaurizat. i. ꝯgregare nō ceſſat pp ſitiꝫ inextiguibileꝫ ſuā. Sñat eni auaritia infinitū ardoꝛē ⁊ iſatiabilē ſitiꝫ. ¶ Vn̄ amb. di. xlvij. ſicut hi. dic̄. Nec finis vnq̄ꝫ nec ſatietas aderit cupiditatib⁹. Et h̄ triplici rōne. Pꝛio rōne deſiderij. ſcd̄o rōne mōi. ſtio rōne ſtinini. ¶ Quātū ad pmū. q̄to plus auar⁹ hēt tāto pl⁹ illa ꝯcupiſcit. Vn̄ puer. xxx. Ignis. ſ. auaritie nunq̄ꝫ dic̄ ſufficit. Ignis ēt nō extiguif ex appoſitiōe lignoꝝ ſiccoꝝ. ſed augef. vn̄ v̄ſus. Creſcit amoꝛ nūmi. q̄tū ipa pecunia creſcit. Itē. Nūq̄ꝫ pecunia triſtis ſatiaf auar⁹. Nō huiꝰ ē. q: poti⁹ pecunia nō ibi pōit vbi ē ſitis auari. Vn̄ ſic̄ vinū i dolio nō ſedat coꝛpalē ſitiꝫ ſic pecūia i burſa vl' archa ſitiꝫ mētis ſedare nō pōt. Quāto ē magis hec cōcupiſcētia creſcit. tāto ēt min⁹ hēt qō ei ſufficere poſſit. Talis ē iſufficiētia reꝝ: maioreꝫ eſuriē ⁊ amorē reꝝ tpaliū gignit. Vn̄ ē ſilis idropico. q̄ q̄to pl⁹ bibit tāto āpli⁹ ſitit. ſic auar⁹ q̄to āpli⁹ lucraf. tāto magis deſiderat lucrari. Proinde bern̄. ait. Auar⁹ terrena eſurit vt mēdic⁹. ¶ Secūdo rōne mōi. Quāto eni mod⁹ augēdi pecunias ē facilioꝛ certioꝛ atqꝫ ſecurioꝛ. ⁊ lucrū maius: tāto iſpiāti ad icremētū illi⁹ delectabilioꝛ ⁊

Inſatiabilis ſitis auari.

ſuauior fit. niſi a tali exceſſu mētis v̄tute hō co
hibeaſ. Sꝫ modꝰ ipſe augēdi pecūias ꝛ ſpālr̄ p
vſurā: p cet̄is hēt p̄dictas tres ꝯditiones. q: fa
cilior: certior ꝛ ſecurior. ꝛ p ꝯñs lucrū maiꝰ eſt.
ꝛ ꝓpterea ad affectū ſuccēdēdū ad cupiditatē ef
ficaciſſime opaſ. Hic eccl̄ia. xiiij. Inſatiabil' ocu
lus cupidi. Tal' ſanguiſuge aſſimilari pōt q̄ mē
bro tumido delectabil'r applicaſ ſanguinē iſe
ctū iſatiabil'r ſugit. Et dū īfirmū mēbrū a putre
dic ſanat. ſibiipi necē ſugēdo pcurat. Sic iſatia
bilis auarꝰ dū venenoſaꝫ pecuniā p auaritiā bi
bit iſatiabilē: aliū īfirmū q̄ſi ſanat dū ſanitate i
digētē aliq̄n ſbleuat. ſꝫ ipſe ſeipꝫ occidit p pcm̄.
Un̄ pucr. penul. Due ſt ſanguiſuge q̄ ſemp di
cūt affer affer. ſ. cupiditas ꝛ luxuria. Sepeqꝫ cō
tigit qđ di Eccl̄s. iiij. Unꝰ ē ꝛ ſcđꝫ nō hēt ñ filiū
nō frēꝫ ꝛc̄. ꝛ tñ laborare ñ ceſſat. nec tñ ſatianſ
oculi eiꝰ diuitijs ꝛc̄. ¶ Tertio rōne ſmini. Se
cūdū eni Ariſt. j. polliticoꝝ finis auari ē augm̄
tatio pecunie. Appetitꝰ aūt finis ſꝫ eū ē īfinitꝰ.
pp qđ btitudinē appetimꝰ q̄ſi īfinitū. q̄zto ma
gis poſſumꝰ cogitare. ꝛ q̄zto fortiꝰ ꝛ ītēſiꝰ nos
valemꝰ. Et hic ē q̄ ſiē ipſe ait. Pecūie amatores
totā ſuā ſbāꝫ ꝛ īduſtriā ꝛ potētiā ordināt ad pe
cunie lucrū. Preterea creatura rōnalis ad ima
ginē di facta: creaturis oibꝰ occupari pōt. reple
ri aūt oino nō pōt. q: capacē dei quicq̄d minus
eſt deo implere non poteſt. Inſuper vllū in cor
pus in ſpirituali ꝯtineri ipoſſibile eſt. Nā ſicut
ſapia nō pōt ipleri archa. ſic nec pecūia pōt iple
ri aīa. Un̄ Bern̄. Nō plꝰ ſatiabiſ cor hoīs auro
q̄ꝫ corpꝰ aura: ꝛ auarꝰ ñ iplebiſ pecūia. Eccl̄s. v.
Hic eni i figurā theſauri hierico fuerūt anathe
matizati. Et q: achor tulit aliq̄d ex eis ꝫ dñi mā
datū: lapidatꝰ fuit vt h̄ꝫ Joſue. vij. ad figurādū
vt expōit venerabil' granꝰ. j. q. iiij. eccl̄ia. §. ſeq̄n
ti. q: theſauri hꝰ mūdi ñ dñt trāſire i ſortē fide
liū. i. nō dñt fideles theſaurizare. Hierico eni in
terp̄taſ lūa. ꝛ ſignificat mūdū q mutaſ vt luna
creſcēdo decreſcēdo i hoibꝰ q̄ ad tpalia. Iſrlite
interp̄taſ vidētes. ꝛ ſignificāt fideles Achor ſi
gnificat auaꝝ q ꝫ volūtatē di ꝯgregat. ꝛ ipſe ſen
tētia dilapidaſ dānatiōis. ¶ Quidā auarꝰ cū p

Exemplum.

poſuiſſet iplē archā p fas ꝛ nephas deīde a la
bore ceſſare cepit ꝑce viuē. deīde ad arche iple
tionē m'ltiplici vitio. ſ. mēdacij. piurij: fraudis
ꝛ hmōi laborare. Cūqꝫ nōdū archā impleſſet ti
mēs diabolꝰ ne archa repleta amittēt eū. ei tali
ter gutſ ꝯſtrixit q̄ q̄cq̄ꝫ nō poſat deglutire. De
niqꝫ allatis varijs cibis cepit eger clamare di
cēs. Crucior. crucior. heu morior fame. ſꝫ q: a
diabolo ſtrāgulor. mādūcare nō poſſum. Quo
dicto cū diabolo ſpiritū exalauit.

¶ Secūda prauitas §. ij

ē cecitas mētis. ꝛ iō dic̄ ignorat. Ignorātia aūt
eſt q̄dā cecitas mētis precipue circa ſalutifera.

Nēpe q̄zto magis corpalis oculus ad īfima i
clinaſ terreqꝫ ꝓpior fit. tāto magis reſtringiſ
corporeꝰ viſus. Et ecōtra ſi ad ſupiora eleuaſ
Proīde ſi oculi vniꝰ hoīs eēnt in celo: tota ter
ra q̄ nobis tā imēſa vr̄ q̄ſi breuiſſimꝰ pūctꝰ ei
appere t. Sic nēpe cordi diuo amore ſuſpenſo
atqꝫ deo ꝯiūcto: terrena cūcta nihil eē videnſ.
Sꝫ ab his q ſpūales oculos ſtatuerūt declina
re i terrā: magis eſtimanſ: q: ſpūali lumie ꝑua
ti ſūt. Un̄ de h̄ ꝓpha dauid ait i pſal'. xlviij. Nō
videbit iteritū cū viderit ſapiētes moriētes. ſil'
iſipiēs ꝛ ſtultꝰ pibūt: ꝛ relinquēt alienis diuias
ſuas ꝛ ſeplch̄rū illoꝝ domꝰ eoꝝ i eternū. ¶ In
q̄bꝰ v̄bis ꝓpha tres cecitates oñdit in tali hoīe
¶ Pria d. inatōis. ¶ Scđa d'relatiōis. ¶ Ter
tia habitatōis. ¶ Quātū ad pmā ꝯſiderat aua
rus q̄ ſicut ꝛ paupes iuſti ſic ꝛ mali alij moriū
tur. ꝛ excecatꝰ puluere terrenoꝝ aliā vitam nō
credit. ac p h̄ dānationē ſuā nō videt. Et q̄ztū
ad h̄ dicit pō. Nō videbit ꝛc̄. ſ. oculo fidei ite
ritū ſuū. ſ. eternū. Et cām huiꝰ ſubdit. Cū vide
rit ſapiētes moriētes. i. virtuoſos. Hic eccl̄s. ij.
Oculi ſapiētis v̄tuoſi i capite eiꝰ. ſ. oculi mē
tales ſūt eleuati ꝛ locati i capite. i. xp̄o nō i his
trāſitorijs. Et ſeqſ ſtultꝰ. i. auarꝰ i tenebris am
bualt. i. i terrenis q̄ tenebroſa ſunt vt terra. Et
ſbdit pō. Sil' inſipiēs ꝛ ſtultꝰ pibūt: Inſipiēs q
futura nō itelligit nec credit: ſtultꝰ q negligit
eā ſcire. Corpe ꝛ aīa ſil' pibūt ales auari. ¶ Se
cūda ē cecitas d'relictiōis. q: derelinquēt alienis
diuitias ſuas: nec eni ſecū aſportabūt teſte Job
q. xxvij. ait. diues cū dormierit nihil ſecū affert
apit oculos ſuos ꝛ nihil iuenit. Amb. Nō ſunt
hoīs bōa q̄ ſecū afferre ñ valet. Sepe q̄ꝫ ad hꝫ
ꝯtingē ſolet q̄ alienis diuitias ſuas relinquūt.
Eccl̄s. vj. Eſt aliđ malū qđ vidi ſb ſole. ꝛ q̄dē fre
quēs apđ hoies. vir cui dedit deꝰ diuitias. ſ. p
miſſiue ꝛ ſbāꝫ ꝛ honorē ꝛc̄. q̄ ſequunſ ibi vide
q: ad ꝓpoſitū. Inſup ꝛ ꝯſanguinei ſepe alieni
ſūt dū auari mortē deſiderāt vt hēant illa bōa.
qđ dñs iſinuaſ volēs ait Mat. x. Inimici hois
domeſtici eiꝰ. Et v̄e inimici illi ſūt cū ſepe ꝯtin
gat, q̄ filij ꝛ ceti ꝯſāguinei ne auarꝰ q acq̄ſiuit
p furtū. rapinā. ꝛ fraudes. ꝛ vſuras. ꝛ ludos ꝛ
hꝰ i reſtituat aliena. Malitia aut violētia. ipe
diūt ne ꝯficiāt teſtamēta ꝛ cautiōes. qđ dei iu
ſto iudicio euenit. vt nō poſſint cū volūt: q̄n cū
poterāt noluerūt. ¶ Tertia cecitas ē hītatiōis
q: q̄ſi op'nari tales videnſ q̄ i ſepulchris ſuis
debeā hitare ſemp. cū. ſ. ita ſautuoſe ea ornant
ꝛ i locis ſacris collocāt illa. Et de h̄ ſubdiſ. Se
pulchra illoꝝ domꝰ eoꝝ i eternū. Proinde ad
tales p Eſa. xxij. Quid tu h̄. ſ. i eccl̄ia. aut q̄s h̄.
q: excidiſti tibi ſeplch̄rū. Excidiſti i excelſo me
moriale diligēter i petra xp̄i tabernaculū tibi.
Ecce dñs aſportari te faciet ſic̄ aſportaſ gallus
gallinaciꝰ ꝛc̄. Exēplū i li. dyal'. de ſepulto i loco

triplex cecitas auari

ſacro malo hoīe. Itē ī canone Greg. Quos pcā grauia deprimūt ad maiorē cumulū dānatiōis po tiꝰ ꝙ ad abſolutionē coꝝ corpa ī eccliīs ponūſ. i. c. cū grauia. xiij. q. ij. Et h pp pſūptionē cōmiſſā ab eis ī vita ordinādo de hꝰi ſepultura pp fauſtū mūdi. ¶ Coiter accidit auaro qḋ dī Hiere. xxij. Sepultura aſini ſepelieſ. De aſino mortuo tres ptes ſūt. vna ps ē pellis. ⁊ hec ē eiꝰ q poſſidebat. ⁊ ex h corio fit tympanū vñ hoīes gaudēt ⁊ tripudiāt ad ſonitū eiꝰ. Scḋa ps. ſ. caro ē vmiū. Tertia ſt oſſa q̄ exponunſ vētis frigoribꝰ ⁊ caloribꝰ duratura. ſic de auaro ſūt tres ptes. Nā tpalia q̄ ſt pellis remanēt ſuis ꝯſanguineis. vñ gaudēt ⁊ tpudiāt corpalr corpꝰ vo efficiſ eſca vmiū. aīa cū potētijs ſuis q̄ ſūt vt oſſa pmanētia exponunſ frigori ⁊ calori īferni. Iux illḋ Job. xxiiij. Trāſibūt ab aqs niuiū ad calorē nimiū. Ita diuiti illi q ītēdebat theſaurizare ſibi dicēs. Aīa mea hēs mlta bōa poſita ī ānos plurimos. fuit dcm̄. Stulte hac nocte aīaʒ tuā repetēt a te. i. demōes auferēt. q̄ autē paſti cuiꝰ erūt. Et addit dñs ieſus pꝰ illḋ exēpluʒ dcm̄. Sic eſt ois q ſibi theſaurizat. ⁊ nō ē in deū diues. Lu. xij. ¶ Legiſ ī cronica martiniana ꝙ qdā diues deditꝰ auaritie emebat blada tpe meſſiū mlta. ca hn̄s vt cariſtiā iducēt. ſʒ dī iuſto iudicio miſerabilr mortuꝰ ē. Nā cū eēt ī qdā portu in ſra ad iſta tractādū: ſubito mures innūeri de terra egredičtes corā oibꝰ aſcēderūt ſup corpꝰ eius ad rodēdū eū. ⁊ cū nō poſſent eū mlti a muribꝰ defendē: portauerūt eū ī nauiʒ. Sʒ de naui tot exierūt ibi mures ꝙ nec eā ibi potuerūt defendē. Sʒ demū a muribꝰ occiſus ⁊ corroſus ē. ſic ipſe potius permittebat blada marceſcere. ⁊ a muribus conſumi ꝙ̄ congruo precio vēdere.

Exem-plum

¶ Tertia prauitas .§. iij.

eſt ſuitꝰ miſerāda. Et iō dič ps. cui cōgregabit ea. vt ſit iterrogatiua locutio. q. d. nō ſibi. qꝛ oia dimittet. ſʒ alijs q male vteñſ eis. ⁊ pp quā cōgregatiōnē tradeſ ī manꝰ demonioꝝ ⁊ eis ſeruet ī iferno. Et certe iſta ē mirabilꝭ ſuitꝰ ⁊ īfelicitas. vt faciat ſe ſuuʒ diuitiaꝝ ad ꝯgregādū vñ efficiſ ſuꝰ diaboli ad cruciādū. Auarꝰ ſuꝰ ē diuitiaꝝ. qḋ manifeſte declarat pphā dicēs. Dormierūt ſomnū ſuū ⁊ nihil in ue. oēs. vi. diui. in manibꝰ ſuis. Ordo qdē ꝯgruꝰ ē qñ diuitie ſūt viroꝝ. nō aūt qñ viri ſūt diuitiaꝝ. quē ordinē puertit auaritia. vt viri diuitiaꝝ ſint ⁊ nō ecōuerſo. ¶ Triplex eni ſuile officiū ſb dñio diuitiaꝝ auari hñt. Primū ē ad obediēdū: qḋ ptinet ad nūmos multiplicādū. Scḋʒ ē ad cuſtodiēdū. ꝙ ptinet ad ꝯſeruādū. Tertiū ad ꝯformādū. qḋ ptiet ad illos ad ꝯformādū. ¶ Quātū ad pꝰ officiū. ſ. ad obediēdū. Tāto nēpe flagrāti deſiderio atqʒ voto: itaqʒ ſuitute atqʒ ſubiectiōe cordis: oris. ⁊ opis dedicatꝰ ē auarꝰ obedire nūmi ad nūmos ſeu ad pecūiā mltiplicādū ꝙ ad pcepti eiꝰ cogitat ipſe ⁊ īnitiā. In corde. n. frequēt verſanſ ſtudioſe cogitatiōes pate ad decipiēdū: circūueniēdū fallēdū fabricāſ cauillatiōes. iniuſtitie. ſimulatiōes. ꝯtrarietates. puſitates. malitie. pditiōes ⁊ hꝰi. Ad iuſſionē illiꝰ mltiplicat auarꝰ mēdacia. piuria. ſophiſtica vba. frāgit pmiſſa ⁊ ceta ſilia. Precipiēte illo abſtinet a delicatis cib. a veſtibꝰ pcioſis. a ſolatijs. a gete. ⁊ a ſōno: pat q̄ʒ crudelitates. iiuſtitias. neqtias. ⁊ ſilia. Inſup ad ipiū eiꝰ expōit ſe laboribꝰ ⁊ erūnis. Itineribꝰ ſepe. picul. fluminū. picul' latronū ⁊c. ī fame ⁊ ſiti ⁊c. ꝙ noiat aplus. ij. ad Coꝛ. xj. Sʒ aplus pp deū. auarꝰ pp nūmū. Et qḋ ē mirabiliꝰ. qꝛ nūmꝰ p obediētiā cogit aīaʒ ſuā daſ ī mātbꝰ demonū. qḋ ipſe ſeč libēt vt dēficeſ illud. Eccs. x. Pecunie obediūt oia. ſ. locutiōes opōnes ⁊ cogitatiōes. ¶ Secūdū ſuile offm̄ ē ī cuſtodiēdo. q̄. ſ. iā male acqſita ſt. Unñ ſup Lu. xvj. Nō poteſtis deo ſuire ⁊ mamone. Glo. Seruit diuitijs q cuſtodit vt ſuꝰ. ſʒ q ſuitutis excuſſit iuguʒ. eas diſtribuit vt dñs. In h āt māifeſtiſſimū ſignū ē ꝙ auarꝰ ñ ſit dñs diuitiarū. nec poſſeſſor. ſʒ tātūmō cuſtos. qꝛ de eis nō pōt facē gcqd vult. et bonū qḋ iudicat eē faciēdū. Unñ Bern. ſup Cāt. Quere a quis coꝝ q lucris tpalibꝰ ihiāt iſatiabili corde. qd ſentiāt de illis q ſua vendētes ⁊ paupibꝰ erogātes. regna celoꝝ p terrena ſibi mercanſ. ſapiēter ne agāt? Rñdebit proculdubio ſapiēter. Quere iteꝝ. Cur qḋ approbat nō facit? Nō poſſum inqt: qꝛ dña auaritia nō pmittit. Nō eſt ꝙ̄ auarꝰ dñs coꝝ q̄ hēt vt niſi forte eo mō loquēdi q̄ qs dñs ē cōpedum: qbꝰ cōpeditꝰ teneſ: q mpotiꝰ illi dñanſ ꝙ̄ ſeruiāt ei. ⁊ dū q̄dāmō vi cuſtodire eos cuſtodiſ ab eis. Sic auarꝰ cū ipos denarios vi cuſtodire: mānone iuſſu in cuſtodia retineſ ab eis. demū ī pūcto mortis tradēdꝰ ī manꝰ demonū. ¶ Tertiū officiū ſuile ē ad ꝯformādū. ſ. marſupio ſuo ſiue in pſpis. ſiue in aduerſis. Hic Bern. loqꝛ auaro dī. Cōformaris burſe tue tāqꝫ ſuꝰ dño ſuo. dū qñ ille neccio ꝯgaudet illi gaudēti. ꝯdolet dolēti. Tu qꝫ creſcēte marſupio tuo. creſcis pil ⁊ aio. ⁊ decreſcēte. pil decreſcis. Nā ꝯperis triſtitia dū illḋ euacuaſ. ⁊ ſolueri letitia aut iſlaris ſupbia cū illḋ īpleſ.

¶ Querit. Cū tpe .§. iiij.

famis ſint mlti paupes. ⁊ aliqs theologꝰ pdicator hēt plres libros ī qbꝰ ſtudet vt poſſit pdicare ⁊ ꝯſulē vtrū debeat in hac neceſſitate. cū. ſ. ab alijs nō ſubueniſ libros ſuos vēdere ⁊ pciū paupibꝰ erogare. ⁊ ꝯſilia ⁊ pdicatiōes dimittē. Rñꝰ ſʒ Alex. de ales. ij. pte ſū. q. xliij. ſic. Lʒ eni pdicare ex gñe ſuo ſit maius bonū ꝙ̄ daſ elemoſinas. eo ꝙ elemoſina ſpūal' ſit melior corpali. tñ īminēte necītate meliꝰ ē elemoſinā dare ꝙ̄ pdicare. Unñ ⁊ phs dič ꝙ egēti meliꝰ ē dit̄ ri. i. ſiue/ niri: ꝙ̄ phari. Et h duplici rōne pbaſ. Pria: qꝛ ſine libris vel cū paucis pōt qs pdicare. Scḋa: qꝛ pſuppoſito ꝙ ita ignarꝰ eēt ꝙ neſciret ſine libris pdicare. debēt ad tps a pdicatiōe abſtinē vt paupibꝰ ſubueniret niſi ſciret ꝙ pp defectū pdicatiōis hoīes irēt ī pditōeꝫ. Tūc eni ī tali caſu dʒ libros retinē ⁊ nō vēdere. cū eū mouēt zelꝰ aīaꝝ ⁊ nō cupiditas libroꝝ.

qd

Triplex ſuitiuʒ auari.

Et intelligitur

Et itelligit h° de magnis neceſſitatib°. Tūc n. hʒ locū Paſce fame morientē. ſi ñ pauiſti oc cidiſti. diſ. lxxxvi. c. ñ ſatis. Itē ſʒ Ale. vbi. ſ. Quāto auar° pl° ſupflua ɔgregat: tāto plus peccat ꝙ minus ɔgregans. Et hoc tū qꝛ ma gis recedit a vṫute q̄ ɔſiſtit i medio. tū qꝛ plus dānificat ꝓxīū. tū qꝛ maioꝛ cupiditas ē i eo.

Capitulū tertiū per modū predicatiōis.

Inclina coꝛ meū de° in teſtimōia tua. i. i affectū diuiꝛ cla qoꝝ: q̄ teſtificant ō do: ⁊ nō i auariciā. ps. cxviij. Auarus dr̄ q̄ſi eris i. pecunie auid°. Aſſimilaꝭ aūt ydropiſi q̄ fac̄ hoiem ſitire: q quāto plus bibit tāto plus abū dat iordiāto hūore. Sic auar° q̄to plus hʒ tāto pl° appetit hꝯc. Vñ Aug. Fideli totus mūd° diuitie ſt. ifideli aūt ēt nec obolus xiiij. q. iiij. Quid dicaꝫ. i. bono xp̄iano q̄libet ps minia mūdi. i. rex tpaliū ē ſibi ad diuitias ⁊ ɔtētus. ſʒ ifideli. i. auaro q dicit ydolatra. vñ ⁊ ifidelis p ſiſitudinē vt dictū ē ɔſi totū mū dū hīet nec obolū ſibi videꝭ hꝯc. Cōiter autē ytropiſis nō ſanaꝭ ⁊ pcipue in ſenibus pp de fectū caloꝛis nālis: niſi miraculoſe. Vñ in euā ge. dr̄ de ydropico poſito añ xp̄m ꝙ apphēſuꝫ ſanauit eū. Lu. xiiij. Gen°. n. hūanū qd̄ repſit auaricie deditū p maxime ſʒ illd̄ Iere. vi. Oēs auaricie ſtudēt ɔſanauit exēplo: dū paup vixit: ⁊ grāꝫ attulit: ⁊ doctrinā mundo dicēs Lu. xij. Attēdite vobis. i. cauete ab oī auaricia p marie. Auaricia ē pctm̄ graue ⁊ piculo ſū ad dimittēdū illa q̄ ɔmittūt i male acgrēdo: ⁊ pcipue i caſib° i qb°oꝫ facē reſtōnē: qꝛ raro ad iſtā faciēdā ſe diſponūt. Et de hac Ezechi. xxij. dr̄. Pricipes ei° i medio ei° q̄ſi lupi rapiētes pdā: ad effūdēduꝫ ſanguinē ⁊ auare lucra ſectādo. Et ſʒ ſ auaricia ex gn̄e ſuo. i. ex mā eſt moꝛtale ſʒ bea. Tho. ij. ij. q. cxviij. Pertinet. n. iſto mō ad auariciā iniuſte p fur tū rapinā: vſurā fraudulētiā: ſymoniā: turpe lucrū: ⁊ alia hmōi. acgrē q̄ de ſe ſt mortalia: ⁊ nō ſolū ope: ſʒ ēt appetitu deliberato ſolū. Et in hmōi figurā declarauit dñs q̄daꝫ alalia eſſe imūda nec debē eis veſci. q̄ ſignificāt rapinas ⁊ iniuſtas acqſitiōes ſm Tho. j. 2°. q. cij. ar. vi. vt griphū q ɔſtrib° hoib° ē infeſtus: ⁊ ſignificat crudelitatē potentū ⁊ oppꝛimētiū. Alie tū q paſcit minutis auib° ⁊ ſignat moleſtos paupib°. Miluū q marie iſidijs vtiꝭ: ⁊ ſignificat fraudulētos. Vulturē: q ſeqꝭ exercitū expectās comedē cadauera moꝛtuoꝝ: ⁊ ſignificat eos q mortes ⁊ ſeditiōes hoīuꝫ affectāt: vt. ſ. īde acgrāt. Strutionē: q̄ cū ſit auis volare ñ pōt: ⁊ ſigt deo militātes ⁊ clericos ⁊ religioſos ſe negocijs ſeclarib° iplicātes. Nicticoracē: q̄ ē in nocte acuti viſus: ⁊ i die ñ videt: ⁊ ſignificat eos q i tpalib° ſt aſtuti ⁊ i ſpūalib° hebetes. Accipitrē: q ſuit hoīb° ad pdā: ⁊ ſignificat eos q miſtrāt potētib° vl̄ viurarijs ad pdādū. Cignū q ē coloꝛis multū cādidi ⁊ lōgo collo qd̄ hʒ. Ex pfunditate aq̄ vel terre ei bū q̄rit: ⁊ ſignificat ypocritas: q p iuſticie exterioꝛis cādoꝛē: ſrena lucra q̄rūt ⁊ dignitates ⁊ hmōi. Honocratulū: q̄ ē auis i ptib° oriētis: q̄ hʒ i faucib° folliculos i qb° pmo cibū ponit. poſt horā in vētrē mittit. ⁊ ſignat eos q ſūt nimis ſolliti ad tpalia veſci. His pfatis moralr ē incorpoꝛare ſibi tales mores: ⁊ eis vti qd̄ ñ lꝫ. Vñ apl's ad Hebre. xiij. Sint mores i vobis ſine auaricia. Notādū ꝙ ſex ſūt prauitates que reperiuntur in auaricia.

Prima eſt anguſtia cordis.

Secunda eſt obprobrium vite.

Tertia illaqueatio dyaboli.

Quarta certitudo damnationis.

Quinta impenitens malum.

Sexta horribilitas mortis.

Prima ergo prauitas eſt. §. j.

anguſtia cordis. In mira qdeꝫ anguſtia viuit coꝛ auari vt dicē poſſit illud Daniel. xiij. Anguſtie mihi ſt vndiq;. Triplicē āguſtiā doloꝛoſā expelliꝭ auar° miſ circa diuitias tpales. Primā in eas acqrēdo. Scdāꝫ i eas expēdēdo. Tertiā in eas amittēdo. Primā qdem anguſtiā experiꝭ i diuitias acqrēdo. Nā nocte ⁊ die qetē repire nō pōt. Sero qdē anteq̄ꝫ inqetā qetē dormitās ſumat. pergit reuidere denarios ſuos. Illos numerat remouet ſpeculaꝭ ⁊ ɔtēplaꝭ: oſculaꝭ ⁊ amplexaꝭ. ⁊ tāq; epithima ⁊ aie ſue medelā apponit cordi. O q ſpectaret eiā geſt°. modos. ⁊ act°. ⁊ vba q̄ circa denarios ſol° i ſecreto ſuat. nō abſq; admiratiōe repleret riſu. Deniq; poſt locatos denarios in loco tuto: reliquaꝫ circuit domū ſcrutaꝭ mīma. rimaꝭ cūcta. reuidet re liq. ɔſiderat cetera. ⁊ nihil de tota ſuppellectili dom° ſue ieraminatū ⁊ indiſcuſſuꝫ relinquit. Tādē dormitū pgēs: ſobꝛio ſeu pco ſōno illo quo dormit. ſoniat ꝙ ɔcupiſcit vel timet. Nūc appet ei ſe repiſſe theſauꝝ magnū nūc maioꝛē ei fuiſſe ablatū. ⁊ illo letaꝭ. iocundaꝭ. ⁊ dormiēdo exultādo ridet. ex alio triſtatur ⁊ lamētaꝭ. lachꝛymaꝭ. ploꝛat. clamat ⁊ dolet. ɔqueriꝭ ⁊ ſuſpirat. ⁊ vix abſq; ɔſili ſomno trāſit ſōnū. Qua ligua expmi poſſet q̄ta meſticia obꝛuiꝭ. cū euigilādo defraudatū ſe repperit de theſauro: nūc in ſōno tā certe repto. Proinde ɔtingit ei ſicut Eſa. xxix. ait. Sic ſōniat eſuriēs ⁊ cōmedit. cū aūt fuerit expgefact° vacua ē aīa ei°. ⁊ ſicut ſōniat ſitiēs ⁊ bibit ⁊ poſtq̄ fuerit expgefact° laſſus adhuc ſitit. ⁊ aīa ei° eſt vacua. ſic. i. ɔtigit his auaris. Quis ēt depromē poſſet leticia cordis ei° cū cōpit expgefact° nō extitiſſe veruꝫ q alat° fuiſſet ei

Auaricia eſt ydropiſis.

Alalia phibita veſci ſignantia pctā

triplex anguſti auari

theſaur⁹ quēadmodū ſomniauerat paulo añ
die q⁹ ꝙ ēt miorē gētē hꝫ. Ná ſūmo mane do
mū egrediens: plateas ⁊ loca publica viſitat
aīo īqeto circuīēs ⁊ q̄rēs quē ðuoret aīa ei⁹. ⁊
tāꝫ leo egreſſus de átro nō reuertit̃ dōec ap
ꝓhēſa ꝑda eſcā puul' catul'.i.natꝭ ſuis ferat. ſi
cut teſtat̃. Ezech.xxij. Leo rugiēs capiēſꝙ ꝓ
dā deuorat aīaꝫ paupis. Prim⁹ auar⁹ī mun
do fuit reprobus. Cayn: q ob auariciā obtulit
deo de frugib⁹ deſtructis ⁊ corroſis nō de bo
nis vt dn̄i hebrei. ⁊ iō nō reſpexit dn̄s ad mu
nera ei⁹. Hic ꝑm⁹ edificauit ciuitatē. vt. ſ. poſ
ſet ꝯgregat̃ filijs ſuis ⁊ filij oblata ab alijs re
tinē. ſꝫ vag⁹ ⁊ pfug⁹ erijt a facie dei. ⁊ demuꝫ
occiſus ⁊ dſpat⁹ ē. Sic auar⁹ vag⁹ p mūdū ac
grēdo aliqñ occidit̃ ⁊ deſpatōꝫ icūrrit. ¶ Se
cūdā qdē āguſtiā expit̃ i diuitias expēdēdo.
Tāta. n. miſia ꝑmit̃. tāta auaricia atꝙ tena
citate ꝯſtrigit̃ ꝙ qñcunꝙ de ſua ſbā diminui
cernit. oculū ſibi cecidiſſe vi. ⁊ pp h⁹ qdē to
tā fāiliā ſuā i amaritudīe tꝫ. Subtiliſſime. n.
diſcutit ⁊ nūerat expēſas pāis. vini. olei. car
niū ſalitaꝝ. ouoꝝ. gallinaꝝ. ⁊ q̄rūcūꝙ minu
taꝝ reꝝ. Figit frenū artiſſimū expēſaꝝ. Et ſi
qd vltra diminutū i domo repit. defrauda
tū ſe dicit. De guloſitate ⁊ ebrietate ⁊ latro
cinio oēs de fāilia ſua monet. Ad abſtinētiā
pcāꝙ vitā hortat̃ eos. Obſuat ⁊ numerat co
medētiū bolos ⁊ potuū vices. ꝯtinue iteri ama
ritudīe vrit̃ ⁊ turbat̃. Sepe ꝯq̄rit̃ dicēs. In do
mo hac ñ ſūt niſi latrōes ⁊ lupi. ac lamētabilr
ſepi⁹ ait. Vos roditꝭ mihi oſſa. Ex his ⁊ ſilib⁹
clareſcē ꝑt ꝙ nec ipē i ꝓpa domo aliquo tpe
pacē hꝫ. nec fāilia ſua cū eo qetē repire ꝑt vt
verificet̃ qđ de talib⁹ Eſa. xlviij. c. ait. Nō eſt
paꝝ ipijs. dic̃ dn̄s. Et iteꝝ puerb. xv. Contur
bat domū ſuā q ſectat̃ auariciā. Siſis ē talis
auar⁹ cani q cū paleaſ ſup q̄s cubat ⁊ dormit
nec ipē cōmedit nec ipē alijs ſinit aſportare.
Imo ſiqs eas ide aſportat̃ velle ſe mōſtrat. ñ
ceſſꝫ latrat̃ ⁊ qñꝙ mordē. Sic tal' miſabil' hō
auar⁹. nec vtit̃ diuitijs qb⁹ ꝑeſt. nec alijs ſiñ la
trata ⁊ mōſu canino ꝑmittit vti. Tal' vtiꝙ ñ ē
apt⁹ ad ꝑliū tētationū ꝯ inimicos ppli dī. i. ꝺ
mōes qa ſubito ꝓſternit̃ a dyabolo i oīa vicia
Vñ Beda. Quēcūꝙ arripuerit hūana cupidi
tas: mox i oiuꝫ ꝓſternit ima vicioꝝ. de pe. di.
iiij. In hui⁹ figurā legit̃ Iudi. vij. ꝙ q erāt cū
Gedeōe bellaꝝ ꝯ madianitas. illi q de fluuio
iclinati ſūpſeꝛt aquā māu pijciētes ad os: illi
fuerūt electi ad ꝑliū. q vo ꝓſtrauerūt ſe totos
mittētes os i fluuiū vt iepti fuerſt repudiati. ad
ſignificādū ꝙ illi q tm̄ necīa accipiunt de re
b⁹ trāſitorijs q̄ fluūt vt aq̄: ſūt apti ad vicēdū
diabolū ⁊ vicia. Sꝫ q totalr ſe imēgūt vt ana
ri: ñ ſꝛ apti ad vicēdū. ¶ Tertiā āguſtiā tal' ex
perit̃ i diuitias amittēdo. Nec ligua dicē poſ
ſet q̄to dolo i torq̄t̃. q̄ta amaritudīe cruciat̃

q̄toꝙ merore afficiat̃. qn aliqđ ð ſbā ſua eu
ſu amittit̃ ⁊ in mari piclitat̃ ſeu ꝑda vel furto
ſeu alio mō ſubripit̃ ⁊ fraudat̃. Hic eccē. v. ait
Eſt alia īfirmitaſ peſſima quā vidi ſb ſole: di
uitie ꝯgregate i malū dn̄i ſui. Pereūt. n. i af
flictōe peſſima. Admirāda g⁹ ſapīa ſaluatoꝛꝭ
q reſpiciēſ: ꝙ cupiditatꝭ via ducēt ad hoſpici
um iſernale ſi eā dimittēt aptā: facilē ⁊ planā
fec̄ ſic̄ agricola prudēs q viā p quā nēinē vult
trāſire. foſſatꝭ ꝑdit ac pali i trā ꝯſitis applica
tis pūgētib⁹ ſpinis illā obſtruit atꝙ mūit. Sic
dei ſapīa. In itinē diuitiaꝝ poſuit anguſtias
mltas i acq̄rēdo: tiores ⁊ ſollicitudines i cōſ
uādo. ⁊ dolores pſimos i amittēdo: vt ſic ſaltē
hoīes ipediret̃ p talē viā cateruati ad iſernū
currere. Vñ Oſee. ij. Sepiam vias tuas ſpi
nis ⁊c. ⁊ ſequit̃. ⁊ dicet Reuertar ad viꝝ meū
priorem ⁊c. ideſt xp̄m per mediū tribulatōis.

¶ Scđa prauitas ē obpro- .§. ij.
briū vite. Tota nēpe auari vita obprobrijs ple
na ē. Tria iter alia ſꝛ obprobria vite ei⁹. ¶ Pᵐ
ē iertia. ¶ Scđꝫ malicia. ¶ 3ᵐ īfamia. ¶ Pᵐ
obprobriū vite ei⁹ ē inertia. Per auariciā eni
tollit ſibi opoſitatē oīs debiti mōi ꝓcurādi ſi
bi licita ⁊ ſalubria lucra. ⁊ ꝓ tāto efficit̃ deſi
dioſus. accidioſus. ocioſus. Ex h⁹ ēt auaritia
neceſſitat hoīeꝫ ad idebitos mōs lucrādi ꝯ le
gē quā dedit dn̄s. Gen̄. iij. di. In ſudoꝛ vul
tus tui veſceris pāe tuo. Sꝫ tales ſic̄ ꝓba ait
i labore hoīuꝫ nō ſūt. ⁊ cū hoīb⁹ ñ flagellabūt̃
ſ. qñꝙ i vita: ſꝫ poſt mortē cū demonib⁹ ſp fla
gellādi ſūt. ¶ Scđꝫ obprobriū ē malicia q̄ ſe
quit̃ ex ꝑcedēti iertia. Ná ſic̄. Eccī. xxxiij. ſcri
ptū ē. Multā maliciā docuit ocioſitas. i. iertia
vita ad tātā maliciā ſceleꝝ tales duc̄. ꝙ aīaꝫ
ſuā ꝓ quolꝫ vili nūmo venalē ꝑbēt. Maximū
vtiꝙ ſcelus ē aīaꝫ i tanta ſblimitate creatā. i.
ad imaginē dī formatā. tāto ꝑcio. i. ſanguine
xp̄i redēptā. ad tātā gl'iaꝫ ordinatā: ꝓ tā vili
ꝑcio venūdari. Hic Eccī. x. Auaro nil ē ſcele
leſti⁹. hꝫ. n. aīaꝫ ſuā venalē. ex quo maniſeſte
appet ꝙ ꝓ nūmo tal' ꝑcipitaret ſe i iſernalē vo
raginē oiuꝫ ſceleꝝ ⁊ flagitioꝝ: niſi forte aliq⁹
mūdāo tiore refrenat̃. ¶ 3ᵐ ei⁹ obprobriū ē i
famia. Ita auaricie ſcelus reddit hoīeꝫ infa
mē p vſurā: ꝙ aliqñ nlls niſi īfidelis eā audet
publice exercē. Hi qdē ſūt illi de qb⁹ puer. ij.
Qui relinquūt iter rectū ⁊ ambulāt p vias te
nebroſas. qui letāt̃ cū malefecerit ⁊ exultāt i re
b⁹ peſſimis: q⁹ꝝ vie pruerſe ⁊ īfames greſſus eoꝝ

¶ Tertia prauitaſ ē illaq̄a- .§. iij.
tio dyaboli. Tāta ē ptāſ quā ex h⁹ ſcelē ⁊ dn̄o
ꝑmittēte ſuſcipit dyabol⁹ ſup taleſ eo ꝙ opān
te auaricia. P⁹ ſe illaq̄at. Scđo ſe itricat. 3⁹
ꝑſūptuoſe ſpat. ¶ Et p⁹ illaq̄at ſe. Vñ Iob.
xviij. ð cupido loq̄nſ ait. Immiſit in rhete pe
des ſuos ⁊ i macul' ei⁹. i. ōmōis ābulat. tene-

Auari ſūt obprobria

Auar⁹ tripliciter ſe illaq̄at.

biſplāta ei⁹ laq̄o.plātā.n.extrīcitatē vite vocat Quā.n.cupid⁹ ꝓlōgoꝛ fit fini vite ſue.tāto maloꝛi cupidie lardeſcit. Hic Hiero.ait. Cū alia vicia cū hoīe ſeneſcāt. ſola auaricia iuueneſcit. Et iter.j.Thi.vj. Qui volūt diuites fieri icidūt i tēptatōēs ⁊ i laqueū magnū dyaboli. Propťea q̄nto hō magiſ ſeneſcit. tāto difficili⁹ ab ea ſe ſoluit. ¶ Scdo ſe itricat. Cū.n.auiſ i rhete volādo ceciderit: tāto magiſ ſe itricat q̄to pl⁹ ſe extricaꝛ ꝯtēdit. Sic auaro ꝯtigit ſepe.qꝛ cū p aliqd tps itēdit vacaꝛ viſurſ vł alijs illicitiſ acq̄ſitōib⁹ ⁊ demū ceſſaꝛ ab eiſ. oī die. oī mēſe.⁊ oī āno magiſ ſe repit itricatū atq̄ a ꝓpoſito ceſſādi ab iiuſtis lucriſ elōgatū. Hic puer.v. Iniqtateſ ſue capiunt ipiū.⁊ funibus pcōꝝ ꝯſtrigiꝛ. ¶ 3° ꝑſūptuoſe ſpat.qꝛ credit ſe penitēi fine ⁊ reſtituē aliēa. ſ; ignorat q̄ de⁹ Math.xxv.ꝓmiat ē di. Qui h; dabiſci ⁊ abūdabit. ei āt q nō h; ⁊ q̄ vi hic auferet ab eo. H; nēpe theſauꝝ magnū q tpſ ei ꝯceſſū vtuoſe expēdit. ⁊ iō mlta merita cumulat.⁊ huic dabiꝛ ſ.i fine vite tps.ſ.meli⁹ ſe diſponēdi ⁊ ꝑparādi Vñ ⁊ tūc maioꝛi gr̄a abūdabit. Qui āt nō h; ſ.i pterito tpe merita cumulata.qꝛ ſp maleuīxit.id qđ vi hic.i.pnīe tps i fine auferet ab eo ſ.iuſto iudicio dī. eo q̄ i illo ꝑſūptuoſe ꝯfiſus ē. Vñ Aug.đ pe.diſ.vij. Mltos ſolet decipe ſerotina pnīa. Vñ i figurā h⁹ coru⁹ q vinit đ rapina ⁊ cadauerib⁹ vociferat crocitādo: egreſſus đ archa ñ ē reuerſus ad eā. Sic auar⁹ q dīt pnīaz: nūq̄ reuertiꝛ ad eccliaz p pnīaz verā. S; colūba cui⁹ vict⁹ ē inocēs. Vñ accidit vni auaro q i pacto mortiſ alta voce clamauit O pnīa o pnīa vbi es:q° dcō ſpm̄ exalauit. vt apte clareſceret q̄ qꝛ qñ illam recipe poterat nō q̄ſiuit.merito eā recipe nō poſſet cū vellet Vñ de talib⁹ Job ait. Inuolute ſunt ſemite greſſuū coꝝ. Ambulabunt in vanū ⁊ peribūt.

¶ Quarta prauitas ē certitudo dānatōiſ. .§.iiij. Miro nāq̄ mō iter alia ſcelera pcōꝝ certificaꝛ auar⁹ de ſua etna dānatōe Nā ad h⁹ h; tria teſtimonia credibilia facta nimis. vt i oꝛe duoꝝ vł triū ſtet hui⁹ vitat; verbū. ¶ Pᵐ teſtionū ſt euāgelia. ¶ 2ᵐ ꝑuilegia ¶ 3ᵐ māifeſta idicia. ¶ Quātū ad pᵐ dīſ Lu. vj. ait. Mēſura q̄ mēſi fueritiſ remetieꝛ vob. Cū n.auar⁹ ñ det aliqd niſi vt recipiat āpli⁹: ex h⁹ certificat ſeipſ; đ dānatōe etna. qꝛ ſi volet acqrē a iuſto iudice q ꝑdictā ꝯſtituit legē: ñ dabit ei niſi aliqd det āpli⁹ ⁊ meli⁹ padiſo. Et qꝛ h⁹ nūq̄ poſſit obſuaꝛ. necio ſeqꝛ q̄ nūq̄ poſſit acqrē gl̄iaz ſēpitnā. ¶ 2ᵐ teſtionīū ſt.ꝑuilegia ⁊ autētica iſtra. Nullū eqdē crimē ē: qđ tā patēter ⁊ apte oſerat iactꝛaſ etne mortiſ: ſic auaricia. Nā i quolʒ iſtro ⁊ ꝑticl'a libꝛoꝝ in qb⁹ ꝯex⁹ viſurarij vel alij iiuſti ⁊ fraudulēti ꝯſcribūꝛ ꝑticlariꝛ ꝑuilegiū auar⁹ h;. qđ eū obligat ad

Teſtes dānationis auari.

ſupplicia ſēpitna. Et h p; : qꝛ đ h⁹ tot ꝑuilegia h; : quot iiuſtoſ ꝯct⁹. Propťea mltū certificatus ē đ dānatōe etna. Nec ſi reſtituit aliena: abradūꝛ ⁊ caſſāꝛ ꝑuilegia ſupradcā. Nec crediꝛ eis ſiē nec crediꝛ caſſato libꝛo ⁊ abraſis cartis ſeu iciſis i iudicio ſeculari. ¶ 3ᵐ ſūt idicia māifeſta. Et iter alia: vnū potiſſimū ē: qꝛ iviurario ꝯctu fenerator fit ſoci⁹ demōis iſernaſ. Fieri.n.ꝯſueuit q̄ qñ mercator facͭ ſoc cū vēditore: arraſq̄ ſoluit de re ēpta.⁊ ſi ſupueniēſ ali⁹ appōat de arra ⁊ dicat. in hac mercātia pticeps eē volo.⁊ ille ānuat. tūc ſcl ſūt ſocij i lucro pit̄er ⁊ dāno. Sic ꝯtīgē vi auaro ⁊ dmoni iſernali. Nā iter iniuſta lucra p furtū. rapinā.ſimōiā.fraudulētiā ꝑditiōꝫ.viſurā ⁊ hmōi auari: appōit dyabol⁹ aliqd ſpie acq̄ſitū. ⁊ dicit ſe eē ſociū pterītos hic in illa mercatione. ¶ Hoc ꝓbaꝛ quodā exēplo. q̄ qdā ꝑdines hō magnā hēbat pecūie ſūmā licite acq̄ſitā: iſra q̄ appoſuit duos denarios quos illicite acqſierat.⁊ totā illā pecuniā collocauit in archā Cūq̄ altera die apiret archā: repit ſup denarios dyabolū ibi ſedētē. q ꝓhibuit ei ne ꝯtingeret eos niſi expēdē vellet eos cū ꝯſenſu ſuo eo q̄ ſocij ſiꝛ eēnt in pecunia illa. Ex his p; q̄ manifeſtū idiciū ē auaros eē dānados. niſi reſtituāt aliēa.eo q̄ ſiē ſūt in pñti vita ſocij pcōrū.ita erūt i alia ſocij tormētoꝝ. Ex hac igꝛ ꝯcta ſocietate. iſtātū auar⁹ cū diabolo ꝯſederaꝛ tātūq̄ i demōe trāſfoꝛmaꝛ. q̄ quodāmō iduit ſilitudinē ei⁹. Nā ſiē dyabol⁹ pcti nūmū quez libēter ſub ſpē lucri mutuat pctōri: ſibi nūq̄ reſtitui vellet. vt demū illi⁹ corp⁹ ⁊ aīaz lucrari poſſet. Sic auar⁹ p viurā datū ab eo mutuū reſtitui nollet vt poſſʒ totā ſbāz paupis deuorare. Propťea de tali Job.xx. ad lrāz ſcriptū ē. Iuxͣ mltitudinē adiuētionū ſuaꝝ ſic ⁊ ſuſtinebit. qm̄ ꝯfrigēs nudauit domū paupis. domū rapuit ⁊ ñ edificauit eā. nec ē ſatiat⁹ vēter ei⁹. Et cū hūit qđ cupiebat poſſidē nō potuit qꝛ.ſ.vel rapieꝛ ei invita vel ſaltē relinqͭt illud.

Exemplum.

¶ Quita prauitaſ ē ipenitēs maliū. .§.v. Triplex qdē cā ē q̄re auar⁹ ꝑcipue raro ꝯfiteꝛ.⁊ cū magna difficltate ad pniaz vaz reduci pt. ¶ Pꝛia cā ē idiſpoſitio. ¶ Scđa ē iduratio. ¶ Tertia ē obſtiatio. vt ſint hi treſ grad⁹ ad dſcēſū dānatōis etne. ¶ Pꝛia cā ē idiſpoſitio. Indiſpoſit⁹.n.ē auar⁹ q male acq̄ſiuit vaeiſ pcītē. Nā aut ē pdig⁹. aut tenax. Si pdig⁹ ñ h; vñ rddat. ſi tēax ñ vult rddē. Deniq̄ ad ipoſſibile nēo teneꝛ. Nā ianis ē actio q̄ excludit iopia dbitoꝛiſ. Auar⁹.n. niſi rariſſie i mortiſ arti⁹ ſatiſſacē vult. ſiſi vaſclo illi iaco i q⁹ pueri dnarioſ ponūt. cū tā cupido nūmi icipit bladiri eis. đ q⁹ vaſe niſi frāgaꝛ exbi minime pñt. Sic auar⁹ nūq̄ ſtituit niſi i mortiſ arti⁹ qñ dnarioſ illoſ ſecū ſerꝛ ñ pt vt diſiceꝛ illō. Eccl.19. Qui

Auar⁹ raro penitet ⁊ cōfiteꝛ.

el q̄ſi ſuctionē.ſ.ex īgenio hoīs adinuentū nō
ex nā ꝓhibitū extimauerūt ſen⁹ ꝛ ꝑſtitexit mo
leſtiā hīs q ſe adiuuerūt. ¶ Scđa cā ē īdura
tio. Cū.n.auar⁹ ꝯſideret ad ſtatū ſalutis non
poſſe venire niſi ꝑ poſſe reſtituat aliēa. nec ꝑ
ꝯñs niſi filios ꝛ filias ſuas in mſta pauptate
ꝛ ī honorabilitate relinq̄t. ꝓptea h̄ abhorrēs
ꝛ ꝑ fidē nō ītelligēs ſtatū ſuū piculoſuꝫ:poti⁹
ꝺliberat in pcō pſeuerare.q̄ꝫ ꝺbito mō ſe emē
dare:ſic diu pſeuerādo īdurat coꝛ ei⁹.Et licꝫ
hmōi vicīſ ꝑdicatōes audiat.lꝫ timēs deū ad
pniaꝫ eū īducat.lꝫ exhōtat⁹ad h⁹ ꝛ obiurgat⁹
circa h⁹ frequēti⁹ ſentiat.nihilomin⁹ coꝛ eius
ꝑ ampli⁹ īdurat. ſicut de eo Job.xli. ſcribit
Coꝛ ei⁹ īdurabit q̄ſi lapis.ꝛ ſtringet q̄ſi malle
atoꝛis icus:q̄ q̄to plus malleo ferit: tāto du
rioꝛ fieri ſolet. ¶ Tertia cā īpnie ei⁹ ē obſtina
tio. Signū qppe māifeſte obſtinatiōis auari
eſt ꝯtēpt⁹ diuini vbi ꝛ exhortationū ꝛ rephēſi
onū ſcelerꝫ ſui. Pro hic ſalomō ꝓuerb.xviij.
ait. Petōꝛ cū ī pfundū iniq̄tatū venerit ꝯtem
net reſurgē.ſ.ꝑ ꝑdicta. Mira nāqꝫ eſt obſtina
tio ꝯtēptoꝛis:ꝛ quodāmō excedēs oēs obſtiatio
nē inde. Judā eni penituit de ſcelē ꝑpetrato
lꝫ ñ debito mō. Propterea iq̄t. Peccaui. Scđo
ſuū petm̄ ꝯfeſſus ē.cū ait. tradēs ſanguinē iu
ſtū. Tertio ſatiſfecerat ꝑciū qđ recepat ꝓ xpi
ꝓditōe reſignās pecuniā. Uerūtñ veniā non
meruit q2 illā nō req̄ſiuit. Sed qd dicē poſſu
m⁹ de auaro obſtinato quē ꝑmo nō penitet ꝺ
iniuſte acq̄ſitis niſi forte ꝙ modicū lucrat⁹ ſit?
ſcđo ſi penitet nō ꝯfitet.ne.ſ.a ꝯfeſſore ad ſa
tiſfactōeꝫ cogat. tertio ſi ꝯfitet. q̄rit aliquē cō
feſſorē q nō hēat ſciam neqꝫ ꝯſciam: ne ꝑ cau
tionē debitā ſatiſfacē cogat. ſed ſimplici v̄bo
ꝓmittit cōfeſſoꝛi ignaro reſtituē aliena. q̄r-
to ſi h⁹ ī cōfeſſiōe ꝓmittit. ꝓmiſſionē nō ſuat
ꝫ vt dī ꝺ re.iu.li.vj. Nō dimittit petm̄ niſi ꝛc.

¶ Sexta prauitas eſt. §.vi.

horribilitas mortis. Jnt̄ cūcta ſcelera q̄ di-
uino iudicio ponūt ipiꝫ finē ꝑ horribilē moꝛ
tē. auaricia de maioꝛib⁹ ē. cū mirabilia ꝛ ter
ribilia ſigna ſepi⁹ appareāt in auaroꝝ ꝑcipue
raptoꝝ ꝛ vſurarioꝝ fine. Hoc aūt accidē pōt
triplici rōne. ¶ Prio rōne derelictōis. ¶ Se
Auari cūdo rōe deſpatōis. ¶ Tertio rōe pſecutōis.
horribi ¶ Prio qdē accidit h⁹ rōe ꝺrelictiōis. Cū.n.
lis moꝛs auar⁹ ꝑ vſurā lucrari ñ ceſſet īq̄libꝫ ſacro die
ñ pcit diei paſcatꝫ.ñ dñico.ñ diei ſciſſime paſ
ſiōis.ī q̄libꝫ ſolēnitate ſctiſſime v̄gis nō ceſſat
a tali lucro. nec in dieb⁹ apłoꝝ nec in diebus
martyꝝ ꝛ alioꝝ ſcōꝝ āgeloꝝ. Merito g⁹ nō ſo
lū a deo veꝝ ēt a btā virgine. ab angelꝭ vniuer
ſis ꝛ ab oī multitudīe btōꝝ iuſto iudicio in vl
timo fine. vite ita dereliq̄ meret ꝙ nec deū
hēat gfe dōatorē. nec aliquē btūꝫ īuenit gra
tie ꝓ eo īpetratorē ſeu ſupplicatorē. Unñ Mi-
chee.iij. Abſcōdet dñs faciē ſuā ab eis ī die
illo.ſ.extrēo. ſicut neq̄ter fecerūt in adinuētiōi
b⁹ ſuis. ¶ Scđo accidit eis hoc rōe deſpatio
nis. Qñ.n. īfelix petōꝛ a dō ꝛ a tota celeſti cu
ria ꝺrelict⁹ ē. facile ē demōib⁹ ī baratrū ꝺſpe
ratōis eū precipitat q̄ qdē libtate eis ꝯceſſa:
ope cōplēt. oñdētes eis multitudinē ſcelerū
ſuoꝝ ꝛ oblitā eē illi⁹ miam ſicut Job.xxiiij. ait.
Obliuiſcit illi⁹ mia. Et iterū. Auferet ab eo
oīs ſpes fiducie.ſ. venie gfe ꝛ gle. vñ ipſe ī ta
li deſpatōe vltia ꝺrelict⁹ ait illđ Job.vij. De
ſperaui ꝛ neq̄q̄ vltra iā viuā.ſ. nec vita coꝛpa
li. nec vita ſpūali. nec vita ētnali. ¶ Un̄ legit Exem-
ꝺ quodā auaro ꝙ cū īfirmaret ad mortē ꝛ no plum.
ti ꝛ vicini hortarēt eū ad ꝯtritionē ꝛ ꝯfeſſionē
Rñdit. Ego nō poſſum. q2 nō hēo mecū coꝛ.
Cui illi. Tu ꝺliras. Quid ē eni ꝙ dicis? Quō
eni viueres ſi ñ hēes coꝛ? Et qs tibi extraxit.
At ille. Nō deliro. ſꝫ veꝝ ē qđ dico. Ut ſciatꝫ
veꝝ eē qđ dico: ite ad capſā vbi ſūt pecūie mee
ī q̄b⁹ ſpē ꝛ fidē meā poſui. ꝛ ibi inuenietꝫ. Sicqꝫ
deſpat⁹ deceſſit. Cūqꝫ illi ad capſā acceſſiſſēt
ꝛ apuiſſent: inuenerūt ꝙ ille dixerat: ibi videlꝫ
īter pecunias coꝛ illi⁹ miraculoſe fcm̄ ad innuē
dū ꝙ ibi erat affect⁹ ei⁹. iuxta illđ xpi Math.
vj. Ubi ē theſaur⁹ tu⁹. ibi ē ꝛ coꝛ tuū. ¶ Ter-
tio rōne pſecutiōis. Cū.n. auar⁹ ſicut ex ſupioꝛi
b⁹ pꝫ nō ſolū offēderit deū quēadmodū ceteri
petōꝛes veꝝ ēt cū vēdiderit tp̄s vt ꝑ vſurā qđ
ē cōe cūctaꝝ creaturaꝝ. ꝛ ſic offēderit oēs cre
aturas q̄ create ſūt. ꝛ oīb⁹ creatꝫ male vſus ſit
pp auariciā radicē oīuꝫ maloꝝ. audita ſnia a
dño ꝓlata ꝯ eū. oīs creatura pſecutione ꝯ eū
armat. Proīde oēs bti ꝛ oēs angeli padiſi cla
mabūt ꝯ eū. Ad īfernū: ad īfernū. Elementa
quoqꝫ ꝯ eū ſeuiūt ꝛ clamāt. Ad toꝛmenta ad
toꝛmēta eterna. Dom⁹ quoqꝫ ī q̄ iacet īfirm⁹
atqꝫ pietes ꝛ ligna ꝯ eū vidictā clamat ñ ceſ
ſant. Sic abacuc.ij. ait. Lapis ꝺ piete clama
bit ꝛc. vt ī his oīb⁹ v̄ificet illđ Sap.v. Pugna
bit ꝓ eo oꝛbis terrarū ꝯ inſenſatos. ꝛ accipiet
armaturam zelus illius ꝛ armabit creaturaꝫ
ad vltionem inimicoꝛum.

¶ Caplm̄.iiij. de ſpecie auaricie que dī ſimo-
nia per modum predicationis.

DEus deoꝛuꝫ dñs locut⁹ eſt
ꝛ vocauit terrā. pſ.xlix. De⁹ deoꝝ
dñs locut⁹ ē. De⁹ ver⁹ q ē dñs ſctōꝝ
q dij aliq̄ñ ī ſcriptura dicunt. ꝛ cre
aturaꝝ aliaꝝ q̄ ꝑ diis a gētib⁹ ſūt adoꝛate. Et
locut⁹ ē mūdo ī ꝓphis. nouiſſime locut⁹ ē no
bis ī filio dicēs ꝑ eū. Nolite facē domū pris
mei domū negociatōis. Job.ij. Et ꝑ hec v̄ba
ꝛ alia ac geſta ꝛ exēpla vite ei⁹. vocauit traꝫ
ī. hoies cupidos ꝛ auaros: vt cū lōge ſint ab
eo ꝑ auariciā: appropīquēt ꝑ ꝑniaꝫ. Dicunt
eni auari tra. nō ſolū q2 origīalr ꝺ tra facti

ſunt ſꝫ adā: ſꝫ qꝛ terrena ſūme diligūt. aurū ꝛ argentū. ꝛ es, ꝛ diuitias q̄ de ꝑra ſūt in eis finē ſuū ꝯſtituētes. Et de hac terra dixit dn̄s ꝯtꝛ quo ſp̄eti Gen̄. iij. Terrā comedes cūctis dieb⁹. i. ad te ꝑtinebunt q⁹s terrena cupiditate deceperis. vt exponit Aug. ſup Gen̄. ad ſraz. Spālr. n. doctrīa ꝛ pdicatio xp̄i fuit ꝯ auaros ꝛ ad īducēdū ad ꝯtēptū terrenoꝝ. Un̄ ꝛ p͞m v̄bū qd̄ dixit diſcipul' in ſmōe ſcō ī mōte: fuit. Bti paupes. Math. v. Sciebat. n. q̄ radix oīum maloꝝ ē cupiditas. i. auaritia. qd̄ poſtea dcla rauit ap̄ls. i. ad Thi. vi. hec dicēs. Nullū. n. pctm̄ eſt qd̄ ex auaricia driuari n̄ valeat. Ipſe q⁹q₃ panprime vixit. Oīa īqt Aug. terrena cō tēpſit hō xp̄s vt ꝯtēnēda eē mōſtraret. Et qꝛ multe ſūt ſpēs auaricie q̄ oēs vitāde ſūt. ideo ipſe ait Lu. xij. Attēdite vobis. i. cauete ab oī auaricia. Pricipalioꝛ āt ꝛ dteſtabilioꝛ cūctꝭ ē ſimōia. Ad hāc remouēdā ꝛ cauēdā vocauit ſrā loqn̄s ī veti teſtō p michea ꝑphetā ꝑnūciās malū nimis graue vētuꝝ dicēs. Judices ei⁹ ī mūerib⁹ iudicabāt. Sacerdotes ei⁹ ī mercede rn̄debāt. ꝛ pph̄ e ei⁹ ī pecūia diuīabāt. Et pau lopoſt ſubdit Idcirco Syō q̄ſi ager arabit. ꝛ hierl'ꝫ q̄ſi cuſtodia pomerij erit. Mich. iij. vbi hiero. Nō ābigat hierl'ꝫ pp hmōi ſcelera fu iſſe ſubuerſaꝫ. i. q. j. iudices. Et loqt ibi de ſi monia. Locut⁹ eſt p ſeipꝫ ꝯ ſimōiacos dī. No lite facē domū. p. m. domū negociatiōis. Do mū ſui p̄ris eccliaꝫ vocat ꝛ tēpluꝫ. q̄ ſit dom⁹ negociatōiꝭ p ſimōiā dū ſp̄ualia q̄ tradunt in ea vēdūt vel emūt. Nec xp̄s. vn̄q̄ aliqd̄ vitiū ita ſeuere correxit ſic b pctm̄ ſimonie. v̄berās eos flagello ꝛ eijciēs de tēplo in p̄n⁹ ſue pdi catōis. vt recitat Joh. euāg. Et iteꝝ circa fi nē. ſ. dn̄ica in ramis an̄ ſuā paſſionē vt narrāt Math. xxj. c. ꝛ Mar. ꝛ Lu. Locut⁹ ē mūdo per aplos: pcipue p p̄ncipē coꝝ petrū cuꝫ dixit ſi moni. a quo ortū hūit ſymonia prius in nouo teſtō: plen'⁹ ꝛ dteſtabili⁹ ꝛ maniſeſti⁹. ſ. qn̄ ob tulit mltā pecūiā petro ꝛ ceterꝭ vt ſibi ꝯcede ret ptātē ꝯferēdi ſp̄m ſcm̄. Intēdebat. n. emē vt poſtea vēderet illā gr̄aꝫ. qd̄ abhoꝛrēs petr⁹ dixit ſibi. Pecūia tua tecū ſit ī pditiōeꝫ: qꝛ exi ſtimaſti donū dei pecūia poſſideri. Actꝭ. viij. Sicq₃ de⁹ deoꝝ locut⁹ ē p os petri. Un̄ p hāc increpatōꝫ ſcāꝫ ſimōi: vn̄ ſimōia b peſſimū ſce lus dnoīat: vocat ſrā. i. ſimōiacos terrena ipſiſſi me q̄rētes. i. reuocat a tāto malo. terroꝛ tāti iudi cij. Ex qua auēte petri tria p̄nt notari circa ſi moniacoꝝ faciētes domū p̄ris domū negocia tiōiꝭ. C P͞m ē mā īductiua hui⁹ crimis ibi pe cunia tua. C 2͞m ē pēa ꝯſecutia h⁹ opis ibi tecū ſit ī pditōeꝫ. C 3͞m ē ſnia ex p̄ſſiua vl' dclaratiua h⁹ ſcelerꝭ ibi. qꝛ exiſtia. do. dei. pe. poſſideri.

C Incipiēdo a tertio vt ordia .§. j. rius pcedat ex hac ſnia petri q ait. exiſtimaſti

donū dī pecūia poſſideri. declarat magnitu do pcti ſimōie. Donū dī ē ſp̄ūſſcūs. qꝛ ꝑcedit a p̄re ꝛ filio p modū doni. Donū dī eſt gr̄a ſua ꝛ ſacra ꝛ oia ſp̄ūalia q̄ dāt gratꝭ ex dono a deo ꝛ nō ex meritꝭ n̄ris. Un̄ Urba. papa. Donū dī eſt nō solū ſp̄ūſſctūs: ſꝫ ꝛ res ecclie. ſ. ſp̄ūales. d qb⁹ h loqt. j. q. iij. ſaluatoꝛ. C Dicūt āt doc. q̄ ſimōia n̄ ē aliud q̄ emē vl' vēdē vel aliā ꝯctū n̄ gratuitū facē p ſp̄ūalib⁹ hn̄dis ꝑcio rei tpa lis. vt pꝫ. ſ. §. ſe. ex diffinitōe ei⁹. Qui aūt emit vl' vēdit aliqd exiſtiat illd̄ poſſe pecūia poſſi deri. Cū g⁹ ſimōiac⁹ vēdat vel emat ſp̄ūalia q̄ ſūt dōa dei ꝛ pmaria. vl' ſꝫ appentiā act⁹ exi ſtiare donū dī poſſe pecunia poſſideri. Un̄ ſic agit d eis ac ſi eēt vl' eē vellet dn̄s ſp̄ūſſci ꝛ do noꝝ ei⁹. Et h magn⁹ erroꝛ ꝛ pmaria irreuerē tia. C Qd̄ āt ſit illicita tal' ēptio vel vēditio ꝓ bat. b. Tho. ij. ij. q. c. triplici rōne. pria ē ex ꝑ te emētꝭ. ſcda ē ex ꝑte vēdētꝭ. tertia ex ꝑte vēdi tiōiꝭ ipſi⁹. C Pria g⁹ rō ē iſta Ille q emit ali quā rē mlto mioꝛi ꝑcio q̄ valeat iniuſte emit. ſꝫ ſp̄ūalia ſit tāte nobilitatꝭ ꝛ pfectōiꝭ ꝛ p ꝯn̄s valoꝛꝭ q̄ nllo ꝑcio tpaliū reꝝ p̄nt adeq̄ri. Un̄ de ſapia q̄ ē res ſp̄ūal' dr̄ Prouer. iij. Precioſi oꝛ ē cūctꝭ oplb⁹ ꝛ oia q̄ dſiderāt. ſ. tpalia huic n̄ valēt ꝯpari. Iniuſtiſſime g⁹ emit ſimōiac⁹ cū donū dī ſeu ſp̄ūalia q̄ ſūt īpreciabilia pp co rū excellētiā mimo ꝑcio emit aliqn̄. n. vno flo reno imo ꝛ vno bononeno emet miſſā ſeu eu chariſtiā vl' p̄niaꝫ. ſꝫ ꝛ ſi cēnt mille florēi mini mū ē ꝛſpectu valoꝛꝭ reꝝ ſp̄ūaliū. C Sic iniuſtiſ ſimū eēt q topaziō vel anulū aureū gēmatuꝫ maximi valoꝛꝭ emēt vno nūmo. nec eū excu ſat q̄ vēdēs ſciēt ē ꝯtēt' illo ꝑcio: qꝛ ille n̄ ē dn̄s illi⁹ rei. C Et hec ē ſcda rō q̄ ꝓbat hmōi ēptio ꝛ vēditio iniuſta. Nā q vēdit rē cui⁹ dn̄s n̄ ē tā q̄ ſuā. fur ē ꝛ latro. qꝛ ꝯctat rem alienā inuito dn̄o. ꝛ ille q emit ei coopat ad malū cuꝫ ſciat vl' ſcir' dbeat illū n̄ eē dn̄ꝫ ei⁹ rei. ſꝫ q vēdit ſp̄ū alia vt ſacra ꝛ alia h⁹ī. n̄ ē dn̄s coꝝ ſꝫ diſpēſa toꝛ. iuꝫ illd̄ ap̄li. i. Coꝝ. iiij. c. Sic nos exiſtiet hō vt miſtroꝝ xp̄i ꝛ diſpēſatores miſterioꝝ dī. Prohibꝫ. n. dn̄s talia emi vel vēdi. C Et b iā ꝑtiet ad tertiā rōnē. qꝛ b. ſ. ꝯtrāt origini collatō nis coꝝ. Qui. n. vtit aliq⁹ actu ad aliud ſeu alio mō q̄ ordiauerit ds iniq̄ fac. ꝛ tāto pei⁹ q̄to illd̄ ē ī ſe digni⁹. Ordiauit āt ds ſp̄ūalia gratꝭ dbē hoīb⁹ ꝯferri p miſtroꝝ ei⁹ qd̄ xp̄s dclarauit dī. Math. x. Gratꝭ accepiſtis gratꝭ date. ſ. ſa cra ꝛ alia ſp̄ūalia. Un̄ in ꝯcilio gn̄ali toll'. dr̄. Quicqd inuiſibil' gr̄e ꝯſolatōe tribuit n̄ūq̄ ve nūdari vllis q̄ſtib⁹ vl' ꝑmiſs dꝫ. dicente dn̄o. Gratꝭ accepiſtꝭ gratꝭ date. j. q. j. qcqd. C Et q̄ ſit mortale pꝫ. qꝛ nllꝭ excōicari dꝫ niſi pro mōtali pcō ſꝫ bea. Tho. i. iiij. cuꝫ excōicatio ſit grauiſſima pēa ecclie ſm̄ Aug. xxiiij. q. iij. corripiāt. ſꝫ p ſimōia dꝫ qs excōicari. Un̄ dr̄ d ſymōiacꝭ Anathema dāti. ſ. ſit anathema

Symo niaca vēditio eſt illici ta.

Symo nia eſt mōtale

accipiẽdi.j.q.j.q̃cũq̝ ſacros.ſit.i.fiat ẜ glo. ꝟ apte oñdit Greg. Nazãzen⁹ ſic di. Spũſſcti donũ ꝓcio cõpari qd aliud eſt q̃ȝ capitale cri mẽ ⁊ ſymoniaca hereſ: Et paulopoſt. Dñs vt emẽtes ⁊ vẽdẽtes gr̃e h⁹ exptes oſtẽdẽt. cunctos alios pctõres in tẽplo dimiſit. ⁊ ſingulr̃ vẽdẽtes ⁊ emẽtes icrepãs ⁊ flagellãs de tẽplo eiecit. In quo ẽptores ⁊ vẽditores gr̃a ſpũſſci oñdit eẽ deſtitutos ⁊ vacuos.j.q.j. q ſtudet.

Spũalia ſunt illa. ¶ Dicũt aũt ſpũalia ſacr̃a: vt baptiſm⁹: criſma eucharistia: pnĩa: extrẽa vnctio: bñdictio nuptiaꝝ. ⁊ ordo ꝓ qb⁹ dat pecuniã vel recipe vt ꝓciũ coꝝ ẽ ꝓhibitũ q͞z ſymõia. Dñr ſpũalia vl̃ ãnexa ſpũalib⁹ ẽdicatio eccleſiaꝝ. ꝯſecratio ṽginũ: ⁊ aliaꝝ reꝝ ad cultũ diuinũ ptinẽtiũ bñdictio abbatũ. abſolutio ab excõicatõe vel alijs cẽſuris eccleſiaſticis. electio ꝓlatoꝝ eccleſiaſticoꝝ ꝯfirmatio eoꝝ: renũciatio: viſitatio ipſoꝝ ꝓlatoꝝ: correctio criminũ. vel deſiſtẽ a correctõe i iudicio eccleſie: ꝓdicatio: oĩo: officiatio eccleſie: cura aĩaꝝ igreſſus mõaſterij vel religiõis: eccľia ſeu bñficiũ ſimplex vel curatũ: ꝓbẽda: dignitas eccľiaſtica: vt archidiaconat⁹: ꝓpoſitura: epat⁹ ⁊ hmõi. Offm ſepulture vel loc⁹ eccľie ꝯſecrat⁹ ad ſepulturaȝ. vel vbi iã ẽ ſepult⁹ aliqs. Capelle iuſpatronatus ius pcipiẽdi decias: officia eccľiaſtica: vbi eſt aliqd iuriſdictõis ſpũalis. vt yconom⁹ vicedñs ⁊ hmõi. ferre ſnĩaȝ in iudicio eccľiaſtico ⁊ alia hmõi. pmutatio dignitatis vel bñficioꝝ eccleſiaſticoꝝ ꝓ cõmõ tpali. ¶ Igit exigẽ

Exigẽ vel paciſci facit ſymoniã. vel ex act⁹ ſoluẽ aut ꝓmittẽ aut paciſci ꝓ aliquo ꝓdictoꝝ ſpũali ꝯſeqñdo ꝓ pecunia ſeu re q̃ ꝓcio põt extimari. al's ipm ſpũale hĩc ñ poſſet. expſſa ſymõia ẽ q̃ ꝑ eccleſiã puniri pt. Vñ di.j.q.ij.c.q̃pio. Ceſſet oĩs pactio: ceſſet oĩs ꝯuẽtio. Sȝ ⁊ ſine pactõe expſſa vel exactõe ſi qs ꝯferat aliqd ſpũale ꝓncipalit̃ hac itẽtõe vt ꝓpt illõ recipiat tpale. puta audit ꝯfeſſiones vel dic̃ miſſã. vel ꝯfert ordinẽ vel bñficiũ ꝓncipalr̃ q͞z ſpat ꝓpt ꝟ ſe hĩtuꝝ pecuniã vel aliõ ꝓciabile. ⁊ ſilr̃ q dat aliqd tpale ꝓncipalit̃ vt recipiat ſpũale vt eucharistiã: ordinẽ ſacruȝ: bñficiuȝ ⁊ hmõi ſymoniã cõmittit mentalem que mortale eſt ẜ Tho. Ray. Inno. Hoſti. ⁊ Alb. Sed pnĩa tollit mẽtalis ſymõia. ex de ſymo. mãdato. Vbi aũt nõ fit pactio: vel exactio: nec ꝓncipalis itẽtio ad tpalia i collatiõe ſpũaliũ: vel receptiõe: ſȝ gr̃is ⁊ elemoſinalit̃ det ⁊ accipiat ad ſuſtẽtatõȝ nãe: vel ob reuerẽtiã ſacroꝝ: vel ad ꝯſuãdũ laudabilẽ ꝯſuetudineȝ locoꝝ: licite ⁊ ſine ſymonia dari ⁊ accipi põt. Vñ di a Grego. Ei⁹ oblatio nullã culpe maculã igerit q̃ ñ ex ambiẽtis petitõe ꝓceſſit.j.q. ij.ſic̃ epſ. Qui ẽt mediatores in hmõi ſunt: ſymoniaci ſunt. Vñ ⁊ per eccleſiã grauiter puniunt̃.j.q.j.ſi quis eps. De his oĩbus ſupradictis q̃ dicunt̃ ſpũalia. habes.ĵ.in.§.ſequenti.

¶ Reuertẽdo ad ꝓmũ mẽ- .§.ij.

brũ diuiſiõis cũ.ſ.di. Pecũia tua. Ibi notat illõ qd iducit ad tm̃ flagitiũ. Quid.n.ẽ aliud ꝟ niſi pecũia. ¶ Sȝ aduertẽdũ q vt dic̃ Aug.

Quid ſit pecunia. Totũ qcqd hñt hoĩes i tra quoꝝ ſũt dñi pecunia vocat̃: fu⁹: ager: vas: arbor: pec⁹: ⁊ h⁹i: iõ pecũia vocata q̃ſi a pecu. q͞z qcqd ãtiq habebãt i pecorib⁹ hẽbãt.j.q.iij.totũ. Põt ẽt pecunia dici: qcqd ꝓcio tpali extiari ſeu mẽſurari põt: nõ ſolũ pecunia nũerata i monetis auri ⁊ argẽti: ⁊ eris: vel ea q̃ cõit ꝯſueuerũt vẽdi ⁊ emi: vt vaſa aurea ⁊ argẽtea: aĩalia: agri ⁊ h⁹i ſȝ ẽt ꝓces ex qb⁹ acqrit̃ fauor pplaris ⁊ obſeqa corpalr̃ ꝓſtita. Vñ dic̃.b. Greg. i omel. pphetã.ſ. Eſaia.xxxiij.c. cũ deſcribẽt viꝝ iuſtũ ait. Btũs q excutit man⁹ ſuas ab oĩ munẽ. Nõ dixit tm̃ a munẽ. ſȝ ab oĩ munẽ. q͞z aliõ ẽ mun⁹ a

Mun⁹ a manu. manu: aliõ ab obſeqo: aliõ a ligua. ¶ Mun⁹ a manu ẽ pecũia.ſ. nũerata vel ſilr̃. Mun⁹ ab obſeqo: ẽ ſuit⁹ idebite ipẽſũ. Mun⁹ a ligua eſt fauor.ſ. mũdan⁹. Hec Greg.j.q.j.ſũt nõnulli. Et ꝑ qõlibȝ hoꝝ mũeꝝ cũ iteruẽit i ſpũalib⁹ cõmittit̃ ſymõia. vt idẽ Greg. dic̃. Et apti⁹ Vrba. papa. Quicũq̝ inqt res eccľiaſticas.ſ. ſpũalia q̃ dona dei ſũt. nõ ad ꝟ qd iſtitute ſũt ſȝ ad ꝓpria lucra. munẽ ligue. vel idebiti obſequij. vel pecũie largit̃ vel adipiſcit̃ ſymoniacus ẽ.j.q.iij.ſaluator. ¶ Et q̃tũ ad mun⁹ a li-

Mun⁹ a lingua. gua ſciẽdũ q ſi qs ꝓlat⁹ ꝯfert bñficiũ eccleſiaſticũ ſeu dignitatẽ eccľiaſticã. vel aliqd ſacit ad ꝓces alicui⁹ hac itẽtõe ꝓncipali vt ei⁹ ꝓcib⁹ ꝯferẽti laus vel fama acqrat̃. vel ꝯtrũ euitetur: ſymoniã ꝯmittit. Et ſi ꝓces porrigunt̃ ꝓ idigno ab alio d bñficio curato vel ſimplici. ⁊ ille q porrigit ⁊ q exaudit. ſymoniã ꝯmittit ſi ad ꝓces ſcãs ꝓncipalr̃ mouet̃. Si pro digno ⁊ ad idoneitateȝ reſpicit̃. nõ ad ꝓces ꝓncipalit̃. nec rogãs: nec ꝯferẽs malefac̃: nec ſymoniaȝ ꝯmittit. Si vo qs ꝓ ſe ꝓces porrigat d bñficio ſimplici. ñ reputat̃ ſymõia. ſi al's ẽ dign⁹. Nã ſi idign⁹ ſymõiac⁹ reputat̃. Et ſilr̃ ſymõiã iducunt ꝓces ꝓ ſe porrecte d bñficio curato. ẽt ſi al's ſit dign⁹. q͞z rõe ãbitõis ⁊ ꝓſũptiõis reputat̃ eo ipſo idign⁹ ẜ.b. Tho.i.iiij. di. xxv. ⁊.ij.ij.q. c. ⁊ Ray. ſȝ q̃tũ ad iſtõ viti^m i curia ꝯtrũ practicet̃. ⁊ d ꝟ.ĵ.i.c.v.§.iiij. ¶ Quãtũ ad mun⁹

Munus ab obequio. ab obſeqo reputat̃ ſymõia qñ qs ſuiꝛȝ alicui ꝓlato obſeqo ihõeſto. vȝ ꝓ vtilitate tpali ipius ꝓlati. vl̃ ꝯſãguieoꝝ ipi⁹. ſȝ q° ad obſeqa hõeſta vȝ ordiata ad vtilitatẽ eccľ: e vel ꝓlati rõabilẽ ñ reputat̃ ſymõia. ita tñ q ñ ꝓncipalr̃ ſuies ſaciat ꝓpp illõ ꝯſeqñdũ. Vñ Gre. di. Eccľiaſticis vtilitatib⁹ d ſuiẽtẽ eccľiaſtica oȝ remũeratiõe gaudẽ.xij.q.ij.d ꝟ.ĵ.c.v.§.v. ¶ Mun⁹ ãt a ma-

Pecuniã dare ꝓ ſpũalibus poſſumus. nu ẽ cũ dat̃ pecunia ⁊ h⁹i. ¶ Vbi tñ ſciendũ q pecũia pt dari ⁊ recipi pro ſpũali re vel circa ſpũalia licite ⁊ ſine ſymõia qnq̝ mõis.ſ. rõne ꝓmiatõis: ſuſtẽtatõis: ꝓuocatõis: punitiõis ⁊ vitãde vexatõis. ¶ Et p° qdẽ mõ.ſ. ꝓmiatõis ꝓ ꝟ at ſic. Qui vult remiſſionẽ pcõꝝ ꝯſeq dȝ ſi pt

elemoſinas daſ paupib⁹ iuᷓ illō Daniel. iiii.
Pcā tua elemoſynis redime. Et Amb. Pctis
tuis venūdat⁹ es.ſ.diabolo rediet te pecūia
tua.ō pe. diſ.j.medicia. Dʒ ēt qs p adeptiōe
gſie tpalia dare.iuᷓ illō Lu.xv. Facite vobis
amicos ō mām ōa iniqtatꝭ ꝛc. Et Greg. dicit
Regnū celoꝝ tm̄ valʒ q̄tū hēs. ¶ Ubi ēt ē no
tādū:ꝙ ñ ſic ē itelligēdū ꝙ tāq̄ res mag q̄cū-
ꝙ poſſeſſa q̄ daſ:ſit ꝑciuʒ regni celoꝝ vt ꝑprie
emaſ.ſʒ ipʒ meritū qō ibi acqriſi dādo: di per
ſſitudinē q̄ſi ꝑciū.qꝛ ſic ꝑcio acqriſ res q̄ ñ ha
bebaſ.ita elemoſynis ꝛ meritꝭ alioꝝ bonoꝝ q̄
ſūt:acqriſ ꝛgnū celoꝝ. ¶ Nō.n.pt attigē me
ritū nr̄m ad ꝑfectā rōnē ēptiōis triplici rōne.
Meritū noſtrū. ¶ Pīo qꝛ ex ꝙ merito nr̄o dō q dat ipʒ regnū
nihil accreſcit.qꝛ īfinitū ē bonū ꝛ augeri ñ pt
ps. Bonoꝝ meoꝝ nō idiges dn̄e. ¶ Scdo qꝛ
meritū nr̄ʒ ñ ſufficē p ſe ad vitā etnā. ꝛ ſic nō ē
eq̄le ꝑciū ſʒ illō Ro.viij. Nō ſt ꝯdigne paſſio
nes ꝛc. ¶ 3° qꝛ meritū nr̄m ꝑncipalit ꝯſiſtit in
affectu iteriori ꝛ ñ i actu exteriori. cuiuſmōi eſt
ēptio ꝛ vēditio.b. Tho.i.iiij.diſ.xxv. ¶ Scdo
pōt dari pecūie ꝛ alia hꝰi: rōe ſuſtētatiōis.ſic
ſacerdos p miſſa quā dic:accipit pecuniā vel
ꝑbēdā.nō ꝙ illā accipiat p ꝯſecratōe ſeu ꝯfe-
ctōe eucharíſtie vel p oꝛonibꝰ ꝛ hmōi q̄ſi ꝑciū
eoꝝ:ſʒ vt ſtipēdiū ſue ſuſtētatōis. vñ Aug. Ac
cipiāt ſuſtētatōʒ ſue neceſſitatꝭ a pplo: merce
dē miſtratōis ſue a dō. Sic ꝛ ꝑphe ātiq teſti:
ſi aliqñ recipiebāt aliqd i ꝑphetādo:accipie-
bāt illa p modū elemoſyne ad ſuſtētatōʒ ñ vt
ꝑcium ꝑphetie vt dicit Hiero.j.q.j.iudices.
¶ 3° rōe ꝑuocatōis ꝛ ſic dāſ elemoſyne pau-
peribꝰ ad iducēdū eos.ꝛ excitādū ad oꝛādū p
bn̄factoꝛibꝰ ſuis ex ipis elemoſynis ñ ad emē
dū oꝛones:pſalteria ꝛ hmōi. Un̄ ſapiēs. Ab-
ſcōde elemoſynā i ſinu paupis ꝛ ipa oꝛabit p
te.i.iducet pauperē ad oꝛādū. Oꝛo.n.ſpūaſ ē
ꝛ iō appciari ñ pt.tñ ex affectu dūotiōis vñ ꝑ-
cedit.tñ ex affectu q itēdiſ.ſ.ſpūali.b. Tho.i
iiij. ¶ Quarto rōe punitōis: ſic fit i abſolutōe
ab excōicatōe.aliqñ exigiſ pecūia.ñ p ipa ab
ſolutōe:qꝛ ꝙ eēt ſymōia:ſʒ i pūitōʒ.ꝛ ſic ēt i ab
ſolutōe a caſibꝰ ꝛſuatꝭ pcōꝝ. Pōt.n.ipōi pnia
pecūiaria q̄ſi pēa ꝑcedētꝭ clpe.ꝛ ꝺ ꝙ ex ō ſimo.
c.ad aures.ſʒ qꝛ vꝛ ꝙ hic ſpēʒ cupiditatꝭ iō po
tiꝰ ab eis ē abſtinēdū. vl ita manifeſte ꝛ caute
agēdū ꝙ ſoluētibus ꝯſtet ñ ſibi reſuare abſol
uētē ꝙ mō talia.ſʒ ꝛ pauperibus dimittē. be.
Tho.ij.ſ.vbi ſ. ¶ Quito rōe redimēde vexa-
tiōis. Et an̄ ꝙ ius acqraſ alicui i bn̄ficio. vel
dignitate:ñ lʒ daſ ad redimēdā ivexatōeʒ ſuā:
alſ ſymōia ē. Sʒ pꝰ ꝙ fuerit adeptꝰ. ꝛ ius ſibi
acqſitū.vexatōʒ ſibi iiuſte factā ſi eccl'ia.ſ bn̄
ficio ſ dignitate lʒ pecūia redimē ſʒ ñ iuſtā ve
xatōʒ.vt ſi iuſte accuſaret.ꝛ hmōi. hec.b.tho.
i.iiij.ꝛ.ij.ij.ō hiſoibꝰ diffuſe hēt. ſ.i diuiſis.§.
¶ Quātū ad ſcdʒ.i. de pe- .§.iij.
na q̄ ſeqꝫ ꝙ crimē:ibi cōpꝛehēdiſ:tecū ſit i per
ditionē.ſ.tuā ¶ Multiplex āt ē ꝑditio q̄ icur-
riſ per ſymoniā. ¶ Et pīa q̄ oēs inoluit ꝙ cri-
mine irretitos:ē ꝑditio gīe diuie p quā ꝑueniſ
ad perditōeʒ gehēne. Un̄ Greg. Nazāzenus.
Iudas oīuʒ redēptorē vēdidit. mox laq̄o ſu-
ſpēſus:eādē grāʒ redēptōis ñ obtinuit. Et me
rito:qꝛ nemo pt retinē qō vēdidit Symō ma
gus cū eādē.ſpūſſcti grāʒ emēvellet. dānatio
nis ſue ſniaʒ a petro audiuit. Pecunia tua te
cū ſit i perditōʒ.i.q.j.qui ſtudet. Fuit.n.xp̄s
Jeſus marie ſpūalis. ꝛ iō emēdo vel vēdēdo
cū ſymonia fuit. Ille aūt vēdidit filiū dei ꝙ-
tū ad hūanitatē.ſʒ ſymoniaci videnſ vendere
ſpm̄ ſcm̄ q̄tū ad ſuā diuiitatē. Et ſic videſ oſtē
dere ſe eē dn̄os ſpūſſcti. Et ꝑpterea dn̄r ma
ximi heretici.j.q.vij.pʒ. Nō ꝙ ꝑpe ſint here-
tici niſi hñt ptinacit hāc opioneʒ in mēte.ſ.
ꝙ poſſent emē vel vēdē ſpm̄ſcm̄ : ſʒ large ꝛ p
ſſitudinē.qꝛ faciūt dādo tpalia p ꝑcio ſpūa-
liū ac ſi ꝙ crederēt. Dic.n. Aug.ꝙ ignis ſacri
ficij q per.lxx.an.babylonice captiuitatꝭ ſub
aq̄ vixerat.extictꝰ eſt ab anthiocho iaſoni vē
dēte ſacerdotiū. qō ſignificauit ignē ſpūſſcti
nō lucē in ſymoniacis ſacris.i.q.j.ſic. Et ꝙ i-
telligēduʒ eſt nō qꝛ ſacra ꝯfecta vel collata a
ſymoniacis nō ſint va ſacra ſic alioꝝ.ſʒ qꝛ ca-
rēt effectu gr̄e quo ad ꝯficiētes ꝛ ꝯferētes ea.
Nō.n.inde recipiūt grām vt dicit Grati.i.§.
ſeq̄n.ſed peccāt mortalr̄.ꝛ nō ſolū ipi ſed ꝛ ſci
ent recipiētes ab illis ſymoniacis q ſūt ſuſpē
ſi ꝑpt ſymoniā ipſaʒ.vt diſ.xxxij.§.vex. ibi of
ficiū ſymoniacoꝝ ꝛc.cuʒ glo.eiꝰ notabili. Et
idē.b. Tho.in.iiij. Hodie aūt p decretū ſctm̄
in ꝯcilio Cōſtantiē.ꝛ Baſiſ. anteq̄ facēt ſciſ-
ſurā approbatā q̄tum ad recipiētes ſacra ab
hmōi.ē alr̄ modificatū.ō quo vide.ſ.i.iij.pte
diffuſe i ti.xxviij.de ſuſpēſiōe. ¶ Scda ꝑditio
ſymōiacoꝝ ē executōis ordinū ꝛ offōꝝ ſuoꝝ qꝰ
ad ſymōiacos i ordie ſcepto ſymōiace vl ēt in
dignitate ꝛ bn̄ficio curato ēt ſi ſit occultū vl
tiū.qꝛ ſuſpēſi ſūt qꝰ ad ſe.ꝛ qꝰ ad alios. Et ſilr
notorij ſymoniaci p collatōe ordinū vl bn̄fici
oꝝ ſt ſuſpēſi.i.q.j.ſtatuimꝰ.ꝛ.c.qſqſ. De ꝙ vid
ſ.i.iij.pte ti.xxviij.ō ſuſpēſiōe. Et hāc ſuſpēſio
nē:Amb.vocaſ excōicatōʒ i.c.repiūt.j.q.j.
ſʒ gl. Et taleſ.ſ.ꝯferētes ordies ſ bn̄ficia eccl'a
ſtica ꝛ iſta ēt recipiētes ſp ſymōiā ſi ſt clerici.ō
bēt dpōi.i.ꝑuari offō ꝛ bn̄ficio ſimplr̄:ſi ꝯuicā
tur ō ꝙ i iudicio eccl'ie.ſi ſūt laici vt mediato-
res ſymōie dbēt excōicari vt.j.q.j.ſi qs epus.
ꝛ.c.ſe. Mediatoreſ ſi ſt clerici dponūt vt i dcō
c.ſiqs. Efficiūſ ēt iſames. Et glibʒ ēt crimio-
ſus:admittiſ ad accuſatōʒ eoꝝ. vt ex ō ſymo.
c.tāta ꝛ.c.ſi dn̄ſ. ¶ 3a ꝑdiᵒ ē ſbe tpaſ. Nā pecu
nia p ſymōiā ſcepta retieri ñ pt. nec tñ dʒ ſſti
tui ꝯferēti qꝛ ſpit ōdit. ſʒ dʒ paupibꝰ erogari.ſ
illi eccl'ie i cꝰ iiuriā data ē applicari.ꝛ ꝙ i oī ſy-
mōia ſʒ.b.tho.vbi.ſ.ōqᵒ vid ꝑlēe.ſ.c.ſe.ſʒ qᵒ
ad bn̄ficia ſipli.ſ curata p ſymōiā ſcepta:ꝑdit

Multiplex pe na ſymonie.

ſruct⁹. q2 nō pōt recipe. ꝛ receptos tenet̄ reſti tuē. ꝯductꝭ expēſis factꝭ i vtilitatē eccl'ie ꝛ gr̄a fructuū colligēdoꝝ ſꝫ. b. Tho. ꝛ Ray. ꝛ Inno. ꝛ h' q2 fur ē ꝛ latro i illo bn̄ficio. De his vt de pleni⁹ i ſeq̄nti. c. ¶ Quarta ꝯditio ē aliq̄n ſanitatꝭ vl' vite corpal. ſic̄ pꝫ exē^m i Giezi qui cū exegiſſꝫ pecuniā a Naamā ſiro pp ſanitatē receptā. ſ. mūdatiōeꝫ lep̄ p Heliſeū pp̄haꝫ mgr̄ꝫ ipſi⁹ giezi ad iprecatōꝫ ipſi⁹ heliſei. pcuſſus ē a lepra cū poſterꝭ eius vt hr̄. iiij. Reg. v. Cōmiſit. n. ſimoniā. q2 gr̄a ſanitatꝭ ē gr̄a ſpūalis ꝛ donū dei quā ille ꝗtū in eo fuit vēdidit.

Exemplum.

¶ Narrat̄ ēt i li. de miraclis bti Hiero. ꝺ quodā mōaſterio monialiū qꝺ cōmittebat ſimoniā in recipiēdo mōiales cū pactōe expſſa de dote pro ipo igreſſu monaſterij. Sup quo exceſſu ſimōie. b. Hiero. cuidā moniali illi⁹ monaſterij. q̄ ꝺuotiōeꝫ hēbat ad ipꝫ ſctm̄ appuit mādās ſibi vt ꝯuocatꝭ mōialib⁹ ꝛ abbatiſſa i caplo admōeret eas vt ꝺſiſterēt a tali ſimōia qꝛ male eiꝭ eēt. qꝺ ꝛ fec. ſꝫ oēs deriſerūt illaꝫ. nec voluerūt ſe corrigē. ꝛ cū pluries h' fcm̄ eſſet. demū. b. Hiero. reuelauit illi q̄ mōaſteriū ꝺ bebat ruere ꝛ oēs occidere. pꝑter quod extra xit illā de monaſterio. ꝛ ex inde funditus corruit monaſteriū ꝛ extinxit alias moniales.

¶ Caplꝫ. v. de mā ſimōie vbi valꝺ diffuſe tractat̄ de ſimōia q̄ ꝯmittit̄ circa ſacra ſingula ꝛ circa bn̄ficia ꝛ circa act⁹ ſpūales. vt ꝯfirmare. corrigere. predicare ꝛ huiuſmōi. ꝛ circa ſepulturas. ꝛ circa ingreſſuꝫ religionis. ꝛ circa patronatum. ꝛ de diuerſis modis ſimonie.

Quia radix oiuꝫ malorū eſt cupiditas. i. auaricia. i. ad Thi. vi. q̄ niſi radicit⁹ euellat̄. bonoꝝ auto ri hꝛerē nō valem⁹. vt dic̄. b. Gre. di. xlvij. q2 hꝫ difficultatē in vera pn̄ia ei⁹ pp obligatōꝫ reſtōnis quā hꝫ ānexā i plurib⁹ eius ſpēb⁹. cū tn̄ pctm̄ n̄ dimittat̄ niſi reſtituat̄ ablatū. xiiij. q. vi. ſi res. iō ab ea iſta ſcōa ps ſumat initiū. Diffinit̄ aūt ab Aug. Auaricia ē

Symonia grane pctm̄

ſordiat⁹ amor hn̄di. Nā ꝛ q̄ aliqs iniuſte acqrat: ex ſordiato amore pcedit. et q2 inter oēs ſpēꝭ auari' viciū ſimonie ē gui⁹. Vn̄ ꝛ. i. q. vij. c. ſi. dr̄ eē maximū pctm̄. qꝺ ſꝫ Tho. in quolꝫ itelligēdū eſt nō ſimplr̄. ſꝫ iter illa maximū: q̄ ꝯmittunt̄ circa ꝯct⁹ pecuniarios. Hꝫ ēt grauitateꝫ ex h' q̄ p ipm̄ irreuerenter ſe hꝫ hō ad res ſacras. iō ꝺ ſimōia prio tractat̄. Hec aliq̄n di hereſ. vt. i. q. i. eos. nō pꝑe qdē ſꝫ pp ſſimitudinē act⁹. q2 ita opant̄ ſimōiaci ac ſi exiſtiarēt donū ſpūſcti pecūia poſſideri eo q̄ emunt vel vēdūt ſacra i qb⁹ dat̄ gr̄a: q̄ſi ſint dn̄i ſpūſcti. Quā exiſtiatōꝫ ſi qs hr̄et. vtiq̄ eēt hereticus. i. q. i. cū ois. Dr̄. n. ſimonia poti⁹ a ſymōe q̄ a giezi i'alio q̄ ēt vēdidit ſpūalia: q2 ꝯpleti⁹ in ipſo ſymōe mago repta fuit rō ſimōie. Nā emē voluit ab aplꝭ gr̄aꝫ. vt poſtea ipe vēderet alijs. i. q. iij ſaluator. Tho. ſſ. ſſ. q. c.

¶ Diffinit̄ aūt ſimonia ſic .§. j.

ſ. q̄ ē ſtudioſa volūtas emendi ꝛ vēdēdi aliqꝺ ſpūale vl' ſpūali ānexū. Tho. ij. ij. q. c. Voluntas aūt ponit̄ ibi nō pro pōa: ſꝫ p actu ei⁹. Nō ē n. pctm̄ ꝯmittit̄ actu volūtatis. Studioſa dr̄ i. delibata. Nā i ſola delibatōe rōis pt̄ ꝯmitti iſtꝺ pctm̄. ſꝫ nō punit̄ in iudicio eccl'ie q̄ n̄ iudicat ꝺ occltꝭ niſi pcedat ad ex̄. Sꝫ ꝛ vilh'. exponit ſtudioſa. i. ad op⁹ exteri⁹ pcedēs. Joh. an. ēt dic̄. q̄ ſimonia mētal' nō punit̄. ſ. ab eccleſia. niſi cū ope ſubſecuto. Noie aūt emptionis ꝛ vēditōiꝭ cōphēndit̄ ois ꝯct⁹ nō gratuit⁹ vt trāſactōis. ꝛ renūciatōiꝭ ꝛ hmōi. excepta ꝑmutatōe q̄ licita ē ſuatꝭ qbuſdā circūſtātijs. vt. j. dicet̄. ¶ Spūale āt dr̄ tripl'r ſꝫ Richar. in. iiij. ſ. eēntialr' vt gr̄a ꝛ vtutes: cāl'r vt ſacra. q̄ cauſant gr̄aꝫ. actualr' ſeu effectiue vt pdicare. corrigē. viſitare. orare ꝛ hmōi. q ſūt actus ſpūales.

Spūale dicit̄

¶ Spūali ānexū dr̄ dupl'r ſm̄ Tho. i iiij. Uno mō ſic̄ ex ſpūalib⁹ depēdēs. vt hr̄e eccleſiaſtica bn̄ficia. qꝺ dr̄ ſpūali ānexū. q2 n̄ cōpetit niſi hn̄ti offm̄ clericale. Alio mō dr̄ ſpūali ānexū q2 ad ſpūalia ordinat̄ ſic̄ iuſpatronatus. qꝺ ordinat̄ ad pn̄tandū clericos ad bn̄ficia: ꝛ vaſa ſacra q̄ ordināt̄ ad ſacroꝝ vſū. Sub pcio aūt cōphēdit̄ oē tpale qꝺ pecūia extiari pōt. Pōit ēt Greg. triplex gen⁹ muneris quo cōmittit̄ ſimōia. ſ. a manu. i. pecūia. a lingua vt pces. ꝛ ab obſeqo. i. q. i. ſūt nōnulli. ꝛ. q. iij. ſaluator. Et ꝺ ſinglis ptib⁹ pleni⁹ ē videndū.

Anne xū ſpūali.

¶ Eſt āt mortale pctm̄ ꝛ ꝯ iu- .§. ij.

ſticiā. ꝛ ꝯ legē diuinā. ꝛ nālē. Et q2 papa ſubdit⁹ ē pdictꝭ legib⁹ ꝺi ꝛ nāli vt alij hoies: nec i ill' ſe vl' aliū valꝫ diſpēſare ſꝫ ſolū i puris poſitiuiꝭ vbi hꝫ plenitudinē ptātꝭ. Jō dicit. Tho. i. iiij. q̄ illa opīo q̄ dic̄ q̄ in papā n̄ cadit ſimonia: ē erronea. Nā ſi papa p aliq° ſpūali mun⁹ accipet. ſymoniā ꝯmittēt ſic̄ ꝛ ali⁹ hō. q2 ꝛ in ipo petro cui papa ſuccedit ſimōie viciū dānatiōꝫ ichoauit i nouo teſtō. Quāuiſ. n. reſ eccl'e ſint aliq° mō pape. n̄ tn̄ ſūt ei⁹ oīb⁹ mōis hn̄di ſic̄ illꝺ qꝺ hꝫ ad manū. vn̄ ſi recipet p aliq̄ re ſpūali: pecuniā ꝺ redditib⁹ alicui⁹ eccl'ie: n̄ careret vicio ſimōie. ꝛ ideꝫ ſi recipet pecuniā ab aliq° laico n̄ de bōis eccl'ie p re ſpūali. Ideꝫ tho. ij. ij. q. c. ¶ Qꝺ āt dr̄ i papā n̄ cadē ſimōiā dicit Anto. de bu. poſt Hoſti. i hiꝭ q̄ ſimoniaca ſūt q2 phibita. i. ex iur̄ poſitiuo hr̄e locuꝫ. Nā tal ꝯſtitutio n̄ ligat ꝑmulgātes: puta. vēdēdo vicariā: caſtaldionatū: aduocatiā: yconomatū ꝛ hmōi. i. q. iij. ſaluator. ex̄ eo. ad noſtrā. Et ꝺ hac ēt̄ itelligēdū qꝺ dicit Joh. ꝺ lig. ex̄ eo. c. j. ſ. q̄ nec papa nec alij degētes i curia ꝯmittūt ſimōiā ſi papa ex certa ſcia ſcit ꝛ tolerat. Nā certa ſcia pncipis purgat h' viciū. Sꝫ ꝛ ſꝫ Pe. ꝺ palu. i. iiij. diſ. xxv. ꝛ i qbuſcūq̄ ſimōijs: ꝛ ſi pctm̄ nō euitet, penā tn̄ iuris

In papā non cadit ſimonia

poſitiui: cui ſi ſubeſt ſp euadit. Un̄ nec ſuſpēſi onē nec hmōi pēas iurſ ſui timet. Sic nec eſt ēt excōicat⁹ ſi pcutiat clericū. Dicit ēt idē Pe. q̄ ille q emet bn̄ficiū vel ordinē ēt a papa: pe nas iurſ ñ icurreret. qꝛ ſic p̄t diſpēſare i penis iā icurſis. ita ēt q̄ nō icurrant. ſic poſſ; p̄uile giū alicui ꝯcedē q̄ pcutiēdo clericū ñ eēt ex cōicat⁹, lȝ nō libēter faciat. Qn̄ aūt dat p pe cunia vł diſpēſare q̄ lȝ retinē. ſic qn̄ ſciēſ dat ordinē irreglari: eoipſo diſpēſat cū eo. Un̄ q h̄ūit bn̄ficiū p ſimoniā i curia: ſi hȝ ꝯſciam q̄ emanauit de ꝯſcia pape ꝯferētis: penitēdo de pctō nō hȝ reſignar̄. ſ; pōt retinere. Hec ille.

¶ Querēdū ergo a clerico .§.iij. vel laico ē, put vł expedit ſ; pſone ꝯditionē ſi vedit vł recepit aliqd ſpūale vł ſpūali annexū. vt sacra: bn̄ficia: ſepulturas vel iuſpatronat⁹. ꝛ hmōi, p aliq⁹ tpali. vł pecūia. vł p̄ce. vł obſe quo. qꝛ ſimoniā ꝯmiſit. ꝛ p ꝯn̄s mortalr̄ pecca uit, ꝛ q vēdit. ꝛ q recipit. ꝛ q mediator ad hoc vel coopator fuit. j.q.j. reperiunt. Nec in h̄ ex cuſat ig⁹rātia cū ſit ig⁹rātia iurſ diuini q̄ ne minē excuſat. Et breuꝯ ē ſi iſta ppō p: cū vł da ri p ſpūali iportat app̄catōꝫ. vel ꝯmutatōꝫ. vł cāꝫ p̄ncipalr̄ mouētē. ita. ſ. q̄ illō tpale ſit vt p̄ ciū rei ſpūal vł pp̄ h̄ p̄ncipalr̄ det ipm ſpūale. S; ſi p iportat cāꝫ finalē vł admiculatiuā. vt ſ. ſi det aliqd tpale in collatiōe ſeu receptiōe ſpūaliū ob reuerētiā ſacroꝝ. vł ad ſuſtētatiōeꝫ miſtroꝝ ꝛ ad ſuādū pias ꝯſuetudies in hmōi ꝛ ñ vt p̄ciū ipſoꝝ. ñ ē ibi ſimōia. ita tñ q̄ ceſſet oīs pactio ꝛ ꝯuētio. j.q.ij. q̄pio. S; ꝛ ſine pa cto ēt cū ſubtrahūtur talia. ſ. ſpūalia. ꝛ marie ſacra a nō dātib⁹ pecuniā. vel exigūt a nō va lētib⁹ dare. vł ēt a valētib⁹ ſ; nō volētib⁹ dare extorq̄nt p̄cipue an̄ collatōꝫ ſpūaliū: multuꝫ p̄ſumit de ſimonia. Sec⁹ ſi libere ſpūalia tra derent. ꝛ poſt collatōꝫ nolētes dare ēt coge rēt ad dādū: ñ qdē vt p̄ciū: ſ; vt ſtipēdiū ꝛ ſbſi diū rōe ꝯſuetudis ibi exn̄tſ. Tho. i q⁹ lȝ. Spō te āt oblata licite pn̄t recipi. j.q.ij. ſic eꝑ. Si aūt dās ſacꝫ vł aliō ſpūale itēdat recipe pe cuniā ꝛ hmōi aſs nō datur⁹: dās etiā p̄dicto mō aliqd tpale vt pecuniā ꝛ hmōi. nō vt p̄ciū ſ; vt elemoſinā nlla iteruenīete pactōe erit ſi monia. ñ qdē i recipiēte ſacꝫ: ſ; i dāte. q̄ tñ ſi monia (qꝛ mētal ē) ſola pn̄ia purgat: qꝛ nullā cēſurā eccleſiaſt: cāꝫ iducit. ex eo. mandato. ꝛ ita ecōuerſo quando dans ſpūale intenderet libere dare: ꝛ recipiens intenderet. q̄ſi precio emē ex eo q̄ tpalia dat. Un̄ nō q̄ aliqn̄ ſimo nia ꝯmittit ex pte vtriuſq;. cū. ſ. dās ordinē. vł bn̄ficiū. vel aliō ſpūale fac pactū cū recipiēte vł vtriq; hn̄t itētionē ad tpalia p ſpūalib⁹ cō mutāda. Aliqn̄ ex pte neutriuſq;: vt cū ꝯſan guine⁹ dat aliqd nō ep̄o: ſ; ꝯſiliario epi. vt cō ferat bn̄ficiū vł aliō ignorāte eo qui recipit ꝛ ep̄o. Aliqn̄ ex pte dātſ ſpūale tm̄: vt cū dat p̄n cipalr̄ ea itētōe q̄ hēat tpalia qō ñ itēdit reci piēſ. Aliqn̄ ex pte recipiētſ tm̄: vt cū ipe dat ali qd tpale p ſpūali p̄ncipalr̄. vł ordiatori. ł alii ipſo tñ ordiatore ignorāte. vel h̄ nō intēdēte.

¶ De p̄cib⁹ q̄ dn̄r mun⁹a .§.iiij. lingua qn̄ vel qūo iducāt ſimoniā. Nō diſtīcti onē q̄ ſit a voc. Aut. n. qs porrigit p̄ces p ſe aut p alio. ſ. vt obtineat bn̄ficiū: ſacrm vł ali qd aliō ſpūale. ꝛ ſi porrigat p̄ces p ſe: p obti nēda dignitate. vł bn̄ficio ſeu eccl̄ia hn̄te cu rā aiaꝝ. tales p̄ces iducūt ſimoniā ſ̄m Hug. Ray. ꝛ Hoſti. Tho. ij. ij. ꝛ i directorio iurſ. li. iiij. ēt q̄tūcūq; alias eēt dign⁹. qꝛ eoipſo q̄ ſe i gerit p̄ſūptuoſus ꝛ ābitioſus vt. ꝛ p ꝯn̄ſ idign⁹ Et rō ē ſ; Tho. i q⁹ lȝ. qꝛ nlls p̄t exercē curaꝫ aiaꝝ ex gr̄aꝫ ſeu cū pcō mōtali digne. qꝛ faciē do ea q̄ ptinēt ad curā peccabit mortalr̄. ſed nēo ſcir pōt ſi ē ex mortale petm̄. ꝛ ſic ē preſū ptuoſus ꝛ ſimōiac⁹. Un̄ ꝛ nlls dȝ ſibi aſſumē honorē ſ; q vocat a dō tanq̄ Aarō. vt di ad Heb. v. ꝛ ſic vi facē ꝯ ius diuinū. viij. q. j. i ſcri ptur ſ. j.q.j. ordinatōes. ex ō elec. q̄lit. Multo magis ē ſimonia ſi alias ē idign⁹. puta qꝛ il lítat⁹ vel notori⁹ fornicator ꝛ hmōi. Si āt por rigit preces p ſe p bn̄ficio ſimplici ꝛ idigeat. nec idign⁹ ē eo pp̄ aliqō ipedimētū nō ē ſimo niacus. nec peccat ſ; Ray. Tho. ꝛ alios. ex ō prebē. c. ij. Si vō nō idiget peccat. j.q.ij. clerī cus. ſ̄m Ray. ꝛ mltomagſ ſi eēt idign⁹. Guil. tñ ꝛ Bar. dicūt q̄ hec opio ē durā. ꝛ credunt q̄ ex quo aliqs ē pmot⁹ ad ſacros ordies. cuꝫ hmōi ordinatio titulū eccleſiaſticuꝫ reqrat. pōt petē bn̄ficiū eccleſiaſticū lȝ abūdet i tpa lib⁹. ꝛ nō ſolū ſimplex ſ; ēt bn̄ficiū cū cura p̄t petē ſi ē dign⁹. exēplo Eſa. q dixit. Ecce ego mitto me. Tñ iſtō vltimū dcm̄ nō videt tutū nec tenēdū cū ſolēniores doctores ꝯtrā dicāt. Nec exēm iductū multū valet. Nā Eſa. ad p̄ dicandū mittebat. nō ad p̄ſidēdū. Uidit etiā pri⁹ ſe purgatū. viij. q. j. i ſcriptur ſ qō de ſe nlls pōt ſcire. Un̄ dic̄ Nico. de lyra. ſup illo paſſu Ecce ego mitte me. Eſa. vj. Se offerendo nō peccauit. qꝛ an̄ diſpoſitū ſe vidit p purgatōeꝫ Et ſup illō qō ſeqt. Uade ꝛc. ſ. ad arguēduꝫ pctā regni Jude. Pro ſacris vō vel aliꝫ ſpūa lib⁹ nō repit phibitū preces porrigē p ſe ſi eſt dign⁹. excepto tñ religioſo: q velle nō hȝ. x.ij. q.j. nō dicatſ. Et p̄cipue ad ordies pmoueri ñ dȝ niſi de volūtate p̄lati. ex de tēp. or. c. ad aures. ¶ Si aūt p̄ces porrigant p alio: tunc aut ſūt preces ſpūales. aut carnales. Si car nales: tūc aut p digno: aut idigno. Et ſi qdeꝫ p idigno: ſimōia ꝯmittit ſ; oēſ doc. j.q.j. de ordiatōib⁹. Si vō p̄ces ſint p digno. puta qꝛ illi q p̄cant attendūt ad parētelā p̄ncipalr̄. ſi tñ ſupior nō hēat reſpectū ad p̄ces ſ; ad meri tū pmouēdi. ſ. ad ordies vel bn̄ficiū: nō ꝯmi titur ſymōia ex de eta. ꝛ q̄li. or. c. tuā. Jmo ſi

Preces pro ſe.

Preces p alio.

ꝯſanguineꝰ dignꝰ ē: plus tenet̃ ei p̄latꝰ cõneis ꝓuidere. ar. ex̃ de cohabitatõe cleri. ⁊ mu. c. j. Hec i directorio iurꝭ. Tho. aũt i. iiij. dicit. ꝙ qñ qs dat aliqd ſpũale ꝓ laude acqrenda: vel pro fauoꝛ quē expectat ab eo cuiꝰ p̄cibꝰ ſatiſfacit: nõ ē dubiũ qn ſymoniã cõmittat. Et ſilr̃ ſi h̃ fac̃ ad euitãdũ aliqđ periculũ. vel malũ qđ p̄t īferre p̄ces poꝛrigēs ſi nõ exaudit̃: puta: aliqs potens. Et he dñr p̄ces armate. Cũ g° p̄ces fiũt ꝓ idigno: ſatꝭ apparet ꝙ nihil aliud mouerit niſi fauoꝛ ⁊ auxiliũ aut periculũ euitãdũ. Et dr̃ fauoꝛ ſꝫ Catholicõ: auxiliũ: laꝰ ⁊ aſſenſus. Et iõ mãifeſte ſymonia ꝯmittit̃: ſi ꝑpt̃ h̃ bñficiũ eccl̃iaſticũ det̃. Si ãt pro digno fiãt p̄ces: ꝙtũ ad iudiciũ hoīuꝫ. ꝓbabile vi. ſ. ꝙ magꝭ moueat̃ ītuitu dignitatis pſone ꝙ̃ fauoꝛ p̄cũ. ⁊ iõ nõ reputat̃ ſymonia. Si tñ p̄ncipalr̃ moueat̃ fauoꝛe p̄cũ vl̃ tioꝛe rogãtis: ꝙtũ ad diuinũ iudiciũ ſymõiã cõmittit. ⁊ rogatꝰ ⁊ rogãs ſi h̃ itēdat. ſiue aliqs roget ꝓ ſe ſiue ꝓ alio. Di ãt i directorio iurꝭ. li. iij. ꝙ ſiue pro alio roget. ſiue electoꝛes. ſiue quoſcũq; alios ēt pro idigno: ſiue pro dignitate: ſiue ꝓ bñficio: nõ dr̃ bñficiũ hĩc ſymõiace. lꝫ iiuſtas p̄ces fũdēt. niſi facēt itēdēs obligari collatori bñficij ex p̄cibꝰ. l̃ ꝯtõeraꝛ ipꝫ quē rogat ab aliq° ſuitio qđ ei fecerat ꝑ exauditõeꝫ p̄cũ. Idē aũ. puto remittē qđ dare. i. q. i. ſi q ſr. Et p̄t eē rõ. qꝛ ad h̃ ꝙ ſit ſymõiacꝰ. oꝫ ꝙ īteruenia munꝰ. i. q. i. ſ. nõnulli. Hec ãt nõ pro munē dãt̃ ſꝫ Tacre. ⁊ vil. Si a ſe l̃ ab alij ſp̄ces poꝛrigãt̃ ſi p̄latꝰ ſolũ deũ i ꝓmotõe ⁊ ñ põaꝫ attēdat. vl̃ diuitias ſinglr̃es. tē lꝫ ſymõiacꝰ ſit q ita male rogat. ex̃ eo. ti. c. ſuã. ñ tñ q rogat̃ ē ſymõiacꝰ niſi dãs bñficiũ ſeu dignitatē p̄ces ſecutꝰ ſit ⁊ ꝑꝑ p̄ces ꝯderit. vt colligit̃ a ꝯ̃rio ſēſu ex̃ ꝺ eta. ⁊ qli. oꝛdi. c. tuã. Sꝫ ⁊ ſi p̄ces ꝓ idigno ſecutꝰ eēt: nõ tñ renũciare tenet̃. niſi exp̃ſſiſſet ꝙ ꝑpt̃ p̄ces feciſſꝫ. ex̃ eo. c. ſi. Nõ ſi ꝺdit pecuniã alteri. vl̃ p̄ces poꝛrexerit alij ex pacto: ꝙ ꝑpt̃ datã pecuniã vl̃ p̄ces poꝛrectas det operã ꝙ habeat bñficiũ. idē ē ac ſi dediſſet collatori bñficij. i. q. v. ca. p̄ñtiũ. Nec diſtiguit̃ ꝙ fiãt preces ꝓ digno. aut carnalr̃ aut ſpũalr̃. cuꝫ ex h̃ ipo ſit idignꝰ. ⁊ ſint p̄ces carnales ꝙ ex pacto vult hĩc bñficiũ. Si võ adulatõꝫ facit vt bñficiũ hēat: p̄t dici munꝰ ab obſeqo ⁊ reputãdus eſt ſymoniacꝰ. i. q. i. c. oꝛdinatões. nõ tñ tenetur illđ bñficiũ reſigñre. ar. ex̃ eo. c. fi. Hec nõt Bern. Inno ⁊ Hoſti. ex̃ ꝺ eta. ⁊ qli. oꝛ. c. tuã. Hec ibi. Et ſic vi cõcluſiue iſte dicere ꝙ p̄ces qñq; iducũt ſymoniã: nõ tñ punit̃ i iudicio eccleſie vl̃ cēſura eccl̃iaſtica iurꝭ: niſi fiat pactio vl̃ aliq̃ ꝯuētio. Propt̃ h̃ ēt Anth. ꝺ bu. ſup. c. tua nos ex̃ eo. ſic dicit iter cetera. Nõ ꝙ datio tp̄alis relatiue ad cauſandã dationē iurꝭ ſpũalis: exp̃ſſe cauſat ſymoniã mentalē. de q̃ deꝰ iudicat nõ eccl̃ia. Et ſic qđ operat̃ pactũ exp̃ſſũ quo ad eccl̃eſiã: ſolã ⁊ ſimplex mens ēt

vbis nõ exp̃ſſa apđ deũ operat̃. Nõ ēt ꝙ ſimplex rogatio ſine ꝓmiſſiõe tp̄alis. ⁊ ſic ſimplices p̄ces ſymoniã ñ iducũt. ꝺ quo ex̃ de eta. ⁊ qli. oꝛ. c. tuã. Hec ille. qđ vꝫ itelligēduꝫ vt. ſ. Uñ i fine dicte ꝺcretal̃ qrēs vtrũ ſola datio ſine pactio coꝛrelatiua ad iducēdũ datõꝫ iurꝭ ſpũalis iducat ſymoniã. Recitatꝭ plibꝰ opionibꝰ ſic ꝯcludit. Ioh. an. dicit tenēdũ ꝙ in oĩbus ſola itentio nõ iducit ſymoniã niſi mētalē. hec aũt ſola pnĩa purgat̃ ex̃ eo. mandato. Idē ſentire videt̃ Richar. in. iiij. in ſimili caſu. vt in. §. ſe. Preces aũt ſpũales iuſte ſunt ⁊ iõ in eis nõ cõmittit̃ ſymonia. i. q. i. c. latoꝛē.

¶ De munē ab obſequio. §. v.

Nõ diſtictionē doc. Aut. n. obſequꝫ ē coꝛpale ⁊ illicitũ. aut coꝛpale ⁊ ꝺ ſe licitũ aut ſpũale. Si obſequꝫ ē ihoneſtũ. vt qꝛ ſuit p̄lato i faciēdis vſurꝭ: mercãtiis: vl̃ lenocinijs pro eo. De ſymonia aut ēt ad carnalia ꝯputatũ: vt qꝛ ſuit ad vtilitatē ꝯſanguineoꝝ ſuoꝝ: vl̃ p̄imonij ſui: tũc ſeruiēs in huõi ꝓ hñdo oꝛdinem. vl̃ bñficio. vel alio ſpũali: ſymoniã cõmittit. ⁊ ꝯferēs ꝑpt̃ h̃ obſequꝫ aliqđ ſpũale. i. q. iij. c. ſaluatoꝛ. tho. ii. ii. ⁊ Durã. ⁊ Richar. Si aũt obſequꝫ de ſe ſit honeſtũ: vl̃ ad ſpũalia oꝛdinatũ: puta laborat ꝓ eccl̃ie vtilitate eũdo romã. vel alr̃ laborat in ſeruiēdo p̄lato in offõ aduocãdi vl̃ alr̃ dicit Richar. i. iiij. ꝙ ſi ſiñ pacto aliquo ſuit ille q ſuitiũ recipit ſi cũ remũerat aliqđ bñficiũ eccl̃iaſticũ ꝯferēdo. ſi tñ alr̃ dignꝰ ſit non peccat. niſi p̄ncipalr̃ hēat reſpectũ ad ſuitiuꝫ receptũ ꝓ quo ei illđ ꝯferat. qꝛ tũc eēt ſymonia ſꝫ ipꝫ Tho. ⁊ Durã. Et ſbdit Richar. Clericꝰ ſuiēs ep̄o i ſpe future tributõis ſymoniaꝫ nõ cõmittit ſi ſine oĩ pactõe ⁊ ꝯditõe ſuiat. ⁊ p̄ncipalr̃ hac itētõe nõ ſuiat. nec ep̄s ꝓ h̃ oſ recte p̄bēdã ei aſſignat ex̃ ꝺ ſymo. c. cũ eſſent ⁊ i glo. Si aũt ſuiat p̄ncipalr̃ cã obtinēdi bñficiũ eccl̃iaſticũ ſeu itētõe. nullo tñ pacto iteruenięte. ꝙuis grauit̃ peccet ⁊ ſymoniã ꝯmittat mētalē. ñ tñ icurrit illã ſymoniã q̃ obligat ad reſigñtionē bñficij eccl̃iaſtici qđ ſymoniace adeptũ ē. qđ p̄t ꝓbari a ſili per id qđ habet̃ ex̃ de ſymo. c. mãdato. Hec ille. Si ãt obſequm ē pure ſpũale qđ eēt ipoſitũ bñficio ſꝫ vil. tũc idubitãter ex pacto p̄t ꝯferri bñficiũ. ita ꝙ ille ꝓmittat tale obſequꝫ. vtputa: celebrãdo talē vel talē miſſã. ex̃ ꝺ p̄bē. c. ſignificatuꝫ. Silr̃ ſm Hoſti. ſi alicui p̄bēde vel bñficio eēt ipoſitũ onus. qđ q hꝫ tenet̃ docere: põt fieri pactio ſeu exactio ꝓmiſſiõis: cũ ei ꝯfert̃ de tali obſeqo exhibēdo abſq; ſymõia. ſꝫ ⁊ alicui p̄bende cui ñ ē ãnexũ. h̃ onꝰ. cũ vacat: poſſꝫ h̃ onus iponi. Recipē ãt aliquē in canonicũ eo pacto ne doceat ſymõia ē ſꝫ Hoſti. Itē ſꝫ uil̃. cũ duo ſacerdotes ꝺbēt celebrare miſſã. unꝰ maioꝛeꝫ aliꝰ minoꝛē. ſi ex cã cũ dicũt adiuicē ꝙ unꝰ dicat miſſã q̃ alteꝝ tãgit ⁊ ecõuerſo: licitũ ē. maxĩe ex cã. Et cũ dr̃ iſte ipēdit obſeqũ ſpũale ꝓ

De ſymonia ex obſequio.

ſpũali. ly p: ñ nõt cãꝫ finalẽ aut appciatõꝫ ſed
adminiculatõꝫ: cũ iſte ñ poſſit dicẽ loco alteri⁹
niſi ipſe dicat loco ei⁹. Dicẽ ẽt Richar. i. iiij. ꝙ
licitũ ñ eẽt ꝙ duo adulti baptizãdi hãc pacti
onẽ iter ſe facerent: ego baptizo te eo pacto ꝙ
tu baptizes me. qꝛ i talib⁹ ois pactio ꝛ ꝯuẽtio
ceſſare dꝫ. ex de ſymo. c. tua. Dare. n. aliqd
ex pacto pro ſacio q̃uis ſpũale: ẽ illicitũ ꝛ ſi ñ
oi eo mõ q⁹ ꝛ dare tpale: tũ qꝛ res a ñ dño emit
ꝛ ẽ ꝯ rõez gie. Dicẽ ãt orabo ꝑ uob. ꝛ rogo uoſ
vt ẽt oretis ꝑ me ꝛ hmõi. in nullo ẽ repᷓhẽſibi
le. qꝛ h ñ emit ł uẽdit ſpũale cũ nlla ſit pactio

De munere a manu qd̃ .§. vj.

eſt pecũia large ſumẽdo pecuniã ꝑ reb⁹ mobi
lib⁹ ꝛ imobilib⁹ q̃ tpalr poſſidẽt. j. q. iij. c. totũ
Nõ vt dicẽ Durã. i. iiij. ꝙ mun⁹ a manu: uel eſt
tale ꝛ tm̃ qd̃ pſumit iclinare affectũ ad colla
tiõꝫ rei ſpũal pp ipꝫ. ꝛ tc̃ pſumit ſymõia. Uł h
tã pax ẽ q nõ pſumit iclinare affectũ ad col-
latõꝫ rei ſpũal. ꝛ tũc nõ ẽ ſymõia. Et h qdẽ ue
rũ quo ad iudiciũ eccłie q̃ ex exteriorib⁹ h pſu
mit. Sꝫ q⁹ ad deũ ꝛ ꝯſciaꝫ ſp ẽ ſymõia. cũ ppt
qd̃cũqꝫ tpale. q̃ntũcũqꝫ ẽt paruuꝫ det ſpũale.
Et dicẽ Antho. de bn̄. ſup. c. tua nos ex eo. ꝙ
dare pecũiã uł aliõ tpale correlatiue ad reco
pẽſationẽ vel iductionẽ datõis iurſ ſpũal: ſiue
cũ pacto: ſiue ſine pacto: ſiue añ ſiue poſt: iduc̃
ſymoniã. j. q. j. emẽdari. Sec⁹ ſi pure ꝛ libe det
ñ hac itẽtõe. Dicẽ tñ Hoſti. vt allegat idẽ An-
tho. ſup. c. veniẽs. ꝙ datõe pecũie ſine ꝯuẽtõe
ñ ꝯmittit niſi ſymõia mẽtal. q̃ p pniaꝫ abolet.
Et ſuffic̃ ſola ꝯuẽtio ad iducẽdũ ſymoniã. da
to ꝙ nõ fuet ꝑmiſſũ. ¶ Ad iudicãdũ ãt ſymo
Ad iu- niã cũ dubitat vtrũ qs corrupta mẽte dederit
dicãdũ munera. ſm Ray. attẽdẽda ſunt pcipue tria.
d ſymo ¶ P^m. ſ. dantſ ꝛ recipiẽtſ q̃litas: vtꝫ. ſ. a pau
nia cuꝫ pere diuiti. vel ecõuerſo. ¶ 2^m munerſ quãti-
dubita tas: ut ſi res ẽ modici vel magni pcij. ¶ 3^m eſt
tur. donatõis tps. an. ſ. iſtãte necitate vel alꝰs ꝯſe
rat. Et ſꝫ h pſumit ꝑ vel ꝯ. ex eo. c. ꝛ ſi qñes.
Qd̃ itelligẽdũ ẽ i foro ꝯtẽtioſo: ſꝫ in foro ꝯſcie
attẽdit itẽtio. ꝛ ſꝫ eã iudicat. q̃uis oẽs pſum
ptões eẽnt ꝯ. Idẽ dd̃ de enſenijs. ſ. ꝙ ſine pa-
cto ꝛ ñ corrupta itẽtõe dãdo ñ iducũt ſymõiã
alꝰs ſec⁹. j. q. j. iudices ei⁹. ¶ Tho. in quolibe.
ſic dic̃. ¶ In diſpẽſatiõe ſacrox vł aliox ſpũa
liũ cũ aliq̃ recipiũt vt ſymõia euitet tria ſt ne
ceſſaria. ¶ P^m ut h fiat ex ꝯceſſione iurſ diui
vł hũani. uł ſaltẽ ſue ꝯſuetudis. ¶ 2^m ẽ vt ſit i
tẽtio pia ꝛ ñ corrupta. ¶ 3^m ẽ vt ſit forã hone
ſta ut. ſ. ñ regrat añ pij officij exhibitõꝫ ne pa
ctuꝫ iteruenit uideat. ſꝫ ipleto offõ pũt exigi.
Si igit iſta tria ꝯueniãt ſecure accipiãt. Ar-
chi. pala fredid. ꝑ iſtallatõe abbatſ. ¶ Nõ ẽt
ſꝫ Joh. d lig. ꝛ Inno. ſup. c. ad aplicã. ꝙ ſi ẽ
ꝯſuetudo ꝙ ꝑ ordie vł alio ſacro det tm̃ añ re
ceptionẽ ei⁹. ñ valꝫ: imo ẽ corruptela. Et ſi lõ
go tpe ſuata ẽ ꝙ pro ordie tali detm̃: nõ põt
cõpelli ad ſoluẽdũ, qꝛ ſi ḡtis ddit ñ pĩudicat
ſibi: nec nata ẽ obligatio: nec ſi nõ ḡtis dedit
ex uigoꝛ ꝯſuetudis ualet. qꝛ fuit corruptela.
Sꝫ ſi ex ſtatuto uł ꝯſuetudie det aliqd ꝑ ordi
ne uł alijs ſpũalib⁹ p⁹ rceptõꝫ eox ualꝫ. ut i cõ
ſuetudie uenetox ubi q̃rta oluꝫ mobiliũ mo-
riẽtſ dat eꝑo. In britania do tria ps. ꝛ pñt ad
h cogi. Jõ ãt ueneti h dãt qꝛ nil ſoluũt ꝑ deci
ma. Hec ille. Antho. ãt d bn. ſup. c. i ordinã-
do ex eo. ſic dic̃. Pro ſpũalib⁹ ñ ẽ licituꝫ aliqd
exigẽ. nec ẽt aliqd ſpõte offerr: ꝑ iſtd. c. qd̃ nõ
ſolũ ꝓhibꝫ i exactſ. ſꝫ ẽt i oblatſ. Ubi tñ ñ dat
pro ſpũalib⁹. bñ licitũ ẽ aliqd ḡtuitũ recipere
dũmõ ñ fiat ex pacto expſſo uł tacito. ut i. c. ꝛ
ſi qñes. Qd̃ ãt dic̃ iſte ꝑ ſpũalib⁹ ñ eẽ licituꝫ
ẽt ſpõte offerr. itelligẽdũ ẽ ꝓut ly pro iportat
appciationẽ ꝑmiſſã pro eo. ¶ Sꝫ ſi qs p ypo- De ypo
criſim cũ pẽdit ſpẽꝫ ſcitatſ ꝑmouet ad ordi- criſi.
nes uł bñficia nulla iterpoſita ꝯditõe uel pa-
cto ſꝫ Ray. reſigñre ñ tenet tale bñficiũ. nec di
ſpẽſatõe idiget. ſꝫ pnia iteriori. ex eo. c. mãda
to. imo ſꝫ Tho. ubi. ſ. ñ ẽ ibi ſymõia. ¶ Iteꝫ Cõſan-
nõ ꝙ ille q dat pbẽdã uł aliqd bñficium pnci guini-
palr rõe ꝯſanguitatſ. uł pp affectõꝫ alicuius tas.
amicitie tpalis. ſiqdẽ itẽdat ſolũ bonũ tpale
illi⁹ cui dat ꝛ ñ alteri⁹: q̃uis ḡuit peccet. ñ tñ
ſymoniã ꝯmittit. qꝛ ñ uẽdit cũ nihil accipiat
Sꝫ ſi i h itẽdat aliqd bonũ i ſeipꝫ redũdans. ſ.
ꝙ magnificet p h ꝛ nobilitet dom⁹ ſua. uel ꝙ
ipe i ꝯſangnicis ſit fortior. uł ſi h pacto uł iten
tiõe bñficiũ ꝯcedit ut bñficiat⁹ faciat recõpẽ
ſatõeꝫ tpalẽ ſibi uel ſuis ꝯſanguicis. ſymonia
eſt. Hec tho. in. iiij. ꝛ i. ij. ij. ꝛ in q⁹libet. Itẽ q
dbitori ſuo dat aliqd ſpũale ut rcuperet qd̃ ſuũ
eſt. abſqꝫ dubio ſymoniã ꝯmittit ſꝫ tho. i. iiij.

De pecunia aũt ſymo .§. vij.

niace recepta: ſiue pro ordie dato uł bñficio.
uel pro ſepultura. uel pro igreſſu monaſterij.
uel pro pñtatõe q⁹ ad pionos eccłiax. uel pro
mediatiõe. uel ad h ut ꝓcuret qs alteri ſpũa-
lia ꝛ hmõi qd fieri debeat: Nõ ſꝫ doc. ꝙ tal
pecunia retineri nõ põt. nec ẽt dꝫ reddi ei q
ddit. qꝛ ille turpit ddit. ſed ſm Ber. dꝫ dari
illi eccłie in cui⁹ ꝯtumeliã data ẽ. ex eo. de h
ar. xvij. q. iiij. ſi qs in atrio. Uñ ſit qs eſt ordi-
nat⁹ nõ hñs bñficiũ. pecunia ab eo accepta ſy
moniace. dꝫ dari eccłie cathedrali. Si aũt ẽ
ordinat⁹ ad titulũ alicui⁹ eccłie uel bñficij: il
li eccłie uel bñficio applicabit. ſm vil. ꝛ Ul.
Si accepta ẽ pecunia uel res alia pro eccłia
uel bñficio: illi eccłie uł bñficio applicabit: niſi
ſi eccłia fuiſſꝫ i culpa. qꝛ tũc dꝫ illd pauperib⁹
erogari. ne eccłia de malo reportet lucrũ. pu
ta ſi totũ collegiũ ꝯſenſiſſet ſymonie. Dicit ẽt
Ray. ꝙ ſi tal trãſiret ad religionẽ: ex mia poſ-
ſet ei reddi ut cũ ea trãſiret. uł ẽt ſi eẽt paup ꝛ
nõ ſufficerẽt ſua. uł ẽt ſi dediſſet ex ignorãtia
ſꝫ Hoſti. Idẽ videt dicẽdũ d pecũia ſymõia-
ce recepta ꝑ alijs ſpũalib⁹. vt. ſ. det illi eccłie
in q̃ cõmiſſa ẽ. ita tñ ꝙ ñ reportet cõmedũ q

dedit. Si ỽo pro igreſſa monaſterij pecunia ſimoniace ſit recepta: ſi capitulũ fuit p̄ticeps ſimonie, ꝑtrãſibit ꝛ ſic igreſſus ad aliud mõaſteriũ ſimpl'r cũ illa pecũia ſibi rſtituta. Si ãt ſol⁹ ꝓlat⁹ vel aliq ꝛ nõ caplm: tũc trãſeũdo ad aliud mõaſteriũ ſi ē ꝓfeſſus. illd̄ ſcd̄ꝫ mõaſteriũ ad qd̄ trãſit. hēbit vſũfructũ illoꝝ bonorũ ſuoꝝ ipo viuēte. Mortuo aũt, reuertent illa bona libere ad primũ mõaſteriũ: qd̄ vĩ hĩe locũ in his q̄ vſu nõ ꝯſumunt vl' diſtrahunt. vt ſũt poſſeſſiões. Si ỽo diſpẽſet cũ tali ꝙ remaneat i illo eodē monaſterio. puto ēt ꝙ poterit diſpẽſari ꝙ illa pecũia ſimõiaca remaneat mõaſterio. ita tñ ꝙ ſi poſſibile ē ꝙ illi q fuerũt in vicio nõ hẽant vtilitatē. Vel ēt qñ nõ p̄t pecũia ſimõiace recepta ꝯmode applicari loco vbi vel in cui⁹ ꝯtumeliã data ē: puta qꝛ in remotiſ p̄tib⁹ ē. vel cũ videret incõueniẽs eã ibi dari. vt cũ eccl'ia hĩet q̄ſi d̄relicta paupib⁹ p̄t erogari. De fructib⁹ ỽo bñficioꝝ ſimõiace p̄ceptoꝝ. qd iuriſ dicet infra. Si qs

Idē infra eod̄ §. ix. i ſi. aũt recipet pecuniã vt pmittat aliquē intrare ad ꝓlatũ a quo vult obtinē aliqd ſpũale: nõ cõmittit ſimoniã. Sec⁹ ſi recipet vt ēt ipſe ꝑſuadēt ipi ꝓlato vt dait illd̄ ſpũale qd̄ q̄rit. puta bñficiũ vl' ordinē ꝛ h⁹i. h. n. eēt ſimoniacũ.

Dicto de triplici munē. §. viij.

qd̄ hĩ loco ꝑcij. in vicio ſimõie nũc videndũ ē de q̄buſdã ꝯtrib⁹ vl' actib⁹ i qb⁹ aliqñ ꝯmittit ſimonia: q ꝯprehendũt noīe ēptõis ꝛ vēditionis. Et p⁹ de pmutatõe. ¶ Nõ g⁹ ſcd̄m Vl. ꝙ pmutatio aut ē tm̄ poſſeſſionũ. aut bñficioꝝ:

De ſimonia i pmutatiõibus aut eccl'iaꝝ. vel dignitatũ eccl'iaſticaꝝ tm̄. vl' mixtũ ſit cuꝫ tꝑalib⁹. Et p⁹ mõ vtiqꝫ fieri põt abſqꝫ vicio ſimonie. puta cuꝫ ꝓlat⁹ vni⁹ eccl'ie cũ alia eccl'ia vl' laico ēt: aliqꝫ poſſeſſionē adinicē pmutãt. Et ſi poſſeſſio vni⁹ plus valet q̄ꝫ poſſeſſio alteri⁹ i quã pmutat: põt ꝛ dꝫ ſupplē reſiduũ in pecunia vel alijs reb⁹ ille alter: q⁹ uſqꝫ ꝑueniat ad eq̄litateꝫ. ex̄ de re. pmu. c. ꝛ ſi qõnes. Sꝫ qꝛ iſta ē q̄dã alienatio. ex̄ de re. eccle. nõ alie. nulli. iõ. in h ſuari dꝫ fora alienatiõis d̄ q̄ hẽꝫ. ſ. i. iij. p̄te ti. xij. c. v. Si ãt ē pmutatio bñficioꝝ cũ tꝑalib⁹. puta cũ bñficia ineq̄lia in poſſeſſiõib⁹ pmutant. ꝛ iõ hñs bñficiũ plus abũdãs petit ſibi adijci certã ſũmaꝫ pecunie vel alteri⁹ vt ad eq̄litatē veniat pmutatõis: põt h fieri auc̄te ſupioꝛiſ. ꝛ ꝙ nõ petat. aliqd tꝑale ab alia p̄tiũ ex eo ꝙ ſuũꝫ bñficiũꝫ pl⁹ hꝫ d̄ iure ſpũali q̄ꝫ alid̄. In his. n. duobus caſib⁹ cõmitteret ſimõia. p⁹ dꝫ ſi tal' pmutatio fieret iter p̄tes ſic adinicē paciſcētes ꝛ pmutãtes ſine offõ ſupioꝛis. ſecũdo ſi etiã ex officio ſuperioꝛis fieret talis pmutatio ēt aliqd tꝑale daret ab eo qui minus hꝫ de iure ſpũali i ſuo bñficio ei q pl⁹ hꝫ i ſuo ꝛ hac rõe. ex̄ de re. pmu. c. ad qõnes. Sed ſi plus daret ex eo ꝙ aliud bñficiuꝫ in q⁹ fit pmutatio hꝫ plus de tꝑalib⁹: ꝛ ꝑciſe h reſpectu fieret. ꝛ nõ ēt p̄t ꝑm reſpectu ſpũaliũ iuriũ: nõ eēt ſimõia. Si aũt fiat pmutatio ſimpl'r d̄ bñficio ad bñficiũ. vl' de eccl'ia ad eccl'iã cũ ſuis iurib⁹ ꝛ poſſeſſiõib⁹ tũc ſi fit h auc̄te ꝛ pactõe p̄tiũ tm̄: eſt ſimõia. ſꝫ ſi fiat ex offõ epi nõ ē ſimonia. Põt. n. ep̄us trãſferre ꝑſonas ꝛ facē pmutatões. Partes ãt de h adinicē ꝯferre ñ dñt. ſꝫ Vl. Inno. dicit ꝙ poſſent dicē ep̄o: tali meli⁹ ꝯpeteret eccleſia mea. ꝛ mihi ſua. ꝛ hmõi. Idē Hoſti. Sed Guil. dic̄ ꝙ p̄tes q̄ faciũt pmutationē pñt ſibi inicē ītimare volũtatē ſuã abſqꝫ pacto aliquo. Ioh. aũt d̄ ymol'. ſup cle. ne. ꝯceſſiõe. d̄ re. pmu. dic̄ ꝙ glo. ſup illd̄ ỽbũ cle. volētib⁹. arguit ꝙ tractat⁹ de pmutando põt int' p̄tes ꝑcedē pmutationē. Nec ob. c. q̄ſitũ de re permu. qꝛ ibi nõ loq̄t de tractatu d̄ pmutãdo: ſꝫ de ipa pmutatõe: q̄ nõ dꝫ expediri ꝑ p̄tes. ſꝫ ex mero offõ iudiciſ. Et idem notat ibi Pau. Idē ēt dic̄ gl. dicte cle. ꝙ i reſig̃tõe dicti bñficij: põt exp̄mi ꝙ illa fiat ex cã pmutatõis. ꝛ iõ fieri põt ſcd̄m vil. qꝛ ius h pmittit. vt. ſ. eo. c. vno. lib. vj. Quãuis. n. d̄ rigoꝛe reſignato d̄beat eē liƀa ꝛ nulla dꝫ eē adiectio. i. q. ij. q̄ꝫ pio: tñ h ꝓcedit ex eq̄tate ſcp̄ta q̄ ꝑualet rigori ex q⁹ ſcp̄ta ē. C. de iudi. l. placuit. Ideꝫ ēt dic̄ ꝙ q̄uis Inno. dicat ꝙ vbi eēnt ꝑbēde vni⁹ eccleſie parilis ꝛ vniformis ꝯditõis. ſꝫ ſola eēt diuerſitas tꝑaliũ. tũc poſſꝫ canonic⁹ cũ alio canonico eiuſdē eccleſie pmutare ꝑbendã ſine auc̄te ſupioꝛiſ. ꝛ vnũ tꝑale cũ alio tꝑali. Nã alid̄ canonia. alid̄ ꝑbēda ē. Tuti⁹ vĩ ꝙ dic̄ Hoſti. ſ. ꝙ nõ fiat talis pmutatio ſine auc̄te ſupioꝛiſ. Cũ n. ꝑbēda ſit d̄ ãnexis ſpũalib⁹: idē iudiciũ ſit ꝛ d̄ ſpũalib⁹. Dic̄ ãt Ioh. d̄ ymol'. añ ſcd̄m h eē tenēd̄ vt tuti⁹. ꝛ ne det' via fraudib⁹ ꝛ ſimõijs. ꝛ tñ p⁹ ſcd̄m forte ꝓcedēt opio. Inno. ar. no. i ſi. d̄ elec. c. nihil ē. ſup gl. j. Ioh. aũt d̄ li. dic̄ h oio neceſ̃iũ. ne dũ hõeſtũ ꝙ fiat auc̄te ſupioꝛiſ moneſ. qꝛ neceſ̃ ē in pmutatõe collatio noua. ex̄ eo. c. vno. li. vi. Et iõ cũ ꝑbēde ſint ãnexe iurib⁹ canõicalib⁹. ſic̄ ius canõicale ñ p̄t de vno in aliud trãſferri ſine auc̄te ſuperioꝛiſ: ſic nec prebēda. alias ſepararet ius canonicale a iure prebende. quod fieri nõ põt per priuatos.

De ſimõia q̄ cõmittit ꝑ mediatoꝛē. §. ix.

mediatoꝛē. Nõ ſꝫ Hoſt. i ſum. ꝙ ſi qs offerat pecuniã vl' ꝑces ꝑ me vl' ꝓmittat pecũiã. ſi expreſſe ꝯdixi nõ obeſt mihi: ex̄ eo. c. ſicut tuis. Sec⁹ ſi me ſciēte ꝛ cõſentiēte. tunc dicoꝛ interponere voluntatē meã. ꝛ iõ quãtũcũqꝫ occultũ ſit ſimonia ē. ꝛ renũciare debeo ſi aīam ſaluare volo. Si ỽo h fit me penit⁹ ignoꝛãte ꝛ ab iimico meo volēte ꝓmotõꝫ meã ipedirẽ d̄ q̄ ſpat: ñ ꝯmittit ſimõia quo ad me. ne ex dolo ſuo ꝑpõtꝫ qd̄ itēdit. ex̄ eo. c. ſic̄ tuiſ. Si ãt amicus me⁹ d̄dit pecũiã ꝑ ꝓmotõe mea: ſimõiace ꝓmoueõ, ſꝫ ñ ſũ ſimõiac⁹, ſcꝫ fit me igͣrãte

De ſimonia ꝑ mediatoꝛes.

tū renūciare teneoꝛ. ex eo. ꝺ ſimo. c. ꝺ regulari bꝰ ꝯcoꝛdāt cū eo. Inno. Sȝ Guil. dicit ꝙ ſi me neſciēte ꝓmiſſa ē pecūia ꝓ mea ꝓmotiōe quā poſtea ſolui. vl' ēt iā ſolutā reſtitui. lȝ grauiter peccaueri. ꝛ lȝ i male factꝭ ratihītio retrotrahat ꝛ mādato ꝯpar ex. ht tū eps diſpēſaꝛ. qa fuerā ñ fui ſimōiacꝰ i receptōe bñficij ſic nōt Tācre. ex eo. ſic nob. Cōceſſio tal'. vt dr i directorio iuris. cēſet ſimoniaca. ꝛ allegaꝛ ibi ad idē Ber. ꝛ Hoſt. Richar. ēt l. iiij. idē vi ſētire. ꝛ ſic teneꝛ renūciare. Dicit ēt Inno. ſup. c. tāta. extra eo. ꝙ ſi quis obtinuerit oꝛdinē vl' bñficiuȝ alio dāte pecuniā nō oꝛdiatoꝛi. nō eſt ſimōia etiā ſi ſine pecūia nō erat obtētur'. ar. i. q. vi. §. ſi. Si āt ipe oꝛdiatꝰ pecuniā dediſſet. ēt ſi ſine pecūia hiturus erat oꝛdinē: ſimōia ē. ar. i. q. iij. c. vl. ꝛ q. vi. c. i. Idē Ul. Qui dat pecūiā alicui ex fāiliaribus plati. vt det ſibi igreſſuȝ ad ipſū cū itēdat qd ſpūale vt oꝛdinē vl' bñficiū obtinē. ſimoniā neuꝛ ꝯmittit. Sȝ ſi dat vt faciat vbū ꝓ eo ad pſuadēdū vl' ꝯſulēdū plato de collatōe alicuius ſpūalis: ſimoniā vterqȝ cōmittit. i. q. i. quicūqȝ. Pecuniā aūt quā recipit mediatoꝛ ſimonie pro ſe retinere non poteſt ſed dare debet, vt dicetur in. §. ſequenti.

¶ De trāſactōe ꝗ aliqñ iduc̄. §. x.

Trāſactio qd' eſt, ꝛ vtꝝ ſit licita

ſimōiā i ſpūalibꝰ. Nō pmo qd ſit. Ad qꝺ dñt doc. ꝙ ē de re dubia. lite icerta. nec dū finita. ñ gratuita pactio. ff. eo. l. i. Litē aūt itelligas pñtē vel futurā. qꝛ ēt añ litē fieri pōt trāſactio. Nō 2° ꝙ Inno. ex de trāſac. c. ſtatuimꝰ i glo. dic̄ ſic. Quidā dñt ꝙ i ſpūalibꝰ ꝑt interuenire cōpoſitio. trāſactio nūqȝ. Nos licitā eſſe dicimꝰ trāſactōȝ ꝛ ꝑmutatōȝ i ſpūalibus. dū mō ex vtraqȝ pte tm̄ iteruenīat ſpūale ꝛ nihil tpale. vt i. c. ſtatuimꝰ. ꝛ c. de ceto. ꝛ ex de deci. c. ex mltiplici. ꝛ de re. ꝑmuta. c. ad qōnes. Idē dicimꝰ ꝺ bñficijs ſi petāꝛ iuꝛ ptātꝭ. puta ꝙ vna eccīa petit ab alia hēdā quā dicit ad ſuā collatōȝ ptinē. Sȝ ſi aliqs cleric' petit ſibi bñficiū ñ ē licita trāſactio ēt ſi vtriqȝ deꝛ ſpūale. ex eo. ꝯſtitutꝰ. Cōpoꝰ āt iteruenire ñ pōt ex eo. c. ſup eo. tal'. ſ. ꝙ ille clericꝰ q ius ñ hȝ. vel ñ hīe crediꝛ: penitꝰ iuri ſuo renūciet ſiñ aliqͣ datiōe. vl' ēt ꝙ ali' ius hñs recipiaꝛ i canonicū ſiñ datōe aliq. Hec ille. Si. gͦ fiat trāſactio i ſpūalibꝰ vbi fieri ñ pōt. vel caſu dicto vel vbi fieri pōt. puta inter ſpūalia cū mixtōe ꝛ iteruētiōe tpaliū erit ſimonia. Amicabil' āt ꝯpoſitio admittiꝛ: ēt vbi nō ēēt licita trāſactio. ſȝ Hoſti. que ſi fiat ſine auc̄te iudicꝭ: pſonal' eſt. ꝛ iō cū pſonis extinguiꝛ. Si aūt auc̄te iudicꝭ real' ē. niſi ꝑ iudicē aliō decꝰ ſit ſic loquiꝛ ex eo. ſtatuimus. Quāuis aūt amicabilis ꝯpoꝰ fcā auc̄te ſupioꝛis teneat mero iure: tñ reſtituꝛ eccīa ſi ex hoc grauiꝛ ledaꝛ argu. ex ꝺ reſt. i ite. c. i.

¶ De renunciatione. §. xi.

Renunciatio quid ē.

Nō pmo qd ſit. Dicūt doc. ꝙ ē iurꝭ ꝓpꝛij ſpōtanea refutatio. Iurꝭ ꝓpꝛij refutatio dr: qꝛ iuri alicō renūciari ñ pōt. niſi cū qs eēt ꝯſtitutꝰ ꝓcuratoꝛ ꝓ altero. ꝛ ſup hoc hꝛet ſpāle mādatū. Pōt. n. qs rñūciaꝛ ſic ꝓ ſeipȝ: ita ꝑ aliū noīe ſuo ex de offi. dle. c. cū oli. Spōtanea dr: qꝛ ſi nō eēt ſpōtanea ſȝ coacta: ñ obeſſȝ ſpetēvolētī ex eo. c. ſup hoc. ¶ Sc̄do nō ꝙ effectꝰ renūciatiōis ē: vt q renūciauit: ad id cui rñūciauit regreſſū nō hēat: niſi ex nouo iure ꝓcedaꝛ. vl' antiquo ſibi ꝯſtituto iuꝛ. ex eo. cū iter. ꝛ c. ex trāſmiſſa ꝛ. vij. q. i. qͫ picloſū. ¶ Nō ꝺtio ꝙ fieri dȝ i manibꝰ eiꝰ a quo bētur ꝯſtitutio ꝛ ꝯfirmatio ex eo. admōet. Fallit tñ i epo. q nō pōt renūciare epatui. niſi i mānibꝰ pape. ex de renū. niſi cuȝ pdē. ēt nō ꝯſecratꝰ dūmō electꝰ ꝛ ꝯfirmatus. ex ꝺ trāſla. c. iter coꝛpalia. Fieri aut cōſt renūciatio dȝ i ſcriptꝭ. vij. q. i. ſic vir. §. ecce. ¶ Nō q̄rto: ꝙ renūciatio officij ꝛ bñficij eccl'aſtici. dȝ eē volūtaria. Nā inuitꝰ ñ cogiꝛ renūciare. vij. q. i. qͫ pulſ. ꝛ dȝ fieri pure ꝛ abſolute. ex de offi. dle. c. ex pte. Nā ſi qs renūciat alicui bñficio vl' rei ſpūali. vel reſignat aliqꝺ ſpūale aliqͦ tpali datovl' ꝓmiſſo: ſimōia ē ſm Hoſt. ꝛ Hoſti. viij. q. iij. talia. Nō ſi ñ pcedat datio vl' ꝓmiſſio. ſȝ ſit ſola itētio. vt. ſ. ſolū renūciet bñficio hac itētōe vt deꝛ ſibi aliqd tpale. aſs nō rñūciaturꝰ: ſimōia mētal' ē ꝗ ꝓ ſolā pnīaȝ abolet. ex eo. mādato. Sȝ et qͦ nulla pactio interuenit. ab eccīa ñ puniꝛ. Sȝ ſi qs renūciat bñficio ea itētōe vt deꝛ nepoti vel alij: niſi tñ ꝺ hͦ fcā pactōe vl' ꝯuētōe. nullā icurrit ſimōiā. Renūciaꝛ āt bñficio vt deꝛ alij ē ſimōiacū. qꝛ ꝓhibitū. ſ. ex iuꝛ poſitiuo. Sȝ ñ ē hͦ ꝓhibituȝ ſimplr. ſȝ ſȝ iſtū modū: cū vȝ hoc dicit pactū i. q. ij. qͫ pio. Guil. Ul. Inno. goſ. Si āt qs hȝ volūtatē deliberatā renūciādi bñficio cū itētiōe ꝛ ꝓpoſito paciſcēdi vt alij deꝛ. i illo eſt ſimonia mētal'. Effectual' āt ē ab eccīa puniēda cū ꝓcedēt ad actū ipȝ paciſcēdi i renūciatiōe. ¶ Nō qnto ꝙ cū qs hȝ lr̄as a ſede aplica ſup ꝓuiſiōe ſibi fiēda de aliqͦ bñficio: ſi renūciet talibꝰ lr̄is ꝓ aliquo tpali: pecūia vl' pēſiōe. fcā pactōe: ſimōiacū ē ſȝ Hoſti. ꝛ Inno. Nā ex illis lr̄is hȝ ius ad petēdū ſpūale. Tal' ēt ꝓ naꝛ lr̄is ꝛ pēſiōe. ſi ꝑ hoc recipet pēſionē. Sed ſi ex offō iudicꝭ vl' bonis viri mediātibꝰ pur renūciat: ꝛ ex alia pte aliqd tpale daꝛ ei: nō ē ſimōiacū. vt colligiꝛ ex ꝺ renūcia. c. ſanc. Silr ſi renūciet talibꝰ lr̄is ex eo ꝙ aſſignaꝛ ſibi ſpūale. i. bñficiū: nō ē ſimōia: ēt ſi ex hoc pacto renūciet. Eſt. n. ꝗſi ꝑmutatio de ſpūali ad ſpūale. ſȝ Hoſti. ꝛ Inno. q hͦ notāt ex de reſcp. c. ad audētiā i glo. ¶ Nō ſexto ſȝ Ant. ꝺ bu. ſi c. ñ ſine. ꝺ arbi. ꝙ lȝ valeat ꝯpoꝰ auc̄te ſupioꝛꝭ vt ꝓ bñficio qꝺ dimittiꝛ deꝛ aliqd tpale. ex ꝺ hbē. niſi nō tñ valet vt deꝛ aliqd auc̄te iſerioris vl' parꝭ i quē ꝯpromittiꝛ. Et ſic cōmittiꝛ ſi-

mōīa ꝑ datōꝫ pecūie ꝓ bñficio ꝯſeqndo. ita ꝗ
eo ⁊ ꝓ eo cedēdo. Et ꝙ ñ valet renūciatio litiſ
ſup bñficiali: pecūia ſuſcepta ꝓ rnūciatōe. Di
cit tñ idē Anto. ꝙ ſꝫ Inno. vt deꝫ pecūia ſup
renūciatōe litiſ. nō ē ſp ſimōia. ſꝫ aliqñ. Sꝫ qꝛ
hꝰ tꝫ ſpēꝫ ſimōie. iō hꝰ reprobaꝫ. Declaro. Nā
ſi dareꝫ pecūia ñ hñti ius vt cedēt liti: hoc ñ
eēt ſimōiacū nec iniquū. Itē ſi dareꝫ ꝓ bono
pacis ñ ex pacto ptin ſꝫ ꝓmiſſiōe arbitroꝝ nō
in reſpectu ad bñficiū. ꝺ trāſac. ſup eo. Sꝫ ſi
dareꝫ ius hñti ꝓ redimēda iuſta lite ab hñte
ius ⁊ i reſpectu ad ſpūale. hꝰ eēt ſimōia. ¶ Nō
⁊ᵒ ꝙ eps vł aliꝰq ſimōiace tꝫ bñficiū veniēs ad
morte ſi vult ſaluari dꝫ renūciare. ſꝫ Hoſtiē.
mēte. ⁊ i māibꝰ ꝯſeſſoris ſi nō ꝑt hre eū in cuiꝰ
māibꝰ ordiarie debēt renūciaꝫ. ⁊ ſub hac ꝯdi-
tiōe renūciabit ſi placuerit pape vel alteri ad
quē ſpectaret collatio eiꝰ. Et ſi ꝯualuerit va
dat ꝯſciētiꝰ ad eū ⁊ pareat ei. Et caueat ne mo
rā ꝑbeat. nec fructꝰ ſibi appropriet ſed fidelr
cuſtodiat. vł in vtilitatē eccīie expēdat. Pōt
tñ vite neccīa ſtricte recipe di. lxxxvi. c. paſce.

¶ De cautōe vel ꝓmiſſiōe. §. xii.

In collatōe ordis: bñficioꝝ vel alioꝝ ſpūaliū.
Nō ꝙ oēs doc. in ꝺ ꝯcordāt: qꝛ poſt ordinati-
onē factā vł electōēꝫ. pōt exigi ⁊ fieri cautio
⁊ ꝓmiſſio ab electo vel ordiato ꝑ ſupioreꝫ ⁊ ꝑ
capłm ſiue electores abſqꝫ vicio ſimōie: niſi ꝓ
cederet illa ꝓmiſſio ex pactōe fcā añ electōꝫ
de ꝺ. qꝛ tūc iducēt ſimoniā. viii. q. iii. Artaldꝰ
Et dicūt. Hoſti. ⁊ Vl. ꝙ poſt electōēꝫ añ ꝯſe-
cratiōnē ⁊ ꝯfirmatōꝫ pñt ſupiores reqreꝫ ab
electiſ cautōēꝫ ꝺbitas ⁊ hōeſtas. ex̄ de elec. c.
ſignificatū. Et ēt electores ſm Vl. ⁊ rō eſt qꝛ
poſt electōēꝫ nihil ſpaꝫ ab eis. Et nō ſolū ca-
pitulū ⁊ ꝑlatꝰ pōt ꝺ exgrē. ſꝫ ēt rex. dūmō ꝺ ñ
fiat ex ꝑcedēti pactōe. Pōt ēt tā capłꝫ ꝙ ſupi
or poſt electōēꝫ ex cā iuenire nouas cautiōēꝫ
⁊ ꝓmiſſiōes: dūmō ſint iuſte ⁊ vtiles ⁊ eaꝫ exi
gere añ ꝯſecratōꝫ. vł ēt vacāte bñficio pñt ali
qd ſtatuere. ⁊ electꝰ teneꝫ illō ſuare. Sꝫ ante
electōꝫ vł ꝓmotōꝫ an poſſit reqri cautio vł ꝓ-
miſſio aliq̄. Ray. ⁊ Goff. ⁊ Vl. dicūt ꝙ pñt a
ſupiori ſuo ſeu ꝑlato abſqꝫ vicio ſimōie. ſꝫ nō
ab electoribꝰ. Sꝫ Guil. ⁊ Hoſti. dicūt ꝙ nec
a ꝑlatiſ nec ab alijs añ electōꝫ vł ꝓmotōꝫ lꝫ re
qrē cautōꝫ abſqꝫ ſimōia. Et iſta ē tutior opio.
Itē nō ſꝫ Richar. ꝙ ille q pactū facit ⁊ ꝓmit
tit pñi adiuuaꝫ filiū vt ei ꝯferaꝫ bñficiuꝫ. vel ſi
ipe ē eps ꝓmittit pñi ꝓ dādo bñficio filio ſuo
ipſo filio ꝺ neſciēte. ſi poſtea pactū obliuioni
tradēs dat illi filio bñficiū vel adiuuat eū vt
ipſi ꝯferaꝫ. ⁊ ꝺ facit puꝛ ⁊ ītuitu pietatiſ. nō eſt
irreglariſ aut ſimōiacꝰ. qꝛ talꝫ ſꝫ dei iudiciū re
putaꝫ receſſiſſe a pacto re integra. ⁊ ꝺ niſi ex pꝰ
fcō illō qō i pactū poſitū fuerat ſciēter recipi
at. Nec ēt ille reputaꝫ ſimoniacꝰ. vel teneꝫ ad
reſignationem bñficij: qui beneficiū ſuit con
ſecutꝰ ex ꝓmiſſiōe fcā patri. q. ſ. daret filio ta
le beneficium ſi deſiſteret a tali vł tali malo.

¶ De redēptiōe ſpūaliuꝫ. §. xiii.

Nota ſm Ray. ꝙ ſpūalia ſicͭ vēdi ⁊ emi ñ non
pñt: ita nec redimi. ex̄ ꝺ ſimo. c. q̄relā. nec ali-
quo dato vel ꝓmiſſo vel retēto poſſideri. Et
itellige ſꝫ Guil. ꝙ talia nō pñt redimi aliquo
dato vel ꝓmiſſo: vꝫ ei q iuſte poſſidet. Nā dā
do ei q iniuſte poſſidet ab eo cui debenꝫ: iuſte
redimi pñt. Hoc ē. n. redimē nō ſpūalia: ſꝫ ve-
xationē ſuā. Illa. n. ſpūalia iā ſua erāt. Vñ re
dimēs decias clericꝰ a laico iiuſte detinēte:
nec volēte dare niſi pro pecūia: ſimoniā nō cō
mittit ſꝫ. Hoſti. ſed bñ laicꝰ q recipit ꝓꝑ ꝺ pe
cuniā. ¶ Itē ſi alicui clerico vel ēt laico nul-
lū ius hñti i electiōe. ſꝫ malicioſe volēti eā ipe
dire: qs dat aliqd ne ipediat. dicit Ray. ꝙ ſi
nōdū ē ei ius acqſitū: puta qꝛ nōdū ē electꝰ. ſi
monia ē. Secꝰ ſi iā eſt ei ius acqſitū. ex̄. eo. c.
dilectꝰ. ſi. Dicit āt Guil. ꝙ ſi tali ñ hñti aliqꝺ
ius i electiōe ⁊ volēti ipedire ſimpłr ne fieret
electio aliq̄. poſſet totū capłm dare aliqd. Et
ꝺ eēt rdimē vexatōꝫ ſuā. Sꝫ ñ poſſꝫ daꝫ: ſi ille
ipediret ne de iſto vel illo fieret. ¶ Itē cū qs
ē iuſte excōicatꝰ. vel ſuſpēſus. vł interdictꝰ. ſi
dat aliqd ꝓ ſua abſolutōe vł reſtōne: ſimonia
ē in dāte ⁊ i recipiēte. ſꝫ Hug. Hoſti. ⁊ Vl. ar.
i. q. i. c. nullꝰ. ex̄. e. nēo. Sꝫ vbi qs iniuſte ē ex
cōicatꝰ: ſuſpēſus. vł iterdictꝰ. ſi dat aliqd pro
ſua abſolutōe vł ꝓ reſtōne ſui officij. bñficij vł
cōis. ſꝫ Hug. xvi. q. vii. decias q̄s i glo. ⁊ Ho
ſti. ſimōia ē ex pte recipiētiſ pecuniā. nō ex pte
dātiſ. Nā dās nullū ius acqrit. ſꝫ dat vt acq
ſitū retineat. qō lꝫ ar. i. q. iii. q̄ſitū. Guil. tñ di
cit ēt dātē eē ſimoniacū. Dꝫ. n. recurrē ad ſu-
piorē. ¶ Itē ſi qs dat pecuniā q̄renti facē eū
remoueri ab offō ⁊ bñficio qō iiuſte ⁊ ñ cano-
nice obtinuit. vł iniuſte detinet ne ꝺ faciat: ſi
monia ē i vtroqꝫ. Sꝫ ſi iuſte acqſiuit ⁊ tꝫ. ⁊ iiu
ſte qs vult expellē eū. lꝫ redimē vexationē ſuā
Et in dāte qdē nō ē ſimōia: ſꝫ in recipiēte pro
hoc pecuniā. ſꝫ Tho. ¶ Itē ſꝫ Guil. ſi eccłia
mea vel ꝑbēda: me remoto alteri fuerit aſſigna
ta: ſi ꝑ ꝑcio eā recupo vel redimo: ſimōia eſt:
ſiue iuſte ſiue iniuſte fueri āmotꝰ ⁊ aliꝰ iſtitutꝰ
Sꝫ bñ lꝫ ei tueri ius ſuū: ⁊ ꝓbare ſi pōt iniu-
ſtā electionē vt ſibi reſtituat: ⁊ ēt ante ꝓuatio
nē liceret. cū iuſte tꝫ redimē vexationē ſuam.

¶ De locatōe vł ꝯductōe. §. xiiii.

In eccłijs ⁊ bñficijs ⁊ vēditōibꝰ fructuū. ¶ Nō
ꝑmo ꝙ nec epi. nec archidiacōi: nec alij ꝑlati
pñt dimittē vices ſuas ſub ānuo cenſu. ex̄ ne
ꝑla. vi. ſu. c. i. ii. ⁊ iii. Cū. n. tale ius ſit ſpūale.
nō ē dubiū ꝙ ꝓ eo aliqd dare vł recipe ſimo
nia ē. Sꝫ ꝙ eps cōmittat alicui pure ⁊ ſimpłr
vices ſuas. ⁊ tali vicario ꝯſtituat ſalariū: nō ē

pctūi.ſed poti⁹ ad hoc tenet.xij.q.ij.charita-
tē. Et dicit Hoſti.ſicut pro ꝯmiſſiōe iuriſditi
onis nō lʒ recipe certā pecunie quātitatē. ita
multo min⁹ lʒ recipe quotā.i.partē ꝓuentus.
¶ Nota ſcdō ſm Hoſtiē. ꝙ ꝑlatus vel rector
eccleſie. ꝑſbyteris illis quos ipſe ꝯducit vł lo
cat fruct⁹ eccleſie: cōmittē pōt ēt curā aīaruʒ
dūmō grat̄ʒ ⁊ ſine pactiōe aliq̄. interueniēte
auctē epi ex̄ ꝺ offi.vica.ad h. Sine auctē epi
īminēte ꝑfectōe: neceſſario poſſet ꝯmitti ad
modicū tps.vnū vʒ vel paucos dies ſʒ nō diu
x.q.j.p totū.qꝛ nec ꝑegrinari pōt ſine licētia
epi.de ꝯſe.di.v.c.nō oʒ. Nō ſi ꝑ pecūia cō-
mitteret vel locaret.ſimonia eſt. ¶ Nota ťtio
ꝙ cū ꝑlatus vēdit oēs obuētiones ecclie. cō-
modū iuriſditōis trāſit cū alijs niſi fuerit exē
pta iuriſditio. Per ſe tñ iuriſditio vēdi ñ pōt
nec dʒ.h ſʒ Hoſti. ¶ Nota q̄rto ꝙ ſm glo.ſu
per.c.ſi.ne ꝑla.vi.ſu.ꝑlat⁹ iuriſditōeʒ ñ ſoluʒ
ſpūalē.imo ⁊ tpalē tm̄ vēdēs.ſimoniā cōmit-
tit. Nō dem̄ glo.vt dicit Anto.de bu.itelli-
gendū eſt de iuriſditione tpali quā qs hʒ ab
ecclia q̄ iudicat qd ſpūale. Vñ reſpectu ei⁹ a
quo ipſa iuriſditio hʒ depēdētiā: pōt iudicari
ſpūalis vel annexa ſpūali. Vñ nō mix ſi ipſaʒ
vēdēs ꝯmittit ſimoniā. Nō aūt dicūt Inno.
⁊ Hoſti.ſupra.c.j.eo.ti.ꝙ vēdēs iuriſditionē
tpalē nō cōmittit ſimoniā lʒ aſs grauiter pec
cet.itelligit̄ de iuri ditōe tpali quā qs habʒ
a ptāte tpali.q̄ nec reſpectu ſue eēntie.nec ac
ceſſorie. nec depēdētie pōt iudicari ſpūalis:
⁊ iō ibi cōmittit̄ ſimonia. Vñ ꝑlat⁹ ſi hr̄et tpa
lē iuriſditiōeʒ i feudū a ꝑncipe ſeu dn̄o tpali.
ſi vēderet ñ cōmitteret ſimoniā. q̄uis grauit̄
peccaret. ¶ Nō qnto ꝙ cū loco tibi eccliam
meā.⁊ cū ſis ꝑſbyter locas opas tuas vt ibi of
ficies: ñ hītur⁹ ibi alias aliquā iuriſditionē.ñ
cōmittis ſimoniā.ar.xij.q.ij.c.charitatē. Et
ſʒ Guil.h nō hʒ locū ꝓpe locatio ⁊ ꝯductio.
ſʒ ꝑſbyter.dʒ gratis facē offm̄.⁊ ille grat̄ʒ ex-
pēſas. Porro ſm Goffre. ſi locatio ſiat vltra
tps vite locātis.nō valet vltra. qꝛ clericus in
bñficio cōpat̄ vſufructuario. q.ſ.nō ē niſi ad
vitā.xvj.q.vj.illud. ¶ Nota ſexte ſm Inno.
ꝙ cū locatio ſit vltra tps vite locātis. ſi qdeʒ
ſit fcā noīe ecclie ⁊ vtilr. ſucceſſor tenet̄ ad il
lā ex̄ de ſolu.c.j.⁊.xij.q.ij hec hmōi. Si aūt
locatio ē fcā noīe ipſi⁹ cui⁹ eſt ecclia.⁊ nō intē
debat eccleſiam obligare.non tenet̄ ſucceſſor.
Sed ſi cōductor ſiue emptor iā aliqd ſoluit:
tūc ſm Hoſti.tenet̄ ſucceſſor hr̄e ratū inq̄tū
pecunia verſa eſſet id vtilitatē ecclie. ¶ Nota
ſeptio ꝙ lʒ rector ecclie poſſit eaʒ qñqʒ locare
vltra tps vite.nūq̄ tñ pōt canonic⁹ vltra vitā
ſuā locare ꝑbēdā ſuā. ¶ Nō octauo ꝙ cleric⁹
licite pōt vēdere fruct⁹ bñficij ſui ad modicū
tps ex̄ ne ꝑla.vi.ſu.c.ſi. Ad totū aūt tps quo
vēditor tenet̄ bñficiū, vēdē q̄uiʒ nō ſit hōeſtū
nō tñ ē ꝓhibitū: ita tñ ꝙ nil ſpūale iteruenī-
at i tali vēditōe.ex̄ de re.ꝑmu.ad q̄ōnes. Pōt
tñ grat̄ʒ curā aīaꝝ cōmittē ei cui vēdit fruct⁹
¶ Nō nono ꝙ ſi cleric⁹ vł religioſus vēdat pa
nē oblatū i altari a ꝑplo vł cerā ⁊ alia ſibi da
ta elemoſinalr ⁊ fruct⁹ decimaꝝ: nō cōmitti t
ſimoniā: qa ſpūalia nō ſūt.nec in aliq⁹ peccat
ſm Archi.in Roſ. dūmō de his vł ꝺ alijs vl
tra ſuā neceſſitatē ſubueniat pauꝑibus. vt te
net̄.xvj.q.i.qm̄. Et caute faciat ad ſcandalū
ꝑpli remouēdū.xi.q.iij.iter vba. Panē āt bñ
dictū vēdē ſimoniacū ē ſʒ Vl.⁊ multomagis
ius ꝑcipiēdi decias.qa ſpiritualē eſt.j.q.j.

¶ Dicto ꝺ ꝯctib⁹ ꝯphēſis .§.xv.

ſub noīe emptionis ⁊ venditionis in qbus ſe-
pe cōmittit̄ ſimonia: nūc declarandū eſt que
ſint illa que dr̄ ſpūalia ⁊ que dicuntur anne
xa ſpūalibus. in quoꝝ emptiōe vel vēditione
ꝯſiſtit ipſa ſimōia. ¶ Sciēduʒ igit̄ ꝙ ſpūaliuʒ — Spūalia ſunt dupli-cia.
q̄dā dr̄ ſpūalia per cōparationē ad ſpm̄ ſctm̄
⁊ q̄dā alia ꝑ cōpatione ad ſpm̄ humanū ſm
Durā.in.iiij.⁊ Richar. Et ſpūaliū i ꝯpatiōeʒ
ad ſpm̄ ſctm̄.aliq̄ ſūt ſpūalia per eēntiā: vt gr̄a
⁊ ꝟtutes īfuſe.alia ꝑ cāʒ vt ſacra: alia per effe-
ctū vt officia eccliaſtica ⁊ hmōi. Et ſpūalia ꝑ
eſſentiā nec emi nec vēdi pn̄t. nec de iur̄ nec
de fcō q̄tū.ſ.ad efficaciā trāſferēdi ⁊ acq̄rēdi
ea: qa nō eſt hoīs ea trāſferre vel dare ſed dī.
Videt̄ tñ ꝙ de fcō poſſint vēdi ⁊ emi q̄tū ad
ſimoniā ꝯhendā.vt dicit Pe.de palu.in.iiij.
qꝛ ſymō magus voluit ſimoniace emē gr̄aʒ il
lā apłoꝝ q̄ erat caracter cpalis ⁊ gr̄a miracło
rū.ſ.ꝙ ſpūſſctūs viſibilr deſcēdebat. Siłr ſcia
⁊ ꝟtutes acq̄ſite q̄ dr̄ ſpūalia ꝑ eēntiā ꝑ reſpe
ctū ad ſpm̄ humanū: nec emi nec vēdi poſſūt.

¶ Quedā alia ſūt ſpūalia .§.xvj.

ꝑ cām.ſicut ſūt ſacra q̄ ſunt cā gr̄e. q̄uis ſm
Pe.de palu. i q⁹libet ſacro noue legis ſit ꝟt⁹
ꝑ efficaciā ſpūalis ad cauſandū caracterē vel
ornatū: ē tñ corpal̄ per eēntiā: qꝛ ſic ē ſubie-
ctiue in corpe.ꝙ nō ē nata eē in ſpū. Et iſta q
dē ſpūalia de fcō vēdi pn̄t ⁊ emi: nūq̄ aūt de
iure ⁊ licite.ſʒ cū vicio ſimōie. In mr̄imonio
āt qd̄ ē vnū ꝺ ſacris: licite dat̄ ⁊ accipit̄ pecūia
noīe dot̄ʒ abſqʒ vicio ſimonie: nō ex eo qdē ꝙ
ex tali ſacro nō ꝯferat̄ gr̄a vt notat glo.j.q.j.
qcqd.h.n.falſū ē.ſʒ ꝓptea qꝛ mr̄imōiū ñ ſolū
eſt ſacrʒ.ſʒ ēt nāe offm̄. Et ſʒ h dat̄ pecunia ꝑ
mr̄imonio ad ſubleuādū onera ei⁹: ⁊ nō iniuſ
tū eſt ecclie ſacrm̄.ſm Tho.ſe.ſe. Vñ ⁊ ꝑ bñ
dictiōe nuptiaꝝ ꝓhibet̄ aliqd exigē lʒ ſponte
oblatū recipi poſſit.ex̄.e.c.cū i ecclia. ¶ Dīt
tñ Guil.ꝙ ſi ſacerdos aliqs: puta ad quē ſpe-
ctat bñdictio nuptiaꝝ: ñ vult dat̄ liniaʒ alteri
ſacerdoti ꝙ bñdicat nuptias niſi ꝑ pecūia ſiq
dē ñ itēdat vēdē liniaʒ bñdictōis.ſʒ ꝓuidē ſibi
ꝺ portōe oblationū cū ꝯtigēte: ñ ē ſimōia. Si

tn̄ ex certa ſcīa maiorē exigat ſūmā q̄ꝫ ꝓſuma
tur debē valē portio ipſū ꝯtingēs: merito pre
ſumi pōt ꝙ ipaꝫ liniam vēdē voluit. ¶ Pro ba
ptiſmo aūt ꝙ nō ſit dāda vel exigēda pecūia
exꝓſſe hēs. i. q. i. baptizādis. Uñ ſi ſacerdos ñ
vellet baptizare niſi ꝑ pecūia. i nullo caſu ē ei
dāda. Nā ſi baptizādus eſt adult⁹. ſufficiet ei
ad ſaluti baptiſm⁹ flamīs. ſi tūc moriat̃. Si ē
ꝑuulus: i tali caſu ipe offerēs. vel qcūqꝫ alius
pōt ipſū baptizare. ꝛ dꝫ. ſi eſſet puer in ꝑiculo
mortꝭ. Sꝫ etſi vel neſciret. vel nō poſſet alius
baptizare niſi talꝭ ſacerdos. dꝫ poti⁹ dimittē
puer̄ ſine baptiſmo mori: q̄ꝫ pecuniā dare ſa-
cerdoti pro hmōi. Nō. n. faciēda ſūt mala vt
veniāt bona. vt ait apl̄us ad Ro. iij. Ita tenēt
Tho. ij. ij. ꝛ in. iiij. Pe. de tarā. ꝛ Pe. de palu.
ꝛ glo. i. q. i. baptizādis. ꝛ Richar. in. iiij. q tn̄
addit. Aliq dicūt ꝙ in tali caſu nihilominus
poſſet dari pecunia. ita tn̄ ꝙ dās nō itēderet
eā dare pro ſacr̄o. ſꝫ pro vitāda dānatōe pue-
ri. ꝛ ad remouēdā īſaniā ſacerdotꝭ. Sec⁹ aūt
eſt de alijs ſacr̄is q̄ ſine ꝑiculo dānationis ex
eā differri pn̄t. Hec Richar. q̄ opīo fuit Guil.
Poſſet ēt emi a tali ſacerdote aq̄ q̄ eſſet puer
baptizādus: ſi aq̄ ipſa erat pur̄ elemētū. ſec⁹
aūt ſi eēt iā ꝯſecrata. vt eſt aq̄ fontiūꝫ baptiſ-
maliū. tūc. n. ſimōia eēt ſꝫ Ul. ꝛ. i. q. i. c. dem̄
Eodē mō nec pro ꝯfirmatōe. nec ꝑ criſmate.
nec pro extrēa vnctōe lꝫ exigē. ſꝫ ſpōte oblata
licite recipiūt. ¶ Dic. n. Greg. ꝙ eius oblatio
nullā culpe maculā igerit. q̄ nō ex ambientꝭ
ꝓceſſerit petitōe. i. q. ij. ſic̄ ep̄m. Et ſi in his vl̄
qbuſcūqꝫ alijs ſpūalib⁹ aliq̄ ꝯſuetudine exi-
gant̃ q̄ſi ꝑciū rei ſpūalis cū intētiōe emēdi vl̄
vēdēdi: manifeſta eſt ſimōia: ꝑcipue ſi ab iui-
to exigant̃. Sꝫ ſi accipiant q̄ſi q̄dā ſtipēdia ꝑ
ꝯſuetudinē approbata: nō ē ſimonia. ſi tn̄ nō
ſit ei⁹ intētio emēdi vel vēdēdi. ſed intētio re-
ferat̃ ad ſolā ꝯſuetudīs obſeruantiā. ꝛ ꝑcipue
qn̄ qs volūtarie ſoluit. In his tn̄ ſollicite eſt
cauēdū ab eo ꝙ hꝫ ſpēꝫ ſimōie vel cupiditatꝭ.
Hec Tho. ij. ij. q. c. ar. z. ad q̄rtū ꝛ ex de vi. ꝛ
hone. cleri. c. ab oi. ¶ Itē pro euchariſtie col
latōe nō lꝫ exigē vel ex pacto ſeu q̄ſi ꝑciū ali-
qd dare. i. q. i. c. dem̄. ¶ Pro celebratiōe aūt
miſſe tāq̄ꝫ ꝑciū nūqꝫ licitū eſt accipe vl̄ dare.
Sꝫ ſm Ray. ſi ſacerdos teneat̃ celebrare: pu
ta qꝛ hn̄s eccl̄iaꝫ vel bn̄ficiū officiare tenetur
tūc exigē ē ſimonia. i. q. iij. c. vēdētes. Si vero
nō tenet̃ ꝛ deficit ei ſumpt⁹ pōt accipe. i. q. i.
iudices. Nā ꝛ opas ſuas locare pōt ſiue ad di
em ſiue ad ānū. ex ne ꝓla. vi. ſu. c. ſi. Qđ ſi ſū-
ptus hꝫ ꝛ ad hoc nō tenet̃: aut dꝫ facē gratis
aut ceſſare. alr̄ dꝫ facē ex auaricia. Et lꝫ for-
te qn̄ ñ teneret̃ ad iſta nō eēt ſimonia eo ꝙ nō
dꝫ ſuis ſtipendijs militare. xj. q. ij. charitatē.
tn̄ turpe lucrū ē qn̄ fit ex auaricia. vel ſaltē hꝫ
ſpēꝫ mali. Et in quolꝫ ꝑdictor̄ itelligas ꝙ ipe
gratꝭ dꝫ cātare vel dicē miſſam. lꝫ aliqd pro
ſumptib⁹ recipiat. ꝛ idē intelligas de alijs of
ficijs diuinis qđ dem̄ eſt de miſſa. ꝯcor. Tho.
ij. ij. Richar. in. iiij. dic ꝙ pro anniuerſario ce
lebrādo nō lꝫ facē pactū de pecūia dāda. Si
tn̄ ex deuotōe dat̃ eccl̄ie: eccl̄ia tenet̃ ꝑ illis
celebrare pro qb⁹ dat̃. ſm ꝙ pro recepto bn̄-
ficio magis obligatā ſe videt. hec ille. Et ſe-
culares q dāt vel dimittūt certā quātitateꝫ
pecunie ꝓmiſſis ſeu anniuerſarijs fiēdis inni
tētes mori pie: q̄uis in hmōi ex ſimplicitate
talr̄ loquētiū ac ſi vellēt emē: vi ꝙ pie ſit inter
ꝑtandū ſcꝫm cor̄. ſ. ꝙ dēt per modū elemoſine
Sūt tn̄ admonēdi de hoc ꝛ ne dēt tanq̄ꝫ ꝑciū
miſſe. ¶ Itē nec pro pnia ſeu ꝯfeſſiōe dꝫ ali-
qd exigi. i. q. i. qcqd. Et ſacerdotes q audiūt
ꝯfeſſiōes ꝑncipalr̄ intēdētes lucrū pecunie ēt
ſi nō petāt: ſimoniā ꝯmittūt mētalē. Si autē
exigūt alr̄ nō audituri: ꝯmittūt ſimoniā etiā
ab eccl̄ia puniēda. i. q. ij. q̄ꝫ pio. ¶ Sacerdos
etiā q nō vult dare liniam ſuo parrochiano al
teri ꝯfitēdi niſi pro pecūia: ſimoniā cōmittit.
ſm Ray. In abſolutiōe aūt ab excōicatione
vel ſuſpēſiōe aut iterdicto ſi exigat̃ pecunia q̄
ſi pena culpe precedētis pro qua fuit excōica-
tus. ſuſpēſus: vel iterdict⁹: ſcꝫm qdē nō ē ſimo
niacū niſi ſub illa ſpē intētio ſit corrupta. Sꝫ
ſi exigat̃ tanq̄ꝫ ꝑciū abſolutōis: ſimoniacū eſt
ſm Tho. ij. ij. ꝛ Pe. ꝛ Hoſti. ¶ Iteꝫ pro ſacr̄o
ordīs ꝑmarie ꝓhibet̃ exigi pecūia ꝛ exacta ꝑ-
ſolui. i. q. i. c. cū ordinaret̃ ꝛ ex de ſimo. c. i or-
dināndo. Sup quo. c. dicit Ant. de bu. Nota
tres ꝑſonas q̄ in ordinatōe reqrunt̃. ſ. ep̄s. mi
ſter. ꝛ notari⁹. Nō ēt ꝙ ſicut ꝑncipalis ordina
tio dꝫ eē gratuita. ita ꝛ oē accedēs ad ordina
tionē dꝫ eē gratuitū. De ep̄o clar̄ ē ꝙ ſi reci-
piat aliqd ꝑ ordinatōe ꝑ pactiōeꝫ. ꝯuentionē
vl̄ exactionē ſimonia ē. i. q. ij. q̄ꝫ pio. ꝛ. c. ſicut
ep̄m. Quinimo ſi det̃ pecunia ep̄o ne ordinet
ꝑ ſimoniā. ſimonia ē ex pte ipſi⁹ ep̄i: ſꝫ nō ex ꝑ
te dātis ſꝫ Tācre. ꝛ Bar. brix. i. q. i. nl̄lis. Mi
niſter aūt in ordinatōe de quo loqtur decre-
talis illa. in ordināndo vel ē archidiacon⁹ q hꝫ
examinare ꝓmouendos. vel eſt ille qui vocat
promouendos ſm docto. vel ille qui reſpon-
det in ſcrutinio ordinandi ſm formā. c. ij. de
ſcrutinio. vel eſt ille miniſter qui legit euāge
liū. ſ. cū fit ordinatio ſm Goffr. ꝛ qlibꝫ hor̄ ſi
pecuniā reciperet pro illo miſterio: ſimoniā cō-
mitteret. Sꝫ de notario q. ſ. ſcribit ꝓmouen-
dos ꝛ poſtmodū facit lr̄as ordīs collati an li-
ceat ei exigē vel recipe pecuniā pro tali actu?
Circa h⁹ varie ſūt opiniōes. Quidā dicūt ꝙ ſi
lꝫ: qn̄ hꝫ notari⁹ ſalariū ꝙ publico. Lan. dicit
ꝙ ſi ēt nihil recipiat de publico: nil tn̄ dꝫ reci
pere pro tali ſcriptura: qꝛ ſimonia ē: vel ex pa
cto nil dꝫ recipe. Sꝫ ſi nō hac intētiōe acce-
dit. ſ. ad illud faciēdū: credit gl̄. ꝙ laic⁹ poſſit

accipere.i.q.ij.ſic ꝯm. Innoc.dicit ꝙ notari
us pōt aliquid accipere ꝓ ſuo ſalario dum tñ
iuſtū ſit qđ percipit: vel aliqd plus ꝓpter facti
magnitudinē.vel cum nō valeret inſtrm ſi ali
us notarius faceret.tūc notarius hñs tale of-
ficium nō poſſet accipere: ſed extraneꝰ bñ poſ
ſet ꝑcipere ⁊ nō peccaret. Nullibꝫ tñ hñs hoc
ex officio ſponte oblata bñ pōt ꝑcipere. Reci-
tatis his opinionibꝰ idē Anto.de bu.i fine ſic
determiat. Tu dic clariꝰ: qꝛ qñ aliquid ſpōte of
fert nō cōcurrēte aliquo pacto ꝯſtituto vel cō
ſuetudine: tūc licitū eſt illud recipere: vt in.c.
dilectus.ij.co.ti. Qñ vo aliquid accipitur vi-
gore pacti ꝯſtitutiōis: vel cōſuetudinis: ⁊ tūc
ſi recipiens eſt ſalariatꝰ de publico: in tali ca-
ſu nō licite recipit: vt in.c.i.de magiſtris. Si
aūt nō eſt ſalariatus de publico: tūc diſtingue
qꝛ aut officiū eſt de ſōa ordinationis: ⁊ ſic nō
licet recipere: aut nō eſt de ſōa. ⁊ tunc ſi ſalari
um ſolutū ꝯuenit ſcribenti conſiderato labo-
re ⁊ negocij q̄litate licita eſt receptio. Nō eſt.
qꝛ nō dꝫ cogi ſuis ſtipēdijs militare vt in.c.cū
ex officij.de preſcrip. Si aūt ſalariū quod ſol
uitur nō conuenit cōſiderato labore ⁊ q̄litate
negocij. ⁊ tunc eſt illicita receptio imo recipi-
ens cōmittit ſimoniā: ⁊ hoc ſm docto. tñ pro
notarijs facit ſtilus curie romane. ſm quā ta
xata ſunt oīa bñficia ſm q̄litatem ipſoꝝ. Hec
ille. ¶ Itē ſm Ray. qui nō hñs titulū ⁊ rogat
ꝑſbyteꝝ vt pñtet eum ad ordines ad titulū ec
cleſie ſue ꝓmittēs ei ꝙ nunq̄ in eccl'ia ſua ali-
qd petet: ſimoniā committit. eo. ti.c. ꝑ tuas.
Item nec ꝓ ſacralibus licitū eſt aliquid reci-
pere vt ꝓ bñdictione abbatū ⁊ abbatiſſarū: vel
velatione virginū vel pro aqua bñdicta: ⁊ hu
iuſmodi. ſm Pe. de palu. Utrū aūt ſacerdos
poſſit vendere officiū portandi aquā bñdictaꝫ
ꝑ parrochiam? Dicit Guil. ꝙ ſi talis ſacerdos
hꝫ de ꝯſuetudine vt poſſit tale officiū retinere
⁊ ꝑ ſe vel ꝑ aliū exercere ⁊ ꝓuentus recipe: nō
eſt ſimonia ſi illud quidē ꝯmittat ad firmam.
alſ ſimonia eſt vel ſaltem turpe lucrum.

¶ Dicunt̄ quedam .§.xvij.

alia ſpūalia tertio mō.ſ. quaſi effectiue ſm Ri
car.in.iiij. ex eo videlꝫ qꝛ ꝓcedūt ex ſpirituali
gr̄a ⁊ ad eaꝫ diſponunt. vt ꝓphetare: ꝑdicare:
ingreſſus religiōis ⁊ hmōi. vel qꝛ ſunt de acti
bus vel negocijs ſpūalibus: vt docere: iudica
re: teſtificari ⁊ hmōi. Et hoꝝ q̄dam dicuntur
ſpūalia ꝑ ꝯparationē ad ſpiritūſanctū vt ꝓma
quedā per ꝯparationē ad ſpūm humanuꝫ: vt
ꝓphat. ſa. ¶ Nota igit̄ ꝓmo ꝙ ꝓ actu ꝓphetandi non
licet accipere pecuniā quaſi preciū. Uñ ⁊ pro
phete veteris teſtamēti veri: rariſſime ēt ſpon
te oblata recipiebant ne vendere viderent̄ ꝓ-
phetiā. ⁊ ſi accipiebant aliqñ ad ſuſtentationē
ipſoꝝ recipiebāt. vt dicit Hiero.i.q.i.iudices.

Ubi dicit ꝙ querentes pecuniā qui ꝓphās ſe
fingunt: ex hoc diuinatores ſe eſſe oſtēdunt. i.
ſortilegos. ¶ Scđo nota ꝙ pauperibꝰ nō ē dā Orate.
da elemoſina ꝑ oratione ab eis ſiēda tanq̄ ex
hoc quis intendat emere oꝛonē eoꝝ. ſed ꝑ gra
tuitū bñficiū dꝫ intēdere ꝓuocare alios pau-
peꝝ ad hoc ꝙ gratis ⁊ ex charitate ad orāduꝫ
ꝓcedāt ſm Tho.ij.ij. Sed ⁊ ſi detur ex pacto
pecunia ꝑ pſalterio dicēdo: eſt expſſe ſimonia
ſm Pe. de palu. Nō aūt ſi daret̄ ꝓ vigilando
ſup defuncto. ſ. rōne laboris vigilie. eſto ꝙ ad
vigilias ſequeret̄ dicere pſalterium vel alias
oꝛones ſm Hoſti. ¶ Sed cū ordinatio eſt in Ad ho
eccleſia ꝙ qui vadit ad talē horā tantū hēt. et ras ire.
aliquis vadit ad illā horā ꝑncipalr̄ cā lucran-
di illud: grauiter peccat ⁊ ſimoniā quidē men
talē cōmittit ſed nō eaꝫ que ab eccleſia punit̄
cū nulla pactio intercedat: extra eo.c. tua. ſꝫ
Archi. nec tñ reſtituere opꝫ pecuniam illam.
¶ Nota tertio ꝙ ꝓ ꝑdicatione nō licet recipe- Predi-
re pecuniam: ſed lꝫ ꝑdicanti victū recipere ſꝫ care.
Tho. ⁊ Pe. de palu. Uñ illi q predicant ꝑnci
paliter hac intentiōe vt recipiant pecuniā vel
laudeꝫ ſeu fauorē popularē: ſimoniā mentalē
cōmittunt. i.q.iij. non ſolum. Sed ſi ſup hoc
paciſcunt̄: ſimonia eſt q̄ ēt per eccleſiaꝫ puniri
pōt. Dicit ēt Tho. in quolibet. ꝙ cū aliqui pre
tendentes religionē ſiue ſanctitatē petūt a ſa
cerdotibus ꝙ ꝓcurent eis pecuniā in ꝑrochia
ſua: ita ꝙ ſacerdos hēat inde certā partem: ſi
in hoc interueniat pactū: ſimoniam cōmittit
ipſe ſacerdos: qꝛ ꝑſuaſio ſacerdotis ſpūalis ē:
⁊ credit̄ ei eo ꝙ ſacerdos eſt: ⁊ ſacrilegiū ē re-
ſpectu illoꝝ religioſoꝝ: qꝛ defraudatio eſt ele
moſinaꝝ reſpectu illoꝝ qui dant ⁊ vterq̄. ſ. ſa-
cerdoſ ⁊ religioſi illi tenent̄ de ſimonia. ¶ No
ta quarto ꝙ pro vſu ſpūalis poteſtatis ſiue ꝑla Uſus
tutre nō licet aliqd accipe cū. n. ille cui ꝯmitti ptātis.
tur ſpūalis poteſtas ex officio obliget̄ ad vſuꝫ
ptātis ſibi cōmiſſe in ſpiritualium diſpēſatiōe
⁊ ēt pro ſua ſuſtentatione ſtatuta ſtipendia ha
beat ex redditibus eccleſiaſticis. ſi aliqd acci-
peret pro vſu huius poteſtatis nō intelligeret̄
locare opas ſuas q̄s ex debito ſuſcepti officij
dꝫ impēdere: ſed intelligeret̄ vendere ipm ſpi
ritualis gr̄e vſum: ⁊ ſic eēt ſimōia. Tho. ſe. ſe.
vbi ſupra. ¶ Uñ nō licet aliqd accipere ꝓ q̄cū Diſpen
q̄ diſpenſatiōe. nec ēt ꝑ hoc ꝙ cōmittit vices ſare.
ſuas. nec ꝓ correctiōe facienda: nec ꝓ ceſſan- Corri-
do a correctiōe: nec ꝓ minꝰ puniēdo peccatū: gere.
nec ꝓ crimine celādo iudici eccleſiaſtico. nec Punire.
pro eo purgādo: nec ꝓ viſitando: q̄uis ꝓcura
tionē liceat recipere viſitāti ⁊ dedicāti: nec vt
minus digne penitētē recōciliet: vel vt digne
penitentē repellat. In oībꝰ his ꝯmittit̄ ſimo-
nia ex ꝑte dantis ⁊ recipientis ſi fiat ex aliquo
tꝑali. ſ. pecunia: ꝓcibꝰ vel obſequijs ſm Tho.
⁊ Pe. de palu. ⁊ extra eo.c. nemo. ¶ Nota qnto
C

Iudicare. q̇ dare vł accipe aliqd ſuplori vt ſeruet iuſticiã
i cauſa ſpũali ⁊ iuriſdictiõe eccłiaſtica ẽm Pe.
de palu. ⁊ Ray. ſimõia ẽ. qꝛ ſũt acceſſoria ſpũa
lib⁹. Et idẽ eſt dicẽdũ ẽm Ul. ſi agaṫ ſup tpa
lib⁹. ⁊ pſõa iudicãs ſit eccłieſtica: q̃ rõne eccłi
ſtice iuriſditiõis teneṫ ad tale iuo reddendũ.
Teſtificari. Sꝫ ſi iudex ſit laic⁹ ⁊ ſup tali iudicet: nõ ẽ ſimo
nia. lꝫ alˀs grauiṫ peccet. ¶ Siłr teſtificari i cauſa
ſpũali ſicut ẽ in ſimoniaſ. ꝺ decimis ⁊ hmõi ꝑ
pecunia ſimõia eſt. In alijs aũt cauſis ⁊ ſi nõ
ſimõia tñ iniuſtũ ẽ. ¶ Et ex h ſeqṫ ꝙ cũ ſigillũ
iudicis nõ ſit niſi teſtimoniũ iudicij. nõ appa-
Doctrinare. ret quõ ꝑ ſigillo ſuo iudex poſſit aliqd petẽ niſi
forte expẽſas cere ⁊ ſigillatoris ⁊ clericorũ ad
hoc deputatoꝝ. Durã. in. iiij. Sꝫ nõ ſolũ hoc ẽ
illicitũ ſꝫ etiã ſimoniacũ in cauſa ſpũali ⁊ iuriſ
ditiõe eccłiaſtica. Sꝫ ꝓſtare ꝯſiliũ vt iuriſpit⁹.
vel patrociniũ vt ꝓcurator vł aduocat⁹. nõ ſolũ
in cauſa tpali: ſꝫ etiã ſpũali ꝑ pecunia: nõ eſt ſi
moniacũ: nec pctm̃ ẽm Pe. de palu. ⁊ Duran.
Et rõ eſt. qꝛ cũ nõ teneaṫ tales opas ex officio
exhibere. nõ cogiṫ de ſuo facere bñficiũ. x. q. ij
ꝓcarie. ¶ Nota ſexto ꝙ ꝑ doctrina põt recipe
pecuniã a ſcolarib⁹ doctor: nõ q̃ſi vendẽs veri
tatẽ vł ſciẽtiã ſꝫ q̃ſi opas ſuas locãs: qñ videlꝫ
ad h nõ teneṫ ex officio ſuo. Nã ſi ad hoc tene-
reṫ ex officio: itelligereṫ ipaꝫ vẽdere veritatẽ.
vñ grauiṫ peccaret. ſicut pꝫ in illis q inſtituunṫ
in aliqb⁹ eccłijs ad docẽdũ clericos eccleſie ⁊
alios paupes ꝑ q⁹ ab eccłia bñficiũ recipiũt a
qb⁹ ñ lꝫ eis aliqd accipe. Tho. ſe. ſe. vbi ſupra.
Sꝫ Hoſti. di. ꝙ ſi mgr̃o eſt annexũ ſufficiẽs bñ
ficiũ vel ſalariũ nõ lꝫ ei a ſcolarib⁹ aliqd exige
re. alˀs ſimoniã cõmittit. i. q. iij. vẽdẽtes. ſpõte
tñ oblata recipe põt. Sꝫ ſi nõ eſt annexũ tale
bñficiũ vel ſalariũ qꝺ ſufficiat ei. põt accipe col
lectã ꝑ laborib⁹ ſuis. ar. xij. q. ij. c. qcũq3. Et vi
deṫ ꝙ ñ ſolũ ab extraneis poſſit exigere: ſꝫ etiã
a clericis eccłie. Nõ tñ a paupe cũ ipe poti⁹ de
beat pauptati ſubuenire. Et talis exactio ñ dꝫ
eẽ coactoria: vt ꝙ niſi ſoluãt expellat eos a ſcoł
aut recipiat res coꝝ. ſꝫ poti⁹ ſeplã ſuã expõat. Et
mł̃to magis põt exigere mgr̃ vel doctor vbi nullã
hꝫ ꝓuiſionẽ a valẽtib⁹ ſoluẽ. qꝛ nõ teneṫ eis gra
tis ſeruire. Et hec oĩa itelligẽda ſũt ẽm Hoſti.
qñ doctor ẽ ſufficiẽs ad docẽdũ. Nã ſi iſuffici-
ens ẽ. nõ ẽ ei ex debito ꝓuidẽdũ: ſꝫ iputet ſibi
culpã. Côcor. ſatis Ray. Inno. ⁊ Ul. ꝓ doctri
na theologie aliqd accipe dicit Pe. de palu. i
iiij. ꝙ videtur ſimonia. ⁊ ſi nõ de alijs ſciẽtijs.
¶ Nõ 7⁰ ꝙ ẽm Ray. cũ mgr̃ ñ vult ꝯcedẽ feſtũ
alicui⁹ ſcti qꝺ ẽ colẽdũ ac celebrãdũ niſi ꝑ pe-
cunia data: ſimõiã ꝯmittit. qꝛ vẽdit ſpũale ad
qꝺ teneṫ. i. q. iij. c. vẽdẽtes. ⁊ ſili ſi feſtũ nõ ce-
lebrãdũ vult feſtare nec vult legere in eo niſi ꝑ
pecunia ſimonia eſt. ¶ Nota octauo ꝙ ẽꝫ Pe.
de palu. ꝓ licẽtia docẽdi in quacũq3 facultate
dare. vł recipe etiã g̃tis oblatũ: niſi ꝑ labore ñ
licet. Sed ẽm Ricar. q̃uis ꝑ dãdo talẽ licen
tiã exigere ſit illicitũ. ut eẽ de mgr̃is. non tñ ꝓ
prie eſt ibi ſimonia. Uñ glo. dic̃ ꝙ eſt q̃ſi ſimo-
niacũ. Itẽ ẽm Fran. de ʒan. ſup cle. Si eps ꝑ
pecunia dat liciam eũdi ad ſtudiũ: mortaliter
peccat. qꝛ dat ꝑ ꝓcio qꝺ g̃tis debet. i. q. iij. vẽ
dentes. nõ tñ ſimonia eſt ibi ſꝫ turpe lucrum.
Mꝺ ſi dat liciaꝫ eundi ad ſtudiuꝫ ſꝫ non hñdi
ibi prebendam niſi ꝑ pecunia: ſiłr turpe lucruꝫ
cõmittit q̃uis Hugo dixerit ibi eẽ ſimoniaꝫ.

¶ Pro ingreſſu aũt §. xviij.

religionis ſiue monachoꝝ ſiue monialiũ: non
lꝫ aliqd exigere vel accipe q̃ſi ꝓciũ: Spõte tñ
oblata quãtacũq3 ſint nõ interueniẽte aliqua
corrupta intẽtiõe. lꝫ recipe. Et in h ceꝫ doc.
ꝯcor. i. q. ij. ſic eꝑm. Licitũ eſt etiam ẽm Tho.
ij. ij. ſi ꝓpter deuotionẽ quã aliqs oñdit ad mo
naſteriũ largas elemoſinas faciẽdo. vt facili⁹ i
mõaſterio recipiaṫ: ſic licitũ ẽ ecõuerſo aliquẽ
ꝓuocaṫ ad deuotionẽ mõaſterij ꝑ tpalia bñ
ficia vt ex hoc iclineṫ ad monaſterij ingreſſuꝫ.
lꝫ non ſit licitũ ex pacto aliqd dare vel accipe
ꝑ ingreſſu monaſterij. vt habeṫ. i. q. ij. q̃pio.
hec Tho. Mꝺ eſt intelligẽdũ: ita tñ ꝙ illꝺ tpa
le quod daṫ. nõ ſit pncipale motiuũ ꝓpter qꝺ
ꝯcedaṫ vł q̃raṫ religiõis ingreſſus. qꝛ tũc eſſet
ſimonia. ẽꝫ Ul. qñ ꝑ tpalia mderenṫ ſpũalia.
¶ Sed ſi monaſteriũ eſt tenue ita ꝙ nõ ſuffici
at ſuis. an poſſit haberi intentio a religioſis il
lis recipiẽdi tpalia vel etiã paciſci. Sup h ſũt
varie opiniones. Quidã eni dicũt vt Ul. ꝙ in
tali caſu oblatis ſpiritualib⁹ gratis: poſſunt ha
bere intentionẽ recipiẽdi temporalia ab igre-
diẽte ꝑ ſuſtẽtatiõe vite ipſius. ⁊ põt etiã expri-
mere ⁊ paciſci de determiata ſũma tpaliũ. Et
qꝺ videtur ꝯtrarium extra eo. c. qm̃ ſimõiaca
ſub paupertatis pretextu. intelligitur ẽꝫ Ray.
cum hoc dicebant in fraudem. vel ẽm Hoſti.
qñ non gratis offeruntur ſpũalia: ſed recipien
tes faciũt pactũ de ſpũalib⁹ ad tpalia. Iſti eni
ponũt duplex ius ex ingreſſu monaſterij cõpe
tere ingreſſo. Unum. ſ. ſpũale. ⁊ hoc eſt vox in
capło. ⁊ pticipatio bonoꝝ q̃ ibi fiunt ⁊ hmõi.
Illud eſt ꝙ ſuſtenteṫ ꝓportionabiłr de bonis
monaſterij. ⁊ de iſto videnṫ iſti ſentire ꝙ poſſit
fieri pactio. nõ de ꝓmo. Sed iſta opinio nõ vi
detur multum tuta cũ dicatur ſimplr ⁊ ſine di Diligẽt
ſtinctione. i. q. ij. q̃ pio. Ceſſet oĩs pactio. ceſſet notãdũ
oĩs ꝯuentio. Et ſic vt diciṫ de ꝓbenda ꝙ q̃uis
tpale ſit. tñ qꝛ annexa ſpũali. ſ. canonie vẽdi ñ
poteſt: alˀs ipa vẽdita. vẽditũ intelligiṫ illud
ſpũale cui annexũ eſt. vt dꝫ. i. q. iij. c. ſiqs obie
cerit. Ita videṫ ⁊ de iſto iure accipiẽdi tpalia.
idẽſt victũ ⁊ veſtitũ: in rõne monachat⁹. l. q. li-
cet tpale ſit. vñ ⁊ ab eo qui non eſt monachus
emi põt ẽm Ul. puta cũ qs laicus dat tantuꝫ
monaſterio vt inde recipiat ſuſtẽtationẽ vite.

tamẽ in monacho ſeparari nõ poteſt a iure ſpi
rituali.tenet enim ei monaſteriũ prouidere in
temporalibus ſm poſſibilitatẽ cum ipſe deſer
uiat in ſpiritualibus. Innocen. etiam dicit ꝙ
indiſtincte etiam pretextu paupertatis.nõ va
let receptio cum pacto de pecunia:qꝛ nõ excu
ſat paupertas a ſimonia.per decre.quoniam.
Et qꝛ pactum ꝙ nõ petatur qđ de iure cõmu-
ni competit inducit ſimoniam.ar.c.ti. per tu
as. Et de iure cõi eſt ꝙ canonicus vel mona-
cus viuat de cõmuni extra de conſti.c. cum
omnes. ¶ In libro autem qui dicitur direc-
torium iuris.lib.iij.ti.xvi.vbi tractat iſta ma
teria ⁊ queritur. An cum monaſterium eſt te
nue ⁊ nimia paupertate depreſſum poſſit pe-
cunia dari ⁊ recipi ſine ſimonia ponit duplicẽ
opinionem ⁊ concordat eas. Dicit ergo ꝙ ſm
Uincen. Tancre. Ray. Jo.⁊ Hoſtiẽ. poſſunt
hec verba dicere illi qui ſunt de conuentu vo
lenti intrare. Nos libenter ⁊ gratis recipim⁹
te ad conſortiũ ſpirituale.ſed cũ bona nr̃a nõ
ſufficiant nobis ⁊ tibi:porta tecum vnde poſ-
ſis viuere.vel ſic ꝓuideas tibi vñ viuas. Tũc
enim ſi ingrediens monaſterium aliqua ſua
bona conferat:nõ cõmittitur ſimonia: dũmo
do pure fiat:⁊ hoc in fraudem non dicat ⁊ ſi-
ne aliquo pacto.ar.i.q.ij.§.i. Nec ob. decreta:
quoniã.vbi dicit ꝙ volentes pretextu pauper
tatis huiuſmodi vitium palliare. Nam illud
intelligendu; eſt qñ non ſic caute proceditur
ſm Hoſti.⁊ Goff. Sed ſi recipientes pactum
faciunt ⁊ certũ for:⁊ poſtꝙ cõmiſerint nitunt
ſe pretextu paupertatis excuſare. ſed hoc pre-
textu non parcitur delinquenti. Nam eſſet ſa-
cius fame mori.xxxij q.iiij.ſicut. Sed Bern.
Bar.bri. Inno.⁊ Archi.dicãt ꝙ nec ante nec
poſt poteſt aliquid peti.i.q.i.cos.⁊.q.iij.ſi qs
prebendam. Et ſic dicentes ſimoniã cõmittũt
tam recipientes ꝙ̃ recepti et̃ ſi ignorent.i.q.
ij.§.i.⁊ extra eo.qñ. Et hec opinio videt quã
tum ad mulieres approbata.extra de ſtat.re.
c.periculoſe.li.vi.ibi. Diſtrictius inhibemus
ne in monaſterio ordinũ non mendicantium
mulierũ decetero alique recipiantur in ſoro-
res:niſi quot poterunt de ipſoru; monaſterio
rum bonis vel ꝓuentib⁹ abſ꜒ penuria ſuſtẽta-
ri.ſi ſecus factum fuerit irritum decernẽtes.
vbi dicunt Jo.an.⁊ Archid.ꝙ ex hoc multa
mala ſequãt in monaſterijs talib⁹ monialib⁹:
qꝛ ꝓpter hoc ſimonia ꝯmittitur extra eo.qñ.
Et nota ꝙ non dicit cõmode ſed abſ꜒ penu-
ria. Nam poſſet ſuſtentari quis cõmode de cẽ
tum florenis:⁊ cum.xxx.abſ꜒ penuria. Secũ
dum enim Pap.penuria dicitur indigentia
⁊ reifamiliaris neceſſitas. Et vbi eſſet talis ne
ceſſitas:poſſent recipientes dicere:non poſſu
mus te recipere qꝛ ſumus ita pauperes ꝙ ſine
penuria non poſſumus viuere.⁊ ſi te recipere
mus non teneret receptio. Sed ſi haberes vn
de viueres ⁊ apportares tecum:libenter te re
ciperemus: dũmodo non plus dicãt. Nec di
cant tantũ ſufficeret tibi alias non reciperemus te:qꝛ eſſet pactum ⁊ ſequeretur ſimonia
ſi propter hoc mouerentur ad receptionẽ ꝓn-
cipaliter.extra eo.tua nos. Et in hoc caſu ve
ra eſt prima opinio. Si autẽ non poſſet ſuſten
tari cõmode:ſed tamẽ abſ꜒ penuria: forte nõ
poſſẽt iſta dicere.extra eodem quoniam.⁊.c.
non ſatis. Et ſic intelligit ſecunda opinio. hec
omnia in dicto libro.ſ.in directorio iuris.
¶ Anto.vero de bu.ſuper dicto.c. qñ ſimo-
niaca.recitat aliã opinionẽ:⁊ ſic ꝯcludit. Dic.
ſi recipit allegata pauptate ⁊ nõ i fraudẽ: ſ; ex
pacto p̄cedẽti.ẽ ſimonia. Si pacto nõ p̄cedẽ-
te:ſed ꝓteſtatiõe ꝓmiſſa tpe receptiõis. tũc ſi
ꝯditionãt receptionẽ ad dationẽ bonoꝝ: eſt ſi
monia:vt in.c.tua nos. Si receptio ẽ ſimplex
ſ; de pecunia ſoluẽda vt viuat ⁊ teſtẽt:receptõ
nõ eſt ſimoniaca. Idẽ ⁊ multofortiꝰ ſi nil dr̃ in
receptiõe:⁊ pecunia gratis offertur. hec ille.
¶ Ex his oib⁹ due pñt ꝯcluſiones elici. ¶ Prima
ꝙ nlla pactio de tpalib⁹ d; interuenire p igreſ
ſu monaſterij:et ſi monaſterium ſit tenue ſm
cõlorem ⁊ tutiorẽ opinionẽ ⁊ pene ſm omnes. Prima concluſio.
¶ Scd̃a eſt ꝙ ſi monaſteriũ ſit abundans:nul
lus d; ibi eſſe tractatus de tpalib⁹ in receptio
ne. Et hoc eſt ꝯ cõe; abuſionẽ:qꝛ quãto mõa-
ſteriũ ẽ abũdantiꝰ:tãto volũt maiores dotes.
Sponte tñ oblata pñt recipere. Et ſiquidẽ ha
berent intẽtionẽ ad tpalia principalr̃:nulla tñ
interueniente pactione vel cõuentiõe ſeu exa
ctiõe.erit ſm Ray.ſimonia mẽtalis:q̃ p ſola;
pniam abolet:nec icurrũt penas eccleſiaſticas.
Qđ ſi ḡtis recepta ẽ puella:⁊ parẽtes poſt rece
ptionẽ nil volũt dare monaſterio cũ tñ ſit te-
nue.dr̃. Hoſtiẽ.ꝙ pñt moniales agere ꝯ p̄rem
p alimẽtis filie:vel ſi ẽ mortuꝰ pr̄ agere poſſũt
ad prẽ ſue hẽditatis:vt in autẽ.de ſan.epi.nul
la.col.ix. Nõ.n.ꝓuari põt legitĩa p igreſſũ reli
giõis:niſi ipſa ſponte iuri ſuo renũciaſſet.xix.
q.iii.c.penul. Si aũt nullũ fiat pactũ:ſ; taxa-
tũ ẽ quãtũ igrediẽs debeat dare p ingreſſu et
ſm hoc dãt:ſimoniacũ ẽ.⁊ reprobat talis ta-
xatio ſm Hoſti.ex̃ eo.c.ſicut p certo. Idẽ ſi fi
et pactũ de ſeruãda ꝯſuetudie.ex̃ eo.veniens.
Ide; ſi gratis recipiat ⁊ poſtea ꝯpellat ad ſer
uãdũ conſuetudinẽ extra eo.c. Jacobus.

Uidendum eſt etiam .§.xix.
de quibuſdam promiſſionibus:vel conuentio-
nibus que aliquando fiunt pro igreſſu religio
nis:vel ingreſſu monaſterij:collegij:vel frater
nitatis quando inducunt ſimoniam. ¶ Ubi
nota ſm Gul.ꝙ ſi quis ſeruit religioſis propt
promiſſionem ſibi factam.ſ.q. poſt certũ tpus
recipiet ad religionẽ alias nõ futurꝰ ſimoni-

an cōmittit vtraq; ps. i. q. ij. ꝙ plo. ¶ Item ſi recipiētes exprimūt ꝯditōnē de aliquo dādo. et recipiendus timēs repelli ſi ꝯdiceret tacet. proponēs tñ in mēte nil dare ſm Guil. ingreſſus ſymoniacus reputat̃. q2 taciturnitas hꝫ p conſenſu ex quo nō ꝯdixit illicite pactioni. de reg. iu. qui tacet li. vj. ¶ Itē cū timens nō recipi: dicit abbati: Si velletis me recipe. darē vobis bōa mea. ⁊ ſic hīto ſup hoc ꝯſilio: abbas eum ꝯſenſu ꝯuētus recipit eū: ſm Guil. ſimonia eſt ſaltē ex pte offerentis: ēt ſi non intuitu ꝓmiſſiōis eſt recept⁹. ſicut notat Tācre. ex̃ co. nob. Idē Berñ. ⁊ Hoſti. nec ibi pōt remanere. qđ tñ intelligendū ē niſi ſecū diſpenſetur. Tenetur tñ ad aliud monaſteriū tranſire ſi ſe religioni obligaſſet ꝫ illos extra de regu. in. c. porrectū. Sed ſi talis ƀ ſimplr diceret. non intendēs ex ƀ p tpalia accipe ingreſſū religionis: ſed declarare intentionē ſuā. ſ. q2 intendit tranſire cū bonis ſuis. ⁊ recipiētes ēt ad bona tēporalia pncipalr nō reſpiciūt. in foro penitētie non video q̄re ſit ſimoniacus ⁊ ſi in foro cārum. ¶ Itē ſi quis procurat ꝙ filius alicuius recipiatur in monaſterio nō facta aliq̄ conuētione. ⁊ poſt receptionē talis qui pcurauit ƀ: ſollicitat patrē illius vt cōferat aliqd monaſterio: ſm Guil. eſt quidē ſimonia: qꝛ ille non procuraſſet alr illū recipi niſi q2 ſperabat eū datur͂ aliquid monaſterio. vel ſi tunc nō hoc ſperauit. tñ nunc petit dari aliqd monaſterio pro receptione ipſius. Sed ſi non ex ƀ: ꝫ alias ſolicitat eū. vt ſit deuotus mōaſterio vt eē dꝫ. et ex dilectione orta ex receptione filij ꝯferat monaſterio: non eſt ſimonia. ¶ Itē monachi qui dant aliqd abbati vel epo pro prioratibus hñdis. vel ēt vt non remoueant̃ a ꝓratib⁹: ꝫ Guil. ſi in illis prioratib⁹ eſt aliqd ſpūale. ⁊ ly pro vel pp dicat appciationē. vel cām primaꝫ et principalē: ſimonia ē. ¶ Itē ſi pro receptione alicuius ponat̃ ꝯditio ſeu pactio ex vtraq; parte. ingredietis. ſ. ad religionē. ⁊ recipiētis de aliquo dando: ſed añq̄ recipiat̃ vł acceptetur recipi vtraq; ps reuocat ꝯditionē. ⁊ ſi gratis recipit̃ ſm Guil. non eſt ſimoniaca receptio ſed licita: dū tñ non ſit corrupta intentio ſcꝫ ꝙ non obſtante reuocatione. pncipalr dat̃ ingreſſus intuitu tpaliū: q2 tunc eſt ibi ſimonia: ſed mentalis tñ. Si aūt iam recept⁹: añ reuocationē. ipſo facto eſt indignus eo monaſterio: q2 ſimoniacus ingreſſus. ¶ Itē ſi pmittatur alicui ꝙ po⁹ bienniū recipiet̃ ſi eū interim didicerit talē artē vel ſteterit in ſcolis. ⁊ tunc ſic recipit̃ ⁊ non añ ſm Gul. ⁊ Ul. non eſt ſimonia. q2 perinde eſt ac ſi diceret̃. Induem⁹ te ſi interim reddideris te idoneū addiſcēdo tale quid. Puto tñ ꝙ ſi h̃ ret̃ intētio ad lucrū tpale illi⁹ artis de q̄ ſit pactū vt addiſcat. ꝙ eēt ſimonia p munus ab obſeqo. ¶ Itē ſi quiſ dat bona ſua alicui eccle ſeculari vt i canonicū recipiat̃: ſiquidē hoc facit hac intētiōe ꝯditione et pacto. vt retineat illa bona pro pbenda ⁊ ipſe in canonicū recipiat̃: ſimonia ē ēt i foro cāꝝ. Si vero nllū pactū vel ꝯuentio fiat ſed ſimplr dat: ⁊ ſi creat̃ in canonicū aſſignatis ſibi bōis ſuis pro pbenda: hac videlicꝫ intētiōe pncipaliter vt per illa tpalia accipiat ſpūalia ſimonia mentalis eſt. Sed ſi puro deuotionis affectu largit̃ bona ſua eccle ⁊ rogat in canonicū recipi et illa bona ſibi p pbenda retinere. ⁊ clerici ēt hoc libere faciant ſine intētiōe corrupta: non eſt ſimonia ſed licitū hoc extra eo. c. tua nos. ⁊ ſm Hoſti. Berñ. ⁊ Ul. ¶ Itē ſi qs ſeruit in hoſpitali. vel eccła: puta ad pulſandū campanas: faciendā matriculā ⁊ hmōi p pecunia: ſiquidē tali officio ſit annexū aliqđ ius ſpūale: ſimonia eſt. Sed ſi nō eſt ibi ius ſpūale: non eſt ſimonia ſm Ray. ſed poſſet ibi eē turpe lucrū: qꝛ videlꝫ non eſt ꝯſuetū talia vēdere vel emere. Sed ſi cōſuetudo hꝫ talia locare ⁊ hmōi poteſt fieri. ix. q. iij. c. ꝯqueſtus. ¶ Itē de cōfraternitatibus in quibus ſtatutū eſt ꝙ nullus recipiatur niſi ꝓmittat vel iuret ſe daturum tm̃ annuatim: p hmōi datione non hꝫ locum ſimonia. q2 hmōi cōfraternitates non poſſunt vere dici. religiones q. ſ. ſint: ſed q̄dā congregationes ad bñfaciendū: quinimo potius ⁊ ſi talis datio tēporaliū ab eis iponatur pro elemoſynis faciendis. vt p alendis pauperibus: pro redimēdis captiuis ⁊ hmōi laudabile eſt. ⁊ tales ꝯfraternitates bone ſūt. diſ. xlij. ſi qs deſpicit. Et ſilr ſi oꝫ ꝙ ſemel i āno vł mēſe ꝯueniāt ad tractādū de ſalute aīe. diſponēdū de agendis. ⁊ pp hoc fiant expēſe. iuſtū ē vt ponant inter ſe aliquā quantitatē. Ideoq; propter pdictas cās pdictū ſtatutū vī ⁊ licitū ⁊ bonū. Tñ ad oēm ambiguitatē tollēdā ſm Ul. tutius eſſet ꝙ hmōi ſtatuta fierēt ſub forā affirmatiua. puta ſi qs deder̃ tm̃ recipiat̃ i cōfratrē. ⁊ non per vba negatiua. ſ. q nō dederit tantū non recipiat̃. Sed ꝫ Ray. iuramētū in hmōi non approbat̃ pp̄ter periculū periurij.

¶ Quid autem agere de .§. xx.

beant ſimoniace religionē ingreſſi ſeu recepti Tho. ⁊ Ray. in ſūma circa hmōi ſic dnt. Si ſimonia cōmiſſa fuit ſciētib⁹ ipſis q recepti ſunt. de ſuo monaſterio dnt expelli ſine ſpe reſtitutionis. Et debēt ad agēdā ppetuā penitentiā i locū artioris regłe detrudi. ex̃. co. qm̄ ſimoniaca. Et ſi nō iuenit̃ artior regła: dnt mutari in aliđ monaſteriū ⁊ eiuſdē regłe: Quod ſi nō pt ꝯmode fieri: fiat ſaltē ad tps. ar. lxxxvi. diſ. valet. ⁊ poſtea recipiat̃ de nouo. Si aūt ſimonia fuit cōmiſſa ipſis ignorātib⁹: ſufficit ꝙ renuncient loco: ⁊ poſtea poterūt d̄ nouo recipi mutatio in ꝓrib⁹ locis. ex̃. co. ex iſinuatione.

Et intelligūt Ray. ⁊ Uſ. ꝙ p̄dict⁹ rigoꝛ ſeruā-d⁹ eſt etiā occultiſ ſimonijs ⁊ i foro pniali: ſꝫ ſi ꝯſtet de crimie p inqſitionē. vl i forma iudicij ar. i dicto. c. qm̄ qꝺ nihil loqꝛ ꝯ accuſatoꝛe vel iqſitoꝛe. Intellige tn̄ occultā ſimoniā nō mēta le tantū q p ſolā pniaꝫ purgaꝛ. ſꝫ ab eꝛ. pceden tē. ſ. p pactionē. ꝯuētionē vl aliqd ſilē. ⁊ ſi alijs pſonis eē cōicātes eſt occltū. Cū talib⁹ aūt ſꝫ Ray. poteſt dici in fauoꝛem religionis ꝙ epi ſcopus pōt diſpenſare ⁊ in oꝛdine ⁊ in loco. Silr etiam pōt diſpēſare capitulū vel p̄latus eoꝝ: dūꝫ tn̄ ibi non fuerint pricipes ſimōie. qꝛ cū ex hoc ſint puniendi nō debēt ex eodē facto p̄uilegiū obtinere. imo videnꝛ amiſiſſe ptātē recipiēdi taleꝫ. ⁊ illi q nō peccauerūt acqſiuiſ ſe. ar. extra de elec. c. bone. Tales etiā q. ſ. cō miſerūt ſimoniam in hmōi. ⁊ participes eius. vt ꝯſanguinei qui dant dotes incurrūt excōi cationē ſm extrauagantem. Urbani quā ha bes in. 3. parte ti. xxv. c. lxvij. Nec abſolui pote rūt niſi a papa. Audiui tamen a fidedignis: ꝙ Martinus quintus habuit dicere. ꝙ non vult has perſonas incurrere cenſuras eccleſiaſti- cas propter dotes que dantur a monialibus pro ingreſſu monaſterioꝛum.

¶ Quia circa annexa §. xxi.

ſpūalib⁹ etiā cōmittiꝛ ſimonia vt dictū eſt cuꝫ ſ. pro eis datur qꝺcunqꝫ munus. Ideo de eis nunc videndū eſt ⁊ p̄io de bn̄ficijs ⁊ p̄bendis q̄ pꝑter officiū danꝛ. ¶ Ubi p̄io ſciēdū eſt ſm Tho. in ſū. ⁊ in. iiij. ꝙ circa collationē benefi cioꝝ ⁊ prebendarum ſi ep̄s anteqꝫ alicui bene ficium vel p̄bendam ꝯferat. oꝛdinauit ſubtra here aliqd de bn̄ficio ſeu ꝓuētu p̄bende p aliq̄ iuſta cauſa ⁊ non iteruenit aliqua ꝯuentio cū eo cui dare diſpoſuit: non eſt ſimonia. Si aūt pactio interueniat. vt ante. vel p⁹ receptionem accipiat ab eo cui bn̄ficiuꝫ ꝯfert. vel aliqd ſi bi exhiberi de fructibus beneficij vel preben de requirit: non caret vitio ſimonie. quia ideꝫ eſt acſi ab eo mun⁹ exigeret. ¶ Scḋo nota ſm Antho. de bn. ſup. c. qui aliū. eo. ti. ꝙ ſicꝫ nō lꝫ pecuniā dare imediate pro beneficio ꝯſequen do: ita etiam nec p danda vacatione beneficij vt poſtea ꝯferaꝛ. qꝛ p̄ambulum eſt ⁊ via ad col lationē. Itē cū dicūt ſibi aliq maiores cano- nici: canonicem⁹ nepotulos nr̄os: placeat tibi de meo ⁊ mihi placebit de tuo. vel de eo qui dicit. nunqꝫ me viuente fiet canonic⁹ eccl̄ia niſi fiat talis pro quo rogaui. dicit Ray. ꝙ ſi moniā cōmittūt in vtroqꝫ caſu. Nā canō dic. Ceſſet oīs ꝯuētio. i. q. ij. ⁊ p̄io. ¶ Iteꝫ ſi dicat vn⁹ canōic⁹ alteri: tu fuiſti exaudit⁹ in vna peti tiōne. ego debeo exaudiri in alia. dic̄ Ray. ꝙ ſi p̄ces ſīt ſpūales nō ē ſimōia. ar. diſ. lxiij. qꝛ ſctā. Si aūt ſīt p̄ces carnales vl ex pacto q̄ndā facto vel nūc faciēdo: ſimonia eſt. ¶ Itē ſi infunda tione eccleſie fiat talis ꝯſtitutio: ꝙ qui dede- rit tantū in redditib⁹ vel tantā quātitatem pe cunie ꝙ poſſint emi poſſeſſiones talium red- dituū recipiaꝛ chanōicū: ⁊ qui dederit habeat p̄bendam. Dic̄ Hoſt. ꝙ ſi fiat ita ꝙ nō duret in ppetuū ſed ad tp̄s nec fiat in fraudē ſimonie. ⁊ ea ſit intentio ꝯſtituētiſ ꝙ non p reb⁹ dādis: ſed principalr̄ propter diuinū cultū augmētā dum. ⁊ propter deuotionem dantis recipiaꝛ ad ſpūalia. tolerari pōt. dum tn̄ ille qui recipi tur ſit dign⁹. ¶ Item ſi deꝛ pecunia p electio ne alicui⁹ nō ab eo ſꝫ ab alio. ⁊ iā electio facta ē a maioꝛi pte de eo aliquibus ꝯdicentibus eo ſciēte ⁊ non ꝯdicēte: ſꝫ ſi ſit factū de voluntate ei⁹ turbata. ſimonia cōmittiꝛ ⁊ reſignare tene tur. extra eo. Mathe⁹. Multoſo: tius ſi electio facta non fuiſſet. extra eo. a nobis: qꝛ licet eēt minoꝛ ps: tn̄ ſi poſſūt opponere. qꝛ foꝛte fuerūt ꝯtenti. extra de elect. c. qꝛ propter: vel qꝛ elec- tus erat irregularis ⁊ hmōi. ⁊ ita ius habens vn̄ nihil ei dari debet. Silr ſi ante electioneꝫ detur pecūia ab aliquo vt ipſi eligāt Petrum eodē petro ignoꝛāte. ⁊ ſic poſtea eligiꝛ: electio tanqꝫ ſimoniaca repellenda eſt. niſi ꝯſtaret il los qui fecerūt pmiſſionē: vel dolo vel fraude hoc feciſſe. ideſt in diſpendium eius qui erat eligēdus. Et ſi quis electoꝛeſ illum ppter datū non elegerit ſed erāt alias eum electuri. tn̄ qꝛ nulla promiſſio nullaqꝫ pactio debuit interue nire: tunc ab amicis ſimoniaca reputaꝛ. i. q. i. placuit. hec oīa in lib. directoꝝ iuris. Itē An to. de bn. ſup. c. Matheus. eo. ti. qui ⁊ pōit ex empluꝫ de voluntate turbata dicens. qꝛ foꝛte amico ꝯſulēti rn̄dit. maledicaꝛ ipſe. Da illi pe cūiā q̄ ſecū ſit in pditionē. vl qꝛ intēdebat redi mere vexationē ſuā. Sed intētio ex quo pactū interuenit non excuſat. vl fuit foꝛte voluntas turbata qꝛ rn̄dit. Amice qd a me q̄ris cōſiliū: fac qꝺ videtur tibi. ⁊ id dixit animo turbato. Inno. etiam dicit ꝙ ſiue iuſta ſiue iniuſta eēt ꝯdictio: an̄ ꝯfirmationem licitā nō fuit datio pecunie. de elect. c. ſignificaſti. Nō ſi detur pe cunia pro electione alicuius in imperatoꝛem vl regē vl rectoꝛē ciuitatꝭ. Quis Hoſt. dixerit eſſe ibi ſimoniam. verius tn̄ dicitur ſm alios ꝙ ſit ibi turpe lucrum ⁊ non ſimonia. qꝛ tpale eſt ſm Tho. ſe. ſe. q. lxv. ¶ Itē. cum datur pe- cunia a ſe vel ab alio eo ſciēte ⁊ ꝯſentiente pro ꝯfirmatiōe electiōis ē ſimōia ſꝫ Pet. de palu. niſi qs faceret redimēdo vexationē ſuā. Sicut eni liceret iure ciuili redimere ſanguinē ſuū. ſic iure canonico vexationem qꝺ ſit qn̄ homo dat pecuniā: nō vt aliqꝺ ius acqrat ſibi: ſed ne acqſitū ius iiuſte impediaꝛ. hec Pe. Si aūt p ꝯfirmatiōe. vl bn̄dictiōe. vl ꝯſecratione dareꝛ pecunia eo neſciēte. vl ꝯ volūtatē ⁊ phibitionē ſuā: a q̄ nūqꝫ receſſit. ⁊ pecūiā aliqs ſoluit vl p miſit: nihil ei noceret niſi eēt ꝯſāguine⁹. vl niſi

poſtea conſenſerit ſoluendo pecuniam vel red
dendo ſolutã: extra eo. c. ſic vbi dicũt Bern.
& Hoſti. ꝙ ſi conſenſiſſet ſimoniã cõmiſiſſet.
quia conſentire eſt q̃ncum que conſentire ante
vel poſt. ſic accipere ē q̃ncum que accipere ante
& poſt. i. q. i. eos. quia in maleficijs factis noĩe
eius: ratihabitio retrotrahitur & mãdato com
peratur extra de re. iu. li. vi. hec habentur i di
rectorio iuris li. iij. ¶ Nõ ẽt ſm Frã. de zamb.
ſuper cle. poſt Paulum ꝙ ſi impetrans bñfici
um petit ſibi illð concedi: q̃uis videatur ꝙ nõ
debeat admitti ſed reijci tanq̃ ambitioſus: tñ
in iudicio eccľie non cenſetur ambitioſus. qꝛ
ius ſuum proſequitur. ſicut nominatus in ſcru
tinio qui petit eligi. ex̃ de elect. c. publicato. &
electus qui petit ↄfirmari. de ele. c. dudum. &
ↄſecratus in epm qui petit palliũ pi ſa. priſca.
Sed in iudicio dei qui videt cor ex quo petã
procedunt. vt di Math. xx. iudicat ſꝫ itẽtionẽ
& diſpoſitionẽ ei⁹. ¶ Itẽ emere vel vẽdere of
ficia eccľiaſtica ſimonia eſt. i. q. i. ſi quis eps.
Vbi ↄcilium Calcedoñ. iudicat ſimõiacos eẽ
etiã ꝓcuratores rerũ eccľiaſticaꝝ & defenſores
& regľe ſubiectos ſi per pecuniam ordinant̃ ſeu
inſtituũt̃. & mediatores. Et ſicut dicit Vrban⁹.
i. q. iij. ſaluator. noĩe ꝓcuratoris: intelligit̃ reꝝ
eccľiaſticaꝝ admiſtrator. ut ꝑpoſitus ſiue yco
nomus q. ſ. eſt ille q ꝑeſt reb⁹ canonicoꝝ. & vicẽ
dñs q ꝑeſt reb⁹ epi. Noĩe defenſoris: itelligitur
aduocat⁹ ſiue ſindicus. i. qui ꝑeſt cauſ eccľie.
ſiue aduocat⁹ vniuerſitatis & caſtald⁹. ſiue ma
ior dñs. q. ſ. hꝫ curã reꝝ exteriorũ epi. & iudex
epi ſicut i eccľia Bonoñ. In ſubiecto regľe in
telligit̃ archipſbyter. archidiacon⁹. canonic⁹.
monach⁹ & q̃libet eccľiaſtico mãcipat⁹ officio.
Et in his oĩb⁹ dixerũt quidã ut Hug. & Bar.
brix. ſemꝑ cõmitti ſimoniã ſi emant̃: & hoc qꝛ
ꝓhibitũ. Alij ut dic̃ Ray. inherentes ↄſuetudi
ni dicũt ꝓbabilius: ꝙ tũc ē ſimonia in empta
admiſtratiõe: q̃n habet annexũ aliq̃d ſpũalita
tis. alr̃ nõ. Idẽ Vl. & addit ꝙ aduocat⁹. caſtal
d⁹. & iudex põt eſſe laicus: & tũc nihil ſpũalita
tis hꝫ. Gul. aũt dic̃ ꝙ ſemꝑ ē illicitũ tali eme
re vel vẽdere qꝛ ꝓhibitũ. ¶ Et nota ꝙ ille qui
recipit bñficiũ eccľiaſticũ ſimoniace tenet̃ ſm
Tho. & Ray. renunciare bñficio. Et ſi ſimõia
cõmiſſa eſt ꝑ ipm vel aliũ eo ſciẽte & nõ ↄdicẽ
te: tenet̃ reſtituere oẽs fructus ꝑceptos & q per
cipi potuiſſent. xiiij. q. vi. ſi res aliena. extra de
reſti. ſpo. c. grauis. Generalr̃ eñi poſſidẽs ſine
titulo: tenet̃ ad oĩa dãna. & lucra ꝑcepta & ꝑci
pienda. ff. de reb⁹ vẽditis. l. ſi nauis. Et itellige
fruct⁹ q ſupſũt deductis tñ expẽſis q̃ fiũt ꝗrẽdo
rũ: ↄſuãdorũq fructuũ gr̃a: q deducũt̃ tã a bõe
fidei q̃ male fidei poſſore. & ẽt deductis fructi
bus ſeu expenſis in ſuitium vel vtilitatẽ eccle
ſie factis. Et idem videndum eſt de illo qui &
ſi ꝓus neſciuit: tñ p⁹q̃ ſciuit ñ ſtati renũciauit:
ex. ex̃. eo. de ſimonia. dũ tñ eſt bone fidei poſ
ſeſſor: nõ tenet̃ d illis fructib⁹ quos interim cõ
ſumit. ſed cũ ſcit tenet̃ tm̃ de extantib⁹. C. de
rei ven. l. certũ. Et ut dic̃ Antho. de bu. eo. ti.
c. de regľarib⁹. Si tales ſit epi cedere vel renũ
ciare nõ poſſunt ſine licentia pape. Alij īferio
res cedere nõ poſſũt ſine lĩia ſuorũ ꝓlatorũ. ex̃
de renũ. admonet. Si tñ ñ pñt lĩiam habere.
debẽt aĩo oĩno renũciare. qꝛ nõ pñt penitẽ niſi
malũ ablatũ reſtituãt. & ſẽꝑ ſt i mora ſic̃ fures.
xiiij. q. vi. ſi res. Dicũt doct. ꝙ imo in hoc caſu
recurrit̃ ad ſuperiores. interĩ tñ abſtieãt de bõis
eccľie ſm Inno. & Hoſti. Dicunt etiã doct. ꝙ
inferiores prelati & exẽpti renũciẽt in manib⁹
pape tm̃. Sed differunt ab epis in hoc. qꝛ epi
non renunciant in manib⁹ legati: ſed ſic abba
tes exempti. hec ille. Videtur etiam ꝙ cũ tali
diſpenſari poſſit retinente bñficiũ ſimoniace
& ſine reſignatione: dũmodo ſit diſpoſitus ille
renunciare in caſu ꝙ non obtineat diſpẽſatio
nem: ſicut dicimus & de furto. quia & purgari
põt etiam furto remanẽte penes furem. ſ. cum
petit & accipit remiſſionem. Debet tñ q̃ citius
põt hmõi petere diſpẽſationem & interĩ a fruc
tibus eius abſtiere. De renunciatõe aũt bñficij
in extremis quõ fienda eſt. habes. ſ. § xi. De
alijs penis hmõi ſimonie habes. ſ. §. ſi.

¶ De ſepltura circa §. xxij. Sepul tura.

quam aliq̃n ſimonia committitur. Nota ſm
Goffr. ꝙ ſepultura ſumit̃ mľtiplr̃. ¶ Uñq̃ eni
dicitur ſepultura officium eccleſiaſticũ quod
impenditur ſepeliẽdis. & hoc quia ſpirituale ē
vendi nõ põt. vt. di. i. q. i. dictũ. xiii. q. ij. pre
cipiendum. ¶ Uñq̃ ſepultura dicitur ipſa ter
ra in qua defunctus ſepelitur. & tunc ſi eſt de
cimiterio vendi non põt. ſiue ſit ibi aliquis ſe
pultus: ſiue non. ¶ Tertio dicitur ſepultura
tumba marmorea uľ lapidea: Et hec vẽdi põt
ſi ſit pura. ideſt ſi nľs ſit ibi ſepultus. Si autẽ
aliquis ſit ibi ſepultus: locus factus ē religio
ſus: nec poteſt vendi. xiii. q. ij. queſta. & c. poſt
q̃. ¶ Quarto dicitur ſepultura terra puta ad
vſum ſepulture deputanda & hec vẽdi poteſt.
xii. q. ii. aurum. ¶ Pro exequiis igitur mortuo Exeq.
rum nihil debet exigi: ſed pie debent conſue
tudies obſuari ex̃ eo. ad nr̃am. Nõ ſi clerici ali
quod corpus ſepelire non vellent niſi fiat cau
tio eis ab heredibus defuncti de redẽptione
eorum que veniunt cum funere: ſimoniam cõ
mittunt. & multomagis q̃n abſq pecunia hoc
exigunt: nolentes aliter ſepelire. xiii. q. ij. q̃ſta
eſt. Si aũt faciunt pactionem de redimendo
lectum: pannos & hmõi: etiã añ portationẽ ad
eccľam. per hoc tantum non eſt ſimonia ſed li
citum. cum illa ſint tẽporalia. dũmodo per hꝫ
non negatur ſepultura. uel imiſceat̃ ius ſepul
ture. Et ſi h̃ vellẽt poſt ſepulturã heredes face

re qđ debitū eſt. cleric⁹ pōt agere ꝯ eos. extra.
co.c.ad aplicā. Itē circa pceſſiōes q̄s faciant
aliq̄ collegiate eccl'ie i obſequijs mortuoꝝ da
Proceſſiones. ta vl pmiſſis pecunia vl alia re tpali al's nō fac-
ture. Nota ſm Ray. q̄ ſi tenent clerici ad hu-
iuſmōi pceſſiōes ex officio: ſic exigere aliqđ: ſi
monia ē. i. q. iij. vēdētes. Si nō tenent: non eſt
ſimonia exigere. dū tñ ñ intendāt ꝯ petere vel
recipere tanq̄ precium officij: ſed ſtipendium
ſumptus. al's ſimonia eſſet ſi p ſpūali tēporale
acciperent. ¶ Itē cū ē ſtatutū in aliq̄ eccl'ia q̄ p
ceſſio fiat p pecunia. dicit Ray. q̄ ſi ſtatutum
factū ſit per vba affirmatiua puta quicunq̄ re
liquerit collegio decē: habeat pceſſionē ⁊ ali-
as ad eam nō tenebat. non eſt ſimonia. Sed ſi
ſtatutum eſt factum per vba negatiua. puta q̄
nulli fiat pceſſio. niſi qui reliquerit tantum. ſi
monia eſt. q̄ tollit officiū pietatiſ. ſ. q̄ pceſſio
nō fiat gratis vel p minori pcio ar. extra de iu
Cimiteria. reiurā. Quāto pſonā: Cōcor. Tho. ij. ij. ¶ Itē
cū apud aliquā eccl'am ſūt diuerſa cimiteria:
⁊ taxatur pro quanta pecunia quis ponatur
in tali cimiterio. dicit Hoſti. q̄ eſt ſimonia. Et
eodem modo ſi crux ſpecialis portetur ad fu-
nus extra eo. c. audiuimus.

¶ Vaſa etiam ſacra §. xxiij.

vt calices ⁊ veſtes ſacre. vt paramenta: palle ⁊
hmōi: ante ꝯſecratiōnē quidē ſimplr vendi pñt
vt alie res: ſed poſt ꝯſecrationem q̄ ſpūalibus
anneta ſunt rōne ꝯſecratiōis vendi nō pñt: ſed
rōne materie referēdo intētionē ad tpale ñ ad
ſpūale: vēdi pñt eccl'ijs ⁊ i eadē forma. ſʒ laico
ſiue priuato vēdi nō pōt calix niſi ꝯflatus vel
ꝯfract⁹ pmiſſa pri⁹ oröe. x. q. ii. §. ꝯ ius. hec Ul.
Sʒ ⁊ Pe. de palu. in. iiij. dic̄ q̄ vaſa ſacra laicis
vendi non debēt niſi conflata. quibus tñ pñt
obligari. Et ſubdit. Item eſt de reliquijs que
gr̄a auri ⁊ argenti vendi pñt ⁊ obligari. nō alr.
quia nemo martyres diſtrahat. nemo merce-
tur. C. de ſacroſanc. eccle. l. nemo.

¶ Ius etiam patro §. xxiiij.

Ius patronat⁹ natus q̄ annexū eſt ſpūale id̄ emi vel vendi nō
pōt. alias cōmittit ſimonia ſm Tho. ⁊ alios.
Eſt aūt ius pronat⁹ ſm Hoſt. ptās pſentandi
inſtituendum ad bñficiū eccl'iaſticum ſimplex
⁊ vacās. Et prouenit hoc ius patronatus ſm
Goffr. ⁊ Hoſti. ⁊ Inno. ex fundatiōe. ſ. eccl'ie.
dotatiōe. ſoli collatōe. vt. xvi. q. vij. filiis. ⁊ c.
quicunq̄. ⁊. xviii. q. ii. abbatē. vñ v'ſus. Patro
num faciūt dos: edificatio: fund⁹. Et dr̄ ꝯ ius
patronat⁹ qñ q̄ aduocatio. qñ q̄ vicedñatus.
Verſus qñq̄ cuſtodia. vel guardia. qñ q̄ ius frequētatō
Idē infra 3. p. ti. 12. c. 12. nis vel proceſſionis. hec oīa ⁊ ſilia p eodē ſup-
ponūt. extra de ſta. mo. in ſingulis. §. vi. Ex-
empla habes q̄ dicat his noībus i iure. ¶ Ex
patrōatu vō ꝯpetit prono q̄druplex ius. ¶ Pri
mū q̄ ipe pōt pñtare inſtituēdū ad ꝑbēdas ſiue
eccleſias nō collegiatas. ex̄ eo. fere p totū. In
collegiatis vero non electioni faciende ſed iā
facte poſtulatur aſſenſus patroni extra eo. no
bis. Secundum eſt q̄ quaſi principalis prim⁹
i pceſſione pcedit. xvi. q. vii. pie mētis. ¶ Ter
tium eſt q̄ defenſor precipuus eccl'e eſt. ⁊ ideo
tenetur eam defendere ab oībus oppreſſorib⁹.
xvi. q. vij. filiis. ¶ Quartum eſt q̄ ſi vergat ad
inopiam: alendus eſt de bonis eccl'ie ut in di-
cto. c. filiis. Et poteſt pronus laicus de con-
ſenſu epiſcopi in ipſa fundatione certum cen-
ſuʒ tenere. extra eo. preterea. Sed nil vltra d̄-
bet exigere nec eccl'iam grauare in aliquo. ex-
tra de ſta. mo. in ſingulis. Sed qñ pronatus ē
locus religioſus. ut ſi aliqui monachi in pro-
prio ſolo ⁊ proprijs expenſis eccl'iam edifica-
uerunt: habent in ea omnia tēporalia ſicut epiſ
omnia ſpūalia. xvi. q. ii. ſane ex̄ de capel. mo.
c. i. ⁊ habent nihilominus viam preſentandi.
extra de ſup. ne. prelar. ſic. Dare igitur pecuni
am: uel accipere pro tali preſentatione que cō
petit pronis: ſimonia eſt. Similiter vēdere ta
le ius. ſ. pronatus per ſe. uel etiam vēdere vil-
lā ſeu caſale vbi ē eccleſia cuius qs eſt pron⁹. ⁊
rōne illius pronat⁹ aliqđ plus petē: ſimōia ē.
Sed vendere ſimpliciter villam talem cum
oī iuriſdictiōe quā ibi hʒ: ex̄uis iuſpatronatus
p iſtū modū vēditionis deueniat ad emptorē:
nō eſt ſimonia. Uñ ⁊ abraā q emit agrum vbi
erat ſpeluñca duplex Geñ. xxiii. in quo loco di-
cunt fuiſſe ſepulti primi parentes. ⁊ p ꝯñs lo-
cus erat religioſus effectus. xiii q. ii. Ebron. ñ
arguitur de ſimonia: q̄ reſpectum habuit ad
agrū nō ad ſepulcrū. Sed ephrō rep̄henditur
de hoc. xiii. q. ii. c. poſtq̄: q̄ itentionē habuit
ad ſepulcrum ut ex eo aliqđ plus peteret. Et
q̄uis ephrō grātis ei ſepulturaʒ offerret: ppēdit
tñ abraā q̄ gratis recipe ſine eius offenſa non
poſſet: ⁊ pptérea pecuniā dedit i hoc redimēs
vexationē ſuam ut dicit Tho. Itē iuſpiona-
tus p ſe in feudū dari nō pōt ſm Hoſti. ſed cū
vniuerſitate: puta alicui⁹ loci uel iuriū alicu
ius dari pt. extra eo. cū ſeculū. Itē nec ſimplr
nec cum vniuerſitate poteſt pignori obligari
ſm Inno. De aliis que pertinēt ad ius patro-
natus vide infra. in. iii. parte.

¶ Pena aūt contra §. xxv.

ſimōiacos i iudicio eccl'iaſtico ⁊ ſʒ iura: ē pnci ti. xij. de xij.
palr triplex. Pria ē ſuſpēſio ab executōne ordi
nū: de qua quō q̄s incurrat ⁊ qñ. vide infra. in
iii. pte. ti. xxviii. c. ii. ⁊ ꝯ i corpe iuris. Scda pe
na ē: q̄ d̄ puniri ſi d̄ crimie ꝯuicerit i iudicio
pēa depoſitōis ⁊ ifamie. xv. q. iii. ſane. ⁊ extra d̄
accu. iqſitiōis. Tertia pēa ē excōicatiōis. ⁊ hec
inducta ē p extrauagātes q̄ ad q̄ſdā ſimonias.
De pecūia aūt ſimōiace recepta qđ agēdū ſit. vi
de ſupra i. c. v. §. vii. De fructib⁹ āt bñficioꝝ ſy-
mōiace receptoꝝ qđ agēdū hēs ſupra eo. c. xxi.

¶ Et nota vt dꝛ in directorio iuris.li.iij.titu.
xvi.qꝫ ſi quis ordinat⁹ fuit ad aliquē ordines
ab ep̄o de quo audiuit pri⁹ ex relatiōe aliquo
ruʒ ꝙ ꝯmiſit vitiū ſimonie: ⁊ iō nolebat ab eo-
dē ep̄o ad ſupiores ordines ꝓmoueri. pōt qdē
in ſuſcepto ordine ſecure miniſtrare. ſed ꝯ cō-
ſcientiā ad ſupiores ab eodē ep̄o nō ꝓmoueat
niſi deponat ꝯſciētiā erroneā. qꝛ grauiter pec
caret iʒ in hoc inciderit ex ꝯſcia nimis ſcrupu
loſa: extra co. per tuas.2ª. vbi dicit glo. Ber.
ꝙ non cōſtabat illum ep̄m eſſe ſimoniacū. ⁊ iō
papa dicit ꝙ ſecure miniſtret in ordine ſuſce-
pto. Quod eni audiuit ab alijs: credere nō de
buit. ¶ Unde ⁊ Hoſti. ſup dicto. c. elicit qnqꝫ
notabilia. ¶ Primū eſt: ꝙ ex varijs dictis: i al — De ꝯſci entia.
terius preiudiciū: non eſt ꝯſcia informanda.
¶ Scdm eſt: ꝙ ſi informata ſit talr etiā ad cō
ſilium prelati deponēda eſt. ¶ Tertium ē: ꝙ ſi
deponi non poteſt oībus modis ſequenda eſt.
¶ Quartuʒ eſt: ꝙ virtus animi de ſcrupuloſa
ꝯſcia: poteſt facere bonā ⁊ in melius infor-
mare. ⁊ debilitas animi eſt ēt nimia ſimplici-
tas econuerſo. ¶ Quintum eſt ꝙ indifferētib⁹
pōt vnuſquiſqꝫ ꝓut ſibi placet ꝯſciaʒ inforare.
¶ Capl̄ʒ. vi. De vſura per modum ꝑdicatiōis.

De vſura inquit Pſal-
miſta. Non deficit de plateis ei⁹
vſura ⁊ dolus. Qd̄ vꝫ veꝛificari ⁊ de
ciuitate terreſtri ⁊ de ciuitate ſpi-
rituali eccl̄ie. Uix eni eſt aliqua ci
uitas in orbe in qua nō ſit vſura ⁊ dolus. ⁊ ſic
a ſynagoga iudeoꝝ tranſiuit vſura ad eccl̄iaʒ
xp̄ianoꝝ. dico quo ad nomē numeꝝ ſeu baptiſ
ma receptū: non aūt quo ad meritū ⁊ op⁹ fidei
verum viuū. Oīs. n. verus fidelꝭ: ſūmoope ſe ca
uet ab vſuraꝝ voragine. que ſb̄as exhaurit. ⁊
aīas deuorat. Propter qd̄ ipſa mater eccl̄ia ex
gentilitate ꝯgregata. ⁊ iō in chananea figura
ta ꝑꝑ magnitudinē fidei: merito clamat. Mi
ſerere mei fili dauid. Filia mea male a demo
nio vexaꝫ. Filia eccl̄ie: eſt queliʒ pſona ſiue aīa
xp̄iana: quā ipſa generat per aquam baptiſmi.
Sed iſta filia vexaꝫ vt in pl̄ibus a demonio qd̄
dicitur māmona qd̄ iterpretaꝫ diuitie: quaꝝ
illicite acquiſitioni ſuper omnes attendit vſu
rarius. ⁊ ideo male vexatur. Et ꝙ male vexeꝫ
oſtendit p̄s in predicto vſu. Uexaꝫ enim male
et valde male. tripl̄r. ¶ Primo ꝑꝑ continua-
tioneʒ piculoſiſſimā que notatur ibi. Nō de-
fecit. ¶ Scdō ꝑꝑ extenſionem copioſiſſimam
que ſignatur ibi de plateis eius. ¶ Tertio ꝓ-
pter palliationem ſeu excuſationem fraudu-
lentam, ibi vſura ⁊ dolus.

¶ Et ab illo vltimo inchoā- §. j.
do. dico ꝙ in vſurario eſt palliatio ⁊ excuſatio
ſui vitij multū fraudulentiſſima. ⁊ hinc ſequiꝫ
magna ⁊ mala vexatio demonis in eo. Quid
enim peius ⁊ dānabilius poteſt eſſe in hoīe ꝙ̄
excuſare flagitiū ſuū. Ad qd̄ oñdēdū ꝑmi pa-
rentes poſt excuſationē ſui peccati imediate d̄
paradiſo fuerunt expulſi. Sed videamus priº
quid ſit vſura. ⁊ exinde quō ſit falſa ⁊ fraudu-
lenta excuſatio eius. ¶ Uſura ſm Hoſ. ē qcqd — Vſura qd eſt
ſorti accidit ꝑcedēte intētione vel pacto. Uel
ſm alios ⁊ clarius. Uſura eſt lucrū ex mutuo
principalr intentū. Ut ſi mutuo tibi centū flo
renos hac ꝑncipalr intentione. vt aliqd plus
vltra centū recipiaʒ. Uel ſi mutuo tibi certas
menſuras frumenti: vini ⁊ olei ⁊ hmōi que vſu
conſumunꝫ. ⁊ plus ex hoc exigo ꝙ̄ ipſū capita
le in valore. vſurā ꝯmitto. vt dꝛ. xiiij. q. iij. vſu
ra eſt. Diffōnem predictā habes declarataʒ in
c. ſeqñ. §. i. ¶ Et prima qdem fraudeʒ ⁊ doluʒ
cōmittit vſurarius qñ ex mutuata pecunia: ſi
querit plus in pecunia numerata ſuo capitali:
ſed in aliquo alio: vt frumēto: vino: fructu do
mus. vel agri: ſeruitio aliq⁹ ſeu opis. qd̄ vtiqꝫ
vſura eſt. Uñ amb. Eſca vſura ē ⁊ veſtis vſura
eſt. ⁊ quicqd ſorti accedit vſura eſt. ⁊ qd̄ velis
ei nomē ipōas: vſura ē. xiiij. q. iij plerīqꝫ. Qd̄ i
telligiꝫ in mutuo cū. ſ. pl⁹ recipiꝫ vꝫ ſperaꝫ ꝙ̄ ꝙ
mutuatū eſt i valore. Et ponit ibi Amb. plura
exēpla oñdēs ibi fraudē committi. ⁊ ſic vſura ⁊
dol⁹. ideſt fra⁹ ſimul ſunt. Et cū vſura ꝯhatur i
mutuo: ne detegāꝫ ipi vſurarij d̄ ſua prauita
te: vtunꝫ fraude mltiplici cā excuſātes ꝯtracti
b⁹ emptōis: vēditiōis, pignoratiōis, dpoſitōis.
Sʒ in his quoqꝫ repiꝫ vſura ex fraude. qꝛ ⁊ mu
tuū īplicite. vt declarabiꝫ in. c. vij. §. v. ⁊ ſic cū
vſura non deficit dol⁹. ¶ Sed qd̄ pei⁹ eſt volūt
vſurarij excuſare facin⁹ ſuū ⁊ dfēdere tali rōe.
Omne peccatū eſt ꝯ aliquaʒ legem: ſed vſura — Argumentū vſurariorū.
non eſt contra aliquā legē. nec diuinaleʒ. nec
internalē ſiue naturalē: nec humanalē. qnim-
mo oēs iſte eam ꝑmittunt. ⁊ ſic apparet nō eē
peccatū. Nam in lege diuinali que habetur i
ſacra pagina: dicit dñs: Feneraberis gētibus
multis: Fenus aūt vocaꝫ vſura. Itē Deutero.
iij. dicit idē dñs. Non feneraberis fratri tuo ſʒ
alieno. Ex qua auctoritate vꝫ ꝙ ⁊ ſi non fratri
bus: fratrē alienigenis ⁊ extraneis poſſit fene-
rari ⁊ infidelibus. ¶ Quantū ad legem nālē.
habet regulā fundatā in rōne naturali: ꝙ nul
lus dꝫ cum damno alterius vel iactura locu
pletari. in. vi. de re. iu. Cum ergo dꝛ. vſurari⁹.
ſeruiā xp̄o in mutuando. nōne ⁊ rō dictat vt
et ipſe debeat ſeruire mihi. Et ſic mea pecūia
Petr⁹ negociādo lucraꝫ ipſe ad rōneʒ. xv. vel.
x. ꝑcētenario. nōne ⁊ rō dictat vt ſim pticeps
lucri eius ⁊ mihi ſaltē. x. vel. viij. ꝯcedat. Naʒ
alſ locupletabiꝫ ipſe ⁊ cū meo dāno. qꝛ cū ipa
pecunia potuiſſē ⁊ ego lucrari. ¶ Leges quoqꝫ
ciuiles que humane dicuntur. qꝛ ab homini-
bus inuēte. iuſte ſunt. Iuxta illud ꝓuer. viij.
Per me. ſ. ſapientiam reges regnant ⁊ legum

conditores iuſta decernūt. Hec aūt leges ꝯce
dant aliquas vſuras precipue.vt.C.de vſuris
eos. Et ſic ex oi lege vꝫ vſura concessa vñ nec
peccatū. ¶ Sed rei veritas eſt ſm determina
Solo tionē do.ꝙ vſura ꝓprie ſūpta vt diffinituꝫ eſt:
argu- ſemp eſt pctīn ꝛ mortale ꝛ valde graue. Vñ ꝛ
menti. Amb. dicit. Si quis vſurā accipit.rapinā fac.
vita non viuit.ſ.gſe in lib. de bono mortis.ꝛ
tranſūptiue.xiiij.q.iiij.ſi quis vſurā. Ex hoc qꝛ
ipſa vſura eſt oi lege ꝓhibita.ſ.nāli.diuinali.ꝛ
humanali. ¶ Et ad rōnes inductas ꝓ vſura-
rio hoc declarādo ad ſingulas rñdebiꝫ. Et pᵒ
Uſura quidē eſt ꝯ legem nālem. ꝛ hoc triplici rōne.
eſt ꝯ le- ¶ Primo rōne inadequatiōis. ¶ Scdo rōne
gē nālē appropriationis. ¶ Tertio rōne fructificatio
nis. ¶ Quantū ad pimā rōnem: claꝝ eſt ꝙ il
lud qđ eſt ꝯ iuſtitiā (que inequalitate ꝯſiſtit) ē
contra legē nālem. ſed vſura eſt ꝯ equalitateꝫ
iuſtitie: ex eo videlꝫ qꝛ vendit qđ nō eſt. ſꝫ.b.
Tho.ij.ij.q.lxxviij. ¶ Pro cuiꝰ declaratiōe ſci
endum ſm eundē: ꝙ reꝝ que in vſum noſtruꝫ
veniunt: quedā ſunt quaꝝ vſus eſt ipſaꝝ ꝯſum
ptio: vt frumentū.vinum ꝛ oleū.ꝛ hmōi: qbꝰ
homo non vtiꝫ niſi comedendo.vel bibendo ꝛ
ſic ex toto ꝯſumendo. Alie res ſunt quaꝝ vſus
etſi non ſit ipſarum ꝯſumptio in ſe: eſt tñ earū
diſtractio. vt pecunia numerata que ꝑncipa-
liter eſt inuenta ad cōmutatiōes faciēdas. vt
dicit phs in pꝛio politice. ꝛ ſic vtendo diſtra-
hitur cū in cōmutationes expendiꝫ. Sunt ꝛ
alie res quaꝝ vſus non eſt ipſaꝝ cōſumptio vel
diſtractio: ſicut domus: ager. iumentuꝫ. vaſa
aurea ꝛ argentea ꝛ hmōi. Uſus eni domus ē
inhabitatio non conſumptio. ſic vſus agri eſt
cultiuatio ad fructificandū non diſſipatio. et
ſic de alijs hmōi. Et ex iſto tertio gñe rerum.
vſus ipſius rei: ſeorſū pōt cōputari ab ipſa re ꝛ
vnum concedi ſine altero. Pōt eni alicui tra-
di dominiū domus. vel agri. vel ſerui. vel iu-
menti: retento ſibi vſu vel fructu ipſius ad vi
tam vel ad aliqđ tēpus. ut fit aliqñ in deno-
tationibus. Et ecōuerſo pōt ꝯcedi vſus taliū
rerum retento ſibi dominio: ut fit in locatiōe
agri. vinee ꝛ ꝯductiōe domus ꝛ hmōi. Et iō
in hmōi licite recipitur certū ꝓciū ſeu lucruꝫ
pro vſu dato ipſius rei retento ſibi dñio. ꝛ in-
de ad certū tp̄s re hita ex integro ipſa re. Sꝫ
in rebus pmi ꝛ ſcdi gñis quaꝝ. ſ. vſus eſt ipaꝝ
conſumptio vel diſtractio: nō pōt cōputari ſe
orſū vſus taliū reꝝ ab ipſis rebꝰ: qꝛ iſepabiꝫ ē.
et cuicūqꝫ cōcediꝫ vſus taliū reꝝ: ꝛ ħ ipo cōce
diꝫ ꝛ res. ꝛ pp ħ in talibꝰ p mutuū trāſferꝫ do-
miniū. Sicut gᵒ ſiqs ſeorſū vellet vēdere vi-
nuꝫ: ꝛ ſeorſū vſū vini. vēderet eandē rē bis. vꝫ ꝛ
venderet id qđ nō ē pp qđ manifeſte ꝯ eq̄lita-
tē iuſtitie ē. Siliꝫ rōne q mutuat triticū. vinū.
et oleū ꝛ hmōi vꝫ pecuniā nūeratā. ꝛ vltra ſuū
capitale mutuatū aliqđ exigit vel ꝑncipaliꝫ i-
tendit habere qđ ꝓcio pōt extimari. ꝯ equali-
tatē iuſtitie agit. qꝛ petit ſibi duas recōpenſa
tiones fieri. vnā. ſ. reſtitutionē equalē rei mu-
tuate. aliaꝫ vero ut ꝓciū vſus qđ dꝫ vſura. ꝛ ſic
peccatū eſt utpote ꝯ rōnem ſeu legē nālem ꝯ
iuſtitiam. ¶ Quantū ad ſcdam rōnē: claꝝ eſt
ꝙ illud qđ gratis nā dat ꝓpꝛiū alicui. non dꝫ
ſibi ab altero vendi: ſed nā dat ei cui mutuaꝫ
pecunia aliquā induſtriā ut ꝓpꝛiā. ꝛ hāc indu
ſtriam ꝛ actus ꝓpꝛios ipſius recipiētis mutuū
ſibi vendit dū vltra capitale mutuatū plus exi
git ipſe mutuans: qđ eſt iniuſtū ꝛ ꝯtra nāꝫ ap
propriationis que dedit viro induſtriā ꝙ ꝓpa
induſtria ſibiipſi ꝓſit. Pecunia eni inqᵰtum ꝓ-
cium venaliū nullū ꝯfert lucrū: niſi per indu-
ſtriam vtentis. Uēdere ergo vtilitatē ꝓuenie-
tem ex pecunia p mercatiuā ꝛ induſtriā ei cui
mutuata eſt. nihil eſt aliud ꝙ̄ vendere ſibi in-
duſtriā ꝛ actus ſuos: qđ eſt ꝯ nām ſiue legem
naturalē. Et hec eſt rō Scoti ſup. iiij. ſniaruꝫ
diſ. xv. Uidetur ēt tēpus illi vendere cui mu
tuauit illud. ſ. quo pecuniā ſuā detinet: qđ eſt
etiam ꝯ nām. cū non magis ſibi ſit appropria
tum illud tp̄s ꝙ̄ illi q recipit mutuū. Et hec
eſt rō Criſoſt. diſ. lxxviij. eijciens. ¶ Quantuꝫ
ad tertiā rōnem. ſ. fructificationis pꝫ ꝙ p vſu
ram fit ut res mutuata que ex ſe nō gñat fru-
ctum. pariat lucrum qđ eſt ꝯ naturā. Nō eniꝫ
aliud videꝫ eſſe lucrū ꝙ̄ fructus ipſius rei ſeu
per fructum ipſius aliqđ acqſitū. Naturale eſt
enim ꝙ res que generat fructū ſemp creſcat i
valore cum ipſo fructu. atqꝫ maior eſt cū ē ſub
fructu: ꝙ̄ cū pmanet ſine fructu. Cū igiꝫ vſu-
ra: res hñtes deteriatuꝫ valorē a natura vꝫ ar
te: que in eo excreſcere non pñt: ꝛ p ꝯñs fructi
ficare non pñt faciat excreſcere in valore. ſeqꝫ
ꝙ faciat rē nō generantē fructū parere lucꝝ.
Vñ ſm phm pᵒ politice. vſura dꝫ a Ratos qđ
eſt ptus. qꝛ ꝯ naturā rei mutabiꝫ vult vſurariꝰ
ꝙ pecunia pariat. qđ miraculoſū vꝫ. ſed dya-
bolicū eſt. Et hāc rōneꝫ tangere vꝫ Amb. di. Ad ar-
Interdū ēt vſure arte neqſſima: ex ipſo auro gumēta
auꝝ naſciꝫ. di. xlvij. ſicut. ¶ Ad rōnē aūt vſu-
rarij rñdeꝫ. Nā cū diē. ꝙ ſicut rō dictat ꝙ ipſe
debeat primū ſbleuare ꝛ ſbuenire ei p mutu
uꝫ vel alios modos cū pōt. ita ēt dictat rō na
turalis ꝙ ipe cui mutuauit debeat cū adiuua
re ꝛ eſſe gratꝰ ex ſeruitio ipēſo dādo ei aliqđ đ
ſuo lucro. ¶ Rñ. ꝙ pmū dictat rō. ſ. ꝙ mutuet
proximo indigēti ſi pōt. ſed gratis ſine ſpe lucri.
Scdm ēt dictat rō. ſ. ꝙ ſit gratus recipiēs mu
tuū erga mutuantē. puta recognoſcēdo bñfi-
ciuꝫ. ꝛ cū pōt eū adiuuare qñ idiget vel vice-
uerſa remutuādo ſibi vel p alia obſeqa. ſꝫ gra
tis nō ex pactiōe. Nā etſi ei teneaꝫ ad ātidota
nālr. i. recōpenſandō bñficiū. hoc eſt ex debi-
to honeſtatis nō neceſſitatis. ſ. quo poſſet cogi i
iudicio. Et iō ſꝫ Tho. ꝛ alios ſi qs mutuaret

alicui cuȝ hoc pacto q̄ ei teneret̃ remutuare uſurā cōmitteret. q2 ultra capitale ſuuȝ aliqd exigit qđ pōt ꝓcio extimari: illa. ſ. obligatio q̄ ſeȝ poteſt cū ꝯuenire in iudicio. ¶ Ad aliā rationem cū. ſ. dicit. q̄ qui recipit mutuū ab eo: locupletat̃ cū dāno ſuo ⁊ de ſua pecūia. ¶ Rñ. q̄ locupletat̃ ſeu lucrat̃ ille ꝑncipalr̄ ꝑ īduſtriā ſuam. q2 pecunia ex ſe nihil lucrat̃ ut pȝ tenendo in capſa. Pecunia ēt illa non ē mutuantis ſed eius q̄ accepit mutuū. q2 in euȝ tranſlatū eſt dominiū. ⁊ ſi periȷt uel ꝑdit in negociando uel aliud agendo: perit ꝑiculo ſuo nō mutuātis. Dānū aūt non ſuſtinet niſi q2 ceſſat ex hoc ſibi lucrū. Sed idē damnū habuiſſet. ſi pecuniam in archa ſeruaſſet. q2 ibi nō fructificat. Et ſi cū ea negociatus fuiſſet. potuiſſet amittere ſicut ⁊ lucrari. Subſtabat. n. tūc ꝑiculo. ubi in mutuo non ſubſtat. Nec ſi ex carentia pecunie mutuate paſſus fuiſſet damnū. puta cum oportuiſſet eū accipe ad uſurā uel uēdere res ſuas minus iuſto ꝓcio uel aliquo ſili. tunc mutuū accipiens deberet ei ſatiſfacere de dāno ei ſecuto ꝑꝑ mutuū: etiaȝ ſi non feciſſet pactum de hoc: ſm̄ ꝯſcīam. Non aūt de īduſtria ſua lucruȝ factū tenet̃ cōicare. ceſſante dāno.

Uſura eſt ꝯtra legem diuinā

¶ Secundo uſura eſt ꝯ legē diuinalē. ⁊ hoc pȝ ex triplici ſcriptura que cōplectit̃ legē diuinalem. ſ. moſaica. ꝓphetica ⁊ euangelica. ¶ In euangelio dicit ueritas ipſa que mētiri nō pōt. Date mutuū nihil inde ſperantes. Lu. vi. nihil. ſ. qđ ꝓcio poſſit extimari ultra ſuā ſortem. nam beniuolentiā ⁊ amicitiā lȝ ſperare q̄ non cadunt ſub ꝓcio. Qđ ubū eſt preceptoriū q̄tuȝ ſcȝ ad hoc q̄ non ſperet̃ ſeu expectet̃ lucruȝ ꝑꝑ mutuū. q2 ibi eſſet uſura: ūn̄ ⁊ mortale. Quod apte declarat Aug. ſup ꝑs. dicens. Si feneraueris. i. ſi mutuū ðderis pecuniā tuā a q̄ plus q̄ dediſti expectes accipe. non ſolū pecuniaȝ ſed quicquid aliud ſiue triticū ſiue uinū ⁊ h̄ᵒi. ſenerator: es. i. uſurarius. ⁊ ī hoc nō laudādus ꝫ īꝓbādus. xiiij. q. iij. c. ſi feneraueris. ¶ In ꝓphetis quoq̄ ꝓhibet̃ ipa uſura. Ūn̄ ⁊ ꝑs. dſcribens ꝯditiones neccīas ad regeſcendū ī mōte dei. ſ. ſupne patrie hanc unā ponit inter ceteras. Qui pecuniā ſuā nō dedit ad uſuraȝ. Qui ergo dat ad uſurā nun̄ ꝫ aſcēdet ad montē diuine glīe niſi penituerit plene. Et neemie. v. Increpaui ingt optiates ⁊ magiſtratus. ⁊ dixi eis. uſuras ne exigatis ⁊c̄. Et ezech. xviij. inter ſcelera digna morte eterna: ponit uſurā dicēs. Qui ad uſurā non cōmodauerit. i. āplius q̄c̄ non accepit. Ubi dīc̄ Hiero. Putāt qdam tm̄ uſuras eē in pecunia. qđ ꝓuidēs ſcriptura diuina. oīs rei aufert ſupabūdātiā ut plus nō recipias q̄ dediſti. xiiij. q. iij. c. putant. Et puer. xxviij. Qui ꝯgregat diuitias de uſuris ⁊ fenore liberali ⁊c̄. ¶ In lege moſaica q̄tū ad ptēȝ moralē q̄ ad hec obligat. ut Leui. xxv. Ne accipias a fratre tuo uſuram nec plus q̄ dediſti. Nomine fratris intelligitur quilȝ primᵒ. ⁊ ratione originis que una eſt. ſ. a deo: ⁊ rōne finiſ qui unus eſt. ſ. deus. ¶ Ad rationē autēȝ uſurariȷ rñdetur eū. ſ. dicebat q̄ in lege ꝑmittebatur uſura: q2 illa fuit ꝯparatiua ꝑmiſſio que ꝑmittitur minᵒ malū ne ſequat̃ maiᵒ. Permititur aūt non q̄ ꝯcedat̃ ut licitū: ꝫ q2 ñ punit̃ pena tꝑali. ſed bñ punit̃ pena eterna. Permiſſum ergo fuit iudeis ut auaris uſurā exercere erga alienigenas: ne crudeles exītes a fratribus exigerēt eos ꝯſumēdo. ¶ Aliā rōnē hēs. ſ. in. §. iij. c. ſe. Ad illā aliā auc̄itatē īductā ſeneraberis gentibᵒ multis ⁊c̄. Rñ. ſȝ Tho. ubi. ſ. q̄ ibi large ſumit̃ fenᵒ ꝑ mutuo tm̄: nō ꝑ mutuo ad uſurā. Et uult dicē deᵒ q̄ ſi ꝑꝑl's ſeruaret legē: erit ita abundās q̄ poterūt aliȷs mutuare ⁊ nō īdigebūt mutuū accipe.

¶ Tertio uſura eſt ꝯ legē hūanalē. Sup oēs hūanas leges ē iura canonicū qđ reſultat ex decretis et decretalibᵒ ⁊ ſctōꝝ auc̄itatibᵒ doc. Et eo nāq̄ ꝯcilio Cartaginēſi. c. qđ īcipit. Seditionarios: ꝓhibent̃ uſurariȷ ad clericatuȝ ꝓmoueri diſ. xlvi. Nullus aūt ꝓhibet̃ a ꝓmotiōe: niſi ꝑ mortali uel ꝑ irreglaritate. ut. xiiij. q. iij. ⁊. q. iiij. in plībᵒ. c. ⁊ ēt de uſuris ꝑ totū ꝓcipue. c. q2 in oībᵒ ꝓ ꝓhibet̃. ubi ex cōicant̃ publici uſurariȷ quo ad ſacra ꝓcipiēda. ⁊ quo ad oblationes altaris. ⁊ quo ad ſepulturā eccīaſticā. hiȷs oībus priuant̃ niſi reſtituāt. in. vi. li. ð uſur̃. uſurarā ꝓuant̃ ꝯfectiōe teſtamētoꝝ ⁊ aliȷs multipliciter niſi faciant cautionē. De his oībᵒ plene hēs īfra ī diuerſis. §. uide ibi. Et ꝯ excōicatōe quā īcurrūt ſepeliētes eos. ſ publice uſurarios niſi fecerint cautionē. hēs īfra ī. iiii. ꝑte. ti. 25. c. 33. Aug. ēt di. An crudelior ē q̄ ſbtrahit aliquid uel eripit diuiti q̄ q̄ trucidat inopē fenore. xiiii. q. iiii. qđ dicā. Et amb. ſine ferro dimicat q̄ uſuras flagitat. xiiii. q. iiii. c. ab illo. Et Leo papa. Sic nō ſuo noīe ita nec alieno lȝ fenus exercē. Fenᵒ hoc ſolū exercere debemᵒ: ut qđ ꝫ miſericorditer tribuimᵒ. a dño q̄ mltiplr̄ et in ꝑpetuū mēſurā tribuit. recipe ualeamus. diſ. xlvi. ſic. Et de hac uſura ſpūali ⁊ licita dic̄ Salomō. Fenerat̃ dño q̄ miſeret̃ ꝑrio: q2 centuȝ ꝑ uno accipietis. i. ſpūalia q̄ excedūt ī centuplo unū. ⁊ uitā eternā poſſidebitis. ī euāgelio Math. xix. ¶ Ad rōnē uſurariȷ rñdet̃ q̄ leges ciuiles dant̃ ꝑꝑl's q̄ ſūt ꝑ maiori ꝑte mali uel īꝑfecti. ⁊ intendūt pacificū ꝯuictū ciuiuȝ adinuicē. Ūn̄ ſolū ꝓhibent exꝑiſſe uitari q̄ ſūt magis ꝑturbatiua ciuilitatis ⁊ qetis tꝑal: puniendo tranſgreſſores ⁊ coercendo ab illis ꝑ penas: ut adulteria: furta: homicidia: ⁊ hmōi. Alia permittunt non ut licita cōcedentes: ꝫ non ut alia uitia predicta punientes: ⁊ hoc ne peiora contingant ſicut de meretricibᵒ ⁊ h̄ᵒi. ſm̄ Tho. ubi ſupra. Sed lex diuina prohibet

Uſura eſt ꝯtra legē humanaȝ

omne peccatū: oñdēs puniri in diuio iudicio. Cū ergo lex diuina ⁊ nālis ſit ſupra oēm leges humanā: ut pȝ diſ.viij.⁊.ix.p totū. ⁊ cāonica ēt ſit ꝓiudicās ciuili: ut diſ.ix.i hiis q̄ ſpectant ad ꝯſciam. ⁊ triplex lex.ſ. diuina ⁊ nālis ⁊ canonica ꝓhibeāt vſurā oēm: ois lex ciuilis que ꝑmitteret ēt cōcedendo vſuras: annulaṫ quātū ad hoc per legē diuinā ⁊ canonicā. Et ſi leges ille ſint iuſte quo ad ciuilitatē vite ꝑntis: rōne iam dicta: nō tñ iuſte ſunt quo ad ciuilitatē ſupernā adipiſcendā ad quod oȝ ab oi vitio eſſe imunem. Sed ⁊ ipſe imperator dic: q ſacre leges non dedignanṫ ſacros canōes imitari i mrimonio ⁊ vſuris: ut in autē. ut cleri. ad ꝓpri. epi. ꝯue. colla. vi. ⁊.ij.q.iij.§. hic colligit

¶ Quantū ad ſecundā §.ij.

partē que ē extēſio ſeu dilatatio copioſa talis vitij: hoc notaṫ ibi. de plateis eius. Platea eſt locus vbi multi ꝯueniūt: ⁊ locus lat⁹ ⁊ patēs: ⁊ lata eſt via q̄ ducit ad perditionē.ſ. via cupiditatis ⁊ multi incedūt p eam dicit ſaluator. Mathei.vij. ⁊ precipue per vſurariā prauitatē patenſ ē: qꝛ ſemp a chriſticolis hec vſura habita eſt p magno ⁊ enormi ſcelere. Et ad tollendā oēȝ excuſationē h⁹ maledicti vitij: eccleſia ſtatuit: ut ſi quis ptinaciter hoc aſſereret ipaȝ ſ. nō eſſe peccatuȝ ⁊ graue heretic⁹ habeaṫ: et ȝ ipm vt ȝ alios hereticos ꝓcedaṫ: de vſur. ex graui. in cle. Sūt aūt in ciuitate pl'es platee. Eſt platea nobiliū ⁊ campſoꝝ. Eſt platea artificū ⁊ mercatoꝝ. Eſt platea ludentiū ⁊ tēplorum. Et de oibus his nō defecit vſura ⁊ dol⁹. ¶ In prima: ut eſt florentie platea dñorum: ⁊ platea fori noui: ſūt nobiles q nolūt laborare ⁊ ne pecunia eis deficiat paulatim cōmmendo: tradūt eā mercatori vel trapezite itēdētes principaliter aliqd annuatim recipere ad diſcretionē coꝝ ſaluo tñ capitali. Et ꝗuis ipi vocent hoc depoſitū tñ clare vſura ē. xiiij.q.iij. ſi feneraueris: ut hēs ſupra. Nec vere depoſitum eſt nec ſapit nām eius. Ipſi ēt ⁊ alii pl'es qñqꝫ mutuāt pecunias diuerſis pſonis: accipiētes in pignus domū: uel agrū: uel vineā ſub noie ſecuritatis: ſed fructū ſeu vſum dicti pignoꝝ interim volunt habere quouſqꝫ reſtituatur eis pecunia nō computando in ſortem: ⁊ vſura ē: de vſur. c. i. ¶ Excuſatur tñ in hoc caſu a vitio uſure gener: qui cum ſuſtineat onera mrimonij ⁊ nōdum habuit dotes: recipit a ſocero uel aliis dotantibus mulierem poſſeſſionem aliquam in pignus quouſqꝫ recipiat dotes: h licite facit fructus illius pignoris ſuos: nec tenetur computare in ſortem: ut de vſuris. c. ſalubriter. ¶ Campſores cambia faciūt que vocantur cambia ſicca uel ad libras groſſorum uel per Venetos. Sed qꝛ ibi eſt mutuū expſſe qȝ eſt materia in contractu vſurario. ⁊ intētio lucri principaliter q eſt forma: ideo inde reſultat ꝟa vſura: ⁊ ſi dicatur cambium. Nec excuſat periculum quod ibi eſſe poteſt: ⁊ de vſu. c. nauigari. ¶ Faciunt etiam alij ſecuritates p aliis in mutuis cum certa ſcriptura: ⁊ pro hoc recipiunt duo pro cētenario ⁊ hmōi. ⁊ hoc ēt vſura videtur ſi non eſt probabile periculum. De hoc tamē ⁊ aliis ſupradictis contractibus habes plene in.§. plurib⁹. c. ſe. ¶ In ſecunda platea.ſ. vbi morantur mercatores: lanifices retaglitatores: ⁊ hmōi. multe reperiuntur vſure. Nam qui vendit aliquid ad aliquē terminum temporis: ⁊ rōne termini ſeu dilate ſolutionis petit plus iuſto precio: puta iuſtū preciū ſit. x. ⁊ ipſe vendit pro. xi. vſuram cōmittit niſi illud intenderet nō tunc vendere ſed ſuare vſqꝫ ad tps quo viſimiliter credebat merces illas valituras quantū vendit: etiā ſi nunc nō tantū valeant. puta tpe eſtiuo vendit bladuȝ ad preces ſeu inſtantiā alicuius qȝ intendebat reſeruare ad tpus hiemale qñ cōiter plus valet: ꝓpter qȝ vendit pluri precio q̄ nunc valeat: ut de vſuris. c. in ciuitate. ¶ Silr ſi quis emit merces uł victualia min⁹ iuſto ꝓcio p eo q aticipat tps i ſoluēdo ꝓcium añ q̄ recipiat merces uel victualia p aliquos menſes: puta dat preciū tēpe vis ⁊ recipit bladū tpe eſtatis ⁊ h niſi ſbſtaret piculū: ut qꝛ bladū uł aliud ꝓbabilr plus uel min⁹ val͡ dicto ꝓcio qȝ ſoluit ut i. d. c. i ciuitate. ¶ Sed q emūt poſſeſſiones uel domos mīto min⁹ ꝓcio q̄ valeāt cū pacto q: iſra certū tps ille vēditor poſſit reemeṙ: vſura reputaṫ ſeu fraus vſure palliate ſub titulo emptiōis. ¶ Qui etiam faciunt ſocietates cū aliis ſiue mercatorib⁹: ſiue artificib⁹ ſiue agricolis circa mercātias. uel artificiata: uł pecora ⁊ alia aialia: volētes ſaluū eē capitale q⁹ ad pecuniā: ſeu capita quo ad aialia: vſura eſt: ⁊ nō ꝟa ſocietas. xiiij. q. iii. plerique. cū glo. Sȝ ⁊ diuerſis modis cōmittiṫ fraus ⁊ dolus i h'i ⁊ in iuſtitia. de quib⁹ diffuſe hēs infra: i pſib⁹. §. ſe. ¶ In plateis tertiis que ſunt cōiter antē eccleſias ibi conueniūt: ⁊ diuites ⁊ pauperes: ⁊ viri ⁊ mulieres luſores prodigi artifices ciues ⁊ alij. Et ad oēs quaſi extēdiṫ vitiū vſure uel per exercitiū eius uel p participationem. ¶ Nā mulieres de qb⁹ minus vi ſi ſunt vidue ne ꝯſumenṫ dotes eaꝝ: uel deponunt eas mercatorib⁹ ad diſcretionē: ⁊ vſura ē ſm ꝓdicta: uł recipiūt ab heredib⁹ ꝯiugis ſui defuncti poſſeſſionē vſufructuādā quouſqꝫ reddātur ei dotes: ⁊ vſura ē ſm Hoſti. ⁊ alios. Si ſunt nupte viris q ſūt obligati ad reſtōnē vſuraꝝ ad quātū eſt ualor coꝝ ſubſtantie: in uſura participāt victum ⁊ veſtitū de his percipiendo. Si ſunt puelle nuptui tradende ⁊ dotes recipiunt de vſuris: viri eaꝝ nō poſſunt recipere tales dotes: ⁊ ſi receperint tenentur ad reſtōnē illis qbus ſocer erat obligat⁹: ex q⁹ oia illi⁹ erāt ob-

noxia reſtōni. Et ipſa mulier ſoluto m̄rimōio
tenet ad reſtōnē ſi non reſtituit vir ſm̄ docto.
Ray. ⁊ alios. De his oib' plene vide infra i .§.
Pupilli plurib'. c. ſe. ¶ Pupilli quoqȝ quoꝝ tutores vl
⁊ curatores coꝝ pecunias poſuerūt ad diſcre
tionē vbi vſura eſt. ſm̄ p̄dicta tenet ad reſtōnē
q̄uis nō fecerint ipſi tales ꝯtc': tn̄ q2 lucrū ta
le ipſi pceperūt. Et ſi nō diſponūt ſe ad reſtō-
nem cū habent adminiſtrationē ſuoꝝ bonoꝝ:
iam ſūt in ſtatu dānatiōis. Sed ⁊ ipſi tutores
⁊ curatores mortaliter peccant faciēdo tales
ꝯtc': ⁊ tenent ad reſtōnē: q̄uis utilitatem nō
ſint inde ꝯſecuti in caſu quo ipſi pupilli nō vel
lent vel nō poſſent ſatiſfacere: ut no. Archid.
diſ. xlvi. ſicut nō ſua. Idē de quolibet factore
vel pcuratore q exercet negocia alioꝝ faciēte
hmōi ꝯtc'. ¶ Qui ēt mutuāt pauperib' hac in
tentiōe vel pacto ut ſeruiāt eis in opis agri: vl
nec ⁊ hmōi: vel i opis boū vel equorū vel alio
ſeruitio corpali: vſuram cōmittūt: de vſur. c.
cōſuluit. ¶ Filij quoqȝ ⁊ heredes ⁊ q̄cūqȝ vſu
rarioꝝ pticipes ſūt: tenent ad reſtōnē: ſi bona
illa legata obnoxia ſūt reſtōni: ut de vſuris. c.
Michael. niſi incerta eſſent ⁊ locis pijs lega-
ta. Publici aūt vſurarij cū conſcia dioceſani
⁊ cautiōe de talib' debēt diſponere: ut de vſu.
in. vi. de quo vide. ſ. c. io. §. i. ¶ Illi ēt q acci-
piunt mutuū ad vſurā ſi faciūt ſine legitia cā:
puta neceſſitatis vel utilitatis rōnabilis: ſed
ad ludendū vel pdigalit expēdēdum: peccāt
mortalr ſm̄. b. Tho. vbi ſupra. ⁊ alios docto.
Nōrij. ¶ Notarij ꝯficiētes inſtra in fraudē vſurarū
ſciēter ⁊ teſtes: peccāt mortalr. Idē ē de me-
diatorib' ⁊ ſeruiētib' eis i talib'. Aduocati pa
trocinātes eis i hmōi ꝯtcib' oēs digni ſt mor
te eſna: q2 ꝯſentiūt vſure coopando ei. .ij. q. i.
c. notū ſit. ¶ Faciētes quoqȝ ſtatuta ſup hmōi
⁊ iudicātes ſm̄ ea ut capitanei rectores ⁊ h'i:
⁊ p̄bētes ꝯſilia ad hmōi ſtatuta peccāt morta
liter ⁊ ſūt excōicati: de vſuris. c. ex graui. i cle.
¶ Dñi ēt tpales q pmittunt vſuras ppt vnam
certā cotā quā recipiūt ide: in eadē ſūt dāna-
tiōe. Et ꝯfeſſores q abſoluūt ſciēter tales non
diſponētes ſatiſfactionē ⁊ emēdā. Ecce q in
numeros illaq̄ant maledicte vſure: ⁊ ſic nō de
fecit de plateis oib' vſura: q2 vel p vnū modū
vel p aliū inoluit: quaſi vniuerſos.

¶ Tertiū q continetur §. iij.

in verbis p̄s. qđ i p'mēbro h̄r. eſt ꝯtinuatio h'
vitij q̄ eſt piculoſiſſima cū di. Nō defecit ipſa
vſura: ſed vſqȝ in finē vite cōit pſeuerat. Sed
ut dicit Hiero. Si vſqȝ in fin. vite i malis pſe
ueram', aſſidue peccantiū nō miſeret de' diſ.
Uſura xciij. c. diaconi. ¶ Attēdit āt iſta ꝯtinuatio pi
ꝯtīua ē. culoſiſſima. Quia ſine iterpolatiōe. Quia in fi
nali duratiōe. Quia i ꝑpetli ſucceſſiōe. In alijs
pctis nūqȝ hō aliqđ coꝝ ꝯtinuat. Nō. n. gulo
ſus ſemp actu comedit: nec ꝯtinue luxuriatur
laſciui'. nec iracund' cōtinue iraſcit: ſed inter
pollāt act' ſuos. Sed vſura ſemp rodit ⁊ cōſu-
mit paupeꝝ oſſa: ⁊ de die ⁊ de nocte: ⁊ i feſtis:
⁊ in ferijs: ⁊ dormiēdo ⁊ vigilando operatur :
⁊ nūqȝ deficit vſura. Et cū peccatū ſuum vſu-
re mēti occurrerit: ⁊ nō dolet: ⁊ pponit vſurari
am prouitatē dimittere ⁊ reſtituere: ſed ipſa lu
cra retinere. iteꝝ ⁊ de nouo peccat mortalit:
⁊ totiens quotiens. ¶ Tenetur. n. quilibet ad
ꝯterendū ſtatim de mortali cōmenti occurrit
de quo adhuc nō habuit contritionē ſm̄ bea.
Tho. in. iiij. ⁊ Ricar. ⁊ Boſ. ⁊ Pe. de tharan.
Preceptorie enim di2 illud a dño. Cōuertimi
ni ad me filij reuertentes ⁊ ſanabo aduerſio-
nes vras. Hiere. iij. ¶ Non defecit ſcđo vſu- Uſura
ra: q2 durat dum ille viuit ⁊ pōt exercere cete ſēp du-
ra vitia inquit Hiero. cū ſeneſcente ſeneſcūt rat.
ſola auaritia iuueneſcit: ⁊ ſuper oēs ſpēs eius:
vſura. Et rō eſt. q2 in alijs peccatis ſi quiſ vult
penitere: nō h̄et niſi conteri proponere ⁊ abſti-
nere: ⁊ ſibi iniunctā penitētiā facere. que mo-
dicū quid eſt. Sed vſurarius ſicut ⁊ aliter qui
accepit aliena iniuſte: vel detinet: nō ſolū opꝫ
q doleat. ⁊ confiteatur: ⁊ pponat abſtinere in
futuꝝ: ſed neceſſe eſt q reſtituat aliena ſi pōt:
Nam ut alias di2 in iure. Nō dimittit pecca-
tum niſi reſtituat ablatū: de re. iu. Nec confeſ
ſor ſacerdos: nec eps: nec alius ſuperior prela
tus: poteſt ſibi remittere ius alienū. ſed ille cu
ius eſt pecunia debita. nimis autē duꝝ videt
ſibi ut reddat: que cum tanto labore acq̄ſiuit
⁊ q burſam euacuet: ⁊ diſtrahat poſſeſſiōes: ⁊
vbi aſſuetuſ eſt viuere abundāter cum familia
ſua ⁊ indui pōpatice. reducat ſe ad tenuē victū
⁊ veſtitū: ⁊ q dimittat filios pauperes: ⁊ nō cō
ſiderat miſer hō q ſicut nud' eſt egreſſus d vē
tre m̄ris ſue: ita nudus reuertet illuc. Job. i.
ideſt i terrā m̄rem oium. Non attendit qđ ait
p̄s. Frater nō redimit ideſt xp̄s frater nr̄ p hu
manitatē nō liberabit talē mortuū in pecca-
to ppter ſua legata facta eccleſijs vel hoſpita
lia facta. Redimet hō quicūqȝ: quaſi dicat nō.
Nō dabit deo placationē ſuā ⁊c̄. Quāto autē
magis perſeuerat in vſuris: tāto magiſ aggra
uat peccatū eius: ⁊ ut di2 Prouer. xviij. Impi
us cū in pfundū peccatoꝝ venerit ꝯtēnit: nec
curat de aīa ſua. Et tāto ſunt grauiora pecca
ta: quāto aīam infelicē detinent diutius alli-
gatam. Ait Gre. cī de ꝯſue. c. ſi. ¶ Et cōiter
tales moriunt ut aīalia bruta: vel aliquo terri
bili iudicio de eis contingente rapti aliquan-
do a demōijs notorie. Sic legit d quodā vſu Exēplū
rario q cū dormiret i lecto cū vxore ſbito exp
gefact' exiuit de lecto. Cū aūt ab vxore ſua in
terrogaret quid haberet: ait. Nō rapt' fui ad
iudiciū dei vbi tot ⁊ tāta terribilia ſūt oppoſi
ta ꝯ me q neſciui nec potui aliqđ r̄ndē. Cūqȝ

fuerim diu ad pniam expectatus nec hucuſq;
volui diuinis inſpiratiōib⁹ ꝛ ꝑceptis obedire.
audiui nūc iudicē ꝯ me ſniam ꝓtuliſſe meq;
datū in ptātē demonuꝫ q me debēt hodie ad
eterna ſupplicia aſportare. Quo dicto de ptī
ca villi veſte aſſumpta; domum rapido curſu
egreſſus ē. quē ſui hincinde q̄rētes. tādem in
quodā monaſterio monachoꝝ matutinas cā-
tantiū inuenerūt. Cunctis ergo cū ad pniam
inducētib⁹: nec ꝑficere valētib⁹ rōne: aut ex-
hortatiōe: vel ꝑce: cuſtoditus ē diligēter vſq;
ad tertiā horā. Deniq; cū cōſanguinei euꝫ ad
domū reducere vellēt: ꝛ ad quēdā fluuiū per
quē trāſituri erāt ꝑueniſſent: viderūt q̄ndam
nauim rapido curſu ꝑ fluuiū aſcēdētē. a nullo
vt videbat̄ cōducta. Sed ab vſurario viſa eſt
plena demonijs: q ait. iō veniebāt vt eum ad
ſupplicia eterna aſportarēt. Quo dicto. ſtatiꝫ
de manibus eoꝝ a demonib⁹ violēter rapt⁹:
ꝛ in naui ꝓiecit: ꝛ curſu rapido refracto: ſubito
diſpuit cuꝫ demonib⁹: ꝑdā ꝑſate nauis. Sic
g° nō deficit vſure vitiū in eo dū in hoc ſeclo
vixit: ita nō deficiet punitio gehēne i alia vita.
ꝛ ſm modū delicti erit ꝛ plagarū mod⁹. vt dꝫ
Deu. xxv. ¶ Demū ē ꝑiculoſiſſimū iſtud vitiū:
Vſura vadit ad ſucceſſores. qꝛ trāſit ad ſucceſſores. ſicut lepra Giezi trāſ-
fuſa ē in poſteros. Alia pctā nō excedūt acto-
res coꝝ. Vnuſq̄ſq; i iniq̄tate ſua morietꝰ. Fili⁹
nō portabit iniq̄tatē pr̄is. Ezech. xviij. nec ire
nec ſupbie. nec inuidie. nec alia. Sꝫ in vſura
ſicut ꝛ rapina ꝛ oī illicita vſurpatiōe fili⁹ ꝛ q-
libet alius heres vſurarij ꝛ raptoris ꝛ filij filio
rū ad quos ꝯuenerūt bona ipſoꝝ obligata re-
ſtitutiōi. portabūt iniq̄tatē pr̄is vſurarij. i. pe-
nā debitā. Nō q̄dē ꝓ peccato qd̄ actu cōmiſit
pater: ꝓ illo. n. ipſe ſolus pr̄ portabit on⁹ ſuuꝫ.
ſed ꝓ pctō qd̄ cōmiſit fili⁹ eius vel q̄cūq; heres
ipſius in retinēdo bona aliena. in quo imitat̄
ipſū prauū patrē. Et ſic de ꝓgenie i ꝓgeniē in
ꝑpetuū obligat̄ heres vſurarij vel alienoꝝ de
ētores inquātū durāt bona ipſoꝝ. ad vlterius
nō tenet̄ niſi de eo qd̄ ꝑuenit ad eum quouſq;
creditorib⁹ ſit ſatiſfactū ꝑ ſolutionē vel remiſ-
ſionē in foro cōſcie. ¶ Caueāt aūt ꝑ̄des taliū.
filij. nepotes. conſanguinei. vel extranei ne in
hmōi laborēt craſſa ignorātia: qꝛ nō excuſaret
eos a dānatiōe. Sꝫ illud verificat̄ i eis. Igno
rans ignorabit̄. i. reprobabit̄. Sola ignoran-
tia inuincibilis eos excuſaret. ¶ Legit̄ d̄ quo-
dam vſurario q cū infirmat⁹ eēt ꝛ grauiter: ac
filios duos haberet: viſitatus a cōfeſſore ꝯfeſ
Exemplum. ſus ē. ꝛ nō negauit peccatū ſuū. Cui cū decla
raſſet cōfeſſor q oportebat eū oīa mala. abla-
ta reſtituere. aliter ſaluari ꝛ abſolui nō poterat.
ꝛ filij ad h̄ eum hortarent̄ vt poſſet ꝛ ſacramē
ta ſuſcipere ꝛ aīam ſaluā facere. Sciebāt eniꝫ
vſurarios contractus eius. Rn̄det ille miſer.
Ego non poſſum: qꝛ ſi ſuperuiuerē nō haberē
ad mādrucandū. ſed oporteret me mēdicare.
Si morerer ꝛ vos oportēt me ire ad hoſpitale
nihil. n. vobis remaneret. qꝛ oīa de vſuris ſūt.
Cui illi. Nō curet̄ de nobis ꝓuideatis ſaluti
vr̄e. Tacete ait ille. Volo ire potius ad miſe-
ricordiā dei ſtare q̄ ad mercedē hoīuꝫ. qꝛ ihu
mani ꝛ miſericordes ſunt. deus aūt clemētiſ-
ſimus. Sicq; in ſua obſtinatōe migrauit. Mō
attendens vnus ex filijs: hortat⁹ ē germanuꝫ
ad reſtituēdū ne ſeq̄rent̄ patrē i dānatōe. Cui
ille. Si pr̄ meus vſuras fecit: ego illas nō fe-
ci. Volo portione mea gaudere dū viuo. de
futuro neſcio qd̄ erit. Permāſit g° i vitio pr̄is:
detinēdo partē ſuā. Ali⁹ vo reſtituit certis ꝑ-
ſonis: ꝛ icerta paupibus erogauit. Cū aūt in
bonis duceret dies ſuos ex ſbā funebri in pū-
cto ad inferna deſcēdit moriēs. Alter vo qui
ſtatū religioſum aſſumpſerat. facta reſtitutio
ne de parte ſua: q̄dā die cū oraret. vidit in vi-
ſione terrā aptam ꝛ in ꝓfundū ignē maximū
imenſam flāmā extēdentē. Et in ꝓfundo iſer-
ni inter ceteros vidit pr̄em ſuū ꝛ fratrē ſuū ſu
per eū: quē pr̄ frequēter maledicebat: dicens
Maledict⁹ ſꝭ. qꝛ pp te vt diuitē te dimitteres
huc deueni. Et filius rn̄debat: imo tu male-
dicaris. qꝛ ꝓpter te huc veni. Si. n. nō dimi-
ſiſſes mihi male acq̄ſita: ego cauiſſem me ab
alijs vitijs. Et ſic ſtabāt i iſta altercatiōe. Mō
ille cernens dn̄m laudauit de ſua illumina-
ne. qꝛ reſtituerat. Et ſic appet cōtinuatio ei⁹.
qꝛ non deficit moriēte vſurario. ſed tranſit ad
alios. vt dictū eſt niſi reſtituatur.

¶ Capl̄m. vij. vbi agit̄ de multiplici mō vſura
rū. ſ. ꝛ que cōmittit̄ in mutuis expſſis. ꝛ i pi-
gnoribus: ꝛ in ſecuritatibus ꝛ in ſocietatib⁹. ꝛ
in ſocidis animalium ꝛ in cambijs.

Quia vſure vorago que ani
mas deuorat plurimas: multa ha-
bet intricamēta ꝓpter fraudes ad-
inuentas: ꝛ difficulter deſerit̄ ꝓpt
obligationē reſtitutiōis. idō poſt ſimoniaꝫ de
ea tractetur. cū habeat etiā cōuenientiā cuꝫ
ea in h̄. ſ. q cōmitti pōt ꝑ triplex munus a ma
nu: a lingua ꝛ ab obſequio. Et vtrūq; ſola ſpe
cie ꝛ intentiōe cōmittitur. Dicit̄ aūt vſura q̄ſi
vſus rei vel eris ſeu vſu rea. Datur. n. ob vſum
eris. i. pecūie vel alteri⁹ rei q̄ vſu ꝯſumit̄. ꝛ ob
hoc eſt rea ꝛ mala. qꝛ datur ꝓpter illud pp qd̄
dari nō debet vt declarabitur infra.

Diffinitur autē ſic vſura eſt .§. i.
lucrum ex mutuo principaliter intentum. Lu
crum dicitur ꝓprie incrementū quod qs ha-
bet ex voluntaria cōmutatiōe vltra ea q̄ prius
ſua erant. Vnde ſi muto vni habenti decem
de mea ſubſtantia ea intētione ꝛ vltra mutua
tum rehabeam ab eo illa. x. cpm alias habe-
re nō poſſem non cōmitto vſuram. qꝛ nō intē

do hoc lucrum:ſʒ tñ qđ meū de iure erat re-
hēre.ar.xiiij.q.iiij.ab illo. Ex mutuo ſbdif.qꝛ
regłariter vſura ↄmittiſ in mutuo. ¶ Quãuiſ
eni in alijſ ↄtractib⁹ ſepe reꝑiatur vſura titulo
emptõis.vł vēditiõis.vł pignoratõis.⁊ hmõi
palliatõis.ibi tñ eſt implicite.mutuū. ¶ Nã ſi
cum vendo tibi cannã pãni valētē nunc vnum
ducatū.et eo ꝙ vis dilationē vni⁹ anni ad ſol
uendū ꝑciū.volo ꝓpter iſtã expectationē vnuʒ
ſolidū pl⁹ dicto ꝑcio.iſta vēditio reſoluiſ i mu-
tuū. Ita eni eſt ac ſi mõ tu mihi dareſ vnū du
catum ꝓ ꝑcio illius pãni.quē qꝛ tibi mutuo ꝑ
annū volo vnū ſolidū.ecce vſura explicita.ex-
tra dē vſu.in ciuitate. Et dr̄ mutuum quaſi đ
meo tuū.qꝛ trãſferſ dñium rei mutuate in eū
cui mutuaſ.⁊ ſtat periculo eius.vnde ꝓprie lo
cum habet i hijſ q̄ vſu ↄſumunſ vt victualia.vł
diſtrahunſ vt pecunia nũerata.⁊ iđ grauari ñ
debet vltra reſtitutionem capitalis. Sec⁹ aũt
eſt in locatione ⁊ ↄductione domorū ⁊ agroꝝ
vel equi.bouiſ ⁊ hmõi. Nã iʒ dñium nõ transfer
tur in accipientem.ſed remanet penes dñm.
⁊ ei⁹ ꝑiclo ſtat.⁊ ideo licite ſpaſ ⁊ petiſ lucruʒ
ꝓ re locata vel cõmodata. Intētum additur
qđ icludit exꝑſſam pactionē. Nã ⁊ ſine pacto ⁊
locutione.ſola intētiõe cõmittiſ vſura ſicͭ ſimo
nia. Si eni qs mutuat hac intētione vt aliqd
recipiat vltra ſortē temporale.eſto ꝙ nil q̄rat.
vſurã cõmittit mente.xiiij.q.iij.ſi feneraueriſ.
Sʒ ſi nil recipit vltra ſortem.ſufficit vt pniam
agat de pctõ ſuo mortali.ſi aliqd habuit reſti
tuere oʒ niſi ſibi remittaſ. ¶ Si vo qs mutuat
principalr̄ ꝓpter deum vł amicitiam nõ ꝓpter
tpale cõmodū:⁊ is q mutuum accipit:ex ſua
liberalitate vt gratus.nõ ꝑncipalr̄ propter mu
tuū:donat ei aliqd:hoc ei declarãs ꝙ ei libe-
re donat:vſura nõ eſt.qꝛ lucrū illuđ mutuãs
nõ intendit.ar.i.q.ij.ſicͭ nõ eni dʒ eſſe fact⁹ de
terioris ↄditõis ſʒ melioriſ ꝓp obſequiū ꝑ ipo
factū i mutuãdo vt.ſ.donū ei ḡtis factū reci-
pe ñ poſſit q prius ſm oẽs potuiſſet. Principa
Inten-
tio in
mutuo
liter dr̄ ꝓpter ſecūdariã itētionē q̄ nõ inducit
vſuram. Dicitur aũt intētio ꝑncipał hec cū.ſ.
magiſ mouetur ad mutuãdum ꝓpter lucrum
qđ ſperat ſibi euenire:q̄ꝓpter aliđ. Sed in-
tentio ſcđaria dr̄:q̄ ⁊ ſi ſperat aliqd ſibi dari
ab eo cui mutuauit ex ſua liberalitate:tñ non
illđ eū mouet.ſʒ magis beniuolētia.ita ꝙ etiã
ſi nõ crederet ſibi aliqd dari vltra ſortē adhuc
tñ mutuaret. Sicͭ eni principał ſpes ⁊ intētio
ad tpale inducit ſimoniam.⁊ nõ ſecūdaria in
collatõne ſpūaliuʒ.vt habeſ exꝑſſe diſt.lxxxiij.
qđ.n.prodeſt.in glo.⁊ diſ.lix.ſi officia.ita ⁊ in
mutuo principalis intentio ad lucrum indu-
cit vſuram ⁊ non ſcđaria ſm Ray.de ridol.⁊
młtos alios. Nec obſtat.c.i.xiiij.q.iij.vbi dicͭ
Aug. Si mutuo dederis a q⁹ plus q̄ dediſti ex
pectes,fenerator es,hoc enim intelligiſ de ex
pectatõe cauſatiua ꝑncipalr̄ mutui. Siłr non
obſtat.c.ſi.xiiij.q.iij.ad id qđ dictuʒ eſt.ſ.de
dato ex liberalitate. Naʒ dictum.c.loquitur
cuʒ aliqđ daſ vltra ſort̄ ex exactõe actuali vł
ſaltē intentionali mutuantis:⁊ non ex liberali
tate mutuum accipientis. ¶ Et nota ꝙ inten
tio ꝑncipał ad lucrum nõ ſolū in ꝑncipio mu- Nota
tuatiõis ſed etiam habita poſtea ⁊ ſi a ꝑncipio dilligen
non habuerit:inducit vſurã:puta.mutuat qs ter.
ꝓrio mere ex charitate:poſt mēſem ſubintrat
cogitatio mentē eius đ lucro ſibi dando ab eo
cui mutuauit.⁊ ita inficiſ ꝙ ſi nõ ſperaret ali-
quid recipere vltra ſorteʒ.repeteret mutuatū:
ſʒ ꝓpter illđ lucrum ſperatū dimittit:certe tał
vſurarius eſt.ar.i.q.i.fertur.§.vulnerato.⁊ ſi
quid vltra ſortem recipit:q̄uis ille daret non
exactuſ ſʒ ꝓpria ſpõte:teneſ reſtituere. Et hoc
niſi mutuū accipiens in reſtitutiõe ei⁹.⁊ ſciret
vł crederet intentionē illi⁹ fuiſſe deprauatã:tñ
ex mera liberalitate aliqđ dat ꝑ modū doni.
⁊ h̄ ſibi declarat ꝙ vult oĩo ꝙ ſit ſuum ⁊ ꝑ mo
dum doni:tūc eni de pctõ penitere hʒ.ſed ex
q⁹ donatū ſibi eſt:nõ teneſ reſtituē. Sʒ ſi dediſ
ſet nõ ex libera volūtate:ſʒ ne reputareſ ingͣt⁹:
⁊ ab illo vel ab alio non repire poſſe mutuum
dubitat:ſi mutuãs hoc ſcit vel ꝓbabiliter cre-
dit.nõ ꝑt recipe:q̄uis ex charitate mutuaſſet
⁊ ipe ſpõte dediſſet.i.nõ exact⁹.⁊ reſtituē tene
tur acceptū ſʒ Ray.de ridol. Et eſt ſemꝑ mor
tale vſura:qꝛ ↄ iuſtitiã ⁊ charitatē ⁊ diuinam
legē ↄ illđ videlʒ. Non furaberis. Noie enim
furti itelłr rapia vł oĩs illicita vſurpatõ rei alie
ne q̄ ibi ꝓhibeſ vt dicͭ Aug.xiiij.q.v.c.pēale.

¶ Et quia ↄ diuinã na §.ij. Vſura i diſpenſabilis.
turaleq̄ʒ legem eſt in q̄ ꝑ hoiem diſpēſari non
põt:iđ nec ꝑ papã diſpēſari poſſet vt ſine pctõ
vſura exerceretur.vt etiã exꝑſſe dicit.ex đ vſu.
Super eo.vbi alexãder tertius ſic ait. Cū vſu
rarū crimē vtriuſq̄ teſtamẽti pagina deteſtetur
ſuper hoc diſpenſationē aliquã poſſe fieri non
videm⁹. Quia cū ſcriptura ſacra ꝓhibeat ꝓ al
terius vita mentiri:młtomagis ꝓhibendus ē
qs ne etiam ꝓ redimenda vita captiui.vſuraꝝ
crimine inuoluatur. Poſſet aũt diſpenſari in ex
actis q⁹ ad incertoꝝ reſtitutionem ſm docto.
q̄ tñ ſi fiat ſine rõne q⁹ ad ↄſciam:nõ puto ꝙ va
leat. Nec excuſantur iudei in exactõe vſuraꝝ:
ſicͭ nec ab alijs pctis. ¶ Illđ eni qđ inducunt
ad ſui excuſationeʒ tanq̄ʒ hoc ſit eis conceſſū:
male intelligūt. Nã qđ dr̄ Deut.xxiij. Nõ fene
raberis fratri tuo ad vſurã ſʒ alieno:ſane eſt in
telligendū. ¶ Per alienū eni aut itelligunſ il
li qui erant finitimi eorum quorum terras ei⁹
dñs ↄceſſerat vt cananei.⁊ ab illis licite recipie
bant vſuras:non vt vſuras ſed vt recuperatio-
nem iuris ſui.ar.extra eo.c.i.ſic expõit Greg.
⁊ Vl. Sicut etiaʒ modo a xpianis licite ac-

exigerentur vſure ab eo ꝯ quē agit iuſtū bellū:
cū et liceret eum occidere. ⁊ ad hoc eſt textus
Amb.xiiij.q.iiij.ab illo: vbi dicit ꝙ vbi ē ius
belli ⁊ vſure. Et ab illo exige vſuras: cui meri
to nocere deſideras. Et q̄uis aliquid hoc ex-
ponant negatiue.i.q2 nulli debes velle noce
re: ita ⁊ nulli fenerari: tñ alij intelligunt affir-
matiue vt no.ibi Archi. Nec incōueniens ali
quod ſequitur: cum illa non ſit proprie vſura:
ſed ſui iuris recuperatio. Si autē talis vt vſu
rā peteret: nō excuſaret a mortali quantūcūq
ille haberet de ſuo: ſed ad reſtitutionē nō te-
neret vſq ad ſui ſatiſfactionē. Aut p alienum
intelligitur quilibet qui nō erat de genere iu-
deor. ⁊ tunc dicet ꝙ illa fuit cōpatiua pmiſ-
ſio q̄ permittit minus malū ne maius fiat. ſic
etiam permiſſum fuit eis dare libellum repu
dij ⁊ repudiare vxorem ad vitandū vxoricidiū.
Sic ⁊ vſura fuit permiſſa eis erga alienigēas
ne ſimplr prohibita maiori crudelitate graſſa
rentur in ſuos vt ſue cupiditati ſatiſfacerent.
Excuſabant ergo a pena tpali legis: ſed non a
pena gehēnali: ſicut nec a culpa mortali. Vñ
di. Criſ. xxxi. q.i. hac ratione. in fi. Qd eni p-
mittimus nolentes: precipim⁹.i. pmittim⁹ ſꝫ
glo q2 malas hominū voluntate ad plenum
phibere non poſſum⁹. ar. de hoc. diſ. iiij. deni
q. Et hoc deus declarauit p pphas.ſ. ſibi di
ſplicere. vt ps. Qui pecuniā ſuā non dedit ad
vſurā. Et ezech. xviij. di. Ad vſurā nō cōmo-
dauerit. Sed ⁊ ſi qs rōne dicte pmiſſiōis vel-
let eos excuſare p illo tpe que tñ excuſatio cōi
ter a doct. nō admittit. p nunc tpe gratie re-
uelate nō excuſarent. xxxi. q.i. §. ſed in veteri.
Nam expreſſe ois vſura ⁊ lege canonica ⁊ lege
euangelica phibetur que leges oēs aſtrigūt.
Di. n. Luc. vi Mutuū date nihil inde ſperan-
tes. que auctoritas inducit in decretali. con
ſuluit. eī de vſuris: vbi prohibentur vſure. Et
hec auctoritas habet duas particulas. Pria
eſt mutuū date: qđ quantū ad eos qui ꝯmode
pñt mutuare ſine notabili detrimento ſui ſta-
tus erga eos q ſunt in magnis neceſſitatibus
ꝯſtituti ⁊ q̄ſi extremis videtur eſſe pceptū: q2 ſi
hoc dicimus de elemoſina a fortiori i mutuo
ar. diſ. lxxxvi. In ſingulis. alis aūt videt eſſe in
cōſilio. ¶ Scđa particula auctoritatis ē nihil
inde ſperātes: ⁊ hoc ē in pcepto: ita tñ ꝙ intel-
ligat de primaria ſpe vt dictū ē ſupra: ⁊ nihil
referat ad id qđ pcio pōt extimari. Nam bene
pōt ⁊ debet ſperari premiū eternū exinde. ſi fi
at mutuū ex charitate vel etiā beniuolētia ⁊
amicicia perſone: inquantū tamen amicicia
nō inquantū cauſatiua vtilitatis temporalis.

¶ Itē notandū ꝙ licet §.iij.

quidā dixerunt vſuram eſſe cōceſſam in qbuſ-
dā caſibus pprie loquendo: in nullo caſu ꝯce
ditur. Sed q2 illis caſib⁹ quos illi ponūt ali-
quid recipit vltra ſortē. idō ⁊ ppter aliquā ſimi-
tudinē large ⁊ improprie ſumēdo di vſura ibi p
miſſa: ſꝫ nō ē vſura. Illos aūt caſus pōit Ho-
ſti. in vſi. in ſūma videlꝫ. Feuda: fideiuſſor: p
dote: ſtipendia cleri. Venditio fruct⁹: cui vel
les iure nocere. Vēdēs ſub dubio: preciū poſt
tpa ſoluēs. Pena ne in fraudē legis cōmiſſo-
rie: gratis. Dans ſocijs pompā: plus ſorte mo
dis dat iſtis. Exēpla hoꝝ hēs i iure. Nā đ feu
do hēs eī eo. cōqueſtus. De fideiuſſore ſoluēte
ſ. vſuras q poſſit repetere hēs extra. đ fideiuſ.
c. cōſtitut⁹. De dote i fructib⁹ pignoris p dote
hēs extra de vſuris ſalubriter. De ſtipēdio cle
rici. i. poſſeſſionis ſue ab alio detēte ⁊ ſibi igno
rante. hēs eī eo. c.i. de vēditione fructuū hēs
eī de loca. ⁊ ꝯduc. p totū. De acceptiōe vſure
ab inimico hēs. xiiij. q. iiij. ab illo. De vēdēte
ſub dubio ⁊ ſine receptiōe pcij eī de vſuris na
uiganti. De pena appoſita in ꝯctib⁹ dūmō nō
in fraudē exacta: hēs. xij. q. ij. c. in legib⁹. De
gratis oblatis ⁊ ſine principali ſpe recipientis
mutui cātiua hēs. ar.i. q. ii. ſicut. ¶ De mutua
ta ad pompā ſeu oſtentationē nō ad vſū dicit
Tho. ſe. ſe. q. lxxviij. puta vult aliqs oſtēdere ſe
hēre multos denarios ad hoc vt creditores ſui
nō dubitent de eo: ⁊ ſic aliquis ſibi mutuat ſo
lū ad oſtentationē nō ad diſtrahendū fructū
ſeu emolumentū aliqđ pcipere pōt: ſicut poſſꝫ
de vaſis argēteis vel aureis mutuatis vel ali
is iocalib⁹ ex quib⁹ lucrū iuſte q̄rere pōt. Apti
us declarabunt iſta infra. Dic. n. b: Tho. vbi
ſupra ꝙ q2 pncipal vſus vaſoꝝ argēteoꝝ ⁊ h⁹i
nō ē eoꝝ ꝯſūptio. idō eoꝝ vſus licite vēdi pt ſer
uato ſibi dñio eoꝝ. Sꝫ vſus pncipal pecūie eſt
diſtractio i ꝯmutatiōes: vñ nō licꝫ eis vſū vēdē
cū h ꝙ aliqs velit ei⁹ reſtitutionē qđ mutuo de
dit. Sciēdū tñ ꝙ ſcđari⁹ vſus argēteoꝝ poſſet
eē cōmutatio: ⁊ talē vſū eoꝝ vēdere nō liceret.
Et ſilr poſſet eē aliqs ali⁹ vſus pecunie argen
tee: vtputa ſi qs accōmodet pecuniā ſignatā
ad oſtationē: vel ad ponēdū loco pignoris. Et
talē vſū pecūie hō licite vēdere pōt. hec Tho.

De mutatione ad pompam.

¶ Quis aūt ſit iudex §.iiij.

competens in cauſa vſurarū. Archid. in. c. qđ
dicam. xiiij. q. iiij. ponit diuerſas opiniones:
vbi approbat opinionē. Lau. Hug. ⁊ Goffr. q
habet ꝙ contra laicū laicus iudex. ꝯ clericū
eccleſiaſticus. ⁊ hoc ēt plꝫ. Jo. cal. Sed glo. i
c. diſpendioſam. de iudi. in cle. vꝫ ſentire ꝯ: illū
ſ. ꝙ ſolus iudex eccleſiaſticus hꝫ iudicare. Pau.
in cle. i. de vſuris dixit opinionē Lau. ⁊ ſequē
tium veram vbi nō refert qđ an id quod petit
ſit vſura. Et ſic nō eſt queſtio de prohibito et
conceſſo. ſed de ſoluto tñ vel non ſoluto. ſꝫ ſi
ē qđ an id qđ petit ſit vſura vel ſub noie vſura
rū recludat vel nō. tūc vera eſt opio alia. Hac

approbat. Jo. de lig. ⁊ Fe. de ſenis. Idem vi
tenere Bal. de puſio. ¶ Sed qr̃it ad quos ma
gis ſpectet determiatio dubiorum de vſuris ad
theologos vel canoniſtas. Ad hoc rñdet Pe.
Nō. de ancha. i q̃dā q̃one diſputata ⁊ tenet ꝙ ſpe
ctet ad canoniſtas. Dicit. n. ꝙ interptatio iu
ris nālis ⁊ diuini q̃ten⁹ tēdit ad moralitatē ⁊
dirigit actus nr̃os in deū: ptinet ad canōiſtas;
ſed q̃ten⁹ ius diuinū tendit ad ſpūalitatē ⁊ tui
tionē fidei ꝯ infideles: ptinet ad theologos. ⁊
ſic cōcludit ꝙ magis ad canoniſtas ⁊ iuriſtas
q̄ ad theologos ptinet determiatio de dubijs
circa vſurā. Sed nō ſolū. b. Tho. in quodam
qdlibet. ſed et Anto. de bu. q fuit magnus de
cretaliſta dicit ꝯriū. ſ. ꝙ declaratiōe: mãrum
q̄ reſpiciunt ius diuinū: magis ſpectēt ad theo
logos: ⁊ in h̄ canoniſte debēt ad eos recurrere.
vſura aūt eſt ꝯ ius diuinū. ⁊ iō magis ad theo
logos ptinet declarare dubia de vſuris. Pre
terea ad bonitatē fidei ptinet nō ſolū credere:
ſed et opari ſc̄ʒ illā. Si ergo ad theologos ſpe
ctat interptari ius diuinū in his q̄ ſūt fidei: vt
dicit ipſe Pe. cū vſura ſit ꝯ opera fidei: g⁹ ſpe
ctat ad theologos. ergo ⁊c. Sū eſt verū: ꝙ quā
tum ad ea q̄ inſtituta ſūt p leges ⁊ canones ꝯ
vſurarios: declaratio dubiorum magis ſpectat
ad legiſtas ⁊ canoniſtas. De manifeſtis vſura
rijs q dicant ⁊ quō puniant h̄es in pn⁹ capituli
decimi infra. Quere ergo ſc̄ʒ ꝙ videt expedire
ſi cōmiſit vſurā vel in mutuo: vel in pignore:
vel i depoſito: vel in emptiōe ⁊ venditiōe: vel i
ſocietate ⁊ hmōi. ⁊ declara per exempla.

¶ Nota ergo primo ꝙ ſi §. v.
qs mutuat aliquid corum q̄ vſu ꝯſumūtur victua
lia: vel diſtrahunt vt pecunia nūerata: nō ad
oſtentationē tñ ſed ſimplr mutuata cū pacto
aliqd recipiēdi vltra ſortē: ſiue illud ſit mun⁹ a
manu: vt denarij: fruct⁹. ⁊ quicquid aliud qd p
De mutuo que vſu ꝯſumunt. cio extimari pōt: ſiue mun⁹ ab obſequo vt ſerui
tiū hois in laborando p eo ⁊ hmōi. ſiue mun⁹
a lingua: vtputa mutuat alicui vt porrigat p
ſe preces p aliquo officio vel bñficio tpali obti
nēdo. in oīb⁹ his caſib⁹ vſurā cōmittit. xiiii. q.
iij. putāt. ⁊. c. plerīq. Idē Tho. ij. ij. q. lxxviij
⁊ tenet reſtituere ei a quo accipit id qd habuit
vltra ſortē: vel valorem ei⁹. In vltimo tñ caſu
cū. ſ. pp̄ter preces porrectas p eo rōe mutui cō
ſequit officiū aliqd: puto ꝙ debeat paupibus
erogare q̄ide emolumēti pciperet deductis
tñ expēſis ſui laboris ad arbitrium boni viri.
Idē p oia dicendū q̄ſi qs p̄dicta mutuat. et ſi
nō cū pacto tñ ea itētiōe pncipaliter vt aliqd
vltra capitale recipiat qd poſſit pcio extimari
Tho. vbi. ſ. ⁊. xiiij. q. iij. ſi feneraueris. Simil ſi
mutuat eo pacto vel intentiōe pncipali vt ſibi
impoſterum remutuet ecōuerſo. vſura ē ſc̄ʒ Tho.
⁊ Hoſti. ex. eo. cōſuluit. Licet tñ ſm Tho.
mutuū recipere vl aliqd ſiſe a mutuāte. Quis
uis enim recipiens ſeruitium mutui teneatur
nāliter ad antidota. i. ad recōpenſandū ſerui
tiū extra de teſta. c. cū in officijs. nō tñ ex hoc
ſimplr eſt obligat⁹: qꝛ ad hoc cogi non poſſet.
Sed ſi hoc ducit in pactū p mittēs. ſ. remutua
re: ex hoc inſurgit ciuilis actio q̄ mutuans pt
cogere eū cui mutuauit ad hoc: ⁊ ſic recipit vl
tra ſortē aliud q̄ illam obligationē Archidi.
poſt Pet. Sed ⁊ ſi quis ex mutuo q̄rat beni
uolentiā alteri⁹: eo tñ fine principali vt amic⁹
effectus ſit ſibi vtilis ad acquiſitionē tpaliuʒ.
vſura eſt ſm Lau. de ridol. in tractatu quē fe
cit de vſuris: qui tractat⁹ pluries allegat i iſto
c. Si aūt pncipaliter beniuolentiam intēdit:
nō ē vſura: qꝛ pcio nō extimat Tho. ⁊ Jo. cal.
¶ Itē nota ꝙ cū quis mutuat vniuerſitati. lʒ
ſpeculator dixerit ꝙ ex pacto interueniēte i cō
tractu mutui inito cū vniuerſitate poſſit exi
gere collectas ad quas interiʒ vniuerſitati te
nebat: tñ Jo. an. ⁊ Jo. de lig. ⁊ Jo. cal. cōce
dunt hoc nō ſimplr. ſed qſi nulle certe collec
te ſtatute ſunt. Secus aūt in collectis certis:
qꝛ tūc vſura eſt ar. extra eodem nauiganti.

¶ Qui aūt ex beniuolē- §. vi.
tia mutuat nō pp̄ter tpale cōmodū: ſi is q mu
tuū recipit poſtmodū aliquid ei gratis ⁊ libe
raliter dat: nō eſt vſura nec peccatū hec rece
ptio. ar. diſt. xviii. de eulogijs. ⁊. i. q. h. ſicut.
¶ Sed quid ſi facta mutuatione ex beniuolē Mutuū
tia: debitor aliquid vltra ſortē obtulit nō vo ex beni
luntarie: ſed quaſi coacte. puta dubitans ne uolētia
ſi hoc non faciat indiſcretus iudicaret: ita ꝙ
alias nec illum nec aliū inueniret mutuantē:
vel quauis alia ſimili cā. nūqd recipiēs illud
cōmittit vſuram: ⁊ tenetur reſtituere? Reſpō
det Lau. in dicto tractatu ꝙ ſi mutuans dixit
aliqua verba ad inducendū illum ad hoc: ex
quibus ille ſoluit aliquid vltra ſortē: vel etiaʒ
abſq hoc ſcit vel credit pbabiliter illū non vo
luntarie dare. vtiq vſura eſt. ⁊ tenet reſtitue
re ar. xiiij. q. iij. vſura. Sed ſi tempore quo re
cepit: mutuans illud pure recepit. credēs illū
dare liberaliter ⁊ aīo donandi diſcretiōe du
ctum. ⁊ non vt vſurā. ⁊ nō coacte dare: q̄uis
tutius ſit reſtituere. puto ꝙ nō teneatur ad re
ſtitutionē etiā ſi poſtea ſciat nō liberaliter de
diſſe. ⁊ p ſe patet ꝙ nec peccauit. ⁊ hoc niſi alit
remordeat eum conſcientia illa ꝙ nequiret in
ei conformare: qd tñ ſcrupuloſum eſt magiſq
laudabile. ex quo timetur non timendum. Ra
tio huius eſt. Nam ex quo tempore donatio
nis ⁊ receptionis bonā fidem habuit. licite re
cepit. ⁊ licite eius dominiū in ipſū tranſijt nō
obſtante dubitatione debitoris qua ductus
fuit ad dandū illi mutuanti: horū penit⁹ ne
ſcio nec aliquid penitus attētati ex quo i tale
dubium

dubiū debitor fuit inductus ar. de re.iu. factū li.vi. Inducit exēplū de re obtenta p legitimā pſcriptionē. Nā mala fides ſupuēiēs preſcriptioni cōplete nō facit quēpiā obnoxium reſtitutiōi. dūmō in curſu pſcribēdi ſp habuerit bonā fidē. H dic gloſ. xiiij.q.vi.ſi res.ꝛ.xxxiiij.q.ij.ſi ḡgo. Hāc dic Joh.de li. eē cōez opinionē canoniſtaꝝ. Sic ad ꝓpoſitū ſi ille credidit debitorē libere dare cum dedit aliquid vltra ſortē ut donū non ut vſuram: licite retinet ꝗuis poſtea audiuerit uel ſciuerit ↄtrarium. Et hoc intelligit ipe Lau. niſi talis credulitas fuiſſet craſſa ꝛ ſupina qđ ex circūſtātiis vir bonus potuiſſet arbitrari. puta ſi mutuās erat ſolitus nō danti ſibi aliquid emolumēti ꝑ mutuo nō amplius mutuare uel repetere mutuatū ꝛ debitor tūc ñ poterat reſtituere ꝛ huiuſmodi.

¶ Item queriť Utꝝ dās .§.vij.
aliqđ vltra ſortē vbi nullo pactio interuēit preſumatur gratis ꝛ liberalr dare. ꝛ nunqd recipiens pſumať recta ↄſcīa ꝛ nō ↄꝑuata recipe. Rńdet Lau. de ridol. Et ad primū mēbrum dicit ꝙ ſi tpe quo aliqđ vltra ſortē ſoluiť. debitū ſortis extinctū erat alio non dato pſumitur gratis dare. Sȝ ſi durabat debitū: pſumeť metu repetitiōis ſortis id actū. ar. de iuriiuř.c. debitores. Poſſent tñ tot ꝛ talia ↄcurrere ꝙ ꝑſūptio talis ceſſaret. Preſūptio nāqꝫ pſūptiōe retūditur ſeu elidiť. de pſump.c.illō. ꝛ maxīo ſorti ſi donātiſ ſcriptura cātaret ꝙ libē ſoluit ꝛ nō coactꝰ. cum tūc nō ſit locꝰ ↄiecturis. ꝛ ita iam vidi ↄſultū p multos doctores famoſiſſimos. Sȝ ego id verꝫ credo: niſi p creditorē vſuraꝝ probareť tale qđ p qđ de fraude cōſtaret. Uidi enim ſepe per experientiā ꝙ accipientes mutuo pecuniā: ſunt i tanta ꝛ in tali egeſtate ꝙ quicqđ volūt creditores faciunt ut dilationē habeāt in reſtitutiōe ſortis. ꝛ quicqđ volūt ſcribūt ꝛ ↄfitebunť. Illa tñ vba ↄfeſſiōis ꝙ liberalr dedit ꝛc. operabuntur hoc ꝙ onus pbādi ↄtrariū i aduerſariā trāſibit ꝛ interī illis ſtabitur. ¶ Ad ſcđm mēbꝝ dicit ꝙ vtiqꝫ pſumitur recta ↄſcīa recipe. Rō eſt. qꝛ quilibet pſumitur ſue ſaluti mēor alio nō dato. §.q.vii. ſancimꝰ. Talia tñ poſſēt ↄtraria pbari ex quibus aliud diceretur. Pone eni ꝙ taľ cōſueuit ad vſuram dare. Itē ꝙ ↄſueuit qñ ſibi nil dabatur vltra ſortē: mutuatū repetere vľ depoſitū ꝛ dare illiſ q aliquid dāt ꝛ hmōi. qđ indicabiſ de tali niſi malū. in cōdēnando: tñ nō ſit iudex promptꝰ. hoc Lau. In foro tñ penitētiali credetur ſimpliciter verbis ipſius recipientis in huiuſmodi dubiis. ſed in primo membro ſeu caſu oportet magis reſpicere preſumptionem.

Mutuū vt vadat ad ſuū molēdinū

¶ Itē ſi quis mutuat .§.viii.
alteri ea itētiōe vel pacto ut vadat ad molendinū ſuū. vel furnū vel ad apothecā ſuā ad emendū. vel vt intret ſcolas ſub eo ꝛ hmōi aliꝰ nō mutuaturꝰ. vſurā cōmittit ēt ſi nō maiori ꝑcio ſibi vēdit pp hoc ſeu plus ab eo ꝙ ab aliiſ petit. Rō ē. qꝛ cōmoditatē ſeu vtilitatē iđ recepit q̄ ꝑcio extimari pōt. ar. xiiii.q.iii.c.ſi feneraueriſ. ꝛ ex eo. ↄſuluit. ꝛ teneť reſtitueť. Et ſi rōne mutui plus recepiſſet ab eo de re vēdita vel de ope ſuo ꝙ ab aliis pciperet. illud plus teneť reſtituere ei a quo accepit. Si nō plus accepit pp mutuū teneť paup ibꝰ erogare. nō qdē illā mercedē ſeu ꝑciū qꝛ ēt ille alteri dediſſet. ꝫ vtilitatē quā hꝫ aľr. puta qꝛ ex hoc molēdinū ſuū. vel furnus. vel apotheca. vel ſchola habebūt maiorē curſuꝫ pſonaꝝ: tātū vꝫ quātū reputat ſibi vel reputare dꝫ illud cōmodū: vel illū honorē pp hoc ꝙ illi ab eo emerūt res vľ acceperūt opas eiꝰ a quo nō accepiſſent ſi ñ mutuaſſet. nec dꝫ ꝑciū illius cōmodi illi reſtituere cui mutuauit. qꝛ nil ſibi deperiit. nihilꝙ dedit mutuāti de ſuo qđ alteri ꝑ mercede nō dediſſet. paupibꝰ ꝙ dādū ē ſm Joā. an. ꝛ Jo. de lig. ꝛ Jo. cal. Si aūt molēdinariꝰ vel alius mechanicus dat pecuniā hoibꝰ vt vadant ad molēdinū ſuū ſeu apothecā potiuſꝙ vicinoꝝ. ꝛ tñ illi ſi alio iuiſſent tantūdē laboris habuiſſent. ꝛ tñ de pēſiōe ſoluiſſent vel ope ꝫ Lau. de ridol. vſura nō cōmittiť qꝛ vſura mālr gñatur ex mutuo. hic aūt mutuū nō īteruenit.

¶ Item ſi quis mutuat. .§.ix.
granū vel aliud bladū ad renouādū antiquū .i. vt nouū ꝑ veteri recipiat. ſi hoc facit ne ſuū ſibi pereat ꝛ recipienti gratiā faciat. nō ē vſura. ſm oēs. Sed ſi facit principaliter vt meliꝰ recipiat Joan. de lig. dicit ēt tunc nō eſſe vſure niſi eſſent circūſtantie mentalis vſure. puta ſi credit plus valiturū vel niſi id qđ mutuaret eſſet quaſi putrefactū ꝛ parū valens. Sed tutior ꝛ cōior opio ē ꝙ ſit vſura ēt ſine illis exceptionibus. qꝛ vtile intendit ex mutuo extra eo. cōſuluit. ꝛ hāc opinionē tenēt Ray. Hoſt. ꝛ Hoſtien. in ſummiſ.

¶ Item ſi dñs alicuius .§.x.
agri mutuat ruſtico certā quantitatē pecunie ad hoc vt colat eius poſſeſſionē. ſi ratiōe mutui vult ſibi reſpōderi aliqđ plus de fructu vľ oparum ꝙ faceret ſi nō mutuaret. vſurā committit. xiiij.q.iij. putāt. ꝛ reſtituere illud plus teneť. Si vero nil plus recipit rōne mutui nō eſt vſura ſm Greg. de ari. Nec obſtat qꝛ dñs intendit ſibi ꝑpter mutuū operas preſtari per colonos: ꝛ coloni eadem ratione illas operas exhibent alias nō exhibituri. Nā ſi ſic mutuātibus exhibeanť opera a colonis. ille tamen nō ſunt eis lucrū cū illas iuſto precio emant. ꝛ ſic nō cōpetit hec diffinitio vſure ar. xiiij.q.iij.c. vſura. ¶ Inducit etiā Greg. tale exēplū. Pone ꝙ dominus cōducat colonū ad vnum

Mutuum vt colat agrum.

certum tps pro iuſto precio: ⁊ precium tradat tanq̃ colonus incipiat opari eidē: poſtmodum nolēte colono laborare niſi dn̄s mutuet certā quantitatē pecunie: dn̄s mutuat vt operet᷑ alias nō mutuatur⁹: ⁊ quo facto colon⁹ opas illas p quib⁹ ſolutū fuit ipēdit equidem: nō erit vſurarius mutuās: q: nil ex tali mutuo lucratur: ſed recipit operas ſibi debitas exceptione. Patet ēt hoc p caſū decret. ex co. c. i. ¶ Lau. de ridol. ponit aliud exēplū: puta occupaſti rē meā vel p potentiā tuā vim mihi vis facere in rebus meis: vel nō reſtituis rē tibi mutuataȝ: cōmodatā: vel locatā: nec vis deſiſtere vł reddere niſi mutuer tibi mille. quo facto deſiſtis vel reſtituis: eſt ne vſura ex parte mutuantis? Abſit. Nil. n. lucrat᷑. imo pdit: q: forte cū illis mille lucrat⁹ fuiſſet. Redimit enī vexationem ſuā: ⁊ ſuū recuperat: qđ licitū ē: ex de ſimo. dilect⁹. ¶ Et nota q̄ quilibet hoꝝ dȝ hoc intendere pncipalr. ſ. recompenſationē ſui iuris.

¶ Queriſ vtrū ſit licitū .§. xi. mutuare hoſtib⁹ ad vſurā? Ad qđ rńdet Lau. de ridol. poſt Greg. de ari. q̄ a nullo licituȝ ē recipere vſurā ut vſura. Sed ab hoſtib⁹ cōtra quos geriſ iuſtū bellū: licitū eſt ex mutuo recipere vſurā: nō quidē ut vſura. i. ut querat aliquid vltra capitale mutuatū ꝑ ſe rōne mutui hoc enī mortale eſt. q̄uis nō tenere᷑ ad reſtōnem talis vſure: q: recipit qđ ſuū erat. nā tēpe belli q̈cqd capere pōt ab hoſtib⁹ iuſte bellans ſuū facit: ſed ab hoſtib⁹ licite recipiſ non rōne mutui: ſed iure dn̄ij qđ hȝ in illos: ⁊ iſte recuperat rem ſuā quā nō pōt ab iniuſto poſſeſſore niſi mediante mutuo recupare: ⁊ ſic intelligiſ illud. c. ab illo. xiiij. q. iiij. Ad hoc faciunt notata p Archi. xxiij. q. ij. dn̄s. Sic enī pmittiſ a iure ſpoliare inimicū imo ⁊ occidere dūmodo iuſte belleſ ꝯ eū. Multomagis p hanc viam ſuū accipere. Et ſi olī licitū fuiſſe iudeis accipere vſurā ab alijs tantū finitimis natiōibus q occupauerāt terrā ſuā datam eis a dn̄o tanq̄ ab hoſtib⁹. Nūc aūt ipſi iudei pn̄t a nullo recipere ſine mortali: nec xp̄iani a iudeis. Nā nō ſunt inimici nr̄i in ciuili cōuerſatione: ⁊ parati ſūt ſeruire: ut dī. xxiij. q. viij. diſpar. Quo aūt ad alios īfideles ſi verū eſt q̄ ſunt inimici nr̄i: ēt illis arma īferre poſſum⁹ tāq̄ occupatorib⁹ reꝝ nr̄aꝝ: de quo. 23. q. vij. c. ſi de reb⁹ ⁊. c. diſpar. 23. q. viij. ⁊ p Inno. ⁊ Hoſt. ex ď voto. q̄ ſup his. Reſtat longe forti⁹ xp̄ianū ab eis licite poſſe vltra ſortē accipere. q: ſuū eſt ut dixi: qđ recipit. Qđ aūt ꝯ ſaracenos ⁊ alios infideles: dn̄ia ⁊ terras poſſidētes licitū ſit bellū vltra alias rōnes facit q: ad defenſā ⁊ recupationē ſit ſubtractoꝝ: ergo licituȝ: iuxta ea quē ſcribit Inno. i. c. q̄ ſup his de voto. vbi dicē q̄ vbi terra fuit aliquo tpe chriſtianoꝝ: bellū eſt licitū. Occupauerūt enī a chriſtianis q̈cqd tenent. Nā vbiq̄ terraꝝ fuit laudatū nomē chriſti: vt in ps. In oēm terrā ⁊c. Et Act. i. Eritis mihi teſtes: ⁊ in ps. Adorabūt eum oēs reges terre: oēs gentes ſeruiēt ei. 23. q. iiij. c. diſplicet. p que videt᷑ q̄ in eo qđ dixit Inno. i. d. c. qđ ſup his. q̄ iuriſdictio ⁊ dn̄ium poſſit eſſe apud ſaracenos nō ſit verū: ⁊ q̄ verior ſit: ibi ſnīa Hoſt. qui tenuit ꝯtrīū: ⁊ eam ibi approbat Jo. de lig. ⁊ cōiter oēs docto. ⁊ ita etiā reperio tenuiſſe Oldra. Lau. de ridol. Sed de mā belli hēs. i. 3. pte diffuſe. ti. eo. ēt ď bello ꝯ īfideles.

¶ Itē ſi quis iniuriat᷑ .§. xii. alicui ꝑpt qđ īcipiēs iniuriā eſt inimicat: ⁊ ob hoc q iniuriā fecit oȝ ſubire certas expenſas: puta decē floꝛēoꝝ ī mēſe ī famul quos oȝ tenē armatos: ſi is q fecit iniuriā mutuat iniuriam paſſo eo pacto vel illa principali intentiōe ut remittat iniuriam ut eius gfam ḡrat. ⁊ p ꝯns veniā: qua obtenta ceſſant expenſe predicte. talis ſm Lau. de ridol. nō videt᷑ vſurā cōmittere: q: licitū ē cuilibet redimē vexationē ſuā de ſimo. c. dilect⁹. ⁊ ita facit iſte. Nec obſtat ſi dicaȝ dedit cām delicto: ergo nō redemit vexationē ſuā: qꝛ ſi ille peccauit iniuriā dando: ⁊ ille ēt peccabit in vendicando: q: ꝯ dei ꝑcepta eſt vindictā inferre. Iſte ēt non lucrat᷑: ſed tantum euitat dānum quod ſubire oportere᷑ xiiij. q. iiij. quoniam multi.

¶ Sed qd cū mutuās .§. xiij. aliquid eorum que vſu cōſumunt᷑ ⁊ diſtrahūtur: vt pecuniā ⁊ victualia recipit tempore redditionis: rem illā maioris eſtimationis: puta mutuat vnam menſurā frumenti valentē mediū ducatū: ⁊ eadem menſura reddit᷑ ſibi: ſed tunc valet illa menſura plus medio ducato: ē ne vſura? Rńdet Archi. poſt Ugo. xiiij. q. iiij. ſi quis clericus. ⁊ Jo. de lig. ex co. in ciuitate q̄ nō: pro quo bene facit lex: que dicit q̄ reſtitui debet res eiuſdem bonitatis in qualitate ſcȝ intrinſeca: ſed nō eſt neceſſe q̄ ſit eiuſdem eſtimationis: imo ſi actū fuit quo tēpore reddere᷑ illius tēporis habebiſ ratio quo ad eſtimationem: alſ habet᷑ rō tēporis quo fuit petita: ut no. glo. in. d. c. ſi quis clericus. Si ergo tenet᷑ recipere viliorem ſi facta eſſet vilior quo ad eſtimationem. ergo non peccabit recipiendo precioſiorem ſm eum. Et hoc totum videtur intelligendū qñ intentio mutuantis eſt pura: ſcȝ ad ſubueniendū proximo principaliter. Nam ſi intenderet lucrum in mutuo: puta q: ſperat q̄ plus valebit tempore redditionis res mutuata q̄ tpe mutui, ⁊ ideo mutuat. vſura eſt. xiiij. q. iij. c. ſi feneraueris. vnde vt refert Lau. de ridol. ¶ Circa hūc caſum quidam diſtinguūt ſic. Aut ē veriſimil᷑ q̄ ipa res mutuata nō erit precioſior tpe ſolutiōis:

aut de hoc pbabiliter dubitatur: ⁊ tunc nullum vitiū: ⁊ hoc bñ probat. ex eo. c. fi. Aut eſt viſimile q̄ erit precioſior: ⁊ tunc aut creditor non erat ſeruaturus pecuniā: ſeu victualia ſ₃ interim cōſumpturus ſeu diſtracturus: ⁊ tunc eſt vſura. Aut erat ſeruaturus: ⁊ tunc aut creditor debitori aufert libertatē ſe liberādi: ex tunc ēt eſt vſura. In hmōi enim caſu ſe exonerare voluit ⁊ debitorē onerare. Aut talis nō aufert libertatē debitori: ⁊ tūc non eſt vſura: imo poſſet mereri ſi debitorē bona intentione requireret añ terminū ſolutionis vt ſoluat: ne oneret. Sed ſi h₃ corruptam intentionē: q2 dicit ſibi q̄ pōt retinere vſq₃ ad terminū vt ſe a dāno releuet: l₃ nō auferat ei poteſtatem liberādi: ⁊ tunc ⁊ ſi nō ſit vſura: peccat tñ. Et hec diſtinctio ſm qđ dicit Jo. cal. innitit magne equitati ſaltem in foro penitentiali. Et hec faciunt ad materiam cambiorū per Venetias: de quibus infra Lau. de ridol.

¶ Quid ſi debitor .§. xiiij.

vſurarij mutuauerit ſocio pecuniam eo pacto q̄ ipſe reſtitueret vſurario ſortē ⁊ vſuras exinde currentes: eſt ne talis vſurarius? ¶ Rñde. Quāuis Archid. in. c. vſura. xiiij. q. iij. teneat ſimplr̄ hunc poſſe licite ſic cōtrahere ex eo q̄ nō ſit ſtipulatio vſurarū ſed ut dānum euitet: qđ videtur eſſe licitum. ar. de fideiuſ. c. cſtitutus. perfectius loquit Jo. cal. ex de vſur. nauiganti. p hanc diſtinctionē. Aut talis ſcđo mutuans ſocio ſub dcō pacto: oīo intendebat tūc ſatiſfacere vſurario creditori ſuo de illa pecunia: ſic ſcđo loco dicto ſocio ſuo mutuata: aut non: tūc primo caſu non eſt vſurarius, nec peccat rōne iam dicta ab Archi. q2 nō ſit ſtipulatio de vſurarū: ſed ut dānū euitet: nec ſibi aliqđ accreſcit. xiiij. q. iiij. ſi quis oblitus. ibi aliq̄ incrementa. Nō enī tenebat cū dāno ſuo ſocio ſubuenire. xxiij. q. v. ſi non licet. Solū ergo euitauit dānum qđ erat euitaturus reſtituendo. Inducit notata p Inno. de vſur. c. i. ſ. q̄ ſi teneris mihi ad centū in certo die: ⁊ q2 nō ſoluiſti: oportuit me accipe ſub vſuris ab alio. tu teneris mihi reſtituere ppt̄ dictā rōnē ⁊ ppt̄ morā debitoris. ¶ In ſcđo vo caſu cum ſ. nō intēdebat tūc hic ſcđo mutuās ſatiſfacere ſuo creditori vſurario pmo mutuāti: cū ceſſēt iam dicte rōnes: talis peccabit. Et ſi a ſocio vſuras accepit: ad reſtōnem tenet. Hec ſcđm Jo. cal. Que quidem diſtinctio vt equa ſumme placet Lau. de ridol. cum iſta tñ declaratione quā ſubdit. videl₃ ut in primo caſu illō ſit verū: qñ debitor erat paratus tunc oīo ſatiſfacere vſurario ſuo creditori: ⁊ ille vſurarius erat paratus recipere ſatiſfactionē: ⁊ ſic poterat debitor voluntatē ſuā implere. Nā ſi vſurarius nolebat tunc recipere mutuatā pecuniam: q̄uis debitor vellet offerre: ⁊ hoc puta q2 mutuo ille acceperat p ſex menſibus: ⁊ iō vſurarius nō vult recipe añ terminū: niſi recipiat vſuras totius tpis: ⁊ ſic oporteret mutuatā pecuniam remanere penes ipm debitorē: in hoc caſu videt idem dicendū qđ in ſecūdo caſu. ſc₃ q̄ ſit vſurarius ille ſecundo mutuans ſocio cum pacto q̄ exinde ſoluat vſuras pro eo primo creditori vſurario.

Opinio prima.

Scđa.

¶ Quid cū haberem .§. xv.

pecuniā ⁊ volebā ire ad nūdinas ⁊ ibi merces emere ⁊ ad aliū locū deferre: vel ſeruare lucri cā certo tpe: vel poſſeſſionē emere: tu indigēs pecunia illa recipis eam mutuo a me: offerēs paratū te illam reſtituere cū lucro ſperato in termio ⁊ loco: eſt ne vſura? Rñdet Inno. i. c. fi. eo. ti. dicit q̄ l₃ qdam ꝯtium dicāt: ipſe putat hunc ꝯtū vſurariū: nec ſcit ſic ꝯhentē excuſare. Hoſti. vo in. c. ſalubriter dicit q̄ talis eſt mihi obligat' ad intereſſe illi' lucri qđ facturus erā viſimiliter ex pecunia: dūmō nil fiat in fraudē vſurarū. Jo. an. approbat dictum Inno. Et qđ dicit de intereſſe: habet locum poſt moram debitoris. Et contrarium dicendo pararet via aperta ad fenus. Et hoc etiā placet Jo. cal. Sed Jo. de lig. dicit: q̄ q̄uis cōiter teneat cum Inno. ne via fraudib' aperiat: ipſe tñ credit veram opinionē Hoſti. dūmodo fiat nil in fraudem. Tutum tñ eſt ab ſ₃ abſtinere Lau. de ridol. Qđ ēt dicit Hoſti. de lucro: videt intelligendū deducto ēt dubio lucri. cum. ſ. potuiſſet ēt non lucrari vl' perdere. Et añ factū prohibendus eſt: poſt factū vo in foro ꝯſcientie vbi credendū eſt pro ſe ſicut cōtra ſe: cū aſſerit ſine fraude feciſſe: videt poſſe ptranſire. ¶ Qđ enī licitus ſit talis ꝯtus ſimpliciter intuitu pietatis fact' nō in fraudē vſure tripl̄r pōt pbari. ¶ Primo rōe equitatis ⁊ pietatis. Nā equū eſt ⁊ piū in neceſſitate ſeruire amico. Inſup iniquū non eſt: ſi rōne capitalis qđ iam in expreſſa intentione ⁊ quaſi in facto habebat ſeruet indēnis. ¶ Scđo hoc licz rōne indēnitatis. Nam retentor mutui vltra conceſſum tps dño obligat: q2 ille dñs fuiſſet vſus ut capitali ſuo: ita q̄ res talis extunc aſſumit rōnem capitalis: q̄uis nullus ex mutuo illo meret: ergo a ſimili. ¶ Tertio licet ſ₃ rōne vtilitatis. Nam extra de vſuris. nauiganti. dicit q̄ qui p annum granū vel pānum vel alias merces vendit amplius q̄ valeant tūc: in certo termino recepturus aliquid plus pro eiſdem: ſi tamen eo tpe talis ꝯtractus nō erat venditurus: ſed ſeruaturus vſ ꝙ ad tēpus quo veriſimiliter credebat tantū valituras quantum vendit: non eſt vſurarius. Ratio eſt. quia pro illo tempore futuro quo intendebat vēdere habet rōnem vendibilis: ⁊ nō p tunc: ergo

a ſimili q: pecunia eius nõ hẽt rationẽ capitalis: põt et ea rõne ſue capitalitatis exigere in p̄fato caſu. ¶ Sed ſi extra caſum neceſſitatis ⁊ pietatis precib⁹ amici: hoc facit: tunc eo ipſo cõuincitur: q̄ potius vult uti ut vſurario mutuo: q̄ꝫ i mercatiõib⁹ ut vero capitali. Unde ꝯct⁹ erit vſurarius: ſicut ẽt ſi qs mutuaret alicui pecuniã cũ pacto q̄ ſi in termio cõceſſo non reſtituit: ex tũc teneat ad intereſſe ꝓbabilis lucri. Sed ſi hoc facit q: credit illũ non poſſe in termino reddere ut ſic inde lucret vſurã ꝯmittit. ar. xiiij. q. iij. plerique. ⁊ de re. iur. c. certũ eſt. li. vi. Secus ſi ſimplr facit ad tollendã moraꝫ ſ. debitoris: ⁊ ſe cõſeruandũ indẽnẽ. Sic ẽt in ꝓpoſito: ſi indigentia amici eſſet caſus extreme neceſſitatis: uel quaſi: ita q̄ teneret ex p̄cepto hoc ſciens ad illi ſubueniendũ ⁊ dandũ: tũc nil dꝫ expetere vltra capitale: cum multo magis teneat ad mutuandũ q̄ꝫ ad dandũ i caſu huius neceſſitatis. q: ergo homies ſeipſos amantes nimis ſe decipiũt in hmõi. idõ potius ſm Inno. ſũt diſſuadẽdi iſti ꝯct⁹ q̄ꝫ admittendi: ẽt cum piam haberent intentionem.

¶ Quid cũ quis tradit .§. xvi.

alteri centum ducatos mox in ſuis neceſſitatib⁹ expendẽdos ſub hoc pacto q̄ ſicut ꝯſimiles cẽtũ ducati apud Titiũ mercatorẽ legalẽ lucrabunt uel ꝑdent. Sic iſti centũ ducati illi traditi lucrent vel ꝑdant eſt ne ꝯct⁹ licitus ¶ Rñ. q̄ dubius reputat ⁊ poti⁹ vſuraꝫ ſapere ſm pl̃es docto. ⁊ hoc ꝓpter tria. ¶ Primo quia tale pactum in fraudẽ vſurarꝫ adinuẽtũ videtur ut ſub pallio q̄ſi ſocietatis latitat mutuũ cũ ſpe lucri. ¶ Scd̃o q: ut pꝫ. lxxxviij. diſ. eſſciẽs: pecũia ex ſe ſola minie ẽ lucroſa nec ſe valet ſeipſã mltiplicare: ſꝫ ex induſtria mercantiũ fit p eoꝝ negociatiões lucroſa. ¶ Tertio qd̃ eſt efficacius q: de trib⁹ eſt vnũ in dicto ꝯctu. Nam dicta pecunia aut ẽ tradita p modum mutui: aut p modũ depoſiti: aut p modũ capitalis: ut. ſ. in perſona tradẽtis emptõib⁹ ⁊ mercationib⁹ deputet. Si per modũ mutui tunc manifeſta eſt vſura: q: in mutuo transfert dñium in eum cui factũ eſt mutuũ. vnde nõ dꝫ lucrari vel perdere niſi ſibi. Si per modũ depoſiti tunc ipſa reddi dꝫ abſque oi lucro: q̄m poti⁹ qui eam ſeruauit remunerandus eſſet: ⁊ tñ ex forma ipſius ꝯctus patet q̄ nõ eſt data p modum depoſiti cum depoſitari⁹ eã expẽdideri t. Si per modũ capitalis ſeu recte ſocietatꝫ: tũc in pacto eẽt q̄ deberet eã ſolis mercationibuſ fideliter deputare. Et hec vltima non fortiter ꝓbare videt q̄ nõ ſit tradita dicta pecunia niſi ut mutui rõnem hñs: in quo ſpes lucri reprobatur. q: vſura. ut in. c. cõſuluit. de vſuris. ¶ Si diceret nõ eẽ mutuũ: nec depoſitũ: nec ſocietas: ſed ꝯctus inoiatus. ſ. do ut des. do. ſ. tibi centũ ut des: mihi tantũ quantũ ⁊c. Rñderi põt q̄ licet talis contractus aliqñ licite poſſit fieri. ſ. do ut des: non tñ in dicto caſu ſꝫ in fraudẽ videt eẽ vſurarꝫ: ſicut ⁊ fraus ẽt committit in alijs ẽt licitis ꝯctibuſ et ſe. ut. xiiij. q. iij. plerique. cum glo. ⁊ huius ſnie fuit Inno. de vſuris. c. ſi. ⁊ Jo. an. ibidem.

¶ Quid cũ aliquis .§. xvij.

mutuat certã quantitatẽ pecunie ⁊ recipit ꝓmiſſionẽ de rehabitiõe tm̃ ſui capitalis: ſꝫ hñs res ſteriles vel debitores qui nõ pñt vel male pñt ſoluere vendit illas vel iura illoꝝ debitorum receptori talis mutui p certo p̄cio qd̃ poſtea ꝑcipit: ⁊ tñ re vera nõ fuiſſet ille ꝯct⁹ vẽditionis alĩs celebratus niſi ꝓpter mutuũ factũ nũqd vſura eſt? Rñ. ſꝫ Lau. de ridol. reſcinditur tanq̄ꝫ vſurari⁹ ⁊ in fraudẽ vſurarꝫ cõceptuſ talis ꝯctus ut no. per Bar. ⁊ Bal. in. l. cũ allegas. C. de vſur. Et multomagis eſt vſura: cũ aliquis mutuãs alteri pecuniã ſiml̃ ⁊ vẽdens aliqd mobile vel imobile plus petit ab eo iuſto precio rõne mutui. xiiij. q. iij. c. ſi feneraueris. ¶ Itẽ pone q̄ vnus cõducit ab aliquo ad exercendũ opera ſue artis. puta lanificij: ſerici ⁊ hmõi. per ãnũ p ſalario. l. florenoꝝ qd̃ reputat iuſtũ attenta cõditione ꝑſone ⁊ artis. Sed ſi ipſe ꝯductus tali ſalario ponit i exercitio artis illius. c. florenos. de ſuis. recipit. lx. nũqd licite põt recipere. Rñ. q: aut iſta. c. dat mgr̃o ſuo ad exercẽdũ i arte p modũ ſocietatꝫ aut p modũ mutui. Si p°° p modũ ſocietatꝫ: ita. ſ. q̄ ſbſtet ꝑiculo: videlꝫ q̄ ſi mgr̃ negociãdo vel laborãdo cũ illis ꝑdat: ſuſcipiat ptẽ dãni p rata cum ꝯtingente: ⁊ ſi nil lucret cum eis: ſi in capite ãni remaneat cũ illo capitali nil accipiat de lucro. vnde nõ. lx. ſed. l. tantũ p ſuo ſalario habeat licit⁹ eſt ꝯctus ut no. glo. xiiij. q. iij. c. plerique. ff. pro ſocio. l. rex. Si ſcd̃o mõ. ſ. p modũ mutui: vſurarius ẽ ꝯctus q: rõne mutui recipit annuatim. x. ex. de vſuris cõſuluit. In caſu ergo poſito ut ſic illicitum eſt: ex quo intendit ſalua ⁊ eẽe ſibi illa. c. ⁊ in oẽm euentuꝫ vult lx. pro ſalario. Manifeſte patet q̄. x. exigit rõne illoꝝ. c. depoſitorum: ſed qd̃ verius eſt mutuatorum: cum non habuiſſet pro ſalario ſuo niſi. l. niſi illa. c. poſuiſſet in apothecam: vñ vſura eſt. xiiij. q. iij. ſi feneraueris.

¶ Quid cũ veniente .§. xviij.

termino redditionis mutui vel alias ſolutionis pecunie debite: creditor non vult concedere debitori prolongationem termini vel relaxationem iuramenti ſi iuraſſet ipſe debitor: niſi data pecunia vel alio equipollenti. Rñ. Si hoc agit ſolum rõne termini prolongati ⁊ nõ ob euitationẽ damni ſui: vſuram cõmittit etiam ſi non expreſſe exigeret: ut habetur ex. de vſuris conſuluit. Sed ſi hoc agit ad ſui indẽ-

nitatē.puta q2 opter eū accipere ad vſurā vel vēdere rē ſuā viliori ꝑcio ꝙ valeat.quod non feciſſet ſi recepiſſet pecuniā ſibi debitam.⁊ tūc non eſt vſura illō dānū exigere a debitore qō percipit ex carētie illi⁹ pecunie ſibi ꝺbite. Nō eniꝫ dꝫ grauari ex ſeruitio impenſo ſm Ray.
¶ Sed vtrū talis creditor poſſit exigere a debitore ſuo nō ſolū dānum habitū ſ; etiā lucrū qō feciſſet cū illa pecunia ſi eā recepiſſet i termino debito. Ad qō rñdet Pe.de ancha.ſup cle.ex graui de vſuris.⁊ dīc.Credo ꝙ nō ſolū dānum emergēs ſed etiā lucꝝ ceſſans pōt accipe ſi ille erat mercator q cuꝫ pecuniis ꝯſue uit negociari. Et idē videt dicēdum etiā ſi nō eſſet mercator ſ; tn̄ intēdebat oīno illam pecuniaꝫ exponē negociationib⁹ licitiſ ad lucrādū. Sec⁹ aūt eēt ſi pſona eēt tal'ꝙ ipaꝫ pecuniā retinuiſſet i archa. Et remittit ad notata.xij.q.ij.c.ſi qs de clericis ⁊ in.c.ꝯq̄ſtus.extra de vſuris. Itē videt ſentire Tho.ij.ij.q.lxij.cum iſta tamē ꝯſideratione quā ibi ponit videlicet ꝙ ñ debet exigere talis creditor.nec ille ſuus debitor tenet totū lucrū reſtituere ſiue dare quod inde ſperabat ſuus creditor cum illa pecunia negociando acquirere.cum illud lucrum non eſſet certum q2 impediri poterat.vel forte etiā de capitali amittit.ſed tantum tenetur quātū potuiſſet valere illud lucrum in illo dubio.

¶ Sed queritur ſit .§.xix.

licitū aliqd vltra ſortē recipe noīe itereſſe: Dic ſi ſupplemētum illi⁹ intereſſe vēit applicanduꝫ tertio non mutuanti.licitū eſt vltra ſormā recipere. Hoc eſt dictum doct.extra de vſuris.c.i.Exemplum.qn̄ vſuras ſoluo alteri ⁊ has vt itereſſe volo repetē. Et ad idē fac qō ait Bal. C.de vſuris.l.vſuras.dicit eni. Pone ꝙ emi a petro lapides ſeu ligna vel alias res ex quib⁹ naturaliter nō ꝑcipit aliqs fruct⁹.⁊ vt ſoluerē ꝑciū accepi illō ſub mutuo ad vſurā ac vēdenti ſolui.ipſi aūt non tradidit mihi lapides ſeu ligna ſed fuit in mora.nunqd tenet reddere illas vſuras. Rñ. Dicendum ꝙ ſic.tāꝙ itereſſe dāni emergētis. Et ꝺ hoc habet tex.notabil'.ff.de acti.l.Luti⁹. Idē dicēdū in ſilib⁹ ꝯtibuſ puta locactiōis ⁊ ꝯdutionis ⁊ hmōi.hec ille. Nūꝗ vēit applicandū pzio.i.illi cui ſorꝫ ꝑncipal' eſt ſoluenda.⁊ tunc ſi debitor eſt in mora: applicare.i.cape illō ad aliqō intereſſe ē licitū ex glo.ſup.c.ꝯqueſtus.⁊ notat Joh.an.in.c. nauigāti. Exemplū pone in vēditore ⁊ emptore ſi emptor ſit in mora ſoluendi ꝑcium. Et h̄ credo verū ſiue intereſſe ſit i dāmno emergēte ſiue i lucro ceſſante dū tn̄ illō lucrū ſit certū. ⁊ ego ſū parat⁹ vel apt⁹ ad tale lucrū.vt i.c.nauigāti. De hoc etiā vide qō hēs p⁹.§.ſeq̄ntem in fine. Pone caſum. Uendo tibi ꝑdium ⁊ tibi trado illō atꝗ inde ꝑcipis fructuꝫ.⁊ tn̄ ad terminum conuentum precium mihi non ſoluiſti: hoc preſuppoſito potero elapſo termino repetē vſuram cum fructus rei vēdite facias tuos.⁊ tn̄ mihi non ſoluiſti. Et rō huius eſt.q2 non accipio illud ut vſuraꝫ ſed ut intereſſe meum.ar.xiiij.q.iiij.qn̄. Si etiam res vēdita i pign⁹ daretur mihi:poſſē inde recipere fructus eius elapſo termīo ſolutiōiſ ñ facte etiā ſi trāſcēdat quātitatē intereſſe. Nā l; talis res a vēditore nō poſſit peti.tn̄ fruct⁹ ei⁹ ꝑcipe pōt poſtꝙ cōtra voluntatem ſuā precium rei vendite detinetur tanꝙ intereſſe. Sed pro mutuo recipiēdo poſſeſſionem in pign⁹ non l; fructus poſſeſſiōis iteri accipere niſi pro ꝑte ſortis q2 vſura.

¶ Sed qd cum vendo .§.xx.

poſſeſſionē meā cū nō des mihi ꝑciū eius.tecum facio pactum ꝙ quouſꝗ tradas mihi preciuꝫ recipiā interi fruct⁹ ei⁹: Rñ. Licet Bal.⁊ Pe.de Ancha.dicant licitū eſſe ꝯtrꝫ.q2 cū poſſeſſio fructificet ñ videt iuſtū vt emptor habeat vtilitatē ⁊ fructū rei empte ⁊ venditor nō habeat vtilitatē ꝑcij ut poſſit pecunia vti.ita tn̄ ꝙ q̄tum emptor ſoluit de precio in futuruꝫ tantuꝫ venditor minus recipiat de fructibus. verbi grā. Si poſſeſſio empta centum floren. cū inde ad annū dat ſibi.l.et tūc venditor det ſibi medietatem fructuū:⁊ ſic ꝺ alijs. S; theologi non approbant dictū ꝯtractū.q2 rōne dilationis de ſoluēdo precio viderent haberi dicti fructus.quod ad vſuram pertinet extra de vſuris.in ciuitate. Itē poſſeſſio ſubſtat periculo emptoris ⁊ de ſe ē fructuabilis.nō aūt pecunia precij ſoluenda ſubſtat periculo venditoris.nec de ſe fructificaret.⁊ ideo conſulenduꝫ eſt abſtinē ab hmōi. Poſſet bene fieri pactū:ꝙ ſi infra certum terminum non ſoluat emptor precium:extunc fructuꝫ recipiat vēditor quouſꝗ precium ſit ſolutum:ſi hoc nō i fiat fraudem ſed in penam.

¶ Quid de eo q mu .§.xxi.

tuauit nauiganti vl' eunti ad nūdinas recepturus aliquid vltra ſortem pro ꝙ ſuſcipit in ſe ꝑiculum.i.ſi pecuniam vel merces inde emptas portauerit ſaluas.alr̄ nihil recepturus etiam de ſorte. Rñ. per diſtinctionem ſm Jo.neapoli.in quolibet.⁊ Joan.cal.ꝙ aut illō vltra ſortem recipit rōne mutui tantuꝫ.⁊ ſic eſt vſura.non obſtante ꝙ periculum ipſe ſuſcipiat.⁊ iſte eſt caſus etiam.c.nauiganti.extra eo. Aut recipit vltra ſortem preciſe ratione periculi vt precium periculi.⁊ ſic non eſt vſura ſed licitū. Nam etiam ſi non mutuaret ⁊ periculum nauigātis i ſe vellet recipere.licite poſſet recipe precium periculi. Nec propter hoc ꝙ ei ſeruitium facit in mutuando:efficitur deterioris ꝯditionis. Aut aliquid vltra ſorteꝫ recipit tal' mutuans partim ratione periculi ⁊ partiꝫ rō-

ne mutui. Et tunc vſura eſt quantum ad id quod plus percipit reſpectu mutui. ꝛ illud tale tenetur reſtituere Joanni Neapolitano: et Joanni. calde.

¶ Quid de pena ap .§. xxij.
poſita i ꝯtu mutui puta ſi ñ reſtituit inde ad certũ tempus ſoluat tantum recipiens mutuum vltra capitale: nunquid poteſt peti talis pena abſq; vſura? Rñdn. ſm Ray. Si pena fuit a iudice impoſita pp puniẽdã ꝯtumaciã debitoris: qꝛ nõ ſoluit i tmĩo cũ poſſet: ñ ẽ vſu. ar. xxiij. diſ. c. quanq;. ff. ď iudi. l. q auctoritate. Si etiã pena ſit de ꝯſenſu priũ in ꝯtu appoſita ad h. ſ. ut ſaltem metu pene debitũ ſoluaẗ. vſura non cõmittitur niſi a principio fuerit prava itẽtio. ar. extra ď arbi. dilecti. Sed tñ preſumitur in fraudẽ. ſi ille alš ꝯſueuit eſſe vſurarius. vel ſi p ſingulos mẽſes uel annos dicaẗ pena cõmitti. ar. ca. eo. Stabitur tñ in iudicio eiꝰ ꝯfeſſioni: ꝛ pmarie in foro ꝯſciẽtie. Idẽ Hoſti. Tamẽ in oĩ euẽtu ñ videẗ honeſtũ petere penã, imo nec etiã licitũ qñ debitor ſine culpa ſua factus eſt ĩpotẽs ad ſoluẽdum. ꝛ iõ puniri ñ debꝫ. Et idẽ videẗ dicẽdũ de eo qđ dictuꝫ eſt ſupra. §. ante pcedentẽ. Qtũ ad lucrum ceſſans. q. ſ. non debeat illđ exigi qñ ex impotẽtia ille non ſoluit. ¶ Ultra pdictas penas poſitas. ſ. iudicialem q̃ infertur a iudice. ꝛ ꝯuẽtionalẽ q̃ poniẗ i ꝯtu de ꝯſenſu priuꝫ. eſt ꝛ tertia pena q̃ dĩ legal' uel canonica de qua habetur. xiij. q. ij. in legibus. ꝛ in diuerſis ciuitatibus ponuntur certe pene pecuniarie. Sicut vbi gſa cũ ſtatutũ eſt alicubi: q; tutor ď pecunijs pupilli q̃ pueniũt ad manꝰ eius teneaẗ emere poſſeſſiões. uľ rñdere ei ad rõnem quinq; pro centenario: ſi igitur tutor pecuniaꝫ pupilli exponat pro factis ſuis uel faciat negociationes p ſe. tñẗ vtiq; dare pupillo. v. p centenario: etiam ſi cũ illis nihil eſt lucratus. ex quo noĩe ſuo non pupilli eſt negociatus cuꝫ eis. Juſte enĩ hoc ſtatutum eſt: ne tutores ex malicia uel negligentia ſint infidi pupill' ꝛ male tractent ſubſtantias eorũ ſicut freq̃nter fit. Nec põt ꝯq̃ri tutor ſi inde non eſt lucratus. qꝛ potuit emere ď illis pecuniis poſſeſſiones. vel noĩe pupillorũ exponere in iuſtĩ ꝛ licitis mercãtijs. ꝛ tunc lucrum ꝛ damnum eſſet pupillorum fideliter agendo. Sed ſi noĩe pupillorum pecuniam eorum exponant uľ deponant ad vſuram. pupilli tenentur illaꝫ reſtituere. ꝛ tutores inſuper tenentur in caſu q; pupilli non vellent vel non poſſent. ut etiaꝫ dicitur infra. in. c. de cooperatione vſure.

¶ Quid ſi commu- .§. xxiij.
nitas uel officiales habẽtes curaꝫ de pupillis accipiũt p cõitate ipſas pecunias rñdẽdo eis ad rõnem. v. pro centenario. Rñdetur q; ſi eis inuitis fit ſeu eis ad quos ſpectat videtur q; licite poſſint illa quinq; pro centenario recipere: quia prouidetur per hoc indemnitati eorum ex quo potuerunt emere poſſeſſiones uel tradere negociationibus licitis ut diſpoſuit ſtatutum ꝛ non fecerũt ut procurarent per hoc vtilitateꝫ cõmunitatis.

¶ Quid de gerẽ- .§. xxiiij.
tibꝰ ſeu pcurantibꝰ negocia ſtipendiarioꝝ. ſ. in recipiendo pagas p eis: ꝛ faciendo alia obſequia. ꝛ cũ h mutuãdo eis in neceſſitatibꝰ occurrẽtibꝰ ꝛ p his recipiẽtibꝰ certũ ſalariũ. nũqd ẽ licitũ. Rñ. ſm Lau. de ridol. Quantũ ad illđ qđẽ qđ pcipiunt tales pꝑter laborẽ quem gerũt in pcurando eoꝝ negocia non eſt vſura: ſed licitum. Sed qtũ ad illđ qđ pcipiunt pꝑter mutuum qđ impendũt ipſis ſtipendiarijs. vſura ẽ. xiiij. q. iij. vſura. Qđ aũt pfactus doctor dic̃ in primo mẽbro eſſe licitum. videtur intelligendum cum bellum eſt iuſtum. Nam ſi manifeſte ſit iniuſtum. illicitum videtur cum eo cooperatur malo: ꝛ dat operam rei illicite. diſt. lxxxvi. c. culpam.

¶ Querendum eſt .§. xxv.
etiã qd iuris ſit ſi qs in mutando pecuniam recipit aliquid in pignus mobile uel immobile. Ad qđ dicenduꝫ ſi hoc fecit ad ſui ſecuritateꝫ ꝛ nullum fructum intendit hic ex illo pignore puta quia eſt aliqđ locale nõ eſt illicitũ. ſed ſi intendit recipe vtilitatẽ aliquã ex vſu illius pignoris rõne mutui. puta recipit domum i pignꝰ vel agꝝ vel equũ vel veſtẽ. ꝛ fructũ horum pcipit vſura eſt. ꝛ teneẗ reſtituere pciuꝫ vſus illius pignoris ipſi pignorãti ſeu in ptem ſortis cõputare. extra eo. c. i. ¶ Nota tñ q; ſi laicus tenet iniuſte aliquam poſſeſſionẽ eccľie ꝛ impignorat ipſam poſſeſſionem rectori eccľie illius licite ꝛ abſq; vicio vſure iſte rector poterit recipe fructus eiuſdem poſſeſſionis vltra ſortẽ ſm Ray. Et eſt caſus capituli. i. extra eo. Et rõ ẽ. qꝛ tunc non recipit clericus illđ vt vſuram: ſed qđ ſibi debetur. Et idem de poſſeſſione quaꝫ recipit laicus ab eccľa in feudo. Dicunt etiaꝫ Hoſt. Joã. an. ꝛ Joan. de ligna. q; idem eſt de poſſeſſione laici: quia ſcꝫ ſi iniuſte retinens pignorat eam domino illius poſſeſſiõis: ille licite facit fructus ſuos.

¶ Sed quid cum .§. xxvi.
quis recipit domum in pignus pro centũ mutuatis vſq; ad ãnum hoc pacto q; ſi non ſoluit in termino ſtatuto cadat debitum in cõmiſſum. ꝛ pignoratio cadat in venditionẽ. poteſt ne iuſte tenere domum illam pignori obligatam eo q; non ſoluit in termino cuꝫ tamen domus ſatis plus valeat. Rñ. per diſtinctioneꝫ. quia aut mutuans in illo anno recipit vſũfructum domus non computando in ſortem. ſed pro ipſo mutuo, aut non recipit vſumfructuꝫ. Caſus valde cõis.

t penſionem. In primo caſu illicitum eſt ⁊ vſura. extra eo. c. i. Unde reſtituere tenetur illam penſionem vel computare in ſortem. ⁊ etiam domū tenet̄ reſtituere nec pōt ſibi retinet̄ elapſo termino. quia contractus non tenuit cum fuerit vſurarius. ⁊ radice viciata non pōt fructus iuſti. ſ. lucri oriri. ar. i. q. i. fertur. §. vulnerato. Poterit tamen poſt terminum petere intereſſe ſuum ſi dannificaretur ex carentia ſue pecunie. Silr̄ ſi dannificatus eſt in faciendo illō mutuum. puta quia oportuit ipm̄ accipere ad vſuram ad mutuandum amico vel paratus erat ex pecunia illa emere poſſeſſionem inuentam vel exponere licitis lucris tūc poſſet petere intereſſe ſuum. ¶ In ſecundo caſu cum. ſ. creditor non recipit vſumfructum domus cuꝫ ſuperfluitas valoris domus cedat in debitoris penam ſuppoſita vtriuſqꝫ bona fide qñ contractus mutui eſt celebratus. licitum erit vt dictū eſt ſupra de pena conuentionali. ar. de arbi. c. dilecti. Et hoc niſi fieret in fraudem vſurarū: puta quia extimabat mutuans illum non poſſe in termino reſtituere ⁊ ſic inde illō plus valoris domus ſibi lucrari. tunc enim fraus vſure eſt. Secus ſi hoc fec̄ ad coercendam morā debitoris. ¶ Aduertendum etiā ꝙ ſi a mutuāte ſub aliquo precio vel lucro vltra terminuꝫ detentio mutui concedatur. tunc eo ipſo committit vſuram. quia ex tali ꝯceſſione potius ſortitur voluntarij mutui rōem ꝙ̄ iniuſte detentionis. ad hoc de vſuris. c. ꝯſuluit. Et hoc niſi illō peteret in cōpēſationē dāni ſui quod inde recepit. cum tamen libentius vellet recipere illō mutuatum ſed ille non pt̄ ſine notabili iactura reſtituere. ¶ Sed cum ſocer obligat genero ſuo poſſeſſionem aliquam pro dote filie. clarum ē ⁊ certuꝫ ꝙ non teneatur dict' gener computare fructus poſſeſſionis in ſortem: vt dicit expſſe. c. ſalubriter. extra eo. cum. ſ. ſuſtinet gener onera matrimonij. quia. ſ. eam ad domuꝫ ducit ⁊ nutrit.

de vſurꝭ l dotib'

¶ Queritur etiam .§. xxvii.

Utrum gener ſi nō recipiat pignus ſed cautionem denumeranda dote certa die. ⁊ interī recipit a ſocero ex pacto certos denarios. puta ad rōnem. vi. pro centenario ⁊ hmōi nunquid vſuraꝫ cōmittit? Rñ. De hoc ſunt varie ⁊ contrarie opiniones. Nam Joh. and. ſuper dicto c. tenet ꝙ non ſit licitum ſed vſura. quam opinionem dicit Joh. de lig. pro veriori ⁊ ſecuriori poſſe defendi. Sꝫ pau. de eleaza. tenet ꝯtrium. ſ. ꝙ non ſit vſura. rō eſt ſꝫ ipm̄. qꝛ ex quo in fauorem matrimonij hoc indultum eſt ad ſubleuandum onera eius vt. ſ. gener percipiat fructus poſſeſſionis pignorate a ſocero pro dote non computando in ſortē ſi ipſam nutrit. ita etiam debet iuuari ille alius. ¶ Et ad rationes que poſſent fieri in contrarium: qꝛ ſcꝫ decret. ſalubriter. ſolum dicit de poſſeſſione: ⁊ quia poſſeſſio ex ſui natura eſt fructificabilis: non autem pecunia. Reſpondetur ad primaꝫ ꝙ papa queſitus fuit de poſſeſſione ⁊ de ea reſpondit. Idem reſpondiſſet ſi fuiſſet queſitus de pecunia. Ad aliud reſpōdetur ꝙ ſicut nec terra ex ſe fructificat ſed cuꝫ labore hominis. ſic ⁊ pecunia ſimul cum induſtria hominis: ⁊ hoc precipue cum eā intendebat tradere mercatoribus vel emere poſſeſſionem vel alio mō cum ea licite lucrari. Et ꝙuis etiam fructus poſſeſſionis ſubſtent periculo multiplici ⁊ nō ſic pecunia. tamen vt in pluribus ſic accidit ꝙ emolumentum ex ipa poſſeſſione recipit̄. Opinionē Pa. videtur ſequi Joh. cal. ⁊ Pe. de anchꝛ. Sed quia prima opinio tutior eſt. ideo ſꝫ Ray. de ridol. ſalubrius eſt eam tenere. extra eo. ſalubriter. ⁊ hoc precipue qñ quis hoc voluntarie agit in ſui maius cōmodum. vel cuꝫ intendebat pecuniaꝫ ipſam reſeruare. Antho. aūt de bu. dic̄ ꝙ poteſt intelligi ꝯ textus. ſ. ſalubriter cum illa dilatio data erat ipſi ſocero: ⁊ propter hoc dat pignus. Et hoc caſu puto ideꝫ ſi eſſet pecunia exoluenda ſi non eſt in mora. qꝛ ſ. ex conuentione differtur ſolutio. tunc nō credo ꝙ poſſit paciſci de intereſſe ſoluendo. quia tale intereſſe debetur propter moram que hic ceſſat propter temporis dilationeꝫ. non ergo peti poteſt. ¶ Guil. dicit ꝙ quandocunqꝫ volo exigere aliquid pro intereſſe an̄ moram. ut quia facio pactum de ſoluenda ſorte in paſca: ita ꝙ interī tantuꝫ nomine intereſſe ſoluatur. hoc caſu non poteſt dici in mora. quia obſtat exceptio ante terminum. ideo non poteſt dici niſi vſura. quia propter dilationem temporis dati vſura eſt. Et propter hoc dico: ꝙ ſi gener feciſſet pactum pro recipienda dote ad certuꝫ terminuꝫ. ⁊ interim perciperet fructus ꝙ computarentur in ſortem. Idem dico in re pigneraticia cuius fructus ſunt certi. quia forte illa res eſt locata ad fictū vel penſionem. vel talis res eſt domus quā gener locat ⁊ recipit penſionem. ꝙ omnes iſtos fructus gener tenetur ꝯputare in ſortem. Et ſic limita hāc decretalē quia debet intelligi vbi dos fuiſſet ſimpliciter promiſſa poſtea cum non ſolueretur: ad cautelam in eum ſit data poſſeſſio: tunc procedit decretalis. quia ſi dicit gener ego ſuſtineo onera matrimonij: da dotem. Ille ſocer dicit ego non poſſum certe. ſi dicit gener. ſaltem ſuſtineas onera matrimonij da dotem. Ille ſocer dicit: ego non poſſuꝫ certe: ſi dicit gener: ſaltē ſuſtineas onera mřimōij. certe ſi tūc dat aliquid loco intereſſe propter onera matrimonij: licite percipitur dummodo illa onera ſint certa. ſic intelligo iſtam materiam ⁊ Antho. de but. ſuper. c. ſalubriter.

¶ Sed quid de heredib⁹ .§.xxviii.
mariti ipſo mortuo:nūqd hēbūt hoc ꝑuilegiū
q̄diu relictā alē teneāt nec tenēt dotē reſtituē
ſcʒ uſq; ad annū poſt mortē mariti? R̄ńſio. Di
cunt Joh.an.ꝛ Joh.de lig.poſt Hoſti. in.c.
ſalubriter:ꝙ nō. Et ratio ſm ipſos:qꝛ heredes
ſtatim pñt ſe expedire de muliere reddēdo ei
pignus uel rem obligatam:qđ non poteſt ma
ritus:extra de iureiurā.tua nos.ij. ꝛ qꝛ ſoluto
matrimonio deſinit eſſe dos.

¶ Quid ſi ſoluto ma- .§.xxix.
trimonio heredes mariti obligant mulieri ꝓ-
diuʒ ꝑ dote reſtituenda:nūquid mulier poſſit
fructus ſuos facere non cōputādo in ſortem?
R̄ńſio ſm Inno.ꝛ Hoſti.ꝙ nō. Nā uſurā cō-
mitteret. Ceſſat eni rō que excuſabat generꝝ ſu
ſcipientē fructus poſſeſſiōis pignorate ſine cō
putatione in ſortē. ¶ Sit ergo cauta mulier ꝛ
non recipiat poſſeſſionē uel rē aliā in obliga-
tionē:ſed uel faciat ipſaʒ diſtrahi uel recipiat
inſolutū.ff.de re.iu.l.vt di.ad mo.alioqn fru
ctus ſortem extenuabunt. Puto tñ ꝙ vbi vio-
lenter detineret dos ab illis heredib⁹ nec pōt
ſe iuuare qꝛ non fieret illi iuſtitia pp potentiā
illoꝝ:tunc mulier licite recipit fruct⁹ poſſeſſio
nis uł pecuniā ſine extenuatiōe dotis ¶ Itē
videtur dōm cū heredes illi non poſſent ſine
magno ſuo detrimēto reſtituere dotē que ē in
pecunia:nec poſſeſſionē hñt quā ei aſſignēt:et
propter hoc mulier ne nimis grauet dimittit
penes eos ad tps:ſi illo iteruallo recipit ab eis
alimēta cum non hēat vñ aliunde viuat:nō vł
illicitū. Non eni illud recipit rōne mutui ſed
rōne intereſſe cuʒ ſi dotes hēret inde viueret
emendo poſſeſſiones uel exponendo negocia-
tioni. Secus aūt dicendū qñ hoc fieret ob vti
litatē vtriuſq;.ſ.illi ut magis poſſent cum illa
pecunia lucrari:ꝛ illa ut ex itegro ſuo capita-
li hēat lucrū. Nō tñ de facili ꝯſulendū:ne pet
via fraudib⁹ uſuraꝝ:factū tñ nō ꝯdēnandum.

¶ Sed quid de fructib⁹ .§.xxx.
quos ex pacto dotali mortuo marito relicta lu
cratur:nūqd licite recipit? R̄ńſio ſm Lau.de
ridol.videt ꝙ ſic:ex eo ꝙ rōne intereſſe ꝯuenti
prouenīāt ex mora debitoris dotem non reſti-
tuentis:ꝛ ſic in locū pene:ad hoc glo.in.l.cuʒ
allegas.C.e.ti.q̄ vult ꝙ pena ꝯtinuſ intereſſe
poteſt peti in quocūq; ꝯtu de mūdo. Nec ob-
ſtat ſi dicat ꝙ hoc eſt intereſſe ex̄ reʒ:qꝛ cōiter
dotes dant in pecunia:ꝛ de talib⁹ itelligo ꝓdi
cta ſed in pecunia non ē dare ꝙ cadat in iter-
eſſe niſi ex̄ rem:ꝓpter ꝙ dico hoc eē ſpāle i in-
tereſſe pecunie ꝙ lʒ non ſit itra rē ꝙ nihilominꝰ
poteſt peti ex ꝯuentione: iuꝫ notata ꝑ Bar.et
Bal. Pōt etiā dici ſm quoſdā ꝙ hoc ſit inter-
eſſe dāni vitādi:qñ cū mulieres habeant de
dotibus viuere:ſi illas nō hñt: opʒ ꝙ aliunde
ſibi victū q̄rant:ꝛ ſic dānū incurrāt:ad qđ re-
ſarciēdū ꝛ reſtaurādū fructus illi ex pacto do
tali ſuccedūt. Uel ēt pōt dici ꝙ nō vt itereſſe
ꝓprie:ſʒ ut penā ꝯuctionalē exigūt:qꝛ licite
ꝯuenire potuerūt dūmō nō in fraudē uſuraꝝ:
que ꝑfecto nequaq; h̄ caſu ē ꝓſumēda ut de ſe
patet. ¶ Qđ aūt ꝓdicta ſint de iure licita: pro
batur apti⁹. Nā pone ꝙ tu mihi mutues cen-
tum cū pacto ꝙ tenear die tali tibi reſtituere:
alias do noie pene do tibi ptātē auctoritate ꝓ
pria intrādi poſſeſſionē talē mei fundi ita ꝙ in
tereris fruct⁹:vtiq; fruct⁹q alſ cōputarēt i ſor-
tem:in h̄ caſu non cōputabūt in ſortē ſi ve pu-
re ꝛ nō in fraudē uſuraꝝ hec fuerūt celebrata:
quod eni vltra ſortē recipio nō ut uſurā:ſed vt
penā recipio uel i itereſſe ꝯuentū. Ad h̄ faciūt
notata per Hoſti.ꝛ Inno. Non tñ puto ſanaʒ
illam ꝯſciam que ꝑ mille q̄ ſibi debent ꝑ doti
bus fructuſ percipit poſſeſſionū longe i gradū
exceſſiue plus valentium:maxime ſi aliaſ im-
potens eſt debitor ad reſtituendum dotes.

¶ Sed quid ſi ſtatutuʒ .§.xxxi.
hēt ꝙ oēs detinētes dotes mulieꝝ poſt annū
teneant dare alimētū vxorib⁹ dotatis ꝛ marie
duos denarios ꝑ libra quolʒ mēſe: an valeat
ſtatutū? R̄ńdet Ioh.de ymol.ſup cle.ex gra-
ui.de uſur.poſt Arch.ꝙ nō tenet:qꝛ i.c.ſalu-
briter:di ꝙ vir tenet alere mulierē pp onera
matrimonij:ꝛ ex hoc fruct⁹ nō cōputant i ſor-
tem:ꝛ ſic pʒ ꝙ ſi nō extat mrimoniū nō tenet:
et ꝑ ꝯñs ſi nō ꝓſtat ſeruitia mrimonialia ñ dʒ
hēre alimēta. Ad qđ fac̄ qđ notauit Ray.i ſū
ma.co.ti.ꝛ Inno.i dicto .c. Et ex h̄ ſeqt ēt ꝙ
tales ſtatuētes incidūt in penā hui⁹ ꝯſtitutiōis
ex graui.ſ.ꝙ ſūt excōicati. Fran.de zāb.dić ꝙ
tale ſtatutū uel ꝯſuetudo pōt tolerari ut de-
beant alimēta tāq; itereſſe poſt morā i ſoluē-
do:ꝑ hoc qđ notat in regła dānū: de re.iu.li.
vi.ꝛ de ꝓ deiuſſo.c.ij. Non eni pōt dici ſoꝛalis
uſura ex quo pactū de plus dādo nō itereeſſit:
et ſic ꝯſului. Forte poſſet ſic dici: ꝙ ſi mulier
pōt dotē rehēre ꝛ nō curat ut ꝯſequat illud lu
crū taxatū a ſtatuto ſalua dote: uſurā ꝯmittit
rōne quā Ioh.de ymo.aſſignat:ꝛ Ray. Sed
ſi vellet poti⁹ dotē ſʒ nō pōt:qꝛ heredes mariti
cū ſint potētes nolūt uł nō pñt reſtituē ſine no
tabili detrimēto:ꝛ hic mulier qꝛ coacta uł ex
pietate mota nō lucro nō recipiēs dotē ꝑcipit
illud qđ dictat ſtatutuʒ:nō ꝯmittit uſurā rōne
quā aſſignat Frā.zāb. ꝛ ꝓcipue cū itēderet ex
illa pecūia dotis emere poſſeſſionē uł exponē
licitis lucris:ꝛ mltomagis ſi nō hʒ alſ vñ vi-
uat. De ſtatuto dicēdū ꝙ ſi ſtatuētes hoc ege
runt ꝑ modū pene ad tolēdū morā heredū in

dote reſtituenda non inciderant in penā cle. et graui.alias ſic.

¶ Sed quid ſi gener .§.xxxii. poſſeſſionē ſibi pignoratā pro dote cū oī iure qđ ibi hȝ cōcedit alij recepta ab eo ſūma que ſibi pro dote debebat: nūqd ille poterit lucrifacere fructus perceptos ſicut poterat gener? R̄nſio ſm̄ Hoſt. Si gener aio donādi trāſſerat totū ius qđ hēbat in pignore ꝛ hoc fac̄ nō propter pecuniā quā recipit ab eo: ſed qꝛ ꝯiunctus vel amicus eiꝰ eſt: ꝛ ille amicꝰ nō ut lucref fructus mutuat pecuniā ſed pp charitatē aut grāȝ: abſqȝ dubio fructꝰ lucrifacit abſqȝ vitio vſure: alr̄ nō. Uñ ꝛ dic̄ Bal. C. de vſuris. ſuper Rubricā format qōnē in marito q indigēs pecunia accipit illā mutuo ab amico ꝛ ponit eū in locū ſuū. Et tenet q̄ talis nō gaudebit priuilegio mariti quo ad fructus: quia mutatione perſone mutatur priuilegiū: quotiens perſona eſt imediate cauſa priuilegij.

¶ Itē q̄rit̄ cū qs ex ſtatuto ciuitatis vel ꝯſuetudie dictāte q̄ miſſus i poſſeſſionē lucref fructꝰ poſſeſſiōis ad rōnē .v. pro cētenario: ſi tal̄ ita ſ. ciēs recta ꝯſcia illos fructus pcipiat? R̄nſio ſȝ Lau. de ridol. Bal. deteriauit q̄ ſic cū lucref illos fructꝰ noīe ꝛ ratione intereſſe: ꝛ h̄ pp nimiā ꝯſuma eiā pōt facere auctoritas ꝓtoris. Sȝ Bar. dicit q̄ vbi ē talis ꝯſuetudo q̄ n̄ ē bona: qꝛ ꝯ ius diuinuȝ in fraudē vſurar. Una re dicit fructus cōputandos in ſortē. Et ſōdit idē Lau. de ridol. ſi preſupponam̄ fraudē: ver̄ dicit Bar. ſȝ ſi oino ceſſat fraus tunc ꝓcedit dictū Bal. Hic aūt non videt̄ eſſe fraus: qꝛ in locū pene legalis vt debitor cogat̄ ad ſatiſſaciēdū: vel loco itereſſe pp morā vī ſtatutū vl ꝯſuetudo emanaſſe. Et pp hoc intelligo de eo q iuſte miſſus ē in poſſeſſionē: non tantū ex ordie ſȝ ex cā. Si aūt i veritate creditor nō foret ſeu cā non ſubeſſet: ſić recta conſcia capitale ſeu ſortē retinere nō poſſȝ: ſic neqȝ fructus nomine intereſſe.

¶ Querendū eſt etiā .§.xxxiiij. ab his q dant pecunias mercatorib' vl artificibus ut inde aliqđ lucrent̄ quo dent. Nam ſi eā dant p modū depoſiti. vt. ſ. penes eos pecunia ꝯſeruet̄: vel ēt cū ea negocient̄ ut placeat: ita tñ q̄ in oēm euentū ꝛ piculū eis ſit capitale ſaluū. ꝛ reſtituēdū itegralr̄ ad placitū ipoꝝ: ſed inde aliqđ lucri ſperāt hēre: alr̄ non deponerent ſȝ in capſa ſeruarēt: q̄uis nl'a pactio interueniat vl ꝯuētio vl petitio: vſurā cōmittūt. xiiij. q. iij. c. vſura. Nec excuſat eos q̄ et h̄ ſe exponūt piculo q̄ mercatores penes quos dponunt aliqñ deficiūt ꝛ eis male fortunatis ꝛ recedentibꝰ nec capitale aliqñ rehabēt. Non enī illud lucrū ſperāt rōne piculi. Sȝ ſi dubitarēt

Apponentes pecūias ad mercatores

de periculo non deponerēt: ſed lucrū ratione mutui ſperant. Ex mutuo vbi interuenit piculum: non lȝ: ut expſſe dicit̄. c. nauigāti de vſuris. Tenent̄ ergo talia lucra ſic pcepta reſtituere: non obſtāte q̄ depoſitarij mīrū cū ipſa lucrati fuiſſent. Nā lucrū induſtrie fuit nō pecunie: ꝛ piculo ſōſtabat amiſſiōis eius q mutuū recepat: cuius deponens nolebat eē pticeps. Frequēter ēt in talibꝰ depoſitis fiūt ꝯctus vſurarij ꝛ fraudulēti in qbus tenent̄ ipſi depoſitarij ad reſtitutionē his a qbꝰ extorſerant. Et iō rōni ꝯſonū eſt vt adiuuent̄ ab his qbus ꝛ ipſi vſuras dederūt ex depoſitis pecuniaꝝ. Et ſic videt̄ q̄ ipſi deponētes magis debeāt talia lucra depoſitarijs reſtituere: q̄ pauperibꝰ erogare. Pro ſe enim retinere non poſſunt cum turpiter acceperint ex vſuraria intentione.

¶ Pro maiori huius .§.xxxv. declaratione. Nota q̄ qdā dixerūt vſuram al ſeu mentalē eē pctm̄ mortale: ſed hāc exercentes ad reſtitutionē minime teneri ſed ſibi licite poſſe teneri: puta cū qs deponit pecuniam penes mercatorē itendēs recipere inde aliqđ emolumētū capitali ſp ſaluo: de nl'o tñ lucro facit pactionē: ſed ſimplr̄ dimittit diſcretioni depoſitarij: ſi tñ crederet q̄ nil daret: nō deponeret. Iſtud ppriē ē mutuū: nō depoſitū: ꝛ iō vſura: qꝛ pncipalr̄ fit pp ſpem lucri. ar. xiiij. q. iij. c. ſi feneraueris. ꝛ. c. plerīqȝ. Uſura igit̄ mētalis eſt: ꝛ ſi nō pactionat̄. Sic ꝛ cū qs mutuat centū pncipalr̄ pp ſpem talis lucri ſine aliquo pacto vſura ē mētalis: ꝛ talē vſurā receptā vltra ſortē dnt illi nō eſſe de necītate ſalutis reſtituendā. Et hec opio fuit alexandri lōbardi non illius de ales: ꝛ Scoti q dr̄ doctor ſbtil̄. Sed certe in hoc nō ē tenēda eiꝰ opio: qꝛ piculoſa ale: cū iura ꝛ rōnes ꝛ doct. q̄ſi oēs theologi ꝛ canoniſte ſint ꝯ eū ſeu hāc opionē. ¶ Ad illud tñ pbandū iducit hāc rōnē ſeu exēpluȝ. ſiquis gratis ꝛ liberalr̄ recipit i donū qđ affectabat ꝛ itēdebat furari: q̄uis tal̄ furaret̄ mēte nō tñ ope: ita tñ q̄ ad reſtitutioneȝ merito obliget̄: gꝰ a ſili ſi qs lucrari itēdit ex mutuo: qđ dedit: ꝛ tñ a debitore ſuo nihil exigit nec eū p aliqđ pactū cōpellit: ſȝ gratis ꝛ liberalit̄ ab eo recipiat aliqd: q̄uis ſit vſurariꝰ mēte nō tñ ope cēſendꝰ ē vſurariꝰ ita q̄ ſatiſfacē teneat̄.

Uſura exercētes vſurā mētalē ad reſtitutiōeȝ teneat̄.

¶ Sȝ ad hoc r̄ndet Ioh. an. i mercuriali: ſup regula pactū dī. q̄ inter caſū furti ꝛ vſure mētalis eſt maxia diſſilitudo. Nā lȝ donatariꝰ in caſu furti hūerit itentionē corruptā ad furtū: nō tñ donatio cauſat̄ ab eiꝰ furto: nec ē ānexa illi itētioni corrupte: cuiꝰ ꝯriū i mutuo cadit: qꝛ cū ex bono charitati̇ debeat fieri gratiȝ: fit principalr̄ ex ſpe lucri: cui qdē victoſe ſpei eſſe eiꝰ ſeq̄t̄ qđ ē lucꝝ: ꝛ iō tal̄ ad reſtitutionē tenet̄.

¶ Pōt ꝛ alia rō ad idē aſſignari: qꝛ. l. ſić dixiꝰ

quod tradiꝫ int̃tiõe donãdi ſortiꝫ verá rõnẽ doni ꝛ amittit rõnẽ mutui ſic. ſi mutuet ex itẽtione ꝑncipali lucri ꝛ ſpe ei⁹. amittit eo ipſo rõnẽ mutui gratuiti. ꝛ ſortiꝫ rõnẽ mutui vſurarij. Ex quo pꝫ ꝙ lucꝝ exide ſb tali itẽtiõe receptũ vſurariũ ẽ ꝛ reſtitui dꝫ ſꝫ Jo. an. ꝛ Inno. et Arch. ꝛ Hoſti. ꝛ Ray. Sꝫ ꝛ iura idiſtĩcte loquũt. ꝙ vſure reſtituãt idiſtĩcte ꝛ vr̃ nõ ſolũ pactionales. vt ď vſur̃. c. cũ tu. ꝛ. c. ꝯſuluit. xiiij. q. iiij. c. qd̃ dicẽ. xiiij. q. vi. ſi res. Doct. ẽt theologi vt. b. Tho. Pe. Rich. ꝛ alij ſimplr̃ dĩt ꝙ vſuꝛ dĩt reſtitui. Si g⁹ vſura mẽtal̃ vſura ẽ ꝛ ꝯ̃ euãge. legẽ. Lu. vi. Mutuũ date nihil idẽ ſpãtes. ꝛ expſſe Aug. teſtaꝛ. xiiij. q. iij. c. ſi feneraueris. ꝛ ipſe Scot. ƀ fateꝛ. ergo reſtituenda niſi cũ nil vltra ſortẽ recepiſſet. Quis hoc intẽderet in mutuo ſeu depoſito facto. tunc eni peccaſſet mortaliter: ſed nihil haberet reſtituere.

¶ Sciẽdũ inſup ꝙ qdã .§. xxxvi. dĩt. ꝓcedentes eẽ vſurá ꝛ nõ poſſe ſibi retineri vſurá. ſ. mẽtalẽ ſed paupib⁹ erogãdá: aſſignãtes p rõne: qꝛ ille q dedit dãdo ab illa ſe abſoluit. Sed hoc nõ vꝫ veꝝ: qꝛ q cepit mutuũ: aut dedit p modũ doni vſurarĳ ꝛ liberalr̃ ꝛ ñ pncipalr̃ rõne mutui. ƀ illi declarãs ſcipue poſt mutuũ reſtitutũ: ꝛ tũc nõ teneꝫ reſtituere nec paupib⁹ dare. Sic ẽt dic̃ Egy. de illo q recipit remiſſionẽ debiti ex male ablatis a creditore liberalr̃ ꝛ ſine fraude ꝛ vi. Quis nõ ſit pat⁹ reſtituere exact⁹ ẽt ſi põt. valet ſibi illa remiſſio vt nõ ãpli⁹ teneaꝫ: ſʒ teneꝫ penitere de ſua idiſpoſitiõe in q̃ fuit. Sic i pꝓpoſito. Si aũt totalr̃ vel pncipalr̃ daꝫ aliqd vltra ſortẽ pp mutuũ timẽs ne ſi non daret egre ferret ꝛ ꝯ̃ eũ indignareꝫ. ꝛ forte alĩs nõ inueniret mutuantẽ: auar⁹ ꝛ igratus iudicareꝫ: tunc teneꝫ illi reſtituere. Regulare eni eſt ꝙ vſura reſtituẽda ẽ ei a quo extorta eſt vbĩ ſcit pſona. Qð ẽt ſonat ipſũ vocabulũ reſtitutionis. dĩ eni reſtituere rẽ i ſtatũ pſtinũ ſtatuere. qð ſit dũ reddiꝫ ei a quo data ẽ. arti. xiiij. q. vi. ſi res. Si eni illá pecuniá mutuataꝫ exercuit in licitis negocĳs: lucrũ illud attribui dꝫ ꝛ ꝯputari idũſtrie ſue ꝛ labori: cũ ẽt ſbſtaret piculis. Si in illicitis ꝛ vſurarĳs: cũ ipſe teneaꝫ reſtituere qð vſurarie accepit. pũ ẽ: vt adiuueꝫ recipiẽdo ab his qb⁹ ipſe dedit vſuraſ: vel illis det qb⁹ ille obligaꝫ cũ ſcitu ei⁹. Nõ tñ teneꝫ illos q̃rere: ſʒ ſuffic̃ illi reddẽ q dedit. Sꝫ ſi ſimplr̃ dediſſet pecuniá ad ꝯſeruãdũ nõ itẽdens inde lucrũ: ꝛ mercator ſpõte ꝛ ex ſua liberalitate daret aliqd. qꝛ. ſ. cũ illa pecunia lucrat⁹ ẽ in negociãdo: nõ eẽt vſura. ar. i. q. ij. c. ſicut epꝫ. vbi dĩ. Ei⁹ oblatio nullã eẽpe maculã ingerit. ſ. ſuſcipiẽti. q̃ nõ ex ãbiẽtis petitiõe proceſſit. Et hec vſura mltũ practicaꝫ i ptib⁹ tuſcie palliata ſub noie depoſitoꝝ. Nec ꝓprie illa ſũt depoſita: ſʒ mutua palliata ſb noie depoſiti. Ná depoſitũ veꝝ ſtat periculo depõẽtis nõ depoſitarĳ: niſi ex ſua culpa amittereꝫ. Nec lucrũ intendit deponens habere a depoſitorio. ſed potius econuerſo: propter ſeruitiũ ꝯſeruandi. Sed in caſu nr̃o ſtat pecunia vt dictum eſt periculo recipientis in oĩ caſu: ꝛ lucꝝ ſperat inde dans recipere. Sed nec ignorãtia excuſat a peccato. qꝛ vſura eſt ꝯ̃ ius diuinus ꝛ naturale cuius ignorantia neminẽ excuſat: vt i. q. iiij. §. ſi. niſi forte aliquis ſimplex vt mulier non crederet eſſe vſurá: nullo mõ talia facturus ſi ſciret ibi eſſe vſuram, vl̃ aliud peccatũ. Talis ꝯ̃ſi excuſareꝫ forte a peccato: non tamẽ ab obligatione reſtitutionis. ſicut pupillus excuſaꝫ a peccato vſure noie ſuo facte a tutore: cum neſcit eſſe peccatum: qꝛ nondũ eſt capax rationis: non tamen excuſatur ab obligatiõe reſtitutionis ſi vſuras recepit a tutore.

¶ Inquirendũ eſt etiá .§. xxxvii. de diuerſis modis ſocietatum quomõ fiant. Et primo queritur. An dans pecuniá mercatori ad mercandum vel artifici ad materias emendum vt ex eis artificiata faciat cum pacto vel etiam ſine pacto. ſed cũ hac intentiõe principali ꝙ capitale ſit ſaluũ ꝛ partẽ lucri habeat. nunqd talis eſt vſurarius? Rñ. ſm Lau. de ridol. Sciendũ ꝙ glo. in. c. plerice. xiiij. q. iij. tenet ꝙ talis ꝯtractus non ſit licit⁹ ex quo periculũ ſpectat ad recipientẽ. Sed ſi piculuꝫ capitalis ſpectaret ad vtrũqꝫ: tũc cuꝫ ſocietas cõtrahaꝫ p talia vba: tunc bñ eſt licit⁹. Licitũ eſt eni ꝙ vn⁹ ſoci⁹ ponat pecuniá ꝛ ali⁹ opam: ꝛ ſic ſuppleat labore qð deeſt i pecunia. Et licꝫ Hoſti. in ſũma velit deſcẽdere ꝙ ẽt ſi dánũ ſuſcipiet in ſe recipiẽs: tal̃ ſocietas ẽ licita: ꝛ allegat. ff. p ſocio. l. ſi nõ fuerit. Et qꝛ i alĳs ꝯ̃ctibus valet pactũ appoſitũ ꝓ̃ter nãm ꝯ̃ct⁹ vt dánum ſpectet ad ſuſcipientẽ vt in cõmodato et ſilib⁹. ꝛ ſic tenet ex vi pacti. qꝛ ꝯ̃ctus ex ꝯuẽtione legẽ accipiũt: de re. iu. Tñ Azo ꝛ Accur. i dicta. l. tenẽt ꝯ̃riũ. qꝛ talis nõ ẽ va ſocietas cũ ſit ꝯ̃ eius nãm. ¶ Societas enim eſt qdá fraternitas. ff. p ſocio. l. verꝝ. Unde ſequiꝫ ꝙ tale pactuꝫ nõ ſit ꝓ̃ter: ſed ꝯ̃ nãꝫ ꝯ̃ctus. vñ nõ valꝫ. de pca. ca. ſi. ¶ De natura eni ꝯ̃ctus ſocietatis eſt: ꝙ partes ſint equales niſi aliũ ſit dcm̃. Nõ eni negaꝫ qn agi poſſit in ꝯ̃. tu ꝙ ad vnũ ptineant due ptes lucri ad aliũ tertia. ſi is q pl⁹ debet hr̃e plus ꝯtulit ſocietati. vl̃ pecunie. vl̃ ope. vl̃ cuiuſcũq: artiſ: vt i dcá. l. ſi ñ fuerit. alſ ſecus rõne id dcã: qꝛ. ſ. ſocietas ẽ qðdã ius fraternitatis. ꝛ hec eſt ratio ſpãlitatis. quare ex vi pacti talis ſocietas nõ valebit: quis in alĳs ꝯ̃ctib⁹ pactũ appoſitum teneat. Unde opinio Hoſti. in hoc nõ eſt tenẽda cum non ſit equa: ſed opinio ꝯ̃ria quam tenet Goff. ꝛ ioan. cal. Dicit enim Hoſt. Alio ꝙ ſit vera ſocietas. ſuc

Cui ſit vſura mẽtalis danda

De vſuris diuerſis ꝓ ſocietatum

ut dāna ⁊ lucra ſint cōia. Intelligenda ēt ſūt
predicta eſſe vera ſm ioan.cal.cum mercātia
eſt licita:alias ſecus:⁊ allegat ca.p veſtras. ꝺ
dona.inter virum ⁊ vxorem.

¶ Quid autem cum .§.xxviij.

aliqs tradit pecūiā negociatorib⁹ vl̄ artificib⁹
ad exercendū in licitis negociationib⁹. inten
dens ēt ſe velle dānū participare exprimens
lucrū.ſed ob ſui ſecuritatē exigit a mercatore
vel artifice inſtrumentū de pecunia mutuata
vl̄s data non ſub noīe ſocietatis: ſed mutui vl̄
depoſiti.nūquid talis pōt licite ꝑticipare lu-
crū? Reſpon. Videt̄ q̄ nō,qꝛ vitioſus eſt ꝯct⁹
⁊ periculoſus negociatori vel artifici. Nā poſ
ſet talis tradens pecuniā ad placitū ſuū muta
re intentionē. Et cū contingeret mercatori ꝑ-
dere poterit totū capitale petere tanq̄ mutua
tū vt cantat inſtrm. Poſſet ēt mori inteſtatus
⁊ heredes exigerent ſm tenorē inſtri qd̄ repe
rirent. Eſt ēt hoc ſcandalizatiuū p̄ximoꝝ qui
ſciūt illū ꝑticipare fructū ex mutuo. Vn̄ indu
cendus eſt talis ad deſtruendū ꝯctū mutui ſi
vult partē lucri. Et de ſic pceptis in ꝑteritum
ꝯcordet ſe cū illo reſtituendo vel remiſſionē
petendo ⁊ hmōi. Pōt tn̄ bene quis ob ſui ſecu
ritatē petere ⁊ tenere pignora a mercatore vl̄
artifice talia.ſ.ex quib⁹ nō pcipit vtilitatem i
vtendo ad ꝓuidendum ſibi de capitali ꝯ frau
des mercatoꝝ dicentiū ſe perdidiſſe cū nō ꝑ-
dunt. Pōt ēt facere pactū qd̄ vult partē dāni
qd̄ mercator incurreret ſi ſufficient hoc ei oſ̄
dat.pōt ēt facere pactū q̄ exerceat pecuniā ſu
am in quibuſdā locis ⁊ nō in alijs: ⁊ in qbuſ-
dam mercātijs ⁊ nō in alijs. Et ſi ſecus ille fe
cerit ⁊ dānū patiat̄ totum ſuū erit:qꝛ ꝯ pactū
venit.vz ēt ſibi declarare q̄ ſolū in negociatō
nibus licitis pecuniā ſuā cōmercet̄. q̄ ſi ſciue
rit ꝯtrium facere poſtq̄ ei hoc ꝯſtiterit nō ꝑti-
cipet de lucro:ſed pecuniā ſuā repetat.

¶ Interrogandū eſt ēt .§.xxxix.

vbi expedit de traditiōe aialium ad lucrum q̄
cōiter ſoccida appellat̄.l3 aliqn̄ alius ꝯct⁹ ſit
ſibi imixtus ⁊ aliqn̄ ēt vſura. ¶ Nota ergo q̄ pe
cora tradi pn̄t multipliciter. Vno mō ad cu-
ſtodiam:puta cū alicui dat̄ viginti capita pa
ſcenda ſub certa mercede:vel ēt ſub certa pti-
cipatiōe de ꝓuentu gregis:⁊ tunc ſm Hoſ. ſi
dn̄s ipſoꝝ retinet ſibi periculū aialiū: eſt ꝯct⁹
locationis ⁊ de ſe licitus. Sed ſi nō retinet ſi
bi periculū ſed imputat̄ conductori eſt illicit⁹
niſi forte illud dānū ꝓcederet mere eſt negli-
gentia cuſtodie. ¶ Alio mō pn̄t tradi quaſi ꝑ
modū mutui:puta cum qs dat alicui ruſtico.
xx.capita cū pacto q̄ ſint firma i nūero vel i ꝑ
cio ipſoꝝ i oēm euētū. Et tunc ſi totū lucrū ſit
ruſtici ſic eſt dānū.licitū ē ſm Vl. q̄ idē ē ac ſi
mutuaſſet ei pecuniā de q̄ emiſſet tot capita.
Si aūt vult ptē lucri ſaluo capitali vſura ē. q̄
illō lucꝝ vult rōe mutui:qd̄ ꝓhibet̄.xiiij.q.iij.
c.vſura. Et ſi qs vellet hūc ꝯctū ſoccidā voca
re erit iniuſta:⁊ obligabit̄ tal̄ ad r̄ſtōnē. ¶ Alio
mō tradūt̄ p modū locatiōis vel q̄ſi vēditiōis
modificate:puta cū qs tradit certas oues ali
cui mōaſterio:q̄ p q̄lz oue accipiat ānuatī du
os ſolidos:cū tn̄ fruct⁹ cuiuſlz valeat.v. vl̄.4.
⁊ cū h̄ ſi oues tradite moriāt̄ nihilominꝰ remā
neat mōaſteriū obligatū toto tpe vite tradē-
tis ac ſi oēs viuerēt:ſꝫ poſt mortē ei⁹ oēs oues
libere ſint mōaſterij ēt ſi eēt nūer⁹ ꝯtriplicat⁹.
Et tūc ſꝫ Hoſ.⁊ ioā.ꝺ lig.ꝯct⁹ ē licit⁹. adeo q̄
ſi eueīt⁹ mortalitatis ſeq̄t̄.mōaſteriū ſeu eccl̄ia
n̄ ꝑt petē r̄ſtōnē:cū n̄ ſit leſa i traditiōe.⁊ h̄ niſi
iā oues fuiſſet īfecte ⁊ ad mortē pate: ⁊ mona
ſteriū n̄ aduertit. Cōſulit tn̄ idē Hoſ. q̄ i h̄ ca
ſu ſētiat ptē rāni:ne cū iactura mōſterij velit
locupletari. Aduertat ēt tradēs q̄ i tali ꝯctu
ꝯuēt⁹ ꝯſētus interueniat.qꝛ ſi ſoli⁹ abbatis vl̄ cele
rarij:n̄ tn̄ret̄ mōaſteriū ſtar̄ ꝯctui.ex.ꝺ ōpo .c.
i. Aliqn̄ tradūt̄ p mōm ſocietatis:⁊ h̄ ēt varijs
mōis:⁊ qn̄q̄ iuſte ⁊ qn̄q̄ iniuſte. Et iuſte qdē
ut cū vn⁹ dz.xx.capita:ali⁹ totidē:vl̄ ēt.x.⁊ cōi
cāt ad ſuſcē eas.⁊ pīculū ⁊ emolumētū ⁊ expē
ſas cōicāt eq̄lr:ſi aliq̄lr ponūt i ſocietate:vl̄ ꝓ
rata ſm qd̄ ponūt ⁊ pn̄t ēt tales ꝯuēire q̄ dele
ctib⁹ recupēt capita mortua vl̄ de velerib⁹ emāt
capita ad augēdū gregē. ¶ Iniuſte āt fit h⁹ i
ſocietas cū qs dat certa capita oium et tiara
certo ꝑcio h̄ pacto q̄ ruſtic⁹ n̄ accipiat aliquā
vtilitatē donec tradēs recepit pri⁹ totā ſortē. h̄
n.pactū ſm Vl. ē valde iniquū:ſic ēt ſi qs pa
ciſcat̄ q̄ anq̄ ruſtic⁹ recipiat aliqd. r̄ſtaurabit
ꝺſectib⁹ oīa mōtua:h̄.n.pacto ē q̄ſi tradē oues
imortales. Predēz caſū vī formare Lau. de ri
dol.i ſuo trac.de vſur.⁊ lati⁹ ꝓſeq̄t̄. ¶ Queꝛit̄
n.vtꝝ licitū ſit dat̄ pecora ruſtico cū pacto q̄
tradēs ſcipiat oēs fruct⁹ pecoꝝ quouſq̄ ꝯſeq̄t
totū ſuū capitale.⁊ extūc ſint pecora cōia. ꝛn̄.
q̄ ioā.ꝺ lig.tenet q̄ nō. Rō ē ſm eū:qꝛ talis ꝑ⁹
vult capitale certū:poſtea vult lucꝝ locare.ſꝫ
ipſe Lau. dicit q̄ cōit̄ talis ꝯct⁹ licit⁹ reputat̄:
⁊ credit illū ꝺ iure poſſe mltū bn̄ ſuſtineri. Et
ad rōnē Jo.r̄ndet q̄ ibi n̄ ē ſaluū capitale cū
pīclo tn̄ tradētis pcāt:⁊ iō n̄ mir̄ ſi mai⁹ emo-
lumētū pcipit ex q̄ plus pīcli ſuſtinet. hec il-
le. ¶ Sꝫ ſi qs bn̄ ꝯſiderat caſū poſitū vī q̄ poſ
ſit itelligi dupl̄r.⁊ p⁹ mō erit illicit⁹: ſi videlꝫ
itelligat̄ ſic.q̄ tradēs dēa pecora velit capita
le ſuū ſaluū grege pereūte:⁊ ſi n̄ perit i p̄ti:vult
nihilominꝰ ꝑus ꝺ fructu pecoꝝ ſuū capitale.⁊
ſic vī itellexiſſe Jo.ꝺ lig.vt pꝫ ex rōe ei⁹.⁊ 2⁰ ꝑt
itelligi ſic q̄ pereūte grege tot⁹ pereat tradēti ipſa
pecora:ſꝫ ſi nō perit vult ꝑus ꝺ fructu trahere
capitale:⁊ exinde facere pecora cōia: ⁊ ſꝫ iſtū
modū vī itellexiſſe Lau.ꝺ ridol.ut pꝫ ex rōni
bus ei⁹ ⁊ approbat ut licitū. Preſupponit iſte

Lau. q totū periculum.ſ.caſuū fortuitoꝝ tra
dentis ſit. Sed vbi periculū eēt ɔductoris to
tum eēt vſura. Si aūt periculū eſſet cōe vtriuſq
tunc etſi nō ſit vſura. videt tñ iniuſtus: ut īfra
dicet. Sed clari⁹ ꝛ tutius eēt q traderet ꝑ q̄t
tuor uel trib⁹ annis pecora: ꝛ in fine tpis equa
liter diuiderent fructū cuꝫ capitali: ita q tra
dens ſubiret pericula caſuū fortuitoꝝ: ꝛ reci
piens pericula ſeu dāna ex negligentia in di
uerſis patrijs ſiunt iſta diuerſis modis. ¶ Sꝫ
nota generalr ſm doc. q qñ cōis eſt cōditio ī
ſocietate ut equalr.ſ.participēt lucrū ꝛ dānū
proportionalr: licitū eſt. Secus vbi melior eſt
ɔditio vnius q̄ꝫ alteri⁹. ¶ Unde ꝛ cuꝫ dantur
oues ſub iſto pacto q vbi perirent ꝑ medieta
te ꝑeant tradenti: ꝛ ꝑ alia medietate recipien
ti in oī caſu: vbi aūt nō ꝑeant prius ɔ̄beat tra
dens ex fructib⁹ ſuū trahere capitale ꝛ exinde
ſint cōia: qui ɔ̄ctus cortoni celebrant: non vi
licitum ex eo q recipiens pecora nimiꝫ grauā
tur. Nam vbi male fortunent ipſe amittit duo
ſ. medietatē precij pecorū: ꝛ laborē ſue cuſto
die. Tradēs aūt amittit vnū.ſ.medietatē pre
cij pecoꝝ. Ex quo igit ruſticus recipiens ſeu
conducens pecora ſubſtat plari ꝑiculo. debet
etiam plus participare de lucro.

¶ Item querit quid .§.lx:

iuris cū dat petrus Jo. oues in ſocidā ꝑ quin
quēnium: ꝛ de cōſuetudine eſt q in capite qn
quēnij diuidant oues cō fructib⁹. interim aūt
oues naturalr ꝑeant: eſt ne Jo. ruſticus q ac
cepit oues in ſoccidā eſt ad aliqd obligatus
Pe. Rñ. ſm Bal. de pe. in. l. ſ. C. ꝑ ſocio. In
tali caſu pōt cōtingere tale dānū triplr. ſcꝫ ex
nā. ſecūdo ex fortuna. tertio ex culpa ſeu incu
ria. Et cū ꝑmo mō cōtingat tale dānū. ſcꝫ ex
nā. non tenetur Jo. aliquid reſtituere pe. Et
rō eſt. qꝛ ſi fuiſſent ēt penes Pet. erant perituræ.
Dānū ſoccidis ɔtingit triplr. Et ſi fuiſſent oēs oues cū date fuerūt in ſocci
dam extimate nō tenet: qꝛ in ɔ̄ctibus non or
dinatis ad dñium transferendū extimatō em
ptionē non facit: ut. ff. pro ſocio. l. cū duobuſ.
ꝛ hoc ꝑ regulam traditā. ff. de ɔ̄hen. empti. l.
cum manuſata. Si vo contingat tale dānum
ſcdo modo.ſ.ex fortuna vt ſi perirent fortuito
caſu cui reſiſti non potuit. puta ex aliq̄ guerra
ſubito exorta. ꝑter oēm extimationē. tex. dicit
in ꝑdicto .c.§. dāna q ꝑiculuꝫ debet eſſe cōe.
vnde ſi oues extimate erant. xx. libraꝝ. Joā.
ruſticus reſtituet Pe. x. libras. Nā ſi nihil re
ſtitueret totū dānum eſſet Pe. qð eēt ɔ̄ illum
tex. §. dāna. qui dicit q debet eſſe cōe dānū.
ꝛ ſic alit iudicat de caſu nāli: aliter de fortui
to. Sed ſi dānum tale ꝑuenit ex culpa Jo. ru
ſtici: tenet ipſe Jo. ad emendā toti⁹ quātitatiſ:
qꝛ aū ſocietatis tps diuidende oēs oues erāt
mere ipſius Pet. lꝫ extimate tradite fuerint.

Facit ad hoc. C. de partis. l. ſi paſcenda. ꝛ. l.
cum a nobis. ff. ꝑ ſocio. Si vo poſtq̄ꝫ oēs oues
equalr partiri debebāt dānū interuenit ruſti
ci culpa.ſ. Jo. tūc non tenet Pe. niſi ad dimi
diam ꝑtem ꝑcij. qꝛ in pluſ eū dānificauit. hec
Bal. Sed cū ſupra dixit q Jo. tenet ad emē
dam totius quantitatis: credo intelligenduꝫ
de quantitate capitalis ſeu eius qð ɔſtiterāt
vel ad plus ēt fructus inde conſecuti ſi iaꝫ fru
ctus erat ſecutus quo ad medietatem: qꝛ alia
medietas Joā. debebat eſſe. ¶ Et ex his pꝫ q
dānū ꝑcedens ex nā ſpectat ad tradenteꝫ ad
ſoccidam. Sed ꝑcedens ex culpa negligētie:
ſpectat ac recipientē ad ſoccidam. procedens
vo ex fortuna: ſpectat ad vtrunq quantum ex
ipſo ɔ̄ctu. Secus ſi aliter fuerit pactū factū in
ter ꝑtes: qꝛ tunc ſtabit pactiōi: qꝛ pacta ex cō
uentione legē accipiūt. ꝛ pacta ſeruāda ſunt:
extra de pactis. c. ſ. Et hec ſi iuſta ſunt vt non
grauet magis vna pars q̄ꝫ altera.

¶ Sed querit de bob⁹ .§.xli.

Quid iuris cū Pe. tradit Jo. bouem ꝛ vitulū
nutriendū vſq ad annū hac videlꝫ conuētiōe
q in fine anni vendat ꝛ Pe. ſuū trahat capita
le: deinde diuidat lucrum nūquid eſt licitus
ɔ̄ctus? Reſpon. q ad hoc q ſit licitus duo ſūt De traditione boum.
neceſſaria. Primū eſt q Pe. in ſe retineat pe
culum fortuitum capitalis: aliter illicitum eſ
ſet. Secūdum eſt q ſi aīalia minus venderen
tur q̄ꝫ fuerint empta. non tamē Jo. teneat ipſi
Pe. ad ſupplendū pro capitali deficiente: qa
tunc eſſet capitale ſaluum: ꝛ ꝑ conſequēs vſu
rarius. ¶ Item pone q Pe. locat Joā. duos
boues volens quolibet mēſe duas minas ſeu
ſextaria frumenti: ꝛ retinet ſibi periculum di Caſus ſcðs.
ctoꝝ boum nunquid eſt licituꝫ? Reſpon. Ta
lis contractus eſt locationis: ꝛ tunc licitus ſi
tantum ſit lucrum qð reſpōdeat vtilitati que
poteſt haberi de bobus: aliter illicitus eſſet.
Nam ſi nulla vtilitas de bobus aduenirct nil
dare deberet: vel non tñ ſi deductis ſextariis
frumenti que dat locatori par quid lucri re
manēt conductori: alias iniuſtus. ¶ Itē po
ne q Pe. locat Joan. duos boues extimatos
cum hac conditione.ſ. q Joan. laboret ſibi ī Caſus terti⁹.
anno. xij. bubulcas terre cum dictis bobus ꝛ
in fine anni boues vendi debeant. atq Pet.
totum ſuum capitale prius extrahere debet:
poſtea de reſiduo Jo. debet habere medieta
tem. nūquid eſt licitus? Reſpon. licitus eſt ſi
Pe. obſeruat duo. Primum eſt q retineat ſibi
periculū dictorū bouꝫ. Secundū eſt q ꝑmit
tat Pe. ſatiſfacere ipſi Joā. de labore ſuo quo
laborat terras ſuas. ꝛ hoc ad arbitriū boni vi
ri in qua ſatiſfactione computat hoc q dat ſi
bi medietatē lucri boū. Sed ſi nullū lucrū fie
ret de bob⁹: tūc Pe. recōpēſare tenet ꝑ expēſis

factis a Jo.de ipſa ſorte boū. Uno pdictoꝛuʒ deficiente ꝯct⁹erit illicit⁹. ¶ Eodē modo licitum eſt locare boues ad quartā partē lucri et dāni: dūmodo locās boues: laboꝛāti ꝓmittat ꝯpetenter ſatiſfactuꝝ ꝑ laboꝛe quē ſuſtinuit ſi ne fiat ſatiſfactio ex pte dantis de expenſis factis ſiue de ſorte boū ſi ſibi non fuerit lucrum alioquin contractus illicitus eſſet.

¶ Itē querit quid .§.xlij.

iuris cū Pe.tradit Jo.vnā vaccam extimatā.x.lib.cū tali pacto ꝙ ipſe Jo.teneat eam ⁊ oēm fructū eius ⁊ fetū cū diligentia ſeruare ⁊ cuſtodire ſumptib⁹ſuis fructū ꝗ eius ⁊ fetus nō alienare ſine lnia eius Pe.atꝗ de fructib⁹ eius ⁊ fetib⁹ prioꝛibus tm̄ dare ⁊ ꝯſignare ipſi Pe.donec ſit ipſi Pe.de precio vacce integre ſatiſfactū deinde aſſignare dimidiū in futuꝝ de fructib⁹⁊ fetib⁹talis vacce:⁊ cū ꝯditiōe adiecta ꝙ ſi vacca vel fetus ei⁹culpa ipſi⁹Jo.aut nuncij eius quocūꝗ mō pierint ipſe Joā.integre reſtituere teneat. Si autē diuino iudicio aut foꝛtuito caſu pdicta euenerit ptineat dānum ad ipſm Pe.? Rn̄det dicendū ꝙ talis ꝯct⁹ ſm quoſdā licitus videtur. Nā lʒ pe. ꝑus recipiat ſoꝛtē ſuā:tn̄ incōueniens nō videt cum i ſe ſuſcipiat periculū foꝛtuiti caſuꝝ ⁊ diuini iudicij. Sed verioꝛ ſnīa eſt ꝙ ꝯctus ſit illicitus. Nam euidenter apparet ꝙ multū potioꝛ ē cōditio locatoꝛis ꝗ̄ ꝯductoꝛis:qꝛ poterit euenit ꝙ poſtꝗ̄ pe.ſuā ſoꝛtē receperit vacca cū oī fetu ⁊ fructu peribit:⁊ ſic de oībus expenſis ⁊ laboꝛibus habitis circa vaccā ipſe Jo. nihil hēbit qḋ iniuſtū eē videt:vnde ꝯctus illicit⁹. ¶ Itē quid ſi Pe.locat Joā.duos boues eſtimatos .20.floreñ.iſto pacto ꝙ vbi ꝯſuetū eſt dare ꝑ duob⁹bobus.12.ſextaria frumēti det ipſe Jo. tantū.viij.ita tn̄ ꝙ ſtet ad periculuʒ tertie ꝑtis boum.? Reſpondet. Licit⁹eſt: aliē aūt non.

¶ Querit de tradi .§.xliij.

tione boū:⁊ primo ſic. Dat quis boues ruſtico cum pacto ꝙ dare debeat ſibi ꝑ eis.20. ſextaria ſeu tumulos grani in āno:nūqd eſt licitum.? Rn̄det Lau. de ridol. Si locant opa boum ⁊ periculū deterioꝛationis coꝝ ſubijt ipſe locatoꝛ:licitus eſt ꝯctus:qꝛ boues deterioꝛantur.ſed ſi vult locatoꝛ boues recupare precio quo fuerant eſtimati⁹cū tradidit nec vult piculū deterioꝛationis ſubire ꝗ̄uis piculū moꝛtis naturalis: tūc ꝯctus erit illicitus ſm Jo. de lign.qui ad hoc allegat ca.plerīꝗ.xiiij.q. iij. Iſte tn̄ caſus pleni⁹declarat i ſeq. dubio. ¶ Querit ergo ſcḋo cuʒ.ſ.quis locat boues alteri cū hoc pacto ꝙ vult ſecum participare in lucrū ⁊ dānū:⁊ nihilominus vult decē ſextaria vel tumulos grani quolibet āno:eſt ne licitū? Rn̄.Lau.de ridol. Dicendū videt ꝙ iſte ꝯctus pōt dupliciter intelligi. Uno modo ſic celebratur ut locet illi tales boues ruſtico ut euʒ illis campū ſuū araret:vel pauluſtrū duceret vel aliud opus ſibi vtile faceret ad placituʒ:et emolumentū inde ꝓueniēs ſuū foꝛet preciſe. ſed ſi boues in fine anni facti eēnt deterioꝛis conditionis ⁊ ſic minoꝛis valoꝛis ꝑ medietate ſibi crederet in dānū. Si vo melioꝛis cōditiōis ⁊ ſic maioꝛis precij ꝑ medietate ſibi crederet in lucrū:⁊ tunc non obſtante ꝙ ſextaria decē grani dederit locatoꝛi nihilomin⁹ licit⁹ erit ꝯctus.hec ille. Nō videt intelligendū ut ipſemet infra ponit:cū ꝯductoꝛ deductis expenſis boū remaneat i aliquo lucro cōiter ut ſic illi decē ſextarij de lucro ꝓueniant. ¶ Probat aūt hūc ꝯctum eē licitū per illā rōnem dicens. Aut vis ꝙ iſte ꝯctus ſit locatiōis aut ſocietatis:ſi locationis.ſ.operaꝝ:erit licit⁹rōne deterioꝛatiōis:nec obſtat ꝙ ꝑ medietate ſubiit dānū deterioꝛatiōis: qꝛ ſatis eſt ꝙ ꝑ illa dimidia ⁊ illius reſpectu nil ſoluit. Soluit.n. decē:vbi ſi nihil ſbiret dāni:ſolueret.20. Itē ſicut ſtat ad lucrū ita dʒ ſtare ꝑ eadē parte ad dānum.⁊ ſic nō ꝑ ea ꝑ qua nō ſtat ad lucrum alio nō dato. Nec mirꝝ ſi ꝑ ea iſto caſu ſoluit decē:qꝛ pōt in pluri lucrari:⁊ ſic ē viſimile: cū emolumētū totū ex operib⁹ ꝓueniens ſuuʒ ſit. videt.n.pro vna pte ſapere ꝯctum ſocietatis: ⁊ pro alia parte cōtractū locationis operaruʒ ſicut in ſimili dici conſueuit.in ca. ad qōnes. de re.permu. Aut vis dicere ꝙ iſte ꝯctus ſit mere ſocietatis:⁊ tunc idem.ſ.ꝙ licit⁹eſt. qm̄ capitale ſtat ad lucrum ⁊ dānuʒ vtriuſꝗ. Ad hoc.xiiij.q.iij.plerīꝗ.cū ibi notatis. Nec obſtat ꝙ ego habeam precipua.x.in āno. qꝛ ⁊ tu habes oē emolumentū ex operib⁹boū ꝓueniens. Unū ergo cū alio cōpenſet.ar. de furtis. c.primo. Preterea ſi plus in ſocietate pono ſi mirū ſi plus pcipio. ¶ Alio mō pdict⁹ ꝯct⁹ pt ſic celebrari ut videlʒ nedū cōicem⁹ adinuicē lucꝝ ⁊ dānū capitalis:ſed ēt lucruʒ ⁊ dānum opaꝝ:⁊ tūc nihilomin⁹idē videt dicendū:ſed nō ſemp. Unde dic:ꝙ aut tu pſonam opantē: ⁊ ego boues:aut ambo ponim⁹pſonā opātē:⁊ vltra hoc ēt ego pono boues. In primo caſu aut opa pſone ꝑpōderāt bob⁹ſeu eoꝝ valoꝛi: aut econuerſo.aut ſūt eq̄les. Prio caſu pſumit ꝙ in fraudē vſuraꝝ ⁊ tāꝗ̄ vſura illi ſextarij dentur ānuatim ⁊ effectiue lʒ nō ex ſui foꝛma:vel nā mutuū celebrabit. Erit.n.ac ſi tibi valoreʒ boū ꝑ dimidia mutuaſſʒ ꝑ decē ſextarijs:⁊ tu illū in ſocietate poſuiſſes. De vſuris.c.i ciuitate ⁊.c.cōſuluit.⁊.c.ſi. Et idē dico in tertio caſu. In ſcḋo aūt dico ſec⁹.niſi iā ex aliis circūſtātijs aliud dicere opoꝛtēt.ar.coꝝ ꝗ̄ legunt ⁊ notant.de emp.⁊ vēdi.c.ad nrāʒ.⁊ ꝺ pigno. c.illo vas.⁊ ꝑ Jo.an.in addi. Spec.c.i ciuitate de vſuris. Nō.ͧ.eſt ꝯnām ſocietatis. ꝙ qui plus cōtulit ſocietati vel pecunie vel opere vt

De traditione boū vel aliquoꝝ.

rei. plus de lucro percipiat. ff. p socio. l. si non fuerit. Insti. eo. §. iiij. de illa alias sec'. ¶ In scđo aūt mēbro pncipali qñ vltra psonā opan tem ego pono boues. dic idē ꝛ forti' ꝛ h vex in telligo tā i hoc q̄ i pcedēti casu: qñ tu fmāes. etiā in aliq° lucro. ꝛ sic illi decē sextarij de lucro pueniāt. Si eni nullū lucruz resultasset ex hac societate. ꝛ ego nihilomin' habuissē a te. x. sextarios grani: iā hic nō pciperē illos ex lucro. ex q° hn licitū ē pl' ꝯferēdo pl' pcipe. Cum eni ꝯ natura ꝯct' societat' sit q ptes sint eq̄les habito respectu ad quotā i societate positā. cū sit quoddā ius fratnitat'. ut. l. vex. ff. p socio. q̄ eq̄litas erit aut q̄ fratnitas vt tu nihil lucreris ꝛ tu mihi decez de tuis tradas. Resultaret g° poti' ex tali ꝯtractu mutuum q̄ fraternitas in effectu si recte ꝯsiderel. Esset. n. ꝯtract' hmōi: ꝯtra hmōi effect' q p dimidia valorē boū tibi intelligar mutuasse. ꝛ ppterea volo. x. ꝛ tu i societate illā dimidiā vel ēt dimidiā ope vl' totā opam ponas ad cōe lucrum ꝛ dānū. ar. eo. ca. i ciuitate. ꝛ ibi nota p Hoff. post Jo. an. ¶ Nota tamen q dicit Guilel. q cum locator vltra illas mēsuras quas hz bladi apponit pactū q in casu mortis ꝯductor teneat ad medietatem dāni. Et h facit timēs ne si ad h nō tenerel nimis ꝛ indiscrete gūaret boues ꝛ min' curaret de eis: sed in aīo firmit' ppōit q si sine culpa cōductoris perirēt nil a ꝯductore susciperet d dāno. qđ credit q nō peccaret nisi propter scādalū eox qui ignorarent ei' intētionē. Sic etiā pñt dari ꝛ asini ꝛ eq i soccidā diuersis modis. Sed ad hoc ut sit licita oportet q facta cōputatōe expensarū ꝛ laboris custodie id est habito respectu ad quotam ꝛ periculum non repe riatur deterioris conditionis vnus q̄ alius.

¶ Item queritur .§. xliiij.

quid iuris cū Pe. locat Jo. duos boues paciscēs secū q det sibi quolibz mēse vnā sextariuz frumēti nulla mētione facta de piculo? Rñ. q si Pet. vult capitale firmum seu hoc intendit. vsura est. Sz si intendit ꝛ declarat in se suscipe fortuitum piculū ꝛ diuini iudicij. tunc licitum ē. sicut etiā licitū est tradere equū ad vecturā. Insup tūc si morerētur boues p Jo. in curiā. ipse Jo. tenel satisfacere. Qđ si fac̄ sup h īstrumētū p̄io mō. s. piculū fortuiti casus vl' i curie sit Jo. tñ ꝛ hac itētōe vt Jo. habeat maiorē diligētiam in custodiēdo. sed mente intēdens sibi ascribere fortuitos casus ipse Pe. si sufficienł sibi fuerit ostēsum. cōtractus etiam est illicitus fm Gul. qr scandalizatiu' priorū cū ex forma sit vsurari' ꝛ intētionem ħt mutare ꝛ subito mori ꝛ tñ heredes ex vi instrumēti petere possēt dāna casus fortuiti. Sz si pactuz fiat q in oē cāu siue incurie siue fortuiti vterq sustineat medietatē damni: forte tolerari possēt qr cū casus incurie ppie debeat iputari cōductori ꝛ casus fortuitus locatori fit quedam recōpēsatio vni' cū altero ad vitandū litigia.

¶ Queritur Utrum .§. xlv.

h sit licitū. Accipit Pe. ab aliq° pe"niā mutuo ꝛ p eo martin' satisdat seu scriptū securitat' facit. ꝛ vult vnuz vel duos ducatos p quolibet centenario? Rñ. Si satisdator seu fideiussor ē fict' qr. s. ipse ē mutuator ꝛ fingit se ab alio facē mutuare ꝛ p fideiussiōe illa ficta vnū vl' duos ducatos petit. vsurā cōmittit. xiiij. q. iij. c. vsura. Si aūt est verus satisdator qr. s. ali' est qui mutuat vtrū licite recipiat illa duo vel vnuz. Lau. d ridol. arguit p ꝛ ecōtra. Nā q sit vsura pbatur sic. Paria qdē videns mutuare ꝛ vltra sortē tui certū qd recipe. ꝛ penes creditorem satisdare ꝛ aliqd a debitore recipe. Nam ego ꝯstituo me creditoris debitorē propter quod a te debitore percipio illos duos florenos. ꝛ sic si soluo creditori tu mihi ad restitutiōez tenerl tanq̄ debitor me' de sortis. qđ g° pl' das vsura videl. qr pinde videtur acsi mutuasset ꝛ si hoc pcedit cū p te tuo creditori soluo. tāto forti' cū nō soluo. Nō eni debeo eē melioris ꝯditōis cū nō soluo q̄ cū soluo. Nec obstat cuz in casu nostro etiā in me suscipio piculum. qr si tu illi non soluis. ego teneor soluere. qñ tu mihi remanes obligatus ad reddendum. extra de fideius. c. ij. Sz q nō sit vsura videtur qr solū in ꝯtractu mutui cadit vsura. sed hic nō est dare ꝯtractū mutui sed ꝯtractum innoīatum. s. do vt facias mihi scripturā cautōis: vel do ut des illi p me si nō dedero seu facio ut des. Non eni ad mutuum respect' habel cū nullū sit p parte recipientis illos vnū vel duos floreñ. h ad seruitiū scripture securitatis quam tibi facio: ꝛ sic videtur poti' qdā vēditio crediti mei. Sed fūdamētū hui' rōis faciliter destrui pōt. Nam ꝛ si vsura ex forma nō cadat nisi in contractum mutui expliciti: tamē vsura ex fraude hn repil in aliis ꝯtractib' vbi ē ipliciti mutuū. vt patet ex dictis supra. Et sic videtur in proposito casu eē qđ pcipue videtur dicēdū. s. eē vsura. cū talis satisdator facit sibi idonee cauere ab eo p q° satisdat de idēnitate. vl' ēt sine h cū reddit se certū ide nō posse habere dānū cū alias n satisdaret. Cōclusiue pdict' Lauf. de tali cōtractu dicit simpliciter q tutius est abstinere.

¶ Quid cum tu mit .§. xlvi.

tis p mare vel p terrā merces tuas ad aliās ptes. ꝛ ego piculū in me suscipio ꝛ p quolibet cētenario valoris ipax mertiū cōuenio q mihi tradas certā pecunie quantitatem nunqd sit vsurari'? Et rñdet Lau. de ridol. q non. Non eni est iste casus similis casui decre. nauiganti. qr ibi receptuz vltra sortem directe concernit mutuū in quo superabundantia reprobatur

de mutuo.

de missiōe mertium p mare

tur.xiiij.q.iiij.c.ſi quis oblit⁹. Sʒ i nro caſu ſi ſic: qꝛ concernit factum id eſt ſecuritatē. Datur enim ut faciat. Non enim datur ꝑpter mutuum: cum nullum interuenerit: ſed propter id qđ ſecurat mercatorē de mercibus ſuis q̄s periculo marino vł terreſtri expōit. Preterea nulla ſors interuenit: ergo ſtultū eſt dicere ꝙ vltra ſortem aliquid percipit. Nullum eniʒ ē dare edificia ſine fundamento.i.q.i.cū Paulus. Potius autem videtur eſſe contractus locationis: quaſi iſta locet ſub ſuo periculo ⁊ cum tali mercede ꝯductioneʒ haꝝ mercium. Qua enim equitate ductus: dices hunc ſubire pericula ſine lucro. Et ſic concludit hanc ſententiā dictā.ſ. ꝙ ꝯct⁹ đ ſe ſit licit⁹. Hāc dicē tenuiſſe magiſtꝝ i theol.ſtꝫ Frā.đ ēpul.ord.mioꝝ.

De cābio in mōeta.

Cambia fiunt triplr .§.xlvii.

et de quolibet eorum videndum eſt ſi eſt licitum. Uno modo fit ſic. Campſor cambiendo recipit denarium pro floreno. Dicitur cambium minutum. Eſt ne vſura? Uidetur ꝙ ſic: quia queritur fructus de pecunia que non parit.ar.diſt.xlvij.ſicut Hi. Jo. de lig. dicē ꝙ nō videtur bene excuſabilis niſi attento intereſſe: qꝛ attento ſubiecto pecunia eſt inuendibilis niſi propter curſum monete. Concludit finaliter ꝙ vbi quis plus recipiat non eſt bene tut⁹ in conſcientia. Sʒ Lau. de ridol. dicit ꝙ ſi, verum foret huiuſmodi cambia non fore licita: nimij damnarentur. Unde putat talia eſſe licita: dummodo ſine fraude celebrentur. Nec hic interuenit mutuuʒ: vnde nec vſura: nec iſuper qđ contra conſcientiā edificet. Si eni tibi cambio florenum dando tibi moneteʒ: uł dādo tibi florenum accipio monetam: ⁊ in ꝑmo caſu recipio mihi vnum denarium veri valoris: in ſecundo volo vnum denariuʒ a te vltra verum valorem. iam id non retineo uł uolo vt tibi vendens pecuniā que eſt inuendibilis ſm Archi.xiiij.q.iiij.c.i. nec ad pecuniam reſpectum habeo: ſed ad intereſſe meum ratione laboris operarum: penſionum: ſalarioruʒ factorum ⁊ diſcipulorum que pro huiuſmodi arte exercenda ſub eo que de proprio nō eſt deceo vt ſub ea: nec incaſſum laborare uel opari debeo in tui ⁊ aliorum vtilitatem. Expenſarum quippe laboris ⁊ itineris ratio eſt hñda: extra de vo.c.magne. Et iſta videł fuiſſe ſnia. Jo. de lig. ſi recte attendatur. ¶ Poteſt tñ i hmōi cambijs cōmitti peccatum multipliciter non ſolū cū fit hoc ex auaritia: ſʒ ēt cū danł mōete falſe: uł ficiſe: uł diminute: mixte: vel ēt cū nimis capiūt ꝓ h⁹i cābio. Quātū āt ſic ſūmi poſſit: nō pōt dari regła gñalis ꝯteriate quātitatiſ r biqꝫ

De cābio per litteras

Fit ⁊ aliud cambiū .§.xlviij.

quod dł cambiū per lřas. ⁊ fit per iſtuʒ modū. recipit campſor centū in loco vno. puta Venetijs a Pe. reſtitui facit ipſi Pe. uel alteri ꝓ eō in alio loco. puta Florentie centū ſex florēos vel ſeptē ſm ꝙ plus uel minus valent. de hoc ergo querił vtrum ſit licituʒ? Rñdet Lau. de ridol. ꝙ ſic. Non eni vendił pecunia que ē inuēdibilis. ſed tm̄ h ſoluił q̄tum ibi numeratur. Nam tñ valet alicubi florenus cū vno denario: q̄tum alibi ſine denario. Curſus eni monete operał exceſſum in valore ſm locoꝝ diuerſitatē. Plus eni ualet florenus florentinus Florentie: q̄ alibi: ⁊ plus ducatus romanus rome q̄ alibi. Opał eni hoc monetaꝝ diuerſitas. Vñqꝫ eni tantū valent Venetijs centum ducati: quantū Florentie centū ſex uł centuʒ ſeptē floreni uel plus uel minus. Nō eni plus ſoluitur ſed tantūdeʒ. Eſt ⁊ alia rō.ſ. periculi cui ſubijcitur campſor aliqñ in miſſione monetaꝝ de loco ad locū. ⁊ iđ ſi minus aliqd valet qđ recipit a campſore in vno loco q̄ illud quod reddeł i alio illud plus ſit rōne piculi: ⁊ vt ſubueniał ſalarijs miniſtroꝝ ⁊ penſionum: ⁊ alioꝝ in hmōi arte necārioꝝ ut nō fruſtra operas ponat ⁊ ſudoreʒ ꝓpriū in alioꝝ vtilitatē. Ad qđ bene facit qđ ſcripſit tho.ij.ij.q.lxxvij. arti.iiij. Non eſt ergo vſura uel ꝯ ꝯſcientiaʒ.

Eſt ⁊ tercium genus .§.xlix.

cambij, qđ dł cambiū ꝑ venetias ſiue cambiū ſiccū uel cambiū ad libras groſſoꝝ. Et fit per hunc modū. Ego egens hic Florētie.x.libris groſſoꝝ: recipio a te campſore florētino ibidē florenos centū ſex uel plus uel min⁹: ſicut tūc Florentie cambia currūt ⁊ valēt.x.libre groſſoruʒ: ⁊ inde ad vnū menſeʒ teneor tibi ad reſtituendū tm̄ quantū, infra decē dies cōputādos a die celebrati ꝯtractus valebūt.x.libre groſſorū in ciuitate Venetiarū q̄ aliqñ valēt plus aliqñ minus. Et ſic aliqñ ꝑdit aliquādo lucrał cambiēs: lʒ ut in pluribus lucret. Et ut intelligas teriaʒ ꝑdictū.x.libre groſſoꝝ intelligūł centū ducati. Querił ergo vtrū licit⁹ ſit talis contractus? Rñ. Lau. de ridol. arguit ꝓ ⁊ ꝯ: et dicit ſic. Aut uis dicere ꝙ h interuenit mutuū aut ꝑmutatio ſiue cambiuʒ. Si dicis: ꝙ mutuū cū reddał ideʒ ꝙ mutuatur.ſ. tot libre groſſoꝝ hic ad menſeʒ quot mōis mutuanł: reſtat per ꝯñs ꝙ hic nulla cōmittał vſura. Nam nulla ſupuenit abūdātia ſiue icremētuʒ.xiiij. q.iij.c.i. ⁊.q.iiij. ſi qs oblitus. Nec obſtat imo poterit contingere ꝙ incrementa ſuſcipiat: cū ſi hodie ꝓ.x. libris groſſoꝝ centū ſex florenos numeret hinc ad decēdiū id eſt ad decē dies forte valebunt centūſeptē: ⁊ ſic inde ad menſem recipiet vnum vltra ſortem mutuatam. Quoniam etſi vnum plus tunc temporis valebunt dicte decem libre groſſorū: ⁊ ſic vnum recipiet plus: nō tñ ſeqł ꝙ vltra.x. libras groſſorū recipiat: imo.x. tantū. Tolle exēplū i ſtū.

Tu vides q valor floreni alterat et variatur de tpe in tempus ex causis diversis. nam aliqn valet tres libras et sexdecim solidos aliqn plus aliqn minus. Pone ergo q ego hodie tibi mutuem unum florenum pro quo tibi trado monetam et sic libras tres et solidos sexdecim uel in auro. et cambis et pcipis solum libras tres et solidos sexdecim. et sic facio debitorem in uno floreno. Jnde mensem restituis unu florenum in auro: vel in moneta. et quia tunc valet solidos decem et septem. diceretur ne ille solidus quem plus pcipio de floreno in auro restituto qui valet tunc decem et septem solidos uel restituto in moneta ad dictam ronem solidorum decem et septem usurarius absit a seculo. tantum eni pcipio quantum mutuavi. s. unu florenu uel eius valorem. Quod aut plus valeat tunc ille florenus nec tibi nocet nec mihi pdest: Nam si emissem de illa pecunia tibi mutuata tpe contractus mutui unum florenum et usque in hodiernu diem servassem iam ex illo totidem. id est tres libras et decem septem solidos reciperem. Sequetur etiam hoc inconveniens q si mutuavi ex charitate et pure unu modium grani tunc valentem sex. hodie valentem septem. tanto minus de grano restituere tenearis. et sic ex gratitudine et charitate mea incomodum reportare potero. Volebam eni illud servare in id tempus quo tu mihi restituis. qd si fecisse illud plus qd tunc valet vendidisse. et quia servavi tibi mutuando illud. si minus tunc valeat dabis tunc me damnificabis. ¶ Ad pdicta optime facit qd scribit Hug. et Arch. post eu. in. c. si qs clericus. xiiij. q. iiij. ¶ Si aut vis dicere q hic intervenit permutatio sive cambium. longe fortius videt pcedere conclusio memorata. s. q non sit usura. Cum enim usura proprie comittatur in contractu mutui. cu hic non sit mutuum sed pmutatio vel cambium et sic contractus vicinus emptioni g no e usura. ¶ Sed contra pmum. s. cu dr hic intervenire mutuu. videt ee tex. in. c. naviganti. i pncipio cu ibi notatis i glo. Lau. Et pot huic addi qd cu dicebatur q idem redditur quod mutuatur. s. tot libre grossorum g nulla usura. Rn. q illas decem libras grossorum sperat campsor recipere in maiori valore q dederit alias no mutuaret. licet qnq non illum recipiat. et sic est ibi usura cu interveniat mutuu cum intentione lucri. xiiij. q. iiij. c. i. Exempla etiam q ibi subduntur de floreno mutuato vel modio grani sunt dissimilia a casu nro. quia enim mutuans illa ex caritate movet ad mutuandum. et a casu contigit illu florenu uel modiu grani plus valere qn sibi redditur q cu mutuavit. ideo absque usura pcipit cu no intenderet lucrari. sed prio servire. Et in tali casu loquuntur Archi. et Hug. suprius allegati. Jn casu aut nro lucru principaliter intendit. et ideo usura. Contra sm do cu. s. dr intervenire cambium et no mutuu. fac. quia si contractus cambij equipolet quoad no contractui venditionis cu pecunia sit invendibilis necno et ipsi usus q no est aliud q ipsa psumptio ab ipa pecunia insepabilis. et sic unu sine illo vendi no pot. nec etiam utrumque simul tanq alter p altero crescat i valore iuxta notata p Jo. an. super regula petri de re. iu. sequitur q contractus no e licitus. hec ille. Et his pot addi q cu arguebatur supra. usura hic no esse. quia usura comittitur in contractu mutui. et hic non est mutuu sed cambiu vel pmutatio. Rndet q usura ex fraude reperitur etiam in alijs contractibus cu est ibi mutuu implicitu vn oritur lucrum. et sic est in pposito. ¶ Tandem post multa ipse Lau. hanc qstionem sic concludit: quia sub spe lucri et intentione plus pcipiendi q sit qd tunc mutuat (et quia ut plurimum sic contingit. et alias no mutuaret ipse mutuans) talia ppetrantur: consulo ut oes abstineant. ar. co. ti. c. in civitate. Et remittit p maiori declaratione ad quasdam alias qstiones ipsius tractatus que supra posite sunt ex quibus satis clare haberi potest q est usurarius contractus.

Opinio verior.

conclusio

¶ Exercetur insuper in .§. i.

romana curia alius contractus a trapezitis seu campsoribus curie: quem cambiu esse nuncupant: sed usura magna est: fit aut sic. Clericus psecutus de novo bnficiu aliqd p expeditione bullarum ipsius indigens pecunijs petit a campsore sub mutuo certam summa puta mille florenorum restituendorum in pria puta Parisius inde ad sex menses i moneta ibi currenti. ei qua ille statuerit. Mutuat campsor. sed ultra lucru cambij exurgens ex varietate valoris monetarum in diversis locis: exigit ab eo qnque vel octo p centenario: sicque et rndet. Queritur utrum sit licitu? Et q liceat qrunt aliq probare ad excusandas excusationes in pctis tripliciter. ¶ Prio rone more. quia tunc veniunt usure solvende non ut usure. ¶ Scdo noie interesse. Nam hndo illam pecunia cu ea lucratus fuisset: sed no hndo no potuit ea exercere et sic consequitur damnu. ar. xii. q. ij. si qs. de clericis. et extra de fideiusso. pvenit. ¶ Tertio rone piculi. quia pot bnficiatus mori in via. et sic posset campsor totu amittere. vel cu magnis laboribus et expensis rehabere. ar. de usu. c. naviganti. et notatis ibi p Jo. cal. Sed fatendu est usura esse expressam. quia ibi lucru speratur ex mutuo. qd ptinet ad ronem usure. xiiij. q. iii. si fenaraveris. et extra de usuris consuluit. ¶ Et ad rones eorum rndetur. pmo q in casu dicto: no est dare mora cum nondum advenerit terminus solutionis fiende convent. Tunc eni veniunt solvende. qn. s. post terminum datu q no solvit. vn recipit tale damnu. ¶ Ad scdm dicendu q illud habet locum. s. de interesse quoad damnu emergens. puta si mutuans ipse acciperet ad usura. sm Inno. et Joan. Qd si quis dicat etiam habere locu quoad lucru cessans ut Hosti. et Pe. de ancha. sentiunt. Nec etiam hoc excusat in vitio usure tale contractu quia dicunt pfati ibi esse veru qn mutuans olno intendebat ex pecunia

De cambio. Rome p expeditione bullarum.

mutuata emere vnã poſſeſſionem iam ſibi paratã ad emendã vel exercere in negociationibus licitis: vñ veriſilr ſperabat lucrũ q̃ hic ceſſant. Nam campſor nõ intendebat emere poſſeſſionẽ nec exercere in negociatiõe: ſed in ſimilibus mutuis: ⁊ hmõi. ℭ Ad tertium rñdeo q̧ ita cautos ſe faciũt p diuerſas vias q̧ ſunt q̄ſi ſecuri de capitali. Sed ſi eẽt periculũ etiã nõ excuſaret cum rõne mutui hoc petant. ar. ex. de vſur. nauiganti. Eſt ergo lucrũ ſenebre ⁊ reſtõni obnoxiũ. Qḋ aũt ꝓpinas faciãt ⁊ munera largiant̃ p bñficiandis ad inſtantiã coꝝ prelatis cũ q̄bus hñt amicitiã ipſi campſores vt opent̃ p bñficijs obtinẽdis p eis: hoc iã ſpectat ad ſimoniã. i. q. i. q ſtudet. de q̃. ḋ. dẽm ẽ.

ℭ Capl̃m. viij. de venditiõe ad terminum.

De vẽditiõe ad terminuz põt exponi illud ps. Terminum poſuiſti quẽ nõ tranſgredientur neq̧ ꝯuertent̃ opire terrã. Id eſt tu deus ſicut alijs rebus poſuiſti terminũ: ita ⁊ valori reꝝ q̃ ſũt venales terminũ precij: ꝓut rõ dictat: quẽ iuſti hoĩes ñ trãſgrediunt̃ in augẽdo p̄ciũ. Neq̧ ꝯuertent̃. ſ. in minuendo precium ipſi iuſti in emendo minꝰ iuſto precio opire. i. ad deuorandũ ⁊ abſorbẽdum terrã. i. pauperes. Triplex eſt terminus. ℭ Eſt igit̃ primo terminꝰ precij iuſtificati. ibi. Terminũ poſuiſti. ℭ Eſt ſecundo terminꝰ p̄cij augmẽtati. ibi. quẽ non tranſgredient̃. ℭ Eſt tertio terminus precij minorati. ibi. neq̧ conuertentur operire terram.

ℭ Primũ p̄ciũ venditiõis .§. j. dĩ iuſtificatũ ⁊ limitatũ. Et circa hoc p̄notandũ eſt ſm Sco. in. iiij. diſ. xv. q. ij. Pẽſatio valoris vſualiũ reꝝ vix aut nũq̃ põt a nobis fieri niſi p ꝯiecturalẽ ſeu pbabilẽ opinionez. Et hoc quidẽ nõ pũctualiter ſeu ſub rõne ⁊ menſura indiuiſibili in plus ⁊ minꝰ: ſed ſub aliqua latitudine cõpetẽti: circa quam ẽt diuerſa hominũ capita ⁊ iudicia in eſtimatione differre vident̃. Proinde varios gradꝰ: ⁊ modicã certitudinẽ: multũq̧ ambiguitatis iuxta opinabilem modũ in ſe icludit: q̃uis q̃dã plus ⁊ q̃dã minꝰ. Cõcor. i hoc Tho. ℭ Proinde aduertẽdum ẽ q̧ hmõi p̄mi precij iuſtificati ⁊ limitati põt ẽt diſtingui triplex limitatiõis g̃dus ẽt in illus. Primus põt nolari pius. Secũdꝰ diſcretus. Tertius vo rigidꝰ. Primꝰ eſt p̄cij minoris. Scõs eſt mediocris. Tertiꝰ eſt maioris. verbi gr̃a. Sint. x. petie pãni eiuſdẽ videlz bonitat̃: laboris: artificij: atq̧ expẽſe. Dat tñ. x. petiarum ſm varia capita ⁊ diuerſas ſñias circa illas a varijs varia eſtimatio fiet. Et tandẽ recipient̃ ipſi eſtimatores circa illas triplr variari: ut puta. Quidã eſtimabũt quandã illaꝝ p̄cij. l. ducatoꝝ. Et hoc pt dici p̄cij limes ⁊ gradus pius. Itẽ alij. l. cũ dimidio: ⁊ talis põt dici limes ⁊ gradꝰ diſcretꝰ. Quidã vo alij. lij. Et h̄ dici valet limes ⁊ gradus rigidus ⁊ ſeuerꝰ.

Triplex gradus iuſti p̄cij.

Propter varietatẽ ergo emptoꝝ ⁊ vẽditoꝝ aliqua iſtaꝝ petiaꝝ panni pro pecunia numerata vendet̃. l. ducatis. aliq̃. l. cuz dimidio. ⁊ aliqua dabit̃ p. lij. Nũc aliquis venit non habẽs denarios vñ p̄ſtialr ſoluat: dilatiõem ſolutionis poſcit. Si igit̃ venditor tũc nõ ſtatim ſoluendꝰ ꝓpt̃ hmõi p̄cij expectationẽ p̄ciũ augeat: nõ tñ vltra vltimũ limitẽ iuſti p̄cij: ſed ſtat in ſũma. lij. ita q̧ quãcũq; ſolõnẽ ampliori tpe gratis ſeu ex pacto expectaret: nũq̃ ob hoc vltra illũ limitẽ iuſti p̄cij aliqd acciperet: nõ ẽ ibi ex vi ꝯtcꝰ vſura ſm ſñiam magnoꝝ doctorum. Rõ huiꝰ ẽ. qꝛ talis nõ vẽdit t̃minũ nec ꝓpt̃ expectationẽ recipit aliqd vltra iuſtũ preciũ rei quã vendit: q̃uis nõ faciat g̃ram remiſſiõis p̄cij deſcẽdẽdo ad. l. qḋ quidẽ libent̃ faceret ſi ille ſolueret ſtatim. Nã aliud nõ ẽ facere g̃ram illã p eo q̧ facit g̃ram expectatiõis: atq̧ aliud eſt ꝓpt̃ hoc. i. ꝓpt̃ expectationẽ ſimplr excedet p̄cium iuſtũ. Stat igit̃ talis in limite rigidi g̃dus qui extra iuſtitiã eẽ minime põt dici. Sꝫ ſi iſte ſolueret ſtatim ꝯdeſcẽderet vſq̧ ad limitem gradus pij. i. vſq̧ ad. l. ℭ Notãdũ inſup q̧ cum qs vendit merces q̃ſcũq;: lanã: linũ: pãnos: victualia ⁊ hmõi certo p̄cio maiori q̃ ſit illud q̧ tunc valẽt cum vendunt̃ ex eo qꝛ non intendebat eas vẽdere ſed ſeruare vſq̧ ad tpa quo pbabiliter eſtimabat tantũ tũc valituras vel plus quantũ nũc vẽdit: ſed ad inſtãtiã alterius vẽdit: iſtud eſt ẽt p̄ciũ iuſtificatũ ⁊ licitũ: vt expreſſe dicit. c. in ciuitate. de vſuris. Secꝰ aũt ſi nõ intendebat ea ſeruare ſed tũc vẽdet: vel ẽt ſi nõ eſt pbabile ſeu veriſilr q̧ eo tẽpe qͦ volebat in futuꝝ vendere tantũ debebãt valere quantũ nũc vendit: qꝛ tũc haberet̃ reſpectus ad terminũ nõ ad idẽnitatẽ ſuam. vñ eẽt vſura. ℭ Idẽ dicendũ de emptore. ſ. q̧ ſi emptor dat preciũ merciuz anteq̃ recipiat merces: ⁊ minus datꝰ q̃ tunc valet cum emit ex eo: qꝛ qͦ recepturus eſt merces veriſimilr eſtimat̃ q̧ minus debeant valere q̃ tunc cũ emit. vel ſaltez dubium eſt vtrũ plus vel minus ſint valiture q̃ ſit precium datũ: preciũ eſt iuſtificatũ ⁊ licitum: puta de menſe martij emit ſextarium frumenti valentẽ tunc mediũ florenũ dandũ ſibi de menſe iulij qñ eſtimat̃ valituꝝ. xxx. ſolidos: vel eſt dubiũ ſi valebit triginta ſolidos: aut ẽt. xxv. vel plus ⁊ probabile dubiũ. emendo. xxx. ſolidis non reputat̃ illicitũ. ar. ad hoc. in. c. in ciuitate. ⁊. c. nauiganti. Secus ſi rõne anticipatiõis ſolutiõis precij ante receptionẽ mercium diminueret p̄ciũ tunc currens: vel ſi veriſilr eſtimaret minori p̄cio nõ poſſe valẽ merces illas emptas q̃ ſit illud qḋ dat: ſꝫ bñ multo p maiori precio qꝛ tunc eſſet vſura.

Intendẽs ſua re maiori p̄cio vẽdit.

pſo ꝯmõ dſtructores. ℭSꝫ qð ſm cãliũ dabilẽ
lãificib⁹ ⁊ alijs mercatorib⁹ q ob ꝑciũ: vltra iuſti
tiã minoratum nequeũt vendere pannos vel
merces ſuas quin multum amittant de capi
tali ſi ad terminum vẽdere nolũt dictas mer
ces: qñdoqꝫ ſi non vendãt ad terminum non
poſſunt reperire emptorem. Inſuper talis eſt
qñqꝫ in ciuitate conſuetudo pro cõi bono iam
longo tpe itroducta. ℭAd hoc dicendum eſt
q̃ ſi talis conſuetudo de dilatione ſolutionis
introducta ſit pro cõi bono. ⁊ non in fraudem
vſurarũ. ſꝫ ꝓ expeditõne mercãtiaꝝ. tũc diſtin
guẽdum eſt ſm tho. vt dicam in. §. ſ. quia aut
mercator merces ſuas vendit ad terminum vl
tra quantitatem iuſti precij. aut non. Si ꝑmo
modo non eſt dubium q̃ cõtractus vſurarius
eſt cum in eo expectatio tpis ſb precio iniuſto
cadit. ꝫ. c. cõſuluit. extra de vſuris. Si autem
Cõsue-
tudo di
latiõis
ꝑ expe
ditione
mercã-
tiaruz:
ſcðo modo qꝛ ſm q̃ntitatẽ iuſti ꝑcij vendit ly
terminũ tradat ⁊ ꝑ termio ꝑcio maiori vẽdere
videatur. nõ tñ ẽ ibi vſura. Nec ꝑmo obſtat ſi
pro minori ꝑcio daret ſi ſtati ſibi pecunia ſolue-
ret. qð qdẽ põt ꝑ ſimile i alijs debitis apparere:
quẽadmodum ſi alicui aliqd debeat ad certũ
terminũ qñ de eo qð eſt ſibi dbitũ aliqd dimit
teret ſi citi⁹ ſolueret. Conſtat nẽpe q̃ ille dimit
tere ſibi poſſet ⁊ tñ ab vſura imunis eẽt ille. ſ.
q dimetteret d debito. ⁊ ille etiaꝫ cui dimitte
ret ſm quoſdã. Sꝫ hoc ñ ſp credo vex. ſ. q̃ntũ
J.§.ß.
ad debitorẽ ſoluentẽ añ temp⁹ niſi qñ ex anti-
cipatõe ſolutionis debiti ille ſoluens ſuſtinet
dãnũ. puta qꝛ oportꝫ eũ accipe ad vſurã vł ven
dere res ſuas i viliori ꝑcio q̃s reſuare volebat
ad tps cũ pl⁹ vẽdũt: vł etiã cũ ñ tã ex ãticipatio
ne ſolutionis q̃ ex q̃dã liberalitate ſibi remit-
teret. qð tñ de facili nõ ẽ credẽdũ niſi ex circũ
ſtãtijs ſufficientib⁹ appeat. ℭScðo etiã nõ ob
ſtat ſi qs dicat q̃ ad dnarios nũeratos illa mer
cãtia tãtũ nõ poſſet vẽdi quãtũ cũ ꝑdicto terio
aſſignato. ⁊ res tñ valet q̃tũ vẽdi põt. vt. ff. ad
trebel. l. i. §. ſi hec res. Item q̃ licꝫ plus ꝯſiſte
rit cum tali termio plus vendatur q̃ cũ dena
rijs nũeratis vendi poſſet. illð plus ꝑ. ipiſ vl-
tra ſortẽ. ℭAd hoc dicẽdũ q̃ ꝑſuppoſitis his q̃
ſuperius dcã ſunt q̃ licet nõ ex natura ꝯtus ⁊
mercãtie· ſed malignorũ mercatorũ malicia
i vẽdẽdo illicito mõ ſmĩnũ ⁊ minorãdo iuſtuꝫ
ꝑcium nõ obſuet iuſte mercatõis via. tñ iuſtis
mercatorib⁹ relinquiſ ſemita. q̃uis obũbrata
ꝯarcta q̃ licito mõ mercari pñt. Proinde reb⁹
ſic ſtantib⁹ ſi laniſex ⁊ mercator tãtũ vẽdit pã-
nos ⁊ merces ſuas ad terimnũ ꝑ q̃to vendẽt
ad denarios nũeratos ſi ꝑdcẽ ꝯpietates ceſſa
rẽt nõ ſibi edificat ad gehẽnã. Et cũ dicebat
q̃ tñ res valet q̃tuꝫ vẽdi põt. dicẽdũ q̃ vex ẽ
ſi ꝑ tãto q̃ntuꝫ valet pmittiſ vẽdi. ⁊ nõ obſtẽt
malicie ꝑdicte. Cũ predictis concor. Tho. in
quadaꝫ ſua reſpõſione que hic ponitur.

ℭEt pro maiori decla .§.iiii.
ratione hui⁹ mãe. ſ. d vẽdẽdo ad ſmĩnũ. Nota
q̃ b. tho. reqſit⁹ ſup h a lectore florẽtino. Utrũ
ſi in expectatõe tpis de ſoluendo ꝑcio pl⁹ petat
q̃ ſi tũc ſoluatur ꝑciũ cũ res vẽdit ſit vſurarius
ꝯtus. Sup q° collatone habita cuꝫ Hugone
cardiali ⁊ quodã electo capuão ſic ꝑ lſas rñdit
Primo dico q̃ ſuppoſito q̃ ꝯſuetudo d dilatio
ne ſolutiõis vſqꝫ ad ſpaciũ trium mẽſiũ ſic pro
ponitur ſit ad cõe bonum mercatorum. ſ. pro
expediendis mercatõib⁹ ⁊ nõ in fraudẽ vſuraꝝ
itroducta. videt eẽ diſtinguẽdũ. Quia aut vẽ
Apul-
culo.
ditor vẽdit ſuas mercantias ad terminuꝫ pre
dictũ vltra q̃ntitatẽ iuſti ꝑcij pp expectatõꝫ:
aut ſm iuſti precij quantitatẽ. Si ꝑmo mõ nõ
ẽ dubiũ eſſe vſurariũ ꝯtũ. cuꝫ expectatio tpis
ſb ꝑcio cadat. Nec põt eſſe excuſatio ſi vendi
tor ſit ſeruiens ꝑ ſalario ſuo potius miniſter q̃
dñs apothece cũ ob nullã cãm licꝫ pro tpe ex
pectatiõis pecunie ad ꝑcium augeri. Si autẽ
ſecundo mõ nõ ẽ vſura. Nec obſtat ſi ꝑ minori
daret ſi ſtati ſibi pecunia ſolueret. qð ꝑ ſilẽ põt
ꝓbari in alijs debitis. qꝛ ſi alicui debeatur ali
quid vſqꝫ ad certum terminũ: quãtũcũqꝫ de eo
qð ẽ ſibi debitũ dimitteret ſi ſibi citi⁹ ſolueret.
ꝯſtat eũ cui debetur a pctõ vſure eẽ immunẽ.
licet eni plus debito accipe propter dilatõem
tpis vſuraꝫ ſapiat. min⁹ tñ accipere vt citi⁹ ſibi
ſoluatur vſurã ſapit. maxie ex pte ei⁹ q minus
recepit. q̃uis ex pte ei⁹ q minus dat. videat eẽ
aliqs mod⁹ vſure cum ⁊ ſpacium tpis vendat.
Uñ ⁊ i caſu propoſito pl⁹ eẽt timendũ de vſura
emptori vt añ tres menſes ſoluat ſi min⁹ iuſta
eſtimatõe pãnos emit q̃ vẽditori q min⁹ acci
pit vt citius ſibi ſoluatur. ℭEx q° ẽt pꝫ quid ſit
ad ſcðm caſuꝫ dðm. quia ſi mercatores tuſcie
portantes pannos de Frãtia vt de eis vſqꝫ ad
tps reſurrectionis ꝑciũ expectarẽt pl⁹ vendant
pãnos propter expectatõeꝫ ꝑdictã q̃ valeãt ſꝫ
cõe fox: nõ ẽ dubiũ eẽ vſurã. ſi aũt nõ pl⁹ q̃ va
leãt ſꝫ q̃ntũ valent. pl⁹ tñ q̃ accipẽt ſi eis ſtati
ſolueretur. ñ ẽ vſura. ℭItẽ tertio caſu etiã ſil'r
dicẽdũ videt. q̃ ſi illi q pecuniã mutuo accipi
unt cũ vſuris. illã vſurã recupare volũt pl⁹ ven
dẽtes pãnos q̃ valeant ꝑpter expectatõeꝫ ꝑ
dictã. nõ eſt dubiũ eẽ vſurã cuꝫ manifeſte tps
vẽdat. Nec excuſant ꝑpter h q̃ volũt ſe ſuare
indẽnes. qꝛ null⁹ dꝫ ſe ſuare indẽnẽ mortaliter
peccãdo. Et licꝫ alias expẽſas factas licite. pu
ta iportatõe pãnorũ poſſint licite ſcupare. nõ
tñ vſuras q̃s dederunt cum hec fuerit iniuſta
datio. ⁊ ꝑſerti etiã cũ i dãdo vſuras peccauerit
tã q̃ occaſione peccãdi vſurarijs dantes cum
neceſſitas q̃ ponit. ſ. vt honorabili⁹ viuãt ⁊ ma
iores mercatiões faciãt nõ ſit tal' neceſſitas q̃
ſufficiat ad excuſanduꝫ pctm ꝑdictum. Patet
etiam a ſili q̃ nõ pñt i venditõe pãnox expen-

ſuos recupare q̄s ſcãte ⁊ iprudẽter feciſſet. ps
ẽt ex p̄dictis q̄d in q̄rto caſu q̄rebatur. Nã ille
qui ad certum terminum dare dȝ ſi añ termi
num ſoluat vt ei aliqd de debito dimittatur:
vſuram cõmittere videt. q2 maniſeſte tempus
ſolutionis pecunie vendit. vñ ad reſtitutiõȝ te
netur. Nec excuſat̃ pp̄ter hoc q̄ ſoluẽdo añ ter
minũ grauatur: vel q̄ ad hoc a creditore induci
tur. quia eadẽ ratione poſſent omnes alij vſu-
rarij excuſari. hec omnia. beatus Tho.

¶ Queritur de baro .§.v

cholis. Eſt aũt hmõi qdã cõtc⁹ q̄ ſic fit. Vẽdit la
De pannis vendẽdis. niſer retagliatori. x. pãnos ad terminũ vnius
anni pro precio ſloreñ. qngentorũ. Venit ex
trãſuerſo Titius egens pecunia ⁊ conuenit cum
retagliatore q̄ de pãni ſibi tradat ſlorenos q̄
dringẽtos qnquaginta. ⁊ ipſe cõtẽtabit laniſicẽ
in die ẽmini de qngẽtis. Mõ q̄rit̃ an tal' cõtus
ſit licit⁹. ⁊ ex q̄ pte ſeu ex cui⁹ pſona: Iſtã ma-
teriã tractat. d. Lau. de Floreñ. in ſuo tractatu
de vſuris in ẽtia pte. ⁊ ei⁹ dicta de v̄bo ad ver-
bum h̄ ponũtur. Dic ergo. Ex pte titij nõ ẽ du
bium q̄ nõ ẽ illicit⁹. niſi q̄ten⁹ di: im⁹ licitũ vl̄
illicitũ mutuo recipe ad vſurã. d. q̄⁹ habes ſra.
Ex pte vo retagliatoris dicas q̄ aut vẽdit pã-
nos ad rõnẽ qngẽtoꝝ ⁊ tũc ẽ illicit⁹ aut ad rõ
nẽ q̄drigẽtoꝝ qnq̄ginta. ⁊ tunc ſec⁹. Ex pte aũt
laniſicis dico q̄ aut dicti pãni valebãt tpe ven
ditiõis qngẽtos. ⁊ qngẽtos habuiſſeȝ vẽdendo
vocabulo alludẽs ad cõtãtos . ⁊ tũc cõtc⁹ eſt lici
tus. aut tũc valebãt min⁹ qngẽtis ſed pp̄ter di
latiõem ſolutõis cõuenit de qngentis. ⁊ tũc di
cas q̄ aut dubiũ ẽ an ſolutiõis tpe plus vl̄ mi
n⁹ forẽt valituri. aut certũ eſt q̄ tũc illõ vl̄ plus
ſũt valituri: aut min⁹ q̄̄ illõ. In ſcđo caſu nõ
eſt dubiũ q̄ licit⁹ eſt cõtus. ⁊ ſiſr i tertio q̄ illici
t⁹ eſt. In p̄mo vo dicas q̄ eſt licit⁹ ſi alias nõ
erat vẽditur⁹. alias ſec⁹. vt p̄dicta oĩa ex decre
talib⁹. in ciuitate. ⁊. c. nauigãti. ex͂ eo. Caueat
ſibi ſup ab intẽtiõe depꝛauata in his caſib⁹ in
qb⁹ licitũ affirmaui vt in hac noſtra decre. cõ
ſuluit. Iõ bene cõſuluit papa in dicto. ca. in.
ciuitate in ſi. Et in hoc laniſicib⁹ meis compa
trioꝛ. quoꝝ quidaȝ ex percepi ad cõtantos vẽ
dere nolunt eo q̄ minus q̄̄ ad terminũ perci-
peret. Verum quia mihi dicit̃. q̄ ſi venderent
ad cõtantos nõ haberent tantũ de pãnis quã
tum conſtiterunt. rudis lane materia ⁊ alijs
expenſis interuenientib⁹ computatis. ¶ Vidẽ
dũ eſt vtrũ ſaltẽ quãtũ eis cõſtiterit vel cõſtat.
vendendo ad terminũ pcipere valeant. Et vi
detur q̄ ſic. quia nihil vltra ſortem percipiũt.
In contrariũ facit. quia tantũ res valet quan
tũ vendi põt. ff. ad trebel. l. i. §. ſi heres. ff. ad. l.
falci. l. q̄rebat̃. ff. de furtis. l. ſi qs vxori. §. ſi. ad
l. rodi. de iactu. l. ij. §. porro nota extra de reſti.
cũ cãȝ. ⁊ in. c. i ciuitate. d̄. eo. q̄⁹ ſi pl⁹ vẽdunt q̄̄
valeat nõ obſtãte q̄ plus cõſtiterit: illud plus
pcipiunt vltra ſortem. Dico q̄ attẽto conſtito
rudis lane tincture ac manuſactur̃. nõ eſt veri
ſile q̄ laniſer debeat inde pro minori p̄cio vẽ-
dere pãnũ q̄̄ ſibi conſtiterit qnimo pluri con-
ſideratis opis perſone ipſi⁹ laniſicis. Si g⁹ non
reperit qui velit pro tanto emere hoc nõ cõti-
git ex eo q̄ plus non valeat pannus: maxime
cõſiderato q̄ retagliatoꝛ p pluri vẽdat ⁊ empto
rẽ repit. Si ergo ex impoſitura ſtagliatoꝝ vel
alioꝝ mercantium q̄ ſiſ ſe componere dicunt
q̄ nemo niſi pro tanto pãnos emat niſi termi-
nus cõcedat. imo audiui q̄ ſunt qdã laniſices
in pecunia plurimũ abũdantes q̄ plus cure in
pecunia q̄̄ in oĩa põnẽtes. ſunt hoꝝ cã. Nam
pecunia nõ egẽtes vendũt ad terminũ p maio
ri q̄ntitate q̄̄ ſi venderẽt ad cõtantos. pp̄ter h̄
alij q̄ vellẽt vendere ad cõtantos nõ reperiunt
q̄ ab eis velit emere niſi ad terminũ vl̄ ſi emũt
ad cõtantos nolunt emere p q̄ntitate debita
⁊ pp̄ter q̄d opoꝛtet tales vendere ad terminum
ſicut illi potẽtes. Quãobrẽ dico reb⁹ ſic ſe ita
habentib⁹: q̄ laniſer ſi pro tanto vendit pan-
nos ad terminum p quanto venderet ad cõtã-
tos ſi p̄dicta ceſſarent: q̄ nõ edificat ad gehen
nam. q2 q̄ntũ res valet p tanto vendit̃. Et cũ
dicebat̃ q̄ tantũ res valet q̄ntũ vẽdi põt. fate-
oꝛ ſi p tanto vendi pmittit̃ q̄ntũ valet. ⁊ ſic de
ſẽdi poſſũt laniſices p̄libati: alis aũt deſẽdi neq̄
unt. Et quõ eſtimari. ⁊ quõ pbari d̄beat rei va
loꝛ vide notata p glo. l. c. cũ cãm. de teſti. ⁊ p
d. meũ. Io. de lig. i c. cũ cã. de emp. ⁊ vẽdi. ⁊ p
glo. ⁊ Bar. l. l. ij. C. de reſcin. vẽ. ⁊ l. l. Si quos.
eo. ti. Et facit etiam q̄ ipſe Bar. notat in. l. con
tinuus. §. cum ita. ff. de verbo. obli.

¶ Item nota q̄ cum ali .§.vi.

qs vendit res pro p̄cio q̄d nunc currit ⁊ addit
pactum q̄ ſi pl⁹ valebũt vſq̄ ad paſca vult illõ
plus. Si aũt min⁹ valebũt nõ min⁹ vult: ſm ho
ſti. procul dubio vſurari⁹ eſt. Itẽ q̄ emunt a pau
pib⁹ oues ⁊ boues quos illi forte nõ hñt ⁊ talia
aĩalia locãt eis. tales ẽptoꝛes ſi ſciũt vl̄ credũt
hoc. ſ. q̄ venditoꝛ ille nõ hẽat. vſurã cõmittunt
ſȝ Vl. Sed credũt eos hẽre ⁊ ſine fraude emũt
nõ eſt vſura. Itẽ q̄ nũc emũt certos equos tra
dendos emptori ab ipſo venditore in ce t. nũ
dinis. ſi ementur minori precio q̄̄ eſtimentur
eos ibi valere. vſura eſt. Si autem de valore
veriſilr dubitat̃. non ẽ vſura ſm. Vl.

¶ Sed quid cum quis .§.vij

nõ erat vẽditur⁹ res in loco illo in quo qs vult
emere ab eo. ſed in alio vbi carius ille res vẽ
duntur. nũqd vendendo ſm illud p̄cium loci
q̄⁹ volebat deferre vſurã cõmitit: Rñdet In
no. poſt Ray. ⁊ dicũt q̄ ñ. dũmõ ñ accipiat v
tra id q̄d acceptur⁹ erat ibi q̄⁹ portare vole. l

bat: qꝛ quo iure põt carius vendere ꝓpẽ dubiũ tpis: eodem iure põt carius vẽdere ꝓpẽ dubiũ loci: ex͂ eo. in ciuitate. Sed hoc ſiſt̃ reprobat Hoſti. tum qꝛ nõ eſt viſiſe ꝙ aliquis talem emptionem faceret niſi metũ cogeret. ⁊ ſic via ꝑ talem opinionẽ paraẽ figmẽtis: tũ qꝛ laboris ⁊ expenſaꝝ itineris habenda eſt rõ. extra ꝺ voto magne. Jo. an. ꝯcoꝛ. has opi. di. ꝙ ſi ſtatim ille emptoꝛ ſoluit preciũ putat veram opinionẽ Inno. Sed ſi differaẽ ſolõ precij: tũc vĩ ꝓcedere rõ. Hoſti. ⁊ ceſſare rõ Inno. qꝛ i dubio tpis põt cõmodũ ꝓuenire venditori ⁊ emptori: ſed hic nullum comodum emptori. Et hanc diſtinctionem approbat Jo. ca.

¶ Quid ſi quis vendit .§. viii.

emptio ꝑdioꝛũ

predium cũ tali conditiõe ꝙ viſq ad tot ãnos ſi reddit precium rehẽat ꝑdiũ? Rñ. ſm Ray. Hoſti. ⁊ Ber. hic non eſſe mutuũ. vñ nec vſura. ſ. ex forma: ⁊ emptoꝛ facit fruct⁹ ſuos: qꝛ vẽditio ẽ. Et hoc itelligas niſi taſ vẽditio fuerit facta in fraudẽ vſuraꝝ: qð põt ꝑſumi ſi modicum ẽ ꝑciũ reſpectu valoꝛis rei. ex͂ de empt. ⁊ vendi. ad nr̃am. Item ſi ſit in pacto ꝙ reſtituaẽ aliqd plus ꝙ̃ fuerit ꝑciũ ex͂ de pigno. illo nos. Itẽ ſi emptoꝛ conſueuit exercere vſuras: ut in dicto. c. illo. Sꝫ ſi emptoꝛ intẽdit realiẽ emere ⁊ iuſto ꝑcio: tamen dat illi venditori illam poteſtatem reemẽdi: potius tñ vellet ꝙ ſibi remaneret predium non eſt vſura.

¶ Sed qd ſi qs emat fru .§. ix.

emptio ſegetuꝫ

ctus ſiue ſegetes ꝓuenturas hoc ãno de agro ſeminato? Rñ. ſm Ul. ꝙ nõ ẽ vſura ex forma ꝯctus. Põt tñ fieri in fraudẽ vſuraꝝ: qꝛ ſi veriſimiliter ſcit ꝙ fructus colligẽdi ẽt computato dubio quo pñt impediri valebunt tunc pluſ ꝙ̃ illud qð nunc daẽ: fraus vſure eſt. Si autem ꝓbabiliter dubitaẽ vtrũ plus uel minus debeant ualere: nõ eſt uſura. Idem Hoſti. ⁊ Ul. et eodẽ mõ dicẽdũ ſi quis emat fruct⁹ ꝓuẽturos viſq ad tres uel q̃ttuoꝛ uel pl̃es annos.

¶ Quid de cõtractu quẽ .§. x.

emptio redditũum.

vulgo vocãt qui ſic celebraẽ? Dãt quidã cuidã monaſterio centũ cũ pacto ꝙ ad vitã ſuã ⁊ cuiuſcũꝗ ex eis eccl̃ia illa ſeu monaſteriũ det illis quolꝫ ãno. xvi. dictaꝗ centũ ſua ſũt. ſ. monaſterij: hoc adiecto ꝙ ſi durante vita taliũ: monaſteriũ uoluerit ꝯctum reſcindeẽ ⁊ dicta centũ reſtituere optionem hẽat: ⁊ tunc a dicta annua ſolõne ſit liberata: ⁊ ꝓpẽ hoc oĩa ⁊ ſingula bona ſua monaſteriũ obligauit: eſt ne licitus ꝯctus? Et poſſet videri ꝙ ſic. qꝛ quedam emptio eſt illius annualis redditus. Hic interuenit preciũ: hic ẽ merces. ſ. cert⁹ reddit⁹. ergo ⁊c. Rñ. ſm Lau. de ridol. credo illicitũ i caſu quo vltra illa centũ aliquid hẽaẽ illudꝗ reſtõni obnoxiũ. Ut. n. video reddit⁹ nõ cõſtitutiẽ in re. nec ad rẽ ſit relatio: ſed ad ꝑſonam: licet bona pro obſeruatione ꝯctus obliget monaſteriũ. ⁊ ſic non vendiẽ ius imo nũc ꝺ nouo oꝛiẽ ⁊ vendiẽ qd inuendibile. ſ. pecunia q̃ inuẽdibilis ẽ. ſeu veri⁹ ꝯctus innoiatus celebraẽ. ſ. do ut facias. in quo fraus vĩ interuenire de ꝯcta ad ꝯctũ maxime attẽta maximi lucri quãtitate: ⁊ adiectione pacti de reſtituẽdo cũ voluerit. ex qbus vĩ in effectu acſi mutuũ ꝯtraxiſſent coadiuuat. licet ẽt ſola de ꝑ ſe nõ ſit efficax rõ rõne incertitudinis: ꝙ in paucis annis totum capitale rehabebit. Nec eſt veriſimile ꝙ breui omnes moꝛiantur. Hec. Lau.

¶ Quid ſi quis emat red .§. xi.

Utrum emptio redditũum ſit licita

ditum vni⁹ caſtri uel aliũ redditũ ad vitã ſuã vel ſuoꝝ heredũ uel alias ad incertũ tꝑs habendũ eſt ne vſura? Rñ. ſꝫ lau. ꝺ ridol. ⁊ Inno. e. t. in ciuitate. q dñt tangẽdo hũc paſſum ꝙ aliq dicũt ⁊ forte bñ: ꝙ ſi reddit⁹ ꝯſtituaẽ añ contractũ uꝉ vẽditã actionẽ ſiue fuerit ꝯſtitutus in re: puta in vino ⁊ poſſeſſiõe uel alijs hᵘi: ſiue in ꝑſona: puta ſerui. liberti uel ruſtici. uel actione uel noĩe. Itẽ ſiue ſint reddit⁹ certi: puta qui reddũt. x. ſiue incerti: puta q reddunt quartã ꝑtem fructuũ q ꝑcipiũẽ ꝺ aliq̃ domo vel de opibus alicui⁹ ꝑſone. Itẽ ſiue ſit ꝯctus perpetu⁹. puta q extendiẽ ad heredes ꝯhẽtiũ. ſiue ſit ad vitã hoĩs ſiue ad certũ tꝑs. puta viſq ad. v. annos. Itẽ ſiue ſit redditus in pecunia ſiue in alijs rebus ſiue in facto: reputant tales contractus licitos. Ibi enĩ eſt licit⁹ ⁊ pur⁹ ꝯctus venditionis. Eſt nãꝗ ꝑciũ. ſ. certe pecunie q̃ntitas ⁊ eſt merces. ſ. cert⁹ reddit⁹. C. de ſacroſan. eccle. l. iubem⁹.

Alia opinio.

¶ Hoſti. vo. ut ꝛfert Jo. an. in dicto. c. in ciuitate. dicit ſimpl̃r tenendũ ꝙ hmõi ꝯctus ſiue ſint in ꝑpetuũ: ſiue ad tempus: ſiue ad certũ cenſũ: regulariter ſt permiſſi dũmõ non celebrenẽ in fraudẽ vſurarum ⁊ vltra dimidiũ neuter decipiaẽ. alſ ſec⁹. de emp. ⁊ vend. c. ad nr̃am. licet certũ ſit ꝙ viſq ad. xx. xxx. vel. xl. annos plus accipiat de reddito ꝙ̃ ſit ꝑciũ qð dat. tñ hec certitudo nõ facit illicitũ ꝯctũ vẽditiõis cũ ⁊ hᵒ idẽ ſit dare in vẽditione alicui⁹ poſſeſſiõis vbi certũ ẽ ſꝫ cauſas inferioꝛes ꝙ plus accipet infra dictũ tꝑs ꝺ certis fructibus ei⁹ ꝙ̃ ſit ꝑciũ qð daẽ ꝓ ea ⁊ ſiñ expenſis uel laboꝛe dãdo ad fictũ certũ uel emphitheoſim. Nec obſtant. c. in ciuitate. ⁊. c. nauiganti. Nã ibi reꝓhendiẽ tm̃ qꝛ carius vẽdiẽ merces ꝓp terium quẽ dat plerum emptori ad ſoluendũ pecuniã: vel qꝛ ꝓ minori emit merces ex eo ꝙ ſtatim dat pecuniã ⁊ pluri⁹ tꝑs expectat merces: q̃ ſũt penit⁹ illicita. Sꝫ in caſu noſtro: oĩa ſũt pñtia. ⁊ id qð vẽdiẽ. ⁊ ꝑcium ei⁹.

¶ Eſt ergo ꝯclo Inno. ꝙ ꝑdicta ꝓcedãt ⁊ ſint vera: qñ reddit⁹ ꝯſtituti ſunt añ ꝯctũ vel vẽditã actionẽ. hec ille. Et adde ꝙ dicẽ Gul. videlicet

ꝙ q̄uis contractus talis non ſit vſurarius ex forma. poteſt tñ eſſe illicitus vel ex parte emptoris ſi nimis puo precio emeret: pēſatis circunſtantijs de quantitate precij ⁊ valoris ipſius vſuſfructus ⁊ veriſimilitudine vite eius ſm ꝙ eſſet iuuenis: vel ſenex ſanus: vel infirmus:
Ad hoc ſ. §. xv. quando .ſ. emeret ad vitaȝ. ¶ Sed quid ſi reddi⁊us vel nomen propter hoc de nouo conſtituatur in rebus vel perſonis contrahentibuſ: puta qꝛ dicit emptor: tu conſtituis tales redditus in tali poſſeſſione vel ſeruo. vel faciaſ ꝙ talis fatebitur ſe debeꝫ mihi mille vſqꝫ ad annum. ⁊ ego de illis mille. vel magis de actiōe pro illis mille competente tibi dabo .l. Reſpōde. Inno. refert quoſdā aſſeuerare hunc ꝯctū licitum: qꝛ non eſt hic mutuū ſed emptio. Itē multi caſus poſſunt interuenire ꝙ iſte emptor amitteret in hoc caſu: puta ſi venditor inops fieret. Subdit tñ Inno. ꝙ cunctis fidelibus eſt conſulendum ꝙ a tali contractu ſe abſtineant. Sed Lan. de ridol. diē ꝙ ſibi videꝫ ꝙ Inno. potius ſentiat qȭ conſulit ꝙ̄ qȭ refert. Et idem Io. an. id eſt ꝙ ſit illicitus dictus contractuſ: ⁊ vix videt quomō ſine fraude taliſ cōtractus poſſit fieri.

¶ Quid autem cum .§. xii.
quidam habuit recipere ab aliquo centum in certo termino: venit tertius emens ipſa iura contractus contra debitorem pro precio nonaginta que nunc ſoluit: nunquid emptor cōmittit vſuram? Reſponde. Si iſte emit tantū minus quantum nunc eſt intereſſe ſuum: aut quantum vere eſtimandum ſiue timenduȝ: ne ille debitor ſoluat: aut quantus eſt futurus labor rehabendi: non eſt vſura. Si vo alias vult diminuere precium ſolum propter hoc ꝙ nūc ſoluit ſed in futuro rehabebit plus: eſt manifeſte vſura. ¶ Et nota ꝙ talis pactio iurinȝ: preſertim quādo imineret de hoc litigium: ſi fiat pro minori precio: non valet. nec iſte creditor poterit plus petere ab iſto debitore ꝙ̄ in veritate ſoluiꝫ etiam ſi reſiduum fuerit ei donatū C. mandati .l. per diuerſas. ⁊ .l. ab anaſtaſio. Quod pro bono cōmuni ſtatutum eſt ne litigia emerentur vel mouerentur.

¶ Item queritur cum .§. xiij.
quis debeat alicui dare centum hinc ad annum: ſi creditor eius petit nunc ſibi dari nonagintaquinqꝫ: ⁊ alia quinqꝫ ſibi remittit. vtrū ne ſit licituȝ? Reſpondeꝫ. Ioā. de repri. ordi. mino. dicens ſimpliciter ⁊ indiſtincte ꝙ licet.
De anticipatōe teri ſolonis. Et cum arguiꝫ contra ꝙ accipere aliquid vltra precium in venditione rei ratione expectationis temporis eſt vſura: ut extra de vſuris. i ciuitate. Et ſimiliꝫ prorogare terminum ſolutionis nūc fiende: ⁊ pro hoc recipere aliquid vltra debitam quantitatem eſt vſura: ut eo. t. c. conſuluit. ⁊ hoc quia vendiꝫ tempus qȭ cōmune omnibus eſt: tum etiam qꝛ eſt ibi mutuum implicitum cum lucro. Nā idē eſt in effectu ac ſi creditor acceptam pecuniam tunc qn̄ ſibi debeꝫ eam mutuat vſqꝫ ad terminum prorogatū ⁊ pro illo mutuo illud lucrum recipit. ¶ Rñdet ille p diſtinctionē q̄ndā d̄ tpe: Dicit. n. ꝙ eſt tps cōe: ⁊ eſt tps proprium. Et tps cōe di eſſe illud qȭ diffiniꝫ qȭ eſt menſura pmi mobilis. Et qꝛ illud ita d̄ſeruit vni ſicē ⁊ alteri: cū cōe ſit nō pōt ut ꝓpriū vēdi: qȭ ꝯtigit qn̄ qs rōne tm̄ dilatōis tpis i ſolōne fiēda plus petit. vel cū āticipatiōe ſolōnis fiēde antecꝫ deꝫ merces minuiꝫ precium. qȭ reprobatur in dictis decre. Tempꝯ ꝓpriū dicūt eē qȭ
Diſtinctio piculoſa ficticia. eſt ita mihi accōmodatū circa aliqȭ negociū qȭ nō alteri: ſicut cum debeo dare. Pe. c. hic ad annū ⁊ nō prius. iſtud tps vniꝰ āni quo ad vtendū ⁊ exercēdū illa. c. q̄ debeo Petro ē meum ꝓpriū: qꝛ nihil ꝯceſſū ad vtendū illis put volo: ⁊ ſic poſſū vēdere ut meū: qȭ facio dum nūc ſoluēdo ipſi Pe. do ſibi. xc. vel circa. Sed b. Tho. in epla ad lectorē florentinū diē ſimplr hoc eē vſurā: ut pꝫ ſupra i. c. eo. de vſura in emptiōe ⁊ venditiōe. §. iiij. circa fi. ¶ Pro plenior declaratiōe poſſet ſic diſtingui. Aȭ aut
opuſcło lxvij. in fi. talis debitor in dādo illa. c. ante tps ſibi ꝯceſſum inde recipit dānū: puta qꝛ cū non hēat in ꝓmptu: oꝫ eū accipe ad vſurā ſeu vendere res ſuas minꝰ iuſto pcio: ſeu q̄s itēdebat ſuare in futuꝝ: qn̄ plus veriſilr erāt valiture ⁊ hmōi: ſꝫ ad pces creditoris nunc ſibi ſoluit illa. xcv. ⁊ illa qnqꝫ ſibi retinet debitor: qꝛ tantūdē ē dānum qȭ ipſe ide recipit ex anticipatiōe ſolōnis: ⁊ tūc nō eſt vſura: qꝛ nullū ibi ex hoc lucꝝ ꝯſequiꝫ ſꝫ ſolū ꝯſeruat ſe indēnē: Secus ſi plus eēt lucꝝ illoꝝ. v. ꝙ̄ dānū ide ſequēs. Aut ipſe d̄bitor itendebat nūc illa. c. exponere i licitis mercātijs vbi ſpabat plus lucri hīc ꝙ̄ illa. v. ⁊ viam hēbat ad hoc paratā: ⁊ tūc dubiū eſt vtꝝ poſſit illa. v. ſubtrahē ⁊ ſibi retinere ꝑſuppoſito ꝙ lucrū ſperatū ex negociatiōe cū illis. c. cū ſuo dubio .ſ. de nō lucrādo ēt ſi tantū eſtimeꝫ. Nā Inno. ⁊ Io. an. dicūt illicitū. Hoſt. licitū aſſeuerat cū Io. de lig. dūmō nō fiat in fraudē Et ergo dubiū. tene certū ⁊ dimitte icertum. de penit. di. vij. c. ſi qs. Aut debitor ex tali anticipatiōe ſolōnis nec dānū icurrit nec negociari cū illis ē patus: nec ſup hec cogitat ſꝫ ſolū qꝛ puenit tps vult ſibi illa. v. remitti. tūc eſt vſura. Et rō eſt. qꝛ vendiꝫ tps ⁊ mutuū ē ibi implicitū cū lucro intēto. ar. in. d. c. in ciuitate. ⁊ in hoc caſu loquiꝫ. b. Tho. vbi. ſ. Illa aūt diſtinctio de tpe cōi ⁊ ꝓprio nō ſufficienꝫ euacuat argumēta. Nec appet rō q̄re magis tps debeat dici ꝓpriū in hoc caſu ꝙ̄ in alijs q hn̄r in dictis decre. Nec alij theologi vl canōiſte poſuūt talē diſtinctionē: ⁊ iō ſi tenēda qꝛ piculoſa.

Reditu uz emptio cũ pacto ꝯ ẽptiõis

¶ Alius contractus .§.viiii.
celebrat in ptibus cathalonie ꝑcipue Barchi
monie ſub tali forma ⁊ mõ. Titi' indigẽs pe
cunia: vẽdit Menio.c.florenos auri annui ⁊ p
petui reddit' ſup oĩbus bonis ſuis uel ſup ali
quib' in ſpẽ. ⁊ ad hoc bona illa obligat. ⁊ fit ꝯ
ctus precio cõpetẽti ſm cõẽ ꝑciũ illaꝝ regio
num uel paulo plus uel min': ⁊ in ipſo ꝯtractu
expreſſe agit ꝙ vẽditor ꝓ eodẽ ꝑcio poſſit in to
tum uel in ptẽ redimere illũ redditũ ſeu cẽſuz
venditũ. Nũc querit vtꝝ dictus ꝯct' ſit uſura
rius. ¶ Ad qd rñdet. Iſtã qõnez tractat In

opio .I.

no.in.c.in ciuitate.de uſuris. Et ibidẽ alij p'
cum pleo. nihil tñ dicũt de facultate redimẽ
di ipſũ redditũ ſed ſimplr de emptione tal' red
ditus. Et dicit Inno. ꝙ emptio reddit' iã for
mati ſeu ꝯſtituti. ſiue in poſſeſſionẽ ſiue ĩ pecu
niam licita eſt. Sed ab emptione reddit' non

Scda opinio.

formati nec antea ꝯſtituti: ꝯſulit abſtinendũ
vt dubia. vtꝝ ſint licita. ¶ Quidaz aũt vt Al.
ſic dicit. Omittendo argumẽta dico talẽ ꝯctũ
eſſe licitũ data ẽt redimẽdi facultate. Rõ eſt.
qꝛ talis ꝯctus eſt mera ⁊ pura vẽditio ⁊ ꝓ ꝑcio
cõpetenti ſaltẽ licito. qꝛ ẽt in modico ꝑcio ꝯhẽ
res licet ſeinuicẽ decipe. ⁊ eſt res q̃ cadit ĩ cõ
mitium: quia ꝓphana. nec emptor ex hoc ꝯctu
plus recipit q̃ ex legittimo ꝯctu emptionis.ſ.
rem venditã. igit non eſt uſura. nec video ali
quam rõnem dubitandi. Plus dico idez.ſ.ẽt
in reddito prius non cõſtituto. Quid eniz re
fert q̃tum ad uſurã an ſit ꝯſtitut' de nouo. an
ſit cõſtitutus pri'. Certe nihil. Nec pcedit oc
caſio quã aſſumit Inno.ſ.ꝙ in non conſtituto
ante non vt merces in reꝝ natura ⁊ ita non va
emptio que reqrit mercedẽ. preciũ ⁊ ꝯſenſuz.
quia dico cũ reuerẽtia ꝙ eſt merces.ſ. ipſe red
ditus qui cõtrahendo cõſtituit ⁊ ius illud per
cipiendi ex illo ꝯctu qd acquirit emptor. imo
etiã ſine mercede exiſtẽte in reꝝ natura fit em
ptio. utputa in ſola ſpe vt in actu piſcandi rhe
tijs: qꝛ ſiue capiat ſiue non capiat valet em
ptio. ⁊ tenetur emptor ad precium. Et qd pl'
eſt ſi captura in duplo plus valeret q̃ ipſũ pre
ciuz. nihilominus tenet ꝯctus. qꝛ ſpei ẽptio ẽ.
Idem de partu futuro ancille uel pecudis ut
in.l.nec emptũ.ff.de contrahẽ.emp. Nec in h
mihi videt in aliquo quolibet dubitãduz. Qd
autem addit in caſu redimẽdi pro eodẽ ꝑcio:
dico ꝙ illud nõ variat ꝯcluſionẽ. qꝛ hoc magis
eſt in fauorẽ venditoris. Nec in hoc caſu po

Utrũ reddit' ꝑcepti ãnt ĩ ſortẽ cõputandi.

teſt notari uſura pluſq̃ in emptione predij vel
alicuius rei cũ.ſ.venditur cum conditione ut
venditor poſſit reemere pro eodem precio qñ
ſcꝫ ſimpliciter fit: non in fraudem uſurarum.
¶ Sed pone ꝙ poſt tres uel quattuor annos vl
plures venditor redimit illũ redditũ: ⁊ ſoluit
emptori ꝑciuz ſibi datuz. nũqd cum tota ꝯſcia
emptor illo alio intermedio tempore triũ an
norum uel quattuor retinebit illum redditũ
ſic receptum. Scio ꝙ multi dicunt ꝙ nõ: ⁊ ꝙ
debet computari in ſortẽ: ut dicitur in pigno
re. Et breuiter dico ꝙ licite retinet. nec tene
tur computare in ſortem. qd ſic ꝓbatur. Iſta
redditus receptio venit ex contractu: licito ẽt
adiecta facultate redimẽdi: ut ſupra dictũ ẽ:
qꝛ ex tali contractu acquiſitũ eſt ius percipiẽ
di redditꝰ illũ ⁊ illius iuris factus eſt domi
nus. quia contractus eſt licitus licet venditor
poſſit redimẽ. ⁊ ad emptorem pertinet cómo
dum ⁊ periculũ rei vendite: igitur ex illo iure
percipit de re ſua. ⁊ ſuum percipit: ⁊ ſuuz facit
ac ſi de precio ſuo fructus perciperet rei em
pte. igitur licite retinet tanq̃ ſuum. ¶ Sꝫ po
ne ꝙ iſte emptor alteri vendit illum redditũ
quod facere poteſt ut rem ſuam. tamen cuz fa
cultate redimendi: poſtea redimitur ab illo ſe
cundo emptore. nũquid primus emptor red
det qd percipit? Certe non. qꝛ ſuũ recipit. nec
tempus preteritum ſubiacet reſtitutioni. ſꝫ fu
turum ſoluz habet illud ius percipiendi quod
redimit. ¶ De iſtis duab' ꝯclonibus ⁊ ꝙ licit'
ſit ꝯctus ⁊ cum facultate ⁊ ſine facultate redi
mendi. ⁊ ꝙ faciat fruct' ſuos ⁊ non hẽat cõpu
tare in ſortẽ. reputo quaſi expreſſum caſum.l. probat ꝯclonẽ
ſ.in ſi.⁊ in.l.vbi autẽ.§. Julianus.ff.de cõdi. ⁊ ſoluit
adiec. cum certe nulla ſit differẽtia ĩ ẽptione argumenta.
redditus uel fundi. cum ſit res eadẽ ĩ cõmer
cium ſicut ⁊ certa non obſtãte regula iuris cõis
per quã hr ꝙ quicquid recipit ultra ſortẽ ẽ uſu
ra. qꝛ illa habet locũ in mutuo in quo ſolo ꝓ
prie locũ hꝫ uſura. lꝫ per quãdã ꝯñam extẽdat
ad alios ꝯctus maxime qñ fiunt in fraudẽ uſu
rarum. uel pro dilatione ſolonis plus recipit.
et vendit tpa. qꝛ ſic ꝓprie eſt uſura. ſicut in mu
tuo in quo ꝓ dilatiõe tpis quo mutuũ retinet
plus ſoluit q̃ datũ ſit. ut in ca. in ciuitate. de
uſuris. Et ꝑ hoc rñdet ad dictũ ca. qd loqt in
pecunia debita cuz ꝓ dilatione plus ſoluit q̃
datũ ſit. ut in.c.in ciuitate ⁊ ex pacto ſicẽ ĩ mu
tuo. ¶ Ad id autẽ qd dicit fruct' cõputari in
ſortẽ. vt in.c.ꝑmo ⁊ ſcdo. ⁊.c.ꝯqueſt' de uſur.
ꝙ illa.c. loquut in mutuo ⁊ etiam in pignore
dato pro mutuo. qꝛ fructus pignoris merito
computant in ſortẽ. Item creditor non ẽ dñs
pignoris neqꝫ fructus recipit ex re ſua ſꝫ ex re
debitoris. ſed nec hꝫ ius pcipiendi illos fru
ctus tanq̃ de re ſua ⁊ ſuis. Secus in caſu nro
vbi recipit ut iure ſuo ⁊ tanq̃ ſuos ⁊ re ſua ſeu
de re ſua. ſ. de iure pcipiendi qd ius ſuũ ⁊ ſua
res eſt. Itẽ non obſtat euangeliũ. vbi dr. Mu
tuum date nihil inde ſperãtes. Lu.vi. qd di
ctum extendit ẽt ad alios ꝯctus. ut pꝫ in.c.cõ
ſuluit. de uſuris. qꝛ illud vez eſt qñ illud agit
principalr ſpe lucri ultra ſortẽ. ut dic ibi glo.
Hic aũt ꝑncipalr agit ⁊ emit reddit' ſicut ĩ ꝑ

diū eſſꝫ emptū vt habeat. Nec enī i ꝯtractib⁹ ꝓhibetur ſpes lucri imo cōmūiť ineſt ⁊ eſt licita. imo in mutuo ſimplici ⁊ liberali licet ſperare ⁊ recipere remuneratōēꝫ non ṗncipalr. alr̄ eſſet vſura. q̄ etiam naturalr̄ debet licet peti nō poſſit. qꝛ talis beneficētia mutui dati parit naturalem obligationē. qꝛ bn̄facienti bn̄facere tenemur vt in. l. ſed i lege cōmiſſoria. §. ꝯſuluit. ff. d̄ peti. here. ¶ Et ſi dicat quōcūqꝫ ſit p talē redēptionē ṗmus emptor recepit vltra ſortꝫ quia reddit⁹ medij tpis. fateor. ſed ſuum recepit vt ſupra dictuꝫ eſt. Et licet forſitan ſi eſſet emptor ꝯſuet⁹ dare ad vſurā. ṗſumit̄ d̄ fraude vſurarū. ⁊ maxime ſi emeret i ſe vt redimeret. ⁊ ita hēret illō lucrū intermedij tpis poſſet dici vſura mentalis. licꝫ nō ex forma ꝯtus. iuxta. c. in ciuitate. Sed iſta ṗſumptio hic ceſſat. qꝛ eſt in libertate venditoris redimere vel non. ⁊ res eſt in piculo emptoris. quia vēditor poteſt venire ad inopiā ⁊ res obligate pire ⁊ ita pdere emptor redditū. Si tñ eſſet certū ꝙ redimeretur ⁊ ex illa cā emeret vt redimeret. qꝛuis ñ ex forma ꝯtus tñ ipa illicit⁹ eſſet ⁊ habet naturā vſure. Hoc aūt ceſſat in iſtis maxime, in perſonis eccleſiaſticis. quia ſup talib⁹ redditibus fundate ⁊ dotate ſūt eccl'ie q̄ſi in ſpe ppetuādi. Et ſi talis ꝯtractus ꝓhiberet ⁊ redditus redimeretur. eccl'ie eſſēt deſtructe q̄ nō haberēt reddit⁹ niſi pecunias facile conſumendas. Stantibus aūt illis ꝯtractib⁹ licitis iteꝝ emunt ex illis pecunijs alios redditus. Hec omnia ille. Guil. non gloſator. Ray. ſed alius nou⁹. Quod iſte aſſerit licitum contractum: non videtur clarū ſed dubium. ⁊ ideo cauendum.

¶ Quaſi ſimilis queſtio ſit p Alexan. lomb. excepto de redēptione ipſius redditus. .§. xv. Queritur ergo an liceat emere pecuniales reddit⁹ hereditarie ſeu ad vitā. Ad hoc dicendū ſm Alex. lomb. ꝙ talis ꝯt⁹ licit⁹ eē pōt. ¶ Ad cui⁹ intelligētiā aduertēdū ꝙ q̄druplr̄ pōt eē vitiū in ꝯtractu. ¶ Primo ex cauſa materiale. ¶ Scdo ex cā efficienti. ¶ Tertio ex cauſa formali. ¶ Quarto ex cauſa finali. ¶ Primo pōt eē vitiuꝫ i ꝯtractu ex cā materiali. i. ex pte rei q̄ emit̄ vl' vendit̄ puta qꝛ res minime vēdibilis ē ſicꝫ hō liber. q vendi nō pōt. nec ſpūalia poſſūt vēdi. nec etiā pōt vēdi aliena res. Et ſm hūc modū ꝯt⁹ hmōi ſm aliquos vitiat̄. qꝛ pecunia nō pōt vēdi. Et intantū ſꝫ eos talis ꝯt⁹ vitiat̄ ꝙ ab actu ēptōnis declinat ⁊ ꝯtū mutui itrat i q⁹ nō lꝫ ſpare lucrū ſic pꝫ extra de vſuris. ꝯſuluit. Sꝫ tñ poteſt ad h̄ rñderi ꝙ in reb⁹ nr̄is triplicia habem⁹ bona. Pmo mobilia. Scdo imobilia. Tertio aūt ius i vtriſqꝫ. Et ſicꝫ diſtinguit̄ mobile ⁊ imobile ⁊ ius in vtriſqꝫ: ita ipm ius vēdi pōt ſicut mobilia ⁊ imobilia. Nō g⁹ vēdit̄ ipa pecunia ſꝫ ius pcipiēdi reddit⁹ illos pecuniales. Quāuis aūt pecunia vēdi nō poſſit: trāſit tñ cū vendito iure. Vendim⁹ enī aliqd qō vēdi nō pōt. ⁊ tñ cū aliq⁹ alio trāſit qō de iure vendi ⁊ emi valet. ⁊ ſic ius patronat⁹ qō ſpūali ānexū eſt. ⁊ tamen trāſit cū vēditio ville vel fundi qō d̄ iure vtiqꝫ vēdi poteſt. Sic in ꝓpoſito caſu ꝯtingit. Vendit̄ enī ius. q⁹ vēdito pecunia trāſit. Jus enī pcipiendi quolibꝫ anno talē pecunie q̄ntitatē ſb bonis alicuius vendētis ſiue heredita ſiue ad vitam ipi⁹ emētis. nō eſt pecunia: ſed diſtinguit̄ vnū ab alio. Vtꝝ ē tñ ꝙ alia rōne nō pōt vēdi pecunia q̄ꝫ ius ꝓnat⁹. Pecunia enī ñ pōt vēdi. qꝛ mediū ē in vēditōe. Jus āt patronat⁹ vēdi non pōt qꝛ ſpūali annexum eſt. ¶ Scdo poteſt eſſe vitiū in ꝯtractu ex cā efficiēti. i. ex pte contrahentis. Sicut enī qñ qs fingit ſe emere illō qō in pignus itēdit accipe. ⁊ tūc a vitio vſure nō excuſatur ar. ad hoc extra de pigno. c. illos vos. Et hoc mō poſſꝫ aliqs dicere ꝙ h̄ vitium eſt. qꝛ tātūdē eſt ſic ꝯhere ſicꝫ mutuare. c. p. x. quolibet āno. ita ꝙ ſic ꝯhēs mutuat idirecte. ⁊ emptōēꝫ fingēs mutuū fac̄. Poſſꝫ āt di. ꝙ argumētum nō cogit. qꝛ i tali ꝯtu ñ eſt mutuū directū. nā vbi mutuū ē mutuat ipi mutuāti. in pcio obligat̄. Sꝫ i tali ꝯtu pecunia trāſit ⁊ ius percipiendoꝝ redditūū ſtat lucro ⁊ piculo ipi⁹ emptorꝭ. Poſſet autē i hoc ꝯtractu incidere vitium ex parte ꝯtrahentis propter cupiditatem ⁊ auaritiam eius ſed non accidit ꝯtractui ex ipſi⁹ contract⁹ natura. ¶ Tertio quoqꝫ poteſt eſſe vitium in ꝯtractu ex cauſa formali: i. ex pte pacti appoſiti: h̄ eſt qñ appoit̄ pactuꝫ qō repugnat rei que tranſigitur ita ꝙ ipſa res non patitur apponi tale pactum. ⁊ iſto modo cotingit eſſe vitium in ſimonia. Alio mō quādo pactum repugnat contractui. Hoc autem eſt qñ contractus gratuituꝫ eſt. tale vitiū facit vſurā: ſi quidem eſt in hoc ꝙ aliqd exigitur ex pacto rōne rei mutuate. Tale autem vitium non eſt in pdicto ꝯtu. cū ibi non mutuuꝫ ſed vera venditio ſit. ¶ Quarto pōt eſſe vitium in ꝯtractu ex cā finali. i. ex pte pcij. ⁊ tale vitium excludit̄ ab iſto ꝯtu qñ proporcionat̄ pcium iuri qō vendit̄. ⁊ reglāre ſi quidē eſt ꝙ ꝯt⁹ emptionis ⁊ vēditionis illicit⁹ eſt cum in eo iuris natural' equitas nō ſuat̄. Sꝫ cū tal' ſuat̄ eqtaſ ita ꝙ nō eſt notabilis exceſſus pcij ſup rem vēditā nec ecōuerſo. tūc licit⁹ eſt cōtractus. Nō g⁹ negat̄ ꝙ tal' ꝯtus vitiari non poſſit ex parte pcij. ſꝫ tñ ſicut pōt vitiari ita ratificari poteſt. ¶ Alio quoqꝫ ꝓbāt aliq hūc ꝯtū licitū eē. qꝛ licite pōt qs emere pdium p. c. libris. ⁊ pdium emptū poſſꝫ hereditarie dare alicui p ſe ⁊ p heredib⁹ ſuis h̄ pacto ꝙ recipiēs pdiuꝫ obligaret̄ pro ſe ⁊ ſuis heredibus dare quolibet anno. c. ſolidos ⁊ nihil differt in conſpectu dei vtrum mutuum habeat hoc mediate vel imediate.

ꝯſiliū dñi antonini.

vitia in quolibꝫ ꝯtu.

ɔtuſ eni licitus eſſe videtur. Fateor tamen ꝙ nō eſt honeſtus nec decens ſicut eſt cōtractus quo emuntur redditus prediales.

¶ Sed contra predi .§.xvi.

cta arguūt qdā dicētes hō iō ñ licere. qꝛ pecūia ad hoc inuēta eſt vt mediū ſit inter ementē ⁊ vēdētē ⁊ nō vt emat̃ ⁊ vendat̃: ꝑpter qđ emēs vł vendēs pecuniā vtitur ea ad finē ad quē nō eſt inuenta. ⁊ ꝑ ꝯñs peccat ⁊ maxime. qꝛ tal' ɔctus non videtur poſſe reduci niſi ad ɔctuȝ mutui. Rō huius eſt. qꝛ cū pecunia nō poſſit emi vel vendi cū ſit nō extremum venditionis vel emptōis. ſequit̃ ꝙ nō pōt ɔctus iſte reduci ad emptōeȝ vel venditionē. Certū etiā eſt locatio non pōt dici nec ēt ꝯmodatū. g° ad ɔctuȝ mutui eū reducere neceſſe ē. ſȝ in eo ſicut ex precedētibus pȝ. nō licet ſꝑare lucruȝ. Ad hoc dicēdum ꝙ ſicut ex ꝑcedētib⁹ pȝ. hic ñ emit̃ pecūia ſed ipſū ius. ꝓpterea mutuum minime dici pōt.

In ēptiōe redditiuȝ emitur ius ⁊ nō pecūia.

¶ Itē quoqȝ opponūt ⁊ dicūt ꝙ hic videt̃ acceſſus lucri ad ſortē. Tal' aūt acceſſus ſeu ſucceſſus aut ſimul fact⁹: ɔctū variare non pōt. quia vtrobiqȝ erit ipſa vſura. cū vſura ſit quicqd accidit ſorti. ſicut pȝ. xiiij. q. iij. plerūqȝ. Sȝ ſi fiat acceſſus ſīl. puta ſi qs dat centum libras vt recipiat viginti in vno āno vſura ē. g° eodē mō ſi quis dat centū vt recipiat viginti in duob⁹ vel trib⁹ annis. vſura eſt. Hoc quidem ɔtingit qñ emuntur pecuniales redditus in certis ānis. lucrū ñ ſolū adequat̃ ſorti ſed etiā excedit ſortem. Et q̄uis talis exceſſus ꝑ ſucceſſiuā perceptionem redditu[um] fiat: tñ hoc ɔcum non ratificat ſȝ ɔdēnat. qꝛ nō differt vtrū tal' exceſſus ſucceſſiue vł ſīl recipiatur. Ad hoc dicēdū ꝙ hic nō eſt acceſſus lucri ad ſortem. quia in venditione vt dictuȝ eſt totum de ſorte eſt.

¶ Queritur etiam .§.xvij.

Utrum licitū ſit emere pignora a manifeſtis vſurarijs. que ex lapſu tp̄is ꝑuenerunt ad eos rōne vſure non ſolute vt quotidie fit. Et videt̃ ꝙ non. quia Ambro. appellat vſuram rapinā. vt. xiiij. q. iij. c. Si quis vſuram. ſed rem raptam nullus licite emere pōt ſcienter. ergo ⁊c̃. In contrarium videtur eſſe. quia nullum ius hoc prohibȝ. cū ꝓhibeat emere rem furatam uel raptam. vt. C. de furtis. l. in ciuilem. Et qđ non eſt ꝓhibitum intelligitur eſſe ɔceſſuȝ. ar. xiiij. q. ij. Ebron. ⁊. §. ſe. in fi. ¶ Ad hoc dicēdū ꝙ circa vſuram duplex eſt opinio q̄tuȝ ad dominiū rei. Aliqui. n. dicūt ꝙ in vſura nō transfertur dñium ſicut nec in furto nec in rapina. Cuius opiniōis fūt alex. de ales ⁊ Bona. ⁊ Richar. ⁊ Sco. in. iiij. di. xv. ⁊ ꝑl ordi. minoꝝ. Hugo ſup. c. Si quis. xiiij. q. ij. idē. Et ſȝ hāc opinionē non bñ poſſunt emi talia pignora. ſicut nec res rapta. nec recipi in ſolutionē ſi qs ab eo. ſ. vſurario dberet hic aliqđ. qꝛ q dđit ea poſſet ɔdicere ⁊ illa repetere. qꝛ vltra capitale mutuatū ab vſurario reſiduū valoris pignoris qđ tātūdē ⁊ pl⁹. ē vſura. vñ etiā i dominio eius qui pignus dedit. ⁊ ſic non poſſet alienari ſine volūtate eius niſi qs diceret ipſm aſſentire eo ꝙ tacet ⁊ non contradicit. de re. iu. li. vi. Qui tacet. Sed ad hoc poſſet dici ꝙ tacet. qꝛ non pōt alienatōem impedire. ¶ Sed alia opinio eſt ꝙ in vſura transfert̃ dñium licet competat repetitio. Cuius opi. fūt Tho. in ſumma. Al. Hoſ. ber. ⁊ gl. xiiij. q. iiij. ff. c. Si qs vſurā. Et hec eſt color opio ⁊ mihi magis placet. Et ſm hanc videt̃ ꝙ poſſint emi talia pignora. Nā ꝙ nō poſſēt emi poſſet eſſe ex duplici cauſa. Aut quia vſurarius efficeretur non ſoluendo. aut quia ꝑ hoc fieret iniuria dño pignoris. ſed neutrum videtur hic eſſe. Nam propter hoc non efficitur vſurarius minus ſoluendo. qꝛ recipit ꝑciū ꝑ pignore. qđ tantūdem valet vł q̄ſi q̄tū pignus. Habet etiā vſurarius in pignore ius ſui capital'. ſ. ſortem mutuatā. ſicut ipſe qui eſt obligatus reſtitutioni pōt precium reſtituere. Non etiaȝ videtur iniuria fieri dño pignoris. Sciēti eni ⁊ ꝯſentienti nō fit iniuria neqȝ dol⁹ de re. iu. li. vi. Sed cū ſciat dñs pignoris ipſm alienari non reputat ſibi fieri iniuriam ſi alius emat. nec ſuper hoc aliquiſ ꝯuertit̃. merito. qꝛ ſic pactū voluntarium fecit cuȝ vſurario ꝙ poſſet libere aliēare poſt tantū tp̄is. ⁊ cōitates ⁊ dñi ꝑmittūt talia facta ⁊ firma volunt ea haberi. quia al's nullus publice fenerari vellet ſi illa ñ poſſent alienare. vnde ſeq̄rent̃ incōuenientia in ciuitatibus ꝓpter q̄ tolenda ꝑmittuntur. Nō tñ impediunt vł ſtatuūt qn poſſint repeti vſure. ⁊ quin poſſint cogi. qꝛ qui hoc facerent tenerentur ad reſtitutionem in ſolidum. ⁊ qui hoc ſtatuerāt ⁊ q ſtatuta huiuſmodi ſeruarent eſſent excōicati. extra de vſuris ex graui. in cle. ¶ Nullū etiam doctorē adhuc legi q aſſerat hoc illicituȝ ⁊ teneri ad reſtitutionē expreſſe. ſcilȝ emētes hmōi pignora. qđ ſi neceſſarium eſſet nō tacuiſſent ſicut ⁊ de alijs caſibus mentionem faciūt. Ad argumētū rñdeo ꝙ Ambro. ſūit ibi rapinaȝ large pro oī illicita acq̄ſitione vbi ꝯpetit repetitio. Ueruȝ qꝛ materia non eſt vſqȝquaqȝ clara: nemi ꝯſulendum eſt vt faciat. poſt factuȝ non condemnandus. Et hoc verū niſi pignora eſſent res furate vel rapte vel res ſacre q̄ pignori dari non poſſent.

Pignora emere ab vſurarijs.

Utruȝ i vſura trāſfert̃ dñium rei.

ſe. ſe. q. lxxviij.

Licȝ ſ° emē pignora ab vſurarijs.

¶ Capſm nonū dē coopōne ⁊ ꝑticipatōe vſure.

De coopatōe ⁊ participatōe. vſure. quō ⁊ qñ teneat̃ ad reſtitutionem. ⁊ profundam ento hui⁹ſumenda eſt illa regula que habetur de iniurijs ⁊ dam. da. c. Si culpa. vbi dicitur. Qui occaſionem damni dat. damnū quoqȝ dediſſe

Occaſio iuſt duppliciter

videt. ¶ Pro cuiꝰ declaratiōe ſciēdum ꝙ oc-
caſio ſumit̃ dupliciter. ¶ Uno mō p eo qd̄ eſt
aliq̄liter īductiuū ſeu cauſatiuū alicuiꝰ effectꝰ.
ſed nō ſufficienter ⁊ efficaciter. Et iſta ē ꝓpria
acceptio: ſicut dī occaſio ſubmerſiōis vel ꝑda
tionis nauis nauta qui ducit nauem ad ali-
queꝫ locum vbi ſuperueniente tempeſtate ſub
mergitur. vł ab hoſtibus rapitur. quod proba
biliter eſtimari non poterat. Et iſto modo qui
dat occaſionē dāni. vſur. rapine. furti ⁊ hmōi:
damnū videt̃ dare. ſed realiter nō dat. Unde
non tenetur ad reſtitutionē. licet peccare poſ
ſit grauiter. ¶ Alio modo ſumitur occaſio pro
eo quod eſt inductiuum vel cauſatiuum ali-
cuius effectus ſufficienter ⁊ efficaciter: ita ꝙ
ſine eo nō ſeq̄retur effectus. Et iſta ē īpropria
acceptio. Et magis ꝓpe dī cauſa ad quā poſi-
tam ſequit̃ effectus. Et ſic dicitur occaſio ſeu
cā ſubmerſionis nauis q facereꝫ foramē ī naui
vt itraret aq̄ ad ſubmergendū ⁊ ſic euenit. Et
dī cā ſeu occaſio directa qñ hoc itendit: indi-
recta aūt qñ non intēdit. ſꝫ nō īpedit nec obui
at ne eueniat effectꝰ cuꝫ pōt ⁊ debet. ſīc nauta
dī cā īdirecta ſeu occaſio ſōmerſiōis nauis cū
permittit aq̄m itrare in naui paulatī. vñ ſequi
tur ſubmerſio cū poſſet obuiare ⁊ debeat hoc
facere cum ad hoc teneat̃ vt gubnator. dato
ꝙ hoc nō intēdat. Et ſic q p̄ſtat occaſionē dā
ni in furto ⁊ rapina ⁊ vſura ⁊ alijs hmōi. videt̃
dare damnum ita ꝙ realr̃ dat vñ tenet̃ ad re-
ſtitutionem in ſolidū. ¶ Fit tñ ab aliq̄bꝰ diffe
rētia inter dantē occaſionē ſeu cām efficacem
rapine. furto ⁊ hmōi. vſurpatiōibꝰ violentis. ⁊
dantē occaſionē efficacē vſure: ita ꝙ ſine eis ñ
fieret vſura. Nam in dāte occaſioneꝫ violente
vſurpatōi ⁊ oīno inuoluntarie. oēs dicunt̃ te-
neri in ſolidū. Sed in vſura dans occaſionē in
hmōi: dicunt aliq̄ nō teneri niſi quantū ꝺ vſu
ra peruiniſſet ad eum. ⁊ hoc tñ qꝛ nō oīno inuo
luntariū acceptū. ſꝫ mixtū voluntariū. Guil.
hoc tenet. Alij dicunt ꝙ idem eſt qꝰ ad hoc in
vſura quod ⁊ in rapina. ſ. ꝙ teneatur in ſolidū
etiaꝫ ſi nō puenirct ad eum aliqd. ⁊ hoc tenet
Pe. de palu. in. iiij. ⁊ alij vt patebit. ī. Et quia
hec opinio tutior eſt ideo conſulenda.

¶ Queritur ergo quid de .§. j. fuientibus vſurarijs qui nihil hñt p̄ter vſuras? Rñ. ſm Guil. credo ꝙ p̄nt licite ab vſurarijs accipere mercedem ſuam ſi ſeruiunt vtiliter in rebus licitis vł honeſtis. aut neceſſarijs. Nam vtilitas quaꝫ ſequūtur vſurarij ex opere ſeruientiū compenſant̃ cū mercede quā dant fuientibus illis. nec poſſūt dici pauperiores propter mercedē datam fuientibus illis cuꝫ loco mercedis habuerint cōmodum operaꝝ. Si autem fuierint de illicitis. nō credo ꝙ debeāt recip̄e mercedem de hmōi. Ideꝫ de cultoribus ⁊ alijs coruꝫ mercenarijs. Pe. autem de palu. in. iiij. dicit ꝙ famulꝰ q quādo ſe locauit neſciuit eſſe vſurarium ⁊ nō ſeruiuit ſibi in vſuris mercedē recipere poteſt. alias imputat ſibi q ei ſeruiuit quem ſciebat nil niſi de vſuris habere. Idem tamen dicit q̇ ſeruiendo in licitis ⁊ neceſſarijs poteſt recipere mercedem.

Seruiens vſurarijs ī licitis licite ſuſcipiant mercedem.

¶ Quid de eo qui con .§. ij. ſulit alicui ꝙ feneret̃. vel qui mutuat gratis feneratori vt feneret̃. vel ꝯtrahit ſocietateꝫ cum aliquo ad fenus exercendū. vel q mutuat vſurario vt feneretur ⁊ iſte ꝑcipit lucrum. nūquid oēs tales tenētur in ſolidū? Rñ. ſꝫ Guil. Quidā dicunt ꝙ qui inducūt illos ad fenerandū qui alias non erāt feneraturi: tenent̃ ī ſolidū. Si vero alias erant feneraturi: non tenent̃ niſi quantū ad eos puenit. Et ſubdit. Ego credo ſine p̄iudicioq̇ in neutro caſu talr̃ inducētes: tenent̃ niſi q̄ntum ad eos puenit. ⁊ quantum ad hoc ꝯditio eorū eſt melior ꝙ eoꝝ qui vel p̄ſtant fauorē in rapina vel furto. qꝛ ipſi tenent̃ etiam ſi ad eos nil puenit. Et hoc idō qꝛ rapina vel furtū fit ſimplr̃ ꝯ voluntatē dñi: ſed vſura puēit ad creditorē ꝺ volūtate dñi. Nec inuenio iura dare actōꝫ debitori ꝯ hmōi inductores vel fautores ad repetendū ab eis illas vſuras q̄s ipſi debitores ſoluerūt illis in ductis. ſicut dāt actōem ꝯ illos quoꝝ ope vel conſilio fiūt furta vel rapine licet nil ad eos puenerit. Prima aūt opinio tutior eſt ſaltem qñ principales non eſſent ſoluendo. Oēs eni tales indubitanter ſunt participes culpe. ⁊ hanc opinionem tenet Pe. de palu.

Tutor accipiēs vel exigēs vſuras.

¶ Quid de eo qui acci- .§. iij. pit vſuras noīe alieno ut tutor. curator vł procurator? Rñ. ſm Tho. Sicut prohibetur aliquis accipere vſuras noīe ſuo ita ⁊ alieno. di. xlvi. c. ſicut non ſuo. Et ſi accipit alieno noīe tenetur ad reſtitutionem: ſi ille cuius noīe accepit non eſt ſoluendo uel non vult reſtituere. Nam faciens ⁊ conſentiēs: pari pena puniuntur. ij. q. i. c. notū. in fi. Sed ſm ꝙ addit Hoſt. ille in cuius vtilitatē verſum eſt. primo ⁊ principalr̃ tenetur. alius in ſubſidium. Et hec indubitanter vera ſunt de tutore. curatore. ⁊ ꝓcuratore pro eo ꝙ p̄ſtant auctoritatem talibꝰ. Secus de eo qui nudum p̄bet miniſteriuꝫ. ut dicitur in ſe. §. Idem dicendū eſt qñ tutor uel curator pro pupillis exigit vſuras ex contractibꝰ factis vſurarijs a patre pupilli. Unñ ſi ab officio aliquo comunitatis ponitur tutor vł curator: faciat proteſtationem coram epo uel alijs ꝙ non intendit ſe intromittere de vſuris exigēdis nec ſe ꝺ hoc impediet. ¶ Similiter mulier vidua que exigit vſuras factas a marito pro filijs. vel cum ſit tutrix ſimul cum alijs tutoribus aſſentiat ꝙ pecunie filiorum pupil

lorum traduntur ad vſuram: tenetur in ſolidum. Item ſciendū q̄ ſi ille ſoluit cuius noīe accepte ſunt vſure ceteri liberant. Jo. de lig. in. c. Michael. ex̄ de vſur. dicit q̄ de extorquē te noīe alieno ⁊ partiario in quota: nō eſt dubium q̄ tenet. ſed vbi nō eſt partiari⁹ ſed ſimpliciter extorquēs: tūc nō tenet: lz aliqui dicant eum teneri: vbi mandans nō ē ſoluēdo: ut i. d. c. ſicut nō ſuo. hec ille. Videt tn̄ intelligēdū id. ſ. q̄ teneat q̄ noīe alieno feneratur: ⁊ ſi nō eēt partiarius i quota tn̄ pſtat auctoritatē ut dicit Gul. ¶ Vn̄ ↄſules alicuius artis: vel lane: vel alterius q̄ pecunias q̄s hn̄t ex redditibus artis tractare ſi eas mutuant artificibus artis ipſius vel alijs quibuſcūq; ad rōnē tot p centenario ſiue par ſiue multū ſaluo tn̄ capitali. vſuram cōmittunt ⁊ tenent facere qḋ in ſe eſt vt ars ipſa reſtituat: alr ipſi obligantur ad reſtitutionē: ⁊ ſi nil puenerit ad eos ex eo q̄ actores fuerunt ↄtenus ⁊ ſi nomie alieno: q̄ dāt cām efficacem. Et ideo det talis pecunia per modū ſocietatis: ita q̄ ſit ars pticeps dāni ſicē lucri ſi contingeret: ⁊ tunc licite fiat. ſi tamē in licitis mercantijs vel artificijs exerceat.

¶ Quid de illis famulis .§. iiij.

qui de mandato dn̄oꝝ dāt pecuniā ad vſuras debitorib⁹ ⁊ ſuſcipiūt pecuniā ab eis? Rn̄. ſm Guil. Si nil ad eos puenit: nō credo q̄ teneatur: pſertim ſi illi dn̄i aliter p ſeipſos exercent vſuras vel p alios exercēt: ⁊ ſi nō p iſtos gerēdo negocium. Idē Pe. de palu. Sed ſi ſūt factores ſtantes ad dandū mutuū i pſona vſurariorū ita q̄ apud eos reſidet q̄ſi pncipalis auctoritas ſuoꝝ dn̄oꝝ ſeu magroꝝ: vel etiā ſocij ⁊ partiales in lucro: tunc ſi principales nō reſtituūt. qui. ſ. inde habuerunt lucrum vſurarium: obligant ipſi factores ex eo q̄ preſtant cāz efficacem. ⁊ hoc ſm Geral. ordi. heremitaꝝ. Et ſimiliter in alijs contractibus iniquis: ut vendendo plus iuſto precio ratione dilatiōis temporis: ⁊ decipiendo diuerſis fraudibus cū hoc faciunt in perſona dn̄orum ſuorum ſeu pecuniam dantium ⁊ ipſi exercitiū pſone ponunt diſponendo facta apothece: tenent inſolidum ſi alii non faciūt: quia preſtant cauſam efficacem. Et ſcḋm Rodo. magiſtri ⁊ principales qui ponūt pecunias ſi tales cautos reddunt ⁊ proteſtantur q̄ volunt q̄ faciant malos contractus excuſant a pctō dūz neſciunt. Sed cum poſtea ſciunt: tenent reſtituere pecuniam p vſuram vel alios malos cōtractus q̄ſitam que puenit ad eos. Cum etiam ppēdūt debent prohibere talia: alr non excuſarent a peccato. Sed quid de illo qui ſine illius mandato feneratur ad opus eius? Rn̄. ſm Guili. tenetur ad reſtituendum vſuras. licz nihil ad eum peruenit. Fuit enim ut actor ⁊ miniſter contractus vſurarij.

Geral. ſtantes i pſona vſurariorum ad mutuū tenēt reſtituere

¶ Quid de illo qui cū .§. v.

vellem mutuare gratis: induxit me ut darē ſub vſuris? Rn̄. ſm Guil. tenet ſicut ⁊ ille de quo in precedenti. §. dictum eſt. q̄ idebite impediuit vtilitatem proximi ⁊ ei dānū adduxit.

¶ Quid de notarijs qui .§. vi.

ſcienter ſup vſuris ↄficiunt inſtrumenta? Rn̄. ſm Hoſt. q̄ periuri ſunt: q̄ cōiter ſolent iurare q̄ talia non facient: ⁊ ſic p ↄſequēs ſunt infames: nec decetero pn̄t teſtificari nec inſtra conficere: extra de teſti. lz ex quadam. §. i. i fi. Si tn̄ ob hoc recipiūt pecuniam non tenet reſtituere: q̄ receperunt eam p opere ſuo q̄uis illicito: videt tn̄ q̄ debeant pauperibus erogare. ar. xiiij. q. v. c. non ſane. Sed vtꝝ tales notarij teneant ad reſtitutionem vſuraꝝ de quibus ↄfecerunt inſtra. Super hoc Geral. facit talem diſtinctionem. q̄ ſi ſcienter faciunt inſtrumenta vel chartas de debito vſurarū ac ſi eſſet legitimum debitum. puta q̄ facit inſtrumentum q̄ martinus mutuauerit Petro centum hinc ad annum reſtituendos cuz ſciat non mutuaſſe niſi octoginta vel nonaginta quia forte ⁊ ſi primo centum dedit: poſtea in occulto viginti vel decem rehabuit a Petro ut mutuum ſit de illis octoginta vel nonaginta tantum. tunc tenetur inſolidum ſi ipſi vſurarij non reſtituant. ⁊ hoc niſi facerent in fauorem receptoris mutui: puta quia ille aliter nō volebat mutuare. ⁊ Petrus multum indigebat nec poterat aliter ſibi prouidere. tūc eniz non teneretur notarius. Peccaret tamē mortaliter ſcienter hoc faciens: quia periuriū incurreret faciens inſtrumentū falſuz ⁊ in fraudem vſurarum. Ratio primi eſt. quia efficaciter cooperatur vſure accipiende. Ratio ſecundi eſt. quia intendit principaliter proximo indigenti ſubuenire: ar. xxiij. q. v. de occidēdis. ¶ Si autem in inſtrumento eſt facta expreſſa mentio de vſura: tunc non tenetur ad vſuram reſtituendam. Et ratio. quia non efficaciter cooperatur ad illud. ¶ Nam poteſt qui mutuum accepit ad vſuram in iudicio ſe iuuare ut non ſoluat vſuram. Verum vbi conſuetudo eſſet q̄ per talia inſtrumenta cogerentur homines ad ſoluendum vſuras ſtipulatas a debitoribus. tunc teneretur q̄uis conſuetudo ſit iniqua ⁊ ſtatutum qḋ ſuper hoc eſſet. Et in vtroq̄ caſu peccat mortaliter talia inſtrumēta cōficiendo ſcienter.

Notarij vſurariorum ↄ̄ficiētes ſcri ptores ſunt infames.

¶ Quid de p̄latis qui .§. vij.

ſubſcribunt ⁊ ſigillant cedulas vſurarias? Reſponde. ſm Hoſtien. Si prelatus nō legit tenorem: vel etiā ſi legit ⁊ vſura nō appebat: q̄ forte ibi poſita eſt maior quantitas q̄ mutua-

ita ſit ⁊ ipſe p̄latus nõ diligēter ↄſiderat. ſatue facit: ſed tñ ſm veritatē non conſentit. Si vero legit ⁊ veritatē p̄cipit: p̄ticeps eſt pene ⁊ non cõmodo vſurarum. Nã ſubſcriptio in multis approbationē inducit. extra de ſen. ⁊ re. iudi. cum ĩter vos. Idē Hoſt. ¶ Teſtes quoqꝫ in inſtrumentis vſurarijs qui ſcienter hoc faciũt ſcienteſ ſcꝫ inſtrumentũ vſurarium: tenentur eo modo quo notarij: de quibus dictũ eſt ſupra. ⁊ hoc quia dant cauſam efficacem.

¶ Quid de ciuitatib⁹ .§. viij.

vel vniuerſitatibus mutuãtib⁹ ad vſurã nũqd ſinguli tenent ad reſtitutionē? R̃n. ſm Hoſti. poſt Ray. Oēs qui ſũt ↄſentientes puniunt: ⁊ ad reſtitutionē obligant ſingulꝛ non tãqꝫ vniuerſitas q̃ alam nõ hꝫ. nec tãqꝫ vniuerſi ſꝫ tãqꝫ ſinguli. vij. q. i. c. ſicut vir. xxiij. q. iij. c. ſi hēo. Et hoc verum: qb⁹ hoc placet in mēte ſua rarãqꝫ hñt ⁊ ↄſentiunt uel p̄hibere pñt ⁊ non faciũt. ¶ Io. de lig. de hoc tractãs dicit q̄ non dubitat de regentib⁹ p̄hibere valētibus. Secus aũt de alijs non p̄ncipalib⁹ gubernatorib⁹ uel alꝛ ignorãtib⁹ nec inhibere valētib⁹. Et hoc vltimũ dico verum niſi p̄ticipauerũt cõmodũ ſingulare et burſale qꝛ tunc conſentirēt. ¶ Archi. etiaꝫ di. xlvij. vno v̄bo ſe expedit: dicēs oēs ⁊ ſingulos teneri ⁊ eſſe in ſtatu dãnationis quorum auctoritate ſit ⁊ ↄſenſu. Et idē ſi collegiũ aliqđ accipit pignus in caſu nõ ↄceſſo: de vſuris. c. conſuluit ⁊. c. conqueſt⁹. ¶ Gu. l. dicit q̄ illi tenentur in ſolidũ ad reſtitutionē qui p̄ceptũ vꝉ auctoritatē p̄ſtiterũt ſuper hoc ita q̄ ſine hoc alij ciues non feciſſent. Alij v̄o ↄſentientes ⁊ ſi peccent mortalꝛ non tenent niſi de eo q̄ peruenit ſꝫ ad eos de vſuris. uꝉ in q̃ntũ releuati ſũt ab expēſis q̃s alꝛ feciſſet. Idē Pe. d̄ pal. l. iiij.

¶ Sed quid de quinqꝫ .§. ix.

pro centenario que dat tutor pupillo? R̃n. ſꝫ Lau. de ridol. Si dat liberalꝛ: dicendũ ut in alijs ſupra. l. q̄ pōt pupillus recipe. puta quia tutor exercuit pecuniaꝫ pupilli in negociationibus licitis ⁊ lucratus eſt bñ cum ipſa ⁊ q̃uis capitale pupilli ſtaret ſibi ſaluũ p̄pter qđ ille nõ licite poſſet petere vltra ſortem: ipſe tñ tutor ex ſua liberalitate ſpõte ſibi donat. v. p centenario. Sꝫ ſi inuitus dat hoc tutor. qꝛ. ſ. cogitur ad hoc ex forma ſtatuti hoc dictãtis vel alꝛ: tũc vr̃ q̄ ſit vſura. Sꝫ in ↄ̄triũ fac. qꝛ h̄ vr̃ ñ tãqꝫ uſuraꝫ tãqꝫ pena legalis ſolui. ar. xij. q. ij. c. in legibus. Patet: qꝛ debuit emere de pecunia pupilli poſſeſſiones. uel dare ſibi. v. p centenario. ⁊ ſic cõiter ſtatuta diſponunt. q̄ ſi verum eſt q̄ nomine pene darent licite recipent. hec lau. ¶ Videt poſſe dici q̄ ſi tutor potuit vel emendo de pecunijs pupilli poſſeſſiones. vel tradēdo ad licitas negociatiões ipſas pecunias tantum uel plus lucrari ⁊ mere ex negligentia omiſit: q̄ tanqꝫ pena poſſit peti. Et multomagis ſi cum ipſis pecunijs tutor fecit facta ſua p̄pria: uel negociatus eſt cum eis et lucratus. Si tñ p̄didiſſet videt q̄ deberet ſubire p̄tem damni ipſe pupill⁹: qđ tñ nõ eēt neceſſ. ſi tutor potuiſſet uel poſſeſſiones emendo uel aliqd aliđ ſine p̄iculo tm̃ lucri habere. ſ. v. p centenario. ¶ Et ſubdit lau. p̄fat⁹. Hoc certum tene q̄ pecuniam pupilli non poteſt credere tutor ad rationem. v. uel alterius quantitatis citerioris uel vlterioris p centenario.

¶ Sed queritur vtrum .§. x.

pupillus poſſit dicere tali tutori. tanto tēpore habuiſti pecuniam meaꝫ: p̄pterea peto pro ea licitum lucrum: vſuras nolo ſed intereſſe meuꝫ: et ſic predictum lucrum ſe retinē uelle cum p̄teſtatione prefata. ſ. q̄ non vult vſuras: ſi hoc poteſt licite facere. ¶ Ad hoc quidam dicũt ſic. Pupillus talis facta p̄teſtatione predicta: reſtituere non tenet: ſed tutor: niſi vſuraria quãtitas excederet moderatum lucrum ⁊ intereſſe: tunc enim ſup̄fluum lucrum retinere non poſſet ſed reſtituere deberet tutori illud ſup̄fluũ: qꝛ tutor reſtituere debet vſuras ⁊ ſibi imputet ĩprudentiam ſuam. Si autem pupillus recipit predictas vſuras: reſtituere obligatur: ſed cõtra tutorem agere poteſt ac ab eo ſuum petere intereſſe. Si uero tutor pecuniam pupillo reſtituat nihilꝫ ei dicat q̄ lucrũ predictum vſurarium ſit. demũ lapſu temporis id dicat poſtea fuiſſe lucrum vſurariũ: tũc pupillus ei credere non tenetur nec illud reſtituere obligat: ſm quoſdam. Et rõ eſt ſm eos: qꝛ pupillus id non approbauit quod ille fecit. nec de vſuris aliquid dixit tempore quo debuit: propterea ipſe tutor tale lucrum reddere obligatur. ¶ Iſta opinio videt mihi q̄ multiplꝛ deficiat. Et quãtum ad primum poſt factam vſuram a tutore niſi eſſet ſtatutũ in ciuitate q̄ tutor debeat p pupillis emere de pecunijs aliquam poſſeſſionem: vel tradere negociationi. alias per modũ pene debeat reſpondere ſibi ad rationē. v. pro centenario: uel niſi ipſe ⁊ ſi pupillus tamē capax rationis tutori p̄teſtatus eſt q̄ nõ exerceat pecuniã niſi in licitis lucris ſeu negocijs. alꝛ non credo q̄ poſſit petē aliqđ itereſſe: ſꝫ lucrũ vſurariũ p tutorē factũ pupillus tenet reſtituere: ⁊ iputet hoc patri pupilli q talē inſtituit tutorem ⁊ non prouidit in hm̃oi ſicut potuit. ¶ Quantũ ad ſcđm q̄ poſſit agere ↄ̄ tutorem: credo verum eſſe: ſi tutor exercuerit pecũias pupilli ad ſuip̄ſius vtilitateꝫ: uel ex negligentia omiſit exercere in licitis mercãtijs uel reb⁹ cũ poſſet. ¶ Quantũ ad 3ᵐ credo q̄ ēt poſt lapſuꝫ ſps cũ ſibi ↄſtat clare lucrum ſibi aſſignatũ p tutorē fuiſſe vſurariũ: tenet pupill⁹ reſtituē: niſi ue dicti ē ↄ̄ ſtatutũ ciuitatiſ ñ emiſſet poſſeſſioneſ

De centenario quinqꝫ dare.

Alia opinio.

vel alr̄ licite expoſuiſſet pecuniā: ſʒ ad ſui vtili tatē vſus fuiſſʒ pecūia p vſuras vł alios modos.

¶ Utrum autem liceat .§.xi. creditori recipe debitum qđ vſurarius ei dʒ? Rñ. ſʒ guil. Si bona fide credidit ei pecuniā vt ex illa cōmodū ſuū faceret ꝛ lucrando forte ex ea ſe liberaret. recipe pōt qđ mutuauit ēt ſi ille alr̄ non ſufficit vſuras ſoluere. Si vo alia cauſa credidit vel mutuauit. puta ad luden dum vel dandū meretrici vel hiſtrioni: nō dʒ ab illo recipe q nec vſuras extortas ſufficit re ſtituere. Pe. de pal. dič hoc verꝫ qñ ſcienť hoc agit. De illo aūt q hʒ cām lucratiuā niſi i caſu in quo elemoſyna fieri pōt. vñt ꝙ teneť inſoli dūʒ ſi ille non ſcit ſoluēdo. qꝛ pciū ſuccedit lo co rei. hec Petrus. ¶ Utꝝ aūt illi qbus debeť ex ꝯtu vel quaſi aut ex maleficio vł q̄ſi poſſint hoc recipe ab vſurario? Rñ. ſm Guil. ſic. dūʒ tñ rē ipſam vſurariaʒ non recipiant. Et idem dicendum de quocunqꝫ raptore vel fure.

¶ Utrum aūt liceat ma- .§.xij. rito recipe dotē a pře vxoris ſue qui eſt vſura rius? Rñ. ſʒ Guil. Si pater nō ſufficit ad ſol uendū ea que hʒ de vſuris. ꝛ marit⁹ ſciens ve ritatē vł hñs ignorātiā craſſaʒ ꝯtraxit cū filia non dʒ recipe dotē a tali pře. Si aūt nō puta bat ſocerꝝ eē vſurariū vel alr̄ eē ſoluēdo qđ tñ non erat: pōt dotē in ſolidū recipe lʒ poſtmo dū ſciuerit ỽitatē. Hec Guil. Et in ſūma piſa na addiť. Tutius aūt vř ꝙ ſciēs ỽitatē nō re cipiat dotē. aut ſi recepit reſtituat illis qbus pater tenebať. Si aūt in ỽitate de alijs bonis ſocer erat ſufficiēs ad ſoluendū. tūc indubitā ter dotē gener pōt recipe. ¶ Pe. de pal. ſic dř cit. Gener q dotē ab vſurario recipit q nihil hēt niſi de vſuris. teneť reddere ſi ſciēter ꝯxit. Si aūt ignorāter ſi. qꝛ p onerib⁹ mřimonii hʒ dotē: ſed filia ſic. qꝛ nec q̄rtā nāc. i. legittimā poteſt tenere. ¶ Satis cōcordat Geral. ordi. heremitaꝝ di. Qđ ſi př dotauit filiā ſuā eo tpe quo erat ſoluēdo. ꝛ p ꝯñs nō pp dotes illas ē factus ipotens ad ſoluēdū: tūc marit⁹ pōt eaʒ retinere. ꝛ pmortuo ipſo marito ēt ipſa filia po teſt eā retinere. Intelligiť eā dotaſſe de illis bonis que non erant obligata reſtitutioni. ex quo vltra illas dotes erat ſoluēdo. Sed ſi do tauit eo tpe quo iā erant oīa obnoxia reſtitu tioni. gener q hoc ſcit. uel ēt laborat ignoran tia craſſa. qꝛ. ſ. ille ſocer eſt public⁹ vſurari⁹. vł raptor vel alr̄ obligat⁹ alijs. non pōt recipere dotes. Cuius rō ē. qꝛ de alioꝝ bonis nullate nus ſm deuʒ potuit dotari. qꝛ nec elemoſyna dari. xiiij. q. v. Nolite. Per hoc eni fit ipotens ad reſtituendū. ꝛ ſic ad dānuʒ creditorū pſtat operā efficacē. vñ tenetur reſtituere. ex de in iure. ꝛ dam. da. Si culpa. Et ſi filia vſurarij ta lis vult dotē ipſā reſtituꝫ ꝛ eius marit⁹ obſtat

Gener ſciēs ſo cer vſu rariū ſi recipit dotem vxoris.

nec patitur illā reddi. culpa erit viri nō vxorř. ſi tñ ipſa ꝓponat pmoriente marito dotē reſti tuere. Si aūt econuerſo vir vult dotē reſtituē et ipſa non vult. pctm̄ erit vxoris. ita tñ ꝙ non participet de bonis ipſius dotis ꝛ ꝓponat re ſtituere qñ poterit. ar. xiiij. q. vj. c. ſi res. Si āt vterqꝫ in non ſatiſfacere volendo ꝯcordāt. am bo ſūt in ſtatu dānatiōis. de re. iu. c. Pctm̄. li. ſexto. ¶ In remediū tñ pīculi dici poſſet. ꝙ ſi pater talř vxoris ſeu eius heredes hērent ad ſa tiſfaciendū certa ad ſufficientiā. tūc ſi talř dos parua eſt in totū. ſi magna in pte. poſſet dioce ſanus vt diſpenſator incertoꝝ ſm diſcretū iu dictū diſpenſare ꝛ marito ut paupi ꝯcedere ſi indiget. ꝛ ipſi mulieri vidue remanēti ſi aliū de non pōt cōpetenter viuē. ꝛ multomagis ſi hʒ familiā ſeu filias ad maritaň ſeu filioꝫ nutri re. Sed quo ad certa. i. ſi bona pňs uel vſura rij uel raptoris. aut heredū ei⁹ nō ſunt ſufficiē tia ad reſtituēdū certis pſonis qbus obligaň: tunc reſtituat. cum hʒ libertatem ſup hoc. vł petat remiſſionē a creditoribus intuitu pieta tis ſi obtinere pōt. alr̄ reſtituat. niſi ſit i extrē a neceſſitate cū familia ſua vel in magno pīcu lo. ꝛ tunc ꝓponat reddere cū poterit. vel pau latim ſi pōt reddat. ꝛ ſi ipediť ab hoc cū vide retꝫ ſe in periculo mortis. vocet virū ꝛ filios et proteſteť ꝙ reſtituāt dotē talē cū ſit de vſuris vel alijs male acquiſitis. ꝛ ſic poterit tranſire.

¶ De proſonetis ſeu ſen .§.xiij. ſalibus. Utrum peccent cū ſint mediatoreꝫ an ſenuꝫ ꝛ vtꝝ teneanť ad reſtitutionē. ¶ Pro eu ius declaratione nota duplicē ꝯſiderationē. ¶ Prima ꝯſideratio eſt p reſpectū ad mutuo i digentes. ꝛ ſic duplr̄ peccare poſſūt ſenſales. ¶ Primo ſi mutuū q̄rūt ad vſurā p his q non indigent ſicut quotidie in his q̄ dñr ꝺpoſita: ſed realr̄ ſunt vſure ꝛ alijs malis ꝯtibus fieri ſolet. tunc peccant mortalr̄. Et rō huius ē. qꝛ cum mutuū ſic accipiens peccet mortalr̄: ut patet in ſe. §. Et ipſe quoqꝫ peccabit q coopa bitur eidē. i1. q. iij. q ꝯſentit. ¶ Scđo peccant ſenſales qñ ꝛ ſi nēcitate cogente uel nō cogē te primū ad vſurā mutuū tribuere renitenteꝫ inducūt. ar. extra de homi. Sicut dignum. ¶ Scđa ꝯſideratio fieri pōt p reſpectū ad mu tuum dātes. ſm enim Geral. duplr̄ pñt tales eſſe mediatores. ¶ Prio cū ſtant p illis q mu tuo indigent ꝛ ꝓcurāt ab illis q parati ſūt da re: tales non peccant. ꝛ multomin⁹ reſtituere obliganť cū proxio ſbuenire procurēt. ꝛ malo vſurarij bene vtanť. ꝛ lucꝝ qđ inde pcipiūt de ſuo labore licite retinent. ¶ Scđo cū ſtat ſen hoc facit ſenſalis pncipalr̄ p lucro vſurarij ꝛ p parte ſua. Et iſti non ſolū peccant mortaliter propter cooperationē ad vſuram. ſed ēt reſti tuere obliganť in ſolidum ſi ita coopati ſūt ꝙ

Inducētes ad vſuram peccāt.

abſqꝫ opere illo: preſtatio illa vſuraria minime facta fuiſſet. Cuius rō ē. qꝛ ſm phm. ij. ethico. Mediū cōpatū extremis ſapit nāꝫ extremoꝝ. ar. ij. q. i. c. Notū. in fi. Lucꝝ qđ ipſe pcipit ide debet paupibus erogare. Et ſilr i pmis duobus caſibuſ q ponunt in pma cōditiōe ſeu ꝯſideratione. ar. xiiij. q. v. Non ſane. ꝛ. c. Qui habetis. de malo. Guil. tñ tenet ꝯtrū ꝯtum. ſ. ad obligationē reſtitutionis vſuraꝝ. Et ꝗuis nō ſit vſqꝫquaqꝫ reprobādū. ſꝫ tñ id qđ dcm̄ ē vt tutius conſulendū. ſ. ꝙ teneant tales ſenſales.

Sed nunquid licet .§. xiiij.

accipe mutuo ſub vſura? Rñ. ſꝫ Tho. ſe. ſe. q. lxxviij. ar. iiij. Nō licꝫ inducere aliquē ad mutuandū ſub vſura. Licet tñ ab eo q patus ē facere ꝛ qui exercet vſuras mutuo accipe pp aliquod bonū. vt eſt ſubuētio ſue neċitatis vel alterius. Et intelligit Al. non ſolū de abſoluta neceſſitate. ſed ēt de neceſſitate vtilitatis quā quis ꝯſequit agendo negocia ſua. Sꝫ hac neceſſitate ceſſante cum petit ſub vſuris. ad ludendū vel ſcortandū ꝛ hmōi. tunc ſm eundeꝫ eſt mortale pctm̄. Sed Pet. de pal. ſic dič. Dicunt quidā ꝙ in accipiente mutuum ſb vſura eſt duo conſiderare: cām. ſ. ꝛ modū. Cām ſi hoc facit motus iuſta neceſſitate. vel motuſ ſola cupiditate augendi pecunias ſicut faciūt aliqui mercatores ſperantes magiſ lucrari ex pecunia accepta ſb vſuris ꝗ ſit damnū qđ eis ſequat de vſura ſoluta. ꝛ loquor de mercatoribus qui abſqꝫ me hrcationeñt vnde decenter viuant. ſꝫ mercant ſolū ex cupiditate lucri vt ex pecunia accepta ſb vſuris ſupflua ꝯgregēt ſibi. qꝛ ſecus eſſet de mercatoribus illis q non habent vñ decenter viuant. niſi ex mercatiōe: qꝛ tunc qđ fit pp mercationē. fit pp iuſtam neceſſitatem. Ex pte autē modi ſilr eſt diſtinguendū: qꝛ aut taliſ petit mutuū abſolute. puta. c. libraſ ſibi tradi mutuo: aut petit cuꝫ determinatione vſure ſupercreſcentis. puta. c. libras ſibi tradi mutuo pro. cxx. Hoc ſuppoſito dicenduꝫ ꝙ accipiens mutuo ſub vſura abſqꝫ iuſta neceſſitate peccat. qꝛ non ſoluꝫ peccat q dat alij occaſionem peccandi. ſed ēt q ſciēter et abſqꝫ iuſta cauſa ꝛ neċitate ꝓpōit alteri materiam vñ ſumit occaſionē peccandi. maxime qñ credit diſpoſituꝫ ad tale pctm̄. Verbi gfa. Si mulier credit aliquē male diſpoſitū ad cōcupiſcendū eam: ſi ſcienter ꝛ abſqꝫ iuſta neceſſitate vł debita vtilitate preſētat ſe. i. peccat. Vnicuiqꝫ enim mandauit deus de proximo ſuo. Non ſatis autem diſplicet alicui damnatio proximi ſi ſcienter proponit ei materiā vnde ſumit occaſionem peccandi. Talis autem eſt qui abſqꝫ iuſta neceſſitate accipit mutuuꝫ ſub vſura. ergo ꝛc. Si autem hoc facit, nō motus iuſta neceſſitate, aut petit mutuū cuꝫ determinatione vſure ſupercreſcētis. puta. c. pro cxx. ꝛ ſic credo ꝙ peccat. qꝛ nemo poteſt abſqꝫ peccato ab aliquo petere aliqđ quem ſcit non poſſe illud dare abſqꝫ pctō vel non velle. Sed vſurarius non pōt dare mutuū cum pacto ſupercreſcente ſine peccato. ergo nec ali' pōt ſine peccato ſic petere. Tñ excuſant illi qui ſic petunt ex ignorantia vel inaduertentia. vł qꝛ firmiter tenent ꝙ alr̄ ſine pacto ſupercreſcentis vſure mutuū non traderent. Si aūt petat mutuū abſolute. ſed vſurarius non vult tradē niſi cum vſura. puto ꝙ non peccat tūc accipiēſ mutuo ſub vſura. Cuius rō eſt. qꝛ qui patit iniuſtum non peccat. qđ eſt veꝝ niſi cōſentiat in iniuſtum facienti. tunc enim non ſolum patit ſed coagit. Sed accipiens dicto mō ſb vſura patit iniuſtū. nec ꝯſentiēſ ē faciēti. gͦ ñ peccat.

Capłm decimū. De manifeſtis vſurarijs.

De manifeſtis vſurarijs.

Nota ꝙ vſurarij manifeſti ſunt excōicati non ſimplr: ſed ꝗtuꝫ ad tria. quoꝝ primū eſt ꝙ. ſ. non dñt recipi ad cōionem altaris. Secundū. qꝛ nec dñt recipi' eoꝝ oblationes. etſi ſacerdoſ recipit. reddere tenet ꝛ cōpellitur. ex eo. c. Qꝛ in oībus. Ray. vel dꝫ dari epo vt ſm prouidentiā eius vel reſtituat ei a quo extorta eſt vſura vel det paupibus. Hoſti. ꝛ qui recit oblationē a talibus dꝫ ab executiōe ſui officij manere ſuſpenſus. donec ad arbitriuꝫ ſui epi ſatiſfaciat vt i dicto. c. Qꝛ in oībꝰ. Vtrū autem ſit canon ferende ſnīe vel late. Hoſtiē. dicit ꝙ benignus eſt dicere ꝙ ſit canō ferēde ſnīe nō late. Et hoc tenet Ber. ꝛ Jo. an. in nouel. Dona vͦ ꝛ elemoſyne poſſunt recipi a tali ſi hꝫ alia pter vſuras ita ꝙ pp hoc nō efficiatur non ſoluendo. Secus aūt qñ non hēret niſi vſuras: qꝛ tunc tales elemoſyne recepte vel dona: dñt dari eis a qbus vſure extorte ſūt vł ipſis vſurarijs reddi. Al. Tertiū eſt. qꝛ non dñt recipi ad eccliaſticā ſepulturā ſi in ſ pctō deceſſerint. ex eo. c. Qꝛ in oībus. Et dñr manifeſti vſurarij vel p euidentiā facti. puta. quia menſam tenent paratā ad vſuras. vel ſi de ſ ſint in iure confeſſi aut conuicti. Hoſti. Dicūt etiā Jo. an. ꝛ Archi. ꝙ ſatis pōt dici vſurariuſ manifeſtus ſi corā ſacerdote ꝛ teſtibꝰ publice fatetur ſe vſurariuꝫ. ꝛ vſuras reſtitui mandat forte libros rōnuꝫ tradēs. Itē nota ꝙ ſi vſurarius manifeſtus eſt ita pauper ꝙ non poteſt idonee cauere de reſtituendis vſuris. Dicit Spe. quoſdam tenere ꝙ non ſepeliatur talis etiam ſi peniteat. ꝛ ſic ſeruabitur rigor ad terrorem criminis. vel fiat vt dicit de rapinis et raptore. ex de rap. c. Sup eo. Jo. an. in nouell.

Item nota ꝙ manifeſti .§. i.

vſurarij ñ pñt ſcipi ad ꝓfeſſionē vł ad ſepulturā

pp neceſſitateꝫ licꝫ mutuū accipe ſb vſura

Vſurariꝰ māifeſtꝰ eſt excōicatus.

Vſurariꝰ mā feſtꝰ vr illic.

Notent cōfeſſores.

cuius dicāt ſe velle reſtituere. uel ēt ſi mādent in vltia voluntate ſatiſfieri. ß oportz q̄ uel' de ipſis ſit ſatiſfactū ꝑut coꝝ facultates patiunẜ: uel ſaltē q̄ illis quib⁹ faciēda eſt reſtō ſi preſto ſint: aut aliis qui illis poſſint acqrere: uel illis abſentib⁹ ordinatio loci uel vices eius gerēti aut rectori parrochie ipſi⁹ vſurarij corā aliqb⁹ fidedignis: aut ſeruo publico de ipſius ordinarij voluntate ꝛ mādato idonee de reſtōne ſit cautū. ſ. q̄ ſi quātitas ſit manifeſta illa exprimaẜ: alioquin ē moderanda arbitrio recipiētis eā. Ipſe tñ ſi ſciēter modereẜ minorē: tenetur ad reſtōnē reſidui. alſ nullus dꝫ eē teſtis ī teſtamentis coꝝ: nec recipere ꝯfeſſionē: uel īpēdere abſolutionē: uel ad ſepulturā recipe: ꝛ teſtamēta coꝝ ſunt irrita ipſo facto. omia hec hẜtur in textu ex̄ de vſur. c. q̄q̄. li. vi. Qui aūt dicanẜ manifeſti vſurarij hēs in. 3. pte tit. xxv. c. xlix. ¶ Idē dicit Pe. de palu. in. iiij. ſimpl'r ꝛ indiſtincte. ſ. q̄ vſurarij in morte mādantes reſtitui. ſi pñt tunc p ſe reſtituere nō liberanẜ. tum q2 ad ſtati teneñẜ. tū q2 nō videnẜ hīc pſ ctā voluntatē: q2 legata ꝛ donatio cā mortis facta pñt reuocari. Vñ ſi vſurari⁹ nō cauet per talē cautōnē q̄ nō poſſit penitere: nō ē vere penitens. Si aūt ſic excuſat ſe ꝛ inoteſcat creditorib⁹ exonerādo eos ꝛ approbādo: q2 forte p̄bare nō poterāt: alſ ipſe nō ſic faceret qđ poſſet: tūc excuſaẜ: q2 ꝑua mora eſt vſq3 ad mortem uel ꝯualeſcētiā. Et ex tūc ēt pñt executores in vita ei⁹ ꝓcedē ad reſtōnē. hec ille. ¶ Et dicit Jo. an. in iſta decret. q̄ dꝫ ſatiſfieri ei a quo pecūia ē extorta: uel ei⁹ heredi: ꝛ illis non exñtib⁹ paupib⁹ erogabiẜ ex̄ de vſur. Cū tu. Dicit n. Hoſt. q̄ in tali caſu dꝫ publice poni edictū in locis a quoꝝ incolis ſūt extorte: ꝛ q̄ oēs a quibus ſt extorte vſure vēiāt: ꝛ ſi aliq appeāt a quibus fides ſit adhibēda potius reſtituiẜ illis q̄ paupib⁹ erogeẜ ex̄ de homi. Sicē dignū. ¶ Dicit tñ idē Jo. q̄ nō ſolū rector poſit vbi hitat vſurari⁹: ſed ꝛ mltomagi rector prochie vbi habitat is cui faciēda eſt reſtō pōt recipere dictā cautionem. presbyter etiā prochie vbi moram trahit vſurarius ꝛ ſi non ſit ciuis vel incola pt recipere talē cautionē ſm Jo. an. ¶ Vtrū aūt ſufficiat preſtari illam cautionē cuicūq3 ſacerdoti ēt n̄ prochiali: dubitaẜ. ꝛ Jo. cal. ꝯſuluit q̄ ſic. ꝛ q̄ ex ea laborabiẜ teſtamētū. Lap⁹ concedit hoc de ſacerdote ordinis mendicantium audiente confeſſiōe taliū vſurarioꝝ. ſed ď alio ſacerdote nō parrochiali negat rōnē hui⁹ diuerſitatis aſſignat: ex eo q̄ ſacerdos de ordie mendicantiū expoſitus ad audiendā cōfeſſionē eſt iudex eius qui ſibi confiteẜ a iure datus p priuilegiū in corpe iuris clauſū. de ſepul. in c. dudū. in cle. ꝛ per epm approbatis. Sꝫ alienus preſbr parrochianum alterius audire nō pōt. ſ. ſine licentia: ſed Lapſ. de ridol. dicit q̄

In morte qñ dñt vſurarii penitere.

pſbr ſcl platcau tionē in extrēis ab vſurario.

ante factum ꝯſuluit dictū Lapi: poſt factum non audet condēnare dictum Jo. cal. cum ex hoc nihil deperea his quibus facienda ē reſtitutio: conſulaturq3 pro aiabus vſurarioꝝ ad ſufficientiā. Item dicit ibidem q̄ ſeru⁹ publicus: ß dicitur tabellio ſic dictus: non q2 ſit ſeruus ſed q2 publicū exercet officium. C. de tabel. l. generali: hic nō tamen acqrit actionem extraneo ex ſua ſtipulatiōe ß caſu niſi faciat de ordinarij mandato. Et dicitur ordinarius epiſcopus loci vbi degit vſurarius. Idē tamen in decano archipreſbytero uel abbate qui alias iuriſdictionem habet de conſuetudine in ſpūalibus. ¶ Item dicit q̄ noīe ydonee cautionis intelliguntur fideiuſſores uel pignora: alſ vbum cautionis nudam promiſſionem deſignat. Si autē pignora uel fideiuſſores dare non poſſet: ſufficit q̄ cauet: ex̄ de ſen. ex. c. ſi. Et hoc maxime quādo eſt viſimile cū ſcꝫ aliam dare non poſſe. ¶ Item dicit q̄ ſi recepta huiuſmodi cautione nomine eoꝝ quorum intereſt: vſurarius manifeſtus vſuras repetat non audietur: ꝛ poſſet in aiaꝝ fauorem eps iſtas vſuras repetere ꝛ recipere ꝛ ſoluere illis a quibus petitor extorſerat. Et idem ſi nō eſſet manifeſtus dummodo poſſet probari ſꝫ Jo. ꝛ Gerar. qui etiam dicunt q̄ vbi petitor ē vſurarius manifeſtus ꝛ ſi heres non exciperet iudex ex officio ſuo eum non repellet. Iſte autem qui ſic ſatiſdedit ſi conualeſcit tenetur reſtituere ex ſatiſdatione ſm predictos cum etiam ꝛ prius tenetur: extra de vſuris. Cum tu. ¶ Item qđ dicitur teſtamenta eorum eſſe irrita: intelligitur etiam facta ad pias cauſas ſm Bar. i. l. i. C. de ſa. ſan. ec. ymmo dicit idē Bar. id verum eſſe nedum in vſurarijs manifeſtis: ſed etiam in quocunq3 quem conſtaret in peccato mortali notorio deceſſiſſe: ut q2 interfectus in furto: uel q2 ſeipſum occidit. xxiij. q. v. placuit. Idem etiam de codicillis intelligitur ꝛ de qualibet alia vltima voluntate ſꝫ Jo. an. Item ſi prius fecit teſtamentum ꝛ poſtea cauet de reſtitutione ſm Jo. an. i nouel. et Bar. reconualeſcit tale teſtamentum ut in eo diſpoſita valeant ꝛ debeant: etiam quo ad ſepulturam. Sed ſi ipſe teſtator poſt teſtamētum ante mortem non cauit de reſtituendis vſuris per iſtum modum: ſed iuſſit heredes tātum ſatiſfacere de vſuris debere: cautio heredis de vſuris reſtituendis poſt mortem teſtantis emiſſa nihil valet: ꝛ nihil operatur ad validandum teſtamentum: ſed tantum ad ſepulturam habendā in alio non obſtāte. ¶ Nota etiam q̄ diuerſe conſtitutiones ſynodales ſunt in diuerſis diocesibus circa iſtam materiam que inueſtigande ſunt. De excōmunicatione quā incurrūt ſciēter ſepeliētes māifeſtos vſurarios vel ēt clericos locātes domos tali

Teſtā. vſurarioꝝ nō valent.

bus nõ de illis locis oriundis: ꝛ de facientib⁹ ſtatuta ꝯ reſtõnẽ vſurarꝫ. hẽs infra l. iij. pre ti. xx. c. xxxiij. ꝛ. xlix. Et hi oẽs peccãt mortalr̃: qꝛ ꝯ canones. Et de dñis vel aliis qbuſcunq́ locãtib⁹ domos ſuas vſurariis ad fenerandũ: ꝛ ſuſtinentib⁹ in terra ſua manifeſtos vſurarios vel colligẽtib⁹: vel talliãtib⁹ iudeos: vel alios quos ſciunt nihil hr̃e niſi ð vſuris: dic̃ Pe. de palu l. iiij. ꝙ tenẽt reſtituere pecuniã pceptã ab ipſis vſurariis illis a qb⁹ ipſi exigerunt.

¶ Sed queritur quid .§. ii.

iuris de eo qui cauẽ voluit: ſed nõ voluit mortem preuentus ante horã ſperatã: nec tñ p eũ ſtetit: Rñdet ſup hoc ꝯſult⁹ Bal. de peru. ꝙ ð eqtate canonica putat teſtm̃ tale valere.

¶ Item querit̃ ſi .§. iii.

corã eccl'iaſtico iudice trahẽs vſurarꝫ creditor debitorẽ: dicẽs ꝙ qodã inſtr̃m quo corã laico cõueniebat̃ fore vſurariũ: nil pbauit ꝙ pro vſuris ſoluiſſet illi: ſed bñ p teſtes pbauit ꝙ ſolueret facto cũ illo calculo rõnis quãtitate i inſtrumẽto ꝯtenta: nunqd imponet illi vicarius ſilentium ne moleſtet vigore dicti inſtr̃i: poſito ꝙ in ciuitate ſit ſtatutũ ꝙ ꝯ inſtr̃a nõ admittat̃ pbatio de ſoluto p teſtes: Feder. de ſenis ꝯſuluit ꝙ nõ: qꝛ ñ ẽ i aliq̃ pte ſui pbatũ inſtr̃m fore vſurariũ: nec ꝙ creditor fuerit vſurarius.

¶ Itẽ querit̃ vtrũ ſit .§. iiij.

idoneus teſtis ad pbandũ aliquẽ vſurariũ. ſcꝫ is q pbat ſe illi ſoluiſſe vſuras: Et videt̃ ꝙ nõ qꝛ ſimitudo cauſe a teſtimonio repellit pſonas ꝛ ad iudicandum. Fede. de ſen. tenuit ꝙ non ſit idoneus teſtis: tum quia tales ſunt ſinglares. tũ qꝛ de facto pprio deponũt: ꝛ ſunt ſuſpecti rõne ꝯmodi ꝙ ex futura ſnia ſunt pcepturi Lau. de ridol. dicit vidiſſe id ſic ſepi⁹ practicari in epali curia florẽtina. Sed Bal. de pu. in quodã ꝯſi. dixit ꝙ vbi talis teſtis ꝓteſtat̃ ex h teſtimonio aliquod ius nõ querere: ꝙ non admittat̃: qꝛ ex neceſſitate ꝛ certitudinaliter expectat ꝯmodũ: ergo repellit̃ tanq̃ in ꝓpa re.

¶ Itẽ querit̃ ſi cantat .§. v.

epalis ꝯſtitutio ꝙ ad dicta taliũ poſſit qs cõpelli ad vſurarꝫ reſtitutionẽ: nunqd ſi agatur ad ãnulandũ teſtimõiũ vigore decretal. q̃q̃. ti. co. li. vi. reputabunt̃ idonei: Rñ. Fede. ſentit ꝙ nõ. tũ qꝛ cõſtitutio exorbitans a iure cõi non excedit caſum proprium: tũꝫ qꝛ fictio talis conſtitutionis operatur ꝙ crimẽ ſit pbatũ ſed nõ qualificatũ. put requirit conſtitutio.

¶ Itẽ q̃rit̃ quid iuris .§. vi.

ſi vſuras poſtulãs cõtra quẽ opponit̃. c. qꝛ fruſtra. ex̃ de vſuris. paratus ẽ cauere de illis reſtituendis. admittet̃ ac ſi cauerit. Sentit glo. in eo. c. Quia fruſtra ꝙ non. niſi caſu quo magna cã ꝯtrium ſuaderet qualis eſt inopia: que opinio placuit Jo. Si. n. ꝓpt̃ inopiã repellit ipm cui debet. ex̃ eo. Cum tñ q̃toſortius cõtrarium. Hoc idem firmat glo. in regula dolo. de re. iu. Nec obſtat illud. c. q̃q̃. in ſua alternatione: qꝛ illud verꝫ quo ad euitandas penas ð quibus in ipſa decretali diſponit̃. Et talis ſi ñ inuenit pignora vel fideiuſſores pro cautione ſtatur ſuo ſacramento.

¶ Item ſi talis hꝫ vñ .§. vij.

ſoluat vel alr̃ vñ poſſit cauere ꝛ neutrum vult facere cum oppoſita exceptione: qꝛ fruſtra nõ debeat audiri. quid faciet eps tũc: pmittet ne vſurariũ a quo repetebãt̃ vſure illas retinere: Rñ. Lau. de ridol. ꝙ nõ. ſed ꝯſignabunt̃ ꝛ deponent̃ quouſq́ petens ſuas reſtituat vſuras. Inno. tamen dicit ꝙ reus ille poterit compelli a iudice ex officio ſuo reſtituere illis a quibus agens extorſit.

¶ Itẽ ſi is cõtra quẽ .§. viij.

excipit̃ ꝙ non põt petere vſuras: qꝛ ipſe eſt vſurarius: lꝫ nõ ſit manifeſtus: nũqd nihilomin⁹ põt repelli. Dicit Cardi. ꝙ ſic. maxie ſi pbetur infra octo dies. ar. c. pia. de excep. li. vi. ¶ Sꝫ quid ſi quis in penitentia confeſſus eſt ſe vſuras extorſiſſe: ſed hoc eſt occultũ: nunquid ſacerdos debet iſti negare ſepulturaꝫ heredib⁹ nõ volentibus ad dictũ eius reſtituere: Rñ. ꝙ nõ: qꝛ nõ debet illũ publicare. de pe. ꝛ re. c. Sis. Item ſibi id dicenti nõ credet̃. vi. q. ij. Placuit Taceat ergo. ut. ij. q. vij. plerũq́. Debuit aũt illũ ſacerdos iducere ut corã teſtibꝫ cõfiteret̃ ꝛ caueret ꝙ ab heredib⁹ exactio fieri poſſet. ¶ Itẽ nota ꝙ in directorio iuris dicitur ꝙ q̃uis vſurarius mẽtalis ſit inducẽdus i foro pnie: ꝙ reſtituat p. c. cõſuluit. de vſuris. ꝛ in foro eccleſie iudicandus male agere. inducendus tamẽ eſt ꝛ non compellendus in iudicio eccleſie per cenſuras vel alias penas vt ſic accepta reſtituat nec ut vſurarius puniendus eſt. Hec Ber. Inno. ꝛ Hoſti. ꝛ Goff. Nõ facit ꝓ materia depoſitorũ vbi eſt cõiter vſura mẽtalis. Non tñ tales abſoluendi ſunt niſi tales contractus dimittant: ꝛ ſic recepta reſtituãt: ut in. c. conſuluit. ¶ Itẽ pone. quedaꝫ cõitas indiget pecunia ꝛ imponit cuilibet preſtãtiaꝫ ſ. mutuo. pmittens ꝛ obligans preſtantib⁹ certa pignora ꝛ certum lucrũ. nunqd preſtantes cõmittunt vſuram: Rñ. ex quo coacte faciũt ꝛ forte propter hoc multam incõmoditatẽ incurrant. i. ꝙ libenter ab hoc ceſſarent ſi poſſet non eſt vſura. Sed iuxta hoc eſt aliqua dubitatio videlꝫ ꝙ ſi poſtq̃ ciuis prio preſtitit: veniat ſecundus ꝛ emat iura a primo pro minori precio eo ꝙ ſoluit: nunqd ille ſecundus committit vſuram: Reſponde. vt in precedenti. §. Bartho. in piſa. Sed diffuſe habes iſtam materiam in caplo ſequenti.

Nota ꝯfeſſor.

¶ Capitulũ

¶ Capitulū.xi.de materia montis in Florentia impreſtitorū in Venetijs ꝛ locoꝝ Janue. Utruȝ licitū ſit recipere tales redditus quos cōitas ꝓcedit ānuatim ſoluentibus preſtantias:ꝛ an liceat emere talia iura.

Videndum eſt etiam de lucro ſeu reddito ānuali quē reddūt qdā cōitates ciuib⁹ ſuis ꝑ collectis ſeu ꝑſtantijs ſolutis.ibi per eos.que diuerſimode noiant in diuerſis locis.Nā florentie dicunt denarij mōtis.Venetijs dicuntur impreſtite.Janue dicunt loca. ¶ Et florentie qdē hoc ſeruat.Circa iſtā māin. Ciuitas indigēs pecunia ciuib⁹ ſuis onera iponit. que vulgarit ibi dicunt ꝑſtantie:ad quas ſoluendas qlibet inuit⁹ ꝯpellit.ſtatuitqꝫ ciuibus quonſqꝫ reſtituat ſortē ſeu capitale ſuū quinqꝫ dādos ꝑ centenario:ꝛ ita de facto ꝛ diu obſeruauit.obſeruatqꝫ quotidie: appellātur qꝫ tales creditores montis. Et ꝯtingit aliqñ ꝙ dictis creditoribus vel ab eidē iura hñtib⁹ fuit tātū rñſum de acceſſione ꝑdicta vere ſortis: ꝛ per tantū tꝑus ꝙ aliqñ acceſſio adeqata eſt ſorti. aliqñ nō in totū:aliqñ excedit ſortē. Et inſuꝑ maxie ad oēm dubitationē tollendā ꝛ exonerationē ꝯſcie cuiuſcunqꝫ:ꝛ vt tollat ois nexus quo quicūqꝫ de ciuitate vel comitatu florentino ꝑ inſcriptis vel eorū occaſiōe ligatus vel aſtrictus quolibet diceret quo ad deū.ꝯſciaȝ vel ad mundū ſtatuit ꝙ qcqd puiſū eſt ꝑ ordinamēta dicti cōmunis dari debere talib⁹ mutuantib⁹ ad dictā rōnē ꝑ dono dānis ꝛ intereſſe ſeu puiſiōe vel merito dictoꝝ creditoꝝ intelligat dari debere ꝛ recipi ꝛ det ꝛ recipiat ꝛ peti ꝛ recipi poſſit ꝑ ſpōtaneo mero libero dono ꝛ donatiōis titulo:ꝛ talr recipiat ꝛ recipi intelligat qlibet talis creditor a cōi predicto. ꝛ nihilominus ēt ꝑ dānis ꝛ vero itereſſe: ꝛ ꝑ aliquali remuneratiōe ꝛ ꝑ bñfacientib⁹ bñfiat.et ita ꝛ taliter illud rotuȝ recipiat vnuſqſq ꝑ talis creditor ſicqꝫ petere ꝛ exigē valeat ꝙ nllaten⁹ ad reſtitutionē aliquā teneaf: ēt quo ad ꝯſciētiam vel ad deū:illudqꝫ ſic receptū abſqꝫ aliō grauamine vt ſibi vere donatum licite valeat obtinere.Statuitqꝫ inſuꝑ ipſa cōitaȝ hmōi talia credita cū iure ꝑcipiendi hmōi acceſſiōes alienari poſſe in alios.cum hoc tn̄ pacto ꝙ ipſi cōitati redimere liceat dictū debitū ſoluēdū debitori ꝑ redemptiōe dicti iuris ad rōnem. xxviij.pro centenario:ꝛ ꝙ talis creditor teneatur reuendere e dicto cōi ad oēm eius volūtatem remanenti dicto creditori lucro ſctō vſqꝫ ad tꝑs dicti reuēditiōis.hec oīa ab illo loco. Et inſuꝑ maxime hñtur et qdaȝ reformatiōe ciuitatis quā recitat ꝑdi. Lau.de vbo ad vbū. ¶ Circa iſtā mā̄ occurrūt ꝑla dubia ſuꝑ qb⁹ ꝯſulti pleo magri in theologia ord.ꝑdi.mino. ꝛ heremi.ac ēt docto.canonum diuerſa ꝛ ꝯria rñderunt ꝛ ſcripſerūt. Nouiſſime autē ſcripſit ſuper mā ac ſatis diffuſe dict⁹ Laur.de ridol. in fine tractat⁹ quē fecit de vſuris. vbi ēt poſuit tractat⁹ alioꝝ.de iſta mā ſuꝑ q̄ ſormat. vij. qōnes:ꝛ hoc ordine. ¶ Pꝛio.vtruȝ recta ꝯſcia poſſint talia onera idici ꝛ ad coꝝ ſolonē cōpelli cū aſſignatiōe incrementi ꝑlibati. ¶ Scdo vtrū dicti ſoluētes onera memorata licite talē ꝑcipiāt incremētū. ¶ Tertio.poſito ꝙ non. Utrū vigore donatiōis ꝛ remiſſiōis ꝛ liberatiōis ſupradicte excuſent a reſtitutiōe ꝛ liberētur a pctō. ¶ Quarto.an dicti ſoluenteſ licite vendant ius qđ hñt in dicto mōte vigore tal crediti. ¶ Quinto.vtrū alij ab eis licite emāt. ¶ Sexto.poſito ꝙ ſic.vtrū licite ꝑcipiāt incremētū qđ ꝑcipiebāt dicti creditores. ¶ Septimo.qd de illis q ꝑ alijs a quibus qñqꝫ certaȝ quotā ꝑ quolibꝫ floreno.qñqꝫ nihil ꝑcipiunt. ſoluūt ꝑſtantias ꝛ in illoꝝ loco q⁹ad tale crediti dirit ibuunt. ¶ Octauo.quid ſi cōitaȝ ſic nouos ſibi ꝯſtituat creditores.puta qꝛ vēdit annuū redditū ad rōem qua rñdet creditoribus montis ad vitā emētis ꝛ alterius ab eo noiandi cum pactis de quibusſupra in fine caſus.

¶ Circa primum magiſter .§.i.

Guido de bello regaldo generalis ordi.here. ꝯſultus.rñdit indiſtincte ꝙ lex ſtatuēs tale incrū nō ē licite inſtituta.ꝛ iō nō obſeruāda ſed abolēda.pbat.qꝛ in diminutiōe reipublice.ꝛ ꝑ ꝯſequēs mala.pꝫ añs.qꝛ iā finalit cōitas ſoluit dupla pecuniā:allegat.ff.lij. Priuilegia. §.officiū.ꝛ.c.ſe. Itē qꝛ lex talis nō ē iuſta nec vtilis et quo ꝯtinet plus ꝑuatū bonū ſingulariū pſonaꝝ q̄ publicū ipi⁹ cōitatis ꝯtra illud. c.Erit aūt lex.di.iiij. Itē qꝛ aſſignatiōe dicti incremēti inuitant ꝑ ipſam legeȝ homines ad peccandū.qꝛ inducit eos ad recipiēdum vltra ſortē.Et ſi dicaf ꝙ lex talis eſt inſtituta ꝓpter bonū ciuitatis cuſtodiendū ꝛ ꝓregēdū ad hñdū pecuniā ꝑ gentibus armoꝝ in cuſtodiā ꝛ ꝓtectionē ciuitatis.ꝛ ſic nō mala ſꝫ bona ē. Rñdet mgr ꝑdict⁹ ꝙ his nō obſtātib⁹ firme manēt rōes ſupra poſite eo ꝙ aliter ꝛ ſine pctō pōt ciuitas defenſari. Nā ſubſiſtēte neceſſitate pōt a ſibi ſuppoſitis etiā inuitis iuſte exigere auxiliū tā pecuniaꝝ q̄ pſonarū.ꝛ ipi ad illud ꝑſtandū obligant. ꝛ qītū ꝑſtant tm̄ ſm regłam iuſticie ꝛ nō vltra rehabere dñt.ꝛ ſic faciēdo minuȝ in expēſis dicta cōitas grauabit.qđ ē ꝓpoſitū. Hec di.Guido. ¶ Sꝫ Lau.de ridol.in dicto tractatu tenet ꝯriū.ſ.ꝙ dicta lex ſiue ſtatutū nō ſit illicite factū Et ꝑ rōne inducit illud qđ dictū eſt ſupra.ſ.qꝛ iſtituta eſt dicta lex ꝓpter bonuȝ ciuitatis cuſtodiēdū ꝛc̄. Et ad id ꝙ Guido ꝑdict⁹ dixit ad deſtructiōem illius rōis. Rñdet ꝙ etſi cōitas valeat ꝯpellere ciues ad mutuan

F

Modus montis florētie.

Opinio domini Guidonis.

Opinio Laurē. ꝺ ridol.

dū abſq3 eo q̄ ſtatuat aliqd̄ dare vltra ſortē.tñ nō oē poſſibile ē volibile. Sepe nāq3 mlta poſſum⁹ q̄ p bono reipublice ⁊ p fugiēdo ſcādalo
Prim⁹ ñ facim⁹.⁊ merito.ar.ij.q.i. In pmis.cū ſilēs coactiōes qdā difficiles frequēter ꝯſueuerunt exit⁹ hře.ex de ſpō. Reginūe. Et meli⁹ eſt cum aliq̄li ꝯſcito ⁊ pace ciuiū ſuis neccitatib⁹ puidē q̄ p hmōi coactiōes ⁊ violētias:non ſine ſorti ⁊ gui ſcādalo q̄ ſigdez enormit ex h explētia me dia dānificari quotidie cernim⁹.imo ⁊ mltos fūdit⁹ deſtrui ⁊ ad extremā paupertē deduci q ex h ſaltē eq̄liter ſubleuanē ⁊ ꝯſolanē q̄ dicta gnq3 pcipiūt ānnati. Niſi h eēt.in deſpationez forſitā ducerent ⁊ in rēpublicā machinarent.⁊ in gue anie ſue ⁊ corpis ſui diſpēdiū ⁊ reipubliſ ce piculū. ¶ Et ſi dicat talib⁹ ⁊ nō alijs ſi lex p uideat bn̄ eſt. Rñdeo q̄ lex dz eē cōis p reipu blice vtilitate ne alij ſcrupuloſo corde moueā tur.⁊ durū foret atq3 difficile vnū diſtinguere ab alio. Hec Lau.p q̄ deſtruit pmā rōez dicti magiſtri. ¶ Preterea intereſt reipublice erga ſuos ciues talr ſe hře q̄ ñ ddueant i paupiē.vt
Ad ſcdā rationē cū al's op⁹ fuerit ſibi valeāt ſubuenire. Si g⁹ in dāni reſtaurationez vl' ex liberalitate vt alliciā tur ad bn̄ ſe hńdū erga rēpublicam aliqd ḡtis donat.⁊ ſic indubie vtilitas reipublice pcurat q̄re illud iprobādū eſt. Hec Lau.p q̄ deſtruit ſcdāz rōnē pdi.mgri ad quā ſcdo ſaciebat i op
ad terti am. poſitū. ¶ Nō ēt hoies iuitent ad peccādū ex dicta lege vt allegabat dict⁹ mgr iſtia rōe.ne gat Lau.ꝯſiderato.n.(dicit ipe) q̄ ſi qs vellet ſua pecunia vti illicite pl⁹ lucraret imo etiā in licitis animo ⁊ in poſſeſſionib⁹ q̄ magis ſecure ſūt q̄ cōitati mutuare.nō eſt dicendū q̄ p h q̄ quiq3 dari ſtatuunt inuitant hoies ad vſurarie mutuādū marie cū dubiū ſit nedū de lucro ſ3
ad quar tam. ēt de ſorte pncipali ne pdat capitale. Et p h etiā tollit q̄dā alia rō pdicti mgri i q̄ dicebat. q̄ pꝑter cōe defenſandū nō ē licitū facere aliq gd vñ de⁹ offendat. vñ nec vſurā facere vel ad vſurā inducere nō diſpoſitū ad h vt in caſu no ſtro. ¶ Sz rñdet vt iā dictū eſt ⁊ pleni⁹ iſtra di cet q̄ ibi nō eſt ꝯtract⁹ vſurari⁹ inter ciuitatē ⁊ ciuē recipiētē ad rōez.v.p cētenario p ſolutiōe dicti cōitatis i pñātijs. Itē ſi qs vellet adhuc dicere talē ipoſitionē onerum illicitā ex eo q̄ hmōi onera ſine pncipis iuſſu indici neq̄unt. vt.l.i.C.de exac.tribu. Rñ.di.Lau.q̄ ſi gene ralē collectā camere fiſcali applicandā nemo poſſit iponere ſine pmiſſu pricipis.vt in pallegata.l.tñ collectā ſpālez vnaq̄q3 ciuitas ⁊ vni uerſitas p neceſſitate ſibi incūbente indicere pōt.vt.l.Omnes.C.de ope.pub. Et ſic Laurē tius concludit iſtud ſtatutum eſſe iuſtum.

¶ Quantum ad ſecundam .§.ij. q̄ſtionē eſt.ſ.q̄rit.an dicti ſoluētes dicta onera licite pcipiāt icremētū. Rñdet mgr Greg. de ari. generalis⁹ heremi.tractās hāc q̄ſtionē dicē ſic diſtinguēs. Ingrēdū d itētiōe mutuātiū. aut.n. tales recipiētes hmōi lucꝝ aliquā intē
Primo tiōez lucri habuerūt aut nullā. Si aliquam ⁊ tūc dicas tale lucrū fore vſurā ⁊ ſic mutuātes ⁊ recipiētes.ſ.vltra ſuū teneri ad reſtitutiōem ſi poſſūt.⁊ ſi nō pñt peccāt mortalr.ſi ñ hñt itē tiōez reſtituēdi cū poterūt.⁊ h ſiue talē itētioez lucrū recipiēdi habuerūt tpe facti mutui. q3.ſ.cū mutuāt pp lucrū pcipiēdū mutuāt.ſiue tpe illo tñ q⁹ lucꝝ ſcipiūt.ſ.q3 cū recipiūt illō recipiūt pp lucrū pus factū.⁊ idē ſi p⁹ qn̄cūq3.
Secun do. Probat aūt h ſic ex diffinitiōe vſure. ſic eni ipſe diffinit. Uſura ē lucrū ex mutuo itētū.ſ3 ſic eſt in ꝑpoſito.g⁹ ⁊c. Et ſi q̄rat quō dephēdat talis mutuātiū intētio. Rñ.ſ3 eſt.ingrendo de intē tiōe cōitatis tale lucrū dātis vl' dare ſtatuētis. qm̄ illud dat vl' dat ſtatuit rōne mutui recepti ſeu vlteri⁹ retinēdi vl' ñ rōne mutui. ſ3 alia rōe vl' cā. Et pmo caſu ſi ipi mutuātes talē itētiōē ſciūt vl' credūt:vſura ē ⁊ pctm̄ ⁊ ad reſtitutiōez tenent. Cōſentiūt.n.ſic recipiēdo intētiōi cōi tatis dātis.⁊ ipi rōe mutui ⁊ pp mutuū lucrū intēdūt.imo ⁊ ſi tuc nō hīent hmōi credulita tez vl' ſciam.hñt tñ poſtea poſt receptiōez i ſuc
Tertio ceſſu tpis.nihilomin⁹ ad reſtituēdum illa pus habita obligāt. ¶ Nā ex q⁹ pp mutuū cōitas illud dat alias nō datura.nō ē iuſte acq̄ſitū re cipiētib⁹ nec in eo ē tranſlatū dn̄iū dicti lucri. Quinimo vlteri⁹ dicēdū ſm eū dicez q̄ ſi cōitas nō pp mutuū dediſſet.⁊ tñ ipi putaret eā pꝑ mutuū ddiſſe pculdubio peccarēt ⁊ nō reſtituē do imo pl⁹ q3 ſi nec añ nec tūc nec poſtea talez hñt ſciam vl' credulitatē de intētiōe cōitatis. nihilomin⁹ ſi ex aliqb⁹ indicijs pt eis inoteſce re i tētio cōitatꝫ vt ſorte ex eo q̄ mutuātib⁹ ſta tuit dat tale lucꝝ.⁊ pl⁹ mutuātib⁹ pl⁹ dari.⁊ ñ obſtāte q̄ alij ciues ſilia vl' maiora bona cōita ti ꝯtuleriit.id tñ in eis nō ſtatuit nec aliquā re munerātiōez ꝯſilem ꝯſequunt vl' ex pbabilib⁹ alijs argumētis q̄ cū pñt nolūt aduertere vel ingrē huiuſmodi tales minūe nō ſunt obnorij cum affectata ignorātia nō excuſet. Si vero iſto vel alio caſu recipiēs nullā haberet lucri intentiōem neq3 intētio dantis pꝑter mutuū poſſet vllo mō ex exteriorib⁹ indicijs apparere ſiue cōphendi.⁊ dās diceret prorſus nō pꝑter mutuū ſed ex liberalitate dare.q3 in recipiente nulla videt corrupta itentio immunis eſſet a pctō ipe recipiens ⁊ retinens. ⁊ ipm lucrum ñ eſt vſura.q3 non fuit nec intentum ex mutuo. ¶ In ſecundo aūt pncipali mēbro prie diſtin ctiōis.ſ.qn̄ nullā intentiōem lucri habuerūt mutuantes.⁊ recipientes.dicit ipe Greg. q̄ ſi prorſus nec añ nec tunc nec poſtea illā habue runt nec inſuper vllo tempore ſciuerunt vl' cre diderunt communitatem propter mutuum lu crum aliquid dare velle.nec intentio cōmuni

ſatis dátis ꝓpter mutuũ dare facit. nec ex vi
lis ꝑt indicijs exterioribus apparere qḋ ꝓpt
illud dedit. ꝛ dás dicebat ſe paſſus nõ ꝓpter
mutuũ ſꝫ ex aliq̃ rõnabili cá dare vt puta ꝓpt
reſtaurationẽ dáni qḋ forſitá mutuantes in-
de ꝑpeſſi ſũt vel ꝓpter beniuolẽtiá quá ipſi mu
tuátes cõmunitati in mutádo oñderũt vł eti
am ex mera liberalitate cõitatis. tũc nullá cõ
mitterẽt vſurá vel pctm̃ nec ad vllá reſtitutio
nem teneñt. Non enim eſt ħ dare lucrũ inten
tum ex mutuo. qꝛ in prio caſu lucrũ cẽſeri non
dꝫ. ſꝫ poti' q̃dá dáni reſtauratio ad quá ꝛ nõ
de vſura teneť ipſa cõitas q̃ fuit ipſius cá ꝯpel-
lendo ad mutandũ ꝓpter qḋ ipſi dánũ ꝑpeſ
ſi ſũt facit ad ħ. c. Peruenit. de fideiuſ. Et ħ
ſi ex illa cá tm̃ tale damnũ icurrẽt alˀs ſecus. ꝛ
intelligit vt ipſe declarat in ꝑceſſu dicte qõnis
non ſolũ de dáno qḋ ꝯſiſtit in diminutione ꝑ
habiti. ſꝫ ẽt de dáno qḋ cõſiſtit in nõ acqſiti-
one lucri polliciti vel ſpati q° ad inuite vel coa
te mutuantes. vt dicam' ꝙ tales ſic coate mu
tuantes. ex tali mutuatõe de lucro ipediti qḋ
licite negociando vel alio mõ licito acqſiuiſ-
ſent licite pñt exigere vel recipere recõpenſa-
tionẽ ſui damni ſm iudiciũ diſcretum prudẽ
tis viri ꝯſiderátis ſilř ꝗtũ eo tpe alij ſilem ne-
gociatõem vel artẽ exercẽtes cũ eq̃li pecunia
cõiter lucrati ſunt. habita ẽt ꝯſideratione ad
ħ ꝙ laborẽ nõ impendit nec piculũ ſubijt i hu
iuſmõ caſu negociatiõis vł artis exercende ꝑ
pter qḋ ꝛ minus dꝫ hře. ¶ Si aũt vlterius q̃-
rať quid ꝑſumẽdũ ſit in caſu iſto. vtꝝ vicꝫ cõ-
munitas dictũ lucrũ ipendat ꝓ reſtauratione
dáni nec ne. Ad ħ rñdet ꝑdictus mgř. Gre.
ꝙ nõ. ſ. ꝑſumiť ꝙ det ꝓpter reſtauratiõeꝫ dá
ni ſed poti' ꝓpter mutuũ. ꝛ ħ ꝓbat ex eo ꝙ om
nibus mutuátib' dať dictũ lucrũ. nec eſt ve
riſilř ꝙ oẽs damnificenť ſiue damnũ patianť
ex mutuo a ſe facto. Sꝫ etſi aliqui damnificẽ
tur non tñ eſt veriſilř ꝙ eq̃liter imo ſatis ẽ poſ
ſibile ꝙ qui minus mutuauerũt maius dam-
nũ paſſi ſũt. ꝛ tñ minus dať eis. qḋ nequaq̃ cõ
tingeret ſi ꝓpter reſtauratiõe damni dareť.
Silř nõ videť ꝙ ex beniuolẽtia dare ꝑſumať
ſeu cá remuneratõis beniuolẽtie quá ſic mu-
tuátes i mutuádo oñderẽt cõitati. qꝛ ſi pp illá
dareť certe pl' dareť ei i q° maior affect' beni
uolẽtie ꝓbareť qḋ nõ fit. ¶ Preterea illud lu
crũ non datur qñ ſors eſt ſoluta ꝛ cõitas eſt a
debito liberata quo tẽpore magis poſſet libe-
ralř eſtimari. ſꝫ qñ adhuc debitum manet ex
quo ſatis ꝑſumi ꝑt ꝙ ꝓpter mutuũ tribuatur.
Si tñ ſm rei vitatẽ ꝓpter remunerandá beni
uolentiá cõmunitas illud daret laudabiliter
illud ageret. ꝛ licite etiam quibus daretur re
ciperent. ſicut licite amicus recipit ab amico
beniſicium. Non enim propter mutuũ ꝛ gra
tiam factam cõitati debꝫ fieri peioris cõditi-
onis. hec oia ſupradicta ſũt vba magiſtri ſupra

quarto.

dicti lꝫ abbreuiata. Ex quibus vt dicit. Lau.
q ipſa recitat colligiť ipm magiſtrũ ſentire ꝙ
dicti ꝑmi creditores minus licite tale reci-
piant incremẽtum. i. vltra ſuum capitale cũ in
tereſſe: ꝛ ad reſtitutionẽ teneanť. ¶ Alius ma
giſter ꝛ generalis ordi. heremi. ſ. frater. Gui
do de quo ſupra in ꝑcedẽti. §. ꝯſult' de dicta
materia q̃ſi ſilr rñdit cõcludẽs ꝙ nõ ſolum a
creditoribus taľ pecunia vltra ſortem princi
palẽ accepta ab eis eſt reſtituẽda. ſꝫ etiam ab
eorũ legatarijs ꝛ heredib' vel emptoribus.
ex quo. n. taľ ꝯtctus eſt in creditoribus indebi
tus ꝛ illicitus. erit ꝛ ꝑ ꝯñs in eorum ſucceſſo-
ribus. Probat aũt dictũ ꝯtractũ eſſe illicitũ.
qꝛ vt vſurariũ ex pľibus. c. q̃ habenť. xiiij. q. alia opi
iij. Precipue. cá. Pleri. ꝛ. c. Uſura. ¶ Idẽ reſ nio.
pondit ꝛ ſcripſit frater. Iohes chenkoth eiuſ
dem ordi. ſꝫ vt refert. Lau. in ꝑdicto tractatu
hác q̃ſtionẽ diſputando q̃dá mgř anglicus or
di. ꝑdica. firmauit ꝛ determinauit ꝯtrariũ. ſ.
ꝙ licite recipiatur dictũ incremẽtum a ſoluen
tibus mõ quo declarabiť. Et ideꝫ dicit tenuiſ
ſe ꝛ ſcripſiſſe aliũ mgřm ord. mino. ſ. mgřm.
Franciſcũ ð empoľ. ¶ Idẽ tenuit. Pe. de an
cho. in ſili materia diſputás. ſ. de impſtitis ve
netoꝝ ꝛ pľes alij iuris ꝓfeſſores. Quá opinio-
nẽ cõiter ſequũť ꝑdicatores ꝛ minores. Rõneꝫ
huius aſſignat ꝑdict'. Lau. rñdebo ad argu-
mẽta ſcá i ꝯtrium. vñ ſic dič. Credo alio nõ da
to tales mutuátes nedũ ſic coacte. ſꝫ etiá ſpõ
tánie mutuant dũmodo ex charitate ñ aũt
ſpẽ in lucro ſeu incremẽto ꝓprie ꝛ principaliť
ꝛ ſi ſecũdario mutuẽt. imunes eẽ a pctõ ꝛ vſu
rarꝫ vicio. nec illi fore reſtitutioni obnoxios.
Sũt nãqꝫ aliqui qui forſitan ex cá lucri qḋ in
tẽdũt prio loco ad ſic mutuádũ moueť. ꝛ ſic ð
his nulla dubitatio: qꝛ. ſ. vſurá ꝯmittũt ex q°
ꝑncipalř lucrũ itẽdũt. Sũt ꝛ alij q ꝑncipaliť
mouenťex charitate q̃ afficiũť reipu. vł qꝛ coa
cti alř faceť nequeũt. ꝛ ð his ẽ ſmo nř. ꝛ hi nõ
videť peccare. rõ ẽ. qꝛ tũc qs vſurá ꝯmittit re-
cipiẽdo aliqd vltra ſortẽ qñ ſpe lucri mot' ꝑn
cipalř mutuat: nõ aũt qñ non ſpe lucri princi
paliter. ꝛ ſi ſecũdario. ꝛ ħ niſi iá ðbitor coact'
icremẽtũ ſolueret vł luit'. ſolutiõi ſqꝫ ꝑ per ſꝑ-
us id i noticiá deueniſſet creditoris. Sꝫ i ca-
ſu nřo ñ ſpe lucri ꝑncipalř qs mot' cõitati mu
tuat. imo vt cõitati ipanti pareat penaſqꝫ iſti-
ctas effugiat. vł charitate ꝛ amore vt illi ſuis
neceſſitatib' ſubueniat alˀs nullatẽn' mutatu
rus. ꝛ merito. cũ i alijs pecuniá iſtá expẽdẽdo
lõge plus veriſilř lucrareť. ꝛ magꝭ liber pluriſ
qꝫ valoris foret. nec coacta ẽ cõitas: qꝛ cogi ñ
ꝑt a ſuppoſitis: nec iniuſta ſoluit ipſa cõitas: ſꝫ ex
ſua ſpõtanea volũtate iuſte honeſte ꝛ rõnabiliť
cá ſgulata: vt i expõſitiõe caſus ſupra ðmõſtrať
queẽt ꝛ ſi iniuſte ſolueret id tñ creditorib' nõ cõ
ſtat: maxie cũ ꝯtiũ i iá dcá reformatiõe aſſerue
ret cõitas ipſa. ꝛ in icertis non in certis locus

eſt ꝯlecturis.ff.de ꝟbo.obliga.l.Continuus:
licite ergo recipit ergo ꝛc.Si tñ hmõi credi
tores i oppoſitũ ꝯſcia remorderet illáꝙ depo
nere ac iuri ꝯformare ingret.ꝛ ſi vti ſiſi ingt.
Hoſti.ſcrupuloſa ſit poti⁹ ꝙ theologica.ſatiſ
faciát omnimode ꝯſcie ſue.Ad rõeſ aũt mgři
Grego.ſupradicti ſic rñdet eas deſtruendo.
Ná cũ ipe diffiniẽs vſurá dicat ꝙ ſit lucrũ ex
Rñſio mutuo intentũ diminute eſt data dicta diffi
ad ar- nitio.qꝛ lucrũ intentũ ſecũdario nõ aũt ꝑnci
gumen paſr in mutuo nõ inducit vſurá ſm cõem opi
ta. nionẽ ꝛ ſilr ponẽs ſpẽ in lucro ex mutuo facto
ſcdario nõ principaſr nõ ꝯmittit vſurá niſi in
uite vel coacte ſolueret debitor.ꝛ illõ ſciret vſ
crederet.qõ nõ ꝯtingit in caſu nřo.qꝛ nec cõi
tas que eſt debitrix cogitur nec inuita ſoluit.
nec principaliter ciues videnſ moueri ad mu
tuandũ rõne dicti lucri ánualis.ſ.v.ꝑ cente
nario ꝙuis illõ ſperẽt ꝛ ſpectẽt.qꝛ mai⁹ lucrũ
poſſẽt ſibi ꝑ alias vias ꝓcurare vt dcm̃ ẽ.Ad il
lud aliud qꝺ dicebat mgř.ſ.ꝙ intentio mutu
antium regulatur ex intentione cõitatis que
ad ſecũ ipſis mutuantibus non patet non eſſe nota.
dum. ſcꝫ ꝙ talis intentio ſit depꝛauata.qꝛ dat illõ
lucrum propter mutuũ.ergo vſura.Rñ.Lau.
ꝙ id nõ ſemꝑ ſequitur.vñ diſtingnit ꝙ ꝑpter
mutuũ ali qñ põt dari aliqd vt vſura.ꝛ aliqñ
nõ vt vſura.ſed donũ gratuitũ tantũ ñ ex ipo
mutuo ſꝫ ex ſeruitio ſibi impẽſo.ꝛ ꝯmodo ex i
de ꝑcepto vel lucro ꝯſecuto vel ex animi nobi
litate quadá.ꝛ ſi ſic dari ſciat vel credat reci
piens nõ peccat.An aũt ſic credere teneatur.
vide.ꝟ.in.§.¶ Et cũ di ꝙ iſta nõ videſ fuiſſe
ad terti intentio cõitatis.qꝛ ſi ꝟ eſſet vex plus dareſ
um. illi qui maiorẽ ꝙ minorẽ beniuolentiá oñtaſ
ſet erga communitatẽ non hita ꝯſideratione
ad ꝙtitatẽ pecunie ſꝫ beniuolentie ꝛ ſilr plus
illi daret q ex tali mutuo plus fuiſſꝫ dánifica
tus qõ vtrunꝙ de facto eſt ſeruaſ.Rñdet ꝙ
uis equũ forte ꝟ.ſꝫ non poſſẽt hec de facili in
notitiá cõitatis deduci.ꝛ ne aliꝗ ſcrupuloſo
corde moueaſ ꝛ ſcádala atꝙ inuidie orianſ.ſi
ad imparia iudicarenſ.idõ ſic pariſr ꝛ ex me
moratis cauſis mota oẽs tractare decreuit ꝛ
bene ar.l.diſt.Vt ꝯſtitueſ.Sic̃ in cõſili vide
mus ꝙ in colegíjs mgřoꝝ ꝛ ordinatoꝝ q pri
or eſt in tpe prior eſt in ſede ꝛ alijs nõ habita
diſtinctione an prim⁹ ſit doctior ſcdõ.Inficia
ri aũt nõ poſſum⁹ qn ſaltẽ rõne lucri ceſſan
tis vnuſqꝫ ciuiſ dánificeſ.Et cũ qlibet ꝯpel
laſ ad ſoluẽdũ.qꝛ nemo libẽter mutuat.ꝛ ta
libus ſꝫ dicta mgři ipius ſit ſiẽda taſ dáni re
ſtauratio.ergo ꝯcludiſ ꝙ nemo eſt qui non de
beat tale lucrum vt intereſſe cõſequi ꝛ licite ſi
daſ recipe poſſit.Difficile aũt eſſet communi
tati ꝛ q̃ſi ipoſſibile hre noticiá plená ꝙtitatis
vel beniuolentie quo mouenſ ciues ad mutu
andũ.vel damnoꝝ que inde ſuſtinẽt vt ſꝫ illá
ſieret ꝙtitas recõpẽſationis.¶ Itẽ ad illõ ex
quo dicebat mgř ꝓlumi ꝯ cõitatẽ de intẽtiõe
qua dat illud lucrũ qꝛ.ſ.ꝑpter mutuũ ex eo ꝙ ad quar
cõitas poſtꝙ ſoluta eſt vera ſors ꝛ a debito de tum.
liberata.nõ ꝯfert vltra tale lucrũ.Rñdet ꝙ lꝫ
vltra nõ ꝯferat nõ ſequiſ ergo vt vſurá tribuat
ceſſat eni tunc dánũ in mutuante.ceſſat ꝯmo
dũ in cõitate.ꝛ ſatis ex impenſo ſeruitio remu
neratus eſt mutuás.alˢ diceret in ſibi vſurá cõ
mittere is q liberaſr mutuauit mille florenos
mihi mercatori.ſine vlla principali intentiõe
vel ſpe remunerationis ꝛ ego q tenui illos per
x.annos vel ex qbus lucratus ſum mille licitis
mercátijs.ex liberalitate ꝛ optia duct⁹ diſcre
tione vidẽs qꝛ ex illis lucrat⁹ ſui.ſibi tñ dona
ui.viij.ꝑ cẽtenario ſub quolibet dictoꝝ anno
rum.x.quos non donaui in anno.xi.qꝛ mille
cũ quib⁹ lucrari ꝯſueui tá ſibi reſtitui.cui⁹ ꝯtri
um eſt ipſa veritas.¶ Mouet ẽt dict⁹ Lau.ta
le dubiũ facti circa ꝑdicta ꝙ ibi ſepe cõtingit queſtio
videlicet.Inducit onus preſtátie vel accõmo
dati cũ incremento ſiue lucro cõdecẽti ꝛ con
ſueto.ſ.v.pro cẽtenario annuati ꝑcipiẽdo dũ
taxat pſonis q̃ intra certuꝫ tp̃s ſoluerẽt.nũqd
ſoluẽtes infra dictũ tp̃s q alˢ infra illud tẽpuſ
nõ ſoluiſſent.peccant in tñ ꝙ ad reſtitutioneꝫ
teneñſ eius ꝙ ꝑceperint ad rõnẽ ꝑdictá.Iteꝫ
indiciſ onus de mẽſe Nouẽbris.ꝛ ſtatuitur ꝙ
is qui ſoluerit i nfra menſem incipiat dictum
lucrũ in Kaſ.Ianuarij.qui vero ſoluerit p⁹ mẽ
ſem incipiat i Kaſ.Septẽbris.peccát ne ꝛ ad
reſtitutionẽ teneẽtur ſoluẽtes infra menſẽ qui
alˢ infra illũ non ſoluiſſent.Rñdet ꝙ ꝙuis cũ
nõ tenet ꝑncipale nec acceſſoriũ qõ illi⁹ ſequi
tur naturá.de re.iu.Acceſſoriũ.li.vi.non tñ
ſic eſt ecõuerſo.ſed ſepe ꝑmittiſ qd acceſſorie
ꝙ ꝑncipaſr reprobaſ de ꝑben.Per litteras.in
cle.Ad ꝑpoſitũ aũt ex quo mutuũ in caſu nřo
qõ eſt ꝑncipale nõ eſt corruptũ.qꝛ ad mutuan
dum non ſunt tales induci ſpe vel intẽtione ꝑ
ꝑtia dicti lucri.ſed ex charitate vel coactiõe.
abſit vt corrũpaſ acceſſoriũ.ſicut ẽ illud primo
ſ.infra menſeꝫ ad mutuandũ vt ꝑcipiat vſ citi
us lucrũ memoratũ.ex quo eni tale lucrũ lici
tũ eſt nõ eſt malũ illud appetere.¶ Inſuper fa
cit ꝑdict⁹ Lau.circa lucrũ ánuale qõ dat cõi
tas ipſa mutuátibus q̃ndá diſtinctionẽ an ſcꝫ
det qnꝙ ꝑ centenario,vt cõiter ſit ab ea.an
viij.vel.x.ſicut ſit aliquádo in accõmodatis ꝛ
ꝑſtationibus Diſtinctionẽ ẽt facit inter ipſos
recipientes ſiue qnꝙ pro centenario.ſiue.viij.
vel.x.Nam quo ad lucrũ cõcedens ꝛ conſue
tũ dari.ſ.quinꝙ pro centenario:ſi tali ſtatuto
annuentes oẽs vel aliqui ad ſuũ ꝑuatum cõ
modũ reſpexerũt vſurá in foro cõſcientie cõ
mittunt tales.ſ.annuẽtes ex tali reſpectu.ſed
alias etiam ſi non ex tali reſpectu ꝑpter bonũ
ſinem ſi non ſine illis ſufficerent ad ſic ſtatuen

dū. Alij autē nō ſtatuētes quo ad tale ꝯſuetū lucrū ꝛ ꝯdecens. nec etiā ipſi ſtatuētes q̄ ad publicū ꝯmodū dumtaxat reſpexerunt. Quo autem ad lucrum inuſitatū ꝛ inconuenientes quatenus eſt dare exceſſum. ſcꝫ octo vel decē p.c. in quo non liberalitas vel damni reſtitutio ſꝫ ꝯpulſa ꝛ neceſſitatiua voluntas interuenire ꝓſumit. indiſtincte forte dicendū eſt ꝙ quilibet peccet ꝛ vſurā vicio inoluatur recipiendo. niſi iam quis tantū ꝛ tale damnum incurriſſet ꝙ aſcēderet ad illud plus ſtatutū dari vltra conſuetū quod ſi in aliquibus ꝯtingere poſſet nō tamē in omnibus vt videmus experientia mediante. In quibus ergo nō contingit ſtet regula ſuprapoſita. cū nec liberalitas nec damnificatio ſeu intereſſe ratione damni hoc caſu concurrant. ꝛ ſi nequeunt iuuari ratione legis que dꝫ eſſe cōis. vt. ꝛc. vt. ſ. dixi in alio caſu in quib⁹ aūt tale dānū ꝯtigit ꝓcedat exceptio.

Quantum ad tertium .§.iij.

articulum quo querebat. vtrum preſuppoſito ꝙ dicti ſoluētes ſeu mutuantes nō licite perciperent tale incrementum an vigore donationis. remiſſionis ꝛ liberationis ſupradicte excuſentur a reſtitutione ꝛ liberentur a peccato. Rñdet. Laurenti. predictus ꝙ vtiqꝫ per illam donationem liberantur a reſtitutione. ſed non a peccato. Ad hoc eni vt tollatur peccatum cōtritione. opus eſt ꝛ penitentia que fieri poterit abſqꝫ illa reſtitutione. quia reſtitutum cenſetur ablatum virtute remiſſionis ꝑdicte. Et ſic nō obſtat dictū. Auguſtini qđ ponitur i regula iuris. peccatū. libro ſexto. vt declaratum eſt ſupra. Et hanc concluſionem etiā amplectitur dictus. La. de caſti in repetitione decre. in ciuitate de vſuris. Sed ego dubito inquit ipſe. La. an ſibi locum vendicet dicta concluſio in eo qui ſtatuit vel decreuit vna cum alijs de populo talem remiſſionē vt liberationē fieri ꝛ illam fecit. ꝛ credo ꝙ non i foro cōſcientie ſi habuerit reſpectū ad cōmodum vel intereſſe ſuum ꝛ hoc ſi aliorū conſenſus ſine ſuo nō ſufficiebat. alir quia ſecus quo ad reſtitutionē. ſꝫ aget penitentiā eo caſu cōtritiōe precedente non ſolū de peccato quod commiſit ad vſurā mutuādo quod nō tollitur per ſolā remiſſionē quinimo. nec per reſtitutionem actualem. ſed etiam de eo quod non erat paratus reſtituere. ꝛ ſi remiſſio facta non foret ſed in peccato perſeuraret ex quo peccatum augetur. de ꝯue. c. fina. quod ꝓſumitur ex dictis cū p exteriora de interiorib⁹ preſumatur. de preſum. c. Ex ſtudijs. cū ſimi. Reautē aliter ſe habente pniaꝫ agat de pctō tātū ꝛ i ſ. ſue ꝯſciētie relinquit. Res. n. ſua agit.

Liberātur reſtitutione ſꝫ non a peccato

Ad quartum autem .§.iiij.

articulū tranſeundo videndū eſt. An vicꝫ dicti ſoluentes licite vendant ius ſuum qđ hñt in dicto mōte vigore talis crediti. Ad qđ reſpondēdū eſt ſm magiſtrū. Gre. in dicto ſuo tractatu ꝙ ſi tātū quātū mutuauerāt ꝑcepe runt in eo lucro qđ illicite a cōitate perceperunt. nō pñt. qm̄ iam exinanita eſt vera ſors ad qđ allegat. c. i. ex eo. ti. Si nō tātū ſed minus. tunc vendere pñt qꝫtū ſupereſt. ꝛ ſi totuꝫ ſupereſt. qꝛ nihil ꝑceperunt. vel ſi aliquid nō ꝓpter mutuum ſed alꝰ licite iuxta ſupradicta poſt eū totū vēdere pñt. Et idē in dicto. c. In ciuitate. In ſcđo q̄ſito ꝑmo principal q̄ſtionis firmat dict⁹. La. de caſti. ꝑdict⁹. ꝛ ego idē dico i q̄ſtie. Fateor ſiqdē ꝙ qcqd iuris hñt i dicto mutuo vſ ad dictū mutuū ſup dicto monte licite vēdere pñt. Ad ſpēm aute deſcēdēdo dico ꝙ pl⁹ iuris hñt ſup dicto mōte ex mutuo q̄ꝫ ꝑdicti ſenſerit. qꝛ qđ illicitū reputāt in quibuſdā licitū affirmaui vt late patꝫ ex his q̄. ſ. diffuſe ſcripſi in ſcđo dubio ꝑncipali. ꝛ ſic pl⁹ vendere pñt q̄ꝫ ipſi ſenſerint. Et ꝓcedit dubiū ꝑlibatū circūſcripta remiſſiōe de qua i dubio primi ꝑcedēti. illa ſiquidē opat ꝙ i nullo ſorſ extenuat ex lucro. ꝛ ſic vēdere pñt illđ ius qđ habent. ꝛ qđ a pricipio habuerūt. Cū Lau. tenēt magiſter Frāciſcus de empol. ordi. minorūꝫ. ꝛ Pe. de ancho. ꝛ quidā ordi. ꝑdi. ſ. ꝙ ſim pl̄r vēdere pñt dictū ius. ſꝫ cuꝫ. Gre. ꝑfato ordi. heremi. tenent mgr. Guido ꝛ frat. Jo. ordi. eiuſdē. ꝛ q̄dā alij ordis ꝑdi. Quintū pro nunc dimittendo. qꝛ vltimo ponetur cuꝫ prolixius ceteris ſit tractandum.

alia opinio.

Quantum ad ſextum .§.v.

cū vicꝫ q̄rebatur. Utꝝ ꝑſuppoſito ꝙ licite tale ius qđ habēt in dicto mōte ſoluētes vēderēt ꝛ emētes emāt licite ꝑcipiāt dicti emētes illud incrementum qđ ꝑus ipſi vēditores percipiebāt. Rñdet ꝑdictus. Lau. de ridol. ꝙ in oī caſu quo primo loco mutuās a cōitate licite aliquid percipit illud idē licite vendit illudqꝫ licite emit ꝛ ꝑcipitur ſiue ſit ſors ſiue acceſſio ſiue lucrū vel quo noie velis nūcupare. ꝛ ſ intelligo circūſcripta fraude ꝛ intentiōe deprauata. Et idem tenet. Pe. de ancho. in q̄ſtione de impſtitis venetoꝝ quā allegat ꝛ ipſe. Lau. idem quoqꝫ ſentit magiſter. Franci. or. heremi. ꝯſulit ipſe tñ Lau. qꝛ dubiū. ideo ab hmōi abſtinendū. ſꝫ ꝑfati mgri ordi. heremi. valētes viri ordi. ꝑdica. cōiter tenent ꝯtrium. Inter quos vir p cuncta laudabil dñs. Joā. dñici cardi. raguſinus ſup hoc ꝯſultus rñdit ꝙ hi q nō coacti aut dāt pecunias. aut emūt dādas. aut emūt iā ſolutas. ſi ſ ſponte faciūt precium qđ recipiunt non lucrant ſꝫ ad reſtitutionem obligant. Et p aliquali maiori declaratione dicit idē ꝙ ꝑſtantie ſūt ſub quadruplici genere. Alij eni fortaſſis a ꝑncipio

quadruplices ꝑſtantie.

cōītati vederūt centū vt exinde quīq; haberēt
ānnati. Aliqui emerūt ab his q volebāt ſolue
re tertiā ptē ꝛ hmōi ad pdēdū. Alij vero eme-
runt ꝛ emūt quotidie ab his qui poſſident. Ce
teri vero hñt in monte qꝛ ſoluerūt coacti tres
pꝛimi nō pñt pdictā acceptōem vel pciū ſibi
retinere vel redditū vltra ſuū capitale. quarti
vero ſic. lꝫ etiam apud nōnullos ꝗuco nec etiā
iſti. nec etiā valet dīc iḣc qꝺ nōnulli etiam fa
moſi dicūt dicꝫ. qꝛ qlibet pt transferre ius qꝺ
hꝫ in aliū ergo qui iuſte recipit hmōi in quem
libet aliū pt trāſferre iuſte. Nā añs huius rō
nis patiť infinitas inſtātias. Papa etenim hꝫ
ius in papatu ꝛ illud i aliū trāſferre nō pt. ma
ritus hꝫ ptātem corpoꝛis mulieris ſue. tñ hāc
nemi ꝯcedere valet. Requiriť ad hoc ꝙ añs ſit
verū ꝙ tale ſit ꝯñs quale ꝛ añs. Sūt eni actus
actiuoꝝ in patiente bene diſpoſito. vñ ſi cogať
emptoꝛ ad emēdū ſicut coactus ē venditoꝛ ad
ſoluēdū vtiq;. quia vterq; coactione depingiť
tenere poterit vnuꝫ ſicut ꝛ alteruꝫ. alˀs nō. Et
ſubdit. Reſtat ergo videre cui reſtitutio pcij
vel meriti receptoꝝ de pſatis pecuniis ſit faci
enda an ſcꝫ cōītati vel vēditoꝛi vel ei qui pꝛo
ſoluit coatˀ an ſint iter incerta ēſcenda ꝛ pau
perib' erogāda. Et ſi qdē quis dedit cōmuni
tati centū ſponte ꝛ libere vt inde habeat tres.
quīq; vel decē cōītati teneť. Duo vero alia ge
nera ꝙ male ſoluerūt. cōmunitati nō obligāť
et eo ꝙ cōmunitas iuſte ſoluit. licet nō reſpō
deatur ꝛ inuitus cui ſoluit. nā ꝓ coatis mutu
is rite ſe obligauit ad tātū ꝓ centenario. Con
ſiľr nō videtur reſtitutio facienda illi qui coa
ctus ſoluit. qꝛ ſponte emptoꝛi dedit ius ſuper
cuius tñ nō fuit capax. vt ſupra dictū eſt. alˀs
ſeqrentplura incōuenietia. Nulli etiā verti de
bꝫ i dubiū ꝙ venditoꝛ qui emeret ab alio non
eſt capax hmōi reſtitutionis. vñ ſibi fieri nō ꝺ
bet. Reſtat ergo vt quicunq; emit de tali pe-
cunia cū teneať ad reſtitutionē in primo caſu
cōmunitati reſtituere debet. in alijs duobus
erogare debet ad pias cauſas ꝛ pauperibus
domini noſtri Jeſu Chꝛiſti. hi enim ſunt mē
bꝛa communitatis et hi preſumuntur plus
pati. aut ꝓpter iſoꝛtunia ciuitatis. aut propter
minus ꝙ gubernationem. Hec omnia ille.

Quantum ad ſeptimum. §. vi.

de illis. ſ. qui pro alijs quīq; certā quotā ꝓ flo
reno qñq; nihil a quibus pcipiūt ſoluūt preſtā
tias ꝛ in illoꝝ loco quo ad tale creditū deſcri
bunť vtrū licite faciant vel illicite ꝛ ita ꝙ tene
anť ad reſtitutionē. Rñdet dñ. Lau. poſt argu
menta facta in ꝯriū que ſoluit. ꝙ cū ibi nō ſit
ꝯctˀ mutui ſꝫ ꝯctˀ inoiatˀ. ſ. do vt facias puta
do tibi quinq; vt ꝓ me ſoluas. ꝛ alia. v. tua. ꝛ
ſic i totū decē ad que ſū cōītati obnoxiˀ ꝛ a ta
li obligatiōe me liberes. ꝛ ius lucri exinde ꝑē
turi qꝺ facta ſolutōe ſpari pt ſit tuū. ꝛ accedē
re videť dictˀ ꝯtractˀ ad naturā emptionis ꝛ
venditionis. ꝛ ſic tenet concluſiue iſtū ꝯtra-
ctū licitū. dicit tñ ꝙ contrariū cōiter teneť ꝑ
vulgares. Et mihi hoc videť illud ꝓuerbiuꝫ
verū. Uox populi vox dei. vñ ꝛ tutioꝛ opinio
eſt. Jo. dñici. qui dicit hoc eſſe illicitum ꝛ vſu
rarium. vt patet in fine precedentis. §.

Quantum ad octauū. §. vij.

cū. ſ. qriť. Si cōītas ſibi nouos ꝯſtituat credi
toꝛes puta qꝛ vēdit annuū redditū ad rōem ꝙ
rñdet creditoꝛibus montis ad vitā ipius eme
tis ꝛ alteriˀ ab eo noiandi cū pactis de quibˀ
ſupra dictū eſt in formatione caſus. an hoc ſit
licitū. Rñ. Lau. dicēs ꝙ dñ. La. de caſti. doc.
eximiˀ. c. i ciuitate. ꝺ examinās finaľr ꝺ ꝯclu
dit illicite fieri abvtraq; pte dūmō in fraudē
vſuraꝝ nō fiat. ꝛ nō iteruenia deceptio vltra
dimidiā iuſti precij. Ergo āt ſubdit pdictˀ.
Lau. poſt argumenta ꝓ ꝛ contra nō puto ſic
indiſtincte ꝛ ſimpľr totū vel approbandū. ſed
vt valeat ꝛ fraudis pſūptio ceſſet. opus eē cre
do primo vt redditˀ ipe nō exceſſiuˀ. ſꝫ ꝯueni
ens inſtituať. Scꝺo ꝙ de rebˀ cōītatis. Ter-
tio ꝙ nulla deť facltas ꝯtractū reſoluēdi pro
maioꝛi vel minoꝛi. precio. Quarto ꝙ ꝯtrahēs
cū cōītate nō ꝯſueuerit feneraꝛi. Ex his er-
go dico ꝙ ſi cōītas abſq; fraudē legē facit per
quā ꝯſtituit in bonis ſuis certos redditˀ depu
tans iuxta morē officiales ad illos vēdēdū ad
vitā alicuius vel ſuis vel alterius vel aliud in
diffinitū tēpus ad rationē illā qua reſpondet
creditoꝛibˀ montis. nec id facit ad petitionē
alicuius id ꝓcurantis ꝛ cū ea ꝯtrahere volen
tis. ſꝫ i gñe nō habito reſpectu ad aliquē i ſpe
cie. ꝙ tūc talis ꝯtractus erit licitus ſiuīter eū
ꝛ aliquem iniatur ꝛ etiā ſit pactū de reſoluen
do etiam pro minoꝛi pcio. ꝛ eo caſu poteſt ſi
bi vendicare locū dictus domini. Lapi. quia
añ contractū erat cōſtitutus redditus. ꝛ in re
bus ꝛ ad tempus incertum. ꝛ ſic nulla fraus
preſumpta. ſed ſi fiat id ꝺ nouo ad petitionem
alicuius in ſpecie ꝛ interueniat inter hunc ꝛ il
lum tale pactum. tunc ſecus alio non dato ꝙ
fraudem ceſſare faciat. Ubi vero redditus nō
conſtituerentur in bonis communitatis. ſed
fieret relatio tantum ad perſonam cōmunita
tis. tunc omnino pꝛeſumeretur illicitus talis
contractus qui inde fieret. Si etiam tam red
ditus ꝙ tēpoꝛa foꝛent certa. tunc fraus preſu
meretur vbi maioꝛ eſſet certa ꝙtitas quam in
certo tempoꝛe perciperet a cōmunitate quaꝫ
illa que daret in communitati in preſenti. hec.
omnia que habentur in iſto. c. ſunt extra-
cta de capitulo ꝛ tractatu predicti. domini
Lau. ſed abꝛeniata exceptis dictis dñ. Johā.
dominici. Petri de ancho. ꝛ Anthonij debu.

Alia opinio

¶ Quantum ad quintum. §. viij. qđ querit. Utrũ alij ab eis licite emãt tale ius qđ ſupra omiſſum ẽ reſumẽdum. Rñdet magr Gregori⁹. ꝑſatus ⁊ dicit q̄ ingrendũ ẽ de intẽtiõe eoꝝ. quĩ aut emũt intẽtione ꝑcipiendi lucrũ a cõitate. aut nõ. In pmo ſic emẽdo peccãt ⁊ uſurã ꝯmittũt qm̃ ex tũc ipſi mutuũ dant ſiue dãt dilatiõez ſolutiõis intentiõe lucri. ⁊ p̃ h̃ fac cãuſ. c. Cõſuluit. eẽ de uſur. in ſcđa ꝯſulta tiõe. In ſcđo vo caſu lic⁹ eſt. niſi alia mala intẽtõe vl̃ ex circũſtãtia mala reddat̃ eoꝝ intẽtio inordiata. Dictã ꝯclõez dãnat dñ. La. de caſti. q̄ cum q̄rat idem mgr an licite emat̃ a primis creditorib⁹ opʒ intelligi qđem eo caſu quo ipſi venditores licite vendãt. q̄ quĩ nõ licite vẽdũt aliq̄ nõ licite ab eis emũt. Sʒ quĩ dicti mutuãtes licite vẽdũt. vt q̄ nil vltra ſortẽ receperũt. tũc i caſu licito iuxta pmiſſa certe emere potuerũt aliq̄ ab eiſdẽ. nec in hoc aliq̄in inordinatam intẽtionẽ hĩc vidẽt ſm eũ Rñdebo ad rõnes mgři. nõ videt̃ eſſe veꝝ dicẽ q̄ ex tũc mutuẽt. nõ. n. mutui ſʒ emptiõis ꝯtrũ ineũt. Nec ẽt eſt veꝝ q̄ dẽt dilatiõez ſolutiõis. ſʒ expectãt dilatiõem datã a cõi auctore ſuo Nec inſup verũ videt̃ q̄ ſi dicto caſu emũt intẽtione lucri. q̄ ſic emẽdo peccẽt. q̄ in ꝯtractu emptiõis nõ ẽ reprobata ſpes lucri eẽ de em. ⁊ vẽ. Cũ dilecti. Hec La. Qđ recitãs Lau. dĩ q̄ iuri ꝯſona videtur ꝯclõ dñ La. Illa tñ mgři ꝯclõ p̃ tãto fomẽtũ hĩc videt̃: q̄ ſm ei⁹ opionẽ illicite tale lucrũ ꝑcipiãt cõit̃ ipſi mutuãtes. Et q̄ q̄ tale ius mutui ſiue crediti ꝑpter mutuũ factũ emũt ſe in locũ mutuãtiũ ſubrogãt. ſupeſt vt ſic illi peccauerũt ſi ſpẽ ꝑcipiẽdi lucrum i mutuãdo habuerũt. tũc vl̃ poſtea ſic ⁊ iſti. Uñ lʒ i ſui figura ſit ꝯtractus emptiõis int̃ creditores cõitatĩ vendentes ⁊ eos emẽtes. tñ int̃ ipſos ementes ⁊ ipſam cõitatẽ eẽ effectiue ꝯtractus mutui ſicut ꝑus erat int̃ ipſam ⁊ illos ꝑus mutuãtes. Quẽ quidẽ effectũ ⁊ non vboꝝ corticẽ vel ꝯtr⁹ formulaʒ ꝯſiderat theolog⁹ ⁊ ꝯſiderare debet cãoniſta. ar. de iudi. c. Dilecti. Et i his potiſſimũ qb⁹ aĩa relenat̃. Naturaľr qdẽ ſubrogati eodẽ iure iudicãt q⁹ ⁊ hi qb⁹ ſubrogãt. xviij. q. ij. Eleutheri⁹. Et ex ꝑdictis inferri vr̃ q̄ nedũ ſm opinionem mgři circa ꝑceptiõem tal̃ lucri. ſʒ ſm opinionẽ alioꝝ ⁊ meã de q̃ ſupra in ſcđo dubio hẽo. emptio hmõi reprobet̃. qđ pʒ. q̄ ꝑdicto loco mutuãtes monẽt vl̃ ex charitate q̃ reipubli. afficiũtur. vl̃ ex coactiõe q̃ eis ab iſta infert̃. ⁊ nulla intẽtione lucri ꝑmarie. ſʒ iſti emẽtes q⁹ ad formaʒ ꝯtractus ⁊ q⁹ ad vẽdẽtes. mutuãtes aũt q⁹ ad vltaẽ ⁊ q⁹ ad cõitatẽ ꝑmarie moueri videt̃ ex intẽtione lucri. g⁹ uſurarij. Preterea vbicũ. n. ſit fraus de ꝯtractu ad ꝯtractũ: iudicam⁹ talẽ ꝯtractũ nõ vt iacet ei⁹ forma. ſʒ vt iacet rei veritas. ar. ad h̃ de emp. ⁊ vẽn. c. Ad nr̃aʒ. ⁊ xiiij. q. iij. Plerique. cũ glo. ſʒ ſic ꝯtigit i ꝑpoſito. g⁹ ⁊c. Huic videt̃ de facili rñderi q̄ hĩc nulla ſit fraus de ꝯtractu ad ꝯtractũ. Celebrat. n. ꝯtractũ emptiõis ⁊ vẽditiõis hĩc emẽs q̄ nõ celebraret ꝯtractũ mutui. et q⁹ eni nouit q̄ tu ꝑrio mutuãs: licite ꝑcipis illud lucrũ ſic ꝑ ꝯñs q̄ lʒ ipſe ꝑcipiet emẽdo a te ius vl̃ actionẽ ad illud. Nullã g⁹ adhibʒ fraudẽ nec ꝯtractũ ſimulat. immo palã ꝯhit ⁊ ita ꝯhit i medulla ſicut i cortice. q̄ hec facit qđ vboꝝ cortex ſonat. ⁊ ſic eſt intẽtio ſua. vt ẽt ſtati declarabit̃ ſi lic⁹ eẽt lic⁹ dicerẽ ⁊ credo dictũ domini Lapi verũ q⁹ ad emptiõez iuris qđ hʒ vẽdẽs p vera ſorte. De q⁹ intelligit̃ dubiũ ꝑpoſitũ. in hmõi enĩ mercimonij ſpẽs eſt. h̃ ⁊. n. inſuenit pecunia ⁊ res q̃ vẽdit̃ ⁊ vẽdibil̃ ẽ. Ius. n. ⁊ iura vẽdunt̃. ff. de here. ac. ⁊ vẽ. p totũ. emũt aũt cõit̃. c. p. xl. vl̃. l. vl̃. xx. ſʒ ſcḋm diuerſitatẽ ⁊ ſic lucrãt̃ vt vides. ⁊ tale lucrũ ſpare i emptiõe aliis circũſtãtijs interuenientib⁹ talẽ ꝯtractũ nõ habẽtib⁹ ꝯfraudare nõ ẽ ipꝛobatũ. Nec obſtat q̄ iprobat̃ ꝯtr⁹ ex q⁹ min⁹ iuſto ꝑcio talẽ infra dimidiã emit̃. q̄ negat̃ q̄ minus iuſto ꝑcio ſit emptũ. q̄ imo ꝯtrũ valʒ. Si g⁹ in h̃ tm̃ ſpes ⁊ intẽtio ſtata ẽ emẽtis nulla ẽ uſura. ſʒ ſi vltra ꝑgreſſa ẽ. ſ. ad lucrũ ꝑuenĩẽs qđ ẽ qđ q̃rit̃ in dubio. ⁊ ex eo caſu ꝑcedere videt̃ rõnes ⁊ intẽtio mgři. Sʒ i ꝯtrũ facit. q̄ cũ i caſu q⁹ lucrũ a cõitate ſtatutũ ⁊ ꝑordiatũ licite ⁊ ordiate ſtatuat̃. ⁊ illo ꝑrio loco mutuãs licite recipiat certis caſib⁹ ſm eũ. imo ſm alios ⁊ me oĩ caſu paucis exceptĩ iuxta ſupi⁹ ãnotata. ⁊ de h̃ dẽat formatũ dubiũ intelligi. ꝯcludit̃ q̄ illđ tale lucrũ a cõitate ꝑordiatũ nõ ẽ illicitũ vl̃ uſura. ⁊ p ꝯñs q̄ ſic illđ ꝯ q⁹ dixi in mẽbro ꝑcedẽti ſperare vl̃ appetere ordiate nõ ẽ uſura vl̃ pctm̃. ſic ⁊ iſtud ex q⁹ licitũ ſimplr̃ eſt ⁊ minĩe reprobatũ ſperare vl̃ appetere nõ ẽ uſura vel pctm̃. Tolle exẽplũ. Utique ꝑdiũ in pign⁹ recipe p. c. vl̃ fruct⁹ velle lucrari uſura ẽ. ⁊ ſilr̃ ſi ego in locũ tui me ſubrogo uſurari⁹ ero. Sʒ põe q̄ tu fruct⁹ illos ordiate appetas liciteque ꝑcipias. vt q̄ de pignoraticio in ẽpticiũ ꝯtractũ trãſeat. Egdẽ ſi ⁊ ego a te illđ emẽs in tui locũ me ſubrogo ſub ſpe nõ tñ lucrũ ꝑcipiẽdi ex vo capitali. de q⁹ ſine fraude ⁊ dolo tñ min⁹ do q̃ ſit dcĩn capitale iã nõ ꝯmitto uſurã. Nec obſtat qđ ſupra dicebat̃ q̄ iſte ꝯtr⁹ ⁊ ſi in ſui figura ſit ẽptiõis ⁊ vẽdi. tñ effectualr̃ ẽ ꝯtr⁹ mutui int̃ emẽtẽ. ⁊ cõitatẽ nec tñ vʒ ꝯña cũ dĩ idẽ ꝯmodũ ꝯſequit̃ emẽs qđ ſuiſſet cõſecut⁹ mutuãs ſi nõ vẽdidiſſet ſiue ipſe emẽs a ꝑncipio cõitati mutuaſſet: g⁹ effectiue mutuũ ꝯhit. quĩ ſepe ꝯtigit q̄ ex diuerſis ꝯtrib⁹ quoꝝ vnus eſt licitus alter illicitus quis eundẽ effectum conſequitur. ⁊ tamen falſum eſt q̄ vn⁹ ſit alius effectiue niſi per reſpectum ad factũ. quod quidem factum non eſt ſimpliciter attẽdendum ſed vna cum eius qualitate qui habʒ

ſi' naturā alterare ſicut patuit exēplū pauloſuperius de fructu quē qs ↄſequit ex ↄctu emptio. ⁊ idem ex contractu pignoratic io ⁊ tamē primum licitum. ſed ſecūdum illicitū. Sic ad ppoſitū q̄uis effectiue idē cōmodū cōſequat̄ h emēs q ↄſequeret ſi a pncipio mutuaſſet cōtatū. ñ tñ ſeqt̄ q cū illa mutuū ↄhat. q2 ñ p viā mutui ſ3 p viā ēptiōis et ſine fraude vl̄ dolo ↄſequit̄ tale ↄmodū ⁊ nō ſubrogat̄ mutuāti vt mutuans ſed vt emens illud ius a vendēte.

¶ Sed dices. Nōne .§. viiij.

in cōtrariū ē. c. Cōſuluit. ex. de vſu. ⁊. c. Nauiganti. Rñ. nō q2 alia rō reformat pactū. ideo nāq ibi viciosus ē ↄct' emptionis ⁊ vēditiōis ⁊ eqpollet ↄtractui mutui. q2 is q erat alſ vēditurus rē ſuā pro. x. ſi tunc data fuiſſet pecunia. voluit. xij. pp̄ter dilationē ſolutionis. ⁊ ſic ē ↄinde ac ſi illa. x. ſibi mutuaſſet pro duob' ↄ illo tpe: ⁊ ſic tpā vēdidit ſed in caſu nr̄o non ſic. qm̄ vēdens tale ius qd̄ hȝ p pecunia mutuata vēdit illud q̄tū tūc cōiter valet ⁊ ipſuȝ ius tribuit emptori incōtinēti ⁊ ēt incōtinēti pciū recipit ipſius rei vendite. nec h vlla interuenit ex pte cōtrahentiū dilatio ſeu pp dilationē vel anticipationē tpis. maior vel minor q̄titas. ⁊ ſi nō vendit̄ tpā. vt in caſibus iſtarū decretaliū. ſed in caſu nr̄o oīa ſūt pn̄tia. ſ. merces ⁊ pciū. q̄ſi merces ē ipſe reddit' ſeu ius vel actio q̄ tñ valebūt vel ad minus valere credunt̄ ſub ſequētib' tpib' q̄tū mō valēt. vl̄ ſaltē eſt dubiū ⁊ hoc ſufficit ad h q ↄctus ſit licitus. Opat̄ tñ bn̄ fateor tale dubiū q ipſuȝ ius min' valet ⁊ min' vendit̄. Eſt enim dubiū an ⁊ qñ ſit rehabiturus. ⁊ pp̄ter hoc nō ē liberuȝ ſ3 tali circūſtātia aggrauatū ipſuȝ ius q vēdit̄ ⁊ iō minus vendit̄ q̄ ſi eēt clar ⁊ liberū. Min' eñi vendit̄ res onerata q̄ libera. ſicut domus vel terra q̄ dȝ alteri ſeruitutē minus q̄ libera vendit̄. ¶ Et ſic pre dictus Laudul. concluſiue

ↄcluſio

tenet quod emptio talis iuris ſit licita de ſe ⁊ qd̄ licite poſſint emi talia iura ab alijs. ⁊ licet Lau. ad oēs rñdeat rōnes tenētiū. ſ. talem emptionē illicitā ↄcludēdo tñ ↄſuluit oībus q debeāt ſe ab hmōi emptione abſtinere. q2 et quo docti viri in hmōi ↄria ſibiinuicē ſentiāt negari nō pōt qn ſaltē dubiū ſit talē emptionē licitā vel illicitā. Et iuris regula dicit q in dubijs tutior via eſt eligenda extra de ſpon. in lxenis. Et ad idē facit dictū Aug. de pe. di. vii. Si qs dicēs. Tene certū ⁊ dimitte icertū.

De ipreſtitis venetiarum.

¶ Petrus de. ancho. egregi' doctor vtriuſq iuris bonoñ. ſolēniter diſputauit hanc qōnem ſcȝ de ipreſtitia venetorꝝ. que tñ ſimilia ſunt preſtantijs florentinorum de quibus eſt ſermo. ⁊ ↄcluſiue determinat non ſolum licitū eē perceptionē dicti lucri vltra ſortem ipſis mutuātib' cōitati ſ3 ēt licite vēdi ⁊ licite emi. ¶ Ad qd̄ pbādū fac̄ quādā diſtinctionē quadrimēbrē dic̄. n. q qñq fructus ſiue reddit' q emūtur ſūt incerti ⁊ tps incertū vt emptio vſufructus vni' poſſeſſiōis ad vitā ⁊ iſte ↄctus de ſe eſt licit' q̄uis poſſit depravari p circūſtātias malas. ¶ Qñq tps ē certū ⁊ reddit'. puta annuatim. x. corbes frumēti vſq ad qnq annoꝝ vel aliū cenſuȝ annualē pecunie determinatū puta. x. flore. annuatim vſq ad certū tps. ⁊ tē Jo. an. poſt Hoſt. ⁊ Inno. vī tenere q ↄſtituēdo iſtū annuū redditu3 de nouo p minori pcio emēdo ſit illicitū. ↄſtitutū aūt ſic redditū ab antiquo vī licite emi poſſe. ſ3 in aditī. ipeē. ſ3 q qñ reddit' ſūt certi puta cēſuales nō ſubmiſſi fortune. ⁊ tps eſt certū plus ↄbi iſtū ↄctū ad vſurā. Et h dictū intelligo dicit iſte Pe. cum ipſe cēſus ↄſiſtit in pecunia ⁊ p hoc infero q ſi qs emeret dicta ipreſtita ad vnū duos vl̄ tres annos p minori pcio q̄ pcepturus ſit. puta. c. in anno p. lxxx. h eēt vſura. ſ3 cū redditus non cōſiſtit in pecunia: ſ3 in fructu. puta vino oleo frumēto ſeruitio opis ſi cōſtitutio talis redditus creat̄ de nouo q̄uis p minori pcio emat̄ q̄ ſit qs pcepturus. ſi tñ remaneat dubiū vtrū plus vel min' ſit pcepturus credo valere ⁊ licitā eē emptionē. alſ ſecus. ¶ Qñq tps ē certū ⁊ fruct' icerti. vt fruct' agri vſq ad. x. ānos ⁊ h vī licituȝ lȝ veriſilr̄ ſit amplius pcepturus emēs q̄ ſit pciū qd̄ dat. ⁊ lȝ de nouo ↄſtituat̄. ¶ Qñq reddit' ſunt certi ⁊ tpā incertū. puta ad vitā vl̄ iperpetuū vt p me ⁊ meis heredib' ⁊ ſucceſſoribus ⁊ hmōi ſunt talia ipreſtita. Et ita cōcludit q neq in ciuib' ad ſoluēduȝ coactis neq i emptoribus ipſoꝝ impſtitoruȝ ↄhit viciū vſurariū. ⁊ licite poſſe tales reddit' vendere. Vltra rōnes alias idncit q Inno. hoſt. en. ⁊ Jo. an. in ſilibus caſibus hoc tenuerunt. Et idē dic̄ tenuiſſe diſputādo mgr̄m Nico. de anglia ordi. pdi. ⁊ mgr̄m Frāciſcū ordi. mi. ſ3 ↄriū tenuerit mgr̄ Petr' d̄ ſtrocijs ordi. pdic.

Cenſus vel reddit' ſūt in q̄drupli diſſerētia.

Hec Pe. d̄ ancho. ¶ Greg. āt d̄ ari. ⁊ Guil. ⁊ Jo. chēkot. oēs ordi. here. tenēt q emptio talīū iuriū cū receptis illi' lucri ſimplr̄ ↄut dat cōitas ſit vſura. ⁊ q pn̄t licite recipe vltra ſuū capitale. ſic nec ēt ipi mutuātes poterāt recipere a cōitate vltra ſuū capitale mutuatū cū itereſſe. Mgr̄i āt or. f di. cōiter tenēt. ciues (ex q' coacte ſoluūt) licite poſſe recipe tale annuū redditū ⁊ ēt ipperuū. ſ3 ñ licite poſſe emi ⁊ rōnes coꝝ cā breuitatis omitto. ¶ Et lȝ lau. ad rōnes oēs rñdeat tenētiū. ſ. talē emptionē illicitā. ↄcludēdo tñ ↄſuluit oīb' q debeāt ſe ab hmōi emptiōib' abſtīere. q2 et q' docti viri i hmōi ↄria ſibiinuicē ſentiāt negari ñ pt qn ſaltē dubiū ſit talē emptionē licitā vl̄ illicitā. et regl̄a iur. dic̄ q i dubijs tutior via ē eligēda eē d̄ ſpō. Iuuenis. et ad idē fac̄ dcm̄ aug. de pe ni. di. vij. ſi qs dicēs. tene certū et dimitte in

alia opinio

cōſiliū amplectendū

certã. ¶ An. d bu. ſup. c. In ciui. de vſu. poſtq̃ determinauit de emptõe reddit⁹ certi fundi i ꝑpetuũ vel ad vitã an licitus ſit ɔ̃ctus. ⁊ concluſit ꝙ ſic. Sed Jo. an. ſic ſubdit Et ꝑdicta faciunt ad illd ꝙ ſepius venetijs reuocaꝉ in dubiũ. Ibi. n. oẽs hactenus ɔ̃tulerũt pecunias ꝑ neceſſitatib⁹ q̃ occurrerũt. ⁊ deinde cõitas rñdit eis quolibet anno ꝑ cẽtenario q̃nq̧ .v. q̃nq; minus. ſed capitale nũq̃ reſtituũt ⁊ vocaꝉ impreſtita. Ille ergo q hʒ in cõi duo millia vł tria millia vẽdit alteri ius ſuũ ⁊ emolumentũ oẽ ꝙ ꝑcipit a cõi. q̃riꝉ an iſte ſit licit⁹ ɔ̃ctus. Ex predictis pʒ ꝙ ſic qꝛ recipit redditũ in pecunia iam ɔ̃ſtitutũ. Itẽ idẽ redditus creſcit ⁊ decreſcit ⁊ poſſet cõe in totũ abolere ſi vellet ⁊ nihil rñdere. Itẽ nõ ẽ maior redditus q̃ eẽt vnius poſſeſſionis imobilis. ⁊ ſic videꝉ ꝙ licit⁹ ſit ɔ̃ctus Hec Ant. de bu. ¶ Supius tñ in eodẽ. c. põit iſtud. Nota ꝙ in dubio abſtinendũ ẽ ab illo ɔ̃ctũ de quo põt ꝓbabiliter dubitari an ſit licitus vel illicit⁹. qꝛ bonaꝝ mẽtiũ ẽ. ibi culpaʒ timere ⁊c. d. v. ad eius. talis ẽ hmõi emptio.

Preſtite qd ſint.

¶ Itẽ hunc cõtractum emptionis ⁊ vẽditionis q̃ ſit de pecunijs ſolutis a ciuibus cõitati q̃ dicunꝉ preſtantie nõ eẽ illicitũ ꝓbat mgꝉ Franciſcus de empol. mgꝉ in theologia ordis minoꝝ. triplici via. ⁊ ꝑmo ſic. .§.x.

Hmõi ɔ̃ctus nullo iure prohibeꝉ diuino aut humano. ergo nõ ẽ illicit⁹ ſeu vicioſus. pʒ ɔ̃ña qꝛ nihil ẽ pctũ. niſi qꝛ ɔ̃ ꝑceptũ iuris diuini vł humani. añs ꝓbaꝉ. qꝛ nec canonico nec ciuili nec diuio iure ꝓhibeaꝉ. ꝙ canonico vel ciuili iure nõ ꝓhibeꝉ explicite vel expreſſe ex ſe pʒ ꝙ ẽt nec implicite pʒ ex h. quia cõiter iuriſpiti vtriuſq̧ ꝓbãt licitũ eẽ. ꝙ aũt iure diuio nõ ꝓhibeaꝉ ꝓbaꝉ ꝑ hoc. qꝛ ſi ꝓhiberetꝉ potiſſime vł dereꝉ ꝓhiberi ꝑ illud vbũ. Mutuũ date nihil inde ſpantes. qd vbũ xpi ẽ Lu. vi. q̃ſi ꝑp hoc hanteruenia mutuũ ⁊ vſura ⁊ talis ɔ̃ctus vſurarius reputeꝉ. ſed h eſt falſuʒ. ꝙ ſic probatur. Cõtractus vſurarius ſm theologos eſt. cũ ex vſu rei cuius vſus nõ diſtinguiꝉ ꝑpetuo a dominio qs lucraꝉ. vt cũ ex pecunia qs vult habere lucꝝ rẽ illa alteri mutuãdo. qꝛ ſic mutuãdo vt pecuniã nõ manet mutuãs dñs pecunie mutuate. ⁊ per ɔ̃ñs ſi ꝑ illa vł vſu eius aliquid vellet recipe vltra ſortẽ recipet ꝑ nõ ſuo et ſic vẽderet non ſuum. Et ad iſtum intellectũ loquunꝉ ſancti doc. xiiij. q. iij. ꝑ totũ. ca. In oĩ ẽt ɔ̃tracto vſurario vẽ tps vendi. ꝙ nõ ẽ plus ſuũ q̃ alterius. In ɔ̃ctu ẽt ꝑdicto nõ exerceꝉ mutuũ. ſed emptio ⁊ vẽditio realiter. Eſt ẽt dare caſus in qbus mutuãdo talẽ reʒ cuius vſus nõ põt perpetuo ſepari a dñio vt eſt pecunia põt qs recipe aliqd vltra ſortẽ ex rõe more p⁹ t ex minũ conceſſuʒ debitori. vel ratione pene vel alijs modis quos ob breuitatem dimitto.

ꝙ pſtantie ſint licite ꝓbatur.

¶ Secũdo quod dictus cõtractus nõ ſit illicitus ⁊ vſurari⁹ vt quidã dicũt ꝓbaꝉ ſic. Quia aut dictus eſt vſurari⁹ inter vendẽtẽ. puta petꝝ ⁊ ementẽ puta iohannem aut eſt vſurarius iter iohãnẽ ſcʒ ementẽ ⁊ cõitatẽ. nõ enim cadit vſura niſi inter vſurarie ɔ̃hentes. Sʒ capiẽdo ſm mẽbꝝ. i. ꝙ nõ ſit vſurarius inter ementẽ. i. iohannẽ ⁊ cõitatẽ q̃ eſt obligata petro ꝑ pſtantijs ſolutis ꝓbaꝉ ſic. inter iohã. ⁊ cõitatẽ nullus eſt ɔ̃ctus vel ſaltem null⁹ ɔ̃ctus mutui. g⁹ null⁹ ɔ̃ct⁹ vſurari⁹. ɔ̃ña pʒ ex dictis añs ꝓbaꝉ. qꝛ mutuũ nõ ɔ̃ſiſtit niſi vbi fit de meo tuum. qꝛ eſt obligatio qua ɔ̃trahitur accedẽte ɔ̃ſenſu. Sed qñ iohannes dat pecuniã petro vẽditori nihil dat ex h cõitati. aliquid de ſuo efficiꝉ cõitatis. Confirmaꝉ h qꝛ ɔ̃ctus qui fit iter Petrum ⁊ Johãnem poſſʒ de iure fieri etiam ignorante cõitate. Ad ꝙ etiaʒ põt addi tertia rõ. videlicet qꝛ in cõtractu emptionis iuris inter iſtos duos Petrum ⁊ iohãnẽ effectus eius quod agiꝉ eſt vt cõmoditas ⁊ vtilitas crediti ⁊ actionis quod ⁊ q̃ vendit habens in monte q̃tum eſt ex pte ipſius in illuʒ emptorem trãſeat. Et ex hoc attingiꝉ vinculũ exiſtens ex parte debitoris nec etiaʒ vinculuʒ obligatiõis ex pte creditoris trãſit de coi emptorẽ. ſʒ exercitiũ ſue actiõis accõmodaꝉ emptori vt ad ſuam vtilitatẽ exigat qd debet vẽditori. ¶ Cõcludendo iſtud ſcõm mẽbrũ. ꝑdicte diſtinctionis ꝑ maiori declaratione ſciẽdum ẽ ꝙ tã inter venditorẽ Petrũ ⁊ cõitatem q̃ inter petrũ venditorẽ ⁊ iohannẽ emptorem debemus tria ɔ̃ſiderare. Nã iter ipſũ Pe. q ſoluit pſtantias cõitati ⁊ ipſam cõitatẽ debemus attẽdere primo ɔ̃ctuʒ mutui quo ille cõitati mutuauit. puta flo. c. quos ſoluit in preſtãtijs ſcdo obligationẽ ex tali ɔ̃ctu inſurgentẽ q̃ cõitas ipſi mutuãti teneꝉ in dictis flore. c. ⁊ ẽt ad intereſſe. ⁊ ſic hʒ ipſe creditor q ſ. ſoluit cõitati c. ius exigendi ⁊ ꝑcipiendi dicta. c. ⁊ intereſſe tertio h põt petere ⁊ agere vt recipiat capitale vel dũ nõ daꝉ capitale vt recipiat intereſſe. ¶ Subſequẽter in ɔ̃ctu emptionis ⁊ venditionis celebrato inter pe. ⁊ Johã. de illo credito mõtis. ſ. c. ẽt debem⁹ ɔ̃ſiderare tres effect⁹ ex illo inſurgentes. quoꝝ primus eſt ꝙ emptor hʒ actionis exercitium quã hẽbat vẽditor nomĩe ipſius vẽditoris. ad vtilitatẽ tñ ipſius emptoris ſcd̃s ẽ. qꝛ a iure daꝉ ſibi vna actio ſimilis illi q̃ hẽbat vẽditor que vtilis appellaꝉ. ⁊ nõ oritur ex ɔ̃ctu quẽ hẽbat emptor cũ cõitate ſed ꝑp ɔ̃ctũ quẽ hʒ cũ venditore cũ hẽat eã ex illo primo ɔ̃ctu vẽditoris vel a iure tñ abſq̧ materia alicuius ɔ̃ctus ex quo ꝓcedit ꝓprie. tertius effectus eſt ꝙ vẽditor teneꝉ oẽm vtilitatẽ mutui ideſt omne ꝙ percipit de mutuo facto cõitati ⁊ actionis ⁊ iuris ſibi cõpetentis ⁊ intereſſe ha-

Tria in preſtantijs cõſiderant.

Effect⁹ illi⁹ emptionis

re actori ſiue emptori. Ex quibus infert ad p
poſitū clare apparet ꝙ ius ēptori ↄpetēſ ñ pce
dit ex aliq̄ ↄtu q ſit iter eū ⁊ cōe ⁊ ꝙ null⁹ ↄct⁹
initiſ p illu actū cū cōſtante. nec cōmunitas
efficitur proprie debitrix iſtius emptoris cum
vtilis actio quā hȝ ſuo noīe ⁊ directa quā ha-
bet noīe vēditoris inſurgūt ex primo mutuo ⁊
emptiōe ſiue p emptionē abſqȝ eo ꝙ illud pri-
mū mutuū viciet ſiue alteret vel trāſferatur i
aliā perſonā. Et ſi dicaſ ꝙ imo pcedit ex ali
quo ↄtractu iter cōitatē ⁊ emptorē celebrato.
qꝛ totū vivires aſſumē ex pacto cū cōitate cele
brato rōne ſcripture q̄ de h fit. qꝛ. ſ. obligatur
ſindicus cōis. ⁊ p ↄñs ipſuȝ cōe ad iſtā facien
dū hoc ē ēptori dādū. c. ⁊ itereſſe p ſcripturā
Rñdeſ ꝙ ſindicus nō ē fact⁹ ad celebrandū n
aliquē ↄtū iter cōitatē ⁊ emptorē. ſed ſolū ad
faciendū firmū eē ↄtū iter emptorē ⁊ vendito
rē vt h facta ēt inito venditore emptor habeat
ius ſuū ꝙ emit ab eo. ⁊ ad h tendūt oēs ſcriptu
re q̄ ſup hoc fiūt. nō aūt ad faciendū nouū ↄ-
tū cū cōitate. ⁊ ſic ↄcludiſ iſta ſcda pars diſti
ctionis ſcȝ ꝙ inter emptorē ⁊ cōitatē nullus i-
teruenit ↄtus vſurari⁹. ¶ Alia ps diſtinctio
nis ſupradicta ſcȝ ꝙ iter emptorē ⁊ venditorē
nullus iteruenit ↄtus vſurarius. ſic pbatur.
Inter ipſos. ſ. emptorē ⁊ venditorē nullū ē mu
tuum. ergo nulla vſura. oē vſura in mutuo cō
trahiſ. añs pbaſ qꝛ iſte eſt ↄtus emptionis ⁊
vēditiōis nō mutui. vt pȝ de ſe cū nūq̄ rehabe
at emptor a vēditore illos. xxv. florenos quos
vēdit p pcio. c. qñ tali pcio cētenarius vendiſ.
Ad h ēt iduci pt ſcda rō. qꝛ. ſ. cū tā capitale q̄
intereſſe i aliquo dubio pēdeat. ergo cuȝ ſe ex
ponit pīculo iſte emens nullā cōmittit vſurā.
Si eni in dubio nō penderet non daret vendi
tor. c. p. xxv. ⁊ inſurgit hmōi dubiū. qꝛ in me-
ra debitoris ſcȝ cōitatis volūtate ↄſiſtit nō ſol
uere vel differre ⁊ creditoꝝ leges diſſoluere.
Sicut ergo licit⁹ talis ↄtractus rōne talis du
bij. ⁊ cū i nullo iſ emēs ſe inouet cōitate ſȝ dū
taxat reddit⁹ aliqualr dubioſ emat ⁊ licitos a
vēditore. Fortificat tertio dicta rō dubij per
vnū ſilē. nā ⁊ ſecurās merces ianuā vehendas
⁊ pp h. x. vel. xx. recipiens put plus vel minus
graue vł ⁊ pīculoſum ſibi aſſecurāti ⁊ nil illici
tum facit. ergo nec in caſu noſtro q eſt ſimilis
illi. qꝛ totū debitum qđ hȝ vēditor recipit em
ptor dando illi. xxv. ſ. pro pcio. c. Si eni nūq̄
reciperet a cōitate aliqđ iſte ſcđs ſcȝ emptor ſi-
bi ⁊ nō primo dānū cederet. ſicut ergo ſuū eēt
damnum ſi nil reciperet. puta qꝛ cōitas defice-
ret ſoluēdo. ſic ſuū ſit lucꝝ ſiue paꝝ ſiue mul-
tū recipiat. Sit ⁊ quarta rō talis vſura nō eſt
ni ſi cum aliqs vltra ſortē aliquid recipit vł re
cipere intēdit. ſed reſpectu emptoris nō eſt cō
ſiderare ſortē. vel aliquid vltra ſortem. qꝛ totū
ius vēditoris ⁊ quo ad capitale ⁊ quo ad inter

ſcda ps diſtictōnis pre dicte.

eſſe eſt ſors ⁊ cedit in ſortem emptori. quia to
tum illud ius emit. ergo nihil accedit ſibi vl-
tra ſortem. Et ſic patet quod inter venditorē
⁊ emptorem nō interuenit ↄtractus vſurari⁹.

¶ Tertio probatur quod .§. xij.
dictus cōtractus emptionis creditoꝝ in mon
te nō ſit illicitus ex iniuſto precio put pma fa
cie appet ex eo vȝ. ꝙ. c. pro. xxv. vendunſ ⁊ mul
to fortius. qꝛ nō ſolū. c. ſed. c. cū lucro ſcȝ reddi
tus annualis qđ daſ a cōitate pro illis. c. ⁊ ſic
nō interuenit iuſtū preciū. Itē ex eo ꝙ hic vi
deſ tps vēdi qñ rōne dilationis talis emit. c.
cū lucro. pro. xxv. Sed ad h rñdeſ. Ad pmaȝ
quidē ꝙ ſatis interuenit iuſticia in pcio. Iuſti
cia eni precij dȝ attendi a tpe ↄtus vt tm̄ deſ
q̄tū tunc valet. ſȝ tantū valet q̄tū vendi pōt.
nō aūt q̄tū eſt tūc valitura. ⁊ pro toto tpe ſe-
quēti. qꝛ res non dȝ eſtimari in vēditione niſi
q̄tum valet tpe ↄtus. alias non poſſes licite
emere aliquā terrā ſm eq̄litatē. Cū ergo ius
exigendi. c. nō plus valet tūc q̄. xxv. flore. p-
pter dubiū videlicet ꝙ iacet nō ſolū circa iter-
eſſe ſed circa capitale. ⁊ ēt qꝛ pȝ ꝙ tu vendens
nō hēs tale ius cū ſuo intereſſe plus caruȝ. vñ
ſequiſ ꝙ emiſ iuſto pcio. Itē res obligata ñ tm̄
valet q̄tum libera. Exēplū in domo q ñ tm̄ va
let cū circūſtantia aggrauāte q̄tū libera. ſed
ſors illa. c. flo. ligata ē circūſtantia aggrauan
te cū tm̄ rehabere nō poſſis. ergo non mirū ſi
nō tm̄ valet q̄tū cētū florēi liberi. ¶ Et ſi que
raſ q̄tum minus valere debēt. Rñdeo q̄tum
a ſapientib⁹ ⁊ pbis ↄſideratis circūſtātijs ag
grauātib⁹ fuerit arbitratū ⁊ appreciatum. Et
cū in pposito noſtro ſic cōiter appreciētur tm̄
per ↄñs valebunt. Ad ſcđm dicas ꝙ hic non
venditur tempus: non eni emens dat. xxv. cū
intētione plus habendi in poſterum ex ſolo la
pſu tpis. ſed pter dubiū emergens in tpe ra
tione ſiquidem periculi quod in ſe ſuſcepit. et
ꝙ attenditur lucrum perceptum eſſe licitum
non autē ratione temporis. quia non eſt preci-
um temporis ſed precium periculi in tēpore.

¶ Sed oppone nunc .§. xiij.
vt argumēta tollam⁹ que in contrarium fie-
ri ↄſueuerūt. Et primo ſm quoſda ſic. Certe
ſi primus cōitati mutuās qui ratione coacti-
onis alias licite illud intereſſe recipit non fo-
ret coactus. ſed volūtarie mutuaret. ſub ſpe vł
pacto tantū recipiendi. vel alias nolens reci-
pere capitale cōmunitate volēte illō reſtitue-
re vſuraȝ cōmitteret ergo a ſimili idē dicam⁹
in hoc ſecūdo ſcȝ emēte ab eo qui cōmunitati
ſoluit preſtantias. ↄña pȝ. qꝛ voluntarie intrat
locum primi quo ad contractū mutui. Sȝ ad
ad hoc rñdeſ negando ꝙ iſte intret locum pri
mi quo ad cōtractum mutui. Nāȝ nil mutua-
uit iſte emens communitati ex hoc contractu

quã cuȝ primo fecit.ſ.venditore iuris ſui ꝙ hȝ
in mõte.nec efficitur ꝓprie creditor cõitatis
ꝑ hunc cõtractũ.q2 cõitas ꝓprie nõ tenet vt
debitor ſibi rñdere.nec legẽ ſup hoc facit.ſed
per ↄctũ emptionis intrat locũ ſuũ quo ad iuȝ
exigẽdi ⁊ ꝑcipiẽdi ꝙ hȝ.ſ.vẽditor ex ↄctu mu-
tui facto cum cõitate. Sunt ergo diuerſi con
tractus ⁊ ſi quo ad cõmodũ idẽ ſequit effectus
q quidẽ idẽtitas effectus nõ hȝ alterare nãm
talium ↄctuũ. Nec eſt hoc nouũ ꝙ quo ad dãnũ
⁊ cõmodũ idẽ ſequat effectus in diuerſis ↄcti-
bus quoȝ vn⁹ approbat alter reprobat. Exẽ-
plum i ↄctibus pignoraticijs ⁊ vẽditicijs. Cõ
cedis mihi mutuo.c.flo.per.viij.an.⁊ ego tibi
concedo domum meam valentem.c.flore-
nos in pignus vt eam inhabites per octo an-
nos ſine penſione ⁊ exinde reſtituam tibi.cen.
florenos ⁊ tu mihi domũ meã. ecce vn⁹ mod⁹
quo põt celebrari hic ↄtract⁹. Alı⁹ modus eſt.
puta vendo tibi domũ meam.c.floren. ſm ꝙ
eſtimat ſed hac ↄditiõe adiecta ꝙ p⁹ octo an-
nos tenearis reuẽdere mihi eodẽ ꝑcio ſi volã.
Ecce iſti ſũt duo diuerſi ↄtract⁹ quo ad formã
ↄtract⁹.q2 primus pignoraticius.ſcd̃s empti
ti⁹ ſed q̃tũ ad effectũ ↄmodi vł dãni nõ ſũt di
uerſi.⁊ tñ pm⁹ reprobat.q2 pignoratici⁹ ⁊ vſu
rari⁹.ſcd̃s approbat.q2 emptitius ⁊ ideo lici-
tus ſeqſtrata fraude intẽtiõis. Sic ad ꝓpoſitũ
redũcẽdo. licet idẽ vtile aut ↄmodũ vł dãnuȝ
ↄſequat hic emẽs dictum ius.c.flore.quos hȝ
ſup mõte cõitatis hoc vendẽs qđ alias etiaȝ
cõſecutus fuiſſet ſi volũtarie mutuaſſet nihi-
lominus non ſequit ꝙ debeat iudicari ſicı vno
ſicẽ in alio. Nã in primo iudicandus ẽ emẽs re
cte ↄſcie.q2 facit ↄctũ licitũ.ſ.emptiõis i quo
licitũ eſt ſpare lucrũ ⁊ deſiderare.⁊ ſic ad reſti
tutionẽ minime obligat.ſed i ↄctu mutui cuȝ
eſt volũtarius nõ licet ſperare lucrũ.alr̃ vſura
rius ↄctus eſt.⁊ ad reſtitutionẽ illius lucri ob
ligat. Et ſic ablate ſunt obiectiones pmoꝝ.

Oppone ſecundo .§.xiiij.

vt tollant obiectiones ſcdoꝝ. Variatio ↄditio
nis inducit varietatẽ diſpoſitionis.ſed in tali
ↄctu variat conditio vendentis ⁊ emẽtis.nam
vendẽs ad mutuandũ cõitati.c. quoꝝ ſibi ius
hȝ inuitus acceſſit ⁊ coactus. Emẽs autẽ illa
c.ſeu ius eorum voluntarius hoc agit nõ coa
ctus.ergo dȝ variari ⁊ diſpoſitio.vt.ſ.⁊ ſi ven-
dens licite recipiebat redditus annuales.v.
pro dãnis ⁊ intereſſe emens nõ licite recipiat
ipſe q2 nõ coactus eſt emere. Probat autẽ ſcdi
ctũ añs p ſiľe. Nã ſi gener q hȝ in pignus a ſo-
cero poſſeſſionẽ ꝓ dotibus recipiẽdis nõ ↄpu
tans fructus in ſortem propter onera matri-
monij.aliũ ponat in locũ ſuũ vt q2 ab eo reci
pit quãtitatẽ pecunie quã debet hẽre a ſocero
ꝓ dotibus.⁊ ipſe dat ſibi ius qđ habet in illo
pignore poſſeſſiõis ꝓ ipſis dotib⁹ recipiendis.⁊
cũ hoc poſſeſſionẽ eo mõ quo habȝ nihilomi-
n⁹ iſti ſcd̃o fruct⁹ ↄputabunt in ſortẽ.q2 ſcȝ ceſ-
ſat ↄditio q̃ erat in pmo.ſ.on⁹ matrimonij.qđ
pȝ.q2 pmus ex eo ꝙ q̃ſi coact⁹ licite recipiebat
fruct⁹.q̃ ↄditio variat in ſcd̃o.ſ.in emptore.q2
in eo nulla coactio. Sed ad hoc rñdet ꝙ nõ ẽ
ſiľe. Cui.n.ſubrogat genero ꝑ ↄctũ emptiõis
iuris ſui ab eo optȝ ꝙ cõputet fruct⁹ in ſortẽ.q2
ſi aliud fieret reciperet lucrũ ex ſola expectatiõe
tpis ad recipiẽdũ ſuũ cũ cert⁹ ſit de ſuo ꝓpt pi
gnus poſſeſſiõis quã tenet.⁊ ſic venderet tps
qđ ad vſurã ptinet.ſed nõ ſic eſt in ꝓpoſito.q2
emens talia iura mõtis neſcit an illud lucruȝ
recepturus ſit imo ⁊ de capitali dubitari pt. Si
g⁹ aliqđ lucrũ ↄſequit nõ eſt hoc ex ſola expecta
tiõe tpis.ſȝ ex anxietate ſeu anxietate dubij ⁊
pıculi i tpe.⁊ ſic pȝ ꝙ caſus poſit⁹ ẽ diſſiľis a no
ſtro. Poſſet tñ bñ ad ꝓpoſitũ adduci p hũc mo
dũ vt ſi quis deberet genero dare dotes ⁊ pro
hoc daret ſibi fructus alicuius terre.ſȝ tñ eſſȝ
in ptãte ſua dare vel nõ dare.tunc ſi eẽt ſocer
malus debitor ⁊ dubitaret de eo tã de ſoluti
one dotiũ q̃ datione fructuũ tunc poſſet alte
ri totum ius vendere.⁊ in ſui locũ in totũ illũ
ponere.⁊ tunc valeret talis contractus ⁊ lici-
tus eſſet propter dubium pıculi ⁊ laboris in
exigendo.q̃ obreȝ ẽt nõ daret emens tunc illũ
de toto ſimul q̃tũ foret ſola dos:⁊ ſic nõ ob.

Oppone tertio vt .§.xv.

tollantur obiectiones tertiorum. hic vendun
tur.centum floreni cum ſuo intereſſe pro.xxv.
⁊ non tantum ius exigendi ⁊ percipiendi. Et
hoc ſic probatur. Illud emitur quod ſcribi-
tur.ſed centum floreni ſcribuntur emptori:
ergo ⁊c̃. Si ſic ratione exceſſus videtur iniuſt⁹
⁊ illicitus contractus talis quod in aſſecu-
rante mercantias non contingit vbi non ẽ ex
ceſſus in lucro.quia conueniens tantũ acci-
pi ↄſueuit. Sed quo ad hoc reſpondetur negã
do ꝙ in hoc contractu vendantur.ipſi.c.flore-
ni.quinimo vẽditur ius exigendi.c.floren. Vie
videmus ꝙ in libro cõitatis ſcribitur ſic vide
licet ꝙ talis emit ius.c.flore.vel alio ſiĺi mo-
do equipollenti. Sȝ deberet recipere.c.flore.
ñ ẽ.c.flo.nec ẽ hic.c.flo. Et ſic põt negari ꝙ
ſit dare in hoc cõtractu lucrum exceſſiuum.
immo datur equiualens pro equiualẽti.

Vltimo ſupereſt vt .§.xvi.

ad quatuor exceptiones deſcendamus. Oppo
natur ergo quarto ⁊ ſic. Iſte eſt contract⁹ cer
tus ⁊ nullo modo dubius.ergo vſurarius.pȝ
añs.q2 vallatus eſt ↄtractus talis tot legibus
tot ſcripturis ⁊ carentis ꝙ videtur oio īdiſſo-
lubilis.⁊ ſic ꝙ nullus debeat in ea dubitare.
conſequentia patet.quia cum emptor ſit cer-
tus de magno lucro cum parua pecunia vi-

dec̄ p ꝯ.ls ex ſolo lapſu tpis hoc lucrū ꝯſurge-
re. Sʒ videtur ꝙ ſi talis ꝯtractus ſit vallat⁹.
vt oī tñ qn ſit magnū dubiū negari nō pōt ꝙ
ſatis vi ꝑ experiētiā. Nā vn̄ ē ꝙ aliqñ valēt pl⁹
aliqñ min⁹ ꝑdicta credita mōtis niſi pp mai⁹
ꝛ min⁹ dubiū vno tpe magiſꝙ alio ꝛ miti it ibi
labores ꝛ expenſe. vt aſſerunt expti. ¶ Ex omi
b⁹ placitis ſic demū ꝯclude illa ꝯglutinādo qd̄
eſt ꝯſiderare in iſta materia q̄ttuoꝛ pūcta. Et
primū eſt ꝙ hic eſt ꝯtractus emptiōis ꝛ vēditi
onis ꝛ nō mutui. vt ſupra declarat̄. ex q⁹ ſoluū
tur argumēta pmoꝝ. Eſt ſcd̄o ꝯſiderare quō i
hoc ꝯtractu vendit̄ tam ius ad capitale ꝙ int̄
eſſe ſimul ita ꝙ cadūt ſimul in ſortes emptoꝛi
eo mō q⁹ ꝑmus habebat iuſte. ſed ꝑ aliū ꝯtrac
tū diſtinctū ſpecie a priori. ꝑ qd̄ tolliūtur argu-
mēta ſecūdoꝝ. Eſt ꝛ tertio ꝯſiderare quō diſti
guit ius ꝑcipiēdi. c. floꝛe. ꝛ. c. floꝛ. qꝛ. ñ ſūt idē
cū vnū ſine alio. ꝛ vnū eſt maioꝛis valoꝛis alio
ex q⁹ ſoluunt̄ argumēta tertio arguentiū. Eſt
q̄rto ꝯſiderare dubiū qd̄ emēs incurrit in illo
ꝯtractu circa ius exigendi ꝛ ꝑcipiēdi illaʒ pe-
cuniā quā emit a vēditoꝛe. qꝛ experientia hoc
docet ꝛ ſciūt experti. ꝛ ſic ſoluunt̄ argumenta
quarto arguentiū. Et ſic concludit prefactus
magiſter Franciſcus contractum licitum.

¶ Contrarium deter- .§. xvij.

minauit alius magiſter in theologia ordīs ꝑ-
dicat. cui⁹ rōnes ꝑcipuas ſummati ponit dic-
tus. Lan. ſupradict⁹ eas deſtruēdo ꝑ modum
glo. in marginib⁹. Et licet nomen ipe ſe dicat
ignoꝛ:re vñ nō exprimit. vocatus eſt iſte mgr
Dñicus de panthaleonib⁹ de Floꝛētia. ¶ Di
cit aūt primo ꝙ qꝛ nō oēs caſus in lege repiunt̄
nō ſemꝑ debet reqri ius expſſuʒ. qm̄ plura ſūt
negocia ꝙ vocabula. ff. d̄ ꝑſcri. verbis. l. Rei.
Cū ergo talis caſus nō reperiat̄ expſſus in iu-
re. idō aliqb⁹ auctoꝛitatib⁹ ꝛ rationib⁹ vt pote
ro dictā ꝯcluſionē firmabo. ſ. vſurā ſapere eme
re talia credita in mōte. Ponit aūt circa i hoc
tres ꝯcluſiones. quaꝝ prima eſt. qꝛ vēditoꝛ iu-
ris ſortis. i. crediti qd̄ habet in mōte. puta ·c̄·
tum nō vendit illd̄ iteresse quod dat̄ a cōitate
mutuātib⁹ nec vendere pōt. ¶ Scd̄a eſt ꝙ int̄
cōitateʒ ꝛ ciuē ementē eſt cōtract⁹ mutui. ſeu
ea que inter eos fiunt hñt vim talis ꝯtractus.
¶ Tertia eſt cōcluſio pricipalis ſupradicte ma
terie. ſ. ꝙ lucrū quod ꝑdicti emptoꝛes a cōita-
te eo. modo quo hñt eſt illicitū ꝛ ſapit vſuras.

¶ Primam autem con .§. xviij.

cluſionē ſi ꝓbat̄. Illud qd̄ cōitas dono cōfert
mutuātibus. ſ. emptoꝛi. non vendit̄ nec vendi
pōt ꝑ venditoꝛem iure ſortis. ſed cōitas ꝯfert
dono emptoꝛi ꝑdictum intereſſe vt dī in ſcrip
tura reformatiōis facte ſuꝑ hoc a cōmunitate
ergo nec vendit̄ nec vendi pōt a vēditoꝛe iu-
ris ſui ſeu ſo. ſta maioꝛ pʒ cum donū ſit libera

datio. vtʒ ex deſcriptione donatiōis quā ponit
Hoſti. dicēs ꝙ eſt rei licite nullo iure cogēte
mera liberalitate facta collatio. minoꝛ ꝓbat̄.
quia ſcribit̄ in ſtatuto ciuitatis ꝙ camerarius
qui recipit pecuniā gabelle teneat̄ ſoluere cui
libʒ creditoꝛi ꝓ dono ꝛc̄. Et ſuo mō ratio ſilis
foꝛmari pōt de damno ꝛ intereſſe. q̄ a cōitate
dant̄ emptoꝛi. ꝛ ſic nō vendunt̄ ab alio. ¶ Pre
terea qd̄ dependet ex mera liberalitate cōmu
nitatꝭ vendi nō pōt. nec vendit̄ ſine eius mero
aſſenſu. ſʒ illud inteſſe ex mera volūtate cōita
tis dependit. nec dat̄ vendēti ius ſortis aſſen
ſuſ vēdēdi dem̄ itereſſe: g⁹ nec vēdit̄ nec vēdi pt
ꝑ ipm. minoꝛ patʒ qꝛ per legem a cōmunitate
factā nec ſimplr ipſa cōitas cogit̄ dare ipm in
tereſſe ſi nō vult. nec inuenit̄ ꝯceſſum a cōita
te ꝙ mutuatoꝛ vendat. maioꝛ patʒ. qꝛ non pōt
vēdi ab aliq⁹ qd̄ nō eſt i ei⁹ ptāte nec libertate
niſi cū aſſenſu eius cui⁹ intereſt. puta vendens
trāſfert dominiū ꝛ pꝛopꝛietateʒ rei vendite ꝓ
equalenti in ementeʒ. ſed hic venditoꝛ ſortis
nō transfert dñium ꝛ ꝓprietatē illius intereſſe
in ementē. ergo nec vēdit illud. maioꝛ patʒ ex
natura vēditionis ꝛ dictis alioꝝ. minoꝛ pʒ cū
fiat ꝑ ſtatutū ciuitatꝭ di. ꙗ camerari⁹ gabelle
ad hoc inſtitut⁹ teneat̄ ꝛ debeat dare ſingulis
creditoꝛib⁹ deſcriptꝭ i libꝛo. In illo aūt libꝛo
ſcribunt̄ ēptoꝛes ꝛ creditoꝛes. ¶ Preterea ven
ditio eſt cōmunicatio rei ad ꝑciū ex ꝯuētiōe ꝛ
pacto partiū veniēs ſed inter ꝑlatos ſcʒ vendi-
toꝛē iuriꝭ ſortis ꝛ emptoꝛeʒ nlla cōmutatio fit
ipſius inteſſe ad qdcūqꝫ ꝑciū ꝛ nulla de hoc
ꝯuentio vel pacto interuenit. ergo nō vendit̄
illud. maioꝛ pʒ ex deſcriptiōe venditiōis. mi-
noꝛ etiā pʒ. qꝛ vt dicunt q illa cōmertia trac-
tāt (ꝑſona media) tractāt vēditionē ꝛ emptio
nē pecunie mōtis nulla intentiōe facta de ip
ſo lucro vel ꝓuiſione vel inteſſe. Et apparet ꙗ
cōitas q̄ ꝓuidet ꝛ facit ſtatutum dat ex ſe ſic
emēti illud lucrum. mera autē rei vēditio eſt
que nec ꝯctu noīatur nec ꝓ ea aliquid datur.

¶ Secunda concluſio .§. xix.

ſcʒ ꙗ int̄ cōmunitatē ꝛ ciuē emētē eſt ꝯct⁹ mu
tui. ſeu ea q̄ fiūt int̄ eos hñt vim talꝭ ꝯtract⁹. ſʒ
aūt ſic ꝓbat. Primo ꝑmittit in facto id qd̄ fac̄ ip
ſa cōitas. Vadunt nāqꝫ venditoꝛ ꝛ emptoꝛ ad
notariū mōtis q ſic ꝯficit ſcripturā. Talis aſſe
rēs ſe eſſe deſcriptū in libꝛo creditoꝝ mōtis ꝟ
dit ꝛ ꝯceſſit parabolā ꝛ licentiā mihi tali no-
tario tanꝙ publice ꝑſone recipiēti ꝛ ſtipulanti
ꝓ tali ꝛ tali ſcribantis ꝓ cōi ſto. d̄putatꝭ ad ſcri
bēdū creditoꝛes d̄ mōte. ꝛ q̄ntitates pecuniaꝝ
ꝛc̄. In libꝛiſ ſuper libꝛos dictoꝛoꝝ creditoꝝ ꝛ cō
cludit ꙗ emptoꝛ ſcribat̄ ꝑ ſcribāos cōes in li-
bꝛo dictoꝝ creditoꝝ loco ꝛ vice ſeu noīe talꝭ. ſ.
a ꝑus erat creditoꝛ cōitatis. ꝛ addit ꙗ ꝑdicti
creditoꝛeʒ ꝛc̄. ꝓñt eiſqꝫ liceat ipſoꝝ iura vēde-

te.ꝑmutare.alienare.et quocunq; titulo ſine
eá tráſferre in alium ſcribẽda i dictis libris.
Et ꝙ illi in quos dicta iura tráſlata fuerit. po
tiant̃ bñficijs ⁊ iurib⁹ qb⁹ potirent̃ dicti credi
tores ſeu q recipe debẽt. Modo ꝓbat̃ ſic ꝓpo
ſitũ. Obligatio ex volũtate ⁊ ex pacto ꝯſur-
gens int̃ verũ creditorẽ ⁊ debitorẽ de ſorte cõ
ceſſa reſtituenda inſtituit int̃ eos ꝯtctũ mutui
ſed tal̃ obligatio eſt int̃ cõitatẽ ⁊ ciuem emp-
torẽ.ergo ⁊c.maior ꝓbat̃ i glo. Ray.de nego.
ſe cu.vbi dicit̃ ꝙ ꝯtctus eſt vltra citraq; obliga
tio ex volũtate partium ſurgens.minor etiã
ꝓbat̃ ex ſupradictis. Et qb⁹ patꝫ.ꝙ inter cõ-
mune ⁊ ciuẽ eſt obligatio vt eſſe ꝑt.et vn⁹ eſt
creditor ⁊ alter debitor ex ipſaꝝ partiũ volũ
tate. Et ſimilr̃ ꝙ inter eos ſit pactũ probat̃. qꝛ
pactũ eſt ꝓmiſſum ex concordia partiũ vt hꝫ
in Catholicon. Apparet aũt ꝙ cõe promittit
emptori ⁊ ſe obligat de ſorte ⁊ lucro ⁊c. ¶ Pre
terea ſanc. Tho.in.ij.pte .q. clxij. dicit ꝙ in
vbo ꝯhendi importat̃ ordo effectus ad cãm.
Verbi grã. Int̃ ꝯiuges ꝯtc⁹ matrimonij dicit
obligatiõeꝫ mutuá vt effectũ i ordine ad mu
tuũ ꝯſenſuꝫ q eſt cá.ergo int̃ quoſcũq; eſt obli
gatio vere ſortis ꝯceſſe reſtituende de ꝯſenſu
ptiũ iter eos eſt ꝯtract⁹ mutui.ſed inter cõe ⁊
emptorẽ ẽ hmõi obligatio.ergo ⁊c: vtraq; ex
ſuprioribus pꝫ maior ex dictis Tho.minor ex
ſcriptis adductis. ¶ Preterea arguo ex dict̃
oppoſitoꝝ dicentiũ ꝙ mutuũ nõ ꝯficit̃ niſi vbi
ex meo fit tuũ quia eſt obligatio q̃ ꝯtrahit̃ ac
cedente re ⁊ ꝯſenſu.igitur cũ de meo fit tuũ
cũ acceptõe rei ⁊ acceſſione conſenſus ibi eſt
mutuũ.ſed ſic ẽ i ꝓpoſito.ergo ⁊c.maior loq̃n
tiũ eſt.minor põt apparere nõ ſolũ ex dictis
in ꝑncipio h⁹ ꝯcluſionis adductis.ſed etiá qa
qꝺ tenes meũ eſt.qꝛ cum mihi debeat̃ ſors ex
emptione iuris de nouo ſcribat creditor ⁊ cõ
munitas ſe debitorẽ eſſe obligat ⁊ ego aſſen-
tio vt maneat apud eá ⁊ ꝓmittit̃ ꝓuiſio debi
ti mihi vt creditor.ergo ⁊c. ¶ Preterea inter
quoſcũq; ſunt vel fiunt ea q̃ requirũt̃ ad ꝯtra
ctũ mutui inter eos eſt ꝯtctus mutui. ſed int̃
emptorẽ ⁊ cõe ſunt ⁊ fiunt ea q̃ requirunt̃ ad ꝯ
ctũ mutui.ergo ⁊c.maior eſt nota minor ꝓba
tur qꝛ nõ pl⁹ videt̃ requiri ad ꝑdictũ ꝯtractũ
mutui ꝙ̃ creditor et ſors.cõceſſa cuꝫ viſu cõi
deinde debitoris ꝯſenſus.⁊ obligatio int̃ vtrũ
q;.ſed hec ſunt inter prefatos.vt tam ex dic-
tis ꝙ̃ ex facto apparet.igit̃ inter eos eſt mu-
tuũ:nec pt̃ dici ꝙ emptor nõ ꝯcedit ſortem cõ
munitati cũ de ſua volũtate ⁊ ꝯſenſu ſors cu
ius ius eſt ſuum ex emptione manet cuꝫ ſuo
viſu apud cõitatẽ. Nec põt dici ꝙ ꝯtctus nõ ſit
cũ cõitate:ſed cũ qbuſdá officialib⁹ cõitatis
emptor tractat.qꝛ ſi ex hoc negat̃ ꝯtctus. pari
rõne negabit̃ fuiſſe inter primos ⁊ cõitatẽ. qꝛ
primi nõ niſi qbuſdá officialibus cõitatis tra-
ctauerunt ſcribẽtibus ⁊ recipiẽtibus pecuniá.
Nec põt negari ꝯtct⁹.qꝛ tal̃ ſors nõ debet̃ ẽpto
ri a cõitate.imo de iure ipſi emptori debetur.
Nõ probat̃ primo qꝛ ei cui cõitas ſe obligat ⁊
promittit de ſorte debet̃ ipſa ſors.ſed emptori
cõitas ſe obligat ⁊ ꝓmittit de ſorte.ergo ⁊c.
maior pꝫ.qꝛ al̃s ſe obligaret iniuſte ⁊ raperet
ſi alteri deberet̃.minor pꝫ ex ſcriptura ſtatuto.

¶ Tertia concluſio que §.xx.

eſt ꝙ lucrũ ꝙ hñt dicti emptores a cõitate co
mõ quo hñt ẽ illicitũ ⁊ ſapit viſurá ſic.ꝓbat̃.cre
dere ⁊ cõcedere ſortẽ ſub rõne crediti vel ali-
cui⁹ capitalis ſola ſpe ⁊ intẽtione lucri haben
di eſt viſura.ſed in hmõi ꝯtctu ꝯcedit̃ ſub rõne
crediti vel capitalis ſola ſpe ⁊ intẽtione lucri
habendi.ergo talis ꝯtctus ſapit viſurá.maior ẽ
in.c.Cõſuluit.de viſu.vbi reprobat̃ ſpes lucri.
Spes enim ⁊ intentio ad voluntatẽ pertinẽt il
lud ergo ꝙ ſolũ mouet voluntatem ad predi-
ctá ꝯceſſionẽ ⁊ credentiá ſortis ⁊c. eſt lucrum
ſperatũ.ergo ibi eſt viſura.maior iſtius pro ſimi
li nota eſt cũ finis intẽtus ſit mouẽs agentem
ad actũ.minor ꝓbat.qꝛ illud eſt cá quo poſi-
to vel amoto res vel actus ponit̃ vel mouetur
ſed illo lucro poſito vel amoto ponit̃ vel amo
uet̃ dicta ꝯceſſio.ergo iſtud lucrũ eſt ſola ⁊ to
ta cá. Iſtá nõ aliter ꝓbo niſi ꝑ ꝯfeſſionẽ hoim
ita facientiũ. ¶ Preterea lucrũ ꝙ opꝫ reſtitue
re eſt iniuſtũ ⁊ illicitũ ⁊ nõ alia cá niſi qꝛ viſu-
rarie extortũ.ſed lucrũ ex hmõi emptiõe opꝫ
reſtituere.ergo ⁊c.maior pꝫ quia ſi iuſtum nõ
oporteret reſtituere minor ex.c. ſuperius alle-
gatis. In ꝓpoſito át nõ eſt alia cá reſtituendi
niſi qꝛ viſurariũ.ergo ⁊c. Satis tñ probat hác
huius rõnis ꝯcluſionẽ ꝙ hactenus fieri ꝯſue-
uit. Inſtituebant̃ enĩ officiales ad remittẽdũ
cuilibet ꝑfatũ lucrũ.qꝛ habebat̃ ꝯſcientia ſic̃.
de viſura. Preterea vt ſic̃ dicũt in ꝯriũ arguẽ-
tes qui nõ eſt creditor in ſorte ſiue cui ſors nõ
eſt debita nõ eſt viſurarius.ſic per oppoſitũ ar
guendo q eſt creditor in ſorte ⁊ cui ſors eſt de
bita ſi recipit lucrũ vel acceſſionẽ ſortis a cõi-
tate modo ſupius allegato ẽ viſurari⁹.ſed pre-
fatus emptor eſt creditor in ſorte ⁊ ſibi ſors de
bet̃ ⁊ accipit ꝑfatũ lucrũ intentũ ⁊ datũ ꝓ ſor
te .ergo eſt viſurarius maior pꝫ p. Ari.qꝛ ſicut
negatio ẽ cá nõ cauſe.ita affirmatio eſt cauſa
cauſe.minor quãtũ ad ſingulas ſuas partes ẽ
probata ſuperius. ¶ Preterea qui mutuũ cõ-
cedit corrupta intẽtione.ſ.inde habendi lucꝝ
ẽ viſurarius.ſed ꝑfatus emptor cõcedit ſortem
ſeu capitale corrupta intẽtiõe ergo ẽ viſurari⁹
⁊ tenet̃ reſtituere.maior pꝫ auctoritate iuris
de viſu.c.Cõſuluit.mior apparet.qꝛ corrupta
intẽtione ſm theologos ⁊ iura vocat̃ qñ mu-
tuat̃ pp ſolá ſpem lucri.vt in propoſito ⁊ ſi di-
catur quod in propoſito noſtro non eſt con-

tractus mutui ex forma.ꝛ idõ nõ eſt vſura. Rñ.
ꝙ hͦ nõ valet nec excuſat:qꝛ ſaltez eſt vſura ex
fraude.vt extra de empt.ꝛ ven. Ad naz.ꝛ ſan
ctus Tho.ij.ij.q.lxxviij.dicit ꝙ vbi venditur
res plus iuſto ꝑcio ꝓpter dilatã ſolutionẽ eſt
vſura igiť vbi ꝓpter ſortis expectationẽ intẽ-
diť vel recipiť lucꝝ:vel expectať vſura eſt.ꝛ ſic
ẽ in ꝓpoſito. ¶ Preterea ſi ponat quis pecuni
am apud mercatorẽ ꝛ lucrũ annuatim ẜm cõ
ſuetudinẽ recipiat: iã hic vſurarius eſt.ꝛ tamẽ
nullus ꝯctus inter eos eſt vſurarius ex forma.
Preterea ſuccedẽs heres vſurario nullũ ꝯctũ
facit cũ debitoribꝰ.ꝛ tñ recipiẽs capitale cum
lucro vſurarius eſt. Nec põt dici ꝙ nõ ſit expe
ctatio tpis.qꝛ venditor totũ vendit ſimul em-
ptori.qꝛ nec vẽditor nec emptor poſſunt habe
re ꝑ ſorte ſibi a cõitate debita illud lucrũ qđ
ꝑ retenta ſorte dať niſi in terminis aſſignatiꝫ
a cõitate.imo expectant vt in ſtatuto termino
ex eiꝫ datur. Probanť predicta.ſ.ꝙ ex expecta
tione recipe ꝑ ſorte ſit vſura.xiiij.q.iij. Ex di-
ctis Aug. Hiero.ꝛ Ambꝛ. Nec valet dici em
ptor nõ dedit.qꝛ verꝰ creditor efficiť iã dati.ꝛ
ſibi ex emptione de iure debeť:ꝛ eſt ĩ expecta-
tione ſortis lucri. Preterea vltra ſortẽ mutua
tã vel cõceſſam.ẽt cũ ꝑiculo ſuo.vt dicũt. Exi
git ꝛ expectat emptor vltra ſortẽ.'ergo eſt vſu
rarius.maior hͥ ex ꝑſſe de vſu.i.c. Nauiganti.
minor eſt expta ꝑ quotidie faciẽtes. Ex qͥbus
apparet:ꝙ exemplũ poſitũ ꝑ alios de dubio
excuſante nõ valet. Dicũt.n.ſicut poſſum lici-
te ſecurare mercationes tuas vſqꝫ ianuaꝫ reti
nendo ſup me dubiũ ꝛ volẽdo.x.vel.xx.pro.c.
plus vel minꝰ ẜm qͣtitatẽ periculi.ſic in ꝓpoſi
to:qꝛ totũ dubiũ ꝙ tu hẽs ſuper me recipio dã
do tibi tñ ꝛc̃.qꝛ extũc ſi nihil vnqꝫ recepo dã
nũ meũ eſt. Iſtud ſimile vel exemplũ nõ videť
valere nec eſt ad ꝓpoſitũ. Iſte enim qui aſſe-
curat mercãcias recipit ꝑciũ ſui periculi.ſed
nullam ſortẽ ꝯcedit vel mutuat vltra qͣ pro eo
lucrũ accipiat aliqđ ab eo quẽ de mercibꝰ aſſe
curauit.ſed ĩ caſu noſtro emptor ſortẽ ꝯcedit
ꝛ credit pro qua vltra aliquid qͣrit.ſ.lucrũ. itẽ
ſecurator merciũ qͣrit lucꝝ ab eo cuiꝰ merces
aſſecurat ꝛ ꝑ ea periculũ intrat. Emptor autẽ
de quo loqͥmur nõ recipit lucrũ.nec hꝫ ab eo:
cuiꝰ ꝑiculũ ſup ſe recipit.ſed expectat ꝛ reci-
pit ꝛ hꝫ a cõitate ꝑ ſorte ei credita ꝛ ei debita
Itẽ videamꝰ quẽ ſecurat iſte emptor nõ cõita
tem.qꝛ nõ indiget nõ vẽditorẽ.imo iſert ei dã-
nũ de tribꝰ ꝑtibus ſortis.cuius ius emit.ꝛ de
toto lucro de quibꝰ ſi vẽditor iã incurrit peri-
culũ nũc euaſit. Item arguiť per alios.ꝛ ſic.
Quicquid cõitas ordinat ſtatuit ad hũc finẽ
vt ꝯctus inter primũ ꝛ ſcđm hẽat firmitatẽ.ꝛ
illud ꝯfirmat ꝛ nõ imutat ergo ſi ſine lege cõi
tatis ꝯctus eſt licitus.ſimiliter ꝛ cũ lege factꝰ
ꝯctus erit licitꝰ. Ad iſtud dico ꝙ nõ me intro
mitto vtrũ inter primũ ꝛ ſcđm ſit ꝯctus vſura
rius. Sed dictũ iſtoꝝ.ſ.ꝙ cõitaꝫ qcqd ſuꝫ facit
at ad firmandũ ꝯtractũ inter illos.nos factũ
nõ videť mihi veꝝ.ꝙ cõitas nõ ꝯfirmat ꝯctũ
de quo nullã facit intẽtionẽ.ſed ſic ẽ in propo
ſito.ergo ꝛc̃.maior pꝫ.cuꝫ ꝯfirmatio ſit prece-
dentis quoddam commemorare.minor appa
ret in ſcriptis cõmunitatis.ſi enim confirma-
ret exprimeret quem cõtractũ.vel cuius con
tractũ ꝯfirmaret.ſed nullus exprimit ergo ꝛc̃.

¶ Solutiones etiam .§.xxj.
quedam que fiebãt ꝑ ꝑdictos opponentes ad
quaſdã rõnes q̄ fiebãt in oppoſitũ nõ videnť
ſufficiẽtes. Et rõ eoꝝ erat talis.qꝛ cũ talis di-
cebať ꝙ ſi primꝰ volũtarie mutuaſſet cõitati ꝑ
illo lucro habẽdo eſſet vſurarius.modo ſecun
dus intrat voluntarie locum primi cũ ſpe pre
mij.ergo.ꝛc̃. Rñdeť ꝑ illos ꝙ de ſcđo nõ ẽ lu-
crũ ſiſe.qꝛ nõ intrat locũ primi quo ad ꝯctum
mutui.qꝛ nil mutuauit cõitati ꝛ ex ꝯctu queꝫ
facit cũ primo nõ efficiť creditor cõitatis.cuꝫ
cõitaꝫ ꝓprie nõ teneať ſibi rñdere ſi nollet.ſed
intrat locũ primi q ad ius exigendũ ꝛ ꝑcipien
dum.ꝙ hꝫ primus ex ꝯctu ſcđo cũ cõitate. Iſta
ſolutio ſalua reuerentia non videť ſufficere.qꝛ
vt.ſ.dictũ ẽ inter cõitatẽ ꝛ ſcđm eſt ꝯctus ſeu
ea q̄ fiunt inter eos hñt vim ꝯctus mutui. vel
certe negari nõ põt qn ipſe ſcđa ſit verus cre-
ditor cõitatis.nõ tñ ex emptione iuris primi
ſed etiam ex conſenſu cõitatis ꝯſentiẽtis ꝛ re
cognoſcentis eũ vt veꝝ creditorẽ in ſorte pro
qua recipit lucꝝ vt intendebat ꝛ ſperabat pro
ipſa ſorte credita.nec hꝫ ſolũ ius exigendi vt
dicunt.ſed eſt creditor ſortis:libertas ãt cõi-
tatis nõ excuſat intentionẽ ꝛ ſpẽ lucri ꝑcipien
di pro ſorte quã ꝯcedit ꝛ credit cõitati.que q-
dẽ ſpes ꝛ itẽtio fac̃ hoïeꝫ vſurariũ. Exẽplũ autẽ
ꝙ ponũt de ꝯcedente domũ ꝛ ꝯcedente pecu-
niã pro inhabitatione domus:ſatiſfacit ꝑ no
ſtro propoſito. Cõcedẽs enim vſum domꝰ qui
eſtimať pecunia.licite põt recipe ꝑciũ. cõce-
dẽs võ pecuniã nõ põt recipe ꝑ eius vſu res ꝑ-
cio eſtimabilẽ.ꝛ idõ ſcđs ẽ vſurarius.ꝛ ſic ſcđs ĩ
ꝓpoſito nr̃o ẽ vſurariꝰ.qñ ãt ꝑmus vendit do
mũ.ꝛ alter tradit pecuniã nil vltra expectãt đ
illa pecunia.ſed nõ ſic ĩ propoſito.qꝛ q dat pe
cuniã emẽdo ius ſortis pro empta expectat lu
crũ.ſ.ꝑ ſorte credita cuius ius emit. Videtur
ergo hͦ exẽplũ ꝑ nobis potius qͣ ꝑ ꝯriũ ſentiẽ
tibus. Et ꝙ addiť ſoluẽdo ꝙ in ꝯctu emptiõis
lꝫ ſpare lucrũ:ſicut facit mercator de ſua mer
catione.nullo mõ vi valere ĩ ꝓpoſito nr̃o. imo
reputo ꝑiculoſum.qꝛ hic emiť ius ſortis que
apud debitorem manet ꝑ lucro habẽdo ĩ po-
ſteꝝ in termis aſſignatiꝫ ꝙ deſiderare ꝛ emere
nõ lꝫ.nec emiť ſorꝫ ſimul ꝛ itereſſe vt iſti dicũt
imo oppoſitũ ſuperius eſt probatum.

¶ Aliud argumentum .§.xxij.

corū fuit ꝙ gener hñs a ſocero terrā in pign⁹ ꝑ dotibus nō cōputat fructus in ſortē ꝓpter onera mrimonij ſi alius ſoluat vel emat a genero dotes. tūc d3 fructus cōputare in ſortē alſ eēt vſurarius qꝛ ceſſat ↄditio. ſ. onus mrimonij pp ꝙ licebat fructus nō ↄputare in ſortē. ⁊ ſic ē in ꝓpoſito. qꝛ in emptiōe cōditio primi ceſſat pp quā aliqd recepiſſe vltra ſortē videbatur liciuiſſe. Rñdent ꝙ ſcḋs d3 fructus cōputare i ſortē. alſ recipet lucrū ⁊ cōmodū ex expectatione tpis ad recipiendū ſuū cū ſit cert⁹ ꝓpter pign⁹ equalēs. ⁊ ſic vēderet tps ꝙ ē vſura. Addūt ēt rñſioni: ſi deberet mihi dare dotes: daret mihi annuatim fructus alicui⁹ terre. et in ptāte ei⁹ eēt dare vel nō dare. tūc ſi eēt malus debitor ⁊ dubitaret de eo tā de dote ꝙ̄ de fructu. totū poſſum alteri vendere ⁊ aliū in totū ponere loco mei. ſed tūc talis emēs nō daret ſibi tantū quātū eēt ſola dos pp piculū ⁊ laborē in exigendo. hec ſūt vba rñdentiū. ꝫ ſalua eoꝝ reuerētia exēplū ⁊ rō ſtant non ſoluta. Patēs eni eſt ꝙ ſicut in emēte dotes a genero ↄditione mrimonii ceſſante ſi non cōputat fructus in ſortē eſt vſurari⁹: ēt cōceſſione rñdētium. ſic ſequitur quod ceſſante conditione primi mutuantis pecuniam communitati ꝓpter quā licebat recipe pecuniam a communitate in emente ius ſortis primi ſi recipiat illud lucrum ⁊ non ↄputat in ſortē: erit vſura. Itē ſequiẜ ex verbis eoꝝ ꝙ nullus ↄtus dicatur factus. ⁊ ponaẜ ꝙ nō fiat inter emētes dotes a genero ⁊ ſoceꝛ: cui⁹ ē ꝑmo dare. tñ ſi ſic emēs nō cōputat ius in ſortē eſt vſurarius. ita eodē mō ſi diceretẜ ꝙ emēs ius ſortis ꝑmi nullū cū cōītāte faceret ↄtū ſi eiū lucꝝ recipiat ⁊ nō cōputat in ſortē ē vſurarius. Sicut eni3 ille l3 cū illo nō ↄtrahat ſi illud lucrū recipiat ⁊ nō ↄputet in ſortē ei tñ ad reſtitutionē tenetur cuius ſunt fructus. ſic in propoſito inter cōitatē ⁊ ementē. Cōcludiẜ ergo ꝙ recipiens fructū ab eo cum quo nullū fecit ↄtū teneẜ ad reſtitutionē. Qḋ vero diciẜ ꝙ vendit tps. ⁊ iō ē vſurariū nil videẜ valere. Quia ↄceſſio ſortis intētiōe corrupta ⁊ ſpe lucri vel fructus quē recipit facit vſurā qcqd ſit de tpe. nec ſecuritas pignoris tollit vel facit vſurā. cū etiā pign⁹ hñs cū ſecuritate ſi fruct⁹ ↄputaret in ſortē. nō eēt vſurarius: ēt cū expectatione ſortis in tpe. Nec vr ꝙ anxietas dubij vel periculi. qꝛ. ſ. neſcit ſi aliqd ↄſequeẜ vel debit fac licitū lucrū ꝙ quæriẜ vltra ſortē. p3 ex̄ de vſu. Nauigāti. Itē p3 ꝙ ſi mutuo peſſimo ⁊ dubio debitori centū ꝑ decē annuatim nunꝙ̄ dubiū excuſabit ēt ſi nūꝙ̄ aliqd haberē. ita in propoſito qcqd ſit de ↄtu vbi fuit ꝑmo corrupta intentio ſpe ⁊ intētione lucri ꝙ ↄſequiẜ eſt illicitū ⁊ ſapit vſurā. Ite3 ſi hoc dubiū cōītatis excuſat lucꝝ illḋ vr ꝙ poſſumus ponere pecunias apḋ mercatores: cū plus ſit dubiū apḋ mercatores q frequēter defecerūt ⁊ deficiāt ꝙ̄ cōitas ꝗ ex quo cepit dare ꝑdictū lucrū nūꝙ̄ ſubtraxit. ⁊ ſi aliqñ diſtulit poſtea ſuppleuit. Itē ex ꝑdictis vr ꝙ regibus ⁊ magnis poſſum⁹ credere ⁊ tradere ſortē ⁊ hre lucrū cū ſit magnū dubiū ne ſibi ſortē nedū ſꝫ ⁊ lucrū ſibi retineāt ⁊ pñt h̄ facere vt eis placꝫ. Qḋ vō addiẜ de vēditore ⁊c̄. mihi dubiū facit. ſi enim gener recipet dotes vel ceſſaret onus mrimonij nō poſſet recipe illos fruct⁹ de bōa ↄſcia. Itē ↄſideram⁹ ꝙ dotes ſunt generi ꝓpe fruct⁹ aūt ſūt ei aduenticij ⁊ acceſſorij. ſi ergo vendanẜ nō erūt fruct⁹ emētis niſi ſint acceſſorij ⁊ aduēticij pro ſorte. ⁊ ſic illiciti cū nō eſſet in eo cā licita quā h3 gener. Nec pōt dici pp dubiū cū ſit ſecurus de pignore. qḋ aūt ꝑ eos addiẜ exēplū ⁊ argumentū adductū ꝙ eſſet in ptāte debitoris dare vel nō dare ⁊c̄. nō excuſat meo iudicio corruptā intētionē ementis ꝗ ꝑ ſorte vel dote data genero recipit vltra lucrum fructum poſſeſſionis pignorate. qꝛ etia3 cum periculo non licet aliquid recipere vltra ſortem. vt patet in dicto. c. Nauiganti.

¶ Item arguebatur .§.xxiij.

ↄ eos ꝙ ſors vendaẜ: qꝛ ꝙ ſcribiẜ in libris cōītatis hoc vēdiẜ: ſed in libris cōitatis ſcribitur ſors. c. g° ⁊c̄. ⁊ vẜ exceſſiuū lucꝝ. Rñdeẜ ꝑ eos ꝙ nō venduntẜ. c. nec eſt habere. c. flore. nec eſt exceſſiuū lucrū. ſed datur equalens pro equalenti: ſꝫ ſalua reuerētia alr ſupra dixit ſic. Totu3 ius ꝑmi ⁊ quo ad capitale ⁊ quo ad itereē ē ſors: ⁊ cedit i ſortē iſti ſcḋo. qꝛ totū illḋ emiẜ. g° ſors. c. flo. emiẜ. ⁊ ē hre apud cōitatē. c. flo. vtꝝ aūt ſit conueniens ꝑciū relinquo dicidēdū Scio tñ ꝙ ꝓbi viri iudicāt prauū ⁊ iniuſtū ꝑciū

¶ Item fiebat ali .§.xxiiij.

ud argu. ↄtra eos: ꝙ. ſ. inter cōitatē ⁊ ciuē emptorē vẜ eſſe pactū. ⁊ ꝑ ↄñs qḋ vſura ipſi diminute recitant arguūt eni ſic. Ubi per ſcripturā fiunt ꝓmiſſiones ⁊ obligationes ex pte cōitatis ciui emēti ciuis ex his mot⁹ vt hēat promiſſum lucꝝ emit iura primi: ⁊ fit creditor cōitatis ibi videẜ eē pactū. ſic ē in ꝓpoſito. Per officiales eni ꝑ cōitatē deputatos ad faciendu3 iſtas ſcripturas ſiue voceñẜ ſindici ſiue alr ꝑfata ꝓmiſſio ⁊ obligatio. pactū aūt vt ſupra eſt al leg. vr eē ꝓmiſſū. g° ⁊c̄. ad h̄ ar. rñdēt ꝙ ſindici ⁊ officiales ꝑdicti ñ ſẜ inſtituti ad faciēdū nouū ↄtū iter cōitatē ⁊ ciuē. l3 ſolū ad ↄfirmādū ↄtū ſcḋm iter vēdi. ⁊ emp. ⁊ hec ē rñſio eorum.

¶ Item ſuper eo quod .§.xxv.

de dubio dicebaẜ pro excuſatione emētiū arguebaẜ in ↄriū ſic. qꝛ ↄtus qui vallaẜ tot legibus ⁊ ſcripturis ⁊ cathenis nō videẜ eē dubi⁹ ſed reſpondent illi ꝙ adhuc eo nō obſtante eſt

magnū dubiū: qḋ patz. qꝛ aliqñ plus valēt ali qñ min⁹ ⁊ q̄re ħ niſi ꝑpter dubiū. ſ; ħ rñſio ꝑt deficere. qꝛ nō eſt tantuȝ dubiū ſic̄ dicūt nam vt. ꝰ. dixi ⁊ habui a mercatoribus quia nō eſt tantuȝ. qui mercatores iſta tractant. Ex quo prefata ꝓuiſio vel lucrum dari cepit ꝑ cōita tem ciuibus nunq̄ defecit. ⁊ ſi aliqñ dilata eſt ſuppleta eſt. Cauſa aūt q̄re plus vel minus va let eſt defect⁹ vel abundātia pecūie in ciuib⁹. qñ enim habēt pecūias emūt ⁊ tunc vēdūtur cari⁹. qñ autē q habent ſortes apud cōitatem indigent pecunia. tūc emūtur ⁊ vēduntur mi nus: ſic̄ etiā in diuerſis locis plus vel minus datur ꝑ cambio flore. de loco ad locū ſm ma iorē ⁊ minorē indigētiā eorū ꝓ mercationib⁹. Catenas aūt ſecuritatis ⁊ firmitatis de ꝑdi ctis dixi volūtatem ⁊ potētiam ciuiū regētiū q̄ habent pecunias de predictis in cōitatē. ⁊ querūt lucrum ⁊ min⁹ difficile eēt eis iſta ſub trahere ⁊ mutuare eis inuitis qui ſi libenter perderent ſortem ⁊ lucrum. deus nouit.

¶ Ex premiſſis appa .§. xxvi.

ret ꝙ ꝑfatū lucruȝ emētiū a primis nō ē lici tum. ſ; ſapit vſurā. ſ; forte ipi emptores poſſēt excuſari qꝛ cōe dat eis lucrū ꝓ dono damno ⁊ intereſſe. ⁊ iſta vt mihi vꝫ non excuſant illō lucrū nec faciunt licitū. Aut eniȝ intelligitur ꝙ illud lucꝝ ſolū vnū ⁊ idē ſit intereſſe ⁊ do nū. aut donū ſolū. aut itereſſe ſolū. ſ; ñ ꝑt dici donū ⁊ itereſſe ſil̄. qḋ ꝓbo. Et idē. n. eodē mō ſumpto non conueniūt ea q̄ nō ſūt i eodē mō ſūpta. ſ; donū ⁊ intereſſe ñ ſumunt eodē mo do g° ſil̄ vnū eē nō pñt. maior ē nō ꝑ ꝑħm mi norē nō ꝙ rō doni ē ꝙ ſit liberꝝ. rō vero itereſ ſe eſt qḋ ſit obligatuȝ. ¶ Preterea ꝯfirmat qꝛ cāe diſperate ſunt diſperatoꝝ effectuū nec cō uenientium eidem vl̄ idē exiſtentium. ſed cāe doni ⁊ intereſſe ſūt liberalitas ⁊ iuſticia. ergo donū ⁊ intereſſe ſunt diſparata. nec vnū ⁊ idē eſt cauſa. ergo vnū ⁊ idē non eſt in illa. ¶ Pro baꝛ ſcḋo ꝙ illud lucrū nō eſt donū. illud ergo qḋ daꝛ mutui ſorte ⁊ nō aliter non eſt donuȝ. Sȝ illō qḋ daꝛ a cōitate eſt tale ergo non eſt donū. maior eſt vera. qꝛ cadit ſub obligatiōe vt patuit. ꝰ. minor ꝓbaꝛ. qꝛ nō daꝛ alicui niſi debent recipe ſortes. Preterea qḋ ex ſe cadit ſub reſtitutiōe nō hȝ ex ſe rōnē doni ſ; ꝑfatuȝ lucrum ex ſe cadit ſub reſtitutione. ergo non habet ex ſe rationem doni. maior eſt nota cū donum ſit res inuendibiliſ. minor ꝓbaꝛ de fa cto cum indigeat remiſſione vt dꝭ in thema te. niſi forte donuȝ vellet appellare ꝙ debitor poſt ſolutionem donat ⁊ remoueat creditori ꝙ ñ teneaꝛ ad reſtitutionē. ¶ Probaꝛ tertio ꝙ illud lucꝝ non ſit ꝓprie intereſſe. dānū aūt ⁊ Inter- intereſſe ꝓ eodē accipio in ꝑdicto cōitatis ſta eſſe tuto. ¶ Intereſſe eni dicitur aliquid alicui de

eſt qḋ ſibi debetur ꝺ iure. Illi ergo ꝑ intereſ ſe datur aliquid vltra ſortē cui aliquid abeſt qḋ ſibi debetur de iure. ſed iſti emptori non abeſt aliquid qḋ ei debeatur de iure. ergo il lud lucruȝ qḋ datur ei vltra ſortem non eſt in tereſſe. maior. vera de iure eſt. minor appa ret. qꝛ ꝺ iure dicitur ſibi ſors deberi ⁊ illaȝ vo luntarie credit cōitati. Videtur ergo ex ꝑdi ctis dictum lucrum illicitum ⁊ vſuram ſapere ⁊c̄. Hec oīa ꝑfactus mgr̄. Dominic⁹ ordi. ꝑdi.

¶ Super iſta materia .§. xxvij.

ꝯſultus. Fede. de ſenis. Utꝝ ſcȝ licitū ſit eme re dicta iura ſeu credita q̄ quis hȝ in mōte ꝓ pter ꝑſtantias ſolutas. Rñdet ꝙ non ſcȝ vſurā ſapit ꝓut reperitur in ꝯſilijs ſuis ſic declarās ſ; vulgari ſermōe dicatur: vendo tibi. c. flore. quos mutuaui cōmunitati. tñ in rei veritate non ſic eſt. qꝛ in eo ipo ꝙ mutuaui. c. ipſi cōita ti transtuli dñium coꝝ in ipſam cōitatem cū in mutuo dñiū trāſferantur. ſic̄ ꝑȝ in inſti. q bus modis ꝯhit obligaꝛ in ꝑncipio. in vſi. vn de etiam. Non ꝑt ergo creditor vēdere iſta. c. cū nō ſit dñs ipſoꝝ. Nā ſolus dñs rei de iure vendere ꝑt ſic̄ ꝑdictū eſt ꝓpter ꝙ videtur ꝙ in ħ ꝯctum non vēdaꝛ niſi iura creditoꝝ q inſur gunt ex mutuo ⁊ ex ipa obligatione cōitatis. Videndū eſt ergo primo q̄ ſit actoris intētio in ꝯctu ꝑfato. Ad ħ eni dico ꝙ principalis eius intētio eſt vt ſubiret ⁊ teneat locū primi cre ditoris: vȝ quo ad hoc ꝙ ipe creditor ſit credi tor cōitatiſ i ſorte q̄ vēditor recipit qnq̄ ꝑ quo libet cētenario ānuatim donec recipiat ſor tē ꝓpter qḋ colligiꝛ manifeſte ꝙ ſub velami ne emptiōis emptor ſit liber ⁊ volūtarius cre ditor cōitatis ⁊ vltra ſortē. gr̄a mutui ⁊ qnq̄ re cipiat ānuati. Dico g° ꝙ rō q̄re primi credito res ñ ſūt vſurarij ē iſta. qꝛ ad mutuādū cōitati coacti ſūt. Et qḋ nō ē licitū in lege neceſſitaſ li citū faē. de re. iur. Qḋ non ē licitū ſub aliq̄ ſpe vl mäꝛie itētiōe ꝑmaria recipiēdo aliqḋ vltra ſortē gr̄a mutui mutuāt cōitati. ꝓpea licitū ē aliqḋ accipe vltra ſortē. Nā ſic̄ dꝭ. i. q. ij. in. c. Dic̄ ephȝ. Nullā eni maculā oblatio ſuſcipien ti igerit q̄ ñ ex ambiētis petitiōe ꝓceſſit. ergo ꝑ locū ab oppoſito iſte q libere ⁊ volūtarie cū ſpe ⁊ intētiōe ꝑmaria recipiendi vltra ſortem gr̄a mutui mutuat cōitati vſurarius ē. xiiij. q. iij. Uſura. ⁊c̄. Plerīq̄. xiiij. q. iij. ſi feneraueris ex̄ de vſu. Cōſuluit. ¶ Preterea i iudicio aīe il le vſurari⁹ cēſend⁹ ē q eo ꝓpoſito pecūiā mu tuat ⁊ credit. ¶ Lȝ cōuentiōe ceſſante vt plus inde recipiat. vt pȝ ex̄ de vſu. Cōſuluit. xiiij. q. iij. ſi feneraueris. Sȝ tal̄ emptor efficiꝛ credi tor ⁊ eo ꝓpoſito pecūiā mutuat. ⁊ lȝ oī ꝯuētiō ne ceſſante vt recipiat vltra ſortē. nec alꝛs mu tuaret. ſic̄ ex ei⁹ intentione iā pȝ: ergo in iudi cio aīe vſurari⁹ ē. preterea ſcḋo ſic ꝓbaꝛ. Nul

cunq alteri tradit quouis mediāte ɔctu vt pl' ſorte recipiat vſurarius ē.ſicut pʒ.xiiij.q.iij.c. vſura.ꝛ.c.pleriq.ſed talis emptor hmōi eſt.ſicut pʒ ex intentiōe ꝛ affectu.ergo vſurari' ē credē dus. Cōfirmat ſic. Si tal' emptor ſimplr ꝛ abſq velamie aliquo fieret creditor cōitat' vt reciperet vltra ſortē vſurari' eēt.ſed iſte ſb emptionis velamine eq̄ fit creditor ac ſi ſimplr tradidiſſʒ cōitati.g' vſurari' eſt. ¶ Tertio pbat ɔcl'o ſupdicta mltiplici alia ɔclone q̄ ex pdictis colligi pnt. ¶ Pria eſt hec. Qr' creditor nunq̄ pt ponere pdictū emptorē in loco ſuo cū oib' illis circūſtātijs qb' eſt ipe cū ipſe violēter creditor fit. ¶ Scda ɔcl'o eſt q ſi tal' ēptor cogeret emere a cōitate: ſicut exiſtit pm' ab vſura excuſat' eēt vbi pncipalr nō eēt ɔtent' accipe vltra ſortem mutui rōne ſicut ſupi' eſt dictū. ¶ Tertia quoq eſt. Si tal' ēptor daret.c. p illis.c.qnimo ſi daret ꝛ vltra nō min' vſurari' eēt.ex quo ſola intētio recipiēdi vltra ſortē gſa mutui hoiem vſurariū facit. ¶ Quarta eſt q pmū nō ſoluʒ coactio ſed etiā intētio recta excuſat.qr ſi placeret cogi illicitū foret eo q coactio trāſiret in volūtariū. ¶ Quita ē. Nō ideo qr libere emit ꝛ' creditor voluntari' ſi emptor iſte vſurarius ē.ſed quia intendit recipere vltra ſorteʒ. Hec ē ſententia Fede.de ſenis de verbo ad verbum.

¶ Cum ergo in predicta .§.xxviii. materia emptiōis iuriū q̄ hnt ſoluētes pſtantias ſeu collectas cōitati in ipſa cōitate q̄ dicūtur florētie denarij montis venetijs impſtita. Janue loca. Utrū ſit licitū emere dicta iura ſit magna ɔtrouerſia ꝛ varia opi.iter ſapientes tā doctores in theologia q̄ʒ i iure.aliqb' dicētib' talē ɔtum ſape vſuras ꝛ p ɔns illicitū. alijs pbātib' licitū eē. Notādū ē qd dicit be. Tho. in q̄dā qōne de quolibet vicʒ q q̄ſtio q̄ q̄rit de aliquo actu vtrū ſit petm mortale vl nō:niſi ad hoc habeat auctas expſſa ſcpture ſacre aut canōis ſeu determinatiōis eccle vl euidēs rō nō niſi picloſiſſime determiat. Nā ſi determiet q ſit ibi mortale ꝛ nō ſit: mortalr peccabit ɔfaciens.qr oē qd eſt ɔ ɔſciam edificat ad gehēnā. vt df.xxviii.q.i.§.Ex his. Si aūt determiet q nō ſit mortale: ꝛ ſm rei vitatē ſit: error ſuus nō excuſabit eū a mortali.ſʒ b ſm videt ſane itelligendū qñ ſcʒ erraret ex craſſa ignorātia.ſec' ſi ex pbabili.puta qr ɔſulit pitos i tali materia a qb' ſibi df illud tale nō eē mortale.videt eni tūc in eo eē ignorātia q̄ſi inuincibil' que excuſat a toto.ꝛ b q̄ntū ad ea q̄ nō ſunt expſſe ɔtra ius diuinū vel nāle.vt ɔ articulos fidei deceʒ pcepta ꝛ hmōi in qb' ignorās ignorabit: vt ait apls: ꝛ hf.j.q.iiij.§.ſi. Et ſi diceret b eē vſuraʒ ꝛ vſura ē ɔ decalogū. Rñdet vſurā eē ɔ pcepta decalogi veꝝ eſt reductiue: ſed hunc ɔtū eſſe vſurariū nō eſt claꝝ: cū ſapiētes ɔria ſibi inicēs

Conſilium anthonini in materia dubia.

in hmōi ſentiāt. Cum aūt di ignorantiā iuris nālis nō excuſare: intelligit de his q̄ expſſe p ſe vel reductiue ſūt ɔ ius nāle ꝛ diuinū: vt ɔ ſidē ꝛ pcepta p euidētes rōnes vel determinatiōnē eccle.vel determinationē ꝛ ſniaʒ cōmuneʒ docto. Et nō de his q p multa media ꝛ nō clara probantur eſſe contra precepta ꝛ articuloſ.

¶ In huiuſmodi ergo qr .§.xxix. in dubijs tutior via eſt eligenda.vt di.de ſpō. c.Juuenis. Jō ɔſulendū ē vnicuiqꝫ vt ab emptiōe taliuʒ iuriū abſtineat ſicut cōcludit pfat' Lau.in ſuo trac.de vſuris. Quis rōib' pbet dictū ɔtū ſuſtineri poſſe vt licitū vtʒ.ſ. Et ſicut etiā ɔcludit Inno.ſit.b' ɔtib' q dubij ſūt ſup.c.Cōſuluit.de vſu. Qui aūt iā feciſſent dictuʒ ɔtū,emptiōis dictoꝝ iuriū ɔſulendū eſſet q ſi reſcindē poſſēt ipm ɔtum reuendēdo cōitati ipi' ſalubre eſſet.ꝛ qd inde recepit vltra ſuum capitale qd poſuerit in emēdo paupibus erogarēt. Uel ſi b cōmode fieri poſſʒ poſt receptā ſortē ſuā ex redditib' ānualib' a cōitate paupibus ſeu locis pijs legarēt bʒ quoſdā. vt Jo.do.car. aut cōitati remitterēt ipm ius exigendi redditū illū ſm alios.vt Guil.ꝛ Greg.de ari.q ſi tale ɔſiliū recipe recuſaret qs reputās illa licita eē ex rōnib' ſeu ɔſilijs habitis a ſapiētib' circa hec: ꝛ pdicta iura emere intēderet vel iaʒ empta retinere: ꝛ annuū redditū illoꝝ recipe vt licitū in ppetuū.ꝛ alijs legare vl vēdere ad placitū.relinq̄nd' videt iudicio ſuo nec ɔdēnād' ex hoc aut denegāda abſolutio tanq̄ pſenerās videat iudicio vſura. ¶ Multo magis in pdicatiōe in hmōi materia nō ē pcipitāda ſnia q ſit mortale ſeu vſurari' ɔtus: vt dic cācellari' pariſieñ.in generali loqns d dubijs materijs de mortali.ꝛ b ne iniiciat laqus animab'.xxvij. q.i. Et viduas. Sʒ nec etiā pdicare expedit licitū eē ɔtū ne via paret cupiditati. Sʒ vel nil dicēdū de tali materia.aut ſi dicat aliqd oñdēdo dubiū eē.ꝛ p ɔns pſuadendo ab abſtinētia iſti' ɔtus vt tutior via eligat. Sʒ ſuppoſito etiā q dictus ɔt' eēt licit' illi q vacāt emptiōi hmōi iuriū nō aliq̄ cā rōnabili ducti: ſed ſolū ad augēdas diuitias ꝛ ſue cupiditati ſatiſfaciendū: nō vident poſſe excuſari a turpi lucro qd mortale eſt: ꝛ ſi nō obliget ad reſtiōeʒ. Et ſi ita emerēt intēdentes p hoc cōitati mutuare vl parati ad mutuādū volūtarie ipſi cōitati p illo reddito annuali hndo.ab vſura excuſare non poſſent ſm.c.Conſuluit.extra de vſu. Secus autem ſi intenderet emere ab hnte ius in mōte ſeu impreſtitis ꝛ lo.is ſicut emuntur pdicta ꝛ iura licita ꝛ non mutuare communitati.

In dubijs predicator ſniaʒ nō precipitet.

¶ Inſuper cum clerici .§.xxx. ꝛ religioſi magis q̄ ceteri ab oi ſpē mali debeant abſtinere.vt ex̄ de vi.ꝛ ho.cle. c. Cū ab oi. ꝛ fama coꝝ nō pollui.ſʒ pollere dʒ in pplis ſm

Aug xiȷ q.i. Nolo. ⁊ laicos quoſcū in vita ⁊
morib⁹ pcellere deceat. vt dič Hiero. viij.q.i.
c. Qualis. iō abſtīere dn̄t ab ēptōe hmōi iuriū
ne hoc alijs trahaſ in exēplū. ꝙ ſi eis p teſtm̄ le
genſ vel alio pio modo pferantur: ſi eis lʒ red-
ditus hēe licebit ⁊ iſtud poſſidere. Conſultius
tamen facerent vendendo cōmunitati.

¶ Quod autem vo- .§.xxxi.
lentes pbare ꝯctū eſſe illicitū īducūt illō. In
dubijs tutior via eſt eligēda. Rn̄det hoc eē ve
rū de honeſtate ⁊ meriti maioritate nō de ſa-
lutiſ neceſſitate quoad oīa dubia. alioqn opor
teret oēs religionē ītrare cū tutior via ſit ꝙ in
ſeculo pmāere. Et iſtud. ſ. religiōēʒ itrare vel-
ꝑ conſuliſ nō precipiſ. xxxiij. q.ij. c. Admonē.

¶ Item cum dicitur .§.xxxij.
a qbuſdā ꝙ exponere ſe piculo peti mortalis.
eſt mortale ſm. b. Tho. in iiij. ſed emere pdi-
cta iura eſt exponere ſe piculo peti mortalis.
qꝛ dubiū ē vtꝝ ibi ſit mortale. Rn̄deſ negādo
minorē. Nō eni emere pdicta iura eſt expone-
re ſe piculo peti mortalis ſimplr loquēdo. ſed
bn̄ cū iſta conditiōe adiūcta. ſ. dubitādo ibi eē
mortale ſumendo pprie dubiū. cū ſcʒ non ma
gis declinat ad vnā ptē ꝙ ad aliā ſm rōnem.
Sʒ q emit pdicta pōt nō dubitare de h̄ ſʒ opi-
nari licitū eſſe. ex quo p eccleſiā nō ē determia
tum ꝯriū: ⁊ multi ſapiētes ⁊ piti licitū aſſeuerēt
⁊ multo magis q crederet oīno talem contra-
ctū eē illicitū: peccaret mortaliter illa emēdo.

¶ Item quod dicitur .§.xxxiij.
a quibuſdā ꝙ qdam papa morib⁹. ⁊ ſcientia p
ditus dixit ꝯctum hūc eſſe illicitū. nō ppterea
ſequiſ ꝙ ſit illicitus. qꝛ talis papa nō determi
nauit illud papaliter ſʒ magiſtraliter: vt dicit
Hugo in quodā ſimili. ⁊ hʒ in glo. qdaʒ decre.
Hoc enim declarauit papa ꝙ vt puata pſona
ſentiebat circa illā materiā. nō autem vt papa
faciendo ſcʒ decretū ſiue ꝯſtōnem ſup tali ma
teria. nā talis determiatio ſic facta piudicaret
⁊ pualeret autoritatib⁹ ⁊ dictiſ quorūcunꝙ do
ctorum vt plene hʒ diſt. xx. p totuʒ. Qd aūt dſ
p Greg. Bonarū mētium eſt ibi culpā timere
vbi culpa non eſt. di. v. c. Ad eī⁹. valet ad hoc
quod dictum eſt. ſ. vicʒ ꝙ timendus eſt ne ibi
ſit culpa. ⁊ ideo conſule abſtinendum.

¶ De ſoluentibus .§.xxxiiij.
aūt ipſas collectas ſeu pſtātias cōitati quo ad
receptionem annualis redditus quē eis conce
dit cōitas cōiter ꝯcordant qſi omnes licitum
eſſe ex quo coacti ſoluunt. tanꝙ quoddā inter
eſſe. ſ. dāni ſui euitatio p ipſa pecunia coacte
mutuata deſ a cōitate: cum etiam ipſa cōitas
libere ⁊ expedite ⁊ ſponte ꝯcedat illum reddi-
tum p modū doni ſi intereſſe locū nō hēet. ex
eo ꝙ ciues videntur obligari ad ſubueniendū
ſeu cōitati. ⁊ ad exponendū oīa ſua bona: imo
⁊ vitam p ſalute reipublice. Quidā aūt de or-
di. heremi. vt gregori⁹ de ari. ⁊ Gull. dixerūt
pdictos mutuātes ſeu ſoluentes pſtantias cōi
tati nō poſſe recipe dictum redditus annuale
niſi quouſ recipiāt ſuā ſortē cū itereſſe. ſ. dā-
nis inde ſecutis ⁊ nō vltra poſſe recipe. ſed cōi
ter hoc nō tenetur: nec a magiſtris ordinis p-
dicatoꝝ: nec minoꝝ nec a iuriſperitis. ſed in ppe
tuū dicunt recipi poſſe Qui autē volūtarij nō
coacti ſoluūt dictas pſtantias ppter lucrū qd
itēdūt hēre ex reddit anuali: vſurā cōmittūt:
ex quo pncipalr lucrū itēdūt i illo mutuo. Se
cus ſi ſecūdario. hoc eſt ideo mutuāt qꝛ cogun
tur. ſperāt tn̄ recipe illū redditum. vn̄ aliqn̄tu
lum ꝯſolanſ. nō tamē ex illo lucro mouenſ ad
mutuādū: ſʒ ex coactiōe vl̄ ēt ex liberalitate ad
ſubueniendum neceſſitati ſeu communitatis.

¶ Capitulum. xij. De Rapina.

NOlite ſperare in iniquita
te rapinas nolite concupiſcere di-
uitie ſi affluant nolite cor apponē.
pſ. lxi. ¶ Venerabilis Johannes
caſſian⁹ in collatiōib⁹ dicit diuiti-
as ſiles eē viſco. Sicut eni viſcus iplicans auē
impedit ne poſſit ſurſum volare ſʒ cadit ad ter
ram ⁊ ſic capiſ ab aucupe. ita amor diuitiarū
implicat mentē vt non valeat q ſurſum ſunt q-
rere ⁊ appetere: ſʒ ſi vult ad ſupna ⁊ ſpūalia ſe
leuare relabiſ ad terrena qrenda: etiam rapiē
do aliena. vn̄ capitur tandē a dyabolo: vt ait
aplus. i. Cor. vi. Neq rapaces regnū dei ꝯſe-
quenſ. Et rō eſt: qꝛ faciunt ꝯ charitateʒ primi
⁊ contra pcepta dei. quoꝝ obſeruatio neceſſa-
ria eſt ad conſequendū regnū dei. Dicit etiam
deus Exo. xx. Non furtū facies. Nomine aūt
furti intelligiſ oīs vſurpatio illicita rei alie-
ne: ſiue occulta ſiue māifeſta. vt dič Aug. xiiij
q. v. c. Penale. Et frequenter accidit ꝙ non ſo
lum in morte omnia ſibi auferuntur: ſed etiaʒ
in vita vl̄ a dominis tēporalibus vel a ſtipēdia
riis vel ab alijs. Unde dn̄s per Eſaiam xxxiij.
Ve qui predaris: nōne ⁊ ipſe pdaberis. ⁊ cum
conſumatus fueris depredationem depreda-
beris. Exemplum manifeſtum ad litteraʒ ha-
bemus. i. Reg. iii. de amalechitis qui cū feciſ
ſent magnam predam ⁊ incendiuʒ in ſiceleck
vbi dauid cum familia ſua habitabat: ſed tūc
erat abſens reuerſus: ex ꝯſilio dn̄i pſecut⁹ eſt
illos ⁊ inuenit eos diſcūbētes: qui quaſi feſtaʒ
celebrant diē pro cuncta preda ⁊ ſpoliis ca-
ptis ⁊ eis omnia abſtulit ⁊ fugauit. Et quia
pauciſſimi ſunt qui non inuoluti ſunt rapinis
aliquo modo. ideo phariſeus rōnabiliter do-
mino grās referebat ab hoc vicio cognoſcens
ſe imunem. Deus gratias ago tibi inqt: qꝛ nō
ſū ſic ceteri hoim raptores. iniuſti ⁊c. Lu. xviij

Diuitie compa rātur viſco.

Nolite ergo ſpare ⁊c. vbi tria pñt notari. ¶ Primo iterdicit ↄſidētia circa opulētiā tpalē. ibi. Nolite ſpare. ¶ Scđo excludit violētia ↄ̄ ſbaꝫ mūdialē. ibi. Rapinas nolite ↄcupiſcē. ¶ Tertio abiicit cōcupiſcētia quātū ad inherentiaꝫ eoꝝ finalem. ibi. Diuitie ſi affluant.

¶ Quantum ad primum. §. j.

Nota ꝙ iniquitas hic appellat opulentia tpalis ſeu diuitie ſm Hug. cardi. Vñ ⁊ ſaluator dicit Lu. xvi. Facite vobis amicos de māmona iniqtatis. Mamona aūt ſyriace: latine diuitie interpretatur ſm Hiero. Dicunt autem diuitie iniquitates ſeu iniquitas non ꝙ in ſe male ſint: ſed propter tria: ſcilicet quia.

Diuitie dnr̄ iniqtas.

¶ Inequaliter diſpenſantur.
¶ Nimis ſolerter procurantur.
¶ Homines eis cōmuniter abutuntur.

¶ Ad diuitie inequalr̄ diſpēſent de ſe pꝫ. naꝫ vnus paup eſt ⁊ de eis nil hꝫ: ali⁹ aliquātuluꝫ. alius multū. alter plurimū. ⁊ ꝓpterea ſm Baſiliū dnr̄ diuitie iniqtatis. i. ineqlitatis: quia nō eq̄liter diſtribuunt hoīb⁹. Nec tñ hoc ē ex hoīs idustria cū videamus multos induſtrios ſatis egere: ⁊ ſimplices ⁊ incurios abundare. Nec etiā ex demone: qꝛ nihil pōt facē ſine dei pmiſſu. vñ ꝙ ipſe dixit xpo cū tētauit de auaritia oñdēs ei oīa regna dī. Hec oīa mea ſunt ⁊ cui voluero do illa: vt hētur Lu. iiii. mēdaciū dixit: nec mirū qꝛ mēdax eſt ⁊ pr̄ eius. Jo. viij Sed a dño deo eſt hec varia diuitiaꝝ ⁊ ineq̄lis diſpēſatio opatiue vel pmiſſiue. qđ intelligēs Job ait. c. xii. Abūdāt tabernacula pdonū ⁊ audacter ꝓuocāt dñm. i. ad irā: cum oīa dederit eis deus in manus. i. pmiſſiue. Cām aūt hui⁹ ineq̄lis diſpēſationis in tpe aſſignās Ambro. ait. Nunqd iniquus eſt deus vt non nobis eque diſtribuat vite ſubſidia: vt tu qdē eſſes affluēs ⁊ abūdās. alijs vo deeſſet ⁊ egerēt. Et nō poti⁹: qꝛ voluit tibi benignitatis ſue experimēta ↄferre. aliū vo virtute patiētie coronare. di. lxxxvii. ſicut hi. Si ergo diues nō vtitur diuitijs ad finē quē dñs ordinauit. ſ. ⁊ itēdit: vt. ſ. recognoſcat ipm vt bñfactorē: ⁊ diligat ⁊ pro noīe eius idigētib⁹ largiat non habꝫ cāꝫ ſperādi vitā eternā. vñ recte dī talib⁹. Nolite ſpare in iniqtate. i. in diuitijs. ſ. retentis. Nā ⁊ diuiti epuloni dictū fuit. Recordare qꝛ recepiſti bona in vita tua. Lu. xvi. ideſt remuneratione accepiſti p diuitias. ⁊ iō non potes ſpare ſalutē. Vñ Eccl. xxxi. Btūs vir q inuēt⁹ eſt ſine macula: q poſt aurū nō abijt nec ſperauit in pecunie theſauris. ¶ Scđo dnr̄ diuitie iniqtas ꝓpter nimiā ſollicitudinē que habet ad eas. Vñ ſaluator loquēs de terra ſpinis occupata in quā ps cecidit ſeminis. dicit ſignificare eos q a diuitijs ⁊ ſollicitudinib⁹ mūdi ſuffocant. Lu. viii. ¶ Adiūgit ergo ſollicitudinē diuitijs: qꝛ ſine ipſa ſollicitudine diuitie hēri nō pñt: que iō ſt ſpinis cōpant: qꝛ pūgūt mētē frequēti ſollicitudie ⁊ anxietate: ⁊ ſāguinē peccatoꝝ plurū eliciūt: ⁊ verbū dei auditū vel lectū ſuffocāt ne fruct⁹ ſequat. Et hec ſollicitudo dī malicia ſeu iniqtas: vt dicit Gratianus xliij. q. v. §. Sꝫ hoc expōnēs illud. Facite vobis amicos de māmona iniqtatis. Sperāt āt mlti ex ipa ſollicitudie ſua circa diuitias non poſſe deficē vl' egē: ſꝫ puidē ad plenū occurrētib⁹ caſib⁹. ⁊ nolite ſpare i iniqtate: ait ps. i. in ipſis diuitijs ⁊ vr̄a ſollicitudie ad eas: ⁊ eſt rō qꝛ vana ē ſpes iſta ⁊ deficiēs. Videm⁹ eni quotidie diuitias deficē: ⁊ de magnis copijs venire ad paupertatē. Et h̄ eſt qđ ait apl's. i. Thi. vi. Diuitib⁹ h⁹ ſcli pcipe nō ſblime ſape nec ſpare in icerto diuitiaꝝ ſuaꝝ.

Adeo ē ineq̄lis diſpēſatio diuitiarum

Diuitie ſpine ſt.

¶ Exēplū legit đ quodā ortulāo q deū timēs ꝙ ſibi ſupfluebat ex lucro đ laborib⁹ ſuis oīa de die i diē paupib⁹ largiebat. Intrauit āt ſuggeſtio diabolica i cor ei⁹: vt. vꝫ. nō paupib⁹ erogaret ápli⁹ qđ ſibi ſuperat: ſꝫ ↄgregaret ⁊ ↄſuaret vt necītatib⁹ ei⁹ futuriſ puidēt. Et cū ↄgregaſſet magnā q̄ntitatē pecūie cū mag⁹ laboꝛ ⁊ ſollicitudie: ⁊ i illa ſparet. ↄtigit vt qdā die cū laboraret pedē pcuſſit ⁊ grauiter adeo vt laborare nō poſſet nec ire. Cepit g⁹ pecūiā ↄgregatā i medicos ⁊ varias medicinas expēdē: ⁊ tota iā exhauſta pmanebat infirmitas. ⁊ ita aggrauata ꝙ de cōſilio medicoꝝ oportebat pedē abſcindere ad mortē euadendā. Ex qua re in anguſtia cōſtitut⁹ reuerſus eſt ad ſeipſum cepit ſe arguere de ſua vana ſpe in illa pecunia. ⁊ dñi miſericordiā iplorare vt nō aſpiceret ad ſuā iniqtatē. ſed redderet ſibi priſtinā ſanitatē ꝓmittēs ad ſolita pietatis opa rediturū. cui angelus apparēs cū ſtomacho ait. vbi ſūt diuitie tue ↄgregate: quare p eas in qbus tantā ſpem hēbas nō facis te ſanari. Verum quia regnoſcis iniqtatem tuam non vult deus reſpicere ad fatuitatem tuam: ſed tibi ſanitatem tribuo. ita vt caueas non ampli⁹ ſpare in iniqtate: ſed in deo viuo: ⁊ tāgēs pedē eius ſubito curauit eū plene.

Exēplū đ ſperāte i diuitijs.

¶ Dnr̄ tertio diuitie iniqtas: qꝛ multe iniqtates cōmittunt ꝓpter eas ⁊ p eas. Propter qđ dicit Salo. Eccs. v. Diuitie ↄgregate in malū dñi ſui. Et Hiero⁹. Oīs diues aut iniquus aut heres iniqui. p ipſas enim diuitias ſperāt puertere iuſtitiā: ſcī. res qꝛ pecunie obediunt omnia Vñ Iſido. in ii. ſen. Cito violat auro iuſtitia: nullāqꝫ reus pertimeſcit culpā quā redimere ſe nummis exiſtimat. xi. q. iii. c. Pauper. Per diuitias ſperat diues habere officia ⁊ beneficia ⁊ exaltat ſuperbiam. Aug. Vermis diuitum ſuperbia. Per diuitias ſperat miſer homo obtinere veniam ⁊ ſupnā patriam dando elemoſynas. ex eo ꝙ ipſa veritas ait. Facite vobis amicos đ māmona iniqtatis vt cū defeceritiſ re

cipiet vos ī eterna taber. q̄ſi dicat. dādo paupi bꝰ elemoſynas ex iniqs diuitijs per merita ⁊ oīones coꝝ parabiť vobis regnū celoꝝ. ſꝫ hoc eſt verū qñ ipſe diuitie: ⁊ ſi p iniquos modos ⁊ nimia ſollicitudine ſūt ꝯgregate nō tñ ſūt ob noxie reſtitutiōi certe. Nā illa opꝫ certis pſo nis reſtituere ſm oēs doc. theologos ⁊ cano niſtas. Nec ſufficit hoſpitalia vel eccľias facer aut paupibꝰ erogare vt hꝫ ex̄ de homi. ſicut di gnū. Et augꝰ. Neqꝫ ſi agris iniq̄ ac pperā ī va ſis ita qſqꝫ vtať vt ex coꝝ fructibꝰ largas elemo ſynas faciat idō rapinā iuſtificat. xiiij. q. v. neqꝫ Sꝫ ſi reſtitutō fienda ē īcerta tūc paupibꝰ ero gādū: ⁊ etiā alſs illicita lucra ⁊ ſupflua. ⁊ hec in ſtatu grē ſūt fiēda vt fructus percipiat. Nā vt dič ſapiēs. Dona iniquoꝝ nō pbat altiſſimꝰ nec reſpicit in oblationibꝰ iniquoꝝ. nec mlti tudine ſacrificioꝝ coꝝ ppiciabiť pctis. Vñ ⁊ Iob. xxvij. Que ē ſpes hypocrite vt auare rapi at q̄ſi dicat nullā ſpem pñt hēre ſalutš. ⁊ ſi ex re bus raptis darēt elemoſynā cum dēant ea po tius reſtituere: Nolite ergo ſperare ī iniqtate.

¶ Quantū ad ſecundum .§. ij.

excludiť ab homie vſurpatio reꝝ i eo qđ di ra pinas nolite cōcupiſcere. ſič aūt illicitum eſt ⁊ ꝯ̄ pceptū. deſideriū rapine. ita ⁊ mlto fortiꝰ ipſum opus rapie. Et appetitus qdē rapine p hibeť lege diuia ⁊ pūiť iudicio dei pcīſe. ſꝫ opꝰ rapie phibeť lege dina pariť ⁊ hūana. ⁊ i vtro qꝫ foro dei ſcꝫ ⁊ mūdi puniť grauiť. q: pturbat nimis pacificū hoīcꝫ ꝯuictū. Vñ dñs p Eſa. lxi. c. Ego dñs habēs odio rapinā in holocau ſtū. i. etiā ſi mihi ex ea fiat ſacrificiuꝫ. Odire aūt dei eſt reprobare ⁊ punire. ⁊ punitionē ra ptoꝝ ponit Amos pp̄ha in. c. iij. dicēs ꝯ̄ eis. Neſcierūt facere rectū: theſaurizantes iniq tatē ⁊ rapias in edibꝰ ſuis. Propterea hec di cit dñs deꝰ. Tribulabiť terra. i. corpꝰ circūdeť. ſcilicꝫ penis: ⁊ detrahetur ex te fortitudo tua i. aīa tua: q̄ eſt fortis ad rapias ⁊ alia mala. de orſum trahetur ad inferos ⁊ diripientur edes tue: vbi ſcꝫ ſunt congregate rapine.

¶ Notandum autem .§. iij.

Rapi- na fit quinqꝫ modis

q qnqꝫ modis cōmitiť rapina. ſ. in vſurpatis dominijs ⁊ in publicis bellis: in manifeſtis la trocinijs: in pedagijs ⁊ gabellis indebitis ⁊ i iniuſtis tallijs ⁊ dānis. ¶ Quantū ad pmū cuꝫ aliqs dominus vel cōmunitas accipit vel de tinet ciuitatē vľ caſtꝝ eccľe vel imperij vľ ali cuius dñi nō iuſto titulo. vtiqꝫ raptor ē: ⁊ oēe lucrum ⁊ cēſū qđ inde pcipit ⁊ ſalariū qđ inde p cipiunt officiales ⁊ rectores ab illa rapina eſt. Rapine impioꝝ detrahēt eos. ait Salomon puerb. xxi. ideſt deorſū trahēt ad īferos. ſicut ſcribiť de Alexan. i. Mach. i. q poſtq̄ pcuſſit Dariū regē perſaꝝ ⁊ medoꝝ ꝯſtituit plia mul ta ⁊ oīu obtinuit munitiōes. ſ. p rapinā ⁊ inť fecit reges terre. ⁊ ptrāſijt vſqꝫ ad fines terre. ⁊ accepit ſpolia multitudinis gētiū ⁊ obtinuit regiōes gentiū ⁊ tyrānos ⁊ facti ſūt ei tributū vñ refert Aug. in. ii. de ciui. dei. q cū qdā py rata dictus Dyomedes captꝰ fuiſſꝫ ⁊ Alexan dro pñtatꝰ iterogauit eū alexāder. Quare ma re infeſtū hēet. ſ. pdando p ipſꝫ. cui rndit libera ꝯtumacia q ea cā ⁊ rōne q̄ ipſe totū mūdū per ſeq̄bať: Sꝫ q: ego iquit puo nauigio id facio latro vocor. tu vō quia magna claſſe. ſ. gētiuꝫ multitudie id agis diceris impator. Naꝫ alia differētia nō eſt inter me ⁊ te: niſi ad hoc me neceſſitas cogit. te vero imēſa cupiditas. De mum mortuus eſt alexander ⁊ detractus eſt cum rapina ſua ad inferos.

¶ Cōmittitur ſecundo .§. iiij.

rapia ī bellis. Qui eni iniuſtū bellū agūt. in oi bus q̄ auferūt ab eis ꝯ̄ quos pliaň. rapinā fa ciūt ſꝫ. b. Tho. ij. ij. q. lxvi. art. penľ. qui aūt iu ſte bellāt ſi ab hoſtibꝰ laicis accipiāt nō com mittūt rapinā. ſꝫ ab alijs capiētes nō ſūt imu nes a rapina. puta ſi a pſonis eccľiaſticš morā tibus in ciuitatibꝰ ⁊ locš alijs hoſtiū. niſi illis bonis vt victualibꝰ hoſtes fouerent vel loca coꝝ eēnt incaſtellata etiaꝫ eccľie ſm Hoſt. ⁊ Vl. ſeu ſi a viatoribꝰ ſeu a ſuis victualia ⁊ alia vt cōiter faciūt: rapiāt. Vñ Io. bap. dixit mili tibꝰ ſtipēdiarijs petētibꝰ doceri viaꝫ ſalutis. Eſtote cōtēti ſtipēdijs vřis. Lu. iij. Docēs in qt Ambr. ſup Lu. Idcirco ſtipendia ꝯſtitu ta eſſe militibꝰ: nedū ſūptus q̄riť predo craſſeť. di. lxxxvi. c. In ſingul. Et vt dič Aug. milita re nō eſt pctm̄. ſ. de ſe: ppter predā militare ꝟ pctm̄ ē. xxiij. q. i. militare. Etiā cū hoc fieret ī bello iuſto. ſm. b. Tho. vbi. ſ. vtcꝫ pncipali in tētione cupiditatis ⁊ rapie. vñ oēs tales ſūt in dānatiōis ſtatu: qđ hodie pene in oībꝰ ſtipen diarijs inueniť. Pone inqt pš. (loq̄ns de iniu ſte bellātibꝰ vel ꝯ̄ pplm fidelē.) pncipes coꝝ ſicut oreb. zeb. ⁊ zebee. ⁊ ſalmana. q exñtes ca pitanei madianitaꝝ iniuſte bellauerūt. ⁊ rapiē do bōa coꝝ ſubiugauerāt pplm dei. ſꝫ p gedeo nē cū trecētis occiſi ſūt cū exercitibꝰ ſuis cētū viginti milibus dicti principes. vt habetur Iudicum. vij. ⁊. viij. De bello habes. infra in tertia parte. titulo. iiij.

¶ Cōmittitur tertio ra- .§. v.

pina in latrocinijs aptis. Tales erāt qui de ſcendētes a hierľm in hiericho expoliauerūt ⁊ plagis ipoſitis abierūt ſemiuiuo relicto. vt hꝫ parabolice. Lu. x. Et latrones qdem mari timi q dicunť pirate p mare predantes quoſ cunqꝫ excōmunicati ſūt nec abſolui pñt citra aplicā ſedē. Similr ⁊ latrocinātes p terrā qui ſpoliāt ſeu rapiūt ſua a romipetis ⁊ alijs pe grinis eccľias ⁊ loca ſancta viſitātibus autꝫ etiam eos q p ſuis negocijs vadūt ad curias

Romanā vbicūq̄ ſit: vel inde redeūtes ad propria: aut portantes ad curiā victualia: ſiſi nō excoicati ſūt: vt.ſ. hʒ in.iij.parte ti.xxv.c.xxxi. Alij vo latrones q alſs predanť: ac ēt naufragātes expoliāt reb⁹ ſuis dnt excoicari: vt ex de rap.excoicationi. Et cū alios ſceleratos ⁊ homicidas: adulteros: pditores ⁊ hmōi ꝯfugiētes ad eccleſiā rōne emunitatis eccleſiaſtice debeat defendē ⁊ nō pmittē ibi capi: iſtos publicos latrones tueri nō dʒ.ex de emu.ec. Et hi qdē ēt in vita pñti male fortūanť.ſic̄ ⁊ duo latrones q cū xp̄o crucifixi ſūt.vt hʒ Matthe. xxvij. Et duo pncipes latronū.ſ.rechab ⁊ baana q portātes caput Iſboſeth filij ſaul occiſi ab eis: fecit dauid eos occidi: ⁊ pciſis eoꝝ mālb⁹ ⁊ pedib⁹ fecit ſuſpēdi: vt hʒ.ij.Reg.iiij. de multiplici pena hoꝝ raptoꝝ hēs iſra poſt ſeq̄ntē.ſ.

Quantum ad quartum .ſ.vj.

Exigētes vel ſponētes noua pedagia vel guidagia: que.ſ. dari iſtituta ſūt a viatoribus vel mercatorib⁹ pro pſonis vl reb⁹ quas deferunt exigētes ipſi ſine lnia pncipis.ſ.pape vel īpatoris rapinā cōmittūt ⁊ excoicati ſūt: nec citra ſedē apl̄icā pñt abſolui. Exigentes aūt ꝯſueta ſeu cū lnia pncipis noua: ⁊ nō tenētes itinera ſecura ex negligētia ſeu cupiditate ne expendāt pp qđ viatores ſpolianť rapinā cōmittūt: ⁊ tenenť ad hmōi dāna. Exigētes a pſonis eccleſiaſticis p ſe vl̄ p alios gabellas ⁊ pedagia pro reb⁹ ſuis q̄s nō deferūt cā negociationis rapinā faciūt ⁊ ſūt excoicati: vt de cēſi.c. q̄q̄. li.vi. ⁊ hoc niſi hñt lniaʒ a papa qđ fit i terris ecclie. Vñ ⁊ xp̄s cū q̄dā vice itraret capharnaū dixerūt q exigebāt ibi pedagiū petro. Mgr̄ veſter nō ſoluit didragma.ſ.illud qđ coiter ſoluebať ꝓ trāſitu i illo loco. Et itroeūtib⁹ in domū iterrogauit xp̄s Petrū di. Symō. Principes terre a qb⁹ accipiūt tributū vl̄ cēſū a ſuis vel alienis. Reſpondit Symon Petrus ab alienis.ergo ſbdit xp̄us liberi ſūt filij iuſſit tñ ſpʒ ire ad mare ⁊ ſtaterē quē inueniret in ore piſcis hamo capti dare: exigētib⁹ ad tollēdum ſcādalū.vt hʒ Mat.xvij. Ad inuendū q pſone religioſe ⁊ eccl̄iaſtice q̄les erāt xp̄s cū diſcipulis nō teneńť talia ſoluē. Imponentes quoq̄ tallias ſeu collectas ſeu pſtātias dñi tpales vl̄ ciues alicui⁹ coitatis pſonis.vltra debitū rōnis nimias vl̄ improportionatas ex certa ſcia. Siſr exigētes a ſbditis ſuitia idebita i pſonis vl̄ reb⁹ vt opas in agris ⁊ vecturas aialiū rapinā cōmittūt ſm be.Tho.ij.ij.q.lxvi.ar. penť. de qb⁹ di Ezech.xxij. Pncipes i medio ei⁹ q̄ſi lupi rapiētes pdā: Roboā rex q noluit alicuiare iugū ſeu onus exactionū graue qđ Salomon pr̄ ei⁹ ipoſuerat pplo iſrl̄ ad ꝯtinuādā pōpā ⁊ iactantiā curie ſue amiſit decē partes regni ſui: ideſt.x.tribus ⁊ q exigebat pro eo lapidatus fuit a pplo.vt pʒ.iij.Reg.xij. Exigētes tallias a clericis ſine lnia pape rapinā faciūt. ⁊ poſtmodū ſi nō ceſſauerint ab hmōi ſunt excoicati.extra de imu.ec.c.nō min⁹.⁊ c.aduerſus. Itē extra de cēſi.q̄q̄.li.vi. Aduerſus.de qua excoicatione hēs in.iij.pte ti.xxv.c.xxvi. Quecūq̄ āt rapina ſit ex pdictis: mortale peccatū eſt.⁊ ꝯſūr ducēs ad eternā mortē niſi fiat de ea rapina reſtitutio ſi pōt. Vñ Ezech.xviij dicit dñs. Si genuerit qs filiū latronē rapientē rapinas ⁊c̄. nunqd viuet.ſ.talis raptor.non viuet vita.ſ.gře ſed morte morieť.ſ.corpali: ⁊ inde eterna. Ergo rapinas nolite ꝯcupiſcere. De tallijs ſeu collectis pedagijs ⁊ gabellis: vi de plene infra eodem ti.c.xiij.

In tertio principali .ſ.vij.

pſalmiſta docet remouere ꝯcupiam.ſ. amorē diuitiarū: quo.ſ.qs eis inhereret.vt vltimo fini: dicēs. Diuitie ſi affluāt.ſ.etiā ſi a deo fluant p licitā acq̄ſitionē.nolite cor apponere.ſ.ibi cōſtituere finē eas amādo vt pncipale bonū: hoc eni eſſet frui eis. Nā frui ſm Magiſtrū in pmo ſen.diſ.j. eſt amore inherere ei pp ſe: qđ fiēdū nō eſt: niſi ſūme trinitati. Nā ſm Hiero.impoſſibile eſt vt pñtib⁹ qs ⁊ futuris fruať bonis.ſ. gl̄ia celeſti. Et hoc eſt qđ ait ſaluator. Difficile eſt diuitē intrare in reg.ce. Math.xix. Loquitur eni de diuite q ꝯſtituit ſuū vltimū finem in diuitijs: cuius ſignū manifeſtū eſt ſi apponat cor diuitijs: ita q ibi ꝯſtituat finē qñ pp diuitias acqrēdas vel ꝯſeruādas paratus eſt facere ꝯtra dei pceptū. De hoc etiā intelligiť Lu. vj. Veh eterne.ſ. dānationis vobis diuitib⁹ q hētis ꝯſolationē veſtrā. Nolite ergo cor apponere diuitijs ꝯſtituēdo ibi finē p modū fruitionis. Et rō quare nō ſint diligēde: qꝛ ibi nō reperiť qđ ꝯcediť: ſʒ decipiūt. ⁊ ꝓpterea xp̄s appellat eas fallaces. Nā pmittūt felicitatē fruitionis pfecte: ⁊ pſtāt miſeriā dānationis eterne. Vñ Salo.ait Eccē.v. Qui amat diuitias nō capiet fructū ex eis. Fructus ſm be.Tho.in ſum.pma ſcđe.q.xij. dicit a fruor frueris: quia fruct⁹ eſt vltimū: qđ deſiderať ⁊ expectatur de arbore. Vñ ꝯgrue ſignat fruitionē vel que eſt vltimus finis qui deſiderať ⁊ expectať i nobis ⁊ opib⁹ noſtris. Eſt eni vltimū in actibus gl̄ie: qꝛ poſt viſionē ⁊ tentionē ſeu dilectionē ſeqtur fruitio. Vñ Jo.xv. dicit dñs xp̄us. Poſui vos vt eatis.ſ.p bona opa viā mādatoꝝ ⁊ fructuʒ afferatis.ſ. ꝯſequamini eternā fruitionē. Huiuſmodi aūt fruitio in ſe hēt ſanctitatē: ſuauitatē ⁊ puritatē: ſʒ q amat diuitias vt auar⁹: de quo ibi loqť. nō capit iſta ex eis. nā iſatiabilis eſt. Vñ Cryſ. Ipſa appoſitio diuitiarū auget flāmā ⁊ maior fit cupido. Et Amb. Nec ſatietas vnq̄ aderit cupiditati. di.xlvij. ſic̄ di. Secūdo auar⁹ puať ſuauitate: pp qđ di Eccē.v. arti.iij. ad ſcđʒ ⁊.q.lxx arti.j.

Saturitas diuitis.i.abūdātia magna: nō ſi-
nit dormire eū. Tertio puritate ꝓuaſ.nā vt dr
Eccl.x. Auaro nihil ē ſceleſtiꝰ.hic āt aiaʒ ſuā
venalē hʒ.qđ pʒ q: ꝑ vno ſolido lucrādo vēdit
aiaʒ ſuā diabolo cōmittēdo mēdaciū pluriuʒ
ꝛ hmōi.ergo ex quo nō capiſ fructꝰ q itēdiſ ex
diuitijs ſʒ ps. Diuitie ſi affluāt:nolite co: ap.

¶ Et pro maiori decla- .§.viij.
ratiōe māe huiuſ pōt ſic diffiniri. Rapina.ſ.q
eſt rei aliene nō ſacre i loco nō ſacro illicita ꝑ
violētiā ad lucrū facta vſurpatio. Declarādo
āt pticulas eiꝰ.nota q vſurpatio dicit actū in
gñe. ¶ Sciēdū tñ q rapia ſũiſ mltiplr ¶ Uno
Rapia ſũiſ mltiplr. mō largiſſime ꝛ ipꝛopꝛe ꝑ oi vſurpatiōe idebi-
ta ſiue rei tpalis ſiue rei ſpūalis:ꝛ ſic ũmiſ ad
Phil.ij. Nō rapinā arbitratꝰ ē.ſ.xps ieſus: ēe
ſe eq̄lē deo.ſʒ hoc fecerūt ꝑmi parētes:q vt di
cit Aug.voluerūt rape diuinitatē.i.vel eq̄lita-
tē:ꝛ pdiderūt felicitatē. ſʒ hꝰ rapie xps ſoluit
penā. Et hoc ē qđ dr ꝑ ps. Que nō rapui: tūc
exoluebā. ¶ Scđo ſumiſ minꝰ large ꝑ vſurpa
tiōe ꝛ acqſitiōe vl retētiōe illicita rei tpalis q̄
cūq ſiue māifeſta ſiue occulta. Et ſic Ambr.
dicit. Siqs vſurā accipit rapinā facit.xiiij.q.
iiij. Et Augꝰ ait. Si qđ iuēiſti ꝛ nō reddidiſti:
rapuiſti.xiiij.q.v.qđ tñ ptinet ad furtū. Et hic
ro. Aliēa rape ꝯuicit q vltra necīa ſibi retinē
ꝓbaſ.di.xlij.§.i.qđ tñ itelligiſ de ſupfluo na
ture ꝛ pſone. ¶ Tertio mō rapina ſumiſ ꝓpꝛe ꝛ
ſtricte.ſ.ꝑ vſurpatiōe reꝝ violēta.ꝛ de hac xps
phariſeis ait. Pleni eſtis rapina. Math.xxiij.
Et ſʒ hāc acceptionē ꝓpꝛiā hic diffiniſ. Uñ i
Diffinitio rapine expo nitur. ea ponūſ dſie eiꝰ ab alijs vſurpationibꝰ. Rei
aliene dr ad dſiā rei ꝓpꝛe.nā rē ꝓpꝛiā ſiqs etiā
ꝑ violētiā accipet ab eo q ab alio abſtulit duʒ
aſportat nō ēēt rapina. nec ēēt poſtq̄ ad locuʒ
raptoꝛ ſe ꝯtulit ꝛ portauit:q̄uis als maleface
ret cū poſſet in iudicio repetē. Nō ſacre ꝛ in lo
co nō ſacro ſbdiſ ad dſiā ſacrilegij:quo res ſa-
cra auferſ.vl de loco ſacro res nō ſacra. Illici
ta addiſ ad dſiā coꝝ:q̄ ꝛ ſi māifeſte ꝛ ꝯ volūta
tē coꝝ a qbꝰ accipiūt:auferanſ.tñ ꝛ licite tol-
lunt vt in bellis iuſtis:cuʒ debito mō auferūt
bona ab hoſtibꝰ:ꝛ cū als debitū ab aliquo iui
to publica auēte auferſ. Ibi eni nec rapia nec
pctm̄ eſt.ar.xxiij.q.v.c.nō ſane. Per violētiaʒ
addiſ ad dſiā furti quo nō māifeſte ſʒ fraudu-
lēter res rapiſ aliēa. ꝑ hō eni phs diſtīguit fur
tū a rapia.v.ethi.q: furtū occultā:rapia do vio
lentā vſurpationē importat:ꝛ ſic ſunt diuerſe
ſpēs auaritie. Ad lucrū facta dr ad differētiā
raptus que eſt ſpēs luxurie qua mulier rapiſ
ad ꝯcubitū nō ob lucrū.de quo infra.

¶ Nota ſecundū beatum .§.ix.
Rapia grauius ē furto. Tho.ij.ij.q.lxvi.q rapina ē grauiꝰ pctm̄ furto
triplici rōne. ¶ Pꝛia ē taſ. Furtū ꝛ rapia hñt
rōnē pcti pp īuolūtariū qđ eſt ex pte eiꝰ cui au
ferſ res:q: ꝯ volūtatē eiꝰ auferſ id cuiꝰ ē dñs.
vbi ergo magis repiſ de iuolūtario ibi magis
pctm̄:ſʒ maioꝛ rō iuolūtarij iueniſ i rapia q̄ in
furto:q: violētia q̄ repiſ in rapia directiꝰ oppo
niſ volūtati q̄ ignoꝛātia q̄ iueniſ i furto cū ne
ſciēte eo res auferaſ:ꝛ iō grauiꝰ pctm̄ ē rapia fur
to ¶ Scđa rō ē q: ꝑ rapinā nō ſolū iferſ dānū
ſʒ ēt iferſ iiuria pſone:cū hoc dēgat ꝗdā igno
miniā ipſiꝰ pſone.ꝛ hec iniuria pſonalis ꝓpōde
rat fraudi vl dolo q̄ ptinet ad furtū. ¶ Tertia
rō ſumiſ ex pēa a legibꝰ vtriꝗ pctō ipoſita. Nā
ſʒ leges canonicas ꝛ ciuiles grauiꝰ pūiſ rapina
q̄ furtū.vt īfra patebit. Quis āt dubitat ſcele
ratius eē cōmiſſū qđ grauiꝰ ē pūitū.ingt Hiero.
xxiiij.q.i.nō auferamꝰ.q āt hoies magis vere
cūdenſ de furto q̄ de rapia nō ē ex eo q furtuʒ
ſit turpiꝰ.i.grauiꝰ q̄ rapia. Eſt eni verecūdia ſm
phm ꝛꝰ ethi.timoꝛ de turpi actu.ſʒ vt dicit.b.
Tho.vbi.ſ.ar.vlt.ad ſcđʒ:q: hoies ſenſibilibꝰ
iherētes magis gliant de vtute exteriori q̄ ma
nifeſtaſ in rapina q̄ de virtute iteriori q̄ tol-
liſ p pctm̄. ꝛ iō minꝰ verecūdanſ de rapina q̄
de furto.cū tñ magis deberēt de rapina eru-
beſcere. Rapinas ergo nolite cōcupiſcere ait
ps. Et multo magis nolite facere ex quo gra-
uiꝰ eſt furto:a quo hoies cōiter ſe cuſtodiūt: ꝛ
grauiſſime ēt puniūſ. Et de pena īfra poniſ.

¶ De pena raptoꝛis. .§.x.
Nota q cū quis rapit res alienas ſm leges ſi
agaſ infra annū ciuiliter puniſ in q̄druplum
cōputata.ſ.ipſa re. Si aūt poſt annū puniſ in
ſimpluʒ.ff.vi.bo.rap.l.i.ꝛ.ij. ꝛ teneſ tñ raptoꝛ
ad iſtā penā poſtq̄ fuerit cōdēnatꝰ ſm Tho.
Si do agaſ criminalr puniſ pp vim ſine armiſ
in tertia parte bonoꝝ:ꝛ eſt infamis.ff.ꝺ vi.l.i.
Si aūt cū armis puniſ deportatione.q:.ſ.de
portaſ in inſulā ꝛ pdit oia ſua bona. Inſti.de
pub.iu.§.itē lex iulia. Scđm canones vo mul
tiplr puniſ. Et pꝛma pena eſt:q: excolcaſ ab il
lo epō in cuiꝰ epatu fecit rapinā.extra de rap.
ꝛ incē.c.i.ꝛ.xi.q.iij.c.placuit. Itēʒ deneganſ
ei pnia niſi reſtituat ablata:vel ſecuritatē ple-
nā faciat de reddēdo ſi hēat vnde poſſit. ſi do
non hēt vnde poſſet:ꝛ diſtulit accipe pniam
vſq ad moꝛtē:ꝛ ſic nō pōt ſatiſfacere: ſi petat
pniam dabiſ ei ꝛ etiā viaticum. Si aūt dece-
dat impenitens: tunc ꝛ viaticum ꝛ ſepultura
negabiſ ei.e.c.ſup.e.ꝛ.c. In litis. Nā ſi nō hʒ
vñ reddat:nec hēdes nec ꝓping volūt ſatiſfa-
cē.ipe tñ ꝯtritus facit:qđ pōt lʒ tarde:nō pri-
uabitur penitentia ꝛ viatico:ſed tamen ſepul-
tura negabitur. Quod ſtatutum eſt ad terro-
rem alioꝝ. Preſbyteri vo qui contra predicta
fecerint ſepeliendo ipſum ꝛ hmōi debēt de-
poni ab officio ꝛ bñficio:vt in dicto.c. Sʒ tñ
de iſtis raptoꝛibus occultis non debet iſte ri
goꝛ ſeruari ſm Inno.extra eo. In litteris.

¶ Item nota quod qui .§.xi. participāt in crimine rapine vel furti vl' sacrilegij vel alteri' iniuste dānificatiōis mortalr peccauit. qb' aūt modis fiat ṗticipatio hmōi ptinet i his vsib'. Iussio. ꝯsiliū. cōsensus. palpo. recursus. Participās. mut'. nō obstās. nō manifestās. Et inq̄ntū qlibet eorum teneatur ad restitutionē: vide nunc in declaratione eoꝝ.

De restitutione rapine.

¶ Quantum ad quinq3 .§.xij. casus pmi vsus dat tal' regula q si ex ꝑcepto alteri' vel cōsilio vl' ꝯsēsu .s. coopatiōis. vel palpatiōe .s. adulationis laudādo eū. Idē de derisione vel vilificatiōe vt ad hoc iducat: puta qr dicit nō esse bonū ad aliqd. 7 qr nescit rape 7 hmōi. 7 ex h dānificās mouet ad dānificādū. Idē dic Pe. de pa. ꝯ d̄tractore si pp d̄tractōes audiēs ꝓuocat' dānificet detractū. Vel recursu: si receptiōe furū vl' rei furate ē facta rapina vel alia dānificatio iniusta: ita q alias nō fuisset fcā. vel etiā postq̄ est fcā rapina vl' furtū qn̄ ex receptiōe furis vel rei furate. impedit nō solū punitio s3 ēt restitutio rei ablate sm Pe. de pa. vel cū dānificās h3 recursū ad aliquē sicut ad ꝑstantē patrocinū ad nocumētū. aīs qlib3 eoꝝ p se tenet insolidū. i. in totū leso seu dāninificato: ēt si nihil de rapina ꝑuenisset ad eum: aut p se nil dāni itulisset 7 hoc quousq illi leso fuerit satisfactū. Si aūt ēt sine ope istoꝝ .s. cōsilio mādato 7 hmōi fuisset nihilominꝰ fcā rapina vel dānificatio: 7 nil pl' p qdcūq opus illoꝝ additū est nō tenent nisi q̄ntū de rapina puenisset ad eos. Si vo aliqd pl' factū est, ex mandato vel cōsilio vel alijs hmōi ad illd pl' tenet insolidū. Et qd dictū ē de iussiōe idez intellige qn̄ rapinā vl' dānū nole suo factū ratū habuit. Hec pe. de pa. Itē. xi. q. iij. c. Qui ꝯsentit. cu3 duob'. c. seqn. et de rest. spo. c. Cū ad sedē. Itē de ꝯsilio in ꝑiudiciū ecclīaꝝ vt ꝯ collectis eis imponēdis 7 hmōi tenet isolidū q dat tale cōsilū vn̄ sequitur cū effectu tal' impositio collecte clericis sine licia pape. ex ꝯ sen. exco. Noverit: Itē qd hic dr de ꝯsilio rapie idē itelligit Pe. de pa. de ꝯsilio vsure. 7 idē dicit de aduocato dāte malū ꝯsiliū etiā ex ignorātia. Idē dicit Rich. de ꝯsilio qd dat alicui q n' restituat aliena. vl' quocūq alio mō ꝯsiliū ꝑstat in dānū primi sciēter vel ignorātia crassa: sine quo ꝯsilio talia nō fierent. arg. extra de sen. excō. c. nup. in glo. Cōditores iniquorū statutoꝝ q̄ sunt in dānū primoꝝ sm Durā. tenent restituere totū illd dānū. 7 simil' ꝯsultores statutoꝝ illoꝝ. Itē qn̄ plures volūt insimul: ita q vnꝰ nō iret sine alio ad faciēdū aliqd furtū vel dānū vl' bellū iniustū vbi inferūt dānū: cū fit ibi ꝯsēsus coopatiōis: qlibet eorū tenet insolidu3 de dāno dato. S3 si qs tales seq̄retur ita q sine eo etiā fuisset factū dānū: tenet solū de eo qd ꝑuenit ad eū: 7 de eo in quo dānificauit ar. ad hāc distinctiōez. extra de sen. 7 re iudi. c. Cū iter. 7 de sent. excō. c. Inter alia. 7 xi. q. iij. c. Nisi nobis. Notarij etiā vel alie ꝑsone q destruūt testamēta vel alia instra ꝑtinētia legata fcā locis pijs. vl' qbuscūq ꝑsonis. vel debita alia q̄ alij nesciunt seu ꝓbare n̄ pn̄t. vn̄ sequit dānū q talia nō soluūtur. tenent isolidū lesis: qr ꝑstāt cām efficacē. Qui vo occultāt ea studiose peccāt mortaliter: nec debēt absolui nisi manifestēt ea cum op3. Et l3 aliq dicāt eos nō teneri ad restōnē. qr heredes remanēt obligati legatarijs vl' alijs creditorib'. nō videt hoc verū cū prestant cām efficacē dāni sic 7 pmi dū occulte ea tenēt: 7 ꝑmaxime cū heredes vel debitores h nesciunt. qr tūc nō obligant satisfacē. s3 etiā si sciūt 7 satisfacere nesciūt seu nolūt. qr legatarij hoc ꝓbare nō pn̄t. nec val3 rō eoꝝ: sic p3 in simili. Nā cū plures obligant isolidū. obligatio vnꝰ magis ꝑncipalis nō tollit obligatiōez minꝰ ꝑncipalis. sicut obligatio pupilli ad restituendam vsuram quam fecit tutor pro eo non deobligat tutorem: si pupillus non reddit.

¶ Quantum ad tres .§.xiij. vltimos casus secūdi versus. dat talis regla. q si talis mut'. i. tacens qn̄do videt fieri furtū 7 dolose tacet cū posset impedire. Et simil' nō obstās q posset obsistere. Et nō manifestās i. q scit vbi sit res rapta vl' furata: 7 n̄ māifestat etiā cū de h interrogat. In quolib3 hoꝝ casuum si est officiāl' tenet insolidū cū teneat ad h ex officio suo ēt si nil ꝑueniret ad eū quousq dānificato sit satisfactū. di. lxxxvi. c. Culpā. Et intelligit Sco. cū interrogat in iudicio 7 nō manifestat vbi sentētialiter res ablata vel aīs iniuste possessa posset dn̄o restitui. ita tn̄ q dicendo veritatē nō iminet ꝑiculū sui stat' vel sue ꝑsone. talis tenet leso siue sit officiāl' siue ꝑuata ꝑsona. ar. ad hoc. xi. q. iij. c. Quisqs. 7 extra de fur. 7. c. q cū fure. si officiāl' eēt ex iudiciū interrogat' tenet si nō dicat cū nō iminet sibi ꝑiculū sue ꝑsone. si aūt nō sit officialis: ex quo ad h nō tenet ex suo officio quāuis peccet nō tn̄ tenet ad aliquā satisfactiōez dānificato. Tho. ij. ij. q. lxij. art. vij. 7 in. iiij. sen. dis. xv. 7 Al. i. iiij. 7 Vl. i gl. ponūt predictos vsus. 7 sic exponūt Ray. in sūma 7 Hosti. in sūma de pe. 7 remis. 7 Inno. sup. c. sic dignū. de homi. sat' cōcor. Et pe. ꝯ palude in. iiij. pōit dictos vsus. 7 istos tres vltimos casus sic declarat. Mutus q sc3 hic scit vbi est res abscondita 7 non reuelat. Non obstans ille. sc3 ꝑpter cuius culpa3 in nō purgando ꝓuinciam malis hominibus furta 7 latrocinia cōmittuntur. sicut tenetur pastor: propt cuius culpam lupus oues comedit. Nō māifestās iudex qui de ea re quā cognoscit debet ꝓnūciare: 7 sic māifestare ius partiū si non

facit tenet. Itē ſm Sco.in.iiij.quāuis ad alicui' officiū ptineat obuiare.malis ⁊ dānis q̄ fiūt qñ hoc faciēdo vergeret in aliquo caſu ad malū reipublice:puta magnū ſcādalū vel euidēs piculū ꝓprie pſone.tūc nō obuians.nec tenet ad ſatiſfactōem:nec etiā peccaret ſi obuiare patus eiſet qñ pdicta nō impedirēt.ar. diſ.l.Ut conſtitueretur.Secus ſi nō imineret tale ſcandalum vel periculum.

¶ Et nota quod ſi .§.xiiij.
vnus dictoꝝ.qui.ſ.tenent inſolidū ſatiſfecit integraliter de omi dāno expēſis ſiue incōmodo ſiue intereſſe oēs alij liberant:q2 nō tenetur dānificato. Nā bona fides nō patitur vt idē bis exigat.ff.de re iud.l.bona fides. Ray. ⁊ Hoſt.⁊ Tho.Et addit Ray.dicens ſic. Ille cui ſic ſatiſfit credo q ꝑt ⁊ dz q̄ntū ad iudiciū anime credē actionē illi q totū ſoluit.nō qdem vt ab vno totū exigat.niſi forte a pncipali:ſ ꝓ ptibus petat a ſingulis. q̄ntū aūt ad forum ꝯtētioſū nō tenet cedere.ff.d admi.tu. l.ſi plures.l.i.tñ ſicut dicit Hoſt.ſiue ſit facta ceſſio ſiue nō.alij q nihil ſoluerūt:tenent ex cōſcia ad releuādū illū q inſolidū ſatiſfecit quilbet in ſuis ptib'.Nā ſoluēs.vtilr geſſit eoꝝ negociū.vñ tenent habere ratum ⁊ ei ſatiſfacere.arg.ff.de neg.ge.l.cū pecunia.⁊.l.ſoluendo.Tho.quoq.2.2.q.lxij.q̄ſi declarās dicit q ſi ille q fuit pncipalis vtputa pnceps ſoluerit oēs illi liberati ſūt q fuerūt cū eo ad dānū faciēdū inducti.ſi vero ali' reſtituit.tūc illi q ſūt pncipales.⁊ illi ad quos res peruenit:vt videt intelligēdū q.ſi iſti tales nō reſtituāt ei:ceteri tenētur pro ſuis partibus vt dictū ē ꝓus.

Uno ſatis faciēte totalr alij liberantur

¶ Et no.ſecundum In- .§.xv.
nocētiū i glo.ſup.c.Sicut dignū.ex d homi. q ſi ſpoliatus liberalr dimittit pncipali vt raptori vel pcipiēti liberatus ē ꝯſiliator ⁊ hmōi q2 liberat' ē q pncipaliter tenebat ⁊ q res habuerat.Sz ſi dimittit ꝯſiliatori non credit ipſe Inno.liberatos alios ad quos res puenerunt niſi expſſe intellexerit eos liberare:neq etiā illū q rapinā fecit.etiā ſi de rapina nihil habuit:q2 de iure nāli ⁊ diuio ꝯſequēs ē q ſublato pncipali tollat acceſſoriū:⁊ nō econtra. ex de ꝓli.c.Trāſlato.imo pl' q2 ſi etiā liberaliter abſolueret pncipalis nō ꝓpter h abſolutus eſt ꝯſiliarius ſi aliqd ad eū puenit de rapina:niſi ⁊ alius pro eo ſatiſfecerit.⁊ tūc iſte cōſiliarius in caſu anime ei teneret q p eo ſatiſfecit.Cōcordat Hoſtiē.⁊ ꝗuis a pdictis omibus poſſit exigi pena q̄druplici vt de rapina ⁊ omi furto māifeſto.⁊ alio furto pena dupplici. Tho.ii.ii.q.lxij.q̄ſi declarās dicit hmōi pene nō debent niſi poſtq̄ fuerint adiudicati p ſententiam in quo caſu pena vnius ſm Ray. non liberat aliū.xij.q.i.c.Cū deuotiſſimā.

¶ Nota q ſi quis emit .§.xvj.
de rapina vel furto q pertinet ad pticipationez rapine ſi hoc fecit ſcienter aut pbabilr h credens ſi hoc fecit cupiditate acqrēdi ſibi vt ſcz haberet vel vēderet alteri ſicut vellet incurrit in multa mala ⁊ incōmoda ſm Ray.Tho. ⁊ Al.¶ Primo indiſtincte tenet ad reſtitutionem rei ſi hz.vel valoris ei' ſi nō hz aut etiam ſi ex ipa re ꝓpa reddita detegeret cū ſit occultū.tūc ſufficit valorē reſtituere.¶ Scdo nō liberat alienando alteri.vel ſi res pereat morte vel quocūq caſu.vel ſi auferat ei ignoranter aut violēter ⁊ hoc niſi rem ipaz ēptā de rapina vel furto obtuliſſet dño ipſi' rei tpe ⁊ loco cōgruo ⁊ ille recipe noluiſſet.¶ Tertio peccat mortalr.⁊ rō vtriuſq eſt:q2 furtū cōmiſit rem alienā ꝯtractādo inuito dño.ff.de fur.l.i.Et fur ſemp ē in mora reſtituēdi.ff.de ꝯdi.fur.l. p fure.§.cōdit.¶ Quarto nec pciū qd ōdit pt repetere ab eo cui' eſt res.Vñ.C.de fur.l.ciuilē ſic di.In ciuilem rē deſideratis vt res agnitas furtiua nō prius ſoluatis q̄ precium ſolutū fuerit a dñis.Curāte ergo cauti' negociari ne nō tātū in dāna hmōi:ſed etiā in ſuſpitiōem crimis incidatis.Nec pt ſe defēdē rōne ſtatuti ſup hoc editi q2 tale ſtatutū eſſet ꝯ deū.ar.di.viij.Que ꝯ mores.¶ Quinto etiaz tenet reſtituere oēm vtilitatē quā habuit vel hēe potuit:⁊ etiā incōmoda q̄ ſuſtinuit ille cuius eſt res ſm Guil.deductis tñ expēſis q̄s feciſſet vtilr circa rē ipaz.¶ Sexto ⁊ ſi reſtituit rē deteriorē q̄ cū ad ipm puenit nō liberat.⁊ ſi in aliquo tpe medio fuit res melior tenet ad eſtimationē plurimi.ff.de fur.l.in re furtiua.⁊ d reſt.ſpo.c.Grauis.Et h ſm quoſdā intelligēdū eſt qñ res nō habet.ſi eni res hr ſufficit q ſit eque bōa ſic cū fuit ablata.¶ Septio q2 nō pōt agere ꝯ venditorē de pcio ſibi dato obſtat eni ſibi turpitudo ſua:⁊ hoc niſi expſſe cauerit.x.q.ij.c.Hoc ius.in fi.Scdm tñ Alexan.de hales in.iij.talis pt rē ēptā reſtituere vēdēti vt recipiat qd de illa dedit.Magis eni pt ſibi puidere q̄ alij.debet tñ inducere furē ad reſtituendū rem illam dño.Hec ille.Ueꝝ in foro ꝯſcie tenet vēditor rei q ſciebat rē furatā eſſe reddere emēti bōa fide.Et mlto magi q furatus eſt tenet reddere vel dño rei ſi ſibi ſatiſfactū non eſt p emptores vel conſumptores eius vel ei q emit ſi ipſe reſtituit.In hoc tñ nō excuſat ignorātia iuris.ſcilicz quia credebat eſſe licitū emere ea q̄ qs rapuit ex de re.iuſ.li. vi.c.ignorantia.ſed nec ignorātia facti craſſa ⁊ ſupina:puta cū qs tempe guerre iuſte vel iniuſte emit a ſtipēdarijs calceē paramēta miſſale.⁊ hmōi.itētione lucrandi ex inde.Nā tenet i totū ſz pdcā.ar.xij.q.ij.c.Qui ⁊ būanis. xvj.q.i.Si cupis.⁊ de cle.excō.mi.c.Aplice.

Ementes rapinā quo mō tenentur.

Jdē dicēdū ſi ſup hoc nihil cogitabat: ⁊ ſic ꝓ
pter fatuitatē ⁊ temerariā ſimplicitatē emit te
net ſm Ray. ⁊ Hoſtiē. Si aūt primus raptor
vel emptor vel ꝑncipalis reſtituit plene rei eſti
mationē cum toto īteresse ceteri q emerūt vel
dono acceperūt liberati ſunt arg. ff. de cuic. l.
ſi ſerui. agat tñ pniam quilibet de peccato ſuo
xiiij. q. v. Qui habetis ſm Ray. ⁊ Guil. Si aūt
rē quā ſciebat raptā emit volūtate reſtituendi
ḋñi vtiliter gerēs negocium illius cuius fuerat
nō peccat. ⁊ pōt ab expoliato petere ꝑcium qḋ
dedit ⁊ qcqd expēdit ad ꝯſeruationē eius. Si
qd aūt lucrat᷒ eſt cū ea re illud ꝑtinet ad dñz
rei. ⁊ ſi res ſine culpa ſua pereat vel amittat.
Pōt ēt petere qcqd ſoluit ꝓ ipa re. ⁊ in iudicio
aīe credit tali emptori abſqꝫ ꝓbatiōe. ſꝫ nō in
foro ꝯtentioſo niſi hoc publice ꝓteſtaret. ar. ff.
de neg. ge. l. cēſem᷒. Si āt talis emptor poſtq̄
fecit diligēter inqrere ⁊ nō potuit inuenire cui᷒
eēt illa res: qcqd vꝫ vltra id qḋ expēdit ꝓ ipſa
re. dādū eſt ꝓ aīa illi᷒ cui᷒ fuit: ⁊ ſic liberatus
ar. ad hoc. xij. q. ij. c. q̄tuor. Si eēt paup poſſet
a ꝑlato ēt ei vt paupi relinq illud plus ꝑcio ſo
luto. Guil. ⁊ hoſti. Si vō emit bona fide. ⁊ cuꝫ
diligētia adhibita nō tenet reſtituere durāte
bona fide: ⁊ emendo vt ꝓ cōmodo ſuo hēt tñ
peccat. Et ſi durāte ꝯſcia nō decepta ⁊ bōa fi
de res perijt nō tenet. qꝛ nō erat in mora. ⁊ ſilr
ſi alienauit nō tenet. ſꝫ poſtq̄ cōperit rē fuiſſe
vicioſaꝫ ſi īuenit dñz ipſi᷒ rei dꝫ ei reddere: nec
pōt ꝑciū petere ab eo. C. de fur. l. in ciuilē. ſed
agat ꝯtra vēditorē. pōt tñ retinere vel petē ex
pēſas q̄s exñs in bōa fide fecit circa rē ꝯſeruā
dā vel meliorādā. ⁊ nō tenet ꝺ fructib᷒ tpe bo
ne fidei ꝑceptis iā ꝯſumptis. ſꝫ de extātib᷒ qui
adhuc nō eēnt ꝯſumpti ex quo malā fidem ce
pit habere ſecus. quia tenetur reſtituere Ray.
in ſum. Hoſtien. in ſum. Guil. in glo.

Emēs rem raptaꝫ vt reſtituat ſpoliato in ſe precium petit.

¶ Sciendum ſi quis .§. xvij.

comedit vel alr̄ ꝯſumpſit de rapina vel furto
qꝛ tenet ad reſtitutionē ei᷒ qḋ ꝯſūpſit ſi h᷒ ſcie
bat. Et idē de eo qḋ accepit ꝑ donatōeꝫ ſciēs
eē rē raptā. qꝛ. ſ. tenet ad reſtōnē: niſi cōſūpſiſ
ſet anteq̄ hoc ſciret. Inno. ⁊ Hoſti. imo etiaꝫ
poſtq̄ ꝯſūpſit neſciēs rē hmōi qñ qui donauit
nō eſt ſoluēdo. Pe. de pa. Sꝫ qd ſi dubitat vtꝝ
illud qḋ habuit ꝑ donū vel ꝑ emptioneꝫ ſit de
rapina furto ⁊ hmōi. Ad hoc dic̄ Alexan. de
hales in. iiij. q̄ regulare ē q̄ hō talē rē reſtitue
re obligat qñ ꝯſcia dictat q̄ ſit res aliēa: vl̄ qñ
dubitat eē aliena ſiue obtinuerit ꝑ donationē
ſiue ꝑ emptionē. dꝫ aūt illā reſtituere dño cuꝫ
ꝯſcia furis q eā furatus eſt. ſ. vt liberet vterqꝫ.
Hec ille. Et rō hui᷒ eē pōt: qꝛ nullus ſe dꝫ ex
ponere ꝑiculo pcti mortalr̄ ſꝫ retinēdo in tali
dubio exponit ſe ꝑiculo furti. Vnꝫ ſi nō ſciret
dñs vel nō inueniret poſt debitā diligētiā inqſi

Comedēs aut dōa accipiens ſciēter de rapina tenentur.

tiōis eroget paupib᷒: vl̄ ſibi a pēnitentiario. ſ.
ꝯfeſſore ſi idigeret vt paupi aſſignet. Et ſumit
hic dubiū ſtricte ⁊ ꝓprie nō large ꝓ leui ſcru
pulo. q̄ ſi irrōnabilr̄ format ſibi dubium: puta
qꝛ emit ab eo q rapuit ab inimicis in bello ma
nifeſto iuſto. ⁊ cū alijs debitis circūſtātijs de
ponat dubiū ad ꝯſiliū ſapiētis: q̄ ſi deponere
nō pōt ſatiſfaciat ꝯſcie ſue reddēdo. Cōſulēdū
eſt tñ cuilibet vt abſtineat ab emptiōe talium.
quia multa poſſunt occurrere dubia.

¶ Item nota ſecundum .§. xviij.

Ray. in ſum. q̄ vxores q̄ comedūt ⁊ bibūt ⁊ in
duunt de rapinis ⁊ alijs male acq̄ſitis ſeu ob
ligatis reſtōni tenent de oīb᷒ q̄ ſic ꝯſumūt ni
ſi in caſu. ſ. cū agūt cām ſpoliatoꝝ monendo ⁊
inducēdo ipſm raptorē ad reſtitutionē faciēdaꝫ.
tūc enī nō tenent: nā q ad alterius negociū ge
rit vtiliter ēt ignoranti ⁊ abſenti: licite recipit
expēſas: ſiue ſecuta fuerit vtilitas ſiue nō. ff. de
neg. ge. l. ij. ⁊ l. pōponius. Et hoc itelligo pro
eo tpe quo circa taliū correctioneꝫ laboraue
rūt. non q̄ vxor ⁊ familia poſſint viuere de to
to anno de reb᷒ talib᷒ ꝓ vna admonitiōe vel
duab᷒. ſꝫ q̄diu ꝯtinue iſtāt opportunis horis.
Satis ꝯcor. Vl. ⁊ Guil. ⁊ Hoſti. ¶ Vnde aūt
⁊ quō debeāt viuere vxor ⁊ familia raptoris in
ꝑdicto caſu dic̄ Ray. in ſum. ſi ibi ſunt aliq̄ de
iuſto pōt de illis ꝯſumere vel expēdere: ſi non
ſūt aliq̄: aliūde ſibi victū querat: vel ab amicis
vel ꝯſanguineis vel operando vel ēt elemoſynā
querēdo: Et idē dico ſi aliq̄ ſūt ibi de iuſto ſꝫ
vel ita mixta ſūt q̄ nō pñt diſcerni: vl̄ ſi pñt ma
rit᷒ nō ꝑmittit. q̄ ſi ꝑ nullūꝫ ex ꝑdictis modis
victū inuenire pōt: reſtat ei triplex auxilium.
Vnū eſt ſi pōt hēe de dote vel ſpōſalitio. i. do
natiōe facta ei ꝓpter nuptias īde viuat. Scḋꝫ
et denūciet talib᷒ q pñt ꝓdeſſe. vel ēt ſi ꝓbari
poteſt denūciet epiſcopo vt cōpellat vxorē pa
ſcere ꝺ iuſto. ij. q. i. Si peccauerit cī ꝺ pigno.
c. Ex litteris. Tertium auxilium eſt vt ſi eēet
in arto poſita. poteſt etiam de rapina viuere:
qꝛ neceſſitas nō habet legē. de ꝯſe. di. v. c. Di
ſcipulos. Et ſi nō imineat extrema neceſſitas
videt aliq̄ntulū peccare. ⁊ iō ad cautelā iniū
gēda eſt ei aliq̄ penitētia. extra ꝺ fur. Si qs ꝑ
neceſſitatē famis. Quicqd aūt ſic expēdit do
leat aīo: ⁊ ꝓponat q̄citi᷒ potuerit reſtituē ⁊ vta
tur pti᷒. ſ. ad ſolā neceſſitatē. ¶ Pōt ⁊ viuere
ipa ⁊ qlibꝫ ali᷒cui raptor daret de ꝑcio rerꝫ ra
ptaꝝ q̄s vēdidiſſet. qꝛ ꝑciū rei furtiue non eſt
furtū. Et hoc dico ſi marit᷒ alias ē ſoluendo.
Secus ſi nō ē ſoluēdo. aut ꝑ hoc fieret nō ſol
uēdo. Hec ray. ¶ Pōt ēt vti alio remedio ſm
ꝯſiliū ſapientū. ſ. in caſu quo bōa raptoris. vel
vſurarij. nō eēnt obligata oīa certis ꝑſonis. ſꝫ
quedā incertis: tūc de lnia epi q eſt pauperꝫ
pſ. di. lxxxviij. epus pt vti talib᷒ ac ſi epus diſtri

Vxores de rapina viuētes tenentur.

Conſilium de dum libus.

Primo

Scḋo

Tertio

bueret ei vt paupi de filis incertis. parce tamē
⁊ cū timore. hoc tñ videt hēre locū qñ vir hēt
vñ poſſet reſtituē certa: q2 reſtitutio incertoꝝ
Quarto. ſiēda eſt ꝑus reſtitutis certis. ¶ Oib⁹ ſupradi
ctis alijs remedijs ꝓt vti vxor vſurarij. ſi ꝺ vſu
ris hēat dotē ⁊ vir nihil hꝫ niſi reſtitutiōi obli
gatū rōne rapine furti vſure vł alia de cā ꝓut
dictū ē. In omi tñ ꝑdicto caſu tenet vxor debi
tū reddere viro ⁊ ecōuerſo niſi ſubſit aliud im
pedimētū. ar. xxxiij. q. v. Si dicat. Ffes etiā
ꝑdicatores q vadūt vel conuerſant apud vſu-
rarios q̄ nō hñt niſi de vſuris: vel apud rapto
res vt eos inducāt ad reſtitutionē ſiue ꝑ ꝑdi-
catōem in generali. ſiue in ſpāli ꝑ ꝑſuaſiōem
excuſant maxie ſi apud alios ñ poſſet cōmode
inuenire. extra de ſen. exc. cū volūtate. Et hoc i
telligēdū ē cū moderamie ⁊ ꝺ victu ⁊ veſtitu ⁊
libris ſꝫ Pe. de palu. ⁊ ſi ſit ſpes ꝓbabilis de
illoꝝ correctiōe. Itē ſi ꝑpter eoꝝ expēſas ra-
ptorib⁹ nō ſubtrahat facultas reſtituēdi: nec i
toto nec in parte. ar. ij. q. vi. Anterioꝝ. §. Il
lud. Guil. ⁊ Hoſtieñ. De reſtitutiōe habes ple
ne infra: titulo. ij. ꝑ totū ad iudeis dicit Pe.
de palude: ꝙ nō licet recipere ꝑpter ſcādalū.

¶ De filijs ⁊ filiabus .§. xix.

⁊ familia raptoris vſurarioꝝ ⁊ aliorū q reſtitu
tiōi ſūt obligati viuētib⁹ de bonis ipſoꝝ. No
ta diſtinctionē ſm Geral. ordinis heremitaꝝ
quia aut vſurarius eſt ſoluēdo aut nō. In p̄io
caſu. ſ. cū eſt ſoluēdo ⁊ alia adhuc habet vltra
ea ad q̄ ſatiſfacere tenet. de illis viuere poſſūt
ſm diſtinctionē iā datā de vxore in hoc caſu.
In ſecundo caſu. cū. ſ. nō eſt ſoluēdo quicqd
ꝯſumūt in comedēdo ⁊ bibendo ⁊ veſtiēdo re
ſtituere obligant. Et ratio eſt q2 illū reddunt
impotētē ad ſatiſfaciēdū ⁊ ſic dāno ꝑſtāt cau-
ſam efficacem. ¶ Excuſari tñ pñt tales ꝑpter
Excuſātur filij ⁊ familia raptoꝝ. quinqꝫ. ¶ Primo ꝑpter ꝓcuratōem. ſ. q2 cām
ſpoliatoꝝ agūt ſcꝫ laborādo fideliter: ⁊ freqñt
ad inducēdū illū ad reſtituendū. ⁊ hoc dū ha
betur ſpes circa hoc de eo. ſ. vt reſtituat: alias
non. ¶ Scdo ꝑpt recōpenſationē: idest q2 de
ſuo tātū reſtituit q̄ntū ab eo accipit: puta ſi eſt
filius tantū lucrat in aliquo exercitio ꝙ victū
⁊ veſtitum ex ſuo lucro haberet. Si eſt filia
tātū laborat in domo ꝙ vna pſona viuere poſ
ſet: ⁊ ſic de famulis: tūc ergo nō tenet ſicut ꝺ
de emptionibus vſurarioꝝ ⁊ mercenarijs eoꝝ.
¶ Tertio propter reſtauratōem. ſ. ſi ꝓponunt
ſe reſtauraturos ⁊ ad hoc ſe facultatē habere
probabiliter credūt nec aliūde commode vi
uere poſſunt. ¶ Quarto propter ignorantiā
qñ neſcit rē eē talē. ſ. furtiuā. vel illū obnoxiū
hmōi reſtitutiōi nec cām hꝫ hoc ſciēdi. ſꝫ hoc
videtur verū dū eſt i illa ignorātia. ſꝫ cū poſtea
nouit videtur teneri niſi eēt ita paruul⁹ ꝙ aliē
nutriri nō poterat. ar. de ꝯſe. di. v. Diſcipulos

⁊ extra de re. iuris. Nō nō eſt. ¶ Multo ꝑpter
neceſſitatē: q2 in tali etate ſūt filij q aliter nu-
triri nō pñt. Et ſi q̄rat vtrum pater alicuius
qui dū viueret expendit. c. flore. pro filio nu-
triendo in ſtudio ⁊ doctorando cum ipſe pater
nihil niſi de vſuris haberet ⁊ cū eſſet obligat⁹
ad reſtōez vſuraꝝ in mille. legauit filio tm̄ qn
gētos. q2 plus tūc ñ hēbat vtꝝ teneat fili⁹ ad
reſtituēdū illos. c. flore. expēſos i ſtudio. Ad
qꝺ dicēdū ſm quoſdam ꝙ ſi pr erat ñ ſoluēdo
cū filiū nutriebat i ſtudio ſi fili⁹ ſciebat p̄mi
ſſū oīa hēre obligata reſtōi. q2 male ablata ſci
ebat tenet. ſi vo p̄ꝫ credebat ꝺ licite acqſitis
ſibi ꝓuidē nō tenet ꝺ ꝯſūptis. ſꝫ tm̄ ꝺ extātibus
puta libris ꝺ illis ēptis ⁊ hmōi. Ego credo tene
ri eē ꝺ ꝯſūptis ⁊ necrijs vict⁹ cū alr ſibi nō poſ-
ſet ꝓuidē: vt ꝺ his q̄ expēdit ꝑ doctoratu ⁊ ve
ſtitu nō neceſſario ⁊ alijs diſtracti ſine neceſ-
ſitate. Bona eni fides ſua excuſat eū a peccato
pro tunc ſed non ab obligatione reſtitutiōis.

¶ Item nota ꝙ ſi quis .§. xx.

impediuit aliquē dignū vel idoneū iniuſte. ſ.
ꝑpter odiū vel vindictā ⁊ hmōi a ꝯſecutione
alicuius bñficij vel officij vel mūeris mortali
ter peccauit: Et ſiqdē iam erat ꝯſecutus illud Impediēs
bñficiū vel officiū qꝺ ipſe fecit renocare tenet alterū in
ad reſtitutionē equalē ſm ſuā facultatē ſꝫ ſi non iuſte q⁹
dum erat ꝯſecut⁹ tenet ad aliquā recōpēſatio mō te-
nem arbitrio bōi viri. Tho. ij. ij. q. lxij. ſed Pe. netur.
de pa. in. iiij. ſic dicit. Si aliqs ipedit aliquē
a ꝯſecutōe ꝓbēde nō aio ledēdi: ſꝫ vt detur di
gniori vel eq̄ digno ſibi ve alteri ñ tenet ad re
ſtōem. Si aūt facit hoc vt det min⁹ digno: te-
net nō qdē tāti q̄ntū valebat ꝓbēda: cū adhuc
nō eēt ꝯſecutus. ſed pēſatis ꝯditōib⁹ vtriuſqꝫ
ſm arbitriū bonoꝝ. Secus āt eſt in alijs dōa
vel legatis i qb⁹ nihil ē debitū legatario vł do-
natario ſed tm̄ gratuitū vñ ſi tibi dānū vel iā
legatū adhuc tñ reuocabilr ꝓcuro mihi vel
amico dari nō facio tibi iniuriā nec iniuſtitiā.
q2 ñ aufero tibi ius tuū. Nihil eni erat adhuc
tibi debitū. ſꝫ ꝓbende hñt diſtribui nō ꝑ libe-
ralitatem ſed ꝑ iuſticiā q̄ reſpicit debitū. vñ me
liori debent reſpectu min⁹ boni. q2 iequalr bo
nus loc⁹ ē gratificatiōi. Hec pe. de pa. ¶ Sꝫ
Rich. ⁊ Sco. in. iiij. de eo q ipediuit aliquem
a ꝯſecutiōe bñficij ꝓbēde vel alicui⁹ muneris
qꝺ erat iniuria habēdi faciūt talē diſtinctionē.
q2 aut hoc facit ex odio ⁊ cā dānificādi primū
⁊ tūc tenet vt dictū eſt ſm Tho. ⁊ Pe. non ad
totū illud bñficiū vel mun⁹. q2 nō ē eq̄lis valo
ris hie rē in actu ⁊ ꝓpe eē ad hie ⁊ maxie cum
poſſit ipediri ſꝫ tenet ad aliquā recōpēſationē
ad arbitriū boni viri. Aut hoc facit nō cā odij
⁊ iniurie: ſꝫ cā ꝯſulēdi ⁊ ꝓuidēdi ſibi vł amico
ſuo de illi⁹ rei vtilitate. ⁊ tūc in nullo tenet ſi ꝓ
curauit ꝑ viā licitā. Et h⁹ pōt patē tali exēplo.

nā ſi precido venas in fundo meo p q̄s deriuatur aq̄ ad alterius puteū. ⁊ hoc intētione ſibi nocēdi teneor ad reſtitutionē dāni. Si autē hoc facio abſq; fraude.ſ.intētiōe ꝯſulēdi vtilitati mee: vtpote q: mihi multū eſt vtile hoc facere nec pōt ꝯuenienter fieri ſine p̄ciſiōe dictarū venarū. tūc in nullo teneor: q: nō iniuſte dānifico eo ꝙ ius habeā faciēdi vtilitatē meā in fundo meo. ff. de aq̄ plu. ar. l. Si in meo. Nec obſtat ꝙ ruſticū detinēs violēter ne ſuas operas exequat: tenet ad ſalariū qđ amittit. Et ſimiliter ipediēs piſcatorē aut aucupē a captione piſciū vel auiū que ſunt cōia iuris: tenet eis ad dānū datū. ⁊ hoc niſi ratione ripe vel terre que ſunt ſpāliter dñoꝝ ⁊ cōitatū qs faceret habens.ſ. ſup hoc auctoritatē. Nō eni hec ſūt ſimilia antedictis, nā hic auferꝫ piſcatori ⁊ aucupi ſuus ꝓprius vſus q erat vtriq; ſui iuriſ. auferꝫ etiā fructꝰ in eoꝝ vſu ⁊ q̄ſi ſeminaliter ꝯtētus. Itē ſi ipediuit fructū alicuius agri vel vinee: puta effodiēdo ſemina vel deſtruēdo vineas florētes ⁊ hmōi. q: peccat mortaliter ſtudioſe hoc faciēdo: ⁊ tenet ad ſatiſfactionē tāti quātū vēdi potuiſſent fructus in illo dubio.ſ. nōdum nati vel maturati: vnde mīripſr ipediri poterāt. Tho. ſe. ſe. q. lxij. ar. iiij. ad primū.

De columbarijs .§.xxj.

Petrus de pal' in. iiij. dicit ſic. Videtꝫ ꝙ dñs colūboꝝ teneat reſtituere dāna illa dominis agroꝝ ſeminatoꝝ quos colūbi dānificāt: niſi ſit verū qđ qdā fingūt dicētes ꝙ colūbi quedam noctua cum granis comedētes magis p̄ſunt ꝙ obſint. Dñs eni tenet emēdare dānum illatū a ſuo aīali p̄ciſe qñ eſt in culpa. alr̄ liberat dādo ipſum ꝓ noxa. Simile eni iudiciū eſt quo ad hoc de ſeruo ⁊ aīali bruto. Vñ ſemper ad minus ad alterā tenet: cū ergo dñs colūbarij ſit in culpa ſciēter ſic tenēs colūbos tenetur inſolidum. Hec pe. de palude.

Capl'm. xiiij. De tallijs ſeu p̄ſtantijs que imponuntur iniuſte ⁊ exactionibus indebitis que fiunt a dominis vel officialibus eorum ⁊ pedagijs ⁊ gabellis.

DE tallijs ſiue collectis impoſitionibꝰ ſeu p̄ſtātijs que imponūt ⁊ exigunt dñi ⁊ cōitates a ſubditis vel ciuibꝰ ſuis qñ ſunt licite ⁊ qñ illicite. ⁊ p ꝯñs rapine.

Exigētes tallias: a clericis excōicātur.

Notādū ꝙ quedā grauamina que diuerſis noībꝰ nūcupant: aut imponunt pſonis eccleſiaſticis aut ſecularibus. Si pſonis eccleſiaſticis vt clericis ⁊ religioſis ⁊ hmōi: niſi hoc fiat cum licētia ⁊ auctoritate ſedis apl'ice illicite ⁊ rapine ſunt: ⁊ mortaliter peccāt talia exigētes ⁊ tenent ad reſtitutionē. ⁊ ſi nō ſoluant ⁊ occultētur bona ad ſubterfugiēdum hec onera nō eſt peccatū: ⁊ ſunt excōicati tales exigētes vel recipiētes ⁊ imponētes niſi ceſſauerint ab hmōi exactionibꝰ poſtq̄ fuerint admoniti. extra de imu. eccle. aduerſus. de qua excōicatione habes.ſ. in. ij. parte ti. xxv. c. xxv. ⁊ ibi hēs que ēt dicant pſone eccleſiaſtice qbus nō poſſit exigi. Sꝫ licentia hita ſedis apoſtolice ſi fiāt cauſis iuſtis ⁊ modis licita ſunt ⁊ non aliter. Vñ ⁊ cū tpe famis cūctoꝝ egyptioꝝ terrā pharao emeret ꝓ dādis.l. victualibꝰ atq; ſub eadē fame cūctos ſeruituti ſubijceret ſacerdotibꝰ ita neceſſaria ſubminiſtrauit: vt nec poſſeſſiōibꝰ nec libertate priuarent ⁊ nudarent: dño extūc ꝓnunciante ſacerdotes in oī gente liberos eſſe oportere inquit Gra. xxiij. q. iiij. §. Cuius ⁊ hyſtoria hmōi habet Geñ. xlvij. Si talia exigant a laicis. tūc aut qui iſta exigūt ⁊ iponūt: hñt legitimū dñium ſup eos: ⁊ iuſto titulo poſſidēt eoꝝ ciuitates vel caſtra: aut vſurpatum: puta q: pertinēt ad eccleſiā vel impiū vel aliquē dñium ⁊ iniuſte ſunt ablata ab eis ⁊ cōtra volūtatē eoꝝ detinent ⁊ ſi iſto ſcđo mō.ſ. vſurpatiue habētur tales exactiones ⁊ collecte illicite ⁊ rapine ſunt: ⁊ mortaliter peccāt exigētes ⁊ tenent ad reſtitutionē: deductis tñ expēſis factis in vtilitate eoꝝ ꝓ cōſeruatiōe ciuitatis ⁊ alioꝝ locoꝝ hmōi. Illi aūt a qbus exigunt in nō ſoluēdo vel fraudes adhibēdo videlicet occultādo bona ſup qbus iponunt nō peccāt: dūmō tñ caueāt a piurijs ⁊ mēdacijs ⁊ locutiōibus circa hmōi. Cauere ēt dñt a ſcādalis ſi ide cōtingerēt ex nō ſoluēdo ar. xi. q. iij. c. Inter verba. Si aūt hētur legitimum dñium ſup eos qbus iponunt hec onera. tunc aut ꝓ iniuſtis cāis iponunt aut ꝓ iuſtis. Si p̄mo mō.ſ. ꝓ iniuſtis cāis puta ꝓ faciēdis iniuſtis guerris ⁊ nutriēdis manifeſte: vel ſiē dñs ciuitatis iponit vt hēat ad ludendū ad pompatice viuendum cum familia vltra decētiam ſui ſtatus ad ꝓdige expendendum in ꝯuiuijs exenijs luxurijs ⁊ hmōi. tales tallie ⁊ collecte ꝓ hmōi ſūt rapine ⁊ tenēt ad reſtōem. niſi ea tm̄ exigerent q̄ alias ſunt debita. vl' ex ſtatuto vl' antiq̄ rōnabili ꝯſuetudine licꝫ male expendant. Qui ēt ex ſubditis ꝓpria ſpōte ſoluerēt ꝓ hmōi cauſis ⁊ volūtarie aſſentiunt iniuſtis guerris peccāt vtriq; mortaliter cum dñis ſuis cōſentiētes i malo. xi. q. iij. Qui ꝯſentit: nō tñ rapinā cōmittit iſte dñs: nec tenēt ipi dñi eis reſtituere p regulā. Scienti ⁊ cōſentiēti non fit iniuria neq; dolus. de reg. iur. lib. vi. Contra ctis āt ad hec ſoluēda tenent: ⁊ ſi pñt ſubterfugere ſolutionē hmōi talliaꝝ ſine ſcādalo non peccāt. Si vero iuſtis de cauſis iponantur hec onera: tunc ſubdiſtinguēdū ꝓ maiori declaratiōe. Nā aut talis pplſ a quo fit hec exactio regit p vnū. puta regē. ducē. marchionē. comitē. p̄ncipē ⁊ hmōi. Aut p p̄ſes ſiue ex nobilioribꝰ ſiue ex plebeis. ſiue mixtim ex vtriſq;. Et i p̄mo cāu.ſ. p vnū regit ſi exigat vltra ea q̄ inter ipſum ⁊ anteceſſores ſuos ⁊ ſubditos ſuos

Uſurpatiue dñi exigentes rapiunt

Ueri dñi iniuſtis cauſis exigentes rapiunt

Ueros dñs iuſta cauſa ſꝫ tñ vltra ꝯſuetudinē exigens recipit.

aňceſſores eoꝝ ꝯuentū eſt ex pacto ſtatuto vel
ꝯſuetudine antiq̄.ꝛ hoc ex fraude nimis vł co
actiōe directa vel indirecta a ſe fcā vel a ſuis.
Indirectū voco qñ denegat eis iuſticiā:vł nō
defendit eos vt dꝫ.vt ſic aliqd extorq̄at vel in
ſinuari eis fac̄ ꝙ vult aliqd ab eis:mortalr̄ pec
cat rapinā cōmittēdo ꝛ teneť ad reſtōnē.ſm
Ray.Guil.Ul.ꝛ Hoſti.ar.a ꝯtrijs di.xviij. de
eulogijs. Et ſubditi in tali caſu non tenentur
ad dādum vel ad ſolōnē eoꝝ.vñ illa ſubtrahē
do nō peccāt ſi tñ fiat hoc ſine ſcādalo. Si vo
exigit dñs a ſubditis ea de qb⁹ ꝯuentū eſt cuꝫ
eis ꝑ ſe ꝛ añceſſores bona fide ſine dolo ꝛ co-
actiōe ſicͣ fieri ſolet cum ville vel māſiones cō
cedanť de nouo colōis vel alijs ꝑſonis de qb⁹
etiā fieri ſolēt inſtā q̄ ꝯtinēt cenſū annuū vel
alias ſeruitutes ꝛ pactiōes.tūc licite pōt pete
re.ꝛ ſubditi teneňť ſoluere. Nam qlibꝫ in tra-
ditiōe rei ſue pōt ponē legē quā vult dūmō nō
ſit ꝯ deū.ar.ꝺ ꝯdi.appoſi.c.vez.ꝛ.xviij.q.ij.c.
eleutheri⁹.dič ēt ꝯciliū africanū:pacta cuſto
dianť.extra de pact. Antigon⁹. Si etiaꝫ dñs
vltra pacta vł ſtatuta inter ſe ꝛ ſubditos ſpōte
oblata recipit non peccat.nec tenetur reſtitue
re.i.q.ij.c.placuit.ſm Ray.ꝛ Hoſtienſem.

Circa hanc materiam .§.j.

ſic dicit.b.Tho.in epl̄a ad duciſſaꝫ brabācie.
Principes terraꝝ a deo ſūt inſtituti.nō qdem
vt ꝑpria lucra q̄rant: ſed vt cōem vtilitatem
ꝑplis ꝓcurēt.ꝛ ideo ſunt eis īſtituti redditus
vt ex illis viuētes a ſpoliatiōe abſtineāt. Unde
Ezech.xlv.dř:ꝙ pncipi erit poſſeſſio i iſrł ꝛ nō
depopulabunť vltra populū meū pncipes. Cō
tingit aūt ꝙ aliqñ pncipes nō hñt ſufficiētes
redditus ad cuſtodiēdā terram ꝛ ad alia q̄ im
minēt eis expediēda rōnabilr̄ ipſis pncipibus.
Et i tali caſu licitū ē vt ſubditi exhibeāt vñ poſ
ſit cōis vtilitas ꝓcurari. Et inde ē ꝙ i aliqbus
terris ex antiq̄ ꝯſuetudie dñi ſuis ſubditis tal
liā imponunt q̄ ſi nō ſit imoderata abſq; pctō
exigi pōt. Ná ſm aplm. Nemo militat ſuis ſti-
pendijs.vñ ꝛ pncipes q militant cōitati nego
cia eius ꝓcurādo dñt etiā viuere de bonis cōi
bus cōitatis.vel ꝑ redditus deputatos.vel ſi
hmōi defuerint:vel etiam ſi ſufficiētes nō ſint
q ſunt deputati ꝑ ea q̄ a ſingulis colligūť. Et
ſilis rō videť eſſe ſi aliqs caſus de nouo emer-
gat in quo oporteat mł̄ta expendere ꝓ vtilita-
te cōi vel ꝓ honeſto ſtatu pncipis ꝯſeruādo.ad
qđ nō ſufficiūt reddit⁹ ꝑprij vel exactiōes ꝯſue
te.puta ſi hoſtes terrā inuadāt vel aliqs ſilis
caſus emergat.tūc ꝑter ꝯſuetā exactiōem pñt
pncipes aliqd exigē ꝓ vtilitate cōi. Hec tho.
Et tūc ſubditi q abſq; volūtate dñi ſbtrahent
ꝑ fraudes vł alios modos tales tallias ꝺbitas
ex ſtatuto vł ꝯſuetudie antiq̄ rōnabili vel eti-
am ꝺ nouo īpoſitas moderate ex cauſis expſſis
a be.Tho.peccāt mortalr̄ furtū cōmittēdo ſm
Ray.ꝛ teneť ad reſtōnē. Uñ ꝛ Ray. dicit ꝙ ſi
indiſtincte ſit poſitū in inſtr̄o ꝯuentiōis aliqđ
tale verbū collecta.tallia.q̄ſta ꝛ hmōi:intelli-
giť ꝙ dꝫ ea moderate petere inſpectiꝫ onere ꝛ
facultatib⁹ ſubditoꝝ.x.q.iij.c.ſi.ꝛ ex̄ de cenſi.
Cū apl̄s.in fine glo. Etiā guil.dicit ibi ꝙ cuꝫ
in inſtrumēto ꝯtineť ꝙ dñs poſſit facere talliā
ad iuſſum ꝛ placitū ſuuꝫ:aut cū hoc eſt ex con
ſuetudine.moderandum eſt ad arbitrium bo
ni viri inſpectis facultatibus ſubditorum.

Ponuntur caſus ſpe- .§.ij.

ciales in qb⁹ licitū eſt dñis exigere a ſubditis
vltra ꝯſuetū vel ſtatutū. Et Ray.exꝑmit q̄tu-
or. Prim⁹ caſus ē quē etiam poſuit ſupra.b.
Tho.ꝓ defenſiōe patrie cū.ſ.iniuſte iuadiť ab Defenſio
hoſtib⁹.ꝛ marie ꝓ defenſione ſue ciuitatis vel patrie.
caſtri vel ville. Ad hoc eni teneňť oēs nō ſolū
res ſuas partiri ſed etiā corpalr̄ laborare.mu-
nire ſe in caſtris vł in ciuitate vigilare. vt ſic ſe
ipos ꝛ res ſuaꝫ ſaluēt.xxiij.q.iij.ca. Fortitudo.
ꝛ de emuni.ec.puenit. Secūd⁹ ē ſi dñs vult
ire i exercitū indictū ab eccia vł a pncipe ꝯtra contra
hereticos vel paganos.nec de ſuo abſq; graui turcos.
dāno poſſꝫ facere expēſas neceſſarias.tūc eniꝫ
pōt a ſubditiſ auxiliū moderatū petere. Ter
tius ē ſi i guerra vel in bello iuſto ex pte ſua ca
ptus ſit ab hoſtib⁹:nec pōt ſoluere redēptionē
petitaꝫ ab eo abſq; graui dāno. Sꝫ ſi i bello in Captio
iuſto capt⁹ eēt:nō poſſꝫ redemptiōeꝫ ſuā exigē
a ſubditis.ꝛ ſi exigeret totā vel ptē teneret re-
ſtituere eis ſm be.Tho.i pdicta epl̄a. Quar
tus eſt ſi vellet ire ad pncipē ꝓ obtinēdo ꝑuilē
gio ſpāli ꝓtectiōis ꝓ ſe ꝛ ꝓ eis.nec poſſꝫ ꝺ ſuo
expēſas ad h̄ vtiles facere ꝛ necrias abſq; ĝui
dāno:vel etiā ſiq̄ alia ſimił cā emergeret.duꝫ Obtine
tamen ſꝑ moderate ꝛ nō ad grauamē eorum re priui
ꝛ cū charitate ꝛ nō ex violētia exigeret.x.q.iij. legiuꝫ.
c.Unio.circa mediū.ꝛ de cēſi.c.Cū apl̄s. vbi
dř:Prohibem⁹ne ſubditos ſuos talliſ ꝛ exac-
tiōib⁹ epi ĝuare pſumāt. Suſtinem⁹ aūt ꝓ mul
tis neceſſitatibus q̄ aliquotiens ſupueniūt vt
ſi manifeſta ꝛ rōnabilis cā extiterit cū charita
te moderatū valeāt ab eis auxiliuꝫ poſtulare.
Inno.etiā ſuꝑ dicto.c.cū apoſtolus dič ꝙ ſub
diti pñt ꝑ epm cōpelli.ad pſtandū auxiliuꝫ in
neceitate. Glo.etiā Guil.ſuꝑ illo verbo ſiq̄ alia
cā ſimił.addit alios caſus dicēs ꝙ ſūt aliq̄ alie
cāe vſitate ꝛ ꝓbate alicubi pter pdictaꝫ. Sic Marita
ergo qnt⁹ caſus tres includēs qñ dñs maritat re filias
filiā ſuā ꝛ filiū ſuum facit militeꝫ: aut releuat
feudū ſuū.aut nouum auget coopando; tallia
eni videňť reſpicere cōmodū ſubditoꝝ:ꝓ eo ꝙ
cū dñs maritat filiā ſibi acqrit amicoꝫ:ꝛ augē
do feudū fit ditior.ꝛ cū facit filiū militē fit po
tētior ad defendēdū terrā.tūc ergo pl⁹ pt pete
re dñs a ſubditiſ q̄ ante.nec credo ꝙ qui tallia

recipiũt dãnãdi ſint vbi ꝯſuetũ eſt vel ꝯſtitutũ dũ tñ nõ recipiãt vltra ꝯſuetũ vł ꝯſtitutũ. Si tñ aliqd eſt conſuetũ vel ꝯſtitutũ. ⁊ ſic ad arbitrium exigi ꝯſuenit cum moderamine exigaꝛ. ¶ Cõcor. cũ Ray. Al. Guil. ⁊ Hoſti. q Hoſti. addit etiã tertũ caſum q eſt multiplex. l. circa refectionẽ pontiũ ⁊ viarũ. ⁊ qñ iuſta cã depauperat' eſt: vel nimis obligat'. vel qꝛ nõ hẽt qd comedat. In talib' ⁊ ſilib' teneñ ſubditi domino ſubuenire. imo ⁊ vaſalli debẽt i hmõi ſe recognoſcere obligatos. Et hoc q̃ſi vbiq̃ comprobat ꝯſuetudo gñalis q̃ cũ rõnabilis ſit cenſenda ab oib' eſt ſeruanda. Et in hoc ꝯcordat beat' Tho. vt pꝫ in pcedẽti. §. Si aũt dñi vel officiales coꝝ aliqd ꝯ formã pſcriptã extorqueant a ſubditis iniuſte directe vel indirecte ſm Ray. rapinã ppetrãt ⁊ ad reſtitutionẽ teneñ. ¶ Silr ſi q plati eccleſiaſtici ꝓcurationem vel ſeruitiũ aliqð ipẽdãt legato vel alij ⁊ plus a ſbditis extorqueãt ꝙ ſoluerint. rapinã cõmittũt ⁊ teneñ extorta reſtituẽ: ⁊ tãtũdẽ de ſuis pauperib' erogare. vt extra de imu. eccle. c. Pleriq̃. Dicit aũt be. Tho. in pdicta epła ad duciſſã: ꝙ ſi id qð ab officialib' dñoꝝ iniuſte exactũ eſt puenit ad manus coꝝ dñoꝝ reſtituẽdũ ẽ vł certis pſonis ſi ſciuñ. vel in pias cãs ſeu in vtilitatẽ cõem ſi neſciuñ. Si aũt ad manus dominoꝝ nõ pueniť qð iniuſte extortũ eſt debẽt nihilominus ipſi dñi cõpellere ſuos officiales ad reſtitutionẽ ſilẽm faciẽdã: ne de ſua iniuſtitia lucrũ reportẽt. imo ⁊ tales ſũt a dñis grauiter puniẽdi vt certi a ſilib' abſtineãt in futurũ ſicut Salomõ dicit ꝙ peſtilẽte flagellato ſtultus ſapiẽtioꝛ fiet. Hec thomas. ¶ Dic ẽt Ray. ꝙ ſi ex aliqb' circũſtãtijs vi ipſis dñis impoſſibilis vel multũ difficilis talis reſtitutio. ſatis vł deꝛ ꝙ poſſit hmõi pncipibus ⁊ militib' ꝯſuli ꝙ in recõpẽſationẽ remitterẽt eis de coꝝ aſſenſu ex libera volũtate aliquã ſeruitutẽ ſeu annuaꝫ pſtatiõeꝫ in ppetuũ vel ad tps: ita ꝙ pleniſſime videreꝛ eis ſatiſfieri. vel ẽt facerẽt in remiſſionẽ pctõꝝ illoꝝ qb' teneñ aliqð hoſpitale vel op' ſił pietat' cũ ꝯſenſu. tñ eorum ſi põt requiri. ¶ Itẽ dicit Ray. ꝙ dñi q nihil recipiũt a ſubditis niſi tallias vł q̃ſtus: ſi de nouo eſt petita vel q̃ſita talis tallias. nõ dꝫ exigẽ ⁊ qð mala ſide pcepit dꝫ reſtituẽ ſi põt. xiiij. q. vj. ſi res. Et idẽ dicit ſi ab antiquo ẽ ſoluta ſibi ⁊ anteceſſorib' ſuis. ſꝫ neſciť vel crediť iniuſta cã fuiſſe impoſita. ⁊ ꝯcoꝛ. Al. addit tñ Ray. ꝙ ſi ẽ ver' dñs ⁊ nihil pcipit penit' cũ tñ videaꝛ vix credibile qꝛ ad min' iuſtitias recipit. dñi ſbditi aliqd inter ſe ſtatuere qð deꝛ ſibi in ſignũ ſubiectionis ne aliꝯ iuſtiꝛ videaꝛ eẽ dñiũ vel ſine penes eũ. ar. optimã. xvij. q. ij. c. Eleutheri'. ⁊. j. q. iij. ſi quis obiecerit. Et ſi dubiteꝛ de q̃ritate hmõi ſubſidij. Credo inqt Ray. ꝙ dñi ſuare qð in vicinis villis vł caſtris vł ꝓuinchijs obſuaꝛ. ita tñ ꝙ nõ graueꝛ villa illa. vł ẽt eligaꝛ illa ꝯſuetudo vbi min' ſoluiꝛ qñ diuerſe ꝯſuetudies repiunꝛ. ex de ꝯſue. Cũ oliꝫ. ⁊ de ceſi. c. Ex pte. ⁊ dic glo. Guil. ꝙ credi põt vel ſciri ꝓbabilr ex iuſta cã ab ãtiquo fuiſſe tallia vel collecta impoſita ⁊ exacta: qñ ſup hoc repiꝛ ꝯſcrũ iſtꝫ. vł ſi ẽ ſuatus hoc a tpe quo nõ extat memoria i ꝯtrariũ pſumẽdũ ẽ ſm quoſdã ꝙ ex iuſta cã fuerit impoſita. ar. di. xij. c. Illa. ꝙ credo niſi ſit violẽta ſuſpitio i ꝯtrariũ. pſertiꝫ cũ dicaꝛ ꝙ in lõgiſſimis pſcriptionib' nõ opꝫ ꝓbare titulũ. ¶ Dicit ẽt idẽ Guil. ꝙ illi dñi q hñt de ꝯſuetudine cũ ſbditis ſuis ꝙ de mobilib' ſuis capiãt quãtũ volũt ⁊ qñ volũt: ⁊ cũ ſuſpicanꝛ eos velle trãſire ad aliũ dñꝫ oino expoliãt eos: ſi nõ ẽ certũ: aut ſi credaꝛ ꝙ nõ fuerit hoc ab initio legitime ſtitutũ. hmõi ſpoliatiões ipo genere facti male ſũt videlꝫ rapine. vñ peccãt q hoc faciũt ⁊ teneñ ad reſtitutionẽ. Idẽ Al. addẽs ꝙ ꝓbabile nõ ẽ hmõi cõſuetudinẽ nimis ſuilẽ eẽ iductã de volũtate ⁊ ꝯſenſu ſubditoꝝ ſꝫ p violẽtiã ⁊ coactionẽ ſupiorũ. ſꝫ ſi certũ ẽ ꝙ ab initio fuit impoſitũ tale onus terre ſine malitia ⁊ fraude. ſ. ꝙ dñs poſſit capere q̃tũ vult ſbditis: ⁊ ꝙ poſſit retinẽ oia mobilia ſi receſſerint. cũ qlibet poſſit iponẽ rei ſue on' ꝙ vult. vi poſſe tolerari ꝙ itãtũ vtaꝛ tali ꝯſuetudine ꝙ nõ grauet vltra modũ manẽtes vł inde recedẽtes: nec teneꝛ ad reſtitutioneꝫ. ¶ Si aũt ciuitas vel caſtrum regatur per plures ſimul ſicut fit in multiſ italie ciuitatib': tũc cũ ciuitas eget pecunijs ꝓ defenſiõe ſui in iuſto bello. vel pp alios caſus occurrẽtes. coiter eligit aliquos ex ciuib' q hẽant iponere vnicuiq̃ ꝓ rata ei ꝯtingẽte ſm facultates ſuas. Et hoc fit tripłr. ¶ Uno° ꝙ dicti ciues electi ad diſtribuẽdũ dcã onera iponãt vnicuiq̃ ſꝫ ꝙ repiũt eũ hẽe in ſubſtãtijs ⁊ lucris debita inueſtigatiõe ſup hoc facta: puta ad rõnẽ vnius libre ꝓ cẽtenario coꝝ q̃ hñt ⁊ hmõi. Et tũc ſi ex certa ſcia ob odiũ vel aliud iponit alicui vltra rataꝫ ei ꝯtingẽtẽ ſm ea q̃ rept' ẽ hẽe. rapinã facit ⁊ mortalr peccat. ⁊ tenetur ei ſatiſfacere de illo pluri qð ſibi iponit vltra debitũ qñ ex ſua impoſitiõe ille recipit tale grauamẽ. Cõtingit eni aliqñ ꝙ illi nõ iponiꝛ tanta tallia vel collecta vel pſtãtia q̃ta p illũ impoſita ẽ q voluit ſupra debitũ grauare. qꝛ. ſ. alij q cũ eo hñt diſtribuere plures nõ ꝯcordãt cũ ipſo ita aggrauãdo. Et tũc ex quo nõ dãnificat lꝫ hoc itẽderet: peccat quidẽ tñ mortalr. ar. xxij. q. v. q iurare. ſꝫ nõ tenetur ad reſtitutionẽ. Si aũt oẽs vel maioꝛ pars ꝯueniũt in iponẽdo illi vltra debitum: peccãt mortalr: ⁊ teneñ i ſolidũ qlibet coꝝ q grauat ad ſatiſfaciẽdũ de dãno. extra de iniu. ⁊ dã. c. ſi culpa. Sꝫ ſi minus debito iponũt ſcieter tãꝙ minus hẽant ꝙ cõpertũ eſt. vel etiã ex diſſimulatione vel negligẽtia notabili nõ querunt ſufficienter ⁊ ſubiecte quãtitatem quã hñt: qbus

Refectio viarum.

Epiſcopus propter legatum

vbi plures dñi imponunt

imponit pñtãtia peccãt mortalr̃. ⁊ coitati qdē nō tenent q꞉ coitas ⁊ ſi ꝑ vna vice nō colligit quãtū idiget ponet iteꝝ ⁊ pluries ſ꞉ tarã tñ facta ab ipoſitorıbꝰ illi q allenıatꝰ ē ꝯ debitū certū eſt ꝙ nō tenent imo potiꝰ ipſe vı̄ obligari illis q ipoſuerūt in eo ꝙ ꝑ eo ſatiſfacerēt. vñ magis illis tenerent qbꝰ iteꝝ iponit vel pluries: ſ꞉ q꞉ obſcurū eſt ⁊ nimis difficile repire qbꝰ ex illis ⁊ iquãtū teneat: vı̄ dicēdū ꝙ ad arbitriū boni viri debeat pauperibus erogare precipue his q ſūt de numero eoꝝ qbꝰ imponunt plus vel minus ſm quãtitatē ſubtractã ex iniuſta diminutiōe collectarū vni vl̃ plibꝰ factaꝝ. ⁊ i eo caſu cū ſm quãtitatē ſbe hite ⁊ lucroꝝ iponit vnicuiqꝫ: ciues q occultãt bona ſua mobilia vel imobilia: vel fingūt minus valē aut debita hr̄e vt minꝰ iponat eis. furtū cōmittūt. ⁊ tenēt coitati ſatiſfacere. niſi ꝑbabilr̃ ſcirēt ꝗſi oēs illud facere ſc꞉ occultare ptem ſuoꝝ bonorum. tunc enim videtur poſſe excuſari: q꞉ omnia maniſeſtãdo vltra debitum grauerentur ſm ratam contigentem. Cauere tamen dēbēt in omnibus a mēdacijs ⁊ multo magis a periurijs. arg. xxi. q. v. capitulum primum.

❡ Secūdo mō imponitur .§. iij.

Electi a cōmunitate vt imponãt talia quo modo peccãt

preſtantia vel collecta ciuibꝰ ab electis a cōmunitate ad huiuſmodi. ita vic꞉ ꝙ imponant vnicuiqꝫ non ſolum ſm bonorum quantitatē quem repeiunt homines habere: ſed etiam ſecundū iudicium ipſorum imponentium. i. ſm ꝙ credunt illos habere quibus imponūt ita ꝙ ſimpliciter cōmittitur conſcientie ⁊ iudicio imponentium. videtur tamen cōmunitas intendere ꝙ iuſte faciãt hoc vnicuiqꝫ vic꞉ pro rata ſua. Et tunc ſi ex certa ſcientia plus alicui imponunt ꝗ̃ debeant vt illi noceant. vel vt alios indebite alleuient minus debito imponendo peccant mortaliter. ⁊ tenent omnes illi qui hoc faciunt ſatiſfacere de damnis inde ſecutis leſis ar. de iniu. ⁊ dã. ſi culpa. de ſilio plari vltra debitū cōmunitati ſoluto. Si ãt ex errore alicui plus iuſto imponant credētes illū: multo plꝛa habere bona ꝗ̃ mãifeſtat: ⁊ ſm illam quantitatem quam credunt ex ꝑbabilibꝰ coniecturis imponunt ⁊ non plus videntur excuſari a peccato ⁊ ab obligatione ſatiſfactionis: dūmodo non moueantur leuibꝰ probationibus ⁊ ſuſpitionibus ⁊ rumoribus hominum ⁊ precipue maliuolorum: ſ꞉ probabilibus rationibus vrgētibus facta debita diligentia: alias tenerētur. ſ. grauando ex ignorantia craſſa. vt in dicto. c. ſi culpa in quo etiã dēbet attendi fama ⁊ conuerſatio ipſiꝰ cui imponitur. quaſi laudabilia ſunt ſm cōmunem eſtimationem: tutius eſt ſibi credere in hoc ⁊ ſ꞉ aſſignata imponere ꝗ̃ propria opinione moueri. q꞉ humanum iudicium ſepe fallitur. de ſen. ex com. c. A nobis. Secus autē eſt ſi fama illius vacillat. ſi vero minus debite notabiliter imponunt ex certa ſcia ob parētelam vel amiciciam vel priuatam vtilitatem aut etiam ex notabili negligentia. q꞉ nolunt diligenter inquirere. vnde poſſent de facili inuenire illū ꝗ multo plura habere ꝗ̃ oſtendat ſm que debēt imponere peccãt mortaliter facientes contra iuſticiam ⁊ tenentur ſatiſfacere alijs qui inde plus grauantur ꝗ̃ grauarentur. ſi a predictis fuiſſet ſoluta debita tallia: niſi forte hoc facerent. ſ. minus debito imponendo alicui. ne ſi ſecuꝫ fieret moliretur aliquid contra cōmunitatem. vel etiaꝫ q꞉ in preteritū fuerit in huiuſmodi ſupra modum grauatus quaſi in hoc volentes ei recompenſare de damnis. Occultantes autem bona vel pauciora aſſignãtes ꝗ̃ habeant ex eo ꝙ veriſimiliter credunt ꝙ non ſtabunt illi informationi: ſed plus eſtimabunt ipſum habere. ⁊ ſic plus imponent: quia de ciuitate ſciunt ⁊ alios ſic facere: videntur poſſe excuſari cauēdo tñ a mēdacijs ⁊ piurijs. Secus ſi crederēt ꝙ ex hoc nō grauarent vltra dēbitū: tunc enim peccant ⁊ tenentur communitati.

❡ Tertio mō imponitur .§. iiij

preſtantia ſic. Ciuibus ad imponendum deputatis aſſignatur certa ⁊ determinata ſumma: puta mille florenorum hominibus vnius contracte ſeu vnius partis ciuitatis imponenda cuilibet videlicet pro rata ſua proportionabiliter ſcd̃m facultates ſuas. ⁊ quia non clare ſciri poteſt de facultatibus: ponitur ſimpliciter in arbitrio illorum quantitas imponenda. ita tamen ꝙ perueniatur ad dictam ſummam mille florenorum. Et aſſumantur ad hoc quãdoqꝫ ſeptem ⁊ quandoqꝫ nouem homines. quandoqꝫ etiam plures. ⁊ per huncmodum fit determinata impoſitio cuilibet. Quilibet enim illorum imponentium facit ſcripturam ſuaꝫ in ſecreto ⁊ per ſe quantitatem exprimenteꝫ quã imponit cuilibet. Et collectis ſcriptis omniuꝫ imponentium abijciuntur ſcripte continentes maiorem ſummam ⁊ minorem. ⁊ accipiuntur tres tantum continentes ſummas medias totius quantitatis quã continet ſimul aſſumpte ille tres cedule. tertia pars imponit illi ciui. puta ſi vna exp̃mit vnū florenū alia duoſ alia tres florenos erit tertia pars totiꝰ ſūme ꝙ̃ eſt ſex floreni duo. ⁊ hoc illi ipōet. Si ergo iponētes habita ſufficiēti diligētia ad ſciēdū facultates ⁊ lucra pſonaꝝ bōa fide iponūt ꝗntū credūt illi ꝑportiōabilr̃ debē cōtīgere etiã ſi plꝰ ipōeret ꝗ̃ ille mereat. excuſari vident a peccō. arg. xxiiij. q. v. de occidēdis. ſed ſi itēdūt aliquoſ grauare ⁊ ſe ⁊ ſuoſ amicoſ alleuiare citra ꝯdignū notabilr̃ q h faciūt peccãt mortalr̃ in ſingulr̃ impoſitiōibꝰ hoīꝫ in qbꝰ intēdūt p regulã. q occaſionē dãni dat dãnū quoqꝫ dediſſe vident. ex de iniu. ⁊ dã. c. Si culpa. ❡ Quãtū vo ad obliga

tionē ſatiſfactiōis ē difficile inenit q teneanť:
ꝛ inq̄ntū ꝑpť itricatā mā; Et ſigdē oēs ipo
nētes ꝯdicūt ſibi ꝛ ꝯcordāt q̄ntū qlibet velint
vľ aliqb⁹ iponē aggrauādo aliquos ex odio: vľ
vt alios poſſint vltra dbitū alleuiare oēs ſi fu
res ꝛ latrōes ꝛ teneť qlꝫ iſolidū notabiľ leſis
ex hmōi ipoſitiōes niſi poſtea exgrauarenť. vt
dł in. §. ſe. Teneť aūt p̄dicti dōi dāno ꝛ in-
tereſſe ꝑut argui a ſiſi p̄t ex vbis Ray. ꝛ glo.
ſup. c. ij. q. vi. q dicūt iudicē dātē ſciēter iniu ſtā
ſniam tenere ad ſatiſfactionē de omni itereſ-
ſe pti leſe. Efficaciter eni eſt cā dāni illi⁹ nō ob
ſtāte ꝙ nil ſibi ide acqrat. vt ď iin. ꝛ dā. c. ſi cul
pa. ¶ Et ꝙ teneantur quilibet eorum iſolidū
quouſqꝫ ſit ſatiſfactū. pꝫ p ea q̄ dīt. b. Tho. ꝛ
omnes alij in. iiij. diſ. xv. De coopantibus ad
rapinas ꝛ damna aliorum ſine quibus nō fie
rēt. hn̄da tn̄ eſt ꝯſideratio fructus. ſ. annualis
reddit⁹ quem inde pcipiūt ſoluentes p̄ſtātias
vt ſit florētie ꝛ venetiis. Ex h⁹ eni min⁹ ledunť
multo q̄ꝫ ſi nil ſoluētib⁹ reddit⁹ ꝯcederet. ꝛ ſic
p ꝯñs illi ad min⁹ ſatiſfaciēdū tenenť. Si āt q
libet p ſe ꝛ i ſecreto vt facē tenenť ſm itētiones
coitatis iponit cū aliq ex ſcriptꝭ vt dictū ē: abij
cianť. ſ. maiores ſūmas ꝯtinētes ꝛ miores. Et
ſic ſolū medie openť ipoſitionē cuilibet ꝯtigē-
tē: nec bñ ſcire valeat q̄ ſit maior. minor q̄ abij
ciť: vel media q̄ opať. difficile ē iudicare qs ex
illis teneať. de illis dico q ex certa ſcia itēdūt
vltra debitū grauare. Nā q iponit ſꝫ qꝺ ſibi vi
deť illa de collecta mereri. ſiue openť ſua ſcri
pta ſiue nō openť in nullo vi teneri ſi diligētiā
adhibuit. Alij aūt q grauare itēdūt vltra de-
bitū: ſiue openť ſiue nō openť eoꝝ ſcripta. obli
gari videnť pp affectū itētiōis cū ope ſubſecu
to. ar. eř de biga. Debitū. Tū ēt qꝛ illi aliquo
mō coopanť ꝛ aſſentiunt dāno. ij. q. i. c. notū.
Tū qꝛ in dubio tutior via ē eligēda. de ſpō. c.
Iuuenis. Qui ēt min⁹ debito iponūt tenenť
alijs: q ex hoc ipſo grauanť. qꝛ illud min⁹ qꝺ ei
iponiť debitū ſolui ſm rōnē refundiť ſup alios
ad ſoluēdū niſi forte h⁹ facerēt ex hac ꝯditiōe
ꝛ ꝯſideratōe. ꝙ alſs in p̄teritū fuerūt ſupra mo
dū ꝛ iuſtitiā nimis grauati. ꝛ tā in iſto caſu. ſ.
iniuſte alleuiatiōis q̄ꝫ i p̄cedēti. ſ. nimie aggra
uatiōis vbi obſcurū eſt ꝛ valde icertū q̄tū ide
ſequať dānū. tenenť ad arbitriuꝫ boni viri. vel
ſaltē q̄rere remiſſionē a leſis ſi ſponte hři pōt.
Occultātes aūt bōa vľ oñdētes pauciora hře
vel debita nō ħa: cū merito hēant dubitare ēt
cū hoc plus ſibi iponi q̄ꝫ mereanť: videnť poſſe
excuſari ex q⁹ cū mľta iniuſtitia ꝛ iproportiōe
hec iponūť. mēdacia tñ ſp vitāda. xxij. q. ij. c. i.

¶ Et qꝛ poſt impoſitio .§.v.

nē dictarā talliaꝝ ꝛ p̄ſtātiarū cū publicanť
reperiunť multe impoſitiōes nimis impropor
tionate ꝛ enormes ex qb⁹ ſequunť querele plu
rimoꝝ ad ſedādū ſcādalū laudabiliter ꝓuide
tur ꝙ eliganť exgrauatores q poſſint minuere
de ſūma in cōi poſita. puta mille florenoꝝ cer
tā quātitatē puta cētū florenos minuendo de
impoſitione facta eis quos vltra ratā ſibi ꝯtin
gētē grauatos inueniūt ꝑut eis videť vnicui
ꝗ eoꝝ ꝓportionabiliter ſm exceſſum graua-
minis. Et cum plures ad hoc aſſumantur re-
iectis maioribus ꝛ minoribus quantitatum
exgrauatarum de medijs ſcriptis que cōmu-
niter ſunt tres ſimul multiplicatis tertia parꝫ
ſatius ab impoſitione ſibi plus per alios iniū-
cta ſubtrahitur. Si ergo per talem exgraua-
tionem reducitur ad equalitatem ſm propor
tionem vt ſcilicet remaneat in tallia: ſeu pre-
ſtantia ſibi conuenienti ꝛ debita. ꝛ iſti exgra-
uatores benefaciunt. Et illos qui prius con-
tra conſcientiam plus debito impoſuerāt ab
obligatione ſatiſfactionis liberant: ſed non a
peccato iniuſticie perpetrato. Et qui petunt
alleuiationem cum ſciant ſe non eſſe vltra de
bitum grauatos aſſignantes rationes ſue ag
grauationis ſed falſas. puta quia habent de-
bita vel non tanta bona lucra quanta habent
ꝛ credūtur habere: vnde exgrauatores mo
uentur ad minuendum onus: peccāt mortali
ter propter mendacia ꝛ fraudes que vergunt
in detrimentum proximorum eorum: ſcilicet
qui veraciter ſunt grauati nimis quibus inde
minus poteſt diminui de grauamine. Si ve-
ro exgrauatores cōſtituti contra cōſcientiam
exgrauant aliquem de quo iudicant ꝙ non
debet exgrauari: quia non eſt ſibi impoſitum
vltra debitum: peccant mortaliter agentes
contra iuſticiam diſtributiuaꝫ. quod eſt mor
tale ſm beatum Thomam. ſecunda ſecunde.
ꝛ videntur teneri cōmunitati quam damnifi-
cant: vel potius alijs exgrauādis quos ex hoc
non valēt alleuiare vt intendit cōmunitas:
ꝛ ſi ex aggrauatis nimis vnum multum rele-
uant alium in nullo: contra iuſticiam faciunt
ꝛ contra intentionem cōmunitatis que eſt ꝙ
non ſolum aliquibus ſed etiam omnibus gra
uatis proportionabiliter dimittatur ꝛ dimi-
nuatur: ſꝫ ſi in modico plus alleuiant ſe ꝛ ami
cos q̄ꝫ alios videtur locus eſſe gratificationi
Si enim onus ſibi impoſitum ꝛ decens que-
ret imminui promittens ex hoc ꝛ ſocijs immi
nuere ꝛ amicorum ſuorum indifferenter. i. ſi-
ue ſint grauati ſiue non: contra iuſticiam fa-
cit. Et in huiuſmodi compoſitionibus promiſ
ſis ꝛ iuramentis factis contra iuſticiam: pec-
cant mortaliter: nec debēt ſeruare. xxij. q. iiij.
c. In malis. Et idem eſt dicendum etiā quā-
tum ad primos impoſitores: de quib⁹ dicenꝫ
in. §. precedentibus: quo ſcilicet ad iſtas colli
gationes iuramenta ꝛ promiſſiones iniuſtas:
ſiue intendant ſeruare ſiue non intendant.

¶ De pedagijs guida- .§.vj.

zweg-gelt gliſs ⁊ thelonels. Pro declaratiõe vocabulorꝫ dicit Bern̄. in glo. in. c. ſup q̄buſdā. de verbo. ſig. ꝙ pedagia dicunt̄ que dant̄ a trāſeūtibus ſ. pecūie in locis ↄſtitutis a p̄ncipe. Guidagia dr̄ que dant̄ pro ducatu ꝑ terrā alicuiꝰ vt ſecuriꝰ vadāt. Hec Bern̄. Hec ēt dr̄ thelonea a thelos grece deriuata: quod latine vectigal

geleyts gelt. di alicubi dr̄ vulgariter gabella. alibi duane Videnť ergo hec inſtituta pro expenſis que ſiunt a dominis terrarū: vel coſtatibus ad tenendum territorium eoꝝ ſecurum tranſeuntibus per mare vel terram: ne ſpoliantur vel ledant̄ in pſona vel rebus. Addit ēt Bern̄. vbi ſupra ſalinaria: que. ſ. dant̄ pro ſale. Et de his oibꝰ dicit ꝙ ſolus p̄nceps pōt hoc ↄſtituere ⁊ nō ciuitas. C. noua. vect. inſti. nō po. l. ii. ⁊. iii. Et ꝙ dicit ciuitatē nō poſſe. videť itelligēduꝫ ſine inia p̄ncipis. Dicit̄ aūt hic p̄nceps impator. Vn̄ ⁊ Hoſti. dicit in ſūma: ꝙ ſolus rex romanoꝝ pōt ↄcedere pedagiū: ⁊ nō aliꝰ. De rege ēt Frācie dicit ꝙ in hoc eandē ptātē hēt ꝑ priuilegiū. ex̄ qui ſi. ſint legit. Per venerabilē Sed Inno. ſup. c. Innouamus de cen. dicit ſimplr̄ reges poſſe iponere noua pedagia: peccant tn̄ ſi faciūt ſine cā. videť ēt ⁊ mlto magis ꝙ papa poſſit hoc ↄſtituē ⁊ ↄcedē p̄cipue i terris eccleſie. Ipſe enim di p̄nceps. xiiii. q. iiii.

¶ Ad ſciendum igitur .§. vij.

qn̄ hec licite exigunt̄ vel nō: vel qn̄ enim iuſte

Quādo q clericis exigūtur ſubtrahūnt̄ ⁊ qn̄ nō licite. Diſtinguēdū eſt primo aut qꝛ a pſonis eccleſiaſticis accipiuntur aut ab alijs. Et ſi recipiant̄ a pſonis eccleſiaſticis, tūc aut exigunt̄ hec ab eis pro rebꝰ quaſ cauſa negociatiōis deferūt vl̄ deferri faciūt. ⁊ tūc licitū eſt ab eis recipere iuſta pedagia ⁊ gabellas ſicut ab alijs: ſm Archid. q hoc notat ꝑ arg. a ↄtris. de cēſi. c. Quanꝙ. li. vi. Idē dicēdū cū deferūt mercimonia alioꝝ nomie ſuo. i. dicēdo eē ſua. imo ⁊ puniri deberēt ꝑ ꝓlatos ſuos de fraude ⁊ negociatiōis exercitio cū ſit eis interdictum. lxxxviii. di. Fornicari. Aut exigunt̄ hec ab eis pro rebꝰ ſuis vel eccleſiarū ſuaꝝ q̄buſcūꝙ dūmō nō cā negociandi trāſferri faciāt. ⁊ tūc exigi ⁊ recipi nō pn̄t a p̄ncipe ſeculari ſm Hoſti. qꝛ nullus ſecularis hꝫ ptātē in eccleſiaſticis rebꝰ. extra de ↄſti. que i eccleſiaꝝ. Recipiēdo aūt ꝑ ſe vel ꝑ alios rapinā cōmittūt: ⁊ tenent̄ ad reſtōnē: ⁊ ſūt excoicati. vt de cēſi. c. quāꝙ. li. vi. de qua excoicatiōe hēs ſupra: in. iii. pte. ti. xxv. c. xxv. ¶ Ipſe autē pſone eccleſiaſtice occultādo ipſas res q̄s deferūt ꝑ ſe vel ꝑ alios vt nō ſoluāt nō peccāt: qꝛ ad hoc nō tenent̄: dn̄t tn̄ cauere a mēdacijs ⁊ ſcādalis que ſolēt oriri cū talia depꝛhēdūtur. nec tn̄ ꝑ hoc pn̄t pena mulctari tanꝙ de fraude. alr̄s obligarent̄ ad reſtituēdū: ⁊ ꝑ ↄſtōnē ſi. li. c. q̄ꝙ. in. vi. olim erāt excoicati: ⁊ ipſe pſone eccleſiaſtice ſoluētes pedagia ⁊ hmōi: ⁊ tallias: ſed ad tollēda ſcādala fuit reuocata quā tn̄ ad iſtā partē ꝑ clemētinā. ¶ Si aūt exigantur hec pedagia ⁊ thelonea a laicis: tūc ſubdi

Quādo a laicis exigūt. ſtinguēdum: qꝛ aut exigunt̄ pro mercimonijs: aut pro alijs rebꝰ ad vſuꝫ ſuū: vt bladū: vinū: ⁊ hmōi. Et ſi pro mercimonijs exigant̄. iterū ſb diſtinguēdū. Nā aut antiquū exigūt aut nouū Si nouū niſi ſit certū inſtitutū eē a p̄ncipe ꝑꝑ iminentē neceſſitatē nō lꝫ accipe: alr̄s rapinas cōmittūt: ⁊ ad reſtōnē tenent̄ ſm Ray. ⁊ ſunt excoicati: nec abſolui pn̄t citra apl̄icā ſedē. vt in. iii. pte. ti. lxxii. in. c. d̄ pceſſu excoicationū: qui ſit in curia in cena dn̄i. Si aūt ſit nouū ⁊ inſtitutū a p̄ncipe iuſta de cā: aut ēt antiquaꝫ qd̄ ſcit̄ ipoſitū ab his q poterūt iponē: ⁊ preſertiꝫ auc̄te eccleſie: aut neſcit̄ a qbꝰ ſit iſtitutuꝫ. credit̄ tn̄ ab illis iſtitutū q potuerūt: qd̄ credi rōnabilr̄ p̄t: cū nō extat memoria in ↄtriū: tūc ſi eſt vl̄ credit̄ eē iuſta cā ipoſitū: vt ꝓ defenſione ſtrate publice ↄ̄ p̄dones i terra: vel piratas in mari: vl̄ pro defenſiōe ſidei vel pt̄ie ↄ̄ paganos vel hereticos vel alia ſili cā: ⁊ recipiētes tale pedagiū vel theloneū facit illud ꝑꝑ qd̄ fuit ipoſitū: ſine ſcrupulo ↄſcie pōt illud recipe: ſm Ray. ēt ſi nō facerēt tūc expēſas: qꝛ nō eſt neceſſe cū terra ſit bn̄ purgata latronibꝰ: ⁊ in pace. paratꝰ tn̄ labores ⁊ expenſas facē ſi neceſſe eēt ad tenēdū pt̄iā ſecurā. ⁊ ꝓbant̄ hec oia. xxiiii. q. iii. ſiqs romipetas. ⁊ . xii. q. ii. c. Vobis eni. extra de cē. c. pueīt. de treu. ⁊ pa. c. Innouamꝰ. ff. de pub. vect. l. vectigalia. §. loca. l. ex ducto. ſi aūt ſit ātiquū ⁊ tn̄ nō auc̄te p̄ncipis īductū: vl̄ ēt ſi nō facit illd̄ ꝑꝑ qd̄ iſtitutū eſt. ſ. faciēdo qd̄ i ſe eſt ad tenēdū viā ſecurā ſiue antiquū ſit ſiue nouū. ⁊ cū auc̄te p̄ncipis itroductū. ſꝫ Ray. nō pōt licite recipe: ⁊ recipiendo rapinā facit: ⁊ teneť ad reſtōnē illis a qbꝰ accepit. vl̄ paupibꝰ erogādū ſi illos ignorat. ſcd̄m Ray. ſed Hoſt. dicit in ſū. ꝙ nō teneť reſtituere ſi auc̄te p̄ncipis eēt īductū: vbi ↄſtaret ꝙ hac d̄ cā inſtitutū eſt. Sed qd̄ plus eſt teneť ad plenam ſatiſfactionem illis qui ibi leduntur in pſona vel rebus ſi hoc accidit ex defectu ſuo: qꝛ ſcꝫ nō tenet patriā ſecurā vt debet: ⁊ pōt. xxiij. q. ij. c. Dn̄s. ⁊. q. v. c. Adminiſtratores.

¶ Non ſoluentes autem §. viij.

dicta pedagia ⁊ thelonea cum iniuſta ſunt: quia ſcilicet non ſunt inſtituta cum auctoritate principis. vel ex iniuſta cauſa: quod tamen credi non debet: niſi probabiliter ſciatur. vel etiam ſi iuſta de cauſa: ⁊ ab his qui potuerūt. tn̄ nō ſeruat̄ ꝓpter qd̄ fuit inſtitutum. ſ. in tenendo loca ſecura: ⁊ hmōi non peccant nec tenent̄ reſtituere ſm Ray. quia ceſſante cauſa ſ exigente ceſſat effectus: ⁊ obligatio in dante. ⁊ illo non ſeruante ſidē: nec ipſi tenent̄. lxi. di.

ſtatuimus

statuimus.§.his omnib⁹.ꝛ de iureiur.c.Peruenit. Caueant tamē a mēdacijs semꝑ. q2 peccata sunt. Nō soluentes aūt licita pedagia ꝛ thelonea: q2 scȝ sunt instituta a quib⁹ debēt cū iusta causa ꝛ obseruata: rapinā faciūt seu furtū ſm Ray. vnde tenent ad restituendum illis q bus tali debent, ꝛ agere debēt pnīaȝ de peccato hmōi. ꝛ de mendacijs ꝛ piurijs ꝛ alijs viciis additis. vñ apls ad Ro.xiij. Reddite omib⁹ debita cui vectigal. vectigal. Uerū ad penas q̄ inflicte sunt a iure cōmuni vel municipali. cōtra faciētes i hmōi fraudē dupli vl' q̄drupli: vl' amissionis illoꝝ mercimonioꝝ in quibus fiebat fraus nō tenent in foro ꝯscientie nisi fuerint dephensi ꝛ ꝯdēnati ſm Tho.ij.ij.ꝛ Guil. ꝛ Glo.sup.c.Fraternitas.xij.q.ij.in fi. De nō soluētib⁹ hmōi thelonia ꝛ pedagia in territorio saracenoꝝ vel paganoꝝ dicit Ray. q si b fit tempe treuge cū eis: ꝛ de mercib⁹ nō ꝓhibitis ꝛ ipsi saraceni ſuant fidē in defendēdo in territorio suo eos a latronib⁹ ꝛ piratis, ꝑ mare cūȝ teneant ipsis infidelibus soluere. fideliter debēt talia eis restituere vel si nō apte possint paupib⁹ dispensare ad mandatum eccl'ie. Nam fides etiā hostib⁹ seruanda est.xxiij.q.i.c.Noli. ꝛ xxij.q.iiij. Innocēs. Idem Al. qd tñ intelligit glo. Guil. cum ꝯsentiūt ipsi fideles ꝛ hmōi statutis eoꝝ aut pactis. Sed tpe guerre vl' quo ad merces ꝓhibitas. vt ferrum ꝛ ligna mina ꝛ hmōi: ꝛ fraudādo in hmōi thelonea nō tenentur eis sed dnt paupib⁹ erogare. Ad qd tñ ſm glo. Guil. nō sūt de necessitate cogendi ſ3 honestate. Hosti. aūt in summa dicit simpl'r ꝛ indistincte christianos nō teneri ad soluēdū hec thelonea saracenis: q2 ia non subsunt eis. Hodie tamen portantes nō solū p̄dicta scȝ ferrū ꝛ ligamina, sed quecunq; mercimonia ad terras saracenorum sine licentia pape incidūt in excōmunicatiōem cuius absolutio apostolice sedi reseruatur ꝛ in alias graues penas. de quibus habes in.3.pte.ti.xxv.ca.xx.

¶ De pedagijs vero que .§.ix. exigūtur ꝑ blado vino ꝛ alijs hmōi: q̄ quis defert vl' deferri facit nō ꝑ mercimonio ſ3 ꝑ vsu. id est vite sue ꝛ familie sue vt dicit Hostiēsis: q nō debet solui aliquod pedagiū. etiā si consuetudo sit q2 irrationabilis ꝛ ideo nō tenēda. De predictis enī reb⁹ nō exigi debet pedagiū. ꝛ q2 nō det pedagiū nisi de rebus q̄ causa negociatiōis vl' mercimonij vehunt. C.de vecti. ꝛ cōmis.l.vniuersi. Satis concor. Bern.i glo. sup.c.Sup quibusdā. de verboꝝ sig. Hic do. Jo.in sūma concor.ꝛ Bar.in summa pisana. In directorio sic dicit. De his q̄ ad propriū vsū emunt. vt gratia ruris colendi. vl' ad se defendēdū: fisco nullū pedagium detur vt.C.de vec.l.vniuersi.li.iiij. vbi ꝯtrauenies decollari

mādatur. q2 nō exigenda sunt nisi de his que causa negociationis seu mercimonij deferuntur. C.de vect. ꝛ cōmis.l.Uniuersi. Nec excusat cōsuetudo ꝯria dū sit irrationabilis ꝛ iniqua. arg.dis.viij. Si cōsuetudinē. ¶ Ex his se quit q fraudādo hmōi pedagia occulte portādo talia ꝛ nō soluēdo nō eēt pctm̄ dūmodo cessent piuria ꝛ mēdacia scādala. Et si pedagiū ꝛ gabella imitatur ꝑ eodē. contrariū seruat de facto in ciuitatib⁹ thuscie scȝ Florentie ꝛ alijs multis: q2 de omnibus p̄dictis exigit gabella: ꝛ cū dicta gabella sit imposita ꝑ statutū ciuitatis ꝑ modū cuiusdā tallie seu impositiōis ꝛ collecte ꝑ expensis fiendis in vtilitatē cōmunitatis. Dicendū q ciuitas exigens dictas gabellas ꝑ victualibus siue regatur ꝑ vnū vt ducem: marchionē. principē ꝛ hmōi. siue ꝑ plures de populo. vt priores: ꝯsules: antianos ꝛ hmōi. si habent ptātem leges condendi ꝛ imponēdi collectas: qd est p̄sumēdū. si ex more antiquo hoc faciat cui⁹ memoria nō extat in cōtrariū. videt vtiā posse imponere solutiōem dictarum gabellarū. ꝑ sui adiutorio ꝛ defensione. Quis enī ppls aliquis nō possit facere legē generalē. q2 hoc est imꝑatoris: vt notāt Joā.ꝛ Archid. dis.ij. Lex. Specialē tñ facere pōt ꝛ in hoc cōsentit p̄nceps.ff.de iusti.ꝛ iur. Regiones ppli. Sic etiā ꝛ collectā spālem facere ꝛ imponere pōt pro suis necessitatib⁹. ꝛ si non generalē vt exactōes pedagioꝝ sine licia p̄ncipis. quio ꝑ l.municipalē que dr statutū siue reformatio apud quosdā derogat legi cōi vtȝ in materia dotiū ꝛ successionū ꝛ alioꝝ. Ad qd facit regula iuris Generi ꝑ spēm derogat. de reg.iur.in. vi.ꝛ sic si gabella includat sub noīe pedagij vl' sit idē nō obstabit q lex cōmūis prohibeat exigi pedagiū vel gabellā de victualib⁹ ꝛ hmōi: q̄ñ vel lex municipal' vl' ꝯsuetudo p̄scripta habeat ꝯriū cū ꝯsuetudo rōnabilis ꝛ p̄scripta tollat legem vt ex de cōsue.c.vlt. Nec videt irrōnabil' ꝯsuetudo cū sit necessariū ꝑ expēsis supplendis cōitatis ꝛ ciuitatis defensione. q2 oēs ciues dnt se ꝛ sua exponere pro patrie defensione. Rreqrit aūt licia p̄ncipis ad imponēdū pedagiū q̄ videt fore obtēta si extat ꝯsuetū. nec ē memoria in ꝯriū. Presupposita igit licētia habita a p̄ncipe si gabella noīe pedagij intelligatur. ꝛ multo magis si gabella sit n vt pedagiū. ſ3 vt collecta. videt q teneant homies soluere gabellas de victualib⁹ ꝛ quibuscūq; ꝛ ꝯriū faciendo sit furtū. ꝛ tenent restituere cōmunitati vel emētib⁹ eas nisi ista exactio gabellaꝝ fieret ab his q nō hnt legitimū dñiū seu titulū iustificatū iubi. vl' nisi illi q fraudauerūt alijs īpositionib⁹ ꝛ modis vltra ꝓportionē eēnt grauati nimis. vel cūȝ essent graues gabelle ꝛ sine necessitate imposite: ꝛ vtilitate cōitatis: sed ad nutriendum pompā ꝛ auaritiā aliquorum pu

b

Justa pedagia non soluentes peccant,

De pedagijs saracenorum:

De solis mercimonijs pedagia exigi debent,

cipũ vel ciuiũ. Alias ſolui dñt dicte gabelle vt dictum eſt. Ad quod facit Aug. Pactum. intelligens ciuitatis conſuetudine vel lege firmatũ. nulla ciuis aut pegrine libidie violent. diſt. viii. Que contra.

¶ Capitulũ. xliii. De furto.

PRoieciſti ſermões meos retrorſum. ſi videbas furẽ curre bas cũ eo. pe. xlix. vt di. diſt. xxxviii. Omnes pſallentes quotidie deo repromittim⁹. In iuſtificatio nib⁹ tuis meditabor: nõ obliuiſcar ſermões tuos. Quod quidẽ oẽs xpianos obſeruare ſaluberrimũ eſt. ſed pcipue hos q eccliaſticã cõſecuti ſũt dignitatẽ: hec ibi verba ſacre ſcripture dicunt ſmões dei ⁊ iuſtificatiões. Sermones quidẽ dei. q2 deus eadẽ verba locutus eſt p ſctõs ſuos. ⁊ q2 deum mentiri vel falſum dicere impoſſibile eſt: cũ ſit ipa veritas. iõ ſermones ſui veriſſimi ſunt Vñ xpus ad patrẽ Jo. xvii. Sermo tuus veritas eſt. Juſtificatiões aũt dicuntur. q2 ea ſeruata faciũt hoiem iuſtum ⁊ cõdũt in ↄſpectu dei ⁊ hoiꝫ. Unde de Zacharia ⁊ vxore ſua Elyſabet dicitur Luc. i. q erãt iuſti ambo añ deum incedentes in omnibus mandatis ⁊ iuſtificatiõib⁹ dñi. q. d. ideo erãt oſtendebant iuſti: q2 obſeruabant iuſtificatiões dñi. ſed hmõi obliuiſcit nec i eis meditat: q nec ea ſeruat nec ea curat ſcire. Cõtra quos dic dñs Oſee. iiii. Quia ſciaꝫ repuliſti: ⁊ ego te repellã. Et greg. Qui ea q dei ſunt neſciunt. i. mandata ei⁹. a dño neſciunt i. reprobant. diſ. xxxviii Contra quemlibꝫ igit hoꝝ inuehit domin⁹ dicẽs. Proieciſti ſermones ⁊c̃. vbi tria notauit.

¶ Primo redarguit⁹ omiſſionem pceptorũ in generali. ibi. Proieciſti.

¶ Secundo innuit vſurpationem alienorum in particulari. ibi. Si videbas furem.

¶ Tertio oſtendit participationem huiuſmodi vſurpationum. ibi. Currebas cum eo.

¶ Quantum ad primum .§. i.

certũ eſt q illud qđ pijcitur tanq̃ inutile ⁊ abominabile a ſe elongat ⁊ qđ retro ponit vt nõ videat ſic collocatur Proijciunt ergo ſermões dñi q ab obſeruatione eoꝝ ſe elongãt reputantes inutile ⁊ vanũ ⁊ vile ſtudiose viuere ſm mãdata ei⁹. Retro aũt pijciunt q nolũt ea ſcire vt licẽti⁹ ſeu liberi⁹ peccẽt ſine remorſu ↄſcie. Dicit Jo. xxi. Recede a nobis ſciam viaꝝ tuaꝝ nolumus Hi ſũt oim peſſimi. Inter ſermones aũt dñi primi ⁊ magis neceſſarij ſunt decalogus ⁊ in vno ipſorũ pceptorum dicit. Non furtum facietis. Exo. xx. Noie autẽ furti intelligit ois illicita vſurpatio rei aliene: vt dicit Aug. xiiii q. v. Penale. Cõis vſus oim q ſunt in hoc mundo omnib⁹ hoibus eẽ debuit. dicit Cle. q. i. Dilectiſſimis. Si enim deus inſtituit naturã humanã dãs ei dñiũ oim cum ait. Dñamini volatilib⁹ celi. piſcib⁹ maris ⁊ beſtiis terre. Gen. Qđ dñium oẽs habuiſſent. q2 ita erat rõ ſu ordinata ⁊ regula q nulla re vſi fuiſſẽt niſi ad neceſſitatem vel rationabilem vtilitatem qđ omnes ſibiinuicẽ voluiſſent. ⁊ ſic nulla inter eos fuiſſꝫ diſcordia: ⁊ ſic ponitur de iure nature. ſ. pmitus inſtitute cõis oium poſſeſſio. vt ꝫ diſt. i. Jus aũt nãle Sed ⁊ natura diſtata etiã de iure nãe eſt in caſu extreme neceſſitati: omnia eſſe cõia. ⁊ ſic intelligitur ſm Ambro. Nemo pprium dicat quod cõe eſt. di. xlvii. Sic hi. vbi glo. commune: ideſt cõicandum tpe neceſſitatiſ. Unde ſi quis auferret aliqd vt pûideret ſue vel alterius extreme neceſſitati cum non poſſꝫ alr pûidere in nullo peccare: nec alicui teneret: q2 tunc illud eſt ſuum qđ accipit· nec eſt cõtra qđ hr extra de fur. c. ſi quis. vbi iponitur pnia furanti in neccitate: q2 illud intelligitur qñ nõ erat extrema neceſſitas ⁊ ſi aliqua indigẽtia. tunc ei nõ lꝫ aliena furari. ſed dꝫ alr ſibi pûidere: etiam ſi oporteret cũ mẽdicare. ¶ Poſt naturam ergo deſtitutam iuſte pûiſũ eſt iure humano: vt extra caſus extreme neceſſitatis poſſideant iſta tpalia diuerſa a diuerſis vt ppria. Unde aug⁹. Unuſquiſq poſſidet quod poſſidet: non de iure diuino. dñi eſt terra ⁊ plenitudo eius. Pauperes ⁊ diuites dñs de vno limo fecit. pauperes ⁊ diuites vna terra ſupportat. iure autem humano dr: hec villa mea: hec domus mea. hic ſuus meus. iura hũana iura imperatorum ſunt q̃re: q2 ipſa iura humana p imperatores ⁊ reges ſecli dñs deſtribuit generi humano. di. viij. c. quo iure. ¶ Sed p maiori huius declaratione ſciendũ ſꝫ be. Tho. ſe. ſe. q. lxvi. art. i. ⁊ ii. q res iſte exteriores que poſſidentur poſſunt conſiderari tripliciter. Primo quantũ ad eorum nãꝫ ⁊ mutationem. ſecundo quantũ ad ptãtem pcurandi eas ⁊ diſpenſationeꝫ: tertio quantum ad vſum earum ⁊ ſubuentioneꝫ. ¶ Et ſꝫ primum modum res ipe nec in cõmuni nec in particulari ſunt hominuꝫ ſed dei. q2 natura rerum non ſubijcitur ptãti hominum: ſed dei: cui ad nutum omia obediũt Unde nõ poteſt homo virtute ſua mutare naturas rerũ ſed ſolus deus ⁊ ipſius virtute immediate facte ſunt mutatiões miraculoſe reruꝫ. vt aque in vinum in nuptijs. Joh. ij. c. Uirge in ſerpẽtem ⁊ ecõuerſo. Exo. vij. vel virtute nãli mediante vt in mutationibus factis a magis pharaonis quam virtutem deus indidit rebus in ſui creatione. quamuis autem deus principaliter dominium oim habeat. Ordinauit tamẽ ſm ſui prouidentia quedam eſſe ad hominis ſuſtẽtationẽ ⁊ vt ea poſſideat ita tñ q ab eo hẽre recognoſcat ⁊ nõ a ſe. vt diues ille q dicebat. Aia mea hẽs multa bona repoſita i annos pluri

proijce re ſmones domini

Jure nature omnia erant communia.

natura deſtituta iuſte poſſidentur alia ab alijs

natura rerum ſoli deo ſubijcitur.

mos. Cui dictū fuit. Stulte: hac nocte aīam tuā repetēt a te ꝛc̄. Lu.xij. ¶ Quātū ad ſcḋm .ſ. ptātē pcurādi ꝛ diſpēſandi ipſas res tpales. ſic nō ſolū licitū eſt: ſed etiā neceſſariū ad hu manā vitā q hō poſſideat aliqua vt ppria: et hoc pp tria. ¶ Primo q̄ magis ſollicitus eſt vnuſqſq ad pcurādū aliqd ꝛ gubernādū qḋ ſibi ſoli cōpetit q̄ id qḋ eſt cōe oiuz vel multo rū: q̄ vnuſqſq laborē fugiēs relinqt alteri id qḋ ptinet ad cōe. ſicut accidit in multitudine miniſtroꝝ. ¶ Scḋo q̄ ordinati⁹ res humane tractant ſi ſingulis imineat ppria cura alicu ius rei pcurāde. ꝛ econtrario eſſet ꝯfuſio non modica ſi qlibet idiſtincte quelibet pcuraret cū plures recurrerēt ad eandē rem pcurādā ꝛ quilibet modo ſuo. ¶ Tertio q̄ p hoc ſtatus hoīm magis pacifice ꝯſeruat dum vnuſqſq ſua re ꝯtētus eſt. Un̄ videmus q inter eos qui coiter et idiuiſo aliqd poſſidēt frequētius iter eos iurgia oriunt. dum .ſ. vni videt q magis il la re vtat q̄ ipſe: vel q minus laborat pro ea: ꝛ hmōi. ¶ Quātū ad tertiū: .ſ. vſuz iſtarū reruz ꝛ ſubuētionē. ſic nō debet hō ipſas res habere vt pprias ſ; vt cōes. .i. vt de facili eas coicet ali is idigētib⁹ etiā ſi nō patiant extremā neceſſi tatē. Un̄ apl's .j. Thi. vlti. Diuitib⁹ hui⁹ ſeculi pcipe facile tribuere coicare. Un̄ Cryſ. Dñs nō hab ꝛ ex nos dños ſed diſpenſatores fecit. Cū igit iſta tpalia vt ppria licite poſſideant. nullus debet ſine bn̄placito ꝛ volūtate dñi ip ſaꝝ reꝝ aliqd auferre. alioqn furtū facit ꝛ ſer mones dei retrorſum pijcit. Nec pōt ſe aliqs excuſare ex eo q filij iſrl' mutuo accipiētes ab egyptijs vaſa aurea ꝛ argētea aſportauerūt ea ſecū ſibi retinētes ea vt habet Exo.xi. Hoc .n. iuſte fecerūt ex eo q̄ ex dñi pcepto. vn̄ Aug⁹. Nō hinc qſq ſumēdū exēplū putare debz ad expoliādū iſto mō primū ſuū. hoc eni de⁹ iuſ ſit q nouerat qd quēq pati opteat. nec iſraeli te furtū fecerūt: ſed deo iubēti miniſteriū pbu erūt. xiiij. q. v. c. dixit dñs. Cū eni dñi ſint oia nobis quodāmō accōmodata: ſic dñs alicui⁹ rei cōmodāte alteri in accipiēdo ab ipſo ꝛ cō modādo alteri nō illi facit iniuriā. nec iſte ſe cūdus diceret furari accipiēdo illud de volū tate dñi. ita in pposito accipiētes illa vaſa ex pcepto dei nō cōmiſerūt furtū. hoc āt de⁹ iu ſtiſſime diſpoſuit pp oppſſiones ꝛ iniurias q̄s hebreis fecerāt egyptij. ꝛ vſurpatiōes merce dis laboris coꝝ q̄ſi in recōpēſationē illoꝝ dā noꝝ. ſicut etiā nūc detinēti ſuū certitudinalr qḋ aliter rehabere nō pōt ſi aliqd veniret ad manus eius qḋ illius eſſet: ꝛ vn̄ nō ſequeretur ſcandalum vel periculum licite poſſet accipe. Secus ſi inde ſequi poſſet periculuz. ꝛ de hoc plene infra in .c. ſe. §. primo.

¶ Quantum ad ſecundū .§. ij.

Licite poſſidemus tēporalia

Uſus re rū dbet eē cois.

Notat ſpālis trāſgreſſio cū dr. Si videbas fu rē. Furtū pprie importat occultā vſurpatiōez q̄uis vt dictū eſt large iportat oēm vſurpati onē illicitā. ¶ Eſt aūt triplex vſurpatio occul ta. .ſ. pſidētie doctrine ſbe. Et de prima dicit dñs Jo. x. qui aſcēdit aliūde q̄ .ſ. p oſtiuz. il le fur eſt ꝛ latro. oſtiū p qḋ aſcēdit p dignita tem vel regimē ad ouile eccleſie eſt xp̄s ieſus. Ego ſum oſtiū. ait ipſe. ſeu modus traditus p ordinationē eccleſie. Intrat ergo p oſtiuz qui ſuſcipit regimē alioꝝ pp xp̄m nō pp mūdi fa ſtū ꝛ auaritiā imitās ipm. vt .ſ. parat⁹ ſit aīam ponere pro ouib⁹ ſuis. nō lanā tm̄ querēs ꝛ lac tpaliū ab ouib⁹ ſuis recipiēs curā ſm canoni cas ſanctiones: q non ſic pmouet ille fur eſt ꝛ latro. Occulte ſubtrahit aīas ſbditoꝝ deo nō hn̄do curā de eis ꝛ mala exēpla dādo eis. Et ſi intruſus eſt nō illā curā hn̄s a ſupiorib⁹. vl' irregularis. vel excoicatus: vel ſuſpēſus: vel i terdict⁹ exercēdo curā q̄tū in ipſo eſt: furatur aīas occulte ſubditoꝝ abſoluēdo cū nō poſſit: q̄uis oues neſciētes excuſent ſi alr' boni ſunt: fruct⁹ quoq bn̄ficioꝝ furat tal'. vn̄ vltra mor tale qḋ quottidie cōmittit exercēdo curam te net ad reſtitutionē illoꝝ fructuū pceptoꝝ: ſic ꝛ fur de re furata. Un̄ Eſa. i. ꝯ tales di. Prin cipes tui .i. plati. ſocij furū. ¶ Furtū doctrine eſt cū aliqs grām ſcie ꝛ doctrine quā ſine du bio hz a deo. q̄ ſm Aug. q bona prudēter lo quimur a deo eſt nō nr̄a ſapia. ipſe tn̄ ſibi p ar rogātiā aſſcribit. Un̄ apl's Ro. ij. Qui pdicas nō furādū furaris .ſ. vſurpādo gliā dei. ¶ Fur tū ēt in doctria cōmittūt īfideles pagani ꝛ he retici: de qb⁹ xp̄s. Oēs quotquot venerunt an̄ me .i. ꝯ me. ſeu pponētes doctrinā ſuā mee: fu res fuerūt ꝛ latrōes. Jo. x. vbi Aug. ſup Jo. Fuerūt qdā phariſei de vitijs ꝛ v̄tutib⁹ mlta ſbtilia tractātes: diuidētes: diffiniētes rōnes acutiſſimas ꝯcludētes libros iplētes ſapiam ſuā buccis ꝯcrepātib⁹ vētilātes. q ēt auderēt dicē hoib⁹. nos ſeqmini ſectā noſtrā tenetis: ſi vultis bn̄ viuere. ſed hi fuerūt fures queren tes animas deo auferre. q̄ ante .i. cōtra chri ſtū venerūt .i. ꝯ verā fidē ꝛ doctrinā ei⁹. Siles his ſunt tpe moderno qdā q ſibi ꝛ alijs perſua dēt ſufficere ſibi ad ſalutē ciuiliter viuere ſm quādā vrbanitatē exteriorē de iterioribus non curātes nō faciētes ꝯſciam de vitijs ꝛ māda tis eccleſie: furtū ēt cōmittūt in doctrina q p dicāt nō miſſi: ꝯ qb⁹ dñs Hier. xxiij. hec dicit dñs ad pphas. Qui furabant v̄ba mea. pphe dñr pdicatores ſz Greg. q̄ furant v̄ba dei cū p dicāt nō hn̄tes auctē. narrātes ēt mlta ſōnia ꝛ fictiōes ſub ſpe reuelatiōis factē a dō. ꝛ ſic ſci piūt mltas elyinas cū his deceptiōib⁹. ſz illas elyinas furāt ꝛ tenēt ad ꝛſtōnē eaꝝ ſz ſco. tho. Furtū ſbe ē ppriiſſime furtū cū occulte auferk aliēa ſba ſic fecit iudas q fur erat ꝛ loculos hn̄s. vt

Furtū plature

Furtuz doctrie

vi. Joh.xij.ꝛ ea q̄ mittebant ſcʒ in loculis.i.
ſcarſella portabat.i.aſportabat ꝑtē furās ꝛ vo
mum portās. Sup q̄ verba dicit. Aug. Exē-
plū dn̄i accipite ꝯuerſātis in terra q̄re habuit
loculos cui angeli miniſtrabāt niſi qꝛ eccl'ia illi
us loculos habitura erat. q̄re furē admiſit ſcʒ
iudā niſi qꝛ eccl'ia cū fures patiē toleret. xij.q
i. exēplū. Ex qbus verbis demōſtrabaē apte
error fraticellorꝫ aſſerētiū xp̄m nil habuiſſe in
mūdo ꝓpriū nec i ꝑticulari nec in cōi. cū di-
cat Aug. ꝙ hēbat dn̄s locl'os quos portabat
iudas ꝛ ad qd idē Aug. declara.q.c.in.c.ha
bebit dn̄s loculos a fidelib' oblata ꝯſeruās ꝛ
ſuorꝫ neceſſitatibus ꝛ alijs indigentib' ꝓuide
bat. Ac etiā error illorꝫ q dicunē apl'ici dete-
gitur dicentiū nil poſſe vt ꝓpriū retineri ꝛ poſ
ſideri cū ſalute aīe. Cū Augu. dicat ꝙ eccia
erat hitura loculos. eccia.i. fideles ēt clerici
ꝛ ꝑlati eccia ꝫ licite poterāt aliq̄ vt ꝓpria poſ
ſidere. vtʒ.c.q.c. Ep̄i.ꝛ ſequentib' alijs pluri-
bus.c. vn̄ vterqꝫ error ꝓ hereſi ab eccl'a eſt dā
nat'. Declarat etiā ibi Aug. ex ipſo facto xp̄i
tolerātis iudā quē ſciebat furē ꝙ diſpēſatores
eccie vt ꝑlati ꝛ ſi male tractēt bona eius male
otēdo ꝛ ſic q̄ſi furādo qꝛ pauperib' ea ſubtra
hūt qbus debentur: debēt tn̄ tolerari a fideli
bus niſi i iudicio detegāt ꝛ cōdēnētur. Demū
ſicut iudas fur laqueo vitā finiuit eternaliter
dānatus. ita fures aliqn̄ ſuſpēdunē i vita ꝛ ni-
ſi pniāʒ agāt ꝛ reſtituāt ſi pnt. dānanē. ¶ Per

Furtū fit multipliciter.

petraē āt furtū circa ſbāʒ tpalē multis modis.
¶ Pmo i reb' inētis alteri' ꝛ ſibi retentis cui'
plenā dclaratōeʒ. hēs. iſra.c.ſe.§.xij. ¶ Scdo
in reb' pſcriptis iʒ mala fide iſra the pſcriptio
nis ꝛ hoc.j.c.ſe.§.vij. de pſcri. ¶ Tertio in re
bus ſibi cōmodatis vel pignoratis vel depoſi
tatis qn̄.ſ. cōtra volūtatē dn̄i illarꝫ vtiē eis ad
vtilitatē ſuā. Et de his.j.c.ſe.§.iiij. de cōmo-
dato.ꝛ.§. de pignore.ꝛ.§. de ꝺpoſito. ¶ Quar
to in ſcriptis alteri' acceptis vel retētis q̄ ꝯti
nent iura ſua ꝛ credita ſine qbus nō pt ſibi de
bita exigere ꝛ ſua defenſare. ¶ Quinto ēt i re-
bus occulte ſubtractis ꝛ ſicut dic̄ Boe. ꝙ nul
la peior peſtis ad nocēdū q̄ familiaris inimi-
cus. ita iter fures nullus pt ita noceē ſicut do
meſticus latrūculus. Et hi ſūt filij ꝛ filie cuʒ
accipiūt de bonis parētūʒ occulte cōtra volū
tatē corꝫ. vxores cū accipiūt de bonis virorūʒ
ſuorū ſine cōſenſu eorꝫ vt dent cōſanguineis
vel alijs niſi cōes elymos. Serui ꝛ ſerue de bo
nis dn̄orꝫ ſuorū ſine ſcitu eorꝫ. Diſcipuli nego
ciatorum ꝛ artificum: ꝛ factores ſine benepla
cito ſuorum magiſtrorum ꝛ patronorūʒ. So
cij in apothecis cum accipiunt de cōi lucro
ſine ſcitu ſociorum vt ſibi retineant non eſt du
bium oēs hos mortaliter peccare. De his.ple
ne.j.c. de furto. qꝛ ꝯtra preceptū domini faci
unt quo ꝓhibeē furtū. ¶ Vn̄ ꝛ dn̄s inter pctā q̄

q furtū eſt mortale.

coinquinant hoīeʒ id eſt maculāt aīaʒ. qꝺ ꝓprie
nō facit niſi pctm̄ mortale ſʒ.b.tho.in.iiij.po
nit expꝛeſſe furta hec ſūt inq̄t q coinq̄nāt hoīem.
Math.xv. Hoc etiā pʒ ex eo qꝺ di Zach.v. hec
eſt maledictio q̄ egrediē ſup faciē oīs terre. qꝛ
oīs fur ſicut ibi ſcriptū eſt iudicabiē.i. cōdēna-
bitur. nullus gͦ ꝯdēnaē ſm iudiciū diuinū niſi
ꝓ mortali. ſm.b.tho.ij.ij.q.lx.vi.arti.vi. Qui
igiē furabaē iā apl's non fureē ſed magis opeē
manib' ſuis vt hēat vn̄ necitatē tribuat patien
ti.ꝛ ētvt poſſit reſtitueē ablata ad q̄ teneē q̄tū
pōt aīs nō poſſet digne penitere vt dic̄ Aug.
xiiij.q.vi. ſi res. Sed ſi qs auferret alteri aliqd
qꝛ illa re male vtereē. vn̄ dānū ei nō ſeq̄tur tpa
le ſed vtilitas aīe. ſic̄ auferēdo occulte fucum
mulieri. gladiū furioſo pecuniā vel pānos luſo
ri ꝛ dlapidatori ꝛ hmōi. ne illa diſtrahat male
ſʒ ad vtilitatē dom' ꝯuertat non malefaceret.
ſic̄ ꝛ Rachel q̄ furata ē idola pr̄is ſui Labaʒ ex
hoc nō repḣendiē qꝛ abſtulit illi occaſionē ido
latrandi. Et hoc niſi ex ipſo facto ſeq̄reē graue
ſcādalū alicui'. ſi qs aūt auferret a diuite aua
ro vel vſurario vt inde dare paupib' nō ꝓ hoc
excuſareē a furto. vt expꝛeſſe oſ̄dit Aug. in q̄daʒ
omel'. Forte aliqs cogitat ꝛ dicit. Multi ſunt
xp̄iani auari ꝛ cupidi nō habeo pctm̄ ſi illis ab
ſtulero ꝛ paupib' dedero. vn̄ illi nil boni agūt.
mercedem hr̄e potero. ſed huiuſmodi cogita-
tio diaboli calliditate ſuggeritur. nam ſi totū
tribuat quod abſtulit addit potius peccatum
q̄ minuat. hec ille. xiiij.q.v. forte.

¶ Quantum ad tertium .§.iij.

vbi notabaē ꝑticipatio vſurpationis alienorꝫ.
ibi. currebas cū eo.i. eūdo ad furādū. Curſus
aūt iportat affectū magnū ad ipm furtū. dicit
aūt Salomon ꝓuerb.xxix. Qui cū fure parti-
cipat odit aīam ſuā. ¶ Triplex aūt rō aſſigna
tur q̄re furtū eſt pcm̄ grāde. ¶ Prima eſt ꝙ ꝯ
charitatē agiē q̄ ꝯſiſtit in dilectōe nō ſolū dei

Furtū eſt magnū peccatum.

ſʒ etiā ꝓximi qꝺ aūt eſt ꝯ charitatē mortale ē.
cū per eā hēatur vita ſpūalis aīe. ꝑtinet eni ad
charitatē ꝓximi vt nō ſolū qs velit ei bonū ſʒ
etiā ad hoc opeē: ſʒ ꝑ furtū nō operaē qs bo-
num ꝓximo. imo ꝯtrariū ſcʒ nocumentū in reb'.
ꝛ ſi paſſim ſibi inuicē hoīes furarenē periret hūa
na ſocietas hec Tho.ij.ij.q.lxvi.arti.vi. ¶ Se
cūda rō ē qꝛ furtū ē ꝯ iuſtitiā q̄ reddit vnicui-
qꝫ qꝺ ſuū eſt. ꝑ ſuam eni accipiē qꝺ eſt alterius
qꝺ ſibi nō debeē ſcʒ auferēti. qꝺ aūt ē eſt ꝯ iuſti-
tiā eſt mortale cū agiē nō ſolū ꝯ bonū alicui'
ſʒ etiā ꝯ bonū cōe. vn̄ ꝛ leges oēs puniūt furta
grauiter. qꝛ nocēt bono cōi. ꝛ ſm aliq̄s leges
poſitiuas municipales morte puniunē tales.
¶ Scd̄m aūt legē diuinā puniebanē furta pe
na dāni. qꝛ debat reſtituere q̄ttuor oues pro
vno. quinqꝫ boues ꝓ vno vt habeē Exodi.xxij.ꝛ
hmōi. ¶ Tertia rō eſt qꝛ in furto cōmittiē do

ius ſeu fraus.vñ ſcꝫ occulte accipit ꝗſi ex inſi
dijs vſurpãdo rē pximi.ꝫ dolū ⁊ fraudē cōmit
tere vbi eſt notabile dānū pximi non eſt abſqꝫ
graui pctō.ps.Virū doloſum abhominabitur
dñs Eſt aūt mortale nō ſolū cū furatꝰ qꝫ quod
notabilis valoris eſt in ſe ſed etiā cū notabile

Mortale.

ĩpedimētū ⁊ nocumentū eſt ei cui auferꝰ vt.xx.
ſolidi in ſe par ſūt tamē paupi multū ē. Sed
ſiqs in ſe parū qd aufert paratus ⁊ diſpoſitꝰ actu
aliē mlītū auferre ſi cōmode poſſꝫ furtuꝫ cōmit
tit qđ mortale eſt. Vñ Hiero. Fur nō ſoluꝫ in
maiorib' ſed etiā in minorib' iudicaꝰ.nō enim
qđ furatū eſt ſed mēs furātis attendiꝰ .xliiij.q.
vi.c.fi. Quod itelligiꝰ cū intendit accipe etiaꝫ
multū.alſ in minimis nō pprie furtū nec mor
tale eſt.qđ aūt diꝰ puer.vi. Nō grãdis eſt cul-
pa cū qꝫ furatꝰ fuerit.nō ppterea diꝰ qꝛ in ſe nō
ſit mortale.ꝫ vt dicit.b.Tho.ij.ij.q.lxvi. art.
vi.duplici rōne Primo ppter necītatē inducē
tem ad furãdū que vel diminuit culpaꝫ vel to
taliꝰ tollit.cum ſcꝫ eēt extrema neceſſitas vt di
ctū eſt ſ. Vñ quaſi hanc rōnē aſſignãſ q̄re non
ſit grandis culpe ſubdit Salamon. Furaꝰ enī
vt eſurientē impleat aīaꝫ.Scđo ppter cōpatio-
nē ad reatū adulterij quod vtiqꝫ eſt grauius
vñ morte puniꝰ i lege diuina.vñ de fure ſubdi
tur.q deꝑhenſus reddet ſeptuplū . q at adulꝰ
eſt pdet aīam ſuam. Currit ergo cū fure q pti-
cipat cum eo in furto.qđ vt notat Hug.cardi
na.ſup dlu ſupradicti ps.ſit nouē modis ꝯten
tus in his verſib' Iuſſio.ꝯſilium.cōſenſus.pal
po.recurſus Participans mutꝰ.nō obſtãs.nō
manifeſtans. Quos ꝟſus ponūt plures doc.b.
Tho.ij.ij.⁊ in.iiij. Alber.⁊ alij. Sed corū de
clarationē habes plene in pcedēti.c. de rapi-
na.qđ ſufficeret p alia pdicatiōe ibi vide. Idē
enim iuris eſt in participatione rapine ⁊ furti.

Mens furantis attenditur.

q.lxvi. ar.vij.

Capitulū.xv.de furto.⁊ de multiſ ſpecieb'.
ſeu modis furti.⁊ de inuētis que ſibi retineꝰ ⁊
de pignore ⁊ de cōmodato ⁊ depoſito ⁊ de lo
catione ⁊ conditione ⁊ de pſcriptione quomo
do.ſ.in his cōmittaꝰ furtū vel aliud peccatuꝫ.

Furtuꝫ eſt contrectatio rei
aliene mobilis ⁊ corpaꝰ fraudulo
ſa inuito dño lucrifaciēdi gſa ſiue
ipſi' rei ſiue vſus poſſeſſiōis ve.vt
ff.e.l.i.Cōtrectatio. poniꝰ in pdi-
cta diffinitiōe qꝛ ſine ea nō eſt furtū etiā ſi iter
ueniat volūtas vel vbū.tñ p ſolā volūtatē erit
qs trāſgreſſor alteri' pcepti ſcꝫ illius. Nō ꝯcu-
piſces rē pximi tui. Rei aliene.poniꝰ in diffōe
qꝛ in re ppria nō cōmittiꝰ furtū . intellige niſi
ali' hrēt i re illa aliqđ ius puta cui res erat pi
gnorata vel cōmodata quā dña fraudulose ca
piēdo furtū cōmitteret.ff.e.l.ſi res.§.ſi is q rē.
in pn. Idē Tho.ii.ii.q.lxvi.ar.v.ad.iii. Mobi
lis ⁊ corpaꝰ.diꝰ qꝛ in reb' imobilib' vt i agro.vl

Diffinitio furti

in corpalib' vt ſūt actiōes ⁊ ſuitutes nō ꝯmit
tiꝰ furtū eo q talia nō poſſint ꝯtrectari. Frau
duloſa.diꝰ q cū aliqs credebat rē eē ſuaꝫ q̄ nō
erat.vel ſi nō erat ſua credebat q etiā ab eo q
habebat ibi ius poſſet accipe.nō cōmittit fur
tū ꝫ alſ teneaꝰ. Inſti.de vi.bo.rap.§.qꝛ tñ.⁊.
§.ſe. Inuito dño.diꝰ qꝛ ſi credit dñm pmiſſurū
⁊ ſubeſt iuſta cauſa credēdi ñ teneꝰ. Secꝰ ſi nō
ſubeſt.ff.e.ſi is q. Et diꝰ dñſ inuitꝰ etiā ſi videat
reꝫ auferri:ꝗuis nō ꝯdicat.ff.e.l.penꝰ. Si aūt
putat facere inito dño ⁊ tñ dñſ vult.furtū qdē
fac ꝗtū aū intētionē ꝫ nō teneꝰ ad reſtitutio-
nē nec dñs pōt petere obſtãte ſibi ſua volūta-
te.ff.e.l.inter oēs.§.penul. Lucrifaciendi grā
diꝰ.qꝛ ſiqſ alienā ancillā rapuerit nō cā lucri ſꝫ
libidinis nō ꝯmittit furtū ff.e.l.ver. Ipſius rei
vel vſus poſſeſſiōis vere diꝰ qꝛ nō ſoluꝫ ꝯmittit
furtū q rei dñium vult lucrari.ſed etiaꝫ q vult
in re ipſa lucrari vſū ⁊ poſſeſſionē vt.l.q ſacrū
ff.e.l.q inuēta. Quod ſūt ſpēs furti R ñ.due.
nā aliud eſt manifeſtū ſcꝫ illud cū quo fur deꝑ
hēdiꝰ priuſqꝫ veniat ad locū deſtinatū.aliud nō
manifeſtū cū quo nō deꝑhendiꝰ.ff.e.l.ij.⁊.iij.
Itē nota q q̄daꝫ remanēt in noīe generali.q̄-
dam ſub ſpēali.veluti. Sacrilegiū qđ furtū eſt
rei ſacre Peculatꝰ qđ eſt furtuꝫ de republica.
xviij.q.v.qđ ergo. Abigeatus qđ eſt furtuꝫ qñ
qs diſpgit gregē ⁊ inde furatur Plagiū qđ eſt
furtū hoīs.ſ.qñ qs liberum hoīem ſciēter ven
dit vel emit.ff.de plagi.l.i.⁊.iiij. Et codeꝫ mō
ſi ſuum alienuꝫ ſollicitauerit vel aſportauerit.

Due ſūt ſpecies furti.

De furtu in genere .§.j.

Notãdū gº q furtū cōmittit qs qñ abſtulit reꝫ
alienā fraudulenꝰ ⁊ ſciēs nō eſſe ſuā occulte.⁊
ē mortale niſi eēt qd minimū vt fructꝰ ortoꝝ·i
puo valore ⁊ hmōi.qꝛ tūc veniale niſi illo mo
dicū abſtuliſſet intētōe notabiliꝰ accipiēdi vl
dānificãdi ſi potuiſſet.qꝛ tūc eēt mortale. ſm
b.Tho.ij.ij.q.lxvi.art.vi.⁊.xiiij .q.vi.c.fi. Et
teneꝰ ēē reſtitutiōē rē furatā q̄ citiꝰ pt niſi ille a qº
abſtulit tantūdē habuiſſet d ſuo ⁊ nolebat red
dere qꝛ in tali caſu nō teneꝰ ad reſtitutionē ſꝫ
Hoſti.niſi p hoc fieret alteri ꝯuamē. peccauit
tñ talis ꝯuiter ſic auferēdo ſi poterat i iudicio
rē ſuā recupare.qꝛ nō debeat ſibi facere iuſticiā
ꝫ iudex. Si aūt in iudicio nō poterat rehabeꝰ
ſuū vl pp defectū pbatiōis vel pp tyrannidem
vl potētiā ipſius.tūc etiā nec accipiēdo pecca
uit.niſi ide alijs ſcandalum pararetur ſecūdū
Tho.ij.ij. Idem Pet.de palꝰ.in.iiii.⁊ Henri-
cus de gen. Ad quod etiā facit dictum Aug.
xiiij.q.v.nō ſane. Quicqd ab inuito ſumiꝰ iniu
rioſe auferꝰ. Nā pleriqꝫ nec medico volūt impē
dere honorē ſuū ⁊c. Et qđ dictū eſt de furto.ſ.
q cū ſine ſcãdalo alioꝝ rē ſibi furatā vl aliud
tanti valoris pōt accipe ab eo q abſtulit quā-
do in iudicio recupare non poſſet non tenetur

Fur tenetur reſtituere

reſtituere. Idē vel dicendū de rapina vſura ⁊
fraudulētia. ⁊ alijs dānificatiōib' iniuſtis. Et
q: bona fides nō patif vt idē bis exigaf. tutuȝ
eſſe heredib' ſuis declarare q ille nō teneſ ſibi
p aliquē modū honeſtū vel donare ei ſi qd de
beat ille fur vel raptor vel alias dānificās Et
hoc dico ne ille qui alienū detinebat ↄſciētia
duct' reſtituat illud male ablatū ei ex quo ha
bebat ius ſuū. ⁊ ſic habebit bis ſuū. ¶ Pro ma
iori declaratiōe pdictorū Nota q in ſeptē caſi
Nemo pōt ſibi ſatiſfa-cere. bus nemo ſibi ſatiſfacere pōt. ¶ Prīo quādo in
iudice vel aliter poteſt ſuū rehabē. i. petēdo ab
eo q eſt ſibi debitor vel ipm i iudicio ↄuenien-
do p pbatiōes ſufficientes q̄s habet. ⁊ ſibi fieri
ſperat iuſticiā. facit eni tunc ↄtra ius expſſum
ar. diſt. ix. Imperatores. §. gcūq ergo legib'.
¶ Secundo in iudicio ordinario ⁊ cōi. Nemo
eni pōt eſſe iudex in ppria cā vt habeſ. C. ne gs
in ppria cauſa. l. i. qd inſtitutuȝ eſt iuſte. tñ ne
fur vel raptor dephenſus ſe excuſare poſſet di
cēs ſe debere habere ab illo cui furatus eſt. tū
q: inde orirenſ ſcandala ⁊ diſcordie ſi extra or
dinariū iudiciū quilibet ſibi ſatiſfaceret. tum q:
plus poſſet accipere q̄ qd debȝ habere dicēdo
rem ſuam maioris pcij. q̄ ſit ⁊ eam q̄ abſtulit
minores q̄ ſit. ¶ Tertio in dubio tūc enim eſt
ſuperioris ſententia regrenda. alias accipiēdo
cuȝ ſe exponat picuſo furti ex quo dubitat pec
caret grauiter. ar. diſt. xxxiij. habuiſſe. indecēs
eſt ⁊ ſatis abhominabile dedecus vt in re du-
bia certa detur ſentētia. ¶ Quarto cū veriſiſe
eſt ſcādalū prior gñari ⁊ ḡuamē. puta q: vel ca
pief vel credef q qui innocēs eſt illud furtum
feciſſet. nemo eni cum alteri' iactura dȝ locu-
pletari de re. iu. li. vi. ¶ Quinto qñ ex hoc imi
neret picuſū ppie fame. puta q: veriſilr eſti-
mari pōt q ſcienter ⁊ vt fur diuulgabif cuȝ nō
poſſit pbare illū ſibi eſſe debitorē cui abſtulit.
ar. xij. q. ij. nolo. ibi. Qui fidēs ↄſciētie ſue ne
gligit famā ſuā nimis crudelis eſt. ¶ Sexto ſi
iminet ei picuſuȝ ppie pſone vel vite. puta q:
poſſet accuſari vt fur. q: hoc eēt tentare deum
arg. xxij. q. ij. querif. ¶ Septimo ſi imminet pi
culum ↄſcientie. puta q: nō credit ſibi licere ⁊
furtū reputat vel q: ſe exponit picuſo piurij pa
ratus piurare cum peteref potiuſq̄ dicere ve-
ritatē ar. xxviij. q. i. §. Ex his oīb'. ⁊ xxij. q. v. q̄ piu
rare. Peccat ergo in his caſib' ſibi ſatiſfacienſ
Satiſfacē āt ſeu reſtituē nō teneſ niſi plus ↄbi
to accepiſſet. vel niſi ei nō ſatiſfaciēdo ſeu reſti
Filius furtum cōmit-tit. tuendo vnum de quo vltimis picuſis euenire
poſſet cui tñ obuiaref reſtituēdo ar. ex. c. cuȝ ex
iniuncto. de no. op. nū. §. ſup eo. Et ratio ho-
rum eſt. q: ſic retinens ↄ ſe vel ↄ primū pueıte
ret iuſticiā naturalē. ¶ Itē nota q ſi filius fa-
milias abſtulit de bonis parentum ↄtra volū
tatem eorum furtū ↄmiſit. ⁊ ſi eſt quid notabi
le mortale eſt. ⁊ ſi coheredes haberet p' mortē

eorum videf obligari illis p eo q ↄtingebat illos
de ſic ablatis ſi ſūt in notabili q̄titate. niſi ob
tinuiſſet remiſſionem ſuper his ab ipſis paren-
tibus. ⁊ multomagis emancipatus tenetur.
Nec pōt filiuſfamilias ſm Ray. in ſum. dare
elẏnam de peculio pfecticio ⁊ aduenticio ni-
ſi credat patrē pmiſſuruȝ vel niſi ſit de iuſſu pa
tris in ſcol' vel in pegriatiōe. de caſtrēſi āt vel q̄ſi
Peculiū caſtrēſe vel quaſi dicit. caſtrenſi pōt. ¶ Pro hui' declaratiōe nota ſm
Guil. Peculiū caſtrenſe dicitur q filio famili
as occaſione militie a parētib' vel alijs donaf
vel ipſe in militia acqrit. Quaſi caſtrēſe ē q fi
liuſfamilias ex aduocatione vel alio officio pu
blico pcepit: puta ſi ſit officialſ ſeu rector: ⁊ ide
recipit ſalariū. Idē dr̄ d medico. ⁊ ſilr q pſbris
⁊ clicis ex officio ſuo aduēit. Et i pdcō duplici
peculio fili' cēſef vt pṙfamilias: vt poſſit d eo fa
cere elemoſynam ⁊ faceret vt placeat. C. de in
Profec-titius. of. teſta. l. ſi. ¶ Profecticiū eſt qd ex rebus pa-
tris vel earū occaſione aduenit. vt fructus ſiue
lucrū. ⁊ in illo nil iuris habet filius. ſed pater
plenā pprietatē vt inſti. p quas pſo. no. acqui.
Aduēti-cium. §. i. ¶ Aduenticiuȝ eſt qd ex alia q̄cunq̄ cā fi
lio aduenit ſiue a matre ſiue ab alia extranea
pſona ſiue de alijs operationibus ſiue de labo
ribus ſuis. ⁊ in hoc peculio ſeruatur filio ppri
etas. Et ſi pṙ premoriaf filij eſt. ſȝ viuēte pṙe hȝ
pṙ plenū vſufructū. ⁊ de eo fili' teſtari nō pōt
extra de ſepul. licet. li. vi. In bonis aūt q̄ habȝ
pater multominus filius habet aliquam po-
teſtatem niſi q: debet. ali. ⁊ ideo accipiēdo cō
tra voluntatem eius furtum cōmittit. ¶ Itē
Vxor et furtum ↄmittit nota q ſi vxor occulte ⁊ contra voluntatem vi
ri dedit de eius pecunijs vel alijs rebus in no
tabili q̄titate notabili dico ſm ſe vel etiaȝ ſȝ
proportionem ſubſe viri quia tunc furtum cō-
miſit ⁊ mortalr peccauit. ſi notabiliter dedit
conſanguineis ſuis ſiue alijs ludis. fucis vel
alijs vanitatibus expenderit ⁊ dādo etiā pau
peribus iſto modo peccauit. quia ſi non habȝ
paſernalia ſed dotes tantum non poteſt dare
elemoſynaȝ contra voluntatem viri. Tho. ſ.
ſ. q. xxxij. ar. viij. ad ↄ. ¶ In extrēa tñ neceſſita
te poteſt ⁊ debet ſubuenire etiam contra volū
tateȝ mariti dummodo tamen ipſe ex hoc nō
incurrat notabile detrimentuȝ ſui ſtatus. lxxx
vi. di. non ſatis. Si etiam mulier vltra guber-
nationem domus exerceret artem aliquaȝ lu
Famili-a pōt daf elẏnam. croſaȝ. vt aurificium: lanificium ſericium ⁊ hu
iuſmodi. tūc de ſuo lucro poſſet ⁊' notabiliter
dare pro pijs cauſis habente eius familia vn-
de conuenienter aliunde ſuſtenēteur. Alber.
De pane ⁊ de vino ⁊ huiuſmodi que coiter con
ſueuerunt viri dare poteſtatem familie erogā
di: eo ipſo q nō phibuerūt. ↄceſſiſſe videnſ. dū
mō moderate fiat: quimo ſi aliqñ phibuiſſent
pie pñt interptari. ſ. q intēdāt pro hmōi phibe
re eas a nimio nō a toto. Guil. Si tñ ↄſcia ſua

dictaret ꝙ nullo mõ ꝯtẽtarent non debẽt da
paraſernalia ſt re ꝯtra ꝯſciam. ¶ Paraſernalia dñr que habz
vxor pter dotes vt ſucceſſiões hereditarie le-
gata ei facta vel donata ⁊ hmõi. De paraſer-
nalib⁹ aũt põt diſponere vt voluit mulieres. ni
ſi obſtet ꝯſuetudo vel aliqḋ ius municipale.
Ultra pdictos tres caſus. ſ. extreme neceſſita
tis in paupe: vel cũ mulier eſt lucroſa: vel hȝt
paraſernalia. ¶ Pe. de pal. ponit ẽt alios ca-
ſus in qb⁹ mulier põt dare elẽynã ⁊ alienare ſi-
ne inia viri. Primus eſt ad vitandũ dãnũ ſicut
fecit Abigail. i. Reg. xxv. qꝛ mulier hȝ ꝓꝓeta
tẽ in bonis coib⁹ ſicut ⁊ vir. vñ ſi p negligentiã
vel maliciã viri videt ſibi iminere piculũ põt
ipſa obuiare. Scḋs ſi vir ſit fatuus tũc cui diſ
pẽſatio domus ptinet ad vxorẽ niſi p ſupiores
aliter ordinatũ fuerit. Tertius eſt ſi vir abſens
nõ poſuit aliũ diſpẽſatorẽ domus ſue loco ſui
Quartus eſt ſi pegrinãs vir expenſas taxatas
dederit mulieri ſi vult ſibi ſubtrahere põt pau
perib⁹ erogare. hec ille in. iiij. Si qua aũt fur
tiue accipiũt vltra pdicta tenent ad reſtitutio
diſcipulus furatur, nẽ ſm ꝙ pũt. ¶ Itẽ diſcipulus cuiuſcuꝗ arti
ficis ſi abſtulit vel de pecunijs vel de ipſis re-
bus venalib⁹ ſui magiſtri vel ſi emẽs aliqḋ p
ſuo magro dixit plus expẽdiſſe ꝙ̃ fecerit acci-
piẽs ſibi reſiduũ pecunie qꝛ furtũ eſt. ¶ Item
Gerẽs negotia furatur qlibet gerẽs negocia alterius vt tutor curator
pcurator ⁊ hmõi. fingẽtes ſe plus expendiſſe
in emẽdo: vel minus recepiſſe ꝙ̃ receperint in
vẽdẽdo: vel alias doloſe dãnificãtes. Item q
hȝt ſocietatẽ cũ altero de lucro alicuiꝰ nego
cij ſi ſufficiẽter ſm pacta inita ⁊ iuſticiã ſibi rñ
dit de parte illũ ꝯtingẽte retinẽdo de iure il-
agricola ſtipẽdiarius lius furtũ cõmittit. ¶ Sic ẽt agricola ptiona
lis ſi nõ fideliter ⁊ integre rñdit ſuo patrono.
Itẽ ſtipẽdiarius etiã in bello iuſto exñs ſi pul
los vel alia comeſtibilia abſtulit ab hoib⁹ pro
qbus pugnat: vel blada collegit pro eqs paſcẽ
dis: vel alias eos dãnificauit: qꝛ furtũ eſt vl ra
pina ⁊ ad reſtitutionẽ tenet: nec excuſat ſi hoc
faciat ex pcepto dñi ſui di. viij. Que ꝯ mores.
In bello iniuſto tenetur inimicis de damnis
datis. De bello aũt multa habes in. iij. parte
ti. iiij. Item qui dedit opem ad furtũ facien
dum. ⁊ qui dedit cõſilium ⁊ qui receptauit fu
res tenent vltra peccatum ad reſtituendũ ſm
modũ tamẽ qui dictuꝫ eſt ſupra in. c. xij. de ra
pina. ¶ Quid ſi mulier fecit furtum ſiue ante
matrimoniũ ſiue poſt: ⁊ vir pticipauit: aut vir
fecit ⁊ mulier participauit. nunqḋ licebit vxo-
ri de reb⁹ coib⁹ ſatiſfacere. Rñ. ſm Guil. Ubi
de ꝯſuetudie regiõis vir ⁊ vxor coicãt ſibi cre
dita ⁊ debita ex ꝯtu vel maleficio: ſi res furti
ua adhuc exiſtit in cop ptãte vxor põt illas re
ſtituere etiã ꝯdicẽte marito. Si aũt ꝯſumpta
eſt põt vxor ſi expſſe vir nõ ꝯdicat negocia ma
riti gerẽdo: ⁊ ſeipſam liberãdo eſtimationẽ re

ſtituere de coibus bonis. Prohibẽte aũt ma-
rito nõ credo ꝙ debeat facere hmõi reſtitutio
nẽ cũ nõ hẽat adminiſtrationẽ reꝝ ſ; maritus
ſi tñ reſtitueret de reb⁹ coib⁹ bona fide nõ cre
do ꝙ eẽt pnia iniũgẽda qſi p mortali. ¶ Quid
ſiqs furat pp neceſſitatem famis vl frigoris. Furãs ex neceſſitate.
Rñ. Si eſt extrema neceſſitas nõ peccat ſ; vti
tur iure ſuo. de ꝯſe. di. v. diſcipulos. Uñ põt
occulte ſbtrahẽ vt dicit Tho. ie. ſe. q. lxvi. nõ
tãtũ pro ſe ſ; pro alio. Nã in tali caſu oia ſunt
cõia. di. xlvij. ſicẽ hi. Sȝ hoc itelligẽdũ eſt cum
aliter ſibi puidẽ nõ põt. Nã ſi ab amicis vl ẽt
elẽynaſr petẽdo iuenirẽt: ⁊ ex verecũdia nõ pe-
teret nõ excuſaret a furto accipiẽdo occlte ab
alijs. ꝙ ſi nõ ſit extrema neceſſitaꝰ peccat qdẽ
ſ; pp neceſſitatẽ attenuat petm. Et i tali caſu
itelligit pnia ꝙ iponit ex de fur. c. ſiqs pp neceſ
ſitatẽ. De reſtitutiõe fienda vide. ſ. de reſti. p
totũ. ¶ Quid ſiqs furat xpianos detẽtos a pa Furãs pagãis xpiãos.
ganis vt eos liberet. Rñ. ſ; Ray. ⁊ Hoſti. Si
eſt tps guerre in nullo tenet. xxiii. q. ii. dñs. ⁊
q. viii. vt pdẽ. Si vo eſt tps treuge tenet ipſe pa
gano reſtituere nõ hoiem pp piculũ aie ſ; eſti
mationẽ. ſilr ẽt tenet de alijs male ablatis. ar
gu. xxiii. q. i. noli. Si tñ pagani cõpulerant ad
circũciſionẽ vl idolatriã vl aliqḋ mortale pec
catũ tũc penit⁹ ille liber fact⁹ eſt: ⁊ ſic furãs eũ
nõ peccat ſ; meret. ar. di. liiii. nulla. Sȝ ⁊ ſi qs
violẽter vteret ancilla ſua nec vellet deſiſtẽ. ſi
alr nõ poſſet euadẽ tale malũ: licite fugẽ poſ
ſet ⁊ dimittẽ dñm ſuũ. ¶ Nũqd xpiano q de-
tinet a ſaraceno liceat furari. Rñ ſm Hoſtiẽ.
Si iſte xpianus dũ eẽt treuga frãgeret cum ⁊
ſic erat in culpa ⁊ fuit capt⁹ nec iminet piculũ
neceſſitatis: nõ lȝ furari: ſ; tenet ad reſtõnem.
nã tal iuſte detinebat. vt qꝛ tpe belli capt⁹ ẽ vl
ſi iminеat neceſſitas nõ tenet ad reſtõnem.

¶ De inuentis. Sciendum . ꝙ. ij.

ꝙ de inuẽtis Hiero⁹ ſic ait. Sciãt hoc vitiuꝫ
eſſe ẽt rapine: ſiqs iuẽta nõ reddiderit. xiiii. q.
v. multi. Et Aug⁹. Si qḋ ineniſti nõ reddidi-
ſti rapuiſti ꝙ̃tũ potuiſti feciſti: qꝛ plus nõ inue
niſti. q. ea. Et nota Hiero. ⁊ Aug. in dictiꝫ an
croritatib⁹ ſumunt rapinã large pro oi illicita
vſurpatiõe. Sȝ ꝓpe loquẽdo nõ eſt rapina ſed
furtũ ff. ff. de fur. l. falſus. ¶ Et aduertẽdũ ꝙ Inuentuꝫ non hẽtur p derelicto.
iuẽta aut de ꝓpinquo fuerũt in bonis alicui⁹
nec hñtur p derelicto aut nũꝙ̃ vl nõ de ꝓpi-
quo: ſȝ ab ãtiquo vt theſauri. Si pmo mõ tũc
ſȝ Ricar. ⁊ Tho. q res alienas iuẽtas ꝙ de ꝓ
pinquo fuerãt in bonis alteri⁹ ⁊ nõ hñtur pro
derelicto accepit vt ſibi retineret: mortaliter
peccauit ſi eſt qḋ notabilis valoris: ⁊ tenet ni
hilominus ad reſtitutionẽ ei cui⁹ eſt. ꝙ ſi p ſe
neſcit cui⁹ ſit faciat publice denũciari i eccle
ſia: ⁊ ſi nec iſto mõ repiret cui⁹ eẽt dȝ paupib⁹
erogari: niſi ipſe inuẽtor eſſet multus pauper.

qꝛ tūc poſſet cū licēa epi vel penitētiarii ſui vel cōfeſſoris illud ſibi retinere qñ ſcꝫ nō inuenit cui⁹ eſt. ¶ Sꝫ ſi res inuēta nō fuiſſet in bonis alicui⁹ aliqñ. vel ab antiquo fuit vt in theſauris antiq̄s inuentis. qd iuris. dicit tho. ij. ij. q. lxvi. ꝙ res q̄ nunq̄ fuerūt in bonis alicui⁹ ſicut lapilli ꝛ gēme q̄ inueniunt i littore maris. ꝛ nō domeſtice aues ꝛ piſces maris tales res occupāti cōcedunt. Et eadē rō eſt de theſauris antiquo tpe ſub terra occultatis quoꝝ nō eſt aliq̄s poſſeſſor niſi ꝙ ſm leges ciuiles tenent dare medietatē dño agri ſi in alieno agro inuenerint. ¶ Pe. aūt de pal. in. iiij. dicit ꝙ theſaur⁹ in alieno agro iuēt⁹ p medietate reſtituēdus eſt dño agri. inuēt⁹ in ſuo agro ſuus eſt. De cōſuetudine aūt theſaurus vbicūq; iuēt⁹ eſt pricipis. Et dr̄ theſaur⁹ vet⁹ depoſitio pecūie cuius nō extat memoria hec Pe. De eodē igit fieri pōt elẏna ſꝫ nō tenet Hoſti. aūt in ſum. dicit ꝙ ſi theſaurū in ꝓprio fūdo inueneris fit tu⁹. Idē ſi in alieno data opa. ſꝫ ſi non data opa. medietatē debeo dño fundi. Inſti. de re. di. §. itē ea. ꝛ §. theſauros. ꝛ §. itē lapilli. ꝛ C. de theſauris. l. j. Res aūt p derelicta habita occupāti cōcedit. ſ. ſi ſit mobilis ꝛ abijciat. idē ſi immobilis. idē guil. ¶ Res aūt que iaciūtur in mari ad alleuiādū naui ꝓpt̄ pīculū vite nō habent p derelicto. vñ reſtitui debēt ſi ſcit cuius ſunt. vel pauperibus erogari ſi neſcitur.

De theſauris.

Elemoſyna de inuentis

Iacta ta i mare.

¶ De pignore. Nota .§. iij.

ꝙ ſi q̄s eſt vſus pignore accepto vñ hūit emolumētū tpale ſi hoc egit ꝯ volūtatem pignorātis ꝯmiſit furtū. ſi ex volūtate eius ꝯmiſit vſuraꝫ. niſi forte eſſet tal res cui⁹ vſus ſine pcio ſolet ꝯcedi iter amicos ſicut cōmodatio libri. ꝛ i vtroq; caſu tenet ad reſtitutionē vel reſtituēdū preciū illius vſus. Tho. ij. ij. q. lxxviij. ¶ Et nota ſm Hoſti. ꝙ pignus eſt obligatio rei licite ꝛ mobilis p debito inita. ꝛ trāſit i ptātem creditoris. Sed hypotheca q̄ eſt etiā q̄ſi pignus ſꝫ rei imobilis nō trāſit in ptātē. q̄tū vero ad actū pſonalē non differūt. q̄ poſſūt obligari vl̄ nō. vide i ſum. cō. li. ij. ti. vij. q. lxxiiij. ¶ Prohibent āt obligari res ſacre vt eccie. Itē vaſa ſacra vl̄ ornamēta eccleſiaſtica. ꝛ h̄ niſi necītate vrgēte. ſ. i illis caſib⁹ i q̄b⁹ pñt talia aliēari. ex. e. ti. ca. j. Eccleſiaſtici ēt reddit⁹ ꝛ ſtipēdia nō p̄nt obligari ſpāli ꝯuētōe ſꝫ a iudice ꝓ debito canonici ex cā iudicati pñt obligari ſm Inno. ex̄ de fideiuſ. c. puenit. ꝯtrū faciēdo furtū vel ſacrilegiū ꝯmittit. ¶ Itē liberi hoīs nulla eſt obligatio. qꝛ in his ꝯſiſtit iſti obligatio pignoris q̄ de bonis nr̄is facim⁹ obnoxia. Fallit h̄ i libero hoīe ſuſpecto ꝛ male merito vl̄ i ꝓprio dbito niſi debitor cedat bonis ex̄ de ſol. Odoardus. vel ſi tāta ſit necītas ꝙ ducat pſcm q. ſiliū obliget ꝙ vēdere poſſit. Fallit ꝛ i q̄buidā

Pign⁹ hypoteca.

Liber homo.

aliis caſib⁹ quos narrat Hoſti. li. iij. rubrica. xxj. de pigno. Obligari āt pñt ſm Ho. vbi ſcꝫ tā res p̄ñtes q̄ future. ꝛ fructus pēdētes ptus ancille. fructus pecoꝝ ꝛ ea q̄ naſcent. ff. e. l. q̄ nōdū. ¶ Itē res corpales ꝛ icoꝛpales vt cautōes ꝛ nomina debitoꝝ. ff. e. l. cū conuenit. Itē poſſūt pignori obligari pſonales ſeruitutes ꝛ vſufructus. ff. e. l. ſi. is. §. fi. Itē pdiales ſeruitutes ruſtice nō āt vrbāe ſeruitutes. ff. e. l. ſi is. ſi q̄s āt res ſuas obligauerit de p̄ñtib⁹ ꝛ futuris ſen⁹iſſe pſumit q̄uis h̄ ñ exprimat. vt. C. q̄. res pig. obli. po. l. fi. Sꝫ vt exceptū cē qd ſpāliter obligator⁹ nō erat vt puta veſtis ſuppellectilia ꝛ ſilia que in vſu hēbat. C. q̄ res obli. l. f. ¶ Pignoraticia vo actio nō naſcit niſi demū tradita re creditori. Inſt. q̄bus mo. re ꝯ obli. §. vlti. Notandū eſt ꝙ q̄diu vnus denari⁹ remanet ad ſoluēdum pignus nihilominus remanet obligatum. ff. e. l. q plures. ¶ Et nota ꝙ creditor tenet oēs fruct⁹ pignoris pceptos deductis expēſis bona fide circa huiuſmodi factis cōputare in ſortē. Si aūt hoc facto ſibi vult reddi ſuū a dbitore ſm Ray. l. i. ſ. ti. de vſuris. §. xiiij. pl̄a hēt auxilia. Primo videlꝫ pōt pecuniā mutuatā petere p actōeꝫ pſonalē corā iudice. C. de pig. l. q̄uis. ſcdo pōt pign⁹ ſibi datum alteri in pignore obligare. C. d̄ pigno. l. i. ꝛ ij. ¶ Tertio pōt pign⁹ etiā vēdere in uito ꝯdicēte dbitore niſi dbitū offerāt. C. debitore vēditionē pignoris obligari nō poſſe. l. i. ꝛ ij. Circa vēditionē tñ ē adhibēda diſtinctio qꝛ aut certa pacta iuerūt firmata iter debitorē ꝛ creditorē ſup vēditiōe pignoris i certo termino vel loco vel pſone de h̄ faciēda: aut nullo mō faciēda: aut ſup h̄ nil ꝯuētū ē iter eos. In pmo caſu tenet creditor pus notificare dbitori ꝛ poſtea poterit vēdere ſꝫ formā cōuentā ꝛ ñ aliter. In ſcdo caſu qñ fuit pactū appoſitū de nō vēdēdo ēt tūc pt vēdere ſꝫ dꝫ creditor pri⁹ denūciare debitori ter. vt ſoluat: ꝛ ſi ſi ſoluerit poterit vēdere poſtea. al's ſi añ trinaꝫ denūciationē vēderet furti teneret. In tertio caſu cū. ſ. nil ꝯuentū ē ſup h̄ ſufficit vna denūciatio: ꝛ poſtea elapſo biēnio poterit fieri vēditio. Probat h̄. ff. de pig. act. l. ſi ꝯuenerit. Ad ſatiſfaciēdū creditori ſupradictis modis pōt cogi debitor p eccleſiā ſi ē d̄ foro ſuo: ꝛ ēt ſi nō ſit de foro ſuo p modū denūciatiōis rōe pcti ex̄ d̄ iudi. nouit. vel in modū recōciliatiōis. iij. q. viij. c. In agēdo. ꝛ ſi forte poſt inceptā cām vellet debitor deſiſtere a cauſa mota contra creditorem videtur ꝙ ad petitioneꝫ creditoris poſſit eum cogere iudex eccleſiaſticus vt reſpondeat coram eo vel ſatiſfaciat. extra de ordi. cog. cum dilectus. ¶ Et nota ſecunduꝫ Hoſtien. in ſumma libro tertio rubrica de pigno. §. tertio ꝙ hec infraſcripta intelliguntur pignori tacite obligata. Si quis ꝯmiſit totē

Seruitutes.

Actio pignoratitia

Venditio pignoris

tibi: oīa bona illius p illa pmiſſiōe tacite obli gant. ſic ⁊ bona mariti p reſtituenda dote oīa vxori tacite obligent. etiā vbi extraneus. i. is q nō hʒ i ptātē mulierē cſtituit dotē ⁊ niſi ipſe extrane⁹ ipaʒ dotē ſpālr ſtipulet ipa mulier ta cite ſtipulaſſe vi. nec p delicto viri dʒ vxor amittē dotē ſuā. ex̄. e. ti. et iiio. et ſi crimē leſe maieſtatis cō miſerit. C. ad. l. iul. maie. l. qſqs. §. vxorē. Itē oīa bona cductor iuēta ⁊ illata in pdio ruſtico dn̄o ſciēte niſi ad tps iſerant dn̄o tacite obliga ta ſūt p pēſione vt. C. qb⁹ cau. pi. cō. l. quis in agro vrbano diſtiguit vtrū dn̄o ſciēte vl neſciē te ſint ablata. Itē bona tutor ⁊ curator taci te obligant minorib⁹ p illor officio ſi admini ſtrauerit inique. C. de admi. tuto. l. p officio. Itē bona pris tacite obligant filijs p reb⁹ ad ventitijs. C. de bo. q̄. lib. l. cū opʒ. Itē bona ma tris ꝯuolātis ad ſcđas nuptias ſūt filior ꝑoris mřimonij vt eis reſtituat q̄ a pori marito lucra ta fuit. C. de ſecū. nup. l. hac edictali. Itē bōa defūcti tacite obligant p legatis ⁊ p fidei cō miſſis. C. coīa dele. l. i. Et nō q ſi pign⁹ piret vel deteriorareť penes euʒ ſi hoc accidit ſine culpa creditoris nō teneť ſoluere illō niſi actū ſit q amiſſio pignoris libet debitorē. Si vo pi ret deterioraret culpa creditoris. teneť credi tor. C. de pig. act. l. q̄ fortuitu. Itē nō q i caſu in quo creditor iuſte vēdit pign⁹ ⁊ bona fide ⁊ ſi min⁹ accipit q̄ dēat hʒ ſe pōt agē ꝯ debitoreʒ ad reſiduū ſi vo plus accipit teneť reſtituē de bitori. C. de iur. do. l. ſi. hec. Ray. alias furtuʒ cōmitteret ſibi illud plus retinendo.

Pro do te tacite omnia bona obligantur

Pro pē ſione

De cōmodato nota .§. iiij.

q ſi alicui cōmodatū fuit aliqd ad certū vſum ⁊ ipſe ad aliud eſt vſus. puta q2 equ⁹ ſibi cōmo dat⁹ eſt vt iret in villā ⁊ ipſe duxit in bellum ſic furtuʒ cōmittiť. niſi forte rōne amicitie ponēt ſpē i ratihabitiōe ⁊ teneť talis ad ſatiſfaciēdū ſi pijt vel deteriorať. ff. c. l. ſi vt certo. Hoſtie. ⁊ Goff. ⁊ in cōmodato nō trāſferť dn̄iū. ſic i mu tuo. ¶ Eſt aūt cōmodatū ſm Hoſti. alicui⁹ rei ad aliquē ſpālē vſuʒ gratuita facta cceſſio. Nā ſi merces itervenit trāſit i locatū vl aliū ꝯtū i noiatū. Cōmodare āt pōt q ⁊ dōare cōmoda ri. ꝑt cui ⁊ dōari ⁊ is q obligatōeʒ ꝯhē pōt. Itē ſi ſolū plat⁹ ſʒ et iconom⁹. nā ⁊ talis ꝯhē pōt. r. q. ij. §. h⁹ ius. ſʒ ſi pupillo cōmodeť. nō teneť ſʒ aliū ſibi obliget. ff. ð act. ēp. ⁊ vē. l. iul. §. aūpe. teneť tn̄ pupillus iquātū locupletior fact⁹ ē. ſic ⁊ ſi pſone nō eccle cōmodatū fuit teneť eccle ſia qt̄ū in vtilitatē ei⁹ vſuʒ ē. Hoſti. Itē ſi vten do ad id ad qō ē ſibi cōmodatū pijt. vl ē res de teriorata. q2 tūc ſi gfa vl volūtate ipſi⁹ cui cō modatū ē. ē cōmodatū: nō teneť de caſu fortui to niſi ipſe fuiſſet i culpa. Exēplū vt ſi cōmoda tū remiſit p min⁹ idoneū nūciū. vel iteruene rit pactū q teneať: vl fuit i mora poſt q̄ debuit

Cōmodatū ē.

reddē. q2 in quolibet hor teneť ad ſatiſfactio nē. ¶ Dicit caſus fortuit⁹ q puideri nō pōt. ſic icēdiū ruina. naufragiū. rapia. ⁊ hmōi. C. e. l. i. Teneť āt de dolo ⁊ culpa lata leui ⁊ leuiſſi ma. ex̄ de cōmo. ca. i. Et dʒ dol⁹ machinatio vt ſi fecit cōmodatari⁹ ſibi ſubripi rē cōmoda tā. ¶ Lata culpa ē cū dic ſe nō itelligē vl ſe ne ſcire qō oēs ſciūt. vt ſi dimiſit rē cōmodatā in platea. ⁊ dicat q nō credebat ſibi auferri ⁊ ſic ablata ē ei. vn̄ ei iputaʒ ⁊ teneť ad ſatiſfaciēduʒ talis cōmodatari⁹. ¶ Leuis culpa ē. deſidia vl negligētia vt ſi rē cōmodatā poſuit i camera ⁊ dimiſit oſtiū aptū inde recedēs ⁊ ſic ablata eſt. ¶ Leuiſſima vo culpa eſt q̄ aliquo mō puideri potuit vt ſi rē cōmodatā poſuit i archa. ſʒ nō fir mauit claue. ⁊ ſic ē ablata ei. vn̄ ei iputaʒ ⁊ te neť ad ſatiſfaciēdū. ſʒ ſi firmauit archā ⁊ adhi buit oēm diligētiā tūc nō teneť. ſʒ ſi ablata eſt res cōmodata vel pijt: vt ſi ſeruū tibi cōmoda uero vt domū tuā vl tectū reficiat ⁊ cadēs de machina moriať. nō teneris niſi in culpa deꝑ hēderis ē leuiſſima. q2 ſ. machina nō fuit dili gēter ligata. ff. c. l. ſi vt certo. Si vo cōmodatū fuit gfa cōmodātis tm̄ ſi pijt vel deteriorať. cō modatarius teneť de dolo ⁊ culpa lata. vt. ff. e. ſi vt certo. puta ſi vxori mee mutuaui clami dē vt honeſte iret ad eccleſiā vel vt ide adduce reť. Si aūt fiat gfa vtriuſq teneť de culpa la ta ⁊ leui. puta cōmodaui tibi ciphos argēteos cū amicos cōe inuitaſſes. ff. c. l. in rebus. hec Hoſti. in ſum. li. ij. rub. xv. §. i. ⁊ Goff.

Culpa lata

De depoſito. nota .§. v.

q ſi depoſito ſibi facto vſus ē vel retinuit ſibi vel alteri ccēſſit ad vſuʒ q2 tūc furtuʒ cōmiſit niſi hoc egit cū volūtate deponētis. vl niſi erat res q̄ vſu ē ꝯſiſtēs i pōdere. nūero. ⁊ mēſura nō obſignata q2 i hmōi nō hʒ pprie locū depoſi tū. Itē cū res depoſita apud euʒ ex̄is pijt ſeu ablata ē ſi qdē dolū cōmiſit vl latā culpā tene tur. De leuiſſima culpa teneť ſi ſit i mora vl ali qd accepit p cuſtodia. aut gfa depoſitarij fuit depoſitū. aut ſe obtulit depoſitor de caſu for tuito teneť ſi pactū vel mora pceſſit. ex̄. e. bona vide in ſum. li. ij. ⁊ ti. vj. qō. xxiij. qd ſit culpa leuis ⁊ leuiſſima. hec s. ē. cōmodatū. §. pri. Ex his vi poſſe ſolui qō q̄ qrit. ¶ Quid cū officia lis alicui⁹ coitatis vel dn̄i q ſolet dici camera rius vel theſaurari⁹ recipiēs pecunias itroit⁹ ipſi⁹ coitatis vl dn̄i gabellar pedagior colle ctarū. ⁊ pdictas pecunias aſſignās cōgruo tpe alijs officialib⁹ vel pſonis determinatis a dn̄o ipo vel a coitate. puta ſtipēdiarijs ⁊ alis ſuſcēti bus eis. vtrū ſi pecunia ſibi tradita p modū q̄ſi depoſiti ſi cū ea negocieť vel cā pmutet cābiē do florenos ad monetā vl eccēuerſo vel mutuo tradēs vſurā recipiat. vtrū lucrū ide ſuſceptū fiat ſuū. Ad hoc dicēdū q ſi coitas ide nil le

Negociās cū pecunia alterius

dat seu dñs illius pecunie nec ēt pſone q̄ reci
pe debēt ſua ſalaria q̄z.ſ.tpe ſtatuto eis ſoluit
integre.illud lucrū ſuū facit rōne ſue iduſtrie
⁊ pcipue cū ſbſtet amiſſio eius piculo ſui.vñ ⁊
fideiuſſorē tales ſolēt dare.⁊ cōitates hoc ſci
unt ⁊ tolerāt q̄z res ē in nūero ꝯſiliēs ⁊ ponde
re nō obſignata.⁊ ſic nō ꝑpie depoſitū. Se-
cus aūt eēt ſi pecunie amiſſio ſbſtaret piculo
cōitatis vel dñi q̄z tūc lucrū eēt cōitatis ſeu
domini.deducta tñ mercede laboris illi⁹ eaꝫ
exercentis. Itē ſi ex hoc exercitio ſeq̄ret dā-
nū creditorib⁹ dñi vel cōitatis q̄z eis nō ſoluit
ſtatuto tpe ex eo ꝙ camerarius pecuniā cōita
tis vel dñi in aliis tenet occupatā.tūc tenet il
lud de oī dāno.⁊ peccat grauiter ꝯ volūtateꝫ
eoꝝ differēdo ſolutōem. Si āt in vſuris exer-
cet talē pecuniā peccāt grauiter talia pmit-
tens ad quos ſpectat cū pricipes ſint pcti.cō
ſētiēdo.xi.q.iii.ꝙ conſētit ⁊ tenet ipſe ad reſti
tutōem.⁊ cōitas ſeu dñs ſi inde aliqd lucri ha
beret quo ad illā ptē. De fraudibus āt q̄s ibi
faciūt dādo diminutas monetas.⁊ ð erroꝛſi
onibus q̄z cōit mīte ⁊ q̄ſi inūere minutie ſūt ⁊
difficile eēꝫ inuenire poſſunt ea pauperibus
dari.ar.xiiii.q.v.non ſane.

¶ De iniuſticia in loca- .§.vi

tioe ⁊ ꝯductiōe facta vidēdū eſt. ¶ Dicit āt lo
cator qui rei ſue vſū alteri pro precio cōcedit.
vt cū loco tibi domū meā ego ſuꝫ locator.tu
vero cōductor. Et etiā qn̄q̄ dicitur qs loca
re operas ſuas quando offert ſe ad faciēdum
aliquid pro precio.vel etiam quādo accipit rē
vt faciat in ea aliquid quod dicitur innomia
tus cōtract⁹. Et poteſt in hmōi cōmitti pec-
catuꝫ multipliciter. ¶ Primo ſi locat rē vitio
ſam ſciēter puta domū ruinoſā.vel equū clau
dicātem vel alias defectuoſuꝫ peccat morta
liter ſi inde ſecutum eſt vel veriſimiliter ſequi
poterat notabile dānum cōductori.⁊ tenetur
ad ſatiſfactionem de dāno ſubſecuto.⁊ ħ quā
do tale vitium vel talis defectus ignorabat a
conductore. Unde ⁊ in libro qui dicitur Me-
rediana ſic dicitur. Si locaui tibi conuenta
mercede meum equū ad vecturā ducendum
florentie ⁊ reſtituēdū inde ad.viii.dies equ⁹
adeo vitioſus erat vt cōmode eo vti non poſ
ſes forte quia ceſpitabat vel cadebat.vel ſeſ-
ſorem ledebat cum calcaribus vrgeretur non
ambulabat.vel male ⁊ ſimilia. ¶ Diſtinguen-
dum eſt quia ſi locaui certuꝫ.puta hūc equū
⁊ ſciebam vitioſum.teneor ad omne dānum
⁊ intereſſe tuū. Si neſciebam vitioſum nō te
neor:ſed ſi locaui tibi incertum.puta vnum
de equis meis cum haberem plures bonos ⁊
malos ⁊ poſtea tibi preſentaui maluꝫ hoc ſci-
ens.teneor etiā ad omne intereſſe. Item te-
neor tibi ad omnes impēſas quas feciſti leg

Locat: dicitur

Locās rem vi- tioſam

tatione.⁊ tu teneris ſpecialiter ad ea que me
cum cōueniſti.hec ibi. Itē ſi locādo domū vl
agrū plus exigat ꝙ̄ debuerat cōſideratis cir-
cūſtātiis cōcurrētib⁹ q̄ multe ſūt peccauit pl⁹
vel min⁹ ẜm ꝙ grauatur cōductor. Itē ſi gra
uit cōductorē.exigēdo pēſionē ſiue mercedeꝫ
rei locate añ tēpus debitū.quia iniquū ē.⁊ ẜꝫ
Hoſt. in hoc ſuari dꝫ qđ inter eos actum eſt.
Si vero nō apparet qđ actū ſit ſeruāduꝫ ē mos
regiōis ꝙ ſi nō apparet vel eſt vari⁹ ſeruādū eſt
qđ minimū eſtvt ſcꝫ ſoluat in fine anni.de re.
iur.in obſcuris.in.vi. Idē Azo. ¶ Itē ſi dñs
ſiue locator expulit inquilinū ſeu cōductoreꝫ
ð habitatōe vel vſu rei locate ante terminum
cōuētū iter eos in caſu nō ꝯceſſo:peccauit ⁊ te
net ad ſatiſfactiōeꝫ ſi ꝯductor ex hoc aliqđ dā
nū incurrit. ¶ Ubi nota ꝙ in.iiii.caſib⁹ licite
locator pōt expellere conductorē. ¶ Primus
eſt ſi domus locata neceſſaria facta ſit ſue ha
bitatōi: puta ſi domus in aqua habitabat ca
ſu deſtructa eſt aut ſi poſtea duxit vxorē.aut
filiis neceſſitas ſupuenit.qđ intelligēdū eſt ẜꝫ
Hoſt.qñ tpe locatiōis illa neceſſitas nō imi-
nebat. ¶ Secundus caſus eſt ſi dom⁹ hꝫ neceſ
ſitatē repationis ⁊ intelligo de neceſſitate or
ta poſt locationē ⁊ in his duob⁹ caſib⁹ eſt re-
mittenda penſio pro rata temporis. ¶ Ter-
tius ſi puerſe cōductor in domo cōuerſet.vt ſi
tenet porcos in ſolario.vel nō eſt in ea ẜm pa
ctū ꝯductiōis.vel ſi deteriorē faciat rē.puta ſi
opa ruſtica ſuo tpe nō exerceat.vel ſi malas fe
minas ibi teneat.aut etiam peruerſas.ar.in
auten.de leno.§.ſancimus.vel propter inimi
cicias culpa coloni.ortas dānū detur agro:
vt ſi inimicus eius arboreꝫ exciderit.que exē
pla ponit Hoſt. Et in hoc tertio caſu dixerūt
aliqui non eſſe remittēdam partem pēſionis
pro rata temporis. Sed contrarium verū eſt.
q̄z dominus tenetur remittere ẜꝫ poteſt agere
contra inquilinum de damno dato. ¶ Quar
tus eſt quando inquilin⁹.penſionem non ſol-
uit per bienniuꝫ quia poteſt expelli ſi ad quin
quēnium vel vltra conduxit. Et ſi locator pro
miſit ſub certa pena non expellere conducto-
rem intelligatur conditio ſi ſoluat penſioneꝫ.
ff.e.ti.l.quero. Hos quatuor caſus pōit Hoſ.
extra.⁊.ti.per totum.item ſi conductor male
tractauit rem ſibi locataꝫ.ſic plus vel minus
peccauit ẜm leſionem ⁊ precipue quando ex
malicia vel craſſa negligentia.hoc egit.⁊ te-
net ad ſatiſfactionē.item ſi nō ſolueret tēpore
debito cū poſſet peccauit.item ſi exigit loca-
tor a cōductore ſatiſfactionē dāni de re loca
ta in caſu etiam in quo non tenebatur.vel ecō
uerſo.ſi cōductor non ſatiſfecit de damno ſe-
cuto in rei ſibi locata cuꝫ tenebat. ¶ Pro cui⁹
declaratione nota ẜm Hoſtiē.ꝙ ſi damnum
contigerit culpa conductoris vel illorum quos

Conductor ex pellit

De dāno in re locata

rum opera vtitur tenetur ipſe conductor.⁊ in
hoc etiam contractu venit culpa leuis cum
gratia vtriuſqȝ celebratur.quãuis quidam cõ
trariũ dixerint.vt inſtit.qui.mo.re.contrahit
obli.§.fi.Unde ſi auriga vel carrocerius dum
ceteros currus trãſire nõ pmittit contẽdẽdo ſi
currũ euertit ⁊ ſeruũ vel bouẽ quẽ ↄducerat q̃ſi
ſauit.vel occidit tenet̃ ↄductor debuit ſe tẽpe
rare ⁊ diligẽtius ſe habere.ff.e.§.Item queri
tur.Sed ſi fecit qđ quiſqȝ diligens feciſſet
ſecurus erit.ff.e.ſi merces.§.Qui columnaȝ.
¶De dãno vero dato ab alio cui obuiari nõ po
tuit nõ tenet̃.ff.e.ȝ de dãno.Siſr de caſu for
tuito nõ tenet̃ niſi fecerit ſpãle pactuȝ Hoſtiẽ.
Idẽ ſi locãdo opas ſuas in faciẽdo aliquã reȝ
intulit dãnũ dño rei deſtruẽdo in toto vel in
parte ipſam rem.ſi hoc ↄtigit culpa ſua vel il-
lorũ quorũ opa vtit̃.tenet̃ de dãno etiã vbi le-
uis eſt culpa.vt ſi ↄductor colũnã trãſferẽdaȝ
cõduxit vel dolia ⁊ ſimilia ſi fracta fuerũt ſua
culpa vel ſuorum quorum.ſ.opera vtitur tene
tur.Si autem adhibuit diligentiam quã ad-
hibuiſſet diligens paterfamilias non tenet̃.ff.
e.ſi merces.§.qui ⁊ colũnã.Et licet de dam-
no dato ab alio non teneat̃.tenet̃ tñ de cuſto-
dia.ff.e.l.qui mercedẽ.Nam qui mercedẽ pro
ſola cuſtodia accipit tenet̃ etiam de leuiſſima
culpa extra de depo.bona fides.De caſu for-
tuito nõ tenetur niſi ex pacto.Item ſi non la-
borauit tm̃ quãtũ cõmode potuit.vel faciẽdo
moras vel pauſas non neceſſarias.vel etiã nõ
De dã-no pa-ſtoris faciẽdo opus diligenter.¶Item paſtor tene
tur de cuſtodia.ff.locati.l.qui mercedem . Et
ſi dñs dicat q̃ perijt culpa vel dolo illius ⁊ pa
ſtor negat ſm̃ Hoſtiẽ.Paſtori incumbit onus
pbãdi.Nã cũ ipſe rõne officij debeat cuſtodiã
hẽre ſi dicit amiſſam pbet abfuiſſe culpam ſi-
ne dolũ.ſicut argentarius probare debet ami
ſiſſe rationes.ff.de edẽ.l.ſi quis de argentarijs
§.fi.Item in cuſtode carceris.ff.de cuſto.⁊ ex
hibi.re.l.fi.cũ alijs.qui dolum allegat doluȝ
probare debet.ff.de proba.Quot.§.qui dolũ.
Tutor ¶Itẽ ſi tutor puerũ quẽ ↄduxerat forma cal
cei tam vehementer percuſſit vt ei oculus effo
deretur tenet̃ q2 leuis tm̃ caſtigatio eſt ei cõ-
miſſa.ff.e.l.Itẽ queritur.§.ſi tutor.Item qui
recipit palliũ meũ ⁊ poſtea p errorẽ dedit alte-
ri tenet̃ . q2 nõ tolerat error i facto pprio.ff.e.
l.Itẽ ſi palliũ.Itẽ ſi veſtimẽta poliẽda acce-
pit ⁊ mures roſerũt de culpa tenet̃.vt.ff.e.l.itẽ
querit̃.§.ſi fullo.¶Itẽ ſi aliqđ ſarciẽdũ vel pol
liẽdũ vel gẽmã ſculpẽdã vel ſcludẽdã accepit.
tenet̃ excepto ſi vitio materie frãgat̃.nã tũc nõ
tenet̃ niſi p ſpãle pactũ.ff.e.l.ſi qs fundũ.Eo-
dẽ mõ ſi vitulos paſcẽdo accepit.itẽ ſi me inui
to nauta ponat res meas in alia naui q̃ ↄdu-
xerã ⁊ pijt tenet̃ nauta.ff.e.l.item ſi queritur.
¶Et nota q̃ in certis caſib⁹ fit remiſſio cẽſus

ſiue pẽſ rei licite ſm̃ Hoſt.vt ſi ↄductor expelli Cenſus remitti-tur.
tur fit remiſſio p rata tpis.vt ſupra.itẽ excuſat̃
pter vim maiorẽ cui reſiſti nõ potuit.ff.e.l.ſi
ex ↄducto.§.ſi.⁊.l.ij.itẽ pter ſterilitatẽ afficiẽ
teȝ ↄductorẽ in agro incõmodo niſi ſterilitas
valeat cõpẽſari cũ vbertate pcedẽtiũ vel ſequẽ
tis anni.Et fiat hec remiſſio p rata tpis ſteri
litatis ex.e.pter.ȝ ſm̃ inno.⁊ Hoſti ſi aliqs
locat opas ſuas tm̃.vel locat operã ⁊ rẽ.vel ac
cipit ſpẽm ex inchoato ↄtu vt aliqđ faciat in ea;
totã mercedẽ recipit ẽt ſi caſu fortuito ipedit⁹
fuerit niſi mora vel culpa poſſit ſibi iputari. pu
ta ſi opat⁹ fuit alibi eo tpe quo idẽ potuit cõ-
mode opari.ff.de va.⁊ exor.cog.l.i.§.pe. Ca-
ſus vero fortuit⁹ nocet locatori corpis ex merce
de vt nõ habeat niſi p rata. ¶Item ↄductor
agri vel domus vel alterius rei põt ipſaȝ rẽ al
teri locare.C.e.l.nemo.⁊ tunc res poſterioris
cõductoris ſunt obligate pncipali dño vſqȝ ad
iſtã quãtitatẽ quã iſte ſecũdus cõductor tenet̃
priori.ff.e.l.ſi in lege.itẽ ſi cõductor expendit
aliqđ in re cõducta neceſſarie vel vtiliter agẽ
do.edificando vel inſtituendo ſm̃ Hoſti.aget
contra locatorem vt expenſam recipiat.ff.e.l.
dñs aũs ſecus.item nota q̃ magiſtri vel ſcho-
lares tractantes cuȝ aliquo ciue bonoñ. de cõ
ductione hoſpitij irrequiſitis inquilinis niſi tẽ
pus fuerit elapſum conductionis ſunt excom
municati.extra de loca.ex ſcripto.De hoc ha
bes in.ij.pte ti.xxv.c.xxxix.item ſi aliqđ poſ-
ſidet iure pſcripto nõ extãtib⁹ ↄditionib⁹ oib⁹
que requiruntur ad legitimaȝ preſcriptionem
tunc rem furtiuam habet vel raptam ⁊ ſic pec
cat mortaliter ⁊ tenetur reſtituere ſm̃ Guil.⁊
alios theologos ⁊ canoniſtas.¶Pro cui⁹ ma-
terie aliquali ſed breuiſſima declaratione eſt
ſciendum q̃ preſcriptio vel vſucapio ſm̃ Ray.
eſt acquiſitio dominij per continuationeȝ poſ preſcri-ptio vſu-capio
ſeſſionis temporis a lege diffiniti.i.per ſpaciũ
temporis diffinitum a lege.ff.de.vſuca.l.iij.
Differunt autem preſcriptio ⁊ vſucapio ab in-
uicem in hoc.q2 preſcriptio eſt circa immobi-
lia:vt agros domos ⁊ huiuſmodi. Uſucapio
circa mobilia et animalia ⁊ huiuſmodi.xvj.
q.iij.placuit.§.quas actiones . item vſucapio
completur triennio.ſed ad preſcriptionem re-
quiritur plus temporis.vt infra patebit.

¶Ad preſcriptionem .§.vij.

legitimam quatuor requirunt ſm̃ Ray.Hoſ.
⁊ Hoſtien.¶Primum eſt continuatio preſcri
ptionis per eum qui preſcribit per tẽpus a lege Conti-nuatio tempo-ris
diffinitũ vt toto illo tpe ſine interruptione ſit
poſſeſſa.xvi.q.iij.§.põt tẽpus aũt a lege ſuper
hoc diffinitum eſt in preſcriptione longi tem
poris.tempus.xx. annorum inter abſentes.⁊
x.inter preſentes.in preſcriptione longi tẽpo-
ris eſt ſpaciũ.xxx.vel.xl. annoȝ.xvj.q.iij.§.põt

Et hoc itellige ꝯtra laicos ⁊ priuatas pſonas Nā contra eccleſiā non põt preſcribi neq; ab alia eccleſia neq; a laico niſi ſpacio.xl.annoꝝ Contra eccleſiam vo Romanā ſpacio.c.an. xvi.q.iii.§.quas actiones.⁊.c.nemo.Et intel lige preſentes in eadem ꝓuincia exiſtẽtes ſʒ Hoſti.⁊ Guil.ſm alios in eadem ciuitate.

¶ Secundū eſt bona fides.i.q̃ recipiens rem quā preſcribit credit tradẽtem eſſe dñm vl̃ ha bere ius alienandi.⁊ ſic erret in facto ⁊ nõ in iure.ff.de verb.ſig.l.bona fide. Inno.⁊ Ray.

Bona fides

⁊ hec bona fides requirit per totum tempus pſcriptionis:extra de preſcrip.vigilãti.xxxiiii. q.ii.ſi virgo.Et nota q̃ ſm leges non ſolū exi gebatur bona fides in preſcriptione longiſſi mi temporis.ſ.xxx.vel.xl.annoꝝ:ſed etiam in preſcriptione longi temporis.ſcilicet.x.vl̃.xx. annoꝝ.non requiritur ſm leges bona fides ni ſi ab initio pſcriptionis.vt.C.de preſcrip.xxx. vel.xl.annoꝝ.l.cū notiſſimi.⁊.l.ſi quis emp. xvi.q.iii.§.poteſt.ſed ſm canones requiritur bona fides:in omni preſcriptione in qualibet parte tẽporis quouſq; preſcripſit.extra de re. iu.poſſeſſor.li.vi.Unde in hoc leges ille ſunt abrogate per canones.vt dicit Joannes an. quod poteſt facere papa propter periculū ani marum.vt.x.di.per totū.⁊ extra de preſcrip. vigilanti.

Iuſtus titulus

¶ Tertium quod requiritur eſt iu ſtus titulus.Et ſm Ul.⁊ Guil.dicitur iuſtus titulus hic omnis actus per quem ſolet acqui ri dominium:vt ſi verus dominus tradat rem aut quia ſoluitur ei vt debitum.aut q: emit: aut q: eſt heres inſtitutus:aut intra res heredi tarias habuit:aut donatū eſt ei.aut per trãſ actionem recepit ſiue pro derelicto habitam occupauit:aut legatum eſt ſibi:aut datum eſt viro in dotem ex parte vxoris.aut pro ſocio.i. quando duorum ſocietate ſoluta diuiduntur bona ideſt facta diuiſione cedit in partem al teri aliquid eorum:que bona fide poſſidebãt alienum aut pro ſuo.vt cum quis inter multa que habet ſua habet aliquid alienū quod cre dit ſuum.Dicit Hoſti.q̃ iſte vltimus titulus: ſcilicet pro ſuo nunq̃ dat cauſam preſcriben di niſi aliquis ſuperiorum pretendatur.C.de vſu.l.celſus.Sed cū extra de preſcrip.ad au res.⁊.c.viii.niſi dicatur de titulo non videtur q̃ requiratur ſed ſufficiat bona fides ſolū.Jo. an.ſuper regula.poſſeſſor.Breuiter dicit q̃ ſi ius cõmune vel preſcriptio non eſt cõtra poſ ſeſſorem ſufficit bona fides alias neceſſe eſt al legare titulū ⁊ probare niſi allegetur preſcri ptio tanti temporis:cuius contrarij nõ ſit me moria.extra de preſcrip.c.ij.In ſumma autẽ cõ.lib.ij.ti.v.q.vi.dicitur q̃ ſufficit habere ti tulum verum vel preſumptum.⁊ ideo ſoluun tur multa contraria.extra.e.tit.c.de quarta. Et ſubdit Guil.q̃ preſumptionem de iuſto ti tulo ſemper habere poteſt ſecura conſcientia: quando ei nihil probabilitatis innoteſcit de contrario.

¶ Quartum quod requiritur eſt ſʒ Ray.q̃ res non ſit vitioſa.Et dicitur res vitio ſa ſi eſt furtiua vel vi poſſeſſa quam non ſolum

Res nõ ſit vitioſa.

fur vel raptor.ſed nec vllus alius:q̃uis ab eis emerit:vel alias bona fide acceperit preſcribe re poteſt vel vſucapere.⁊ hoc niſi vitium pur gatum fuerit.loco iſtius quarti.Hoſti.⁊ Goſ. dicũt q̃ oportet q̃ ſit res pſcriptibilis.

¶ Po nunt autem Ray.⁊ Hoſti.⁊ Goff.in ſummis multa eſſe que preſcribi non poſſunt ⁊ in cri minibus nullo tempore preſcribi poteſt.ſʒ po tius ex diuturnitate temporis augetur.extra de conſue.ca.ſi.xxxiii.q.v.quod deo.Itē cõ tra obediẽtiam.viſitationem.procurationem que debetur ratione viſitationis pſcribere nõ poteſt ſubditus.extra de preſcrip.cum non li cet.extra de cenſi.c.cum inſtantia.Item ec cleſie ⁊ cetera loca ſacra necnon decime ⁊ pri mitie ⁊ oblationes nullo iure poſſunt a laicis poſſideri vel preſcribi:quia regulariter quod poſſideri non poteſt preſcribi non poteſt.xvi. q.iii.§.poteſt.Item limes parrochiarum vel dioceſum vel quod adheret limiti pſcribi nõ poteſt.ſed bene limes prediorum.xvi.q.iii.li cet.Item publice pẽſiones ⁊ fruitiones agro rum non preſcribuntur a colono.Item liber homo.xvi.q.iii.§.poteſt.Item respublice que ſunt in vſu populi Romani vel aliarum ciuita tum vel platee pontes aqueductus riui.⁊ hu iuſmodi.nec enim in toto nec in parte hec p ſcribuntur.ff.de vſucap.l.vſucapio.His qua tuor conditionibus concurrentibus rem alie nam preſcriptam cum bona conſcientia quis poteſt poſſidere ſm Inno.⁊ Hoſti.⁊ Jo.an. ⁊ quaſi omnes.Nam iure humano diſtincte ſunt poſſeſſiones ⁊ res appropriate diuiſi.vilis quo iure.Et ius ſic diſponit quod illud prius erat alienum efficiatur ſuum iure preſcriptio nis.Si quis vero habet ſuper hoc ꝯſcientiā ſcrupuloſam ad conſilium ſapientis depone re debet q̃ ſi non poteſt deponere reſtituat:et nullo modo teneat ꝯtra ꝯſciam:quia edificat ad gehennam.xxviii.q.i.§.ex his omnibus.

que nõ pñt preſcribi.

¶ De pſcriptione quo ad ꝯſciam.ſic dicit An to.de bu.i.c.q: plerīq;.Preſcriptio aut eſt me re odioſa.que.ſ.ſolū eſt fundata ex negligẽtia nõ petentis.vt in pſcriptione.xxx.an.⁊ hmõi. ⁊ tñ i pſcribẽte deeſt bona fides.⁊ ſic tal̃ tenet reſtituẽ in foro ꝯſcie.Aut pſcriptio nõ ẽ mere odioſa.q:.ſ.nõ eſt fūdata ſup pura negligẽtia ei⁹ ꝯ quẽ pſcribit.ſʒ ſup terminis pſcribẽtis ⁊ titulo ⁊ bona fide.Et tũc q: tales pſcriptiões nõ ſunt inducte ꝯtra nãlem eq̃tatẽ.ſed pp bo num ⁊ equum publicū ſic taliter pſcripta non tenetur preſcribens reſtituere.⁊ h̃ tenẽt cõmu niter canoniſte.in.c.vigilanti ex̃ de preſcrip.

Preſcriptio q° ad ꝯſcientiam.

Et i regula poſſeſſor. de re.i.l.vi. Theologi te nent cõtrariũ: ⁊ ſic res eſt ĩ dubio. ſatis eque dici poſſet ꝙ ſi acqrit rē titulo lucratiuo con ſulendũ ē ei ꝙ reſtituat vbi nullã fecit expen ſam: ſed ſi titulo nō lucratiuo: tūc ſi ignorã tē ⁊ nō ſagacē. cõſulat̃ vt nō reſtituat. ſi cõtra tē ⁊ nō ſagacē cõſulat̃ vt nō reſtituat niſi reſarcito p̄ cio ⁊ expēſis melioratiõis: qꝛ hoc dãnuꝫ ē paſ ſus ꝑ negligētiã eius cuius erat res in nō re cuperando hec ille. Ray. aūt dicit ſimplr tali cõſulendū ꝙ reſtituat. Ɱō ſi talis nollet acqe ſcere: nō audet illi dare ſecuritatē ꝙ ſit in ſta tu ſalutis nec audꝫ ꝓciſe diffinire illū eē in ſta tu dãnãdoꝝ ꝓpter iura q̄ hoc ꝯcedūt. ⁊ ſic ſer uat vbiqꝫ. Sed Inno. Hoſt. ⁊. Jo. an. Bern. Goff. Monal. Ul. guil. geral. Jo. ď rip. ⁊ lau. ſimpliciter. dicūt licite poſſe poſſidere taliter ꝑſcripta ſcꝫ ꝯcurrētib⁹ dictis circūſtãtījs ⁊ ſic cõiter tenet̃. ❡ Quot ãt modis iterrūpat̃ pre ſcriptio naturalr vł ciuiliter ⁊ bñ regeſcit aut ſi currit. vide in ſũ. cõ. li. ij. ti. iiij. ⁊. q. xxxij. ſe. ibi dicit̃ ꝙ ſm Ray. iterrūpitur ꝑſcriptio duo bus modis ſcꝫ ciuiliter ⁊ naturaliter. ciuili ter tribus modis. Pͥo p libellū principi ob latū. ꝟ valet in annualibus actiõibus que p ꝟ perpetuant̃. Et ſm glo. dicunt̃ annales ac tiões q̄ vltra annū nō durãt. Scḋo interrū pit ꝑſcriptio p querelã iudici factã ⁊ ſecutã rei cõuentionē ⁊ hoc in oībus actiõibus. Tertio p litis cõteſtationē. ⁊ ꝟ modus in oībus actio nibus vꝫ. C. de ꝑſcrip. xxx. an. vł vltra. l. ſi. idē p oïa eſt ĩ ãn litis cõteſtatiõem. Pone exēplꝫ ex. vt lite nō cõte. qm̄ vltra mediū. Extra iudi ciū ēt ciuiliter interrūpit̃ ꝑſcriptio. v. modis ꝓmo mõ per ſolutionē vſuraꝝ debite pecunie. Naꝫ ſolutio vſuraꝝ vt dicit glo. interrūpit̃ pre ſcriptionē ſup debito p quotquot annos cre ditor ceſſet a repetitiõe ďbiti. Interrūpit̃ ſcḋo p ſcḋaꝫ cautionē factã a debitore. C. ď ꝑſcri. xxx. annoꝝ. l. cū notiſſimi. Tertio interrūpit̃ p ꝓteſtationē cū nō põt ꝓcedere aliqua cã im peditus. ex̃ de offi. ordi. c. paſtoral̃. ⁊. xvi. q. iii. §. ſi. Iſta ꝓteſtatio ſm glo. pt fieri corã ordi nario iudice vel ēt corã publicis ⁊ honeſtis ꝑ ſonis. Interrūpit̃ quarto p denūciationeꝫ fa ctã colono. i. p citationē factã de parēdo iuri corã iudice ſup re quã poſſidet noīe alieno ex̃ vt lite nō cõte. qm̄. Quinto iterrūpit̃ p ſinoda lē ꝓclamationē vel cū ſacerdos in ſinodo vel cõcilio ꝓuinciali vel gñali ꝓclamat ꝙ alius ſacerdos tenet rē ad ſuaꝫ eccleſiã ꝑtinentem. vt ex̃ de ꝑſcrip. ſanctoꝝ. Naturaliter aūt iter rūpit̃ ꝑſcriptio p occupationē aliquã ⁊ p violē tã eiectionē vel ēt ſi res ſit furto ablata. ff. de vſuc. l. naturaliter. cū Ray. cõcor. Ul. in oīb⁹ ꝑdictis: ⁊ Inno. in gl. ſup. c. illud. c. ti. ❡ Itē notandū ꝙ in ſeptēꝫ caſib⁹ nō currit ꝑſcriptio nec ēt interrūpitur ſed quieſcit ſm ray. Prius eſt tpe ꝓlati male alienãti q̄diu viuit ⁊ tenet eccleſiã vt dicit gl. xvi. q. iij. ſi ſacerdotes. Se cundus eſt tpe vacatiõis eccleſie. Tertius eſt q̄diu ꝓlatus ē hereticus. ⁊ intelligendū ꝟ. n glo. de ꝓlato eccleſie cui⁹ res ab alio poſſide batur extra de ꝑſcrip. audit̃. Quartus eſt tpe ſciſmatis ex̃ de preſcrip. cū vobis. Quit⁹ tpe excõicatiõis qḋ intelligo ſi nō ſit negligēs in abſolutiõe ex̃ vt lit. nō cõte. qm̄. Cui⁹ rō eſt. qꝛ excõicatus nō põt agere ad interrūpendꝫ ꝑ ſcriptionē. Sextus ē tpe etatis pupillaris. Se ptimus eſt in tpe quo qs legitima cã impedi tus nō põt agere. ex̃ de appel. ex rõne: de quo cauit de tempore hoſtilitatis ⁊ captiuitatis. Inno. ex̃. e. ti. ſup. c. ex trãſmiſſa. vbi ēt ſpecifi ❡ Itē nota ꝙ vt di in glo. x. q. i. ſup. c. qꝛ aliqſ ꝑt ꝓpria auctoritate retinere qḋ de iure nō ꝑ ſtitit lꝫ illud diu ſoluerit vt. C. de ago. ⁊ cen ſi. l. litib⁹. Tēpus. n. nō inducit obligationem ex̃ de cenſi. ꝑuenit. nec in talib⁹ currit ꝑſcrip tio ſine cã ēt ſi aliqd gratis lõgiſſimo tpe ſit ꝑ ſtitū nō currit in hoc ꝑſcriptio. xvi. q. iij. Cleri ci. ❡ Sciendū ēt eſt de tpe qñ incipit currere ꝑſcriptio. Circa qḋ dicit Ray. ⁊ guil ꝙ nō in cipit currere ꝑſcriptio in actiõe reali vel per ſonali niſi ex quo qs pt agere nō impediēte eū iure. Et dr̃ actio realis ſm guil. qñ qs rē ſuã ꝓſequitur apud quēcūqꝫ detētorē vt ē rei vēdi catio. Actio ꝑſonalis ē p quã cõtra ꝑſonã agi tur ex aliquo cõtractu vel quaſi. ex maleficio vel quaſi vt eſt actio ex emptis. actio tutele. actio de furto. actio de eiectis ⁊ effuſis. Et ex his ſequitur ꝙ filio familias non currit ꝑ ſcriptio in rebus aduenticijs niſi ex quo libera tus ē a patria ptãte: nec cõtra mulierēꝫ currit ꝑſcriptio in dote niſi matrimonio ſoluto vel merito ad inopiã vergente: qꝛ enĩ ex tūc pt re petere dotē ſi nō repetit currit ꝑſcriptio cõtra eã. Itē nec creditori currit ꝑſcriptio niſi extan te debiti ꝯditiõe vt ſi ꝓmiſi creditori centū ſi nauis mea venerit de alemania nō currit con tra eū ꝑſcriptio niſi cū nauis venerit: nec cur rit ꝑſcriptio niſi adueniente die ſolutiõis. vñ ſi credidiſti mihi centū vſqꝫ ad. x. annos. nō inci pit currere ꝑſcriptio ꝯtra me niſi cõpletis. x. annis: ꝓbat̃. C. de ꝑſcrip. xxx. an. l. cū notiſſi mi. Cõcor. Ul. ❡ Itē nota ſm Ray. ꝙ igno rãtia iuris nō facit aliquē bone fidei poſſeſſo rē. ff. de vſuc. l. nunqꝫ in glo. ⁊ ponit exēplū: pu ta ſi credo pupillū vel illū q curatorē hꝫ poſſe rē ſuã alienare ſine auctoritate tutoris vel cu ratoris. ⁊ ſic ab eo emori domū recipio ñ poſ ſū illud p tps ſtatutū ꝑſcribere. Idē. Ul. Idē ēt ſi emo rē ſcio furatã putãs mihi licere quã tocūqꝫ tpe ñ pſcribo. Si ãt qs dubitat an res ſit ſua ⁊ hꝫ iuſtã cãꝫ dubitãdi hꝫ Hoſt. ⁊ Ber. talis adhuc dꝫ hꝑe bonã fidē ⁊ vtet̃ fructib⁹ ⁊ ꝑſcribit: dꝫ tñ ab alijs iqrere veritatē vt ſic ad eam perueniat̃. ar. di. xxxvij. §. ſi.

❡ Cap. xvi. ď fraudulētia p modū ꝑdicatiõis.

Margin notes: Inter-rūpitur preſcri-ptio. — Septē modis nō cur-rit pre-ſcriptio — Quan-do inci-pit cur-rere pre-ſcriptio

DE fraudulentia ſequitur
q̃ cõmittit̃ ĩ ẽptõe ⁊ vẽdẽtõe ſeu
negociatiõe. Vñ pſ. lxx. Qm̃ ñ co
gnoui negociatõeʒ itroibo ĩ potẽ
tias dñi. dñe memorabor iuſticie
tue ſolius. Sʒ cũ dñs dic̃. Lu. xix. p pabolam
loq̃ns. Negociamĩ dũ venio tradẽs ſuis ſuis
pecũiã q̃ poſſẽt negociari. ⁊ dñm̃ exigẽs rõeʒ
ab eis ſuũ quẽ repit nõ fuiſſe negociatũ dure
increpauit pecũiã abeo abſtulit ⁊ ꝯdẽnauit quõ
ergo dauid aſſerit ſe abſtinuiſſe a negociatõe
vt dño grat⁹ eẽt ⁊ ſuũ regnũ itraret dicẽs. qm̃
nõ cognoui. Sciẽdũ igit̃ ꝙ triplex ẽ gen⁹ nego
ciatõis. circa qd̃. ps. doceʒ nos fcte hic ſui ex⁹

℄ Prima eſt mundialis ⁊ ſcelesta. ⁊ ideo cauẽ
da. qm̃ non cognoui negociationem.

℄ Secunda eſt ſpiritualis ⁊ honeſta. ⁊ iõ exer
cenda. introibo. ⁊c̃.

℄ Tertia eſt temporalis ⁊ modeſta. ⁊ ideo per
mittenda. domine memorabor. ⁊c̃.

℄ Et a ſecunda inchoãdo .§. j.

Nego- ſcʒ negociatiõe ſpũali. Parabolã ponit circa
ciatio hoc ſaluator dicẽs. Math. xiiij. Siſe ẽ regnũ
ſpiritua celoꝝ hõi negociatori q̃rẽti bõas margaritas
lis. Regnũ celoꝝ deſignat. eccłiam militãteʒ. ⁊ ẽ
ſcĩus. Nõ fit in eccłia a quolibet fideli ẽ ſiſe ei
qd̃ narrat̃ ĩ pabola iſta de negociatore. Nego
ciator eñi querẽs margaritas vna inuẽta que
videt̃ ſibi pcioſior vñ ⁊ vitior ſtat. vẽdit oĩa q̃
habet ⁊ emit eã. Negociator diſcurrit per di-
uerſas regiones. preciũ portat vt merces acci
piat. ſic negociator ſpũalis diſcurrit nõ corpe
ſed mẽte per tres regiões que ſubſũt dño do-
mini ſui vbi manifeſtat potẽtias ſuas. ℄ Pri-
ma eſt regio celeſtis in qua manifeſtat̃ dei po
tẽtia ad remunerãdũ. ℄ Scd̃a eſt terreſtris in
qua declarat̃ dei potẽtia ad creandũ ⁊ guber
nãdũ. ℄ Tertia eſt in iferis vbi cõprobat̃ potẽ
tia dı̃ ad cruciãdũ. Per iſtas regiões pſalmi-
ſta oñdit ſe diſcurrere dũ ait. Introibo in po-
tẽtias dñi id ẽ loca vbi manifeſtant̃ ſue poten
tie mẽte ĩtellectu ⁊ affectu. Merces q̃ recipit̃ in
prima regiõe eſt gl̃ia diuine intuitiõis. Viſio
eñi eſt tota merces ĩquit Aug. Quãuis eni ibi
ſint mĩte margarite iuxta illõ qd̃ canit eccłia
Porte nitẽt margaritis que ſũt varia gaudia
btõꝝ. hec tñ pcioſior. vñ pſ. Poſuiſti in capi-
te ei⁹. i. mẽte ſeu in ĩtellectu iuſti ⁊ ſpũalis ne-
gociatoris coronã. merced̃ q̃ finẽ nõ hʒ ſicut
coronã de lapide precioſo. ſ. clare viſiõis dei.
Emit̃ aũt hec (ſi emi põt) gr̃a q̃ vtiq; pecũia
eſt ipſi⁹ dñi cõmẽdata ſuis ſuis ad negociãdũ
ſpũalr. Vt aũt poſſit hĩc iſtã pecuniã q̃ emat.
vẽdat oĩa q̃ poſſidet oĩa. i. ⁊ ſubaʒ ⁊ corp⁹ ⁊ ani
mã ſupponit gr̃e ad eã hãbẽdã ꝯſeruãdã ⁊ au-
gmẽtãdã. ⁊ ea mediãte recipit gl̃iaʒ: qr gr̃aʒ ⁊
gl̃iaʒ dabit dñs. pſ. Vñ ⁊ paulus. baptizat⁹ ⁊
ſi nul'a hẽat opa meritoꝝ tñ qr hʒ gr̃am dece-
dẽs recipit gl̃iaʒ. Hinc ⁊ Greg. Regnũ celoꝝ
tm̃ valet q̃tũ hẽs ſcʒ vt oĩa ſubijciant̃ volũta-
ti dei ⁊ gl̃e ſue. Nil vili⁹ cũ emit̃. nil cari⁹ cuʒ
poſſidet̃. ℄ In ſcd̃a regiõe ſcʒ hui⁹ mũdi ſunt
multe margarite. multa ſũt genera bonoꝝ. qr
diuitie honores ſciã ⁊ hmõi. ſʒ pcioſior oibus
ẽ ſapiã. Vñ de ea dicit ſapiẽs. Nec cõpaui illi
(ſapie ſcʒ) lapidẽ pcioſuʒ ⁊ oĩa q̃ deſiderantur
hui. nõ valẽt cõpari puer. iij. Sapiaʒ aũt vo
co virtutẽ ĩfuſã tm̃. ⁊ ſic accipit̃ cõiter in ſacra
ſcriptura. Ipſa cõprehẽdit in ſe oẽs virtutes
morales quib⁹ in vita nil eſt vtili⁹ hoĩb⁹ vt di
cit ibi Sapiẽs pecunia q̃ emit̃ eſt labor cohi-
bẽdi ⁊ moderãdi ſuas paſſiões. Nã vt dic̃ phs
virtus eſt ſciã circa difficilia. Et virgili⁹. Sur
ſuʒ attollere gradũ ſcʒ ad virtutẽ. hic op⁹. hic
labor eſt. Et in li. ſapie di. Si queſieris ſapiẽ-
tiã q̃ſi effodiẽs theſaurũ inuenies. In effuſiõe
theſauri eſt labor in abijciẽdo terrã. i. terrena
affectu deſpiciẽdo eſt ⁊ deſideriũ theſauri ma
gnũ eſt ⁊ pfundatio q̃ inuit humiliationẽ. ℄ In
tertia regione ſcʒ iferni merces que deſcẽdẽdo
meditatiõe ad eã in vita pñti põt emi. eſt ve-
nia. i. remiſſio pene eterne iferni vl̃ tpalis pur
gatorij cui⁹ quilibet eſt debitor p pctis ſuis Non
eni eſt hõ ſup terrã qui nõ peccet. ait Salomõ
iij. Reg. viij. Nulla pcioſior margarita ex illa
regiõe ide põt trahi ⁊ vtilior iſta ſcʒ venia Mul
ta eniʒ ide meditãdo poſſũt trahi vt cognitio
diuine iuſtitie. cõpaſſio ad illos ⁊ hmõi. ſʒ hec
vtilior. Pecunia aũt q̃ emit̃ iſta margarita p-
cioſa eſt pnia Vt eni dicit leo papa. Venia nõ
dat̃ niſi correcto. de re. iu. in. vi. ⁊ pleni⁹ de-
clarat Aug. de pe. di. i. inquiẽs. Neminẽ pu-
tes de errore ad veritatẽ de quocũq; magno
vel pũo vitio ad virtutẽ trãſire poſſe ſine pnia.
Per pniam eni principaliter cordis ⁊ cõtritio
nẽ verã tollit̃ culpa ⁊ de pena debita pl⁹ ⁊ mi
nus ſm q̃titatẽ doloris. De iſta igit̃ negocia
tiõe ſpũalr itelligit̃ qd̃ dñs pcepit dicẽs. Ne-
gociamini. Et ad hãc exercẽdã dicit pſ. ſe in-
traturũ in potẽtias domini. i. in regiones ſue
potẽtie. ſuo exemplo nos ad idẽ prouocans.

℄ Reuertendo ad primum .§. ij.

genus negociatiõis ſcʒ quã faciũt mũdani qr
plen ⁊ eſt multis vitijs. iõ cauẽda inq̃tũ vitio
ſa ꝙ ipſe pſalmiſta nos docet ſuo exẽplo dicẽs
Nõ cognoui negociationẽ ⁊ hˀ ẽ tex. ſʒ aliã bi
blie trãſlationẽ In loco cui⁹ nr̃a tranſlatio hʒ Nego-
nõ cognoui lrãturã hˀ ẽ exercitiũ iniquoꝝ. De ciatio
qb⁹ dı̃ Baruch. iij. Filij agar exquiſierũt prudẽ munda
tiã q̃ de terra ẽ negociatores. temã ⁊c̃. Et iõ na.
hãc dñs Jeſus phibet dicẽs Joh. ij. Nolite fa
cere domũ pr̃is mei domũ negociatiõis. Do-
mus pr̃is eſt nõ ſolũ eccłia mãlis ſʒ mĩtomagis
ſpũalis. i. collectio fideliũ q̃ tũc fit dom⁹ ne-

gociatiõis cũ fideles itẽdũt negociatiõibus iniquis. vñ Cris. de hmõi. dicit q mercator nunq̃ põt deo placere ſeptẽpliciter aũt negociatio eſt iniqua ⁊ cauẽda large ſumendo.

¶ Primo ratione finis cupidi.
¶ Secundo ratione perſone clerici.
¶ Tertio ratione temporis feriati.
¶ Quarto ratione conſortij iniuſti.
¶ Quinto ratione loci ſacrati.
¶ Sexto ratione medij iniqui.
¶ Septimo ratione materie mali.

Quãtũ ad primũ cla⁊ ẽ qd cui⁹ finis ẽ malus ⁊ ipſ opus neceſſario ẽ malũ. Si ergo finis negociãdi ſit pñcipal͛r cupiditas q̃ eſt radix oĩuʒ maloꝝ negociatio erit iniq̃. Sʒ p hmõi declaratiõe ſciendũ ẽʒ b. tho. ij. ij. q. lxxvij. ar. iiij. q ad negociatores ptinet cõmutatiõib⁹ reꝝ inſiſtere. Importat. n. negociatio i facto q̃daʒ cõmutatiõeʒ. ¶ Eſt ãt duplex cõmutatio reꝝ ẽʒ phm. i polli. Una qdẽ q̃ſi nãlis ⁊ neceſſaria p quã vʒ fit cõmutatio rei ad rẽ vel reꝝ d̃natoꝝ pp neceſſitatẽ vite. Et talis cõmutatio nõ ppẽ ptinet ad mercatores ſʒ magis ad iconomos ⁊ politicos. i. his q hñt puidere domibus. ⁊ familie ſue aut ciuitati d̃ reb⁹ neceſſariis vite. Hec igit͛ cõmutatio ẽʒ phʒ d̃ ſe ẽ laudabilis q2 ſ hʒ finẽ honeſtũ q2. ſ. deſuit neceſſitati vite hũane. Poſſet tñ i ea cõmitti diuerſa peccata: ſʒ illa ſunt vitia hoĩm n̄ artis in ſe. Alia cõmutatio eſt denarioꝝ ad denarios vt in cãbiẽdo vel denarioꝝ ad merces vt i ẽptõe ⁊ venditõe vel reꝝ ad res vt i pmutatõe q̃ dicuntur baratti nõ ppter res neceſſarias vite ſʒ ordinata ad hũc finẽ. ſ. lucrũ ex ipa cõmutatiõe ꝯſeq̃ndũ. ⁊ hec pprie dĩ negociatio. Et q2 q̃taʒ eſt d̃ ſe deſeruit cupiditati lucri q̃ terminũ neſcit. ſed in infinitũ tẽdit. iõ ẽm ſe ꝯſiderata hẽt q̃ndã turpitudinẽ inq̃ntũ in ſui rõne nõ importat aliquẽ finẽ honeſtũ vl͛ neceſſariũ de ſui rõne lucrũ tñ qd ide q̃rit ⁊ ſi nõ iportet in ſui rõne finẽ honeſtũ vl͛ neceſſariuʒ nihil tñ iportat i ſui rõne vitioſuʒ vl͛ rõni ꝯriũ. Uñ ordiari põt ad finẽ aliq̃ honeſtũ ⁊ neceſſariũ. ⁊ ſic efficeret͛ negociatio licita. puta ſi negociator lucrũ qd q̃rit moderatũ tñ: ordinat ad hũc finẽ. ſ. ad ſuſtẽtationẽ ſui ⁊ familie ẽm. ſ. ſtatũ ſuũ decẽtẽ. aut ẽt vt ide paupib⁹ ſubueniat. vl͛ ẽt cũ negociatõeʒ itẽdat pp publicã vtilitatẽ. ne. ſ. res neceſſarie ad vitã pĩe deſint ⁊ lucrũ ide expetit n̄ q̃ſi finẽ ſʒ q̃ſi ſtipẽdiũ labor͛ ẽuat͛ aliis debitis circũſtãtijs de qb⁹ dicet͛. ſic nõ põt cõdẽnari. Sʒ ſi finẽ ponat vltimũ i lucro itẽdẽs ſolũ diuitias augere i imẽſuʒ ⁊ ſibi reſeruare. i ſtatu p manet dãnatiõis. Et de hmõi negociatorib⁹ dicit. b. tho. eẽ itelligẽdũ qd ait Cris. ſup mathe. Quicũq rẽ cõpat vt itegrã imutatãq vendẽdo lucret͛. ille ẽ q de tẽplo eijcit͛ et habet͛ di. lxxxviij. Quid. qd verũ ẽ qñ vltimũ finẽ ꝯſtituit i lucro tũc eni ẽ ꝯ͛ ecclaꝝ. quo ad meritũ. Nolite ergo facẽ do. pa. m. do. ne. Hic aũt large ſumim⁹ negociationẽ ⁊ i ſe. hmõi. ẽ. ¶ Scdo negociatio ẽ mala rõne pſone cũ. ſ. aliqb⁹ pſonis ſpãl͛r aliquo iure ꝓhibet͛ qd ſit cũctis clericis ⁊ multomagis religioſis ex ne cle. vl͛ mo. p totũ. vbi nõ ſolũ negociatio. ſʒ plura negocia ibi ponũt͛ eis iterdicta. Dic͛ eni Aug. Negociari aliqñ ſʒ aliqñ nõ. anteq̃ ſis cleric⁹ ſʒ poſtq̃ effect⁹ es clicus nõ ſʒ. di. lxxxviij. fornicari. Rõ ẽ ẽʒ b. tho. ſe. ſe. q. lxxvij. ar. iiij. q2 clici abſtinere debẽt nõ ſolũ a malis ſʒ ẽt ab his q hñt ſpẽʒ mali qd i negociatiõe ꝯtigit. ⁊ hoc tripl͛r. Pꝛio q2 negociatio ẽ ordiata ad lucrũ cuius clici debẽt eẽ ꝯtẽptores. Uñ Hiero. Negociatorẽ clicũ ex iope diuitẽ tanq̃ quãdã peſtẽ deuita. di. lxxxviij. Scdo pp freq̃ntiã negociatorũ vitia. q2 difficul͛ exuit͛ negociator a pctis labiorũ vt dĩ Ecci. xxvij. Et leo papa difficile ẽ iter vẽdẽtis emẽtiſq cõmertiuʒ nõ iteruenire pctm̃. de pe. di. v. Qualitas. Sʒ clicus multũ dʒ ſe cauẽ a pctis iuxta illud. Ambulãs in via imaculata. Tertio q2 negociatio nimis implicat mẽtẽ curis ſeclarib⁹ ⁊ p ꝯñs a ſpũalib⁹ retrahit. vñ apls. ij. ad Thi. ij. Nemo militãs deo ipli. ſe ne. ſe. Ad idẽ dĩ. lxxxviij. ꝯñs. Hñt eni frequẽter vacare diuis. Licʒ tñ clicis vel p̃ma cõmutatiõis ſpẽ q̃ ordiat͛ ad necitatẽ vite emẽdo vl͛ vẽdẽdo. Et ſi emẽdo ad ſui vſuʒ victualia vl͛ libros ⁊ hmõi. poſtea nõ idigẽdo his vl͛ alia q̃rendo ẽpta carius vẽdãt clici q2 tũc plus valẽt q̃ pus nõ peccãt clici vel laici. ſil͛r ſʒ eis eãdẽ mãʒ emẽ ⁊ ide artificialia facẽ hõeſta tñ q̃ ꝯgruãt ſtatui ſuo. ſicut emẽ ferrũ vnde. ⁊ ide facẽ ligones ⁊ vẽdẽ ⁊ alia honeſta exercitia nõ tñ ex h̃ dimittẽdo officia eccie ar. di. lxxxi. cleric⁹. Nolite ergo q clerici vel religioſi eſtis negociatiõib⁹ vacãdo fa. do. pat. m. do. negoc. ¶ Tertio negociatio ẽ mala rõe tpis feſtiui. q libet eni dʒ talib⁹ dieb⁹ abſtinẽ ab opib⁹ ſuilib⁹ iuxta illũ Exo. xx. Oẽ op⁹ ſuile nõ facietis i eo. ſʒ negociatori cõputat͛ iter opa ſuilia niſi emẽdo q̃ ſũt neceſſaria victui quotidião. ⁊ de hoc hẽtur diffuſe ifra. Per hmõi ei negociationẽ nõ ſolũ violant͛ feſtã ſʒ frequẽter omittunt͛ diuina officia qb⁹ vacãdũ ẽ dieb⁹ feſtiuis. de ꝯſe. di. iij. dĩ in illa ſcã die feſtiua, nil aliũ agẽdũ niſi deo vacãdũ Dicit tñ Pe. d̃ pal. in. iiij. ¶ In nũdis negociãdo auditis diuis nõ qdẽ cã auaritie. i. ꝯgregãdi ad ſupfluitatẽ. ſʒ aliq⁹ fine hõeſto. i. ad puidẽdũ ex lucro necitati ſue ⁊ familie vl͛ dãdũ paupib⁹ vl͛ puidẽdũ bono cõitatis de reb⁹ necarijs ⁊ ſilia pñt tales excuſari. et quo pl̄ati ecciaꝝ ſciũt ⁊ tolerãt Sec⁹ ſi ſũt ꝓhibite p aliquã excõicationẽ ⁊ hmõi ꝯuenientius tñ puideret͛ p penas pecuniarias a rectorib⁹ que magis timent͛ ſi exigãtur. ¶ Quarto negociatio eſt mala rõne loci cuʒ ſcʒ exer-

Duplex cõmutatio.

Contra mutatio hec eſt honeſta.

Hec vitioſa

Cleric⁹ non negocietur.

In nũdinis negociari die feſto.

ect negociatio eccl'ia. Fit eni ex h° magna irre
uerẽtia loco ſacro: ⁊ ꝑ ꝯñs deo cui' ẽ domus.
Vñ ⁊ dñs vẽdentes ⁊ emẽtes in tẽplo eicit di
cẽs. Nolite facere domũ patris ⁊c. ſed digni
us ⁊ ſacratius eſt in tp̃e grẽ tẽpluʒ eccleſie ꝙ̃
templũ ſalomonis. Ibi enĩ offerebant aīalia
⁊ ſanguis hircoꝝ ⁊ vituloꝝ. hic aũt offert' cor-
pus ⁊ ſanguis xp̃i veꝝ. Et cũ plura pctã perpe
trent' in emptiõe ⁊ vẽditiõe grauiora ẽt rõne
loci ſacri ſicut ⁊ alia ibi ꝑpetrata. Impedit' ẽt
deuotio orantiũ ꝓp tumultũ qui ſolet cõtin
gere in hm̃oi. ¶ Sed qđ de vẽdẽtibus ibi cã-

Vendẽtes candelas i eccleſia

delas. dicẽdũ videt' ꝙ clerici vel religioſi qui
hoc faciunt ꝓ̃ncipaliter ad ſatiſfaciẽdũ deuo
tioni fideliũ qui ſolent eas accẽdere in hono-
rẽ dei excuſari pñt. Si aũt ad cupiditatẽ ⁊ lu
crũ ꝓ̃ncipal'r: nõ videnť excuſari poſſe a vitio
eis ꝓhibito negociatiõis ⁊ ꝓ̃cipue in tali loco
ſicut nec ſacerdotes veteris teſtamẽti in his
que vẽdebãt in tẽplo. Et in his quattuor caſi
bus ꝓ̃dictis ꝙ̃uis ꝯſulẽdum ſit ꝙ lucra facta
in hm̃oi paupib' erogarent'. nõ tñ videtur hoc
eſſe de neceſſitate ſalutis. Et rõ eſt q2 datio
⁊ acceptio pecunie in hm̃oi de ſe nõ eſt ꝓhibi
ta ſed actus negociãdi nõ ſimpl'r ſed in tali lo
co tp̃e ⁊ ꝑſona vel fine: lʒ aliqui ꝯtrariũ dicãt.
nõ tñ inueni aliqđ iuś vel doctorẽ ſolẽnẽ hoc
expreſſe dicentẽ. ſ. ꝙ de neceſſitate ſit paupe-
rib' dandũ illud lucrũ. ¶ Nõ aũt ꝓ̃dicet' hoc

Nota ꝓ̃dicator

paupib' dandũ. cautũ eſt abſq3 alia declara
tione eſſe. ſ. de neceſſitate vel ꝯſilij honeſtate.
Nec enim opʒ oẽm veritatẽ apire in ꝓ̃dicatio
ne ꝓp ꝑiculuʒ abutẽtium ſentẽtijs veritatis ꝙ̃
ꝓni ſunt ad ꝯſciam dilatandã. qnimo ⁊ in in-
terrogationib' decet aliqñ ſup. hoc prudenter
eludere. ar. di. xliij. in mãdatis. Semp eni tu
tior via ꝯſulẽda lʒ nõ imperãda. ar. xxvi. q. vij.
alligant. ¶ Quinto negociatio reddit' illicita
rõne mali ꝯſortij puta ſi mercatores inter ſe cõ
ueniãt ⁊ pactũ faciãt ꝙ oẽs vẽdãt tali ꝓ̃cio ta
les merces. vł vn' ſolus vẽdat ⁊ nõ alij certaʒ
rerũ ſpẽm. tales ſi pactuʒ faciãt ꝙ vẽdant cer
to ꝓ̃cio cõpetẽti ⁊ nõ plus ſed etiã minus ſũt

Negociatois ſi faciãt pacta

liberi. ¶ Iuſtũ eſt imo ꝯſulit Hoſti. ꝙ ad hoc
ꝙ mercatores ſua officia exerceant bona fide
de iuia ſui epi ſciãt quãtũ pñt lucrari in men
ſura bladi ⁊ vini ⁊ hm̃oi. vel ꝙ̃tũ pñt pro libra
vltra id qđ emerũt vẽdere in recõpẽſatiõe la
boris induſtrie ⁊ expẽſaꝝ ⁊ ſm ꝓ̃ciũ taxatum.
ab eo. vendãt ſine mẽdatijs ⁊ tuti erũt a pctõ
negociatiõis. ex de emp. ⁊ vẽ. c. j. Bonũ ⁊ equũ
ꝯſiliũ eſt. ſed q2 ꝯſiliũ eſt nõ obligat cũ ꝯſuetu
do vbiq3 q̃ſi ſit in cõtrariũ. vbi tñ ſine ꝑ epm ſi
ue qđ meli' fieret ꝓuideret' ꝑ rectores ciuita-
tis ſcʒ ꝙ taxato ꝓ̃cio ab eis vẽderent' victualia
⁊ alia que ſunt ad vſum neceſſaria nõ poſſent
mercatores ſeu vẽdentes preciũ augere abſq3
pctõ. ſed ſi pactũ faciũt mercatores inſimul ꝙ
certo ꝓ̃cio vendãt merces ſuas ⁊ nẽ min' nõ
tñ ꝑ hoc intẽdẽtes ſe ꝯſeruare indẽnes cũ iu-
ſtũ ꝓ̃ciũ ponũt mercib' ſm valorẽ illius tp̃is.
ſed lucra imoderata q̃rere ex nimietate precij
peſſime faciũt. ¶ Et dr̃ hi monopolite a mo

Monopolite dicunť

nos qđ ẽ vnus ⁊ polite qđ eſt vẽditor vel polis
qđ eſt ciuitas q̃ſi vnus ſolus vendẽs in ciuita
te. ⁊ tale pactũ monopolitaꝝ eſt illicitũ ⁊ a iu
re ꝓhibitũ ſm Hoſti. C. de mono. l. j. ⁊ cauet'
in dicta. l. ꝙ exercẽs tale officiũ. ꝓprijs bonis
expoliat' exilio ꝑpetuo damnet'. Si qs etiã ſo
cietatẽ facit cũ eo quẽ nouit eſſe male ꝯſcie. ⁊
ꝑ fas. ⁊ nefas negociari. lʒ ipſe ab illicitis cõ-
mertijs caueat ⁊ ſociuʒ admoneat ab illicitis
abſtinere. non excuſat' niſi ꝓhibeat inquantũ
põt. ⁊ ſocietatẽ cũ eo ſoluat ſi põt. vel ꝓteſtet'
ſi nõ põt de illicitis lucris participare nõ vel-
le. nec illuʒ in ipſis ſe itromittẽ. ar. di. lxxxiij.
error. Et ſup hoc dʒ inqrere ne laboret craſſa
ignorãtia que nõ excuſat. ¶ Sexto eſt illicita
rõne medij. id eſt cũ mediãtibus piurijs ⁊ mẽ
dacijs ⁊ duplicitatib' negociat'. vñ Caſſi. Il-
li negociatores abhominabiles ſunt corã deo
qui iuſticiã del minime cõſiderantes per imo-
deratũ pecunie ambitũ polluunt' merces ſuas
plus piurijs onerãdo ꝙ̃ ꝓ̃cijs. diſtin. lxxxviij.
qđ. eſt aliud. Et de piurijs quidẽ nõ eſt dubi

Negociari cũ mendatijs

um ꝙ qui vtunt' eis etiã vnico piurio ſciẽter
ſcʒ falſum iurãdo ꝙ peccãt mortal'r ſm Ray.
⁊ b. Tho. ij. ij. q. c. ar. iiij. q2 expreſſe cõtra ꝓ̃ce-
ptuʒ dei faciunt notabilẽ irreuerentiã cõmit-
tendo. De mẽdacijs autẽ dicit. Ray. ꝙ ſi hoc
faciant vt decipiãt etiã mortaliter peccãt ⁊ te
nentur ad reſtõneʒ eius in quo deceperãt. Et
glo. dicit ibi ꝙ nõ diſtinguit. vtrũ in modico
vel in magno decipiãt. Credo Ray. loqui de
mẽdacio ex quo quis intẽdit nocere ſeu decipe
re in multo ſi poſſet ſicut i modico cũ dicit eſ-
ſe mortale. Nã ſi in modico tñ intendat deci
pere nõ eſt ratio quare debeat ẽẽ mortale. Et
qđ dicit glo. vł referẽdum ad factũ nõ ad intẽ
tioneʒ qđ ex modo loquẽdi pʒ. hoc eſt cuʒ ⁊ ſi
intẽdat decipere in multo. actu tñ nõ decipit
niſi in modico q2 non põt. vel etiã põt referri
ad actũ reſtitutionis. q2 ita in modico decipi
ens tenet' ad illud modicũ ſicut ad multũ qui
in multo decipit. ¶ Sed ſiquis mẽdacio vtit'

Nota ꝯfeſſor.

in emendo ⁊ vendendo vt cõſeruet ſe indẽnẽ.
puta vt vendat iuſto precio rem ſuã. dicit cõſti
tiſſe ſibi plus ꝙ̃ cõſtitit ⁊ huiuſmodi. peccat ta
lis. venialiter ſm Ray. ſʒ Hoſti. dicit ꝙ ſi hoc
facit aſſidue ⁊ ex conſuetudine mortaliter vi-
det' peccare. Arguit a ſimili de ebrietate qđ
dicit Aug. eſſe mortale ſi ſit aſſidua vt patet.
diſti. xxv. §. alias. Hoc tñ non credo veruʒ: q2
veniale de ſe quãtumcũq3 continuetur. ⁊ mul
tiplicet' nunq̃ fit mortale ſm Tho. ij. ij. q. cl.
arti. ij. Et de hoc. ṡ. in. j. parte ti. vi. Sʒ bene
diſponit ad mortale. Nec eſt ſic de ebrietate
vñ dictũ illđ aug. exponit b. tho. ij. ij. q. c. Eſt

igiť

igit illḋ mēdaciū veniale niſi addat ꝯtēptus. Et idē dicēdū ḋ duplicitatib⁹ q̄ ibi ſiūt ꝛ frau dib⁹.ſ.ꝙ ſit mortale vbi itēdit notabil' ḋceptio ꝓximi.alš veniale.de hoc plenī⁹.j.C Septi- mo rōne materie mali.quedā eni negocia ſūt q̄ de ſe ſunt mala de ſui natura.vtvſura ſymo- nia ꝛ hmōi.vn̄ Amb. Reperiuntꝫ plurimi ne gociatione muneris mercari vell: gratiam ſpūſ- ſancti.i.qḋ.i.repiunt.ꝛ horum negociatio.i. exercitatio oib⁹ prohibet clericis ꝛ laicis ſ3. Ray. Quedā alia ſūt q̄ nō ſūt ḋ ſui natura ma la.tn̄ eis vtunt hoīs vt in plurib⁹ ad malū.vt facere taxillos ꝛ cartas.larbos fucos ꝛ hm̄ ōi ꝛ ornamēta ſupflua veſtiū. Et ab hoꝝ emptōe ꝛ vēditōe ꝛ factōe dꝫ qlibet abſtinere ꝛ pma- xime ab his q̄ ſine pctō mortali fieri n̄ pñt.ſeu quoꝝ vſus cōit ē ad mortale pctm̄. Et ſic itel- lig³dū eſt dic̄.inno.i.c.fres.de.pe.di.v.valet falſa pnia ē cū penitēs ab officio.i.actu. nego ciali non recedit qḋ ſine pctis agi nō pt.ꝛ qḋ ait. Gre. in omel.ſ.negocia q̄ ad pctm̄ iplicāt neceſſe ē vt ad hec p⁹ ꝯuerſionē anim⁹ nō re- currat de.pe.diſt.v.negociū. Loquunt eni de mortalib⁹ pctis.nā ſi de qbuſcūq etiā veniali bus itelligat null⁹ poſſet etiam licita negocia exercer̄. De hmōi āt artib⁹ q̄ꝝ artificia ſūt.fre quent ad pctā dicet.i.i ſe.c. Quedā alia ſt du bia vt emere pſtātias ſolutas cōtrati ab alijs ſeu ḋnarios mōtis.ſpreſtita venetoꝝ.ꝛ loca ia nuēſis.q̄ qdā dicūt licita qdā illicita ꝛ ab hu iuſmodi abſtinēdū.qꝛ i dubijs tutior via ē eli gēda ex̄ de ſpō.iuuenis.ꝛ ḋ hac materia lati⁹. ḋ.e.ti.c.ix.ibi ponunt rōes ad vtrāq ptē.ꝛ iō nō de facili cōdemnādum ꝛ ſic qḋ tutius eſt conſulendum vt dictum eſt.

Facere taxillos cartas ꝛc.

C Quantum ad tertium .§.iij. pncipale ſcꝫ ḋ negociatōe tpali modeſta.ſciē dū ꝙ tūc negociatio ē licita qn̄ eā exercēt ſm iuſticiā quā exigit de⁹ ab hoīb⁹ n̄ ſm iuſticiā hoīm ꝛ hoc ē qḋ ait.pš. Memorabor.iu.tu.ſo. ſcꝫ in negociando ꝛ alia opa faciendo.iudicia hoīm ſolū ſibi cauet a magnis exceſſib⁹ dece ptōis puta vltra dimidiā iuſti pcij irritans ta les ꝯctus.extra ḋ emp.ꝛ ven.cū dilecti.ſꝫ iuſti cia dei n̄ pmittit etiā aliquā paruā ḋceptiōē3 ſciēter factā.qui āt ſequunt iuſticiā hoīm non mēorant iuſti.te di ḋ quo pš. Memorabor iu. tue ſo.illi āt ſūt negociatores q ḋ tēplo eccl'ie militātis quo ad meritū eijciunt ꝛ ḋ tēplo triū phantis eccl'ie quo ad ꝯſortiū. Vn̄.Caſſi. ſup dicto.v.pš. illi abomīales facti ſūt ſcꝫ q iuſti ciā ḋi minime ꝯſiderāt ꝛ p nimiā pecunie am bitū merces ſuas polluūt ſicut āt ſuat iuſticia dei.i.iuſticia ſ3 deū cū i negociādo dat iuſtū pciū nō exceſſiuū ꝛ res itegra debita nō ſophi ſticata. aut cū eſt pmutatio equa ita econtra negociantes largo ſumpto vocabulo pro emē

Negociatio licita.

tibus ꝛ vendentibus. Tripliciter autem faci unt contra iuſticiam dei.

C Primo ex iniqua appreciatione.
C Secundo ex vana ſophiſticatione.
C Tertio.ex illicita permutatione.

Quātū ad pmū ſciēdū ſ3.b.tho.ij.ij.q.lxxvij. art.i.ꝙ emptio ꝛ vēditio vident introducta ꝓ cōi vtilitate vtriuſq dū ſcꝫ vn⁹ idiget re alte rius ꝛ ecōuerſo ſic p phm pmo politi.pꝫ. Qḋ āt ꝓ cōi vtilitate itroductū ē nō dꝫ magis eē vnius q̄ȝ alterius.ꝛ iō dꝫ inter eos ſm equali tatē cōtract⁹ inſtitui. Quātitas āt rerū que in vſū hoīꝫ veniūt mēſurat ſm pciū datū ad qḋ eſt inuentū nūmiſma:vt di.i.eti.ꝛ iō ſi pcium excedit quātitatē valoris rei vel ecōuerſo res excedat pciuꝫ tollit iuſticie equalitas. ḃ tho. ꝛ cōmittit conſequēter iniquitas. Iniquitas eni di q̄ſi iequitas.i.iequalitas ſꝫ q diligit ini quitatē odit aīam ſuaꝫ.ſcōm aliā tranſlationē inquit pſal.x.pš.ꝛ loqt de aia dei q̄ eſt volū tas eius. Vn̄.i.x.q.ij.§.hoc ius.di ꝙ ſi inven ditiōe rei eccl'iaſtice plus offerat q̄ȝ res valeat eccl'ia recipere nō dꝫ.ſm tamē iuſtū pciū.ꝛ rō ē ſm archi.i.dicto.§.qꝛ eccia nō dꝫ dolū face re in ꝯtractibus ſuis.ex̄ de dona.p tuas.ſic igit res nō pñt licite vēdi plus q̄ȝ valeāt.nec minus emi pēſato eaꝝ valore i reſpectu ad vſū nrm ꝛ ꝓbabile iudiciū humane eſtimationis mēſurā tis valorē rei ītra limites latitudinis cōpeten- tis ꝛ ꝓ maiori declaratōe hui⁹ materie tria vi dēda ſūt. C Primo vn̄ accipiēdus ſit debitus valor rei. C Scd̄o q̄ ſit latitudo competēs va loris rei. C Tertio qd dicēdū qn̄ ſit exceſſus valoris rei.ꝛ ꝓ declaratione pmi oꝑtet tria ꝯ ſiderare diligenter.ꝛ pmū eſt ꝙ ſm ſco.i.iiij. di.xv.duplex eſt valor reꝝ. C Primus eſt va- lor naturalis. C Scd̄s valor vſualis. Valor naturalis rei ē ſm bonitatē nature a deo in re creata.ꝛ hoc mō mus vl' pulex vel formica pl⁹ valent q̄ȝ panis qꝛ illa hñt.vitā. animā ſeu vi ſum.ꝛ nō panis vel etiam margarita.ſcd̄s va lor di vſualis ſm qḋ aſſumit i reſpectu ad vſū nrm.ꝛ hoc mō q̄ȝto aliqua ſūt vſib⁹ nris vtilio ra.tanto pl⁹ valent.ꝛ ſm hoc panis pl⁹ valet q̄ȝ mus.quia igit act⁹ emēdi ꝛ vēdēdi ad vſus humane vite merito ordinat.iō reꝝ q ſūt ad vſum humane vite venialiū valor ſumend⁹ eſt ſcd̄o mō nō pmo. C Scd̄ꝫ ꝯſiderādū circa va lorē rei eſt ꝙ ipe valor reꝝ ſcd̄o mō acceptus i.ſm ꝙ ſūt ad vſū nrm i re veniali tripli̾ pēſat. C Primo ex eius ṽtuoſitate. C Scd̄o ex eius charitate. C Tertio ex ei⁹ ꝯplacibilitate. Et ṽtuoſitas qdē rei attēdit ſ3 ꝙ res ex ſuis reali bus ṽtuoſitatib⁹ ꝛ ꝓpetatib⁹ ē noſtris vtilita tibus virtuoſior ꝛ efficatior.ꝛ hoc mō bon⁹ pa nis triticeus plus valet ad vſum noſtrū q̄ȝ or- deaceus.ꝛ fortis equus ad vecturā plus valet q̄ȝ aſinus. C Scd̄o pēſatur rei venalis valor ex

Venditio eſt introducta.

Duplex valor rerum.

Valor rerū eſtimatur tripliciter.

eius raritate. i. ſm q̄ res ex sue inuẽtiõis rari/tate ⁊ difficultate magis neceſſarie ſũt ꝓ q̄ñ/to vȝ ex earuȝ penuria maiorem ipſarũ indigẽ/tiam ⁊ minorẽ facultatẽ habẽdi ⁊ vtẽdi habe/mus. vñ hiero. oĩ rarũ carũ. diſt. xciij. legimꝰ. Et ſecundũ hoc bladũ plus valet tpe famis ⁊ careſtie q̄ tẽpore quo mſtũ abũdat apud oẽs sic q̃ttuor elemẽta ignis aer aqua ⁊ terra villo/ris p̄cij apud homines eſtimanẽ ꝓpter coꝝ co/piam q̄ balſamum vel aurum. q̄uis illa de ſe ſint magis neceſſaria q̄ vtilia vite noſtre. ¶ Tertio pẽſaẽ in re venali eiꝰ cõplacibilitas. i. ſm q̄ magis vel minꝰ bñ placet volũtati no/ſtre habere talẽ rẽ ⁊ vti ea. ¶ Uti eni ꝑut hic ſumiẽ eſt rẽ in facultate volũtatis aſſumere vl̃ habere. ⁊ ideo nõ modica ps valoris venaliuȝ rerũ ex bene placito volũtatis penſaẽ ſiue plus ſiue minus cõplacẽtie in vſu huius rei vel il/lius ſm q̄ vnus equꝰ eſt gratior vni. ⁊ aliẽ alte/ri. ⁊ vnũ ornamẽtũ vni ⁊ aliud alteri. ⁊ hoc mo/do vnus rẽ alteri viliorẽ multũ appreciaẽ ⁊ ſi/bi reputat precioſã ⁊ carã ⁊ ecõuerſo. ¶ Ter/tiũ ꝯſiderãdũ circa valorẽ rerũ eſt q̄ valor re/ruȝ venaliũ vix aut nũq̄ poteſt a nobis deter/minari niſi per cõiecturalẽ ⁊ ꝓbabilẽ opinio/nem. ⁊ hoc nõ punctualiẽ ſub indiuiſibili rõne aut mẽſura in plus ⁊ minus ſed ſub aliqua la/titudine cõpetẽti reſpectu tẽporũ locorũ ⁊ ꝑ/ſonaꝝ. cũ ea quã latitudinẽ diuerſi homines i eſtimãdo differe probanẽ. ⁊ hoc etiã diẽ tho. vbi. s. q̄ valor reꝝ nõ ꝯſiſtit in puncto indiuiſi/bili. vñ aliq̄ntulũ plus aliq̄ntulũ minus emere vel vẽdere nõ tollit eq̄litatẽ vel iuſticiã dum/mõ nõ fiat exceſſus notabiliẽ ꝯ̃ ꝯſciaȝ. ¶ Quã/tũ ad ſcõm ſcȝ q̃ ſit ꝯpetẽs latitudo valoris rei ītra cuius limites poſſit p̄ciũ extẽdi. dicẽdũ q̄ tripliciter hoc innoteſcere põt ex iure. ex con/ſuetudie ⁊ diſcretiõe. Et p̄mo ex iure qꝛ ſi p̄/ciũ quo vẽdit res excedat medietatẽ iuſti p̄cij. ſeu p̄ciũ qꝰ emiẽ d̃ficiat a medietate iuſti p̄cij. puta valȝ res. x. flore. ꝑut cõmuniter eſtimaẽ ⁊ tñ vẽditor petit ⁊ recipit. xv. vel cũ valet. x. emptor emit p. iiij. cũ dimidio. tunc ſȝ iu/ra ꝯtractus eſt nullus extra de emp. ⁊ vẽ. di/lecti p iudicem irritandũ vel facere ſuppleri defectũ ꝯmiſſũ. vȝ etiã ſi eẽt minor exceſſus q̄ medietas iuſti p̄cij. ſi ſit notabilis vtiq̄ ſȝ. tho. ij. ij. q. lxxvij. ⁊ Sco. i. iiij. di. xv. ẽ ibi iniu/ſticia ⁊ per conſequẽs peccatũ mortale ⁊ reſti/tutio faciẽda q̄ntũ ad eũ p quẽ ſit deceptio ad/uertenẽ in p̄cio multũ exceſſiuo vel defectiuo ſed ſi fiat deceptio ignoranẽ. qꝛ ſcȝ emptor vl̃ vẽditor eſtimat tñtũ valere tũc nõ eſt ibi mor/tale ex quo ipſe decipiẽ per errorẽ. Sed tñ cũ ꝑpendat vel ſibi oñdiẽ. tenetur ad ſatiſfactio/nem. alias tũc peccaret mortaliter ſi non vel/let ſatiſfacere. quod totum intellige quando defraudatur iuſto precio emptor vel venditor

valor reꝛuȝ eſtimatur ꝯiecturaliter.

Cõpetẽs p̄ciũm rei eſtimaẽ tripliciter.

nota cõfeſſor.

ex errore ſeu ignorantia. nam ſi ſciẽs ⁊ aduer/tẽs q̄ntitatem exceſſus vel defectus libere cõ/ſenſit in tale precium ⁊ contractũ i nullo tene/tur alter cũ eo ꝯtrahens cũ ſciat illũ aduerte/re de exceſſu vel defectu p̄cij. Et rõ eſt qꝛ ſciẽ/ti ⁊ ꝯſẽtiẽti nõ fit iniuria neq̄ dolus vt de reg. iur. li. vi. Sicut enim p̄t rẽ ſuã abſq̄ oĩ p̄cio da/re ⁊ donare. ita etiã p̄t ꝓ centeſima parte iuſti precij rẽ ſuaȝ vẽdere ad ſuũ beneplacitũ. ⁊ al/teri ꝓ q̄nta pte ⁊ alteri ꝓ iuſto p̄cio tñ. Nec i h̄ ſit iniuſticia ex pte alteriꝰ. niſi cogereẽ vẽdi/tor ad vẽdendum aliqua magna neceſſitate ad hoc inducente cum non p̄t aliter ſibi ꝓui/dere: vellet tamen iuſtum precium. ſȝ inueni/re non p̄t. vel etiam magna leuitate ad h̄ mo/uẽte vt prodigus ⁊ leuis tũc enim ſecus diceẽ/dũ. Secundo ipſa latitudo precij p̄t innote/ſcere ex conſuetudine. ¶ Nam vt dicit. Sco. in. iiij. vbi. s. q̄ experiẽtia ſatis p̄ȝ q̄ ꝯſuetudina/rie relinquiẽ ipſis ꝑmutãtibꝰ vt pẽſata mutua neceſſitate reputẽt ſe mutuo dare equalens. ⁊ hicinde accipe. Dup̄ quippe vr̃ inter hoĩes ꝯ̃/tractus eſſe in q̄bꝰ ꝯ̃hẽtes nõ itẽdãt aliq̄d d̃ rigo/re iudiciali q̄ eſt vt tñ res emaẽ vel vẽdaẽ q̄ñ/tũ valet ſibi mutuo relaxare vt ſic cõem ꝯ̃tꝛuȝ ꝯmitteẽ aliq̄ datio vera. Et hic modꝰ cõmu/tãtiũ ſũdaẽ quaſi ſup lege nature dicẽte. Fac alteri q̄d tibi vis fieri. Satis ergo e ꝓbabile q̄ q̄ñ ꝯ̃hẽtes mutuo ſũt ꝯ̃tẽti mutuo ſibi remit/tere velit ſi aliquo mõ dñ tñ nõ enormi d̃ficit/unt a ꝑfecta iuſticia. ¶ Tertio innoteſcit lati/tudo p̄cij rerũ ex diſcretiõe. Dictat eni diſcre/tio q̄ cũ res in ſe valẽt. x. tñ h̄nti ẽ chara ⁊ vti/lis vt. xij. ſi volo eã h̄re dem ſibi nõ tñ. x. ſed q̄n/tũ ſibi valet. ex quo ip̄e retinere volebat qꝛ vti/lis vt. xij. Unde ⁊ beatus Thomas ſecunda ſecunde queſtione. lxxvij. dicit q̄ vendere reȝ pluſq̄ valeat eſt iniuſtum niſi in detrimẽtuȝ cederet vẽditoris vẽdere ſcȝ q̄ntuȝ valet. puta qꝛ ſibi mltũ ẽ vtilis illa res vl̃ neceſſaria tunc eni vẽdere poterit plꝰ q̄ res in ſe valeat q̄ñtũ ſ. valet ipſi venditori. Sed q̄uis emptor mul/tũ iuuaẽ ex re quã vult emere ſi vẽditor idc nõ dãnificaẽ ex carentia ipſius rei nõ ꝓpterea p̄t plꝰ vẽdere rẽ q̄ valeat in ſe. qꝛ vtilitas q̃ ſuper/uẽit emptori nõ ẽ ex ꝯditõe vẽdẽtis nec ex ꝯdi/tionẽ rei in ſe. ſed ex ꝯditõe emẽtis. vñ nõ dȝ vẽdere illiꝰ q̄d nõ ẽ ſuũ idẽ. Sco. in. iiij. Si tñ ſua liberalitate emptor vult aliq̄d plus dare q̄ valeat res qꝛ idẽ multo iuuaẽ. p̄t ⁊ ſcipi ar. l. ij. ij. ſicut ẽpm. ¶ Quãtũ ad tertiũ p̄nc prĩs ſcȝ q̃ñ ſit exceſſus in p̄cio q̄d iuris. Ad h̄ d̃ dȝ q̄ tripliciter p̄t fieri exceſſus in p̄cio reꝝ vena/liũ vel defectus. ¶ Primo q̄dẽ vltra dimidiũ iuſti p̄cij. ⁊ ſic ꝯ̃. tũ põt reſcidere de. cptꝰ vl̃ re/ſtauratonem dãni ſui petere vt dictũ eſt. Nec obſtat ſi dicaẽ q̄ vnuſq̄ſq̄ in re ſua ẽ modera/tor ⁊ iudex ſȝ iura. ergo rei mee p̄ciũ ipoñeẽ p̄

cõſuetudo eſtimat p̄ciũm rei.

Diſcretio eſtimat p̄ciũ rei.

Nota ꝯfeſſor.

Exceſſus p̄cij fit tripliciter

eiꝰ qḋ volo. nec aliqˢ pt me cogere ad ꝓtaxatū
ꝓciū ſicut nec etiā ad vendēdum. ſicut etiam
emptor nō cogitur ad emēdū niſi ꝓcio ſibi bn̄
placito. Sicut igit̃ ꝯctus emptionis ⁊ vēditio
nis ē mere volūtariꝰ. ſic etiā taxatio ꝓcij vena
liū rex debet eſſe volūtaria ſm voluntatē ven
dētis ⁊ emētis iuxta illud ꝓuerbiū legale. Res
tm̄ valet q̄tū vendi pōt. Ad illud eni reſpon-
deo. Q̄uāuis qs nō cogat̃ ad vendendū rem ſu
am tn̄ in actu ⁊ ꝯctu vendendi. ſi vendere vult
formā iuris ⁊ regulā iuſticie ſuare debet ⁊ eq
tatis. Et iō in actu vendendi nō licet ſibi rei
ſue ſtatuit̃ iniuſtū ꝓciū ⁊ accipere. qꝛ tūc nō im
ponit rei vt ſimpliciter ſeu ꝓcium ſed vt in al-
tex cōmutande. Hmōi aūt impoſitio ꝯmuta
tiue includit acceptiōez ꝓcii ꝓualētis. Accipe
aūt ꝓualēs ꝓciū eſt iniuſtū ⁊ ꝯ eqtatē. Inſuper
ſm Hoſti. q̄uis nō poſſet qs cogi ab initio rez
ſuam vēdere vel alienare, vt pꝫ. C. de cōtrahē.
emp. l. dudū. ſi tn̄ expoſuerit venalē ⁊ precium
offeratur ſi pro iuſto precio vendere non vult
cogi poteſt p iudicem ꝙ iuſto precio vendat.
ff. de offi. prefi. l. i. Et cum dicit̃. res tm̄ valꝫ q̄
tū vendi pōt itelligit̃ de iure non de facto ſm

Notabilis excessus.

eſtimatiōez cōem ſꝫ Anto. de bu. ¶ Scḋs ex
ceſſus eſt in ꝯctu hmōi qn̄ vtiqꝫ notabilis ē nō
tn̄ ptingēs ad medietatē iuſti ꝓcij. Et tūc aliq
dicūt licitū eſſe nec ad reſtitutiōem teneri. qꝛ
iura hoc pmittūt vt in dicto. c. cuꝫ dilecti. de
emp. ⁊ ven. Quā opinionē ſeq videt̃ Duran. or
di. mi. in ſum. ſua. Sed hanc opinionez tanq̄
erroneā ⁊ piculoſā ſaluti aiaꝝ reprobāt. b. tho.
ij. ij. q. lxxvij. Et Sco. in. iiij. diſ. xv. dicētes. ꝙ
talis ſciēter decipiēs iniuſticiam facit ⁊ p ꝯn̄s
mortalr̃ peccat. ⁊ tenet̃ ad reſtitutionē eiuſ in
quo decipit. Si aūt ignorāter ⁊ ex errore. ſcꝫ
eſtimās tm̄ illā valere ⁊ hmōi tūc nō peccat. ſꝫ
cū aduertit errorē tenet̃ ad ſatiſfactionē dāni
leſo ſeu decepto. alr̃ tunc peccaret ſi nō diſpo
neret ſe ad emendā. ¶ Ad rōnē ab illis dedu-

Lex divina ⁊ humana differunt punitione.

ctā in lege. Rn̄det. b. tho. vbi. ſ. ꝙ hec lex dat̃
p ꝓlo in quo ſūt multi deficiētes a ꝟtute. vn̄ ſo
lū ꝓhibet ea mala q̄ habent deſtruere huma-
num ꝯuictum pacificuꝫ ea puniēdo vt furta.
adulteria. notabiles deceptiōes in ꝯtractibꝰ.
vt deceptio vltra dimidiū iuſti. ⁊ h̄ cuꝫ punire
pōt abſqꝫ maiori ſcādalo. alr̃ etiā illa tolerat.
vt. i. q. vij. quotiēs. xxiij. q̄. iiij. c. ipa pietas di-
ſti. l. vt ꝯſtitueret̃. Alia aūt pmittit nō qꝛ lici-
ta ſꝫ inq̄tū nō punit ea ⁊ h̄ ne puniēdo ſeq̄reu
tur maiora mala. ¶ Sꝫ lex diuina q̄ dat̃ oibꝰ
nil dimittit īpunitū in hac vita vel aliqḋ qḋ ſit
ꝟtuti ꝯriū. Vn̄ ſm diuinaꝫ legē illicitū reputa-
tur ſi in ꝯctibꝰ eq̄litas nō ſeruaret̃. qḋ ſit plꝰ vē
dēdo rem q̄ valuerit. vel minꝰ emendo cuꝫ ſit
ꝓcipue notabilis exceſſus in h̄. cū. b. tho. ꝯcor.
Jo. de. lig. ⁊ Jo. cal. ⁊ plures alij canoniſte di
cētes illā decretalē hēe locuꝫ iure fori nō iure
poli. ⁊ h̄ ad vitāda multa litigia q̄ d̄ leui poſſet
quotidie fieri. ¶ Tertiꝰ exceſſus ē qn̄ i hmōi ꝯ

Modicus excessus.

ctibꝰ paꝝ ſit dānificatio. vt qꝛ paulo plꝰ vendit̃
res vel paulo minꝰ emit̃ iuſto ꝓcio. ⁊ tunc q̄uis
qdā dicāt idiſtincte nō ꝯmitti pctm̄ nec tene-
ri ad reſtitutiōez eo ꝙ ꝓcia rex nō ꝯſiſtāt in pū
cto indiuiſibili. ſꝫ habeāt quādā latitudin. in
plꝰ ⁊ minꝰ. Veriꝰ tn̄ videt̃ dōm ꝙ qꝛ latitudo il
la dꝫ eſſe ꝯpetēs ⁊ ſic hꝫ limites ſuos q tn̄ diffi
culter ſcire pn̄t. iō ſi qs in emēdo vl̃ vendēdo
excedat aliquātulū limites ñ agēs ꝯ ꝯſciaꝫ qꝛ
ſcꝫ credit illud eē ſatis iuſtū ꝓciū. ⁊ ñ rigidū ñ
peccat nec tenet̃ ad reſtitutiōez. q̄uis aliq̄ntu
lū excedat limites iuſti ꝓcij ⁊ tūc hꝫ locū illḋ
qḋ illi dicūt ſcꝫ cōez ꝯctū ꝯcomitari aliq̄lē do
natiōez ⁊ ſibi inuicē ptes remittere modicum
plꝰ vl̃ minꝰ iuſto ꝓcio. ſꝫ ſi qs ꝯ ꝯſciaꝫ vēdat plꝰ
vel emat minꝰ iuſto ꝓcio. i. credēs excedere ſu
ꝓmū gradū latitudinis ꝓcij. ⁊ ſi in modico nō
pōt excuſari a pctō ſaltē veniali cuꝫ ois decep
tio ⁊ fraus ſit pctm̄. ⁊ etiā teneat̃ ad ſatiſfactio
nē. ſed ex quo minucie tales ſūt inumere. ⁊ pa
rū etiā idē ledit̃ primꝰ dꝫ illḋ ſic iniuſte acq̄ſitū
paupibꝰ erogari. xiij. q. v. q hētis. declarant ꝓ
dicta p Geral. ordi. here. ⁊ Jo. de rip. ꝙ ſi ſiat
diminutio vel exceſſus iuſti ꝓcij in ꝯctibꝰ i mo
dico nō ē neceſſe reſtiōez facere. ¶ Ad qḋ ꝓbā

Modicus excessus non necessario restituitur.

dū inducūt triplicē rōnes. ¶ Prio qdē rōne pa
cis ⁊ ſaluatiōis. Quod eni ex ꝯſenſu ⁊ ſtatuto
cōi ⁊ p cōi oim vtilitate ꝓcedit eo ipo obtinet
eqtatē ⁊ robur iuris cōis. ſꝫ cōis ꝯſenſus ac re
cta ⁊ diſcreta ꝯſuetudo vult ꝙ nō ois exceſſus
in talibꝰ reſtitui ſit neceſſe ⁊ h̄ iō qꝛ expedit tpa
li paci ⁊ ſaluti ſpūali. Expedit qdē tpali paci.
qꝛ alr̃ infinite ꝯtrimonie ⁊ litigia ex h̄ oxirētur
ſpūali etiā ſaluti h̄ expedit ſcꝫ cōitatis ⁊ ꝓximi
eiuſ qꝛ cū difficillimū ſit ab hmōi ꝯctuū exceſſi
bus ſe totalit̃ ꝯpurare. ⁊ maxime in hoibꝰ imp
fectis inhiantibꝰ lucris ex qbꝰ ⁊ i qbꝰ maior ps
cōmunitatꝭ hoiꝫ cōſiſtit Periculoſiſſimū oibꝰ
eēt hmōi exceſſū ſibi vēdicare ⁊ retinere nō li-
ceret. ¶ Scḋo hoc idē ꝓbat̃ rōne mutue ꝯcor
datiōis. Propria nanqꝫ forma ⁊ rō cōmutati
ui ꝯctꝰ ⁊ vtriuſqꝫ ptis libero ac pleno ꝯſenſu in
choatur ⁊ rectificat̃. ita ꝙ emptor vult ſibi rex
emptā poti q̄ ꝓciū eiꝰ. ⁊ vēditor ecōuerſo. vtqꝫ
ēt ex pleno ꝯſēſu ⁊ a ſe alienare itendit ꝓpriuꝫ
dn̄iuꝫ rei ſue illud i aliud totalr̃ trāſferēdo. Et
ſi in aliquo ꝓter intētionē ⁊ ꝓpriā eſtimationē
defraudatur. circa tamen exceſſum enormem
lege diuina vel hūana ꝓhibitum vult nihilo
minꝰ ꝯctum initū ratum eſſe ⁊ firmum. ac ſi li
bere ⁊ expreſſe omni tali legi renūciaret in cō
trariū faciēti ꝓſquāto p ſuo tpali indemnitate
id faciat alter ſibi nihil inde reddere obligat̃.
qꝛ ibi iam nō eſt enormis. imo forte nec vllus
exceſſus. qꝛ ſicut potuit totuꝫ abſqꝫ oi ꝓcio do
nare. ſic potuit p minori ꝓcio iuſte vēdere vel

vare. ¶ Tertio hoc probat̃ rõne humane eſti
mationis. que qdẽ incerta eſt ad mere iuſta ꝓ
cia ꝑtaranda ⁊ ad ꝑciſe diſcernendũ exceſſus
⁊ defectus iuſti ꝑcij pp qḋ lȝ ꝑciũ i aliquo mi
nuat̃ vel excedat̃. nihilominus nulli ꝓprio vl̃
cõi iudicio cenſet̃ aut cenſeri dȝ pro enormi.
Nec ſic reſpectu iudicij noſtri recedit a mode
rantia iuſti ꝑcij ſub cõpetenti latitudie men-
ſurandi quin ipſũ aliqualiter icludat̃ ſicut mu
ſtũ vel vinũ acerbũ vel aliqualr̃ acetoſuȝ non
ſic recedit a ſpẽ vini qn includat̃ ab ipſa. Et ſꝫ
Scotũ in. iiij. di. xv. Equalitas cõmutationũ
⁊ cõtractuũ nõ cõſiſtit indiuiſibili medio. im
mo in medio illo qḋ iuſticia commutatiua re
ſpicit magna eſt latitudo. ⁊ intra illã latitudi
nẽ nõ attingere indiuiſibilẽ punctũ equiua-
lentie rei in quocũqȝ gradu citra extrema ſi-
at. iuſte ſit. ¶ Si qs autẽ obſtaret ⁊ diceret ꝙ
qcqd in ꝯtrib' eſt illicitũ ⁊ pctm̃ ꝯ ius diuinũ
eẽ vĩ. ⁊ ſic nulliũ robur ab eo obtinere vꝫ. imo
potius oppoſitũ pp qḋ nullus illicitus exceſ-
ſus ꝑcij põt a iure diuino acquiri peccanti i il

In con tractu duo de bent cõ ſiderari

lo. ¶ Rñ. Dicendũ ꝙ i hmõi ꝯtribus ſũt duo
precipue attendẽda. ſ. itriſeca affectio. ⁊ extri
ſeca opatio. Et quantũ ad primũ. ſ. intrinſecã
affectionẽ ſciendũ ꝙ ꝑ quãto vult in ꝓximuȝ
ſcienter aliquã inequalitatẽ: vt. ſ. i hmõi ꝯtri-
bus meliorẽ ptẽȝ habeat ꝙ̃ ille. ꝓ tãto aliqd
de iuſticia hȝ: que ſi nõ eſt mortale. qꝛ. ſ. non
notabilis ſufficit, aut per contritionẽ ⁊ penitẽ
tialẽ ſatiſfactionẽ aut ꝑ purgatorij ignẽ ſicut
⁊ cetera venialia expiari. ¶ Quantũ ad ſcõm
ſcȝ opationẽ extrinſecã ⁊ cõmutationẽ lȝ ſm̃
veridicã eſtimationẽ ꝑcij ſui cõtineat aliquã
tulã inequalitatẽ. reſpectu tñ ad cõe ſtatutuȝ
⁊ ad cõdeſcẽſiuã legẽ dei que ꝑmittit aliquos
minores defect' ita. ſ. ꝙ ꝑ eos non punit ad
mortẽ eternã ⁊ ad liberũ cõſenſum cõtrahen
tiũ: nõ hȝ inequalitatẽ. imo potius benignaȝ
⁊ conceſſoriã ⁊ ſalutiferã equitatẽ. ⁊ iõ quan-
tũ ad hoc tã diuino iure ꝙ̃ humano robur ob
tinet firmitatis. Aliter oẽs hmõi exceſſus ꝑ-
cij illiciti erũt in acquirentibus mortalis cul
pa: qꝛ eſſet vſurpatio rei aliene inquantũ alie
ne. Teneret̃ etiã qlibet venditor ſiue emptor
oẽm talẽ exceſſuȝ reſtituere. ⁊ ſic oẽs q hic nõ
reſtituerent dãnarent̃. qḋ qdeȝ nequiſſimuȝ
⁊ duriſſimũ eſt pẽſare. Vel ꝑ pp prauitateȝ hu
mani affectus ad talia tẽporalia inclinati: ac
pp inequalitatẽ taliũ cõmutationũ ſecurius
⁊ iuſtius eſſet oẽm taleȝ exceſſum ſcienter fa
ctũ ſi alicuius quãtitatis appreciabilis foret
ſatiſfacere: aut ſi parui valoris ſunt ꝓ aiabus
illoꝝ pauperib' erogare. qꝛ in hoc plus pro-
ficeret fraudato niſi et ipſe graui inopia labo

Atten-de pdi-cator.

raret. ¶ Hec tñ predicãdo cũ magna diſcretio
ne: cũ populi ad dilatandã ꝯſciaȝ ſint proni.
⁊ iõ que maiora ſunt dicẽda ſunt. Quantũ ad

fraudes q̃s faciũt hoies i negociãdo ⁊ illicitas
ꝑmutatiões dicet̃ i ſeqñtib' ſub alio ſermõe.
¶ Capitulum. xvij. de varijs fraudib' que cõ
mittuntur in negociando.

De varia fraudatione lo-
quit̃ ꝓpheta dicens. ps. li. Tota
die iniuſtitiã cogitauit ligua tua
ſicẽ nouacula acuta feciſti doluȝ.
Ubi vltra freqñtiã mali opiſ quã
ſignat dicẽs. Tota die ⁊ inſiaȝ dãnatiõis inſi-
nuat dicẽs. Propterea de' deſtruet te in fineȝ
⁊ euellet te ⁊c. Uñ ⁊ apls. i. Theſſa. iiij. Neqȝ
qs circũueniat. i. decipiat in negocio frẽȝ ſuũ.
qꝛ vindex eſt deus de oibus his. Et de beſtia
quã vidit Jo. apoc. xiiij. dĩ. ꝙ faciet ne qs poſ-
ſet vẽdere vel emere niſi qs habuerit characte
rẽ ac nomẽ beſtie. Beſtia que dicit̃ a vaſtando
diabolus eſt. character eius q eſt imago eius
eſt fraus ⁊ dolus. nomẽ eius eſt falſitas. qꝛ mẽ
dax eſt. Abſqȝ iſta imagine. ſ. fraudis dicunt
Mercatores nõ poſſe vẽdere vel emere. Sed
ibi ſubdit̃ ꝙ q accepit hũc characterem bibet
de vino ire dei. Et nota tria mala que fac̃ do-
loſus ſeu deceptor in negociãdo ſeu vendẽdo.
¶ Primũ eſt aſtutia in modos ad decipiẽduȝ
⁊ exquirẽdũ ibi. Tota die iniuſtitiaȝ cogitauit
lingua tua. ¶ Scõm eſt fraudulentia in exco-
gitatos exequendo. ibi. feciſti dolũ. ¶ Tertiuȝ
eſt malitia in decipiendos liniendo. ibi. ſicut
nouacula acuta.

¶ Quantum ad primum .§. i.

Sciẽdum ꝙ lȝ aſtutia fraus ⁊ dolus poſſint in
actib' alioꝝ pctõꝝ repiri. cõmunius tñ in vi-
cio auaricie circa acqſitionẽ tpaliũ ꝯſueuerũt
exerceri. ⁊ vt dicit beat' Tho. ſe. ſe. q. liiij. ar.
iij. ¶ Aſtutia ꝓprie eſt cũ qs ad ꝯſequẽdũ ali Aſtutia eſt i mi te.
quẽ finẽ bonũ vel malum vtit̃ nõ veris vijs ſeu
medijs. ſed ſimulatis ⁊ apparẽtib'. hoc ẽ aũt pec-
catũ. qꝛ ꝯ rõnẽ rectã. vñ ⁊ ꝯ prudẽtiã. Neqȝ enĩ
etiã ad bonũ finẽ oportet falſis vijs ⁊ ſimula-
tis ꝑuenire. ſed veris ⁊ realib'. qḋ facit prudẽ
tia. Et qꝛ ſiſitudinẽ hẽt cũ ea in eo. ſ. ꝙ vtit̃ ad
ꝑueniẽdũ ad finẽ intẽtũ illis medijs que con
ducũt ad ipſuȝ. Sed prudẽtia debitis ⁊ iuſtis
medijs ⁊ vtit̃ ad bonũ finem. aſtutia idebitis
medijs vel ad malũ finẽ. iõ ipſa aſtutia aliqñ
dicit̃ prudẽtia pp dictã ſiſitudinẽ ſed iproprie.
Uñ ⁊ Prouer. primo dicit̃. Ut paruulis det aſtu
tia. i. prudẽtia. ⁊ Prouer. xiii. Aſtut'. ſ. prudẽs
oia facit cũ ꝯſilio. Si ergo aſtutia ꝯſiſtit in ex-
cogitatiõe dictarũ viarũ ſimulataꝝ ad aliquẽ
finẽ ꝯſequẽdũ. puta vt in ꝓpoſito ad decipien
dũ ꝓximũ in tpalib'. Et hoc eſt qḋ dicit ps. de
iniquo. Tota die iniuſtitiaȝ cogitauit lingua
tua. lingua. ſ. cordis exgrẽdo ⁊ inueſtigãdo mẽ
te quõ iniuſta poſſit facere ⁊ ꝓximũ decipere.
Scḋ dicit dñs ꝑ ꝓphetam Jo. v. c. qḋ recitat

apl'o.i.Corin.iij.Cōprehēdā ſapiētes ſcʒ mundi in aſtutia eorum.quia frequenter cum intendāt decipere ipſi decipiuntur.

¶Quantum ad ſecundū .§.ij.

Dolus in vbis

Notādū ſm btm̄.Tho.ſe.ſe.q.lxiij.ꝙ dolus ē executio aſtutie.vn̄ ꝯſiſtit i executiōe dictaꝝ viaꝝ falſarū q̄ excogitant ꝑ aſtutiā.ꝛ ꝑncipaliter fit ꝑ verba ad decipiēdū.iuxta illud pſ. Lingua tua ꝯcinnabat.i.multiplicabat dolos:qꝛ ꝯquis ꝛ ad malicias cordis excogitatas ad decipiendū extēdat ēt dolus. Iuxta illud eccleſia.i.Cor tuū plenū ē dolo.ꝛ ad opa deceptoria ſʒ illud hiere.vj.Cūcti faciūt dolum.

Fraus in factis

¶Fit ergo dolus per verba ꝛ facta deceptoria:fraus aūt ꝑpꝛie ꝑ facta.ꝛ ſic habes differentiā inter fraudē ꝛ dolū.ꝛ ſic ſumit cū dī.extra de reſcrip.Ex tenore.ꝙ fraus ꝛ dolus nemini debēt patrocinari.vt fraus referat ad facta deceptoria.ad verba āt dolus.¶Et nota ſm Pe.de palu.in.iiij.goff.ꝛ berſi.ꝙ ſi dolus dat cāʒ cōtractui puta qs celat viciū eq quē exponit venalē vel laudat ipſuʒ vt indefectuoſuʒ.quē dfectū ſi ſciret emptor nullo mō emeret:vt equū cādente periculoſuʒ.tunc res illa ꝯquis valeret ꝑciū.tn̄ qꝛ vēditor celādo viciuʒ occultū rei illius vel laudādo et nō habētem defectū cū ſciret tenet ad reſtitutionē ꝑcij emptori ꝛ reofferenti rē.qꝛ ꝑpter talē dolus pōt reſcindi ꝯctus ſm iura.

Dolus dās cāʒ contractui reſcindit contractum

Si aūt dolus ꝑ verba vel facta incidit in ꝯctū qꝛ ſcʒ emptor emiſſet illā rē cuꝰ defectū neſciebat.ſʒ nō tm̄ ꝑcium tūc ſi res illa tm̄ valet.nō tenet ei vēditor i aliquo.qꝛ ex quo volebat emere debebat emē iuſto ꝑcio.ſed ſi nō tm̄ valebat dʒ reſtituere illū plus.Hos dolos dū facit iuſtus auarꝰ ꝑ vba adulatoria plena fallacijs alliciēdo verbis humanis ꝛ reuerētibꝰ oſtēdēdo ſe amicū emptoris ꝛ hmōi.Vn̄ pſ ꝑpter hoc aſſimilat cū barbitonſori.ꝛ linguā ſuā nouacule cū q̄ radit pilos qui anteq̄ radat acuit nouaculā ſup lapidem oleo linitū.ita auarꝰ ꝛ fraudulentꝰ oleo adulatōis linguā acuit ad radēdū pilos.i.auferēdū tpalia.Dicit ergo ſicut nouacula acuta ſcilʒ lingua tua fuit.Contra hos imprecat. pſ.dicens.Linguis ſuis doloſe agebant iudica illos deus.idest condemna eos deus.

¶Nota in tertio fraudu- .§.iij.

lētia q̄ ꝯſiſtit in factis ꝛ ꝯphēdit in dolo dum dī.Feciſti dolū.i.opatus es fraudē.Sʒ vt dī Prouerb.i.Ipſi moliunt fraudes ꝯ animas ſuas.Eſt eni fraudulētia aliquando mortale peccatū:ꝛ ad reſtitutionem obligat ſi ſit notabilis deceptio.Fit ergo fraudulentia.

¶Primo in rei quidditate.
¶Secundo in ſui quantitate.
¶Tertio in eius qualitate.
¶Quarto in ſoluēdi tarditate.
¶Quinto in precij ad res mutabilitate.
¶Sexto in bone intentionis prauitate.

¶Primus ergo defe- .§.iiij.

Fraus in ſubſtantia rei.

ctus fraudis eſt i q̄dditate ſeu ſpecie ꝛ ſbſtantia rei.vt ſi vēdat auricalcū ꝑ auro.vnꝰ lapis ꝑcioſus ꝑ altero vinū limphatū ꝑ puro.ꝛ huiuſmodi.De q̄ fraude ꝯ eam facientes inuehit deus ꝑ Iſa.i.c.Argētū tuū verſū ē in ſcoriā.vinū tuū mixtū eſt aqua.vbi alia trāſlatio habʒ caupones tui vinū aqua miſcēt.hāc fraudem ꝯmittūt in ſpecie rei macellarij vēdentes carnes hircinas vl' caprinas ꝑ caſtratinis aromatarii vēdētes vnū aromamixtū cū alio ꝑ puro.cerā mixtā oleo pro pura cera.vinum medicīale ꝑ alio.Et mlti alij artificijs ſuis faciūt mixtas ſophiſticatōes.Si qs ergo ſciēter aliquā fraudē facit in hmōi decipiēs vl' intendēs decipe primū peccat.ꝛ ad reſtitutionē tenet ſi notabilr ledit ſʒ btm̄ tho.ſe.ſe.q.lxxvij. Sed ſi ignorāter fieret tal' deceptio.ſ.vēdēdo vnā rē ꝑ alia cū.ſ.credat talē eſſe nō peccat ſʒ tn̄ tenet ad ſatiſfactionē cū ꝑcipit de errore. puta vēdit qs anulū auricalceū ꝑ aureo credēs eſſe aureū.tenet cuʒ ꝑpēdit de errore illi ēptori ſatiſface.Sic ēt ſi qs dat.t alicui vnū groſſū argētū deauratū ꝑ vno florēo tenet dat vnū florenū.Et ex his ꝑʒ dic.b.tho.vbi ſ.ꝙ illicitū ē vēdē auꝝ ꝛ argētū alchimicū ꝑ vero:tū qꝛ nō eſt adeo puꝝ ſicͤ veꝝ.tū qꝛ nō hʒ eaſdē ꝑprietates.ſicͤ ꝑprietatē letificādi.aut qꝛ nō valet ꝯ certas īfirmitates.Si autē ꝑ alchimiā fieret veꝝ auꝝ nō eēt illicitū vēdere ꝑ vero.qꝛ nihil ꝓhibet artē vti aliqbꝰ naturalibus cauſis ad ꝑducēdū veros ꝛ naturales effectꝰ.ſicͤ Aug.dic in li.de trini.ꝯ his q̄ fiūt arte demonū.Et qꝺ dictū ē ꝯ vēditore idē intelligēdū de emptore.cū.ſ.vēditor crederet reʒ ſuam minus ꝑcioſā puta auricalcū qꝺ eſt aurū.ꝛ lapidē vitreū q eſt ꝑcioſus.Emptor enim cū hoc ꝑcipit peccat grauiter ſi nō dat ſibi ꝑcium ꝯpetēs valori rei.ſʒ ſm eſtimatōem vendētis.ꝛ tenet ad ſatiſfactionē.Verū cū aliqui ſophiſticāt ea q̄ vēdūt vt ſe ſeruēt indemnes ꝛ cum aliquo lucro ꝯgruo.qꝛ ſi vēderēt puras res ꝛ ēptores nō vellēt dare iuſtū ꝑciū.qꝛ alij vendūt talia ſe ſophiſticata ꝛ mixta minori ꝑcio vident poſſe excuſari dūmō nō fiāt tales mixture ꝙ noceāt humanis corporibꝰ.qꝺ accidere pōt in his q̄ vēdunt in cibū ꝛ potū hoīs ꝑcipue medicinalibꝰ.Silr nō vr illicitū cū ꝑ talē mixturā res reddūtur magis amabiles ꝛ nō nociue.ſicͤ audiui ꝯtingere de vinogreco qꝺ aliqādo quando eſt purū.qꝛ nimis fumoſū minus placet.cū vero aqua miſceat.amabilius reddit.ꝛ libētꝰ emūt hoīes credentes tū ē purum.dūt tamē vēditores in huiuſmodi caſibus minus vendere q̄ ſi eſſet purum.aꝉs vē-

derent aquam pro vino. ⁊ ſic de aliis ſimilibꝰ.

¶ Secūdo fit fraus in quā- .§.v. titate. pondere nūero. ⁊ menſura. Unde dñs. deuter. xxv. dicit. non hēbis in ſacculo diuerſa pōdera maius ⁊ minus. Et. Leuiti. xix. nolite facere iniquū aliqd in iudicio. in regla. in pondere. ⁊ in mēſura. Et. oſee. xii. Canaā in manu eius ſtatera doloſa. Canaā interpretat negociator. Hi enī ꝯmittūt dolos ⁊ fraudes ī mēſuris qꝛ ſi habeāt iuſtas mēſuras ⁊ pōdera. tamē fraudulēter vtunt eis ad decipiēdū. Et in pōdere qdē fraꝰ eſt cū dat quis. xi. vncias ꝑ vna libra carniū. aromatū. piſciū. lane. lini ⁊ aliarū rerꝫ pōderabiliū. Jn mēſura cū dat ꝯ pāno laneo vł lineo. vel. x. brachia vł vlnas cū dimidio pāni p. xi. vł ſextariū vł minā victualiū diminutā vł metretā vini olei vł alteriꝰ liquoris ñ plenā. Jn numero cū qs debet aliq̄s res ī certo numero dare nūerū diminutū tribuit. Oēs hi qs has ſciēter faciūt fraudes inique agunt ꝯ dñ3. de quo di. ſap. xi. Oia diſpoſuiſti in pōdere nūero ⁊ mēſura. ſ. debitis ⁊ tenent ad ſatiſfactione dānificatis. vł ſi pax eſt dare pauperibꝰ. ¶ Nota tñ ꝙ vbi eſt de more patrie q̄ q̄ dāt lanā vł linū ad nendū ſeu filādū accipiet ⁊ ꝯputet filatū ad rōem tredecim vnciarū ꝑ libra qñ ß ſcit q laborat illa filādo a nō ſoluit ſibi de tredecim vncijs niſi ꝑ vna li. nō ꝑpterea eſt ibi fraus. qꝛ nō decipit cū ſciat ſic ſibi debere ſolui. ⁊ ſic intelligi pactū cū a ꝑncipio ſibi dat opus. Sciēti enī ⁊ ꝯſentiēti nō fit iniuria neqꝫ dolꝰ. de re. iu. li. vi. Quis turpis videat mos. ¶ Nō aūt ſic excuſant tabernarij dātes mēſuras vini diminutas. ſcꝫ vſqꝫ ad collū metrete vł alteriꝰ mēſure cū ſit ꝯ more. Nā emētes decipiunt cū intēdāt hēre plenā mēſurā ⁊ ꝯ volūtatē eoꝝ diminuit nec ꝯſuetudo excuſat q̄ dicēda eſt corruptela niſi hoc facerēt vt ſe ꝯſeruēt indēnes vł cū aliquo lucro rōnabili q alias nō lucrarent ſi plenas mēſuras darēt. quia opteret ꝑciū augere in quo nō inuenirēt emptores vel paucos. ¶ Jtē lanifices q faciūt pānos trahere ad tractoriū vltra ꝯbitū artis. vñ poſtea madefactus ⁊ tōſus vt moris eſt retrahit ad lōge minorē mēſurā ꝙ dꝫ fraudem faciūt. Et mlto magis q ꝯm rōem artis vēdūt caligas cū faciūt pānū ex quo eas formant minus ꝯbito madefieri. ita ꝙ poſtea ipiſ ſutis cū vtit emptor mltū reſtringunt ⁊ ꝯcurrant peccat nō parū ⁊ fraudatis tenent ad ſatiſfactionē cū cito lacerent ⁊ male deſeruiant eis. Jtem lanini. ſ. deferētes lanā vel linū ad filādū qbus pecunia dat a magiſtris ſuis vt ſoluant ad ratōez tm̄ ꝑ libra. puta. v. ſolidos. ß minꝰ ſoluūt ⁊ iſtō ſibi retinēt fraudē faciūt. Et ſi a filatricibꝰ auferūt minꝰ ꝯducto vel ꝯbito precio ſoluētes. illis ꝯbēt ſatiſfacere in ſuturū ſupplendo illud minꝰ datū eiſdē. vel pauperibꝰ erogādo ſi parū eſt pro qualibꝫ vel nō hñ ſciuntur perſone. ſi vero eis ſoluūt ꝯductū ⁊ ꝯgruum precium. quod eis remanet de pecunia tenentur magiſtris reſtituere.

danies ad filādum.

tabernarij.

Pānos trahentes.

¶ Tertio in qualitate rerū .§.vj. fit fraus. cum. ſ. vēdunt carnes infecte pro ſanis. aromata antiquata. ⁊ ſic virtute debilitata pro recētibus. liber corruptus ⁊ falſus pro fideli: ⁊ corium fragile pro durabili, vinū corruptum pro ſano. domus ruitura pro ſtabili ⁊ firma. animal infirmū pro ſano. pannus defectuoſus pro indefectuoſo ⁊ hmōi. De hīs dicitur Jſa. xxxij. Uaſa fraudulenti peſſima ſunt: ideſt artificiata. ¶ Et cū querit ſi teneat vēditor ſemp dicere defectum rei quā exponit venalē. Rñdet. b. Tho. ſe. ſe. q. lxxvij. ꝙ defectꝰ rei aut eſt occultus aut manifeſtus. Si occultus. tūc aut talis defectus reddit vſum illius rei venalis impeditū vel noxiū aut nō. Et ſiquidem talis defectus reddit vſum rei impeditū vel noxiū. puta cum qs vēdit equū claudicantem pro veloci. vel domū ruinoſam pro firma vel cibum corruptū pro ſano: peccat grauiter iniuſtitiā cōmittēdo in doloſa ⁊ fraudulenta vēditione ⁊ ꝓximū dānificādo ex h. vnde tenet ad dāni recōpēſationē per regulam illā3. Qui occaſionē damni dat damnū quoqꝫ dediſſe tenet extra de iniur. ⁊ dā. da. Si culpa. Tenet ergo māifeſtare vitiū rei nec pōt celare. Si aūt defectus rei non impedit totalr vſū eius nec reddit noxium ſed minus reddit rem vtilem ſi demat de precio quātum importat ille defectus: celādo defectum nō peccat: dū tñ nō dicat mēdaciū. nec tenet manifeſtare vitiū rei ſi tūc nec iuſtū ꝑciū inueniret. vł ēt ēptorē. Pōt. n. adhuc talis res eē vtilis ad plura. ⁊ ſi nō ad oīa ad q̄ valeret exñs ſine defectu. Mltomagis ſi defectus ſit de ſe manifeſtus. puta quia equus eſt monoculus non tenetur manifeſtare. ſed tenetur preciū diminuere pro illo defectu quem emptor ignorat: niſi vſus eiꝰ eſſet piculoſus vel noxius. tūc enī tenet dicere emptori illud ignorāti. imo nec deberet exponere vēditioni ꝑcipue ſi eſtimet emptorē ex leuitate ⁊ ꝑſūptiōe nō curare ſe piculo pſone exponē vł aliū in vēdēdo rē defectuoſā decepturꝫ. Nec ex hoc ꝙ aliqs fuit deceptꝰ ī emēdo rē defectuoſā credēs bonā. pōt ipſe ſil aliū decipe vēdēdo iniuſto ꝑcio. ac ſi nullū defectuꝫ hēret poſtqꝫ defectū nouit. ſicē nec lꝫ furari alteri vł ledē puta petro ex eo ꝙ martinus furatꝰ eſt ſibi. Pena enī tenē debet ſuos auctores ⁊ nō alios. vñ vēdēdo plus iuſto ꝑcio ſciēter ꝓp defectuꝫ tenet vltra pctm̄ ſatiſfacere emptori ignorāti defectū illū. ¶ Quid de lanificibus vēdētibꝰ pānos laceratos ad tractoriū. ß imē

Uñ dſz excꝰ rei ꝯbet manifeſtat

vēditores pānoꝝ.

datoꝝ ac ſi nõ hñent dictum defectum.aut eti
am pãnos intextos vl' tin.tos male pro bonis.
vel veſtes veteres renouatas ꝛ cardatas ac ſi
eẽnt quaſi noui vt rigatterij ꝛ ritagliatores fa
ciunt. Rñ. dicendũ ſi tales nõ diminuant de
precio q̃tum importat ille defectus fraudem
vel dolũ perpetrãt.ꝛ tenentur ad ſatiſfactio-
nem. Mediatores quoq̃ ſeu ſenſales q ſciunt
tales defectus ꝛ p bonis ꝛ indefectuoſis vẽde
re faciunt pͥcipes ſũt peccati ꝛ ſunt obligati
ad reſtitutionem.vt de iniuſ.ꝛ dam. da.ſi cul
pa. Idẽ de facientibus fieri pãnos lineos vel
de ſerico intextos cũ eueniunt notabiles de-
fectus in eis.ſiue ratione materie ſiue ratione
forme ſeu texture q tamen non pcipi de facili
pñt ab emptorib'. Secus aũt dicendũ in om
nibus p̃dictis caſib' quãdo emptor pcipiẽs ta
les defectus vel nõ pcipiens volũtarie emit rẽ
ꝛ illo p̃cio peritus in negociãdo.qꝛ intẽdit in-
de bñ lucrari.puta in alio loco vbi care vendũ
tur etiam cũ talib' defectibus. Sciẽti eni ꝛ cõ
ſentienti nõ fit iniuria neq; dolus.de re.iu.li.
Relarci entes pannos lacera-tos. vi. ❡ Sed qd de ipſis remediatorib' pannorũ
q vident ex ope ſue artis eſſe occaſio illi' frau
dis.qꝛ ita ſubtiliter agũt qd nõ pcipi de facili
pñt ſ. iſſure pannoꝝ. Rñ.q cũ ars illa ſit publi
ca i ciuitate ꝛ tolleretur ꝛ rõnabiliter.quia ꝛ ſi
nõ fieret illa reemendatio nec etiam iuſtum p̃
cium vellent emptores dare.vel etiã forte nõ
ita de facili inuenirent emptores .vnde hoĩes
pñt intelligere pãnos aliqñ habere tales de-
fectus. Lanifices pñt ſiup iuſte vendere dimi
nuendo de p̃cio ſm q̃titatem defectus .quod
vtrum faciant vel non faciant habent ipſi diiu
dicare.idõ nõ videt poſſe ꝯdemnari ſʒ tolerari.

Non ſol uentes mercen narijs. ❡ **Quarto in ſolationis .§.vij.**
diminutiõe ꝛ tarditate fit fraus ſeu damnum
qñ nõ ſoluit laboranti p opere ſuo termino de
bito.qd faciũt mlti nõ tam ex impotẽtia q̃ ex
auaricia.qꝛ cũ illa pecunia debita ſolui mercẽ
narijs vel alijs volũt aliquo tempe negociari
ꝛ lucrari.ſed h̃ expſſe ꝯ dñi mandatũ di. Leui.
xix. Non morabit opus mercẽnarij tui apud
te uſq; mane. Et Prouer.iij. Ne dicas amico
tuo.vade reuertere cras cũ ſtati poſſis dare. cũ
eni tales indigẽt.ſuſtinẽt ide plura incõmoda
quorũ illi ſunt cauſa. Et h̃ niſi nondũ termin'
aduenijſſet ſolutiõis fiẽde ſm pactũ ꝛ ꝯuẽtionẽ
Vñ ꝛ dñs vince dicit i fine diei pcuratori ſuo
Voca oparios ꝛ da illis mercedẽ ſm ꝯuentio
nẽ factã. Aliqñ etiã dat eis falſas monetas p
bonis.aliqñ etiã eis ſubtrahũt de debito di-
uerſis vijs. ❡ Sed qd cum petrus volẽs ſolue
Cãpſor re creditori.puta Johãni p re empta vl' ope fa
cto ſibi.vel vectura reꝝ.vel alia cã. mittit eũ
ad campſorẽ vel mercatorẽ q habet ſuas pecu
nias vl' ſibi eas mutuat vt ipſi ſoluat, ꝛ campſe
rius vel ali' gerẽs negocia ipſius mercatoris p
eo ſoluit Johan.ad inſtantiã ꝛ voluntatẽ ipſi-
us petri:retinet tñ duos denarios p libra pro
mercatore campſerius ei'.nunqd eſt licitum.
Rñdeo.ſi hoc hʒ ꝯſuetudo ciuitatis in hmõi
ꝛ creditor h̃ ſciens nõ ꝯtradicit.videt poſſe to-
lerari ꝛ excuſari rõne ꝯſuetudinis q̃ legẽ facit
cũ eſt rõnabil'.vt di.i.Conſuetudo . Nõ aũt vi
det irrõnabilis dicta ꝯſuetudo cũ introducta
ſit reſpectu laboris numerãtis pecuniã ꝛ ſcri-
bẽtis ꝛ expenſaꝝ q̃s facit campſor vl' mercator
penſionis exercentiũ artem p eo. Rõ eni expẽ
ſaꝝ ꝛ laboris hñda eſt.ar.c. Magne.de voto.
Et null' cogit ſuis ſtipendijs militare.xiij.q i.
§.i.ſi aũt vltra ꝯſuetũ acciperet.fraudẽ ꝯmitte-
ret.vl' etiã ſi creditor hoc neſciẽs ꝯ voluntatẽ
ſuã ꝛ intentionẽ recipit illã diminutionẽ.nam
tũc mercedẽ laboris ſui ſi vult campſor ab eo.
ſcʒ pe.cui' noĩe ſoluit recipiat non a creditore
ſcʒ Jo.q itegre dʒ recipe ius ſuũ. ❡ Sʒ qd de ca De offi-cialibus cõmuni tatis.
merarijs vl' depoſitarijs cõitatẽ i diuerſis offi
cijs vt mõtis vl' gabellaꝝ ꝛ hmõi hñtib' vel re
cipe pecunias a pſonis vel tradere eas varijs
hoĩb' pro cõitate a quolibʒ dãte vl' recipiente
ab eis exigũt aliqd.puta vnũ denariũ p flore
no vl' libra.nunqd hoc ẽ licitũ ſi hoc hʒ ꝯſuetu
do a diu ſuata. Rñ.dicẽdũ ſaluo meliori iudi
cio hoc videt diſtinguẽdũ.qꝛ aut tales ſũt ſa-
lariati a cõitate ꝛ ſufficiẽter ſm laborẽ officij
ꝛ qualitatẽ aut nõ ſũt ſalariati vel diminute ꝛ
ꝛ inſufficiẽter ſalariati In p̃mo caſu nõ credo
poſſe erigẽ vl' recipe.qꝛ ibi nõ videt hĩc locus
ꝯſuetudo cũ irrationabilis ſit introducta ex me
ra ꝛ imẽſa cupiditate.vñ potius dicẽda eſt cor
ruptela.diſt.viij.Conſuetudo . Et ſic credo ta
lia ſic extorta ſeu acq̃ſita ex debito paupibus
erogãda.vt.xiiij.q.v.c. Nõ ſane. In ſcd̃o caſu
videt eos poſſe exigere etiã ꝯſuetudinẽ eos ex
cuſare q̃ rõnabilis eſt cũ ſeruiat illis perſonis.
ꝛ nemo de ſuo cogit facere beneficiũ . ar .xiij.
q.i.§.i.ſed dign' eſt mercẽnari' mercede ſua.

❡ **Quinto fit fraus in pecu .§.viij.**
nie ad res mutabilitate.ꝛ ex h̃ diminuit p̃cium
debitũ pmiſſũ.qꝛ nõ indigẽtes aliqñ talib' re
bus cõducti in aliquo ope cum vendũt min' p̃
ciũ q̃ id qd conſtitit in eis. Et ꝯ hos ait Jaco In ſol-uẽdo vl' condu-cendo.
bus apſtus v.c. Ecce merces opioꝝ q meſſue
rũt regiones veſtras q̃ fraudata eſt a vobis cla
mat ꝯ vos. ❡ Sciendũ igit q cũ pacta debeãt
ſeruari.extra d' pact. Antigonus. Et pacta ex
cõuentiõe legẽ accipiunt.idõ cũ qs cõducit ad
aliquod opus ſi pmittit ſibi dare pecuniaʒ nõ
debet illi dare victualia vel pannum vel alias
res . niſi inquantum velit ipſe conductus ſua
ſponte . vel niſi alio modo non poſſit ſibi ſol-
uere ex defectu pecunie . ſed tunc ſi ille non
indiget vſus illius rei, puta panni.ſed oportet

vẽdere vt hẽat pecuniã ꝓ alijs reb⁹ emẽdis. il lud dãnum qḋ inde ſuſtinet in minus vẽdẽdo debet ꝯductor reſarcire. ex quo pactũ fuit de pecunia ⁊ inuolũtarius alias res recepit. Sȝ ſi a ꝑncipio opis pactũ in ſoluẽdo ſibi de labo re ſuo certo ꝓcio in reb⁹. puta pãni. victualiũ. ⁊ ꝑtim in pecunia. tũc ſi illas res q̃s ſibi dat ꝓ pte ſolutiõis ſm ꝯuẽtionẽ vendit iuſto precio ſm ꝙ alijs vẽdit. Quis ipſe nõ idigẽs eis reuẽ dẽdo multũ ꝑdat. qꝛ qḋ ſibi datũ fuit ꝓ. xx. ſo lidis. nõ põt vendere niſi pro. xv. vel minus in nullo cõmittit fraudẽ ꝯductor. qꝛ ſciẽti ⁊ ꝯſen tiẽti nõ fit iniuria neq; dolus. de re. iur. li. vj. Sed ſi ipſe vel alius ꝓ eo. puta ritagliator ꝓ ſetariolo dat pãnũ tertori ꝯducto a ſetariolo maiori ꝓcio q̃ alijs vẽdat. De illo pluri certe tenet. puta ritagliator vẽdit pãnũ alijs ad ra tionẽ. xxx. ſolidoꝝ ꝓ brachio. ſed tertori ſerici ad rõnẽ. xxxiij. vel plus. quẽ pãnũ reuẽdẽs re perit. xxv. ſolidos. certe ſetariolus tenet terto ri de trib⁹ ſolidis ꝓ quolibet brachio pãni. qꝛ plus iuſto precio tñ vẽdidit ſibi ritagliator ad petitionẽ ſetarioli. ſed de illis quoq; qb⁹ minus vẽdidit q̃ emit nõ tenet ei ex quo iuſto ꝓcio vẽ ditũ fuit. ⁊ ꝯuẽtio iter illos talis fuit. vt. ſ. in pã no ſibi ſolueret in totũ vel in ptẽ ꝓ ſuo labore.

¶ Sed ⁊ ſi ipſe tertor ſerici ab initio cũ pactũ fecit cuȝ ſetariolo de pãno ſibi dãdo ꝓ labore ſuo ſcit ꝙ ritagliator vẽdet ſibi pluſ iuſto ꝓcio. qꝛ ſic colter fit ⁊ aliꝯ expertus eſt. nõ videt ſibi ſe tariolus teneri. qꝛ in idẽ reuertit ac ſi ſetario lus a principio faceret pactum cum tertore dando ſibi tantum quantum vendet pannuȝ ſibi datum puta debet ſibi dare. x. flore. pro ſuo labore. ſȝ in pãno de quo ſcit tertor ꝙ non inueniet de ipſo pãno vẽdẽs ipȝ niſi ſex flore. vnde ita eſt ſicut faceret pactuȝ cũ eo dare ſi bi ſex flore. nõ obſtãte ꝙ dicat de. x. flore. quia nõ in pecunia decẽ ꝑmiſit. ſed in pãno ſibi cõ putãdo taliter ꝙ ſex florenos habebit. vnde ⁊ ſi tertor peteret tñ ſex florenos a ſetariolo. qꝛ ſic credit habiturũ ꝑ pãnũ ſic vẽditũ. nõ videt ſetariolus maleſacere. Eſt tamen ſatis turpis talis modus vtriq; ⁊ ſetariolo ⁊ ritagliatori ⁊ potius eſt reprobãdus vt iniuſ'us. ¶ Nota tñ ꝙ ſi ex hoc nõ accipit tertor debitũ lucruȝ de labore ſuo ſm cõem eſtimationẽ ſed diminu tũ. putat aũt debitũ lucrũ illud in quo conue niũt in pecunia puta. x. flore. ſȝ qꝛ pauper eſt ⁊ opꝫ eũ accipere etiã multominus vt ſe ⁊ fami liã ſuſtẽtet. tũc vtiq; ſetariolus ſibi teneret da re ſupplemẽtũ vſq; ad decẽ vel circa ſi dat ſibi pãnũ quẽ nõ vẽdit niſi ſex. qꝛ ſicut dignus eſt operarius mercede ſua ex debito iuſtitie. ita ⁊ ꝯuenienti mercede. alꝯ cõtra eq̃litatẽ iuſtitie ſi cut in ꝯtrũ emptionis ⁊ vẽditionis eſt iniuſti tia ⁊ peccatũ cũ res emit minus iuſto ꝓcio ex neceſſitate vẽditoris. ſȝ ſi quãtitas ſex flor. re putat ꝯgrua merces ſui laboris vꝫ poſſe illud ⁊ ſi turpiter lucrũ admitti. verũ qꝛ tales celiter inuẽta ſũt ad decipiẽdũ ⁊ opprimẽdũ pauperes ideo iducẽdi ſũt ſetarioli ⁊ ritagliatores ꝙ ab ſtineãt a talib⁹ ⁊ ex factis hmõi fraudib⁹ ſatiſ faciãt leſis. vel paupib⁹ erogẽt ſi nõ grauaue rũt notabiliter tertores. ar. xiiij. q. v. c. Qui ha betis. ⁊. c. Nõ ſane. Et idẽ dicẽdũ de alijs cõ ducẽtib⁹ laborãtes ad alia artificia ⁊ exerci tia. Sed de ſetariolis ⁊ tertoribus dictũ eſt. qꝛ huiuſmodi multum florentie practicatur.

¶ Sexto fraus eſt ⁊ in .§. ix.

opib⁹ de genere bonoꝝ. cuȝ. ſ. qs in eis querit aliud q̃ gl'iaȝ dei. iuxta illud apſt. Oia in glo riã dei facite. puta remuneratiõẽ i mũdo. ꝓ pter qḋ dicit Hiere. xlviij. Maledict⁹ ois q fa cit op⁹ dei fraudulẽter ⁊ deſidioſe. qḋ exponẽs Greg. ix. li. mora. dicit ꝙ triplex fraus cõmitti tur in bono ope qḋ eſt opus dei. ſ. cũ itẽdit re muneratio ex eo ab hoie. Et hoc pzio a corde ſ. vt habent amicitiaȝ ⁊ grãm hoium. iḋ aliqḋ boni opat. ſȝ fallax gra vꝫ Prouer. vl. qui eniȝ hoc querit ſepe. vt ait Aug. ab eo offẽdit de⁹ ne offendat amicus. Deus aũt ait ꝓs. Diſſipa uit oſſa eoꝝ. ſ. opa in gñe virtuoſa q hoib⁹ pla cẽt. Scḋo ab ore cũ. ſ. ex bono ope querit laus humana qḋ ꝓhibuit xp̃s dicẽs. Cũ facis ele moſinã noli tuba canere ante te. Mat. v. ſ. no li publicare vt lauderis. Quis eni dicat ꝙ me moria iuſti cũ laudibus nõ tñ ipſe requirit cã ſȝ de⁹ illi cũ tribuit. vñ nõ ſolũ ad deo ſȝ ẽt ab hoib⁹ viuẽs ⁊ mortuus laudet. Tertio ab ope re cũ. ſ. qs aliqḋ bonũ facit vt a deo remune retur tpaliter. ſ. vt ꝓſperetur. ieiunat ſeu orat ⁊ hmõi facit vt cõſequatur elemoſynã vel ec cleſiaſticã dignitatẽ vel alios confidentes de ſua bonitate decipiat tpaliter vel ſpũaliter ta lis hypocrita eſt. Et de hmõi dñs dicit Ue vobis hypocrite q ſimiles eſtis ſeplchris deal batis q̃ apparẽt ꝓrit⁹ ſpecioſa. Math. xxiij. Oẽs g⁹ tales qui fraudes faciũt in ope dei. ſ. de gñe bonoꝝ maledictionem dei incurrunt. Econtra de viro iuſto dꝫ Iſa. xxxiij. Beat⁹ q excutit manus ſuas. ſ. opa ab oi munere. ſ. cor dis. oris. ⁊ operis. nil. ſ. querẽs ab hoibus vt ſi nem ipſorum operum: nec gratiam hominuȝ: nec laudem: nec tranſitoria.

¶ De permutationibus .§. x.

rerũ ad res i negociãdoq̃ vulgarit dñr baratri: puta dat laniſex ſetariolo duos pãnos laneos eſtiatos ab eo. c. flore. ꝓ his ſetariolus dat la niſici panũ ſericũ eſtiatũ ab ipo. c. flor. Siue mercator dat laniſici lanã ⁊ ſetariolo ſericuȝ: ⁊ ꝓ his laniſex dat ſibi nõ pecuniã ſȝ pãnos la neos ⁊ ſetariolus dat pãnos ſericos in tali eſti matiõe in quãta receperũt lanã vel ſericũ. nũ qd eſt licitũ. ¶ Rñ. Si pure ⁊ abſq; fraude par tiũ fiat ꝑmutatio q̃titatis ꝓcij vel q̃litatis re rũ eſt ꝯtract⁹ ꝑmutationis ⁊ licit⁹: puta a iure

In pa cris.

approbat⁹ ſimplr in tpalib⁹.extra de re.pmu.p totū. Si autē fiat fraus.aut hoc eſt in ipſis mercimonijs quo ad q̄litatē aut in eſtimatione precij.ſi in q̄litate rerū pmutatarū. tūc ſi ē fraus ex pte vnius tātū qr.ſ.dat alteri pānum laneū vel ſericū ſeu lanā vel ſericā multū defectuoſa ɔtra itētionē eius cū tñ ipſe recipiat rem ab eo non vitiatas vterq₃ peccat mortaliter ⁊ tenet ſatiſfacere notabiliter ledē ſ.eī.de iniu.⁊ dā.da.ſi culpa. Et ſilr mediator ſeu ſenſalis q nouit hmōi fraudē.qr coopat fraudi.ij.q.i. Notū.ſi aūt vterq₃ itēdit alterū.decipere ⁊ ab vtroq₃ dat alteri res defectuoſa pro bona vtroq₃ ignorāte fraudē alterius.vterq₃ peccat mortaliter pp malā intētionē.xxij.q.v.Qui pelera re. Quātū aūt ad ſatiſfactionē pōt hic hīc locū cōpēſatio vt vnus alteri nō teneatur ſi in tāto decept⁹ eſt vnus ɔ itētionē ſuā quātū alter.ſi do vterq₃ ⁊ practici ſcirēt defect⁹ rerū pmutādarū nō vr ibi eſſe fraus.qr ſciēti ⁊ conſentiēti nō fit iniuria.de re.iu.li.vj.⁊ alteri nō tenet. ſi aūt ſit deceptio in precio.qr exceſſiuū ponit ſuis mercimonijs.tunc ſi vnus coꝝ excedit in ꝑcio ⁊ nō alter.q excedit peccat ⁊ obligat ſatiſfacere ſi eſt notabilis exceſſus niſi hoc alter p pēdat ⁊ tñ ſic velit facere pmutationē. tūc videt nō teneri p regulā.ſciēti in.vi.ſi aūt ſcienter vterq₃ excedit in ꝑcio in eſtimādo ſuas res. qr alter de altero hoc credit ⁊ cognoſcit cum quotidie hoc practicēt puta mercator de lana quā dat lanifici valētē tūc.xx.flo.ſm currens ꝑciū exigit.c.vel circa.Et lanifer de pānis laneis quos dat mercatori pro ſua lana exigit c.cū nō valeāt niſi.xx.vel circa.cū alter pbabiliter ſciat de altero q₃ iniuſtū ꝑciū exigūt de ſua re.videtur hic habere locū cōpēſatio. nec ibi ppꝛie eſſe fraudē intendant ſe conſeruare idēnes nō alterum grauare.tales tñ ad inuentiones ſūt ex cupiditate inuētę.⁊ ideo vitāde.

Capl'm.xviii.de multiplici falſificatione.⁊ ibi agit de falſificatiōe in mēſuris:in ponderib⁹:in monetis.in ſcripturis:in bullis:in iſtrumentis ⁊ in fetibus filiorum.

De falſificatione poteſt induci illud ps.lxj. Mēdaces filij hoīum in ſtateris vt decipiāt ipſi de vanitate in idipm.vbi tria pñt notari. Primo defectio veritatis.ibi.Mēdaces filij hoīum in ſtateris. Secūdo intētio nocibilitatis.ibi.Ut decipiāt ipſi. 3⁹ ɔſecutio penalitatis.ibi.ē vāitate i idipſ3.

Et a ſecundo inchoādo. Cla .ſ.j. rū eſt q₃ q vtunt mēdacio ad hoc faciūt vt decipiāt ⁊ fallāt.qd pꝫ ex diffōne eius. Nā diffinit a magiſtro ſen.in.iij.qd eſt falſa vocis ſignificatio cū intētione fallēdi.Et qr fallere ⁊ decipe aliū eſt ɔ vel ꝑter charitatē ⁊ legē naturalē.qr nullus vellet ab alio decipi.idō oē mēdaciū pctm̄ eſt ⁊ vitādū. Vñ Iſi.in ſinonimis Oē mēdaciū fuge.qr oē mēdaciū pctm̄ eſt. Decipit aūt aliq̄ ſeipm qs corde cū facit ſibi erroneā ɔſciam de aliquo.vel male iudicat d̄ alijs. Ore.cū dicit qd ſcit vel eſtimat nō ſic eſſe: Ope.cū ſiſat.vnū actū pro alio. Et vt ait Ambro.xxij.q.v.Cauete.Oēs qui dicūt mēdaciū filij ſunt diaboli. De ipſo eni dī Jo.viij. Mendax eſt ⁊ pr̄ eius.i.mēdacij pmus inētor.⁊ corde qdē mēdaciū dixit.cū ait in corde ſuo.vt dī Eſa.xiiij. Silis ero altiſſimo exiſtimans puenire ad gl'am p vtutē ꝓpriā. Ore viuſ ē mēdacio cū dixit p ſerpentē pmis parētib⁹. Neq₃ q₃ moriemini ⁊c. Ge.iij. Ope aūt cū ſm aplꝫ Ipſe ſathanas trāſfigurat ſe in angelū lucis.

Mēdaciū qdē

Quantum ad primum. ſ.ij.

Certū eſt q₃ oī mēdacio deficit veritas.⁊ cum xps ſit veritas diſcordat ab eo. vñ cū xpo non pōt eē aliqs cū mēdacio. Dicit eni Apoc.xiiij de ſctis q₃ nō eſt mēdaciū inuētū in eis. Sunt aūt mēdaces f.ho.in ſtateris. Statera aūt eſt quedā regula recte mēſurādi res cū eſt iuſta ſtatera.ſed mēdaces filij hoīum in ſtatera In ſtatera qdē ɔſcie vel opionis iternalis. In ſtatera ſnīe iudicialis. In ſtatera mēſure materialis. Prima eſt cū qs iudicat de aliquo ſm ſuā ɔſciam in qua frequēter fallit nō recte eſtimādo. Vñ Hiero. Nō afferamus ſtateras doloſas vbi appēdamus qd volumus pro arbitrio nr̄o dicētes hoc graue hoc leue. Sꝫ afferamus diuinā ſtaterā de ſcripturis ſcis tāq₃ de theſauris dñicis ⁊ in illa qd ſit grauī⁹ appēdamus.xxiiij.q.i.Sed mēdaces filij hoīuꝫ in ſtateris.faciētes ſibi leuē ɔſciam vel nullā de grauib⁹ pctis ſeu malis:vt d̄ adulterio pp qd ſequit falſus partus aliqñ ⁊ ſuppoſitio alieni part⁹ ⁊c. Scda eſt in iudicio vbi ſnīa eſt q̄ſi ſtatera. Vñ Gre.xlv.diſti. Ois q iuſte iudicat ſtaterā in manu geſtat. Sꝫ mēdaces f.ho.in ſtateris:p iniuſtas ſnīas. Tertia eſt ſtatera mēſure materialis.de qua prouer.xi.dī. Statera doloſa abominabilis ē aū dñm. Sꝫ mē.f.ho.in ſta.qr faciūt aliqñ falſas menſuras.⁊ pondera vel eis vtunt. Numiſma ēt ſm phm dī mēſura rerū venalīū.qr tm̄ monete dat q̄tū eſtimat res eſſe valoris. Sꝫ men.f. Hoſti. in ſtateris:falſificādo monetas.vel falſis vtēdo. Scripture ēt hoīuꝫ pñt dici ſtatere:qr per eas quaſi mēſurat ſeu declarat qd alicui ſit cōcedendū. Sꝫ mē.f.hoīuꝫ in ſtateris.i.bullas falſificādo inſtrumenta ⁊ alias ſcripturas. Et de his oībus in ſequenti.ſ.declarabitur.

Triplex ſtatera

Quantum ad tertium .ſ.iij.

principale oñditur qd demū eueniat iſtis mēdacibus in ſtateris ⁊ falſificantib⁹. hoc vꝫ qr cū ipſi decipiāt.ipſi tandē decipiunt. Sꝫ vbi j

modico decipiũt q: i terrenis. ipſi i multo: q: in eternis a diabolo decipiunt: nõ perpendentes ſe inde priuari gloria ⁊ eterno igne puniri. Et ſic itelligit illd ps. De vanitate in idipſuꝫ ꝑcedẽtes. ſ. mẽdaces. de vanitate. i. falſitate qua vtunt ad decipiendũ. in idipſũ incidũt. ſ. in deceptiões. Magna eñi deceptio ẽ qua decipiunt a diabolo q: dũ intendũt ⁊ ſperant ex ſuis deceptiõibus ditari ⁊ gaudere inde ſumme depauperant ⁊ cõtriſtant cũ demũ in puncto ad inferna deſcẽdunt: pp hoc igne eterno cruciandi: vbi nec guttã habere aque valent in refrigerium: ſicut de diuite epulone poſtulante vt Lazarus deſcenderet ad eum ⁊ aque gutta refrigeraret linguam eius.

De falſificatione .§. iiij.

monete. Abb. ſy. ſup. c. Quãto de iureiuran. ſic dicit ſm glo. in dicto. c. Nõ lꝫ ſine cõſenſu principis ſeu imperatoris cudere monetã: vt in. l. ij. ⁊ iij. de fal. mo. ſm Bar. ⁊ Cy. ibi. ⁊ hoc verũ niſi ciuitas vel princeps inferior ꝑſcripſiſſet hoc p tm̃ tpſ de cuius initio nõ extitat memoria: vt in. c. ſup quibuſdã. de verbo. ſig. vel niſi eſſet talis qui preſcripſiſſet iura īperij. vt hyſpanie reges q vt dicit glo. di. lxiij. Valentinianus: nõ ſubiacet impio: q: de hoſtiũ faucibus regnũ eruerũt. Falſat ãt moneta multipliciter. vñ in glo. dicti. c. Quãto. ⁊ ſic varie punit.

Moneta falſatur. ¶ Uno mõ falſat moneta principis de nouo cudendo. ⁊ talis dꝫ cõburi. vt. l. ij. C. de fal. mo. Scdo falſat qs cudẽdo monetã ciuitatis vel inferioris a principe. ⁊ talis capite punitur. vt. C. de fal. mo. l. i. Tertio cũ qs nõ fabricat de nouo monetaꝫ. ſꝫ fabricatã radit. ſ. minuẽdo. vel tingat puta monetã ereãt appareat aurea. ⁊ talis punit vltimo ſupplicio: vel dat ad beſtias ſm cõditionem ꝑſone. vt in. l. Quicũ. ꝑ. ff. de fal. mo. ¶ Iteꝫ notandũ ſcdo q hñs ius cudẽdi monetã dĩ fraudare eã tribus modis. ¶ Pͥo ſm Inno. qñ certũ pondus a pricipio p quolibet denario demit de mãdato pͥncipis: ⁊ illã ſic diminutaꝫ mãdat poſtea

Fraudãs monetas. recipi ac ſi pleni põderis eẽt. ¶ Scdo mõ ſm Inno. qñ abiectior cudit moneta multo minoris põderis vel valoris q̃ eẽt deductis tñ expẽſis factis p ea fienda. Et ſic vult Inno. q tm̃ dꝫ valere moneta in forma q̃tuꝫ in mã valet. deductiſ. tñ expẽſis: quas auctoritati ꝑſtans de ſuo facere nõ tenet: imo ſi pͥnceps indiget poterit inde habere aliquod lucrũ vt ſic minus valeat q̃ mã ẽt deductis expẽſis. Et hꝫ verũ ni extra regnũ nõ ſpargeret moneta talis q: tũc. ſ. extra regnũ ſpargẽdo ſeq̃ret damnũ ẽt nõ ſubditoꝝ. In pͥmo aũt caſu credit Inno. q poſſ t pͥnceps minuere monetã cũ ꝯſenſu populi. quia quilibꝫ põt renũctare iuri ſuo. vij. q. i. q̃ ꝑiculoſũ. ſed dicit eẽe ꝑiculoſũ. ⁊ dicit ſufficere ꝯſẽſũ magnatũ regni. q: negociũ putat negociũ vniuerſitatis. Fatetur etiã. in no. licentiã ppli nõ ſufficeret qñ moneta illa ẽ expẽdẽda ex regnum. Tertio mõ fraudat ſꝫ hoſti. extriſecus. vt q: pͥnceps bonã monetam reprobat vel equalem vel minus valẽtẽ ſubijcit ad hoc vt de reprobata bonum forũ habeat. ⁊ illam conflari faciat ⁊ cudi.

Quantum ad vſum fal- .§. v.

ſe monete. Nota q ſcienter expẽdẽs falſas monetã videt q teneat pena. l. cornel. de fal. que regulariter eſt deportatio ⁊ oiuꝫ bonoꝝ publicatio. ſeruus vero vltimo ſupplicio punit. Sꝫ Bar. dicit hꝫ ꝑcedere qñ expẽdit nũmos plũbeos vel ſtãneos. q: de illis tm̃ facit mẽtiones illa lex. alſ punit pena extra ordinaria. Hec oia. Abb. ſy. ¶ Nota tñ q vbi qs in aliquo loco. vbi monete diminuti põderis minꝰ valeãt ſm illã diminutõem emit debito precio. ⁊ poſtea illas portat ad locũ aliũ. vbi tm̃ valẽt q̃tũ integre monete. ⁊ ita indifferẽter expẽdunt ⁊ accipiunt ⁊ in tm̃ eas ꝯputãt q̃tũ integras vt in q̃buſdã ciuitatibꝰ regni ex qꝰ plꝰ vendit eas q̃ emerit nõ videt in hoc peccare cũ nulli dãnũ inferat ⁊ ſibi ex ſua induſtria ⁊ labore lucrũ q̃rit: ſicut accidit de alijs mercimõijs q̃ plus minuſue valẽt in vno loco q̃ in alio. per rõnem ſcilicet. de re. iuris in. vi. Sed q bonas ⁊ integras monetas diminueret ⁊ ſic diminutas portaret ad talẽ locum vtiq fraudem faceret ⁊ contra legeꝫ. ⁊ tenetur talis lucrũ pauperibus erogare. xiiij. q. v. c. Non ſane.

De malis denarijs. ¶ Sicut etiam non excuſarent a peccato qui monetas malas ⁊ diminutas ſcienter dant pro bonis. etiã ſi ſibi date eẽnt pro bonis. ⁊ poſtea perpendit de diminutiõe valoris. nõ. n. põt abſq peccato fraudis alteri dare pro bona ⁊ itegra q: culpa alterius ⁊ error ſuus non debet alteri nocere. Culpa enim debet ſuos tenere actores ⁊ non alios.

De falſificationibus .§. vi.

in ponderibus ⁊ menſuris. Ex concilio magũtiñ. dicitur. Ut menſure ⁊ pondera iuſta ſiant ſupple ſtatuimus: ⁊ infra. Siquis iuſtas menſuras ⁊ iuſta pondera lucri cauſa mutare preſumpſerit. xxx. dies in pane: ⁊ aqua peniteat. extra de emptio. ⁊ venditio. c. ij. in glo. Inſuper punitur ſꝫ leges. ſ. ciuiles. l. cornel. de fal. Hec pnia hic taxata forte locum habet cũ cõuinceretur iudicio eccleſiaſtico contentioſo. Nam in foro pnie idem iudicium eſt de iſta ſicut ⁊ de alijs taxatis in canonibus. vt. ſ. ſic arbitraria. ar. de pe. di. i. Mẽſurã. ⁊. xxvi. q. vij. Tempora. Et dubium non eſt quin taliſ peccet mortaliter cum agat contra iuſticiam ⁊ i damnum proximorum: ⁊ tenetur de omni damno inde ſecuto ſatiſfacere: extra de iniurijs ⁊

damno dato. Si culpa. Quod ſi ſcire non poſſet propter multitudinem perſonarum ⁊ varietatem: tenetur pauperibus erogare precipue ſi in paruo illos leſit. Tenetur etiam ad remediandum inquantum poteſt ſine periculo ſue perſone vel maioris ſcandali. vt. ſ. auferantur de medio dicte menſure vel pondera falſificata: vel adequentur: ⁊ idem dicendum de eo qui eis. ſ. falſificatis ſcienter vſus fuerit. ſ. ꝙ peccat grauiter. ⁊ de eo in quo alius damnificatur per hoc ſibi obligatur.

De falſificatione in ſcri- .§.vij.

ptis. Fit autē hoc vel in bullis papalib⁹ vel inſtrumētis. vel in litteris ⁊ alijs ſcripturis. Et in bullis papalibus ſeu reſcriptis dr̄ falſa eſſe p ſurreptionē ⁊ p nouā fabricationē eius ⁊ per iuris interpretationē. Per ſurreptionē quidē

Bullarum falſa p ſurreptionem

dicit̄ falſa bulla vel reſcriptum ſeu charta. cū ſ. in petitiōe grē ſeu beneficij de quo ibi fit mētio aliqd tacitū eſt qd̄ ſi fuiſſet expreſſum non eſſet conceſſum. cum eſt ſuggeſtū falſum quo tacito forte non fuiſſet ɔceſſum. ⁊ talis dicitur falſarius. ff. de fal. l. Si quis obrepſerit. Et cum hoc ſtudioſe fit ⁊ aduertent̄ non eſt dubium ꝙ mortale ⁊ graue cōmittit. Nō tn̄ talis incidit in excōmunicationē latā ꝯ falſarios bullarū ſm Ricar. in. iiij. de qua infra dicit̄. caret tamē cōmodo illius gratie. puta ſupplicatū eſt pape ꝙ det beneficiū curatū alicui cū habeat etatē legitimā. ſcʒ. xxv. ānos. ⁊ hoc eſt falſū. qꝛ ſcit illū nō hr̄e. xxij. vel cum ſupplicatur p beneficio conferendo illegitimo tacito ꝙ ſit illegitimus. tal̄ gr̄a ſic ſurrepticie obtēta nil valet ac ſi nihil obtinuiſſet. Vel̄ in. c. Super litteris d̄ reſcrip. fit diſtinctio vt videlʒ quando per maliciā veritas tacetur ⁊ falſitas ſuggeritur nullū cōmodū ex litteris impetrās cōſequtur. Qui autē hoc facit per ignorātiam ⁊ ſimplicitatem ſi tacuit talē veritatem vel expreſſit talem falſitatem que expreſſa vel tacita nō impetraſſʒ illas litteras alicuius gratie idē iuris videtur eſſe: Sʒ ſi etiam veritate illa expreſſa vel falſitate non dicta etiā litteras gratie alicuius impetraſſet ſaltē in forma cōi tūc non caret cōmodo eaꝝ totaliter ſed tn̄ ſm rigorē iuris iudicatur ex eis non ſm formam earum vt ibi dr̄. vnde dicit glo. ꝙ ad hoc vt reſcriptū teneat nihil dʒ ſupprimi ex his q̄ mouere animū pricipis pñt ad dādū reſcriptū vl̄ denegādum. Qui autem falſam cartam fabricat de nouo ſi eſt bulla papalis vel reſcriptū talis deponitur ⁊ degradat⁹ traditur curie ſeculari ſi eſt clericus puniendus. ſ. morte

Bulla falſa p nouam fabricationem

extra de cri. fal. ad falſariorum ⁊ excōmunicatus ipſo facto. extra. c. ad falſariorum. Et ponuntur in. c. Licet. e. ti. ſeptem modi falſitatis cognoſcende. De hac excōmunicatiōe habes in. iij. parte ti. xxv. c. xiii. xiiii. ⁊ xv. Secūdum autē leges pena familiaris hec ē: depoſitio ⁊ oīum bonoꝝ ɔfiſcatio ī libero. ī ſuo pena ē mors ff. d̄ fal. l. i. Et hoc veꝝ ī falſitate p ſe reſcriptū principis falſantes alias lr̄as eccl̄ie excōicāt̄. Quo āt ad foꝝ ɔſcie vltra mortale graue commiſſū: tenet̄ falſarius ſiue teſtamēti ſiue inſtrumēti cuiuſcūqꝫ ſiue ſcripture vt libris mercatoꝝ: vel ſciēter vtēs talib⁹ de oī dāno qd̄ inde alicui ſeqtur: ſiue ſic notarius ſiue teſtis ſiue cooperator vel faciēs hoc fieri. ex̄ d̄ iniur. ⁊ dā. da. Si culpa. Et oē emolumētū qd̄ inde recipit tenet̄ reſtituere: qꝛ fur ē ⁊ latro. xiiii. q. vi. Si res ⁊ ī mītis locis ē excōicat⁹ p ſynodales. Qui ēt ſciēter vtit̄ falſis bullis incidit ī illū canonē ⁊ vltra mortale tenet̄ ad reſtitutionē ſi

Falſa ex iure interp̄tatione

de aliqd vtilitatis pcipit. Itē nota ſʒ gl. ſu p. c. In memoriā. di. xix. ꝙ carta falſa p iuris determinationē vel iterpretationē dī cū ſcribitur maiorem partem vel omnes fuiſſe preſētes que tamen nō fuit preſens: vt ex̄ d̄ his q̄ fi. a prela. ſine conſen. c. Quāto: ⁊ talis falſari⁹ ſuſpenditur ab officio ⁊ beneficio. vt extra de teſti. Tam litteris. Item dicitur falſa carta q̄ nō habet teſtes inſcriptos. vt ex̄ de ɔcu. ca. i. No. ſm Hoſt. ꝙ teſtes dicūt̄ iſcripti qn̄ p aliū ſcribunt̄. Sʒ ſubſcripti dicunt̄ quādo propria manu ſubſcripſerūt. Et qn̄ quis ſcit ſcribere p ſe oportet ſubſcribere i inſtrumēto. Sed ſi neſcit ſcribere tunc poteſt p aliū ſubſcribere. extra de ſen. ⁊ re iudi. Cū inter. Itē dicit̄ carta falſa que habet ſubſcriptiōes ſʒ varijs manibus notatas ⁊ non eſt perfecta eadē manu: vt extra de priuil. Cū olī: niſi ex hoc ſit ibi diuerſitas ꝙ ſit ibi calami vel atramēti mutatio vt in auten. de fi. inſtru. ⁊ caute. in pn̄. Itē dicitur falſa ſi eſt a lieno ſigillo ſignata dūmodo habuit proprium. vt extra de appel. Significauit. Item dicitur falſa propter falſam grāmaticam. vt extra de reſcrip. Ad audientiā. Item dicuntur falſe ſi ſūt ſuſpecte ⁊ eis non ī ponitur fides. vt. C. de proba. l. iubemus. Itē dicitur falſum ſi ſigillū eſt fractum. vel ſi non eſt annus indictiōis appoſitus vt extra de fi. inſtru. inter dilectos. Item ſunt ipetrate lite pēdēte. vt extra de teſti bus cōʒ. item ſi filū ē ruptū. vt extra de cri. fal. Licʒ. itē ſi ſunt ipetrate ſine mādato domini. ex̄ de reſcrip. Nōnulli itē dicuntur littere falſe ſi epūs appellat̄ filius vel ſi papa vni loquitur i plurari. vt extra de cri. fal quātum graui item dicitur carta ſeu bulla falſa ſi apparet eā fuiſſe raſam vel mutatā ⁊ tal̄ depo nit̄. extra d̄ cri. fal. Ad audiētiā hec oīa i gl̄. in. c. In memoria. di. xix. Sʒ quātū ad iſtud vltimum. ſ. d̄ raſura. ⁊ illud aliud. ſ. d̄ falſa grāmatica dicit. Duran. ordi. mi. in ſūma ꝙ d̄ itelligit̄ ī reſcriptꝭ pape. ex̄ d̄ reſcrip. Ad audiētiā. Alia aūt iſta nō viciant̄ p falſū

grāmaticā. Uñ in puilegijs ⁊ teſtamētis falſa latinitas nō nocet dū ↄſtet de volūtate teſtatorꝭ. vt. C. ď teſti. l. errore. Et hoc iō. qꝛ lr̄e papales trāſeūt p mltas man⁹. Naȝ legunt̄ p̄mo in petitiōe. ſc̄do in notula. tertio in lr̄a groſſa. Hec Guil. ⁊ ioh. xxxv. q. ix. c. Apl'ice. Sȝ ſi habet ďfectū lr̄e vel ſyllabe nō viciat̄ ꝑpter hoc. c. ex pte. extra de fi. inſtru. niſi ſb̄tractio lr̄e aliuȝ ſenſū iducat ꝙ̄ dictio īte gra. c. inf dilectaȝ. eẋ de fi. inſtru. Item inſtr̄m viciat̄ ſi hȝ ſcripturā īterlinearē vel raſurā in loco ſuſpecto qñ lr̄e ſūt aperte. ſec⁹ ſi ſūt clauſe. hec ille. Iteȝ dicit̄ inſtr̄m falſū ſi eſt ↄ̄trū alteri ex eadē pte ꝓlato. vt extra de fi. inſtru. iputari. Sȝ nota ꝙ inſtr̄a vel atteſtatiōes cū īueniunt̄ falſe ꝓ pte vel ꝓ in toto reprobent̄. glo. Jo. ſup. c. ſi ad ſcpturas. di. ix. arguit ꝓ. ⁊ ↄ̄ tandē ſoluit dicēs. ꝙ ſi ꝑſa. ca. ibi. ↄnexa ſūt vel vnū eſt acceſſorium alteri vno caſſo ſeu falſo probato. ↄnexa ⁊ acceſſoria caſſant̄. Sec⁹ ſi diuerſa ⁊ ſepata ſūt. Hec diſtinctio probatur. ff. de nego. ge. l. cū ad eum. ⁊ ij. q. vi. ſi quādo. §. diffinitiua. Sed Bar. dixit. dicit. Ego credo ꝙ ſi aliquid falſitatis reperietur in inſtrumēto totum redditur ſuſpectum. vt. ff. de fi. inſtru. l. ij. hec. ibi.

¶ Quarto fit falſificatio in ꝑtubus. cum. ſ. ſupponitur alienus ꝑtus. — §. viij.

Quarto fit falſificatio in ꝑtubus. cum. ſ. ſupponitur alienus ꝑtus. extra de pe. ⁊ re. Officij. ⁊. ff. ad. l. cornel. de fal. l. qui falſum. Et idē dicenduȝ qñ mlier ↄiugata habuit filiuȝ per adulteriū quē maritus extimat ſuū. ¶ Nota ſi mulier ↄcepit p adulterium. vl' ſuppōit ſibi alienū ꝑtū qcqd expēderet p nutritiōe ⁊ gubnatione illi⁹ creature ⁊ ad id in quo ſuccederet putatiuo pr̄i tenet̄ totū ad reſtituēdū. qꝛ furtum ↄmiſit ꝗ̄tum poſſibile ē. De hoc tñ ſic dī in ſūma Ray. Talis mulier dȝ laborat̄ ꝗ̄ tum pōt ut legitimi heredes nō fraudent̄ de hereditate p̄na caute tñ. Reuelare eni ſimpl'r marito vl' ipi ſpurio vel ſuppoſito non expedit abſolute. ſ. ⁊ ſine diſtinctiōe. vt dicit ibi glo. tū qꝛ forte iñ ꝓuenirēt homicidia ⁊ adulteria. tū qꝛ maritus forte dimitteret eā ⁊ nō valentes forſitan continere vterq adulteraretur. tū forte qꝛ nō crederēt ſibi. ita ergo ꝓcedat. Reuelet factū ſuū i pnia ſacerdote prochiali vl' alteri magis ꝑito. ⁊ poſtea cuȝ ipo vel ſine ipo reuelet epō in pnia. Et tūc epus vel etiā ſacerdos ſi tāte diſcretiōis vel maturitatꝭ ſit. vel qđ toti⁹ eſt ambo diligēter inquirant ſi l' ⁊ caute ſi ſpurius vel ſuppoſitus ſit hō ſpūalis ⁊ timēs deuȝ. Quo inuēto vocēt eum ſecreto corā mliere ⁊ ſi videbit̄ expedire recepto pus ſacro a mliere ꝙ nō calūnioſe ꝓcedat. ⁊ ēt ab illo ꝙ factū ſecretū teneat poterūt reuelare ibi ⁊ iñ ↄſulere ꝙ ingrediat̄ religionē vl' ꝙ trāſferat ſe ad lōginquā regionē ⁊ ſic nihil ꝑcipiat de bōis illi⁹ quē credebat eē p̄rem.

De filio alieno.

hec ray. Idē guil. ⁊ Hoſti. Et addit hoſti. ꝙ et ipa mlier pōt marito reuelare ſi nō timet ſibi ꝑiculū. ſic ſūt aliq̄ mlieres q̄ dñant̄ viris. ⁊ etiā aliq̄ ſciētib⁹ viris adulterant̄ ⁊ filios ab alijs ſuſceptos ſciēter ipi viri nutriūt tanꝗ̄ ſuos. Et in hmōi caſu ↄſulendū ē ꝙ reuelet marito ⁊ ſic eo aſſentiēte abſoluta ē mlier ꝗ̄tū ad reſtitutionē. qꝛ ↄceſſū ē marito diſponē de ſuo ſic placȝ. hec hoſti. Si vero illi ſpurio vel ſuppoſito non pōt reuelari ſiñ ꝑiculo. vl' etiā marito. aut etiā ſi facta reuelatiōe tali filio ſm dictā formā nō vult acqeſcere ↄſilio: tūc iniūgat̄ mlieri ꝙ de ſponſalicio ſuo ⁊ alijs reb⁹ q̄s hȝ vel in futurꝫ hēe poterit ſatiſfaciat iuxͣ poſſe. dolēs ſꝑ ď pctō. ⁊ ſi nō pōt plene ſatiſfacē ꝓpōat firmiter i animo ꝙ ſatiſfaciet ꝗ̄ cito poterit. ⁊ ſic erit i bono ſtatu. ar. xxij. q. v. hoc vi. ⁊ eẋ ď pe. ⁊ re. Officij. vbi ponit̄ tal' caſus. Dicta auteȝ ſatiſfactio fiat mediāte perſona diſcreta ſecrete ⁊ caute ⁊ ſub hmōi vbis. Quedaȝ pſona tenetur vob in hoc accipite. Idē Guil. ⁊ Hoſtiē. q etiam addit ꝙ ſatiſfaciat ēt heredib⁹ ab iteſtato vl' ēt ſcptꝭ. i. in teſtō. Satiſfaciet ēt vt dic̄ Inno. illis qbus veriſil'r credit ꝙ ſua reliqſſet. vl' ſi hoc neſcitur det paupib⁹. Nō ſi mlier nō hēt qd daret. tūc ſm Inno. ſi hȝ ꝓbatiōes p q̄s releuare poſſet ſucceſſores ꝑdictos a dāno qđ hñt ſua occaſione dȝ eas adducē niſi idē eēt graue malū ꝓueniret. tūc eni nō dȝ facē. qꝛ min⁹ malū ē dānum rerꝫ ꝗ̄ corpoꝝ ⁊ aiaruȝ. Et idē ē in ſ. libus. Si vero nō hȝ ꝓbatiōes ſileat. ij. q. vij. Plerunq. Fili⁹ āt hmōi ſpurib⁹ vl' ſuppoſit⁹. vt dic̄ Guil. nō tenet̄ ſoli mlieri credere ꝑcipue cū mlte ſint malicie ⁊ fallacie mlieꝝ. vñ ſi in ſana ↄſcia pſeuerat credo in toto ꝙ excuſat̄ per ignorantiaȝ ſuīncibilem facte deceptiōis de ꝑcipiendis. Si vero honeſtas ſcie ⁊ alie ꝓbabiles circūſtātie faciūt ei ꝓbabileȝ cōſciam de veritate facti. ⁊ vult tutiorē viā tenere nil vlterius ꝑcipiat. De ꝑceptis aut etiam ↄſumptis ꝗ̄diu habuit bonam fidē. cōſulit Ray. ꝙ reſtituat vel cōponat vel remiſſionē petat p aliquā aliā pſonaȝ tacito negocio. Dicit tamē ad hoc nō eſſe taleȝ cogendū ſi de facili nō pōt ad hoc iduci. ſȝ ď ↄſiū pꝛ. Ul. ſimpl'r dicit talem nō teneri. Satꝭ cō cor. Jobes neapol'. in quolibet. Et addit non ſolum ſi ꝑiculum perſone immineret. ſed etiam amiſſiones fame ⁊ ſine periculo vite non videtur ꝙ teneatur manifeſtare ſi ň ꝓbare non pōt.

Qualiter mulier ſupponens alienum ꝑtum ſatiſfacere debȝ

¶ Quinto fit falſificatio in iudicio — §. ix.

Quinto fit falſificatio in iudicio vt qñ iudex ↄ̄ legem ⁊ iura ꝓnunciat. ſic iudex in ſentētiādo iniuſte. ff. co. l. i. vl' q falſam legē vel canonē cuius auctor ignoratur. allegat. ſic faciūt iterdū aduocati iniuſtā cauſaȝ defendendo. ff. ad. l. cornelia. de fal. l. j. vel etiā corrūpentes teſtes. aduocatos ⁊ iudices. ff. eo. §. i. Sȝ ď ň ponet̄ ſpāle caplīn ſeqns.

¶ Ca.xix. de iniuſtitia q̃ fit i iudicijs. ꝛ quo ad
iudicē. ꝛ quo ad accuſatorē. ꝛ q᷑ ad reū ꝛ q᷑ ad
teſtes. ꝛ quo ad aduocatū. ꝛ quo ad ꝓcuratorē.

De iniuſtitia que fiunt in
iudicijs q̃ frequētius ex auaritia
ꝓcedit ſm̄ illud Iſid. ii. ſentē. Ci
to violatur iuſtitia auro. xi. q. iij.
Pauꝑ. Un̄ ꝛ dn̄s i veteri lege mā
dauit iudices īſtitui q oderit auaritiā. cōtra āt
iniuſte iudicātes inuehit ꝑs dicēs. ꝑs. lxxxi. Uſq̧
quo iudicatis iniq̄tatē. ꝛ facies pctōꝝ ſumitis
iudicatis egeno ꝛ pupillo. vbi tria notantur.
¶ Primo reprehēdit ꝓlatio iniuſta ſniaꝝ ibi.
Uſq̧ quo iudicatis iniq̄tatē. ¶ Scd̄o arguit.
acceptio idebita ꝑſonarū. ibi. ꝛ facies pctōꝝ
ſumitis. Tertio precipitur ſubuentio miſera-
biliū ꝛ oppreſſorū. ibi. iudicate egeno ꝛ pu.

¶ Quantum ad primum .§.j.

Sciēdū q iniq̄tatē iudicare ē iniuſte ꝛ inique
iudicare. Dicit eni iniq̄tas q̄ſi ineq̄tas. Eq̄tas
aūt ad quā itēdere ſemꝑ dꝫ iudex ſꝫ iura eſt ſe
ueritas iuſtitie dulcore miſericordie tēperata.
Inique ergo iudicat q ꝯ eq̄tatē ꝛ iuſtitiā iudi
cat. ꝛ hoc multiplr̄. ¶ Pr̄io iudicādo cū q non
eſt ſibi ſubiect᷑ vt laicus clericū. ꝛ ꝑlat᷑ nō ſub
ditū ſibi. Cōtra cuius ꝑſumptionē inuehit apl̄s
Ro. xiiij. Tu aūt q̄s es o hō q iudicas alienū
ſuū. Un̄ ꝛ in figurā dn̄s ꝑcepit q trāſiēs ꝑ alie
nū agꝝ nō mitteret falcē in meſſē alienā. i. fal
cē iudicij in nō ſubditos: vt exponit Grego. vi.
q. iij. Scriptum. ¶ Secundo inique iudicat
qui de his que deo ſunt reſeruata iudicat. vt
de occultis. Un̄ apl̄s. j. Coꝛ. iiij. Nolite an̄ tē-
pus iudicare quouſq̧ veniet dn̄s. Et Urban᷑
papa. De manifeſtis q̄dē loq̄mur. ſecretorum
eni cognitor ꝛ iudex eſt deus. xxxij. di. Erube-
ſcāt. ¶ Tertio inique iudicat q poſtpoſito or-
dine iudiciario iudicat. Un̄ p᷑ multa. ca. ij. q. j.
ꝯcludit Gratian᷑. §. his oib᷑. q nullus eſt ꝯdē
nādus niſi iudicio ordinabilr̄ habito. aut ꝯuin
cat aut ſe reū cōfiteat. ꝛ Job. xxix. dicit de ſe.
Cām q̄ā neſciebā diligētiſſime examinabā.
¶ Quarto inique iudicāt q ꝑ pecuniā ſnias ꝓ-
ferūt. cū dicat Aug. Nō lꝫ iudici vēdere iuſtū
iudiciū. xi. q. iij. Ad hoc ēt facit ꝛ optie qd̄ hr̄.
q. ea. Qui recte. Un̄ ꝯ tales inuehit Mich. ꝓ-
pha. iij. c. dicēs. Iudices ei᷑ in munerib᷑ iudi
cabāt ꝛc̄. Et paulopoſt in punitiōe talis crimi
nis di idcirco ſyon q̄ſi ager arabit. ¶ Quinto
iniq̄ iudicat q ex leuib᷑ ſuſpitiōib᷑ nō ſufficiē-
tib᷑ ꝓbatiōib᷑ ſniam ꝓfert. qd̄ fiēdū nō eē dic
melchiades papa dicēs. Prio ſemꝑ oia diligē
ter inq̄rite vt cū iuſticia ꝛ claritate diffiniatis.
Neminē ꝯdēnetis an̄ verū ꝛ iuſtū iudiciū nul-
lū iudicet ſuſpitiōis arbitrio. In cui᷑ figurā ꝛ
exēplū dn̄s cū audiſſet clamorē ſodomorū de
coꝝ vitio noluit iudicare ſeu ꝓferre ſniā cum
oia ſciret niſi ꝑus oculis videret ꝑ angelos in-
grēs. vt pꝫ Gen̄. xix. ¶ Sexto inique iudicat q
ad iudicādū nō zelo iuſtitie vel rōne. ſꝫ paſſiōe
mouet odij. amoris. timoris. vel ambitiōis. ſi
cut iudei ex odio. pylat᷑ ex timore iniuſte ꝯ xp̄m
ꝓceſſerūt. Un̄. j. Pe. ij. c. di. Tradebat aūt iu
dicāti ſe iniuſte. Un̄ Gre. dicit q q̄tuor mōis
ꝑuertit hūanū iudiciū. Timore. dū metu po-
teſtatis alicui᷑ loq̄ ꝑtimeſcimus. Cupiditate. — *Peruer-tit iudi-cium.*
dū ꝑmio aiū alicui᷑ corrūpimus. Odio. dū ꝯ
q̄ēlibꝫ aduerſariū molimur. Amore. dū ami
co vel ꝓpinquo ꝑſtare aliq̄d itēdimus. xi. q. iij.
Quatuor. Septio iniq̄ iudicat q exn̄s in ſilib᷑
pctis vel grauiorib᷑ ꝛ ꝑcipue notorijs reos ꝯdē
nat. Ad qd̄ facit qd̄ ait apl̄s Ro. ij. In quo
aliū iudicas teipꝫ ꝯdēnas. i. ꝯdēnabilē oñdis.
Hoc eni aliū ſcandalizat ſꝫ. b. tho. ſe. ſe. q. xx
iij. q2 nō vī facē ex iuſticia. ſꝫ ex ſupbia ꝛ oſtēta
tiōe. Unde ꝛ dn̄s de adultera dixit Job. viij.
Qui ſine pctō ē veſtrū ꝑmus in illā lapidē mit
tat. Nō tn̄ dꝫ crimina dimittē īpunita. ſꝫ ꝓpo
nere emēdationē in ſe. ꝛ cū humilitate ꝯdēna
re ꝛ nō peccabit. Hinc ꝛ Amb. ſuꝑ beati macu-
lati ait. Iudicet ille de alterius errore q nō hꝫ
qd̄ in ſeipo ꝯdēnet. Iudicet ille q nō agit eadē
q̄ putauerit in alio puniēda. nec cū aliū iudi
cat i ſe ferat ſniā. Iudicet ille q ad ꝓnūciā-
dū nullo odio. nulla offenſione. nulla lenitate
ducat. Et īfra. Diſcite iudices ſeculi quē in iu-
dicādo tenere debetis affectū ſobrietatē iniq-
quā ꝛ ſinceritatē. iij. q. vij. iudicet. De ꝓceſſu
autē iudiciario ꝛ de pluribus peccatis q̄ fiunt
iudicādo. habes. in. iij. parte. ti. ix.

¶ Quantum ad ſecundum .§.ij.

ꝑncipale acceptio ꝑſonarū rephēdit cū dicit.
Facies peccatoꝝ ſumitis. q. d. male facitis ſu — *In iu-dicio nō debere ꝑſonam accipe*
mēdo facies pctōꝝ. Sumē facies pctōꝝ eſt re
ſpicere ad ꝑſonas potētes ꝛ diuites ꝛ nobiles.
q2 cōiter ſūt pctōres. ꝛ ſic nō ſm̄ merita cauſe
ſꝫ ītuitu potētie. diuitiaꝝ. ꝯſanguinitatis. ami
citie ꝛ hmōi. ꝓ talibus iudicare qd̄ ꝑtinet ad
acceptiōē ꝑſonarū. Sꝫ vt dī ex. de re. iur. lib.
vj. ¶ Accipe ꝑſonā in iudicio nō ē bonū. imo
ꝓhibitū dicēte dn̄o. Ut magnū ita ꝛ paruū au-
dietis. Deꝫ eni iudices dn̄m oiū ꝛ ſūmū iu
dicē imitari. de quo ait Petrus. apl̄s Act. x.
In v̄itate cōperi q nō eſt acceptor ꝑſonarum
de᷑. vel ēt q2 facies ſignificat ꝯſciā. ſm̄ illud
Tren̄. iiij. Denigrata ē ſuꝑ carbones facies eo
rū. i. ꝯſcia pctōꝝ turpis effecta ſordib᷑ vicioꝝ.
Sumē facies pctōꝝ in iudicio ē iudicare ſꝫ cō
ſciā quā ſibi faciūt pctōres q nō curāt agere
ꝯ iuſticiā dūmō ſeruiāt ꝛ cōplaceāt amicis. ꝛ
diuitias ꝛ gl̄iā ꝯſequant. ¶ Refert Pe. dā. — *Exem-plū de iuſto iu-dice*
in. iiii. q. i frācia dū q̄dā foderet in agro ſuo in
uenit hūanā linguā viuā loquētē. Et īterroga
tus q̄s eēt. Rn̄dit fuiſſe linguā hōis pagani q

iudex fuerat olī ī paganiſmo mortu' ⁊ ſepul-
tus. ⁊ qꝛ nūꝙ̄ ꝺ̄derat ſniaz iniquā iō de' reſer
naret illā aiam ī illo mēbro ſue ligue quouſq̄
baptiſmū reciperet. Uñ rogauit q̄ ſignificaret
hoc epō loci vt veniret ad baptizādū eū. ⁊ h̄ eſ
ſet ſignū ꝟitatis ꝑdictoꝝ ſi ipā ligua baptizata
ſubito ī puluerē reuerteret. Aduocat itaq̄ epſ
cū clero ⁊ pplo. Et p' locutionē ipi' ligue ꝺ̄ ꝑ-
dictis corā olb' baptizata ſubito reſoluta ē in
puluerē. Uł ēt ſumere facies petōꝝ ē iudicare
de reb' ſ3 apparētiā put faciūt peccātes non
ſ3 exiſtētiā put ſūt. Cōtra quos ait ſaluator.
Nolite iudicare ſ3 faciē ſ3 iuſtū ⁊c̄. Joh. vij.

Quantum ad tertium .§. iij.

Egeno ⁊ pupillo ī iudicio ſubuenire

Mandat iudicib' vt ꝺ̄beāt ſubuenire paupib'
⁊ pupillis di. Judicate egeno ⁊ pupillo. tales
eni cōit opprimūt ab aliis. vñ Jſiō. in lib. ſen.
Paup ꝺ̄ū nō h3 qō offerat ñ ſolū nō audit. ſ3
ēt ꝯ iuſtitiā opp̄mit. xi. q. iij. Et p Jſa. dñs ait
pupillo ñ iudicāt. ⁊ cā vidue ñ igredit ad eos.
Nō ſic egit traian' ipator ⁊ ſi ethnic' ſ3 cā3 vi
due ſibi q̄relā ponētis ꝺ̄ filio occiſo a filio ipi'
ipatoris patiēt audiuit ⁊ iuſtiſſime iudicando
ſentētiauit. Sic filie ſalphaat. q̄nq̄ orphāe in
petitiōe ſua iuſte fuerunt a iudice moyſe ppli
iſrł audite ⁊ exaudite. Sic ſcūs Juo britanus
cās orphanoꝝ ⁊ pupilloꝝ ꝯ potētes efficaciter
ꝺ̄fēdebat. Et ſctūs Ludouic' rex frācoꝝ ipoꝝ
ḡuamia diligētiſſime ſubleuabat. tenēt. n. iu-
dices ad h̄ ex offō. De ipis. n. di. Ueritas cum
minie ꝺ̄fenſat opprimit. Negligere q̄ppe cum
poſſis ꝑturbat puerſos nihil aliud ē q̄ꝫ fouet.
Nec caret ſcrupulo ſocietatis occulte q mā-
feſto facinori ꝺ̄ſinit obuiare. di. lxxxiij. error.
S3 ⁊ Sea. pbat q̄ viduis ⁊ orphāis tenēt epi
auxiliū ꝑſtare. ⁊ ꝯ iproboꝝ violētias ꝑtectiōis
pꝛocinia ñ negat. di. lxxx. vij. ꝑ totā. Ubi dic̄
gl. q̄ viduis. pupillis. liberis. ⁊ oppſſis tenēt ꝑla
tus patrociniū ꝑſtare. Et ſup. c. Licet. di. ea.
dic̄ gl. q̄ paupeꝝ ⁊ oppſſoꝝ cāe ⁊ ꝑegrinoꝝ ſpe
ctāt ad ecc̄liaz. ex̄ ꝺ̄ ꝟbo. ſig. Sup q̄buſdā. ſpe
ctat ēt ad iudiciū regis ve. xxxiij. q. v. Regū ē.
Jtē tutelā miſerabiliū pſonaꝝ. pupilloꝝ. or
phanoꝝ. ⁊ viduaꝝ oēs pñt ſuſcipe clerici ⁊ mo
nachi. vt vi. di. lxxxvi. c. Peruenit. cū gl. Mo-
nachi tñ nō ſine licētia ſuoꝝ ſupioꝝ. Dñs ꝺ̄us
ēt pmittit eas iuuare. ps. Uiduā ei' bñdicēs
bñdicā ⁊c̄. Et ps. Orphano tu eris adiutor.

Notandum autem q̄ in .§. iiij.

iudiciis ꝯcurrūt q̄nq̄ genera pſonaꝝ. ſ. iudex
ad ſniandū. Actor ad accuſandū. Reus
ad rñdēdū. Teſtis ad pbādū. Et aduo-
cat' ſeu pcurator ad defendēdum. ⁊ quēlibet

Judex iniuſtitiam cōmittit

hoꝝ ex auaritia ꝯtigit ppetrat petm̄ qō cōi no
mine iniuſtitia nūcupat. Uñ ꝺ̄ ſingulis hoꝝ vi
dēdū ē. Et pꝛio iudex ꝯmittit iniuſtitiā cū
pfert iniuſtā ſniaz. ⁊ hoc pōt eē p certā ſciam
aut p ignorātiā aut p negligētiā. Et cū hoc fa
cit pmo mō. ſ. aduertent peccat mortaliter. ⁊
mſtā grauit. qꝛ agit ꝯ deū cui' officio fungit.
Dī. n. dei eſt iudiciū. ꝯ bonū cōe qō ꝯſernat ⁊
pmouet p iuſtitie executōes. ⁊ ꝯ charitatē ⁊ iu
ſtitiā erga illū ꝯ quē pfert ſniaz. ⁊ grau' ē ra
pina. vñ tenet ei de oī intereſſe ī caſu q̄ ille p
quo dedit ſniaz iniquā nō vellet vel nō poſſet
ſatiſfacere. Rō ē qꝛ occaſiōez ſeu cā3 efficacē
dedit dāno illi' ⁊ q occaſiōe dat dāni dānū
quoq̄ dediſſe videt. ex̄ de iniur. ⁊ dā. da. Si
culpa. Uñ glo. ſup. c. hoc ēt placuit. ii. q. vi. di
cit q̄ ſi iudex p dolū vł gſaz vł odiū vel p pecu
nia male iudicauit punit in verā litis eſtima-
tionē. ⁊ infamis efficit. C. de pe. iudi. q ma. iu
di. l. ii. Et vltra reſtitutionē ſ3 leges mſtaſ ali
as penas ſuſtiere d3. Et q̄uis ī foro iudiciali
nō cogat ad reſtitutionē vel alias penas niſi
ꝯuict' vł ꝯfeſſus. tñ ī foro pniali ſeu ꝯſcie abſq̄
ꝯuictiōe tenet ad reſtitutionē ois dānificō vt
dictū ē. ſm Ray. ⁊ Hoſti. ⁊ Ul. ⁊ d3 ei ipōi pe-
nitentia tāq̄ p grauiſſimo crimie. xi. q. iii. c.
Quicūq̄. Si āt eēt talis iudex eccleſiaſticus.
incurreret ēt penā ſuſpēſiōis ab executiōe offi
cii p annū. De qua vid̄ infra l. iii. p. ti. ix. Si

Per ignorātiam,

ꝟo p ignorātiā iniuſte iudicat. tūc aut ex ſe iu
dicat ſine aſſeſſore. aut de ꝯſilio aſſeſſoris. ⁊ ſi
primo mō. ſ. ex ſe. ⁊ ignorātia illa ē craſſa ⁊ ſu-
pina. qꝛ nec p ſe ſciebat qō cōiter debebat ſci-
re nec ab aliis curauit iueſtigare. tūc ſ3 Ray.
⁊ vi. ⁊ guil. lō ſm leges tenet leſo ī q̄ntū bonū
⁊ equū videbit religioni iudicātis. C. de va. ⁊
erro. ꝯgni. l. ſi. Jn iudicio āt aie credo inquit
ray. q̄ tenet ad reſtitutionē vt ī pꝛio caſu. Rō
hui' ē qꝛ ī culpa fuit cū ſciuit vel ſcire debuit
ſe inſufficiētē. ⁊ tñ iudicare pſumpſerit. ex̄ ꝺ̄ iu
iur. ⁊ dā. da. Si culpa. Si āt fuiſſet ignorātia
pbabilis in eo. vt qꝛ fcā debita diligentia ad
inueſtigādū a peritis de ꝯſilio eoꝝ tulit iniuſtā
ſniaz p iuſta ſiue ſcienter male ⁊ iniuſte cōſu-
lētibus. ſiue qꝛ erat materia variaꝝ opi. ⁊ illi
ſm ſuā opi. quā rectā putabāt cōſulu erāt ex-
cuſat' eſt iudex ꝑcipue delegatus ſm Ul. ⁊ ēt
vt vi ordinarius nil omittēdo de ꝯtingētib' ad
iueſtigādū ꝟitatē rei. Si ꝟo iudex hoc fece-

Conſilio aſſeſſorum

rit de ꝯſilio aſſeſſoris q aſſerebat talē ſniaz iu-
ſtā excuſat. qꝛ in eo ē ignorātia pbabił q̄ excu-
ſat. ar. di. xx. vij. §. ſi. Dant eni aſſeſſores iudici
cib' pp ſciaz eoꝝ vt cōſulāt ignorantib' iura.
Quāuis. n. nō poſſit eē iudex eccleſiaſticus ni
ſi hēat mediocrē ſaltē ſciaz: vt ex̄ de elec. Cū a
nob: ⁊ di. xx. c. i. ī gl. Tñ in ſeclari iudicio ſi h3
ꝯſuetudinē cāꝝ ſiue peritiā iudicādi pōt ꝯmitti
cauſa iura ignoranti ⁊ poteſt eſſe ordinarius.
C. de iudi. l. certi. iuris vbi dicitur q̄ milites
pñt eē iudices. De iudice ēt delegato dicit
vi. q̄ ſepe ē ignar' iuris qū ēt nouit delegās: ſ3
rōe bōitatiſ ꝺ̄legat ſibi cā3: ⁊ tal' ſi tulit iniuſtā

ſniaʒ bõa fide ꝛ ꝯſilio pitoꝝ. nõ tenet ad ſatiſfa
ctionẽ. Et idẽ vi dõʒ de arbitris quo ad ſnias
iniuſtas. ¶ Si võ tulit iudex iniquã ſententiã ſi
ue ordinarius ſiue delegat⁹ ſiue arbit qꝛ. ſ. ꝛ ſi
erat ſciẽs tñ neglexit reuoluẽ libꝛos ꝛ ſtudere
mãm. vel ſi neſciebat ꝑ ſe neglexit q̃rere ꝯſilia
pitoꝝ ẽt ſi eẽt delegat⁹ nõ excuſaret ab obliga
tiõe reſtitutiõis pti leſe ꝑ ſuã iniquã ſniaʒ. ẽt ſi
credebat iuſtã forte ſm Ray ꝛ Vl. Iteʒ ſi fuit
negligẽs iudex ad aſſumẽdũ idoneũ aſſeſſorẽ:
qꝛ elegit ignorãtẽ. aut hoieʒ male ꝯſcie ſm cõ
munẽ opi. ſiue hoc fecerit ex auaritia vt min⁹
expẽderet in ſalario dando. ſiue ex amicitia vt
ſeruiret amico ꝓ illo rogãti. ſiue ex incuria vl̃
alia cã nõ excuſ: ret a reſtitutiõe: qꝛ i culpa fuit
ex̃ de iniuſ. ꝛ dã. da. Si culpa. ſi aũt aſſũpſit q
coĩter tenebat bon⁹ ꝛ ſufficiẽs. vl̃ dat ſibi a ſu
piore. ita q de ei⁹ ꝯſilio hẽt iudicare. tũc excu
ſat iudex a peccõ ꝛ reſtitutioe ferẽdo iniquã ſen
tẽtiã quã credebat iuſtã ex ꝯſilio aſſeſſoris ip
ſius: ſʒ ipſe aſſeſſor tenet i ſolidũ pti leſe ꝯſulen
do ſeu oñdẽdo ſniaʒ fore iuſtã ſi hoc facit mala
fide ꝛ ꝯ̄ ꝯſciaʒ. vel ẽt bona fide ſʒ ex craſſa igno
rãtia aut negligẽtia. ff. q q̃ꝗ iur. l. ij. ꝛ hoc ſm
Ray. Hoſti. ꝛ vl. ¶ Itẽ nõ. q iudices ſeu offi
ciales iudicãtes i cauſis vſuraꝝ. vt florẽtie of
ficiales mercãtie ſi ꝑ ſuã ſniam cogũt ad ſol
uẽdũ aliq̃s vſuras. vel nõ ad repetẽdũ ſolutas
peccãt mortalr̃ ꝛ tenent ad reſtitutiõe. qꝛ pſtãt
cãm efficacẽ dãni. extra de iniuſ. ꝛ dã. da. Si
culpa. ꝛ ſi hoc facerẽt ex ſtatuto vl̃ ꝯſuetudine
tales officiales ſũt excoĩcati. vt i cle. ex graui.
de vſuris. Itẽ iudex ſi accipit pecuniã vt iudi
cet ſiue vt nõ iudicet. ſiue vt iudicet male. ſiue
iudicet bñ peccat mortalr̃ cũ teneat gratis of
ficiũ ſuũ exercere. xi. q. v. Nõ ſane. Pecu
niã aũt illaʒ retinere nõ põt. ſed qd debeat fa
cere de tali pecunia. hẽs infra in. iij. pte. ti. ix.
Ubi etiam habes vtrum poſſit penas debitas
reo relaxare vel augere vel minuere.

Per ne gligentiam.

¶ Actor ſiue accuſator .§. v.

requirit in iudicio: qꝛ vt dicit ambro. Iudicis
nõ eſt ſine accuſatore dãnare. ij. q. i. De mani
feſta. Et hoc niſi crimen ſit notoriũ. Euiden
tia enim patrati ſceleris clamore nõ indiget
accuſatoris. ij. queſtione prima. De mani
feſta. Fama. n. publica cũ accuſat. Sʒ qꝛ is q
vocat aliquẽ ad iudiciũ querelã ponit. aliquã
do de cã criminali ſeu crimine. aliquando de
ciuili ſeu de rebus tpalib⁹. In criminali dici
tur accuſator: in ciuili cõſueuit dici actor. Q̃
uis ẽt in criminali ẽt actor dicat. Tripliciter
aũt cõtingit talẽ peccare. ¶ Primo calumnioſe
agendo. ſ. imponendo alicui falſum crimẽ ex
malicia: vel petẽdo aliqua bona tã q̃ ſibi debi
ta que nouit per ſe vel ex conſilio peritorũ ſibi
non debere: ꝛ talis in vtroq̃ caſu peccat mor
taliter: agẽs cõtra charitatẽ ꝓximi ꝛ cõtra iu

Actor peccat calumnioſe agendo

ſticiã. ꝛ plurus eſt cõiter ꝛ de oĩ dãno inde ſe
cuto tenet leſo mõ ſibi poſſibili. ex̃ d iniu. ꝛ dã.
da. ſi culpa: ꝛ. xiiii. q. v. Nõ ſane. in fi. ꝛ. q. vi.
Si res: qꝛ ſi dãnificat i bonis tpalib⁹ illa dʒ re
ſtituẽ. Si i fama vl̃ pſona: qꝛ accuſat⁹ d crimi
ne iniuſte ꝛ ꝯuict⁹ falſo ifamat de facto ꝛ occi
dit vl̃ mutilat vl̃ alr̃ ledit i pſona: dʒ ſibi ſatiſ
facẽ ꝓut põt ad arbitriũ boni viri: nõ tñ tenet
ſe manifeſtare poſt factũ ſi inde ſibi periculuʒ
vite imineret. Sʒ ſi ẽ in ꝓgreſſu cãe: dʒ dimit
tere ꝛ non proſequi. ¶ Scdõ peccat actor in
ordinate deſiſtẽdo a ꝓſecutiõe cãe inchoate
ſcilicʒ ꝑuaricãdo. l. aliã ptẽ. vʒ accuſatuʒ adiu
uando colludẽdo cũ eo diſſimilãdo vel nõ in
ducendo legitimas probationes quas habet
contra reum: ꝛ acceptando falſas excuſatio
nes rei quod habet locum in criminibus: au
tem etiam ex toto deſiſtit a perſecutione cau
ſe ſine debito ordine iuris quod dicitur tergi
uerſari. Et h̓ facit corrupt⁹ pecũia a reo ꝛ ami
cis eius aut precibus eorum inductus: ꝛ tunc
peccat mortaliter: quia facit cõtra rempubli
cam cuius bonum procuratur per punitionẽ
criminum quod ille impedit ſm. b. tho. ſe. ſe.
queſtione. lxviii. In cauſa auteʒ ciuili ſeu vbi
agitur de temporalibus: quia ibi non inten
ditur niſi indemnitas actoris ſeu acquiſitio
iuris ipſius actoris: ꝛ quelibet renunciare po
teſt iuri ſuo. vii. q. i. Q̃ periculoſum: ideo abſq̃
peccato poteſt deſiſtere a perſecutione cauſe
ſue ſiue concordando cum eo: ſiue ad vitandũ
expenſas ꝛ grauamina litigiorum. ¶ Tertio
modo actor offendit eum ꝛ ſi habeat iuſtã cau
ſam criminalem ſiue ciuilem per indebita me
dia cauſam proſequitur vtendo mendaciis in
iudicio vel falſis inſtrumentis ꝛ teſtibus ꝛ ꝓ
bationibus aliis ne amittat iuſtam cauſam.
quod etiam mortale eſt ſm. b. tho. ſe. ſe. que
ſtione lxviii. vnde nullo modo licet. xxii. que
ſtione. ii. Faciat. Ueruʒ ſi inde obtinet victo
riam cauſe ex quo certus ẽ de ſua iuſticia cau
ſe nõ tenet ad ſatiſfactionẽ alteri pti. nec ẽt i ex
pẽſis placiti cũ ille iniuſte vexauerit eũ. Si au
tẽ actor in cã ciuili eſtimat ſe ius hẽre. qꝛ ꝛ ſic ſi
bi dr̃ ab aduocatis ꝛ pitis vel ẽt dubitat de iu
re ſuo nec i ꝓceſſu cãe cognoſcit ꝯ̄riũ. ẽt ſi cãʒ
hẽt iniuſtã ñ peccat placitãdo q̃uis meli⁹ fa
ceret ꝯcordãdo vl̃ dimittẽdo. Nemini eni fac̃ in
iuriã q vtit iure ſuo dr̃ lex. Et ſi obtinet victo
riã cãe nõ tenet ſatiſfacẽ dñõ h⁹ ignorat qꝛ ꝓba
bilis ignorãtia excuſat cũ di. i xxvij. §. fi. ſʒ ſi po
ſtea certificat d errore ſuo. tũc tenet ad reſtõ
nẽ illoꝝ bonoꝝ. ꝛ h⁹ niſi iã bõa fide pſcripſerit.
ex̃ de pſcri. ꝑ totũ. In cã ãt crimiali niſi ſit be
ne cert⁹ de crimine. ꝛ poſſet legitime ꝓbare nõ
excuſaret a peccõ mortali accuſando. qꝛ expo
nit ſe piculo magno ſui vel ꝓximi ſine cã ſuffi
cienti. Itẽ no. ſm ant. de bu. ſup. c. qꝛ plerlq̃. q
cũ quis ſiue actor ſiue reus aliqua tenet. ex iuſta

In ordinate deſiſtẽdo.

In debite proſequendo

ſnīa data p eo a iudice q̄uis lex poſitiua ei aſſi
ſtat. tamē q: lex naturalis reſiſtit. q: nō dȝ qs lo
cupletari cū aliena iactura vel dāno. de. re iur.
li. vi. Locupletari. Jō tenet talis reſtituere ſic
habita. etiā ſine pcuratiōe ip̄ obtinētis cām
ſȝ ſola iudicis ignorātia obtinuiſſȝ. ⁊ ille q ſuc
cūbit non appellaſſet. q̄ſi videat ille acqeuiſſe
ex quo a ſnīa nō appellauit leſus. q: tal nō eſt
ver⁹ ꝑſumptus ꝯſenſus. vt nō. de ſen. ⁊ re. iu
di. quod nō ſufficit in foro ꝯſcientie. Hec ille.
Quod intelligendum videtur quādo talis ſuf
ficienter nouit ſententiam iniuſtam fuiſſe da
tam pro ſe. ſiue tunc ſiue poſtea.

¶ Reus concurrit in iu- .§. vj.
dicio. Dicit enī reus is qui accuſat ſeu impedit
ſup aliq̄ re ſiue iuſte ſiue iniuſte. Et tal tripliciter
pōt peccare ⁊ mortaliter. ¶ Pmo dicēdo falſi
tatē vel tacendo vitatē. vt cū iudex exigit ab
eo vitatē ſm ordinē iuris. ſiue in cā ciuili. ſ. cū
agit de aliq̄ re tpali. vt cū iterrogat ſi pecuniā
mutuo accepit ab actore. vel ſi nō reſtituit mu
tuatā. ſciēs ſe accepiſſe hoc negat. vel reſtitu
ta aſſerit. vl ēt in cā crimiali cū accuſat ⁊ ſunt
ſemi pbatiōes. vl cum iſamia exorta erga ali
quē fit inqſitio; ſup hoc ēt in caſu mortionegat
ſe cōmiſiſſe maleficiū pꝑetratū. peccat morta
liter tal. Et rō eſt ſm. b. tho. ſe. ſe. q. lxix. q: fac
ꝯ debitū iuſticie. ⁊ hoc ē mortale. Pertinet au
tē ad debitū iuſticie vt qs obediat ſuo ſupiori
in his ad q̄ ius ſue platiois ſe extendit. ſupior
āt ē iudex reſpectu ei⁹ q iudicat. ⁊ iō ex debito
tenet accuſat⁹ iudici exponē vitatē quā ab eo
ſm formā iuris exigit. h tho. ſi āt nō eēt legiti
m⁹ iudex. puta q: hȝ dñium vſurpatū cū nō ſit
ſupior ei⁹. nō vr facē ꝯ iuſticiā ſi nō obediat ei
in dicēdo vitatē. peccat tñ dicendo mēdaciū.
Et mortalr ſi peierat vel nocumētū notabile
prio inferrȝ Silr ēt ſi eēt legitim⁹ iudex ⁊ nō
ingreret ſm formā iuris. puta q: iperit⁹ de de
bito pecūie ſiñ aliq̄ iſamia exorta vel occaſiōe
ingrit ab eo de homicidio vl furto. tc̄ nō tenet
rñdere. ſȝ pōt p appellatiōes vl alr ſubterfugē
iudiciū ei⁹ nō tñ dȝ mēdaciū dicere ſȝ tho. Ac
cuſat⁹ āt vl inqſitus iuridice de vno maleficio
⁊ ꝯuict⁹ pōt ingri ⁊ de aliis. ⁊ tenet veritatē di
cere ſȝ Pe. de pal. in iiij. ¶ Secūdo re⁹ pt pec
care mortalr calumnioſe ſe dfendēdo. nā iſto
mō ꝯ etiā ſi haberet iuſtā cāȝ peieraret. qđ ip eſt
mortale. nā in cauſa etiā criminali iuramētū
de calūnia pſtādū ē. ex d iura. ca. c. inherētes.
¶ Pro c⁹dclaratiōe dicit. b. tho. ſe. ſe. q. lxix.
q aliud ē veritatē tacere aliō eſt falſitatē ppo
nere. Hoc primū in aliquo caſu licet. Nō enī
qs tenet omnē veritatē dicere. ſed illā quā ab
eo pōt ⁊ dȝ exigē iudex ſm iuris ordinē. puta
cū pceſſit iſamia ſup aliquo crimine. vl aliq̄ in
dicia appareuerūt. vl cū pceſſit pbatio ſemiple
na. Scđm aūt. ſ. falſitatē pponere nullo mō li
cet. Ad id autē qđ licitū eſt pōt qs pcedere vl
p vias licitas ⁊ fini intēto accōmodas. qđ ptī
net ad prudētiā. vel p vias illicitas ⁊ ꝓpoſito fi
ni ꝯgruas qđ ptinet ad aſtutiā q̄ exercet p frau
dē ⁊ dolū. ⁊ pmū qdē laudabile. ſcđm vero vi
cioſū. Reo igit lȝ ſe defendē occultādo verita
tē quā ꝯfiteri nō tenet. p aliquos ꝯuenientes
modos. puta q nō reſpōdeat ad q̄ rñdere nō te
net. ⁊ h nō eſt calūnioſe ſe defendere ſȝ pruden
ter euadere Nō aūt lȝ vel falſitatē dicere vel
vitatē tacere quā dicere tenet. nec aliquā frau
dē adhibere. q: fraus ⁊ dol⁹ vis hñt mēdacij qđ
eſt calumnioſe ſe defendere. hec. Tho. Quātū
cunq3 g° qs haberet iuſtā cām ſȝ q: nō hȝ pba
tiōes ſufficiētes amitteret in notabile detrim
tū ſbē vel pſone. nō ppterea lȝ ſibi dicere men
daciū vel inducere falſū teſtē vel falſuȝ inſtm
vel aliqd hmōi. als nō excuſaretur a mortali.
¶ Tertio peccat re⁹ p appellationē iniuſtā. vi
deli3 cū qs appellat a ſnīa cā afferēde more ne
ꝯ eū iuſta ſnīa ferat. peccat mortalr. q: h eſt ca
lūnioſe ſe defēdere. Tal enī agit ꝯ iuſticiā q:
officiū iudicis ipedit vñ ei iniuriā facit. ⁊ etiā
aduerſario ſuo cui⁹ iuſticiā indꝯtus pōt pertur
bat. Et ideo ſicut di. ii. q. vi. Oino puniend⁹ ē
cui⁹ iniuſta appellatio pnunciat ⁊ tenet ēt ad
ſatiſfaciēdū de dānis ⁊ expēſis. Sec⁹ ſi appel
lat ex ꝯfidētia iuſte cauſe. q: ſ. credit ſe habere
iuſtā cām. hec. b. tho. vbi. ſ. Jtē cōdēnatꝰ ad
mortē ſi iuſte h fit nō lȝ ei ſe defēdere p violen
tiam ⁊ hmōi. alias eēt mortale. nō tñ tenet fa
cere vñ ſequat ei mors. puta manere i loco car
ceris ſi inuenit aptū. vel nō comedere ꝯdēna
to ad mortē p famē ſi cib⁹ ei occulte offerat. ſꝫ
ꝯdēnato iniuſte ad mortē lȝ reſiſtere ꝯdemnā
ti. iudici ſicut ⁊ latronib⁹ ſe defēdere niſi for
te pp ſcādalū vitādū cuȝ ex hoc aliqua grauis
turbatio timeret. h. b. tho. ſe. ſe. q. lxix. ar. iiij.

¶ Inducitur etiam teſtis .§. vij.
in iudicio. Et triplr poteſt peccare. ¶ Primo
dicēdo falſitatē ſcienter. ⁊ talis peccat morta
liter. ſm btm̄ tho. ſe. ſe. q. lxx. tū q: facit ꝯ iuſti
ciā ledens bonū commune vl proximū. tuȝ q:
facit ꝯ octauū pceptum expſſe quo di. Non lo
q̄ris ꝯ primū tuū falſū teſtioniū. Exo. xx. tū q:
piurat. Nā teſtis iurat als ñ crederet ſibi quā
tecūq3 religionis ſit. extra eo. Nup. Et iurare
debet ſm ray. ⁊ hoſti. q dicȝ totā veritatē quā
nouit de re illa. iij. q. ix. hortamur. ⁊ q nō ad
miſceat falſū. nec aliqd de ſuo adiiciet. iij. q.
ix. Puta. Jtē ꝯ quorūdā ꝯſuetudine additur
⁊ bene q nulli pandet teſtimoniū. iiij. q. iij. §.
itē in criminali. Pōt tñ remitti iuramentū de
conſenſu ptiū. ex c. Tuis. niſi in cā mrimonia
li. Teſtificando inſup falſum aduertentur te
net ad reſtitutionē oim que exinde proximus
amiſit.

Reus peccat falſe dicendo.

Calumnioſe ſe defendendo.

Veritatē licet tacere ſȝ non falſitatem proponere.

Per appellationem iniuſtam.

Peccat falſitatem dicendo.

omiſit ꝑpter eius teſtimoniū. xxiij. q. vi. ſi reus. z. ij. q. i notā. ¶ Scḋo peccat in teſtificādo cū id qḋ eſt ſibi dubium aſſerit ſibi certū. z talis peccat mortalr. q: expōit ſe periculo peccati z dānificatōis alterius. cū poſſit ꝯtrariū eſſe ei⁹ qḋ dicit. z etiā peierat cū iuret ſe ſcire illḋ qḋ neſcit. Nā nō admitteret eius teſtimoniū ſi nō diceret ſe ſcire quinimo ſolent teſtes interrogari. vñ z quomodo ſciant. Et ſi interrogati de cauſa ſcie nō dicāt nō valet teſtimoniū. iiij. q. iij. §. item ſolā. z in auten. de teſti. §. z licet dudū. Et tenet̃ ad reſtitutionē ſi inde proxim⁹ iniuſte damnificaret̃. dꝫ ergo hō i ferēdo teſtimoniū ſm. b. tho. ſe. ſe. q. lxx. id de quo eſt certus ꝓ certo aſſerere. z id de quo eſt dubius ſub dubio ꝓferre. Veꝝ q: ex labilitate hūane memorie ꝯtingit ꝙ q̄s reputat ſe q̄ſi certū ꝺ eo quod falſum eſt. ideo ſi q̄s cū debita ſollicitudine recogitans eſtiat ſe eſſe certū de eo qḋ falſū eſt non peccat mortalr hoc aſſerens. q: nō dicit falſum teſtimoniū ꝑ ſe z ex intentiōe. ſed ꝑ accidens ꝯ id qḋ intēdit ſꝫ tho. Sed nec tenet̃ ad reſtitutiōes dānū paſſo. ar. xxiij. q. v. De occidendis. Non aūt excuſaret̃ a pctō ſi ex īꝑmeditatione z negligētia z ſi nō ex malicia diceret falſū nec etiā vt videtur ob reſtitutionē ſi inde ꝓximus dānum incurreret. extra ꝺ iniur. z dā. da. ſi culpa. ¶ Tertio peccatū ꝯmittit̃ z mortale cū pecunia accipit̃ ꝓ teſtimonio ferēdo etiā ſi ꝓ teſtimonio veritatis. Et rō hui⁹ eſt. q: ex ꝯſſe facit contra iura. cū ſꝫ ꝓhibeāt z valde iuſte ad vitandum corruptionē veritatis ꝑpter pecuniā. Vñ dic̃. Aug. ꝙ nō licet teſti vēdere veꝝ teſtimoniū. xiiij. q. v. Nō ſane z multo magis peccat cum accipit teſtis pecuniā ad falſitatem dicēdā. vl̃ ocultādā vitatē. Pōt tñ teſti accipe expenſas tātū ab eo q eū ꝑducit. puta ſi ex teſtimonio ferēda dietā facit. vl̃ etiā opaꝫ ſuā z lucrū dimittit z hmōi. xiij. q. iij. §. veturis. Accipiēdo aūt pecuniā ꝓ teſtimōio reſtituat ei a quo accipit. niſi ille dediſſet ad corrūpēdū teſtes. nā tunc ei debet dari in cui⁹ iniuriā accipitᷣ vl̃ pauperib⁹ erogari. ¶ Quarto peccat̃ in omiſſiōe teſtimonij cū ferri debet in vtilitate proximi. Pro cuius declaratiōe diſtinguēdū ē ſm b. tho. ſe. ſe. q. lxx. nā teſtimoniū ſup aliq̄ re ꝙ quis nouit. aut ab eo reqrit̃ aut nō requirit̃. Si rigrit̃ tūc ſubdiſtinguēdū. qꝛ aut reqritur auctoritate ſui ſupioris. aut nō. Et ſi ꝑmo modo idest auctoritate ſui ſupioris cū ei teneat̃ obedire in hiis q̄ ptinēt ad iuſticiā. tūc ſine dubio tenet̃ ferre teſtimoniū in hiis dūtaxat in q̄bus exigit̃ ab eo teſtimoniū ſm ordinē iuris. puta in manifeſtis. z de qb⁹ ꝑceſſit īfamia. Et in hmōi omittēdo teſtimoniū ferre peccaret. q: ꝯtra obediētiā ageret z ꝯ charitatē non iuuando ꝓximū vel bonū cū debet. Sꝫ ſi exigat̃ teſtimoniū ab eo in nō manifeſtis z de quib⁹ nō ꝑceſſit infamia. nō tenet̃ ferre teſtimōiuꝫ ſi aūt reqrat̃ teſtimoniū eius nō auctoritate ſuperioris tūc ad liberādū hoīeꝫ ab iniuſta morte ſeu quācunꝗ pena vl̃ falſa infamia vel aliquo dāno tenet̃ nihilominus ferre teſtioniū. Ad qḋ facit dictū pꝫ eripe pauperē z egenum ꝺ mānu pctōris liberate. Et illud Inno. Negligere cū poſſis ꝑturbare peruerſos nihil aliud ē ꝙ fouet̃. nec caret ſcrupulo ſocietatis occulte qui manifeſto crimini ꝺſinis obuiare. lxxxiij. di. Error. Si nō reqrit̃ ſup ſꝫ. z inde vidcet ſequi iniuſticiā z dānū ꝓxio notabile. in ꝑſona. fama. vel ſubſtātia. tenet̃ facere. qḋ in ſe eſt vt veritatē denunciet ei q pōt ad ſꝫ ꝓdeſſe. Iux̃ illud. Prouerb. xxiiij. Erue eos q ducuntur ad mortē. Et Ro. i. Digni ſūt morte. non ſolū q faciūt ſꝫ ēt q ꝯſētiūt facētib⁹. Et. xxiij. q. iij. oñdit. cū ꝑlib⁹ alijs caplis. Et i ꝓdicto caſu ſm Ray. de dāno etiā ſacerdotes z alij clerici z religoſi tenet̃. xxiij. q. ſi. ꝙꝙ. niſi ſit talis caſ in quo nō liceat eis ferre teſtimoniū. vt in cā ſanguinis. Idem. Al. ¶ Sup his āt q̄ ad ꝯdēnatōem alicui⁹ ꝑtinēt non tenet̃ ſm. tho. hō ad teſtificādū niſi cū a ſuperiore ꝯpellatur ſm ordinē iuris. q: ſi circa ſꝫ veritas occultat̃ nulli ex ſꝫ ſpāle dānū naſcit̃. z ſi iminear picu-luꝫ accuſatori nō eſt curādū. q: ipſe ſe in hoc picuū ſpōte ingeſſit. Alia āt rō eſt ꝺ reo cui picuū iminet eo nolēte Huit̃. etiā ꝙ in odioſis exceptiōib⁹ vel criminib⁹ nō ꝯſueuerūt teſtes cōpelli poſſe licet qñꝗ compellatur vt in iquiſitiōib⁹. ¶ De his vero que in ſecreto cōmiſſa ſūt alicui vtꝝ debeat q̄s teſtificari etiā reqſitus dicit. b. tho. ſe. ſe. q. lxx. ꝙ ſi q̄s ſꝫ habet. in ſecreto ꝑ ꝯfeſſionē. ſ. audita. nullo modo pōt teſtificari. q: nō ſcit ſꝫ vt hō. z mal⁹ eſt viculū facti ꝙ ꝓceptū hoīs. Sꝫ ſi extra ꝯfeſſionē ei ꝯmiſſa ſūt ſub ſecreto diſtinguēdum eſt q: ſi ſūt talia q̄ ſtatim cum veniūt ad noticiaꝫ hoīs dnt manifeſtari. puta ſi ꝑtinēt ad corruptionē multitudinis corpalem vel ſpūalē vl̃ graue dānū alicui⁹ ꝑſone. vt ſi ꝙ aliud eſt qḋ ꝓpalare tenet̃. dꝫ manifeſtat̃ teſtificādo vel manifeſtādo vel denūciando. q: ꝯ ſꝫ debitū nō pōt obligari ꝑ ſecreti ꝯmiſſū. Iux̃ illḋ. In mal ꝓmiſſis reſcīde fidē. xxij. q. iiij. Si aūt ſūt talia q̄ q̄s ꝓdere non tenet̃. vñ pñt ex hoc obligari ꝙ ſib ſꝫ ſecreto ꝯmitunt̃. z tūc nullo mō tenet̃ eā ꝓdere etiā ex ꝓcepto ſupioris teſtificādo. z rō ē. q: ſuare ſecretū ē ꝺ iure naturali. nec pt hoī pc pi contra illud qḋ ē de iure naturali.

¶ Aduocatus procu- .§. viij.

ratoꝛ z iuriſcōſultus peccare pñt multipliciter. ¶ Et ꝑmo aduocatus ſi ſciēter defendit cām quā nouit iniuſtā ſm beatū Tho. ſe. ſe. q. lxxi. peccat grauiter. i. mortalr. z rō eſt. q: illicitū eſt co opari alicui ad malū faciēdū ꝯſulēdo,

Dubiū certum aſſerendo.

per… dilat… non i… ſtatim…

Pecuniam accipiendo.

Teſtimoniū omittēdo.

De ſecretis cōmiſſis.

Si defendit cauſam iniuſtā.

adiuuādo vel alteri ꝯſentiēdo. Uñ dr. Ro.i. Digni ſūt morte non ſolū q faciunt ſed etiā q cōſētiūt faciētibꝰ. Siſr etiā cū a ꝑncipio cauſe credit iuſtā ⁊ i pceſſu videat eā iniuſtā peccat grauiter defēdēdo eā. nō tñ dꝫ eā ꝓdere. vt ſcꝫ iuuet aliā ptē vł ſecreta ſue cauſe alteri parti reuelet. qꝛ male faceret ⁊ ꝯ̄ fidelitateꝫ. Sꝫ debet eā deſereꝛ dicendo clientulo ꝙ nō habet iuſticiā vł cū ad cedendū inducere. vel ad cōponēdā cū aduerſario ſine ſui tñ dāno. Et teneꝛ talis ad oē dānū qđ altera ps ex eiꝰ auxilio incurrit. hec tho. Idem. Ray. ⁊ allegat. l. rē. C. đ. iudi. Et idem ſtatuit. Grego. x. ¶ De reſtitutōe videꝛ intelligendum i caſu in in quo clientulꝰ ſuꝰ q obtinuit victoriā cauſe nō vellet vł nō poſſet reſtituere. nā ⁊ ille cū receperit vtilitateꝫ cauſe iniuſte ꝑncipalr̄ teneꝛ cū ſꝫ nouit. Sꝫ ſi ignoraret puta qꝛ aduocatꝰ vel periti dicūt eū ius hře videꝛ excuſari cum laborat hac ignorātia. di. xxxvij. §. ſi. Inſuper ſi dixerit clientulo iuſtā cum hře cauſam. quā nouit iniuſtā ſi cām ꝑdit teneꝛ ei de expēſis factis ſibi ⁊ aliis in litigādo. Secus aūt ſi ipſe clientulus cognoſcēs iniuſtā cauſā voluit eaꝫ defendere. extra de iniu. ⁊ dā. da. Si culpa.

Ignorans vł negligens.

¶ Secundo peccat aduocatus in defendēdo cauſas cū eſt ignorās vel negligēs. nā ſi aſſumit iuſtā cām ⁊ ex ignorantia notabili vł negligentia ſua. qꝛ nō laborat in reuoluendo libros vt inueniat veritatē ⁊ clientulus amittit cām. peccat mortalr̄. Et rō eſt. qꝛ notabilr̄ nocet ꝓxio cū poſſit ⁊ debeat iuuare. nec debuit ſe ponere ad illud officiū vel actū ad qđ ñ erat idoneꝰ. extra de iniu. ⁊ dā. da. ſi. culpa. Et teneꝛ ad reſtitōeꝫ dāni inde ſecuti clientulo ſuo ſm. Ray. ⁊ Hoſti. Si vero defendit cām iniuſtā quā credit iuſtā ex ignorātia notabili vtiqꝫ peccat mortalr̄. ⁊ rō ē. qꝛ exponit ſe ꝑiculo ꝯ̄uis dāni ꝓximi. vñ ⁊ periculo pcti mortalr̄. ⁊ ſi obtineret victoriā cāe teneꝛet ad ſatiſfaciendū pti. leſe.

Si allegat falſa.

¶ Tertio peccat mortlr̄ aduocatus ſi allegat falſa ꝯ̄ ꝯſciaꝫ. vł īſtruit falſū teſtē. vel iducit clientulū ſuū ad negādū veritateꝫ etiā ſi defēderet iuſtā cām. ⁊ aliter obtineꝛ nō poſſes victoriā. ⁊ rō ē. qꝛ ſm apl̄m. Ro. iij. Nō ſūt faciēda mala vt inde eueniāt bōa. nec vti licet idebitis medijs vt veniant ad bonū finē. Ad reſtitutionē aūt nō videꝛ teneri. ſꝫ ſi abſtulit bonā cām ⁊ iuſtā aduerſario ꝑ dictos modos vel ꝑ cauillationē ſuā vel ipꝫ grauauit in petēdo dilatatiōes ſuꝑfluas vel faciendo poſitionē duplicē vł cautloſam. tenetur talis in inſolidū ad rex interreſſe. i. oē damnum ſꝫ. hoſtien. grego. x. etiaꝫ ſtatuit in ſupradicta ꝯſtitutione. quod id qđ aduocatꝰ recipit iniqua aduocatōe vel conſilio. teneꝛ duplū reſtitueꝛe ⁊ nihilominus de dānis tenetur ſatiſfacere leſis. Et idē ſtatuit de ꝓcuratore ⁊ iuriſcōſultus in dando ꝯſiliū ſcienter in cauſa quam nouit iniuſtam ſi opaꝛ victoriā cauſe illud ꝯſiliū ſiſr ad omnia dāna. Nō aūt ſi credit iuſtaꝫ ⁊ habet cām credēdi extra đ regu. iur. Nullus ex ꝯſilio teneꝛ niſi fuerit fraudulētū in. vi. Si aūt cauſa eſt dubia et ꝓ. ſ. ꝑtineat iuſticiā nec nedū ſi remāet dubia vſqꝫ ad diffinitionē cauſe licꝫ aduocato. ꝓcuratori ⁊ iuriſcōſulto iuuare. ſm. b. tho. vbi. ſ. ⁊ Guil.

Immoderata ſalarii acceptione.

¶ Quarto peccaꝛ ad aduocatꝭ ⁊ ꝓcuratoribꝰ ⁊ iuri cōſulti circa receptionē imoderatam ſalarii vł indebito mō ſm. b. tho. Quāuis eni licite poſſint petere ſalariū vł mercedē ſui laboris. vñ Augꝰ dicit. ꝙ licꝫ aduocato vēdere iuſtū ꝑrocīniū ⁊ iuriſꝑito ver ꝯſiliū. xiiij. q. v. Nō ſane. tñ dāt peteꝛ imoderatū. Attēdiꝛ aūt moderamē ſalarij ſꝫ. Ray. circa q̄ttuor. Primo ſꝫ quātitatē cauſe. Secundo ſm laborē aduocatōis. Tertio ſm ſciētiā ⁊ facundiā aduocātis. Quarto ſꝫ ꝯſuetudinē regionis. Scđm hox ꝯſiderationē poteſt maius ⁊ minꝰ taxari ſalariū. vt. iij. q. vij. §. apđ vrbē. ⁊ ar. xii. q. ij. Cōceſſo. ⁊ c. Ulterae ⁊ extra de ꝑben. đ multa. Concor. tho. ⁊ vl. vñ in hoc nō poteſt dari certa regla đ quātitate. ſalarij. Et ſbdit ray. ꝙ ex quo cauſa ē incepta nullū debet facere pactū cū litigatore quē in ꝓpriā recipit fidē. qꝛ poſſet eſſe occaſio magni periculi. iii. q. vij. §. Preterea. qꝛ ſm glo. quādo videret cauſā in periculo tūc cogeret clientolū ſuū inire pactū cū eo dare ſibi ſalariū ad libitū. Idē. vl. peteꝛ ergo poteſt ſalariū moderatū ab initio litis vel poſt factū. Et ſi a principio nō eſt factū pactū determinatuꝫ ſalarij poť ſm Hoſti. aduocatꝰ cogere clientulū ꝑ iudicis officiū ad dādū đbitū. dicit etiā hoſtiē. ꝙ nō licꝫ paciſci đ certa pte litꝭ. ſ. quota. puta decimā vel centeſimā. aliꝰ debet ei interdici forus. l. exercitiū aduocādi. C. đ poſtu. l. ſiquis aduocatorū. Sed đ quāta licet paciſci. ideſt certa quātitate pecunie dūmodo nō excedāt debitū. Nō dicit Augꝰ. ꝙ licet vēdere rectū ꝯſiliū vt ſupra dictuꝫ eſt. itelligit. Ray. ⁊ Ul. qñ laborat in voluēdo libros ⁊ ſtudendo ⁊ dīſputādo forte cū aliis peritis. Alias ſi ſine labore poſſet reſpondere credūt ꝙ nil debeāt recipere ſed gratis reſpōdere. Sꝫ Hoſti. reſtringit hāc ſniā quando petēs ꝯſiliuꝫ ē pauper. Nā ſi eſt diues poteſt petere ſalariū. ar. xiiij. q. v. ſi ſane. Si eni nō laborat tunc laborāt in ꝑteritū ſtudēdo ⁊ dicēdo. ¶ Item aduocantes vel ꝓcurantes ſcienter in cā vſuraria peccant mortaliter. Et ſi ex eox aduocatione vel procuratiōe qs ſñtēriaꝛ ad ſoluēdū vſuras videꝛ teneri ad reſtitutionē. extra de iniu. ⁊ dam. da. Si culpa. Poſſunt etiā peccare in modo aduocandi. cū ſcꝫ dicūt obprobria ⁊ deriſiones ⁊ hmōi que ꝓhibētur vt. v. q. iiii. in loco. ⁊ ij. q. vij. Infames. §. ſi quis adeo ꝓcur. ſed đ hoc

⁊ pluribus alijs habetur infra.in.iij.parte.ti. vj. Et quomodo debent aduocare pro pauperibus.infra.c.ti.c. De inhumanitate.

¶ Capitulum.xx. De acceptione perſonarum.

Quia in iudicijs de quibus tractatũ eſt ſupra reperit̃ frequẽter viciũ acceptiõis pſonaꝝ.qḋ notauit ſz.in eo qḋ inductũ ẽ.ſ.i.aucte illa. Uſq; quo iudicatis iniquitatẽ ⁊ facies pctõrũ ſumitis. qḋ viciũ ẽ ꝯ iuſticiã diſtributiuã. ⁊ freqũter ppetratur.qñq; ex auaricia.qñq; ex affectu ſenſuali amicitie vl' pẽtele.tõ nẽ agẽdũ de ẽ.h eſt qꝛ pctm̃ ẽ mltũ nocẽs bono cõi. Prohibet̃ in lege diuina dũ dr̃ Deut.i. Nõ accipietis cuiuſq; pſonã. Ab hoc vicio xp̃m fuiſſe imunẽ teſtati ſũt diſcipli phariſeoꝝ cum herodianis dicẽtes. Nõ reſpicis pſonam hoiz. Mat.xxij. ¶ Et poteſt ſic deſcribi q; acceptõ pſonaꝝ eſt viciũ quo id qḋ ex debito iuſticie ẽ alteri ꝯferendũ exhibet̃ pſone nõ ob meritũ ei' ad ipaz rẽ: ſz ob ꝯditionẽz ipſius nõ ꝯgruentẽ ad ipaz rẽ. Accep tio per ſonarũ Propterea aũt dr̃ ex debito iuſticie ꝯferẽdũ. qꝛ in his q̃ dantur mere ex liberalitate non ex debito nõ habet locũ acceptio pſonaꝝ ſi datur magis vni pſone q̃ alteri.puta donat quis de bonis ſuis centũ amico vel ꝯſanguineo ratione amicitie vel parentele.q nõ donat extraneo q̃uis ſit melior vel magis egeat.hic nõ eſt acceptio pſonaꝝ ſi dat̃ magis vni pſone.qꝛ ſuũ eſt qḋ dat.⁊ nemini debet.⁊ in re ſua vnuſq̃ſq; eſt moderator ⁊ iudex. Et ex h pbat btũs Tho.ſuper epl'am ad Ro.et ait apl's.ij.c. Nõ eſt pſonaꝝ acceptio apud deũ.i.co videlicet q peccatoꝝ quoſdã relinqt in ſuis pctis.quoſdã ad ſe vocat dando eis grãm ſuam quã nõ dat reprobis. Nã acceptio pſonaꝝ vt dictum ẽ opponitur iuſticie:vñ locũ habet in his q̃ dant̃ ex debito:qḋ attendit iuſticia. Deus aũt nõ ex debito ſed ex gratia vocat pctõres ad pniam.vñ ad Ro.xi.ſi ex operibus iam nõ ex grã. Et ad Tytũ.iij. Nõ ex opibus iuſticie q̃ fecim' nos. ſz ſm ſuã miſericordiã ſaluos nos fecit. In talib' aũt beñficijs gratis datis liberũ eſt nõ ſolũ deo ſed etiã hoi dare cui voluerit. Iux illḋ Mat.xx. An nõ licet mihi qḋ volo facere.ſignãter aũt ſubdit̃ Nõ ob meritũ pſone ⁊c. Nã ad eũ q habet diſtribuere vel dare aliq̃ ex debito diſtribuẽda ptinet q; det illa ſm q; repit meritũ ſeu aptitudinẽ in pſonis ꝯgruentez rei que dat̃. Nã ſz.b.tho.ſe.ſe.q.lxiij. Ad iuſticiam diſtributiuã.ſpectat diuerſis pſonis diuerſa tribuere ſm pportionẽ ad dignitates pſonaꝝ.vt.ſ.vnicuiq; det̃ ſm q; eſt in eo pprietas digna ad id qḋ dat̃. Si igitur qs in dando cõſideret pprietatẽ illã pſone pp̃ter quã id qḋ ei ꝯferi eſt ei debitũ nõ eſt acceptio pſonaꝝ.ſed ſi qs ꝯſideret in eo cui ꝯfert̃.nõ illud qḋ datur ſit ei pportionatũ vel debitũ.ſed ſolũ hoc q; ã iſte hõ petr' vl' martinus puta amicus vel ꝯſanguine' vl' ſibi vtilis:h erit acceptio pſonaꝝ.ſed ob ꝯditionẽ nõ ꝯgruẽtez ad ipam rem h dr̃.qꝛ ſz.b.tho.vbi.ſ.ꝯtigit aliq̃ ꝯditiões pſõs facere eã dignã reſpectu vni' rei ⁊ ñ reſpectu alterius.ſicͭ hec ꝯditio.ſ.ꝯſanguitas ad vnã pſonã fac̃ eã dignã vt ſibi pl' dimittat̃ de patrimonialib' bõis q̃ extra nec pſone.ſed ipa ꝯditio non fac̃ eã dignã vt p h ꝯferat̃ ſibi ob eã ď bõis eccleſiaſticis.ſeu officijs ⁊ bñficijs q̃tuz alij pſone aptiori vl' pl' q̃ alij.qꝛ ñ ẽ pentela ꝯditio ꝯgruens ad talẽ rẽ.ſ.bñficia vl' officia eccl'iaſtica.⁊ ppetrat̃ h viciũ in officijs ⁊ bñficijs conferendis i iudicijs exercẽdis ⁊ i honorib' exhibẽdis.

¶ Et quãtum ad collatio- .§.j. nẽ bñficioꝝ q̃rit̃.vtꝝ plat' peccet in ꝯferendo bñficiũ bono ptermiſſo meliori. Ut etiã vtruz peccẽt eligẽtes aliquẽ in platũ min' bonũ ptermiſſo meliori. Et vr̃ q; ſic.qꝛ dic̃. Hiero'. q; q h ſtatior ẽ ex oi pplo q doctior.q ſanctior.q i oi virtute eminẽtior ille eligatur ad ſacerdotiũ. viij.q.i. Licet. Tunc temporis cõiter ſacerdotes habebant curam aiarum.ergo nõ eligendo talem peccatur. ¶ Et rñdet.b.tho.in quadam qõne de quolibet.q; quis poteſt dici melior dupliciter. vno modo ſimpliciter. Alio modo ſm quid. Simpliciter autez melior dr̃ qui eſt ſanctior:⁊ plus hñs de charitate. Secũduz quid dicit̃ melior qui' eſt melior ſm aliquem reſpectum. Quis dicitur melior dupliciter. Contingit autem aliquem eſſe meliorem ſimpliciter.i.maioris ſctitatis qui non eſt melior q̃tum ad hoc q; preficiatur in eccleſia.ſed ali' minoris ſanctitatis erit melior eo in regimine.quia forte maius eccliam iuuare poterit.vel per cõſilium ſapie.vel per auxiliuz potentie vel quia deſeruiuit in eccleſia. Nõ gͣ tenetur platus dare bñficium vel officiuz meliori ſimpliciter.ſed meliori quo ad hoc.nõ poteſt eſſe q; preferat vnuz alteri niſi propter aliquam cauſam que ſi pertineat ad honorẽ dei ⁊ vtilitatem eccleſie.iam q̃tum ad h iſte ẽ melior. Si autez illa cauſa non pertineat ad hoc erit acceptio perſonarum que tanto eſt grauior q̃to in rebus diuinis committitur. hec tho. Et quia quod eſt directe contra iuſticiam eſt mortale.⁊ acceptio pſonaꝝ ẽ directe ꝯ iuſticiam diſtributiuã.ideo eſt mortale. ¶ Notãduz etiam q; q̃uis min' bonus ſimplr̃ poſſit pferri magis bono in regimie eccleſie.qꝛ vtilior. nõ tñ ſi ſciatur mal' eſſe q̃uis poſſit iuuare ecclã p ſciaz vl' potentiaz.qꝛ in hmõi pmaxie regrit̃ bonitas vite.alſ ſine pctõ cura exerceri nõ põt hoc enĩ non eſſet pferre minus bonũ ſed ſimplr̃ malũ.⁊ p ꝯñs qui non eſt idoneus non debet preferri ei q ẽ aliquo mõ idone'. vñ ⁊ Alber. magn' dicit expſſe q; pmonẽs ad ordinẽ vl' cũ

Minus bonus preferẽ in regimine aliquãdo.

rā paſtoralē vel aliqđ bñficiū eccleſiaſticū ſciē
ter id. gnuz abſq3 dubio peccat mortalr. Nec
nobilitas excuſare pōt vt pmoueaſ malus. qꝛ
q̄to nobilior tāto nociuior. Et ſi dicaſ q̄ ali⁹
nō ſit ita vtil'. dīno: iſta rō nō valet. qꝛ vtilitas
ſpūalis tpali pponēda ē. nec excuſat paucitas
miniſtroꝝ eccl'ie. hec Alb. ¶ Ad argumētū rñ
deſ q̄ vtiq3 ceteris parib⁹ dꝫ eligi ꝛ aſſumi ad
platuraꝫ doctior ꝛ ſanctior. cum. ſ. alius ſit ita
vtilis eccl'ie ſicē ceteri. Sꝫ vbi ali⁹ eēt vtilior in
gubernatiōe lꝫ min⁹ doct⁹ ꝛ ſanct⁹ tñ bon⁹ cū
in hmōi debeat attēdi vtilitas eccl'ie. ille poti
us dꝫ pficī. Glo. tñ ſup. d. c. Licet. dicit q̄ hu-
go tēperat dicta cōparatiua que ponit Hiero.
viij. q. i. q̄ dꝫ eſſe ſanct⁹ ꝛ doct⁹. ſufficit eniꝫ q̄
ſit bonus. Et eſt aliqs eoipſo bonus q̄ non eſt
malus. extra de pſump. Dudū. Alij tñ dicunt

Secundum cōſcientiā ſemper melior eligēd⁹ eſt.

ſemp meliorē eſſe pferēdū. lxi. di. Nec emeritꝫ
ꝛ. lxxv. di. c. ſi. ¶ Et q̄ntū Joannes adhereat
opinioni Hugo. b. Tho. ſe. ſe. q. lxiij. ar. ij. tꝫ aliā
opinionē dicēs. q̄ quātū ad ꝯſciam neceſſe eſt
eligere ſemp meliorē vel ſimplr vel in cōpara
tiōe ad bonū cōe. qꝛ alius haberi non pōt ma
gis idone⁹. verū q̄ntū ad hoc q̄ electio non poſ
ſit ipugnari in foro iudiciali ſufficit eligē bonū
nec teneſ eligere meliorē. qꝛ ſic oīs electio poſ
ſet ipugnari. Nō ēt aliqs debeat eligi de gre-
mio eccl'ie de iure cōi. ppterea ſtatutū ē. qꝛ p-
ſumiſ q̄ talis debeat eſſe vtilior q̄ntū ad bonū
cōe. qꝛ. ſ. magis diliget eccleſiā in qua nutrit⁹
eſt ſm. b. Tho. nō tñ p hoc tolliſ qn de alia ec
cleſia poſſit aſſumi ſi vtilior habeatur.

¶ Queritur ſecundo vtrum .§. ij.

plat⁹ eccl'ie poſſit cōmittere cōſanguineo ſuo
curā ſue eccl'ie poſtpoſito meliori. Et vī q̄ nō.
Nā dicit Hiero. loquens de moyſe q̄ iſtituit
ſucceſſorē ſibi in regimine ieſuꝫ naue nō filios
ſuos vel ꝯſanguineos. Nulla ꝯſanguitatis rō.
nulla habita eſt ꝯtēplatio ppinqtatis. ppinqs
agroꝝ ꝛ pdioꝝ relinquaſ hēditas. Gubernatio
tio ppli illi tradaſ quē de⁹ elegit. q. ſ. hēat ſpiri
tū dei. viij. q. i. ſi ergo. Et ſic vī q̄ ppinqs non
ſint dāda bñficia eccleſiaſtica. ¶ Rñ. b. Tho.
in q̄dā qōne de quolibet. q̄ aliter dicēdū ē de

Conſanguineū eque bonū poſſum⁹ pferre.

ꝯſanguineo eque idoneo. aliſ de ꝯſanguineo
minus idoneo. Si enim ꝯſanguineus ſit eque
idoneus. pōt plat⁹ pferre ꝯſanguineū. niſi for-
te ex hoc ſcādalū oriaſ. vel aliq exinde malum
exēplū accipiāt vt qñ pbabilr timeſ. q̄ alij pla
ti inducenſ hoc exēplo ad dādū ſuis cōſangui
neis minus dignis. Rō hoc eſt. qꝛ in h⁹ q̄ det
cōſanguineo eque digno nil depeit vtilitatis
eccleſie. vñ in hoc lꝫ ſatiſfacere amori nāli. qui
charitati ꝯtrius nō eſt lꝫ magis charitate iſor-
maſ. Et hoc figuraſ Gen. xlvij. vbi pharao di
xit ioſeph de frīb⁹ ſuis. Si noſti in eis viros in
duſtrioſos iſtitue eos mgros pecoꝝ meoꝝ. Si
vo ſit min⁹ idoneus ꝯſanguineus plati nō de-
bet eū pficere ad curā eccl'ie poſtpoſito melio-
ri. ꝛ hoc duplici rōne. Primo qꝛ iſideliter agit
diſpēſator q negociū dñi ſui gerēs rē ei⁹ nō me
liorat cū poſſit. Scdo qꝛ hoc vī ptinere ad ac-
ceptionē pſonarū. qꝛ ꝯditio ꝯſanguinitatis nō
eſt ꝯditio ptinēs ad curā eccl'ie q nō obtineſ
iure ſanguinis ſꝫ diuino munē. Eēt aūt cōdi-
tio faciēs ad negociū circa diſpēſatiōes patri
monialiū bonoꝝ. vñ ſi epūs de pātmonialib⁹ bo
nis magis puideat ſuo ꝯſanguineo min⁹ ido-
neo nō eſt acceptio pſonarū. ſꝫ ſi rōne ꝯſangui
nitatis magis puideat de pātmonio crucifixi
nō caret vitio acceptiōis pſonarū. Cō. idē tho.
ſe. ſe. q. lxiij. ar. ij. Idē Tho. dici. q. c. ar. i. q̄ p-
tinet ad acceptionē pſonaruꝫ. ꝰ. qs pmoueaſ
ad plationē vel miniſteriū aliquē qꝛ diues eſt.
vel qꝛ ꝯſanguineus. vel amicus eſt. qꝛ diuitie
vel parētela nō eſt ꝯditio faciēs ad cām ppter
quā ille dign⁹ ſit tali dono. ſ. platiōis vel mini
ſterij. ſꝫ ſufficiēs ſcīa cū bonitate. Pertinet ad
acceptionē pſonarum ſm Jo. neapol. in quoli

Diſpenſare.

bet. diſpēſare ꝯ iura coīa vel pticularia ſine cā
rōnabili magis circa vnā pſonā q̄ aliā puta qꝛ
eſt amicus vel ꝯſanguineus vel diues ꝛ hmōi
vt ſi diſpēſat an legitimaꝫ etatē. vel pmoueaſ
vel hēat curā aīaꝝ vel dignitatē aliqꝫ. qꝛ ami
cus vel ꝯſanguineus vel diues vel potēs ꝛ hu
iuſmōi. non aūt paup ꝛ extraneus ēt ſi ſit poti
aptior. vel ſi abbas vel pōr diſpēſat cū ſubditis
aliqb⁹ in eſu carniū. in ieiunijs. in vigilijs. ꝛ la
borib⁹. nō qꝛ magis idigeāt vel alia rōnabili

Elemoſynā dare.

cā. ſꝫ qꝛ magis ſūt cū eo aſtricti. Si qs ēt hꝫ
diſtribuere aliquā elemoſynā collegij vl' coita
tis vel teſtatoris nō dat illis quos credit ma-
gis idigere. ſꝫ amicis vicinis vel cōſanguineis
minus egētib⁹ ēt ptinet ad acceptionē pſona
rū. ſilr in ꝯferēdis officijs ſecularib⁹ p viā ſeru
tinij vel aliſ ſi qs admittat pbēdo ſabā ſeu aſ-
ſenſuꝫ nō his quoꝫ idoneos iudicat. ſꝫ eis q ſūt
amici vel cōſanguinei. vel vt ſeruiat amico in
huiuſmodi. ad acceptionem pſonarū videſ p-
tinere ꝛ grauiter peccat. ar. di. lxj. Miramur.

¶ In honoribus etiam .§. iij.

hoc vitiū reperiſ. cū. ſ. aliqs honoraſ nō rōne
virtutis quā in ſe hēt. vel ſaltē repſentat. ſꝫ rō
ne diuitiarū vel alicui⁹ vanitatis. ¶ Pro cuius
declaratione dicit. b. Tho. ſe. ſe. q. lxiij. ar. iij.
q̄ cū honor ſit qđdā teſtimoniū de vtute eius

Honoraſ quis propter virtutē

q honoraſ. ſola vtus eſt debita cā honoris. ſed
ſciēdū q̄ aliqs pōt honorari nō ſolū pp virtutē
ppriā ſꝫ ēt p vtutē alteri⁹. ſic pncipes ꝛ plati
honoranſ ēt ſi ſint mali iquātū gerūt pſonā dī
ꝛ coītatis cui pficianſ. ſm illud Prouer. xxvj.
Sicut q mittit lapidē i aceruū mercurij. ita ꝛ
q tribuit honorē inſipiēti. Quia enī gētiles rōnē
vel ratiocinationem attribuebant mercurio.

Aceru⁹ mercurij.

¶ Acervus mercurij dꝛ tumul⁹ ratiocinij in quo mercatoꝛ mittit aliqñ vnũ lapillũ loco cẽtũ marcaꝝ. Ita ẽt honoꝛat̃ inſipiẽs q ponit̃ loco vel i loco toti⁹ cõitat̃. Et eadẽ rõne parẽtes ⁊ dñi iunt honorãdi ꝓpter pticipatõez diuine ꝯditiõis. qꝛ de⁹ eſt oĩm pater ⁊ domin⁹. Senes aũt honorãdi ſũt ꝓpter ſignũ vtutis qḋ eſt ſenectus. Sed h̃ ſignũ qñꝙ deficit: Diuites aũt honorãdi ſũt. qꝛ maioꝛẽ locũ in cõitatib⁹ obtinẽt ⁊ non ꝓpter diuitias ſuas. Vñ idẽ. b. Tho. in. xj. quolibet vbi ponit ⁊ querit. ¶ Vtꝝ honorari diuites magis ꝙ̃ alios ptineat ad acceptionẽ pſonaꝝ. Rñdet dicens ꝙ duplex eſt honoꝛ. ¶ Primus. ſ. q debet̃ alicui rõne ſuijpſius ꝓpter ꝓpꝛiam virtutẽ ſicut ẽ cõmẽdatio. reuerẽtia. ⁊ hmõi ⁊ ad hũc honorez diuitie nihil faciũt: vñ ſi talis honoꝛ alicui exhibeat̃ erit acceptio pſonaꝝ. Vñ dicẽ. Valeri⁹ maximus ꝙ honores q vtutib⁹ debent̃. ſicut triũphi ⁊ alij huiuſmodi. apud romanos antiquos nulla pecunia emi poterãt. ¶ Alius eſt qui debet̃ alicui ſm ſtatũ quẽ habet in republica. Sic eni i pſona republica honoꝛat̃. Et ꝓpter hoc reges ⁊ pncipes honorant̃. ſm illḋ i. Pe. ij. Regem honorate. Et qꝛ in republica terrena. diuites ſtatũ obtinẽt altioꝛẽ. ideo ciues celeſtis hieruſalẽ quaſi in babylonia pegrinãtes debent eoꝝ inter quos ꝯuerſant̃ morẽ gerere. vt dicit. Aug. in. li. de ciui. dei. Et ſic diuites honorare illis dũtaxat honoꝛibus qui ad exterioꝛẽ cõuictũ ptinẽt nõ eſt maluz. Sed in his q̃ ptinẽt ad fidem xpi. pctm̃ eſt pferre diuites paupib⁹. ſicut ſũt miniſtratores ſacramẽtoꝝ. hec. Tho. ¶ Vñ ſi q̈s vellet audire ꝯfeſſionẽ diuitũ ⁊ nõ pauperꝫ vl̃ nõ ita diligent̃ aut tradere euchariſtiã aut ordines. aut alia diuitib⁹ ⁊ non pauperib⁹ eſſet pſonaꝝ acceptoꝛ. Si q̈s aũt prius audiret vl̃ poti⁹ diuites. qꝛ credit eos magis indignere vl̃ maioꝛẽ fructũ inde ſequi. vel nõ ita patienter expectare ſicut pauperes. nõ ptinet hoc ad acceptionẽ pſonaꝝ: ſed ad debitã diſcretionẽ. ⁊ hinc eſt ſm. b. tho. ſe. ſe. vbi. ſ. ꝙ facilius diſpenſatur in matrimonio in gradib⁹ ꝯſanguinitatis ⁊ affinitatis ꝓhibitis circa excellentes pſonas ꝙ̃ circa alias. Fit eni hoc propter ſed⁹ pacis firmãdum qḋ magis ẽ neceſſariũ cõivtilitati circa excellentes perſonas ꝙ̃ circa alias.

honoratur qʒ ꝓpter dignitatẽ

¶ In iudicijs quoqꝫ .§. iiij.

ꝓhibet̃ acceptio pſonaꝝ. vñ ⁊ prouer. xviij. dꝛ Accipere pſonã i iudicio nõ eſt bonũ. huius ratio eſt qꝛ per hoc corrũpit̃ iudiciũ. ⁊ p ꝯñs iuſticiã. Nã ſʒ. b. tho. ſe. ſe. q. lxiij. ar. iiij. iudiciũ eſt actus iuſticie. ꝑ qḋ ſcilicet iudex reducit ad equalitatem iuſtitie ea que inequalitatem facere poſſunt oppoſitam perſonaꝝ autẽ acceptio iequalitatẽ ꝙ̃dã habet inꝙ̃tũ attribuit̃ alicui pſone preter ꝓpoꝛtionẽ ſuã in qua ꝯſiſtit equalitas iuſticie ⁊ ſic corrumpit̃ iudiciũ p acceptionẽ pſonaꝝ. vñ ⁊ regula iuris dicit in iudicijs nõ eſt pſonaꝝ acceptio hñda de re. iu. in. vj. vñ ⁊ nico. papa dicit neceſſe eſt ſʒ ſacraꝝ ſcripturaꝝ. documẽta ac ſʒ iuſticie tramitẽ. ⁊ accuſatũ ſimĩ ⁊ accuſſatoꝛẽ adeſſe. Et vnã ptẽ quãtacunqꝫ ⁊ qualicũqꝫ ꝑdita ſit auctoꝛitate. ſic ꝑſus audiri vt alteri pti nulli ꝑ iudiciũ irroget̃. iij. q. ix. neceſſe videnť notari ꝯtria xlv. di. Cũ btũs. vbi dꝛ ꝙ leuite ⁊ ſacerdotes nõ ſunt niſi p grauib⁹ exceſſib⁹ coꝛpoꝛalr̃ flagellãdi cum tñ minores clerici etiam ꝑ leuib⁹ verberib⁹ ſubijciant̃. ar. ad hoc. diſt. xl. c. j. ⁊ de offi. dele. Sane. Jo. an. in glo. ſup dicta rubrica ſic ſoluit. ¶ In penis defferť dignitati ⁊ pſone. vt in dicto. ca. Cũ btũs. ⁊ de trã ſact. c. ſi. itẽ in ſedẽdo ⁊ aſſurgendo vt di. xciij. c. Nõ opoꝛtet. Sʒ in iudicijs vel ſnia non eſt habẽda acceptio pſonaꝝ. ſed in eis eſt equalitas ſeruãda vt dicit rubꝛica. in pnie exhibitõe vt. xxvj. q. vij. ſacerdos. itẽ in fide xpi ſuſcipienda. de ꝯſe. di. iiij. Nec quẽꝙ̃. ⁊ in alijs ſacramentis. vt de ꝯui. ſerno. c. i. Et in pauperꝫ receptõe cũ ſufficere poſſimus. xlij. di. c. Quieſcam⁹. ⁊ hmõi. Et nota ꝙ licet iudex nõ debeat vti acceptione perſonaꝝ vt hic. tamẽ vtile eſt in arbitrarijs iudicẽ gratioſum habere. vt de offi. del. c. Cõſuluit. Caueat tamen in faciẽda gratia ne incurrat penam ꝯſtitutionis. de ſen. ⁊ re iudi. De cetero. Jo. an.

In pena differt dignitati

Ca. xxi. de ſacrilegio inꝙ̃tũ ptiet ad auariciã.

SAcrilegium quandoque ponitur iter ſpecies luxurie. vt cũ opus carnis exercet̃ a clericis vel religioſis ⁊ monialibus ſeu a laicis cum eis. Aliquando ex ira vl̃ odio pcedit vt cũ pcutitur iniurioſe clericus. Aliqñ aũt ꝓuenit ex auaricia. vt cũ q̈s rapit ſacras res. vel de ſacro loco. Et ſm hũc reſpectũ inter vicia ad auariciã ptinẽtia h̃ ponit̃. ¶ Sic aũt diffinit̃ ſeu deſcribit̃ ſacrilegiũ. ſ. ꝙ ẽ ſacre rei leſio ſeu violatio. iſid. tñ dicẽ ꝙ ſacrilegiũ dꝛ ab eo ꝙ legit ⁊ furatur q̈s ſacrũ. Vel ꝑt plenius ſic deſcribi ꝙ eſt viciũ quo irreuerẽtia exhibet̃ pſonis vel locis vel reb⁹ ſacris. Et qꝛ ſacrũ dꝛ aliqḋ ex eo ꝙ ordinat̃ ad dei cultũ Et ex h̃ ꝙ aliqd reputat̃ ad cultũ diuinũ efficit̃ qḋdã diuinũ ſicẽ ⁊ illḋ qḋ ordinat̃ ad finẽ bonuz ſoꝛtit̃ rõem boñ. ⁊ ſic ad illḋ tale ſacrũ debet̃ q̃dã reuerẽtia q̃ ꝛfert̃ i deũ ⁊ hic ſeqt̃ ꝙ oẽ illud qḋ ptiet ad iiuriã ⁊ dñ ⁊ h̃ ẽ pctm̃ hꝫ rõez ſacrilegij. Hec btũs tho. ſe. ſe. q. xcix. ar. i. ¶ Eſt ãt ſpãle pctm̃ ſacrilegiũ diſtinctũ ab alijs. qꝛ in eo repit̃ ſpãl̃ rõ dꝯfoꝛmitat̃ qꝛ. ſ. violat̃ res ſacẽ per irreuerẽtia ⁊ oppõitũ virtuti religiõis. ita ꝙ ipſa irreuerẽtia ⁊ dꝯhonoratio q̃ ſit rei ſacre dꝛ violatio ſicẽ ãt honoꝛ ẽ i honorãte ñ i eo q honoꝛat̃ vt pꝫ. j. ethi. ita irreuerẽtia ẽ i eo q irreuerẽ-

ſacrilegium ē.

ſacrilegium ē ſpirituale peccatum.

ker ſe hȝ cuiꝰ ẽt nihil noceat et cui irreuerentiã pbet. vñ ſi res ſacra in ſe nõ violet tñ quãtuꝫ eſt i ipſo ſacrilego violat eaꝫ. Sicut ꝛ purpura regalē idumẽtũ facta honorat ꝛ glĩficat. ꝛ ſiqs hãc pforauerit morti dãnat qſi ꝯ regẽ agẽs quis nihil agat in pſonã regis ẽm Damaſce. Ita ſi qs rẽ ſacrã violet ex h ipſo ꝯ dei reuerentiã agit. ¶ Reperit aũt ſacrilegiũ in plibꝰ generibꝰ pctõꝝ ſeu materijs. ſcꝫ in luxuria. in homicidio in rixa. in furto. in rapina ꝛ hmõi. nec tñ ex h ſequit qn ſit ſpãle pctm̃. Nõ eni eſt icõ ueniẽs vnã ſpãleꝫ rõem pcti repiri in pluribus generibꝰ pctõꝝ ẽm q dĩuerſa pctã ad finẽ vnĩ peccati ordinat. ſic etiã ꝛ ſpãlis rõ alicuiꝰ vtutis põt reperiri in plibꝰ materijs vl' generibꝰ vtutũ a qbꝰ ipaſ ſ ẽ ieiuniũ aliqñ ipaſ ab abſtinẽtia. aliqñ a caſtitate. aliqñ a religione. quocũqꝫ ergo gñe pcti qs faciat ꝯ reuerẽtiã ſacris rebꝰ debitã. ſacrilegiuꝫ formaſr ꝯmittit. licet materialr ſint ibi alia genera pctõꝝ. interdũ tñ repit ſacrilegiũ ſepatũ ab alijs pctis. eo q actꝰ nõ habet aliã deformitatẽ niſi qꝛ res ſacra violat: vt cũ iudex rapit aliquẽ malefactorẽ de loco ſacro quẽ i alijs locis licite capere poſſet. Hec beatus thomas vbi ſupra articulo ſecũdo.

Sacrilegium in multis peccatis reperitur

¶ Diuiditur autem ſacri- .§.j.

legiũ in diuerſas ptes vel ſpẽs ẽȝ diuerſas rõnes ſctitatis reꝝ ſacrarũ qbꝰ irreuerẽtia exhibet. Ideo aũt aliqđ ſacrilegiũ eſt maius qꝫ ro res ſacra in quã peccat maiorẽ obtinet ſanctitatẽ attribuit aũt ſctitas ꝛ pſonis ſacris ideſt diuino cultui dedicatꝭ. vt ſũt clerici ꝛ religioſi. ꝛ locis ſacris. vt ſũt eccĩe. ꝛ rebꝰ qbuſlibet ſacris. vt ſacramẽta. reliqe vaſa ſacra ꝛ hmõi. Et qꝛ ſctitas loci ordinat ad ſanctitatẽ hois. iõ grauiꝰ eſt ſacrilegiũ ꝯmiſſum in pſonã ſacrã qꝫ locũ ſacrũ. ¶ Sũt tñ in vtraqꝫ ſpecie diuerſi gradꝰ ſacrilegij ẽm diuerſitatẽ locorum ꝛ pſonaꝝ ſacraꝝ. grauiꝰ eſt enim ſacrilegium commiſſum in ſacerdote vel per ſacerdotem qꝫ in ſubdiaconum vl' diaconũ. ꝛ grauiꝰ in ipſum qꝫ in ſacerdotẽ. Silr grauiꝰ eſt ſacrilegiũ ꝯmiſſũ in choro vel circa altare qꝫ in altero loco eccĩaſtico. Silr etiã tertia ſpẽs ſacrilegij q ꝯmittit circa res ſacras. habet diuerſos gradus ẽȝ diuerſitatẽ graduũ reꝝ ſacraꝝ. iter qꝫ ſũmũ gradũ obtinẽt ſacramẽta qbꝰ hõ ſctificat.: iter ea eucharistia q ptinet xpm. ꝛ iõ ſacrilegiũ qđ ꝯmittit circa eucharistiã ẽ grauiſſimũ inter ea poſt ſacra ẽm locũ tenẽt vaſa ſacrata ad ſacroꝝ ſuſceptiõem. Exinde imagines ſacre ꝛ reliquie ſctõꝝ in qbꝰ venerant vel honorant quodãmodo ipe pſone ſctõꝝ. Deinde alia q̃ ad ornatum eccĩe ptinẽt ꝛ miniſtroꝝ. Demũ q̃ ſũt deputata ad ſuſtẽtatõeꝫ miniſtroꝝ ſiue mobilia ſiue imobilia. Quicũqꝫ ꝯ aliqđ pre

Gradꝰ ſacrilegij.

dictoꝝ peccat. ſacrilegiũ ꝯmittit. hec. tho. vbi ſ. ar. iij. Vñ ꝛ. Plus papa dicit. Sic q eccĩas dĩ vaſtat ꝛ eius pdia ꝛ donaria ſpoliat ꝛ inuadit. fit ſacrilegus. ſic ille qui ſacerdotes eius inſequit ſacrilegꝰ iudicat. ¶ Nõ ergo grauiꝰ pctm̃ eſt fornicatio qꝫ ſacrilegium. Sȝ ſic grauius eſt pctm̃ qđ ꝯmittit in deũ qꝫ qđ i hominẽ. ſic grauius ẽ ſacrilegiũ agere qꝫ fornicari. xvij. q. iij. ſicut. qđ pctm̃ carnale ꝯmiſſũ a religioſ ſit ſacrilegiũ. hꝫ. xxvij. q. j. Impudicas. Itẽ oẽ pctm̃ qđ perſona ſacra ꝯmittit materialiter. ꝛ quaſi p accidens eſt ſacrilegiũ. qꝛ aliquo mõ eſt ꝯ ſãctitatẽ eiꝰ. vñ. hiero. dĩc q nuge in ore ſacerdotis ſũt ſacrilegiũ vl' blaſphemie. Formaſr aũt ꝛ pprie illud ſolũ pctm̃ ſacre pſõe eſt ſacrilegiũ qđ agit directe ꝯ eiꝰ ſanctitatẽ. vt ſi virgo đo dicata fornicet. Dicit etiam. xvij. q. iiij. qđ q diſputãt đ iudicio pncipiſ dubitãtes an honore ſit dignꝰ quẽ pnceps elegerit eſt ſacrilegiũ qđ intelligit large ẽȝ quandã nois extẽſionẽ. nã cũ bonũ ꝯmune gẽtis ſit qđdã diuinũ. vt dĩ in. j. Ethicoꝝ. Vñ ꝛ antiqus rectores reipublice diui vel diuini dicebant quaſi diuine pudẽtie miniſtri. ideo qđ ptinet ad irreuerentia pncipis. ſ. diſputare de eius iudicio an oporteat ipm ſeq per quãdaꝫ ſilitudinẽ dĩ ſacrilegiũ ẽm tho. vbi. ſ. ar. j. idẽ de papa. ꝛ h niſi ꝯſtaret illud eſſe ꝯ deũ. Guil. aũt cum diſputat de iudicio intelligit. ſ. đ iudicio principiſ reuocãdo in dubiũ qđ determinauit. Cõmittũt etiã ſacrilegiũ q cõtra diuine legis ſãctitatẽ aut neſciẽdo ꝯmittũt aut negligẽdo violãt ꝛ offẽdũt. vt dicitur. xvij. q. iiij. Si quis ſuadente. §. qui. aũt quod large dicitur ſacrilegiũ ẽm. tho. Et intelligit quando legẽ dei quis impugnat vt hereticꝰ ꝛ blaſphemꝰ. q ex hoc q nõ credit deo incurrit infidelitatem. ꝛ ex hoc q diuine legis verba impugnat ſacrilegium eſt.

ſacrilegium ẽ grauiꝰ

¶ De pena contra ſacri- .§.ij.

legos. Notꝫ q triplex eſt pena. ¶ Prima ẽ ẽm Ray. excõicatio aliquando maior. vt in ſacrilegio ꝯmiſſo per iniectationem manuũ violẽtam in clericũ. vt. xvij. q. iiij. ſi quis ſuadente. ꝛ propter incẽdium. vel propter effractionem eccĩe vel loci ſacri. Aliquando incurritur minor. vt in extrahente p vim ꝯfugientẽ ad eccĩam vel locum ſacrum de. ea. vt. xvij. q. iiij. Miror. ꝛ altis. c. Et hoc recte ſtatutũ eſt. vt per q̃ peccat quis ꝛ per hec torqueatur. vt dĩ. Sapi. peccat enim talis contra perſonas vel loca ſacra. ꝛ ideo iuſtũ eſt vt arceatur a ſacramentis ꝛ eccleſia. ẽm. Tho. ¶ Secunda pena eſt pecuniaria etiam ab eccleſia inſtituta. ꝛ hoc etiam recta. Nam ſecundũ. Thomas cum pene ſunt quedam medicine multi ſunt qui parum curant de penis ſpũalibus, magis autem

triplex pena ſacrilegiorum.

timēt vedīti mūdo penas pecuniarias. ⁊ ideo addita eſt talis pena vt magis arceant a ſacrilegiis timore ſaltem hmōi. Qualis aūt ⁊ q̄nta ſit iſta pena ⁊ cui pſoluenda ꝓ ſacrilegio cō miſſo in perſonā vł loca ſacra vel reb⁹. hī. xvii. q. iiii. ſi qs in atrio. ⁊ ſi qs ꝯtumax. ⁊ ſi qs deinceps. vbi ponunt diuerſe pene pecuniarie. aliquādo pſonis leſis. aliqñ locis ſacris violatis applicāde. Et dicit Guil. ꝙ ille diuerſe pene ſunt poſite ſm diuerſas ꝯſuetudines eccīarū. Et idē dič Ul. vel ꝙ arbitrio iudicis puniātur. Sʒ ⁊. xii. q. ii. de viro neſando ꝓ ſacrilegio cō miſſo circa res ſacras iponit pnia ſeptēnis cuʒ certa forma ibi deſcripta. Hodie tñ arbitraria ē. ſicē ⁊ alie. extra de pe. ⁊ re. Deus q. ¶ Tertia eſt pena pſonal̄. Nā ſm leges ſi atrox iniuria fiat pſone eccīaſtice. dič Ray. ꝙ pena ē decapitatio. C. de epi. ⁊ cle. l. ſi qs. Alia iudicis reſuatur arbitrio moderāda ꝑ q̄litate pſone. rei loci. ⁊ tpis varietate. ff. ad. l. iul. pec. l. ſacrilegii. Gratian⁹ ēt dič. xvii. q. iiii. ſi qs ſuadēda. §. ſe. Nul⁹ de eccīa vi aliquis exemerit. vł i ipa eccīa loco vel cultui ſacēdotib⁹ vel miſtris aliqd iniurie ipoꝛtauerit. ad inſtar publici criminis ⁊ leſe maieſtatis accuſabit. ⁊ ꝯuict⁹ ſiue ꝯfeſſus capitali ſnia a rectoꝛibus ꝓuincie ferief ſicut in. l. C. legit. ti. ꝺ epi. ⁊ cle. l. ſi quis in hoc genus ſacrilegii ⁊ cetera.

¶ Qui detinent legā- .§. iij.

ta facta eccleſiis vel aliis piis locis ⁊ nō ſoluunt. ſacrilegium ꝯmittunt. large tamē ſumendo. Vñ Hiero. Amico aliquid ſubtrahere furtū. eſt. Eccleſiam vero defraudare ſacrilegiū. xii. q. ii. Gloria. Et tales multū differendo vel ꝙ peccāt. Quāuis eni nō noceat hoc aiabus ꝺ ſūctoꝝ q illa legauerāt q̄tū ad meritū dignū pmio glorie. qꝛ ex ipa oꝛdinatiōe eccleſie ſiēde conſecuti ſūt meritum. nocet tamē q̄tū ad expiationē penaꝝ quibus eſt debitoꝛ. qꝛ non ita cito euadet vel ſubleuabit. vñ dicuntur necatores aiaꝝ. xiii. q. ii. Qui oblatiōes. ſi tñ fieret parua dilatio ex cā rōnabili. puta vt res vendēda mľto maioꝛi ꝑcio vēderef q̄ tunc. ⁊ ſic ſi maiꝰ ſuffragiū elemoſynarum ꝯſequeref. tunc laudabiliter fieret. Hec Tho. in quolib. Item nota ſm Iohā. neapoli. in qolibet. ꝙ heredes vł executores teſtamētoꝝ q differūt notabilit exequi legata ad pias cauſas ex negligētia vł auaritia. qꝛ eſt eis incōmodū. peccāt moꝛtal̄r. qđ ꝓbat duplici rōne. Pria eſt. qꝛ inferūt notabile nocumētū aiabus defūctoꝝ q̄tū ad expiatiōem a pena. qđ nō min⁹ videf q̄ inferre nocumētum magnū coꝛpib⁹. hoc autē vtiqꝫ moꝛtale. qꝛ ꝯtra charitatē ſeu pietatē. Scđa ē. quia tales mandāf excōīcari. vtʒ. xiii. q. ii. Qui oblationes. ſed null⁹ ōebet excōīcari niſi ꝓ moꝛtali. ⁊ in quibuſdam dioceſibus eſt excōīcatio lata

Detinētes legata.

Executores teſtamentoꝛum.

per ſinodalē. vnde ſup hoc inueſtigandū. ¶ Itē q alienat vel emit ſciēter bona eccīe imobilia vel mobilia ptinentia ad cultū diuinū vt paramenta calices ⁊ hmōi. in caſu non licito vel in caſu licito. ſed nō ſʒ formā eccīe. que hī. x. q. ii. §. Hoc ius. ⁊. c. ſi quis ep̄s. ⁊ ex̄ de re. eccle. nō alie. Nulli liceat. ⁊. c. Monaſterioꝛuʒ. i cle. peccat moꝛtal̄r. Et ait ꝯ oꝛdinationem eccīe ⁊ in damnū eccīaꝝ etiam ſi iuſto ꝑcio emeret ſacrilegiuʒ ꝯmittit. ⁊ nō tenet alienatio. Et ꝺ hmōi alienationib⁹ eccłiaſticis ⁊ mō earuʒ habes infra in. iii. pte ti. xii. c. v. ¶ Item faciētes ſtatuta ꝯ eccleſiaſticā libertatē ſacrilegiuʒ cō mittūt. Et iponētes clericis ⁊ pſonis eccleſiaſticis tallias ſine lnia pape. exigētes pedagia ⁊ gabellas ab eis. ⁊ ſclares trahētes eos ad iudicia ſua ⁊ capientes ⁊ hmōi. Et quomō vł qñ ſint excōīcati ꝑpf hmōi hēs in. iii pte ti. xxv.

Alienātes bona eccleſiarū

¶ De ſacrilegio com- .§. iiij.

miſſo multipl̄r ꝑ diuerſas gentes ꝯ ſacra populi dei loquit ꝑs. dicens. Deus venerūt gentes hereditatē tuam. polluerūt templuʒ ſanctū tuum. poſuerūt hierl'm in pomoꝛū cuſtodiā. Secundū glo. ꝯtinuā. q̄tuʒ ad lr̄am deploꝛat ꝑs. ſacrilegia ꝯmittenda circa templum dei ⁊ de uaſtationē hieruſalē ꝑ populū gentilē. Scđm aūt ſenſum ſpūalem ſacrilegia que fiūt. ⁊ alia mala in templo ſpirituali eccleſie ꝑ male viuētes. ⁊ pie petit liberatiōes ab ipis malis. ¶ Ter aūt fuit illud templū ſalomonis ꝓphanatuʒ ⁊ ciuitas hieruſalē depopulata. ¶ Primo ꝑ nabuchodonoſoꝛ ſub ſedechia rege iuda. qui cū exercitu caldeoꝛuʒ capta ciuitate hierl'm muris deſtructis incendit templum ⁊ abſtulit vaſa eius. vt habetur. iiij. Regum. vlt. ¶ Secundo per antiochum regeʒ tempoꝛe machabeoꝛum quando idolum poſuit in templo adoꝛandum· quod templum iam fuerat redificatum ſub eſdra ⁊ zoꝛobabel. ſed de eo dicitur. Templum plenum erat illicitis ⁊ ſcoꝛtantium cuʒ meretricibus. ij. Machab. iij. ¶ Tertio per tytum veſpaſianum princeps romanoꝛum poſt moꝛtem xp̄i inde ad. xl. annos. qui euerſa funditus ciuitate templum etiam diruerunt ſecūdum ꝙ xp̄s prenunciauerat dicens. Uidetis has magnas edificatiōes. i. templi. Non relinquetur lapis ſuper lapideʒ qui nō deſtruatur. Et q̄uis tpe Dauid nondum eſſet templū edificatuʒ in hieroſolymis. vnde ⁊ nec prophanatum ſed poſt multa tempoꝛa. tamen vtitur in locutione tempoꝛe preterito pro futuro. propter infallabilitatem. diuine conſcientie in cuius libro ꝓphete legunt prophetādo. Senſus eſt g°. O deus. gentes. i. gentiles venerunt. i. venict. ⁊c. polluerūt. i. polluent. Spūaliter autem de templo eccleſie ⁊ hieruſalem militanti notari poſſūt tria genera ſacrilegioꝝ deſcīda.

Templum ſalomōis ter fuit ꝓphanatum.

¶ Primū ꝑpetratū in abusiōe sacroꝝ. ibi. Deꝰ venerūt gentes in hereditatem tuam.
¶ Scḋm operatū in violatiōe sacroꝝ locorū. ibi. polluerūt templum sanctum tuum.
¶ Tertiū exercitatū i vsurpatiōe bonoꝝ eccłiasticoꝝ. ibi. posuerūt hierłz i pomoꝝ custodiā.

¶ Quantum ad primum ;§. v.

Sciēdū est ꝙ hereditas vel dicit̃ ꝑplꝰ fidelis eo ꝙ possideat̃ a deo p fidē ꝛ grām sicut hereditas ab herede. Vñ ipe dicit per Ezechielē. Hereditas mea isrł. s. est. Israel iterp̄tat̃ vidēs deum. ꝛ signat populum qui videt deum per fidē. Vel etiaȝ hēditas dei dr̄ clerus deputatus diuinis officijs. vñ cleros grece latine sors vel hēditas dr̄ ſm Isid. di. xxi. c. j. Qui clerus dr̄ hēditas dñi. qꝛ tales sic viuere dñt et spāli ꝑrogatiua sanctitatis possideant̃ a deo. Sȝ de vtrisq̄. s. fidelibꝰ ꝛ clericis ꝯsiderās ps. multis p̄t sacrilegiū eoꝝ gemēdo dicit. O deꝰ gētes .i. gētiles viuētes. vñ ꝛ gehēne dediti. venerūt in hēditatē tuā. i. in christianismū ꝛ clerū. ¶ Sicut eni gētes. i. pagani nullā reuerētiā hñt ad sacramēta vel sacra ecclesie. qꝛ nō credūt esse sacramēta vel sacra nec alicuiꝰ virtutis. sic clerus ꝛ ꝑplꝰ xp̄ianus nullā reuerētiā verā ōndūt hic ad sacra ꝛ sacra eccłie. ex hoc cōmittētes sacrilegia multa. Certe gentiles suis sacris falsisq̄ exhibebāt mltō maiorē reuerētiā q̄ fideles veris sacris. Qd ōndit diffuse p mlta exēpla. Valerius maximus in. j. li. c. j. Vñ ꝛ ibi narrat. ꝙ cū in templo dee veste q̄dā v̄gines cēnt dedicate ad nutriēdū ignē. vna ex eis sup hoc posita. qꝛ ꝑmisit ignē extingui ex negligētia occisa fuit. ꝛ alia plura ibi. Et quātū q̄dē ad sacra maximū sacr[...]rea abusum maximi sacri .i. corpis xp̄i. Qd q̄dā ꝑpetrāt vtēdo ipso i maleficijs ꝛ veneficijs. vñ ꝛ i cronicis legit̃ quēdā sūmū pōtificē in sanguine xp̄i fuisse venenatū.

Irreuerētia sacramentorum

¶ Ad sacrilegiū ēt ꝑtinet sumē idigne. i. i peccato mortali quocūq̄. odio. fornicatiōe. vsura ꝛ hmōi eucharistiā. Talis eni ſȝ apłm. j. Cor. xj. iudiciū sibi māducat ꝛ bibit cū mortale sacrilegiū cōmittat. Iudas ex idigna coicatione ꝯsecutꝰ ē hūc fructū vt iniq̄tatē ꝓditiōis cōceptā executiōi subito mādaret indeq̄ ex magnitudine mali despatꝰ laqueo vitam finiret.

Sumere indigne.

¶ Sacrilegiū ēt icurrit sacerdos cuȝ mortali tractās ꝛ administrās ecclesiastica sacra ꝛ alia. Vñ i figurā p̄cepit dñs i veteri lege i applicatiōe leuitarū ꝛ filioꝝ aaron ad ministeriuȝ sacerdotij q radere̅t ꝑnus oēs pilos corpis sui ꝛ lauarent̃. ad designādū ꝙ ēt a ꝑctis cogitationū criminaliū q̄ signant̃ p pilos dñt se purgare p nouacula ꝯtritiōis ꝛ aquā ꝯfessionis. Propterea. n. vt dicūt hebrei. Oza qꝛ tetigit arcā dñi q̄ eucharistiā significabat cū iclinaret̃ de plaustro bobꝰ recalcitrātibꝰ. subito morte correptꝰ est p irreuerētiā. qꝛ nocte p̄cedenti vxorē cognouerat. ¶ Videt̃ ēt magna irreuerētia ꝛ q̄si sacrilegiū stare añ altare in faciē sacerdotis ꝛ curiose ꝛ fixe aspicē in faciē ꝛ q̄ facit sacerdos. In huiꝰ figurā mādauit dñs in lege sua veteri ꝙ arca nō nuda ſȝ vestita. i. coopta traderet̃ leuitis deportāda. ita vt nullꝰ de ꝑplo eā videre nudā posset. Et qꝛ bethsamite eā nudā aspexerūt. cū. s. i terris philistioꝝ i terminos isrł a bobus reducta ē. mortui sunt. lxx. viri. ꝛ. l. milia plebis. vt hr̄. j. Re. vj. Insup vel aq̄ baptismali vel aq̄ bñdicta vł crismate vel oleo sctō i sortilegijs vel in icātatiōibꝰ ꝛ hmōi ē magnū sacrilegium.

Irreuerentia in misso mortali ministrāns

Stare i faciē sacerdotis celebrātis.

¶ Et silr iterare sacra nō iterāda. vt baptismū. ꝯfirmatiōnē. ꝛ ordinatiōēs. vel ēt in ipsis vel alijs iterare formas sacroꝝ sine cā rōnabili. vł materias eoꝝ iceptas ꝑpare. vt vinū quasi marcidū ꝛ farinā nō bñ purgatā vł q̄si corruptā vł hmōi. nō absq̄ sacrilegio ē graui. Silr ex incuria dimittē eucharistiā corrūpi. ¶ Vasa quoq̄ sacra ꝛ vestes sacras ꝛ alia ornamēta eccłie ꝛ mltōmagis reliquias sctōꝝ irreuerenter tractare vel imūdas tenere ꝛ laicos vti i suis rep̄sentationibꝰ his q̄ sacrata sūt magnuȝ sacrilegiū ē.

Iterare sacramenta non iteranda

Reliquias irreuerēter tractat̃

Et q̄tū hmōi deo displiceāt ōndit Dan. v. vbi legit̃ ꝙ cū balthasar fecisset apportari vasa aurea q̄ asportauerat p̄r suus vł auus nabuchodonosor de tēplo dei de hierłm ꝛ eis vteret̃. vidit digitos scribētes in pariete cōtra eū. Mane Thetel Phares. p q̄ vba fuit s. ibi significatū vt Daniel exposuit ꝙ ei auferendum erat regnū. q nocte sequēti euenit. Nā ingresso dario cū suo in ciuitatē capta est. ꝛ ipse balth[...]erfectus. Quā historiā recitat canon de [...]. Vestimēta. ad terrorē vt caueant sibi laici ab vsu ꝛ tactu taliū. O q̄ detestabilis ē icuria quorūdā clericoꝝ q calices ꝑmittunt rubigine destrui. tobaleas ꝛ pallas altaris et corpalia turpissima remanē. casulas ꝛ alia paramēta totalr̃ dilacerari. Et tñ ipsi miserrimi nō paterent̃ talibꝰ vestibꝰ indui. aut talibuȝ tobaleis mēsā suā pari. Et q̄d sūt ista nisi sacrilegia ꝛ magna irreuerentia ad sacra ꝛ sacra. ꝛ iō magna punitiōe digna diuina ꝛ humana. Pro istis ergo igemiscēs. ps. O deꝰ venerūt gētes in hereditatē tuā. qui in eo ostendūt se gētiles ꝛ infideles ꝙ ita irreuerenter se hñt ad sacramenta ꝛ sacra tua. Et hoc de primo.

¶ Quantum ad secundū .§. vj.

scȝ sacrilegiū ꝯmissū circa loca sacra dic̄. Polluerūt tēplū scm̄ tuū. Tēplū dr̄ a ꝯtēplādo. qꝛ ad hoc institutū est vt ꝯtēplet̃ ibi deꝰ orando ꝛ ꝯtēplādo. ꝛ meditādo. Vñ. ps. Adorabo ad tēplū sanctū tuū. Et xp̄s. Lu. xix. ait. Scriptuȝ ē. s. Isa. lvi. Domꝰ mea domꝰ oronis vocabit̃ Quāuis eni deꝰ cū ipūs sit nō capiat̃ loco nec locū ex se requirit vt exaudiat q vbiq̄ est. tn in

veteri ⁊ nouo teſtamēto voluit hēc ſpālē taber
naculū vel tēplū ſeu eccliā ad cultū diuinū pro
pter ipſos adorātes hoīes q ſūt corpales. vt.ſ.
accedētes ad ipſū locū cū hac cogitatiōe ꝙ lo
cus ille deputat⁹ ē ad colēdū ⁊ adorādū deū
cū maiori reuerētia ⁊ affectu accederēt ⁊ ma
nerēt inde eo.⁊ in ꝯſiter efficaci⁹ orōnes hoīm
exaudirent.vt dic.b.Tho.i.ſe.q.cij. Ex bndi
ctiōe āt ⁊ multomagis ex ꝯſecratiōe ipſius tē
pli recipit loc⁹ quādā vtutē vt diabolus nō tā
tum poſſit imaginationibus viciorū homines
infeſtare.vt dicit beatus Tho.ſe.ſe. Sȝ iſtud
templum materiale polluitur ſeu violaẜ p mul
tiplex ſacrilegiū.⁊ multomagis templū ratio
nale.Quod quidem permaxime dicunẜ tem
plum dei hi qui ſunt diuino obſequio manci
pati.vt clerici ⁊ religioſi ꝯſecrati.vel p ſolēnē
profeſſionem.vel per ordinationem.Unde et
religio dicitur ſacra ⁊ ordines ſacri.⁊ caſte vi
uentes ad qđ illi tenenẜ ex voto. templū ſunt
ſpūſſancti.inquit Lucia virgo ⁊ martyr.¶Et
primo quidē violaẜ ⁊ polluiẜ tēplū materiale p
opus carnale ibi ppetratū.ita ꝙ indiget recō
ciliatiōe ſcīpue ſm D ſt.cū eſt manifeſtū.Et
ſic pphanatū fuit tēplū dei ab antiocho rege.
de quo dr.ij.Macha.iij. ꝙ tēplū erat luxuria
plenū ⁊ ꝯmeſſationib⁹ ⁊ ſcortātiū cū meretrici
b⁹ vtrūqȝ ſe mulieres ingerebāt facietes intus
q̄ nō licebat.ſed nō euaſit ipunit⁹ ipius rex de
tāto ſacrilegio.Nā in itinere ꝯſtitut⁹ cecidit i
curru ſuo ⁊ vermibus ſcaturiētib⁹ corp⁹ eius i
tolerabili fetore exercitū gnās corpalr ⁊ eter
nalr mortuus ē in maximis doloribus.Nōne ēt
ibi reſideāt mulieres parate in habitu mere
triceo ad capiēdas aīas iuueneſqȝ diſcurrētes
ad pcandū eas.nōne magnū ſacrilegium vi
deẜ.⁊ domū orōnis fieri ſpeluncā latronū vt
verificetur illud prophete.Oculus meus de
predatus ē aiam meā.qr vt ait. Ueritas ipſa
mentiri non pōt.Qui viderit mulierē ad cocu
piſcendam eam iam mechatus eſt eā in corde
ſuo.Math.v.Sed ꝙ etiam ibi tripudient vel
ludāt multomagis ſacrilegium.⁊ male poteſt
excuſari a peccato mortali.Templum aūt hu
manale corporis clericorum ⁊ religioſoꝝ cuȝ
violaẜ per opera carnalia ſacrilegium eſt tan
to ſceleratius quāto pei proprius eſt tēplū dei
q̄ dom⁹ materialis cum ibi ēntialr inhabi
tet.⁊ p grām in creatura rōnali.Quicūqȝ vio
lauerit tēplum dei ait apl's.i.Corin.iij. Diſper
det illū deus.i.in diuerſas ptes perdet aīā.ſ.
ad inferos iudicādo.famā ſubtrahendo.⁊ ſub
ſtantiā diminuēdo.Cōmuniter enī tales ma
le fortunanẜ ⁊ efficianẜ infames.Si enīȝ ſpon
ſus terrenus ſufferre nō pōt ſponſā ſuā adul
terare ſȝ repudiat.aliqñ ēt occidit cū adultero
multomagis credēdū ē xpm grauiſſime indi
gnari ꝙ ſponſa ſua.ſcilicet anima clerici vl re

ligioſi alteri adhereat.⁊ p carnalia opa fidē ei
frangat.Et h eſt qđ dicit gre.de hmōi.Si.n.
inter hoīes ſolet bone fidei ꝯtctus nulla rōne
diſſolui.q̄tomagis pollicitatio iſta quā cū dō
pepegit.ſ.p votū ſolui ſine vindicta non pote
rit.xxvij.q.i.Uiduas.Et ad hoc plurimū in
ducunt acceſſus ad monaſteria monialiū cuȝ
vanitatib⁹ mulieꝝ.⁊ tripudia q̄ fiūt ibi ⁊ cōui
uia.⁊ cōfabulatiōes reꝝ mundanaꝝ.vt cleri
corū ⁊ religioſoꝝ nimia familiaritate cū eis.
vñ i decre.caueẜ ꝙ rarus dȝ eſſe ad eas acceſ
ſus ⁊ cū magna cautela ⁊ breuis ois locutio.
xviij.q.ij.In de. ia.Uñ g⁹ dici pt.polluerunt
tēplū ſcm̄ tuū. ¶Scđo polluit ſeu violaẜ tē
plū dei māle p ſanguis effuſiōē violēter ibi fa
ctā.et indiget tūc recōciliatōe.de ꝯſe.di.i.ve
ſtimēta. In hoc ſacrilegiū icidit Ioas rex iu
da q fecit lapidare zachariā filiū barachie.i.
Ioiade ſūmi ſacerdotis iter tēpluȝ et altare.
vt hr.ij.paralip.xxiiij.poſt qđ male fortunatus
eſt.Ad ſacrilegiū ēt ptinet extrhē de tēplo p viȝ
ꝯfugiētē ad ipȝ ſiue pp debitū ſiue pp maleſi
ciū qđcunqȝ. Talis.n.ibi dȝ eē ſecurus.nec pt
p vim extrahi niſi eēt public⁹ latro.xvij.q.iiij.
Sic.vl nocturnus depopulator agroꝝ.vel in
iuriā fecilſet loco ſacro.extra đ imu.ec. inter.
Tēpluȝ rōnale polluit ⁊ violat p ſacrilegiū q
manus inijcit violētas in clericū vel religio
ſuȝ vel religioſaȝ.et talis nō ſolū peccat mor
talr.ſȝ ēt incidit i excōicatiōē maiorē. nec pt
abſolui citra ſedē apoſtolicā ſi iiuria fuit enor
mis.puta vulnerationē.incarcerationē. nota
bilē pcuſſionē.xvij.q.iiij.Si qs ſuadēte. idē
ſi hoſtiliẜ qs inſeqẜ cardiales. Idē ſi facit bāni
ri vel exilio tradere epȝ loci. đ pe.ſi qs.in cle.
ſȝ de his excōicatiōib⁹ declarationē hēs diſ
fuſe i.iiij.pte ti.xxv.c.ij.et.iij. ¶Tertio ſacri
legiū cōmittiẜ et polluiẜ dei tēplū p incendiū
vel effractionē ipſi⁹ vel loci religioſi qđ factū
eſt a Nabuchodonoſor circa tēplū dei. vt pdi
xerat pe.di Incēderūt igni ſanctuariū tuum
ſȝ i bonē et hoīe ꝯuerſus.vt dicit Aug.pp ſu
perbiā ſuā.xcij.q.iiij.Miror. Nichanor fre
nuus in armis dux exercit⁹ Antiochi. qr mi
nat⁹ ē deſtruere tēplū dei vict⁹ et occiſus i bel
lo cū exercitu ſuo a iuda machabeo et dextē
ra quā extēderat ꝯ tēplū cōn tnādo ſuſpēſa eſt
ꝯ tēplū.et lingua ei⁹ p particulas auib⁹ tradi
ta ē:vt hr.ij.Macha.propter h ēt incurriẜ ex
cōicatio maior:vt extra de ſen.excomu.Tua
et.c.Cōqueſti.Et de hoc habes diffuſe in.iiij.
parte ti.xxv.De multiplici ēt pena horū ſacri
legioꝝ habes ſupra in eo.ca.§.ij.Cōmittiẜ in
ſuper irreuerentia locis ſacris p alios modos
vt faciendo de eis ſtabulū p iumentis.aut ta
bernā ad comedendū vel bibendū vel lectiſter
nia ponendo:vel victualia ⁊ ſuppellectilia ex
tra caſuȝ neceſſitatis.et emendo ⁊ vendendo

Eccle
ſia pol
luiẜ per
luxuriā

Per ſan
guinis
effuſio
nem.

Per in
cendiū.

in eis.qđ tanꝗ̄ ſacrilegiū deteſtādo xp̄s eie-
cit flagellis emētes ⁊ vēdētes.nō q̄dē in tēplo
ſ3 in atrijs tēpli.qđ minus eſt. ¶ Refert magi
ſter in hiſtorijs ſcolaſticis.ꝙ poſtꝗ̄ magn⁹ pō
peius deuicta iudea ⁊ facta tributaria roma-
nis .ſtabulari fecit equos in tēplo dei hieroſo
lymis ſemꝑ poſt ea fuit deuict⁹.⁊ demū deca
pitat⁹ q̄ ꝓus fuerat fortunatiſſimus. ¶ Theo-
doricus ēt narrat ꝙ q̄dā Julianus ꝑfect⁹ oriē
tis apud antiochiā itrās eccleſiā minxit ꝯ alta
re dei. S3 paucis dieb⁹ iteriectis viſcerib⁹ pu
trefactis iterijt emittens ſtercora per os. Per
iſtos ergo modos fideles polluerant tēplū ſan
ctū tuū dn̄e. S3 ecōtra ſtatuit eccl'ia.ex de im
mu.ec. Decet domū ll.vi.ꝙ ad eccleſiā ſit hu
milis ⁊ deuot⁹ acceſſus.nec ibi fiāt ꝑlamenta
nec iudicia vel vaniloquia ſed auditio ⁊ medi
tatio attenta diuinorum.

¶ Quantum ad tertium .§.vij.

In auferendo res ſacras fit ſacrilegium.

principale. Sacrilegiū ꝑpetraꝫ circa res ipſas
eccleſiarū eas auferēdo vel etiā3 eis abutēdo.
Vn̄ dicit ps. Poſuerūt hierl'm.i.eccleſiā.in po
moꝝ cuſtodiā. Quādo fruct⁹ ſūt in agro fit ali
qn̄ aliqđ tuguriū ad habitādu3 ꝑ cuſtodiēdis
illis.ſ3 ipſis recollectis deſeritꝫ tuguriū.⁊ ſic ex
ſe paulatim ruit. Locus ēt vbi cuſtodiunꝫ po-
ma in domo eſt coīter locus vilis ⁊ deſolatus.
Sic ꝑlati vel ſeculares oſn̄dūt hic aliquā curā
de eccleſijs qn̄ eſt tp̄s meſſiū vel vindemiarū.
vt decimas ⁊ oblatiōes recipiāt ⁊ fruct⁹ poſ-
ſeſſionū.ſ3 his ꝑceptis nō ampli⁹ curāt de eis
ꝑmittētes deſtrui ⁊ ruere.cu3 tn̄ ſm̄ iura vna
ex q̄tuor ꝑtib⁹ redditu3 eccl'ie d3 ꝯuerti in re-
paratione fabrice.vt.xij.q.ij.q̄tuor. Locus ēt
pomoꝝ ſatis patulus eſt.⁊ plures accipiūt de
familia vel domo.⁊ mures ēt rodunt.ſic bona
eccleſia familiares ꝯſanguinei ⁊ q̄ ea ꝓcurāt
furanꝫ ⁊ hoīes beſtiales ēt cōſumāt. S3 vt dic̄
Hiero. Eccleſiā defraudare ſacrilegiu3 ē.xij.
q.ij.glīa. Hinc ⁊ bonifacius papa ait. Nulli li3
ignorare ꝙ oē qđ dn̄o ꝯſecraꝫ.i.daꝫ ſ3 glo.ſi-
ue fuerit hō.ſiue aīal ſiue ager vel q̄cq̄d fuerit
dn̄o ſemel ꝯſecratū.i.datū ſanctū ſanctorum
erit dn̄o.i.ad vſu3 ſacerdotū q̄ debēt ſancti eē
ꝑtinebit ⁊ ad ius ꝑtinet ſacerdotum. Propter
qđ inexcuſabilis erit oīs q̄ a dn̄o ⁊ eccleſia cui
cōpetūt aufert.vaſtat.⁊ inuadit vel rapit.⁊ vſ-
ꝙ ad emēdationē eccleſieꝙ ſatiſfactionē vt ſa
crilegus iudicetur.⁊ ſi emendare noluerit ex-
communicetur.xij.q.ij.nulli.

¶ Quantum autem diſ- .§.viij.

Exemplum.

pliceat deo auferre res eccl'ie.vel de tēplo res
alias manifeſte oſtēdiꝫ ꝑ exemplū Heliodori.
Hic eni cū fuiſſet miſſus a rege hieroſolymaꝫ
vt acciperet multas pecunias q̄s audiuerat eſſe
in tēplo dei.cū itraſſet in tēplū vt eas auferret
apparuerunt ei tres angeli in forma humana.
Vnus q̄dē equeſter armat⁹ cuius equus pedi
bus anteriorib⁹ ꝑcutiēs pect⁹ Heliodori in ter
rā ꝓſtrauit. Alij vō duo ſequētes pedeſtres ip
ſum accipiētes flagellauerunt acerime. ita vt
mortuus fuiſſet niſi onias ſūmus pontifex pro
eius vita oraſſet.qđ ⁊ obtinuit.vt hꝫ.ij. Machi
chab. Narrat ⁊ iuſtinus ꝙ brēnis dux galloꝝ
venit cū.lx.milib⁹ ꝯ grecos.⁊ ſpolijs hoīum ſa
tiat⁹ ad deoꝝ tēpla anhelabat volēs rapere que
in tēplo appollinis ꝑcioſa erāt. Veniēs igitur
ſupb⁹ habuit obuiā q̄tuormilia hoīum q̄ nihil
potuerūt ꝯtra tātū exercitū.ſ3 potuit de⁹ q̄ ſuā
iniquā itētionē cognouit. Nā ſubito facto ter-
remotu per maximo ⁊ cadēte ꝑte mōtis parna
ſi vbi tēplū erat.oppreſſit magnā parte3 exerci
tus.deinde grādo ⁊ pluuia cadēs de celo ex-
terruit.⁊ ipſe brēnis ex dolore ſeipſu3 occidit
ſicꝙ reliq̄ fugiētes mortui ſūt vt vnus nō rema
neret. Dionyſius quoꝙ dn̄s magnus ⁊ tyran-
nus in ſicilia ex potētiſſimo dn̄io ad tātā deue
nit miſeriā vt in ſenectute ſua magiſter fieret
pueroꝝ ad quā miſeriā crediꝫ deueniſſe.q̄ cul
turā deoꝝ cōtēpſit vt dicit Valerius. ¶ Dicitꝫ
ēt ſacrilegiū nō ſolū cū auferꝫ ſacrū de loco ſa
cro vt calices paramēta ⁊ hmōi de eccleſia. ſ3
ēt cū tolliꝫ ſacrū de nō ſacro.vt ꝓdicta exiſten-
tia extra eccleſiā vel locū ſacrū. Et inſuꝑ cum
auferꝫ non ſacrū de ſacro.vt q̄ furaꝫ in eccleſia
que nō ſunt ſacra vt pecuniā.ſiue eccleſie ſiue
ſeculariū ꝑſonaru3.vt.xvij.q.iiij.q̄ſqs. Hiero.
etiā dicit ꝙ clerici q̄ pn̄t ſuſtētari de bonis pa
rētū.⁊ de bonis eccleſie volūt nutriri.ſacrile-
giū incurrūt ⁊ cōmittūt.⁊ ꝑ abuſu3 taliū iudi-
ciū ſibi māducāt ⁊ bibūt.xvi.q.j.qm̄. Qđ itel-
ligiꝫ qn̄ nō deſeruiunt eccleſie.ipſi ſm̄ glo.vel
etiam ſi deſeruiūt eccleſie que ab eccleſia reci
piūt in malos vſus ꝯuertūt.vt in ludis focarijs
⁊ hmōi. Vſurpātes patronatū.aut bona vacā-
tiū eccleſiarū vltra ſacrilegiū ſūt excoīcati.vt
habes in.iij.ꝑte ti.xxv.c.xix. Nō ſoluētes lega
ta facta pijs locis.faciētes ſtatuta ꝯtra eccle-
ſiaſticā libertatē.vel iudicātes ſm̄ ea alienan
tes bona eccleſiarū vel monaſterioꝝ contra de
bitam formam:trahentes clericos ad iudicia
ſecularia ſacrilegium committunt.de quibus
vide.ſ.eo.c.§.iij.qui incipit qui detinetur.

¶ Capitulum.xxij.de proditione.

Proditio ponitur a gre-
gorio in libro.xxxi.moraliu3.in-
ter filias auaritie.quia cōmuni-
ter procedit ab ea. Et poteſt de-
ſcribi ſic ꝙ ſit quedam deceptio
facta contra dominum vel familiares ſuos in
damnum rerum vel perſone:aut manifeſtatio
nem ſecretorum eorum. Et de hac prophetās
ps.contra chriſtum per Judam patrata in ꝑ-
ſona ipſius Chriſti ſic ait. Homo pacis mee in

quo ſperaui.qui edebat panes meos magnifi
cauit ſuper me ſupplantationem. Ubi tria vi
denda ſunt.

¶ Primo coniũctio familiaris ibi. Homo pa
cis mee in quo ſperaui:q edebas panes meos.
¶ Secundo proditio criminalis.ibi.Magni
ficauit ſupplantationem.
¶ Tertio offenſio perſonalis.ibi.Sup me.

¶ Quantum ad primum .§.j.

Sciendũ eſt vt dicit Boetius:ꝙ nulla peior
peſtis ad nocendum ꝙ̃ familiaris inimicus.
Et ratio eſt:quia cum ab eo quis ſibi non ca
uet multipliciter poteſt nocere. Habuit autẽ
chriſtus familiaritatem cum Juda:quia cũ
eo continue conuerſabatur:⁊ familiaritas eiꝰ
oſtenditur in dicto verſu ex tribus: ſcilicet ex
beniuolentia:ex confidentia:⁊ ex beneficẽtia.
Beniuolentiam ad eum notat cum ait. Ho
mo pacis mee.ideſt cum quo habebam pacẽ.
vtpote quia meum ipſum feci diſcipulum:⁊ ex
ſpeciali amore ⁊ beniuolentia in apoſtolũ ele
geram:vt eſſet ex ſacrato duodenario nume
ro ſenatorum vnus quibus ſecreta ſunt reſer
uata. Uos inquit ipſe eis: dixi amicos.quia
vobis omnia nota feci. Joã.xv.Confidentiã
inſinuat cum additur.in quo ſperaui.ideſt cõ
fidi. ¶ Sed querit aliquis quomodo chriſtus
ſperauit ſeu confidit in Juda: cum ſcriptum
ſit Hiere.xvij.Maledictus vir qui confidit in
homine. Cui citius reſpondetur ꝙ confidẽtia
que inducit maledictionem diuinam ſeu re
probationem eſt confidentia inherentie fina
lis:cum ſcilicet quis ita confidit in aliquo vt
totum ſuum adiutorium ab eo expectet. Sic
autem Chriſtus in nulla cõfidit creatura:nec
etiam electi eius. Eſt autem confidentia ſuf
fragantie inſtrumentalis:⁊ iſta eſt licita ⁊ ne
ceſſaria humane conuerſationi. Nullus enĩ
ſibiipſi ſufficit.vnde indigẽs alterius ope opor
tet ꝙ confidat de eo ꝙ ſcilicet inſtrumentaliter
eum iuuabit in eo ꝙ requirit. Sic chriſtus ſpe
rauit in Juda.ideſt confidit.ideſt oſtendit ſe
confidere de eo inquantum ſibi commiſit ſer
uare loculos vbi cõſeruabantur pecunie chri
ſto elemoſinaliter date ad prouidẽdum neceſ
ſitatibus ſuis ⁊ ſuorum.vt dicit Auguſtinus:
ac ſi eſſet fidelis:cum tamen ſciret eum furem
vel vt dicit gloſa.confidit non per ſe ſed mẽ
bra ſua:ideſt apoſtolos qui credebant Judã
ipſum eſſe fidelem ⁊ bonum vt ceteri. Benefi
centiam ad eum declarat dicens:qui edebat
panes meos. Triplicem autem panem ei chri
ſtus dedit ad eſum pro maximo beneficio ſci
licet. ¶ Panem doctrinalẽ. ¶ Panem ſacra
mentalem. ¶ Panem materialem.

Quomo do chri ſtus ĩ iu dã ſpe rauit

¶ Panis doctrinalis eſt .§.ij.

ſacra doctrina veritatis:de qua Eccleſiaſtici
xv. dicitur. Cibauit illum pane vite: ⁊ intel
lectus. Et Eccleſiaſtes.xj. Mitte panem tuũ
ſuper tranſeuntes aquas.ideſt porrige doctri
nam eis qui ſunt in aquis tribulationũ vt ro
borentur:vel in aquis compunctionis pecca
torum:vt ſpe conſulentur vel eis qui calcant ⁊
deſerant delitias delectationum vt in ſpiri
tualibus delectentur. Iſtum panem edebat
Judas qui frequentiſſime immo cõtinue au
diebat doctrinam chriſti inducentem ad cõ
temptum terrenorum. Et ipſe etiam cum ce
teris apoſtolis ad predicandum eam miſſus
fuit:vt expreſſe dicit Auguſtinus.j.q j. Chri
ſtus. Sed tante beneficentie oblitus veritatẽ
prodidit. Ipſum autem imitantur predicato
res qui veritatem in mendacium mutant fal
ſa populis predicando vt placeant.vel verita
tes neceſſarias cum expedit reticendo ne diſ
pliceant. Unde Cryſoſtomus. Non ſolum il
le proditor eſt veritatis.qui tranſgrediens ve
ritatem palam pro veritate mendaciũ loqui
tur.ſed etiam ille qui non libere pronunciat
veritatem quam libere pronunciare oportet:
aut non libere veritatem defendit:quam libe
re defendere conuenit proditor eſt veritatis.
Nam ſicut ſacerdos debitor eſt vt veritatem
quam audiuit a deo in ſcripturis ſacris libe
re predicet:ſic laicus debitor eſt vt veritatem
quam audiuit a ſacerdotibus probatam qui
dem in ſcripturis defendat fiducialiter:quod
ſi non fecerit prodidit veritatem. Hec ille.xj.
q.iij.nolite. Chriſtus autem eſt veritas. ⁊ ſic
per ſimilitudinem dicitur prodere chriſtum.
Et hoc quo ad neceſſaria ad ſalutem:⁊ cũ ex
tat neceſſariũ. Non enim ſemper oportet nec
decet omnẽ veritatem dicere vel populis pre
dicare:⁊ ſi nunquam debeat mendacium di
cere etiam ad profectum audientium:quia vt
ait apoſtolus. Deus non indiget noſtro men
dacio.

Veritatem prodit qui eam in falſum mutat

Panis ſacramentalis §.iij.

eſt precipue euchariſtia. Unde de ipſo loquẽs
dominus Jeſus. Joannis ſexto ait. Panis
quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita.
Et pſalmꝰ. Panem angelorum manducauit ho
mo:⁊ cibaria miſit eis in abundantia. Utitur
preterito pro futuro: more prophetico: ideſt
manducabit.⁊ mittet. Panis autem angelo
rum eſt deus. Cibaria autem dicit in plurali:
quia non ſolum in ſacramentali pane eſt de
us:ſed ⁊ caro Chriſti: ⁊ ſanguis: ⁊ anima.
Hunc panem comedit Judas in vltima ce
na:ſcilicet euchariſtie cum aliis. Unde Au
guſtinus ſuper ps. Chriſtus quid fecit nobis:
ideſt quale exemplum tribuit qui tanta patiẽ
tia ſuũ proditorẽ vſqꝫ ad mortem ſuſtinuit vt ei
primã euchariſtiã proprio ore confectã ſuis manibꝰ

traderet.i.q.i.rp̄ȝ. Sȝ tanti bñficij igratiſſim⁹ mox ipm̄ pdidit oſclo. qđ nūc datur i miſſa in ſignū cōionis. quia eſt ſacramētū vnitatꝭ ꝛ pa cis. cui aſſiſtantur ſumētes ſacramentuȝ ꝯſcia mortalis pcti. ꝛ incōtriti accedentes vt amici ꝛ oſculantes ꝛ ſibi viuētes p cōionem. ſed tra dētes euȝ in man⁹ inimicoꝝ p malā diſpoſitio nem.i. demonum ꝛ peccatoꝝ quibus ſūt ple- ni ꝗꝛ xp̄ū in eis eſt. Unde hiero. Dic mihi ſacer- dos. dic mihi clerice. quō eiſdem labijs quib⁹ oſculat⁹es labia meretricū oſcularis filiū vir ginis. O iuda. oſculo filium hominis tradis. Et aſſiſtat tales iude proditori. Et idem de ac cedentibus cum alijs criminibus.

Indi-gne rp̄ȝ ſumen-tes rp̄ȝ prodūt.

Panis materialis .§.iiij.

noie i ſcriptura ſacra cōprehēditur oē neceſſa rium ad vitam humanā. Et hoc mō debemuſ intēdere cū poſtulam⁹in oratione dñicali. Pa nē nřm quotidianū da nobis hodie ideſt i pnti tpe. hec ſūt nobis neceſſaria ad vitā panis. ꝛ vi nū ꝛ oleū ꝛ veſtimētū. ꝛ alia neceſſaria. Hunc panē edebat iudas ſibi a dño pcuratū. Et vi- de mirabilē dñi clementiā ꝛ bñficentiā. qꝛ eū ſciebat iclinatū ad cupiditateȝ vt poſſet ſatiſfa cere ſue auaricie aliqualr ne omnino carens pecunia induceref ad faciendū pditionē cōmi ſit ſibi loculos vt inde poſſet auferre aliq̄ pmit tēs minus malum.i. furti. vt ceſſaret a grauio ri.i. pditionis ex ipa rei diſpoſitiōe. ſed ignis auaritie nunꝗ dicit ſufficit. Prouerb.xxx. Ad tantum cum nephas auaricia durit vt mgřm benefactorē ꝛ dñm ſummū vendēdo pderet p viliſſimo pcio. Huic aūt peſſimo pditori cōpa rari oñdit Beda p pecunia dicentes falſa teſti monia in iudicijs ꝛ huiuſmodi. ꝛ diſcordan- tes a vitate pro ſua cōmoditate. Uñ ſup Mat. ſic ait tractās illđ Mar.xiiij. Abijt iudas ad ſūmos ſacerdotes ꝛ ꝯſtituerūt ei pecuniā ſe da turos vt cū pderet: Uiuit hodie iude ſcelus. qꝛ dñm ꝛ mgřm ſuū deū. p p pecuniam vēdidit. velut in mane ꝛ nephariuȝ exhorrēt: nec tñ ca uēt. Ná cū p munerib⁹ falſū ꝯ ꝗlibȝ teſtimoniū dicūt ꝓfecto qꝛ veritatē p pecunia negāt deuȝ ꝓ pecunia vendūt Jpe eni dixit. Ego ſū veri- tas. Cū ſocietatē fraternitatꝭ aliqua diſcordie pſte cōmaculāt. deū pdunt. qꝛ deus charitas eſt. Qui ergo veritatis ꝛ charitatis iuſſa ſper- nūt. deū qui veritas eſt ꝛ charitas eſt pdunt. Marie eni cū nō infirmitate vel ignorātia pec cāt. ſed in ſimilitudinē iude querūt oportuni- tatē ꝛc.xi.q.iii.abiit. Nō tñ itelligēdū ē vt pdi cti ita grauit peccēt vt iudas ꝛ ſic damnabilr.

Quantum ad ſecundum .§.v.

Notat pditio criminalis cū di. Magnificauit. ideſt magnā ſce. ſupplātationē.i. deceptionē. In euāgelio dicit Joh.xiii. vbi hoc dictuȝ al legat. Qui mȧducat panē meuȝ leuabit ꝯ me calcaneū ſuū. qđ eſt aſſumptū ex alia trāſlatio ne. ꝛ in idē ſonat. Leuabit calcaneuȝ quo res multū pmitur.i. eriget ꝯtra me ad ꝯculcandū me in mortē p pditionē ſuā. Eſt autem pditio magnū ſcel⁹ ſumme odioſū deo ꝛ hoibus. Nil eni ita nocet hūane quieti ꝛ bono cōi. hinc ori unt maxima odia. ſcādala. homicidia. latroci nia. ciuitatū ꝛ regnoꝝ exterminia. Fit autē p ditio trib⁹ modis. Primo i reb⁹ ꝛ dominijs. Scđo in capiendis vel occidendis pſonis. Tertio in reuelādis ſecretis. Primo fit p ditio qñ quis manifeſtat res occultas dñi ſui. amici vl noti ſui malicioſe alijs vt eas auferāt. ꝛ pcipue inimicis ſuis vel etiā cū ciuitatē vel caſtrū dñi ſui vel amici opaf vt amittat. ꝛ ipe vel ali⁹ iniuſte accipiat. Et i vtroꝗ caſu vltra graue mortale ppetratū tenef talis ad reſtitu tionē ois dāni tā ipis dñis ꝛ amicis ſuis ꝗ alijs. inde dānificatis. etiā ſi ipe nullā vtilitatē ide ſequat per regulā illā. Qui occaſionē dāni dat damnū inferre videt extra de iniur. ꝛ dā. da. ſi culpa. ꝛ.xi.q.iij. Qui cōſentit. cū glo. Talis fuit pditio. Abſalonis q ſub ſpecie voti implē di traxit ad ſe ppl̄m. ꝛ ꝯgregauit in ebron. ꝛ fa cta ꝯiuratiōe ꝯtra patreȝ pditorie abſtulit re gnum patri ſuo dauid. Sed ꝗcit⁹ recepit qđ meruit. nam remanēte ſuſpēſo in quercu p ca pillos ſub q̄ equeſter trāſibat. Joab h̄ audiēs trib⁹ lāceis eū interfecit. Hiſtoriā habes diffu ſe.ij.reg.xviij. Scđo fit pditio circa pſonas vt capianf ab inimicis vel occidanf. ſic dalida pdidit ſāpſonē. Ná cū ad importunā ei⁹ reqſi tionē manifeſtaſſet ei in q⁹ erat fortitudo eius. vocatis ad ſe philiſteis. ei⁹ inimicis a quib⁹ ac cepat pecuniā. pditorie caput ipi⁹ ſampſonis dormiētis in genib⁹ eius abradi fecit. ꝛ excita tū tradidit philiſteis. vt ſcribit Judi.xvi. Sic ioab oſculans Amaſiā ſibi obuiante vt amico gladio pditorie occidit eū.ij. Reg.xx. Et da- uid p litteras pditorie fecit vriaȝ occidi.ij.re. xi. ſic iudas oſculo filiū hois tradēs iudeis vt caperent ꝛ occiderent. magnā fecit ſupplanta tionem.i. deceptionē magnificauit. Tertio modo fit pditio circa ſecreta reuelata. vt cum qs cōſilia ꝛ ſecretos tractat⁹ dñi ſui. vl ciuita- tis ſue reuelat inimicis vel alijs quib⁹ nō dꝫ. prouer.xi. Qui ambulat fraudulenter reuelat archana. qui autē fidelis eſt celat amici con ſiſſum. Si qui tñ aliq̄ illicita tractarēt in no cumētum alicui⁹ vel aliquoꝝ ꝯ iuſticiā nō ma le faceret reuelando eis talia ſecreta vt ſibi poſ ſet cauere ab iniuſtis nocumentis mō tñ debi to ꝛ ꝗꝛ fieri pōt ſine ſcandalo ar.xxiij.q.iij. oſtēdit ꝛ di.lxxxiii. p totum. ꝛ.xxſ.q.v.B.vi. def. Exemplū in chuſi q ſimilās ſe amicū ab- ſalonis vocat⁹ ad cōſiliū diſſipauit conſilium achitophel. qđ erat ꝯ dauid ac reuelauit ei q̄ tractata fuerūt in ꝯſilio p filios abiathar vt ij

Prodi-tio fit tri-bus mo-dis.

Perſo-ne pro-duntur

Prodū-tur ſe-creta.

vl pulderet. vt habet. ii. reg. xvii. Heliſeus et pph'a reuelauit regi iſrael cōſilia ſecreta regiſ ſyrie de his in qb' iniuſte q̄rebat illi nocere. ſ tn̄ hēbat ex reuelatiōe ſpūſſcti. iiij. reg. vi. Sʒ ⁊ cū qs pctm̄ alicuius notabile occultum manifeſtat aliis publice corripiēdo ſiue ſoci' ſiue platus vl pditor, vñ aug. Si cū. ſ. ocultū peccatorē vis publice arguere nō eris correptor ſʒ pditor. ii. q. i. ſi peccauerit. ¶ Silr̄ ſi ſacerdos occulto pecatori ēt ex cōicato dneget in publico ſacramenta vel abſtineat a cōione ei'. publice pditor eſt criminis. Et hoc pbt. bet. vi. q. ii. ſi tm̄. ⁊ multo magis q̄ hʒ in cōfeſſione manifeſtamus. pditor ē ⁊ punit ſi ꝯuincit. et de pe. ⁊ re. oīs. Si qs ēt iſas clauſas alicui' legat aduertēter vt ſciat ſecreta ei'. pditor ē ⁊ mortalr̄ peccat. niſi forte ex quadā ſubita leuitate vel ignorātia faciat: cū illi notabilē iniuriā faciat. ⁊ ſcādala multa pñt euenire. Et hoc niſi legēs eēt plat' ei' vl all' ſpē ponēs in ratihabitiōe. vel niſi eēt manifeſt' aduerſarius ei' dubitās ne ibi aliqd tractet ꝯ eū. Debuit enim ſcribens ſibi prouidere ne deuenirent ad manus aduerſarij.

Prodi tor con feſſiōis

¶ Quantum ad tertium .§. vj. principale notat offenſio pſone xpi. ibi ſup me Mazia pena eſt hoi cū videt ſe pditū ab amico ⁊ bñficiato. Ut g° nullū gen' pene deeſſet xpi paſſioni. iō pmiſit ſe pdi ab amico. vnde vt ſingularē penā ſuā exprimēs ipſaʒ pditionē ieſus in vltima cena turbat' ē ſpū. i. alteratus ⁊ multū afflict' cōſiderās penā ipſi' pditiōis ſiēde p iudā. Sic g' patiēter tulit proditionem ſuam. ſic ⁊ nos debemus ferre deceptiones ⁊ proditiones patienter.

¶ Queritur cum quis .§. vij. poſſidet iniuſte aliquā ciuitatē vel caſtruʒ. qʒ ſ. vſurpauit a vero ⁊ legitio domio. ſi ciuis vel ſubdit' talis iniuſti poſſeſſoris vel ali' occulte opet vt amittat talē ciuitatē vel caſtrū recuperet verus dñs ei' ſi peccat. Ad qd̄ rñdet q̄ aut hoc agit ex cupiditate vel odio aut ex zelo iuſticie. Si pmo mō puta qʒ ide ꝯſeqt pmium tpale vt fieri cōſueuit in hmōi. nulli dubium qn peccet mortalr̄. Radice. n. infecta intētiōis peſte cupiditatis q eſt radix oīuʒ malorū nō pōt ſeq inde niſi fruct' mortiferus dānationis. ar. i. q. i. ferf Nō tn̄ tenebit ei q iniuſte poſſidebat ⁊ ſi amiſit: qʒ rē ſuā ppo dño reſtituit ⁊ ſi nō debito mō. vñ ⁊ Abner capitaneus exercit' iſboſeth. qʒ ex idignatiōe conceptā ꝯ eū p iuſta reprehēſiōe ac ēt ſpe tpalis remuneratiōis queſiuit tradere dñiuʒ regni iſrael qd̄ iniuſte tenebat iſboſeth fili' ſaul. dauid ad quē de iure ſpectabat dño illi cōcedēte, iuſto vel iudicio pditorie a ioab occiſus ē vt hʒ. ii. reg. iii. Si aūt ex zelo iuſticie mouet totaliter

Prodēs ciuitatē iniuſte vſurpatam

vel ſu pncipalr̄. qʒ ſpat ēt ſcd̄ario ide ꝯſeq eliquā remuneratiōnē tpalē q̄uis pncipalr̄ iducat ex iuſtitia nō vi peccare. qʒ qlibet dʒ pximū iuuare ex charitate ſicut in pſona ita in rebus. Et ad hoc vi facere qd̄ ait damaſus papa. Qui pōt obuiare ⁊ pturbare puerſos ⁊ non facit. nihil eſt aliud q̄ fauere ipietati eorū. Nec caret ſcrupulo ſocietatis occlte q manifeſto facinori deſinit obuiare. xxiii. q. iii. q pōt. Et q̄uis pncipalr̄ hoc itelligat de his q hñt publicā ptātē q ad hoc tenent neceſſario ex eoꝝ officio. tn̄ ēt alii pñt facere ex hoc q̄dā charitate. ēt hoc qñ verus ⁊ legitim' dñs nō pōt alio mō recupare ſuā ciuitatē ſtel caſtrū p ſupiorē vel aliū. Et ex tali pditiōe veriſilr̄ credit nō ſequi mors vel ſcādalū alicui'. Vñ ⁊ ioiada ſūm' ſacerdos ⁊ iuſtus, dñiuʒ regni iuda qd̄ ſibi vſurpauerat athalia tyrannice ab ea abſtulit facta ꝯiuratiōe ꝯ eā ſancte ⁊ iuſte. ⁊ reſtituit ioas filio ochozie q erat tūc ſeptē annoꝝ ad queʒ de iure ſpectabat. vt hʒ. iiii. Re. xi. Sʒ ſi hec fieri nō pñt ſine mortib' hoiuʒ ⁊ pturbatiōib' ⁊ ſcādalis alioꝝ. nullo mō hoc attēptādū. vñ amb. Si nō pōt alteri ſubueniri niſi alter ledat. cōmodius eſt neutrū iuuare q̄ grauare alteruʒ. xiiii. q. v. deniq̄. Et qʒ raro ⁊ q̄ſi nunq̄ iſta fiexipñt ſine morte hoiuʒ ⁊ multis ſcādalis. iō nemini ꝯſulēdū nec pdicādū hoc agere cū ſemp abſtinere : porteat clericos a ꝯſiliis ⁊ coopatiōe vbi mors hoiuʒ pōt accidē ēt p iuſta cauſa trū pp vitādā irregularitatē. tū pp ſcādalū hoiuʒ qd̄ ide ſeqt. tū pp horrorē effuſiōis humani ſanguinis. Vñ Greg. ſi in morte longobardoꝝ me miſcere voluiſſeʒ hodie longobardoꝝ gēs nec regē nec ducē hʒet. ſed qʒ deū timeo. in morte cuiuſlibet hominis me miſcere formido. xxiii. q. viii. ſi in morte.

¶ Queritur vtrum hoſtē .§. viij. capitalē alicui' dñi vel ciuitatis iniuſte agētis vel bellātis ꝯ ipm dñʒ vel ciuitatē ſit licitū proditorie occidē. puta p venenū ⁊ hmōi ppinatū a ſuis familiarib'. Ad qd̄ vi dicēdū q̄ nulli lʒ pu͛ate pſone aliū occidē quocūq̄ mō ēt q̄tū cūq̄ malū ⁊ nociuū. niſi in bello iuſto vel ſe defendēdo ſi hoc nō fit pditorie. Et rō ē. qʒ ꝯ domini pceptū ē. ar. xxiii. q. v. de occidēdis. ⁊. c. ſi nō lʒ. ¶ Sed nec ēt iducere aliquē ad ppinandū venenū hoſti. q nō fit coīter niſi p familiares ⁊ amicos. qʒ nulli lʒ iducere aliū ad mortale cū ſit ꝯ charitatē. Nec faci. da ſūt mala vt eueniāt bona ſʒ apſm. Qd̄ fieret ſi aliq̄ iuaſione vel pmiſſiōe qs illigaret ad hmōi. ſic nec lʒ iducere aliū ad mutuādū ad vſuram q ad hoc pat' nō ſit ſʒ. b. Tho. in ſūma. ſe. ſe. q. lxxviii. ar. iv. in. ut. dt. xxvii. ar. vi. ad. vi. Offerēte aūt ſe aliquo ad hoc faciēdū cū iā petm̄ ſit i eo. nō vi illicitū vti mala volūtate ei' in bonū ſuuʒ ci

Non lʒ iducere ad dandum venenum hoſti.

aliqd pmittēdo ob liberationē ſuā ab hoſte iniuſte grauāte ipm. Habēti eni iuſtū bellū ꝯtra aliquē lꝫ occidere eū ſm Aug.xxiij.q.i.qd cul paſ.ac etiā vti iſidijs.xxiij.q.ij.c.dñs. ſicut ergo pato ad fenerādū lꝫ ab eo accipe mutuū ad vſurā ex cā aliq̄ honeſta ſm Tho. Et fideli q̄uis nō liceat ifidelē iducere ad iurādum p falſos deos.tn̄ ad firmādū pactū ſecū ſup negocio iuſto lꝫ vti iuramēto tali ei⁹.q2 hoc nō ē inducere illū ad malū ſꝫ malo ei⁹ vti ad bonum ſuū. Nō eni pctō ei⁹ ſe ſociat q p demonia iurat ſꝫ bono pacto ei⁹ quo fidē ſuat.i.fidelitatē ſm Aug.xxij.q.i.mouet. Ad ſilitudinē dei q vtit malis hoīuꝫ in bonū glie ſue inde bona eliciēs.ſic ad ppoſitū vr poſſe dici q mala voluntate illi⁹ familiaris ſe ſe ad hoc offerētis ad hmōi:licitū ſit vti ad liberationē ſui iuſtam ſic pudiui a gitis. Nec eſt iſtud pdicādū vel ꝯſulēdum ne paret via pditiōib⁹ ⁊ homicidijs.quimmo ⁊ poſtfactū iponēda eēt pnia aliq̄ ad terrorē ⁊ cautelā.ar.xxxiij.q.ij.in lectū. Sꝫ vbi talis hoſtis hrēt iuſtitiā ⁊ iuſte grauat vel bellat ꝯtra talē.vel dubiū eſt q̄s hēat iuſtitiam nullo mō liceret. ¶ Si aūt alicui aliqd dicit ſub ſigillo ſecreti ſeu ꝯfeſſiōis ex tn̄ ꝯfeſſionē.vel cū exactiōe iuramēti ſup hoc vt hoc ſecretū teneat.ſi illud reuelet ſine cā vrgēte ⁊ rōnabili peccat mortale faciēs ꝯ ius nāle.ſꝫ ſi tenēdo illud ſecretū ide ſeq veriſir pōt nocumētū notabile reipublice corpalr vt in tractatu pditiōis ciuitatis vel ſpūalr: vel in diſſeminatiōe alicui⁹ erroris fidei ⁊ morū vel ēt nocumēti pticularis pſone.vt cū querit mors alicui⁹.tūc ſubeſt cā vrgēs ⁊ rōnabilis reuelādi ſecretū. Et ideo nō obſtāte qcūq̄ pmiſſiōe vel iuramēto manifeſtare dꝫ vt obuiet malo.nō tn̄ p accuſationē ſi pbare nō pōt.ij.q.vij.plerūq̄.ſꝫ p denūciationem eo mō quo fieri pōt melius.nec in hoc peccat nec piurus eſt.q2 vt dicit regula iuris in.vi. Nō eſt obligatoriū ꝯ bonos mores pſtitū iuramētū.nec tenent in hmōi caſu ſeruare ordinē fraterne correctiōis.vt.ſ.pmo moneatur rē ſm.b. Tho.ſe.ſe.q.lxxix.niſi cert⁹ eēt de emēdatiōe p ſecretā admonitionē. De hoc plenius vide.j.in ti.ix.in.c.vi.de negligentia fraterne correctionis. De reuelatiōe ꝯfeſſiōis habes iſra.in.iij.pte. ¶ Sed qd ſi q̄s lrās alicui directas ⁊ ab eo poſt lectionē earū dilaceratas ⁊ plectas recolligat iactas ptes in ſiſ ⁊ legat. Rn̄.ſi vt ſciat ſecreta ei⁹ faciat curioſitas eſt.ſi vt ſibi puideat pudentia hūana eſt nec pctū. Cuilibet eni ſibi licitū ē accipe rē q̄ hr̄ p derelicto.cuius eſt talis lrā. ¶ Vn̄ dicit venetiis ptigiſſe. Cū qdā magn⁹ mercator litteras accepiſſet a ptib⁹ orientis vt emēt aromata multa ciuitatis q2 futurū erat vt pciuꝫ multū creſceret eoꝝ q2 ide trāſmitti nō poterāt aliis ptib⁹. Ille plectā lrām dilacerauit ⁊ in terram fruſtra proiecit.nil alicui dixit intendēs illud facere de quo caut⁹ reddebat. ſed alius tenuis mercator lrē illius fruſtra collegit ⁊ ſilſuis ptib⁹ coaptauit ⁊ legit. Quo facto cū hoc a nullo ſciret.acceſſit ad oēs apothecas q̄ habebant hmōi in groſſo venalia ⁊ certo precio currente dato totū emit. Cūq̄ mercator magnus cui lrē directe fuerant iret ad emēdū inuenit oīa vendita. Interrogat de perſona emptor. Mirat neſcius factū.ſꝫ demuꝫ pcepit.ſic q̄ lucrū magnuꝫ qd ille ſperabat ex huius emptione alius ſua induſtria ſibi procurauit ſine iniuria eius.nec ſibi in aliquo tenebat. ¶ Sꝫ virtute caſuꝫ. Quid ſi q̄s malitioſe intēdēs nocere alteri ſcribit litterā dirigendam alicui vt ſuo amico admonēs eum vt emat multam de aliquo mercimonio.lana.ſerico.aromatibus ⁊ hmōi. q2 erūt cara in futurū.qd nouit falſuꝫ eſſe.⁊ pmittit ſibi cadere in aliquo loco publico vbi frequentat aliquis quem odio habet vt eam inuentam legat ⁊ talia emat vt inde multum perdat.⁊ totum hoc ſequitur. Rn̄. Talis vtiq̄ grauiter ⁊ mortaliter peccat intendens primo nocere cōtra charitatem agens.de pe.di.i.nūquid.cum.c.ſequē. Non tamē tenet ſatiſfacere de dāno.q2 nō dedit occaſionē efficacē damni. extra de iniur.⁊ de dā.da.ſi culpa. Nō enim ita leuiter debuit credere. ſibi ergo imputet ſuam leuitatem. ¶ Sed quid cum cuius vnus vnius ciuitatis ⁊ fidelis iuratus cuiuſdam principis ſciuit machinationē ciuitatis ꝯtra principē ⁊ ecōuerſo. principis ꝯtra ciuitatem cui debet citius reuelare principi vel ciuitati. Rn̄.ſm Ioan.neapol. in quolibet.x. ſciendum primū eſt q̄ machinatio ſtricte ⁊ proprie accepta ſonat in malū. Eſt eni maluꝫ ſeu iniqua excogitatio cōtra aliquē.ſed large ⁊ cōmuniter accepta eſt idem q̄ excogitatio alicuius mali iuſte vel iniuſte iferēdi alicui ⁊ ſic accipienduꝫ eſt in ppoſito vt queſtio prepoſita latius determinet. Que quidē queſtio pōt diſtingui in.vii.caſus q2 aut vtraq̄ machinatio.ſ. principis contra ciuitatē ⁊ ciuitatis cōtra pncipē eſt iuſta.aut prima eſt iuſta ⁊ ſcdā iniuſta aut econuerſo. Prima eſt iniuſta ⁊ ſcdā iuſta. aut eſt dubiū de vtraq̄ an ſit iuſta vel iniuſta. aut ē dubiū de pma ſola.ſ.ſi ē iuſta vel iniuſta aut de ſcdā ſola. ¶ Primo igit cū.ſ.vtraq̄ machinatio eſt iuſta: dicēdū q̄ neutrā talis debet reuelare. Ratio eſt.q2 bonū bono nō eſt ꝯriuꝫ qd ergo eſt ipeditiuū boni tanq̄ ei ꝯtrariū eſt malū ⁊ illicitū.ſed talis reuelatio inquātuꝫ ex natura ſui eſt ipeditiua talis machinatiōis iuſte ergo eſt mala ⁊ illicita. Et ſi diceret q̄ tali ſ qui iurauit pncipi reuelare omne ꝯſiliuꝫ ⁊ tractatū ꝯtra ſe factū ⁊ ideo ex vi preſtiti iuramēti tenet reuelare talē machinationē. Reſpōdetur q̄ iuramentum non eſt vinculum iniquita

Secreta reuelās peccat.

Nota ſo lertiam

De ciui conſilario principis alicuius.

lis. vnde et nullo iuramēto aliqs obligaſ ad
aliqd illicitū. Talis aūt reuelatio illicita eēt.
qꝛ impeditiua iuſtitie. ⁊ iō nō teneſ ad talē reue-
Scdo lationē rōne iuramēti. ❡ Scdō vo caſu cuꝫ.ſ.
vtraqꝫ machinatio iniuſta eſt dicēdū ꝙ vtráqꝫ
talis dꝫ reuelare. Rō eſt. qꝛ qlibet dꝫ ipedire
malū iniuſte iferēdū ei quē dꝫ diligere cū dili
gere aliquē hoc includat.ſ.velle ⁊ ꝓcurare ei⁹
bonū. ⁊ ipedire ei⁹ malū. ſꝫ bon⁹ ciuis dꝫ dili-
gere ſuá ciuitatē ⁊ ꝯſiliarius iurat⁹ pncipis dꝫ
diligere talē pncipē. ergo dꝫ malū vtriuſqꝫ ipe
dire reuelādo machinationē iniuſtá ꝯ vtrūqꝫ
factá. Et ſi diceret ꝙ talis iurauit nō reuelare
ſecreta ipſius principis. Reſpondeſ vt ſupra in
precedenti caſu.ſ.ꝙ non teneſ ad tale iuramē
tū niſi qñ nō reuelare eſſet illicitū. In caſu aūt
noſtro eſt illicitū. vnde nō tenetur ad obſeruā
Tertio tiam iuramenti. ❡ Sciendum ꝙ cum ciuitati
⁊ principi eſt reuelanda machinatio contra ſe
facta. ſi queriſ cui citius. Reſpondetur ꝙ ſi pn
ceps preeſt tali ciuitati. citius debet reuelare
ciuitati ꝗ̄ principi. Cuius ratio eſt. qꝛ illi plus
obligatur quem debet magis diligere. ſed ta-
lis magis debet diligere talem ciuitatem ꝗ̄
talem principem. Ratio eſt. Propter qḋ vnū-
quodqꝫ ⁊ illud magis. ſed homo debet magis
diligere principem ꝗ̄ aliam ſingularem per-
ſonam. quia princeps gerit perſonam ciuita-
tis. ergo magis debet diligere cōmunitatem
ſue ciuitatis ꝗ̄ talē principem. ſed ſi princeps
preeſt non ſoluꝫ tali ciuitati. ſed toti regno vel
regioni in qua eſt talis ciuitas. citius dꝫ reue
lare tali pncipi ꝗ̄ tali ciuitati. Cuius ratio eſt
quia illi plus obligatur reuelare queꝫ tenetur
magis diligere. ſed talis magis tenetur dili-
gere talem principem. ergo ⁊c̄. Bonum enī to
tius eſt magis diligendum ꝗ̄ bonum partis.
ſed bonum talis principis cum ſit eſtimanduꝫ
bonum totius regni ſe habet ad bonum talis
ciuitatis vt bonum totius ad bonum partis.
Quarto ❡ In caſu autem dubio an ſit iuſta vel iniuſta
vtraqꝫ vł altera machinatio ſupponere debet
talis ꝙ ſit iuſta. Cuius ratio eſt. quia quátum
ad bonitatem ⁊ maliciam idem iudicium eſt
de actu elicito iteriori. ⁊ de actu imperato ex
teriori. quia actus interior habet bonitatem ⁊
malitiam ab exteriori. vt ab obiecto. ⁊ exteri-
or ab interiori vt a principio. Idem ergo iudi
cium quátum ad bonitatem ⁊ malitiaꝫ eſt de
machinatione interiori ⁊ de bello exteriori. ſꝫ
in caſu dubio án bellum inductum a principe
ſit iuſtum vel iniuſtuꝫ. ſubditus debet bellare
ſupponendo bellū eſſe iuſtū. Et ſiſe eſt de ci-
ue reſpectu ciuitatis g⁹ idē dicēdū ē de machi
natiōe. Et ꝙ i caſu dubio ſubdit⁹ dēat bellare
ad reqſitionē dñi ſui. dic̄ Aug. ⁊ hī. xxiij. q. i.
qd culpaſ. Cū eni dubia ſint ſemꝑ in meliorē
ꝑtē iterꝑtáda. vt dic̄ Beda. ⁊ hꝫ ex̄ de reg. iur.
eſtote. Potiſſime hoc obſeruádū ē in factis ꝑ-
latoꝝ. qꝛ iſerioris nō eſt de factis ſuꝑiorū ſul
ꝗ̄ ei ſcībūt ex officio ſuo iudicare. ❡ Itē nō ꝙ
nō ē ſiſe ꝯ machinatiōe ſua ꝯ pncipē. ⁊ de ma
chinatiōe ciuitatis reuelāda pncipi. Et h⁹ ꝑp
duo. qꝛ nullus pōt licite eē ſibiipſi cā mortis.
ſꝫ alteri⁹. ſic ⁊ reuelādo ſuá machinationē ꝯ ꝗ̄
nō accuſaſ nec denūciaſ eēt ſibi cā mortis ſue.
Scdō qꝛ i ptāte ſua ē veriſſir a ꝓpa machina-
tiōe deſiſtē. ⁊ reſiſtēdo ipediret malū pncipis ſꝫ
nō ē i ptāte ſua ꝙ talis ciuitas reſiſtat a tali ma
chinatione. ❡ Ad alios caſus qui ſupra ſunt
poſiti tracti de primo. ex dictis poteſt ſumi re
ſponſio.

❡ Capitulum.xxiij. de turpi lucro. ⁊ ibi de ludo alearum. ⁊ de alijs ludis. per modum predicationis.

De turpi lucro de quo di
cit apoſtolus. Neqꝫ turpe lucruꝫ
ſectantes. i. Thi. iij. Quáuis apo
ſtolus loquaſ ibi ꝯ promouendis
ad ordines ſacros. tamen omnes
fideles debent hoc ſeruare ne ſint ſectantes
Turpe lucrum eſt turpe lucrū. cum hoc ſit ſpecies auaricie que
omnibus prohibetur. ❡ Dicitur aūt turpe lu
crū: ſtricte lucrū qḋ ſit ex ope aliquo ꝓhibito
a lege diuina vel humana ipſa tamē datione
vel acceptione pecunie non vetita. vt contin-
git in acquiſitis per meretriciū. concubinatū
hiſtrionatum turpem. ⁊ per torneamentum ⁊
huiuſmodi. Talia eniꝫ opera prohibita ſunt.
non autem accipere vel dare pro huiſmodi pe
cuniam niſi inquantum ſouetur quis in pec-
cato. Largius tamen dicitur turpe lucrum:
lucrum quodcunque illicitum ſiue compe-
tat reſtitutio: ſiue erogatio pauperibus: ſiue
non competat reſtitutio. Et ſic turpe lucrum
eſt non ſolum quod ſupradictum eſt: ſed etiaꝫ
acceptum per ſimoniam. per vſuram. ac etiaꝫ
acceptum pro iudicando bene vel male. aut
pro teſtificando. ⁊ acquiſitum per mercimo-
nia illicita. ⁊ per ludum alee. Et ſm hanc ac
ceptionem. xiiij. q. iiij. quoniaꝫ multi cuꝫ duo
bus ſequen. ca. ſed de acquiſitis per vſuram
dictum eſt ſupra. De acquiſito per ſimoniam
quid fieri debeat patet ſupra. c. i. Et de acq-
ſitis pro iudicádo. i. c. ꝯ iuſticia. Hic pmo de
ludo. ſed prio notandū eſt ꝙ cū ludus iportat
quandā feſtiuá actionē triplex eſt ludus.

❡ Primus prouenicns ex magna deuotione
et hic peramandus.

❡ Secundus cōtingēs ex humana recreatio
ne ⁊ hic tolerandus.

❡ Tertius prouidens ex diabolica ſuggeſtio
ne: et hic euitandus.

❡ Quantum. ad primum .§. i. Ludus
inuitat pſalmiſta dicens. Omnes gētes plau ſu dite manib⁹: iubilate dō in vocē exultationis.
Quē ludū exēplo ſuo faceſ docebat cū luderet
ipſe et ois iſrł coraꝫ archa dñi: vt hī. i. Paraſ.

xiij. Saltās nudus ꝛ psallēs ob deuotionē ꝛ affectū eximiū ad xp̄m quem intellexit figurari in illa archa dn̄i in qua erant virga.manna.ꝛ lex mosayca.designātia deitatē potētissimā: carnē purissimā.animā sapiētissimam xp̄i. Michol vxori eius (q̄ ista videns despexit signāti synagogā olim dei sponsam despicienti xp̄i humilitatē ꝛ veritatē misterioꝝ ei⁹) dixit ipse dauid Ludā ꝛ vilioꝛ fiā plusq̄ fact⁹ sū. ꝛ humilis ero in oculis meis.ij.Re.vj. Vn̄ ꝛ ipa michol olim multū dilecta a dauid punita est a deo ꝛ facta steril' vſq; in finē suum. sic sinagoga ppt suā pfidiā sterilis facta est bonis opib⁹ vſq; in finē mūdi.

Ludus tollendus.

¶ Scd̄us lud⁹ est cū qs vtit̄ aliquibus vbis vel factis solaciosis ob recreationē sui ꝛ alioꝝ.ita tn̄ q̄ nil turpe ibi misceat̄. vl' do iniuriosum aut pctō nec grauitas animi totaliter resoluat̄. Et tal' ludus ptinet ad virtutē eutrapelie. Cū eni anim⁹ laborat iterioꝛib⁹ curis ꝛ cogitatōib⁹ sicut corp⁹ exterioꝛib⁹ exercitijs qꝛ virtutis est finite.indiget aliqñ quiete sicut corpus refectione sua. Quod procuratur p talia dicta vel facta solatiosa q̄ dicunt̄ ludus. His ergo vtendū est sed parce.sicut sal p cōdimēto ſm philosophū. Hinc ꝛ sapiēs. Interpone tuis interdū gaudia curis.sic legimus btm̄ Iohannē euāgelistā aliqñ ludētem cū auicula.ꝛ btm̄ anthoniū gaudentē cū fratrib⁹ suis.ꝛ p exemplū ꝯtinui tractat⁹ balisté inde frangēdé si nō relaxaretur corrigentē sup h facto scādalizātes. De h ludo di. Zach.viij. Ciuitas replebit̄ hoib⁹ ludētib⁹. Et Math.xi. Siſis ē generatio hec puerꝭ in foro ludētib⁹. Ludi pueroꝝ ad recreationē eoꝝ sūt inuenti ppter qd̄ pueris dr̄ sapiēs. Lude troco. Ad hui⁹.s.recreationē sūt inuenti aliqui ludi p adolescētib⁹ vt lud⁹ pile. Alij p iuuenibus.vt iactus pali. cursitatio.ꝛ hmōi. Alij p viris vt lud⁹ scacoꝝ. qui lud⁹ nec ē clericis ē phibit⁹ ſʒ lau.tn̄ ad tollendū scandalū laicoꝝ corā laicis nō debēt hmōi agere. Histrionat⁹ honest⁹ p dn̄is pcipue ꝑalib⁹ p platis caruit ꝛ symie.lʒ poti⁹ solatia sua in scrpturis deberēt querere. Iuxta illō.j.Mach.xij. Hn̄tes solacio libros scōs in manib⁹ nostris.

Ludus vitandus.

¶ Terti⁹ lud⁹ pcedēs ex diabolica suggestione est lud⁹ vbi fiūt turpes repñtationēs.vt mimoꝝ vel piculosa ꝛ nociua exercitia. vt torneamenta.pallestra.ꝛ lud⁹ alee ꝛ hmōi. Et qꝛ hec sūt plena pctis.dr̄ Aug.ꝺ penitētē.q̄ cohibeat se a ludis.de pe.di.vi.ꝛ scti viri ista euitauert.vn̄ Thob.iij. Dixit sara.cū ludentibus non me miscui.nec cū his qui ambulāt in leuitate ꝛc. Et hiere. In medio ludentiū nō sedi. Et ad hoc ptiet pijcere admixtē sata.sic in quibusdā locis i carnispriuio vl' alijs festꝭ qd̄ sī est dubiū esse mortale ppter picula sequentia.

¶ De ludo alee videnda .§.ij.

sūt tria. Pⁱo vtrū sit pctm̄.ꝛ an mortale vel veniale. secūdo vtrū qd̄ acqritur p ludū talē sit restituēdū ei a quo acq̄situm est. Tertio vtrū cū nō sit restituendū an sit de necessitate salutis paupib⁹ erogandū.vel de honestate ꝯsilij.

Ludus alee est peccatum.

¶ Qd̄ aūt sit pctm̄ pʒ ex hoc. qꝛ phibet̄ p legē canonicā et ciuilē.vt.ff.de aleato p totū.in autent.de san.epi.§.interdicim⁹.ꝛ ex ꝺ vi.ꝛ ho. cle.cleri.vbi.dr̄ q̄ clerici ad aleas vel taxillos nō ludant nec hmōi ludis itersint. Et q̄uis.c. loquet̄ de clericis.tn̄ ꝛ laicis phibet̄.vn̄ ibi vacat argumentū a ꝯtrio sensu. Et hoc qꝛ alibi ñ solum clericis ſʒ etiā laicis phibet̄.vt di.xxxv. c.i.vbi dr̄. Ep̄us aut pꝛsbyter aut dyacon⁹ alee seu ebrietati deseruiens aut desinat aut certe dānet̄. subdyacon⁹ vero aut lector aut cantor silia faciēs aut desinat aut cōione priuet̄. Similit̄ ꝛ laicus. ex canonib⁹ aploꝝ. ¶ Circa hoc caplm̄ notādū pmo q̄ ludus alee ſm Huil.itelligitur ois lud⁹ q̄ innitit̄ fortūe. vt lud⁹ taxilloꝝ. Et idē videt̄ de cartis vl' naibis q̄uis sit ibi aliqd industrie pncipaliter tn̄ est fortune. Ludus aūt scachoꝝ nō est fortune ſʒ industrie ꝛ ob recreationē inuētus. Vn̄ nō phibitus ſm Rich.nec etiā clericis ſm Lau. Lud⁹ etiam pile non est fortune sed exercitij.

est mortale.

¶ Nota scdō q̄ lud⁹ alee est pctm̄ mortale ſm Ray. qd̄ pbari pōt ex pena. Quis eni debʒ deponi vel excōicari nisi p mortali vero vl' psumpto. ſʒ ludens ad aleas debet deponi vel excōicari. ſm illū canonē. Ep̄s.ergo ꝛc. Quod credo verū qñ ex cupiditate qs ludi.s.pncipalr mot⁹ nō ob recreationē.sed ad acqrendū ꝛ qd notabile p ludū. Nā ludere qd modicū vt pueri faciūt vel ob recreationē ꝛ moderate non videt̄ mortale. Vn̄ ff.de alea.l.si.di.q̄ in ꝯuiuio vescēdi causa ponit in eā rem familie ludere pmittitur. Et hoc etiā videt̄ innuere text⁹.c.illi⁹ ex modo loq̄ndi. Dicit̄ eni deseruiens.illō denotat freq̄ntiam.s. valde ꝛ freq̄nter dedit⁹ ludo. qd̄ fit cōiter ex cupiditate. Et q̄uis Huil' dicat q̄ tūc est mortale qñ ducit̄ in ꝯsuetudinē.istō de se nō videt̄ verū. qꝛ ꝯsuetudo ꝛ si aggrauat pctm̄ nō tn̄ mutat spēm pcti vel gen⁹ vt de veniale fiat mortale ſm.b.Tho.sic etiā vitium ebrietatis cui ludus equiparatur in pena.etiam pro semel cōmissum aduertenter est mortale.sed frequent̄ hoc faciens videtur hoc agere ex cupiditate. Nota tertio q̄ illam penā non sustinebit.s.depositionis vel excomunicationis nisi ducat̄ h in consuetudinem secundum Ray. immo ꝛ si sit assuetus ad huiusmodi debet prius admoneri.ꝛ si admonitus non cessauerit tunc puniendus illa pena. Neq; enim pro mortali quis est excōicād⁹ nisi fuerit ꝯtumax scdʒ .be.Tho. in iiij. Nota q̄rto q̄ hodie idē videt̄ i subdyacono sic ꝛ in dyacono dicēdū quo ad penā illā secūdū Hostiē,extra de ser,nō ordin.miramur.

¶ Quantum ad ſecundum. §. iij:
Nota ſm.b. Tho.ſe.ſe.q.xxxij.ar.vij.q̄ ī trib⁹
caſib⁹ tenet̄ qs reſtituere qđ acq̄ſiuit p ludū ex
iure diuiſo ita q̄ nō d3 paupib⁹ erogari ſ3 reſti
tueri niſi cū neſcirent̄ vel nō inuenirent̄ pſone
Ludēs ſic̄ accidit. in alijs reſtitutiōib⁹. ¶ Et pmus ē
cum fu cū acq̄rit q̄s ab his q rē ſuā alienar̄ nō poſſūt.
rioſo rc̄ Et q ſint illi Ray. ponit exēpla. vt furioſi. pdi-
tenetur gi. minores. xxv. annis. z marie pupilli. z mēte
capti. ſurdi z muti. z ceci. z ppetuo morbo la-
borāt. q2 eni tales reb⁹ ſuis ſupeſſe. i. puidere
nō pñt. dādi ſūt ei tutores vł curatores. inſti.
de cura. §. furioſi. Et qđ dictū eſt de pdigis vi
det̄ intelligendū de his quib⁹ rōne pdigalita
tis dati ſūt eis curatores a iudice z ñ de alijs.
Serui etiā cum quicqd hñt ſit dñor̄ alienare
nō pñt. S3 z religioſi ſiq̄ haberēt ad vſū ſuum
vł p admiſtrationē. illa tñ donare vł alienare
nō pñt illicite. vt in ludis. vñ qui eis vincerent
etiā platis ad reſtitutionē tenerent̄ monaſte-
rijs vel prelatis. Clerici q̄tū ad res eccl'e cu3
pauperū ſint. xvi. q. i. qm̄. alienare illicite ñ pñt
vt in ludis. Filij familias qui emancipati non
ſūt a patre alienare non pñt p ludum vł alios
modos niſi peculiū caſtrēſe vel quaſi caſtrenſe
in quo vt dñi cenſent̄. Et qđ ſit peculiū caſtrē
ſe vel q̄ſi vide ſupra. c. xv. §. i. Siľr z vxores ſi ñ
hñt paraferṅalia alienare non pñt. Qui ergo
acq̄rit ab his p ludū reſtituere tenet̄ tutorib⁹
vel platis aut dñis eor̄. ſm Tho. Ray. Pe. de
palu. z alios niſi forte ſit qđ modicū de quo p̄
ſumi poſſet q̄ eoru3 ſupiores vt pies tutores z
hmōi nō curarēt. ¶ Scđs caſus eſt cū acq̄rit
p fraudes. puta vtēdo falſis taxillis vł alio mo
do decipiēdo. Nā hoc reſtituendū eſt ei q ami
ſit vel hñti curā ei⁹. reputat̄. n. hoc vt furtum.
ar. ad hoc. xiiij. q. v. ſi ſane. i ſi. ſ3 Tho. z Ray.
¶ Terti⁹ eſt qs attraxit aliquē ad ludū p vim
vel nimiā iportunitatē ſiue in pncipio ludi ſi-
ue in medio cū aliu3 vellet dimittere z ñ finit.
tūc etiā tenet̄ reſtituere ſm Tho. z Ray. q ad
h̄ inducūt. c. nō ſane. ¶ Quart⁹ caſus eſt qñ. ſ.
Opi. de ludit volūtarius cū voluntario ex cupiditate
reſtitu- nō p fraudē z vincit ab eo qui alienare nō pōt
tiōe lu- ſuas res. S3 vbi viuit̄ legib⁹ iperialib⁹ vel mu
cri in lu nicipalibus phibētib⁹ hmōi ludū z mādātib⁹
do. poſſe fieri repetitionē amiſſoru3 i ludo. vt. ff. đ
alea. l. ſi. nec hmōi leges ſit p diſſuetudine3 ab
rogate quo ad reſtitutionē. z tūc circa hoc ſūt
varie opiniōes. ¶ Aliqui. n. dicūt q̄ tenetur
quis reſtituere ſic acquiſitū p ludū ſi videl3 p
ſentētiā iudicis ad hoc fuerit artatus ſeu ꝯdē
natus. alś nō tenetur z rō ē q2 talis reſtitutio
eſt pcepta in penā lucrantiū ex tali lucro. Nec
iura q̄ de hoc loquunt̄ dicūt q̄ talis teneat̄ ipo
iure ſed q̄ poſſit repeti. Nūq̄ .n. licite pōt reti
nere aliqđ anteq̄ p ſniam iudicis reddere cō-
pellatur qđ tñ p ſnia3 iuſte latā reddere neceſ
ſe eſt. ſic̄ patet de penis alior̄ iuriu3. Et addit
Pe. de pal. in. iiij. ad hoc. q̄ talis retinere nō
pōt ſed debet paupib⁹ erogare añ ſententiā
iudicis. z tūc nō tenebit̄ ſi i iudicio repetatur.
ſi pōt pbare erogationē facta3 paupib⁹. ſ3 poſt
ſententiā optet q̄ reſtituat̄. nec ſufficeret pau
pib⁹ erogare. ¶ Alij dicūt ſimpľr z indiſtincte
nō eſſe reſtituendū. ſed đ neceſſitate paupib⁹
erogandū. Et hoc ſm Placen. z Hugo. Aſſi-
gnāt p rōne. cū turpitudo vertit̄ ex parte vtri-
uſq̄. melior eſt ꝯditio poſſidētis. ff. de ꝯdi. ob
tur. cau. l. ij z. iiij. Sed azo dic̄ h̄ forte habet̄
locū cū dedi aliqđ vt turpe quid faceres. Se
cus ſi dedi ꝯtrahēdo vbi lex ꝯtractū phibet ꝯ-
triuum eſt. vt. C. de agri. z cēſi. l. quēadmodu3.
Et idem dic̄ Hoſt. ¶ Tertij dicūt q̄ tali iure
durante ſic acquiſitū eſt ſimpľr reſtituendū ei
a quo acquiſitū eſt ex iure poſitiuo. q2 iura phi
bēt nō ſolū ludū. ſed z acq̄ſitionē p ipſ3. Et ma
lefidei poſſeſſor dicit̄ qui ꝯtra legū iura mer-
cat̄. C de agri. z cenſi. l. quēadmodu3. Hec eſt
opinio azo. z glo. ſup. c. epš. di. xxxv. z. c. cleri-
ci. ij. de vi. z ho. cle. Et Hoſti. dicit q̄ fere oēs
doctores hoc ſentiūt. Hāc opinionē firmat z
ſequit̄. b. Tho. Vbi. ſ. z in. iiij. ſentē. diſ. xv. Et
Rich. in. iiij. ſ. q̄ eſt reſtituendū ab illis q ſunt
talib⁹ legib⁹ aſtricti eis a quib⁹ acquiſitū eſt. ſi
ſciunt̄ durāte tali iure in ſuo robore z nō abro
gato p diſſuetudinē. z hoc niſi qs lucrat⁹ fue-
rit ab eo qui eum attraxit ad ludū in quo caſu
nō tenet̄ illi reſtituere qui amiſit. ſed erogare
paupib⁹. Idē Ray. ¶ Quarti dicūt vniuerſa-
liť reſtitutionē fiendā. i. etiā in locis vbi hoīes
nō ſubijciunt̄ legib⁹ impialibus. Et rōem aſſi
gnāt. q2. ſ. talis reſtitutio in iure canonico im
plicite eſt poſita. Nā leges impiales nō ꝯtrari
as diuiſo iuri. aut p ꝯriā rōnabilē cōſuetudinē
approbatas obſeruādas eē. iura canonica de
creuenerūt. vt p3. diſt. x. de capľis. z in alijs. c.
S3 ius imperiale phibet talē acq̄ſitionē. g° zc̄.
Sed ad hoc poſſet reſpōderi q̄ q̄uis ius cano
nicū ꝯfirmet iura ciuilia iuri diuiſo vel canoni
co nō ꝯtraria. nō tñ extēdit obligationē illoru3
iuriū ad eos qui eis non ſunt ſubiecti de iure
vel antiq̄ ꝯſuetudie. Nec etiā ita firmat quin
poſſint p cōſuetudinē abrogari. ſic̄ z ius canō
nicū. Aliqñ etiā abrogat̄. vt diſt. iiij. c. ſtatui-
mu3. cū. §. ſequen. Unde hac opinione omiſſa
magis placet z opinio. b. Tho. ſupradicta.

¶ Quantum ad tertium .§. iiij.
ſc3 cū qs lucrat̄ in hmōi ludis cu3 voluntario
valēte alienare z ſine fraude. z q legib⁹ impialī
b⁹ nō ſūt aſtricti vel alijs municipalib⁹ pariſor
miter phibētib⁹ hmōi ludū. vel ſi ſūt hmōi le
gib⁹ aſtricti. tñ ſūt p diſſuetudinē abrogate q°
ad factū reſtitutiōis qđ agēdu3 de tali lucro.

Circa hoc due sūt opiniões. Aliq eni dicūt illud pauperib⁹ erogandū de necessitate ⁊ nō posse sibi retinere. Alii vō dicūt hoc de honestate ↄsilij nō de necessitate fiendū. Et q̄uis ꝑma opinio sit securior. ⁊ iō potius ↄsulēda. nō tñ videt de necessitate imponēda vt ꝑpter hoc denegef absolutio nolēti hoc facere. qꝛ n̄ ↄ credit sibi necessariū eē ad salutē. ad hec faciunt dicta doct. Nam. b. Tho. ⁊. Rich. in iiij. nil dicūt de erogatiōe paupib⁹ fiēda quo ad eos qui nō sūt astricti legib⁹ imperialib⁹ vt etiā cū essent per dissuetudinē abrogate. Et. Jo. an. ⁊ Joh. Cal. sup. c. clerici. de vi. ⁊ ho. cle. dicūt tutū esse talia paupib⁹ erogare. nō tñ dicūt fore necessariū. Idē monal. ⁊ as ca. ⁊ alex. angli. fran. de zamber. dicūt posse defendi talē opinionē. s. q nō teneat oīno talia paupib⁹ erogare. qꝛ ↄsuetudo potuit dñium ꝑdictis in vincentē transferre. Joh. de imol. ista allegat ⁊ nō reprobat. Ray. etiā i summa sua dicit. q lȝ m̄lti sapientes dixerint acq̄sita ꝑ ludos alee nō restituenda sed paupib⁹ erogāda. tñ modo sic seruatur q nec ad erogādū pauperibus sūt cogēdi ȝ fieri pōt de hmōi elemosyna vt de acq̄sito per meretricium. qđ vtiq ↄsulitur nō imperat. Pe. de. pal. in. iiij. dicit aliquos tenet q qui nunc non est locupletior amplius nō tenet q. s. ꝑdidit qđ ꝑ lucrū fuerat lucrat⁹ ꝓhibitū lege humana. qꝛ tal' non erat obligat⁹ paupib⁹ rōne alicui⁹ recepti ab eis vel cōmissi in eos. Igit ne paret via ludis ⁊ turpibus lucri in hmōi casu ↄsulēdū est ⁊ ꝑsuadendū ad erogandū pauperib⁹. ⁊ ꝑcipue q̄tū ad illō qđ remanet in lucro vltra ꝑdita in eo. ⁊ alia saltim paulatim ⁊ ꝑ interualla tēpoꝝ nō tñ cogēdus. ⁊ nihilominus hoc ꝑdicandū. ȝ q pauperibus sit erogādū. De acq̄sito ꝑ torneamētū dic̄. Richar. in. iiij. q nō tenet qs restituere. qꝛ eccl̄ia etsi ꝓhibet torneamentū nō tñ acq̄sitiōē ꝑ ip̄ȝ. Un̄ dȝ pauperib⁹ erogari. de cōsilio tamen magis q̄ ex precepto.

¶ De ludo alee per modum. §. v.

sermo de ludo.

ꝑdicationis pōt induci illud. ps̄. xxx. Audiui vituperationē m̄ltoꝝ cōmorātiū i circūitu. Cōmorātur in circūitu non solū hoim astantiū lusores firmi ibi manētes sed et ip̄o actu ludi. Fit eni ibi q̄si circūitus cū fit qdā discursus ↄsicendi ⁊ reasumēdi eosdē taxillos. ⁊ tūc finitur vnus ludus q̄ pūcta illa ex ip̄is iactatis apparent que ꝑmo visa sunt. Sicē enim figura circularis finit cū ad p̄imū pūctū a quo ic̄hoata est post discursum quedā redit. Fit ēt circūitus quidā in lucro ip̄ius dñi qđ vnus amittit alius vincit. ⁊ post discursum plurimū q ꝑmo amisit qđ ꝑdiderat reuincit gaudet cū vicit. tristat cū perdit. Et apte dicit cōmorant. Non eni ↄtēti sunt ꝑ horā morari in ludo sed cōmorant totaliter. i. morant tota die. ⁊ qđ pei⁹ ē toto tpe vite sue. Qui. n. huic assuescūt dimittere nesciūt. Unđ dic̄ ps̄. d̄ h̄. Audiui vituperationē ⁊c. Ubi tria notari pñt d̄ h̄ vitio.

¶ Primo q est in mūdo abominale. ibi. Audiui vituperationem.

¶ Scđo qđ ē i seip̄o isepabile. ibi. cōmorātiū.

¶ Tertio q ē diabolo asociabile. ibi. circūitu.

¶ Quantum ad primum. §. vj.

Nō est quasi aliqđ vitiū qđ reddat hoīes ita infames ⁊ abominales sic lud⁹. Null⁹ ↄfidit de lusore. nec vult eū in sociū alicuius artis. qꝛ semꝑ haberet timere ne furaret sibi vt posset ludere. Tales ergo lusores vituperāt ex suis pessimis morib⁹ ⁊ ꝓ[...]anitatē ⁊ vituperant ab hominibus. Et h̄ ꝑpter multa scelera enormia q̄ reperiunt in ludo ⁊ ex ludo. ¶ Uere vituꝑabilis est lusor ⁊ stultus cū vilissime seruituti se subijcit. dū taxillū quasi deū suū ↄstituit: ⁊ ad hoc astrigēs se vt faciat qđ ille infferit. Si videris ingt. sen. murē velle dñari alij muri. nū quid teneres risū. q̄nto magis ridiculū est quādo os caninū dñatur homini. Nā de ossibus canis fiunt taxilli. q os est minoris valoris ⁊ ↄditionis q̄ q mus dñat homini. Sed et lusor largit ad preceptū taxilli qđ nō largiretur ad preceptū dei. ⁊ plus etiam q̄ fuerit. Btūs martinus largit⁹ ad cōsiliū dei. qꝛ nō solū dat medietatē clamidis sed etiā tunicā. corrigiā ⁊ camisiā. ad mādatū taxilli ⁊ nud⁹ sequtur dñm suū mundū vel dyabolū. ⁊ qđ peius est qꝛ cū deberet abnegare deū illū. s. taxillū postq̄ cognouit ⁊ expertus est maliciam eius potius econtra abnegat deum verum vituperabilr q ei nil nocuit sed oīa bona fecit ⁊ vindicat se de eo q est absq culpa. O q̄tū vtiq vituperandus est q manibus suis se ꝑdit quē dei filius manib⁹ cruci affixis acq̄siuit. vn̄. Bern̄. in ꝑsona xp̄i loquens ait lusori. Ego te acq̄siui manib⁹ cruci affixis: ⁊ tu ↄsumis te māib⁹ decies dedicatis. Un̄ maxia igratitudo. Uix ē dat actū i q⁹ ↄcurrāt tot mala quot ex ludo. Quot. n. i taxillis sūt pūcta tot scelera ex eo ꝓcedūt vnū grauius altero: ⁊ iō nō mix ſi vituperāt a dō ⁊ toto mūdo. ¶ Nā ꝑmū pctm̄ q̄d ꝑm⁹ pūct⁹ sine q⁹ nūq̄ repit lud⁹ ē amissio tēporis. Et q̄uis istō m̄ltis leue videat tñ sapiētib⁹ ēt ethnicis g̃ue reputat. vn̄ Sen̄. nih̄ maior iactura q̄ tpis amissio. nā recupari n̄ pt. o q̄ male poterūt reddere rōez dō d̄ tpe q toto die ⁊ aliqñ ēt nocte adiūgūt: circa ludū imorāt. oē tp̄s tibi ip̄e fuȝ: regref a te qualr sit expēsū: igt Ber. Et n̄ solū amittūt ip̄i ludētes tp̄s ȝ ⁊ alios amittere faciūt q. s. talia ap̄iciūt. nec. n. tales sūt sine pctō. ⁊ ex h̄ dimittunt diuia ⁊ alia spūalia opa. ⁊ qd iteriȝ cogitāt ludētes respiciētes nisi vana. Sȝ ve q cogitatio inutile dicit. ¶ Secundū viciū ꝓcedens est blasphemia. in nullo exercitio ita freq̄tēt bla-

Lusor ē vituꝑabilis.

Uiginti vnū peccatū vel mala ꝓcedunt ex ludo

ſphemaṫ ds̄ ⁊ tota curia celeſtiſ. qḋ viciū nō ſo lū ē mortale ſꝫ valḋ grue: adeo ꝙ dn̄ſ i lege ſua mandauit. Quicūqꝫ blaſphemauerit nomen dn̄i morte moriaṫ. Et corp⁹ quidē morte corꝑali. aīa aūt morte niſi penituerit īfernali. Et aliqñ terribilia iudicia faċ de⁹ ꝯ tales. Aliqñ ēt oculi taliū ceciderūt ſup mēſā luſoriā. Aliqñ vexati ſūt fortiter a demonib⁹. Aliqñ os in verſū eſt horribilr̄ ⁊ hmōi. tñ vt ipſe ait. Nomē meū iugit blaſphemaṫ. ¶ Tertiū ē ꝯtumelia. Nā ꝯtumelias ſibi inuicem dicūt. Et qꝛ iſta ⁊ multa alia mala ibi fiunt ꝓpter qḋ a legib⁹ puniūṫ ⁊ ꝓhibenṫ ludi. Rectores qui iſta diſſimilāt ⁊ nō puniunt ꝯtrā in eis eſt grauiter offendūt. Nā vt diciṫ diſ. lxxxiii. Negligere quippe cum poſſit ꝑturbare puerſos nihil aliud eſt ꝙ̄ fouere. Et ꝑmittiṫ ibi. error cui nō reſiſtiṫ. approbaṫ. ¶ Quartū eſt diſſipatio ſubſtātie tpalis. vñ merito figuraṫ p adoleſcētiorē illū ꝓdigū qui recedēs a domo paterne diſſipauit ſubſtātiā ſuā. Lu. xv. Freq̄nter videm⁹ hoc ꝯtigere ꝙ iuuenes emācipati vel defūctiſ parētib⁹. ⁊ aliqnādo etiā vincētib⁹ magnas diuitias parentū p ludū cito ꝯſumūt. ⁊ ad magnā miſeriā deueniūt. Nā ſi aliqñ vincūt partē acq̄ſitorū p ludū dāt eis qui mutuāt menſā luſoriā ⁊ taxillos vel ſocijs ludi. partē expēdunt in tabernis ⁊ luxurijs ⁊ ꝯuiuijs. Et coīter oēs luſores in ꝓceſſu tp̄is dicūt ſe pl⁹ amiſiſſe ꝙ̄ acquiſiuiſſe. Sꝫ ⁊ ea q̄ vincūt ſibi retinē nō pñt. ſꝫ vł reſtituere vł paupib⁹ dare. Hui⁹ āt declarationē vide ḃ ſupra īmediate. ¶ Quintū eſt eccl'e ꝯtemp⁹ ſeu inobediētia. Nā eccl'ia ꝓhibet ludū alearū. nō ſolū clericiſ ſꝫ etiā laiciſ adeo ꝙ niſi correct⁹ ſe emēdauerit ḋbeat excōicari. vt hꝫ̄ di. xxxv. ep̄s. Et etiā p ius ciuile. vt. ff. de alea. p totū. Et pōt dici lud⁹ alee oīs lud⁹ qui īnititṫ fortune ꝑncipalr̄ etiā ſi fiat ibi aliq̄d ḋ induſtria. ſicut lud⁹ taxillorꝫ. cartarꝫ. ⁊ alia hmōi. Dicit aūt xp̄us Lu. x. Qui vos ſpernit. ſ. plātos eccl'ie in ſuis ordinatiōib⁹ me ſpernit. ¶ Sextū eſt furtū. Nā qui ſūt dediti ludo cū non habēt ad ludendū furanṫ. vel a parētib⁹ occulte accipiēdo ⁊ furtū eſt. vel a vicinis vel a mgr̄is ſi in exercitijs ſunt artiū mechanicarꝫ ludēdo aūt ſi ꝑdūt tenenṫ reſtituere furata ꝯtrā quis amiſerūt. Si vincūt augēt furtū. vnde ⁊ furata tenenṫ reſtituere a quib⁹ acceperūt. ⁊ lucrata per ludū ab hīs qui nō poſſunt alienare vt eſt filiuſfamilias ⁊ alie certe ꝑſone. ⁊ furata reſtitueṫ tenenṫ hīs qui habēt curā eorꝫ. Nō furtū facies inquit dn̄s. qꝛ talis dign⁹ ē ſuſpēdio. ¶ Septimū ē gula criminalis. Qui enim vincūt ſicut male acquiſierūt pecuniā. ita male expendunt. qꝛ vadūt ad tabernas vel faciūt ꝯuiuia. ⁊ in vitio gule plurima ꝯſumūt ⁊ in crapulis. Sed ſocij ⁊ familie ⁊ vxores luſorꝫ nō niſi cū mala ꝯſcientia poſſūt comedere ⁊ bibere ⁊ veſtire de acq̄ſitis p ludū. cū debeāt reſtitui vel paupib⁹ erogari. Attēdite vob a crapula ⁊ ebrietate. ait xp̄s Lu. xxi. ¶ Octauum ē homicidium. Nā luſores aliqñ de verbis veniunt ad verbera. de verberib⁹ ad vulnera. ḋ vulnerib⁹ ad homicidia. De noſtris etiā diebus noſtris auditū eſt ꝙ occiſi ſūt in ludis. Sꝫ qui effuderit ſāguinē humanū effūdeṫ ſanguinis illius. vt diciṫ Gen. ix. Talis. n. captus a iudice occiditur ⁊ ipſe. vel etiam a ꝯſanguineis illi⁹ vendictam de hoc faciētib⁹ ꝯtrā quis male. qꝛ mihi vindictā ⁊ ego retribuā ait dn̄s. Vere maledicta res ludus vñ tantū ſcelus oriṫ. ¶ Nonū eſt inuidētia fraternalis. Nā qui ꝑdit cū videt burſā ſuā vacuam ⁊ eius qui ſibi vicit plenā ⁊ aliorū etiā ludentiū inuidit de pecunia illi⁹ tāta ⁊ cupit ꝙ ipſe ꝑdat. Cū etiā videt vicinos vel alios abūdare diuitijs inuidet ⁊ dolet ꝙ ipſe nō habeat ꝙ ludere poſſit. Sꝫ fugiam⁹ inq̄t baſilius inuidiā q̄ ꝓgn⁹ eſt gehenne. Job. v. diciṫ Paruulū occidit inuidia. ¶ Decimo eſt cariſtia rerꝫ q̄ ſequiṫ in domo ſua. Nā mō deficit panis. mō vinū. modo lect⁹. modo veſtimentū vxori. q̄ pignorat vt ludat. Inde cōqueruntur vxor ⁊ familia iraſciṫ. Ipſe maledicit ſe ⁊ alioſ ⁊ ſequunṫ multa mala. ⁊ ſic nulla pax vel q̄es pōt eſſe in domo illa. Nō eſt pax impijs. dicit dn̄s Eſa. xlviij. ¶ Undecimum eſt laudatio mala. Nā q vicit laudat ſe de malo. ⁊ aliqñ ḋ eo ꝙ decipiat ſociū ⁊ ipſe non ꝑpendat. laudaṫ etiā a mūdanis tanq̄ ſtrēnuus luſor ⁊ bon⁹ magiſter. Sꝫ ꝙ̄ praua ⁊ beſtialis iſta laus. cū ſe laudat ḋ re diabolica. Laudaṫ pctōr in deſiderijs aīe ſue inquit ps. Sed et ḃ vt ſubdit. Exacerbauit dn̄ꝫ pctōr ideſt ꝓuocauit ad irā ꝯtra ſe ad puniendū ipſū. ¶ Duodecimū eſt mendaciū. O quot mendacia dicunṫ ibi a ludētib⁹ ⁊ ab aſpiciētib⁹. Sꝫ vt dicit Amb. Oēs qui dicūt mendaciū filij ſunt dyaboli. xxij. q. v. cauete. Et qḋ p mendacium acquiritur cū ibi ſit fraus reſtituere teneṫ. ⁊ vt eis magis credatur mendaciū addūt iuramentū ⁊ fit piuriū qḋ eſt ſemper mortale ⁊ grauiſſimū peccatum cū fit aduertenter in ludo ſiue extra ludum ſm Tho. in ſumma. ¶ Tertiumdecimū eſt neglectus. Nam luſores propter hoc vt habeant magis tempus ad ludendum negligūt diuina. ⁊ miſſaſ ⁊ veſperaſ. orationes ⁊ predicationes. niſi forte orent vt deus faciat eos vincere. Sed neſcit diuina iuſticia patrocinium dare facinoꝛi ſeu criminibus. vt dicit Criſoſt. Negligunt feſta ſeruare. quia in illis permaxime ludunt. ⁊ plura peccata ⁊ grauiora committūt ꝙ̄ ſi terrā colerent qḋ eſt feſta violare. Op⁹ ſeruile nō facietiſ in eo Exo. xx. Peccatū ē op⁹ maxime ſeruile. Quartū decimū eſt odiū. Nam odiunt eos qui eis vincunt. aliquando odiunt ſeipſos ſe aliquādo verberantes. odiunt qḋ peius eſt deum qui non facit eos vincere. Et intātū inſurgit odiū vt qḋ nō pñt ſce

leſti voles facere in pſona ſua: in figuris faci-
unt pcutiētes. expuētes ⁊ hmōi. Sʒ de⁹ oſtē
dit ſuper hoc plurieſ magna miracula: qꝛ de
hmōi figuris aliq̄ ſi exiuit ſanguis. aliq̄ſi taleſ
a demonijs arrepti ſunt ⁊ horꝛibiliter vexati.
Odiūt ⁊ voles reprehēdentes eos de tāto ſce
lere. iuxta illud. Odio habuerūt loquētē. Et
ps. Poſuerūt aduerſuʒ me odiū ꝓ dilectione
mea. ¶ Quītūdecimū ē participatio ſceleris.
Illud. n. peccatū a multis pticipat. Naʒ qui
dant eis pecūias ad ludēdū ꝓ pte lucri: vtiq̄
mortalr peccāt: ⁊ tenent de eo qd̄ puenit ad
eos qui mutuāt eis ēt ſine pte lucri malefaci-
unt: ⁊ ſi nunq̄ rehabēt lʒ iuſte merent cū ſint
cā mali. Qui aſpiciūt ludētes nō ſunt imuneſ
a pctīs multis curioſitatis ⁊ vanitatis. Sed ⁊
parētes q nō caſtigāt filios ludētes grauiter
peccāt. Digni ſunt morte nō ſolū q faciūt ſed
ēt q cōſentiūt facientibus. Ro. i. Qui mutuāt
taxillos vel q in domo ad ludendū locū pſtāt
participes ēt ſunt mali. ¶ Sextūdecimum ē
qd̄ litigioſa ſeu cōtentioſa vbalia: dū. ſ. vnus
dicit ſua puncta appuruiſſe: ali⁹ negat. vnus
dicit vnū. alius 2riū: ⁊ ex cōtentiōe inſurgunt
cōtumelie ⁊ verba inordinata. Cōtra vboſos
noli cōtendere verbiſ. ait Catho. Multū ergo
qlibet dʒ ſibi cauere a cōtentionib⁹ q̄ produ-
cunt tot mala. ¶ Decimūſeptimū eſt rapina.
Aliqū. n. quaſi violēter trahit vnus alium ad
ludū vel volentē recedere inuitū tenet vel fal
ſos taxillos ſubmittit: ⁊ tūc eſt tanq̄ rapina ⁊
reſtituere tenet qd̄ ſic acquiſiuit ei cui vicit ſm
legē oēm diuinā ⁊ mundanā: ſʒ cōiter hoc ac
cidit q vna die vincit alia die pdit. vt meritō
poſſit de eo dici. ve q predaris: nōne ⁊ tu pre
daberis ipſe. q. d. ſic. Ei tn̄ q ſic attraxit inui-
tū vel ſic decepit. nō ē reſtituēduʒ qd̄ pdidit:
ſʒ paupibus erogādū. ¶ Decimūoctauū ē ſcā
dalū. Nā hoc vi viciū infectiuū. Cū. n. qs vi-
det aliū ludere vbi nihil cogitabat de ludo i
clinat ad ſimile. Et pcipue cū filii ſint inclina
ti ⁊ apti ad imitādū mores parentū videndo
patrē ludere. blaſphemare. clamat ⁊ alia ma-
la facere q pducit ludus ſine freno ad talia ui
ſneſcit ⁊ ſic ſcādalizat filios ⁊ alios ſuo exēplo
ludēdo. Sʒ dic̄ xp̄s Ma. xviij. Qui ſcādalizauc
rit vnū ꝺ puſillis iſtis q i me credūt expedit ei. i.
meli⁹ ē ei vt ſuſpēdat mola aſinaria i collo ei⁹
⁊ demergat in pfunduʒ maris. ¶ Decimūno
nū ē triſticia q̄ in eo eſt tanta ſi perdit q nil bo
ni libet ei agere. qnimo aliq intrāt deſperatio
nē ⁊ occidūt ſeipſos. Triſticia ēt nō modicaʒ
afferūt oīb⁹ diligētib⁹ eos de actu ita turpi ⁊
periculoſo anime ⁊ corpori infami corā deo ⁊
mūdo. Et dicit Aug. ꝺ pe. diſ. v. c. i. q pctōr
reuer ſus ad pniaʒ inter cetera dʒ hoc deflere
de triſticia magna quā dedit bonis ꝺ ſuiſ ma
lis opibus. ¶ Uigeſimum eſt vſura maxima.
Si enim quis pro centum que exponit mutuo
recipiendo. x. vel. v. p. c. dicit vſurarius. qd̄ di
cendum eſt de eo qui ponit ſe ad ludū cum de
cē florenis. ⁊ in eadē die lucrabit p ludum cē
tum florenos. certe videt maxima vſura. vnde
⁊ pro ſe retinere non pōt. ſed vel reſtituere i cer
tis caſibus. vel pauperibus erogare in alijs.
Si autem perdit ſibi imputet ⁊ ſue fatuitati.
Uſurarius dicit Criſ. ſuper omnes eſt male-
dictus. ¶ Uigeſimūpꝛimū eſt chꝛiſtianitatis
vituperatio. Contra illud qd̄ ait apl̄us. ij. ad
Corinthi. vi. Nō vituperet miniſteriū nr̄m. i.
ſeruitium quo ſeruim⁹ xp̄o. Sed per ludū ſer-
uitur diabolo. Sicut enim deus inuenit. xxi.
lras. primo. nam alie poſtea ſūt ſupaddite ad
cōponendā bibliā vbi eſt omnis ſapientia reue
lata. ita iuenit diabolus taxillū bibliā ſuā vbi
poſuit. xxi. puncta tanq̄ litteras ſuas nigras
vbi in vſu ei⁹ reperitur omnis malicia pecca
ti. Quod enim eſt malum qd̄ i nde non ſequa
tur. Non defecit ibi quod eſt. ſumme abomi-
nabile. ſ. ſodomia. Nam adoleſcentuli miſeri
vt hēant ad ludēdum. aſſentiūt oī turpitudini
dātibus eis pecunias ꝓ ludo. Nō ergo dʒ di
ci xp̄ian⁹ q dedit⁹ ē ludo cū vitupet nomē xp̄i.

¶ Quantum ad ſecundū .§. vij.

ſcʒ q eſt inſepabile tale viciū ab hoīe. notatur
ex hoc qd̄ dicit. cōmorātium. Nō enim tales
tranſeunt ſicut faciunt electi trāſeuntes ꝺ ter
rena ad celeſtia. eūtes de virtute in virtutem
que ſurſum ſunt querentes. ſed que ſunt ſuper
terram querunt cōmorantes in terrenis. i. ſi-
mul corde ⁊ ore ⁊ opere morantes in eis. Cor
de quidem. iuxta illud ps̄. Oculos ſuos ſtatue
runt declinare in terrā per cordis. ſ. inextigui
bile deſiderium ⁊ ſitiʒ. Ore inſuper. iuxta illō
Eſa. xix. De terra muſitat eoꝝ eloquium. Et
Joh. i. Qui de terra eſt de terra loquit. Opere
autem. qꝛ omnia faciūt vt ditent ſuſtinentes
multa pericula ⁊ labores. vt in eis illud verifi
cet ps. Tabeſcet feciſti ſicut araneā animā ei⁹
feciſti tu deus. id eſt pmiſiſti animā auari. ex q̄
auaricia pcedit ludus. tabeſcere. id eſt defice
re. ſicut aranea que ſe euiſcerat ad faciendum
telas quibus capiat muſcas. Sic auarus ⁊ lu
ſor 2ſumit ſe ad excogitandū malicias ⁊ ope-
randum q̄uo poſſet alios decipere ⁊ ſibi acqui
re. Nec mix ſi luſor cōmorat in vitio non rece
dens ab eo. Nam ſm philoſophum in ii. ethi.
ex multis actibus vitioſis ſicut ⁊ ētuoſis ge
neratur habitus qui eſt de difficili mobilis a
ſubiecto. ⁊ generatus habitus adhuc ex itera
tis actibus dilatatur ⁊ firmatur magis ⁊ dilā
tatus habitus in eius actibus magis ac ma-
gis delectat ⁊ delectatio perficit opus. Sic lu
ſor frequentans ludos ita delectatur in eo. vt
totam quaſi ſuam felicitatem videat ibi pone

Ludus ē, quaſi ſeparabilis ab homine

re. Et qꝛ ꝯſuetudo eſt quaſi altera natura. ſi-
cut nãlia tolli nõ pñt ita q̃ in cõſuetudinẽ du
cta vt ludi. vix pñt hoïes auelli ab hmõi quã-
tũcũ ꝫ ppẽdat ex hmõi vitupari ꝛ ꝯſumi. Cõ
ſuetudo autẽ in malũ nõ minuit pctm̃ ſed au
get. vt dicitur. xxiiii. q. i. pudẽda. Tãto enim
ſunt grauiora pctã quanto aĩam infelicẽ diu-
tius detinẽt alligatã. ex̃ de ꝯſue. c. fin. Et rõ
eſt ẜm. Tho. pma ſe. ꝛ alios doctores. qꝛ cum
peccatum ꝯſiſtat in volũtate. quãto qs cũ vo
lũtate magis effrenata ꝛ firmata in malo pec
cat. tãto grauius peccat in eodẽ genere pcti.
Sed ludens cõiter ex ꝯſuetudine vt faciunt
luſores ſũt effrenatiſſimi ꝛ firmatiſſimi in aua
ricia ꝛ alijs malis q̃ comitant̃ ludorũ grauiſ-
ſime peccant. Et his demũ euenit qđ ps. imp̃
cat̃ dicẽs. Fiat cõmoratio eoꝝ deſerta ꝛ in ta
bernaculis eorum non ſit qui inhabitet.
Commoratio luſorum eſt in barraterie loco.

Proſtibulo vl' bubeneck.

ſed illa eſt deſerta ab hoïb'. ideſt ratione vtẽ-
tibus. Nã nlls qui ſit bonus ciuis vl' rõnalis
pſona ibi ꝯuerſat̃. verecũdaret̃ eñi ibi videri.
Solũ beſtie ibi ſũt. ideſt beſtialr viuẽtes ſicut
beſtie habitãt libenter in deſerto commora-
tio ẽt vbi hitãt. ſ. in domo ſic deſerta. Vñ hoc
ſciũt paupcule vxores taliũ ꝛ familie. qꝛ tales
vt habeãt ad ludendũ expoliãt domũ veſtimẽ
tis ꝛ vtẽſilib' ꝛ oïb' bonis vt nõ ſit qui inha-
bitare ibi poſſit. Mirabile eſt ꝛ horribile cõſi
derare ꝙ ſit iſtđ viciũ inſepabile ab hoïe cũ eſt
in eo habituat'. Et ideo caueat ſibi quiſq; ne
talibus miſceatur. Unde inquit. Uidi vitu-
perationem multorum cõmorantiũ vſq; ad
mortem toto tempore morantium in hmõi.

Ludus aſſociat diabolo.

Quantum ad tertium .§. viij.

facit illđ viciũ aſſociari demonibꝰ. qđ innuit̃
cũ dicitur in circuitu. Op' diaboli ẽ circuire.
Vñ. Petrus in prima cano. c. v. inqt. Aduer
ſarius veſter diabol' tanq̃ leo rugiens circu-
it. Sicut ergo luſores repertũt ſe in via dia-
boli q̃ eſt circuitus. ita ꝛ in termĩo cũ eo. ſ. in
īferno. Vñ. Eſa. lxv. Qui ponitis fortune mẽ
ſam ꝛ libatis ſup eã. ppterea dinũerabo vos
in gladio. Ponũt menſã fortune q ludũt expo
nẽtes ſe fortune ſiue p taxillos ludendo ſiue p
cartas. Et iſti feriunt̃ gladio diuine vltionis ĩ
inferno. Vñ in cartis ſiue naibis ſũt figure nõ
ſolũ baculoꝝ. denarioꝝ. cuppaꝝ. ſed ꝛ gladio
rũ. ad innuẽdũ ꝙ ex ludo ſequũt̃ cupiditates.
potatiões vſq; ad ebrietatẽ. verberatões ꝛ vul
nera. ꝛ demũ gladius mortis eterne. Ducũt
in bonis dies ſuos. inqt. Job. xxi. ꝛ in pũcto.
ad inferna deſcendũt. Uident̃ luſoribus bo-
na ꝛ magna bona iſta tpalia comedere. bibere
p ludos acqrere: ꝛ iſte ẽ circuitus vite eoꝝ ſꝫ ĩ
pũcto ad inferna deſcẽdũt. Ipſi querũt deci
pere alios in puncto taxilli ꝛ diabol' decipit
eos in pũcto tpis. qđ expectãt ad penitẽdũ ſꝫ
eis deficit. Vñ ꝛ pūerbialiter dĩ. Pro vno pũ
cto pde martino la capa. ꝛ ibi in inferno faci
unt circuitũ cũ diabolo. quem dicit ipſe. Job.
xxiiij. Trãſibũt ab aqs niuiũ ad calorẽ nimi
um. ꝛ ecõuerſo. intelligendum eſt a calore in
tenſo ad frigus nimium.

Queritur quid iuris .§. ix.

cũ altercãtibus duob'. puta petro ꝛ martino
ſup aliquo rei euẽtu preterito vl' futuro. puta
morte alic' pncipis. vnus vt petr' aſſerit mor

Uadiatio duoꝝ ſup aliquo.

tuũ talẽ dñm. vel vẽtuꝝ talẽ pncipẽ ad talẽ ci
uitatẽ infra certũ tp̃s. qđ ſi ſec' fuerit obligat
ſe martino daturꝝ cẽtũ: ita tñ ꝙ ſi ita eẽt vt aſ-
ſeruit martin' q tenebat ꝯtriũ viceuerſa tenea
tur dare petro cẽtũ. vl' min' ẜm ꝯuẽtionẽ ad
inicẽ factã. vtꝝ tale lucrũ ſit licitum. Rñ. nõ.
ſꝫ turpe lucrũ dici põt pcedens ex auaricia ꝛ
nulli deſuiẽs vtilitati. ſꝫ vanitati ꝛ pdigali-
tati. Nõ tñ reſtituere optet de neceſſitate. ſꝫ
pauperib' erogãdũ vt audiui a pitis. Et hoc
magis ex ꝯſilio ꝙ ex pcepto. ar. xiiij. q. v. c. nõ
ſane. ꝛ. c. qui habetis. Et videt̃ habere ſilitudi
nem aliquam ad ludum quãtum ad futurũ
euentum. Nulla enim lex mãdat reſtitutio
nẽ in hmõi. ꝛ ſi lex diuia ꝛ naturalis phibeat
omnẽ actũ auaricie ꝛ illicite acquiſitionis.
vt meretricij ꝛ torneamenti ꝛ huiuſmodi.

De acquiſito per meretri- .§. x.

ciũ qđ ptinet ad turpe lucrũ sciendũ eſt ẜm
b. Th. ſe. ſe. q. xxxii. ꝛ Ric. i. iiij. ꝛ Pe. de pal.
in. iiij: ꝛ. gl. ſumaria. xiiij. q. v. in pñ. ꝙ nõ dꝫ
reſtitui. ſꝫ põt de eo fieri elemoſina. ꝛ ꝯſulẽ-
dũ eſt illud pauperib' erogari: nõ tñ tenet̃ de
neceſſitate. qꝛ ꝛ ſi lex diuina vel canonica p
hibeat actũ p quem lucrat̃. nõ tñ ipſam acce
ptionẽ vel dationem. Qđ aũt eccl'ia phibeat
recipi oblatiões taliũ ꝛ in veteri lege intelli-
git̃ ꝫ de oblationib' ad altare. qđ fit in dete
ſtationẽ criminis vt illa magis erubeſcat ꝛ deſi
ſtat. ꝛ ne eccl'ia videat̃ approbar̃ talia ſcelera.
Et idẽ dicẽdũ de acqſito p ꝯcubinatũ ꝛ ſodo
mia ꝛ adulteriũ eadẽ rõne. tñ qꝛ ſũme oĩa iu-
ra deteſtãt ſodomiã. idđ magis inducẽdũ ad
dãdũ illđ paupib'. quidã tñ dñt ꝙ acqſitũ p
adulteriũ eſt dãdũ ei in cui' iniuriã ẽ factũ.
ſcilꝫ viro cũ ipſe eſt inocẽs. ſꝫ occlto mõ dãdũ
eſt ei ne ei inoteſcat adulteriũ. vl' niſi etiã eõ
tra vxori fidẽ fregiſſꝫ: tũc. n. pauperib' ẽ erogã
dũ. Sꝫ vr idẽ dicendũ qđ de aliis turpib' lu
cris. ſ. meretricio ꝛ hmõi. Si quis tñ vl' ſi qua
accepiſſent aliqua bona in notabili q̃ntitate
ab his qui alienare nõ pñt ſcilicꝫ. a religioſis.
ſuis. pupillis ꝛ clericis quo ad bona eccl'iaſti
ca. reſtituere tenent̃ his q habẽt curã đ eis vl'
eccl'ijs vl' monaſterijs eoꝝ. Que etiã in huiuſ
modi turpitudie vt ꝯtingit p fraudes ꝛ ſpõtu

nas extorſiões habuiſſʒ tenetur reſtituere ei a quo habuit etiā laico vel hñti curā eius ſi nō eſt ſui iuris. ar. xiiij. quiſtione. vj. cap. ſi res.

¶ De facientibus vel venditoribus gladios. lanceas. baliſtas: venena ⁊ hmōi qb⁹ hoies vł ledūł vł moriūł vt ꝑ ſit lici tū eoꝝ op⁹ vel lucrū. .§. xj.

De armis. Nota ſʒ. Ray. d iſtictio nē. pmo quo ad intētionē eorū. ſcdo quo ad ip ſa opera. ¶ Quātū ad pmū ſciendū eſt ꝙ ſi ta les hec faciāt vł vēdāt ꝑpter h̄ vt hoies talib⁹ abutanł vł ſi ſciēter vēdāt ⁊ donēt talib⁹ quos ſciūt vł credāt abuſuros: mortałr peccāt ⁊ gra uiſſime. ⁊ oia pctā q̄ occaſiōe illaꝝ reꝝ ab alijs ꝑpetranł ſibi i putanł ⁊ rei ſūt apd deum oim oiaꝝ q̄ ꝑpter h̄ pereūt. xj. q. iij. c. pcipue. xxvij. q. ij. c. ſi tu abſtines. Itē cū ſint coopatores om nium. ſceleꝝ inde cōmiſſoꝝ. iō debēt ꝑ omni bus penā ſuſtineł. ij. q. j. c. notū. in fiñ. Si au tē dicat ſe habuiſſe bonā intentionē. qꝛ. ſ. cre debāt aliū emere talia ꝑpter aliquē licitum vſum. vel habēs aim indifferētē nihil ſup hoc cogitabat. vł ignorabat ꝙ eſſet illicitū talia fa cere vel vendere. tunc ſubdiſtinguēdū. qꝛ aut ille res ſūt q̄ ad humanuʒ vſū pñt eſſe vtiles. vt arma in bello iuſto. cultell⁹ ad incidēdum panē. Quedā etiā venena apponunł a medi cis in qbuſdam medicinis. vel etiā in colori b⁹ aptandis ⁊ hmōi. aut ad nullū vſū vtiles ſūt niſi ad peccandū. ſic q̄dam venena morti fera ad nullū bonū vſū vtilia. Et in pmo caſu nō dico ipm peccaꝛ dūmo nō habeat intenti onē corruptā vt dictū eſt niſi forte ex q̄litate pſone vel tpis cognoſceret vł pbabilr ſibi di ctaret ꝯſcia ꝙ ille nō querit illā rē niſi ad ma lum ppetrādū. tūc eni nō dʒ ſibi vēdere ꝯ talē cōſcientiā. xxiij. q. v. c. de occidendis. ⁊ v. q. v. nō oīs. In ſecūdo aūt caſu peccat faciēdo vł tenēdo vendēdo vł alias alienādo res tales. xxj. q. j. c. j. de ꝯſe. di. v. fucare. ar. de libello fa moſo quē ñ dʒ qs añcedere ſʒ dſtruere. ał pec caret grauiter. v. q. j. p totū. ⁊ eſt optima. l. ad h̄. ff. de ꝯtrahen. emp. l. ꝙ ſepe vbi ponił talis regula. ꝙ flagitioſe rei. ideſt q̄ niſo mō p addi tionē alterius rei pōt eſſe vtilis vſui humano. nec emptio. nec mādatū nec ſocietas valere pōt. Ex oia mala q̄ inde ſequunł poſſunt iſti i putari. Cōcordat i pdictis Th. Hoſt. ⁊. Inno.

Nota confeſſor

Libell⁹ famoſus.

¶ De baliſtarijs. No- .§. xij.

ta ꝙ ars ſagittarioꝝ ſeu exercitiū ꝓhibeł ſub pena excōicatiōis. extra de ſagit. c. vnico. qđ cōiter intelligił de bello iniuſto ⁊ ꝯtra catho licos. Nā cōtra infideles vel etiā fideles i iu ſto bello licitū reputał. Nā in bello iuſto non refert quātū attinet ad iuſticiā vtrū apte vel ex inſidijs qs pugnet. xxiij. q. ij. dñs. Et pugna re cum baliſtis videtur eſſe pugna ex inſidi is. Sed quantum ad excōicationis penā te-

nēt cōiter doctores ꝙ ſit canon ferende non late ſententie ſiue bellum iuſtum ſiue iniu ſtum. C. communicationes epiſtola. l. j.

¶ De factoribus ⁊ venditorib⁹ aleaꝝ ⁊ taxilloꝝ ⁊ cartaꝝ ſeu naiborū fucoꝝ ſertoꝝ: ſeu coronaꝝ mulieꝝ capilloꝝ ca pitis ſtāpatorib⁹ pannoꝝ: ⁊ hmōi ornamen toꝝ: qđ iuris. .§. xiij.

Videł dicendū de factorib⁹ vel vēditorib⁹ aleaꝝ. taxilloꝝ: cartaꝝ: ꝙ qꝛ vt in plurib⁹ hoies vtunł his ad pctm̄ mortale ꝑ auariciā: iō non videnł tales poſſe excuſari a mortali. vñ nec abſoluēdi niſi talia dimittāt. de pe. di. v. falſas. ⁊. c. ffes. ⁊. c. negociū. Su ll. etiā dić ꝙ nō ē ſecuꝝ de talib⁹ viuere quo rum vſus eſt vt freq̄ntius ad pctm̄ qđ intelli go đ mortali. ⁊ eſt turpe lucrū. ¶ Sʒ đ facto ribus ⁊ venditorib⁹ fucoꝝ ⁊ alioꝝ ornamētoꝝ videł dicēdū ꝙ vēdēdo his de qb⁹ ſcit vel cre dit ꝙ vtanł ad ꝓuocandū ad laſciuiam ē mor tale. qꝛ coopanł tali in crimie. ij. q. j. c. notuʒ. Dō tñ nō debet defacili credere niſi appare ant ſigna manifeſta vt in meretricib⁹. Nemo eni eſt iudicandus imemor ſalutis eterne. de ꝯſe. di. j. iubem⁹. Vbi aūt h̄ ignorat vel non ꝯſiderat ſʒ ſolū đ vanitate addūt cū talib⁹ poſ ſint mulieres vti cū pctō ⁊ ſine pctō. ⁊ cū mor tali ⁊ cū veniali ſm intētionē eaꝝ ⁊ q̄ntitatē exceſſus. Et ꝙ intētio eaꝝ vt in plurib⁹ ſit la ſciua vel mortalis ſupbia aut ianis glīa. duꝝ eſt dicere ⁊ temerariū iudicare. Qñ etiā ſit tā tus exceſſus ꝙ faciat mortale difficile eſt diſ cernere. vñ nō videł ꝙ in hmōi peccēt morta liter. Min⁹. n. ē iſta facere vel vēdere q̄ portaꝛ ſʒ iſta portaꝛ vł vti vt ſucis qđ vi pcipue iter or namēta ꝓuocātia ad laſciuiā de ſe nō eſt mor tale. ſm. b. Tho. ſe. ſe. q. clxix. Vbi etiā dić ꝙ qꝛ mlieres licite pñt ſe ornare. vł vt ꝯſeruent decentiaʒ ſui ſtatus. vel aliquid etiā addere vt placeāt viris ſuis. ideo artifices taliuʒ orna mentoꝝ nō peccāt i vſu artis hmōi niſi forte adinueniēdo aliqua ſupficia ⁊ curioſa. Nec ta mē hoc faciendo dicit eſſe mortale. Sed ſi di catur ꝙ querūt alijs viris placere vt in plurib⁹ ſaltim ad inanē gloriā. Dicendū ꝙ inanis glo ria ex genere ſuo eſt veniale ſm. b. Tho. ſe. ſe. q. cxxxij. lʒ aliqñ poſſet eſſe mortale. Perſua dēdi ſunt igił tales ad dimittēdū opa ⁊ vendi tionē taliū vanitatū nō tñ cogēdi p negatiōeʒ abſolutionis. Dubia eni in meliorē partē ſunt interpṫanda. extra de re. iu. c. eſtote. De ipſo autem vſu ornatus dicetur infra ti. vj.

Venditores ſuc.

¶ De arte hiſtrionat⁹. ⁊ de factōe inſtrumentoꝝ muſicoꝝ ⁊ vſu eoꝝ. .§. xiiij.

Sciēdū ſm. b. Tho. ſe. ſe. ꝙ ars hiſtrio natus de ſe non eſt illicita. qꝛ ordiatur ad re creationem ⁊ ſolatium hominibus exhibē dū qđ neceſſarium eſt vite hūane. ſic ſal cibo ꝑ

ꝯdimẽto dũmõ ſiat locis tꝑalib⁹ ꝛ modis oportunis ꝛ a pſonis laicis alꝰ pctm̃ eſſet. vt ſi tpe pnie in loco eccl'ie a pſona eccleſiaſtica. vel cũ iniurea dei vel pximi. Qđ ſi fieret cum verbis turpib⁹ vel actib⁹ turpia repñtãtib⁹: vel cũ incantationib⁹ ꝛ tũc eſt illicitũ ꝛ mortale. Et talia exercẽtes nõ ſũt abſoluẽdi nec cõicãdi. Et de talib⁹ loqͥ Ciprian⁹ in. c. p dilectiõe. de ꝯſe. diſt. ij. ꝛ Augu. diſt. lxxxvi. q venerato rib⁹ donãt. vbi dicit ꝙ dãdo talib⁹ pecuniã pro opere ſuo eſt magnũ pctm̃. q2 fouenẗ i ſcelere ſuo pertinet hoc ad turpe lucrũ. vñ ꝛ paupib⁹ erogãdum de conſilio tamen. ſicut etiã acqͥſitũ per artem mathematicaꝫ. i. diuinatoriã. vt. xiiij. q. v. c. qui habetis. cum. c. ſequenti.

¶ Quantum ad facien- .§.xv.

xes inſtrumẽta muſica. Cũ vſus coꝝ de ſe ſit licitus: ita ꝛ formatio ꝛ vẽditio. Põt tñ multipliciter eſſe pctm̃ in vſum coꝝ: vt ſi ad laſciuiam ꝓuocandã vel nimiã cõplacẽtiaꝫ ſenſualẽ: pertinere aũt in diuinis officijs pulſare in orgãis ballatas ꝛ cantiões laicales videẗ magna ſi irreuerentia. Nec ita dꝫ placere clerus populo ad aures qđ diſpliceat deo miſcẽdo carnalia diuinis officijs. Que. n. ꝯuentio xp̃i ad belial. Et ſi multi non perpendunt de cantionib⁹ aliqui tñ mundani ꝛ vani pcipiunt: vñ trahũtur magis ad carnalia ꝙ̃ ad ſpũalia. Et Cyprian⁹ dicit. Cogitatio carnalis ꝛ ſecularis hois abſcedat. ſ. tempore orationis ꝛ diuini officij. de conſe. diſ. i. quando. Utrum autẽ mortale vel veniale ſit ipſi viderint qui hoc faciunt.

¶ De ementibus tempore .§.xvj.

Emẽtes vina v t. carius vendãt.

meſſiũ blada ꝛ tpe vindemiaꝝ vinũ ꝛ alios fructus vt poſtea carius vendant in futuꝝ. Dicit canon hoc eſſe turpe lucrũ cum ſit ob cupiditatẽ non ob neceſſitateꝫ. xiiij. q. iiij. quicunqꝫ. Sed Ul. in tractatu ſuo plenius diſtinguit. Dicit. n. ꝙ hoc ſit aut ꝓpter bonũ ꝯmune: aut propter bonum priuatũ. Si ꝓpter bonuꝫ cõe ſicut Joſeph emit frumentũ tempore abũdãtie vt poſſet ꝓuidere pꝛie tpe famis. Geñ. xli. hoc meritoriũ ẽ. Idẽ Ray. Si aũt ꝓpter ꝓuatum cõmodũ tũc ſit tripl'r. q2 aut hoc ſit ex ꝓuidentia timẽs ne poſtea hẽat in futuꝝ emere ſi indiguerit cũ cari⁹ erit: ꝛ tñ poſtea cũ nõ indigeat ſicut credebat vẽdidit carius ꝙ̃ emerit ſed nõ cari⁹ ꝙ̃ vẽdaẗ i foro: ꝛ hoc licitũ ẽ. Idẽ Ray. ꝛ Guil. ꝛ Inno. Et multofortius ſi hoc facit ex pietate vt ſcilicet ex lucro venditiõis inde prouideat pauperibus: dũ tamen moderate hoc faciat ita ꝙ per cariſtiam cõmunitas non ledatur. Secundo poteſt hoc fieri ſm iuſticiam commutatiuam vt faciũt mercatores ꝙ licite poſſunt pro opera ſua recipere lucrum vt ſuſtententur dũmodo non intendant cariſtiam inducere. Ideꝫ dicit Guil'. ꝛ addit maxie ſi aliud genus negociatiõis nõ nouit. nec alias habet vnde viuat vel ſuſtentetur cum familia ſua. Tertio mõ fieri poteſt hoc ex auaricia. ita ꝙ vnus tñ emit de hmõi ꝛ congregat ꝙ poſtea cõpellanẗ homines emere ab eo ad placitũ ſuũ. ꝛ iõ vẽdit care vt vult. ꝛ iſti enormiter peccãt ꝯtra pximũ ꝛ cõitatẽ. ꝛ tales qui victualia vel alꝰ res. aut etiaꝫ monetas emũt vt cariſtiam inducãt. vocat Ray. nephandas belluas ꝛ mortale eſt ſm guil'. ſiue a clericis ſiue a laicis fiat. ſꝫ grauius in clericis. Inno. ꝛ Hoſti. dicũt ꝙ qui emũt victualia vt cari⁹ vẽdãt tpe indigẽtie ꝙ̃ ſeꝫ emerunt nl'a vtilitate pẽſata. ſ. ꝓuiſiõis ſue pſone ꝛ familie vl' ſubuẽtionis paupeꝝ. ſed ex cupiditate vtiqꝫ peccant nõ tñ teneaẗ hmõi lucra reſtituere certis pſonis. ſed debẽt paupib⁹ erogari ſꝫ Ray. vt. xiiij. q. v. qui habetis. cũ. c. ſeq. Sꝫ h ſm Guil. verum eſt de honeſtate conſilij non de neceſſitate ſicut de alijs turpibus lucris dictum eſt.

¶ Sunt ꝛ alia plura §.xvij.

turpia lucra vt in mittẽdo vel portando arma vel lignamina. vel q̃cũqꝫ mercimonia ad terras ſoldano ſubiectas. ꝛ tales vltra pctm̃ turpis lucri incurrũt excõicationẽ cuius abſolutio pape reſeruaẗ. ꝛ de h vide in. iij. pte. ti. xv.

¶ Lucrum quod quis .§.xviij.

ꝯſeqͥẗ in fauendo vſurario i arte illa profeneta cũ eſt mediator i mal'ꝯctib⁹. Miles i fauendo in bello iniuſto ꝗ̃tũ ad ſtipẽdiũ ſuũ. Notari⁹ i faciẽdo inſtrumẽta vſuraria ꝛ breuiẗ qđcũqꝫ lucrũ qđ qs recipit ꝓ ope quo ſeruit alijs in illicitis. Lucꝝ etiã quod qs faẗ i operãdo vel vendẽdo dieb⁹ feſtiuis vel i eccl'ijs vel alijs locis i debitis. Recipiendo etiã pecuniã ob electionẽ alicui⁹ in aliquã dignitatẽ temporalẽ. dicẽ Guil. ꝙ eſt turpe lucrũ. ꝛ ꝯſulendum ꝙ pauperibus deẗ. ꝗuis Hoſti. dicat hoc ſimoniacuꝫ.

¶ Capitulum. xxiiij. de inhumanitate.

OBduratio contra miſericordiã ſeu inhumanitas poniẗ pro filia auaricie a. b. Grego. in li. moral. ꝛ ab iſid. ꝛ a be. Tho. ſe. ſe. Et cõſiſtit viciũ iſtud in hoc ꝙ quis nõ ſubuenit pximo in neceſſarijs vite cũ põt. qđ cõmuniter ꝓcedit ex auaricia ex eo ꝙ manet plus ſubſtãtiã temporalem ꝙ̃ pximũ ſuũ. Et talis deficit a faciẽdo elemoſinas corporales que ꝯtineñ in hoc verſu videlicet. Uiſito. poto cibo. redimo. tego. colligo. cõdo. Loqñs ps. de ſubuentione pximi p quã excludiẗ viciũ iſtud obdurationis ꝯtra miſericordiã. ſic ait ps. xl. Btũs qui intelligit ſup egenũ ꝛ paupeꝫ in die mala liberabit eũ dñs. Dñs cõſeruet eũ ꝛ viuificet eũ ꝛ beatũ faciet eũ i terra. ꝛ nõ tradat eũ in manibus inimicoꝛꝫ eius. Naturale eſt enim cuili

Inhumãitas eſt.

bet appetere beatitudinē ⁊ vitare miſeriā que
ē ei ꝯtria. Sed cū per obdurationē ꝯtra miſeri
cordiam efficiat quis miſerrimus. q2 dānat᷑.
Dicit enī Math. xxv. ꝙ ibūt hi. ſ. imiſericordes
in ſuppliciū eternū ⁊ per miſerationes. ⁊ ele-
moſinas debite factas conſequant beatitudi
nem. q2 miſericordibus dicet Mathe. xxv. Ue
nite benedicti patris mei pcipite regnū. Eſu-
riui enim ⁊ dediſtis mihi māducare ⁊c. iō ex-
tirpandum eſt iſtud vitiū. ⁊ elemoſina debito
mō faciēda ē vt pueniat ad btitudinē. ꝙ inuit
ps. dicēs. Btūs q intelligit. vbi tria notantur.
¶ Primū ꝙ inhumanitas eſt eradicanda per
rationabilis elemoſine erogationē. ibi. Beat᷑
qui intelligit ſuper egenū ⁊ pauperem.
¶ Secundum ꝙ crudelitas hec eſt eliminan
da propter horibilis ſententie euaſionem. ibi.
In die mala liberabit eum dominus.
¶ Tertiuȝ ꝙ iniqtas hec ē effugāda pp pñtis
vite fructificationem. ibi. dñs ꝯſeruet eum.

¶ Quantum ad primum .§. i.
oſtenditur ꝙ vitium hͦ ē eradicādū. per hoc ꝙ
ꝯtrium ſuadet. ſ. ſubuenit pauperibus. Quomo
do enim pōt aliquid efficacius ſuaderi. ꝙ cuȝ
oſtendit ex eo beatitudinē adipiſci. Btūs inqt
qui intelligit. Cōtraria enim mutuo ſe expel-
lunt. Sed nō ſufficit dare elemoſinaȝ niſi de
debito mō. Uñ Eccleſ. xij. di. Et facere elemo
ſinā ne deſpicias. donec inuenias iuſtū. ideſt
teneas eā quouſq; debite poſſit erogari. Et hͦ
notat. ps. cū ait. Btūs q intelligit. ideſt cū in
tellectu ⁊ rōne puidet paupibus ⁊ egenis. Or
dinē notauit Ray. ponens circa hoc diſtincti
onē dicēs eſſe diſcernēdū inter petentes ele-
moſynā. Aut petūt quaſi ex debito vt predica
tores ⁊ prelati. Aut ſimpliciter p corporis ſu
ſtētatione. In primo caſu diſtingue q2 aut ſūt
noti aut nō. Si ſunt noti ⁊ ꝯſtat eoꝝ miſſos vl
ꝯſtitutos ad prelaturā recipiendi ſunt. i. Cor.
ix. Qui altari deſeruiunt cū altari pticipāt. Et
nō alligabis os bouis triturātis ⁊c. Si vō ſūt
incogniti ⁊ dubitat an eis tale officium ſit cō
ceſſum. pmo debēt examinari an ita ſit. q2 cir
ca maiora maius piculū vertit. Nō enīȝ eis tā
tū dat tpalia ſed ſpūalia accipit. in quib᷑ ver
tit periculum magnū. di. xlij. quieſcam᷑. Poſ
ſent enī falſa diſſeminare vt heretici q ſimulāt
ſanctitatē. vt cerratani q multa mendacia fin
gunt. In ſcdo cāu cū. ſ. petūt ſimplr p ſuſten-
tatione corporis. iterū ſubdiſtingue. q2 aut potes
abūdare ſeu puidere oibus aut ñ. Si oib᷑ ſuf-
ficis. oib᷑ indiſtincte ſubuenire debes habēti
bus indigētiā. Inuitant nos ad hec exempla
abrae ⁊ loth. q2 oēs indifferenter recipiebant.
inter alios ē angelos recipe meruerūt. Gen.
xix. Et in hoc caſu dicit Criſ. Quieſcamuȝ ab
hac abſurda ⁊ dyabolica ⁊ peremptoria curi-
ſitate. ſ. diſcernēdo inter pauperē ⁊ pauperes.
Nō enī ex vita eorū quos recipis mercedē tibi
retributurus eſt deus. ſed ex voluntate ⁊ ho-
norificētia multa ⁊ miſericordia ⁊ bonitate.
diſ. xlij. c. quieſcam᷑. Et qd dictū eſt de dan-
do oib᷑ indiſtincte ad ſuſtentationē vbi qs ſuf
ficiat. intelligēdū niſi recipiēs elemoſynā abu
teret. vtputa vel male expēdendo. vel pp hoc
traderet ſe negligētie cōfiſus de puiſione ſibi
facta. ar. v. q. v. c. nō ois. Indigētibus aūt ad
mortē quātūcūq; malis obſtinatis. excōicatis
hereticis iudeis. ⁊ infidelib᷑ alijs ſemp ſubue-
niēdū eſt. ⁊ ab oib᷑ ēt ſi oporteret furto accipe
re cū nō inueniret aliter ad ſubueniendū diſ.
lxxxvi. paſce. ¶ In ſcdo vō caſu cū. ſ. qs nō pt
oibus ſufficere dicit Ambro. nouē eē cōſide-
randa. ſ. fidē. q2 fidelis pferēdus eſt īfideli. qd
intelligendū videt ceteris paribus. ⁊ pcipue
equalitate indigētie. Cām q2 illi qui tenentur
captiui ab hoſtib᷑ ſūt alijs pferendi. Locū ut ſi
capt᷑ pp debitū iuſtū excruciet in carcere. Nā
ſi oib᷑ debet miſericordia. iuſto amplius illis.
Tps. nā ſi tpe afflictionis ſue nil a te ipetret.
⁊c. ſi tpe quo ducit ad mortē. Modū. vt nō to
tū nec vni ſi‍ſ oēs opes effundant. ſed diſcrete
diſpenſent. ⁊ hoc niſi aliqs ex toto vellet mū-
dū deſerere. vt religioſi. Exemplū in heliſeo.
Et ſi pōt pluribus ſufficiēter tradere. meli᷑ eſt ꝙ
vni tm̄ dare ſed nō melius eſt vni vel paucis
ad ſufficientiā ꝙ multis ad inſufficientiā ⁊ quaſi
nihil ſm Tho. vbi. ſ. Neceſſitudinē. ut ꝓpinq
ſanguinis extraneis pferant. Debilitatē. quia
claudi. ceci. ⁊ ínualitudinarij alijs pferēdi ſūt.
Nobilitatē. i. verecūdiā que ingenuos pdit na
tales. Etatē. q2 ſenes iuuenibus. ceteris pib᷑.
pferēdi ſūt. hoc plene habes diſ. lxxxvi. nō ſa-
tis. Th. ij. ij. q. xxxj. dic. Exhibitio charitatis
⁊ beneficiorū ad magis ꝓpinquos ⁊ attinētes
magis eſt extēdēda. Sed ꝓpingtas vni᷑ hoīs
ad alterū pōt attēdi diuerſimode ſm diuerſa
in qbus ſibi hoies adinicē cōicant. vt conſan-
guinei in naturali cōiunctione. cōciues in ci
uili. ⁊ fideles in ſpūali. ⁊ ſic de alijs. ⁊ ſm di-
uerſas cōiunctiones ſunt diuerſa bñficia im
pendēda. Nā vnicuiq; eſt magis impēdēdum
bñficiū ptinēs ad illā rē ſm quā eſt nobis ma
gis cōiūctus ſimplr loquēdo tñ pōt variari ſm
diuerſitatē locorū ⁊ tēporū ⁊ negocioꝝ. Nā in
aliquo caſu magis ſubueniēdū eſt extraneo.
puta in extrema neceſſitate ꝙ patri nō patiē-
ti illā neceſſitatē. Itē dicit Tho. vbi. ſ. ꝙ nul
lū bñfactoris eſt bñficiū ſicē parentū. Iō parē-
tes in recōpēſandis bñficijs ſūt oib᷑ alijs pfe-
rendi. niſi neceſſitas ex alia parte preponde-
ret. vel aliq̄ alia cōditio. puta cōis vtilitas ec
cleſie vel reipublice. Unde in extrema neceſſi
tate magis eſſent deſerendi filij ꝙ parentes.

Diſcernēdum eſt inter petētes elemoſynam

In elemoſina danda ſr. cōſiderāda

¶ Quantum ad ſecundũ .§.ij.
Sciendũ q per miſericordiã elemoſinaꝝ eua
dit ſnia horribilis dãnationis qua dicet. Ite
maledicti in ignẽ eternũ. De elemoſina eni di
citur. Tho.xij. Elemoſina a morte liberat. ⁊
ipſa eſt que purgat pctã. Et hoc eſt qð ait ps.
In die mala liberabit eũ dñs.ſ.a penis. Dies
mala di dies iudicij pticularis ⁊ vniuerſalis
que mala eſt reprobis pp dãnationis ſentẽtiã
durã cõtra eos publice latã. E cõtra aũt ut di
cit Jaco.ij. Judiciũ ſine miſericordia.ſ.libe
rante. fiet illi qui non fecit miſericordiã inhu
manus exiſtẽs. Unde ps. xlij. de diuite aua
ro ait. Nõ dabit dõ placationẽ ſuã.⁊ pciũ re-
dẽptõis aie ſue laborabit ⁊c. vbi tria ð eo no.
¶ Primũ q deo extat irrecõciliatus. qꝛ nõ da
bit deo placationem ſuaꝫ.
¶ Secundum q a peccato extat inexpiatus. qꝛ
nec precium redẽptionis aie ſue.
¶ Tertiũ q in eternũ durat cruciatus. qꝛ la-
borabit in eternum ⁊ viuet adhuc in finem.
¶ Quãtũ ad primũ dicit Gre. in oratione de
eo: deus ſi culpa offẽderis penitẽtia placaris.
Sed medicamentũ forti⁹ q operatur in penitẽ
tia eſt miſericordia elemoſine. inquit Ambr.
de pe. di.i. medicamentũ. Unde in figurã hu
ius dicit iacob de eſau. quẽ timebat ꝓpter of
fenſam. Placabo eũ muneribus. Gẽn.xxxij.
Dñs enim placaꝫ munerib⁹ elemoſinarũ. Sꝫ
inhumanus cũ nõ det elemoſinas ex auari-
cia ipſum placare nõ põt. ⁊ p ꝯñs remanet ini
mic⁹ ⁊ nil q facit bõi põt deo eẽ gratũ. ¶ Quã
tũ ad ſcðm dixit nabuchodonoſor pctõri. Da
niel. Peccata tua elemoſinis redime. Danie.
iiij. Et ambr. Peccatis tuis venũdat⁹ es. ſcꝫ
dyabolo. redime te pecunia tua. ſ.p elemoſi-
nas. ð pe. di.i. medicina. Sicut igiꝫ peccator
per elemoſinã cõtritionis quã dat aie ſue libe
rat ſe a ſeruitute diaboli ⁊ peccati quo ad cul
pam. Ita per elemoſinã quã dat pauperi libe
rat ſe a pena debita ſupplicij. Sꝫ imiſericors
nõ dat elemoſinã iteriorẽ nec exteriorẽꝫ. ⁊ idõ
qꝛ nõ dabit preciũ redẽptionis aie ſue remãet
ſub ſeruitute diaboli in peccatis. ¶ Ex his ſeq
tur tertiũ. Nã ex quo nõ placat hic deũ queꝫ
offendit. ſed cum peccatiſ accedit ad dieꝫ ma
lã iudicij i fine vite ſue. ſ. poſtea in fine mũdi.
Ideo in die mala nõ liberabit eũ dñs. ſed di
cet ei cum aliis. Ite maledicti in ignem eter
num in quo ſm ps. laborabit in eternũ crucia
tibus. Et quare nõ liberet a damnatione i il-
la die aſſignat pro cauſa inhumanitatẽ dicẽs.
exponũtur ſex opa miſericordie — Eſuriui ⁊ non dediſtis mihi mãducare. Ma.
xxv. ¶ Viſitari dꝫ infirmus ⁊ tribulatuſ vt cõ
ſoletur ubis adiuuet in corpalibus obſequijs
ſubleuet ſi indigeat tpalibus ſubſtãtijs p me
dicis ⁊ medicinis. Et ſicut di iob.v. Viſitans

ſpeciẽ tuã.ſ. pximũ nõ peccabis ſed premium
mereberis. dicente xpo. Infirmus fui ⁊ viſita
ſtis me. Sic amici iob viſitauerũt eũ depau-
peratũ ⁊ infirmatũ vt conſolarẽt eũ. Sed qꝛ
reprehenderũt eũ dicẽtes ꝓpter hypocriſim
percuſſũ ⁊ humiliatũ deo diſplicuerũt. ¶ Po
tari dꝫ ſitibũdus ⁊ qui indiget. iuxta illð Ro.
xij. Si ſitit inimicus tuus potũ da illi. ⁊ mul-
tomagis beniuolis. Mat.x. Qui potũ dederit
vni ex minimis tantũ in noie diſcipuli non ꝑ
det mercedẽ ſuã. Rebeca que potũ dedit elie
zer pcuratori habrae poſtulãti meruit magni
fice matrimonio copulari. ¶ Cibus dꝫ paupe
ri miniſtrari. ſm illud Eſa. lviij. Frãge eſuriẽ
ti panẽ tuũ. Noie eni panis intelligitur cib⁹.
Signanter di frange. ſ. partẽ da. vt videlicet
ſm Amb. diſt. lxxxvi. c. nõ ſatis. Nõ totuꝫ qs
ſibi eripiat. ſꝫ q hꝫ cũ paupere partiaꝫ. Vel et
frange. ſ. plures ptes faciẽdo da plurib⁹. Meli
us eſt enim dare multis ad ſufficientiã q̃ vni
ad ſuperabundantiã. Panẽ dicit q ẽ cõis ci-
bus qꝛ nõ debẽt pauperib⁹ fieri lauta ꝯuiuia.
Vñ aug. dicit dent pauperibus vilia diuites
⁊ ipſi vtanꝫ delicatis. di. xli. Nõ cogant. Tuũ
dicit nõ alienũ. ideſt de male acqſitis que de
bent reſtitui. Nã vt di Eccl. xxxiiij. Qui offert
ſacrificiũ. ſ. eccle de ſba paupeꝝ quaſi q victi-
mat filium ati patrẽ ſuũ. xiiij. q. v. imolãs. Di-
ues epulo qꝛ micas panis lazaro nõ dedit in
inferno ſepultus guttam aque hẽe nõ potuit.
Lu. xvi. ¶ Tegere. ſ. veſtire nudũ ſub quo cõ-
prehendiꝫ omne coopertimentũ corpori neceſ
ſariũ ⁊ vſui aptũ. Eſa. lviij. Cum videris nudũ
operi eum. Quod oſtẽdit iob optime ſe ſeruaſ
ſe dicens. Si deſpexi pretereuntẽ eo q nõ ha-
buit veſtimentum. ⁊ abſq operimento pau-
perem ſi non benedixerunt mihi latera eius. ⁊
de velleribus ouium mearum calefact⁹ ẽ hu-
merus meuſ a iunctura ſua cadat. Job. xxxi.
Et de thabita que erat plena operibus bonis
et elemoſinis dicitur Actuum nono. q vidue
flentes oſtenderunt Petro tunicas ⁊ veſtes
quas eis ipſa faciebat. Ex quarum compaſ-
ſione petrus mortuam ſuſcitauit. Sic Jo-
hannes baptiſta admonebat turbã dicens.
Qui habet duas tunicas det nõ habẽti. Lu.
iij. Pro vna eni tunica vt exponit Hier. intel-
ligitur veſtimentũ ſibi neceſſarium ⁊ familie
ſue p alia intelligunꝫ alie ſupflue veſtes q̃ ſũt
pauperib⁹ dande. vt eni ait Ambro. Nudorũ
eſt veſtimentũ qð recludis. ſ. ſupfluũ. di. xlvij.
ſicut hi. Nõ ſubuenientib⁹ eni de veſtimẽto di-
cet in iudicio xps. Math. xxv. Nudus fui ⁊ nõ
cooperuiſtis me. ⁊ ideo. Ite maledicti in ignẽ
⁊c. ¶ Colligere in domo peregrinos. ad hebr.
xiij. Hoſpitalitatẽ nolite obliuiſci. Per hanc
enim quidam placuerunt deo angelis hoſpi-
tio receptis. ſicut patet de Abraam ⁊ Loth.

Gen.xix. Job etiam oñdit ſe huic vacaſſe ope
ri dicẽs. Foris nõ mãſit pegrinus. ⁊ hoſtium
meũ viatori patuit Job.xxxi. Et h̃ fieri dꝫ hi-
lariter.j.Pet.iiij. Hoſpitales inuicẽ ſine mur
muratione. Hier. Nos hoſpites aduenientes
leta frõte ſuſcipimus. ⁊ eis pedes abluim⁹ pre
ter hereticos. Similr qꝛ multi diſcurrunt tru
tani ⁊ cerretani ⁊ latrunculi. ⁊ ideo caute ĩ hu
iuſmodi agendũ ẽ ne dãnificet. Dicit enĩ.xiij.
q.i.§.ad hec. Mus in pera ignis in ſinu. ſerpẽs
in gremio. male remunerãt hoſpites ſuos. Cõ
domos hoſpitibus clauſas in ſodomis ignis
celeſtis cõſumpſit. di.xliij.§.i. Sic ⁊ ignis iſfer
ni inhumanos hoſpites deuorabit quib⁹ dice
tur. Hoſpes fui ⁊ nõ collegiſtis me. Mat.xxv.
¶ Et ſextum opus miſericordie corporalis re
dimere captiuos. ⁊ eos qui detinent apud infi
deles redimere maxima miſericordia eſt. cuꝫ
ibi periclitet nõ ſolũ corpus ſed ẽt aĩa pro quo
etiã calices cõflari ⁊ vẽdi ſuadet Amb. dicẽs
ornatus ſacroꝝ eſt redẽptio captiuoꝝ. Et vere
iſta ſunt vaſa precioſa que redimũt animas a
morte. Ille verus eſt theſaurus qui operatur ꝙ
ſanguis xpi operatus eſt.xij.q.ij.c.auꝝ. Et ideꝫ
ẽt dicit ex ſnia ſexte ſinodi vniuerſalis que ha-
bet.eo.q.c.aplicos. Paulin⁹ epẽs. Nolanus vir
ſanctiſſimus. vt refert Grego.in ii.dia. qꝛ pro
redẽptiõe filij vidue ſe ſeruituti ſubiecit infide
li. Oẽs captiuos chriſtianos qui detinebãtur
ab infidelibus lõgobardis petijt a rege ⁊ obti
nuit liberari ⁊ remitti ad propria. Eos quoqꝫ
qui detinent in carcerib⁹ pro debitis ⁊ preci-
pue ſine culpa ſua redimere ꝑ eis ſoluẽdo cre
ditorib⁹ vel mutuãdo magna elina ẽ. Et mul
tomagis quis dꝫ debitores ſuos quos nouit
impotenteꝫ ad ſoluẽdũ ex miſericordia relaxa
re. qꝺ dñs pcepit dicens. Eſa.lviij. Dimittite
eos qui ꝯfracti ſunt liberos. illos ẽt qui iniu-
ſte ponunt ad carceres iuuare vt abſoluantur
quilibet ꝑ poſſe dꝫ laborat. ſicut fecit abdeme
lech eunuchus regis ſedechie pcurãs preci-
bus ſuis ⁊ obtinens a rege hieremiã ꝓphetaꝫ
miſſum in lacũ.i.puteũ ſine aqua ad inſtantiã
ſacerdotũ ꝓpter veritatẽ quã prenũciabat fu
ture captionis hieroſolymoꝝ inde extrahi ⁊ ſibi
ꝓuideri ex quo multũ deo placuit vt habetur
Hie.xxxviij. Inſup a ſeruitute liberare ſeruos ꝓ
cipue poſtq̃ effecti ſunt xpiani. ⁊ credi põt eos
bñ viuros ſua libertate ẽ magna miſericordia
ſicut ⁊ ipſa ſeruitus eſt magna miſeria. Unde
⁊ Gre. dicit ꝙ ſalubriter agit ſi hoies quos li-
beros ab initio natura ꝓtulit ⁊ inſgentiũ iugo
ſubſtituit ſeruitutis. in ea qua nati fuerãt ma
numittẽtis beneficio libertati reddant.xij.q.
ij.c.cũ redẽptor vbi ponit exẽplũ ad h̃. inuitans
nři redemptoris qui nos diaboli captiuos li-
bertate donauit. Ultimũ opus miſericordie
corporalis ẽ ꝯdere.i.ſepelire mortuoꝝ. Tho-
bias ſepeliẽs etiã ꝯ preceptũ regis ſennache-
rib mortuos de populo ſuo. ⁊ aliqñ dimittẽs
prandium vt h̃ exequeret. nec timẽs minas vł
pericula mortis ꝓpter h̃ multũ deo placuit vt
ſibi dixit raphael angelus. Tho.xij. Et ex ma
gna miſeria cecitatis ⁊ paupertatis deuenit
ad illuminationẽ ⁊ magnã ꝓſperitatẽ cũ filio
ſuo. Filij iacob cũ magna diligentia fecerũt
officiũ ſepulture ipſius vt habet Gen.vlt. Et i
penã dictũ fuit de iniquo ioachim. Sepultu-
ra aſini ſepeliet. Hiere.xxij. Aſinus manet in
ſepultus. Deuote etiã mulieres marie cuꝫ ni-
chodemo ⁊ ioſeph multum cõmendant de ſe
pultura pie ⁊ glorioſe exhibita xpo. Math.pe-
nul. Ad h̃ ẽt facit qꝺ habet.xiij.q.ii.c.ebro. et
§.ſe. Et q̃uis ſepultura mortui non conferat
mortuo q̃tum ad ſenſum quẽ corpus non hꝫ
poſt mortẽ ꝓpter ꝙ ſaluator non ponit inter
opera miſericordie in iudicio requirenda. Il
la enim tantũ ponit q̃ ſubueniũt vite humane
tũ ẽt nõ mẽorat ea. qꝛ hoies ex ſe ad h̃ iclinãt
ex hũanitate ⁊ vtilitate ne corpa infecta aerẽ
inficiãt. tũ ſm.b.Tho.ſe.ſe.q.xxxij. ptinet ad
defunctũ qꝺ de eius corpe agat. tũ q̃tũ ad h̃
viuit in memorijs hominũ cuius honor debo
neſtat ſi maneat inſepultus. tũ q̃tum ad affe-
ctum quem adhuc viuens habebat de ſuo cor
pore cui pioꝝ affectus conformari debet poſt
mortem eius. ⁊ ideo laudabile opus eius eſt.

¶ Quantum ad tertium §.iij.
principale oſtẽditur fructus magnus miſeri-
cordie i vita pñti.vñ.i.Thi.iiij. di Pietas ad
oia valet ꝓmiſſionẽ vite q̃ nunc ẽ habens. ſcꝫ
ſpiritualis corpalis. ⁊ future. Et hoc declarat
pſ. ponẽs quadruplicẽ fructũ. Primus ẽ. Dñs
cõſeruet eũ.ſ.in vita gratie ⁊ in proſperitate
temporali. Secũdus eſt. vt viuificet eũ ſpũalr
qꝛ vt dicit Tho.iiij. Elemoſyna ab omni pec
cato ⁊ a morte liberat. Uñ ⁊ filius vidue ſare
ptane ꝓpter elemoſynaꝫ ſuſcitatus fuit.iii.re
gũ.xvii. Tertius fruct⁹ eſt. beatũ eũ faciat in
terra. ideſt felicem ⁊ famoſum. Dicit eni boeti
us ꝙ largitas hoies claros facit. auaricia do
odioſos. Quartus non tradet eũ in manibus
inimicoꝝ eius ſpũalr.ſ.demonuꝫ. Uñ ꝯ Job
qui fuit elemoſynis deditus non potuit preua
lere diabol⁹ cũ ſuis malicijs ⁊ flagellis. ¶ Sꝫ
vtrũ dare elemoſynam ſit ex precepto ita qꝺ
peccet mortalr q nõ dat eã. Rñ. ſm.b.Tho.
ſe.ſe.q.xxxij. ꝙ ſic. qꝛ omittendo eã punit eter
naliter. vt pꝫ Mat.xxv. Ite maledicti in ignẽ
eternũ ⁊c. ꝙ pro cauſa dãnationis ponit omiſ
ſio elemoſyne. Eſuriui eni ⁊ nõ dediſtis mihi.
⁊c. Sꝫ nullus punit igne eternaliter niſi pro
mortali. Rõ hui⁹ eſt qꝛ cũ ꝓximi ſit dilectio
ſub pcepto ſm illud ioh.xv. Hoc eſt preceptũ
meũ vt diligatis inuicẽ. Neceſſe eſt omnia il-

Elemoſynã dare eſt in pcepto.

la cadere ſub p̄cepto ſine quibus dilectio p
ximi non conſeruatur. ¶ Ad dilectionem au
tem pertinet vt non ſolum velimus ei bonū
ſed etiam operemur ad hoc. ſm illud .i. Joh.
iii. Non diligamus verbo neq̄ lingua: ſed ope
ra ⁊ veritate. Ad hec autem q̄ velimus ⁊ ope
remur bonum alicui requiritur quod eius ne
ceſſitati ſubijciamus. Unde primo. Johan.
tertio dicitur. Qui viderit fratrem ſuum
neceſſe habere: ⁊ clauſerit viſcera ſua ab eo.
quō charitas dei manet in illo. Et id elemo
ſinarū largitio eſt in p̄cepto. Sed q2 precepta
danſ de actib' virtutū neceſſe eſt q̄ hoc bonū
elemoſine cadat ſub p̄cepto. ſm q̄ eſt act' vir
tutis .i. ſm q̄ recta rō requirit. ſm quā aliqd
eſt cōſiderādū ex pte dantis elemoſinā. ⁊ ali
Dās ele moſinā qd ex pte recipientis. ¶ Ex pte dātis eſt cōſi
derādū q̄ illud qd eſt in elemoſinas erogādū
ſit ei' ſupfluū: nō ſolū reſpectu ſuhpſi' qd eſt vl
tra illud qd eſt neceſſariū nature ſiue vite ſue
ppꝛie. ſed ⁊ reſpectu aliorū quorū cura ſibi in
cūbit. q2 pri' oportet q̄ vnuſqſq3 ſibi prouide
at: ⁊ his quorū cura ſibi icūbit. ⁊ poſtea de re
ſiduo aliorū ſubueniat neceſſitatib'. rōne quo
rū dr neceſſariū pſone ſm q̄ pſona dignitatē
iportat: ſicut ⁊ natura prio accipit ſibi ad ſuſtē
tationē proprij corporis qd eſt neceſſariū mi
niſterio virtutis nutritiue. Supfluū aūt ero
gat ad generationē alteri' per virtutē genera
tiuā. Et ad hoc facit qd dicit xp̄s Lu.xi. Qd
ſupeſt date elemoſinā. ⁊ ecce oia mūda ſunt
vobis. i. nullā imūdiciā auaricie ex tpalib' cō
trahetis ſic diſpēſando. Et hiero. Aliena ra
pere cōuincit qui ſibi vltra neceſſaria retine
re pbat. di. xlij. §. i. ¶ Ex pte aūt recipiētis re
recipiēs elyam. quirit q̄ neceſſitatē hēat: alioquin nō eſt rō q̄
re ei elemoſina det. Sed cū nō poſſit ab ali
quo vno oib' neceſſitatē habentibus ſubueni
ri. nō ois neceſſitas obligat ad p̄ceptū. ſ3 ſolū
illa ſine qua qs ſuſtētari nō pōt. Et in huiuſ
modi hēt locū qd ait Amb. Paſce fame mo
rientē: ſi non paiſti occidiſti. di. lxxxvi. c. Pa
ſce. Sic ergo dare elemoſinā de ſupfluo: ē de
p̄cepto. ⁊ ſilr dare elemoſinā ei qui ē in extre
ma neceſſitate. alr dare elemoſinā eſt de con
ſilio ſicut de quolibet meliori bono danſ cōſi
lia. Sunt aūt ſupflua nature ⁊ pſone de neceſ
ſitate p̄cepti erogāda: q2 l3 ſint iſtius quantū
ad pprietatē. tamē ſunt ⁊ alioꝝ habentiū ptā
tem qui inde ſuſtētari poſſent quātū ad vſum.
Unde ambro. di. xlvij. ſicut hi. inquit. Nemo
propꝛiū dicat qd cōe eſt. i. alijs cōicandū tpe
neceſſitatis ſ. n glo. ⁊ ſequit. pluſq̄ ſufficeret
ad ſumptū ⁊ violēter obtentū eſt. Eſurientiū
eſt panis quē tu detines. Nudoꝝ veſtimentū
qd tu recludis. Miſeroꝝ ſeu captiuorū redem
ptio eſt ⁊ abſolutio pecunia quā in terra defo
dis. Tantoꝝ ergo te ſcias inuadere bona quā
tis poſſis pſtare qd velis. i. debes velle. Hec
ibi. ¶ Item nota qd dictū eſt de neceſſitate
nature ⁊ pſone hoc iudicandū eſt ſm q̄ pba Supfluum ⁊ ne
biliter eſtimari pōt. Nec oportet conſiderare ceſſariū
ad omnes caſus qui poſſunt contingere in fu dicitur.
turum. hoc enim eſſet de craſtino cogitare qd
dñs phibet. Sed debet iudicari ſuperfluū ⁊
neceſſariū ſm ea que pbabiliter ⁊ vt in pluri
bus occurrunt. ¶ Idē ipſe Tho. in. iiij. diſti.
xv. vbi dicit ⁊ addit: q̄ caſus extreme neceſſi
tatis iudicādus eſt qñ apparēt ſigna pbabi
lia future neceſſitatis extreme niſi eis ſubue
niat: vt cū qs videt pauperē indigētē cibo vel
potu vel alijs neceſſarijs ⁊ hoies ipotētes vel
pigros ad ſubueniendū illi nec pauperē poſſe
ſibi puidere. Nec. n. expectāda ē vltia ⁊ extre
ma neceſſitas: q2 tūc forte nō poſſet nā iuuari extre ma ne
iā defecta. Dicit ēt be. Tho. q̄ nō tenet qs q̄ ceſſitas
rere qs hēat neceſſitatē: ſ3 ſufficit vt his q ve
niūt ad noticiā ſuā ſubueniat. Itē qd tenetur
indigētib' ſubuenire: vt dictū ē quilibz de ar
te ſua: medicus in medēdo infirmis pauperi
b' ⁊ ꝓcurādo medicīas: aduocat' i aduocādo
iuriſcōſul. in cōſulēdo. ⁊ ſic de alijs.

¶ Pro maiori' decla- .§. iiij.

ratione huius matere. Nota que breuiter di
cit Duran. in. iiij. di. xv. Dicit. n. q̄ cū vſus bo
noꝝ exterioꝝ ſit ordinatus ad ſubuenienduz
neceſſitatibus vite preſentis: ſubueniētia iſta
ſecūdo primo. i. cōiunctis: tertio extraneis.
¶ Neceſſitas aūt quā quis patit in neceſſitati Neceſſariuz
bus ⁊ bonis exterioribus pōt eē duplex. abſo alicui abſo
luta ⁊ conditionata. Abſoluta quando om lute: aut
nia bona temporalia que quis habet ei etiā cōditio
ſunt a deo neceſſaria quod ſine eis non po nate.
teſt viuere. Et hec vocatur neceſſitas natu
re. Cōditionata vero qñ ſunt ei neceſſaria ad
ſui ſtatus decentiā ⁊ cōſeruationē: ⁊ hec dr
neceſſitas pſone inquantū pſona noiat digni
tatē ⁊ ſtatū. Dicēdū g' q̄ illud qd eſt neceſſa
riū nāe neceſſitate abſoluta nō eſt pceptū da
re: imo illicitū. quia plus tenet ſibi q̄ alij. Il
lud aūt qd eſt neceſſariū ad decentiā ſtat' ſo
lū ex p̄cepto dari d3 p reuelationē ſtat' alte
ri' q2 nullus tenet decēdē viuere in ſtatu ſuo
vt releuet aliū ad decentē ſtatū. Qd aūt ē ſu
perfluū vtriq3 neceſſitati nāe. ſ. ſtat' d3 dari ex
p̄cepto. ſ3 illud Lu. xi. Qd ſupeſt date elynā
Nec ē dubiū qn ſit p̄ceptū reſpectu illoꝝ q ſūt
in extrema neceſſitate: q2 ſi illō ex p̄cepto dā
dū ē qd ē neceſſariū ꝓpo ſtatui a fortiori: ⁊ oē
illō qd ſupfluit. De illis ūt q nō ſūt i extrema
necītate: l3 ſint i magna vecūdia ſi audeo diſ
finire nec plene ꝯdēnare maiorē ptē diuitū ſ3
ſ3 auctoritatē Joh. ē. allegatā. q̄ nō ſolū ſo
lū loqt de neceſſitate extrema: ſed notabili ⁊
verecūda videtur ſonare hoc.

¶ Nota igitur ex predi .§.v.
Non da- ctis. Primo φ nõ dare elemoſinaꝫ qð ptinet
re elimã- ad hoc vitiũ inhumanitatis tũc ẽ mortale qñ
quando qs ſupfluat vltra.i.neceſſaria nature ⁊ ꝑſone
ſit mor- hñs nõ ſubuenit patienti extremã neceſſitatẽ
tale. quã nouit ſm Tho. Rich. ⁊ duran.i.iiij diſt.
xv.⁊ Herueũ in quolibꝫ. Scðo cũ quiſ ſciens extremã neceſſitatẽ primi nõ ſubuenit ei de eo: qð eſt ſibi neceſſariũ ꝑſone.i.ad decentiã ſtatus ſui ⁊ familie: ſꝫ ſupfluũ nature.⁊ h ſm Duran.⁊ Rich.i.iiij. Sꝫ be.tho.ſe.ſe.q.xxxij. dicit hoc eſſe ſub ↄſilio. vñ nõ peccaret iſtð omittẽs ſaltẽ mortalr. Qð forte intelligit ð tali neceſſario ꝑſone: id eſt q ad decentiã: propter cui' carentiã ſuſtineret magna ꝑicula vel dãna corpis vl' anime. Qñ etiam non ꝓuidet ſibi ⁊ ſuis ſm ſtatũ ſuũ ⁊ indigẽtias ex auaricia hoc agẽs vtiqꝫ peccat. ¶ Tertio cũ qs de ſupfluo vtriuſqꝫ neceſſitatis nature.ſ.⁊ ꝑſone non ſubuenit magnas neceſſitates ⁊ miſerias patientibus quã non extremas ſibi notas ⁊ hoc videtur eſſe qñ mortale ſm Duran. ſed nõ ſm tho. ¶ Quarto nõ dare elemoſinã de neceſſario nature.ſ.ſibi ⁊ familie eſt pctm̃.qꝛ ↄ charitatẽ ſꝫ tho. Ric. ⁊ Durandum.⁊ hoc niſi vt dicit Tho.ſe.ſe.q. xxxij. vbi ſupra. qſ daret ꝑſone alicui. qꝛ ↄſiderat vtiliorẽ illã reipublice vel eccleſie quam ſe vel familiã.⁊ ideo pfert ↄſeruationẽ vite illius ſue ſubueniẽdo ei de neceſſario vite ad qð tñ nõ teneretur ex precepto. ſꝫ ptinet ad magnã ꝑfectionẽ. Laudabilr enim quis daret elemoſynã de neceſſario ꝑſone idigẽtib': ⁊ ſi nõ extreme cuꝫ vellet religionẽ ingredi: vl' in promptu p induſtriaꝫ poſſiꝫ ſibi cito ſuo decenti ſtatu ꝓuidere ſm.b. Tho. vbi.ſ. ¶ Quinto qñ indiſcrete daret vel nõ indigẽtibus vel male vtentib' .v.q. v.ñ oiꝫ. Nõ φ ſi pꝛ filiũ, vl' pron' libertũ. vl' dñs ſuũ infantẽ vel etiam adultũ languidũ exponit: vel ei alimẽta negat ipo facto filius ẽ a patria ptãte liberatus ⁊ ingenuitateꝫ libertus ⁊ ſeru' in libertatẽ capit. Illi quoqꝫ q eos ſuſcipiunt nõ poſſũt ppter h in coꝝ ꝑſonis ſibi ius aliqð vẽdicare. hec in decretali de infanti.⁊ lan. expo.c. Si a pie. Idẽ Ray. Et addit φ q talia pſumit: in foro penitẽtiali eſt tanqꝫ patricida vel homicida iudicãd' p eo φ hominẽ cui i tãta neceſſitate tenetur. ꝑiculo mortis exponit. Inſpectis tñ circũſtantijs.⁊ vtꝝ mors īde fuerit ſubſecuta: vel nõ erit pnia moderanda. Si aũt h facerent pdicti parentes vel dñi.qꝛ forte nec elemoſynas dãdo aut qrendo: nec eos aliter alere pñt. tũc ſꝫ Guil. in nullo peccãt ſi nil omiſerit ð ↄtigẽtib'. Qui ẽt filioſ p adulteriũ vl' fornicatiõeꝫ acqrũt. ſꝫ ad occultatiõeꝫ peccati ⁊ tollẽdũ ſcãdalum mittãt ad hoſpitalia tñr illos alere expẽſis ſuis.⁊ eis ꝓuidet ſi pñt.
¶ Capitulum.xxv. de inquietudine mentis.ſ. nimia ſollicitudine.

Inquietudo mentis ponit a grego.⁊ yſido. filia auaricie. ad quã ptinet inordinate ſollicitudo circa tpalia q̃ a xpo ꝓhibet cum di Math.vi. Nolite ſoliciti eſſe. Ad quaꝫ etiam remouendã exhortat pnceps aploꝝ dicens. Omnẽ ſollicitudinẽ vrãm ꝓijcientes in eũ. qm ipſi eſt cura de vob.i. Pe.v. Qð verũ eſſe aſſerit pſal. dicenſ in ꝑſona xpi ⁊ eum ꝑfecte imitãtiũ. Ego mendic' ſum ⁊ paup: dñs ſollicitus ẽ mei. Fuit.n.xps mẽdicus.qꝛ ex alioꝝ elemoſinis ſuſtentabat. Vñ. Au. Habebat dñs loculos oblata a fidelib' cõſeruans: vt ſuoꝝ ⁊ aliorum neceſſitatib' ꝓuideret.xij.q.i.ca. Habebat. Dicit .n. mendic' qſi manu dicẽs qꝛ tales petendo elemoſinã cõiter extendunt manum. Paup dꝛ qſi paꝝ hñſ. nã mlti ſi mẽdici q multũ hñt. ſꝫ xps ẽt mẽdicãs paꝝ hðit. vñ ipe dicebat. Vulpes foueas hñt ⁊ volucres celi nidoſ fili' ãt hois ñ hꝫ vbi caput ſuũ reclinet. Mat. viij. et cũ eẽt ita paup: ⁊ mlti alij ꝑfecte eũ imitãtes. tñ dñs vt ſollicit' ð ipis eis ꝓuidit. Sꝫ qꝛ apls exhortat ad ſollicitudinẽ dicẽs ad ro. .x. Sollicitudie ñ pigri ne videatur diſcordare in ſententijs diſcipulus a magiſtro veritatis. Sciendum' φ triplex eſt ſollicitudo.

¶ Prima criminaliſ ⁊ repudianda: qꝛ inimicum dei conſtituit.

¶ Secunda temporalis ⁊ moderãda: quia nimium timorem oſtendit.

¶ Tertia ſpiritualis ⁊ ãplexanda: quia multũ dei amorem accendit.

¶ De prima dicit apoſtolus .§.i.

ad Philip.iiij. Nihil ſoliciti ſitis.ſ. tali ſolli- Sollici-
citudine criminali. ¶ Eſt autem ſollicitudo tudo eſt
crimialiſ ſeu mortal' tripl'r. ¶ Uno modo circa mortal'
tpalia qrendo mltũ laborãdo ⁊ mẽte ⁊ corpe in eiſ ↄſtituẽs finẽ vltimũ.ſ. ipa tpalia pl' amãdo qꝫ ſalutẽ ꝓpriaꝫ. Sollicitudo.n. importat quoddã ſtudiũ. Studiũ aũt ẽ vehemẽs animi applicatio circa aliqd. Et de hac intelligit illud eccẽs.ij. Peccãti dedit de' afflictiõeꝫ ⁊ curã ſupfluaꝫ vt addat ⁊ ↄgreget.ſ. tpalia: ⁊ tradat ei q placet i ↄſpectu ſuo. vt religioſis bonis ⁊ hoſpitalib'. qb' tãdẽ talia teſtãdo dimittunt plurimi. Et ſbdit. Et hec vana ⁊ caſſa ſolicitudo ẽ. Caſſa ẽ: qꝛ nõ qetat aĩum ipſi' diuitiꝫ ꝓut eſtimabat ſꝫ valð inqetat eũ. vñ iqetudo mẽtis dꝛ. ſimil'.n.ẽ aranee q ſe euiſcerat ad faciẽduꝫ ſbtiles telas qb' muſcas capiat. ſꝫ de facili cũ ſuis telis ab alijs aĩalib' ðſtruit. Sic tal' mẽtẽ euacuat oi vigore ſapie ⁊ iuſticie ad cogitãdũ ſbtileſ viaſ ad decipiẽdũ icautos. ſꝫ ipe ab hõib' vl' ſaltẽ diuino iudicio atterit. vna eſt ſollicitudo ſua qꝛ nõ affert ſibi illũ fructuꝫ quẽ credit. ſeꝫ vitam eternã etiã paupibus dimittẽdo niſi ipm vera peniteat: ⁊ qb' dꝫ ſatiſfaciat. ¶ Alio

mō ſollicitudo tpaliū eſt criminalis ſm tho.
ij.ij.q.lx.quādo eſt tanta ⁊ taz inordinata ꝙ a
ſpūalis ſalutis ſue neceſſarijs retrahitur eam
omittendo vt lucretur: puta ſi ita inſiſtit occu
pationib⁹.negociationib⁹ artificijs.recollectio
ni meſſiū ⁊ vindemie: ꝙ omittit ſeruare feſta.
ieiunare diebus ꝑceptis.audire miſſam die-
bus feſtiuis.cōfiteri.cōicare ⁊ hmōi. De hac
dicit xp̄s Lu.viij. Sollicitudo hui⁹ ſecli ſuffo
cat verbū.ſ.auditū vel inſpiratū ne fructificet
in mente. Ad h̄ etiā facit qḋ ait Gre.in.xix.li.
mora. Oēs huius ſeculi dilectores in terrenis
rebus fortes ſunt.ſ.ad ſollicite laborādum ꝓ
eis in celeſtibus debiles. Nā ꝓ tpali glīa vſqꝫ
ad mortez deſudare appetunt: ⁊ ꝓ ſpe ꝑpetua
nec par in labore ſubſiſtunt ⁊c̄.in decre.diſt.
xlvij. Oēs. Si qs aūt ex nimia ſollicitudine qꝫ
gerit ad tpalia nō omittit ſpūalia ad ſalutem
neceſſaria.ſed diminuit de deuotione ⁊ tepe
ſcit a feruore debito: vēiale erit. ¶ Tertio mō
eſt mortalis talis ſollicitudo.qn̄ ēt in alijs cri
minibus apponit diligentē curā ⁊ feſtinaz ad
ꝑpetrandū. Dicit enī ſollicit⁹ ſm Iſidoꝝ quaſi
ſi ſolers citus. Et ſic mulieres ſunt ſollicite ad
ornandū ſe multū ponētes de tpe ⁊ diligētia.
Et guloſi ad preparandū cibos: ⁊ ambitioſi ad
honores ꝓcurandos ⁊ hmōi. Et de hac intel
ligit illḋ ꝓuer.xi. Expectatio ſollicitoꝝ.ſcꝫ ad
malū ꝑibit. Hec aūt ſollicitudo criminalis.iō
repellēda.qꝛ facit hoiem deo inimicū cuz per
hāc ſeruiat mūdo ſeu diabolo.ſꝫ nēo pt duob⁹
dn̄is ſuire.ſ.ſibi ꝯrijs ⁊ ꝯria iubētib⁹ vt ſt xp̄s
⁊ diabolus.ſpūs ⁊ mūdus. Seruit qs mūdo ⁊
diabolo ⁊ amicus eius eſt dū acqeſcit tēpta-
tionib⁹ ei⁹.⁊ amor tpaliū reꝝ ſuperat amorez
dei. Si eniz deū diligeret.odiret mūdū ⁊ dia
bolum nō q̄ntū ad nām ſed ad vitā ipſi⁹ mun
di qui in eo reperiunt ⁊ q̄ntum ad malicia dia
boli deteſtando ipſa vitia. Sed q ſeruit mun
do ⁊ diabolo non diligit quidē ipſum natura-
liter ſed ſuſtinet tyrānidē eius ⁊ alteruz.ſ.xp̄m
ꝯtēnit i eo ꝙ nō ſeruat mandata eius. Nolite
ergo ſolliciti eſſe de huiuſmodi.

¶ Secunda ſollicitudo eſt .§.ij.
humanalis.qꝛ enim hō multis indiget.hinc
ab humanitate ſua inſtigatur vt ſollicitet cir
ca tpalia qb⁹ ſuſtentat timēs ne ſibi deficiant
ſed iſta eſt moderanda remouēdo illū timorē
inordinatum.quo.ſ.timet ne etiā laborando
⁊ faciendo ꝙ in ſe eſt nō omittēdo curā ſalutis
aie ſue deus nō ꝓuideat ſibi.ꝙ ꝑtinet ad quā
dā diffidentiā bonitatis ſeu ꝓuidentie diuine
⁊ h̄ vtiqꝫ peccatū eſt. Vn̄ Hiero. Labor exercē
dus eſt ſollicitudo vitāda q̄.ſ.ꝓuēit ex iſta diſ
fidentia ad hanc moderandā.⁊ cū iſte vicioſa
reſecāda admonet aplūs dicens. Volo vos ſine
ſollicitudine eē.ſ.tali imoderata.ꝑcipit xp̄s di
cens Math.vi. Nolite ſolliciti eē in craſtinuz.
Intelligit aūt ꝑ craſtino tps futuꝝ ſm Hier.
¶ Pro cuius declaratione dicit.b.tho.ij.ij.q.
lv.ꝙ nullū pōt eē virtuoſum opus niſi debitis
circūſtātijs veſtiat.inter quas vna ē debitum
tps.ſm illud Eccle.viij. Omni negocio tēp⁹
ē opportunitas.qḋ nō in exteriorib⁹ tm̄ operi
bus: ſed ēt in interiori ſollicitudie locū habz.
Vnicuiqꝫ enim tēpori ꝯgruit ꝓpria ſollicitu
do ſicut tēpori eſtatis cōpetit ſollicitudo mete
di.⁊ tēpori autūni ſollicitudo vindemie. Si
quis ergo in tpe eſtatis iā de vindemia eēt ſol
licitus ſupflue ꝑoccuparet futuri tpis ſollici-
tudinem vnde hmōi ſollicitudinē tanqꝫ ſup-
fluam dn̄s ꝓhibet dicēs. Nolite ſolliciti eē in
craſtinū.⁊ quaſi rōnē aſſignat dicēs. Craſtin⁹
enim dies ſollicitus erit ſibiipſi.i.ꝓpriā ſollici
tudinē.habebit quā ſufficiet ad affligēdū ani
mam.⁊ h̄ ē qḋ ſubdit. Diei ſufficit malicia ſua
i.afflictio ſollicitudis que affligit mētē. ¶ Ex
cludit aūt xp̄s hanc ſollicitudinem ꝓcedentē
ex nimio timore defectus triplici rōe.vnde et
ter dicit. Nolite ſolliciti eſſe.q̄ ſimiliter ponit
b.tho.ij.ij.q.lv.ar.vi. ¶ Primo rōne maioris
influentie: ibi. Nōne aīa pl⁹ ē qꝫ eſca ⁊c̄.⁊ ē ta-
lis rō. Qui maiora preſtitit vtiqꝫ ex amore nō
ex debito ⁊ minora preſtabit.ſed deus dedit
nobis animam ⁊ corpus ⁊ vitā ſine nrā ſollici
tudine que vtiqꝫ ſine cōparatione ſunt maio-
ra ⁊ perfectiora eſca ⁊ veſtimētis.vt pꝫ ex ſeq.
Et ēt ex rōne qꝛ finis nobilior eſt his que ſunt
ad finem ſed ad hunc finē ſunt ordinata eſca
ad vitam ſuſtentandā.⁊ veſtimentū ac corpus
cooperiendū ⁊ cōſeruandū.ſi ergo ꝓuidet de
maiori.ſ.dando corpus ⁊ animā: prouidebit ⁊
de cibis ⁊ de veſtimētis faciēdo ꝙ in vobis ē
licite.⁊ ſi nō quātum appetitus tamen quan-
tum iudicabit vobis expedire. Et iō nolite ſol
liciti eſſe. ¶ Scḋo h̄ facit rōne vberioris proui
dentie: ibi. Reſpicite volatilia celi ⁊ ꝯſiderate
lilia ⁊c̄. Et eſt talis rō. Sapiens q gubernat ſa
pienter domum ſuā oībus ꝓuidet.⁊ ſi proui-
det minimis aīalibus: vt canibus auib⁹ ⁊ equis
probabile eſt ꝙ prouidebit creaturis rōnabili
bus. Sapientiſſimus eſt deus ⁊ optime guber
nat domū ſuā vniuerſi: vn̄ ſi prouidet.vt ma-
niſeſte pꝫ auib⁹ de victu.ita ꝙ abſqꝫ ſollicitu-
dine earum ⁊ opere ſeminandi ⁊ congregādi
habent vnde viuant.⁊ herbis ⁊ virgultis ꝓui
det de tam nobili veſtimento vt ſunt flores q
dicunt lilia habētia ita pulchrū colorē ⁊ viua
cem.ꝙ ſalomon nunqꝫ fuit indutus veſte talis
coloris. Nec tn̄ herba ſeu virgulta.que hic fe-
nū dicunt ſollicitantur ad faciēdū ſibi tale in
dumentū.q̄to magis credendū ē ꝙ deus ꝓui
deat de ſufficienti cibo ⁊ veſtitu his quos ad
imaginē ſuā fecit cūctis nobiliores. ¶ Tertio
h̄ excludit rōne credētie ⁊ ſpālis beniuolētie.

Quo tempore debet quis ſollicitus eſſe.

Inordinata ſollicitudo excluditur tripliciter.

vi. Nolite ſolliciti ꝛc. Hec igit̄ oīa gentes. i. infideles inquirūt. ſcit eni pr̄ veſter ꝛc. Et ē ta lis rō. Gentes. i. infideles. nō credūt diuinaꝫ ꝓuidentiā curā habere de actibus humanis. ꝛ iō nō mir̄ ſi ſollicitāt ad iſta tp̄alia ingrēda eſtimātes ſua induſtria poſſe ea hr̄e. Sed vos fideles cū credatis deū gubernatorē omniū. ꝛ mō ſpecialiori omniū: nō oportꝫ ita ſollicita ri ſed laborando ꝛ moderate ꝓuidēdo cōfide re in deo. Inſup pater aliqs ē pr̄ꝰ ꝛ ſcit filios ſuos indigere quō ſe poterit cōtinē quin neceſ ſitatibꝰ eoꝝ ꝓuideat. Sꝫ pr̄ celeſtis ē ꝓuiſſimꝰ ꝛ ſcit qꝛ hiis oībꝰ indigetis. Nō oportꝫ ergo du bitare de ꝓuiſione. ꝛ ideo nolite ſolliciti eſſe. Reſpicite filij nationes hominum. dicit̄ Ec cle. ſecundo ꝛ ſcitote quia nullus ſperauit i do mino ꝛ confuſus eſt permāſit in mandatis eiꝰ ꝛ derelictus eſt. quaſi diceret nullus.

¶ Quantum ad tertiam. .§. iij.

ſollicitudinē. ſ. ſpūalem hortatur dicenſ. Que rite primū regnū dei ꝛc. Ut enim dicit Hier. in omel. de cibo ꝛ veſtimento ſpirituali debe mus ſemꝑ eſſe ſolliciti. Cibus ſpūalis quo aīa reficit̄ eſt ſapientia ſeu vbū dei. qꝛ vt dr̄ Math. iiij. Nō in ſolo pane viuit hō. ſed in oī verbo qḋ ꝓcedit de ore dei. Ueſtimenta varia ſūt habi tus virtutū quibꝰ oīa ornat̄. Un̄ Ambr. Hec ſunt interna mentis velamia. i. indumēta. Cir ca hec igit̄ ſpūalia dꝫ ſollicitari erga deū. er ga ſeipſum. ꝛ erga ꝓximū. Primo erga deum nam hoc eſt vnum ꝛ vltimū qḋ deus requirit̄ ab hoīe vt verū bonū. vt dr̄ Mich. vi. ſ. ſollici tū te ambulare cū deo tuo. qḋ fit ꝓpter feruen tem dilectionē ad quā qs ꝑducit̄ ſollicite orā do ꝛ meditando. Un̄ ad Ro. xij. Sollicitudie nō pigri. ſpū feruentes. dn̄o ſeruientes: ꝛ ſic q̄ ritur regnū dei primū. ſ. potiſſimū regnū glo rie. ¶ Scd̄o dꝫ hō eē ſollicitus erga ſeipſū in cauēdo ab inſidijs diaboli ꝛ cuſtodiēdo ſenſus ſuos cōis non perdendo. vn̄ dicit̄ Deu. iiij. Cu ſtodi temetipſum ꝛ aīam tuā ſollicite. Ad qḋ faciendū. Salomon inducit exēplū formice dicens puer. vi. Uade ad formicā piger ꝛ cōſi dera vias eius: ꝛ diſce ab ea ſapientiā. i. ꝓuidē tiā ꝛ ſollicitudinē q̄ cū nō hēat ducē nec prece ptorē neqꝫ principē congregat ſibi in eſtate et parat ſibi in meſſe cibū. Sic hō in tp̄e vite pre ſentis nō dꝫ pigritari ſed ſollicitari dum pōt ſibi ꝯgregare merita bonoꝝ operū ꝛ ſapienti am. ꝛ ſic q̄rit hō iuſticiā regni. i. virtutes ꝛ bōa opa venit̄ ad regnū. ¶ Tertio dꝫ qs eē ſollici tus quo ad ꝓximū. ad Ephe. iiij. Solliciti ſer uare vnitatē ſpūs in vinculo pacis. Et pōit ad hoc exēplū. in corꝑe hūano dicēs. i. Corinthi. xij. Pro inuicē ſibi ſollicita ſūt mēbra. ſ. ad iu uandū alteꝝ aliud ꝛ ſubueniendū. Et ꝑ'ncipali ter ſpectat ad prelatos ſollicitari erga ſubdi

ſpūalis ſollicitu do

tos in ſpūalibus ꝛ tp̄alibus. Un̄ Ro. xij. Qui preeſt in ſollicitudine ꝛ pr̄ erga filios. Un̄ de Thobia dr̄ qḋ cū morā faceret. ſ. filius in rede undo ſollicitus erat pater pro filio. Et ꝯiuges alter ꝑ altero. i. Corin. vij. Qui aūt cū vxore ē ſollicitus ē quō placeat vxori ꝛ ecōuerſo. ꝛ ma trona de ꝓuiſione neceſſarioꝝ. Un̄ Marthe q̄ ſatagebat circa frequēs miniſteriū. dixit xp̄s. Martha martha ſollicita es. In qͦ nō de ſolli citudine reprehendit. ſed de turbatiōe ꝛ mur muratione. Lucas. x. Et ſic querendo regnuꝫ dei ꝛ iuſticiam eius ſollicitudie ſpūs. hec oīa adycient̄ tp̄alia vt nō opteat ſollicitari anxie.

¶ Titulus ſecūdus d̄ reſtitutiōibꝰ.

¶ Capitu. ꝑmū de reſtitutiōe in gn̄e. vbi ponū tur viginti manꝰ rapientiū. quoꝝ quelibet hꝫ quinqꝫ digitos. i. modos. ꝛ ſic centū modi in qui bus fit reſtitutio vel erogatio. ꝛ hoc per mo dū predicationis in quo etiā de multiplici na ui ſcꝫ penitētie eccleſie ꝛ religionis. vbi ēt po nunt̄ impeditiua reſtitutionis ꝛ vtilitas eius.

H Oc mare magnum ꝛ ſpa cioſum manibꝰ illic reptilia. quo rū nō eſt numerus. Aialia puſilla cū magnis illic naues pertrāſibunt. ps. ciij. Loqns ꝓpha d̄ mari huiuſ mūdi oſtendit ꝑicula eius ꝛ ꝯſequēter euaſio nē. Nā plenus eſt mūdus malibus raptoꝝ ꝛ illi cite acquiſitoꝝ. de qbꝰ dic̄ Aug. Nō dimittit̄ pctm̄: niſi reſtituat̄ ablatū. xiiij. q. vi. Si res. ꝛ de reg. iu. pctm̄ li. vi. vn̄ ꝛ Math. xviij. dicitur Redde qḋ debes: ꝛ aplus ad Ro. xiij. Reddite oībꝰ debita. Qḋ eni d̄bet̄ ꝛ ſi benigne remittit̄ nō tn̄ iuſte repetit̄. peccat aūt q vltra debitum exigit. Ait Aug. xiiij. q. i. c. Et qꝛ opa nr̄i ſal uatoris vltra veritatē hiſtorie rei geſte aliquid nobis inſinuat moraliter agendū in quo cū imi temur et h̄ qḋ ipſe abijt trans mare vt ſcribitur Jo. vi. Et iteꝝ aſcēdēs in nauiculā tranſfreta uit. vt hr̄ Math. xix. Figurauit qḋ debemꝰ iſtō mare iſtiꝰ mūdi trāſire ad qḋ eſt neceſſaria na uicula. quia ipſe vſus eſt ea vt perueniamus ad patriam ꝛ ciuitatem noſtram ꝛ in monteꝫ dei. Tria ergo notat pſal. in predictis verbis.

¶ Primū qualitas mūdialis figuraliter de ſignata. ibi. Hoc mare magnū.

¶ Scd̄m malignitas crimialis gn̄aliter demō ſtrata. ibi. ꝛ ſpacioſū manibꝰ illic reptilia ꝛc.

¶ Tertiū ſuffragabilitas ſaluatoris pluraliter ꝓ parata. ibi. Illic naues pertranſibūt. ꝛ ꝑ aliquam harum nauium oportet tranſire.

¶ Quantum ad primum .§. i.

cōis ſnia eſt ſctōꝝ Greg. Ber. ꝛ aliorum mare mundum ſignificare per multas ſimiles pro prietates ſed pro nūc ſufficiat tres exprimere.

Mare ſignificat mūdum

¶ Et primo per amaricationem.

¶ Secundo per fluctuationem.

¶ Tertio per pericilitationem.
¶ Primo .n. mare dī quaſi amarū. quia. ſ. eiꝰ
aqua eſt amra. i. ſalſa. ꝛ ibi amara vita. ſic mū
dꝰ iſte plenus eſt amaratudinibꝰ. Eccs. ij. Cun
cti dies eiꝰ laboribꝰ ꝛ erumnis pleni ſunt. nec
ꝑ noctē quieſcit. Bern. Felicitas huiuſ ſeculi
multis amaratudinibus reſperſa eſt. Et gre-
gorꝰ. Omne quod hic eminet plus meroribꝰ
afficiꝭ ꝙ honoribus gaudet. diſt. xlij. c. nemo.
Quis poſſit replicare eiꝰ amaritudines. Nunc
amaricaꝭ ꝯtumelia ꝛ deriſione. nūc infirmita
te ꝛ ꝑſecutiōe. Aliqñ pauꝑtate ꝛ aliorum de-
ceptiōe. Et tñ tanta ē hūana cecitas: ꝙ ſp vel
let hō ī mūdo iſto eſſe. Vñ Hiere. Trenꝰ iij. in
ꝑſona peccātis iquit. Inebriauit me abſinthio.
i. inebriari permiſſit dñs abſinthio qđ eſt ama
riſſimū. i. amore hꝰ ſecli ita amari. ¶ In hꝰ fi-
gurā legiꝭ: ꝙ filij iſrl venictes ad locū q dī ma
rath. inuenerūt aquas amariſſimaſ quaſ bibe
re nō poterāt. ¶ Scđo mare ꝯtinuo fluctuat.
plus tñ ꝛ minꝰ ſm tpa varia ꝓpter qđ dīc. ps.
Mirabiles elationes maris. Sic homies mū
di fluctuāt ꝯtinuo diuerſis affectibꝰ ꝛ paſſioni
bꝰ aliqñ in altū aſcēdūt ꝓſumptiōis ꝛ dignita
tis. aliqñ deſcēdūt in ꝓfundū deiectiōis ꝛ vi-
litatꝭ. Fluctuāt plꝰ tñ ꝛ minꝰ variis etiā deſide
riis q̄ implere non pñt. Eſa. lvij. Cor impij q̄ſi
mare feruēs qđ qeſcere nō pōt. demū añ littuſ
frangit vndas ſuas. Hiere. v. Qui poſuit hare
nā terminū mari ꝛ: dixit. Illi ꝯſtringes tumiteſ
fluctꝰ tuos ſic demū ſupbia ꝛ altitudo munda
na in morte ad terrā ꝓſterniꝭ. ¶ Tertio mare
eſt plenū periculis. Vñ Eccl. xliij. dī. Qui na
uigāt mare enarrāt ꝑicula eiꝰ. Sed maiora ſt
ꝑicula mundi. nā vt dī. xxviij. q. i. ſepe malo-
rū ꝯuerſatio ēt bonos corrūpit q̄ntomagiſ coſ
q ad vitia ꝓni ſūt. nimis enim exēpla trahūt
mala. Vñ. b. Anto. vidēs mūdū in viſiōe ple-
nū laqis clamauit. O qs iſtoſ euadet. Pericu
la huiꝰ mūdi terribilia fuerūt oñſa. Dan. vij. c.
qñ vidit in mare magno q̄tuor vētos pugnare
ꝛ q̄tuor beſtias inde aſcēdere terribiles. Hoc ma
re mūdus ē. q̄tuor venti pugnātes ſunt q̄tuor
paſſiones. Amor nimiꝰ ſui. Odiū ꝓximi. Ti-
mor deficiendi. Vana ſpes diu viuēdi. Poſt hoc
exurgūt q̄tuor beſtie vaſtātes hoīes. Vna va-
ſtat aīam malis exēplis ꝛ ꝑſuaſionibuſ. Scđa
corpa vulnerat ꝑcuſſionibꝰ ꝛ occaſionibus.
Tertia famā detractionibꝰ ꝛ ꝯtumeliis. Quar
ta ſubſtātiam in iniuſtis vſurpationibꝰ. Trā-
ſeundum eſt nobis hoc mare magnū. qꝛ qui
amat periculū in illo peribit. Eccls. iij.

¶ Quantum ad ſecundū .§. ij.
dīcitꝭ. i. Jo. v. Totus mūdus in maligno poſi-
tus eſt. i. malo igne vicioꝝ q̄ vrunt mentē inor
dinatis deſideriis: ꝛ dignū faciūt ea perpetrā
tē igne eterno. Vñ Adamātius. Ignis alie-
nus. libido. auaricia ꝛ omnis praua cupiditaſ
eſt hic ignis exurit nō mūdat. de peni. di. iij.
c. inter hec. Et aug. Quicūq autem aliquod — Mūdus
de peccatis iſtis in ſe dñari cognouerit niſi — eſt mali
digne ſe emendauerit eterne illum flāma tru — gnus.
cidabit. dī. xxv. multi ſunt in cuius figuram
legitur. Exo. xiiij. ꝙ pharao cum exercitu ſuo
tranſiens per mare rubrum ſubmerſus eſt de
ſcendēs in ꝓfūdū. ſed filij iſrael colūna nubis
eos precedente exierunt illeſi. Ad ſignifican-
dum ꝙ dediti mundo demergunꭒ in profūdū
vitioꝝ. ſed populus dei vidēs deum per viuā
fidem tranſeunt mūdū liberati adiutorio di-
uine grē. Et qūo mundus iſte ſit poſitus ī ma
ligno totus. ipſe Johes in ſua prima canoni
ca declarās dicit. ij. c. Omne ꝙ eſt in mundo
aut eſt concupiſcētia carnis aut concupiſcen
tia oculorum aut ſuperbia vite. Mundum vo
cat amatores mundi ꝛ peccatores in quibus
tria dicit eſſe. que ſunt radiceſ omnium malo
rum. Que tria pōit pſal. eſſe in mari. de quo lo
quiꭒ ſed ſub figura. Nā ꝯcupiſcentia carnis. i.
luxuriā inuit dicēs. Illic reptilia quoꝝ nō eſt
numerꝰ. Reptilia q̄ corpꝰ trahūt ꝑ terrā apte
ſignificat luxurioſos vt anguille ī mari q̄ ī luto
fiūꭒ ꝛ lubrice ſūt. ꝛ hi innumeri ſunt in omni
ſexu. ſtatu. etate. ꝛ ꝯditione ꝛ natione vt meri
to dici poſſit. Ois caro corrupat viā ſuā. gen.
vi. Sꝫ nō eſt diſcurrēdū ꝑ iſta: qꝛ ad alia ten-
dimꝰ. Superbiā vite oñdit ps. eſſe ī mari mū
di: cū ſubdit. aīalia puſilla cū magniſ. ſ. ibi ſūt.
Et hoc mō. qꝛ piſces puſilli ſūt preda magno
rū: ꝛ ex eis nutriunꭒ. ſic in mūdo pauperes op
primunꭒ a diuitibꝰ ꝛ ꝓpꝰ ſunt ꝑda potentū ꝛ
dñoꝝ: ꝛ ex eis dñanꭒ: Vñ abacuc. i. dī. Facieſ
homies vt piſces mariſ. ſ. ꝑmittendo vt ſupbi
dñenꭒ infirmis hominibꝰ. Cōcupiſcentiā aūt
oclōꝝ. i. auaritiā: inſinuat dicens. Spacioſuꝫ
mātibꝰ. i. dñōibꝰ. Maēs. n. ī pſrali dñrōmōeſ
vel manibꝰ. ſ. hoim vſurpātiuꝫ aliena ꝑ auari
ciā. Vere ſpacioſū. i. valde latū ē iſtō ſecli ma-
re hmōi manibꝰ. Nā vt dī Hier. vi. A maiori
vſq ad miorē. a ſacerdote vſq ad leuitam oēs
auaricie ſtudēt. ꝛ ex hoc hñt manꝰ aduncha-
tas: ſed mūdꝰ ꝑibit ꝛ cōcupiſcentia eius. i. qꝛ ꝛ
ſuba rex q̄ diligūꭒ ꝛ rapiūꭒ. Sic āt boni māibꝰ
ſcōꝝ āgeloꝝ. i. opibꝰ tenenꭒ ne offēdāt: ita ma
li manibꝰ demonū. i. opibꝰ: ꝓcipue vſurpatio-
nū quas ſuggerūt portanꭒ ad inferos. Scđ vt
ait pſalmiſta Dominꝰ nō derelinquet euꝫ. ſcꝫ
electum ſuuꝫ in manibꝰ ſcꝫ demōiſ. qꝛ ſi incur
rit peccatū aliquod rapine vel aliud malū. hꝫ
naueſ paratā. i. pniam q̄ poſſit exire de manibꝰ
demōis Vñ ſequiꭒ. illic naueſ ꝑtrāſibūt. Et iā
cū chriſto q abiit trāſmare naui tranſeūdum
nobis eſt. ꝛ cauendū de his manibꝰ. Eſt enī

Manus feneratoria.
Manus raptoria.
Manus furatoria.
Manus bellatoria.
Manus damnificatoria.
Manus participatoria.
Manus ſacrilega.
Manus iniuſte iudicatoria.
Manus in iudicio inique aſſiſtoria.
Manus fraudatoria.
Manus falſificatoria.
Manus proditoria.
Manus ſymoniaca.
Manus impeditoria.
Manus luſoria.
Manus turpis lucri operatoria.
Manus locatiōis et conductiōis violatoria.
Manus detractoria.
Manus perſone leſoria.
Manus animarum predatoria.

¶ De prima manu. ſcz .§.iij.

feneratoria pt intelligi illō qd̄ hr. Apoc.xvij: Uidi mulierem ſedentem ſup beſtiā coccineā. i. diabolū hn̄tē in manu eius poculū aureum. Hec mlr eſt cupiditas q̄ in manu .i. opere vſure hʒ diuitias quas ſitit. ſʒ non extinguit eius ſitis. ſʒ ſolū delectatur inuidendo. Habet aūt quinqȝ modos ſic̄ manus habet qnqȝ digitos. ¶ Et primus eſt in pignorib': qn̄ .ſ. qs p mutuo alteri ſcō recipit pignus ab eo rei mobilis (In pignore.) veſtimenti equi et hmōi. aut imobilis vt poſſeſſionis ex q̄ capit fructū ſine lucrum nō cōputās in ſortē: qd̄ vſura eſt niſi in caſu cū gener a ſocero quouſqȝ hēat ab eo dotē ſuſtinēs onera mrīmonij accipit poſſeſſionē ab eo in pignus. ex d̄ vſuris. ca. ſalubriter. Et de h̄ diffuſe. ſ. ti. i. c. vi. et vij. ¶ Scd̄s digitus ſeu modus eſt in depoſitionibus. cū ſcʒ qs deponit pecuniam apud mercatorē vel campſorē vt vtat ea ſaluo (In depoſitionib'.) tn̄ capitali ſuo. et cū intētione pncipali aliqd percipiendi vltra ſortē nulla tn̄ facta pactōe ſuper h̄. et vſura eſt. xiiij. q. iij. ſi feneraueris. Et de h̄. ſ. ti. i. c. vij. §. 14. ¶ Tertius digit' in emptionib' et venditionib'. cū ſcʒ vendit merces vl (In emptione.) tra iuſtū pciū rōe dilationis tpis in ſoluēdo pciū. et hoc niſi rē illā intendebat ſuare in futurum qn̄ tātā q̄ntū vendit vel plus ſperabat valiturā. Similit qn̄ emit rē min' iuſto precio, eo q, anticipat tēp' ſolutiōis pcij anteq̄ recipiat mercem. vt tpe veris triticū recolligendū et h̄ niſi dubiū eſſet vtrū plus minuſue ſit res illa valitura. ar. de h̄ ex de vſu. in ciuitate. et c. (In cambio) nauiganti. Et de hoc diffuſe. ſ. ti. i. c. viij. §. i. ¶ Quartus digit' in campſionib' et affectis aſſecurationibus vt in cambijs q̄ dicunt p venetias et cambijs q̄ fiunt in curia romana p bullis q̄ ſūt vere mutua cū vſura. et cū ipſemet ſit ſatiſdator ſimulat' et ver' mutuator. arg. xiiij. q. iij. Plerīqȝ. et de hoc ſupra ti. i. c. vij. §. xlvij. (In mutuo.) ¶ Quintus digitus in mutuis cū expſſis vel tacitis pactiōib' ſiue in pecunia. ſiue i opib'. ſiue in alijs q̄ precio pn̄t extimari. ar. xiiij. q. iij. c. Putant. Et de hoc ſupra titulo. c. vi. et vij.

¶ Secunda eſt manus .§.iiij.

raptoria: que maniſeſte rapit aliena. De māu violēti. i. eripit raptoris paupē. ſ. deus. Job v. Et hec hʒ quinqȝ digitos ſeu modos. ¶ Primus cōſiſtit in vſurpatis dominijs ciuitatū: ca- (In dominijs) ſtror et villar. et qb'cūqȝ emolumētis qd̄ inde pcipit rapina ē. ¶ Scd̄s eſt in tallijs iniuſtis. (Tallijs) qn̄. ſ. dn̄s ciuitatis imponit collectas vltra debitū cōſuetudinis vel ſtatuti. ſeruitia indebita opar exigit. et nō ſoluit eis de labore. vl̄ ſi ciuitas ē libera qn̄ nō pro rata imponit ciuib': ſed ḡuat aliquos nimis. ¶ Terti' eſt in pedagijs (Pedagijs.) et gabellis illicitis. qn̄ ſcʒ imponunt dn̄i terrarum vel ciues noua pedagia ſine licentia pncipis vel etiā ſi antiq̄ vel noua cū licentia non (Latrocinijs) ſeruāt vias tutas: cum tn̄ poſſent. ¶ Quartus in latrocinijs tereſtrib' vl̄ maritimis. vel pyratis q diſcurrūt p mar̄ pdādo. Et naufragio etiam in mare piecta ſibi accipere ad rapinā ptinet. vl̄ etiā de repſalijs illicitis. de qb' in. iij. (In perſonis.) parte tituli. iiij. ca. iiij. ¶ Quintus in pſonis capiendis et vēdēdis q̄ libere ſunt ſeu xp̄iane. Nā et ſi pagāi vl̄ ſaraceni capti i bello iuſte efficiūt ſui capiētiū. vn̄ et vēdi pn̄t vt ſui et emi: ſi tn̄ xp̄iani. Dn̄t g' iſta reſtitui ſi pn̄t vt dic. aug. xiiij. q. vi. ſi res. d̄ his hēs. ſ. ti. ij. c. ij. §. vi.

¶ Tertia eſt manus fura .§.v.

toria. cuʒ qs accipit occulte aliena neſciente dn̄o. aplſ ad. Ephe. iiij. Qui furabat iā nō furet. ſʒ magis opet māibus ſuis. Fur videt operari māibus alienis ingētū accipit lucrū operis alior. Et hec manus habʒ qnqȝ digitos (In furtis.) ſeu modos. ¶ Prim' ē de inuētor retentiōe qn̄. ſ. qs res alterius inuētas q̄ nō hn̄tur p derelicto. ſibi retinet. xiiij. q. v. Multi. Et d̄ hoc hēs. ſ. ti. i. c. xv. ¶ Scd̄s in illicita pſcriptōe (preſcriptione.) qn̄ ſcʒ qs pſcribit aliena mala fide. ſciens ſcʒ illa eſſe aliena. nec aliquo iuſto titulo habuiſſe. de re. iu. c. poſſeſſor ii. vi. Et d̄ h̄ hēs. ſ. ti. i. c. xv. ¶ Tertius ē in rei pignorate cōmodate (Uſu rei) vl̄ depoſite vſu. qn̄ dn̄s rei nō cōſentit et tenetur de vtilitate inde habita. et ſi amitteret ex culpa ſua tenetur reddet. Ray. et d̄. h̄. ſ. ti. i. c. xv. ¶ Quart' in occlta rer vſurpatōe. ſiue h̄ fiat a (Uſurpatiōe rerum.) filijs de reb' parētū ſiue ab vxore de reb' viri ipſo neſciēte. ſiue a ſuis de reb' dn̄or ſuor. ſiue a diſpēſatorib' d̄ reb' ſuor patronor. ſiue a diſcipul' de rebus magiſtror ſuor: ſiue ab extraneis de reb' allor etiā ſi h̄ facerēt dādo inde elemoſynas pauperib' niſi in extremo neceſſitate

teſtitate ꝯſtitutio.xiiij.q.v. Forte. Et de h.ꝫ.ti.i. ¶ Quintus in religioſa appropriatiõe.qñ ſ.ʒ religioſus recipit aliqd vel neſciente ꝑlato ſuo.vel alteri dat ꝓpiquo vel extraneo.vel cũ occultat ⁊ vt ꝓpria retinet acq̄ſita p eũ vel data.nõ parat⁹ ſuꝑiori libere aſſignare.xij.q.i.c. Non dicatis. Et de hoc habeo in tertia parte,titul.xvi.capitulo primo.

Appropriatione.

¶ Quarta eſt manus .§.vj.

bellatoria:vbi reperiunt̃ furta:rapine ⁊ ſacrilegia. Manum ſuã miſit hoſtis .ſ. bellando ad omnia deſiderabilia. Tren.i. Deſiderabilia ãt ſunt blada.pecunie.edificia.vaſa aurea tẽpli ⁊ alia ornamẽta ornãtia ipſʒ tẽplũ ad q̄ miſit manum exercit⁹ nabuchodonoſor bellãs ꝯ hieroſolymã rapiẽdo icẽdẽdo.⁊ ꝺſtruẽdo. Et h̄ manus hʒ quinq̄ digitos ſeu modos. Prim⁹ eſt cũ dñs vel cõitas aliq̄ aſſumit iniuſtũ bellũ. Nam q ad hoc ꝯcurrũt adiuuãdo.ꝯſulendo.⁊ coopando de oĩbus dãnis illatis aduerſarijs.etiã ſi nihil ꝑueniret ad eos tenent̃ ſatiſfacẽ.xxiij.q.v.c.nõ ſane.in fi. ¶ Scd's ẽ q tenet̃ de oĩb⁹ damnis ⁊ expẽſis q̄s patiunt̃ ſubditi ſui:q inuoluntarij ſũt ⁊ coacti. Nã vltra expẽſas q̄s faciũt: aliqñ ab aduerſarijs debellãt̃ ⁊ capiũt ipſi ⁊ bona eoꝝ.vari⁹ eſt.n.euentus belli.extra ꝺ iniur.⁊ dã.da.ſi culpa. Terti⁹ ẽ qr q habʒ iniuſtũ bellũ ea q̄ capit ⁊ deſtruit vel hoc facere pmittit ſuis ſic cõiter faciũt ſatiſfacere tenet̃.xxiij.q.i. militare. Bona aũt capta ab inimicis iuſte q̄ dñt ꝯdiuidi occultando ⁊ retinẽdo ſibi furantur.xxiij.q.v.dicat. ¶ Quart⁹ eſt cũʒ iuſte bellãs rapit bona eccliaꝝ nõ incaſtellataꝝ aut bona clericoꝝ ꝯtrie partis.vel etiã viatores.pegrinos mercatores ⁊ alios inocẽtes.di.lxxxvi. In ſingul̃. ¶ Quitus eſt qñ habens iuſtũ bellũ ex ſua inertia ⁊ craſſa negligẽtia nõ defẽdit ſuos cũ poſſit:⁊ ꝑcipue cũ ẽ ꝯduct⁹ mercede ad bellandũ. Et ſilr cũ poſſet debellare inimicos:⁊ ſic cito guerre facere finẽ vt plus lucret̃ ex duratione prelij.vl' qr corrupt⁹ ab aduerſarijs nõ fideliẽ negociũ gerit. tenet̃ extra ꝺ iniur.⁊ dã.da.ca.Si culpa. Et ꝺ his oĩb⁹ hẽs.in.iii.par.titulo quarto capitulo primo per totum.

Bellũ iniuſtũ.

¶ Quinta eſt manus .§.vij.

damnificatoria Dicit̃ puer.xvi. Si manus ad manũ fuit nõ erit innocẽs. Et qñ vna man⁹ nõ ſufficit ad vnũ opus alia iuuat. Sic ⁊ aliqñ ſi vn⁹ nõ ſufficeret ad rapiendũ vel ad furãdum vel dãnificãdũ aliũ:⁊ tũc adhibet adiutorius alter.⁊ hoc eſt man⁹ ad manũ adiuncta.⁊ tal' q̄uis nõ ſit ꝑncipalis.vel ꝑueniat de rapina vl' dãno ad eum tñ tenet̃ qr nõ eſt innocens ſed i cauſa. Et hec hʒ q̄nq̄ digitos q ꝯtinent̃ in ver. Juſſio ꝯſiliũ ꝯſenſus palpo recurſus. ¶ Prim⁹ q̄ eſt cũ qs mãdat fieri rapinã.furtũ vſuram

Mandans.

vel aliud dãnũ:⁊ ex hoc ſequit̃ effectus dãni. qd' alr nõ fuiſſet factũ.tal' tenet̃ in ſolidũ:etiã ſi nil ꝑueñt ad eũ. Sic ⁊ tutor.curator.ꝓcurator ⁊ factor q ꝓ pupillis vel ꝓ alijs faciũt ꝯtract⁹ vſurarios ſi illi ꝓ q̄bus fecerunt nõ ſatiſfaciãt: tenet̃ cũ ſint ꝑncipaliores. ¶ Scd's qñ cõſulit ita q ex illo ſequit̃ dãnũ qd' alr nõ fuiſſʒ factũ: talis etiã tenet̃ inſolidũ: etiã ſi nil ꝑuenit ad eũ.ſi aũt fuiſſʒ factũ etiã ſine illo ꝯſilio:ſʒ aliqd plus factũ eſt ad illud plus tenet̃. Inno.⁊ hoſti. ¶ Tertius eſt ꝯſenſus.ſ.coopatiõis non mẽtis tñ.puta qñ duo vel plures faciũt aliqd furtum vel dãnũ ſimul.ita q vnus non faceret ſine altero:tenet̃ q̄libʒ inſolidũ.ſecus cũ etiã ſine illo factũ fuiſſet.tñ cũʒ alijs ſe repperit ad dãnificandũ.tũc.n.tenet̃ ſolũ de dãno illato p eũ. Qui etiã eſt mediator ſcienter alic⁹ ꝯtract⁹ fraudulenti vt ſenſales tenentur de damnis. ¶ Quartus ẽ palpo.ſ.cũ qs adulãdo ſeu laudando aliquẽ de furto vel de dãno.ſ.q ſit ſtrẽnuus.⁊ ex h̄ inducit eũ ad faciendũ malum qd' alr nõ feciſſet.⁊ idẽ detrahendo ad h̄ inducit. vt puta tu es puſillanimis:vel nihil vales.⁊ timid⁹ ⁊ hmõi. ¶ Quĩtus eſt recurſus.ſ.cum qs receptat fures ⁊ dãnificantes.⁊ ex h̄ ſequunt̃ dãna:vel etiã rem raptã cum q̄rit̃ ⁊ ipſe occultat.ꝓpter qd' nõ põt recupare. Officialis aũt q põt ſine ꝑiculo ſue ꝑſone obſtare ne fiat dãnũ vl' rapina.vl' manifeſtare fures ⁊ ablata ⁊ nõ fac̃.tenet̃ h̄ btãs tho.alb.Pe.Rich.i.iiij.diſt.xvij. Inno.Ray.⁊ Guil. Et ꝺ his.ꝫ.ti.i.c.xij.

Conſulens.

Conſentiens.

Adulans.

Recurſus.

¶ Sexta eſt manus .§.viij.

participatoria.ſ.de rapta.furata vl' vſuraria.⁊ ꝺ h̄ pt intelligi illd' Jone.iij. Recedat vnuſq̄ſq ab iniq̄tate q̄ in manu ſua ẽ. Et hec hʒ q̄nq̄ digitos. ¶ Prim⁹ eſt participando de hmõi ꝑ donatiõem. Talis.n.cui donat̃ cum h̄ ſcit dʒ reddere dño ei⁹ rẽ ablatã. donũ aũt datum ab vſurario cũ oĩa bona ſua ſunt obnoxia reſtitutioni.tenet̃ etiã reddere:vel ſibi vel poti⁹ his q̄bus vſurari⁹ hʒ reſtituẽ. ¶ Scd's eſt ꝑ victitatiõem. Familia eni raptoris vel vſurarij vl' vxor:filij ⁊ alij q nõ hñt niſi de rapinis vel vſuris tenet̃ ſatiſfacere de ꝯſumptis.ſʒ habendo etiã alia bona comedẽdo vel vtendo res male ablatas in ꝓpria ſpecie tenent̃ de eo qd' ꝯſumũt. Ray. ¶ Tertius eſt ꝑ dotationẽ. Filia enim que dotat̃ ꝑ eũ q nõ hʒ niſi de vſuris vel alias male ablatis.maritus qui h̄ nouit nõ põt recipe dotẽ.⁊ receptã tenet̃ reſtituere creditorib⁹ ſoceri.⁊ ipſa ẽt filia mortuo marito tenet̃ reſtituẽ dotes. Ray. De h̄ hẽs.ꝫ.ti.i.c.xij. ¶ Quartus eſt ꝑticipando de re rapta vel furata ꝑ emptionẽ. Qui.n.ẽmit talia ſciẽter vel ignorãtia facti craſſa.tenet̃ reſtituẽ cũ iuenerit dñm rei vel erogare paupib⁹ ſi illũ ignorat. Si etiam

dā eſt de iniur. ꝛ dā. da. c. ſi culpa. Et ſi accipit pecuniā ꝑ teſtimonio ferēdo etiā vero tenetur illā pauperib⁹ erogare. xxiiij. q. v. c. Nō ſane. Et de his omnibus ſupra titulo. i. c. xix.

¶ Decima eſt manus .§. xij. frandatoria. Job. xxxi. Si in manib⁹ meis adheſit macla. i. fraudis. Et hec hꝫ qnqꝫ digitos ſiue modos. ¶ Prim⁹ ē in rerū quidditate dū ſ. vna ſbā vendiť ꝓ alia. vt vinum limphatuꝫ ꝓ puro. vnū aroma ꝓ alio. aurū alchimiatuꝫ ꝓ puro ꝛ hmōi. ¶ Scōs ē in q̄ntitate: vt cū dať diminuta mēſura vel in ponderib⁹. vt. xi vncis ꝓ libra. vel in vaſis de vino. oleo. tritico ꝛ hmōi. vel i cannis de pāno laneo. lineo ꝛ hmōi. ¶ Terti⁹ eſt in q̄litate: vt cū vendiť res defectuoſa. vt vinū vel carnes corrupte ꝑ bonis aial viciosum ꝛ claudicās ꝓ ſano nō minuendo de ꝑcio ꝛ multo grani⁹ eēt vendēdo rē periculoſam ꝛ nociuā homini. ¶ Quart⁹ eſt in ꝑcij inequalitate. vt cū vendiť res plus iuſto ꝑcio q̄ valeat ſcienter. vel cū multo minori ꝑcio emiť q̄ valeat qꝛ vēditor nō cognoſcit rē. vel qꝛ duciť maxima neceſſitate. ¶ Quintus eſt in gabelle debite vel pedagij ſubtractiōe. vt qꝛ occulte itroducit rē ad ciuitatē. vel aſſerit vnū eſſe ꝑ alio vel minoris q̄ntitatis vt minus ſoluat. hi om̄es teneť ſatiſfacere ſecundū Tho. ſcda ſcde. queſtione. lv. ꝛ. Ray. Et de his habeſ ſupra titulo primo. cap. xvij.

¶ Undecima eſt ma- .§. xiij. nus falſificacatoria. Job. v. Qui diſſipat cogitationes malignoꝝ ne poſſit manus coꝝ implere qđ ceperāt: māifeſtando ſcꝫ falſitates eorū. Et hec hꝫ qnqꝫ digitos ſeu modos. ¶ Primus eſt in pōderib⁹ ꝛ mēſuris faciēdo: vel vtēdo falſis. i. diminutis mēſuris in vendendo: ꝛ mēſuris exceſſiuis in emēdo: teneť etiā taľ de dānis inde ſecutis. ¶ Scōs eſt in falſis monetis ſcilicꝫ fabricando falſas monetas vel incidendo eas aut falſatis aut diminutis ꝑ legitimis ſcienter vtendo: vltra pctm̄ teneť de dānis leſis. ¶ Tertius eſt in bullis aplicis falſatis vel ꝑ ſurreptionē obtētis: cū ſcꝫ expreſſum eſt falſum in ſupplicatiōe vel omiſſum illđ exꝑmēdo q⁹ narrato nō obtinuiſſꝫ. beneficiū. n. vel grā ſic obtēta nō valet. vnde teneť ſatiſfacere de emolumēto ꝑ ipas obtēto. ¶ Quart⁹ eſt in inſtrumentis vel ſcripturis falſificatis: vt teſtamētis in qbus ſcribuntur legata aliter q̄ diſponať a teſtatore. vel ſcripturiſ vbi apparēt debita ꝛ caſſantur ꝛ hmōi. ¶ Quitus eſt i falſis ptib⁹: vt cū mulier cōcipit ꝑ adulteriū vel ſuponit ſibi alienū ꝑtū. q teneť de omnibus q̄ ꝯſumit putatiu⁹ filius de doniſ mariti. ꝛ de his que vt legitimo filio ſibi de hereditate relinqueret. extra. de iniuř. ꝛ dā. da. c. ſi. culpa. Et de his. ſupra. titulo. i. cap. xviij.

¶ Duodecima eſt ma- .§. xiiij. nus proditoria. De q̄. xp̄s Lu. xxij. Ecce manus tradētis me mecū eſt in mēſa. Non enim fit ꝑditio niſi ꝑ familiares. Et hec qnqꝫ digitos. ¶ Primus eſt i caſtris ꝛ ꝑpſis ꝛ terris qn̄ ſcꝫ qſ aufert a legitimo dño ꝛ dat ꝑditorie alteri q ibi ius nō hꝫ: teneť taľ de omnib⁹ damnis inde ſecutis. ¶ Secūdus eſt in perſona qn̄ tradit dn̄m ſuū vľ amicū in manus inimici occidendū vel redimēdū: vel impediendus a negocijs ſuis: ꝛ teneť ad om̄e intereſſe. ¶ Tertius in reb⁹ qn̄ pecunias vel alia bona ſui dn̄i vel amici ꝑcurat deuenire ad manus inimicoꝝ. aut cū aſſociat ſe cū aliquo vt ducat ad locū vbi ſpolietur. ¶ Quartuſ eſt qn̄ ſecreta reuelat dn̄i ſui vt damnificet. vel aduocatus ſecreta cauſe quam defendit aduerſario pandit vt ſi poſſit defendere: ꝛ tenetur ad damna. extra đ iniuř. ꝛ dā. da. c. Si culpa. Et đ his omnibus. ſ. ti. i. c. xxij. ¶ Quintuſ eſt cū quis vtitur inſidijs non ſeruādo ꝓmiſſa pacta: etiam ſi eēt hoſtis dum ꝛ ipſe ei ſeruat fidem ꝛ non alias. xxiij. queſtione. i. cap. Noli.

¶ Decima tertia ē ma- .§. xv. nus ſimoniaca. Et de hac. iij. reg. xiij. Quicūqꝫ volebat implebat manū ſuā. i. pecunia q̄ dabat ꝛ fiebat ſacerdos. Et hec hꝫ qnqꝫ digitos ſeu modos. ¶ Prim⁹ ē accipere pecuniaſ vľ alia tpalia ꝓ ſacramētis aut beneficijs cōferendis vľ collatis ꝑ modū precij non ꝑ modū elemoſine ꝛ talem pecuniā retinere nō poteſt: ſꝫ pauperib⁹ dꝫ erogare: vľ eccleſie in cuius iniuria data ē. Tho. ij. ii. q. c. i. ¶ Scōs ē accipere pecuniā appreciatiue ꝓ alijs reb⁹ ſacris. vt eccleſijs altarib⁹ ꝯſecratis. a q̄ baptiſmali ꝯſecrata. oleo ſctō. reliquijs ſcōꝝ. ſepulturis loci ſacri iure patronat⁹. igreſſu religionis ꝛ hmōi. talis pecūia retineri nō pt: ſꝫ pauperib⁹ erogari oportet: vel eccľie ꝓ q̄ comiſſa eſt ſimonia. ¶ Tertius eſt pro ſpiritualibuſ exercitijs vt pro predicando. orando viſitando. eligendo. confirmando. a correctione deſiſtēdo. curam animarum exercendo. ꝯſecrādo: ꝛ hmōi alia recipiendo peccuniaꝫ exactiue vel pactionaľr vel appreciatiue. teneť pauperib⁹ erogare: vel eccľie in cui⁹ iniuriā data ē. Sꝫ ꝑ modum elemoſine retineť pt ſibi. ¶ Quartus eſt qn̄ accipit beneficiū ſimplex vel curatū aut dignitatē ſimoniace. qꝛ teneť reſignare. ꝛ fructus inde ꝑceptos reſtituere: etiā ꝯſūptos deductis expēſis factis in vtilitatem beneficij illius. ꝛ ꝑ fructib⁹ colligendis. ¶ Quintus eſt de mediatoribus ad ꝑcurandū beneficiū vel officiū eccleſiaſticū vel aliqđ ſpūale. hi teneť pecuniā ꝓpter hoc receptā paupib⁹ erogare. Hec omnia. beatuſ. Tomas. ſc. ſe. q. c. ꝛ Ray. ꝛ Inno. De his. ſ. ti. i. c. v. ꝑ totum.

¶ Decimaoctaua eſt :§.xx.
manus detractoria.ps. Erue.ſ.deus de mãu canis.i.detractoris aiam meã.i.vitã. Prouer.xviij. Mors ⁊ vita in manib⁹ lingue.ſ.detractorie. Et hec habꝫ qnqꝫ digitos. ¶ Prim⁹ ē cũ qs ſciēt accuſat aliquē ꝺ falſo. ⁊ ꝯuict⁹ ꝺ crimie ꝯdēnaꝶ tal'ei teneꝶ ſatiſfacere nõ qdē detegẽdo falſitatē poſtq̃ ē pũit⁹re⁹ q꞉ ſibi imineret periculũ pſone ⁊ illi iã punito nõ ſatiſfaceret: ſꝫ aliter ad arbitriũ bõi viri. aũ punitionem añt dꝫ detegere falſitatē vel deſiſtere ab accuſatiõe. ¶ Scđs ē qñ ex iudiciũ īfamat aliquē de crimine ſciēs non eſſe verꝫ: vel neſciēs ſi eſt verũ. q꞉ teneꝶ illi qb⁹ dixit declarar̄ ſe falſum dixiſſe niſi ex h̄ ſibi imineret magnũ pīculũ vite ⁊ hmõi. Nã tũc aliē ꝓut pt debet ſatiſfacere. vel cũ libellos famoſos ſup crimine de eo ꝯponit vel cãtilenas qđ peius eſt. ¶ Terti⁹ eſt qñ ad aliqđ crimē cõmiſſum vere ab alio auget aliquid aliud notabile qđ eſt falſum. cũ dicit ſe vel alium turpia colloquia vl' geſtus habuiſſe cũ aliq̃ ſꝫ etiã carnalē copulã: vl' cuꝫ alij dñt de eo turpitudinē cũ aliq̃ agere tacet ſtudioſe. vel aliq̃ ſigna faĉ vt credant verꝫ eſſe qđ nõ eſt. ⁊ talis teneꝶ ad declarãdũ falſũ eē. ¶ Quartus eſt cũ diĉ aliquod crimen alteri⁹ referēs ſe audiuiſſe qđ occultũ eſt ⁊ ignoraꝶ ſi eſt verꝫ. ⁊ talis quõ debeat ſatiſfacere: hẽs in c.ſeq̄nti.§.iij. ¶ Quintus cũ dicit crimē alterius vere ꝑpetratum ſed occultatũ. ⁊ talis dꝫ etiã famã reſtituere ꝓut põt. vel etiã cũ dicit ꝯtumeliã in pñtia alioꝝ. ⁊ talis dꝫ petere veniam: vel aliter ſe reconciliare cum eis.

¶ Decimanona eſt .§.xxi.
manus pſone leſoria. Mich.vij. Uir frēm ſuũ venaꝶ ad mortē. malũ manuũ ſuaꝝ dicũt bonũ. Et hꝫ qnqꝫ digitos ſeu modos. ¶ Prim⁹ eſt auferendo vitã occidēdo aliũ iniuſte.i.ex iudiciũ ordinariũ. ⁊ tal' teneꝶ ꝓut diceꝶ.in.c.ſe.§.i.de dãno inde ſecuto. ¶ Scđs eſt mutilando mēbꝝ iniurioſe. ⁊ teneꝶ de expēſis in medicis ⁊ medicinis. ⁊ de lucro ꝑdito ſi ex mutilatiõe nõ põt laborare. ¶ Tertius eſt in vulnerãdo vl' ꝑcutiendo iniuſte ſicut tollendo ſoſpitatē. ⁊ teneꝶ ad dãna inde ei ſecuta. ¶ Quart⁹ incarcerãdo ⁊ ſic tollēdo ei libertatē qđ faciēdo abſqꝫ cã rõnabili teneꝶ de dãno qđ inde ſequiꝶ. ſec⁹ ſi faĉ: q꞉ eſt ei debitor vt ſibi citius ſoluat. ¶ Quitus cũ mittit in exiliũ vl' ꝯfiniũ iniuſte. ⁊ per h̄ aufert ei patriã. Et oẽ dãnũ qđ īde recipit qđ cõit ē mĺtũ teneꝶ ei ſatiſfacere.

¶ Uigeſima eſt ma- .§.xxij.
nus animaꝝ preditoria. ⁊ de hac. Sap.i. Impij mãib⁹ ⁊ verb mortē accerſiũt. ⁊ hꝫ qnqꝫ digitos. ¶ Prim⁹ ē qñ volentē īgredi religionē ad ſuiēdũ deo aliqs reuocat. vl' iã ingreſſũ ꝑſuadēdo educit, teneꝶ hic illũ reducere q̄ntũ in eo eſt. vel ſe vl' aliũ ponere in religiõe ſm pe.de.pa. ¶ Scđs eſt qñ qs pſuaderet alicui aliqđ crimiale blãdiēdo vt decipiat. Et mĺto magis qñ qs aufert alicui ꝟginitatē ex mrimoniũ. ⁊ dꝫ ducere in vxorē vel dotare ſi pt ⁊ indiget. ¶ Tertius ē qñ qs ſuo ſmõe trahit ad errorē fidei vt faciũt heretici diſſeminãtes falſam doctrinã. ⁊ hi teneꝶ reuocare. ¶ Quart⁹ eſt cũ ꝓlatiꝶ patreſfamilias ex ſua negligētia ꝑmittũt gregē ſuũ perire nõ corrigētes ⁊ admonētes ⁊ mĺtopl⁹ cũ ſuiſ malis exemplis eos ad mala ꝓuocãt. teneꝶ eni eos corrigere.ſi.q.i.c ſcelus. ¶ Quintus cum hoies ſuis prauis actib⁹ alios ſcãdalizãt vel mulieres ſuis ornatibus ⁊ tripudijs: alijs ludis riſib⁹ blaſphemijs ⁊ hi dñt ſatiſfacere pnia ⁊ bonis actibus edificando quos prius ſcandalizauerunt.

¶ Sequitur tertia pars .§.xxiij.
pricipalis diuiſiõis facte vbi põiꝶ remediũ ad euadēdũ de mãib⁹ iſtis vſurpatorijs: qb⁹ diabolus ī mare ꝓcipitat ī ꝓfũdũ inferni. ⁊ hec ē nauis. vnde dicit. Illic naues ptrãſibũt. In plurali dicit naues. quia triplex eſt nauis.
¶ Eſt nauis: eccleſie vniuerſalis.
¶ Eſt nauis vite regularis.
¶ Eſt nauis penitentie virtualis.
¶ Et de pmo itelligiꝶ illđ ꝓuerb.vlt. Facta ē ſ. illa mulier fortis de q̃ ibi loquiꝶ figurate eccĺia q̄ſi nauis inſtitoris.i.mercatoris de lõge portãs panē ſuũ.i.doctrine vl' eucharistie. q꞉ de celeſtib⁹ quo paſcũꝶ hoies fideles. Et exiꝶ. tractãs illđ. Matt.ix. Aſcēdēs xps ī nauiculã trãſfretauit. dicit xps naui eccĺie fluct⁹ ſcp mitigaturus aſcēdit. hec eſt nauiĺca petri q̃ quãtiſmagnis fluctib⁹ pſecutionũ a tyrãnis erroꝝ ab hereticis prauoꝝ opeꝝ. ab ipocritis: vt aliqñ videaꝶ ſubmergi: ſꝫ ſubmergi nõ pt xps eã gubernãte ſꝫ p⁹ tēpeſtate trãquillũ faĉ. vt dĩ Thob.iij. Et figuratũ fuit. Math.viij. qñ ipſe ſurgēs a ſomno impauit vētis ⁊ mari: ⁊ fcã eſt trãquillitas. dormire ꝟo videꝶ cũ tribulationes ſurgere ſinit. vt di.di.xxxiij.c. In noie. Hec p petrꝝ ⁊ alios ꝓlatos ⁊ ꝓdicatores rhetibus ꝓdicatõis capit mĺtos piſces ad fidē. vt implear nõ ſolũ nauicĺa petri.i.eccĺia occidētalis. ſꝫ ēt. Joan. euãgeliſte.i.eccĺie orientalis.i. grecie vbi ioan. ꝓdicauit dñũ.ſ.ſociata fuit cũ nauicula petri.i.vnitati eccĺie romãe. vt figurate hr̄. Luc.v. petro quoqꝫ añ capturã piſciũ dictũ fuit. Duc ī altũ maris.ſ.nauiculã. ⁊ laxate rhetia vr̃a in capturã. Qđ exponēs. Amb. ait ī altũ.ſ.in ꝓfũdũ diſputationũ. Quid enī tã altũ q̃ altitudinē diuitiaꝝ videꝶ.i.ſciꝶ dei filiũ. ⁊ pfeſſionē diuine gñationis aſſũere.xxiiij.q.i.nõ turbaꝶ. Apte ãt eccĺia militãs ſignaꝶ p naui q꞉ quēadmodũ nauis ī ꝓncipio ⁊ fine ē arta ⁊ paucos ꝯtinet hoies. ī medio ē lata ⁊ multos ꝯtinet. ita eccĺia militãs fuit arta in ꝓncipio, q꞉ in mĺtis pſecutionib⁹ ⁊ pauci erãt ī ea.

Nauis eccleſie vniuerſalis.

Eccleſia militans dicit nauis.

Un̄ ⁊ marcellus q erat papa pᵒ fuſtigationem
fuit deputatus a dyocleciano impatore peſſi
mo multis ānis ad cuſtodiā aīalium in ſtabu
lo ⁊ vrban⁹ papa in ſepulcris latitabat ꝑpter ī
manitatē pſeq̄ntiū. In fine etiā .ſ. tēpe ātixpi
erit arta. Erit eni tūc tribulatio q̄lis ñ fuit ab
origie mūdi: vt dī. Mathei .xxiiij. Unde ⁊ pau
ci firmi in fide ecclie ꝑmanebunt. In medio
aūt tpe .i. nunc lata eſt ⁊ mlti in ea repluntꝰ cle
rici ⁊ laici. vt dic̄. Cris. Multi ſacerdotes pau
ci ſunt ſacerdotes. mlti ī noie. pauci ī ope. diſ.
xl. et patrimōiū ieſu xpi latū ⁊ exaltatū. Et ꝑn
cipes ⁊ magnates ciues: ⁊ populares: oēs q̄
rūt de altari participare ꝓcurātes ſuos filios
vel ꝯſanguineos vl̄ amicos ꝯſtitui in dignita
tibus ⁊ beneficijs vt eos diuites faciāt bōa pau
peribus erogāda in ꝓphanos vſus cōſumāt.
Sȝ niſi male ablata eccleſiaꝝ reſtituāt ſi pñt
ꝯdēnantꝰ. ¶ Et ꝑmo nota q ſ3 regulā iuris. vi.

Beneficium iniuſte poſſidētis.

beneficiū eccleſiaſticū ñ pt licite ſine canōica
inſtōne poſſideri. Si quis per ſimoniā recipit
beneficiū ſeu itruſionē ſeu vſurpationē .i. p lai
cos vl̄ alios de ſcō qui non poterant ꝯferre. vel
habēs aliquod impedimētū irreglaritatis vel
non canonice electus vel poſitus. tenetꝰ oēs fru
ctus ſuſceptus reſtituere deductis expēſis rō
nabilr factis in vtilitate bñficij ſm doc. Scdo
no. q etiā ſi rite aſſumptus ñ officiat vl̄ officia
re facit ſeclariter viuēs ñ intēdit deimū cleri
cari ſȝ vxorari ⁊ leg ſoꝝ ſecularē cū defraudet
eccliam ⁊ intētōēs coꝝ q dederūt eccle poſſeſ
ſionem. vl̄ q tenetꝰ ad reſtōem .xij. q. ij. gloria.
Silr q̄ deputata ſūt deꝰminate ꝑ clericis ſer
uiētib⁹. vl̄ fabricis eccliaꝝ. vl̄ ꝑ pauperib⁹. vās
alijs tenetꝰ reſtituere. ¶ Nota tertio: q ſi ſua
negligētia amittantꝰ bōa eccleſie mobilia: vt li
bri: paramēta ⁊ hmōi vel deſtruūtꝰ imobilia
vl̄ ruūt tenetꝰ ad ſatiſfactiōem de eiſ⁹ vt ex̄ de
iniuꝰ. ⁊ dā. da. c. ſi culpa de his pñt intelligi
illud. Job. xij. abūdāt tabernacula pdonū .ſ.
clericoꝝ ⁊ audacter ꝓuocāt dñm .ſ. ad irā ꝑ
pter malā vitā ⁊ cū oīa dederit eis in man⁹. vt
xij. q. ij. Si ꝓuatū. De hoc naui ecclie ſic ait.
Criſoſtom⁹. nauigat ecclia inſtructa fidei gu
bernaculo felici curſu p huius ſeculi mare.
hñs deū gubernatorē. angeloꝝ remiges. por
tans choros oīm ſctōꝝ erecta ipſa ſalutari ar
bore crucis: in q̄ euāgelice fidei vela ſuſpēdēs
flāte ſpūſctō ad portū padiſi ⁊ quietē ſecurita
tis eterne deducit. Ubi. Cris. ſeptē dicit de

Nauis eccleſia ſ. militās hȝ ſeptē.

hac naui ecclie. ¶ Primū eſt: q2 p h̄ ſeclm qd̄
ē mare tpeſtuoſū hȝ nauigare. vñ etiā electi
piclitantꝰ. Exēplū. Jone ꝓphe. q cū alijs
ſuſtinebat picīlū ſbmerſiōis quātūcūqȝ labora
rēt ad exonerādū naui. vt hꝫ. Jone .i. ⁊ iō val
de timēdū. Btūs eīr q ſp ē pauid⁹. ait ſapiēs.
Verū. Nuſq̄ eſt ſecuritas o frēs. Nec in celo
nec in padiſo: ⁊ mlto min⁹ in mūdo. In celo

angel⁹ cecidit ſub pñſa diuīitatꝭ. adā ī paradi
ſo de loco voluptatis. Judas ī mūdo ſub ſcho
la veritatꝭ. ¶ Scdm qd̄ dic̄. Cris. de naui ec
cleſie eſt. q hȝ deū gubnatorē habitatorē cui
venti ⁊ mare obediūt. ⁊ iō mltū ꝯfidēdū: q2 ⁊
ſi concuti ꝑmittit nō tñ perire. Un̄ in hui⁹ fi
gurā cū eēnt diſcipuli in naui cū eo ⁊ ipo dor
miente piclitarentꝰ. ſurrexit xpus ⁊ impauit vē
tis ⁊ mari ⁊ facta ē trāqllitas magna. Mat.
viij. Etiā vices dei tenēt ꝑlati in gubernādo
naui ecclie. Un̄ ⁊ dij vocantꝰ. Sic āt q guber
nat nauē nunq̄ deſerit: neqȝ in tēpeſtate neqȝ
in trāquillitate. alioqn ſibi iputaretꝰ ſubmerſio
nauis ſi ꝯtingeret ex ſui negligētia etiā ſi nō
intēderet. Ita etiā ꝑlati dñt intēdere cure ec
clie oī tpe. Un̄ nic. pa. Si ꝑniciosū ē proretā
.i. directorē nauis in tranqllitate nauē deſere
re. q̄nto magis ī fluctib⁹. ⁊ paulopoſt. Nos q tā
q̄ arietes gregib⁹ ducatū ꝓbētes. imo q2 ⁊ pa
ſtores hoꝝ ſum⁹ deo auctore cū eis ī piclis ꝑ
virib⁹ ꝑſiſtere cōuenit. ⁊ cū tranqllitas reddi
ta fuerit diuīa pietate. mox gregē requirere ⁊
in vnū colligeꝛ ⁊: ei⁹ aīas celeſtis patrie pace
ſurſū erigeꝛ dēm⁹. vij. q. i. ſciſcitarꝭ. ¶ Tertiū
eſt: q2 hȝ āgelos remiges q eā īnt fluct⁹ h̄ ſecu
li cuſtodiūt ⁊ deducūt. Iuꝫ illd̄ angel' ſuis dꝫ
mandauit de te vt cuſt. te in om. vijs tuis. ⁊ iō
gaudēdū de tali adiutorio. Sacerdotes etiā
āgeli apellātꝰ. ſȝ illd̄. Malach. ij. Labia ſacer
dotis cuſtodiūt ſciam ⁊ legē reqrūt ex ore ei⁹
q2 angelus dñi exercituū ē. Et hi remigādo
miniſtratiōe ſacꝫoꝝ nauē mouēt .i. ecclīā fide
lium ad portū in quo nō pax hñt laborare in
miſtrādo debite. Un̄ in figura dī. Math. viij.
de diſcipulis: q erāt laborātes in remigādo.
Erat enim eis ventus ꝯtri⁹ .ſ. temptationum.
¶ Quartū qd̄ dicit cris. de naui ecclie ē q2 hꝫ
choros ſcōꝝ q ſūt oī vtute pleni. Un̄ de petro
⁊ alijs dī. Jo. xxi. Aſcederūt in naui. ⁊ iō libē
ter intrādū. q2 ſȝ pꝫ. Cū ſctō ſctūs eris. Un̄ fi
guratꝰ p nauē ſalomōis q ſcl'in trib⁹ ānis ad
ducebat .ij. Paral. aurū ⁊ argētū nimis ebur
ſymias ⁊ pauones. nā ecclia xpi in fide trinita
tis ꝑſonaꝝ ⁊ vnitatis eēntie diuie ad ſupnā
hieroſolymā īducit ſcōs apl'os ⁊ martyres. ⁊
h̄ ē auꝝ: doctores ſapiētia ⁊ doctria plenos. ⁊
h̄ ē argētū. ⁊ ꝯfeſſores: ⁊ hi ſūt ebur: q2 alibi ꝑ
vite mūdiciā: ⁊ fortes p donū fortitudis. ⁊ q̄ſi
ſymie imitātes act⁹ hoīus .i. ſapiētū ſherētes
exēplis. Et ꝑncipes q cū apparatu viuūt. ⁊ hi
ſūt pauōes. Multū iuuat tal' ſocietas ſcōꝝ ſic
ecōuerſo nīſi nocēt opa maloꝝ. d. q. ſ. hi loc.
v. Aſcēdēs xpus ī unā nauē q̄ erat ſimōis. roga
uit eū a terra reducere puſillū. Turb. illa q̄ in
dā hȝ. h̄ q̄. ſ. hi Mat. viij. Et ſi mlta illic diſci
puloꝝ merita nauigabāt. tñ adhuc ꝓditoris
eā ꝑſidia agitabat ī vtraqȝ petr⁹. ſȝ q ſuis me
ritis erat firm⁹ turbatꝰ alienis. Caueam⁹ ḡ ꝑſi-

dum. caueam⁹ ꝓditorem ne p vnū multi ſim ctuem⁹. ergo nō turbat̄ hec nauis in q̄ ꝓuidē tia nauigat adeſt ꝑſidia. ſ. ipa ſi ſcis. xx'iij. q. i. non turbat̄: Quintum eſt ꝙ in hac naui eſt arbor erecta ſalutifere crucis ⁊ in ea antēna xp̄s ad ꝓtegendū. ⁊ iō ſub ipa manendū. q: ſub ea nullus pōt ledi. extra iſtā nauim eccl'ie. i. fidē crucifixi nemo pōt eſſe ſal⁹. ad quod facit qḋ dicitur Act. xxvij. Niſi manſeriti in naui nō poteritis ſalui fieri. Unā p archā noe q̄ tanq̄ nauis in aqs diluuii ꝯtinuit ⁊ ſaluauit oīa aīalia ibi exiſtentia. v. hi Gen. vij. recte figurat̄ ipa eccl'ia ⁊ crux xp̄i ſm Greg. ⁊ Aug. Sicut n. om̄s q extra archā reperti ſunt diluuio perierunt. ita oēs q ſunt ex eccl'am perierūt. Erat illa archa tricamerata ad denotādū tres ſtat⁹ eccl'ie. ſ. cōiugatoꝝ. ꝯtinentiū ⁊ ꝓlatoꝝ. Cōpacta erat ex lignis leuigatis ⁊ bitumine linitis. q: reſultat ex fidelib⁹ liberis a ſuꝑfluitate vicioꝝ ⁊ charitate glutinatis ⁊ vnitis. ¶ Sextū ē. q: hʒ vela euāgelice doctrine quo ſūt plena verbis xp̄i. Sicut eni vela ſunt plena aere ⁊ vento. ſic ⁊ verba nō ſūt aliud q̄ aer format⁹ in gutture loq̄ntis. Iſta ergo vela ſūt plena flatu ⁊ verbis xp̄i q̄ nos docēt q̄ſi quō. qua via. ⁊ q⁹ eundū ſit. ⁊ iō attenti⁹ audiēdū Lu. xi. Beati q audiūt vbū dei ⁊ cuſtodiūt illḋ. Unā ⁊ Jaco. iij. di. Ecce ⁊ naues cū magne ſint: ⁊ a vētis validis minēt. circūferunt aūt a modico gubernaculo. ſ. temonis. Eccl'ia ē vna ⁊ mlte. Una vnitate fidei ⁊ dilcōnis. multa varietate locoꝝ ⁊ rituū. ⁊ hec mouētur a vētis vboꝝ xp̄i gubernacula ſūt ordinatiōes ꝓlatoꝝ. q tn̄ attēdere debēt ad ſtellā maris. i. xp̄m ⁊ ei⁹ mrēm vginē. vterq ꝫ eni di ſtella. Unā fulbert⁹ in ſer. dicit. Oportet oēs chriſticolas p hui⁹ ſeculi pelag⁹ nauigātes reſpicere ad ſtellaꝫ maris. Si qs. n. h egerit nō iactabit̄ inanis glorie vēto. nec ſcopulis tribulationū franget̄ nec abſorbebit̄ ſcille voluptatū voragine. ¶ Septimū ē. ꝙ ducit ad portū q̄etis. ps. Deducit eos in portū volūtatis eoꝝ. ſ. ad q̄etē ⁊ locū ſecurū ⁊ plenuꝫ oī bono. Unā dicere pñt veri fideles qḋ ſcribit̄ de paulo ⁊ ſocijs Act. xxvij. Nauigauim⁹ ⁊ venim⁹ ad locū q di boni portus. Hec ē nauis q̄ di Jo. xxi. ꝙ diſcipuli nauigio venerūt ad litt⁹ vbi apparuit xp̄s reſuſcitat⁹ trahētes rhete magnis piſcib⁹ centūquinquagintatrib⁹ ſine ſciſſura rhetiū. i. ſine ꝯdictōe vitatis doctrie ꝑdicate. vt hi figurate Jo. xxi. Unā ꝯuiuiū ſeq̄t xp̄s cū ſanctis de glorificatione eoꝝ igne charitatis decoquēte illos. ⁊ p:ēs veteris teſti ad refectionē fruitiōis. Ex numero aūt illoꝝ cōp:ehēdit̄ ſaluādoꝝ q̄litas. Naꝫ ad illū nūerū ꝑuenit̄ p nūeꝝ decē ⁊ ſeptē: incipiēdo nūerare ab vno ⁊ addēdo ſeq̄ntē numeruꝫ ad ꝑcedētes vſq ꝫ ad nūeꝝ. xvij. incluſiue. verbi grā. vni addēdo duo ſūt tria. ternario nūero addendo ternariū fiūt ſex. ſenario nūero addēdo q̄ternariū q ſeq̄t fiūt decē. ⁊ ſic vlteri⁹ ꝓcedēdo vſq ꝫ ad denariū ſeptenariū reſultant. cliij. opꝫ g⁹ ſaluādos hēre. xvij. numerū moralr. i. obſeruatiōeꝫ. x. ꝓceptoꝝ q̄ ſūt de actib⁹ virtutū. Uirtutes ſt ſeptē. Fides. ſpes. charitas. prudētia. iuſticia. fortitudo. tꝑantia. Intrat̄ aūt iſtā nauim eccleſie p innocētiā baptiſmalē. Dicit aūt hiero. ꝙ poſt naufragiū. i. de iſta naui eccl'ie p amiſſionem inocentie baptiſmalis. ſcḋa tabula e'ſt pnīa quaſi ſecūda nauis. de pe. di. i.

¶ Nauis etiam dicitur .§. xxiiij. religio: ď qua poteſt intelligi illḋ Math. viij. Aſcēdente Jeſu in nauiculaꝫ ſecuti ſūt eū diſcipli eius. ¶ Apte aūt religio ſignat̄ p nauim: q: ſubſtantialia religiōis multū reperiunt̄ in his q ſunt in naui. In nullo ſtatu vel ꝯuerſatiōe mūdi reperit̄ tanta obediētia ſicut in naui. Nam om̄s a ꝗ ſimplicē nautā obediūt nauclero ſeu gubernatori nauis ⁊ rex ⁊ pontifex cuiuſcūq ꝫ ꝯditionis exiſtat in eūdo. ſtando ⁊ opando ꝓut mādauerit ipſe. Caſtitas etiā ibi ſatis ſeruatur etiā ab incōtinētib⁹. ad qḋ fac̄ ⁊ vita auſtera q̄ ibi cōiter tenet̄: ⁊ excluſio occaſionū. paupertas quoq ꝫ q: nihil eſt in ea niſi de foris portetur. ⁊ ea que ibi ſūt cōmunit̄ ſūt alioꝝ. ⁊ paruꝫ ipſi nauigātes ibi hñt. Aſcēdit g⁹ xp̄s in hanc nauim. i. hūc ſtatū religiōis. Nam obedientiā ſummā exhibuit patri factus obediens vſq ꝫ ad mortē: mortē aūt crucis. ad Phil. ij. Memētote frēs q: xp̄us vt nō perderet obedientiā perdidit vitam: ait Bern. Cōtinentiā in ſūmo ġdu tenuit. q: vgo puriſſim⁹ imo nec vnq̄ ſtimulus carnis habuit vl' ſenſit: vel cogitatiōeꝫ turpē ⁊ ita caſtos mores hūit in ſua ꝯuerſatione: ꝙ cū fuerit ď alijs criminib⁹ iſamat⁹ lꝫ falſiſſime: de turpitudine aliq̄ nunq̄ ab aduerſarijs ſuis fuit accuſat⁹ notatus vel infamat⁹: vel in ſuſpitiōe hitus ꝗuis cū mlierib⁹ fuerit aliq̄n ꝯuerſatus. Nā vt dicit̄ Lu. viij. Mulieres iuſte ſeq̄bant̄ eū. ⁊ ſepe in hoſpitiū marthe ⁊ marie declinauit. ⁊ a maria peccatrice oſculari pedes ⁊ vngi pedes ⁊ caput ꝑmiſit. Pauptatē q̄ātaꝫ ſuſcepit. vt diceret Math. viij. ⁊ Luc. ix. Uulpes foueas hñt ⁊ volu. ce. ni. filius aūt ho. ñ hꝫ vbi caput ſuū reclinet. De elemoſynis viuens: ⁊ mortu⁹ expenſis aliēis ſepulturā accepit. Fuit quoq ꝫ nazaren⁹. i. deo dicat⁹ qḋ i veteri teſtō erat q̄dā nou⁹ mod⁹ religiōis. vñ barba ⁊ capillis irōſuꝫ erat. Inſtitutor fuit ꝑm⁹ ſūmuꝫ ꝓiꝫ ꝑfectōis ⁊ religiōis ad quā dixerit ⁊ ꝑduxit apl'os ſuos. nec ꝑus nec poſtea potuit aliqḋ collegiū eis i ſctitate ⁊ ꝑfectiōe equari ad quā ꝑuenerūt in die penthecoſtes. Prius in iſtā nauim aſcēderūt vt nouitij cū. oīa dimiſiſſent naui. ſ. ꝓpe voluntatis ⁊ cupiditatis. Nā ď eis dī ꝙ vocati a xp̄o relictis rhetib⁹ ⁊ naui ſecuti ſunt eū Math. iiij. Et dī cupiditas nauis: q: ſicut nauis ſtat ſuꝑ aq̄s ⁊ nō implet̄. ita cupid⁹ ſuꝑ aq̄s fluxibiles diuitiaꝝ vl' ꝯcupiſcētiaꝝ impleri nō pt. Et ſicut nauis cum labore magno fabricatur: cuꝫ timo

Religio nauis.

re cuſtodit̃. ⁊ cũ dolore amittit̃. ita ⁊ res tem
porales acq̃runt̃ cũ labore: ⁊ opa carnis ⁊ p-
prie volũtatis pficiunt̃. cum timore non pdē
di poſſident. ⁊ cũ dolore cuſtodiuntur ⁊ amit
tũtur. Et ſicut in naui qñ exonerat̃ de toto lu
cro ⁊ mercib⁹ nõ remanēt niſi feces i ſentina.
ita auaris. fornicatorib⁹ ⁊ hmõi nõ remanet
eis pars niſi ſtagnũ ignis ⁊ ſulphuris. Apoca.
xx. Et de his pt intelligi illd Pſal. In ſpũ ve
hemēti dure inie dãnationis conteres naues
tharſis. Tharſis īterpretatur exploratio gau
dij: naues ergo tharſis ſunt ille ꝯgregationes
religioſoꝝ q volũt gaudere in mũdo ſeclaris
vinētes: ⁊ h niſi ſatiſfaciãt ſpũ vehemētis ꝯtri
triplex furtũ in religione. tionis. ꝯterent̃. Triplex eni furtuz ſeu rapinã
ſolēt facer̃ religioſi i naui. ſ. rligiõis. ¶ Primũ
ē cordis: cũ. ſ. ſequit̃ ppriã volũtatē trãſgrediē
do pcepta ſue religiõis. frēs ñ ſolũ facultatib⁹
ſʒ ēt ppijs volũtatib⁹ abrenũciauerũt. xij. q. i.
Non dicatis. ¶ Scdʒ corpis p fractionē caſti
tatis qd ſemel deo obtulerit. ¶ Tertiũ eſt ſub
ſtãtialitatis tpalis. ⁊ hoc cũ recipiũt aliqd ⁊ oc
cultant plato. vel cũ qd tenent de lnia platoꝝ
nõ ſũt parati ad ponendũ in manib⁹ eoꝝ. vel
cũ ea q̃ hñt cum licentia vel ſine. male expen
dũt ludēdo. turpiter ꝯſumãdo. vel amicis ⁊ cõ
ſanguineis ⁊ alijs dando indebite. ¶ Cõpara
religio cõparatur naui. tur aũt religio naui in ſeptē. Primo qr ſicͭ na
uis eſt clauſa v̾ſus terrã. ⁊ apta v̾ſuſ celũ. ita ⁊
religioſuſ ad terrena dʒ eſſe clauſus de eis nõ
ſe intromittēdo. ſʒ aptuſ celũ verſus ideſt de-
ditus ꝯtēplationi celeſtiũ: ⁊ dicere valeat il-
lud apli. Noſtra cõuerſatio in celis ē. Hinc ⁊
Hiero. Eſt vnũ genus xpianoꝝ qd mancipa-
tũ diuino officio ⁊ dedicato ꝯtemplatiõi ab
omi i ſtrepitu tēporaliũ ceſſare ꝯſueuit: vt ſunt
clerici: ꝯuerſi: ⁊ deo dnoti ⁊ religioſi. xij. q. i.
Duo. Ideo verſus terrã dʒ eē clauſa ⁊ ſtricta
nauis religionis. Nam ex terra reſoluũtur va
pores. i. mala dſideria que corrũpũt affectũ.
⁊ nubile q̃ obnubilãt intellectuz. ⁊ frigus qd
cõſtringit affectũ bonis opis. ¶ Scdo nauis
nõ pōt diu ſuſtinere ſeu portare corp⁹ mortu-
um: qr periclitaret̃: ⁊ inficerent̃ etiã alij vnde
in mare pijcit̃ ſic qui in religiõe incidit i n pec
catũ mortale: niſi cito reſipiſcat alios inficit
⁊ deſtruit religionē. Nam a peccatis occultis
pcedit ad manifeſta ⁊ quotidie niſi cito peni
teat peior efficit̃. Unde Johes caſſio. Nulla
peior beſtia malo monacho. ⁊ idõ ſi ſe non cor
rigit ſepar ãd⁹ē. Vñ. Hiero. Reſecãde ſũt car
nes putride. ſcabioſa ouis a caulis repellēda
ē ne tota dom⁹ maſſa ⁊ corp⁹ ⁊ pecora ardeat:
corrũpat̃: putreſcat ⁊ intereat. xxiiij. q. iij. c.
Reſecande. ¶ Tertio: nauiſ in aqs itegra ma
net ⁊ ꝯſuat̃. cũ aũt terrã tãgit: frãgit̃ ⁊ diſſuit̃
ſeu apit̃: ſic religioſa ꝯgregatio dũ ſeq̃ſtrat̃ a
terra. i. a ꝯuerſatiõe ſeculariũ ⁊ negocijs ter-
renoꝝ cõſeruat̃ ⁊ rectitudinē regularē ſuat ⁊
vigorē ſpũs. ſʒ ſi ihèret vel ifringit̃ i terrena cõ
ſeruatiõe ex caſũ neceſſitatis ⁊ exigētis chari
tatis a getis pposito reſoluit̃ ⁊ reuelat̃. Unde
Eugeni⁹ papa dicit: q monachus nõ dʒ ſe q̃-
libuſcũq negocijs iplicare. ſit clauſtro ſuo cõ
tent⁹: qr ſicut piſcis ſine aqua caret vita. ita ⁊
monacus ſine monaſterio ſedeatq; ita ſolitari
us ⁊ taceat: qr mortuus ē mũdo, deo aũt vi-
uit: agnoſcat nomē ſuũ. Mons. n. grece. lati-
ne di vnus: ⁊ achos grece latie di triſtis. xvi.
q. i. c. Placuit. Triſtis ãt di. i. dolēs ⁊ lugēs
in aqs g⁹ cõpunctiõis dʒ morari. Chriſt⁹ poſt
q̃ turbas docuerat ⁊ miracla fecerat ibat i de
ſertũ locũ. vl' in montē cuʒ diſcipulis turbas
dimittēs Lu. iiij. Exēpluz nobis i h prebens.
¶ Quarto nauis q̃tũcunq ſit clauſa ⁊ ſtu pa-
ta ⁊ oia foramia circũquaq obtuſa: tñ impce
ptibili mõ paulatim ⁊ guttatim aqua ſubin-
trat: ita q niſi ſepe ſentina euacuet̃ aqs tñ cre
ſceret aqua q ſubmergeret̃. ita in cõuerſatiõe
religiõis q̃tũcunq oia bñ ſeruent̃ ⁊ diligen-
tiã qs adhibeat ad claudēduʒ viã pctis ⁊ vitã
dũ occaſiões: tãta ē humana fragilitas q im
perceptibilr hõ frequēter cadit i veniale. Se-
pties. n. in die cadit iuſtus ⁊ reſurgit: inqt ſa-
lo. Prouer. xxiiij. Et apli pfectiſſimi religioſi
dñt. i multis. n. offēdim⁹ oēs. Iac. iij. Hec ãt
quotidiana pctã ēt ſi leuia ſũt: tñ diminuunt
vigorē ſpũſ ⁊ diſponũt ad mortalia: ⁊ idõ p oio
nē ⁊ cõpunctionē ⁊ alios modos remouenda
ſũt de aïa ne ſubmergat̃ nauis mētis. Vñ au-
gu. que hũane fragilitati q̃uis pua tñ crebra
ſurrepũt: q̃ ſi collecta ꝯ nos fuerit: ita nos gra
uabũt ⁊ opprimēt ſicut aliqd vnuʒ pctm gra-
ue. Quid. n. itereſt ad naufragiũ vtrũ vno grã
di fluctu nauis opiat̃ ⁊ obruat̃ an paulati ſur
ripiēs aquã in ſentinã ⁊ p negligētiã culpam
drelicta atq ꝯtēpta iplēt naui atq ſubmergat
de pe. diſt. i. c. Tres ſunt actiones dicit Aug.
q multa venialia ita grauãt ſicut vnũ mortle
nõ eſt ſic intelligēdũ tanq̃ venialia ſint mor-
talia hoc enim nunq̃ accidit ſed in diſpoſitõe
quia iducũt ad mortale. ¶ Quinto: nauis nõ
debet eſſe nimis onerata quia nimiõ pōd⁹ de
mergeret: nec nimis vacuata vel alleuiata qa
vacillaret. ſic in religione ad hoc vt quis be-
ne proficiat nõ debet nimis onerari occupa-
tionibus exterioribuſ. quia mentem ſubmer-
gunt. Unde. Bernadus. in libro de conſidera
tione. Vexatio dabit intellectum. Inde pro-
pheta. Verũ eſt ſi non ſit nimia. alioquin ſub
ruit intellectum. Nec etiam debet eſſe vacu-
us ab operibus ⁊ ocioſus. Unde. Hieronim⁹.
Semper aliquid boni facito vt dyabolus in-
ueniat te occupatũ. Apoſtoli habētes poteſta
tē d euãgelio viuere laborabãt mãib⁹ ſuis ne
quẽq̃ grauarent, ⁊ infra, Egyptioꝝ monaſte-

ria hanc morẽ tenent vt nullũ abſqꝫ ope ⁊ la-
boꝛe ſuſcipiãt. Nõ tã ꝓpter victus neceſſaria
quantũ ꝓpter anime ſalutẽ. de ꝯſe. diſtin.v.
Nunqꝫ. Nauis etiã nõ in vna pte tantũ oneraꝛ
⁊ in alia non.ſed ꝓpoꝛtionabiliter.ſic in reli
gione nõ vnus dꝫ nimis onerari ⁊ ali⁹ nil fa-
cere ſed quilibet ſm ꝯditionẽ ſuã dꝫ applicari
ad opera. ¶ Sexto in naui exñtes intentionẽ
ſuã ⁊ iter dirigunt ad poꝛtũ finaliter. Et ad h
ſunt vnanimes ꝓpter qꝫ oẽs in vnũ concoꝛdãt
ad ea que valent ad conſeruationẽ nauis ad
laboꝛandũ ⁊ operandum ⁊ obuiandum peri
culis ⁊ ꝓijciendum merces in mari cũ expe-
dit. ad adiuuãdũ ⁊ ſuppoꝛtandũ alter alteri⁹
grauamina.ſic in religione dꝫ eſſe ſũma vni-
tas ad conſeruationẽ vite regularis.⁊ inten-
tionẽ ſuã ⁊ opa ad poꝛtũ qetis eterne dirige
re.ſic̃ ſcribiꝛ de ꝓmitiuis xp̃icolis q religioſe
viuebant. Act.iiij. Multitudinis credentium
erat coꝛ vnũ ⁊ aĩa vna in dño ⁊c̃. Vñ ⁊ clemẽs
inqt. Cõis vita oĩb⁹ eſt neccãria fr̃es: ⁊ maxime
q deo irrepꝛehẽſibiliꝛ militare cupiũt.⁊ vitã
aplõꝝ coꝛũqꝫ diſcipuloꝛũ imitari volũt.xij.q.
i. dilectiſſimi. Et ſicut nauis nõ relinqt veſti-
gium ſui proceſſus poſt ſe: vt di Sapi. ⁊ expe-
riẽtia docet. ita ⁊ religioſus dꝫ cauere ne opa
ſua faciat vt videaꝛ ab hoĩbus in ſui laudem
ſed occultare ea. ſic̃ xp̃s exẽplo ſuo nos docuit
ꝓcipiẽs aliqñ turbis: ne cui dicerẽt miracula
ſua. Mar.viij. In naui ergo exñtes ſiue come
dãt ſiue bibãt vel doꝛmiãt ſemꝑ ad poꝛtũ ap-
propinquãt niſi ſtudioſe ſe firmẽt. vel tẽpeſtate
deuicti. ita in religione ꝑ omnia opera ipſius
quis mereꝛ. qꝛ oĩa in obedientia ſunt fundata
In oĩbus opibus mereꝛ ſi ẽ in grã: ⁊ bonã ha-
bet intentionem. ¶ Septimo nauis continet
multas ⁊ varias merces ⁊ viles ꝓcioſas. ſicut
auꝝ. argentũ. oꝛnamentũ. frumentũ vinum ⁊
oleũ: ⁊ poma. vñ dic̃ Job.ix. Quaſi naues po-
ma poꝛtantes: ſic̃ aqla volans ad eſcã. Ita re
ligio cõtinet multa exercitia ſapie eloquentie
⁊ doctrine. ſpũalis letitie miſericoꝛdie. odoꝛi-
fera exẽpla coꝛpalia exercitia. Et ſicut ex mer
cibus nauiũ ſi ꝑuentãt ad poꝛtũ ſalutis. hoĩes
multũ ditanꝛ. et de mercib⁹ vilib⁹. mltũ aũt ꝑ
dũt ſi ſũmergãꝛ magis qꝫ ꝑ alia exercitia. Ita
in ſtatu religiõis ſi qs ꝑſeueret vſqꝫ i finẽ: ma-
gnã coꝛonã meritoꝝ ſibi aqrit. Sꝫ ſi ꝺficit. in
mai⁹ iudiciũ icidit qꝫ i alio ſtatu. ſ. ſeclari. Vñ
Hiero. Recti⁹ fuiſſꝫ hoĩeꝫ ſbijſſe ꝯiugiũ ⁊ am-
bulaſſe ꝑ plana qꝫ ad altioꝛa tẽdẽtẽ. l. religiõis
in ꝓfũdũ inferni ꝺmergi. xxxij.q.v.ca. Si pau
lus. Itẽ Aug. Sicut difficile ſuꝫ expt⁹ melio
res qꝫ q in mõaſterijs ꝓfecerũt: ita nec ꝺterio
res qꝫ q in monaſterijs defecerũt. diſ.xlvij.c.
Quantumlibet. Venti varij temptationũ faci
unt naues religioniſ ſubmergi ⁊ deficere: ⁊ iõ
inuocare opoꝛtet diuinum auxilium.

¶ De tertia naui .§.xxv.

ſcꝫ pnie põt intelligi illud Sap.xiiij. Exiguo
ligno. ſ. nauicula ꝯmittunt hoĩes aĩas ſuas: ⁊
trãſeũt mare ꝑ ratẽ liberati ſũt. Exiguũ di il-
lud lignũ. qꝛ in hũilitate fundaꝛ penitentia.
Cõmittũt aũt aĩas ſuas hoĩes ei. qꝛ ſperant ꝑ
ipm ſaluari grã dei. Nemo. n. põt digne agẽ
pniã: niſi q ſꝑauerit veniã: inqt Ambꝛ. de pe.
di.i. Et ꝑmanendo in ea ꝑueniꝛ ad poꝛtũ ſalu
tis cũ mercib⁹ meritoꝝ: ſed ad veram pniam
pꝛerigiꝛ vt ꝑambulũ ei⁹ reſtitutio ſeu ſatiſfa-
ctio debitoꝛũ. Nam vt dicit aug. xiiij.q.vi.c.
Si res q̃ ablata eſt non reſtituiꝛ ſi põt reſtitui.
pnia nõ agitur ſꝫ ſimulaꝛ. ¶ Sciendũ igiꝛ qꝫ ẽ
triplex differẽtia reſtitutiõis. ſ. ꝺceptiua: dãna
tiua. ⁊ retributiua. Et hec vltima ꝑtiet ad na
uim pnie ꝑ quã fit ſalus Deceptiua reſtitutio
hꝫ ſeptẽ deceptões. ſ. ꝓlõgatiuã. inflatiuã. pla
catiuam. excecatiuã. diminutiuã. diſtributi
uã. ꝺfraudatiuã. ¶ Eſt igiꝛ ꝓma ꝺceptiua reſti
tutio ꝓlongatiua. Nã quidã ⁊ ſi reſtituere in-
tẽdũt aliena. reſtõnẽ tñ illã differũt qñtũ pñt
auctoꝛitate ꝓpꝛia dilationẽ ſibi accipiẽtes. ſed
vbi iminet pꝛiculũ vitãda eſt moꝛa. vt di diſt.
v. cum enim. Mira certe ignoꝛantia voliũt ta-
les abſqꝫ moꝛa g̃tiam eis ablatã ſibi reddi. tñ
pauperi reſtituẽ nolunt illud ꝓpter qꝺ gratia
ſunt ꝑuati. cũ tñ pauperẽ pꝛi⁹ ſpoliauerunt tẽ-
pali ſubſtãtia qꝫ pꝛiuati fuerint ſpũali gratia.
¶ Scꝺa ꝺceptiua reſtitutio di inflatiua. Naꝫ
q ꝑ illicitos cõtractus atqꝫ vſuras aliena oc-
cupauerit vbi de culpa ſua debuerũt humilia
ri: ⁊ de iniuria illata creditoꝛib⁹ veniã poſtula
re. Econtrario ipſi debitoꝛes qdã inflata arro
gantia dum iacent in lecto infirmitate g̃uati
dicunt ipſis creditoꝛib⁹. Si ego non fuiſſem
periſſes tu ⁊ familia tua fame. ſed ſi deo pla-
cuerit cito ꝯualeſcaꝫ. q̃ſi diceret ve⁹ l3. ſi deo me
liberare placuerit. faciã qꝺ ei g̃uiꝛ diſplicebit.
qꝛ nũqꝫ reſtituã: imo qdã mẽte inflati ad iniu
riam ſibi deputant qꝫ creditoꝛes coꝝ in vita vl
in moꝛte petũt ſibi reſtitui ſua. qbus grãs age
re deberẽt immenſa tanqꝫ adiutoꝛib⁹ ſue ſalu
tis repetendo ſua. cũ aliter vere penitere non
poſſint. vt de pe. diſt. v. c. Falſas. ¶ Tertia ꝺ
ceptio diciꝛ placatiua. hac fallacia decipiunꝛ
q cum debeãt reſtituere aliena pacificant ſolũ
clamoꝛes exterioꝛes. puta dãtes bonas rñſio
nes ſi qui repetant debita: nil faciẽtes vel pro
uidentes de reſtõne. vel qꝛ ꝯtẽtus ſunt palliari
cũ nil repetaꝛ a creditoꝛib⁹ vſuraꝝ. qꝛ erubeſce
rent. ipſi nõ curant de reſtõne clamoꝝ ꝯſcien
tie q eos ſeqtur vſqꝫ ad ſempiternũ iudiciũ nõ
audientes: qꝛ ⁊ ſi remoꝛdet conſciẽtia nolunt
tñ reſtituere. Sed vermis coꝝ. ſ. conſcientie
nõ moꝛieꝛ: ⁊ ignis coꝝ nõ extinguetꝛ. Eſa. vlti.
¶ Quarta eſt excecatiua. Sũt nanqꝫ plurimi

Peni-
tentia
dicitur
nauis.

Reſtitu
tionem
prolon-
gantes.

q cũ grauiter infirmant̃ ꝓponũt reſtituẽ alie
na ſi contingat eos mori non autẽ ſi mortem
euadãt. vt ſic pacẽ cũ deo volũt inire q ſi eos
mori ꝯtingat ãplius eũ moleſtare nõ credũt
ſecus ſi euadũt. Sed tales ꝑ certo ſciãt q ſiue
viuãt ſiue moriant̃ deus mĩime cũ eiꝫ facit pacẽ
ſicut. Eſa. xlviij. teſtat̃. Nõ ẽ par impijs dicit
dñs. Peccata enim te dimiſerũt nõ tu illa di-
cit Aug. de penitẽdo cã mortis. de pe. di. vij.
Si quis. ¶ Quinta reſtitutio deceptoria nũcu
pari põt. diminutiua. Nã ſunt qdã q iuxta poſ
ſe nõ reſtituũt integraliter creditorib⁹ q dñt
ſed certã portionẽ cũ cõditiõe q remittant re
ſiduũ creditores. q remiſſio non vꝫ. qꝛ coacte
fit. vult enim poti⁹ creditor aliqd hẽre q̃ nihil
vñ remittit. Certe nõ ſic egit zacheus pinceps
publicanorum. ſed ait chriſto. ſi qd aliquẽ de-
fraudaui reddo quadruplũ. Oia reddã tibi di
xit ſeruus dño. Math. xviij. ¶ Sexta deceptio
diſtributiua dicẽda eſt. Magna infamia quo-
rũdã eſt qbus nõ ſufficit q aliena rapuerit cũ
multitudine peccatoꝝ. ſed cũ multis alijs cul
pis pena relinquũt ſanctiſſimũ opus ꝛ pijſſimũ
arbitrant̃. dũ illa q̃ certis pſonis reſtituere ob
ligantur. volunt in pias cauſas diſpenſare. vl̃
erigendo capellas vel altaria: aut dotãdo ec-
cleſias ꝛ fabricando. faciendo calices ꝛ para-
mẽta tradendo nuptui puellas dando pau-
peribus. veſtiendo nudos. ꝛ faciẽdo hoſpitalia
cũ armis ſuis. Et qd ẽ aliud h̃ q̃ culpis perpe-
tratis in vita addere alia in morte. dũ debita
certis perſonis diſtribuũt ad põpã ꝛ oſtẽtatio
nem. tales nõ excuſant̃ pauperib⁹ dãdo q eſt
Cõmit- certarũ pſonaꝝ. vt dr̃ cã de homi. c. ſiẽ dignus
tẽtes re ꝛ. i. q. i. Nõ ẽ putanda. ¶ Septima eſt q̃ dicit̃
ſtitutio defraudatiua cũ. ſ. qs cõmittit alteri reſtitu-
nẽ. fieri tionem cũ ipſe põt facere. Et hoc ptinet ꝛ con
currit ad ſecũdã reſtitutionis differentiã q̃ di
citur q dãnatiua ſcꝫ ſui ꝛ ſuoꝝ heredũ. quãdo
ſcꝫ dimittit heredibus vt poſt mortẽ ſuam re-
ſtituãt ꝛ non facit cũ ipſe põt. talis. n. ſubſtan
tia ſic legata nec ipſũ ſaluat ꝛ heredes dãnat
qꝛ cõiter ipſi nõ reſtituũt. Oſee enim. ix. c. di-
citur. Effraim q interpretabat̃ creſcens ducit
ad interfectionẽ filios. Exẽplum narrat Pet.
damian⁹: put recitat Vin. in ſpe. hiſt. de quo
dã nobili viro q ſucceſſit cuidã in hereditate ꝛ
Exem- inter cetera bona hereditatis deuenit ad euꝫ
pluꝫ de qdã poſſeſſio cuidã eccleſie quã ille p heredi-
nobili. tatẽ dimiſerat illi nobili vt ſuã tenebat legatã
ſibi a pdeceſſoribus ſuis. Erat autẽ nobilis il
lis al's vir bone cõdictiõis modeſtus ꝛ pi⁹ ec
cleſias viſitãs. Cõtingit autẽ ipſũ mori: ꝛ poſt
mortẽ inde ad paucos dies cũ quidã not⁹ ei⁹
oraret pro ipſo in ſpiritu vidit terrã apertam ꝛ
flammã infernalẽ. ꝛ in ea ſcalã quandam octo
gradus habentẽ. ꝛ i pmo gradu ſuperiori vi
dit illum nobilẽ defunctũ pauloante. In ſecũ

do gradu vidit ſedere eũ qui legauerat ſibi. ꝛ
ſic deinceps alios vſq ad vltimũ gradũ. om-
nes illi octo iniuſte poſſederãt ꝛ iniuſte alijs
legauerãt. Erat aũt talis ordo cõſtitutus. q̃
qñ vn⁹ de pſidentib⁹ moriebat̃ deſcẽdebat ad
primũ gradũ. ꝛ q prim⁹ erat ille deſcendebat
ad ſcðm ꝛ ſcðs ad tertiũ. ꝛ ſic alii. vbi oñſuꝫ ẽ
q ꝑpter illã iniuſtã detentionẽ poſſeſſiõis oẽs
illi dãnati erant. Ex deſcenſione p gradus no
tabil̃ argumẽtũ pcnẽ p iniuſtã legatiõeꝫ factã
nõ fuerũt excuſati ex ignorãtia. qꝛ aut fuit l eis
iuris que nõ excuſat. aut facti. ſ. craſſa ꝛ ſupia
q̃ nõ excuſat. vt. i. q. i. per totũ. ¶ Et q nõ ſuffi
cit ad ſalutẽ alteri cõmittere reſtitutioneꝫ ei q
vult ſatiſfacere eã: q pbari nõ pt ſeptẽplici rõe.
¶ Primo propter improprietatem.
¶ Secundo propter inutilitatem Nõ ſuf
¶ Tertio propter tepiditatem. ficit cõ
¶ Quarto propter infidelitatem. mittere
¶ Quinto propter doloſitatem. reſtitu-
¶ Sexto propter impoſſibilitatem. tionem
¶ Septimo propter cupiditatem.
¶ Primo inquã ꝑpter improprietatẽ. qꝛ ſicut
dic̃. Th. ſe. ſe. q. lxij. ꝛ ſupra dictũ ẽ ille p ſe ad
reſtitutionẽ tenet̃ q intulit dãnũ. ¶ Scðo ꝑp
inutilitatẽ. qꝛ cũ reſtitutio ad ſatiſfactionem p
ambula ſit. nõ eſt vere ꝛ ſufficiẽter penitẽs nec
abſolut⁹ qui põt eã facere ꝛ nõ facit. ¶ Tertio
pp tepiditatẽ. qꝛ q alii cõmittit cũ face poſſit
aut ex ficta ꝛ falſa volũtate reſtituẽdi. aut ex d
fectu ꝛ imꝑfectiõe atq volũtatis tepiditate:
cũ qñ exire poſſit in actũ ſibi debitũ ꝛ nccium
nõ erit. Talis ergo nõ habet verã voluntateꝫ
reſtituendi: imo apte clareſcit: q ſi plus viue-
ret adhuc eẽt in habituali propoſito retinẽdi
rẽ illã. al's ſtatim ſe expediret. ¶ Quarto ꝑpter
infidelitatẽ. qꝛ ꝯſtat heredes ꝛ executores eẽ
ad h̃ cõiter vt plurimũ infideles. nec curãt de
hoc ꝑpter teſtatoris mortẽ: imo plus lõge ze-
lant vario ex reſpectu viuentiũ ꝛ remanentiũ
pſperitatẽ ꝓpria vel ſui. aut etiã alioꝝ quibus
illa bona remanere debẽt q̃ aiam ipſius def̃
cti et quo pꝫ qꝛ talis ſe exponit piculo manife
ſto q nũq̃ reſtitutio fiet. ¶ Quinto ꝑpter do
loſitatẽ. qꝛ multi modi doloſitatũ p quos talis
aliena acqſiuit iniuſte. ꝛ multe pſone q̃ hoc p
bare nõ pñt. ſibi ſoli plenius noti ſunt. de qui-
bus cert⁹ eſt q p executores ꝛ heredes nunq̃
ad elucidationẽ venient̃ cũ tales querãt teſtifi-
cationes ꝛ ꝓbationes q̃s in hmõi fraudibus
frequent̃ ẽ ipoſſibile dari. ergo talis ſciẽter vi
dens h̃ periculũ manifeſte contẽnit ſalutem
anime ſue. ¶ Sexto propter impoſſibilita-
tẽ. qꝛ multi ſũt paupes q ꝓbare nõ poſſent. nec
crederet̃ eis. ergo infidelr̃ ꝯ aiam ſuã facit. qui
reſtitutionẽ ſuaꝫ heredi vl̃ executori dimittit
qñ eã põt p ſeipſũ. nõ eni credibile eſt q alius
ſit ei fidelior q̃ ipſemet. ¶ Septimo pp cupi-

ditatē: q2 tales executores ſunt qñq3 valde cu
pidi ꝛ auari ad ſibi talia retinēdū vł leuiter ali
quo ſupficiali mō cū his qbus reſtitutio fieri
dʒ p tranſeundū vel ſaltim protelandū ꝛ diffe
rēdū ꝛ ad exaſpandū ꝛ ad repellēdū q reſtōnē
petunt. Jō cogitēt inſenſati parentes quā in-
cōpaſſionē ꝛ duriciaʒ habituri ſunt filij erga
eos poſt mortē. vix eni ſemel in anno illoꝝ me
mores erūt ad anniuerſariū celebrādū. pēſent
itaq3 in ſeipſis q3 pauca bōa faciāt pro parenti
bus ſuis. ꝛ ſilr nō dubitēt ſibi fieri. ſicut Lu. vi.
dñs ait Mēſura q̄ mēſi fueritis remetief ꝛ vo-
bis. imo recipiēt multo min⁹ q2 teſte dño Ma
the. xxiiij. Qm̄ abundauit iniqtas refrigeſcet
charitas multoꝝ. Tertia eſt retributiua mul-
toꝝ bonoꝝ. Vidende ſunt igif ſuaſiōes ſeu rō-
nes ꝛ inductiones. ſ. ad faciendū ipſā reſtitu-
tionē. ¶ Septē nempe reſtituunf homini alie
na iniuſte detenta reſtituenti: que inducē de-
bent ad aliena reſtituendum.

Inducentia ad reſtitutiōes.

¶ Primo reſtituitur ſibi deus.
¶ Secundo anima ſua ſibi.
¶ Tertio reſtituunf ſibi merita ſua.
¶ Quarto omnes ſpūales fratres.
¶ Quinto eccleſiaſtica bona.
¶ Sexto reſtituif ei bona.
¶ Septimo acqrif ab eo regnū glie ſēpiternū
¶ Primo eni tali debite reſtituenti reſtituitur
ſibi deus: ppterea diabolice pſuaſioni mini-
me dʒ credere q̄ ſuggerit ſibi di. Si aliena re-
ſtitues eris paup ꝛ mēdicus. Quō enim paup
eē pōt cui reſtituif deus. vel deū hʒ. ꝛ vere ni-
mis auar⁹ eſt cui nō ſufficit de⁹. Augu. n. ait
Satis diues ē xpiana religio: que in poſſeſſio
ne oīuʒ oīa poſſidet. q2 ſicut pp̄ha ait. Dñi eſt ter
ra ꝛ plenitudo ei⁹. Qui eni hʒ deū. hʒ oīa que
ſunt dei. Scdō reſtituif ſibi ſua aīa. imo totus
ipſe: propterea ſaltem reſtituere dʒ. Quātum
dimitteret ſi captus eēt a ſuis capitalib⁹ ini-
micis. cū ēt in negorib⁹ manib⁹ cōprehenſus
ſit. q2 in vngulis demonioꝝ ¶ Tertio reſti-
tuunf ſibi merita ſua. q̄ añ vſurā vel rapinā lu-
crat⁹ eſt. Nam bona facta in gfa mortificātur
p ſequētē culpā: ſʒ reuiuiſcūt p recupatā gfaʒ
ſic ſcriptū ē. ſepe reuiuiſcūt q̄ mōtificata fuerūt
Viuere nō pñt q̄ mortua nata fuerūt. ¶ Quar
to reſtituunf ei oēs fres ſpūales quos quidem
amiſerat dū iniuſte retinuit aliena. Vñ eccle
ri. Que cōicatio ſancti ad canē. Vere canis
eſt. p ē iniuſte rapiēs ꝛ retinēs aliena ppterea
nō hʒ cōionē cū aliquo viro dī. ſed cuʒ iniuſte
detenta reſtituit. amici dei fiunt illi⁹ dulciſſi
mi fres. ¶ Quinto reſtituunf ſibi ecclīaſtica
bona. q2 particeps fit oium bonoꝝ q̄ in eccl̄ia
dei fiūt ſic̄ ipſona talis pp̄ha ait. Particeps
ego ſuʒ oīuʒ timētiū te. ꝛ cuſtodiētiū mādata
tua. ¶ Sexto reſtituif ſibi bona fama q̄ ſupra
multas diuitias eſtimāda ē. ſicut ſalomon p
uer. xxij. teſtaf Melius ē nomē bonū q3 diuitie
multe. ꝛ ſic apta ꝛ clara facie abſq3 rubore poſt
q3 reſtituit aliena. pōt nō tm̄ corā dño ſed co-
rā hoibus oībus apparere. ¶ Septimo autem
acqrif ab eo regnū glie ſempiternū: vbi ſūt di
uitie mſte infinite. i. eternaliter durature. Di-
uitie enīʒ tpales: ꝛ ſi nō reſtituunf in pñti. poſt
mortē ſaltē ſemel relinquēde ſunt ꝛ verificaf
illud Eccl. x. Cū morief hō hereditabit ſerpē
tes. beſtias ꝛ vermes. Jſta enim tria diuidūt
ſibi occupātes impie aliena. Primo ſerpētes
ſunt malicioſi hoies. i. ꝯſanguinei ſeu amici q
ſerpētina amicicia ꝛ malicia bona tpalia iniu
ſte acqſita ſibi multiplr ꝛ marie in morte diuiſ
tis occupare conanf. ꝛ hi ſerpētes merito nū-
cupanf. q2 ſic̄ ſerpēs ꝛ comedit terrā ꝛ malicio
ſū aīal eſt. Geñ. iij. c. Serpēs erat callidior cū
ctis aīantibus terre. ſic tales p malicioſā ami
ciciā incorporāt ſibi talia bona tpalia. Scdō
aūt beſtie q̄ a vaſtādo dicte ſūt dicunf demo
nes infernales. ſicut ps. ait ad dñʒ. Nō tradas
beſtijs aias ꝯfitētiū tibi. Et iſte beſtie rapiunt
illius mali diuitis animam. Tertio vero ver
mes rodunt atq3 conſumunt.

¶ Capitulum ſcdm. De reſtitutionib⁹ vbi oſtē
dif quid ſit reſtituendum ꝛ quantum.

Irca ipſam autem reſti-
tutionē videnda ſunt octo que iſ
verſu ꝯtinenf. Quis. qd. vbi p quos
cui. cur. quō. qñ. Et q2 de pmo di-
ctū ē. ſ. i. i. c. §. ij. ꝛ. §. ſe. ideo ibi vi
dendū. Quantū ad ſcdm. ſ. reſtituēdū ꝛ q̄tū.
Sciēdu q ablatū ſi pt. xiiij. q. vi. Si res. ꝛ ſic̄
qd fructificans. ēt fructus ei⁹. vł alr ſatiſfaciē
dū qñ reſtitui nō pōt illud. Sʒ pro hui⁹ decla
ratione ſciēdū q dānū pt alteri q̄druplr īferri.
¶ Primo quo ad aīam auferendo ei vtutes infu
ſas ꝛ morales.
¶ Scdō q° ad corp⁹ īferēdo ei leſiōes corpales
¶ Tertio quo ad honoreʒ ꝛ famam per vitupe
rationes verbales.
¶ Quarto q° ad ſbam p acceptiōes criminales
¶ Quantum ad primum .§. i.
notādū q q̄uis qs nō poſſit eē cā ſufficiēs pec
cati alteri⁹ nec p ꝯñs ei auferre vtutes directe
ꝛ efficaciter q2 volūtas cogi nō pōt vbi ꝯſiſtit
pctm̄. pp q dicamb. Nō ē q cuiq3 nr̄aʒ aſcriba
bam⁹ ei ūnā. Nō eni tenef ad culpā niſi xpria
volūtate deflexerit. xv. q. i. nō ē. Pōt tñ aliqs
eē alteri magna occaſio pcti. ꝛ decre. dic̄. Qui
occaſiōeʒ dāni dat. dānū quoq3 dediſſe vi. eē
ꝰ iniur. ꝛ dā. da. c. ſi culpa. ꝛ. l. q occidit. §. in
hac. ff. ad. l. acql. ꝛ extra de hom. c. de cetero
poteſt auteʒ eſſe aliquis occaſio damni alteri⁹
quadruplr. ¶ Primo vbo ſuo inducendo aliū
ad peccatum. Et ſic qui inducit alium ad ma
lum ſuadendo conſulēdo. pcipiēdo. qd ē mor-
tale eſt occaſio perditionis illius. per hec au-
ferantur ei gfa ꝛ vtutes ab aia. Unde Augu.

Auferens alteri virtutes.

Danς alteri occaſionē damni

Si fratri tuo male ꝑſuades. occidis .ſ. illū. q̄ ad aīam. ꝺ pe. di. i. Noli. ⁊ talis dānificās ſm̄ ſcotū l. iiij. tenet̄ reſtituere dānū mō ſuo poſſibili. ſ. īducēdo cū efficacit̄ ad pniaȝ. ⁊ ad actuȝ ꝟtuoſos. Et ſi ſola inductio p ꝟba non ſufficit. qꝛ facili⁹ ē ꝑuertere ꝙ ꝯuertere. tenet̄ ꝗtū pōt ꝑ ōiones ſuaȝ ⁊ ab alijs ꝑcuratas. ⁊ p alioꝝ ſuaſiōeſ efficaceſ. nō tn̄ a ꝑdat illis pctm̄ occultū ꝑdicti. ¶ Quātū ad ſcðȝ. ſ. reuocādo aliquē a meliori bono hoc ſit dānū alteri cuȝ reuocat eū a religiōe in q̄ ꝑfect⁹ viuit ꝙ ī ſeculo. ⁊ talit̄ dānificās tenet̄ ipm reuocatū ab eo reducere ad ingreſſū vel reuerſionē ad religionē Nā ſꝫ pe. de paſ. in. iiij. Nō ſolū ille q inducit ꝓfeſſuȝ ad egreſſū religiōis tenet̄ ipȝ īducere ad reuertēdū ad religionē. ſꝫ etiā q retrahit eū q volebat igredi. nec tn̄ itrauerat. tenet̄ illū īducere ad ingrediēdū. ꝙ ſi ille noluit intrare. tenet̄ aliū eq̄ idoneū ꝑcurare. qḋ ſi nō poſſit. tenet̄ ipſe intrare. qḋ itelligēs mgr̄ ray. Magiſter poſtea oz di. ꝑdi. q auerterat q̄ndā ab ingreſſu religiōis poſtea p eo intrauit. rō ē qꝛ abſtulit dn̄o ſeruū ſuū nouitiū vel itraturū. hec pe. Sꝫ ſcot⁹ dicit ꝺ eē ver̄ de obligato ad religionē obligatione ꝓfeſſiōis. ⁊ ſi ſit ꝑſona idonea ⁊ habilis ad intrandū. nō aūt de eo q nō erat diſpoſit⁹ ad intrandū necdū intrauerat. Rō diuerſitatis eſt. qꝛ intereſt iter hic ⁊ ꝓpe eſſe hic. Vn̄ nō tenet̄ ad tātā reſtitutionē religiōi ad quātā teneret̄ ſi igreſſus fuiſſet i religionē. ſꝫ tenet̄ ad aliq̄lē reſtitutiōeȝ. ſ. aliq̄lē inductionē. illi⁹ vel alterius equalētis ad ingreſſuȝ religionis. hec ſco. Idē videt̄ dicēdū ꝺ eo q auertit nouitiū ī religionē igreſſū oia ꝑmanēdi ſicut ⁊ de ꝓfeſſo. Nā talis obligat̄ religiōi ſaltē in genere. ⁊ ꝺ intelligēdū ſi retraxit illū intētiōe dānificandi religionē tūc. n. tenet̄ religioni. Si aūt hoc fecit intētiōe ꝓuidēdi ꝓpꝛie vtilitati ſue ſine fraude q⁹ ad eū q nōdū itrauit n̄ tenet̄ religiōi. ſed ipſi ꝑſone quā retraxit ꝑſuaſiōib⁹ ⁊ alijs bonis ſpūalib⁹ ad equalētiaȝ eoꝝ in qb⁹ dānificauit. Si aūt qs auerteret aliquē a religiōis igreſſu nō ſimplr̄ ſed ab ea vbi diſſolute viuit̄ intēdēs ꝓuidere ſaluti illius in nullo tenet̄. ar. xxiij. q. v. de occidēdis Et ex his pꝫ ſm̄ io. de ripoſ. in quodā tractatu de cōtractibus. qḋ dicēdum ſit de his qui ſcholares retrahūt ⁊ ſubtrahunt doctorib⁹ cū qbus audiūt. quia aut hoc faciūt in odium doctoruȝ vel volentes ſibi prouidere. vel alijs prouidere. vel volentes ſcholarib⁹ prouidere. Si pio mō aut ſubtrahit ſcholarē qui iā intrabat ſcholas. ⁊ tūc tenet̄ doctori ad reſtitutiōeȝ ſcholar̄ ſiue ſalarij ⁊ honor̄ ſibi ſbtracti. ſi etiā doctor cui talis ſbtrahit ſit melior ꝙ ille cui ē n̄ ꝑcurat. tenet̄ tali ꝑ quāto vtilitatē ſcie ſibi ſbtraxit. ſi aūt nōdū ſcholas itrauit. ſꝫ itrare diſpōebat. n̄ tn̄ tenet̄. ſꝫ obliget̄ ſcholarē īducere vt redeat ad ꝑmū. Si āt ꝺ fac volēdo ſibi ꝓuidere. puta eſt doctor ⁊ vult ſibi ꝺ ſcolarib⁹ ꝓuidere. ſi ꝺ ſine fraude fac̄ ⁊ ſcholaris nondū ſe dederat alicui doctori. nō credo eū in aliquo obligari. cum cuilibet ſit licitū modo licito ⁊ dbito ꝑcurare vtilitatē ſuā. aliter nō credo ſibi licere. Si aūt hoc facit volēs alij ꝓuidere ſicut qn̄ ſcholaris alicui⁹ doctoꝛ ſubtrahere conatur ſcholares alijs doctorib⁹ vt intrent cum doctore ſuo in hoc ſolū honorē ⁊ vtilitatē ſui doctoris itēdēs ſibi ſbtrahat iaȝ itrantē cuȝ alio doctore. credo ipm obligari. niſi forte illi⁹ doctoris cui eū ſubtrahit inſufficientia ⁊ ſcholaris aliq̄ ſpecialis cura q̄ ſibi tenet̄ excuſet. Si āt retrahat itrare volentē cum ex ꝺ nullū ius doctori ſit acquſitū. ⁊ hoc facit ſine fraude non credo eū doctori in aliquo. obligat̄ aūt ſcholari ſi eū retrahat ne audiat meliorē. ſi aūt hoc fac̄ vtilitate ſcholaris volēs ꝯſulere. ⁊ ſup hoc a ſcholari reqſitus ꝯſulit q audiat aliū doctorē meliorē bn̄ facit. Et dicta in his caſib⁹ ſunt ceteris parib⁹ itelligenda. Iſte eni caſus eſt ita varijs modis circūſtantialiſ q vix pōt dari certa regula. hec ille. ¶ Quantū ad tertium. ſ. dānificādo alios ſuo malo exemplo. ſicut ſcādalizāt ꝑlati ſubditos pōplis ⁊ laſciuijs ⁊ alijs morib⁹ ſuis. Mulieres ſuis ſupfluis ornatib⁹ ⁊ fucis ⁊ tripudijs ⁊ alij manifeſte peccātes. ⁊ ꝑcipue qn̄ hoc intendūt vel ꝯtēnūt ſeu ꝑuipēdūt ſcandalū eoꝝ ꝓpter qḋ alij ruūt in diuerſa vitia. tales tenent̄ ad ſatiſfaciendū bonis exēplis manifeſtis nō aūt tenent̄ ꝓpter hoc ad aliquā publicā pniaȝ. vt dicit al. Sed ad edificandū alios bonis morib⁹ manifeſtis. ſicut ſcandalizauerūt p mala manifeſta. ¶ Quātum ad q̄rtum. ſ. de ſeducēte virginē. ⁊ corrūpēte ex mrīmoniū. dicitur Exo. xxij. Qui ſeducit ꝟginē ⁊ dormit cū ea dotabit eā ⁊ habebit eā i vxorē. aut reddet ei iuxta modū dotiſ quā virginis ſolēt accipe. Dānificauit eni talis illā ītegritate ꝟginali auferēdo theſaurū irrecupabilē. vn̄ tenet̄ ei ſaltē ad reſtitutionē caſtitatis ꝯiugalis accipiēdo eaȝ in vxorē vel dotādo. Et ſi quidē ꝓmiſiſſet eā ducere in vxorem. tenet̄ ēt rōe ꝓmiſſiōis. niſi eēt nimiſ diſparis cōditiōis. vn̄ fraus potuit deꝑhendi. ⁊ tūc ſatiſfaciat ad arbitriū boni viri. Et idē ⁊ forti⁹ qn̄ violētauit. Quāuis aūt ꝑceptuȝ allegatum legis moſayce ſit iudiciale ⁊ ī ꝯ̄trū ad ꝺ nō obliget. tn̄ ī ꝯ̄trū eſt ſumptū p ſtatuto ab eccia vt̄ aliq̄ citate obligat. ſic pꝫ ex ꝺ iln. ⁊ dā. da. c. ſi eſpa.

¶ De ſecunda dannifica- .§. ij.

tiōe q̄. ſ. fit corpori p leſioné. Aduertēduȝ q̄ q̄tuor modis ꝯtigit. ſ. p occiſionē. mutilationē. vulnerationē. aut ꝟberationē. ⁊ p īcarceratiōnē. aut violētā detētionē ſi g⁹ fiat dānum ꝑmo mō. ſꝫ ſco. pt ſatiſfacer̄ ſuſtinēdo penā taliōis a iudice n̄ a ſe, nec ēt tenet̄ iudici ſe offerre. ſꝫ

Auertens aliquem ab igreſſu religionis.

Dantes malum exemplum.

Decorrūpentib⁹ ꝟgines

Damnificans occidendo.

captus nō lȝ ſe deſēdere aut carcerē infringe
re:ſȝ iuēcta oportunitat e lȝ fugere ſm Tho.⁊
henricū:⁊ cōdenat⁹ dȝ patiēter mortē ferre. ē
⁊ alius modus ſm ſcotū.ibi vtilis ad ſatiſfa-
ciendū ꝙuis ad hoc nō teneat neceſſario vt
ſeȝ exponat vitā in cā iuſti libelli:vt cōtra ini-
micos fidei vel eccleſie ꝓ reſtitutiōe ſeu ſatiſ
factiōe fiēda illi cui navitā abſtulit. Qḋ ſi nec
hoc vult facere.tenet ad ſatiſfactionē ſpālem
ꝓ aīa occiſi vt ad faciendū elemoſynā ꝑ eo. vł
aſſumendo aliquā pegrinationē ad limia apo
ſtoloꝝ.vel ſcti iacobi ⁊ hmōi ꝓ aīa eius. ⁊ pro
curādo alioꝝ oōnes inquantū pt. Nec h̄ ſuf-
ficit:ſȝ ſi īterfectus ſuſtētabat aliquas pſonas
vt prēs filios ⁊ hmōi opibus manuū ſuaꝝ:te-
net interfector oībus illis ad tm̄ ꝙtū illis ab
ſtulit ſubſidij pp occiſionē ei⁹. Inſup tenet oc
ciſor placare leſos quātū pt:hec ſcot⁹. ¶ Quā
tū ad ſcḋȝ.ſ. de mutilatiōe dicit idē ſcot⁹:q ꝓ
hmōi nō ē ſtatuta pena i eccleſia niſi pecunia
ria:⁊ iſta dȝ rēdere nō ſolū dāno qḋ qs intu-
lit ꝑ mutilationē ꝓ toto tpe futuro quo vſu-
rus qs eēt mēbro abſciſo:ſȝ ēt expēſis appoſi-
tis in curatōe.vt hī eē de iniur.⁊ dā.da.c. ſi
culpa. Et vltra hoc tenet ad placationē leſi in
quātuȝ in ipſo ē.⁊ cōſolationē ipſius afflicti.ꝙ
afflictio perpetua ē. Plus āt pōderāda ē muti
latio paupis ꝙ̄ diuitis ſi magis egebat pte ab
ſciſa ad victū neceſſariū.puta ſi abſciſa ē ma-
nus dextra ſcriptori q de illa arte viuebat.tē
.n.magis tenet. ¶ Quantū ad tertiū vī deus
optie ſatiſfactionē īpoſuiſſe.ſ.in leſiōe vel pcuſ
ſione corpali. Exo.xxi.vbi dī. Si rixati fuerit
viri ⁊ percuſſerint alter proximū ſuū lapide vł
pugno ⁊ ille mortuus nō fuerit ſed iacuerit in
lecto. ſi ſurrexerit ⁊ ambulauerit ſup baculuȝ
ſuū inocēs erit q percuſſerit.ſ.a mortis pena
iuſtinēda:ita tn̄ q opas ſuas ꝗs.ſ.interim ne-
glexerit ipedit⁹ pcuſſurā:⁊ īpēſas in medicos
reſtituat.cui pene addēda ē recōciliatio ⁊ pla
catio quātuȝ in eo eſt. ¶ Quātū ad ſatiſfactio
nē de quarta leſiōe.ſ.icarceratiōeȝ:vel deten
tionē. Sciendū ē q vltra leſionē:recōciliatio
nē ⁊ veniā petitā leſo:fiet ſatiſfactio iniurie ꝑ
ut ſapiēs determiabit.⁊ ſi leſus plus vellet exi
gere ꝙ̄ deberet ad illud plus nō tenet ledens
vt illū recōciliet:hec ſco.⁊ qꝛ exiliū reputat vt
qdā carcer in iure:iō q mittit aliquē in exiliuȝ
vel cōfiniū qḋ ē exiliū ad tps iniuſte tā ipſe ꝙ̄
oēs q ſūt hmōi cā vt dantes cōſiliū vel auxili
um efficax ad hec.tenent exulāti de oī dāno
inde ſecuto.⁊ hoc ſatiſfaciendū:arg.extra de
homi.c.ſicut dignum:⁊.xi.q.iij.c.qui conſen
tit:ſed beatus Thomas in ſum.in. iiij. dicit
q in omnibus dānis vbi nec in ſe nec in equi
ualēti pōt fieri reſtitutio:vt in ſtupro. mutila
tione membri ⁊ huiuſmodi ſatiſfactio fiet ꝑ re
cōpēſationē ad arbitriū boni viri,idē guil,

Mutilans aliquem

Ledens vel percutiēs

¶ De tertia damnificatione.§.iij-
ne.ſ.in fama ⁊ honore. Sciendū q ꝗtuor mo-
dis pōt ꝯtingere.ſ.ꝑ ꝯtumelie illationē.ꝑ de-
tractionē vel ꝑ detractionis ab alijs facere re-
citationē.⁊ cū qs accuſat iuſte ꝑ veritatis ne-
gationē. ¶ Quantū ad primū dicit qs contu-
meliari alteri ſeu cōtumeliā inferre cū ei pri-
uatim vel coram alijs in faciē dicit verba ipor
tātia defectū notabilē culpe:vt vocando eum
latronē.ꝓditorē. adulterꝝ ⁊ hmōi.vel etiā cuȝ
dic verba exprimētia defectū nature intendēs
inde iniuriari vt vocando eū ſtrabonē.vel ille
gitimū ⁊ hmōi.qḋ proprie dicit ꝯuitiuȝ. Qui
igitur qs h̄ facit aīo iniuriandi. vltra offenſaȝ
mortalē tenet ſatiſfacere ꝓximo ſic leſo.⁊ pla
care ipſum. leſum quantū pōt petēdo veniam
vel alio mō.⁊ h̄ in priuato vel publico ſm q ip
ſe priuatim vel publice cōtumeliā intulit. Nā
ſi in publico cōtumeliā intulit ⁊ cōtumeliatus
h̄ exigit vt in publico veniam petat. tenet ad
h̄. Et ſi in ipſa cōtumelia aliqḋ criminale fal-
ſo expreſſit.tenetur coram illis qui audierunt
exprimere ſe falſū dixiſſe. Aug. Ubi pctm̄ no-
tū fuerit ibi moriat. ij.q.i.ſi peccauerit. Uex
ſi prelatus ſubdito pr filio.vir vxori.mgr diſci
pulo.dñs ſeruo:dicit verba cōtumelioſa hoc
faciens ex correptione.nō tenet petere veniā
a tali ſm Aug.in regula dicēs de platis. Si
ēt ipſi modū vos exceſſiſſe ſentitis nō a vobis
exigit vt a vobis ſubditis veniā poſtuletis.⁊c̄.
Sȝ ſi h̄ facerēt mltū iniurioſe ⁊ liuore vidicte
tūc tenerent prelato ſubdito petere veniā ⁊ re
cōciliare leſum.ſm Ray. Uerū ſi cōtumeliaȝ
recipiēs in verbis poſt cōtumeliā ſi domeſtice
ꝯuerſatur cum contumeliante.⁊ familiariter
vī oſtendere remiſiſſe iniuriā ⁊ recōciliatuȝ ſo
re.⁊ conſequenter non teneri:alias ad peten-
dum veniā ſm duran.in ſum. Quantum ad
ſecūdū dānū.ſ.per detractionē.h̄.ꝯtingit pn-
cipalr fieri duob⁹ modis. Primo iponēdo ali
cui falſum crimē verbo:cantilena.vel famoſo
libello.⁊ talis tenet illis coram qbus detraxit
declarare ſe falſum dixiſſe.quātūcūꝗ ei inde
exurgat erubeſcentia ⁊ ꝯfuſio.niſi ex hoc imi-
neret magnū piculū vite.vel aliud magnum
incōueniēs ſequeret. Et ſi nouerit q is cuius
famam abſtulit ſciuit detractorem ipſum.te
net detrahens ſe cōponere cum infamato per
eum de iniuria ſibi facta.vt veniam poſtulare
in propria perſona ſi audet vel per aliū ſi per
ſe apte non pōt.ſed ſi ignorat infamatus detra
hentē reconcilietur ⁊ tacito noīe ſuo. ¶ Secū
do mō ꝯtingit fieri detractio dicēdo aliquod
criminale de alio.ſed vere ꝑpetratū.occultuȝ
tamē.ſed contra debitum ordineȝ infamie in
ductiuū. Talis tenetur famā reſtituere infa-
mato ꝙtum pōt.ſine mēdacio tamen.ſ.vt nō

Ledens per contumeliam.

Ledens per detractionem,

ret nihilomin⁹ reſtituere tenet ſm Ray.ꝛ ali-
os. Si aũt deteriorata ẽ in bonitate: vel dimi
nuta in ꝑcio. ſupplẽdũ ẽ precium. qꝛ dꝫ reſtitui
eiuſdẽ bonitatis ſm Ray. Nã ſi equus vel bos
ablatus. penes raptorẽ eſt debilitat⁹ ita ꝙ ex
timet valere.v.flore. prius valebat.x.reſtitu-
Utrum precioꝫ rei debꝫ reſtitui — et.x.nõ.v. Silr ſi furatus eſt ſextariũ frumenti
valẽtẽ tũc.xl.ſolidos cũ reſtituit valet.xx.duo
ſextaria tenet reddere vel.xl.ſolidos.nec ſuffi
ceret reſtituere ſextariũ ſm Ray.ꝛ alb.imo et
ſi illo intermedio inter vſurpationẽ ꝛ reſtitu-
tionẽ plus valuit ꝙ tpe vſurpationis illo plu-
ri ꝑcio reſtituet ſm aliquos. Tenet ẽt raptor
ꝓ reſtitutiõe dãni petere remiſſionẽ de iniu-
ria ſaltẽ ꝑ interpoſitã pſonã vel ꝑ ſe expſſo noie
furis vel ſuppreſſo ſm ꝙ qͣlitas negocij requi-
rit ſi eſt manifeſtũ vel occultũ. ¶ Tertio no. ꝙ
ſi ẽ res fructificãs tenet reſtituere rẽ cũ omnib⁹
fructib⁹ inde ꝑceptis ꝛ q ꝑcipi potuiſſent a di
ligente poſſeſſore. puta agrũ vſurpauit alteri
ex quo nõ ꝑcipit de fructibus niſi.xx. ſextaria
frumẽti. qꝛ male fecit cultiuare vbi.xxx. ꝑcepiſ
Cũ fructibus inde perceptis — ſet diligẽs cultiuator annuatim talis reſtitue
re tenebit nõ ſolũ.xx.ꝑcepta.ſꝫ.xxx. Similiter
equum furatus eſt. cum quo lucrat⁹ ẽ mẽſuatĩ
vnũ florenũ vbi dñs furat⁹ fuiſſet vnũ cum di
midio. tenebit reſtituere ad rõnẽ vnius flore-
ni cũ dimidio ꝑ menſẽ. Et itelligit hoc deductis
expẽſis factis in vtilitatem ꝛ ꝯſeruationẽ ipſi⁹
rei neceſſarijs tñ nõ ſuꝑfluis. ꝛ expẽſis factis cã
colligendoꝝ fructuũ. hmõi enĩ deducunt tam
a male fidei ꝙ bõe fidei poſſeſſore. ray.ꝛ tho.
Dãna ẽt q̃ paſſus dñs eſt ex carẽtia rei ſue te-
Utrum plures concurrũt omnes tenentur inſolidũ — net ſatiſfacere. ex̃ de iniur.ꝛ dã. da. c. ſi culpa.
tho.ꝛ ray. ¶ Itẽ q̃rto nota qñ plures ꝯcurrũt
ad furtũ vel dãnũ faciẽdũ. ita ꝙ vn⁹ nõ faceret
ſine altero. qlibet tenet inſolidũ. i. ad totũ dã
nũ reſtituẽdũ ꝛ reſtaurãdũ quouſqꝫ ſit ſatiſfa-
ctũ integraliter. Illo aũt reſtaurato ad plenũ
ꝑ vnũ illoꝝ. tenet poſtea qlibꝫ alioꝝ ꝓ pte ſua
ſatiſfacere ei q totũ reſtituit. ſꝫ tho. ray. inno.
hoſti. ꝛ alios. ex̃ de homi. c. ſicut dignũ. puta
cũ duo vel plures vadunt ad furandũ aliqd
ita ꝙ vn⁹ nõ iret vel faceret ſine altero. ſiue cũ
multi ſtipẽdiarij bellant iniuſte. ita ꝙ vn⁹ nõ fa
ceret ſine alio ꝑcipue pñcipalibus. multi conſi
lium preſtãt ad faciẽdũ extorſiones. vel expel
lendo iniuſte aliquẽ ciuẽ ita ꝙ ſine aſſenſu co-
rũ nõ poſſet fieri. tenent oẽs inſolidũ. De his
tñ plene habes. ſ̃. ti. i. ¶ Quinto nota ꝙ cum
duobus vel pluribus exiſtentib⁹ heredib⁹ vſu
rarij vel raptoris ſi alr̃ fact⁹ ẽ nõ ſoluẽdo alius
ſic. vn⁹ tenet inſolidũ. Si plures ſũt qlibet te-
net ꝓ pte ſua ad reſtituendũ q̃ vſurarie ꝛ vſur
patiue accepta ſtab illo. ſ. vſqꝫ ad q̃ntitatẽ q̃ pue
nit ad eos hẽditarie. nã oẽs hẽditarie obligate
ſt. ex̃. d vſ. c. cũ tu. ho. ber. go. ꝛ io. a. ad vltra q̃t
ꝑcepit de hereditate ꝑdicti vſurarij vel rapto
ris, nõ tenet q̃uis nõ eẽt ꝓ illa ſatiſfactũ. in to

tũ creditorib⁹ vſurarũ vel rapine. Sꝫ qd ſi he-
redũ vſurarij alter fact⁹ eẽt nõ ſoluẽdo. nũqd
alter tenet inſolidũ. Rñdet ad h. glo. ꝑ vſur.
l. c. tua nos. ꝛ dic ꝙ ſic q̃ntũ ad ipꝫ ſaltẽ d here-
ditate puenit nã ꝛ hẽditaria res obligari vr̃ ex
eo. Cũ iſta opi. vr̃ ꝯcor. io. an. ꝛ car. ¶ Sexto
no. ꝙ recipiens a religioſo ꝯ volũtatẽ ſuꝑioris
ſui tenet illud reſtituere niſi. illõ i extrema ne-
ceſſitate recepiſſet. ar. xij. q. i. nõ dicatis. ꝛ re-
cipiẽs ab ipſo ꝑlato religioſo. ſine cã rõnabili ſꝫ
ex pentela vel turpitudi tenet ad reſtituẽdum
monaſterio. Filia religioſi vel abbatis dotata
notabiliter de bonis monaſterij tenetur reſti
tuere dotes. ꝛ vir eius ſi hoc ſcit niſi forte per
modum elemoſyne moderate dotaſſet.

¶ Sed queritur vtrum .§.v.
oẽ lucꝝ ꝙ qs fecẽ ex rapta. furata vel ꝑ fen⁹ acq
ſita teneat reſtituẽ vl̃ paupib⁹ erogare. Ad ꝙ
rñdet ꝑ diſtinctionẽ. Aut eni talis res ẽ ex ſe fru
ctificãs q̃ i ſui vſu non ꝯſumit nec diſtrahit vt
ager. vinea. dom⁹. iumẽtũ ꝛ hmõi. ꝛ de hmõi
dꝫ reſtitui oẽ lucꝝ inde ꝑceptũ. ſꝫ tho. ꝛ oẽs ali
os. Aut tal' res ñ ẽ fructificãs ex ſe ꝛ ei⁹ vſus ẽ
ꝯſũptio vt grãnũ. vinũ. oleũ ꝛ hmõi. aut diſtra-
ctio vt pecũia numerata ꝛ circa hmõi res ẽ tri
plex mod⁹ dicẽdi. nã quodã dicũt q. oẽ lucꝝ iñ
ꝑceptũ dꝫ reſtitui vl̃ paupib⁹ erogari. qꝛ radi-
ce infecta nullus bon⁹ fruct⁹ ſeq põt. vt dĩ. i. q.
i. c. ferſ. Cũ g⁹ radix illi⁹ lucri ſit vſura vl̃ rapia
vr̃ ẽt ꝙ fruct⁹. ſ. lucrũ ex ide ſit infectũ ꝛ obno-
Utrum lucrum debꝫ reſtitui — xiũ reſtõi vel erogatiõi. Alij vo dicũt ꝙ ſi pe-
cuniã raptã vl̃ ſenebrẽ teneat i dubio reſtituẽ
ac etiã dãna q̃ paſſus ẽ is q ſoluit vſurã ex carẽ
tia ipſi⁹ pecũie ſol ite. puta qꝛ oportuit eũ acci
pere ad vſurã pro ſuis neccitatib⁹ vl̃ vẽdere res
ſuas multo minori ꝑcio ꝙ valerẽt. lucꝝ tñ ꝑ-
ceptũ ex pecũia ſenebri ꝑ licita negocia nõ te
nent reſtituẽ vl̃ erogare paupib⁹ ꝛ h tenent. b.
Tho. ſe. ſe. q. lxxviij. ric. ꝛ pe d pa. ſ. iiij. io. an.
ꝛ io. cal. Et ad rõnẽ alioꝝ dici pt ꝙ radix ſuffi
lucri nõ ẽ rapia vl̃ fen⁹. ſꝫ iduſtria vtẽtis ea. Ex
ſe. n. illa pecũia nihil lucri attuliſſet. Et ſic nõ
ẽ radix iſecta: qꝛ iduſtria de ſe ẽ bõa. Sꝫ ſi illa
pecũia male acqſita vſus fuiſſet in fraudibus.
ꝛ in alijs illicitis acqſitionib⁹. tũc radice inſe
cta teneret. ¶ Alij dicũt. vt lau. de ridol. in ſu
pradicto trac. de vſu. ꝙ lucꝝ ex tali pecũia ac
qſitũ tripharie diuidet. Et vnã qdẽ ptẽ hẽbit
vſurari⁹ ipſe videlꝫ tm̃ q̃ntũ debet ex penſe labo
ri ꝛ induſtrie ꝙ bõi viri dirimet arbitrio ptẽq; — Utrum lucrum dꝫ tripharie diuidi
alĩa reſtituet creditori ſuo. q. ſ. ſibi dedit vſuras
hito reſpectu ad dãnũ ꝙ ille ſuſtiuit i bonis ex
carẽtia illi⁹ pecũie. vt dicũt Th. ꝛ ſeq̃. reſidu
um tãq̃ icertũ dabit paupib⁹. qð ſic ꝓbat. pe-
nes vſurariũ ñ dꝫ remanẽ. ne. ſ. ex h paret ei a
vſur'. ꝛ initet hoies ad peccãdũ nec rꝫ credito
ri reſtitui. qꝛ tẽ reciperet vſuras d ſorte ſua. g⁹
paupib⁹ ẽ erogãdũ. qꝛ reglã ẽ ꝙ qñ ẽ aliqd cra

Quantum ad tertium prin-
cipale.ſ. vbi fiēda ſit reſtitutio. Cir
ca hoc diſtiguendū. qꝛ aut perſona
cui fiēda ē reſtitutio ſcit. aut inqui
rēdo ſciri pōt. aut oīno ignorat. Si aut ſcitur
vel ingrēdo inueniri pōt ipſe vel eiꝰ heres ipſo
mortuo. in loco vbi facta ē rapina. vſura vel dā
nū reſtitutio fiet ſi vterqꝫ ibi eſt. vl̄ vbicū. ꝑ ad
inuicē ꝯuenilt creditor ꝛ debitor. Si aūt al-
ter ē abſēs a loco vbi facta ē vſurpatio vl̄ dāni
ficatio. mittet expēſis eiꝰ q ſe abſentauit de lo
co. Si igit is cui facienda ē reſtitutio ē abſēs
puta qꝛ mutauit domicilium mittet ſibi rem
ablatā ſeu pecuniā ipſe q abſtulit expēſis illius
cui habet reſtituere. ſi vō ſe abſētauit a dicto
loco is q rē vſurpauit. ſuis ꝓprijs expēſis trāſ
mittet rē vl̄ pecuniā. ſꝫ hoſt. ꝛ io. an. Et h̄ p talē
modū q nō dtegat pctm̄ ſi pctm̄ ē occultū. ar.
ij. q. i. ſi peccauerit. vel etiā pt creditori ſignifi
cari pcipue qn̄ eſt multū remotus a debitore
occulte vl̄ manifeſte ſm q expedit ſm q credi
tor ordinat vl̄ de mittēda illa re. vel alicui dā
da ſic agat debitor ꝛ liber erit. Si aūt ſuo ꝓ-
prio motu rē illā deſtinaret ſeu pecuniā debi-
tor. ꝛ i via piret vl̄ auferretur. ſibi periret. ꝛ ad
hoc teneret ad ſatiſfactionē ſm ioā. i glo. Uel
etiā ſi cito ſperat futurꝰ ad locū pt rē ſibi ſuaſ.
ꝛ ſm tho. ꝛ hoſti. ꝛ io. in edē ſacrā deponet vl̄
alio tuto loco. Aut ſi res ē pui valoris ꝛ credi
tor multū diſtās ꝛ abūdās pt ſm guil. pro aia
eiꝰ paupibꝰ erogari. Si ignorat nec pquirēdo
inueniri pt cui reſtitutio fieri debꝫ tūc erogā
da ē res ablata vl̄ pciū eiꝰ paupibꝰ p aia illiꝰ i
loco illo vbi facta ē rapina. vſura. vel dānū. vl̄
in loco in quo inhabitat is cui fiēda ē reſtitu-
tio. ꝛ hoc ideo. qꝛ meliꝰ ē q vicini ſētiāt cōmo
dū inde qꝫ extranei. Tū etiā qꝛ veriſimiliꝰ ē ibi re-
periri dānū paſſū vl̄ heredē eiꝰ. Ita notat ho-
ſti. io. an. ꝛ io. d ligna. vel fiat ſaltē hec eroga
tio ad arbitriū dioceſanis vbi factū ē dānū vl̄
rapina. ſm ray. Si tn̄ nō cōmode fieri poſſꝫ
i dicto loco cū h̄ nō ſit neceſſariū. pt tūc ꝛ de
bet alibi fieri ſm guil. Sed ꝛ. b. tho. in hmōi
caſu nihil dič de loco determiato. ſed q p aia il
liꝰ cuiꝰ res erat dꝫ paupibꝰ erogari. Un̄ ꝛ mgr
hugo pcitꝰ i vtroqꝫ iur. ꝛ frat clarꝰ dicebāt q
cū paupes ſint ꝛ vnū mēbrū i corpe eccl̄ie nec
ab hac vnitate ſeqſtrētur ꝓpt locorū diſtātiā.
ſufficit ſi reſtitutio incertorꝫ def qbuſcūqꝫ pau
pibꝰ etiā alteriꝰ ꝓuīcie quā vbi facta ē rapina
vl̄ dānū ꝛ maxie q ſūt magis paupes xp̄i ꝛ vti
liores eccleſie dei ꝛ ſaluti animarꝫ. et ex h̄ ap
paret q locus nō ē de neceſſitate reſtitutiōis
ſed de cōgruētia. Idē tenet ſcdē: de ſenis. c.
xxxij. opis ſui. Uſure tn̄ icerte extorte p vſura
rios manifeſtos quomō debeāt reſtitui i quo
loco ꝛ p quē dioceſanū habes. ā. ti. i. c. x. ꝛ in
capitulo ſequenti aū. i. §. circa finem.

Quamuis quod habea- §. ii
tur i iſto. §. nō ptineat ad vbi ſed magꝭ ad qd
tū hic notabit. Querit vtrū fideiuſſor poſſit re
petere a debitore vſuras q̄s p eo ſoluit credi-
tori penes quē p ipſo debitore itercessit. ad qd
rñdet dñs lau. de ridol. q io. an. in q̄ſtionibus
mercurialis: ſup regulā dānū. d reg. iuris. li.
vi. hāc qōnē explanat notabilr. ꝛ ex eiꝰ dictiſ
elicit. xi ꝯcluſiōes. Quarꝫ pma eſt talis. Nō
repetit fideiuſſor a dbitori obligationē ſciēte
ꝛ ꝯdicēte vſuras dbitori ſuo ſolutas. nec etiā
ſortē. nec qd aliō intulit ipſū. Plus eni ē ꝯdi
cere qꝫ non ꝯſētire. extra de ſimo. c. ſicut iuiſ.
Scdā ꝯcluſio ē. nō repetit a debitore ſciēte
ꝛ patiēte ſꝫ nō mādāte obligatiōem fideiuſ-
ſor vſuras vl̄ idebitū ſolutas: vel ſolutum cre
ditori ꝛ ſibi iputet q ſe obtulit extra d re. iur.
bona fides. li. vi. Repetit tn̄ ſortē ꝛ indebituꝫ
qd ſoluit. Tertia ꝯcluſio ē nō repetit a debi
tore ſciēte. ꝛ mādāte ipm obligari p ſorte tā
tū fideiuſſor ſoluēs vſuras. tū qꝛ fines mādati
exceſſit. tū qꝛ ad illas obligatꝰ nō erat. Qua
rta ꝯcluſio ē non repetit a debitore fideiuſſor
vſuraſ ſciēte ꝛ mādāte ipm in oēm caſū. vl̄ ſim
plr obligat ſiue fideiubere. pꝫ qꝛ in gnāli mā
dato nō incluſit indebitū. de quo veriſilr i ſpe
cie nō mādaſſet. de regu. iu. in generali li. vi.
Quita ꝯcluſio eſt. repetit a debitore ſciēte
ꝛ mādāte ipſum p vſuris cū ſub noie ſortis in
cluſit eas vt ē moris obligari ſeu fideiubere.
ipſe fideiuſſor vſuras. qm̄ iuſte credere potuit
illā ſortē totū debitū nec pſumere debuit il-
lud indebitū. ſub noie ſortis pmittet. ex de p
ſūp. qꝛ diſſimile. Sexta ꝯcluſio ē. repit a de
bitor ſciēte ꝛ mādāte noiati p vſur. fideiube.
fideiuſſor creditori ſolutas ſi iurauit illas ſol
uere. ꝛ iſta eſt cōis opinio. extra de fideiuſſo.
c. ij. ꝛ iſtā oppinionē approbat. io. an. habꝫ tn̄
fideiuſ. optionē ſoluēdi vl̄ abſolutionē petēdi
ſič habet dbitor. Septima ꝯcluſio ē repetit
a debitore etiā noiati mādāte p vſuris fideiu
beri ipſe fideiuſſor: vſuras creditori ſolutaſ eti
am ſi nō iurauit creditori illas ſoluere ſi ipſi fi
deiuſſori debitor indēnitatē iurauit vā alſ
ꝓpt pignora data vel aliā cām debitori fuerit
expediens vſuras ſolui extra de fideiuſſo. c. p
uenit. Octaua ꝯcluſio ē. nō repetit a debi-
tore ſciēte ꝛ mādāte noiati p vſuriſ fideiuberi
ipſe fideiuſſor creditori ſpōte ſolutas ſi nō iu-
rauit creditori illas ſoluere. nec debitor iura
uit fideiuſſori indēnitatē. nec expediat credi
tori ꝓpt pignora data vl̄ aliā cām ipſas vſuraſ
ſolui. ꝛ h̄ de iure fori. Sꝫ opinio theologorꝫ q
ſm io. an. multū fauet equitati eſt. qd vrgeat de
bitor ad ſoluēdū in foro ꝯſciētie. extra de reg.
iuris ſciēti. li. vi. Nona ꝯcluſio ē nō repetit
a debitore ſciēte ꝛ mādāte noiati. p vſuriſ fide
iuberi ipſe fideiuſ. vſuras ipſi creditori coacte

ſolutas ſi ñ iurauerit fideiuſſori idẽnitatẽ nec
expediebat creditori ꝓpt pignora data vł aliá
cãm vſuras ſoluit ſi fuit ipſe fideiuſſor in culpa
vt qꝛ nõ excepit. ſcꝰ ſi nõ fuit in culpa. ¶ Deci
ma ꝯcluſio ẽ. ꝙ in omni caſu quo põt a debito
re fideiuſſor vſuras repetere debet intelligi ſi
nõ interuenit fraus pſõe ad pſonã ꝯſtitucti; ob ħ
fideiuſſoī ꝺ ꝓuile. c. ꝗrto. ¶ Undecia ꝯcluſio
eſt ꝙ in oi caſu qꝰ fideiuſſor a debitore vſuras
repetere ꝑt poterit illa repetcꝭ a creditore cui
ſoluit. ff. manda. l. ſi fideiuſſor. §. in omnibus.
¶ Capłm. quartũ p quos debet fieri ꝛſtitutio.

Quantum ad quartum ſcꝫ
p quos dꝫ fieri reſtitutio. ꝑmo dicẽ
dũ de icertis poſtea de certis. ¶ Que
rit ergo vtrũ diſpẽſatio icertoꝝ de
beat fieri p eũ q hꝫ reſtituere vł aliũ cui cõmi
ſerit aut ſolũ p dioceſanũ. Rñ. Circa ħ ſũt va
rie opiniones ꝛ ꝯtrarie. Hoſti. ſup. c. cum tu.
eꝫ ꝺ vſuris. ꝛ. l. c. cũ ſit eꝫ de iudeis ꝛ i ſũma ſua
de peni. §. ſi. iuxta ſi. tenet ꝙ vnꝰ de caſibꝰ pti
nẽtibꝰ ad epm eſt reſtitutio male ablatoꝝ in
certoꝝ. Qð etiã tenet io. an. de pẽn. ꝛ. re. c. ſi.
epõ li. vi. in glo. Et de regu. iuris. petrꝰ. li. vi.
Ad qð videꝭ facere qð habeꝭ. xlij. q. i. ꝑcipimꝰ
adducit ẽt aliquos q tenẽt hãc rõez. Cũ hmõi
bona incerta ſint p aiabꝰ eoꝝ quoꝝ fuerũt fi
delit diſpẽſãda. ac p ꝯñs eoipõ ſint ad diuinũ
cultũ ꝛ ſubuẽtiõem paupꝝ ordinata. ſolꝰ aũt
eccliaſticꝰ ꝑlatꝰ ſit rector ꝛ moderator diuini
cultꝰ ꝛ paꝭ paupeꝝ. ꝛ diſpẽſator rerum diuino
cultui ordinatoꝝ. vt pꝫ. lxxxvij. di. c. diuine. ꝛ
in mltis alijs ca. idõ ꝑm iudiciũ eiꝰ incerta de
bita p eũ diſpẽſãda ſũt. Archidia. aũt in qdã
qõne diſputata p eũ in roſario. xliij. q. v. nõ ſa
ne. tenet ꝯtriũ. Et dicit ſniaꝫ hoſti. ſ. circa hoc
ſupradictã eſſe verã in caſu vbi nullꝰ deputatꝰ
eſt a teſtatore q hoc exequaꝭ. xx. xij. q. ij. de lai
cis. vbi vo certa pſona deputata eſt a teſtatoꝛ
illa pſona dꝫ exeq in ꝑdicto ca. de laicis. ꝛ eꝫ
de teſta. c. tua nobis. imo credo ꝙ ipſe raptor i
certa q̃ debẽt paupibꝰ erogari ꝑt ipſa paupibꝰ
erogare abſqꝫ inia ꝛ auctẽ ipi vel alteriꝰ iudi
cis eccliaſtici. vt ſatis colligiꝭ extra de vſuris
c. cũ tu. Et hoc etiã innuit clare. glo. extra de
homi. c. ſiẽ. dignũ. §. cor. Nec ob. illa ꝺcre. eꝫ
de iudeis cũ ſit p quã ꝓbat hoſti. ſuã opinio
nẽ. nã illa decre. loquiꝭ de iudeo nõ xpiano cu
ius actꝰ vł diſpẽſatio merito habeꝭ ſuſpecta ab
eccłia qꝰ ad xpiãos. idõ iuſte ꝛ bñ dicẽ ibi ſꝫ pui
dẽri i dioceſani q̃ ſuſpicio ceſſat in xpiano. ꝛ
ſic ñ dubito ꝙ epũ ñ hꝫ ſe itromittere de talibꝰ
hec archi. Jo de lig. idẽ ſentit ꝛ adducit hãc
rõem. Qui indebitũ extorſit obligatꝰ ẽ ex ma
leficio vł q̃ illis quibus extorſit ſi extãt alias
paupibꝰ. Et regula habet ꝙ debitor põt p ſo
lutiõez ſe libare. inſti. qbꝰ mo. tol. obli. p totũ
Tu qui dicis ꝯtriũ da mihi caſũ exꝑſſũ ꝯ regu

lã. Nec eſt verũ ꝙ ſit in dicto. c. cũ ſit. qꝛ non
loquiꝭ in xpiano ſed in iudeo. vt dicit archi.
hãc opinionẽ ſequunꝭ paulꝰ ꝛ zenze. ſup cle. i.
de ꝓuile. ħ etiã ꝯſuluerũt Jo. cal. ꝛ recaperꝰ.
ſꝫ ꝛ dñs hugo vtriuſqꝫ iuris peritꝰ ꝛ frat. clarꝰ
vt habeꝭ in qdã ſũmula. cõcordauerũt in ħ. ꝙ
nullũ ius exꝑſſũ hoc dicit. nec i decretis nec
alibi niſi ꝙ epũ eſt ꝓcurator pauperũ. Jllud
vo adaptaꝭ ꝙ põt ꝓcurare de ſuo ꝓprio ſi hꝫ
vel de bõis eccłie. i. fructibꝰ vel alijs modis.
Sed qꝛ ſacerdotes ſimplices ſũt impiti p ma
iori pte. epi vo reputanꝭ ſufficiẽtes. hic inole
uit ꝙ hmõi reſtõces remittanꝭ ad epos. ¶ Uñ
ſi ꝯfeſſor peritus. ſit ꝛ ſciat in hoc ſufficiẽter
ꝯſulere nõ ẽ neceſſe remitteꝭ ad epos. hec ibi.
Huius etiã ſnie eſt. Jo. mo. hoc etiã innuit in
no. extra ꝺ imu. eccle. c. qꝛ plerique. ar. xxiiij. q.
iii. c. ſi qs romipetas. ad rõem aũt ſupiꝰ indu
ctam p alia opiniõe poſſet rñderi ꝙ q̃uis epi
ꝛ ꝑlati ſint diſpẽſatores rerũ dataꝝ eccłijs nõ
tñ ſequiꝭ ꝙ ſint diſpẽſatores oium q̃ ꝑm deũ
ſũt in diuinũ cultũ ꝛ in paupes erogãda. ſed
ſolũ in diuinũ cultũ taꝫ ordinata vt redditus
ecclìaꝝ ꝛ hmõi. Nã ſi eſſẽt diſpẽſatores erogã
doꝝ oim ꝑm hoc eſſẽt diſpẽſatores oim ſupflu
oꝝ q̃ diuites ex diuino ꝑcepto deberẽt paupi
bus erogare qð a nullo ꝯcediꭍ. ſed ꝛ. b. tho. ſc.
ſe. q. lxx. dicit ꝙ ſi ille cui fieri dꝫ reſtitutio. oĩ
no ignotꝰ eſt dꝫ reſtitui ei ſicẽ poteſt. ſ. dãdo in
elemoſynas ꝓ ſalute eius ſiue ſit mortuꝰ ſiue
viuꝰ ꝑmiſſa tñ diligẽti inqſitione eius. Et de
auctoritate epi nihil dicit ſcotꝰ in. iiij. di. xv.
dicit. ſi q̃ras p cuius manꝰ debeãt talia. ſ. in
certa diſpẽſari. Rñ. ꝙ nõ inuenio qs neceſſa
rio ſit determinatꝰ mediator i iſta paupibus
diſpẽſanda videꝭ aũt mihi ꝙ p ſeipſũ. ꝯſilio tñ
boni viri põt paupibꝰ erogare hec qꝛ tali me
diatori ad diſpẽſãdũ tribui. poſſꝫ de cuiꝰ fide
litate ꝑſũeret ꝛ tñ ſibi appropriaret vel i alios
vſus ꝯuerteret q̃ ñ deberet. ¶ Uñ vbi lex diui
na vł eccłiaſtica nõ ligat. ſcd̃a ẽ ratio natu
ralis. Jlla aũt dictat ꝙ q teneꭍ reſtituere ma
gis hoc faciat p ſe q̃ per alios. nõ excludẽdo
tamẽ p hoc conſiliũ boni viri: ſed includendo
hec ſcotus. Quidã aliꝗ faciũt circa hoc diſtin
ctionem vt dicꝫ quãtũ eoꝝ i qbꝰ cõpetit repeti
tio. vt furto rapina. vſura fraude. ꝛ hmõi diſ
pẽſatio icertoꝝ ptinẽt ad epꝫ ſed alioꝝ vbi nõ
cõpetit repetitio. ꝛ ſi erogatio fiẽda ſit paupi
bus vt in ludo. iniuſte acceptis a iudice pro
iudicando. vel a teſte pro teſtimonio. mere
tricio ꝛ hmõi. qlibet p ſe ꝑt diſpẽſare. vel cõſi
lio ꝯfeſſoris. Ego credo ſniam ꝛ opinionẽ ar
chi. ꝛ ſcd̃m ĩ oĩno verã ꝛ ſimpliciꭍ excepto vno
caſu. videlꝫ icertis publicoꝝ vſurarioꝝ quem
caſũ ñ dubito oẽs alios excepiſſe itẽdeꝭ. qꝛ ibi
expreſſe ꝛ clare ius ꝓuidit vt. ſ. per diſpenſati
onez dioceſani talia incerta determinentur

Ad ſacerdotẽ ptinũ etiã ptinet incertorũ reſtitutio.

⁊ diſpẽſet.vt extra de reg.iur.ꝗꝗ.li.vi.tradit forma de hmői.de q̃ hʒs.ã.ti.i.c.x. In hoc gͦ caſu tñ pōt intelligi qď dicit ꝑ tertiã opinionẽ.ſ.in vſuris publicis icertiſ Et ſi querit vtrũ eps poſſit ꝑ ſua ſinodalia ſtatuere.vt.ſ.ſibi retineat diſpẽſationẽ icertoꝝ ⁊ aliꝰ nõ poſſit ſe intromittere. Dicit in hoc caſu Jo.an.in lig.ſup.c. cum ſit. de vſuris. ꝙ quicquid dicat Joannes Andreas dubium eſt an poſſit. Et Joannes cal.in quodam conſilio ſuo dicit expreſſe ꝙ non poteſt. Hugo ⁊ frat clarus dicũt ꝙ non poteſt eps de iure excomunicare ſacerdotes q ſe intromittunt de diſpenſatione incertorũ.

¶ Quantum ad ſecuudum .§.i. ſcʒ ꝑ quos debet fieri reſtitutio certoꝝ. Ad qď reſpõdet. ꝙ ꝑ eũ qui abſtulit ſeu recepit vſuras ⁊ male ablata: poteſt etiã ꝑ aliaʒ ꝑſonã quamcũqȝ facere. In hoc enĩ vera eſt regula iuris. Qui ꝑ alium facit ꝑinde eſt ac ſi ꝑ ſe facere videat. de regulis iuris.in.vi. Si tñ vitium vſure vel furti vel alteriꝰ damni ẽ ocultũ. ⁊ reſtitutio occulto mõ ꝑ ſe vel ꝑ aliũ fienda eſt vt nõ detegat ꝑſona.ar.xj.q.i.c.ſi peccauerit. Caueat etiã diligent ꝙ cũ ꝑ aliũ facit.ita faciat caute ꝙ iſ recipiat cui debʒ ⁊ nõ ille ſibi retineat. qꝛ nõ eẽ ꝓpter hoc liberatꝰ nec ꝯfidat de ꝑdicatoribꝰ ⁊ cõfeſſoribꝰ ⁊ q̃ſtuarijs q q̃rũt pecunias ſ aiaꝝ ſalutẽ. Et ſi is q rapinã vl vſurã vl fraudẽ fecit non reſtituit cum heres teneat ad oĩa onera defũcti inq̃tũ ſufficiat hereditas. tenetur ⁊ ipſe facere dictam reſtiõem. extra de vſuris.c.michael. Et eadẽ rõne heres heredis ſic in infinitũ cũ ſcit ab eis hereditas obligare ad reſtitutiõem ꝓpter vſuras ⁊ rapinas ⁊ dãna a ꝑoribꝰ facta. Et vbi nõ ſufficeret hereditas ad ſatiſfaciendũ tenent legatarij ⁊ donatarij. qꝛ legari nõ põt nec donari alienũ. Nec excuſantur heredes ſciẽtes vl dubitãtes vl merito dubitare debẽs ex publica fama vel ſcripturis vel ex fideli relatu teſtatorẽ illicitos ꝯtractꝰ feciſſe vl vſurarios et ſi ꝙ nullus ponit q̃relam ſup hoc. vl poſtulat aliq̃d ab eis vt debitũ. ſ debẽt diligent iq̃rere veritatẽ q̃tũ pñt. Et ſi inueniũt ſic eẽ notificẽt vl notificari faciãt illis qbꝰ debẽt ſe offerẽtes ad reſtiõeʒ. Et ſi nõ inuenirẽt aliq. paupibꝰ ẽ erogãdũ alias eẽt in eis ignorãtia craſſa q̃ nõ excuſat. di.xxxvii.§.ſi Et q̃uis dfũctis nõ ꝓſit dicta reſtitutio ſi deceſſerũt impenitẽtes ꝓdeſt tñ imo neceſſaria ẽ ipſis heredibus ſi volunt ſaluari. qꝛ nõ dimittit pctm niſi reſtituat ablatũ. de reg.iuris.li.vi. Si aũt licitaʒ artẽ exercebat. vl patrimonialia tñ hẽbat teſtator. nec apparet ex fama vel ſcripturis de illicitis contractibꝰ ſeu alieno ꝑſumere debẽt eũ iuſte acqſiuiſſe. qꝛ nemo iudicandꝰ eſt immemor ſue ſalutis ꝓprie ⁊ diuini timoris.i.q.vij. ſancimꝰ. ⁊ ꝑcipue in mortis articulo ¶ Item nota qď dicit hoſti.in ſumma.ti.de vſuris. ꝙ ſi aliqua honeſta perſona puta ſacerdos vel eps tractet iter debitorẽ ⁊ creditorẽ de ſatiſfaciẽdo. ⁊ dicat creditori talis mediator. tantũ faciam tibi reddi ſi ex corde reſiduũ dimittas. nõ decipias me. qꝛ mediator ſũ. nec debitorẽ cuius aĩe ſalutẽ qͥero. ⁊ creditor reſpondet ſe ex toto corde liberare ipſum debitorẽ. q̃re non dicam ipſum liberatum nõ video. nec curo q̃litercũqȝ ſit ſatiſfactũ dũmodo ſit ei ſatiſfactũ. Si qui moueant i contrariũ hoc faciũt in odium vſurarioꝝ. Si qs eni ex alia cauſa alij iniuriet eqdeʒ hoc admittit qlibet theologus ꝙ cõcordia inter partes poſſit tractari. ⁊ pa eius qď deberet ex pacto remitti. alias titulus de tranſactionibus inutilis eſſet. Et quare ſi idẽ de vſura. Dicendum ergo ⁊ tenendum ꝙ precibus poſſit vel iuſſu iudicis vel pactione partium remiſſio fieri. ⁊ ſic dicam vſurarium abſolutũ. hec hoſti. Que quidem intelligio vera eſſe in foro contentioſo. nõ in foro cõſciẽtie. vel etiam in foro ꝯſcientie quantũ ad ea que dubia eſſent vtrum deberent dari an non. qꝛ rationes ſunt ad vtramqȝ partem. vel cum dubium eſt quantũ debeat ſatiſfieri pro aliquo damno dato. Et ad hoc faciũt rationes quas inducit ipſe hoſti. Sed vbi certum ⁊ clarũ eſt debitum. ⁊ ratione vſurarũ vel alterius vſurpationis niſi creditor liberaliter remittat illud qď remittit. etiã ſi de mille decem tantum remitteret ſi hoc facit qꝛ putat ſe aliter nõ poſſe reſiduũ habere nil valet illa remiſſio facta ex publico pacto qͦ ad animã. Vñ cũ mercator i fortunia paſſus fallit. ⁊ occultanſ multa ex bonis ſuis mobilibꝰ vt nõ perueniant ad manus creditorũ querit cõpoſitionem cum eis de minori q̃ntitate q̃ debeat. puta promittit reſpõdere ſingulis creditoribus ad rationẽ. xv. ſolidorum ꝑ libra cum tñ poſſet totũ dare vel cedere bonis. cui cõpoſitioni aſſentiunt creditores. ⁊ ita recipientes liberãt eũ ď reſiduo. Certũ eſt qꝛ quo ad deũ adhuc tenet ď reſiduo cũ illi nõ ſponte ſed coacte fecerunt illã remiſſionẽ volentes potiꝰ illa parte carere q̃ toto. q̃nimo ⁊ ſi cederet bonis totaliter nil ſibi reſeruãdo. ⁊ nõ ſufficiũt bona illa ad ſatiſfaciendum ſi poſtea peruenerit ad pinguiorem fortunam tenetur de reſiduo. extra de ſolu.c. Odoardꝰ.

¶ De damnis datis ad in- .§.ij. uiceʒ inter ciuitates tpe guerre quõ ⁊ ꝑ quos poſſit fieri remiſſio qñ faciunt pacem cum certis pactis ⁊ capitulis. Nota ꝙ in quadam ſumula dicit ſic ꝙ q̃uis ſint multi pupilli ⁊ abſẽtes q nõ aſſentiũt. ⁊ forte etiam aliq ꝯdicunt et ꝓuectiſ. qꝛ receperũt dãna iniuſte nec eis eſt ſatiſfactũ. nihilominꝰ tñ ẽ bonũ paciſ ꝙ q habẽt rempublicã gerere pñt cũ ꝯſenſu maioris ptis ſubiectoꝝ ſibi paciſ pacẽ ſubdere licite ⁊ relaxari iuicẽ dãna data Et ſi fiat relaxãtio ſ

Certorũ reſtitutio

Vt honeſta perſona tractet de ſatiſfaciẽdo

De dãnis iter ciuitates.

dicta tenet ⁊ valet. Nã ⁊ hoc mõ pñt ꝑ bono reipublice ſibi talias iponere ⁊ hmõi quas gabellas vocãt. De bonis võ clericoꝝ ⁊ religioſorũ nõ pñt relaxationẽ facere laici q̃ nõ ſũt coꝝ foro ſubditi. nec bõis eccliaſticis pmittitur aliqua diſpoſitio eis. vt di. xcvi. bñ. pñt tñ h̃ facere ꝓlati ſpũales terraꝝ ad inuicẽ de ꝯſenſu et ꝯueniẽtia clericoꝝ ⁊ religioſoꝝ q dãna receperũt in guerra. Hanc autẽ relaxationẽ quo ad laicos vel clericos intelligas de dãnis datis de rebus ꝯſumptis. Nã res extãtes vt equos pãnos. ⁊ hmõi q hñt ⁊ ſciũt ſua nõ eẽ. vtputa q̃ bellũ iniuſtũ fuit ex parte ſuoꝝ vel ſi iuſtuȝ ab his acceperũt a quib⁹ nõ poterãt. ipſa tenere nõ pñt. Vñ ſi dños ꝓprios inuenire pñt. eis reddere tenent. alr̃ ſi nõ inueniãt pauperibus erogare. Idẽ vr̃ dicẽdũ ſi de iuſticia belli dubitat. Nã vbi clare bellũ iuſtũ ẽ res accepte efficiunt capiẽtiũ. di. i. ius militare. q̃ tñ debẽt inter eos ꝓportionalr̃ diſtribui ꝑ duces belli vt xxiij. q. v. dicat. niſi ꝑ publicũ edictũ datuȝ ſit vnicuiq̃ qd̃ capit pauꝑuȝ aũt ⁊ innocẽtũ nõ vr̃ tutũ bona auferre cũ ſint ſine culpa niſi ſubſit cã cum ſit aliqs puniendus de re. iur. li. vi. pena tñ tp̃ali frequenter punit vnus pro altero diuerſis de cauſis. vt. i. q. iiij. per totum.

¶ De tutoribus ⁊ curatoribus negocioꝝ alioꝝ geſtorib⁹ filijſfa. ⁊ huiuſmodi. .§. iij.

De extortis rebus ab alijs.

q extorſerũt vel fecerũt rapinas. fraudes ⁊ dãna noie alieno. ſ. ꝑ pupillis. patrõis vel patribus ſuis. nil tamen eorum peruenit ad eos ſed ad pupillos. dominos. patronos. vel patres eorum queritur vtrum per eos debeat ⁊ poſſit fieri reſtitutio ipſis pupilis: dominis. vel patribus neſcientibus. ⁊ inuitis de bonis eorum ad quos ꝑuenerũt talr̃ extorta. Rñdeo. Quidã dicũt indiſtincte. q̃ ſic in foro ꝯſcie. dũmodo non imineat inde ꝑiculũ vite. ꝯſcie vel fame ſi deprehẽderent aut ſcãdalum ſequat. puta q̃ aliqs credit eẽ furat⁹ illa qui inocens ẽ ⁊ hmõi. Tales vt dicũt illi nõ cõmittũt furtũ occulte illa accipientes. cũ pecũia ſenebris vel ꝑ rapinas vel fraudes habita non ſit coꝝ. ⁊ rõ eſt q̃ cũ ꝑ efficacẽ cãm ꝓdictoꝝ. ſ. tutoꝝ ⁊ curatoꝝ ⁊ hmõi. ⁊ ꝑ inter mediũ illoꝝ tale iniuſte lucꝝ deuenerit ad man⁹ pupilloꝝ patronoꝝ vel patꝝ ⁊ ad reſtitutiõeȝ ſint obligati iſti mediatores. iuſtũ eẽ vr̃ vt q̃ cã illoꝝ iniuſte ablata ſũt nec iuſte lniam habeãt ea ſatiſfacere ne ipſi de proprio ſatiſfacere teneant. arg. ad h̃ de re. iur. oĩs res. li. vi. vbi dicit glo. Oĩs res ꝑ q̃ſcũq̃ cãs naſcit ꝑ eaſdẽ diſſoluit. Propterea ad h̃ agendũ ꝓdicti tenent ⁊ i h̃ gerunt vtilẽ curã ſui ⁊ coꝝ q̃ iniuſte detinent aliena. Alij aũt ꝓſcientius ⁊ cã rñdẽt ꝑ diſtinctionẽ eiꝰ q̃ aut tales adhuc hñt in manib⁹ adminiſtrationẽ reꝝ illoꝝ aut non. In p̃mo caſu poſſũt ⁊ debẽt reſtituere de bonis illoꝝ ad quos ꝑuenit lucrũ q̃ hñt in manib⁹ ſi nolũt remanere ipſi obligati ad ſatiſfaciendũ de ſuo. ⁊ hoc ſiue occulte ſiue manifeſte. cũ ſufficiẽti cautela q̃ nõ poſſint poſtea ab eis repeti. Et ad hoc vr̃ facere rõ p̃me opi. cũ regula illa oĩs. Si aũt nõ hñt ampli⁹ adminiſtrationẽ tũc ſubdiſtinguẽdũ. q̃ aut predicti tutores. curatores. et hmõi. nõ pñt illa reſtituere de ſuo. puta q̃ pauperes. aut pñt. Et ſi nõ pñt ſufficit q̃ denũciẽt principalib⁹. ſ. ꝑ q̃b⁹ fecerũt vſuras ⁊ hmõi ſi ignorãt quõ ꝑ eis fecerunt talia illicita lucra q̃ ad eos deuenerũt. vñ ⁊ obligati ſũt ad reſtitutionem. Et ſi non ſatiſfaciãt ipſi principales habeãt propoſitũ ſatiſfaciendi de ſuo cũ poterũt. Ad accipiendũ aũt occulte a ꝓdictis ad h̃ nõ tenent nec debẽt. ⁊ rõ ẽ. q̃ quo ad ſe excuſati ſũt a reſtõne rõne impotẽtie. vt. xiiij. q. vi. ſi res. Quo ad illos ꝑ q̃b⁹ fecerit vſuras vl̃ fraudes auferẽdo ab eis occulte. ꝑ h̃ nõ ꝓuidet ſaluti coꝝ cũ remaneãt obligati in ꝯſcia ex quo ſciũt talia fore facta nec velint ſatiſfacere. et ſic nõ diſſoluit pctm̃ vel obligatio quo ad eſtimationẽ coꝝ. Sȝ nec põt quis a priuata ꝑſona cogi ad reſtitutionẽ male ablatoꝝ niſi per iudicẽ eccliaſticũ vel ciuilẽ. nec vr̃ bñ poſſe excuſari a furto cũ ꝯtectet rẽ alienã inuito dño cũ in vſu trãſferat dñium ꝑ h̃ ẽt ſe exponit pluribus ꝑiculis. Si aũt tales mediatores de q̃b⁹ dcm̃ eſt pñt reſtituere cũ illi ad quos extorta ꝑuenerũt nolũt reſtituere q̃ ꝓncipalr̃ obligant pñt petere humilr̃ nõ ꝑ coactionẽ vel fraudeȝ a creditorib⁹ vſuraꝝ ⁊ fraudẽ remiſſionẽ. cum penes eos nõ remãſerit pecũia ſenebris. ⁊ illi q eam habuerũt remaneãt ꝓncipalr̃ obligati. q̃ remiſſione obtẽta libere ⁊ ſpõte amplius nõ tenebunt. ſed tñ ꝓncipales niſi ⁊ eis fieret remiſſio. Nõ ſi remiſſionẽ facere nõ vellẽt tenent de ſuo ſatiſfacere. ⁊ tũc vt ad q̃titatẽ ſolutaȝ ꝑ illis poterũt occulte recipe de bonis eoꝝ. ſi alr̃ ꝑ viã iudicij habere nõ pñt. ita tñ q̃ nõ ſequat ſcãdalũ vel ꝑiculũ. q̃ ſp̃ vitãda ſũt. vbi ãt mediator talis ſic ſatiſfecit dȝ ꝑ aliquẽ modũ cautũ declarare illi q ſciebat ſe obligatũ ad illa nõ amplius teneri. vtputa ſi dicat ſe nõ curare ab eo illa recipe quaſi ac ſi donaſſȝ. vl̃ declarare ſuis heredibus q̃ non recipiant a tali perſona aliqd vt debitum pro tali cauſa ⁊ huiuſmodi. Bona eni fides non patitur vt ſemel exactum iterum exigatur. de re. iur. li. vi.

¶ Capitulũ quintum cui fienda ſit reſtitutio.

Quantum ad quintuȝ cui fienda ſit reſtĩõ ſeu datio rei ablate vel alr̃ illicite acq̃ſite. Pro fundamẽto notãda ẽ diſtinctio q̃ ponit. b. tho. ſe. ſe. q. xxxij. dicẽs. Tripliciter põt eẽ aliqd illicite acq̃ſitũ. Vno mõ

Tutor cui⁹ vſura puenit ad pupillũ quomodo debȝ reſtituere.

Illicite queſitũ põt eẽ

quia qđ acquirit illicite debet ei a quo ē acq
ſitū. Et ſiue ñ tráſferat dñium illi⁹ rei in acci
piētē. vt in furto. rapina. ſiue tráſferat. vt i vſu
ra tñ cōpetit repetitio. Scđo mō eſt aliqđ illi
cite acqſitū ita ꝙ ille q acqſiuit nō pt illud re
tinere. nec tñ debet ei a quo acqſiuit. q2 ille ꝯ
iuſticiá dedit ꝛ ille ꝯ iuſticiá accepit. vt i ſimo
nia ꝛ i ſilib⁹ i qb⁹ ipa datio ꝛ acceptio ē ꝯ legē
di. Tertio mō dr̄ illicite acqſitū. ñ ꝙ ipa acq
ſitio ſit illicita. ſ3 illđ ex q° acqrit ē illicitū ex
q° tráſfert dñiū nec ꝯpetit repetitio vt i meretri
cib⁹ ꝛ hmōi. Naȝ meretrix turpit agit ꝛ ꝯ legē
dei fornicádo. ſed ipa acceptio vl' datio pecu
nie ꝑ hmōi illicito nō ē illicita nec ꝯ legē dei
ꝛ hoc ꝓprie dr̄ turpe lucꝛ. ¶ De illicitis ergo
iſto tertio mō ſm. tho. ꝛ ray. pōt dari elemo
ſyna ꝛ pōt etiá retineri. niſi ſupfluū ꝑ fraudē
ꝛ dolū mulier extorſiſſet. q2 illđ eēt reſtituēdū
ꝛ ad h̄ ptinēt lucra facta ex hiſtrionatu illici
to. ex duello ex torneamēto. ex ſertis factꝭ de
florib⁹. ꝛ alijs hmōi. quoꝝ vſus cōiter eſt ad
laſciuiá ex dectis factis ex arte mathematica
ſeu diuinatoria ex lucro negociatōis. aduoca
tionis. vel medicine i cā ñ ꝯceſſo quo ad cleri
cos. In his dixerūt aliq ñ poſſe fieri elemoſy
ná. q2 dr̄. Prouerb. iij. c. Honora dominū de
tua ſbſtátia. Et iterꝝ. Honora deū d tuis iuſtꝭ
laborib⁹. vt. xiiij. q. v. elemoſyna. ꝛ. i. q. i. nō ē
putáda. ſ3 h̄ nō ē verꝝ ſm tho. ꝛ ray. ꝛ alios cōi
ter. ꝑdicta autē capl'a allegata h̄ itēdūt ꝙ nō
l3 dare elemoſyná d male acqſitꝭ q̄ ſcꝫ debēt
certis pſonis reſtitui. vl' ꝙ ñ d3 qs facere ali
qđ illicitū vt det elemoſyná. Et q̄uis qdá di
ſtinguant vt dic̄ guil. ꝙ i his q̄ ſūt ꝓhibita q2
mala. ꝛ ñ puniunt a iure niſi infamia. vt mere
triciū. duellū ꝛ hmōi. talia retinere pñt. S3 q̄
mala ſūt q2 ꝓhibita a iure. vt torneamēta ne
gociatio quo ad clericos ꝛ hmōi ꝛ talia non
pñt retineri ad vſū ſuū ſ3 debet paupib⁹ eroga
ri. l3 hec diſtictio videat eē ꝓbabilis. tñ q2 pe
nes ſſ reſtrigēde nō ápliáde. et q nimis emū
git elicit ſanguinē. credo ꝙ in ꝑdictis oib⁹ ca
ſib⁹ ꝛ ſimilib⁹ bonū eſt ꝛ ſalubre ꝙ penitēs in
ducat ad erogádū paupib⁹ nō tñ cogēdus ad
hec. nec ſi nō velit. ex hoc iudicádus eſt nō eſ
ſe ſtatu ſalutis ſi nō velit hmōi. penitētiá ac
cipe. ꝙ hmōi lucra paupib⁹ eroget. niſi in ca
ſib⁹ a iure expſſis. vt in ſimonia. ꝛ idem de eo
qđ dabat ei ad corrūpēdū. ꝛ hmōi. vt infra di
cet. ſm ergo thomaȝ. ray. guil. inno. de hmōi
debet dare elemoſyna debito honeſtatis ꝛ cō
ſilii. nō debito neccitatis ſalutis. ꝛ ſic itelligi
tur illud. xiiij. q. v. q habetis. Nō eſt ergo illđ
ſic acceptū reſtituēdū ei a quo acceptū ē. q2 i
turpi cauſa melior eſt conditio poſſidentis vt
ff. de condi. ob tur. cau. l. in re.

Acqui ſita per metetri cium.

¶ De illicite acquiſitis §. i.

Scđo mō v3 cū illđ ſic acqſitū nō debet ei a quo
ē acqſitū. nec tñ acqrēs pt retinere ꝑ ſe illud
pt ꝛ d3 ꝑ necītate ſalutꝭ ñ ſolū ꝯſilio ꝛ hone
ſtate paupib⁹ erogari. ꝛ hui⁹ rō ē ſm tho. ſe.
ſe. q. lxij. Quia ipa datio ꝛ acceptio ē lege ꝓhi
bita vt ſimonia. qdá tñ extēdūt iſtū ſcđm mo
dū ad oē lucꝝ i quo cōmittit pctm̄ i dáte ꝛ ac
cipiēte ñ ſolū i ſymonia ſ3 ēt in pecunia acce
pta ꝑ adulterio ꝛ ꝑ vſura cum qs accipit mu
tuū ſine cauſa rōnabili. puta vt áplius dicet ꝛ
idē ſoluit vſurá. illá vſura vt dicūt q accepit re
tinere ñ pt. nec tñ ei reddē d3 q dedit. q2 turpi
ter opat⁹ ē dádo mutuū ei quē nouerat nō in
digere. ſ3 b. tho. ñ dic̄ hoc. ſ3 cū datio ē ꝯ le
gē in dicto át cáu datio pecunie ꝑ mutuo ñ ē
pctm̄. ſ3 accipe illo mō vſurario mutuū ē pctm̄
q2 dat illi occaſiōꝫ mali. vñ l3 peccꝫ mortal'r.
ſic accipiēdo. d3 tñ poti⁹ reddere illi a quo ac
cepit ꝗ̄ paupib⁹ erogare niſi vbi ñ inueniret il
le a quo accepit. vl' ēt ſi vellꝫ illá vſurá redde
re ñ vſurario. ſ3 his a qb⁹ extorſit ipe vſurarius
vſuras ꝑ eo ſatiſfaciēdo ꝑ illa pte. ꝛ tūc d3 vſu
rario ſignificare. ne illi iterꝝ reſtituat ꝛ ꝓcipue
h̄ d3 facere cū licētia epi vt ſi dicet⁹ vſurari⁹ vellꝫ
ab eo repetere epus cōpellat ipꝫ deſiſtere a re
petitiōne. ꝛ ex quo vtiliter geſtū eſt negocium
ei⁹ ratum hēe. tñ non tenet ad h̄ ſcꝫ ingrere vl'
dare his qb⁹ eſt debitor vſurari⁹ ſ3 ſufficit ꝙ re
ſtituat a quo accepit. pauperibus tamē eroga
re nō d3 cū nouit cū a quo accepit. ꝛ pōt ei da
re. qđ expſſe oñdit. aug. d. nolite facere elemo
ſynas de fenore ꝛ vſuris. xiiij. q. v. nolite. ná cū
dat paupib⁹ qđ debet certe pſone nō liberat a
reſtitutiōis obligatiōe ad illá pſonā vt hꝫ ex d
homi. ſic dignū circa finē. S3 in ſimonia ipa
datio ꝛ acceptio pecunie ꝑ ſpūalib⁹ ē ꝓhibita.
Vñ dr̄. i. q. i. c. placuit. Anathema dáti ana
thema accipiēti. ꝛ iō nec ſibi retinere valꝫ nec
illi reddere q dedit. ſ3 d3 de necītate ſalutis
paupib⁹ erogare ſi pt. vl' illi eccl'ie i cui⁹ iniuriá
data eſt applicari. vel aliter ꝓuideri put hēs
d. titu. i. c. v. ¶ Simil'r in iudicio ꝓhibitū ē iu
dici vl' aſſeſſori cū hñt certū ſalariū accipe ali
qđ a ptib⁹ pro iudicádo vel nō iudicádo bene
vl' male. ꝛ teſti ꝓhibitū eſt accipe ꝑ teſtimōio
ferēdo. Vñ aug. Jo. nō d3 vēdere iudex iuſtū
iudiciū aut teſtis verꝝ teſtimoniū. q2 vēdit ad
uocatus iuſtū patrociniū ꝛ iuris ꝯſultus verū
ꝯſiliū. Illi eni iter vtráꝙ ptem ad examē ad
hibent. iſti ex vna pte ꝯſiſtūt. xiiij. q. v. ñ ſane.
Quod ergo iudex recipit ꝑ hmōi vel teſtis ꝑ
ſe retinere nō pt ſed debet illi reſtituere q de
dit ſi iuſte dedit. puta vt iuſte iudicaret inten
dēs quodámō redimere vexationē ſuá. Unde
aug. in dicto. c. Nō ſane. Ille ſolet ſibi male
ablatá pecuniá repetere. q2 iuſtū iudiciū emit
quoniá venale eſſe nō debuit. Sed ſi pecunia
data fuit iudici ad eū corrūpēdū. vel teſti ad
falſū teſtimoniū dicēdū vel alicui ad falſū ac
cuſádū vl' aduocato ad iniuſte aduocádū. illi

In ſymonia ꝛ vſura mutuo

Ubi do minus rei ſcit non illi d3 pau peribus erogare

Iudex teſtis

datoꝛi reddi nō dꝫ. qꝛ turpiter dedit. nec ſibi
retinere pōt. ſed paupib⁹ elargiri vł illi in cui⁹
dānū ſiue iniuriā data ē. ⁊ ꝑcipue ſi amiſiſſet
ex hoc iuſtā cauſā: hn̄tur hec in. d. c. Nō ſane.
ꝑut no. ibi. Joā. an. ⁊ Archid. ⁊. xi. q. iij. Qui
recte. ⁊. Inno. ex̄ d̄ ſimo. eccle. qꝛ plerūq̄. Ray.
⁊ hoſtiē. in ſūmis. Siłr iferioꝛes officiales vel
nūcij miſſi. ⁊ hmōi ſi aliqd extoꝛquēt ꝑ iꝑobi
tatē vt denariū. ⁊ hmōi ꝑ vi. tenent paupibus
erogare. ⁊ ꝟbi certū ſalariū recipiāt. vt dicit
glo. i. d. c. Nō ſane. Nā cū ſalariū ſufficiēs re
cipiūt ſi qua extoꝛquēt debēt reſtituere ſi gdē
notabile. ¶ Et idē videt dicēdū de notarijs.
camerarijs ⁊ hmōi q ꝑ officio ſuo exercendo
exigūt aliqd a ꝑſonis. Si eniꝫ hn̄t ſufficiēs ſa

Nota-rij lariū tenent ad reſtōem eoꝝ q̄ accipiūt illis a
qb⁹ accipiunt. Nec videt excuſare cōſuetudo
cū ſit irrationabił. ar. xxiij. q. i. Militare. vel
paupertb⁹ erogare ſi difficile pn̄t iueniri. Si
ſalariū nō haberēt vł n̄ ſufficiēs. ꝯſuetudo exe
do q̄ excuſaret. qꝛ nēo cogit ſuis ſtipēdijs mi
litare. ¶ Inſuꝑ de his q accipiūt pecuniā ab
accuſatis aut incarceratis añq̄ ꝑferat ſētētia
ꝯ eos vł itercedāt ꝑ eis ⁊ liberent. Sciēdū q̄

acciplē tes ab i carcera tis vt li berent.

ſi accuſati vł incarcerati ſūt culpabiles vñ ⁊ me
rito cōdēnādi illā pecuniā nec redere debēt
datoꝛib⁹. qꝛ turpit dederūt. nec retiner pn̄t ſi
bi. qꝛ turpit acceperūt ipediētes iuſticiā. ſed
paupib⁹ dꝫ erogari. ar. xiiij. q. v. Qui habetis.
Si vero ſūt innocētes ⁊ ad redimēdū vexati
onē ſuā dederūt ei ꝓcurando ſui liberationē
ſi itercessoꝛes ꝑ eis ſūt officiales ſalariati ali
as. pecūiā receptā ꝑ hoc reddeꝛ debēt vł pau
pib⁹ erogaꝛ niſi data fuiſſet ꝑ modū doni ⁊ li
beralitatꝭ. ⁊ ꝑcipue poſt liberationē. qꝛ tūc re
tineri poſſet. ar. i. q. ij. Sic ēpm. Et ſiłr ſi in
terceſſoꝛes nō ſūt officiales ſalariati ſed ꝓua
te ꝑſone laboꝛādo ꝑ hmōi iuſti liberatiōe in
ſte faciūt. ⁊ qđ eis datur retinere valēt. ¶ Itē
de pecunia data ꝑ adulterio ꝯmiſſo vel cōmi

Accipi ens pro adulte-rio ꝯm ꝗendo.

tēdo q̄uis quidā dicāt q̄ dꝫ dari nō ei qui de
dit nec ſibi retieri ſꝫ ei dari in cui⁹ iniuriaꝫ da
ta eſt. i. marito ſi vxoꝛ ei⁹ ꝯmiſit adulteriuꝫ ex
quo pecuniā habuit videt q̄ poti⁹ debeat da
ri paupertb⁹ niſi ille marit⁹ eſſet paup. qꝛ ꝓpt̄
pauꝑtatē poſſet etiā ꝯfeſſoꝛ ipi mulieri tanq̄
pauperi dimittere Et ſiłr de viro cōmittēte
adulteriū q̄ ad vxoꝛē caſte viuētē. Et vi cē in
hmōi q̄ſi idē ius. ſic d̄ turpi lucro ⁊ meretricio
qđ ē ꝑ retieri ſic acq̄ſitū. niſi q̄ leges ꝓhibēt
adulteria ⁊ pun. ūt. nō āt ſimplicē foꝛnicatio
nē ⁊ meretricia. Nihilomin⁹ d̄ pecūia data ꝑ
adulterio, nihil ſtatuūt ſic d̄ pecūia ſimōiaca
⁊ alijs hmōi. vñ paupib⁹ erogari potius i ndu
cendi ſunt. xiiij. queſtione. v. Non ſane.

¶ De acquiſito per ludos .§. ij.

fortune ex̄ caſus in qb⁹ debet acq̄ſitū ꝑ hmōi
reſtitui. debet paupib⁹ erogari. q̄nq̄ etiā poſ
ſet ſibi retineri. Sed de hoc plene hēs ſupra
eo. ii. ti. i. c. xxiij. De illicite acq̄ſitis ꝑm o mo
do. i. cū debet illđ acquiſitū ei a quo acquiſi
tū eſt. vt in furto. vſura rapina. ⁊ hmōi regula
rē ē q̄ hmōi reſtituenda ſūt ſpoliatis. ſiue ſint
dn̄i illaꝝ reꝝ. ſiue ad eos ſpectēt dūmō cōſtet

Furtū rapina.

rē non fuiſſe ſbtractā ſeu ablatā vt accidit i pi
gnoꝛi d̄poſito cōmodato ⁊ hmōi. Lꝫ. n. tales q
hn̄t pignoꝛa depoſita ⁊ hmōi nō ſūt dn̄i ipſaꝝ
reꝝ tn̄ ex honeſta cā illā tenēt iō eis dn̄t reſti
tui talia ablata vt dn̄s ipaꝝ reꝝ. ⁊ ſic intelligi
tur illđ. ij. q. i. reintregāda ſūt oīa ſpoliatis.
⁊ d̄ reſti. ſpo. ꝑ totū. Si aūt res ablata ē ab eo
q iniuſte habuerat puta ꝑ furtū vł rapinā reſti
tuēda ē dn̄o rei nō illi furi. Quāuis aūt male
faceret talis reſtituēdo furi a quo ipſe accepe
rat. ⁊ nō dn̄o rei ipſi⁹ quē nouit. tn̄ ſm. Guil.
liberat⁹ ē a reſtitutiōis obligatōe. qꝛ repoſuit
rē in ꝑſtinū ſtatū. ¶ Quidā tn̄ dicūt q̄ illđ qđ
acq̄rit ex vſura mētali tātū nō dꝫ illi reſtitui q
dedit qꝛ id a ſe volūtarie abdicauit. nec tn̄ ſi
bi dꝫ retinere. qꝛ ꝯ legē accepit ex̄ de vſu. ꝯſul
uit. Sed dꝫ paupib⁹ erogari. ar. ad hoc ex̄ de

De vſu-ra men tali.

homici. c. ſic dignū de vſu. cū tu. Sed iſta iu
ra inducta videt̄ eſſe ꝯ talē opinionē. Nā ibi
di q̄ debēt ablata reſtitui eis quoꝝ fuerūt ſi re
periūt vel heredib⁹. eoꝝ. Nec aliqđ iuꝫ nec ali
qs doctoꝛ ſolēnis facit iſtā diſtictionē int̄ vſu
rā mētalē ⁊ pactionalē. vt ꝑma debeat reſti
tui ei q dedit. Scđa nō ſꝫ paupib⁹ erogari ſed
ſicut indiſticte dic̄. Aug. de acceptis ꝑ furtuꝫ
vł rapinā q̄ dn̄t reſtitui nō dari paupib⁹: ſic i
quiēs. Qui ꝯ ius ſocietatis hūane: furtis. rapi
nis. inuaſionibus. opꝑſſiōib⁹ aliqua abſtulerūt.
redēda poti⁹ q̄ donāda cēſem⁹ exēplo zachei.
xiiij. q. v. nō ſane. ita ⁊ indiſticte dic idē de vſu
ris. Nolite facere elemoſynā de vſuris. q. ea.
q. v. hec redēda ſūt nō paupib⁹ dāda cū ſcꝫ in
ueniunt q dederūt ipas vſuras. ¶ Et cū di q̄
q dedit vſura voluntarie illđ a ſe abdicauit.
Rñ. q̄ ſi dedit ex liberalitate ⁊ ꝑ modū doni

Qui vo-lūtarie ꝯdit vſu ram.

verū eēt. ⁊ tūc recipiēs ꝟ ſciēs nō tenet reſtitu
ere nec etiā paupib⁹ dare. Sed ſi dedit rōne
mutui ꝑncipałr n̄ illđ abdicauit volūtarie. ſꝫ ſim
ple ſed cōditionate ne mutuans reputaret ſe
guarū ⁊ iſtū igratū. ⁊ ſic alia vice nō iueniret
mutuū. ⁊ ideo ſibi dꝫ reſtitui vſura. Si aūt nil
accepit vltra ſoꝛtē q̄uis ꝟ itēderet i nullo tene
tur. nec illi nec paupib⁹. ad ꝟ fac qđ di in dic̄
toꝛio iuris. Ibi eni di q̄ vſurarius mētalis
iducēd⁹ ē i foꝛo penitēriali vt reſtituat. ꝑ. c. cō
ſuluit. d̄ vſuꝛ. Et ſubdit infra q̄ foꝛo eccleſia
ſtico nō iudicād⁹ ē male agēr. ⁊ ē iducē
rari⁹ mētalis iudicād⁹ ē male agēr. ⁊ ē iducē
dus nō ꝯpellēd⁹ vt ſic accepta reſtituat. nec tā
q̄ vſurari⁹ ē puniēd⁹ i foꝛo iudiciali ſed quoad
deū reuera vſurari⁹ ē. ⁊ tenet reſtituere ſic acce
pta ⁊ ſic itētio cū affectu fac vſurariū vt i dicto
capło. Cōſuluit. ⁊. xiiij. q. iii. c. ſi feneraueris.
Et hoc notat. Gerard⁹. Inno. Hoſti. ⁊ goff.

¶Pro huiuſmodi autem .§.iij. maiori declaratione ſciendum ꝙ in re que dꝫ reſtitui tripliciter aliqs ſe poteſt hẽ qꝛ aut eſt verus dñs aut heres eius. aut ſolum diſpenſator eſt circa ipſam reꝫ. In primo caſu ſcilicet cum eſt verus dominus rei ablate debet ſibi reſtitui ſi poteſt. iij. q. i. reintegrāda. ꝛ fere ꝑ totā queſtionē. Et h̄ niſi in iuſto bello vł iuſto edicto ſpūali vel eccłiaſtico ille cui res ablata eſt priuaret iure repñdi ſimpłr ꝛ ad tp̄s. Nā cum ꝯtingeret h̄ puta qꝛ tanꝙ hereticꝰ condēnatꝰ ē dñs rei. vel de crimine leſe maieſtatis ꝯuictꝰ in qbꝰ caſibꝰ oīa ꝯfiſcanẗ poſt ſnīam ſup. hoc nō ſ bl ſꝫ fiſco dnt oīa ſua applicari extra de here. excōmunicamꝰ. ¶Inſup ſi dñs rei ablate nō habꝫ adminiſtratiōem bonoꝝ ſuoꝝ vt pupillus. dꝫ illud reddi tutori vł curatori. In ſcdo vo caſu cū ſcꝫ ē legitimꝰ heres ſibi dnt ablata reſtitui. ſꝫ cū diſtinctiōe tali ſm Ray. qꝛ ſi heredes ſūt pl̄es vnicuiqꝫ ſm ꝓportionē ſue hereditarie partis reſtituēdū ē Si aūt heres in aliq̄ determinata pte ꝛ quātitate ꝯſtitutꝰ ſit puta icē tū vł etiā in domo ꝛ nō plꝰ tūc reſtitutio ñ fiet heredi ſꝫ illi vel illis qbꝰ teſtator ꝯmiſit diſpenſatiōem bonoꝝ ſuoꝝ Si vo defunctꝰ in morte oīa bōa ſua legauit paupibꝰ ꝛ pijs locis. qbꝰ illa legata ſūt acqriẗ ius in bonis defūcti penitētibꝰ ꝛ futuris vñ eis dꝫ reſtitui In tertio caſu cuꝫ ſcꝫ ē diſpēſator reꝝ vt epiſcopi ꝛ alij eccłiaꝝ ꝑlati. ꝛ gubernatores hoſpitaliū. diſtinguēdū. qꝛ cū dāt aliq̄ alijs aut dant ꝺ bonis ſuis ꝓprijs. i. patrimonialibꝰ vł ꝑ induſtriā acqſitis. ſ. ſcripture. doctrine ꝛ hmōi. ꝛ de hmōi dādo qbuſcūqꝫ etiā malis vt meretricibꝰ ꝛ hiſtrionibꝰ ꝗuis grauiẗ peccēt. vt illud diſt. lxxxvi. c. donare. Tameꝫ nō tenēẗ ad reſtitutiōem. nec illi q hmōi recipiūt ab eis ſꝫ raymūdū ꝛ Guil. aut dant ꝺ fructibꝰ eccłiaꝝ ſuaꝝ ꝛ locoꝝ pioꝝ ad mēſaꝫ coꝝ ſeu vſū ſpecialr deputatis. ꝛ tūc etiā male vtēdo ꝛ dādo male faciūt. nō tñ teneṅẗ ad reſtitutiōeꝫ. ipſi nec illi q recipiūt ab eis. niſi recipent ꝑ extorſiōes. fraudes ꝛ violentias. tūc tenerenẗ. ꝛ hoc ſꝫ b. tho. ſe. ſe. q. lxij. ꝛ ſm Guil. Aut dāt de bonis eccłie deputatis ad cultū diuinū. vel caplo diſtribuēdis. aut paupibꝰ erogādis ſpāliter. vel etiā cū ſimpłr cōmittūtur ſue diſpēſatiōi ſine diſtinctiōe ſibi ꝯputa toꝝ ad vitā ab alijs. Et tūc ſi dāt cauſa neceſſitatis ſeu elemoſyne bñfaciūt. nec ipſi tenenẗ nec q recipiūt ad reſtituēdū niſi darēt ꝺ his q̄ ſūt diſtincte deputate clericis. qꝛ tūc tenerenẗ eis de eo qꝺ abſtulerūt ab eis. qꝛ nō ē danda elemoſyna de alieno. xiiij. q. v. Neqꝫ Si dāt ꝑſonis honeſtis ꝑ patrocinio ꝛ labore quē impēdūt eccłis etiā laudabilr faciūt. ꝛ h̄ ſꝫ quantitatē laboris ꝛ induſtrie. Eccleſiaſticis enim vtilitatibꝰ deſeruientē eccłiaſtica oportet remuneratiōe gaudeẗ. xij. q. ij. qcunqꝫ. Nec gꝰ ꝑlati dātes nec recipiētes ꝑ hmōi teneṅẗ in aliquo reſtituere. ſꝫ ſi dāt rōne parentele cū tñ nō indigeāt. vł cauſa fauoris humani erga ꝑncipes. niſi facerēt ad redimēdā vexationē ſuā quo ad tyrānos vł ſiles vł dant cauſa turpitudinis vt meretricibꝰ ꝛ hmōi. tenēẗ ad reſtituēdū qꝺ ſic male dederūt: nō qdē de bonis eccłie ſꝫ ꝺ ſuis patrimōialibꝰ. ſi habēt vł ꝑ induſtriā acqſitis. Illi etiā q ſic talia q̄ alijs debebanẗ male accipiūt. debēt reſtitueẗ niſi ipe q dedit ſatiſfeciſſꝫ. Hec tho. vbi. ſ. Debēt āt dare vł ſucceſſori eiꝰ q dedit. vł i vtilitatē eccłie ꝯuertere cū licētia ſupioꝝ. vł paupibꝰ erogare ſi illa paupibꝰ debebanẗ. Qui aūt recipiūt a religioſis ꝓp iuſtā cāꝫ vł ſine lnia ſupioris dnt reſtituere ꝑlato ipſius monaſterij vł ꝯuentui vel aliꝗs in vtilitatē eccłie ꝛ monaſterij expēdere. ꝑcipue ſi ipe ꝑlatus fuit q male dedit. In oī aūt caſu ex ſupradictis dꝫ ita fieri ꝙ pctm̄ cū ē occultū nō manifeſteẗ. ꝛ ita qꝺ nō ſeq̄ẗ malꝰ ſcādalū ar. di. xliij. Duo. Qui aūt tenēẗ alicui eccłie vł loco pio. id dare gubernatori ſeu rectori eccłie vł illiꝰ loci niſi ille rector non haberet iuſtum titulum ſꝫ vſurpatuꝫ vel probabiliter credatur male vſurum tunc enim poſſet in vtilitatem illius loci conuerti vel ſucceſſori reſeruare.

Verus dominus rei reſtituende.

Heres rei reſtituende

Diſpenſator rei reſtituēde.

¶Capłm ſextum cur fienda ſit reſtitutio.

QUantum ad ſextum ſcꝫ cur ſit fiēda reſtitutio. Ad h̄ btūs Tho. ſe. ſe. q. lxij. aſſignat rōnē videlꝫ qꝛ reſtitutio eſt actꝰ iuſticie. ad iuſticiā aūt hñdā ꝛ exercendaꝫ qlibet teneẗ. Cōſiſtit aūt iuſticia in q̄dā eq̄litate q̄ tolliẗ ꝑ vſurpatiōeꝫ ꝛ detētiōeꝫ rei aliene. ꝛ recōpēſari nō pt niſi ꝑ iteratā datiōeꝫ ſeu aſſignatiōꝫ rei ei cuiꝰ erat ſi pt. ꝛ iō teneẗ reſtituē. ¶Sꝫ no. ꝙ ſic q̄libet q ē ſui iuris pōt donare reꝫ ſuā ita pt etiā remittere rē ſibi debitā gratis ꝛ relaxare ſuo debitori. Que remiſſio ſiue donatio libere facta ſine fraude. ꝛ coactione poſtꝗ facta ē ex pnia ñ reuocaẗ vt dīc. Ray. ar. vij. q. i. ꝗ piculoſū. ¶Sꝫ ſciēdū ꝙ illi q ponūt ſe in manibꝰ creditoꝝ ꝑ ꝓmittēdo ſeu offerēdo ſe ad dandū qꝺ peterēt. rogātes tñ vt totuꝫ vł ptem dimittant. ſed nō intendunt reſtituere imo ſperant ꝙ ꝓ modico quietabunẗ alias ſe ñ ponerent in manibꝰ coꝝ. a pctō quidem rapine. vſure ꝛ huiuſmodi. vel alterius male vſurpatiōis nō ſunt abſoluti: qꝛ pctm̄ ꝑ pniam ꝛ cōfeſſionē dimittiẗ quā illi verā nō habēt. ¶Sꝫ verū ſint abſoluti a debito vel obligatiōe reſtituendi. diſtinguēdū ſm Egidiū or. here. i qꝺ libeto. qꝛ ſi creditor ꝓpa volūtate ꝛ liberalitate dimiſit ꝛ donauit nō curans quicqd debitor intēderet nō teneẗ ipſe debitor ampliꝰ reſtituere ſi hoc ei clare ꝯſtat. Secus autem ſi creditor deceptus vel coactus. vel deſperatus. i. qꝛ nūꝗ eſtimabat ſe ab eo illud debituꝫ poſſe

Petens ſibi remitti reſtituendum.

hic. vel nõ poſſe hic totũ. ⁊ iõ potius voluit habere ptem ꝙ nil. dubitans ne nihil hiet ſi totũ vellet. Talis eni remiſſio nõ valet. ⁊ adhuc obligatur ad reſtituẽdũ. Sed qꝛ hec materia multũ vtilis ẽ ⁊ neceſſaria ſciri ⁊ i frequẽti practica. iõ ſerioſus ⁊ plenius tractanda. ⁊ qd ſentiant doctores in hoc referendũ. ¶ Cũ ergo querit vtrum vſurario vel cuicũqꝫ alteri q hʒ aliena ſufficiat in foro ↄſcie remiſſio ſib facta ab his a quibus extorſis vſuras vel alia male ablata. vel heredibus eoꝝ ſi illi non viuũt. Reſpondet diuerſimode a diuerſis vt pʒ in. §. ſe. Gerardus de ſen. ordi. here. aſſerit ꝙ habens male ablata niſi reddat aut ſufficientez faciat cautionẽ. non poteſt liberari a ſua obligatiõe p aliũ modũ. cũ ſit aliqˢ mõ reſtituẽ. Nec eni põt deobligari. Primo nõ p viam remiſſiõis. Scdõ nec per viã ſatiſfactionis. Tertio nec p viam liberationis. Quarto nec per viã trãſlationis. Quinto nõ per viam donationis. Sexto nõ per viam renũciationis. Septimo non p viam cõuenientie ⁊ diſcretionis. Inducit ad hec has rões que non videñ multũ vrgere ſed ſine multa difficultate ſolui poſſunt per eos qui tenent ꝙ abſqꝫ actuali reſtitutiõe põt tolli obligatio male ablatorum ab eo cui obligatur per quãlibet horum modorum dũmodo nil fiat per fraudem vel metum vel per deſperationẽ. ſ. non rehabendi ſed libere. ſpõte gratis ⁊ ſcienter. Si enim fraudulenter vel coacte fieret talis deobligatio locum hʒ ꝙ dicit ⁊ non aliter.

Prima non per viam remiſſionis.

¶ Quod non poſſit tolli talis obligatio per viã remiſſionis niſi reſtituat. pbat ſic. Nullus remiſſionis eſt capax niſi a peccato prius deſiſtat ſed habens rem male oblatam ꝙdiu remanet obligatus ad reddendum non dicitur deſiſtere a peccato. ergo nõ ẽ capax remiſſiõis. ⁊ p ↄ̃ns obligatio talis tolli ñ põt p viam remiſſionis. ad ꝙ facit regula. peccatum de reg. iur. li. vi. Reſtitutio enĩ p quã obligatio tollitur eſt preuia remiſſioni. vnde non videt remiſſio fieri niſi p reſtitutionẽ priꝰ tollatur obligatio. Sed ad hoc rñdet. Maior dupliciter intelligi põt. Uno mõ vt itelligat de remiſſione debiti rei ablate. ⁊ ſic videt falſa. Nam poteſt alicui remitti debitum ſi vult creditor libere ⁊ ſpõte ꝙuis ille debitor nõ intendat dare ⁊ nõ ſibi amplius obligabitur ſm Egidium. Secũdo modo vt intelligat de remiſſione peccati. ⁊ tunc ẽ va. ſed minor falſa. Nã hñs mala ablata ſi nõ põt reſtituẽ vllo mõ remanet obligatus ad reſtituẽdũ cũ poterit vt extra de ſolu. c. Odoardus. Et tñ deſiſtit a peccato ſi penitet ⁊ ꝓponit reſtituere in futuꝝ. ſʒ ⁊ ſi põt reſtituere ſed male. ⁊ ħ intendit facere ſi creditor nõ remittat. talis etiã remanet obligatꝰ ad reſtituendũ ⁊ tamẽ deſiſtit a peccato penitẽdo. Et qd ſubdit ex regula Aug. Peccatũ. de reg. iur. li. qꝛ reſtitutio ẽ ꝓuia remiſſioni. verũ ẽ nõ ſolũ de reſtõne actuali. ſed etiaʒ mentali. ⁊ in propoſito ⁊ in equalẽti.

Secunda non per ſatiſfactiões

¶ Qđ aũt nõ tollat p viã ſatiſfactionis ꝓbat ſic. ſatiſfacere eſt petõꝝ cauſas excidere ⁊ eoꝝ ſuggeſtiõibus aditũ nõ idulgere. đ pe. di. iij. ſatiſfactio. Cũ ergo ablatio ⁊ detentio rei aliene ſit cauſa peccati niſi ipſa cã peccati excidat. ꝙ fit p oppoſitũ ſuũ. ſ. reſtitutionẽ. ergo niſi reſtituat nõ vʒ poſſe ſatiſfacere ꝙtũcũqꝫ acceptet creditor. Inſuper cũ p ſatiſfactionẽ nõ ſolũ repet amicicia ſed ẽt eqlitas iuſticie ꝗ ablata erat p vſurpationẽ ⁊ detentionẽ ⁊ alienationẽ alienoꝝ niſi tollat cã iniuſticie ⁊ inequalitatis ꝗ̃ fit p reſtõnem ſubtractoꝝ dũ creditori reddit ꝙ minꝰ hẽbat ꝙ debebat ab eo vſurpatore q plus habebat ꝙ debebat nõ repabit iuſticie equalitaʒ ⁊ ſic nõ fiet ſatiſfactio niſi reddat ablata ſatiſfactio. n. fieri dʒ p ipſum debitorẽ q violauit iuſticiaʒ vſurpãdo aliena nõ p creditorẽ. ad ħ ſt rñderi ꝙ vtiqꝫ peccati cã excidi nõ ſt niſi p reſtitutionẽ. ſed reſtitutio fieri nonſolum actu. ſed ẽt mẽte ⁊ propoſito alˢ q nõ põt reſtituere cũ nihil hẽat ſequeret ꝙ nõ poſſet ſatiſfacere p pctĩs ꝙ eſt falſum. ſilr ẽt eqlitas iuſticie reparari ſt nõ ſolũ p actualẽ reſtõnem ſed etiaʒ p aliuʒ modũ p quẽ ſibi creditor vel iniuriaʒ paſſus reputat ſibi ſatiſfactũ. Fit quoqꝫ in huiuſmodi remiſſione ſatiſfactio p debitorẽ qui violauit iuſticiã dũ hʒ aium patũ. ⁊ ſe offert ad reſtituẽdũ ſi nõ remittit.

Nõ per liberationem

¶ Tertio ꝓbat ꝙ nõ tollat p viã liberationis. ſic Criſ. dicit extra đ re. iu. Ois res p q̃ſcũqꝫ cãs naſcit p eaſdẽ diſſoluit. ſed obligatio talis iniuſti detẽtoris naſcitur p eius ſolã deprauatã intentionem ⁊ voluntatẽ. ſ. rapiẽdo vel retinẽdo alienã rẽ. ergo diſſolui nõ poterit niſi p volũtatẽ ſed rectificatã ſcʒ in reſtituẽdo ablata. Et ſic videt ꝙ non ſufficiat volũtas eius cui fieri dʒ reſtitutio ad tollendam obligationem cũ nõ fuerit cã ipſiꝰ. Ad ꝙ rñderi põt ꝙ volũtas deprauata vſurpatoris rectificari põt nõ ſolũ p actualẽ reſtitutionẽ ſed p intẽtionẽ volũtariã reſtituendi ſi ille ſpõte noluerit remittere. Et ſic nõ ſolum volũtas creditoris ſed ⁊ debitoris voluntas ꝗ cã fuit obligatõis ↄcurrit ad liberãdũ obligatorẽ dũ ſe offert ad ſatiſfaciẽdũ creditori ad pla. itũ.

Nõ per tranſlationem

¶ Quãtũ ad quartũ. ſ. p viã trãſlatõis ⁊ acqˢitiõis dominii ꝓbat ꝙ nõ poſſit tolli obligatio ſic preſuppoſito ꝙ in vſura nõ tranſferatur dominiũ ſm quoſdã. tũc aſſumit talis regula. Nullus põt in re detinẽda iuſtus titulꝰ aduenire niſi prius iniuſtus titulus auferatur. Nã iniuſtꝰ titu. auferri ñ ſt abſqꝫ ħ qd iuſtꝰ ti. acqrat ⁊ ecõuerſo. et idcirco erit alia actio per quã iniuſtus titulus tollit ⁊ p ꝙ iuſtꝰ ti. acqrit nulli ergo aduenire poterit iuſtus titulus per aliq̃ actionẽ niſi ei auferat iniuſtus titulus p

nullam actionẽ.ſed illi acq̃rit dominium in re
detinẽda aduenit iuſtus titulus p dominij ac
q̃ſitionẽ.ergo ſi prius habuit iniuſtũ titulum
per rei aliene vſurpationẽ ⁊ detẽtionẽ oportʒ
ꝙ dictus titulus iniuſtus auferatur p eiuſdẽʒ
rei reſtitutionẽʒ ante dominij acq̃ſitionẽ.⁊ ſic
nõ eſt capax dominij reſtitutione. Et multo for
tius in furtꝭ ⁊ rapinis i q̃bus ſm oẽs nõ tranſ-
fertur dñium. ſed ad hoc reſpõdet ꝙ dictum eſt
reſtitutio per quã auferꝭ iniuſtus titulus in fo
ro ↄſcientie fieri poteſt nõ ſolũ manualiter ſʒ
ẽt mentaliter dum.ſ.eſt paratus realiter red-
dere ſi non vult dimittere.⁊ ſic ablato iniuſto
titulo p ſpontaneam ⁊ liberã remiſſionẽʒ cre
ditoris acq̃ritur dominium. ❡ Quinto ꝙ non
poſſit tolli per viam donationis probat ſic per
has propoſitiones. Ille cui reſtitutio fieri de-
bet donare non põt priuſq̃ ſit reſtitutus.⁊ ipſe
iniuſte detinens aliena reſtituat ablata certi-
ficari non poteſt. de tali dõatione vtrũ ſit ve
ra donatio.primã ſic probat. Donatio niſi ſit
libera non ẽ donatio vera.vt.ff.de adimẽ.le.
l.rem legatam.iſte autem qui taliter donat.ſ.
anteq̃ ſit reſtitutus non libere donat.q2 nõ li
bere illud habet cũ non actualiter illud ha-
beat. Et ſi dicatur ꝙ reſtituẽdus libere poteſt
habere ⁊ per ↄñs ⁊ donare libere poteſt.q2 de
tentor bonoꝝ ſuorum paratus eſt reddere.ta-
lis inſtãtia nihil valet q2 reſtituenda certifica
ri nõ poteſt quod talis habens ſua male abla-
ta ſit paratus ad ea reſtituendum niſi ea ſtatĩ
cum põt reddat vel pro eis reddendis ſufficiẽ
tẽ faciat cautionẽ ꝙ ptiet ad ſcd̃aʒ ꝓpoſitõẽʒ.
Nã ſi videanꝭ aliqua ſigna quibus paratũ ſe
oſtendãt ad ſatiſfaciendũ non ꝓbanꝭ eſſe ſuf-
ficientiã cũ illis vti poſſit ita qui non hʒ intẽ-
tionẽ reſtituẽdi ſicut ille qui hʒ. Et talis alie-
norũ detẽtor iniuſtus cui donatio fit añ reſti
tutionẽ.nõ põt eã vt verã donationẽ accepta
re cũ bona cõſcientia. Ad qḋ rñdetur ꝙ nõ ſo
lũ donari pñt res habite.ſʒ iura ⁊ actiões ⁊ q̃
ſperanꝭ haberi.nec ꝓpterea põt dici nõ eẽ do
natio libera.q2 res nõ actu habeꝭ. Et cũ ne-
gociũ agaꝭ ⁊ diſcutiaꝭ ſcd̃m foꝝ cõſciẽtie vbi
credendũ eſt cuilibet ꝓ ſe.⁊ ẽt ↄ̃ ſe. ⁊ nemo ſit
arbitrandus immemor ſue ſalutis.vt di.i.q.
vij.c.ſancimus. Ex quo debitor offert ſe para
tũ ad reſtituendũ ſi vult.rogat tñ vt donet nõ
coactus nõ deceptus ſʒ ſpõtaneus.põt ſibi p
ſuadere ⁊ credere libere donaſſe.ꝑcipue cum
nõ egeat multũ. Nec pſumiꝭ quis de facili ia-
ctare ſua ⁊ donare. ❡ Sexto ꝙ nõ poſſit tolli
p viã renũciatõis pbat ſic. Ubi renũciatio nõ
hʒ locũ.obligatio tolli nõ põt p viã renũciatio
nis ſʒ añq̃ fiat male ablatoꝝ reſtitutio nõ pt
ille cui fieri dʒ reſtitutio renũciare. gº nõ põt
tolli obligatio detinẽtis iniuſte aliena p viaʒ
renũciatiõis, Maior ẽ nota, Minor ꝓbaꝭ. Nã
renũciatio illa q̃ fit a ſpoliato añq̃ reſtituatur
ipſa decerniꝭ nulla eẽ ſicut.iij.q.i.c.ꝓlo. ⁊ ex.de
reſti.ſpo.c.ſolicite. Et hoc idẽ q2 nõ pſumitur
libere fieri q2 nõ eſt veriſimile ꝙ ſpõte iuri ſuo
renũciauerit q renunciat ſpoliatꝰ: ſic in ꝓpo-
ſito vĩ dicendũ ꝙ renunciãs creditor nõ reſti
tutus nõ vĩ ſponte renũciare ſʒ vt coactus. ⁊
huiuſmodi. Ad qḋ rñdeꝭ ꝙ ea que cõtinenꝭ i
dictis.c.hñt locũ in foro cõtentioſo vbi ꝓce-
diꝭ p pſumptionẽ.ſʒ in foro cõſcie ẽt ſpolia-
tus põt renũciare iuri ſuo vt in ꝓpoſito. Pre
terea eo ipo ꝙ offert ſe ei ad reſtitutionẽ ſi vult
reſtituit eũ iuri ſuo. ❡ Septimo ꝙ non poſſit
tolli p viã cõuenientie aut diſcretiõis ꝓbat
ſic. Suppoſito dicto regule.peccatũ lib.vi.
Obligatio illa qua iniuſtus detẽtor alieno
rũ eſt obligatus ad reſtituendũ.neceſſarie eſt
ꝙ tollaꝭ p viã reſtitutiõis vel aliã viã equipol
lentẽ. Et querẽdo q̃ ſit via eq̃pollẽs reſtitutio
ni ſi dicaꝭ ꝙ ſit via remiſſiõis vel donationis
ſequiꝭ inter alia iſtud inconueniẽs ꝙ põt dici
reſtitutio.⁊ tñ in poſſeſſiõe minime poſitꝰ. qḋ
pʒ eſſe falſũ p qḋ habeꝭ.ff. de verbo.ſig.l. plꝰ
eſt. Di.n.ibi ꝙ reſtitueꝭ eſt nõ ſolũ pſentiã rei
pbere ſʒ ẽt poſſeſſorẽ facere.fructuſq̃ reddere
quapropter nullus pt dici reſtitutus niſi in poſ
ſeſſiõe fuerit cõſtitutꝰ. Si gº remiſſio qua fit
añ reſtitutionẽ eq̃polleat reſtitutiõi ipſi ſeq̃ꝭ
hoc incõueniens.ꝙ ẽt nõ poſitus in poſſeſſio
ne diceꝭ reſtitutus. Sed ad hoc reſpõdetur ꝙ
in foro ↄſcie ⁊ ab Aug.nõ ſumiꝭ ita ſtricte re
ſtitutio ſicut in foro contentioſo ſm iura. Naʒ
quomodocũq̃ impleatur voluntas creditoris
a debitore dicitur reſtitutio facta. Et cũ quis
cedit bonis etiam anteq̃ ponat eos in poſſeſ-
ſionẽ reſtituit quo ad conſcientiam. Quod er
go dicit prefatus Gerardus ſcʒ ꝙ nõ ſufficit re
miſſio nec poteſt liberari niſi reſtituat ſi poteſt
videtur habere locum quando remiſſio fieret
nõ libere ⁊ ſincere.ſed remittens induceretur
ad hoc vi fraude vel timore ſeu deſperatione.
ſcʒ nil inde ↄſequẽdi. Hanc eandẽ.q. formãs
Lau.de ridul.in trac.de vſu.pñ recitat opi.
doc. Dicit ergo glo.ſcd̃a in regula. peccatum
tenet ꝙ ſic. Sed dyo.ibidẽ ↄ̃.ſ.ꝙ nõ ſufficit ni
ſi pecunia ſit parata reſtitutioni. Quorũdã ve
ro theologoꝝ opi.fuit ꝙ ẽt nõ ſufficit ꝙ res ſit
parata reſtitutiõi ſed opʒ ꝙ offeraꝭ. Jo.an.ibidẽ
ſup glo.demũ aſſumit viã mediã dicẽs.ꝙ aut
gerit in mẽte vſurarius reſtituere.⁊ tũc remiſ
ſio ſufficit.aut non.⁊ tunc ſecus. ❡ Sed Fed.
de ſe.in ope ſuo firmat indiſtincte opi.glo.ſu-
pradicte ſic dicẽs. Si is cui reſtitui dñt pecũie
vel male ablata.nõ coactus vel deceptus. nõ
circũuẽtus ⁊ oĩ dolori ⁊ calliditate ⁊ metu.ceſ-
ſantibus etiã precibus vel ſeruitioꝝ exhibitio
ne inductus.pecuniã ſibi debitã non oblataʒ
nec reſtitutioni paratã vſurario dimittat, libe

Nõ per dõatiõ nem

Nõ per renũcia tionem

Nõ per cõueni entiam

Secun da opio

Tertia opinio,

ratus ē vſurarius a reſtitutōe nō tñ a peccato
ꝙ ꝯtraxit exercendo vſuras niſi ꝛ de illo pec-
cato pniam agat. Pōt ēt dici ꝙ plus eſt qđ ſi
vſurario ꝑſeuerāte in crimine ꝛ non diſpoſito
ad aliquā reſtōnē is q dꝫ recipe vſuras remit
tat illas ꝓprio motu vel ad petitionē vſurarij
liberatꝰ ē vſurarius a reſtōne rei. ꝛ ſi nō a pec-
cato qꝛ de h dꝫ ſatiſfacere deo ꝑ pniam. Hec
ille. ¶ Hāc opi. ſirmare vi hoſt. i ſum. ꝛ archi.
de vſu. in. c. quāq̃. l. vi. ſup verbo ſatiſfactū di
cens. Satiſfactū accipimus quomōcūq̧ volū
tati creditoris ſatiſfiat. ¶ Itē Lapus de ca.
idē goſ. ꝛ guil. demū inde lau. ſic cōcludit vt
tollat oīno oīs dubitatio an ſit vel nō ſit liber
atus remittentis. ꝛ ꝑ ꝯñs clara ꝯſcia vſurarij.
ꝛ vt facilius inducant hoīes ad ꝯtritionē. ꝛ de
cetero a talibꝫ abſtineant. cautū ē predicare
ꝙ nō ſufficit remiſſio ſcā q̃uis ſe diſponat ad
ſatiſfaciendū ſi nō remitteret creditor. ꝛ cau-
tius ꝙ opꝫ ꝙ pecūia ſit reſtitutioni pata. ꝛ cau
tiſſime qđ offerat pecūia. vel ꝙ plus eſt ꝙ po-
nat in manibus creditoris. Sed de iure etiā
in foro ꝯſcientie puto illā glo. cuius opi. ſequi
tur Fede. vt dictū eſt veriſſimā ꝛ ad hoc indu
cit ipſe Fed. plures rōnes ꝛ prima ē talis. In
maioribus criminibꝰ ſicut eſt in crimine furti
vel rapine vel violentie: re furtiua vel rapta re
manēte apud furē vł raptorē de voluntate do
mini purgat viciū furti vel rapine ſine aliq̃ re
ſtitutione. vt. l. ſi fur. de vſur. in ꝑn. vt. ff. de ꝑ-
ca. l. ſi certe. Ergo purgat vitiū vſure remanē-
te vſura apud vſurariū de volūtate dñi. ꝛ qđ il
la ſint maiora crimia pꝫ ex maioritate pene ſi
ue agat ciuiliter ſiue crimialiter grauius autē
pctm̄ ē ꝙ grauiꝰ punit. vt. xxiij. q. i. nō afferā-
mus. ¶ Secūda rō eſt qꝛ in crimine vſurarum
ꝛ in alijs maioribꝰ ſufficit cōdignā facere ſatiſ
factionē. ex̄ de rap. c. i. vt q s ſit liberatꝰ a pctō
extra de vſu. quāto. Sed ſatiſfactū intelligit
quocūq̧ deſiderium creditoris impleat etiā
ſi non ſoluat. vt. ff. qui ſatiſda. cog. l. i. ¶ Ter-
tia rō ē q̃ vi ſm eum inſolubilis eſſe. Sunt q-
dā ſpāles caſus in quibꝰ obligatis ad reſtitu-
tionē nō ſufficit remiſſio. vt de cenſi. exigit li.
vi. ꝛ ibi de h ergo in alijs caſibꝰ ſtabit regula.
ſcꝫ ꝙ ſufficit remiſſio. Idē tenet Pe. de pa. in
iiij. di. xv. q dicit ꝙ obligatꝰ reſtitutioni excu
ſat ꝑ remiſſionē creditoris qꝛ ꝑ acceptationē
tollit. Et hoc niſi ſit talis ꝑſona q̃ nō hēat ad-
miniſtrationē vel q̃ nō pōt dare nec ꝑ ꝯñs re-
mittere qꝛ remittere ē donare. ¶ Itē qñ in iu
re ē cautū ꝙ remiſſio nō valeat. tūc non excu
ſat ſicut in iudice delegato q munera ꝛ expen
ſas recipiēs vel extorquēs tenet reddere nulla
ptiū remiſſione ſibi ꝑ futura extra de reſcrip.
c. ſtatutū. li. vi. Et de viſitāte iure ordinario re
cipiente munꝰ ad cuius duplū reſtituēdū te-
net. de cenſi. exigit li. vi. Hec pe. Nō ſi qs obij

Prima ratio

Opinio pe. ꝺ pa. perior

ceret regulā. Nō dimittit pctm̄ niſi reſtitua
tur ablatū. q eſt verbū Aug. Et reſtituere eſt
rem in priſtinū ſtatū reponere. Vn̄ nō vi ſuffi-
cere remiſſio. Ad hoc rñdet ꝑdictꝰ Pe. ꝛ lau.
poſt Fede. de ſenis. ꝙ aug. in predicta regula
nō hūit reſpectū ad ſtrictā ſignificationē ver-
bi. ſed mētē eius q̃ vbis ꝑferenda ē extra ꝺ ver
bo. ſig. c. intelligentia. Intelligētia fuit ꝙ ſi of
fendiſti ꝓximū tuū rapiēdo. furādo. vſuras ex
torquēdo. recōcilias te cū ipſo. ꝛ cōiter. qꝛ ho
mines nō iactāt pecunias ſuas. ſed volūt ſibi
reſtitui res ablatas propterea. augu. ſe retulit
ad verbū reſtōnis. Et ꝙ ſic itellexit oñdit mul
tipliciter. Hec ille. Nō aūt dic̄ lau. ſupra eē ꝑ-
dicandū nō ſufficere remiſſionē niſi fiant ea q̃
dicūt diuerſi. nō ē tutū vel cautū. nā ex tali
ꝑdicatione ꝑt ſeq ita ꝑiculū aiaꝝ ſiē cautela ſi
cut eniꝫ ꝑdicator dꝫ ſibi cauere ꝑdicādo ea q̃
ꝑñt hoīes inducere ad malū ꝛ alleuiando ma
la. Itē dꝫ ſibi cauere a ꝑdicādo ſcrupłoſa ꝛ ar
dua qñ cōis opi. ē in ꝯtriū. h eni eēt inijcere la-
queū aiabꝰ ꝙ fieri nō dꝫ. xxvij. q. i. viduas. Au
diendo enim talia ꝛ nō ſeruādo cū ex auditis
formet ſibi cōſcientiam h ſibi neceſſario ſiēdū
q hūit hmōi remiſſionē ꝛ ex difficultate nolit
ſe ponere ad faciendū erit in malo ſtatu rōne
ꝯſcie ſibi facte ſup eo i quo bene poterat tran
ſire cū bona ꝯſcia. Preterea ſi ꝑdicator in ꝑdi
catiōe h dicat. ſ. nō ſufficit remiſſionē niſi ꝛc.
ꝛ poſtea in audientia ꝯfeſſiōis faciat ꝯtriū ꝛ di
cat illi ſufficere. nōne ex hoc ꝑt ſeq magnū ſcā
dalū ꝯ doctrinā ꝑdicationis. Ex hoc eni pote
rūt hoīes credere ſic eē de multis alijs q̃ ꝑdi-
catores dicūt. ſ. ꝙ ſūt ſimplr̄ vera ſed ad terrorē
dicta. ꝛ ſic ꝑiclitabit doctria fidei. Nō video
ēt ꝙ cū bona ꝯſcia abſq̧ ſui magno pctō poſſit
hoc dicē i ꝑdicatiōe ſi ſentiat ꝯtriū. qꝛ h cōiter
tenēt doc. ſed ꝛ ſi teneret aliq̧ alia ꝑ opi. cū il-
le ſint ſcrupuloſe nō dꝫ velle oēs inducere ad
ſcrupłos ſuos. Neq̧ ergo ꝑdicādo dicat ꝙ ſuf
ficit remiſſio ne inducat occaſionē mali ꝛ ape
riat via vſuris. neq̧ dicat ꝙ nō ſuffic̄ ne dicat
mēdaciū vel ſcrupulos ꝛ laq̃os inijciat audi-
toribꝰ ſed dicat ꝙ dicit Aug. ꝙ opꝫ ꝙ reſtitu-
at ſi ꝑt. xiiij. q. vi. c. ſi res. Et i reſtōne includit
remiſſio. ¶ Sed qđ ſi poſt remiſſionē libere fa
ctā de vſurario. ipſe vſurarius mādat in teſtō
ſuo reddi vſuras. nūqđ ꝙ ſemel remiſſū eſt dꝫ
reſtitui his qbꝰ tenebat priꝰ. Dicēdū ſm Fed.
ꝙ i h diſtiguēdū ē. qꝛ aut talis teſtator locutus
ē ꝑ verba trāſferētia ſe ad factū. vt puta qꝛ iubꝫ
vſuras reſtitui his qbꝰ debebat eas reſtituere
ꝛ q ꝓbarēt eas ſoluiſſe. ꝛ tūc nō obſtāte remiſ
ſione tenebit ſatiſfacere heres. ꝛ h cāu loquit
c. ad nr̄am de iureiu. Aut loquit ꝑ vba trāſfe-
rentia ſe ad ius. nō ad factuꝫ. vt puta qꝛ iubet
ea reſtitui qbꝰ dꝫ ꝛ tūc ſecꝰ dicēdū eſt. hec il-
le. Itē ſciēdū ē ꝙ cū alicui ſit remiſſio libere

Solutio arg. notāda

ꝛ ſine fraude nō tenet̄; talis illud ꝙ ſibi remiſſū
ē paupibus dare. ſibi eni acquirit̄ illud ius ſeu
debitū nō paupib⁹. ſic nec qs tenet̄ paupibus
dare ꝙ ſibi donatū ē. Hoſt. in ſū. ti. de vſu. dic̄
ꝙ ſi fenerator ptē pecunie fenebris reſtituat ei
a quo habuerat vel heredi ſuo. ꝛ de voluntate
ei⁹ ptē retineat. Dicūt theologi indiſtincte qḋ
nō ē liberat⁹ niſi totū offerat. Tu dicas ꝙ ſi ex
pacto ſit ē liberat⁹ extra de ſym. c. veniēs. Si
autem vſurarius ptē liberalr̄ ꝛ ſine pacto ſol-
uat ꝛ offerat. ꝛ de aliena pte miſicordiā petat
ꝛ creditor ei libal' r̄ dimittat liberat⁹ ē debitor
nec vlteri⁹ ad reſtōnē tenet̄ ſicē nec tenet̄ ſi grat̄
accepiſſet gratie oblatū ſm gof. tñ bon⁹ iudex
h ex certis ꝯiecturis motu ſui animi informa
bit. Nā ſi creditor ē pauper ꝛ inops ꝛ vſurarius
eſt diues ꝛ potēs nō preſumo ꝙ creditor ipſū
vſurariū ſponte ex corde liberet. ſed hoc faciat
qꝛ vltra recupare nō pōt. vt illō tantillū quod
offert recupet ꝛ nō amitteret. Si vō creditor
ſit diues ꝛ potens q ēt ꝯſueuit mimis ꝛ iocula
torib⁹ tantūdē de ſuo donare. vel plus frequē
ter pſumi pōt ꝙ ex corde hoc faciat. hec ille.
¶ Itē nota ſm quoſdā ꝙ qnq̧ ſunt modi ſatiſ
faciendi. Primus modus eſt cū pecunia libe-
re offert̄. Scōs modus eſt cū pecuniam nō hꝫ
ꝛ offert pignora. Tertius ē cū nec pecuniā hꝫ
nec pignora. ꝯgruentia. facit tñ inſtrm vt he- Quinq̧ modi ſatiſfaciēdi
res ꝯpellat̄ ad reſtitutionē. ꝛ ēt ipſemet. Quar
tus modus eſt cuꝫ mediāte ſacerdote. vel ali-
quo religioſo ſit voluntaria ꝛ libera cōcordia
iſte tamē modus ſemp dꝫ oñdere creditori vel
le ꝛ poſſe libeꝝ creditoris. Quint⁹ mod⁹ ē cuꝫ
ꝯſenſu ꝛ miſericordia creditoris ponit debitor
aliquā poſſeſſionē in manus alicuius honeſti
viri ex cuius fructibus ſoluant̄ p tpa debita de
inde poſſeſſio ad heredes trāſit ꝛ reuertat̄ vel
ita dꝫ pmanere p incertis. Hec ibi. ¶ Item
archi. in roſa. xiiij. q. v. Nō ſane. dicit ꝙ Hoſt.
dicebat ꝙ in his quib⁹ ē pctm̄ mortale ſm le-
gē diuinā. vt in furto vel rapia: diſpēſare nō pt
eps imo nec ēt papa vt aliq dicūt quominus
pniam agat ꝛ reſtitutio fiat ſi pōt. extra ð vſu.
cū tu. In his vō in qbus ē pctm̄ mortale ſcðꝫ
ius poſitiuū ꝛ cū epis ſine inferioribus pape i-
terdicta diſpēſatio nullus diſpenſare vel dila- De diſpēſatione reſtituendorum.
tionē ꝓrogare poteſt niſi ſolus papa. iij. q. i. Re-
integrāda. vel hi quib⁹ ſpālr̄ cōmiſſerit. Si vō
nō eſt interdicta poterit. Hec ibi. ¶ Sed ꝙ di
cit papā non poſſe diſpēſare in his reſtitutioni
bus vbi ē pctm̄ mortale ppetratū in vſurpatio
ne ꝯ legē diuinā facta. vt furto rapina vſura ꝛ
hmōi quomin⁹ reſtitutio fiat ſi pōt. vꝫ intelli-
gendū quo ad reſtitutionē certoꝝ cā. ſ. ſciūtur
pſone vel quo ad icerta cū diſpēſaret abſq̧ cā
rōnabili vel ſaltē dubia p libito volūtatis. nō
eni pōt tollere q̄ ſūt ꝯ pria heim. ꝛ dare alijs ſi
ne cā. ſed cū cā rōnabili pōt. puta p modū pe-
ne vt cū offerret imꝑium vel regnū alicui pp ð
merita ſua qꝛ eēt inimicus eccl'ie vel heretic⁹
vel ſciſmatic⁹. nec ſe vellet corrigē vel cum fa
ceret mouere bellū ꝯ aliquē dñm vel ciuitatē
pſequētē eccleſiā vel fauentē hereticis. vel de
tinentē bōa eccl'ie. ꝛ traderet alijs dignitateꝫ
iura ꝛ bona illoꝝ ſicut factū eſt pluries. nec pa
pa pt cū bona ꝯſcia q̄ paupib⁹ debent̄ diſpēſa-
re ꝛ dare diuitib⁹ ſine rōnabili cā. Sed cuꝫ cā
rōnabili pt talibuꝫ obligat̄ remittē ſeu vt pau
pibus dare ea q̄ acqſierūt p furta. rapinas. et
vſuras cū ſunt incerta ſup oēs alios cū ſit ſu-
mus ꝛ vniuerſalis pr̄ paupum magis q̄ epi q
in hmōi diſpēſare ſolēt. vt. lxxxiiij. diſt. c. eps.
Quia ēt hꝫ plenitudinē ptātis in diſpenſatiōe
bonoꝝ eccl'iaſticoꝝ ꝛ plenā iuriſdictionē i ter
ris eccl'ie forte de hmōi bonis. ſ. eccl'iaꝝ ꝛ coꝝ
q habitāt in terris eccleſie poſſꝫ remittere de
bita ex furto ꝛ rapina ꝛ vſura ēt cū ſciunt̄ pſo-
ne ſine coꝝ cōſenſu ex aliq̄ cā rōnabili. nā quo
tidie h ſit vt iura vnius eccl'ie ꝛ fructus aufe-
rat ꝛ det alteri q̄ curato illius eccl'ie cū cā tñ
vt credit̄ rōnabili. Et ſic multo magis pōt in
hmōi dare dilationē. qꝛ plus ē dimittere de-
bitū q̄ dilationē dat̄ ad ſoluēdū. ¶ Queritur
ēt vtꝝ ſup incertis cū epo q ē pr̄ paupeꝝ. poſſit
fieri ꝯpoſitio vel trāſactio. Rñdet lau. ð ridol.
Sciēdū ꝙ pau. in cle. ij. de pe. ꝛ re. hūc paſſuꝫ
examinat ꝛ finalr̄ determiat ꝙ nō p illū text.
ꝛ p. c. lꝫ. ð of. vi. li. et. vult eni ſine mādato apl'i
co id facere nequeāt epi niſi cōponerēt de tan Super incertis vtꝝ poſſit fieri ꝯpoſitio
ta q̄titate q̄ta eſt illa ad quā aſcēdūt. ꝛ nō de
minori. ꝯtrā ſuat̄. lꝫ facta cōputatiōe ferat̄ de
mū ſnia taxatiua ipſoꝝ incertoꝝ. Etſi vera ſit
q̄ dicit pau. ꝙ vꝫ de iure. nec vꝫ ꝯtra ꝯſuetudo
valere multoꝝ aīe illaq̄rent̄. tex. tñ illi videt̄
meo nō ꝓbant ita clare. vñ forte poſſet rñderi
ꝙ nō ē credēdū ꝙ papa q pfecit epos pres pau
perum indiſtincte. nō cōceſſiſſet eis in ſpecie
ꝙ ex cā poſſet cū talib⁹ trāſiget̄. Et iſti hñt ma
iorē ptātē q̄ illi qb⁹ libera adminiſtratio eſt
cōceſſa: itē nō ſimplr̄ donāt. Itē papa ſcit ta-
lē ꝯſuetudinē ꝛ diu tolerauit. Fiūt tñ taxatio
nes p ſniaꝫ. Hec lau. Forte poſſet dici ꝙ quo
ad eccl'iaꝫ militātēꝫ valet dictū laurē. ꝛ ēt quo
ad deū ꝛ eccl'iaꝫ triūphantē cū ex cā rōnabili
facit cōpoſitiōeꝫ ð miori q̄titate q̄ ſint icerta
puta qꝛ reſiduū dimittit ei vt paupi. cū alſ nō
poſſet viuere ſine idecētia ſui ſtat⁹ multū no-
tabili. Sꝫ vbi abſq̧ hac cā epa ſciē ter ꝯponat
de miori q̄titate notabilr̄ valꝫ dcm̄ pau. in fo
ro dei. Nō. n. credēdū ē papā feciſſe epos di-
ſpēſatores bonoꝝ paupeꝝ vt poſſet p libito vo
lūtatis remittet̄ vꝫ ꝯpōere ſup icertis vt ð his
boies poſtmodū pōpoſe viuāt. Nec ipe papa
pt cū bōa ꝯſcia abſq̧ aliq̄ cā rōnabili facet̄ hu
iuſmōi taxatōes lōge min⁹ q̄ ſit dbitū icertoꝝ
ꝛ reſiduū illi⁹ ſciēter debitorib⁹ dare cum oīa
plene ꝛ bene poſſint reſtituere. Secus aūteꝫ
dubitaſetrū reſtituere poſſit debitor ꝓ icertis.

Nā in dubio ſemꝑ interꝑtandū eſt factū pape ꝑmaxie in bonū. vt diſ. xl. Nō nos. cū glo. Papa eni ⁊ ſi habeat plenitudinē poteſtatis errare poteſt vt hō. Etiter cetera ſue ptātis. nō aufertur ſibi iſta cōis hoīum cōditio. quin poſſit peccare mortalr ⁊ deſcendere ad iferos. ⁊ grauius ceteris puniendꝰ ſi deliq̄rit vt dicit diſt. xl. ſi papa i glo. Inſuꝑ cū reſtitutio certoꝝ debeat ꝑcedē reſtiōēz icertoꝝ ꝙ epi circa vſurarios publicos vt licentiēt ad ſacramēta eccie ⁊ ſepulturā priꝰ cōponāt ſuꝑ certā q̄ntitatē ꝓ incertis quā ſibi ſolēt imburſare magiſq̄ paupibꝰ dare. ⁊ de certis nō ꝓuideāt ſufficienē vt reddaſ integralr. minus bn̄ faciūt. Quinimo ſi n̄ ſufficerēt bona q̄ remanēt vſurariis vel heredibꝰ eoꝝ. tenenſ q̄ acceperūt ꝓ incertis ↄtribuere ꝑreſtitutiōe certoꝝ. alr̄ fures ſunt ⁊ latrōes auferētes q̄ debenſ certis pſonis. extra d̄ vſu. cū tu. xiiij. q. vi. ſi res. ſed ↄſuetudo in h̄ nō excuſat q̄ potiꝰ dicenda eſt corruptela. q: contra ius diuinum. diſ. viij. q̄ ↄ mores. xxx. q. vij. flagicia. ¶ Capl̄m. vij. de mō ⁊ ordine reſtituēdi.

QUantum ad ſeptimuum de mō reſtituēdi ſeu ordie. Circa qd̄ ↄſiderāda ſūt tria. Primū ē ꝙ reſtitutio certoꝝ ꝑponēda ē reſtitutiōi incertoꝝ. Sciēdū igiſ ꝙ certa oīa obligata reſtitutiōi. i. cū ſciunſ pſoē qbꝰ faciēda ē priꝰ integralr̄ ſoluēda ſūt q̄ reſtituanſ icerta qn̄. ſ. ſcitur vel dubitaſ bona reſtituentis nō ſufficere ad vtrūq̄. Nam tūc reſtituēda ſr̄ plene priꝰ ⁊ itegralr certa ⁊ h̄ triplici rōe.

Prius reſtituēda ſunt certa.

¶ Primo ratione ſucceſſionis.
¶ Secundo ratione obligationis.
¶ Tertio ratione ſimilitudinis.

Quātū igiſ ad ꝑmā rōnez. ſ. ſucceſſiōis. aduertēdū diligenſ ꝙ nō ſuccedit in paupibꝰ ipe xp̄s niſi qn̄ nō repiunſ pſone certe qbꝰ reſtitui dn̄t certa vt q̄ſi ꝑ ſbſtitutiōez ſuccedere videaſ ac ſi diceret teſtator dimitto meos heredes tales ⁊ tales qbꝰ debeo. vel etiā ſi nō debeo. ſʒ ſi eos nō repiri ↄtingat ſbſtituo mihi xp̄m cū paupibꝰ. Quātū ad ſc̄dā rōnē. ſ. obligatiōis ꝓbaſ h̄ ſic Nā paupibꝰ nō tenenſ heredes dare. ſcʒ ꝓ reſtitōe incertorū. niſi vnica rōne. ſ. i foro dei. Sed creditoribꝰ certis tenenſ duplici rōne ſcʒ in foro dei ⁊ i foro mūdi q: heredes poſſunt a creditoribꝰ in iudicio ↄueniri. Quātū ad tertiā rōnem. ſ. ſilitudinis ꝓbaſ idē a ſimili de voto ſimplici ⁊ ſolenni. Nā votū ſimplex nō ita obligat ſicut id qd̄ eſt ſolēne. Nā ſimplex obligat q° ad deū. ſolēne q° ad deū ⁊ foꝝ mōi. vn̄ ⁊ ſimplex votū impedit mrimoniū ↄhēdū ſʒ nō dirimit contractum. Solemne autem ⁊ impedit ⁊ contractū dirimit. vt patet di. xxvij. per totū. Et ratio huius eſt quia in voto ſimplici eſt vnum vinculum ligans in ſolemni duplex.

¶ De reſtitutione vero cer- .§. i.
torum ſciendum eſt ꝙ reſtitutio etiam fieri dʒ cum quodam ordine. Pro cuius declaratiōe notandum ꝙ ſm ſimplicem voluntatē creditoris ↄtingit debitorē habere ſubſtātiā eius.

¶ Et prima eſt violentata.
¶ Secunda conditionata.
¶ Tertia conformata.

¶ Prima repiſ in rapina. furto ⁊ ſilibꝰ. Sc̄da in vſura. Tertia in ↄtractibꝰ iuſtis Et ſm huc triplicē volūtatis gradū. varie ꝑus ⁊ poſterius hō reſtituere obligaſ. Cum igiſ ꝑma voluntate. ſ. violētata. debitor teneſ vt puta q: abſtulit ꝑ furtū ⁊ rapinas ⁊ hmōi violentias. talia priꝰ reſtituēda ſr̄ q̄ vſura ⁊ alia d̄bita. ⁊ h̄ ꝑꝑ tria. ſ.

Per violentias ablata ſunt primo reſtituēda

¶ Propter offenſionem.
¶ Propter expropriationem.
¶ Propter compulſionem.

Propter offenſionem quidē. nam maior in eis inferſ iniuria. q: illa penitꝰ ſūt inuolūtaria. ſ. rapīa. furtum ⁊ hmōi. Vſura vō aliquo mō ē volūtaria. ſ. volūtate condicionata ꝓpterea de ſui natura minorē iniuriam ſapit in ꝑmum. Alia vō debita ſine iniuria fiūt q: voluntaria ſunt. puta illud qd̄ debeſ rōne emptiōis facte alicuius rei. vel ratione mutui liciti. ⁊ hmōi. Et ideo rapina ⁊ furtū prius reſtitui. debēt q̄ ipa vſura. ⁊ alia debita licito mō ↄtcta. eadem rōe priꝰ rapina. q: grauior in ea violentia ⁊ iniuria q̄ in furto. ¶ Sc̄do debet talr ordo ſuari ꝓpter expꝓpriationem Nā in rapina ⁊ furto ſʒ oēs dominium nō trāſfertur. ⁊ ideo talia nunq̄ fiūt talr poſſidentis. in vſura vō dominium trāſferri videſ. ¶ Tertio ſuandꝰ eſt talis orde ꝓpter compulſionem. Magis. n. debitor compelliſ ⁊ artaſ a iure reſtituere q̄ extorſit ꝑ furtū ⁊ rapinam q̄ quod habuit ꝑ vſuram. Nam ad reſtitutionez vſure compelliſ diuio ⁊ eccliaſtico iure. ſed ad reſtituendum rapinā artaſ iure diuio. eccleſiaſtico ⁊ ciuili. Ex quibꝰ ſequiſ ꝙ debitor ſi nō pōt iſolidū reſtituere qd̄ extorſit ꝑ rapinam ⁊ furtum. ⁊ etiam quod habuit per vſurā. teneſ inſolidū reſtituere priꝰ qd̄ habuit ꝑ rapinā ⁊ furtū q̄ qd̄ habuit ꝑ vſurā. ⁊ hoc tū rōne vlountatis ↄcurrētis. q: in ſoluente vſuraz aliquo mō volutas eius ↄcurrit ad illā expolitationē vſure. Sʒ expolitatus ꝑ furtū ſeu rapinā ↄtra oēm ſuā voluntatem ſpoliaſ. tum ēt rōne iuris coartantis. Nā a iure ciuili compelliſ hō ad reſtitutionē rapine ⁊ furti in ſolidū. etiam. ſi nō habeat ad reſtituendū vſuras. Huiꝰ ſnie eſt Gerar. or. here. Que videntur rōnabilr dicta. h̄ excepto. ſ. ꝙ d̄beat priꝰ reſtitui rapina. furtum ⁊ vſura q̄ debita licito modo contracta hoc enim eſſet offerre holocauſta d̄ rapina. Sicut enim iniuſte accipeſ ab aliquo diuite vt dareſ elemoſyna paupi. vt dicit Au

guill. xiiii. q. v. forte. Ita ẽt iniuſtũ vꝫ de eo qđ
iuſte debetᷓ alteri. puta honeſti mutui vł em-
ptiõis vel alicui⁹ liciti ꝯctus reſtituat alienũ
ꝛ nõ faciẽda mala vt veniãt bona: vt ait apľus
ad ro. Ad hoc arg. xiiii. q. v. Nec enim.

¶ Quantum ad ſecundã :§. ij.
volũtatẽ q̃ dꝛ cõditiõata q̃. ſ. cadit ĩ vſura. di
cit Alexã. lõber. ꝙ pri⁹ tenetᷓ reſtituere q̃ ha-
buit ꝑ alios ꝯct⁹ volũtarie factos: ꝛ hui⁹ rõ eſt
qꝛ ĩ reſtitutiõe đbitoꝝ ſolũ ſeruatᷓ iuſticia ſꝫ in
rõne vſure ꝛ male ablatoꝝ nõ ſolũ iuſticia ſer
uatᷓ: ſꝫ ẽt iniuria deo ꝛ ꝓximo factã emmendatᷓ. Et
ideo reſtitutio vſure ꝑferẽda ẽ. Si tñ ꝯriũ ſeruetᷓ
qꝛ. ſ. talia debita iuſta in ſatiſfactione prepo-
nantᷓ male ablatis: aduertẽduꝫ ꝙ ĩ duplici ca
ſu hoc fieri põt. ſ. qñ debita ſunt clare manife
ſta ꝛ reſtitutio male ablatoꝝ nõ ſic ſed obſcu
ra ſic inquirẽdo. Scđo qñ res que debetᷓ ẽ de-
terminata, puta. l. vel. c, ꝛ male ablata ĩdeter-
minata. nã claꝝ ſemp ꝑcedit obſcuꝝ in iure. ꝛ
determinata rẽ indeterminatã. ſed illđ cẽter
nõ ſeruatᷓ. etiã extra ꝑdictos duos caſus. ꝙ ẽt
vꝫ rõnabiliꝰ fieri qꝛ indecẽs vꝫ vſurã debere re
ſtitui de re iuſte alteri obligata. Nã ꝑ hoc nõ
tollitur iniuria facta ꝓximo ꝛ deo. ſed additᷓ
noua. qꝛ alienũ auferᷓtᷓ. nec eni tenetᷓ deo ꝛ ꝓxi
mo rõne vſure ꝑpetrate vel alterius male ab-
lati niſi inq̃tum põt de iure ar. de re. iu. Nẽo
ad impoſſibile obligatᷓ. Si igitᷓ nõ põt reſtitue
re vſurã niſi ſubtrahẽdo ius alteri⁹ pro tũc ex-
cuſatᷓ a reſtitutione ꝓpterea magis hoc eẽt vio
lentũ ſeu ꝯ voluntatẽ eius cui debetᷓ aliqđ rõe
iuſti ꝯctus. ſ. ſubtrahere ſuũ creditũ q̃ fuerit
recipe vſuraꝫ ab alio. ꝓpterea nõ vꝫ rõnabile
vt de iuſto obſequio qđ fecit ꝓximo. ſ. in mu-
tuãdo ſeu in expectãdo precium rei vendite re
portet incõmodũ ꝛ damnũ ꝙ contingeret hoc
ſeruãdo cũ q dedit vſuram iam recepit com-
modum magnum ex mutuo ſibi facto. ꝛ ideo
dꝫ ſibi ſufficere vt vſurari⁹ reſtituat ſibi vſurã
cũ poterit. de ſuo ꝛ nõ de alieno. qꝛ ſm regu
lã locupletari nõ dꝫ aliqs cũ aliena iniuria vł
iactura de reg. iur. li. vi. Et hoc niſi iura cĩlia
vel mũicipalia aliter diſponerẽt. qꝛ hmõi. ſer
uanda ſunt. Nã iure humão poſſeſſiões ꝛ alia
vt propria poſſidentur vt pꝫ di. vi. quo iure.

¶ Tertia volũtas que .§. iij.
dicitᷓ ꝯfirmata. reꝑitᷓ in ꝯctibus licitis vbi vo-
lũtates ꝯhentium in ſimul cõformantᷓ. ¶ In
reſtitutione autem talium aliqua prius reſti-

Certa pri⁹ debent reſtitui

tuẽda ſunt. Nã prius reſtitui dñt quecũq; cer
ta debita q̃ q̃cũq; ad pias cauſas relicta atq;
donata. Cuius rõ eſt qꝛ donatio ad pias cau-
ſas ꝛ largitio ſũt ex ſuperogatiõis ꝯſilio. vł ſũt
forte bona incerta: reſtitutio autẽ male abla-
toꝝ ſeu alioꝝ debitoꝝ certoruꝫ ſunt ex obliga
tione ꝛ ꝓcepto. prius eni reſtitui debẽt q̃ ſunt
ſm neceſſitatẽ precepti q̃ que ſunt ſm ſuperỏ-
gationẽ ꝯſilij. Huic ſententie cõcor. archi. i. c.
nõ ſane. xiiij. q. v. Hinc etiã. Ray. ait ꝙ ſi cre-
ditores vel legatarij ſimul venerint ad heredẽ
ꝑmo eſt ſatiſfaciendũ creditorib⁹. ſed ſi veniũt
ſeparatim: liberatᷓ heres ſoluẽdo ꝑ ordinẽ cui
libet venienti ſiue creditorib⁹ ſiue legatario. dũ
tamen nil in dolo vł fraude opetᷓ. Verũtamẽ
ſi legatarij ꝑuenerũt creditores ꝛ acceperũt vel
poſteriores creditores priores ꝛ potiores ĩ iu-
re preuenerunt. creditores poſtmodum venien
tes heredẽ inquietare non debent niſi de here
ditate remãſerit et vnde poſſit adhuc ſatiſfa-
cere illis. ſed habent tanq̃ potiores ius ſuum
ſaluũ ꝯ legatatarios q ꝑmo acceperunt. ſ. vł ꝛ
creditores anteriores ꝯ poſteriores q accepe
rũt ꝑmo. idẽ quoq; guil. ait ꝛ addit ꝙ ſi heres
ſcit vel credit hereditateꝫ vltra debita nõ ex
tẽdi. ſiue ex ꝯctu vł q̃ſi: nihil legatarijs dꝫ datᷓ
Si vo q̃titatẽ đbitoꝝ neſcit. dꝫ ſatiſfacerᷓ prio
creditorib⁹. et ſi legatarij ꝑus vł ſil' cũ credito
rib⁹ legata petãt. ẽ creditorib⁹ potiorib⁹ ꝑmo
ſoluẽdũ. Si ãt đ hẽditate nihil remanet ꝑmo
ſolutis đbitis: legatari⁹ nõ tenetᷓ. Si vo hũc
ordinẽ mutauerit heres ꝑmo. ſ. ſoluẽdo lega
tarijs ſeu ſecũdarijs creditorib⁹ a priorib⁹ in
foro ꝯſciẽtie minĩe liberatᷓ niſi h faciat ignorã
ter. reputãs hẽditatẽ. ſ. ſufficere ad oĩa ſoluẽ-
da vł neſciẽs hũc creditorẽ eẽ potiorẽ. his cõ
cor. Hoſt. ¶ Item nota ꝙ ceteris parib⁹ ſuã
da ẽ regla. qui ꝑor ẽ tpe potior ẽ in iure. đ re.
iu. li. vi. Vbi ãt ſũt ꝑuilegia paria. ſ. ꝑſonaruꝫ
ꝛ actionũ ĩ ſil' equalr ſatiſfaciẽdũ ẽ. niſi de ali
quo illoꝝ ꝓbetᷓ ꝙ alteri ꝑferẽd⁹ ſit. ſꝫ legẽ pa-
cti vł ſcripti ſeu vſus approbati. h. ãt notari ſo
lẽt. C. bo. au. ĩ po. ꝓ debito. ¶ Cũ g⁹ mercator
vł ali⁹ frãgit. vł vt vulgaritᷓ dꝛ fallit. nõ ſuffici
ens ſatiſfacere creditorib⁹ ex integro veniẽtib⁹
cũctis vt ſibi ſatiſfaciatᷓ hic ordo ſuatᷓ ſꝫ Bal.
đ pũſio. C. ꝑ đbito. đ bo. act. iudi. poſ. ¶ Pri

Ordo ĩ reſtitutiõe cetorum

mo dꝫ ſatiſfieri dñis reꝝ: vbi gra deponẽtib⁹ ſi
depoſita erãt ſibi facta: vt. ff. đ ꝑuileg. credi. l.
ſi. ꝛ. l. veteri. ¶ Scđo ſatiſfit mercium vẽditori
ſi extãt merces. h eſt ipſe merces reſtituũtᷓ tã
q̃ ſingularitẽ ꝓ ꝑcio obligate. Si ãt plus vale
rẽt. illud plus redditᷓ ad cõmodũ creditoruꝫ
vt. ff. de act. vẽdi. l. iulia. Si ãt ipe merces ñ
extat ſꝫ vẽdite ſũt. ꝛ loco eaꝝ alie ſubrogate:
tales ſubrogate nõ reddunt loco eaꝝ. qꝛ non
ſunt ꝓ precio obligate: vt. ff. de in rẽ verſo. l.
quidã. Huius ratio aſſignatur: qꝛ precium ex
re illa redactuꝫ. obligatuꝫ non erat. ergo nec
etiã res que emitur: vt habetur extra eodem.
Idem quoq; in permutatione dicendum: eſt.
quia vbi ſpecies in obligatione eſt. non ſucce-
dit loco alterius altera. vt notatur. ff. de ver.
ſig. l. lubeo. ¶ Tertio ceteris parib⁹ prefertur
vxor qꝛ apothecam cenſetur habere, ꝛ ideo

preferf ne dum pretendētibus ꝑſonalē obliga
tionē. ſed et ꝓtendentibus tacita hipothecam
vt.l.aſſiduus.C.q po.in pi.ha. Non tñ prefer
tur creditorib⁹ habentib⁹ anteriores hipothe
cas ꝛ expſſas. Fiſcus quo ad hoc ſimile hꝫ puilegi
um cū muliere.C.de priui.fiſ.Quāuis:ꝛ de hoc
ēt habes extra de pigno.et litteris.in glo.qm̄.
¶ Quarto poſt hipothecas veniūt deponen-
tes ſcʒ ſi nō extat depoſitū.ff.de po.l.Si hoīes
§.fi. Hoc enī priuilegiū cāe depoſiti datur ꝓ
pter frequētiā ɔtctuū depoſitoꝝ.tñ ſicut in.l.ꝑ
dicta ps.tali priuilegio nō gaudēt qui ſub no-
mine depoſiti mutuant ad vſuras.hypotheca
aūt potior eſt.qꝛ ptinet ad rē ipſā.ff.de pactis.
Reſcriptū. ¶ Quinto veniūt ſimplices priuile
giati.ideſt habentes priuilegia ꝑſonalia non
realia. ¶ Sexto ꝛ vltimo veniūt cyrographa-
rij ꝓrata nō obtenta prioritate ɔtctuū.qꝛ lici
tū eſt debitori ꝓ cumulo creditoꝝ facere de-
teriorē cauſam creditoꝝ prioꝝ nō dñium nec
hypothecā nec priuilegiū habētiū.vt.ff.de ſe
para.bo.l.i.§.ɔrio. Et iſta eſt rō quare in cyro
graphariis creditoribus non attendif tēpus.
Hec ille. Uerꝝ vbi lex municipalis ſeu ſtatutū
ciuitatis aliter diſponeret.illi eſt ſtandū etiā
in foro ɔſciē ſi nō ſit expſſe ɔ deum.q nō ē de
facili iudicandū eſt.qꝛ nemo arbitrādus eſt i
memor diuini timoris ꝛ ſue ſalutis.i.q.vij.ſan
cimus. Niſi euidenter appareat ɔtrariū. Un
de in aliquib⁹ ciuitatib⁹ vt Florentie: fallen
te mercatore ꝑ ſindicos inſtitutos a cōmuni-
tate ſuper huiuſmodi.vbi non ſufficiunt bona
mercatoris fallentis ad plene reſtituendū om
nibus.ſatiſfit vnicuiqꝫ pro rata ſecūdū faculta
tē bonoꝝ illius ꝛ nō prius vni ꝙ alteri.niſi ali
quib⁹ ꝑſonis priuilegiatis in hoc vt in mulierib⁹
ꝓ dotibus rehabendis ꝛ hmōi quibus plene
Nō po-tentes restituē satiſfit anteꝙ cuiꝙ alioꝝ. Itē primo nota qđ
hi qui tenenf reſtituere ſi oīno nō poſſunt ſol-
uere vel reſtituere.ſufficit ɔtritio ꝛ ꝓpoſitum
reſtituēdi qñ commode poterūt.xiiij.q.vi.Si
res. Nō verꝝ eſt cū nota ſit paupertas.talis enim
nō dꝫ excōicari vt dicif extra de ſolu.c.Odo
ard⁹ nec aliqua pena mulctari.vt extra de vſu.
cū tu. Et dicif nota paupertas qñ cedit bonis.
Ideoqꝫ tali dꝫ ɔſulere ſacerdos ſi de pauper-
tate dubitat q cedat bonis. Nota tamē qđ nō
ſufficit hec ceſſio ita q nō ſit ei aliq̄ pnia iniū
genda.qꝛ nec ſolutio nec ſatiſfactio plenaria
ſufficeret. Nā lꝫ ceſſio ſiue ſolutio q̄ ad ſatiſfa
ctionē hoīs ſufficiat.adhuc tñ eccleſie ſatiſfa
ctū nō eſt.ergo iudex eccleſiaſtic⁹.ſ.ſacerdos
ꝓ vſurpatione rei aliene iniungat ſibi pniam.
ꝛ in hoc offēdūt plurimi pctōres delinquentes q
putant ſufficere q ſatiſfaciant nec trāſgreſſio
nē quā fecerāt poſtmodū ɔfitenf. Hec Hoſti.
in ſum.ti.de peniten.ꝛ re. ¶ Secūdo nota q
ſi talis poſtea peruenerit in pinguiorem fortu
nam: tenef ſatiſfacere et ſi cedet bonis.qꝛ ꝑ hoc Cedētes bōis ſuis.
non ſunt liberati ſed talis ceſſio ad hoc eis ꝓdeſt
ne iudicati trahanf in carcerē.C.q bo.ce.po.
l.qui bonis.vbi dicit glo.q ceſſio i hoc ēt pro-
deſt.qꝛ poſtea nō poterūt cōueniri niſi inꝗtū
facere poſſunt.ꝛ ſic hīi rō ne egeat.ꝛ ꝓpterea
ɔueniri nō dꝫ niſi ſit tm̄ illud q acquiſiuit qđ
merito videaf debere cōueniri. Hec in gl. Sꝫ
q hñt reſtituere ſi conueniunf ex maleficio ſi
nō ſunt ſoluēdo verberādi ſunt ꝓ debito.ſed
ſi nō ɔueniunf ex maleficio nō debēt tales ver
berari.ſed ſufficit q cedāt bonis. Archi.xiiij.
q.vi.ſi res. ¶ Nota tertio q ſi is q aliena abſtu
lit pōt reſtituere.ꝛ nō reſtituit:nō ē in ſtatu ſa
lutis.xiiij.q.v.ſi res. Dicit aūt Ray.i ſū. q do
minus alicuius terre tenef reſtituere indebite
exacta a ſe vel a ſuis directe vel indirecte. gl.
ſupra indirecte vt q̄ i denegat eis iuſticiā vel Domini terre quomō debent reſtituere
nō defēdit eos vt ſic extorqueat aliqua vt dꝫ.
Si tali dño ex aliqbus circūſtātiis appareat
multū difficilis vel impoſſibilis talis reſtitu-
tio ſatis vi q poſſit ɔſuli hmōi.q in cōpēſatio
ne.vel remittat eis cōiter cū coꝝ cōſenſu ꝛ li-
bera volūtate aliquā ſeruitutē vel annuā pre-
ſtantiā in perpetuum vel ad tempus.ita q ple
niſſime videaf eis ſatiſfactū.vel et faciat in re
miſſionem pctōꝝ illoꝝ qbus tenef ali qđ hoſpi
tale vel ſimile opus pietatis cū cōſenſu tñ eo-
rūdē ſi pōt requiri. Hec ibi. ¶ Nota quarto q
is qui hꝫ aliena reſtituef ꝛ certis ꝑſonis ſi pōt
in totū vel in partē.ſed nō cōmode ſed cū mul
ta ſui incōmoditate cōponat vel cōueniat cū Nō cōmodo potētes reſtituere
ipſo leſe vel ſpoliato amicabiliꝰ de redditibus
ſuis moderate ita q victus ſibi remaneat aſſi
gnādo ſibi quouſqꝫ fuerit plenarie ſatiſfactus
vel paulatim ſingulis annis vel menſibus vel
aliis tpib⁹ emēdet qđ pōt.ꝛ hoc cū voluntate il
lius cui dꝫ ſatiſfacere.q ſi nullā inuenerit mi-
ſericordiā apud eū.tunc abſqꝫ dilatione tenef
ſatiſfacere vel bonis cedere.qꝛ talis peccator
ſemp ē in mora. Hoſti.ꝛ Ray. Sed hoc melius
declarabif in vltimo.§.ſeque. Si autē predi-
ctus inuenit miſericordiam apud creditores
ſuos facientibus ſibi dilationē vel remiſſionē
tūc pōt ea vti ꝛ eſt in bono ſtatu aīe ſi tamē hꝫ
in ꝓpoſito faciēdi q debuiſſet ſi non potuiſſet
obtinē ipſā remiſſionē vel dilationē. ¶ Quito
nota q vbi plures eēnt creditores alicuius et
debitori petenti dilationē aliq creditores vo
lunt dare aliq nō.ſed q vt cedat bonis: ſtabif
in hoc maiori pti creditoꝝ.ꝛ intellige maiorē
partē vbi ē maius ꝛ fortius debitū etiā ſi vn⁹
eēt cui plus ꝙ oībus debeaf. Si vero epar ſit
debitum.ſtandū ē maiori numero creditoꝝ.
Si vero oīa ſunt paria eligenda eſt clementi
or ſnia.ſ.q dilatio detur.C.de ceſſio.bo.l.fi.
Ray. ¶ Nota hic q Io.an.ſup.c.ꝙꝙ.de vſu.
lib.vi.mouet queſtionē. An heres vſurarii qñ

Utrum heres ſi ſufficit omnibus

hereditas nõ ſufficit oĩbꝰ debeat ſatiſfacẽ pri-mo venientibus Guil. Duran. ⁊ archi. dicũt ꝙ imo fiet eis ⁊ alijs ſatiſfactio. pro rata vnum quẽq; ꝯtingente. ar. ſupra de teſta. c. relatum in fi. Sed dicit Jo. an. Satis videt̃ in hoc caſu haberi debere ꝯſideratio tpis vt ille q prius ſoluit vſuras. recipit ꝙ ſuũ eſt integralr. ⁊ ſic ꝺ ſingulis. ſm regulã infra de re. iur. qui prior. cũ iſtoꝝ par ſit cã vt ibi dixi. ⁊ in hypoteca hoc ꝯſideramꝰ. C. q po. in pi. ha. l. Sed ſi fundus. ⁊ bona vſurarij vident̃ eẽ hypothecata. ſupra eo. cũ tu. Multi tñ doctores dicunt ꝯtrium in hoc. ſ. ꝙ bona vſurariorum ſint hypothecata. vt Hoſt. archi. Fede. Goſ. ⁊ ipſe cũ Jo. an. dicit ꝙ de hac hypotheca nõ habemꝰ ter. expſſũ ¶ Sexto ꝙ vbi aliquis eſt inſtitutus heres nõ ſufficit hereditas ad ſoluendũ legata oĩa ⁊ debita. dicit Ray. ꝙ credit in iudicio aie ſue qꝺ nõ teneat̃ niſi inquantũ hereditas ſufficit. etiã ſi nõ fecit inuẽtariũ. Idẽ Jo. an. ⁊ Fede. ꝺ ſe. ſecus in iudicio contentioſo ſi non feciſſet non tenet̃ niſi durante hereditate. Diſtinguit tñ inter legata ⁊ debita. qꝛ debita ſine diminutione dꝫ pſoluere durãte. ſ. adhuc hereditate. de legatis vͦ ſi tot ſunt non remaneat legitima poteſt retrahere ſuã legitimã. ⁊ itez quartam ſm quoſdam ſi fuit inſtitutus heres. Et nota ꝙ heres põt deducere ante omnia expẽſas funeris ⁊ alias neceſſarias quas fecit cã hereditatis vt in teſtamento ⁊ hmõi. Expẽſas tamẽ quas feciſſet ſupfluas ad honorẽ ⁊ pompã mũdi. non poſſet cum tuta cõſcientia trahere de ere alieno ſed facere intelligeret̃ de ſuo. Pe. ꝺ pa. in quarto. Si aũt plures ſunt heredes ad debita vel legata regulariter tenet̃ quilibet ꝓ hereditaria parte. Excipiunt̃ quinq; caſus.

Utrum hereditas non ſufficit ad ſoluendum

¶ Primus eſt ſi aliquod opus indiuiduum eſt in obligatione tũc enĩ quilibet tenet̃ inſolidũ ff. de verbo. obliga. in executoribus. §. fi. i glo. ponit hic exẽplũ vt ſi teſtator ꝓmiſit ſe ad aliquod opus facturꝰ. vel ꝓmiſit p ſe vel heredẽ ſuũ nõ fieri quo minus per fundum ſuum tibi ire liceat. ad ħ quilibet heredũ erit obligatus inſolidũ. ¶ Secũdus caſus eſt ſi res que debꝫ reſtitui ab vno inſolidũ poſſideat̃. C. de here. vel ac. ven. l. fi. ¶ Tertius eſt in alimentis legatis que ex volũtate defuncti vel iudicis vel ab vno inſolidum vel a pluribus pro partibus deſignatis petuntur. ff. de alie. l. iij. ¶ Quartus ſi teſtator ab vno heredum legauerit creditori hereditario cõpenſandi animo. tũc enĩ heres ille vſq; ad quãtitatẽ legationis debiti illius ſuſtinebit. ff. de lega. ij. cum ab vno. ¶ Quintus eſt in expẽſis vxoris que non tantum ſtringit heredes pro hereditarijs portionibus. ſed etiam virum proportione que peruenit ad euꝫ de dote vxoris ſue. vt puta ſi ad eũ peruenerunt. c. ⁊ in hereditate ſunt. cc. ipſe vir tenebitur ꝓ tertia. ⁊ heredes ꝓ duabꝰ ptibꝰ. ff. ꝺ reli. ⁊ ſũp. fu. quot. ⁊. l. veluti ħ oĩa hoſ.

¶ Quomodo debeat fieri .§. iiij.

reſtitutio vxore concipiente filium p adulterium quẽ vir reputat eẽ ſuum. de his q cõſumit ipſe filius ſpurius de bõis patris putatiui: ⁊ de hereditate tota vel parte ad eum peruenien-te. Et primo videndũ eſt de ipſa vxore adultera quõ teneat̃ ⁊ ad quid. Secũdo de ipſo filio ſpurio ſi tenetur. ⁊ quõ. Tertio de ipſo vero patre qui ex adulterio talẽ filiũ habuit quõ ⁊ ad quantum teneat̃. Similis caſus videt̃ q poni ext̃ra de pe. ⁊ remiſ. c. officij. vbi dicit̃. Significaſti de muliere ſupponẽte ſibi alienũ partũ quẽ vir eius reputãs ſuum nutrit. ⁊ heredẽ inſtituit. vñ idẽ dicendum videtur ꝗtum ad reſtitutionẽ de ipſa muliere ⁊ de filio ſuppoſito. ⁊ huic fraudi dantibus operam efficacez.

De muliere adultera ſupponete partum

¶ Et de muliere adultera. querit̃ primo ſi debeat hoc reuelare marito. Ad ꝙ dicendũ qꝺ aliquando non. ⁊ aliquando ſic. Nam vbi immineat aliquod horum periculorum non debet reuelare marito. Primum periculum eſt infamie. ſcilicet mulieris. Secundum periculum eſt ſcandali. Tertium periculum eſt mortis. Quartum periculum eſt iprobabilitatis ¶ Primum periculum eſt infamie. ſ. mulieris quia hoc taliter reuelando cũ eſſet antea bone fame ſeipſaꝫ peſſime diffamaret quod quidem magnum periculũ eſt mulieri. Nã qꝺ dꝛ prouer. xxii. ſcriptũ eſt. Melius eſt nomen bonum ꝙ diuitie multe licet intelligatur de viris: tamen turpius ac perículoſius in honeſtis infamia mulieribus ingerit notaꝫ. ¶ Secundum eſt periculum ſcandali. ſ. viri ⁊ conſanguineorum atq; amicorum eius ſi illis ħ innoteſceret malũ. nã non ſolũ apud ſe turbarentur ex eo. ſed vix extunc poſſent cũ ea amiciciam ⁊ pacem ac concordem ſocietateꝫ habere: imo forte maritꝰ dimitteret eã. ⁊ non valentes forſitã continere vterq; adulterium ꝑpetrarent: ⁊ ſic innumerabilia mala ⁊ irrecuperabilia inter eos orientur. ¶ Tertium eſt periculum mortis: ſcilicet vxoris ⁊ ſue ſpurie prolis atq; adulteri ſui. Nam probabiliter timere poſſet quod eius maritus ſiue quicunq; alius dum occidere alium quereret necaretur: ſm ſcotum in quarto concurrẽtibus etiã tribus periculis que vident̃ valde ꝓbabilia. ⁊ in pluribus euenientia non debet talis mulier ſuo coniugi reuelare. propter bonum incertum reſtituende hereditatis talibus periculis ſe exponere manifeſte. ¶ Quarto propter periculũ iprobabilitatis. Nã nec vir nec filius nec ẽt publicus iudex mulieri hoc reuelanti credere obligat̃. niſi ꝓbet dicta ſua per infallibilia ſigna aut ꝑ violentas ꝓbatio

nes ſiue p idoneos teſtes. Ná et ſolo eiꝰ dicto nõ põt exheredari filiū tales. maxie in terris in quib' pmo genita ex ↄſuetudine in toto vel in pte ſuccedat. Inſuper ſm Sco. vbi. ſ. l talib' terris ſi pater crederet vxori ſue in hoc nõ poſſet tñ in hoc ſpurio auferre hereditatẽ: niſi i publico foro eū pbaret talẽ. ⁊ tūc opteret mulieres nõ tantū apud maritū ſed apud totā patriam diffamari. ⁊ iſto ſuppoſito. ſ. qđ nõ dʒbeat reuelare rõne maloꝝ grauioꝝ exinde ↄtingẽtiū. quõ debeat talis mulier ſatiſfacere dicef. infra. Ubi tamẽ nõ imineret periculū aliud vl' malū niſi infamie ipſius adultere, vel mortis ſue. videt qđ ſi pmoriat viro dʒbeat ante mortẽ ordiat cū ↄfeſſore ſuo vl' alia pſona matura qđ ſi moriat poſtea reuelet ex parte ſua viro. qñ. ſ. ex hoc poteſt obuiari ne putatiu' filius habeat hereditatẽ totā vel partẽ. ¶ Aliquādo vero hoc marito vel alijs extra cõfeſſionẽ tenef mulier reuelare videlicet ſi hec tria ↄcurrunt ſimul. Primo ſi apud maritū ⁊ alios ſup h fort; ⁊ grauis ſuſpicio impſſa eſſet ⁊ occaſio dubitādi totalr. Secūdo ſi ex certis ac ſufficientib' cauſis poteſt ⁊ debet vehementer ⁊ valde pbabiliter credi qđ nil d primis periculis ſupradictis hic ſubſeqref aut creſceret ſʒ potius minueretur. Tertio ſi firmiter pſumat qđ filius boni mariti voluntarie cedet. ſed ſi paruulus eſt filius ceſſat iſta ratio. qꝛ mittere poteſt marit' ad hoſpitale illū cū nõ teneat alere alienos. niſi in extrema neceſſitate cum alij deſunt q pruideāt. his aūt trib' ↄcurrētib' reuelari deberet ⁊ poſſet. ſed vix iſta ↄcurrunt ⁊ rariſſime pſumendū eſt qđ ↄcurrāt. ¶ Inſup dici poſſet ſm Guil. q ẽt reuelare poſſet ſi nõ timet maritū. vl' aliđ imiere piculū. Sūt etiã qdā viri ſcientẽ vxorū adulteriū ſuſtinẽtes vel etiā ↄſentientes. imo quādoq; vxores ſuas ad h artātes. vl' qꝛ ꝓpos filios nõ poſſūt habere vl' alia q̃cūq; pudenda occaſione. Facta aūt notificatione an q̃ vir eius p educatiõe talis filij expēdat. videtur de obligari a reſtitutiõe alij q̃ fieda. qꝛ fecit qđ in ſe fuit vt damnū euitaret viri expēſaꝝ in educādo ⁊ hereditatiõis quo ad alios. ar. ex. d iniur. ⁊ dam. da. Si culpa. Nec tñ debet manifeſtare adulteriū ꝓpter periculū pſone ⁊ infamie detrimētū. ⁊ odiū ad eū euitandum. Et ſi ãte manifeſtationẽ iā aliq̃ ↄſūpſiſſet hmõi putatiu' filius: tenebif ipa mater in q̃tuʒ poterit ſatiſfacere. ſi aliquid vt ſuū poſſidet. Et ſi magn' erāt qñ hoc notificaf. nõ vellet ipe filius credere hoc. nec cedere bonis putatiui patris. petēs ſaltẽ legitimā q̃ ſine cauſa expſſis a iure auferri nõ põt vt legitim' fili'. nec ↄtrariū põt pbari. tenebitur nihilomin' ipa mulier heredib' de portione illa ablata ſibi de eo tamen qđ põt ⁊ nõ plus: ex de re. iu. li. vi. nemo. Et h qꝛ fuit in mora notificādi quando potuit ꝓuideri. ¶ Sed nunqđ mulier talis debet reuelare crimẽ ſuū filio ſpurio ⁊ inducere eum ad dimittendum hereditatem vero heredi. Ad hoc dicendū ſm Scotū vbi ſupra q aut filius crederet matri aut non. Si autẽ crederet nõ autẽ probabile eſt q propter hoc dimitteret' dictam hereditatem. Naʒ paucos repire ↄtigit qui ita pfecti ſint q ꝓpter ſeruandā iuſticiā in foro dei dimittāt magnas poſſeſſiones quas retinere poſſunt iure exteriori. ⁊ velint ſpurij reputari. nec h mater pſumere poteſt niſi antea multum fuiſſet experta d bona volūtate filij ſui. nõ ergo debet ſe exponere certo piculo defamatiõis apud filiū propter incertā correctionẽ illius. Si vero nõ crederet tūc ſeqretur inde duplex malū. Primo qꝛ ipa dſamaref. Scđo qꝛ ab illo hereditas ſicut antea poſſideref. Si quis autẽ obſtet q tali filio debeat reuelari. ne. ſ. ignoranter copularef p matrimoniū ſue ſorori aut alteri ſue ꝓpinque ſeu alia faceret q̃ a iure ſpurijs ꝓhibita ſit. dicēdū q talis ita ignorātia dū pſeuerat oino excuſat cū ſit ignorantia facti. Si qñ tñ factū veniret ad lucẽ tale matrimoniū eſſet dirimēdū. ¶ Si tū q̃raf an dato q talis filius ex verbis matris ſe ſpurium credat teneaf reſtituere bona q̃ habuit a marito matris ceteris filijs alijs heredibus pdicti mariti. Dicendū q ſi h indubitāter credit ⁊ rõnẽ illud credēdi habet. tenef ſm deū nõ tñ in re humano. Si tñ nõ habet ſufficientẽ cām ⁊ rõnẽ credendi. tūc reddere nõ tenef ex quo p ſe vel per alterū ſibi claret q non habet ſufficientem ſeu condignam rationem credendi. ¶ Sūt autẽ inter cetera q̃tuor ſigna q̃ reddūt ſuſpectā talẽ matrẽ ita q ei ñ dʒ de facili credi.

¶ Primum eſt amor.
¶ Secundum eſt odium.
¶ Tertium ſtulticia.
¶ Quartum incertitudo.

Primū eſt amor. idest pdiligit aliā pſonam viri ſui. Secūdū eſt odiū videlʒ ſi pſumif ipm vel ei' vxorẽ odire. Tertiū eſt ſtulticia. qꝛ [illegible] mulier [illegible] ⁊ leuis ẽ vl' ptinacis ſenſus. Quartū eſt incertitudo cū nõ ↄſtet eā eẽ vel fuiſſe certaʒ q hūc ↄcepit de adulterio nõ de viro. Nõ enī h oi põt adultere eſſe certū. ¶ Sʒ qđ remediuʒ tali mulieri dʒ exhiberi. Dicēdū q ei ſʒ Sco. vbi ſupra triplex remediū dari põt. ¶ Primū remedium eſt q inducat filiū intrare religionem. ⁊ tamẽ talẽ q poſſit pfeſſionẽ ſuaʒ ſeruare. ne. ſ. incidat in ſcillā cupiens vitare caribdim. ¶ Scđm eſt q fiat clericus. vñ valeat tñ ſm deū eccleſiaſtica bñficia acceptare. ⁊ hiſ, q̃ſi ſufficientibus merito iā ↄtētus dimittat hereditateʒ alteri fratri laico in ſclo remanēti. Si tamen p nullam pſuaſioneʒ honeſtā cor talis filij mater flectere poteſt vt hereditatem dimittat nõ videtur q debeat ſe pdere illi cū certa

non ſit r

Aliquā do mulier tenetur reuelare.

Remedium mulieri exhibendum.

nõ ſit q̃ talis ab ea imp̃maſioꝛi i alijs tã licitis ⁊ honeſtis flecteret ex illo. imo forte tenacius retineret ne ſaperi᷒ putaret cũ talẽ notã multũ caueant male nati. ¶ Tunc venimꝰ tertiũ remediũ addendũ eſt. ſ. q̃ ſaluo iure humano ⁊ abſq; iſamia ſua ſẽ ⁊ vʒ õ ſua dote cũ eã habebit i ptãte vl̃ de paſrenalibꝰ ſi habet. ⁊ ceteris bonis ⁊ laboribꝰ ⁊ ſudoribꝰ ſuis indemnẽ facere virũ ⁊ legitimã eiꝰ plem. Obligat̃. n. viro ſatiſfacere de ꝯſumptis ab illegitimo filio. ſʒ talis filius ſatiſfacere nõ tenet̃ q̃ ꝯſũpſit q̃diu i bona fide fuit. de hereditate aũt mulier obligat̃ heredibꝰ viri ab iteſtato vl̃ h̃edibꝰ ſcriptis vl̃ qbꝰ veriſilr̃ credit̃ q̃ reliq̃ſſet h̃ditatẽ. qd̾ ſi neſcit̃ dʒ paupibꝰ erogari. Tenet̃ inq̃ ſʒ correſpõdẽtiaʒ iuſticie. Nõ enĩ dico q̃ teneat̃ ad e reſtitutionem equiualẽtis hereditati. quia vt ſupius dictũ eſt plurimũ quidẽ differt inter habere ⁊ ppe eſſe. ſed q2 iſte legitimus heres nunq̃ habuit h̃editatẽ lʒ ſʒ iuſticiã fuerit ppe. ppterea minuſq̃ equiualẽs hereditati ſibi ſufficit p̃ hereditate ſiẽda. Illud aũt minꝰ determinetur ſm̃ arbitriũ boni viri. Qd̾ ſi nec hoc fieri põt nunc nõ obligat̃. tenebit̃ tamẽ cũ puenlet ad pinguiorẽ fortunam. extra de ſolu. Odoardus ſi vero talis mulier nunq̃ habet vñ reſtituere poſſit. tũc ex impotẽtia excuſat̃ ſi habeat ſatiſfaciẽdi ppoſitum. xiiij. q. vi. ſi res. ¶ De adultero aũt cuius eſt filiꝰ. dicendũ videt̃ q̃ ſi ſcit vel credit veriſimilr̃ illũ eſſe ſuũ vbi mater ipſa ſatiſfacere nõ valeat videt̃ q̃ teneat̃ de expenſis educatiõis patri putatiuo. q2 cãm efficacẽ d̾dit tali dãno. extra de iniur. et dã. da. ſi cui pa. ſm̃ tñ poſſibilitateʒ ſuã. Et ſi mitteret ipſa adultera ad hoſpitalẽ vl̃ ſinciſſet mortuuʒ pepiſſe. vl̃ q2 notificauit ſine ſui piculo tenebitur hoſpitali de nutrimẽto ⁊ alijs expẽſis. niſi notabilis paupt̃as excuſet eã cũ de iure naturali. ad hoc teneat̃ diſ. i. Ius naturale. Et hoſpitalia ppter paupes nutriendos ſint facta non ppter diuites. Sed de hereditate vel doteſi dotaret̃ a patre putatiuo teneri videt̃ ad arbitriũ boni viri attenta ſua facultate. Que tamẽ ſatiſfactio occlte fieri debet cũ ſine periclo manifeſtari non poſſit. ar. ij. q. i. ſi peccauerit. Si aũt dubitat adulter ex eo q̃ leuis eſt mulier ⁊ cum alijs adulterat̃ vel etiã quia ipſa adultera dubitat vtrũ ſit eius vl̃ mariti: relinquat̃ iudicio dei cui omnia nuda ſunt ⁊ aperta. ⁊ grauari non videtur de reſtitutione. Indecens ẽ enim vt in re dubia certa detur ſententia ait Gregorius diſtinctione. xxxiij. habuiſſe. In nullo tamen caſu ad obuiandum huiuſmodi periculis vel malis debet adultera vel adulter querere aboꝛſuʒ vel mortẽ paruuli. a. xxij. q. ij. Faciat. ¶ Capitulum. viij. ſcilicet quando ſienda ſit reſtitutio.

De adulterio cuius ẽ filius.

Quantum ad octauum ſcʒ qñ dʒ fieri reſtitutio dẽ. b. Tho. ic. ſe. q. lxij. q̃ ſtati. q2 ſicut accipere rẽ alienã eſt ꝯtra iuſticiã. ita ⁊ detinere eam. q2 p̃ hoc q̃ aliqs d̾tinet rem alienã iuſto domino impedit cũ ab vſu rei ſue. ⁊ ſic facit ei iniuriã. Manifeſtuʒ eſt aũt q̃ nec p̃ modicuʒ tp̃is lʒ alicui in peccato morari. ſed quiliber tenet̃ p̃ccatũ ſtati d̾ſerere. Vñ dicitur quaſi a facie colubri fuge peccatũ. ⁊ ideo tenet̃ quilibet ſtati reſtituere. vl̃ dilationẽ petere ab eo q põt vſum rei ꝯcedere. Et ſiquidẽ teneant̃ de incertis cũ illud eſſet erogandũ in pias cauſas cũ ꝯſilio eccl̃ie. ſi huiuſmodi pſone habẽtes reſtituere remaneant ita pauperes cũ filijs ⁊ familia q̃ nõ habeant vñ viuãt: ſiat dicit Ray. vt dixi in caſu ꝯſilij. ʒ. in titu. d̾ deci. ibi aute ſic dicit. Si quis retinuit decimas lõgo tp̃e. ⁊ nũc venit ad ſatiſfactionẽ. ⁊ poſtulat intuitu dei eccl̃ie maxime q2 habet paruam ſubſtantiam ſibi remitti quod accepit tempore preterito cum aliter opoꝛteret cũ ſua familia mẽdicare. Quis eccleſia decimas omnes poſſit petere. ſi viderit iſtuʒ ꝯtritũ. ⁊ pces eius inniti d̾rati debet ei tanq̃ paupi dimittere vñ viuat cũ hoc eẽt ei datura poſtea. xvi. q. i. quã. Hec Ray. Qd̾ intelligenduʒ videtur vbi dant̃ decime de more put eſt de iure cõmuni. Nã vbi de more nõ dant̃ decime vl̃ valde diminute vident̃ excuſari put plene habet. ⁊ dicit ibi glo. Similr̃ q̃ illi qui res ſignãt in manu pniarij (qui hoc non facerẽt niſi penitentiarij reſtituerent eis p̃ pte vel p̃ toto qñ neſcitur cui faciẽda eſt reſtitutio) q̃ nõ credit eos eſſe in ſtatu ſalutis. dicit etiã paulopoſt q̃ non eſt neceſſe q̃ ſiat hmõi reſignatio in manibꝰ penitẽtiarij dũmodo talis paratꝰ ſit ad arbitriũ eius vel alteriꝰ boni viri ſatiſfacere. dicit etiã q̃ in hoc caſu ep̃s qui eſt diſpẽſatoꝛ pauperum põt dilationẽ dare vel ptem dimittere. ac etiam totũ ſi viderit expedire ad neceſſariã ſuſtentationẽ illiꝰ tanq̃ alicuiꝰ alteriꝰ paupis. ita tñ q̃ quãto vtilius põt gerat negociũ illius cui fienda eſt reſtitutio ſi pſona eiꝰ fuiſſet nota videlʒ. exponendo illa q̃ eſſent ei reſtituenda in vſus tales qui poſſent ei magiſ pficere quo ad deũ. Hec ibi. ¶ Si tenet̃ certis pſonis q̃ nolũt dare certã dilationẽ dʒ ad petitionẽ ipoꝝ abſq; dilatione ſatiſfacere vl̃ cedere bonis. quia fur vel raptoꝛ ſemp ſunt in moꝛa ⁊ ideo ſemp augent pctm̃. ff. de ꝯdi. fur. l. i re furtiua. vbi leſi egẽt ⁊ fame pereũt. ne interueniẽte paululum mora inueniri ñ valeãt q̃ redimant̃ di. v. Baptizari ſemp vitãda eſt moꝛa vbi eſt periculũ. diſ. xxviij. de ſyracuſane. Et hoc etiã ſi opoꝛtet ipſuʒ mendicare. vñ ñ dico habito reſpectu negat.

Statiʒ quis tenetur reſtituere

Supra ti. 4. c. 3

Quãdo creditoꝛ non vult dare dilationem

nō ꝯtra hoc notaſ extra de vſu. cū tu. tamen Gl. addit ſine culpa pōt accipere vite neceſſaria. ſ. extreme. Ray. moderate ſibi vita retēta quouſqꝫ plene ſatiſfaciat. Hoſtiē. vero ſic dicit. Sed qd ſi nō iminear tale pīculū neceſſitatis. ⁊ his qui reſtituere teneſ nō pōt induci ad reſtitutionē ſtati faciendā. puto ꝙ diſcret⁹ ſacerdos pōt ſuā ꝯſciām informare ex eo ꝙ intēdit gerere vtiliter negociū creditoris. Nā ſi videt qꝛ aliter nō pōt recuperare in ꝑpetuū, vel ſi ita cito vel non ita cōmode. pōt recepto iuramēto vel alia ſufficiēti cautōe ſi habere poteſt cautionē. dilationē ꝯcedere ⁊ ſub hac ꝯditiōe ſi adimpleuerit ꝟ iſta talē diē pctōrē abſoluē vt ſic creditor ꝙ ei debeſ recupet ⁊ pctōr nō recedat a pſbytero deſpat⁹. Hec ille. Sed ꝙ in fine hui⁹. §. l. ꝙ abſoluat ſub ꝯditione ꝯtrariū aſſerit. Gl. dicēs ꝙ abſolutio a peccatis nūꝗ̄ fieri debet ſub ꝯditiōe. ⁊ ideo dici pōt ꝙ abſoluat ſimplr ſi eſt abſoluend⁹ ſed declararet qꝺ nō valebit abſolutio niſi adimpleat ꝓmiſſum.

egeſtas in reſtituente debet reſpici.

¶ Gl. Archi. ſup. c. Si res. xiiij. q. vi. querit. Utrū habēti reſtituere debeat haberi reſpectus ne egeat ⁊ dicit. videſ ꝙ ſic. ff. de iureiur. l. in condemnatione. ff. de ceſſio. bo. l. is qui. Et ſic notaſ p Ber. extra de ſolu. Odoardus. ⁊ facit ad ꝟ qꝺ habeſ. xvi. q. vij. quicūqꝫ. Sed Innocē. l. c. cū. tu. extra de vſu. Secus credit ſm canones vt ibi notat. Ala. Ber. ⁊ Hoſti. ꝙ ſtatim tenenſ detentores vſurar. ⁊ nō ſolū iſtū facere pōt qui Hoſti. i ſūma dicit ꝙ qui habēt reſtituere paulatim ſingulis mēſib⁹ ſoluāt creditorib⁹ ſi aliter nō pnt ſine magno detrimēto ꝓut potuerūt vel cōponant ſe cū ſpoliatiſ. Nā ſi nulla potuerint inuenire miſericordiam apd eos. tūc abſqꝫ dilatiōe teneſ ſatiſfacere vl bonis cedere. qꝛ pctōr ſemp eſt i mora. ff. de cōdi. fur. l. in re furtina. extra de ſimo. c. cum in eccſie. Multi tenēt dictū ꝓcedēs tanꝗ̄ equū. ſcꝫ ꝙ teneſ ſoluere quantum poſſunt retēta ſibi vite cōmoda. arg. de ꝯſe. diſ. v. diſcipulos. extra de furt. ſi quis. Sed arg. ꝯtrariū ſuper verbo reddere. eiuſdē. c. ⁊ ibi dicit Arch. ꝙ ſtatim dꝫ reddere totū qꝺ pōt. allegās btm. Tho. ſe. ſe. q. lxij. q. dicit ꝙ ſtati ſienda reſtitutio ⁊ dñs Johānes dñici i gl. quadā. Dictum tamen. b. Tho. pōt dici nō eſſe ꝯtra ſi ſane intelligaſ. vt infra diceſ. ¶ Sed in quadā ſūma dicit ꝙ illi

Incipiens reſtituere ſi timens egeſtatem adhuc debent abſolui.

ꝗ teneſ reſtituere vſuras ⁊ male ablata ⁊ ꝓponūt firmiter reddere ſed nō poſſunt ſtati qꝛ nolūt cū familia ſua egere vl mendicare. tñ inceꝑūt iuxta poſſe ſatiſfacē. vtrū tales poſſint abſolui ⁊ cōicari. Reſpō. aut ſciūt pſonas certas aut nō: ſi ſciūt ipi hn̄tes male ablata. ⁊ etiā ipſi quib⁹ debenſ hmōi volūt. tutū eſt ꝙ de ꝯſcientia eor ſtēt ad terminū tꝑor ⁊ volūtatē. Si vo neſciunt tales dāna data ſibi. reuelatio poſſet eē pīculoſa illis qui volūt reſtituere. tunc non eſt reuelandū illis. ſed pſumēdū ꝙ ꝯfeſſor vtiliter illor negociū gerat. ⁊ ꝯfitēs ſtēdat ⁊ ꝓmittat ſatiſfacere ꝗ̄ cito pōt. qꝛ hic hꝫ locū ratihabitio de bono ⁊ equo· ⁊ tūc ꝯfitēs abſolui ⁊ cōicari pōt. qꝛ eſt in via ſalutis. Si vo oīno neſciātur pſone quib⁹ reſtitutio eſt ſiēda. tūc eſt libere in poteſtate ꝓlati. vel diſcreti ꝯfeſſoris dare ⁊ ꝯſtituere ēminū ꝯſenti ſicut viderit neceſſitatē ⁊ ꝯtritionē ei⁹ ⁊ volūtatē ei⁹ paratā ⁊ ꝓmptā reſtituēdi. ⁊ infra iſtū terminū talis pōt abſolui ⁊ cōmunicari. ¶ Quid aūt debeat facere vxor ⁊ familia raptoris ꝙ nō habent niſi de obligatis reſtitutioni. habeſ ſupra titu. i. c. xij. ꝺ rapina. §. xviij. ⁊. xix. Nota ꝙ Ray. ⁊ Hoſti. circa iſtā materiā reſtitutiōis dicūt ꝟ notēt ⁊ teneāt ſacerdotes ꝙ ſꝫ ꝙ maior vl mior fuerit fraus vel dolus vel violentia. maior vl minor dꝫ eē diſcretio iudicātis. ⁊ ſꝫ ꝟ in vſuris ꝗ̄ ſiūt in diſpoſitis vt dictū eſt ſupra in. c. ꝺ vſura. ꝗ̄ oīno ſunt reſtituēda. tñ qꝛ minor ē ibi violētia ꝗ̄ in ceteris. poterit ꝯfeſſor etiā cū ſciſ pſona cui ſienda eſt reſtitutio magis moderare tempus reſtituēdi retenta ſibi vite cōmoda ⁊ familie ſue. ¶ Quidā circa iſtā materiā dicūt ⁊ meo iudicio ſatiſ rationabilr ꝙ i certis caſib⁹ ſi teneꝰ ꝗs ad ſtatim reſtituendū actualr. etiam ſi habeat modū aliquē ad reſtituendum ⁊ ab eo cui teneſ inuenire nō poſſit nec remiſſionē nec dilationē. ſed ſubitā velit ſibi fieri reſtitutionē. quādo videlꝫ ex reſtituēdo ſtatim inde ſeꝗ̄retur eiuſdē vel ꝓbabile dānū ſpūale vel tꝑale notabile ipſi⁹ reſtituētis. vel alior qꝺ ꝓponderaret dāno eius qui debet habere ex carentia illi⁹ rei. Pōt aūt damnū eſſe triplex. ſ. pīculū mortis. infamia grauis ſeu ſcandalū notabile vel damnū ⁊ pīculū ꝓbabile mortalis culpe. ratio hui⁹ eſt. l. ꝙ talis reſtitutio poſſit differri quia ſm Sco. oꝫ. mi. creditor. ideſt qui debet habere. magis debet velle in huiuſmodi caſibus vt maximum incōmodū ſeu dānum eius qui habet reſtituere euiteſ in modica reſtitutiōis dilatiōe ꝗ̄ ſuum incōmodū modicū vel dānum ex carentia ad tꝑs ſue rei. Et ſi obiiciatur ꝙ reſtituere ē act⁹ negatiui ꝓcepti. qꝛ redditur ſeu explicaſ p hoc qꝺ eſt nō retinere alienū. ſed preceptū negatiuū obligat ſemper. Rñdeſ ſm Sco. ꝙ alienū iniuſte ⁊ inuito dño retinere ſimpliciter ꝓhibetur. ꝓpterea ſēp ⁊ pro ſemp iſto modo neceſſe ē ſaluti: alienū nō retinere. ſed qñ quis habet ꝓpoſitū ⁊ voluntatem reſtituēdi alienū p tpe oportuno ex tūc teneſ dño rei volente. ideſt velle debent. vult aūt ꝟ dñs rei ⁊ ſi non actu elicito. tñ mē actu debito ⁊ honeſto. quia debet velle ꝙ qui ſuum habet retineat quouſqꝫ poterit oportune. Et ſi dicas dñs rei. hoc agere inuite. ⁊ quia non vult ꝙ per quantumcumqꝫ tempus ſuū retineaſ. Dicendū ſm Sco. ꝙ dño inordinate

Confeſſor pōt moderare reſtituēti tꝑs reſtitutionis.

nate volēte stati rehabere suū. ⁊ ꝑ ꝯsequēs cōtra rectā ratiōnē nolēte ꝑrimū retinere suū. tūc nō est detentor iniustus. Nā ⁊ depositum debet redditiōe strictissima cū repetit reddi. vt. C. de po. l. si. ⁊ tñ inuito dño voluntate inordinata cū repetit ⁊ cū eo malū faciat sibi vl alteri potest retineri. ⁊ Augu. dicit ꝙ multa bona sūt ꝑstāda inuitis dñ eoꝝ poti⁹ vtilitati ꝙ volūtati ꝯsulit ⁊ cetera. di. xlv. Et qui emēdat. ⁊ exēplū ponit. xxiii. q. iiii. c. ipa pietas. de eo. s. qui ꝯ volūtatē extrahit de domo ruitura qḋ laudabilr. fit. ¶ Est ergo vn⁹ casus cū īminet ex hmōi restitutione subita piculū dāni l compabiliter preualēns dāno qḋ inde habet creditor ex carentia rei sue. puta cū ipe creditor habēdo illā rem seu pecuniā quā quis de suo retinet magis posset repugnare ⁊ preualere ꝯ bonū cōmūe. Nā tūc ſm. Richar. in. iiii. Nō tenet illud restituere illi. ſ3 fideliter reseruare vt restituat sibi vel heredib⁹ suis qñ hoc fieri poterit sine piudicio boni cōis. vel depositare illud ita ordinādo ⁊ puidēdo ꝙ tpe suo restituat. Idē videt dicēdū cū quis male vteret re sua rehabita. puta gladio ad occidendū se vel aliū hmōi. ¶ Idē videt dicēdū cū ex subita restitiōe ille qui restitueret rē ablatā per furtū vel aliō viciū. detegeret ⁊ inde infamaret cū fama si quid nobilius ꝙ substātia tpalis. vñ grauı⁹ reputat peccatū detractiōis ꝙ furtū ceteris parib⁹ ſ3. tho. sc. se. q. lxxiii. ⁊ vi. q. i. deteriores. Cū ergo quilib3 debeat puidere ꝯseruatiōi fame sue. ar. xii. q. i nolo. Pōt talis differre restitutionē vsq3 ad tps quo nō depꝑdēdat in crimie ⁊ diffamet si aliter puideri nō pōt. ¶ Idē dicēdū cum id qḋ debet restitui ñ possit illi restitui nisi faciēdo magnas expēsas admittendū sibi qꝛ in remotis est creditor. Tūc eni quid agēdū ē habes. s. in. eo. ti. c. iii. Et idē dicēdū qñ mulier habuit filiū per adulteriū nesciēte viro vl̄ supposuit sibi alienū partū qui nutrit de bonis viri vel heres etia3 dimittit vt fili⁹ ꝓpri⁹. cū teneat mater talis de oib⁹ q̄ pcepit filius ille. putatiui patris. nō tñ debet reuelare factū qñ ex h̄ seqret seu seq pbabilit posset mors sua. vel plis talis vel etiam notabilis īfamia vel alia grauia scādala ſm. Ray. ⁊. Joh. neapol. i quodlibet de quo habes. s. plene. ca. precedenti. §. iiii. ibi vide.

Propt dānum notabile vel infamia3 pōt differre restitutio

¶ Alius casus est qñ ex hmōi restitutōe subita seq posset mors. spūalis seu peti mortale. pbabiliter i restituēte vel familia ei⁹. puta restituēdo q̄ habet aliena ad tātā venit pauptate3 vel miliā ꝙ nō pōt viuere vl̄ puidere filijs de victū ⁊ vestitu. ⁊ cū sint alicui⁹ nobil ꝯditiōis mēdicat nimis erubescūt ab amicis ad sufficientiā ñ inueniūt. laborat nesciūt vl̄ nō pñt qꝛ paruuli vel infirmi. ⁊ sic restituēdo exponitur piculo ipse cū familia sua furādi vel ꝓstituēdi filias vel desperatōis vbi retinēdo alienū cū ipso ex industria sua puidet. ⁊ parce sibi ⁊ familie. ⁊ disponit ad satisfaciēdū paulatim ꝗ sētire videt. Sco. i. l. iiii. Henri. in. vi. qōlibet. q. xxiii. Et idē videt dicēdū cū quis habet instrumēta artis sue. vñ ex labore suo gubernat se ⁊ suos ⁊ vēdēdo vel tradēdo ea vt restituat suis creditorib⁹ non poterit laborare ⁊ ide lucrari. puta libros quo ad iurisperitos ⁊ medicos. instrumēta quo ad artifices. Laborando aūt cū pdictis vltra sustētatiōnē suā poterit interi paulatim satisfacere. Nec credo esse ꝯtra hoc ꝙ dic. b. Tho. ii. ii. q. lxii. s. ꝙ statim restituēdū est alienū simpliciter. Nā cuiꝫ ita amare verba accipiēda sunt dicit lex sed ciuiliter. ⁊ in sacra scriptura statim dicit fieri qḋ. in ꝑlixo tpe vt patet. Malach. iii. statim veniet ad tēplū ⁊c. Et pcipue cum ex causa ita vrgēti differt. vt dictum est. Potest etiā multiplr accipi in iure. ⁊ nō solū pro potēcia facti. ſ3 ⁊ iuris ⁊ cōmoditatis. vt p3. xxii. q. ii. Facit. in. glo. Hec nō sūt pdicāda ne paret via detētiōi alienoꝝ ad qḋ nimis pnone sūt inclinate sed cum magna discretione in ꝯfessiōe ⁊ ꝯsilijs tractāda ⁊ cū multis circumstātijs ꝯsiderāda q̄ honestēt factū. Ad h̄ etiam facit quod dicit. Joh. neapol. in quolib3. ix. q. xxii. ⁊. Rich. in. iiii. ⁊. Pe. de palu.

Propt vitādu3 mortale pc̄ vl differri restitutio

¶ Querit eni vtrū potēti restituere male ablata stati. sufficiat ad salutē relinq̄re in testamēto ꝙ heredes restituāt. Rñdet ad hoc ipe. Joan. neapol. ꝙ hoc sufficit i duob⁹ casib⁹ tantū. ¶ Primus est quādo hēs male ablata credit vere ⁊ ꝑ certo ꝙ talis retētio nō sit ꝯ volūtatē dñi. Talis eni retentio ñ est iniuriosa seu iniusta. Nullus eni patit iniusticiā volēs vt dicit. l. v. ethicoꝝ. ¶ Scd̄s casus ē qñ talis retētio rei aliene ē ꝯ volūtatē dñi. ſ3 inordinatam puta cum non redditur gladius furioso cum repetit ipm i furia hoc enim iuste fit. vt. xxii. q. ii. Ne quis. Et similiter hoc est qñ aliquis vult rem suam statim habere quam retinens nō pōt dare sine notabili dāno suo ⁊ econtra ille cuius est potest sine damno suo ⁊ incōmodo carēte ad tpus. Ex istos casus non sufficit ad salute3 nisi stati restituat. Ratio est qꝛ de necessitate salutis est vitare peccatum mortale. sed non solū aufert alienum sed etiā retinere extra predictos casus est mortale qꝛ contra iusticiam cum facit iniuriā ꝑrimo ⁊ h̄ cum potest restituere. vnde non sufficit ad salutem tali relinquere per testamentum ꝙ heredes restituant. sed de necessitate salutis est statim restituere si potest. Sed si ille cuius est res seu cui obligatur non potest illa re carere sine incommodo suo etiam ad tempus. tunc optet ꝙ restituat etiam cum magno incom-

Casus excusantes a subita restitutōe

modo ſuo. nec ſufficeret dimittere p teſtamen
tū. ¶ Tertius caſus excuſans reſtitutione ſu-
bita eſt cum ex hoc imineret piculum mortis
corpalis. Et p huius maiori declaratiõe no-
ta ſm Richar. in. iiij. di. xv. q ſi ille q dānum
intulit hȝ aliqd vltra neceſſitatē ſuſtētationis
nature q̄uis ſibi neceſſariū ad victum ſuū ſm
decētiā ſue pſone reſtituere tenet. Nō eni lici-
tū eſt de alieno viuere cū ſeculari honore. Si
autē nõ hȝ niſi neceſſaria ad ſuſtētationē natu
re. tūc diſtinguēdū ē. qꝛ aut iſte q damnū paſ
ſus eſt nõ indiget ad ſuſtētationē nature eo q
ab eo ablatū eſt. ꝛ tūc ille q abſtulit reſtituere
Nota diſtinctionē — non tenet. qꝛ ex iure nature licitus ē vnicuiq
vſus poſſeſſionis neceſſarie ad ſuſtentationē
nature. Extrema autē neceſſitas omnia facit
cõia. ff. de lege rodi. l. ij. §. i. Cuȝ l eadē in tex.
ꝛ glo. Aut indiget ad ſuſtentationē nature eo
qd ablatū ē. ꝛ tūc ſubdiſtinguo. qꝛ aut primus
ideſt dñs ipſius rei indiget iſta re ad ſuſtenta
tionē ſue nature priuſq neceſſaria ad ſuſtenta
tionē ſit nature illius qui abſtulit. Aut vterq
eodē tpe factꝰ eſt indigēs iſta re ad ſuſtentatio
nē ſue nature. Aut iſte qui abſtulit factus ē in
digens iſta re ad ſuſtentationē ſue nature pri
uſq iſte a quo ablata eſt. ¶ Primo mõ ꝛ ſcdo
poteſt dici ſine piudicio q iſte q abſtulit rem
iſtam tenet reſtituere illi a quo abſtulit. quia
nūq fuit illiꝰ q eā abſtulit. ſed ſemp remanſit
iſtius de iure poſtq eni ſum in ſtatu in quo res
mea eſt mihi neceſſaria ad ſuſtētationē natu-
re non põt fieri alteriꝰ me ꝯdicente. Si tertio
mõ. tunc ille q abſtulit reſtituere nõ tenet. qꝛ
ab iſto tpe quo facta eſt ſibi neceſſaria ad ſu-
ſtentationē nature. cū tunc illi a quo ablata ē
nõ eſt neceſſaria. acquiſiuit ius in illa re illi qui
abſtulit. Et ideo q̄uis damnū paſſus veniat
poſtea ad ſtatū in quo res ſibi ablatata eēt ſi-
bi neceſſaria ad ſuſtentationē nature non pp
hoc hȝ maius ius in iſta re q iſte q eaȝ abſtu-
lit. niſi iſte qui eā abſtulit deueniſſet ad ſtatū
in quo amplius iſta res non eēt ſibi neceſſaria
ad ſuſtentationē nature. Idē per totū Pet. de
pa. in. iiij. ꝛ Sco. Ex dictis hoꝝ q tales q ha-
bēt reſtituere ꝛ ſi retineāt ſibi quodāmodo ne
Qui poſſunt reſtituere ꝛ tamē retinēt neceſſaria. — ceſſaria pro ſuſtentatione ſui ꝛ familie ad vitā
dū multa picula anime ꝛ corporis que veriſi-
militer ſeq poſſent pro bonis ſuis cedēdo ꝛ om
nibus ſe ſpoliādo pro reſtitutione fienda(qd
forte tutius eēt. ſ. reſtituere ꝛ in deo confidere
ēt ſi oporteret mēdicare. ſm Raymūdū). Ad
hoc nõ vr teneri de neceſſitate ſalutis. Tamē
nõ debēt tales ita laute viuere ꝛ pompoſe ve-
ſtiri cū familijs ſuis ꝛ filias ſuas cuȝ magnis
dotibꝰ nuptui tradere ſicut ſi nõ eēnt obligati
ad reſtõnē. ſed pce viuere ꝛ paruas dotes tra-
dere: ꝛ ſi non pñt nobili. vel mercatori nuptui
dare: artifici ꝛ plebeo debēt tradere ꝛ alia in-
pſinua reſecare. Cū multa ergo prudētia hꝰ ne-
gocium agendū eſt: cū efficaciter vident face
re qd pñt ad reſtituendū. ꝛ in alijs ſe bene hñt
ꝛ cū timore dei. credo pñt abſolui ꝛ cõicari.
¶ Qui aūt ꝛ de eo q pñt ſemp pcraſtinant et
annatim reperiunt pmittere ꝯfeſſori reſtituē
ꝛ poſtea nõ faciūt. nõ vident abſolui niſi prius
faciāt. vel diſponāt efficaciter negociū vt ha-
beat executionē multominus e permitti debȝ
cõio ſumi q̄tū dico ſpectat ad cõſiliū ꝯfeſſoris
Nā q̄tū ad ſacerdotē q habet cõicare. cū ille
ſe in manifeſto ingerit ad h: qd iuris hēo ifra
in. iij. pte ti. xiiij. c. xij. §. ij. De vſurarijs autē
manifeſtis quõ ſit agēdū cū eis in reſtitutiõe
ꝛ collatione factoꝝ. habet. ē. ti i. Poſſent eti
Qui ſemper promittunt ꝛ nunq̄ faciunt — am tales petere reſtitutionē a creditoribus q̄
ſi ſponte ꝛ ſine fraude obtinēt nõ amplius ipſi
obligant. nec ēt paupibꝰ illa remiſſa eis dare
tenent. Non tamē decēs eſſet vt diues a pau-
pere ꝛ indigēs paꝝ a multo indigente peteret
remiſſionē. Querit vtrū eps elapſis. xxx. vl. xl.
annis poſſit agē ꝯ heredes. vel poſſeſſores bo-
noꝝ quõdā illius qui in teſtamēto reliquit mil
le libras ſoluēdas noie vſuraꝝ incertarum cū
de extorſione dictarum vſurarum appareat
niſi p cõfeſſionē dicti teſtatoris. Rñdet lau. d
ridol. in trac. de vſu. poſt Fede. q cuȝ actio q̄
ꝯpetit ex teſtamento. vl cõdictio que cõpetit
Actio epiſcopi — epo. per. l. Nulli ſint pſonales: ꝛ p ſpaciū. xxx.
annoꝝ claudant per cõſequēs. C. de preſcrip.
xxx. vel. xl. annoꝝ. iõ ꝯ heredes bona fide poſ-
ſidētes q̄ ſemp preſumit non cõpetit actio ad
dictas mille niſi pbaret malā fidē heredē ha
buiſſe ꝛ ſciuiſſe vitium ꝛ crimē defuncti quo
caſu debet intelligi. Tua nos cū ſi. Et idem ſi
de extorſione appareat aliō p q teſtamentū.
Quo autē ad poſſeſſores bonoꝝ in quos p te
ſtatorem vel eius heredē bona alienata ſunt:
nõ eſt aliqd dubiū ſi poſſiderūt ſpacio decem
annoꝝ: qꝛ actio pſonalis nõ cõpetit ꝯtra ſuc-
ceſſorē ſingularē. vt. l. i. §. ſi heres. ff. ad treb.
Nec obſtant primo dicta. ſ. q actiões epo cõ-
petentes durant. xl. annis qꝛ intelligit hoc de
actionibꝰ cõpetētibꝰ epiſcopatui vel eccleſiis.
Sed hic nõ cõpetit actio epo vt epo ſȝ vt yco-
nomo ꝛ admiſtratori bonorū paupeꝝ. ¶ Que
rit q ſi premiſſo generali edicto q quicūq de
derit vſurarum noie aliqd tali veniat infra tot
dies ꝛc. Si nemo venit nec aliquas vſuras cer
tas vſurarius aſſignauerit ifra terminū ad id
ſibi ſtatutū: itaq eſt ſentētia p epm declarans
illas eſſe in certas. Vtrū vſurarius ſit tutus ſi
poſtea appareant pſone certe quibus reſtitutio
eſt facienda. Fede. in cpe ſuo ſentit q ſic etiaȝ
quo ad illos qui tūc erant extra dyoceſiȝ. Fa
tet tamē q talibꝰ cõpetit remedium. ꝯ epm et
pauperes. Sed dicit lau. an ſit veꝝ ꝛ ꝯtrium pra
cticat quādo nõ ē determinatū q oia veniant

ſub noīe incertoꝝ. hoc eſt quando non ſit ta-
xatio vere. ⁊ ſm quantitatē ad quam aſcēdūt
ſed minor.⁊ ſm ꝙ inter eos ↄuētū eſt. Et de
hoc iudici(ꝑ cui⁹ ſētētia alio ñ dato pſumit)
cōſtat legitie. An āt talis practica ſit iuris cō
ſona tu ipſe vide ꝓmpti ſunt epi ad eius obſer
uantiā.qꝛ ſeipſis in certa imburſant nec ad il-
loꝝ volūt reſtitutionē venire vel teneri ſed ſic
certa taxatio.ſcōm i ↄuētiōem ſcōm ꝙ moris
eſt.que tñ an de iure poſſit fieri vidēdum eſt.
¶ Notandū etiā ſm archidianocū ꝙ ſi aliqs
decedēs relinquat ſibi heredē ex teſtamēto vł
ab inteſtato. ⁊ ordinauit quendā executorem
tantū ad emēdā ſuoꝝ foris facta qui decedēs
tpe mortis ſue creditorib⁹ tenebať:⁊ iam ter-
mini ſolutiōis ſue fluxerāt.iſte executor debi
tum hmōi ſoluere teneť.⁊ pōt ↄueniri.qꝛ elap
ſis termīs ſolutionis cepit iniuriari creditori
b⁹ in non ſoluēdo defunct⁹.Ex ꝓcepto aūt dñi
ſolutio ē faciēda.ar.ij.q.i. magnū.xiiij.q.ſi.
c.tributū qꝛ peccat ī termio ſoluēdo tū qꝛ frā
git ꝓmiſſum. extra de pac.c.j.⁊.ij.tū qꝛ illo
elapſo inuito dño detiet alienū.ff.de excep.
doli.i.ſi.§.circa. Et hoc tenēt quidā vt.ſ.noīe
foris factoꝝ h̄ caſu veniāt debita quoꝝ termi
nus ſolutionis tpe mortis lapſus erat.⁊ ꝓ il-
lis ageť poſſit.Sec⁹ de debitis quoꝝ termin⁹
nō aduenerat.⁊ ita notatur in Spec. Rubri.
qualiter in iudicio ſcriptura ꝓferri.§.nūc vo.
¶ De eo demū cui datū eſt aliquid ꝑ errorem — Cui dať aliquid per errorē.
dicit. Joh.de rip.in tractatu de cōtractib⁹
ꝙ in tali datiōe aut eſt error perſone vel error
fortune vel alterius ↄditionis appoſite. Si ꝓ
mo modo puta intēdo dare petro ⁊ do marti
no.tūc martinus teneť acceptū reſtituere vel
danti vel illi cui intendebat dare.ar.xxix.
q.j.§.j. Si vo error fortune puta intendo tibi
dare vt paupi.⁊ tu es diues dicit ꝙ ſic acce-
ptū teneť reſtituere dāti vel alicui pauperi ni
ſi recipiēs interim eſſet effectuꝫ paup. Si vero
ſit error alicuius alterius ↄditiōis puta qꝛ te
ſctm̄ credo cū nō ſis.⁊ ideo dono tibi.vel cre
do celebratuꝝ te miſſaꝫ.⁊ ideo do tibi.dicitꝙ
ſi receptori ↄſtat de ꝓciſa intētione dantis.ſ.
qꝛ aliter nō daret niſi ↄditio ſubeſſet.talis er-
ror obligat ad reſtituēduꝫ receptū.aūt ad ſuf
ficienter ſupplendū ꝑ ſe vł per aliā intentiōeꝫ
dantis quoꝝ ratio eſt.qꝛ cū res ī iſtū nō tran
ſeāt niſi eo modo quo dāsvult trāſſere niſi exi
ſtat cōditio.in ipm res nō transfert. Alij vero
dicūt ꝙ ad reſtitutionē talis error nō obligat
niſi ipſa ↄditio circa quā errať eſſet cauſa mo
tiua ⁊ finalis dationis talis:quod ꝓbant ꝑ ſi
mile.do tibi centū libras qꝛ credo te eē ami-
cū meū.dato ꝙ accipiēs nō ſit amicus meus
non obligať ad reſtitutionē. Si aūt amicitia
ſit cauſa ꝓpter quā do tibi centū libras.ſ.ſi ſis
amicus meus niſi amicus fueris obligaris ad
reſtitutionē. ¶ Ex his pꝫ ꝙ queſtores ſancti
Anthonij vel alij quicūqꝫ nullo mō poſſunt ſi — Petitores ſancti anthonij.
bi retinere ea que illis paupib⁹ vel locis ꝓ qui
b⁹ danť petūt quia hic eſt error ꝑſone. Verūta
men qa nullus teneť ꝓprijs ſtipendijs mili-
tare nec cauſas alioꝝ agere ad expenſas ſuas
dico ꝙ poſſūt tales viuere ſup queſtus quos fa
ciūt.⁊ poteſt eis moderatū ſalariū daľ.hec il
le. Illa vo que danť eis ex mēdacijs coꝝ que
ſtoꝝ.quia videlicet aſſerūt ꝙ dicēť multe miſ
ſe ꝑ dātib⁹.vel hēbūt talē vel talē indulgētiā.
vł abſoluenť a votis coꝝ vel a caſibus reſerua
tis.vel ꝙ fient lectiſternia ī hoſpitali ⁊ hmōi
ꝓ qb⁹ illi dāt vel nō daturi.nec talia fiūt nec
vera ſunt.totū eſt rapina.⁊ reſtitui debēt dan
tib⁹ eā vł paupib⁹ erogari.ar.xiiij.q.v.nō ſane.

¶ Titulus tertius de. Superbia.

¶ Capi.i.ꝺ ſupbia primoꝝ pctū ⁊ ei⁹ ꝑūitiōe.

Expeditis his q̄ pertinent
ad auariciā cū ſpeciēb⁹ ⁊ filiabus
⁊ remedijs reſtitutiōis. Nunc de
ſuperbia agēdū eſt que cū ſit viti
um ſpūale minus ab hominibus
cognoſciť. Sic antē de diabolo a quo ortum
habuit diciť. Job penul.ꝙ eſt rex ſup oēs fili-
os ſuperbie.ita ſupbia ipa regina ⁊ mater eſt
oīm vitioꝝ ſm. Greg. ⁊ ſicut de ipa maxime
diabolus ↄdēnať.ita xps cū electiꝫ ſuis de ei⁹
ↄtrario.ſcꝫ humilitate maxime cōmēdať. Vñ
Aug.in xiiij.de ciuita.dei.c.xiij.ſic ait. Ciui
tati dei in hoc ſeculo pegrinanti maxime cō
mendať humilitas.⁊ in rege eius qui eſt xps
maxime ꝓdicať. Contrariū huic virtuti elati-
onis vitiū in eius aduerſario qui diabolus eſt
maxie dñari ſacris līis edoceť. Profecto iſta
eſt magna differētia qua ciuitas vnde loqui
mur vtraqꝫ diſcerniť.vna.ſ.ſocietas pioꝝ ho
minū.alia impioꝝ.ſingula queqꝫ cū angelis
ad ſe pertinentib⁹ in qbus precellit hac amor
dī.hac amor ſui. Hec ille. De hac pſalmi. Su
pbi inique agebāt vſqꝫ quaqꝫ a lege aūt tua
non declinaui. Ubi de ea tria notantur.
¶ Primum eſt vitium.⁊ ideo ꝓpulſanda.ibi.
Superbi inique agebant.
¶ Scōm eſt maximum.⁊ ideo eradicanda.qꝛ
vſqꝫ quaqꝫ.
¶ Tertiū eius remediū.⁊ ideo regula ſeruan
da quia a lege antē tua non declinaui.

¶ Quod ſuperbia ſit pec- .§.i.

catū pꝫ ex eo qꝺ dicit pſalmiſta. Superbi ini
que agebāt.ſ.ſupbiendo. Iniquitas aūt pec-
catū eſt. Unde ⁊ iacobi.iiij.diciť.ſupbis deuſ
reſiſtit.⁊ hoc ideo.qa ſibi ↄtrarij ſunt ꝑ pecca
tum.ſed de ipſo ſupbie vitio videnda ſūt tria.
¶ Primo quid ſit.
¶ Secundo quando ſit mortiferum.
¶ Tertio quomodo primum.

quid ſit ſupbia.

¶ Et quantū ad primū dicit. Aug. in. xiiij. de ciuit. dei. q ſupbia eſt puerſe celſitudinis appetitus. Ubi pmo notandū q ſupbie peccatū ꝯſiſtit in appetitu ſeu voluntate ſicut ⁊ alia peccata. nō in eſtimatiōe. Unde quando. Greg. dicit in libro moraliū. q ſupbia eſt cum quis eſtimat bona q̄ habet a ſe habere nō a deo vel meritis ſuis eſtimat obtinuiſſe ⁊ hmōi. nō ſic eſt intelligendū tanq̄ i ipſa eſtimatiōe ꝯſiſtat ſupbia ipſa ſed ꝯſiſtit in appetitu excellētie inordinato. Sed qꝛ q quis multū appetit ſaci ſe credit ex ipſo appetitu nimio excellētie quā habet ſuperbus. inde inclinaſ de facili ad eſtimandum de ſe vltra id quod eſt ita q eſtimatio illa ſequiſ appetitū illū iordinatū. ¶ Scdo eſt ꝯſiderādū q quia appetitus ſupbi eſt puerſus ſeu inordinatus. qꝛ cōtra regulā ratiōis ideo vitioſus. ¶ Pro cuius declaratione ē dicēdū q appetit' in omni eo qd appetit. aut ſe quiſ regulā rationis. id ſcʒ qd rō naturalis dictat. aut excedit ipſam aut deficit ab ea. ⁊ cū ſequiſ regulā rationis eſt actus virtuoſus. cū aūt excedit vel deficit a regula ratiōis eſt vitioſus. Exēplū d appetitu ſciētie qui de ſe eſt homini naturalis. Si eni quis appetat ſciētiā ⁊ intendat ei ſm q ratio dictat puta ad debitum finē ⁊ debito modo ptinet hoc ad virtutē ſtudioſitatis. ſi vero excedit regulā ratiōis vt quia nō intendit ſciētie ppter deū. vel quia querit ſcire que nō ptinēt ad deū ⁊ hmōi. ptinebit hoc ad vicium curioſitatis. ſi aūt deficiat a regula rōnis vt qꝛ nō vacat ſciētie vt debet ptinebit ad negligentie vitiū. ſic ad ppoſitū de ſuperbia. Cū eni ꝯſiſtat i appetitu excellentie ⁊ honoris que naturaliter homo deſiderat ⁊ ratio hui' eſt qꝛ homo naturalr deſiderat pfectionē boni qd cōſiſtit in quadā excellētia. ¶ Hāc excellētiā poteſt quis trib' modis deſiderare. Nā ſi hoc faciat ſm regulā rationis. ſ. ad debitū finē ⁊ debitis medijs. ptinebit ad virtutem magnanimitatis. ſi deficiat a regula rōnis. totalr retrahēs ſe ab opere magno ⁊ honore ſibi pportionato timore deficiēdi. pertinet ad vitium puſillanimitatis. ſi autē excedit regulā rationis querēs honorē. ⁊ excellētiā nō ad debitū finē vel ſibi i pportionatū ſed ſupra ſuā conditionē ptinet ad vitiū ſuperbie. Nō eni eſt aliud ſuperbia q̄ excedere menſurā ppriā in excellētie appetitū. Unde ſuperbus dicitur quaſi ſup id quod eſt vadēs. Et quia nō eſt eadē mēſura omniū hominū quod vni nō imputabiſ ad ſuperbiā faciēdo quedā multū honorabilia ſicut eps exercēdo auctoritatē epiſcopalē alteri imputareſ ad ſuperbiā vt ſi ſacerdos eadē agere vellet. Tho. ſe. ſe. q. clxij. ⁊ in queſtionib' de malo. ¶ Tertio ſciendum q mā hui' vitij per quā differt ab alijs eſt excelentia. ſicut materia auaricie pecunia ⁊ materia luxurie eſt delectatio venerea. ⁊ q̄uis videaſ idē ſupbia cū inani gloria pp̄ter quod aliqui doctores ponunt vtrunq̄ pro vno. tamē ſm. Greg. in. xxxiij. mora. ⁊ b. Tho. ſe. ſe. vbi. ſ. ſunt diuerſa ⁊ realiter diſtincta in hoc differentia quia ſupbie materia eſt ppria excellentia. ſed materia inanis glorie eſt manifeſtatio ipſius excellētie. Appetit eni ſuperb' excellētiā ⁊ honorē ſupra ſuā virtutem. ſed vanaglorioſus appetit inordinate q manifeſteſ alijs ſua excellētiā. Et quia ad excellētiā pertinet q manifeſteſ quis alijs. ideo quaſi imediate a ſuperbia pcedit inanis gloria vt prima filia ſeu ꝯſequiſ ad eā ꝯtinuo vt germana. Quod pulchre oſtēdit. Origenes ſup pentatheucū. c. xix. Ubi moralr exponēs inebriationē. Loth p filias eius. dicit q ille due filie maior ⁊ minor. Loth que ſecute eū in monte inebriauerūt ⁊ cū eo copulate filios genuerūt. ſ. moab ⁊ amon. quoꝝ deſcendētes inimici fuerūt populi dei. prohibitiq̄ i tēplū itrare i tertiā ⁊ q̄rtā generationē. Figurant hec duo vicia ſupbiam ⁊ inanē gloriā. que ex mēte oriunſ viri iuſti ⁊ ſancti. Supbia eni ait. Aug. etiam bonis operib' inſidiaſ vt pereant. Cum igiſ qui mundi vitia deſerit. ſ. cupiditatē ⁊ luxuriam tanq̄ ignem ⁊ ſulphurē ſodomam mundane ꝯuerſationis ꝯſumentem. montēq̄ pfectionis apprehēdit. ſequūtur ſuperbia ⁊ inanis gloria que etiam nō ſibi cauentem dulcedine cōplacentie ipſius honoris ⁊ laudis inebriant vt nō diſcernat bonū a malo in opere fiendo. ex quibus generanſ tanq̄ filij opera facta ⁊ ſupbia ⁊ inani gloria. que qa illegitima. ⁊ dei populo inimica. non poſſūt in templū ſuperne glorie intrare vel hominē introducere ſiue ipſa ſuperbia ſit corde ſiue locutione ſiue ope ſiue ꝯſuetudine perpetrata tanq̄ quatuor generatiōes eius. ¶ Quanuis autem ſuperbia videaſ habere ſimilitudinē cū magnanimitate inq̄tū vtrūq̄ tendit in magnum. differe tamen ab ea plurimum ſicut virtus ⁊ vitium. Nam ſupbia tendit in magna querendo excellentiam ⁊ honorem. ſed exceſſiue vt dictum eſt. Magnanimitas vero mediocriter que mediocritas non attenditur ſm quantitatem eius in quo tēdit. quia tendit in maximum q̄tum fieri poteſt. ſed attēditur iſta mediocritas i duob'. ſ. Primo proportione ſui ad magnum qa tendit in magnū quod poteſt ſibi eſſe proportionatum ⁊ conueniens. ⁊ ideo nullus poteſt eſſe magnanimus niſi virtuoſus. Secūdo attenditur iſta mediocritas in electione qa ſcʒ. non tendit in magnum ſʒ quid. ſicut ſunt bona exteriora inter que magnum precipue eſt honor. quod pʒ quia magnanimus non req-

Appetit' excellētie ſit tripl'r.

Materie ſupbie.

Differētia ſupbie. inanis glorie.

Differētia magnanimitate

rit honorē tanquam finem voluntatis ſue. qꝛ hoc nimis parum reputat ſibi. cum honor ſit vanum ꝛ tranſitorium bonum. Unde non curat: nec eligit honorari: ſed fieri honore dignū. ſm quod honor eſt teſtimoniū virtutis. Superb' aūt in his duob' deficit a magnanimo. Primo qꝛ exceſſiue ꝛ ſupra regulam rationis. ideſt ſupra ꝓportionē ſue virtutis honorē ꝛ excellentiā appetit. Scd̄o quia honorē exteriorē eligit tanꝗ finē voluntatis ſue. de virtute cui debet honor nil curās. Tho. ſup. ij. ſnia rū. diſt. xlij. Sic ergo ſupbi inique agūt quia peccant ſuperbiēdo. Nec eſt ꝯtra quod repromittit ſeruantib' legē ſuā in primū dicens Ponam te in ſupbiam populoꝝ. Sumit enī ibi improprie ſupbia pro quadā excellētia ſup alios.

Superbia e.ſ mortale.

¶ Quantum ad ſcd̄m notādū ꝙ ſupbia ſꝫ gen' ſuū eſt mortiferū quādo eſt ſm rationis d liberationē. Ratio hui' eſt qꝛ velle non ſubijci deo deliberate ſeu regulis eius ē mortale. qꝛ hoc eſt auerti a deo quod eſt precipuū in omni mortali. ſed ſupb' hoc agit. ergo ꝛc̄. Signāter dictū eſt dlliberate quia ſicut omnia alia mortalia ex genere ſuo. vt homicidiū furtum adulteriuꝫ ꝛ hm̄oi ꝓpter imꝑfectionē quia ſꝫ ꝓueniunt iudiciū rōnis ꝛ ſunt ꝓter rationis ꝯſenſū ſunt venialia. ita ꝛ circa ſuperbiā accidit qꝛ ſꝫ ſunt aliqui motus ſupbie qui ſunt venialia dum eis ratio nō aſſentit. Hec Tho. ſe. ſe. q. clxij. Unde ꝛ thobias admonēs filium ſuum dixit Superbiā nunꝗ in tuo ſenſu aut verbo dominari ꝑmittas. Thob. iiij. Non dixit tā ſi vel ſtimulari ſed dominari. qđ importat rationi ꝯſenſum. Oſtendit ideꝫ auctoritate pſalmi dicentis i perſona domini Pſalmo. c. Nō habitabit i medio dom' mee q facit ſupbiā. Nullus auteꝫ excludit a domo dei ſiue militantis ſiue triūphantis eccleſie niſi ꝓpter mortale. ſꝫ hoc agit ſuperbia ſm dictum Augu. ergo ꝛc̄. Dicit etiā dominus ꝑ ꝓphetam. Deteſtor ego omnē ſuperbiā. quod ñ ſit niſi ꝓpter mortale. Ad quod etiā facit dictū Gregorij in. xxxiiij. moraliū. dicentis. Euidentiſſimū ſignū reprobozū eſt ſuperbia ſicut electoꝝ eſt humilitas. ſed nullus fit reprobus niſi ꝓpter mortale. g° ꝛc̄.

Superbia eſt ſpeciale peccatum.

¶ Sciendū tamē ꝙ ſupbia dupliciter pōt conſiderari ſm Tho. vbi ſupra. Uno modo ſꝫ ꝙ habet quandā redūdātiā in omnia vitia. Omnia enī peccata poſſunt oriri ex ſupbia duplici ratione: Uno modo per ſe. inquantū. ſcꝫ alia peccata ordinant ad finē ſuperbie que eſt appetitus inordinatus ꝓpꝛie excelētie. ad qđ poteſt ordinari illud qđ quis inordinate appetit. Alio modo indirecte ꝛ quaſi per accidens. ſcꝫ remouendo prohibens vt timorē ꝛ reuerētiā ad deū inquantū ſcꝫ per ſuper biā ꝯtemnit homo diuinam legeꝫ per quaꝫ prohibet a peccato. ꝛ ſic ſuperbia ē vitiū quaſi generale. ꝛ habet quandā generalitateꝫ ſuper omnia vitia. Ad hanc tamē generalitatē ſuperbie pertinet ꝙ omnia vicia poſſunt ex ea oriri nō ꝙ ſemper omnia ex ea oriant. Nam ꝛ ſi poſſit quis tranſgredi quodcūꝗ perceptum ex contēptu quod pertinet ad ſuperbiā nō tamen ex cōtēptu trāſgredit. ſed aliquādo ex paſſione vel ignorātia ꝛ huiuſmodi. Alio modo poteſt cōſiderari ſupbia ſm ſpeciē ꝓpꝛiam quā habet ex ratione ꝓpꝛij obiecti. ꝛ ſic ſuperbia eſt ſpeciale peccatū. eſt enī appetitus inordinat' ꝓpꝛie excellentie. Et quāuis quidā cōnumerent inter capitalia vicia inquātū ex ea multa genera peccatoꝝ oriunt. Grego. tamē quē ſeqtur beat' Tho. ſe. ſe. q. clxij. ponit eam matrē ꝛ radicē capitalium dicēs. xxxi. mora. Radix qppe cūcti mali eſt ſuperbia. Prime autē hui' ſoboles ſeptē nimirum ꝓncipialia vitia de hac virulenta radice proferūt. inanis gloria. inuidia. ira triſticia. auaricia. vētris igluuies. ꝛ luxuria.

Superbia eſt primꝰ peccatū

¶ Quātum ad tertiū. ſcꝫ ꝙ eſt primū peccatū. patet ex hoc quod dicit Eccl̄i. x. Initium omnis peccati ſuperbia. ꝛ Thob. iiij. Ab ipſa. ſ. ſuperbia ſumpſit initium omnis perditio. ꝛ Iſid̄. dicit ꝙ ſicut ſupbia ē origo oīus criminū ita ꝛ ruina omnium virtutum. patet hoc. quia primum peccatum luciferi fuit ſuperbia. Unde d eo dicitur Eſa. xiiij. Detracta ē ad inferos ſuperbia tua. ꝛ ſimiliter primū peccatuꝫ. ade. ꝛ eue fuit ſuperbia vt infra declarabitur. Quod etiaꝫ aliqua peccata etiam dicantur prima vt cupiditas. apoſtaſia. ꝛ inuidia. hoc nō eſt ſimpliciter vt ſuperbia. ſed ſm quid. ideſt ſm aliquem reſpectuꝫ. Nam cupiditas dicitur prima ſeu primum peccatoꝝ ſm illud. i. Timo. vi. Radix omnium maloꝝ eſt cupiditas. quod eſt verum ex parte conuerſionis. eo quod conuerſio inordinata ad commutabile bonuꝫ eſt cauſa omnium peccatoꝝ. Sed ſuperbia eſt cauſa ex parte auerſionis a deo. prius autem eſt auerti ab incommutabili bono ꝗ conuerti ad commutabile bonuꝫ. ꝛ ideo ſuperbia eſt prior cupiditate. ꝛ cauſa eius. Apoſtaſia. ideſt recedere a mandatis dei ꝛ voluntate dicitur cauſa omnium peccatoꝝ ſm illud Eccl̄i. x. Initium peccati hominis apoſtatare a deo. ſed hoc intelligitur prioritate executionis nō prioritate intentionis. ita ꝙ prioritate executionis ē apoſtaſia a deo que eſt voluntas non ſubijciendi ſe voluntati diuine. ſed prioritate intentionis eſt prius ſuperbia que eſt voluntas preſidendi Tho. prima ſecunde. q. lxxxiiij. Inuidia dicitur initium omnium maloꝝ. ſcꝫ in humano genere. inuidia. ſ. diaboli. prius tamen i ipſo fuit ſuperbia Sap. ij. inidia. ſcꝫ diaboli mors introiuit in orbemt terraꝝ. Et in

perbia eni dyaboli ſecutũ ẽ odiũ ipſi᷒ ad deuʒ iuſte punientẽ ⁊ reſiſtentẽ ſupbie ſue. ⁊ inuidia ad hoīcs ⁊ mlta alia. Th. i. iij. ꝯ gētiles. c. cviij

¶ Quantum ad ſecundũ .§. ij. principale: ſupbia oñdit eẽ maximũ peccatorũ cũ dicit ps. viquaq̃. id eſt maxime iniq̃ agebāt ſupbi. vñ glo. ibi dicit. maximũ pctm̃ i hoīe eſt ſupbia. Et ad idẽ facit q̄ dicit gl. ſup illud ps. Et mũdabor a delicto maximo. hoc ẽ a delicto ſupbie q̄ ẽ vltimũ redeuntibus ad deũ ⁊ primũ recedentib᷒ a deo. Iſido. ēt in ii. de ſũmo bo. dicit. Oi vitio deteriorẽ ſcito eẽ ſupbiā ſeu pp q̄ a ſũmis pſonis vel a pmis aſſumit ſeu pp qd̄ ex bōis orit. ¶ Qd̄ aũt ſuperbia ſit grauiſſimuʒ omniũ pcōꝝ oct orōnibꝰ pbat. ſ. rōne auerſiōis. opationis. pmiſſionis vitationis. oppoſitionis. aſſimilationis. adheſionis ⁊ iniuriationis. Et primo rōne auerſionis pbat ſic. In peccato mortali attendunt duo. ſ. auerſio ab incōmutabili bono ⁊ ꝯuerſio ad cōmutabile bonũ. lʒ aũt ex pte cōuerſionis ad ꝯmutabile bonũ. ſupbia nō ſit grauiſſimũ pctoꝝ eo q̄ excellētia quā ſupbus inordinate appetit nō hʒ maximā repugnātiā ad bonũ ṽtutis tñ ex pte auerſiōis ſupbia hʒ maximā grauitatẽ cuius rō ẽ. q2 in aliis pctis homo auertit a deo. vel pp ignorātiā. vel ppter infirmitatẽ aliquā. vel ppter ꝯcupiſcentia alicuius alterius boni. ſed. ppter ſupbiā auertit a deo ex hoc ipſo q̄ nō vult ſubijci deo ⁊ eius pceptis. ppterea Iaco. iiij. dicit. Deus ſupbis reſiſtit. ꝑterea q̃to pctm̃ magis auertit a deo tanto ẽ maius. ſed pctm̃ ex ꝯtēptu q̄ ẽ ſupbia magis auertit a deo q̃ peccatum ex ignorantia. i potētia vel ꝯcupiſcētia. ergo ſupbia ẽ maius. Cōtēnit eni deũ ſupbus eo q̄ nō vult ſubijci ei ⁊ preceptis eius. ¶ Scd̄o pbat ſupbiam eẽ maximũ pctm̃ rōne opationis ſic. Illud qd̄ oib᷒ peccatis grauitatẽ donat ⁊ cauſat ẽ grauius aliis per regulaʒ illā Ariſto. Propter q̄ vnũ qd̄q; ⁊ illd̄ magis. Si eni quecũq; ſũt calida ſi calida in q̃tũ pticipāt naturā ignis. ergo p maxime ignis eſt calidus. ſed hoc facit. Nā vnuʒ qd̄q; pctm̃ ẽ grauius ſi fiat ex ſuperbia q̃ ſi ex ignorātia vel infirmitate ēt ſi ſit pcm̄ inf. delicatis qd̄ grauius reddit ex ꝯtēptu ſupbie. ergo ipſum eſt maximũ ſm q̄ pōt expōi illd̄ ps. Supbia eoꝝ qui te oderũt. ſ. deũ vt punientẽ ⁊ phibentẽ ꝯſecutionẽ ſuoꝝ maloꝝ deſiderioꝝ aſcēdit ſemp. ſ. ĩ ꝑ alia vicia. ¶ Tertio probat idẽ rōne pmiſſionis ſic. Apud deũ ⁊ apud mũdū permittit min᷒ malũ vt euitet vel extirpet maius. ſicut ⁊ medicus ſapiēs in remediũ maioris morbi patit infirmũ in leuiorem morbum incidere. ⁊ deus pmittebat in veteri lege libellũ dari repudij vt vitaret vxoricidiũ. ⁊ leges humane pmittunt meretriciũ ne ſequatur adulterium. q2 grauiora ſunt hmōi. Sed in remediũ pctī ſupbie pmittit deus hoīem ruere in peccata grauia ⁊ turpia Tho. vbi. ſ. Unde Iſido. in ii. de ſummo bo. dicit q detinet ſuperbia ⁊ nō ſentit labit in carnis iuxuriā vt p hāc humiliatus cōfuſione. exurgat inde Greg. in mora. tractās illud Iob. xli. Qui. ſ. deus diſſoluit baltheũ regũ. i. deſt pmittit frangi caſtitatẽ ſanctoruʒ. vt. ſ. cognoſcant ſuperbiaʒ.

¶ Exemplũ in vitas patrũ de vno qui cũ ex magna puritatẽ ⁊ ſanctitate paſceret ab angelo lapſus in ſupbiaʒ ita fuit deuictus ſtimulo carnis q̄ derelicto heremo ibat ad ſeculuʒ ad implēdā ꝯcupiſcentiā ſuā. ſed in via hoſpitatus apd̄ duos germanos religioſos. dũ ad eoruʒ inſtantiā eos inſtrueret in ſe reuerſus penitētiā egit. ¶ Quarto pbat idẽ rōne facilioris vitationis ſic. Pctm̃ tāto eſt grauius quāto facili᷒ pōt vitari ⁊ nō vitat. Sed peccatum ſupbie facilius poteſt vitari aliis peccatis. ſ. ipſo cognito. ergo ſi nō vitet grauiꝰ erit. Signāter autem dictum eſt ipſo cognito. Nam motus ſupbie occulte ſubrepēs anteq̃ deprehendat p iudiciũ rōnis nō habet maximā grauitatẽ. ⁊ difficulter tales motus vitant ppter eoꝝ latentiā. vñ in ps. In via hac q̃ ambulabaʒ. ſ. bonoꝝ opeꝝ abſconderunt ſupbi laqueũ mihi. ſed deprehenſi per rationẽ facilr vitātur ⁊ hoc ex triplici cōſideratione. Pri͂o ex cōſideratione infirmitatis ꝓprie ſm illd̄ Eccl. x. qd ſupbis terra ⁊ cinis. Scd̄o ex ꝯſideratione magnitudinis diuine. Iob. xv. Quid tumet. id eſt ſuperbit ꝯtra deũ ſpiritus tuus. Tertio ex ꝯſideratione paruitatis bonoꝝ noſtrorum. Naʒ quo ad bona nature vel fortune dicit Eſa. xl. Ois caro fenũ ⁊ ois gloria eius quaſi flos feni. Quo ad ſpūalia dicit Eſa. lxiiij. Oēs iuſticie veſtre quaſi pānus mēſtruate. Cũ ergo ex hmōi ꝯſideratione ſupbia comperta de facili poſſit vitari ſi nō fit erit grauiſſimum. Tho. vbi ſupra. ¶ Quinto probat idẽ rōne oppoſitiōis ſic Illud eſt grauiſſimũ ⁊ maximũ peccatum qd̄ maxime opponit ſe deo. ſed ſuperbia eſt huiuſmodi. ergo. ⁊c. Nā boecius dicit q̄ cũ omnia vicia fugiāt a deo ſola ſupbia opponit ſe deo ſicut fecerũt dēſcēdētes ex noe nembroth cũ ſuis cũ voluerũt edificare turrim pertingentem vſq; ad celũ. vt ſi forte mādaret diluuiũ poſſet ſe a deo defendere in illa turri ⁊ nō ſubmergi ſed deus cōfundit ſuperbiam eorum. q2 cum moniti per angeloꝝ noluerunt deſiſtere. confuſe ſunt ibi ⁊ diuerſitate lingue coruʒ vt nō poſſent ſe mutuo intelligere. ⁊ ſic oportuit eoʒ dimittere inchoata. Vñ ⁊ ipſa ſapientia ait. Superborum ⁊ ſublimium colla ꝓpria virtute calcaui. confundendo ⁊ conculcando eos multipliciter. ¶ Sexto probat rōne firmioris adheſionis ſic. Quanto peccatum firmius eſt

Superbia ẽ grauiſſimũ peccatorum.

Superbia omnia grauat

Propt̄ ſuperbiam mittitur rui in maiora pctā

Exēplũ

Facili᷒ vitat ſuperbia.

Superbia maxime opponitur

Superbi aſſi- milāt ad heret ꝛ minꝰ ſepabile tanto ē grauiꝰ. ſed ſupbia ē huiuſmodi. ergo ꝛc. Qḋ probaꝛ multipliciter. nā ſi ſepeꝛ aīa ſenſibilis ab hoīe nunqḋ erit cõcupiſcētia oculoꝝ in hoīe. certe non ꝛ tamē eſſet ſupbia. Item quantū ad peccatum ire. Nam ſi tollaꝛ vt nõ fiat alicui iniuria nunquid iſtḋ erit appetibile ꝙ ē vindicta ꝯſtat ꝙ ñ. ꝛ p ablationē iniurie remouebiꝛ vidicta. ꝛ tñ erit ſuperbia. i. appetitꝰ ioꝛdinatꝰ excellētie. Itē cū motiuū inuidie ſit odiū aliene felicitatis ſi ſit vnꝰ hō ſolus in mūdo. nūquid erit triſtitia aliene felicitatis certe nõ: ꝛ tā poterit eē ſupbia. Superbia igiꝛ qꝛ minus ſeparabile rõne iā dicta ideo grauiſſimū. ¶ Septio rõne aſſimilationis ſic. Sicut maioꝛ virtus ē illaq̄ nos magꝭ aſſimilat xpo. ita ꝛ maiꝰ ē viciū illud qḋ magꝭ nos aſſimilat dyabolo. ſꝫ ſupbia eſt hmōi. vñ dī. Job. xli. de dyabolo. Ipſe eſt rex ſuper oēs filios ſupbie ꝛc. ¶ Octauo rõne iniuriatiōis.

Magis aſſimilat dyabolo. Illud eſt grauiſſimū ꝛ maximū peccatuꝫ qḋ maxie iniuriaꝛ deo ꝛ auertit ꝛ derrogat deo ſꝫ ſuperbia eſt huiuſmodi gꝰ ꝛc. qḋ pꝫ per alia diſcurrēdo. Nā per blaſphemiā hō iniuriatur bonitati diuine. qꝛ eſt peccatū in ſpiritūſanctū. per mendaciū iniuriaꝛ hō veritati diuine ſꝫ per ſuperbiā iniuriatur excellētiſſime maleſtati diuine. qḋ pꝫ qꝛ ſupbire eſt quaſi ſuper ſtatū hoīs ire. hoc ē quaſi quandā equalitatē dī appetere: ꝛ ſic iniuriari maieſtati diuine. Hec alexāder. ij. pte. q. xxxviij. Ray. Cū gꝰ ſupbia ſit maximū. iō deteſtanda ꝛ euitanda ꝛ remedium ad hoc notatur in. §. ſequenti.

¶ Quantum ad tertium .§. iij.

pncipale. ſ. ḋ remedio. Hꝫ ē qḋ ait pſ. a lege āt tua ñ dclinaui. q. d. Supbi. iō iniq̄agūt ſupbiendo qꝛ declināt a lege tua nolētes ſubijci ei. Ego aūt non declinaui ab ea ſꝫ ſubijcio

Superbie remedium. me ei ſeruās eā ꝛ ſic vito ſuperbiā ſic ergo qui vult vitare ſupbiā nõ declinet. ꝛ non recedat a lege dei eterna p affectū que eſt voluntas ſua oꝛdinās cuncta ad fines ſuos ſubijciēs ſe volūtati ſue. Qui. n. eſſe vult vt deꝰ. ait Aug. ſup pſ. viij. ſcꝫ facere volūtatē ſuā nõ dei peruerſe vult ſilis eē deo ſic diabolꝰ ꝛ pꝛimus hō noluit diuino teneri pcepto. Itē nõ declinet a lege nāli p effectū q̄ docet inferioꝛeꝫ ſubijci ſupioꝛi pmaxime ꝛ ei nõ velle equari. Vñ dixit anthiocus. Et ſi peſſimus tñ inſtinctu nāli ductꝰ. Iuſtū ē hoīem ſubditū eē deo ꝛ nõ paria ſentire de eo. ij. Mach. ix. Decet etiā hoīeꝫ vilem ſe reputare. cū clare videat ſe eſſe vermē ꝛ cinerē. Vñ michee. vi. humiliatio tua in medio tui. Itē nõ declinet a lege diuinali ſcripture p intellectū freq̄nter meditādo ruinas ſupboꝝ q̄ ibi referunt. vnde ab ea ſibi caueat ne ſimilia patiaꝛ. Hinc virgo beatiſſima in canticis. Luce. pꝛimo. Diſpſit ſuperbos mēte coꝛdis ſui. ideſt eos qui ſunt ſuperbi non pſo motu. ſed mente. ideſt deliberatione. cordis ſui ideſt volūtate ipſoꝝ ſupboꝛuꝫ. ſic exponit dñs Ioā. dñici ſuper magnificat. Uel ſic vt referatur illud ſui ad deum ꝛ eſt ſenſus. Deus diſpſit ſupbos. nõ ſententia cōminatoꝛia vel ad tēpus ſicut aliquos pcōꝛes ſed mente cordis ſui ideſt deliberatione ſue volūtatis imutabilis. Uel ſic diſperſit ſupbos in mēte ꝛ volūtate. vt vbi prius erant vniti cum deo ꝛ pꝛimis ꝛ in ſe ipſis ſint per ſupbiā in ptes diuiſi ꝛ ſeparati a deo ꝛ angelis ſuis bonis. ꝛ in ſe in diuerſa vitia diſtracti. ſicut pꝫ de ſuperbia luciferi hoīs pꝛimi ꝛ nabuchodonoſoꝛ q ſu erūt diſperſi lucifer de celo in infernum ꝛ demones hincide p aera. homo de paradiſo in mūdū per diuerſas ritus idiomata ꝛ loca nabuchodonoſoꝛ de regno in deſertum cū diuerſis feris. oēs mente diſperſi ꝛ intellectu ꝛ affectu. Unde Greg. in moꝛalibus. Conſideret hō elatus quid i terra mereaꝛ ſi angelus. pꝛelatus in celo ꝯſternitur. de peni. di. ij. §. principiuꝫ. ¶ De ruina luciferi ſcribiꝛ Lu. x. Ubi xps dixit diſcipulis ſuis admonēs eos cauere ſibi a ſupbia. Uidebā ſathanā ſicut fulgur de celo cadentē. ꝛ p qḋ vitiu ceciderit oſtendit Eſaias dicens. xiiij. c. Quomodo cecidiſt lucifer de celo ꝛc. qui dicebas in coꝛde tuo. In celum aſcēdā ꝛc. ſimiliſ ero altiſſimo. ꝙ dicere. ſ. deliberate cogitationis ꝛ affectionis fuiſſe ſuperbiam oſtendit ſubdens detracta eſt ad inferos ſuperbia tua vbi dicit Auguſtinus de queſtionibus veteris teſtamenti ꝙ diabolus elatione cōflatus voluit eſſe vt deus abſolute ſcꝫ ſubeſſe. ¶ Pro ḋclaratione ſciendū ꝙ triplex eſt equalitas ſeu ſimilitudo. vno oīmode equiparātie. alia eminētie. tertia eſt excellētie in cōſecutiōe gloꝛie virtute ſue nature. ¶ Pꝛima equalitas vl' ſimilitudo eſt in pſona diuinis. Unde Amb. tractans illud pſ. Deusquis ſilis erit tibi. dicit. vtiq; filiuꝫ qui eſt imago patris. Hāc equalitatē vel ſimilitudinem licet quidā dicāt angelū appetiſſe. ſ. eſſe vt deꝰ qꝛ q̄uis hoc ſit impoſſibile. tamē vt dicit Aug. hoc habet ceca ambitio vt ſemp plus pſumat q̄ poſſit. Sed hoc oīno eſſe impoſſibile ꝙ iſto modo appetierit dei ſimilitudinē ſꝫ omnimodā equipaerntiā ꝓbatur triplici ratione. Pꝛima eſt qꝛ q̄uis qs poſſit plus deſiderare q̄ꝫ poſſit habere. nõ tamen poteſt plus velle q̄ꝫ poſſit eſtimare quia intellectū voluntas ſequiꝛ nõ excedit. hoc aūt non poterat angelus eſtimare. Scḋa ratio eſt quia certiſſimū ē creaturā ñ poſſe adequari creatori. nec etiam ipa natura humana q̄ erat i xpo. Vñ Eſaie. xl dicit. Cui ſilem feciſti eum. Hoc ſciuit angelus cū haberet intellectū p ſpicaciſſimū ergo non appetijt. Tertia ratio ex parte angeli. qꝛ impoſſibile eſt ꝙ angelus appetat

Triplex eſt ſimilitudo vel equalitas.

aliqđ bonū, quo exiſte iā ipſe idē nō eēt. Nulla eni natura que ē inferioris grad⁹ appetere poteſt ſuperioris nature gradū ſine ſuipſius corruptiōe. q̄ nō cadit in intellectu. nec cōſequēs in appetitu. ſicut canis non apppetit eſſe leo. qꝛ ſi tranſferſ in gradū ſuperioris nature iā non eſſet. ¶ Secūda equalitas ē p̄eminētie. ſ. ī nō ſubeſſe alicui. ſed preeſſe omnib⁹ angelis ⁊ cūctis inferioribus q̄ ē ꝓpriū dei. ⁊ q̄tum ad h̄ lȝ angelus potuerit appetere oībus preeſſe angelis ⁊ creaturis inferiorib⁹. nō tñ potuit appetere q̄ abſolute nō eſſet ſub deo. Et h̄ ꝓpter tres rōnes. ¶ Prima qꝛ ē h̄ īpoſſibile angelū ⁊ omnē creaturaȝ nō eē ſubiectā creatori. nec eni hoc cadere potuit in eius apprehenſione q̄ ſit poſſibile. ¶ Scđa rō ē qꝛ ipſe āgelus deſineret eē ſi totalr̄ deo ſubiectus nō eēt. ¶ Tertia rō eſt qꝛ tota eius pfectio eſt eſſe ſub deo. qꝛ totum bonum angeli ē in hoc. q̄. ſ. deo ſubeſt ſicut totum claritas aeris eſt ex hoc q̄ ſubiicitur radiis ſolis. ¶ Tertia equalitas eminentie ſeu excellētie eſt habere btitudinē ex nullo merito ſuo vel alieno. ⁊ hec eſt eminētia quā appetiit angelus cū dixit. Similis ero altiſſimo. Fuit ergo pctm̄ ſuperbie ſue in hoc q̄ ad ꝯſequēdā ſupernalē beatitudinē ſuā que ī plena dei viſione ꝯſiſtit. nō ſe erexit in deū tāquā in finalē perfectionē ex eius gratia deſiderans cū aliis ſanctis ſed cū cōſequi voluit per virtutē ſue nature. nō tñ ſi deo in natura operante ſed ſine deo gratiā cōferente. Et qꝛ habere finalē btitudinē ꝑ virtutē ſue nature oīno abſq̄ gratia alicuius ſuperioris eſt propriū deo manifeſtū eſt q̄ q̄tum ad hoc appetiit angelus dei equalitateȝ. Vñ q̄tū ad hoc appetiit etiā deo nō ſubiici. vt. ſ. eius gratia ſupra ſue nāe virtutem indigeret. Hec Tho. ii. ſenten. di. v. Et p̄ma parte. q. lxiii. Non ſolū autē in lucifero ſuit ſupbia. ſed etiā in aliis angelis qui ceciderunt cuȝ eo. Vñ dr̄ Apoc. q̄ draco cauda ſua idest exemplo traxit tertiā partem ſtellaruȝ. ſ. angelorum in terram. ſ. infernalē. ſed qꝛ icertus eſt nobis numeruſ angeloꝝ qui ceciderūt ponitur ibi numerus determinat⁹ aliquo modo. idest tertia pars pro indeterminato. Quo modo auteȝ alii angeli peccauerunt exemplo primi datur tale exemplum. Sicut miles ordinatus ſub rege ⁊ ſub duce exercit⁹. hȝ bonā volūtatē ſequēſ volūtatē ducis dirigētiſ volūtatem ſuam in regem. ⁊ malam ſequens volūtatem ducis contra voluntatem regiſ. Sic quidam de inferioribus angelis ſequenteſ volūtatē primi angeli cōtra voluntatē dei peccauerunt. alii diſſentientes a volūtate p̄mi angeli peccātis. ⁊ ſequētes volūtatem diuinaȝ deo īmobilr̄ adheſerūt. Vñ Job. iiii. Ecce qui ſeruiūt ei. ſcȝ deo nō ſūt ſtabiles. i. in bō eſſe gratie quo ad maloſ. Et ī angelis ſuis. i. a ſe erectis inuenit prauitatē. ſ. ſupbie. Angelis dicit in plurali. Sed diſperſit ſuperbos mente cordis ſui ꝑ aerē caliginoſum vbi hincinde habitant. Multa autem magna ⁊ mirabilia dicuntur in lege diuina. idest in ſcriptura de angelo primi excellētia ꝑmaxime. Ezech. xxviii. Tu ſignaculū ſilitudinis ⁊c̄. Hec. autē tā mira inquit. Greg. illa exponēs. xxxii. moraliū. Idcirco de eo ſcribunt vt homi oñdat quid ipſe ſuperbiat de elationis ſue culpa paſſurus ſit ſi ſeruiēdo illi parcere noluit quem creando in tanta gloria claritatis eleuauit. de pe. di. ii. c. ſi.

Equalitas eminentie.

¶ De ſuperbia primorū parentū. §. iiii.

moꝝ parentū dicit Aug. ad Oroſiū. Hō elatus ſupbia: ſuaſioni ſerpentis obediēs dei mādata contēpſit. ſ. de non comedendo de ligno ſcientie boni ⁊ mali. Superbia ergo preceſſit appetitum ſcie boni ⁊ mali ⁊ vitium gule. ſed ſecuta ē ſuaſione ſerpentis. Fuit aūt ſupbia p̄mi hoīs in h̄ q̄ appetiit imoderate ſimilitudinem dei q̄tū ad ſcientiā boni ⁊ mali. principaliter. Secūdario autē appetit ſilitudinem dei q̄tū ad potentiā vt. ſ. virtute nature proprie opareſ ad beatitudinē ꝯſequēdā. ¶ Pro quorū declaratione ſciendū q̄ ſimilitudo dei ē triplex. ſ. eē noticie. ⁊ potētie. ¶ Pria ſilitudo. ſ. ī eſſe fuit impreſſa hoī a pricipio ſm̄ illō Geñ. i. Fecit deuſ homē ad imaginē ⁊ ſimilitudieȝ ſuam. Et angelo Eze. xxviii. Tu ſignaculum ſilitudiniſ. ¶ Scđa ē ſimilitudo notitie ſeu ſcientie. ⁊ hanc ſimilitudinē angelus accepit in ſua creatione. Vñ ſubdit ī auctē Ezech. predicta. Plenius ſapia. Sed hō hāc ſimilitudinē in ſui creatione non accepit in actu ſȝ ī potētia ſolū. Tertia ē potētie ſimilitudo. ſ. opādi aliqđ quo ad beatitudinem per ſe perueniret. angelus igiſ ⁊ hō nō peccauit appetendo primam ſimilitudinē. ſ. nature peccauit āt hō in appetendo ſecūdā ſimilitudinem principaliter. ſ. ſciam boni ⁊ mali. ſicut ſerpēs ei ſugeſſit vt. ſ. ꝑ virtutē nature ꝓpie ſciret. vel ꝑ ſeipſȝ cognoſceret quid ſibi boni vel mali futurum eēt. Scđario appetiit diuinaȝ ſimilitudinem quo ad potentiam. vt. ſ. virtute ꝓpie nature operareſ ad beatitudinem ꝯſequendam. Vñ Aug. de vera religione dicit q̄ magis voluit ſua potētia frui q̄ dei. Notandū āt q̄ peccatuȝ primoꝝ parentū. ſcȝ ſuperbia nō fuit ſimpliciter grauius aliis pctis hoīum q̄ pȝ. qꝛ maior eſt ſupbia qua quis deū negat vl̄ blaſphemat vel odit q̄ ſuperbia q̄ qꝫ inordinate appetit diuinam ſimilitudinem. qualis fuit ſuperbia p̄morum parentū. Sed fuit grauius illud pctm̄ ceteris ſecundum quid. i. ſm̄ aliquem modū idest ſm̄ cōdictionē perſonarum peccantium

Triplex ſimilitudo dei.

Superbia ade

peccatū enim illud habet maximā grauitatē ꝓpter perfectionem ſtatus cum q2 erant in perfectiſſimo ꝛ ſūmo ſtatu.ꝛ ex h grauiſſime peccauerunt. Tho.ſe.ſe.ꝛ ſup.ij.ſen. Et ꝙuis ambo equaliter peccauerunt.ſ.in genere. q2 ambo ſuperbierūt cōparando adinuicē peccata eorum habent ſe ſicut excedentia ꝛ exceſſa.

¶ Superbia mulieris fuit grauiꝰ triplici rōe ſ.elationis.ſuggeſtionis ꝛ inclinatōis. Primo rōne elationis.q2 maior fuit elatio mulieris credētis ſuaſioni ſerpētis ꝙ viri non credētis. Secūdo rōne ſuggeſtionis.q2 mulier non ſolū peccauit ſed etiam viro peccatū ſuggeſſit vnde peccauit in deū ꝛ in primū. ¶ Tertio rōne inclinationis.peccatū enim viri ex h diminutū eſt.q2 ꝯſenſit in peccatum amicabili quadā beniuolētia qua plerūqꝫ fit vt offendat deus ne ex amico quis fiat inimicus. ¶ Sed ex alia parte peccatū ſuperbie ade fuit grauius triplici alia rōne. Primo ꝓpter maiorē ingratitudinē magis enī fuit ingratus adam eo ꝙ plus erat mēte ſpūali preditus ꝓpter magnitudinē ſcientie ſibi date. Scdō ꝓpter rebellionē. Maior enim fuit inobedientia ade.eo ꝙ preceptū primo fuit ſibi datū.exinde eue per eū3. Tertio ꝓpter maioris dāni incurſionem. Nā maius danū ſecutu3 eſt ex peccato ade ꝙ eue nam q2 in adam erat humanum genus virtualiter ſeu ſeminalr et in principio actiuo.ideo ex peccato ipſius corruptū eſt ꝛ tranſfuſu3 peccatum in humanū genꝰ non autem ex peccato eue: Nā ſi ſola peccaſſet nō fuiſſet humanū genus infectum. Alexā.in ſecūda pte.ꝛ Tho.

¶ Pene autem ſecute ex .§.v.

illa ſuperbia que cā fuit tranſgreſſionis diuini mādati ſunt multiplices. Et primo quo ad totum genus humanū eſt triplex. Et prima quidē infectio animarum cū corporibus infunduntur.ſ.peccato originali ꝓpter ꝙ niſi purificent dei viſione ꝛ gloria perpetuo priuātur. Secūdū eſt q2 ex illo originali etiā purgato remanēt aie vulnerate ignorantia.malicia ꝯcupiſcētia.ꝛ difficultas ad bonū. Tertium eſt.q2 ex illo.omnes ſunt ſubditi morti corporali et oībus penalitatibus quas ſuſtinemus. famis ſitis.eſtus ꝛ frigoris.innumerabiliū infirmitatum corporis. Vñ apſs.ad Ro.v.per vnum hominē peccatū.ſ.originalis intrauit in mundū ꝛ per peccatum mors. Quamuis enim eua prius ſuperbiendo peccauerit ꝓpter ꝙ dicit Eccl.xxv. A muliere initiū factū ē peccati.ꝛ per eam omnes morimur.tamen q2 mulier non fuit vniuerſale principiū totius humane nature.q2 non tota humana natura fuit in eua ſ3 in adam.ſ.vt in principio actiuo ſeu perfectiuo Ideo totum pctm̄ fuit i ada3 conſumatū quādo mulieri conſenſit. Si enim adam non conſenſiſſet peccanti mulieri.paruuli deſcendentes ab eis non cōtraxiſſent peccatum originale.nec per cōſequens mortem neceſſario incurriſſent. hec eu. Et ideo ſignanter apoſtolus dixit per vnum hominem.ſ. Adam. Et ꝙuis illa die qua peccauerunt primi parentes non fuerint mortui actu tamē fuerunt immediate morti corporis obnoxij. Et ſic intelligitur illud eis a domino dictū. In quacūqꝫ die comedetis ex eo morte moriemini. Gē.ij.ideſt morti eritis obnoxij.ſm. Thomā ꝛ Auguſtinu3.

¶ Secundo pena inflicta .§.vj.

cōmuniter primis parentibus ex ſuperbia eſt triplex. ¶ Prima eſt gratie ꝛ omnium virtutū amiſſio. Vnde Auguſtinus Princeps vitiorū dum vidit adam ex limo terre ad imaginē eiꝰ factum pudicitia ornatum.temperantia compoſitum.charitate ſplendidum illos primos parentes illisꝰ donis ac tantis bonis ſpoliauit pariter peremit.ſ.ſpiritualiter priuando gratia.de penitentia diſtinctione ſecunda. princeps. Et hoc innuitur cu3 dictum fuit a deo. Ecce adam factus eſt quaſi vnus ex nobis ſciens bonum ꝛ malum. Et eſt locutio ſancte trinitatis.ꝛ ideo dicit quaſi vnus ex nobis ſcilicet perſonis diuinis.ꝛ ſunt verba increpantis.quaſi diceret.ad hoc factus erat vt beneficio gratie dei eſſet ſicut deus per adoptionem ſed per ſuperbiam ꝛ inobedientiam miſer homo perdidit ꝛ factus eſt ſimilis beſtijs. vnde fecit eis deus tunicas pellicas vt ſe cognoſcerent. Vel ſunt verba deterrentis ta3 eos ꝙ ceteros homines a vitijs ſuperbie ſm Auguſtinum.q.d. Ecce quomodo punitur ſuperbia hominis. ¶ Secunda pena inflicta vtriqꝫ fuit rebellio carnis ſeu ſenſualitatis ad ſpiritum que primo apparuit in membris genitalibꝰ. Vnde Auguſtinus.in libro de ciuitate dei dicit ꝙ ſenſerunt motum carnis ſue. propter ꝙ erubeſcentes ad inuicem fecerunt ſibi perizomata de folijs.ideſt cooperimenta vt ſcrabolas.ꝛ ſic ſecuta eſt recognitio verecundie vel concupiſcentie. Vnde dicitur Geneſis tertio Et aperti ſunt oculi eorum. Vnde Auguſtinus ſuper Geneſis. Nō eſt credendum quod primi parentes eſſent producti clauſis oculis precipue cum de muliere dicatur quod vidit lignum quod eſſet pulchrum viſu. ſed aperti ſunt ad aliquid intuendum ꝛ cogitandum ꝙ nunꝙ ante aduerterant. ideſt adinuicem ſe concupiſcendum quod ante non fuerat. ſpiritualiter autem aperti ſunt oculi eorum vnus ſcilicet difficultatis in bono alius facilitatis in malo. Vel ad malum aperti ſunt.ideſt cognouerunt vtrunqꝫ in eis.

¶ Tertia pena eſt ex- .§.vij.
cluſio reſidentie de loco tā ameno. Nam poſt pctm̄ excluſus eſt eadē die de padiſo. Dicitur eni Geñ.iij. Emiſit eū dñs de padiſo volupta tis. Uñ Greg. Quid padiſo iocūdi⁹ quid celo ſecuri⁹. ⁊ tñ hō de padiſo: ⁊ angelus de celo peccādo cecidit. Idē adā pmus hō p pctō de padiſo electus eſt. hoc qꝛ nobilitatez dei a ſe eiecit nobilitate loci priuaſ. diſ.xl. q̄libet. Hic loc⁹ padiſi q̄uis nūc nō deſeruiat hoi ad vſuz qꝛ inacceſſibilis eſt. tñ ſeruit ei ad documentū. Primo quidē dū cognoſcit ſe ppē pctm̄ illo fuiſſe priuatū. Scdo qꝛ p ea q̄ corpalr i illo padiſo ſūt inſtruiſ ſpūalr de his q̄ ptinēt ad padiſū celeſtē quo ꝑparaſ nob aditꝰ p xp̄z. Tho. ſe. ſe. q. xlij. Et ne hō poſſit ad placitū ſuum illuc rediſ poſita ſūt ibi impedimenta ſcꝫ cherub. ⁊ gladiꝰ flameꝰ atq̧ vſatilis ad cuſtodiendā viā ligni vite. Geñ. iij. Hoc autē ſic intelligitur ſcꝫ lfaz. Locuſ eni illiꝰ padiſi videſ eſſe iaccesſibilis pcipue ppter vehementiā eſtus in locis inſ medijs ex ppīqtate ſol. ⁊ h̄ ſignificaſ p flāmeū gladiū qui verſatilis diciſ ppter ꝓprietatē motꝰ circularis hmōi eſtū cauſantis. Et ſit p cherubin qꝛ p angelicū miſteriū crediſ ibi eſſe aliq̄ ignea cuſtodia. Tho. Ubi. ſ. poſt Aug. Spūaliter autē duplex reatꝰ qui p pctm̄ incurriſ deſignaſ. Primus eſt amiſſiōis glīe q ↄſiſtit in viſiōe dei. ideſt plena cognitiōe. ⁊ ideo collocatur añ padiſū. cherub q iterꝑtaſ plenitudo ſcīe q̄ excludat ab ipa viſiōe. Scdꝫ reatꝰ ſeu pena ē ignis gehēne ⁊ iō poniſ gladiꝰ flāmeꝰ. Naz per gladiū vltio diuie iuſticie deſignaſ qui vt diceſ tur vſatilis ideſt ex vtraq̧ pte incidēs. qꝛ aiaz ⁊ corpꝰ cruciabit. Deſignāt etiā iſta tria p q̄ qs ex pctīs redit ad deū. ſcꝫ p cherubin. ideſt p ſcientiā ⁊ cognitionem dei per ignem dilectionis. per gladium verſatilem. ideſt tolerantie paſſionem ſm. magiſtrum. in. ij. ſenten.

¶ Uiro quoq̧ preci- .§.viij.
pue fuit inflicta triplex pena ex pte corporis. Prima fuit terre ſterilitaz. cū dictū fuit. Maledicta terra in ope tuo ⁊ exponiſ multiſ modis videlꝫ terra nō gratis paſcet te ſicut feciſſet in ſtatu innocētie. ſed nec ſemper ex quo reſpondebit laboribus tuis. qꝛ aliquādo multū laborat ⁊ parū vel nihil recolligit. qđ eſt in penaz. Et ſic malediciſ terra nō in ſe ſed in ope. inquantum puniſtur hō ex terra nō pcipiens fructum quem deberet ſm laborē ſuum. Uel ſic maledicta terra. ideſt qꝛ peccaſti ppter vxorez que tibi debuit eſſe ſubiecta. ideo maledicta erit terra ſubdita tibi ⁊ non rñdens ad deſideriuz tuum. Et qꝛ peccaſti p mulierem que tibi debuit eſſe in adiutorium. iō ⁊ terra q tibi eſſe ꝺ debuit in ſeruitium erit maledicta. qꝛ in tediū ⁊ laborē. vel ppterea terra malediciſ non adam ad terrendum homines ne ſimilia facientes ſimiliter maledictione feriantur. ¶ Secunda pena eſt culture anxietas. Unde dictur ei. In labore ⁊ anxietate comedes ex ea ⁊c. Geñ. iij. ideſt laborando victum q̄res. Et hec pena laboris eſt communis. Nullus eni ex terra comedit niſi ꝓcedente labore. vel iſe vl in alio. Nam ⁊ contemplatiui ſi non laborant in vita actiua. tamen ex laboribus alioꝝ de terra comedunt. Ante autem pctm̄ ⁊ ſi opatus eſſet homo terraz nō fuiſſet ad laborez ſed ad ſolatiuz ⁊ delicias. ſm Aug. quantuz placuiſſet. ¶ Tertia pena ē anguſtie acerbitas. ibi ſpinas ⁊ tribulos germiabit tibi. ſm Rabbanuz. ſpine autem peccatum erāt. ſ. q nō vt homini laborem inferant. ſicut ſerpentes ⁊ alia noxia q̄ añ homini erāt innoxia ſm Tho. vbi. ſ. poſt Aug. Spūaliter ſpine ſunt punctiones ſeu ſtimuli peccatoꝝ que ex carne ꝓueniunt velut ex terra. vel punctiones tortuoſaꝝ queſtiōuz ⁊ tribulos cogitationum que de nimia ſollicitudine prouiſionis vite prouenīunt ſꝫ gloſaz.

¶ Mulieri autem in ſpe- .§.ix.
ciali tres pene ex parte corporis ſunt ex ſuperbia inflicte. ¶ Prima eſt laboris in portando prolem conceptam. Unde dictuz eſt ei. Geñ. iij. Multiplicabo erūnas tuas ⁊ conceptus ⁊c. Multitudo conceptuuz inducitur in penā mulieri non propter procreationem ⁊ multiplicationem prolis que fuiſſet etiam in ſtatu innocētie. ſed propter multiplicationez afflictionuz quas mulier patitur ex hoc q diu portat fetuz vnde ⁊ mulier fetoſa citius ſeneſcit ⁊ moritur. ¶ Secunda pena eſt dolor i ptu. Unde diciſ In dolore paries. Ois enim mulier que concipit in pctō de nccītate parit cum dolore. Sola enim virgo maria ſine corruptione concepit. ſine labore portauit. ſine dolor peperit. qꝛ eius conceptus non fuit ſm legem nature a pmis parentibus deriuatam. Si autez mulier non concepit neq̧ parit. patitur ſterilitatis defectum qui prepondcrat predictis penis. Unde ⁊ Amb. Pudor eſt feīs nuptiaruz premia non habere quibus ſola eſt hec cauſa nubendi. ſ. principalis idem. Coniugij premiū ⁊ gratia nuptiarum partus eſt feminarum. xxxij. q. ij. pudor. ¶ Tertia pena inflicta mulieri ē ſuitus i obſequēdo. ibi. ſub viri ptāte eris. qđ intelligitur ex parte corporis. Nam ex parte anime deo ſubijcitur ſicut ⁊ vir. Hec etiaz ſubiectio eſt introducta in penam non ſolum q̄tū ad regimē. qꝛ etiā ante pctm̄ viri fuiſſet caput mlīeris ⁊ gubernator eius; ſed prout mulier contra propriam voluntatem neccē habet voluntati viri parere. Ita q ante peccatum erat ſubiectio mulieris ad virum ex reuerentia ⁊ dilectione. poſt pctm̄ eſt ex timore. ⁊ ſic eſt ſubiectio

quaſi ſeruilis ⁊ inflicta in penã pcti. Hinc augu. Satis apparet quẽadmodũ feminas viris ſubditas eẽ ⁊ pene famulas lex voluerit eẽ vxores. xxxiij. q. v. hec imago. Ecce quot mala ex ſuperbia. Vñ dĩ adã exẽplũ meũ adoleſcẽtia mea. ¶ Ca.ij. de q̃tuor ſpẽb⁹ ſupbie.

DE ſpẽbus ſuperbie dicit greg. in. iiij. li. mora. q quatuor ſt ſpẽs ſupbie qbus ois timor arrogãtiũ demõſtratur. ſ. cũ bona a ſemetipſis hĩe extimant aut ſibi datũ deſuper p ſuis meritis putãt. aut certe cũ iactãt ſe hĩe qđ nõ hñt. aut dſpectis ceteris ſingulr̃ videri appetũt. Et de his põt expõi illđ pſal. cxxx. Dñe nõ ẽ exaltatũ cor meũ. ſcꝫ affectãdo excellẽtiã inordinate ſupra pꝓpriã mẽſurã. ⁊ ſic bona mihi collata mihi attribuẽdo nõ a deo recognoſcẽdo. quo ad primã ſpẽm. Neq elati ſunt oculi mei. oculi. ſ. eſtimationis ⁊ affectionis nõ ſũt vltra debitũ in altũ leuati. bona q̃ a deo agnoſco meritis meis aſcribẽdo pncipalr̃. quo ad ſcũdã ſpẽm. Neq ambulaui in magnis. magnificando i me. vel apud alios bona mea ſpũalia. vel tpalia ea poſſidẽdo vel min⁹ habendo quo ad tertiam ſpẽꝫ. Neq in mirabilibus ſuper me. ſ. ambulaui eſtimatione mirabilia ⁊ q̃ſi ſingularia ſup me extiſtẽtia p ceteris ituẽdo ⁊ alios ex h̃ deſpiciẽdo. tõ aũt nõ me exaltaui quo iſtoꝝ modoꝝ. qꝛ vt dicit. ſal. Math. xxiij. ⁊ Lu. xiiij. Qui ſe exaltat humiliabit. Et puer. Vñ ruinã exaltabit ciuitas. Exaltare eſt rẽ ex imo in altũ leuare. q fac ſupbia. vt pꝫ ex eius ethimologia. vñ apte figurat p vẽtũ d quo di Marc. vi. q erat eis vẽt⁹ ↄtr⁹. ſ. diſcipulis nauigantibus i mari. Erat eis vẽt⁹ ↄri⁹ vbi tria no.

Superbia ſilis eſt vẽto.

¶ Primo proprietas ⁊ multiplicitas elatiõis ibi erat ventus.

¶ Secundo nocibilitas ſeu malignitas huiuſmodi infectionis. ibi contrari⁹.

¶ Tertio irremediabilitas eius malignatõis ibi eis. Nã in mari huius ſeculi nauigantib⁹ vent⁹ ſuperbia ↄriat qꝛ bonis operibus inſidiatur vt dicit Augu. Eſt enim materia venti ſꝫ Albertũ vapor terreus frigidus ⁊ ſiccus q eleuat virtute radij ſolaris. ⁊ eleuat⁹ ⁊ ingroſſat⁹ in aere ipellit aerẽ faciẽdo aliquã tumorẽ qñ eſt magn⁹. ſic ſupbia ẽ quedã cogitatio ſubtilis q̃ de terra cordis egredit ſicca humore gr̃e. frigida charitate qꝛ charitas nõ inflat. i. Chori. xiij. q̃ cogitatio calore. ideſt inordinato amore excellẽtie trahit ſupra in altũ p eſtimationẽ ſupra ſe. ⁊ tumorẽ fac ſe magnificãdo. Hic ẽ ille vẽtus figurate q veniẽs a regione deſerti. percutiens domũ in q̃tuor angulis vbi ſeptem filij Job cũ tribus ſororib⁹ ↄuiuabant deiecit eam oẽs opprimẽs intra extigẽtes. Job. i. qꝛ videlicet vẽtus ſupbie imiſſus a dyabolo p tentationẽ q deſertũ dicit. qꝛ ol gr̃a derelict⁹ percutiens domũ mẽtis ſeu ↄſcie iuſti in quatuor angulis. i. virtutibus cardinalib⁹ ſi et aſſentiã ruere facit. ⁊ ſeptẽ dona ſpiritusſancti cũ trib⁹ virtutibus theologicis figuratis p filioꝝ ⁊ filias extinguit. vt nulla ibi virtus vel gratia viua remaneat vbi ſupbia regnat. Signãtur autem predicte quatuor exaltationes ſeu ſpecies ſuperbie p quatuor ventos quos vidit Daniel in mari magno pugnare vt hꝫ Da. vij. ſ. orientalẽ auſtralẽ. occidentalẽ ⁊ aqlonarẽꝫ.

¶ Eſt ergo prima exaltatio ſeu ſpẽs ſupbie §. i. cum qs ex inordinato appetitu pꝓpꝛie excellẽtie bonũ habitũ naturale vt ingeniũ. intellectũ. memoriã. fortitudinẽ corpis. pulchritudinẽ vel bonũ tpale vt diuitias. gloriã honorẽ. potentiã. vel ſpũale vt gratiã. ſciãꝫ. ſapiãꝫ. pdicationẽ. pphetiã ⁊ huiuſmodi. ſibi attribuit quaſi a ſe haberet non a deo. ¶ Vbi nota q ſupbia cõſiſtit nõ ſolũ i cogitatiõe ſꝫ et in affectiõe. ſupbus. n. nõ credit hoc. ſ. q nõ ſit aliqđ bonũ in ſe vel alio qđ nõ ſit a deo. ſꝫ de bono qđ hꝫ ſeipſuꝫ ita magnificat ac ſi ab alio nõ haberet. ſꝫ a ſe. Pro cuius declaratiõe ſciẽduꝫ ſm. b. tho. ſe. ſe. q. lxij. ⁊ i. ij. ſentẽ. di. xlij q eſtimatio rõnis de aliquo bono põt corrũpi dupl'r. Vno mõ vniuerſali. Et ſic corrũpit eſtimatio rõnis. ſ. in vniuerſali qñ qs eſtimat vniuerſaliter bonũ q hꝫ nõ hẽre a deo ſed a ſe ipſo. ⁊ h̃ pertinet ad infidelitateꝫ cũ recta fides hẽat q de⁹ eſt actor oĩuꝫ bonorũ. Scđo corrũpit eſtimatio rõnis in ꝑticulari pp aliq̃ꝫ paſſionẽ ſm q errãt q operant maluꝫ vt dicit Prouer. xiiij. ſicut vbi gratia. ſi aliquis ſentiret in vli fornicationẽ nõ eẽ pctificẽ infidelis n̄ ãt iſidelis cenſet fornicator q fornicationem eligit tanq̃ bonũ pꝓpter ↄcupiſc paſſionẽ. Ita a ſili ſi qs eſtimaret vniuerſalr̃ ⁊ abſolutẽ deum non eẽ oium creatorem vel hoi gratiam p meritis dare eẽt hereſis vel infidelitatis pctm̃. Sed q aliqs pꝓpter inordinatũ amoreꝫ pꝓpꝛie excellentie. ita d bonis ſuis glĩat ac ſi ea a ſeipſo haberet ptinet ad ſuperbiam nõ ad infidelitatẽ. Iſta ſpẽs prima ſupbie põt figurari p veũ oriẽtalẽ qꝛ ſicut ab oriente oritur nobis lux ita ⁊ a deo orit nobis omne bonũ gratie ⁊ nature. de quo ſuper⁹ ſe exaltat ſibi attribuendo. de hoc põt illud itelligi onager aſſuetus in ſollitudine attraxit ventũ amoris ſui. Hec vi fuiſſe exaltatio ſupbie luciferi. ſ. appetendo ⁊ eſtimãdo pꝓpria virtute ſine deo p gratiam operãtẽ ad gl'iam puenire vt dictum eſt ſupra. Et de h̃ Eſa. xiiij. dicit. Quõ cecidiſti d celo lucifer q mane oriebaris corruiſti in terram. q vulnerabas gentes. qui dicebas in corde tuo. Aſcẽdam in celum ſup aſtra dei exal-

Superbia i cogitatione ⁊ affectiõe.

Superbia luciferi

tābo ſoliū meū ſedebo in mōte teſtamēti. in la
teribus aquilonis. Aſcēdā ſup altitudinē nubi
um. ſilis ero altiſſimo. Uerūtamē ad infernū
detraheris in pfūdū laci. Et quaſi cām ſbdit
detracta ē ad inferos ſupbia tua. qua. ſ. vſus ē
in ſermone pdicto. ¶ Ubi nota ꝙ dicta pphe
tia ſm Ni. de ly. ⁊ alios. hꝫ duplicē intellectū
litteralē. Exponit. n. ⁊ ꝯ nabuchodonoſor cū
ſuū regnū emicuit vt lucifer ſup alia regna. et
mane ortū dicit qꝛ fuit prima monarchia mū
di. ſ. aſſyriorꝫ. qui ⁊ gentes multas vulnerauit
⁊ debilitauit, ſubiugans imperio ſuo ⁊ ſubmi
ſit ſibi ppl'm dei. ſ. ppl'm iudeorꝫ. qd' notat in ſe
quētib'. Nā aſcēdit in celū. ideſt in ppl'm dei
celeſtē. ſup aſtra ideſt ſup ſanctos viros. ſede
bo in mōte. ideſt in tēplo dei ꝙ erat in monte
in laterib'. ideſt cū magno exterminio ſup al
titudinē nubiū. ideſt ſup pphas dn̄ando eis ⁊
captiuādo. ſilis ero altiſſimo ń recognoſcēdo
ħ a deo ſꝫ ppriē virtuti aſcribēdo. ſed qꝛ a deo ń
recognouit ſed ſupbiuit. ad infernū dedu
ctus eſt. ⁊ ad nihilū redactū ē regnū ei' in bal
thaſar filio vel nepōte ſuo. Sed exponit etiam
ad litām ⁊ cōiter de angelo primo. Et ibi not,
plura exprimētia grauitatē pcti illi'. ¶ Et pri
mo ꝯ oñdit ex nature dignitate cū dicit luci
fer quaſi lucē ferēs per excellentiā. Fuit enim
ſuprem' inter oēs angelos creatos. ſm illud
Gre. de pe. di. ij. l. ſi. Et iō magis igratus ⁊ re
prehenſibilis qꝛ plura bona ceteris receperat
nature ⁊ gratie. Aliq tñ dicūt nō fuiſſe ſupre
mū ſimplr ſed ſm qd. i. in aliquo ordie pnci
patuū vel angelorꝫ vel archāgelorꝫ. ¶ Secun
do oñdit grauitas quo ad originis prioritatē
cū di. q mane oriebaris. ideſt in principio aſt
oēm creaturā ita. ſ. ꝙ nulla añ eū ſed plures
poſt eū. ſꝫ narrationē lr̄e ſūt create. Qui potu
it videri ſe nihil creaſſe. ſed de' totum feciſſe.
¶ Tertio ex criminis originalitate cū dicitur
corruiſti in terrā. Auertit eni ſe a diuina con
tēplatiōe ⁊ ɔuertit ſe ad ſui ɔſiderationē. ⁊ ſic
corruit. Primū eni omnium pctōrum in mun
do fuit ſuū. ¶ Quarto ex pcti ſocietate. ibi qui
vulnerabas gētes. i. ipſos quos ſecū trahebat
ſuo exēplo pnicioſe ſupbie ꝑuius vti ꝑ peccat
⁊ tāto plures inficit ſuo exēplo iniquo. ¶ Qui
to ex pcti firmitate. ibi. q dicebas i corde tuo.
Nō eni fuit qdē mot' a natura vel alio perſua
ſus ꝑmorꝫ parentū. ſed cū malicia ⁊ aſſiduita
te ex ſe pcurat'. ¶ Sexto ex ſupbie imēſitate.
ibi aſcēdā i celū ń empyreū. qꝛ ibi erat vbi cre
at' fuerat. ſed in celū ſcilꝫ ſūme trinitatis. vt. ſ.
ſicut ipſe ē gl'ioſus ex ſe. ita ipſe aſcēderet ⁊ ꝑ
ueniret ad gl'iam quam nōdū adeptus fuerat
ꝑ ppriā virtutē ſine adiutorio gr̄e. ¶ Septio
ex principatus ſingularitate. ibi ſup aſtra dei
exaltabo ſoliū meū ideſt ſup angelos ceteros
vt mihi ſuiāt. ¶ Octauo ex ſapiētie ſublimita
te quā appetijt ibi ſedebo in mōte teſtamenti
appetijt. ſm Bern. eē ſilem dei filio quē vidit i
carnādū ⁊ ꝙ daturus erat in mōte ſyō legē te
ſtamēti noui. appetebat ergo ⁊ ipſe eē legiſla
tor. ¶ Nono ex malicie nocibilitate. ibi. in la
teribus aquilonis, vñ procedit vētus frigidus
⁊ afflictiuus. i. ſuggerā ⁊ flabo in primis parē
tibus vētū ſupbie vñ frigidi fiāt amore dei. qd'
fecit ex inuidia ſua. ¶ Decimo in cognitionis
naturalitate. ibi. aſcēdā ſup altitudinē nubiū
i. ſuper ſubtilē cognitionē pphaꝝ. i. oia erunt
mihi pcula ſine dei adiutorio. ¶ Ultimo in
dei equalitate. ibi. ſilis ero altiſſimo. querēdo
adorari vt deus quod frequenter facit que
rendo adorari pro deo. ſicut apud gentiles
adorantes in ſtatuis demonnes. ⁊ cum chri
ſto dixit. Mathei quarto hec omnia tibi dabo
ſi cadēs adoraueris me dicitur autem tunc
dixiſſe ꝯ qꝛ ex ſupbia ſua quā tūc incurrit oia
mala facit in cōtēptū dei. Et per hanc ſupbi
am iniuriat hō deo i ſeipſo. qꝛ fac ſe totales cāꝫ
boni ꝙ hꝫ a deo. Cōtra quē apl's. i. ad Corin.
iiij. Quid hēs qd' nō accepiſti ab alio ſaltem a
deo a quo bona cūcta ꝓcedūt imediate vl' me
diate. Iaco. i. Oē datum optimū ⁊ oē donum
pfectū deſurſum ē deſcendēs. Et. i. Paral.
xxix. Tua ſunt oia ⁊ que de manu tua accepi
mus dedimus tibi. Et ſubdit apoſt. Si autē
accepiſti qd gloriaris. ſ. in teipſo vel apud ali
os quaſi non acceperis. ſ. ab alio ſed a teipſo
hēas qd' ptinet ad ingratitudinē. Un̄ Grego.
Auctoris ſui gratiā negare ɔuincit. q ſibi tribu
it bonū qd' opat. Et inde ex ſua ingratitudine
meret amittere. qꝛ ſm Aug. Qd de' dederat
gratis abſtulit ingratis. ſicut narrat in libro
de ſeptē dōis de quodā magno doctore legē
te ſolēniter epiſtolas Pauli. ⁊ cum quadā die
laudaretur a quodam ꝙ ita bene legeret dixit
ex ſupbia ꝙ melius itelligebat ꝙ ipſe apl's ꝑ
quā ſupbiā imediate ē oblitus penitus oium.
vt nec vnā litterā ſciret cognoſcere. Exēplū

¶ Secunda ſpēs exalta- .ꝭ. ij.

tiōis ſupbie ē cū qs bonū ꝙ hꝫ a deo merito
ria ſibi aſcribit credēdo aliquā excellentiam
in natura vel gratia vel fortuna ideſt in tēpo
ralibus ſuis meritiſ ⁊ virtute hſe pncipalr quā
nō pōt niſi ꝑ dei grām obtinere. Cū ergo ſup
bus inordinate appetat excellentiā vltra ſibi
ꝑſtam a deo. qꝛ ad maiorē excellentiā ptinet
alicuius: qd' bonū ꝙ habet a ſe habeat non ab
alio. vel ſi ab alio hēat maioris excellentie eſt
ꝙ meritis ſuis illis acqſierit ꝙ ex gr̄a ſine ſuffi Principalis cā meritorum eſt gratia.
cienti merito. iō ſupbus eſtimat habere bona
a ſe vel meritis ſuis a deo ſm tho. Sed meri
ta noſtra ſunt in ſufficientia ad ea que ꝓ meri
tis redduntur. ¶ Et ipſorꝫ meritorū nō ſola cau
ſa nos ſumus. ſed pncipalis cā eſt grā q eſt tm̄

a deo.vñ apl'ſ. Nõ ex opib' iuſticie q̃ fecimus
nos.ſed ſm ſuã miſicordiam ſaluos nos fecit
inquit ad Titũ. Nõ ex opib' in p̃teritis q nul
la erãt.q2 vt dicit. Cũ nõdũ nati eẽnt aut ali-
qd boni vel mali egiſſẽt dixit deus iacob dilexi
eſau odio habui.ñ tñ impriẽdo maliciã odiſſe
dicit. Eſau.ſed nõ dando gratiã ſic iacob nec
opib' p̃ñtibus a nobis factis q2 nõ ſunt cõdi-
gne paſſiones huius tpis q̃.ſ.ſũt in tribulatio
nibus ⁊ opibus bonis in quibus homo patit
laborem ad futuram gloriã. Roma.viij. Nec
ex futuris q2 ſi deus p̃uiderit aliquẽ bonũ fu-
turũ ⁊ bñ viſuꝝ gratia ideo ſibi dedit q2 tũc tpa
le vt eſt opatio humana eẽt cauſa eterni.ſ.pre
deſtinationis q̃ ẽ ab eterno. ꝫ qꝫ ait apl'us ad
Epheſeoꝫ primo. Elegit nos ante conſtitutio
nem mũdi vt ſimus ſancti ⁊ imaculati non q2
eramus futuri ſ3 vt ſimus per eius electionẽ.
Secundũ ergo ſuã miſericordiaꝫ ſaluos nos
fecit principalr̃ nõ ex meritis niſi ſecundario.
S3 in nãlibus quoqꝫ cũ deuſ ſit actor primus
oium actionũ ⁊ motor oium motionũ.nec in-
telligere nec velle nec ſentire.nec viuere nec
operari poſſumus ſine eius influxu. Et in li.
de cauſis dicit qꝫ ois prima cauſa plus influ
it in cauſatuꝫ ſecũde cãe qꝫ ipa cauſa ſecũda.
Unde Eſa.xxvi. Oia opera noſtra operatus
es in nobis dñe. Et apoſtolus.ii.ad corinti.
tertio. Non ſumus ſufficientes cogitare a no-
bis aliquid quaſi ex nobis.ſ.principali virtute
noſtra. Quãuis eni deus pp bona q̃ quis fecit
multiplicet ei ſpũalia.ꝯſeruet naturalia.aug
mentet temporalia.non tamen debet eſtima
re qꝫ deus hoc faciat quaſi ex debito tãqꝫ ſua
opera ſint cauſa principalis huiuſmodi con-
ceſſionis ſed ſua liberalitas. Multos etiam vi
demus magis induſtrioſos ⁊ laborioſos ⁊ ſan
ctius viuentes.⁊ tamen non ſunt ita abundã
tes in temporalib'. Figuratur iſta ſpẽs ſup-
bie per ventum auſtralem qui eſt calidus ⁊ ve
nit a regione multum calida.q2 de meritis.ſ.
eximie bonitatis nimis cõfidit. de quo vento
dĩ Dañ.vij. Huius ſupbie vẽto fuit pcuſſus.na
buchodonoſor qñ dixit i palacio ſuo ꝯſiſtens.
Nõne h babylon magna qꝫ ego edificaui ⁊ am
pliaui i robore meo ⁊c̃.i.v̾tute mea ⁊ ſic ex ſu
perbia attribuit v̾tuti ſue non dei liberalitati
diuiuꝫ illõ:ſed punit' eſt imediate ſicut fuerat
ſibi prius p annũ i viſione ſub figura altiſſime
arboris demõſtratũ. Nã in beſtiam mutatus
eſt q̃ tñ mutatio ſm epyphaniuni fuit ſm fan-
taſiã ipis ⁊ alioꝝ aſpicientiũ nõ ſm nature ſpe
ciem vel ſubſtantiã ideo Aug.xvij.q.iiij.mo-
ror vbi dicit Si de ptãte p̃ſumit nabuchodo-
noſor regẽ intende qui cauſa ſuperbie ex hoie
mutat' eſt in bouez. Et vt dicit in hiſtorijs ſco
laſticis. videbatur ex pte capitis vſqꝫ ad medi
um corpis bos et reſiduo ſicut leo.q2.ſ. tyran
ni i principio dominij.ſũt laſciui ⁊ ceruicoſi.
poſtea fiunt rapaces vt Leo pplos deuorãtes
ſicqꝫ amiſit regnũ p ſeptẽ tpa.ideſt annos qui
bus ſapientes cum filio ei' regebãt.⁊ ipe cum
feris in deſertum habitabat deo ſic diſponen
te.vt non lederetur a feris. Et vt dicit magi-
ſter in hiſtorijs ſeptem anni mutati ſunt in
ſeptem menſes qb' paſſus eſt iſtam aliena-
tionẽ mẽtiſ.⁊ in capite.xl. dieꝝ reuertebat ad
ſenſũ ppriũ ⁊ flebat pctm̃ ſuũ p alios.xl.dies
⁊ exinde reuertebat ad iſtã alienatiõꝫ.vii. tñ
annis ſtetit ſine vſu regni. Uide hiſtoriã q̃ pul
chra ẽ.Dañ.iiij.ſic ⁊ ppha ſcũs q fuit miſſus
a deo de iudea in ſamariaꝫ. vt habetur.iij.re
gũ.xii.ad rep̃hendẽdũ hieroboã de idolatria
⁊ fuit ſibi p̃ceptũ ne ibi mãducaret vel biberet
poſtqꝫ h fecit.ſ.rep̃hendẽdo hiroboã regẽ non
timẽdo minas ei'.ac ẽt brachiũ regis ipſius
arefactũ ſanauit ⁊ mũera ei' ꝯtẽpſit vt dicit gre
go.i moral.q̃dã occlta ſupbia mẽtẽ ei' appre
hẽdit meritis ſuiſ illa magnã opa ei' aſcribẽs
i mẽtis obſcuritatẽ icidit tãtã vt inuitatus ab
alio ppha.ſ.falſo ad comedẽdũ ſecũ ex pte di
ꝯ mãdatũ dei aſſẽſit credẽs a dõ illi fuiſſe p̃-
ceptũ.ſ3 ab eo rep̃hẽſus i via poſtea ſtrãgula-
tus ẽ a leõe.ſ3 ⁊ paulo aplo dat' fuit ſtimulus
carnis ſue ſiue tẽptatio carnalis ſ3 gre.i mo
ral.ſiue ifirmitas corpalis ſ3 aug.ne icideret
i hãc ſupbiã vt meritiſ ſuis aſcriberet illas ma
gnificas dei reuelatiões. put ipſemet fatetur
dicens. Nam magnitudo reuelationũ extol-
lat me.datus eſt mihi ſtimulus carnis ⁊c̃.

Tertia ſpecies exalta- .§.iij.
tiõis ſupbie ẽ cũ ſe iactat hic apud alios lo-
quẽdo vel apud ſe exiſtimãdo hic qꝫ nõ h3 vt
cũ qs reputat ſe hic acutũ itellectum: vel ma
gnã memoriã vel magnã iduſtriã i agẽdis.vl'
pitiã i arte.vel prudẽtiã i regimie vel pulchri
tudieꝫ i pſona.vel ſciẽtiã i mẽte.vel pfectionẽ
in vita ſpũali:⁊ de h i ſe gloriat cuꝫ tñ reuera
iſta nõ hẽat.vel nõ tm̃ ſicut eſtimat. Uñ Eſa.
xvi.dĩ. Audiuim' ſupbia moab.ſupbus ẽ.n.
valde.ſupbia ⁊ arrogãtia ei' pluſqꝫ virt' eius
Hiero. Nos pulices ⁊ v̾miculi uſaꝫ debem'
ſciaꝫ i ſciaꝫ ꝯfiteri.⁊ ex h pfect' ẽ hõ. Uñ pro
uerb.penul.dĩ Uir cui locut' ẽ de' p intimã
cognitionẽ ⁊ gſaꝫ.ſtultiſſim' ſũ viroꝝ.ſapia ñ
ẽ mecũ. Sen. Scio me aliqd ꝯfeciſſe. q2 hoc
ſcio qꝫ neſcio. Et ſi de ſcia ſua d3 qs humilia
ſentire quõ ⁊ q̃ſi nullã reputãdo cũ q̃ſi nil pfe
cte ⁊ ꝯplete ſciat ẽt nã vni' muſce.multoma-
gis de gſa ⁊ virtutib' d3 qs deciſima eſtimat.
Naꝫ de ſcia vel ſapientia ſua poteſt aliquam
certitudinem habere.ſed de gratia ⁊ virtuti-
bus infuſis nullam. Et ideo apoſtolus poſtqꝫ

dixerat. Nihil mihi ꝯſcius ſū.i.ad.Cor.iiij.
ſubdit.ſ; nō in hoc iuſtificatus ſū. Pericloſa
eſt talis ſuperbia exiſtimatio ⁊ vanā confidē-
tiā inducit de bonitate ſua. Vñ poſtea de fa-
cili ruit. Hac videt fuiſſe pulſatus. petrus apo
ſtolus quādo xpo ſibi dicēte de ſcādalo ſui ⁊
aliorum ⁊ poſtea de ſua negatione trina ipſe
eſtimās ſe habere illam cōſtantiā perfectam.
ſ. p eo tolerandi mortē quā nodū habebat.
dixit. etiā ſi oportuerit me mori tecū nō te ne
gabo. Lu.xxij. ſup quo vbo. Ambro. ait. Hec
ideo dicta ſūt vt ſciam⁹ neminē ſe iactare de
bere. Nā ſi petrus lapſus eſt qui dixerat. Et ſi
alij ſcādalizati fuerint in te. ſ; non ego. qs ali
us de ſe iure pſumat. deniqȝ dauid qui dixe-
rat. Ego dixi in abūdātia mea. ſcilicet deuo-
tionis ⁊ feruoris. nō mouebor in eternum eā
ſibi iactantiā obfuiſſe teſtat dicēs. Auertiſti fa
ciem tuā a me ⁊ fact⁹ ſum cōturbatus. Hec
ille. vi.q.i. imitare. Talis de ſe ſupba exiſti-
matio excecat intellectum vt nec ſe nec agen
da. nec deū bene cognoſcat. vnde figurat per
albuginē oculi que impedit viſum. Vñ. Gre-
go. in paſtorali. Pupilla nanqȝ oculi nigra vi
det. albuginē tolerās nihil videt. quia videli
cet ſcīus hūane cogitatōis ſi ſtultū ſe pecca
torēqȝ intelligit cognitōem intime claritatis
apphēdit ſi āt cādorē ſapie ſeu iuſticie apphē
diſſe exiſtimat a luce ſe ſuperne cognitionis
excludit. ⁊ eo claritatē veri luminis nō appre
hēdit quo ſe apō ſe per arrogātiā exaltat. di-
xit. Hinc eteni mirabilr homines penes oēs
decipiunt. de ſe exiſtimātes maiora qȝ habe-
ant. Hac ſupbia ſ; occulta videt fuiſſe duct⁹.
Joſias optim⁹ rex iuda qñ bellū mouit ſine cā
ɔtra regē egypti vt dicit Jo. caſſia. in tracta
tu de vicijs: ſed in punitionem in bello occi
ſus eſt. vt hr̄. iiij. reg. ❡ Sȝ iſta eſt differētia i
ter electos ⁊ reprobos. qꝛ ſi electi aliqñ ſupbi-
unt cito redeūt ad humilitatē. ſ; reprobi nun
quā. Vñ Jo. xv. di. Cūctis dieb⁹ ſuis ſupbit
impius. Vbi greg. xij. moral. inqt. ſolēt ēt ele
cti in qbuſdā ſuis cogitatiōibus ⁊ actib⁹ ſu-
perbire. ſ; qꝛ electi ſūt cūctis diebus ſupbire
nō pnt: qꝛ priuſqȝ vitā finiāt ab elatiōe ad hu
militatē corda cōmutāt. Impius vero cūctis
diebus ſupbit. qꝛ ſic vitā terminat vt tñ ab ela
tiōe nō recedat. Circūſpicit qȝ tpaliter floret
in vita. carnis fiduciā ponit. cā p diu pmane
re eſtimat quā ad preſens tenet. ſolidat in ela
tiōe aius in deſpectu adducit oīs ppinquus
qȝ repentina mors ſurripiat nunqȝ cōſiderat.
Et ſubdit Job. Et numerus annoꝝ incertus
eſt tyrānidis eius. Vbi greg. Tyrānus ꝓprie
dr̄ q in cōi republica nō iure principat. hñ er
go ſupbiā tyrānidē vocat: qꝛ qđ nōnunqȝ ali⁹
in republica ab hoc p acceptā dignitatis po-
teſtatem alius in prouincia. alius in ciuitate.

Differē-
ter ſup-
biūt iu-
ſti ⁊ re-
probi.

alius in domo propria. alius per latentem
nequiciā hoc exercet apud ſe in ſua cogitatio
ne. Nec intuet deus quantū quiſqȝ valeat fa-
cere: ſ; quātū velit ſ; cū ſit incertus terminus
vite eius. cur extollit quaſi de certo. quaſi di
cat. de hoc deberet eū humiliare incertitudo
vite. Ad hāc ſpēȝ ſupbie ptiet excuſare ſuos ɔ
fect⁹. qꝛ ex h̄ ſ; tho. vbi ſupra hō ſibi arrogat
innocētiā quā nō hȝ. ad quā ſuperbiā ēt mul-
tū cōiter hoīes labunt vt merito poſſit dici il
lud. Hiere. viij. Nullus eſt qui agat pniaȝ de
peccato ſuo dicēs quid feci. oēs. n. ſe excuſāt.
ſed vt dicit. Augu. Si te excuſas de⁹ accuſat
ſi te accuſas de⁹ excuſat. id eſt pcit. Vnde ⁊ p̄
mi pentes reqſiti de trāſgreſſione qꝛ nō ſe ac
cuſauerūt. ſ; excuſauerūt vir retorquēdo in ſo
ciam vel in deū q dederat ſibi talē ſocietateȝ
⁊ mulier i ſerpētē qꝛ deceperat. ideo ſubito de
padiſo expulſi ſūt. Vñ ⁊ gratian⁹ dic̄ qȝ ſpēs ſu
pbie eſt velle videri iuſtū qui pctōr eſt atqȝ hy
pocrita ɔuincit qui ad imitationē primoꝝ pa
rētū tergiuerſatōe verboꝝ pctā ſua leuigat cō
tēdūt. Vel ſicut cayn pctm reticēdo penitus
ſuppmere qrūt. vbi ſupbia regnat. hūilitas lo
cū nō habet ſine qua nō pōt eſſe ſalus. de. pe.
di. i. §. taciturnitas. c. q demū. circa fi. Ad h̄
āt. ſ. ad excuſādoȝ ſuos ɔfect⁹ inducāt mlti ex h̄
ſ. q. ɔſiderāt defectus alioꝝ. ⁊ ſic maiores re-
putātes. ſuos pulpedūt. Signat autē hec ſu-
pbia p ventū occidentalē. In occidēte eni oc
cidit lux ſic hō ſupbit de bonis que nō habet.

❡ Quarta ſpecies ſu- §. iiij.

perbie eſt qua qs eſtimās ſe meliorē vel ſapiē
tiorē ceteris alios deſpicit ⁊ ɔtēnit affectans
alijs dñari de h̄ poteſt itelligi illud. Job. xi.
Vir van⁹ erigit in ſupbiā ⁊ quaſi pullū onagri
liberꝝ ſe natū eſtimat. Vere van⁹ eſt talis. qꝛ le
uis ⁊ nllo pōdere timoris firmat⁹ erigit. i. ſup
alios querēs dñari ⁊ leges imponere. filius eſt
onagro. id eſt aſino ſiluestri q p ſiluā ſuaꝝ pra
uaꝝ voluptatum diſcurrens nullis onerib⁹ vl
vinculis mādatorū reputat ſe ſubditū ſed li-
berꝝ ad nocendū cuicūqȝ deſpiciendū ⁊ ɔuin-
ciendū. Talis fuit phariſeus ille qui aſcēdens
cū publicano ad adorādū in templū dicebat
ſtās ſcȝ rigidus i ſupbia. deus gr̄as ago tibi.
qꝛ nō ſuȝ ſicut ceteri hoim. adulteri. raptores
iniuſti vel etiā h̄ publican⁹. ieiuno bis in ſab-
bato. decimas do oīȝ q̄ poſſideo. Luce. xviij.
Et ſic ex ſupbia ſe exaltādo ⁊ primū publica-
nū deſpiciēdo fuit reprobat⁹. ❡ Qui aūt pha
riſei exēplo ꝑprio ɔuinciat qđ accidit freqnter
ex ſupbia ſibi ⁊ alijs plura mala fac. ſ;. Criſo.
Primo quidē audientē reddit peiorē. qꝛ ſi ſit
pctōr fit lector criminis inēto collega. Si ſit iu
ſtus. extollit p aliū cria inducet⁹ de ſe magna
putare. Scdo. talis cōitatē eccle ledit. Non

Super-
bus mī-
ta mala
ſibi ⁊ ali
is infert

enim

cū oēs audiētes vitupant ſolū eū qui pecca-
uit. ſed ritui xpiano ɔtumelia inectūt. Tertio
dei glīam blaſphemare facit. Sicut enī nobiſ
recta agētib⁹ nomē dī glīficat. ſic nob peccanti
b⁹ blaſphemat. Quarto eū qui audiuit obpro-
bria. ɔfundit ī prudētiorē ꝛ aduerſariū faciēs.
Quāto ſtatuit ſe pene obnoxiū reb⁹ ꝓlatis q̄ ſi
bi nō ɔueniūt. ptinet ergo ad ſupbiā ſe alijs ꝓ
ponere ꝛ alios deſpicere. Unde ꝛ Amb. in lib.
de offi. inquit. Si qs vō nō obediat ep̄o ſeſe ex
tollere atq; exaltare deſiderās q̄rens etiā obū
brare merita ep̄i ſīlata affectiōe doctrine aut
hūilitatis aut miſcōie is a vero deuiat ſupb⁹
qz veritatis ea regla eſt vt nihil faciat qs cō-
mēdandi ſui gr̄a quo minor alius fiat. ne ſi qd
boni operis habēs id ad deformationē alteri
us ꝛ vituperationē exerceas. xj. q. iij. ſi quis. Ex
emplū ponit Greg. in dyalogo Tales ſuperbi
nullū timēt. ſimiles diabolo. de q⁹ dicit. Job
xlj. Factus eſt vt nullū timeret. Oē ſublime
videt. De hac etiā Greg. xxxiiij. moraliū. circa
finē ſic ait. Quaſi tyrān⁹ quidā obſeſſam ciuita
tē intercipit cū mentem ſupbia irrūpit. Et q⁹
ditiorē queq; cepit eo ī dn̄io durior exurgit.
quia quo ampliores virtutes ſine humilitate
agunt eo latius iſta dn̄ant. Quiſq; vō eius in ſe
tyrannidē captiua mēte ſuſcepit hoc pmū dā-
num patit q; clauſo cordis oculo iudicij equ-
tatē pdit. Naz cūcta que ab alijs bn̄ gerunt diſ
plicēt. ꝛ ſola ei que ip̄e vel praue egerit placēt.
Semp aliena opa deſpicit. ſemp miratur qd̄
facit. qz quicqd egerit egiſſe ſe ſinglariter cre
dit. ꝛ cū ſe in cūctis trāſcēdere ceteros eſtimat
p lata cogitationū ſpacia ſecum deambulās
laudes ſuas tacit⁹ clamat. Nōnunq̄ ad tantā
elationē mēs ducit vt in eo qd̄ tumet etiā poſt
oſtentationē locutōis effrenet. Hec ille. ſicut
fecit phariſe⁹ ille ꝛc̄. Sed mirabilr̄ eos de⁹ hu
miliat. Un̄ di Eccl. x. Sedes ducū ſupborū
euertit ꝛ ſedere fecit mites ꝓ eis. ¶ Un̄ legitur
de quodā tyrāno ſupbo. q̄ cū audiſſet pluries
decātari i eccl̄ia illō. Diſpſit ſupbos mēte cor
dis ſui Depoſuit potentes de ſede. ꝛ exaltauit
hūiles. vocauit clericos ꝛ mādauit eis vt dbe
rēt radere de libris ſuis illos v̄ſus qz falſi erāt
dicens ꝺ ſede ſui dominij a nillo poſſe deponi.
cui cū ecōtra diceretur nō aquieſcebat. ſed ſic
humiliat⁹ fuit. Accidit vt quadā die iret ad
balneandū ſe cū magna comitiua. cūq; dimiſ
ſis veſtib⁹ ſol⁹ fuiſſet balneū ingreſſus inde ad
modicū angelus dn̄i appuit in effigie illi⁹ dn̄i
quaſi exiēs de balneis nud⁹. Cūq; oēs eſtima
rēt illū dn̄m eſſe ſuū reindutū aſſociātes oēs
cū eo redeūt ad ciuitatē ꝛ ad domū. vero dn̄o
remanēte in balneis: trāſacta q; aliqua mora
la exiēs de balneis nudus neminē iuenit. nec
etiā ſuos pānos ſed quoſdam miſeros. cunq;
alios nō haberet in ꝓmptu illos indutus furo
re reples⁹ contra familiā ſuā. qz eū dimiſerāt.
reuertit ad ciuitatē ꝛ incipit interrogare ianı
tores de familia ſua nominando. nūc vnū nūc
aliū ɔquerēdo quō eū fuerāt auſi ita dimittere
ſolū. Illi vō qui viderāt angelū in forma eius
reuerſum domū cū comitiua quē dn̄m crede
bāt vidētes hunc male indutum reputāt eū
vnum fatuū qui faceret ſe dominum ex fatui
tate. ꝛ ſic deridendo loquebantur cū eo. ſicut
fit cum fatuis. Turbatur iſte magis ꝛ miratur.
vadit ad palacium ꝛ multi cum eo deridēdo.
Cun q; ab aliquibus maturioribus diceretur
q; dominus ciuitatis erat i palacio ꝛ q; ip̄e er
rabat. ꝛ ideo non diceret talia. ille attonitus ꝛ
pre admiratione quaſi alienatus dicit. Quid
eſt quod dicitis. non cognoſcitis me dn̄m ve-
ſtrum qui egreſſus paulo ante de ciuitate iui
ad balnea. quō ergo dicitis dn̄z eſſe i palacio.
qs eſt iſte dn̄s alius q̄ ego. Finīt hec nota an
gelo qui dn̄s putabat. Qui ad ſui humiliatio
nez maiorē fecit eū vocari vt ſic loquēdo corā
alijs irrideatur. Et ille dn̄s male indut⁹ vidēs
angelum a b hoībus haberi vt dn̄m. ꝛ ſe con-
temni. dicit quō ip̄e eſt dn̄s ciuitatis. ꝛ quō di
miſſus fuerat in balneis. nec etiam ſuas veſtes
inuenerat. ꝛ quod miratur quō ip̄e teneat do-
minium ciuitatis quod ſuum erat. oēsq; in ri-
ſum conuertebat. Demum angelus vocauit
eum ſolum in cameram. ꝛ reduxit ſibi ad men
tem ſuperbiam ſuam que viſus pluries fuit in
verbis di. ens ſe de ſede non poſſe deponi. ꝛ iō
illos verſus debere abradi. oſtēdens ſibi mani
feſte per experientiam quomodo in breui im-
perceptibilr̄ fuerat ſede non ſolum priuatus.
ſed fatuus a cunctis reputatus ꝛ ideo diſceret
humiliari ꝛ non ſuperbire. Qui recognoſcens
peccatum ſuum indutus ab angelo veſtibus
ſuis. ip̄ſo diſparente egreſſus ꝺ camera recep
tus eſt a ſuis vt dn̄s narrans geſta p angelū.

¶ Dicitur autem ventus .§.v.
contrarius quantum ad ſecundam partem qz
nociu⁹ ē. Sicut enī a vēto materiali multa no
cumenta procedunt. ita a vento ſuperbie mul
ta nocumenta ſpiritualia. ¶ Sicut enim ven-
t⁹ vt pz ad ſenſum ē aeris obſcuratiu⁹ ſeu ſpiſſa
tiu⁹ ɔcitatiu⁹ ꝛ turbatiuus. ita ſuperbia intelli
gentiam obſcurat. Prouerb. xi. Ubi fuerit ſu-
perbia ꝛ contumelia cor ad malum incitat.
Unde ꝛ Greg. Obſtaculum veritati eſt ſuper-
bia ꝛ hominem pacez perturbat. Ezech. i. Uē
tus turbinis veniebat ab aquilone. idest ſuper
bia pturbans venit ꝛ orta eſt a demone. ¶ Se
cundo ventus eſt in mari tempeſtatis genera
tiuus. ꝛ hoc quia vndarum eleuatiuus ꝛ per
conſequens maris inflatiuus ꝛ in partes con
trarias extenſiuus. vnde ꝛ nauigantium ſub-
merſiuus. Sic ſuperbia i mundo bella ꝛ rixas

Exemplū de ſupbo.

Uētus ſupbie, multa mala fa cit.

cōcitat. vñ qſcꝫ vult eē maioꝛ ⁊ alteri vñari.
vndas. ideſt affectiōes hūanas eleuat extol-
lendo ſe ⁊ iactādo. mare cordis inflat ⁊ i ptes
cōtrarias ſepat. donec nauigantes i naui ſup
bie ſubmergat. Math. xiiij. Nauicla in medio
maris iactabatur fluctib⁹. ſ. a vēto. Prouerb.
xiij. Inter ſuperbos ſemꝑ ſūt iurgia. ¶ Ter
tio ventus eſt in terra motiū ꝯcuſſiuus. domo
rum ſubmerſiuus ⁊ arborū eradicatiuus qꝛ. ſ.
ſupbia etiam viros ſpūales ſpū eminentes tē
tando pulſat ⁊ ſubuertit aſſentiendo. iij. Reg.
xix. Spiritus grādis ⁊ fortis. ideſt ventus ſub
uertens mōtes nō in ſpiritu dñs dom⁹ diruit ⁊
collegia diuidendo. Math. vij. Flauerūt ven
ti ⁊ irruerūt in domū illā ⁊ cecidit. Prouerb.
xv. Domos ſupboꝝ demolietꝰ dñs. arbores.
ideſt hoies fructuoſos ⁊ gratiis multis dota-
tos aliqñ eradicat deſtruēdo vt ſaulē. ſap. iiij.
A nimietate ventoꝝ eradicabūtur. ſ. arbores.
Confringentꝰ eni rami in ꝯſumati fruct⁹ illoꝝ
inutiles. Eccliaſti. xxi. ſubſtantia ſupbi eradica
bitꝰ. ¶ Quarto ventus ē ſpume i aqua gñatiu⁹.
veſice inflatiuus ⁊ extēſiu⁹. palearū ⁊ puluerꝫ
eleuatiuus. qꝛ ſupbia quē aduerſitate nō deij
cit in ſpumā vanitatis ſi pōt adducit. ⁊ ꝑ vanā
gliam inflando ⁊ eleuādo ſubmergit. Sap. v.
ſpes impij quaſi lanugo q̄ a vento tollitꝰ. ⁊ tan
q̄ ſpuma gracilis q̄ a ꝓcella diſpergitꝰ Apls.
ij. ad Corin. xij. Timeo enī ne forte cū vene-
ro non quales vos volo inueniā vos. ⁊ ego inue
niar a vob qualē nō vultis ne forte ꝯtentiōes ⁊
emulatiōes ne iſlatiōes ⁊ ſeditiōes ⁊c̄. ſint int
vos. Deutero. i. Timētes ſuperbia aſcendiſtiſ
⁊c̄. Job. xxi. Erūt ſicut palee ante faciem vēti.
ſic ſupbi q̄rentes honoꝛes ⁊ ſic ſe eleuātes de
ijciuntꝰ in miſeriā. ſicē ſupbus antioch⁹ de quo.
ij. Macha. ix. ¶ Quito vent⁹ eſt in corꝑe hūa
no multaꝝ egritudinū cauſatiu⁹. q̄ñ. ſ. in corꝑe
generatꝰ vel ibi clauditꝰ vt infirmitas iliorū.
torſiōes ventris. colica ⁊ hmōi. ſic per ſuperbi
am mlte infirmitates ſpirituales. Eccl. iij. Sy
nagoge ſupboꝝ nō erit ſanitas. Et que infir
mitates pctōꝝ oriantꝰ ex ſuperbia oñdit Greg.
in. xxxiiij. li. moꝛa. in fi. Cunctis nāq ſuperbia
apud ſe cogitatione tumentibus ineſt clamor
in locutiōe. amaritudo in ſilētio. diſſolutio in
hilaritate. furoꝛ in triſticia. inhoneſtas in ac-
tione: honeſtas in imagine. erectio in inceſſu
rācoꝛ in reſpōſione horum mens ſemꝑ eſt ad
irrogādas ꝯtumelias valida ad tolerādas in
firma ad obediendum pigra. ad laceſſendaꝫ
alios importūa. ad ea que facere ⁊ debet ⁊ pre
ualet ignaua. ad ea autem que facere nec de
bet nec preualet ⁊ parata hec in eo quod ſpon-
te non app erit niſi exhortatiōibus flectitur.
Ad hoc autē quod latenter deſiderat q̄rit vt
cogatur. quia dū meruit ex deſiderio ſuo vile
ſ cere. optat vim in ipa ſua voluntate tollerare

hec ille. ¶ Sexto eſt ventus luminis ⁊ ignis ex-
tinctiu⁹ vt patet ad ſenſum. ſic ſupbia extin-
guit lumē gr̄e ⁊ ignem charitatis ⁊ oīm virtu-
tum. Eccl. xxi. Domus q̄ nimis. ideſt valde lo
cuples ē. ſ. virtutib⁹. annihilatur ſuperbia. vnde
Greg. ſicut oīa vicia eneruat hūilitas. omnes
q̄ virtutes colligat ⁊ roboꝛat. ſic ſuperbia oēs
virtutes deſtruit ⁊ eneruat. Ideꝫ Greg. Pau
lo ſupra inq̄t. alia vitia eas ſolas virtutes im-
petunt quibus ipa deſtruuntꝰ. vt videlꝫ ira. pa
tientiam. caſtrimargia. abſtinentiā libido cō
tinentiā expugnat. ſuperbia autem neq̄q̄ eſt
vnius virtutis extinctione contenta. ſed con
tra cuncta anime membꝛa ſe erigit. ⁊ quaſi ge
neralis ac peſtifer moꝛb⁹ coꝛp⁹ oē coꝛrumpit.
Impedit quoq ſupbia inuaſionem gr̄e ⁊ virtu-
tum. Sicut enim ꝯcauum eſt receptiuuꝫ non
ꝯuexum vt montes. ita ſupbia que facit mētes
eleuatas vltra cōmunem ꝯditionē impedit re
ceptionem gr̄e. Unde in figuraꝫ dicitꝰ. ij. Re.
i. Montes gelboe q ſignificant ſupbiā. nec ros
nec pluuia. ſ. gr̄e veniant ſuper vos ⁊c̄. Lumen
⁊ vere cognitionis impedit. Unde apls dicit
ad Ro. i. de philoſophis ſuperbis q̄ dicentes
ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt. ⁊ tradidit eos
deus in reprobum ſenſum. ſ. tradi pmiſit.

¶ Tertio ſuperbie reme- .§. vi.

diabilitas inſinuatur ibi eis. ſ. diſcipulꝰ contra
riabatur ventus. qui laborando contra ventū
in nauigando ⁊ demum xp̄o ad eos veniente.
liberati ſunt a vento. ⁊ facta eſt tranquillitas.
Oportet ergo ad remediādū ſuperbie ne dñe-
tur. xp̄i diſcipulum eius vitam ⁊ doctrinaꝫ ſe
qui ⁊ laboꝛare diuerſis cōſiderationibus: Ipe
ſiquidē xp̄s hūillimus fuit in oī vita ſua ⁊ con-
uerſatione humilr conuerſatus cum ſimplici-
bus pauperibus. non cum doctoꝛibus ⁊ mun
di ſapientibus ⁊ diuitibus qui cōmuniter ſunt
ſuperbi. Humilr indutus eſt non pompoſe. do
cuit non profunda ⁊ curioſa ſed vtilia ⁊ humi-
lia fugiens honores. vt cum vellent euꝫ turbe
facere regem. Joh. vi. aliquando precipiens
occultari eius miracula. vt Marci. vii. de mu-
to ⁊ ſurdo in his que agebat gratias deo refe
rens ⁊ non ſibi attribuēs vt Joh. vii. A meipſo
facio nihil. Et illō. mea doctrina nō eſt mea.
ſed eius qui miſit me in ſeruiēdo diſcipulis ve
ſtiendo pedes eorum. Joh. xiij. Et imita-
mus humilem eius ad nos deſcenſum. de lu-
mine celi ad tenebras mundi. de ſede regali
ad officinam peti ꝯ ꝯſenſu patris ad ꝓfunduꝫ
laci. formam ſerui accipiens ⁊ ſimilitudine car
nis peccati videlicet coꝛpus ſubditum penis
peti vt famem. ſiti. frigus ⁊ alia etiaꝫ ipm moꝛ
tem non tamen hūitem penā. Unde Augu.
Erubeſcat homo fieri ſuperbus poſtq̄ humi-
liatus eſt deus qui etiam ſuperbiam reprehen

dens humilitatē docens dt illō. Math.xxiii. Nolite vocari rabbi. Et illud. Recumbe in nouiſſimo loco. Lu.xiiij. diſcipulos cum contenderent de primatu ſupbia temptatos reprehēs dicēdo. qꝛ niſi ꝯuerſi fueritiſ ⁊ efficiamini ſicut paruuli non intrabitis in regnum celoꝝ Math.xviii. Et cum apoſtoli reuerſi a pdicatiōe gauderent ⁊ demones expuliſſent aliq̄ ſupbia ꝓpe reputatiōis ſtimulati. terruit eos exēplo ſathāe dicēs videbā ſathanā ſic̄ fulgur de celo cadentem.ſ.ſupbiam. Et iterum. Cū feceritis oīa q̄ precepta ſūt vobis dicite ſerui inutiles ſumus ⁊ qd̄ debuimus facere fecim⁹. Lu.vij. Ipſe etiam ait ad prem. Confiteor tibi dñe celi ⁊ terre quia abſcondiſti hec a ſapientib⁹ ⁊ prudentib⁹ ⁊c̄.i.ſupbis. Mat.xi. ⁊ ſubdet. Diſcite a me. qꝛ mitis ſum ⁊ humilis corde. ¶ Eſt ergo primū remediū ꝯtrā ſupbie. Exēplum vite xpi. Scdm̄ doctrinā ei⁹ ipſam detestās ⁊ ad ꝯtrariū exhortās. ⁊ h̄ ē xpm ſecū habere in naui mentis. ¶ Tertium eſt laborare in exercitijs vilibus ſe occupādo. Vñ dī. de. pe. di.ij. ſi quis ſemel notat⁹ fuerit inuidie vel ꝯtentionis vicio. ⁊ rurſū h̄ idem inciderit ſciat ſe primā cauſā ex qua inuidia vel ꝯtentio naſcitur i interioribus medullis habere recōditā oportet ergo cū p ꝯtraria atq̧ aduerſa curari .i.p humilitatiſ exercitiū. Exercitia vero humilitatis ſunt ſi ſe viliorib⁹ officiis ſubdat. ⁊ miniſteriis indigniorib⁹ tradat. Ita enim arrogātie atq̧ humāe glorie viciū curare poterit vt in conſuetudine humilitatis affectus vltra iam nō incidat i arrogantie ⁊ vane glorie delictū et in ſingulis huiuſcemodi vicijs ſimilis cura adhibeatur ⁊c̄. ¶ Quartū remedium eſt ꝯſideratio vilitatis ꝓprie atq̧ miſerie anime ⁊ corpis. Job.xiiij. Replet hō mltis miſerijs. natus d̄ muliere breui viuens tēpore. qui quaſi flos egredit ⁊ ꝯteritur. ⁊c̄. Quid enī eſt homo niſi ſperma fetidum in pncipio ſui. vas ſtercoꝝ in medio. eſca vermiū in fine quo ad corpus. quo ad alam in pctis natus. ſine pctiſ non viuēs. tenebris inuolutus. ignorās finē ſuū a ſupno iudice de oībus iudicand⁹ ⁊ puniendus. ⁊ pcipue de ſuperbia Iuxta illud. ps. Retribuet dñs abundāter.ſ.penā facietibus ſupbiā. ⁊ h̄ recte. qꝛ ſupbi directe pugnāt ꝯtra deū. Iſa.ij. Dies dñi ſup omnē ſupbū ⁊ arrogantē. Adeo infirmi ſumus animo vt nec leui cogitatiōi poſſumus p nos reſiſtere. nec leue verbum ſufferre: nec leuem⁹ flatum temptationis ſuſtinere. Corporis infirmitas tanta vt paruus vermis vt ſcorpio ⁊ aranea ipſum proſternat. ipſum moleſtet. ¶ Quid inflaris ingt. Aug. ſanies fetida. quid tenderis pellis morticina. ¶ Quintū eſt ꝯſideratio melioris vite. gre. Sicut incētiuū elatiōis ē ꝯſideratio deterioris. ita cautela hūilitatiſ ē ꝯſideratio melioris. cōſiderata. n. vitā ſcōꝝ quot ⁊ q̄ta fecerūt ⁊ ſuſtinuerūt pro deo. miſerrima oſtendit vita noſtra. Sextū remediū eſt ꝯſideratio iudicioꝝ dei. ⁊ pcipue ꝯ̄ ſupbos. ps. Tu humiliaſti ſicut vulneratū ſupbum. Et illud. Oculos ſuperborum humiliabis.

Reme- dia ſup bie

¶ Exempla habes plurima i ſcriptura quō de⁹ humiliat ſupbos. ¶.vij. ¶ Primum exemplū inueneri ⁊ pmoꝝ parentum deceoꝝ ſupbia humiliata. de quib⁹ ſupra. habet. quomo- Gen.xj. de edeficari volentibus turrim pertingente vſq̧ ad celū vt ſic ſe defenderent a deo do ſup- ſi amplius aquas diluuij induceret ſup terrā bus hu- vbi confuſis linguis coꝝ compulſi ſunt opus millat. dimittere impfectū. ¶ Scdo de pharaōe qui ex magna ſuperbia nolēs parere dni iuſſiōib⁹ ſibi p moyſen ⁊ aarō factis de dimiſſione ppli deinū poſt mlta flagella humiliatū demerſit i pfundū. Exo.xiiij. ¶ Tertio de dathā ⁊ abyron qui rebellantes moyſi ⁊ ex ſuperbia ꝯtemnentes pncipatum eius. apta ē terra ⁊ deglutiuit eos viuos. Numeri.xvj. ¶ Quarto de ſaule rege quo nō erat melior in iſrael. cui dixit dñs. Re.xv. Cū eſſes puulus i oculis tuis caput in tribub⁹ ꝯſtitui te in iſrael. nunc autem qꝛ elevatus es abieci te. ¶ Quinto de roboam filio ſalomonis de cui⁹ ſupbia legit.iij. Regū. xij. cum dixit populo iſrael. Minim⁹ digitus me⁹ groſſior ē dorſo pris. ⁊c̄. ſꝫ hūiliatus ē. qꝛ occiſo adurā q erat ſup tributa. decē trib⁹ receſſerūt ab eo ⁊ fecerūt ſibi alium regem. ſcꝫ ieroboā. ¶ Sexto de ſenacherib de cui⁹ ſupbia dic̄ dñs. Iſaye.xxxvij. ſupbia tua deſcendit in aures meas. ponā igit circulū in narib⁹ tuis. ⁊ frenū in labijs tuis. ⁊ reducā te per viā quā veniſti de eius hūiliatiōe ſubdit. qa āgelus dñi i vna nocte occidit. clxxxv. milia exercitus ſui. ſicq̧ ipe rex aſſirioꝝ ſenacherib. cum dēs reuerſus i terrā ſuā a filio ſuo occiſus ē in tēplo dī ſui d̄ nabuchodonoſor. De quo dan. iiij. dictū ē.ſ. ¶ Septimo d̄ holoferne ⁊ exercitu ei⁹ cui pferat innumerabili. qui ex ſupbia dixit poſtq̧. achior locut⁹ ē collaudās illum pplm ⁊ deū ſuū vt oſtēdat. qa nō eſt alius de⁹ niſi nabuchodonoſor. poſtq̧ pcuſſerim⁹ eos q̄ſi vnū hoim. tu etiā cū eis gladio interibis. Iudith.vj. ſed humiliat⁹. qꝛ amputato capite eius a iudith. exercitus fugit. ⁊ debelat⁹ eſt Iudith.xv. ¶ Octauo d̄ aman qui propt ſupbiam ſuam pati non poterat q mardocheus eum non adoraret ſicut ceteri homines quod ille non faciebat: qꝛ congnoſcebat illū abuti honore. ſed humiliatus eſt. qꝛ demum ſuſpenſus eſt in ligno illo qd̄ parauerat mardocheo p patibulo. ⁊ omēs inimici populi iudeoꝝ occiſi ſunt illa die a iudeis data licentia ſuper hec a rege aſſuero. qꝛ ipſi debebant occidi. vt

habet Heſter per totũ. ¶ Nono de antiocho
rege. ij. Machabeoꝝ. ix. de quo dicit̃ ꝙ locut⁹
eſt ſuperbe. Antiochus audiẽs ꝙ exercit⁹ eius
fuerat deuictus a iudeis dicens ſe vẽturũ hie
roſolymã ⁊ ɔgeriẽ ſepulchri eã facturũ. ſed im
mediate humiliatus fuit. qꝛ apprehẽdit eũ do
loꝛ viſcerũ ⁊ tantus fetoꝛ de coꝛpe eius ſcatu
riente vermibus exibat ꝙ nõ poterat eũ exerci
tus tolerare. ibi vide de ei⁹ humiliatiõe. ¶ De
cimo de herode qui decollauit iacobũ. qꝛ cũ
populus exclamaret laudes dei ⁊ non hois
i. laudaret eũ vt deũ indutũ veſte aurea reuer
berante ſuper eũ radio ſolis. ⁊ ex hoc ſuperbiẽ
tẽ ⁊ ſupra hoiem de ſe eſtimantẽ pcuſſit eũ an
gelus dñi. vt habet̃ Act. xij. ſed diffuſius in hi
ſtoꝛia eccleſiaſtica. ¶ Undecimo de populo iu
deoꝝ. qui cũ fuerat a dño mirabilit̃ adiutus
⁊ exaltatus. qꝛ ſupbe egit ɔtra dñm nolẽs eũ
recipere. ⁊ doctrinã eius. humiliatus eſt ⁊ diſ
pſus p oꝛbẽ in ſeruitutẽ ⁊ obpꝛobꝛium. ¶ Duo
decimo in vitaſpatrũ de quodã anachoꝛita q
ad magnũ apicẽ cõtẽplationis aſcẽderat. ſꝫ ſu
perbia elatus humiliatus eſt. Nã diabolus aſ
ſumẽs ſpeciẽ mulieris oberrãtis in deſerto ve
nit ad cellã eius rogãs recipi de nocte ne a fe
ris deuoꝛaret̃ quo facto ⁊ accẽſo ei igne ad ca
lefaciendũ aſpiciẽs in eã ⁊ ſtimulatus libidi-
ne cũ opus nephariũ attentaret illa vt fumus
euanuit i aerẽ clamitãs. O anachoꝛita qui te
vſqꝫ in celũ exaltabas ecce qꝛ in infernum de
merſus es inducens eum ad deſperationem.
¶ Capim tertiũ de gradib⁹ ſuperbie. xij.

De gradibus ſuperbie. xij.

de qb⁹ beat⁹ Bern. in quodã libel-
lo. ⁊ b. thom. ſe. ſe. q. clxij. de his po
teſt exponi illud ps. ſuperbia eoꝝ q
te oderũt aſcendit ſemper. Ubi ſciendũ eſt ꝙ
eſt duplex aſcenſus mentalis. Unus eſt virtuo
ſus. ſ. de bono opere in melius. ⁊ de actu vnius
virtutis in aliã. De quo Eſa. ij. Uenite aſcẽda
mus ad montẽ dñi. i. xp̃m vel celũ. ſ. per humi
litatẽ ⁊ bona opa. Alter criminalis. ſ. de vno
actu peccati ad aliũ. ⁊ pꝛecipue qꝛ ſupbia ſpoꝛ
tat a ſcẽſum quedã falſe eſtimationis ⁊ inoꝛdi
nate affectionis ad magna. aſcẽdit criminali
ter cũ qs de vno gradu ſupbie aſcẽdit ad aliũ
de quo põt itelligi illud Exo. xij. Nõ aſcẽdes
per gradus ſupbie ad altare meũ. i. xp̃m ſeu
diuine maieſtatis ſed per humilitatẽ opoꝛtet
aſcẽdere. qꝛ vt dicit Job. xx. ſi aſcẽderit in ce-
lũ. ſ. meritoꝝ eſtimatione ſupbia eius. ⁊ caput
ei⁹ nubes tetigerit q̃ſi ſterquiliniũ i fine pderet̃.
De hoc ergo aſcenſu ſupbie dicit ps. lxxiij. ſu-
perbia eoꝝ ⁊c. Ubi tria poſſumus notare. Pri
mo viciũ deteſtabile. ibi. ſupbia. ſcḋo malum
inſuperabile. ibi. qui te oderunt. Tertio pgreſ
ſum execrabilem. ibi. aſcendit ſemper.

¶ Quantum ad primum. §. i.
ita eſt deteſtabilis ſupbia prout dicit̃ Eccl. x. Super
Odibilis corã deo ſupbia eſt ⁊ hoib⁹. Supbia bia ẽ de
enĩ deo aduerſat̃ ⁊ primo ac ꝓpꝛio ſubiecto. teſtabi
Aduerſat̃ qppe deo quaſi volẽs ab eo auferri lis.
qḋ ſuũ eſt. Dicit eni dñs Apoc. j. Ego ſum al-
pha ⁊ o. principiũ ⁊ finis. ſ. oĩs creature. Sed
ſupbus cũ eſtimet bona ſua que habet. a ſe ha
bere ⁊ eſſe princi piũ eoꝝ. ⁊ ad hũc finẽ faciat
opa ſua vt honoret̃ ⁊ magnificet̃. ſic facit ſe ꝓn
cipiũ ⁊ finẽ qḋ dei eſt. Unde dicit Boetius. ꝙ
cetera vicia fugiũt deũ. ſed ſupbia reſiſtit deo
per luxuriã eni hõ ad creaturã ɔuertit̃ querẽs
inoꝛdinatã delectationẽ. per auariciaꝫ ad pe
cuniã. ⁊ ſic de aliis. ſed per ſupbiam ɔtradicit
deo quaſi volẽs dominiũ eius. ſed ſi videris in
quit Seneca murẽ velle dñari aliis muribus
nũquid riſu ꝫteneas. ⁊ ideo ſpãliter dicit̃ de ſu
perbia. Jacobi. iiij. Deus ſupbis reſiſtit. ⁊ me-
rito. nã nõ ſolũ ſuperbus vult deo equari ſꝫ ſu
perioꝛ eẽ. Unde ⁊ de ſupbo antixp̃o dicit apo
ſtolus. ij. ad Theſſal. ij. Extollit̃ ⁊ aduerſat̃ ſu
per oẽ qḋ dicit̃ deus aut qḋ colitur. vbi Bern.
Hoꝛret humanus intellectus verbũ. vtinam
hoꝛreat ſimul cogitatũ malignũ pariter ⁊ af-
fectũ. dico eni vobis ꝙ nõ ille tm̃ ſed oĩs ſuper
bus extollit̃ ſupra deũ. Uult eni deus fieri vo
luntatẽ ſuã. vult ⁊ ſupbus fieri ſuam. Jã videt̃
equalitas. ſed vide male ɔgruã ꝓpoꝛtionem.
Deus eni in his que rõne approbat vult volun
tatẽ ſuã. ſupbus vo cũ rõne ⁊ ɔtra rõnẽ ſuper-
bia deũ ipugnat ſemp in oĩ tpe. in oĩ loco ⁊ in
oĩ pſona. Multa peccata ſunt que cauent̃ in ſo
lẽnitatib⁹. ſed ſupbia tũc magis exercet̃ in põ
poſis veſtib⁹ ⁊ oꝛnatib⁹. vnde hoies ſupbiũt in
ɔuiuiis. in ſermonib⁹. ⁊ hmõi. Pctã carnis gu
le ⁊ fraudulẽtie ⁊ hmõi raro cõmittunt̃ in lo-
cis ſacris. ſꝫ ſupbia ibi pmaxime. Multe etiaꝫ
ſũt pſone que dedignant̃ foꝛnicari. fraudare.
mẽdacia dicere q̃ tñ ſibi nõ cauẽt a ſupbia. ſu
pbia ẽt bõis opib⁹ iſidiat̃ vt pareãt. ait Augu.
Quinimo nulla cõtumelia ſeu offenſio fit deo
vbi nõ ſit aliquomõ ſupbia. ¶ Propterea dr Super
Eccl. x. Iniciũ oĩs pctĩ ſupbia ex eo vꝫ. qꝛ pᵐ bia ini-
pctm̃ qḋ fuit luciferi fuit ſupbia. ſꝫ vt dr iudith tiũ om
x. ſupbi nõ tibi dñe placuerũt a ꝑncipio. Uel nis pec
dr initiũ peccati. qꝛ ſupbia primoꝝ parẽtũ eſt cati.
cã in nobis oꝛiginalis pctĩ. vñ in nobis eſt ici
natio in oẽ pctm̃. vel qꝛ in oĩ pctõ ẽ aliquo mõ
ſupbia dũ qs ſe rebellat mãdatis dei. Uñ ad-
uẽt⁹ xp̃i in carne fuit. ⁊ ad iudiciũ ɔtra ſupbiã
erit. ſed primus ad medẽdũ. ſcḋs ad puniẽdũ
eã. Unde Aug. Propter magnũ peccatũ ſup
bie de⁹ humilis venit. Iſte ingẽs moꝛb⁹ aĩa-
rũ oĩpotentẽ medicũ de celo dedurit. vſqꝫ ad
foꝛmã ſerui humiliauit ɔtumeliis cũ ligno ſu-
ſpẽdit vt ſalute tãte medicine curet̃ h tumoꝛ.

Scd'o aductus erit ꝯ ſupbiã puniẽdã. Unde
Eſa.ij. Dies dñi exercituum ſup omnẽ ſuper
bum ꝛ excelſũ ꝛ arrogãtẽ ꝛ hũiliabit. ¶ Eſt
etiam ſupbia ꝓximo iniurioſa. Supbꝰ enim
ꝓximũ corde ꝯtemnit. verbis ꝯtumeliat. fa-
ctis moleſtat. Corde ei ꝯtẽnit ſm illud. Eccl.
xiij. Sicut abominatio eſt ſupbo hũilitas. ſic
execrabilẽ diuiti paup. Et nõ ſolũ hũiles ſed
ꝛ ſupbos ſuperbꝰ ꝯtemnit ꝛ eis ꝯriat. Nõ enĩ
in eo verificatur illud. Oẽ animal diligit ſibi
ſilẽ ꝛ inclinat ad illud. Et ratio eſt. qꝛ ſupbus
appetit ſup alios preeſſe vl' reputari vel hono
rari. ꝛ idõ cum iſta cõia eſſe non poſſint, cum
videt alium ſupbum iſta querere tanq̃ impe
diente ſuum conſequi deſiderium eum dete-
ſtatur. Uerbis etiam ſupbus moleſtat proxi-
mũ multipliciter ꝛ ſe iactando ꝛ cum eo liti
gando ꝛ cõtumelias inferendo. Unde Amos
vi. Nunquid in fortitudine noſtra aſſumpſi-
mus nobis cornua. ſ. faciendo magnifica ope
ra ꝛ apparentia. Et. Eccl. xi. Sicut eructãt ꝑ
cordia ferentium. ita ꝛ cor ſuperborum. Ad li
teram. Stomachus ventoſitate inflatus eru-
ctat qđ abominabile eſt audientibꝰ. ſic ſuper
bus verba ventoſa ꝛ diſplicibilia profert. Et il
lud. Prouer. xi. vbi fuerit ſuperbia ibi ꝛ con
tumelia. Factis etiam moleſtat eum affligẽ
do ꝛ bonis ſpoliando. ſm illud. Prouerbioꝝ.
xxii. Arma ꝛ gladij in via ſupbi. cuſtos autem
anime ſue lõge recedit ab eis. ꝛ. Eccl. xxv. Ef
fuſio ſanguinis in rixa ſuperboꝝ. Quando enĩ
non poteſt obtinere qđ volunt non curant per
ſe vel alios ſanguinẽ fundere vt poſſint ad do
minia aſcẽdere. Et qꝛ moleſti ſunt alijs ſuper
bi ideo cõmũiter egreferuntur. vnde ꝛ. Eccl.
xxv. Tres ſpecies odiuit anima mea, ꝛ aggra
uor valde anime illoꝝ. pauperem ſuperbum,
diuitem mendacem. ꝛ ſenem fatuum ꝛ inſen
ſatũ. Ad litteraꝫ. Hoc ideo eſt. qꝛ talibus tol
litur occaſio illoꝝ malorum. Superbiam enĩ
inducit opulentia vel magna aliqua excellen
tia quam non hꝫ pauper. Et paupertatem vt
prouideat neceſſitati ſue quis aliquando di-
cit mendacia. ꝛ experientia longa debuit ſe-
nem ſapientem efficere. Mortaliter totum in
pictur de ſuperbo quolibet. Ex pte ſiquidem
corporis eſt homo valde pauper. immo paup
rimus adeo vt mendicare eum oporteat victũ
ꝛ veſtitũ ab herbis: vt pannum lineum, ꝛ ani
malibus brutis vt lanam. Diues mẽdacioſus
qui bona que habet magna dicit a ſe habere.
vel ſe non poſſe ꝯtinere vel vicia vincere. cum
tamen poſſit cum adiutorio gratie. Senex fa
tuus ẽ qui cum pluries fuerit expertus ſuaꝫ fra
gilitates ꝛ caſus potentium tamen ꝯfidit in
ſe exponens ſe periculis ꝛ regimino querens.
¶ Demũ ſuperbia ꝓprio ſubiecto nocet. Nã
bona de ſe conuertit in mala inq̃tum de bo
nis ſupbit operibus. ꝛ ſic malum culpe incur
rit. vnde de vita moritur. de ſanitate egrotat.
de medecina interficitur. ꝛ a mortuo occidi
tur. Sicut in figuram eleazar occidens ele-
phantem ſub eo occubuit. i. Macha. vi. Itẽ
ſuperbia in errorem inducit. vnde ſuper illud.
Hiere. xlix. Arrogãtia tua decepit te ꝛ ſup
bia cordis tui. dicit gl. ꝙ omnis hereticꝰ ẽ ar
rogans. qꝛ ſuperbia hereticũ facit ꝛ vere igno
rantem. Item ſuperbia mentem inebriat vt
ſe nõ cognoſcat. Abacuc. ij. Quomodo vinũ
potantem decepit ſic erit vir ſuperbus. Uinũ
hoc modo decepit potantem. qꝛ ingredit blã
de ſua ſuauitate. poſtq̃ vero receptuꝫ eſt incõ
menſurate. ipſuꝫ dominantur in homine ꝛ fa
cit eum fatue credere. ꝛ fatue loqui. ꝛ operari
nociua. Sic poſtq̃ ſuperbus recipit ſuperbiã
in affectu tunc de facili recipit eam in intelle-
ctu. vt alta de ſe credat alta loquatur. ꝛ eſt ſiẽ
ebrius. ꝛ que de ſe dicuntur bona que i ſe nõ
eſſe videt. credit. ¶ Unde accidit ei ſicut cui
dam ruſtico q cuꝫ portaret agnum ad vẽden
dum. quidam truffatores condixerunt ſibi vt
quilibꝫ interrogaret per ſe quid vellet de illo
cane dicẽtes canem eſſe agnum illum. Cum
ergo primꝰ quereret a ruſtico quid precij vel
let de illo cane. Reſpondit ruſticus. Agnus
eſt iſte nõ canis cui ille irridendo inquit. Er
ras qꝛ canis eſt ꝛ nõ agnus. Interrogat ſecũ
dus quanti precij eſſet canis ille. Cui econtra
ille dixit. agnus eſt non canis. ꝛ ſic ſucceſſiue
plꝛes fecerunt propter qđ demũ immutatus
a vera credulitate ſua immo ſcia. verbis il-
loꝝ canem eſtimauit ꝛ pro cane vili precio vẽ
didit. ſic ſuperbus ꝛc. Item ſuperbia inducit
infirmitatem que de facile incurritur ꝛ diffi
culter curatur ꝛ ſepe in ea recidiuatur cura-
ta. ¶ Triplici autẽ rõne incurritur faciliter.
Prima rõ eſt. qꝛ non putatur tãta infirmitaꝫ
quanta eſt. ꝛ ideo non vitatur ſic vitanda eſt.
vnde. Gre. Cũ nimis turpis ſupbia creditur.
minus vitatur. luxuriam eo magis erubeſcũt
homines. qꝛ oẽs turpem nouerũt. Scđa eſt.
qꝛ manifeſtiora reperiũtur exempla ſuperbie
q̃ alioꝝ pctõꝝ. Fornicatores enĩ ꝛ alij vicio
ſi occultant pctã ſua. ſꝫ ſuperbia manifeſte cõ
mittitur. Quod autem quis glorietur de la-
ſciuijs ꝛ alijs ſcelerib' iã procedit ex ſupbia.
alꝰs occultat. Tertia rõ ẽ propter multiplicẽ
materiã. qꝛ de quocunꝗ malo. Item de dif
ficili curatur. vnde. Job. xv. Cunctis diebꝰ
ſuis ſuperbit impiuꝫ. Quando enĩ aliquis in
firmatur aliquo alio peccato. odij. homicidij
vel fornicationis congnoſcẽs confitetur con-
teritur ꝛ demittit illud. ſed ſuperbus nec vult
ſubire humilitatem contritionis nec erube
ſcentiaꝫ cõfeſſiõis vel tãtas miſerias ſuas ſci
ri. Unde enim dicit. Gratianus. de. pe. diſt.

Super bia ẽ ꝓximo iniurioſa

Exẽplũ

Super bia nocet ꝓ ſubiecto.

ſ.ca. Qui domū. circa ſi.ſ. taciturnitas ꝯfeſ
ſionis ex fonte ſuperbie naſcitur dum quis nō
vult cognoſci qualis ſit. Ex ſimilitudine eniꝫ
patet nō de facili curabilis. Nam aſſimilatur
luciferi peccato. qd̄ ſuperbia fuit ⁊ iſanabilis.
Ad hoc etiam facit hmōi rō. q2 infirmitas q̄
ignoratur non pōt curari. Hiero. Difficile ad
ſanitatem venimus. quia nos egrotari neſci-
mus. quod maxime accidit ex ſuperbia.

¶ Secundo malum in ſu- .ſ.ij.

perabile notatur cum dī. Qui te oderūt. Odi
um autē hominis ad deū eſt maximū pecca
tum qd̄ ſuperat omnia alia. ⁊ ad hoc demum
Quod perducit ſuperbia. Sciendum tn̄ ſm. tho. ſe.
de⁹ odi ſe. q. xxiij. q; de⁹ ĩ nā ſua nō ſolū nō pōt odiri.
tur. Eſt enim ipſa eſſentia bonitatis. bonitas au-
tem in ſe inq̄ʒtum bonitas non poteſt odiri. q2
bonum eſt qd̄ oia appetunt. inquit phs. i. Ethi
co. Sed etiam inquantum creator vel benefa
ctor non poteſt odiri. Nullus enim odit eum
qui ſibi benefacit inq̄ʒtum apprehendit illud
vt beneficium. Sed ſi reputaret illud qd̄ ſibi
impenditur bonum vt malum ⁊ ſibi nociuum
ſic poſſet odire. vel etiam habito reſpectu ad
aliud. puta q2 ⁊ ſi ſibi aliquod bonum fecit eſt
ſibi contrarius in aliquo. vt ſi filius odiat pa
trem non q2 eū genuit. ſed q2 verberauit. Sic
deus oditur vel inq̄ʒtum punitor maloꝝ. ⁊ ſic
odit a demōijs ⁊ oibus dānatis. Vn̄ dī apo-
ca. xvi. de damnatis mādacauerūt linguas
ſuas pre dolore. blaſphemauerunt deum qui
habet ptātē ſuper has plagas. neq; egerunt
penitentiam vt darent illi gloriam. vel q2 im
pedit de aliquos ne impleant ſuas volūtates
malas diuerſis modis. vel q2 prohibet pecca
ta propter quod praui non ita libere peccant
vt cuperent. tum q2 momordet conſcia tuꝫ q2
non aſſequitur ab alijs ex timore.

¶ Tertio progreſſus .ſ.iij.

execrabilis ſuperbie notatur cū dicitur. Aſcē
dit ſemper. Ubi notandum q; xij. ſunt gra-
dus ſuperbie quibus aſcenditur ad ſummum
cius. ſcꝫ curioſitas. leuitas. inepta leticia. ſin-
gularitas iactātia. arrogantia. preſumptio. ſi
mulata confeſſio. defenſio peccati: rebellio. li
bertas ſu' aſſuefactio mali. ⁊. Ber. in quodaꝫ
libello eius explanat quo ad ſtatum religio-
ſum. Sed vt communior ſit materia etiaꝫ ad
alios extendemus.

¶ Eſt ergo primus .ſ.iiij.

gradus. Curioſitas. que in hoc conſiſtit dum
quis non cōtentus terminus cognitionis ſibi
conuenientis querit ſcire. videre audire. vel
alijs ſenſibus apprehendere que non decet.
Multipliciter hoc vicio infectū eſt genus hu
manum. ⁊ tanto magis q̄to minus de eo ſa-
ciet ſibi ꝯſciam. Ut enim dicitur. Ecc̄s. j. Non
ſatiatur ocul⁹ viſu, nec auris auditu. Frequē
ter quis querit quecūq; oculus occurrūt vide
re ⁊ audire oia que dicuntur. Et breuiter q̄n
cunq; quis vtitur aliquo ſenſu non propter ali
quam cauſam rationabilem. ſꝫ ſolum vt noti
ciam hēat de ipſa re obiecta ſēſui pertinet ad
curioſitatē. Cū ēt itellect⁹ ſcire q̄rit q̄ ſibi phi
bita ſūt vel noxia vel ſupra capacitatem ſuaꝫ
vt de miſterijs fidei ⁊ predeſtinatione ⁊ hmōi
curioſitas eſt. vnde dī. Eccī. iij. Altiora te ne
queſieris. ⁊ fortiora te non ſcrutaueris ⁊ in plib⁹
operib⁹ eius ne fueris curioſus. Berū. autem
ſic ait de hoc gradu. Si videris monachum
de quo prius ꝯfidebas vbi ſtat ambulat. ſ. ſi
ſcurrendo hincinde ⁊ oculis in'p enter vaga
ri. caput erectum. aures portare diſtētas. ⁊ mo
ribus exterioris hominis interioris immuta
tum agnoſcas. dum enim anima ſui circun-
ſpectiōe torpeſcit incuria ſui. i alioꝝ curioſaꝫ
eque facit. Ut qd aūt audes oculos leuare in
celum qui peccaſti in celum. terram intue-
re vt cognoſcas teipſum. Hec ille. Dyna filia
iacob q2 curioſa fuit in egrediēdo domum vt
videret feminas regionis illius conſtuprata
fuit a ſychen. Geneſis. xxxiiij.

¶ Secundus gradus eſt .ſ.v.

leuitas. ſ. ad iudicandum facta alioꝝ ad loq̄n
dum ad proferendum ſnias ad ordinandum
noua. ad docendū alios. ⁊ ſi contradicitur cō
tentiōes multiplicat. que omnia procedūt cō
muniter ex nimia ſui eſtimatione quaſi euan
geliū ſit omne quod dixerit vel ſenſerit. ⁊ alij
nil ſciant. ſicut cayphas cū dixit in ꝯſilio. Uos
neſcitis quicq; nec cogitatiſ expedit vobis vt
vnus homo moriatur. ⁊ helyu iuuenis qui cū
vidiſſet tres amicos. Job qui euꝫ viſitauerāt
ſcꝫ heliphac. baldach ⁊ ſaphar diſputātes cū
eo ſuperatos. ductus leuitate ⁊ arrogantia il
los contempſit tanq̄ʒ ignaros. ⁊ ipſe. Job ag-
greſſus eſt diſputatione cum arguens. Sꝫ re
prehenſus a domino fuit ei dictum. xxxviij.
Quid eſt iſte inuoluens ſnias ſmonibus im-
peritis. Berū. vero ſic ait de hoc gradu. Sic
oritur iſte ex gradu precedenti.. Monachus
qui ſui negligens alios curioſe circūſpicit dū
quoſdam ſuſpicit ſuperiores quoſdam deſpi-
cit inferiores. in alijs quidē vidit qd̄ inidet.
in alijs qd̄ irridet. vnde animus nulla ſui cu-
ra grauatus per ſuperbiaꝫ ⁊ alta ſe erigēs. mo
do per inuidiam tabeſcit. modo per excellen
tiam pueriliter hilareſcit. ⁊ qd̄ ſuperari do-
let. ⁊ q; ſuperat ſe gaudet amor proprie excel
lentie facit. Tales autem nunc pauca ⁊ mor
dacia verba nūc multa in amaritu verſa. nūc
lucru plena. ſemper autem irrationabilia in-
dicit verba. Hec ille.

¶ Tertius gradus eſt ine- .ſ.vj.

pta leticia. Uidens enim ſuperbus ſe proſpera
ri in temporalibus. ab hoibus laudari. hono
ribus exaltari. ⁊ dignitatibus ſublimari. ⁊

quos vult poſſe deprimere. inde mundialiter hilareſcit hoc hñs pro magna felicitate ⁊ induſtria ſua, etiaꝫ de apertis malis exultās. ſm illud Prouer.ij. Letantur cum malefecerint ⁊ exultant in rebus peſſimis. deridentes ⁊ ſubſannantes vel contemnentes paupes ⁊ miſeros. ſicut diues epulo in inferno ſepultus. ꝓpterea quia in conuiuijs gaudens mendicuꝫ lazarum contempſit. Lu.xvi. Procurant aliqñ do tales tripudia. choreas. haſtiludia. ludos ⁊ alia vana ad augendam ſuā ineptam leticiaꝫ. Sed vt ait Job.xxi. Tenent tympanum lyrā ⁊ gaudent ad ſonitū buccine. ⁊ in puncto ad inferna deſcendunt. Berñ. vero de hoc ſic ait. Monachus qui duos ſuperbie gradus aſcendit cum gaudium videt interpellari miſicia quam de bonis alterius contrahit impatiens ſue humilitatis ꝑgit ad conſilium falſe conſolationis ex illa parte qua ſui ſibi vilitas ⁊ aliena excellentia monſtrat aſtringit curioſitatē. vt in quo ipſe videtur excellere notet in quo alter precellat ſemper diſſimulet vt deuꝫ cultat quod triſte putatur leticia continetur. His ita ꝗ indicijs hic gradus deprehenditur. rari vel nulli gemitus. vt puta ſi attendas. aut ſui obliturm aut ablutum a culpis. in ſignis ſcurrilitas. in fronte hilaritas. vanitas apparet in inceſſu. pronus ad iocum. facilis ⁊ promptus in riſu. ſimilis veſice turgenti vento. puncto forate exiguo que ſi ſtringitur crepitat. ⁊c.

¶ Quartus gradus eſt .§.vij.

Jactantia. ſcꝫ laudare ſeipm ſupra debitum modum diuerſis rebus. vel de pulchritudie. vel fortitudine vel nobilitate generis. aut de diuitijs potentia ⁊ gloria. ꝺ induſtria artis ſue. intellectus accumine ſcientia ſapiētia eloqñtia. virtutibus ⁊ gratia. Sed vt dicitur Prouerbio. Laus in proprio ore ſordeſcit. Unde Catho. Nec te collaudes. ⁊ ſequitur Hoc faciunt multi quos gloria verat inanis. Ad iactantiam etiam ⁊ ſuperbiam pertinet portare ſuperfluas veſtes ⁊ alios ornatus ſupra ſtatum ſuū pompas in cōuiuijs. edificijs ⁊ equitaturis ⁊ in alijs apparatibus que omnia demum ad inferos deducunt. Unde dicunt ipſi ſuperbi in inferno poſiti. Quid profuit nobis ſupbia noſtra ⁊ iactantia diuitiarum. ecce omnia tranſierūt velut vmbra. Sapien.v. Sic ſymon magus q iactabat ſe poſſe mutare naturas reruꝫ ⁊ mortuos ſuſcitare ⁊ in celum aſcendere cadēs in terram dimiſſus a demonuꝫ multitudine qui eum ferebant per aerem. oratione Petri colliſus ⁊ ꝯfractus in profundū deſcendit. Berñ. autem ſic ait de hoc gradu ibi et precedenti gradu ſic oritur. poſtꝗ vanitas in veſica creſcere ⁊ groſſeſcere ceperit neceſſe ē vt ampliori foramie laxato ſinu vētoſitas eructetur aliꝺ quin rumpetur. Deprehenditur autē hoc gradus his indicijs. Eſurit ⁊ ſitit quibus omne quod ſentit oſtendat. preuenit interrogantē. non querenti reſpondet. ipſe querit ipſe diſſoluit v̓ba collocutoris preſcidit imperfecta. Si de religione agitur ſtatim viſionis ⁊ ſomnia proferūtur laudat ieiunia. cōmedat vigilias ſuper omnia orōes exaltat ſi ad ludicra ſmo ꝯuertit. i his ꝙto aſſuetior tāto loqcior. ita vt ſeueros anie ⁊ ḡues i leuitatē ꝯcitet ⁊ in riſū.

¶ Quintus gradus .§.viij.

ſuperbie eſt. Singularitas. facere. ſ. aliquid vltra cōia ⁊ conſueta vt pre ceteris reputetur ⁊ honoretur vt circa veſtitum inuenire nouitatem veſtium magis apparentium. noua ornamenta. in ſermonibus vel verbis peregrinis ⁊ obſcuris. in diſputationibus ſequi nouas opiniones vltra cōmunes. in tractatibus cū alijs de aliqua materia. diſcrepare a comuni iudicio aliorum vt videatur magis intelligere factum. in prouiſionibus grauaminibus. ⁊ promotionibus vult ſingulariter ꝑ ceteris tractare melius. de quo poteſt exponi illud ꝑs. Singularis ferus depaſtus eſt cauſa. ſ. vineaꝫ eccliē. Feriui enim homines ſunt huiuſmodi qui volunt eſſe ſingulares. Nam homo inꝗtum homo eſt animal ſociale non ſingulare. ⁊ hi conſumunt vineam ecclīarum ⁊ ciuitatem totum pro ſe querentes de alijs nō curantes. In ſtatu vero ſpirituali recedēt a comuni vita regule. a cōmunibus conſtitutionibus patrum. a communibus cerimonijs ⁊ obſeruantijs ſine cauſa vrgente. vel ſpāli reuelatione ad ſingularitatem pertinet. ⁊ eſt valde periculoſū. Cōtra hos inuehit. Berñ. in ſmone dicēs. Quid dicis tu amator ſingularitatis. cōia loca. cōmuneꝫ vitā. cōmunem regulā. cōmunes obſeruantias quid faſtidis. Jō Thomas non vidit xpm cum ceteris. quia non erat cum eis quando venit Jeſus. Quod ſit periculoſū oſtēdit. Jouanes caſianus in prima coll̓. de quodam qui dicebatur herro qui cum eſſet ſingularis in auſteritate vite ⁊ admoneretur in contrarium ex ſuperbia ꝑmanens in illa ſinglaritate cum appareret ei diabolus i ſpecie angeli lucis. ⁊ eius verbis acquieſceret. demū ex ſuaſione diaboli ꝓiecit ſe in puteum. Non tamen ꝑtinet ad ſingularitatē hoc ſed animi firmitatem vt declinātibus alijs quaſi oībus a mandatis ⁊ debitis regulis quaſi ſolus vel cū pauciſſimis mādata ⁊ reglam ſuet. ſicut i iii dē dī de thobia q̄ cū oēs ex filijs iſr̓ irent ad adorandū idola q̄ fecerat ierobā rex iſr̓. iſte ſol⁹ ibat i hieruſalem ad tēplū ad adorādū. iiij. Reg.vij. deū ⁊ offerēduꝫ ſacrificia ⁊ decimas. ⁊ cum duceretur ad captiuitatem in niniuen cum alijs cōtribulibus ſuis. ⁊ oēs alij de popu

lo ſuo contaminarentur in eſcis gentilium.ſ. comedendo cibos eis prohibitos in lege. ipſe ſolus non eſt contaminatus in eſcis eorum abſtinens.ſ.ab eſu illoꝝ ciboꝝ. Tho.i.c. Bern. ſic ait. Singularitas a precedēti gradu ſic oritur. Turpe eſt ei qui ſe ſupra ceteros iactat ſi nō plus ceteris agat aliquid. vltra ceteros appareat. Perpenditur autem his inditijs gradus iſte. plus ſibi talis blandit̄ de vno ieiunio quod ceteris prandentibus facit ꝙ̄ ſi ceteri ſeptē dies ieiunauerint cōmodior ſibi videt̄ vna oratiuncula peculiaris ꝙ̄ tota pſalmodia totius noctis dolet aliquē ſe pallidiorē ⁊ minus comedentem ad omnia ſua ſtrenuus ⁊ ad cōmunia piger. vigilat in lecto. dormit ī choro.

¶ Sextus gradus ſuperbie .§.ix.

perbie eſt. Arrogantia. cū.ſ.quis attribuit ſibi illam ſcientiā ⁊ virtutē quā non habet. ex hoc querēs alijs poſſe preceſſe. ſub eiſe rēnuens equari ceteris non ſufferres. ad adulationib⁹ acquieſcens ſi aliquis eum non venerat̄ impatiens. Hiere.xlviij. Sublimitatē ⁊ arrogātiā ⁊ ſuperbiā ⁊ altitudinē cordis illius ego ſcio dicit dñs.ſ.ad puniendū. Hac arrogantia ductus marius ciuis romanus non contentus ꝙ ſexies fuerat conſul romanoꝝ. voluit tyrannice ⁊ violētia eſſe ⁊ ſeptimo propter quod interfectio facta eſt multorum ciuium bello inteſtino facto inter marium ⁊ ſillam qui voluit eū impedire in hoc. vt narrat Tytus liuius. Sic ⁊ iulius ceſar reuerſus victor de gallia voluit fieri conſul. vnde ſecuta ſunt multa mala. Qđ etiam quis credat poſſe vel velit malos quoſcū ꝓ ſeparari a bonis pertinere ad arrogantiā oſtendit. Aug. dicens. Quātus arrogantie tumor eſt quāta humilitatis ⁊ lenitatis obliuio ⁊ arrogantie quāta erectio vt ſe quis poſſe facere credat ꝙ nec apoſtolus conceſſit deus.ʒizaniā videlicet a frumento putet ſe poſſe diſcernere.xxiij.q.iiij.ca. Quātus. Pertinet etiā ad arrogantiam imperioſe deſpectiue docere vel regere ſubditos.⁊ ꝯtra alios ſueuere vt videantur plus ipſis ſapere vt quidam faciunt. etiam in ſermonibus. etiam ſcriptis ſuis. Contra quos gratianus poſt Hiero. Nihil impudentius arrogantia ruſticorum qui garrulitatem auctoritatem putant ⁊ parati ad lites in ſubditos tumidi intonant. di.xlvj.§.i. Ad idē Gre.xxiij.mora.ait. Habet hoc ꝓpriū doctrina arrogantium vt humiliter neſciant inferre que docent ⁊ recta que ſapiunt. miniſtrare recte non poſſunt. In verbis eorum proditur ꝙ cum docent quaſi in quodā ſibi videntur ſummitatis culmine reſidere. eoſq; quos docent vt longe infra ſe poſitos velut in imo reſpiciūt quibus non conſulendo loqui ſed vix dominādo dignantur. His per prophetam.ſ. Ezechiele.xxxiiij. dicitur. Vos autem cum auſteritate imperabitis eis ⁊ cum potentia. diſti.xlvj. c. Hoc habet. Bern. vero ſic ait de hac arrogantia. ſic oritur ex precedenti. Cum ex his talis que ſingularit̄ agit apud ſimpliciores eius opinio excreuerit. qui opera que cernunt. ſꝫ vnde prodeant non diſcernunt dum miſerū beatificant in errorē mouent credit quod audit. obliuiſcitur intentionem dum amplectit̄ opinionem quiq; de omni re alia plus ſibi ꝙ̄ alijs credit. de ſe vero plus alijs ꝙ̄ ſibi. vt non ſoluꝫ verbo aut operum oſtentatione ſuam preferat religionē ſed intimo cordis affectu ſe credat omnibus ſanctiorem ⁊ quicquid de ſe laudāt homines. non ignorantie aut beniuolētie laudatoris ſed ſuis meritis aſcribit.

¶ Septimus gradus ſuperbie .§.x.

perbie dicitur preſumptio. cum.ſ.ponit ſe ad ea que excedunt facultatem ſuam. conditionē ſuam ⁊ ſtatum. Ad preſumptionē pertinet ꝙ quis poneret ſe ad diſputandum cum hereticis vel alijs infidelibus ignarus ſcripturarū ⁊ rationum ad argumenta eorū. Unde ⁊ quidam religioſus vt reputabatur deuotus ⁊ ſcioluſ ſed preſumptuoſus audiens errorem fraticellorum queſiuit habere librū in quo erāt errores illorum vt poſſet cum eis diſputare ⁊ conuincere. Sed quia ignarus erat in illis captus eſt ⁊ hereticus factus. Pertinet ad preſumptionem ꝙ quis dū poteſt ſe iuuare in victu ⁊ neceſſarijs expectet cibum de celo. ſicut accidit vni ex duobus heremitis in vitaſpatrū qui recedentes ab alijs. cōmiſerunt ſe gubernationi diuine. Et itinerantes cum iam cepiſſent eſurire ⁊ pre debilitate deficere obuiauerunt quibuſdam barbaris qui diuina inſtigatione commoti preter ſolitum obtulerunt eis ad comedendū. quibus aſſenſit ⁊ acceptauit vnus eorum intelligens a deo diſpoſitum vt homines ita feri eis obtuliſſent ⁊ comedit. Alter permanens in ſua protervia ⁊ preſumptione noluit. ſed expectauit cibum ſibi a deo mitti per angelū. vnde ⁊ pre fame mortuus eſt ſui homicida. Ad preſumptionem pertinet agere que ſpectant ad officia aliorum. vt ſi ſubditus velit prelatum regere. ſi laycus de clericis velit iudicare capere ⁊ punire etiam malos clericos. ſi mulier velit viro imperare. ſi quis velit facere officium quod ad eū non pertinet. ſicut Ozias rex iuda qui ingreſſus eſt templum dei vt offerret incenſum. ſed ꝓpter ſuā preſumptionē hanc effectus eſt leproſus.ij. Paralip. Bern. de hoc gradu ſic ait. Hec ex precedenti gradu ſic orit̄. Qui alijs preceſſe putat quomodo plus de ſe ꝙ̄ alijs non preſumat. primus in conuentibus reſidet. ⁊ in conſilijs primus reſpondet. nō vocatus accedit. ſi iuſſus ſe itro-

mittit. deordinat ordinata. reficit refecta. quicquid ipſe non fecerit aut ordinauerit nec recte factum nec pulchre ordinatum eſtimet. iudicat iudicantes. preiudicat iudicatis. ſi cum tēpus aduenerit non promoueatur ad prioratū. ſuum abbatem aut inuidum iudicat. aut deceptū. ꝙ ſi mediocris aliqua obedientia ei iniuncta fuerit. indignatur arbitrans non minoribus ſe ſe occupandū. qui ad maiora ſeſe ſentit idoneum.

¶ Octauus gradus ſu- .§.xi.

perbie eſt. Defenſio peccati. Multum hoc reperitur in hominibꝰ vt vitia cōmiſſa excuſant aleuient. alijs attribuant ꝛ aliquando tā҇ benefacta defendant. Sed ſi te excuſas ait Augu. deus accuſat. Alleuiat quandoqꝫ peccatum ſuum comparatione peccatorum aliorū. ꝛ precipue ſuperiorū. iuxta illud. Stultus vitabit correctionem. ꝛ iuxta voluntatem ſuam inueniet comparationem. i. ſimilem ſibi vt ſic alleuiet factum ſuum. Aliquādo vero alijs attribuit cauſam peccatorum ſuorum vt diabolo vel ſocio ꝛ huiuſmodi. ſicut primi parentes quorum Adam requiſitus de culpa attribuit ſocie eue. ipſa requiſita attribuit ſerpenti dicens. Serpens decepit me. propter quod immediate de paradiſo eiecti ſunt. Gen. iij. Aliquādo etiam quis defendit peccatum ſuum. puta rationibus oſtendens ſe bene feciſſe. Et in his que ſunt determinata ab eccleſia. vt velle defendere vſuraꝫ que cōmittitur ſub nomine depoſiti vel diſcretionis non eſſe peccatum. aut fornicationem ſimplicem. ꝛ huiuſmodi. pertineret ad hereſim. Defendere etiam culpā aliorum grauis ſuperbia eſt. Unde Iſid. Qui conſentit peccantibus ꝛ defendit aliquem delinquentem maledictus erit apud deum ꝛ homines. ꝛ corripietur increpatiōe ſeueriſſima. xi. q. iij. c. Qui conſentit. Unde ꝛ Anaſtaſius ſecundus quia voluit defendere Fotinum hereticum. diuino iudicio percuſſus eſt. vt habetur di. xix. Anaſtaſius. Secundum Bern. ſic oritur iſte ex precedētibus. Qui promptus eſt ad omnia ſe cōſueuit ingerere. impoſſibile eſt aliquando non errare. Ad prelatum autē pertinet errantem arguere. ſed quomodo culpaꝫ ſuam confitebitur qui nec eſſe putat. propterea cum culpa non putatur creſcit. non amputaꝫ. Multis modis fiunt excuſationes in peccatis. Aut enim dicit qui ſe excuſat. aut non feci. aut feci quidem ꝛ bene feci. aut ſi male nō multum. aut ſi multum non mala intentione. Si autem ꝛ de illa conuincitur. aliena ſe nititur excuſare ſuaſione. Sed qui apertas defendit quomodo occultas ꝛ malas cogitationes cordi ſuo aduenientes humili reuelaret abbati.

¶ Nonus gradus ſu. .§.xij.

perbie eſt. Simulata confeſſio. cum. ſ. quis cōuictus ꝛ manifeſtatus de aliquo exceſſu cum videt locum non eſſe excuſationis. fatet ꝛ oſtēdit ſigna magne humilitatis ꝛ emēdationis quod ficte agit vt reputetur vere compūctus ꝛ correctꝰ ad qđ facit qđ ait Criſ. Quis aliquā vidit clericum cito penitentiam agentem. ꝛ ſi deprehenſus humiliauerit ſe. ſ. cōfitendo culpam. non dolet. quia peccauit ſed ꝯfunditur. quia perdidit gloriam ſuam de pe. di. i. menſuram. §. quis aliquando. Ad ſimulatam etiam confeſſione pertinet ꝙ quis in confeſſione ſacramentali reticeat aliquod mortale pre verecundia quod mente occurrit. in quo mortaliter peccat propter irreuerentiam ſacramenti. ꝛ ex ſuperbia procedit. dum vult videri iuſtus in eo ꝙ tacet malo. qui peccator eſt vt dicit Gratia. de pe. di. i. §. Taciturnitas. De quadam muliere legitur que erat magne ſapiētie cōſilij ꝛ ſanctitatis. Hec lapſa in peccatuꝫ carnis quāuis hoc toto tempore vite ſue defleret ꝛ penitentiam ageret aſperrimam. tamē quia noluit confiteri defuncta apparuit cuidam ſibi nocte reuelans ſe propter hoc damnatā ad gehennam. Bern. vero ſic ait. oſtendens quomodo ex precedēti hic oriaꝫ. Nōnulli cū a prioribus arguunꝫ ꝯſiderātes ꝙ ſi ſe defenderent nō crederenꝫ eis ſubtiliꝰ inueniunt argumētū defenſionis. verba rūdentes doloſe ꝯfeſſionis. vultus demiſ. ꝓſternū corpus. aliquas lachrymas ſi poſſunt ſibi extorquent. voces ſuſpirijs verba gemitibꝰ interrūpūt. Nec ſolū tali obiecta nō excuſat. ſꝫ ipſe cuꝫ culpa quoqꝫ exaggerat. Hec autem ſimulatio ſic perpenditur ait Bern. Uaſa figuli ꝓbat fornax. ꝛ tribulatio vere penitentes diſcernat. Qui veraciter penitēt. labores pnie nō abhorrēt. Cuius ſimulata eſt ꝯfeſſio. vna vel leui ꝯtumelia aut exigua pena interrogatā. iam humilitate ſimulare non poteſt. murmurat. frendit. ꝛ iraſcitur.

¶ Decimus gradus .§.xiij.

ſuperbie eſt. Rebellio nolle obedire ſuperioribꝰ vt platis parētibꝰ ꝛ alijs. ꝯtēnereqꝫ mādata ſuperiorꝝ. Prouer. xviij. Impius cū in ꝓfundū venerit peccatorꝝ ꝯtēnit. Ubi ſciēdū ꝙ nō ſolū in maioribꝰ ordinatiōibꝰ ſꝫ etiā in minimis qbuſcūqꝫ ꝯtētꝰ mortale eſt. Unde Ber. in li. de diſpēſatiōe ꝛ ꝓceptiōe dicit. Neglectꝰ vbiqꝫ culpabilis. neglectꝰ vbiqꝫ dānabilis. Et Anterius papa ait. In lege veteri habeꝫ ꝙ qui ſacerdotibꝰ nō obtēperaſſet. aut extra caſtra poſitꝰ a populo lapidabaꝫ. aut de gladio ſubiecta ceruice ꝯtēptū expiabat cruore. Nūc vo inobediēs ſpirituali aiaduerſione truncaꝫ. i. pene dānatio

nis eterne aut elect⁹ de eccleſia rabido demonum ore decerpit̃. xj. q. iij. Abſit. Pharao rex egypti qꝛ ꝯtẽpſit mãdatũ dñi ꝑmanens in ſua ꝑtinatia ⁊ duritia demũ ſubmerſus eſt in mari rubro. vt hr̃ Exo. xiiij. Berñ. de hoc ſic ait. Qui ꝑus arrogãs fact⁹ ſocius ꝯtẽpſerat. iã pariter inobediẽs. magiſtrũ ẽt ꝯtẽnit. Sciẽdũ tñ ꝙ grad⁹. xij. i tres tñ colligi pñt. vt i ſex ꝑmis ſit ꝯtẽpt⁹ fratrũ. in q̃tuor ſequẽtib⁹ ꝯtẽpt⁹ magiſtri. ⁊ in duob⁹ q reſtãt ꝯtẽpt⁹ dei. Deniqꝫ vbi fratrũ concordia. aut magiſtri ſententiaꝫ ſemper monachus ſpernit. quid vltra in monaſterio niſi ſcandalum facit.

¶ Undecimus gra- .§. xiiij.
dus ſupbie eſt. Libertas peccãdi. talis vult eẽ ſimis deo. vt. ſ. libeat ei facere qð vult. Uñ dicit Anſelm⁹ in li. de ſil̃itudinib⁹. ꝙ q vult eẽ liber ſui ⁊ nulli legi ſubijci. vult auferre coronaꝫ de capite dei. qꝛ ſolũ eſt ei hoc ꝓpriũ vt nulli ſubijciat̃. ⁊ ſi ĩpedit̃ a deo aliqb⁹ tribulationibus vel obſtaculis vt nõ poſſit libere iplere volũtatẽ ſuã malã. iraſcit̃ ꝯtra deũ. blaſphemat ⁊ infuriat̃. Huic autẽ accidit qð legit̃ parabolice de ꝓdigo filio. Luce. xv. Qui petita a pr̃e portiõe ſubſtãtie ſue. ⁊ accepta. ideſt libertate ſue volũtatis. abijt in regionẽ longinquã in ſtatũ ſ. rucẽs malitie. remotũ a deo. vbi diſſipat totã ſubſtãtiã. i. ꝟtutis ⁊ grẽ a deo habite. ⁊ bona ẽt nãlia debilitat viuẽdo laſciue. ⁊ ſeruiẽdo demonijs. Berñ. de hoc. ꝑ hãc libertatẽ monachus cũ iã monachus nec magiſtrũ videt quẽ timeat nec fratres quos reuereat̃. q̃to ſecuri⁹ tãto liberius ſua deſideria iplere delectat̃ a qbus in monaſterio tã pudore q̃ timore ꝓhibeatur. Sed ⁊ ſi fratres ⁊ abbatẽ nõ iã timet. nõdum tamen penitus dei formidine carebit.

¶ Duodecimus gra- .§. xv.
dus ſupbie eſt. Conſuetudo peccãdi. ⁊ hoc eſt valde periculoſiꝰ. qꝛ ꝯſuetudo. vt dicit ſapiẽs eſt quaſi altera natura. Unde ſicut nãlia tolli nõ pñt ita. ⁊ ꝯſuetudo valde difficulter tollit̃ verũ qꝛ natura nõ eſt ſꝫ q̃ſi. ideo reijci põt. ⁊ ſi cũ difficultate iducit eni habitũ q eſt diſpoſitio de difficili mobilis a ſubiecto. tñ remoueri põt. Unde ⁊ lazarus mortuus ⁊ ſepult⁹ cũ difficultate fuit ſuſcitat⁹. i. ꝯcurrẽtib⁹ plurib⁹ actib⁹ q̃ i reſuſcitatiõe alioꝝ mortuoꝝ a xp̃o. Nã ⁊ fleuerũt ſorores ⁊ orauerũt ꝓ ipſo. ⁊ turba ⁊ xp̃s fleuit ac clamauit. Significat aũt lazarus mortuus ⁊ ſepult⁹ peccãtẽ ex ꝯſuetudine ſcḋm Aug. cũ. ſ. male ꝯſuetudinis q̃ſi mole ꝑmit̃ aĩas. de pe. di. ij. §. ſicut in trib⁹. Nec tñ talis ꝯſuetudo excuſat vel minuit pctĩ. ſꝫ potius aggrauat. Uñ Gre. Tãto ſunt grauiora pctã q̃to diutius aĩaꝫ ifelicẽ detinẽt alligataꝫ extra de ꝯſue. c. Cũ tãto. Berñ. do ſic ait. Poſt q̃ terribili dei iudicio ꝑma flagitia ĩpunitas ſequit̃. experta volũtas libẽter repetit̃. repetita blãdit̃. ꝯcupiſcẽtia reuiuiſcit. ſopit̃ rõ. ligat cõſuetudo. trahit̃ miſer in ꝓfundũ malorũ. trahitur captiuus tyrãnidi vitioꝝ. ita vt carnalium voragine deſiderioꝝ abſorpt⁹ ſue rõnis diuini q̃ timoris oblit⁹. dicat inſipiens in corde ſuo. Non eſt deus.

¶ Caplĩn q̃rtuꝫ de ſupbia in q̃druplici genere hoĩum. ſ. in ꝑlatis. in religioſis in clericis ⁊ in laicis. ⁊ i ſingulis hoꝝ eſt q̃druplex ſupbia.

NOn habitabit in medio dom⁹ mee q facit ſupbiã inqt ꝑs. c. Domus dei eccl̃ia ſancta eſt vt dicit Hiero. xxiiij. q. j. Ibi⁹. Mediũ eſt vnitas ⁊ charitas fideliuꝫ. qꝛ in medio ꝯſiſtit virt⁹. In domo ergo eſt ſed nõ in mediũ. qꝛ in eccl̃ia eſt nũero ⁊ nõ merito. ſꝫ in medio q in charitate ⁊ obedientia ꝑ quã poſtmodũ habitat in domo glorie celeſtis. de qua. Jo. xiiij. In domo pr̃is mei manſiones multe ſũt. Supb⁹ aũt qꝛ nõ habitat in medio domus. i. in charitate nõ põt puenire ad celeſtẽ gl̃iaꝫ. ſupbiã aũt facit. i. operat̃ quadruplex genus hoĩum. Et hi a regno excluduntur.

¶ Prima eſt ſuperbia prelatorum.
¶ Secunda eſt ſuperbia religioſorum.
¶ Tertia eſt ſuperbia clericorum.
¶ Quarta eſt ſuperbia laicorum.

¶ Quantum ad primum .§. j.
de ſuperbia prelatoꝝ. In quatuor aũt reperit̃ ſupbia in prelatis. ¶ Pmo i hoc ꝙ eſtimantes meritis ſuis fuiſſe adeptos. ⁊ ſubditis ſuis meliores ſe eſſe arbitrant̃. Uñ Gre. in xxxiiij. mora. circa finẽ ſic ait. Prelato in cogitationibus ſupbia ſuggerit. qꝛ ſolo vite merito ſuper ceteros excreuit ⁊ ſi qua ab eo aliqñ bene geſta ſũt hec ipo tunc eius aĩo obijcit. ⁊ cũ hunc ſingulariter deo placuiſſe inſinuat. quo facile ſuggeſta ſuadeat. ipſꝫ ad teſtimoniũ pr̃itis tradite retributionẽ vocat dicẽs. qꝛ niſi oĩpotens deus te his oĩb⁹ meliorẽ cerneret oẽs hos ſub tuo regimine nõ dediſſet. cuiuſqꝫ mẽtẽ moꝝ erigit. viles atqꝫ inutiles eos q ſubiecti ſũt oñdit. ita vt quaſi nullũ dignũ reſpiciat cui equanimiter loquat̃. vnde ⁊ moꝝ mẽtis trãqllitas in irã vertit̃ qꝛ dũ cũctos deſpicit ſenſum vitãqꝫ oĩum ſine moderatione reprehendit. Hec ibi. Sed quãtũcũqꝫ q̃s ſit certus ꝙ de volũtate dñi ſit ꝓpoſitus alijs ⁊ videat̃ ſibi bene adminiſtrare. nunq̃ tamẽ poteſt eſſe bene ſecurus ſi debitum ſuum faciet. nec alijs ſe debet preferre. quotidie ꝯtingit multos ſubditos meliores ſimplr̃ eſſe prelatis. nec ſanctiorẽ dicimus ſixtũ laurẽtio. qꝛ ſixtus papa. ille diaconus ei⁹. Aut perfectionẽ valeriuꝫ epm̃ vincentio dia-

Superbia prelatorũ

kono eius. Et ꝗuis apl's dicat ad Ro.xiij. Nõ
eſt poteſtas niſi a deo. verũ eſt ſed opãte quo
ad bonos. ſinẽte ſeu ꝑmittente quo ad malos.
Unde Hiero. Audacter forte aliqd dicimus
ſed tñ qđ ſcriptũ eſt dicimus. nõ ſemp pnceps
populo ⁊ iudex eccleſie per arbitrium dei. i. be
ne placitum dat. ſed ꝑut merita noſtra depoſ
cunt. viij. q. j. audacter. Et ponit exẽplũ de ſau
le qui deo ordinante fuit fact' rex populi iſra-
el. ⁊ bonus erat ⁊ tñ poſtea reprobus fact' eſt.
vt habet. j. Re. xv. Sic ⁊ hyeu inunct' eſt rex
iſrael per diſcipulũ heliſei dño iubẽte. Et ꝗ-
uis impleuerit mãdatũ dei in exterminando
domũ Achab ⁊ omnẽ ꝓgeniẽ eius ⁊ pphetas
baal tñ idolatrie dedit' reprobatus eſt. vt ha-
bet. iiij. Regũ. x. propter qđ vt dicit Job. xxvi.
Gigantes gemũt ſub aquis. i. viri fortes. ⁊ ma
gni ſanctitate ſub cura populoꝝ ingemiſcunt.
timentes ſemp deficere vt exponit Gre. ¶ Se
cũdo ſupbia prelatos inuadit in hoc ꝙ tanꝗ
dñi volũt in oĩbus a ſubditis obediri ⁊ reuere
ri magis volentes de tranſgreſſione ſuarũ or
dinationũ etiã circa leuia ꝗ de trãſgreſſione
diuinoꝝ ꝓceptoꝝ. Cõtra hos dicit apl's. Non
quaſi dominãtes in clero ſed forma facti gre-
gis ex animo. nec pietate vlla mouent in defe-
ctibus ſubditoꝝ ſed ſeueritate. De quibus di-
cit Gre. in omel. Hi qui de falſa iuſticia ſuper
bire ſolẽt ceteros quoſ deſpiciũt nulla infir
mantibus miſericordia condeſcẽdũt ⁊ quo ſe
peccatores eſſe nõ credũt eo deterius pecca-
tores fiũt. di. xlv. Uera iuſticia. Intãtũ autẽ
aliqñ tales ſupbia vexat vt ⁊ in malis ſibi ve-
lint obtẽperari. alr' ipſos ſubditos pſequũtur.
Hi figurant per balaã ariolũ qui iter faciẽs ad
malũ ꝑagendũ. i. intẽdẽs maledicere populũ
dei. aſinam cui inſidebat progredi nolentem
calcaribus vrgebat ad cũdum ⁊ mortẽ mina-
batur. Sed diuino miraculo aſina loquẽs ar-
guens veſaniã illius dixit ſe nõ poſſe qꝛ ange-
lus ante eã erat gladio euaginato. vt habet.
Nume. xxij. Balaam ſignificat prelatos. aſina
ſubditos. Cum autem prelati volũt inducere
ſubditos ſuos precipiendo. ſuadendo. com-
minãdo ad aliqđ malũ nõ dicunt obedire ſed
humiliter ſe excuſare nõ poſſe: qꝛ gladius ver
bi domini qđ angelus. i. ꝑdicator proponit
ſ. diuine ſentẽtie ꝓhibet. vt exponit Gra. ia-
nus. ij. q. vij. §. Item cũ balaã. ¶ Tertio pre
ſidentes ſupbia ducunt quãdo cũcta diſpone
re volunt de capite ſuo dedignãtes audire ab
alijs que ipſi neſciunt vel ſequi cõſilia aliorũ
ne minus eis ſapere videant. cũ tamẽ ſcriptũ
ſit Prouer. iij. Ne innitaris prudẽtie tue. Pau
lus apoſtolus vas electionis edoctus euange
lium a chriſto poſt viſionẽ claram dei ⁊ mira-
cula facta poſt tres annos a ſua cõuerſione ve
nit hieroſolymã ad conferendum cum apoſto
lis de his ꝗ ipſe predicabat. vt ipſe refert ad
gal'. vt enim dicit grego. Si quid boni habẽ
quecunq eccleſia ergo etiam minores me-
os quos ab illicitis prohibeo in bono imita
re paratus ſũ. Stult' eſt enim qui in eo ſe pri
mũ eſtimat vt bona que viderit diſcere con-
temnat. diſtin. xxij. de Conſtantinopolitana.
Clemens etiã dicit. Nullus epiſcopus ꝓpter
obprobriũ ſenectutis vel nobilitate generis
a paruulis vel minimis eruditis. ſi qd forte
eſt vtilitatis vel ſalutis ingrere negligat. q. n.
rebelliter viuit ⁊ diſcere atq agere bona re-
cuſat. magis diaboli ꝗ chriſti membrũ eſſe
oſtenditur diſtin. xxxix. c. Nullus. de rege aſ-
ſuero monarcha legitur Heſter. i. ꝙ habebat
ſeptem ſapientiſſimos ſcientes leges ⁊ iura
maiorum quorum conſilio cuncta agebat.
¶ Quarto rectores ſuperbia detinentur cũ
non patiũtur ab alijs reprehendi in his que
minus bene faciunt. vt enim dicitur Eccle-
ſia. vij. Non eſt homo ſuper terram qui faci-
at bona ⁊ non peccet. ⁊ permaxime cura rei
familiaris ſine peccato exercere nõ poteſt eti
am ab his qui nouerũt peccatũ ſm Grego.
Oculus ꝗ proprius quantũcunq acutus. ⁊ ſi
omnia alia videat ſeipſum non videt. non ſic
egit Petrus princeps apoſtoloꝝ ſed reprehen
ſus a paulo de nimia condeſcenſione erga iu
deos in obſeruatione legaliũ cũ audiuit. vt
dicit ad Gala. ij. ⁊ diſtin. xlij. Ueritate. Da-
uid etiam rex reprehenſus a nathan prophe
ta de adulterio ⁊ homicidio occulto ſubito ac
quieſcens penituit. Theodoſius imperator
reprehenſus ab Ambroſio de occiſione pluri
um procurata in vindictam vnius ſui mili-
tis interfecti ⁊ prohibitus ab eo eccleſiam in
gredi ante publicam penitentiam. acquieuit
⁊ patienter tulit. E contra hieroboam q ma-
nũ extendit cõtra prophetam q cũ reprehen-
debat de idolatria innuens vt caperet aruit
brachiũ. iii. Regũ. xiij. Joas rex iuda qꝛ la-
pidare fecit zachariam filiũ Joiade ex eo ꝙ
vicia eius reprehendebat in mala multa ici
dit. Cũ humilitate tamen ⁊ reuerentia ⁊ pru
dentia vt fecit Nathan erga dauid debent
ſuperiores argui. Sed ⁊ ſi iniuſte arguerẽ-
tur cũ mãſuetudine non cũ indignatione ⁊
vindicatione debent oſtendere innocentiã
ſuam ſicut fecit chriſtus dicens iudeis cum
in multis calumniantibus. Quis ex vobis
arguet me de peccato. Joãnis. viij. ⁊ habet
ij. q. vij. c. Teſtes. §. ecce oſtenſũ eſt.

¶ In religioſis qua §. ij. Religi
druplex inuenitur etiam ſuperbia. Prima eſt oſi de-
coꝝum qui deſpiciunt ſeculares ⁊ mundanos ſpiciũt
etiam peccatores credentes ſe inquinari ex ſecula-
cõſortio eorũ. Similes hi ſũt iudeis q et di reu.

Jobis.xviij.nolebant introire in pretoriuȝ pi
lati ne contaminarentur. timētes coinquina
ri cohabitatiōe infidelium.nec ſibi ꝯſciaȝ faci
entes de procuratione mortis xpi innocentis.
Contra quos dicit dominus Deu.xxiij. Non
abominaberis egyptiuȝ quia ⁊ ipſe aduena fui
ſti in terra eius. Egyptius interpretatur tene
bre.⁊ ſignificat ſecularem. Ad quod etiaȝ va
let illō Hierony. Diſcedite inquiūt ſcȝ illi qui
preſumunt ď ſua bonitate ad petōres polluti.
recedite a nobis.nolite nos tāgere .nolite no
bis communicare. Hec locutio non illuminat
cecum.non ſanat egrotum.nō curat infirmū.
ſed magis occidit ⁊ in deſperationeȝ deijcit.
diſt.xliij. Recedite. Debent quoqꝫ religioſi cō
ſiderare ꝙ aliquando in ſeculo ſunt aliqui ha
bentes meritum ⁊ perfectionem religioſorū.
⁊ econtrario in religione aliqui deſides ⁊ mali
tenentes vitam malorum ⁊ mundanoruȝ . In
Figura cuius figuram legitur Joſue.iiij.ꝙ dn̄s trāſi-
to iordane voluit ꝙ duodecim lapides de ipſo
fluuio ſumerentur ⁊ ponerentur in terra ſicca
in medio caſtrorum ⁊ econtra duodecim alij.
de terra extra fluuium ſumpti ponerentur in
medio fluuij iordanis. Jordanis fluui9ſigni
ficat ſtatum fluidum ſecularem.⁊ terra ari-
da ſtatum religioſum.ſed in examine recti iu
dicij xpi.mutat merita ordinuȝ qualitas actio
num. Quidam in ſeculo faciunt opera religio
ſorum ⁊ econtra. ¶ Exemplum in vitaſpatruȝ
Exem- quo ad primum de pannutio qui cum oraret
pluȝ de ſibi reuelare cui aſſociaretur in celis . audiuit
pannu a domino ꝙ quidam ſimphoniaco qui quere-
tio. bat ſibi victum ex arte cantandi quem cū q̄ſiſ
ſet Pannutius ⁊ inueniſſet interrogauit quid
boni egiſſet in mundo iſto. Rn̄dit ꝙ ſemꝫ cum
eſſet latro ⁊ quedam mulier fuiſſet rapta quaȝ
ſocij eius volebant opprimere ipſe defendit
eam ⁊ liberauit de manibus eorum Et alia vi
ce cum inueniſſet per heremum diſcurentem
⁊ lamentante quandam mulierem eo ꝙ mari
tus eius ⁊ filij tenerentur ex ďbito captiui ipſe
errantem reduxit ⁊ refectionem dedit .⁊ ccc.
ſolidos quibus redimeret maritum ⁊ filios.
Cum autem pannutius hortaretur euȝ ad de
ſerendum munduȝ acquieuit ⁊ factus religio
ſus ſancte vixit ⁊ obijt. Iteȝ poſt hoc rogauit
pannutius cui ſimilis haberetur ſanctorum.⁊
fuit ei dictuȝ ꝙ ſimilis erat primario cuiuſdā
vici qui erat in proximo.⁊ cum veniſſet pannu
tius ad eum et diligenter inqſiſſet de vita ei9
dixit ſe eſſe coniugatum et vxorem nō cognoſ
cere niſi cauſa prolis.non raptorem.non ledē
tem per famulos ſuos greges vel fruges alio
rum lites ſedantem et hoſpitalem.qui demuȝ
hortatu pannutij intrauit heremum et ſancte
vitam finiuit. Iterum tertio orauit pannuti
us cui aſſimilatur in ſanctis. Et reſponſū fuit
ꝙ quidaȝ mercatori qui iuſte lucrans pauperi
bus ſubueniebat . et hortatu eius omnibus
pauperibus elargitis intrans heremum ſan
cte deceſſit poſtmodum reuelatum eſt ei ꝙ aſ
ſumendus eſſet in celo. Et ne in ſuperbiam
eleuaretur propterea prius illa ſibi oſtēſa ſūt.
¶ Econtra legitur in vitas patruȝ de quodaȝ *Exem*
religioſo ſolitario qui erat tante opinionis in *plum.*
populo.vt eſtimaretur patria illa meritis con
ſeruari ſuis.⁊ tamen in morte eius fuit anima
eius violenter a demonibus de corpore educ
ta ⁊ ad infernum delata quia fuerat hypocri-
ta ⁊ ſuperbus. Quis autem religioſus non de-
beat deſpicere ſecularem vitam vel abhorre
re conſortium cum expedit. non tamen debet
extra neceſſitatem multum ſecularibus fami
liaris exiſtere vꝫ conuerſari. quia nimia fami
liaritas contemptum parit ait ſeneca.⁊ quies
etiā mentis reſoluitur et hoc vt dicit Antho
nius. ¶ Secundo ſuperbiunt religioſi aliquā
do ex ſua religione ⁊ patribuȝ ſe iactātes.alijs
omnibus preferentes ſtatum ſuum . quinimo
⁊ alios deſpicientes ⁊ multa mendacia fingē
tes exaltandam ſuam religionem.⁊ alias de
primendum. Et monachi quidem gloriantur
ſe patrem habere. Benedictum patrem omni
um religioſoruȝ in occidēte multoſqꝫ ſanctos
ac ſummos pōtifices ex mōachis extitiſſe.vt *religio*
Gregorium magnum. Eugenium . Vrbanū. *ſi ſuper*
⁊ multos alioſqꝫ doctores optimamqꝫ parteȝ *biunt*
elegiſſe vt ſcilicet cum maria ſedeant ſecuȝ pe
des domini ad audiendum verbuȝ illius ⁊ cō
templandum.ſed vtinam tales vt bona mar-
tha ſatagerent circa frequens miniſteriuȝ do
mini ⁊ non ocio torperent ⁊ ignauia .neqꝫ eni
quis valet eſſe bonus iſrahelita.i. videns deū
per contemplationem.niſi prius fuerit iacobi
ta . ideſt ſupplantator viciorū.ſuperator paſ
ſionum. Vnde in figuram dictuȝ fuit Exodi.
xix. Beſtia que tetigerit montem.ſcilicet con
templationis lapidabitur.ſcȝ erroribus per-
cucietur.quia animal homo. ideſt paſſionib9
ſubditus non percipit ea que dei ſunt.i. Cori
thio.ij.c. Predicatores vero ⁊ minores ⁊ au
guſtinenſes iactant ſe vxores habere ſimul Ly
am fecundam ⁊ Rachaelem perpulchraȝ im
mittaqꝫ exactione predicationis ⁊ doctrine.⁊
contemplatione orationis ⁊ meditatiōis.chri
ſtum imitari cum apoſtolis eius ſicqꝫ ceteros
precellere. Et predicatores quidam Domini-
cum quaſi domino Jeſu ſimillimum ſuper ce
teros predicant. Minores ſeraphicum Fran-
ciſcum extollunt ſedem luciferi amiſſaȝ replē
tem. Mentiuntur equidem ipſum omni anno
pūrgatorium expoliare ſuis deuotiſ. Auguſti
nam ſumme venerātur heremitani vt gēmaȝ
doctorꝫ induentes eum habitu ſuo. Canonici
etiā regulares ⁊ ſeruit. Nā carmelite a monte

carmelo ſub Helya inicium habuiſſe ſuſpicant̄ partē regule Baſilij ſuſcipiētes. Sed attēdāt oēs qđ Petrus dicit Actuū.x. In veritate cōperi quoniā nō eſt acceptor perſonarum deus, ſed in oī gente qui timet deū acceptus eſt illi. Recogitet illud Hiero. Nō ſunt filij ſanctoꝝ qui tenēt loca eoꝝ.ſ; qui exercēt opa eorū. di.xl.c. Nō eſt facile. Notēt dictū Grego. Nō loca vel ordines nos creatori noſtro reddūt acceptos.ſed nos aut merita noſtra ꝯiungūt.aut mala diſiungūt. di.xl.c. Nō loca. Quāto quis habuerit nobiliorē patres ⁊ pfectiorē ſtatū et degeneret tāto ſibi maior ꝯfuſio ⁊ iudicium. Ita ergo qs aſſiciātur ad patres ſuos ⁊ religionē q alios nō ꝯtēnat vel alijs ſe pferat. ¶ Tertio ſupbiunt aliq religioſi eo q ſe ſapiētes eſtimātes ſenſu ſuo ſe regere ⁊ ſequi volūt ꝓprias volūtatē. Bernardus. Supbia quātauis prudens videat̄ dimittēda eſt ⁊ abijciēda. Si cui admittit̄ ſupbus.prima die qua icipit habitare vult leges dare. Prouer.xxvi. Vidiſti hoīez ſapiētē ſibi videri.magis illo ſpē hēbit ſtultus Tales nolūt facere qđ eis dicit̄ etiā ſi prius habebāt volūtatē faciēdi illud.pmaxime hoc eſt reprehēſibile ⁊ pículoſum nouellis in religione. Unde Ber. Nouitiū prudentē inſipiēter ſapiētē in cella diu poſſe ꝯſiſtere impoſſibile eſt. ſtultus fiat vt ſit ſapiēs.⁊ hec ſit oīs diſcretio eius vt in hoc nulla ſit ei diſcretio.hec oīs ei⁹ ſapiētia vt in hac pte nulla ſit hec ꝓpria voluntas.vt dicit beat⁹ Bñdictus in regula. Eſt illa via de qua dicit̄ Prouer.xiiij. Eſt via que videt̄ hoī recta ⁊ nouiſſima ei⁹ ducūt ad mortē. Hec figurat̄ p arborē ſcīe boni ⁊ mali in paradiſo voluptatis.i.religiōis cui⁹ fructū interdictū a dño q comedit.i.ſcđm ſuū velle.qđ nō dz habere mortē aīe incurrit. Gen̄.iij. Narrat Gre.in.ij.dialo.de ſctō Bñdicto q cū cellerarius nō dediſſet pax olei qđ erat in monaſterio paupi vt mādauerat ductus cōpaſſiōe fratrū ne ipi eo carerēt.pcepit vt vas illđ cū oleo ꝓijceret extra feneſtrā de ſūmo in terrā ne remaneret aliqđ ꝯtra inobediētiā in mōaſterio. ¶ Quarto ſupbia religioſoꝝ eſt eoꝝ q in clauſtro ſupbiūt de diuitijs q̄s habuerūt in ſeculo.vel nobilitate generis.vel de his q̄ ſtrenue geſſerūt in ſeculo.aut q multa dederint monaſterio.vel qꝛ multa acqrūt.q̄ſi oēs ſint ſibi obligati ⁊ debeant eum venerari. Vñ Aug. in regla. Nec extollant̄ ſi cōi vite aliqđ de ſuis facultatib⁹ ꝯtulerūt nec de ſuis diuitijs magis ſupbiāt ſi eas i mōaſterio ptiunt̄ q̄ ſi eis in ſeculo fruerent̄. Quid eni pdeſt ei pgēdo dare paupib⁹ ſi aīa miſera ſupbior efficit̄ diuitias ꝯtēnēdo q̄ fuerat poſſidēdo.ſ; certe de his ſupbire nō hēt.qꝛ bōa q̄ ſua dicebat ſua nō erāt. Vñ Dauid Paralip. dicebat dño. Tua ſūt oīa dñe ⁊ q̄ de manu tua accepim⁹ tibi dedim⁹. Gen̄.nihil ē oīno bonū ſine te bono. Amb. qn̄ hāc igreſſus es lucē qn̄ de vētre matris exiſti qb⁹ q̄ſo facultatib⁹ qbuſq; ſtipēdijs ꝯſtipatus igreſſus es. di.xlvij.ſicut.⁊ ex hoc vī eis ad placitū poſſe ſibi aliq̄ retinere.ſ; accidit eis ſpūaliter qđ accidit ananie ⁊ ſaphire corporaliter que retinētes ſibi aliquid ex ſuis occulte mortui ſunt. Actuum.v.

¶ In clericis ſimiliter .§.iij.

ſupbia repit̄.de qb⁹ pōt illud ps̄.intelligi. In labore hoīuz eni ſūt.qꝛ eni hñt artes facere.⁊ cū hoīb⁹ nō flagellabunt̄.qꝛ nō vexant̄ ipoſitionibus ⁊ ſuitutis hoīuz.i.dñoꝝ ⁊ coītatū ſm lutera.ſec⁹ eſt de facto.iō tenuit eos ſupbia. Et hoc quadruplr. Pҏo i ſupfluo ornatu veſtiū. Amictus hoīs enūciat de hoīe. Eccī.xix. Qꝛ ſupb⁹ habit⁹ ſupbū aliqm indicat. Baſilius. Oīs ornat⁹ pter neceſſitatē.i.ꝯgruitatē elationis hēt calūniā. Vñ de auguſtino legit̄ q dicere ſolitus erat. Fateor de pcioſa veſte erubeſco.⁊ iō cū mihi offert̄ vēdo eā.⁊ cū ipa cois eē nō poſſit.pciū ſit cōe. Hinc ⁊ bern̄.ad Eugeniū papā ait. Tu paſtor icedis deaurat⁹ tā multa circūdat⁹ varietate. Oues qđ capiūt.ſi auderē dicere demonū magis hec paſcua q̄ ouiū ſūt hec. ſic faciebat petrus ſic paulus ludebat. Petrus neſcit̄ pceſſiſſe aliqñ vel gēmis ornat⁹.vel ſericis.nō tect⁹ auro.nec vect⁹ equo albo.nec ſtipat⁹ milite.nec circūſtrepētib⁹ ſept⁹ miniſtris Abſq; hoc tñ credit ſatis poſſe ipleri ſalutare mādatū paſce oues meas.ſacerdotes ei⁹ inqt deus p ps̄.induant̄ iuſticia. Et iterū. ſacerdotes eius induā ſalutari ideſt ſaluatore. videlz ornādo eos ꝯuerſatiōe xpi q fuit humilis i veſtitu ⁊ in oīb⁹ actib⁹ ſuis. ¶ Solēt aūt ſe qdaz excuſare triplr videlz.qꝛ dñs itueſ cor.⁊ humilitatē cordis reſpicit.⁊ magiſtrum humilitatis interioris ſe fatet̄ dicēs Mat.xi. Diſcite a me qa mitis ſuz ⁊ humilis corde. ſcđo qꝛ dz qſq; ſe ꝯformare morib⁹ eoꝝ cū qb⁹ viuit vt dicit̄ di.xlj. Quiſqs. Tertio qꝛ ex hoc honor eccl'ie q̄rit̄. ¶ Quātū ad primū videri poteſt q a corde vere humili exterior ſuperbia nō procedit. Ex fructu inquit ſaluator cognoſcitur arbor. Mat.vij. Preterea non videtur ſufficere clericis vel alijs humilitas ſola interior exteriori omiſſa. Phil.iiij. apoſtolus. Modeſtia veſtra nota ſit oībus hominibus. Rep̄hendit idem apoſtolus comedentem idoloticum.⁊ ſi nō in veneratione idoli corā infirmis mente. j. Corin.viij.⁊ ad Ro.xiiij.ex eo videlicet q ſcandalizat infirmū cū ille eſtimet ſapientē hoc facere in veneratione idoli. vnde ad ſimilia trahit̄ per exemplum.ſic populus videns clericos deferre pompoſas veſtes cogitat eos ex ſuperbia ⁊ inani gloria agere.vel in huiuſmodi nō eſſe peccatum. Preterea chriſtus non ſolum humi

Superflu⁹ ornat⁹ clericorum

Excuſatio clericorum

litatem habuit interi⁹ ſed etiā exteriorē exhi-
buit vt i ablutiōe pedū diſcipulop ⁊ aliis mul
tis in exemplum. Ex eo aūt qđ dixit. Diſcite a
me ⁊c. voluit oſtēdere hūilitatē cordis neceſ
ſariā quia ſine ea nihil valeret exterior quam
pretendunt ipocrite. nō per hoc excludendo exte
riorē. Item ab oi ſpecie mali abſtinete vos ait
apoſtolus. qđ pmaxime debent ſeruare cleri
ci. vt extra de vi. ⁊ ho. cle. Cū ab omni. ſed por
tare veſtes pompoſas habet ſpeciē mali ſuper
bie. ergo abſtinere debēt ab hmōi. ¶ Ad ſcđz
reſpondet q̄ quis debet ꝯformare ſe moribus
eop cum quib⁹ viuit qñ tales mores ſunt. ſ. ac
tus morigerati ⁊ honeſti. ⁊ hi pprie dicūt mo
res nō aūt qñ ſūt abuſiones. Vñ ⁊ Augu. dic.
Nō nec ꝯtra fidez nec ꝯtra bonos mores eſſe
ꝯuicit. idiſerēt hñdū ē. ⁊ p eop int quos viuit ſo
cietate ſuādū ē. di. xij. Illa nō dic̄ ſimplr mo
res. ſʒ bonos mores. Dʒ quō pñt dici boī mo
res q a iure reprobāt ⁊ a ſctis vbo ⁊ exēplo. Di
cui di. xli. Clericus pfeſſionē in habitu ⁊ incel
ſu pbet. Et iō nec in veſtib⁹ nec i calciamētis
decorē querat. Inſup ꝯcluſio toti⁹. xxi. q. iiij
Cauſa hec eſt. q̄ clerici nec fulgidis nec claris
veſtib⁹ debēt ornari. Et in plribus capitlis dicte
q̄ōnis dr̄ q̄ priſcis tpibus ois ſacrat⁹ vir cū me
diocri aut vili veſte ꝯuerſabat̄. Audierāt eniz
q̄ q mollib⁹ veſtiunt in domib⁹ regū ſūt Mat
thei. xi. Gloſa tñ ſummaria dicit ibi reph̄ēdi
iactantiā ⁊ abuſū ⁊ voluptatē in hmōi nō ſpin
uſum pcioſap veſtiū q̄ pt fieri ſm ꝯſuetudinez
regiōis. Vep qz in his cōiter repit ⁊ iactātia
⁊ voluptas ⁊ ſupbia ⁊ pdigalitas ⁊ ſcandaluz
primop videt ſimplr inherēdū ſre cū ſci hoc
dixerint ⁊ ſuaſerint. Nec p hmōi apparatum
honorat̄ eccl'ia vt tāgebat̄ in tertia excuſatiōe
ſʒ potius dehonorat̄. Ver⁹ eni eius honor pcu
rat̄ p vtutem miſtrop ſuop ⁊ pcipue per actuz
humilitatiſ ⁊ modeſtie. qđ intelligētes ſancti
egrūt vt Auguſti. ⁊ Martinus ⁊ alii. Vñ Gre.
Nihil in epiſcopali ceruice ſplēdidi⁹ fulget q̄
humilitas. di. c. c. Cōtra morē. ¶ Scđo ſuper
biūt ⁊ gl'iant clerici ſeculares ⁊ regulares ſed
vani in amplitudine eccl'iap ſuap multitudi-
ne miniſtrop in picturis ⁊ ſculpturiſ ⁊ marmo
ribus ⁊ in ornamentis multiplicatiſ paramen
top. ⁊ deauratis varietatis. vel polimitis ⁊ in
vaſis argenteis ⁊ cortinis. Supbia exterior ⁊
laicalis hoc ē ⁊ vana. ſʒ oia iſta lz ad dei honorē
ſtant ⁊ diuino cultui applicentur cui cōuenit
omne decus ⁊ eminens: tamen quo ad ſuper-
fluitates multas q̄ ibi ꝯcurrunt melius ⁊ gra
tius deo vt in pauperum alimonias converte
rētur quod ⁊ ſancti fecerunt. vt Auguſtinus ⁊
Ambroſius. qui ait in li. de offi. Nonne dictu
rus eſt dominus. Cur paſſus es tot inopes fame
mori. ⁊ certe habebas aurū vnde miniſtraſſes
alimoniam. ſʒ ſanctorum vaſorū. cur tot ca-

Gloriā tur de amplis eccleſie

ptiui in captiuitatez ducti. nec redempti. ab
hoſte occiſi ſunt melius fuiſſet vt vaſa viuen-
tium ſeruares q̄ metallorum. Quid enim di-
ces. Timui ne templo dei ornatus deeſſet.
Reſpondet. Aurum ſacra non querunt. nec
placent auro que auro nō emuntur. Ornatus
ſacrorum eſt redemptio captiuorum. Augu.
xij. q. ij. Aurum. Nec aliquis mihi opponat in
quit Hiero. diues fuiſſe in hieroſolymis tem-
plum. menſam. lucernam. thuribula. patellas
ciphos. mortariola. ⁊ cetera ex auro fabrica-
ta. Tunc hec probantur a domino quando ſa
cerdotes hoſtias immolabātur. ⁊ ſanguis pe
cudum erat remiſſio peccatorum. quāq̄ hec
omnia in figuram preceſſerint. Nunc vero cū
paupertatem domus ſue dominus dedicaue-
rit portemus crucem. ⁊ delitias lutum pute-
mus. xij. q. ij. c. Gloria. ¶ Tertio ſuperbiunt
clerici tam ſeculares q̄ regulares de audien
tia confeſſionum cum habeant magnum con-
curſum. ⁊ precipue de nobilibus ⁊ potentibus
eſtimantes ad eos perſonas accedere ex boni
tate ſua ⁊ ſcientia ⁊ doctrina ſua. cum ʒ tamen
aliquādo tales ſunt imperitiſſimi. nec ceteris
meliores. ⁊ ſi loquaciores. ſed ſi haberent zelū
animarum non perſonarum. non ſe extollerēt
propter quod aliquando emulantur prohiben
tes ne ad alios accedant. ⁊ ſine cauſa rationa
bili non ſe extollerent cum requirat magnam
prudentiam ⁊ non modicam ſcientiam ⁊ caſti
moniam veram que in ſe cognoſcere precium
ptioſum videtur multum habēt timere ne ce
cus ceco ducatum preſtans ambo in foueam
cadant. Caueat ſpiritualis iudex inquit Aug.
de confeſſore vt ſicut non cōmiſit crimen ne
quitie. ita non careat munere ſcientie. de pe.
di. vi. Qui vult. Cognoſcat ſe igitur ait idem
in eo. c. ⁊ purget in ſe quod videt alios ſibi of
ferre. ſ. peccata. Quod ſi ab elatione non caue
rit de ſe preſumens ⁊ ſua puritate ⁊ zelo ſine ti
more confidens. ſi nimiam familiaritatem cū
mulieribus etiam ſpiritualibus ſumpſerit ⁊ cu
piditati intenderit vel curioſitati. querens que
non oportet. deus humiliabit eum. ⁊ in ma-
gnos incidet laqueos diaboli cum ſcandalo
⁊ perditione plurimorum. quas ruinas frequē
ter auribus noſtris vbiq̄ audiuimus. ¶ Quar
to ſuperbiunt clerici magis regulares q̄ ſecu
lares. quia magis eis officium exercent de
actu predicationis cum vident eccleſiam im
pleri. ⁊ precipue cum non ſolum aures demul
cent populorum ſed mouent ⁊ flectunt vſq̄ ad
conuerſionem morum. que ſi meritis ſuis hoc
aſcribentes. aut ingenio ⁊ eloquētie ex hoc ſu-
per ceteros teneri cupientes ⁊ honorari. ⁊ di-
ctis ſuis non contradici patientes. in his etiā
que minus bene vel falſo dicta ſunt. Neſciunt
hi ꝯſiderare q̄ gr̄a ſermonis ē cū fructu eop

De audientia confeſſionum

eſt bonis ⁊ malis. Qð oſ͞dit apl's.i.Coꝛ.xiij.ſi
linguis hoīuꝫ.ſ.placēdo loq̄r.⁊ angeloꝝ itus
ſ.monēdo vel illuminādo ingt.charitatē non
habeā.factus ſum ſicut es ſonans.me ꝯſumēs
⁊ alios ad bonū īducēs.ꝑpter qð ipſe apl's ꝑdi
cator vniuerſi raptus ad tertiū celuꝫ caſtigat
corpus ſuum ⁊ in ſeruitutē redigit.non in de-
litijs nutrit.ne forte cū alijs predicaret ipſe re
prob' inueniret.timēs ſi nō egerit que docue
rit. In iudicio ſedes ait Criſ.ſi enim bene do
cueris ⁊ male vixeris.deū inſtruis quō te de-
beat ꝯdēnare.vi.xl.Multi.Solēt hi gl'iari de
filijs ſuis.i.ꝯuerſ.ſꝫ eos extinguūt malo exem
plo vite ſue. Inſup aduertēdū eſt q̄ ſm Gre-
go.in mora.ſmo daſ ꝑdicāti freqnēter ex me-
rito nō ſuo ſed audiētis ſicut etiā ⁊ auferſ.Un
de ⁊ dn̄s aſinā cū voluit.loq fecit ad corripiē-
dā veſaniā prophete Balaā. Numeri.xxij.

¶ De ſuperbia laicoꝝum .§.iiij.

Pōt intelligi illud Eſa.xxviij. Pedib' ꝯculca-
bit corona ſupbie.i.illud de quo maxime ſup
biūt.⁊ hec eſt quadruplex. ¶ Prima eſt de di
uitijs.i.Thimo.vi.Diuitib' p̄cipe non altuꝫ
ſape.i.nō ſupbire.Dicit eni Aug. Uermis di
uitiā ſupbia.videſ eni eis rōne diuitiarū ꝯſbus
eſſe ſupiores.⁊ q̄ oia diuitijs poſſent hīc. ſed
attēdāt.q2 vt dicit Job.xxvij.Diues cuꝫ doꝛ-
mierit nihil ſecū afferet. ¶ Scd̄a eſt de nobili-
tate generis. Unde Saluſtius. Cōmune ma-
lū nobilitatis eſt ſupbia. Uideſ eni eis q2 a no
bilioꝛib' deſcēderūt.pre alijs debere honora-
ri ⁊ reputari. Unde Dathan ⁊ Abyron de no-
biliori tribu exorti ſupbia eleuati ſunt contra
Moyſen de ducatu populi. Numeri.vj.ſed ri
diculoſa eſt iſta nobilitas que attendiſ ex par
te corpis rōne generis. Oēs eniꝫ de luto origi
nē trahimus.⁊ corp' cuiuſlibet ſeruus eſt aīe.
Non aūt diciſ magis nobilis vnus ſeruus q̄
alius: cū ſeruit' nō ſpectet ad nobilitatē: vnuꝫ
tantū bonū eſt qð hēt nobilitas que carnis di
ciſ.qð quaſi frenū eſt qð debet cohibere hoīes
ne maleſaciāt. Unde Hierony. Nihil aliud vi
deo in nobilitate appetēdū: niſi q̄ nobiles qua
dā neceſſitate aſtringunſ.ne ab antiquoꝝ pro
bitate degenerēt. Unde cū qdā vituparet ali
um de genere ſuo dicēs. Tu es caput tu gene
ris. Ille reſpōdit.⁊ tu es cauda tui generis.ſꝫ
vt ait quidā. Nobilitas ſola eſt aīum que mori
bus ornat. ¶ Tertio ſupbiunt de op'b' ex ge-
nere boni:. Nā cū faciāt quedā ſupficialia bo
na vt aliqn̄ ieiunare.dicere aliquas orationē.
dare elemoſynas.audire predicationes labo
rare ad gubernādū familiā.⁊ forte ad regēdū
ciuitatē per diuerſa officia.reputāt ſe dei ami
cos.⁊ in gloꝛia recipiēdos.preferēdo ſtatū ſuū
clericis religioſis.cū nō habeāt tot labores ⁊
vexationes.ſed cū his operibus imiſceāt mul
ta mala ⁊ moꝛtalia ⁊ in eis permaneāt per to-
tū annū.imo ⁊ aliqn̄ per annos.debēt aduerte
re nullius valoꝛis ſeu meriti eſſe illa bona que
eis videntur tam magna: q2 extra charitatem
facta,vt odium .foꝛnicatio.periurium.frandu
lentia.et huiuſmodi que frequentant. Unde
de eis verificatur illud Aggei.j. Congrega-
uerunt mercedes ⁊ miſerunt eas in ſaccū per
tuſum.in quo ſcilicet nil remanet miſſum. La
boꝛes quoq̄ coꝛum pro mundo ſunt non pro
deo. et cum modica patientia ⁊ timoꝛe dei.
¶ Quarto ſuperbiunt erubeſcendo de operi-
bus bonis eis inconſuetis. ſcilicet ſic dimit-
tendo. Eccleſiaſtici. iiij. Eſt confuſio addu-
cens peccatum.ſcilicet quando quis propter
verecundiam timens irrideri ab alijs dimit-
tit bona facere quod videtur procedere ex ſu-
perbia carnali.quia dum appetit honoꝛari ab
alijs: timet faciendo illa bona que nō ſint eis
grata non eſſe in honoꝛe coꝛam eis ſed in ob-
probꝛio. Hic certe vt ait ps. Timuerunt timo
re vbi non erat timoꝛ.ideſt cauſa timoꝛis. vn-
de ſunt quaſi paruuli qui exterrentur latratu
catuloꝛum qui moꝛdere neſciūt. Seneca. Au
ctoꝛitatem habemus ſenum,ſed vitia puero-
rum.nec pueroꝛum tantum ſed infantium.illi
leuia foꝛmidant.hi falſa.nos vtraq̄. Hec ille.
Ille leuia foꝛmidat qui verba irriſionis foꝛmi
dat.falſa foꝛmidat qui reputat dedecus quod
in veritate eſt honoꝛ. Mundus iſte eſt vt catu
lus irriſionibus latrans contra eos qui bene
faciunt.ſed moꝛdere neſcit.quia eos non per
cutit.⁊ cum ſatis latrauerit.tacebit. O q̄ ſtre
nui milites ſunt qui propter ſolum latratum
derelinquunt dominum ſuuꝫ. Bene relinque
rent cum ſi armati milites inſequerentur. Si
aliquis de militibus alicuius regis ipſo peten
te ab eo debitum ſeruitium.diceret ſe non au
dere ei ſeruire.quia homines obloquerentur
de eo:friuola ⁊ ridiculoſa reputaretur eius ex
cuſatio ſic eſt friuola illoꝛum qui propter ver-
ba hominum dimittunt facere que pertinent
ad ſeruitium ⁊ honoꝛem dei ⁊ ſalutem anima
rum.vt confiteri.audire diuine.facere elemo
ſynas.viſitare infirmos ⁊ ſeruire eis. accipere
eucharîſtiam publice. cum alijs frequentare
predicationes.dimittere veſtes pompoſas.ca
uere a mendatijs ingredi religionem ⁊ huiuſ-
modi. Hi ſūt ſimiles lepoꝛi qui eſt animal val
de timidum. Utinam tamen eſſent ſimiles ei
in alijs. De eo enim ſcribitur. Prouerbioꝛum
xxx. Lepuſculus plebs inualida qui collocat
in petra cubile ſuum. Lepuſculus labia habet
in motu.aures longas pedes veloces. timoꝛ
eni addit alas pedib'.ſic facere debet qui de
bilem ſe cognoſcit. In petra fiduciam ha-
bet.⁊ cubile collocat q in xp̄o fiduciā hꝫ. Pe-
tra eni erat xp̄s.ait apl'us.ſ.ſignificatiue. La-
bia hēt in motu qui frequēter orat.longās hꝫ

aures q velox eſt ad audiendum tardus ad lo quendū. Jacob.i. ideſt ad rñdendū opprobriſs q ſibi dicunť dz.n.tacere. pedes veloces hẽt.q̄ timor dei occupat. qz q timet deū nihil negli- git: vt di Eccs.vij.c. Cauſa aūt huius timoris eſſe pōt amor placendi mundo. ſcñ. Deſines timere ſi ſpare deſieris. vel qz forſitan de⁹ re- ceſſit ab eo. Uix poſſet eſſe i eo tāta timiditas ſ quo deus eſſet. Unde pš. Si ambulauero in medio tribulationis nō timebo mala. qm̄ tu mecū es. Oñdiť aūt fatuitas eoꝝ q erubeſcūt benefacere tripľr. ¶ Prio qz ipſi permittunt ſe vinci ab irroſibus quos magna facilitate vin cere pñt. Sola.n. taciturnitate vincuntur ir- riſores. Eſa.xxx. In ſilentio ꝛ ſpe erit fortitu- do veſtra. Si.n. illi q irridenť tacerēt ꝛ aium hērent ad mercedē quā expectāt. cōfuſi rema nerēt irriſores. Scđo oñditur hec fatuitas ex eo. qz timēt irrideri ab hiis q irriſiōe digni ſūt Mñ.n. mali irridēt bonos de bonis opibus ſu is. inde ē ac ſi ceci irridēt vidētes de hoc q vi dēt. ꝛ claudi recte icedentes. ꝛ ſō ipſa irriſio ir ridēda eſt. Scñ. Equo aio audiēda ſunt cōui cia ipatorū ꝛ ad honeſta tēdēti ꝯtemnēd⁹ ē ip ſe ꝯtēpt⁹. ¶ Tertio oñdiť p. ħ qz erubeſcūt ď ħ vñ gloriari deberēt vnde erubeſcūt bñ agere eo q cōſueuerunt male agere. vel qz vidēt eos male agentes. Hoc.n. valde glorioſū eſt cum aliq̄s bñ agit inter male agētes vbi male age re cōſueuit. Tales ſunt ſimiles illis qui erube ſcūt q de naufragio euaſerūt: vel de hoc q ñ fecerūt q ſoliti ſunt. vel de hoc q ſanus eſſet aliis exiſtentibus leproſis. Scñ. Nondū es fe lix ſi turba no te deridet. xps Mat.v. beati eri tis cū maledixerint. vobis hoies ꝛc. ſcñ. Nūq̄ multis ſed quibus placeas cogites.

¶ Capitulū.v. de ambitione. ꝛ ibi de appeten tibus vel ꝓcurantibus dignitatem vel offi- cia. vel beneficia curata. vel magiſtrū in theo logia vtrum ſit licitum.

De viciis deſcendentibus a ſuperbia magis q̄ ab aliis. Et pri mo de ambitiōe que dť cathedra peſtilentie. ſm illud pš. Beat⁹ vir q nō abiit i conſilio ipiorū. ꝛ i via peccatorū nō ſtetit. ꝛ i cathedra peſtilētie non ſedit. Qđ itelligitur de xpo ꝛ de quocunq̄ iuſto eū imi- tante. Un̄ augu. ſup ps. Noluit xps regnū ter renū cū ſuperbia. que cathedra peſtilentie re cte dť. qz nō ferē q̄ſq̄ eſt q careat amoꝛ domi nādi. ꝛ humanā nō appetat gloriā. Hec aug. Peſtilentia.n. dť morbus lateuagans ꝛ qua- ſi oēs inuoluēs. Amor dominādi ad ambitio- nē pertinet. Ambro. quoq̄ ſup Lucā igť. Sepe quos vicia nulla delectāt. quos nulla potuit mouere luxuria. nulla auaricia ſubuertit. fa- cit ambitio crimīnoſus. Et vt dominētur qs prius ſeruit. Et ꝓpterea diabolus temptans dixit xpo in mōte. hec oīa tibi dabo. ſ. regna mūdi q oſtenderat ſi cadēs adoraueris me. Mat.iiij. Adorat eni ꝛ honorat ꝛ ſeruit ambi tioſus indebite cū a quo honorē ꝛ dignitatē ſperat. In ꝑſatu autē vſu pš. notať triplex pce ſus q pōt in quolibet repiri peccato. ¶ Tres treſ diſ
eni ſūt differētie peccati. ſ. mortalis. aiť. Aug ferentie
tanq̄ tres mortes. Una in corde cū. ſ. rōne aſ peccati
ſentiť libidini vel cuicunq̄ peccato mortali. morta-
tanq̄ puella in domo mortua. Mat.ix. Alte- lis.
ra in ope. cū in factū procedit aſſenſus. vt ado leſcēs ex portā delatus. Lu.vij. Tertia cū mo le male ꝯſuetudinis pmiť anim⁹ tanq̄. Laza rus ſetens in monumento. Joh.xj. de. pe. di. ij. Sicut trib⁹. Denotātur iſte differentie ſeu gradus p hos terminos abire. ſtare. ꝛ ſedere. Et ſic in abeundo. ideſt recedēdo de loco im portať principiū motus. in ſtando in via ꝓſe- cutio motus. in ſedendo termin⁹ motus. Ita in mali aſſuefactione eſt grauius peccatū q̄ in operatione ꝛ in operatione. ſ. exteriori ma- giſq̄ in cogitatōe tātum. Beatus ergo in re fuit xps ꝛ erit i futuro ois iuſtus. Nūc aūt i ſpe vir viriliter agēs ꝛ vtuoſe qui non abiit in con ſilio. i. nō receſſit a deo in regionē diſſimilitu dinis per petm̄ deliberate cogitatiōis. Ab ea enim quis incipit a deo recedere. in ꝯſilio im pioꝝ replēs ſe. i. demonū tractātiū ꝛ pſuadē tiū ambitionē eis acqeſcens vt primi paren tes. Et in via peccatorū non ſtēt ideſt nō pec cauit opere erectus cōtra deū q̄ eſt via q̄ itur ad inferos ſicut ipſi primi parentes opere trāſ gredientes dei mandatū. Et in cathedra pe- ſtilētie non ſedit. in ꝯſuetudinē ducens actus ambitionis vel alterius peccati. ꝛ frequenter iterās ac defendens vt licitum peccatū ſuum vt ipſi primi parentes qui ſe excuſauerūt. ꝛ ſic ibi quieſcens. Sicut in cathedra qui exaltať ſe ſuper alios. ita per ambitionē queriť digni tas ꝛ ꝑlatio ad quaꝫ ſequitur honoꝛ. Et ſicut in cathedra doceť. ita talis ſuo exemplo ma- lo inducit alios ad vicium quod inficit ꝛ occi dit animam ſicut peſtilētia corpus. Bern. i ſer mone. Poteſtatis ambitio angelum felicita- te angelica ad quā erat creatus ꝑuauit. Scie tie appetitus hominem immortalitatis glo- ria ſpoliauit. non etiā cibus deſiderat. nō mā datorū obliuio deſtituerat. ſed ꝑmiſſio hono ris. ambitio illecebroſa decepit. Poteſt ergo conſiderari ambitio ꝑut eſt ideliberata inte rius eius affectione. ꝛ hic abiit in conſilio im piorum. In ꝓcurata exterius operatiōe. ꝛ hic ſtetit in via peccatoꝝ. In cōtinuata vberius exercitatiōe. ꝛ hic i cathedra peſtilētie ſedit

¶ De prima ſcꝫ ambitione .§.i.

ꝑut eſt in mente. dicit ſaluator in reprehēſio

nē ſcribarū ⁊ phariſeorū. Mat.xxiij. Amant
diffini primas cathedras in ſynagogis .i. precipuas
tio am- dignitates. ad quas ſequetur honor. Eſt autē
bitionis; ambitio prout diffinit a beato Tho.ſe.ſe.q.
cxxxi. inordinatus appetitus honoris Et quia
ad dignitatem potentiam ⁊ preſidentias ſeq̄t
honor. ideo inordinatus appetitus harum p-
tinet ad ambitionē. ¶ Quod autē ambitio ſit
Ambi peccatum probatur tripliciter. Primo quia a
tio eſt mala radice propagat. ſecundo q꞉ charitati
pecca- aduerſatur. Tertio q꞉ magnanimitati contra
tum. riatur. Primum ſic patet. ſicut fruct⁹ eſt infec
tus. quia ex infecta radice generat. Ita ⁊ act⁹
humanus qui procedit ex peccato oportet ꝙ
ſit peccatum. ſed ambitio que eſt appetitus in
ordinatus honoris procedit ex peccato. Nā
dicit Auguſtin⁹ in. li. de vera religione. ꝙ am
bitio procedit ex ſuperbia ⁊ ex cōcupiſcentia.
ſeu cupiditate. ſed ſuperbia ⁊ cupiditas ſūt pec
cata. vt patet ſupra. ergo ⁊ ambitio eſt peccatū
prout enim per potentiam vel dignitatem in
tendit qs acquirere apparentem ⁊ excellentē
honorificentiam. ſic ambitio oritur ex ſuper-
bia. ſed prout intendit qs acquirere per huiuſ
modi ſufficientiam apparentē ſeu rerum abū
dantiam. ſic a cupiditate oritur ambitio. Ale
xander in. ij. parte. ¶ Secundo ambitio pro-
batur eſſe peccatum. quia aduerſatur charita
ti. Nihil enim repugnat charitati que eſt vita
anime niſi peccatum. ſed ābitio repugnat cha
ritati. Dicit eni Apl'us. i. ad Corinth. xi. Cha
ritas non eſt ambitioſa. vbi dicit glo. idē vult
alijs preponi. Charitas enim diligit proximū
ſicut ſeipſum. ⁊ iō nō vult eū ſubijcere ſibi ſed
ſociū eſſe. Appetit ſeruire proximo ⁊ nō ſibi ſer
uiri. Sicut filius hoīs nō venit miniſtrari ſed
miniſtrare. Mat. xx. Ambitio igitur peccatū
eſt. ¶ Tertio oſtēdit eē pctm̄ ex eo ꝙ magnani
mitati ꝯriat. Nā qđ ꝯriatur virtuti morali eſt
peccatū q̄ virtus moral' eſt ſꝫ regulam rōnis.
ſꝫ magnanimitati q̄ eſt virtus moralis. ſꝫ phs.
iiij. Ethicoꝝ. cōtrariat ambitio. Ambitio. n.
eſt inordinat⁹ appetit⁹ honoris. ⁊ magnanimi
tas eſt ordinat⁹ appetitus magni honoris. In
ordinatū aūt opponit ordiato. igitur ambitio
eſt pctm̄. ¶ Pro declaratiōe aūt huius iordi-
natiōis appetitus q̄ reptitur in ambitiōe. Nota
ſm Tho. ſe. ſe. q. cxxxi. ar. i. ꝙ honor importat
quandā reuerentiā exhibitā alicui in teſtimo
niū excellentie ei⁹ vel vtutis. Circa aūt excelē
tiam hoīs duo attendēda ſūt. Primū eſt qđ id
in quo hō excellit non habet hō in ſeipſo. ſ. a ſe
ſed eſt q̄ſi quoddā diuinū in eo. ⁊ ideo nō de-
bet ſibi pncipaliter ex hoc honor ſed deo. Scđꝫ
cōſiderandū eſt id in quo hō excellit dat ho-
mini a deo vt ex eo alijs p̄ſit. vnde in tm̄ debet
hoi placere teſtimoniū ſue excellētie quod ab
alijs exibet inq̄tū patur ſibi via ex hoc vt alijs
p̄ſit. ¶ Tripl'r ergo ꝯtingit appetitum hono-
ris eſſe inordinatū. ¶ Uno mō q꞉ appetit ho Honor
norē ſeu teſtioniū đ excellentia quā nō hꝫ. qđ tripliciẗ
ē appetere honorē ſupra ſuā pportiōē. vt ſi ma inordi-
lus deſiderat honorē ac ſi eſſet bon⁹ ⁊ deſide nate ap
ret regimē ⁊ p̄ſidentiam q̄ nō debetur niſi vir petitur.
tuoſis vel curans de vtute. vnde Eccl. vij. dr.
Noli velle fieri iudex niſi valeas vtute irrū-
pe iniquitates ſcꝫ alioꝝ. ſ. recte iudicando nec
declinādo a vitate. timore vel amore cuiuſcū
ꝙ quod non facit mal⁹. Refert aug. in. v. de.
ciui. dei. c. xij. āliquos romāos cū dediti eſſent
idolatrie duo in vrbe cōſtruxiſſe templa inter
cetera. vnum dee vtuti. aliud dō honori. ⁊ cō
tigua. ita tamē ordinata ꝙ ad templū dei ho
noris nō poterat eſſe acceſſus niſi p templū
dee vtutis. Qui q̄uis errarent vt infideles in
facto ⁊ opinione. Nā nec vtus dea eſt. nec ho
nor deus. ſed dona dei q ſolus eſt colendus.
In ſigno tū ad oridinē ꝯſtructionis temploꝝ
nō errabant. Uolebāt. n. cunctis oſ̄dere ꝙ ad
honorē q mſtum appetitur recte pueniri non
pōt niſi p opera vtutis. ¶ Secūdo inordinate
appetit honor inq̄tūm honorē de excellentia
ſua quā habet a deo nō refert in deū cupiens
ipſm deū vt actorē ſue excellentie ⁊ virtutiſ pn
cipaliter honorari. Iuxt illud apli. Soli deo
honor ⁊ glia. ſed ſibi cupit illū honorē vt quod
dam bonū. Quod ſi qs obijceret ꝙ abſq vicio
pōt vtiq appeti a quocūq quod ſibi debet p p
mio. Sed honor eſt pmiū virtutis vt dicit phs
in. iiij. ethi. ergo ſibi appetere honorem non ē
pctm̄. Rn̄det tho. vbi. ſ. ꝙ honor nō dicitur p
mium vtutis ex pte ipſius vtuoſi. vt hoc. ſ. pro
pmio expetere debeat. ſed p pmio expetit bea
titudinem q̄ eſt finis vtutis. Sꝫ di eſſe honor
pmiū vtutis ex pte alioꝝ. q. ſ. nō hn̄t aliquod
maius quod retribuāt vtuoſo q̄ honorē. q ex
hoc ipſo magnitudinem hꝫ qđ phibet teſtimo
nium vtuti. nō tamen eſt ſufficiēs preminm. vt
dr. iiij. ethico. ¶ Tertio iordinate appetit ho
nor inq̄tuꝫ appetit⁹ in ipſo honore q̄eſcit. non
referens honorē ad vtilitatem alioꝝ. ⁊ talis p
pter ꝯſeq̄ndum honorem i mlta mala incidit.
vnde Leo papa. Mēs potētie auidat nec abſti-
nere nouit a vetitis. nec gaudere cōceſſis. nec
pietati adhibere ꝯſenſum. di. xlvij. c. Uirum:
Sic auiditas potentie ad ambitionē p. inet.
Nec obſtat ſi qs dicat ꝙ honor de ſe eſt quod
dam bonū ⁊ maximū inter exteriora. Inſuper
⁊ p honorem hoīes reuocantur a mltis mal' fa
ciendis. ne. ſ. pdant honorem ⁊ puocantur ad
bōa. Unde ⁊ Tullius dicit i li. de tuſculanis
q̄ōnibus. Honos alit artes q ad ſtudia accē
duntur glia. ergo vr licitum ipſꝫ appetē. Nā vt
rn̄det tho. vbi. ſupra. Honor ⁊ ſi ſit bonū. appe
titus tamen boni dꝫ eſſe regulatus ſꝫ rōem.
Si autem tranſcendat reglām rōnis iam non

erit bonus ille appetit⁹ boni sic ergo appetere honorem inordinate et .s. quiescat in eo vel alio mō qđ facit ambitioſus est ꝯ regulas rōnis vñ ꝛ malū. ſic etiam p appetitū ordinatū honoris. s. p debita media aliq reuocant a malis ꝛ p uocant ad bonū nō autem p appetitū inordiatū. quinimo p hoc daf occaſio mltoꝝ maloꝝ. cū ſcꝫ non curāt quid mali agant vt honorem conſequntur. vnde ſaluſti⁹ in catilina nō dic ꝙ gliaꝫ honorem ꝛ impiū bon⁹ ꝛ ignau⁹. i. mal⁹ eque ſibi exoptāt. Sꝫ iſte .s. bon⁹ recta via nititur. huic. s. ignauo. qꝛ bōe artes deſūt dolis ꝛ fallacijs intēdit. Qđ etiā illi qui nō curant de honore vituperanf. ſm pħm intelligif de his qui nō curāt de honore ſm ꝙ rō dictat id eſt ꝙ nō curāt vitare ea q̄ ſunt ꝯria honori vt mala opera. Nō aūt intelligendū ꝙ deāt q̄rere honorē vł facere bona vt honoref. Qui eni ſolū ꝓpter honorē vitant mala vł faciūt bona nō ſūt virtuoſi. vt pꝫ p pħm. iij. ethicoꝝ. vbi dicit ꝙ nō ſūt vere fortes. q ꝓpē honores faciūt fortia. Appetit⁹ igiƒ honoris ambitioſi. qꝛ inordinatus aliquo ꝑdictoꝝ triū modoꝝ idō peccatū eſt. Aug. etiam dicit ꝙ locus impioꝝ ſine quo ppłs regi nō ꝑt. ꝛ ſi adminiſtref vt decet i decent tñ appetif. viij. q. i. Qui epatū vñ a ibi petiū. Et talis appetit⁹ ad ambitionē ꝑtinet.

¶ Quantum ad ſecundum .§. ij.

ſcꝫ put honor ꝛ dignitas pcuraf ꝓhibef hoc ꝑtinens ad ambitionem. Eccl. vij. di. Noli q̄rere ab hoīe ducatū nec a rege cathedrā honoris. i. dignitatē. Sic aūt ad regē ſpecialiter ꝑtinet honore aliquē in regno ſuo q loco eius ſit ꝛ regi iniuriā faceret q ab alio q̄ a rege ſine ei⁹ ꝯſenſu hoc obtinere vellet. ſic dō iniuriā fac q ab alio q̄ ab ipo dignitatē q̄rit. Quilibꝫ aūt rector ꝛ vices dei ꝑcipue eccleſiaſtic⁹. Tūc aūt putataf a deo pfici ſeu de voluntate eius cum a pplis ſeu electorib⁹ ſeu ſuperiorib⁹ i dignitate ſine ſui affectu vel queſitū ponif. Unde ad Heb. v. Nec quis. ꝛ ſibi ſumit honorem. ß q vocaf a deo tanq̄ aaron. Querit aūt quis cathedrā honoris. ꝛ ſic ſtat iuxta peccatoꝝ ambitioſoꝝ q p ꝑcamina vł obſequia vł munera curat dignitates officia vł bñficia ꝑcipue curata qđ ꝑtinet ad ſymoniā. vt dictū eſt. s. ti. j. c. v. qđ fecit impius iaſon q ābiebat ad ſummum ſacerdotiū. vt dī. ij. Machabeoꝝ. iiij. vñ ꝓmiſit regi antiocho trecenta ſexaginta talenta argēti vt obtineret ſūmū ſacerdotiū. qđ ꝛ fecit ita puerſe agens. vt cōſtitueret ephebiā i. ꝓſtibulum iuuenum. ꝛ iudeos tranſire faceret ad gentilitā. ꝛ poſtea cū mitteret pecunias per menelaum ipſe addidit ad predictam ſūmam multa promittēs. ꝛ ſibi ꝓcurauit ſummum ſacerdotiū. ¶ Debet autē quilibet ſibi cauere ab hmōi queſtu ꝛ procuratiōe triplici ex cauſa. Primo quia multa crimina inducit

A queſtu honoris iniuſto q-libꝫ abſtiat

ſecūdo qꝛ quilibet iuſtus hmōi fugit honorē: tertio quia quietem mentis tollit. ¶ De primo dicit quidaꝫ philoſoph⁹. Hoc maximum malum habet ambitioſus. qꝛ non reſpicit deum vel ſe vel alios. ſed per fas ꝛ nephas ꝛ mille pericula ad dignitatē tendit quaꝫ appetit. Ambitioſus ſemper eſt pauidus. Timet enim ne quid dicat vel faciat qđ in oculis hominū diſpliceat. honeſtateꝫ mētitur. humilitateꝫ ſimulat. cunctis adulatur ꝛ cunctis inclinat. omnium eſt ſeruus ꝛ tributarius. grauem pugnā habet in ſe dum iniquitas pulſat animum ꝛ ambitio cōtinet animā. Ambitioſus nulli parcit vt regnet. dominū enī nō patitur ſocium. Propter hoc romulus occidit fratrē remulū vt ſolus regnaret. Julius ceſar plura bella et milia in quib⁹ occiſi ſūt innumeri. fecit vt imperium vſurparet. Ambitioſiſſimus. Abſalō patri nō pepercit vt regnaret ipſe. ſed per adulationes populum ad ſe traxit. ꝛ facta coniuratione contra patrem. Dauid eum de regno expulit. vxoresq eius publice cognouit vt firmius poſſet regnare ipſumq patrem cum exercitu ſuo exterminare curauit ſꝫ impunitus nō tranſijt. Nam fugiens de bello in mula cum tranſiret ſubitus quercū per capillos capitis ad ramum quercus remanſit ſuſpenſus queꝫ Joab lancea tranſfixit. ij. Regꝫ. xviij. caꝑ. Athalia mortuo filio. Jorā vt ſola regnaret peſſima femina omnē de ſemine regio maſculū occidi fecit. niſi vnū. Joas ſcꝫ paruuluꝫ qui abſconditus fuit ſed ipa demū occiſa fuit. iiij. Regū. xi. Hieroboā rex iſrahel ne amitteret regnū qđ ſibi a deo traditū fuit vitulos aureos fec in dan ꝛ berſabee vt eos ppls adoraret. ꝛ in hierlm nō accederet. ſꝫ tpalr ꝛ eternalr punitus eſt. iij. Regū. xij. abymelech vt ꝑncipatum acciperet in ſichen occidere fecit ſeptuaꝫ fratres legitimos ipe illegitim⁹. ſed male finiuit faciens ſe occidere poſtq fuit percuſſus a muliere per fragmē mole iactatum de muro ciuitatis abeo obſeſſe. Judicum. ix. ¶ Legif i vitaſpatruꝫ ꝙ dum quidam frater incederet per viā lutoſam ſecū mente reuoluēs ꝙ ſi eſſet. epꝯ faceret multa bona ꝛ mala extirpare cecidit in denſum lutum vnde totus deturpatus eſt qui et hmōi cauſa ad ſe reuerſus ad intelligendum peccatum ambitionis qđ eū ſb ſpecie bōi pulſat ſibiipi dixit. Sur. ite domine epiſcope. Animaduertit exinde ꝙ in mai⁹ lutum vicioꝝ cecidiſſet ſi ad illud promotus fuiſſet. ¶ Secundo oſtenditur magnitudo vicij ambitionis ſeu grauitas et hoc ꝙ omnes ſcti fugierunt dignitates ꝛ honores ꝯſiderātes male ide ſequētia. Quod etiā figuratū eſt i parabola quā dixit. Joas contra ſichimitas. s. q interfecerāt. lxx. fratres ſuos vt ambitioſū abymelech hrent i ꝑncipē. Judicū. ix. Qđ ſemel ligna voluerit regē ſibi ꝯſtituere ſup ſe ꝛ in

Exemplum

Grauitas ambitiōis

Figura

ungeř. dixerūtq̧ oliue. impa nobiſ. Rñdit oli
ua. Nunqd poſſū deſerere pinguitudinē meā
q̄ vtunř dij ⁊ homines vt pmouear inř ligna.
Dixerūt etinde ad arborē ficuz. Ueni ⁊ accipe
regnū ſup nos. Que rñdit· Nunquid poſſum
dimitteř dulcedinē meā ⁊ fruct⁹ ſuauiſſimos ⁊
irevt inř ligna pmouear. Locutaq̧ ſř ligna ad
vitē. Ueni ⁊ impa nobis q̄ rñdit. Nūqd poſſū
deſerere vinū qd̄ letificat deū ⁊ hoies vt pmo
uear inter ligna. ⁊ noluerūt. Demū dixerunt
ad ramū. Impa nobis. Qui rñdit. Si me cſti
tuitis regez venite ⁊ ſb vmbra mea requieſcite.
Si aūt non vultis egrediatur ignis de ramo
⁊ cturbat voſ. Moraliter ligna ſunt homines
Iuxta illud pſ Erit tanq̄ lignuz qd̄ plan. ⁊c̄.
Regē querūt ſibi inungere. qꝛ rectorē querūt
qui eoſ māſuete ⁊ leniter regat. ⁊ non tyrāni-
ce. Procurant hīc oliuā ſed renuit. qꝛ dediti
operibus miſericordie ſignati per oleuz nolūt
dimittere opus miſericordie quod impiguat
lucem in ſe gratie diuine. ⁊ proximis ſubuenit
vt proficiantur timentes et hoc amittere bo
num quod faciunt. Ficus deſignat cōtempla
tiuum. qui vocatus ad regimen non acqeſcit
timēs amittere ſuauitatem odoris cōtempla
tionis et ſollicitudine ⁊ occupatione prelatio
nis. Uitis ſignificat dilectionez feruentem q̄
etiam recuſat prelationē timens ne ex officio
regiminis tepeſcat feruor dilectionis qui leti-
ficat deum ⁊ hominem. Ramnus eſt genus
rubi aſperum nimis ⁊ aculeatum ad modum
ſentis. quod ad impetum venti ſecundum
Ioſephum emittit ignem. ⁊ in primo mollē
poſtea obdureſcit. ⁊ ſignificat tyrannū vel am
bitioſum qui ſpinis viciorum accutus ſubdi
tos ſpoliat. ſicut ſpine lanam ouium. qui ex ſe
mittit ignem peruerſe ⁊ furioſe conuerſatiōis
quo ſe ⁊ alios comburant incendio tribulatio
nis pñtis ⁊ infernalis Sic igitur ſancti recu-
ſant mali procurant ⁊ auide acceptant hono
res ⁊ dignitates. Unde ⁊ ipſe ſanctorum oīm
ſanctificator xp̄s Ieſus cuz facto miraculo et
quinq̧ panibus multiplicatis turbe voluerūt
eū ſibi facere regez aufugit. vt hꝫ Io. vi. Moy
ſes. lxxxiij. annorū cuz mitteretur a dño vt eēt
dux populi hebreoꝝ multū reſtitit excuſās ſe
q̧ eſſꝫ impeditioris lingue. Exo. iiij. Saul quo
melior non erat in iſrael non querens dignita
tes ſed aſinas patris. cum a ſamuele eſſet ſibi
nunciatum ex parte dei ⁊ per miracula oſten
ſuz q̧ futur⁹ erat rex populi. vocato omni pplo
vt manifeſtaretur. ipſe i domo ſe abſcōdit ne
aſſumeretur. j. Regum. x. Hieremias cū mit
teretur a domino ⁊ conſtitueretur ſup genteſ
⁊ regna ⁊ annūciandū verbū dei ſubtrahebat
ſe dicens. A. a. a. dñe deus ecce neſcio loqui.
Hieremie. j. Marcus euangeliſta et ſacerdo-
tio reprob⁹ haberetur amputauit ſibi pollicez.
vt ait Hiero. ⁊ Gre. magn⁹ ab oī populo ⁊ cle
ro acclamat⁹ in papā occulte fugit vt vitaret
dignitatez. Hiero. cardinalatū rome dimiſit
vt litteris ſacris in bethleez inſudaret Et Pe
trus damianus tāto honori iaz exercito vt ſibi
vacaret· valeſecit Amb. ne pmoueretur in ar
chiepm electus a cunctis meretrices ad do-
mum ſuā ire fecit nō vt eaſ cognoſceret. ſed vt
populū ab hmōi reuocaret. Gre. nazanzenus
epatum dimiſit vt ſapie vacaret. ⁊ Augu. ſum
mum doctorē. lꝫ inuitū. Ualerius eps ſuus p
ſbyterū ordinauit ſibi pcauēs ne ad vrbem ca
rentem epo deueniret vt paſtoralē curam vita
ret. Martinus autem nec diaconatum a ſan-
cto Hylario pictauieñ. epo voluit impoſitum
acceptare. indignū ſe clamitans tāto officio.
Quanta igitur pſumptio: q̄nta ambitio. ⁊ q̄ p
iculoſa in illis homūtiones merito ⁊ actōe pu
ſilli humeros offerunt ad hmōi onera q̄uia q̄
gigantes ſapia ⁊ ſanctitate vite. ſibi arbitrati
ſunt importabilia. Conſiderabant hi quod ait
aug. Nihil i hac vita. ⁊ maxime hoc in tpe diſ
ficilius. nihil laborioſius. nihilq̧ periculoſiuſ
epi ⁊ pbři aut diaconi offō. ſꝫ apud deuz nihil
beatiuſ. ſi eo mō militeř. quo noſter impator
pcipit. nihilq̧ triſtius. miſerabilius ⁊ damna-
bilius hmōi dignitate ſi pfunctorie res agař.
di xl. Ante oīa. Honores quoq̧ ⁊ dignitates
tpales plene ſūt piculis ⁊ vicijs malis. Unde
Hiero. egregie de ceſare Tullui⁹ ait. Ceſar cū
quoſdā honorare voluit non ipſos honeſtauit
ſed ornamēta deturpauit. Et Boetius. Quan
to maior eſt dignitas tanto deſpectiores im- Ambi-
probos facit. ¶ Tollit demū ambitio ⁊ pſidē- tio tol-
tia vel dignitas quietē mentis. iducēs mltas lit quie-
amaritudies pmaxime qñ q̄ritur vel q̄ſita poſ tez men
ſideř. In cuius figurā Lya diciř lippos ocłos tis.
habuiſſe· qꝛ cuz martha ſollicitař turbař erga
pſima ide ocul⁹ obſcurař ⁊ qeſ tolliř. quieſcēdo
aūt anima fit ſapiens. Hinc Grego. Eē quod
p emiet plus merorib⁹ afficiř q̄ honorib⁹ gau
det. ⁊ dū cor in tribulatiōe poniř ad memoriā
culpa reuocatur. ſ. ambitiōis. diſ. xiij. Nerui.
Berň. quoq̧ ſic ait. O ambitio ābientiū crux.
quō oēs torques. oibus places nil acrebius cru
ciat. nil moleſti⁹ inquietat. nil tñ apud miſe-
ros mortales celebrius negocijs ei⁹. Apte ſi
gurant pſidentes p opimentum ſupius taber
naculi dñi factūt de pellib⁹ arietū rubricatis.
qd̄ coopiebat aliud coopimentū pcioſū ipius
tabernaculi. vt hꝫ Exo. xxvi. Tabnaculuz dei
eccleſia eſt. coopermentū ſupius defendens.
aliud iferius ab eſtu ⁊ imbrib⁹ ⁊ pluuijs ſigni-
ficat pſidentes in eccleſia q̧ cuſtodiunt filios
dei quos tenere diligit pfectione ſuperiores.
ab incommodis ⁊ vexationib⁹ mltis quas ipſi
ſuſtinent. Unde Gre. Miſericors deus quos
tenere diligit ab exterioribus actionibus ab
ſcondit. Nam ⁊ paterfamilias ad eum laborē
mittit ſeruos a quo ſubditos filios ſuſpēdit. ⁊

inde filij ſine vexatiōe decori ſunt. vnde ſerui in puluere deturpant᷑. Idē in moralib⁹. Ceſſa tionē a laborib⁹ mūdi dn̄s imperat. Sed veſa na mens plus aſſequi aſpa carnaliter ꝙ̄ tene re blāda ſpūaliter gaudet. Habētes enī māna faſtidiūt ꝛ ſepe deſiderāt que non ſine lachry mis comedūt .i. honores ꝛ dignitates figura tas per allia ꝛ cepas quas in deſerto qdā ap petebant. Numeri.xi. Et ſicut tales ambitioſi hic amittūt quietē cōſcientie. ita in futuro qe tē. glorie. Unde ꝛ xp̄s Joāni ꝛ Jacobo q per matrē vxorē .ſ. zebedei petierāt ſedere vnus ad dexterā ꝛ alius ad ſiniſtrā in regno ſuo .i. pri mos exiſtere in regno qđ tēporale tūc eſtima bant ambitione ducti. Reſpondit chriſtus ſe dere ad dexterā vel ad ſiniſtrā nō eſt meū da re vobis. Mat.xxi. nō cōgruit. ſicut nec alijs ambitioſis. ¶ Legit᷑ de Goffredo priore clare uallen̄. q cū fuiſſet electus in ep̄m tornacēſez ꝛ ab Eugenio pa. ꝛ ſancto Bernardo cogeret᷑ ſubire onus pſtratus in terra dixit. Monach⁹ fugitiuus eſſe potero ſi hinc me eijcitis. ep̄us aūt nunꝗ̄ ero: ꝛ ſic dimiſſus fuit. Cū aūt p̄di ctus Goffredus mortuus apparuiſſet cuidam charo ſibi. interrogatus ab eo de illo negocio ep̄at⁹ ꝙ nō acqeuerit iuſſus ſi fuiſſet illud deo placitum. Reſpondit. Reuelatum eſt mihi a ſanctiſſima trinitate: ꝙ ſi fuiſſem de numero epiſcopoꝝ fuiſſem de numero reproborum.

¶ Quantum ad tertium .§.iij.

ſ. pmanētiā in vitio ambitiōis. Hoc notat ibi in ſedēdo in cathedra peſtilētie: qđ nō facit vir tuoſus. Cathedra dignitatē ſignat preſidētie. Un̄ math.xxiij. dicit xp̄s ſup cathedrā moyſi ſederūt ſcribe ꝛ phariſei .i. dignitatē ꝛ officiū regēdi ꝛ docēdi populū qđ faciebat moyſes: te nent ſcribe ꝛ phariſei. ſꝫ cathedra peſtilētie di cit᷑ qn̄ p ambitionē ꝛ pſumptionē pueniт᷑ ad eā ꝛ idigne retinet᷑. Nā talis plātio vt morb⁹ ɔta gioſus occidit habētē: ꝛ alios īficit ſuo exēplo. Sedet aūt in ea q pſeuerat ꝛ geſcit in tali am bitiōe excuſans ſe ꝛ defendēs hoc vt licitū vt magiſter in cathedra. ſed vt ait xp̄s. Ue vobis phariſeis que diligitis pmas cathedras. Lu. xi. Ue aūt dānationē iportat. Un̄ dicit Cris. Qui male ſederit ſup cathedrā iniuriā cathe dre facit. Malus enī ſacerdos de ſacerdotio ſuo nō dignitatē ſꝫ crimē acqrit. diſ.xl. multi. Male aūt ſedet q ambitioſe ꝛ vitioſe hēt tales dignitatē vel officioſū ꝛ hmōi. Sanguiſuge due ſūt filie dicētes. Affer affer. Prouerbioꝝ penl᷑. He ſūt ambitio ꝛ cupiditas que ſemp ap petūt honorabiliora ꝛ ditiora bn̄ficia ꝛ digni tates: ꝛ ſic ſedēt habituati in hmōi. ¶ Sꝫ qrit᷑ vtrū appetere ep̄atū ſit illicitū: ꝛ ſi eſt mortale pctm̄. ꝛ vi ꝙ nō. Qui enim ep̄atū deſiderat ait apl̄s .j. Thi.iij. bonū op⁹ deſiderat. ſꝫ deſide rare bonū op⁹ nō eſt illicitū. nec p ɔñs pctm̄. Ergo ꝛc̄. Preterea ꝙ lꝫ ſpare lꝫ ꝛ appetere. cū act⁹ ſpei icludat appetitū in rez ſperatā. ſꝫ lꝫ ſa cerdoti ſpare ep̄atū. ergo ꝛ appetere. Dicit enī Zoſymus papa de ſacerdote. Qui p ſingulos gradus eſt ordinat⁹ debite ſeruatis īterſtitijs ɔgruis tpoꝝ. ꝙ ſi eū ad bonos mores exactior vita pduxerit exinde ſūmū pōtificatꝰ ſpare de bebit .i. ep̄atū. di.lxxvij. In ſinglis. Et idē di. lix. Si officia. ergo ꝛc̄. ¶ Ad hāc qōnē rn̄det beat⁹ Tho. ij.ij. q.clxxxv. dicens ꝙ in ep̄atu pñt tria ɔſiderari: quoꝝ vnū ē pncipale ꝛ fina le .ſ. ep̄alis opatio. p quā vtilitati primoꝝ itē dit᷑. ſm̄ iſtud Jo.vlt. Paſce oues meas. Aliud eſt altitudo gradus. qꝛ ep̄s ſup alios cōſtituit᷑. ſm̄ illud Mat.xxv. Fidelis ſeru⁹ ꝛ prudēs quē ɔſtituit dn̄s ſup familiā ſuā. ¶ Tertiū eſt ꝙ cō ſequēter ſe hēt ad iſtas .ſ. reuerentia ꝛ honoꝝ ꝛ ſufficiētia tpaliū ſm̄ illud .i. Thi.v. Qui bene pſunt pſbyteri duplici honore digni habeant᷑. Appetere igit᷑ ep̄atū rōne hmōi circūſtātiarū manifeſtū eſt: ꝙ illicitū eſt ptinēs ad cupidita tē ꝛ ambitionē. Un̄ ɔ phariſeos dn̄s dic̄ Mat. xxiij. c. amant pmas cathedras in ſynagogis. ¶ Quātū ad ſcđm .ſ. ad celſitudinē gradus ap petere ep̄atū pſumptionis eſt. vnde dn̄s argu it diſcipulos pmatū querētes dicēs. Princeps gētiū dn̄ant᷑ eoꝝ. Ubi Cris. dicit ꝙ gētile eſt p matū cupere. ꝛ ſic gētiū cōpatione aīam eoꝝ eſtuātē ɔuertit. Sꝫ appetere ꝓximis pdeſſe ſꝫ ſe laudabile eſt ꝛ virtuoſū. Uerū qꝛ put ep̄a lis act⁹ hēt annexā gradus celſitudinē: pſum ptuoſum videt᷑ ꝙ aliqs preeſſe appetat ad hoc vt ſubditis pſit niſi manifeſta neceſſitate imi nēte. ſicut dicit Gre. in paſtorali. qđ tunc erat laudabile ep̄atū appetere qn̄ dubiū nō erat p hūc quēꝗ̄ ad maiora ſupplicia puenire. Un̄ ɔ̄ facili nō inueniebat᷑ q hmōi onus aſſumeret. p ſertim cū ad hoc aliqs charitatis zelo diuini tus incitat᷑. ſicut eſaias appetēs ꝓximis pdeſ ſe ad pdicādū ſe mitti petijt. q tn̄ vt dicit Gre gori⁹ pus ſe purgatū a vitijs audiuit. Pōt tn̄ qlibet abſꝗ̄ vitio pſūptiōis appetere alia opa facere ſi eū ɔtigeret in tali officio eē. vel ēt eſſe ſe dignū ad talia opa exercēda. ita ꝙ opus bo nū cadat ſub deſiderio. nō tn̄ pmatū digni ta tis. ꝛ ſic vt dicēdū. ſimplr eē illicitū: qđ pbat᷑ p Aug. dicētē in .xix. de ciuitate dei. Loc⁹ ſupe rior ſine quo ppl̄s dei regi nō pōt: ꝛ ſi admini ſtret᷑ vt decet. idecēter tn̄ appetit᷑: qđ ēt habet᷑. viij. q.i. q ep̄atū. Et ꝗuis expſſe hic non dicat hoc eſſe mortale: videt᷑ tn̄ ex dictis ei⁹ hoc eū ei poſſe in .q. ioo. ar.v. ꝛ in ſcriptis in quarto. ¶ Dicit enī ibi ꝙ pces ꝓ ſe porrecte p dignita te vel bn̄ficio hn̄te curā aīaꝝ ſymoniā īducūt. Ray. Hug. Hoſt. ꝛ Goſ. ꝛ qdā alij idē ſentiūt. Et rō eoꝝ eſt: qꝛ reputat᷑ pro idigno rōne pſum ptionis, etiā ſi alꝰ eēt dignus, ſed nullus repu

Gradū ep̄at⁹ appetē preſumptionis ē.

Appetere ep̄atū vtrū liceat.

Preces porrigere p dignitate

taf indign⁹ bñficio eccl'iaſtico i dignitate cul pe: niſi pter mortale. ergo talis pſumptio eſt mortal. Tāc ſi arguif. Appetit⁹ deliberat⁹ alicui⁹ rei cui⁹ pcuratio vel actio exterior ē mortalis. eſt mortale: qr ad eandē ſpēm ptinet. ſicꝫ pꝫ p exempla de appetitu deliberato ⁊ opere fornicatiōis furti ⁊ alijs. ⁊ hꝫ de. pe. di. i. Si cui. cū alijs. c. Sed procurare p pces bñficiū curatum eſt mortale. vt probatū eſt. ergo ⁊ appetere cū ⁊ epat⁹ pmaxime hꝫ curā animaꝝ. ergo ⁊c. Si dicaf ꝙ appetitus ⁊ op⁹ non ſūt circa idem: qr opus eſt p pces. ſed appetitus eſt ſimpliciter nō ad opus precū. Reſponſio ꝙ h nō obſtāte firma manet ꝯcluſio. Nam ⁊ ille q delectaf in cogitatione moroſa fornicatiōis. eſto ꝙ expſſe nō appetat opus fornicatiōis. nō ppterea euadit mortale. qr ⁊ ſi non expſſe. tñ tacite aſſentit ad opus. ex quo voluntarie delectatiōes cogitationis habet. Sic in ppoſito ꝗuis nō appetat fundere preces: appetit tñ illud cuius pcuratio eſt mortale niſi hoc appeteret ſub ꝯditiōe inqntū. ſ. h eſſet licitum ⁊ nō pctm̄. tūc nō eſſet pprie voluntas q̄ requiritur ad pctm̄. ſꝫ poti⁹ velleitas q̄dā. ¶ Preterea p totā illā queſtionē. be. Tho. de ſimonia nil dicit de mortali. ⁊ tñ certum eſt ſimoniaꝫ eſſe pctm̄ mortale. Et ſi quis diceret h ꝯſtare p penas inflictas ⁊ multa que ibi dicunf. Et ſilr pōt hoc elici ex his q̄ in iſto ar. ponit. Dicit enim allegās. Criſoſtimū. Primatum eccleſie cōcupiſcere nec iuſtū eſt nec vtile. Quiſ enꝫ ſapiens vult ſe ſubijcere, ſeruituti ⁊ piculo tali vt det rōnē p oi eccleſie niſi forte q nō timet dei iudiciū abutens pmatu eccl'ie ſecularit. ſcꝫ vt ꝯuertat eū in ſecularē. Hec ille. Sꝫ h agere ſcꝫ ꝯ iuſticiā vel abuti pmatu eccl'ie ñecſſarie mortale. videf. Et ſupius etiam dixit h appetere eē vicium gentile. i. paganoꝝ: qđ videf eē mortale. Sup ep'laꝫ. i. ad. Thi. iij. ſuper illud. Qui epatū deſiderat idem. Tho. ſic dic. Aug. dic ꝙ loc⁹ ſupior idecēter appetif. ⁊ rō ē qr null⁹ dꝫ appetere aliqd vltra vires ſuas ſi ſibi pportiōatiuū alr eēꝫ ſtult⁹. Ille gº bñ poſſꝫ ꝯſiderar cui⁹ op⁹ eſſet epatui pportionatū. Ad hmōi aūt. nullus eſt idoneus quia prelatus ſm gradū ⁊ ꝯuenientiā debet oēs alioſ excedere in cōuerſatione ⁊ ꝯtemplatione: ita ſui reſpectu alij ſint grex. Et hanc idoneitateꝫ de ſe pſumere eſt maxie ſuperbie ergo vel appetit circūſtātias. i. ꝙ pſit: ⁊ honorē ꝙ habeat ꝯtēptē ⁊ diuitias: ⁊ tunc neſcit quid appetat. qr nō eſt hic epiſcopatus. vel ipm opus. ⁊ hoc ē ſuperbire. ⁊ ideo nō accipiendū niſi impoſitū. Hec ille. Supbia āt ex genere ſuo eſt mortale. Et qº oñdif magnū eē peccatū. ad argumentū rñdef. ad illud. Qui epatū deſiderat. ⁊c. Dicit ibi. b. Tho. ſup ep'lis ꝙ multi ex hoc textu male itelligētes ſumpſerūt ſibi occaſionē ambitionis. Nō vult ergo dicere ibi apl's ꝙ q deſiderat dignitatē epat⁹: deſiderat bonum opus. Sꝫ qui deſiderat h op⁹ qđ eſt intendere ſaluti ppli. qđ opus importat noīe epi. interptaf eni ſupintendēs. ſ. ſaluti alioꝝ. iſte deſiderat bonū opus quia hoc eſt op⁹ charitatis qđ pōt fieri etiā ſine dignitate epiſcopali: ꝗuis habēs illā dignitatē ad hoc ex debito teneaf nō attendens ad gradū ⁊ diuitias q̄ illam circūſtāt nūc dignitatē epiſcoplaꝫ que tunc non erant qr epiſcopi erāt pauperes nec in honorē ſi pmi ducti ad tormēta. Vñ aug. dicit ibi ꝙ apl's exponere voluit qđ ſit epꝰs. quia ſcꝫ eſt nomē opis non honoris. grecum eſt eni nomen. viij. q. i. Qui epatū. Vñ ⁊ gl. Joh. que arguit ex iſto. c. ꝙ poſſum⁹ appetere epatū ad pdeſſe alijs nō peſſe multū ſupficialr arguit: cū in ipſo. c. Aug. dicat ꝯtrariū. ſcꝫ ꝙ locus ſupior indecēter appetif. etiā ſi bene adminiſtretur.

¶ Ad ſecundū reſpōdef ꝙ ſpes ſumif dupliter. Uno mō pprie: ⁊ ſic includit appetitum rei ſperate. Alio mō improprie ⁊ large p quadam expectationē quaſi certa ſeu credulitate alicui⁹ futuri euētus q pōt ⁊ amari ⁊ nō amari. ſicut dicere poſſumus reum cōuictū ſpare mortē quā tamē odit nō amat. ⁊ ſic ſumif ſpes a zozimo papa i dicto. c. in ſingulis. di. lxxvij. Sic ⁊ greg. cū videret pplꝫ ⁊ clerū acclamare in eū poterat ſperare papatū ex illis circūſtātijs. i. expectaf fiedū: ⁊ tñ fugiebat ⁊ horrebat vel vt ponit q̄dā. glo. ſup. c. Si officia. ſperare debebit ideſt dign⁹ habebif epiſcopatu. Nec obſtat ſi dicaf. appetere religionē eſt licitum. ergo ⁊ appeteř epatū cuꝫ vterqꝫ dicatur ſtatus pfectiōis. Naꝫ vt dic. b. tho. vbi. ſ. alio mō ⁊ reſpectu di ſtat⁹ pfectiōis epatus. ⁊ alio mō religio. ¶ Epiſcopat⁹ eni di ſtatus pfectionis actiue qr ſcꝫ hꝫ alios pficere. ſ. ſubditoſ. vñ ſuppōit iā pfectionē habitā quā null⁹ ꝯ ſe dꝫ pſumere hꝫ ēt gradū ⁊ ptātē ſupra alios. Sꝫ religio eſt ſtatus pfectionis paſſiue. vt ſcꝫ via tendendi in pfectioneꝫ. vñ nō oportet ꝙ ſit pfectius ſed ꝙ tendat ad eaꝫ. ⁊ in ea nō perficitur ſꝫ ſubijcit alijs qđ ptinet nō ad honorē ſed hūiliationē. ¶ Ad ſupradictam concluſioneꝫ facere videf qđ ait. Greg. loqns de dignitate epali ſcꝫ. Locus regiminis ſic deſiderantibuſ eſt negādus. ita fugiētibus eſt offerendus. Et ſic ſcriptum eſt ſcꝫ ad. Hebr. v. Nec quiqs ſibi ſumit honorē. ſed q vocaf a dño ſic aaron. viij. q. i. In ſcripturis. Nō aūt videf denegānduſ huiuſmodi alio impedimēto nō ꝯcurrēte niſi p mortalē. ergo illud deſiderium videtur mortale. Glo. tñ ibi dicit ꝙ intelligif deſiderātibus ambitioſe. i. vt pſint nō vt pſint. ⁊ de importune ſe ingerētib⁹. Et ſm hāc glo. ⁊ opinionē eorum qui dicūt licitū eſſe pces pro ſe porrigere p beneficio curato ſi alr ſit dignus

Spes ſumif dupliciter

Epatus di ſtat⁹ perfectionis.

Titulus Tertius.

De qb' hẽs in.§.ſequenti licitũ eſſe deſiderare.epatum vt proſit qđ tñ vnus de mille non facit de modernis. Sed et ſupradictis etiam hoc licituʒ ⁊ ambitioſum ⁊ preſũptuoſum eſt.

¶ Queritur etiam vtrũ .§.iiij.

appetere alias dignitates ſeu officia vł beneficia curata infra dignitatẽ epalem.vt abbatiam:prioratuʒ. dechanatũ prepoſiturá vel archidyaconatũ vel eccłiaʒ curatá:ſit mortale. Et videł q nõ.qꝛ qđ ñ eſt ꝓhibitũ aliquo iure intelligił eẽ ꝯceſſũ.xiij.q.ij. Ebron. Sʒ iſta nullo iure ꝓhibentur.ergo vt licita.ꝯceduntᷣ. Cõtrarium huius videł eſſe rei veritas. Et rõ eſt:qꝛ vbi eſt eadem ratio.ibi ⁊ idem ius. Naʒ de ſimilibus idẽ eſt iudiciũ. arg. di.v. ad ei'. ¶ Sʒ ratio q̃re eſt illicitus ⁊ mortalis appetitus epatus eſt ꝓpter curam quá hʒ annexaʒ. qꝛ ꝓſũptuoſũ nimis ẽ vt qs ſe reputet idoneũ ad regendũ animas alioꝝ. Sʒ eadeʒ rõ eſt in quolibet ꝑdictoꝝ.qꝛ ſcʒ in omnib' eſt cura annexa.nec differũt ab epatu niſi ſm magis ⁊ minus.qꝛ vicʒ eps hʒ curam vniuerſalẽ ſue dyoceſis.ſʒ in ꝑdictis officijs cõſtituti hñt curam partialẽ.vicʒ vnius parochie.vel vnius collegij.talia aũt non diuerſificát ſpẽm ſʒ q̃ntitatẽ peccati. Sicẽ appetere furari vnũ florenũ ẽ eiuſdẽ ſpeciei cũ appetitu furandi mille: lʒ ſcđʒ ſit grauis pctm ꝓpter maius nocumẽtũ intentũ. Sic in ꝓpoſito maior vtiq ꝓſumptio ⁊ ambitio tantũ eſt q̃tũ maior cura ⁊ maior grad' eſt annex' dignitati vł beneficio qđ appetitur tñ vtrobiq appetit' mortalis. Preterea ſi aliqd ꝑdictoꝝ petere ẽ mortale: ⁊ illđ appetere erit mortale. Ná ſm Tho. Ray. hoſti. ⁊ Goff. petere ꝓ ſe aliqd eoꝝ etiam ſi alś ſit dignus inducit ſimoniá.quia ſunt ꝑces ꝓ indigno rõne ꝓſũptionis.ergo.⁊ appetere erit mortale: cũ ſimonia ſit mortale.. Et ad ꝯfirmationẽ hui' ꝯcluſionis videnł facere plia dicta ſctõꝝ. Dicẽ eni. Criſ. qui deſiderauit ꝑmatũ.i.dignitatẽ vł ꝑlaturá in terra:inueniet ꝯfuſionẽ in celo. nec inter ſuos xpi cõputabił q de primatu tractauerint.di.xl.c.multi.§.q deſiderauit. Nullus át inuẽit ꝯfuſiõeʒ in celo aut ſeparatᷣ a cõſortio ſuoꝝ xpi niſi propter mortale.ergo.⁊c. Itẽ leo papa. Principat' q̃ aũt ſeditio extorſit aut ambit'.occupauit:etiá ſi actib' ſuis vel moribus nõ offendat ipſius tñ initij ſui eſt perniciofus ex ſe.i.q.i. Pricipat'. Sʒ nõ di pernicioſum niſi mortale ergo ⁊c. Itẽ greg. Sicẽ is q inuitatus renuit reqſitus refugit ẽ ſacris altaribus admouẽdus:ita qui vltro ambit ⁊ ſponte ſe ingerit eſt remouẽd'.i.q.vi. Sicut. Sed nullus eſt remouẽdus a ꝓmotõe niſi ꝓpter mortale.ergo.⁊c. Item cura aiaꝝ nõ põt exerceri licite ⁊ abſq mortali ſine gra.ſ.in celebrando. adminiſtrãdo ſacramenta.officiãdo eccłiam ſolleniter.nullus aũt põt eſſe certus ex ſe habere.grãm. Cum ergo frequenter ⁊ q̃ſi continue habeant iſta facere.videł ſponte ſe ꝑiculo mortalis pcti exponere. Hanc rõnem videtur tangere be. Tho. in quolibet. Si autem per ſuperiorẽ ponatur ad ꝑdicta. videtur ſatis excuſari.qꝛ neceſſe hʒ obedirᷣ. ¶ Sciendũ át q id qđ dictum eſt.s.ſ.q non licet petere beneficium curatum abſq vicio ſimonie: ſm tho.⁊ alios:aliqui non tenẽt. vt Berñ.in glo. Goff. Glo. Ray. ⁊. Al.in ope ſuo. Dicũt enim hoc eſſe licitũ ſi alias ſit dignus. Qđ ſi veꝝ eſſet.certe etiam licitum eẽt appetere. Et ideʒ de epatu. Ad auctoritates át forte rñderent q intelliguntur quando hoc appetit vt preſit.nõ vt ꝓſit.vel qñ hoc q̃rit per indebita media vt ꝑ potẽtiá ſecularẽ vel mũera ⁊ hmõi vel qñ alias eſt indignus. Nec requiritur certitudo ſciẽtie ſʒ ſufficit certitudo ꝓbabilis ꝯiecture.de h q ſit in gra ſicẽ exigił in ſuſceptiõe ſcoꝝum debita. Hanc opi.ſequi videntur curiales. Sʒ quia doctores qui contrarium dicunt ſanctitate ⁊ ſciẽtia theologie ⁊ iuris ſunt longe preſtátiores. ideo non videł tuta predicta opinio nec ſequẽda. Dici tamen forte poſſet q q intenderet deo ſeruire in clero non propter honores maiores ꝯſequendos ⁊ diuitias q̃ in ſeculo.ſʒ qꝛ ſtatus iſte melior eſt q̃ ſecularis ⁊ diuinis applicatus ⁊ magis ſibi gratus ⁊ in eo poſitus appetit ſibi ꝓuideri de bñficio a ſuperioribus:vel etiaʒ petit vt poſſit ſm conditionẽ ſuam ſuſtentari.non ad pompam ſʒ ad decentiam:non habens intentioneʒ ad curam nec ad honorem ⁊ gradus ⁊ pinguius beneficium.ſʒ ad ſui gubernationem.ita contentus de ſimplici beneficio ſicut de curato: dummodo ſibi ſufficiens eſſet non peccaret. Appetit eni ⁊ q̃rit qđ eſt de iure diuino debitum videlicʒ. Qui altari deſeruit de altari viuere dʒ.vt ait apls.i.ad. Cori.ix. Qđ licitum eſt cuilibʒ. Et q̃uis cura annexa ſit ei qđ ſibi ꝯferł.oculus tñ eius nõ eſt ad hoc principalr ſʒ ad ſuſtẽtationẽ ſibi đbitá ex ſeruitio eccłie. Illud autem ſcʒ q ſit curatum eſt acceſſoriũ ⁊ ꝑ accidens. Et acceſſoriũ naturá ſeq ꝯgruit ꝑncipał. ꝫ re.iu.li.vi.c.acceſſoriũ.ſed ꝑncipale intentũ.ſcʒ ſuſtẽtatio ſui videł licitũ ergo ⁊ qđ ide ſequił nõ aliqd licitũ adiũgẽdo. ¶ Ad argumẽtũ rñdeł:q negando illđ ſcʒ q h appetere nullo iure ꝓhibeał ; hibeł eni illo mádato. diuie legis. Iuſte qđ iuſtũ ẽ exeq̃ris q' mádato itelligił ꝓhiberi idebita ; curatio vł miniſtratio ſacramẽtoꝝ vł executio ſpũaliũ ⁊ hmõi. Itẽ contra illud ad Hebre.v. Nec ſibi quiſq aſſumit honorẽ.ſʒ q vocatur a domino ⁊c. Videł etiá h ꝯ ius nãle.q aliqs q̃rat onus

Appetitus epatus eſt mortalis.

Petere beneficium curatum vtꝝ liceat.

supra vires suas. Verum circa pncipale q̄situ̅ hui' q̄stio̅is ⁊ p̄cedentis .s. de ep̄atu vtr̄ sit mortale illa appete̅. quia vt dicit Tho. in quodam quolibꝫ. questio de mortali vbi no̅ reperit̄ expresse auctoritas scripture vl' determinatio ecclie non nisi periculose diffinit̄. determinatio iudicio sapientu̅ relinquat̄. ¶ Ad argume̅tu̅ au̅t factu̅ in ꝯtriu̅ posset responderi dupl'r. Uno mo̅ s̄m oppinione̅ illoꝝ q dicunt non esse illicitu̅ porrigere p̄ces pro se p̄ b̄n̄ficio curato: si ass est dignu̅: dicꝫ q̄ no̅ est mortale p̄curare ep̄atu̅ p p̄ces. Unde nec etia̅ appetere. Alio mo̅ tene̅do opinione̅ beati Tho. ⁊ se ꝗuētiu̅ .s. q̄ illud sit illicitu̅ ⁊ simoniacu̅. ⁊ s̄z hanc opi. r̄n̄dedit̄ q̄ appetitus delibatus ei' cuius p̄curatio ⁊ act' exterior est mortalis est mortale. h̄ est ver̄ qn̄ appetit' ⁊ procuratio sunt circa idem: q̄d no̅ est in p̄posito. Nam p̄curatio est p̄ p̄ces. appetitus au̅t e̅ simpl'r vnde ⁊ sine p̄cib' pp̄rijs pt ee̅. Sed si quis ita appeteret q̄ etia̅ preces e̅ paratus porrigere p se. tu̅c appetitus ⁊ p̄curatio ee̅nt circa ide̅. ⁊ tu̅c s̄m illa̅ oppinione̅ videtur mortale. Ad illud aliud .s. cu̅ di' q̄ si in petitione e̅ mortl'e. Et i appetitio̅e erit etiam mortale. R̄n̄deri po̅t q̄ no̅ e̅ sp̄ ver̄. Nam licꝫ mihi appetere q̄d petrus g̅tis ⁊ liberal'r det mihi duo p mutuo facto sibi gratis ⁊ liberaliter. ⁊ tn̄ hoc petere vsura̅ sapet. Ad auctoritates iam responsu̅ ee̅ videt̄: vel possꝫ dici etia̅ q̄d dicte sunt ad exaggeratione̅. tn̄ mihi adhuc remanet materia dubia. ⁊ io̅ cauenda̅. ¶ Querere g' aut appete̅ hmo̅i curata principal'r pp̄t honores ⁊ diuitias q̄ inde sequu̅tur homib' videt̄ ee̅ mortale. ⁊ ro̅ est: q̄z est ꝯ ordine̅ charitatis. Na̅ no̅ solu̅ dilectio dei ⁊ p̄rimi est in p̄cepto: sed etiam ipse ordo dilectio̅is s̄z tho. se. se. q. xxvi. Est aute̅ de ordine dilectio̅is vt diligat̄ plus salus aiar̄ q̄ corpoꝝ: sed hunc ordine̅ talis ꝯuertit p̄ferens tp̄alia q̄ ordinant̄ ad corpus .s. diuitias ⁊ honore̅. saluti aiaru̅ q̄ exercet̄ p curam. Preterea dist. li. c. Qui i aliquo crimine. Ponit ꝯsiliu̅ Tolletanu̅ p̄'a vicia ⁊ impedimenta cano̅ica a quib' dꝫ esse immunis p̄mouendus in ep̄atu. Et int̄ cetera hoc ponit. Qui ambitu honore̅ quera̅t: ꝯclude̅s q̄ ordinator eoꝝ qui h̄nt talia vicia debet puniri cu ordinat̄: q̄d n̄ ee̅t nisi mortale esset. g' ⁊c̄. Preterea abuti re ex quo abusu verisil'r po̅t seq p̄iculu̅ salutis aiaru̅ vr̄ esse mortl'e q̄z ꝯ charitate̅. Sꝫ hmo̅i q̄rere vel appetere mo̅ dicto est abuti illa re .s. dignitatis vel beneficij: q̄z illa p̄ncipal'r sunt ordinata ad p̄curandu̅ salute̅ aiaꝝ no̅ ad temporalia. Et ex hoc abusu verisil'r sequitur piclitatio animaꝝ: ⁊ io̅ vr̄ esse mortale. Na̅ ne displiceat subditis vel d̄nis tp̄aliu̅. ⁊ p ꝯn̄s amittat talia b̄n̄ficia. vel ꝯsequa talia inco̅moda mu̅di non curabit de correctione subditoꝝ vel admonitio̅e eoꝝ vl' subtractio̅e sacroꝝ cum expediret.

Co̅clusio.

Talis vt mercenari' cu̅ viderit lupu̅ inuade̅te̅ grege̅ fugit tacendo: ⁊ lupus rapiet ⁊ dispgꝫ oues. vt di Jo. x. ⁊ h̄ e̅ sal i̅fatuatu̅ s̄z aug. .s. cu̅ q̄runt̄ tp̄alia in cura p̄ploꝝ p̄ncipal'r. q̄d ad nihilu̅ valꝫ nisi vt mittat̄ foras ⁊ conculcetur ab hoib'. vt hr̄ Math. v. g' ⁊c̄. Preterea in repetitio̅ ho̅ opat̄ s̄m fine̅ p̄stitutu̅ ⁊ habitu̅ p̄ceptu̅. Tali au̅t freq̄nt̄ occurru̅t ea quib' repente opꝫ p̄uidere in foro ꝯscie ro̅ne cure. cu̅ au̅t finis p̄stitut' in eo sit te̅poralitas ⁊ in eo sit habituat' s̄m illud iudicabit ⁊ male. ⁊ sic exponit se p̄iculis p̄ctoꝝ mortaliu̅. Preterea cu̅ qs p̄ci pua opa sp̄ualia ordinat ad te̅porale̅ vtilitate̅. videt̄ co̅iter ibi ꝯstituere fine̅: ⁊ p ꝯn̄s est mortale. q̄z auertit̄ ab inco̅mutabili bono. ⁊ ꝯuertit̄ ad co̅mutabile bonu̅. Sicut cu̅ q̄s opa de g̅ne bonoꝝ communiter vt ieiunia. elemosynas ⁊ hmo̅i: facit ad hu̅c fine̅ p̄ncipal'r vt laudet̄ ab homib'. Sꝫ h̄ talis facere videt̄. Na̅ q̄ matie sꝫ sp̄ualia .s. exercere cura̅ intendit ⁊ ordinat ad honore̅ ⁊ diuitias. g' ꝯstituit sibi fine̅. ⁊ p ꝯn̄s peccat mortal'r. Ad q̄d fac̄ q̄ ait Aug. ad Ualeriu̅. videlꝫ q̄ nihil in hoc mu̅do tristius; miserabilius ⁊ da̅nabilius ep̄i vel p̄sbyteri vel dyaconi dignitate si p̄functorie. i. negligenter ⁊ adulatorie res agat̄. di. xl. c. Ante oia. Predicti o̅es tu̅c ponebantur in cura vl' adiutorio cure vt dyaconi. ⁊ cu̅ tp̄alitas q̄rit̄ p̄ncipal'r: p̄functorie ⁊ adulatorie agitur cura. ergo ⁊c̄. Multo magis s̄m o̅es peccat mortaliter. qui indign' vel pp̄ ignorantia̅ crassam. vel pp̄ter mala̅ vita̅ vel pp̄t impedimentu̅ aliq̄d canonicum vt etat̄ vel irregularitatis ⁊ hmo̅i. appetit vel q̄rit talia. Talis eni facit ꝯ iura diuina ⁊ cano̅ica. Facit eni ꝯ regula̅ ap̄licam .i. Thi. iij. Opꝫ ep̄m esse irrep̄hensibile̅ ⁊c̄. q̄ regula exte̅dit̄ ad o̅es p̄moue̅dos p̄cipue ad cura̅. vt di di. lxxxi. c. Ap̄ls. Et in figura̅ Leuitici. xxi. p̄ceptu̅ fuit. Ho̅ q hꝫ macula̅ no̅ offerrat pane̅ deo suo. nec accedat ad ministeriu̅ ei'. Et ille macule significant peccata mortalia vt exponit Greg. di. xlix. c. Hinc eni. A quib' maculis debe̅t esse liberi p̄moue̅di. q̄b' maculis pleni sunt tales q appetunt ⁊ querunt hmo̅i promotio̅es. Ad hoc etia̅ facit q̄d hr̄ ex̄ de elec. c. Cu̅ in cunctis.

¶ Sed quid de officijs .§. v.

⁊ dignitatib' secularib' si appetant̄ ⁊ peta̅tur ⁊ p̄curent̄ p p̄ces ⁊ obsequia. vt officiu̅ p̄tatis. senatoris. ⁊ capitanei. vexilliferi. prioratus ciuitatis: ⁊ aliis hmo̅i nu̅qd est peccatu̅. Responsio q̄ si qs hmo̅i appetat vel q̄rat magis cura̅s d̄ honore ⁊ lucro q̄ d̄ iusticia serua̅da. vnde ⁊ paratus seruire amici in licitis ⁊ illicitis ⁊ lucrari p fas ⁊ nephas ⁊ deulare a iure ne displiceat magis nec punire crimina vt d̄bet: vtiq̄ mortaliter peccat faciens contra illud Sap. i. Diligite iusticiam q iudicatis terram. Similiter

Si licꝫ officia secularia petere.

ſi ignorat ea que ſpectãt ad executionẽ debitã dicti officij. nec p aliũ iuuari põt. vt p aſſeſſorẽ. In laicis eni ĩtolerabilis vĩ ignorãtia dicit Leo papa di. xxxviij. c. ſi in laicis. Et loquitur de rectoribꝰ. Siſr ſi paratꝰ eſt ſe itromittere de his ad que ſua ptãs nõ ſe extendit q̃uis ibi ꝯſueuit fieri puta ſi laicus velit de clericis iudicare vel de eccleſiaſticis diſponere qđ eis phibeť di. xcvi. per totũ. Si aũt itẽdit ſeruare in oibꝰ ⁊ adminiſtrare iuſtitiã in agẽdis. saltẽ p practicã cõpetẽter edoctꝰ. ⁊ in dubijs intendẽs ꝯſilia querere: illa tñ querit ⁊ pp honores mũdi: ⁊ ne deſpicabilis habeať nõ participando officia ciuitatis vt ceteri: vel vt inde lucrũ cõſequať quo ſe ⁊ familiã valeat ſuſtẽtare. ⁊ hoc p ſalariũ deputatũ ⁊ alia conſueta vt de penis pecuniarijs ⁊ litigijs nil extorquendo a ſubditis vltra ꝯſtitutũ. ſ. apportationẽ lignoꝝ ⁊ victualiũ ⁊ hmõi. hũana tẽptatio eſt. nõ tñ ꝯdẽnãdus. Et multo magis cũ iſta querũt ne priuati his ꝯculceať a ceteris: ⁊ iponanť ei onera grauia ⁊ iportabilia. Si qs aũt hoc faceret ad obuiãdũ malis zelo iuſticie deũ non hoies timẽs. qs eſt hic ⁊ laudabimus eũ. Tutius tamẽ eẽt extra hmõi eſſe. qꝛ difficile eſt in hmõi officijs que ibi ꝑponunť. malis multis reſiſtere ⁊ opponere ſe torrẽti. Ad qđ tñ teneť quãtũ in eo eſt. qꝛ vt dicit Innocẽtius. Nõ caret ſcrupulo ſocietatis occulte q manifeſto crimini deſinit obuiare. di. lxxxiij. Error. Ad mẽtẽ ẽt reducẽdũ. qꝛ iudiciũ duriſſimũ fiet his q pſunt. vt Sap. vj. diciť. Qui aũt ſũt male vite piculo ſe ſigerũt ad talia. ⁊ multo magis q ẽt male fame. Difficile eſt enim vt habituati in malis nõ deficiãt in multis. Vñ ⁊ leo papa dicit ad honores mũdi ſine ſuffragio tpis ſiue merito laboris idignũ eſt pueniri. Et notari ambitꝰ ſolẽt. i. ambitionis vicio quos pbitatis documẽta nõ adiuuãt di. lxi. miramur. Dicit enim Zozymus papa. Officia ſecularia pncipalez locũ nõ veſtibulũ actiõis igreſſi. i. noui in huiuſmodi. ſʒ p ſingulos gradus examinatis deferũt. di. lix. c. ſi officia. Et lʒ mali iuſte iudicarẽt. hoc tñ eſt ſcãdalũ populis. Unde Ambroſius. Iudicet iſte de alterius errore q nõ hẽt qđ in ſeipſo ꝯdẽnet. Iudicet ille q non agit eadẽ. iij. q. vij. ca. Iudicet. ⁊ p totã qõnẽ illã.

De magiſterio in .§. xj.

theologia vtrũ liceat appetere: petere ⁊ ꝓcurare. Et videť q nõ. Quia xps dixit Math. xxiij. Nec vocemini magiſtri: qꝛ magr veſter vnus eſt xps. Et Iaco. iij. diciť. Nolite plures mgri fieri ⁊c. In ꝯtriũ eſt. qꝛ nullo iure ꝓhibeť ⁊ nullã curã hẽt annexã vnde ſit periculum. Rñſio

Licet p ſe petere licentiã docendi,

Hãc qõnẽ format beatus Tho. in qõlibetis ſub alijs verbis: videlʒ vtrũ liceat alicui p ſeipſo petere licẽtiã docẽdi in theologia. Et reſpõdet q ſic. Et rõ eſt qꝛ nullã petit excellẽtiã poteſtatis qđ turpe eſſet. ſʒ petit ſolũ opportunitatẽ cõicandi id qđ hẽt cõicare. Cõicare autez ſciam quã qs hẽt laudabile eſt: ⁊ ad charitatẽ ptinẽs. ſm illud Sap. vij. Quã ſine fictiõe didici. ⁊ ſine inuidia cõico. Et. i. Pe. iiij. c. Unuſquiſqꝫ ꝓut accepit grãm in alterutrũ illã adminiſtrãtes. Põt tñ turpitudinẽ ꝯtinere rõne preſumptionis, vt ſi ille qui nõ eẽt idoneus peteret officiũ docẽdi. Hec ille. Ex his igitur duo pſupponunť ad hoc vt ſit licitũ. Primum q ſit idoneus ad docẽdũ. ſcdm q intẽdat nõ excellentiã principaliter ſed cõicare doctrinã. ſi ergo aliquod horum defuerit non licitũ ſed peccatum erit per argumentũ a contrarijs. vt di. xxv. qualis. Si ergo non ſit idoneus: nec etiaz competenter. preſumptuoſus erit ⁊ videtur eſſe mortale. quia contra intentionem ordinationis eccleſie. Ab eccleſia enim creditur inſtitutum tale officiuz magiſterij. vt extra de magiſtris. per totum. ⁊ ad defenſionez ⁊ declarationem catholice doctrine vt ſciant homines ad quos in dubijs de iure debeant habere recurſũ. ⁊ vt doctrina catholica publice doceatur. Et q ſit intentionis eccleſie q non admittatur ad tale magiſteriuz non idoneus patet ex hoc. quia iurant cõmuniter magiſtrandi q non admittent ineptos ad illud iuramentum autem non exigitur extra ordinationem eccleſie niſi in arduis que vult omnino ſeruari qđ videtur in huiuſmodi eſſe verum. Nam ex contrario ſequitur derſiio catholice doctrine ⁊ periculum animarum. Nam ſimplices audito nomine magiſtri ad illum accedent pro cõſilio in dubijs conſcientie. vel pro declaratione ſcripture: ſuper quo queſitus erubeſcens tacere ne ignarus videatur reſpõdebit ſm ignorantiam ſuam. Unde ⁊ Inno. dicit. Miſerum eſt cũ fieri magiſtruz q nunq̃ fuit diſcipulus. di. lxj. Et Zozimus papa. quis tã arrogãs tam impudens inuenitur: qui in celeſti militia que propenſius ponderanda eſt. ⁊ ſicut aurũ repetitis ignibꝰ explicanda eſt: ſtatim dux eſſe deſiderat: cum tyro ante non fuit. prius velit docere q̃ diſcere. di. lix. ſi officia. Merito autez poteſt dici huiuſmodi magiſteriũ militia. qꝛ docendo ⁊ diſputando dicunt vſqꝫ ad mortẽ pro veritate certare. Accidit aũt de hmõi: imperitis magiſtris qđ dicit Leo pa. videlʒ. Qui magiſtri exiſtũt erroris q veritatis diſcipuli nõ fuerũt. xxiiij. q. iij. c. quid aũt. Nõ videť igiť talis dãnationẽ euadẽ q manifeſte ſeptꝰ ⁊ inſufficiẽs illud q̃rit ⁊ appetit: nec eos q illi admittũt eũ ꝑmitti inueniãť.

Scientia quãta requirať ad magiſterium,

Quãta aũt ſcia requirať ad hoc vt poſſit idoneus iudicari. arbitrio ipſorũ peritoꝝ relinquať. ſi autẽ idoneus quo ad ſciaz exiſtat. ſed hoc querat non ad cõmunicãdum ſciam. ſed pncipaliter ad honorẽ ſui ⁊ non dei

ꝛ magis ad tp̄alia acgrēdū ꝛ exēptiōes habē-
das ꝛ libertatē. Videt̄ eni grauiter ꝛ moꝛtalr̄
peccare. qꝛ officiū ſpūale facit venale. Ad qḋ
optime facit qḋ dic̄ Beda. videlꝫ. Vēditoꝛes
colūbarū ſūt. hi ēt q gradū vel gr̄am in eccl̄ia
ſpūalē quā dn̄o largiēte ꝑceperūt: nō ſimplici
itēnōe. ſꝫ cuiuſlibet humane cā retributionis
exercēt ꝯ illud Petri apl̄i. Qui loquit̄ q̄ſi ſmo
nes dei: ꝛ q miniſtrat tanq̄ꝫ ex vtute quā admi
niſtrat de' ei vt oib' honorificet̄ de'. Qnicūq̄ꝫ
ergo tales ſūt ſi veniēte dn̄o nolūt d̄ eccl̄ia au
ferri auferāt iſta de actib' ſuis. j. q. iij. c. n̄ ſolū.
Nō auſert̄ autē qs de eccleſia niſi ꝑ moꝛtali.
ergo ꝛc̄. ex quo itēdūt talē gradū ꝑpter tp̄alia
exercere. Et ꝯtinere videt̄ hmōi viciū ad am-
bitionē ꝛ cupiditatē cue maxie debent eſſe re
mota a clericis. ꝛ multo magis a religioſis.
Vn̄ ſymachus pa. Nullus ꝑ ambitionē ad ho
noꝛē ꝑmittat̄ accedere. nā cū hic acceſſus in
laica ꝯuerſatiōe culpet̄. qs dubitat qn in reli-
gioſis ꝛ deo ſeruiētib' inijciat oppꝛobꝛiū. j. q.
j. nullus. Vn̄ ꝛ ſaluatoꝛ dure inuehit ꝯ ſcribas
ꝛ phariſeos ꝛ de hoc iter cetera ꝙ amāt voca-
ri ab hoib' rabbi qḋ iterp̄tat̄ magiſter. Math.
xxiij. ꝛ nō videt̄ veriſilr̄ hoc egiſſe de venialib'
culpis. Ceterū attēta ambitiōe moderni tp̄is
qua oēs currūt ad magiſteriū. docti parit̄ ꝛ in
docti ꝛ nō recta itētiōe. credo laudabilius fo-
re hmōi fugere q docti ſūt ad ſufficiētiā ꝛ ab-
ſtinere q̄ꝫ querere. ad repꝛimēdā temeritatem
coꝝ q ꝑ fas ꝛ nefas ad talē gradū aſcendūt: ꝛ
tollēdū ſubterfugiū excuſatiōis coꝝ cū vide-
rēt ꝓbos talia querere. ſicut plures fecerūt vi
ta ꝛ ſciā clari. Et hoc niſi obediētia eos cogat
dicūt eni cū Hiere. i. ſe excuſante demū parē-
dū eſt. viij. q. j. in ſcripturis: vt beat' Tho. fe-
ciſſe legit̄. Ad argumēta rn̄det̄. Pꝛohibuit xp̄s
aliquē vocari magiſtrū ea itētiōe ne qs eſtima
ret illuminationē mētis quā qs ꝑcipit ex do-
ctrina magiſtri. ſibiipſi tanq̄ꝫ magiſtro p̄ncipa
liter attribuere: cū ipſe xp̄s ſolus de' ſit magi
ſter q illuminat oēm hoiēꝫ veniētē in hūc mū
dū. Joā. j. ideſt ſine quo nullus illuminat̄. Ad
illud Jacobi rn̄det̄ ꝙ itelligit de his q ex am-
bitiōe hoc querūt ex pꝛeſumptione. Unde ibi
glo. Niſi diſcreti ꝛ in ſcripturis docti.

¶ Sciendum etiam .§. vij.
viciū ambitionis repiri circa exterioꝛē cultū.
i. oꝛnat' coꝛp̄is ꝛ apparat'. Vn̄ dicit̄ Actu. xx
v. c. ꝙ agrippa ꝛ bernice cū ambitione multa.
idest apparatu itroierūt in ꝓtoꝛiū. Et. ij. Para
lipomenō. xvj. dicit̄ ꝙ ſup coꝛpus Aſa regis
iuda moꝛtui cōbuſſerūt aromata ꝛ vnguenta
ambitiōe nimia. Sꝫ vt dicit Tho. ſe. ſe. q. cxx
x. ar. ij. hoc nō eſt niſi ſm ꝙ cult' exterioꝛ ꝑti-
net ad honoꝛē. Pꝛeſumptiōis eni ambitioſus
ꝛ arrogās. Pꝛio q̄dē ignoꝛāt ſeipſos inquātuꝫ

Ambi-
tio in ex
teriori
cultu.

dignificāt ſe bonis pluſq̄ꝫ ſunt digni. Scḋo
ſunt inſipiētes vel p̄ſumētes inquātuꝫ conan
tur ad honoꝛabilioꝛa ꝛ alta q̄ ſunt ſupꝛa ipos
Tertio indebite vtunt̄ eis. Demū qn̄ nō pn̄t ꝑ
ficere redarguunt̄. ꝛ ab alijs ꝛ ꝓpꝛia cōſciētia
Et cū nō pn̄t hēre honoꝛē in virtutib' ꝛ i ma-
gnis factis: volūt honoꝛari ꝑ foꝛtunas. Un-
de oꝛnāt ſe veſtib' ꝛ cōponūt figuras coꝛpo-
ris ſui vt decētes videant̄. ꝛ volūt ꝙ bone foꝛ
tune coꝝ ſicut diuitie ꝛ huiuſmodi ſint mani
feſte alijs: vn̄ ꝛ ipſi dicūt ꝛ narrāt foꝛtunas ſu
as vt inde honoꝛent̄. Non tn̄ ambitio ē circa
exterioꝛē oꝛnatū vel foꝛtunā niſi ſꝫ ꝙ hoc per
tinet ad honoꝛem. Thomas ꝛ Albert' in cō
mento ſuper libꝛo ethicoꝝ.

Capi. vi. de pꝛeſumptione.

PReſūptio ſumitur mul-
tipliciter. Aliqn̄. n. ponit̄ ꝑ ꝓba
tiōe ſemiplena in iure. ꝛ ſic di in
reg. iur. ꝙ ſemel malus ſemper p̄
ſumit̄ malus. ex de reg. iur. libꝛo
vi. cū ſuis cōcoꝛdātijs. Aliqn̄ ſumit̄ ꝑ quadā
bona cōfidentia. ꝛ ſic accipit̄ Judith. vi. Be-
nedict' es dn̄e q nō derelinqs p̄ſumentes de
te. Et di. iiij. c. Deniq̄ꝫ. Dicit grego. ꝙ mulier
que fluxū ſanguinis patiebat̄: chꝛiſtū p̄ſūpſit
tāgere. i. deuote cōfidit ꝑ ſanitatē habēdaꝫ.
Aliqn̄ ſumit̄ ꝑ vna ex ſpeciebꝫ blaſphemie in
ſpiritū ſanctū qua qs indebite ſperat dei miſe
ricoꝛdiā ꝯſequi ꝑmanēdo in peccatis. Aliqn̄
ſumit̄ ꝓut opponit̄ magnanimitati: ꝛ eſt ſpēs
ſuperbie. Et de hac alijs modis acceptionis
omiſſis nūc hic agit̄. ¶ Et pōt deſcribi ſic ꝙ p̄
ſumptio ē viciū quo qs aggredit̄ vel exeq̄t ea
que ſupꝛa facultatē ſuā ſūt ꝛ ꝯditionē. ¶ Pꝛo
cuius declaratiōe ſciēdū ē ꝙ magnanimitas
eſt virt' moꝛalis tendēs ad magna opa ꝛ ma-
gnos honoꝛes: ſꝫ ſcḋꝫ rōnēꝫ ꝛ ſm virtutē ſuaꝫ
ꝛ dignitatē: huic āt virtuti opponit̄ aliqḋ vi-
ciuꝫ ſm defectū: ꝛ aliqḋ ſm exceſſuꝫ ſicut ꝛ in
alijs virtutib' moꝛalibus. Et ſm defectū q-
dē opponit̄ viciū puſillanimitatis quo qs re-
trahit ſe ab his bonis qb' ē dignus vel apt'
dū. ſ. nō conat̄ ad' ꝑandū ea q̄ ſibi cōpeterēt
ſm ſtatū ſuū. ꝛ hoc ꝓhibet̄ Ecci. vij. Noli eſſe
puſillanimis in aīo tuo. Sꝫ ꝑ exceſſū oppon
tur magnanimitati p̄ſumptio ꝛ ambitio ſꝫ di
uerſis modis. Nec eſt incōueniēs vni virtut
opponi plura vicia ſm diuerſos reſpect'. Vi-
ciū. n. ambitiōis opponit̄ magnanimitati in-
quantū inoꝛdinate tēdit ad magnos honoꝛes
ꝛ indebite vtit̄ eis: qꝛ nec ad debitū fineꝫ nec
debito mō. Sꝫ magnanimitas tendit ad illa
oꝛdinate ꝛ debito mō. Viciū āt p̄ſūptiōis at
tēptat magnū opus excedēs tn̄ ſuā facultateꝫ
Hūc Areſto. ventoſū vocat. h. ꝛ. iiij ethicoꝝ
Sꝫ magnanimitas aggredit̄ opus ſibi ꝓpoꝛ

Deſcri
ptio p̄-
ſūptio-
nis.

magna
nimitas
virt' cui
p̄ſūptio
oppōit̄.

ſionatū. Qd aūt aliqs attēptet opus facere ſuā
facultatē excedens: vitioſum eſt ⁊ peccatū q̄ſi
contra ordinem naturalē exiſtens: quod facit
preſumptuoſus. Tho. ſe. ſe. q. cxxx. Et de hoc
Judith. vi. de ſe ⁊ de ſua virtute preſumētes
humilias. ſ. tu deus.

¶ Circa hoc tamen tria .§. j.
ſunt notāda. Primū eſt ꝙ ſicut exiſtēs in ſtatu
etatis impfecte. ſ. puerilis. pſumptuoſus eſſet
ſi attemptaret facere ea que ad ſtatū perfecte
etatis. ſ. virilis ptinēt. vt itinerādo facere ma- *Talis*
gnā dietā: portādo maximum pōdus faciēdo *preſum*
ſermonē ad populū ⁊ hmōi. Nō aūt eēt pſum- *ptionis.*
ptuoſus ſi ad hoc tēdat puer vt ad opa etatis
pfecte pficiat: puta ſi ambulet p aliqḋ millia-
re. ſi portet paruū pōdus ſi aliqd mētī recitet
coram aliqb⁹ hmōi. ſic exiſtēs in ſtatu virtutis
impfecte eſſet pſumptuoſus. ſi ſtatum attēpta-
ret facere ea que ſunt virtutis pfecte: vt expo-
nere ſe opi vbi eēt piculū martyrij. vel tradere
ſe vite ɔtēplatiue vel exponere ſe alioꝝ regimi-
ni. vel facere exceſſiuas penitētias ⁊ hmōi nō
aūt eēt pſumptuoſus ſi ad hoc tēdat vt in vir-
tutē pfectā pficiat vt faciebat apl's ad Phil.
iij. Que retrorſum oblit⁹ in anteriora me extē-
dēs ad brauiū ſequor ſupne vocationis. quaſi
p cōtinuū pfectū. Nemo eni repēte fit ſūmus.
ſed a minimis qſq; inchoat vt ad maiora pue-
niat. dicit gratianus de pe. di. ij. dū ſancta.

¶ Secundo notandum .§. ij.
eſt ꝙ ſi hō vult ſe trahere ⁊ cōuertere ad diui-
na p opatione ɔtēplatione ⁊ hmōi. vniendo ſe
eis p itellectū ⁊ volūtatē q̄uis diuina ſint ſu-
pra hoīem nō tn̄ dicet pſumptuoſus ſi debito
mō. i. ſm capacitatē ſuā ſe aplicet eis. ⁊ rō eſt
q: in hoīe ſunt quedā potētie naturales. vt itel-
lect⁹ ⁊ volūtas p quas pōt hō ɔiungi imortali-
bus diuinis. Eſſet aūt pſumptuoſus ſi intelle-
ctū applicaret ad ea que ſūt ſupra capacitatē
ſuam ad apprehendendum propter quod dici-
tur eccli. iij. Altiora te ne queſieris. ⁊ fortiora
te ne ſcrutatus fueris.

¶ Tertio notandum .§. iij.
eſt ꝙ ſi qs itēdat aliqḋ virtuoſum opus facere
virtute ſua excedēs facultatē ſuā. talis dicitur
ventoſus ⁊ pſumptuoſus. Et hoc mō nō ſum⁹
ſufficientes cogitare aliqd boni. vel facere ex
nobis. vt dicit. ij. Cor. iij. ideſt i virtute ppria.
ſed ſi aliqs attētat magnū opus facere nō ex ſe
ſed virtute diuini auxilij. hoc iam nō erit preſū-
ptuoſum: cuius rō eſt. q: magnū opus de ſe cū
fiducia diuini auxilij. facultatē nſam nō exce-
dit. Th. ſe. ſe. q. cxxx. qḋ itelligo cū illud eſt p-
portionatū ſm ɔditionē ſuā pſuppoſito auxilio
cōi grē. Nam ſi qs attēptaret facere miracula.
aut pdicare idoctus ſub fiducia diuini auxilij
magna pſūptio eēt. Sȝ attēptādo celebratio-
nem. coīonē. religiōis igreſſū. regimē ipoſitū ⁊
huiuſmodi cum debitis circūſtantijs. hec cū
diuino auxilio fiunt. ⁊ ſi non propria virtute.
vnde non eſſet preſumptio.

¶ Si queratur quod ſit .§. iiij.
grauius pctm̄ pſūptio aut puſillanimitas ſibi
ɔria. Rñdet. Iſta pñt ɔſiderari tripl'r. ſ. ſȝ ſuā *Graue*
ſpēm: ſcdm ſuā radicē: ⁊ ſm effectū ide ſequen- *peccatū*
te. ¶ Scdm primā ɔſiderationē ſic puſillani- *eſt pre-*
mitas eſt deterius ⁊ frequētius. deterius qdē *ſūptio.*
eſt ⁊ grauius peccatū: eo ꝙ p puſillanimitatē
hō recedit a bonis qḋ eſt peſſimū. vt dicit. iiij.
ethicorū. Preſumptuoſus aūt hēt actū ſimile
ore actui magnanimi inquātum conat in ma-
gnū. ⁊ ideo puſillanimitas magis opponit ma-
gnanimitati q̄ pſumptio: vnde ⁊ grauius pec-
catū eſt. Eſt etiā frequētius pctm̄ puſillanimi-
tas Manifeſtū eſt eni ꝙ plures accidit eſſe pu-
ſillanimes aliquos. q: ſ. omittūt facere bona
qḋ pñt q̄ q ſe extēdāt ad faciēdū bonū qḋ non
pñt. ⁊ iō frequētius. Scdȝ hoc igit btūs Tho.
dicit puſillanimitatē ſimpl'r eē maius q̄ pſum-
ptuoſū. ¶ Scdm aūt ɔſiderationē ſcdam. ſ.
quātū ad radicē earū. tūc pſumptio eſt graui-
us q̄ puſillanimitas. Nā radix pſumptiōis eſt
ſupbia. radix puſillanimitatis eſt ignorātia ſue
poſſibilitatis ⁊ pigritia. grauius eſt aūt ſuper-
bia q̄ pigritia. imo ſupbia dicit delictū maxi-
mū a pſal. ſm gloſā ibi: ⁊ ſm cōſiderationem
hanc dicit Eccl. xxxvij. O pſumptio nequiſſima
vn̄ creata es. Ubi rñdet glo. ꝙ de mala volun-
tate creature. ſ. de ſupbia. Et hieronymus ad
Paulā ⁊ Euſtochiū. De nulla re ita iraſcit de-
us q̄ ſi peccator pſumptuoſe ſupbiat. ¶ Scdȝ
tertiā ɔſiderationē videt grauius preſumptio-
nā ex pſumptiōe hoīum ſequunt innumera ma-
la ſibi ⁊ alijs. Ponūt eniȝ ex ea homines ſe ad
honores ⁊ dignitates ⁊ officia indigniſſimi ⁊
⁊ imperitiſſimi. Uolūt facere multa idebite de
ſenſu ſuo pſumētes: neq; hoīes neq; deū timē-
tes ea attēptātes ſub qb⁹ deficiūt. Et alia ma-
gna ſcādala faciūt. Unde dicitur Sap. xvij. c.
ſemper preſumit ſeua conturbata conſciētia.
Puſillanimitas nocet ſibi priuādo ſe illis bo-
nis que facere poſſet. alios per accidens non
iuuando vt poſſet.

¶ Extendendo huiuſmodi .§. v.
materiā pſumptionis dicit Ambro. ꝙ dauid
q dixerat. Ego dixi in abūdantia mea. i. bono-
rū ſpūaliū: nō mouebor in eternū. i. recedēdo
a rectitudine vite p pctm̄. Sciēs ſibi nocuiſſe
illā iactātiā ⁊ pſumptionem. ſubdit. Auertiſti
faciē tuā a me. ſ. ſubtrahēdo grām: ⁊ fact⁹ ſum
ɔturbatus in peccata varia lapſus. xi. q. j. ca.
Imitare. In qb⁹ vbis pſal' tria oſtēdunt.

¶ Primo ſui preſumptio.ibi. Ego dixi in abũdãtia mea non mouebor in eternum.

¶ Secundo dei punitio.ibi. Auertiſti faciem tuam a me.

¶ Tertio mali conſecutio.ibi. Factus ſuz cõturbatus.

¶ Loqt̃ p̄ſumẽs de ſe in corde ſuo ↄ̄ſidens de abũdãtia bonoꝝ ſpũaliũ ſuoꝝ: nõ mouebor.ſ. recedẽdo a deo p̄ pctm̃ in eternũ nunq̃. ſic petrus apl's de ſe p̄ſumẽs inq̄t. Et ſi oẽs ſcãdaliȝati fuerint: ſȝ nõ ego. q̄ tñ ceteris deteri⁹ cecidit negãs xp̄m ad vocem ancille Math.xxvi.

¶ Sciẽdũ tñ eſt q̄ triplex eſt p̄ſũptio. Pria eſt p̄ſũptio de ꝑpria iuſtitia. ſcd̃a eſt p̄ſumptio de ſua ſcia. Tertia eſt p̄ſũptio de iniuſta potẽtia.

Preſumptio de propria iuſtitia

¶ De p̄ma dicit Hiero. Nulla p̄ſũptio ꝑnicioſior q̄ȝ de ꝑpria iuſtitia ⁊ ſcia ſupbire. Preſumit aũt qs de ꝑpria iuſtitia q̄ ꝓp opa p̄cedẽtia ſua bona multiplicia ita cõfidit de virtute ⁊ ↄ̄ſtantia ſua q̄ amiſſo timore exponit ſe pı̄culis pctõꝝ tanq̃ ſit cert⁹ de nõ peccãdo. Sȝ vt ait Leo papa in ſermone.xl. Nemo de ſui cordis puritate ↄ̄fidat.ſ.p̄ſumẽdo. q̄r ꝑuigil ille hoſtis acriorib⁹ pulſat inſidijs: quos maxie nouit abſtinere a pctis. Et p̄ hũc modũ diabol⁹ aliq̃n decipit hoies vt cũ p̄ plura tp̄a non fuerint tẽptati vel iclinati ad aliqđ gen⁹ peccati: ⁊ p̄ci pue carnis ⁊ habuerint opportunitatẽ peccandi ſic reddat eos ſecuros.ſ.incautos ⁊ demuȝ trahat ad maluȝ.

Exemplum.

¶ Unde legit̃ in vitaſpatruȝ q̄ cũ qdã eẽt īfirmat⁹ grauiter ⁊ iã ſenex ꝓpter qđ erat grauı⁹ ↄ̄gregatiõi petiit ille licẽtiã ab abbate eũdi ad ciuitatẽ ad locũ vbi ab aliqua muliere gubernaret: nõ eẽt oneroſus frib⁹ cui cũ abbas ↄ̄tradiceret ne forte fornicationẽ caderet ille ↄ̄triſtat⁹ ait. Ego ſaȝ mortu⁹ corp̄e: ⁊ quõ põt iſtud mihi ↄ̄tingere. Cui ille. Et ſi tu mortu⁹ es nõ eſt mortu⁹ diabolus tẽptator: q̄ cũ iuiſſet in ciuitatẽ: q̃dã virgo ob deuotionẽ ſe obtulit ad ſeruiẽdũ ei. Et cũ aliquãtulũ cõualuiſſet ex nimia ſumpta familiaritate ⁊ fiducia eã cognouit. ⁊ ex ea filiuȝ ſuſcepit: de quo tñ publice penituit exhortans alios ſui exẽplo ne de ſe p̄ſumerẽt. Et vere hõ hẽt timere ⁊ nõ p̄ſumere. ↄ̄ſiderata hoiuȝ īualitudine. demonũ fortitudine ⁊ lapſoꝝ multitudine: tãta ẽ imbecillitas nr̃a vt vnũ ṽbũ blãdũ vel aſperũ nos flectat ad malũ: ⁊ cogitanti de diuinis ſubito ſurripiat peſſima tẽptatio. Niſi q̄r dñs adiuuit me ait p̄s. paulomin⁹ habitaſſet in iferno aia mea. Hoſtes aũt tartarei ita robuſti ſũt ⁊ callidi. vt nos locuſte reputemur ⁊ ipſi gigãtes reſpectu nr̃i: ſicut figurate dixerũt exploratores terre ꝓmiſſiõis de inhabitatorib⁹ eı⁹. Lapſus innumeri ⁊ taliũ q̄ videbant̃ impeccabiles. vt dauid. ſalomonis. ezechie ⁊ Joſue ⁊ aliorum. Uñ Hiero. ad Euſtochiuȝ. ſi paulus apl's vas electionis eſt p̄parat⁹ in euãgeliũ xp̄i. ob carnis aculeos ⁊ incẽtiua vitioꝝ reprimit corpus ſuũ ⁊ in ſeruitutẽ ſubijcit. ⁊ tñ videt aliã legem ī mẽbris ſuis repugnãtẽ legi mẽtis ſue: ſi poſt nuditatem ieiunia famem. carceres. flagella. ſupplicia: in ſe reuerſus exclamat. Infelix ego homo qs me liberabit de corpore mortis huius. tu te putas ſecurum eſſe debere.xxxij.q.v. Si paulus.

¶ Et vbi quis ita de ſe preſumeret q̄ exponeret ſe ſciẽter pic'lis peccatoꝝ mortalit̃ peccaret. iuxta illđ Eccı.iij. Qui amat periculum incidet in illud. vt ſi quis ex aſpectu ſuo in aliquam perſonam. vel familiari colloquio. vel turpi ſocietate: vel loco. iaȝ expertus eſt lapſum. ⁊ recenter ⁊ aduertenter ad iſta ſe ponit. male ſe poſſet iſte a mortali excuſare. Beatus ergo vir qui ſemper eſt pauidus. dicitur Eccĩ. Qui vero mentis eſt dure nimis p̄ſumendo corruent in malum. Nullus ergo in quantacunq̃ abundantia meritorum dicat. Non mouebor in eternum Bene quilibet debet proponere non mouere ſe a deo ⁊ virtute recedẽdo vnq̃: ſed cognoſcat ſe fragilẽ ⁊ aptũ ad perpetrandum omnia mala niſi cuſtodiat eum deus. ⁊ ipſe etiam ſe cuſtodiat vitãdo occaſiones malorum ⁊ ſic obſeruet.ſ.fugiendo pericula.

Preſumptio de propria ſcientia

¶ Secundo preſumit aliquis de ſua ſcientia quando in his que ſapientes dubitant ipſe audet precipitare ſententiam. ſicut faciũt hodie multi predicatores ⁊ confeſſores: vel q̄ etiam quod peius eſt reprobant dicta magnorum doctorum ⁊ ſanctorum quorum corrigiã calciamentorum non ſunt digni ſoluere. Contra hos dicitur Eccleſiaſtici.xxxij. In medio magnatorum loqui non preſumas. Quod inepte faciens helui iuuenis reprehendens.ſ. Job ⁊ amicos eius reprehenſus fuit a domino. Ad magnam autem preſumptionem de ſua ſcientia pertinet qui ſine cauſa vrgente mutant leges ⁊ ſtatuta maiorum tanquã ipſi melius cognoſcant q̄ȝ anteceſſores fundatores legum ⁊ religionum pleni ſapientia. Sed vt dicit nicolaus papa. Ridiculũ eſt ſatis abominabile dedecus vt traditiones quas a patribus accepimus infringi patiamur diſtincti. xij. In cuius figuram preceptum fuit a domino in veteri lege. Ne tranſgrediaris terminos quos patres tui poſuerunt: ideſt ordinationes. Nec ex hoc q̄ alibi ſeruatur contrarium debet quis mutare de leui mores quos inuenit in loco antiquatos in rebus indifferentibus niſi ſit ratio multum vrgens ⁊ ſine ſcandalo. alˢ p̄ſumptio eſſet. Uñ hiero. Illud breuiter admonẽdũ puto vt traditiones eccleſiaſticas p̄ſerti q̄ fidei nõ officiũt ita obſuãdas vt a maiorib⁹ tradite ſunt: nec alioꝝ ↄ̄ſuetudinẽ ↄ̄trio more ſubuerti. diſt.xij.ca. Illud. Et dicit ibi

glo. ſup verbo fidei: vel etiã moribus bonis. ¶ Ad magnã vtiqꝫ pſumptionẽ ptinet vt ponat ſe qs ad audiendũ cõfeſſionẽ q ignar⁹ ẽ et cõmuniũ: pſumens hoc ex ſua bona ↄſcia ꝛ intentiõe aliquali practica ꝛ bõitate ſeu ſubtilitate naturali intellect⁹: nec põt talis excuſari a peccato mortali de hmõi pſumptiõe qñ ẽ ita rudis vt nec caſus a quib⁹ ipſe pt abſoluere vl nõ abſoluere ſciat diſcernere: nec excõicationẽ maiorẽ a minori: nec pctã cõmunia mortalia: puta neſciens fornicationẽ ſimplicẽ eſſe mortale vel cogitatiõem deliberatã alicuius mortal', eſtimans omnẽ iram eſſe mortale, ꝛ ſic de gula ꝛ inuidia, ꝛ ꝙ non teneatur qs ad ↄfitendũ ꝛ cõmunicandũ niſi in morte ꝛ hmõi contract⁹ varios nec intelligẽs nec ſciens ſaltẽ ſup his dubitare. Ratio hui⁹ eſt, qꝛ pſtat cãm efficacẽ ruine pximi ſui: ꝛ ſi non directe. ſ. hoc intẽdens, tñ indirecte ſcilicet nõ faciens debite id ad quod tenetur: qꝛ nõ debuit ſe ponere ad illud ad qđ aptus nõ erat in dãnum alterius ꝓ regulam. Qui occaſionẽ damni dat: dãnuꝫ quoqꝫ dediſſe videtur. ex. de iniur. ꝛ dã. da Si culpa. Ad quod fac optime quod ait Aug. de pe. di. vi. Qui vult ↄfiteri pctã vt inueniat grãz, ſacerdotẽ q̃rat ſcienteꝫ ſoluere ꝛ ligare: ne cuꝫ circa ſe negligẽs extiterit. ſ. ex ignorantia inſtruẽdi negligatur ab illo qui ſalubrit monet eũ vt vitet cecũ ne ambo i foueã cadant. ſ. cõfeſſor ꝛ ↄfitens, ꝛ loquitur de fouea eterne damnationis: in quã nullus cadit niſi ꝓpter mortale. Nec excuſatur a toto ex hoc ꝙ ponit ad h a plato ſuo, quinimo ꝛ ipſe prelatus cum eo in foueam cadit ſm eandẽ Alber. qꝛ nec debuit cecũ exponere, nec ille debuit oino inept⁹ obedire. ¶ Poſſet tamẽ excuſari talis in his trib⁹ caſib⁹. Primo qñ periculũ mortis ↄfitenti imineret: nec alius poſſet haberi, tunc eni quelibꝫ põt ꝛ debꝫ audire ꝓpter efficaciã ſacramenti ne ea priuetur. Scdo qñ confitens eſt peritus ſufficienter ita ꝙ ipm confeſſorẽ doceat, ꝛ oñdit ꝗuitatem ſuoꝝ pctoꝝ: ꝛ creditur bone ↄſcientie. Tertio qñ ↄfitens ſunt pſone ſpũaliter viuentes ꝛ frequenter confitẽtes q̃ nõ ↄſueuerunt hẽre niſi venialia. ¶ Ad magnã pſumptiõem ptinet ꝛ piculoſaꝫ ſe ingerere ſe ad regẽdũ alioꝝ q ſe ignorãt. Et ſimil'r ad pdicandũ cum nõ eſt ſufficiẽter apt⁹ cum nõ eſt miſſus. Ad magnã pſumptionẽ imputãdum eſt ꝙ ponat ſe qs ad exercitiũ aduocãdi, ↄſulẽdi, in iure iudicandi, medicandi, ſi nõ ſtuduit vt cõpetenter ſit i hmõi edoct⁹. Et videtur pro regula poſſe ſumi illud ꝙ quicũqꝫ ponit ſe ad aliquod exercitiuꝫ publicũ ex quo poteſt alijs exinde ſequi notabile damnũ veriſimil'r in pſona vel rebus ꝓpter ignorantiã magnã illius circa illud exercitiũ ꝙ peccet mortal'r. arg. extra de iniur. ꝛ dam. da. ca. Si culpa. ¶ Tertio pſumit quis de poteſtia ꝛ hoc cũ vtitur poteſtate quaꝫ nõ habꝫ ad aliquid faciendũ. de qua pſumptiõe poteſt illud exponi. Eccleſiaſt co. vi. Hec vanitas ꝛ pſumptio ſpũs eſt. vanitas ẽ, quia nil veri effectus agitur. pſumptio ẽ: quia ſibi attribuit ptãtem quam nõ habꝫ. Unde Gratianus de pe. di. vi. §. finali, dicit Nemo videlicꝫ alteri⁹ parochianum iudicare pſumat. In hui⁹ figuraꝫ mãdauit in veteri lege Leuitici. xix. vt trãſiẽs ꝑ alienũ agrum falcem in alienam meſſeꝫ nullus mitteret, videlicꝫ vt expõit Gregorius, in eũ qui nõ ẽ ſibi cõmiſſus falcem iudicij nõ mittat. vi. q. iij. c. Scriptum, ꝛ hoc ſcienter agendo vtiqꝫ mortaliter peccat. Ratio eſt, qꝛ facit contra iuſticiam expreſſe vſurpãs poteſtatẽ alterius ꝛ pũertit ordinem iuris, ꝛ hoc habet locum ꝛ in foro penitentiali ꝛ in foro cõtentioſo eccleſiaſtico ꝛ ciuili. Nam qui abſoluit audiẽdo confeſſionẽ ſi non habet auctoritatem, vel ſi habet auctoritatẽ audiendi nõ habet ptãtẽ abſoluendi a tali caſu ſi ſcienter facit quis dubitat mortalẽ eſſe talem pſumptioneꝫ, ꝛ ſimil'r abſoluit ab excõmunicatiõe a qua nõ poteſt, incidere etiã talis pſumptor in excõmunicationem papalẽ, ſi eſſet religioſus, vt hẽs in. iij. pte. ti. xxv. ca. iiij. ibi vide de hoc. Simil'r diſpẽſando vel cõmutãdo vota q̃ nõ poteſt ſcienter peccat mortal'r in tali pſumptione. In foro etiã cõtentioſo ſi quis iudicaret aliquẽ nõ ſibi ſubditũ ſcienter peccaret mortaliter, etiam in foro ſeculari vt ſi epiſcopus proferet ſententiã cõtra totaliter exemptos: vel religioſi contra clericos ꝛ hmõi ſentẽtie ſunt nulle. ¶ Simil'r ad magnã pſumptionẽ ꝛ mortalẽ ptinet rectorum ſecularium ſi volunt iudicare clericos ꝛ ad iudicia ſua trahere ſiue ꝓ debitis ſiue ꝑ tallijs impoſitis ab ipſis laicꝭ: qꝛ nullã ptãteꝫ hñt ſup eos. xi. q. i. ꝑ totum. Simil'r ſi clericus exerceret officiũ ordinis quẽ nõ hꝫet: puta ſubdiaconus cãtaret euãgelium diaconus diceret miſſaꝫ ꝛ hmõi, vel laic⁹ faceret officia q̃ nullo mõ pñt fieri niſi ꝑ clericos eẽt mortalis pſumptio. Uñ ꝛ Ozias rex iuda: qꝛ pſũpſit templũ dei ingredi ad dãdũ inceſũ domino qđ officiũ erat ſacerdotũ, a deo pcuſſus. tot⁹ fact⁹ ẽ leproſus, vt habet. ij. Paral. xxvi. ¶ Ad magnã pſumptioneꝫ ꝛ mortiferã ſpectat mutuare nõ ſolũ materiaꝫ ꝛ formas, ſꝫ etiã ꝛ rit⁹, ꝛ q̃ ptinẽt ad ſolennitatẽ ſacramẽtoꝝ ꝛ officioꝝ eccleſiaſticoꝝ. Ad pſumptionẽ maximã ſpectat, vt inferior ſupiorem velit iudicare ꝛ ſentẽtiare ↄ eũ cũ ñ poſſit. Unde di in decre. diſt. xxi. Inferiũ, itãtũ hãc pſumptionẽ ſancti patres apud calcedonẽ in generali ↄcilio deteſtati ſunt. qꝛ. ſ. qdã Dyoſcor⁹ noie preſumpſit ſententiã excõicationis contra Leonem papam dictare, vt eũ ſine aliq̃ audientia ſubito condemnarent. Nec vacat pſumptione ſubditus q ꝛ ſi non iudicio ſenten

Ignar⁹ audiẽs confeſſionem

Excuſatur ignarus confeſſor.

Preſũptio de propria poteſtia

Preſũptio mortalis.

tle: tñ temerarie ɔdēnāt facta ꝓlatoꝝ dubia: pñt bene ⁊ male fieri: qḋ deo diſplicere oſidit per figurā. Nā vt habet in.ij. Regū.vj. cū3 archa dñi. dauid ordināte reduceret in hierlm cū in itinere bob⁹ ducētib⁹ eā recalcitrātibus archa aliquātulū inclinata fuiſſet. qdam noīe Oza q eā cū bobus ducebat. temerarie tetigit eā q̄ſi retinēs ne caderet. ꝑpter qḋ a dño ſubito ꝑcuſſus eſt morte. Et vt exponit Gratian⁹ ij.q.vij. Plerūq;.§. his ita. Et grego. in mora lib⁹. Archa deſignat ꝓlatū q ⁊ in ſe 03 hic mā na dulcedinis ⁊ virgā auſteritatis: ⁊ leges iuris ⁊ ſic. boues recalcitrātes ſūt ſubditi diſcoli: qb⁹ qz prelat⁹ inclinat ɔdeſcēdens aliquādo impfectioni eorū. aliqs preſumptuoſus q̄ſi retinet archā ne cadat: dū preſumptuoſe iudicat ⁊ reprehēdit prelatū de nimia remiſſione. Unde Oza interpretaf robuſtus: q.ſ. preſumit de ſua virtute. Poſſet aūt eſſe ita inordinata talis preſumptio ꝙ mortē icurreret aīe. Item ptinet ad preſumptionē ꝙ aliqs ſe itromittat de officijs alioꝝ: ⁊ de his que non ſpectant ad eū niſi neceſſitate vel charitate moueretur ad ſupplendū defectū alterius. Unde dicit in regula iuris ꝙ nō eſt ſine culpa q rei que ad eū3 nō ptinet ſe imiſcet extra de reg. iuris lib. vj.

¶ Punitio quam facit .§.vj.

Pena p̄ſumptionis. deus ɔtra p̄ſumptionē. ibi nota ſcḋo cū3 dicit Auertiſti faciē tuā a me. Auertit aūt deus faciē ſuā a creatura rōnali dupl̄r. Uno mō ſubtrahēdo gratiā, ſicut cū aliqs offendit ab aliquo ſubtrahit faciē ſeu aſpectu3 ſuū ab eo nolens videre eū. Et hoc facit deus preſumptuoſo qn̄ eſt mortalis eius p̄ſumptio. Deuteronomij.xxxij. Abſcōdā eni faciē meā ab eis generatio eni3 peruerſa eſt. Alio modo dicit deus auertere faciē ſuā ſubtrahēdo feruorē ⁊ actualē deuotionē ⁊ ſpiritualē guſtū qḋ facit aliqñ ſponſus erga ſpōſam ex paruo defectu vt magis ſit circūſpecta ⁊ timoroſa. ⁊ de hoc in pſalmo. Ego dixi in exceſſu mētis mee. Et h3 aliā litterā. In pauore meo proiect⁹ ſu3 a facie oculoꝝ tuoꝝ qḋ eſt verbū aīe deuote. videlicet cū ſentit ſe priuatā ɔſolationib⁹ ſpūalib⁹ ⁊ guſtu dei timēs ſe derelictā a deo. ſed ideo de⁹ hoc agit ad tēpus ad excludēdā preſumptionem. Nā ſi ad placitū ſuū aīa ſentiret cōſolationē nimis de ſe p̄ſumeret ⁊ negligētie ſe daret. ⁊ parū a defectib⁹ paruis ſe caueret. ſicut ſi vir ſemper aſpiceret ⁊ rideret in faciem ſponſe, efficeretur nimis irreuerens ⁊ leuis.

¶ Quantum ad tertium .§.vii.

ſcilicet conſecutionem mali certū eſt ꝙ amiſſa gratia dei per preſumptionē nō poteſt ſequi niſi malū de quo cōturbat mens. Unde in verſu predicto ſubdit. Factus ſum ɔturbatus. ideſt totus turbatus. Cor eni impij quaſi mare feruens qḋ quieſcere nō pōt. nūc eſtuās p vnam paſſionē: nūc p aliā qñq; p vanā leticiā: qñq; per nimiā triſticiā ⁊ huiuſmodi.

¶ Capi.vij. de curioſitate: in quo agit de ſpectaculis ⁊ vicijs que ꝓcedūt ex vano aſpectu ⁊ ēt de ſtudio ſeculariū litteraꝝ vtꝝ ſit licitū.

Curioſitas inter gradus ſuperbie ſupraponitur. ⁊ ab ea procedere vi. Uiciū eſt pene oēs innoluens ⁊ paꝝ cognitū. ꝫ multū nociuum: qḋ a ſe remoueri exoptat pſalmiſta dicens. Auerte oculos meos ne videant vanitatē in via tua viuifica me. Ubi tria ponit.

¶ Primo oſtendit ſui debilitatem ibi. Auerte oculos meos.

¶ Secundo petit excludi curioſitatem. ibi. Ne videant vanitatem.

¶ Tertio appetit dirigi circa vniuerſitatem ibi. In via tua viuifica me.

¶ Oſtendit primo ex .§.i.

hoc ſui debilitatē. qz poſtulat a deo hoc fieri qḋ videt p ſe facere nō poſſe. ſ. auertet oculos ſuos, a vanitate ad quā curioſitas iducit ad inſpiciēdū. Multū.n. hō inclinat ad ſciendū. Nā vt dicit phus. Oēs hoīes nā ſcire deſiderāt. Et eccleſia.i. di. Non ſatiaf oculus viſu: nec auris auditu. Multo.n. magis appetit ſcientia ⁊ veritatis cognitio q̄ diuitie: quarum appetit⁹ ē inſatiabilis: ⁊ merito qz ſcia pertinet ad pfectionē aīe. nō aūt diuitie. Et iō orare debemus vt pficiat qḋ p nos nō valemus .ſ. auertere oculos a vanitate. i. inordinata ⁊ inutili cogitatiōe. Ipe.n. de⁹ ait apls ad philipē. ij. opat in nobis ⁊ velle pficere p bōa voluntate. Ideo aūt nociuū ē vt excludat aliqñ a regno celoꝝ. ¶ Uñ curioſus figurat p illu3 q ſe excuſauit nō poſſe accedere ad quā fuerat cenam inuitatus dicēs. Iuga boū3 emi quinq; ⁊ eo ꝓbare illa Luc.xiiij. Bos pp cornua que h3 eminētia in capite ſignat ſupbu3 qui in ſe h3 eminentiā eſtimatiōis de ſe ſuper ceteros. Et pp ruminationē deſignat conſiderationē inordinatā qua diſcutit rite ſingula. Quinq; paria boū ſunt quinq; ſenſus exteriores a quib⁹ ortū habet oīs noſtra cognitio Paria vero ſunt non ſingularia: qz ipſorū ſenſuū organa exteriora ſūt duplicata: vt duo oculi: due aures: due nares: duo labia: due manus. in quarum pulpis precipue viget tactus. Probare vadit qui curioſe vtitur eis vt experiatur quid delectationis in hoc reperiat. Hic autem ſi emit huiuſmodi paria boū dans pro precio ſalutem anime ſue: eam ſcilicet preponens vt delectetur in cognitione inutili ⁊ vana rerum ſm ſenſum vel intelle-

Figura curioſi

ctū. vtiꝗ ſeipſm priuat cena glorie. De qua di-
cif Apocalip. xix. Beati q ad cenā nuptiarum
agni vocati ſūt. ℭ Sꝫ videt hmōi cognitiōe
intellectiua vel ſenſitiua non poſſe eſſe pctm.
Nā ſenſitiua deſeruit itellectiue. Cognitio au
tē itellectiua ſm ſe eſt bona. In hoc eni videt
ↄſiſtere pfectio hoīs vt itellect⁹ eius de poten
tia reducat ad actū qđ fit p cognitionē verita
tis. Preterea illud qđ qs ↄſequif a deo nō po
teſt eſſe malū. qꝛ deus nō eſt actor mali. Sed
quecūꝗ abūdātia cognitionis eſt a deo. Iu-
xta illđ Eccl. j. c. Oīs ſapiētia a dño deo ē. Et
ſapiētie. vij. dicif. Ipſe dedit mihi horuꝫ que
ſunt ſciam verā vt ſciam diſpoſitionē orbis ter
rarū ⁊ virtutes elemētoꝝ. ergo ⁊c̄. Preterea il
lud p qđ qs aſſimilaf deo nō pōt eſſe malū. ſꝫ
hō aſſimilaf deo p hoc ꝙ veritatē cognoſcit.
⁊ qꝛ oīa nuda ⁊ apta ſūt oculis eius. Ad Heb.
iiij. Et pmi Reg. ij. dicif. Deus ſciarū dñs eſt.
Ergo quātūcūꝗ abundat cognitio veritatis
nō eſt mala: ſꝫ bona. Appetitus aūt boni non
eſt vitioſus. ergo circa cognitionē veritatis nō
videtur eſſe vitiū curioſitatis vel aliud. ℭ Re
ſpōdet beat⁹ Tho. ſe. ſe. q. clxvij. ar. j. ꝙ cogni
tio veritatis ꝯuis de ſe ſit bona. pōt tñ p acci
dēs alicui eſſe mala inquātuꝫ. vel ſupbit ex ea
vel vtif ea ad malū. ℭ Vitiū autē curioſitatis
nō eſt circa ipſam cognitionem veritatis dire
cte. ſed circa appetitū ⁊ ſtudiū cognoſcēde ve
ritatis: qñ. ſ. eſt inordinat⁹. Quāuis ergo bo-
nū hoīs cōſiſtat in cognitione veri. tñ pfectuꝫ
hoīs nō cōſiſtit in cognitiōe cuiuſcūꝗ veri. ſꝫ
in cognitione ſūme veritatis pfecta vt p phm
in. x. ethi. patet. Et iđ pōt eſſe vitiū in cogniti
one aliquoꝝ veroꝝ ſm ꝙ talis appetit⁹ circa
iſta nō debito mō ordinaf ad cognitionē ſum
me veritatis in qua ↄſiſtit ſumma felicitas. Et
ſic ſoluif pmū. Ad ſcđm ⁊ tertiū rñdeo ꝙ ꝯuis
cognitio veritatis quaꝫ habemus a deo: ⁊ per
quā aſſimilamur deo: de ſe ſit bona: nō p hoc
excluditur qn homo poſſit cognitiōe veritatis
abuti in malū: vel etiā inordinate cognitionē
veritatis appetere. Nō eni ſufficit ad virtutem
bonū appetere ſed opꝫ etiā ſm appetitū boni
eſſe regulatū ſm rōnē. In hoc ergo cōſiſtit vi
tiuꝫ curioſitatis in appetitu ⁊ ſtudio inordina
to circa cognitionē rerum de quo orandus eſt
deus vt amoueat dicēdo. Auerte oculos me-
os ne videant vana. ⁊c̄.

Utrum circa cognitionē ſenſitiuaꝫ ſit peccatum.

Cognitio veritatis p accidēs pōt eſſe mala.

ℭ Quantum ad ſecundū .§. ij.

ſ. de ipſo vitio curioſitatis. ſciēdū ꝙ ſicut du-
plex eſt oculus. ſ. corpis q dicif ſenſus: ⁊ aīe q
dicif intellect⁹. ita duplex eſt curioſitas. ſ. itel
lectiua: ⁊ ſenſitiua. ⁊ iđ in plurali dicit oculos
meos ne videant vanitatē. Et ꝯuis curioſitas
ſenſitiua exerceaf p alios qtuor ſenſus ſicut ⁊
p viſum: tñ noīe viſus itelligif oīs ſenſatio. vn
de cōſueuit dici Vide ꝙ bonū ſonū hēt cāpa-
na. i. audi. vide ꝙ bonum odorē hēt iſte flos. i.
odora. Et xp̄s dixit diſcipulis ſuis videte ma
nus meas ⁊ pedes. i. palpate. Lu. vlt. Et pſal.
Guſtate ⁊ videte. Vanū aūt dicif res inutilis:
vel que nō ↄſeqtur finē ad queꝫ ordinaf. ſicut
medicina dicif vana que nō inducit ſanitateꝫ
ad quā ordinaf. Cognitio in hoīe ordinari de
bet ad aliquā vtilitatē ſm rōnē ſicut ⁊ oīs act⁹
humanus. alr̄ vana eſt ⁊ curioſitatis vitium.
Unde ſap. xiij. dicif. Vani ſunt oēs hoīes in q
bus nō ſubeſt ſcientia dei. i. qui non ordinant
ſciam ſuā ⁊ cognitionē ad deū ſaltē vt vltimuꝫ
finē. Et Hiero. ait de qbuſdā curioſis. Nōne
videnf vobis in vanitate ſenſus ⁊ obſcuritate
mētis ingredi. q dieb⁹ ac noctib⁹ dyaletica ar
te torquenf. q phiſicus pſcrutator oculos trās
celū leuat. ⁊ vltra pfundum terraꝝ ⁊ abyſſi in
quodā inane dimergif. q iā bene feruet q tātā
metroꝝ ſiluā in ſuo ſtudioſus corde diſtinguit
vt habet. xxxvi. di. Nōne. Vident ergo oculi va
nitatē cū quis ſequif curioſitateꝫ intellectiuā
vel ſenſitiuā. Et quātū ad intellectiuaꝫ notan
dū ſm. b. Tho. ſe. ſe. q. clxvij. art. j. ꝙ quīꝗ mo
dis ipſa curioſitas exercetur.

ℭ Primo inquantum .§. iij.

quis intendit ſuo ſtudio in cognitionibus veri
tatis put p accidens cōiungif ei malum ſicut
illi qui ſtudēt ad ſciam veritatis vt inde ſup-
biant. Unde Aug. in lib. de morib⁹ eccleſie.
Sunt q deſertis virtutibus ⁊ neſciētes qđ ſit
deus ⁊ quāta ſit maieſtas ſemp eiuſdem ma-
nentis nature magnū ſe aliqđ agere putant. ſi
vniuerſam iſtam corporis molē quā mūdum
nūcupam⁹ curioſiſſime intentiſſimeꝗ perqui
rant. Unde ⁊ ēt tāta ſuperbia in eis gignitur
vt in ipſo celo de quo ſepe diſputant inhabita
re videanf. Silr̄ illi q ſtudent addiſcere aliqđ
ad peccandum. vicioſum ſtudiū hñt ſm illud
Hiere. ix. Docuerūt linguā loqui mendaciuꝫ
Et q addiſcunt incantationeſ. ſortilegia ⁊ ma
leficia ⁊ veneficia ⁊ hmōi. vel experiuntur ea ſi
hñt effectū. Iſiđ. ēt in li. iniaꝝ dicit. Ideo pro
hibef chriſtianis figmēta legere poetaꝝ. qꝛ ni
miū excitant mentē ad incentiua libidinū. di.
xxxvij. Ideo. Quod precipue videf habere lo
cū in Ouidio methamorpho. ⁊ de arte aman-
di ⁊ Iuuenali ⁊ ſimilibus. Ambroſius quoꝗ
dicē aſtrologia ⁊ hmōi ſcientiis ꝙ deſpecte ſūt
⁊ q his ſtudēt curā aīe nō hñt. di. eadē. §. ij.

Quinꝗ modis exercef curioſitas.

ℭ Secundo modo cum .§. iiij.

qs ſtudet addiſcere ab eo a quo nō oꝫ: ſicut illi
q pergrūt aliqua futura vel occulta a demoni
bus in quo reperif curioſitas ſupſtitioſa. Un-
de Aug. de va religiōe. Neſcio an philoſophi
impedirenf a fide vicio curioſitatis in percun
tandis demonib⁹. pptera autē xp̄s demonē

confitentē ipſuʒ dñ clamabāt. Scio te q̄ ſis ſanctus dei increpabat vt tacerent. Lu.iiij.ca. vt ſcʒ nos doceret nō eſſe querendū a demonibꝰ etiā cognitionē veritatis. quia propterea aliqua vera aliquando dicunt vt homines his allecti eis credant. ⁊ tandem ad aliqđ malū deducant. Ad hanc etiam ſuperſticioſam curioſitatē ⁊ peſtiferā pertinet ars notoria qua quiſ querit acquirere cū certis obſeruantijs diuerſas ſcientias. Et de hac infra i titulo de ſuperſtitionibꝰ. Dicit etiam Augu. in titu. de diuinationibus ⁊ maleficijs q̄ fiunt in inuocationibus demonum. his portentis per demonū fallaciam illuditur curioſitas humana. dum id impudenter appetunt ſcire qđ nulla eis ratione cōuenit inueſtigare. xxvi.q.v.c.nec mir. Debēt autem qui habent huiuſmodi libros iduci ad cōburendum tales libros ⁊ ſcripta ne alij abutantur exemplo eorūʒ qđ ſcribit Act. xix. ſcilicet q̄ quidam qui fuerant curioſi ſectati ꝯtulerūt libros ⁊ cōbuſſerūt corā hoībꝰ.

Appetitus ſtudij pōt eē vitiū

¶ Tertio modo ⁊ alijs .§.v. ſequentibus pōt eē vitiuʒ ex ipſa inordinatione appetitus ⁊ ſtudij addiſcendi veritatē. Et hoc primo inquantū p̄ ſtudiū minus vtile retrahit a ſtudio qđ ex neceſſitate ſibi incumbit vt ſi habens curam animarum: vel audire cōfeſſionē neſciens quid ſpectet ad tale officiuʒ inſiſtat ſtudio philoſophie: vel aſtrologie vel poeſi ⁊ hmōi quod Hieronymus reprehendēs inqt. Sacerdotes dei omiſſis euāgelijs ⁊ prophetijs videmꝰ comedias legē amatoria bucolicoꝝ verſuū verba cātare: tenere Virgilium in manibꝰ: ⁊ id q̄ in pueris eſt cā neceſſitatis: crimen in ſe facere voluptatis. diſt. xxxvij. ca. Sacerdotes. Hinc ⁊ Origenes dic. Sciniphes ⁊ ranas qbus percuſſa fuit egyptus ſignificare vanā gloriā dyalecticoꝝ garrulitatē ⁊ ſophiſtica argumēta. Siliqne quoqꝫ porcorum quibꝰ ꝓdigus ſaturari cupiebat ſed nequibat doctrinas figurant gentiliū ſm̄ Hieronymū ſed ⁊ ipſe Hieronymꝰ verberatus fuit acriter i infirmitate ⁊ ſibi dictū q̄ Cyceronianus erat nō xp̄ianꝰ eo q̄ nimis vacabat ſtudio Pla. ⁊ Ci. delectatꝰ in anitate eloquij. Et ſi qñ ꝓphās legē icipiebat. ſmo horrebat incultꝰ. vt ipſe di. xxxvij. legimꝰ. cū.§. ſe. Sicꝫ ex curioſitate retrahebat a ſtudio ſcripture magis vtili ⁊ neceſſario Vñ ⁊ religioſis ⁊ clericis i ſacerdotio vł dignitate ꝯſtitutis ꝓhibeť ſub pena excōica. ſtudiū legū ⁊ phi.i.medi. vt magis poſſit vacaē ſtudio the. ⁊ caſi. ex ne. cle. vł mo. c.ſ. ⁊. c.ſi magno.

¶ Quarto mō inquantū .§.vj. aliquis ſtudet ad cognoſcendum veritatem ſupra proprij ingenij facultatem. quia per hoc homines ee facili labuntur in errores. Unde dicit Eccſ. iij. Altiora te ne queſieris. ⁊ fortiora te ne ſcrutatꝰ fueris: ⁊ in pluribꝰ opibus eiꝰ ne fueris curioſus. Et poſtea ſequit. Multos eni ſupplātauit ſuſpicio illoꝝ ⁊ in vanitate detinuit ſenſus eoꝝ. Ad quā curioſitatē ptinet q̄ aliq̄ inueſtigēt de myſterio trinitatis vel icarnatiōis vel ſacri eucariſtie ⁊ ꝑdeſtinationis ex hmōi rōnibꝰ naturalibus. de qbꝰ dicit Ambro. Tu quoqꝫ digitū ori admone: ſcrutari nō lʒ diuina myſteria. ſ. curioſe. Vñ ⁊ in figurā Nūeri. iiij. fuit ꝑceptū. Alij nulla curioſitate videāt q̄ ſūt in ſanctuario. i. occulta myſteria xp̄i p̄uſq̄ idnant. i. niſi velata. ⁊ q₂ curioſitate ducti filij iſrael viderūt archā dei reductā p boues a philiſteis q in bello abſtulerant cā in bethſamis. mortui ſūt ſeptē milliā viroꝝ ⁊ qnqꝫ milia plebis de bethſamitis. vt hꝫ. i. Reg. vi. Per marie ſimplices debent cauere ab hmōi curioſis qōnibꝰ. Vñ Augu. dicit q̄ cū qrūt aliq qd deꝰ faciebat añ mūdi creationē. Rñdēdū ē eternā gehēnā curioſis ꝑparabat.

¶ Quinto modo quando .§.vij. hō appetit cognoſcere vitatē circa creaturas nō referēdo ad debitū finē. ſ. ad cognitionem dei. ſʒ in ipſa cognitione ſola delectaē. Unde augꝰ. d̄ va religiōe dicit: q̄ i ꝯſideratiōe creaturarū nō eſt vana ⁊ pitura curioſitas exercēda. ſʒ gradus ad imortalia ⁊ ſemꝑ manētia faciēdus Salomō q dicit ſe curioſe multa inueſtigaſſe pp̄ nimiā curioſitatē quā hūit ad inueſtigādū de opinionibꝰ hoīuʒ circa ſcibilia. ſtatuatꝰ legiē nimio amore mulieꝝ qđ Origenes itelligit ꝓ doctrinis gētiliuʒ varijs ⁊ multis q̄ruʒ amore delectatꝰ a vitate errauit: poſtea tñ emēdatꝰ. Seneca in epła. Demū merito videret ſi cū ſara in monumētū ſenex ſemineqꝫ ꝯgererēt: cū iuētuta portas expectaret armata. ſederē ocioſus ⁊ hmōi q̄ſtiūculas ponerē. Qđ nō hēs ꝑdidiſti cornua nō ꝑdidiſti. ergo cornua hēs. Nō vacat ad iſtas ieptias. Ingēs negociū in manibus eſt. Mors me ſequit Fugit vita. Aduerſus hec doce me. Hec ille.

¶ Oculus quoqꝫ corpo- .§.viij. ralis nō icludit oēʒ ſenſuʒ exteriorē videt vanitatē cū curioſus eſt. q̄ curioſitas ſenſitiua cā multoꝝ petōꝝ eſt ⁊ oēs pene inoluēs: ꝯſiſtit in appetitu ⁊ ſtudio iordinato cognoſcēdi p aliquē ſenſuʒ exteriorē. ¶ Pro cuiꝰ declaratione dicit btūs Tho. ſe. ſe. q. clxvij. q̄ cognitio ſenſitiua ordiaē ad duo. ¶ Uno mō ⁊ī i hoībꝰ q̄ in brutis ordiaē ad corpis ſuſtētationē iſcꝫ tū. ſ. p hmōi cognitionē hoīes ⁊ alia aialia vitāt nociua. ⁊ ꝯgrūt ſibi neceſſaria ad ſuſtētationē. ſicut ouis vidēs lupū fugit ⁊ hō vidēs inimicuʒ qđ facē nō poſſet ſi nō videt. ⁊ vidēs cibū ſumit illū. ¶ Alio mō cognitio ſenſitiua ſpālr i hoīe ordiaē ad cognitionē practicā vł ſpcłatiuā videns eni herbā medicinalē medicus ordinat

Cognitio ſenſitiua eſt cā multoꝝ peccatoꝝ.

eam ad medicinam. Videns exercitia alicu'
artis quomodo fiūt addiſcit vt ſm eam opet.
Conſiderās ꝑ viſū. auditū vel alios ſenſus pul
chritudinē ⁊ ꝟtutē creaturaꝝ exurgit ide ī co
gnitionē creatoris. Qñ igiť nō apponiť ſtudiū
circa ſēſibilia cognoſcēda ꝑdictiſ modis ⁊ cau
ſis ſcȝ ꝓpter neceſſitatē ſubſtētāde nāe. vľ ꝓp
ſtudium veritatis intelligēde. tūc oculus vi
det vanitate ⁊ peccať curioſitate vľ alio vicio.
Nam etiam ſi nō ordineť ad male cōcupiſcē
dū vľ detrahendū. aſpiciendo ſcȝ facta alioꝝ.
ſolū ex hoc ꝙ non ordinať ad aliqđ vtile. ſed
potius auertit hoīem ab aliqua vtili ꝯſidera-
tione: curioſitas ⁊ vanitas ē. Unde ⁊ aug. in.
ii. ꝯfeſſ. fateť ſe peccare in aſpiciēdo a caſu ca
nē currentē poſt leporē eo ꝙ hic aſpectus auer
tit aliqñ ab aliqua vtili ꝯſideratione. ⁊ vanus
inquit ebeſco. Et ꝙuis luxuria ⁊ gula ſint cir
ca tangibilia ⁊ guſtabilia. ſicut. ⁊ vitium cu-
rioſitatis. eſt tñ iſta differentia inť iſta ſm. b.
Tho. vbi. ſ. ¶ Nam luxuria ⁊ gula ſunt circa
Curioſi- delectationes q̄ ſunt in vſum reꝝ tangibiliuȝ
tas idu- ⁊ guſtabiliū ⁊ curioſitas ē circa delectatiōem
cit ad lu- cognitionis ⁊ tactus ⁊ guſtus. ⁊ alioꝝ ſenſuȝ
xuriaȝ. ſȝ iordiate. ⁊ vocať ꝯcupiſcētia oculoꝝ h curio
ſitas. rōe iā dcā: qꝛ. ſ. noīe oculi itelligiť oīs
ſēſus. Uñ ⁊ aug. i. x. ꝯfeſ. oñdēs diſtam hmōi
dicit. ex h euidēti' diſcerniť qđ curioſitatiſ qđ
voluptatiſ agať per ſēſus qđ voluptas pulchra
ſuaui. canora ſapida. leuis ſectať. Curioſitas
aūt etiā ꝯria tēptandi cauſa ad ſubeundā mo
leſtiā ſed experiendi noſcendiqꝫ libidinē. Hec
ille. Sic ergo luxuria querit delectationē in
ordinatā tactus. ſȝ curioſitas querit delecta-
tiōem inordinatā cognitiōis que habeť ꝑ ta
ctū de re. ⁊ ſic de aliȷs ſēſatis. Uñ ⁊ ꝟgines tē
ptāť de vicio carnis ꝑ modū curioſitatis. ſcȝ
vt experianť qualitatē illi' delectationis ve-
neree ⁊ cognoſcāt. magis ꝙ alie ꝑſone nō ꝟgi
nes ſȝ Pe. de. palu. Sed ⁊ qui experti ſūt de
lectationem venereā aliqñ incitanť. ⁊ ſtimulā
tur ad turpia magis aliqñ ex curioſitate. ſcȝ
ad experiēdū nouos modos turpitudinum ꝙ
ex luxuria. Et ideo orand' eſt deus ne oculi vi
deant vanitatē. ¶ Dicit etiā Beda ꝙ vitiū cu
rioſitatis eſt in dinoſcendis carpendiſqȝ vicȷs
Curioſe primoꝝ qđ fit ꝑ particularia ſēſibilia. Quod
alteri' tamen intelligenduȝ ſm Tho. vbi ſupra non
facta di quando hoc fit animo. ſcȝ conſiderādo facta
noſcere alioꝝ ad vtilitatem ſuam. vt ſcȝ inde proficiat
ꝓuocatus exemplo bono alterius vel etiā ad
vtilitatem alterius. vt ſcȝ corrigatur ab eo re
gula charitatis ſeruatis debitis circūſtātȷs.
Sed cū quis conſiderat facta alioꝝ ad deſpi
ciēdū vel detrahendū. vel ſaltem inutiliter in
grendū ⁊ hoc eni curioſum ē ⁊ vitioſuȝ. Unde
Prouerb. xxiiii. diciť. Non inſidieris nec que
ras impietatem in domo iuſti nec vaſtes re-
quiē eius. Ad quod facit quod diciť. vi. q. i. c.
Ex merito. Officiū ſingulorū ſit chariſſimi nō
ſolū oculos habere caſtos: ſed ⁊ linguam nec
aures prurientes quis habeat id eſt curioſas.
Nec quid in domo cuiuſqꝫ agatur. alia dom'
ꝑ eos vnqꝫ nouerit. De quibuſdā mulieribus
vanis diē apľs. i. Thimo. inuectiue: ꝙ circū-
ierint domos. ⁊ non ſolum ocioſe ⁊ verboſe ⁊
curioſe. Dyna filia. Jacob. quia egreſſa ē do-
muȝ patris vt videret femias regionis curio
ſitate ducta. oppreſſa ⁊ violata fuit ſychen.
Geneſis. xxxiiȷ. Nec de manibus eius eruta
niſi quādam vi fratrū. ad figurandum ſȝ. Hug.
ꝙ anima egrediēs per curioſitatē de domo ꝓ
prie conſciētie timorate vt curioſe intueať cre
aturas ꝑ aliquam ſenſationē inde violatur a
dyabolo per conſenſū in aliquod malū quam
dyabolus violatum detinet blandicȷs dum
remordentē cōſcientiā de malo vane conſola
tur. ſpe venie vel emēdatiōis. vel cōparatiōis
peccati aliorum. ſed fres. id eſt affectus viriles
anime ſenſualitati vim facientes ⁊ occidētes
ꝑ penitētiā victa eripiūt de manib' dyaboli.

¶ Quantum ad tertium .§. viiij.

vbi appetit propheta dirigi circa vniuerſita-
teȝ creaturarum. ibi. In via tua viuifica me.
Nota. ꝙ via dī eſt vniuerſitas creaturaꝝ: quia
per conſiderationē earū mens vadit ad deuȝ.
⁊ tunc viuificať mēs cū deueniendo in cogni
tionē dei per creaturas. Iuxͣ illud ad. Ro. i.
Inuiſibilia dei a creatura mundi ꝑ ea q̄ fa-
cta ſunt intellecta conſpiciunť. Cognoſcēdo
deū diligit eū. ⁊ omīs boni ꝯtentiuū ꝑ dilecti
onem eniȝ dei aīa viuificatur. Ex pulchritudi
ne eni creaturaꝝ ꝑcipiť pulchritudo dei crea
toriſ oīm. Ex magnitudine earū magnitudo
dei. Ex ꝑpetuitate dei eternitas. Ex virtute
dei ꝑfectio ⁊c̄. Et iſta eſt pia curioſitas ⁊ bōa.

¶ De ſpectaculis etiam .§. x.

dicit. Beda ꝙ non ſolum in addiſcendis arti
bus magicis. ſed etiam in ꝯtemplandis ſpe-
ctaculis ꝯſiſtit in ꝯcupiſcentia oculoꝝ. q̄ ſm.
Aug. facit hoīes curioſos. De hmōi aūt dicit
bē. Th. ſ. ſ. q. clxvii. ar. ii. ꝙ iſpectio ſpecta cu
loꝝ reddiť viicioſa iīqntū ꝑ h hō fit ꝓn' ad
vicia vel crudelitatis ꝑ ea q̄ ſibi repñtanť. Uñ
⁊. Criſ. diē ꝙ adulteras ⁊ inuerecundas men
tes ꝯſtituunt tales inſpectiones.

¶ Sed queritur vtrum .§. xi.

ſit morta talis iſpectio: ⁊ vī ꝙ ſic qꝛ dī ð ꝯſe.
di. i. Qui die ſolēni ꝑtermiſſo eccle ꝯuētu ad
ſpectacula vadit excōiceť. ſed nullus excōica
ri dȝ niſi pro mortali: ergo videť mortale. pre
terea diē. Aug. ſuper pſal. Uidēt hoīes vena-
torē ⁊ delectanť. Ue miſeris ſi ſe nō correxe-
rint, videbūt enim ſaluatorē, ſ. in iudicio ⁊ cō
triſtabunť

triſtabant. diſ.lxxxvi. qui venditoribus. Si vt
importat damnationē eternā. ſm Hiero. Cō
triſtari etiā in aduentu ſaluatoris nō ē niſi re-
proborū. ergo ꝛc. In ↄtrarium eſt qꝛ Al. ſup.iiij.
dicit ꝙ ſpectacula ſiue ſint inuēta tñ ad tediū
remouēdū ꝛ ſolatiū mortalitatis hūane. ſiue
etiā ſint talia ꝙ habeant annexā vtilitatē q̄uis
imiſceaſ vanitas vt aucupi ꝛ: vēcatiōes ꝛ hmōi
in pſonis ſecularib⁹ ſūt tollerāda exercitia eoꝝ:
dūmodo nō fiāt tpe interdi. to vł loco ſacro.
ergo nō eſt mortle. Etiā Tho. ſupra non dicit
ſimplr̄ eſſe vicioſaꝫ: ſed in q̄ntū pūocat ad ma
lū. Poſſet ſic diſtingui. Aut ſpectacula ſūt ta
lia ꝙ ſunt repſentatiua piaꝝ rerū. vt adoratio
magnoꝝ. occiſio innocētū. paſſio xpi: aſcēſio.
miſſio ſpūſſcti ꝛ hmōi. Et hoꝝ exercitia de ſe
ſunt licita: ꝛ ſimilr̄ inſpectio eoꝝ. Una tñ que
aliq̄n ibi miſcenſ. ſunt reſecanda. ꝛ mlto ma-
gis ſi qua turpia cōmitterenſ a iuuenibus q ta
lia prepararāt. Aut nō ſunt talia ꝛ tunc aut illa
ſunt expſſe ꝓhibita a iure vt torneamēta ꝛ du
ella. ex̄ de tor. p totū. ꝛ.ij.q.iiij. monomachiā.
Uel etiam ibi probabilr̄ iminet piculū vite. vł
notabil' leſionis. exercitiū hoꝝ mortale ē. In
ſpectio aūt hoꝝ nō videtur mortale. niſi qs ita
inordiate afficereſ ad aſpectū hmōi ꝙ etiā ac
cederet ad inſpiciendū ſi pcipeſ ↄtrium: vł niſi
qs ꝓpter hoc dimittat diuia in dieb⁹ feſtiuis.
Et de hoc intelligiſ. c. Inductū. ↄ. Qui die ſo-
lēni. Uel daret operā efficacē ad hmōi facien
da. ſicut q pūocāt ad iſta. vel ſoluūt faciētib⁹.
qꝛ alr̄ nō faceret. Aut nō ſunt expſſe ꝓhibita.
ꝛ tūc ſi repñtant mltū turpia ꝛ laſciua ea exer
cētes mortalr̄ peccant. Et de hoc ↄſe. di.ij.c.
Pro dilectōe. Et iſpectio volūtaria taliū mor
tale ē: qꝛ nil aliud eſt q̄ delectari de turpib⁹ ꝛ
de ſceuis. tū etiā qꝛ piculo tēptatiōis ſponte ſe
exponit. ꝛ de h intelligiſ. c. ſupradictuꝫ Aug.
Qui venatorib⁹. Loquiſ eni ibi de hiſtrionib⁹
ꝛ venatorib⁹ cū beſtia vennata. ſi a caſu reſpi-
cit talia neſciēs fieri hmōi repñtatiōes non vi
deſ de facili ↄdēnā lus p leui ꝛ incauto aſpec
tu. ſi autem alia vana ꝛ ſolacioſa repñtenſ ob
ſolaciuꝫ quod tñ non fit in obprobrium eccl'ie
vel cleri vel religionis: de ſe non videſ morta
le. nec exercitatio: nec aſpectio vt facere laru⁹.
dracōes. reges ꝛ hmōi. ſimilr̄ aſpicere chori
zantes. ſaltantes. currētes ad brauiū l paleſtra
ſe exercentes. vel hmōi ludijs: vel alijs ludis d
ſe non videſ mortle: q̄uis vanitas ſit ꝛ amiſſio
temporis. Poſſet tamen ibi eſſe mortale p acci
dens propter aliquod malum ſupueniens. vel
malam intentionē in huiuſmodi. vt ſi quis ex
aſpectu mulieꝝ chorizantiū trahaſ in cōcupi
ſcentiam earum. Clericis etiam ꝛ religioſis
talia aſpicere magnum peccatum videtur pro
pter ſcanndaluꝫ ppli. Unde dicitur de conſe.
di.v. Non oportet. idest non ↄgruit miniſtros
altaris vel quoſlibet clericos ſpectaculis aliq̄
bus intereſſe. Et in. c. precedenti dicitur ꝙ la
ruas demonum ante ſe fieri non conſentiant.
Et quia multa mala contingit in huiuſmodi
fieri. ideo deteſtanda ꝛ reprehendenda ſūt in
predicationibus ꝛ alia huiuſmodi.

¶ De curioſitate ꝛ[illegible] .§.xii.
aſpectu vano oculorum quantum eſt pericu-
loſus pluſq̄ aliorum ſenſuum abuſus. ¶ Com
mitti poteſt peccatum per viſuꝫ magis q̄ per
aliam ſenſuum multipliciter. inceſſanter ꝛ faci
liter: ſecundum magiſtrum Umbertum in ex
poſitione regule Auguſ. Inducit incautus
aſpect⁹ ad quodlibet capitaliuꝫ vicioꝝ. ¶ Pri
mo enim irritat gulaꝫ. Geñ.iij. Uidit mulier
lignum quod eſſet bonum ad veſcenduꝫ ꝛ pul
chrū oculis aſpectuq̄ delectabile: ꝛ tulit de
fructu eius ꝛ comedit. ¶ Secundo incitat cu
piditatem ꝛ auariciam Math.iiii. Oſtēdit ei.
.i. xpo: dyabol⁹ omnia regna mundi: vt ſcꝫ inci
taret ad appetitum eoꝝ. Ambro. Mens auari
ſemper aurum ſp argentum videt. ¶ Tertio p
uocat ad ſuperbiam. Unde Berñ. dicit ꝙ luci
fer videns filium dei equaleꝫ patri voluit aſſi
milari ſibi vt eſſet equalis ꝛ ipſe patri. Unde in
corde ſuo dixit. ſilis ero altiſſimo. Eſa.xiiij. Et
in fabula dicitur ꝙ buſo ſe propterea iſlauit in
prato: quia ibi vidit bouem magnum paſcen
teꝫ: ꝛ voluit ei aſſimilari in magnitudine: ſed
crepuit. ¶ Quarto commouet iraꝫ Mat.xviij.
Uidentes conſerui eius que fiebant cōtriſtati
ſunt valde. ſic ꝛ fr̄es Joſeph videntes ꝙ a pr̄e
plus ceteris amaretur: oderant eum nec pote
rant ei qc̄q̄ pacifice loq. Geñ xxxvij. ¶ Quinto
concitat inuidiam. i. Regum.ij. Uidebis emu
lum tuum in cunctis proſperis in iſrl'. ꝛ paulo
poſt vt deficiant oculi tui ꝛ tabeſcat aia tua. ſ.
inuidia hec videndo. ſocrates. Utinam oculi
inuidorum in omnibus ciuitatibus eēnt vt de
oim felicitate torquerentur. Sexto fouet acci
diam. Accidioſus enim viſa intemperie tpis
non audet exire ad opus: ſꝫ torpeſcit in domo.
Eccleſiaſtici.xi. qui ↄſiderat nubes nunq̄ me
tet. ¶ Septimo inflammat ad libidinē. Eccl.
ix. Propter ſpēm mulieris multi perierūt. ꝛ ex
hoc concupiſcentia q̄ſi ignis. exardecit. Geñ.
vi. Uidentes filij dei filias hominum ꝙ eſſent
pulchre: acceperunt vxores ex omnibus quas
elegerant. propter quod poſtea ſecutum eſt di
luuiuꝫ. ſic egyptij videntes ſaraꝫ vxorē abrae
ꝙ eēt pulchra nimis: nunciauerūt pharaoni ꝛ
ſublata eſt mulier. Geñ.xij. ſic ſampſon vidēs
mulierem validam de philiſteis adamauit:
que tandem fuit cauſa mortis ſue. Judicum.
xiiij. ſic dauid videns berſabee lauantem ſe ꝛ
miſit pro ea ꝛ adulterium perpetratus eſt. ij.
Reg.xi. ſenes iudices populi vidētes ſuſānā

De ſpectaculis diſtinguit.

Incautus aſpectus ad multa vicia inducit.

exarſerunt in concupiſcentias eius. Dan. xiij.
¶ Omne igitur peccatorum genus p oculos ge
neratur. Et ideo chriſtus dixit. ſi oculus tuus
neqȝ fuerit: totum corpus tuū tenebroſum erit.
q2 ſcȝ oēs tenebre pctōrū p malos oculos īdu
cuntur. Et ideo ſi oculus tuus ſcandalizat te:
erue euȝ ſcȝ nō aſpiciendo illū vnde ſcādaliza
ris. ⁊ proijce abs te ait ſaluator Math. xviij.
¶ Secundo ocul' poteſt inceſſanter inducere
re ad malum qd nō ſic eſt de alijs ſenſibus. Nā
alijs ſenſus nō ſemper hēt obiecta in pmptu.
vt patȝ in auditu, guſtu, odoratu ⁊ tactu. ſed
oculus ſemp habet qd poteſt inſpicere ⁊ inde
peccare ſi velit. ij. Petri. ij. oculos habentes
plenos adulterij ⁊ inceſſabilis delicti. ¶ Itē
actus oculi velocior eſt ꝙ alioꝝ ſenſuū. Unde
apoſtolus ꝯiungit eum cum momēto dicens.
In momēto in ictu oculi. ⁊ ideo faciliter p
ipm peccatur. Unde Iudic. x. di. ꝙ cum in-
traſſet ante faciem eius ſtatim captus eſt in
occulis ei'. ⁊ ideo dicit Eccl. xxxi. Nequius
occulo quid creatum eſt. quaſi diceret: nihil.
ſi quis male vtatur. ¶ Item ꝙuis impudici-
cia poſſit vigere in omnibus ſenſib'. p maxime
tn̄ in viſu. Et i olfactu quidē cum in odoribus
meretricis delectatur Iuxta illud. Aſperſi cu
bile meum myrra ⁊ aloe ⁊ cinnamomo. Pro-
uerbio. vij. Item in auditu: cum vox eius vel
cantus auditur Eccl. ix. Colloquium eius ꝗſi
ignis exardeſcit. Unde bern. dicit ꝙ eſt ſicut
ſibi ilius ſerpentis. ſ. toxicās. In guſtu conui
uando cum ea propter quod dicitur Eccl. ix.
Cum mlīere aliena nō ſedeas: nec accūbas cū
ea. nec altercarꝭ in vino cum ea. In tactu pro
uerb. vi. Qui ingredit ad vxorē primi ſui n erit
mundus cum tetigerit eaȝ. In ocul'. ij. Pe ij.
Oculos plenos adulterij. Licet g° vigeat cor
ruptio impudicicie in omnibus ſenſibus. plus
tn̄ in occulis. Tactus enim ſimplex ſolā ſuauī
tatē carnis ſuſcipit. Audit' dulcedinē eloquij.
Odoratus fragrantiā odoris. Guſtus nihil p
prie de ea pcipit. ſed viſus colorem figuram.
geſtus ornatū. menbra ⁊ totius corpis diſpoſi
tionem pcipit. Et quanto plura ſunt: tāto ma
iorem ignē accendunt. Item freqn̄tius poteſt
videri perſona ꝙ tangi vel audiri: vel cum ea
comedere. Poteſt quis videre omnes mlīeres
vnius ciuitatis ⁊ omnes concupiſcere: ſed nō
ſic tangere: audire ⁊ hmōi Unde trenorum.
iij. dicitur. Oculus meus depredatus ē aīam
meam in cunctis filiabus vrbis mee. Itē au-
dacius occulus peccat in mulieres ꝙ alij ſen
ſus. Audet enim quis videre multas mulieres
cum quibus nō auderet loqui: Item non pōt
ita dephendi impudicicia oculi ſicͭ alioꝝ ſen
ſuum. Item inſatiabilior ē alijs ſenſib' Eccl.
i. Non ſatiatur occulus viſu. Et ideo Aug. in
regula. Nec dicatis vos habere animos pudi
cos. ſi habeatis oculos impudicos quia impu
dicus oculus impudici cordis ē nūci'. xxxij.
q. v. Nec ſolo. Cauendum eſt igitur a curioſita
te occulorum: De quinqȝ ſenſibus habes ſupra
in prima parte titulo ſecundo. c. 3. ⁊ v.

> Oculus inducit ad multa mala

¶ Sed queritur vtrum .§. xiij.

licet in litteris ſecularibus ſtudere vl eis vti.
⁊ Gratianus quidem hanc qōnē mouet de vi
ris eccleſiaſticis. diſt. xxxvii. per totum. Et arguit
pro ⁊ contra. Demum ſic ſoluit in. §. Cur ergo.
Seculares līas quidaȝ legunt ad voluptatē.
poetarum figmentis ⁊ verborum ornatū de
lectati. Et tales reprehenduntur a ſanctis.
Unde hiero. Uino inebriantur qui ſcripturas
ſacras male intelligunt atqȝ peruertunt. Si-
cera qui abutuntur ſeculari ſapientia ⁊ dyale
ticorum tendiculis que non tam vincula ſunt
appellanda ꝙ ſuaueſ. nata. Umbre quedam ⁊
imagines que cito pereunt ⁊ reſoluuntur diſt.
eadem. Et in primo ca. dicitur. epūs libros
gentilium non legat. hereticorum autem le-
gat pro neceſſitate ⁊ tempore. Quidam vero
līas ſeculares ad eruditionem eas addiſcunt
vt errores gentilium legendo deteſtent ⁊ vti
lia que in eis inuenerint ad vſum ſacre erudi
tionis deuoti conuertant. ⁊ tales laudabiliter
līas ſeculares addiſcunt. Pro qua concluſiōe
firmanda inducit exempla figuras ⁊ auctorita
tes ſctōꝝ. exempla vꝫ Moyſi ⁊ Daniel qui in
omni ſcientia egyptiorum ⁊ chaldeorum fue
runt eruditi. de qbus dicit Hiero. di. ea. Qui
de menſa ⁊ vino regis nolunt cōedere ne pol
luantur. ſ. Daniel cuȝ ſocijs vtiqȝ ſi ſapiaȝ atqȝ
doctrinam babyloniorum ſcirent eē pctm̄ nū
ꝙ acquieſcerent diſcere quod non licebat. Di
ſcunt autem non vt ſequantur: ſed vt iudicent
atqȝ conuincāt. Figuras hmōi hēmus in hoc
ꝙ precepit domin' filijs iſrl' vt ſpoliarent egyp
tios auro ⁊ argento. moraliter inſtruens ingt
Gratianus. vt ſiue aurum ſapientie ſiue argē
tum eloquentie apud poetas inuenerimus in
vſū ſalutiferū eruditiōis vertam'. In leuitico
do pmitias mellꝭ. i. dulcedinē hūane eloquētie
dño iubemur offerꝭ. i. ad honorem ei. Magi
quoqȝ dño tria munera obtulerūt: i qb' nōnul
li tres partes philoſophie intelligi volunt. Et
niqȝ in expoſitione pſalterij Caſſiodorus ait.
Omnis ſplendor rhetorice eloquentie. omnis
modi poetie locutionis: qnelibet varietas de
core prenunciationis a diuinis ſcripturis ſū
pſit exordium. diſt. ea. §. Sed contra legitur.
Confirmatur idem autoritate Bede dicentis.
¶ Turbat acumen legentium ⁊ deficere cogit
qui eos a legēdis ſecularibus libris omnibus
modis eſtimat prohibendos in quibus ſiqua
inuenta ſunt vtilia quaſi ſua ſumere licet. alio
quin Moyſes ⁊ daniel ſapia ⁊ līis egyptiorum

> Studere in ſcientijs ſecularibus.

> Quod licet in eis ſtudere

ꝙ chaldeoꝝ nõ paterent erudiri: nec ipſe mgr̄ gentiũ aliquos dius poetaꝝ ſuis ſcripturis in didiſſet vel dictis. Et gloſa ibi ponit illa dicta poetaꝝ. ſ. i epl̃a ad Titũ illud pigmenidis. Cretenſes male beſtie ſemper mendaces. ven tris pigri. Et in epl̃a .i. Pauli .xv. ad Corinth. illud. Therentij. Corrũpũt bonos mores col loquia mſta. Illud aũt qḋ addit ibi glo. Odero ſi potero ſi nõ inuitus amabo. qḋ dicit eſſe in dictis apl̃is nõ eſt verum. qꝛ ibi nõ habetur ſꝫ bene in actibus aploꝝ illud. Genus quidē eiꝰ ſum9. vel in ipſo viuim9: mouemur ꝛ ſumus. ¶ Item hiero. ſup epl̃am ad Titũ. Si qs grã maticã artem nouit vel dyalectica vt recte lo q̄ndi rõnẽ habeat. ꝛ inter va ꝛ falſa dyiudicet nõ improbam9. Sꝫ et ſinodo Eugenij pape ſtatutum vt ab vniuerſis epis ſubiectis ple bibus ꝛ alijs locis in quibus neceſſitas occur rit omio cura ꝛ dilegentia habeat: vt magiſtri ꝛ doctores ꝯſtituant q ſtudia lr̃aꝝ liberaliũq; artiũ dogmata doceant. qꝛ in his maxie diui na mãifeſtãtur atq; declarãt mãdata. di. ca. de qbuidã. b. Tho. ij. ij. q. clxvij. dicit ꝙ ſtudi um philoſophie ſm ſe eſt licitũ ꝛ laudabile ꝓ pter veritatẽ quã philoſophi pceperũt deo il lis reuelãte. vt dr̃. Ro. i. Sed qꝛ qdã phi abu tunt ad fidei impugnationem. iõ. aplus dicit ad. Col. ij. Uidete. nequis vos decipiat p phi loſophiam ꝛ inanẽ ſcientiã ſm traditionẽ ho minũ ꝛ nõ ſm xp̄m. ¶ Sed vir venerãd9 in ſã ctitate: dignitate ꝛ ſcia ꝑclarus dñs. Jo. dñi ci hãc materiã pleni9 diſcutit ꝛ ꝺclarat. Quẽ dã eni libꝫ edidit itĩtulatũ lucula noctꝭ q to tus eſt materia huius qõnis. ¶ Querit eni ar gumẽtatiue ꝓcedens vtꝝ ſit licitũ xp̄ianis ſe cularib9 lr̃is vti. Et i corpe qõnis vbi p9 argu mẽta ad ptẽ negatiuã determiat qõnẽ i ca. qḋ icipit. Eã dico phias. declarat ſe phiam: ſeu ſeculares lr̃as nũcupare quas ethnici ſeu ſeculares homies vt cõmuniter inueniſſe cre dunt. ¶ Hãc ſcꝫ philoſophiaꝫ inqt ipſe aucto re. Uarrone quadrifariã diuiſerunt vꝫ i rõna lẽ. morlem nãlem: ꝛ diuinã. Ad rõnaleꝫ ptī nere voluerunt dyalecticã ceteraſq; artes libera les. Moralem võ deſcripſerũt ethnicaꝫ. ꝛ poe ſis nõ modicã portioneꝫ cũ hyſtorijs: q eo ad mores ꝯueniũt quo viroꝝ mulierumq; actus re citãtes qñ viuẽdi ꝛ timẽdi i mal tradũt exem pla. Huic riuulo dꝫ ciuilẽ tractatuꝫ placuit applicare. Seqꝛ proide naturał ſeu ab idio mate greco phiſica dicta ꝙ de reb9 ſenſibili bus inueſtigatiõe ſua a cẽtro terre vſq; ad ſũ mũ celũ de quocũq; potuit opiare preſũptiõe ſolerti voluit hře ſmonẽ. Tandem diuinales ſeu methaphyſical quã thelogiã vocam9 ꝺ ma gicis. ſacris. demõib9. ſeparatis ſubſtãtijs ꝛ na tura diuina ptractãs. futurũ ſeculũ cũ ciuib9 ſuis opinatus ꝛ actionib9 credenda nõ autẽ ſcienda multiplr̃ diffiniuit. Sicq; ex hoc vnõ fonte quẽ philophiã ſeu amorẽ ſapie vnde plã tãte. Pictagora philoſophi nomẽ eſt ortũ qua tuor flumia nata aie padiſũ hũectãt i riuulos multos diuiſa. hinc ꝓdeũt gramatica. rheto rica. hyſtoria ꝛ cetera multa. Et p9 mlta i eo. c. dicit ad qſtionẽ ꝓpoſitã poſſe particularia rñderi: dicꝫ ꝙ naturał philoſophia q̄ reꝝ crea tionẽ nõ nouit ꝛ eternitatẽ ſed ꝑpetuitatẽ mũ di aut ꝓbare nitit: aut ſupponit. ꝛ p hmõi eſt veritati ꝯria. in ſupficie tãtũ vt credo. Theolo gica etiam que metris currit vel proſa ſinceri tati fidei i ſuo veſtimẽto rebellis nequaq̃ ſũt legende niſi a pauci in fide bñ fundatis quo rum eſt infideles ꝛ hereticos expugnare. Hi eni ſi ſciunt triticũ a zyzania ſeparare. debent mixtũ migma in aera ventilare. ꝛ purum ꝛ de fecatuꝫ cibũ ꝛ potũ nõ compactũ ꝑplis miniſtrare. Duas võ alias hũane philoſophie par tes xp̄ian9 poterit diſcurrendo videre cũ ad eius officiũ ptinuerit. aut finis pietatis id pe tierit ſiue vt vitet ociũ viciorũ ſentina cũ me liora ſe nõ pñtauerint. Sit hec concluſio ſan cti. Hieronimi dicentis ſup epl̃a ad. Tytuꝫ. Si qs grãmaticam artem nouit vel dyalecti cã: vt recte loq̄ndi rõnem habeat. ꝛ inter vera falſaq; dijudicet nõ improbam9. Geometria aũt ꝛ Areſmetrica ꝛ muſica hñt in ſua ſciẽtia vitatẽ ſed nõ eſt illa ſcia pietatis. Sciẽtia pie tatis ẽ noſſe legere ſcripturas ꝛ intelligere ꝓ phas ꝛ euãgelio credere. ꝛ ap9os nõ ignorare di. xxxvij. Si qs. Accedit ad idẽ. Anticus in epl̃a. di. Tamdiu liberalibus artibus immo randum eſt q̃diu animus meliora agere non poteſt. Rudimenta ſunt noſtra non opera. Et idem in epl̃a. xxxv. quenadmodũ ſtudere om nibus annis honeſtũ eſt: ita non omnibus in ſtitui turpis. ꝛ ridiculoſa res. iſta ẽ. Senex cle mẽtari9. Juueni parendũ. ẽ. ſeni vtendus eſt. Hec oĩa ille. Cui addi poteſt quod ait Hiero. de. Daniele ꝛ ſocijs ſcꝫ diſcunt aũt non vt ſe quantur. ſꝫ vt iudicẽt atq; ꝯuincant. Quõ ſi qs pia aduerſus mathematicos volẽs ſcribeř im peritus matheſeos riſui pateat: ꝛ aduerſus phos diſputãs ſi ignoret dogmata phoꝝ. di. xxxvij. q de menſa. Hinc ꝛ Ambroſi. ſup lu cam. Legimus aliqua ne negligantur. legi mus ne ignoremus. legimus non vt tenea mus ſꝫ vt repudiem9. Item. Aug. ſi quid ve ri de deo. ſibilla vel orpheus aliqua gentium vates aut philoſophi ꝑdixiſſe noſcũtur. valet quidem aliquid ad paganoꝝ vanitatem reuī cendam. non tamen ad iſtoꝝ ſcꝫ que ſũt fidei auctoritatem cõplectendam. di. xxxvij. ſi qd veri. ¶ Ad predictam qõneꝫ prefactus vir ve nerandus in ſe. c. qḋ incipit tertius terminuꝫ. Rñdet. Plenius declarãs hos terminos ꝯce ſſũ. ꝯſultũ, mandatũ ꝑceptum, ꝓhibitũ ꝛ viſũ.

Phya diuidit

quomodo ſtudendus ſit in litteris ſecularibus.

¶ Et quātū ad p̄mū dicit illud eſſe ꝯceſſuz qđ p idulgētiā ab eo q id iuridice pōt largitū. vtraq; pte in libera ptāte beneficiali manēte. Accipio aūt magis ſtricte ꝯceſſū ꝙ faciat lex vbi dicit q nō eſt ꝓhibitū vi eſſe ꝯceſſuz. ſicut ꝯceſſus eſt vſus carniū hūano generi poſt diluuiū. Hoc mō reor dicēdū aliqb' aptis ꝛ ſolidatis in fide. ethnicoꝝ ſtudiū eē ꝯceſſū. et ad hoc facit ca. De qbuſdā. di. xxxvij.

Cōceſſum.

Conſultum. ¶ Cōſultum addit ſupra ꝯceſſū nō ſolū pmaſionez: ſ; ēt maioris boni ꝓdictionē. Cōſiliamur eni vt ex pluribus qđ honeſti' fuerit eligam'. Hinc dico ad dubiū: q cū melius ſtudiuz pene oīs hō poſſit frequētare ꝙ ſit ſtudiū phoꝝ. Non eni de pari pugnāt lectio xpianoꝝ ꝛ lectio grecoꝝ: ſ; incōpabilr: ſicut ad ꝓpoſitū Hiero. ſcribit Augu. Pulchrior eſt vitas xpianoꝝ ꝙ helena grecorū. Eēt abſolute in cōi cuilibet ꝯſulendū ne legat codices ethnicorū eſto q icertis caſib' hodie alicui foret ꝯſulēdū ꝑfato ſtudio dare operā efficacē. vt in. c. Qui de menſa. diſt. xxxvij.

Mādatum. ¶ Mādatū vult iuriſpit' marie Archi. cū Hugo. xiiij. q. j. qđ debet īfra ꝑceptū fore et ꝯſiliū ſupare in eo q obligat ad penā ꝯtiū faciētem: qđ nō facit ꝯſiliū: ſ; nō obligat ad culpā qđ ē de rōne ꝑcepti.

Reſponſio ad queſtionem. Tūc dī ad q̄ſitū p iudicē ſempiternū fore mādatū: ne qs in dictis gētilium debeat pmanere. Verberari eni iuſſit Hiero. vt Ciceronianū: ipſo verberato teſte ad Euſtochiū. qđ factuz Gratian' aſſumit in canone p ſtabilimēto ꝯcluſiōis eiuſdē di. xxxvij. c. legimus.

Preceptum. ¶ Preceptū aūt eſt cui' trāſgreſſio mortale crimē iducit. xiiij. q. j. qđ debet. An vō ſub tali ꝑcepto libri gētiliū xpianis itelligi debeāt iterdicti, temerarie n̄ audeo affirmare lz multi tex' id videant ſonare. vt illecti eaꝝ doctrinarū blāditijs reſipiſcāt aliq a eaꝝ vinculis aſtricti velut bos ad victimaz ducerent. Tali zelo ſpulſus vt credo nō mediocriter. tali facultate iſtruct' btiſſim' Hiero. ſcripſit de filio ꝓdigo ac Damaſuz papā. Demonuz cib' eſt carmina poetarū. ſecularis ſcia. rhetoricoꝝ pōpa verboꝝ nulla ibi ſaturitas veritatis. nulla ibi refectio iuſticie repit. ſtudioſi eaꝝ in fame veri ꝛ virtutū penuria pieuerāt.

Prohibitio. ¶ Prohibitio nō diſtinguit a ꝑcepto niſi qꝛ illud affirmatiuū vt honora patrē ꝛ mrē3. hoc negatiuū. vt nō occides. Et ſ3 hoc credunt a ſctis lectiōē ethnicoꝝ codicū ꝓhibite multis de cauſis. ita tn̄ vt ois ꝓhibitio ꝯditionalis itelligat ꝛ nō abſoluta. Cauſe aūt ſūt iſte ꝛ ſilēs. ſi q forēt meliorib' obligati vt ſacerdotes q dn̄t cure aiaꝝ vacare. vt. c. ſacerdotes. di. ca. Itē vbi de ſūptib' de qb' dn̄t paupes ſuſtētari tales iſte emerent ſoluēdo doctorib' vel libros acgrēdo. vt in. c. Legāt di. ca. Itē cū ꝓpter talis iſtarū amorē iſte ſacre cōtēnerent ꝛ negligerent. vt in. c. Vino inebriantur. di. ca. Itē ſi cā vanitatis ꝯtigeret frequentari ꝑdictas. vt in ca. nōne. di. ca. Itē ſi ad inanē gloriā vel qđuis vitiū iclinarēt legētes. Itē ꝛ fortius ſi deducerēt ad errorē. Ad qđ facit c. ideo di. ca. Oēs hē cāe tangunt. di. xxxvij. in. c. ꝑallegato. Verꝫ qꝛ vt plurimū hec mala ex preſatis lecturis ꝓueniūt ſicut ex empla patentia ꝛ cōſciētie ꝓprie clamāt. ꝓhibite ꝑſumunt in pluribus. Et iō dn̄t deteſtari: ſermonibus vilipēdi. earūq; ſectatores increpari. nō qꝛ in ſe male. ſ; qꝛ media ſunt ad deuitandū a deo. Vn̄ ꝛ Gre. fidei zelator deuot' tyti liuij viri marie eloquentis libros. quotquot repire potuit cōbuſſit.

Vſus. ¶ Vſus aūt ē ſm Aug. ꝛ magiſtrū in. i. ſen. di. i. id qđ in vſum venerit inferre in id qđ fruēdū eſt. i. in deum mediate vel imediate. Sicq; ois vſus licitus eſt ꝛ abuſus illicitus. Sic igit qui ſtudēt in gētilibus doctrinis pp deū. hi illis vtant ꝛ licitū ē eis. imo ꝛ meritoriū q vero ob vanitates vel aliquē aliū finē: hi eis abutūt: ꝛ illicite ſtudēt in eis. Et qꝛcōiter hoīes abutuntur. iō cōmuniter tales reprehenduntur.

¶ Capi. viij. de temerario iudicio.

Temerarium iudicium qđ eſt ſpāle peccm̄: ex curioſitate ꝛ ſuperbia ꝓcedit. Vbi ſciēdū q. b. Tho. ij. ij. q. lx. q. iudiciū ſm ſuaz primā īpoſitionē īportat determinationē rectā iuſtoꝝ. i. eoꝝ que iuſta ſunt. S3 ampliato vocabulo extēdit ad ſignificanduz oēm determinationē in quibuſcūq; ſiue in ſpeculatiuis ſiue practicis. Unde ꝛ dicit q cecus nō pōt iudicare de colorib'. nec infirm' ꝑter guſtū īfectū de ſaporib'. Iſtud aūt iudiciū put eſt act' iuſtitie tripli' reddit vitioſuz.

Iudicium fit viciosū tripliciter. ¶ Primo cū qs iudicat de his in qb' nō hēt ptātē. puta cū qs in iudicio examinat cām eius q nō eſt ſibi ſubdit' ꝛ ꝯdēnat vel abſoluit eū p ſnīam. vt laic' clericū: vel q nō hēt regimē ꝯdēnat aliū q ſibi nō ſubdit. Et hoc dicit iudiciū vſurpatū ptinēs ad ꝑſumptionē de quo. ſ. in caplo de ꝑſumptionib'. ¶ Scđo reddit iudiciū vitioſum cū qs habēs regimē ꝛ ptātē ſup eū quem iudicat nō ſm iura determinat reddens vnicuiq; qđ debitū eſt ꝯdēnādo. ſ. reū ꝛ abſoluēdo inocētē. ſ; iniuſtitiaz faciat amore vel timore ductus odio vel cupiditate vel ignorātia culpabili. ꝛ dicit iudiciū puerſum ſeu iniuſtū. Et de hoc. ſ. ti. i. c. xix. de iniuſtitia. ¶ Tertio mō cū quis ꝓcedit ad iudicādū de alio ex leuibus ſignis ꝛ cauſis ꝛ nō ſufficiētib' ad cognitionē facti. ꝛ dicit iudiciū ſuſpicioſuz vel temerariū. ꝛ de hoc nūc agit aliis duob' omiſſis. Qđ qꝛ vitioſuz ꝓhibet apls. i. ad Corin. iiij. Nolite ante tps iudicare quouſq; veniat dn̄s. Hui' vitij vt dicit Criſ. pene nullus reperit imunis. ſed clericus, religioſus, ꝛ laicus, rector, ꝛ ſubdit'

colnoluit. Sȝ p hoc cū ē crimiale cōdēnat. Vn̄
xps. Lu.vi. Nolite iudicare. ⁊ n̄ iudicabimini.
Nolite condēnare ⁊ nō condēnabimini.i. no
lite iudicare vt cōdēnetis.i.reputādo dignū
hoīeȝ dānatiōe de eo de quo nō eſt certū. Vn̄
pſal. Feci iudi.ciū ⁊ iuſticiā.i.iuſtū iudiciuȝ ⁊
rectū: nō tradas me calūniātib⁹ me ſuperbis
ps.cxviij. ideſt nō tradas me pp hoc demoni
bus ſupbis: q accuſant quotidie bonos falſo.
vñ ⁊ hec dī calūnia. ſicut dyabolus falſo accu
ſauit Job dn̄o dicēs. q pp ꝓſperitatē ei ſerui
ret. Job.i. Ubi ampliando materiā. Nota q
triplex eſt iudicium temerarium.

¶ Primum de proximo ſuo.

¶ Secundum de domino deo.

¶ Tertium de ſeipſo.

¶ Quantum ad primum de .§.i.
quo principaliter intēdit. Nota q iudiciū te-
merariū eſt cū aliqs opus ꝓximi de quo non
hȝ ſufficiētia indicia ad cognoſcēdū. vtx bo-
nū vel malū ſit in mēte ſua firmit̄ eſtimat ſeu
determinat illud eē malū. ⁊ dī eſſe iudicium
ſuſpicioſū ſeu temerariū. Circa qd̄ tria vidēda
ſūt. Primo de eius cauſa. Scd̄o de eius ma-
licia.ſ. quāta ſit. Tertio q̄re ꝓhibita. ¶ Quā-
tū ad primū. ſicut dicit. Tulli⁹. ſuſpitio impor-
tat opinionē mali q̄ ex leuib⁹ iudicijs ꝓcedit.
Et ꝯtingit ex trib⁹ ſm.b. Tho.ij.ij.q.lx.arti.
ſuſpitio ſit ex tri bus. iij. ¶ Uno modo ex h q aliquis in ſeipſo ma-
lus eſt. Et ex h ipſo q cōſci⁹ ē malicie ſue faci
liter de alijs male opinat̄. ſm illud. Eccle.x.
Stultus.i.pctōr in via ambulās cū ipſe ſit in-
ſipiens oēs exiſtimat inſipientes. Auarus cū
ſit aſſuetus fraudibus ⁊ mēdacijs in emēdo
vel vendēdo oēs emētes ⁊ vendentes credit
ſilr̄a facere. Luxurioſus q reſpicit iuuenes ⁊ lo
qtur mala intētōe laſciua: ita quos videt reſpi
cere vl̄ loqui cū hmōi. malū idē iudicat. Sed
nō ſequit̄ q ſi ipſe mal⁹ eſt alij ſint mali. ⁊ ſi eſ
ſent manifeſte mali. nō tn̄ ſp malefactūt ⁊ ma
la intētione. ¶ Scd̄o mō ꝓuenit h ex eo q qs
male afficit̄ ad alteꝝ. Cū eni quis ꝯtēnit aliū
vel odit. vel iraſcit̄. vel inuidet ex leuib⁹ ſignis
opinat̄ male d̄ ipſo. qꝛ vnus quiſq; facilr̄ credit
qd̄ appetit. qꝛ igitur male affectus ad alium
appetit ſibi malū: promptus eſt ad cogitandū
malum. de eo. Ad hoc facit quod ait. Hiero.
O inuidia pmū tui mordax qdā ꝓ nefas noie
xpiani relicta trabe in oculo ꝓprio in alieno fe
ſtucam q̄rūt.i. ex hoc qd̄ inuidēt alijs de leui-
bus defectionib⁹ iudicāt ⁊ ꝯdēnāt eos. ¶ Ter
tio mō ꝓuenit h lōga expiētia. Vn̄ dī phus.
ſ.ii. ethicoꝝ q ſenes ſūt maxie ſuſpitioſi. qꝛ mlt̄
totiēs ſūt experti alioꝝ defect⁹. Prime due cau
In qb⁹ licȝ ſuſ picari. ſe ſuſpitiōis manifeſte ptinēt ad ꝑuerſitatem
affect⁹. Tertia vero diminuit rōem ſuſpitiōis.
vñ etiā pctm̄. ¶ De hijs āt q de ſe ſūt mala, vt

blaſphemie. homicidia. adulteria. ⁊ hmōi. vt
dicit. Beda. licet nob ſuſpicari ⁊ iudicare ma
la. imo ꝯtrariū facere.i. eſtimare ea vt bona ⁊
licita eēt pctm̄ ⁊ error pīculoſus. vñ.xi.q.iij.
dī. ⁊ ē ſuſa. Hiero. Si qs dixerit iuſtū.ſ.opus
iniuſtū ⁊ iniuſtū iuſtū: vterq; abominabilis eſt
apd̄ deū. ſed nullus ē abolabilis apd̄ deū niſi
ꝓpter mortale. ergo hoc eſt mortale. Vn̄ dī
ibi glo. q hoc intelligit̄ vno mō cū qs dicit vi
cia eſſe v̄tutes. vl̄ ecōuerſo talis mortalr̄ pec-
cat. Et ꝯſonat h ei qd̄ dicit. Aug. ſup epłam
ad. Cori. ſcȝ q errare in rebus neciarijs ē mor
tale pctm̄ cū qs.ſ. iudicat ſeu putat op⁹ bonū
eſſe malū ⁊ conuerſo. Nā quilibet adultus te
net̄ ſcire h bonū illud malum. hec in glo. qd̄
intelligit̄ de neciarijs ad ſalutē quoꝝ trāſgreſ
ſio vel omiſſio ē mortale. ſecus de venialibus.
In illis eni neceſſarijs ad ſalutem vt dī Hie
ro. parū diſtat a. vicio decipe vel decipi poſ-
ſe xpianum. Et ad eos dirigit̄ illa imꝓcatio.
Eſa.v. Ue q dicitis.ſ. in corde veſtro bonum
malū ⁊ malū bonū ⁊c̄. Nō tn̄ cōtinue peccat
mortaliter q errat in neceſſarijs. ſȝ p illo tpe
quo omittit vel negligit addiſcere illa ſȝ tho. Suſpicio vl̄ iudicium quādo ſit mortale.
¶ Quātū ad ſȝ.i. de malicia quāta ſit.ſ. venia-
le vel mortale. Nota ſm.b. Tho. vbi ſupra q
triplex ē gradus ſuſpitiōis. ¶ Primus ē cum
qs ex leuibus indicijs incipit dubitare de bo
nitate alicui⁹. vt cū vides ꝓbū virū ⁊ religio
ſū ridere. vel dure loqui alicui. vel aliqd̄ ſola-
tiū dicere incipit cogitare illū eē leuē: ⁊ nō ita
ſanctū ſicut coiter tenet̄: ⁊ hoc eſt veniale ⁊ le
ue pctm̄. Pertinet.n. hoc ad tētatiōnē huma
nā ſine qua vita iſta nō ducit̄. vt habet̄ in glo.
ſup illud.i. ad corin.iiij. Nolite an̄ tpus iudi
care. ¶ Scd̄s gradus ē cū aliqs ꝓ certo ma-
liciā alteri⁹ exiſtimat ex leuibus indicijs. ⁊ h
ſi ſit d̄ aliquo graui.i. mortali erit mortale ta
le iudiciū. qꝛ nō eſt ſine contemptu ꝓximi in-
iurioſi: ſicut ſi quis ex hoc q videt hoīem bōe
fame vel quem ignorat cui⁹ cōditiōis ſit loqn
tē cū muliere quā nō cognoſcit in loco hone
ſto ⁊ mō modeſto ⁊ firmit̄ in mente exiſtimat
eos loqui de turpib⁹ vl̄ intētōe praua vt indu
cat ad malū. cū h agere ſit mortale tale iudi
ciū erit illi peccato mortale ſilr̄ ſi qs videns ho
mineȝ comedētē pluries vel hora pma in die
q̄ eſt ieiuniū eccl̄ie vt i q̄dragеſima ⁊ cū nō co
gnoſcat eū nec ſciat motiuū ei⁹ ad comedēdū
firmit̄ in aīo credit q peccet mortalr̄. ⁊ q trāſ
grediat̄ ꝑceptoȝ eccl̄ie peccaret ipſe iudicans
mortalr̄. qꝛ ꝑt hꝫ legitimam cām nō ieiunā
di. vt infirmitatē vl̄ multū laborē neceſſarius
⁊ hmōi. in quo caſu nō peccet nō ieiunando
nec trāſgredit̄ mādatū eccl̄ie. Sec⁹ aūt eſſet
cum iudicaret p ꝑſumptiōeȝ. videlȝ q ſi talis
omittit ieiuniū ſine cā legitia peccet morta-
liter in trangrediendo ꝑcepta eccl̄ie. De hoc

tñ nō iudicat vtrū hēat cām legitimā vel nō cū neſciat. Sī ſr cū qs ex eo q aliqs ñ ſucceſſal oḡ meſtice cuʒ aliq⁹ et p̄ns. vl oñdit ali q̄ſ irā ad eū. p certo credit q hēat odiū mortal'r ad illū mortal'r peccat. Nō.n.oīs ira vl idignatio ē odiū. ſʒ cū qs hʒ ſigna ſatis vrgētia ſeu pbabilia malicie alterius. vt puta q: ē male fame. vel ꝑhēſus p̄l'ies in tali vicio. loquit ſuſpectus cū ſuſpecta i loco ⁊ tēpe ſuſpectꝰ. nō eēt mortale. Tñ caueudū ē etiā tūc a iudicio niſi ſit ſuſpitio violēta q̄ facit. hoīeʒ ꝯuictū i foro cōtēcioſo. Vñ gl. dicit ſup illud. Nolite iudicare. Et ſi ſuſpitiones vitare non poſſum⁹ q: homines ſum⁹ iudicia tñ.i. diffinitiuas firmaſq̄ ſētētias ꝯtinere debem⁹. Si qs aūt iudicat aliquē determinate ⁊ certitudinal'r de pctō veniali ſine ſufficientib⁹ ſignis venial'r peccat. Vñ ſaluator ait Mathei. vij. In quo iudicio iudicaueritis. ſ. de. mortali vel veniali iudicabimini. ſ. ⁊ vos a deo. Sed qd ſi qs ex aliquibus ſignis exteriorib⁹ iudicat aliqueʒ ſupbū iracūdū. vel guloſum. ⁊ hmōi. que ſūt vicia capitalia. Videt dicendū q ſi iudicat illū hr̄e talia vicia ſcd̄m paſſionē vbi frequenter ⁊ cōiter eſt veniale. nō ſm rōem deliberatā in mortali cōmuniter eſt veniale. ¶ Terti⁹ grad⁹ ſuſpitiōis ē cū aliqs iudex pcedit ex ſuſpitiōib⁹ ad ꝯdēnādum aliquē. ⁊ hoc directe ē ꝯ̄ iniuſtitiā. vnde ⁊ mortal'r. Eſt.n. iuſticia ⁊ iniuſticia ꝓprie circa opatōes exteriores. ⁊ iō tūc iudiciū ſuſpicioſum ptinet directe ad iniuſticiā qñ ad actū exteriorē pcedit in foro cauſarū. Sed iudiciū ſuſpicioſū interi⁹ in mēte ptinet ad iniuſticiā reductiue ſʒ qō cōparat ad exterius iudiciū ſicut act⁹ iterior ad exteriorē vt cōcupiſcētia ad fornicatōeʒ. ⁊ ira ad homicidiū. prohibet āt i iure iudicem iudicare ex ſuſpitiōib⁹. Unde dicit. Melchiades papa. Primo ſuper oīa diligenē inqrite vt cū iuſticia ⁊ claritate diffiniam⁹ nullū iudicētis ſuſpitiōſe arbitrio, ſed p̄mū pbate. ij. q. i. primo vbi dić glo. q triplex ē ſuſpitio. ¶ Pria ē temeraria q̄. ſ. orit ex leuib⁹ indicijs vt cū ex locutiōe aliquarꝫ pſōarum leuiū dī malū de aliquo. ⁊ de hac intelligit qō dictū eſt. vñ reſpuenda ē. q: nō facit pbatōem. ¶ Secūda eſt pbabilis. vt cum orit infamia de aliquo. apd̄ etiā graues pſonas. hec etſi nō facit ſufficientē pbationē inducit tñ purgationē quā p̄c platus exigere. vt. ij. q. v. Preſul. ¶ Tertia ē violēta. vt cū repitur in ſpectus cū ſuſpecta. nud⁹ cū nuda i eodē loco. Hec q: ꝯuincit inducit ꝯdēnatiōeʒ tanq̄ ſufficiēter pbatā ſit. vt. xxxij. q. i. Dixit dñs. Qō iudicari. ñ debeat p ſuſpitiones ſʒ p ſufficientes pbatiōes oñdit. Euariſt⁹ papa dicēs. Si pe⁹ olim ꝯditor ſodomorꝫ mala quorum clamor vſq̄ ad celū puenerat oīa ſciēs p̄us nec credere nec iudicare voluit q̄ ipſe ea cū fide

Triplex eſt ſuſpitio

lib⁹ teſtib⁹ diligēter inueſtigās q̄ audierat ope cōprobaret nos q ſumus hoīes ⁊ pctōres qb⁹ incognita ſūt occulta iudicia dei. hec p̄cauētes nullū āte verā iuſtāq̄ pbatōem iudicare ⁊ dānare. debem⁹. ij. q. i. De⁹ oipotēs. ¶ Quātū ad tertiū ſcʒ q̄re ſit phibitū iudicare ex ſuſpitiōe. Rñſio. q: ex hoc ſequit triplex maluʒ. Nam ꝯtēnit primū. vſurpat dei proprium. ledit ſeipſum. ¶ Qō homo ꝯtēnat primuʒ ex iudicio ſuſpitioſo ſic declarat. b e. tho. ij. ij. q. lx. Ex hoc q aliquis hʒ malā opinionē de aliquo ⁊ abſq̄ ſufficienti cauſa iniuriat ei ⁊ contemnit ip̄m in mēte ſua. Nullus aūt dʒ cōtēnere primū vel quodcūq̄ nocumētū inferre abſq̄ cauſa vrgente. q: hoc eſt ꝯtra charitatē primi. Et ideo vbi nō appareāt manifeſta ſigna de malicia alteri⁹ debem⁹ eū vt bonū habere. Vñ aplꝯ. Ro. xiiij. Qui nō mādūcat mādūcātē nō ſpnat. ſ. iudicādo ip̄m malū ⁊ guloſum vel idolatrā quo ad idolotica. ⁊ qui mādūcat nō mādūcātē nō iudicet vt ſupſtitioſum ⁊ hmōi. Si qs obijcerit q iudiciū magis dʒ eſſe de eo qō in plurib⁹ accidit q̄ de eo qō in paucioribus. ſʒ in plib⁹ accidit q hoīes male agunt. Nam dicit Eccl'a. i. Stultorꝫ infinitus eſt numerus ꝓni eni ſunt ſēſus hoim ⁊ cūcta cogitatio ad maluʒ ab adoleſcētia ſua. vt dī. Geñ. vi. ergo potius debet dubiuʒ factuʒ hoīs iudicari in malū q̄ i bonū. q: ſic minus fallet cum falli ſit malū intellectus ꝓpter falſitatē. Rñt. b. Tho. vbi ſupra. ar. iiij. q q̄uis hō dubiū factū in meli⁹ iterp̄tando frequentius fallat tñ melius eſt. q frequenti⁹ homo fallat hñdo bonā opinionē de malo hoīe q̄ q rarius fallat hñdo malā opinionē de bono homine qō ꝯtingeret ſi dubia i partē peiorē iterp̄taret. Nā nulli iniuria fit alicui ex p̄mo. ſed ex ſcd̄o vtiq̄. Sed neq̄ etiā in h̄ falli ptinet ad malū intellectus iudicantis bonū de malo hoīe in facto dubio. Aliud eſt eni iudicare de reb⁹. aliud de hoīb⁹. Nā in iudicio de reb⁹ attēdit ibi ſolū bonū iudicantis ſi vere iudicet ſ. put eſt. ⁊ malū ſi falſo iudicet. q: bonū intellectus eſt verū. ⁊ malū ē falſum ſm p̄hum in vi. ethicorꝫ. Ipſi aūt rei de q̄ iudicam⁹ nihil nocet q̄litercūq̄ iudicemur ⁊ iō dʒ hō niti vt de reb⁹ iudicet put ſunt. Sed in iudicio quo iudicamus de hoīb⁹ precipue attendit bonū ⁊ malū ex pte eius de quo iudicat q̄ in hoc ipſo honorabilis habet q bon⁹ iudicat ⁊ ꝯtēptibilis ſi malus iudicet. Et ideo. debem⁹ attendere in tali iudicio potius q bonū iudicemus hoīem niſi manifeſta rō oñdat ꝯtriū. Ip̄m aūt falſum iudicium hoīs bene iudicantis de malo hoīe nō ptinet ad malū intellectus ipſius ſicut nec ad pfectiōem eius ptinet cognoſcere veritatē ſingulariū ꝯtigentiū. ſʒ magis ptinet hoc ad bonū effectū hoīs ſʒ charitatē iuxta illō. l. ad

Ex ſuſpitione iudicare phibetur.

Cor.xiij. Charitas nō cogitat malū.s.de primo. ¶ Scdō ex iudicio hmōi suspitioso vsurpat dei ppriaz. Vñ eni dist.xxxij. Erubescant. Occultorū cognitor ⁊ iudex est deus, ideo solus hz iudicare de occultis.qꝛ solus nouit occulta.ſm illud qđ ait Salomō. Tu solus nosti corda filiorꝝ hoīm.⁊ illud.ij.par.vi. Hoies vident que foris sunt, deus aūt intuet cor. Cum igit in his que de se mala non sunt ſ; de genere bonorꝝ vt elemosine,ieiuniū ⁊ hmōi. vel in differētia.vt cōmedere.bibere.loq ⁊ hmōi.malicia cor.i.q̄ sint male facta pcedat ḃ ex malo intētiōe facientis.⁊ itentio sit occulta ideo iudicās mala de aliquo, vsurpat deo iudiciuz suū.vñ valde supbꝰ ⁊ arrogās. Et iō dicit apls Ro.xiiij. Tu autē qs es q̄ iudicas alienuz seruuz.i.quō psumis iudicare cor alteriꝰ qđ deo reseruat. Pertinet etiā ad temerariū iudiciuz q̄ aliquis q cū q nunc malꝰ est manifeste velit iudicare dānādū nisi p psuppositionē scꝫ si pseueret in malo. Pōt eni qlibet q̄tūcūq; malus cōuerti ad dnm. Vñ ⁊ leo papa dicit. Nemo est desperandꝰ dū ē in hoc corpe ɔstitutꝰ hoc,n. eēt iudicat de futuris quorꝫ cognitio deo ē nota. Sꝫ ⁊ de pteritis malis primi q̄ nonimꝰ nō debemus iudicare.s.q̄ pseueret in eis nisi hoc appareat, ſ; estimare.q̄ penituerit. Nā vt dr. i.q.vij.sancimꝰ. Nemo iudicādꝰ est imemor salutis sue. ¶ Pro regula igitur iuris habetur q̄ dubia sunt in meliorem partem interpretāda, extra de re.iuf. capitulo, estote Vbi etiam nota: secundū.b.Tho.vbi supra q̄ intepretari in meliorē vel deteriorē ptē ɔtingit dupl'r. Vno mō p psuppositiōē, alio mō p determinationez. Scdm pmū modū.s.psuppositiōis,tūc cū debemꝰ aliquibꝰ malis adhibere remediuz siue alienis siue nris.ad hoc vt securius remediū adhibeat, oꝫ psupponi qđ deteriꝰ est.qꝛ remediuz qđ est efficax ɔ̄ malus malum multo magis erit ɔtra minus. Et sic bonus nesciēs si adhuc vere penituerit.de cōmissis iudicās p psuppositiōez acsi nō penituerit sufficiēter.iterum pctēs dolet.iuxta illud Job.ix. Verebar oīa opa mea. Et vidēs psonā ignotā vꝫ pcliuē ad malū tollā ante eū.qđ posset furari vel vñ posset male agere nō iudicando illū malū determinate sed psupponendo q̄ esse posset. sibi ⁊ mihi pui deo. Secūdū aliū modū .s. determinatiōis sic dubia in meliorē ptē sunt interptāda. ¶ Quantū ad tertiū p hmōi iudiciū ledit homo seipm. Nā vt dicit aug. de occultis alterius cordis temere iudicare peccatū est. Jn quo eni aliū iudicas ait apls ad Ro.ij. teipm ɔdēnas.i.tibi noces cōmitēdo petm vnde punieris. Quātū eni hoc displiceat deo ostēditur per paniciōez. ¶ Legit eni i vitispatꝝ q̄ cū duo germani fr̄s i heremo habitarēt ad seruiendū deo. ad tantā puritatē. mētis pfectiōem venerāt vt ad placitū suū viderent alter alteriꝰ grāz p splendorē quendaz extrā refulgentē sup eos. Accidit vt die qđā irent ad visitandū patres p heremū ⁊ cū minor ex eis videret vnū ex illis patribꝰ comedentem sexta feria in hora tertiarꝝ. iudicauit illū trāsgressorē ieiunij. qđ tūc habebat vt pceptū. Reuersis igit ad cellulā ppriā cū maior orans opearet videre splēdorez solitum sup frēm minorē nil videre potuit. ppter qđ vocauit eū ⁊ scisitatꝰ est si in aliquo eū cōsciētia remorderet, nā intrabat: q̄ nō videbat lucē sup eum vt pus. Jlle vō diligentiꝰ pscrutās ɔsciētiā suam: de nullo inquit recolo nisi q̄ videns talē pfem comedere ante horā male suspicatꝰ sum de eo. Quod intelligēs maior illud temerariū iudiciuz fuisse cām illiꝰ subtractiōis grē. Justā eni cām potuit habere ille soluendi ieiuniū ⁊ sic nō peccare. Penitentiam egit cū eo ⁊ rediꝫt ad lucē pristinā. ¶ Jtē i vitas patrū cū duo frēs satis iuuenes ⁊ apparētes discurrerent pdicādo verbū dei accessissēt ad quandā deuotissimā mulierē. audita fama sāctitatis sue, post diuina colloquia cōmendātes se oratiōibꝰ suis abierūt. Jlla videns illos ita iuuenes cepit suspicari ⁊ hesitare de puritate ⁊ bonitate illorꝫ q̄ñ nō possent in tanto discursu puritatē suare. ppter qđ cū oratiōi se dedisset p spaciū tēporis sentiēs se aridam ⁊ nō gustare solitā dulcedinē cū miraret ⁊ pie conquereret de tanta ariditate, demū apparuit sibi beata Maria durē arguēs eam de temeraria suspitiōe ɔtra fratres suos dicēs q̄ eēt sufficiens in mūdo ɔuersantes ɔseruare eos ⁊ q̄ ppterea illa dulcedine puata fuerat. Sup q̄ penitēs de temerario iudicio eos i veneratiōe habuit. Exemplum etiam de heremita qui iudicabat Gregorium in papatu delitiari quomodo fuit sibi declaratum.

¶ Quantum ad secundum .§.ij.

pncipale scꝫ iudicium quo iudicatur deus temerarie ab homine. ¶ Sciendum quod temerarie iudicāt de deo qui in passione positi arbitrantur deum nō esse iustū.vt illi q dicebāt prouerbiū illud. Patres nostri comedebant vuam acerbam. ⁊ dentes filiorꝫ obstupescūt. idest sūt alligati. vt vulgariter dicit. idest patres nostri peccauerunt ⁊ nos portabimus penam pro eis Ezechi. xviij. quod esse falsum ostendit dominus dicens. Filius non portabit iniquitatē patris. idest non luet penam p eo nec pater iniquitatez filij, sed vnusquisq; in iniquitate sua morieť. quod verum est quo ad penam tangentem animam. cu in alia vita. Nam pena temporali ſm iusticiam diuinam ⁊ humanas punitur vnus pro alio ex causa varia. Judicium aūt temerariū est quo arbitrātur aliqui deum nō parcere penitentibus quādo graue est peccatum. quod falsum esse ostendit. ¶ Ps. psalmo.l. dicens. Tibi soli pecca-

Iudicans temerarie vsurpat proprium dei

Dubia sunt in bonum iterpretanda.

Exemplum de suspitione.

De deo temerarie iudicare.

Tibi ſoli peccaui exponitur

uit ⁊ malū corā te feci. vt iuſtificeris in ſermonib⁹ tuis. ⁊ vincas cum iudicaris. que locutio obſcura eſt. ⁊ ideo exponēda. Eſt igit̄ vnus itellectus ſm̄ b. Tho. poſt glo. ſup epl̄a Roma. iij. vbi ponit̄ hec auctoritas ſic. Ego peccaui tibi ſoli. i. q2 rex ſuz nō habēs ſupiorē hoiem q me puniat de adulterio ⁊ homicidio cōmiſſo. i. tibi deo reſuat̄ pctm̄ meū puniēdū malū corā te feci. i. ſciēter ⁊ ſi alij ignorauerint: vel corā te. i. cito a te reſpect⁹ oculo miſericordie tue ad te ꝯuerſus. ab hoc ergo pctō munda me q2 cognoſco. i. doleo ⁊ peniteo. qd̄ ſupra petierat: ⁊ hoc vt iuſtificeris in ſermonib⁹ tuis ⁊ vincas cū iudicaris. i. ex hoc ſequet̄ hoc bonū. q2 iuſtificaberis. i. iuſtus manifeſtaberis. i. verax i ſermonib⁹ tuis in qb⁹ veniā pmittis peccatoribus ꝯuerſis nō ſolū illo ſermone Ezech. xviij. Peccator in quacūqꝫ hora cōuerſus fuerit ⁊c. q2 hmōi vba ps. prius fuerunt dicta ante verba Ezech. ſꝫ etiā illo ſermone quo dicitur Leui. xxvi. Orabūt p impietatib⁹ ſuis ⁊ recordabor federis mei. Et deut. xxx. ſi duct⁹ penitudine reuerſus fueris ad deū reducet te dn̄s deus tu⁹. ⁊ miſerebit̄ tui. ⁊ vincas. i. vinces opinionē hominū falſo eſtimātiū cū iudicaris ab eis. i. eſtimaris q nō parceas pctm̄ dauid vel alijs peccatorib⁹ ita q ly vt hic tenet̄ ꝯſecutiue nō cauſatiue. Ali⁹ ſenſus ē vt ly vt referat̄ nō ad illō mūda me ſed ad illud tibi ſoli peccaui ꝯſecutiue tn̄ non cauſatiue. ⁊ eſt ſenſus. ij. Regū. xij. Ego peccaui tibi vt iuſtificeris in ſermonib⁹ tuis. i. ex peccato meo ꝯſecutū eſt. q2 tu apparres iuſtus. i. fidelis. ⁊ verax in tuis ſermonib⁹ ideſt pmiſſionib⁹. nō frāgēs ipſa ⁊ ꝯtrafaciens pp̄ter pctm̄ meuz vel alioꝝ. Promiſerat enim deus dauid q regnū ſuū ſtabiliret in eternū. ij. Regū. vij. que pmiſſio erat iplenda p incarnationē xp̄i. ſed a qbuſdā dicebat̄ q pp̄ter peccatū dauid nō eēt deus illaz obſeruaturus: ſꝫ q2 talis pp̄hetia erat pp̄hetia nō cōminationis que mutari pōt ſi hūana merita mutant̄ ſm̄ illud. Hiere. xviij. Repēte loquar aduerſus gentē. q2 ad illa reſpicit. ſꝫ erat pp̄hetia pdeſtinationis ſcdm̄ quā pdicit̄ aliqd q̄ſi oībus modis implēdū. Et ideo ſi factū nō fuiſſet qd̄ pmiſſū eſt. Dauid preiudicaret diuine iuſtitie. i. veritati. ⁊ nō appareret deus verax ⁊ fidelis in pmiſſis oimode iplēdis. Sed iplēdo pmiſſuz illud etiā peccāte Dauid apparet iuſtus. verax in ſuis ſermonib⁹ pmiſſorijs ⁊ vincit opinionē falſaz qua iudicat̄ mutabilis ⁊ nō fidelis in pmiſſis. Et hec eſt expoſitio ſcd̄a ad ppoſitum aplīhic inducta. Alie expoſitiōes omittant̄.

¶ Itē iudicant alij deū temerarie eo. ſ. q affligat bonos ⁊ nō pmiet hic de qb⁹ dicit̄ Malach. iij. Dixiſtis vanus eſt q ſuit deo. ⁊ qd̄ emolumētū recepimus q2 mādatis eius obediuimus. Sed hoc eſſe falſuz ⁊ temerariū iudiciuz oſtendit ipſe dicens Hiere. Quid vultis mecū in iudicio ꝯtendere. Oēs dereliqſtis me vnde qlibet meret̄ gehēna nā ſolū pp̄ter originale. ⁊ alias penas. ⁊ ideo nullus pōt cōqueri. Hiere. xii. Iuſt⁹ qdē tu es. de peni. di. iij. qd g⁹ vbi dr̄. Quid g⁹ turbamur. nemo vidēs malignos pſpitatē hic turbet̄. Nō ē retributio malignitatis neqꝫ virtutis. ⁊ ſi aliquo mō contingit vt aliqua ſit retributio vel malitie vel v̄tutis non tn̄ ſm̄ qd̄ dignū eſt ſꝫ ſimpl̄r veluti qdā guſtus iuſtitie vel iudicij. vt qui reſurrectionē nō credunt talibus doceantur. quando itaqꝫ videmus malignū direſcere. non ſubruamur. ⁊ qn̄ videm⁹ bonū mala pati ñ turbemur. Illic corona illic ſupplicia. Eſt ⁊ alia rō q2 nō pōt malus in oībus malus eſſe ſed habet aliqua bona. Nec bonus in omnibus bonus eſſe ſed habet aliqua peccata. quando ergo proſperitatē habet homo malus malo capitis ſui eſt. Cum ergo pro illis bonis paucis hic retributionē accipit illic iam plenius punietur. Poteſt etiā referri memoria bonorum ad minorem penā habendam. vt bona que inter multa mala ſūt non proficiant ad preſentis vite vel future premium obtinendum: ſed ad tolerabilius extremi iudicij ſupplicium ſubeundem. ſicut de ſide ceteris que ſine charitate habent̄. hec ibi.

¶ Quantum ad tertium .§. iij.

principale. ſcilicet iudicando de ſeipſo temerarie. dicitur. i. Corin. xi. Si noſmetipſos iudicaremus nō vtiqꝫ a domino iudicaremur. In iudicio hoc proprio. primo oportet fieri diligentem examinationē. ⁊ de hoc intelligitur auctoritas. Secundo redargutionem ⁊ punitionē in ſe de manifeſtis ⁊ hoc quilibet. iuxta illud ps. Feci iudicium ⁊ iuſtitiam. Tertio poteſt fieri abſolutio vt ſcilicet quis pro certo reputet ſe innocentem ⁊ ſine mortali ⁊ hoc nulli licet. Et de hoc apoſtolus. i. ad Corin. iiij. Neqꝫ meipſum iudico. hec Tho. ſuper epiſtolas.

Iudicans ſe dō gratum

¶ Sciendū igit̄ q tale iudiciuz eſt temerariū. quando quis exiſtimat certitudinaliter eſſe ſe deo gratum ⁊ virtuoſum. q2 cum non remordet ꝯſciētia de mortali. Unde ab hoc iudicio cauet ſibi apl̄s dicēs. i. ad Corin. iiij. Neqꝫ meipſum iudico. i. innocentem pro certo me nō eſtimo. Cuius rationem aſſignans ſubdit. Nihil mihi conſcius ſum. i. non habeo conſciētiā alicuius peccati mortalis. ſed nō in hoc iuſtificatus ſum. id eſt non ſufficit ad hoc q me iuſtum vere pnunciem quia poſſūt aliqua peccata in me eſſe que me latent iuxta illud pſalm⁹. Delicta quis intelligit. Sed hec. ſ. certitudo iudicij de corde alicuius reſeruatur ſoli deo. propterea ſubdit. Qui autē iudicat me dn̄s eſt. ſꝫ illō puer. xvi. Spirituū pōderator ē dn̄s. Nꝫ de hoie dr̄ etiaz qno ſcibꝫ. Nemo ſcit. ſ. p

certitudinē vtrum odio vel amore.ſ.dei ſit di gnus. Eccſ.ir. Quis enim qs videat ſe agere virtuoſe opa z frequēter z delectabiliter z pmp te quo ad debitū finē qḋ eſt ſignū habit' ge nerati.tñ qz actus virtutū acqſitarū ſunt ſiles actib' virtutū infuſaꝝ nō pōt qs ſcire vtꝝ talis actus bonus ꝓcedat a virtute ꝑiſe acq ſita in ipſo que nō ſufficit ad ſalutē. aut virtutē infuſa neceſſaria ad ſalutē que eſt rex gratia. ¶ Scḋo eſt temerariū iudiciū de ſeipſo cū eſti mat ſibi licere iudicare ꝺ cūctis reputās ſe ſpi ritualē.pro eo qḋ dicit apſs.i. ad Cori.ij. Spi ritualis oia iudicat z ipſe a nemine iudicatur. temerariū eſt eni z ꝓſumptuoſuz vt qs reputet ſe ſpūalē.nam ſm Tho.ſup dicta auctoritate dicit ſpūalis cuius ſpūs illuſtrat.ſm itellectū. z iflāmat ſm affectū a ſpiritu ſancto.qḋ ſciri p certo nō pōt. Nec itelligitur illud apli q talis ſpūalis iudicet oia facta hoium etiā dubia. ſꝫ q de ſingulis que ptinēt ad ſalutē rectū iudi ciū hēt vtrū.ſ.hoc ſit bonū vel malū. Nā vt di cit.j.ethicoꝝ. Unuſqſqꝫ bene iudicat que co gnoſcit.z hoꝝ eſt optimus iudex.ſicut medic' de medicinalib'.z ſicut vere virtuoſus de mo rib' q ſint boni vel mali.qui aūt nō eſt ſpūalis mō ꝑdicto nō pōt bene iudicare de hmōi. Et ideo ſubdit q ipſe ſpūalis a nemine.i.ab hoīe nō ſpūali nō iudicat. Nō aūt itelligēdū eſt tā q a ſuperiori ſuo non poſſit iudicari ſicut alij. ¶ Tertio eſt iudiciū temerariuꝫ qñ qs eſtimat nō curādū qcqd iudicēt vel ſuſpicent hoies de eo bonū vel malū ait apls.j.Corin.iiij. Mi hi aūt p minimo eſt vt a vobis iudicer vtrum ſ.ſim fidelis z idoneus miniſter xpi aut ab hu mano die.i.ab humano itellectu quocūq; vel in pñti tpe ſm glo. Temerariū eſt hoc. Nā di cit Eccli.xli. Curā habe de bono noie.z aug. Qui negligit famā ſuā nimis crudelis eſt.xi. q.iij. Nō ſunt audiēdi. Ut ergo dicit.b.Tho. ſup eplas.in dicto paſſu.de iudicio alioꝝ ho minū erga ſe duplr curari ptīgit ſeu curā hēre. Uno mō quātū ad alios q ex eoꝝ bono opere edificant z malo ſcādalizant.z ſic boni nō pro minimo ſed p magno habēt ab hoib' iudica ri.cū dñs dicat Math.v. Uideāt opera veſtra bona z glorificēt prem veſtrū. Alio mō qītum ad ſeipſos.z ſic nō multū curāt qz nec gliaz tē poralē ꝯcupiſcūt.iuxta illud Eſa.li. Nolite ti mere obprobriū hoiꝫ. Et hoc eſt qḋ ait apls. Michi aūt.i.quātū ad me ptinet p minimo z l eſt.qz fama īter minima bona cōputat.i.inter ſpalia. ¶ Quarto iudiciū temerariū eſt vt ali qs eſtimet iudiciū ſuū in agēdis ifallibile.z alios idē debere ſentire.cū dicat aug.de ꝯfe. o.iiij. In vna z eadē re tot ſere ſūt quot hoies et apls ad Ro.xiiij. Aliud iudicat inter diē z diē.i.aliqn die ab ſtinēdū z aliqñ nō ſm ꝯtī gētiā legis. Alius iudicat oēm diē.i.habēdum indifferēter ad abſtinēdū vel nō abſtinēduz.q intelligit de illis legalibus z ꝑe de quoꝝ ob ſeruatiōe erat varia opinio iter iudeos cōuer ſos.vel ēt de illis abſtinētijs q̄ licite pñt ſue ri oī die.vt non comedere carnes z hmōi. Et ſubdit apls. Unuſqſqꝫ i ſuo ſenſu abūdet.i.li ber ſit ad ſequēduz qḋ ſibi vi.qḋ intelligit ſm Tho.ibidē de indifferētib'.nō de his q̄ de ſe mala ſūt. Juſtū g° iudiciū iudicate ait chriſt' Jo.vij.ſcḋm qḋ fecit ꝑs.dicēs. Feci iudiciuꝫ z iuſticiam.ideſt iuſtum iudicium.

¶ Ca.ix.ꝺ igratitudine.z ibi ꝺ multis bñficijs nobis a do ꝯceſſis ꝺ qb' hō dꝫ eē grat' deo.

Quia prima z ſecunda ſpe cies ſupbie qbus hō bona a deo ac cepta ab eo nō recognoſcit ſꝫ ſibi at tribuit vel meritis ſuis aſcribit.ad ingratitudinē ptinet ſꝫ Tho.iō vidēduz eſt ꝺ ipſa ingratitudīe. Pōt āt ſic deſcribi. Ingra titudo ē vi.iū quo bñficiatus nō retribuit be nefactori qḋ dꝫ. Pro cui' declaratiōe ē ſcien dū q duplex ē debitū. Unū.ſ.legale ad qḋ.ſ. qs lege aſtringit.z ad hoc reddendū inducit iuſticia virtus cardinalis. Aliud ē debitū mo rale ad qḋ.ſ.qs inducit ex honeſtate virtutis z hoc reddit grā ſeu gratitudo reſpectu bñfi cij accepti ab alio q̄ eſt virtus ſpecialis ꝑs an nexa iuſticie. Et qz ex hoc aliqḋ eſt pctm̄ qz re pugnat ſeu ꝯtrariat virtuti.iō igratitudo q̄ non reddit qḋ dꝫ bñfactori cū ꝯtrariet gratitudini ē pctm̄ ſp ſm.b.Tho.ij.ij.q.cvij.ar.i. Uñ z apo ſtolus.ij.ad thimo.iij.ingratitudinē ꝯnumerat inter alia pctā cum dicit. Erūt hoies ſeipſos amātes parētibus nō obediētes.ingrati.zc. Nec pt ſe aliqs excuſare a vicio igratitudinis ex ipotētia qz.ſ.nō pt recōpenſare bñfactori. qz ad debitū gratitudinis reddēdum magis attēdit volūtas q̄ opus. Uñ Señ in.i.de be neficijs dicit.qḋ bñficiū nō i eo q fit aut dat cōſiſtit ſꝫ magis in dātis aut faciētis aīo:z iō ſufficit volūtas recōpēſandi cū deeſt facultas procedit ſiqdē debitū gratitudinis ex debito amoris a quo nullus dꝫ velle abſolui.ſm illud Ro.xiij. Nemini qcq̄ debeatis niſi vt in uicē diligatis.z attēdit ibi q̄litas volūtatis vt.ſ.ſicut ex ꝓmptitudine voluntatis bñficus aliqd exhibuit ad qḋ ñ tenebat.ita z ille q ſu ſcepit bñficiū aliqd ſupra ꝺbitū recōpēſat vel hēat volūtatē recōpenſandi ſ.nō pōt effectiue recōpenſare. Nec ēt ex obliuiōe pōt qs excuſa ri ab igratitudine niſi illa ꝓcederet ex nāli de fectu que nō ſubiacet volūtati.nō āt ex illa q̄ ꝓuenit ex negligētia.nā vt dicit Sene.in.iij. de beneficijs. Apparet illū nō ſepe de reddē do cogitaſſe cui obrepſit obliuio. Unde de il lo antiquo pplo ingrato dr̄ in ꝑs.cv. Obliti ſūt deū q ſaluauit eos.q fecit magnalia in egy-

Judicans ſe ſpiritualem.

Non curás aliorum dicta.

Debitū duplex

De igratis ſproperatur

pro mirabilia in terra. Cham. terribilia in mari rubro. et dixit vt diſperderet eos. Ubi ponit ps. illoꝝ ingratitudinē q̄ obliti ſunt deuz non ſolum in hoc quia non dilexerūt nec laudauerunt deum benefactorem nec aliquid in eius obſequium fecerant ſed grauiter offenderunt adorantes vitulum aureum pro deo et conqueſcentes de eo. et quia ſunt indignati contra eum. ¶ Secundo in breui deſcribit beneficiorum a dn̄o collatorum multitudinem ibi qui ſaluauit eos ꝛc̄. Saluauit eorum patres tempore famis in egypto. poſtea fecit magnalia in egypto copioſiſſime multiplicando eos. flagellādo egyptios multipl'r. terribilia in mari rubro eos per medium ſicci maris perducendo. et Pharaonem cum exercitu ingreſſum in aquis ſubmergendo. mirabilia in terra cham per deſertum. deducendo cum paſtu manne de celo et terram cham. i. terram promiſſionis ipſis habitatoribus extinctis eis in poſſeſſionem concedendo. ¶ Tertio ſubdit ingratitudinis punitionez. ibi dixit vt diſperderet eos voluit quidem eos delere pro illa ingratitudine qua adorauerunt vitulum aureū ſed moyſe orante placatus factus eſt et ſuſpendit ſententiam Sz cum pluries idolatraſſent et multis modis deuz offendiſſent. propter qd̄ dati ſunt in ſeruitutem pluribus vicibus ſub diuerſis tyrannis in libro Judicū et .i. Reg. et cum clamantes ad dominum cōpuncti ad deum reuerterentur deus liberaſſet eos de neceſſitatibus ſuis. demum addentes ſūmā ingratitudinem videlz in occiſione crudeliſſima vnigeniti filij dei diſperſit eos p vniuerſum in ſeruos et āncillas deſtructa vſqz ad fundamenta ciuitate hieruſalem innumerabilibus perſonis mortuis gladio peſte et fame. ex illis ab exercitibus Titi et Veſpaſiani. et vicijs infidelitatis et alijs deditos ad eternam dānationem deducit. Et quia omnia in figurā contigebant illis. Facta ſunt autem propter nos ait apoſtolus. i. ad Cori. x. Fuit enim iſte populus figuratiuus populi chriſtiani. Ita demum eueniet chriſtianis. et peiora ſi ingrati fuerint inuenti Saluauit enim eos a peccatis eorum per paſſionem ſuam Fecit magnalia in egypto tenebroſa mundi. quia magna documenta doctorum magnas ꝯuerſiones populorum. magna exempla perfecte vite ſanctorum fecit mirabilia in terra chaz. in terra eccleſie mirabilia miraculorum. mirabilia ſacramentorum. et inter ea precipuum euchariſtie. terribilia in mari rubro. quia proſtrationes diaboli et oīuz peccatorum. et iterū in mari penitentie et lachrymaruz. et in mari rubro effuſionis ſanguinis martyrum glorioſorum Unde timere habent ne ſi inueniantur ingrati diſpergantur et temporaliter dati in captiuitatem aliorum. et ſpiritualiter in cruciatuz demoniorum et cetera.

¶ Eſt aūt ingratitudo .§. i.

ſpeciale peccatum. Quamuis enim ſecundum beatum Thomam. ſe. ſe. q. cvij. arti. ij in quolibet peccato ſit materialis igratitudo ad deum inquantuz. ſcilicet facit homo aliquid qd̄ poteſt ad ingratitudinem pertinere quia ſummus benefactor eſt nobis. et tunc eſt circūſtātia aggrauās pctm̄. tn̄ formalit̄ igratitudo eſt qn̄ actualr̄ bn̄ficiū ꝯtēnit. ſic̄ eni ḡtitudo ē ſpālis virt⁹ hn̄s diuerſos grad⁹. quoꝝ pm⁹ ē qd̄ bn̄ficiū recognoſcat. ſecūdus q̄ gratias et laudes agat. tertius q̄ retribuat ꝓ loco et tēpore ſm̄ ſuā facultatem. Ita ingratitudo que ei opponitur vt patet ex ipſo nomine. Nam ingratitudo dicitur quaſi non gratitudo ē ſpeciale peccatum habens diuerſos gradus. Et q2 qd̄ eſt vltimum in generatione eſt primum in reſolutione. Ideo primus gradus ingratitudiniſ eſt vt homo beneficium non retribuat ſecundum quod recepit. ſecūdus eſt q̄ diſſimulet. id eſt non laudet. nec gratias agat. tertius eſt quod non recognoſcat ſiue per obliuionem ſiue per quemcunqz alium modum. Et quia in negatione itelligitur affirmatio oppoſita. Ideo ad primum gradum ingratitudinis ꝑtinet q̄ aliquis retribuat mala pro bonis. Ad ſecundum q̄ beneficium vituperet. Ad tertium q̄ quaſi maleficium reputet in mēte ſuā ipſum beneficium. Unde Seneca i tertio de beneficijs. Ingratus eſt qui diſſimulat. magis ingratus qui non reddit. ingratiſſimus q eſt oblitus. ¶ Eſt autem ſecundum Thomā. vbi ſupra quandoqz mortale quandoqz veniale ipſum peccatum ingratitudinis. Dicit enī quis ingratus dupliciter. vt dictum eſt. Uno modo per ſolam omiſſionem. puta quia n̄ recognoſcit vel non laudat. vel non retribuit vices pro beneficio accepto Et hoc non eſt ſemper mortale. quia debitum gratitudinis ē vt homo etiam aliquid ſpecialiter tribuat ad qd̄ non tenetur. Et ideo ſi illud pretermittit non peccat mortaliter. Eſt tamen peccatum veniale. quia hoc non prouenit niſi ex negligentia quadam aut ex quadam in diſpoſitione hominis ad virtutem. Poteſt tamē contingere q̄ talis ingratitudo ſit etiaz mortale peccatū vel pp̄ iteriorē ꝯtēptū. vel pp̄ ꝯditionē ei⁹ qd̄ ſubtrahit bn̄factori a bn̄ficio qd̄ ex neceſſitate debet ſiue ſimplicit̄ ſiue in aliquo caſu neceſſitatis. ſicut ſi quis patrem ſuum qui poſt deum eſt maximus benefactor filij cum ab eo receperit eſſe. contemneret recognoſcere vt patrē ſuū propter vilitatem conditionis vel vetuſtatem ſenius vel tenuitatem ſubſtantie et huiuſmodi. Aut etiam non ſubueniret ei in ma.

Ingratitudo peccatum.

Ingratitudo aliquādo mortale

gnis neceſſitatibus ſuis cum poſſet. vel non laudaret cum in quo laudãdus eſt precipue cum et tali omiſſione laudationis ſequit͛ ei vituperiũ. vel infamia ipſi͛ patris Et idẽ v͛ de alijs q magna bñficia cõtuliſſent. ſcðo mõ d͛ aliquis ingratus. quia non ſolum pretermittit implere gratitudinis debitum. ſed etiam cõtrariũ agit. Et hoc etiã ſƺ cõditiões ei͛ qð agit͛ qñq͛ eſt pctm̃ mortale. qñq͛ veniale. puta ſi qs deũ ſũmũ oĩuz bñfactorẽ q̃ſi odiat ſeu p nihilo habeat vl ɔdẽnat q eũ fecerit in hoc mũdũ venire ⁊ eſſe qð ſolet accidere cũ qs eſt tribulationibus ⁊ anguſtijs. ⁊ tentationibus pſſus. vel non habet bona q̃ in alijs cernit. vilificans bñficia dei ſibi ɔceſſa vtiq͛ hoc ẽ pctm̃ mortale qñ ſm̃ deliberatiõem rõnis euenit. Secus ſi ſc͛ðm motum ſenſualitatis. Multo magis eſſet ſi ipſa vel beneficia vituparet ſibi collata. vl blaſphemaret eũ q i mũdũ fecit eũ venire. ⁊ q nil ab eo hũit niſi mala ⁊ hmõi Adhuc aũt grauius ſi aliqs facit in iniuriã dei vt pſequẽdo ſuos dei ⁊ hmõi. Et ſimilr q parẽtes exprobraret et cõtumelijs afficeret aut verberaret aut alias perſonas multũ benefactrices. tal͛ igratitudo eẽt mortale. al͛s veniale: de igratitudie magna ppl̃i dei loqñs moyſes. Deu. xxxij. ait. Incraſſatus eſt dilect͛ ⁊ recalcitrauit. incraſſat͛. ipinguat͛. dilatat͛. dereliqt deũ factorẽ ſuũ ⁊ receſſit a deo ſalutari ſuo. Incraſſat͛. ſ. in nãlib͛ bonis collatis ſibi. impinguat͛ in ſpũalib͛. dilatat͛ in tpalib͛. rẽcalcitrauit offendẽdo ope derelinqd deũ nõ recognoſcẽdo beneficia. ⁊ receſſit a deo nõ agẽdo gratias ei. nõ laudãdo ipm̃ ſed idola. Cuz aũt ingratitudo eſt veniale talis ingratitudo nõ eſt ɔtra charitatẽ ſed preter qr nõ tollit habitũ charitatis ſed excludit aliquẽ actũ ei͛ vt feruorẽ. ⁊ q̃uis in quolibet veniale peccato. ſit ibi aliqd ingratitudinis in quãtũ. ſ. peccatum veniale tollit aliquẽ actuz virtutis per quẽ hõ obſeqnif deo. nõ eſt tñ ibi pfecta rõ ingratitudinis. ¶ Cũ aũt ingratitudo eſt mortale difficulter põt repiri niſi mixta cũ materijs aliorũ peccatoꝝ. nã ſi qs nõ recognoſcat vel cõtẽnat dei beneficia in ſe. erit ibi coiter accidia vel inuidia. Et ſi iniuriat parentib͛ vel alijs benefactorib͛ verbo. erit ibi cõtumelia: vel blaſphemia vel aliqd aliud. Et ſi facto erit ibi furtuz: vel impietas vel leſio corpalis ⁊ hmõi. Cũ autem qs hoc ſolũ faciat vt ipſum beneficiũ notabile vituperet ⁊ vilificet vel ɔtẽnat. forte ſolã ibi ingratitudo erit. Et vt dicit be. Tho. vbi ſupra. nihil ɔhibet formalẽ rõnẽ alicui͛ ſpecialis peccati in plurib͛ generib͛ pctõꝝ mãliter inueniri. Et ſm̃ hoc in multis generib͛ pctõꝝ inuenit͛ rõ igratitudinis. Notadũ ẽt ſƺ Tho. vbi ſupra. q ille q ignorat bñficiũ nõ eſt igratus ſi bñficiũ nõ recõpẽſſet dũmõ ſit parat͛ recõpẽſare ſi noſſet. ¶ Eſt aũt laudabile vt ille cui ɔuidet ſeu dat bñficiũ ignoret dupliciter. pmo mõ ɔpter inanis glorie vitationẽ ſicut beat͛. Nicolaus fecit cũ ɔhiciẽs occulte aurũ in domo cõuicini paupis humanũ fauorẽ vitare voluit. Unde Sen. li. ij. de bñficijs cũ dixiſſet q hoc beneficiꝝ lex eſt q alter. ſ. dãs ſtatiz dƺ obliuiſci dati. Alter. ſ. recipiẽs memor eſſe accepti q̃ſi ſe declarãs in. vij. eiuſdẽ libri dicit. Errat ſi qs eſtimat cũ dicimus eũ q beneficiũ dedit obliuiſci excutere nos illi memoriã rei preſertiz honeſtiſſime. Cũ ergo dicimus meminiſſe nõ debet hoc volumus itelligi ɔdicare non dƺ nec iactare. Scðo eſt laudabile vt ignoret beneficiũ. qr in hoc ipſo amplius beneficiũ facit q ɔſulit verecũdie eius q bñficiũ accipit. Vñ Sen. dicit in eodẽ lib. q interdũ fallẽdus eſt q iuuat͛ vt hẽat. nec a quo acceperit ſciat.

Ingratus contrariuz agens

Ingratitudies ẽ mortale difficulter

Ignorãs beneficiũ dupliciter laudatur

¶ Grauitas huius peccati ingratitudinis magna eſt. .§.ij. ɔpter qð pſ. excitat ſe ad gratitudinẽ exhibẽdam dicẽs. Benedic aĩa mea dño. ¶ Scðo ɔuocat ſe ad ingratitudinez fugiendã dicens. Noli obliuiſci omnes retributiones eius id eſt beneficia eius Appellat autez beneficia retributiones quia facientibus nobis mala pro malis deus retribuit bona. ideo noli obliuiſci. ſ. qr hoc pertinet ad ingratitudinẽ. ⁊ vt magis euitet ingratitudinẽ enumerat beneficioꝝ reuerẽdã multitudinẽ ibi. qui ɔpitiat͛ oib͛ iniquitatib͛ tuis ⁊c. Ipſa autem grauitas huius peccati oſtendit͛ ex quatuor que ex ea ſequuntur.

¶ Primo conceſſa bona auferuntur.

¶ Secundo dimiſſa peccata reuertuntur.

¶ Tertio grauiſſima mala oriuntur.

¶ Quarto promiſſa beneficia ſubtrahuntur.

¶ Quantum ad primum .§.iij. dicit Aug. qð deus dederat gratis abſtulit ingratis. Unde ſaluator dixit iudeis ingratis poſtq̃ poſuit parabolam vinee plãtate ⁊ locate agricolis. vbi oſtendit͛ ingratitudo illoꝝ. Ideo auferet͛ a vobis regnũ dei. Preter expoſitionẽ litteralẽ parabole videlicet de illo populo iudeoꝝ qui vt vinea plantatus a deo. i. poſitus in terra ɔmiſſionis cũ torculari legis que timore premebat. i. retrahebat a malis. ⁊ ſepe. ſ. cuſtodie angelice. ⁊ turri tẽpli noiatiſſimi inculto diuino locatus. i. dedit͛ fuit in curã principibus ſacerdotũ. vt deo faceret fructificare p bona opera. Et ad ſollicitãdũ hoc miſit diuerſis tpibus plures nũcios. i. ɔphetas. Sed illi vt igrati occiderũt ɔphetas. ⁊ demũ filiũ dei patris qui vineã plãtauerat ⁊ locauerat. ɔpter quã ingratitudinẽ ablatũ eſt regnũ dei. i. regimẽ fidelis ppl̃i ab eis ⁊ itellect͛ ver͛ ſcripturarũ. Habet nihilominꝰ pabola ſenſũ moralẽ. ¶ Vinea eni deſignat aĩam quãlibet

Ingratitudo aufert ɔceſſa

Anima dicitur vinea

que a deo plātat in creatiōe. In q̄ ponit torcu
Anima dicitur vinea.
lar remorſus ↄſcīe. turris rōnis ex q̄ poſſit vi
dēdo diſtinguere amicos ab inimicis ſepe cir
cūdat ſcʒ cuſtodia āgelica q̄ vndiq̄ cuſtodit.
Locat colonis ſcʒ appetitui itellectiuo ⁊ ſenſiti
uo. vites in ea ſūt inclinationes ad v̄tutes vel
qđ plus ē habit' virtutū q infundunt in baptiſ
mo. Temp' fructuū appropinq̄t cū incipit ha
beri vſus liberi arbitrij quo dʒ in honorē dei
fructus pducere bonoꝝ opeꝝ. tunc mittit de
us nūcios ſuos .i. bonas īſpirationes ⁊ inſtin
ct' mentales ad bñfaciēdum vel documēta p
dicatoꝝ ⁊ aliorū. Sed vt ingrat' iſtos mortifi
cat ⁊ ↄtemnit. Demū ipſe dei fili' in ſacramen
to altaris venit ad eū ſed vl nō recipit vl recep
tū eijcit extra ſe ⁊ crucifigit malis operib' ſuis
ſecūdū illud qđ ait ap̄ls ad Hebreos. vi. ca. d
paruulis epiſtolis Rurſus crucifigentes dei fili
um ī ſemetipſis ⁊ oſtētui hñtes. Quid ergo fa
cit dñs his ingrātis? Aufert ab eis regnū dei. il
lud vicʒ de quo ait ap̄ls Roma. xiiij. Regnū
dei nō eſt eſca ⁊ pot'. ſed iuſticia pax ⁊ gaudiū
cū ſpūſancto. Iuſticia aūt eſt omnis virtutis
ſm philoſophū. De hac ingrātitudine conq̄rens
dñs ſub noīe vinee quomō p ipm auferunt bo
na ſpūalia dicit Eſa. v. Vinea facta ē dilecto
meo. ⁊ ſepiuit. ⁊ lapides elegit ex ea ſcʒ ad faci
endū macerīā p cuſtodienda ipa. Lapides ſūt
ptes ſolidi virtute q cuſtodiūt aīas. ⁊ plantauit
vineā electā .i. vites ſpipuas. ⁊ edificauit tur
rim ⁊ torcular extruxit ī ea. expoſita ſt ſupra.
Et expectauit vt faceret vuas ⁊ facit labruſ
cas. vue ſunt opa de virtuoſa. labruſce ſunt
opa q̄ hñt apparentiam boni. Et ſbdit de hac in
gratitudine loquēs ⁊ conq̄rens. Quid vltra d
bui facere vinee ⁊ non feci. Et nunc oſtendā
quid faciam vinee. Auferā ſepem .i. ſbtrahā
cuſtodiā ſcʒ ſollicitatiōes angeli cuſtodientis.
diripiā macerīā .i. pios remouēdo. ponā eam
deſertā ſubtrahēdo grām. nō putabit a platis
p reprehenſionē ſupfluoꝝ. nec fodiet p ↄtritiōes
⁊ ↄfeſſionē. Aſcēdent ſpine maloꝝ deſiderioꝝ
ſuper eā. ⁊ nubib' mādabo ne pluāt ſup eā. i.
verbū ſubtrahā ↄpunctiōis a pdicatorib' ⁊c.
ad hoc etiam facit quod ait. hiero. in. ii. iudi.
De' q videt in abſcōdito ꝓſpiciēs mentē ⁊ aīos
vitijs a paſſiōib' ſaluentes ⁊ ī corde ei' ſe nō di
ligi. ſed aut auariciā aut libidinē aut iactanti
am. deſcēdit a mente ei' .i. ſubtrahēdo grām.
⁊ relīqt domū ei' vacuā .i. virtutib'. xi. q. iij au
di. Primi parentes q̄ repleti oīb' bonis natu
ralib' ⁊ ſpūalib' oīm virtutū ⁊ tpalib' ingrati
fuerūt deo adherētes aduerſario ei' ⁊ manda
tū trāſgrediētes oībus virtutib' expoliati ſūt.
Ingratus enim extitit inquit aug. qui plenus
virtutib' deū oīno nō timuit. de peni. diſt. xi.

¶ Quantum ad ſecundum. §. iiij.

ꝓpter ingratitudinē pctā dimiſſa redeūt. Vn
de dñs in parabola de ſeruo debitore decē mili
um talentoꝝ q vt ingrat' noluit miſereri ↄſeruo
ſuo p puo debito centū denarioꝝ ob amorē
dñi ſui q ſibi remiſerat decē milia talēta. irat'
ille dñs ↄ eū tradidit eū tortorib' quouſq̄ red
deret vniuerſū debitū Math. xviij. Vbi dicit
Raban'. Conſiderandū ē. q̄ dicē vniuerſū de
bitū. q̄ nō ſolū pctā q̄ hō egit poſt baptiſmū
imputabunt ei ad penā. ſed etiam originalia
q̄ ei in baptiſmo dimiſſa erāt. ¶ Quō aūt pctā
dimiſſa p penitentiā vel baptiſmū p recidiuū
ſeq̄ns dicāt redire ꝓpter ingratitudinē d bñfi
cio ꝑcepte remiſſionis. tractat diffuſe hec ma
teria de pe. di. iiij. in pn. tā in tex. q̄ in glo. Et
Peccata quomodo redeunt.
in. iiij. ſentē. di. xxij. p tho. ⁊ b. tho. ibidē ī ſcrip
to. q demū poſt alias opiniōes determinādo
dicit q̄ pctā dimiſſa realiter nunq̄ redeūt ad
aīam. nec quo ad culpā. nec quo ad penā. vt. ſ.
p oībus dimiſſis ſuſtineat penā ſic ſi nunq̄ fuiſ
ſent dimiſſa. Nec etiā ſeq̄ns culpa recidiui eſt
tāte grauitatis ſic oīa dimiſſa pctā ſūt nec etiam
digna tāta pena q̄ntā merebant oīa illa. Sed
redire dicūt ſm qd non ſimplr .i. ſm quendam
effectū aggrauatiōis pp illā circūſtātiā ingrātitu
dinis. Habet enī illa culpa recidiui q̄ndā ma
iorē grauitatē ꝓpter illā ingrātitudīe quā grauita
tē nō habet q bñficiū illud nō ꝑcepiſſet ſꝫ ēt ille q
recepiſſet magnū bñficium a dominō ſuo temi
pali ſup exceſſu ꝑpetrato cōtra eū ſibi relaxato
vtiq̄ maiori pena dign' eſt q̄ ſi non recepiſſet
tm̄ bñficiū. Et hoc idē ↄfirmat Gratia. de pe.
di. iiij. §. vex dicens Illa. pctā dimiſſa redire
dicūt. q̄ quiſq̄ poſt acceptā remiſſionē ad vomitū
redierit tanto grauius punietur q̄nto benignitate
dei abuſus ſingulorꝝ remiſſioni accepte ingra
tus extitit hec ibi. ¶ Vñ ⁊ Gaſſ. dicit q̄ q̄uis
q̄s nō teneat pctā debito mō ↄfeſſa iterū ↄfite
ri. dʒ tm̄ dicere ſe alias in ſimilia incidiſſe ſi re
cidiuauit vt deprehēdat maior grauitas pcti pp
illā ingratitudinē adiunctā. Seru' etiā libe
ratu a ſeruitute ꝓpter ingratitudinē cōmiſſā
erga dominū ſuū redigit in ſeruitutē ſʒ iura.
Dicit ap̄ls ad Hebreos. x. Deteriora mereri
ſupplicia qui filium dei ↄculcauerit ⁊ ſangui
nem eius pollutum duxerit quēadmodum iu
de' ⁊ hoc ꝓpter ingratitudinē. Quāto enim q̄s
recipit maiora bñficia tanto faciens mala ma
gis ingratus eſt. vnde ceteris paribus grauius
peccat ⁊ grauius punitur. Ex quo ſequitur q̄
pro eodem pctō ceteris paribus grauius pu
nietur fidelis q̄ infidelis religioſus q̄ ſecularis
⁊ plat' q̄ ſubditus. q̄ pl' ingratus ſʒ b. Tho
ad quod facit quod dicit. Vrbanus papa. xij.
q. i. ſcimus. Et exemplum in vitiſpatrum de il
la caluaria que adiurata dixit ſe in vita fuiſſe
paganū ⁊ in inferno eē. Et ſub paganis iudeos.
Et ſub iudeis malos chriſtianos in pfundo.

Ingratitudo inducit multa mala

Quantum ad tertium .§.v.

pter igratitudinē icurrit qs multa mala ⁊ tē poralia ⁊ ſpūalia. Dicit eni aplſ Ro.i. de anti qs phis. ꝙ qꝛ cū cognouiſſet deū. nō ſicut deū glificauerūt neqꝫ gfas egerūt. ꝫ euanuerūt in cogitat. ōib⁹ ſuis ſibi attribuētes bñficiū eis a deo ꝯceſſuꝫ itellect⁹. Propter hoc vitiū igrati tudinis tradidit illos de⁹ in reprobū ſenſum ⁊ vitia idolatrie et ꝯ nām. i. tradi pmiſit. Et po ſtea ponit multa alia pctā grauia in q̄ incurre rūt. Repletos ingt oī inigtate. malitia forni catiōe auaritia ⁊c. ibi vide. Ezechias rex hie ruſalē poſt victoriā maximaꝫ ⁊ liberationē de manib⁹. Sēnacherib. qꝛ nō ſufficiēter gratiaꝫ ēgit cātādo cātícuꝫ dño ſm morē illi⁹ ppli. iō pp ingratitudinē egrotauit Ezechias vſqꝫ ad mortē. vt dič Joſephus hiſtoriā hēs. Eſa. xxx viij. Joas rex iuda qꝛ igratiſſim⁹ fuit erga Jo iada ſūmū ſacerdotē. nā vxor eius occultauit eū cū puulus eēt ⁊ quereref ad occidēdū ab at thalia. ⁊ poſtea in ſeptio anno ipſe Joiada or dinauit ſibi dari regnū iterfecta atthalia cum poſtea mortuo Joiada fili⁹ ei⁹ zacharias rep hēderet eū de vitijs ſuis adeo malus ⁊ igrat⁹ fuit ꝙ fecit eū occidi. Vñ poſtea ifirmat⁹ eſt ⁊ mala ſibi fuit. vt habef. ij. Paralip. xxiij. Viri ſichen qꝛ igrati fuerūt occidētes. lxx. filios Ge deonis a quo liberati fuerāt de manib⁹ madia nitaꝝ occiſis cētūuiginti milib⁹ ex eis. iō ſuſti nuerūt multā pſſurā. Judei igratiſſimi de be neficijs xpi vt eū crucifigerēt. capta tādē hie roſolyma poſt mortē inumerabiliū ferro. peſte. fame. diſpſi ſūt p orbē. Magis tñ xps cōquerí tur de nfa igratitudine q̄ꝫ de ſua paſſiōe dicēs p deuotū Bern. Vide hō q̄ p te patior. Ad re clamo q p te morior. Vide plagas qb⁹ afficior. Vide clauos qb⁹ ꝯfodior. ⁊ cū ſit tāt⁹ dolor ex terior e iterior. pl⁹ tñ crucior q te igratū expe rior. Hui⁹ igratitudinis mirabaf Salamō Ec cleſiaſtic⁹. ix. vbi dič. Ciuitas pua ⁊ pauci i ea viri. venit ꝯ eā rex magn⁹ ⁊ extruxit munitiōes ei⁹ p gyrū ⁊ pfecta ē obſidio. iuētuſqꝫ ē vir pau p i ea ⁊ liberauit eā p ſapiaꝫ ſuā ⁊ nemo deince ps recordat⁹ ē paupis illi⁹. Ciuitaꝫ hic mūd⁹ ē. pua ē reſpectu vniuerſi. pauci viri. i. vtuoſi i ea rex q venit ꝯ eā diabol⁹ ē q oēs tenebat obſeſ ſos vt caper p dānationē. paup iuēt⁹ i ea xps ē q liberauit eā p prudētiā ſuā diabolū paſſiōe ſupādo ꝫ nō eſt q recogitet tm̄ bñficiū ⁊ q au diat vba illius paupis ecce maxia igratitudo.

Ingratitudo ſubtrahit promiſſa

Quantum ad quartum .§.vj.

dicit aug. Nō ē dign⁹ dādis q ē igrat⁹ de da tis. Et bern. Ingratitudo ē vēt⁹ deſicās e xiēs fōtē diuine pietatis. fluēta gře rorē miſericor die. Sap. xvj. Ingrati ſpes tāqꝫ imbernaf gla cies tabeſcet. i. deficiet. ſ. qꝛ nō recipiet bene ficia q̄ ſpabat. ipſa demū glia fidelib⁹ pmiſſa igrat⁹ puaf. Vñ glo. ſup eplā ad Corin. Nemō donis dei fiet dign⁹ q eis extiterit igrat⁹. ſicut eni ſm iura ciuilia pr̄ pp igratitudinē pōt puare filiū ex toto hereditate bonoꝝ ſuoꝝ q alias nō poſſet. ita de⁹ pr̄ puat igratos hēditatē glie ſi pſeuerēt in igratitudine. Nō eni defacili ſūt ſubtrahēda bñficia igratis. vñ dicit. b. Tho. ij. ij. q. cvij. ꝙ circa ingratū duo ſunt ꝯſiderāda. Primū qdē qđ ipe igrat⁹ dign⁹ ſit pati ⁊ ſic cer tū eſt ꝙ meref bñficij ſubtractionē. Aliđ ē cō ſiderādū. ſ. qd ops ipm bñficiū facē. Et pmo q dē nō dꝫ eē facilis ad igratitudinē iudicādam qꝛ frequēter vt ait. Sen. q nō reddit tñ gratuſ eſt ex eo videlꝫ qꝛ forte nō occurrit ei facultas aut opportunitas reddēdi. ſcđo dꝫ attēdē be neficus ad bñficiatū de igrato faciat gratum qđ ſibi nō pōt pmo bñficio facē forte faciet ſe cūdo. ꝙ ſi bñficiis multiplicatis igratitudinē augeat ⁊ peior fiat tūc a bñficioꝝ exhibitione ceſſare dꝫ. et ſic facit glioſus de⁹. de quo Lu. vj. ꝙ benign⁹ ē ſup igratos ⁊ malos. quē imita ri debem⁹. vt ibi dr̄. nā vt dicit Hiero. Mode ratio dei ac pietas ſolū nrm reditū q̄rit ac nos cupit longa ſua bonitate ſaluare. vꝫ nō ſubtra hēdo bona nobis collata diu expectādo ad pe nitētiā addēdo ꝯtinue ⁊ alia vt grati reuerta mur ad eū. Et ſubdit hiero. ꝙ ſi nō ꝯuertimꝰ ſi duri corde ſum⁹. ſi in pctīs vſqꝫ ad mortē illite pdurā m⁹. aſſidue peccātiū nō miſeref de⁹. di. xcīij. c. Diaconi. ⁊ ſic demū ablatis a nobis bonis ſuis igratos ad gehēnā tradit. et iō noli oblimiſci omnes retributiones eius. Sed be nedic anima mea dominum.

Anima habet poten- .§.vij.

tias qb⁹ opaf itellectiuā. ſ. volitiuā ⁊ ſenſitiuā bñdic ergo itellectu rememorādo ⁊ conſiderā do bona tibi collata. Oīa nra ſūt. ait aplſ. i. ad Corin. iij. ſ. diminalia ad fruēdū. i. pſone diui ne intellectualia. i. angeli ad ſuiēdū. qꝛ vt dr̄ ad Heb. i. Oēs adminiſtratorij ſpūs ſūt. Rō nalia ad ꝯuiuēdū. i. hoīes irrōnalia ad vtēdū ſa. Oīa ſubieciſti ſb pedib⁹ ei⁹. Diſce. ait bern. ꝯſiderare ſingula q̄ tibi apponunf. ſ. bñficia ne nulla ſint q̄ debita gfaꝝ actiōe fruſtrenf. Bñ dic affectu ſup oīa diligēdo tm̄ bñfactorē. Nō ethnici hoc faciūt vt diligāt eis benefaciētes. Aug. in li. de cathezizādis rudib⁹. ſi amare pi get reamare nō pigeat. ſ. deū p tātis bñficijs. Nullus eni eſt tā ferꝰ nīētis. i. ita igrat⁹ ⁊ du rus q ⁊ ſi nō vult ipēdere. vult tñ repēdere. ſed tāta eſt igratitudo hoīs vt qđcūqꝫ tpale ēt vile magiſqꝫ deū diligat. Vñ in finali iudicio hāc ingratitudinē exprobrādo reprobis oſtēdet di cēs. vt ait Criſoſt. Ego pp vos homo fact⁹ ſuꝫ. Propter vos deluſus ⁊ crucifixus. Vbi eſt tā taꝝ mearū iniuriarū fruct⁹. Vbi eſt ſeruitus quā mihi debuiſtis precio ſanguinis. Ego ſup

gloriam meam vos habui cum eſſez deus ap parēs homo ⁊ vos oēm rem viliſſimā terre am plius dilexiſtis ꝙ iuſticiā meā ⁊ fidē. Benedic ſenſitiua potētia.i.voce laudādo deū ⁊ oībus ſenſibus ei ſeruiēdo iuxta illud apſi. Magnifi-cabit xp̄s in corpe meo. Ad hmōi.ſ.obſequiū pſtādū deo inducit oīs creatura ſeruiēs ad nu tum ſuo creatori. Unde dicit Hugo. de ſctō victore ꝙ quelibet creatura trina voce quēli-bet alloquit videlʒ accipe. redde. fuge. Acci-pe beneficiū ex me ad viſuʒ inqt celū a me illu minationē ⁊ motū. Accipe inqt ignis a me ca lorē. Accipe ab aere reſpirationeʒ. Accipe ab aqua refrigeriū ⁊ lotioneʒ. Accipe ait terra a me aialia. victualia. metalla ⁊ ſuſtentationeʒ. ¶ Scđa vox eſt redde.ſ.obſequiū tuo benefa ctori ⁊ meo creatori, qui ideo me creauit vt ti bi ſeruirē. ego vt grata ſemꝑ tibi obſequor dū tibi ſeruio. Tu ergo multomagis ſibi obſequʒ preſtās in honorē ſuū me vtēdo. ⁊ ſibi de meo obſequio tibi impenſo gratias agēdo ne igra-ta inueniaris. ¶ Tertia vox eſt fuge.ſ. ſuppliciū tibi paratū ꝑpter ingratitudinē. Nā ſi igrata eris nō me bene vtēdo ⁊ grās agendo. oēs eri-mus ꝯtra te ad iudicādū pro deo tuā ingrati-tudinē. Sap̄.v. Pugnabit pro eo orbis terra-rū ꝯtra inſenſatos celū dicet. lumine meo im perpetuū priuetur. Ignis aūt. a me in iferno crucieṫ. Aer. in me vētileṫ. Aqua. per me in ni uibus infrigideṫ. Terra. in cētro meo vbi col lecte erūt oēs imundicie elemētoꝝ incarcere tur. Ergo benedic recognoſcendo diligēdo ⁊ ſeruiēdo dño. Beneficia aūt de qb' vʒ benedi cere ne ingrata inueniaṫ in breui cōprehendit dicēs. Qui ꝓpitiabiṫ ⁊c̄. vbi nota ſex.

¶ Primo oblata diuinalia. ibi. Qui ꝓpitiabiṫ.

¶ Secūdo collata ſacralia. ibi. Qui ſanat.

¶ Tertio ſublata iferualia. ibi. Qui redimit.

¶ Quarto data naturalia. ibi. Qui coronat te in miſericordia.

¶ Quinto allata temporalia. ibi. Qui coronat iu miſerationibus.

¶ Sexto reſeruata ſupnalia. ibi. Qui replet in bonis ⁊c̄. Pro his oib' cū ceco illuminato da gloriā deo. vt ſibi dicrū fuit Jo.x. Et cū phari ſeo. ſed humiliter dic. Deus grās ago tibi. nā vt diciṫ Eccl.i. Ad loca vñ exeunt flumina.i. gratiarū reuertunṫ ad deū.ſ.ꝑ grāꝝ actionē ⁊ recognitionē a creatura rōnali vt iterū fluant ni.ſ. de beneficijs ꝑceptis grās exhibētes. be-neficia potiora ſumamus inquit Grego.

¶ Quantum ad primum .§.viij.

Gratiſſim' do redemptione.

dicit apls ad Ro.iij. quē de' ꝑpoſuit ꝓpitiato rē ꝑ fidē in ſanguine ei'. De'.ſ. pr̄ ꝑpoſuit.i.ꝑ oib' poſuit quē.i. filiū ſuū ꝓpitiatorē.i. recō-ciliatorē ⁊ ſatiſfactorē ꝓ noſtris iniqtatib'. Ip ſe eni vt dicit Jo.in.i.cano. eſt ꝓpitiatio ꝓ pec catis noſtris. ⁊ hec ꝓpitiatio applicaṫ nobis ꝑ fidē noſtrā quā.ſ. habemuʒ in ſanguine eius.i. in paſſione. in qua lauit nos a pctis nr̄is in ſan guine ſuo. vt diciṫ Apoc̄.i. Unde ſepties fudit ſanguinē ſuū.i. in circūciſiōe. in oratione i orto. in flagellatione. in coronatione de ſpinis. in fixura manuū ⁊ pedum cū clauis. in lateris apertione. vt nobis ꝓpitiareṫ ꝯtra ſeptē capita-lia vitia. ſanguis ait. Leo papa. ſanguine au-ferṫ.i. ſanguis pctī ſanguine xp̄i. Cū eni inimi-ci eſſemus ꝑpter iniqtates nr̄as. reconciliati ſumus. ait apls ad Ro.v. ꝑ mortē filij eius ip-ſo pro nobis ſatiſfaciēte ⁊ ſic inimicitiā remo-uēte iniquitatum nr̄aꝝ. Benedic ergo aīa mea dño. qui dedit tibi diuinalia.i. filiū ſuū vnige nitū in mortē acerbiſſimā crucis. vt ꝓpiciareṫ oib' iniqtatib' tuis. ⁊ te deo patri recōciliaret. ⁊ te pareret ad patiēdū aduerſa pro eo ⁊ oīa ma la. quid retribuam dño. inqt ps. pro oib' q̄ retri buit mihi. Cū eni exercerē inimicitias aduer-ſum eū propter iniqtates meas. hoc ipſe mihi retribuit vt digrareṫ mortalitatē meā ⁊ miſe-rias meas aſſumere. ⁊ pro me morteʒ ignomi-nioſaʒ ferre. Nō video aliud munus faciendū pro retributione tanti beneficij ne ingrat' ſim ꝙ vt calicē ſalutaris accipiā. vt ſuſtineā penā ⁊ paſſiones prout ipſe ſuſtinuit pro amore eius. ſʒ quātū ſit ingratuʒ peccator circa tm̄ bñficiū oſtēdit aug. in pſona ei' ſic loquēs. Cū eēs ini micus patri meo.ſ.ꝑꝑ iniqtates tuas recōci-liaui te ꝑ me. ⁊ cū lōge eēs veni vt redimereʒ te. ⁊ cū iter mōtes ſiluaſqꝫ oēs errares.ſ. vitio rū ⁊ ignorātiarū. q̄ſiui te inter lapides ⁊ ligna inueni te.ſ. idola de hmōi adorātē. Et ne lu-poꝝ ferarūqꝫ rabido ore laniareris.ſ. demonū collegi te.ſ. reuocādo a malis vbo ⁊ exēplo. hu meris meis portaui.ſ. in cruce penā pctōꝝ tuo rū ſuſtinēdo laboraui. ſudaui caput meum ſpi nis oppoſui lancea lat' meū pforari pmiſi. tot iniurijs ⁊ calamitatib' laceſſit' ſuʒ. Et tu diui deris a me. hec ille. q.d. oīa hec feci vt ꝓpicia tus ⁊ recōciliat' me diligeres mihi obſequʒ ꝑ ſtares. ⁊ tu es ita ingrat' vt me offendas. a me recedas. Bñdic g' aīa mea dño recte viuēdo.

¶ Quantum ad ſecundū .§.ix.

dicit ps. Miſit verbū ſuū ⁊ ſanauit eos. In co miſit ꝙ incarnatuʒ fuit. Et ſicut ipſe xp̄s ꝯſtat ex vbo ⁊ carne q̄ eſt res ſenſibilis. ita vt medic' veniēs ad ſanādū medicinas ſuas iſtitui.i. ſa cramēta ꝯſtātia ex vbis q̄ ſunt forme ſacroꝝ ⁊ elemētis ſeu reb' elemētarib' q̄ ſūt mā eoruʒ. Nā vt dicit aug. Accedit vbū ad elementū ⁊ fit ſacramētū.i.q.i. detrahe. Sicut aūt ſūt.vij. in firmitates aīe nr̄e. ſic.vij. iſtituit medicias ſa-cramētales ꝯ eas vt nullā dimitteret iſanatā Qui ſanat inqt ps. oēs iſirmitates tuas. Prima infirmitas ē pctm̄ originale. ꝙ ſanat de' me-

Gratiſſimus de collatione ſacramētoꝝ.

dicina baptiſmi debite ſumpti. Scdm ē pctm̄
mortale actuale qḋ gr̄a puat aiaȝ. ⁊ hác ſanat
medicaméto penitétie. Tertia ē pctm̄ venia-
le cū quo ī paradiſū intrare nō pt ⁊ hác ſanat
extrema vnctiōe q̄uis ēt ⁊ alijs ſacramētis.
Quarta ē ignorātia agēdoꝝ ꝓ ſalute. ⁊ hanc
ſanat ſacꝛo ordinis q ad h̄ daꝛ vt inſtruát mi
niſtri eccleſie ſe ⁊ alios de morib⁹ ⁊ fide. Qui
to ē cōcupiſcētia p q̄ eſt ꝓclīuus ad laſciui-
as ⁊ delectatiōes ſordinatas tact⁹. ⁊ hác ſa-
nat ſacramētū mr̄imonij reſtring̃do ipſaȝ ne
feraꝛ ad corruptelas illicitas ſȝ cōtent⁹ ſit ſua
vxore ⁊ hec qdē medicina ꝑ debilib⁹ nimis.
Nā fortiorib⁹ aliud extat remediū. Sexta in
firmitas ē malicia. q̄dā iclinatio ad appeten-
dū mala. ꝯ quā daꝛ medicina euchariſtie. Se
ptia ē fragilitas ſeu debilitas ad bn̄ operádū
ꝯ quā daꝛ medicia ꝯfirmatiōis. pe. de thará.
in iiij. Sanat g° dn̄s oēs īfirmitates. q vt me
dic⁹ de celo miſſus ē iuxta illud. Era. lxi. Ad
annūciádū máſuetis miſit me vt mederer cō
tritos corde. Et cū iſtis medicinis ſanat. cuȝ
acta debito aſſumuntur. ſed táta eſt igratitu
do hois vt vel ꝯtēnanꝛ táta bn̄ficia. vel idebite
ſumanꝛ. ⁊ iō pauci ſananꝛ. vn̄ aug. ſuper. Jo.
quátū eſt in medico ſanare venit egrotū ſȝ ipe
ſe iteremit q precepta medici ſeruare nō vult.
Noli ergo obliuiſci retributiones eius o aīa.

Quantum ad tertium .§.x.

dicit aug. de ꝯſe. di. iiij. Firmiſſime tene q oīs
q ꝯcipiꝛ ex viro ⁊ muliere naſciꝛ cū pctō origi-
nali ⁊ morti obnoxius. ſ. eterne. de qua canit
eccl̄ia libera me dn̄e de morte eterna. Et ps.
Mors pctōꝝ peſſima. Nā in iferno erit mors ſi
ne morte. ſm̄ Gregoriuȝ in moralib⁹. ſ. pena
Grati ſi mortalis nunq̄ deficiēs. Maior pena in mū-
mus ꝓ do eē nō pōt q̄ mors. Naȝ ſm̄ ph̄m. Mors eſt
liberati vltimū terribiliū. hec tn̄ pena cito tráſit. ſȝ pe-
one ab na mortis iferualis nunq̄. ſȝ dn̄s redimit. ſ. li
inferno berat p grām ſuá ꝑcio ſanguinis ſui ad hoc in
teritu mortis iſernalis. vitá tuá. ſ. amiſſaȝ per
pctm̄. Ecce quát⁹ iterit⁹. Jbi eni eſt ꝑuatio di
uini vult⁹. ſ. viſionis dei. ignis cruciat⁹. demo
nū iſult⁹. ꝯſcie remorſus. pccꝛoꝝ tumult⁹. te-
nebrarū locus. ꝑpetuus flet⁹ ſeu oīs refrigerij
defect⁹. Ab hoc interitu iſernali redimit dn̄s
hoieȝ. ⁊ totiēs quotiēs mortale cōmiſit. O in-
gratitudo imēſa. ⁊ cecitas miſerāda: ſi a mor-
te corpali te aliqs ſemel liberaret. ꝑpetuo illū
am̄ares illūq̄ laudares. eiq̄ ſuires. ⁊ libertatē a
morte peſſima non recognoſcis. Noli ergo ob
liuiſci ⁊c̄.

Quantum ad quartum .§.xj.

Pro da Miſericordia dicit q̄ſi miſeriā adimēs ſed ma
tiōe na ior miſeria eē nō pōt q̄ nō eē. Táta ē hec q̄ i
turali appetitū creature cadere nō pōt abſolute. an
te cōceptū tuū nihil eras. Aīa n̄. cuiuſlibet d
nihilo creaꝛ cū corpi īfundiꝛ. Cum ergo nihil
eſſes tátā miaȝ fecit de⁹ vt tibi eſſe daret. ⁊ no
biliſſimū eē. Nā in aīa poſuit imaginem trini-
tatis ⁊ diſtincti⁹ q̄ in angelis. Silitudinē dei
tatis magiſq̄ in alijs inquātū ſicut de⁹ eſt to-
tus in toto orbe ⁊ totus in q̄libet pte. ita aīa in
orbe ſuo. ſ. corpe. tota in toto. ⁊ tota in q̄libet
pte corpis. Participationē cū oīb⁹ creatis eſſe
ſ. cōe cū elemētis. vegetari cū plátis. ſentire cū
brutis itelligē cū ágelis. Repn̄tationē vniuer
ſitatis. Jbi eni ſūt q̄tuor hūores in corpe cō-
formes q̄tuor elemētis. Quinq̄ ſenſus exterio
res. viſus. audit⁹. guſtus. odoratus. ⁊ tact⁹. Et
quatuor interiores. ſ. ſenſus cōis. eſtimatiua.
fantaſia. ⁊ memoria ꝯſi nouē celi. nā decimuȝ
empyreū in quo de⁹ reſidet p glie manifeſtati
onē. eſt ps itellectiua. ſ. itellect⁹ ⁊ volūtas. Jn
qua pte vi deus ⁊ amaꝛ cum ſanctis ⁊ angelis
eius. Oiuȝ dn̄ator eſt ps. Oia ſubieciſti ſub pe
dib⁹ eius. Aug. Oia fecit de⁹ ꝓpter hoieȝ. vn̄-
de in ſex diebus cūcta creádo habitationē hoi
fecit ⁊ ornauit. ⁊ poſtea creádo in poſſeſſiones
poſuit duplicē in natura ſubſtantiā. ſ. corpis ⁊
aīe. vt poſſideat duplicē in celo glificationē. ſ.
aīe ⁊ corpis. in quo beati hoīes in futuro an-
gelos ſanctos antecellēt cū ipſi corpa nō ha-
beát. vnde nec gloriā corporū per ꝯñs. deiuā
in deo pſonalē vnionē. nam in xp̄o eſt humani
tas ⁊ diuinitas vnita. Nec eſt in illa hūanita-
te nr̄a aſſumptū aliud ſuppoſitū q̄ dei verbū.
Agnoſce ergo o chriſtiane. ait Leo papa. di-
gnitatē tuá ⁊ diuine ꝯſors factus nature. noli
in veterē vilitatē de generi ꝯuerſatiōe redire.
Cōſiderás ergo igratitudinē hois ſup h⁹ moy
ſes ait. Deū qui te genuit dereliq̄ſti ⁊ oblita es
dn̄i creatoris tui. Deu. xxxij. q. diſt. quō potes
eſſe ita igrata. Ecce quō coronauit te in mīa.
Quánis eni oīb⁹ que creauit miſericordiá fece
rit de nō eſſe ꝓducēdo. in iſta tn̄ miſericordia
tibi coroná ſup oīa dedit cōferēdo tam nobile
eſſe ⁊ dominiū ⁊ regnum omnium.

Quantum ad quintum .§.xij.

Miſeratiōes dei in plurali dici pn̄t plīma bo
na ſpūalia ⁊ corpalia qb⁹ nos ꝯſolaꝛ remouēs
miſerias nr̄as in gubernatiōe nr̄a. ita q coro-
nat te in mīa reſpectu creatiōis coronat te in
miſeratiōib⁹ reſpectu gubernatiōis. coronat i
qt vndiq̄ circūdás te totū. aiaȝ. ſ. ⁊ corp⁹ ſuis
bn̄ficijs Coronat ſingulari ꝓuiſione q̄ſi nil de
alijs creaturis videaꝛ curare vt tibi ſubueniat.
vn̄ Sap. xij. di. Cū magna reuerētia dn̄e diſ- Pro da
ponis nos. Et Prouer. viij. c. Delitie mee eē cū tione cor
filijs hoium. Miſeriē famis ⁊ ſitis ꝑuidet ci- poralis
barijs ⁊ potib⁹ varijs ne faſtidiū generet. Mi-
ſerie nuditatis veſtimentis plurimis laneis ⁊
lineis ſericis. Miſerie frigori calore ignis. Mi
ſerie tenebrarum. lumine lune ⁊ ſolis. Mi-

ſerie paupertatiſ; diuitijs auri et argenti et ceterorum metallorum et lapidū precioſorum. Debilem infirmitatū medicinis innūeris. ſenſib' ipis copioſe et ſuauiter puidit. Viſui de pulchritudie celorum. Auditui. de ſuauitate ſonorum cant' et iſtrumentorum. Guſtui de dulcedine ciborum. Odoratui. de fragrātia odorum florum et aliorum. Tactui. de lenitate diuerſorum. obiectorum. O quāte ſūt miſerie aie. Repletus ait Job xiiij. miſerijs miſerijs. Qs reuelat diuerſis mſtatiōib'. quātas enī inſpiratōes et incitamēta ad bonū imittit. quot documēta ſcripture ſacre. quot exhortatiōes ſanctorum. quot exēpla pfectorum. quātas varietates artium et artificiatorum ad tollēdū ociū. quot euaſiones piculorum. quātas expectationes ad emēdatiōes pctōrum. quot auxilia āgelorum. Pſ. Angelis ſuis de' mādauit et c. quō miſer pa filiorum miſertus eſt de'. ſz tāta eſt igratitudo nra conquerendo dicat. Eſa. i. Filios enutriui et exaltaui ipſi autem ſpreuerunt me. et c.

Quantum ad ſextum .§. xiij.

Certum ē q deſideriū nrm hic impleri nō pōt vt expiētia docet. Sz vt dicit. pſ. Satiabor cū apparuerit glia tua. Ibi enī beati poſſidebūt bona q dicūtur ſeptē dotes q implebunt aiam et corpus et totaliter getabūt. vz viſionē clarā. qua iplebūtur ſapia. comphēſionē. q implebunt ſecuritate. dilectionem pfectiſſimā. q iplebuntur gaudio ſeu fruitione quo ad corp'. agilitatez. ſubtilitatem. claritatē. ipaſſibilitatem. Vel ſeptē bona q hic deſiderantur ſz nūq̄ poſſidentur plene. diuitias. honorificētias. potentias ſeu dominia. delectationis. ſanitatem. vite ppetuitatē ſciam vtutem. Ibi plene habentur. Habent ſi quidē virtutes morales i patria. ſz ad aliū vſū ſic et diuitias et honorē. ſz p alium modū q̄ hic. Ergo būdic aia mea dño et c. et ne ſis ingrata.

Capitulū decimū. De tētatione qua homo tentat deum.

Tentatio dei. ideſt qua hō tētat deū. ſpāle pctm̄ eſt pcedens et ſuperbia et pſumptiōe hominis de qua inquit dominus. per Pſ. Tentauerunt et exacerbauerunt deū excelſum. et teſtimonia eius non cuſtodierunt. Circa hoc videnda ſunt tria.

Primo quid ſit deum tentare.

Secundo quare et quomodo ſit peccatum.

Tertio de punitione eius.

Quantum ad primum .§. i.

Sciendum. q tēptatio dei eſt vitium quo hō pretermittit facere qd poteſt ad picula euitāda. vel aliqua agēda reſpiciens. ſeu expectās diuini auxilij effectum. Pro cui' declaratiōe dicit. b. Tho. ſe. ſe. q. xcvij. ar. i. q tēptare eſt. pprie experimētū ſumere de eo q temptatur. Poſſum' aūt experimētū ſumere de aliquo verbis et factis. Et verbis qdē experimētum ſumimus qñ ingrim' an ſciat vl velit vl poſſit illud iplere qd q̄rim'. Factis aūt cū p ea q facimus exploramus alterius prudētiā. vel voluntatē vel ptāte. Vtrūqz horum ɔtingit fieri dupliciter. Vno mō aperte. vt eam qs ſe tēptatorē profitet ſicut ſampſon. pppoſuit philiſteis pblema ad tēptādū eos. vt Iud. xiiij. Alio modo inſidioſe et oculte. ſicut pharisei tēptauerūt xpm qñ interrogauerūt Licet nobis dare cenſum ceſari. Math. xxij. Rurſus qñq hoc ſit expſſe vt cū qs dicto vel facto intendit experimētum ſumere de aliquo vt cū iudei ſignū de celo q̄rebāt a xpo tēptātes eū. vt dicit. Lu. xi. Qñq interptatiue. qñ. ſcz et ſi hoc nō intēdit vt expimētū ſumat id tñ agit qd ad nihil aliud videt ordinabile niſi vt expimētū ſumat ſi qs portaret multam pecuniā p viā qua nouit latronib' aſſuetā. eſſet hoc q̄ſi illos latrones temptare ſi furent cōtis non intēdat h. Vn bern. dixit de pecunia rapta a latronibus. Magna pecūia magna tēptatio. Sic igit hō tēptat deū qñq verbis qñq factis verbis quidē cum loquimur cū deo orādo. Vn in ſua petitiōe aliqs expſſe deū tēptat qñ ea intentiōe a deo aliqs poſtulat vt exploret dei ſciam. ptātez et volūtatē. Factis autē expreſſe tēptat qñ p ea q facit intendit experimētū ſumere diuine ſapiētie ptātis vel pietatis. Sed quaſi interpretatiue deū tēptat q etſi nō intēdat experimētū ſumere de dō. tñ petit vel facit aliqd ad nihil aliud vtile niſi ad pbandū dei ptātē. bonitatē vel cognitionē. vt zacharias in petēdo ſignū ab angelo p filio ſibi naſcituro. Lu. i. Et gedeon iponēdo vellus in area rore implēdū i ſignū victorie. Iud. vi. ſic ſi aliqs faciat equū currere vt euadat hoſtes. h nō eſt expimentū de equo ſumere. ſz ſi equū currere faciat abſqz aliq̄ neceſſitate. h nihil aliud erit q̄ expimentū ſumere de equi velocitate. Et idem eſt de oībus alijs rebus. Qñ ergo ppter aliquā neceſſitatē vel vtilitatem cōmittit ſe aliqs diuino auxilio i ſuis petitionib' vel factis. hoc nō ē deū tēptare. Dicit enī. ij. Paral. xx. Cū ignoremus qd agere debeam' hic ſolū reſidui habem' vt oculos nros ad te erigam'. Et ſic ſancti viri moti ſunt ad petendū pcib' diuine poteſtatis effectū ex neceſſitate vel vtilitate i miraculis faciendis inſpirati ad hoc a dō. quādo aūt hoc agitur abſqz neceſſitate vel vtilitate. hoc ē iterptatiue tēptare deū. Unde ſup illud. Deuter. vi. Non tēptabis dnm deū tuum dicit glo. Deum temptat qui habens qd faciat. ſine ratione cōmittit ſe piculo experiens vtrum poſſit a deo liberari. A quo cauendum fore docuit xps exemplo ſuo. Cum enī poſſet de pinnaculo deſcendere via humana quia per ſcalas noluit mittere ſe deorſum vt ſuadebat

Tēptare qd ē.

Verbis deū tēptare

bat dyabolus q̄ꝛ piculum erat ſm naturam.ꝛ miracula facere tūc nō erat expediens. Et ꝓpt̄ eandē rōnem nō volebat aliq̄n in iudeā ambulare.q̄ꝛ q̄rebāt eū iudei interficere. Jo.vij. Hoc idē abraā docuit exemplo q̄n deicēdēs i egiptū dixit saray eē ſororē ſuā. Gen.xij. Jn q° facto inq̄t aug°.oſtendit ꝙ nemo dꝫ tēptare deū ſuū cū habeat q̄d ſalubriori ꝯſilio faciat.i.ſm viaꝫ humanā. Fecit qd̄ potuit deo cōmiſit in quē ſperauit.xxij.q.ij.querit. Sic.ꝛ paul°aplūs fecit ſe ſubmitti ꝑ ſportā de muro vt euaderet inſidias.ij.ad Cor.xi.nec expectauit ꝙ de°mitteret angelū ſuū. Qd̄ aūt.b. Agatha recuſauerit medicinā corꝑalē dicēs. Habeo dn̄m ieſum q ſolo ſmone reſtaurat vniuerſa.non in h̄ tēptauit deū. Experta enī erat erga ſe diuinam beniuolētiā vt vl̄ iſirmitates nō pateret̄ qb°medicina idigeret,vl̄ ſtati in ſe ſentiret diuine ſanatiōis effectū. Et q̄ a iure cōi exorbitāt i cōſequētiā non ſunt trahenda.de reg.iu.in.vi.niſi q̄s haberet ſilem inſtinctuꝫ a ſpūſcō. Tēptauerūt ergo illi pres iudeoꝝ i heremo deū vt ꝓbarēt potentiā dī ſi poſſet eiſ ꝓuidere dicentes vt ait in alio pſ. Nunq̄d poterit de° pare mēſaꝫ in deſerto. Nūq̄d ꝛ panes poterit dare. Nūq̄d itroducē in trā ꝓmiſſiōis.ꝛ aliiſ modis. ¶ Eſt aūt hoc pctm̄.ſ.tēptare deū.quod pꝫ ex eo qd̄ i lege ꝓhibet̄ Deut.vi. Nō tēptab dn̄m dꝫ tuuꝫ. Nō hui°ē ſꝫ .b.tho.ſe.ſe.q.xcvij.arti.ij.q̄ꝛ vt dictū ē tēptare ē expimētū ſumere ſeu ꝓbare. Null°āt,expimētū ſumit de eo de q°ē certus. Et iō tēptatio oīs ex ignorātia vl̄ dubitatione ꝓcedit.aut ei°q tēptat.ſicut cū aliq̄s expimētū de aliq̄ re ſumit vt ei°q̄litatē cognoſcat.vt cū mgr̄ iterrogat diſcipuluꝫ vt ſciat ſi didicit vl̄ itelligit lectiōeꝫ.ꝛ.aurifex aurū fricat vt ſciat ꝗtū ē mixtū. Aut ꝓcedit ex dubitatōe alioꝝ. ſicē cū q̄s expimentuꝫ ſumit de aliq̄ re vt aliiſ oſ̄dat.per quē modū dr̄ de°temptare hoies vt abrahā Gen.xxij.circa imolatōeꝫ filij vt.ſ.oſ̄deret mūdo obedientiā.eius.ꝛ thobiā vt oſ̄deret aliis patiētiā ſuā ꝛ hmōi. Et ſic xp̄s temptauit philippū dicēs Vn̄ ememus panes ꝛc̄. vt.ſ.oſ̄deret xp̄s paruitatē fidei ſue. Jpſe enī xp̄s ſciebat q̄d eēt factur°. Jo.vi. Jgnorat̄ aūt vl̄ dubitare d̄ hiis q̄ ptinēt ad diuinaꝫ ꝑfectiones.ſ.ptātis.ſapie vl̄ bonitatis ē pctm̄. Sic g° tēptare deū vt cognoſcat q̄s ei°ṽtutē pctm̄ ē. Si q̄s āt ad h̄ expimētū ſumat coꝝ q̄ ptinent ad diuinā ꝑfectionē nō vt iſe cognoſcat ſꝫ vt aliis dmōſtret.h̄ n̄ ē tēptare deū cū ſbeſt iuſta neceſſitas vl̄ pia vtilitas ꝛ alia q̄ ad h̄ cōcurrere d̄bēt. Sic enī apl̄i petierūt a dn̄o vt in noie ieſu xp̄i fierēt ſigna.vt dr̄ Act.iiij.vt.ſ.virt° xp̄i infidelib°demōſtraret̄. Si q̄s āt h̄ attēptaret facere.ſ.miracula eſto ꝙ faceret ad ꝯfirmationē fidei ṽitatiſ niſi ſup hoc hēret iſtigationē a ſpū ſcō ſicē habuerūt ſci.ptineret hoc ad tēptationē dei. Qd̄ āt ait pſ. Guſtate ꝛ videte q̄m̄ ſuauis eſt dn̄s. Et aplūs Ro.xij. Probetiſ q̄ ſit volūtas dei bona bn̄placens ꝛ ꝑfecta ſi ptinet h̄ ad tēptād ū dꝫ.nec ibi ē pctm̄ q̄ꝛ itelligunt̄ de cognitiōe affectiua dī ꝛ ꝓbatiōe.ſꝫ q̄uā q̄s expit̄ i ſe guſtū diuine dulcedinis ꝛ cōplacētiā diuine volūtatiſ qd̄ ꝓuenit ex eo ꝙ q̄s totalit̄ ſe ſbijcit dī volūtati.ꝛ attēte ꝛ affectuoſe ꝯſiderat diuinā volūtatē.ꝛ ex h̄ ſeq̄t̄ i eo expiētia diuie dulcedinis. Sꝫ ꝓbare dī volūtatē vl̄ bonitatē cognitiōe ſpeculatiua vtrū.ſ.ſit bona volūtaſ dī vl̄ vtꝝ de°ſit ſuauis h̄ ptinet ad tēptādū deū. ſicē ꝛ ꝓbare vtꝝ de°poſſit euꝫ iuuare ꝛ ſibi ꝓuidere qd̄ fecerūt illi pres. Vn̄ dīc̄. Quadraginta ānis ꝓxim°fui gn̄atiōi huic.ſ.iudeoꝝ i dſerto adiuuādo.dfēdēdo ab inimiciſ ꝓuidēdo i neceſſitatib°. Loq̄t̄ ꝑ ſilitudiē hois q cū prim°ꝑt iuuare. Et dixit ip̄ ſi errāt corde.eſtimādo vl̄ dubitando vtꝝ poſſim iuuare ꝛ eis ꝓuidere.ꝛ corde,errāt.i.volūtate ꝛ malicia ſua. Qd̄ āt rex achaꝫ repheēdit̄ cū q̄ſit°ab eiaya. vt peteret ſignū dixit. Nō petā ꝛ nō tēptabo dn̄ꝫ. Eſa.vij. ꝓpterea fuit q̄ꝛ n̄ ꝑ ipſo ſolū ſed ꝑ toti° ppl̄i inſtructiōe monebat̄ petere ſignū q̄ſi impeditor cōiſ ſalutiſ. Neq̄ꝫ.n.h̄ petēdo tēptabat dn̄ꝫ.tū q̄ꝛ h̄ faciebat ex dī mādato.tū q̄ꝛ h̄ ptiebat ad cōem vtilitatē.ſignū.ſ.ſignum libatiōis.hūani gn̄is.vt ibi patꝫ. Abrahā āt cuꝫ petijt ſibi ſignū dari de terra ꝓmiſſiōiſ dāda ſemini ſuo n̄ tēptauit deū q̄ꝛ h̄ fec̄ ex iſtictu dī.ꝛ ibi magnū miſterium icarnatiōis. Tho.vbi.ſ. ¶ Hoc āt pctm̄ opponit̄ ṽtuti religiōis ſm Tho.vbi.ſ. ar.iij.q̄ꝛ.cū finiſ ṽtutiſ religiōiſ ſit deo reuerētiā exhibē.oīa illa q̄ ptinēt ad irreuerētiā dei religiōi opponūt̄.ptiet āt ad irreuerētiā hois tēptare eū. Null° enī ꝓſumit tēptare eū d̄ cui° excellētia cert°ē. Et cōiter ē mortale. Vn̄ dī Sap.i. Jnuenit̄ dn̄s ab his qui nō tēptāt euꝫ. Qd̄ āt n̄ iueniat̄ de°a creatura vt.ſ.cognoſcat eū ꝛ poſſideat ꝑ grām nō ē niſi ꝑ impedimētū mortal̄ pcti h̄ etiaꝫ ex punitiōe ſbi°notat̄ i pſ. cū dī. Jpſi nō cognouerunt vias meas.i. opa mea ſeu mandata mea q̄bus itur ad deum iuxta q̄ mādata.hoc ē. Nō tēptabis dn̄m deū tuum.ꝛ ꝓpter hoc iuraui eiſ idest firmiter decreui ſi itroibunt ſi pro nō.i. ꝙ nō introibūt in requiē meā.i.terrā ꝓmiſſiōis q̄ figurabat vitam eternā. Et ſic fuit q̄ꝛ null°eoꝝ qui numerati ſunt in egypto.ſ. ſexcentamilia hoim ad ꝓlia aptoꝝ itrauerūt.ſed mortui ſunt in deſerto.exceptis caleph ꝛ ioſue. Propter qd̄ hortat̄ aplūs vt caueam°ab iſto cū ſit mſtum graue dicēs. i.Corin.x. Neq̄ꝫ tēptem°xp̄ꝫ ſicut q̄dam tēptauerūt ꝛ a ſerpentibus perierūt.vt h̄r Numeri.xxij. Multis aliis vicibus ꝛ modiſ tēptauerūt. Et nota ꝙ diuerſimode hoies temptāt deuꝫ. Aliqui viꝫ dei potentiam ſeu ptātē. Aliq dei ſapiāꝫ vel ṽitatē,aliq dei patiētiā vl̄ bonitatē

Tēptare deuꝫ eſt peccatum.

Opponitur religioni.

¶ Temptant dei poteſta- .§.ij.
tem illi qui in periculo poſiti cū poſſint reme
diare via humana nolunt. expectantes effec-
tum diuine pōtatis .i. liberationem a deo. ſi-
cut iudas machabeus cum reperiret ſe cum
paucis ⁊ videret exercitium bachidis multū
cum poſſet declinare certamen erubeſcentia
ductus ne videretur fugiſſe hoſtes. commit-
tens ſe deo bellum iniit contra illum ⁊ ibi oc
ciſus eſt .i. Mach. ix. Si quis etiam infirmare
tur ⁊ nolet vti medicinis non propter abomi
nationem ſtomachi ad eas vel timorem nocu
menti. vel impotentiam emendi. ſed vt a dn̄o
ſanaretur. ſicut. b. Agatha: dei potentiam tē
ptaret niſi haberet ſuper hoc familiare conſili
um a ſpiritu ſancto ſicut illa. vel quia vellet il
lam penam ſuſtinere propter amorem feruen
tem ad xp̄m. vt ſanctus egidius vulnus gut-
turis retinere voluit abſq̄ curatione. Pertinet
etiam ad temptandum dei poteſtatem q̄ ali-
quis aggrediatur pericula abſq̄ neceſſitate
ſperans dei potentia adiuuari ſicut fecerunt
abyſai cum alijs duob⁹ q̄ acceſſerunt ad hau
riendum aquā de ciſterna bethleem et affer
rent Dauid tranſeuntes per medios hoſtes phi
liſteos. qui ⁊ bethleem tunc tenebant. ij. Re.
xxiij. Duella etiam aſſumere voluntarie perti
net etiam ad temptationem dei. Unde ⁊ pro
hibentur vt dicit nicolaus papa. ij. q. iiij. mo-
nomachiam. Dauid faciendo duellum cū go
liath. vt hr̄. i. Re. xvij. non temptauit deum.
quia vt dicit nico. de lyra ſuper dicto. c. hoc
fecit ex inſtinctu ſpūſſcti. ⁊ idem dicit glo. ſu
per. c. monomachiam. Fuit etiam figura du
elli quod xp̄s fecit cum dyabolo ſignato in go
liath qui potentia ⁊ malicia ſua omnes exter
rebat. Sed xp̄s figuratus in dauid qui interp̄
tatur manu fortis funda humilitatis ⁊ lapide
fortitudinis totū inermis malicia ſuſtinen-
do humillimam paſſionem eum proſtrauit.
Qui etiam prius in deſerto temptatus cum
tribus lapidibus ſumptis de flumine. i. tri-
bus auctoritatibus ſcripture inimicum vicit
temptantem. vt patet Mathei. iiij.

Temptant dei. ſa- .§.iij.
pientiam qui inepti ⁊ indocti ponunt ſe ad predi
candum vel legendum vel diſputandū cū
hereticis ſperantes a deo ſibi infundi ſciam.
ſicut factum eſt aplīs. Sed dicit hiero. Quod
illis ſuggerebat ſpūſſcūs hoc aliis pfert ſpūſ
ſcūs. Temptant dei ſapiam vel veritatē qui
faciunt purgationes vulgares pro aliquo ma
nifeſtando. puta cum hr̄t ſuſpectum aliquem
de furto. adulterio vl̄ alio. ad probandum in
nocentiam ſuam ⁊ manifeſtandam q̄ non fe
cerit illud volunt q̄ tangat ferrum candens.
vel bibat aquā bullientem ſperantes q̄ deus
ſic manifeſtet veritatē in hoc q̄ nō noceat ſi
illud nō perpetrauit. alias noceat. hoc etiā p
hibetur ex ſpiſſe culq̄. qz eſt deum temptare. ij.
q. iiij. c. i. ⁊ c. conſuluiſti. Un̄ henricus impera
tor cum ſuſpectam haberet vxorem q̄ virgo ⁊
ſancta erat de adulterio coegit eā nudis plā
tis ſuper ferrū ignitum incedere. vnde in mor
te ſua coram xp̄o accuſatus ⁊ punitus fuit. Il
la tamen qz coacta fecit. illeſa euaſit cum in
nocens eſſet vt hr̄ in cronicis. Similiter etiā p
hibetur dari alicui corpus xp̄i ad probationē
alicuius ſceleris de quo ſuſpectus hr̄. Unde
illud. c. ſane. ⁊. c. ſepe. ij. q. iiij. in quo ſtatuit
eſt abrogatum ſm̄ gratianū ⁊. b. Tho. in. iiij.
In veteri autem teſtō cū habebatur vxor ſuſ
pecta de adulterio permiſſa fuit purgatio q̄
fiebat per aquas certo modo. vt hr̄ Numeri. v.
ad vitandum maius periculum. ſcilicet. vxori
cidium. ſicut ⁊ quedam alia permiſſa ſunt.

¶ Temptant tertio dei .§.iiij.
bonitatem aliqui ⁊ clementiam vel patientiā
qui petūt ſibi pctā dimitti. ⁊ tn̄ ipſi n̄ dimittūt
iniurias aliis odium retinentes. vel alij inde
uote orant. propter quod dicit. Eccl. xvi. An
orōnem prepara alam tuam ⁊ noli eſſe quaſi
homo qui temptat deū. Ubi dicit glo. q̄ de
um temptat qui orat quod dō culr̄ .ſ. dimitti
ſibi debita. ſed nō facit qđ iuſſit qz non dimit
tit ipſe debita ſuis offenſoribus. Qui eni ſe ad
deuotionem nō diſponit cum orare vult nō fa
cit quod in ſe eſt vt exaudiatur a deo. Unde
q̄ſi interp̄tatiue tēptat q̄ſi velit pbare ſi ē ita bo
nus q̄ ēt ſi nō q̄rit exaudiri faciēdo qđ i ſe ē. ta
men velit deus eum exaudire ⁊ dare gr̄am il
lā. Et lz hec interpretatiua temptatio videa
tur ex preſumptione procedere ⁊ indiſcretiōe.
tamen ſm̄. b. Tho. vbi ſ hoc ſpm̄ ad irreuerē
tiā pertinet dei vt homo preſumptuoſe ⁊ ſine
debita diligentia ſe hēat in his que pertinent
ad deum. hoc tamē cōiter nō eſt mortale. Tē
ptat dei patientiam ⁊ bonitatem q permanēs
in pctīs ſpans ſibi dari a deo. ante terminum
vite ſpm̄ compunctionis. quaſi velit probare
dei patientiam ſi eum ad pn̄iam expectabit. ſ
quem loqtur apl̄s ad Ro. ij. An ignoras q̄ be
nignitas dei ad pn̄iam te adducit. tu aūt ſm̄
duriciam tuam ⁊ impenitens cor tuū theſau
rizas tibi irā. i. cumulas tibi punitionē dei.
¶ Exemplum de quodam iuuene leui ⁊ laſciuo q
cum eſſet deditus vitiis orabat deum oi ma
ne ante omnia vt non permitteret eum mori ſi
ne auiſamento. i. q̄ prius ſibi notificaretur q̄
moreretur. Quadam igitur vice cum ſic ora *Exemplū de iuuene laſciuo*
ret apparuit ei angel⁹ dicens ſe a dn̄o exaudi
tum q̄ nō moreretur. ſ. ſine auiſamento. Ex q̄
re fact⁹ magiſ ſecur⁹ voluptatib⁹ mūdi inſiſtebat.
p⁹ aliq̄ntulū tpīs vno mane ſurgēs de lecto ſenſit

dolorē capitis. ꝛ cū ſocij eū vocarent ad vana excuſauit ſe nō poſſe ire. ſeq̄nti die aripuit eū febꝛis lz lēta. amici ꝛ ꝯſāguinei icipiūt eū ad monere ꝯ ꝯfeſſiōe ſciētes vitā ei' lubricā. Ip ſe āt truſabaſ. Nūq̄d ego moritur' ſū dicens q̄ vultis me ꝯfiteri. ſuccreſcit febꝛis. ꝛ illi ma gis hortanſ ad pniam vt citi' ſanitatē recipi at. Rn̄dit. bn̄ credo ꝑpē ſcelera mea h̄ accidiſ ſe. ſ; ꝯuenienti' eſt ꝙ ego vadā ad eccliā ad cō ſitēdū q̄ꝫ q̄ꝙ vez laborē ꝯfeſſoꝛi ad veniēdū. ſa nat' oino ibo ad ꝯfitēdū ad eccliam. Cumqꝫ inualuiſſ infirmitas. ꝛ mlt̄ū q̄uareꝛ ipm ſui ſol licitaret. Nō h̄eo inq̄t caput ad h̄ pre doloꝛ ꝛ grauamie. neſcire inq̄t dicere. ſ; alleuiatus a febꝛe volo facere qḋ ſuadeti. Demū appuit ei angel' dicēs. Agnoſcis me. Qui rn̄dit. n̄. Ego ſū ait angel' q̄ tibi ānūciaui ex pte dī ꝙ non morieris. ſine auiſamēto. iā tp̄s ē vt trāſeas ꝯ h̄ mūdo. Cui ille. Quō ē h̄. nūq̄d de' deceptoꝛ ē q̄ ꝑmiſit auiſamētū ꝛ n̄ ꝯdit. Cui āgel'. im mo ꝑmiſſū ſuauit: Nā n̄ ſolū auiſamētū vnuz ꝯdit ſ; mlt̄a ꝑmū fuit doloꝛ capitis. ſcḋz febꝛis, ꝯtiū ſollicitatio amicoꝝ q̄rtū augmētū infirmi tatis. ſ; noluiſti audire tēptādo dn̄z ꝛ iō oportz te exire. Et ſbito moꝛtēs ad iferna dſcēdit. ꝛc̄.

Capitulū. xi. de ſciſmate. ꝛ ibi tractatur ꝯ duobus gerentibus ſe pro ſummo pōtifice qd agendum ſit pro ſerenitate conſcientie.

Sciſma ex ſuperbia ꝛ ābitōe cōiter oriuaſ ꝛ charitati eccliaſti ce vnitatis ꝯriaſ. Et ſic ꝑt diffiniri vt dicitur. Sciſma ē vitiū quo qs ſb ſūmo pōtificē eē recuſat: ꝛ mēbꝛis eccſie ei ſbiectis cōicare recuſat. Pro cui' delaratōe di cit. b. tho. ſc. ſe. q. xxxix. ar. i. ꝙ nomē ſciſmatis ſ; iſid. li. ethimol. a ſciſſura animoꝝ vocata ē ſciſſio aūt vnitati opponiſ. Vn̄ pctm̄ ſciſma tis dī qḋ directe ꝛ p ſe opponiſ vnitati. Sicut eni i reb' naturalib' id qḋ ē p accidēs n̄ ꝯſtitu it ſpēm. ſic nec i reb' moralib' i qb' illō qḋ ē itētū illō ē p ſe. qḋ āt ſeq̄tur pter itētōez ē q̄ſi p accidēs. Vn̄ pctm̄ ſciſmatis pꝛopꝛie ē ſpēa le pctm̄. eo ꝙ itēdit ſe ab vnitate ſepare quā charitas facit. Charitas aūt nō ſolū alteraz ꝑſonā alteri vnit ſpūali dilectiōis vīculo. ſed etiā totā ecclīā in vnitate ſpūs. Et iō ꝓpꝛie ſciſmatici dn̄r q ꝓpꝛie ſpōte ꝛ itētōe ſe ab vni tate eccl'ie ſepant q̄ ē vnitas ꝑncipalis. Nā vni tas pticularis aliquoꝝ ad inuicē oꝛdinatur ad vnitatē eccl'ie. ſicut cōpoſitio ſingulorꝝ mebꝛo rū in coꝑe naturali oꝛdinaſ ad totius coꝛpis vnitatē. Eccl'ie aūt vnitas i duob' attēdit. ſ. i ꝯnectiōe mēbꝛoꝝ ad inuicē ſeu cōicatōe. ꝛ ite rū i oꝛdie oīm mēbꝛoꝝ ad vnū caput. ſm illō. Col. ij. Inflat' ſenſu carnis ſue ꝛ nō tenēs ca put. ex quo totū coꝛp' p nexus ꝛ cōnexiōes ſb miniſtratū ꝛ ꝯſtructū creſcit in augmētū dei.

ſciſma quid ſit

ſciſma-tic' di-citur.

Hoc aūt caput eſt ipe xp̄s cui' vicē i eccl'ia ge rit ſūm' pontifex. Et iō ſciſmatici ſūt q vt di ctū ē ſb eſſe renuūt ſūmo pōtifici ꝛ mēbꝛis ec cl'ie ei ſubiectis cōicare recuſāt. Hinc ꝛ pela gius papa ait. ſciſma ſiquidē ipm qḋ grecū no mē eſt ſciſſurā ſonat ſed i vnitate ſciſſura eſſe nō pōt. Nō ergo vnitati cōicāt q ſciſmaticis cōicāt. pꝑterea ipi ſibi ſe' erūt ꝛ ab eo qḋ vnū eſt vt apl'i iude iā verbis loq̄r ſemetipos ſegregā tes ſpiritū nō h̄n̄t. xxiiij. q. i. ſciſma. Et q̄uis hereſis etiā diuidat holuz ab vnitate fidei ca tholice. tn̄ ſciſma ē ſpāle vitiū diſtictū ab ipa. nā hereſis opponiſ directe ꝛ p ſe fidei. ꝛ ſciſ ma oppōiſ p ſe eccl'iaſtice vnitatis charitati. Et ideo ſicut fides ꝛ charitas ſūt diuerſe vtu tes. q̄uis qcūqꝫ caret fide caret ꝛ charitate. nō tn̄ ecōuerſo. Ita hereſis ꝛ ſciſma ſūt diuer ſa vitia. Quis heretic' ſit etiā ſciſmaticus ſed nō ecōuerſo. Et h̄ eſt qḋ ait hiero. ſup ep'lam ad gal. Inter ſciſma ꝛ hereſiz h̄ arbitroꝛ. iter eē ꝙ hereſis puerſum dogma h;. ſciſma autē ab eccl'ia ſeparat. xxiij. q. iij. inter. Et tn̄ ſicut amiſſio charitatis eſt via amittendi fidē. ita ſciſma eſt via ad hereſim. vnde differūt ſicut diſpoſitio ꝛ habitus vel ſicut genus ꝛ ſpecies.

Eſt ꝑ ptē ſpi rituale pecca tum.

Eſt āt ſciſma peccatum .§. i. abſqꝫ dubio moꝛtale. q̄ ꝯriaſ charitati eccl'ia ſtice vnitatis. Si eni pctm̄ quod cōmittitur ꝯ charitatē alicui' ꝑſone pticularis ē moꝛtale vt odiū pticulare ꝯ ꝑximuz. multo magis qḋ ꝑpetraſ ꝯ charitatē totius eccl'iaſtice ꝯgrega tionis vt ſciſma. Bonū. n. q̄nto cōi' tāto diui nius ſ; phm. ꝛ p ꝯn̄s melius. ꝛ malū ei oppo ſitū deterius. Patet ēt grauitas maria huius pcti ex dictis ſcōꝝ. Dicit. n. aug. Neqꝫ ſciſma tici aliq̄d ſibi ex iuſticie mercede ꝑmittāt. q̄ vbi charitas nō eſt nō pōt eē iuſticia. Dilectio eni pximi malū nō operaſ. xxiij. q. i. vbi. Itē beda ſup Math. Quicūqꝫ ab vnitate fidei vel ſocietate petri apl'i quolibet ſemetipſos ſegre gauerint: nec tales a vinculis pctoꝝ abſolui. nec ianuā regni celeſtis pn̄t igredi. q. c. Se gregaſ āt qs ab vnitate petri p ſciſma p qḋ qs non ſubijcit ſūmo pōtifici q locū tenet petri. Itē cyprianus dicit. Cūcti ſciſmatici q̄ foꝛiſ ſunt. i. extra eccleſiā ſpūmſanctū nō h̄n̄t. q. c. dicimus. Hoc idē oñdiſ ex graui punitiōe eo rnz diuina ꝛ humana. Et de diuina loq̄ſ cy prianus. vij. q. i. dicēs. Deniqꝫ q̄ꝫ ſit inſepara bile vnitatis ſacꝫ. ꝛ ꝙ ſine ſpe ſit: ꝛ pditionē ſi bi maximā ꝯ idignatiōe dī acq̄rāt q ſciſma fa ciūt ꝯclarat diuia ſcriptura i libꝛis regū. iij. c. xij. Ubi a tribu iuda ꝛ beniamin dcē trib' ſciſ ſe ſūt. ꝛ relicto rege ſuo alterꝫ ſibi foꝛis ꝯſtitue rūt. Et idignat' ē iq̄t dn̄s oi ſemini iſrael ꝛ de moliuit eos ꝛ ꝯdit i direptionē donec abijceret eos a facie ſua. q̄ diſſipat' ē iſr'a domo da

Eſt mō tale.

uid.iiij.Reg.xvij.Et tāta indignatio dñi exti
tit ꝯtra eos q ſciſma fecerūt.vel ēt cū hō dī ad
hieroboā miſſus eēt q ei pctā ſua exprobaret
atq; vltionē futurā prediceret.panem apud il
los edere ꝛ aquā bibere vetaret.qḋ cū non cu
ſtodiſſet ꝛ ꝯtra dñi ꝑceptū pꝛāſus fuiſſet.ſtatiꝫ
diuina cēſura ꝑcuſſus eſt vt ide regrediēs im-
petu ac morſu leonis in itinere necaretur.iij.
Reg.xiij.Sed adhuc in euāgelio ſuo dñs ma
iorē ſue intelligētie lucē manifeſtat q; ijdē qui
tūc ſe a tribu iuda ꝛ beniamin ſciderāt.ꝛ hie-
roſolymis relictis ſeceſſerāt ſamariam.vt iter
pſeudo ꝓphetas ꝛ gētiles cōputarent.Nā cuꝫ
ꝑmū diſcipulos in miniſteriū ſalutis mitteret
mādauit ꝛ dixit.In viā gētiū ne ieritis ꝛ in ci
uitatē ſamaritanoꝝ ne intraueritis.Et ad iu-
deos ꝑus mittēs gētiles adhuc ꝑterire iubet.
Addēdo eni gētib⁹ ciuitatē ſamaritanoꝝ vbi
erāt ſciſmatici q debebāt omitti.oñdit in hoc
ſciſmaticos gentib⁹.i.paganis coeq̄ri.Et poſt
pauca inducit exēplū dathan ꝛ abyron ꝛ chore
q fecerūt ſciſma in illo ꝑplo hebreoꝝ cū eēt in
deſerto ꝯtra moyſen ꝛ aaron querētes ſibi vſur
pare ducatū ꝑpli ꝓ moyſe ꝛ ſūmū ſacerdotiuꝫ
ꝓ aaron q terribiliter a deo puniti ſūt.Nā vt
dicit in ps.Apta eſt terra ꝛ deglutiuit dathā
ꝛ operuit ſup ꝯgregatiōe abyron iuxta voceꝫ do
mini.Numeri.xvj.Et exarſit ignis in ſynago
ga eoꝝ.ꝛ flāma cōbuſſit pctōres.ſ.chore cū ſa
cerdotib⁹ cōplicibuſ ſuis.vt habet.nūeri.xvj.
hec cyprianus.¶ Verū q̄uis ſciſma ſit graue
peccatū ꝛ grauius peccato idolatrie punituꝫ.
q2 adorātes vitulū aureū gladio occiſi ſunt.vt
habet Exo.xxxij.Sciſma faciētes.ſ.dathan ꝛ
abyron a terra abſorpti ſūt.nō ſequit q; ſciſma
ſit grauius infidelitate.ſꝫ coiter ꝛ ex genere
ſuo īfidelitas grauī⁹ ē.Rō hui⁹ ē ſm.b.Tho.
ſe.ſe.q.xxxix.ar.ij.q2 cū querit de duob⁹
pctīs qḋ ſit grauius.itelligēda eſt qḋ de graui
tate que attēdit ſm gen⁹ pcti.Genus aūt pcti
ſeu ſpēs attendit ex obiecto.ꝛ iō illud pctm̄ qḋ
maiori bono ꝯtrariat illud ex genere ſuo ē gra
uius.ſicut pctm̄ in deū eſt grauī⁹ q̄ cōmiſſum
in primū.Manifeſtū eſt aūt q; īfidelitas ē pec
catū ꝯ ipm deū ſm q; in ſe eſt vitas ꝑma cui in
nitit fides.Sciſma eſt ꝯ eccleſiaſticā vnitatē
q̄ eſt qḋdā bonū pticipatū.ꝛ min⁹ q̄ ſit ipe de⁹
ꝛ iō īfidelitas ex genere ſuo eſt graui⁹ ſciſmate.
Sꝫ ſi ꝯſideret grauitas pcti ex circūſtātijs ſic
poſſet ꝯtigere q; aliqs ſciſmatic⁹ grauī⁹ pecca
ret q̄ aliqs īfidelis.ꝛ hoc vel ꝑp maiorē conte
ptū.vel ꝑp maius piculū qḋ inducit vel ꝑp ali
qḋ hmōi.Nec obſtat ꝑdictis ſi dicat q; chari
tas cui opponit ſciſma eſt maior fide cui oppo
nit īfidelitas.ꝛ qḋ opponit maiori bono maī⁹
malū ē ſm phꝫ in.viij.ethico.nā vt dicē Tho.
vbi ſupra.Charitas hꝫ duo obiecta.Vnū ꝑn
cipale.ſ.bonitatē diuinā.Aliud ſecūdariuꝫ.ſ.

scisma ē grauius idola/tria sed infideli⁹tas ma iori

bonū primi.Sciſma aūt ꝛ alia pctā que ſunt
ꝯtra primū opponunt charitati q̄tū ad ſcḋm
bonū qḋ eſt minus bonū q̄ ipſe deus.ꝛ iō iſta
peccata que ſūt ꝯtra primū ſūt minora q̄ infi
delitas.Sꝫ odiū ꝯtra deū vtiq; grauius ē infi
delitate.¶ Inter pctā tñ ꝯ primuꝫ ſciſma eſt
maximū.q2 ꝯ ſpūale bonū multitudinis.Itēꝫ
nō obſtat ſi dicat q2 hiero.dicit.Qḋ grauī⁹ eſt
punitū ſceleratius eſſe cōmiſſuꝫ.xxiiij.q.i.nō
aſſeramus.ſꝫ ſciſma eſt grauius punitū idola
tria vt dictū eſt.nā vt dicit tho.vbi.ſ.dictum
hiero.verū ē coiter de pena in hoc mūdo.Ali
qñ tñ ex aliqua cauſa ſecus eſt.Et rō eſt.q2 cū
pene ſint quedā medicine ad arcendū hoies a
peccatis.iō aliqñ vbi eſt maior ꝓnitas ad pec
catū aliqḋ:ſeuerior dꝫ pena adhiberi.ſicut ēt
ab eccleſia maior pnīa iniungit vxoricide q̄
matricide:ex eo q; ꝓniores ſunt hoies ad occi
dēdū vxorē q̄ mrēꝫ.Et ſic ad ꝓpoſitū.ille po-
pulus erat ꝓn⁹ ad ſciſmata ꝛ rebelliōes.vt di
cit.i.Eſdre.iiij.ꝛ iō magiſ illud punitū.et etiā
nō erat ita notū populo q; ſemꝑ moyſes debe
ret eſſe ꝑncipes illius populi.ſicut q; deberet
ſemꝑ adorare vnū deū.qḋ habebāt per legē ꝛ
ideo opportuit rebellātes illius ꝑncipatui pe
na incōſueta ꝛ horribili puniri.Itē q; cypria-
nus dixit ſciſmaticos gētilibus coequari.hoc
nō eſt ſimpliciter verū ſꝫ ſm qḋ.quātum.ſ.ad
ſeparationem in genere ab eccleſia.

¶ Sciſmatici in penam .§.ij.

priuant ab eccleſia poteſtate ordinis ſeu cōſe
crationis quo.ſ.ad licitū vſuꝫ ptāte iuriſdictio
nis ſimpliciter.ꝛ ptāte adminiſtratiōis in tpa
libus.Pro maiori horū declaratione dicit.b.
Tho.ſe.ſe.q.xxxix.ar.iij.q; duplex.eſt ptās ſpi
ritualis.Vna qdē ſacramētalis q̄ ꝯfert ꝑ ali-
quā ꝯſecrationē.que dicit ptās ordinis ſeu cō
ſecrationis.ꝛ hec indebilis eſt ꝛ auferri nō pōt
ſicut nec ipſe caracter ab aīa.¶ Oēs eni cōſe-
crationes ſūt imobileſ manēte re que ꝯſecrat.
ſicut pꝫ etiā in reb⁹ inaīatis.Naꝫ altare ſemel
ꝯſecratū nō ꝯſecrat iterū niſi fuerit diſſipatū.
ꝛ iō talis ptās remanet ſm eēntiā ſuaꝫ in hoīe
q eā adept⁹ eſt ſiue labat in hereſim ſiue in ſciſ
ma vel aliud malum.qḋ pꝫ ex hoc.q2 talis re-
diēs ad eccleſiā nō iterū ꝯſecrat.Sed q2 ptās
inferior nō dꝫ mitti in actū niſi ſm qḋ mouet a
ſuperiori ptāte.ſicut ēt pꝫ in naturalib⁹.inde eſt
q; tales vſuꝫ ptātis amittūt.ſ.heretici ꝛ ſciſma
tici.ſ.q; nō liceat eis illa ſua ptāte vti:ſi tñ vſi
fuerint eoꝝ ptās effectū hꝫ in ſacramentalib⁹.
quia in his homo non operat niſi vt īſtrumen
tum dei.vnde effectus ſacramentales non ex
cluduntur propter quācūq; culpam conferen-
tis ſacramentum.

Poteſtas cōſecrationis non aufert a ſciſmatico.

¶ Secunda poteſtas eſt .§.iij.

iuriſdictionis que ex ſimplici hoīs iniunctio-

ne ꝯferſ. ⁊ talis poteſtas nō inuiolabiliſ adhe-
ret. vnde in ſciſmaticis ⁊ hereticis nō rema-
net ſʒ eccl'ia aufert ab eis. Unde nec excōicare
nec abſoluere nec indulgētias dare pñt. aut
aliquid hmōi. Quod ſi fecerint nihil eſt actū.
Cum ergo dicunt tales nō habere ptātem ſpi
ritualē intelligendū ē. de ptāte ſcđa. vel ſi in
telligaſ de pma. ſ. ꝯſecrationis. referendus eſt
hoc nō ad eſſentiā poteſtatiſ ſed quo ad legiti-
mū vſum eius. Et ſic intelligendū eſt illud qđ
ait cyprianus de nouatiano ſciſmatico. vij. q.
i. Nouatian' qui nec vnitatē ſpirit' nec ꝯiun-
ctionē pacis obſeruat. ⁊ ſe ab eccl'ie vinculo
atq; a ſacerdotū collegio ſeparat neq; epiſco-
pi ptātē pt habeſ nec honorē. q epiſcopat' nec
vnitatē voluit habeſ nec pacē. hec ille. Idem

Sacra ſciſmaticoruʒ ſūt vera

dicim' oēs olo hereticos ⁊ ſciſmaticos nihil
habeſ ptātis ac iuriſ. xxiiij. q. i. dicim'. ¶ Sūt
ergo vera ſacramēta q̄ ꝯferūt vł ꝯficiūt ſciſma
tici ſi ſuēt formam eccl'ie. Nec obſtat qđ dič
pellagi' papa. xxiij. q. i. ſciſma. vʒ. Sciſmatici
q2 i vnitate vnā nō ſūt. vt q2 i partē eē volue-
runt vt q2 ſpiritū nō hñt. corpis xpi ſacrificiuʒ
hre nō poſſūt ⁊ in fine. Noli ergo inquit idem
q̄ſi nulla ſciſmaticoruʒ atq; eccl'ie differentia
ſit velle indifferēter vtroruq; ſacrificijs ſocia-
ri. Nō eſt xpi corp' quod ſciſmaticus ꝯficit ſi
veritate duce dirigimur. hec ille. Dicit enim
ibi glo. ſo. ⁊ bñ q intelligiſ hoc vel cū ſciſmati
cus nō ſeruat formā eccl'ie. vel ſi ſeruat dı cor
pus xpi nō eē confectū ab eis. q2 nō confert eis
effectum ſpiritualē ipſius ſacramenti. ¶ Un̄ ⁊
gratianus poſt longā diſputationē hui' mate
rie. ſ. vtrū ſacramēta hereticoꝝ ⁊ ſciſmaticorū
ſint vera ſacramenta quā ponit. i. q. i. §. ex his
verbis. Aug. poſt. c. qđ quidaʒ in fine. §. ſic di

Sacra ſciſmaticoruʒ dicuntur irrita.

cit. Sciendū q ſacramenta hereticoꝝ dicunſ
irrita vel damnāda. falſa ⁊ inania. ſ. i diuerſis
capſis ibi poſitis. nō qtū ad ſe cū ſint ſancta ⁊
vera etiā ab heretico celebrata. ſʒ cuʒ illicite
dātib' pſidia ſint ad iudiciū illicite accipien
tib' ab eis nō ꝯferunt ſpiritūſanctū. irrita ⁊ nō
vera dicunſ. q2 qđ pmittūt ⁊ cōferre credunſ
nō tribuunt. hec ibi. Idē de ſciſmaticis. ideo
autē recipientes ſacramēta ſciēter ab hereti-
cis ⁊ ſciſmaticis pprie ⁊ ſtricte dictis nō reci-
piunt effectū gratie ⁊ ſi characterē q' ad ipſi
mentia ipm ſecundam. Tho. quia ficti acce-
dunt cum in hoc faciāt contra pceptuʒ eccl'ie
hoc phibētiſ. excepto baptiſmo i caſu neceitatiſ.

¶ Sciſmatici etiam pri- .§. iiij.
uanſ poteſtate adminiſtratiōis tempaliū ⁊ in
dignitatibus ꝯſtitui. imo etiā ⁊ poſſeſſionibus
ſuis. Un̄ aug'. Releganſ leges vbi manifeſte
pceperūt impatores eos qui pter catholice ec
cl'ie cōmunionē vſurpant ſibi nomen xpianum
nec volunt in pace colere pacis actorē, nihil
noie eccleſie audeāt poſſideſ. di. viij. quo iure.
Un̄ ⁊. xxiij. q. vij. p totum diciſ q heretici ſunt
ſuis ⁊ eccl'ie reb' expoliādi ⁊ qui poſſidēt here-
ticis ablata nō dicunſ aliena poſſidere. qđ vi
deſ intelligendū cū ſit auctoritate ⁊ licentia
pape vel dñi valentis dare hanc licentiaʒ. Et
idem iudicii diciſ de veris ſciſmaticis. xxiiij.

Sciſmatici ſunt ſpoliandi poſſeſſionib'.

q. i. qui ꝯtra ⁊ xxiij. q. v. de liguribꝰ ď alienatio
nib' factiſ a ſciſmaticiſ. ſcilicet de bōiſ eccl'ie q
nulle ſīt ⁊ nulli' vigoriſ habeſ extra ď ſciſma. ca
. i. cū glo. Itē cū ordinatiſ ſciēter a ſciſmaticiſ
ſolus papa diſpenſat. ſed cū ignoranter ordi-
natis diſcretus platus poteſt diſpēſare extra
de eo q ab here. ordi. c. i. Sed quo ad platurā
pcipue epiſcopat'. ſolus papa diſpēſat. extra ď
ele. c. q2 diligētia. ſm hoſti. Et cuʒ reuertunſ
ad eccl'iam recipiendi ſunt ſm Ray. cum ma
nus impoſitione ⁊ ſatiſfactione vt ſpiritum ſan
ctum accipiant quem extra eccl'iam nō habe
bant. xxiiij. q. i. dicimus. Nec crediſ eis ſi di-
cunt ſecum diſpenſatum niſi oſtendant diſ-
penſationem. extra de ſciſma. c. ij.

¶ Sciſmatici inſuper ⁊ .§. v.
p iudiciū eccl'iaſticum excomunicanſ. ⁊ p ptā
tes ſeculares diuerſis modis coercenſ. Ratio
hui' eſt ſʒ beatū thomā ſe. ſe. q. xxxix. arti. iiij.

Sciſmatici excomunicāſ.

q2 diciſ Sapien. xi. Per que peccat qs p hec ⁊
torqueſ. Sciſmaticis vt dictuʒ eſt in duobus
peccat. In vno quidem q2 ſepat ſe a cōmunio
ne mēbroꝝ eccl'ie. Et qtum ad hoc conueniēs
pena ſciſmaticoꝝ eſt vt excōmunicenſ. Unde
⁊ Nume. xvi. dicitur in figurā hui'. Recedite
a tabernaculis impioꝝ hominū. q ſcʒ ſciſma fe
cerunt dathan ⁊ abyron ⁊ nolite tangere ea q̄
ad eos ptinēt ne inuoluamini in peccatiſ eoꝝ.
Et. xxiij. q. i. dicim'. In alio vero q2 ſubdi rē
cuſant capiti eccl'ie. ⁊ ideo q2 cohercerı nolūt
p ſpiritualē poteſtatē eccl'ie iuſtum eſt vt tem
porali poteſtate cohercéanſ. ¶ Un̄. xxiij. q. v.

Tpali poteſtate cohercēt ur.

dicitur. q diuine ⁊ hūane leges ſtatuerunt vt
ab eccleſie vnitate diuiſi ⁊ eius pacem pturbā
tes a ſecularib' poteſtatib' cōprimantur. Nec
eſt inconueniēs q duplici pena puniantur. ſ.
ſpūali p excōmunicationē. ⁊ tēporali p coher
tiones in reb' vel perſonis ſm beatū Tho. vbi
ſupra. Cum enim pene huiuſmodi vite ſint me
dicine quando vna nō ſufficit ad cohercēduʒ
hominē a malo ſupadditur merito alia. ſicut
⁊ medici circa ifirmitates corpales. ita ⁊ eccl'ia
cū aliqui p excōmunicationē nō ſufficiēter re
pmunſ adhibet cohertionē brachij ſecularis.
Sʒ ſi vna ſufficeret nō apponereſ altera. Un̄
pellagius papa. Quiſquis ergo ab apoſtolicis
eſt diuiſus ſedibus ſciſmaticū eē nō dubiuʒ.
⁊ contra vniuerſaleʒ eccleſiā altare erigere co
naſ. De talib' inſert' calcedonēſi cōcilio canō
ſic dicit. Qui a cōmuniōe ſepiū ſuſpēdit ⁊ col

apoſtatus iſte ad nihilũ redactus ẽ. deinde ſub Johãne.xxij.factũ ẽ aliud ſciſma. Nã cũ ipſe Johẽs p extrauagãtẽ ſuã declaraſſet fore hereticos q xpm aſſererẽt ptinaciter nil poſſe / diſſe in cõi etiam mobile.cũ ſit ꝯ euangelium expreſſe.vt pꝫ. Joh.xij.ꝛ.xij.q.i.habebat do minus. Quidã nũcupati fraticelli de opiniõe fecerũt ſciſma aſſerẽtes papã ioãnẽ hereticũ cũ ſucceſſorib⁹ ꝛ ſequacib⁹ eius.ꝛ fecerũt aliuꝫ papã piſis.ꝛ adhuc pſeuerat illa hereſis in qbuſdam. Greci etiam circa annũ dñi.nongẽteſimũ ſciſma faciẽtes in hereſim etiam inciderũt de ſpũ ſancto reprobatã.extra de ſum. trini.ꝛ.fi.catho.c.i.li.vi.ſed reducti ad vnitatẽ eccřie ꝛ veritatẽ fidei ſub eugenio.iiij.q nũc petri ſedem tenet. ¶ In tertio vero caſu.ſ.cũ dubiũ eſt quis illoꝝ duoꝝ ſit canonice elect⁹ puta qꝛ electio primi dicit̃ facta per metum q cadit in cõſtãtẽ virũ. Cuius in duab⁹ ptib⁹ cardinaliũ poſtmodũ ab eiſdẽ ſit electio alterius ſine violẽtia ꝛ metu quocũq. Sic accidit caſus circa dñi.M.ccclxxx.annos. Nã mortuo Gregorio.xi.cardinales debẽtes pcedere ad electionẽ ſucceſſoris.fuerũt vt dicitur a romanis ꝯminati q occiderent ſi nõ eligerẽt italicũ aliquẽ. Elegerũt ergo archiepm barcñ.q tunc erat rome expmẽtes ei q cũ eligebãt ad vitandũ periculum ſeu fingebãt eligere.ſꝫ poſtea data oportunitate aliũ libere ꝛ nõ coacte intendebãt eligere. Electo igit̃ illo qui vrbanus ſextus dictus eſt. Ille vt fert̃ dixit q ſi volebãt eum eligere voluntarie eligerent. qꝛ intendebat papa eſſe. Publicato igitur illo Urbano pro papa ꝛ a cardinalibus adorato ꝛ conſecrato de conſenſu eorum ac principibus xpianitatis ꝫ per eos ſignificato q canonice eſſet electus. Inde ad aliquos mẽſes ipſi cardinales receſſerũt ab eo ꝛ fugiẽtes ad ciuitateꝫ fundẽſẽ. que ẽ in principio regni ibi elegerũt aliũ qui dictus eſt clemẽs ſextus.q trãſtulit curiã ſuã in auinionẽ. Illiq̃ꝫ venerata eſt pro papa tota francia ꝛ hiſpania ꝛ cathalonia. Alteri vero Urbano adheſit obediẽs italia alemania ꝛ vngaria. Perſeuerauitq ꝫ peſſimũ ſciſma vltra triginta ãnos. Cũ igit̃ hic eſſet dubiũ ꝛ ignorãtia facti.qꝛ exceptis cardinalib⁹ ꝛ paucis.aliis tũc preſentib⁹ ceteri ſcire nõ poterãt ſi talia ſic pceſſerãt vel aliter cũ diuerſi diuerſimode geſta referrẽt. Et partim etiã ignorãtia iuris quia dubiũ habat̃ apõ peritiſſimos vtrũ fuerit talis metus q cadere poſſet in ꝯſtãtẽ virũ.nec ne. Et etiã quia poſt electionẽ habuerũt tẽpus liberũ ad recedẽdũ.ꝛ nõ fecerũt ꝯcitius. Sed ecõtrario p ſigna expreſſa oſtẽderũt voluntarie ꝛ libere factã electionẽ. ¶ Ignorãtia aũt facti cũ pbabilis eſt excuſat ſicut excuſatur iacob cognoſcens Lyam non vxorem ſuam pro Rachele vxore ſua

Cũ dubitatur qs ſit canonice electus

Ignorantia quomodo docet excuſat.

quod etiam expreſſe dicitur.i.q.iiij.§.notandum. Et plenius in glo.ibi que etiam declarat quomodo dicat̃ ignorantia pbabilis.que excuſat ſiue ſit de facto pprio ſiue alieno.ignorãtia iuris ciuilis ſeu canonici ad qd̃ ſpectat hui⁹ materie diſcuſſio vt dicit ibi glo. ꝛ ſi nõ excuſat cũ ẽ tale ius quod qs de facili p ſe ſcire poteſt vel p alios. Dũ tamen habeat copiã peritoꝝ.vt.ff.d̃ iuri.ꝛ fac. ignorã.ꝛ di.xxxviij. Si in laicis. Excuſat tamẽ ſi eſt tale ius quod qs nec p ſe nec p alios ſcire poteſt.cũ peritiſſimos fallat.ꝛ diuerſi ꝯtra ſẽtiãt. ar. di.xixvij. §.vlti.cũ glo. Ideo in illo ſciſmate illi fuerũt vere ꝛ pprie ſciſmatici q pſẽtes ſciẽtes factũ cõtra iura ſcienter.vł ꝯ ꝯſciam fecerũt ſciſma tale paſſionib⁹ ducti amoris vel odij cupiditatis.ꝛ ãbitiõis. Alij vero q vni vel alteri vrbano.ſcꝫ vel clemẽti obediẽtes adherebant moti ad hmõi tenẽdũ nõ tẽporalitate ſed ex ꝯſciẽtia exanditis ꝯſilijs peritorum nõ erant vere ꝛ pprie ſciſmatici etiã ſi ei q nõ erat ver⁹ adheſiſſẽt.qꝛ pter itẽtionẽ eoꝝ erat error ꝛ diuiſio eoꝝ. Quãuis eni ignorãtia iuris diuini vł naturalis neminẽ excuſet.vt dicit. Gratianus i dicto.§. Notãdũ ibi nõ erat talis ignorãtia.qꝛ etſi credere ĩ vnũ caput ſiue ĩ vnã catholicã eccleſiã.ſit de articulis fidei.q̃ ſpectat ad ius diuinũ tamẽ credere hũc eſſe illũ vnũ caput vel aliũ cũ duo ſũt gerẽtes ſe papa.nõ eſt articulus fidei.ſꝫ qui ſꝫ iura ꝛ eccleſie eſt electus.qd̃ ſcire ptĩet ad factũ ꝛ ius canonicũ. Quãuis ergo vna ps excõicaret alterã cũ ſeq̃cibus ꝛ ſciſmaticã nũcuparet.q ſimplr̃ inherebãt excuſari videbãt a vicio ſciſmatis. durãte illo ſciſmate poſt vrbanũ ſucceſſit ex illa pte Bonifaci⁹ non⁹.bonifacio ſucceſſit inocẽtius ſept⁹.inocẽti⁹. Gre.xij. Ex alia pte clementi ſucceſſit benedict⁹.xij. ¶ Sub his aũt.ſ.gregorio.xij.ex vna parte.ꝛ benedicto ex alia factũ ẽ aliud ſciſma circa annos dñi.M.cccc. Nam recedentibus cardinalib⁹ ab vtroq papa ꝛ ꝯueniẽtibus piſis ibiq ꝯciliũ vniuerſale celebrantib⁹.depoſitis illis duob⁹.ſ.gregorio ꝛ bñdicto p cõciliũ vł cõciliabolũ ſub cauſa rõne depoſitis.qꝛ dicebant̃ ſcandalizare facto ſuo publico totam ecclĩam cum non vellent conuenire ſimul in aliquo vno loco vt pmiſerant ꝛ iurauerant ad danduꝫ efficaciter vnionem eccleſie. Demũ creatus eſt piſis alexander qui dicebatur prius petrus de cãdia. cardinalis ordinis minorum. Cui ſucceſſit Iohannes.xxiij. Bononie electus. Et cum pene omnes reges.ꝛ principes chriſtianitatis dimiſſis gregorio ꝛ. Benedicto obedientiam dediſſent Alexandro ꝛ ſucceſſori.ſuo tamen adhuc maximuꝫ dubium erat vtrum illud piſis celebratum fuerit verum generale concilium vel conciliabulum cum nullus

Aliud ſciſma.

rorū qui ſe gerebāt pro papa fuerit auctoritate cōgregatū. Itē vtrū cā pp quā fuit creat⁹ ille terti⁹.ſ.alexāder vz.qꝛ gregori⁹ ꝛ bñdict⁹ ſcādalizabāt eccliaȝ ex facto ſuo.qꝛ.ſ.diſſimulabāt vnionē dare eccleſie vt ꝓmiſerant eſſet vera. Nā ꝺ gregorio repertū ē ꝯtrū. vt apparuit de facto poſtea qꝛ ſponte renūciauit ī cōcilio cōſtātienſi. Et vtrū potuerit illos deponere ꝓ illa cā ꝛ ꝑ ꝯñs ibi creat⁹ eēt verus papa.ſ.alexāder vel antipapa. Ex quacūqꝫ triuȝ partiū quicūqꝫ ſimpliciter credebat ſuū eē verū papā ꝛ nō aliū, motus cōſciētie dictamie paratus ēt alteri adherere ſi hoc ibi cōſtaret. excuſatus credit a vicio ſciſmatis ꝛ ſentētijs eius. In cui⁹ ſignū eſt ꝙ in qualibet obedientia erāt multi peritiſſimi ꝛ ſanctiſſimi viri ꝛ cū deus ꝛ nā nō deficiat in neceſſarijs: ſꝫ vnctio docet de oībus vt dicit ioan.ī canonica ſua Nō eſt credendū ſpiritūſanctū deſeruiſſe eccleſiā cuius inſtinctu regit. diſ.viij. Quicōtē pta. Uel xp̄m receſſiſſe a ſuis qui dixit. Ecce vobiſcū ſum oībus diebus ꝛ Mat.vlt. ſi error ille fuiſſet periculoſus ꝛ dānabilis. Inſuper ꝛ ſub vrbano ꝛ bonifacio fuerūt ſancte ꝗ claruerunt miraculis vt ſcā Brigida ꝛ Catherina ꝺ ſenis credētes in illū: ꝛ ſub clemēto ꝛ benedicto ex alia pte fuit beat⁹ petrus lucinburgo cardinalis eius clarēs miraculis. Sub bonifacio ꝛ gregorio fuit dñs ioānes dominici cardinalis eius eximie ſcie ꝛ ꝓbitatis. Et ſub benedicto magiſter vincentius maximus predicator ꝛ ſanctiſſime vite. idē ſenſerūt ꝛ ſcripſerūt ꝛ cōſuluerūt ipſi venerabiles viri dñs ioannes dominici. ꝛ magiſter vincētius. Tādē deo miſerante cū ſic nauicula petri fluctibus quateret domio quaſi dormiente exurgens trāquillā fecit. Cōgregatio.n. cōcilio cōſtantie ꝑ imperatorē ſigiſmundū aſſignatione ibi facta ipſius per papā ad quē ſpectat hmōi. vt pȝ di.xvij.ꝑ totū: ꝛ ꝑ ioānē.xxiij. ꝛ ꝑ gregorium.xij. ꝛ cardinalibus benedicti oībus ad ipſuȝ cōciliū vniuerſale accedētibus cū cardinalib⁹ ioānis ꝛ gregorij decretū ē vt ꝓ efficaciori mō vnionis fiende per modū ceſſionis ꝓcedendū fore. Sicqꝫ gregorius.xij. ꝑfatus ſponte oī iure papatus ceſſit ꝛ renūciauit ꝑ carolū de mala teſtis ſuū in hoc ꝓcuratorē in publico cōcilio ioānes.xxiij. prefatus fugā arripuit. Sꝫ imperator ſigiſmundus cū inſecut⁹ cepit ꝛ reddire cōpulit ad ꝑfatū locū cōcilij. Et qꝛ cedere nolebat ac ēt multis actib⁹ ſuis eccleſiā ſcādalizabat. depoſitus fuit. Et ſimilit Bñdict⁹ qꝛ ad ꝯciliū venire noluit nec mittere. nec ſcoꝛpari nec cedet. depoſit⁹ fuit. Demū ꝺ cōi ꝯcilio ꝛ aſſēſu oīuȝ cardinaliū. gregorij ꝛ ioānis ꝛ bñdicti q illic cōuenerāt: ꝛ oīuȝ nationū.ſ. italice: gallice: alemanie: hiſpāice: anglie: aſſumpti ſunt aliqui qui ſimul cū cardinalibus hērent vocē ī electione fienda ſum mi pontificis. Sicqꝫ ad electionem procedentib⁹ creat⁹ eſt canonice dñs. Oddo cardinalis de colūnēſib⁹ vocatuſqꝫ Martinus quītus. Acceptatuſqꝫ ab omni clero ꝛ principibus xp̄ianitatis vniuerſis pro vero vnico ꝛ indubitato apoſtolico petri ſucceſſore ieſu xp̄i vicario. Et decretū fuit qcqd fuiſſet a quocūqꝫ illoꝝ trium q ſe geſſerūt pro papa ꝯceſſum ꝛ ordinatū in ſua dūtarat obediētia ratū eēt ꝛ firmū. vnde ꝛ oēs remāſerūt in ſuis dignitatib⁹ ꝛ officijs. Et q̄uis ille pertinax olim dict⁹ benedict⁹ in caſtro paniſcole ꝯfugiēs moreret in ſua duritia ab oībus derelict⁹ fact⁹ eſt poſt eū a pauciſſimis antipapa qdā eugenius. ſꝫ ſubito res illa euanuit nā ceſſit ſpōte omni iuri ſi qđ haberet in papatu. Credit aūt ꝓcuratū tale ꝯciliū ꝯgregari laborib⁹ ꝛ īduſtria dñi ioānis dhici cardinalis raguſini q pluries acceſſit ad imꝑatorē aliqñ in habitu cardinalat⁹. aliqñ ī hitu trāſformato ad ſuggerēdū ꝛ ſollicitādū illud negociuȝ.

Quod autem in dicto .§.vij.

ſciſmate ſic dubio nullus eēt ꝯdēnādus cuicūqꝫ illorū triū adhereret pura ꝯſciētia nō ſolus rōnib⁹ iam breuiter aſſignatis ꝓbat. ſed ꝛ quidā magiſter exími⁹ ī theologia tūc cācellari⁹ pariēſis ad idē ꝓpoſitū ſꝫdā ꝯcluſiōes ſcripſit approbatas ꝑ doctores toti⁹ vniuerſitatis.

Prima concluſio eſt. .§.viij.

Quocūqꝫ ꝯtēdētiū de papatu demōſtrato nō eſt hereticū dicere. A. nō eſt papa. Ratio huius ꝯcluſionis eſt qm̄ nulla ꝓpoſitio ad cuius verificationē exigit veritas vnius ꝓpoſitionis ꝯtingētis ꝛ ad fidē īpertinētis eſt de neceſſitate aut ītegritate fidei. Nā ſicut ꝓpoſitio copulatiua cuius vna pars eſt tota ꝯtingens. ꝛ cuius vna pars eſt falſa ꝛ īpoſſibilis. eſt tota falſa aut īpoſſibilis. ſic in ꝓpoſito. Cōſtat aūt ꝙ ad verificationē iſtius. A. eſt papa. exigit nō ſolū vnā ſed multas ꝓpoſitiones ꝯtingētes eſſe veras. vt qꝛ electio eſt rite ꝛ canonice celebrata. ꝛ ab illis q habēt poteſtatē. ꝛ ſimiles. Cū ergo neſciat ſi electio pape eſt canonice celebrata niſi a pauciſſimis itereſſentib⁹ ꝛ itelligētibus ꝛ per maxime qñ ſapiētiſſimi de hoc dubitant vt in ꝑdicto ſciſmate. ideo nō eſt hereticū dicere ꝙ talis vel talis nō eſt papa. qꝛ.ſ. nō pōt eſſe elect⁹ canōice. Nō.n. ꝑtinet ad fidē ꝙ ſit iſte vel ille papa. ſꝫ ꝙ ſit vn⁹ papa. ille.ſ. q eligit vt ordināte ī ꝑari eccleſia. di.xxiij.c. In noie dñi. Prima concluſio.

Secunda concluſio eſt. .§.ix.

Nō in ſtatu ꝑdicto ſtat aliquos eē apud quos iſtud pertinaciter aſſerere. A. non eſt papa. ſaperet hereſim. Ratio huius ꝯcluſiōis eſt. quoniā ꝓpoſitio dicit ſapere hereſim qñ ex ipſa aſſumptione cū aliqb⁹ veris que rōnabiliter ne- Secunda concluſio.

gari nō poſſunt ſequit̄ error in fide. Sed poſſi-
bile eſt aliquos hoīes ꝑ reuelationē vel aliter
ſic certificatos eſſe ꝙ oīa rite facta ſunt ⁊ cano
nice in electione ipſius. A. in papā. qḋ rōnabi
liter dubitare nō poſſunt. tūc tales ſi negant.
A. eſſe vel fuiſſe papā incidūt in errorē iſtū ꝙ
rite electus ⁊ cōſecratus in papā non eſt papa
nec vnquā fuit papa. ⁊ ꝙ non ſuccedit petro. ⁊
multa ſimilia que ſunt heretica. ar. vij. q. i. fa-
ctus. ⁊ extra de elec. licet.

Tertia concluſio.

¶ Tertia concluſio eſt. .§.x.

In huiuſmodi ſciſmate tā dubio temerariū
iniurioſum ⁊ ſcandaloſum eſt aſſerere oēs tenē
tes iſtā partē vel oēs alterā vel neutralē etiam
adultos vniuerſaliter extra ſtatū ſalutis eſſe.
vel excoicatos. vel rōnabiliter de ſciſmate ſu-
ſpectos. Ratio huius ꝯcluſionis eſt. quoniam
multi ſunt ex vtraꝗ parte ⁊ neutrales qb' nō
eſt materia iſta clarificata qn rōnabiliter poſ-
ſint negare vel dubitare ꝓpoſitionē iſtā. quo-
cūꝗ cōtendentiū de papatu demonſtrato. A.
eſt vel fuit rite elect'. A. nō eſt ſciſmaticus vel
hereticus ⁊ ſimiles ad quas ſequit̄. A. nō eſſe
papā. Aſſumptū docet experientia. ⁊ tot do-
ctiſſimorū diuerſe aduerſeꝗ ſentētie. Et ꝯſtat
multos eſſe ſimplices qui ad talia dubia inue
ſtiganda non tenent̄ qui nō mouent̄ nec fauo-
re nec odio vel queſtu ad nō fauendū illi par-
ti vel illi. ⁊ parati ſūt obedire veritati ſufficiē-
ter agnite. nec ſunt ptinaces. Nō ſi nō pertina
ces. ergo nec excoicati nec de ſciſmate rōna-
biliter ſuſpecti. Tota ratio huius fundatur in
hoc. qꝛ nūꝗ fuit tā veriſimilis ⁊ vehemēs cau
ſa dubitatiōis in alio ſciſmate ſicut in iſto. Cu
ius ſignū euidens eſt varietas opinionū inter
ſanctiſſimos ⁊ doctiſſimos ex vtraꝗ parte im
mo ſuppoſitis illis que facta ſunt ⁊ conceſſis
adhuc reſtāt qōnes iuris ad vtrūlibet diſputa
biles. que oīa incertitudinē rationabilē ge-
nerant in hoc ſciſmate. ⁊ ab errore pernitioſo
plurimos excuſant. ar. ad hac a ſimili. xxiiij. q.
iij. c. dixit. De ſimilibus enim idem eſt iudiciū
extra de tranſla. c. Inter corporalia.

Quarta concluſio.

¶ Quarta concluſio eſt. .§.xi.

Quacūꝗ parte demōſtrata temerariū ⁊ ſcan-
daloſum ⁊ ſapiēs hereſim eſt aſſerere ſacramē
ta ab eis cōfecta ſuā efficaciā nō habere. ⁊ ſa-
cerdotes nō eſſe cōſecratos. pueros nō eſſe ba
ptizatos. ⁊ euchariſtiā nō eſſe cōſecratā. ⁊ huiuſ
modi. Rō huius eſt. qm̄ neꝗ ſciſma neꝗ here
ſis. neꝗ qdcūꝗ vitiū impedit quin ſacramēta
habeant ſuā efficatiā. qḋ vtiꝗ verū eſt quātū
ad eēntiā ſacramentoꝝ. qꝛ vera ſacramenta
ſunt ſeruatis que fieri debent. ⁊ debita forma
⁊ materia ⁊ hmōi. vt dictū eſt ſupra. Scienter
tn̄ ſumētes a preciſis nō recipiunt effectū vlti
mum ſacramentorum. ideſt gratiā. ⁊ hoc ideo
quia fieri accedunt cū faciant contra ordina
tionē eccleſie que hoc prohibet. Excipitur ta
men baptiſmus qui in caſu neceſſitatis a quo
cūꝗ ſciſmatico vel heretico vel pagano ſuſce-
ptus confert gratiā. vt expreſſe dicit̄. xxxij. di.
§. Ceterū. Unde Cyprianus ꝙ dixit ſacramen
ta etiā baptiſmum a ſciſmaticis vel hereticis
collata irrita eſſe ⁊ inania. vt habet̄. i. q. i. c.
Sicut eunuchus. Si qs ingt reprehendit̄ ab
Auguſtino ⁊ alijs doctorib' eccleſie in ſupra-
dicto. §. ceterū. ſꝫ qn̄ ſciſma eſt dubiū ⁊ obſcu-
rū vt iſtud de quo eſt ſermo. credēdū eſt ſacra-
menta a quacūꝗ pte cōferant̄ ſuū effectū vlti-
mū. ſ. gratiā cōferre dūmō alias diſpoſiti ſint
⁊ cōtra ꝯſciētiā alicui partiū nō adhereant.

¶ Quinta concluſio eſt. .§.xij.

Quinta concluſio.

Nō poſſibile eſt aliquos vere parti aſſentien-
tes veraciter eſſe ſciſmaticos ⁊ aliquos falſe pti
aſſentiētes mō predicto non eſſe ſciſmaticos.
Rō huius ꝯcluſionis eſt qꝛ ſtat aliquē vere pti
aſſentientē ſic eſſe ptinacē ꝙ ꝓpter queſtū vel
vanā gloriā vel aliā cauſam nō hēt aīum para
tū ad obediēdū veritati cognite ſi per eccleſiā
vel aliter reperiret̄ illū errare. vel etiā dū in tā
to dubio ꝑ inuoluto ꝑ ſua aſſertiōe ſuſtinēda ſe-
parat ſe a mēbris veris ⁊ vnitate ipſius eccle-
ſie. Nō eni eſt ſciſma tm̄ in ſeparatione mēbroꝝ
a capite. ſed etiā in ſeparatiōe ptinaci mēbrorū
ad inuicē. Ex quo ꝯſequēter habet̄ ꝙ ē temera
riū ⁊ piculoſū vnā pte vel aliā generaliter im
pugnare. ⁊ ab eiuſdē coīcatiōe cauſa deteſtatio
nis declinari. Altera pars concluſionis patet
ex tertia concluſione ſupra poſita.

¶ De ſententijs excō- .§.xiij.

municatiōis que ferunt̄ ab vna pte ꝯtra aliā
dicit ꝙ fieri nō deberēt. qꝛ excoīcatio fieri nō
debet niſi pro mortali. vt dicit̄. xi. q. iij. nemo.
imo nec pro mortali niſi poſt ꝯtumaciā. vt. q.
c. certū. In hmōi aūt nō debet qs iudicari de
mortali. Si tn̄ ſnīa ꝓferat̄ put factū eſt nō eſt
curādū. Nō eni ait Grego. xi. q. iij. Snīa pa-
ſtoris ſiue iuſta ſiue iniuſta timēda eſt ⁊ ſeruan
da vt dicūt doctores. Hoc intelligēdū eſt qn̄
ꝓfert̄ a paſtore ſeu iudice ſuo. ſꝫ in hoc caſu cū
nō reputet ferentē hmōi ſnīam iudicē ſuum. ⁊
habeat ꝓbabilē cauſam hoc eſtimādi nullā.
vꝫ illā credere. x. q. iij. cui illata.

¶ Demum ex premiſſis .§.xiiij.

prefat' doctor elicit q̄tuor documēta. ¶ Pri-
mū eſt ꝙ inter hoīes eiuſdē obedientie expedit
adherere ſententijs latis a ſuo ſuperiore credē
to. alioqn nō eēt vinculū charitatis inter eos.
⁊ hoc placet. alias ſequerent̄ multa icōueniē
tia ⁊ magna cōfuſio. ¶ Secūm documētū eſt
de caſib' reſeruatis pape de diſpēſationibus ⁊
alijs in foro ꝯſcīe vel foro publico ſeu ꝯtētioſo.

pāt hoīes ſm crudelitatē ſue partis ⁊ ſuā ptēȝ ⁊ ſeipſos gctaſ tenēdo ꝑ facto id qđ ſupioꝛ eo rū ab eis credit⁹ fecerit. Neutrales aūt videnſ habere ſufficiētē recurſuȝ ad oꝛdinarioꝝ. apud quos ſm coꝝ opinionē coiter loquēdo eſt poteſtas deducta. Et hoc ſatis placet excepto eo qđ dicit de neutralib⁹. Nō bū eni itelligo quō q̄s poſſit bene eſſe neutralis. ¶ Tertiuȝ documētū eſt qđ tn̄ pri. nū ponit qđ apud plurimos pōt hic applicari documentū ambroſij. ad ar. qđ habeſ. xij. di. illa. de ieiunando vel nō ieiunādo. videlȝ cū rome ſuȝ ieiuno ſabbato: cum mediolani ſuȝ nō ieiuno. Ita ⁊ tu ad quācūq̄ eccleſiā veneris illius moꝛē ſerua ſi nō vis cui q̄ eſſe grauis. nec quēq̄ tibi. Ita ſngt ille. idē homo ꝑ diuerſitate locoꝝ ⁊ tēpoꝝ ⁊ pſonaruȝ ſine piculo ſciſmatis ⁊ dānationis nūc huius partis. nunc alterius dictis ⁊ ſententijs obedire pōt. ⁊ nūc cū iſtis. nunc cū illis coicatiōnē pſtare. Iſtud documētū nō placet. nō eniȝ cōcipio quō illud poſſit rite fieri. Cū eni poteſtas iuriſdictiōis ab vno ſūmo. ſ. papa xpi vicario deriueſ in alios iferioꝛes platos. ſicut ſenſus ⁊ mot⁹ a capite in mēbꝛa influit. Propter qđ xps vni. ſ. petro dixit. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Math. xvj. ad cōmēdādū vnitatis ſacramētū. ⁊ q̄ a papa in alios eſſet iuriſdictio deriuāda. vt ait cypꝛianus. xxiiij. q. i. loqſ. coȝ duo capita eē nō poſſint. Alioqn eēt mōſtruū in eccleſia. opȝ q̄ ab vno ꝟo vel ꝓſūpto deriueſ ptās in alios. Si ergo cū eſt in terris obedientie vnius. illi adheret vt ſūmo capiti a quo eſt ſ mat hēc ptātēȝ vt a p̄mo origine ⁊ ſic abſoluit. ⁊ abſolutionē ab alio pro ſe q̄rit qn̄ accedit ad terras obediētie alterius. q̄s dabit auctoꝛitatē abſoluēdi eos q ſūt de illa obediētia: vel vt poſſit ipe abſolui ab illis. Nō ille p̄mus. cū habeat iſtos vt p̄ciſos. Nō ſecūdus cū iā adheſerit p̄mo. ⁊ ſic a ſcđo habeaſ ſciſmaticus. Non vterq̄. q2 tūc eēnt duo capita. Cōueniētius vȝ dicēdū q̄ vni coꝝ adherendo ſm q̄ magis dictat ꝯſcia. nō ad quē magis xpalitas trahat. illius auctoꝛitate ſūgaſ abſoluēs illos. ⁊ abſolutionē querēs ab iſtis q ſūt de obediētia ipſius cui adheret. De hoīb⁹ aūt alterius obedientie nō ſe itromittat niſi ad obediētiā reuerſus ei⁹ cui ipſe adheret. Illos tn̄ nō pp hoc ꝯdēnet. Et ſiq̄dē ꝯtingeret illū nō eſſe verū cui cū pura ꝯſcia adheſit. in abſolutiōe ſupplebit defectū ſūmus ſacerdos dn̄s ieſus. q hēt claues. ⁊ cui apit nemo claudit. Ignoꝛātia aūt ꝓbabilis excuſat eū. ¶ Addit q̄rtū documētū dicēs. Ubi hō nihil in ſe ſentit carnale vel tenebꝛoſuȝ trahēs eū ad iſtā ptē tenēdā vel aliā nō dȝ ſibi ſeruare ſcrupulos. Veriſſimū eſt eni illud xpi. Si oculus tuus fuerit ſimplex totū coꝛp⁹ tuū lucidū erit. Nolo aūt ex iſtis ⁊ p̄cedētibus dicere q̄ in oī caſu ſic liceat de obedientia pape ⁊ eius ſententijs ſentire ⁊ varia iudicare. ſed tātūmō vbi rōnabiliter ⁊ ꝓbabilis habeſ rō d̄ſiare dubitādi. vt eſt in ſupꝛadicto ſciſmate. Et hoc documētū multū placet quātū ad vtrāq̄ ptē. Ex p̄ma pte elici pōt iſta ꝯcluſio. q̄ in predicto ſciſmate ⁊ multomagis qn̄ eēt minus dubiū q̄s moueſ ad inherēdū ⁊ obediēdū vni magis q̄ alteri. nō ex ꝯſcia ⁊ veritate cognita ſed ex xpalitate. vt q2 vnuȝ magis iuuare pōt. vel maioꝛa bñficia cōfert q̄ alter. ille eſt in malo ſtatu aīe ſue etiā adherēdo vero. Ex ſcđa parte notādū diligēter q̄ nō idē dicēdū de quolibet ſciſmate. alioqn ſciſma ⁊ chimera idem eēnt. ⁊ ſnīe late ꝯ̄ ſciſmaticoȝ. ⁊ tādure iſectiones ⁊ punitiōes friuole eēnt. ⁊ inutiliter membꝛanas occuparēt. Qn̄ igiſ ſciſma eſt euidens ⁊ clare a nō paſſionatis pōt pcipi vt in p̄mo caſu ⁊ ſcđo ſupꝛadictū eſt. tūc locū habēt que dicta ſūt in. ij. ⁊. iij. §. de ſciſmaticis. Nec ignorātia excuſaret eos qn̄ p ſe vel p alios de facili veritatē ſcire poſſunt. Et de hmōi itelligiſ illud qđ dicit pelagius papa de ſciſmaticis veris loquēs. Nec enim leuigat coꝝ crimē. Magis vo auget q̄ eos diu reſtitiſſe dixiſtis. ne aplicis ſedib⁹ coicantes in ſua coione reciperēt. In h⁹ eni dn̄ ⁊ illi iculpādi ſūt q coicare talib⁹ voluerūt. multomagis tn̄ illi exēcrādi qui nō ſolū in ſacerdotib⁹ coionē aplicarū ſediū. verūetiā in ipſis ſpꝛeuerūt. ſed nec illud eis ꝓdeſt q̄ coȝ in eiſdē iſtis vel ignoꝛātia rōnis vel ſimplicitateȝ itellect⁹ ſui a nr̄a ſe coione ſuſpēdiſſe ꝓhibetis. Idipſuȝ eni magis eſt. pp qđ ſciſmatici ſūt ⁊c. xxiiij. q. i. ſciſma. Hinc ⁊ Beda ait. tractans illud Io. in cano. Oīs q credit ⁊ nō ꝑmanet in doctrina xpi deū non hēt. Si q̄s venit ad vos ⁊ hāc doctrinā nō affert. nolite eū recipe i domū. nec ei aue dixeritis. Hec Io. de ſciſmaticis ſiue de hereticis vitādis. q̄ verbis docuit etiā factis exhibuit. Nā cū apud epheſum balnea lauandi gr̄a fuiſſet ingreſſus. ⁊ vidiſſet ibi cherintū. ꝯtinuo diſceſſit nō lot⁹ dicēs. Fugiamus hinc ne balnea coꝛruāt in qb⁹ cherintus lauaſ inimic⁹ veritatis. vt refert deo policarpus. xxiiij. q. i. oīs. Itē Ambꝛo. Cypꝛianus nō putauit fidē eſſe in ſciſmate. Nā ⁊ ſi fideȝ erga deū tenerēt tn̄ erga dei eccleſiā nō tenebāt. cuius patiebanſ velut quoſdā artus diuidi membꝛaq̄ lacerari. Eteni cū pp eccleſiā xps paſſus ſit. ⁊ xpi coꝛp⁹ ſit eccleſia nō vȝ ab his xpo fideȝ exhiberi a qb⁹ paſſio eius euacuaſ atq̄ diſtrahiſ. xxiiij. q. i. c. aduocauit. Itē alexāder. ij. ait. Qui extra eccleſiā ſūt nec ligare pn̄t nec ſoluere. nec recōciliādo eccleſiaſtice coioni reddere. nec excoicādo ei⁹ ſocietate p̄uare. q̄ ipſi heretici vel ſciſmate polluti ſine ſnīa notati penitus carere ꝓbanſ. Et cū dn̄s daret oīb⁹ parē ligādi atq̄ ſoluēdi ptātē. Petro ꝓ oīb⁹ ⁊ pre oibus claues regni celoꝝ ſe daturum ꝓmiſit dicēs.

Tibi dabo claues regni celoꝝ. Quicū𝔮ꝫ ergo ab vnitate eccleſie q̄ p petrū deſignat alienus fuerit execrare pōt. ↄſecrare nō valet. excoica tionis vel recōciliationis ptātē nō hēt. xxiiij. q.i. audiuimus. Itē.i.q.vij. quotiēs. traditur forma qua ſciſmatici reuertētes ad vnitatē ec cleſie debēt abiurare ſciſma ꝓmittētes ſub iu reiurādo nunq̄ꝫ in ſciſma relapſuros. ⁊ in ſcri ptis redigere ꝓmiſſionē ſub obligatione penē eterne. Hec oia ⁊ ſilia de ve ⁊ ꝓpe ſciſmaticis itelligunt. pmo vel ſcdo mō dictis nō tertio.

De ſciſmate baſilice

¶ Sciſma autem quod .§.xiiij.

nūc regnat factū baſilice. anno dñi. Mcccc. l. vel circa ſub eugenio.iiij. videt ptinere ad ſe cūdū modū ſciſmatis potius q̄ꝫ ad tertium. qđ dubiū vocatū eſt. Nā cū mortuo martino.v. canonice fuerit creat⁹ ipſe eugenius ⁊ accept⁹ a tota xp̄ianitate ꝓ vnico ⁊ indubitato aplico. ⁊ per plures annos papatū tenuerit. congrega tio facta baſilee que aliqn̄ ↄciliū fuit. q꞉ aucto ritate mar tini ↄgregatū. ⁊ poſtea etiā auctori tate eugenij cōfirmatū cū fuerit diſſoluta. trāſ lato ↄcilio ferrariā ꝓpter ꝓductionē grecoꝝ. ⁊ inde florētiā ꝓpter ſuperuenientē ibi peſtē. ef fecta eſt ↄciliabolū ⁊ ſynagoga ſathane adeo vt baſiliſcū pareret ipſa baſilee ↄgregatio au ſu temerario pſumēs deponere eugeniū. ⁊ crea re amideū ducē ſabaudie dictū felicē. Pro ra tione iuſtificationis ſue impietatis allegant. Primo q̄ ipſe eugenius papa nō potuit diſſol uere illud ↄciliū ſua auctoritate firmatū. Et ex hoc ſcdo q̄ ↄciliū eſt ſupra papā ad iudicā dū de ipſo. Tertio q̄ q꞉ ſcādalizabat eccleſiaꝫ iuſte ipſum ↄciliū depoſuit. ⁊ depoſito aliū crea re potuit. Sed pmū eſſe falſuꝫ ex hoc oſtēdit. q꞉ eius eſt deſtituere ⁊ diſſoluere cuius eſt ſta tuere ſiue ↄſtituere. cū ſint eiuſdē ptātis actus. gl. extra de re. iuris. oēs. Sicut autē papā pōt cōdere canonē generalē ita ⁊ tollere pōt ⁊ mu tare. vt pꝫ. xxv. q.i. §. hīs ita. Et ſicut ſolus po teſt cōciliū generale indicere ⁊ facere celebra re. ⁊ ei auctoritatē dare. vt di. xvij. p totū. ita ⁊ diſſoluere pōt. ¶ Scdm̄ falſum eſſe multa iu ra declarāt. Nō eni papa hēt auctoritatē a cō cilijs pncipaliter. ſꝫ a xp̄o. vt habet di. xxi. q̄ꝫ uis. Et ipſe papa dat robur ⁊ auctoritatē ordi natis in ↄcilio vt dicit extra de elec. ſignifica ſti. Nec eſt ↄtra id qđ dicit grego. di. xv. ſicut ſancti. in fi. videlꝫ q̄ ſeipſum nō illa deſtruit. ſ. ordinata in ↄcilijs vniuerſalib⁹ pmis ſigs ab ſoluere que illa ligāt pſumit. Nam vt ibi dicit glo. Jo. ⁊ bene. hoc itelligit quātū ad ea q̄ ꝑti nent ad articulos fidei. nā quātū ad poſitiua magis ſtandū eſt ſententie pape q̄ꝫ alioꝝ. Et icī tur etiā. ix. q.iij. Nemo iudicabit pmā ſedē iu ſticiā ꝑare deſiderātē. neq̄ꝫ eni ab omni clero neq̄ꝫ ab auguſto. neq̄ꝫ a rege. neq̄ꝫ a ꝑplo iudex

iudicabitur. Idem dicit in. iiij. c. ſe. ponit ibi glo. tres exceptiones. ¶ Prima in foro penitē tie. tūc eni iudicat a ſuo ↄfeſſore. ſꝫ ille tūc te net locū dei. Scđa cū ſubmittit ipſe ſua ſpōte ſe iudicio eccleſie ↄcilij vel alterius. ſicut acci dit in ſymacho papa ⁊ leone. vt. ij. q.v. auditū. ⁊. q. vij. nos ſi. ⁊ di. xxi. nūc aūt. Tertia in cri mine hereſis. Unde dicit di. xl. ſi papa. A nemine eſt iudicādus. ſ. papa niſi deprehendat a fide deuius. Ubi dic̄ glo. hoc veꝝ ſi ſe nō vel let emēdare. nā vel ſe emēdaret nec tūc depo neret. p qđdā decretū factū in ↄcilio ↄſtātien ſi. Addita eſt q̄rta exceptio. ſ. in caſu ſciſmatis qđ videt intelligēdū de ſciſmate dubio. cū ſ. ſunt duo pōtifices creati ⁊ dubitat q̄s coꝝ ſit verus. vt tunc fuerat non de manifeſto. ſ. cum vnus canonice creatus. alius poſtea itruſus. alias cū qlibet ep̄s poſſit recedere ab obedien tia pape. ⁊ ſic facere ſciſma. ⁊ ſic habebit quo tidie papa iudicari cū tn̄ iura ↄtrā clamēt. Un de anaclet⁹ papa inqt. Electionē ſūmoꝝ pōti ficū ſibi dñs reſeruauit. di. lxxix. Cū ergo nul lus hoꝝ caſuū in ꝓpoſito reperiat. q꞉ nec a fi de deuius eugenius. nec ſe ſubmiſit ↄcilij iudi cio. nec erāt tūc aliqđ ſciſma q̄ ratōne potuerit ↄciliū. imo ↄciliabolū iudicare de ipſo nō ap paret. ¶ Tertiū etiā friuolū eſt. nā ꝑ nullum pctm̄ excepta ifidelitate papa pōt deponi. Un de glo. illa q̄ habet. xl. di. ſi papa. dicens q̄ pa pa pōt deponi ꝑ qđcū𝔮ꝫ pctm̄ qđ ſcandaliza ret eccleſiaꝫ ſi incorrigibilis eſſet. q꞉ inobediē tia dicitur infidelitas: opinatiue loquitur nō aſſertiue. Nā ipſe ioannes cuius eſt glo. ſentit ↄtrariū. di. lxxix. dicēs. q̄ cū dicit ꝑ hereſim poſſe deponi ſumit ibi ꝓprie ⁊ ſtricte hereſis ꝓ errore in fide nō ꝓ contumacia vel inobedien tia. nec reperit aliqs papa depoſit⁹ fuiſſe ꝓpter ſcelera ſua. ſed ꝓpter ſciſma tollendū. Quales autē fuerint quante ſanctitatis ⁊ fame qui de poſuerunt eugenium ⁊ apoſtaticū illum ⁊ an tipapam elegerunt ſciunt plurimi. quia multi coꝝ infames ⁊ ſcandala plura in diuerſis lo cis fecerunt. Et quales electores talis elect⁹ amideus ambitioſus ſumme cupidus ⁊ dolo ſus. Eugenio ad pauperes liberaliſſimo ad ec cleſias ⁊ religiōes deuotiſſimo nullus ſapiēs vite ſue in ſe derogat. Circa regimen autē vi uerſi diuerſa dicunt. ſicut ⁊ de quibuſcū𝔮ꝫ pre ſidentibus. Sed vt dicit glo. ſuper. c. non nos diſtinctio. xl. Facta ſummi pontificis que ſci licet de ſe manifeſta non ſunt excuſanda ſunt vt facta ſampſonis. ⁊ furta hebreorum. Nō er go videntur poſſe excuſari a vitio proprij ſciſ matis ⁊ penis eius recedentes ab obedientia eugenij. Et qui amideo dicto Felice. qui excō municatus eſt ſolenniter cū fautoribus ſuis p eugeniū in cōcilio florētino vt pape obediūt niſi forte ſimplices ⁊ idiote qui ſequuntur in

In tri bus caſi bus pa pa iudi catur.

ꝯ dioceſanos ſuos paratos ad ꝯcilium qn̄ eis cōſtaret de veritate ab eis ignorata. Quod autē aliq dicūt ſe credere ꝛ mēte teneri eugeniū vt verū papā. ꝛ illū reputari antipapā. ſed tn̄ ad vitandū ſcādalū ſuū. ſ. amiſſiōis rerū exilij incarceratōis priuatiōis bn̄ficiorū. pīculi mortis. illū infelicē ab eis venerant. vt papā nominat. ꝛ huiuſmōi. tn̄ corde antixp̄m deteſtant. Nō videtur magis excuſari a mortali q̄ marcellinus papa cū in veneratōe idoli poſuit grana incēſi ſup prunas timore mortis ꝯpulſus. di. xxi. nūc. Aut q̄ ſalomō cū ob amorē mulierū idolis genua flectebat ad ꝯplacēdū eis. q̄ tn̄ corde nō adorabat. Eſt eni ibi mendaciū in xp̄iana religione ſeu his q̄ ptinēt ad fidē. qd̄ eſt pniciosū mēdaciū. xxij. q. ij. primū. Eſt eni mēdaciū nō solū in vbo ſed in ope. qd̄ tn̄ pprius diſſimatio. vn̄ nec. b. tho. excuſat a dānatiōe antiquos pr̄bos q ꝯcurrebāt cū ppl'is ad venerādū idola exterius. cū nis ſcirēt nō eſſe deos. ar. ad h. di. i. pbros. q. Hec p paucis dicta ſūt rōne ſciſmatis. Sed de ptāte pape ꝛ ꝯcilij infra dicetur in fine tertie partis. ſi vitā ꝯceſſerit dn̄s.

Diuiſerunt ſibi veſti- .§. xv.

Detesta
tio ſciſ-
matis p
modū
ſermo-
nis.

meta mea. ꝛ ſup veſtē meā miſerūt ſortē. ps̄. xxi. Loquit ps. in pſona xp̄i ꝯquerētis pie de crucifixorib' corpalit. ſz nō minus de crucifigentib' ſpūalr̄ p ſciſmata hereſes ꝛ malos mores. Veſtimēta xp̄i ſignificāt ſpūalr̄ eccl'iā ſeu fideles aliqn̄. Vn̄ de ipſis loqns pph̄a ait. His oībus velut veſtimēto veſtieris. Eſa. xlix. Et in ps̄. ad chriſtū loqns ait. Mirra. ſ. amaritudinis ꝛ mortificationis. Gutta eſt quoddā gen' aromatis qd̄ tollit inflaturas ꝛ tumores. ꝛ ſignificat humilitatē q̄ tollit ſupbiā. Caſſia q̄ in locis aquoſis creſcit i imēſū. a ſignificat fidē h odorē ſpirāt alij bōi exēpli. ꝛ h a veſtimētis tuis a domibus eburneis. i. a fidelib' tuis ſm glo. q dicunt idcirco veſtimēta xp̄i. qr ſic veſtimētū inheret veſtito. cūq₃ circūdat ꝛ ornat. ita fideles xp̄o inherēt p dilectōes. circūdāt p imitationē exteriorē ornāt p veneratiōnē. dicunt ꝛ dom'. qr xp̄s inhitat p grām ꝛ refectōes. Eburnee p caſtitatē ꝛ fortificationes ex qb'. ſ. v'tutib' delectauerūt te. i. tibi placuerūt o xp̄e. vel delectabilē te habuerūt filie regū. ſ. filie ſpūales regū. i. plator ſctōꝝ. Eſt ergo eccl'ia veſtis xp̄i ꝛ veſtimēta ei'. Veſtimēta i plurali ppter multiplicitatē rituū moꝝ ꝛ diuerſoꝝ idiomatū eccleſiaꝝ diuerſaꝝ. Vn̄ ꝛ iohānes ſeptē eccleſijs in aſia mittit apocalipſim ſuā. ut. i. c. di. Veſtis in ſingulari dī ppt vnitatē vnius fidei. ſpei ꝛ dilectiōis vn̄ xp̄s petro ait. Sup hāc petrā edificabo eccl'iam meā. Math. xvi. Sed veſtimenta hec partiuntur ꝛ diuidant ſciſmatici. ſortiuntur vero mali prelati. Et ſic diuiſerunt ſibi veſtimenta mea ꝛc̄. In quibus tria poſſunt notari.

Primo enormitas ſciſmatis. ibi. Diuiſerūt veſtimenta.

Secundo vnitas regiminis. ibi. ꝛ ſuper veſtem meam.

Tertio prauitas regiminis vel grauitas chariſmatis. ibi miſerunt ſortem.

Quantum ad primū .§. xvi.

Enor-
mitas
ſciſma-
tis.

enormitas ſciſmatis ex h appet. qr illi q veſtimēta xp̄i corpalia diuiſerūt fuerūt gētiles ꝛ xp̄i crucifixores. ꝛ marie offēdētes. pagāis ſiles eē ſe ſciſmaticos chriſt' oſndit cū ꝯiūxit gētiles cū ſamaritanis q ſciſmatici erāt ſepati. ſ. a iudeis dicēs. In viā gētiū nō abieritis ꝛ i ciuitates ſamaritanoꝝ nō intrauerītis. Chriſtus quoq₃ crucifixū q̄tū in ſe eſt. qr diuiſiões faciūt pp q̄ tollēdam iter nos ꝛ deū ꝛ ppl'm gētilē ꝛ iudaicū xp̄' crucifix' ē. Et iō ap'lus admōet dicēs. i. ad. Cor. i. Nō ſint i vob ſciſmata. De iudeis qdē dī q ſciſma erat iter eos. Ioh. ix. Et h q̄tū ad illos q chriſtū blaſphemabāt. ꝛ cū deuotis pſōis nō ꝯcordabāt ad ſētiēdū venā d xp̄o. ſ. q ſāct' ꝛ bon' ꝛ de' erat. Quā grauit autē pp magnitudinē ſceleris puniāt a dō eternalit ꝛ pſētialit. ab eccl'ia ſpūalit a ſeculo tpalit habes. h. e. c. § iij. iiij. et. v. q āt ſint pncipales ad cauſādū ſciſmata oſndit hiero. dicēs veteres pſcrutās hiſtorias inuenire nō poſſū alios ſcidiſſe. eccl'iē dī. de domo dn̄i pplos ſeduxiſſe pter eos q poſiti ſt dn̄i ſacerdotes ꝛ pph̄as. i. ſpeculatores. hi ergo vtunt in laqueū tortuoſū ponētes ſcādalū in oīi loco. xxiiij. q. iij. trāſferūt. Diuiſores ſunt heretici ꝛ ſciſmatici. veſtimēta xp̄i ꝯgregatiōes fidelium vel ſacramēta vel ſcripturas ſacras ſm glo. ſb qb' de' latet vt hō ſb veſtimēto. Diuidūt aūt h dū puertūt ꝛ corrūpūt male exponēdo vel idigne tractādo.

Quātū ad ſecūdū dicit .§. xvij.

vnitas
eccleſie

glo. q xp̄i ē vnitas eccl'ia ſeu eccleſia q̄ vna eſt. vn̄ in ſymbolo dī. vnā ſanctā catholicā. i. vniuerſalē eccleſiā. Et. Canti. vi. vna eſt inquit ſpōſus de eccl'ia colūba mea. ꝛ ideo ſicut vnitas diuidi nō pt. ita nec eccl'ia. In cui' figurā veſtis illa xp̄i dic euāgeliſta. Ioh. xix q i. ō ſutil erat. ꝛ deſup ꝯtexta p totū. nō hn̄s videlicet cicatricē aliquā factā ad acū. heretici igit ꝛ ſciſmatici q̄tū in eis eſt ſcindere querūt ꝛ ſz h dicit hiero. de quibuſdā hereticis ꝛ ſciſmaticis. vetus oriens inter ſe pploꝝ furore colliſus indiſciſſā dn̄i tunicā: ꝛ deſuper ꝯtextā minutatī p fruſta ꝯcerpit. ꝛ xp̄i vineā exterminant vulpes. xxiiij. q. i. qm̄. Sz preualet nō pñt. ſic nec milites ſciderūt tunicam illam vnde pelagi' allegās aug. Sic nullo modo poteſt recte dici eccleſia in qua ſciſma eſt. recta vt quoniam eccleſia nulla eſſe non poteſt. niſi ea ſit quam in apoſtolice ſedis p ſucceſſiones epoꝝ

radice ↄſtitutā bolus nulloꝝ malicia vllo mō valeat extinguere.xxiiij.q.i.pudēda. Hic ⁊ cyprianus. Eccleſia vna ē que ī multitudinē latius incremento fecūditatis extendit.quō multi radij ſunt.ſ; vnū lumē habēt ⁊ rami arboris multi ſunt:ſ; robur vnū tenaci radice fundatū. Et quō de fonte vno riuuli plures defluūt ⁊ numeroſitas l; diffuſa videat exundantis copie largitate.vnitas tñ ſeruat ī origie. Auelle radiū ſolis a corpe diuiſionē vnitas nō capit. Ab arbore frāge ramū fruct⁹ germiare nō poterit. A fonte pcide riuū pciſus areſcit. Sic ⁊ eccleſia dei luce pfuſa p totū orbē radios ſuos porrigit. Unū tñ eſt ꝙ vbiqꝫ diffundit. nec vnitas corpis ſeparat.hec ille.xxiiij.q.i.Loquitur.⁊ p totū.c.illud.multa de vnitate eccleſie pulchra dicit Hiero.Et dicit ꝙ eccleſia vnica colūba appellat.ꝗ ſponſa pulchra ſine ruga.ſine peccatis ⁊ macula.⁊ hort⁹ cōcluſus ⁊ fons ſignat⁹ ⁊ pute⁹ aque viue.⁊ paradiſus cū pomoꝝ fructu.q.e.oibus. Grego.Et dicit ii. moral.ꝙ ī vna domo comeditur agnus.qꝛ in vna catholica eccleſia vera hoſtia redēptori ī molat. Sola eſt ꝗ intra ſe poſitos valida charitatis cōpage cuſtodit.ex quā ois. perit ſic ex archā oēs repti diluuio pierūt.q.e.qꝛ. ¶ Et nota ꝙ extra eccleſie vnitatē ſignificat p dñi veſtē ponit qs tripſr.ſ.p pfidiā.p ſniaȝ.p maliciam. Per pfidiā.ſ. hereſis ⁊ ſciſmatis efficit qs ſepat⁹ ab eccleſia. Unde cyprian⁹. Cuȝ heretic⁹ ī eccleſia nō ſit bñdicit cū a deo ſit maledict⁹ vitā pollicet cū ſit mortuus. deū inuocat cū ſit blaſphemus.i.q.i.ſi qs igr. Et aug. Quodlibȝ hoꝝ heretici ⁊ ſciſmatici accipiāt.ſ.donorum charitatē.tñ ꝗ opit multitudinē pctōꝝ ꝗ ⁊ ppriū donū ē catholice vnitatis ⁊ pacis ipſi non hñt.q.e.multe. ¶ Scdo p ſniaȝ.ſ.excōicationis ponit qs extra eccle vnitatē.vñ aug. Qui excōicat ſathane tradit.qūo.qꝛ.ſ.extra eccl'aȝ ponit. Extra eccl'iaȝ āt diabolus ē ſic ī eccl'ia xps. Ac p hoc diabolo tradit q ab eccleſie cōmuniōe remouet.xi.q.iij.ois. Sȝ hoc veꝝ eſt qñ iuſte excōicat.vñ Orige.ſup leuit. Cuȝ qs nō recto iudicio foras mittit.ſ.extra eccl'iam p excōicationē.ſi añ nō exiuerit.ſ.ſi nō egerit vt exire meret.nō ledit. Interdū q foras mittit itus eſt.⁊ q foras ē itus vr retineri.xxiiij.q.iij.c.cū aliqs. ¶ Tertio efficit aliqs extra eccleſiā p pctm̄.ſ.mortale.vñ Gre. Nec iſte videndus ē eē ī eccleſia ⁊ ad iſtā ſocietatē ſpūs ptinere q ouib⁹ xpi ficto corde miſcet. Spūs eni ſcūs diſciplie effugiet fictū.xxiiij.q.iij.de illis. Et Hiero. Qui ē aliqꝫ ſorde pcti pollut⁹ d' eccl'ia dici nō pōt.de pe.di.i.eccleſia.

¶ Quantum ad tertium .ȝ.xxiij. notat ꝑ atroꝝ prauitas ī hoc ꝙ mittūt ſortē ſuper veſtē dñi.que ſignificat eccl'iaȝ.vt.ſ.coruȝ ſit nō xpi.querūt videlȝ regimē eccleſie ad ſua cōmoda.nō vt xpo lucrifaciant aias. Juxta illud apli. Unuſqſqꝫ que ſua ſūt querit nō que ieſu xpi. De qb⁹ aug⁹. Sūt in eccleſia qdā ꝓpoſiti.de qb⁹ apl's dicit.ſua querētes nō ꝗ ieſu xpi. qd eſt ſua querētes nō xpm gratis diligētes. nō deū propter deū querentes.temporalia cōmoda ↄſequētes.lucris inhiātes. honores ab hoib⁹ appetētes.viij.q.i.Cōtra hos inuehit ezechiel dicēs. Ue paſtorib⁹ q paſcebāt ſemetipſos.xxxiiij. Uel pōt ibi notari grauitas charitatis.ibi. Miſerūt ſortē. Nā ſicut in miſſione ſortiū pter īduſtriā ⁊ laborē hoīum dño tñ diſponēte.ↄſequit qs illud qd ſorte diriuit.ſic ſine meritis hoīem ⁊ labore qs adipiſcit.⁊ ei cōfert a dño veſtis xpi.ſ.charitas vt ponit glo.p quā ptinet ad vnitatē eccleſie. Hec eſt veſtis nuptialis ſine qua qs repertus in nuptijs eccleſie numero excludit de ea merito. vt hētur parabolice Math.xxij. Pñt hoies mittere ſortē ſ.ponere ⁊ querere ſigna demōſtratiua. qs debeat hēre veſtē dñi.ſ.charitatē puta ſi audit libēter verbū dei.ſi ē prompt⁹ ad bonuȝ ⁊ dolet de pteritis. Sȝ dñs dat ipſaȝ cui placet ſȝ illud puerb.xvj. Sortes mittunt in ſinu.ſ. ab hoib⁹ ſȝ a dño tpant.ſ.diſponit qs hēat quod ſorte qrit. Sic cecidit ſors ſup Mathiā. Act.j.ideſt illud ſignū diſtinctiuū.ſ.ſup humileȝ. Interpretatur enim paruulus.

¶ Titulus quartus de inani gloria.

¶ Capl.pmū de ipſa pmogenita ſupbie filia.

PRimogenita ſuperbie filia eſt vana gloria ꝗ eſt viciū capitale. ex quo ſeptē alia oriunt ſm Greg. xxxi. moral.vt.j.dicetur. Et ꝗuis multuȝ ſue genitrice peſſime aſſimilet differt tñ realiter ab ea. Nā ſupbia inordinate excellentiā appetit. Inanis glia vero manifeſtatio nē ipſi⁹ excellētie apud alios. Poſtqꝫ.n.turris babyl.ſ.ſupbie celſitudinē in mente ſua ceperit edificare ptingentē ad celū vt celebret nomē ei⁹ ī terra p vanā gliaȝ exurgit. Cui⁹ tñ finis cōfuſio ē ſm illud apoſtoli ad phil.iij. Gloria eoꝝ in cōfuſione. ¶ Et cū cetera vicia ī ſeruis diaboli inhabitēt.vt dicit criſo.hec ēt in ſeruis dei habitaculū reppit. Nulla eni eſt tam excelſa virtus que dulcedine glie nō tangat. ſit qdā ex gētilib⁹. Unde ⁊ vulgare pūerbiuȝ eſt ꝙ cuilibet placet caro a laude. Unde narrat valerius maximus.ꝙ cū in quodā bello qdā mul⁹ ſtrēnue dimicaſſet.ita ꝙ debebat ei ſm morē illius ciuitatis triūphus.ſ.qdaȝ honor vnde reſultabat et magna glia.cū ſibi nō daretur.tāta fuit auiditas illius glie ꝙ fregit vincula mutitatis ⁊ petijt illū triūphū. De ſancto baſilio legit.ꝙ in dieb⁹ ſolēnib⁹ cū in habi

Extra eccleſiam efficit aliquis.

In ſeruis dei etiaȝ regit inanis glia

Exemplum

to pontificali ornatus proceſſionaliter iret. ordinauerat vt qdā ibi diceret. Pat̄ ſepulchꝝ tuū nōdū eſt ꝑfectū. iube ergo cōpleri. q̄ neſcis quādo dominus veniet. ⁊ hoc ne iſurgeret fumus inanis glie. Sʒ ⁊ cū papa ꝯſecrat̄. qdaʒ clericus ſtupā in arūdine incēſam clamat. Pater ſancte ſic trāſit glia mūdi. i. cito. ¶ Rō autē huius q̄re tā ardēter deſiderat̄ eſt. quia beatitudo que naturaliter appetit̄ hēt in ſe gliā. i. claritatē ⁊ decorē ſed verā ⁊ ꝑmanētē. vnde ⁊ ipſa beatitudo frequēter in ſcripturis glia nūcupat̄. ps. cxlix. Glia hec eſt oib' ſanctis eius. Et Jaco. i. Beat' vir q ſuffert tēptationē q̄m cū pbat' fuerit accipiet coronā glie. i. p̄miuꝫ. Alia rō eſt. q̄ naturaliter hō appetit ꝑpetuari. ⁊ q̄ in vita nō pōt cū moriat̄. querit ꝑ gliaꝫ i. famā que durat in mētib' hoiuꝫ. Unde dicit ſapiēs de iuſtis. Uiuēt noia coꝝ in ſeculū ſeculi. Prima eſt inanis glia ſꝫm aug. que cāpū intrat ꝯ̄ virtuoſos pugnatura. vltima eſt in receſſu. vnde q̄ nullus q̄ſi euadit qn ab ea aliquādo tertat̄. ꝓpterea ſaluator Math. v. nō dixit ſimplr̄ negādo beati q nō hn̄t ſpm̄. i. vētū inanis glie. ſꝫ beati pauꝑes ſpū. i. qui parū hn̄t de ea. Jn huius figurā fortiſſimus ⁊ ſāctiſſimus ſampſon cū maxilla aſini mille ex philiſteis occidiſſet. aliquātulū gliat' eſt dicēs. Jn maxilla aſini. ⁊c̄. Judi. xv. ſubito tn̄ humiliat' eſt ſitiēs vſq ad mortē vt recognoſceret a deo oēm ſuā virtuteꝫ. Sic ⁊ apli fortiſſimi poſtea ſancti eoꝫ ſimplicitate vite ſue ⁊ doctrine demones ab obſeſſis corpib' expuliſſent. ⁊ vitia in mētibus coꝝ occidiſſent cū ad xp̄m reueꝛſi de huiuſmodi gliarent. xp̄s eos exēplo terruit ſathane de celo cadētis ⁊ vnde ortū hēt inanis gloria. Tāto aūt inquit Aug'. de ciui. dei. efficimur deo acceptiores quāto fuerimus ab hac imūditia mūdiores. Hāc xp̄s vitare exemplo ſuo nos docuit dicēs. Jo. viij. Ego gliaꝫ meā nō quero. ⁊ merito q̄ ipſa ducit ad ꝯfuſionem eternaꝫ. vnde ps. xlviij. Qui cōfidūt in virtute ſua ⁊ in multitudine diuitiaꝝ ſuarū gloriant̄. Frater nō redimit. redimet hō nō dabit deo placationē ſuā. vbi tria de inani glia notant̄.

¶ Primo cauſa a quo orit̄. ibi. Qui confidūt in virtute ſua.

¶ Secūdo materia in qua exerceatur. ibi. Et in multitudine diuitiarum ſuarum gloriant̄.

¶ Tertio qua pena puniantur. ibi. Frater nō redimit. redimet homo.

¶ Quantum ad primum .§. j.

oſtēdit ps. cām inanis glie eſſe ſupbiā. Naꝫ ex hoc q ꝯfidūt hoies in v̄tute ſua gliant̄. Cōfidere aūt in virtute ſua eſt eſtimare mala ⁊ ꝑicula poſſe euadere. ⁊ bona ſpūalia ſibi poſſe ꝑparare ex ſeipſo. Fallit̄ aūt talis ꝑ ſupbiā appetētē excellētiā ſupra ſe eſtimās ſe aliqd ee eius nihil ſit. vt ait apl's ad Gal. vi. Nā ſine me ſine q̄ xp̄s. nihil poteſtis facere Jo. xv. q̄nimo. ſꝫm apl'm. ij. ad Coꝛ. iij. Nō ſum' ſufficiētes cogitare aliqd a nobis q̄ſi ex nobis. ſi aūt accepiſti ſ. a deo oīa ⁊ ait idē. qd gliaris q̄ſi nō acceperis. ſciēdū tn̄ ſꝫm Tho. ſe. ſe. q. cxxxij. ar. i. q appetit' glie de ſe nō noiat aliqd vitioſuꝫ. ſꝫ appetitus inanis glie. ſic etiā gliatio ſiue gliari pōt bene ⁊ male fieri. ¶ Pro cuius declaratiōe vidēdū eſt qd ſit glia. Circa qd̄ dicit tullius in rethorica ſua. q glia eſt freqūes de aliquo fama cū laude. Et ad idē ꝑtinet qd̄ ait Ambro. ſ. q glia eſt cū clara laude notitia. Glia igit̄ claritatē quādā ſignificat. vnde gliari idē eſt quod clarificari. vt dic̄ Aug'. ſup Joh. tractās illō v̄bū xp̄i. Clarifica filiuꝫ tuū. Jo. xvij. Claritas eni decorē quādā hēt ⁊ manifeſtationē. Et iō nomē glie iportat manifeſtatiōeꝫ alicui' de eo qd̄ apud hoies decoꝝ videt̄: ſiue illud ſit aliqd corpale ſiue ſpūale hoiuꝫ. Quia vo illō qd̄ eſt ſimplr̄ clarū a multis ꝯſpici pōt ⁊ a remotis. vt pꝫ exēplū de lumine ſolis vel ignis. iō ꝓprie ꝑ nomē glie deſignat̄ q bonū alicuius deueniat ad notitiā multoꝝ ⁊ approbationē. ſꝫm qd̄ dicit̄ in Titiliuio. q gliari ad vnū nō eſt. Largius tn̄ accepto noie glie nō ſolū ꝯſiſtit in multitudinis cognitiōe nomē glie. ſꝫ ēt paucoꝝ. vel etiā vnius ad ſui ſolius. dū. ſ. aliqs ꝓpꝛiū bonū ꝯſiderat vt laude dignū. Qd̄ aūt aliqs bonū ſuū cognoſcat ⁊ vt vir noſuꝫ approbet non eſt pctm̄ ſꝫ laudabile. ſꝫm illud apl'i. i. ad Coꝛ. ij. Nō ſpm̄ hui' mūdi accepim'. ſꝫ ſpm̄ q ex deo ē. vt ſciam' q̄ a deo data ſūt nobis. Silr̄ nō eſt pctm̄ q aliqs bona ſua velit ab alijs approbari ob aliquē bonū finē. ſꝫm illud Math. v. ſic luceat lux vr̄a. i. vita vt videāt opera vr̄a bona. ⁊ glificēt pr̄eꝫ veſtrū. Hec tho. ¶ Gliat̄ igit̄ aliqs tripl'r. Jn dn̄o. in ꝓximo. in mūdo. Jn domino gliat̄ q aliqd̄ bonū in ſe recognoſcens. ⁊ vt vere bonū approbās ⁊ cōplacētia hn̄s illud a deo recognoſcit. Ad quod hortat̄ apl's. ij. ad Coꝛ. x. dicēs. Qui gliat̄ in dn̄o gliet̄. Et q̄ dicit apl's hoc eē ſcriptū. ſciendū eſt hoc haberi. Hiere. ix. c. ſub his v̄bis. Qui gliat̄ in hoc gloriet̄ ſcire ⁊ noſſe me. Apl's dicit. Jn dn̄o gliet̄ qd̄ forte eſt ſꝫm antiquā trāſlationē. vel idē ſꝫ ſniam. qd̄ verbū. b. Tho. ſup eplas pauli expo nit tripl'r. Uno mō vt ly in dn̄o denotet obiectuꝫ gliandi. q. d. et hoc gliet̄ q hēt in ſe dn̄m cognoſcēdo ⁊ amādo. qd̄ expſſe ponit̄ in hiere. cū dicit. ſcire ⁊ noſſe me. vt ſcia referat̄ ad cognitionē ſpeculatiuā. ⁊ noſſe ad guſtatiuā per amorē. Alio modo gliari in dn̄o eſt gliari ſꝫm deū. i. de his q̄ ſūt ſꝫm deū. videlꝫ bonis actib' ⁊ reb' ſpūalib'. vnde aplus. ij. ad Coꝛ. i. Glia nr̄a hec eſt teſtimoniū ꝯſcie nr̄e. ſ. q ꝯſcia nō remordet de pctis grauib'. ſꝫ atteſtat̄ opib' nr̄is approbās ea vt bona ⁊ laudabilia, nō de ma-

Quare autē ardent deſiderat̄.

Gloria qd eſt.

Gliatur aliquis tripliciter.

lis sic ille de quo ps. ait. quid gliaris in malitia. Tertio mõ gliari in dño est gliam suam & bonũ suũ reputare se habere a dño. totũ qð cedit in gliam suã referens in dño. sm illud ps. Tu dñe susceptor meus es glia mea. i. cã glorie mee. Et sic pprie sumit ab aplo cum dicit. In dño glief. q. d. nõ nobis debemus iputare gliam nrãm: sed deo. vnde subdit ibi. Nõ enim ille pbat' est. i. approbat' a deo vel ab hoibus qui seipsm cõmẽdat de se gliando. sed quẽ de' cõmẽdat. i. cõmẽdabilẽ facit bonis operibus & miraculis. Nã deus est cã toti' boni opis per hoies facti. ¶ Gloriaf scdo qs ex primo. i. ex bono primi cũ ex bonis q̃ hẽt doctrine vel exemplaris vite videns alios pficere & se laudari. & in opinione bona esse approbat illud & cõplacẽtiã hẽt pp vtilitatẽ aliorũ inde sequẽtẽ. vel ẽt cũ alios deuote se hic aspiciens. & deo seruire, ac salutẽ alioꝝ pcurare. & illos approbat & laudat & cõplacẽtiã hẽt de eorũ laude pp dei honorẽ. & primoꝝ vtilitatẽ. Et sic filius sapiẽs est glia patris. vt dicit salomõ. Et aplus dicit de chorintis. Glia nrã vos estis. Et iteꝝ expedit mihi mori magis q̃ vt gliam meã qs vacuet. i. bona famã & opinionẽ habita ex bonis operib' faciẽdo. s. aliqd vnde illã denigraret. & ppter hoc aliqñ sancti gliant. i. se laudãt iuste. vt hoies q minus q̃ debẽt de virtutib' eorũ sentiũt & opinant auditis magnis eoꝝ bonis in maiori veneratiõe & deuotione habeat eos indeq̃ magis pficiãt. Sic apls Paulus magnalia sua chorintis narrat. qb' per eũ quersis pseudo apli superueniẽtes sua falsa doctrina cõtẽptibilẽ reddiderãt dicẽs. Si voluero gliari nõ ero isipiẽs. ij. Coꝝ. xij. Id eni fecit ppter vtilitatẽ ipsoꝝ vt doctrine sue sanc magis assentirent. ¶ In mundo gloriaf q bona tpalia habita recognoscit. & ea reputat vt magna bona in eis delectat'. appetit laudes humanas & de illis cõplacẽtiã hẽt vt pprium cõmodum & magnũ bonum. Unde Gre. in moralis. dicit. Oẽs huius seculi dilectores pro tpali glia vsq ad mortẽ desudare appetunt. pro spe perpetua. nec parũ in labore subsistũt. vl. xlvij. omnes. Pro hac psequẽda romani multa picula & grauia sustinuerunt & labores mirabiles. vt ponit Aug'. in li. iiij. de ciui. dei. Unde & poeta de marco torquato. q cõsul existẽs. qr filius suus mouerat bellũ ꝯ hostes ꝯ edictũ suum q̃uis victoriã obtinuisset decapitari fecit. dicit de eo. Uicit amor patrie. s. illũ marcũ ad illũ faciendũ. laudũq imẽsa cupido. Sed hec gloria vana est & turpis. de qua ait matathias. A verbis viri peccatoris ne timueritis. qr glia eius stercus & vermis. hodie extollit cras nõ inuenit. qr quersus est in terram suam. i. Mach. ij. Gloria eius sicut stercus. Et de hac dicitur Apoc. xviij. Quantum se glorificauit & in deliciis fuit. tantum date ei tormentum & luctum. Hec igitur est vana gloria que vitium est. Unde Augustinus. v. de ciuitate dei dicit. Sanius videt qui amorem laudis vitium esse cognoscit. Sed & ethnicus ille tullius fons eloquentie in primo de officijs ait. Cauenda est glorie cupiditas. Eripit enim animi libertatem. pro qua magnanimis viris omnis debet esse contentio. Hoc ille magnus scipio seruauit qui gloriam fugiebat sed tanto plus eum ipsa sequebatur. Hanc vitare apostolus edocuit dicens. Non efficiamur inanis glorie cupidi inuicem prouocãtes inuicem inuidentes. j. ad Gal. vi. Idem christus prius precepit dicens Math. vj. Te faciente elemosyna nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. i. sinistra intentio laudis & glorie temporalis. non se immisceat in bono opere quod agis figurato per dexteram. Sed quia apostolus dicit. Imitatores dei estote. ad Eph. v. Posset alicui videri gloriam hominum & laudem esse querendã quia dominus deus hoc facit dicẽs Esa. xliij. Omnis qui inuocat nomen meum in gloriam meam creaui eum. Insuper cum ipse nobis gloriam in premium pro bonis operibus promittat. sm illud Roꝝ. ij. His qui sm patientiam sunt boni operis. gloriam & honorem pmittit deus. licite videtur illud esse appetendum. Per appetitum etiam glorie & laudis homines prouocantur ad bonum. Unde tullius de tusculanis questionib' inquit. Honos alit artes quiq ad studia accenduntur gloria. scilicet temporali. Sed ad hoc respondet beat' Tho. q. ea. arti. eo. Ad primum q debemus deum imitari. non omni modo. quia nec possumus. sed modo nobis congruo. Quod enim deus querat a nobis gloriam. vt. s. eum glorificemus & se laudet. hoc non facit propter aliquam suam vtilitatem. quia ex hoc non se extollit. & nil boni ei accrescit cum bonum infinitum sit in seipso sed facit propter bonu nostrũ. Non enim possemus eum cognoscere si se non manifestaret nobis suã magnitudinem isinuando p scripturas. sic & qs posset gloriã & laudes appetere. inquãtũ. s. hoc cederet in vtilitatem alioꝝ & honorẽ dei. et nõ pter suũ cõmodũ. Ad secũdũ dicendum q gloria que pmittitur a deo in premiũ non est gloria mundi vana sed vera. Et hãc debem' querere iuxta illud Gloria mea in deo est. Ad tertium dicendum. q etsi aliqui prouocentur ad virtutum opera ex appetitu glorie humane sicut ex appetitu aliorum temporalium bonorum. tamen non sunt vere virtuosi qui propter gloriam temporalem opera virtutum faciunt. vt dicit Augustinus. in. v. de ciuitate dei. Nihil igitur vt ait apostolus per inanem gloriam fiat. ex quo vi luz est oriens ex propria confidentia & superbia.

Gloriatur quis ex proximo.

Gloriatur quis in mundo.

¶ Quantum ad ſecundū .§.ij. ſcꝫ de rnā in q̄ iania gloria iuenit ſcīēdū ꝙ ha bet i diuitijs. Uñ ps. In multitudie diuitiaꝝ ſuaꝝ gloriant. Sūt aūt multiplices diuitie.
¶ Diuitie criminales.
¶ Diuitie temporales.
¶ Diuitie ſpirituales.
Aliqui vane gloriant de primis. Alij de ſecū dis. Alij de tertijs. ¶ Diuitie criminales ſūt vicia coploſa de qb' dicit virgo glorioſa in cā tico ſuo. Diuites dimiſit ianes. Luce. ij. ſcꝫ va cuos bonis ſpūalib'. Certū eſt ꝙ nō loquit hīc ſe de diuitijs tpalib'. Naꝫ abrahā erat diues in poſſeſſione auri ꝛ argenti. vt dī Geñ. xiij. ꝛ tñ nō fuit vacuus ſed plen' gra. ꝛ vtutib'. Simi lit dauid. Job. ſctūs. Ludouic' rex francoꝝ. Loquit ergo de his q̄ ſunt diuites. i. abundā tes in vicijs. In multitudie haꝝ diuitiaꝝ glo riant q̄ in ſe delectant laudari de ſceleribus ſuis. vel ſe laudāt apud alios et de vindictis. de luxurijs de tripudijs. de inſidijs. ꝛ de de ceptionib'. Uñ ꝛ prouerb. xx. dī. Malū eſt di cit oīs emptor. ſcꝫ ei a quo vult rem emere. vt ſic p vili pcio det illā. ꝛ cum receſſerit. ſ. emē do illā tūc gloriat in ſe vl cū alijs. ō hoc videlꝫ ꝙ deceperit illū ꝛ lucratꝰ multū fuerit. Sꝫ certe vana eſt iſta gloria. i. falſa. Uanū eni ali qñ idem eſt qd̄ falſuꝫ. ſic accipit ibi. Non aſſu mes nomē dei tui inuanum. Exo. xx. ideſt. fal ſo ꝛ mendaciter iurando. Et ꝙ ſit falſa talis gloria patet. q2 gloria vt dictū eſt ſupra ipor tat claritatē. Gloria eni quaſi clara. Sꝫ talis gloria ꝛ ipa opera mala de qb' gloriant hūt obſcuritateꝫ ꝛ tenebroſitatē: ꝛ ducūt ad tene bras īfernales. q2 obſcuritas ꝛ cecitas mentꝭ ē gloriari. vñ qs deberet ſumme ɔfundi. Ut qd diligitis vanitatē de malis gloriādo. ꝛ p ideſt. q̄ritis mēdaciū. q. d. falſa eſt talis glo ria. ¶ Diuitie tēporales ſūt ſubſtātie h' mun di. vt pecunia aurū ꝛ argentū. iocalia. dom'. agri. veſtimēta. ornamēta mercimonia. ꝛ hu iuſmodi. De qbus ſaluator. Luc. vj. Ue vobis diuitib' q̄ habetis ɔſolatōem veſtrā. ſ. in ipis diuitijs q̄eſcēdo: Gloriant ergo i hmōi q̄ que rūt de ipis diuitijs laudari. ꝛ placet eis eſſe i opinioē hoīm pp̄ter hmōi. ꝛ alia tpalia vt po tēria. dominiū. pulchritudo. fortitudo copis ꝛ hmōi. Sꝫ vana ē talis glia. i. valde caduca ꝛ trāſitoria nō habēs firmitatē ſꝫ multā mu tabilitatē. ſicut dī aliqñ vanū. iuxta illō. Pro uerb. xxxi. Uana ē pulchritudo. i. valde cadu ca. Nō pꝫ. q2 p mortē oīa h diuitēūt ꝛ hic etiā freq̄nt auferūtur vel amittant vel corrumpan tur. Uñ Jaco. v. dī. Diuitie veſtre putrefacte ſūt aurū ꝛ argētū veſtꝝ eruginauit. Et. j. thi mo. vj. Diuitib' pcipe nō altū ſapere. i. nō glo riari. nec ſperari in icerto diuitiarū ſuaꝝ. Eis caro ſenū. i. oīs glia eius quaſi flos ſeni. Are factū eſt ſenū. ꝛ flos eius decidit. Eſa. xl. ꝛ ſ. citi'. ¶ Diuitie ſpūales ſūt vtutes ꝛ bōa opa. de qb' dī. j. Cori. i. In oīb' diuites facti eſtis in illo. Xpo ita vt nil vobis deſit in vlla gra. i. q̄tū ad neceſſaria ad ſalutē. Et eſa. xxxiij. Diuitia ſalutis ſapiētia ꝛ ſcia. ſcꝫ cū guſtu. ꝛ ti mor dñi ipe theſaur' eius. Gloriant de his dī uitijs q̄ appetūt de his laudari vl cū audiunt vel eſtimāt ſe de hmōi laudari ɔplacentiā i ſe hūt de ſua opinione ꝛ fama put eſt quoddaꝫ bonū tpale glia mūdi. Sed vana eſt iſta glia. i. res inutilis ꝛ infrutuoſa faciens ipa opa bo na. vt ieiuniū. elemoſynā. orationē. ꝛ alia. iuti lia ꝛ fructū pdere ſupne glie. Sic etiā aliqñ do dī vana. Iuxͣ illud. Opa coꝝ vana. i. inuti lia ꝛ riſu digna. Hiere. lj. Et. Job. vij. c. Ua nus dī. labor vñ ſeqt finis ad quē ordinat. ſm illō ps. Niſi dñs edificauerit domū inuanū la borauerūt q̄ edificāt eā. i. niſi opib' bonis q̄ fa cimus qb' prepam' nobis domū nō manuſa ctā in celis. dñs edificet. i. intentio ſit vt pla ceam' ei. ꝛ queram' gliam eius. ſꝫ illud apli. Oīa i gliaꝫ eius. ſ. dei facite. Fruſtra labora mus ꝛ nō ɔſeqmur illud ad quod bona opera ordinant ex ſe. Et ideo vana eſt hmōi glia. re ſpectu etiā hoim a qb' eſt ipa glia. quoꝝ iudi ciū eſt incertū. ꝛ q vanitati aſſiſtant. Homo. n. vanitati ſilis factus eſt. ps. cxliij. Glia vana ē. Cū ergo quilibet nāliter deteſtet caducitatē falſitatē. inutilitatē. ꝛ hec repiant in glia mū di. q̄ ppea vana dī iō ſūme fugiēda eſt. ¶ Et vt magis cautet cōſideremus adhuc magꝭ hu iuſmodi glie puitatē ꝛ vilitatē. Et pmo q̄tū ad māꝫ. Quid ē pulchritudo corpis hum. ni: de q̄ n̄ pauci ꝛ pcipue mulieres gliant. Quā mo dica. Certe cū oīb' fucis ſuis nō poterit muli er ſue faciei facere colorē tā viuacē qualeꝫ hꝫ roſa vel viola: q2 nec ſalomō i oī glia ſua veſti tus ē ſic vnū ex his. i. lilijs: ait xps Math. vi. Sꝫ ꝛ modica febrꝭ cito pulchritudinē aufert Quāta ſit pulchritudo ꝛ fortitudo corpis hu mani oñdit cū tenuis vermis aranee vel ſcor piōis ad terrā pſternat. quid ſericū veſtiū. vñ aliqui gloriantur niſi ſtercus vermium. quid auꝝ ꝛ argētū niſi fex terre q̄ pedib' cōculcatur qd varia niſi pelles muriū. O quanta vanitas ꝛ fatuitas gloriari ſe eſſe circūdatū ſtercorib' vermiū. fecib' terre. pellib' muriū. lanis pecu dum. Sed nec glorietꝰ ſapiēs i ſapiētia ſua. ait dñs. Hiere. ix. Ubi ſapiēs. ſ. i diuinoꝝ cogni tione. vt. Plato. Ubi ſcriba in moralib'. vt ſo crates. ſeneca: tullius. Ubi ɔqſitor h' ſeculi i naturalibus. vt ariſtoteles. pictagoras. Nōne de' ſtultā fecit ſapiam h' mūdi. ait aplꝰ. j. ad Cor. j. Stultā eē oſtēdit ꝛ nullā. ſ. dū opat' eſt que illi dixerūt impoſſibilia q̄rētes gloriaꝫ hoim de ſua ſapia ꝛ nō deū glorificātes. Uere iſta

Diuitie criminales.

Diuitie temporales.

Diuitie ſpūales

Inanis glie puitas ꝛ vilitas

iſta gl'ia eſt vana reſpectu tp'is τ loci vbi queri
tur. Queriſ.n.in terra q̄ reſpectu celi eſtimat
ab aſtrologis vt pūct'. Sed τ de iſta terra due
tm̄ ptes ex qnq̄ habitanſ.τ in his duab' ptib'
nullus vnq̄ fuit q vbiq̄ fuerit noiat'. Et ſi hoc
ↄtingeret non ab hoīb' laudareſ. ſed ſi aliqui
laudarent alij vituperarēt. Sic eni qlibȝ ſctūs
τ doct' trāſiuit p gloriā τ ignobilitatē. p infa
miā τ bonā famā. vt ait apl's.ij.ad Cor.vi. Sȝ
ſi hoc aliqs obtineret.parū durat. quod i xp̄o
oſtenſū erat. Nā cum dn̄ica in ramis oēs lau
daſſent eū clamātes Gl'ia τ honor ſit tibi xp̄e
redēptor τc̄. Jnde ad qnq̄ dies clamauerunt
oēs crucifige eum. in multis contumeliis τ ob
probrijs affligentes eū. Hic etiā a qbus queri
tur τ habetur talis gloria puluis ſūt.i.hoīes.
quod autem in puluerib' ſignatur cito deleſ.
Quantum autem detrimenti ſequatur ex taȝ
vana re in ſe.§.dicitur pro tertia parte.

¶Quantum ad tertium .§.iij.

ſcȝ de pena ſeu punitione huius vicij oſtendiſ
dd̄ ſubdiſ in ps. Frater nō redimet τc̄. Locu
tio obſcura ē. Sic autem intelligiſ. Frater.i.
xp̄s qui ꝓpter aſſumptam noſtrā humanitatē
di frater noſter. iuxta illud qd̄ ait ps. in pſona
ei' ad prēm.ps.xxi. Narrabo nomen tuū fratri
bus meis. Hic frater.ſ.xp̄s nō redimet tales
q gloriāſ vane in diuitijs ſuis.i.nō faciet pti
cipes ſue redēptiōis. Quāuis eni p ſuā paſſio
nē oēs redemerit q̄ntum ad efficaciā.nō tamē
oēs quo ad efficientiaȝ. Non eni pcipiunt effe
ctū huius redemptiōis q eius veſtigia n̄ ſequū
tur.ſed q mundi gloriam nō q̄ſiuit ſed fugit.
cōfuſiones mundi ſuſtinuit. ſi aūt ipſe xp̄s non
facit p gr̄am ſuā hoīem participem ſue redem
ptionis.homo qcūq̄ ſit redimet de ſeruitute
diaboli tales. vt legaſ interrogatiue.q.d.cer
te nullus. ſic expōit Gratian'.xiiij.q.ij.in pn̄tl.
§.verum hoc. Non igiſ dabit deo placatiōeȝ
ſuaȝ nec p ſe nec p aliū poterit deum recōcili
are. ſed dampnabitur ꝓpter inanem gloriam τ
ſuperbiaȝ. ¶Et ſic inanis gl'ia eſt mortale pec
catū ex quo ↄducit ad dampnationem eternā.
quod verū eſt nō tn̄ ſemp ſed in trib' caſibus vt
dicit btūs Tho.ſe.ſe.q.cxxxij.arti.iij. Jn his
caſib' ↄtrariatur inanis gl'ia dilectioni dei. et
omne autē quod ↄtrariaſ dilectioni dei mor
tale ē. ¶Primo qdem quādo quis gloriaſ de
aliquo falſo quod eſt ↄtra diuinā reuerentiā.
vt ille de quo di. Ezech.xxviij. Eleuatum eſt
cor tuum dixiſti de' ego ſum. Jdē eſt cū glori
atur de aliquo mortali cōmiſſo. quod cū facit
corā alijs ſe de illo laudando ad iactantiam
ptinet. ſi i mēte gloriando habēdo deliberatā
cōplacentiā cordis cū eſtimat ſe laudari de
tali peccato erit ianis gloria. ſic grauiſſime pu
niti ſūt a deo qui vanā gloriaȝ queſierunt d̄ re

Jnanis gloria eſt mortale i tribus caſibus.

bus mundi. quā terribiliter puniēdi ſunt q d̄
peccatis q̄ ſunt in dei iniuriā gloriaſ. De Da
uid rege τ ꝓpha legim'.ij.Regum.xxiiij. qz
numerare fecit populū ſuū ſibi ſubditū vt ſic
gloriareſ in multitudine ſubditoꝝ. ita deo dī
ſplicuit q p ꝓphetā Gad ſibi optio data fuit vt
vnū ex trib' eligeret in punitionē illius inanis
glorie. Aut p ſeptem annos famē in terra. aut
p tres menſes guerraȝ. aut p triduum peſtē [illegible]
Elegit qd̄ magis cōmune fuit ſibi potens oc
cidere ſicut alijs ſcȝ peſtem. τ ſic in triduū de
peſte mortui ſunt circa.lxx.milia hoīm. He
rodes agrippa q decapitauit Jacobū. vt ſcri
bitur. Act.xij. Sed plenī' in hiſtoria eccleſia
ſtica cū eiſſ iratus tyris τ ſydonijs venientes
ad eū vt recōciliarenſ ſedenteȝ p tribunali ve
ſtib' aureis indutū τ ad radiuȝ ſolis vt magis
luceret. cum a pp'lo darenſ ei laudes vt dei nō
hoīem. qbus ille acquieſcebat τ gloriabatur.
mox pcuſſus ē ab angelo τ vermib' ſcaturiuit
corpus eius. ¶Secundo inanis gl'ia eſt mor
tale qn̄ qs refert intentionem ſuā ad gl'iam vt
vltimū finē ad quē etiā ordinat virtutū opa vt
elemoſinas faciendo. orōnes. ieiunia. τ hmōi.
Pro quo fine cōſequēdo parat' ē facere aliqd̄
mortale vt ſequaſ gl'iam tpalē vel ne amittat
famam quā habēt hoīes de eo. Unde Augu
ſtin' in.v.de ci.dei ait. Hoc viciuȝ.ſ. amor hu
mane laudis quod ptinet ad inanem gloriaȝ
tam eſt inimicuȝ pie fidei ſi maior ſit in corde
cupiditas gl'ie q̄ dei timor τ amor. vt diceret
xp̄s. Quō poteſtis vos credere gl'iam abinuicē
expectantes que a ſolo deo eſt nō querentes.
Joh.v. Timebant eni quidā ex illis ne reputa
rentur ignorantes. vel ne ex̄ ſynagogam pone
rētur τ pderent famaȝ hominū ſi credidiſſent
in xp̄m. Exemplū cū aliqd tractaſ in ↄcilio ci
uitatis quod eſt ↄ iuſticiā cui ciuis aſſentit τ p
ſuadet vt ſic laudeſ a ciuib' q ſit amator cōita
tis vl' amic' tenentium ſtatū ſeu gubernantiū
ciuitatē. vel ne ſe opponendo pdat famā τ opi
nionē quaȝ habebant de eo pſone q ſit rectus
homo. τ hmōi. ſicut Pilatus cū vellet chriſtū
dimittere qz innocentē inuenerat. cū audiuit
a iudeis. ſi hunc dimittis nō es amic' ceſaris.
timēs ne amitteret gloriā ſeu famā quā quere
bat τ amabat. vt.ſ. oia faceret que ptinerēt ad
ↄſeruatiōem ſtat' iperatoris ipm iniuſte mor
ti adiudicauit. ſic cum mulier impetita d̄ tur
pitudine timēs ne clamādo vel aliter rēnuen
do infamaretur. τ gloriam ſeu opinionem per
dat apd̄ alios ſue honeſtatis. peccato aſſentit.
ſicut fecit Lucrecia nobiliſſima romana que
cum eiſſ in maxima fama ſue caſtitatis tarqui
nus filius tarquini regis romanorum cuȝ ma
ritus eius collatin' domui abeſſet requiſiuit
eam deturpitudine. τ cum aſſentire nollet
minatus eſt eam occidere. τ ſeruū iuxta eam

L

vt poſtea apud maritũ ⁊ cõſanguineos accuſa ret illos reperiſſe in adulterio. ⁊ ppterea occi-diſſe. ppter quod tamen amauit gloriã ſue fa me conſeruationẽ ſue caſtitatis ꝙ aſſenſit cõ mittere adulterium. ne poneret famã imma-culationis ⁊ infamationis in gloria ſua. quo facto vtiqꝫ mortaliter peccauit. vt oſtẽdit Au guſtinus in .j. de ciui. dei. Idem iudicium eſt de quocunqꝫ alio quod qs agit vel omittit cõ tra ſalutem anime vt conſequatur laudeꝫ hu manam. vel ne amittat famam. ¶ Tertio cuꝫ quis illud de quo gloriatur prefert deo quod prohibetur cuꝫ dicitur Hiere. ix. Non gloriet ſapiens in ſapientia ſua nec fortis in fortitudi ne ſua. nec diues in diuitijs ſuis. ſcꝫ ita ꝙ illa plꝰ diligat ꝙ̃ me. quia hoc eſſet mortale. vel etiam cum prefert teſtimonium hominũ teſti monio dei. ſicut illi de quibus dicitur Joh. xij. Dilexerunt gloriã hominum magis ꝙ̃ dei. Certe maxima preſumptio eſt ⁊ digna terribi li pena vt miſerrimus ſeruus velit rapere vxo rem domini ſui ⁊ talis domini qualis eſt deꝰ. Gloria eſt ſponſa dei quam pro ſe vult ⁊ nemi ni communicare vt quis. ſ. ſibi attribuat tanꝙ̃ ſit ſeu reputetur cauſa bonorum ſuorum. Ego dominus ait per Eſa. xlviij. gloriam meam al teri non dabo. Unde ⁊ angeli decantauerũt. Gloria in altiſſimis deo. ſcꝫ ſit Luce. ij. Hanc vult vſurpare qui gloriaꝫ propriã querit. quod debet quilibet ſumme cauere. ¶ In huius fi-guram legitur Gen. xxxix. ꝙ ioſeph cum eſſet

Figura pulcherrimꝰ iuuenis ⁊ valde idustrioſus. ⁊ pru denter ⁊ fideliter ageret negocia domini ſui. vxor ipſius domini ſui videns eum ita elegan tem philocapta ex eo ſollicitabat eum ad ſtu prum. ille autem recuſabat dicens. Omnia ꝙ̃ ſunt in domo dominus mihi cõmiſit ⁊ de eis dedit ptãteꝫ preter ꝙ̃ i te que eius vxor es quo modo poſſum committere tantũ nephas. De mum cum ſemel per veſtimentum eum tene-ret vtꝰ cum ea dormiret. ideſt commiſceretur. ille aufugit veſtem dimittens. Iſte dominus ioſeph eſt dominus deus. Joſeph qui interp̃ tatur augmentum. ſeruus ſuus ſignificat quẽ libet ſeruum dei qui tendit ad augmentuum virtutum. talis pulcer eſt animo iuuenis forti tudine mentis prudens in opere. Uxor domi ni eſt gloria. Querit ergo gloriam que a deo tribui debet videns aliquem multum profice re in virtutibus ſibi coniungi vt ſibi cum attri buat ⁊ vt laudem querat ab hominibus. ⁊ in ea delectetur. cum offertur ſtimulat mentem. Sed verus fidelis dicere debet in mente reſi-ſtendo. Dominus dedit mihi quaſi dominiũ bonorum ſuorum. omniũ excepta te. quia p ſe vult gloriã. Et ſi oporteat etiã veſtem tpaliuꝫ rerũ. vel etiã vitã i pſiꝰ corporis quod indumẽtũ anime eſt. debet dimittere ne gloriam dei au ferat. In alijs caſibus vana gloria cõiter ẽ ve niale. Et qꝛ veniale diſponit ad mortale. ideo ⁊ ab hac cauendũ eſt. Pſ. Sagitte paruulorũ facte ſunt plage eorũ. Dicit Bern. ſuper Qui habitat. ꝙ ſagitta volanꝫ in die ẽ vana gloria. que in charitate bonorum opeꝝ mentem tan gens ante vulnerat ꝙ̃ videat. Sed ſi ſint par-uuloꝝ tales ſagitte. i. peccata venialia efficiũt plage diſpoſitiue. i. mortalia niſi cito curẽtur.

¶ Et ſciendum ꝙ inanis .§. iiij.

gloria tripliciter aggreditur hoieꝫ. in pncipio in medio. in fine operis boni. In principio q-dem cum quis inſtigatur vt bonum opus. pu ta elemoſynam. ieiuniũ. orationes. ſermocina tiones ordinatas. gubernationem domus. or natum corporis. lectiones alijs ⁊ hmõi faciat vt laudem humanam inde conſequatur. Nã ſi fiat meritum operis amittit ⁊ penam incur rit vane glorie debitam. ppterea xps Math. vj. ait. Attendite ne iuſticiam veſtram facia-tis. ideſt opera de genere bonoꝝ coram hoi bus vt videamini ab eis ſcꝫ vt laudem ab ipſiꝫ recipiatis. alioquin mercedem non habebitis apud patrem. ¶ Ubi notandum ꝙ non prohi bet ſimpliciter dominus opa bona fieri in ma niſeſto coram hominibus. ſed ne fiant illa in tentione vt laudetur. i. propter vanam gloriã. Quod opa bona publice fieri phibeãtur.

Et quia illi qui ſunt imperfecti ſunt ſatis in-clinati ad laudem hominum procurandum. Ideo vt docet Greg. in moralib. tales ſi qua bona faciũt ſingularia ex cõia ⁊ neceſſaria ad ſalutem occulte facere debẽt ne inanis gloria inficiat intentionem. ſicut fecit btũs Nicola us cuꝫ prouidit neceſſitati coniuicinei tribus vicibus occulte proijciens per feneſtram i do mum illius non modicum auri vt nuptui tra deret tres filias nubiles quas pre paupertate intendebat proſtituere vt inde cum ipſis viue-ret. Sed viri perfecti ⁊ qui ſunt poſiti in exem plum aliorum debent in publico bona facere etiam ſingularia vt inde populi edificentur ⁊ ad ſimilia prouocentur. ſicut fecit btũs pr Do minicus qui in domo quarundam matrona-rum hoſpitatus que hereticis adheſerant qui ſub pelle ouina auſteritatis vt lupi animas ea rum deuorabant. dormiuit per totaꝫ quadra geſimam ſup tabulam. manifeſte portauit cili cium. ieiunauit in pane ⁊ aqua. vt vel ſic exẽ-plo ſue penitentie vere non ficte illas de erro re reduceret. quod ⁊ factũ eſt. Debet gꝰ qlibꝫ ſibi cauere ne propter laudem humanam acq rendaꝫ aliquid faciat. qꝛ vt dicit Luce. xj. Si oculus tuꝰ fuerit neqꝫ. i. intentio totum corpꝰ tuũ. i. opus quod ex illa pcedit tenebroſũ erit. i. iniquum. Intentio tua operi tuo nomen im ponit. inquit Ambro. ¶ In medio vero inſi-diat vana gloria. qꝛ ⁊ ſi qs aliquod bonũ cepit

pura intentione ad honorē dei ꝛ ſalutem pro
ximi ſui. ꝛ de hoc laudatur vel cum cogitat ſe
de hoc laudari. inaniter hilareſcit. Hinc au-
gu. in li. cōfeſ. ad dn̄m loquens ait. Laudaſ
hō aliqñ de aliquo dono quod dediſti ei. ꝛ iſti
pl⁹ gaudet ſe laudari ꝙ donum qđ dediſti ei.
Nollem vt aliquod bonum meum augeret ſuf
fragatio oris alicu. ſꝫ fateor auget. ſ. ex laude
audita nō ſolū ſꝫ ꝛ vituperatio minuit. Quoti-
diana fornax nr̄a eſt lingua aliena. Hec ille.
Sed ad ꝯriū vꝫ hō niti. Nā vt dicit. Gre. xi.
q. iij. inter verba. cū qs calūniaſ ſeu aliqd ma
li de eo di qđ in ſe nō eſſe cognoſcit. i magnā
vꝫ leticiā ꝓſilere. innocentiā tn̄ ſuā oſtende-
re. Cum aūt laudaſ de bono quod in ſe nō re-
cognoſcit. vl' tantū quātū di. qđ freqn̄ter acci
dit magnā triſticiā mentis debet hr̄e. Verū
non debet aliquis propter impulſum inanis
glorie bonum deſerere inchoatum. Unde di
Eccēs. xi. Qui vētū obſeruat nunꝙ bene ſemi
nat. i. attendit in ope ſuo ne ſurripiat vēt⁹ ina
nis glorie nunꝙ benefacit. qꝛ imperceptibiliſ
inſpirat ventum. Sic legim⁹ de btō. Bernar-
do ꝙ cū ſemel ferueter ꝑdicaret ꝛ oēs cū deuo
te audirēt. temptatio inanis glorie eum arri-
puit dicens menti ſue. Ecce nunc bene predi
cas. libenter audiris ſanctus ab omnibus re-
putaris. ꝛc̄. Quod perpendens beatus. Ber-
nardus aliꝗtulum tacitus ſtetit. ſed ſubito a
deo illuſtratus temptationi reſpondit. Nec ꝓ
pter te cepi: nec propter te dimittam. ꝛ ſuam
predicationem vſꝫ ad finem proſecutus eſt.
¶ In fine vero operis inſidiatur cum perfe-
cto bono opere quis vanam complacenti-
am habet. Unde in figuram dictum fuit. Ge
neſis tertio. Tu inſidiaberis calcaneo eius.
Calcaneus qui eſt finis corporis ſignat com-
plementū operis cui ſerpens inſidiatur vt vul
neret inani gloria. Quod quis gaudeat ꝛ cō-
placentiam habeat cum diligenter complene
rit opera ſua. vt oratiōes confeſſiones. elemo
ſynas ꝛ alia huiuſmodi a natura ꝛ gr̄a eſt. Nā
ꝛ delectatio perficit opus ſm phm. ꝛ opa vir
tuoſa dicuntur fructus ſpiritus qꝛ ſm Am-
bro. paſcūt mentem ſanctā. ꝛ ſincera delecta
tione. Non eſt ergo iſtud de ſe vicioſum. Sed
ꝙ vanam complacentiam habeat in ſe glori-
ans de tali opere. vel ſe laudās vel gaudens
ꝙ inde laudem hominū acquirit. hoc ad ina
nem gloriam pertinet. Ad hoc vicium perti-
net ꝙ aliqui faciūt eccleſias. hoſpitalia. capel
las. calices. paramenta cum armis ſuis. quā
do hoc faciunt vt laudentur. pſ. Gloriabunſ
in te domine omnes qui diligunt nomē tuū.
In te inquit nō in ſe. Sic beatus. Gre. de ſe
narrat circa finem moraſ. ꝙ poſtꝙ ꝑfecit illū
opus. ſ. expoſitionis. Job qđam ſuggeſtio
inanis glorie ei obrepſerat quā tn̄ profunda
humilitate ꝯtriuit. Hanc dominus euitare
docuit quādo ſanato leproſo ei ꝑcepit dicēs.
Uide nemini dixeris. Mathei. viij. Et iterū
quando oblatum ei ſurdum ꝛ mutum du-
xit eum ſeorſum a turba eum ſanauit: ꝛ eo ſa
nato precepit turbe ne cui diceret. Math. ix.
Non timebat xp̄s incurrere vanā gloriam. quia
peccare non poterat. ſꝫ in hoc exemplū ꝺdit
vt quantū in nobis eſt occultemus bona ope
ra noſtra. ne. ſ. inde queramus laudē noſtrā
quod pertinet ad vanā gloriā. ꝛ hoc intendit
xp̄s. precipere prohibendo talem. ſ. malam in
tentionem ibi ſignatam. Sed quātoplus pre
cipiebat. tanto magis manifeſtabant. qꝛ quā
to magis ſe ſancti volunt occultare. tanto ma
gis deus eos manifeſtat. Sicut narrat hiero.
de ſancto hillarione qui fugiebat per loca oc
culta poſt miracula facta propter concurſum
populorum ſꝫ non ſolum homines. quinimo
ꝛ demones eū manifeſtabant. Ait xp̄s. Joh.
viij. Si ego glorifico meipm̄. gloria mea ni-
hil eſt. Anſelmus i li. de ſimilitudinibus. aſſi
milat vanam gloriam farfalle quam pueri in
ſequuntur vt capiāt. quia eis videtur quid pul
chrum ſed cū accepiſſe credunt aufugit ab
eis ꝛ ad aliunt locum volat. ſed ſi caperent qđ
habent nihil. i. rem vilem que ad nihil valet.
Sic pueriliter vincētes gloriam mundi querūt
quaſi quid magnum. ꝛ cum credunt ſe habe
re fugit ab eis. ꝛ ſi conſequuntur rem fragilē
habent. ¶ Debet ergo quilibet vanam gloriā
fugere qꝛ res eſt fragilis gloria mūdi. Unde
Boetius de philoſophica conſolatiōe. O glo
ria o gloria quid aliud es in milibus hominū
niſi inflatio quedam aurium. i. ventus diſcur
rens per aures audientium laudē hominis.
Et cum gloria ſit quidam effectus honoris ꝛ
laudis. ex hoc enim ꝙ aliquis laudatur vel ꝗ
cunꝙ reuerentia exhibetur redditur clarus i
noticia hominum. ¶ Ideo ſꝫ beatum. Tho. Magna
ſe. ſe. q. cxxxij. arti. iij. ſicut magnanimitas eſt nimitaſ
circa honorem. ita ꝛ circa gloriā. Unde ſicut eſt circa
moderate magnanim⁹ vtiſ honore. ita ꝛ mo gloriaꝫ
derate vtitur gloria. ſ. ſm rōnem. Unde ſicut
phs dicit in. iiij. ethicoꝝ de magnanimo. ꝙ
honor ſibi paruū quid reputatur ita ꝛ gloria.
Magnitudini enim animi repugnat vt res
modicas tantum apprecietur ꝛ de his glorie
tur. Et ſimiliter repugnat magnitudini ani-
mi ꝙ de hiis que non ſunt glorietur. Unde di
citur in iiij. ethicorum. ꝙ magnanimus ma-
gis curat veritatem ꝙ opinionem. Item in
iiij. ethicorum. dicitur ꝙ magnanimus non ē
cōtentioſus. quia nihil eſtimat magnū. Nul
lus enim contendit niſi pro re quam eſtimat
magnam. Item ibi dicitur ꝙ nō curat vt lau
detur. ſ. propter ſe. Ut etiā dicit beat⁹. Tho.
q. ea. arti. eo. ad ꝑfectionem hois ꝑtinet ꝙ ipſe

cognoſcat ſe. ſed ꝙ cognoſcat ab alijs nō per-
tinet ad perfectionem eius. Et ideo nō eſt ꝑ
ſe appetendū: vt ſcilicet cognoſcat ab alijs. ꝑt
appeti inquantū vtile ad aliqd. vel ad hoc ꝙ
de⁹ ab hoībus glorificetur. vel ad hoc ꝙ ho-
mines proficiāt ex bono qđ in alio recogno-
ſcunt. vel ex hoc quod homo ex bono quod in
ſe recognoſcit per ſtudiū laudis aliene ſtude-
at in his perſeuerare ⁊ ꝓficere. Et ſm hoc in-
telligendū eſt illud. eccleſia. xli. Curā habe
de bono nomine. De vanitate ipſi⁹ glorie ha
bes ſupra in. iij. §. ¶ Scđo debꝫ euitari. quia
virtutes eneruat. ps. Dñs diſſipat oſſa eorum
qui hominibus placent: diſſipat idest diſſipa
re permittit: oſſa idest virtutes ⁊ opera perfe-
cta ex quibus cōſiſtit robur anime. qui homi
nibus placent. ſcilicet querentes laudes hu-
manas. quod pertinet ad vanā gloriā. Unde
Grego. in moral. aſſimilat vanam gloriam
latrūculo qui itinerantē vt amicū a tergo oc
currens aſſociat ⁊ poſtea eum expoliat. nam
inanis gloria incedētē ꝑ viā bonoꝝ latēter oc
currit ⁊ virtutib⁹ ⁊ meritis eaꝫ expoliat. In
cuius figurā legit. iiij. Reg. xx. ꝙ cū ezechias
rex iuda legatis regis babyloniorꝫ oſtendiſſet oia
ſua p̄cioſa. auꝛꝫ ⁊ argentū ⁊ aromata ⁊ theſau
ros ſuos. ductus qdā vana glia dixit ei eſaias
ꝓpha ex pte dei ꝙ oia illa q̄ viderāt illi legati
babyloniorꝫ ipſi babylonij auferrēt ⁊ aſporta-
rent in terrā ſuā: qđ impletū fuit tpe ioachim ⁊
ſedechie regū iuda ꝑ nabucodonoſor regē ba
bylonie. vt pꝫ Hiere. ca. li. ad ſignificādū ꝙ cū
quis maniſeſtat theſauros virtutū pp laudes
humanā. ipſos diabolus rex ꝯfuſionis aſpor
tat ſeu aufert. ¶ Tertio ianis glia vicia multi
plicat. Eſt. n. vnū ex ſeptē capitalib⁹ vicijs ſm
tho. ſe. ſe. q. cxxxij. ar. iiij. qđ ꝓbat ꝑ gre. xxxi.
moral. Quis. n. qdā ponūt ſupbiā vnū ex capi
talib⁹, ⁊ hi ñ aſſignāt vanā gliā capitale eē vi
ciū, rōabili⁹ tñ qđ dicit Greg. i. xxxi. moral. ſ. ſu
pbiā ñ capitale viciū: ſꝫ reginā eē ⁊ mrēꝫ vicio
rū a q̄ imediate oriſ ianis glia vt vnū ex capita
lib⁹. Rō hui⁹ ē. qꝛ ſupbia iportat quādaꝫ ap-
petitū inordinatū excellētie. Ex oi aūt bono
qđ qs appetit. quādā pfectionē ⁊ excellētiam
cōſeqt. Et iō cū fines oiuꝫ vicioꝝ ordinentur i
finē ſupbie pp hoc vī ꝙ hēat qdā gñaleꝫ cau
ſalitatē ſup oia alia vicia vt dicat mr oiuꝫ. In
ter bona āt ꝑ que qs excellētiā conſequit vī p̄
cipue ad hoc opari glia inquātuꝫ iportat ma
niſeſtationē bonitatis alicuius. Nā bonū nā-
liter amat ⁊ honorat a cūctis, ⁊ iō ſicē ꝑ gloriā
que ē apud deū ꝯſeqt hō excellētiā in rebus
diuinis. ita ꝑ gliaꝫ que ē apud hoīes cōſequi-
tur quis excellentiaꝫ q̄ eſt in rebus humanis.
Et iō pp ꝓpinqtatē ad excellentiā quā homi
nes maxie deſiderāt. cōſequēs eſt ꝙ ſit multū
appetibilis, ⁊ qꝛ ex eius inordinato appetitu

Inanis glia vir tutes eneruat

Figura

Uitia multi plicat

multa alia vicia oriunt iō dr viciuꝫ capitale.
¶ Et quis ex gñe ſuo nō ſit mortale ꝑ hoc ñ
tollit qn ſit capitale: ⁊ ex ea plura ē mortalia
oriant. ex ea aūt oriunt filie ſeptē. ſ. inobedien
tia. iactātia: hypocriſis: cōtentio. ptinacia. di
ſcordia. ⁊ p̄ſumptio nouitatū. ſm greg. i. xxxi.
moral. Hoꝝ ſufficientiā ſic aſſignat. b. tho. q.
e. arti. v. illa vicia q̄ de ſe nata ſūt ordinari ad
finē alicuius vicij capitalis illa dñr filie eius.
Finis āt inanis glie ē maniſeſtatio ꝓpie ex-
cellētie. ad hāc aūt pōt tendere dupli̅. Uno
mō directe. Alio mō idirecte. Si directe aut
ꝑ verba ⁊ ſic ē iactātia. Aut ꝑ fctā ⁊ ſi ſunt fa-
cta habētia aliquā admirationē. ſic eſt p̄ſum-
ptio nouitatū. Si ꝑ facta alia. ſic eſt hypocri
ſis. Si indirecte ⁊ hoc quatuor modis. Pmo
quantū ad itellectū. ⁊ ſic eſt ptinatia per quā
hō nimis innititur ſue ſnie nolēs cedere ſen-
tentie meliori. Scđo qtū ad volūtatē. ⁊ ſic ē
diſcordia dū ñ vult a ꝓpria volūtate diſcede
re vt cū alijs cōcordet. Tertio quātū ad locu
tionē ⁊ ſic eſt ꝯtētio. dū aliqs clamoſe cū alijs
litigat. Quarto quātū ad factū dū qs nō vult
exeq ſuperioris p̄ceptū. ⁊ ſic eſt inobedientia. Quā
uis aūt ira cauſet diſcordiā ⁊ ꝯtētionem tñ qꝛ
hoc nō agit coiter niſi cū adiūctiōe inanis glo
rie ꝑ hoc. ſ. ꝙ aliqs reputat ſibi glioſuꝫ ꝙ nō ce
dat volūtati vel vbis alioꝝ. iō ponunt filie ina
nis glie. Iactātia vō quātū ad cām iteriorem
eius que eſt arrogātia ponit ſpecies ſupbie. ſed
exterior frequentius ordinatur ad gloriā ⁊ ho
norē, ⁊ ideo ponitur filia inanis glorie.

Filie inanis glorie

¶ Capitulum ſecundum de inobedientia.

INobedientia pꝛima filia
eſt inanis glie. De qua dixit ſamuel
ꝓpha. Quaſi ſcelus idolatrie ē nol
le acqeſcere. i. obedire. j. Regū. xv.
Ex quo arguit Greg. Sine obedientia qlqs ifi-
delis eſſe ꝯuincit. etiā ſi fidem tenere videat.
viij. q. j. ſciēduꝫ. Dicit tñ. b. Tho. ſe. ſe. q. cv. ꝙ
illa cōparatio nō eſt ſm equalitatē. vt. ſ. ita ſit
graue peccatū iobedientie ſicut idolatria. ſꝫ ſꝫ
ſilitudinē aliquā inquātū. ſ. redūdat in ꝯtēptū
dei ſicut idolatria ⁊ ſi nō tm̄. ¶ Eſt aūt inobe-
dientia aliqn viciū generale. aliqn ꝓpriū ⁊ ſpe-
ciale. Sic ⁊ obedientia ſibi ꝯtraria aliqn eſt vir-
tus generalis aliqn ſpecialis diſtincta a cete-
ris. Pro cuius declaratiōe dicit Tho. ſe. ſe. q.
ciij. ar. ij. ꝙ ſi accipiat obedientia ꝓpie, put re
ſpicit intētionē formalē rōne p̄cepti. ſic obediē
tia eſt ſpecialis virtus. ⁊ ſm hoc ad ipſam req
rit ꝙ impleat aliqs actū iuſtitie vel alterius vir-
tutis intēdēs iplere p̄ceptū puta honorat patrē
teu. ſeruat feſta ⁊ ieiunia. qꝛ hec ſunt precepta
dei vel eccleſie. aliter nō facturus. Sed ſi acci
piat obedientia large ꝓ executiōe cuiuſcūq qđ
poteſt cadere ſub p̄cepto ſic erit virtus gene-

Inobedientia aliquādo ē ſpeciale vitium.

Inobedientia …

ralis ⁊ concurrit cum actibus omnium virtu
tū ſic inobedientia cum per intentionem re-
ſpicit ratione precepti contemnendo.i.renuē
do ſe ſubijci tali regule. ſic eſt peccatum ſpe
ciale. ⁊ ad ipſam conqueritur ꝙ actualiter cō
temnat preceptum. Si vero accipiatur large
inobedientia pro omiſſione cuiuſcunq; quod
cadere poteſt ex quacunq; intentione fiat. nō
tamen contemnendo preceptum. ſic eſt vitiū
generale ⁊ reperitur in omni peccato. ⁊ ſic ab
Ambro. diffinitur peccatum eſſe celeſtium
inobedientia mandatorum. Hic ergo dice-
tur de inobedientia prout eſt vitium genera
le vt frequentius in ſcriptura ſacra accipitur.
aliquando prout eſt ſpeciale. Tantum autem
eſt vitium inobedientie vt per eam de paradi
ſo expulſi ſimus nec reuerti potuerimus ali-
ter ꝙ per obedientiam chariſſimam chriſti qua
patri obediens fuit vſq; ad mortem crucis.
Unde apoſtolus Ro.v. Sicut per inobedien
tiam vnius hois. Ade.i.cum comedit de li-
gno boni ⁊ mali contra dei preceptum multi
conſtituti ſunt peccatores. ita per obedienti-
am vnius hominis Ieſu chriſti multi iuſtifi-
cabuntur qui ſcilicet imitati eum fuerint ino
bedientia preceptorum, ⁊ ſic in figuram per
aliam viam reuerſi ſunt magi in religionem.
ſuam. Math.ij. qui ſunt duces fidelium. Re
gio noſtra eſt paradiſus via alia id eſt contra-
ria ad eā ex qua inde venimus eſt obedientia
per inobedientiam enim in hoc exilium veni
mus. De hac pſ. inquit. Maledicti qui decli
nāt a mandatis tuis. pſ. cxviij. Ubi tria notāt.
¶ Primo punitio rebellionis. ibi. Maledicti.
¶ Scḋa expiſio inobeditiōis. ibi q declinānt.
¶ Tertio purificatio trāſgreſſiōis ibi a mādatꝭ

¶ Quantum ad primum .§.j.

Sciendū ꝙ p inobidiētiā ſeu rebellionē incur
rit maledictio dei. qḋ oſtendit pſ. dicēs Ma
ledicti ſcꝫ a deo. Ad quod etiā facit quod dr
Deutro.xxvij. Maledictus qui non pmanet i
ſermonib⁹ legis huius. nec eos opere perficit
ſ.obidiendo. Et Eccl.xli. Ue vobis impij viri
qui dereliquiſtis leges altiſſimi. ſ.p inobediē
tiam ⁊ ſi nati fueritis in maledictionibus na
ſcemini, ⁊ ſi mortui fueritis in maledictio-
ne erit pars veſtra. Maledictio dei deſignat
punitionem. Dicere enim dei eſt facere. Ma
ledicit ergo deus cum malum pene facit. id
eſt irrogat inobedienti. Maledicit autē pro
pter inobedientiam tripliciter deus.
¶ Primo per afflictionem corporis.
¶ Secundo per impugnationem orbis.
¶ Tertio per priuationem numinis.
De primo dictū fuit. Ade ppt inobedientiā
ſuā. Maledicta terra i ope tuo. ſ. ppter opus
tue tranſgreſſionis. Terra corpis tui erit ma

Inobe dientia maledi citur.

ledicta. afflicta multipliciter. Spinas enim ⁊
tribulos diuerſoꝝ paſſionū ⁊ infirmitatū ger
minabit tibi. Omnes eni pene qb⁹ ſubditi ſum⁹
famis. ſitis caloris. frigoris ⁊ infirmatū ſunt
i penā illius inobediētie. Spinas eni cōcupi
ſcētie terra ſenſualitatis germinat. qr caro cō
cupiſcit aduerſus ſpm. ad. Gal. v. qḋ ex illa in
obediētia pceſſit imediate eni cū rō nō obe-
diuit do ⁊ caro ſe rōni rebellauit. ¶ Scḋa ma
ledictio eſt. qr oēs creature pugnāt ꝯ hoīem
ppt inobediētiā vbi pus obediebāt hoi. Sap.
v. Pugnabit p eo orbis terrarū ꝯ inſenſatos.
Et iuſte qdē actū eſt vt cū ois creatura deo
obediat faciēs id ad qḋ inſtituta ē. ⁊ ſic pce-
ptū poſuit cunctis creaturis. ⁊ nō pteribit pſ.
cxlviij. qḋ pꝫ ad ſenſū ſi inobediēs deo reperi
tus fuerit cū ad h̄ ei ſeruiāt vt obediat deo om
nes impugnēt eū ⁊ maledicāt affligendo ip
ſum etiā vermes ⁊ pulices ⁊ muſce ⁊ aranee.
De iobediētib⁹ dī etiā. Deutro.xxviij. Si no
lueris audire vocem dñi dei tui vt cuſtodias
⁊ facias oīa mādata ei⁹. ſ. obediēdo venient ſup
te oēs maledictiōes iſte ⁊ apphēdēt te. Male
dict⁹ eris i ciuitate. maledict⁹ i agro maledi
ctū horreū tuū maledicte reliq̄ tue. maledi-
ctus fructus ventris tui ⁊ fruct⁹ tere tue. ar
mēta boum tuoꝝ ⁊ greges ouiū tuaꝝ. maledi
ctus eris ingrediēs. i. incipiens aliquod opus
⁊ maledictus egrediēs. id eſt. finiēs opus. Et
maledictiones explicās ſubdit. Mittet dñs
famē ⁊ eſuriem ⁊ increpatōem in oīa opa tua
q̄ facies donec ꝯterat te ⁊ pdat velocit. Ad-
iūget tibi dñs peſtilētia donec ꝯſumat te. per
cutiet te dñs egeſtate; febri. frigore. ardore ⁊
eſtu. aere corrupto ac rubigine. Sit celū ſup
te eneum. ⁊ terra quā calcas ferrea. Det dñs
imbrē terre tue puluerem. ⁊ de celo deſcēdat
ſup te puluis. Tradat te dñs corruentē ante
hoſtes tuos. pvnā viā egrediaris ꝯ eos. ⁊ p ſe
ptem fugias ⁊ diſpergaris p oīa regna terre.
ſitq; cadauer tuū in eſcā cūctis volatilib⁹ ce
li ⁊ beſtijs terre. percutiet te dñs vlcere egypti
ſcabie ⁊ prurigine. Percutiat te amētia ⁊ ce-
citate ⁊ furore mētis. Et mlta alia ibi hēs. Ec
cleſia etiā punit inobediētiā maledictione ex
cōicatōis. Nā ptinaciter inobedientes excōi
cat. aplſ. ij. Cor. x. Et in pmptu hñtes vlciſci
omnē iobediētiā. Uñ. xi. q. iii. abſit dī. In ve
teri lege q ſacerdotib⁹ n̄ obtpaſſet. aut lapida
bat a pplo. aut ꝯtēptū. ſ. inobediētie expiabat
cruor. Nūc aūt iobediēs ſpūali aiaduerſiōe
trūcat. i. excōicatur. Excōiatio āt maledictio
dicitur in tex. xt. xxiiij. q. iij. cum ſancti viri.
in .§. pcedenti. ad illud capitulum. ¶ Tertia
maledictio que omnibus peior eſt. qr priuat
dei viſione ⁊ ꝯſortio ſanctorū. Maledicti erūt
qui contemnunt te. ſ. per inobedientiam. Tho
bie. xiij. Chriſtus enim dicet reprobis. q man

data ſua nõ ſeruauerũt. Diſcedite a me maledicti in ignem eternũ. In hui⁹ figuram xp̄s maledixit ficulnee quam ſine fructu reperit. Math.xi. Unde ſubito ſiccata eſt non apta niſi ad ignem. ſic qui ſine fructu obſeruationis. mandatorum reperiuntur a xp̄o maledicuntur. i. reprobãtur. ita q̄ amplius mereri nõ poſſunt vel deo frui. ſed ad ignem gehenne mittuntur. Efficitur etiam inobediens aridus p̄ indeuotionem quam habere non poteſt. Unde Bernar. Non dabit inobedienti copiã ſui tante obedientie amator qui mori maluit q̄ non obedire. ſ. chriſtus. Sed neq̄ fructũ exauditionis in oratione percipit. vnde prouerb. xxviij. qui declinat aurem ſuam ne audiat legem. oratio eius erit execrabilis. Auguſt. qui a preceptis dei auertitur. qđ in oratione poſtulat nõ meretur. Inter omnes creaturas nõ videntur eſſe niſi due que deo inobedientes ſũt. ſ. diabolus ⁊ malus homo. ⁊ ideo congruum eſt vt ſicut quaſi ab omnibus maledicitur diabolus in deteſtationẽ ſui. ſic ⁊ inobediens homo. ⁊ cuꝫ ſocietur quaſi attinens eius ſicut xp̄i dicuntur. parentes frater. ſoror. ⁊ mater q̄ faciunt patris ſui celeſtis voluntatẽ. vt dicitur Mathei. xij. vltra punitionem ſeueriſſimam inobediẽtie ade propter quod dicitur. Geñ. iij. Adam exemplum meum in punitione inobediẽtie ab adoleſcẽtia mea vt mihi caueã ab inobedientia. plura alia exempla habentur vxor quidem Loth propter inobedientiam ſuam ad verba angeli verſa eſt in ſtatuã ſalis. geñ. xix. ſaul propter inobedientiam ſuam priuat⁹ ẽ regno. vnde dicitur. i. Reg. xv. p̄ eo q̄ abieciſti ſermonem domini ⁊ dominus te abiecit ne ſis dominus in iſrahel ⁊ rex. Propheta domini qui contra preceptum manducauit in ſamaria propter ſuaꝫ iobedienitam a leone ſuffocatus eſt in via. iij. Regum. xiij. Quidam etiam quia noluit obedire vni ex filijs prophetarum dicenti ſibi ex parte dei. q̄ percuteret eũ vulnerando a leone percuſſus eſt. iij. Regum. xx. ſignans inobedientiam prelatoꝝ q̄ nolunt gladio correctionis percutere vitam ſubditorum. De filio inobediẽtie dicitur. deutro. xxi. Si genuerit homo filium contumacem ⁊ proteruum qui non audit imperiuꝫ patris. ⁊ coercitus obedire contempnit. accuſatus a parentibus in porta ciuitatis coram ſenioribus lapidabit eum omnis populus. Vaſti regina vxoris regis. Aſſueri. quia contempſit ad eum accedere vt imperauerat. priuata eſt regno ⁊ cõſugio. Heſter. i. Jonas quia noluit domino obedire in eundo ad predicandum in ciuitatem. Niniueꝫ. orta tempeſtate propter hoc in mari proiectus eſt. Jone. ij. Populus iſrahel q̄ deo obedire contempſit, ideſt decem tribus a Salmanaſar aſſyrioꝝ in captiuitatẽ ducte ſũt in Niniuen. ⁊ poſtea rege popul⁹ iuda cum rege ſuo. Sedechia propter contemptum mandatorum dei. a Nabuchodonoſor in babiloniam captiui ducti ſunt. vt in. iiij. regum vltimo ⁊. Hieremie vltimo. Joſephus ⁊ azarias quia contra obedientiam Jude machabei ducis exercitus iſrael mouerunt bellũ contra inimicos. debellati ſunt occiſi duobus milibus. i. Machabeoꝝ. iiij. Quidaꝫ monachus nomine. Malchus. quia contra obedientiam abbatis receſſit ad viſitandum parentes. captus eſt ab infidelibus vbi multa p̄peſſus eſt vt habetur in vitaſpatrum. Quidaꝫ liberatus a beato. Benedicto cum vexaretur a dyabolo. quia contra obedientiam ipſi⁹ patris ordinem ſacrum ſuſcepit a dyabolo arreptus eſt iterum. Marcus torquatus conſul rõmanorũ. quia cũ eſſet in cãpo contra hoſtes. filius eius contra obedientiam ſeu mandatum patris ipſius bellum q̄uis magnaꝫ victoriam haberet eum decapitauit vt narrat. Valerius. quod. Auguſtinus in libro de ciuitate dei non reprobat. Cauendum eſt enim ſumme ab inobedientia que. tot maledictionibus. tot malis punitur.

¶ Quantum ad ſecundum .§. ij.

Inobedientia ipſa exprimitur. dum dicitur. qui declinant. Declinare autem a mandatis eſt recedere ab eis ideſt non obedire. Eſa. xxx. Neq̄ ad dexteram neq̄ ad ſiniſtraꝫ ſcꝫ vie declinetis. Uia ad patriam eſt obſeruatio mãdatoꝝ. Mandata ſunt de actibus virtutuꝫ ſ̄ꝫ Thomam. que cum conſiſtant in medio. ille declinat ad dexteram vie qui recedit a mandato per exceſſum circa virtutem. ille declinat ad ſiniſtram qui recedit a mandati obſeruatione per defectum virtutis. Sicut circa p̄mum mãdatum ad ſiniſtram dclinat qui idola colit non deum. ad dexteram qui ſuperſticioſe colit. ⁊ ſic de alijs. Sed vt ait. Pſalmiſta ⁊ allegat apoſtolus ad. Roma. iij. ad oſtendendum vniuerſos declinare. Non eſt intelligens. neq̄ requirens deum. omnes declinauerũt. ſimul inutiles facti ſunt. non eſt qui faciat bonum. non eſt vſq̄ ad vnum. vbi ſ̄m beatum Thomam ſuper dicto paſſu in epiſtolis. Pauli. pñ. nota primo inobedientiam vel tranſgreſſionem mandatorum. ibi. Non eſt intelligens. ſecundo amiſſionem inde premiorum. ibi. ſimul inutileſ facti ſunt. tertio collectioneꝫ in huiuſmodi cunctorum. ibi. non eſt qui faciat bonum. ⁊c. ¶ Primo inobedientia notatur ibi. omnes declinauerũt ſimul. ideſt receſſerunt a regula diuine legis. Eſaie. lxi. Omnes in viam ſuam declinauerunt, ideſt a

Tranſgreſſio mandatorum. et lobe dicens

mandatis dei recedentes propriam voluntatem ſecuti ſūt. Sed huic declinationi premittuntur duo que concurrunt in peccato. Primum eſt defectus diſcretionis ſeu rationis. ibi. non intelligens. Omnis enim malus eſt ignorans. inquit philoſophus. quod verum eſt in particulari eligibili. Secundum eſt defectus recte intentionis. ibi. aut requirens deum nō eſt. ſ. intentionem ſuam dirigendo ad deum. ps. Faciem tuam domine requiram. Amiſſio premij notatur ibi. ſimul inutiles facti ſunt. Hoc inutile dicimus quod non conſequitur finem ſuum. ⁊ ideo cum homines a deo declinant non obedientes mandatis eius propter quem conſequendum facti ſunt. inutiles dicūtur cum non aſſequantur premium. Sap. iiij. Impiorum multitudo non eſt vtilis. in terram promiſſionis ex omnibus numeratis in egypto aptis ad prelium. ſ. ſexcentis milibus ſolum duo intrauerunt. ſ. caleph ⁊ ioſue que manſerunt ⁊ firmi ſteterūt in obediendo domino. in figuram ꝙ de omni vniuerſali multitudine q̄ fiunt in ſex mundi etatibus nullus intrat in vitam eternam nec princeps vel ſapientiſſimus vt moyſes. nec ſacerdos etiā ſummus vt aarō niſi duo obſeruet charitatis mādata dilectionis. ſ. dei ⁊ proximi. Et in his duobus mandatis vniuerſa lex pendet. Math. xxii. Comprehenſio cunctorum notatur ibi. Non eſt qui faciat bonum. ſ. aliquis quod intelligitur ſꝫ propriam virtutem. i. nullus ꝑ ſeipm̄ facit bonum niſi a deo adiutus. vel complete nullus bonū faciat quin. ſ. i aliquo deficiat. iuxta illud. iij. Regum. viij. Non eſt qui faciat ſuper terram bonum ⁊ non peccet. Vel loquitur de congregatione malorum. Non eſt vſꝫ ad vnū. ſ. xp̄s. ⁊ ſic ponit excluſiue. Sed notandum ꝙ cū q̄ſi omnes declinēt a mandatis. diuerſis tamen de cauſis declinant ab eis.

¶ Aliqui per impotentiam.
¶ Aliqui per ignorantiam.
¶ Aliqui per certam ſcientiam.

Declinatur a mandatis domini ꝑ tres cauſas.

Quantum ad mādata dei nullus poteſt iuſte ſe excuſare ꝙ ſeruare non poſſit. Nam ⁊ ſi non propria virtute. tamen cum adiutorio gratie cuncta ſeruare poteſt ad quam recipiendam ſi facit quod in ſe eſt nō ei denegabitur. Unde hiero. dicit. Maledictus omnis. ſ. a deo qui dicit deum aliquid non poſſibile precepiſſe. De mandatis autem hominum dicit. b. tho. ſe. ſe. q. cliij. ꝙ ſi prelatus tot precepta multiplicet. ꝙ ea ſubditus implere non poſſet excuſatur a peccato. Et ideo prelati dēbēt abſtinere a multitudine preceptorum. Ad hoc facit regula iuris. Nemo poteſt ad impoſſibile obligari. extra de regulis iuris: libro ſexto. Et intelligitur non ſolum de impoſſibilitate facti ſed etiam iuris. ſecundum gloſam. ibi. Unde ſi prelatus contra ius aliquid mandat non poteſt obligari ad illud. ideſt nec tenetur. nec debet obedire. Si autem dubitat vtrum poſſit facere quia graue ⁊ durum eſt. obedire debꝫ. Unde di. xix. capitu. in memoriam dicitur. Licet vix ferendū ab illa ſancta ſede imponatur iugum tamen feramus ⁊ pia deuotione toleremus. De ignorantia mandatorum ex qua aliqui declinant. Nota ꝙ in mandatis que ſūt de iure diuino nulla ignorātia excuſat a mortali. ſed vt apl'us dicit Ignorans ignorabitur. i. a deo reprobabitur ſi tranſgrediatur mādata neceſſaria ad ſalutem. In poſitiuis ſeu humanis preceptis niſi habeat iuſtam cām ignorantie. vt quia non potuit ſcire nec habuit qui doceret. non excuſatur a peccato qui tenetur ad ſeruandum ⁊ non ſeruat. Unde Aug. Illis omnino ignoſci non poterit q a quo diſcerent habentes operam non dederunt. di. xxxvij. §. ſi. Et nicola' papa dicit. Si decreta romanorū pontificum non habetis. de neglectu ⁊ incuria redarguendi eſtis. di. xx. De ignorātia tamē multa habes. ſ. in prima parte. ⁊ infra in xi. de accidia. ¶ Declinant alij ſcienter a mādatis. ⁊ aliquando hoc ex ſufficienti ratione. aliquādo ex neglectu. aliquando ex cōtemptu. ¶ Ex ratione nullus poteſt declinare licite a mādatis dei in vllo caſu niſi deus ſibi contrarium mandet. vt mādauit oſee ꝙ recognoſceret mulierem fornicariam Oſee. i. qui in hoc nō peccauit ſm̄ tho. quia hec eſt iuſta lex ⁊ preceptū quod deus ordinat. Sed in preceptis prelatorum poteſt declinare aliquando ſine peccato. Dicit tamen Petrus de palude in quarto ꝙ ſi prelatus percipit alicui aliquid errans non precepturus ſi ſciret veritatem. poteſt talis ſalua obedientia. ideſt ſine peccato non implere illud. extra de reſcrip. capitulo ſiquando. Dicit etiam idem Petrus ꝙ precepta principis intelliguntur ſaluo iure alterius. C. de eman. libe. nec autem. Unde non oportet ſemper mandatum pape implere. ſed ſufficit cām probabilem. non implendi allegare vt expreſſe dicitur in illo. c. ſi quando. Illa enim ratio dꝫ mouere delegatum que mouit delegantem. Unde ſi ſcit ſe hēre cauſam non implendi ꝙ papa mandat quam ſi ſciret. credit veriſilr ꝙ contrarium mandaſſet non tenetur implere ſup dicto. c. ſi quando de reſcrip. Dicit etiā anto. de bu. ꝙ ſubditus mandato ſuperioris debēt obedire niſi ſubſit cauſa quam allegare debet verbo ſcilicet vel ſcripto. Nec dicitur quis contrauenire mandato ſuperioris ſi motus iuſta cauſa non obedit. Si autē dubitat vtꝝ ſupior cū intenda obligare ad faciēdū etiā ſi ſciret factam. vnde monetur ſubditus ad non facien-

Ex ratione declinant mandatis dei.

dū eſtimās iuſtā cāȝ hēre debet obedire.ar. xxiij.q.i.quid culpatur.vel ſignificando expectare ſecundam iuſſionē: vt in.c. ſi quādo de reſcrip. ¶ Ex neglectu declinando.ideſt non ſeruando mandata diuina aut humana facere cōtra obedientiā. eſt inobedientia put eſt viciū generale: ſaltē ea que ſunt ab aplis ꝛ eorū ſucceſſoribus inſtituta nulla deſidia negliganť.nulla diſſenſione violentur nulla cōcertatione turbentur. Julius papa.xxv.q.ij. amputatio. Sciēdū tn̄ ſ₃ tho. ſe.ſe.q. ciiij.ꝙ vbi cōmittiť pctm̄ veniale n̄ ē ibi ꝑpe ſobediētia ſ₃ cum cōmittiť mortale. Nam venialia non ſunt ꝯtra precepta. ¶ Ubi etiā ſm̄ cācellariū pariſiēſeȝ. ꝛ alios doctores ꝙ non omnes ordinationes eccłie vel ꝓlatoꝝ ſunt i ꝓcepto. ita ꝙ tranſgredientes etiam ſciēter peccēt mortalr. ſ₃ ſic in lege diuina qdaȝ ſūt monita ſimplicia contra que faciendo eſſet de ſe veniale. vt illud. Leuitic.xix. Corā canō capite ſurge i.reuerentiā ſenioribꝰ ꝓbe. Quedā ꝓceptoria contra que operando eēt mortale. vt decem ꝓcepta ꝛ q̄ reducūť ad ea . ꝛ i nouo teſtamēto credere explicite articulis fidei ꝛ ſacramēta ſuſcipere ſm̄ tpa ꝛ q̄litatē perſonaruȝ. Jta etiā in lege canonica vel ciuili ſeu ordinatoribus ꝓlatoꝝ ſūt quadā preceptoria quedā monitoria. qui facit contra precepta diuina vel hūana ſumendo ꝓprie ꝛ ſtricte preceptū. etiā ſi non faciat ex contēptu ſ₃ ex neglectu. peccat mortalr vn̄ gre.qđ ꝓcipiť iperať: qđ impať neceſſe eſt fieri.xiiij.q.i.c.iteȝ Grego. Apluȝ ij. Thimo.iij. inter crimialia ponit illud. Parentibus non obedientes. ꝛ ad Roma.xiij.q poteſtati reſiſtit ꝓlatis non obediendo. dei ordinationi reſiſtit. ꝛ ipſe.ſibi dānationē acquirit. Rō hꝰ eſt ſm̄ beatū. Tho.ſcđa ſcđe.q.cv. arti.i.quia illud eſt mortale.qđ contrariatur charitati per quam eſt in nobis vita ſpiritual. Talis autem eſt inobedientia preceptorum. Exigit enim charitas qua dominus diligatur vt mandatis eius obediatur ſ₃ illud. ioh. xiiij. ſi quis diligit me ſermonem meum ſeruabit. ꝛ in preceptis dei continetur. ꝙ etiam ſuperioribus obediatur. ſm̄ illud ad Hebre.vltimo. Obedite prepoſitis veſtris ꝛ ſubiacete eis. ꝛ Roma.xiij. omnis anima poteſtatibus ſublimioribuȝ ſubdita ſit. Facit etiaȝ contra iuſticiā et charitatē xp̄i q non obedit iuſtis ꝓceptis ſuperiorum. per hoc ꝙ ſubtrahit obediētiā debitā. ¶ Ex cōtēptu aūt declinat a mādatis q nō tm̄ ex negligētia ſ₃ ēt ex q̄dā rebelliōe ꝛ obſtinatiōe renuit ſubijci ꝓceptis ſuperiorū. et h̄ ē iobediētia ſtricte et formalr ſpeciale pctm̄. Un̄ prouerb.xviij. Jmpiꝰ cū i ꝓfundū peccatoꝝ venerit contēnit. et xp̄us Luce x. Qui vos.ſ.ꝓlatos ſpernit.i.contēnit in mādatis veſtris me ſpernit. Jteȝ nicolaus papa.

Ex negligentia decliamꝰ mandatum di

Nō omnes ordinationes ſūt in precepto.

Ex contemptu trāſgredeť preceptuȝ.

Si qs dogmata.mādata.interdicta.ſanctiones vel decreta ꝓ catholica fide vel eccleſiaſtica diſciplia.ꝓ correctiōe eminētiū vel futurorū maloꝝ a ſedis aplice ꝓſule ꝓmulgata ꝯtempſerit.anathema ſit.i.ſiat.xxv.q.ij.ſi qs. Et vt dicit Bern.in li. de diſpēſationibꝰ ꝛ ꝓceptis. Cōtemptus vbiq̄ damnabilis. ideſt mortale eſt. Facere aliqđ ergo contra preceptuȝ diuinū vel humanū nō ex ꝯtemptu ſed ex paſſiōe. mortale ē. Facere āt ex cōtēptu nō ſolū mortale eſt ſed grauius. ꝛ nō ſolū ſi ſiat ꝯtra preceptū ſed etiā ſi ſiat ꝯtra mādatū.i.ꝯtra illud qđ de ſe eſt veniale mortale. Un̄ qđ dicit Augꝰ. Nullum eſt adeo veniale qđ nō ſiat criminale dū placet.di.xxv.§.alſ. Exponit glo.i. cuius ꝯtēptus.i.venialis ita ꝙ ipſe ꝯtēptus eſt mortale. ¶ Et quāuis graue peccatū mortale ſit talis inobediētia ſeu precepti ꝯtēptus.nō tn̄ grauiſſimū oium. Cū eni grauius ſit ꝯtēnere precipiētē q̄ ꝓceptū eius.ideo illa peccata que ſunt ꝯtra ꝑſonā ꝓcipientē ſūt grauiora peccatis inobediētie que ſunt ꝯtra ꝓceptū eius ſicut blaſphemia erga deū. homicidiū erga primū magis q̄ inobediētia. ſm̄ Tho.vbi.ſ. Et qꝛ vt dicit Augꝰ. in li.ꝯfeſ. Jn poteſtatibus humane ſocietatis ſicut ad obediēdū maior minori recte preponiť. ita deus oibꝰ.di.viij. Que ꝯ mores. Jdeo quāto ſupior eſt ille q precipit . tāto grauius eſt eſſe inobediēte illi. ꝛ iō grauius eſt eſſe inobediētē deo q̄ hoi. Jtē ex trāſgreſſiōe ꝓceptoꝝ diuerſoꝝ eiuſdeȝ ſupioris. tāto eſt aliqđ grauius pctm̄ quāto magis ꝓceptū illud eſt de intētione ꝓcipientis ſiue dei ſiue hois. Jtem ſciēdū ꝙ pctm̄ primi hois qđ in oēs emanauit nō fuit inobediētia ſm̄ ꝙ eſt ſpāle pctm̄. ſ₃ ſupbia ex qua hō ad inobediētiā ꝓceſſit ſm̄ tho. ꝓs. Declinātes aūt in obli.i.recedētes a mādatis qbꝰ obligant. ꝛ ꝑ hoc ītrātes in obligationes pene debite ꝓ trāſgreſſione. adducet dn̄s cū opantibꝰ iniqtatē.ſ.ad īfernū. De ꝯtēptu tn̄ plenius habes in tertia pte in ti. de religioſis.

Jnobedientia non eſt grauiſſimū peccatum.

¶ Quantum ad tertium .§.iij.

Attēdēdū ꝙ in plurali dicť a mādatis tuis. qꝛ plura ſūt mādata diuina ꝛ hūana a quoꝝ nullo debet declinari. Mādata eccłie ꝛ ꝓlatoruȝ dei mādata dici pn̄t ſi iuſta ſūt. qꝛ a deo iſpirata eis ſm̄ illud. Prouer.viij. qđ ait ſapiētia diuia ꝑ me legū ꝯdictores iuſta decernūt. ¶ Et q̄uis coiter aſſigneť differētia iſta inter mādatū ꝛ ꝓceptū. qꝛ mādatuȝ nō obligat de neceſſitate ſalutis. eius trāſgreſſio ē veniale. ſ₃ preceptū ſit d̄ neceſſitate ſalutis. qꝛ obligat ad mortale tn̄ frequēter mādatū ſumiť ꝓ ꝓcepto. Unde xp̄s diſcipulis loquēs dilectiōe ſūme neceſſaria hn̄i. dixit. Hoc eſt ꝓceptuȝ meū vt diligatis iuicē. Joh.xv. Et alia vice ait. Mādatū nouū do vobis vt diligatis inicē. Jo.xiij. Et ipſe

differūt mandatū ꝛ preceptuȝ.

ioānes in p̄ma cano. ſua inq̄t. Hoc mādatum
hēmus a deo vt q̄ diligit deū. diligat ⁊ frēm
ſuū. ſic etiā in pſ. mādatū ponit̄ p̄ p̄cepto hic
⁊ alibi q̄ſi ſemꝑ ſm̄ illud pſ. cxviij. Tu. ſ. deus
mādaſti mādata tua cuſtodiri nimis. i. valde
q2 vſq̧ ad mortē ſufferēdā. Dicit̄ Eccl. iiij. Vſ
q̧ ad mortē certa p̄ iuſtitia conſeruāda circa
quā ſūt mādata. Cū aūt ſint multe ordinatio
nes eccleſie ⁊ rectoꝝ q̄ ſint mandata. i. p̄cepta
obligātia de neceſſitate ſalutis nō ē facile de
oib⁹ determinare. pōt tñ de hoc haberi aliqua
cognitio ex mā vel forma. ¶ Ex mā q̄dem ſi ſit
ordinatio de re neceſſaria ad charitatē vel iu
ſtitiā vel diuinā reuerētiā. vt illud de correcti
one fraterna. Corripe eū inter te ⁊ ipm̄ ſolū. Mat.
xviij. qḋ ē p̄ceptū diuinū. et q̧ euchariſtia a fe
ianis ſumat̄ qḋ ē p̄ceptū eccl̄ie. de ↄſe. di. ij. ii
q̄do. et q̧ nō fiāt clādeſtina mr̄imonia. xxx. q.
v. p̄ totū. Et q̧ nō reddat̄ debitū in adulterio
p̄manēti ſub alio. xxij. q. i. p̄ totū. ⁊ hm̄oi. h⁹ tñ
pōt male determinari niſi ex cōi declaratione
doc. ¶ Ex forma aūt. i. ex mō locutiōis vl' ſcri
pture ipſi⁹ ordinatiōis pōt hoc p̄cipi multipli
citer. ¶ Primo ex pena ſpūali poſita in ↄfaciētē.
vz ſnia excoicatiōis lata. q̄ pena maxia ē i eccle
ſia. xxiiij. q. iij. Vñ oēs ordiatiōes eccl̄ie p̄lato
rū q̄ fiūt vl' facte ſūt ſub pena excoicatiōis late
ſnie nulli dubiū ſūt p̄ceptorie q̄uis non dicat̄
verbū p̄cipiēdi vl' mādādi. et ſciet̄ ↄfacītes ſub
dici peccāt mortalr̄ niſi ↄtineat intolerabilez er
rorē. Idē ſi fiāt ſub pena ſuſpēſiōis depoſitiōis
vel iterdicti. ſȝ ſi fiāt ſub pena excoicatiōis cō
minatorie. i. nō late ſnie ſȝ ferēde. nō ē vſq̧q̧
verū ⁊ clarū. Quibuſdā vī q̧ ſit mortale tranſ
greſſio talis ordiatiōis ſm̄ Io. neapol'. preci
pue cū ē in iure cōi ſcripta. ſi aūt hoc fiant du
biū ē. ¶ Scḋo pōt hoc p̄pēdi ex pena corpali
graui. vt ſi p̄hibeat̄ aliq̄d ſub pena mortis vl'
mutilatiōis p̄ut fit p̄ leges ⁊ ſtatuta ciuitatū
q̄ ſm̄ tho. in. i. ſe obligant ēt i foro cōſcie ad ob
ſeruātiā. vl' pena icarceratiōis q̄ infert̄ ēt ab ec
cleſiaſticis. ⁊ in religiōib⁹ mortale ē. Nō eniȝ
īfert̄ talis pena niſi p̄ eo qḋ multū eēt leſiuū iu
ſtitie ⁊ boni coīs. Idez vī ſi ſub pena grauiori
culpe debita aliq̄d p̄hibeat̄. vt i religiōib⁹ ali
q̄b⁹. ¶ Tertio pōt hoc hri ſi ordinatio fiat ſub
tali forma p̄cipio vl' mādo i vture obediētie vl'
ſpūſſācti. vl' ſub itermiatiōe maledictiōis eter
ne. vel ſub obligatiōe peccati mortalis. Hm̄oi
modis vtunt̄ coiter nūc p̄lati cū itendūt p̄cipe
ſubditis aliq̄d nec. ſſario faciēdū. ⁊ eccl̄ia i ſuis
ordinationib⁹. ¶ In regula tñ b̄ti frācīſci etiā
abſq̧ tali mō loq̄ndi habent̄ mr̄a p̄cepta obli
gātia ad mortale. vt hī i cle. Exiui de p̄adiſo.
extra de vbo. ſig. ſȝ cū p̄ceptū ſit obiectuȝ obe
dientie ſm̄ tho. vbi. ſ. quomodocūq̧ innote
ſcat ⁊ q̄buſcūq̧ verbis p̄ceptū ſupioris ſubdi
to, certiſſime ſimaliter tenet̄ obedire. alr̄ ſtat̄ vir
tuti verboꝝ. iuxta illud gre. Humane aures ta
lia verba iudicāt q̄lia foris ſonāt. xxij. q. v. hu
mane. Vbi dicit glo. q̧ cū nō ↄſtat de intelle
ctu legiſlatoris vel mādātis nō eſt a verbis re
cedēdū. vt extra de ſpō. c. ex litis. ⁊ ff. de. l. iul.
nō aliter. alr̄ aūt faciēdo ↄ ordinatiōes eccle
ſie vel p̄latoꝝ vel regularū vel ſtatutoꝝ q̄ non
ſunt preceptorie eſt veniale niſi fieret ex ↄtem
ptu. Precepta aūt eccleſie coia ad que oēs ob
ligant̄ ſūt plura. vt de obſeruatiōe feſtoꝝ. de
obſeruatione ieiunioꝝ. de ↄfeſſiōe ſemel in an
no fiendo. de coione etiā ſuſcipiēda. de audi
tione miſſe dieb⁹ feſtiuis. de euitatiōe excoica
toꝝ. de abſtinentia ab eſu carniū feria ſexta ⁊
ſabbato in italia. de ſumēda euchariſtia. ieiu
no ſtomacho quo ad nō infirmos grauiter. de
cauenda a torneamentis de non faciendo ali
quid eorum in quibus eſt lata ſentētia excō
catiōis a iure. Ultra iſta decē coia genera ſūt
quedā alia p̄cepta ſpectātia ad ſpāles ſtat⁹ vt
ad clericos vel religioſos vel coniugatos vel
medicos. Et de decē p̄ceptis legis diuine. ha
bes. ſ. in p̄ma pte. ti. xiiij. c. iiij. De p̄ceptis ec
cleſie habes īfra in tractatu de accidia. que cō
muniter omittunt̄ ex negligētia. que ad acci
diā ptinet. Et in ti. de gula. quo ad p̄ceptū de
ieiunio ⁊ abſtinētia carniū. De p̄ceptis ꝑtinēti
bus ad ſtat⁹ p̄latos vel alioꝝ hēs in. iij. pte in
titulis de illis ſtatib⁹. Nūc aūt aget̄ ſolum de
p̄cepto ſolutionis decimarū. qḋ ꝑtim diuinuȝ
eſt ꝑtim eccleſie. ſ. quo ad quotā. Et ex ↄtēptu
aliq̄ñ dimittit̄ p̄pter malā vitā clericorū.

¶ Caplm̄ tertiū de retētiōe decimaꝝ. vbi agit̄
quō ⁊ ſi excuſantur non dantes decimas.

Sumite pſalmum ⁊ date
typanū pſalteriū iocūdū cū citha
ra. pſ. Sic exponit gratian⁹. xvi.
q. i. eccl̄ias. §. ſe. Sumite. ſ. vos po
puli pſalmū. i. diuina officia que principaliter
ſūt de pſalmis. Pſalmus enī interpretat̄ laus
dei ⁊ officiū totū eſt ad laudē dei. Sumite er
go diuina officia a clericis. ⁊ date eis tympa
nū. i. tpalia. que idcirco dicunt̄ tympanū: q2 ſi
cut ad ſonū tympani hoies corpaliter gaudēt
⁊ recreant̄. ita p̄ tpalia recreat̄ corpus ⁊ letifi
cat̄ in ſui ſuſtētatiōe. Qui eniȝ ſemināt ſpūalia
ab eis debēt metere corpalia. Et q̄ altario ſer
uiunt viuere debent de altario. ſm̄ aplm̄. i. ad
Coꝝ. ix. Et xp̄s Lu. x. Dignus eſt operarius mer
cede ſua. ⁊ mr̄a alia teſtimonia ſcripture que
ibi notat gratianus. Et p̄pterea inſtitutuȝ eſt
a deo ⁊ eccleſia decimas dari in ſuſtētationē
miniſtroꝝ eccleſie q̄ ppl̄is miniſtrant ſpūalia
vt diuina officia ⁊ ſacramēta. ſȝ vt ſint fructiſe
ra aiab⁹ iſta. ſ. pſalmi diuinoꝝ ⁊ tympanū deci
marū ⁊ oblationū. ſit ibi pſalteriū. ſ. decacor
dū. i. obſeruatio decē p̄ceptoꝝ. iuxta illud. In

Ex mā diſcernitur de mandato.

Ex forma determinatur de mandato.

pſalterio decẽ chordarũ pſallite illi. Et iſta ob ſeruãtia pceptoꝝ ſit cũ cithara que dulci' ſonat pſalterio. vt dicit glo. ⁊ ſignificat charitatẽ. Nichil eni dulcius charitate. Tunc pſalteriũ eſt iocũdũ. i. obſeruãtia mãdatoꝝ qñ fit in charitate. Et diuina igit miniſtranda ⁊ tpalia decimarũ dãda cũ obediẽtia mãdatoꝝ ⁊ charitate Exod. xxij. Decimas ⁊ pmitias non tardabis dño offerre. ¶ Eſt aũt triplex decima.

¶ Prima decima ſpiritualis.

¶ Secunda decima temporalis.

¶ Tertia decima ſubſtantialis.

¶ Decima ſpiritualis .§. j.

que figurabat p decimã mãlez eſt humiliatio ſeu recognitio oĩs ſui boni a deo. ⁊ defect' ſui a ſe. Decima eſt pfectionis ſignuz. qr denarius nũerus eſt nũerus quodãmõ pfect'; qr ẽ limes pmus nũeroꝝ. Nã vltra nõ pcedit niſi replicãdo pteritos nũeros. Nouenarius eſt nũerus impfect'. qr non attigit ad decimũ. Dare ergo deo decimã ſpũalr eſt qcqd pfectiõis i ſe ẽ deo attribuere ⁊ qcqd defect' ẽ ſibi retinẽ. i. a ſe recognoſcere ſm illud Oſee. xiij. Perditio tua ex te iſrl: tñ in me ſalus tua. Ad qđ fac qđ ait Hierony. ſup Malachiã. Poſſum' decias ⁊ pmitias ſic iterptari. ſi qs doct' ⁊ erudit' i lege dñi põt alios erudire. nõ dz ſue attribuere prudẽtie igenioq̃ qđ poſſidet. ſ; grãs agat pᵐ dño q cũcta largit. deĩn ſacerdotib' ⁊ miſtris a qb' eſt erudit'. xvj. q. i. Reuertimini.

¶ Decima temporalis eſt .§. ij.

obſeruatio q̃dragelime cũ debita obſeruatiõe ⁊ deuotiõe ⁊ ieiunio. Cũ eni ann' p. ccclxv. dies voluit. ieiunãdo. xxxvj. q ſũt a pma dñica q̃dragelime vſq; ad paſca ieiunabiles. nã ſex dominicis, dieb' q iterponunt nõ ieiunant q̃ſi anni decias deo dam'. Eſt eni. xxxvi. nũerus decima ps diex ãni. Hec gre. de ꝯſe. di. v. Quadrageſima. qb' tñ q̃tuor dies pores additi ſũt ab ipo gre. vt ꝯformem' nos xpo i ieiunio q. xl. dieb' ieiunauit. ſ; vt pfecte det decimaz hui' tpis. dz hoc tpe p maxie abſtinere a vitijs. Et ſic. xl. horis ſtetit xps in ſepulchro ſeu mortu'. ita illis dieb' ſit mortu' ſenſib' exteriorib'. i. mortificat'. Et ſic. xl. dieb' ſtetit i mũdo poſt reſurrectionẽ ad ꝯfortãdũ diſcipulos ⁊ viſitãdũ ita illis dieb' magis iſiſtas elemoſynis prioꝝ ⁊ ſicut. xl. ebdomadis ſtetit in vtero virginis. ita illis diebus vaces deo orationi ⁊ puritati. Et ſicut. xl. menſibus predicauit in mundo ita illis dieb' audias predicationes.

¶ Decima ſubſtantie .§. iij.

tpalis ẽ decia ps fructuũ quos qs recolligit i terris ſuis. De qb' di Leuit. xxvij. Oẽs decie terre ſiue de frugib' ſiue de pomis arboꝝ dñi ſũt. Et q hmõi decie nõ dent ꝯquerit dñs dicẽs, Malach. iij. c. Si affiget hõ deũ qr vos cõfigitis me ⁊ dixiſtis. In quo ꝯfigim' te. i decimis ⁊ pmitijs ⁊ penuria vos maledicti eſtis. q. d. qr nõ dediſtis decias. iđ habuiſtis maledictiões pecunie. Et ſubdit. Inferte oẽz decimationẽ i horrea mea. vt ſit cib' i domo mea. ⁊ pbate me ſi nõ effudero ſup vos catharactas celi ⁊c. Et dic̃ Aug'. Decie ex debito regrunt ⁊ q eas dare noluerit res alienas iuadũt. xvj. q. j. Hoc tñ itelligẽdũ cũ regrerent. vt iſra declarat. Et Inno. q i ſignũ vlis dñij q̃ſi quodã titulo ſpãli dñs ſibi decias reſeruauit. extra de deci. c. Cũ nõ ſit. Põit aũt ray. mlta mala q̃ pueniũt nõ dãtib' decias. Un̄ Augu. Cuz decias dãdo celeſtia ⁊ terrena poſſis pmereri p auariti a tua duplici bñdictiõe fraudaris. Hec eſt eni dñi iuſtiſſimi ꝯſuetudo vt ſi tu, illi decimas nõ dederis. tu ad decimam reuoceris. Dabis ipio militi qđ nõ vis dare ſacerdoti. xvj. q. i. c. Decie. Itẽ Aug'. e. q. Nõ eniz de' nr poſtulat pmiũ ſ; honorẽ. ⁊ q dignat' ẽ nobis totũ dare. decimã dignat a nobis recipe nõ ſibi ſ; nobis pculdubio pfuturã. Antiq pres iđ oib' copijs abũdabãt. qr decias dabãt. Qđ nõ accepit xps accepit fiſc'. xvij. q. vij. maiores. Ecõtra remuneratio dantiũ decias ſm Ray. ẽ q̃druplex. ſ. abũdãtia fructuũ. ſanitas corpis. remiſſio peccatoꝝ. ⁊ celeſte pmiũ. De pmis duab' dicit augꝰ. ſi decimã dederi nõ ſolũ abũdãtiã fructuũ ſ; ⁊ ſanitatẽ corpis cõſeq̃ris. xvj. q. j. Decie. De alijs duab' dic̃ i eo. c. Qui ergo ſibi pmiũ aut cõpare aut idulgẽtiã pctõꝝ deſiderat ꝓmereri reddat decimã. ⁊ de nouẽ ptib' ſtudeat elemoſynã dare paupib'. ¶ Uidẽduz ergo qd ſit decia. qd pmitie. de qb' debeat dari. a qb' pſonis ⁊ qb' locis. ⁊ an excuſent a pctõ nõ dãtes vbi nõ ꝯſueuerũt dari. Nota pmo Hiero. ſup Ezech. ponere multiplicẽ decimã. Et hi ex de deci. c. i. vbi dic̃. Decimã ptẽ oĩuz frugũ. Leuitici tribui ppls ex lege debebat. Rurſus ex ipſis decimis leuite hoc ẽ iferioꝝ miſtroꝝ grad' decias dabãt ſacerdotib'. Erãtq; ⁊ alie decie q̃s vnuſqſq; ex pplo iſrl i ſuis horreis reſuabat comedẽt eas cũ iret i hierl'z i tẽpliũ ⁊ i veſtibulo tẽpli ſacerdotes ⁊ leuitas ad ꝯuiuiũ inuitarẽt. Erãt ⁊ alie q̃s paupib' recõdebãt. At vo pmitie q̃s đ frugib' offerebãt. nõ erãt ſpãli noie diffinite. ſ; offerẽtiũ arbitrio derelicte. Traditionẽ quoq; accipim' hebreoꝝ ñ legẽ pceptã. ſ; arbitrio mgroꝝ iolitã q q plimũ q̃drageſimã ptẽ dẽt ſacerdotib'. q mimũ ſexageſimã. Int q̃drageſimã ãt ⁊ ſexageſimã licebat qđcũq; voluiſſent offerre. Hec ille. ¶ Quare aũt pmitie dent. ⁊ quõ hoies ad hꝰ teneat. Dic̃ beat' tho. ſe. ſe. q. lxxxvi. ar. iiij. Qđ qr đo debem' exhibẽ id qđ pcipuũ ẽ. iđ offerebãt pmitie i recognitione diuini bñficij. ſ. q aliqs pcipeat fruct' terre a deo recipe. Et dabant ex pmis fructib' tãq̃ qd pcipuũ. Et qr ſacerdos ꝯſtituit pplo in hija

Decie ſunt

Primitie que re dent.

q̄ ſūt ad deū. īō pmitie cedebāt in vſum ſacer-
dotū. ptinet aūt ad ius nāle vt ex reb⁹ ſibi da
tis a deo aliqd tribuat ad ſuū honorē. Sed q̄
talib⁹ pſonis exhibeant. ſ. ſacerdotib⁹ aut de
pmis fructib⁹ aut in tāta q̄tit. te hoc fuit i le
ge veteri determiātū. In noua aūt lege p de-
terminationē eccl̄ie diffinit vt pmitias hoies
ſoluāt ſm ꝯſuetudinē prie. ⁊ idigētiā miſtrorū
eccleſiarū. vñ. xvi. q. vij. di q̄ decias ⁊ pmitias
q̄s iure ſacerdotū eē ſentim⁹. ab oi pplo accipe
dnt. ¶ Decia aūt pprie ⁊ vā ē decias ps oium
bonoꝝ iuſte acqſitoꝝ dō debita. extra. c. Tua
nobis. Vñ ſm Ray. dari de oib⁹ fructib⁹ ter-
raꝝ arboꝝ ortoꝝ. nutrimentis aialiū. lana. la-
cte. feno. lignis. piſcatiōib⁹. venatiōib⁹. afflictis
pēſiōib⁹. molēdinis ēt ad vētū. balneis. fullo-
nijs. metallarijs. lapidicinijs. de lucris ex ne-
gocijs ꝯſecutis. ⁊ artificijs ⁊ ceteris bōis. xvi.
q. i. Decie. ⁊ q. vij. c. Quicūq recognouerit. ex
tra. c. cōmiſſuꝫ. ⁊ c. Nūcios. Et gnālr de oi li-
cito ſm Hoſtiē. ⁊ Tho. Fit aūt tal' diſtictio d
decimis. qꝛ q̄dā ſūt pſonales. q̄dā pdiales. q̄-
Perſo- nales d̄ cime. dā mixte. ¶ Perſonales ſūt q̄ debent ex nego-
ciatiōe ⁊ artificio ſeu ſcia. i. ex lucro acqſito p
ſciaꝫ. vt p lecturas. aduocatiōes. ꝯſultatiōes ⁊
hmōi. militia. venatiōes. piſcationes. officio
regiminis ⁊ hmōi. Et he pſonales dari dnt ec
cl̄ie prochiali ſeu baptiſmali vbi qs audit di
uina ⁊ recipit ſacra. vt. xvi. q. i. Queſit. ⁊ xiij. q.
i. §. i. Et hoc niſi aliō obtineat de ꝯſuc. ex. c. c.
i. ⁊ ex d decī. c. ad apl̄ice. Vl' niſi pſcripte ſint
q̄ tñ pſcriptio p laicū fieri nō pōt. hec ray. tho.
⁊ hoſti. Reges tñ ⁊ principes pſonales decias
ſoluēt epo illius dioceſis i q̄ hñt pncipale do-
miciliū ſm inno. Et pñt dari pſonales decie
i fine anni. ar. ex de pig. c. Ex lris. De re ēt do-
nata vel legata nōuit hug. xvi. q. i. Decie. q̄ dꝫ
dari decia. ſꝫ fuerit deciata a legatore vel do
natore. ſꝫ de ſucceſſore hēditatis pine fili⁹ nō
tenet ſi deciata ſūt bōa a pre. ſꝫ hēs ex̄ne⁹ bñ te
net. De illicite acqſitis i caſib⁹ vbi cōpetit reſti
tutio vt i furto. vſura. iniuſto bello. ⁊ hmōi vel
vbi de neceſſitate opꝫ vt fiat erogatio. vt in ſy-
monia. nō dꝫ dari nec recipi decia pſonalis.
ſꝫ i alijs illicite acqſitis. vt p turpitudinē dꝫ da
ri ſi pctm̄ ē occultū nō aūt ſi ē notoriū dꝫ reci-
Decia- predia- lis. pi ſm tho. ¶ Decia pdial' ē q̄ puenit ex ipſis p-
dijs. ex eo. ad apl̄ice. ⁊ c. paſtoral'. ⁊ ſm hoſtiē.
dnt dari idiſticte a poſſidēte pdia ſiue iuſte ſi-
ue iniuſte poſſideat. et non ſolum ſi poſſidean
tur pdia a catholico. ſꝫ ēt heretico iudeo vl' pa
gano. ex. e. c. de tris. Et rō hui⁹ ē. qꝛ dant rō-
ne pdioꝝ. ex. e. c. de terris. Et ſi fuiſſent ſemīata
ſemie furtiuo. ⁊ hmōi. tho. ⁊ ray. Qd ſi qs arbo
rē exciſaꝫ i ſilua portet ad locū vbi multoplus
vꝫ ſꝫ inno. ſoluet decimā eccl̄ie vbi ſita ē ſilua
deductis expēſis q̄s fecit in trāſferēdo. ⁊ dꝫ da
ri prochie in qua ſitū eſt pdiū hmōi decia pre-

dialis. xvi. q. i. ſi quis laicus. ⁊ xiij. q. i. §. i. ⁊ ex
tra eo. qm̄. et hoc niſi aliō obtineat de ꝯſuetu
dine. ⁊ dnt dari decie nō deductis expēſis. nec
ēt illis q̄ fiūt p fructib⁹ colligēdis ex eo. cū ſint
hoies. dnt quoq dari ſtatiꝫ qn̄ fruct⁹ pcipiunt
anteq̄ iñ ſepet cēſus vel tributū ⁊ hmōi. Qd ſi
pus fuerit facta dicta ſepatio. dabit nihilomi-
nus decima itegra. ex eo. c. Tua nobis. Utrū
autē debeāt deportari ad eccleſiā vel dari in
agris ⁊ vineis. dicit Hoſtiē. in hoc eē ſtādū cō
ſuetudini. extra de ſepul. c. Certificari. ¶ Deci-
Decia mixta. ma mixta eſt que agnis ⁊ alijs fetib⁹ aialiū p-
uenit que ſūt in paſcuis. ptiꝫ eni iſta decia p-
uenit a pdijs vbi paſcunt aialia. ⁊ ſic ſūt pdia-
les. ptim a cuſtodia pſonarū. ⁊ ſic ſūt pſonales
ppterea dicunt mixte. Et iſte ſm Hoſtiē. dan
de ſūt illi eccleſie vbi eſt ꝯſuetudo dādi. Qd ſi
nō appareat ꝯſuetudo dādi ſi aialia ptinue pa
ſcunt in prochia eius q eſt dñs ipſoꝝ ⁊ q gerit
curā coꝝ dari dꝫ pprie prochie. ſi aūt paſcun
tur in alia prochia diuidi dnt iter eccleſiā vbi
paſcunt ⁊ ppriā. extra de teſta. ca. Relatū. ſed
Tho. ⁊ Ray. dicūt. q̄ de lacte. fetu. ⁊ lana de
bet dari eccleſie vbi paſcuntur. In huiuſmo-
di aūt decimis nō tenentur dare optima nec
tenent dare magis vilia ſꝫ mediocria. xvi. q. i.
c. Decime. Item nota q̄ ſi paſcua pro animo-
libus annuatim vendant ſꝫ Inno. decimam
precij ſoluēt illi eccleſie vbi ſunt paſcua. Sed
ſi dominus fundi patiatur gratis paſ i beſtias
in fundo. cum herba quam euellit beſtia tran
ſeat cum onere ſuo. ſ. decime. dominus beſtie
tenebitur dare etiam decimaꝫ valoris herbe.
ff. de vſufru. l. ſi vſufructus. ¶ Utrum decime
Utrum decime preſcri- bantur poſſint preſcribi. Reſpondeo a laicis non. ex-
tra de preſcrip. c. cauſaꝫ. ſed a clericis ſic ſi par
rochiam habent. extra de preſcrip. c. de quar-
ta. Religioſi quoq ſi non habent parrochiam
ipſas preſcrib re non poſſunt. qꝛ nec poſſidere
xvi. q. i. Placuit. Sed ſi habent tunc rōne par
rochie eas preſcribunt. extra eo. c. Cū ꝯtingat
⁊ c. Cuꝫ in tua. Et nota q̄ epo qui dicit ſe pre
ſcripſiſſe decimas in alieno epatu oportet q̄
alleget ⁊ probet titulum. quia ius cōmune eſt
contra eaꝫ niſi tāti tpis allegetur preſcriptio.
cui⁹ ꝯtrarij memoria non exiſtat. ex de pſcrip.
c. Epm li. vi. Itē nota q̄ ſi ꝯſuetudo pcipiendi
decimas fuerit pſcripta in vno pdio alicui⁹ po
chie nō extendit hoc ad aliud pdiuꝫ qd de no
uo colit. ex eo. Cū ꝯtingat. Item q diu decias
nō ſoluit ⁊ nē vult ſoluē nō dꝫ ſoluere illis qui
ex ſola pſcriptiōe decimas hacten⁹ pceperunt.
ſꝫ eccl̄ie parochiali ſm Guil. ¶ Utrū decime
illaꝝ rerū de quib⁹ nō ꝯſueuerāt dari antiqui
tus debeant illis q eas hñt in feudū vel eas re
cuperauerint aut eccle. Rñdet Ray. Uidetur q̄
milites q alias decimas recipiunt poſſint illas
petere eo q̄ illis terra illa ab antiquo fuit deci

malis ⁊ vna eadē res ñ vȝ duplici iure cēſeri. extra eo. Cū in tua. Uel forte verū in monaſterio vel eccl'ia. ſecꝰ in laico q̄ nō debet eas recipe ſic nec etiā decimas nouallū. Uñ ꝯſulēdū eſt ꝙ ſoluāt prochiali eccl'ie. Idē Hoſtiē. itēȝ ſciendū ſm Ray. ꝙ ſi quis tenet decimas i feudū nō ꝓpter hoc recipiet decimas nouallū ſed debent eccl'ie prochiali. qꝛ hmōi ꝯceſſiones ⁊ ꝑuilegia ſūt arctāda nō ampliāda extra. c. tua. niſi forte ſint religioſi ⁊ ex ꝑuilegio decimas ꝑcipiāt. qꝛ ꝑciperēt etiā decimas noualiū. extra. c. c. Ex pte ei. ij. Sed ſi ipſi religioſi ñ ex priuilegio decimas alicꝰ eccleſie ꝑcipiebāt ſed ex ꝑſcriptiōe. tūc decime nouallium non eis ſed eccleſie ſunt ſoluende. extra. c. c. Cū ꝯtingat.

¶ A quibus debent .§. iiij.

Decimas tenentur dare.

dari decime. Rñdeo ꝙ dñt dari decime ab oībus laicis. xvi. q. vij. Decimas. ⁊ extra eo. c. A nobis. item clerici tenenē ad decimas non de eccl'ijs ſed de rebꝰ ſuis. extra eo. ca. ij. item religioſi tā exēpti q̄ nō exempti de terris ⁊ poſſeſſionibꝰ ſuis acq̄ſitis ⁊ acq̄rendis tenenē integre ſoluere decimas illis quibꝰ redē poſſeſſiones fuerāt decimales. extra. e. c. Sanuto. li. vi. item leproſi tenētur ad decimas. ſi tā ſint cōiter viuentes nō tenenē de ortis ⁊ nutrimētis aialiū. vbi etiā intelligunē ſerꝰ. Et oīa ꝑdicta intelligunē de iure cōi. ſecꝰ ſi qs hȝ aliquid ex ꝑuilegio. Itēȝ iudei ⁊ ſi ad decimas ꝑſonales ñ teneanē. qꝛ ñ recipiūt diuina nec ſūt de eccl'ia tñ tenenē ad decimas prediales. extra eo. ca. De terris. item ſm tho. ſe. ſe. tenenē clerici. dare pape requirenti. Nā i veteri teſtamēto mādauit dñs leuitis recipientibus decimas a pplo ipſoȝ dare decimā decime ſūmo ſacerdoti. Naturalr enī rō dictat vt ille qui hȝ curaȝ de cōi ſtatu ꝓuideaē ſibi vñ poſſit exequi ea q̄ ptinēt ad cōem ſalutē. Tenenē gͦ clerici dare dcimā ſummo pōtifici ſi exigat. itē vendēdo aceruūȝ ante decimatiōeȝ eccleſia hȝ actionē i decia ꝯ vtrūqȝ. ſ. ⁊ emptorē. qꝛ res trāſiuit ad euȝ cum onere decimaꝝ. ex eo. c. Paſtoral. ⁊ ꝯ vēditorē ꝑp dolū eiꝰ. ⁊ qꝛ hȝ ꝑciū rei vendite. xxij. q. ij. Monemus. Pōt gͦ petere a quo maluerit. ſȝ ſi recipit ab vno liberatus eſt alter. Itē cū collectis fructibꝰ decime ſtati debeāt dari ſi non ſoluanē ſtati nō ꝯpetenē ſolui poſſūt ⁊ ante ſolutionē aceruꝰ ꝑ furtuȝ vel rapinā de area vl' arca ſublatꝰ fuit. tenetē ruſticꝰ ad dandū decimā. qꝛ fuit in mora. ⁊ ſic ꝑiculū ſpectat ad eū. Sȝ ſi ñ fuit i mora ñ tenetē. ſȝ aget eccl'ia ꝯ actorē. ⁊ ſimilr ñ tenetē ſi ſacerdos fuit cauſa more.

¶ Qualiter ⁊ quando .§. v.

teneanē hoīes dare decimas ex ꝑcepto. Dicēdū ſȝ tho. ſe. ſe. q. lxxxvij. Preceptū d ſolutiōe decimarū ꝑtim ē morale indictū rōne naturali. ꝑtim eſt iudiciale robur hñs ex īſtitutiōe diuina. Cōueniebat etiā cū cerimonialibꝰ ſtrū ad aliquā ſignificationē. Morale qdē inq̄tuȝ ratio nālis dictat vt his qui diuino cultui miniſtrabāt populꝰ neceſſaria miniſtraret. Quiſ. n. militat vnq̄ ſtipēdijs ſuis ait aplſ. j. ad Cor. ix. Iudiciale ē q̄tum ad dterminationē certe ꝑtis. ſ. decimā q̄ dtminatio introducta eſt ex inſtitutiōe diuina ꝑtinēs ad equalitatē ſȝ cōditionē illiꝰ populi ꝯſeruādaȝ. qꝛ tribus leuitica diuinis myſterijs mācipata poſſeſſiones ñ habebat. ⁊ iō dñs voluit eis dari decimas a populo. Cerimoniale eſt inq̄tū ſignat ꝙ quicqd ꝑfectiōis eſt in nobis deo debemꝰ attribuere. imꝑfectioneȝ vero ⁊ defectꝰ nobiſ reſeruare. ſ. a nobis recognoſcere. Denariꝰ enī numerꝰ qꝛ ē ꝑimꝰ limeſ numeroꝝ ſignat ꝑfectionē. ⁊ nonariꝰ defectū ⁊ imꝑfectionē. Eſt autē hec differētia int cerimonialia ⁊ iudicialia ꝑcepta. qꝛ cerimonialia illicitū eſt ſuare tpe noue legis ⁊ mortiferū. iudicialia vero ⁊ ſi nō obligēt ad ſeruādū tñ abſqȝ pctō pñt obſeruari ⁊ ad eorū obſeruationē obligātur aliq ſi ſtatuanē ꝑ legi hꝰ auctoritate eoꝝ quoꝝ eſt cōdere leges. ſicut ſi aliqs ꝑnceps ſtatuerit vt q furatus fuerit ouē reddat ꝑ ea q̄ttuor. ſubditi illiꝰ tenentur ad obſeruantiā eiꝰ. Nūc aūt in ꝓpoſito determiatio quote. ſ. dcima cū ſit iudiciale ꝓprie ⁊ ſtricte. nō aūt cerimoniale niſi large rōe ſignificationiſ ſpālis. ꝑ quē modū oīa in figurā ꝯtigebāt illis. aſſūpta eſt iſta determinatio ab eccleſia tēpore noue legis ꝑ ſtatuto ſeu lege. vt. ſ. non minꝰ populꝰ noue legis cōferat miniſtris noui teſtamenti q̄ populꝰ antiquꝰ cōferret veteriſ legis. cum ad maiora teneanē. ⁊ nobiliores ſint miſtri noui teſtamēti q̄ veteriſ. vt oñdit aplſ. ij. ad Corin. iij. Sic igiē ad ſolutionem decimaꝝ tenenē hoīes partī ex iure naturali. quod ſemꝑ durat. ſcȝ ad iſtud vt miniſtri eccleſie a populo ſuſtentenē ſȝ nō magis ꝑ decimas q̄ ꝑ aliū modū. partī tenenē ex inſtitutiōe eccleſie. ſcȝ q̄tū ad quotā. ſ. decimā. q̄ tñ penſatiſ opportunitatibꝰ tempoꝝ ⁊ ꝑſonarū poſſet aliam partem determinare. vbi ergo cōſuetum eſt dari ex precepto tenentur ad eas.

¶ De non dantibus .§. vj.

decimas vtrū excuſenē a peccato ex eo. qꝛ nō eſt cōſuetū dari in illis partibꝰ. vel daē vix centeſima. ⁊ de qbuſdā tm̄. vt frumēto ⁊ vino nō de alijs ſm cōſuetudinē loci. De decimis ꝑſonalibꝰ dicūt Raymū. ⁊ Hoſtieſ. in ſūmis ſuis: ꝙ cū ſint nō de iure diuino: ſȝ homis ꝑcepto. Nā Leuitici vlt. ſit tantū mētio de predialibus: ⁊ ꝯſuetudo tollat ius hūanū: vel i totuȝ ſi eſt generalis: vel in parte ſi eſt particularis. diſt. xij. c. Conſuetudo. ideo non ſoluentes ipſas vbi eſt conſuetudo non ſoluendi excuſantur a culpa. Nā neceſſario ille ſūt ſoluēde q̄ de

beñt ex lege diuina.ſ.pdiales.vel loci ꝯſuetudine approbata extra.c. In aliqb⁹. Idē dicit Hug.cardi.cuius ſniam ponit ꝛ tenere videt Archid.xvi.q.vij.ꝛ extra.c. Diſcretioni.li.vj. De pdialib⁹ aūt eſt maior difficultas. ꝛ coiter canoniſte vident tenere q ꝯſuetudo nō ſoluendi nō excuſet a pctō nō ſoluentes. Et aliq aſſignāt iſtā rōnē qꝛ ſūt de iure diuino. Sꝫ nulla ꝯſuetudo pōt tollere vel pualere iuri diuino. vt di.viij.p totū.ergo ꝛc. ¶ Sed ad hoc rñdet Jo.neapol.in quolibet.iij.q.xix.qꝛ videlꝫ dupliciter poteſt dici aliqd eſſe de iure vel lege diuina. Uno mō ſtricte: p eo qđ eſt de iure naturali ꝛ de ptinētib⁹ ad fidē.ꝛ ſic eſt verū q cōſuetudo nō pōt tollere tale ius diuinū. Sꝫ iſto mō accepto ſolutio decime non eſt de iure diuino ꝛ naturali.ſed bene ſuſtētatio miniſtroꝝ a populo:qđ pōt fieri p reddit⁹ bñficioꝝ ꝛ oblationes ꝛ alios modos. Alio mō dr̃ aliqd de iure diuino large.i. pro omni eo quod continet in ſcriptura:ſiue ſit iudiciale ſiue ceremoniale ſiue morale. Et iſto mō ꝯſuetudo pōt tollere aliqđ preceptū de lege diuina.puta iudiciale qđ erat aſſumptū p ſtatuto ciuitatis vel eccleſie:ꝛ ſic eſt in pposito. Uel pōt dici ſi dicat q decime ſunt de iure diuino ꝛ naturali q exactio ſeu redditio nō eſt de iure diuino: ſꝫ ius exigēdi ꝛ debitū reddēdi ſi petant ſeu ipſa redditio. Et ſicut qlibet pōt remittere ius ſuū:ita eccleſia fruct⁹ decimaꝝ:qđ facit nō petenda. Alij vō aſſignāt iſtā rōnē:qꝛ ſupponēdo q ſolutio decime ſit de lege eccleſie.tñ legem ſcriptā nō pōt tollere ꝯſuetudo niſi ſit rōnabilis ꝛ pſcripta.vt dr̃ extra de ꝯſue.c.fi. Et dr̃ rōnabilis quā nō pbat ius ſꝫ tolerat a iure ꝛ irrationabilis:que iprobat a iure:vt dicit ibi Berñ. in glo.ꝛ archidia. Sed iſta ꝯſuetudo nō dādi decimas reprobat a iure. Ad hoc pōt rñderi q ſm Pe.de ancho.ſup.c. Statutū. Cum decre.aliq̃ iſto mō loquit:īfringit vtriq ꝯſuetudinē quo ad illud tps in quo ſtatuit.ſꝫ ſi poſt edictā decretalē adhuc duret ꝯſuetudo in ꝯtriuꝫ p debitū tps.īfringet poſtmodū ꝯſuetudo decretalē ſi papa ſcit ꝛ tolerat. In hoc tamen ſūt varie opiniones.ſ.ſi ꝯſuetudo ſeqnēs poſſit infringere ꝯſtitutionē ꝛ reprobat cōſuetudinē in ꝯtriū.vide de hoc.§.i.i.pte ti.xvi.ca.vnico de ꝯſue. ¶ Dicit autē Tho.ſe.ſe.q.lxxvij.q lꝫ eccleſia poſſit regrere decimas: tñ laudabiliter nō regrit eas in locis in qb⁹ ſine ſcādalo requiri nō poſſit p diſſuetudinē vel aliā cām:nec tñ illi q nō ſoluūt in illis locis ſūt in ſtatu dānationis.niſi forte pp obſtinationē hñtes voluntatē nō ſoluēdi etiā ſi ab eis peterent. Idē tenēt Alexā.de hales in ſum. Nō tñ vr̃ ſufficiēs regſitio curati ad hoc q teneat reddere vbi nō eſt de cōſuetudine exigēdi. De papa nulli dubiū q ipſo ordināte q exigerent vbi nō eſt cōſuetudo tenerent hoies.ſꝫ vtrū ad regſitionē dioceſani teneant dubiū.ꝛ iō ad papā tūc recurrēdum ꝛ ꝯſulēdū. Idē Tho.ſup Sen.c.xiiij.dicit q vbi nō eſt ꝯſuetudo dādi decimas:ꝛ clerici habēt ſufficiētē victū nō tenent hoies pro illo loco ꝛ tpe dare decimas.ſꝫ vbi eſt cōſuetudo dandi vel miniſtri eccleſie nō hñt ſufficiēter tenentur ad dādū. Itē Tho.in quolibet ſic dicit ꝛ melius. Nulla cōſuetudo ꝯtria ſoluit hoies ab obligatiōe reddēdi decimas qꝛ hec obligatio fūdat ſup ius diuinū ꝛ ius nāle.vnde ſemp tenētur hoies reddere decimas ſi eccleſia exigat. ꝯtria etiā cōſuetudine nō obſtāte:ꝛ in terris in qb⁹ eſt cōſuetudo q decime ſoluant ipſa ꝯſuetudo q̄ſi ex poſtulat decimas:vñ peccaret q nō redderet.ſꝫ in terris in qb⁹ nō eſt ꝯſuetudo cōmunis q decime dent ꝛ eccleſia nō petit.videtur eccleſia remittere dū diſſimulat. Et iō homines in terris illis nō peccāt decimas nō dādo. Durū enim eēt dicere q oēs hoies italie ꝛ partiū orientaliū q nō dāt decimas dānarent. Et hmōi argumētū poſſumus ab aplo accipere cui deberent neceſſaria vict⁹ ab his qb⁹ pdicabat.tñ nō accipiebat nec tñ peccabāt qui ei nō dabāt.alioqn male egiſſet cū eis apls non accipiēdo. Iō aūt apls nō exigebat qđ ſibi debebat ne offendiculū daret euāgelio. Uñ non bene facerēt rectores eccleſiarū ſi in terris illis decimas exigerēt vbi nō eſt cōſuetudo dari ſi pbabiliter crederēt q ex hoc ſcādalū oriretur. ¶ Qđ aūt in aliquib⁹ terris milites exigāt decimas hoc nō eſt qꝛ ipſi habeāt ius exigēdi decimas.qꝛ cū hoc ſit ius ſpūale qđ debet miniſtris nō cadit in laicā pſonā.ſꝫ ille res tpales q̄ de iure exigunt a clericis.i.fruct⁹ decimaꝝ ex cōceſſiōe eccleſie date ſunt illis pp q̄dā ſeruitia facta ab eis eccleſie.ſicut ēt eccleſia pōt remittere ipſos fruct⁹ q dant p decima nō tñ remittit ius exigendi decimas nec tollit debitū reddēdi.hec Tho.q hec dicit de decimis ſimplr̃ ꝛ īdiſtincte ſiue pdialib⁹ ſiue pſonalib⁹. Et huic.ſ.ſnie ſatis ꝯcordāt dicta Guil. ꝛ Archid.in pdialib⁹ ꝛ dicta Joā.an.de qbuſdā decimis ſi bñ ꝛ nō ſupficialiter itelligant. Archid.vō ſup.c. Diſcretiōi.extra de deci.li.vj.poſtq̄ oñdit p multa iura ꝛ dicta ſctōꝝ i decretis ꝛ decretalib⁹ poſita decimas eſſe debitas eccleſijs. Addit tñ ſic. In hoc dicebat frater Hug.magiſter in theologia q decime prediales debent ex pcepto.ſꝫ niſi petent nō tenētur dare:ſꝫ ſi petant ꝛ nō ſoluant ab illis q dicūt tūc peccāt mortalr̃.ꝛ ſic vident loq iura đ decimis q ſūt cogēdi ad ſolutionē p cēſurā eccleſiaſticā. Et hāc ſniam vr̃ ſeq Hoſtiē.in glo. ſup.c. A nobis.extra.c.vſu. Quinq iſta canones. Hec archid. ¶ Jo.vō an.ſup.c. A nobis extra de deci.ꝛ pmi.in nouella. poſt multa p que pbat decimas de neceſſitate ſoluēdas ſic

Aliqd eſt de lege diuina.

Utrum eccleſia poſſit requirere decias.

Qđ milites hēt decimas.

Decias dare cē đ neceſſitate ſalutis.

pcludit. Quicūq ergo monit' nō ſoluit itegra liter decimā negari nō pōt qn peccet mortalr qꝛ trāſgreſſor diuine ⁊ hūane legis necnō ⁊ iu dici ɔtumax repit vñ ⁊ excōicari pōt. Et hoc ꝓ bat Ludouic' ipator iubēs ne ꝑtextu iceſt' cle ricoꝝ retineat. ſ. decima. ⁊ dicit ſic. Qui vo de cimā poſt trinā admonitionē ⁊ ſacerdotū ꝑdi cationē dare neglexerit excōicet. vt in lombar dia. de deci. li. vlt. Et ꝑ hoc dñt qdā q̄ i regio nib' illis vbi de more nō ſoluit decima nec ꝑ dicat nec exigit nō peccāt mortalr hoies q nō dāt decias. q̄ſi romana eccl'ia videat ſup hoc ſaltē quo ad ꝑterita diſpēſare: ne ɔtingat tātā multitudinē in hac cā dānari. arg. j. e. c. i aliq̄ gb'. ⁊ in eo qđ legit iſra de cōſe. eccle. c. Aq. ⁊ de cle. excom. vel iterdic. mi. ca. Si celebrat. Alij vo dñt q cū ad ſolutionē decie ex ꝑcepto qlibet ſi obligat' ſemꝑ peccat nō ſoluēs. ar. ex tra. c. Ex trāſmiſſa. ⁊ ſemp ē in mora ſic fur. Et hec opinio vi ſm rigorē iuris ꝑferēda. ꝑma tñ benignior ⁊ efficatior eſt. Et iō ad vitādū alaꝝ piculū exꝑſſe ē amplectēda. arg. ſ. de appel. c. fi. ¶ Illud aūt ꝑ certo teneas q q̄tūcūq cle rici delinquāt vel decimis abutant. nunq̄ tñ de hoc hñt laici diſputare nec dñt pp hoc de cimas detinere. vt. j. e. c. Tua nobis. Hec ibi. ⁊ ſic vi ɔcoꝛ. tho. Joā. de neapol. in. iij. quollibet q. xix. ſic dicit q ꝑceptū de decimis dādis nō obligat. qꝛ ſit de iure nāe vel de iure ſcripto in noua lege vel in veteri q̄tū ad decalogū ⁊ mo ralia. ſʒ inq̄ntū vꝛ iudiciale vel ceremoniale. Et qꝛ hmōi iudicialia vel ceremonialia trāſie rūt nō obligāt. Vñ aug'. dicit in quodā ſmo ne q ſabbata obſuare ⁊ decimā dare ⁊ circū ciſionē facere ⁊ hmōi ipfecta erant. trāſierūtq oia ⁊ pfecta ſūt. ſʒ obligat hoc ꝑceptū de deci mis. qꝛ ē de iure poſitiuo pape q ꝑeſt toti eccle ſie cui' ē ſtatuē marie talia q̄ videnf ad cultū dei ordinata. ⁊ ad ſuſtētationē coꝝ q vacāt di uino cultui: q vt eēt q̄dā ɔſonātia: ⁊ noui ⁊ vete ris teſtamēti. ſtatuit vt taxatio veteris teſtī de decimis ſeruaret ēt in nouo q poſſet ēt ſtatue re ſi ei videret pp aliquā cām rōnabilē q plus vel min' daret. ⁊ tale ſtatutū oēs obligaret. Cō ſuetudo āt nō dādi decias in aliqb' terris q̄ diu tolerat ab illis q ꝑſūt eccle. ⁊ marie a pa pa pp cui' ſtatutū oēs obligant excuſat q̄tum ad hoc q q̄diu nō petit: pñt licite tenē. Sʒ ſi peterēt marie d ɔſenſu pape i talib' terris oēs tenerent dare. Hoc eni eēt iā ampli' hāc ɔſue tudinē nō tolerare ſeu approbare ſʒ deſtruere. vñ ſicut legē abrogatā ꝑ ɔ̄riā legē ſi legiſlator reuocaret oēs obligaret. renouata ſic ɔſuetudi ne pōt deſtruere nō tolerādo ⁊ oēs ad ſui ſtatu ti obſeruātiā obligaret. cui ſtatuta vl deroga ri ꝑ ɔ̄riā ɔſuetudinē q̄diu fuerit tolerata ⁊ q̄ſi ꝑ eos approbata. Ulric' aūt dic qn nulla deci ma ſoluit vi q dñi ꝑdioꝝ breui manu ſoluerit eccle decias: ⁊ q eis deiceps eccl'ia redonauē rit. Inno. aūt multū rigide icedit i iſta mā di cēs. q in eo q decie nō ſoluunt vel min' plene reddūt. nullā ɔſuetudo valʒ vꝛ excuſat a pctō. Anto. de bu. dic: q canoniſta nō eſt bon' de terminator in iſta mā. ſʒ theolog' cui' ſcia ē ius diuinū. Vñ cuʒ ſint decie de iure diuino ⁊ ad theologos magis ſpectet dclaratio ⁊ determi natio dubioꝝ circa ius diuinum q̄ ad canoni ſtas. vꝛ q theologis ſit ſtādū magis q̄ canoni ſtis. Dic ēt q cū fuerit ɔfeſſus ipe pꝛib' ꝓbis ⁊ famoſis viris mgr̄is i theologia: nulla ē ſibi fa cta ɔſcia de ſolutiōe deciaꝝ. Ipſe tñ vi tenē q ſint ſoluēde. ¶ Sʒ nota q i h' oēs ɔcoꝛ. q vbi ē ɔſuetudo dādi oino hoies teneant ad dādū. ⁊ dʒ eis fieri ɔſcia. Dic tñ hoſti. q cōpoſitio int pſonā eccl'iaſticā ⁊ laicos ſup aliq̄ pte decime quota de ɔſenſu ꝑlati ſuperioris valet. Ray. etiā dic q ſi qs retinuerit decimas lōgo tpe: ⁊ nūc veniēs ad pniaꝫ petit ſibi remitti. qꝛ alr̄ opoꝛ teret eū mēdicare. ſacerdos ſi videt ſʒ ɔtritū: ⁊ pces ei' inīti vitate. dʒ ſibi remittē tanq̄ pau peri cū h' idē poſtea dare debēt. xvj. q. j. q̄m. Vl. addit q ēt ſi ē diues pōt i totū vel i ptē di mittere ex quo vult i poſterū abſtinē. Si qs āt velit ſimplr itelligē Cle. illā. ſ. q teneant ɔfeſſo res facere ɔſciaꝫ ɔ̄fitētib' ēt ſi i hoc nō fuerit re qſiti: qꝛ de hoc alij doc. nihil dicūt tūc vi ſuffi cere q faciat ɔſciaꝫ ꝑ iſtū modū. ſ. q ſi exigerē tur ſint pati dare ad mādatū eccle. alr̄ vt di ctū eſt nō eēnt in ſtatu ſalutis: qꝛ ɔtēnerēt ꝑce ptū eccle. Ubi eſt ɔſuetuʒ dare de toto facere ɔſciam vt dcē. vbi vo de aliq̄ quota ⁊ pua ɔſue uit dari illā dent. Nec tñ vi q oporteat facere ɔſciaꝫ niſi pncipalib' domus. Nā filijfamilias ſerui ⁊ huiuſmodi dare non poſſunt.

Oēs tenent decimam dare vbi eſt ɔſuetudo.

¶ Capitulum. iiij. De iactantia.

IActantia ſecunduꝫ greg. eſt filia inanis gl'ie. ⁊ pōt ſic deſcri bi q eſt vitiū quo qs ſe dbis extol lit ſup illud qđ eſt vel qđ hoies opi nant de eo. Uirtuti veritatis opponit ſm ſpēs act': qꝛ colter in ea repit falſitas. ſʒ ſm cāʒ ſuā ex q̄ ⁊ ſi nō ſemꝑ tñ vt frequētius accidit ɔ̄riat humilitati. ¶ Nā ꝓcedit iactātia ex ſupbia ſi cut a cā iterius motiua ⁊ ipellēte. Ex hoc eni q aliqs ꝑ arrogātiā iterius ſupra ſe eleuat. ſeq tur pleruq̄ q exteri' maiora q̄dā de ſe iactet. lʒ aliqn̄ ex vanitate q̄dā nō ex arrogātia ad ia ctātiā ꝓcedit. ⁊ ex illa vanitate delectat: qꝛ ta lis eſt ſʒ habitū. ⁊ iō arrogātia ꝑ quā aliqs ſu pra ſeipm extollit ē ſpēs ſupbie. nō tñ idē iactā tie eſt: ſʒ vt frequēter cā ei'. Et pp hoc Gre. po nit iactātiā tertiā ſpēm ſupbie. ¶ Pleruq̄ pce dit iactātia ab inani gl'ia ſicut a cā finali inq̄ tū. ſ. iactator itēdit q ꝑ ſuā iactātiā gl'iaꝫ cōſe quat. ⁊ iō ſm Gre. vi oriri ex inani gl'ia. ⁊ eſſe

Iactātia vnde procedit.

ſilia eiꝰ ſm rōnē ſinis. Prohibet aūt hāc dñs
dicēs. Ecci. vi. Nō te extollas in cogitatione
aīe tue. vbi dicit glo. iactātiā ⁊ ſupbiā phibꝫ.
Hāc vt vitioſā puniēdā a dño oſtēdit ps. xi. di
cēs. Diſpdet dñs vniuerſa labia doloſa: ⁊ liguā
magniloquā q dixerūt: liguā nrāꝫ magnifica-
bimus. labia nrā a nobis ſunt qs noſter dñs ē.
Ubi poteſt notari triplex iactantia.

¶ Pmo iactātia p ironeitatē. ibi. Diſpdet dñs vniuerſa labia doloſa: ⁊ liguā magniloquā.

¶ Scdo iactātia p vanitatē. ibi. qui dixerunt libguam noſtram magnificabimus.

¶ Tertio iactātia pꝑter falſitatē. ibi. labia noſtra a nobis ſūt: qs noſter dñs eſt.

¶ Quantum ad primum .§.i.

Sciēdū q cū aliqs dicit de ſe aliquos defectꝰ
quos in ſe nō eē cognoſcit: ⁊ cū hoc facit vt in
de reputet̄ humilis. ⁊ ſic laudet̄. vel portat ve-
ſtes multū abiectas. vel faciēꝫ pallidā q̄rit ea
intētiōe vt reputet̄ mortificatꝰ ⁊ ꝯtēptor mun-
di. ibi eſt iactātia ⁊ aliud ēt vitiū qḋ dī ironia
ſm Tho. ſc. ſc. q. cxiij. ar. ij. tñ ſm diuerſa. Ia
ctātia qdē inquātū p exteriora itēdit oſtēdē vir-
tutē in ſe quā nō hēt. Ironia vo inquātū oſtē-
dit defectū exterius quē in ſe nō recognoſcit.
Un̄ de hmōi dicit xps Math. vi. E terminā̄t
eni facies ſuas. i. extra terminos nāles aptant
facies ſuas herbis vel qbuſdā lotiōibꝰ vel vn-
ctiōibꝰ vt appareāt pallidi: vt appareāt hoībꝰ
ieiunātes: ⁊ ſic reputent̄ abſtinētes. Et phs di
cit q ſupabūdātia ⁊ valde defectꝰ iactātia eſt
qñ. ſ. fit ad iſtū finē. Un̄ de btō Augu. legit̄. q
nec nimis precioſas veſtes volebat deferre nec
nimis abiectas. qꝛ in vtroqꝫ aliqñ hoīes q̄runt
gliā ſuā qḋ ptinet ad ironicā iactātiā. ¶ Quā
tū ad ſcdꝫ vt puer. xxvi. dī. ironico. Cū ſubmi
ſerit vocē ſuā. ſ. ꝯſpiā dicēdo de ſe vilia ne credi
deris ei. Septē eni neqtie ſūt in corde illiꝰ. p
uerb. xxvi. i. plena neqtia. Sꝫ de his dicit ps.
in pdicta auctoritate. Diſpdet dñs. i. p diuer-
ſos modos pdet eīnalr. ſ. ⁊ ſpūalr. ⁊ aliqñ tpa-
liter. vniuerſa labia doloſa: q. ſ. in vbis ſuis vtū
tur dolo dicētes defectus de ſe quos nō reco
gnoſcūt in ſe ad decipiēdū audiētes vt ſic eſti
mēt eos hūiles. Un̄ ſubdit liguā magniloquā.
Lingua eni oris ⁊ ſi ſit hūil̄ tñ ligua cordis ē
magna: qꝛ magnificari itēdit. ¶ Notandū tñ
q dicere de ſe vilia vel oſtēdere actu vel mino-
ra ſeu defectuoſa pōt fieri tripl̄r ſm tho. ſ. ſe.
q. cxiij. ar. i. Uno mō ſalua veritate dū. ſ. quis
maiora q̄ ſūt in ſe reticet. ⁊ q̄dā minora ſeu de
fectuoſa de ſe pfert q̄ tñ i ſe eē recognoſcit. Et
hoc nō ptinet ad vitiū ironie. nec ē pctm̄ ſꝫ ge
nus ſuū niſi p corruptionē alicuiꝰ circunſtātie.
puta talia dicēdo pſonis īfirmis. vñ illi ſcāda-
lizarent̄. alr̄ laudabil̄r fieri pōt. ſic aplꝰ paulus
vocat ſe minimū aploꝝ ⁊ pſecutorē ſe fuiſſe ec

Iactantia p ironiam.

Dicere vilia de ſe vel oſtēdere fit tripliciter.

cleſie. i. Cor. xv. Et vir cū quo eſt deꝰ: ⁊ q ꝯfor
tatꝰ ē a dño. dic. Stultiſſimꝰ ſuꝫ viroꝝ: ⁊ ſapiē
tia hoīꝫ nō eſt mecū. vt dī puerb. Nec tñ vi-
tiū ironie cōmittit. qꝛ loqt̄ ſꝫ reputationē mū
danoꝝ: q eſtimāt ſtultitiā mūdana ꝯtēnere q̄
mūdi ſapiā q̄rit. vel loqt̄ de ſapia q̄ rōne acqrit̄
nō de ea q̄ diuina iſpiratiōe hr̄. Amos pphā
negādo ſe eē pphāꝫ dicēs. Nō ſuꝫ pphe. c. vij.
nō peccauit: ⁊. ſ. nō erat de origine pphaꝝ: vel
vt dicit Greg. qꝛ cognouit tūc actualr̄ nō hīe
ſpm̄ pphetic. ſic ⁊ bē. Frāciſcꝰ ſine ironia ap-
pellabat ſe maximū pctōrē certa ꝯſideratiōe ⁊
reſpectu. ¶ Scdo mō pōt aliqs dicere mino-
ra de ſe ⁊ vilia q̄ tñ in ſe nō recognoſcit: aut cū
negat aliqd bōi de ſe qḋ i ſe eē cognoſcit: ⁊ hꝰ
ptinet pꝑe ad ironiā q̄ ē ſpāle pctm̄ ⁊ ꝯtriū veri
tati p defectū ⁊ iō euitādū. Et de his dic̄ phs
in. iiij. ethi. q qdā minora de ſe dicūt fugiētes
tumidū. i. elationē: ſꝫ nō pp hoc excuſant̄ a pec
cato ſi mētiunt̄: qꝛ non dꝫ ſic vitari vnū pctm̄
qḋ cōmittat̄ p hoc aliud. Un̄ augꝰ. ſup Iob.
nō ita caueat̄ arrogātia vt vitas relinquat̄. xxij.
q. ij. Nō ita caueat̄ arrogātia ⁊ vitas relinquat̄.
xxij. q. ij. nō ita. Et greg. Incauti ſūt hūiles q
mēdacio ſe illaqueāt. q. incauti. Et tale pctm̄
minꝰ ē graue. ſ. ironia q̄ iactātia. Un̄ phs dic̄
in. iiij. ethi. q irones ⁊ minꝰ dicētes gratiores
ſūt ſm mores. ſ. iactātes. ¶ Tertio mō dic̄ qs
minora de ſe q̄ nō recognoſcit itēdēs ide ma-
gis cōmēdari. Et talis ironia eſt mixta cū ia-
ctātia. Et ſꝫ phm ē grauiꝰ iactātia. Et de hac
dī Eccl. xix. Eſt q neq̄ ſe hūiliat. ⁊ itēriora eiꝰ
plena ſūt dolo. ſꝫ diſpdet dñs vniuerſa labia
doloſa. Hic ⁊ Catho. Ne te collaudes: nec te
culpaueris ipſe. Hoc faciunt ſtulti: ⁊c.

¶ Iactantia ſecunda eſt .§.ij.

p vanitatē. ſ. cū aliqs dicit de ſe laudabilia ex
quedā loquacitate vel leuitate mētis ſine aliq̄
neceſſitate vel vtilitate qḋ fieri nō dꝫ. iuxta il
lud. Prouer. xxvij. Laudet te alienus ⁊ nō os
tuū. Et ſeneca. Laus in proprio ore ſordeſcit.
¶ Ubi aduertēdū q triplici ex cā pōt qs lau-
dare ſeipm. ¶ Uno mō ſūi iuſta vtilitate: cū. ſ.
qs eſt tribulationibꝰ circūdatꝰ vel calūniatus
ſeu deſpatiōe tēptatus. pꝑter qḋ recogitat bo
na facta. vel corā aliis refert ad ſui aiationeꝫ ⁊
ꝯfortationē. ſicut iob ſanctꝰ: cū eēt flagellatus
multipliciter. ⁊ viſitatus ab amicis argueret̄
de vita ſua preterita tanq̄ non vere ſed ſimu-
late deo deſeruiſſet ſe coram eis laudauit di-
cēs. Oculus fui ceco ⁊ pes claudo. Pater erā
pauperum: ⁊ cauſam quam neſciebam diligen
tiſſime inueſtigabam Iob. xxix. ⁊ multa alia
ſimilia in. c. ſe. Unde baldach. falſum dixit ar
guens eum de iactantia propter iſtas ſui com
mēdationes dicens. Uſqꝫ ad quem finē verba
iactabis. Et ezechias rex iuda cum ſibi dictū

laudat ſe aliqs tribꝰ ex cauſis.

fuit p. Esayā ex pte dñi q moreret̃ ⁊ nō viue-
ret. cōpūct⁹ de pctis dixit. Recordare domi-
ne quō ābulauerī corā te in veritate. ⁊ qđ bo-
nū est i ɔ̄spectu tuo feci. Esa. xxxviij. Qđ idcir-
co fec. Gre. in moralib⁹. ne in ipo ımēo dolo
re quē habebat de pctis desparet: ſȝ cōforta-
ret̃ fiducia opeꝝ bonoꝝ pteritoꝝ. Si qs etiā se
laudaret nō deficiēdo a veritate vt euitaret
aliqđ piculū vel malū. Sic fecit paulus cū se
ciuē romanū eſſe manifestauit ppt̃ qđ fuit di
missus liber. q tenebat̃ captiu⁹ vt hꝫ. Act. xvi.
laudat se qs ex charitate, laudabiliter faceret. ¶ Scđo mō primi chari
tate. vt cū. qs hēat alijs pdicare vel dirigere
aliq̄ laudat de se ⁊ narrat mirabilia. vt audiē
tes imittent̃ seu vt dotrina eius efficaci⁹ reci
piat̃. Et h laudabilr fit. sicut fec̄ aplš pau. ad
Corith. scribēs. in. ij. epla. Cū eni pseudo apl'i.
i. pdicatores. p⁹ recessū pauli ab eis quos ad
fidē traxerat ipsis pdicarēt ⁊ pauli famā ⁊ au
ctoritatē scie ⁊ sāctitatꝭ q̄rerēt supprimere vel
minuere vt ab eis ɔ̄tēptibilis haberet̃. Paul⁹
charitate ⁊ zelo salutꝭ illoꝝ duct⁹ vt vitarent
illos q errores dissemiabāt: ⁊ q̄ſtū inde q̄rebāt
⁊ sue doctrie verisime īhererēt mirabilia ⁊ mł
tū laudabilia đ se refert. Ubi post laudē đ ge
nere suo. qꝛ de semie abrahe ⁊ israelita se cō
mēdat đ ministerio. xpi dicēs. Ministri xpi sūt
ego vt minus sapiēs dicā. i. ſm apparentiā.
pl⁹ ego. i. sū. Quāto qs pl⁹ se laudat: tāto vide
tur minus sapiēs qđ verū eēt si sine cā rōnabi
li faceret. Et oñdit quō fuit fidelis ⁊ magnꝭ
ſu⁹ xpi ex duob⁹. i. ex multis ⁊ magnis labori
bus habitꝭ pro xpo quos ibi explanat. ⁊ extra
magnis reuelatiōib⁹ diuioꝝ sibi factis. qꝛ ra
ptus ad triū celū ad vidēdū deū. ij. ad. Cor.
xi. ⁊ xij. c. Et. i. cori. Per oīa omnib⁹ placeo.
i. in licitꝭ q̄rēs nō qđ mihi vtile est. ſȝ qđ mło
rū fact⁹ sū iudeis tanq̄ iude⁹ his q sine lege
sūt. tanq̄ sine lege eſſe. ⁊c. ¶ Tertio mō fit h
laudat se quis ex defectuositate. cū defectuositate siue vera dicat se laudando
siue falsa vt cū mouent̃ ad h ex cupiditate vel
ex vana gloria vel ex vanitate. ⁊ h ptinet ad vi
ciū iactātie. Uñ ⁊ phs dicit in. iiij. ethi. q ia-
cator fingit de se maiora existētib⁹ q̄nq nul-
lius gfa. i. ex vanitate. q̄nq gfa honoris ⁊ glo
rie. q̄nq gfa argēti. Ibi etiā dicit q aliqui ia
ctant seipos pp̄ter lucꝝ q de seipsis fingūt ea
ex qbus possint lucrari. puta q sint medici vł
sapientes vel diuini. Qđ aūt medicus narrat
solēnes curas infirmoꝝ p cū factas. ⁊ doctor
disputatōes ⁊ lecturas in qb⁹ ɔ̄mēdatus fuit
đ scia sua: ⁊ artifex artificiata ab eo vt inde lu
cret̃ dicēdo vitatē ⁊ nō derogādo alijs illius
cōditiōis. i se nullū peccatū videt̃. Sȝ cōiter
excedūt plus dicentes q̄ sit rei veritas. ⁊ cū
alioꝝ depſſione. ⁊ hoc semp peccatū. Unde
Prouer. xxviij. di qui se iactat ⁊ dilatat. i. extē
dēdo suas laudes iurgia concitat. Nā audien
tes cū ex h videāt eis diminui honorē suū ɔ̄ il
lū insurgūt. ⁊ vilificāt de iactātia docētis vł
pdicātis. Ambr. etiā sup. Bti immacu. dic̄. Ui
ciū animi est indignis secreta vulgare: qđ fit vł
loq̄citate incauta dū sine iudicio vollat irre-
uocabile vbū. vel adulatione vt ei placeat cui
secreta reuelat: vel iactatiōe scie vt pła videat̃
scire. di. xliij. ʃ. ſi. De his gº iactatorib⁹ dic̄ ps.
Qui dixerūt in facto: linguā nrāȝ magnificabi
mus. i. laudādo irreuocabilr opa nrā. Uñ gl.
dicit ibi q notat̃ iactātia ⁊ supbia ex q̄ homo
magna loquit̃ de se. gallina cū fec̄ ouū nō ces
sat clamare donec ppēdit̃ q ouū fecerit. sicq
ouū perdit. Sic dominus disperdet hos p di
uersos modos pdet confundendo aliquando
in vita hac: ⁊ puniendo in alia.

¶ Tertia iactantia est .ʃ. iij.

pp̄ter falsitatē vt cū aliquis laudat se đ eo qđ
nō ē i se. Unde ⁊ phus dic̄. q ɔ̄riat̃ veritati. Et
đ hac dñs. Hiere. xlviij. Sublimitatē ei⁹ ⁊ ar
rogantiā ⁊ supbiā ⁊ altitudinē cordꝭ illius. i.
Moab ego scio ait dñs ⁊ iactātiā eius ⁊ q nō
sit iuxta eā virt⁹ ei⁹. i. ita vtuosus ⁊ potēs sic̄ se
dic̄. ⁊ h ppe sonat iactātia. dr. n. a iaceo iacis.
Que. n. qs vult lōge a se ponet̃ i altū eleuat ⁊
extollit. Et sic aliquis pprie tūc se iactat qn đ Iactātia est
se supra se aliqđ dicit. Et q̄uis etiā ad iactā-
tiā ptineat q aliqs dicat de se vł fac̄ vnde oñ
dit pl⁹ de se q̄ opinet̃ de eo: qđ aplš refugit di
cens. Parco aūt ne qs me existimet supra id
qđ videt in me: aut audit aliquid ex me. ij. ad
Coꝝ. xij. tñ magis pprie iactātia cū offert se
supra id qđ ē in se. ⁊ sic opponit̃ veritati p ex-
cessū ſȝ. Tho. se. se. q. cxij. ar. i. Uñ ⁊ iudei di
cebāt xpo. Tu đ teipo testioniū phibes: testio
niū tuū nō est veꝝ. Jo. viij. q. d. qꝛ te iactas
cōiter iactatores dicūt mēdatia xps tñ verita
tē dicebat ⁊ nobis necessariā. ¶ Est autē tūc
mortale ſȝ ipm. Tho. tripl'r. ¶ Uno mō ex se
inq̄ntū ɔ̄riat̃ veritatē. cū. s. illud de quo quis
mēdaciose se iactat est ɔ̄ gloriā dei: aut cū in
iuria ⁊ ɔ̄tumelia primi. sicut ille đ quo dicit̃. Iactātia ē mortale tripliciter
Ezech. xxviij. Eleuatū ē cor tuū ⁊ dixisti de⁹
ego sum. et pharise⁹ q se iactabat nō eē sic̄ alij
homines iniusti ⁊c. addens ɔ̄tumeliā publica
ni. Lu. xviij. et siłr cū quis se iactat de aliquo
criminali qđ nō fecit estimās inde hꝛi p ſtren
nuo. Sȝ etiā veꝝ dicendo nō excusaret̃ a mor
tali pp̄ter approbatōȝ mali ⁊ scādalū primi.
sicut illi de qb⁹ di. esa. iij. Peccatū suū q̄ſi so
doma pdicauerūt: nec abscōderūt. ¶ Scđo ē
mortale ex fine cū ſ. ȝ qs iactat se vt inde pos
sit decipere proximum ⁊ notabilr ledere spūa
liter ⁊ temporaliter. Unde ⁊ phus dicit i. iiij.
ethi. q turpior ē q se iactat cā lucri q̄ q se ia
ctāt cā glorie vel honoris. est enim ibi men-
dacīū perniciosum ex quo intendit dānum p
ximi

ſtimi. Sicut ſi qs ſe iactaret eſſe magnū medicum vl aduocatū ꝛ magna feciſſe: qđ tamē falſum ē: vt inde ponāt ſe hoīes in manib⁹ ſuis cū dāno ꝛ pīculo coꝝ. Cerretani etiam qui ſe iactant de multis indulgētijs ꝛ alijs q̄ falſa ſunt ꝛ ꝑdicatores ꝛ ꝯfeſſores ꝛ diuinatrices vt inde obtineāt tpalia. vel inducāt ad mala ꝯfidētes de illoꝝ bonitate: nulli dubiū quin mortaliter peccent. ¶ Tertio iactantia pōt conſiderari ꝑ reſpectū ad cām. vñ aliqñ ꝓcedit. ſ. ſuꝑbia q̄ ſupbia ſi mortale ſit erit ꝛ ipſa iactātia mortale: vt cū qs ſcientiā ſuā induſtriā ꝛ virtutes deliberate ſibi attribuens ꝛ nō deo iactat ſeu laudat ſe de hmōi. hoc tamen difficile eſt cognoſcere. ꝛ de eis loquit̄ ps. cū dicit in pſona iactatoꝝ. Labia nr̄a a nob ſunt. Magna iactātia cū ſupbia eſt iſta locutio. vt ſcȝ aliqs dicat labia. i. locutionē ſuam ꝛ doctrinaȝ a ſe eē ꝛ nō a deo a quo eſt omne datuȝ optimū. Vñ talis pfectum cōiter dicit in corde: qs noſter dñs e. i. q. d. nullus. ſed noſipſi habem⁹ in poteſtate noſtra. qđ tamen falſiſſimū. ē: quia omnis ſpientia a dño deo eſt. Vñ in inferno dicūt miſeri iactatores qđ nobis profuit ſupbia nr̄a ꝛ iactantia diuitiaꝝ. Ecce oīa tranſierūt q̄ſi vmbra. Sap. v. Sed diſpdet dñs hos. In alijs caſib⁹ iactātia cōiter eſt veniale. Et hos etiā dñs grauiter punit. ¶ Vñ narrat gre. in ii. dyal. de quodā ſcō viro: qui cum viſitaſſet quoddā monaſteriuȝ monialiū: qñdā puerum demoniacū ibi inueniſſet q moleſt⁹ erat monaſterio ꝑpter hoc. Et cū duct⁹ eſſet ad dōmū ſcti viri qui ꝑerat qbuſdā: liberatus ē a demōe meritis ꝛ ꝑcib⁹ ſcti viri. Sed cū ſup hoc ſe ſcāute iactaſſet dicēs: dyabolū nō habuiſſe ptāteȝ in puerū cum fuit cum ſeruis dei. ꝗ moniales non timebat: imediate rurſus puer arreptus eſt a dyabolo ꝛ vexabat̄ ꝑpendens vir dei peccatū ſuū iactantie multū dolēs: dixit ſocijs q̄ nō comederēt quouſq̄ dñs lachrymis ꝛ ꝑcib⁹ coꝝ illū liberaret: quod ꝛ factū eſt. ¶ Legitur etiam in vitaſpatrū: q̄ abati Appollonio ſanctiſſime vite in heremo cōmorātanti: vox de celo veniens dixit. Appolloni p te perdā ſapiam ſapientū in egypto: ꝛ oīm culturaȝ demonum ſubrues. At ille ait. Aufer a me iactātiā dñe ne forte eleuat⁹ ſuper frēs meos cadā ab oībus bonis. Et dixit ei vox. Mitte manus tuas ad ceruices ꝛ qđ compꝛehēdis reſtringe. ꝛ ſub arena ſubrue. Et ꝯtinuo appoſita mānu ad ceruicē appꝛehendit ethiopem paruulum clamanteȝ ꝛ dicentem. Ego ſum demon. Et vox ad euȝ. Perge quocūq̄ volueris ſecurus.

Iactātia gra uit punitur. Exemplum.

¶ Iactantia quamuis .§. iiij.

Iactā na i opibus.

in verbis communius ꝯſiſtat. tamē etiam in opibus repitur qbuſquis q̄rit oſtētare quod ē. vel vltra id quod ē ſm ſtatum ſuum: puta cuȝ ſit multuȝ paup vtit̄ precioſis veſtib⁹ ꝛ alijs pōpis vt diues videatur. vel etiā ſi diues eēt vult illud māifeſtari ſine cā rationabili. Et cū tali iactantia ꝯcurrunt plura alia vicia aliquādo: vt ſupbia: inanis gl̄ia. mēdaciū. ꝓdigalitas ꝛ huiuſmodi. Vnde de rege Aſſuero dicit̄ q̄ fecit grande cōuiuium vt oſtēderet diuitias ſe ſtātie ſue. Et ad hoc pōt induci illud pſal. Ne timueris cū diues factus fuerit hō. ꝛ cū multiplicata fuerit gl̄ia domus eius. qm̄ cum interierit non ſumet omnia. nec deſcendet cum eo gloria domus eius. Vbi tria nota.

¶ Pꝛimo q̄ ex abundantia repꝛoboꝛum non debet quis conſternari. ibi. Ne timueris.

¶ Secundo q̄ in iactantia operum exterioꝝ nō valent immoꝛari. ibi. Cum multiplicata fuit gloꝛia domus eius.

¶ Tertio q̄ ex vberantia ꝑditoꝛum habet ꝑpetualiter cruciari. ibi. Nec deſcendet cum eo gloꝛia domus eius.

¶ Quantum ad pꝛimum .§. v.

Sciendum q̄ quis ꝯſternitur. i. timet videns aliqueȝ malū diteſcere ꝛ pꝛoſperari. Pōt hoc procedere: qꝛ ꝯſiderat q̄ ille pōt ei nocere. ſed timere nō debet ſi dñm ſecū hēat ꝑ gratiam. ps. Dominus illuminatio mea ꝛ ſa. m. quem timebo. Dñs protectoꝛ vite mee: a q⁹ trepidabo. q. d. a nullo. Pōe me iuxta te: ꝛ cuius vis manus pugnet ꝯ me. inquit Job. xvij. Hinc iſido. de ſummo bo. Scđm catholicā fideȝ nec nature dei nocere q̄ſq̄ pōt. nec natura dei iniuſte nocere cuiq̄ pōt: nec nocere quenq̄ iniuſte patitur. qm̄ qui noꝫ: ait apl̄s: recipiet ꝗ quod nocuit. xi. q. iij. Scđm. Ne timeas ergo ps. Cuȝ diues fact⁹ fuerit hō. vt. ſ. tibi noceat. Quod ſi boni emulatores fueritis. ſ. ſeruatores legis qs vob nocebit: ingt Petrus i canonica. q. d. nullus. Dñm autem xp̄m Jeſuȝ timete ꝛ ſanctificate i cordib⁹ vr̄is. Et ſi qs coꝛpori noceret: nō tamē ſpiritui. quinimo qđ nocet coꝛpori iuuat ſpm̄ ait Ambꝛ. Sed nec coꝛpori q̄ſq̄ nocere valȝ niſi volente deo. Aliquādo vero videns qs malos diteſcere ꝛ pſperari ꝯtriſtatur ꝛ timet ne foꝛte vidēs ſeipȝ tribulari ꝛ paupertate ꝛ alijs miſerijs affici ne deſpiciat̄ a deo ꝛ nō curet de eo. ꝛ ſicut in pſenti ita in futuro in miſeria ſe replat: ꝛ ecōtra deus gratū habeat illuȝ diuitē malū ꝛ acceptū: ꝛ ppterea ꝓſperetur hic ꝛ in futuro. Et in hmōi ſic vacillantis ꝛ timentis pſona ingt pſalmiſta. Ecce ipſi peccatores ꝛ habūdātes in ſeculo obtinuerūt diuitias ꝛ dixi. Ergo ſine cauſa iuſtificaui coꝛ meū. i. ſine vtilitate coꝛ mūdū tenui, ꝛ laui inter innocētes man⁹ meas. i. pſeruaui me ab opibus imundis pctōꝛum ſicut innocētes: ꝛ tū fui flagellat⁹ tota die. i. diuerſis tribulatiōib⁹ percuſſus a deo in die gſe: ꝛ cogitatio mea in

Nemo turbet, ex abundantia ꝑꝛoborum.

matutinis.i.in nocte culpe cū incidi fui pan-
tus ſed ſi dicebaz. narrabo ſic eſtimās iuſtos
nō recte tractari a deo. ecce nationē filiorum
tuoꝝ reprobaui. Dicit eni Prouer.iij. Flagel-
lat dn̄s oēm filiū quē recipit: quez diligit dn̄s
caſtigat. Et apoc.iij. Ego quos amo arguo ⁊
caſtigo ad Hebre.xij. Quod ſi ex̄. diſciplinaz
eſtis cuiꝰ pticipes facti ſūt oēs ſancti. ergo ad
ulteri ⁊ nō filij eſtis.ſ.legitimi. Nō ſp oſculat
pr filiū ait ambro. ſꝫ aliqn̄ caſtigat. ergo cum
caſtigat.q diligit: tūc circa eū pietas exercet.
Habet eni amor plagas ſuas q̄ dulciores ſunt
cū inferunt amare.v.q.v.non ſemp. Difficile
imo īpoſſibile eſt ait Hiero. vt p̄ntibus quis ⁊
futuris fruat bōis: ⁊ de delicijs trāſeat ad deli
cias vt in vtroq̄ ſeculo ſit glioſus. hic implere
ventrē: illic mētem. eſtimabā gͦ vt cognoſcerē
vere.ſ.veritatē reputans eoꝝ felices q habun
dāt tpalibꝰ: ⁊ ſi ſint mali ⁊ infelices q his carēt:
ſed hic labor eſt an̄ me.ſ.ad cognoſcendū quo
uſq̄ intrez in ſanctuariū dei.i.i ſecretuz iuſte ⁊
diuine diſpenſatiōis ⁊ retributiōis: ⁊ intelligaz
in nouiſſimis eoꝝ.ſ.in morte. ſubito eni defe
cerunt ⁊ pierunt pꝑter iniqtatem ſuam. Ergo
ne timueris cum diues factus fuerit homo.ſ.
te a deo derelictum. ⁊ tui curam non habere
pro eo q non hēs illam abundantiā vt diues.

¶ Quantum ad ſecundum .§.vj.

debet quis abſtinere a pompis mūdi in quibꝰ
ſupbia ⁊ vana glīa repit ⁊ iactantia q̄dā. Naz
iſte pompe cito deficiunt ⁊ ad penas ducunt
eternas. Vn̄ i inferno poſiti ipſi reprobi dicūt.
Quid nob pfuit ſupbia nr̄a ⁊ iactātia diuitiaꝝ
i. diuerſe pompe quibꝰ iactanter oñdimus ma
gnas hic diuitias. Ecce oīa trāſierūt ſicͭ vmbra.
ſap.v. Propterea dicit ps. Cū multiplicata fue
rit glīa domus eius. qm̄ cū interierit nō ſumet
oīa.i.aliquid ex omibꝰ ſuis pompis: neq̄ de-
ſcendet cū eo glīa eius Deſcendet ſiqdē talis:
nō aſcēdet ad celū quo ſancti aſcēdūt. ſed de-
ſcendet in īfernū: nō cū glīa ſꝫ cū ſumma igno
minia. Sed ſi roñdat quō multiplicat diues
iniquꝰ gliam domꝰ ſue: ⁊ quō deſcendet p hoc
ad infernū cū ignominia. ¶ Multiplicat glo-
riā domꝰ ſue pmo in lectis. Nam facit multū
ſpacioſa vel pcioſa vt pote interſiata ⁊ bn̄ po-
lita delicioſa nimis cū ornamētis varijs ⁊ cul
citris mollibus ⁊ linthcaminibus biſſinis ⁊ re
chamatis. ſed vt dicitur Amos. ſexto. capitu
lo. Ve vobis qui dormitis in lectis eburneis:
⁊ in ſtratis vr̄is Ve importat maledictiōez eter
nā. Qualē aūt lectū hēanti alia vita aut fulci
mentū p lecto eiꝰ in inferno parato dī Eſaie.
xiiij. Detracta ē ad inferos ſupbia tua. cōcidit
cadauer tuū. ſubter te ſternet tinea ⁊ operimē
tū tuū erūt vermes erit gͦ p culcitra tinea. ⁊ p
coopertori o vermes. Hꝰo. ibi Qui pꝰ pallia amo
gēmiſq̄ diſtincta hēbāt. ſatis moleſte ſuſtine-
būt ſupbi hūc lectū. Et q ſuſtinere nō pnt. q in
lecto eoꝝ ſit vnꝰ pulex vel pediculꝰ qn̄ in lectis
eorū erūt tinee ſub eis: ⁊ vermes ſup eos quid
facient. Et vt dī Eſa. vlt. Vermis eoꝝ nō mo
riet. Quia igit. cū multiplicata fuerit glīa do
mꝰ eius in lectis diuicijs ornamētis ⁊ pōpis in
qbꝰ nō eſt niſi q̄dā iactātia: nō deſcēdet cū eo
glīa eius ſꝫ ignominia. ⁊ id vitāda ex hac ꝯſide
ratiōe lecti quē cito hēbit i morte. Eccl.x. Cū
morief hō hereditabit ſerpētes ⁊ vermes. Scd̄o
ꝯſideratiōe lecti dn̄i Jeſu xp̄i. Aug. Lectum
aūt ſuū dimiſit xp̄s diſcipulis ſuis: qcunq̄ vult
cū illo qeſcere in celo in illo iaceat lecto. Mo
riat in cruce ſi vult crucifixū placatuz videre.
Crucē aūt intelligo totaz vitā eiꝰ cruciatu ple
nā. Itē Bern. Circuire poſſum celū: terrā: ma
re ⁊ oīa q̄ i eis ſunt: ⁊ nō inuenio te niſi i cruce
o bone Jeſu. ibi iaces: ibi cubas: ibi dormis
in meridie. Tertio qeſcēdo i lecto ꝯſcie q mū
dificat lachrymis cōpūctiōis iux illō ps. La
uabo p ſinglas noctes lec. meū. ⁊ tūc etiā eſſi
cit floridus. ſm illō Cañ.i. Lectulꝰ nr̄ floridꝰ.
¶ Exemp ū in vitis fratꝝ pdicatoꝝ de illo ſcola
ri diuite ⁊ mūdano quē viſitans in domo ſua:
ſubprior ꝯuentꝰ bononienſ. vbi hoc ꝯtigit. Cō
patriota ſuꝰ cū vidiſſet in camera ſua pompaz
lecti ſui. ⁊ alias ſuas delicias. poſt locutiones
mutuā de factis patrie eoꝝ. cū ille ſcolaris pa
ctū exegerat ab eo pns ne ſubprior diceret ſibi
aliqd de deo timēs de ꝯuerſiōe ſua. qd ⁊ ille p
miſerat: niſi tantū duo vba in receſſu. Demū
volēs recedere ait. ſcitis qd ſcptum eſt de his
q volunt gaudere in hoc mūdo ⁊ hmōi pōpas
in lectis ⁊ alijs q̄rere. Rn̄dit ille qd. ait: id qd
dixit Eſaias pp̄ha.ſ. ſbter te ſternet tinea. ⁊ ope
mentū tuū erūt vermis. pꝰ receſſum huius. ita
impſſū eſt verbū illō in mente eius de tali du
ricia lecti infernal q nunq̄ potuit quieſcere
quouſq̄ religionē ingreſſus eſt. ¶ Scd̄o multi
plicat gliam domꝰ ſue i eqtaturis tenēdo plres
equos non neceſſarios pulchros ad paſcēduz
occulos aſpiciētiū ⁊ ornatos varijs modis. ſꝫ
ſi hoc phꝰbitū fuit a dn̄o regi. q̄nto magis mi
liti ⁊ populari etiā diuiti. Dixit eni dn̄s Deut.
xvij. Cum fuerit ꝯſtitutꝰ rex non multiplicabit
ſibi equos. Et duz ſaul primꝰ rex bonꝰ fuit hoc
ſuauit: rediēs de agro cū bobus nō in eqibꝰ.
vt hr̄.i. Reg.xi. ſꝫ malꝰ ⁊ ſupbꝰ effectꝰ mltiplica
uit ſibi equos. Abſalon etiā cū per ambitionē
voluit vſurpare regnū. multiplicauit ſibi cur-
rus ⁊ eqtes ob iactantiaz. Hoc diſplicere deo
oñdit. Zach.iij. ca. vbi. dī in illa die dic dn̄s
pcu iā oēm equū in ſtuporez ⁊ aſcenſorē eiꝰ in
amentiam. Que deſidia ⁊ vanitas eſt iſta non
velle incedere per vnuz miliare niſi i equo cuz
ſit homo ſanus tn̄ ſi fruſtra dederit dn̄s pedes
hoi. Quāta crudelitas paſcere mulas ⁊ equos

Jactā tia orna mento rum.

Exem plum.

Jacta tia inte rata.

abundant: ⁊ hoīes ad imaginē dei factos fa-
me ſinere periclitari. ornare equos auro ⁊ ar
gento. ⁊ pauperes dimittere nudos. Uñ amos.
vi. di. Ue vobis q opulenti eſtis in ſyon: ⁊ con
fiditis in mōtē ſamarie optimates capita po-
puloꝝ ingredientes pōpatice domū iſrl. Quid
enī hmōi equitatur ſupſine niſi pōpa ſathane
quā tā fideles gſꝗ abrenūciant ī baptiſmo. q2
ergo mltiplicata fuerit gloria ñ deſcēdet cū
eo glīa ei⁹ ſed ignominia. In cui⁹ figurā in-
greſſus eques pharao cū currib⁹ ⁊ eqtib⁹ ei⁹
ī mari ⁊ reduxit dñs ſuper eos aq̄s maris. exo.
xiiij. eos. ſ. ſubmergēs. Uñ dicūt mali vt ha
bet. Eſa. xxx. Ad equos fugiem⁹ ⁊ ſubdit tan
tū dñi rñſio ſup h. Jō fugietis ⁊ ſup veloces
aſcēdem⁹ ideo veloces erūt q vos pſeqnt. Uñ
heraclius impator recupauit lignū ſctē cru-
cis. qḋ de hieroſolymis rex ipſius coſdre ap-
portauerat pſas. inde cū ipſo reuerſus. qñ vo
luit hieroſolymā itrare equo inſidens cū ma
gno apparatu baronū eqſtriū clauſerunt ſe
inuicē muri porte ciuitatis miraculoſe appa
rēſqꝫ angel⁹ dñi dixit ei ꝙ dñs ieſus qñ igreſ
ſus ꝑ portā illā ad ſubeūdū paſſionē crucis nō
ſupbū equū aſcendit. iuxta ꝓphetiam zacha
rie dicētis. ix. c. Ecce rex tu⁹ venit tibi iuſtus
⁊ ſaluator pauꝑ aſcēdēs ſup aſinā ⁊ ſup pullū
aſine. ¶ Tertio mltiplicat diues iactator glo
riā dom⁹ ſue ī ꝯuiuijs oñdēdo iactātiā ⁊ vanā
glīā domus ſue ī mltitudie epulaꝝ. ⁊ varieta
te i ornatu miſtrātiū: ⁊ ꝑcioſitate vaſoꝝ argen
toꝝ ⁊ aureoꝝ. Sen. in epla. Nō magna nob cō
ſtat fames. ſed ambitio. iā nō ſūt hoīes denti
bus ⁊ ore ⁊ vētre ad coquinā ꝯtēti. oclis quo
qꝫ guloſi ſunt. Balthaſar rex aſſyrioꝝ cum in
babylonia fecit ꝯuiuiū cū ꝑncipib⁹ ſuis ma-
gnū nō fuit ꝯtēt⁹ ibi vti vaſis ſuis ꝑcioſis. ſꝫ ⁊
adduci fecit vaſa aurea q̄ nabuchodonoſor ḋ
tēplo dñi apportauerat ad bibēdū in eis. Sꝫ
ita diſplicuit deo ꝙ ſubito apparuerūt ꝯ̄ eum
digiti tres man⁹ ſcribentis in pariete. mane.
techel. phares. In qb⁹ vbis fuit ꝑnūciatū ibi
vt expoſuit daniel interꝑs illius ſcripture ꝙ
ablatū erat ſibi regnū. ⁊ datū medis ⁊ perſis
qḋ ipletū fuit nocte ſeq̄nti ipo interfecto ⁊ ci-
uitate capta a cyro daniel. Salomō quoqꝫ fa
ciēdo magna ꝯuiuia ī ſua curia ⁊ nimiā pōpā
ī familia ⁊ equitaturis grauabat nimis ꝑplm
ſibi ſubditū collecꝯ ꝑpter qḋ cū petiſſent a fi
lio eius roboā alleuiari ⁊ ille noluiſſet. amiſit
maiorē ptē dñij ſui. Nā receſſerūt ab eo decē
tribus. vt habet. iij. Regū xij. Uñ. Eſa. v. di.
Ue q ꝯſurgitis mane ad ebrietatē ſectādā. ⁊
ad potandū vſqꝫ ad veſperā. ⁊ vt vino eſtuetis
cithara ⁊ lyra tympanū ⁊ tybia in ꝯuiuijs viſ
⁊ op⁹ d i nō reſpicietis. Et quis in laicis ſint
hmōi ꝯuiuia iactātia plena. ⁊ multis alijs vi
tijs reꝑhēſibilia. mlto tā magis ī clericis ⁊ pre

Iactā tia i cō uiuijs.

latis ecclie q debēt hūilitati ⁊ ſobrietati inſi
ſtere. ſꝫ ⁊ ipi i hmōi freq̄nt incidūt ⁊ excedūt.
Uñ. Hiero. ſup Michea ait. Eccle ꝑncipes q
delicijs affluūt. ⁊ iter epulas atqꝫ laſciuias ꝑu
dicitiā ſuare ſe credūt. ꝓphetic⁹ ſmo deſcri
bit ꝙ eiiciēdi ſūt de ſpacioſis domib⁹ lautiſ
qꝫ ꝯuiuijs. ⁊ mlto labore epulis exqſitis: ⁊ ſi
vis ſcire quo eijciēdi ſūt ꝓpter malas cogita
tōes ⁊ opa ſua euāgeliū legē i tenebras. ſ. ex-
teriores vbi erit flet⁹ ⁊ ſtri. dēt. diciū. vi. xxxv.
Quia igit cū mltiplicata fuerit glīa dom⁹ ei⁹
ī familia ⁊ ꝯuiuijs deſcēdet i infernū cū igno-
minia ñ cū glīa cū miſerijs nō cū diuitijs. ſic
diues ille q epulabat quotidie ſplēdide. ſepul-
tus ē i inferno. Lu. xvi. Jō cauēdū ē ab hmōi
⁊ pauperibus parāda ꝯuiuia ad neceſſitatem
ſubleuandā. non ad iactātiā oñdendā vt fecit
rex aſſuerus vt oñderet diuitias iactātie ſue.
Heſter. i. Sic docuit xps. Cum facis prandiū
vel cenā voca pauperes claudos ⁊ debiles ⁊c.
Lu. xiiij. Qḋ ⁊ ipſe fecit i ꝯuiuio ſuo facto i mon
te nō ꝑncipes ſacerdotū. ſcribas aut officiales
pilati initās. ſꝫ turbā humilē nō ſup tapeta ſꝫ
ſup terrā vl' fenū ſedētē. ñ delicioſ cib. ſꝫ pane
⁊ piſcib⁹ paucis. ñ ſaturatos ⁊ repletos ſꝫ eſuri
entes ne deficiāt i via. ¶ Quarto multiplicat
gloriā dom⁹ ſue diues iactator i edificijs ei⁹
faciendo magna edificia. ⁊ ea mltiplr ornādo
Cōtra hos inuehit dominus maledictionem.
dicēs. Hiere. xxij. Ue qui dic. edificabo mihi
domū latā ⁊ cenacula ſpacioſa q apit ſibi fene
ſtras ⁊ fac laq̄aria cedrina pingitqꝫ ſinopide.
⁊ qr freq̄nter iſta fiūt cū iniuſticijs vl' qr ex ma
le acqſitis vl' cū iniurijs prioꝝ. iō dr Hiere. xxij.
Ue q edificat domū ſuā iniuſticia. ⁊. eſa. v. Ue
q ꝯiūgitis domū ad domū. ⁊ agrū agro copu
latis. ſ. auferētes prio ſua vt ꝓ vobis habeatiſ
nunqḋ vos ſoli habitabitis ſuper terrā. Non
ſic egerūt pres noſtri q lōgo viuebāt tpe. Nā
dicit apoſtolus ad Heb. xi. ḋ pſiarchis. Fide
abraā demorat⁹ eſt in terra repromiſſiōis tā
q̄ aliena i caſul habitādo cū iſaac ⁊ iacob ⁊
coheredib⁹ repromiſſiōis eiuſdē. Expectabāt
enī fūdamēta hñtē ciuitatē cui⁹ artifex ⁊ ꝯdi
tor ē de⁹. Ad deteſtationē hmōi iactātie ⁊ va
nitatis etiā fac qḋ Sen. dic i epla. dom⁹ muni
mētū ſit aduerſ⁹ i feſta corpi. hāc an ſepes ere
xerit an vari⁹ lapis gētis aliene nihil intereſt
ſcitote hoīes tā bene culmo q̄ auro tegi. ꝯtēni
te cetera. q̄ ſupuacu⁹ labor velut ornamētū ac
dec⁹ pōit. Memētote nihil ꝑter animū eē mi
rabile cum magno nihil eſt magnum. hec il-
le Paulus quoqꝫ primus heremita viſitatus
a ſancto Antonio q̄ſiuit ab eo an adhuc chri
ſtiana religio. ⁊it⁹ gētiliū in edificijs ſumptuo
ſis imitaret. ⁊ audito ꝙ ſic dicebat ꝯqueſt⁹ va
nitati tāte hoīes deditos. magna fatuitas vidē
ſꝫ vt cū hoīes nūc ſint ita breuis vite faciūt ſibi

Iactan tia i edi ficijs.

tā ſūptuoſa habitacl'a. cū antiq̄ q̄ lōgo tpe viuebāt ī tabernaculis habitarēt etiam diuites vnde hiero⁹. Sic edificāt q̄ſi ſemp victuri. ſic comedūt ⁊ bibūt q̄ſi cras morituri dicentes. Comedam⁹ ⁊ bibam⁹ cras eni moriemur. Per maxīe aūt religioſi cauere debēt ab hmōi pō poſis edificijs q̄ ctiā laicis reprehēdunt a ſanctis. Vñ bern. Uideo q̄ ſine magno dolore videri nō dz quoſdā p⁹ aggreſſā xp̄i miliciā rurſum ſecularibus īplicari negocijs: rurſus terrenis cupiditatib⁹ īmergi. magna cura erigere muros ⁊ negligere mores. idē. Abiecta ſācta ſimplicitate q̄ſi religioſas q̄dā nobis creauimus habitationē honeſtates ī q̄b⁹ tm̄ cōpaſſū eſt aīalib⁹ vt pene in hoc oēs effecti ſūt aīales idē. Obſecro in peregrinatiōe hui⁹ ſeculi que eſt milicia ſup terrā edificemus nō nobis domos ad habitandū. ſʒ tabernacula ad deſerendū: vtpote cito euolādi ⁊ itraturi in patriā ⁊ ciuitatē. Facile eſt qđ nēle eſt. Nūqd nō facile ē ⁊ ſufficiēs nēe. ⁊ cōgruū conſeie ipaʒ ſibi cellā de virginis cōtexere. de luto plaſmat vnicūq̄ operire ⁊ decentiſſime īhabitare. quid amplius inquirendū. Etſi viſu ſopiant hmōi d lectatiōes etſi ſunt q̄ xtant tanq̄ nō vtētes. tñ cōtemptu melius q̄ viſu vincuntur hmōi affectiones. hec ille. Magis debēt delectari viri ſpūales in aſpectu celi q̄ tecti. ⁊ potius admirari opa dei q̄ hoīs. Sʒ ⁊ talia ſiūt ſepe ex rapinis ⁊ viuris ⁊ q̄ſtib⁹ cū mltis mēdacijs. q̄ accuſabūt iſta pcurātes ī iudicio. iuxta illō. abacuc. Lapis q̄ de pariete eſt clamabit. ⁊ lapis q̄ īter iuncturas edificioꝝ eſt rñdebit. Vñ ⁊ d quodā fratre q̄ erat īplicatus hmōi negocijs legit ī vitis fratrū q̄ fuit viſus ī penis purgatorij cū cāna ad mēſurādū ī māu. Et d. b. dñico q̄ cū reuerſus bononiā vidiſſet. cellas aliquātulū ī edificio eleuatas cepit amare flere ⁊ dicere fratribus. Quācito vultis facere magna pallacia. De xp̄o vo īqt Hiero. Nūc vo cū paupertatē dom⁹ ſue paup̄ diis dedicauerit portemus crucē. ⁊ dlicias lutū putem⁹. xij. q. ij. glia. ipſe eni nō habuit vbi caput ſuū reclinaret. nec domū. nec agrū. ⁊ natus. poſitus eſt ī pſepio. ⁊ mortu⁹ ī ſepulchro alieno ſepult⁹ ē.

Iactantia diuitiarum ⁊ nobilitatis.

¶ Quinto multiplicat glia domus eius diuitijs ⁊ filijs ex nobilitate generis vñ ſe iactant q̄r. ſ. nati ſunt de ſtirpe regia vel alicuius magni principis vel de magna familia ⁊ famoſa ⁊ hmōi. Sʒ mltū vana ⁊ irrōnabilis eſt iſta iactātia. Nā oēs ſum⁹ geniti p̄ma nr̄i origine ex vno p̄re adā. Nō eni fecē de⁹ vnū adā de argēto vel auro ex quo orti ſūt nobiles. ⁊ aliū d luto ex quo nati ſūt ignobiles. Sʒ fecē deus vnicū adā d limo terre. vt gen̄ dicit. Aut ergo oēs nobiles. aut oēs ignobiles. Vñ. Malachie. ij. dicit. Nunqd non p̄r. vnus oīuʒ nr̄oꝝ. Nōne de⁹ vn⁹ creauit nos. Quare ergo deſpi

cit primū ſuū vnuſq̄ſq̄ vt. ſ. iactādo ſe de nobili familia natū. ⁊ aliū de ignobili gñe. ſed ſi aliqđ magni eēt ī tali nobilitate generis. magis eēt illoꝝ a q̄b⁹ deſcēdit q̄ ſuū vñ nō hēt ipſe ide gliari vl' ſe iactare ſʒ poti⁹ illi. Vñ Sen. Nemo ī gliaʒ viuaʒ vixit. nec qđ añ nos fuit noſtrū ē. aīus nobilē fac. Ne aūt hoīes multā eſtimationē facerent de hmōi nobilitate generis de⁹ eā vi ptēpſiſſe. Nā ī veteri teſtō p̄mū reges de minima familia aſinas querētē. ſ. ſaulē aſſūpſit kuū ſʒ. ſ. dauid ſuſtulit eū de gregib⁹ ouiū minimū īter frēs. In tpe gr̄e elegit piſcatores ignobiles ī p̄ncipes eccl'ie. et vt dic̄ aplſ. j. Cor. j. Uidete vocationē vr̄as frēs nō mlti nobiles. nō mlti potētes. nō multi ſapiētes. ſʒ q̄ ignobilia ⁊ ptēptibilia ſūt elegit de⁹ vt ꝯfūdat fortia. Nō ergo eſtimat̄ ēt ab ethnicis ſapiētib⁹ nobilitas carnis. ſʒ animi ex optimis morib⁹ reſultans. Vñ Sen. Nemo altero nobilior niſi cui recti⁹ igeniū ⁊ bonis artib⁹ apti⁹. Et plato inqt. Neminē regē niſi ex ſuis oriūdū eē. neminē ſuū niſi ex regib⁹. Oia iſta lōga varietas miſcuit ⁊ ſurſuʒ deorſuʒ fortuna verſauit. Hec ille. Sic autē ex eadē radice pcedit ſpina ⁊ roſa. ⁊ roſa qdē nobil' eſt ⁊ grata q̄r nō ceſſat bñfacere eis q̄ iuxta eā ſūt. ſ. odorē ſuū ſpargēdo. Spina vo vilis ⁊ exoſa. q̄r pūgit quos tāgit. Ita ex eiſdē parētib⁹ naſcunt̄ aliqñ duo. Vn⁹ vo nobilis ī morib⁹ gratis ſalēs oīb⁹. Ali⁹ ignobilis grauis ⁊ diſplicibilis cūctis. ſic pʒ de eſau ⁊ iacob vterinis. Et de tito ⁊ domiciano filijs veſpaſiani impatoris. Nobilitas ergo vera ē aiuʒ q̄ morib⁹ ornat. inqt ſapiēs.

Signa vere nobilitatis

¶ Signa aūt huius vere nobilitatis al ſūt. liberalitas. māſuetudo. virilitas. magnanimitas gratitudo. ¶ Primū ſignū nobilitatis ē libertas. Nā ⁊ de⁹ q̄ nobiliſſim⁹ ē liberaliſſim⁹ ē. Tāto eni ē ei⁹ liberalitas vt ñ ſolū ſua ſʒ ⁊ ſeipſʒ dederit. ⁊ ñ ſolū aīs ⁊ ſibi ſalētib⁹ ſʒ ēt hoſtib⁹. Ipſe eni ſolē ſuū oriri fac̄ ſup bonos ⁊ malos. ⁊ pluit ſup iuſtos. ⁊ iniuſtos Math. v. Ad dādū fecē q̄cūq̄ fecē. Nā creaturas rōnales fecē vt eis daret. irrōnales vt eas daret. Leo q̄ dr rex aīaliū ⁊ nobile aīal ē liberale. Vñ ⁊ Areſto. dicit. q̄ ē aīal coicatiuū. E contra nō dare ē ruſticitas magna. Quidā milites īterrogauerūt ſemel magnū alanū audita fama ei⁹ ſcie q̄ eēt maxia curialitas. ſ. nobilitas. Rñdit q̄ dare. Nō cū placuiſſet eis īterrogauit ipſe eos ⁊ q̄ ꝯferrēt ad īui: ē ſup qđ eēt maxima ruſticitas ⁊ cū ꝯferēdo nō ꝯcordarēt. nā vn⁹ dicebat vnū. ali⁹ aliō. Rñdit alanus. Ego poſui vos in via ſoluēde q̄onis ⁊ neſcitis ꝯſiderare. Nā ſi curialiſſimū ē dare. ſeq̄t q̄ ruſticiſſimū ſit eis ꝯtrū. ſ. auferre. Et iō vos eſtis ruſticiſſimi qui inceſſant̄ auferetis a paupib⁹. ¶ Scdm ſignū vere nobilitatis ē māſuetudo ⁊ miſericordia. Sen. Nullū magis ex oīb⁹ q̄ clemētia regē ⁊ p̄ncipē decet. Prouer. xx. Māſue

tudo ⁊ ꝟitas cuſtodiūt regē. ⁊ clemētia firmatur thron⁹ eius. iii. Reg. xx. Reges iſrl̄ clemētes ſt. Rex apū ſolus nō h̄z aculeū cū oēs alie apes habeāt. qḋ iracūdiſſime i vulnere cū pūgū: relinquūt. ℭ Tertiū eſt virilitas in eos q repugnāt. Un̄ militib⁹ daꝫ enſis q⁹ eū ꝺuertāt i hoſtes ñ ſbiectos. ⁊ ñ i ho.tes corpis mlto magis in hoſtes animi. ideſt reſiſtendo tēptatiōibus ne efficiant ſui dyaboli. A quo eni3 quis vict⁹ eſt. ei ſuus additus eſt dic. Pe. in pma cano. Seru⁹ pmarie eſt ꝫ nobilitatē. ℭ Quartū eſt animi magnitudo q̄ quis modica cōtēnit ⁊ magna appetit. Unde nō ſt vere nobiles q ponut amorē. ſuū i vno milite potius q̄ in celi rege. Et cū ois terra ſit vn⁹ pūctus reſpectu celi. ⁊ oia q̄ ſub ſole ſūt vanitatis. ſūt. ñ nobiles ſ3 vile ſūt q appetūt ⁊ finē3 ſuū ponūt in terrenis celeſtia ꝯtēnētes. ℭ Quintum ſignū nobilitatis eſt gratitudo. ℭ Demū mltiplicaꝫ aliqn̄ glia dom⁹ iniq i diuerſis corpalib⁹ bonis i quib⁹ vani hoies ſe iactāt vt i ſanitate. ſ3 vt di. Jaco. iiij. que eſt vita nr̄a. vapor ad modicū parēs. ⁊ deinceps exterminabiꝫ. Nullū aial reperitur ita iſirmū ſicͭ hō. ⁊ ita leſibile.

Jactantia diuerſoꝝ.

Iactat ſe aliqs ꝺ pulchritudie. ſ3 vt di. Prouerb. vlti. Fallax gr̄a. ſ. humana ⁊ vana ē pulchritudo cito amittiꝫ ⁊ niſi cū amore dn̄i ꝯiungaꝫ occaſio eſt multoꝝ maloꝝ ſibi ⁊ alijs. ſicͭ pꝫ in maria magdalena q̄ erat i ciuitate peccatrix ⁊ in maria egyptiaca. ⁊ pelagia ⁊ alijs. Aliter ſe iactat de fortitudine corporis. S3 vt di. Sap. vi. Fortioribus fortior iſtat cruciatio. qꝛ niſi tales pmaneāt i timore dei abutūtur. Quāto forti⁹ eſt corp⁹ tāto fortiorē qs inimicū h̄z cū quo pliaꝫ. ⁊ p ꝯriū cū corpus eſt ꝺbile ⁊ infirmū debilitaꝫ hoſtis noſter vnde apoſtolus. Gliaꝫ nō i fortitudine ſ3 i infirmitatibus ſuis. ij. Cor. xij. Alius ſe iactat ꝺ agilitate ⁊ velocitate corporis. S3 valde vanū eſt ſe iactare de eo in quo mlta aialia hominem excedūt vt canes. lepores. Aſael fraꝫ ioab qui agil̄ erat ⁊ velox vt caprea ꝯfidens ꝺ ſua velocitate. qꝛ inſeq̄baꝫ abner pncipē exercitus yſboſeth occiſus eſt ab eo. ij. Regu. ij. S3 neqꝫ ꝺ ſcia debꝫ aliquis ſe iactare vl̄ gloriari. cum ois ſapia a dn̄o deo eſt. Eccl̄. i. Et i ſcia nemo poſſit demones ſuperare q tn̄ ꝓpter ſciā ſuā3 penas inferni nō euadāt. que etiā eſt ſcientia nr̄a. cū nec naturā vnius formice vel herbe pfecte cīam⁹. Un̄ bn̄ dixit quidā phs. Hoc tātū ſcio qḋ neſcio. Tenebris eni iuoluimur inquit. Job xxxvij. nec no ipſos pfecte ſcire valeam⁹ cū ergo mltiplicata fuerit glia domus diuitijs mundanis cū interierit non ſumet oia. ideſt aliqḋ de qbus iactabaꝫ. nec gliam quam ꝺ habebat deſcendet cū eo. ſed ſumma ignominia in inferno. ergo abijciēda ois iactātia ⁊ in domino gloriandum nō in mūdo.

ℭ Caplm̄. v. De pſumptiōe in quo agiꝫ ꝺ ornatu mulierū inordinato vtrū ſit mortalis.

PResumptio nouitatum filia eſt inanis glie. ⁊ videꝫ cōſiſtere iſtḋ viciu3 in ꝺ q. aliquid in actibus exteriorib⁹ aliqḋ incōſuetum facit ſine rationabili cauſa. Et qꝛ hoc vt plurimū fit ad oſtētationē ⁊ laudē ꝯſeq̄ndam. iḋ pōiꝫ ianis glie filia. Et de hac pt itelligi illḋ qḋ dn̄s ait p pſal. de pplo ſuo iſrl̄. Dimiſi eos ſm deſideria cordis eoꝝ. Jbūt in adinuētionibus ſuis. Populus dei oli fuit ppl̄s iudaicus qui hūit verā fidē. ⁊ pmanſit in cultu veri dei. Nūc aūt. qꝛ nō audiuit legē ſuā q̄ mandabat ꝓphām ſuſcitādū de medio eoꝝ de frib⁹ ſuis i. de genere ſuo. i. xp̄3. Jh̄m quē deberēt audire ⁊ obedire: nec legē ꝺnāt mandatoꝝ. nec ad opa xp̄i voluerit attēdere. ideo dimiſſus eſt a deo ſubtracto lumie fidei ⁊ eſt factus nō popul⁹ dei ſ3 ppl̄i diaboli. Si āt dimiſſi ſequūꝫ deſideria cordis eoꝝque ſp fuerūt de terris acgrēdis. vſuris ſine ceſſatione vacātes ⁊ vadūt tendētes ad mortē eternā in adinuentiōibus ſuis quotidie inuenientes nouas fabulas. ⁊ exortas expoſitōes biblie. vt pꝫ i thalmut eoꝝ vt videanꝫ nō errare. ſapiētes valeāt reputari. Jn nouo teſtō ppl̄s dei eſt ppl̄s xpian⁹ q ſolus h̄z verā fidē qui iſrl̄ dici pt. qḋ interptaꝫ vidēs deū: qꝛ deū videt nunc p fidē. Cū āt hic ppl̄us nō audit legē dei eā ſuādo. neqꝫ intēdit ei p eliꝺo fine. ⁊ vt ſūmo bono eū eligēdo ⁊ ſibi inherēdo. ⁊ oia opa ſua ad gloriā eius dirigēdo dimittit eos de⁹ nō qdē ppl̄m ſuū3: qꝛ deficere nō pōt ppl̄us ei⁹ qn ſp ſit: ſ3 eos de illo populo xpiano q recedūt a lege ei⁹. dimittit qdē eos nō ſcḋm ꝓuidentiā: ſec ſm grām quā ſubtrahit eis neqꝫ eni eos dimitteret ipſe niſi pus ipi dimitterēt eū q dimiſſi a deo ſinunꝫ ſeq ꝺſideria cordis eoꝝ. Cor āt hois ex ſe: vt di. hiere. xvij. prauū ⁊ inſcrutabile. Et ſic prauū eſt cor: ita ⁊ praua ei⁹ deſideria. ⁊ ide ſequunꝫ praua opa: ſicͭ ex radice infecta fruct⁹ corrupti. ex corde eni m exeunt cogitationes male. ideſt furta. adulteria. homicidia ⁊ huiuſmodi vt dicitur. Matth. xv. c. vadūt aūt ad inferos nō ſolū p ꝯſueta mala cōia. ſ3 quotidie adinueniūt nouas vias. Nō documēto ſctōꝝ patrū ſanctū eſt. ſupſtitioſa adinuētiōe pſumēdū nō ē ſtephan⁹ papa. ij. q. iiij. cōſoluiſti. Uadūt p viciū pſūptiōis nouitatū rectores adinuenīēdo nouas vias vltra ꝯſuetas ad regēdū ppl̄m ſiue extorq̄ant a ſbditꝭ ſbſtātias qḋ ptinet ad cupiditatē: ſiue vt laudēꝫ ab hoib⁹ ꝺ mō regimis tanq̄ ſapiētiores antiqs recedēdo ſine cā a ſemitꝭ eoꝝ. ꝫ illud ꝓuerb. xxij. Nō trāſgrediaris termios quos poſuerit prēs tui. Uadunt doctores i adinuētiōib⁹ ſuis q nō ſequanꝫ dicta ſctōꝝ. ſ3 opiniones nouas ſubtiles ⁊ curioſas

tpalia pua eſtiat ꝛ ipaꝫ glãꝫ tpalē. vñ ō ca mo
dicā curā hꝫ. Ita cꝫ puſillanimis pua magna
eſtiat: ꝛ ipaꝫ gl'iaꝫ mūdi magnū bonū iputat.
Mulier aūt cōiter parui animi eſt ꝛ debilioris
cognitiōis ꝙ vir. vñ ꝛ glīā tpalē magnū qd ar
bitrat. Et cū nō valeat apparere vel exaltari i
magnis negocijs: qꝛ nec i regimine nec in do
cēdo vl' negociādo ꝛ hmōi: ſaltem in apparen
tia pulchritudīs ꝗrit glīaꝫ ꝯſequi ꝗ tñ ē qd van
nū ꝛ trāſitoriū. qꝛ vt dꝛ Eſa.xl. Oīs caro fenū:
omīs gl'ia eius ꝗſi flos feni q cito marceſcit. ꝛ
mirꝫ ē. quō cū mlr ꝗrat ſūope oīa hīc pulchra
quō aiaꝫ ipaꝫ ꝗ nobiliorem eſt ꝛ ꝓcipuū i hoīe
vellit hic fedā ꝛ maculatā. Aug. Ecce oīa pul
chra ſunt cū iniqs: ꝛ tñ ipſi ſunt turpes. ſ. i aīa.

Exemplum. ❡ Iſtis ſic ſupflue ꝛ viciose ſe ornātib' accidit
ſicē euenit cuidam regi qui conuocatis oībus
magiſtratib' terre ſue fecē ꝯuiuiū magnū ꝛ non
erat aliqs angul' in domo q nō eſſꝫ coopt' pur
pura ꝛ ꝓcioſis pānis. Auſuit ꝛ qdā phus q cū
vellet excreare expuit in faciē eiuſdem regis: ꝛ

Philoſofus q dam exſpuit in barbam regis. cū miniſtri ei' capientes eū vellent ducere ad
ſuſpēdiū nō ꝑmiſit rex: ſꝫ ꝗſiuit ab eo ꝗre id fe
ciſſꝫ. Qui rñdit. Vidi oīa loca plena auro ꝛ ar
gēto ꝛ purpura. ꝛ iō in barba regiꝫ icraſſata ex
pinguedic ciboꝝ me mūdaui ꝛ purgaui. ñ eñ
vidi locū min' mūdū: qd audiēs rex cōpūctus
ē. Sic dyabol' vidēs hoīeꝫ q deberꝫ eē domin'
creaturaꝝ aliaꝝ ꝛ pulchrior eiſꝫ min' pulcer
ſit eis. imo imūd' expuit in eumipſuꝫ ꝯtemnen
do vl' in faciē ꝯſcie ei' ſuggeſtiōib' malis macu
lādo. Et h etiā figuratū fuit in expulſiōe ꝗ fie
bat in faciē eius q nolebat ſuſcitare ſemen frī
ſuo. vt hꝫ Deut. xxv. c. Frat hoīs in ſemie deſū
ct'. ſ. ſine filio habito ē dyabol' q ſine ſpe ſalu
tis dānat' ē cui ab hoīe dꝫ ſemē ſuſcitari. qꝛ ex
hoīb' repande ſunt ruine āgelice. Sꝫ ſi hō nō
tēdit ad h vt. ſ. p vtutes aſcēdat ad celū ñ vult
ſuſcitare ſemē frī ſuo. Vñ tāqꝫ imūdū aīo expu
itur i faciē ei' qꝛ abomiabilis reddit. Certe eru
beſceret dña dom' ſi videret ſe turpē ꝛ ancillā
pulchrā. Ancilla caro ē: aīa dña. Vñ multuꝫ
erubeſcere dꝫ q corp' ornet. ꝛ pulchꝝ appare
at: ꝛ aīa macul' plena inueniat ex vanitate orna
tus: Qꝛ igit vitiū iſtō imodeſtie ornat' magis
repit i femīs. iō dicit ps. Filie coꝝ compoſite.
Sꝫ cōpoſitio iſta vana ē ꝓcedēs ex incōpoſitio
ne mētis ꝛ tollēs i futura reſurrectiōe vltimaꝫ
pulchritudineꝫ ꝛ claritatē corpis. vñ ad Phil.
iij. Saluatorē expectam' dñꝫ nrm ihm xpm q
reformabit. ſ. in finali iudicio corp' hūilitatis
nre. i. corp' nrm hūiliatū ꝛ deiectū: ꝯfiguratū
corpo: i claritati ſue. i. ſimilatū corpi ſuo glīo
ſo. Corp' ergo qd nō fuit hic humiliatū ſꝫ ex
altatū ꝛ glīficatū p vana ornamēta: tunc non
glīficabit: ſꝫ inter reprobos obſcurabit. Unde
bern. ſup dicta auctoritate apſi. Nūc edt nūc
videāt qui corpa ſua pellib' mariū. i. giris ꝛ va
riis ꝛ ſtercorib' vermiū. i. ſericis iformāt. qꝛ cū
venerit dñs ad iudicandū nō reformabit niſi
q abiectiōis ꝛ hūilitatis īuenient. Sic diues
epulo qui induebat purpura ꝛ biſſo: ſepultus ē
in inferno: ꝛ in eternū cruciabitur. Lu. xvi.

❡ Quantum ad ſecundum .§. ij.

principale ꝑpetrat hoc pctm imodeſtie cum
pſumptione nouitatū circa veſtes. Vñ ſubdit
ps. Circūornate: nō ornate mente: ſed circū
ornate. i. circa corpus ex oī pte ornate. ſꝫ vt dꝛ
Eccl. xix. Facies hoīes ꝛ riſus dētiū ꝛ amict'
corpis ānunciāt de illo. Tāta eñi diligentia ꝛ
pōpa ornat' inſinuāt totalr mūdo deditā mē
tē. Dñs dꝫ qñ emiſit ꝑmos parētes ō padiſo:
nō fecit eis tūicas ſericas ſꝫ pelliceas. i. de pel
libus aīaliū. Gen. iij. vt cognoſcerēt ſe filies be
ſtijs effectos ꝛ viliter ad tegendū nuditateꝫ ꝛ
arcendū frigus induēdos. Sꝫ adiūxit pſum
ptio ꝛ vānitas hoīm pānos laneos ex lana ouiū
formatos. adiūxit lineos in mollicie ex corti
cibus herbaꝝ. ꝛ his non ꝯtenta ſuperinduxit
ſerica ex ſtercorib' vmiū. adiunxit varia ex pel
lib' muriū addidit gēmas: argentū ꝛ auruꝫ ex
vanitate. Sed vt dicit Sene. in epla. Nūc ad
modū ſtultus ē q equū emptur' nō ipꝫ aſpicit.
ſed ſtratū ꝛ frenos: Sic ſtultiſſim' eſt q hoīem
aut ex veſte: aut ex ꝯditione veſtis ꝗ nob circū
data ē mō exiſtimat. ❡ Aduertere dñt dilig
ter q dñs cōminat p hmōi vano ornatu. Eſa.
enim. iij. dꝛ In illa die. ſ. iudicij vñs vel puni
tiōis tpalis auferet dñs ornamētū calciamē
toꝝ: ꝛ torqs ꝛ monilia. armillas. mitraſ. diſcri
minalia. ꝛ periſcelidas. ꝛ murenulas. ꝛ olfatorio
la: ꝛ inaures ꝛ gemmas in fronte pendentes
ꝛ mutatoria ꝛ lintheamia ꝛ acus ꝛ ſpecula.
ſindones ꝛ vittaſ ꝛ teriſtra: ꝛ erit pro ſuaui odo
re fetor. p zona funicul'. pro criſpāti crine cal
uitiū. p faſcia pectorali cilicium. ❡ Hic poſita
ſūt oīa ornamēta mlieꝝ a capite vſqꝫ ad pedes
circūqꝫqꝫ ꝗ tūc erāt in vſu quoꝝ aliqua nob
ignota ꝓpt diſſuetudinē. aliꝗ adhuc remanēt
in aliquo ſitu. Vñ glo. ibi. armillas vocat orna
menta brachioꝝ loco quaꝝ ſūt mō manice ita
lōge ꝛ late vt ſufficeret valor p optimo veſtitu.
Periſcelidas vocat ornamīta taloꝝ. i. in fine ve
ſtis logo cui' pōt nūc eſtimari cauda cū trap
pis. Murenule dicunt cathenule circa collū.
loco cui' nūc aliqd ope polimito. i. rechama
tura. Olfatoriola vocat ꝗdā in qb' ꝯtinebant
ibi muſcū. ꝛ pñt dici naſitergia q fiūt ſerico in
texa. aliqñ ꝛ inf muſcuꝫ ſuata. Teriſtra vocat
veſtes eſtiuas valō ſubtiles. ꝛ dicunt a tria qd
ē eſtas. vulgariter pñt dici giornee vel cothar
dite. Ornamentū calciamentorū ſunt calcia
mēta roſtrata vel planule picte ꝛ alte ad quē
dam magnitudinē quā non hñt. Torqs ſunt
collaria: monilia que ſcꝫ pendunt ante pectuꝫ
que ſolent eſſe de margaritis. Mitre hec dici
poſſunt que portantur in capitibus multum

Omnia ornamenta mulierum.

eminentia ſupra caput ad modū coronevel bi
reti. Diſcriminalia ſūt pectines ꝛ directoria
eburnea qbus capillos aptát capitis. In au
res ſūt annuli i auribus appoſiti perforatis in
paruula etate qbus adhuc vtunꝫ iudei, ꝛ anti
quitus magis: vt pȝ i ſcriptura. Chriſtiāe aūt
in manus digitis tenēt: ꝛ pvno nō dedecet in
ſignū matrimōij. ſȝ de plurib' pōpa ē. Gēme
in frōte pendētes ſūt aliq̄ue perle q̄s in coro
nis ſuis añ frontē deferūt. Mutatoria ſūt plu
ra et varia veſtimēta pulchra qb' diuerſis tē
porib' mutanꝫ. Lintheamina his ſup alia ve
ſtimēta deſup: ſȝ valde ſubtilia adhuc deferūt
romane. Acus ſūt ſpilecta q̄ i diuerſis partib'
ponūt p firmatiōe ornamentoꝝ. Specula et
magni valoris hñt ſp in domo ſecū. vt frequē
ter ſe in ipſis quō ſint cōpoſite poſſint iſpicere.
Sindones camiſeas ſubtiles ꝛ reticulatas vl
vela in capite. Vitte ſūt qbus capillos ligant
vel colligūt ne defluāt: ꝛ ſi ſuos nō hñt ligant
alienos. Zona cingulū ē qđ nūc fit de ſerico in
texto: ꝛ ornamētis auri ꝛ argēti. Crines capil
li criſpati vel tricati flaui facti cū frequēti hu
mectatiōe ꝛ ſolis deſiccatiōe ꝛ inde capitis le
ſione. Faſcia pectoralis dici pt qđ nūc ponūt
pannū cū bōbice. Et p his ornamētis pmit
tit dñs ignominiá ꝛ penaȝ ꝛ meretro. q: in his
magna pdigalitas ꝛ crudelitas repit cū pau
peres moriantꝫ fame ꝛ frigore, ꝛ mulieres ꝛ in
tātis ꝛ in tá vanis ornamētis abundēt. Cōtra
quos inuehit iacob' in cano. c. v. dicēs. Agi
te nūc diuites vlulate in miſerijs q̄ venerunt
vobis: diuitie veſtre putrefacte ſūt. veſtimēta
veſtra a tineis comeſta ſunt. Et ſciendū ſm
tho. ſe. ſe. q. clxix. ar. i. q̄ circa ornatum exte
riorem tripliciter poteſt oſtendi.

¶ Primo preter morem conſuetum.

¶ Secundo propter inordinatum affectum.

¶ Tertio propter nimium defectum.

¶ Quantum ad primum .§. iij.

dȝ ſe hō in cōſeruatiōe exteriori conformare
morib' eoꝝ cū qb' viuit qñ ſ. nō ſunt mali mo
res. vñ aug. in ii. cōfeſ. Que ꝯ hoium mores
flagitia ſīt p moꝝ diuerſitate vitāda ſūt: vt pa
ctū iter ſe ciuitatiſ ꝛ gētiſ ꝯſuetudie vl lege fir
matū. nlla ciuis aut pegrini libidine violetꝫ. tur
pis ē. n. oīs ps q̄ ſuo ū ꝯgruit vniuerſo. di. viij.
q̄ ꝯ mores. Idē ēt diē in li. d doctri. xpiana.
qiqs reb' ptereuntib'. ſ. vt cibo. potu. veſtib' ꝛ
hmōi. reſtrictius vtitur q̄ȝ in ſe hēant mores
eoꝝ inter quos viuit aut ſupſtitioſus aut intē
perās ē. Et ſiqs ſic eis vtit vt metas cōſuetu
dis bonoꝝ: iter quos verſaꝫ excedat aut flagi
tioſus ē: aut aliqd ſignificat. di. xl. Et hoc in
telligēduȝ ē vt. ſ. ſ. qñ pprie ſūt mores. i. act'
morig erati ea q̄ frequētanꝫ cōiter ab hoibus
talis loci. Ná abuſiōes nō vȝ qs imitari. Sȝ
vt diē iſido. in ſinoni. paruū viuȝ lex ꝛ rō vin

Ornat' pter morem eſt peccatū

cat. Si. n. de vſu patrie eſt vt mulieres defe
rāt veſtes vſus collū ſciſſas ꝛ aptas vſq; ad oſ
tationē pectoris ꝛ mámillaꝝ. vt i partib' rhe
ni valde turpis ꝛ ipudicus ē talis vſus: ꝛ tñ nō
ſeruādus. Sȝ de vſu cōi patrie ē deferre mu
lieres veſtes caudatas puluerē excitātes ꝛ vi
am mūdātes cū eis: vt fit florētie hoc turpe ē
ꝛ deteſtāduȝ nō illis cōformāduȝ. Silr ꝯ plu
ribus aliis veſtib' ſingularis vel pforatis. non
ſequaris turbá i malū. ait dñs in veteri lege.
Utrū aūt hmōi ſit mortale pctm̄. j. declarabi
tur. ¶ Legiꝫ in li. de. vij. donis q̄ cū qdá ſan
ctus pr̄ p ciuitatē ambularet obuiauit cuidaȝ
mulieri ornate veſtē habentē caudatá: ꝛ iuxta
eá vidit diabolū ridentē cui mādauit adiurā
do vt ſibi diceret cauſaȝ ſui riſus. q r̄ndit. Jō
riſi q: ſoci' meus. ſ. alius diabolus cū inſide
ret caudā hui' mulieris. mulier cū traxit cau
dā veſtis ad ſe ne luto vie deturpareꝫ i lutū ce
cidit iſte ſoci' me'. Ex quo oñdit iſta diabolo
placē: qđ nō eēt ſi ſine pctō fierēt. ſilr q̄ mulier
vtaꝫ veſte virili: vl ecōtra vt fit i ludis: turpe eē
ꝛ vitioſuȝ ſȝ Tho. vbi. ſ. ar. ij. tñ q: ꝯ ꝯſuetudi
nē cōeȝ: tū q: pōt eſſe cá laſciuie. Prohibebaꝫ
aūt hoc i veteri lege Deut. xxij. et eo q: gētiles
tali mutatiōe hit' vtebanꝫ i ſupſtitiōib' idola
trie. In decre. di. xxx. ſi q̄ mlr. hoc phibeꝫ ſub
anathemate. ſ. ferēde ſnie rōne cuiuſdá ſupſti
tionis hētice. vt ibi diē gl. Vñ ſi qs nūc nō ex
ſupſtitiōe vl vanitate ſȝ ex cá rōnabili vtaꝫ hu
iuſmōi. puta ad vitādū picula. vel ex defectu
veſtimēti alteri'. pctm̄ nō eēt: ſm Tho.

Exemplum.

¶ Secundo poteſt eſſe .§. iiij.

pctm̄ circa ornatū veſtiū pp inordinatū affectū.
Qui quātum ad ſupabundātiá tripliciter accidit.
¶ Uno mō inquātū ex ſupfluo cultu veſtiū ho
mo q̄rit gliam ſm q̄ veſtes ptinēt ad appara
tū ꝛ ornatū. Vñ gre. in ome. ait. ſūt nōnulli q
i cultu pcioſaꝝ ſubtiliūq; veſtiū nullū putát eē
pctm̄. ſi culpa nō eēt neq̄q̄ ſmo dei tá vigilan
ter exp̄mēt q̄ diues q torquebaꝫ apd iferos pur
pura ꝛ byſſo idut' fuiſſet. Nemo qppe pcioſam
veſtē. i. exceſſiuá pprij ſtat' niſi ad inanē gliaȝ
q̄rit. hec ille. Nec obſtat q̄ miniſtri altaris aut
pncip s ꝛ alij i dignitatib' ꝯſtituti vtunꝫ veſti
bus mltū pcioſis. q: nō faciūt h' ſcu nō ordiaꝫ
de ſe ad ſui gliaȝ: ſȝ ad ſignificādū excellētiaȝ
ſui ſtat' ꝛ oñdēdū magnificētiaȝ diuini cult'.
¶ Scđo mō p exceſſum affect' eſt inordinat'
inquātū p ſupfluū cultū veſtiū querit qs deli
tias corpis ſm q ordinaꝫ veſtimētū ad corpo
ris fomētū querēdo hīc delicatas veſtes que
delectent carnes vt ſubtiles camiſeas ꝛ huiuſ
modi. circa quos ait chriſtus mathei. xj. Ecce
qui mollib' veſtiunꝫ in domib' regum ſunt. i.
terreno regi militant nō celeſti ſm Gregoriū.
¶ Tertio mō fit inordinatio ex hoc q̄ nimiá
ſollicitudinē ponit circa cultum, ꝛ aptationes

Ornat' veſtium peccatū propter affectū

veſtiū: etiā ſi non ſit ſibi aliqua inordinatio ex parte finis. ⁊ multū tpis ibi pdit: qđ nō eſt ſine magna culpa: cū nil p̄cioſius tpe h̄eat. Vn̄ xp̄s Math. vi. ⁊ de veſtimēto qđ ſolliciti eſtis. ſ. ſup̄flue. Cōſiderate lilia agri quō creſcūt: nō laborāt neq̧ nent: ⁊ deꝰ ſic veſtit. Igit̄ vt ait apl̄s. i. Thi. vi. Hn̄tes alimēta ⁊ qbꝰ tegamur his cōtēti ſumꝰ. Cōſiderādū diligēter qđ ait Job. i. Nudus egreſſus ſum de vtero matris mee. nudus reuertar illuc. ſcilicet in terram matrē noſtram primam de qua facti ſumus.

Ornatꝰ peccatū ex defectu.

¶ Tertio pōt eſſe peccatū .§. v. in vſu veſtiū pp defectū. Et hoc vel ex negligētia hois inquātū nō adhibet ſtudiū ⁊ labores vt vtat̄ cultu veſtiū ꝓut opꝫ. Vn̄ ⁊ ph̄s dicit in .vij. e. thi. ꝙ ad molliciē q̄ vitiū eſt ꝑtinet ꝙ hō trahat veſtē ꝑ terrā ne laboret in retinēdo eā. vel hoc pōt fieri vt inde q̄rat gl̄iaꝫ ⁊ oſtētationē vt. ſ. reputet̄ mortificatꝰ ⁊ cōtēptor mūdi ex eo ꝙ veſtes mīrū viles dilaceratas vel vnctuoſas defert. vn̄ ⁊ Ber. dicebat ꝙ in veſtibꝰ paupertas placebat. ſordes aūt nunq̄. q2 ſignum erat vel negligētis aĩ vel gl̄iaꝫ affectantis. Et Hiero. Neq̧ affectate ſordes nec exq̄ſite delicie laudē pariūt. Nō in cibis vel veſtibꝰ dicit Gratianꝰ itelligēdū di. xlj. §. Preterea. Verū q̄ vbo ⁊ exēplo hn̄t alios ꝓuocare ad pn̄iam ⁊ mūdi ꝯtēptū decet vilibꝰ īdui: ſic fecerūt qdaꝫ ex ꝓphis. De qbꝰ apl̄s ad Heb. xi. Circuierūt in melotis. i. ī ſclauinis. in pellibꝰ caprinis: vt helias. Et glo. ſup illud. Joā. habebat veſtitū d̄ pilis camelor̄. Math. iij. Qui pn̄iaꝫ p̄dicat habitū pn̄ie oſtēdat. Narrat vmbertꝰ ī expoſitiōe regule. ꝙ cū qdā magnꝰ p̄dicator actu p̄dicaret acrit̄ deteſtādo ⁊ icrepādo pōpā veſtiū. ⁊ ipſe cappā hn̄et ſup̄ noſaꝫ ſurrexit in medio ppl̄i qdā fatuꝰ clamoſe dicēs. O ſtulte quō credis īducē auditores hos ad dimittēdū pompā veſtium cuꝫ tuipſe vtaris. vt pꝫ in cappa tua. Et ſic patet de circūornatione veſtium.

Ornatꝰ peccatū propter colores

¶ Quantum ad tertium .§. vj. p̄ncipale. ſ. de coloribꝰ adiūctis in ornatu. dicit pſal. vt ſimilitudo tēpli. i. ſūt filie: de qbꝰ locutus eſt. Tēplū nō ſolū ornat̄ auro ⁊ cortinis varijs. ſꝫ et̄ coloribꝰ multis ī pictur̄. ſic vane mulieres corpa ſua q̄ rōne fidei ſūt tēplū ſpūſſancti ſm aplm. i. ad Cor. vj. Faciūt tēplū diaboli dū alterātes picturā a deo factā ad imaginē ſuā iſtinctu diaboli ponūt colorē album ⁊ rubeū. ⁊ ſic vt hipochrite extermināt facies ſuas vt appareāt hoibꝰ ieiunātes: ait xp̄s Math. vi. Hoc expſſe rep̄hēdit inſignis martyrū xp̄i Cyprianus dicēs in li. de hitu virginū. Nō virgines nō viduas. ſꝫ ⁊ nuptas puto et̄ oēs feminas ad monēdas ꝙ opꝰ dei ⁊ facturā eiꝰ ⁊ plaſma adulterare nullo mō audeāt adhibito flauo colore nigro puluere vel rubore: aut quolibet medicamine: qđ dicit. q2 multe faciūt ad hmōi ornatū. Et ſubdit. Manus deo īferūt qn̄ qđ ille formauit reformare itēdūt. Impugnatio iſta eſt diuini opis. ꝑuaricatio veritatis. deū videre nō poteris: qn̄ oculi tui nō ſunt. i. faciei color quos deꝰ fecit: ſꝫ quos diabolus īfecit illū ſectata es. Rutilos atq̧ depictos oculos ſerpētis imitata es. de inimico tuo tracta cū illo pariter arſura. Hec ille. Vn̄ autēꝫ hoc ſit mortale hēs in. §. ſe. Certe magnanimis p̄ſūptio ⁊ ſuꝑbia eſt velle aliā formare affigiē quā deꝰ nō dedit tanq̄ deſpiciēdo opꝰ dei. ⁊ ꝙ ipſe meliꝰ valeat facere. Quāuis enī apl̄s dicat. i. ad Cor. vij. Que nupta eſt cogitat q̄ mūdi ſūt quō placeat viro. ⁊ pp hoc ꝑmittat eā ornari cū ſobrietate nō tn̄ vt fingat colorē quē nō hꝫ. hoc eniꝫ eſt decipe ⁊ maritū ⁊ alios ⁊ mēdaciū opis qđ maritis diſplicere deberet ⁊ eis. ſ. ꝓhibere fucos. Vn̄ augu. ad poſſidiuꝫ. Fucare pigmētis quo vel rubicūdior vel cādidior color appareat adulterina fallacia eſt: q̄ nō dubito etiā ipſos maritos ſe decipi nolle. qbꝰ ſolis ꝑmittende ſūt ornari. vt. ſ. placeāt ſm veniā nō ſm iperiū. Nā verus ornatꝰ xp̄ianor̄ ⁊ xp̄ianar̄ nō ſolū eſt nulliꝰ fucꝰ. ſꝫ nec auri veſtiſq̧ pōpa: ſꝫ mores boni. de conſe. di. v. Fucare. Impia Jeſabel regina q̄ ſe ornauit ſtibio. i. colore: putans ꝑ hoc ad ſui amorē trahē hyeu: de mādato eiꝰ p̄cipitata eſt de feneſtra: ⁊ a beſtijs comeſta in pte. vt hꝫ. iiij. Regē. ix. Heſter regina cū ſe preſentauit Aſſuero ornata ⁊ colore roſeo: comitata damicellis. ſubito aſſuerꝰ vidēſ eā verſus eſt in furorē in facie. Sedet ex timore pallida facta: ſubito in clementiā verſus eſt furor eiꝰ. De ipſo etiam ornatu vano habes infra in titu. de gula. c. de choreis.

Nō ornatꝰ mulierū videt̄ eſſe mortale.

¶ Queritur vtrū ſi ornatus .§. vij. mulierē ſm morē pīic q vi vanꝰ ⁊ ſuꝑfluus quo ad veſtes iciſas. ꝑforatas. lingulatas. polimitas. i. richamatas. caudatas: deauratas quo etiā ad mitras ſeu balthceos capitiſ. capillaturas varias. bōbicē circa dorſuꝫ. margaritas. zonas aureas. planulas altas. fucos. ⁊ huiuſmōi ſit pctm̄ mortale. Et arguēdo ad ꝑtem affirmatiuā vi ꝙ q̄ſtiū ad q̄ſituꝫ ſit mortale in quolibet p̄dictor̄. ſ. ornatꝰ mulierū. ¶ Primo ſic. Dn̄s deꝰ in ſcripturis ſctis nō cōminat̄ dānationē eternā vel grauē punitionē niſi ꝓpter mortalia. Rō huiꝰ eſt: q2 iuſtus eſt dn̄s: ⁊ iuſtitiā dilexit. Exigit aūt iuſtitia vt ſm mēſurā delicti ſit ⁊ plagarū modꝰ. vt di. Deut. ſꝫ dn̄s cōminat̄ grauē punitionē mulieribꝰ facīētibꝰ huiuſmōi vanitates ꝑ Eſa. dicentē. iij. c. ſic. Auferet dn̄s ornamētū calciamētor̄ ⁊ lunulas ⁊ torques ⁊ monilia ⁊ armilla ⁊ mitras ⁊c̄. ⁊ infra. Et erit ꝓ ſuaui odore fetor: ⁊ ꝓ zona funiculꝰ. ⁊ ꝓ criſpāti crine caluitiā: ⁊ ꝓ faſcia pectorali cilicīū. pl̄r. herimi quoq̧ viri tui gladio cadēt ergo ⁊c̄. ¶ Scđo ſic. Nō ē doctrinā aplicaꝫ vi-

eſſe mortale.p illō Lu.x.dictū nr̄i ſaluatoris. Qui vos audit me audit: ⁊ q vos ſp̄nit me ſp̄nit Arg.ēt;ad hoc.xi.q.iij. Qui oiporētē.vn̄ ⁊ ꝯ eā doctrinā nō valet p quēq̄ diſpēſari.vt di xxv.q.i.ſūt qdā.ſ; talis ornatus eſt ꝯ doctrinā apl̄icā.Dicē eni btūs Petr⁹ i p̄ma canōica.iij. c.Mulierū nō ſit extriſec⁹ capillaturā:aut circūdatio auri ⁊ argēti:aut idumēti veſtimētorūq̄ cult⁹. Et paul⁹ apl̄s.j.ad Thi.ij.de mulierib⁹.Ornātes ſe nō in tortis crinib⁹ aut auro.aut margaritis:aut p̄cioſa veſte ⁊c.ſ; Hiero. Ve iportat dānationē eternā cui ip̄ecat vl p̄nūciat.ſ; Mat.xviij.dicē dn̄s ieſus.ve illi,p quē ſcādalū venit. Scandala aūt.i. ruine ſp̄ales multotiēs euenire ex fctō hmōi ornat⁹ mulierū plurib⁹ īſirmis mētib⁹ ſatis credibile ē. Ad idē facit qd̄ di de iniur.dā.da.c.ſi culpa,qui occaſionē dāni dat: dānū quoq̄ dediſſe vi.ergo ⁊c. ¶ In ꝯtrū ⁊ ad ptē negatiuā arguēdo.ſ. q hmōi ornat⁹ nō ſit mortale. p̄bat ſic.qd̄ ſanctoꝝ patrū documēto vel decreto ſancitū non eſt ſupſtitioſa adinuētiōe p̄ſumēdū nō ē. vt di in canonica.ij.q.iiij.c.ꝯſuluiſti. Hoc ē eni ꝯ illud puerb.iij. Ne innitaris prudētie tue vt exponit Hiero.⁊ hꝫ de cōſt.ca.ne innitaris.ſ; nullus ſanctoꝝ patrū ſiue ſūmoꝝ pōtificū ſiue doctoꝝ determinat hmōi ornatū ſimplr eē pctm̄ mortale.nec ſanctus. Tho.ſe.ſe.q.clxix.ar.ij. vbi qōnē ſpālē mouet circa hmōi. dicit hoc eē mortale niſi in qbuſdā caſib⁹.ergo in alijs caſibus nō erit mortale.p arg.a ꝯtrijs di.xxv. qualis.⁊ ipſi⁹ doctrina ē ab eccl̄ia approbata ſpāliter p Jo.xxij.ſilr ⁊ irrefragabilis doc. Alexā. de ales hoc nō aſſerit niſi in certi caſib⁹. ergo in alijs nō erit mortale.

Nō talis ornatus non videtur mortale.

¶ Veniēdo breuiē ad deciſionē qōnis ſaluo ſemp iudicio cuiuſcūq̄ meli⁹ ſentiētis ⁊ determinatiōe eccl̄ie vi ſic dicēdū. In ornatu hmōi duo ſūt diligēter examināda. Primū eſt itētio ornātis. Scdm̄ ē ipſe ornat⁹ in ſe. ¶ Et q̄tū ad p̄mū. Cū multiplex poſſit eē itētio circa hmōi ſic ſm varietatē itētiōis erit ibi aliqn̄ mortale.aliqn̄.veniale.aliqn̄ nullū pctm̄. Nā ſi mulier ſe ornet hac intētiōe vt trahat hoies ad ſui ꝯcupiſcētiā certū ē ibi pctm̄ mortale eē.qꝛ agit ꝯ charitatē p̄rimi tēdeo ad mortē aie ei⁹.ēt ſi nō ſequat ruina alicui⁹ p ꝯcupiſcētiā ei⁹.arg.de pe.di.i.ſi cul. Et in plurib⁹ alijs capl̄is in qbus expſſe hꝫ q ſola cogitatio deliberatiua ē mortale. Et ibi eſt p̄prie p ſe ſcādalū actiuū ⁊ mortale ſm doctrinā beati Tho.ſe.ſe.q.xliij.ar.iij. ⁊.iiij. Ad h⁹ facit illud prouerb.vij. Ecce mulier in habitu meretricio p̄parata ad capiēdas aias.

Intentio ornāris ē conſideranda.

¶ Si vo nō hoc itēdat.ſ; iſtud aliud.ſ.iactātiā ⁊ humanā laudē ſi ibi ꝯſtituit ſinē ſuū vltimū magis diligēs ipſaſ gl̄iaſ q̄ ſalutē aie ſue vel gloriā eternā.pata facere ꝯ dei eccleſie p̄cepta vt ꝯſeq poſſit illā gl̄iaſ.tūc ē eis pctm̄ inanis glorie mortale ſm be. Tho.ſe.ſe.q.cxxxij. Mortalia eni ex ſine trahūt ſpēm ſm p̄hm in ii.ethi.

Secundo.

¶ Si aūt itēdat quādā cōplacētiā illius vanitatis ornat⁹ ad q ē ita ornate afficit q ibi cōſtituit ſinē adeo q etiā ſi crederet certitudinaliter p̄rimū ex illo ornatu ad ruinā trahi non curaret vt ꝯſequat cōplacētiā illā. Sic etiam erit mortale. Et ſic itelligit Petrus de Tharan.illud dictū Aug.di.xxv.§.criminis. Nullū eſt adeo veniale quin ſiat criminale dū placet.cōplacētia videlꝫ fruitionis. Et multomagis ſi in dei ꝯtēptū hoc ageret. In quo caſu loquit cyprianus in auctoritate ſupius inducta in p̄cedētib⁹. Vel cū itēdit trahere ad cōcupiſcētiā ſui extra matrimoniū itelligit dicta auctoritas cypriani.

Tertio.

¶ Si vo itēdat aliquā inanē gloriā vel iactātiā vl cōplacētiā in hmōi ornatu leuē.ſ.citra ſalutē aie itra dilectionē dei ⁊ p̄rimi erit veniale ſ; be. Tho.ſe.ſe.q.clxix. ⁊.q.cxxxij.

Quarto.

¶ Demū ſi itēdit p̄ciſe placere viro ne hmōi cōmittēdo reddat ei odioſa.⁊ ſic iciſ nec ad aliarū ꝯcupiſcētiā.vl qꝛ impat ſibi hoc a viro:pctm̄ ſiqdē nullū erit. Ad hoc facit qd̄ ait apl̄us.j.ad.Thi.ij. Mulieres in habitu ornato cū ſobrietate ⁊ verecūdia. Silr ſi intēdat ex hoc vitare obprobriū hoiu; ne.ſ.omiſſo ornamēto ſ; modū p̄rie.deſpiciat a ceteris.aut vt ꝯiugio tradat.nullū vi eſſe vel leue pctm̄.

Quinto.

¶ Quantum ad ipſum .§.viij.

ornatū in ſe duo pn̄t ibi vitia inueniri.ſ. ſuperfluitas expēſe q̄ ptinet ad p̄digalitatē:⁊ incētiuū ſeu excitatiuū libidinis ad qd̄ illud iducit. Et quātū ad ſupfluitatē cū nō ois p̄digalitas ſit mortale.ſ; aliqn̄ ⁊ frequēti⁹ veniale ⁊ idō iſto reſpectu nō poterit illud iudicari mortale niſi fuerit valde euidens ⁊ enormis exceſſus. In quo ꝯſiderādū eſt qꝛ qd̄ vni ē magn⁹ exceſſus vt vxori comitatiui vl paupis artificiſ veſtis velutata,auro texta aut gēmata. Alti puus vel null⁹ vt vxori p̄ncipis vl militiſ. Ad qd̄ fac̄ optime qd̄ dicit Aug.in ii. de doctrina x̄piana.videlꝫ.quid loco ⁊ tpi ⁊ pſonis ꝯueniat, diligenē attēdēdū ē ne temere flagitia rep̄rehēdamus. In his eni oib⁹ nō vſus rerū ſ; libido in culpa eſt. Et hꝫ di.xli.q.ſq;. Et q̄uis aug⁹.videatur ibi l q p̄ncipalr de cibis.tn̄ gratian⁹ in ſi.illi⁹ di.§.vlti.extēdit illud ēt ad idumēta.vt.ſ.debeat i hmōi attēdi mos p̄rie. qui vſus p̄rie ⁊ ſi ſit imoderat⁹ ⁊ vanus. Vn̄ ⁊ abuſus creature. nō tn̄ ois abuſus creature eſt mortale. Nā comedēdo nimis ardēter eſt ibi abuſus cibi. ⁊ tn̄ raro mortale.ſi qs aūt vellet dicē nō p̄prie eē abuſum creature niſi in trāſgreſſiōe p̄cepti tūc nec in iſto exceſſu ornamēti ⁊ p̄digalitate erit ſemp abuſus creature.ſ; qn̄ eēt mortale. quātū aūt ſit ille exceſſus quo ad ſupfluitatē ſeu p̄digalitatē ornat⁹ qd̄ facit mortale. fateor me neſcire dare regulā gn̄alem:nec de facili poſſe dari:nec reperio aliquē dediſſe,vn̄ prudētie ⁊ ar

Superfluitas ornat⁹.

bitrio boni viri relinquẽdũ eſt. ❡ Inquãtũ vo
Laſci- ipſe ornat⁹ mulieris eſt ꝓuocatiuus ad laſci-
ua or- uiã, vi ibi diſtinguẽdũ de occaſione data ſuffi-
natus ciẽter vel accepta. Si eni mulier ornet ſe ſm
decẽtionẽ ſui ſtat⁹ ⁊ morẽ prie. ⁊ nõ ſit ibi mul
tus exceſſus. ⁊ ex hoc aſpiciẽtes rapiant ad cõ
cupiſcẽtiã ei⁹: erit ibi occaſio poti⁹ accepta ꝙ̃
data. Vñ nõ mulieri ſ; ei ſoli q ruit ex aſpectu
ei⁹ īputabit ad pctm̃ ſaltẽ mortale. ar. ad hoc
xxxiij. q. v. de occidẽdis. Poterit aũt eẽ tãt⁹ ex-
ceſſus ꝙ erit ibi occaſio ẽt data ex pte mulie-
ris ſe ornantis. Qualis autẽ ſit iſte exceſſus vt
mortale valeat iudicari ad arbitriuz boni viri
vł dimittẽdũ Boni viri dico nõ ſolũ in ꝯſcia ſ;
in ſufficiẽti pitia circa hmõi. ſ; ex his q̃ notat
alexã. de ales in ſuo. ij. nõ de facili d; de hmõi
mulieres de mortali ꝯdẽnari. Dicit eni ꝙ l; vi
ris ⁊ mulierib⁹ ſe ornare ſm ꝯſuetudinẽ ciuita
tis ⁊ ſtatũ ⁊ ꝯditionẽ pſone ſe ornãtis. Ita tñ ꝙ
nõ ſit ibi libido in volũtate: qđ ptinet ad itẽtio
nẽ: de q̃ dictũ ẽ. ſ. qñ ẽ ibi mortale vł veniale.
Nec ſit ibi ſcãdalũ in exteriori ope: qđ ptinere
vi ad nimiũ exceſſuz. Nec tñ aſſerit in ꝯtriũ fa-
ciẽdo eẽ mortale: q: nõ ſemp. ſ; ⁊ fucis vti ꝙ p
ceteris vanitatib⁹ vt magis pulchritudinẽ oſt
tare: ⁊ p ꝯñs magis ad laſciuiã icitare beatus
Tho. ſe. ſe. q. clxix. ponit nõ eẽ mortale de ſe.
ſ; mortale vel veniale ſm itẽtionẽ vtẽtis: ⁊ cõ-
ditionẽ pſone vt ſi nõ ſit in ſtatu nubẽdi preci-
pue religioſa in qb⁹ forte eẽt mortale. quimo
⁊ turpitudinẽ nõ nãle; ſ; ex aliqua ſupueniẽti
egritudine accidẽtẽ p hoc occultare his q̃ na
pte ſũt vel in ſtatu nubẽdi ſine pctõ fieri poſſet
ſm be. Tho. ❡ Ad idẽ. ſ. ꝙ pdicta de ſe nõ ſint
Nõ or- mortalia poſſent adduci rõnes ſequẽtes. Om
nat⁹ de ne pctm̃ mortale eſt ꝯ legẽ diuinã vel hũanã
ſe nõ ſit qđ p; p diffinitionẽ Augu. Pctm̃ eſt dictũ vel
morta- factũ vel ꝯcupitũ ꝯ legẽ dei. in lege dei icludi
le pro- tur ⁊ hũana: ſ; hmõi ornat⁹ nõ eſt ꝯ legẽ dei.
batur. vt p; diſcurrẽdo p mãdata decalogi aut p mã
data euãgelica. Nec ꝯ legẽ canonicã hũanaz
vel ciuilẽ. Et ſi dicat ꝙ in antĩq̃ cõpilatiõe de-
cretaliũ ꝓhibeat idiſtincte portatura veſtiũ in
ſciſſarũ vel frapatarũ. Satis eſt ꝙ in noua cõ-
pilatiõe nõ habet ne membranas occupet fru
ſtra. Nõ aũt antĩq̃ ſ; noua cõpilatio i vſu habet
⁊ ligat. ergo ⁊c. ❡ Preterea ꝙ innitit mori pa
Scdo. trie ſeu fit ſm viuz ciuitatis nõ eſt ꝯtra ius nã
le ⁊ diuinũ. ⁊ ſi turpitudinẽ aliquã videat hre
vt mulierẽ ſcedere nõ velato capite: ſ; in capil
lis eẽt ſi ille mos ſit ꝯ ius poſitiuũ: dũmõ tñ nõ
reprobet a iure licitus eſt vel ſaltẽ nõ crimina
le. Turpis eſt eni ps vniuerſo ſuo nõ ꝯgruẽs:
vt dicitur diſtin. viij. que contra mores. Au
gu. etiam refert documentũ ſibi datuz a ſan
ctiſſimo Ambro. ad quãcũq; eccleſiam vene
neris morem illius ſerua ſi non vis cui ꝙ̃ eſſe
ſcandalum. nec quẽq; tibi. diſtincti. xij. Illa.
S; ornat⁹ hmõi eſt de more multarũ patriaꝝ
⁊ locoꝝ nec eſt ꝯtra ius diuinum aut nãle: niſi
forte valde notabilis exceſſus. nam paruũ pro
nihilo reputatur. ar. de conſe. di. ij. reuera. Et
ſm philoſophum paruus receſſus a medio nõ
corrumpit bonum virtutis. ⁊ ſic non erit con-
tra ius ſed preter. Nec etiam reprobatur a iu-
re mos iſte. quinimo ex hoc ꝙ clericis prohibe
tur ornatus mundialis arguendo a contrario
ſenſu. laicis conceſſus videtur. dicitur eni. xxi.
q. iiij. Omnis iactantia ⁊ ornatura corporalis
aliena eſt ſacrato ordine. Et in ca. ſe. p to. Ex
in cle. c. quoniam. de vi. ⁊ ho. cle. ꝙ clericis p
hibetur portare veſtes nimis longas inciſas:
lingulatas ⁊ huiuſmodi. de laicis nihil dicit. Tertio.
❡ Preterea. Facta ſanctorum ſunt imitanda
que non ſunt priuilegiata. Nam de priuilegia
tis erat regula in contrarium qua a iure li. vi.
de reg. iu. c. priuilegium. Sic enim ab exem-
plis ſanctorum arguit Augu. xxiij. q. iij. ea vin
dicta. ij. q. vi. vides. Sed multi ſancti ⁊ ſancte
vſi ſunt talibus. Nam de ioſeph ſanctiſſimo le
gitur ꝙ pater eius fecit ei tunicaz polimitã. ſ.
richamatam. Gen. xxvij. Heſter quoq; ſanctiſ
ſima cum ingrederetur ad regem Aſſuerum
domicellas ſecum habuit quarum vna veſti-
menta in terram defluentia ⁊ ſic caudata ſu
ſtinebat. Judith caſtiſſima ⁊ vidua induit ſe or-
namentis ſuis. ⁊ impoſuit ſibi mitrã ⁊ alia hu
iuſmodi Sancta cecilia deauratas veſtes de
ferebat ⁊ plures alie. nec obſtat ſi dicat ꝙ hoc
fecerunt pro loco ⁊ tempore propter excellen-
tem fructum inde ſequendum. quia quod eſt
in ſe licitum non fit illicitum propter piã intẽ
tionem ſeu bonum inde ſecutum. Indecens
eſt enim crimen ſuum alienis cõmodis impẽ-
dere. inquit Leo pa. di. xliiij. ſicut. Et ad ſalu-
tem ſempiternam nullus ducendus eſt opitu
lante mendacio. ait Aug⁹. xxij. q. ij. Primuz.
Ex his ergo videtur ꝙ cuz prefate in predictis
nõ peccauerint ꝙ poſſint mulieres eas in hoc
imitari vel ſaltem in eis hoc non ſit mortale.
❡ Ex predictis igitur videtur dicendũ ꝙ vbi
in huiuſmodi ornatibus cõfeſſor inueniat cla
re ⁊ indubitãter mortale. talem non abſoluat
niſi proponat abſtinere a tali crimine vt ſic in
terim ſequatur arbitrium iudicis. xi. q. iij. tunc
vera. de pe. di. v. Falſas. Quãdo in hmõi repe
rit eſſe veniale non deneget abſolutionẽ. etiã
ſi nollet dimittere ſed in illo pſeuerare. q: ve-
nialia non ſunt de neceſſitate confeſſionis ſm
b. Tho. in. iiij. ſen. Si vo non poteſt clare per-
cipere vtrũ ſit mortale vel veniale: ſeu ex intẽ-
tiõe ipſius quã neſcit intelligere vel illa expri
mere: ſeu ex qualitate ⁊ quãtitate ipſi⁹ ornat⁹.
nõ videt tũc pcipitãda ſnia. vt dicit Guil. ſpe.
in quodã ſimili vt. ſ. deneget pp hoc abſolutio
nẽ: vel illi faciat ꝯſciam de mortali. q: facien-
do poſtea ꝯ illud: etiã ſi illud in ſe nõ eẽt morta
le ei erit mortale. q: omne qđ eſt ꝯ ꝯſciam edi

ſicat ad gehēnā.xxviij.q.i.§.ex his. Et cum promptiora ſint iura ad ſoluēdum ꝙ ligādū. vi.ſ. l.pōderet. ⁊ meliꝰ ſit dño reddē rōnē de nimia mīa ꝙ de nimia ſeueritate: vt dicit Criſ. xxvi.q.vij.alligāt.potiꝰ videt abſoluendū ⁊ diuio examini dimittēdū. Fateor tñ ꝙ ⁊ pdicatores in pdicādo. ⁊ ꝯfeſſores ī audiētia ꝯfeſſionū dñt talia deteſtari ⁊ reprehendere ⁊ perſuadere ad dimittendū cū ſint nimia ⁊ exceſſiua vt cōiter accidit nō tñ ita indiſtincte aſſerere eē mortalia Et ad h optime fac qð dic aug. in epla ad pſidiū. ⁊ allegat.b.tho.ſe.ſe.in nra qōne. Nolo vt de ornamētis auri vel veſtiū pp eam hēas in phibēdo ſnīaꝫ niſi ī eos q ꝯiugati nō ſūt.neqꝫ ꝯiugi ſt capaces q cogitāt quō placeāt deo. Illi aūt cogitāt q mūdi ſunt quō placeant vel viri vxoribꝰ vl vxores viriſ ⁊c. Inducēdi eēnt rectores ciuitatū exhortatiōibus vt p ſtatuta penalia pecūiaꝝ auferēt talia pcipue ſuperfluitates veſtiū auri: argēti ⁊ gēmaꝝ ⁊ hmōi. ¶ Ad argumēta aūt ſcā p pte affirmatiua rūdēt ad primū.ſ. auctē eſa.ꝙ intelligit in cāu in quo eſt ibi mortle vl nimiꝰ exceſſus. Vñ ppt abuſum taliū rex dñs pmittit illa auferre ⁊ dare ꝯtria ī punitiōeꝫ criminis qð pōt etiā eē in venialibꝰ. ¶ Ad ſcðꝫ.ſ. de doctrina aploꝝ.ad hoc rūdet ꝙ nō oē qð eſt ꝯ doctrinā aplorū eſt mortale aut indiſpēſabile.ſꝫ ſolū ꝯtū ad ea q ptinēt ad fidē vl bonos mores neceſſarios ad ſalutē. Nā ſic ī lege āriq circa moralia ⁊ euangelica ⁊ canōica lege.qdaꝫ ponunt pceptorie quoꝝ trāſgreſſio eſt mortale.qdā mādatorie ſducētia trāſgreſſorē ad veniale.qdā ꝯſultorie ad nullū omittētē tūa ligātia pctm ſꝫ ad maiꝰ pmouētia bonū. Ita ⁊ in doctria aplica.qñ ꝯt intelligat in talibꝰ ſcptur eē pceptū ⁊ mādatū ex mō loqndi. ⁊ d vitate hmōi ipaꝝ ſcpturaꝝ nō pōt clare regla hri ſꝫ ꝫ materiaꝫ ſbiectā ⁊ declaratiōes ſcōꝝ. De hmōi dc̄ in ē.ð.in.c.de inobediētia. Tal aūt ornatꝰ ab aplis nō phibet pceptorie niſi ī eo cāu cū fieret ad laſciuiā vl mortalē iactantiā.vt dicit Tho.ſꝫ mādatorie vl exhortatorie.qð pꝫ ex euidēti rōne qꝛ ſi pceptorie diceret ⁊ vlr ſeqret hoc incōuenīēs: ꝙ qcūqꝫ portaret veſtē auro ītextā aut argēto: etiā ſi regia mortalr peccaret: qð ē abſurdū dicere. ¶ Ad illud etiā qð dī a qbuſdā ī ātiquo volūine decre.ꝙ phibebant aliq ex hmōi ſub pena puatiōis ſacroꝝ nō pōt inde argui ꝙ illud de ſe ſit mortale.qꝛ ſubtractio ſacroꝝ nō fit niſi p mortali. ſꝫ ꝙ tūc qñ eccla hoc phibuit.ſi tñ hoc fec qð mihi eſt ignotū erat mortale in trāſgrediētibꝰ illð. Ordinationes eni eccle vel plaroꝝ cū fiūt ſub pēa excōmunicationis. poſtꝙ fuerint promulgate ⁊ acceptate moribꝰ vtentiū vtiqꝫ ligant trāſgreſſores ad mortale. ⁊ hoc nō quia illa ſint mala.ſed qꝛ prohibita ⁊ pceptoria p talē moduꝫ ſtatuendi: qð argui pōt ex illa rōne.ſ. inducta. Sꝫ cum leges canōice ⁊ ciuiles aliqñ nō pmulgent.aliqñ promulgate moribꝰ vtentiū nō recipiant.aliqñ recepte per ꝯtrarias leges vel ēt p ꝯriā ꝯſuetudinē abrogent.vt dī.iiij.c. Deniqꝫ. cū caplis ſe. ideo nō pmanētibꝰ ipſis in robore ſuo nō ligatur qs pctō. ⁊ p ꝯñs nō peccat vñ puari nō poſſet iuſte ſacramētis. Nec argui pōt vt dictū ē ibi eē mortle.qꝛ cōminatio eſt pene excōicatiōis.ſed tūc argui pōt cū lex ligabat nō abrogata. Sic in pposito ex hoc ꝙ nō hꝫ illud.c.in nona cōpilatiōe pꝫ ꝙ eccla noluit ligare fideles. ⁊ bñ: qꝛ plati nō dñt laqꝫ iniicere aiabus ſm doctrinā apli.qð fit ipſa pcipiēdo ad quorū ꝯria fideles ſunt pciues.ad qð fac.c.de viduis.xxvij.q.i.de facientibꝰ autē hmōi ornamēta artificibꝰ qd dicēdū ſit hēs.ð.titu.i.c.xvij. d turpi lucro. ¶ Ad tertiū ⁊ vltimū d occaſione ruine que inde ſequit iam rñſum eſt. qꝛ nō in oi occaſiōe data quomōcūqꝫ ſeu ſcandalo ē pctm mortale in dāte ſed qñ h intēdit. vel dictū vl factū in ſe eſt tale qð ē ſufficiēter inductiuū ad ruinā. Nā qs diceret ex vbo ocioſo vl leui dicto ab aliquo ſi aliqs ruit in mortale p pt hoc ipm dicenteꝫ peccare mortalr: cū neqꝫ hoc ipſe intendat.nec credat: alꝫ caueret. erit ergo tūc occaſio potiꝰ accepta ꝙ data. Sic in pposito de ornatu q vtiqꝫ tā inordinatꝰ eē pōt ꝙ erit occaſio efficacit data: vnde ⁊ mortale.

Solutio argumentorum.

¶ Caplm.vi. De pertinacia.

Pertinatia filia ē vane glorie que opponit virtuti pſeuerantie ſm exceſſū. Pro cuiꝰ declaratiōe dic Tho.ſe.ſe.q.cxxxviij.ar.i.ꝙ laus pſeuerātie in h ꝯſiſtit ꝙ aliqs nō recedat a bono pp diuturnā tolerātiaꝫ difficiliū ⁊ laborioſioꝝ: cui opponit p defectū mollicies ⁊ p exceſſū ptinacia. Pertinacia in h ꝯſiſtit ꝙ nimis ꝓpe ſentētie īhereret. ¶ Pro cuiꝰ declaratiōe dic Tho.ſe.ſe.q.cxxxviij.ar.ij.ꝙ ptinax dī ſꝫ Iſid. in li. ethimo.q eſt impudēter tenēs qſi ad oia tenax. Et h idē dī ptinax: eo ꝙ ī pposito ſuo ad victoriam pſeuerat. Antiq eni dicebāt victa quā nos victoriā appellamꝰ. Et hos phus ī.vij.ethi.iponomines vocat.i.fortis ſnīe: qꝛ.ſ.pſeuerāt in ppria ſnīa plꝰ ꝙ opꝫ.ſicut ecōtra mollis minꝰ ꝙ opoꝛꝫ. pſeuerās aūt ſicut opꝫ.vñ in medio exiſtit.iō aūt aliqs nimis pſiſtit in ſua ppria ſnīa.qꝛ p h vult ſuā excellentiam māifeſtare qſi plus aliis itelligat. ⁊ iō dī a Greg.oriri ex vana glā.quāuis aūt ptinax excedat in hoc ꝙ pſiſtit nimis ī aliquo hñte difficultatē.hꝫ tñ aliquā delectatiōeꝫ ī fine ſic ⁊ fortiſ ⁊ pſeuerās. Vñ dic phs ī iiij.ethi.ꝙ gaudēt ptinaces ſi ſūt vincentes ⁊ triſtant ſi ſnīe eoꝝ infirme appareant.ſꝫ qꝛ iſta delectatio eſt vicioſa.ex eo ꝙ eā nimis appetit

Pertinax dicitur.

ꝯtriſticiā et cōtrariā fugit. iō aliquo mō aſſimilatur ptinax incontinenti ſeu molli. In libro catholicō habet̄ ꝙ ptinax dicitur dur⁹. impudēs. irreuocabilis. indocil̄. obſtinatus. Dur⁹ qꝛ nō cedit ſnie alteri⁹; ſicut materialr̄ dur̄ dicit̄ qḋ nō cedit ſ; reſiſtit tactui. Impudēs: qꝛ nō erubeſcit ꝯtrarie etiā veritati vel ſapienti. Irreuocabil̄: qꝛ nō poteſt reuocari a ſua ſnia ſeu opione. Indocilis qꝛ edoceri nō pōt. Obſtinatus: qꝛ etiā in futuꝝ itēdit ꝑmanere i ſua ſnia.

¶ De pertinacibus poteſt ex. §.j.

poni illud pſal.lvij. Furor illius ſ; ſimilitudinē ſerpentis ſicut aſpidis ſurde obturantis aures ſuas que nō exaudiet vocem incātantiū ꝛ venefici incantātis ſapiēter. Loquit̄ ꝓpha d̄ peccatoꝛib⁹ qui vt in verſu ꝓcedēti dicit. Alienati ſunt a vulua. id eſt ſeparati a charitate q̄ eſt quaſi vulua. i. porta eccl̄ie p quaꝫ concipit cōuerſos. Per charitatē eni icoꝛpoꝛant̄ eccl̄ie. Errauerunt ab vtero recedentes a v̄itate doctrie: p quā nutriebant̄ in vtero exiſtentes. id eſt in ꝯgregatiōe eccl̄ie. Locuti ſūt falſa male viuēdo vel male docendo. Illis ergo ſiue iudeis ſiue hereticis ſiue malis chriſticolis furoꝛ eſt ſm̄ ſimilitudinem ſerpentis. Furoꝛ eſt ad impugnandū veritatē ꝛ reſiſtendū nunciātibus eam. Sicut ſaulus ibat furijs inuectus: ꝛ virū toto coꝛpe virus efflabat. Actuū .ix. c. Eſt ergo illis furoꝛ ad ſı̄litudinē ſerpentis qui ſemp geſtat ſecū venenū moꝛtifeꝝ. Unde dic̄ glo. ibi. Ira irreuocabilis. Ecce ptinacia. Nā pertinax dr̄ irreuocabil̄. ſic ſerpens antiquus q nō ſolū veneno inobediētie ſ; ꝛ ptinacie infecit ꝓmos parentes vt ꝑſiſterēt in erroꝛe ſuo excuſantes ſe. Pertinax durus ꝛ obſtinatiſſim⁹ eſt in malo. vñ Iob. xli. Coꝛ eius indurabit̄ q̄ſi lapis. Et iacob ꝑiarcha ꝓphetizans de ptinacia ſcribaꝝ ꝛ phariſeoꝝ quam oñderūt in non recipiendo doctrinā xp̄i qui ſcribe ꝛ phariſei cōiter deſcenderāt de ſymeon ꝛ leui filijs ſuis qb⁹ tūc loq̄batur ait. Maledictus furoꝛ coꝝ: qꝛ ptinax in ꝯdicendo xp̄o ꝛ indignatio coꝝ: qꝛ dura. Geñ. penul. c. int̄ ſerpentes null⁹ auteꝫ pernicioſioꝛ aſpide. Iux̄ illud Deut. xxxij. Venenū aſpidum inſanabile. Huic aſpidi cōparatur pertinax. Unde dicit: quaſi aſpidis ſurde ꝛc̄. Ubi tria de pertinaci.

¶ Primo quia rēnuit influentiam vel inſpirānis. ibi. ſicut aſpidis ſurde.

¶ Secundo quia repellit ſapientiam viri declarantis. ibi. Que non exaudiet ꝛc̄.

¶ Tertio quia contemnit ſapientiam prelati fulminantis. ibi. Ut venefici.

Pertinax cō paratur aſpidi

¶ Quantum ad primum .§.ij.

pertinax aſſimilat̄ aſpidi ſurde. qꝛ nō vult audire inſpiratiōes de eis cedendo ꝛ aſſentiēdo. Aſpis a natura nō ē ſurda. ſ; aſtute agit vt ſit ſurda: qꝛ vt dicūt naūles. ꝛ gloria ibi notat qñ ꝑcipit ſe adiurādū vnā aurē figit in terra. aliā obturat cauda. vnde nō audiēs ſic nō educat̄ de cauerna ſua. ſic ptinax ꝛ dur⁹ ne audiat vocē dei qua ad coꝛ loq̄t̄ p iſpirationē. aurē figit in terra ex vna pte videl; cogitatū ſuū ponit in terrena. in aliā mittit caudā. i. ex alia pte ꝓmittit ſibi lōgitudinē vite ſeu pctā ſequētia addit ꝓteritis itēdēs in eis ꝑſiſtere: ꝛ ex hoc nō audit vocē diuine iſpiratiōis vt educat̄ de cauerna malicie. ſ; vt dr̄ in ꝓuer. Coꝛ durū male hēbit in nouiſſimo. ꝛ ꝓuer. xxviij. Qui mētis eſt dure coꝛruet in malū. ſicut accidit ad līaꝫ pharaoni cui cū plurics fuiſſet dñs locut⁹ per moyſen vt dimitteret pplm̄ ſuū liberū. pluries ꝓpoſuit ꝛ ꝓmiſit. ſ; detēt⁹ amoꝛe ireuoꝝ: ꝛ vana ſpe euadēdi flagella. noluit audire dñm: ſ; induratū eſt coꝛ pharaonis. vt dicit̄ Exo. vij. ꝛ ꝑſiſtēs in ſua ptinacia ad ꝑſequēdū pplm̄ illum. demū in mari rubꝛo ſub merſus eſt. Stephanus ꝓthomartyr de ptinacia arguēs iudeos cū qbus diſputabat. Dura inq̄t ceruice ꝛ incircūciſis coꝛdib⁹ ꝛ aurib⁹. vos ſemp ſpiritui ſancto reſiſtitis Act. vij. Et dñs ad moyſen. Cerno ꝙ iſte populus dure ceruicis ſit. dimitte me vt iraſcat̄ furoꝛ meus ſup eos. ꝛ deleam eos de terra. Exodi. xxxij. Uñ ꝛ hiero. Et non ꝯuertamur ſi duri colli ſumus. ſi vſq; in finē in malis ꝑſeuerauimus. aſſidue peccātiū nō miſeret̄ de⁹. di. xliij. c. dyaconi. E cōtra dei ſeruus dicit cū pſal. Audiā qḋ loquat̄ in me de⁹. i. in mēte occultis iſpiratiōib⁹ acq̄ſcēdo: ꝛ execucioni mādādo. Et hoc eſt qḋ dic̄ deuota aīa in cāticis. Aīa mea liquefacta eſt vt dilect⁹ locutus eſt mihi. Loquit̄ p occultā iſpirationē oſtēdēdo ſuā bonitatē ꝛ ſuauitatē quā dꝫ ſūme diligere ꝛ mūdana ꝛ vana ꝯtēnere. Et tūc aīa liquefit qñ ſemota omni duritia totā ſe deo peruiā facit: vt ſubintrent diuina in effectu ꝛ currat effectu feruenter implendo mandata.

¶ Quantum ad ſecundū .§.iij.

repellit ptinax ſapiētiā hoīs ſibi declarātis errorē ſuuꝫ. ꝛ iō aſſimilabat̄ aſpidi q̄ nō exaudit vocē icātantiū. qꝛ nō exijt de cauerna ſua ꝓut intēdit icātatoꝛ ſic ptinax nō vult de cauerna ſui erroꝛis exire. ꝓut intendit ꝓdicatoꝛ vel doctoꝛ q eū admonet de peccato ſuo. cōtra illud agēs Prouer. iij. Ne innitaris prudētie tue. Et illud Ro. xij. idipm̄ inuicē ſentientes nō alta ſapiētes ſ; humilib⁹ ꝯſentiētes. Ue inq̄t dñs p Eſa. v. c. q ſapiētes eſtis in oculis vr̄is ꝛ coꝛaꝫ vobiſmetipſis prudētes. Magna ſupbia ꝛ ptinacia iſta eſt vt velit qs plus ſibi credere q̄ oībus alijs cū nullus ſit adeo ſapiēs qn aliqñ poſſit errare. Nec dꝫ qs hoc icōueniēs reputare c⁹ ꝓdicatio vel doctrina v̄itatis q̄ optia ē ſignificet̄ ꝓ p icātationeꝫ q̄ mala ē ꝛ ꝓhibita. xxvj. q.

Pertinax repellit ſapiētiam

ꝺ.c.ȷ. Nā hoc viſitatū eſt in ſcripturis ſacris.
Sic Grc. in ij. moralis. dicit. Dauid q malus
fuit i ꝑditiōe ⁊ morte vrie ſignificare dñz deū
⁊ viā bonū ⁊ fidelē ſignare ppl'm prauū iudeo
rū ptinacē. Nā de⁹ ip̄z ppl'm iudeoꝝ hortabat
vt reuerteret ab domū. ſ. eccl'ie i ꝯuiuio ſue do
ctrine. cū teneris cibū regiā doctrine apl'oꝝ ei
mittēs vt letaret cū vxore ſua. i. ſapia vera quā
diis hūit ppl's et vxorē ſibi iherēs. Sz ip̄e ppl's
iurauit. i. ſe firmauit ptinacia duct⁹ ſe hoc nō
facturū. ſʒ ſecuturū archā q̄ erat i papilionib⁹.
ſinagogā qeſcētē i cerimonialib⁹ legis. pp qđ
dauid dimiſit eū cū lris ꝯtinētib⁹ mortē eius.
Permiſit eni dñs illū ppl'z in ſua ptinacia ſeq
legalia. ⁊ in lris q̄s deſert ſecū i teſtimoniū cō
trā ſe. ij. Reg. xi. Nō exaudit igit ptinax incā⸗
tātiū. q꞉ nō acqeſcit ſnie ſapiētū. ⁊ hoc ē valde
piculoſuz. Nā ptinacia ē q̄ pficie rōnes hereſis
circa ea q̄ ſūt fidei. ❡ Dicit eni petr⁹ de thard.
in. iiij. q ad hereſiz reqrunt duo. Vnū qđ mā⸗
Ad he⸗ le. ſ. error in itellectu. Scđm qđ formale. ſ. p ti
reſiz req nacia in volūtate. Vñ Aug. in lib. ꝯ maniche
runtur os ait. Qui in eccleſia xpi morbidū aliqd pra⸗
duo: uūq ſapiūt ſi correpti vt rectuz ſanūq ſapiāt.
reſiſtant ꝯtumaciter. ſuaq peſtifera dogmata
emēdare nolūt ſed defenſare pſiſtūt. heretici
ſūt. xxiiij. q. iij. q in eccl'ia. Sed ſi qs in aliquo
errore: eſtimās illā eē regulā ⁊ fidē eccl'ie pa⸗
rat⁹ emēdare cū ſciret nō eēt heretic⁹. Vñ idē
Aug⁹. Si q ſnias ſuā q̄uis falſas atq pueſas
nulla ptinaci aioſitate defendūt. querūt autē
cauta ſollicitudine veritatē. corrigi pati cū in
uenerint. nequaq ſūt iter hereticos reputādi
xxiiij. q. iij. dixit apl's. Vñ ⁊ abbas ioachiz q er
rauit circa myſteriū trinitatis aſſerēs mgr̄z pe
trū hereticuz. p eo qđ dixerat in. i. ſent. di. i.
q pr ⁊ fili⁹ ⁊ ſpūſſanct⁹ q̄dā ſūma res eſt. dicēs
ip̄e ioachim nō eē in trinitate vnitatē verā ⁊ p
priā. ſʒ q̄ſi collectiuā ⁊ ſilitudinariaz. ſic multi
hoies dicunt vn⁹ ppl's. reprobat opinio ⁊ ſnia
ei⁹ tanq̄ heretica. ⁊ approbat ſnia petri ꝑdicti
tanq̄ catholica. Verū q꞉ ip̄e ioachim ſubmi⸗
ſit oia ſcripta ſua correctiōis ſedis apl'ice. aſſe⸗
rēs ſe tenere qđ credit eccl'ia. ⁊ ſic non fuit pti⸗
nax in ſua ſnia. excuſat a vitio hereſis. vt hʒ eſt
de ſum. tri. ⁊ fi. ca. c. dānam⁹. Abbas ſerapion
eximie vite ⁊ abſtinentie errabat in eſtimādo
deū eē corporeū ⁊ hēc mēbra man⁹. ſ. ⁊ pedes
⁊ oculos ſicē hōies. q꞉ ſcriptura ſacra hoc refert
nō itelligēs medullaz. ⁊ tñ nō fuit heretic⁹. q꞉
huic nō ptinaciter ſherebat qđ poſtea p here
ſi fuit reprobatū ab eccl'ia. xxiiij. q. iij. c. penul.
Vñ cū ſibi fuiſſet error ſuus demōſtrat⁹ a ioā
ne caſſiano eū dimiſit. vt refert idē Joānes in
collatiōib⁹ patrū. Multū ſcti viri vitiuz ptina
cie a ſe excluſerūt. Aug. i. i. li. de trini. Nō pu
debit me ſicubi error diſcere. Quiſq ſ hec legit
vel audit vel parit cert⁹ ē pgat me ſi vbi parit
heſitat. qrat mecū vbi errorē ſuū cognoſcit. re
deat ad me vbi mecū reuocet me. Ingrediā⸗
mur ſil veritatis viā tēdētes ad eū de quo ſcri
ptū eſt. Querite faciē ei⁹ ſemp. i. vitatē. ❡ Nar
rat Greg. in ij. dial. de paſcaſio dyacono ptō De paſ⸗
viro ⁊ magne venerationis in pplo pp̄ter ſuā p caſio
bitatē adeo vt dalmaticā ei⁹ mortui iacētis in dyaco⸗
feretro cū fierēt exeqe ei⁹ qdā demoniac⁹ ꝯtin no.
gēs liberat⁹ eſt. hic fuit reptus in balneis poſt
mortē ſuā a ſctō germano epo capuano cuz ꝯ
luc acceſſit cā īfirmitatis. ⁊ cū miraret ⁊ quere
ret qd ibi agēt quē nouerat eē mortuū. Rñdit
ſe ibi deputatū. i. aiaz ſuā ſʒ i corpe aereo aliū
pto apparētē. pp h⁹ q꞉ cū tpe ſuo fieret ſciſma
in eccl'ia duob⁹ ſe gerētib⁹ p papa. ſ. ſymacho
⁊ laurētio demū dimiſſo laurētio a pplo ⁊ cle⸗
ro ſuſcept⁹ ē ſymachus. ⁊ habit⁹ p ſūmo pōtifi
ce vnico ⁊ vo. Ip̄e tñ paſcaſi⁹ pmāſit aliquātu⸗
lū ptinax in pte laurētij q̄ſi ip̄e laurēti⁹ eē de⸗
beret ſūm⁹ pōtifex poti⁹ q̄ ſymachus. ❡ Legit
ēt in vitaſpatrū. q q꞉ qdā pr̄ magne abſtinētie
ptinax fuit in ſua opinione ad credendū petrū
mollicie nō eē petrū. ſicut nec ēt cū qs purgat
nares vel aures a ſupfluitate q̄s pducit nām.
apparēs poſt mortē ſe pp hāc ptinaciā eē dam
natū eternalr amico ſuo reuelauit. Debet igit
qlibet cauere ne ſit ptinax in ſuo ſenſu. Et q̄ cuz
in aliq mā varie reperiunt opiniōes. ſine piudi
cio ſalutis an determinationē eccl'ie lʒ quācū
q eaꝝ tenere ita tñ alteri iherere q̄ ſibi magis
vi rōnabilis vel coior q pat⁹ ſit tenere ꝯriā ſi p
eccl'iaz illa determinaret. Nā q ſic ptinaciter
ſheret vni q etiā ſi aliud eccl'ia determinaret
illā nō deſereret. ptinacia in eo hmōi eēt mor
tale. ſicē xp̄m habuiſſe aliq in cōi cū diſcipulis.
vel nō habuiſſe. vtrūlibet credi potuit an det⸗
minationē eccl'ie. Sz poſtq̄ fuit determinatū
p Jo. xxij. xp̄z habuiſſe in cōi cū diſcipulis ali⸗
qd pecunie ⁊ tenere ptinaciter ꝯriū eē hereti⸗
cū iudicat. vñ qcūq ſciens determinationē ec
cleſie teneret ꝯriū hētic⁹ eēt ſic ſūt fraticelli de
opinione vulgarit dicti. Et nō ſolū circa ea q̄
ſūt fidei ⁊ bonoꝝ moꝝ. ſʒ ēt circa agēda nō dʒ
qs eē ptinax in ſenſu ſuo. Vñ de. b. Bern. cui
tpe ſuo nō fuit ſilis in ſanctitate. ſapiētia ⁊ fa⸗
ma miraculorū. legit q hoc dixit ad extrema
veniēs in documētū fratrum. Semp magis ſe
cutus ſum iudicium aliorum q ppriū ſenſuz.

❡ Quantum ad tertium .§. iiij.

obaudit ptinax ſniaz fulminātē excōicatiōis
Vñ dic ps. Nō audiet vocē venefici icātantis
ſapiēter. Venefic⁹ oī q̄ſi venena faciēs. ſʒ i me
dicia ſicē de ſerpēte tiro venenoſiſſimo fit medi
cina q̄ dī tiriacha a thiro q̄ vʒ ꝯ venenū ⁊ ali
os morbos. Venefic⁹ g⁹ pt dici plat⁹ eccl'ie.
q d veneno excōicatiōis facit medicinā. Ex⸗
cōicatio. n. ⁊ venenū vī ⁊ medicia. Venenū g⁹

Excom municatio dici tur me dicina et vene num.

uſ q̃uã ad ſtatũ tpalẽ excõicati q ponit ex nu‑
meꝛ fideliũ ac ſic eẽt moꝛtuus ⁊ ẽt pꝛimitiis
tpe talis vexabaẽ a diabolo p excõicationeʒ
vñ apls.i.ad coꝛi.v.dic ð coꝛitho quodã quẽ
excõicauit. Hũc tradidi ſathane i interitu car‑
nis.i.ad vexãdũ coꝛp⁹.inſic ẽt alios excõicat⁹
pticipãtes ſciẽter cũ eo i caſu nõ cõceſſo vene
no pcti ſaltẽ venialis excõicatiõis mioꝛis vl ẽt
pci moꝛtal qñ h faceret i cõtẽptũ vl qñ pticipa
rẽt i diuinis officiis ſʒ tho.in.iiij.⁊ alios. Fit
tñ ð h veneno medicia triache ꝯ venenu: pcti
moꝛtalis ad ipm ꝓpellẽdũ. Ad h.n. oꝛdiata
eſt ⁊ propter hoc fertur contra aliquem vt qꝛ
non vult audire ſententiam pꝛelati precipien
tis ſibi ſub pena excõmunicationis vt abſtine
at ab aliquo criminali opere ⁊ emendet.per‑
tinax manẽs excõmunicat⁹ fit:⁊ euitẽ ab oĩ
bus fidelib⁹ ⁊ ſic p penã illi⁹ ꝯfuſiõis reuerta
tur ad pniaʒ.⁊ ſpũs ſaluus fiat vt dicit apls.i.
ad coꝛi.v.ð excõicato.⁊ iõ xps dixit Mathei
xviij.ð pctõꝛe nolẽte ſe emẽdare p fraternam
coꝛrectionẽ.Dic eccliẽ.i.ꝓlato eccliẽ.ſi ecclĩã
nõ audierit.i.ſi ꝓlato ei ꝑcipiẽti ſb pena excõi
catiõis vt deſiſtat a malo:nõ obedierit. ſʒ pti
nax fuerit.ſit tibi ſic ethnic⁹⁊ publican⁹.i.nõ
pticipes cũ eo poſt excõicationẽ. vñ excõica‑
tio medicialis dr.nõ moꝛtalis ab aug.ij.q.i.
c.multi.nec obſtat qð di.i.q.iij nemoꝛʒ q̃ ana
thema.i.excõicatio ẽ eterne moꝛtis dãnatio
q: h ẽ vex cũ ipa ꝯtẽnit ⁊ nõ ſeruaẽ:vt dic gl.
ibi. Repiẽ maxia ptinacia ⁊ inobediẽtia i illo
contemptu.que faciunt homineʒ dignũ eter
na damnatione etiam ſi ſententia excõmuni
cationis iniuſte lata eſſet.contemnere ipſam
⁊ non ſeruare eſſet moꝛtale ſecũdũ doct.niſi
contineret intollerabilem erroꝛem. ſcilicet
cum excommunicaretur quis quia non vult
ter aliquod malum facere.vel poſt legitimaʒ
appellationem.Et ideo dicit Grego. Sentẽ
tia paſtoꝛis ſiue iuſta ſiue iniuſta ſit timenda
eſt.xi.q.iij.Sed notandum quod dicit pſal‑
mus. Incantantis ſapienter pꝛo quo alia lit
tera habet medicamenti medicati.ideſt a ſa
piente medico pꝛeparati ſeu temperati . Si
eniʒ medicina non tẽperet a ſapienti medico
ſecundum pꝛopoꝛtionem ⁊ qualitatem infir‑
mitatis . ⁊ infirmi non iuuabit ſed nocebit.
Nec ſapiens medicus abſcidit membrum cũ
aliter poteſt curare infirmum. Sic pꝛelatus
eccleſie non debet eſſe ſubitus ad fulminan‑
dum excommunicationem. Non enim debet
fieri niſi pꝛo moꝛtali crimine in quo eſt perti‑
nax ⁊ incoꝛrigibilis nolens parere mandato
iuſto pꝛelati pꝛecipiẽtis.ſecũdũ Tho.in.iiij.
Et.xi.q.iij.c.Nemo. Nec quis debet indu‑
cere vel petere fieri excõmunicationem con
tra aliquem niſi cum ſperat per illum modũ
ſibi ſatiſfaciendum eſſe de damno habito.pu
ta quia credit quod propter hunc timoꝛem il
le qui leſit faciet debitum ſuum. Nam ſi face‑
ret animo nocendi ſaluti illius. hoc pertine‑
ret ad liuoꝛem vindicte ⁊ eſſet moꝛtale . Pꝛe‑
lati etiam ipſi non debent ferre tales ſententi‑
as in ſuis oꝛdinationibus cũ veriſimiliter eſti
mare valent ſubditos eas non timere.nec pꝛo
pter eas oꝛdinata ſeruare.hoc eniʒ eſſe laque‑
um inijcere animabus quod contra eos mili‑
taret.Dicit enim Augu.q̃ nihil ſic debet foꝛ‑
midare chꝛiſtianus ſicut ſeparari a coꝛpe chꝛi
ſti.ſcilicet per excommunicationem. xi.q.iij.
c.nihil. ¶ Unde excommunicatio maioꝛ di‑
citur anathema. quod interpꝛetatur ſepara‑
tio. Nam talis eſt ſeparatus a ſeptem bonis
magnis.⁊ ideo ſumme debet timeri.⁊ caueri
ſemper. ¶ Pꝛimo eſt ſeparatus a celo quia nũ
quam intrabit in celum niſi abſoluatur ab ea.
Unde chꝛiſtus ait Math.xviij. Quecunq̃ li‑
gaueris ſuper terraʒ erunt ligata in celo.ideſt
a chꝛiſto ⁊ a curia celeſti.etiam ſi iniuſte liga‑
retur ⁊ contemneret . Unde Criſoſto. Nemo
contemnat vincula eccleſiaſtica.quia non eſt
homo qui ligat ſed chꝛiſtus qui dedit poteſta
tem taleʒ hominibus ⁊ homines fecit dignos
tanti honoꝛis.xi.q. De chꝛiſto autem dicitur
Apoca.iij.q̃ habet clauem.ſcilicet regni cele
ſtis claudit ⁊ nemo aperit.ideſt cui claudit ce
lum.qð facit per excõicationẽ nemo põt apire
illi niſi ipſe.q̃ nõ apit pmanẽti i excõicationẽ.
¶ Scðo ſeparaẽ ab omni ſacramento eccleſie
iij.q.iiij.Engeltrudam . Nullius ſacramenti
talis eſt capax. Ratio eſt quia eſt extra eccle‑
ſiam etiam numero. Sacramenta autem con
feruntur exiſtentibus in eccleſia . Unde talis
nec abſolui poteſt a peccatis in ꝯfeſſione quã‑
tumcunq̃ eſſet contritus ⁊ diſpoſitus ad fa‑
ciendum omnia.niſi pꝛius abſoluatur a vincu
lo excommunicationis ſecundū Tho.in.iiij.
⁊ ſi abſolueretur non valeret.ſed opoꝛteret ite
rum poſtea abſolui. Nec talis matrimonium
contrahere poteſt. Si tamen contraheret te‑
net quidem matrimonium.ſed peccat moꝛta
liter contrahẽdo. Et ſi recipit oꝛdines ſacros
vel exequitur actus eoꝛum vt celebrãdo . can
tando euangelium.⁊ huiuſmodi. efficitur ir‑
regularis.indigens diſpẽſatione pape. ¶ Ter
tio ſeparatur ab eccleſie ſuffragio. Dicit apo‑
ſtolus Ro.xij. Omnes ſumus enim coꝛpus in
chꝛiſto.ſcilicet myſticum ⁊ ſpiritualem. Clarum
eſt q̃ membrum ſeparatum a coꝛpoꝛe non re‑
cipit partem nutrimenti quod per cibum aſſu
mitur. Cibus huius coꝛpoꝛis ſunt oꝛationes.
⁊ huiuſmodi.⁊ alia oĩa que fiũt in eccleſia. ſʒ
excõicat⁹ eſt mẽbꝛũ ſepatũ ab ecclia.dic enim
aug⁹. Ois eni q excõicaẽ.ſ.iuſte ſathane tradi‑
tur.quomõ ſathane tradiẽ.quia.ſ.extra eccle‑
ſiã eiciẽ. Extra eccleſiã aũt eſt diabolus ſicut

Excommunicatus ẽ ſeparatus a ſeptem bonis.

in eccl'ia xpī.xi.q.iii.Om̄s.⁊ lō nō hs ptē bonorū q̄ fiūt a fidelibus.Vn̄ diabol' hȝ maioreȝ ptātē ſeuiēdi in eū ſpiritualr̄ ⁊ tpalr̄. vt dicit mgr̄ ſenten.in.iiii.Nullius etiā indulgentie eſt capax.❡Quarto ſepaƚ a diuio officio.cā.Iſido.Cū excōicato nec orare licet.xi.q.iii.c.Cū excōicato.Vn̄ dicūt docto.ray.⁊ alij q̄ ſi excōicat' eſt i eccl'ia qn̄ dicit diuinū officiū debet admoneri vt exeat eccl'iaȝ.⁊ ſi exire nō vellet.violēter pōt emitti.Et ſi hoc fieri non poſſet ꝓpter potētiā pſone.debet dimitti officiū quouſq̄ exeat.etiam miſſa ſi nōdū incepit canonē.Secus ſi incepiſſet.qꝛ tūc debet ꝓſequi vſq̄ ad cōiōnē ſumptā ⁊ poſtea reſiduū de eccl'ia exeūdo in ſacriſtiā dicere hoc auteȝ ſeruādū eſt qn̄ excōicatio eſt notoria.Nam ſi occulta eſt nō eſt vitandus in publico ne prodaƚ crimē.ſȝ tn̄ p decretū ꝯſtātien̄.ꝓhibita ē hmōi pticipatio in diuinis quo ad excōicatos denūciatos in eccl'ia ⁊ noiatim.Tn̄ vide hoc plenius infra in.iii.pte.tit.xxvi.ca.i.⁊.iii.Ipſe tn̄ excōicat' ſciēter participans in diuis nō euadit mortale pctm̄.Et ſilr̄ pticipās cū eo in diuis ſciēter ſȝ tho.in.iiij.⁊ archi.Ad qđ fac̄ qđ habeƚ.xi.q.iij.c.Qui cōicauerit vl' orauerit cū excōicatis.ſi laicus eſt excōiceƚ.ſi clericus deponaƚ.Et intelligiƚ de excōicatiōe nō in crimie crimioſo.qꝛ incideret iā in excōicatiōnē maiorē eandē.Sȝ d' cōicādo i alijs ⁊ cōtēptum ⁊ de orando in diuinis officijs.Talis enim pena.ſ.depoſitiōis ⁊ excōicatōis nō infertur niſi ꝓ mortali.Intelligendū etiā illud ſm modificationē illius decreti.Cōſtātienſ.

❡Quinto ſepatus a fideliū ꝯſortio.qꝛ nō pōt pticipare cū alijs fidelib'.nec ipi cuȝ eo in comedendo vl' bibēdo.vel ſalutando.vel orādo vel cōicando.Vn̄ verſus.Os orare vale cōiomenſa negaƚ.ſ.excōicatis.Os.i.locutio.menſa ideſt comedere cū eis.alias ꝯtrū faciendo in caſu nō ꝯceſſo incurrit excōicationē minorem ipſe participās cū qua ſi accederet ad aliqđ ſacrm̄ ſciēter ante abſolutionem peccaret mortaliter.ſȝ a quolibet ſimplici ſacerdote q̄ pōt audire eius ꝯfeſſionē pōt ab ipſa abſolui.Inſuper peccat ſaltem venialr̄ ſic pticipādo.mortalr̄ aūt ſi faceret hoc ex ꝯtemptu.Et ſilr̄ ipſe excōicatus pticipādo cum alijs.Excipiūtur tn̄ quidam caſus in qb' licite pōt pticipare cū eis.q̄ ꝯtinētur i.ſ' vſu.Vtile lex humile res ignorata neceſſe.Habeƚ.ſ'.xi.q.iij.Qm̄ iter tex.⁊ gl.Sȝ declarationē hoꝝ hēs plene i iii.pte.ti.xxvi.ca.i.quod āt nō debeant fideles pticipare cū excōicatis eſt ex ordinatiōe apſoꝝ.Vnde.i.Corin.v.dicit apſ's.Si quis frater noiaƚ.aut fornicator.aut idol'ſeruiēs.aut auarus ⁊c̄.cū hmōi nec cibum ſumere.ſ.lȝ.Vbi dicit.Aug.q̄ apſ's noiationē appellat excōicationē.ii.q.i.Multi.ad hoc etiaȝ facit qđ habeƚ.xi.q.iij.c.ſic̄ apli.cū.ca.ſe.

❡Sexto ſepatur a quolibet actu legitimo.vnde nec teſtificari pōt nec accuſare.nec aduocare.nec iudicare.⁊ iudicata p euȝ cū notoriū eſſet nō tenerent nec abſoluere.nec ligare.nec eligi pt ad dignitatē ſeu platurā.nec eligeƚ.Vide declarationē hoꝝ.i.iij.p.ti.xxv.c.lxxvi.i.c.d' cā.finali excōicationis ſolū ad pdicationem admitti pt.ſic̄ ⁊ īfidelis qlibȝ vt ꝯuertaƚ ex doctrina ad verā penitētiā ⁊ obedientiā.Et in pmitiua eccl'ia ad oſtedendam auctoritatem platoꝝ ipſius ⁊ roborādā.⁊ inducendū timorē ⁊ reuerentiā eis.q̄ excōicabaƚ imediate corporalit̄ vexabaƚ a diabolo.ſic̄ pȝ.i.Cori.v.de Chorintho quē ꝓpter inceſtū notoriū apl's excōicauit dicēs.Hunc tradidi ſathane vt ſpiritus ei' ſaluus fiat ⁊c̄.

❡Septio ſeparaƚ poſt mortē a fidelium ſepulchro ⁊ officio.qꝛ non debet ſepeliri in eccl'ia vel cimiterio ſed extra.ſicut aialia bruta ⁊ īfideles.nec debēt deferri cū modo ꝯſueto fideliū ad eccl'iam.alias q̄ ꝯtrariū facerent ſcienter.peccarēt mortalr̄ ⁊ incurrerent clerici excōicatiōem.de quo tn̄ vide in.iii.p.t.xxv.c.xxxiij.Nec pn̄t fieri pro eo oōnes ſolēnes ſeu officiū niſi prius abſoluereƚ poſt mortem a ſentētia q̄ fieri pn̄t qn̄ apparēt ſigna ꝯtritiōis an̄ mortē.q̄ q̄ſiuit abſolutionē.Exēplū d' illis ſctimonialib' quas beatus benedictus excōicauit ꝓpter loquacitatē ſuā q̄ poſt mortem eaꝝ viſe ſunt exire de ſepulchris ⁊ de eccl'ia qn̄ celebraƚ ⁊ dicebaƚ officium.quas cū btūs bn̄dictus recōciliaſſet nō ſūt viſe amplius exire.Vide hoc.in.ij.dialogorum beati.Gregorij.pape.

❡Capitulum.vij.de ipocriſis.

Ipocriſis filia eſt inanis glie.Et inƚ pſecutiōes eccl'ie grauꝭ figuratas p q̄tuor beſtias q̄s daniel vidit d' mari egreſſas.hec eſt tertia.pma.n.beſtia ſilis leene fuit pſecutio tyrānoꝝ īfideliū q̄ crudelr̄ vt leene ꝯſeuierūt ꝯ eccl'iā p cruciat' varios ex quo m̄ltī pierūt corpe m̄lti aīo fidē negātes.Scđa beſtia.ſilis vrſo ſignit pſecutiōnē hereticoꝝ q̄ varijs ⁊ falſis doctris fideles vexauerūt.⁊ m̄ltos interfecerūt erroribus.Tertia ſimilr̄ erat pardo qui hȝ colorē variū ⁊ ſignat pſecutiōes que nūc eſt ipocritaꝝ q̄ ſub vario colore ſctitatis m̄ltos decipiūt ⁊ ad vicia pducūt.Hāc ſequeƚ pſecutio ātichriſti ſigta p q̄rtā beſtiā ferā diſſilēȝ alijs q̄ pcipue cū ipocritis ꝯ veros fideles pugbit.

❡Ipocrita aūt vt dic̄.iſid.in li.ethi greco vocabulo in latino ſiſator interpretatur.q̄ dū vicijs mal' ſit.bonū ſe palā oñdit Ipocrita dicitur.
ipocrita ei falſū ⁊ criſim iudiciū interpetaƚ qꝛ falſum iudiciū inducūt in mētibus hoim.qui ſ.ex illis bonis actib' exterioꝛib' iudicāt eos bonos

bonos. vñ idez Iſid. dic̃ q̃ ipocrite nomẽ tra
ctũ eſt a ſimilitudine eorũ q in ſpectaculis ꝯtecta
facie incedant diſtinguentes vultũ vario colo
re vt ad pſone quã ſimulãt colorẽ veniãt. mõ i
ſpecie viri. modo in ſpecie femine. vt etiã lan-
de ppl̃m fallãt. ſicut cum fingit ſe eſſe Iouem
vel herodẽ vel xp̃m vel angelũ: ⁊ hmõi. vel ſm
alios ab ipo quod eſt ſupra ⁊ criſim qḋ eſt au-
rum. dicit̃ quaſi deſup aurum ipocrita eni de
ſup. ideſt ab extra in opib' oñdit ſe eſſe auruz
ſctitatis: ſed intus eſt lutũ cupiditatis. vnde
Gregori. de ipocritis loq̃t tractãs illud Iob.
xli. Sternet ſibi aurũ quaſi lutũ. ſ. leuiathã de
quo ibi loquit̃. q ſignat vl' dyabolũ vl' antixp̃s.
q aurum. ideſt viros ſctitate fulgẽtes ſꝫ exterio
ra ſubternit ſibi quaſi lutũ. ideſt vicijs coinqna
tũ ſubijcit. Hi ergo ⁊ p aliqd auꝝ ⁊ p aliqd lu
tum ſũt. ſicq; aurũ quaſi lutũ ſternit̃ qñ occltiſ
pctis exigẽtibus p quod lutum erant etiã vir-
tus q̃ publice claruerat p quod auꝝ erãt mani
feſte diſſipat̃. de pe. di. ij. c. miri. Eſt ergo ipo-
criſis ſimlatio q̃dã nõ oĩs. ſꝫ illa qua quis ſimlat p
ſonã alteri'. ſ. p opa de genere bonoꝝ oñdit
ſe exterius ſctitatẽ habere q̃ p pctm̃ priuatur.
hoc autem pctm̃ eſt. ſ. ſimlatio talis. Rõ huius
eſt. q: eſt quoddã mẽdaciũ. Mẽdaciũ aũt ſem
p eſt peccatũ ſm Aug. ¶ Pro cui' declaratio
Ipocriſis veritati opponitur — nẽ dic̃. b. Tho. ij. ij. q. cxi. ar. i. q̃ ad ṽtutẽ vita-
tis ptinet vt aliqs talẽ ſe exhibeat exteriuſ p ſi
gna exteriora qual' ẽ. Signa aũt exteriora ſũt
nõ ſolũ ṽba ſed etiã facta. Sic̃ ergo ṽitati op-
ponit̃ q̃ aliqs p ṽba exteriora aliud ſignificet
q̃ habz apud ſe in mẽte. quod ptinet ad mẽda
ciũ. ita etiã ṽitati opponit̃ q̃ aliqs p aliqua ſig̃
factorum vel reꝝ aliqd de ſe ſignificet ꝯtrium
ei qḋ in eo qḋ pprie dr̃ ſimlatio. Vñ pprie dr̃ ſimla
tio ẽ quoddã mẽdaciũ i ſignis exterioꝝ facto-
rũ. Nõ refert aũt vtꝝ qs ṽbo vel facto mentiat̃
qn. ſ. illud nõ ſit mẽdaciũ ⁊ pctm̃. Notandũ tñ
diligenter ſꝫ Tho. vbi ſupra: q̃ ſicut aliqs ver
bo mẽtit̃ qñ ſignificat illud qḋ nõ eſt. nõ autez
tacet qḋ eſt. quod aliqñ licet. Ita etiã ſimlatio ẽ
qñ qs p exteriora ſigna factoꝝ vl' reꝝ ſignificat
aliqd qḋ nõ eſt. non autem ſi aliquis ꝓtermit-
tat ſignificare qḋ eſt. Vñ poteſt aliqs pctm̃ ſu
um occltare abſq; ſimlatiõe. Et ſꝫ hoc intelligẽ
dũ eſt dictũ Hiero. ſ. ſcda tabl'a poſt naufragi
um eſt pctm̃ abſcõdere. ideſt non manifeſtare
alijs extra ꝯfeſſionẽ ne. ſ. alijs inde ſcandalum
generet̃. Propt' qḋ inuehitur di: ꝯ manifeſtãtes
ſcelera ſua Eſa. iij. Pctm̃ ſuũ q̃ſi ſodoma pdi-
Aſſumẽs habitũ ſanctitatis — cauerunt nec abſcõdeſt. ¶ Sciẽdũ etiam ſꝫ
b. Tho. vbi ſupra ar. ij. q̃ habit' ſctitatis puta
religiõis vel clericat' ſignat ſtatũ quo qs obli
gat̃ ad opa pfectiõis. ⁊ ideo cũ qs habitũ ſan-
ctitatis aſſumit intendens ſe transferre ad ſta
tum perfectionis ſi per infirmitatem deficiat
non eſt ſimulator vl' ipocrita nec tenetur talis
manifeſtare pctm̃ ſuũ ſctitatis habitum depo
nendo. Vñ Greg. xxxi. moral'. dicit q̃ ſunt nõ
nulli q ſctitatis habitũ tenẽt. ⁊ pfectiõis meri
tum exeq nõ valent. Hos nunq̃ credẽdũ ẽ in
ipocritaꝝ nũeꝝ currere. q: aliud eſt infirmita
te aliud malicia peccare. Si aũt ad hoc ſctita
tiſ habitũ ſumeret vt ſe iuſtũ oñderet. eſſet ſimla
tor ⁊ ipocrita. Notanduz etiã ſm eundẽ. ij. ij.
q. clxxxvi. ar. i. q̃ religio noiat ſtatũ pfectiõis
ex intentiõe finis. nõ ex habitione ipius perfe
ctionis. Unde nõ optet q̃ quicũq; eſt in religi
one ſit iã pfectus. ſed q̃ ad pfectiõem tendat.
Non ergo eſt talis ipocrita ſi nõ habet pfectã
charitatẽ ſed ad hoc tẽdere tenet̃ ⁊ opam da
re vt hẽat pfectã charitatẽ p exercitia religio-
nis. q̃ ſi ꝯtẽnat tẽdere ad pfectionẽ p ea q̃ ſũt
religioniſ tũc eſt vere ipocrita. ⁊ ſilr ſi ingredit̃
religionẽ. vel clericatũ aſſumat ppter tpalita-
tez pncipaliter vt ſub habitu ſctitatis mundo
fruatur. ¶ Si autem queratur vtrum ipocriſ — Ipocriſis vtrũ ſit mortale.
ſit mortale pctm̃. Rñdet. b. Tho. ij. ij. q. cxi.
ar. iiij. q̃ in ipocriſi ſunt duo. ſ. defect' ſctitatiſ.
⁊ ſimlatio ipius. Si ergo ipocrita dicat̃ ille cui'
intentio ferat̃ ad vtrumq;. vt. ſ. aliquis non cu
ret ſctitatẽ habere ſed ſoluz ſctũs apparere. ſic̃
ꝯſueuit accipi in ſacra ſcptura ſic manifeſtum
eſt q̃ mortale eſt. Rõ hui' eſt. q: nullus totalr̃
priuat̃ ſctitate niſi ppter mortale. ſed taliſ pua
tur ſctitate totali. Si aũt dicatur ipocrita ille
q intendit ſimlare ſctitatẽ a qua deficit p pecca
tum mortale. ita qḋ ipocriſis ſolũ dicat̃ ipa ſi-
mulatio ſanctitatis. tũc q̃uis talis ſit in pctõ
mortali ex quo puatur ſctitate nõ tamẽ ipa ſimla
tio ẽ ei ſemp in pctm̃ mortale. ſꝫ qñq; veniale.
quod diſcernendũ eſt quãdo. ſ. ſit mortale vel
veniale ex fine intẽto in ipa ſimlatione. Nam ſi fi
niſ repugnet charitati dei vl' primi. puta vt diſ
ſemiet errores vl' dãnificet primũ notabiliter
erit mortale. Si aũt finis nõ repugnat chari-
tati dei vel primi: puta cũ delectat̃ ipſa fictio
ne. erit veniale. d' quo phs dic̃ q̃ ẽ magis van'
q̃ mal'. in. iiij. Ethi. Pe. de palu. etiã in ſcptiſ
dicit q̃ ſi qs ſimlat opa ſctitatis. vt iniqtas ſua
pallietur. ⁊ ipe ſctũs reputet̃ delectat' ipe lau
de ſue ipocriſis eſt ſemp peccatũ. Si autẽ hoc
faciat vt de' honoret̃ ⁊ prim' edificetur ſicut
ſi religioſus oſtendat corã laicis maiora ſigna
pfectionis q̃ coram fratrib' ſuis vt illi edificẽ
tur. ſic non eſt ipocriſis. vel ſi eſt large ſumpta
pctm̃ nõ eſt. Vñ de. b. dñico legitur. q̃ cum in
itinere multũ ſitibũdus eſſet. pus ſitim extigue
bat ad fontẽ. ⁊ poſtea in hoſpitio pap bibebat
de vino: ⁊ hoc ne aſpiciẽtes ſi ibi voluiſſet ſatiſ
facere ſiti potatorez reputarent. ſed abſtinẽtez
⁊ ſobrium. ⁊ ſic etiam fratres ſuos docebat. vt
coram ppl'is oñderent exempla ſctitatis ad eo
rum conuerſionem. ¶ Predicatio xp̃i multuz
fuit ꝯtra ipocritas ⁊ nullũ hominũ gen' videt̃

ita acriter ⁊ freq̄nter rep̄hendiſſe ſicut ipocri-
tas. vt pȝ i euāgelio. Primū viciū, a quo eccl̄ia
in p̄ncipio quadrageſime docet abſtinere eſt
ipocriſis. Cū ieiunatis nolite fieri ſicut ipocri-
te triſtes. Math. vi. Et rō eſt q꞉ ipocriſis ē im
peditiua fructus p̄nie ad quā inducere intēdit
eccl̄ia illo tp̄e. Fructus enī penitentie eſt re
miſſio culpe ⁊ adeptio glorie. ſm illud. Peni-
tētiā agite appropinquabit enī in vos regnū
celoꝝ. Sȝ hoc aufert ipocriſis. Vn̄ Job dicit.
Nō apparebit in ↄ̄ſpectu dn̄i oīs ipocrita. ideſt
nullus ipocrita. ⁊ Eſa. etiā ait. Contriti ſūt in
ſyō petōres poſſedit tremor ipocritas. tremor.
ſ. dānationis. Hoc viciū ſūme deteſtati ſunt
oēs ſcti vn̄ ⁊ Aug. dic̄. Nolo habere ipocritas.
Malū eſt cadere a p̄poſito, peius eſt ſimulare p̄po
ſitū. ſi nō ſeruat foris ſctitatē dimidi' cecidit. ſi
int' habuit ſimulationē tot' cecidit. xi. q. i. Certe
vbi dicit g. q. vult dicere q̄ ē peius p ipocriſim
peccare q̄ manifeſte. ideſt magis piculoſum
ſibi ⁊ alijs. ſibi. q꞉ corrigi non poteſt cum ſit oc
cultum peccatum eius alijs quia nō ita poteſt
caueri. Ad quod facit lex que dicit q̄ plus eſt
veneno occidere quā gladio, C. de malefi. l.
Vnica.

Xp̄s maxime p̄dicauit contra ipocri-tas.

Contra hipocritas lo- .§.j.

quēs dn̄s p p̄s. xlix. petōri dixit de' Quare tu
enarras iuſticias meas ⁊ aſſumis teſtamētū me
um p os tuū. Tu do odiſti diſciplinā. Ubi tria
poſſunt notari de hipocrita. ¶ Primo ſimula
tio ſanctitatis in actione ibi. q̄re tu enarras iu
ſticias meas. ¶ Sc̄do oſtētatio p̄bitatis in lo
cutiōe. ibi. ⁊ aſſumis teſtm̄ meū. ¶ Tertio de
teſtatio virtuoſitatis in affectiōe ibi, Tum ve
ro odiſti diſciplinam ⁊c̄.

Quantum ad primum .§.ij.

Narrat aliqd nō ſolū ſmone ſȝ ⁊ ope. ſicut celi
enarrāt gloriā dei nō loq̄ndo ſed ope ſue clari
tatis ⁊ influxus i inferiora. ⁊ celi ſpūales op̄ib'
ſtatum ⁊ miraculoꝝ enarrāt gloriā dei. Juſti
cia h̄ dicit opus d̄ genere bonoꝝ vt elemoſina.
ieiuniū. oīo ⁊ hmōi. Vn̄ mgr̄ veritatis docens
vitare ipocriſim ait. attēdite ne iuſticiā veſtrā
faciati coā hoīb; ne videamī ab eis. Mat. vi
Juſticie dī dn̄r ⁊ n̄e opa bōa n̄e q꞉ a nob ſūt.
vel q꞉ a deo iſpirant vl q꞉ ad deū dirigūt ſi be
ne fiant. petōr ergo narrat iuſticias dei cū ipo
crita facit opa de genere bonorū vt appareat
iuſt'. Sed ſimulatores ⁊ callidi p̄uocāt iram dei
ait Job. Et ideo dicit Eccl̄iaſti. i. Non fueris
ipocrita in conſpectu hominum. Sed large ſu
mendo.

¶ Nota q̄ triplex eſt ipocriſis.
¶ Prima eſt demonis.
¶ Secunda carnis.
¶ Tertia hominis.

Ipocriſis demonis.

Magnus ipocrita eſt dyabolus. Nam vt ait
apoſtolus. Ipſe ſe transfigurat in angelum lu
cis. Et hoc dupliciter ſcilicet viſibiliter ⁊ in
uiſibiliter. Viſibiliter quum ſumit ſpecieꝫ ſan
ctitatis. in qua corporaliter appareat vt ſan-
ctus eſtimatus p̄ſuadeat maloꝫ. Sicut appa
ruit ſauli in ſpecie Samuelis ſancti p̄phete
qn̄ conſuluit phitoniſſam. vt h̄r. i. Regum. xx-
viii. vt ſic adoretur ab eo ſm Augu. Sic enī
apparuit anthonio in forma xp̄i. cuidam noui
tio in forma virginis marie. In forma angeli
boni multis p̄ſonis. Inuiſibiliter dū ſuggerit
malū ſub ſpecie v̄tutis. Unde Gre. ait. Sepe
vicia ſe ingerunt ⁊ virtutes eē ſimulant. ſicut tena
citas p̄ſimonia p̄digalitas. liberalitas. furor.
zelus remiſſio. miſericordia. ⁊ indiſcretio. ab-
ſtinentia. In hui' figuram legit Hiere. xli. q̄
octoginta viri de Sichē ⁊ de ſilo ⁊ de ſama-
ria raſi barba ⁊ ſciſſis veſtibus ſqualentes cuꝫ
irent ad templum dei munera ⁊ thus haben
tes in manu vt offerent dn̄o iſmahel q erat de
ſemine regio egreſſus in occurſum eorum de
maſphat incedens ⁊ plorans ibat. q dixit ad
eoꝝ. Venite ad godoliā queꝫ. ſ. prefecerat rex
reliquiis iuda. qui cū veniſſent ad mediū ciui
tatis interfecit eos. ſolum euaſerunt ex eis. x.
qui dixerunt ſe habere theſauros abſcōditos.
Viri iſti ſignāt virtuoſos, quos etiaꝫ numerus
figurat. Nam reſultat ex denario octies mul
tiplicato. numerus denarius deſignat deca-
logum veteris teſtamenti: ⁊ octonarius octo
beatitudines noui teſtamēti. Utraq; ergo ſer
uantes barbam radunt: q꞉ de p̄prijs viribus
fiduciam ſibi ſubtrahunt. Veſtes q ſibimetip
ſis in exterioris decoris laceratione nō pcūt.
oblaturi in domo dn̄i thus ⁊ munera deferūt
qui exhibere in ſacrificio domini oīonem eius
operibus pollicent. ſed tn̄ hi in ipſa ſctā deuo-
tionis via caute circūſpicere neſciūt. iſmahel.
ideſt dyabolus de ſemine regio q꞉ a deo crea
tus occurrit cōpaſſionē ſimulans ⁊ p̄fectum
⁊ ad dn̄m terre quaſi p̄mouere velle oñdēs dū
. ſ. inſtigat ad aliqd̄ bonum vt p hoc inducat
malum. puta prelationem p̄dicationeꝫ audiē
tiam confeſſionem. viſitationem parentū. ad
conuerſionem eoꝝ frequentationem mulierū
ad ſanctos viros. ⁊ huiuſmodi. Sȝ in ipſa via
talis pie operationis occidit dum ambitione
ſuperbia terrena cupiditate, negligētia. amo
re ſenſuali a vita gratie ſeiungit ſolumq; pe-
nitentes euadunt manus. qui figurantur per
habentes theſaurum occultum. In. i. mor-
taliū. circa fi. De iſto ipocrita dicit chriſtus lo
quens de malo ſeruo partem eius cum ipo-
critis ponet. Lu. xii. ideſt cū demonibus. Hu-
militas. ſ. timor ⁊ fiducia diuini adiutorij. ⁊ ti
mor ſuſpicius faciūt cognoſcere deceptiones
hmōi. vn̄ p̄s Ab altitudine diei. ideſt diaboli
q ſe trāſfigurat in angelū lucis timebo. ego to

Vicia ſimulant virtutes

Ipocriſis carnis. in te ſperabo. ſcilicet liberari ab eo. ¶ Caro etiam eſt magna ipocrita. ⁊ hoc dupliciter. Uno modo ſimulat ſe eſſe infirmam ⁊ debilē ⁊ non poſſe facere que ſuggerit ſpiritus. ſcilicȝ ieiunare. vigilare. ⁊ huiuſmodi. Math. xxvi. Spiritus quidē ꝓmptus eſt caro aūt infirma. Et aliqñ ↄq̄rit ipſa caro ſeu ſenſualitas ꝯ̄ ſpiritum ꝙ nimis grauat eā. ⁊ ꝙ non poterit ꝑſeuerare. In huius figurā legit̄ Thobie. iii. ꝙ cuȝ ſaray reprehenderet ancillā de ſuis inſolētijs, illa murmurās ꝯ̄ eā ↄtumeliā inferens ait. Nuȝ me vis interficere ſicut interfeciſti viros tuos nunq̄ videamus ex te filios interfectrix viroꝝ tuoꝝ. Saray ſignat rōnem. ancilla ſenſualitatem. Cū aūt rō arguit ſenſualitatē de ſuis leuitatibus ⁊ reprimit eam remurmurat caro ſeu ſenſualitas ↄquerit̄ ꝙ nō ei ꝑmittit̄ ſeq̄ appetitus ſuos. Caro eñ ↄcupiſcit aduerſus ſpiritū. ⁊ ſpūs aduerſuȝ carnē. ad Gal. v. Accuſat ipſaȝ rōnem vt crudelem ⁊ interfectricē ſeptē viroꝝ Septem viri ſūt quinq̄ ſenſus: ⁊ appetitus cōcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis. quos rō mortificat quo ad vicia ⁊ vanitates. Uiri ſūt q̄ legitimi dati a deo. vt eos licite ſequat̄. ⁊ obediat rōni vſq̄ ad vſum liberi arbitrij. ſed poſtea mortificant ↄcupiſcētijs. ⁊ ſi rō vult viua permanere Et cū ancilla. i. caro q̄rit aliqd inordinate facere. rō coercet ⁊ arguit eā. ⁊ de h̄ ipſa ↄquerit̄ dicens ſe indiſcrete hēre ⁊ occidere velle corp᷒. Et cōminās quaſi optat vt filios bonoꝝ opeꝝ non gñet. Sed rō lachrymis ⁊ orōnib᷒ ſe dȝ iuuare vt illa fecit. Aliam ipocriſiȝ exercet caro ꝑ illuſionem. Aliqñ eñ ſimulat ſe q̄ſi mortuā vicijs ⁊ tētationib᷒ vt nō ſentiat ſpūs tētationes carnis etiā cū ei offerūtur magne occaſiōes ⁊ ꝑicula maloꝝ vt ↄuerſando cū mlieribus domeſtice. vel mulieres cū viris nō patiant̄ ſtimulos aliquos vt ex hoc ſpūs ↄfiſus d̄ ſua ↄſtantia ⁊ virtute demū ruat in aliqđ ſcelus. Unde ſilis eſt vulpi q̄ eſt aīal fraudulentū ⁊ leſiuū. Uulpis eñ qñ fameſcit cū ꝑ aliā viā ſibi puidere non pōt ponit ſe extenſam in agro q̄ſi ſit mortua. qđ aues q̄ circūſtāt vidētes appropinquāt ſibi ⁊ vidētes ipſam nō moueri exiſtimantes mortuā volitāt ſup eam. ⁊ tūc vulpis callida ſurgit velociter: ⁊ capit aues ⁊ comedit. Ita caro ſiſat ſe mortificatā vicijs ⁊ paſſionibus: ſed cū ex hac ↄſidētia qs ſibi nō cauet ſed opat̄ incaute. inſurgit caro ⁊ occidit ſpiritum. Sic in figurā hui᷒ ſanſon fortiſſim᷒ q nimis confidit de dalida muliere dilecta cū tamen expertus fuiſſet pluries inſidias eiuȝ. dormiens in gremio eius abſciſis capillis tradit᷒ eſt in manus inimicorum per eam. Sanſon ſpiritus robuſtus. dalida ſenſualitas quaȝ naturaliter quis multum diligit. ⁊ tamen experitur ſepe inſidias eius contra ipſum q̄uis fingat ſe diligere ſpiritum. Si autem nimis confidit ita ꝙ obdormiat torpe ⁊ negligētia. abſciſis affectibus ⁊ ꝓpoſitis deuotis mentis q̄ſi capillis capitis in ꝑceptibiliter traditur in manus demonum illudendas.

Ipocriſis hominum

¶ Tertia eſt ipocriſis qua vnuſquiſq̄ querit decipere aliuȝ ſub ſpecie ſanctitatis: ſicut diſcipuli phariſeorum cum herodianis quando interrogauerūt chriſtum ſub ſpecie inquirendi veritatem ſi liceret dari cenſum ceſari. premiſerunt magnā commendationem eius dicentes. Magiſter ſcimus q̄ verax es ⁊c̄. vt ſcilicet ſic ſimpliciter aperiret eis cor ſuum. intendentes ex reſponſione ſua euȝ calumniari vel capere. vnde xp̄s dixit eis. quid me tentatis ipocrite. Math. xxij. Dupliciter etiam quis querit decipere per ipocriſim alios. Uno modo in ſpiritualibus vt cum quis pretendit magnam auſteritatem vite ⁊ mortificationem ⁊ deteſtationem viciorum vt videntes deuotione afficiantur ad euȝ ⁊ ſic diſſeminare valeat errores ⁊ hereſeȝ ſicut faciebant illi heretici qui erant tempore beati Dominici vt habetur in legenda eius. ⁊ fraticelli de opinione. ⁊ multi alij. Quidam alij faciunt ſe patres ſpirituales ſimplicium muliercularum: ⁊ ſub ſpecie obedientie ⁊ mortificationis: ⁊ cum exemplis ſanctorum quaſi ſimilibus inducunt ad multas turpitudines. vnde apoſtolus. In nouiſſimis diebus recedent quidem a fide attendentes ſpiritibus erroris: ⁊ doctrinis demoniorum loquentium in ipocriſi mendacium. ⁊ Math. vij. Attendite a falſis prophetis qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium. intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Attendite id eſt diligentius conſiderate ⁊ cauete. Prophete dicuntur predicatores religioſi: ⁊ prelati falſi ſunt ſi ipocrite ſunt. Ueſtimenta ouiuȝ que deferunt ſunt opera de genere bonorum. Lupi rapaces intus ſunt quantum ad intentionem malam decipiendi ⁊ opera occulta mala. Unde ⁊ in figuram huius mandauit dominus in lege. Non ſeres agruȝ diuerſo ſemine. ſemen eſt verbum ex cui᷒ emiſſione ſeu pronunciatione ſequitur conceptus in mente audientis. ager eſt mundus. Seminat autem agrum diuerſo ſemine qui agit pia opera ⁊ dicit bona verba. ⁊ exinde ꝓpōit crimina tanquam licita ⁊ falſa documenta vt ſemen diuerſum a primo ſeminato. Ipocriſis propter temporalia

¶ Alio modo intendit decipere proximum per ipocriſim in temporalibus vt cum quis pretendit opera ſanctitatis vt adipiſcantur eccleſiaſticam dignitatem vel beneficium. vel ſi eſt laicus frequentat eccleſias. audit miſſas: elemoſynas multiplicat palam ꝑdicationes nō dimittit. religioſis ⁊ famoſis perſonis familiaris efficitur: vt ſic ſimplices: ⁊ vidue exiſtimantes bonos tales viros confidant de ipſis: ⁊ pecunias eis tradant ad ne-

gociandū. q̄s eis auferunt dicētes ſe amiſiſſe. ⁊ infortunia paſſos. ¶ Hoc dn̄s ꝓhibet figurate in lege veteri dicēs. Nō indueris veſte q̄ lana linoq; ↄtexta ē. Veſtis q̄ corpus circūſtat ē ↄuerſatio exterior nr̄a in q̄ apparemus hoīb⁹ Lana q̄ calida eſt ⁊ fruct⁹ oīs aīalis inocētis ſūt opa charitatis. i. de genere bonoꝝ q̄ ꝓpꝛie ſūt ab oībus xp̄i. linū qđ frigidū eſt ⁊ fruct⁹ terre ſūt opa iniqtatis q̄ frigidā reddūt aīm. ⁊ oriunt ex cupiditate. In veſte aūt lana linoq; ↄtexta lana apparet. ⁊ linum q̄ſi ſub ea latet ⁊ ideo cōgrue ſignat ↄuerſationē ipocritaꝝ in q̄bus opa de foris bona patēt. ſ; intus in corde opa praua latēt ⁊ cupiditate plena. Cauēda ē ergo ipocriſis ⁊ hoc qꝛ mortē aīe inducit. Vñ Augu. Malui hēre cecos vel claudos. i. ſimplices ⁊ impfectos q̄ꝫ plangere mortuos. q̄cūq; ipocrita eſt mortu⁹ eſt. xij. q. i. Nolo.

Figura.

¶ Secundū quod notatur §. iij.

Ipocrita oſtētat ſe bonū in verbis

de ipocrita eſt oſtētatio bonitatis in ſermone cū dr̄ aſſumis teſtm̄ meū p os tuū. Teſtamentum dei eſt ſacra ſcriptura q̄ teſtamētū dei dr̄ qꝛ ibi deus atteſtat idēſt manifeſtat filijs ſuis qđ agere debeāt vt hereditatē eius capiant. In hoc teſtō agit de materia ↄfeſſiōis. de materia diuine laudatōis: ⁊ de materia p̄dicatiōnis. ⁊ toti⁹ xp̄iane religiōis. Aſſumit ergo hipocrita teſtm̄ dei p os ſuum ⁊ male dū ↄfitet ficte nō manifeſtans oīa peccata q̄ recolit: ſed quibuſdā expꝛiſſis alia q̄ verecūdiora ſūt dimittit ne reputet ita malus ſicut extitit ſ; bonus vel min⁹ malus qđ ad ipocriſim ptīet. Vñ Aug. Cautus ſit penitēs ne verecūdia ductus diuidat ↄfeſſionē. hoc eſt enī ad ipocriſim tēdere. ⁊ ſemp venia carere. de pe. di. i. q̄nimo nouuz mortale cōmittit. Clerici quoq; ⁊ religioſi cū dicūt offm̄ diuinū aſſumūt teſtm̄ dei p os ſuū qꝛ pſalmi ſūt de ipſo teſtō: ſed ſi volūtarie mēte diſtrahunt ipocriſis eſt qꝛ ex ipſo actu oſtendunt ſe diuinis vacare cū tñ mētē habeāt ad inutilia ⁊ vana. Vñ dn̄s Jeſus Math. xv. ipocrite. bñ ꝓphetauit de vobis Eſa. dicēs ppl's h labijs me honorat. cor aūt eoꝝ lōge ē a me. qđ vtiq; graue pctm̄ eſt ⁊ magna dei irreuerētia: ſicut ſi q̄s aliqđ petēs ab aliquo magno dn̄o cū ſecū loq̄ret īterrūperet ſermonē ⁊ cū famulo ei⁹ ↄfabularet. Orare aūt eſt cū dn̄o deo loq̄. Et idō magna irreuerētia eſt ad alia volūtarie diuerti. Prelati ⁊ p̄dicatores aſſumūt teſtamentū dei p os ſuū dū p̄dicātes ſcripturas dicūt ⁊ non faciūt. corrigūt ⁊ repꝛehēdūt grauiter defect⁹ alioꝝ. cū tñ ipi ſint ſiles vel peiores. q̄bus dicit xp̄s. Lu. vj. ipocrita eijce pri⁹ trabē de oculo tuo. i. grauia pctā de oculo mētis: ⁊ tunc pſpicies vt educas feſtucā de oculo fratris tui. i. aptus eris ad corrigēdū minora alioꝝ pctā. ¶ Septē maledictiōes inchoāt dn̄s

Septem

ↄ ſcribas ⁊ phariſeos ipocritas ſignificantes rectores eccleſiaꝝ p̄dicatores ⁊ religioſos ipocritas vt hr̄ Math. xxiij. ¶ Prima ē. Veh vob ſcribe ⁊ phariſei q̄ deuoratis domos viduarū ſimulantes longam orōnē. Hi ſūt q̄ ꝓmittūt dicere ⁊ miſſas ⁊ pſalteria ⁊ plures orōnes i miſſis ⁊ nil faciūt. ⁊ adinueniūt orōnes. b. Cipriani. ⁊ breuia varia. ⁊ ſic dilatant philateria ſua ſm̄ Criſo. ¶ Scđa ē. Veh vobis ſcribe ⁊ phariſei ipocrite q̄ circuitis mare ⁊ aridā vt faciatis vnū ꝓſelitū. ⁊ cū factus fuerit facitis eū filiū gehēne duplo q̄ꝫ vos ꝓſelit⁹ dicebat q̄ ex gētilitate ↄuertebat ad iudaiſmum ſicut Ruth moabitis. ⁊ achior. ſ; cum magno ſtudio ꝓcurabāt illi phariſei ⁊ locū nūc tenēt religioſi q̄ vtiq; nō ſeruant regulā ſuā ſ; tenēt ꝓpꝛiā quos aug. appellat ipocritas. xij. q. i. Nolo. Solent hi q̄rere alios trahere ad religionē ſuā e ſeculo ⁊ magnificāt fimbrias ſuā religionē alijs ꝓponentes ſ; factū religioſū monachum vel monialem ſuis malis morib⁹ ⁊ exēplis faciūt peiorē q̄ꝫ cū eſſet in ſeculo. ¶ Tertia ē. Veh vob ſcribe ⁊ phariſei ipocrite. q̄ decimatis mentā ⁊ anetū ⁊ oē olus. ⁊ relinq̄tis q̄ grauiora ſūt legis. ſ. iudiciū ⁊ charitatē dei. Hi ſūt q̄ faciunt ſubtiles ↄſcias alijs ⁊ īponunt onera grauia ⁊ iportabilia in hūeros hoīm. digito aūt ſuo nolunt ea tāgere. Predicāt ↄ pōpas ⁊ gl'iam tēporalem ⁊ ipſi ſūt talib⁹ īplicati. diligēter ſeruāt aliq̄ua cerimonialia charitate vacui. ¶ Quarta ē. Veh vobis ſcribe ⁊ phariſei q̄ mundatis qđ deforis eſt calicis ⁊ paropſidis ⁊ int⁹ pleni eſtis īmūdicia. Hi ſūt q̄ ciuiliter viuūt ſm̄ doctrinas hoīnū cauētes ſibi i exteriori ↄuerſatione nemīnē ledere vbo vel facto. affabiles cunctis intus tñ pleni ſūt ambitiōe ⁊ ſupbia inuidia: ⁊ odijs. amātes ꝑmas cathedras i ſinagogis: ⁊ ſalutationes in foro ⁊ vocari ab hoībus rabbi. ¶ Quinta eſt. Veh vobis ſcribe ⁊ phariſei q̄ ſiles eſtis ſepulchris dealbatis q̄ apparēt hoīb⁹ ſpecioſa. intus aūt ſunt plena ſpurcitie. Hi ſūt q̄ vident auſteri. modeſti. caſti ⁊ mortificati ſ; intus ſūt ⁊ in occulto pleni delitijs amātes ꝑmos recubitus in cenis vbi ſūt meliores boli. ⁊ exinde penetrāt domos mulieꝝ. i. mōſteria ⁊ captiuas ducunt mulierculas oneratas pctis q̄s deuotas appellāt pleni ſpurcitia carnalis amoris. ¶ Sexta eſt. Veh vobis ſcribe ⁊ phariſei ipocrite q̄ edificatis ſepulchra ꝓphetaꝝ ⁊ patres veſtri occiderūt illos. Hi ſunt q̄ q̄runt honorare ſepulchra ſctōrū ⁊ eccleſias eoꝝ ⁊ ornare ſculpturis. tapetis argento ⁊ auro: ⁊ luminarib⁹ q̄ſi affectū ⁊ deuotionē oñdentes ad eos cū nullā realr̄ habeāt: ſ; ſi viuerēt ꝑſeq̄rent eos. nec audirēt nec imitarent exēpla eoꝝ. ¶ Septima ē. Veh vobis ſcribe ⁊ phariſei ipocrite q̄ clauditis regnū celoꝝ añ hoīes. Vos enim nō introitis nec introeūtes ſinitis intrare.

maledictiones ipocritarum.

Vetꝫ aũt ſcḋm Hiero. iportat dãnationeʒ eternam. Scribe erãt doctores ⁊ declaratores legis. Phariſei q̃dam pars populi religioſi⁹ ceteris viuẽtes. Hi ergo non intrant in regnum ꝑ vicia ſua. nec ſinũt intrare cupiẽtes ꝓpter mala exẽpla quib⁹ alios corrũpũt. vñ dicit Augu. nemo in eccl̃ia ampli⁹ nocet ꝗ̄ q ꝑuerſe viuens nomen vel ordineʒ ſctitatis retinet. In exẽplũ] qppe culpa vehementer extẽdit q̃n pro reuerentia ordinis pctõr honoraẗ. di. lxxxiij. Nemo. ¶ Prohibuit dñs in veteri lege eſum

Jpocrita compaẗ ſtrutioni.

ſtrutionis in figurã. ſ. ꝙ nullus ſibi debet incorporare ⁊ ꝯformare moreſ ipocritaꝝ ſꝫ cauere. ꝙ expſſe dñs declarans inqt. Attendite a fermẽto phariſeoꝝ qḋ ẽ ipocriſis. Qḋ aũt ſtrutio ſignificet ipocriſim ⁊ q̃re oſtẽdit gre. li. xxxi moraẗ. tractans illud Job. xxxix. pẽna ſtrutionis ſilis eſt pẽnis herodij ⁊ accipitris q derelinquit in terra oua ſua. Tu forte calefacies ea i puluere. obliuiſcitur ꝙ pes ꝯculcet ea. aut beſtia agri ꝯterat. duratur ad filios quaſi non ſint ſui. Verba ſunt dñi loq̃ntis ad Job. q̃ exponens Greg. ait. Accipiter ⁊ herodius reliquas aues volatus ſui velocitate tranſcẽdit. In catholicon dı̄ ꝙ herodius eſt auis rapaciſſima q aquilã vincit ⁊ rapit. maior dı̄ phalco. Strutio ãt pẽne eoꝝ ſilitudinem hꝫ ſꝫ volatus eoꝝ celeritateꝫ nõ hꝫ. A terra eni eleuari ñ vꝫ. ⁊ alias q̃ſi ad volatũ ſpecietenus erigit. ſꝫ tñ nunꝗ̄ a terra ſe volando ſuſpẽdit. Ita ſunt oẽſ ipocrite qui dũ bonoꝝ vitã ſilant. imitationem ſctẽ viſionis hñt: ſed vitateꝫ ſancte actionis nõ hñt. Alas quidẽ p figurã ſctitatis extendunt: ſed curaꝝ ſecularium põdere grauati nullatenus a terra ſubleuanẗ. ſicut aũt ſtrutio ſignat ipocritas. ita accipiter ⁊ herodi⁹ electos. ⁊ accipiter ⁊ herodius parua hñt corpa ſed pẽnis dẽſiorib⁹ fulta ⁊ iḋ cũ velocitate trãſuolant qꝛ paꝝ eſt qḋ grauat. multuꝫ qḋ leuat. Sic electi in hac vita ⁊ ſi abſqꝫ grauamine aliq̃ culpe eſſe non pñt. tñ paꝝ eſt ꝙ deprimit. ⁊ multa v̄tas bone actionis q̃ eos ĩ alta ſuſtollit. Strutio võ raris pẽnis induiẗ ⁊ imani corpore grauaẗ vt ſi volare appetat ipſa paucitas pennaꝝ molẽ tãti corpis in aere non ſuſpẽdit Sic ipocrita ſi q̃ facit q̃ leuent. ſ. bona. pauca tñ ſũt. ⁊ mala ꝑpetrat multa q̃ grauãt. Iteꝫ ⁊ ſi pẽne ſtrutionis ad pennas herodij ⁊ accipitris ſilitudinem coloris hñt. ſilitudinem virtutis non hñt. N̄ ꝫ illoꝝ pẽne concluſe ⁊ firmiores ſunt. ⁊ volatu aerem ꝑmere virtute ſue ſoliditatis pñt. Sed ſtrutionis pẽne diſſolute eo volatum aſſumere nequeũt quo ab ipſo quem ꝑmere debuerant aere trãſcẽdanẗ. Sic electorum virtutes et pẽne ſolide volant vt ventum humani fauoris ꝑmãt: ſꝫ ſi ipocritaꝝ actio cuilibet recte videatur volare non ſufficit qꝛ ſtare virtutis pẽnam laudis humane aura ꝑtrãſit.

Et cum opa ab extra ipocritaꝝ ⁊ bonorũ ſint ſimilia. qño diſcernanẗ. xp̃s oñdit dicẽs. a fructibus eoꝝ cognoſcetis eos. idest falſos ꝓphetas. ſ. ipocritas. Vñ ſeqẗ in auctoritate Job. xxxix. Que ſtrutio derelinqt oua ſua in terra. Oua ſtrutionũ ſũt filij ipocritaꝝ. quos. ſ. verbꝭ ⁊ exẽplis exterioꝝ bonorũ actuũ deo gignũt. Oua quippe inſenſibilia in ſemetipſiſ ſunt: ſed calefacta in viuis volatilibus ꝯuertunẗ. Ita ꝑuuli auditores ac filij: certũ eſt ꝙ frigidi ⁊ inſenſibileſ remanẽt niſi doctoris ſui ſollicita exhortatione caleſiant Ipocrite ergo qꝛ ꝯ̃ñis ꝑuerſa ſemꝑ operenẗ. ſ. mente: loqui tñ recta nõ deſinunt. Bñ aũt loquendo in fide ⁊ conuerſatione filios pariunt. Sꝫ qꝛ eos bñ viuẽdo nutrire nõ pñt ideo di eis. Relinquit ĩ terra oua ſua. Oua in terra deſerere eſt natos p ꝯuerſationẽ filios nequaꝗ̄ a terrenis actibus ĩterpoſito exhortationis nido ſuſpẽdere. Oua in terra dereliquiſſe eſt nullaꝫ celeſtiſ vite filijs exẽplum ꝓbere. Sꝫ qꝛ derelictos ipocritaꝝ filioſ ſupna cura non deſerit: ſed intima electiõe ꝑſcitoſ largitate gr̃e reſpectu calefacit. iḋ ſubditur in Job. Tu forſitan in puluerẽ calefacieſ ea. ſ. audi vt ego de⁹ calefacio illa qꝛ. ſ. ꝑuulorum aı̄as ⁊ imperfectoꝝ in medio peccantiuꝫ poſitas quaſi ĩ puluere amoris mei igne ſuccẽdo. Et cũ de ſe dñs dicat ꝙ oua in puluere calefacit derelicta. ex hoc etiam indicat aperte qꝛ ipſe opaẗ intrinſecus p v̄ba doctoris qui ⁊ ſine verbiſ nullius hoīs calefacit qḋ voluerit in frigore pulueris vt ex hoc humiliẗ qſquis doctor in docẽdo: ⁊ non ſibi aſſcribat ꝯuerſioneſ auditorum qḋ ſuũ non eſt. Subdiẗ adhuc de ſtrutione. Obliuiſciẗ ꝙ pes ꝯculcet aut beſtia agri ꝯterat ea. Pes ſignat tranſitum opatõis hũane qui ꝯculcat oua cũ opatio eſt ꝑuerſa trahenſ ſuo exemplo ad maluꝫ. Beſtia in agro deuorans ⁊ ꝯterens oua eſt diabolus in agro mũdi q̃rens quẽ deuoret. Obliuiſciẗ ergo ipocrita oua ſua. i. filios non curans ꝙ pes hoīs idest actio mala alicui⁹ ſuo exẽplo. vel beſtia agri. idest diabolus ſua praua ſuggeſtiõe conſpũaliter occidat quos ſpiritualr̃ genuit. Sed veraces magiſtri ſuꝑ diſcipulos hñt viſcera timoris et virtute charitatis. Unde non obliuiſcuntur eoꝝ: ſed v̄bis ⁊ exẽplis cautos reddũt a malis hominibus ⁊ demonũ tẽtationibus Vñ apls. Denunciamus vobis in nõie dñi noſtri Jeſu xp̄i vt ſubtrahatis vos ab oı̄ fratre inordinate ambulante ⁊ non ſcḋm traditionẽ noſtram: ⁊ alibi. Timeo ne ſicut ſerpens ſeduxit Euã aſtutia ſua. Ita corrumpanẗ ſenſus vr̃i ⁊c̃. Ipocrite quaſi obduratis cordibus viuũt. nec ſibiipſis timẽt vel diligunt nec ipſos filios quos generãt vlla pietate debiti amoris agnoſcũt. Unde ſubdiẗ. Duraẗ ad filios. q̃ſi nõ ſint ſui. Quem enim gr̃a charitatis nõ infundit p

primum ſuum. etiam ſi ipſe hūc genuit deo ex-
nenum reſpicit. Cuius eniz nr̄es. ſ. ipocrite ſem
per exteriora appetit. itus inſenſibilis fit. ⁊ nul
la cōpaſſiones charitatis erga primum mol
leſcit. Oſ̄dit demum Greg. per multas aucto
ritates qūo apl̄s Paulus erat ſollicit⁹ ⁊ com
patiens filijs ſuis. Aſſumit igiſ ipocrita teſtm̄
dei. i. ſcripturaʒ p os ſuū docēdo ⁊ p̄dicādo: ſʒ
male. q₂ qui p̄dicat non furandū furatur in oc
culto ſaltem gloriam dei. qui predicat non
mechandum mechaſ a deo recedens. ⁊ ideo
veh ſibi.

¶ Hoc aūt tertio oſten- §. iiij.

(Margin: De te-ſtatio ipocri-ſis.)

ditur. ſ. deteſtatio bonitatis q₂ ta odiſti diſci-
plinam. ideſt veram compoſitionem morum.
⁊ coertionem viciorum. que pertinet ad diſci
pulatum chriſti. ad Hebre. xii. In diſciplina
pſeuerate. Oſtēdit exterius ipocrita hāc diſci
plina ſed fictā hʒ. Ut aūt dr̄ Sap. i. ſp̄ūſſctūs
diſcipline effugiet fictū. quā ſit peſſimū iſtud
vicium oſ̄dit ſanctus Seuerinus in quodam
ſermone ſic dicens. ipocriſis ſubtile maluʒ. ſe
cretum virus. venenum latens. virtutuʒ fucuſ
tinea ſctitatis. Aduerſa oia nitunſ virib⁹ ſuis
armis ſuis pugnant. impugnant palaʒ. Uñ ⁊
cauentur tā facile q̄ꝫ videnſ. ipocriſis ſecura ſi
mulans fallit pſpera curioſa mentiſ. ⁊ crudeli
arte d̄tutes truncat mucrone virtutuʒ. ieiuniū
ieiunio pimit. orationem oratione vacuat. mi
ſeriam miſeratione pſternit: ipocriſis cogna-
ta febris frigido poculo ppinat ardorem qd̄
corporibus eſt idropiſis hoc hipocriſis ani-
mabus. idropicus bibendo ſitit. ipocriſis ine
briat ſitim. Nolite (ait chriſtus) cum ieiuna
tis fieri ſicut ipocrite triſtes: exterminant eniʒ
facies ſuas. Ipocrita lʒ tibi ſit facies inculta.
neglecta curis. triſtis vult⁹ exterminat⁹ aſpe
ctus. hic ab hoibus ineniſti laudem ſʒ coram
deo fructuʒ ieiunij pdidiſti. Ipocrita abſtinē
tie intraſti fluctus ptinentie pſcēdiſti vndas.
enataſti ieiunij pelagus. ⁊ in ipo portu ieiunij
naufragaſti. Fſ̄es fugiendum virus peſtilen-
tia cauēda. q̄ de remedijs creat morbos. cōfi
cit. de medicina languorem. ſanctitatem ver
tit in crimen. placationem facit reatum gene
rat de propiciatione diſcrimen: ipocriſim qui
fugerit vincit qui incurrerit non euadit. Sic
noſtrum ſimplicitatis ieiuniū de puritate pu-
rum. hominibus occultum. diabolo ignotuʒ.
donatum theſauꝝ qui non abſcondit: pdit vir
tutes prodire non manebunt: hec ille. ¶ Et ſ̄
oſtenditur magnitudo pcti ⁊ nocumentuʒ: q₂
peſſimus ille hoim antixp̄s pmatie cum ipo-
criſi decipiet. Uñ Greg. xxv. moraſ. tractans
illud Job. xxxiiij. Qui regnare facit ipocritaʒ
pp peccata popu'i. dicit q potest hic oim ipo-
critaꝝ caput antixp̄s deſignari. Seductor qp

pe ille tunc ſanctitatem ſimulat. vt ad iniqta
tem pertrahat. Mēbra aūt eius ſunt qui per ſi
ctam ſanctitatis ſpeciem appetunt videri qd̄
non ſunt. Ille quidem principaliter ipocriſim
ſumit q₂ cum ſit damnatus homo. deum ſe eē
mentiſ. Sed ex eius corpore nunc pdeunt q
iniquitates ſuas ſub tegmie ſacri honoris ab
ſcondūt. Sed q̄ꝫ breuiter deficiat gloria quā
querit ipocrita. ⁊ qūo virtutibus priueſ. ⁊ tan
dem eternaliter puniaſ pulchre. oſtēdit Job
dicens. xx. c. Gaudium ipocrite ad inſtar pun
cti glo. que eſt Gre. ex moraſ. q₂. ſ. leticia ⁊ de
lectatio eius in laude hominum tranſit. ⁊ pe-
na ſequens pmanet. Ad inſtar puncti dicit q₂
ſicut ſtilus in puncto dum poniſ leuaſ. ſic ipo
crita pūtis vite laudem dum tangit amittit.
Sequitur: ſi aſcenderit vſq₃ in celum ſuperbia
eius. i. ſi celeſtem vitam ſe agere ſimulet. ⁊ ca-
put eius nubes tetigerit. i. ſi intellectum ſuum
ſimilem veris p̄dicatoribus oſ̄derit q̄ſi ſterq
linium in fine perdetur. i. mens eius in fine p
viciorum ſuoꝝ fetore dānabiſ. Et qui eum vi
derant dicent vbi eſt: q₂. i. ipſo extincto neq₃ hic
vbi elatus fuerat apparet neq₃ in eternitatſ re
quie velut ſomnium euolans non inueniet: q₂
ſcʒ quedā viſio fantaſmatis eſt q̄ hoc oſtendit
in imagine qd̄ non hʒ in veritate q̄ ſomnio cō
paratur. ab eo oīs lauſ ⁊ gloria d̄ā teneſ: amit
titur. Et tranſit ſicut viſio nocturna. q₂ ſcʒ quo
ſe diuitem meritis humanis eſtimationibus
videt de oſtenſione eſt fantaſmatis non de ſo-
liditate virtutis. Oculus qui eum viderat non
videbit: q₂ in morte amatoribus ſuis abſcon-
ditur q eum pſueuerant admirando conſpice
re. Nec vltra intuebiſ eum locus eius: q₂ ſcilʒ
lingue adulantium in qbus tanq̄ꝫ in loco qe-
ſcebat. hunc fauoribus ad iudiciū non ſequū
tur. Filij eius attereneſ egeſtate quia qui i ipo
criſim ex eius imitatione naſcunſ dum verita
tis ſoliditatem non tenent. in cordis egeſtate
deficiunt. ⁊ manus eius reddent ei dolorem.
q₂ dānationem iuſtā ex iniqua operatione re-
cipient. Interim aūt fit qd̄ ſequiſ. Oſſa eius i
plebuntur vicijs adoleſcentie eius. q₂ videlicʒ
dure in eo prauitatum pſuetudines a vicio ſū
pte ſunt peſſime inchoationis. Et cum in eo i
puluerem dormient. i. vſq₃ ad morteʒ non ceſ
ſabit ab eis. Et paulo poſt. Panis eius verteſ
in fel aſpidum intrinſecus. q₂ ſcʒ de pane ſan
cti eloquij cui ſtudet. non vt ex eo viuat ſed
vt doctus appareat. dum male querit: pra-
ue intelligit in hereſes labendo fit vt ſicut ve
neno aſpidum moriatur. Diuitias quas deuo
rauit euomet: quia ſcilicet diuitias ſapientie
ideſt doctrinas ſacre legis quas legendo de-
uorauit obliuiſcens euomet. Et de ventre ei⁹
extrahet dominus eas: quia iuſto iudicio de
memoria eius euellet, vel ad litteram ſalda

(Margin: Anti-xp̄s per ipocri-ſim maxime decipiet.)

(Margin: Detecta ipo-crita.)

etiā diuitias rerū ꝯgregāt quas oēs dimittūt. Caput aſpidū ſurget: ⁊ occidet eū lingua vipere. Aſpis paruus eſt ſerpēs. Vipera ꝓlixioris eſt corpis. ⁊ ſic naſcit̄ vt violēter exeat. Vñ vipera q̄ſi vi pariens. Caput ergo aſpidis ſurgit dum initiū ſuggeſtionis occulte libēter ſuſcipit. Et occidit eū lingua vipere: q̄ violētis poſtmodū tētationib⁹ deuictus tradit̄. Nō videat riuulos fluminis. Riuuli fluminis ſunt dona ſpūſcti: fides: ſpes: charitas: que ipocrita non ꝯſiderat: q̄ ſolis viſibilib⁹ intēdit. Torrentis mellis ⁊ butiri: mel deſup .ſ. ex aere cadēs dulcedinē ſignat diuinitatis butirū q̄d ex carne eſt. myſteriū eſt incarnatiōis xp̄i: que myſteria ipocrita nō guſtat. Fruitionē etiā diuinitatis ⁊ hūanitatis xp̄i in p̄ria pōt ſignificari qua ille priuat̄. Luet que fecit oīa: nec tñ ꝯſumet̄. i. ꝓſoluet in tormētis que illicita ꝯſeruauit deſideria. Et vt ſine fine cruciet̄ viuere ſine fine cōpellit̄. Hec oīa in glo. Deficit ergo glīa ei⁹. priuat̄ glīa dei. ⁊ in pena locat̄ inferni. ¶ Exēplū ponit Greg. in. iiij. dyalogoꝝ. de quodā heremita qui ab hoīb⁹ reputabat̄ ſctūs: ꝓpter magnā abſtinētiā quā ꝓtēdebat facere: ⁊ magnā modeſtiā exteriorē. Demū veniēs ad extrema cum circūſtarēt plurimi qui ad eū cā viſitationis acceſſerāt ſperātes aliq̄d documētū hēre: ⁊ forte ſignū videre deo opante, coact⁹ eſt exprimere ſuā ſimulationē ⁊ dānationē dicens. Cū ergo videbar ieiunare occulte comedebā ⁊ ſic q̄d boni agebā vt ſanctus reputarer laborabā. ꝓpter q̄d ecce traditus ſum draconi ad
heremita ipocrita. deuorandū ꝓpter ipocriſim meā. Jam pedes meos ⁊ corpus in os ſuū aſſumpſit: ⁊ reſiduū ad ſe trahit. Quaſi ſimile habet̄ in vitaſpatrū de alio qui in tāta opinionis celebritate erat apud incolas vt eſtimarēt hoīes ſe meritis illius ⁊ ꝑcibus in terra ſubſiſtere: ⁊ ex morte eius oī bono carere: ſed q̄ ipocrita erat. viſus eſt ī morte: a quodā ſancto ꝙ demones aduenirēt pro aīa eius ⁊ dictū fuit vni eoꝝ. Educ illam miſerā aīam de corpore ꝑ violentiā: vt q nūq̄ paſſus eſt me quiete habitare in ea ꝓpter ipocriſim ſuā. ſic cū violentia ⁊ ingētudine ducatur ad inferna. Et ſubito vnus demonū imiſit vncinos ferreos per os eius: ⁊ cū maxima violentia illam de corpore extraxit: quam multitudo demonum ſequebat̄ verberando: ⁊ cum magno impetu deducēdo ad inferos.

¶ Capl'm. viij. De diſcordia ꝑ modū predicatiōis, ⁊ ibi de ꝑialitatibus ciuitatum.

D Iſcordia eſt ſexta filia inanis glīe ſm Greg. ſub qua ꝯtinet̄ ſeditio ſm Tho. vt ſpēs ſub genere ⁊ iō nō numerat̄ inter filias inanis glorie: q̄ ſub diſcordia comprehēdit̄. vnde in iſto capitulo agetur de vtroq̄. ⁊ de diſcordia dicit Cyprianus martyr. Neq̄ ad Cayn reſpexit dominus: neq̄ ad munera eius. i. nō acceptauit. Quomō enim deū pacatū habere poterat: qui cum fratre non pacē ſed zeli diſcordiā habebat. vi. xc. Neq̄. ¶ Dicit̄ aūt diſcor-
dia quaſi diuerſum cor ab altero. Importat ſm Tho. ſe. ſe. q. xxxvij. ar. ij. quandā diuerſitatem ſeu diſgregationem voluntatū. inquantum. ſ. voluntas vnus ſtat in vno: ⁊ voluntas alterius ſtat in alio. Quod autē voluntas aliculus in proprio ſiſtat: prouenit ex hoc ꝙ quis prefert que ſua ſunt his que ſunt aliorum. Et hoc cum ſit inordinate ꝑtinet ad ſuperbiam ⁊ inanem gloriam. ⁊ ideo ponitur diſcordia filia inanis glorie. Propterea aūt eſt diſcordia peccatum ſm Tho. ſe. ſe. q. xxxvij. ar. primum quia quāuis voluntas vnius hominis in ſe cōſiderata non ſit regula voluntatis alterius q̄ oporteat ſequi. tamen voluntas hominis inquantum inheret voluntati diuine ſit regulata ſm primam regulam ſcilicet dei. Et ideo diſcordare a tali voluntate proximi eſt peccatum: quia per hoc diſcordatur a regula diuina. Sed ſi voluntas hominis ſit deo contraria eſt quedam peruerſa regula a qua diſcordare bonum eſt. vnde ſicut facere diſcordiam per quam tollitur bona concordia quam charitas facit eſt graue peccatum. Propter quod dicitur Prouerb. vi. Sex ſunt que odit deus: ⁊ ſeptimū deteſtatur anima eius. ⁊ ponit hoc ſeptimū eſſe: qui ſeminat inter fratres diſcordias quod eſt officiū diaboli. qui ſeminat zizania in medio tritici. Math. xiij. Sic cauſare diſcordiam per quam tollitur mala concordia, de qua dicit Ezech. Maledicta eoꝝ concordia ſcilꝫ in volendo malum: laudabile eſt. Quod intelligens Paulus poſuit diſcordiam inter phariſeos ⁊ ſaduceos: q ꝯcordabant in iniuſta perſecutione ⁊ nocumēto ſui. dicitur enī Act. xxiij. ſciens Paulus ꝙ vna pars eſſet ſaduceoꝝ alia phariſeoꝝ exclamauit ī ꝯcilio dicēs Viri frēs ego phariſeus ſum. ⁊ filius phariſeorum: de ſpe ⁊ reſurrectione ego iudicor. Et cū hoc dixiſſet facta eſt diſſenſio inter phariſeos ⁊ ſaduceos. hoc ēt fecit xp̄s dicēs. Nō veni mittere pacē ſꝫ gladiū. Math. x. ſ. ſeparādo ꝯcordiā in malo. ¶ Eſt āt diſcordia aliqñ mortale: aliqñ nullū pctm̄: aliqñ vēiale. Pro cui⁹ declaratiōe dicit be. Tho. ſe. ſe. q. xxxvij. ar. i. ꝙ diſcordia oppponit̄ ꝯcordie q̄ cauſat̄ ex charitate. Charitas āt multoꝝ corda ꝯiūgit in aliq̄d vnū q̄d ē ꝑncipalr̄ bonū diuinū. ſecūdario bonū ꝓximi. Diſcordia igit̄ ea rōne eſt peccatū inquātum contrariatur huic concordie. Poteſt igitur diſcordia ꝯtingere tripl'r. ¶ Primo per ſe. Et ex intentione quando ſcilicet

Diſcordia eſt.

Diſcordia aliquādo eſt mortale tripliciter

quis diſſentit ab aliis in eo quod ab eis que-
ritur: vel tractatur quod ſcit ipſe pertinere ad
honorē dei ⁊ bonum primi ductus odio amo
re: timore vl' huiuſmodi. ⁊ hoc eſt mortale ex
ſuo genere propter contrarietatem ad charita
tem: licet primi motus huiuſmodi diſcordie
pp imperfectionē actus ſint venialia. Unde
apoſtolus ad Galathas. v. c. Inter opera car
nis ponit diſſenſiōes. ideſt diſcordias. ⁊ d' eis
dicit qui talia agūt: regnū dei nō conſequen-
tur. ¶ Secundo per accidens ⁊ ſine intentio-
ne: ſed cū errore periculoſo vel pertinaci in-
heſione: vt cum agitur aliquod quod ſatis eſt
clare apparet eſſe ad honorē dei vel bonū cō
mune: vel pruate pſone: ⁊ maiori parti ⁊ ſapiēti
ori q in facto requirunt videt tali modo fien-
dum. ⁊ aliqs diſſentit ab eis ⁊ nō concordat:
quia ſibi nō videtur hoc bonū vel ita bonū. ⁊
hoc nō eſt ſine pctō veniali ſaltē. vel etiā mor
tali ſm materiā in qua diſcordat. qꝛ nimis de
ſuo ſenſu pſumit ꝯ illud Prouer. iij. Ne innita
ris prudētie tue. Et illud. ij. Cor. vlt. Idē ſa
pite: pacē habete. Secus aūt ſi illud i quo cō
uenirēt oēs alij eēt manifeſte ꝯ deum vel pri-
mū. quia tūc diſſentire ab aliis ⁊ non concor
dare laudabile eſt ſꝫ illud Exo. xxiij. Non ſeq̄
ris turbam in malū. Nec ille ꝓprie diſcordat
ab eis. ſed ipſi ab eo. ¶ Tertio mō cōtingit di
ſcordia inter duos vel pl'es ſine pctō vtriuſq. ⁊
hoc qꝛ eſt de eo qđ nō eſt maīfeſte bonū: ⁊ qꝛ
vterq intēdit bonū honoris dei vel primi vti
litatē. ſed vni videt vno mō agendū aliquod
q tractatur. alteri aliud ꝯrio modo: ⁊ rōnes p
babiles ſunt p vtraq ꝑte. ⁊ pl'es etiam ⁊ ſapiē-
tes pro vtraq parte: vl' inter duos magne au-
toritatis ⁊ pbitatis. Et ſic etiam in ſanctis vi
ris inuenitur aliqñ diſcordia. Uñ ⁊ actuū. xv.
Facta eſt diſſenſio inter paulū ⁊ barnabā. i.
diſcordia. ⁊ hoc circa factum Johannis qui ⁊
marcus dicebatur diſcipuli eoꝝ. Nam qꝛ re-
ceſſerat ab eis vt gentes viſitaret. Paulus iſꝫ
reuerſū nolebat amplius hēre in ſocietatē du
ctus zelo iuſticie. Barnabas volebat recipere
motus inſtictu miſericordie. ⁊ ſic diſceſſerunt
abinuicē. Fuit etiā hoc ex diuia ꝓuidentia or
dinatum propter vtilitatem inde conſequen-
tem. vt ſic diuiſi pluribus fructificarent.

¶ De ſeditione. nota q .§. j.

ipſa ſeditio diſcordiā importat: nō quācunq
ꝫ inter partes alicui' mł'titudinis. ¶ Uñ iſi.
dicit in li. ethimo. q ſeditioſus eſt q diſſenſio-
nes animoꝝ facit ⁊ diſcordias gignit. Conue
nit aūt ſꝫ Tho. ſe. ſe. q. xlij. art. j. in aliquo cū
ſciſmate rixa ⁊ bello. ⁊ in aliquo differt. Conue
Sedi-tio. nit in hoc: qꝛ importat quādā ꝯdictionē ſicut
illa. Differt aūt in ſciſmate: quia ſciſma oppo-
nitur vnitati ſpūali. ſ. mł'titudinis eccleſiaſtice.
Seditio aūt vnitati tpali ſeu ſeculari. ſ. multi-
tudinis ciuitatis. ¶ Differt aūt a bello ⁊ rixa: Bellū.
qꝛ bellū ꝓprie eſt ꝯ extraneos hoſtes q̄ſi multi-
tudinis ad multitudinē. ¶ Rixa aūt vni' ad
vnū vel paucoꝝ ad paucos. Sꝫ ſeditio ꝓprie Rixa.
eſt inter ptes vni' multitudinis inter ſe diſſen
tientes. puta cum vna pars ciuitatis excitat i
tumultū ꝯ aliā. ¶ Scđo etiā bellum ⁊ rixa in
hoc differūt ab ea: qꝛ bellū ⁊ rixa important i-
pugnationē in actu: ſed ſeditio dici pōt ſiue ſit
hmōi impugnatio in actu: ſiue ſiat ēt pparatio
ad ipugnationē hmōi. Uñ glo. dicit. ij. Cor.
xij. Seditiones ſunt tumultus ad pugnā. ſ. q-
bus ſe pparant ⁊ intentant pugnare. Hoc aūt
agere eſt pctm̄. Uñ apls nūerat ſeditiones in
ter alia pctā. ad Gal. v. ⁊ eſt ſpāle pctm̄. qꝛ hꝫ
ſpeciale bonū cui opponit. ſ. vnitatē ⁊ pacem.
multitudinis. ¶ Eſt āt mortale ex genere ſuo
vñ apls cōnumerat ipſā inter mortalia. Rō Sedi-
hui' ē ſm Tho. ſ. ſe. q. xlij. arti. ij. qꝛ ſeditio op tio eſt
ponit vnitati multitudinis. ſ. ppli ciuitatis vl' morta-
regni. Dicit aug. xxi. de ciui. dei. q ppłm de- le.
terminat ſapientes: non oēm cetū multitudi-
nis: ſed cetū iuris ꝯſenſu ⁊ vtilitatis cōis ſocia
tum. vnde manifeſtum eſt vnitatem cui oppo
nitur ſeditio eē vnitatē iuris cōis vtilitatis.
Ex quo pꝫ q opponit ſeditio iuſticie ⁊ bono cōi
⁊ iō ex genere ſuo eſt mortale. ⁊ tanto grauius
q̄nto bonū cōe qđ impugnat p ſeditionem eſt
maius q̄ꝫ bonū priuatū qđ impugnat p rixam.
Et pctm̄ hmōi pmo qdem in his qui ꝓcurāt
ſeditionem qui grauiſſime peccāt. ſicut fecit
Siba filius Bocri q clamās corā omni pplo
iſrael. Non eſt tibi ps in Dauid ⁊c̄. fecit ſeditio
nem faciēs tribus iſrael recedere a regimine
dauid. Sed ioab' procedēs ꝯ eū fecit eū deca
pitare: vt hꝫ. ij. Reg. xx. Talis fuit barrabas la
tro q in ſeditione fecit homicidiū. Mat. xxvi.
Scđo in eis q ſequūtur eos pturbātes bonū
cōe: ſicut illa multitudo q̄ ſecuta ē abſalonem
in ꝯiuratiōe ꝯ patrem ſuum dauid: ⁊ ſuos ad-
herentes ⁊ ſequaces. Sed puniti ſunt qñ ex pe
ſte mortui ſunt ſeptuaginta millia viroꝝ de il
lo populo dauid numerare faciente ppłm. ij.
Reg. xxiij. Non enim ſolum ꝓpter pctm̄ Dauid
ſed etiā pp ꝯiurationem populi predictam oc
ciſi ſunt ſm Tho. Illi do q bonum cōe defen
dunt eis reſiſtentes non ſunt dicendi ſeditioſi
ſicut nec illi qui defendunt ſe cum inuadun-
tur ab aliis dicendi ſunt rixoſi. Item regimē
tyrannicum cum non ſit iuſtum: qꝛ nō ordinat
ad bonum cōe ſꝫ ad bonum pꝛuatū regentis:
vt dꝛ in. iij politi. iō pturbatio hmōi regiminis
nō hꝫ rōnē ſeditionis: niſi forte qñ ſic ptur ba
tur inordiatē tyrāni regimē q multitudo ſub
iecta maius detrimentū patitur ex turbatio
ne ſequenti q̄ ex tyrāni regimine. Magis aūt
tyrānus ſeditioſus ē q i populo ſibi ſbdito ſedi

tiones ⁊ diſcordias nutrit et ciui⁹ dānari poſ ſit. Unde Joiada ſumm⁹ ſacerdos q cū mul titudine armata abſtulit regnū iuda ab atha lia qđ ſibi iniuſte vſurpauerat. non fuit ſeditio ſus. ſ; virtuoſus. iiij. Reg. xi. Similiter aioth Barach. ⁊ Gedeon auferētes dñia ab oppſſo rib⁹ ſuis: vt in li. Iudicū p;.

¶ De diſcordia et .§. ij.

ſeditione q̄ pertinent ad partialitates ciuita tum ⁊ caſtroꝝ pōt exponi illud ps. liiij. Uidi iniq̄tatē ⁊ ꝯdictionē in ciuitate tota die circū dabat eā ſup muros ei⁹ iniq̄tas: ⁊ labor in me dio eius ⁊ iniuſticia. Ubi tria q̄ videntur quo tidie i ciuitate aie ſiue eccleſie ſiue congrega tiones politice. ¶ Primo malum ſimplr exe crandū. ibi. Uidi iniquitatē ⁊ ꝯdictionē in ci uitate. ¶ Secūdo pctm̄ inde multiplr ꝓpagā dum. ibi. Tota die circūdabat eam ſup mu ros ei⁹ iniquitas. ¶ Tertio dānū horribilr ex pectādū. ibi. labor in medio eius ⁊ iniuſticia.

¶ Primo igitur notādū .§. iij

eſt malū totalr execrandū ⁊ euitandū. ſ. malū diſſenſionis quā vocat ps. ꝯdictionē dicens. Uidi iniquitatē. i. p exceſſum ⁊ pro. i. ꝯdictio nem. q. d. iniq̄tas exceſſiua in ciuitate eſt ꝯdi ctio ⁊ diuiſio: ſ; oē regnum in ſeipm̄ diuiſum deſolabitur ait xp̄s. Lu. xi. ¶ Eſt āt triplex ꝯ dictio vel diuiſio. ¶ Pria diſſenſionis inter nalis. ¶ Secūda diſcordationis fraternalis; ¶ Tertia ſeditiōis popularis. ¶ Pria ꝯdictio ⁊ diuiſio vñ procedunt alie diſſenſiones ē i ci uitate ſeu regnū aie in q̄ ſunt pſes potētie ⁊ af fectus q̄ſi pſes hoies i ciuitate vel regno. Uñ dicit ſapiēs catho. Cōuenit nulli q ſecū diſ ſidet ipſe. i. q h; diſcordiā i ſe nō habebit con cordiam cū aliquo: dicit Aug. Iſmael vt ſe pararetur a populo dei non obfuit mr̄ ancilla .ſ. agar ſ; fraterna diſcordia. di. lvj. c. Iſmael quam ſc; ipſe hūit cū yſaac. Iſtā fraternā di ſcordiā apl̄s vocat pſecutionē dicēs ad Gal. iiij. Is q ſm carnē natus ē. i. iſmael pſeq̄bat eū qui ſm ſpūm natus ē. i. iſaac Liber vo ge neſ appellat ludū. di eni Gen̄. xxi. q cum vi deret ſarra iſmaelē ludētē cū iſaac diſplicuit ſi bi. Secūdū Origenē ſup gen̄. hi duo fres ge niti ex abraā: ſignant duos appetitus ab aīa ꝓcedētes. Appetitus. ſ. rōnal. hic ē iſaac ſm ſpm̄ natus: q2 grē dei ē vt q̄s viuat ſm rōne;. Ali⁹ ē appetit⁹ ſenſual ſm carnē natus hic eſt iſmael. Inter hos eſt ꝯdictio ⁊ diſſenſio. q2 ſ; aplm̄. caro ꝯcupiſcit aduerſus ſpm̄ ⁊ ſpūs ad uerſus carnem. Hec ſibi inuicē aduerſant. Et ſi appetitus rationalis vincat ⁊ dñetur carni tūc eſt vera concordia in regno aie. S; ſi appe titus ſenſualis ſubyciat ſibi ſpm̄ paſſionis ſe quens perſecutio eſt. diſcordia ē iter fratres iſtos. Nam remurmurat ſinderelis: ⁊ pſcia re mordet. Dicit aūt tūc ludus: q2 ſicut iſmael ludēs ſolatio ſecū iſaac paulo ꝯtrebat illū ſupe rare ⁊ trahere ad illicita renitētē. i. ad adorā dum imagines luteas ab eo factas. Sic caro blādit ſpiritui ⁊ illecebroſis cū eo deceptiōi bus agit: vt delectationib⁹ alliciat voluptati bus molliat ad terrena inducat. qđ perpēdēs virtus ſapie vel diſcretiōis ſignata per Sarrā ſm Origenē. ſepare d; ⁊ diſiungere ip; ab eo .ſ. nō aſſentire. ⁊ ſic remanebit anim⁹ in con cordia ⁊ pace. De peccatoribus enim di Oſee .x. Cor coꝝ diuiſum eſt: ſc; p varias paſſiones Et omne regnū in ſeipſu; diuiſum deſolabit. ideſt perueniet ad deſolationē dānatiōis eter ne. ¶ Secunda ꝯtradictio eſt diſcordie vni⁹ ad alterum. Et iſta eſt magna iniq̄tas. Uñ Cy prianus. Inexpiabilis eſt culpa diſcordie nec paſſiōe purgat. diſ. xc. c. Nec;. Si q̄s enim di ſcordaret ab alijs in aliquo qđ eſt māifeſte ad honorē dei vel bonū cōmune vel priuate pſo ne aduertēs illud eſſe bonū. ſed propter odiu; inuidias. inimicitiā vel partialitatē diſcordās talis etiā ſi martyriū ſuſtineret nō ſaluaret in tali diſcordia manēs. Et q2 iſt dē magnū pec catu;. ideo in decretis dicit. Diſcordātes cle ricos eps̄ vel rōne vel poteſtate ad concordiā trahat diſ. xc. c. i. ⁊. c. ſtudendu; eſt epis vt diſ ſidētes. i. diſcordātes fres ſiue clicos ſiue lai cos ad pacē courtēt. Qđ ſi nollēt ⁊ inimicitia ſit aperta ⁊ odiū in deſtatiōe; vicij. d; diſ. ea. Oblationes diſſidentiū fratrū nec; i ſacrario: nec i gazophilatio recipiant glo. ibi. cō. ſ. odiū coꝝ eſt aptū ⁊ notoriū. ¶ Tria aūt ſūt q̄ gene rant diſcordiā in ciuitate ⁊ eccl'ia. ¶ Primu; ꝓprij cōmodi procuratio inordiata. ¶ Scḋm honoꝝ ⁊ oneꝝ diſtributio improportionata. ¶ Tertiū trāſgreſſionū punitio relaxata. Uñ aliq̄s nimis intendit ſue vtilitati. alij ide gra uant ⁊ modicā cū eo pñt hře ꝯcordiā vñ Se ne. in ꝓuer. Principiū diſcordie eſt aliqd ex cōi ſuū facere. Turpiuſq; nihil eſt q̄ cū eo bel lū gerere cū quo familiariter vixeris. Propē quod dicit in decretis. q lex q̄ ligat homines ſubditos ad ſui obſeruātiā. ⁊ ex hoc ligat i cō cordia ⁊ pace. q nullo priuato cōmodo ſ; pro cōi ciuiū vtilitate d; eſſe cōſcripta. diſtin. iiij. Erit. Uidemus i corpe hūano q qñ humores ſunt in debita ꝓportione corpus eſt ſanū. ſed quando intrat diuiſio q vn⁹ nimis abūdet ce teris. ide ſeqt diſcordia infirmitatis. Roboā q2 nimis voluit ꝓuidere burſe ſue vt poſſet fa cere expenſas ſupfluas in curia ſua vt pater ei⁹ ſalomon ⁊ diminuere noluit exactionem tri butorum ſeu talliarū ex hoc tanta eſt exorta diſcordia iter tribū iuda ⁊ tribus iſrael q nun q̄ tolli potuit ⁊ ſic amiſit magnā ptē dominij ſui. vt habetur. iij. Reg. xij. Inducere etiā no uos mores non neceſſarios ad vtilitudinē vi

Triplex diuiſio vel ꝯdiſ. ctio.

Tria generāt diſcordiā i ciuitate.

ſe inducit diſcordiam. vñ in decretis df. Diſcordiam parit preſumptio nouitatum. ¶ Secundũ generãs diſcordiã eſt qñ nimis aliqui vexant in collectis ⁊ alijs laboribꝰ. alij nimis alleuiant. vel cum honores ⁊ officia aliquibꝰ copioſe ↄferunt. alijs aũt paꝝ vel nihil. ide generat diſcordia ⁊ inuidia inter eos. vt cũ rectores nimis grauãt ſubditos. ꝓpter qđ ſubditi minus diligũt eos. Dicit hic. Dũ reuerẽtiã minores potẽtioribus exhibẽt. ⁊ potentiores minoribus dilectionẽ impẽdũt vera ↄcordia fit ex diuerſitate ↄtextio. ⁊ recte officiorum adminiſtratio gerit ſingulorũ. diſ. lxxxix. ad h. ſic in corpore hũano ait apłs Ro. xij. multa mẽbra habemꝰ ſingula aũt mẽbra nõ eũdẽ actũ habẽt. nec vnũ vſurpat officiũ alterꝰ aut ↄtẽnit. In vno corpore ↄgregatiõis vel ciuitatis debẽt eſſe multi poſiti in diuerſis officijs. nõ vni totũ vel plura alteri nihil. ſed cuiq; qđ ſibi ↄgruit. nec dꝫ vſurpare exercitiũ alterꝰ: nec ↄtẽnere ipſu᷑ vt vilꝰ: ſꝫ eiꝰ auxilio vti. Si autẽ ſecus fiat diſcordia ſequit. Sic de dño deo dicit Job. xxv. Qui facit ↄcordiã in ſublimibus idest in angelis diuerſis diuerſa officia concedẽs nec vnus officiũ alterꝰ vſurpat. ⁊ ſi quando videntur in aliquo negocio diſcordare. ſicut ꝑnceps pſaꝝ reſtitit. i. angelis ꝓlatus pſis pricipi ſeu angelo ꝓlato iudeis dũ q̄reret ille liberationẽ illiꝰ ppłi. Perſaꝝ aũt ꝑnceps retẽtionẽ in babylonia ꝓpter vtilitatẽ illiꝰ patrie ex exemplis bonoꝝ ↄcordiã fecit deꝰ dũꝫ vel voluntate id factũ eſt vtriq; volẽtibꝰ qđ deo placitũ erat. Hiſtoriã hẽs Dañ. x. expoſitionẽ in ꝑma pte q̄õis. Quiq; corpꝰ affligit: ſꝫ ad concordiã dſerit. laudat q̄dẽ deũ i tīpano: ſꝫ non laudat i choro Hiero. Nã i choro ſũme vitat diſcordia vocũ q̄ tollit melodiã cãtꝰ. ¶ Tertiũ eſt ꝑ qđ ſequtur diſcordia nõ punit delicta. Nã ex h dat audaciã malis ad ledendũ alios ex quo diſcordie ⁊ inimicicie ſequunt. ⁊ ſi puniant aliq impotentes ⁊ nõ alij maiores inde oriunt etiam indignationes ⁊ diſcordie maiores. Tribus beniamin q2 noluit punire ſcelus cõmiſſuꝫ ab hoibus ciuitatis gabaa q erãt in tribu ſua inde orta ẽ diſcordia inter eos ⁊ alias tribus ⁊ ꝓpter mouẽtes bellũ ↄtra eos pene totã gladio ꝑimerũt. Multũ ergo dꝫ caueri diſcordia. maxĩe q2 vt ait Hierony. poſt Saluſtiũ cõcordia pue res creſcũt. diſcordia maxĩe dilabunt. q2 ſicͭ virtꝰ vnita eſt magis infinita. idest fortior. ita q̄nto magis eſt diuiſa tãto debilitat. ⁊ demũ deficit q2 omne regnũ in ſeipſm diuiſum deſolabit. ¶ Tertia ↄdictio eſt ſeditiõ: vniꝰ par. is ciuitatis tumultuãtis ↄtra aliã partem ſicut ſũt ptialitates gibellinoꝝ ↄtra guelfos ⁊ ecõtra ſiue alie diuerſis nominibus appellate. quibꝰ plene ſũt ciuitates italie. Has vocat apoſto. Sectas inter opa carnis q̄ qui talia agũt regnũ dei non ↄſequũtur. ad Gala. vi. Et magnitudo pcti oñdit ex hoc. q2 di. diſ. xlvj. Seditionarios ſtatuimꝰ nunq̄ ordinãdos. Non aũt ꝓhibet qs ꝓpter peccatum ordinari ꝓſſe niſi enorme. ⁊ ꝑ huiuſmodi olim iponebat ſolẽnis penitentia q̄. i. cõmouebat totã ciuitatẽ vel villã. Experientia aũt magiſtra reꝝ docuit. vt pꝫ in multis ciuitatibus vbi ſunt tales ↄdictiões q dũ vna pars ſeditioſe agit ↄtra aliã ⁊ ipugnat ⁊ expellit ſi põt. in proceſſu tpis inaleſcẽs ꝑſcripta ſeditionẽ mouet ↄ illã expellẽs ⁊ ledẽs: ⁊ ſic demum verificat vbũ xpi. q2 diuiſum oẽ regnũ i ſeipm deſolabit. Tria aũt magna mala repiunt in huiuſmodi ſeditionibus ⁊ partialitatibꝰ.

¶ Primũ magna fatuitas. Mala q̄ ptialitas i ciuitate facit.

¶ Secũdũ magna crudelitas.

¶ Tertiũ magna in eo diuturnitas.

¶ Quãtũ ad primũ nõ videt ſub celo eſſe ſtultior gẽs q̄ ptiales. Et rõ eſt. q2 h ſcelus eſt in appetitu ſtulti ⁊ damnoſi mali. Delectat qs i opibus carnis ⁊ gule. dãnabiliter quidẽ errat. oblectat aliꝰ in turpi lucro ⁊ inſatiabili cupiditate rep. errat abſq; dubio. aliꝰ intumeſcit pompis ⁊ glïoſo faſtu letat. ⁊ hic etiã grauiter peccat. ⁊ ſic de alijs. Sed oẽs hi errãt in appetitu boni trãſitorij delectatione illecti. ſed ptiales ex appetitu ⁊ deſiderio mali dũ partialitatẽ ⁊ diuiſionẽ affectant ponẽtes in picula ſubſtãtiam tpalẽ. corpꝰ. filios. ↄſanguineos. amicos ⁊ eoꝝ bona. Quid eni boni ex partialitate inſurgerent nõ videtur niſi hec picula experiri ⁊ cũ h eternis ſupplicijs cruciari. Uñ partiali cõgruit illud Eccli. xxij. Sup plumbũ q̄d grauabit ⁊ quod illi aliud nomen q̄ fatuus. Arenã ⁊ ſalẽ ⁊ maſſam ferri facilius eſt ferre q̄ hoiẽꝫ imprudentem ⁊ fatuum ⁊ impiuꝫ. Hmõi eni partialis ſimil eſt frenetico qui gaudens exponit ſe magnis piculis nĩl reputans ea. ⁊ h q2 rõne caret. ¶ Secũduꝫ malum eſt nimia crudelitas. Treno. iiij. Filia ppłi mei crudelis quaſi ſtrutio. Filia populi dei eſt quelibet aĩa fidelis: ſed crudelis vt ſtrutio: q2 ſicut ſtrutio deſerit oua ſua non curans de eis. ita partialis nõ videtur curare de filijs ⁊ familia ⁊ alijs ſuis propter partialitatẽ. Nõ inuenit tanta crudelitas in aliquo genere hominũ q̄nta i partialibus ⁊ ſeditioſis. Ratio huius eſt q2 habituꝫ odij ſemꝑ habent ↄtra hoies ↄtrarie partis tã notos q̄ ignotos. preſentes. preteritos ⁊ futuros. aduerſus infantes ⁊ ſenes. aliq̄ñ aduerſus ↄſanguineos ⁊ affines: ⁊ cõtra eos qui aliquando ſibi ſeruierũt in multis. ⁊ hoꝝꝫ oĩm quibus odium gerũt in mente homicide dici poſſunt. Qui enim odit fratrem ſuum homicida eſt. i. Joã. iij. Sed vltra odiuꝫ cordiale qs exprimere valeat ſeueras ⁊ imanes crudelitates quas contra aliam partem exercent non

parcunt etati.non ſerui.non conſanguinitati. non amicitie.non fidei,non religioni.non ſan ctitati ſed vſq3 ad deuorationem humãe car- nis perueniunt.Sed his iuſto iudicio dei eue nit frequẽter quod accidit crudeliſſimis ado nibeſech regi Iebus ſeu hieruſalem:cui cap- to fuerunt abſciſſi pedes ꝛ manus.ꝛ poſitus fu it ſub menſa comedentiu3 ſicut canis.qui me morans ſue exercite crudelitatis ait. Reddi- dit mihi de᷒ qđ feci.Septuaginta eni reges abſciſis mannum ꝛ pedũ ſũmitatibus collige bant ſub menſa mea reliquias ciborum. ſicut feci ſic mihi factu3 eſt. Iudic.i.c. Et quod ac cidit crudeli tyro regi perſarum qui ex crude litate delectabaſ effundere ſanguinem huma num:ſed hunc captum regina Damaris cui᷒ filium occiderat decapitari fecit.ꝛ caput ei᷒ in ollam ſeu vtrem ſanguine plenum demer- git dicens ſanguinem ſitiſti ſanguinem bibe. ¶ Tertium malum eſt magna in eo diuturni tas. Nam ſemp morãtur ĩ huiuſmodi diuiſio- nibus ꝛ ptialitatibus.nec faciunt ſibi ꝯſcien- tiam. Unde cũ non cognoſcũt morbum medi cinam penitentie non querũt. Uenia aũt non datur niſi correcto. de re.iur.li.vi.c. peccati. Nec tales poſſũt abſolui niſi abrenũciẽt ptia litati ita.ſ.ꝙ omne odium dimittant.ſ.ex cor de.ꝛ appetitum nocumenti contra iuſticiam alteri parti. Falſa enim penitentia dicitur cũ ſic diſceditur ab vno peccato vt non diſcedaſ ab altero,vt habetur đ pe.di.v. Falſas:et cũ retinet odium ꝛ inimicitias abſolui nõ deb3. Et ſi abſoluaſ nil ei valet. Nĩ autẽ dimittat partialitatem in qua inueteratus eſt ꝛ firmiter habituatus:multum difficile eſt niſi dei gra- tia operetur. Execranda igitur eſt nimis con tradictio ſeditionis ꝛ partialitatis.

¶ Secundum principale [illegible] §.iiij.
quod notatur in verbis pſalmiſte eſt:q2 multi plex peccatum ex huiuſmodi contradictioni- bus precipue partialitatũ procedit. Tota die inquit circũdabit eã.ſ.ciuitatẽ vbi ſunt diſcor- Iniu- dic ꝛ partialitates ſuper muros ei᷒ precipue ſticia qui ſunt principales.ſ.ad cuſtodiendã ciuita oriſ ex tem ſicut muri ꝛ defendẽdã. Iniquitas q̃ va- ſeditiõe ria ꝛ multa eſt.ſed maxime iniuſticie.perfidie ꝛ maliuolentie. Siquidem paſſiones quibus ſunt pleni diſcordes ꝛ ptiales.vt timor ꝛ amor ad cõpartialem.odium ad aliam partem. ita peruertunt iudicium interius vt reputent bo num malum aduerſe partis hominem.ꝛ ma- lum bonum ſuum ſectatorem:illum puni ant etiam innocentem:iſtum conſociũ abſol- uant malefacientẽ. His male iudicantib᷒ di citur Amos.vi. Conuertiſtis in amaritudinẽ iudicium ꝛ fructum iuſticie in abſinthium. di citur aũt.xi.q.iii. Quicunq3 conſanguinitate;

aut amicitia aut hoſtili odio:aut inimicitijs i iudicando ducitur.peruertit iudicium xpi q eſt iuſticia.ꝛ fructum eius in amaritudinem vertit. Remota autem iuſticia ait Aug. de ci ui. dei.qđ ſunt regna niſi magna latrocinia. Eſt aũt h morbus valde infectiuus.vnus infi cit alium. Unde de huiuſmodi poteſt intelli- gi illud Apoc.ix. De ore eorũ.ſ.ptialium pro cedit ignis.ſ.furoris.fum᷒.ſ.ſupbie.ꝛ ſulphur. ſc3 detractionis ferentis.ꝛ ab his trib᷒ plagis occiſa eſt tertia ps hoim. Qui enim cõicaue- rit ſuperbo induet ſuperbiam. dicif Eccl.xiij. ꝛ Eccls. Nõ ambules cũ homine iracũdo ne efficiaris ſimilis ſibi. Sem3 ex tales obloquũſ contra partem aduerſam.ꝛ ſicut aer peſtilens quantomagis attrahitur.tantomagis inficit. Ita corrumpunt mores bonos colloquia ma la.i. Corint.xv. Et ſic circũdabit ex oi pte ta- lem ciuitatem tota die iniquitas. ¶ Secun- da iniquitas eſt perfidia. Sunt ei de numero illi de quibus ait aplus. Confitentur ſe noſſe deum factis aũt negant.quinimmo xpm pro- dunt. Dicit eni Beda. Qui ſocietatem frater- Perfi- nitatis aliqua peſte diſcordie cõmaculant xp3 dia ori produnt vt iudas.xi.q.iij.c.abije. Multi autẽ tur ex magis commaculant cõitatẽ diſcordijs ꝙ ſe ſeditiõe ditioſi ꝛ ptiales. In baptiſmo quidẽ abrenũ- ciatur diabolo ꝛ põpis eius.ꝛ aſcribiſ militie xpi per chriſmationem.ſed vt proditor p par tialitates ſe ponit ad militiam diaboli. Et ita ſunt pertinaces in ſua partialitate: ꝙ potius fidem negarent ꝙ partẽ ꝛ ſectam quam ſequũ tur. Qui non eſt mecu3 ait xps cõtra me eſt.ſ. in fraterna charitate.ꝛ qui non colligit mecũ trahendo homines ad concordiam. vnitate3 ꝛ pacem vt ego diſpergit. Sed tande3 ipſi di ſperguntur.q2 diſperſit ſuperbos.vt ſũt partia les.mente cordis ſui. Luce.i. Cauenda igitur ꝛc. ¶ Tertia iniquitas tota die circundans ci uitatem partialem eſt maliuolentia q̃ ꝯtinua Mali- eſt in mentibus talium. Hec eſt vt dicif Iob. uolẽtia xxxi. ignis deuorans vſq3 ad ꝯſummationem oriſ ex ꝛ omnia eradicans germina. Criſoſt. de com ſeditio punctione cordis. Si inimicitie ſemel occu ne. pauerint homines omnia que fiunt:que dicũ tur:que audiuntur.ita accipiuntur vt ad ma iores ꝛ longiores proficiãt inimicitias. Quis poſſet enũerare criminalia mala que ex mali uolentia partialium ꝛ ſeditioſorum oriuntur hic homicidia.hinc adulteria.illinc meretri cia.raptus.fornicationes: monialium viola tiones.rapine.furta. incendia . ſacrilegia ſa crorum locorum.alij fame moriũtur alij igne cemburuntur.alij decapitãtur.alij membris detruncantur.manibus lingua.ꝛ alijs mem bris:etiam quod verecundu3 eſt dicere pudẽ dis ꝛc. In clericis continentia in religioſis đ ficit vita regularis.

Tertium quod debet §.x.

expectari ex ſeditionib⁹ ⁊ ꝑtialitatib⁹ eſt dānū
Tribu- horribile. ⁊ multiplex. ⁊ hͦ eſt. Labor in medio
latiō ori eius. ſ. ciuitatis ſeditioſe ⁊ ꝑtialitatibus dedite
tur ex ſe ⁊ iuſticia iā dicta. ¶ Eſt aūt labor tribulatio
ditione nis i mūdo. ¶ Eſt labor ꝯfuſionis in extremo.
¶ Eſt labor cruciationis in inferno. ¶ De pri
mo inqͣt ps. Cōtritio ⁊ infelicitas in vijs eoꝝ.
Et qꝛ viā pacis nō cognouerūt ⁊ cōcordie. cō
tritio idest ad nihilū deduct⁹ ſtatus eoꝝ. ⁊ in
felicitas miſeriaꝝ. Partib⁹ eni adinuicē inimi-
cantibus exigentibus dͣ meritis hoim. demo
nijs inſtigantibus. deo ꝑmittente vna ps ꝓua
let ꝯ aliā. illā expellit. expulſa vagādo diſcur
rit cū magno ſui labore ⁊ icōmodo. bona eius
auferunt a ꝯtrarijs vt nullū fructū inde ꝑcipi
at. ſꝫ labore paupꝑtatis crucief. edificia ꝺſtruū
tur: ſilueſcunt arua. vinee ꝑcidūtur. artes ⁊ in
duſtrie dimittunt. adoleſcētuli egeſtate cōpul
ſi ad ſtipendium vadūt cū labore ⁊ ſudore. iu-
uenes pulſi nō ſumūt vxores ꝗ eos gubernēt.
puelle inupte cū anxietate expectant. religio-
ſi nō inueniunt elemoſinas. Sꝫ nōdū maloꝝ fi
nis. Cū eni nō fuerit purgata ſed aliꝗ̄ntulum
punita pctā expulſoꝝ. ⁊ pctā excellentium in-
terim fuerint ipleta. Uox tonitrui tui inqͣt pro
pheta in rota. Fit. n. vox tonitrui iudicioꝝ
vel terribilium rota verſatili. Reuerſiq꞉ expul
ſi expellētes ꝓſcribūt. eorūq꞉ bona diripiūt. ⁊
cede crudeliori graſſant. ⁊ tribulatiōib⁹ multi
pliciter exponūt. Sicq꞉ iplet illud Eſa. xxviij.
Manda remāda. expecta reexpecta. modicū
ibi. ⁊ modicū ibi. vt vadāt ⁊ cadāt retrorſuꝫ. ⁊
conterant illaqͣentur ⁊ capiantur. Mādat. n.
vna pars aliam expellēdo ꝓſcribendo. Alt꞉ꝗ
pars reuerſa remādat que eā ꝓſcripſerat. Ex-
pectat ps ꝓſcripta reuerſionem ſuā ⁊ ſic alia
emiſſa poſtea reexpectat ſuū regreſſum. Mo-
dicū ibi. idest in vna ꝑtiū bonoꝝ tpaliū ⁊ ſpiri
tualiū remanet. Et modicū ibi. idest i alia pte
ꝯtra cum poſtea ipa ꝓſcribiſ. Sicq꞉ vadūt ad
mortē cadūt retrorſa vt nō videāt caſum ſuū.
Cōterūt in puluerē miſeriarum. qꝛ ꝯtritio ⁊ in
felicitas in vijs eoꝝ. idest opib⁹ talium tpaliū.
Sicq꞉ vt dicit Hiere. xlvi. Fortis ipegit i for
tē. ⁊ ambo ꝑiter corruerūt. Facta diuiſione in
ter tribum iuda ⁊ beniamin ex vna pte. ⁊ decē
tribus iſrael ex altera ꝗ prius fuerant ſub vno
dn̄io. multa mala fecit vna ps ꝯtra aliam de
mum vtraq꞉ ps ꝯtrita eſt. ⁊ infelicitatē capti-
uitatis ⁊ dure ſeruitutis incurrit. In ciuita-
te quoq꞉ romana cōquiſito dn̄io orbis. poſtꝗ̄
diſcordie ꝑtialitatū ⁊ ſeditionū vrbē ingreſſe
ſunt agēte mario ꝯ ſillā. ⁊ ecōtra. Catilina cō-
tra ſertoriū ⁊ Ciceron. Ceſare contra pompe
ium. innumere cedes ciuium ſecute ſunt. ſan-
guis effuſus humanus ſupra modū. Et ſi tē-
pore Octauiani imperium pacificū fuerit ſūm
me deo opante ob natiuitatē xͣpi demū paula
tim ad nihilum ꝺductū eſt. vt verificet dictū
xͣpi. Omne regnū i ſeipſum diuiſum ⁊c̄. Et ſic
labor in medio eius. ¶ Secundum eſt labor Confu-
in extremo ꝯfuſionis. vix eni tales in extremis ſio ori
poſſunt deſerere ꝑtialitates ⁊ odia. Qui ſi mo ex ſedi-
riantur in tali ſtatu ſine ſignis cōtritionis nō tione.
debent eis dari ſacra. quod eſt ad magnā con
fuſionē. Sed nō miror. qꝛ eccliaſtica ſepultu-
ra deberent carere. Nam regulare eſt ꝙ q̄ mo
ritur in aliquo peccato mortali notorio debꝫ
priuari ſepultura eccleſie niſi fuerit eccleſie re
conciliatus ſeu oſtenderit ſigna penitentie. vt
xiij. q. ij. c. quibus. Et extra dͤ ſepul. c. prochia
no. Uñ in eo implebiſ illud hiere. xxij. ſepultu
ra aſini ſepelietur. qui ꝓijcitur in flumine vel
fouea extra ciuitatem. Quod ſi ſua preſumpti
one vel ſuorum fuerit in eccleſia ſepultus. hoc
ſibi erit ad cumulū dānationis. ⁊ hͦ ꝓcurantiū
xiij. q. ij. Cū grauis. Sed neq꞉ etiam ꝓ talib⁹
poſſunt dici miſſe vel officia. qꝛ vt dicit leo pa
pa. Cui nō cōicamus viuo. nec mortuo cōmu
nicare debemus ſcilicet pro eo orando. xxiij.
q. ij. ſane. Ecce quantus labor confuſionis in
remanentibus. ¶ Tertium eſt labor cruciat⁹
infernalis. Nā vt dicit Aug. Si quis ſenſerit
aliquod mortalium in ſe dominari. niſi peni-
tentiam egerit eterna illum flamma trucida
bit. in libro de igne purgatorii. Et ſic regnuꝫ
hominum partialium deſolatur ⁊ pergit ad ꝺ
ſolationem eternam. Unde ſumme cauendū
ab huiuſmodi regno.

¶ Capitulū nonum. De contentione.

S Eptima et vltima filia in
anis glorie eſt contentio cum qua
habet magnam vicinitatem liti-
gium. Et ideo hic de vtroq꞉. Con
tentio tamen opponitur concor-
die ſeu charitati. Litigiuꝫ vero amicie. ¶ Pro Litigiū
cuius declaratiōe dicit. b. Tho. ij. ij. q. cxvi.
ar. i. ꝙ litigium proprie conſiſtit in verbis. cuꝫ
ſcilicet vnius verbis alterius contradicit. In
qua contradictione duo poſſunt attendi. Quꝫ
qꝫ enim contingit contradictio propter perſo
nam dicentis. cui contradicens conſentire re
cuſat propter defectum amoris animos vniē
tis. Et hoc videtur pertinere ad diſcordiaꝫ cō
trariam charitati. Quando꞉ꝫ vero contradi-
ctio oritur ratione perſone quam quis contri
ſtare non veretur. ⁊ hec contradictio eſt litigi
um oppoſituꝫ amicitie ſeu affabilitati ad quā
pertinet delectabiliter alijs conuiuere. Un-
de Philoſophus dicit in quarto Ethico-
rum ꝙ q ad omnia contradicunt cauſa eius
quod eſt contriſtare. neque quoſcunq꞉ curan-
tes diſcoli ⁊ litigioſi vocantur. Prohibentur

aũt litigioſi ad ordines pmoueri ꝛ platuras. vñ dicit apoſtolus.j.Thimo.iij. Nõ litigioſũ. ſ.opꝫ eſſe epm.qđ extẽdit ẽt ad alios clericos Et rõ huiꝰ phibitiõis ẽ vt dicit gſanꝰ diꝰ.xlvj. §.j.ꝛ.c.ſe.q2 litigioſi ſũt ſupbi.vl̃ adulationibus ſibi alios principũ pciliãt vel fr̃ibꝰ ſuis detrahẽdo infamie notã ingerũt.vel iter fratres ſeminãdo diſcordiã.ſeditiões facere nũq̃ ceſſant.Oñdit autẽ Jacobꝰ apls.iiij.c.tale vitiũ pcedere ex pcupiſcẽtia put videlꝫ pcupiſcẽtia iportat inclinationẽ habitualẽ ad pctã q̃cũq̃.Vñ ait.Vñ bella ꝛ lites i vob.niſi ex cõcupiſcẽtijs q̃ militãt i mẽbris vr̃is.¶Cõtẽtio ãt diffinit ab Amb.q̃ eſt ipugnatio vitatis cũ pfidẽtia clamoris.ꝛ h put ẽ pctm̃.Nã ptẽtio etiã ponit a Tullio.in.ij.rhetorice color rhetoricꝰ.dicit eni q̃ ptẽtio eſt oro ad pfirmãdũ ꝛ pfutandũ accõmodata.Inq̃tũ aũt ẽ vitiũ apls admonet vitare ad Ro.xiij.dicẽs.Nõ in ptẽtiõe ꝛ emulatiõe.ſ.ambulemꝰ pueriſando. ꝛ Catho.Cõtra vbolos noli contẽdere vbis.ꝛ ꝛ Greg.in mora.Ego puto ſalua fide meliꝰ.ſ. eſſe alieno itellectui cedere q̃ cõtẽtiõibꝰ dſeruire.Poit aũt a Greg.ptẽtio filia inanis glie ex eo vt dic̃.b.Tho.ſe.ſe.q.xxxviij.ar.ij.q̃ ptẽtio ẽ qdã diſcordia in vbis.Diſcordãtiũ autẽ vterq3 in ſenſu ſuo ſtat.ꝛ vnꝰ alteri non acqeſcit.Propriũ aũt eſt ſupbie ꝛ ianis glie ppriã excellẽtiã q̃rere.Sic aũt diſcordãtes ſũt aliq ex eo q̃ ſtãt in ppriis.ita ptẽdẽtes ſũt aliq ex h q̃ vnuſq̃ſq̃ vbo qđ ſibi videt defẽdit vt ſic ſ videat minꝰ bñ q̃ aliꝰ cognoſcere illud đ quo ptẽdit.Vñ ſit mortale dicet ifra.De vtroq̃ igitur ſil̃ ꝛ large ſumẽdo põt exponi illđ ps.cvi. Effuſa eſt ptentio ſup pncipes ꝛ errare eos fecit in inuia ꝛ nõ i via.ſ.pp̃ter cõtentionẽ.Et dr̃ deꝰ errare facere pmiſſiue.nõ q2 cauſet errorẽ ſꝫ q2 pmittit.ſic etiã expõit illđ amos.iij. Si erit malũ i ciuitate.ſ.vniuerſi qđ dñs non fecerit.ſ.pmiſſiue.Vñ Aug.in enche.Nihil fit niſi oipotẽs fieri velit vel ipſe faciẽdo.ſ.quãtũ ad bona.vl̃ ſinẽdo fieri.ſ.q̃tũ ad mala.Facit igit ptẽtioſos errare.ſ.pmittit ꝛ h q2 incedũt nõ in via q̃ xps eſt dicẽs.Ego ſum via.veritas.ꝛ vita Joh.xiiij.Qui nõ fuit ptẽtioſus ſꝫ humil̃ ꝛ mitis ſed in inuio.ſ.i imitatiõe diaboli q̃ ſupbus eſt ꝛ rex ſup oẽs filios ſupbie.ut dicit Job penul.Ipſe eſt inuiũ.i.extra viã q2 extra grãm ꝛ miſericordiã xpi.Vel i inuio ambulãt ſeu opant nõ in via q2 ex charitatẽ ſunt q̃ via dicit ab aplo.j.Corin.xij.iqens.Adhuc excellẽtiorẽ viã vob demõſtro.ꝛ Aug.Ipa eſt via q̃ ducit ad celũ.Vel via ẽ obſeruatio mãdatoꝝ iuxta illđ ps.Viaꝫ mãdatoꝝ tuoꝝ cucurri.Cũ igit ptẽdẽtes nõ ambulẽt in via charitatis intẽdẽtes q̃rere vitatẽ in ſua ptẽtione. ſꝫ vadãt i inio emulatiõis ꝛ ſupbie.errare eos deus facit.ideſt pmittit.ꝛ ipos ꝛ alios audiẽtes.Vñ apls loquẽs de ptẽtiõe ait.ij.Thi.ij. Noli ptendere vbis.Ad nihilũ eni vtile eſt.ſ. h niſi ad ſubuerſionem audientiũ.Effuſa ẽ ergo ꝛc.Ubi notandũ.q̃ triplex eſt contentio.

Cõtentio.

¶Prima eſt ptentio emulationis effuſa ab inferioribus ſuper.ideſt erga pricipes ſuplorũ.
¶Secũda ẽ ptẽtio diſputatiõis effuſa ab opinionibꝰ ſup.ideſt iter pncipes magiſtrorum.
¶Tertia eſt ptẽtio litigationis effuſa a diſceptatiõibꝰ ſup.ideſt iuxta principes magnatorum vel rectorum.

¶Prima cõtẽtio eſt que .§.j.

Cõtẽtiõ emulationis ex inuidia.

pcedit ex inidia.quã hñt adinuicẽ alię erga ſuos principes.ideſt doctores.Nam cũ vidẽt doctorẽ alioꝝ magis laudari.ꝛ in opiniõe q̃ ſuũ inidẽt ꝛ ptẽdant p laudãtes alios.Talis ptẽtio fuit in chorintiis pueriſis ad fidẽ a paulo.Vñ eos redarguẽs ait.j.Corin.j.Cõtẽtiones ſũt iter vos h aũt dico qđ vnuſq̃ſq̃ dicit. ego ſum cephe.ideſt Petri.ego Pauli.ego appollo.diuiſus eſt xps.Et in.c.iij.Cũ ſint inter vos zelus ꝛ cõtẽtio.ideſt inidia ex qua pcedit ptẽtio.Nõne carnales eſtis.ideſt ſenſuales ꝛ beſtiales.Exiſtimabãt tales q̃ qui a meliori ꝛ maiori ſctõ fuiſſet baptizatꝰ.ille maiorẽ gratiam pſecutꝰ fuiſſet quaſi ipi hoies darẽt grãꝫ vt ꝛ ps.Et ſic q̃ habebãt affectionẽ ad vnum pplm̃ magis cõmẽdabãt ꝛ ptẽdebãt.cõtra baptizatos vl̃ pueriſos ab aliis tãq̃ a nõ ita ſctis hoibꝰ.ꝛ nõ tãtã grãm pſecutibꝰ inidebãtq̃ illicẽ.Sꝫ magnꝰ error iſte erat.q2 hoies nõ ſunt collatores ſacralis grẽ ſꝫ xps.ꝛ ſic errabant in inio ꝛ nõ i via icedẽtes vitatis.ꝛ iđ paulꝰ redarguit.ſic ꝛ diſcipli Jo his baptiſte eſtimãtes.Joannẽ magiſtm ſuũ maiorẽ xpo cũ viderẽt q̃ plures pcurrẽt icipiebãt ad ſeq̃lã ꝛ doctrinã xpi. q̃ſi inidentes ſibi h ſignificauerũt:ꝛ forte aliquãdo de h contendebãt q̃ maior eẽt mgr eorũ:ꝛ iđ potiꝰ deberẽt ſeq.Sꝫ Joãnes eos eduxit de tali inio.cũ miſit duos diſcipulos ſuos dicens.tu es q̃ vẽturꝰ es ꝛc.vt.ſ.vidẽtes miracula eiꝰ agnoſcerẽt ꝛ crederẽt veꝝ meſſiã:ꝛ ſibi magis adhererẽt.vt dic̃ Criſo.Sic ꝛ cõtẽdũt qdã quotidie de pdicatoribꝰ de doctoribꝰ.ꝛ d ſanctis fundatoribꝰ religionũ qs fuerit maior dñicus vel Franciſcꝰ vel Aug.vel Tho.ꝛ huiuſmodi.Fatue ſũt iſte cõtẽtiões.ꝛ nil niſi errorẽ ꝛ diſcordiã generãt.¶Legit de duobus doctoribꝰ quoꝝ vnꝰ hẽbat i magnã deuotionem Joãnẽ bapti.alius Joãnẽ euãge.cũ qlibet niteretur ſuũ cõmẽdaret.ꝛ alteꝝ alteri pferret.cõdixerũt ſibi in publico facere diſputationẽ ſolẽne ſup hoc ad pbãdũ qs maior eẽt Sꝫ nocte pcedẽti diẽ aſſignatã diſputatiõis Joãnes baptiſta ſuo deuoto doctori apparuit.ꝛ Joãnes euãgeliſta ſuo reuerẽtes q̃ diſputationẽ talẽ dimitterẽt.q2 ipi bñ pcordabãt in celis ibi,ita ipi inicẽ haberẽt pcordias ꝛ cha

Exemplum.

ritatē i terris: ꝛ ſic deniꝗ̄ i ſopulis viderēt hāc veritatē. Inſup cū ↄuerſi ad fidē ex iudaiſmo quidā aliꝗ ex gētilitate romani eēnt inter ſe altercabāt ꝛ ↄtēdebāt. alter alteri ſe ꝑferēs ꝛ aliuꝫ deſpiciens. Nā vt dicit mgr̄ in glo. circa finem prologi in ↄtinuo. Iudei. n. ↄuerſi propter ſāctos pres a qb'originē duxerāt. ꝛ legē ſpecialr̄ eis a deo datam gentiles ↄuerſos deſpiciebant. dicentes ſe ꝑpter obſeruātiā legis meruiſſe grāꝫ xp̄i dicētes. Nos de ſ̄ne abrae nati ſum' cui ꝑmiſſio prima facta eſt. ppl's peculiaris dei ſum'. Nos de egypto forti manu ꝛ mirabilib' ſignis de' eduxit. Nos ꝺ ſicco veſtigio mare rubꝝ trāſire fecit. Manna pluit Aquā de petra ſluxit ꝛ ſoli legē ei' accepim'. Ad nos ſpecialr̄ venit dei fili'. Vñ ait in euāgelio. Nō ſum miſſus niſi ad oues q̄ perierāt domus iſrael. E ↄtra gētiles ↄuerſi dicebant. Quanto plura bñficia vobis ↄceſſa narratis. tāto peiores vos eſſe oſtēditis. Nā eiſdē dieb' quib' mare rubꝝ trāſiſtis. ꝛ poſtea ante idola ſaltaſtis. ꝛ q̄ manib' veſtris feciſtis. ꝛ ꝑpo ore quo paulo ante de ſūmerſiōe pharaonis ꝛ exercitu ei' laudes deo reddideratis. idola adoraſtis ꝛ laudaſtis in deſerto. poſt manna celitus datum in deſerto faſtidiētes in egyptū redire voluiſtis. Sepe deū ad irā irritaſtis. ꝛ ad vltimum ꝑphetas ſibi miſſos occidiſtis. Nos itaꝗ vob' digniores ſum'. q vt de xp̄o audiuim' in eū credidim'. Vñ p ꝑphetā de nobis dñs ait. Ppl's quē nō cognoui ſeruiuit mihi. i auditu auris obediuit mihi. eū cōſtat nos nō ex induſtria ſed ex ignorātia deliquiſſe. Si apl'os ꝛ ꝑphetas habuiſſem' idola nō coluiſſem'. Nō de generis nobilitate vos iactatis ſi qua talium glīa eſt tunc iſmahel ꝛ Eſau pōt pariter gl'iari cuꝫ de eiſdē parētibus nati ſint. His igit altercantib' apl's ſe mediū interpoſuit oēs ↄtētiōes coꝝ hincinde dirimēs ad vnā ↄcordiā oēs adduxit. oſtēdens nullos coꝝ meritis ſuis eſſe ſaluatos. qꝛ oēs ꝛ iudei ꝛ gētiles ſub pctō tenebant. ſed p dei grām liberati ſūt. vt ait apl's ad Ro. x. Nō eſt diſtinctio iudei ꝛ greci oēs eni peccauerunt. ꝛ egent grā dei. ꝛ iuſtificati gratis grā ipi'. ad Ro. iij. Et ↄtētiones vitādas eſſe oſtēdit dicēs. Ro. xiij. Nō in ↄtētione ꝛ emulatiōe. Sic etiā de reductiōe regis dauid i regnū ſuū ↄtēdētes tribus iſrael cū tribu iuda ſe diuiſerūt: quia durauerba adinuicē habuerunt. ij. Regum. xix. Sermo enim durus ſuſcitat rixas. Prouerbiorum. xv.

❡ Secūda ↄtentio eſt .§. ij.

Cōtentio i diſputatiōibus. diſputatōis ſed rōnabiliter facta. apl's. j. Cori. xj. Si quis videt inter vos ↄtētioſus eē nos talē ↄſuetudinē nō habem' ſed neq̄ eccleſia dei. Rñdente obſecro abſꝗ ↄtētiōe Job. vj. Honor eſt homini q ſepat a contentionibus. Prouerb. xx. Vbi eni zelus ꝛ ↄtētio. ibi inconſtantia ꝛ oē op' prauū Iaco. iij. Triplex aūt eſt vitioſa contentio ꝛ talis euitanda.

❡ Primo quia ↄtra ſciētie veritatem.

❡ Secūdo quia ↄtra modeſtie ↄgruitatem.

❡ Tertio quia ꝑpter materie inutilitatem.

❡ Contētio p̄io mō qñ. ſ. eſt impugnatio veritatis aduertenter ꝛ mō inordinato. vt cū clamore ꝛ hmōi. eſt pctm̄ mortale. ſꝫ Tho. ij. ij. q. xxxviij. Vñ ꝛ apl's ponit ↄtentiones inter opa carnis. de quib' dicit q q talia agunt regnū dei nō ↄſeq̄nt. qd videt intelligendū de reb' ſpōtanie. vt q̄ ptinēt ad fidē vl' bonos mores vel determiāta p eccl'iam vel ptinentia ad doctrinas vtiles vel alia notabilia. Nā ↄtentio q̄ fit inter pueros etiā ↄ veritatē nō videtur mortale. Multū debet euitari: Ethō q̄re debꝫ euitari ↄtentio eſt. qꝛ vt dicit glo. ſup illud. Noli ↄtēdere verbis. Cōtentio min' ſtabilitatis hꝫ. ſepe generat odiū ſcrupulū. Solēt eni in ↄtētiōe talia opponi eliminato etiā maliuolētie argumēto vt moueāt aios inſipientiū fratrū. Nec pōt eſſe ↄtētio qn extorq̄at aliqd ↄtra ↄſcientiā vt intus in aio pdat. ꝛ foris victor accedat. Nemo eni patit ſe vinci lꝫ ſciat vera eſſe q̄ audit. Collatio ergo eſſe debet inter dei ſuos nō altercatio. Hec ibi. ❡ Secūdo mō ↄtentio eſt pctm̄ qñ etiā fieret p veritate: ſed modo inordinato. vt cū clamore ꝛ huiuſmodi. ꝛ tūc videt veniale pctm̄. ſꝫ Tho. ſe. ſe. q. xxxviij. ar. j. Niſi forte tāta inordinatio fiat i ↄtendendo q notabile ſcādaluꝫ ſeq̄tur aliorū qꝛ poſſet eſſe mortale. vñ apl's poſt dixiſſet. ij. Thimo. ij. noli contēdere vbis ſubdit cām. ad nil eni vtile eſt niſi ad ſubuerſionē audiētiū Subuerſio aūt importat notabile ſcādalum. Sꝫ ſi fiat ↄtentio ad ipugnādū falſitatē debito mō tunc laudabile eſt. Et ſic catholici ↄtendūt ↄtra hereticos ad defendendū veritatē. vnde glo. ſup illud. j. Reg. iiij. accidit vt q̄dā die ꝛc̄. dicit. catholici ↄtra hereticos ↄtētiones nō ↄmouent niſi primo ad certamē ↄuocent. In quo tñ diligēter cauendū eſt vt non ponāt ſe ad ↄtendēdū cū iudeis vel hereticis niſi bene periti. ne fidei doctrina ↄfuſioni pateat ſi neſcirēt ſufficiēter rñdere obiectis. Inſuper etiam nec corā idiotis ꝛ ſimplicibus. ſm Tho. ſe. ſe. q. x. ar. vij. quoꝝ fides tāto firmior in eis eſt q̄nto min' ↄtrarietatis aliqd audierūt. Audiētes eni ↄtraria his que tenēt ſcipiūt vacillare. ❡ Tertio mō ↄtētio eſt vitioſa ꝑpter materie inutilitatē vt cū fiūt contentiones de rebus nulli' vtilitatis vtrū ſic vl' aliter ſint. Vñ apl's. j. Thimo. vj. Si qs aliter docet ꝛ nō acquieſcit ſanis ſermōib' ieſu xp̄i ꝛ ei q̄ ſm pietatē eſt doctrine: ſupb' eſt nihil ſciens ſed languens circa q̄ſtiones ꝛ pugnas ver

Cōtentio contra veritatē ē mortale.

Iuſtū eſt diſputare cū hereticis.

Inutile ē contendere verbis.

borum. ex quibus oriuntur inuidie. contentiones blaſphemie ſuſpitiones. male cōflictationes hominum mente corruptorum. Ubi dicit glo. ſuper illud Languens circa queſtiones ⁊ pugnas verborum. id eſt inexpeditus ad ſoluendum eas languens ait. Non enim recuſando fidem penitus moritur. ⁊ ad veritatis ſcientiā conualeſcit. ſed quaſi repentinis acceſſionib⁹ languet circa queſtiones. Queſtio enim tunc erat an aliquis eſſet ſeruus cum omnes ex eiſdem partibus ſint nati. ⁊ omnes xp̄s redemerit. Pugne verborum videbantur: quia dominus dixit. Si liberauerit vos filius, vere liberi eritis. Hec verba videbantur repugnare verbis apoſtoli dicentis. co. c. Qui ſub iugo ſeruitutis ſunt. dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur. Sed ſuperficialis ē iſta repugnātia. Chriſtus enim loquebatur đ ſeruitute animi p pctm̄. apoſtolus de ſeruitute temporali quo ad corpus. Sic etiam fiunt nunc multe contentiones ⁊ diſputationes inutiles vt de conceptu virginis in peccato originali. vel nō in publicis predicationibus. Unde ſequūtur magna ſcandala apud auditores. De Maria magdalena. ſi fuerit meretrix vel virgo corpore vel corrupta. De Joanne euangeliſta ſi eſt in paradiſo terreſtri cum corpore vel in gloria vel in mūdo corp⁹ eius ⁊ huiuſmodi. ¶ Cōtendere etiam de dignitatibus vel locis honorabilioribus vanum eſt. Et ſic intrauit contentio inter apoſtolos quis eorum videretur eſſe maior. quos chriſtus compeſcuit dicens. Principes gentium dominantur ⁊c̄. Luce. xxij. nec hoc fuit abſq peccato. Quod autē Job cum domino contentionē fecerit dicens. Niſi quid qui contendit cum deo tam facile conqueſcit. Ibi contentio ponitur pro diſputatione. Dixerat enim ca. xiij. ad omnipotentem loq̄r ⁊ diſputare cum deo cupio. In qua diſputatione contentione non intendebat veritatem impugnare. nec inordinatione animi vel vocis vti. ſed aliquem inquiſitionem exquirere. Unde in nullo peccauit ſm̄ thomam vbi ſupra. Uitande ergo ſunt contentiones inutiles que vtiq inſtigantur opere diaboli cui ſumme diſplicet concordia hominum.

Inſtigat diabol⁹ ad cōtētionem.

¶ Unde legitur in vitaſpatrum. q cum duo germani in heremo habitarent deo militātes ⁊ diu ī maxima concordia vixiſſent nunq̄ contentionis verbum habentes. vnus eorum inſtigatus a diabolo quadam die dixit. Tantum eſt q nō fecimus aliquam contentionem faciam⁹ vel vnam. Cui alter dixit neſcire ſe facere. Quem ille docuit dicens. Ponamus laterem vel aliquam rem in medium. ⁊ ego dicam q eſt mea ⁊ tu econtra q eſt tua. ⁊ ego iterum dicam q eſt mea ⁊ tu econtra reſpondeas. ⁊ ſic faciem⁹ contentionem. Cum ergo cepiſſet ille dicere rem illam ſuam. ⁊ alius econtra dixiſſet ſuam, durius primus loquens ait, immo mea eſt. Quem ille eſtimans iratum ſubito acquieuit dicens. Si tua eſt ipſam accipe. ⁊ ſic finita eſt queſtio. Cui ille primus dixit. Sic non oportet facere ſed ſemper perſiſte in dicendo tuam. Cum igitur iterum cepiſſent. poſt binam replicationem modo priori cum acriter prim⁹ loqueretur alius ſubito aſſentiebat dicens accipe ſi tua eſt. Et cum pluries iteraſſent negocium nunquam potuit ille vinci vt veram contentionem facerent. ſicq diabolus confuſus eſt.

¶ Tertia eſt contentio .§. iij.

De contētiōe litigij ī iudicio

litigij. Hanc videtur chriſtus prohibere dum ait Matheus. v. Qui vult tecum in iudicio cōtendere ⁊ tunicam tuam tollere dimitte ei ⁊ pallium. Unde apoſtolus reprehendit corinthios. qui in iudicio adinuicem contendebant dicens. j. Corinth. vi. Frater cum fratre iudicio contendit. Sed fruſtra eſſet inſtitutus ordo iudiciarius cum ſuis ſolemnitatibus in iure canonico ⁊ ciuili ſi non eſſet licitum ⁊ iuſtū contendere in iudicio ob ſua repetenda. ⁊ propulſationem iniuriarum. ⁊ obuiandum iniuſticiis ⁊ calumniis. Quod ergo ait apoſtolus, ſecularia iudicia ſi habetis omnino peccatum eſt in vobis, prime Corinth. vi. itelligitur de contentione iudiciario non ſimpliciter ⁊ ex toto ſed de ea que fit apud iudices infideles vt ibi dicitur per apoſtolum. Hoc enim prohibetur infideles eſſe iudices in cauſis fidelium. vel intelligitur de contentione iudiciali etiam apud fideles. ſed cum fraudibus. mendaciis: ⁊ iniuſticiis. Unde ibi dicit apoſtolus. Quare non magis fraudem patimini ſed vos fraudatis. Poteſt ⁊ tertio illud intelligi de non cōtēdendo quando in repetitione ſuarum rerum ſcandalum ſequeretur in eis a quibus repetūtur. ſi tamen ſcandalum eſſet puſillorum non phariſeorum. Sed poſtq̄ declaratum eſſet illis a quibus repetuntur aliena illa ſua non eſſe ſufficienter. iam eſſet ſcandalum phariſeorum in eis ſcilicet ex malicia procedens ſi turbarentur ex hoc. Unde non dimittenda eſſet talis contentio ex hoc de neceſſitate. De hoc tamen vide infra in. c. de ſcandalo. quod autē dicit chriſtus non contendendum in iudicio conſilium eſt. Unde non obligat ad impletionem eius niſi quantum ad preparationem animi non ad opus. vt ſcilicet talis ſit paratus non ſolum ablata non repetere ſi oporteret: ſed etiam ad patienter ferendum ſi clamidem perderet. Arg. ad h. xxiij. q. j. c. paratus. Uerū conſiderando q in huiuſmodi contentionib⁹ iudicialibus fiunt multa peccata ex vtraq parte mendacia ſcilicet periuria odia con-

tumelia fraudes. ⁊ alia forte meli⁹ eſſet talia dimittere ꝙ̄ tot piculis ſe exponere. ⁊ ꝑcipue qn̄ litigia ſūt intricata. ⁊ iudices ſunt cupiditati nō veritati dediti. vel cū altera pte cōponere: etiā diminuēdo de iure ſuo qꝛ vari⁹ euentus belli cāp: ⁊ expēſe mi̇̄te. Vn̄. v. q. ij. ſi pmates. di ꝗ iudex laborare dʒ ad cōcordiā ⁊ dʒ litigātes ꝯciliare. ff. de offi. ꝓ. l. Illicitas. Debet etiā ſeruari modeſtia in litigijs. Vn̄ di. v. q. iiij. c. In loco. ꝗ quicqd aut ꝯſidentiū ꝯſultatioib⁹ agit. aut ab accuſantiū pte ꝓpōit: ſic dʒ mitiſſima ꝟboꝝ relatiōe referri. vt nec cōtentioſis vocib⁹ ſenſus audiētiū turbet. i. clamoſis nec iudicij vigorē de tumultu eneruet. Sʒ de ordine iudiciario ⁊ mō aduocādi hẽ in iij. pte. ti. ix. Effuſa ē ergo talis ꝯtētio litigioſa ſup pncipes. i iuxta principes ſeu rectores vbi cāe aguīt. Et qꝺ ſup aliqn̄ pōat ꝓ iuxta. pʒ ex illo verbo pꝭ. Sup flumia babilonis ſedim⁹ ⁊c̄. i. iuxta. ⁊ ſic ꝯtēdētes in iuio viciꝫ ꝓcedētes nō in via iuſticie ⁊ charitatis errat ſe ee. i. pmiſit in plura icōueniētia itrādo. vl' veritatē nō vidēdo. Sic due meretrices ſemel cōtēdebāt iiudicio corā rege Salamone de filio vni⁹ viuo: altero mortuo. quē falſa mr ſuſtulerat a latere de mris ⁊ mortuū ſuū iuxta mre3 viui locauerat ⁊c̄. Vide hiſtoriā. iij. Reg. iij.

¶ Titulus quintus de luxuria.

¶ Capl'm primū de luxuria i quo agit pmo d vij. occaſioib⁹ ei⁹. Secūdo de. vij. gradib⁹ ei⁹. Et tertio. de. vij. nocumentis eius.

Luxuria accipitur dupliciter.

L Uxuria eſt tertium viciū principale. ¶ Sumit aūt h nomē dupliciter. Vno mō large ꝓ abūdantia ⁊ ſupfluitate reꝝ corpaliū .i. nō ſolū venereoꝝ. ſʒ ⁊ cibi: pot⁹ ⁊ veſtit⁹. ⁊ diuitiaꝝ ⁊ diliciaꝝ. Et ſic ſumit Ambro. cū dicit Egritudo corpis pctm̄ repellit luxuria carnis. i. abūdātia deliciaꝝ pctm̄ adolet. i. nutrit. de pe. diſt. i. c. ꝟbū. §. poteſt fieri. Aug. etiā dic̄ in li. ꝯfeſſo. ꝗ luxuria ſatietatē atqꝫ abūdantiā ſe cupit vocari. ſacietate ciboꝝ. ⁊ abūdātiā diuitiaꝝ. Secūdo mō ſumitur luxuria ꝓpriē ⁊ ſtricte ꝓ inordinatiōe circa venerea. Vn̄ ſm Iſido. in lib. ethimologiaꝝ. luxurioſus dicit q̄ſi ſolut⁹ in voluptates. Et qꝛ voluptates venereę maxie animuʒ hoīs reſoluūt. i. a vigore rōnis iō ſm Tho. ij. ij. q. cliiij. arti. i. circa voluptates venereas maxie luxuria ꝯſiderat. Sic ēt libido ⁊ ſi in alijs materijs dicat. vt libido vīciſcēdi. libido domināndi ⁊ hmōi. ſpecialiter tn̄ ſibi hoc nomē vēdicāt venereę voluptates. in qb⁹ ſpāliter libido di eē. vt ait auguſt. in. xiiij. de ciuit. dei. ¶ Sic aūt diffinitur ipſe. Luxuria ē inordinat⁹ appetit⁹ venereoꝝ. Appetit⁹ di qꝛ oē pctm̄ pncipalr ꝯſiſtit i appetitu ſeu volūtate. Vn̄ Aug. Nemo. ſpondi

Luxuria diffinitur.

ce. i. luxurioſe vtit corpe niſi prius ſpū. i. volūtate ꝯcepta nequitia. Dicit etiā idē augu. de violenter oppreſſis. Nō polluit aliquē libido aliena ſi aliena erit. i. ſi nō aſſentiat ipſe voluntate. Et loqt aug. de pollutiōe animi ꝑ pctm̄. non de pollutione carnis. Inordinatus di cū eſt ꝯ rōnis ordinē. Nam ſi eſt ſm rōnem appetitus vel vſus venereoꝝ vt in debito actu ꝯiugali. nō eſt luxuria neqꝫ pctm̄: ſed quocūqꝫ aliter ſemp eſt pctm̄. Rō hui⁹ ē ſm. b. Tho. ij. ij. q. cliiij. ar. iij. qꝛ quāto aliqd ē magis neceſſarium tātomagis opʒ ꝗ circa illud rōnis ordo ſeruet. vn̄ ꝑ ꝯſequēs magis eſt vicioſum ſi ordo rōis ꝑtermittat. Vſus aūt venereoꝝ ē valde neceſſari⁹ ad bonū cōe qꝺ eſt ꝯſeruatio humani generis. Et iō maxime circa hoc dʒ attendi ordo rōnis qui determinatus eſt per leges diuinā ⁊ humanā. Si aūt circa hoc aliqd fiat ꝑter id qꝺ dʒ ordo rōis. vicioſuʒ erit. Hoc aūt ptinet ad rōnem luxurie vt modū ⁊ ordinem rōnis excedat circa venerea. ⁊ iō pctm̄ ē ⁊ ex genere ſuo mortale. qꝛ directe ꝯ ꝑceptū illud. Nō mechaberis. Exo. xx. Sup quo verbo dicit aug. Nomine mechie oīs illicitus ꝯcubitus. i. extra matrimoniū. atqꝫ illoꝝ mēbroꝝ non licitus vſus ꝓhibitus intelligit. xxxij. q. iiij. c. meretrices Apls etiā ponit luxuriā inter opa carnis q̄ qui agunt regnū dei nō ꝯſequētur ad gal. v. vnde oſtendit eſſe mortale. ¶ Sʒ arguit ꝯ ſic. ꝑ actum venereū ſemē emittit qꝺ eſt ſupfluum alimenti. vt pʒ ꝑ phm in li. de generatione aialiū: ſed in emiſſione alioꝝ ſupfluitatū non attendit aliqꝺ pctm̄. ergo nec circa actus venereos ꝑt eſſe peccatuʒ. ¶ Rūdet. b. tho. ſe. ſe. ꝗ ſm phm in dicto li. ſemē q̄uis ſit ſupfluuʒ. eſt tn̄ ſupfluū quo indiget. Supfluū enim di ex eo qꝺ reſiduū eſt opatiōis virtutis nutritiue. tn̄ ſupfluū non eſt ad opus virtutis generatiue: ſʒ indiget eo ad generationem: ſʒ alie ſuperfluitates humani corpis ſunt qb⁹ nō indiget. ⁊ iō non refert q̄liter emittātur ſalua decentia cōuictus humani. Sʒ nō eſt ſic in ſeminis emiſſione q̄ taliter fieri debet vt cōueniat fini ad quē eo indiget ſeruatis alijs debitis circūſtantijs alias erit mortale. Item ſm b. tho. vbi ſupra ſicut alijs vicijs opponūt alia vicia vt ꝯtraria: vt auaritia ꝓdigalitati. ꝑſumptio deſpatiōi: ⁊ hmōi. ita ⁊ luxurie vicio opponit vt ꝯtrarium viciū qꝺ ꝯtinet ſub inſenſibilitate. Et accidit hoc viciuʒ in eo qui ita deteſtatur mulierum vſum vel viroꝝ. ſi mulier ē ꝗ vxori debitum non reddit vel viro vxor. qꝺ etiam ꝑt eſſe mortale. Venerei dicuntur act⁹ carnales a venere dicta. que a paganis dicebatur dea amoris. ex amore enim ꝯcupiſcentie tales actus procedunt. In ſe autem nō ſūt illiciti. ſed cum ſunt inordinati vʒ ꝯ regulā rōnis. ¶ Unde in cōiugio debito modo ſeruato

Nō ſit mortale.

Luxuria i coniugio fit abſqꝫ peccato.

abſq; pctō ſūt ⁊ ſi ibi ſit ſimilis delectatio. Rō
hui⁹ ẽm b. Tho. ſe. ſe. q. cliij. arti. ij. q: ſicut ē
vere bonū q̄ ↄſeruatur natura vnius idiuidui.
ita etiā eſt quoddam bonum excellēs q̄ ↄſerue
tur natura ſpēi humane. Sicut autē ad cōſer
uationem vite humane vni⁹ hoīs ordinat̄ vſus
ciborum. ita etiā ordinatur ad conſeruatiōe3
hūani generis vſus venereoꝝ. Unde aug. di-
cit in li. de bono coniugali q̄ cib⁹ eſt ad ſalutē
hoīs. hoc eſt ↄcubitus ↄiugalis ad ſalutē gene
ris. ⁊ iō ſicut vſus ciborum pōt eſſe abſq; pctō
ſi fiat debito mō ⁊ ordine ẽm q̄ cōpetit ſaluti
corpis. ita etia3 vſus venereorum pōt eſſe abſ
q; oī pctō ſi fiat debito mō ⁊ ordine ẽm q̄ ē cō
ueniēs ad finē generationis hūane. ẽnatis ali
is debitis circūſtantiis. Et ſi arguatur in ↄtriū
ſic. Ubicunq; repit̄ aliqḋ ſupfluū p qḋ a bono
rōnis diſceditur. hoc eſt vicioſum. q: virt⁹ cor
rumpitur p ſupfluū ⁊ diminutū; vt dꝫ ij. ethi.
Sꝫ i quolibet actu venereo eſt ibi ſupfluitas
rōnis ⁊ delectationis. q̄ intantū abſorbet rō-
nē q̄ impoſſibile eſt aliqd intelligere in ipa. vt
dicit phus in. vi. ethi. ⁊ hierony. dicit q̄ in illo
actu ſpūs pphetie nō tangebat corda pphetā
rū. xxxij. q. ij. c. Cōnubia. ergo nullus actu; ve
nere⁹ eſt abſq; peccato. Rñdit idē b. Tho. vbi
ſupra. q̄ mediū virtutꝭ quod corrūpitur p ſup
fluum ⁊ diminutū nō attendit̄ ẽm q̄titatē ſed
ẽm q̄ ↄuenit recte rōni. Et ideo abundātia d
lectationis q̄ eſt in actu venereo ẽm rōnem or
dinato: nō ↄtiatur medio virtutis. Et p̄terea
ad virtutē nō ptinet quantum ſenſus exterior
delectet̄. quod ſeqtur corpis diſpoſitionē. ſꝫ q̄
tum appetit⁹ interior ad hmōi delectationes
afficiat̄. Nec etiā hoc quod qs liber̄ actū rōis
nō pōt habere ad ſpūalia ↄſideranda ſil' cū il-
la delectatiōe: oñdit q̄ act⁹ ille ſit ↄtrius virtu
ti. Non eni eſt ↄtrium virtuti ſi rōnis act⁹ aliqñ
intermittat̄ aliquo qḋ ẽm rōem fit: alioqui q̄
aliqs ſe ſomno tradit eſſet ↄ virtutē. Hoc tñ q̄
cōcupiſcentia ⁊ delectatio venerea nō ſubia-
ceat impio ⁊ moderatiōi rōnis ↄuenit ex pena
pmi peccati inq̄tu3 rō deo rebellis demeruit
habere ſuā carnē rebellē. vt pꝫ p Auguſt. de ci
ui. dei. Nō eſt ergo in illo actu pctm̄ pp̄ter illā
imoderātiā delectatiōis ⁊ ↄcupiſcentiā: ſꝫ eſt
aliquod penale ⁊ pmo pctō deriuatum. Hec
tho. Et ad h fac̄ qḋ ait apl's j. cor. vii. Si nupſe
rit virgo non peccat. ⁊ hieroni. dicit. cōnubia
legitia carēt qdē pctō. xxxii. q. ij. c. Cōnubia.

¶ De hoc igitur vicio .§. j.

pōt intelligi illud ps. lxxiij. Incēderunt igni
ſanctuariu3 tuū. In terra polluerūt taberna-
culū nois tui. Ad litterā loqt̄ pp̄heta ventu
ra pnūciādo de tēplo dñi qḋ erat in hierl'm no
biliſſimū q̄ appellat ſctūariū ⁊ tabernaculum
nois ſui. i. factū ob nomē gl'iam ⁊ laudem dñi

Per modu3 ſermōis

Et iſtud fuit pollutū ⁊ igni incēſum p gētiles
ſiue chaldeos. cū Nabuchodonoſor cepit hie
roſolymā tpe regis iude. i. Sedechie. ſiue Ro
manos cū Titus deſtruxit eā poſt quadragin
ta duos annos a paſſiōe dñi. Moralr̄ vō tem
plū dñi ſūt fideles. iuxta illud. j. Cor. iij. Tē-
plum dñi eſtis vos: qui reſpectu aie pñt dici
ſanctuariū: q: in eis eſt ſanctitas ⁊ habitatio
dei: vt dicebat̄ eē in ſctāſctōꝝ: ⁊ reſpectu cor-
poris tabernaculū in quo aia qeſcit. Uñ Pe.
in ſcda. c. loquēs de corpe ſuo ait. Scio q: ve
lox eſt depoſitio tabernaculi mei. Et illud ta
bernaculū. i. qlibet fidelis eſt nois dñi. q: hēt
in ſe nomē xpi inquātū dicitur xpianus a xpo.
Ignis libido eſt inqt Orige. i. ſignificat libi-
dinē. de peni. di. iij. c. iter hec. Incendit̄ ergo
tēplū illud p luxuriā iteriorē Polluit̄ p luxu
riā exteriorē. Ligna qb⁹ icēdit̄ ſunt occaſiōes
⁊ incitatiōes eius. Sicq; tēplū ad ſolū redigi
tur iſernale pp̄ter qḋ dr̄ incenderūt igni ſan-
ctuariū in terra. i. ita q̄ ad terrā dirutū eſt. ad
terrā. i. iſernalē. Tria ergo ſūt circa hoc vidē-
da ⁊ eliciēda ex verbis ps. ¶ Primo eius occa
ſionē ſubtrahēdā in materie ſuggeſtiōe. ¶ Se
cūdo ei⁹ pgreſſionē pcidēdā in ignis extēſiōe.
¶ Tertio ei⁹ leſiōe3 ↄſequēdā i tēpli ↄſūptiōe.

¶ Quātum ad primum .§. ij.

occaſiones luxurie ſunt multe Robertus hol
chot ſuper lib. Sapiētie ponit decē eſſe cōten
tas in his verſibus. Ocia. ſegnicies. ſomnus.
caro. femina. vinum. Proſperitas. ludus. car
mina forma. puer. Nunc autem ſeptem breui
ter ponentur. ¶ Prima eſt ocioſitas. Unde di
citur. xvi. Ezech. Hec fuit iniqtas. i. cā iniq-
tatis ſororis tue ſodome. ſuperbia. ſaturitas
panis. ⁊ abundantia ⁊ ocium. Et ocium ſoror
dicitur. i. ſimul in vicio luxurie. Ber. Oiu3 tē
tationū malarum cauſa ⁊ ſentina eſt ocium
Sapiens. Ocia ſi tollas pire cupidinis arma
i. luxurie artes in his. ¶ Scda eſt nimia qes.
Ro. xiij. Non in cubilib⁹ ⁊ in impudicitijs. ſ.
ambulemus in noſtra conuerſatiōe. Premit
tit cubilia impudicitijs q: nimis quieſcendo
in lecto homo incidit in laſciuias ⁊ in impu-
dicitias luxurie. Iſboſeth filius ſaul qeſcens
⁊ dormiens in lecto percuſſus fuit in ingui-
ne ⁊ ⁊ occiſus a rechab ⁊ banaa principibus
latronum. ij. Reg. iiij. Ad ſignandu3 q̄ ex ni
mia quiete a demonijs quis percutitur vitio
luxurie. Unde ⁊ Catho. Nec ſomno deditus
eſto. ſ. nimio. Nam diuturna quies vitijs ali
menta miniſtrat. ¶ Tertia ventris ingluui-
es: ſiue in nimis comedendo ſiue nimis lau-
te. Prouerb. xxix. Qui delicate nutrierit ſeruū
ideſt corpus ſuum: in fine ſentiet eum contu
macem. i. rebellem per ſtimulos luxurie. Un
de in figuram primi parentes perpetrato vi-

Septē occaſiones luxurie.

clo gule ſubito in terreſtri ꝑadiſo ſenſerunt ſti
mulos carnis. vñ ⁊ fecerũt ſibi ꝑizomata Geñ.
iij. Ber. In delitijs ꝑiclitatur caſtitas. hiero.
Venter ⁊ genitalia vicina ſunt membra vt ex
vicinitate mẽbrorum intelligat̃ confederatio
viciorum. di. xxxv. ¶ Quarta vinum imodera
te ſumptum. prouer. xx. Luxurioſa res eſt vinũ
i. cauſa luxurie. Et apl's ad ephe. v. Nolite ine
briari vino in quo eſt luxuria. i. materia luxu-
rie. In cuius figuram Noe factus ebrius de
nudauit femora. gen. ix. q2. ſ. venter mero eſtu
ans de facili ſpumat in libidinem. Exemplum
in loth. qui nimio vino inebriatus a filiabus.
cõcubuit cum eis. gene. xix. ¶ Quinta nimia
familiaritas cum mulieribus. Eccleſi. xlij. in
medio mulieru3 noli cõmorari. ꝓuer. vi. Nũ-
quid homo põt abſcondere ignem in ſinu ſuo
vt veſtimenta ſua non ardeant. ⁊ ambulare ſu
per prunas vt nõ comburant̃ plante eius. Sic
qui igredit̃ ad vxore3 proximi ſui non erit mũ
dus. ſ. ſi fuerit familiaris. Sic exponit Nico. d
lira illud Eccleſiaſ. xlij. Melior eſt iniquitas vi
ri q̃ mulier bñfaciens. i. minus periculoſa cõ
uerſatio etiam cu3 malis viris q̃ conuerſatio
familiaris cum bonis mulieribus. Unde Hie
ro. Hoſpitiolum tuum raro aut nũq̃ mulieꝝ
ꝑedes terãt: q2 non poteſt digne habitare cu3
deo qui feminaru3 acceſſibus delectat̃. Femi
nea conſcientiam ſecum inhabitantis exurit.
di. xxxij. Nec ꝯfidas de ſanctitate: q2 nec ſan-
ctior dauid. nec fortior ſanſone. qui ꝑ mulie-
res corruerunt. Periculoſa eſt etiam cõuerſa-
tio cum iuuenculis. Unde Helinandus. Qd
facit in femina ſexus h in puero etas. ¶ Sex-
ta eſt curioſitas ſenſus que eſt vel i aſpectu pul
chrarum rerum. vel auditu turpium vel in cã
tilenis. vel tripudijs. vel in experientia ipſarũ
voluptatu3. Unde Eccli. ix. Auerte faciẽ tuã
a muliere compta. Nã vt dicitur Geñ. xxxiiij.
Cum vidiſſet dinam ſichen filius hemor con
cupiſcens eam rapuit. Iniecit domina vxor
phutiphar oculos in ioſeph ⁊ dixit. dormi me
cum. Geñ. xxxix. De iudith dicitur ꝙ pulchri
tudo eius captiuam duxit animam eius. ſ. ho
lofernis. iudith. x. Et eccleſia. ix. dicitur. Cu3
ſaltatrice nõ ſis aſſiduus nec audias eã. Iſta
figurantur per illa q̃tuor quibus fornax incen
debatur a miniſtris nabucho. ſcili3 napta ideſt
quoddam genus bituminis. v3. aſpectus va-
nus. pix. ſcilicet auditus turpium ludorum ⁊
malorum exemplorum. ⁊ malleoli. i. farmẽta
cogitationum turpium ex curioſitate. Iſtis
inceditur fornax concupiſcentie humane vt
faciat flammam luxurie que propinatur a ma
lis miniſtris diaboli. Dañ. iij. ¶ Septima eſt
ſu̾pbia. Quod ſu̾pbia ſit occaſio luxurie oſten
dit Oſee propheta. v. dicens contra iſraelitas
ſpiritus fornicationis in medio eorum. ⁊ do-
minum non cognouerunt. ⁊ reſpondebit arro
gantia iſrael in faciem eiꝰ. ac ſi diceret vt ex-
ponit Grego. Culpa que per elationem men-
tis in occulto latuit per carnis luxuriã in ap-
to reſpondebit. i. ex hoc oſtenſum eſt ꝙ cauſa
libidinis proceſſit ex culpa elationis. Unde ⁊
apoſtolus loquens de antiquis mundi ſapien
tibus q euanuerunt in cogitationibus ſuis di
centes ex ſuperbia ſe eſſe ſapientes. dicit. tra-
didit illos deus. i. tradi permiſit in deſideria
cordis eorum. i. in imundiciam. In huius fi-
guram ille primus inobediens mox vt ſuper-
biendo peccauit pudenda contexit. q2 contu-
melia3 ſpũs deo intulit mox carnis contume
liam inuenit. Et qui auctori ſuo ſubditus eſſe
noluit ius carnis ſubdite quã regebat amiſit.
Hinc eſt enim ꝙ longa continentia repẽte ſol
uitur: ⁊ plerũq3 vſq3 ad ſenium virginitas ſer-
uata viciat̃. Quia enim negligitur humilitas
cordis. rectus iudex deſpicit etiam integrita-
tem corporis. hec omnia greg. in. xxvi. moral.
ſuper illud. Qui docet nos ſuper iumenta ter
re. Ad idem facit quod ait ipſe greg. lib. xxxiij
ſuper illud iob. armilla perforabis maxillam
eius. Hoſtis antiquus q2 iam interius domi-
natur etiam exterius ſeuire permittitur. vt qui
in cogitatione elati ſunt per carnis luxuriam
proſternantur. Scimus ꝙ aliquando minus
eſt in carnis corruptione cadere. q̃ cogitatiõe
tacita ex deliberata elatione peccare. Sed cũ
minus turpis ſuperbia creditur minus vita-
tur. Luxuriam vero eo magis erubeſcunt ho
mines quo ſimul oẽs turpem nouerunt vt fit
plerũq̃ ꝙ nonnulli poſt ſuperbiam in luxuriã
corruentes ex aperto caſu malum culpe laten
tis erubeſcunt. Unde ⁊ in vitaſpatrum legit̃
ꝙ quidam qui peruenerat ad magnum apicẽ
perfectionis ⁊ contemplationis ⁊ quia elatus
fuit in mente deuenit vſq3 ad vitia carnis. ita
vt heremum deſereret. ⁊ ad ſeculum redi-
ret. Sed iter agens hoſpitatus de nocte in cel
la duorum fratrum incipientium deo ſeruire
cum ſermonem facerent ei exhortatorium vi
te ſpiritualis. ⁊ ad eorum requiſitiõe inter ver
ba in ſe reuerſus penituit. ⁊ ad cellam rediit:
ſuperbiamq3 ſuam recognoſcens ex penitens
ad gratie perfectionem cito aſcendit.

Cogitatio la. parit lux eſt pari.

¶ Quantum ad ſecun- §. iij.

dum ſcilicet de progreſſione. Sciendum ꝙ ſi
cut ignis paulatim conſumit templum. ita lu
xuria a cogitatione turpium incipit. ⁊ niſi reſi
ſtatur vlterius procedit. Progeſſus luxurie fit
per ſeptem gradus.

progre ditur luxuria.

¶ Primus eſt ſenſualis complacentie tole-
rantia.

¶ Secundus eſt moroſa delectatio.

¶ Tertius eſt in actum conſenſio.

¶ Quartus impudica aſpectio.
¶ Quintus turpis confabulatio.
¶ Sextus libidinoſa contrectatio.
¶ Septimus operis expletio.
Primi tres ſunt in corde ab intra. alij quatuor
in corpore ab extra.

¶ De primo gradu §.iiij.

poteſt intelligi illud Eſa.i. Auferte maluꝫ co
gitationum veſtrarum ab oculis meis. ait do
minus. i. cogitationes veſtras inquantū ſunt
Cogitatio luxurie tunc eſt pctm̄.
male vt cogitationes luxurie. Pro cuius de-
claratione ſciendum. quod tunc cogitatio lu
xurie peccatum eſt quando quis cogitans tur
pia voluntarie. ſiue ad penitendum de his q̄
geſſit. ſiue ad intelligendum vel docendū ma
teriam de turpibus bona intentiōe. ſiue inuo
luntaria occurrit cogitatio turpis ex ocioſita
te mentis. vel curioſitate. vel ex geſtis per eaꝫ
vel per ſuggeſtionem demonis ſenſualitatis.
tamē aliqualiter delectatur ꝛ ſibi complacet
cum diſplicentia tamen rationis ibi eſt pec-
catum veniale. Et hoc eſt quod ait apoſtolus
Roma. vij. Non enim quod volo bonum hoc
ago. ſed quod odi malum hoc facio. Loquitur
enim de malo concupiſcentie ꝛ complacentie
ſenſualis. quod frequenter patitur animus in
cogitationibus turpibus quod quidem licet
odiat ſm rationem. tamē patitur illud in ſen
ſualitate. Talis complacentia ſignificari po-
teſt ſeu figurari. per eſum ligni vetiti ab Eua.
quod oſtendit greg. dicens. Suggeſtio pecca
ti fit per diabolum delectatio per carnem. cō
ſenſus per ſpiritum. ideſt rationem. quia ꝛ pri
mo ſerpens culpam ſuggeſſit. Eua velut caro
ideſt ſenſualitas delectata eſt. Adaꝫ vero velut
ſpiritus conſenſit ꝛ infra. Cum eniꝫ malignus
ſpiritus peccatum ſuggerit in mente. ſi nulla
delectatio peccati ſequatur. peccatum oīno
perpetratū nō eſt. Cum vero caro delectari cepe
rit. pctm̄ iā naſci incipit. Si vero ex deliberatio-
ne conſenſit tunc pctm̄ cognoſcit perfici. ſ. in
alo. In ſuggeſtione enim pcti ſemen eſt in de
lectatione fit nutrimentum in ꝯſenſu pfectio.
Et ſepe ꝯtingit vt quod malignus ſpūs ſemi
nat in cogitatione. caro trahat in delectatio
nem. non tamen animus. i. ratio eidē delecta
tiōi conſentiat. Et cū caro ſine animo delecta
ri nequeat ipſe tñ animus carnis voluptatibꝰ
reluctās in delectatiōe carnali quoquo modo
ligatꝫ inuitus. vt ei ex rōne ꝯtradicat nec con-
ſentiat. ꝛ tñ ea delectatione ligatus fit. ſed li-
gatum ſe vehementer ingemiſcat. Unde ꝛ il-
le celeſtis exercitus ſcriptus miles gemebat
dicens. Uideo aliam legem in mēbris meis
repugnantem legi mentis mee ꝛ captiuuꝫ me
ducentem in lege pcti. Itaqꝫ eſt hō ꝛ captiuꝰ
vt ita dixerim ꝛ liber. liber ex iuſticia, captiuꝰ
ex delectatione quam portat inuitus. hec ille
diſt. vi. teſtamentum in palea ſꝫ pēſandaꝫ. Si
arguatꝫ ꝯ. qr vꝫ Aug. dicit i li. d̄ libero arbitrio
ꝙ nullus peccat in eo qd̄ vitare non pōt. hō vi
tare n̄ actus ſenſualitatis ſit inordinatꝰ. Eſt
enim ſenſualitas ꝑpetua corruptio q̄diu viui
mus in mūdo. ſm aug. ergo talis motus ſen
ſualitatis ſeu cōplacentia nō eſt pctm̄. Reſpō
det. b. Tho. prima. ſe. q. lxxiiij. arti. iij. ꝙ ꝑpe
tua corruptio ſenſualitatis intelligēda eſt q̄
tuꝫ ad fomitē q nūqꝫ totaliter tollitur in hac
vita. Trāſit enī originale pctm̄ reatu: ꝛ rema
net actu ideſt quo ad inclinationē ad malum
Sed talis corruptio nō īpedit n̄ hō rationa
bili volūtate poſſit reprimere ſingulos motus
inordiatos ſenſualitatis ſi preſentiat. puta di
uertendo cogitationem ad alia. Sꝫ dū hō co
gitationē ad aliud diuerterit: pōt ēt circa illud
aliquis inordinatus motus inſurgere ſicut cū
quis transfert cogitationē ſuā a delectatiōi-
bus carnis volēs cōcupiſcentie motus vitare
ad ſpeculationē ſcientie.

¶ De ſecundo gradu §.v.

ſcilicet moroſe delectationis intelligitur illud
Hiere. iiij. Uſqꝫquo morabuntur apud te co
gitationes noxie. Et illud ſapieñ. i. Peruerſe
enī cogitationes ſeparant a deo. Nullū autēꝫ
pctm̄ ſeparat ad eo niſi mortale. ¶ Cogitatio
autē moroſe delectationis circa materiā luxu
delectatio moroſa eſt mortalis.
rie eſt peruerſa qr ꝯ debitum vſum ſeu rectitu
dineꝫ rōnis vñ ꝛ mortale. Qd̄ firmat. b. Tho.
prima ſe. q. lxxiiij. ar. viij. per auctoritatē Au
gu. dicentis in libro. xij. de trini. Si cōſenſus
illecebris. i. voluptatis ſola cogitatōe delecta
tionis cōtentus eſt. ſic habēdū exiſtimo velut
cibum vetitū ſola mulier comederit. Et poſt
pauca ſubdit ꝙ totus hō dānabitur p hmōi q̄
ſine voluntate operandi ſed tñ cū voluntate
animū talibus oblectādi ſolīꝰ cogitatiōis ſen
tiātur: eē pctā niſi p gratiam xpi remittātur.
Nullus autē dānatur niſi ꝑ mortali. Ad hoc
ēt facit Grego. Plerūqꝫ autē peruerſaꝫ qd̄ cō
cipit animꝰ intra ſemetipm̄ etiā p deſiderium
voluit. Et nimirū menteꝫ nequaqꝫ imūda co
gitatio maculat cōpulſat: ſed cū hanc ſibi per
delectationē ſubiugat. de pe. di. iij. c. iter hec
Macula aūt nō cōtrahit ꝓprie niſi p mortale
ſm tho. in. iiij. ergo ꝛc. ¶ Et nota ꝙ in expoſi-
tione illius figure de eſu pomi vetiti per adaꝫ
ꝛ euam aliter procedit augu. aliter gre. Nam
gre. in. §. pcedētī euā dicit carnē. i. ſenſualita
tem ſignare in qua nō ꝯtingit eē niſi veniale.
Sed aug. ponit euam rationem figurare infe
riorem in qua poteſt etiam eſſe mortale ſm
tho. ꝛ virū rōnem dicit eſſe ſuperiorem in hoīe
Uñ eſum eue dicit ſignare moroſam delecta
tionem in cogitatione ꝛ eſum ad conſenſum

mentis in actum. Nec ē p hoc ꝯrietas in ſentē tia dicte ꝯcluſionis: ſed varietas expoſitionis dicte figure. Quid ſit rō iferior. ⁊ qd ſit ratio ſupior hēs in pma pte ti. iij. c. iij. §. i. Sʒ p maiori declaratione huius materie q̄ vtilis eſt ⁊ difficilis ad cognoſcendum dicit. b. Tho. prima ſcdē. q. lxxiiij. art. viij. ¶ Qd aliqs de fornicatione cogitans pōt de duobus delectari Uno mō de ipſa cogitatione. Alio mō de fornicatione cogitata. Delectatio de cogitatiōe ipſa ſequitur inclinationem affectus in cogitationem ipſaʒ. Cogitatio ipſa ſm ſe non ē pctm̄ mortale. imo qñqʒ eſt veniale tm̄. puta cuʒ qs inutiliter cogitat de ea. quādoqʒ ſine peccato omnino vt qñ vtiliter de ea cogitat: vt cū vult de ea pdicare vel diſputare. ⁊ ideo p ꝯñs cogitatio ⁊ affectio q̄ ſic eſt de cogitatione fornicationis nō ē de genere peccati mortalis. ſʒ qñqʒ veniale. qñqʒ nullum. Unde nec conſenſus in talem delectationem eſt mortale. Sed ꝙ aliquis de fornicatione cogitans delectet de ipſo actu cogitato: hoc contingit ex hoc ꝙ affectio eius eſt inclinata in hunc actū. Unde ꝙ aliqs ꝯſentiat in talem delectationem: hoc nihil eſt aliud q̄ ꝙ conſentiat in hoc ꝙ affectus eius ſit inclinatus in fornicationem. Nullus enim delectat niſi in eo qd eſt conforme appetitui eius. Qd aūt aliquis eligit ex deliberatione ꝙ affectus eius conformetur his que ſm ſe ſunt mortalia eſt mortale. Unde talis conſenſus in delectationem peccati mortalis in cogitatione ⁊ ſi nō in opus eſt mortale. Habet ergo locum in alijs mortalibus. vt homicidij. furti: ⁊ huiuſmodi. Dicit eni beatus Tho. vbi ſ. ꝙ ꝯſenſus in delectationem que procedit ex complacentia actus homicidij cogitati ē peccatū mortale. non aūt ꝯſenſus in delectatōeʒ que procedit ex complacentia delectatōis de homicidio. Contingit autē frequentius hominem peccare circa materiā luxurie in moroſa delectatione qꝛ magis ad huiuſmodi inclinatur. Et incidunt in hoc tepidi. Nam frigidi .i. habituati in pctō ſubito trahunt ad conſenſum operis. Ferventes q̄ citius expellunt immundas cogitationes. Sed tepidi morantur in hmōi. ¶ Et ſm Tho. vbi. ſ̄. arti. vi. dicitur delectatio moroſa non ex mora tpis: ſed ex eo ꝙ ratio deliberans circa eaʒ immoratur: nec tñ eā repellit tenēs ⁊ volens libenter que ſtatim vt attingunt aīm repelli debuerunt. vt dicit aug. in. xij. de tri. Et q̄uis apprehenſio virtutis imaginative ſit ſubita ⁊ ſine deliberatione. ⁊ ideo pōt aliquem actum cauſare anteq̄ ratio ſuperior vel inferior habeat tempus deliberandi. ⁊ ibi pt eſſe veniale tm̄. tñ iudicium rōnis inferioris qua ſcʒ iudicat de aliquo agēdo vel non agendo per rōnes temporales. puta per legem humanam vel naturalem eſt cū deliberatione que indiget tempe in quo ⁊ rātio ſuperior que ſm ratiōes eternas ſeu legeʒ divinam iudicat de agendis deliberare pōt. Unde ſi non cohibeat ab actu peccati per ſuā deliberationem. ſ. deteſtando vt malum ei iputatur. ⁊ ſic ⁊ in ipſa conſentire videt. De. de tharā. in. ij. ſen. diſt. xxiiij. ſic dicit. Complacētiam ſurgentē in ſenſualitate circa luxuriā vel aliud quod eſt mortale ex genere ſuo: aut ratio ſuperior ex conſideratione divini pcepti vel offenſe dei ſtatim reprimit. ⁊ tunc non eſt niſi veniale. Aut non ſtatim reprimit. ⁊ tunc aut expreſſe conſentit. ⁊ ſic eſt mortale. qꝛ vir comedit. i. ratio ſuperior ꝯſentit. Aut non expreſſe ſed negligit reprimere. Aut ergo manet talis complacentia poſt ſufficientem deliberationem ⁊ animadverſionem periculi. ⁊ tunc ē mortale ⁊ mulier comedit. Aut non manet. ⁊ ſic eſt veniale.

Cogitans de fornicatiōe dupliciter delectatur.

¶ De tertio gradu luxurie. §. vj.

ſ. conſenſus in actum turpem. iſtud eſt mortale. Math. xv. Ex corde exeūt cogitationes male. furta. homicidia fornicatiōes. adulteria. ⁊ h̄ coinquināt hominē. i. macula mortali inficiunt qñ ſunt cogitationes deliberate hoꝝ. Et tunc ſm auguſ. vt adam figuratiue comediſſe pomū id eſt rationem ſupiorem cōſenſiſſe expreſſe ſaltem p omiſſionem ⁊ ꝯſeq̄nter mortem anime incurrere. Uñ augu. dicit ꝙ prima differentia peccati mortalis eſt cum in corde ꝯſentit libidini figurata per puellam mortuam ſed adhuc in domo iacentē, de peni. diſt. ij. Sicut. Item dicit aug. Si cui adheſit cupiditas concubendi cum vxore aliena ſed deeſt facultas. non minus reus eſt q̄ ſi in ipſo facto deprehenderet. de pe. diſtin. i. Et h̄ quo ad iudicium divinum non humanuʒ vbi non puniuntur cogitationes ſole etiam deliberate. Et eſt ſimilitudo in genere non in ſpecie ſeu q̄titate. Nam ſicut eſt peccatuʒ operis maius q̄ cordis ceteris paribus. ita ⁊ gravius punitur a deo. Sed in hoc ē equalitas in diuturnitate pene. qꝛ vtrūqʒ pena eterna punitur Idem dicendum eſt de alijs peccatis. vt patʒ ea. diſt. per plura capitula ante illud. Si cui. Et hoc totum intelligendum eſt deliberato conſenſu in actum peccati mortalis eiꝰ. ſciliʒ quod eſt contra aliquod preceptorum vt fornicationis. furti. homicidij. ⁊ hmōi. Conſenſus autem deliberatus in actum peccati venialis q̄uis etiam pertineat ad rationem ſuperioreʒ non tamen ex ſe eſt niſi veniale. puta quis deliberat dicere mendacium officioſum. vel iocoſum. vel verbū ocioſuʒ. ⁊ huiuſmodi ſm Tho. prima ſe. queſti. lxxv. arti. ix. Ex ſe autem propterea dictum eſt qꝛ rōne contemptus adiuncti poſſet eſſe mortale. ¶ Sciendum etiam ꝙ

Cōſenſus deliberatus in actū eſt mortale.

cū peccatū cogitationis mortale ſit eiuſdem
ſpeciei.cū codē ope exteriori ppetrato.ſ; diffe
rūt ſm impfectū ⁊ pfectū q: peccatū cordis dr̄
impfectū reſpectu peccati opis.ſ; tho.prima
ſecūde. Ideo quēadmodū pctā mortalia opis
de neceſſitate oportet ea ꝯfiteri non ſolum in
genere ſ; in vltima ſpecie. Nō eni ſufficeret di
cere ſe ppetraſſe luxuriā ſed oportet ꝙ exprī
mat ſpēm luxurie puta ſimplicis fornicatiōis
vel adulterij vel ſtupri.vel ſacrilegij.⁊ hmōi.
Ita etiā de cogitationib⁹ deliberatis luxurie
nō ſufficit ꝯfiteri ſe habuiſſe cogitatiōes tur
pes cū ꝯſenſu.ſed etiā oportet ꝙ exprimat ma
teriā ipaꝝ vicz ꝯiugatā vel ſolutā vel vgines.
vel ſanctimonialē.vel mares.⁊ hmōi. Et idez
iudiciū videt de cogitationib⁹ moroſis.vt ſcꝫ
exꝑmat qualitas pſonarū erga quas animus
verſat⁹ eſt. Cogitatio aūt deliberata in vxores
pprias nō eſt mortale.ſicut nec ipe act⁹ coniu
galis de ſe ⁊ hoc niſi ita imoraret in ea quod
pollutio in eam ſequeretur in vigilia.

Peccatum cogitatio nis differt ab actu peccati.

¶ De quarto gradu .§.vij.

Aſpectus libidinoſus eſt mortale.

luxurie qd̄ eſt aſpect⁹ libidinoſus.mat.v.Qui
viderit mulierē ad ꝯcupiſcēdum eā iā mecha
tus eſt in corde ſuo. Ubi aug. Etiam ſolo viſu
cū turpiter vel innupta ꝯcupiſcit adulteriuz p
petrat.xxij.q.v.Qui viderit. Et ſumit ibi adul
teriū impꝛope.ſ.p fornicatiōe.ſ; glo.vel alia
ſpē luxurie. Itē aug.in regla. Aſpectu quoqꝫ
⁊ affectu appetit.⁊ appetit ꝯcupiſcētiaꝫ ſciaꝫ.
Nec dicatis vos habere animos pudicos ſi ha
beatis oclos impudicos.q: ipudicus ocl's im
pudici cordis eſt nūcius.⁊ cū ſe inuicē etiā ta
cēte lingua aſpectu mutuo corda nūciant im
pudica.⁊ ſm ꝯcupiſcētiā carnis alterutro de
lectant ardore.etiā in intactꝭ ab imūda viola
tione corpib⁹ fugit caſtitas ipa demorib⁹.xxxij
q.v. Nec ſolo Caſtitas āt nō amittit niſi p mor
tale.ergo ⁊ tal' aſpect⁹ eſt mortale. Et prouer.
vi. Abominabil' eſt dn̄o defigiens.oculuz.ſ.in
altez ad ꝯcupiſcēdū luxurioſe.ſ; nullus effici
tur abominabil' dn̄o niſi pp mortale.vt arguit
Ul.g⁹ talis aſpect⁹ eſt mortale. Et notādūz q:
nō dīc ſimplr̄.q viderit mlierē ſ; cūz additiōe
ad ꝯcupiſcēdū. ¶ Nā pōt qs aſpicere m'tiplr̄
mlieres.q: vel a caſu ſine p̄meditatōe.vl' ex
cā rōnabili.vt.ſ.cognoſcat eam in effigie ⁊ di
ſcernat ab alijs.vel vt attētiorē reddat ſi loqt
de vtilib⁹.vel vt ꝯſiderās vanitatē ornat⁹ poſ
ſit meli⁹ reprehēdere.vel ex quodam honeſto
amore.ſm illud ꝓuerbiū. Ubi ocl's.ibi amor.
ſicut p̄r reſpicit filium ⁊ amicus amicū.⁊ in his
nullū ē ſe pctm̄.vl' vt ex pulchritudie creature
exurgat in laudē creatoris.ſm ps. Delectaſti
me dn̄e in factura tua.qd̄ tn̄ ē pfectorū. Imp
fectis aūt eſt periculoſum.vel ex q̄dā curioſita
te.vt ſciat factōem ſeu formā eius vel ornatuꝫ

Mulieres aſpiciuntur m'tiplr̄.

eaꝝ q̄dā ſenſuali cōplacentia de pulchritudie
eius.ſicut mlieres de egipto aſcēdebāt p mu
ros vt viderēt trāſeūtē Ioſeph pulcherrimū.
quod ſine pctō veniali nō eſt: vel vt libidinoſe
inardeſcat in ꝯcupiſcētiā eius.⁊ h̄ eſt aſpicere
ad ꝯcupiſcendū qd̄ eſt mortale. Et qd̄ dictū ē
de viro erga mlierē.idem p totū de mliere aſ
picientē virum. Et h̄ oñditur ꝙ grauiter ⁊ q̄
innūerabiliter peccāt q diebus feſtiuis vl' alijs
diſcurrūt p eccleſias vel vias ad ꝓcādū mulie
res.vel philocapti in aliq̄ ſequūtur eā. Ad qd̄
eni niſi ad ꝯcupiſcendam libidinoſe. Qui tot
pctā mortalia ppetrant quot diuerſas ꝯcupi
ſcentes aſpiciūt.vl' quot vicib⁹ vnā ⁊ eandē ſe
quentes diuerſ temporib⁹ aſpiciūt ad ꝯcupi
ſcēdū. ¶ Ipſe etiam mulieres ppēdens ſe ada
mari ⁊ peari quotiēſcūqꝫ ſtudioſe ſe offerūt aſ
pectib⁹ amatoꝝ vt illis placeāt.totiēs peccant
mortalr̄.etiā ſi nil turpe agere vellet cūz illis.
Et rō eſt.q: ſūt occaſio efficax ruine illoꝝ.⁊ q
occaſionē dāni dat dānum quoꝫ dediſſe vi
detur ex̄ de iniur.⁊ dā.da.ca.ſi culpa. ¶ Sed
qd de illis q ſub ſpē mortificatōis ſpūalis fa
ciūt corā ſe denudare mulieres totalr̄.ſicut cō
ptum eſt aliqñ in aliqb⁹ p̄cedentib⁹ ſcriptatē.
credo nō poſſe excuſari a mortali peccato. Et
rō huius eſt.q: h̄ eſt ꝯ honeſtatē naturalē adeo
vt etiā pmi cōiuges adā ⁊ eua poſt trāſgreſſio
nem precepti nō paſſi ſūt ſe inuicē nudos vide
ri.ſed fecerūt ſibi pizomata ꝺ folijs ficus.i.co
opꝛtoria pudēdorū.vt pꝫ Gen.iij.⁊ Ualerius
maximus dicit ꝙ nō erat phas pſem cūz filio
ſu' balneari.ne nudos ſe inuicē viderēt cum ſꝫ
eēnt ethnici. Uñ ſola rō naturalis h̄ eis dicta
bat. ¶ Scd̄a rō eſt pp piculum lapſus. Dauid
tam ſanct⁹ aſpiciēs a caſu mulierē lauantē ſe
nō euaſit crimē adulterij. Quō credendus eſt
vt nō incidat in laqueuz diaboli q ſtudioſe ſi
bi laqueum parat. Qui amat piclm icidet i il
lud.vt di Eccl'.iij. Uñ ⁊ Barnabas cū videret
gentiles in quodam feſto ludere mares cūz fe
mis nudos ita horruit obpꝛobriū hoc ⁊ picu
lum vt malediceret eos ex cuius maledictōe
ſecuta eſt ruina templi vñ multi mortui ſunt.
¶ Tertia rō eſt pp ſcandalū. Nihil eni occul
tum qd̄ nō reueleť. Math.x. Cum aūt talia de
ueniant in noticiā alioꝝ precipue ſcā a pſonis
que reputant ſpūales: generāt magnū ſcanda
lum cogitantib⁹ hoib⁹: etiam peiora ⁊ de alijs
pſonis vere honeſtis ⁊ bonis etiā ſilia. Qui aūt
ſcandalizauerit vnū de puſillis his exped: ei
vt ſuſpēdat mola aſinaria in collo eius.⁊ dmer
gatur in pfundū. Mat.xviij. Ex q̄ pena innuit
pctm̄ mortale in ſcandalo inductiuo ad mor
tale vt hoc. Sed vt di ppha. Facies earuz vē
tus vrens.i.aſpectus earuz in facie eſt immit
tens quendā afflatum ⁊ inſtigationem libidi
noſam in aſpicientē: q̄tomagis aſpectus tur

De facientibus nudare mulieres

pturpitudinum cap. Vñ ⁊ Leuiti. xviij. Ubi pꝓhibetur mr̃imonium ꝯhendum inter certas perſonas. Sub noīe aſpectus turpitudinis carū ꝓhibetur. cum dī. turpitudinem eius non reuelabis: quaſi oſtendēs q̄ᵭ talis aſpectus eſt inductiuus efficaciter ad cōmixtionem. Nō eſt ergo hmōi vᵃ mortificatio ſed decepcio diaboli ⁊ laqueus animarum inſipientium ⁊ dici poteſt hoc vitium Impudicitia.

¶ Quintus gradus .§. viij.

Turpis cōfabulatio.

luxurie eſt turpis cōfabulatio. j. Cor. xv. Corrumpunt bonos mores colloquia mala. ⁊ Cypria. in li. de virginitate ait. Ipſe concubitus ipſe cōplexus. ipſa ꝯfabulatio. i. turpium ꝯctus dedecoris ⁊ criminis afferat conſenſ. Sed crimen importat mortale peccatum. ergo ⁊ cōfabulatio. i. locutio turpiũ eſt mortale. quod ait aplͣs ad ephes. v. Appellat ſtultiloquiũ ⁊ cōnumerat inter mortalia dicens. Omnis aūt fornicatio aut imūdicia aut auaritia aut ſtultiloquiū non nominetur in vobis. ſicut decet ſctōs. ⁊ ſubdit q̄ oīs talis non hꝫ hereditatem in regno xp̄i quo nullus priuatur niſi ꝑ mortale. Et de hoc nulli dubium eſt q̄ qui dicit verba turpia ⁊ laſciuia hac intentōe vt ſe vel aliū ꝓuocet ad luxuriam vel ſe mente delectandi in locutione ⁊ cogitatione turpium extra matrimonium mortalr̄ peccat. ꝑs. Lingua eorũ. ſ. talia pſuadentium gladius acutus. ſ. ad occidendū aīam ſuam ⁊ audientiũ: vt exponit Aug. de pe. di. j. Noli. Quinimmo dicendo verba honeſta ⁊ bona: ſed hoc fine: vt ꝑ illa eādem induceret ad libidinem peccaret mortaliter. ſicut ⁊ qui dat elemoſynam: vt cum illa ꝑſona valeat fornicari. Sꝫ vbi talia verba turpia dicūtur ex quadam leuitate ad ſolatium

Peccata oris vnde iudicanſ.

ſuis de ſe nō videāſ mortalia qꝛ peccata oris ſm Tho. ꝑ maxime iudicantur quo ad grauitatem peccati ex intentione ꝓferentis. ꝓpter quod dicit Aug. q̄ ream linguaꝫ non facit niſi rea mens. tamen ꝑ accñs poſſet eſſe mortale ibi rōne ſcandali ſeu ruine inde ſequentis in mente alicuius: vt cum audientes ſunt debiles ſpiritu: ⁊ verba eēnt multū laſciua. ¶ Idē videſ dicendū de facientibus vel cantātibus cantilēas plenas laſciuiis: ⁊ multo magis q̄n

De cantantibꝰ cantilenas.

ibi immiſcenſ etiam nomina dei ⁊ ſctōꝝ. q̄ᵭ ꝑtinet ad notabilem irreuerentiam dei ⁊ ſctōrum. Sed audientes libenter talia non tm̄ ex quadam leuitate ⁊ ſolatio vano: ſed etiam delectationem deliberatam in tali materia audita querentes: non videntur poſſe excuſari a mortali. ſicut nec a delectatione moroſa turpis cogitationis cum ex auditu ſequantur talia ꝑcipue mētibus infirmoꝝ. niſi forte hoc fieret inter ꝯiuges. Si ergo contingat ꝑter intētionem talia audiri vitare debent. vel ſaltem

diſplicentiam mentis habere. ¶ Mediatores autem in hmōi turpibus qui portant ambaſſiatas de talibus materiis: ſiue viri ſiue mulieres. vel q̄ pſuadent. vel qui deferunt litteras ſcienter in iſtis eētas honeſta ꝯtinētes. ſed ad ꝯhendam malam amicitiam. nulli dubiū q̄n peccent mortalr̄. Digni enim ſunt morte eterna. vīcꝫ non ſolum qui faciunt hmōi ſed etiā qui conſentiunt facientibꝰ. Roma. j. Unus aūt modus ꝯſenſus eſt per cooperationem vt hͦ. ⁊ multomagis mittentes ipſas litteras ⁊ ſcienter recipientes ⁊ legentes.

De mediatorib. luxuriantium.

¶ Sextus gradus luxurie .§. ix.

Turpis ꝯtrectatio.

xurie eſt libidinoſa ꝯtrectatio. que. ſ. fit per oſcula amplexus ꝯtactus manuum. vel aliarũ partium corporis. Hanc aplͣs noīat turpitudinem cū ait ad Ephe. v. Omnis fornicatio aut immūdicia aut turpitudo non nominetur in vobis. Ubi glo. Turpitudo vt in oſculis. amplexibus ⁊ hmōi. omnia talia ſunt peccata mortalia q̄n fiunt ex libidine extra matrimonium Vñ aplͣs ibi ſubdit. Omnis fornicator aut immūdus nō hꝫ hereditatem in regno chriſti ⁊ dei. Non aūt reſumit de turpitudine ⁊ ſtultiloquio ⁊ ſcurrilitate. qꝛ ſub illis. ſ. fornicatiōe ⁊ immundicia includuntur. Intantū enim ſunt peccata. amplexus. oſcula. tactus. ⁊ ſtultiloquia. inq̄ntum ꝓcedunt ex luxuria q̄ in fornicatione ⁊ immūdicia notanſ ſm Tho. ¶ Pro cuius maiori declaratione dicit. b. Tho. ſecūda ſecūde queſt. cliiij. q̄ᵭ aliq̄d pōt eē peccatũ mortale dupliciter. Uno mō ſm ſpēm ſuā ⁊ hoc modo oſculum amplexus vel tactus ſꝫ

Tactus ⁊ oſcula.

ſuam rōnem non nominant peccatũ mortale. Pñt hec fieri abſq̄ libidine: vel ꝑp aliquaꝫ rōnabilem cām. De more enim eſt in aliquibus locis vt non ſolum viri viros: ſed etiā viri mulieres. ꝑcipue conſanguineas ſuas cuꝫ de nouo adueniunt vel viſitant amplexanſ. ⁊ manus mutuo ꝯtingant ⁊ oſculenſ. Sicut ⁊ Iacob ꝑriarcha oſculatus eſt Rachaelem adoleſcentulam amore caſto vt ꝯſanguineaꝫ. Neceſſitas q̄nq̄ compellit ⁊ tangere totum corpus. ⁊ etiam ſecretiora nature. vt medicus infirmam in tali parte. Cā alia rōnabilis: vt cum daſ oſculum pacis in eccleſia. eſto q̄ non fiat a viris erga mulieres. talia non ſunt pctā de ſe. q̄uis poſſit ſuperuenire ⁊ temptatio ⁊ mala intentio: ſed hͦ erit ꝑ accñs. ¶ Alio mō dī aliquod eē pctm̄ mortale ex cā ſua. ſicut ille qui dat elemoſinam vt inducat aliquem in hereſim mortaliter peccat ꝓpter intentionem corruptam. Dictum eſt ſupra q̄ nō ſolum ꝯſenſus in actū ſed etiam ꝯſenſus in delectationē peccati mortalis eſt pctm̄ mortale. Et ideo cum fornicatio ſit pctm̄ mortale. ⁊ mltomagis alie ſpēs. ꝯns eſt. vt ꝯſenſus in delectationem ta-

Mortale dī ex cā.

lium pctõꝝ eſt mortale. Et iõ cum oſcula. amplexus: ⁊ tactus fiunt pp̄ hmõi delectationes extra matrimonium hñdam: ſunt mortalia: q̄ ſic ſunt libidinoſa. Et q̄ pmittit hec ſibi fieri ab eo quem eſtimat ad h̄ moueri amore libidinoſo: mortaliter peccat: q̄ facientem ⁊ cõſentientem par pena ↄſtringit. vt di. ij. q. i. Notum. cum gloſa. Sed qui pmittit hoc ſibi fieri credens talem moueri ex dilectione fraterna ſeu honeſta amicitia. ſeu q̄dam humanitate ſeu more prie. non peccat. q̄uis hoc faciẽs ex libidine moueret. ⁊ per conſequens mortaliter peccaret. ⁊ hoc quo ad oſcula amplexus. ⁊ dando alter alteri manum: vt moris eſt qd̄ tñ periculoſum eſt. Et iõ cauendũ eſt ab his niſi inter virum ⁊ mulierem. Etiã religioſos Bonum eſt inquit apls. i. Corin. vij. Mulierem non tangere. Nam vt di Eccĩ. xiij. Qui tetigerit picem cui ſiſis eſt mulier inquinabitur ab ea. Unde ⁊ leo papa ⁊ ſanctus cũ manus eiꝰ mulier ex deuotione oſculata fuiſſet incidit ĩ grauem temptationem carnis pp̄ qd̄ manum ipſam ſcandalizantem abſcidit: ſed virgo maria miraculoſe reſtituit. ¶ Cum etiam quidã reprehenderet quedam fratrem corã btõ Jordano magiſtro ordinis pdicatorum ex eo q̄ q̄dam mulier ex deuotione tetigiſſet manum eius: ſed ille ſe excuſans diceret: q̄ mulier bona ⁊ ſctã eſſet. Reſpondit btũs Jordanꝰ. Terra vtiq̄ bõa eſt. ⁊ aq̄ bona. ⁊ tñ ex vtraq̄ ſe cõtingente fit lutum. ¶ Permittere autem ſe tãgi in membris genitalibus niſi ſint ↄiuges vł niſi ſubſit cauſa neceſſitatis vt infirmitas. ⁊ huiuſmodi. credo nõ poſſe excuſari a mortali cũ iſtud non fiat cõiter niſi ex amore libidinoſo. Et credere q̄ h̄ fiat pura intentiõe eſt facultas non ſimplicitas. Et multo magis h̄ faciens q̄ periculoſe ſe exponit peccato luxurie ponens ignem in paleis. Et q̄uis pdicta. ſ. oſcula. amplexus. ⁊ tactus non impediant bonũ prolis generande ⁊ educande: ⁊ q̄ ex his pceſſe nõ poteſt ſequi generatio. tñ ipſa pcedunt ex libidine que eſt radix hmõi impedimenti. ⁊ ſm hoc. ſ. inquantum libidinoſa ſunt mortalia ⁊ non aliter. ſm thomã vbi. ʒ. Dicit eñi Ul. in quolibet. ⁊ in ſũma ſua. q̄ ppterea apoſtolus poſt q̄ reprehendit hmõi vitiũ. ſ. turpitudinem: vt in actibus ⁊ oſculis. ſtultiloquium ⁊ ſcurrilitatem: connumerans ea inter pctã mortalia manifeſta: q̄ ⁊ ipſa talia ſunt cum procedunt ex libidĩe. ſubdit. Nemo vos ſeducat inanibꝰ verbis. ppter hoc venit ira dei in filios diffidentie. Qd̄ dixit ppter quoſdam qui tunc forte paruipendebant hmõi vitia. ſicut ⁊ nunc ſũt aliqui torpes hmõi annihilãtes. Probat hoc idem per auctoritatem chriſti. Qui viderit inquit mulierem ad cõcupiſcendam eã. ⁊c. Ubi dicit Beda. q̄ viſus accipit ibi p omni motu ad delectationes veneream. ſ. extra matrimoniũ. Et ↄcludit ipſe. Ulterius q̄ iſta ee mortalia tenendum eſt omnino. nõ tanq̄ opinio dicit qua aliter ſentire liceat: ſed tanq̄ veritas ad fidem ptinens ſicut oĩa q̄ ptinent ad bonos mores. ⁊ qui ptinaciter aſſereret ↄtriũ eſſet hereticus: q̄ eſt ↄ̄ ſcripturam a ſanctis expoſitã.

Tãger genitalia.

¶ Septimus gradus luxurie .§. x.

eſt conſũmatio libidinoſi operis de quo apls ad gal. v. Manifeſta ſũt opera carnis que ſunt fornicatio. adulterium. immũdicia. impudicitia. luxuria. ⁊c. Et ſubdit. q̄ talia agunt regnũ dei nõ ↄſequenẽ. Aug. ẽt in li. de igne purgatorij ponit inter peccata mortalia q̄ ducunt ad gehennã. fornicationem. qd̄ eſt minꝰ in gñe luxurie: vt pȝ di. ſtl. xxv. §. alſ aũt ea. Et nota q̄ in cle. ca. ad nrãʒ. de hereticis. ¶ Unꝰ ex articulꝰ begardoꝝ dãnatꝰ p hereſi ẽ. q̄ oſculum mulieris ẽ mortale poſt pctm̃. ſ. pm oꝝ parentũ cũ ad hoc non inclinet nã: ſed actuſ carnalis pctm̃ nõ eſt. maxime cũ temptat exercẽs ⁊ hoc q̄ nã ad hoc inclinet. Sʒ vtrũq̄ ẽ ſlm ⁊ hereticũ: vt hi in dicta cle. ⁊ declarat ibi i gl. p Jo. an. Primũ eni nõ ẽ ſimpliciter verũ. Nã oſculum mulieris pt eſſe cũ pctõ ⁊ ſine pctõ. Si eni fiat ex libidine. ⁊ ex mrimonialiter coniunctos erit pctm̃ mortale. alſ nõ: vt. ſ. dictũ eſt. Nã ſi fiat ex more patrie ⁊ honeſto amore nõ erit pctm̃. Silr inter cõiuges ex amore carnali ſi fiant vt in actu cõiugali nõ eſt pctm̃ ſaltem mortale. Rõ aũt q̄ aſſignaſ eſt talis. ſ. q̄ nã non inclinet ad h̄. Nã enĩ ordinat illa ad actum carnalem cõſummatum: vt in finẽ. Sicut autem nã ordinat aliquid in pprium finem ita ẽt inclinat ĩ oĩa ordinata de ſe ad illum finem. Sicut eni grauitas rei grauis inclinat illam rẽ ad eſſe deorſum. ita ẽt inclinat illã ad deſcendendum deorſum. Cum ergo nã intendat ↄſummationem actus venerei: q̄ ex eo ſequitur generatio: ⁊ oſcula ordinent ⁊ inductiua ſint ad ↄſummationem operis. Adeo in coniugio legitimo qd̄ eſt ſm nãm etiã ſpeciei id ẽ ſm rõnes. oſcula ⁊ hmõi pñt eẽ ſine pctõ. Itẽ dato etiam q̄ nã ad hmõi non inclinaret: adhuc rõ non ↄcluderet. Si eni aliqd eẽt mortale ad qd̄ nã non inclinet. ergo ieiunare: peregrinari. ⁊ alia opa pꝑalia facere: credere ĩ deũ vnũ ⁊ trinũ eẽnt mortalia: cũ nã ad iſta nõ inclinet. qd̄ ẽ abſurdũ. Scdʒ ſilr ẽ falſũ ⁊ hereticũ. Nã fornicatio ẽ actꝰ carnalſ. ⁊ ip eſt mortale pctm̃: vt pȝ p aplʒ ad gal. v. Et aug. di. ſtl. xxv. diſt. §. alias ẽt ca. xxij. q. i. Procedẽdũ ⁊ quo plenꝰ infra declarabitur. Quamuis autem natura generis inclinet ad commixtionem maris ⁊ femine ſimpliciter. idẽſt ſecundum ſenſualitatem que eſt communis nobis ⁊ beſtijs non tamen natura ſpẽi per quam hõ eſt diſſe-

Conſũmatio opis.

Reprobatio operis begardorum de oſculis.

vene a brutis.i.ſm rõnem:ſed inclinat ad hu iuſmodi actũ prout debito mõ exerceat.i.per cõiugium. Et alio mõ exercitatus talis actus eſt ↄtra naturã.i.rõnem naturalẽ.vt infra dicetur. ¶ Et in ↄiugio quidẽ talis actus venereus duob' modis eſt mortale peccatũ. Uno mõ corpe.i.qñ ꝑtermittit debitũ vas vñ generatio ſequi nõ põt.aut ſtudioſe funditur ſemẽ. ꝛ mortale eſt in vtroqꝫ.vt fecit. Onaz filius iude qui ob hoc mortu' ẽ.Gen.xxxviij. Et de h etiam.xxxij.queſt.i.vij.adulteri. In alijs autez modis in congruis ſeruato tamen debito vaſe.q̃uis de ſe non ſit mortale:poteſt tamen ibi eſſe mortale ꝓpter motum effrenate libidinis. Et hoc eſt qđ dicit Alb.ꝙ pñt eſſe ſigna mortalis concupiſcẽtie.ꝛ ideo deteſtanda in quirenti huiuſmõi. Alio mõ mẽte cũ ſcꝫ excedit limites matrimonij.i cũ intentionem deliberatam habet ad aliã ꝑſonã q̃ ↄiugez. vel ita effrenate rapit ad actũ.ꝙ etiam ſi vxor non eſſet cũ illa vel alia tñ libidinẽ ſuã expleret. ꝛ hoc mortale in ipſo nõ in conſorte qui hoc nõ intẽdit. Tales videntur fuiſſe ſeptẽ mariti Sare vxoris Thobie iunioris q ob hoc ſtrãgulati ſunt a diabolo.vt hꝫ Thob.vj. ꝛ ſic põt intelligi illud Hiero. Nihil intereſt ex qua cauſa honeſta qs inſaniat. Uñ ſextus phs in ſenten.inqt. Adulter ẽ omnis in vxorẽ ſuaz amator ardẽtior.xxxij.q.iiij.c.Origo.Gloſ Adulter.i.ad ſimitudinẽ adulterij ſe hꝫ diſponens ſe illa vti etiaz ſi nõ eſſet vxor. Si aũt infra limites matrimonij exerceat talis actus cã delectationis eſt de ſe veniale.vt.xxv.diſt.§.alias ãt ea:ſed ſi cauſa generande ꝓlis vel cã reddẽdi debitũ alter alteri vt tenet cũ ꝑe.tunc nullum peccatuz.vt dicit aug.xxxij.q.ij.Quicqd inter ſe. ¶ Itẽ nota ꝙ cum oẽs ꝑdicti gradus luxurie cõcurrant ſucceſſiue ꝛ immediate in aliquo peccato luxurie ſine interpoſitione temporis.oẽs habent ꝓ vno peccato mortali. qđ tanto grauius eſt q̃to plura ↄcurrunt. ſicut ſi quis in cogitatione fornicationis moroſe delectatur.demũ in actum aſſentiat.ꝛ cum tali ꝓpoſito aſpiciat in aliquaz libidinoſe alloquatur turpia vt eam inducat oſculetur.ꝛ demũ cã cognoſcat:vnum mortale eſt:ſed ſi diuerſis temporibus interpollatis aliũs hoc faciat, quodlibet per ſe erit mortale:vt ſi moroſe delectatur ꝛ alia vice de eodẽ vitio cogitatione occurrente aſſentiat ꝛ alio tpe videns ꝑſonaz in quã mẽte ↄſentit libidinoſe aſpiciat.ꝛc̃.erunt diuerſa peccata mortalia. Figuratur autez ipſuz op' luxurie ſicut ex quolibet aliud peccatum mortale opere commiſſum per adoleſcentem mortuum extra portam delatum.vt dicit beatus Auguſtinus. Porte eni anime ſunt ſenſus corporis. Operi autem peccati.addit autem beatus Auguſtinus alium gradum.ſcꝫ aſſue factionem ad ipſum prauum opus figuratus ꝑ lazarum ſepultum ſcilicet mole male conſuetudinis.de peni.diſtin.ij.Sicut. Addit Grego.in moral. tertium ſcilicet obſtinationem in ipſo vitio.ꝛ hoc per excuſationes ſuas ꝛ adulationes aliorum figuratum ꝑ quartum mortuum chriſto nunciatuz ſed non reſuſcitatum. Et ſic ignis paulatim creſcendo combuſſit totum templum corpus ꝛ animam. Ignis aũt nunq̃ dicit ſufficit. Prouerbiorũ penul. de gradu in gradum creſcit.vt dicatur Incẽderunt igni ſanctuarium tuum.ꝛc̃.

Actus cõiugalis dupliciter eſt mortalis.

qñ gradus luxurie ſit vnũ vel plura pctã.

¶ Tertio ꝛ vltimo videndum . §.xj.

dendum eſt de eius leſione.que ſeqt. Hec eſt autem leſio ꝛ nocumentum:qꝛ ſicut illud templum fuit per ignem totaliter deſtructuz. ita templum rõnale.vniuerſaliter deſtruit ꝑ ignẽ luxurie. Unde đ hoc ꝓpe dr Job.xxxi. Ignis eſt vſqꝫ ad perditionem deuorans.ꝛ eradicãs omnia germina.ſcꝫ bonoꝝ temporalium ꝛ ſpiritualium. Conſumit enim.

¶ Primo temporalem ſubſtantiam.

¶ Secundo mundialem gloriam.

¶ Tertio corporalem vitam.

¶ Quarto mentalem intelligentiam.

¶ Quinto quietem ꝛ mundiciam.

¶ Sexto ſpũalem gratiam.

¶ Septimo ducit in eternalẽ gehennam.

Primo conſumit tpalem ſubaz.de quo puer.xxix. Qui nutrit ſcortũ perdet ſubſtantiã. Exẽplum de filio prodigo qui diſſipauit ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſe.vt hꝫ Lu.xv. O quot ꝛ quanta expendũtur in hmõi miſerijs. Et vbi deberent hoĩes pauperibus erogare vt per hec poſſet recipi per elemoſynas in eterna tabernacula vt admonet xp̃s. Ipſi per abuſuz talium ꝑparant ſibi eterna tormenta.redditurj dño rõnez de hoc ꝙ de bonis ſibi a deo collatis ſe occidũt.alios in pctĩs nutriunt ꝛ pauperibus quaſi illa rapiunt. ¶ Scđo luxuria cõſumit mundi gl'iam ſeu famam Maxie autem hoc vicium infamat hoiem. Uñ ꝛ Greg. dicit in li.moral.ꝙ pctã carnalia ſunt maioris infamie q̃ cetera vicia. Salomon fuit valde glorioſus ꝛ famoſus in mundo.ita vt oẽs deſiderarent videre vultuz eius.ſed per luxuriam deturpauit ꝛ obfuſcauit oẽm famam ſuam. Propter quod dr Eccleſia.xlvij. Narrata gl'ia ei'. inclinaſti femora tua mulieribus.poſuiſti maculam in gloria tua.ꝛ in qbuſdam ciuitatib' hꝫ ſtatutum ꝛ valde rõnabile ꝙ luxurioſos ꝑcipue in genere ſacrilegij.ſ. cum monialibus vel ſodomie non debeant ciues admittere ꝑ ſcrutinium ad officia ꝛ dignitates.vnde ſeqt honor ꝛ gloria in vita iſta. De nullo etiam vicio homo ita erubeſcit ſicut đ hoc.ita ꝙ vix audeat cõfiteri ex confuſione. ¶ Tertio conſũit

Luxuria ledit tpalia bõa.

ledit famam.

vitam. Seneca. Plures occidit voluptas q̄
gladius. Et quidam ſapiens eam deſcribens
Ledit vitam. ait. Luxuria ē inordinata carnis petulantia.
dulce venenum. importuna lues. pnicioſa po
tio. q̄ corpus hūanum debilitat. ⁊ virilis ani-
mi robur eneruat. Unam ex rationibus qua-
re antiqui pres tantum viuebāt ⁊ robuſti. nūc
autem paruo tpe ⁊ pleni debilitate hanc eſſe
puto. q̄ erant magis ꝯtinentes. tarde ꝯhebāt
matrimonium. interim ſeruando caſtitatem.
nunc autem a pueritia incipiunt pleni eē luxu
rie nimis cito ꝯhunt matrimonium: ſed ſi dif
ferunt perpetrant innumera mala. Quidam i
magna dignitate conſtitutꝰ deditus luxuriis
cum meretrice inuentus eſt mortuus: vt nar-
rat cronica Martiniana. Amon ex amore tur
pi luxurioſo infirmatus eſt grauiter. ij. Reg.
xiij. ⁊ ſimiliter filius prefecti Romani infirma
tus quem ob libidinem quā ſequi volebat ſuf
focatum a diabolo reſuſcitauit. Agnes vir-
go ⁊ martyr ſanctiſſima. vt ſcribit Ambroſius
Quot torquentur. Quot violenter occiduntur
Quot infirmantur. Quot detruncant̄. Quot
infatuantur. Quot vita preſenti a domino in
Ledit intelligētia. punitionē priuant̄. Certe innumeri. ¶ Quar
to conſumit mentalem intelligentiam. Pſal-
miſta. Supercecidit in ignis. i. luxurie. ⁊ non vi
derunt ſolem. i. lumen rōnis. Unde de ſenibꝰ
luxurioſis q̄ q̄ſierunt ſuſannam ad nepharium
opus ſecum trahere dr̄ Daniel. xiij. q̄ auerte-
runt oculos ſuos. i. mentis ne viderent celū
neq; recordarent̄ iudiciorum iuſtorū. In hu
ius figuram legit̄ q̄ ſanſon poſtq̄ adamauit
dalidam deceptus ab ea excecatus eſt. Iudi
cum. xvj. ſic q̄ deuincitur a cōcupiſcentia car
nis. abſtractus ⁊ illectus: ⁊ quaſi deceptus ex
cecat̄ a demoniis. vt nō ꝯſideret offenſā dei
⁊ mala multa incurrit. Uñ ⁊ ſeneca in ꝓlogo
declamationum ait. Nihil eſt tam mortiferū
ingeniis q̄ luxuria. Si quidē rōnem ꝑturbat
intellectum hebetat. memoriā eneruat. obli-
uione immittit. errorē infundit. ignorantiam i
ducit. ⁊ hominem q̄ſi beſtiam facit Phus etiā
dicit in. vi. ethicoꝝ q̄ intantum actus ille ve-
nereus rationem abſorbet q̄ impoſſibile ē ali
qd̄ intelligere in ipſa delectatiōe tali. ¶ Quī
to cōſumit. quietem mentis ⁊ munditiam di
Ledit mentis quietē. citur Prouer. xxii. qui diligit cordis mundi-
ciam diligetur a domino. ſed certe etiā cor
poris munditiam diligit dominus. vt patet
per ea que ordinauit in veteri lege. ex qua im
mundi corpore arcebantur a templi ingreſſu.
⁊ in nouo tractaturi aliquid ſacrum. non niſi
mundatis ſeu lotis manibus hoc audent. ſed
luxuria tollit vtranq; munditiam plus q̄ alia
vicia. Mentem enim implet variis paſſionibꝰ
⁊ inquietudinibus ſuſpitionum ⁊ viciis. Uñ
Hiero. in libro contra Iouinianū ait. Amor
forme mulieris rationis obliuio eſt ⁊ inſanie
proximus. minimeq; conueniens animo ſapiē
tum. altos ⁊ generoſos ſpūs frāgit. ⁊ de altiſ
ſimis cogitationibus ad humillimas detrahit
queruloſos iracundos. temerarios. dure im-
perioſos ⁊ ſeruiliter blandos facit. ⁊ cum fruē
di cupiditate inſatiabili flagrat plura tempora
lachrymis ⁊ queſtiōibus perdit. hec ille. Mū
diciam corporis tollit. ⁊ h̄ eſt qd̄ ait apoſtolꝰ
i. Corint. vi. Omne peccatum qd̄ fecerit ho-
mo extra corpus ſuum eſt. qui autem fornicat̄
in corpus propriū peccat. qꝛ videlicet non ſo
lum facit animam immundam vt alia peccata.
ſed etiam corpus illud offendit indebite reſol
uendo. vnde non ſolum polluti peccato luxu-
rie debent abſtinere de neceſſitate a commu
nione. ſed etiam polluti nocturno ſomno mo
nentur eam dimittere propter immundiciaȝ
⁊ hebetudinem mentis. quod non dicitur de
aliis ita. ¶ Sexto conſumit gratiam. Tollit
enim gratiam omnis virtutis. gratiam ordis Conſumit gratiam.
grāȝ datā grat̄. Nō requieſcet ait dn̄s Noe ſpi
ritus meus in homine in eternū. i. gratia ſpi-
ritusſancti. vñ ꝓcedūt virtutes ⁊ hoc qꝛ caro eſt
.i. carnalis ⁊ luxurioſus. ſicut tempoꝛ diluuij.
Gen̄. vi. Nulla virtus vera poteſt eſſe ſimul cū
luxuria. ſed ſimul omnes corruūt. Nullus lu-
xurioſus ꝺt recipe grām ordinis. nec deberet
ordinari. In cuius figurā precepit dn̄s q̄ ſca
bioſos non accederet ad miniſtrandum in tē
plo: nec hernioſus quod exponit Gre. i caplo
paſtoralis. dicens ſcabioſum ſignificare luxu
rioſum corpore. Scabies enim procedit i cor
pore ex ardore nimio iteriori. hernioſus ſigni-
ficat luxuriam mentis. Tales non debent or
dinari. vt habetur. diſt. xlix cap. Hinc etenim.
Sed ⁊ dediti huiuſmodi viciis non preſumāt
miniſtrare niſi cum damnatione ſui. Et ſi ſūt
notorii vel accuſati in iudicio deberent priua
ri officio ⁊ beneficio. Frequenter etiam priua
tur quis grā gratis data per huiuſmodi viciū
Unde narrat Gre. in li. dialogoꝝ q̄ cū qbuſ-
dam predicantibus veritatem fidei cum fuiſ
ſent abſciſſe lingue a gothis infidelibus poſtea
loquebantur ſicut ſi eas haberent miraculo-
ſe. ſed vnus eorum propter lapſum carnis ſu-
bito amiſit tale donum. ¶ Septimo conſu-
mit animam. ⁊ poſtea corpus in gehēnā. niſi Conſumit anima.
de hac in vita peniteat. vnde Apoc. penul. dī
Fornicariis mendacibus. veneficis ⁊ homici
dis pars illorum in ſtagnum ignis ⁊ ſulphuris
Et Jud. i. ca. Subintroierūt qdā hoīes im-
pii. gratiam dei noſtri in luxuriam transferen
tes. ⁊ pauloposſt ſicut ſodoma ⁊ gomorra. ⁊ fini
time ciuitates ſimili modo ex fornicate ⁊ abeū
tes poſt carnem alteram facte ſunt exemplū
ignis eterni penam ſuſtinentes. ⁊. i. Corin. iii.
Qui violauerit templū dei. i. animā p luxuriā

diſperdet iſtum deus.i.per diuerſas partes p̄det aiam.⁊ poſtea corpa9 mittendo in gehennam. Et augu. dicit q̄ quicunq̄ ſenſerit in ſe aliquod capitalium dominari. vt fornicationem.adulterium.homicidium.⁊ alia huiuſmodi.eterna illum flamma trucidabit. diſt. xxv. §. Alias autem ea. Exemplum aliquod.

¶ Capitulum ſecundū de ſimplici fornicatiōe

Poſt tractatum de luxuria in generali nunc videndum eſt de ſpeciebus eius ſingulis. ⁊ ponūtur eſſe quinq̄. xxxvi.q.i.lex.§. Lex ergo.ſcilicet fornicatio.ſtuprum.adulterium inceſtus:raptus. Addūt ⁊ vicium contra naturam quod diſtinguitur in quattuor ſpecies vel modos.i.molliciē.ſodomiticum. beſtialitatē ⁊ alium modum inominatū.cū.ſ.vir non vtitur mō naturali muliere. Hoc aūt viciū ꝯ naturā ppterea ibi nō ꝯnumeraſ i illa pdicta aſſignatione:q2 ſolū ibi ponūtur ille q̄ ꝯuānc nature nō repugnāt vt ē viciū ꝯ naturā ſm Tho.addē etiā ſacrilegiū quod facit ſpēz de p ſe ſ3 ibi non ꝯnumerat.q2 vm Tho.pt i diuerſ ſpeciebus prefatis repiri. Nā ſi abutaſ q̄s ꝯiuncta p ſpūalē cognatiōne vt cōmatre.vel filia ſpiritualī erit ſacrilegiū ad modum inceſtus. Si abutaſ ſcīmoniali cū ſit xp̄o deſpōſata erit ſacrilegium ad modū adulterij. Et inquātū eſt ſub pſis ſpūalis cura ꝯſtituta.erit ſacrilegium ad modū ſtupri. Et ſi violētia inferaſ. erit raptus ſpiritualis. Oportet āt diſtincte cōfiteri has ſpēs.⁊ ſufficiētiā hoꝝ ſic aſſignat.b. tho. ſe.ſe.q.cliiij.arti.i. ¶ Pctm̄ luxurie i hoc conſiſtit q̄ aliquis delectatiōe venerea vtitur nō ſm rectam rōnē. Et q2 ſpēs luxurie ſumiſ nō ex circūſtātijs.q2 inquātum hmōi nō dāt ſpeciem actui.ſ3 ab obiecto qḋ ē materia actus. Jō oportet ſpēs luxurie aſſignari ex pte materie q̄ pōt rōni recte non ꝯuenire. Et hoc pōt eē duplr. ¶ Uno mō q2 h3 repugnātiā ipſa materia ad finē venerei act9.⁊ hoc duplr:q2 aut i quātū ipediſ generatio plis ⁊ ſic eſt vicium ꝯ naturā qḋ ē in oī actu venereo ex quo generatio ſequi nō pōt. Aut inquātū ipedit debita educatio ⁊ pmotio plis.⁊ ſic eſt fornicatio.ſ. ſimplr ſoluti cum ſoluta pōta cū meretrice.vl ancilla vel ꝯcubina. Alio mō materia venerea i quantum exercet actus venere9 nō pōt eē nō ꝯueniēs rōni recte p cōparatiōez ad alios homines. Et hoc dupliciter. Pmo qdē ex pte femine ipſius cui quis cōmiſcet.q2 ſcʒ ei debit9 honor nō ſuaſ.⁊ ſic ē inceſtus q ē abuſus conſanguineorū vel affiniū. Scḋo ex pte ei9 in cu9 ptāte ē fēia.⁊ hoc triplr.q2 aut in ptāte viri ſui.⁊ ſic ē adulteriū. aut i ptāte pris.⁊ ſic eſt ſtuprū.ſ.illicita defloratio vgīnū.ſi tn̄ violentia nō inferatur. Si aūt violētia inferaſ ſemi-ne vel parentibus erit raptus. Si āt h3 votum ꝯtinētie vt moniales vel beghine vel clerici ⁊ religioſi.⁊ ſic erit ſacrilegiū.qḋ tn̄ reduci pōt ad aliquā pdictaꝝ ſpērū vt dictū ē tn̄ diſtincta ſpēs ē. Jd. ſi i loco ſacro cōmittaſ q̄cūq̄ luxuria. Diuerſificāt āt iſte ſpēs ex pte ſeīe magiſ q̄ ex parte viri.q2 i actu venereo femia ſe hab3 vt patiēs ⁊ p modū materie.vir aūt p modū agentis. Et pdicte ſpēs aſſignāſ ſm differētiā materie vt dictū ē. Et q̄uis diuerſitas materie ſolū nō diuerſificet ſpēz. tn̄ diuerſitas iſta aſſignata ſm materiam. ppterea diuerſificat ſpēs q2 h3 i ſe ānexā diuerſitatē formalē obiecti ſʒ diuerſos modos repugnantie ad rōnē. Jtē nō ē incōueniēs q̄ i eodē actu reperiāt diuerſorū actuū deformitates ꝯ diuerſas virtutes.⁊ ſic adulteriū ē ſub iniuſticia ⁊ ſub luxuria. Pōt etiā aliqn̄ eſſe diuerſe ſpēs luxurie in eodē actu vt ſi cōtingat9 cognoſcat moniales virginē ⁊ cōſanguineā ſuā rapiēs de monaſterio.ſic erūt ſil adulteriū.ſacrilegiū inceſt9.ſtuprū.rapt9.i.pctm̄ habēs deformitatē oīm dictorū pctōꝝ ex illis circūſtātijs neceſſario cōſiſtēdi. Jtē act9 circūſtātes actū venereū illicitū i mrīmonio vel extra vt oſcula tactus ⁊ huiuſmodi pertinet ad impudiciciam. Hec omnia Thomas vbi.ſ.

¶ De fornicatiōe igitur .§. i.

q̄ eſt ſpēs luxurie. Notādū q̄ ait ps. lxxij. Perdidiſti oēs q fornicanſ abs te. Perdidiſti.i.p̄des tu deus. Utitur preterito p futuro ſʒ morē ppheticū ppter certitudinē rei. Perdes. ſ. morte eterna oēs indiſtincte ſine acceptiōe pſonaꝝ q fornicāſ vel corpalr p luxuriā. vl ſpūaliter p hēdiā vel criminaliter p quācunq̄ culpā. Abs te.i.abſtracti ⁊ illecti tēporalib9. hec hugo cardinaſ. Ex qb9 vbis tria poſſūt elici ad declarationem materie fornicatiōis.

¶ Pmo fornicatio multiplr incurriſ.ibi.oēs q fornicantur.

¶ Secundo damnatio certitudinaliter promittitur.ibi. Perdidiſti.

¶ Tertio ſubtractio dei ſpūalr ſubſequitur. ibi.abs te.

¶ Quantum ad pmū .§.ij.

ſciendū q̄ fornicatio in ſcripturis dicitur idolatria vel infidelitas aliqn̄ ex eo q̄ aīa recedat p itellectū a deo adherēs falſitati ⁊ errori. Et de hac ſepe rephēdit ppl's antiqu9 iudeorū q ſepe idolatrabat.vn̄ di Oſee.iiij. Fornicati ſūt a deo ſuo.i.iſrahelite p idolatriaʒ.⁊.i. Paral.v.fornicati ſunt poſt.deos pplox.ſ. iſrahelite.⁊ Judicū.viij. Fornicati ſūt cū Baaliʒ q erat idolū gētiliū.⁊ Sap .xiiij. Initium fornicationis exquiſitio idoloꝝ.⁊ cū ezechiel d fornicatiōe illi9 ppli loqt̄ hēpue Ezechie.xvi.per totū.de hoc itelligiſ. Aug.ad idē dicit. Jdō

Sufficiētia ſpecierum luxurie

Fornicatio dī idolatria.

latria ꝛ q̃libꝫ noxia ſuperſtitio fornicatio ē. xx-
viij.q.j. Idolatria. Et i ea.q.c.ſe. dicit idē aug.
Nō ſolū mechatio ē illi⁹ q carnē ſuā ꝯtaminat:
ſed etiam qui ſimulacꝛ facit mechaꝛ. De his
Omne morta- le dicit large fornica tio.
nō eſt dubiū, qꝛ pdidiſti oēs q fornicāt. ¶ Se
cūdo fornicatio di large ꝛ moralr. q̄cūq; culpa
mortalr iuſtā p eā qꝫ fecdit, ꝛ ſi nō fide. tn aſſe
ctu a deo legitio ſpōſo aie. vñ dicit Augu. q
auaricia ꝛ q̃libet culpa qua aia aberrat a lege
dei fornicatio dici poteſt. xxviij.q.i. Idolatria
Et de hac poteſt i intelligi illud quod dixit
dñs p Hiere.iij.c. Tu autē fornicata es cum
amatorib⁹ multis. tn reuertere ad me. ꝛ ego
ſuſcipiā te. Aia cum tot fornicaꝛ amatorib⁹
quot creaturas inordiate ꝛ ſupra deū diligit.
Hāc fornicatōēꝫ ſpūalē ſignat fornicatio Sa
maritane q poſt q̃nq; viros ꝯcubina erat cu-
iuſdā. Vñ xp̄s di: ei. Hunc quē nunc habes n
ē tu⁹vir. Joh.iiij. ſic aia tpe pueritie hꝫ vt legi
timos viros q̃nq; ſenſus quoꝝ inſtinctū ſequiꝛ
ſine peccato anteq̃ habeat vſum rōis. ſed cuꝫ
peruenerit ad vſū rōnis. ſi nō adheret deo, in
de efficitur ꝯcubina diaboli adherens errori
ꝛ fornicaꝛ a deo. Sꝫ deus imittit aliqñ tribu
latiōes circa ipa tpalia vt ſic recedat ab ama
torib⁹. ꝛ accedat ad xp̄m virū legitimū. ſm il-
lud quod di Oſee.ij. Ecce ſeptā viā tuā ſpinis
ꝛ ſequeꝛ amatores ſuos. ꝛ nō inueniet ꝛc̄. Et
Prope act⁹ve- nereus di for- nicatio
dicet reuertar ad viꝝ meū priorē. ¶ Tertio p-
prie di fornicatio act⁹venere⁹ inter ſolutuꝫ ꝛ
ſolutā. Quia etiā aliqñ large⁹ noie fornicatōis
intelligaꝛ oīs act⁹luxurie. vt illud.i. Corin.v.
Auditur inter vos fornicatio q̃lis nec iter gē
tes. ꝛ tñ illā pprie erat inceſt⁹. vnde ad maio-
rē diſtinctiōēꝫ di hec fornicatio ſimplex inter
ſolutum ꝛ ſolutā. Et de hac ſicut de alijs dua
bus verificaꝛ illud. Perdidiſti oēs q fornican
tur. vñ Heb.xiij. Fornicatores ꝛ adulteros iu
dicabit de⁹. ſ. ad mortē eternā. ¶ Sed tria ar
gumēta videnꝛ eſſe in cōtrariū. Primū. qꝛ de
us non precipit aliqd qđ ſit mortale pctm̄. ſꝫ
deus precepit Oſee pphe dicens. vade ſume
tibi vxorē mulierem fornicariā: ꝛ fac tibi filios
fornicationū. ergo fornicatio nō eſt pctm̄. Se
cundū eſt. qꝛ oē pctm̄ mortale ꝯtrariaꝛ chari-
tati. ſꝫ iſtud nō ꝯtriaꝛ charitati. qꝛ nec charita
ti dei cū nō ſit directe ꝯ deū: nec charitati p
ximi: qꝛ p h nulli homini fit iniuria. Et Am-
bro. etiā dicit: Ois ſumma xp̄iane diſcipline i
miſericordia ꝛ pietate ꝯſiſtit quā q hꝫ ꝛ ſi lubri.
cū carnis patiaꝛ. vapulabit ſed nō pibit. ergo
fornicatio nō eſt mortale. Tertium eſt: qꝛ Iſi
dorus dicit diſt. xxxiiij. Chriſtiano non dicam
plimas: ſed nec duas habere ſimul licitum ē:
Forni- catio ē pctm̄.
ſed vnam tantū. aut vxorem. aut ſi coniunx de
eſt loco eius concubinam. ſed in concubina-
tu eſt fornicatio ſimplex. ergo ꝛc̄. ¶ Ad dictū
eſt fornicationē eſſe peccatum. abſq; dubio te
nendum eſt ſm Tho. ſe. ſe. q. cliiij. arti. ij. Et
ad argumēta reſpondeꝛ. Ad primū tripliciter.
Uno modo ſm Hieronimum videlicet q me
retricem ꝛ fornicariaꝫ quandam aſſumpſit i
vxorem. ꝛ de impudica fecit caſtam. Et ſm h
i nullo poteſt argui ſicut nec hodie: ſi quis me
retricem duceret in vxorem volentem hone-
ſte viuere. xxxij. queſtione prima capło. Non ē
culpandus. Alio modo ſm Thomam vt ſu
pra dicendū q fornicatio dicitur eſſe pecca-
tum inquantum eſt contra rectam rationeꝫ.
Ratio autem hominis recta eſt ſm q regula
tur voluntate diuina que eſt prima ꝛ ſum na
ratio. Et ideo q quis facit ex volūtate dei eiꝰ
precepto obediens non e i contra rectam ra-
tionem. ꝛ ſi videaꝛ ꝯ cōem ordinem rōnis. ſi-
cut nec ē ꝯ naturā qđ fit p miraculū q̄uis fit
ꝯ cōem curſum nature. ꝛ ideo Oſee. nō pecca
uit fornicādo ex dei precepto. Nec pprie ta-
lis ꝯcubitus dꝫ dici fornicatio niſi referendo
ad curſuꝫ cōem. Tertio mō ſm Nicolaum d
lira dicitur vxor fornicaria mulier q̃ erat gen
tilis que dicebatur fornicaria ſpūaliter qꝛ ido
latra. Et hoc fecit ex diſpenſatione dei. Ad ſe
cundum reſpondet. b. tho. vbi. ſ. q fornicatio
ſimplex contrariatur charitati proximi. quan
tuꝫ ad h q repugnat bono prolis naſciture vt
dicetur in ſe. §. dum ſcilicet dat operam gene
rationi non ſm q cōuenit proli naſciture. qđ
autem dicit Ambro. non eſt ſic intelligendū
vt cum quocunq; vicio luxurie moriens non
damnetur ppter opera miſericordie exhibita
ſed quia per illa opera miſericordie diſponeꝛ
ad gratiam ꝛ penitentiam. vnde veniam in p
ſenti conſequatur de lubrico. Ad tertium di
cit Gratianus. diſtin. ea. q ibi concubina ſu-
mitur improprie videlicet pro ea que ducta ē
vere in vxorem. ſed ſine ſolemnitate legali. pu
ta ſine inſtrumento dotibus vel teſtibus ꝛ hu
iuſmodi. Hanc coniugem facit affectus. ſed
concubinam nominat lex. Et ſic etiam ſumiꝛ
diſt. xxxiiij. c. Is qui non habet. Firma ergo
permanet ſententia quia mortale eſt omnis
fornicatio. Et ideo perdidiſti omnes qui for-
nicantur.

¶ Quantum ad ſecūdū .§.iij.

principale. ſ. q fornicatio ſit peccatum morta
le. quia dicitur. Perdidiſti. ſ. eternaliter. pro-
bari pōt q̄drupliei rōne. ¶ Et primo videlicet
quia hoc eſt contra legem naturalem. quod d
clarat. b. Tho. in. iij. ꝯ gentiles ſic ſentētialr.
Forni- catio ē pecca- tū mor tale
Rō naturalis dictat homini q filij debeant
nutriri a parentib⁹ vſq; ad tpo debitū: Ad hoc
āt nutrimentū pertinet nō ſoluꝫ cib⁹corpora
lis: ſꝫ ēt intellectualis. ſ. doctrine moꝝ ꝛ diſci-
pline quo nō eſt capax puer añ vſū ratiōis. Et
cū poſtea ſit capax nō ſt poſtea vna die cūcta

addiſcere ſed paulatim. Et ad nutrimentum
corporale nō ſufficit pater in puericia. Ad nu
trimentum aīe per correctionem non ſufficit
mater. Naturaliter eſt homo pronus ad ma-
lum ab adoleſcentia ſua. ⁊ in tali etate paruz
timet matrem. ſed oportet ꝙ baculus timoris
paterni ſit ſup eū. Oportz ergo ſi prolis dz du
ci ad pfectiōez ſtat⁹ ſui ſꝫ aīaz ⁊ corp⁹ ad qđ na
tura in ligat parētes ꝙ ſiſſtent pr̄ ⁊ mr̄ p ma
gnū tēp⁹. Sz fornicarij cū nō ſint aſtricti aliq̄
lege ad comanēdū. ſed poſſint ad placitum ſe
parari. imo dnt̄ ⁊ ſepari ⁊ pp̄ter piculū vt pa-
lea iuxta ignē. ⁊ pp̄ter ſcādalū alioꝝ amouen
dū. Si aūt ſepanꝭ ſeqtur deſtitutio ꝓlis qđ ē
ꝯ legem naturalem. Cōtra naturā. i. rōnez na
turalē. igiꝭ ē ꝙ qs vtaꝭ vago ꝯcubitu put fit p
fornicatiōez ſꝫ oportet ꝙ ſit maris ad feminā.
cū q̄ pmaneat nō p modicū tp̄s. ſꝫ diu vl̄ etiā
p totā vitā. Inde ē ꝙ marib⁹ i ſpecie humana
magna ſollicitudo de certitudie ꝓlis ineſt cui
iminet educatio prolis. Sz ad hāc certitudi-
nē facit determīatio maris ad feminā p matri
moniū p qđ indiſſolubiliter adinuicem ligan
tur. Nec obſtat ſi aliqs fornicando aliquā co-
gnoſcens ſufficiēter pͦuideat proli de educa-
tiōe. qꝛ illđ quod cadit ſub determinatione le
gis iudicatur ſm illud qđ cōiter accidit. ⁊ nō
ſm id quod in aliquo caſu ꝯtingit. Idem dꝫ
habeꝭ ſcđa ſcđe. q. cliiij. artic. ij. Scđa rō qua
ꝓbatur fornicatiōem ſimplicē eſſe mortale ta
lis eſt. Nullū pctm̄ excludit a regno dei vl̄ fa-
cit hoīem dignū morte eterna niſi mortale. ſꝫ
talis eſt fornicatio ſcꝫ excludens a regno dei
Nā ad Gal. v. dicit apl's nōiatis qbuſdā pec-
catis. ⁊ inter cetera fornicationem. Qui talia
agūt regnū dei non ꝯſequeꝭ. ⁊ Roma. j. Enu
meratis multis peccatis ⁊ iterū illa fornicatio
nē ſubdit. Digni ſunt morte nō ſolū q̄ faciūt.
ſꝫ ⁊ q cōſentiunt faciētib⁹. ¶ Uñ legiꝭ de quo
Exemplū. dā ꝯcubinario ꝙ cū eſſet infirm⁹ ⁊ ꝯfeſſor qdā
viſitās eum nollet abſoluere niſi eā de domo
emitteret. ille aſſenſit. ſicq̄ ſumptis cū lachry
mis multis oībus ſacramētis deceſſit. Cunq̄
iſte cōfeſſor q erat ſanctus hō p eo oraret exi-
ſtimans ad purgatoriū trāſiſſe pp̄ter pniam:
apparuit quadā vice ei ſe aſſerēs fore damna
tū. ⁊ hoc qꝛ ficte penituit intēdens ꝯcubinam
reaſſumere ſi euaſiſſet. ¶ Tertia rō eſt. qꝛ eſt ꝯ
legē diuinā ꝯtra illud videlꝫ pͥceptum decalo
gi. nō mechaberis. Exo. xx. Qđ exponens Iſi
dorus ait. Nec quiſq̄ preter matrimonij fede
ra alijs feminis miſceaꝭ ad explendā libidinē
xxxij q. v. Non mechaberis. Sic etiam expo-
nit Auguſtinus in capi. Meretrices. ea. que-
ſti. vbi. ait. Meretrices eſſe ⁊ ad meretrices ac
cedere prohibet domin⁹ quaꝝ venialis eſt tur
pitudo. ¶ Ex quib⁹ verbis patet predictaz au
ctoritatē. que pōitur pro gloſa. ſuper illđ Deu
tro. xxiij. nō erit meretrix de filiab⁹ iſrael nec
ſcortator eſſe corrupte ſcriptam ſcꝫ ipſam au-
ctoritatem que dicit. quarū turpitudo eſt ve-
nialis. Unde aliqui volebantur: arguere forni
cationem eſſe veniale peccatum quod falſum
eſt. Uult ergo dicere glo. venalis non venialꝭ.
Ad hoc etiā facit quod dicitur Thobie. iiij.
Attēde tibi. id eſt caue ab omni fornicatione
⁊ preter vxorē tuā nūq̄ patiaris crimen ſcire.
Crimen ēn proprie importat peccatum mortale
Unde ex determinatione facta per apoſtolos
in primo concilio hieroſolimis mandatū fuit
cōuerſis ad fidem. precipue gentilib⁹. vt abſti
nerēt ſe a fornicatiōe. Actu. xv. Et ideo. qꝛ pa
gani putabant ſibi hoc licere. Augu. etiam in
quodam ſermone ad populum ait. Non licet
vobis fornicari. ſufficiant vobis vxores. Non
licet vobis habere concubinas. etiaz ſi vxores
non habetis. diſtin. xxxiiij. audite. ¶ Quarta
ratio eſt ex taxatione penitentie eius. Solum
enim pro peccatis mortalib⁹ inuenitur taxa-
ta penitentia. non autem pro veniali. ⁊ ratio
eſt ſm Thomam. in. iiij. quia inter mortale ⁊
veniale eſt infinita diſtantia. Nam mortali d̄
betur infinita ſm diuturnitatē. id eſt inferna
lis. Veniali aūt debetur penitentia finita ⁊ tē
poralis. Sed pro fornicatione habetur taxa-
ta penitentia. ſcilicet ſeptem annoruz. ſicut p
adulterio. periurio. homicidio. ⁊ huiuſmodi.
vt habetur. xxij. q. i. Predicandum vt ſcilicet
per penitentiaz ſeptiformis gratia ſpiritusſan
cti per peccatum amiſſa. ⁊ reparetur vel repa-
rari oſtendatur. xxxiiij. q. ij. Hoc ipſum in gl.
Ex quo ſequitur ꝙ eſt peccatum mortale. pro
pter quod ait apoſtolus. j. Theſſa. iiij. Hec ē
voluntas dei vt abſtineatis vos a fornicatio-
ne. quia perdidiſti omnes qui fornicantur.

¶ Quantuz ad tertiū .§. iiij.

ſubtrahitur vtiq̄ dei preſentia p gratiam per
fornicationez. Unde dicit abs te ſcꝫ tales ſūt
ſeu efficiuntur per hoc vicium abs te. id eſt ſi-
ne te. Sed veh eis cum receſſero ab eis dicit
dominus Oſee. vij. ¶ Fornicatores enim de⁹ Forni-
punit. angelus fugit. diabolus colit. ipſum p catio
ximuz ledit. Quod deus puniat fornicatores maxīe a
ſeuere patz per illud quod ait apoſtolus. i. Co deo pu
rinth. x Neq̄ fornicemur ſicut quidam coruz nitur.
fornicati ſunt. ⁊ ceciderunt vna die. xxiij. mi-
lia. quando ſcilicet populus iſrael fornicatus
eſt cum filiabus Moab. Hiſtoriaz habes. Nu
meri. Et ſic veh fuit eis. Et hoc merito qꝛ fa
cit de templo dei domum meretricuz prime
Corinth. vi. Membra veſtra ſunt templuz ſpi
ritusſancti. Et in figuram dicitur. ij. Macha-
beo. vi. ꝙ templum dei erat plenum comme
ſationibus ⁊ ſcortantium cum meretrici-
bus. quod ſumme diſplicet deo. Fornicatio

ait Iſidorus Maximum ſcelus p carnis imū
diciam quia templū dei violat.xxxij.q.vij.ca.
Non ſolum. Angelus fugit tantū obprobriū
cū ſit puriſſimus ⁊ mūdiciam diligat. Ange-
lis ſuis mādauit de te ait pſalmiſta vt cuſtodi
ant te. Sed ſi filia regis dareſ alicui in cuſto-
diam.⁊ illa fornicaretur.nōne ſumme diſpli-
ceret ei. Bern. In quouis angelo reuerētiam
exhibe angelo tuo nec audeas preſente eo fa-
cere. quod non faceres me vidente. horret igit
tantū fetorem. Unde in vitaſpatrū hr ꝙ cū an
gelus bon⁹ comitareſ q̄ndā ex patrib⁹ trāſeū
te coram pulchro iuuene ⁊ bene ornato:ſed lu
xurioſo. angelus clauſit ſibi nares. Et cū pſ il
le interrogaret eum. cū ornamenta ei⁹ redole-
rēt. Rñdit ꝙ ꝓpter luxuriā cui erat dedit⁹ ei
fetebat. ⁊ ſic q̄rebat eū fugere. Et ſic veh eis.
Diabolus habitat in luxurioſo. ¶ Diabol⁹ libenter habitat in mente luxurio
ſi. Vñ Job. xl. Dormit Behemot in locis hu
mētib⁹.i.in mētibus carnalibus. Idē iob.xl.
Fortitudo ei⁹ in lūbis ei⁹.⁊ virtus illi⁹ i vmbi
lico vētris illi⁹. In lūbis eni dr eſſe ſedes lu-
xurie i viris:⁊ muliere dr eſſe in vmbilico. ide
ſemen ab eis decidit. Propterea diabol⁹ ha-
bitat in eis:qꝛ multū lucraſ cū eis ꝙ p alia vi
cia. Nā duos capit ſil' fornicantes vbi p alia vi
cia vnū. Et i figurā hui⁹ legio demonū eiecta
ad iperiū xpi a quodā petijt licentiā intrandi
gregē porcorū ⁊ accepta ptāte ꝓcipitauit eos
i mare. vt hr Math. viij. ⁊ Luc. viij. ad ſignifi-
candū ꝙ libēter hītāt i luxurioſis figuratis p
porcos q delectāſ verſari i ceno. Et inde ꝓci-
pitat in mare viciox. Ueh aūt eis quos inha
bitat diabolus. Redit cor ſuū:qꝛ vt dr. Oſee.
iiij. Fornicatio ⁊ vinū ⁊ ebrietas auferūt cor.
Proximus ledit exinde:qꝛ ſi generaſ filius.il
legitim⁹ eſt.⁊ ꝑuatur omni dignitate tpali ⁊
eccleſiaſtica ordinationū ⁊ platurax niſi legi
timeſ.ac etiā hereditate paterna.⁊ ꝯtumeliaſ
a cūctis. Et frequenter qꝛ ſunt malorū mox
nocēt toti parentele. ſicut patz in Abimelech
filio Gedeonis nato ex ꝯcubia.qꝛ mortuo pa-
tre interficere fecit.lxx. fres legitimos vno ex
cepto q fugit vt ſolus dominareſ. vt habeſ In
dicū.ix.c. Vñ dr diſtictiōe.lvj.c. Si gens. De
ꝯmixtiōe meretricū eſtimandum eſt degene-
res ꝓgeniēs ignobiles ⁊ furētes libidine oēs fore
ꝓcreādos ⁊ ad extremū vniuerſam plebem ad
deteriora ⁊ ignobiliora vigētē ⁊ nouiſſime. nec
bello fortem. nec in fide ſtabilem. nec honora
bilē hoib⁹:nec deo amabilē eſſe ꝓuēturam. ſi
cut alijs gentibus hiſpanie ⁊ ꝓuincie ⁊ burgū
diorum populis:q̄ a deo recedētes fornicate
ſunt contingit. Aduertendū etiam qđ cū ſm
theologos in q̄rto.⁊ canoniſtas. affinitas con
trahaſ per fornicatōēz:nullā ꝯſanguineā eius
cum qua quis fornicatus eſt pōt hr̄e in vxorē
vſq ad quartum gradum incluſiue. quod ſi ſe
cerit matrimonium nullū eſt ⁊ ꝯtinue in pec
cato morantur dum ſciunt factum. Et ſic veh
eis.⁊ demum eternum veh:qꝛ ſm Gre. Mo-
mentaneū eſt qđ delectat. eternum quod cru
ciat. Figuraſ talis p idropicum.q q̄topius bi
bit tātopius ſitit. ſic inſatiabil'r voluptas ſm
Bedam ſuper illud. Ecce quidam idropicus
erat añ illū.ſ.ihm. Luc.xiiij.

¶ Capitulum tertium de adulterio.

Adulterium eſt ſecunda
ſpecies luxurie. Et ſicut ipm no-
men ſonat eſt acceſſus ad alienū
thox. vñ adulterium quaſi ad al — Adulterio dupliciter qs offēdit.
terius thox acceſſus. ¶ In quo
ſm.b.Tho.ſe.ſe.q.cliiij.ar.viij. duplr ꝯ caſti
tatem hūane generationis qs offēdit. Primo
inquantū accedit ad mulierem non ſibi matri
monio cōiunctam. quod reqrit ad bonū pro
lis ꝓprie educande vt dictum eſt in preceden
ti. Alio mō qꝛ accedit ad mulierez per matri
monium alteri copulatam.⁊ ſic impedit bonū
prolis aliene.⁊ ꝯ iuſticiam agit. Eadem rō eſt
de muliere q̄ per adulterium corrūpitur. Vñ
Eccleſi.xxiij. dr. Ois mulier relinquens viruz
ſuum peccabit. Primo enim in lege altiſſimi
qꝛ incredibilis fuit. In qua ſcȝ ꝓcipiſ. Non me-
chaberis. Scđo virum ſuum dereliquit i quo
facit ꝯ certitudinem prolis. Tertio in adulte
rio fornicata eſt.⁊ ex alio viro ſtatuit ſibi filios
quod eſt ꝯ bonum ꝓprie ꝓlis ſed ꝑmū eſt cōe
oibus peccatis mortalibus. alia duo que po-
nunſ in dicta auctoritate ſpālr ꝑtinent ad de
formitatem adulterij.⁊ ſic adulterium eſt de- — Multiplex adulteriū
terminata ſpēs luxurie vt pote ſpālez deformi
tatem hūs circa actus venereos. Hec Tho.
Et ſic manifeſtuz p ſe eſt ſemp mortale. ¶ Eſt
autem aliqñ adulterium ſimplex cuz.ſ. altera
ꝑtium eſt ꝯiugata.⁊ nō alia. Aliqñ eſt duplex
vt cum vtraqꝫ ps eſt cōiugata qđ grauius eſt.
Aliqñ hȝ aliam deformitatem vt ſi non ſit al
tera pars ꝯiugata. vel etiaz ꝯiugata eſt.tñ vel
virgo vel ꝯſanguinea vel monialis ⁊ tunc cuz
adulterio. ſimul eſt ibi alia ſpēs luxurie. Mō
āt dicit Sext⁹ phs. vt allegat Hiero. ꝙ adul
ter eſt ois in vxorem ſuam amator ardentior.
q̄uis talis non violet fidem mrimonij. tñ fa-
cit ꝯ bonum matrimonij inhoneſte eo vtens.
Iō aliqualr pōt dici adulter. non tamē ꝓprie
ꝙ intret hanc ſpēm. ¶ Et nota ſm Pe.in.iiij.
ꝙ in adulterio ſm qđ plus peccat mulier ꝙ
vir.ſ.qꝛ facit ꝯ bonum prolis.⁊ rōne ſcandali. — Mulier pl⁹ peccat i adulterio
ſm do alium reſpectum.ſ.q̄tum ad bonum ſi
dei equalr peccant. Et qꝛ hec eſt cā efficiens q̄
alter poſſit alium dimittere. ideo equalr hoc
pōt vterqꝫ. Sed q̄tum ad ꝑdominantiam rō
nis.qꝛ vir hȝ rōnez magis vigoroſā ad reſiſtē
dum paſſionibus. ideo ceteris paribus :plus

ipſe peccat adulterando ꝙ mulier. De dimiſſione propter adulterium: vide infra. iij. pte. ti. j. De adulterio loquens dñs per pſalmiſtã: ait pſ. xlix. Cum adulteris portionẽ tuã ponebas. Et paulopoſt. Arguam te ⁊ ſtatuam ꝯ faciem tuam. ponere portionem ſuam cũ adulteris eſt pticipare. ideſt adulterare. ¶ In his autem tria notantur.

¶ Primo crimen deteſtandum: ibi: Cuꝫ adulteris portionem tuam ponebas.

¶ Secundo ligamen eius intimandũ. ibi. arguam te. ⁊c̃.

¶ Tertio grauamen expectandum. ibi. ⁊ ſtatuam contra faciem tuam.

¶ Quantum ad primum .§. j.

certũ eſt adulterium eſſe valde deteſtabile peccatum ⁊ graue. Cũ adulteris portionẽ tuam põebas. vt. ſ. eſſes ⁊ tu adulter. Oſee. vij. Omnes adulterantes quaſi cliban⁹. ſ. intus ardẽtes per ꝯcupiſcentiam: extra ſordẽtes p immundiciã. poſtea in aĩa ⁊ corpore incenſi per gehẽnam. *Adulteriū ē deteſtabile.* ¶ Vñ adulterium ꝙ graue ſit oſtendit Clemens. Quid inquit i oĩbus peccatis adulterio grauius eſt. ⁊ ſcḋm nãq; locuꝫ i penis tenet. xxxij. q. vij. Nã in peccatis q̃ ſũt ꝯ primuꝫ ꝓximũ penale. i. dignũ pena: etiam mortis corporis eſt homicidiũ. Scḋm ē adulteriũ. Malus enim eſt ꝙ furtum ⁊ rapina ⁊ mendaciuꝫ ⁊ multa alia. ¶ Ex omni ſiquidem genere cauſarum oſtendit grauitas hui⁹ peccati ⁊ deteſtatio. Ex cã ſcꝫ efficienti. materiali. formali. finali ⁊ circunſtantiali. ¶ Ex cã efficienti. naꝫ ſaltem alter coꝝ hꝫ in ſe ſacramẽtũ matrimonij. quod ē maximũ ſignificatiõe. h̃ aũt dico ſacramentũ magnũ in xp̃o ⁊ eccleſia. Significat enim coniunctionem deitatis cuꝫ humanitate. ⁊ xp̃i cũ eccl̃ia. *Grauitas adulterii.* Nũꝙ autem deus ſeparatus eſt ab humanitate poſtꝙ aſſumpſit eaꝫ nec xp̃s ab eccleſia: nec eccleſia a xp̃o. Contra illud tam magnum ſacramẽtum vbi eſt q̃daꝫ dignitas agit adulter ſeparans ſe a coniuge ⁊ alteri adherens. Dignitas autem perſone ſm Tho. in prima ſecũde. aggrauat peccatuꝫ qꝛ inquanto maiori dignitate. tanto graui⁹ peccat ceteris paribus. ¶ Secũdo oſtẽditur grauitas huius peccati ex cauſa materiali ipſius .ſ. actus qui exercetur per duos. ⁊ ſic vbi diabolus in aliis peccatis vnum interficit p iſtõ vno ſimul immo plures. qꝛ interponũtur mediatores. Et tantum creſcit aliquando fatuitas amoris vel potius libidinis ꝙ procuratur mors coniugis per adulterum vel adulteraꝫ. vel promittit eã accipere in vxoreꝫ mortuo cõiuge. quod ſi fecerit cum effectu ſecuto ſi duxerit illam in vxorem continue manent in peccato mortali. qꝛ matrimonium nullum eſt ꝓpter impedimentum criminis. ⁊ ſic multiplicantur peccata. extra de eo. q duxit i ma. quã pol. per adul. c. ſuper eo. ⁊. c. ſignificaſti. de h̃ tamen vide plenius in. iij. parte. ti. j. ¶ Tertio ex cauſa formali. Hec eſt in quolibet peccato mortali auerſio ab incõmutabili bono. ſed per nullum peccatum rõ ita abſorbet ab oĩ conſideratione dei ita vt efficiatur tot⁹ caro ſicut ibi Hiero. dicit ꝙ etiam in actu cõiugali preſentia ſpiritusſancti non habetur a veris prophetis. ſ. quo ad actum prophetandi. multomagis in actu adulterij totaliter mens auertitur a deo propter inordinatum amorẽ vnde procedit adulterium. Unde dr̃. ꝓuerb. vj. Qui adulter eſt propter cordis inopiaꝫ ſcꝫ amiſſo vigore rationis perdit aĩam ſuam. turpitudinem ⁊ ignominiam congregat ſibi ⁊ obprobriuꝫ eius non delebitur. ¶ Quarto ex cã finali. Finis huius mali eſt conſecutio voluptatis. Sed quanto quis poteſt remediare alicui peccato ⁊ non facit tanto graui⁹ peccat. qꝛ maiori inordinatione volũtatis. ſed huic malo poteſt de facili remediare. qꝛ ſi habet vxorẽ poteſt ſibi ſatiſfacere. Unde apoſtolus ꝓpter fornicationem. ſ. vitandam. vnuſquiſq; ſuam habeat vxorem. j. Cor. vij. ſi non habet poteſt ſumere: quia ait idem apoſtolus. Neſcẽtias ⁊ voluptates damnatas. Nec excuſat te ſi dicis nõ poſſeꝫ prouidere vxori ⁊ nutrire filios ſi haberem niſi dotem haberem ſufficientem. Melius eſt pati diſpendia i tpalib⁹ ⁊ recipere minorem dotem. ⁊ facere minores pompas ⁊ prouidere aĩe ſue ꝙ in talia incidere vicia p q̃ damnatur. Si autem ſumere nõ vult quia ad hoc non cogit: ſeruet caſtitatem. ¶ Quinto ex cã circunſtantie aggrauatur peccatum. Naꝫ quãto plura ſcandala ⁊ mala inde ſequũt. tanto grauius eſt peccatum. Sed quis poſſet enũerare mala que ſequuntur ex adulterio. Quot homicidia inde ſequuntur ⁊ quanta. ⁊ non ſolum i corpore: ſed in aĩa. Nã quã diſpoſitionem bonam habere poteſt q in adulterio conſtitutus ſubito occiditur. quot hereditates depredãt per filios habitos occulte ex adulterio quib⁹ vt legitimis relinquitur hereditas. Quot inceſtus inde procedũt dum ꝯhũt. qui aliqñ ſũt conſanguinei. quot regna extermiata ſũt. Nõne troia ciuitas illa tam famoſa ꝓpter adulterium perpetratum a Paride cũ helena totalr̃ deſtructa eſt. Nonne Dauid propter adulterium cõmiſſuꝫ cũ Berſabee vt occultaret addidit proditionem ⁊ homicidium procurando fideliſſimum militem ſuum occidi. ⁊ propter adulterium in punitionem filius eius Abſolon expulit eum a regno: ⁊ publice peccauit cum vxoribus patris ſui. vt habetur. ij. Reg. in pluribus. c. ⁊ cum adulteriuꝫ ſit ita graue. tamen videtur verificari illud Oſee. iiij. Non eſt veritas. ſ. fidelitatis in terra. non eſt miſeri

cordia:ſ.ad alam ſuam.ꝛ proximum. ſed maledictum.mendacium furtum adulteriũ inũdauerũt.i.abundanter creuerũt.ꝛ ſanguis ſãguinem tetigi.i.peccatum peccato cumulãt dum non per penitentiam tolli ur.

¶ Quantũ ad ſecũdũ .§.ij.

ſcꝫ qđ ꝓhibetur adulterium.ꝛ ligatus ẽ quilibet ab omni lege vt caueat ſe ab eo. Vñ dicit dñs Arguã ꝛc.ſ. de adulterio.ꝛ hoc per ſcripturã.omnis enim ſcriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt ad arguendum.ij. Thimo.iij. ꝛ precipue ſcriptura legis.Vñ dr Jaco.ij. Redargueti a lege.ſ.eſtis q̃ſi trãſgreſſores. ¶ Arguit ergo dñs de adulterio. Pꝛimo p legẽ intrin'ecam ꝛ naturalẽ.Scđo p legẽ moſaycã. ꝛ prophetalẽ. Tertio p legẽ euãgelicã ꝛ ſupernalẽ. Quarto p legẽ canõicã ꝛ ſinodalẽ. Quito p legẽ ciuilicã ꝛ impialẽ. ¶ Lex naturalis intrinſeca menti eſt illa q̃ dicit qđ tibi nõ vis fieri vide ne vnq̃ alteri facias. Thob.iiij.ſꝫ quis eſt ille qui velit vxorem ſuã adulterare. certe nullus.niſi fatuus ꝛ peſſimus exercens lenocinia. Nulla mulier h̃ deſiderat niſi fatua ꝛ mala.immo nõ poteſt pati vir talem iniuriam. ſꝫ expellit ꝛ ꝑcutit ꝛ vxoꝛ ſumme turbat̃ đ adulterio viri cũ nouit.ergo ꝛ tu h̃ ſerua erga ꝓximum ꝛ nõ adulterab. Ideo hoc vniuerſalr dictat lex ſeu rõ naturalis.q etiam ante legem naturalem ſcriptã ethnici ꝛ idolatre habuerunt p crimine magis abhoꝛreret q̃ homicidiũ. Et in ſignũ hui'qñ Abraã ꝓpter famẽ đſcẽdit in egiptũ cũ vx̃ re ſua Sarra ꝑpulchra rogauit eã vt nõ indicaret ſe eẽ vxorem eius. ſi interrogaret. Et h̃ lõ ſm Nicolaus de lyra. Quia cogitauit q ſi ſciuiſſent vxorem ſuã eſſe cũ ob pulchꝛitudinem eius concupiſcerent eã cognoſcere.ne adulteriũ perpetrarẽt.qđ ſũme deteſtabant̃.occidiſſent abraã vt poſſent poſtea ea vti ſine vicio adulterij min'ſibi faciẽtes conſciam de homicidio q̃ de adulterio.

Prohibetur lege naturali.

¶ Secundo arguit de adulterio de'p legem moſaycam ꝛ ꝓphetalẽ Exo.xx. Nõ mechaberis.h̃ ẽ adulterabis.ꝛ adducit̃ pena. Leuitici xx.vbi dicit̃. Moꝛiet̃ mech'ꝛ adultera q adulterati fuerit. Vñ ſcribe ꝛ phariſei adducentes ad ihm mulierẽ in adulterio dephẽſã dixerũt Mgr̃.hec mulier mõ in adulterio deprehenſa eſt. Moyſes mãdauit in lege hmõi lapidare Joã. viij.ꝛ p Malach.dicit dñs.iij.c. Ero teſtis velox maleficis adulteris ꝛ plurie.ſ. ad accuſãdũ vt puniãtur. Qđ aũt aliq ex pſib' cũ haberẽt vxores accederẽt ad ancillis pro habendis filijs.vt abrahã ad agar. Gene.xvi. ꝛ Jacob ad Balã ꝛ zelfan ancillas. Gen.xxx. ſi propter h̃ commiſerũt adulteriũ.qꝛ cognouerũt eas nõ foꝛnicarie.ſed maritali affectu cũ quibus deus diſpẽſauit vt ſil'hꝛent plures vxores abſq̃ peccato.vt extra đ diuoꝛ.c. Gaudemus ꝛ hoc ob multiplicãdũ cultũ dei q remãſerat ſolũ in familia eoꝝ ex multiplicatiõe hominũ eoꝝ p generatõem in illa familia ꝛ etiã ob ſpũalẽ ſignificationẽ q̃ hẽt.xxxij.q.iiij. Recurrat.ꝛ.c.ſe.ꝛ ca.obijciunt.

Lege moſayca.

¶ Tertio arguit̃ ſeu rephẽdit̃ adulteriũ p legẽ euãgelicã. Naꝫ dixit xp̃s in euãgelio. Math.xix. Quos de'cõiũxit hõ nõ ſepat.rephẽdẽs illos iudeos q dabãt libellũ repudij vxori cũ nõ placeret eis. ꝛ eã dimiſſã ꝯhebant cũ altera adultera.đclarãs hoc eẽ adulteriũ nõ matrimoniũ. ꝛ quia Moyſes ꝓpter duritiẽ ꝛ crudelitatẽ illoꝝ h̃ ꝑmiſerat.nõ vt bonũ ꝛ licitũ ſed vt min' malũ ne occiderent vxores ſi dimittere nõ poſſent Sepat igit̃ hõ.quos de'ꝯiũxit.ꝛ malefacit infringẽs dei oꝛdiationẽ.cũ ſine cã legitima dimittit vxorẽ.vl̃ vxoꝛ virũ:ꝛ multomagis ſi adulterat.ꝛ peius ſi de facto cũ alia ꝯhat.pro nulla igit̃ cauſa licitũ ẽ accedere ad aliã q̃ ad ꝓpꝛiã vxorem. Nec ex eo q ſterilis ſit vxoꝛ vt ex alia habeat filios nec ex eo q infirma q̃licũq̃ ꝛ q̃cũq̃ diuia infirmitate ꝛ icurabili.ſiue ſit ceca ſiue ſit paliticа.ſiue leproſa. Nec ex eo q ẽ adultera vel q̃tũcũq̃ mala vel heretica. Bñ poſſet dimitti q̃tũ ad cohabitatiõem ꝛ thoꝝ ꝓpter adulteriũ vl̃ ꝑiculũ ſui ꝓbabile coꝛpis.vl̃ aie. ſꝫ nõ quo ad vĩculũ.i.q poſſit accedet̃ ad aliã viuẽte pꝛia.aĩs adulteriũ ẽ. Et idẽ de vxore erga virũ. Vñ Aug. Sic nõ ſũt faciẽda adulteria voluntate etiã ꝓcreãdi filios:ſicut nõ faciẽda furta volũtate paſcẽdi paupes.xxxij.q.iiij. ſiẽ.ii.q.v.c. Si vxorẽ.ꝛ.q.vii.p totũ.

Lege euãgelica.

¶ Quarto arguit̃ p legẽ canõicã ꝛ ſinodalẽ. Nã eccl'ia ſm antiq̃s regulas ipõit pniaꝫ ſeptẽnẽ p adulterio vt pꝫ.xxii.q.i.c.ꝑdicãdũ.q̃uis hodie ſint i arbitrio ꝯfeſſoꝛꝭ pnie iponẽde ſiue p iſto ſiue p alio pctõ. Et i aliqb'eccl'ijs ep̃alib'ẽ ẽt ſnia excõicatõis lata p ſinodales ꝯ adulteros. De iure aũt cõmuni:q̃uis non ſint excoicati ipo facto.deberent tamen excõicari qñ eſt manifeſtum ꝛ perſeuerans. Ideo autem ſemp ſunt excommunicati etiam occulti adulteri. Punit etiam adulterum iure petendi debitũ ab vxore ita q non tenetur ei reddere debitum. cũ h̃ certitudinaliter nouit. quinimo ſtatuit eccleſia q ſi in adulterio perſeuerat notoꝛio. nullo modo debet ei reddere debitum qui innocẽs ẽ.ad h̃ ne videat̃ fauere ei in adulterio. đſiſtat ab eo. Vñ Hiero. Cũ vxoꝛ carnẽ vnã i aliã diuiſerit ꝛ ſe a marito p foꝛnicationẽ ſeparauerit.nõ dꝫ teneri ne vir quoq̃ ſub maledicto faciat. dicẽte ſcriptura. Qui tenet adulterã fatu'ẽ ꝛ iniqu'.xxxii.q.i. Dixit dñs.ꝛ i.c.ſe. Et idẽ iurꝭ ẽ oĩno i viro ꝛ vxore.quimo põt ꝯ volũtatẽ adulteri vl̃ adultere q fidẽ ſuat caſtitatis petere diuoꝛtiũ ꝛ non cohabitare cum adultero.ꝛ itrare monaſteriũ qñ adulterium

lege canonica

eſt notoriū et notat.xxvij.q.ij. c.agathoſa.cū glo. Si vis plenius de his vide i tertia pte.ti. primo.c.xxi. ¶ Quinto arguitur p legē ciuilē

Lege ciuili

ꝛ ſpūalē. Nā p legē ciuilē ꝓpter adulteriū probatū vxor pdat dotes.vt i auc̄.vt liceat marito.para.q vo coll.viij.pdit ꝛ famā ꝛ honorē.pdit ꝛ vitā aliquādo. Quāuis aūt ipe leges ſeculares nō puniāt ita viros ppetrantes adulteria cum ſolutis ſicut mulieres ppetrantes cum ſolutis viris.vel coniugatis.tñ ſm recti⁹ iudicium eccleſie ita peccat vnus ſicut ꝛ alter ꝛ ita deberet puniri.vnde dicit Inno. papa. Chriſtiana religio adulterium i vtroq; ſexu pari rōne ꝯdēnat.xxxij.q.v.ꝛ.q.vj. Aug.ait Indignant mariti ſi audiant adulteros viros ſimiles adulteris feminis pēdere ideſt ſuſtinere penas cum tanto grauī⁹ eos puniri oportuerit quantomagis ad eos ptinet.ꝛ virtute vincere ꝛ exemplo regere feminas. Priuat etiam lex ciuilis natos ex adulterio paterna hereditate.ꝛ omnibus dignitatibus temporalibus Ecce quomodo omnia iura ſumme arguunt ꝛ deteſtantur adulterium.ꝛ io ſūme cauēdū.

¶ Quantum ad tertium .§.iij.

principale.ſ.grauamē.expectandū.i.penaꝫ dicit Statuam ꝯtra faciem tuam.i.i iudicio ipa peccata ꝛ mala q ex adulterio oriūt tibi oſtēdentur ipſa peccata ꝛ mala a ipa te accuſabūt ex quibus condemnaberis. Naꝫ vt dicit Heb. xiij. adulteros iudicabit deus.ſ.ad ignē eternū. ¶ Et primo quidem pena eſt eis ſumma ꝯfuſio quā hēbit adulter coram toto mundo.

Prima pēa adulteri eſt cōfuſio

Certum eſt qd ſi mulier nobilis nūc accuſaret de adulterio i iudicio in aliqua ciuitate corā populo.haberet ſummā penā confuſionis. O quāta ꝯfuſio tūc corā toto mundo ꝛ amicis ꝛ inimicis argui de adulterio aīam que nobiliſſima eſt q̄ violauit etiā ſacramētū dei. Quod viri non erubeſcant nunc de adulterio ꝓpter qd manifeſte ꝯmittunt.hoc ꝓcedit ex maxia cecitate:qꝛ nō cognoſcūt grauitatē mali: cuꝫ deberent magis erubeſcere q̄ mulieres: ſed tūc ſublata tali cecitate ignorantie ſūme confuſioni patebūt Hiere.xx. Cōfundent vehemēter:qꝛ non intellexerūt obprobriū.ſ.peccati. ¶ Primo ſtatuet ante faciē ſuā grauitas hui⁹ peccati ex iniuſticia maxima ꝛ iniuria quā fecit proximo violatione ſacramēti dei ꝛ eccleſie ꝓpter qd puniuit: deus terribilr̄ iſtud viciū Nam vt habet Iudi.xx. ꝓpter adulteriū ppetratū cū vxore cuiuſdā leuite a viris ciuitatis Gabaa:qꝛ noluerūt eos puniri illi d̄ tribu Beniamin mortui ſunt in bello circa ſexagita milia hoim. Nam in primo ꝛ in ſecundo bello facto adinuicem.xj.tribus fuerūt d̄bellati a tribu Beniamin mortuis pluſq̄.xxx.millibus de ipſis.qꝛ ꝯfidebāt de ſua multitudine.cū eēnt.

cccc.milia vel circa. In tertio bello cōpūcti ꝛ de domino cōfidentes habuerūt victoriam deleta tribu Beniamin.ſ xxv.milib⁹ qngentis exceptis. Et hoc deus permiſit in penam adulterij. Sꝫ in hiſtorijs romanoꝝ narrat.qd ꝓpter adulterium cōmiſſum ab anthonio q ſibi cum Octauiano ꝯdiuiſerat totū imperiuꝫ: ex eo qd repudiauit vxorē ſuā anthoni⁹ germanā Octauiani ꝛ adheſit carnalr̄ Cleopatre regine egypti libidinoſe femine Octauian⁹ indignat⁹ mouit ꝯtra eū bellū nauale ꝛ terreſtre: ꝛ vbiq; anthoni⁹ fuit deuict⁹ ꝛ d̄mū fugiēs aū eū ipſe cū Cleopatra ſeipſoꝫ occiderunt. ¶ Secundo ſtatuet ꝯtra faciē ſuā.ſ.adulteri. odia blaſphemias detractiones q̄ exurgunt ꝓpter illud. Nam raro eſt qd hoc poſſit celari. Et ſi mulier cōmittat adulteriū qd ſciat. maritus quaſi ſemp odit eā.ꝛ non patitur eaꝫ aſpicere: ſibi ꝛ filijs improperat. Unde oriūtur contumelie meretrix nūcupatur.qd ſuſtinere nō valet. Si vir adulterium ꝯmittit vxor ſciēs blaſphemat:cupit ſibi mortē.ſumme odit eā cuꝫ qua adulterat.anxiatur ſuſpitionib⁹. ꝛ aliqñ iudicijs dei obliuiſcitur.qd totū agit adulteriū cōmiſſum. ¶ Tertio ſtatuet ꝯtra faciē homicidia q̄ inde ſequunt aliqñ. Nam occiduntur aliqñ filij a talibus ꝯcepti.etiam ſine baptiſmo ad occultādum adulteriū qd eſt maxima crudelitas. Nec poteſt maior cogitari. q̄ ꝓprios occidere filios: Aliqñ occidūt ipſi adulterātes:q̄uis eni nullo mō poſſint vel debeant occidi a priuatis pſōis:nec prē.nec matre.nec marito.nec fratrib⁹ aut alijs:ſꝫ ſolū a iudice cōmunitatis p viā iuris. Et ſm canoniſtas grauiſſime punitur interfector vxoris ꝓpter adulterium.vt.xxxiij.q.ij. c. admonere: tñ d̄ facto audit ſepe h̄ fieri. ¶ Quarto ſtatuet ꝯtra faciē furta inde ſecuta. Nam mulier mltotiens dat adultero de bonis viri.ſed ꝛ ſi caſu filium ex adulterio ſuſcipiat.de bonis viri ſui nutriet eum.ꝛ hereditatem totā vel partē ſuſcipiet patris ſui putatiui.vñ cū omnia iſta ipſa furet marito.vel legitimis alijs heredib⁹: qñ miſera vel quō ſatiſfaciet. Uide de hac ſatiſfactiōe.ſupra ti.v.c.vi.§.iiij. Quito ſtatuet ꝯtra faciē diuerſas ſpēs luxurie inde ſecutas. Nam ſi vir ſciēs vxorē adulterā raro ſibi recōciliat.q̄uis penitētē deberet ſuſcipere ſed indignatus accedit ad alias feminas vel etiā maſculos cū tñ deberet continere.ꝛ mulier hoc audiens de viro ex indignatione aliquando ꝛ ſi ſit alias caſta inclinat ad turpia faciendaꝫ cum alijs.vel per alios modos. Et diligenter attendendum qd nō excuſatur mulier a peccato adulterij aſſentiens viro timore verecūdie vel infamie vel etiam mortis cōminate.ſicut aliqñ aliqne faciunt.que licet ſint peſſime contente timente ſi clamant.ne confundant.

aſſentiūt

aſſentiunt. Unde illa nobiliſſima matrōa Lucretia vxor Collatini. alias caſtiſſima mulier non excuſatur a peccato adulterij. cum aſſenſit. Tarquio filio Tarquini ſuperbi vltimi regis romanorum ex eo quod ille minatus eſt. quod ſi non conſentiret ſibi occideret iuxta eā in lecto famulum diuulgans apud maritū & alios quod quia in adulterio eos comprehenderat occiderat propter qđ illa timens magis infamiam q̄ mortem aſſenſit. & poſtea ad oſtēdendam diſplicentiam huius facti ne crederetur libidine victa corā collatino marito ſuo & alijs conſanguineis ad ſe vocatis gladio ſeipſam occidit. Maleſecit aſſentiendo & adulterium cōmiſit. ſꝫ peius adhuc ſe occidendo vt oſtendit Auguſ. in primo de ci. dei. Nō ſic fecit illa caſtiſſima & ſanctiſſima Suſāna vxor Ioachī. Sed cum ſenes peſſimi inuitarēt ad nephas cōminādo eam ſe accuſaturos de adulterio ſi non aſſentiret eis. Reſpondit illa. & bene. Anguſtie ſunt mihi vndiq̄ &c. Unde ſubito clamauit pro adiutorio. & licet illi ſenes accuſaſſent & condemnaſſent. deus miſericorditer & mirabiliter liberauit eam. Hiſtoriam habes Danielis. xiij.

¶ Capl'm quartū de vicio contra naturam.

Vicium contra naturā eſt altera ſpecies luxuria. qđ eſt grauiſſimū ſup oīa alia vicia luxurie. Unde Aug. dicit. Adulterij malum vincit fornicationem ſꝫ i grauitate culpe. Uincitur autē ab inceſtu. Horū omnium peſſimum eſt quod cōtra naturā eſt. xxxij. q. vij. Adulterij. Sed eſt iſta ſpecies nō ſpecialiſſima quā oportet confiteri ſed ſubalterna. gen' ad alias ſpecies ſpāliſſimas, vicꝫ.

¶ Molliciem.
¶ Sodomiam.
¶ Innaturale.
¶ Beſtialitatem.

Mollicies. Et de mollicie ait apl'ſ. i. Corin. vi. Neq̄ molles regnum dei poſſidebunt. Sumitur etiam mollicies ſm aliam acceptiōem pro vicio incōſtantie. & de hoc infra. De innaturali vicio ait Aug. Cōtra naturā eſt ſi vir vtatur membro mulieris nō ad hoc deputato. Unde apoſtolus. Sciat vnuſquiſq̄ veſtrum ſuum vas poſſidere in ſanctificatione & honore. i. ſm debitum modum. non in paſſione deſiderij ſicut gentes. i. pagani. Et intelligitur non ſolum de vaſe corporis ſui. ſed etiam de vaſe vxoris ſꝫ debitum modum vt poſſit ſequi generatio filiorum ad honorem dei. & non eo modo quo magis delectatur. De ſodomia ait apl'ſ. i. Corint. vi. Neq̄ maſculorū concubitores regnū dei poſſidebunt. De beſtialitate. Leui. xx. Qui coierit cum iumento morte moriatur. Dicit etiam aliquo modo vicium contra naturam cum vir agens cum muliere. & ſi ſeruet debitū vas non tamen debitum modum conſuetum a natura & magis aptum ad generationes. vt ſi mulier vertat viro dorſum & non faciem vel ſi ſupergrediatur virum & huiuſmodi modus monſtruoſus que vtriq̄ peccata ſunt. & aliquādo & ſi non ſemper mortalia. quod execrabilius ſit in meretrice. execrabilius in vxore. xxxij. q. vij. Adulterii. Sꝫ de his in. iij. parte. tit. i. c. xxiiij. Unde btūs Tho. ii. ii. qō. cliiii. arti. xi. ſic dicit. Ibi enī eſt determinata ſpēs luxurie. vbi ſpecialis rō deformitatis occurrit. q̄ facit indecētē actū venereū. Qđ pōt eſſe duplr. Uno mō q2 repugnat rōni recte quod eſt cōmune omni vicio luxurie. Alio modo q2 etiā ſup hoc repugnat ipſi ordini naturali venerei act' q̄ cōuenit humane ſpeciei. qđ dicit viciū cōtra naturaꝫ. qđ plurib' modis cōtingere pōt. ¶ Primo mō ſi abſq̄ oī cōcubitu cā delectationis veneree procuret qđ pertinet ad imūdiciā. quā molliciē vocāt. ¶ Scdo mō ſi fiat p cōcubitū ad rē non eiuſdē ſpēi. qđ vocat beſtialitas. ¶ Tertio mō ſi fiat per cōcubitū ad nō debitū ſexū puta maſculi ad maſculū femie ad feminā. qđ ſodomiticū dicit. ¶ Quarto ſi nō ſeruet debit' mod' cōcubēdi. aut q̄tū ad inſtrumētū vel vas non debitū. aut q̄tū ad alios modos monſtruoſos & beſtiales. hec Tho. Et p'mi quattuor modi dicunt cōtra naturā. ſ. generis. & q2 p illos q̄tuor modos fruſtrat intētio nature. q2 generatio ſequi nō pōt. Ali' modus q etiā cōtinet in quarto ſuato debito vaſe. ſed nō debito ſitu. dicit cōtra naturā: quia cōtra cōſuetū modū nature. p quē nō ita apte. pcurari pōt gn̄atio. ¶ Quantū ad grauitatē eoꝝ dicit. b. Tho. vbi ſupra. q infimū locuꝫ tenet mollicies. deinde cū non ſuat debitū vas vel mod' poſtea ſodomia vbi nō ſuat debit' ſex'. poſtremo vero beſtialitas. De hoc vicio cōtra naturā p̄dictos q̄tuor modos includēdo pōt ad arguēdū iduci illud ps. Diſperierūt in endor facti ſūt vt ſterc' terre. Et loquitur ad litteram. vꝫ ex verſu precedēti de madianitis inimicis ppl̄i dei. & capitaneo eorum Siſara & rege ſuo Jabin hi oēs diſpierūt ideſt p diuerſas ptes & mōs pierūt. occiſi i endor iuxta quendam fontem & facti in magnā abolationē & fetorē vt ſtercus remanentib' ibi cadaueribus eorum in ſepultis. Sed moraliter ſignificant p hos laborātes vicio cōtra naturam q mortui in aīa ſūt in maria abolatōe ppl̄i dei. Et ex illis verbis ps de hmōi pnt notari tria

Uicius cōtra naturā cōtingit multipliciter

¶ Primo occaſio culpe abolate. ibi diſperierūt.
¶ Scdo abuſio nature violate ibi. in endor.
¶ 3° cōfuſio pene illate. ibi facte ſunt vt ſterc'

¶ Quantum ad primum .§. j.

occaſio culpe abolate cōtra naturā inuit in inter-

poſitione iſtoꝝ qui diſpierũt.ſ.Jabin rex Si
ſara capitaneꝰ ſuus ⁊ Median pplꝰs eiꝰ iſti di
ſpierũt..Jabin interꝑtaƚ ſapiẽs ſcꝫ ſapia mũ-
di.de qua ait aplꝰs Ro.i.Dicẽtes ſe eẽ ſapiẽtes
Super bia oc-caſio ſo domie.
ſtulti facti ſũt.ſ.ꝑ ſupbiã qua ſe eſtimabant ⁊
iactabãt ſe ſapiẽtes eſſe.❡Ex ſupbia eni illoꝝ
ſapiẽtũ ſm mũdũ oñdit ibi aplꝰs fuiſſe hõilia-
tos ⁊ datos ita in reprobũ ſenſum ut nõ face
rẽt ſibi cõſcientiã de hoc turpiſſimo vicio.Nã
femine coꝝ relicto naturali uſu exarſerũt in
eum qui eſt ꝫ naturam maſculi in maſculos
turpitudinẽ opantes.Et Jouẽ quẽ deoꝝ ſuo
rũ maximũ colebãt referebãt pplis talia tur
piſſima agẽtẽ coꝝ poete.Et Virgiliũ maxi-
mũ poetaꝝ narrãt magnũ ſodomitã hiſtorio
graphi.Et Juliꝰ ceſar ſatiſ doctꝰcũ triũpho
potiretƚ ex victoria hita ꝫ hoſtes ſibi fuit publi
ce impropatũ viciũ ſodomie.Nec Octauianꝰ
ita felix ⁊ ſapiẽs ſm mũdũ caruit h vicio.⁊ q̃re
hoc vicio ſupati.niſi ꝑpter ſupbiã eoꝝ q oẽs
ad inferos deſcẽdeſt.Vñ Ezech.xvi.di. Hec
fuit iniqtaſ.i.cã iniqtatiſ ſororiſ tue ſodome ſu
pbia ſaturitas pãis ⁊ aq̃.⁊ ociũ.Et qꝛ nõ por
rigebant manũ paupi.ſ.dando elemoſynas.
Madian iterꝑtaƚ declinãs iudiciũ.❡Et hec
eſt ſcda occaſio ſodomie declinare.ideſt non
Incõſideratio iudicij ẽ cã ſo-domie.
ꝯſiderare finale iudiciũ in quo ſodomite oẽs
erũt muti.nulla excuſationẽ valentes hĩe de
tãta aboiatione.cum nulla beſtia hoc egerit.
Unde ſodomia interꝑtaƚ muta.qꝛ facit hoĩeʒ
mutũ et excuſare ſe nõ poſſit ſicut de qbuſdaʒ
alijs malis.Declinat etiã talis ꝯſiderare iudi
cium qd̓ fecit deꝰ tẽpore Noe ꝑpter hoc viciũ
ſ.diluuiũ vniuerſale mittens aquaꝝ.Oĩs eni
caro corrupat viã ſuã.Gen.vi.qꝛ vt ait Me-
thodiꝰ martyr.Femie ex libidine nimia ſuper
grediebanƚ viris.Et viri in alterutrũ exardeſce
bãt cocũtes.Sꝫ vnã ex cauſis accelerationis
futuri finalis iudicij ꝑ ignem totum mũdum
cõburẽtẽ ponit pꝓpha Johel.huiꝰ vicij augmẽ
tationẽ.Dicit eni dñs.Deſcẽdã in vallẽ Jo-
ſaphat ⁊ diſceptabo cũ gentibꝰ.⁊ quaſi cãʒ aſ
ſignans ſubdit:qꝛ poſuerũt pueꝝ in ꝓſtibulo.
Johel.iij.Siſara eni interꝑtaƚ excluſio gau-
dij.Et hec eſt tertia occaſio.qꝛ eni tales exclu
dũt a mẽte ſua gaudiũ ſpũale qd̓ reſultat ex
bonis opibꝰ⁊ conſiderationẽ gaudij celeſtis
qd̓ ꝓmittiƚ ſubuenientibꝰ paupibus.⁊ ſine gau
dio diu hõ eſſe nõ põt.ſo cõuertũt ſe ad gau-
dia mũdana.Saturitas corporis:curioſitas
ocij.audiẽdo turpia ſolatioꝝ.pomparuʒ.⁊ hu
iuſmodi vñ pcedit tale viciuʒ.Vñ Ezech.in
ſupradicta auctoritate poſuit ocium.⁊ ſubtra
ctionẽ elemoſynaꝝ ⁊ ſaturitatẽ.Et ſi ſaturita
tẽ panis ⁊ aq̃ dicit cãm huiꝰ vicij q̃tomagis
erit cauſa huiꝰ ſaturitas carniũ ⁊ ꝯfectionũ.⁊
potẽtis vini vt Maluatici:greci vernacij.ro-
mãie.⁊ huiuſmõi ꝑ q̃ turpiſſimi hoies decipi-

unt ⁊ alliciunt adoleſcẽtulos.vt inducant eoſ
ad hoc vicium.

❡Quantum ad ſecũdũ §.ij.

talis culpa q̃ eſt abuſio nature notatur ibi i en
dor.Endor eni interꝑtaƚ fons generatõis.Eſt
aũt fons generatiõis mẽbꝝ pudẽdũ qd̓ eſt in-
ſtrm generatõis hũane.vñ diſpierũt i Endor
.i.ꝑ diuerſos modos pierũt abutẽtes tali in-
ſtrumẽto.ſiue ꝑ molliciẽ.ſiue ꝑ ſodomiã.ſiue
ꝑ beſtialitatẽ.ſiue ꝑ alios modos.Eſt aũt ita
aboiabile vicium vt digne ꝯgruat eis iſta ꝑca
tio.diſpereat.i.ex toto peat ď terra mẽoria eo
rũ.Nã ſpũſſanctuſ q optie nouit grauitatẽ pec
catorum noiat h vitio irretitos peſſimos qd̓ ẽ
ſuplatiuũ mali ⁊ peius dici nõ põt.Gen.xiij.
Erant aũt hoies ſodomoꝝ peſſimi ⁊ peccato-
res nimis.❡Comprehenditur autem eiꝰ gra
uitas ⁊ aboiatio maxia in quinq̃.
❡Primo qꝛ eſt ſupans beſtialẽ ꝯditionẽ.
❡Scdo qꝛ eſt clamãs diuinã vltionẽ.
❡Tertio qꝛ ẽ ꝓuocãs vꝫ gl̃ie idignationẽ.
❡Quarto qꝛ eſt inducẽs magnã infectioneʒ.
❡Quito qꝛ eſt ſuſcipiẽs oĩs legis punitionẽ.
Primo igiƚ iſtõ viciũ excedit beſtialẽ ꝯditionẽ.
qꝛ nulla beſtia repiƚ h agẽ.Nõ.n.ꝯmiſceƚ aial
Vicius contra naturã eſt gra-uiꝰ alijs peccatĩ
maſculũ cũ maſclo.nec femia cũ fela.non equ
us cũ equo.nec equa cũ equa:nec equꝰ cũ vitu
la.vel eq̃ cũ boue.ſed maſcls cũ femina eiuſ-
dẽ ſpeciei.Et ꝑ alia vicia hõ efficitur ſimilis
beſtijs.ꝑ iſtud aũt vicium efficiƚ inferior oi be
ſtia.cum nulla tantã turpitudinẽ agat.Et hec
eſt rõ quare vocatur viciũ ꝫ naturam.Hõ eni
ſm phm eſt aial rõnale.⁊ inq̃ntum rõnalis ꝑ-
petrãdo alia peccã agit ꝫ naturam.i.ꝫ rationeʒ
naturalẽ.Et ſm hoc dicit Johã.Dam.q omn
ne peccm eſt ꝫ naturam.Sed inq̃ntum aial ſm
aialitatẽ conuenit cũ beſtijs iſtõ vicium com
mittẽdo agit ꝫ naturã.i.nõ ſolum inſtictũ na
turalẽ.ſed etiã ꝫ inſtinctuʒ beſtialẽ ſeu anima
lem.Et ſic agit ꝫ naturam generis.ſm Tho.
Vñ Aug.Horum peſſimũ eſt qd̓ ꝫ naturam
eſt.xxxii.q.vij.Adulterij.Et ſi dicatur q ſa-
crilegium in luxuria videtur grauius qꝛ ꝫ de
um.ꝑ hoc aũt nõ fit iniuria deo.Itẽ qꝛ adul-
terium inceſtus ſtuprum videnƚ eſſe magis ꝫ
charitatẽ proxi.cuʒ ꝑ illa fit iniuria proximo
magna.ꝑ hoc aũt nõ videtur ella fieri iniuria
alicui.Rñdit b.Tho.vbi ſupra q viciuʒ ꝫ na
turam eſt ꝫ deum qꝛ ordo nature ab ipſo deo
eſt.Et ideo in peccatis ꝫ naturam cum violeƚ
ipſe ordo nature fit iniuria deo ordinatori na
ture.Et qꝛ natura ſpeciei eſt magis coniun-
cta vnicuiq̃ indiuiduo.q̃ quodcũq̃ aliud in-
diuiduum.Et ideo peccã contra naturam ſpe-
ciei ſunt grauiora q̃ commiſſa contra indiui-
clamat celum
duo.❡Secundo oſtenditur eſſe peſſimum.qꝛ
proclamat diuinam vltionem cito de ipſo fiẽ

dam propter ſui abominationes. Unde Geñ.
xix. dicit dñs. Clamor ſodomorum ⁊ gomor-
reorum multiplicatus eſt. ⁊ pctm̄ eorum ag-
grauatum eſt nimis. i. vicium quod agūt cla-
mat vindictam. Duo pctōꝝ genera dicit ſcptu
ra clamare ad deum ꝓpter ſui⸗ horrorē. videlʒ
homicidiū ⁊ ſodomiticium. Unde poſtq̄ occi
dit Cayn fratrem ſuum Abel. dixit ei deus.
Uox ſanguis fratris tui clamat ad me de ter-
ra. Geñ. iiij. poſtulans. ſ. vindictā. De hoc au-
tem turpiſſimo iaʒ inducta eſt auctoritas. qꝛ
clamor ſodomorū ⁊c. Et ſic i hoc aſſimilatur ho-
micidio. ⁊ merito quia vtrunqʒ deſtruit ſpeciē
humanam quantuʒ in ſe eſt. ſed peiori modo
ſodomita. Nam homicida deſtruit ſeparādo
animam a corpore. que tamen remanet imor
talis ⁊ corpus demum reaſſumit. Sed ſodo-
mita deſtruit impediendo ne ſit homo. ideſt
ne generetur. Et nota modum loquendi mi-
rabilem ſcripture circa huiuſmodi. Deſcendā
inquit dominus. ⁊ videbo vtrum clamorē ope
re cōpleuerint an ſi eſt ita. quaſi diceret admi
rando vix poſſum credere tantum nephas re-
Mōs ſi periri in homine. vnde volo videre clare hoc
cti indi malum ſi ita eſt vt puniam. ℭ Tertio eſt peſſi
gnanſ mum: quia prouocat celeſtem patriam ad in
ꝯ eum. dignationem contra ſe. Iudicabit in nationi
bus inquit pſ. implebit ruinas. ſ. deus. Im-
plende ſunt ruine angelice ex hominibus pro
creatis qui in vltimo iudicio ⁊ non prius reaſ
ſument corpora ſua mortua. Deſiderant ergo
aīe ſanctoꝝ ardēter finale iudiciū. ſm̄ Greg.
in moral. vt reuniant corporib⸗ ſuis. Affectāt
⁊ angeli implere ſeu reſtaurari ruinas ſuas ex
hominibus natis in mundo: ⁊ ꝑ ꝯñs cupiunt
omnes multiplicationē hūani generis ꝑ debi
tū tā modū. vt cōpleat citius nūerus electoꝝ
i ſupna felicitate locādus. Sed cū hoc ipedi-
ant dediti hoc vicio maledicto: hʒ tota cele-
ſtis curia eos in deteſtationē ⁊ abolationē. Sʒ
⁊ ipſe filius dei rex toti⸗ curie celeſtis ita abo
minatur. q vt dicit Aug. videns hoc vicium
i humana nā introductū fere deſijt incarnari
Nā vt ait ipſe Aug. violatur qppe ꝑ hoc vitiū
ſocietas q̄ nobis cū deo eſſe debet. cuʒ illa na
tura cuius ipſe eſt actor libidinis peruerſitate
polluit. xxxij. q. vij. flagitia. et i ſignū maxime
deteſtationis dič Hiero. ſup Eſa. q nocte illa
qua xp̄s eſt natus: omnes qui reperti ſunt illo
vitio laborantes mortui ſunt ſubito. Non eni
voluit pati tātā ignominiā repire i natura nr̄a
Marie quam aſſumpſerat. ℭ Quarto eſt peſſimū: qꝛ i
iſicit. ducit nimiam infectionem. Unā aplꝰ Ro. j. vo
cat hoc vitium paſſionez ignominie. i. non no
minandā. Et hoc iō qꝛ vt dicit Ray. nō ſoluʒ
actus eius. ſʒ os loquentis ipſa prolatio eius.
ſ. ſine cauſa vrgenti ⁊ aures audientis. ipſa e-
lementa polluit. Et imperator dicit in auten

ti. vt non luxurientur ꝯ naturā. qꝛ illud vitiū
iducit peſtilētias ⁊ tēpeſtates. Et forte iſta eſt
cā. q̄re i multis ciuitatibus italie freq̄nter ſup
ueniūt peſtes. qꝛ magis abūdat tale vitiū q̄ i
aliquibuʒ alijs. Sed i compēdio theologie di
q ipſe diabolus tentans de hoc vitio poſtq̄ i
ducit homines ad hoc: fugit abominās ex no
bilitate ſue nature tm̄ ſcelus. Eſt autem infe-
ctiuum ceterorum. qꝛ vn⸗ deditus huic vitio
eſt ſufficiens inficere totam vnā ciuitatē. Unā
figuratur per lepram que inficit conuerſantes
cū leproſis. Et ideo ſicut in lege mādabat ta
les ſequeſtrari a conuerſatione ceterorum ne
inficiant alios ita dēberet euitari familiaritas
eorum. Et in figuram huius dictū fuit Loth
ad hoc vt euaderet mortem. q nō moraret in
ſodomis nec in omnem circa regionez. Geñ.
xix. A longe eniʒ oportet manere a conuerſa
tione cum eis. Adeo abhorruit ſanctus Loth
iſtud facin⸗ q diſponebat filias ſuas virgines
tradere conſtuprandas vt ceſſarent ſodomite
a tali vitio. Et q̄uis nō benefaceret. quia non
ſunt facienda mala vt veniāt bona. ita nec vt
euitentur maiora mala. xiiij. diſt. q ait tñ ex d
teſtatione hoc ſubito elegit. ⁊ ob gratiam ho
ſpitum. xxxij. q. vij. Offerebat. ℭ Quinto patet
q ſit peſſimum qꝛ ab omni lege punit. ⁊ graui Oi lege
ter per legem quidem diuinam. Nā dr̄ Leuit. punit.
xx. Qui dormierit cum maſculo coitu femieo
vterqʒ operatuʒ eſt nephaʒ morte moriat. Per
legem eccleſie vbi pro alijs peccatis mortali
bus imponitur penitenti ſeptēnis communi-
ter pro hoc imponenda dicitur penitētia ma
ior q̄ ſeptennis propter enormitatem eius. vt
xxxiij. q. ij. hoc ipm̄. §. ſe. ⁊ deberent excōmuni
cari qñ tales ſunt notorij ꝑmanētes in hoc vi
tio. Nā cū ſit graui⸗ q̄ inceſtus ſm̄ Aug. ⁊ ince
ſtus eſt cū m̄re vl' germana vl' alia cōſanguinea
ſeu affine carnaliter commiſceri. Si apl's ex
cōmunicauit inceſtuoſum tradens eum i po
teſtate diaboli. vt patet. j. Corin. v. multo ma
gis excommunicari debet contra naturaʒ pec
cans. Clerici autem conuicti de hoc vitio de
bent officio ⁊ beneficio priuari. extra d excel.
prela. c. Clerici. Secundum legem imperia
lem debet talis decapitari. ⁊ qui commodat
domum. ⁊ qui mediator eſt. vt. C. de extra or
di. crimi. qui puero. ſm̄ legem municipalem
in aliquibus locis debet comburi ⁊ vbi ſerua
tur talis lex libera reperitur ciuitas talis ab
hoc vitio ⁊ deus mirabiliter proſperat. ⁊ ſtatū
conſeruat ſm̄ cū leges ſunt infames. ⁊ aduo
care ⁊ procurare non poſſunt cum ſcilicet eſ
ſent conuicti: vt. ff. de poſtu. §. iſames. Sicut
ergo huiuſmodi diſperierant in endor ideſt
per tale vitium abutentes membro genera-
tionis. ita diſpereat de terra memoria eo-
rum.

¶ Quantum ad tertiū .§.iij.
confuſio pene notat ibi. facti ſunt vt ſtercꝰ terre. Non poſſēt aſſimulari alteri rei ita abominabili ⁊ fede. Johel.i. Cōputruerunt iumenta in ſtercore ſuo. id eſt ſm̄ Grego. hoies laſciui vitam ſuam in fetore luxurie finierūt. Un̄ ⁊ Cilon vbi ꝑdicti perierūt interꝑtat obſtinatio qꝛ niſi a iuuētute reſipiſcat ab hoc vicio vix vnq̄ dimittit in ꝓuecta etate: ſed efficitur obſtinatus. ⁊ experientia h̄ docet. ¶ Sed q̄tuȝ ſit aboīabile dictum viciū fedum ⁊ peſſimū. oſtēditur ex punitiōe diuini iudicij in vita p̄nti ꝯ eos qui dediti erant illi vicio hoies ciuitatis Sodome ⁊ gomorre. Seboim adame ⁊ Segor qnq; ciuitatum. de quibus h̄ꝫ hiſtoriam Geñ.xix. Ubi dicit Uin. in ſpeculo hiſtoriali. li.ij. circa hoc q̄ ſeptem notant ibi aggrauantia culpā illam. quibus rn̄dent ſeptem in pena.

Septez pene vitij ꝯtra naturā.

¶ Et primum eſt corruptio nature. qđ oſditur in clamore. ſicut q̄ defloraf. clamat vt liberer a corruptiōe. ⁊ iō in penam innaturalis factus eſt locus ille. verſus eſt enim in mare ſalſum qđ dicitur mare mortuū. qꝛ ꝯ naturaȝ alioꝝ. Ibi nec piſces viuunt: ⁊ aues deſuper volantes ſubito mortue cadūt. ad innuēdum moraliter q̄ tales cogitationes ꝯtēplationis aut affectus: nec vere actionis effectū habere viuaciter p̄nt. ¶ Secundū in culpa fuit impudentia ⁊ libertas pctī. Ita enim libere hoc faciebant malum ⁊ ſine verecūdia acſi eſſet opꝰ licitum. Unde a maiore vſq; ad minorē irruerunt in domum Loth. vt abuterent publice illiꝰ duobꝰ angelis hoſpitio receptis a Loth. quos hoies putabant. Et in penaȝ pcuſſi ſunt cecitate ⁊ facti in exēplū ppetui ſupplicij ignē ſuſtinentes: vt dicit Geñ.xix. Sic hodie aliq ſunt ita ceci. q̄ nedum erubeſcant ſed gl'iant de hmōi. vel ſe excuſant pp aſſuefactionem: vt dicit Aug. in lib. ꝯfeſ. q̄ flagitia q̄ ꝯ naturā ſunt qualia ſodomoꝝ ſemꝑ repudianda ſunt. que ſi oēs gentes agerent eodem criminis reatu lege diuina tenerētur. xxxij.q.vij. flagitia ¶ Tertiuȝ aggrauans eſt ſterilitas cōmixtionis. Ex huiuſmodi enim cōmixtione nihil poteſt generari. Cui reſpondet in penā ſterilitas illius loci. q̄ nihil oino gignit vtilitatis. Sic tales aliqn̄ priuant generatione filiorum. vn̄ Futifar q̄ emit Joſeph dicit fuiſſe eunuchus Cineptus ad gn̄ationem ſeu ad generandum ⁊ hoc qꝛ vt dicit Nico. de lira glo .i.q.i. ſicut eunuchus dn̄s exicauerat genitalia eius. eo q̄ ad turpē vſum eius emerat Joſeph. iō dn̄s ipediuit eum. Propter tale vitiū pōt vxor negare debitū ⁊ petere diuortiuȝ qn̄ eſt notoriū xxxij.q.vij. Oēs accuſationes in glo. ſed etiam opera bona quaſi nulla faciunt. ¶ Quartum aggrauans fuit ardor deſiderij. Plus enim exardeſcere dicunt hmōi hoies in viros q̄ alij i mulieres. Cui correſ̄det in penam ignis ardor qui combuſſit eos. ⁊ poma nata in arboribus circūpoſitis illi lacui vſq; ad maturitatem ſūt colo. is viridis matura vo ſi incidātur fauille exeunt in ſignum ignis eterni. Un̄ Bern̄. Gehēnalis flāma moram non ſuſtinens ſodomorum peruenit tollere nationem ⁊ ipſam cōſciētiam tante confuſionis terram ꝯſumpſit ignis ſulphureus ⁊ ſpūs pcellaꝝ. ¶ Quintum eſt fetor carnis. Ois eniȝ luxuria ⁊ iſta maxime eſt cā fetoris. vn̄ merito poſſit d̄ eis dici illud. pš. xiij. De cadaueribꝰ eoꝝ aſcēdit fetor. Cui correſpōdet in penā ſulphuris fetor pš. Ignis ſulphur ⁊ ſpūs pcellaꝝ. id eſt demones pcutientes eos ps caliceis eoꝝ. Mēoria ipſius vitij ita fetet q̄ aliqn̄ inſenſibilem facit. In cuius figuram vxor Loth. q̄ reſpexit retro: vt.ſ. videret illam ciuitatem. verſa eſt in ſtatuam ſalis. Reſpicere retro eſt recordare hmōi ſcelerum cuȝ delectatione ⁊ voluntarie. ¶ Sextum eſt tenacitas voluptatis. q̄ homines inueteratos i hoc vicio vix vnq̄ euadere ſinit. Cui cōgruit gleba bituminis quā locus ille multipharie vomit. Bitumen aūt eſt quedam terra ſicut cola adherēs. Nec tn̄ iſtud minuit pctm̄: ſed aggrauat nec excuſati ſunt a pticipatione pene. ſicut nec criminis. Qui filioſfamilias ⁊ ſubditos non corrigūt de hoc vicio digne ſūt morte ait apłs Ro.i. Non ſolum qui faciunt: ſed ⁊ qui conſentiunt faciētibus. Joſeph. ⁊ ſic puer noluit tacere cum vidit tantum nephas in fratribus ſuis: ſed vt dr̄ Geñ.xxxvij. accuſauit fratres ſuos de crimine peſſimo. ſ. q̄ cū iumentis vel cum maribus coirēt vt ſic punirent a pře. nec dimiſit correctionē ꝓpter odiū fraternum ſiue fratrum q̄ oderunt. ita vt vellet eum occidere. ¶ Septimum eſt ꝯtagium quo inficitur multitudo cohabitantium ⁊ ſocietas talium Cui rn̄det in penam qꝛ tota regio ſimul cum vrbe infecta ſubuerſa eſt. Et pp hoc etiaȝ dn̄s combuſſit puulos ⁊ innocentes: qꝛ ſi vixiſſent ꝓpter contagiū imitati eēnt opera turpia eoꝝ vn̄ in h̄ miſertus ē eis. i.q.iiij. Etiā.§. puulos Facti ſunt ergo ⁊ fiunt demum tales vicioſi vt ſtercus terre.

¶ Capitulum.v. de inceſtu. ⁊ ibi etiaȝ qāo reſiſtit luxurie.

Inceſtus qui ē altera ſpēs luxurie conſiſtit in commixtione carnali cū ꝯiuncta ꝯſanguinitate ⁊ affinitate: vel ſpūali parētela. d̄ quo pōt expōi illud ps.xxxi. Nolite fieri ſicut equꝰ ⁊ mulus quibꝰ non eſt intellectus. Iſta eſt differentia inter hoiem ⁊ alia aīalia in motu paſſionum. Nā aīalia bruta cuȝ mouentur paſſione aliqua. non pūt ſe ꝯtinere ab ea niſi cohi-

Inceſtus eſt

beant aliq̄ violentia alterius. Et rō eſt: q2 rō-
nem non habēt qua poſſint paſſionem mode
rare vel retinere. Vñ cū aſellus vel equus vi-
det cibum quē appetit ſubito ponit ſe ad illuz
comedenduz niſi impediat vel vbereẗ. Sz hō
cum moueẗ paſſione ſiue deſiderio cibi vel al
terius rei pōt ēt data oī oportunitate ſe abſti/
nere ⁊ non vti ea re. ⁊ hoc iō q2 hz rationem q̄
pōt moderare ⁊ cohibere paſſiones ⁊ membra
corporis. Qđ ſi non vtaẗ rōe ſed ſequaẗ paſſio
nes illicitas. efficiẗ ſilis beſtijs. Unde boetius
in lib. de philoſophica ɔſolatiōe. Itaq3 fit vt
q ꝓbitate deſerta hō eſſe deſierit: cum in di-
uinam conditionem tranſire non poſſit. verta
tur in beluaz. ⁊ per maxime ſequendo delecta
tiones venereas illicitas. in quibus tota rō ab
ſorbetur aſſilatur equo ⁊ mulo. Hic eſt qđ dı
Thob. vi. per angelum Raphaelem. Qui cō-
iugio vtuntur vt a mente ſua excludant deuz
⁊ libidini ſue vacent. ſicut equus ⁊ mulus qui
bus non eſt intellectus. ſ. tales ſunt. Et multo
magis cum extra coniugium ſequunẗ ſuas vo
luptates. vt inceſtum ⁊ hm̄ōi. Nolite ergo ait
ps. fieri ſicut equus ⁊ mulus ⁊c̄. quaſi diceret
Nolite ſequi vicium luxurie. Tria poſſunt ibi
notari.

¶ Primo precipitur relactatio voluptatis. ibi
Nolite.

¶ Secundo exprimiẗ abolatio inceſtuoſitatis.
ibi. ſicut equus et mulus.

¶ Tertio ɔſequiẗ ſuffocatio rōnabilitatis. ibi
quibus non eſt intellectus.

¶ A ſecundo inchoando .§.j.

Inceſtus vt dictum eſt ſupra. eſt ſpēs diſtin-
cta luxurie ⁊ grauiꝰ eſt adulterio: vt. xxxij. q.
vij. adulterij. Et per hanc efficiẗ qs ſilis equo
⁊ mulo. Equus ē fortis ⁊ īpetuoſus. ita īceſtuo
ſus tanto impetu ferẗ a libidine. q nō attēdit
ad aliquam parentele reuerentiam dūmodo
ſequaẗ ſuā libidinē. ſicut nec equus attēdit ſi
equa ſit mẗ vel ſoror nata ex eadem matre vel
pře. Mulus cū dñs ſuus ɔfidit in eo dū appro
priat ſe ei trahit calces. ita inceſtuoſus non p
corpus tm̄ recalcitrat ſpiritui: ſed qđ peius ē:
q2 amico ſuo ⁊ bñfactori non parcit nec patri
vel matri abutens aliqua conſanguinea vel af
fine in hoc notabiliter iniuriando ⁊ ledendo
honorem ſuum. ¶ Pro declaratione huius
materie oportet aliqđ dicere breuiter tñ de
gradibus ɔſanguinitatis affinitatis. ⁊ cogna
tionis ſpūalis. Poſtq̄ glorioſus deus primos
parentes creauit ⁊ in paradiſo inſtituit matri
monium. excludit a ɔiugio vnum gradum cō
ſanguinitatis. dicēdo p Adam. Relinquet hō
patrem ⁊ matrem. ⁊ adherebit vxori ſue. Geñ.
ij. id eſt nunq̄ licebit vllo tpe pr̄i ſumere filiaz
in vxorem vel mr̄i ſumere filium in maritum.

De gradibus conſanguinitatis.

⁊ multominus ex̄ coniugiū carnaliter cogno-
ſcere: q2 maximum eēt ſcelus inceſtus. In pri
mo ēt gradu ɔſanguinitatis in linea collatera
li fuit cōceſſum ɔhere mr̄imoniuz filijs Ade
ꝓpter neceſſitatem. q2 alij nō erant. Vñ opor
tuit ad multiplicandum genus hūanum q fi
lij Ade ſumerēt in vxores ſorores carnales.
Sed ſublata hac neceſſitate ſemper fuit ꝓhi/
bitum matrimoniuz inter frēs ⁊ ſorores ⁊ ger
manos: q2 maximus inceſtus. ⁊ multomagis
extra cōiugiū talis cōmixtio. In lege aūt an
tiq̄ fuerunt aliq gradus ɔſanguinitatis expſ-
ſi in quibus nō poterat ɔtrahi mr̄imoniū. In
noua aūt lege. per determiatiōnē eccleſie ſūt
declarati eſſe q̄tuor gradus ɔſanguinitatis
⁊ affinitatis in qbus nō pōt ɔhi mr̄imoniū vt
in decretali. Non dz. extra de ɔſang. ⁊ affini.
¶ Eſt aūt primus gradus in linea collatera-
lium germani ſeu ſorores carnales. ſeu frater
⁊ ſoror germani. Scđs gradus filij duorum
germanoruꝫ q dicunẗ cuſini. Tertius graduſ
filij ɔſobrinoꝝ ſiue cuſinoꝝ. Quartus filij ꝑdi-
ctorum. In nullo ergo horum gradum pōt ɔ
hi mr̄imoniū. Qđ ſi quis faceret ſine diſpenſa
tione pape mr̄imonium nullum eſſet ſʒ ɔtinuꝰ
inceſtus. ⁊ excōicati eēnt ſcienter ħ agendo. ⁊
filij illegitimi eſſent. Silr̄ ſi qs cognoſcat ali-
quā cōſanguineam carnalr̄ in quocūq3 ꝑdicto
rū ḡduū. īceſtū cōmitterēt vtrcq3 ⁊ enorme pctm̄
⁊ tāto grauiꝰ q̄to cōiūctior eſſet gradꝰ. In li
nea aūt aſcēdentium. ſm doct. ⁊ deſcēdētium
eſt ꝑpetua ꝓhibitio. ſ. ɔhendi matrimonium.
vt. ſ. inter auū ⁊ nepotē p auū ⁊ p nepotē. ⁊ hu
iuſmodi. ⁊ inceſtꝰ etiā grauiſſimꝰ eſſet. ¶ Af-
finitas etiā hz quatuor gradꝰ īfra quos nō pōt
ɔhi matrimoniū. ⁊ hi fundanẗ in gradibꝰ con
ſanguinitatis. Nā ex mr̄imonio inter duos ce
lebrato ɔhiẗ iſta cōiūctio q̄ dı affinitas inter
cōſanguineos mariti puta. Petri oēs ex vna
pte. ⁊ uxorem ipſius petri puta Mariaz. Ex alia
pte inter cōſanguineos ⁊ cōſanguineas Ma
ſe oēs. ⁊ ipm petrū maritū eius. Item in eo-
dē gradu ī quo ſūt cōſanguinei marito efficiū
tur affines Maſe puta germanus Petri effici
tur affinis maſe mulieris in primo gradu. Cō
ſobrinus Petri efficitur affinis vxoris Maſe ī
ſecūdo gradu. ⁊ ſic vltra. Idē p totū de con-
ſanguineis Maſe quo ad affinitatē ɔhendam
cū petro. In his igitur quatuor gradibꝰ affi-
nitatis ſi quis contraheret mr̄imonium nullū
eſſet. ſed continuus inceſtus. ⁊ excōicati am-
bo ſcienter agentes. ut pz per cle. ¶ Et nota
diligenter q ut ſupra dictum eſt etiam p ſim
plicem fornicationem ſm docto. omnes theo
logos ⁊ canoniſtas ɔhitur affinitas impediēs
matrimonium ⁊ dirimens non cum illa q̄ for
nicatus eſt. ſed cum conſanguineis eius. ita
ut nulla earum uſq3 ad quartū gradū. Q quot

De affinitate.

per ſimplicem fornicationem oriẗ affinitas.

inceſtus ſunt.que matrimonium legitimū re
putant. Ignorātia tñ facti ꝓbabilis nō iuris
excuſat. ¶ Itē nota diligenter q ſi qs cogno-
uit carnalr mulierem cuius matrem:vel filiā
vel ſororem.germanā:vel cōſobrinam hʒ vxo
rem.ſi cognouit carnaliter illam anteq̄ ↄhe-
ret per verba de pñti cū ea quā duxit in vxorē
matrimonium nullum eſt.ꝛ dirimi dʒ pp im
pedimentum affinitatis ꝓcedens.Sed ſi co-
gnouit carnaliter illam poſtq̄ ↄtraxit p verba
de pñti cū ꝑdicta.ſ.matre vel filia vel ſorore
vel alia cōſanguinea vel affine , mrīmonium
quidem tʒ.ſed ꝑdet ius petendi debitum ab
vxore. Reddere tñ tenet ſed non exigere abſq̄
peccato mortali:vt extra de eo q dux . in vxo.
quam poll.p adul.ꝛ.xxvii.q.ij.c.Qui dormie
rit. Et qꝛ textus ibi eſt obſcurus.vide glo. idē
xxii.q.vij. Qui dormierit cuʒ pluribus.c. Ita
qꝫ cognoſcens carnaliter affinem ꝑdit ius pe
tendi debituʒ. Conſiderate quantū horret ec
cleſia iſtum inceſtū.ꝛ tñ non videntur hoīes ſi
bi conſcientiam facere. Et h qꝛ ſunt ſicut equ⁹
ꝛ mulus. ¶ In cognatiōe vō ſpūali que ↄhit i

De cognatione ſpirituali.

collatione quorundam ſacroꝝ: ſcʒ baptiſmi ꝛ
ꝛ ↄfirmationis ſi ↄhat mrīmoniuʒ.vel fiat car
nalis cōmixtio inter ↄiunctos talr erit ince-
ſtus ſpūalis.vñ ꝛ ſacrilegium eſt. Tres.enī ibi
ſunt gradus cognationis. ¶ Primus dī cōpa
ternitas ꝛ ↄhit inter patrem ꝛ matrem eius q
tenet ad baptiſmuʒ vel confirmationeʒ ꝛ euʒ
qui tʒ ad ipm baptiſmum vel etiam cōfirma-
tionem.ac etiam vxore eius.vel etiam qui ba
p.izat vel confirmat. ¶ Scōs dī pṫnitas: ꝛ ↄ
hitur inter eum q tʒ ad baptiſmū.vel cōfirma
tionem aut etiam qui illa ſacra cōfert.q dī pṫ
ſpūaliꝫ ꝛ eum vel eam q̄ tenet.q dī filius eius
ſpūalis. vel filia ſpūalis. ¶ Tertius dī fṙnitas
ꝛ ↄhit inter illum qui tenet vel eam ad baptiſ
mum vel cōfirmationem ꝛ filios eius qui te-
net. Si qs ergo in aliquo hoꝝ graduū q ad vl
tra non extendunt ↄxerit mrīmoniū nullūʒ eſt
ſed dirimendum ꝛ inceſtus ſpūalis ac ſacri-
legium. Et ſilr ſi qs cōmiſit opus carnale cuʒ
aliquo vel aliqua in aliquo gradu hui⁹ cogna
tionis ſpūalis.inceſtum cōmittit.xxx.q.iij.c.i.
ꝛ.q.ꝛ extra.e.c.Martin⁹. Et vt dicitur. xxxv.
q.viij. Inceſtuoſi dū in ipſo deteſtando atq̄
negando ſcelere manent nō inter fideles xpia
nos ſed inter gētiles ꝛ cathecuminos habean
tur. Nolite ergo fieri ſicut equus ꝛ mulus in-
ceſtum ꝑpetrando. Hec luxurie ſpecies pōt fi
gurari per ſocruʒ Petri q̄ tenebat magnis fe
bribus:vt dī Lu.iiij.que orationibus apſoruʒ
gfa xpi ſanata eſt. Dicit enim beda ſignificari
per hanc alam luxurie deditam.

¶ Quantum ad tertium ·§.ij.

Per h vitium ſequr ſuffocatio rōnis. Sicut
enim in equo ꝛ mulo non eſt intellectus.ita ꝛ
in iſtis non videt eſſe intellectus ſeu vſus rō-
nis. Cum eni aſſignet quadruplex rō q̄re incō
grua eſt talis cōmixtio cōſanguineoꝝ vel affi-
niū ſm Tho.ij.ij.q.cliiij.ar.ix. iceſtuoſus oēʒ
iſtam rōnem abijcit nō vtens itellectu. ¶ Pri

Rōnes q inceſtus ſit incongrua.

ma rō eſt qꝛ naturaliter hō dʒ quādam hono
rificentiaʒ parentibus.ꝑ ↄñs alijs conſangui
neis qui ex eiſdem parentib⁹ de ꝓpinquo ori
ginem trahunt intantaʒ q apud antiquos vt
Ualerius maximus refert non erat fas filium
ſimul cum pre balneari.nec ſic ſeipſos inuicē
nudos ↄſpicerent. Manifeſtum eſt aūt ſm pre
dicta q in actibus venereis maxime cōſiſtit q̄
dam turpitudo honorificentie ↄria.vñ de his
hoīes verecundant.ꝛ iō incōgruū eſt.q coniū
ctio venerea taliū ꝑſonaꝝ fiat adinuicem. Et
hec rō vr exꝑmi. Leui.xviij.vbi dī. Mater tua
eſt.non reuelabis turpitudinem ei⁹. Et idē po
ſtea dicit in alijs. ¶ Scōa rō eſt qꝛ ꝑſonas cō
iunctas ſanguine neċe eſt adinuicem ſilr ↄuer
ſari. vnde ſi hoīes tales.ſ.qui ſūt ↄſanguinei
vel affines non arcerent a cōmixtione vene-
rea nimia oportunitas daret hoībus venereē
cōmixtiōis ꝛ ſic animi eoꝝ nimis emolleſcerēt
p luxuriā. Et iō in veteri lege ille ꝑſone ſpecia
liter videntur eē ꝓhibiti quas neceſſe ē ſilr cō-
morari. ¶ Tertia rō ē.qꝛ p h ipediret multi
plicatio amicoꝝ. Dum eni vxorem extraneā acci
pit.iūgunt ſibi q̄dam ſpāli amicicia oēs ↄſan-
guinei vxoris.ac ſi eēnt ↄſanguinei ſui. Uñ au
gu.dīc.xv.de ciui.dei. Habita ē rō rectiſſima
charitatis.vt hoīes qbus eēt vtilis atq̄ hone
ſta ↄcordia diuerſaꝝ viciſſitudinū vinculis ne
cterent. Nec vnus in vno multas hret. ſʒ ſin-
gule ſpergerent in ſingulos. ¶ Quarta rō red
dit ꝛ addit p Ariſt.ij.poli.qꝛ cū nālıter hō cō
ſanguineas diligat.ſi adderet amor q eſt cō-
mixtione venerea fieret nimi⁹ ardor amoris ꝛ
maxime libidinis incētiuū qđ caſtitati repu-
gnat. Et ꝓpīs inceſtus dicat q̄ſi non caſtus.
ꝛ q̄libet ſpēs luxurie corrūpat caſtitatē. tñ an
thonomatice df de inceſtu q̄ſi corruptio ca-
ſtitatis:qꝛ abuſus maxime ↄiunctaꝝ ꝑſonarū
inducit corruptelā caſtitatis.tū pp oportuni-
tateʒ ad laſciuiā ex frequenti ↄuerſatiōe ꝛ co-
habitatiōe domeſtica.tū pp nimiū ardorem
amoris.vñ certe magna nō ſolūʒ in cautela ſʒ
fatuitas eſt ex quo mūdus eſt ita corrupt⁹ ſic
cernit ꝛ pueri paruuli ex malis exēplis ſint dedi
ti talibus.ſilr facere dormire fres cū ſororibus
vel alijs ↄſanguineis vel affinib⁹.aut compa
tres cū cōmatribus nimis domeſtice conuer-
ſari. Cum ad hoc aliq̄ fiant vt apti⁹ poſſit ma
lum fieri. Et ſimiliter adoleſcētes indifferēter
ↄuerſari cū alijs. ¶ Quātū aūt deo diſpliceat

Quantum deo diſplicet inceſtus.

iſtud viciū ex diuina pūitōe ē in vita iſta oſtē
dit. Nam pp inceſtum Paul⁹ apſls excōicauit

q̄ndā corinthū q abutebat̄ nouerca ſua. ⁊ tra-
ditus fuit pp hoc in ptātem ſathane: vt hʒ.j.
Coꝛ.v.vt in corpoꝛe vexaret̄ a diabolo crude
liter.ſicut vexabat̄ in aīa Ruben qꝛ cognouit
carnaliter vxoꝛem patris ſui Jacob diminu-
tus fuit in pꝛimo genitura.vñ dixit ei pꝛ. Ru-
ben pꝛimogenitus me⁹ maioꝛ in donis.ſ.eſſe
debuiſti .ſ.pp pꝛimo genituram.minoꝛ in im
perio.ſ es effectus.ſ.pp inceſtum tuū.qꝛ aſcē
diſti cubile patris tui ⁊ maculaſti thoꝛum ei⁹.
Gen̄.penul. Sed ⁊ in libro de benedictiōib⁹
xij.patriarcharꝫ legit̄.ꝙ Ruben īfirmatus ad
moꝛtem pp ħ infirmitatem iliacharꝫ incurrit
Amon q violauit ſoꝛoꝛem ſuam interfect⁹ fuit
ab Abſalon. vt pꝫ.ij. Reg.xiij. Jta glīoſus ba
ptiſta exhoꝛruit hoc facinus ꝙ cū pcepit He-
rodem regē ħ incurriſſe cū herodiade cogna-
ta ſua.egreſſus eſt deſertū qđ nec pp pn̄iam
deſeruerat vt increparet tm̄ nephas.⁊ cū ſce-
leribus plurimis ille eēt deditus ſolū de hoc
publice arguit eū dicēs. Nō licet tibi hr̄e vxo
rem fratris tui. Mar.vj ⁊ pp repꝛehēſionē hāc
fuit Joānes incarceratus ⁊ decapitatus. Nō
ergo in iſtis inceſtuoſis ē intellect⁹ ſicut nec in
equis.qm̄ imo eq ⁊ aliq̄ aīalia bruta vident̄ hoc
hoꝛrere ſūme. Nam phs in.viij.de aīalib⁹ di-
cit ꝙ quidam equus qꝛ pulcherrimus erat cū
fuiſſet deceptus:qꝛ.ſ. poſitus fuit pannus añ
oculos eius: vt nō videret equā matrem ſuaꝫ.
ſed cum ea cōmiſceret̄ q̄ etiam pulchꝛa erat
poſt cōmixtionem amoto pāno cuꝫ ppēdit ita
exhoꝛruit ꝙ ſeipꝫ pcipitauit. Nolite ergo fieri
ſicut equus ⁊ mulus quibus non eſt intelle-
ctus.

De pꝛimo ſcꝫ vt reſi- .§.iij.

ſtatur voluptati ſue.notat̄ cum dī nolite fieri
q̄ſi diceret ⁊ ſi ſupueniat inſtigatio vel tētatio
ad inceſtum vel alia ſpecies luxurie.nolite ac
Interi quieſcere ⁊ aſſentire volūtati. Totū enim ma
oꝛ reſi- lum pmo pcedit a volūtate cū ē mala. Jaco.
ſtētia lu iiij. Reſiſtite diabolo ⁊ fugiet a vobis. Debi-
xurie. lis enim eſt hoſtis ait Criſo. q nō vincit niſi vo
lentem. Unde ⁊ phs in.iij.ethicoꝛum. Pctm̄
itemperātie vt eſt pctm̄ luxurie dī pctm̄ pueri
le.tū qꝛ ſicut puer ſi in ſua volūtate dimittit̄.
creſcit in ppꝛia volūtate. Vñ dī equus indo-
mitus euadit durus.⁊ filius remiſſus euadit
pceps.ita concupiſcentia ſi ei ſatiſfiat.accipit
maius robur.tū qꝛ ſicut puer emendat̄ pp ħ ꝙ
cohercet̄ pp qđ dī Pꝛouerbio.xxiij. Noli ſub
trahere a puero diſciplinam: Tu vga pcuties
eum.⁊ aīam eius ab inferno liberabis.ſ.dum
pcupiſcentie reſiſtit̄:reducit̄ ad debitum ho-
neſtatis modū. Et hoc eſt qđ ait Aug.in. vj.
muſice.dicit enim ꝙ mēte in ſpūalia ſuſpenſa
atq3 ibi fixa ⁊ manēte.pcupiſcibiliꝫ.i.pcupiſcē
tie carnalis impetus frangit̄.⁊ paulatim reſi

ſus extinguit̄. Maioꝛ enim erat cū ſeq̄ret̄ non
oīno nullus ſꝫ ⁊ minoꝛ cū refrenam⁹. Et iđ di
cit philoſoph⁹. in.iij.ethicoꝛum. ꝙ quemad-
modum puer debet ſm̄ pꝛeceptum pedagogi
viuere ſic concupiſcibile conſonare rationi.

triplex remediū contra luxuriam.

Ultra iſtud remedium interius reſiſtentie.
triplex eſt aliud remedium exterius.ſicut ⁊ cō
tra ignem cui comparatur luxuria. vt dictum
eſt ſupꝛa: Triplex remedium adhibetur ad ex
tinguendum vel minuendum.

Pꝛimo per aque infuſionem.

Secundo per lignoꝛum ſubtractioneꝫ.

Tertio per ab igne elongationem.

Totum hoc patet de olla que eſt iuxta ignem
que ſi ita bulliat vt effundatur quod continet̄
in ea.aliquod pꝛedictoꝛum trium fieri conſue
uit qꝛ vel aqua frigida olle infunditur.vel de
lignis ſubtrahitur vel olla ab igne elongatur
Sic cum mens interius feruet calore luxurie
ita ꝙ ſubſtantia virtutum que ibi continetur
effunditur debet pꝛimo ad aquam recurrere:
ſꝫ tripliceꝫ.videlicet ad aquam lachꝛymaruꝫ
⁊ compunctionis conſiderans infirmitatē ſuā
⁊ periculum ⁊ ideo deuote poſcens auxilium:
vnde dicitur Sap.viij. Ut ſciui quoniam ali-
ter non poſſum eſſe continens niſi deus det.⁊
hoc ipſum erat ſūma ſapia ſcire cuius donum
eſſet. Adij dominum .⁊ depꝛecatus ſum illū.

Pꝛimū ꝯtritō

Nec tamen ex hoc poteſt ſe excuſare inconti-
nens qꝛ continere non poteſt niſi deus dede-
rit gratiam.ſicut nec etiam ſe excuſaret aliq̄s
peccatoꝛ ex hoc ꝙ perſeuerat in aliquo pecca
to cuꝫ inde non poſſit recedere per penitentiā
niſi deus infundat gratiam. Nam vt dicit. b.
Tho.in.iiij. Deus nulli gratiam ſubtrahit fa
cienti quod in ſe eſt.ſed ſemper paratus eſt in
fundere ſe pꝛoperanti. Sic ⁊ caſtitatis bonuꝫ
a deo datur cum quis per orationes ⁊ per ſub
tractiōes occaſionum ipſuꝫ querit. Et de hoc
poteſt intelligi illud pſalmus. Confregiſti ca-
pita draconum in aquis ideſt pꝛincipia ten-
tationum carnalium in aquis lachꝛymarum

Scđm corpal' afflictio

Quod ſi aqua iſta non ſufficit addat ſecun-
dam aquam videlicet alicuius coꝛpoꝛalis af-
flictionis.non tamen periculoſe.vt caſtrando
ſeipſuꝫ vel aliquid huiuſmodi.hoc enim eſſet
peccatum moꝛtale: vt.xxxv. diſtinctio.per to.
⁊ eſſet irregularis. Unde ꝙ chꝛiſtus ait. Ma-
thei. xix. Sunt qui caſtrauerunt ſeipſos pꝛo
pter regnum celoꝛum.intelligitur ſm̄ Criſo.
⁊ alios de caſtratione ſpirituali . ſicut ⁊ cum
ait Mathe⁹.viij. Si oculus tuus ſcandalizat.
te.erue eum ⁊c̄.per quod pꝛohibetur aſpectus
incitatiu⁹ ad malum . non euulſio oculi coꝛ-
poꝛalis pꝛecipitur.ita commendatur a chꝛi-
ſto.qui ſe caſtrant.ideſt qui voluntarie a ſe re
ſecant concupiſcentias carnis ⁊ venerea vt
deo ſeruiant. Debeat ergo qs in tentatiōibus

diſplicet ſibi conbuſtio. cum ipſe apponat ma
teriam. Sic qui nimis vacat hmoi. ¶ In li. d
teſtamentis. xij. patriarcharũ narrat Joſeph
admonendo filios ſuos quomodo fuit liberat⁹
de pi͡culo adulterij ad quod inuitabat eũ dña
ſua frequenter ⁊ hoc mediantibus multis ie-
iunijs ⁊ orationibus. Ubi etiam declarat quõ
multis modis queſiuit illa peſſima femia eũ
ad nephas inducere. ¶ Primo quidem cũ fi
lios nõ hret. dixit vt illum vellet habere in fi
lium. Et quia adoleſcens erat xvi. annorũ. cũ
primo fuit venditus. freqnter amplexabaꝭ ⁊ tan
gebat vt filium malo aio. quod poſtea ꝑpendit
cum cepit ad malũ ſolicitare ſub pretextu vt
filium haberet ex eo: quem maritus putaret ꝓ
prium. ⁊ ſic oia bona que multa erant ad eum
deuenirent. ¶ Sed cum ille recuſaret dicens
eſſe a deo ſuo dño celi prohibitũ adulterium:
ſuggeſſit alium modum offerẽs ſe virũ necatu
rũ p venenum. ſi vellet poſtea ipſam vxorẽ ac
cipe. qd ille horruit dictũ. cõminãs ꝙ ſi age-
ret hoc manifeſtaret ſcelus ſuũ. nec ſibi iunge
retur. ¶ Tertio promiſit ei ꝙ dimitteret ido-
la ⁊ virum ſuum ad idem induceret ſi ei aſſen
tiret. ⁊ adoraret deum ſuũ. ⁊ ſic eſſet cã eorum
ſalutis. Cui reſpondet Joſeph non placẽ deo
ſuo ꝯuerſio ad eum ꝓpter ſatiſfaciendum libi-
dini. ¶ Quarto miſit ſibi epulum ſolemne. ſed
incantatum ope diaboli. vt inflãmaret eũ ad
amorem ſuum ⁊ ꝯcubitum. qd ipſe dñi reuela
tione cognoſcens. facta orõe ſup cibum nihil
nocumenti pcepit ex eius eſu. ¶ Quito ſibi di
xit ꝙ niſi cum ea rem haberet oino ſe occide-
ret gladio vel veneno. ⁊ ſic eſſet ipſe cauſa mor
tis ſue. Super quo increpauit eam dicens. ꝙ
ꝯcubina viri ſui ſi hoc ageret. poſtea oibus bo
nis ſuis gauderet: ⁊ quia emula ei⁹ erat. ideo
retraxit ſe inuidẽs felicitati ſecutaꝭ emule ſue.
Demum quadam deſperatione facta quadaꝫ
dei apphendit eũ p laciniã veſtimenti q̃ſi vim
inferẽdo dicens dormi mecũ. quod recuſauit
fugiens. Et hoc vltimum ponit ſcriptura Gen.
xxxix. Sz ⁊ poſtq̃ fuit flagellat⁹ a dño ſuo ⁊ in
carcerat⁹ pp accuſationẽ falſaꝫ illi⁹. aliquãdo
fec̃ ſibi occulto modo notificari ꝙ ſi promitte
ret ſecum dormire faceret cum viro ſuo ita ꝙ
educeret d carcere illum aĩs diu mãcret. nec
acquieuit ſed firmus in ꝓpoſito caſtitatꝭ mã
ſit. iuuans ſe orationibus ⁊ ieiunijs. ⁊ caute cõ
uerſans. Inueni inquit Salomon Eccleſia-
ſtes. vij. mulierem amariorem morte ſiue in-
telligaꝭ de femina ſiue de voluptate venerea
ſeu concupiſcentia. Amara eſt mors corpora
lis. quia ſeperat aiam a corpore. ſed amarior
eſt luxuria vel mulier. quia ſeperat aiam a deo
⁊ celeſti curia. Sequitur ĩ auctoritate que la
queus eſt venatorum. i. demonum. Nam de-

Nõ ten tatiões q̃s hũit Joſeph ab vxoi pharao nis.

mones laqueos tentationum ad capiendum
homines ſibi etiam volantes per contempla
tionem ponunt mulieres vl luxuriam. Sage
na cor eius. idest cogitatio de illa vel affectus
ad illam eſt ſagena qua homies veluti piſces
incaute capiuntur. vincula ſũt manus illius.
i. opera que facit mlier ad alliciendum. vt nu
tus ⁊ ornatus. locutiões ⁊ exenia ⁊ alia hmoi
ſunt vincula quibus ligantur homies ⁊ ligati
tenentur ne exeant d pctõ. Qui placet deo ef
fugiet. i. vitando domeſticitatem earũ ⁊ ora
tiõibus ⁊ ieiunijs ſe iuuando. ¶ Tertiũ reme
dium eſt elongatio ab illis perſonis que dant
vel dare poſſunt materiam tentationis. Uñ
apls. i. Corint. vi. Fugite fornicationeꝫ. Su
per quo verbo ait Amb. Cum alijs vicijs põt
expectari conflictus. hanc fugite ne approxi-
metis. quia non poteſt aliter melius vici. Rõ
huius eſſe poteſt. quia hmoi delectationes in
particulari conſiderate nimis excitant ⁊ inci-
tant concupiſcentiam ad ſe. Materie aliorum
pctõrum conſiderate parũ vel nihil mouent
precipue illos qui non ſũt deditti talibus vici
is. Qui nõ ẽ dedit⁹ auaricie. ex hꝙ cogitat de
vſura. vel ſymonia vel furto vel fraude a ſe vl
ab alijs comiſſa nõ inclinaꝭ ad illa. Sed caſt⁹
⁊ honeſtus recogitando turpia a ſe perpetrata
vel ab alijs etiam bona intentiõe. titillaꝭ ⁊ ali
qñ fortiter tẽtatur. Et ideo ſine magna neceſ
ſitate non debet quis talibus mentem impli
care. ⁊ cum neceſſitas magna imminet cum
magna vigilantia rõis ne caro reuiuiſcat. Si
ergo tentatur quis erga aliquam perſonam
particularem. melius remedium adhibe-
re non poteſt q̃ elongare ſe a conuerſatione il
lius q̃tum honeſte ⁊ ſine nota fieri poteſt. Uñ
⁊ illa mala mlier que iniecerat oculos ĩ ioſeph
victa concupiſcentia eius cũ a caſu ſolus Jo
ſeph ſine arbitris. i. alijs factoribus domus i-
traſſet in aliquam partem vt operis quippiaꝫ
faceret. auſa fuit iſta neqã capẽ eũ per clami
dem vt ſecum rem haberet. quod ille cernens
periculum non verb reſpondit. ſed factis fugi
ens d manibus eius. ⁊ dimiſſo pallio foris exi
uit Gen. xxxix. Uñ ⁊ Iſid. ait. Congruum eſt
inde corporaliter euelli vbi quis illecebris de
ſeruiuit. Nã loc⁹ vbi quiſq̃ praue vixit ĩ aſpectu
mentis opponit qd ſemp gẽ ibi vel cogitauit
vl geſſit. dis. lxxxi. c. Ualet. homo eniꝫ in ſcrip
tura dicitur fenum vel palea vel ſtuppa. Eccl.
xxi. Stuppa collecta ſynagoga peccantium. ⁊
conſumatio illorum flamma ignis. Sed que
ſecuritas eẽ poteſt ſtupe vel palee iuxta ignes.
¶ Exemplum notabile in. iiij. dialogorum. d
illo presbytero ſcõ vxorato qui tenebat vxo-
rem quam ante promotionem ſuam ſuſcepe-
rat a ſe remotam. Hic cum eſſet antiquatus in

Multaꝫ eſt fuga

ſenectute ⁊ in extremis conſtitutus adeo vt nec ſpiritus videretur eſſe in illo. vxoꝛ eius volēs certiꝰ videre ſi expiraſſet adhuc adheſit os ſuum oꝛi illius. vt vel ſic aliquē alituꝫ ſentiret ꝺ eo exire. Quod ille cernens clara voce dixit. Adhuc igniculus eſt. ſ. in coꝛpoꝛe. Tolle paleam. Quod illa itelligēs ſe inde remouit. Poſt quod clamare cepit. bñ venerint domini mei. bene venerit domini mei. vt quid ad tantillūꝫ ſeruum veniſtis. ⁊ loquebatur de Pe. ⁊ Pau. Ecce venio ecce venio. ⁊ ſic cum eis ad celuꝫ conſcendit. ¶ Capl'm. vi. de ſtupꝛo.

ſtupꝝ ē Stupꝛuꝫ eſt alia ſpecies luxurie. ⁊ conſiſtit in actu venereo extra matrimonium quo deflozatur virgo. Aliquando tamen ſumitur large pꝛo alijs ſpeciebus luxurie. Et ſꝫ hoc dicit Amb. Omne ſtupꝛum adulterium ē. xxxij. q. iiij. Nemo. Accipit enīꝫ ibi ſtupꝛum pꝛo cōcubitu viri vxoꝛati cum alia q̄cūqꝫ q̄ꝫ cum vxoꝛe ſua. Sic enim accipitur. Nume. v. vbi dicitur. Si latꝫ adulterium ⁊ teſtibus argui non poteſt. quia non eſt inuenta in ſtupꝛo ⁊c̄. id eſt adulterio. ¶ Eſt autem ſpeciale pctm̄. quia ſꝫ Tho. ſe. ſe. q. cliiij. arti. vi. vbi circa materiam alicuius vitij occurrit aliqua ſpecialis defoꝛmitas ibi debet poni determinata ſpecies illius pcti. Eſt autem luxuria pctm̄ conſiſtens circa materiam venereoꝝ. In virgine aūt ſub cuſtodia pr̄is vel alterius exiſtēte occurrit ſpecialis defoꝛmitas. ſi coꝛꝛumpatur extra ſtatuꝫ matrimonij. Et hoc tam ex parte puelle. que ex hoc ꝙ violatur nulla pactione coniugali ꝓcedēti impeditur a legitīo mr̄imonio conſequendo. Nam tales quando hoc ſcitur comūiter recuſantur vt inhōeſte mulieres. Ponitur etiam per hoc in via meretricandi. a quo retrahebatur ne ſignaculum virginitatis ammitteret. Tum etiaꝫ ex parte patris q de eius cuſtodia ſollicitudinē gerit. ſm illō Eccl. xlij. Sup filiam luxurioſā confirma cuſtodiam. neq̄n faciat te venire in obpꝛobꝛiuꝫ inimicis tuis. Et ex hoc patet ꝙ ſtupꝛum eſt ſpecies determinata ⁊ diſtincta a luxuria. quia impoꝛtat illicitā deflozationem virginum ſub cura parentum exiſtentium. Quia Sichen filius Emoꝛ commiſit ſtupꝛum cum Dina filia Jacob. inde ſecuta ſunt multa ⁊ magna mala. Nam fratres eius ſimulantes ſe velle ipſam Dinam dare illi Sichen in vxoꝛem pꝛout affectuoſe poſtulabat. ſi tamen ipſe cuꝫ toto pp̄lo ſuo circunciſioneꝫ acciperet. acquieuit ille cuꝫ patre. Et hoc ſeruato tertia die circunciſionis facte quando doloꝛ erat maioꝛ inciſure. Simeon ⁊ Leui intrarunt ciuitatem Sichen. ⁊ ipſum dominum ciuitatis patrem cum filio ac omnes alios habitatoꝛes ciuitatis illius in oꝛe gladij percuſſerunt iuuantibus eos omnibus fratribus eorum in vindictam ſtupꝛi contra voluntateꝫ tamē patris ſui Jacob. vt habet̄ Gene. xxxiiij.

¶ De ſatiſfactōne ſtupꝛi .§. i.

Utrum teneatur in aliquo ſtupꝛatoꝛ ſatiſfacere ⁊ in quo. Reſpondetur ſm Tho. vbi ſupꝛa. q̄a hoc habet duplicem iniuriam annexam. vnā ex parte virginis. aliaꝫ ex parte patris: ſub cuius cura eſt. ideo tenetur ſatiſfacere aliq̄ modo vtriq̄ꝫ. Ex parte quidem virginis quia ⁊ ſi eam non vi coꝛꝛupit. tamē ſeduxit pꝛopter qđ tenetur ſatiſfacere. Unde Exo. xxij. dicit̄. Si ſeduxerit quis virginem nondum diſponſataꝫ doꝛmieritq̄ꝫ cum ea dotabit eam ⁊ habebit in vxoꝛem. Si autē pater virginis noluerit dare ei. reddet pecuniam iuxta modum dotis quā virgines accipere conſueuerunt. Et quia etiā patri puelle iniuriatur. ei etiam tenetur ad penam ſecundum legeꝫ. Dicitur enim Deutero. xxij. Si inueniret vir puellam virginem que non habet ſponſum. ⁊ appꝛehēdens cōcubuerit cum ea. ⁊ res ad iudicium venerit. dabit q doꝛmiuit cuꝫ ea. l. ſiclos argenti. ⁊ habebit eā i vxoꝛē: ⁊ quia humiliauit eam non poterit dimittere illam cunctis diebus vite ſue. Et hoc ideo ne videatur ludibꝛium feciſſe ſm Aug. Hec Tho. Et quia hoc pꝛeceptū iter iudicialia ponitur. que non obligant niſi inq̄tum eccleſia vel aliqua ciuitas illa aſſumat vt continentia magnaꝫ equitatem. ideo nunc ad illa non videtur obligari. niſi quatenus in ſtatutis alicuius ciuitatis haberetur. ⁊ in iudicio contentioſo ad illa condenaretur. Et ideꝫ dicendum ꝺ quacunq̄ꝫ alia pena ſtatuta. contra tales quando fuiſſet adiudicatus. In foꝛo iudiciali eccleſie videtur teneri ad alterum hoꝛuꝫ cōſtupꝛatoꝛ. ſ. aut ſumere in vxoꝛeꝫ. aut maritare. i. dotem dare ar. extra de adul. c. i. Sed vt dicit ibi glo. hec fuit pēa antiq̄. Hodie autem ſic punitur. ꝙ aut ducat eam aut verberatus ⁊ a ſacramētis excluſus retrudatur i mōaſterium ad agendam penitentiaꝫ. de q̄ egredi non poſſet extra eo. c. ij. Aliqui etiam glo. intelligunt hec ꝺ ſeductoꝛe ſeruanda. quādo ſeducit. i. ſeoꝛſum a domo abducit per violentiam. ¶ In foꝛo autem conſcientie ſic agēdū videtur ſm Guil. Si deflozat eam voluntariam. non tenetur. Patri auteꝫ tenetur. quia iniuriatus eſt ei. Unde in aliquo ſatiſfaciat vel ſaltem eum placat. Si āt ſeduxit puta pꝛomiſſionibus ⁊ mendacijs. non videtur fuiſſe voluntaria. Inuitam ergo ⁊ ſeductam ſi conſtupꝛauit. iniungendum eſt ſibi ꝙ ſatiſfaciat

ſtupꝝ ē

ſtupꝝ ē ſpeciale peccatuꝫ

Ad qđ tenetur ſtupꝛatoꝛ.

Confeſſoꝛ quō debꝫ iniūgere pnīam.

ad arbitrium boni viri.vel cū ea componat. Et ſi promiſiſſet eam ducere in vxorem vt copulam ab ea extorqueret ſeruet promiſſum.⁊ multomagis iuramento firmatum.⁊ hoc niſi nimis diſtans eſſet eorum conditio.puta mulier plebea.vir nobilis ⁊ potēs. Non mulier ꝑſumitur fraudem ignoraſſe.vel etiam ſi magnum aliquod ſcandalum inde crederetur prouenturum.⁊ tunc petat remiſſionē promiſſi.⁊ aliter ſatiſfaciat ſm̄ ſuam facultatē.⁊ mulieris indigentiam. ¶ Parentes autē qui tradunt filias ſuas nobilibus ⁊ diuitibus defloradas. vt propter hoc eas nuptui tradant illis dotantibus:peſſimi ſunt lenones.vel etiam vt ex pecunia collata propter turpitudinem inde viuāt.digni morte tēporali ⁊ eterna. Quod horrens beatus Nicolaus adoleſcens prouidit cōuicaneo ſuo nobili.ſed pauperi.proijciēs per feneſtram domus maſſam auri tribus vicibus pro dotibus trium ſuarum filiarum quas intendebat proſtituere. Tenentur tamen abutētes eis prouidere.nec peccatū ſtupri euadunt ex hoc ꝙ de voluntate pulle ⁊ parentum hoc agant ⁊ ablata veritate fornicationem cū eis committunt ſe immiſcendo cū eis ſi ſoluti ſūt. Si autem violentia inferatur puelle abſoluta animo ſemper renitens.ſemper ſtuprum quidem eſt ex parte viri.⁊ grauiter puniri debet vt conſtuprator.⁊ raptor. Ipſa autem nec peccat nec amittit virginitatem ⁊ ſi ſignaculum virginitatis amiſit. Et ſi ſe defendendo ne violetur ſiue nupta ſiue innupta caſu occideret eam impetentem non ob vindictam nec homicidium intendens:ſed ſuam defenſionem. puta vibrat gladium contra eū ne capiat:credo non peccaret.quia vim vi repellere.eſt de iure nature.diſ.i.c.ius naturale. Et ſi licet nō ſolum ſe: ſed ⁊ bona ſua defendere ne capiantur a latronibus.quare etiam ne pudiciciam ⁊ honorem ſuum amittat. ⁊ ne maxime temptationi exponatur. Sed ſi violentia conditionalis inferatur.puta quia comminatio fit ei ꝺ morte vel infamia.vel verecundia ducta non audet clamare.vel timet ſcandalum magnū oriri nō excuſat a ſtupro ⁊ peccato cōſeq̄nter:

Tradētes filias ſuas.

¶ Capitulum.vij.de raptu.

Raptus eſt illicitus coitus. a rapiendo dictus. Et vt dicitur.xxxvi.q.i. Raptus committitur cum puella que violenter a domo patris abducitur vt corrupta in vxorē habeatur. Et quia habet ſpecialem deformitatem in materia venerea.ideo ipſa eſt determinata ſpecies luxurie. ¶ Et vt dicit.b.Tho.ij.ij.q.cliiij.ar.vij. Raptus qn̄ꝙ concurrit cum ſtupro.qn̄ꝙ inuenitur raptus ſine ſtupro.qn̄ꝙ ſtuprum ſine raptu. Concurrit quidem raptus cū ſtupro qn̄ aliquis infert violentiam ad virginē illicite deflorandam.que quidē violentia qn̄ꝙ infertur tam virgini ꝙ̄ patri eius.qn̄ꝙ infertur patri ⁊ non virgini:puta cum ipſa conſentit ꝙ de domo patris abducatur. Differt autem violentia raptus alio modo quia qn̄ꝙ puella violenter abducitur a domo parentū ⁊ violenter corrumpitur.qn̄ꝙ ⁊ ſi violenter abducitur nō tamen violenter corrumpitur ſed ꝺ voluntate virginis ſiue corrumpatur fornicario coitu ſiue matrimoniali. qualitercunꝙ violentia abſit ſaluatur ratio raptus. Inuenitur autem raptus ſine ſtupro.puta cum quis rapit viduā vel puellam corruptam. Unde Simachus papa dic̄. Raptores viduarū vel virginum ob immanitatē tanti ſceleris deteſtamur. Stuprū vero ſine raptu quando aliquis abſꝙ violētie illatione virginem illicite deflorat. ¶ Itē ſꝫ Tho.vbi ſupra.aliter dicendū ē in raptu puellarum que ſunt alijs diſponſate.⁊ aliter ꝺ raptu earum que non ſunt deſponſate. Ille enim que ſunt alijs deſponſate reſtituende ſunt ſuis ſponſis qui in eis ex ſua deſponſatione ius habent. Ille autem que non ſunt deſpōſate alijs reſtituende ſunt primo patrie poteſtati.⁊ tunc de voluntate parentum pn̄t eas licite in vxores accipere. Si āt alr̄ fiat.illicite matrimonium contrahitur.quia quicunꝙ rem rapit.tenetur ad reſtitutionem eius.tamen ſi non fiat talis reſtitutio.⁊ puella rapta conſenſerit voluntarie in habendo raptorem ſuum in virū. tenet matrimonium. Nam raptus ⁊ ſi impediat matrimonium contrahēdum.nō tamen dirimit contractum.vnde quod dicitur in cōcilio Meldēſi. Placuit vt hi qui rapiunt feminas vel furantur vel ſeducunt eas.nullatenus eas habeant vxores.quāuis eas poſtmodū nuptialiter cū ꝯſenſu parentū ſuſceperint.xxxvi. q.ij. Placuit.dictum eſt in deteſtationem criminis. Uel pōt intelligi de his que ſunt alijs deſpōſate maxīe ꝑ vba de p̄ſēti.ſꝫ Tho. ¶ In glo.ſūmaria.xxxvi.q.ij.in pn̄.q̄ſtiōis.vbi tractat hec q̄ſtio.ſ.vtrū raptor poſſit raptā habere in vxorē pacta pn̄ia ſic dī. Hec q̄ſtio dubiū nō habet.q2 vtiꝗ pōt raptor raptā habere in vxorem pacta penitentia.⁊ eſt expreſſū extra ꝺ raptoribus.c.Accedens. Et hoc niſi ſit ſponſa alterius de p̄ſēti.tunc enim illi reddēda ē.ſed ſi eſt ſponſa de futuro non cogitur eā recipere. vt.xxxvi.q.i.Lex illa. Capitula ergo que dicunt ꝙ non poſſit rapta manē cum raptore.intelligēda ſunt qn̄ rapta nō conſentit in matrimoniū raptoris ſed potiꝰ in ſtuprū. Cū eni i peccatō maneant ſeparādi ſūt. Uel itelligunt qn̄ rapit ſpōſa alteriꝰ.ꝙ ſi eſſet ſpōſa ꝺ futuro ⁊ cū raptore ꝯtraxiſſet volūtarie ꝑ vba de p̄nti.cū eo remaneret etiā ꝯdicētibꝰ parētibꝰ. Uñ Hierony.ſic ait Tria legittima ꝯiugia i ſcripturis leguntur.

Raptus qn̄ꝙ idē cū ſtupro

Raptꝰ puellaꝝ deſpōſatarum.

Utrum raptor poſſit habere raptā.

Primum legittimū ꝯiugiū eſt.ſ. ego caſta in virginitate viro data legittime. Scdm ē ego in ciuitate deſpōſa a viro.ꝛ illi ꝑ vim copulata ſi voluerit pater eius dotabit eā. iſte vir inceſtum iudicauerit pr.ꝛ dabit ꝓciū pudicitie eius.ꝛ erit illi vxor.ſ. ſi ꝯſenſerit mulier i matrimoniū. Tertium eſt filia deſpōſa in ciuitate.ſ.a raptore ſi non voluerit pr eius.ſ. illi dare in vxorē detrahet eā ipſi viro ꝛ dabit alteri et dotabit eā ꝛ legittima erit ei.qd intelligit quando puella non ꝯſenſit in matrimonium. ſed in ſtuprum cum raptore.xxxvi.q.ij.tria.

¶ De pena raptoris .§.i.

mulier dicit Ray.in ſūma.ꝙ pena raptoris ſz leges eſt ut capite puniat.ꝛ eius ſubſtātia rapte applicet ſi in genuā rapuit. Si vo ancillā vel liberam ſubſtantiam non amittit. ſed tamen decapitatur ar.xxxvi.q.i.De raptoribus. De decapitatione dicitur expreſſius.C.d rap. virgi.l.i.Scdm canones autem raptor efficitur ſeruus rapte niſi ſe velit redimere. ut in dicto.c.de raptoribus. Itē debet excōicari cū fautoribus ſuis.xxxvi.q.ij.c.i.ꝛ.iiij. Si tamē rapta velit contrahere cum raptore. poteſt ut dictum eſt ſupra. Et dicit ibi glo. Ray.ꝙ hec pena poteſt infligi in foro iudiciali non in foro penitentiali. Nota etiā ſm Hoſt. ꝙ predicte pene intelliguntur infligende ſi rapuit mulierem honeſtam.ſecus ſi rapuit meretricē.ut.C. de rap.virgi.l.i. Nec diſtinguitur vtrum volentem mulierem quis rapiat uel inuitā.ſponſam propriam vel alienam coniugatā vel non coniugatam.Quis acrius puniatur. quis pro adulterio.dicit etiam.b.Tho.vbi ſupra.ꝙ qꝛ ſponſus ex ipſa deſponſatione habet aliquod ius in ſua ſponſa.ideo quis peccet violentiā inferendo.ſ.educendo ſponſam de domo parentum violenter:excuſatur tamen a crimine raptus ſumendo ſtricte.Unde Gelaſius papa dicit.ꝙ lex preteritoꝝ principum ibi raptum dicitur eſſe cōmiſſum.vbi puella de cuius nuptijs nil actū fuerat videbat abducta.xxxvi. q.i.Hoſt.etiam dicit ꝙ ſi deſponſatam de ꝓſenti volentem monaſteriū ingredi vir rapiat et carnaliter cognoſcat. nō poterit poſtea ingredi contra eius voluntatem. Uſus enī eſt re ſua.ꝛ ſi non debito modo. Item dicit Ray. ꝙ ſi princeps cōmittat iudici eccleſiaſtico poteſtatem puniendi tales.ipſe citra mortē uel mutilationem vel ſanguinis effuſionem enormē.poterit iubere raptorem incarcerari ꝛ flagellari:ita tamen ꝙ flagella in vindictam ſanguinis tranſire non videantur. vel pena pecuniaria mulctari. Quos tamen inuenerit exceſſiſſe per mēbri mutilationem uel morte debꝫ reſeruare puniendos regie poteſtati.extra co. ti.in archiepiſcopatu.Si quis etiam ſeruā alienam violauerit vel ſeruum iniuriaꝝ actione tenet.de pe.di.i.Si quis. Et ſi perſeuerauerit in vicio in petendo eam nec poſſet reſiſtere quin violentiam ſibi inferret. ſi aliter non pōt ſue pudicitie ꝓuidere licite poſſet fugā inire. Si enī licet furari in caſu neceſſitatis ad euadendum mortem corporis.vt de ꝯſe. diſ.v.c. Diſcipulos.Et ſi lꝫ vxori a viro recedere trahentem ipſam ad mortale ꝛ econuerſo. ut habetur.xxviij.q.i. Idolatria.Et ſi licet reo capto ad mortem fugere cum aditus pꝫ ſine reſiſtentia: quare etiam non licet ſerue recedere a domino ad euadendum mortem anime.ex quo frequenter moleſtat eā renitentem.ꝛ ad malum cogit. Qd autem perdat dominus ius et precium ſerui.imputet ſibi. qꝛ priuilegium meretur amittere qui cōceſſa ſibi abutit poteſtate .xi.q.iij.Priuilegium. Propter raptū ſabinarum vt refert Aug.in li.de ci. dei.magne cedes hominum ſecute ſunt inter vtrāqꝫ partem.ſ.romanoꝝ ꝛ ſabinorum.Cum enim roma eſſet adhuc quaſi de nouo conſtructa.ꝛ multi eorum eſſent ſine vxoribus.fecerunt quoddam feſtum in dolo.ad quod concurrentes vt moris eſt femine de partibus vicinis.ut ď Sabina.illi romani rapuerunt: eas vt haberent vxores.vnde ſecutū ē bellū ꝛ magna ſtrages.

¶ Capitulum.viij. De ſacrilegio.

Sacrilegium prout eſt ſpecies luxurie. eſt coitus factus per perſonam ſacram vel cū pſona ſacra.i.habentem ordinem ſacrum vel votum continentie. uel etiam in loco ſacro. ¶ Pro cuius declaratione ſciēdum ſm Tho.ij.ij.q.cliiij.ar.x.ꝙ actus vnius virtutis vel vicij qui ordinatur ad finem alterius:aſſumit ſpeciē illius.ſicut furtum qd cōmittitur propter adulterium tranſit in ſpeciē adulterij.ꝛ econuerſo adulterium qd cōmittitur propter furtum faciendum tranſit in ſpeciem furti.Manifeſtum eſt autem ꝙ obſeruatio caſtitatis ſm ꝙ ordinatur ad cultum dei tranſit in actum religionis:vt pꝫ in his qui vouent ꝛ ſeruant virginitatem:vt pꝫ per Augu. in li:de virginitate.Unde manifeſtū eſt ꝙ ē luxuria ſm ꝙ violat aliquid qd pertinet ad cultum diuinum pertinet ad ſpeciem ſacrilegij ꝛ ſm hoc ſacrilegium poteſt poni in ſpeciē luxurie. Poteſt autem concurrere ſacrilegium cum diuerſis ſpeciebus luxurie.Si enim abutatur perſona coniuncta ſibi ſm ſpiritualē cognationem cōmittitur ſacrilegium ad modū inceſtus.vt inter eum patrem ꝛ matrem. Si autem abutatur virgine deo ſacrata.inqꝫ tāꝫ ſponſa chriſti.eſt ſacrilegium per modū adulterij. Inqꝫtum vero eſt ſub cura patris ſpiritualis eſt quoddam ſpirituale ſtuprū.Si vio-

Sacrilegiū ē

lentia feratur erit ſpiritualis raptus. De quo
vltimo dicit Juſtinianus impator. Si quis nō
dicam rapere ſed attentare tantūmodo matri
monij iungendi cauſa ſacratiſſimas virgines
auſus fuerit. capitali ſententia feriatur ꝯ pen.
diſ.j. Siquis. Ad quantum dedecus perueni
at homo per hoc ſacrilegiuʒ. poteſt elici ex ver
bis. pſ. dicentis: Homo cum in honore eēt nō
intellexit. comparatus eſt iumentis inſipienti
bus. Ubi nota tria ꝯ triplici honore in quo ſe
reperire poteſt perſona ſacra in qua inuenitur
hmōi ſacrilegium ⁊ per ipſum vituperatur.
¶ Primus eſt honor deifice ſponſalitatis.
¶ Scds eſt honor dnīce poteſtatis.
¶ Terti⁹ ē honor angelice miniſterialitatis.

¶ Quantum ad primum .§.i.

Monētī b⁹ caſti tatē magn⁹ ho- nor ē eē ſponſaʒ xpi.

certum eſt magnus honor eſt eſſe ſponſam ali
cuius regis maior ſponſam imperatoris. ſed
maximus eſt eſſe ſponſaʒ xpi ieſu qui eſt rex re
gum ⁊ dns̄ dnāntium. hec autem eſt quelibet
aīa habentis ⁊ ſeruantis humilr̄ votum virgi
nitatis. Unde cuilibet illarum perfecte viuen
ti dicetur in fine vite. Ueni ſponſa xpi accipe
coronam quaʒ tibi dns̄ preparauit in eternū.
Quamuis enim dicat apſ̄s de oībus caſte vi-
uentibus ⁊ bene. Deſpondi enim vos vni viro
virginē caſtaʒ exhibere xpo ratione fidei ſerua
te cum vera dilectione. tamen alio modo ma-
gis ſpeciali dicitur habens ⁊ ſeruans propoſi
tum virginitatis votum ſponſa xpi. Unde cuʒ
conſecratur virgo vel benedicitur. ipſa cantat
illud. Ipſi ſum deſpōſata cui angeli ſeruiunt.
cuius pulcritudineʒ ſol ⁊ luna mirantur. Re
preſentat enim ſtatum eccleſie triumphantis.
quo omnes ſancti ſinceriſſimo amore inſepara
biliter xpo inherent ſine vlla corporis corrup
tione. Has enim virgines dicit Jo. Apoc. xi
iij. ſequi agnum ſponſum ſuuʒ quocunqȝ ierit.
⁊ cantare canticum nouuʒ quod nullus alius
cantare poteſt. quia videlicet xpʒ perfecte imi
tantur quo ad integritateʒ anime ⁊ corporis.
Et ſpeciale gaudium quod aureola dicitur ꝓ
pter victoriam carnis perfectam pcipiunt qđ
alij ſancti ⁊ ſancte nō virgines habent. Hinc
⁊ Amb. Pulcritudineʒ maiorem eſtimare qs
poteſt decore virginiſ que amatur a rege: pro
batur a iudice: dedicatur domino. deo conſe
cratur. Ciprianuſ. Virginuʒ gloria ſublimior
flos eſt eccleſiaſtici germinis. decus auteʒ or
namentum gratie ſpiritualis. illuſtrior portio
gregis xpi. Ipſi ſcilicet virgini ſpōſus dicit in
Cant. iiij. Ueni ꝯ libano ſponſa mea: veni de
libano coronaberis. Libanuſ interpretatur can
didatio. ⁊ ſignificat puritatem. Bis dicit de li
bano. quia duplicem puritatem debet habe-
re ſeruatam: anime ſcilicet ⁊ corporis. vt coro
netur aureola virginitatis. Cum igitur virgo
ſit in magno honore ⁊ ſanctitate. ſi in aliquod
opus carnale labatur ſacrilegium committit
quia ledit rem ſacram violando ſponſam deo
conſecratam. Talis non intelligit quantum
theſaurum amittit ſeu furatur. theſaurū vtiqȝ
maximuʒ. quia non eſt digna ponderatio ani-
me continentis. vt dicitur Eccli. xxvi. Et vt
dicit apſ̄s. in. ij. ad Corin. iiij. Habemus the-
ſaurum iſtum. in vaſis fictilibus. ideſt corpo-
ribus ⁊ ideo caute ambulandum quia ſi fran-
gatur iſtud per quodcumqȝ opus carnale irre-
cuperabilit̄ amittit̄. ſm̄ illud Amos. v. Uirgo
iſrael proiecta eſt. ⁊ non eſt qui ſuſcitet eam.
Super quo verbo dicit Hierony. Audacter
dicam. quia cum cetera poſſit deus. virgineʒ
non poteſt ſuſcitare poſt ruinam. poteſt quidē
liberare a pena. ſcilicet dbita pro peccato. ſed
non poteſt coronare corruptam. ſcilicet aureo
la virginitatis. ij. q. v. Si paulus. Qđ Hugo
cardinalis exponit dicens. nō poteſt. ideſt nō
oſtendit ſe poſſe vel non conſueuit hoc facere:
Non intelligit talis vtilitatem ⁊ abominatio
nem operis ſui. Unde Señ. Voluptas nihil
habet magnificū. nil ꝙ natura deo proximuʒ
faciat a miniſterio vilium membroruʒ ac tur
pium veniens. Et vt dicit. b. Tho. in. iiij. Uir
go fortius impugnatur tentatione carnis ꝙ̄
alij per modum curioſitatis. quaſi appetens
experiri quantitatem vel qualitatem delecta
tionis veneree quam non eſt experta. cuius eti
am imaginationi diabolus repreſentat quid
magnum eſſe ⁊ valde delectabile. quod tamē
eſt valde turpe adeo ꝙ quilibet de hoc magis
erubiſcit ꝙ̄ de alijs actibus. Et vt narratur in
libro de natura apū. quedam virgo deo deuo
ta cum tentata amiſiſſet virginitatem in tan
tam triſtitiam deuenit conſiderans per quale
opus viliſſimum amiſiſſet tantum theſaurum
ꝙ pre triſtitia ⁊ dolore mortua eſt. Non intel
ligit talis. quia vt dicit Greg. Et ſi momenta
neum eſt quod delectat. tamen eternum qđ
cruciat. pena. ſ. debita tanto ſacrilegio ⁊ adul
terio ſpirituali. Hec inquit apſ̄s. i. Thimoth.
v. recipient damnationem maiorem. quia pri
mam fidem irritam fecerunt. qua. ſ. xpo pro-
miſerunt ſolemni voto: vt ſponſo fidem caſtita
tis ſeruare. Hinc Cyprianus ait in lib. de vir-
ginitate. Si ſuperueniens maritus ſponſam
ſuam iacere cum altero videri: nōne indigna
tur ⁊ fremit ⁊ per zeli dolorem gladium por-
tat in māu ſua? Et quia xps dominus ⁊ iudex
noſter cum virgine ſua ſibi dicataʒ. ⁊ ſanctita
ti ſue deſtinatam iacere cum altro cernit ꝙ̄
indignatur ⁊ iraſcitur? Quas penas i ſceleſtis
iſtis coniunctionibus cōminatur cuius et gla
dius ſpiritualis eſt venturus iudicij dies. xxv
ij. q. i. Nec aliqua. Et quia non intellexit com
paratur iumentis inſipientibus: ⁊ factus ſilis

eſt ſſſ. non ſoluz iumentis: ſed inſipientibus iumentis ſimiles ſiunt. Quamuis enim omnia iumenta ſint inſipientia. quia ſine ratione ſūt. aliqua tamen propter quoſdam inſtinctus naturales prudentia videntur: quaſi aliqd participare rationis ⁊ ſapientie. Alia vero omnino ſtolida vt aſini. Unde dicitur ab a quod eſt ſine: ⁊ ſenſu. his iumentis magis ceteris ſtolidi ſunt ſacrilegi. luxurioſi. de quibus propheta. Quorum carnes ſunt vt carnes aſinorum. Quanta enim inſipientia iſta eſt: quanta temeritas ſponſam regis eterni a ſpōſo ſuo pulcherrimo ditiſſimo nobiliſſimo. potētiſſimo. optimo recedere: ⁊ viliſſimo ſeruo pauperrimo. deformi. infirmo adherere. Quanta brutalis libido preſumere accedere ad ſponſam domini ſui: quod nullo modo poteſt ipſum latere. Merito comparantur iumentis inſipientibus que nulla vtuntur propinquitate rationis. Aſſimilantur recte eis. quia dñt vt iumenta ſeparari a cōuerſatione aliorum per excommūicatiōem vel depoſitionez. Unde dicitur. xxvij. q. i. Si quis epīs. preſbyter. dyaconus vl' ſubdyaconus. aut lector aut pſalmiſta: aut hoſtiarius: cuz muliere deo ſctificata mechatus fuerit. deponatur. Si laicus eſt excōicetur. quia ſponſam xpi corrupit. Secundum leges debet occidi: ⁊ bona ei᷒ confiſcari. in autenti. de ſanc. epiſ. in fi. ⁊ hec lex eſt canonizata. xxvij. q. i. Si quis rapuerit. In quibuſdam dyoceſibus per ſinodales conſtōnes tales ſunt ipſo facto excōmūicati. Narrat ⁊ Ualerius maximus in. i. li. q̄ quedam ⁊ ſi gentil' tamen dedicata cum alijs virginibus ad ſeruandam caſtitatem dee veſte: quia reperta eſt in ſtupro: ad mortē punita eſt. Et tales vt iumēta moriūt.

¶ Secundo reperit ſe hō in .§. ii. honore dñice ptātis. hic autem eſt quicunq; ſacerdos eſt. Tales dij dicuntur pſ. Deus ſtetit in ſynagoga deorum. i. ſacerdotum. in medio autem deos dijudicat. i. ſacerdotes. Unde Gre. ad mauritium imperatorem ſcribens ait. Sacerdotes aliqñ dij in ſacris eloquijs vocantur. Scriptum eſt eniz dijs non detrahes. Quid ergo mirum ſi illos vera pietas honorat qbus in ſuo eloquio honorē tribuens deos appellat ipſe deus. Merito autem dij dicūtur ſacerdotes propter ptātem domini quaz hñt. Poſſunt enim mutare panem ⁊ vinum in corpus ⁊ ſanguinem domini verbis conſecrationis: quod nullus angelus, nullus ſcūs in celo .i. anima, nec ipſa virgo btiſſima poteſt: ſed ſolus dō. Pñt etiam abſoluere a pctis: vt abſolutis debite intrēt regnuz celorum. Unde Anterius papa. Abſit vt quicq̄ ſiniſtruz de hmōi arbitremur qui aplico gradui ſuccedentes corpus xpi ſacro ore conficiunt. per quos xpiani

Sacerdos ē in magno honore

ſumus: qui claues regni celorum habentes ante diez iudicij iudicant. xi. q. iij. Abſit. Magnus igitur honor magna eſt ptās ſacerdotum. Sz ſi non viuunt caſte ſed luxurioſe ſacrilegium cōmittunt: ⁊ non intelligunt ſuum honorem quez ita vituperant. Homo cuz in honore eſſz nō intellexit quod deus precepit aaron. Leuitici. xxi. Homo de ſemine tuo. i. de genere ſacerdotali. qui habuerit maculas non offerat panes deo ſuo. nec accedat ad myſterium eius. i. nō offerat ſacrificia nec miniſtret ſacra. Et inter alias maculas ponit hāc. ſ. ſi habuerit iugem ſcabiem. ſi fuerit ponderoſus. Quod exponēs Gre. in paſtorali ait. Iugem ſcabiem habet. cui petulantia ſine ceſſatione dominatur. In ſcabie enim feruor viſcerum ad cutem trahitur: per quem luxuria dſignatur exterior. Pōderoſus eſt qui nequaq̄ quidem vſq; ad opus nepharium rapitur: ſed eius animus voluptate luxurie ſine vllo repugnationis ſtimulo delectatur. xlix. di. hinc etenī. Non intellexit talis ſacrilegus. quod ait iterum dñs. Mundamini qui fertꝭ vaſa domini. Fert ſacerdos vaſa domini: q vaſa cōſecrata quotidie tractat. vaſa fert q ſacra xpi que ſūt vaſa gratie domini in manib᷒ portat. Fert vaſa domini: q2 animas ſubditorū habet regere ⁊ ſuſtentare monitis ⁊ orationibus. ⁊ ideo debet mundari mēte ⁊ corpore. Quantum ſcelus ſacrilegij patraret qui vaſa ſacra vel ſacra manibus lutoſis cōtingeret vel ea in lutum proijceret. Hoc agit ſacerdos luxurie vacans ⁊ ſacra contrectans. Non intellexit miſerimus q̄ propter hoc xpm vt Iudas prodit. Dicit enim Hiero. Dic mihi ſacerdos quō cum his labijs quibus oſculatus es filium hominis. i. xpz in ſacro oſcularis labia meretricis. O iuda filium hominis tradis. i. filis es ei. Non intellexit qui iram dei contra ſe prouocat. In cuius figuraz Nadab ⁊ Abiu ſacerdotes quia obtulerunt ignem alienum non domini mortui ſunt. Ignis domini eſt amor caritatis. Ignis alienus eſt ignis concupiſcentie ⁊ carnalitatis: cum quo in cōſpectu domini accedentes in eccleſia a domino puniuntur. permaxie autem ſcandalizant pplos pluſq̄ per alia vitia. vnde reuerentiam ⁊ deuotionem vix poſſunt habere: nedum ad eos. ſed ad ſacramenta eorum. Et ppter hmōi ſacrilegia eorum comparētur, iumentis ſimiles eis effecti. O quāta ⁊ q̄ infelix mutatio ex deo effici iumētū inſipiēs. Sūt. n. iumēta onerant ꝯtinuis onerib᷒: vberāt freqntib᷒ vberib᷒ ppter malam vitā eoꝝ ꝯtēnūt a cūctis hoib᷒ ⁊ ſacrilegam: quotidie impoſitiones exigunt ab eis gabella ⁊ tributa a laicis cōtra omnia iura vbi prius propter bonam vitam fuerant facti exempti ab omnibus his. puniūtur vt iumenta. Nam vt habetur. lxxxij. diſ. Preſbyt.

Deteſtatio ſacerdotꝭ fornicarij.

ſacerdos pro fornicatione debet penitentiam
agere decē annis ⁊ duobus primis in pane ⁊
in aqua: alijs quinq̃ ſequentibus. ter in heb-
domada in pane: ⁊ reſiduis etiam aliquam pe
nitentiam facere ſm formā ibi traditā. ⁊ itel-
ligitur de fornicatione publica ſm Hoſti. ho

Pēa ſacerdotis cognoſcētis filiā ſpūalem.

die tamen hmōi pnia eſt arbitraria. ¶ Nota
etiam q̃ ſacerdos qui cognouit carnalr filiaʒ
ſpiritualem .i. quā baptizauit vel criſmauit ſi
eſt ep̄iſcopus vel audiuit eius ꝯfeſſionē ſacer-
dos: debet penitentiā agere tredecim annis.
epiſcopus. xv. mulier religioni tradenda. xxxi.
q.i.c. Si quis ſacerdos. ⁊ c. Nō dʒ. Et. xxvij.
q.i. De filia. ⁊ intelligitur cum peccatum ē no
torium de iure vel de facto. hodie tamen ar-
bitraria. Et hoc perpendiſ quantum horre-
bant ſancti patres hoc ſacrilegium: ⁊ intantū
eccleſia ſacerdotes concubinarios et inmēta
inſipientia deſpicit: ⁊ prohibeat eos ad cele-
brationem miſſe: ⁊ diuinorū officiorꝫ: ⁊ fide-
libus p̄cipiat: ne audiant miſſas: vel officia eo
rum: vel percipiant ſacramenta ab eis qui ſunt
notorij fornicatores. vt diſt. xxxij. c. Preter h̄.
cum. §. ſequen. Et ſi moniti non deſiſtant. de-
bent beneficijs ſpoliari. qđ propterea ſtatuit
eccleſia non quin eorꝫ ſacra ſint vera ſacra in
ſe ſicut ꝯfecta a bonis: ſed vt videntes ſe vita-
ri. ſaltem verecundia reſipiſcant. De hac ta-
men materia: quomodo tales debeant euita
ri habes: diffuſe in tertia parte, titulo, xxiiij.
capitulo, iij.

¶ Tertius honor qui .§. iij.

reperitur in hoīe eſt. q2 dr miniſter dei ſeu ſer
uus. hoc aūt eſt officium angelorū. ſm illud
pſal. Qui facis angelos tuos ſpūs ⁊ miniſtros
tuos. ⁊ Hebr. i. Omnes adminiſtratorij ſpūs
ſunt. ſ. angeli. Et q2 tota vita clerici: vel reli-
gioſi etiā conuerſi eſt deputata ad ſeruitium
dei. ideo precipue per excellentiā dicunſ mi-
niſtri ⁊ ſerui dei Hiero. altari deſeruiens: al-
taris oblatione ſuſtentatur. xij. q. i. Clericus.
Seruire aūt deo regnare eſt ſm Grego. ⁊ in
ſignū regie dignitatis portant coronā capil-
lorum in capite. Certe magnus honor iſte ſer
uire die: noctuq̃ tanto dn̄o. Sed ſi dn̄i tēpo-
rales qui immundi ſunt peccatis: querunt ⁊
volunt habere ſeruos qui corā eis miniſtrēt.
mundos ⁊ immaculatos: ſicut legitur de Na
buchodonoſor qui fecit eligere ex hebreis iu-
uenculos nobiles ſine macula ad ſeruiendū
ei. ⁊ hi fuerunt Daniel: Ananias: Azarias: ⁊

Sacerdotes vi nētesca ſte dn̄r miniſtri dei.

Miſael. Dan̄. i. c. Multo magis xp̄s deus qui
eſt fons munditie: ⁊ puritatis vult habere mi
niſtros puros: ⁊ immaculatos. pſ. Ambulās
in via imaculata hic mihi miniſtrabit inquit
dn̄s. ſ. idonee. Unde ⁊ dr Can̄. ij. paſcitur inter
lilia, ſcʒ in mentibus caſte viuentiū. ¶ Recte
aūt tales caſte viuentes dicūtur miniſtri dei:
ſicut ⁊ angeli: q2 in carne preter carnem viue
re angelicuʒ eſt: non humanū. ait Hiero. Ta
lis ergo clericus: vel religioſus cōmittens ſa
crilegium per opus luxurie vituperat miniſte
rium ſuū. Hic non intellexit q2 violat tēplum
dei. Si quis cōmitteret aliquod opus carna
le in eccleſia cuiuſcūq̃ ꝯditionis ſit vtiq̃ ma
gnum ſacrilegiū perpetraret. ita q̃ eccleſia ip-
ſa que erat ꝯſecrata indigeret recōciliatione
ad hoc vt poſſint ibi diuina celebrari. vt hr̄ đ
ꝯſecratione. di. i. Eccleſijs. quod itelligit Ho
ſti. cū eſt manifeſtū. vide hoc. in. iij. parte. ti.
xij. c. vi. §. iiij. Sed nobilius tēplum dei ⁊ ſa-
cratius eſt aīa rōnalis que ſe dn̄o deuouit per
caſtitatē etiam ſi non ſit virgo. Si quis inqt
apl's. tēplum dei violauerit diſperdet illū de'
i. Cor. vi. vnde. xxvi. q. i. Sciendū eſt oībus:
q̃ deo ſacratarꝫ feminarꝫ corpora per votum
proprie ſponſionis conſecrata eſſe tēpla: ſcri-
pturarꝫ teſtimonijs cōprobanſ. Et ideo viola
tores earꝫ ſacrilegi ⁊ iuxta ſniam apl'i: filij per
ditionis noſcūtur. Hinc eſt illud Gre. Si in-
ter hoīes bone fidei ꝯtractus nulla ſolent ra
tione diſſolui. quantomagis pollicitatio iſta
quā cum deo quis pepegit. ſ. de ſeruando ca-
ſtitatem. ⁊ ſine vindicta non poterit relaxari.
xxvij. q. i. Uiduas: ⁊ propterea ne deueniatur
ad iſtud ſacrilegiū. ordinauit eccleſia q̃ cleri
ci nō habitēt cū mulieribus: nec mulieres in
domo clericorꝫ niſi in ſtricto gradu conſangui-
nitatis de quo nulla poſſit oriri ſuſpicio: vt
lxxxi. diſ. c. Cum oībus. ⁊ diſ. ea. c. In omni-
bus. dicitur ſolus. ſ. clericus ad ſolā nulla re
ligionis ratio permittit accedere. Melius eſt
enim duo q̃ vnus. Simul enim fidelius: ⁊ tu
tius res agitur. De religioſis etiam dicitur q̃
cautela hec circa monachos ſeruetur: vt re-
moti a familiaritate earum. ſ. monachi: nec
vſq̃ ad veſtibulum habeant accedendi fami-
liare permiſſum. Sed neq̃ abbatem: neq̃ euʒ
quem prefecerit extra eam: que preeſt loquī
virginibus chriſti aliquid quod ad inſtitutio
nem earum pertinet. licebit: nec cum ea ſola:
que preeſt frequenter loqui eos oportet. ſʒ ſub
teſtimonio duarum vel trium earum: ita vt
rara ſit acceſſio ⁊ breuis omnino locutio. hec
xviij. q. ij. in decima. ¶ Et in oībus pene dyo-

Contra igrediētes monaſteria

ceſibus eſt ſententia excōmunicationis lata
contra ingredientes monaſteria monialium:
ſine cauſa neceſſitatis. contra laicos clericos
⁊ religioſos. quam incurrunt etiam ipſe mo-
niales ſi extra caſum conceſſum permittāt in
trare. Et quādiu monaſteria ſe cuſtodiunt ab
huiuſmodi familiaritatibus: ſiue cum religio
ſis: ſiue cum clericis: ſiue cum laicis bene ſe
habent: ⁊ in bona fama ſunt. Si autem fami-
liaritates ſumant: efficiunſ proſtibula ⁊ ſpelūce

latronum. Et mirū eſt q̄ conſanguinei earum cupiant eas honeſtas eē ⁊ caſtas: dant eis oēs occaſionē in contrariū. Nam ad eas accedūt iuuencule cū ornatib' ⁊ vanitatib' ſuis. Ibi faciunt ꝯuiuia. ibi loquunt̄ de factis domorū ſuaꝝ: ibi de matrimonijs ⁊ alijs que nō decēt: ibi aliq̄ tribudiant. Et que ſunt hec niſi que dam incitamenta ad ea q̄ ſunt mūdi ⁊ excita menta ꝯcupiſcētie. Sicq̄ obſcurata mēs nō intellexit ſtatū ſuum: ſed ꝯparat̄ ⁊ ſiſis efficit̄ iumētis tradēs ſe oi immundicie: ⁊ ſicut iumen ta non erubeſcunt de turpib' actib'. ita frons meretricis facta eſt eis vt nō erubeſcāt de tā tis ſacrilegijs. Sed cōiter tales qui viuunt vt iumēta: moriunt̄ vt iumēta ſicut ſine intelle ctu corpa vermib' corrodentib': ⁊ coꝝ alabus caloribus ⁊ frigorib' inferni expoſitis. ¶ Quā tum aūt ſit periculoſum clericos vel religio ſos familiariter ꝯuerſari cū feminis: ēt ſpūali bus: exempla hēs de epo Fundane ciuitatis. q̄ cum receptiſſet quandā iuuenculā in domo ex pietate: iā raptus erat ad ꝯcupiſcentiā ei'. Super quo iudeus q̄ poſuit ſe in via conſtitu tus: ſupueniēte nocte ad dormiēdū in quodā templo idoloꝝ ſigno crucis facto ſup ſe. vidit ſathan exigentē rōem a ꝯplicib' ſuis de malis ad que hoies prouocauerūt. Et cū qdā ex eis ſurgens añ principem retuliſſet q̄ō illū epm iam induxerat ad ꝯcupiſcentiā illius femine: mirabiliter cōmēdatus ⁊ laudatus fuit ⁊ con fortatus vt pficeret inchoata ⁊c̄. Quib' oībus viſis intimatis illi epo p iudeū penituit pecca ti ſui illam remouendo: ⁊ iudeus baptizatus eſt. habet̄ hoc in libro dyalo. In legenda beati Andree. habetur aliud exemplum de illo epi ſcopo qui erat ita deuotus beati Andree qui dyabolum in ſpecie mulieris ſpūalis i domo ⁊ prandio receperat. ſed beatus Andreas in forma peregrini apparens detexit maliciam eius. In vitaſpatrū etiam habet̄ aliud ſimile primo exemplo de quodā patre in heremo cō ſtituto qui inciderat in fornicationem.

Periculoſū cū feminis cōuerſari.

Exēplū

¶ Capitulum. ix. de filiabus luxurie. ⁊ primo de cecitate mentis.

Poſt ſpecies luxurie vidē dum eſt de filiabus eius: quas Grego. in. xxxi. moralium ponit eſſe octo: videlicet.

¶ Cecitatem mentis.
¶ Precipitationem.
¶ Inconſiderationem.
¶ Inconſtantiam.
¶ Amorem ſui.
¶ Odium dei.
¶ Amorem preſentis ſeculi.
¶ Deſperationem vite future.

¶ Si que alie ponant̄ ab Iſidoro: vt ſtultilo quium: ſcurrilitas: ludibria v̄ba ⁊ hmōi ad p̄ dicta reducant̄. Et q̄uis iſta pctā nominata orianf ex alijs peccatis: frequenti' tn̄ ⁊ cōius ex luxuria: ⁊ iō filie eius dicunt̄. Et ipſa diſtin cte intelligere vt ſunt ſpālia peccata ſine ad iūctione alterius difficile eſt: niſi odiū dei et deſperatio futuri ſeculi. ⁊ difficilius q̄n ſunt peccata mortalia actu perpetrata. ¶ Quomō aūt oriant̄ ex luxuria ſic declarat be. Tho. ſe. ſe. q. cliij. Qn̄ inferiores potentie vehementer afficiunt̄ ad ſua obiecta: ꝯñs eſt vt ſuperiores vires impediant̄ ⁊ deordinent̄ in actibus ſuis. Per vitium aūt luxurie maxime appetit' infe rior. ſ. ꝯcupiſcibilis. vehementer intendit ſuo obiecto. ſ. delectabili carnis ꝓpter vehemēti am delectationis. Ideo ꝯñs eſt vt p luxuriā maxime ſuperiores vires deordinēt̄. ſ. rō ⁊ vo luntas. Sunt aūt rōnis q̄tuor actus in agē dis. Primus eſt ſimplex intelligentia q̄ app̄ hendit aliquē finem vt bonū. ⁊ hic act' impe ditur per luxuriā. ſm illud Dan. xiij. Concupi ſcentia ſubuertit cor tuū. ⁊ quantū ad hoc po nit̄ cecitas mentis filia luxurie. Scōs act' eſt ꝯſilium de his que agenda ſunt ꝓpter finem. hoc etiam impeditur p luxuriam. Unde Te rentius de amore libidinoſo ait. Que res nec conſiliū in ſe nec modum habet vllum: eā cō ſilio regere non potes. ⁊ ſic ponitur filia luxu rie precipitatio. Tertius actus eſt iudicium de agendis: ⁊ hoc impedit̄ p luxuriā: ⁊ ſic po nit̄ inconſideratio: de quo poteſt exponi illud Eſa. v. Opera manuū eius non conſideratis. vt. ſ. ſm illa iudicetis in agendis. Quartū eſt preceptum rationis de agendis: ⁊ hoc impe ditur per luxuriam: q̄r impetu concupiſcētie impeditur ne exequatur quod propoſuit. ⁊ ſic ponitur inconſtantia. Sap. iiij. Inconſtantia concupiſcentie. i. que procedit ex concupiſcē tia tranſuertit ſenſum. ſ. de eo quod cogitaue rat ⁊ deliberauerat. ¶ Voluntatis autem du plex eſt actus. Primus eſt appetitus finis: et quantū ad hoc deordinatur volūtas inordi nate appetendo ⁊ eligendo delectationē ve neream vt finem. ⁊ ſic ponit̄ filia luxurie amor ſui. de quo apoſtolus. ij. Thi. iij. Erūt homi nes ſeipſos amantes: ⁊ ita voluptatum ama tores magiſq̄ dei. Et per oppoſitum ponitur alia filia luxurie que dicit̄ odium dei. inquan tum ſcz prohibet hmōi delectationes. ps. Dex tera tua ſcz potentie tue inueniat eos qui te oderunt: ſcz ad puniendum. Secūdus eſt ap petitus eorum que ſunt ad finem: ⁊ quantum ad hoc deordinatur voluntas per luxuriam. ⁊ ſic ponitur filia eius amor preſentis ſeculi: vt ſcz quis fruatur voluptatibus ad placitum ſm q̄ Jacobi dicitur. iiij. c. Qui voluerit ami cus eſſe huius ſeculi. inimicus dei conſtitue tur. Aliud dicitur deſperatio futuri ſeculi, q̄r

Filia p̄ luxurie ſufficiētia.

Duplex act' voluntatis

ſcʒ dum quis nimis detinet a carnalib⁹ volu
ptatib⁹ nõ curat ſed faſtidit venire ad ſpũales
⁊ eternas delitias. ad Eph .iiij. deſperantes
ſemetipſos tradiderunt ſe impudicicie.

¶ Prima ergo filia luxurie .§.j.

dicitur cecitas mentis: que in hoc conſiſtit:
cum quis ita mente deditus eſt ⁊ occupatus
circa mundana: ⁊ precipue circa carnalia ope
ra ꝙ neſcit cogitare de deo eligendo eum vt
vltimũ finem ſuoꝝ operum: nec de aliis ſpũa
libus rebus cogitat: vt debet propter immer-
ſionem in carnalibus. Tali vitio tentus dice
re valet illud ps. Lumen oculorum meorum: ⁊
ipm non eſt mecum. Et ſicut cecus corporali
ter non poteſt illuminari opere nature: quia ꝺ
priuatione ad habitum non eſt regreſſus: ita
⁊ fortius nec ſpiritualiter. vnde ps. Dominus
illuminat cecos. Et pro declaratione mate-
rie ſciendum ꝙ triplex eſt cecitas mẽtalis ſeu
ſpiritualis.

¶ Prima cecitas in ſupnãlia nõ intuendo.
¶ Secunda cecitas in neceſſaria neſciendo.
¶ Tertia cecitas in ſalutaria non eligendo.

Cecitaſ mẽtaliſ ¶ De prima Soph. i. Ambulabũt vt ceci: qꝛ
domino peccauerunt. Grego. Cecus eſt q lu
men ſuperne contemplationis ignorat. ¶ Sʒ
pro maiori hoꝝ declaratione dicit be. Tho.
ſe.ſe.q.xv.ꝙ cecitas mentis eſt priuatio eius
qđ eſt principium intellectualis viſiõis. Hoc
aũt principiũ eſt tripliciter. Unũ eſt lumẽ ra
tionis naturalis: de quo ps. Multi dicunt qs
oſtendit nobis bona q̄ debem⁹ facere. Cui que
ſtioni reſpondens ait. Signatũ eſt ſup nos. i.
impreſſũ in parte ſuperiori in aia. Lumen vul
tus tui dñe. Lumen vult⁹. i. naturalis rõnis.
luminoſus vult⁹ tu⁹. Dicit aũt ratio vult⁹ dei.
qꝛ ſicut per vultum vnus homo eſt ſimilis al
teri: ita per rationem ſum⁹ ſimiles deo: ⁊ ſic ꝑ
vultũ cognoſcim⁹ hominem: ita per rationem
cognoſcim⁹ qđ agere debeamus. Et cum ſit
hoc nature nũq̄ poteſt tolli ab anima: ſed im
peditur ab actu eius aliquando propter defe
ctum in viribus inferioribus: ſcʒ in imagina-
tione ⁊ fantaſia: vt patet in amentibus: ⁊ etiã
aliquando per opus incantationis: vt de pre
ſtigiis magorum qui faciunt apparere vnum
pro alio: ſicut fecit magus ⁊ hmõi. Secundũ
eſt lumen habituale ſuper additum lumini na
turalis rationis: ſcʒ lumen gratie: de quo po-
teſt intelligi illud ps. In lumine tuo ſcʒ gra-
tie: videbimus lumen ſcʒ glorie. Et hoc inter
dum priuatur anima: ⁊ eſt pena peccati. ſʒ cõ
mune omni peccato mortali. de quo dicitur
Sap. ſecundo. Malitia enim illorum excecat
eos. In hui⁹ figuram legit ꝙ Sedechias rex
hierlm cũ fuit captus a Nabucho. ſcʒ fugiens
ab hierlm excecatus fuit a Nabucho. corã eo
filiis occiſis: ⁊ captiuus ductus in Babyloni
am. iiij. Reg. vlti. Sic qui capitur a dyabolo
rege babylonie. i. confuſionis per peccatũ ex-
cecatur ⁊ priuatur lumine gratie mortificatis
filiis bonorũ operum. demum ducitur capti
uus in infernũ. Talis ergo dicere valet. Lu-
men oculorũ meorum non eſt mecum. ¶ Ter
tium principium viſionis intellectualis ẽ ali-
quod primum intelligibile vt dicit Aug. per
quod intelligit alia cui mens hominis poteſt
intendere ⁊ non intendere. Qđ aũt non inten
dat procedit ex hoc ꝙ habet ſpontanee volun
tatem ſe auertentem a conſideratione illi⁹ pn
cipii: quandoq̄ ex hoc qđ occupat ſe circa ea
que magis diligit: ⁊ vtroq̄ modo cecitas iſta
eſt ſpeciale peccatum. ii. Pe. i. cui iſta. ſ. ſpiri-
tualia intellecta preſto non ſunt cecus eſt. Et
qꝛ vt dicitur in. iiij. ethi. vnuſquiſq̄ ea in qui-
bus delectatur operatur: ex eo ꝙ delectatio fa
cit applicare intentionem ad opus: contraria
vero nequaq̄ vel debiliter operatur. Hinc eſt
ꝙ cũ delectatiões veneree ſint maxime inter
delectationes corporales. intentio hominis
per vitiũ luxurie qđ eſt circa hmõi delectatio
nes maxime applicat ad corporalia: ⁊ per con
ſequens debilitatur operatio mentis circa in
telligibilia. ⁊ ſic ponitur cecitas mentis filia
luxurie que excludit cognitionem guſtatiuaʒ
ſcʒ ſpiritualiũ bonorũ. ps. Supercecidit ignis
ſcʒ luxurie: ⁊ non viderũt ſolem. lumen ſpũa-
liũ bonorum non habuerũt. ¶ In hui⁹ figurã
legitur Thob. ii. ꝙ cum ex labore fatigatus ſe
dens dormiret ſtercora irundinuʒ cum cade Figura
rent ſuper oculos eius excecauerunt ipſʒ. Sic
euenit aliquando ꝙ fatigat⁹ homo ex occupa
tionib⁹ mundi dum dormitat circa ſpiritua-
lia conſideranda: ⁊ cuſtodiam ſui. irundines
i. demones qui in aere diſcurrũt ſtercora cali
da. i. ſuggeſtiones luxurie fetide immittũt ſu
per oculos mentis que excecant ⁊ priuant lu
mine ſpiritiali. Talis ergo dicere poteſt. Lu
men oculorum meorũ non eſt mecũ.

¶ Secunda eſt cecitas .§.ij.

ignorantie. de qua ſaluator Math. xv. c. Ce-
cus ſi ceco ducatum preſtet: ambo in foueam
cadunt. i. ſi ignorans gubernet ignorantem ⁊
regat. Triplex eſt autem ignorantia. ſcʒ.

¶ Ignorantia iuris humanalis.
¶ Ignorantia legis diuinalis.
¶ Ignorantia operis contigibilis.

¶ De his poteſt intelligi illud ps. lxxxi. Neſcie
rũt quo ad primam: neq̄ intellexerũt quo ad
ſecũdam in tenebris ambulant quo ad terti-
am. ¶ Ignorantia iuris humanalis eſt igno
rantia legum ⁊ ordinationum que facte ſunt Igno-rãtia iu-ris
ab hominibus eccleſiaſticis vel ſecularibus.
ſicut ſunt leges canonice facte a conciliis vel

ſummis pontificibus que obligant omnes catholicos cum ſiūt vniuerſaliter: vel facte a platis inferioribus que obligāt tantū ſubditos eius. Et leges ciuiles facte ab imperatoribꝰ vel etiam a proprijs ciuitatibus vt ſunt ſtatuta. Cum hmōi ligent cum iuſte ſint in foro cōſcientie oportet ꝙ ſciantur: aliter ſeruari nō poſſent: ⁊ precipue que pertinent ad mores cōmunes chriſtianorum: vt ceſſare ab operibus ſeruilibus diebꝰ ſtatutis ab eccleſia: ieiunare certo tempore: audire miſſam diebus feſtiuis: ſemel in anno confiteri: ⁊ cōmunicare ⁊ hmōi. de quibus infra dicetur. Et ſimiliter vbi quis moram trahit continue debet ſcire leges ſtatuta: ⁊ laudabiles conſuetudines eorum. alˀs ignorando quaſi cecus dici poteſt: ⁊ non eſſe ſine culpa. Eſa. v. Propterea ductus eſt captiuus populus meus: qꝛ non habuit ſcientiam: ſcʒ agendorum. Aug. Non omnis ignorans immunis eſt a culpa. Illis ergo ignoſci non poterit qui a quo diſcerent habentes operam non dederunt. diſt. xxxvij. §. ſi. Quedam autē ordinationes ⁊ materie que concernunt particulariter aliquos ſtatus hominum: vt que pertinent adminiſtrationem debitam ſacramentorum debent ſcire curati. Medici que dirigunt ad eos. Iuriſperiti que ſtatuūtur de eis ⁊ hmōi. alˀs iſta neſciendo peccatum eſt. Unde Leo pap. Si in laicis intolerabilis videtur inſcientia: quāto magis in clericis: nec excuſatione digna eſt nec venia. diſt. xxxviij. ⁊. i. q. iiij. circa fi. vbi agitur de ignorantia. Dicit ibi glo. magna ⁊ notabilis: ꝙ ignorātia iuris canonici ſiue ciuilis: quaſi neminem excuſat: ⁊ hoc intellige cum ius tale eſt qḋ aliquis de facili per ſeipſum ſcire potuit: vel etiaʒ per alios. dū tamē habuit copiam peritorum. ff. de iu. ⁊ fac. igno. l. iuris. ¶ Ignorantia legis diuinalis que facit hominem cecum ſpūaliter ē neſcire que habentur in ſacris ſcripturis pertinentia ad finem ⁊ bonos mores neceſſarios ad ſalutem. Ipſa enim ſcriptura cōtinet quicquid pertinet ad ius naturale. Nam illa duo principia iuris naturaliter. ſcʒ: Quod tibi non vis fieri: vide ne alteri facias: ⁊ quecūqꝫ vultis vt faciant vobis homines: vos facite illis. habentur in ſcriptura ſacra. Primum eſt Thob. iiij. aliud Mathei. vij. Decalogus etiam qui ē de iure naturali habetur Exo. xx. Dicit etiaʒ Gratianus. i. q. iiij. circa finem. ꝙ ignorātia iuris naturalis omnibus adultis damnabilis eſt. ⁊ de hac intelligitur illud Apoſtoli. i. ad Corinth. xiiij. Ignorans ſcʒ que ſunt de iure naturali: ignorabitur ſcʒ a deo: ideſt reprobabitur. Et illud Gregor. Qui ſtultus fuit i culpa. ideſt ignorans: ſapiens erit in pena. diſti. xxxviij. c. Qui ea. Qui ergo perpetraret fornicationem, vſuram, ſimoniam, mendacium. et

Ignorātia legis diuine.

hmōi. Et ignorantia neſciens eſſe peccata nō excuſatur a damnatiōe. Sed vltra hmōi precepta naturalia: pertinet etiam ad ius diuinū ea que ſunt fidei. ſcʒ articuli ⁊ ſacramenta eccleſie que in articulis comprehenduntur. Quis enim ratio naturalis: non dictat iſta aut doceat. Tamen dictat ratio vt credat deo in his que ipſe reuelat in ſcripturis que predicata ſunt ⁊ publicata per orbem ⁊ confirmata miraculis. Et ſi quis natus eſſet in deſerto vel in carcere: ⁊ nunqꝫ que ſunt fidei audiret non excuſaretur nō credendo. Et ratio eſt. quia dicunt doctores ꝙ talis ſi non ponat obſtaculum gratie ſed viuat lege nature: diuina gratia non deſereret eum quin ei reuelaret credenda: ſicut euenit Cornelio Centurioni Act. x. Tenetur ergo quilibet ſcire explicite articulos fidei: ſicut ⁊ credere tenetur ſcḋʒ Tho. ſe. ſe. q. i. Iſta enim publice predicat et ſolemnizat eccleſia. Et quis quilibet fidelis ex congruentia deberet ſcire ſimbolum: non tamen eſt neceſſarium: nec etiam ꝙ ſciat ordinate articulos ſicut ⁊ precepta: dūmodo ſciat talia eſſe precepta implenda: ⁊ illa credenda. De ignorantibus igitur iſta dicitur inuectiue. Hiere. ij. Tenentes legē neſcierunt me ⁊ Sap. ij. Neſcierunt ſacramenta dei: ſed vt dicit Gre. i mora. Qui ea que dei ſūt neſciūt. a dño neſciūſ. i. reprobanſ. Et Hiero. In his q̄ pertinēt ad ius diuinum vt precepta ⁊ articulos parum diſtat in vitio decipere vel decipi poſſe chriſtianum. xvi. q. i. Si cupis. Talis ergo dicere poteſt: lumen oculorum meorum non eſt mecum. Et vt dicitur. ij. Re. v. Cecus ⁊ claudus non intrabunt in templum dei. ſcʒ glorie. Cecus qui ignorat que ſunt dei. Claudus qui ea ſciens non operatur recte. ¶ Eſt et tertia ignorantia. ſ. facti. hec non excuſet niſi quis det operam rei licite: ⁊ adhibeat ſufficiētem diligentiā. ⁊ intelligēda eſt ſic regula iuris. Ignorantia facti non iuris excuſat. extra de reg. iu. li. vi. Et vt dicatur quis probabiliſ ignorare vt excuſeſ dicit glo. i. q. iiij. circa fi. ꝙ non requiritur ꝙ ſit nimis ſcrupuloſus ⁊ curioſus. Nec ꝙ ſit nimis negligens ⁊ diſſolutꝰ i inquirendo. ff. ḋ iur. ⁊ fac. igno. l. Nec ſupina. Si quis ergo dat operam rei illicite vnde ſequitur aliquod malum qḋ neſcit non excuſatur. puta ſi quis ludit ad ſaxa vel cum gladio ⁊ inde percu it aliquem quem non videt: ⁊ ſic ignorat non excuſatur a peccato. Sicut etiaʒ non excuſatur a peccato Lamech. qui occidit ſagitta Cayn eſtimans eum feram ſilueſtrem ex eo ꝙ cecus erat. Unde illicitū erat ei opus venandi licet faceret propter vtilitatem. ſcilʒ pellium pro veſtimentis. Nam tunc carnibuſ non veſcebantur vt. xv. q. i. §. obijcitur. Sicut etiam non excuſatur Loth: cum neſciens

Ignorātia ſcḋo quo excuſat.

filias eſſe ſuas concubuit cum eis quia ſoperā dedit rei illicite.ſcʒ ebꝛietati:vnde ſecuta eſt illa ignorantia. Unde Augu. Inebriauerūt Loth filie eius:⁊ ſe neſcienti immiſcuerūt:ꝙ⸗propter culpandus eſt non quantum ille inceſtus:ſed quantum illa ebꝛietas meref.xv.q.i. Inebriauerunt. ¶Secundo vt ignorantia facti excuſat oportet ꝙ adhibeatur debita diligentia. Unde ſi quis aptando tectum domus proijcit tegulas factas in via quod in ſe ē opꝰ licitum:ſed nil dicit nec ſignum ponit ſuper hoc propter quod aliquis tranſit iuxta neſciens opus:⁊ ex tegula ab illo proiecta frangit caput illi neſciens aliquem tranſire inde: certe nō excuſaref a culpa nec a pena. Unde nec excuſantur iudei in facto quo crucifixerunt chriſtum:quia neſciebant ipſum eſſe chriſtū: nec credunt adhuc veniſſe meſſiam. ⁊ hoc qa non adhibuerunt debitam diligentiam vt dicit gratianus.i.q.iiij.§.vlti.circa finē. vnde ipſe chriſtus dicebat eis. Scrutamini ſcripturas: ⁊ ipſe ſunt que teſtimonium perhibent de me. Joannis.v. Propterea dicit Eſai.ſexto. Exceca cor populi huius:ideſt permitte. Iſta materia eſt multum dilatabilis: puta ſi quis accedit ad ſacramentum neſciens:ideſt non recordatur de aliquo criminali cōmiſſo vel ſententia quam incurrit: ⁊ ſic non confeſſus ex eo quia non adhibuit diligentiam ad examinandū conſcientiam non excuſaf a peccato. Nota ſi pꝛelatus vel paterfamilias neſcit crimina manifeſta ſubditorum:quia non adhibet diligentiam ad inquirēdum:⁊ ſic nō punit:⁊ illi peunt non excuſatur:ſicut nec Heli non puniens peccata filiorum. Unde regula iuris. Non poteſt eſſe recta excuſatio paſtoris ſi lupus oues comedit ⁊ paſtor neſcit. extra de regu.iur.c.Quis. Et qꝛ multa in huiuſmodi perpetrantur:ideo dicē poteſt quilibet: Lumen oculorum meorum non eſt mecum. ⁊ veniam petere cum eodem: ignorantias meas ne memineris. ¶Sciendum ꝙ triplex poteſt contingere ignorantia in qualibet predictarum:videlʒ affectata:craſſa:⁊ inuincibilis.

Triplex ignorantia craſſa affectata et inuincibilis.

¶Ignorantia affectata eſt qua quis refugit que debet ſcire vt liberius peccet ſine remorſu conſcientie. De qua pſ.noluit intelligef vt bene ageret. Et Job.xi. dixerunt deo.recede a nobis.ſcientiam viarum tuarū nolumus. Hec in nullo excuſat:immo ſm Tho. auget ſeu potius eſt ſpeciale peccatum. ¶Secundo ignorantia ſiue iuris ſiue facti poteſt eſſe craſſa ⁊ ſupina.⁊ hec eſt quando quis non recuſat ſcire:immo vellet ſed negligit addiſcere propter laborem ſeu occupationes:⁊ inquirere vel legere cum poſſet. Hoc quātum ad ea que qs debet ſcire ſiue reſpectu chriſtianitatis vt precepta dei ⁊ eccleſie:ſeu reſpectu ſtatus ⁊ officij vel exercitij vel religioſus que ſunt religionis:ſeu curatus que pertinent ad curam:aduocatus que pertinent ad iura: medicus ad medicinam:⁊ hmōi ſi neſciat. Excuſaf qdē a tāto ſed nō a toto.ideſt nō eſt ita graue peccatum ſicut ſi faceret ex certa ſcientia. Unde Gregorius. Grauius ex infirmitate. ideſt paſſione ꝙ̄ ignorantia peccatur. de peni. diſtin. ij.caplo Sciendum. Quātum vero ad ea que non tenentur ſcire.vt Aſtrologiam: Philoſophiā: Poeſim ⁊ huiuſmodi.non peccat ignorando. Quinimmo ſunt quedam que melius eſt neſcire ꝙ̄ ſcire:vt dicit Auguſtinus diſtin. xxxviij.caplo Quis.vt ea que inſtigant ad malum. Et dicitur ignorantia craſſa ⁊ ſupina ad ſimilitudinem hominis craſſi qui non bene videt que ſunt ante ſe. Nec tamen continue peccat cum manet illa ignorantia. ſed tunc cū debuit vel debet ⁊ negligit hoc agere. ¶Tertia ignorantia eſt inuincibilis que nullo ſtudio humano vinci poteſt.vt eſt in pueris non habentibus vſum rationis:⁊ amētibus: ⁊ hec excuſat a toto. Unde ea que fiunt a fatuis ſeu deficientibus vſu rationis non imputantur eis ad peccatum: nec ad penam: nec quo ad deum:nec ad mundum.ſiue illa que faciunt ſint contra legem diuinam vt homicidium: blaſphemia ⁊ huiuſmodi. ſiue contra legem humanam:vt non confiteri.non cōmunicare ſemel in anno ⁊ huiuſmodi.vt decimaquinta q.i. Aliquos.⁊ caplo ſequenti. Etiam ſi ex culpa ſua incidiſſet quis in talem amentiam vel furiam:ſiue ex nimijs ieiunijs:vigilijs:ſiue ex aliqua paſſione amoris vel doloris. Dicit etiam Ul.ꝙ cum aliquis dubitat de aliquo facto vel fiendo vtrum ſit licitum vel illicitum; ⁊ conſulit peritos:⁊ facit quod in ſe eſt ad inueniendum veritatem:ſi ſibi conſulatur contrarium veritati quod ille ſequitur. ſatis excuſatur:quia poteſt dici in eo ignorantia inuincibilis vt in dubio ſciſmate:cui debeat adherere in bello dubioſo quod ad ſubditos ⁊ huiuſmodi. In his tamen que ſunt de iure naturali vel diuino quantumcumqꝫ conſuleretur ſibi ignoranti a peritiſſimis contrarium veritati: non excuſaretur a peccato illud agendo:quia in hmōi non poteſt habere locum ignorantia inuincibilis quo ad habentes vſum rationis. Qui ergo neſcierunt que ſunt legis humanalis.neqꝫ intellexerunt que ſūt legis diuinalis. in tenebris ambulant.ideſt operantur ignorantes que debent ſcire de contingentibus factis in his vt ſequitur in pſ. Mouebuntur: id eſt remouebunf omnia fundamenta terre. id eſt homines qui ſūt de terra. Fūdamenta.ſcʒ ſpūalia edificij virtualis.vt fides.i.ad Corinth. iij. Fūdamētū aliud nemo poteſt ponere pter id qd poſitū ē qd ē dñs Jeſus.i.fides chriſti.

caritas. Ap's ad Ephe. iij. in caritate radica
ti ⁊ fundati. Hiero. Fundamentum omnium
virtutum humilitas. his amoris nulla virtus
ſupereſt. Et ideo ait dñs Eſa. xliij. Educ fo-
ras populum cecum: ⁊ oculos habentem: fo-
ras eccleſiam militantem et triumphantem.
Educ. i. educes. tu ſcilicet deus.

¶ Tertia cecitas eſt in .§. iii.

eligendo cũ videlicet quis cognoſcit eſſe ma
lum quod vult facere ⁊ tamen facit: quod nõ
poteſt eſſe. niſi quia et ſi in vniuerſali cogno-
ſcit eſſe malum: vt fornicationem. furtum. ho
micidium ⁊ huiuſmodi. tñ in particulari illũ
actum non cognoſcit eſſe malũ. ſed videtur
ſibi eſſe bonum. Nam vt dicit Dyoniſius. Nul
lus intendens ad malum operatur. Et de tali
bus dici poteſt illud pſalmiſte. Oculos habẽt
⁊ non videbunt. Habẽt quidem oculos ad co
gnoſcendũ in vniuerſali ſed non vident illud
eſſe malum in particulari. Unde dicit phus
in libro ethicorum: ꝙ oĩs malus eſt ignorãs.
⁊ talis ignorantia non eſt ſpeciale peccatum.
ſed quedam circunſtantia que reperiẽ in quo
libet peccato. Et ad idem facit quod diciẽ in
prouer. Errant qui operantur malũ. In hoc
eſt error: qꝛ videtur ei qui malum agit deten-
tus paſſione: vel habitu vitioſo: tunc bonum
agere. non enim niſi rerũ ignorantia põt erra
ri: vt dicit Aug. di. xxxviij. Quis. Nonne ma-
gnus error: ⁊ magna cecitas eſſet ſi quis eſti-
maret lapidem terreum: vel vitreum magis
precioſum ꝙ̃ adamantẽ: vel topazion. Sic er
rat et cecus qui aliquid terrenum: vel diui-
tiarum: vel honoris: vel delectationis corpo-
ralis preponit mandatis dei. ſeu delectatio-
nibus ſempiternis. In figura huius legiẽ ꝙ
Naas rex Amonitarum cũ bellaret contra vi
ros yabes galaad: in hoc voluit eos habere
federatos ⁊ pacificos: ſi oĩum erueret oculos
dextros: ⁊ ſic eſſent in opprobriũ iſrael. i. Re.
i. Naas eſt dyabolus qui pugnat cõtra filios
iſrael. i. fideles. Interpretatur. n. iſrael vidẽs
deum. ſ. per fidem. Hoc aũt eſt pactum quod
vult habere cũ fidelibus: vt eruat oculos de-
xtros. i. reſpectum ad deũ: vt regulas ſeu mã
data eius non habeant in actibus ſuis. ⁊ tunc
non curat dare eis moleſtiam: ⁊ bellare cum
tentationibus: qꝛ pacifice eos tunc poſſidet.
Sed non dꝫ huic acquieſcere fideles: ſed ha
bere recurſum pro adiutorio ad xp̃m. ⁊ ſic li-
berati erunt: ſicut illi viri yabes galaad inuo-
cantes deuote auxilium Saulis iſrael regis
liberati ſunt. Qui aũt iam incurrit cecitatem
ſpũalem imitetur cecum: qui ſedebat ſecus
viam ⁊ mendicabat: qui clamans ad Jeſum:
vt videret: lumen recepit. Lu. xviij. Uel celido
nium. i. cecum a natiuitate qui lauãs ſe in na
tatoria ſyloe ad mandatum xp̃i viſum recepit.
Jo. ix. hec lotio fit moraliter in contritione ⁊
confeſſione. Omnia inquit Laurentius in cõ
feſſione lauantur.

¶ Capitulum. x. De precipitatione.

PRecipitatio eſt ſecũda fi-
lia luxurie: que ⁊ ſi frequenter pro
cedet ex luxuria. tñ et alijs vitijs
etiã procedere põt: ⁊ aliqñ eſt ſpe
ciale pctm̃: aliqñ circũſtantia ag
grauans pctm̃. ¶ Difficile eſt aũt intelligere:
prout eſt ſpeciale pctm̃: niſi cum alio adiũcto. — *Precipitatio eſt.*
Et in hoc conſiſtit ꝙ hõ de agẽdis vbi poteſt
eſſe dubiũ non hꝫ ſufficientẽ examinationem
⁊ ꝯſilium mẽtis: ſed ſubito diſponit: ⁊ ponit ſe
ad faciendum qδ menti occurrit cõtra illud.
Nihil ſine ꝯſilio facias. Eccle. xxxij. ſcꝫ mẽtẽ.
Ad hanc inſtigat dyabolus dicens menti qδ
xp̃o ſuaſit Math. iiij. ca. Mitte te deorſum. i.
p̃cipita te ad malũ. Et ad hanc p̃cipitationẽ
ꝑtinet ꝙ aliquis deficiat a docilitate qua qs
diſcit ab alijs ſeu acquieſcit eoꝝ conſilijs: ⁊ a
memoria qua reſpicit ad p̃terita geſta. ⁊ a ra-
tione qua quis bene eſt diſcurſiuus ⁊ ratioci-
natiuus: vt bene poſſit applicare vniuerſalia
principia ad particularia: que ſunt varia ⁊ in-
certa: que ſunt partes integralis prudẽtie. ſ. do
cilitas. memoria: ⁊ rõ. Et memoria ⁊ rõ non
ſumunẽ pro potentijs: ſꝫ pro bono vſu eaꝝ. Et
de hac loquẽs pſ. li. ſpal. ait. Dilexiſti oĩa ver-
ba p̃cipitatiõis lingua doloſa. propterea dñs
deſtruet te in finẽ. Ubi notaẽ ⁊ culpa: ⁊ pena
ſubſecuta. culpa cũ dicit: verba p̃cipitatiõis.
pena: cõ ſubdit. deus deſtruet te ⁊c. ſ. perden-
do. ſ. in mortem eternam.

¶ Primum eſt verbum cordis.
¶ Secundum eſt verbum oris.
¶ Tertium eſt verbum operis.

¶ De uerbo cordis ait .§. i.

idẽ pſ. Qui loqtur veritatẽ in corde ſuo. Ab
iſto vbo qδ eſt propoſitũ faciendi aliqd icipit
p̃cipitatio: vt ſcꝫ ſine ſufficienti examinatione
ſubito diſponat facere qδ primo menti occur
rit. Job. xviij. Precipitabit eũ. ſ. pctõrem cõſi
liũ ſuũ: ⁊ imittet in rhete pedes ſuos. per hoc — *Precipitatio in mente.*
eni capitur ⁊ teneẽ diuerſis malis. ¶ Sed pro
declaratione huius materie. ſ. p̃cipitatiõis di
cit be. Tho. ſe. ſe. q. liij. ꝙ p̃cipitatio hic di ad
ſimilitudinẽ in rebus corporalibus. Diciẽ enim
p̃cipitari ſm motũ corporalẽ qδ a ſupiori in
ima venit ſm impetũ quẽdã ꝑ prij motus: vl
alicuius ipellentis nõ ordinate deſcendẽdo
ſicut ad iſam dẽ de Razia ꝙ p̃cipitauit ſemet
ipſam viriliter in turbas. ij. Mach. xiiij. ne ſcꝫ
capturꝯ gẽtilibus. ⁊ de mulieribus q̃ circũ-
ciderũt filios ſuos vt obſeruarẽt legẽ dei ꝙ p̃-
cipitauerũt eas p muros ciuitatis. ij. Mach.

vi. Sūmum aūt cōe bonū eſt ipſa ratio inqt
Tho. Imum autem eius eſt operatio per cor
pus exercitata. Gradus autē medij per quos
oportet ordinate deſcendere ſunt iſti. memo
ria preteritorum: intelligentia preſentium: ſo
lertia in conſiderandis futuris euentib⁹: et ra
tiocinatio conferens vnum alteri: et docilitas
per quam quis acquieſcit ſententijs maiorū:
que ſunt partes integrales prudētie: ad quas
ptinet bene ꝯſiliari. et per hos gradus dſcēdit
homo recte conſiliando. Si quis autē feratur
non agendo p impetum voluntatis vel paſſio
nis pertranſitis his gradibus erit vitium pre
cipitationis et imprudentie: de quo poteſt in
telligi illud Deut. xxxij. cap. in cantico. Audi
te. Gens abſq; conſilio et ſine prudentia eſt. ſ.
p vitium precipitationis: vtinā ſapent quo ad
preterita recogitanda: et intelligerent quo ad
preſentia ordinanda. et nouiſſima puiderent
quo ad pericula futura euitanda ſiue intuen
da. Et ſi aliquis precipitanter facit aliquid et
auertens ſe a regulis diuinis. vt contēnens et
repudians diuina documenta ſic eſt mortale.

¶ Et dr etiam temeritas talis precipitatio.
Si vero precipitanter agit abſq; contemptu di
uine regule: ſed cū detrimēto ſeu defectu eo
rū que ſunt de neceſſitate ſalutis: iterū eſt mor
tale vel circūſtantia que reperit cum mortali
ſicut cū debeat quis ſemel in āno confiteri et
cōicare. ſubito accedit ad confeſſionē ſine ali
qua precogitatiōe: cum tā habeat multa itri
camenta et grauia peccata. et pter qd parū di
cit et multa omittit grauia que de facili men
ti occurriſſent. et ſic ſubito cōicat indiſpoſit⁹.
Ipſe precipitanter facit confeſſionē: et eſt ibi
mortale peccatum. Similiter ſi quis habens
diſputare cū infidelibus et de rebus arduis po
nat ſe precipitanter ad hoc ſine aliqua puiſio
ne. vnde pbabiliter deficere poſſit et confundi
fides: cui obuiare potuiſſet p maturam preui
dentiā mortale eſſet: niſi a ſpiritusancto iduce
ret ſicut apoſtoli: qr ſpūſſanctus nō eget tēpe.
Si autem aliquid precipitanter operat abſq;
detrimento eorum que ſūt de neceſſitate ſa
lutis: erit veniale. Et qr luxuria maxime ab
ſorbet conſiliū. ideo ponit precipitatio filia lu
xurie. Temeritas. n. 53. b. Tho. vbi ſupra. vno
modo pcedit ex impetu voluntatis vel paſſio
nis. Alio modo ex cōtemptu regule dirigen
tis. et hoc ſm pprie importat temeritas. Un
de ex hoc dr ex radice ſuperbie prouenire quia
refugit aliene regule ſubeſſe. precipitatio au
tem ſe habet ad vtrunq;. Unde temeritas ſub
precipitatione continetur q̄uis precipitatio
magis reſpiciat primum.

Teme-
ritas.

¶ Secunda precipitatio .§. ij.
eſſe poteſt in verbis oris. Eccli. x. dicit. Labia
inſipientium precipitabunt eum. i. imprudēs
precipitanter loquet ſine examinatione men
tali ſeu locutionis. Eccli. ix. dr. Temerari⁹ in
verbo odibilis eſt. Dictum eſt q temeritas dr
precipitatio. Et ratio quare preceps ad loqn
dum eſt odibilis: quia ex quo ſubito loquitur
qd menti occurrit: non examinando verba: ob
preſuppoſita humana fragilitate quod dicat
multa inconuenientia et diſplicentia audito
ribus vnde oditur. Unde dicit Eccle. v. Ne
temere quid loquaris. Et precipue in tribus
debet caueri precipitatio.

Preci-
pitatio
verborū.

¶ In ſententijs proferendis.

¶ In dubijs decidendis.

¶ In ſecretis edicendis.

¶ De primo dicit Euariſtus papa. Deus om
nipotēs vt nos a precipitande ſententie prola
tione compeſceret: cui oīa nuda et aperta ſint
oculis eius. mala Sodome noluit audita iu
dicare priuſq; manifeſte cognoſceret que di
cebant. Unde ipſe ait. Deſcendā et videbo vtrū
clamorem qui venit ad me opere ꝯpleuerint:
an non eſt ita vt ſciam. Nō fecit vt nobis exē
plum daret ne precipites in diſcutiendis et iu
dicandis negocijs eſſemus. ij. q. i. Deus. Hoc
autem figuratiue innuit in eo q dñs poſtula
tus de adultera iudicare et dare ſententiam.
non ſtatim dedit iudicium: ſed inclinans ſe
deorſum digito ſcribebat in terra. Typice nō
inſtruens inquit Grego. vt cum proximorum
errata conſpicimus. nō ante iudicemus rep
hendendo q̄ ad conſequētiā humiliter reuer
ſi digito diſcretionis ſolerter exculpemus: et
quid conditori noſtro placeat: quidue diſpli
ceat examinatione dirimemus. Hinc beatus
Grego. ait. Rectores eccleſie et qui publica iu
dicia exercent in dictandis ſententijs nulla
tenus leuitate aut furore ſint precipites. xi. q.
iij. ſūmopere. Et inducit ibi exemplū Moyſi:
qui querellas populi et cauſas ingreſſus taber
naculum referebat ad dnm: et poſtea reſponde
bat: vnde et Dauid qr fuit preceps ad dandā
ſententiam contra Miphiboſeth: iniuſte egit
Nam cum Syba ſeruus ſeu procurator ipſius
Miphiboſeth filij Jonathe occurriſſe cū ani
malibus oneratis victualibus. Regi Dauid
fugienti a facie Abſalonis: regnum vſurpan
tis ſibi offerens: interrogauit Dauid de Mi
phiboſeth quid de eo eſſet: qui falſo accuſauit
eum. ſ. q ſtudioſe noluiſſet occurrere letus de
ſua electione de regno in vindictam: qr abla
tum fuerat a Saule auo ſuo: q credens Dauid
nimis leuiter precipitanter dedit ſententiā:
vt ſcz bōa collata Miphiboſeth ſua eēnt ideſt
ipſius Sybe. Et cū poſtea reuertus in regnū
ingreſſo Hieroſolymam obuiaſſet ipſe Miphi
boſeth tonſo capite i ſignū doloris de electio
ne eius regno et Dauid quereret cauſam qua

re non fuiſſet cum eo. allegauit impotentiaꝫ
ſuam q2 claudus erat. ⁊ ille ſyba deceperat cū
et falſo iſamauerat. Super quo ⁊ ſi mutauit
ſniaꝫ: tamen iniuſte ⁊ ꝑcipitanter videt̄ egiſſe
videlꝫ ꝙ diuiderēt ad inuicem bona pro dimi
dio ipſe ⁊ ſyba. Nam ⁊ ſi iniuſtam dederat pre
cipitanter ſnīam deceptus v̄bis illius. debuit
reuocare totam poſtq̄ fallaciam ſerui depre
Dubia hendit. ¶ In dubijs quoq3 decidendis maxīe
nō dūt debet vitari precipitatio: ⁊ ꝑmaxime in fact̄
ꝑcipitā conſcientie vbi v̄tit̄ periculuꝫ aie. Unde greg.
ter deci ait. In rebus dubijs non debet eſſe iudicium
di. abſolutuꝫ. xxxiij. diſ. habuiſſe. Ubi dicit glo.
ꝙ eſt triplex ambiguitas. ſ. iuris facti: ⁊ pſone.
Et incipiendo a tertio ambiguo qn̄. ſ. certum
eſt factum: ſed dubitat̄ quis fecerit: tunc pōt
ferri certa ſententia non ꝯ aliquam perſonam
determinate ſm̄ illud. ij. q. i. c. i. Nemineꝫ in
dicetis ſuſpicionis arbitrio. Sed in genere. ſ.
quod qui fecerit tale delictum qđ manifeſtū ē
ſit excōicatus niſi infra certum tp̄s iudicaue-
rit: vt. v. q. i. Quidam. Ubi vo ſit ſcđm ambi-
guuꝫ. ſ. facti: q2. ſ. dubitat̄ de aliquo vtꝝ ſit fa
ctum ul̄ non: nunq̄ eſt ferenda ſnīa certa. vbi
ſequit̄ preiudicium alterius. Et ad hoc facit
verbum Greg. dicentis. Graue ē ⁊ ſatis in-
deceꝫ vt in re dubia certa det̄ ſententia. xi. q.
iij. Graue. Ut ſi dubitat̄ vtꝝ aliquis iuſte aliqđ
poſſideat uel non: ſeu vtꝝ contraxerint aliqui
in gradu uel caſu prohibito uel nō. in tali du
bio niſi ſit ſufficiens probatio non debet dari
certa ſententia in damnum alterius. Sꝫ vbi
nulli ſit preiudicium in dubio facti dat̄ certa
ſententia abſq3 precipitationis vitio: puta cuꝫ
dubitat̄ vtrum aliquis ſit baptizatus uel nō:
vel vtrum confirmatus uel ordinatus: uel ec-
cleſia uel hoſtia conſecrata debet baptizari:
confirmari: uel ordinari: uel conſecrari: ſi ve-
re dubium eſt: q2 ut dicit Leo pap. non putat̄
iteratum: qđ ignoratur eſſe factum: de conſe.
diſt. i. Solēnitates: ⁊ diſt. lxviij. c. Preſbyteri.
De primo ambiguo. ſ. iuris proceditur de ſi-
milibus ad ſimilia: vt di. xx. đ libellis: vbi poſ
ſint iura concordari non ꝯtrari: vnde Leo pa.
In his que dubia ſunt uel obſcura id noueri
mus ſequendum: qđ nec euāgelicis preceptiꝫ
contrarium nec decretis ſanctorum patꝝ inue
nitur aduerſum: di. xiiij. ſicut quedaꝫ. Et in-
telligendum eſt de illis decretis que non ab-
rogata ſunt per contrariam conſuetudinem.
Ubi autem reperiuntur diuerſe opiniones et
aduerſe ſolēnium doctorum in aliqua mate
ria. nec habetur expreſſa circa hec declaratio
per auctoritatem ſcripture vel determinatio
per eccleſiam: tunc periculoſum eſt precipita-
re ſententiam: ⁊ ita vni opinioni adherere ꝙ al
teram condēnet: ut hereticam vel dānabileꝫ:
ſicut cognoſcere vxorem menſtruatam aſſerē

quod ſit mortale: emere impreſtita Uenetia-
rum ſeu iura montis Florentie: ꝙ ſit vſura et
multa huiuſmodi. In his igitur q̄uis tutior
via ſit eligēda ⁊ conſulenda: vt de ſpon. c. Iu
uenis: precipue ante factum. Non tamen ut
dicit Guil. eſt precipitanda ſententia condē-
nando alteram opinionem. Ad quod etiam
facit qđ dicit btūs Tho. i qđlibet. ſ. ꝙ queſtio
vbi agitur de mortali: niſi habeatur expreſſa
auctoritas ſcripture uel canonis uel ratio eff
cax non niſi periculoſiſſime diffinitur: ⁊ hoc ē
contra multos predicatores ⁊ confeſſores mo
dernos qui ſunt nimis faciles ad iudicanduꝫ
aliquid eſſe mortale. Nathan propheta inter-
rogatus a dauid vtrum deberet domino deo
templum edificare: q2 preceps fuit ad dandū
rn̄ſum dicens hoc domino placere ut prophe
ta loquens: oportuit poſtea eum reuocare ſen
tentiam. Nā dominus loquens prophete di-
xit ꝙ hoc non faceret: q2 multū ſanguinem fu
derat: ſed filius eius templuꝫ edificaret: ut ha
betur. ij. Reg. Sic ⁊ Joſue cum ꝑncipibus tri
buum: q2 preceps fuit ad faciendū pactuꝫ cū
Gabaon tis amicitie ⁊ confederationis ſimu
lantibus illis ſe in remotiſſimis habitare non
in terra promiſſionis ſed longo itinere confra
ctos: q2 os dn̄i non conſulerunt: ut dr̄ Joſue.
ix. decepti ſunt: ⁊ q2 iurauerunt eis recōmen-
datos hẽ ob reuerentiā iuramenti voluit do
minus illos reſeruari: qui exterminari debe-
bant. ¶ In ſecretis etiam māifeſtandis debꝫ
quilibet cauere ne ſit preceps alias incidet in Secre
multa mala: naꝫ pauciſſimi repiuntur fideles ta n̄ dn̄t
ad ea ſeruanda: vnde Hiere. ix. dr̄. Unuſq̄ſq3 ꝑcipitā
a proximo ſuo ſe cuſtodiat: ⁊ in omni fr̄e ſuo n̄ ter maī
habeat fiduciam: q2 omnis frater ſupplantās feſtari.
ideſt decipiens in reuelando ſecreta. Sic ſā-
ſon: q2 preceps fuit ad reuelandum ſecretum
eius in quo cōſiſtebat fortitudo ſua valide cū
pluries expertus eſſet malitiam eius tonſo ca
pite ab ea cum dormiret in gremio eius: ca-
ptus fuit a philiſteis ⁊ excecat᷒. Judicū. xvi. c.

¶ Tertia precipitatio .§. iij.

poteſt eſſe in opere. Sicut ſi aliquis appe-
tens nouam domuꝫ fabricare ſubito poneret
ſe ad faciendum fabricare cum non habeat ex
penſas ſufficientes uel modum: preceps eſſet
in illo opere. Unde Calixtus papa inq̄t. Nos
tempore egemus ut maturius quid agamus.
non precipitemus cōſilia ⁊ opera noſtra: neq3
ordinem corrūpamus: diſ. l. c. ponderet. Op᷒
eſſet vtiq3 precipitationis ſiquis aliquem ſine
notitia eius uel examinatione eligeret: ſubi-
to in rectorem vel confeſſorem vel aſſumeret
ad ſacerdotium: vel ad religionem: vel ipſe aſ
ſumeret aliquid opus arduum ſine diſcuſſiōe
ſue facultatis. Et ſicut v̄tuoſe opans ꝯſiderat

circūſtantias: vt recte ſint ⁊ congrue ad finē. ita ⁊ econuerſo: dyabolus cuȝ inſtigat ad malum inducere conatur: vt ſubito operetur ſine aliqua examinatione: vel diſcuſſiōe periculi. vnde Orige. Lenta virtus ⁊ concitatrix ante iudicat ꝗ incipiat quid decorum: quid honeſtum. Iniquitas omnia precipitat: de pe. di. ij. Inter hec. Sic maligni iudei turbati contra chriſtum arguentem incredulitatem eorum. in nazareth duxerunt eum vſqȝ ad ſupercilium montis: vt precipitarent eum Lu. iiij. Ad hoc etiam facit quod dicitur prouer. iiij. Via impiorum tenebroſa. i. operatio: neſciunt vbi corruāt: id eſt ita precipitanter agunt ꝙ nō perpendunt pericula ⁊ mala ad que deueniunt: ſicut ⁊ preceps fuit Aſael in perſequendo Abner ducem exercitus Iſboſeth: nec voluit deſiſtere ad verbum ipſius Abner: propter hoc corruit occiſus ab ipſo Abner. ij. Regum ſecundo. Eſt autem hoc vitium ſm Grego. in libro moralium. ij. contra donū conſilij. Importat enim quādam inordinatam feſtinationem conſilij in agendo aliquid: ⁊ ꝗuis cōtingat eſſe peccatum in conſiliando: non ſolum ſi eſt nimis feſtinus ſed etiam ſi ſit nimis tardus: ita ꝙ pretereat opportunitas temporis: tamen quia in inquiſitione conſilij multa particularia ſunt conſiderāda. Propter quod dicit phyloſophus in ſexto ethicorum. ꝙ oportet tarde conſiliari: directius tamen opponitur precipitatio rectitudini conſilij ꝗ tarditas ſuperflua que habet quandam ſimilitudinem recti conſilij ⁊ cetera.

¶ Capitulum Undecimum.
De Inconſideratione.

INconſideratio dicitur filia luxurie ſm Gregorium in. xxxi. moral. nō quod ſemper procedat ab ea: procedit enim etiā ab alijs. Sed quia ꝓdictū vitium pertinet ad defectū prudentie: ſeu ei contrariatur quantum ad illum actum qui eſt iudicare qui actus eſt rationis. Delectatio autem ⁊ precipue que eſt in venereis abſorbet totaliter rationem: ⁊ corrumpit eſtimationem prudentie. ⁊ ideo ponitur filia luxurie.

Inconſideratio eſt peccatū

¶ Eſt autem peccatum: quia cōtra prudētiam ad quam ſpectat non ſolū conſiliari circa agenda: ſed etiam de conſiliatis recte iudicare. Sed non poteſt quis recte iudicare de aliquo niſi per conſiderationē prius habitam. Unde dicitur Prouer. iiij. oculi tui videāt recta. ſ. per intentionē param: ⁊ palpebre tue. id eſt conſiderationes precedant greſſus tuos. i. opera tua. Contrarium vero agitur per inconſiderationem: quia. ſ. iudicat quis ⁊ agit ſine conſideratione debita. Et pro huiuſmodi declaratiōe dicit btūs Tho. ſe. ſe. q. liij. ar. iiij. ꝙ conſideratio importat actum intellectus veritatē rei intuentis. Sicut autem inquiſitio pertinet ad rationem: ita iudicium ad intellectū. Unde ⁊ in ſpeculatiuis demonſtratiua ſcientia dicitur iudicatiua inquantū per reſolutionem in prima principia intelligibilia de veritate inquiſitorum diiudicatur. ⁊ ꝯſideratio maxime pertinet ad iudicium. Unde ⁊ defectus recti iudicij ad inconſiderationis vitium pertinet ꝓut ſcȝ aliquis in recte iudicādo deficit ex eo ꝙ cōtemnit uel negligit attendere ex ea quibus rectum iudiciū procedit. Unde manifeſtū eſt ꝙ inconſideratio eſt peccatū. Nec eſt ꝯ qđ dominus ait Math. x. Nolite cogitare quō aut quid loquamini qđ videtur pertinere ad incōſiderationem. Nam ſm tho. vbi. ſ. ibi non ꝓhibet dominus conſiderare que ſunt agenda uł dicenda quādo homo hȝ oportunitatē: ſed dat dominus fiduciā in illis dubiis fidelib⁹. ut deficiente ſibi oportunitate vel ꝓpter imperitiam vel ꝓp ſubitam preoccupationē in ſolo diuino confidant auxilio. Alioquin ſi ꝓtermittat hō facere qđ poteſt ſolum diuinū auxilium expectans videtur deum tentare. Et ꝗuis quecunqȝ conſiliatur opꝫ ꝙ multa cōſideret: ⁊ per defectū conſilij ſit precipitationis vitiū. ⁊ per ꝯñs defectus cōſiderationis: nihilomin⁹ inconſideratio ponitur vitium ſpāle diſtinctum a precipitatione. quia cū tota conſideratio eorum que in cōſilio attenduntur ordinantur ad recte iudicandū. ideo conſideratio perficitur in iudicio. ⁊ incōſideratio maxime opponitur rectitudini iudicij. ſicut precipitatio rectitudini conſilij ꝯtrariatur.

Incircunſpectio ⁊ incautela

¶ Item nota ſm Tho. ſe. ſe. q. liij. arti. iiij. ꝙ ſub icōſideratione q̄ eſt ꝯ iudiciū rectum qui eſt actus prudētie includuntur vitia incautele. et incircūſpectiōe que ſunt ꝯ partes integrales prudētie: que dicuntur cautio ⁊ circūſpectio. Et ſicut ad circūſpectionem pertinet conſiderare circūſtantias eius qđ quis vult agere ꝓp aliquem bonum finem: ut. ſ. non ſolū illud ſit bonum ſm ſe: ſed etiam ſm circūſtantias. Nā contingit aliquod ſm ſe conſiderandū eſt bonum ⁊ conueniens fini: qđ tamen ex aliquib⁹ occurrentibus redditur malum uel non opatiuum ad finem. ſicut oſtendere ſigna amoris alicui ſm ſe conſideratum videtur eſſe conueniens ad alliciendam ad amorem. ſed ſi contingat in animo eius ſupbia: uel ſuſpicio adulationis: ſi erit hoc conueniens ad finem. Non conſiderare ergo tales circūſtantias pertinet ad circūſpectionem. Et ſicut per cautionem ita accipiuntur bona ut caueantur mala in ſe. uł que habent ſpeciem mali ſm ea que ut in plurib⁹ accidere ſolent: ſic per incautionem non conſiderantur talia. Impij tanꝗ puluis quem ꝓijcit ventus a facie terre: ideo non reſurgunt impij in iudicio: neqȝ peccatores in ꝯſilio iuſtorum.

Triplr actꝰ prudentie.

ps.i. ¶ Triplex eſt actus prudentie que neceſ
ſaria eſt cuilibet. Primus eſt precipiente do-
mino. Eſtote prudētes ſicut ſerpētes. Math.
x.i. conſiliari circa agēda per inquiſitionē mo
dorum quibus fieri poteſt. Secundus eſt iu-
dicare de conſiliatis. i. de his que proponunt
varia in conſilio eligere qđ magis conuenit.
Tertius eſt imperare ſibi ſeu iudicata exequi:
ideſt. qđ quis eligit e multis agendum illud
facere efficaciter. Impij ⁊ peccatores. i. praui
quo ad deum. Et hi impij praui quo ad proxi
mum. Et hi peccatores carent vera prudētia
que. ſ. eſt ſm deum. ita ⁊ actibus eius. ſ. conſi
lio: iudicio: ⁊ imperio. Primo per vitium pre-
cipitationis. Secundo per inconſiderationē.
Tertio per inconſtantiam. Et hoc notat pſal
miſta in prefatis verbis a principaliori incho
ando. Vitium inconſtantie ⁊ inexecutionis.
ibi. Tanꝗ puluis. Vitiū inconſiderationis.
ibi. ideo non reſurgunt. Vitium precipitatiō
nis. ibi. neqꝫ peccatores. ¶ Sicut principalis
actus prudentie eſt imperare ſibi in eo qđ iu-
dicauit fiendum ideſt executioni mandare.
ibi enim conſiſtit difficultas. Multi enim be-
ne conſiliantur ⁊ bene iudicāt de agendis. et
tñ non exequunt. Sic permaxime contra pru
dentiam eſt vitium inconſtantie: ⁊ ideo đ ma
lis loquendo ad hoc incipit dicens. Impij tā
ꝗ puluis ante faciem venti: per qđ notat incō
ſtantia. Quid. n. leuius puluere. Sicut ergo
ventus frequenter leuat puluerem de vno lo-
co ad alium: ita peccator ut puluis ſiccusꝰ hu
more gratie mutatur đ vno opere ad aliud ꝑ
inconſtantiā vento tentatiōis a facie terre. i.
a ſtabilitate ꝓpoſiti qđ ſibi eligendo firmaue
rat. Terra. n. firma eſt. Eccl's. i. Terra aūt in
eternum ſtat. Vel proijcit a conſpectu eccl'ie
ſignate ꝑ terram ⁊ hoc quo ad meritū: ⁊ ſi nō
quo ad numerū. ¶ Quantū ad ſecundū. ſ. viti
um inconſiderationis: dicit idō non reſurgūt.
Quia. n. ut puluis impij ſunt ⁊ ꝓiecti vento tē
tationis a facie terre. i. eccleſie militantis. vl'
terre viuentium: nil de ea curantes. idō non re
ſurgunt ab imis vitiorū ad ſuperna virtutuꝫ.
Nō reſurgūt in iudicio. i. ad iudicādū ſeipſos
ꝑ compunctionē. de quo ap'ls ait. ꝓma ad co
rinth. xi. Si noſmetipſos dijudicaremus nō
vti a dño iudicaremur. ꝓpter qđ nō reſurgūt
ēt in iudicio qui eſt actus prudentie. q: nō cō
ſiderat que debent conſiderare: ſed inconſide
rate agunt ꝯ illud puer. xiiij. Labia ſapientis
i. prudentis ꝯſiderāt placita. ſ. deo labia vide
licet cordis: os impioꝝ peruerſa. ¶ Quantuꝫ
ad tertium. ſcꝫ vitium precipitationis inquit.
Neqꝫ peccatores in conſilio iuſtorum. ſ. reſur
gunt. Conſilium iuſtorum eſt conſilium men
tis ſeu examinatio agēdorū ſine quo nil agūt
ſm illud prouerbio. Aſtnatus: id eſt prudenſ
omnia agit cum conſilio: ſcꝫ mentis ſue: ſed
hoc conſiliū non ſibi faciunt peccatores. Sꝫ
ut dicitur prouer. i. pedes eorum. i. affectus.
ad malū currunt ⁊ feſtinant ut effundant ſan-
guinem. Sed de precipitatione dictum ē in
capitulo precedenti: ⁊ de inconſtantia dicet i
ſequenti. ¶ Nunc ergo de inconſideratione:
de qua Prouerbioꝝ. xiij. dicitur. Qui inconſi
deratus eſt ad loquendum ſentiet mala.
¶ Inconſideratio vitioſa triplex eſt: ⁊ ꝑ eam
non reſurgūt impij in iudicio actꝰ prudētie.
¶ Prima eſt proprie defectionis.
¶ Secunda eſt diuine operationis.
¶ Tertia eſt aliene conuerſationis.

¶ De prima dicit chriſtus .§. j.

Lu. vi. Quid vides feſtucā in oculo fratris tui
⁊ ipſe trabem in tuo non ꝯſideras. i. notabileꝫ
defectum tuū. ¶ Eſt aūt triplex defectio in ſe Triplr defectꝰ pctōꝝ quos nō conſiderāt i ſe.
que nō conſideraſ ab impijs ⁊ peccatoribus:
⁊ ideo non reſurgunt in iudicio recto ſm pru
dentiam ut iudicent de rebus prout ſunt ⁊ ꝑ
ut debent: ſed ſm affectum inordinatum.
¶ Defectus ſue conditionis.
¶ Defectus ſue offenſionis.
¶ Defectus ſue profectionis.
¶ Non enim hō conſiderat ſue defectū con-
ditionis. i. ꝗuilis ſit. ⁊ ideo non recte iudicat
de ſe eſtimans aliquid eſſe cum nihil ſit. ſcꝫ ex
ſe ſm apoſtolum. Primū ergo ut ait Bernar.
in libro de conſideratione. a te incipiat conſi
deratio tua: non ſolum incipiat: ſed in te finia
tur quocūqꝫ euageſ a te reuocaueris eam cuꝫ
ſalutis fructu. A facie enim conſiderationis
tue conditiōis occurret tibi homo miſer ⁊ mi
ſerabilis. pauper. cecus. ⁊ nudus. Homo inqt
Job. xiiij. natus de muliere: breui viuens tpe:
repletur multis miſerijs. qui quaſi flos egre-
ditur ⁊ conteritur: ⁊ fugit velut vmbra: ⁊ nun
ꝗ in eodeꝫ ſtatu permanet. Homo inquit do
lens ꝙ ſit homo ab humo deriuatus: ⁊ in ipaꝫ
reuerſurus: erubeſcens ꝙ ſit nudus q: natus
⁊ nudus egreſſus ſum de vtero matris mee.
Job primo cap'lo. plorans ⁊ quaſi murmurās
quia natus ſit ad laborem: non ad honorem.
Homo enim naſcitur ad laborem: ⁊ auis ad
volatum. Job decimoquarto. Natus de mu-
liere: ⁊ ob hoc cum reatum. Pš. l. In pecca-
tis peperit me mater mea. ſm aliam litteraꝫ.
Repletur multis miſerijs: ⁊ ideo cum fletu.
Eccleſiaſtes ſcđo. Cuncti dies eius laboribꝰ
⁊ erumnis pleni ſunt. nec per noctem quidem
quieſcit. Vere multis miſerijs: quia corporis
⁊ anime ſimul. Quid enim calamitate vacat
naſcenti in peccato: ⁊ fragili corpore ⁊ mente
ſterili. Nullum animal natum fragilius cor-
pore. Anima vero ſcientia ⁊ virtutibꝰ vacua.
Naſcitur enim anima noſtra ut tabula raſa in
qua nihil

qua nihil eſt pictum ſecundum phm Breui vi
uens tpe:ideo cuz metu.ſ.mortis ſemp. Jac.
iiij. Que enim eſt vita vra vapor ad, modicum
parens.ꝛ deinceps exterminabitur. Et iſtō bre
ue tempus ſemper incertum,quia neſcitis di
em neqꝫ horam:qua dñs venturuſ ſit. Math.
xxiiij. Qui quaſi flos egreditur ꝛ pteritur. Ha
bet enim aliquid apparentie ꝛ vigoris in iuuē
tute ſua:ſed cito per ſenectutem ſuam decidit
ꝛ marceſcit. Eſa.xl. Omnis caro fenum.ꝛ.oīs
gloria eius quaſi flos feni exſiccatum eſt fenū
ꝛ cecidit flos eius: Nunqꝫ in eodem ſtatu per
manet.ſed mutatur de etate in etatem.de ſa
nitatem in infirmitatez.de ſciente in obliuio
ſum.de diuite in pauperez.de bono in malū.
ps: Pericula inferni inuenerūt me. Quia igi-
tur homo nō conſiderat hanc ſuam viliſſimaz
perditionez.ideo non reſurgit.in iudicio vero
vt reputet ex ſe nihil habere niſi miſeriam ꝛ ca
ſum.ſed ꝯ ſe preſumit ꝛ ſuperbit. Sed vt dicit
Greg. in morali. Conſideret homo elatus qd
mereatur in terra. Si angelus in celo proſter
nitur:ſi illi parcere noluit quez in cel' in tanta
gloria ſublimauit.ſ.lucifero cum ſuperbiuit.ꝯ
pen.di.ij.c.vlti. ¶ Secundo non conſiderat
pctōr defectum ſeu offenſionis.quātuſ ſit quā
tumcunqꝫ nociuus,cum auferat ſibi ſummum
bonum.inducat ad eternum ſupplicium.aufe-
rat ſibi omne meritum. Et ideo, quia homo
non conſiderat non reſurgit. in iudicio vero
cum inſtigatur ad maluz.ſed quaſi nihil mali
ſibi inde eueniat:ſed magnum bonuz illud iu
dicat ſeu determinat faciendum. Sed vt dicē
dominus Ezechiel. xviij. Si auerterit ſe iu-
ſtus a iuſtitia ſua,omnes iuſtitie eius non re-
cordabuntur.ſed premium ipſe in iniquitate
ſua morietur.ſ.morte eternal. Super quibus
verbis dicit Greg. Hoc nob maxime conſide
randum eſt,quia cuz mala committimus ſine
cā.ſ.vtilitate bona,tranſacta ad mentem re-
uocamus.quia in perpetratone malorū nul
la debet eſſe fiducia preteritorum bonorum.
de pe.di.vij. Hoc nob. Quod eſt contra mul-
tos qui credunt per opera facta ſalutem conſe
qui etiam ſi malum faciant. Saul quodaz tē
pore optimus fuit:ꝛ multa bona fecit propter
deū ꝛ ſalutē ppli. tamen quia auertit ſe a iuſti
tia inobediens:ꝛ diuino mandato reprobatus
ꝛ damnat' eſt.vt pz.i. Reg.xv. Jtem quia nō
ſufficienter conſiderat pctōr circunſtātias ag
grauantes offenſiones ſuaſ. ideo non reſurgit
ad vitam grē in iudicio penitentiali:quia nō
digne penitet. Unde dicit Aug.in libro de
pnia. Conſideret pctōr qualitatez criminis in
loco.in tempore.in perſeuerantia.in varieta-
te perſone ꝛ quali hoc fecerit tentatione: ꝛ in
ipſius vitij multiplici executione Conſideret
quantū pſeuerauit ꝛ deſleat ꝛc. de penit. di.v.
c.ij. De hmōi aūt circūſtantijs q̄ ſint de nece-
ſſitate ꝯfitēte habes l.iij.pte ti.xvij.c.v. ¶ Ter
tio modo conſiderat malus defectum ſue ma
le profectionis. Non enim ſolum exigit deus
a nobiſ vt euitemus malum.ſed vt faciamꝰ bo
num:ꝛ proficiamus in bono ſm illud apli ad
Phillip. Que retro ſunt obliuiſcens.ſ.mala ad
ea non reuertens.in anteriora me extendens
ſ.proficiendo magis ac magis ad brauium ſe
quor ſuperne vocationis. Nam in via dei non
proficere eſt deficere. Quia igitur peccator ꝛ
negligens non conſiderat defectum ſui pro-
fectus.ideo non reſurgis in iudicio debito in
agendo.ſ.meliora.ſed conſueta ſua mixta bo
nitate vel antiqua tepiditate.inconſiderando
igitur qualis ſiſ ꝛ qual' fueriſ:inquit Bern.in
li.ij.de conſideratone.cōparanda ſūt poſterio
ra prioribus . profeceris ne in virtute ſapia ꝛ
intellectu.in ſuauitate morum an ab his for-
te quod abſit defeceris. Patientior ſis an im-
patientior ſolito .iracundior:leuiorue:inſolē
tior aut humilior,affabilior aut auſterior:exe
quibilior an difficilior : puſillanimior an ma-
gnanimior ſeriuſmagis:aut pluſculum diſſo-
lutuſ.timoratior aut fortefidentior q̄ oportz:
late patet hic campus in hoc genere conſide
randi. Oportet innoteſcat tibi zelus tuus.cle
mentia tua diſcretioqꝫ moderatrix earum vir
tutum.qualis videlicz in donādis iniurijs ſi-
qualis in vlciſcendis q̄ in vtroqꝫ prouid' mo-
di. loci.temporiſ obſeruator. Hec ille. Ad tol
lendum autem hmōi defectuſ.ſ. pfectus mul
tum valz cōſideratio mortis. Un̄ Job.xvij.di.
Spūs meus attenuabit.ſ.magis ac magiſ p-
ficiendo ꝛ dimittendo groſſiciē ſenſualitatis
ꝛ conſcie.ꝛ hoc ideo quia dies mei breuiabun
tur.ſ.hoc conſiderando:ꝛ ſolum mihi supereſt
ſepulcrum:tps non habens amplius' ad profi
ciendu3. Super quibꝰverbiſ Job dicit Greg.
xiij.moralium. Qui conſiderat qualis erit in
morte ſp ſit timidus in operatione.nihil quod
tranſeat appetit . cunctis preſentis vite deſide
rijs cōtradicit:ꝛ pene ſe mortuuz conſiderat.
quia ſe moriturum minime ignorat.

Pctōr nō con ſideràt ſuā ma laz pfe ctionē.

Pctōr nō cōſi derat ſuaz of fenſio- nem.

¶ Scōa inconſideratio .§.ii.

eſt diuine operationis.de qua Eſa.v. Opera
manuum eius.ſcilicet dei non conſideratiſ. p
pterea captiuꝰ ductus eſt ppls meus. ſcilicet
dyabolo per pctm̄. Et eſt triplex dei operatio,
que quia non conſideratur a pctōribus:iō non
reſurgunt iudicio recto,ſed male iudicant.
¶ Prima operatio qua cuncta regit
¶ Secunda operatio qua aliquos deſerit.
¶ Tertia operatio dei q̄ vniuerſa cognoſcit.
De prima dic xps Job.v. Pater meus opera-
tur vſqꝫ modo:ꝛ ego operor,ſ.ſimul cum eo.ꝛ
loquitur de opere regiminis ꝛ gubnatiōis mūdi

Pctōr nō cōſi derat ꝯ um qui cuncta regit.

quaꝫ ſp cōtinue operatur deus dans vnicuiqꝫ
creature quod ſibi cōgruit ⁊ nulli deficit. Vñ
dī math. vi. Cōſiderate lilia agri quō creſcūt
que non laborant neqꝫ nent: ⁊ deuſ veſtit illa
talibus coloribuſ qui congruunt eis. Et aliuſ
euangeliſta. ait Lu. xij. Conſiderate coruos:
non ſerunt neqꝫ congregant in horrea ⁊ dñs
paſcit eos. Dicunt enim naturales ꝙ corui na
ſcuntur cum plumis albis propter quod parē
tes eſtimantes illos pullos non ſuos propter
diſſilitudinez coloris deſerunt eos. ⁊ nō nutri
unt vt alie aues ⁊ aīalia pulloſ ſeu filios ſuos.
ſed deus non deſerit eos. Ipſe eni vt dicit pſ.
dat iumentis eſcam ipſorum: ⁊ pul. cor. inuo.
eum. modo ſuo vocem formantibus. ad inſi-
nuādum appetitum cibi. Pctōres āt quia nō
conſiderant hanc dei prouidentiā ⁊ guberna
tionez non reſurgunt in iudicio recto. ſed aſtu
te ⁊ per fallacias: ⁊ per nimiam ſolicitudinem
procurant ſibi temporalia quaſi per ſe p indu-
ſtriam ſuam ſibi poſſint prouidere non ex dei
gubernatione ⁊ prouidentia. Pauit dñs pplꝫ
ſuum in deſerto quaſi innumerabilem. xl. mi
lia ſolum apti ad ꝑlium fuerūt numerati ī deſ-
to vltra ſenes ⁊ paruulos mulieres. pāe celi ſua
uiſſimo. i. māna. xl. ānis. vt pꝫ Exo. xvi. pauit ⁊
heliam tempore famis in torente. Carith mo
rante per coruum deferentē panem ⁊ carnes.
iij. Reg. xvij. Reſpicite filij nationes hoīum ⁊
ſcitote quia nullus ſperauit in domino ⁊ de-
relictus eſt. Eccliaſt. ij. ¶ De ſecundo opere
dicitur Eccl. vij. Conſidera opera dei ⁊ vide:
quia nemo poteſt corrigere quem ille deſpe-
xerit. Deſperit autē quem deſerit gratia ſua.
Nullum autem deſerit deus niſi ille pri⁹ de-
ſerat deum. Multa fecit chriſtus ad corrigen-
dum iudam vt emēdaret ſe de pctō ſuo. Ter
ruit verbis dicens. Veh autez homini illi per
quez tradar ⁊c̄. Attraxit beneficijs abluendo
pedes: ⁊ corpus ſuum in ſacramento porrigē-
do. Oſtendit ſe noſſe vnde prediꝛit: nec tamē
manifeſtauit alijs. Sed nec p iſta correxit ſe.
quia derelictus a deo quem ipſe reliqrat cupi
ditate deuictus. Quanta fecit pro cōuerſione
⁊ illuminatione illius populi iudeoruꝫ. Vitia
eorum reprehendit. errores detexit: eos veri-
tatem edocuit. inſidiantes illi ſcribas ⁊ phari
ſeos vt caperent in verbo confutauit. miracu-
lis innumeris doctrinaꝫ ſuaꝫ approbauit. paſ
ſionem ſuſtinuit. pro eis rogauit. poſt reſurrec
tionem multi ex patribus reſurgentes. ⁊ appa
rentes eis declarauerunt ipm eē meſſiam pro
miſſum in lege: per aploſ veritatem hanc ma
nifeſtauit ⁊ ꝑdicauit. ſigna terribilia future de
ſtructionis euenire voluit: nec tamen per iſta
ſe correxit. Venite ⁊ videte ait pſ. opa dei ter
ribilis in conſilijs ſuper filios hoīum. cum vi
delꝫ eoſ qui benefaciunt aliqñ deſerit occulto

Pctōr: ñ ꝯſiderat deū qui aliquos deſerit.

ſuo iudicio nobis ignoto ſed nunqꝫ iniuſto. Vñ
ſcti viri hoc conſiderantes non de ſuis operi-
buſ preſumunt. ſed ſemper timent ne occultis
coruꝫ demeritis a deo deſerantur. Job. xxiij.
A facie eius. ſcilicet dei turbatus ſum ⁊ conſi
derans timore ſolicitor. Sed pctōres qui hoc
non conſiderant non reſurgunt in iudicio re-
ro. extimantes ad placitum ſuum ſe poſſe cor
rigere ⁊ minis ⁊ penis alios emendare. ¶ De
tertio opere dicit Jab. xxxvij. Subter omnes
celos ipſe deus conſiderat. Et prouerb. v. Reſ
picit deus viaꝫ hominis. i. vitam ⁊ conuerſa-
tionem. ⁊ omnes greſſus eius ipſe conſiderat.
i. affectus. Hoc conſiderantes electi dei q̄ de
us ſemper videat omnes cogitationes coruꝫ
⁊ opera. ſibi cauent ne oculos diuine maieſta
tis offendam. Sic etiam quicumqꝫ ſeruuſ qui
ſciret ſe a domino ſuo optimo ⁊ ſapientiſſimo
intueri. diligenter attenderet ne quid quod ſi
bi diſplicceret perageret. vnde Hiero. Omnia
que faciunt ſcti in conſpectu dei faciunt. pctō
res autem fugiunt a facie dei. ſicut dicitur de
Cayn qui poſt homicidium ⁊ deſperationem
egreſſus ē a facie dei de pe. diſ. i. Et venit. Et
ideo non reſurgunt impij in iudicio recto in
vitando peccata. quia nō conſiderant ꝙ deus
videt opera eorum. quaſi non curet dicentes
cum quibuſdam infidelibus. Quid nouit de⁹
⁊ quaſi per caliginem iudicat. Nubes latibu-
lum eius. noſtra non conſiderat Job. xxij.

Pctōr non cō ſiderat. deuſ q oia co gnoſcit

¶ Tertia inconſideratio .§. iij.

eſt aliene conuerſationis. cōtra quod ait apls
Phil. ij. Non que ſua ſunt ſinguli conſideran
tes. ſ. tantum. ſed que aliorum ⁊. i. Pe. ij. dici
tur. Ex bonis operibus vos cōſiderantes glo-
rificent deuꝫ in tempore viſitationis. Debet au
tem triplex eſſe conſideratio circa alios. cuiuſ
contrarium vitium eſt.

¶ Circa ſubditum vt reguletur.

¶ Circa virtuoſum vt imitetur.

¶ Circa prauum vt excitetur.

Debet ſiquidꝫ prelatus diligenter cōſiderare
conuerſationē ſubditoꝝ ſuoꝝ. ⁊ examinare vt
corrigere valeat errata. Vnde prouerb. xxvij.
Diligenter agnoſce vultum pecoris tui. ⁊ tuos
greges tuos conſidera. Et in huius figuram
dicitur Leuiti. xiij. de leproſo. Conſiderabit
eum ſacerdos. quia. ſ. ſi apparent in eo ſigna
manifeſta lepre debet eum ſeparare a ceteris
ne alios inficiat. Vnde Hieronym. Reſecan-
de ſūt carnes putride. Morbida ouis a caulis
pellenda eſt ne totum corpus corrūpatur. grex
inficiatur. xxiiij. q. iij. Conſiderare etiam debꝫ
non ſuam vtilitatem. ſed communem ſicut di
citur de Onia ſūmo ſacerdote ꝙ cōtulit ſe ad
regem conſiderans cōem vtilitatem vniuerſe
multitudis. ij. Mach. iiii. Sed quia impii non

conſiderant hoc in ſubditis: ideo nõ reſurgũt
in iudicio ad recte iudicandũ ⁊ diſponendum
de eis:⁊ ideo cum eis corruũt in malũ: ſicut
Hely ſacerdos ⁊ iudex cum filijs ſuis. Ophni
et Finees.i.Reg.iiij. ¶Scdo debet conſide
rari conuerſatio bonoꝝ ad imitandum ⁊ per
maxime vita xpi. Quia vt ait Aug. omnis xpi
actio:noſtra eſt inſtructio. Hebr.e.iij. Conſide
rate fratres apoſtolum ⁊ pontificem confeſſio
nis noſtre Ieſum qui fidelis eſt ei qui fecit illũ
ſcʒ deo ad exequendum omnem volũtatẽ eiꝰ.
Plus enim mouent exempla ꝙ vba. Unde ꝙ̃
uis Aug. audiuiſſet doctrinã optimã.b. Amb.
predicantis:et qua ab errore manicheoꝝ eru
tus eſt: tamen ad plenũ ꝯuerſionem eius ⁊ ſu
mendam religionem xpianam magis mouit
conſideratio vite Antonij heremite:⁊ ſimpli
ciani: cum quo cõtulit de factis ſuis:⁊ Victo
rini cuius exemplũ Simplicianus ſibi ad imi
tandum induxit: vnde eccleſia orat. Sanctoꝝ
tuorum ad meliorem vitam exempla nos ꝓ
uocent. Sed impij non conſiderant eorum vi
tam niſi forte ad curioſitatem vel detractio
nem: iuxta illud ps. Cõſiderat peccator iuſtũ:
et querit mortificare eum. Magis conſiderãt
conuerſationem mondanorum ad imitandũ:
et ideo male iudicant de agendis ſm cõmunẽ
errorem. ¶Tertio debet conſiderari vita pra
uorum: vt ex his que ipſi faciunt propter mun
dum homo excitetur ad faciendum propter
deum: conſiderãdo quod ſi fit tm̃ propter pec
catum: vnde ſequitur mors eterna: quid fieri
debeat propter deum: vnde ſũmum premium
pſalmus. Oculis tuis conſiderabis ⁊ retribu
tionem peccatorum videbis .q.ſ. finis malorũ
mors eſt. Unde Hiere.ij. dicitur. Tranſite ad
inſulas ⁊ videte. ⁊ in Cedar mittite ⁊ conſide
rate vehementer ⁊ videte ſi factũ eſt huiuſce
modi ſi mutauit gẽs deos ſuos:⁊ certe ipſi nõ
ſunt dij. populus vero meus mutauit gloriaʒ
in ydolum. Obſtupeſcite celi ſuper hoc. Ido
lum dici poteſt quelibet creatura quam quis
ſupra deum diligit. vt pecunia. delectatio car
nis. potentia. ⁊ huiuſcemodi. Unde ⁊ auari
ciam dicit apoſtolus. quod eſt ydolorum ſer
uitus. Si ergo peccatores creaturis mũdi tã
to deſiderio afficiuntur ⁊ inſeruiunt vt videã
tur pro dijs habere. quid fieri debet pro vero
deo ⁊ cultu eius? Et non ſolum ad conſiderã
dum opera hominum. ſed etiam minimorum
animalium brutorum inuitat. Salomon di
cens prouerb. vi. Uade ad formicam o piger:
et conſidera vias eius ⁊ diſce ab ea ſapientiã:
que cum non habeat ducem: nec preceptorem
nec principem: parat ſibi in eſtate cibum:⁊ cõ
gregat in meſſe quod comedat in hyeme. Sic
congregãda ſunt in vita preſenti merita vt in
futurum viuat. Sed impij non eſtimantes bo

Bonoꝝ cõuerſa no ꝯſiderãda

na niſi que vident non reſurgunt in iudicio ve
re prudentie vt prouideant ſibi in futurũ: vn
de habeant ad viuendum in alio ſeculo cum
non valeant fodere tunc per penitentiã: ⁊ mẽ
dicare tunc erubeſcant. q2 eis nil daretur: vt
facit villicus iniquitatis qui ob hoc laudatus
fuit. q2 prudenter ſibi prouidit in futurum re
laxãdo debita. ⁊ iõ oʒ qḋ fame moriãt eterna.

¶Capitulum.xij.de inconſtantia.

Inconſtantia eſt quarta
filia luxurie. que ſm Tho. ſe.ſe.
q.liij. importat receſſum quendã
a bono propoſito diffinito. Huiuſ
modi autem receſſus principium
habet a vi appetitiua ſeu voluntate. Non eni
recedit quis a priori bono propoſito niſi pro
pter aliquod quod ſibi inordinate placet. Sʒ
iſte receſſus non conſumatur niſi per defectũ
rationis. que fallitur in hoc quod repudiat id
quod recte acceptauerat. Et q2 cum poſſit re
ſiſtere impulſui tentationum ſiue paſſionum:
ſi non reſiſtat hoc eſt ex debilitate ipſius. ſe nõ
tenet firmiter in bono concepto:⁊ ideo incon
ſtantia ꝙ̃tum ad ſui conſumationem pertinet
ad defectum rationis. Sicut autem omnis re
ctitudo rationis practice pertinet aliqualiter
ad prudentiam. ita omnis defectus eiuſdem
pertinet ad imprudentiam. Et ideo inconſtã
tia ſm ſui conſumationem pertinet ad impru
dentiam. Et ſicut precipitatio eſt defectꝰ cir
ca actum conſilij. Inconſideratio circa actũ
iudicij. Ita inconſtantia eſt defectꝰ circa actũ
precepti: qui actus pertinet ad prudentiam.
Ex hoc enim aliquis dicitur inconſtans: quia
ratio deficit in precipiendo ea que ſunt conſi
liata iudicata. ¶Eſt autem peccatum. quia Inconſtãtia ẽ pctm̃
cum ad prudentiam pertineat preferre maiꝰ
bonum minori bono. ⁊ per conſequens deſi
ſtere a meliori bono. ſ. iam propoſito quod fit
per inconſtantiam pertinet ad imprudentiã:
ſed prudentia eſt virtus: ergo imprudentia ꝙ̃
ſibi contrariatur eſt peccatum. Dicitur autem
inconſtantia. a Greg. in moral. Filia luxurie
non: q2 non cauſetur etiam ex alijs vicijs: ſed
quia luxuria totaliter extinguit iudicium ra
tionis. Inconſtantia autem ꝙ̃tum ad ſui cõ
ſumationem: vt dictum eſt pertinet ad defe
ctum rationis. Unde ⁊ phyloſophus dicit in
ethicis qḋ incontinẽs ꝯcupiſcẽtie totalr̃ nõ au
dit rõnem. Et Sapien. xiiij. dr̃. Oĩa cõmixta
ſũt incõſtantia nuptiaꝝ inordinatio mechie ⁊
impudicitie. Pertinẽt aũt ad incõſtãtiã defe
ctus itelligẽtie ⁊ ſolertie ⁊ ꝓuidẽtie ꝙ̃ ſũt par
tes integrales prudentie. Et intelligẽtia h̃ nõ
ſumitur pro potentia intellectiua: ſed eſt ꝗdã
recta eſtimatio de aliquo ꝑticulari fine. So
lertia eſt q̃ñ ex improuiſo occurrit aliqḋ agen

dum ſubito inuenire qđ cōueniat operi. Pru
dentia eſt reſpectu alicuius diſtantis ad ea q̄
in preſenti occurrunt ordinanda. Deficere āt
in huiuſmodi pertinet ad inconſtantiam.

¶ De vitio inconſtantie .§.i.

Poteſt exponi illud pſ.lxxvij. Auerterunt ſe ⁊
non ſeruauerunt pactum quēadmodū patres
eorum conuerſi ſunt in arcum prauum. Ad
uerterunt ſe.ſ.a deo recedentes ad quez erāt
conuerſi per pniam vel religionis aſſumptio-
nem:vel ordinis ſacri:vel alicuius boni propo
ſiti. Hiere.ij. Aduerſio tua increpabit te:⁊ p̄
ner.i. Aduerſio paruuloꝝ interficiet eos:⁊ nō
ſeruauerunt pactum.ſ.factum in baptiſmo vl
pnia vel religione aſſumpta aut ordine. Hieſ.
xi. Induxi ſuper eos omnia verba pacti huiuſ
quod precepi vt facerent ⁊ non fecerunt quē-
admodum patres eoꝝ conuerſi ſunt ⁊c̄. Arc᷑
prauus dici poteſt qui cuz videtur qđ debeat
emittere ſagittas:cuz trahitur frangitur:⁊ ſic
deficit. Et ſic inconſtantes cum eſt temp᷑ ope
randi:⁊ propoſuerant ⁊ promiſerant: tunc de
ficiunt. Uel arcus prauus eſt qui cum debet
iacere ſagittas contra alios reuertitur contra
ſe. Sic aliqui cum deberent corda obediētie
flecti ⁊ mittere ſagittas bonoꝝ operuz contra
dyabolum mittunt ſagittas malorum operū:
et hoc contra ſe ad vulnerādum ſe ⁊ alios ma
lo exemplo. Ozee.vij. Reuerſi ſūt vt eēnt abſq
iugo facti quaſi arcus doloſus: ⁊ hoc quēad-
modum patres eorum. ipſi enim allegant cō
ſuetudinem ſuorum anteceſſorum q̄ ita fece-
runt ipſi. Hiere.xvij. Indurauerunt ceruicez
ſuam ⁊c̄. Procedit autē inconſtantia:ideſt nō
permanere firmus in propoſito boni qđ deter
minauit agendū ſꝫ ab eo recedē ex triplici cā.

¶ Primo ex inordinatione affectionis.
¶ Scđo ex horrore tribulationis.
¶ Tertio ex ſubtractione delectationis.

¶ De primo dicitur .§.ij.

Incon ſtās rece dit a p̄ poſito pp inor dinatio nez affe ctus

Sap.iiij. Inconſtantia ꝯcupiſcentie.i. ex in-
ordinata affectione procedens peruertit ſen-
ſum ſine malitia.ſ.a propoſito boni. Jacob.i.
Unuſquiſq tentatur a concupiſcentia ſua ab
ſtract᷑ ⁊ illectus abſtract᷑.ſ.a propoſito bono:
et illectus a ſpecie boni quod ſibi concupiſcē
tia ſuggerit. Et ſequitur: deinde concupiſcē-
tia cum conceperit.ſ.affectum mali parit pec
catum. Dum enim afficitur homo inordinate
ad iſta terrēa: diuitias: voluptates: honores:
et huiuſmodi: q̄uis proponat frequenter per-
ſiſtere in bonis propoſitis ⁊ exequi quod ratio
ſuadet agere: cum offertur aliquid diuitiarū
vel delectationis carnalis: vel aliud ad quod
inordinate eſt habitualiter affectionatus in-
conſtans efficitur frangens omne bonum p̄-
poſituz. Un̄ ſaluator in euangelio. Luce.viij.
dicit q̄ ſemen cadens inter ſpinas:quod natū
non peruenit ad perfectionem: qꝛ ſuffocatum
fuit a ſpinis hi ſunt qui audiunt verbuz dei ſꝫ
a ſollicitudinibus huius vite ⁊ voluptatib᷑ eū-
tes ſuffocantur: ⁊ fructum non faciunt. Terra
eſt cor eorū. Spine ibi orte affectiones nimis
inordinate. Semen boni ortuz : propoſitū bo
ni conceptum ex inſpiratione vel predicatiōe
ſed fructus impeditur : qꝛ affectiones ille ni-
mis multiplicate interrūpunt propoſitū ⁊ in-
conſtans efficitur. Balaam cum fuit vocatus
a Balach rege Moabitaꝝ ad maledicendum
populo dei vt exterminaret ab angelo admo-
nitus propoſuit non dicere niſi ea que domi-
nus per eum mandaret dicenduz vel loqui fa
ceret: quod ⁊ ter fecit. Sed illectus ⁊ inclina
tus affectu honoris ⁊ pecunie quaz appetebat
ab illo rege mutauit propoſitum docens illū
quomodo poſſet illos deuincere videlicz mit
tendo ad caſtra iuuēculas ornatas ad alliciē
dum eos ad fornicandum cum eis. Et lꝫ pplꝫ
ille propoſuiſſet ⁊ promiſiſſet ſeruare manda-
ta: ⁊ per conſequens non fornicari: tamē mul
ti inordinate affecti ad voluptates fornicati
ſunt ſed puniti ſunt occiſis.xxiij.milib᷑ : ⁊ ille
Balaam cum his qui dederunt ei illam oc-
caſionem perierunt: vt habeť Nume.xxij. Af-
fectio etiam inordinata ad propinquos facit
homines inconſtantes: ⁊ recedere a propoſi-
to perfectionis aſſumpto. Unde Greg.in.vij.
moral. Sunt plerīq qui non ſolum aliena nō
appetunt: verūetiam cuncta que poſſederant
in mundo derelinquūt ſemetipſos deſpiciūt:
nullam preſentis vite gloriam requirunt: ab
huius mundi ſe actionibus ſeparāt: ſed tamē
adhuc vinculo carnalis cognationis ligati:
dum amore propinquitatis indiſcrete deſer-
uiunt: ad ea ſepe per affectum cogitationū re
deunt que iam cum proprio deſpectu ſubege
runt. Cūq plus q̄ neceſſe eſt carnis ꝓpinquos
diligunt retracti exterius a cordis parēte di
uiduntur. Nam ſepe quoſdam videmus mun
dum ⁊ opere ⁊ profeſſione reliquiſſe : ⁊ tamen
pro inordinato affectu propinquorum preto-
ria irrūpere: terrenarum rerum iurgiis vaca-
re: libertatem intime quietis relinquere ⁊ mū
di ſtudia iaꝫ detracta repare: hec oīa. Greg.
Et ego vidi tales in talia incidere: ⁊ tandem
propter inordinatum affectum propinquoꝝ
corpore ⁊ anima male fortunari : omne pro-
poſitum boni dimittere. Et paulo infra ſubdit
ibi Greg. Sic quiſq debet propinquorū ne-
ceſſitatibus compati: vt tamē per compaſſio-
nem non ſinat vim ſue intentionis impediri:
vt affectus mentis viſcera impleat: ⁊ tamen a
ſpirituali propoſito non auertat ⁊ amore ſpiri
tualium dilectionem in ſe propinquorum vin
cant. Quod pulchre figuratum in illis vaccis

oſtendit quas applicauerunt philiſtei ad ferē
dum plauſtrum ſuper quod poſuerant archaʒ
domini. Dicitur enim de eis .i. Reg. vj. Tollē
tes duas vaccas que lactabant vitulos iunxe
runt ad plauſtrum vitulosq; earū clauſerunt
domi. Et paulopoſt ibant indirectū vacce per
viā que ducit bethſamis. ⁊ itinere vno gradie
bantur per gentes ⁊ mugientes ⁊ non decli-
nantes neq; ad dexteram neq; ad ſiniſtram.
Uacce iſte deſignant viros ſpirituales ⁊ prela
tos. ⁊ doctores. qui in plauſtro mentis debent
portare archaʒ ſcientie ſacre ſcripture. in qua
permaxime ſunt xp̄i miſteria abſcondita figu
rata per ea que in archa erant. Uituli ſunt eo
rum propinqui vl' filij ſpirituales. Bethſamis
interpretatur domus ſolis ſignans domum
glorie. Debent ergo prelati ⁊ doctores cum
ſuperna ſcientia ad eterne lucis habitaculum
ſe dirigere ⁊ cum incedunt attendentes neceſ
ſitatibus propinquorum vel filiorum ſpiritua
lium corporalibus vel ſpiritualibus deſigna-
tis per clauſuram eorum. mugire quidem de
bent per compaſſionem ad eos. ſed colla poſte
rius non flectere. nec ab itinere ceſſare. ſed
bethſamis tendente. non declinando ad dex
teram neq; ad ſiniſtram. i. viam rectitudinis
tenendo. ad vicina erroris latera pro affectu
pignorum non declinare ſicut fecit Job. qui
audita non dico neceſſitate morte filiorum
quaſi mugitum dedit. dū tonſo capite in ter
ram corruit. ſed mugiens recto itinere iuit. q2
os ad laudeʒ dei aperuit dicēs. Dn̄s dedit ⁊c̄.

¶ Secūdo procedit in- .§. iij.
conſtantia ex horrore afflictionis. Quamuis
enim quis proponat firmiter ſe habere in bo-
nis operibus ⁊ non declinare a rectitudine p̄
pter quecumq; aduerſa ſibi occurrentia. q̄ñ
videt ſibi de propinquo iminere aliquod ma-
gnū periculū tribulationis. aut quando inci-
pit pati āguſtias ⁊ dolores. recedit a propoſi
to aſſentiens alicui malo vt euadat mala in-
minentia. Unde dicitur Jaco. i. Uir duplex
animo inconſtans eſt in omnib' vijs ſuis. Sic
ſimplex animo dicit' qui i omnibus opib' ſuis
reſpicit ad deuʒ omnibus preponens commo
dis mundi. Ita duplex eſt qui reſpicit ad ſalu
tem anime ⁊ corporis. vnum alium. ideſt affe-
ctum habens ad deum. aliuʒ ad conſeruatio
nem corporis ſui. Nec ad deum habet ita ani
mum quin admitteret aliquid ſeu faceret con
tra deum pro ſui conſeruatione ⁊ ſuarum re-
rum. Hic igitur inconſtans eſt in omnib' vijs
ſuis. quia cito recedit a propoſito propter ad-
uerſa. De hm̄oi dicit. ps. In ignem dejicies
eos. in ignem. ſ. tribulationis. in miſerijs non
ſubſiſtent. ideſt non firmi ſtabunt in concepto
propoſito virtutis. Diſcipli domini fecerūt ſibi

Horror aduerſorū facit incōſtantiā

firmum propoſitum tempore paſſionis appro
pinquante ipm non deſerere. ⁊ petrus magis
promittens in carcerem ⁊ in morteʒ ire ſecus.
ſed cuʒ viderent ſibi imminere p̄iculum mor
tis capto a iudeis in orto omnes fugierunt.
Petrus ad interrogationem aliorum ne cre-
deretur diſcipl's eius. ter cuʒ negauit cū iura
mento Math. xxvj. ⁊ ſic fuerunt inconſtantes
in propoſito. Sed timendo mortē carnis tue.
ait Aug. dabis mortem anime tue. Eſto fide
lis vſq; ad mortem. ⁊ dabo tibi coronaʒ vite.
Apoc. ij. Fidel'. ſcilicet. ſeruando promiſſa in
baptiſmate. videlicet abrenunciare diabolo ⁊
temptationibus eius. Firmus perſiſtendo in
via mandatorum. ⁊ hoc vſq; ad mortē incluſi
ue. i. etiā in his in quibus ſequitur mors. que
eſt vltimum terribilium. ſctūs Uircinus me
dicus iam ſuſtinuerat multa martyria conſtā
ter pro fide xp̄i. ſed duct' ad decollandū cepit
expaueſcere. ⁊ q̄ſi a propoſito recedere. ſed cō
fortatus verbis ſcti vitalis reſumpto vigore ſpi
ritus mortem ſuſcepit. Non coronabitur niſi
qui legitime certauerit. inquit ap̄ls. Cōtra ad
uerſa tentationum ⁊ tribulatiōis. ita ſcilicet
q̄ ſit conſtans vſq; ad mortem. Qui eni nimis
timent ⁊ horrent aduerſa hi non ſunt apti ad
vincendum inimicos ſpirituales. vnde nec ad
regnum. ¶ Unde in huius figuram legimus
in li. Judicum. ſeptimo capitulo. q̄ cum Ge
deon deberet pugnare contra madianitas ⁊ figura.
multis militibus congregatis cum eo d' pp̄lo
dei. Primo ex iuſſu dei ſequeſtrati ſunt a bel
lare dbentibus omnes pauidi ⁊ remiſſi ad do
mos ſuas. Secundo facta eſt iterum alia pro-
batio ſeu examinatio eorum qui deberent pu
gnare. videlicet de omnibus congregatis ⁊
pergentibus ad potanduʒ ad aquarū fluenta.
qui non genuflexi ſed erecti aquam ſumerent
manu ad os projiciendū. illi vt apti ad victori
am cum gedeone ſoli aſſumerentur. alij vero
qui flexis genibus de fluuio aquam biberent.
illi vt inepti remitterentur ad propria. ſicq; p
hanc diſcuſſionem trecenti ſoli ex. x. millibus
remanſerunt cum gedeone qui ex dei ordina-
tione hoc modo pugnando vicerūt. ad caſtra
hoſtium accedentes lagenas omnes in ſini-
ſtra manu tenerunt in quibus vl' ſuper quibus
lampades accenſas habebant ⁊ in dextra tu-
bas. quibus buccinantibus ⁊ lagenaʒ fictiles
inuicem percutiēdo frangentibus. ſicq; lumi
naribus lampadum apparentibus exterriti
hoſtes in fugam conuerſi ſunt ⁊ occiſi. Ut ex-
ponit Grego. in morali. li. iij. capi. xxviij. Ge
deon ſignificat xp̄m qui eſt caput exercitus
pp̄li dei ⁊ iudex eccl'ie. Interp̄tatur eni gede-
on circumiens in vtero. Uñ apte figurat xp̄m
qui ſua diuinitate cuncta circūiens ⁊ comple-
tens. ⁊ per hūanitatē in vtero vgis fuit Madiā

Interptat̄ ḋ iudicio ſignificās d̄mōes q̄ ḋ iudicio iuſte iudicāt, dei repulſi ſūt ab humāo genere. Congregati cū gedeone ad bellandum ſunt cūcti fideles. Sed multi ſūt vocati pauci vero electi. ſ. qui habeant victoriā de inimicis. Nam qui nimis horrent aduerſa timentes pelli ſūc. hi apti non ſunt. Inſuper ⁊ qui ſapientes ſunt haurientes aquas. ſ. doctrinaȝ flexis genibus in terra. ideſt que ita vacant lectioni vel auditiōi diuinorū q̄ ea opere nō ſeruant curuati ad terrena: hi etiā victoriam habere non poſſunt. Pauci ergo ſunt qui remanent cū chriſto pugnantes. qui. ſ. non curui ſed recti remanent rectitudinē vite. ſeruātes diuinā doctrinā quā hauriunt. Et hi trecenti ſunt. ſ. habitantes perfectā noticiā. perfectā ſm̄ fidē trinitatis. Centenarius eniȝ numerus ſignificat perfectionē. ⁊ ternarius trinitatē. Numerus etiā trecentorū ſm̄ Grego. continetur in littera Thau. que crucis ſpeciem tenet. cui ſi ſuper tranſuerſaȝ lineaȝ id qḋ in cruce eminet adderetur iā non crucis ſpeciē teneret: ſed ipa crux eſſet. In his ergo trecentis ſequentibus gedeonē ſignantur hi q̄bus dictū eſt a chriſto. Si quis vult poſt me venire abneget ſemetipſuȝ ⁊ tollat crucē ſuaȝ ⁊ ſequatur me. Hi ergo ferūt crucē ſignataȝ i Thau per carnis ſui mortificationē. per proximi in malis compaſſionē. per paſſionis chriſti fiduciā ⁊ protectionē. Armati incedūt ad bellū. ſ. tuba predicationis vel publice confeſſionis cū expedit. lāpade ⁊ radio exēplaris conuerſationis vel miraculorū coruſcatōis lagenis corporeis. quibus confractis per fatigationē laborū tolerationē ⁊ tormentoruȝ. ⁊ omniū aduerſorū letā per paſſioneȝ deuicti ſunt inimici infernorū ⁊ ipſi cū victoria reuertuntur ad ciuitatē propriā ſupernorū. q̄ꝛ conſtantes fuerunt. ſic dictū fuit Joh. Apoc. vij. Hi ſunt qui venerunt ex magna tribulatione ſcilicet cōſtantes in eis modo coronantur.

Sub tractio delec tatiōis facit in cōſtan tiam.

¶ Tertio procedit incō- .§. iiii.

ſtantia ex ſubtractōe delectatiōis. Sine gaudio ſeu delectatione aliqua diu quis ſtare nō poteſt ſpirituali vel mundiali. Contingit aūt q̄ aliquis aſſuetus conſolationibus mundi: cōpunctus abſtinere proponit a vicijs ⁊ firmiter permanere in via morū. Sed cū non ſtudet in ſpiritualibus delectari. inſtigatur a cōſuetis vicijs. ⁊ triſtitia tactus de ſubtractiōe eoꝝ delectationis inſtigationi aſſentit illius delectationis recedens per h̄ a concepto propoſito boni. ⁊ ſic inconſtans efficitur. Unde Jaco. iij. dicitur. Ubi zelus ⁊ cōtentio. ibi inconſtantia ⁊ omne opus prauuȝ. Et licet ibi loquatur de zelo inuidie. poteſt etiā intelligi de zelo amoris mali. In vtroq̄ eniȝ zelo propter triſtitiā ex carentia delectationis cupite ſequitur inconſtantia ⁊ receſſus a bonis propoſitis. vt p̄ȝ in ſaul: qui ex zelo inuidie perſequens Dauid aliq̄n recognoſcēs peccatū ſuū propoſuit ⁊ promiſit non perſequi. Et precipue q̄n potuit occidere Dauid Saulē in ſpeluncā ingreſſuȝ ad purgandū ventrē. ⁊ altera vice cū de nocte acceſſit ad tentoriū ſuū tollens haſtā eius. ſed poſtea inſtigatus eodē zelo proſecutus eſt perſecutionē ſuā iniuſtā. Et vr̄ hoc pertinere ad ſpeciale vitiū quod dicit mollicies. ¶ Dicit. n. ph̄s in. vij. ethi. q̄ mollis dr̄ qui recedit a bono ꝓpter triſtitias cauſatas ex defectu delectationū quaſi cedēs debili mouenti. vn̄ perſeuerantie opponit̄. Pro cui⁹ declaratiōe dicit. b. Tho. ij. ij. q. cxxxviij. q̄ laus perſeuerantie in hoc cōſiſtit q̄ aliquis non recedat a bono propter diuturnā tolerātiā difficiliū ⁊ laborioſorū. cui directe opponitur q̄ aliquis de facili recedat a bono propter aliqua difficilia que ſuſtinere non poteſt. ⁊ hoc pertinet ad rationē mollicie. Nā molle dr̄ qḋ facile cedit tangenti. non aūt iudicatur aliquid molle qḋ cedit fortiter impellenti. Nā ⁊ parietes cedunt machine percutienti. Et ideo non reputatur aliquis mollis ſi cedat aliquibus valde grauiter impellentib⁹. Un̄ ph̄s dicit in. vij. ethi. q̄ ſi quis a fortibus impellentibus delectationibus vincitur vel triſtitijs non eſt mirabile ſed cōdonabile ſi cōtra tendit. Manifeſtū eſt aūt q̄ grauius ipellit metus periculorū q̄ꝫ cupiditas delectationū. Un̄ tullius dicit in p̄io de officijs. Nō eſt conſentaneū qui metu non frangitur cuȝ frangi⁹ cupiditate. nec qui ſe inuictū a labore preſtiterit vinci a voluptate. Ipſa etiā voluptas attrahendo fortius mouet q̄ꝫ triſtitia de carētia voluptatis retrahendo. q̄ꝛ carentia voluptatis eſt purus defectus. Mollis ergo proprie ē qui recedit a bono ꝓpter triſtitias cauſatas ex defectu delectationū. Eſt aūt vitiuȝ diuiſuȝ ⁊ diſtinctū ſpecie a vitio mollicie. de quo dictū eſt ſupra in. c. de vicio contra naturā. Nā illud pertinet ad luxuriā ⁊ opponitur caſtitati. Iſtud ad inconſtantiā ⁊ opponitur perſeuerantie. Quod. n. aliquis cedat debili mouenti quod pertinet ad mollicieȝ. hoc poteſt eſſe dupliciter. Uno modo q̄ꝛ difficilius poteſt delectationū abſentiā ſuſtinere. ⁊ hec mollicies pertinet ad inconſtantiā. Alio modo naturali diſpoſitione. quia videlicet habȝ animū minus conſtantē propter fragilitateȝ complexionis. ⁊ hoc modo comparantur femine ad maſculos. vt dicātur mulieres quaſi molles ⁊ maſculi viri: quaſi viriles. ⁊ ideo per quandam aſſimilationem qui muliebria patiuntur dicuntur molles quaſi muliebres effecti. quod pertinet ad luxuriam. ¶ Scien-

Mollicies ſpāle vitiuȝ.

Mollicies

dum etiam q̄ delicia eſt quedã mollicies ſm philoſophũ in.vij.ethi.⁊ ſm Thomam mollicies proprie reſpicit defectũ delectationũ. delicie autem cauſam impeditiuam delectationem puta laborem ⁊ huiuſmodi. Voluptati enim corporali opponitur labor. Et ideo res inquantum ſunt laborioſe intantum impediunt voluptates. Delicioſi autẽ dicuntur qui nõ poſſunt ſuſtinere aliquos labores. nec aliquid quod voluptatem diminuat. Unde dicit Deut.xxviij. Tenera mulier ⁊ delicata que terram ingredi non valebat. nec pedis veſtigium in terra figere propter mollicie. Item inquantum in ludis ſolatijs. ⁊ huiuſmodi. eſt ibi quedam remiſſio ſeu requies que opponitur labori. Et ideo ſicut non poſſe ſuſtinere laborioſa pertinet ad mollicie. ita ⁊ nimis appetere remiſſa vel quãcunq; quietem in ludis ſolatijs. vel recreationibus corporalibus vel in non ſurgendo ad vigilias noctis debitas pertinet ad mollicie. ¶ Sed nota q̄ duplex eſt mollicies ⁊ delicia. Una criminalis de qua dicitur prouer.xviij. Qui mollis ⁊ diſſolutus eſt in opere ſuo frater eſt ſua opera diſſipantis. Et.i.Thimo.v. Uidua viuẽs in delicijs mortua eſt.ſ.in anima. Alia ſpiritualis. de quã Eſa.xlvij. dicitur de anima ſpſa ad terrena et vita ſpirituali. Nõ vocaberis vltra mollis ⁊ delicata. Et Cãti. Que eſt iſta que aſcendit de deſerto delicijs affluens.ſ. ſpiritualium gaudiorum. Et prouerbio.viij. Delicie mee eſſe cum filijs hominum.

Duplex mollicies

¶ Capi.xiij. de amore ſui.

Amor ſui eſt quinta filia luxurie. Sed notandũ ſm Thomã.ſe.ſe.q.xxv.articu.v. Amare ſeipſum contingit tripliciter.

¶ Uno modo prout eſt cõmune omniũ.
¶ Secundo modo prout eſt ꝓpriũ bonorũ.
¶ Tertio modo prout eſt proprium malorũ.

¶ Homo enim dicitur aliqd eſſe dupliciter. Uno modo ſm ſuam ſubſtantiam ⁊ naturã. Et ſm hoc omnes eſtimant ſm bonum commune ſe eſſe id quod ſunt.i.ex anima ⁊ corpore compoſitos: ⁊ ſic omnes homines boni ⁊ mali diligunt ſeipſos inquantum diligunt conſeruationem eſſe ipſorum. quod naturale eſt vnum nec vitium. Secundo mõ dicitur homo aliquid eſſe ſm principalitatem. ſicut princeps ciuitatis dicitur eſſe ciuitas. vnde quod principes faciunt dicitur facere ciuitas. Sic autem non omnes eſtimant ſe eſſe id qđ ſunt. Principale enim in homine eſt mens rationalis. Secundarium eſt natura ſenſitiua ⁊ corporalis. quorum primum apoſtolus nominat hominem interiorem. Secundum vero hominem exteriorem.ij.Cor.iiij. dicẽs. Licet his qui noſter eſt homo exterior corrũpatur. ſcilicet corpus. tamen his qui noſter eſt homo interior renouatur de die in diem. id eſt mens rationalis. Mali igitur eſtimant principale eſſe in eis naturam ſenſitiuã vt corpus. Unde non recte cognoſcentes non vere diligunt ſeipſos. quia non ſm id quod vere eſt principale in eis. Boni vero cognoſcentes vere ſeipſos: vere ſeipſos diligunt. quia ſm quod vere eſt principale in eis.i.ſm mentem naturalem ⁊ hoc eſt diligere ſeipſum qđ precipitur. ex quo ponitur pro exemplo dilectionis proximi dum dicitur. Leui.xix. Diliges amicum tuum ſicut teipſũ. Et loco amici dicitur. Mathe.xxij. a chriſto proximum tuum. ⁊ hoc pertinet ad virtutem charitatis. Sed amor quo peccatores amant ſeipſos. id eſt ſm corpus ⁊ ſenſualitatem eſt peccatum ⁊ cauſa multorum malorum. Et de hoc intelligitur illud ps. ſm expoſitionem Auguſtini. Incenſa igni ⁊ ſuffoſſa. ab increpatione vultus tui peribunt. Ubi Auguſtinus. Omnia peccata procedunt aut ab amore male inflãmante ⁊ hec ſunt incẽſa igni. ſcilicet opera mala aut a timore male humiliante. ⁊ hec ſunt ſuffoſſa. quia deijcit ⁊ quaſi ſuffodit animum timor. Sed peribunt id eſt faciẽt homines perire talia opera facientes ante faciem dei increpantis propter huiuſmodi. Timor enim malus ab inordinato amore procedit. Ex eo enim quis timet dum expectat vel dubitat aliquid quod amat ſibi auferri vel ledi. Iſte amor ſui ſm ſenſualitatem ſm Auguſtinum in quarto de ciuitate dei. eſt ille qui edificat ciuitatem babilonis. id eſt ſtatũ damnationis creſcens vſq; ad contemptum dei. Incenſa ergo igni. id eſt amantes ſeipſos ſm naturam ſenſualem peribunt domino increpante in iudicio. triplici ratione.

¶ Primo quia deo inimicantur.
¶ Secundo quia proximo iniuriantur.
¶ Tertio quia in vitio multiplicantur.

Amor ſui inimicat deo.

¶ Inimicatur quidem deo .§.i. amor ſui. quia vbi debet quilibet deum habere vt vltimum finem quia vere eſt vltimus finis omnium ad quem omnes alij fines reducendi ſunt. per amorem ſui talis habet ſeipſum. vt vltimum. ⁊ ſic fruitur ſeipſo ⁊ vtitur deo. Dicit autem Auguſtinus q̄ nil peius q̄ frui vtendis ⁊ vti fruendis. Amat enim ſe ⁊ conſeruationẽ ſui. vt gaudeat ſm ſenſualitatem non curans deum offendere vt ei complaceat. nec vellet mori etiam deum in gloria videndo. ſed patriam facit de exilio. hic vtitur deo quo frui debet. quia non

amat deum propter ſeipſum: ſed vt ei proſpe- retur ⁊ bene faciat. Et iſtas ꝯditiones de ami cicie quas deberent habere cum deo ⁊ cũ rõ- ne: ad ſeipſos ſecundũ ſenſualitatem habẽt nõ ſm rationem. Apparet hoc per illa quinqꝫ q̃ ſunt proprie amicicie ſm phm in .ix. ethicoꝝ. Amicus enim vult ſuum amicum eſſe ⁊ viue re. Scdo vult ei bona. Tertio ad honorem la borat ⁊ operatur. Quarto conuiuit ei delecta biliter. Quinto concordat cum ipſo eiſdẽ de- lectatus ⁊ contriſtatus cum eo. Mali autem homines amantes ſe nolunt conſeruare inte gritatem mentis ſed corporis ⁊ vite ſenſualis. Scdo non appetunt menti ſpiritualia bona. et dei gloriam: ſed corpori delectabilia. Ter tio non operantur neqꝫ laborant pro virtuti- bus acquirendis ⁊ ad honorem dei ſed ad de lectandum corpus: ⁊ propter hoc ſuſtinẽt ma gnos labores: ⁊ pericula: vt pꝫ in furtis: adul- terijs ⁊ alijs malis que perpetrant quotidie. Quarto non eſt eis delectabile redire ad cor ⁊ conuiuere menti gaudioſe: ⁊ hoc ideo quia in ueniunt ibi mala ⁊ pñtia ⁊ preterita peccatoꝝ et futura penarum que horrent: nec glorian- tur cum deo loqui in orationibus ⁊ lectionib⁹ ſed gaudent ⁊ conuiuunt delectabiliter cum ſenſualitate ſemper in hmõi querentes verſa- ri que ſenſibus ſint placibilia. Quinto non ſi- bijpſis concordant. ſ. rationi: propter conſciẽ tiam remordentem: nec cum voluntate dei ſꝫ bene concordant cum appetitu ſenſitiuo ipſi obedientes. Et qꝛ per maxime dediti luxurie amant ſe ſm ſenſualitatem: cum illa maxime abſorbeat rationẽ: ideo dicitur iſte amor ſui filia luxurie: ⁊ ñ in alijs ⁊ cum alijs vicijs repe riatur. ¶ Ad hunc amorem ſui pertinere vi- detur prudẽtia carnis: de qua dicit apl's Ro. viij. Sapientia carnis inimica ẽ deo. Dicit. n.

Prudẽ tia car- nis

btũs Tho. ſe. ſe. q. lv. ar. i. ꝙ prudentia ſit cir- ca ea que ſunt ad finem totius vite: ideo pru- dentia carnis proprie dicitur ſm ꝙ aliqs bo- na carnis habet vt in vltimum finem vite ſue: et qꝛ per hoc deordinatur circa vltimum finẽ qui non cõſiſtit in bonis corporis: ideo eſt pec catum. debet enim diligi caro ita vt ordine- tur ad bonum anime ſicut ad finem non ꝙ in ea conſtituatur finis: ⁊ non ſolum eſt peccatũ ſed etiam mortale: quando videlicet cõſtitui tur finis in hmõi delectatiõibus carnis. Ita videlicet ſtudens diuerſis vijs ⁊ modis quo- modo poſſet delectare ſenſualitatem ꝙ para tus eſt facere contra dei legem. Ubi dicitur. Ro. viij. ꝙ prudentia carnis legi dei ſubiecta non eſt. Et ſub prudentia carnis includit̃ etiã prudentia mundi inqñtũ. ſ. exteriores res mũ di querantur propter carnem: de q̃ Luce. xvi. Filij huius ſeculi prudentiores ſunt filijs lu- cis. Et Baruch. iij. filij Agar queſierunt pru dentiam que de terra eſt. Sed ꝙ aliquis ali- quando inordinate afficiatur ad aliquod de- lectabile carnis: ⁊ ſic adhibeat ſtudium ⁊ dili gentiam ad conſequendum illam delectatio nem: non tamen ibi conſtituens finem vel in eum quod contra precepta ſit: erit tunc venia le prudentia carnis: ⁊ hoc eſt quod ait aplus. Carnis curã ne feceritis in deſiderijs.

¶ Scdo per amorẽ ſui in- .§. ij.

ordinatuꝫ iniuriat̃ quis proximo multiplicit̃. Et primo quidem quia multa que ſuperflue ex- pendit ad delitias ſuas ⁊ delectationes ſub- trahit pauperibus. Et quis eſt tam iniuſtus: in- quit Amb. ꝙ qui multorum ſubſidia ſuas de litias parat. diſ. xlvij. Sicut hi. In quo magis adhuc delinquunt clerici qui bona ſeu reddi tus eccleſiarũ que ſunt pauperum vltra ſuam neceſſitatem conuertunt in delitias carnis: contra quos inuehitur. Hiero. dicens. Nat⁹ in tugurio ⁊ ruſticana domo qui vix rugientẽ ventrem milio vel cibario pane ſaturare pote ram nunc ſimilã ⁊ mella faſtidio. xij. q. ij. gloria et loquitur in perſona eorum. Bern. in ſermo nibus ad idem. Clamant nudi. clamãt fame lici. ⁊ conqueruntur de clericis dicentes. No bis fame ⁊ frigore miſerabiliter laborantibus quid conferunt tot mutatoria vel extenſa in perti cis: vel plicata in manticis noſtruꝫ eſt quod effunditis. Nonne crudeliter nobis ſubtrahit̃ quod inaniter expeditis. Et nos dei pſalma- tio: ⁊ nos chriſti ſanguine redempti ſumus vi ta noſtra cedit vobis in ſuperfluas copia. Nris neceſſitatibus detrahunt quicquid veſtris va nitatibus accedit. hec ille. Hoc totum proce dit ex nimio amore ſui. Charitas enim que ꝫ- riatur ſibi non querit que ſua ſunt: dicit Apo ſtolus. i. Corinth. xiij. i. tantum: ſed ⁊ que ſunt aliorum. Unde ⁊ de Alexandro magno dr̃ ꝙ cum ſemel eſſet cum magno exercitu in quo- daꝫ loco ſterili ⁊ inaquoſo: ⁊ ſitiret ipſe cũ ex- ercitu ſuo fuit oblatus ſibi ciphus aque: ſꝫ cõ ſiderans ꝙ de eo omnes alij bibere non pote- rant effudit in terram aquam illam. Ex iſto amore ſui nimio non ſolum non ſubuenit pri mo in neceſſitateꝫ quinimo ⁊ multe oppreſſio nes ⁊ fraudes ⁊ iniuſtitie ⁊ predationes ppe- trant̃ ⁊ adulteria ⁊ inceſtus ⁊ ſtupra: que oĩa ſunt contra proximos in magnam iniuriam eorum. Unde Dauid adulteriuꝫ operatus eſt cum berſabee niſi ex nimio ſui amore ſatiſfa- cere volens concupiſcentie ſue? Unde fili⁹ ei⁹ amon conſtuprauit germanaꝫ ſuam niſi pro- pter amorem propriuꝫ. Unde Nembroth ce- pit eſſe robuſtus venator hominum. i. oppreſ ſor. Gen. x. ⁊ primus tyrannus volens alijs do minari niſi ex ſui amore? Unde Romulus ſo- lus occiſo germano voluit primus obtinere

regnum romanorum. Marius ⁊ ſylla pluries
conſulatum. Julius ceſar demum imperium
multis iniurijs ⁊ ſtragibus populoꝝ niſi ex ſui
amore: vt ait Aug. de ci. dei. Unde ⁊ Plato
dixit ciuitatem illam bene regi in qua quis ꝓ
prios neſcit affectus: ideſt amorem proprium.
Et Sene. ait: q ſi iſta duo ꝓnomia meũ ⁊ tuũ
tollerentur de mũdo. ſ. quo ad effectũ ⁊ affe-
ctum ois guerra ⁊ cõtrouerſia ceſſaret. q duo
ptinēt ad amorē ſui inordinatũ. hec eſt cauſa
ois diſcordie in ciuitate. Nã qz qlibet nimis
ſe amans vult in impoſitionibus ⁊ grauamini-
bus pre ceteris: ⁊ vltra debitum alleuiari. ⁊ in
honoribus ſup alios exaltari: vnde oriuntur
ſecte ſeditiones ⁊ perſecutiones adinuicem.
Mandauit dñs in veteri lege miluum nõ de
bere comedi. cui' vox eſt miomio. qz videlicet
propter tales mores milui nos non vult fide-
les ſibi incorporari. ⁊ in cauſa propria ſtatue-
runt iura. nullus ſit iudex ex eo q amor pro-
prius mentem excecat.

¶ Tertio per amorem ſui .§. iij.
nimium peccata multiplicantur. tales enĩ de
Pctã multipli cant. ꝑ ſui amo rem. facili tranſgrediuntur oia mandata dei ⁊ ec-
cleſie. cũ ſint grauia ſenſualitati. Se non poſ-
ſe ieiunare affirmant. Incantationes: diuina-
tiones: ⁊ diuerſa ſacrilegia ſequi non curant ⁊
facere vt conſequantur ſanitatē corporis ſui:
quod inordinate amant. Si in clero ſunt. offi
cia diuina euitant: ab ouibus ſuis lanam ⁊ lac
requirunt cũ omni diligẽtia. de aiab' aũt corꝑ
parum curãt. Si in religione. de cerimonijs
nihil curant: de cõmunitate parum: dum eis be
ne ſit. Hic amor ſui ē ille de quo chriſtus ait.
Johan. xij. Qui amat aiam ſuam perdet eam.
Qui enim amat aiam ſenſitiuã volens ſatiſfa-
cere appetitui ſenſitiuo ſuo: perdet aiam intel
lectiuam multa vitia incurrendo. ⁊ eſt ibi rela
tio reciproca. ibi eam. Ponit autem apłus. ij.
Thimo. iij. que mala proueniãt ex amore ſui
dicens. Erunt in nouiſſimis tpibus hoies ſe
ipſos amantes. Ubi dicit. b. Tho. ſuper hunc
locum. Radix totius iniquitatis eſt amor ſui
ipſius: ſcilicet ſm ſenſualitatem. Ex hac radi
ce ſunt diuerſe ſpecies iniquitatis que conſe-
quenter enumerat apłs. Cupidi quo ad bona
exteriora appetendo etiã nõ ſua. Elati elatio
eſt ſpecies ſuperbie: qua ſez ſuper alios ſe pre-
fert. Superbi quo ad alias ſpecies ſuperbie.
Blaſphemi quo ad deũ. maledicẽtes de deo.
parentibus nõ obedientes in his que debēt.
Ingrati quo ad benefactores. ⁊ reſpectu be-
neficiorum receptorum. Sceleſti grauia ali-
qua peccata admittentes contra proximos.
vt homicidium ſodomiam. ⁊ huiuſmodi. Si-
ne affectione. quo ad affectum charitatis. Si
ne federe. ideſt ſine pace. Criminatores. ideſt
imponentes crimina falſo alijs. Incontinen
tes quo ad luxuriam mentis. Immites. ideſt
iracundi ⁊ non manſueti. Proditores: vel ci-
uitatum. vel perſonarum: vel ſecretorum. In
conſtantes. ideſt imperſeuerantes in propoſi-
tis: vel impatientes. Tumidi. ideſt preſum-
ptuoſi vltra vires ſuas opera aggredientes.
Ceci. ideſt non habentes rectum viſum ratio-
nis. Uoluptatum amatores non ex paſſione.
ſed ex habitu luxurioſi. Speciem quidem pie
tatis habentes. ſed virtutem eius abnegan-
tes. vt hypocrite ⁊ hos deuita. Sed vt dicit
Prouerb. xiiij. extrema gaudij luctus occu-
pat ⁊ ſempitern'. Et vt dicitur Apoca. xviij.
Quantum ſe exaltauit: ⁊ in delicijs fuit tantũ
date illi tormentũ ⁊ luctũ. ⁊ aliqñ ēt in vita ꝑ
ſenti pmittit de' tales ad miſias deuenire.
¶ Narrat Petrus Damianus q dux venetie Exemplum de
conſtantinopolitane vrbis habebat vxorē que
tam tenere ⁊ delicate viuebat ⁊ tam artificio muliere
ſa voluptate ſe mulcebat: vt de ſe cõibus aqs dilicata
dedignaretur abluere: ſed eius ſerui de rore
celi vndiq collecto laborioſum ei balneũ pre
parabant: cibos ſuos non tangebat ſed ab eu
nuchis eius alimenta queq minutius cõſcin
debantur in fruſtula: que mox illa cum fuſci-
nulis aureis ⁊ bibentib' ori ſuo ligurriens ad-
hibebat: cubiculum eius tot aromatibus ⁊ thy
miamatibus redolebat: vt etiam dictu fetidũ
ſit ⁊ auditu incredibile. Sed dum adhuc viue
ret vibrato ſuper eam iudicij mucrone: corp'
omne computruit: ita vt totum cubiculum in
tollerabili fetore compleret: nulluſq illam fer
re potuit non conſueta: non ſeruulus: vix vna
ancilla non ſine ſpecierum redolentium auxi-
lio in eius ſeruitio remanſit: que tamē raptim
accedens curſim recedebat: diutius hoc lan
gore detenta ⁊ miſerabiliter cruciata. ami-
cis quoq letantibus diem clauſit extremum.
Hinc poteſt illud adaptari quod ſcriptum eſt.
Quantum ſe exaltauit: ⁊ in delicijs fuit. tan-
tum date ei tormentum ⁊ luctum. Hec Pe.

¶ Capitulum. xiiij. de amore pñtis ſeculi.

AMor preſentis ſeculi po-
nitur a Grego. vt dictum eſt ſu-
pra filia luxurie. Et videtur hoc
peccatum in hoc conſiſtere. quia
homo nimis afficitur ad vitã pre
ſentem propter delectationes que habentur
ex rebus mundi. Et quia inter has maxime
ſunt delectationes veneree. ideo ponit amor
preſentis ſeculi filia luxurie. ¶ Et cũ tam inor
dinate quis afficitur ad mundum: ſeu ad per
manendum in mundo propter delectabilia
eius q fruatur eo ponens: ſcilicet finem ſuum eſt mor
in vita preſenti cupiens in mundo perpetua- tale
ri. ⁊ nil curãs de ſuperna felicitate: iſtud mor

tale eſt ⁊ multis vitiis commixtum. Et ꝺ hoc intelligitur illud Jacobi. quarto. Qui voluerit eſſe amicus huius ſeculi inimicus dei conſtituerel. Et illud. i. Joan. ij. Qui diligit mūdum non eſt caritas patris in eo. Et ad idem facit quod ait Hierony. Difficile immo impoſſibile eſt vt preſentibus quis fruatur ⁊ futuris bonis ⁊ in vtroq; ſeculo appareat glorioſus. ⁊ de delicijs tranſeat ad delitias. Sed affectando in mundo permanere vt proſit alijs vel vt ipſe in virtutibus proficiat. vel vt de peccatis magis ſatiſfaciat. ſeu quodam appetitu ſenſuali vel naturali quo vt dicit Boetius. Omne animal vitam tueri laborat. Et ſm q̄ xps dixit petro. Cum ſenueris alius te cinget ⁊ ducet quo tu nō vis ſcȝ ligando. ⁊ ducet te ⁊c̄. ſcilicet ad mortem. Joan. vlti. Illam non volebat inſtinctu ſenſualitatis vel nature. ſed ſm rationeȝ. ⁊ hoc non eſt peccatum. vel ſi eſſet aliquantulum inordinatus affectus ad vitam preſenteȝ eſſet veniale.

¶ De amatoribus huius .§. i.

ſeculi poteſt intelligi illud ps. Corrupti ſunt ⁊ abominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis non eſt qui faciat bonum non eſt vſq; ad vnum. pſal. xiij. Naturaliter quilibet vitat ⁊ deteſtatur deſtructionem rerum ⁊ corruptioneȝ ⁊ abominationem ⁊ boni defectionem. Nam bonum eſt quod omnia appetunt inquit philoſophus. Et ecōtra malum per ſe nemo appetit ſm Dionỹ. Et ideo Joh. euange. in prima cañ. c. ij. admonet nos dicens. Nolite diligere mundum neq; ea que ſunt in mundo. quia omne quod eſt in mundo. ideſt in amatoribus mundi. aut eſt concupiſcentia carnis. aut concupiſcentia oculorum. aut ſuperbia vite. ⁊ mūdus peribit ⁊ concupiſcentia eius. Siquidem ab amatoribus mundi queruntur delitie ſeu delectationes carnis. circa quas eſt concupiſcētia carnis. ideſt luxuria ⁊ gula. querūtur ⁊ diuitie. circa quas eſt concupiſcentia oculoruȝ. ideſt auaricia. Appetuntur ⁊ honorificentie que reſultant ex laude hominem ſeu fama. potentia dignitates. ſapiētia ⁊ hmōi. circa quaȝ eſt ſuperbia vite. Sed deficiunt omnia iſta cū deſiderijs ſuis. Nam corpus corrumpitur ⁊ in terram conuertitur. diuitie corrumpuntur ⁊ conuertuntur in terram finaliter. quia de terra facta ſunt ⁊ in terraȝ pariter conuertuntur. (Studiū amatorum mundi.) Inquit ſapiens. Potentie ⁊ dignitates corrūpuntur ⁊ deficiunt ⁊ ſub terra poſitis pedibus conculcantur. Et ſic corrupti ſunt ⁊ abominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis. Studium enī eſt animi vehemens applicatio circa aliquid ſm Tulium ⁊ Tho. ¶ Que autem ſint ſtudia mundanorum ad que vehementiſſime applicant animum oſtendit ſcriptura dicens. Omnes a maiori vſq; ad minorem auaricie ſtudent. Hiere. vj. Et prouer. xxiij. dicitur de quibuſdaȝ. Morantur in vino ⁊ ſtudent calicibus epotandis. ideſt ad multum bibendum. Et paulopoſt. Sicut regulus venena diffundet ſcȝ vinum potatum. Regulus eſt quidem ſerpens cuius venenum maxime eſt mortiferuȝ. ſed nil ita mortiferum humanis ingenijs vt luxuria ē inquit Sene. que ex nimio potu ⁊ cibo procedit. Et Hieremie. vigeſimoprimo. dominus ait. ſcilicet. ſuperbis confidentibus de viribus ſuis. dicitis. Quis percutiet nos ⁊ quis ingredietur domos noſtras. Et viſitabo vos iuxta fructum ſtudiorum veſtrorum dicit dominus. Succendam ignem. Ecce quomodo abominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis. quia dixerunt p affectū nō ē de⁹. ſ. q: ē verus dominꝰ in celo. Sed de creaturis miſeris quibuȝ ſtudent fecerunt ſibi deos. delitijs diuitijs ⁊ honorificentijs quibuȝ ſunt immerſi. Et ſicut ait apoſtolus. Romanoruȝ primo. Mutauerunt gloriam incorruptibilis dei i gloriam imaginis corruptibilis hominis volucrum. quadrupedum ⁊ ſerpentum. Serpentes comedentes terram ſunt auari. volucres per aera volanteȝ ſunt ſuperbi alta querentes: quadrupedes per lutum incedentes ſunt luxurioſi. Iſti omiſſo cultu ⁊ ſtudio veri dei totum ſtudium ſuuȝ ponunt ad iſta vt videantur pro dijs ⁊ ſummis bonis habere ea. Et ſic corrupti ſunt ⁊ abominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis non eſt qui faciat bonuȝ. Quomodo bonum facere poſſunt quod ſit verum bonum. cum mundus non habeat neq; accipere poſſit ſpiritum, ſanctuȝ ſm doctrinam xpi. Joan. decimoquarto. a quo procedit omne bonum. Nec eniȝ mundi amatores cognoſcunt verum deum Joannis primo. Mundus eum non cognouit. Nolite ergo diligere mundum neq; ea que in mundo ſūt. In mundi amatoribus ergo corrupti ſunt abominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis non eſt qui faciat bonum non eſt vſq; ad vnū. vbi tria poſſunt notari in amatoribus mundi propter que mundus non eſt diligendus ſm ſentētiā Joannis euangeliſte. Nolite diligere ⁊c̄.

¶ Primum defectibilitas mundialitatis. ibi Corrupti.

¶ Secundum vilitas entitatis. ibi. Abominabiles facti ſunt.

¶ Tertium nullitas probitatis. ibi. Non eſt qui faciat bonum ⁊c̄. (Mūdus ē ſpernēdus pp defectibilitateȝ.)

¶ Quantum ad .§. ij.

primum. defectus mundi quomodo ipſe deſi‑

clat continue cum rebꝰ ſuis quas pro ſummis bonis habent amatores mundi oſtendit pſ. cum dicit de eis. Corrupti ſunt ⁊c. Unde et cum amor huius mundi: qui erat in deſcendentibus a Cayn: qui primus edificauit ciuitatem in mundo vocans eum: Enoch. Gen. quarto. quod interpretatur dedicatio, quia ſe totaliter per amorem dedicauerat mundo. Tamen quia iſte amor ſeculi ſubintrauit i generatione Seth effecta eſt mala ⁊ corrupta, mente ⁊ corpore. vnde dicit. Gen. ſexto. Corrupta eſt terra coram deo ⁊ repleta iniquitate propter quod deus immiſit diluuium vniuerſale: ⁊ ſic corrupti ſūt omnes: qui erant in mūdo: exceptis reſeruatis in archa. Quāuis autem corruptio ſtricte importat mutationem ſeu deſtructionem rei: quantum ad formā ſubſtantialem ſicut vinum dicitur corruptū quādo efficitur complete acetum vel marcidum: ⁊ animal dicitur corruptum cum moritur et efficitur cadauer: tamen largius ſumit in ſcriptura pro mutatione etiam ſm aliquam qualitatem corporalem vel ſpiritualem. Et ſcd̄m hoc dicit apoſtolus. ii. Corin. iiii. Is qui noſter eſt homo exterior corrūpitur. ſ. ſm diuerſarum varietatem qualitatuꝫ. Et Eccl. viij. Omnes in corruptione ſumus. ⁊. ij. Thimot. iiij. Homines mente corrupti. Corrupti ſunt ergo amatores mundi mente ⁊ corpore cum diuitijs ⁊ delitijs ⁊ honorificentijs ſuis. Unde in lib. Sapi. ponitur locutio eorum in mūdo iſto, ⁊ poſtea in alio d̄clarāt quomodo corrupti ſunt ⁊ ad nihilum redacti. Venite inquiunt ad ſuos ſequaces. Sapient. ij. ⁊ fruamur bonis que ſunt. ſcꝫ in mundo iſto: ſcꝫ inherendo eis totaliter per amorem. Utamur creatura tanq̄ in iuuentute celeriter: vino precioſo ⁊ vnguentis non impleamus. Non pretereat nos flos temporis. Coronemus nos roſis anteqū marceſcant. Nullum pratum ſit quod nō pertranſeat luxuria noſtra. Nemo ſit exorſ luxurie noſtre: vbiq̄ relinquamus letitie ſigna: quoniam hec eſt pars noſtra ⁊ hec eſt ſorſ. Opprimamus pauperem iuſtū ſcilicet per diuerſos modos auaricie. Non parcamus vidue: nec veneramur canos multi temporis. Sit fortitudo noſtra lex iniuſtitie ſcꝫ ſuperbiam. hec ibi. Corrupti ſunt cum ſuis amatoribus ⁊ i inferno ſe recipientes: ⁊ pre anguſtia ſpiritus gēmentes dicunt. Laſſati ſumus in via iniquitatis, ⁊ perditionis. Quid nobis profuit ſuperbia: aut quid diuitiarum iactantia cōtulit nobis. Tranſierunt omnia illa tanq̄ vmbra. Sapient. quinto. Nolite ergo diligere mundum ex quo corrupti ſunt omneſ mundi amatores cum ſuis: ⁊ defecerunt ſcitius: ⁊ deficiunt. cuius celerrimus defectus ⁊ corruptio tripliciter poteſt oſtendi.

Defectio mūdi oſtenditur in ſcripturis.

¶ Primo ex ſcripturis.
¶ Secundo ex figuris.
¶ Tertio ex experientijs.

¶ Scripture tam ſacre q̄ alie inſinuant clare q̄ cito tranſeat vita huius mundi cum ſuiſ vanitatibus. Unde apoſtolus primo Corint. vij. vbi vtantur hoc mundo tanq̄ qui nō vtātur. ideſt non multum inhereant per amorem ipſius rebus. Et ſubdit. Preterit enim figura huius mundi. Subſtantia vtiq̄ mundi. ſ. elementorum ⁊ celorum ⁊ hoim non preterit. ſed ſtat in eternum. preterit autem figura. ideſt apparentia que pulchra ⁊ ſuauia apparent in mundo. Et q̄ cito preterea. Job. xx. oſtendit dicens. Gaudium ypocrite ad inſtar puncti. Vere mundus eſt ypocrita qui ſm apparentiam exteriorem videtur bonus: ⁊ ſecunduꝫ rei veritatem eſt malus ⁊ plenus miſeria ⁊ nequicia: ita mundus iſte videtur in iſtis ſenſibilibus rebus bonus: ſed plenus falſitate ⁊ malicia. Gaudium autem ⁊ omnis delectatio eiꝰ eſt ad inſtar puncti qui eſt quid indiuiſibile. Nam de preteritis delectationibus nihil habes ſicut nec de preterito tempore niſi reatū. De futuro nihil obtines. Soluꝫ ergo nunc inſtans habes quod ſubito tranſit. Ducunt inquit idem in bonis dies ſuos. ſcilicet mundani ⁊ in puncto ad inferna deſcendunt videlicet in morte. ¶ Idem oſtendit Gregorius dicens in primo moralium. Cum mundi gloria repentinus finis intercipitur. Breuis proculdubio innoteſcit fuiſſe. Et in quadam omelia ait. Ecce mundus qui diligitur: fugit. Et quia labentem mundum retinere non poſſumus: neceſſe eſt cum ipſo labamur: ⁊ Bernar. in quodam ſermone. Omnis delectatio mundi huius: vniuerſaq̄ eius gloria: ⁊ quicquid i eo concupiſcitur prorſus modicum eſt in illiꝰ felicitatis ⁊ glorie comparatione ſi tamē modicum dici debet: ⁊ non potius nihil. Quomō corrupti ſūt amatores mūdi mēte ⁊ corpore oſtendit Johel dicens velata locutione audite ſenesꝰ ⁊ auribus percipite omnes habitatores terre ⁊ paulopoſt. Reſiduum eruce comedit locuſta. Reſiduū locuſte comedit bruchus. Reſiduum bruci comedit rubigo. Expergiſcimini ebrij: ⁊ vlulate omnes qui bibitis vinum in dulcedine: quoniam perijt ab ore veſtro. ¶ Quantum ad ſenſum litteralem Nicolai de lyra de quattuor monarchijs mundi exponit ſignatis per erucam: locuſtam ⁊ brucum. Et rubiginem: A quibus de-

uoratus ⁊ corruptus eſt mundus per bella in
numera. ſicut per illa corrumpunt ⁊ conſumã
tur blada. Eruca ergo fuit monarchia aſſirio
rum: que cum exercitibus ſuis cõſumpſit mũ
dum in partibus orientis. Locuſta fuit monar
chia medorũ ⁊ perſaruz: que in alia parte mũ
di conſumpſit ⁊ deuorauit multa. Bruchus fu
it monarchia grecorum: que mũdum in alia
parte corrupit. Rubigo fuit monarchia Ro-
manoruz: que in partibus occidentis deſtru
xit qđ remanſerat occiſis innumerabilib' mi
libus per prelia ⁊ precipue ciuilia. Uinũ: quo
ebrij ſunt homines ⁊ ſoporati eſt amor mũdi.
dulcedo eius eſt delectatio eorum: que ſũt in
mundo: ſed debent homines excitari: ⁊ conſi-
derare: quoniam perijt vinũ omnis amoris ⁊
delectationis que ſunt in mũdo. Corrupti ſũt
ergo omnes ille monarchie cũ ſuis bonis va
nis. Grego. aũt in li. xxxiij. moralium exponit
ſpiritualiter de vitijs que corrũpũt mundum
in mente: dicens erucam que icedit toto cor-
pore luxuriã ſignificare que aliquos mũdanos
conſumit. Locuſtam que volare videt: ſed ca
dit per ſuperbiam ⁊ elationem ⁊ preſumptio-
nem que alios corrumpit in mũdo. Bruchũ ve
ro gulam: quia multã deuorat. Rubiginem
ſcꝫ ventũ vrentem: dicit ſignificare iram que
ſubito incendit vel auaritiam que vrit men-
tem. Ebrios dicit ſignificare amatores mũ-
di. Expergiſcimini ⁊ nolite diligere mundum
quoniam perijt vinũ. ¶ Secũdo oſtendit quo
modo mũdus ⁊ vita preſens cito tranſeat cuz
ſuis gaudijs per figuras. i. per ea quibus aſſi-
milatur. Aſſimilat enim valde rebus caducis
videlꝫ vmbre: flori: feno: nebule ſeu vapori: te
le: ⁊ alijs hmõi. Homo inquit ps. Uanitati ſi-
milis factus ẽ. i. mutabilitati. dies eius ſicut
vmbra preterẽũt. Mũdus dicitur a motu. Et
quia omnia ſint in motu iuxta illud Boetij.
Stabiliſqꝫ manens das cũcta moueri: propt
quod omnia vanitas. Homo tamen dicit va-
nitas vanitatũ. Eccl'e. i. qꝛ ſuper omnia muta
bilis: affectu: intellectu: ſenſu: loco: alteratio
ne: corruptione: ⁊ nũqꝫ in eodem ſtatu perma
net. Job. xiij. Dies eius. ſubdit ps. ſicut vm-
bra preterennt. Quanto quis magis inſequit
vmbram ſuam: tanto magis fugit ⁊ imperce-
ptibiliter vmbra deficit. Clama dixit domi-
nus ſemel Eſaie: qui reſpondit quid clamabo
Cui dominus. Omnis caro fenũ: ⁊ omnis glo
ria eius quaſi flos agri. Exiccatum eſt fenum
⁊ cecidit flos: quia ſpiritus domini inſufflauit
in eo. Eſa. xlij. Uere fenuz eſt populus. Sicut
enim fenum naſcitur viride: ⁊ paulatim cre-
ſcit. ſuperueniẽte vero calore areſcit: ⁊ per fal
cem de terra euellitur: ⁊ ab animalib' come-
ditur. Flos et herba producitur pulcher ⁊ a-
mabilis aſpectu: ſed paulopoſt decidit ⁊ mar
ceſcit: ⁊ pro nihilo habetur. ita homo naſcit đ
muliere vt fenum de terra habens viriditatẽ
viuacitatis in iuuentute. ſed calore naturali
paulatim conſumente humidum radicale ſe
neſcit. decidit. induratur ⁊ areſcit. ⁊ per falcẽ
mortis de agro mundi tollitur: ⁊ vermib' cor
pus comedendum traditur. Anima vero ſi a-
morem ſeculi ſecum habet a beſtijs inferni de
uoratur. Flos enim eſt gloria hominis ⁊ ho-
nor quem habet in mundo pulchritudo, ⁊ de
lectatio ſed cito trãſit ⁊ pro nihilo eſtimatur.
Que eſt vita noſtra inquit Jacobus in cano-
nica ſua. Uapor ad modicũ parens: ⁊ dein-
ceps exterminabitur: ſicut enim nebula đ ter
ra vel de aqua exijt ⁊ paulatim in aera aſcen
dit: ſed cito apparente ſolis radio diſſoluitur
⁊ ad terram imperceptibilis reſoluitur: ita ho
mo apparet aliquantulum in mundo ⁊ calo-
re febrili diſſoluitur: ⁊ ad terram proſterni-
tur ne amplius videatur. Et Ezechias in can
tico ſuo ait. Preciſa ẽ velut a texẽte vita mea:
dum adhuc ordirer ſuccidit me: de mane vſqꝫ
ad veſperam finies me. Eſaie. xxxviij. Aſſimi
latur vita noſtra tele que orditur: cuius vna
pars eſt texta. Et tamen inuoluta manet ⁊ pa
rũ de ea videtur. alia texenda: ⁊ etiam nõ vi-
detur. Solum illa pars in qua laboratur per
multum laborem ⁊ motum videtur. Sed te-
lam materialem non precidit texens cõmu-
niter niſi cum compleuerit: quia dominiũ ha
bet in hoc ſuper eam. Sic de tempore preteri
to vite noſtre nihil videtur: ⁊ de futuro minus
ſed ſolum quod habemus in preſenti breue ẽ:
⁊ quaſi momentaneum in quo laboramus re
pleti multis miſerijs: nec eſt in voluntate no-
ſtra quando precidatur tela vite noſtre. ſed ẽ
in manib' dei qui ſolus habet dominiũ mor
tis ⁊ vite. ⁊ cum credimus durare vt in iuuen
tute anteqꝫ perficiatur ⁊ deueniatur ad ſene-
ctã: ipſe precidit ſubito. Et ideo dicebat: Eſto
te parati: quia neſcitis diem neqꝫ horam. Ma
the. xxv. Et dies domini ſicut fur in nocte ita
veniet. ait apoſtolus. O miſera vita inqt Au-
guſtinus: Quantos decepiſti: quantos ſeduxi
ſti: que tunc videris vmbra es. dum exaltaris
fumus es. dum extolleris nihil es. dulcis es
ſtultis: amara es ſapientibus: ⁊ beatus Seba
ſtianus et his legebat in libro quem angelus
ante eum tenebat apertum ait. hec vita fugi
tiua eſt. Hec ab initio mundi in ſe credentes
fefellit: ſe expectantes decepit. de ſe preſumẽ
tes deriſit. ⁊ vt omnibus probetur eſſe men-
tita: nullum omnino ſecuruz reddit. Hec im
perat crimina: ſuadet ſcelera. hec admõet furẽ
vt rapiat: iracundiam vt ſeuiat: mẽdacẽ vt fal
lat. Damaſcen' aſſimilat ſtatũ mũdi: ſeu vitaꝫ

Uitia corrum pũt mũ dum in mente.

Mũdũ eẽ trãſi torium oñdit p figuras

preſentem cuidam fugienti ante vnicornē inſequentem eum qui cadere incipiens in foueā profundiſſimam ſe retinuit manibus applicās ſe ad quandam arbuſculum ⁊c̄. Uide in legēdis Jacobi de voragine circa finem in hiſtoria Barlaam. ¶ Defectio mundi ⁊ glorie ⁊ delectatio ꝙ cito ſit peritura oſtenditur experiētia que eſt rerum magiſtra. vbi ſunt principes gentium inquit Baruch.iij. Et qui dominantur ſuper beſtias que ſunt ſuper terram .i. ſuper homines beſtialiter vſuentes ⁊ luxurioſe: qui in auibus celi ludunt. ideſt in ſuperbiſ ⁊ ambitioſis: qui argentum theſaurizant ⁊ aurum in quo confidunt homines ⁊ non eſt finis acquiſitionis eorum. Et reſpondet ſibiipſi docente experientia quotidiana. Et exterminati ſunt: ideſt extra terminos mundi miſſi ſūt per mortem ⁊ ad inferos deſcenderūt: ⁊ alij in loco eorum ſurrexerunt. Ubi eſt potentia ⁊ dominiū aſſueri. qui regnauit ſuper centum vigintiſeptem prouincias. vbi victorie celebres ⁊ triūphi Alexandri magni: vbi diuitie regis Creſi vel Salomonis. vbi fortitudo herculis vl̄ hectoris : vbi pulchritudo helene vel abſalonis: vbi laſciuie cleopatre ⁊ amonis: vbi gloria ⁊ magnificentia Julij ceſaris vel auguſti: Octauiani īperatoris. vbi fama ſapientie Ariſtotelis: Pictagore: Socratis. Ptolomei. et Platonis: vbi eloquentia Demoſtenis: Titi: Liuij: ⁊ Tullij ⁊ Maronis. Exterminati ſūt ⁊ ad inferos deſcenderūt. omnia hic relinquentes ⁊ nil ſecum niſi culpam cum pena portantes. Corrupti ſūt omnes hi anima ⁊ corpore. ¶ Et vt magis particulariter videatur vanitas ⁊ defectio mundi adducamus in mediuꝫ vnum qui omnia que amantur a mūdanis expertus eſt ſcꝫ Salomon loquens de ſeipſo ait Eccle.ij. Magnificaui opa mea edificaui mihi domos. plantaui vineas. feci hortos ⁊ pomeria: ⁊ conſerui ea cuncti generis arborib⁹. Extruxi mihi piſcinas aq̄rū vt irrigarē ſiluaꝫ lignorum germinantiū: poſſedi ſeruos ⁊ ancillas. multāq̄ familiam habui: armenta quoq̄ ⁊ magnos ouium greges vltra omnes qui fuerunt ante me in hieruſalem. coaceruaui mihi argentum ⁊ aurum: ⁊ ſubſtantias rerum ac ꝓuinciarum. Feci mihi cantores ⁊ cantatrices delicias filiorum hominum: ciphos ⁊ vrceos ad vina fundenda in miniſterio ⁊ ſupergreſſus ſum opibus omnes qui fuerunt ante me ī hieruſalem. Sapientia quoq̄ perſeuerauit mecū ⁊ omnia que deſiderauerunt oculi mei nō negaui eis. nec prohibui cor meuꝫ quin omni voluptate frueretur. Et ſubdit. Cum me conuertiſſem ad vniuerſa opera que fecerant manus mee: ⁊ ad labores in quibus fruſtra ſudauerum reperi in omnibus vanitatem ⁊ afflictionem animi: ⁊ nihil permanere ſub ſole. Jn ꝓdictis verbis oſtendit Salomon ꝙ expertus eſt ⁊ habuit omnem magnificentiam eorum: que amantur a mundanis. Sed in tertio lib. Reg. in pluribus. c. in .ij. Paralip. magis diffuſe ⁊ diſtincte declaratur magnificentia eius quo ad diuitias. delitias. potentiam. ⁊ ſapiētiam eius. Nam quantum ad potentiam ipſe fuit magnus rex ⁊ regnauit ſuper totum populum de .xij. tribuum. Fuit ſibi conceſſum viuente patre ſuo Dauid cum eſſet annorū .xij. reprobato a regno adonia: quē iuuabat Joab princeps exercitus ad habendum regnum et alijs pluribus. clamauitq̄ omnis populus. viuat Salomon rex: aſcenditq̄ vniuerſa multitudo poſt eum. ⁊ populus canentium tibijs et letantium gaudio magno: vt habetur. iij. Regum primo. Sublimitatem regni ſui ⁊ dominij oſtendit ſcriptura cum dicit. iij. Reg. iiij. c. ꝙ Salomon erat in ditione ſua habēs omnia regna ſecum a flumine terre philiſtijm vſq̄ ad terram egypti offerentium munera ⁊ ſeruientium ſibi cunctis diebus vite ſue: ⁊ ibi nominantur duodecim magni principes: quorꝫ quilibet ſuo menſe in anno Salomoni ⁊ familie ſue neceſſaria miniſtrabat ad victum. Habuit quoq̄ magnam pacem in regno ſuo. Dicitur. i. paralip. xxix. ꝙ habebat pacem ex omni parte in circuitu habitabatq̄ iuda ⁊ iſrl̄ abſq̄ timore vllo a Dan vſq̄ Berſabee cūctis diebus Salomōis. Tāta autem erat familia curie eius ꝙ de nullo alio domino mundi legitꝰ vt puto. Nam tertio Regum. iiij. Deſcribit cibus quem volebat omni die pro familia ſua. vbi dicitur. Erat autem cibus Salomonis ꝑ ſingulos dies. xxx. chori. ſimule. ⁊. lx. chori farine. x. boues pingues. ⁊ viginti paſcuales. et centū arietes excepta venatione caprearꝫ ceruorū ⁊ bubalorum ⁊ auiū altiliū. puto ꝙ chorus fuerit ponderis menſura mille librarum. Ex quo poteſt veriſimiliter comprehendi ꝙ familia ſua erat circa triginta milia perſonarū. Habebat quoq̄ quadraginta milia preſepia equorum curriliū. ⁊ duodecim milia equeſtriū iij. Reg. iiij. ⁊. ij. Paralip. ¶ De diuitijs eius dicit. iij. Reg. iij. ꝙ deus dedit Salomoni diuitias ⁊ gloriam vt nemo fuerit ei ſimilis ī regibus cūctis retro diebus. Omneſq̄ qui remanſerant de amorreis. etheis. iebuſeis. phereſeis. fecit ſibi tributarios. Regia quoq̄ ſabba dedit ſibi. cxx. talenta auri ⁊ aromata multa nimis: gemmaſq̄ precioſas. Et vt dicitur tertio Regū. x. Erat pondus auri quod offerebatur Salomoni per ſingulos annos ſexingētaſexagintaſex talētorum auri. excepto eo qḋ afferebant viri qui erant ſuper vectigalia ⁊ ſuper negociatores. Et omnes reges arabie ducesq̄ terre. Ubi ſciendum ꝙ talentum eſt triplex ſm̄ catholicon. Primum eſt. l. librarum

Periturus mūdus oſtēdit per experiētiaꝫ.

De ſalomōis diuitijs ⁊ gloria.

ſm aliquoſ.lxxvij.librarum. ſʒ alios.cxx.libra
rum. Sumendo āt mediū.ſ.ꝙ eſſet lxxij.libra
rum introitus eius aſcēdebat ad.xlvij. milia
nongintaquinquaginta duas libras auri. Li
bra autem auri valet circa.xx.ducatos. Erat
ergo introitus eius ānualis.quatro milioni ⁊
cinquecento cinquantacinꝙ miliaria.⁊ qua-
ttrocento quaranta ducati ſine aliis introiti-
bus cōībus. Argentum autem erat in tanta
copia vt nullius reputaretur p̄cii diebus eius.
Fecit inſuper templum mirabile in hieruſa-
lem deo quod famoſum erat in toto orbe.vt
patet.iij. Regum.in diuerſis capitul.ad cui⁹
opus.lxx.milia virorum erant ocupati ad inci
ſionem lapidum de montibus vt dicitur.iii.
Reg.v.⁊ in ſeptē annis compleuit tam gran-
de opus. Fecit deinde domos ſuas ad hitan-
dum in.xiij.annis. De ſapiētia ⁊ fama eius ſcri
bitur.iij. Reg.iiij. ꝙ ſalomon erat noiatus in
vniuerſis gentibus per circuitum. Locutus
quoꝙ ē tria milia parabolas ⁊ fuerunt carmi
na eius quiꝫ milia ⁊ diſputauit ſuper lignis
.i.arboribus a cedro que eſt in libano vſꝫ ad
yſopum que egreditur de pariete. ⁊ diſeruit d̄
iumentis ⁊ volucrib⁹ ⁊ reptilibus ⁊ piſcibus.⁊
veniebant de cunctis pplis ad audiendum ſa
pientiam ſalomonis.⁊.iij. Reg.x.c. dicitur:ꝙ
regina ſabba venit a finibus terre audire ſapi
entiam ſalomonis.⁊ videns domum familiaꝫ
⁊ ordinem miniſtrantium non remanſit in ea
altius p̄e admiratione ſapientie ſue. Unde ⁊
dixit ei. Uidi oculis meis ⁊ probaui ꝙ media
pars nunciata non fuerit mihi. Maior eſt ſa-
piētia tua ⁊ opera tua ꝗ̄ rumor quem audiui.
Et in.iii.c.legitur ꝙ p̄cedebat ſapiētia Salo
monis ſapiētia omnium orientalium egyptio
rum:⁊ ſapientior erat cunctis hominibus.hec
ſibi fuit collata diuinitus.in ſomnijs put poſtu
lauerat a principio regni ſui in ſui puericia:⁊
precipue in iudicando populū. quod maxime
oſtēdit in principio ⁊ primo iudicio ⁊ ſentētia
quam tulit contendentibus duabus meretri-
cibus coraꝫ eo:vt pꝫ ibi. De delicijs iam dicta
ſunt ab eo:ſed turpe eſt dicere de voluptatib⁹
eius.cum vt dicitur.iij. Re.xi. Fuerunt ei vxo
res quaſi regine ſeptingente.⁊ concubine tre-
cente:his copulatus ē ſalomon ardentiſſimo
amore. Et auerterūt mulieres cor eius. Cū ꝫ
iam ſenex eſſet: deprauatuꝫ ē cor eius p mulie
res. Ubi notandum ꝙ in tanta magnificen-
tia ſua. potentia.fama ⁊ abundātia nō ē auer
ſus a deo niſi per inordinatum amoreꝫ volup
tatum.⁊ niſi penituerit corruptus in anima ⁊
corpore eſſet ⁊ damnatus. Sed hebrei dicūt
⁊ plures doctores ſancti:cum penituiſſe:⁊ tūc
feciſſe hunc libruꝫ Eccle. Unde intitulant eū
hebrei de pnia ſalomonis.quid ergo cōcluſit
oīa expertus,reperi in omnibus vanitatem ⁊
afflictionem ⁊ nil permanere ſub ſole . ſed oīa
deficere. Corrupti ſūt ergo omnes mūdāi in
amore mundi.⁊ iō nolite diligere mundum.

¶ Secundo contēnendus .§.iij.

eſt mundus non amandus propter vilitatem
entitatis eorum que ſunt in mundo. Uñ dicit
Abominabiles facti ſunt in ſtudijs ſuis. Res
fede ſunt viliſſime ⁊ abominabiles. Dicit au-
tem propha. Abominabiles facti ſūt in ſtudijs
ſicut ea que dilexerunt.ſcilicet amatores mū
di. Ea enim eſt vis amoris vt taleꝫ te eſſe ne-
ceſſe ſit quale eſt: id qd̄ amas ſʒ Aug . ⁊ hug.
Habet enim amor viꝫ vnitiuam ⁊ transforma
tiuam ſm Dyoni. Cum ergo vilia ſūt que amā
tur a mūdanis ⁊ abominabilia ⁊ ipſi quoꝙ ef
ficiunt abomiabiles. Uilitas autē ⁊ abomiabi
litas mundialium apparet triplici reſpectu.
¶ Primo reſpectu materie qualitatis.
¶ Secūdo reſpectu anime nobilitatis.
¶ Tertio reſpectu mixture anxietatis.
Qualitas materie mundialium ē valde vilis.
vnde dicitur Hiere.iiii. Stultus ppl's meus — Materia
me non cognouit. Filii inſipientes ſunt ⁊ ve- — mōdi ē
cordes. Sapientes ſūt vt faciant mala.bene — vilis.
autem facere neſcierunt. Aſpexi terram ⁊ ec-
ce vacua erat ⁊ nihil quaſi diceret. Ecce ſtulti
tia maxima hoīuꝫ:quia totum amorem ⁊ cogi
tatum ſuum ponunt ad terrena ⁊ mundana.
cum tamen vacua ſit terra veri ⁊ firmi boni.⁊
nihil ſit quod in ea appareat boni. nihil enim
eſt quod de ſe tendit in nihiluꝫ.⁊ ſicͣ omnia ex
nihilo fcā ſunt:ita ex ſe habent redire in nihi-
luꝫ. Quid autem vilius dici poteſt imo ⁊ nū-
cupatur tali nomine quo nihil vilius nil abo-
miabilius eſt.ſ.ſtercus. Eccl.xxii. De ſtercore
boum lapidatus eſt piger.qui deo non ſeruit
ſed mundo. Piger enim in dei opere hmōi la
pidatur:grauatur:percutitur .⁊ occiditur de
ſtercore boum.i. de poſſeſſione tēporaliuꝫ per
inordinatum affectum diuitiaruꝫ:quas p̄di
catores ſancti qui vt boues ſcindunt terram
peccatorum.ſed ad fructificandum reputant
ſtercora ſecunduꝫ expoſitioneꝫ Gregorii. Uñ
apoſtolus ad Philipeñ.iiii. Omnia arbitrat⁹
ſuꝫ vt ſtercora vt chriſtū lucrifaciā. Et Johel.
i.c.dicitur. Computruerunt iumēta in ſterco-
re ſuo. Quod exponit Gregorius dicēs ꝙ hoc
eſt mundi amatores in luxurie fetorem vitam
finire: Unde Eccleſiaſtici.xi.capitlo dicitur.
Omnis mulier fornicaria vt ſtercus cōculca-
bitur. Et de gloria peccatoris dicitur.i. Ma-
chabeorum.ii. Gloria eius ſtercus ⁊ vermis.
⁊ quid ſunt aurum argentum ⁊ alia metalla
in quib⁹ p̄cipue cōſiſtunt diuitie niſi fex terre?
quid ſericuꝫ vnde fiunt pulchra ornamenta ni
ſi ſtercus vermium.quid varia vnde glorian-
tur hoīes niſi pelles vermī ⁊ muriū:panis ⁊ vi-

nium ⁊ alij fructus ex terra naſcuntur que pin
gue ſit ſtercoribus animalium ⁊ ſumpta in ci-
bum ⁊ potum in ſtercus ⁊ vrinam conuertun-
tur. Et quid eſt ipſe homo quantum ad mate
riam inquit Bern. niſi ſperma fetidum ſaccus
ſtercorum cibus vermium? cuius finis talis ē
ipſum quoqꝫ tale eſt ſm phm. Quis finis luxu
rie. nonne ſtercus? quis finis deliciarum eſus
⁊ potus? nonne cruciatus aliquando ventris
vel capitis cum nimis eſt ⁊ demum ſtercus?
quis finis domini: nonne ſeruitus? quis finis
honoris: nonne frequenter cōfuſio? quis finis
hominis quo ad corpus: nonne cinis? Unde
Job. xx. Hoc ſcio a principio ex quo poſitus ē
homo ſuper terram. ꝙ laus impiorum eſt bre
uis. Et paulopoſt. Si aſcenderit in celum ſu-
perbia eius ⁊ caput eius nubes tetigerit quaſi
ſterquilinium in fine perdetur. ⁊ qui eam vi-
derant dicent. vbi eſt velut ſomnium euolans
nō inuenietur. ſicut Coſdroe rex perſaruꝫ qui
ita ſuperbiuit ⁊ fcā ſibi turri argentea faceret
ſe adorare vt deum: ſed confuſus capt⁹ ⁊ deca
pitatuſ eſt ab heraclio imperatore ⁊ ī ſterquili
nio redactus. nolite ergo diligere mundū ⁊c̄.
Mūd⁹ ē vilis re ſpectu anime. ¶ Secundo oſtenditur. vilitas mundi reſpec-
tu nobilitatis anime. ps. Abiſſus abiſſum in-
uocat. Abiſſus cui non datur fundus eſt deus
infinit⁹: cui⁹ magnitudis nō eſt finis. Abiſſus
eſt anima noſtra infinite capacitatis in poten
tia. Nunqꝫ enim poteſt tantum veritatiſ intel
ligere vel bonitatis gratie hre: qn adhuc plus
acquirere poſſit ſeu accipere. Abiſſus ergo
inuocat abiſſum quia anima quaſi infinite no
bilitatis appetit deum nobiliſſimum: ⁊ ſum-
mum bonum: quod clarius loquenſ ps. dicit.
Sitiuit anima mea ad deum fontem viuum.
Feciſti enim nos domine ad te. ⁊ inquietum
cor nrm donec requieſcat in te inquit Auguſ.
in li. confeſ. Eſt ergo anima nobiliſſima in ſe:
⁊ reſpectu nobilitatis eius omnia terrena vi
liſſima ſunt non ſolum metalla ⁊ aialia. ſed ⁊
celum ⁊ ſidera ſol ⁊ luna. ſic̄ vinum: ⁊ ſi in ſe ſit
precioſum comparatum tamen balſamo viliſ
ſimum erit. aurum in ſe nobile ⁊ carum ē. ſed
comparatum adamanti. carbunculo vel topa
cio vile erit. Sic nobiliſſima anima cum ſit: vi
lia ⁊ abominabilia ſunt reſpectu eius cetera.
propter quod dicebat Ber. O anima inſignita
dei imagie. decorata ſilitudine: redempta xpi
ſanguine. deſponſata fide. dotata ſpiritu. de-
putata cum angel: capax btitudinis. heres bo
nitatiſ. particeps rationis. quid tibi cum car-
ne: quaſi dicat. quo amore inheres iſtis rebus
mundi que ordinatur ad carnem cum ſis ita
nobil. ⁊ ipſa. ſ. caro ita vil vt ſit q̄ſi īfinita diſtā
tia magis qꝫ inter celuꝫ ⁊ terram. ſic̄ autē res
nobilis ⁊ precioſa ſi ꝯiungatur rei mīnꝫ igno
biliori viliſicatur, ſic̄ ſi quis coniungeret aurū
cum luto. vel bonū vinuꝫ cuꝫ aceto vel aqua.
ita anima in ſe nobilis efficitur vilis ⁊ impura
⁊ abomiabilis cum amore coniungitur cum
iſtis mundaniſ rebus: propter quod dicitur ꝙ
abominabilis eſt domino impius ⁊ impietas
eius. Sap. xiiij. ¶ Habitatio quoqꝫ anime ꝓ-
pria in celo eſt in quo habitare per affectum
debet ſm illō Philipeñ. iij. Noſtra conuerſa-
tio in celis eſt. ſed terra cum omnibus que in habita
ea ſunt eſt vt punctus ſm aſtrologos reſpectu tio aie.
celi. Quaꝫ vilis eſſet qui pro magna ⁊ nobilis
ſima ciuitate caperet vnum vile tuguriuꝫ qua
le eſt mundus reſpectu celi. Sed nec totum
mundum ſeu terram cum omnibus bonis ſu
is quis vnqꝫ poſſedit. Quis aūt poſſedit vnqꝫ
totum aurum aut argentum. aut lapides pre
cioſos mundi? Quis damnatus eſt ſimul om
nibus gentibus vel animalibus terre? Quis
obtinet oēm honorem ⁊ gliam? nonne ſi quis
a multis laudatur ab aliis ei detrahitur ⁊ ma
ledicitur. Quis oēm voluptatez intentam ve
nereorum vel ciborum conſecutus eſt? Sed
cum omnis delectatio ſenſualis paſſio ſit. vn
de ⁊ cum tranſmutatione corporali: ſi inordi-
nate ⁊ nō moderate accipitur: nocet qꝫ pluri-
mū ⁊ viliſſima creatura efficitur. quia ſiſis be
ſtijſ. Eccls. iij. Dixi de filiis hoim vt probaret
eos deus ⁊ oñderet ſiſis beſtiis. ¶ Viliſſima
demum oſtenditur omnis creatura reſpectu
glorie ſupne ſeu beatitudinis diuine ad quaꝫ
videndam ⁊ perfruendam anima eſt creata. Beati-
Oculus enim nō vidit nec auris audiuit nec tudo a-
in cor hominis aſcendit que preparauit deus nime.
diligentibus ſe: non mundum. ſed ſe deum. i.
Corinth. ii. Viſio illa tāte pulchritudinis eſt:
tantoqꝫ amore digniſſima. vt ſine illa Plotin⁹
phus animam quibuſlibet ⁊ quantiſlibet bo-
nis repletam eſtimet infeliciſſimaꝫ ait Aug.
de ciui. dei. Ex hac ſequitur gaudiū immen-
ſum cuius comparatione omne gaudiū ⁊ de-
lectatio mundi viliſſima ⁊ abomniabilis eſt.
Unde bern. Illud eſt verum gaudium ⁊ ſum
mum quod non de creatura. ſed de creatore
concipitur: quod cum acceperis nemo tollet
a te. cuius cōparatiōe omnis iocunditas me
ror eſt: omnis ſuauitas dolor eſt: omne dulce
amor. omne decorū fedum. ⁊ omne qō delec
tare pōt moleſtū. Et ſap. xi. dicitur. Tanqꝫ mo
mentū ſtatere: ſic eſt ante te. ſ. o deuſ orbis ter
rarū ⁊ tanqꝫ gutta roris ante luchanū que de
ſcēdit in terrā. Abomiabiles ſunt ergo hoies
amatores mūdi ꝓpter vilitatē que in mundo
repitur cōpatione aie reſpectu ſue capacitatiſ
habitatiōis ⁊ vltimi finis. ſ. glie. Et ideo. No
lite gͦ diligere mūdū ⁊c̄. ¶ Tertio oñdiſ vili- Mūdus
tas mūdi. i. eorum que amantur a mundanis eſt vilis
reſpectu anxietatis ⁊ mixture q̄ ē in ipſis diui rōne an
tijs, honorificentiis, deliciis ⁊ hmōi. Riſus xietatiſ.

dolore miſcebit. ait Salomon. Prouer. xiiij.
Job. v. Homo naſcit ad laborem. Et in figu
ram huius dictum fuit Ade in perſona toti⁹
humani generis: ſpinas ꝛ tribulos germina-
bit tibi. Geñ. iij. ſ. terre quantũcunq̧ colas.
Sic quantũcũq̧ quis querat fructũ delecta
tionis ex terra corporis ſui diuerſis exercitijs
tñ ſpinas diuerſarum anxietatum affligentiũ
eũ vel tribulos remorſionis cõſcientie. patit.
vt non integre letari poſſit: vel non conſequẽ
do: vt libet vel timendo ne pdat. vnde Boeti
us de philoſophica conſolatiõe dicit. ꝙ mul-
tis amaritudinib⁹ facilitas hui⁹ mundi reſp-
ſa eſt. Nec eſt ait idem aliqs tam compoſite fe
licitatis qui non aliq̃liter parte cũ ſua fortuna
rixet. Nam ſi hab aliquis diuitias: aliqñ non
habebit filios: vel ſi habet malos inde crucia
tur. ſi bonos habet: timet ne moriant. ſi habet
diuitias ꝛ filios aliqñ non habebit natales no
biles. Si nobilis ſit: non habebit honores. ſi
honores multas inuidias ꝛ inimicicias patie
tur: vel infirmitates graues incurret. ꝛ ſi ſem
per habet in mundanis cũ gaudio mixtá ali-
quam anxietatẽ. Achab regnũ habebat iſrl:
ꝛ qꝛ non poterat habere vineam naboth. de q̃
volebat viridariũ facere ex triſtitia infirmat⁹
eſt. Tertio Reg. xxi. Aman. Agagites erat p̈
mus in curia Aſſueri honoratiſſimuſ ab eo: ꝛ
qꝛ vnus homo. ſ. Mardocheus nõ honorabat
eum vt ceteri: nihil reputabat tantam felicita
tem in libro Heſter. iij. c. Achitophel ſapiẽ
tiſſimus qꝛ nõ fuit factum ſm conſiliũ ſuũ: ita
amaricatus eſt qd laqueo ſe ſuſpendit. ij. reg.
xvij. c. O cũ quanto labore ea que ſunt in mũ
do querunt diuitie: delitie: voluptates: hono
res: dignitates. cũ quanto timore non admittẽ
di poſſident ꝛ ſolicitudine. Cũ quanto dolore
perdunt vel auferunt. Sed ſi omnia habeant
ad nutũ ꝙ nũq̧ eſt nihil tñ ſecũ de mundo exi
ens ferre poteſt homo qm̃ inquit ps. Cum in-
terierit nõ ſumet omnia quid é al quid ex ol-
bus. nec deſcendet cum eo gloria eius. Et ideõ
non ſunt hominis bona que ſecũ ferre nõ põt.
ait Amb. ſ. vera ꝛ permanſura bona: ſed ꝛ ipiſ
malis penalib⁹ plenus eſt mundus in tota vi-
ta hominis vt veriſſimũ inueniat: qd dicitur
Eccls. ij. Cuncti dies eius laborib⁹ ꝛ erũnijs
pleni ſunt: nec per noctem quidem requieſcit
Et certe mirũ eſt qño cũ mundus ſit plen⁹ tot
calamitatibus homines diligant ipm vel vi-
tam preſentẽ que potius mors dicenda eſſet:
¶ Enumerat aliquas ex his miſerijs ꝛ anxie
tatibus que habent in mundo cõiter Aug. in

Anxietates h⁹ mũdi.

xxij. de ciui. dei. c. xxij. di. Quid enim eſt ꝙ cũ
labore meminimus: ſine labore obliuiſcimur
cum labore adiſcimus: ſine labore neſcimus.
cum labore ſtrenui: ſine labore inertes ſumuſ.
Sed preter puerilis etatis penas: ſine quibus
adiſci nõ poteſt a pueris: quid maiores volũt
qui vix aliquid vtiliter volũt: quot ꝛ quantis
penis genus agitet humanũ: que non ad ma
liciam pertinẽt iniquorũ. ſed ad conditionem
ptineat miſeriãq̧ cõmunem. quis vllo ſermo
ne dixerit: quis vlla cogitatione comprehen-
dit. quantus eſt metus. quantaq̧ calamitas.
ab orbitantib⁹ atq̧ luctu. A dãnis ꝛ dãnatio
nibus a deceptionibus ꝛ mendacijs hominũ:
a ſuſpicionibus falſis: ab omnibus violentiſ: a
facinoribus ꝛ ſceleribus alienis: qñquidẽ ab
eis ꝛ depredatio ꝛ captiuitas ꝛ vincula ꝛ car-
ceres exilia ꝛ cruciatus: ꝛ amputatio mẽbro-
rum. ꝛ priuatio ſenſuum: ꝛ oppreſſio corporis
ob obſcenam libidinem opprimentis explen-
dam ꝛ alia horrenda multa ſepe contingunt.
quid ab innumeris caſibus qui forinſecuſ cor
pori formidant veſtibus ꝛ frigoribus ꝛ tempe
ſtatibus imbribus alluuionib⁹ coruſcationi
bus tonitruis grandine fulmine motib⁹ viati
buſq̧ terrarũ. oppreſſionib⁹ ruinarũ. ab offenſio
nibus ꝛ pauore. vel etiam malicia iumẽtorũ.
A tot venenis fructuũ aquarũ aurarum beſtia
rum: vel etiam mortiferis morſibus a rabie q̃
contingit ex rabido cane. vt etiam q̃ blanda ꝛ
amica ſuo domino beſtia. Nõnũq̧ vehemen-
tius ꝛ amarius q̃ leones draconeſq̧ metuan
tur. Facitq̧ hominẽ quẽ forte contaminaue-
rit contagione peſtifera: ita rabioſum: vt a pa
rentibus coniuge filijs plus omni beſtia for-
midet. Que mala patiunt nauigantes: q̃ ter-
rena itinera gradientes. quis ambulat vbicũ
q̧ in opinatis non ſubiacens caſibus: de foro
quidam rediens domum ſanis pedibus ſuis
cecidit pedem fregit: ꝛ ex illo vulnere vitaſ fi
niuit. Quid videtur ſedenti ſecurius de ſella
in qua ſedebat Heli ſacerdos cecidit ꝛ mortu
us eſt. Agricole imo ꝛ omnes homines quot
ꝛ quantos a celo a terra vel a pernicioſis ani
malibus caſus metuunt vt araneis. ſcorpio-
nibus. ſerpentibus buffonib⁹. tarantolis. vel
nociuis fructibus. contra milleformes demo
num incurſus: qs in innocentia ſua fidit. quã
doquidem ne quis fideret etiam paruulos ba
ptizatos: quibus certe nil innocentius eſt: ali
quando ſic vexãt vt in eis deo ſinente iſta mõ
ſtretur huius vite flenda calamitas ꝛ alterius
deſideranda felicitas. Iam vero ex ipſo corpo
re tot exiſtunt morborum mala vt non libris
medicorum cuncta comprehenſa ſint: in quo
rum pluribus ꝛ pene omnibus ipſa etiam ad
iumenta ꝛ medicamenta tormenta ſũt: vt ho
mines a penarum exitio penali cruantur au-
xilio. Nonne ad hoc perduxit homines ſitien
tes ardor imanis: vt vrinam quoq̧ humanaſ
vel etiam ſuã biberent. Nonne fames ad hoc
vt a carnibus hominũ homines abſtinere nõ
poſſent, nec inuentos mortuos homines: ſed
quos ad

quos a ſe propter hoc occiſos. non quoſlibet alienos: verum etiam in filios matres incredibili crudelitate quas rabida eſuries faciebat aſſumerent. Ipſe poſtremo ſomnus qui proprie quieti nomen accepit quis verbis explicet ſepe ſomniorum viſis q̄ ſit inquietus. et q̄ magnis licet falſarum rerum terroribus animam miſeram ſenſuſq; perturbet. Ab hmôi tamen miſerijs quaſi quibuſdam inferis vite non liberat niſi gratia ſaluatoris xpi dei et domini noſtri ieſu. hoc enim nomen eſt ei ieſus qui ſaluator interpretatur. hec ille. Liberat ſi quidem gratia xpi ab hmôi miſerijs mundi perducendo ad gloriam vbi non erit mors: neq; luctus neq; clamor: ſed nec vllus dolor, vt di Apoc. xxi. ſed perfectum plenumq; gaudium et quies. non autem liberantur a malis amatores mū di. ſed de preſentibus vadant ad perpetuum luctum inferni: vbi mors ſine morte: defectus. ſcilicet omnis boni. ſine defectu finis infinitus. vt dicit Gregorius. in li. morali. O vere immenſa cecitas et fatuitas amare mundum iſtum plenum tantis miſerijs. vbi et ſi quid boni eſt: mixtum eſt cum multis anxietatibus. et exinde peruenire ad maiores perpetuas calamitates. Nolite ergo diligere mundum ꝛc. quia abominabiles facti ſunt ꝛc.

¶ In tertia parte prin .§. iiij. cipali notabatur nullitas probitatis in mundo. quia dicitur. Non eſt qui faciat bonū. ſed ex amatoribus mundi: qui mūdo volunt frui: non eſt vſq; ad vnū. i. nec vnus tantum ex eis. et loquitur de opere vere bono. ſcilicet. meritorio et grato deo. Quamuis enim tales: qui ſūt i mortali faciant multa de genere bonorum vt elemoſinas. ieiunia. orationes et hmôi. nullū tamen coram eſt opus meritorium. nec vere bonum. Et ratio eſt ꝭm be. Tho. in prima ſecunde quia nullum opus hominis pt̄ eſſe meritoriū et deo acceptum quod fit ſine gratia: ſed amatores mundi ſunt ſine gratia et inimici dei: vt dictum eſt ſupra. Et ideo ex eis non eſt qui faciat bonum. Contraria non poſſunt ſimul in eſſe. Cum autem ex amore mūdi procedant innumera mala. ideo amatores mūdi non poſſunt facē bona. non eſt qui faciat bonum ex eis. ¶ Quanta peccata oriantur ex amore mundi. oſtendit Auguſtinus in vigeſimoſecundo. de ci. dei. c. vigeſimoſecundo. dicens. Quid amor ipſe tot rerum vanarū atq; noxiarum: et ex hoc mordaces cure. perturbationes. merores. formidines. inſana gaudia. diſcordie. lites. bella: inſidie inimicicie. fallacia et audacia. adulacio. fraus: furtū. rapina. perfidia. ſuperbia. ambitio. inuidentia. homicidia. patricida. crudelitas. ſeuicia. nequitia. luxuria. petulantia. impudentia. ipudicicia.

Vitia q̄ oriūtur ex amore mundi.

fornicationes. adulteria. inceſta. et contra naturam vtriuſq; ſexus tot ſtupra. atq; immundicie q̄s turpe eſt dicere ſacrilegia hereſes. blaſphemie. periuria. oppreſſiones innocentum. calumnie. circumuentiones. preuaricationes. falſa teſtimonia. iniqua iudicia. violentie. latrocinia. et quicquid talium malorum in mentem non venit: et tamen de vita iſta hominū nō recedit hec vtiq; hominum ſunt malorum ab illa tamen erroris et peruerſi amoris radice venientia cum qua omnis filius Adam naſcitur. hec ille. Et ſic patet q̄ nō eſt qui faciat bonum ex amatoribus mundi. quia vnū ſolū ex tot peccatis eſt ſufficiens ad tollēdum grām. et per conſequens omne bonum meritorium. ſed et ſi quid faciunt amatores mundi de genere bonorum: et iſtud multum tepide et tarde et indebite factum. quia vel propter mundum faciunt. et ſic congregauerunt mercedes. et miſerūt eas in ſacculum pertuſū. vt dicitur Aggei. i. Quia propter malum finem et vanū nō inde fructum ſuſcipiunt. vel ſi faciunt propter deum: non tamen cum illa diligentia et ſolercia. ſic ea que faciunt propter mundū. Unde greg. diſ. xlvij. dic. Omnes huius ſeculi dilectores in terrenis rebus fortes ſūt. i celeſtibus ſunt debiles. nā pro tali gloria deſudare vſq; ad mortem appetunt. et pro ſpe perpetua. nec parum quidem in labore ſubſiſtunt. Pro terrenis lucris quaſlibet iniurias patiuntur et tolerant. et pro celeſti mercede vel tenuiſſimi vbi contumelias ferre recuſant. Terreno iudici tota dei etiam aſſiſtere fortes ſunt. In oratione vero coram domino vel vnius hore momēto laſſantur. Sepe nuditatem. deiectionem. famemq; pro acquirendis diuitijs atq; honoribus tolerant: et earum rerum ſpe ſe per abſtinentiam cruciant: ad quas adipiſcendas feſtinant. hec ibi. Quis ex mundanis ſuſtinet illos labores pro deo quos ſuſtinet pro rebus mūdi. certe non eſt vſq; ad vnū. vt patet in ruſticis. mercatoribus. artificibus. ſtipēdiarijs. nautis et alijs. Et quod peius ē ex inſenſibilitate prouenien eſſe ſubſentibus delicias putabant. Job. xxx. ſub ſpinis tot laborum pro mundo videtur peccatoribus feliciter manere et in delicijs. O ſi poſſemus ait Augu. noſipſos excitare et nobiſcum amatores mundi excitare: vt eſſent tātum amatores dei quantum ſunt ſeculi perituri. Demum etiam tanta eſt miſeria huius vite vt non ſit qui faciat bonū. ſemper etiam quantumcunq; ſanctus non eſt vſq; ad vnum. ſcilicet. chriſtum ipſo excepto cum matre ſua. Non eſt qui faciat bonum ſuper terram et non peccet. vt dicitur. iij. Reg. viij. et Eccle. vij. Quinimo ſepties in die cadit iuſtus: quia ſeptem modis. per ignorantiam. per ne-

gligentiā. per incontinentiā ſenſuū. per impatientiā. per inſipientiā diuinorū. per ingratitudinem. per afficiētiā. i. affectū inordinatū. Nolite ergo diligere mundum. Nam in figuram anathematizauit dominus theſauros hiericho: ut nullus de eis acciperet qcq̄. Hiericho interpretatur luna. ſignificat mundum valde mutabilem: cuius res non debēt accipi a fidelibus: ut eis inhereant. ſed quilibet debet eas igni diuini amoris exponere: ut ſm ipſum ea diligat ⁊ poſſideat. alſ contrarium faciens ſicut Achor lapidabitur eterna damnatione per chriſtum ſaluatorem. Qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum Amen.

¶ Capitulum. xv. De ſtulticia.

Stulticia que eſt contraria dono ſapientie ſꝫ Tho. ſe. ſe. q. lxvi. arti. iij. eſt filia luxurie: ⁊ ad ipſā pertinet q̄ homo habeat faſtidium de deo ⁊ de donis ei⁹. Unde illa duo vicia que numerat Gregori⁹. xxxi. moralium. inter filias luxurie. ſcꝫ odium dei: ⁊ deſperatio futuri ſeculi pertinet ad ſtulticiam quaſi due partes eius. ¶ Pro huius mere declaratione dicit idē Tho. vbi ſupra. q̄ nomen ſtulticie a ſtupore videtur ſumptum eſſe. Unde yſid. dicit in li. ethimo. q̄ ſtultus eſt qui propter ſtuporem non mouetur. ⁊ differt ſtulticia a fatuitate. quia ſtulticia īportat hebetudinem cordis ⁊ obtuſionem ſenſuū. Fatuitas autem importat totaliter ſpiritualis p̄uationem ſenſus. Et ideo conuenienter ſtulticia opponitur ſapientie. Sapiens enim ſecundum yſidorum dictus eſt a ſapore. quia ſicut guſtus eſt aptus ad diſcretionem ſaporis ciborum. ſic ſapiens ad cognoſcendum qualitatem rerum ⁊ cauſarum circa ſpiritualia. Et ſic ſtulticia opponit̄ ſapientie. ſicut cōtraria. Fatuitas autem ſicut pura negatio. nam fatuus caret ſenſu diiudicandi. ſtultus autem habet ſenſum hebetatum. ſapiens autem ſubtilem. inſipiens autem ut dicit yſid. contrarius eſt ſapienti: eo q̄ eſt ſine ſapore diſcretionis ⁊ ſenſus. Unde idem videtur inſipientia ⁊ ſtulticia. precipue autem videtur ſtultus quando quis deficit in ſnīa iudicij que attēditur circa altiſſimam cauſam. ſ. deum qui eſt finis vltimus ⁊ ſummū bonum. ¶ Qd autē patiatur quiſ ſtuporem ſeu hebetudinē in iudicādo circa vltimum finē poteſt eſſe duplr. Uno modo ex naturali indiſpoſitione ſicut accidit in amētib⁹ ⁊ talis ſtulticia non eſt pctm̄ quia non eſt volūtaria. Alio modo inquantum quis immergit ſenſum ſuum rebus terrenis. ex quo redditur ſenſus eius ineptus ad percipiendū diuina: ſm illō. i. Corint. ij. Animalis homo non percipit ea q̄ dei ſūt: ſicut ⁊ homini habēti guſtū infectum humore non ſapiunt dulcia. ⁊ talis ſtulticia eſt peccatū. Unde prouer. i. Proſperitas ſtultorum perdet eos. nullus autem perditur niſi propter peccatū. Nec ob. ſi dicatur q̄ peccatum eſt voluntarium. ſed ſtulticia eſt inuoluntaria. quia nullus vult eē ſtult⁹: q̄uis enim nullus velit ſtulticiā. vult tamen ea ad que conſequitur eē ſtultū. ſcilicet abſtrahere ſenſum ſuum a ſpiritualibus ⁊ immergere terrenis. Nam ⁊ idem cōtingit in aliis peccatis. Nam luxurioſus vult delectationē ſine qua non eſt peccatum. vellet enim frui delectatione ſine pctō. Et quia ſtultitia ſm q̄ eſt peccatum prouenit ex hoc q̄ ſenſus ſpiritualis ē hebetatus: ut non ſit aptus ad iudicanda ſpiritualia. Maxime autē ſenſus immergitur ad terrena per vicium luxurie que eſt circa maximas delectationes quibus ratio maxime abſorbetur: ideo maxime naſcitur ſtulticia hmōi ex luxuria. Unde Prouer. vij. Statim eam ſequitur ſcꝫ meretricem. ignorans q̄ ad vincula trahatur ſtultus. Gre. qui ſtultus fuit in culpa ſapiens erit in pena. diſt. xxxvij. Quia ea. De ſtultitia loquitur pſal. Simul inſipiens ⁊ ſtultus peribunt. ps. xlviij. Quis ut dictum eſt inſipiens videatur eſſe idem quod ſtultus aū ſumendo proprie terminos ipſos. tamen aliquando ampliantur ⁊ reſtringuntur termini in ſuis ſignificationibus: ut hic. Nam inſipiēs poteſt dici qui non proſpicit in futuro. Stultus autem qui neſcit in quo malo ſit: nunc in preſenti ſm glo. vel ſic. Inſipiens qui non attendit mala preſentia vel futura. Stultus autem qui ⁊ ſi attendit non cauet. vel ſic. Inſipiens cui res non ſapiunt. prout ſunt. Stultus autem cui res que non debent ſapere ſapiunt. Diuina enim ⁊ ſpiritualia in ſe optima ſunt ⁊ ſuauiſſima ſuper omnia. iuxta illud ps. cxviij. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua ⁊c̄. Eloquia domini dulciora ſuper mel ⁊ fauū. Terrena ⁊ carnalia in ſe anime amara ⁊ aſpa ſunt. ſm illud Aug. Omnia ſunt aſpera. ⁊ tu domine ſolus es requies. ſed vtriqꝫ peribunt. Peribunt etiam a preſenti vita ⁊ terrena vel ī anima ⁊ corpore. vbi Auguſ. ſic. Pone te in manu tpi. eſto prudens ⁊ p̄ſpiciens tibi in poſtremo. ſi nō ita facit ſimul inſipiens ⁊ ſtultus peribis. Eſt enim triplex ſtulticia.

Differt ſtult⁹ et fatuus.

Stulticia circa vltimū finem.

¶ Prima ſpiritualis ⁊ gratioſa.

¶ Secunda ſpiritualis ⁊ criminoſa.

¶ Tertia generalis ⁊ obprobrioſa.

¶ De prima ſtultitia .§. i.

Stulticia ſpiritualis ⁊ gratioſa.

prima ad Corinth. iij. Si quis videtur inter vos ſapiens eē ſtultus fiat ut ſit ſapiens. Ubi Ambroſius. in glo. ſic ait. In ſcripturis diuinis ſapientia pro aſtutia ⁊ calliditate ponitur. ergo ſi quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſe

culo.i.aſtutia mundi ſtultus fiat.i.munda-
nam ſapientiam: hoc eſt faſtuʒ ⁊ elationē de
illa deponat vt ſit ſapiens:quaſi dicat.vt non
ſolum videatur:ſed vere ſit ſapiens: ⁊ quare.
Quia ſtultus ſeculo prudens eſt deo.hec ille.
Ergo hec conſiſtit in contemptu terrenorum
⁊ mortificatione vicioꝝ: que videntur ſtulta
apud mundi ſapientes.i.ad Cor i. Que ſtul-
ta ſunt mundi elegit deus. Unde Grego.i.x.
mora.tractans illud Job.Deridetur iuſti ſim-
plicitas/⁊ quaſi lampas contempta ait. Sapi
entia iuſtoꝝ eſt nil per oſtentationem infrin-
gere ſenſum verbis aperire vera vt ſunt dili-
gere:falſa deuitare:bona gratis exhibere:ma
la libentius tolerare ꝙ facere:nullam iniurie
vltionem querere:ſed hec iuſtorum ſimplici-
tas irridetur:quia ab huius mundi ſapientibus
puritatis virtus fatuitas creditur. Omne quod
innocenter agitur ab eis proculdubio ſtultuʒ
reputatur. Et quicquid in opere veritas appro-
bat:carnali ſapientie fatuū ſonat. quid nanqꝫ
ſtultius videtur mundo ꝙ mente verbis oſtē
dere:nihil callida machinatiōe ſimulare.nō-
nullis iniurijs contumelias reddere: pro ma
ledicentibus orare:paupertatem querere.poſ
ſeſſa relinquere.rapienti non reſiſtere. percutiē
ti maxillā alteram prebere. Unde bene hu-
ius mundi dilectoribus ille egregius dei ſa
piens.ſ.moyſes ait:Abominatione egyptio-
rum imolabimus deo noſtro. Oues quippe
egyptij edere dedignantur: ſed quod egyptij
abominantur hoc iſraelite domino offerunt.
quia ſimplicitatem conſcientie quam iniuſti
quiqꝫ velut infima abiectaqꝫ deſpiciunt. hāc
iuſti in virtutis ſacrificium vertunt. Et exce
lentes iuſti puritatem ac manſuetudinē deo
imolant.quam abominantes reprobi fatuita
tem putant. Hec ibi. Pertinet ergo ad iſtam
ſanctam ⁊ ſpiritualem ſtulticiam ꝙ homo nō
moueatur iniurijs aliorum.ex eo videlicet ꝙ
homini non ſapiunt terrena ſed celeſtia ſola.
⁊ hec eſt vera ſapientia. Nam ꝙ aliquis non
moueatur iniurijs ex eo ꝙ eſt ſimpliciter cir-
ca omnia ſtupidus hoc pertinet ad ſtulticiaʒ
ſimpliciter:ſicut in amentibus qui nō diſcer
nunt quid ſit iniuria. ⁊ ſimiliter ꝙ contēnat
terrena,ex eo videlicet ꝙ impediunt profectū
ſalutis affectio illorum ⁊ occupatio. ⁊ quia vi
lia cognoſcuntur reſpectu celeſtiuʒ ptinet ad
ſanctam ſtulticiam. Et etiam loqui de diui-
nis ⁊ ſpiritualibus magnifice vltra humanū
modum. Unde cum paulus loqueretur cum
herode.⁊ quibuſdam alijs magiſtratibus de
diuiſione quam habuerat ⁊ doctrina chriſti
dixit ei quidam. Inſanis paule. Multe litte-
re ad inſaniam te adducunt quibus tamen ip
ſe reſpondit. Non inſanio.ſed verba ſobrieta-
tis ego loquor. Act. xxvi. Sic ⁊ predicatio
apoſtolorum de eo incarnato ⁊ crucifixo ſtul
ticia reputabatur ſapientibus mūdi.i.Cor.i.
Placuit deo per ſtulticiam predicationis ſal
uos facere credentes:hec ſancta ſtulticia ho-
minē ſibiipſi ſtultū reputare facit. Prouerbi.
xxx. Dixit vir cui locutus eſt dn̄s. Stultiſſim⁹
ſum viroꝝ ſapientia non eſt mecū. Et Sene.
Si quādoqꝫ fatue delectari volo:non eſt mihi lō
ge querendū.me rideo epiſtola. xxxvi.

¶ Secunda ſtulticia que .§.ij.
eſt ſpecialis ⁊ criminoſa filia luxurie ſcḋm ſa Stulticia criminoſa
pientie vere:que.ſ.accipit pro cauſa altiſſima
⁊ fine vltimo ipſum deum:ſm ꝙ philoſophus
dicit in.i.meth.ꝙ ad ſapientem pertinet cōſi
derare altiſſimam cām.ſ.deum per quam de
omnib⁹ iudicat:⁊ ad quam ordinat omnia: ⁊
per regulas diuinas diuine.ſ.legis vel inter-
ne inſpirationis de ſe ⁊ alijs interius exterius
ꝙ diſponit. Et hec ſapientia que deſurſū eſt.
Jaco.iij.c. Hinc ergo ſapientie contrariatur
ſtulticia vicium ſpeciale que conſiſtit in hoc ⁊
vt dictum eſt in.i.§.ꝙ homo propter nimiam
immerſionē ad terrena ad quod precipue in-
ducit luxuria non eſt aptus ad iudicanda ſpi
ritualia diuia ⁊ precipue guſtu ſpirituali:hec
ergo que ſapientia mundi dicitur accipit pro al
tiſſima cauſa ⁊ vltimo fine.vel aliquem fineʒ
malū:ſicut homo dicitur ſapiens ad male agē-
dum ſicut abuſiue dicitur bonus latro qui per
aptas vias ſcit peruenire ad ipſum finem con
ſequendum.ſ.furandi:vel accipit pro vltimo
fine aliquod bonum terrenum vt diuitias:vel
aliquod bonum corporeum vel delectatiōes
carnis. Primam appellat Jacobus ſapienti
am diabolicam.ſ.que ordinatur ad malefaci
endum. Secūdam terrenam que ordinatur ad
diuitias. Tertiam animalem que ordinatur ad
delectatiōes corporis:terrena:animalis ⁊ dya
bolica.ſ.eſt iſta ſapientia. Jaco.iij. Sed vere
ſtulticia eſt.vnde ⁊ diuiti q conſtituerat fineʒ
ſuū in terrenis dictū fuit a deo vel ab angelo.
Stulte hac nocte aīam tuam repetent a te.ſ.
demones:que aūt paraſti cuius erūt. Lu.xij.
Et de luxurioſo dicitur Prouerb. vij. Ignorat
ꝙ ad vincula trahitur ſtult⁹. Et de aſtutis ad ma
lefaciēdū dr̄ Hiere.iiij. Filij inſipiētes ſūt ⁊ ve
cordes.ſapiētes ſūt vt faciāt mala:bn̄ aūt facē
neſcierūt. Hec aūt ſtulticia hoīem decipit:qꝛ
exiſtimat i creaturis reqē inuenire ꝫ ſi reqē inue
nit ꝫ āguſtias. Prouer.v. In multitudie ſtulti
cie ſue decipietur. In peccato detinere facit:
qꝛ non videt periculū ſuū ſicut freneticus gau
det in freneſi:ac ſi ſanus eſſet. Unde dr̄ puer.
xiiij. Sapiens timet ⁊ declinat a malo. ſtult⁹
aūt tranſilit ⁊ cōfidit. Correctionē ſeu flagel-
la ſentire nō ſinit. Prouer.xvij. Pl⁹ pficit apd̄
prudētē vna correctio:ꝙ cētū plage apd̄ ſtul-

tum. Virtutem eneruat. Eccl's. vi. Non te ex
tollas in cogitatione anime tue velut thaur⁹
ne forte elidatur virtus tua per ſtultitiã. Que
noxia ſunt affectat. puer. i. Vſqꝫquo paruuli
diligitis infantiã: ⁊ ſtulti ea que noxia ſunt cu
pient. Noxia enim ſunt aie ⁊ corpori iſta terre
na. Nam nimietas ciborũ ⁊ venereoꝝ cui de-
diti ſunt. qui diuina non guſtant. mortẽ acce
lerant. infirmitates inducunt. ⁊ honores ⁊ di
uitie que queruntur multis anguſtijs afficiunt
male cũcti: rebus vtunt. Vñ ⁊ Sene. i epiſto
la. x. Stulto nulla re opus eſt. nulla enĩ re vti
ſcit: ſed omnibus eget. Omnis ſtultitia labo
rat faſtidio ſui. Ignominiã generat puer. iij.
Stultoꝝ exaltatio ignominia. Seneca i epi.
Humil's res ẽ ſtultitia abiecta ſordida. ſerui
lis. multis affectib⁹ ⁊ ſeuiſſimis ſubiecta ⁊c.

Stulticia generale vicium

¶ Tertia ſtultitia eſt ge. §. iii.

nerale viciuꝫ. Sicut enĩ ſapiẽtia in ſcriptura
ſacra cõiter ꝓ virtute ponitur. ac ẽt ab ethni
cis moralibus. ſm ꝙ dicit Sene. ꝙ ſapiẽs nõ
ꝯturbabitur qcqd acciderit ei. ſic ecõtra: ſtul
titia vicium eſt. ⁊ ſignificat qðcũqꝫ. ſ. mortale
ꝑ qð quis poſtpoſito ſũmo bono inhereret crea
ture vt vltimo fini ⁊ ſũmo bono. Quis enĩ nõ
ſtultum diceret eũ qui vnũ obolum prepone-
ret oi theſauro mundi? Talis eſt qcunqꝫ pec
cator: Preponit enim pecuniã: delectationeꝫ
venereã. potẽtiã ⁊ hmõi: que vana ſunt ⁊ tran
ſitoria: deo ⁊ mãdatis ei⁹ ⁊ felicitati ſuperne.
Venerũt inquit. ſapiens. mihi oia bona pari
ter cũ illa. ſ. ſapia que deus eſt ſeu virtus infu
ſa. Et de hmõi di. Eccꝫ. i. Stultoꝝ infinitꝰ
eſt numerus. ¶ Quãuis aũt qðlibet peccatũ
poſſet dici ſtulticia: precipue tamen ſcriptura
noiat aliquos peccatores ſtultos. ¶ Et pma
ſtulticia ẽ in nõ conſiderãdo dei circũſpectio
nem. Ps. xciij. Stulti aliquãdo ſapite q plan
tauit aurem nõ audiet. ſ. verba veſtra. aut qui
finxit oculũ non conſiderat. ſ. corda veſtra ⁊
opera. q corripit gentes non arguet eos. ſ. de
iniqtatibus veſtris. ¶ Scða eſt in preferendo
ſuam cogitationem aliis: puer. xxvj. Sapien
tior ſibi videt ſtultus: ſeptem viris loquenti-
bus ſententias: vt dicit Gre. Stultus eſt enĩ
qui in eo ſe primũ eſtimat vt bona que viderit
ſe i aliis diſcere cõtẽnat. di. xxij. de conſtan-
tinopolitana. ¶ Tertia in habendo de incer
tis temerariam opinionem ſeu hoim ſuſpicio
nẽ. Eccl's. x. Stultus in via ambulans cuꝫ ip
ſe ſit inſipiens. i. malus omnes exiſtimat inſi-
pientes. ideſt malos. ¶ Quarta in habẽdo va
nam gloriationem. Eccl's. xiij. Attende ne ſe
ductus in ſtultitia. ſ. inanis gloriationis: hu
milieris. Catho. Nec te collaudes: nec te cul
paueris ipſe. Hoc faciunt ſtulti: quos gloria

Viginti ſigna ſtultoꝝ

vexat inanis. Unde dauid qui ex inani gloria
fecit numerare populum vt gloriaretur i mul
titudine. humiliatus fuit per ſubtractionem
ſeu diminutionem. lxx. milium de populo ſuo
per peſteꝫ: quod recognoſcens dicebat ad do
minum precor vt transferas iniquitatem ſer-
ui tui. quia ſtulte egi nimis. ii. Regum. xxiiii.
¶ Quinta eſt in illicita vel vana deuotatione
Eccl's. v. Diſplicet deo infidelis ⁊ ſtulta pro-
miſſio. qualis fuit votum Jepte qui deuouit
deo offerre qð ſibi primo occurreret d domo
reuertenti cum victoria a prelio. Unde ⁊ filiã
occurrentem in ſacrificium obtulit. Judi. xi.
vbi dicit Hiero. ꝙ fuit ſtultus in vouẽdo. Et
in decre. di qð ſtulta vota frangẽda ſunt. xxii.
q. iiii. In malis. ¶ Sexta ſtulticia eſt in mino
ra maioribus preponendo. Eccl's. ii. Stultus
in tenebris ambulat. ſ. errorum ⁊ ignorantie.
Unde hiero. Nõne rationalis homo dignita
tem amittit qui vel ieiunium caritati vel vigi
lias prefert ſenſuum integritati. de ꝯſe. di. v.
Non mediocriter. Et Cri. dicit ꝙ aliqui iurã
tes per deum videtur eis parum dicere ⁊ mi-
nus obligari. ſed ſi iurant per euangeliũ. tũc
quid maius agere videtur: quibus ipſe ait: di
cendum eſt: ſtulti. Scripture propter deũ: nõ
deus propter ſcripturas factus eſt. xxii. q. i.
Si aliqua. ¶ Septima ſtulticia eſt incãtatio
nibus ⁊ diuinationibus inherendo. Hiere. x.
Stultus factus eſt omnis homo a ſciẽtia ſua
ſ. diuinationis. incantationis ⁊ huiuſmodi.
Et paulopoſt. Gladius. ſ. diuine ſententie ad
diuinos eius qui ſtulti erant. Ad qð facit qð
ait Augu. xxvi. q. ij. Qui ſine ſaluatore ſalutẽ
vult habere: ⁊ ſine vera ſapientia eſtimat ſe fie
ri poſſe prudentem. ſ. per artem notoriaꝫ ⁊ di
uinationes ⁊ huiuſmodi. non ſanus ſed eger.
non prudens: ſed ſtultus ⁊ demens: in egritu
dine aſſidua laborabit. ¶ Octaua terrenis af
fectum infingendo. Job. v. Vidi ſtultum fir-
ma radice. i. firmum in temporalibus affectu et
maledixi pulchritudini eius ſtatiꝫ. i. cogno-
ui illam apparentiam proſperitatis cito deffi
ciendam. puer. xvij. Quid prodeſt ſtulto ha-
bere diuitias. q. d. nihil. ex quo non vtitur eis
ad qð ordinate ſunt. ¶ Nona eſt ſtulticia icre-
dulitatis. ſ. non credere que a ſanctis viris ꝓ-
dicta ſunt. Lu. vlt. O ſtulti ⁊ tardi ad creden-
duꝫ in omnibus: que locuti ſunt ꝓphete. Ma
gna ſtultitia ẽ. n. credere viris ſapientiſſimis ⁊
optimis: ſicut fuerunt auctores fidei ⁊ marty
res ſancti: ac doctores eccleſie. ⁊ credere phi-
loſophis: gentilibus ac poetis ⁊ hiſtoriogra-
phis ⁊ mercatoribus. qui omnes abundãt fal
ſitatibus in ſuis dictis. ¶ Decima ſtulticia eſt
predicationis infructuoſe. Treñ. ij. Prophe-
te tui viderunt tibi falſa ⁊ ſtulta. nec aperiebãt
iniquitatem tuam: vt te ad penitentiam reuo

carent. Prophete ſm Gre. dicuntur ibi predi
catores. quia procul ſtantur. i. ea que ſpectant
ad futuram vitam. hi vident eis falſa dum ſb
ratione veri cultus diuini ⁊ ſane doctrine pre
dicant falſa. Stulta dicunt dum ea que non
pertinent ad ſalutez docent curioſa ⁊ inutilia.
Unde apoſtolus. ij. ad Thi. ij. Stultas autez
⁊ ſine diſciplina queſtiones deuita. ¶ Undeci
ma ſtulticia eſt locutionis indebite. Eſa. xxxij.
Fatuus fatua loquit. ⁊ prouer. xv. Os fatuo-
rum ebulit ſtulticiam ſicut fecit Nabal viris
dauid ꝑpter qđ dauid ꝓpoſuerat occidere cuz
propter improperium illi dictum. ſed abigail
vxor eius eum placauit dicens de ipſo nabal.
Stulticia eſt in eo ⁊ ſm nomen ſuum ſtultus
eſt. i. Re. xxv. ¶ Duodecima ſtulticia eſt inſta
bilitatis ⁊ imperſeuerantie. Eccl. xxvij. Stul
tus vt luna mutatur. Et Gal. iij. inquit apl's.
Sic ſtulti eſtis. vt cum ſpiritu ceperitis nunc
carne conſumamini. ¶ Terdeciaz ſtulticia eſt
luxurie. Judi. xix. dixit ille qui receperat i do
mum ſuam hoſpicio leuitam cum vxore ſua:
cum vellent ea abuti ceſſare a ſtulticia hac. ⁊
ij. Reg. xiij. dixit thamar amon volenti eam
violare: noli facere ſtulticiaz hanc. ¶ Quarta
decima ſtulticia eſt adulterio fauere. ſ. in reti-
nendo adulteram: Prouerbiorum. xviij. Qui
tenet adulteram ſtultus eſt. quia ſcilicet fo-
uet eam in peccato ⁊ ſeipſum vituperat. Un-
de Criſoſtomus. Sicut crudelis ⁊ iniquus eſt
qui caſtam dimittit. ſic fatuus eſt iniquus qui
meretricem tenet. Patronus enim turpitudi
nis eſt qui celat crimen vxoris. xxxij. q. i. c. ſi-
cut. ¶ Quintadecima eſt reſponſionis indebi
te. Prouerb. xviij. Qui prius reſpondet ꝙ au-
dit. ſtultum ſe eſſe demonſtrat confuſione di-
gnum: vel etiam cum quis reſpondet male ei.
qui male locutus eſt. ſcz contumeliam. Unde
prouer. xxvi. Non reſpondeas ſtulto iuxta ſtul
ticiam ſuam ne ei ſimilis efficiaris. Debet ta-
men aliquando reſponderi cum correctione
vel punitione ſi ad eum ſpectat officiū ad repri
mendam audaciam eius. propter quod ibi di
citur. Reſponde ſtulto ſm ſtulticiaz eius. ſcz.
corrigendo eum: oportet ne ſibi ſapiens videa
tur. ¶ Sextadecima eſt interrogationis in-
congruitas. Eccl's. vij. Ne dicas quid putas
cauſe ē. ꝙ priora tempora meliora fuerunt ꝙ
nunc ſunt. Stulta eſt eniz huiuſcemodi inter
rogatio. Nam difficile eſt ſcire qualitatē tem
porum preteritorum ſeu ꝯditionem hominuz
qui in preterito fuerunt: quia ⁊ ſi aliqua mala
narrantur magis publica ⁊ enormia non ta-
men alia cum innumera fuerint ſemper mala
mundi. Sed ⁊ quanto plus viuit plus experi-
tur malicias hominum ꝙ in preteritum fue-
runt. ⁊ ſic videntur homines deteriores eſſe.
Nō tamen hoc dictat ſic debere eſſe. quia ſi-
cut ꝙto aliquid fluens ab aliquo principio ma
gis elongatur tanto paulatim magis debili-
tatur in ſuo vigore. ſic ⁊ mundus ꝙto magis
procedit vlterius tanto magis deficit a virtu
te naturali ⁊ feruore ſpiritus ⁊ gratie inchoa-
to per chriſtuz. ¶ Decimaſeptima eſt ſtulticia
loquacitatis nimie. Eccleſ. x. Stultus verba
multiplicat. prouer. xxix. Totum ſpiritum ſuū
profert ſtultus. Et ibidem. Uidiſti hominem
velocem ad loquendum ſtulticia magis ſpe-
randa eſt. ſ. de illo. quia ſapiens prius conſide
rat quid loquatur. ¶ Decimaoctaua eſt ſtulti
cia inobedientie. i. Re. xiij. dixit ſamuel ſauli. ſtul
te egiſti. nec cuſtodiſti mādatū domini. Mat.
vij. Omnis qui audit verba mea inquit chri-
ſtus. ⁊ non facit ea ſimilis erit homi ſtulto qui
edificauit domum ſuam ſuper arenam ⁊ de-
ſcendit pluuia. ⁊ venerunt flumina. ⁊ flaue-
runt venti in domum illam. ⁊ facta eſt ruina
eius magna. ¶ Decimanona eſt ſtulticia mū-
dane leticie. Eccleſ. vij. Cor ſtultorum vbi le
ticia. prouer. x. Per riſum ſtultus operatur ſce
lus. ¶ Uigeſima ſtulticia eſt ocioſitas ⁊ acci
die. prouer. xij. Qui ſectatur ocium ſtultiſſim⁹
ē. ⁊ Eccleſ. iiij. Stult⁹ complicat man⁹ ſuas.

¶ Titulus ſextus de gula.

¶ Capitulum primum de gula ⁊ de ſpeciebus eius. ⁊ de pena ⁊ remedijs.

Gula eſt vnum ex ſeptem
capitalibuz vitijs. De quo vitio i-
quit Ambroſius. Gula a paradi-
ſo regnantē expulit. diſ. xxxv. ſect.
to dic. poteſt autem ſic diffiniri.
Gula eſt inordinatus appetitus cibi ⁊ potus.
Dicitur autem gula appetitus inordinat⁹ ſm
b. tho. ij. ij. q. cxlviij. art. i. in eo ꝙ recedit ab or
dine rationis in qua conſiſtit bonum virtutis
moralis. ⁊ quia ex hoc aliquid dicitur pecca
tum eſſe ꝙ virtuti contrariatur. ideo gula eſt
peccatum. ¶ Sed ſciendū ſz tho. vbi ſupra. Duplex
ꝙ duplex eſt appetitus. Unus quidem natu- appetit
ralis qui pertinet ad vires potentie vegetabil
in quibus non poteſt eſſe virtus ⁊ vitium eo ꝙ
non poteſt ſubijci rationi. Unde ⁊ vis appeti-
tiua diuiditur contra nutritiuam. digeſtiuā.
⁊ expulſiuam. que pertinent ad vegetatiuam.
vt partes eius. Et ad talem appetitum. ſ. natu
ralez hmōi vegetatiue pertinet eſuries ⁊ ſitis
vbi non eſt peccatum. Unde Greg. Sepe ſine
culpa agitur quod venit ex culpa. vnde ⁊ ſine
culpa cuz eſurimus comedimus. quod tamē
ex culpa primi parentis eſt factum vt eſuria-
mus. di. v. c. ad eius. Alius eſt appetitus ſenſi
tiu⁹ in cuius concupiſcentia vitium gule con
ſiſtit: Unde ⁊ prim⁹ motus gule importat in-
ordinationez in appetitu ſenſitiuo. qui nō eſt
ſine peccō. quod videtur eſſe cum quis appetit

cibum vel potum non propter ſuſtentationē ſed propter delectationem. Unde excedēs in quantitate cibi vel potus non propter concupiſcentiam cibi et potus: ſed per errorem eſtimans eo indigere: non pertinet ad gulā. Et de hoc vitio loquitur pſal. contra quoſdā ps. lxxvij. Adhuc eſce eorū erant in ore ipſorū: et ira dei aſcendit ſuper eos. Ubi tria notanē.

¶ Primo mā ex q̄ gula ppetraē. ibi. adhuc eſce.

¶ Secundo. culpa in qua anima maculatur. ibi. erant in ore ipſorum.

¶ Tertio pena a qua perſona cruciaē. ibi. Et ira dei aſcendit ſuper eos.

¶ Materia huius vitij .§.i.

eſt eſca & potus. Et d̄ eſca qd̄ eſt principale dicit. Adhuc eſce eorū. Et loquitur de coturnicib᷑ quas dedit domin᷑ illi populo iudeorū in deſerto conſtituto appetenti alios cibos q̄ māna qd̄ dabat dominus eis quotidie de celo. Ubi ſciendum q̄ eſca in ſe quecū̄q; non eſt mala ſed bona: quia creatura dei. j. Thi. iiij. Omnis creatura bona. & nihil reijciendū: qd̄ cū gratiarum actione percipitur. Et ſaluator Mathei. xv. Non quod intrat in os coinquinat hominem. ideſt cibus & potus ſm ſuā ſubſtantiam & naturam non maculat hominem ſpiritualiter. ¶ In quo redargutus eſt error quorūdam iudeorum eſtimantium quoſdam cibos: vt qui ſunt lege veteri prohibiti ex ſui natura malos & maculare animam eorū eſu. ſed be. Tho. in. iij. contra gentiles. ca. cxxiij. hoc reprobat triplici ratione. ſ. aliquem cibū ſm ſe malum. ¶ Primo ſic. quod fit ſm rationem non eſt peccatum. fit autem vnū̄quodq; ſm rationem quando ordinaē ſm qd̄ congruit debito fini. Finis aūt debitus ſumptionis ciborum eſt conſeruatio corporis per nutrimētū. Quicū̄q; ergo cibus hoc facere poteſt. ergo abſq; peccato poteſt ſumi: nullus ergo cibi ſumptio ſm ſe eſt peccatum. ¶ Secundo ſic: Uti rebus ad quod ſunt ordinate non eſt ſm ſe malū: ſunt aūt plante propter aialia. aialiū vo quedam propter alia. & omnia ꝑpter hoīē. Uti ergo plantis vel animaliū carnib᷑ ad eſū vel ad quicquid aliud homini ſūt vtilia nō eſt ſz ſe peccatū. ¶ Tertio ſic. Defect᷑ peccati ab anima deriuaē ad corpus & non ecōuerſo. peccatū enim dicimus ſm q̄ deordinaē volūtas. Cibi aūt immediate ad corpus pertinent: nō aūt ad animam. Non ergo ciborū ſumptio ſz ſe poteſt eſſe peccatū niſi quatenus repugnat rectitudini volūtatis. ¶ Qd̄ aūt cibi ſumptio repugnat rectitudini voluntatis contingit tripliciter. ¶ Uno modo propter repugnantiam ad propriū finem ciboꝝ ſicut cū aliquis propter delectationem que eſt in cibis vtitur cibis contrariantib᷑ ſaluti corporis: vel ſm ſpeciem. vt infirmus fructus. herbas. & huiuſmodi. que nocent cōmuniter illi. vel ſecundum quātitatem. vt cum nimis comedit de aliquo ita q̄ grauat ſtomachum vel caput. & huiuſmodi. ¶ Secūdo modo ſecundū q̄ repugnat conditioni eius qui vtitur cibis vel eorum cū quibus conuerſatur. Exemplum primi patet. vt cum quis comedit accuratius q̄ ſua conditio vel facultas exigit. vt ſi ruſticus vtaē cibis gentiliū ſeu nobiliū. Exēpluz ſecūdi. vt cū quis vtiē alijs cibis q̄ ſe habeāt mores coꝝ cū quib᷑ cōuerſaē. ¶ Tertio mō ſcdʒ q̄ cibi ſunt aliqua lege ꝓhibiti ꝑpter aliquā cām ſpūalē puta in veteri lege aliqui cibi ꝓhibebāē comedi ꝑpter ſignificationē ſpūalē. puta porcus. miluus. coruus. aqla. & hmōi. que ſignificant vitia. vʒ luxuriā porcus. raptū & auariciā miluus. tarditatē & craſtinationē coru᷑. delicioſitatē aqla. que vitia vult dñs q̄ nō incorporemus nobis. In lege eccleſie ꝓhibeē eſus carniū ſexta feria ꝑ totū annū & ieiunijs. & lacticinia in q̄dragesima. In aliq̄bus ēt religiōībus prohibēt regula vel cōſtitutiones aliquib᷑ cibis vti vt carnibus: non q2 malis: ſed ad concupiſcentiam refrenandā: vt dī de conſe. diſ. v. carnem. Et quia illa cerimonialia legis veteris nūc ceſſant ſeruari nō debent. iō illis vti poſſumus cibis tūc prohibitis: ſed a ſignificatis cauere debem᷑: ideſt a vitijs. Prohibitus etiam fuit gentilibus ad fidem conuerſis per apoſtolos veſci idolotitis propter ſpeciē mali vitandam: ne ſcʒ aliqui crederent hoc illos facere in venerationē idoli quod ad idolatriam pertineret. alś de ſe peccatum non eſſet. Item prohibitum fuit ſanguine ſuffocato veſci: q2 iudei erant ex lege aſſueti abſtinere a talibus que adhuc ſeruabant: & ideo ne redderenē odioſi eis & graues in conuerſatione vtēdo cibis qui illis erant abominationi fuit ad tempus prohibitum pro fraterna concordia. Ad errorem igitur pertinet quem manichei ſequebantur eſtimare eſcam aliquem de ſe eſſe malam. vnde apoſtolus primo Thim. iiij. In nouiſſimis temporibus recedent quidā a fide attendentes ſpiritib᷑ erroris & doctrinis demonioꝝ prohibentium nubere & a cibis abſtinere. ſ. quibuſdam tanq̄ de ſe malis. Eſca igiē non eſt vitiū gule ſed materia circa quā exercetur ex concupiſcentia ad ipſam.

¶ Quantum ad ſecundū .§.ii.

ſcilicet in quo conſiſtit culpa huius vitij. Sciendum q̄ conſiſtit in deſiderio inordinato cibi vel potus. dum ſcʒ appetuntur propter delectationem corporis. non propter ſuſtētationem ad quam ſunt ordinati. Et hoc notatur cum dicitur in pſal. Erant in ore ipſorum ſcʒ qui habuerunt deſiderium comedendi carnē

Marginal notes:

q̄ null᷑ cib᷑ ſm ſe mal᷑

Cibum ſūmere repugnāt tripliē rectevolūtati.

Gula ꝯſiſtit in hoc. ſ.

propter delectationem Aug.in li.cōfeſſi. Juſſiſti domine vt ad alimenta ſicut ad medicamenta accedamus. Sicut enim ſumitur medicina non ad delectationē ʒ propter neceſſitatem ſcilicet ad preſeruandū corpus a morte. ⁊ cum timore ſumitur ne ledat. ita cibus debet ſumi ad ſuſtentandum corpus ne deficiat ⁊ cum timore ne offendat ex nimia complacentia. vnde Job. Anteꝗ̄ comedam ſuſpiro.ſ. timens offendere. Quamuis autem dum quis ſanus exiſtens ⁊ idigens cibo vel potu cum dlectatione comedat ⁊ bibat plus ⁊ minus delectatus ſm ꝙ habet guſtum melius diſpoſitum ⁊ ſm qualitatem cibi ⁊ potus. ipſa delectatio de ſe non eſt mala cū ſit naturalis. ſed cum complacet ſibi in cibo ⁊ potus vſu propt ipſam delectationem non propter ſuſtentationē. ibi eſt peccatum. ſiue cum comedit vel bibit principaliter propter delectationem ipſā. ſiue comedat propter ſuſtentationē: ſed in ipſo eſu ⁊ potu iam cū temptatur comedere propter ipſam delectationē: vnde Aug. in. li. confeſſi. de hoc ſe excuſat dicens. Dum ad quietē ſacietatis ex indigentie moleſtia tranſeo. in ipſo tranſitu inſidiatur mihi laqueus concupiſcentie. Et cum ſalus ſit cauſa comedendi ⁊ bibendi adiungit ſe tanquam pediſſequa iocunda guloſitas. ⁊ plerumqȝ preire conatur vt eius fiat cauſa.

Gula quādo ſit mortale.

¶ Quamuis autem gula ſit vitiū capitale ⁊ a vulgaribus dicatur mortale: non tamen ſemper eſt mortale. ſed tūc eſt mortale ſm b.tho.ij.ij.q.cxlviij.arti.ij. quādo ꝓpter delectationem gule homo auertitur ab vltimo fine. quod fit cum inheret tali delectationi vt fini propter quem deum contemnit. paratus ſcʒ facere contra precepta dei vel eccleſie vt delectatōnes hmōi aſſequatur. De hoc ſcʒ cum eſt mortale intelligenda eſt auctoritas Gre. dicentis. xxx. morali. Dum vitio gule non reſiſtitur omne quod homines fortiter egerunt perdunt. ⁊ cum venter non reſtringitur ſimul cuncte virtutes obruuntur. Vel etiam ſm Tho. poteſt hoc intelligi ꝙ gula virtutes auferantur. non tam propter ſe ꝙ̄ propter vitia que ex ea oriuntur. Nam dicit idē Gre. in paſtorali. Dum venter per ingluuiem extenditur. virtutes anime per luxuriam deſtruuntur. Sed ſi quis inordinate appetit vl' querit delectationem cibi vel potus. non tamen ꝙ propter hoc ſit paratuſ facere cōtra dei mādata: tunc erit veniale. quod communiter accidit cum in ea peccatur niſi ſit aliquis habituatus in criminibus. Et ſm hunc modū intelligendū eſt quod ait Aug. in ſermone d purgatorio. Quotiēs aliqͥs i cibo ⁊ potu plus accipit ꝙ̄ neceſſe eſt. ſcʒ ex delectatione ad minuta peccata nouerit pertinere. di. xxv. §. multi ſūt.

¶ Quamuis autem hoc vitium cum eſt mortale non ſit directe contra precepta decalo. eſt tamen indirecte ſeu per quandam reductōnē ſm Tho. vbi ſupra. videlicet contra preceptū d ſanctificatione ſabbati. in quo intelligitur precipi quies in vltimo fine. Sed per gulam homo auertit ſe ab vltimo fine conſtituens cū in tali delectatiōe. Nec enim omnia peccata mortalia directe contrariantur preceptis decalogi. ſed ſola illa que iniuſticiam continent. quia precepta decalogi ſpecialiter pertinent ad iuſticiam ⁊ partes eius. Ex hoc etiaʒ gula eſt ꝯtra delectationem dei que facit deum ſuper omnia diligere vt ſummum ⁊ vltimum finem. ſed gula facit magis diligere delectatōnes ciborum ꝙ̄ deum. cuius ſignum eſt quia facit contra precepta dei vt cōſequatur hmōi delectationes.

Grauitas gule.

¶ Et cum ſm Tho. q. e. arti. iij. grauitas alicuius peccati attendatur primo ⁊ principaliter ſm materiam in qua peccatur ſm quam peccata circa res diuinas ſunt maxima. ſecundo ex parte peccantis. i. deordinationis voluntatis. tertio ex parte affectuſ conſequentis. i. mali quod inde ſequitur. Secundum primum gula non habet maximam grauitatem. quia non eſt circa diuina. ſed circa ordinata ad ſuſtentationem. Nec quantuʒ ad ſecundū: immo ſm illud magis alleuiatur ꝙ̄ aggrauatur vitium gule. tum propter neceſſitatem ſumptionis ciborum: tū ꝓpter difficultatem diſcernendi ⁊ moderandi id quod conuenit in talibuſ vnde apparet de malicia voluntatis. Sed ſm tertiū precipue attenditur grauitas eius vt dicatur multum graue. quia multa mala oriuntur ex eo. Unde ſuper illud. Qui percuſſit egyptum cū primogenitis dicit glo. Egyptus quod interpretatur tenebre ſignificat gulam que obtenebrat animam ⁊ caput fumoſitatibus. Primogenita enim eius ſunt luxuria. concupiſcentia ſuperbia. ⁊ hmōi que generat gula. Quod auteʒ dicitur Adam propter gulaʒ de paradiſo expulſus: illud fuit magis propter radicem eius idest ſuperbiam ꝙ̄ propter ipſam gulam.

¶ Quantum ad tertium §. iij.

ſcilicet. de pena qua punitur gula. nota hic cum dicit. Et ira dei aſcendit ſuper eos. ſ. guloſos. Jra dei eſt punitio eius qua puniuit illos. ſ. ignem mittendo de celo qui combuſſit illos ⁊ occidit. Unde dictus eſt locus ille ſepulchra concupiſcentie. quia ibi ſepulti ſunt mortui propter concupiſcentiam gule. Punitur autem tripliciter.

¶ Primo pena corporali.
¶ Secundo pena ſpirituali.
¶ Tertio pena gehennali.

Guloſ' punitur corporaliter

ℂ Quantũ ad primum dicitur Eccľs. xxxvij. Propter crapulam multi perierunt. Multi.n. moriuntur propter inordinatam ſumptionez cibi ⁊ potus. Unde Criſ. Exceſſus ciborũ cõſumit ⁊ cõputreſcere facit corpus humanum. ⁊ macerat egritudine diuturna. ⁊ tũc eũ morte crudeliori cõſumit de con. di. v. c. Nihil ſic iocundum. Hic ⁊ Hiero. Ipocras docet i amphoriſimis. Craſſa ⁊ obeſa corpora opimis q̃ creſcendi menſuram impleuerint. niſi cito ablatione ſanguinis minuantur in paraliſim et peſſima morborum genera erumpere. ſ. eſt neceſſe. Et Gallienus doctiſſimus Ipocratis iterpres. Athletas quorum vita ⁊ ars ſagina eſt. Dicit in exhortatione medicine. nec viuere poſſe diu nec ſanos eſſe. de con. di. v. c. Ne tales.

Exẽplũ

ℂ Et de quodam podagroſo narrat ipſe idem ꝙ proſcriptus ⁊ depauperatus cum nõ poſſet ita vacare guloſitatibus ſuis factus eſt ſanus. ℂ Narrat de quodam abbate. qui cum iret ad balnea. quia quaſi perdiderat appetitũ propter nimiam epulationem captus in via ⁊ ductus ad radicoſanum fuit incarceratus. et audita cauſa itineris fecit eum dominus caſtri manere in quadam camera vbi non erant niſi fabe crude. ⁊ aqua ⁊ ſine cibo ⁊ potu p aliquot dies ꝓpter qđ ille conſumptis ſuperfluis humoribus: fame ductus comedit illas fabas ⁊ ſanatus eſt. Eccľs. xxxvij. In multis. n. eſcis erit infirmitas. Sene. Uoluptates non tantum voluptuoſos excecant. ſed ⁊ impotentes reddunt: ⁊ contractos: ⁊ leproſos. ⁊ diuerſis alijs infirmitatibus affligunt. Inducit quoq ⁊ paupertatem. ſm illud ꝓuer. xxi. Qui diligit epulas in egeſtate erit. ⁊ qui amat vinum ⁊ pinguia non ditabitur. Unde ⁊ prodigus filius conſumpta ſubſtantia in gula ⁊ luxuria cepit egere. Lu. xv.

Puniť ſpiritualiter

ℂ Secunda punitio ſeu pena que incurritur propter gulam eſt ſpiritualis: quia videlicet amittuntur per eã ⁊ deſtruuntur omnes virtutes que ſuperãt omnia bona temporalia. In huius figuram legitur ꝙ Nabuzardan princeps coquorum deſtruxit muros hieruſalem. ad deſignandum quia venter cui multitudo coquorum deſeruit propter vitium. ſ. gule edificia virtutum ad ſolũ redigit. vt ait Gratianus. xliiij. diſtincti. §. i. Quod fides ruinam patiatur: patet in illo populo hebreorum de quo legitur. i. Corinthi. x. Sedit populus manducare ⁊ bibere ⁊ ſurrexerunt ludere. i. feſtinare in veneratiõe vituli aurei declinantes ad idolatriam. Quam ſpẽ habere poſſunt de deo vel de beatitudine quorũ deus venter eſt. vt dicit apoſtolus. Et gloria i confuſione eorũ qui terrena ſapiunt ad phil. iij. Hi ſunt guloſi qui cultum ⁊ ſollicitudinez quam debent erga deum habere habent pro ventre ſuo. Uerus enim dei cultor cuz ſurgit mane cogitat primo de deo ſe ei recomẽdãs. Sed guloſus cogitat quid debeat imane comedere qđ magis delectet. De coquina templuz facit. de menſa altare. ibi ponit victimas carnes varias miniſtri ſunt ſerui menſe. orationes ⁊ lectiones ſunt locutiones de cibis ⁊ vinis qui ſint meliores. hi dicunt. Comedamus ⁊ bibamus. cras eniz moriemur. ⁊ ſic erimus quaſi non fuerimus. nec enim aliam vitam ſperant: ſed cum ſe reperiunt in igne inferni tunc experiuntur aliam vitam.

Puniť eternaliter

ℂ Charitatem proximi ignorant ſicut diues ille qui epulabatur quottidie ſplendide ⁊ lazaro mendico ⁊ vlceroſo quem quottidie videbat. nec micas quidem que cadebant de menſa ei dabat. propter quod tandem mortuus. ſepultuſ fuit in inferno. Qui enim habuerit ſubſtantiam mundi huius. ⁊ viderit fratrem ſuum egere ⁊ non dederit quomodo charitas dei eſt in illo. i. Jo. iij. quaſi dicat: nõ eſt vtiq. Prudẽtiam proſternit gula. quia vt ait Hiero. Pinguis venter. i. gule deditus craſſum ſenſum generat diſtin. xliiij. §. ſi. Fumoſitates eniz ciborum ⁊ potuum aſcendunt ad caput: ⁊ obtenebrant intellectum vt male poſſit diſcernere veruz: ſicut patet in herode in conuiuio poſito. ꝙ neſciuit diſcernere ſe non obligatuz ad promiſſa iniuſte. ſed imprudẽter ⁊ crudeliter ad petitionẽ puelle iuſſit amputari caput Joannis baptiſte. Juſticia exilio relegať. Quis enim tam iniuſtus taz auarus inquit. Ambr. q̃ qui multorum alimenta non ſuum vſum ſ; abundantiam ⁊ delitias. facit diſtin. xlvij. Sicut hi. qđ facit guloſus ita comedens precioſa ꝙ multi pauperes poſſent ex illo ſumptu viuere. Quot irriſiones. detractiones. proditiones. homicidia fiunt in conuiuijs. Nõne abſolon fratrem ſuum proditorie in conuiuio occidi fecit vt habetur. ij. Reg. xiij. Fortitudo per gulam infirmatur. Unde ⁊ qui certat in agone ab omnibus ſe abſtinet. i. Cor. ix. ſ. grauãmine ciborum ⁊ potuum vt ſit fortis ad bellãdum. Fortiſſimus enim ille holofernes. cuiꝰ terrorem omnes formidabant. in cõuiuio nimis comedendo ⁊ bibendo: ita debilis eſt effectus. ꝙ ab vna muliere. ſ. Judith fuit decapitatus. Judith. xiij. Temperantiam autem fugat ex toto. ſicut vnum contrarium expellit aliud. ſed venter mero eſtuans facile deſpumat in libidines vt ait Hiero. In cuius figuram noe ebrius factus: nudauit femora. Gen. ix. Sed ⁊ ſeptem dona ſpiritusſancti ex gula ruunt. quod figuratum fuit Job. i. c. quando ſeptem filijs Job conuiuantibus in domo pri

mogeniti domus percuſſa a vento ruens oppreſſit omnes. Figurant enim ſm greg. ſeptē dona ſpiritusſancti ſeptem filij Job. Demum pena gehennali punitur gula. Attēdite inqt ſaluator ne grauentur corda veſtra crapula ꝛ ebrietate. ꝛ ſuperueniat in vos repentina dies illa. ſ. iudicij vos condēnans. Ponit apoſtolus Roma. xiij. comeſationes ꝛ ebrietates inter opera tenebrarum quia ducunt ad tenebras eternas. Sicut ergo ira dei aſcendit ſup eos ſcilicet guloſos: ſcilicet incendium ignis, ita ignis eternus paratus eſt guloſis.

¶ De ſpeciebus gule .§. iiij.

que quinqꝫ ſunt vt ponit Greg. lll. moral. vi. Quinqꝫ modis nos gule vitium temptat. Aliquando nāqꝫ indigentie tempora preuenit. Aliquando tempora non preuenit: ſed cibos lautiores querit: Aliquando que ſumenda ſunt pparari accuratius expetit: aliquādo autem et qualitas ciborum ꝛ tempus cōgruit: ſed in ipſa quantitate ſumenda menſuram refectionis excedit. Nonnūqꝫ abiectus eſt qd deſiderat. ꝛ tamen in ipſo eſu immenſi deſiderij deterius peccat. de conſecratione diſtinctione. v. c. qnqꝫ. ſuper hoc datur verſus. Prepropere laute. nimis ardenter. ꝛ ſtudioſe. ¶ Quomodo autē iſti modi vel circūſtantie gule faciant diuerſas ſpecies. b. Tho. ij. ij. q. cxlviij. ar. iiij. ſic declarat. Gula importat inordinatam concupiſcētiam edendi. In eſu autē duo cōſiderantur. ſcilicet ipſe cibus qui comeditur. ꝛ eius comeſtio. Poteſt ergo inordinatio concupiſcentie attendi. Uno modo quantum ad ipſum cibū qui ſumitur ꝛ ſic qꝫtum ad ſubſtantiā vel ſpeciem cibi querit aliquis cibos lautos. i. precioſos qꝫtum ad qlitatē. Querit cibos nimis accurate preparatos quod eſt ſtudioſe quantum ad quantitatem excedit in nimis comedendo. Alio modo inordinatio concupiſcentie conſideratur in ipſa ſumptione cibi. et hoc. quia preuenit debitum tempus comedēdi. ꝛ ſic eſt propere. vel quia non ſeruat debitum modum in edendo. qd eſt ardenter. Propterea autem corrupte circūſtantiarum diuerſarum facit diuerſas ſpecies gule propter diuerſa nociua ex quibus moralium ſpecies diuerſificentur. In eo enī qui querit lautos cibos excitatur concupiſcentia eius ex ipſa ſpecie cibi. In eo autē qui preuenit tempus deordinantur concupiſcentia propter impacientiam more: ꝛ ſic de aliis. De his poteſt induci illud. ps. lxxvij. Manducauerunt ꝛ ſaturati ſunt nimis ꝛ deſiderium eorū attulit eis. Et loquitur ps. de illis guloſis qui erant in deſerto in populo dei. Sed qꝫtum ſic deteſtabile vitium gule oſtendit. Ambr. in ſermo. vi. Sexto die beſtie create ſunt. ꝛ cum beſtijs orta ē poteſtas edendi ꝛ vſus eſcarum. vbi cibus cēpit: ibi finis factus eſt mundi. ibi cepit ſua incrementa neſcire vbi ceperūt diuina circa eū opera feriari. quo iudicio declaratum eſt ꝙ p cibos mundus haberet imminui per quos deſiit augeri. ꝛ infra. Eo vſqꝫ preuaricari nemo nouerat: ꝛ adhuc orta non eſſet que prima eſt preuaricatio. Indictum eſt ieiunium. i. abſtinentie lex a domino deo: preuaricatio legis a diabolo. Serpens gule ſuadet. dominus ieiunare decreuit culpa per cibum cognitio infirmitatis in cibo. firmitas virtus in ieiunio. di. xxxv. Sexto. vbi oſtēdit Ambr. quinqꝫ mala ex vitio gule. ¶ Primum quia facit hominem vt animal brutum. Sicut enim beſtie comedunt cum trahit appetitus eas ad cibū ſine diſcretione vel aliqua cōſideratione: ita et guloſus non reſpicit nec ad diem. nec ad modum. nec ad neceſſitatē. ſed ad appetitū. Et hoc ſignatum fuit in eo ꝙ in eadem die ſcilicet in principio creationis rerum qua create ſunt beſtie. poſtea creato homine fuit data licentia comedendi. cuꝫ dominus dixit de omni ligno paradiſi comedite ꝛc. Gen. ij. Tulli⁹. Si videris iſtos epulatores velut opimos boues ſtertere ꝛ ſudare intellige eos. Et Sene. quoſdam ventri obedientes loco animalium numeremus non hominum. ¶ Secundū malum quia impedit virtutis profectum. Unde ꝛ Greg. dicit in ii. moral. ꝙ qui non vincit vitium gule: male poteſt alia vincere. i. quanto corpus impletur. tāto anima minoratur. Qd figuratum fuit in hoc ꝙ data licentia comedendi a deo non creauit poſtea alias nouas creaturas. Et ſic dicit Ambro. mundum finitum per cibum gule mundum ſcilicet minorē diminutum. ideſt hominem in profectu ſpirituali. ¶ Tertium quia eſt malorum initiū. Naꝫ omnes penalitates ꝛ miſerie ꝛ mors quā patimur ſm corpus: ꝛ ignorantia ꝛ inclinationes ad vitia proceſſerunt ab illa inobediētia Ade ꝛ vitio gule ſm illum verſum ſapientis. Mala ideſt maxilla, mali: ſcilicet hoīs ade. malo ideſt pomo malo. contulit omnia mundo corporalia ꝛ ſpiritualia. vnde dicit hanc fuiſſe primam preuaricationem ſcilicet quantū ad exteriora vitia. ¶ Quartum malum eſt. qꝛ obſcurat intellectū ꝛ aufert deū. Job. xxviij. Non inuenitur ſapientia in terra ſuauiter viuentium ideſt guloſorum. Tullius. mente recta vti non poſſunt cibo ꝛ potu repleti. In cuius figuram poſt gulam cōmiſſam ſe abſconderunt primi parentes quaſi amantes tenebras ne viderētur a deo. Et hoc eſt quod ait

Diuerſe circūſtantie gule faciūt diuerſas ſpecies

Quinqꝫ mala ex gula

Ambro. Latebra poſt cibum. ¶ Quintū ma
lum eſt quia inducit luxurie fluxum. Hiere. v.
Saturaui eos ⁊ mechati ſunt. Hier. Quomo
do iuuencula in feruore iuuentutis poſita da
pib' ⁊ vino plena de caſtitate erit ſecura. q. d.
male. Et in huius figuram cōmiſſo vitio gule
fecerunt ibi perizomata cooperientia puden-
da. qꝛ ſenſerunt ſtimulū carnis. Et hoc eſt ꝙ
dicit Ambro. Cognitio infirmitatis in cibo.
⁊ ideo ſerpens gule ſuadet ⁊ temptat de ea. vn
de ⁊ xp̄m temptauit in deſerto dicēs. Si filius
dei es dic vt lapides iſti panes fiant. Mathe.
quarto. qꝛ nouit inde multa lucrari. ⁊ frequen
ter illud ſuggerit ſm moralem ſenſum. vt la-
pides duros abſtinentie ⁊ ieiuniorum cōmu
tet in panes relaxationis penitentie ⁊ recrea-
tionis corporis. ⁊ hoc ſi filius dei es. ſi pro qꝛ
filius dei es per fidem ⁊ gratiam. Deus vult
filios ſuos letari non cruciari. Et regnū dei
non eſt eſca ⁊ potus. ſed iuſticia ⁊ pax ⁊ gau-
dium in ſpiritu ſancto inquit apoſtolus Ro-
ma. xiiij. Sed verum eſt ꝙ regnum dei nō ac-
quiritur ſolum per abſtinentiam ciborum. ſed
per iuſtitiam ad quem pertinet ieiunia inſtitu
ta non frangere. neqꝫ propter delectatiōes co
medere. vel aliquid propter comedendū in-
ordinatū facere: quod ⁊ diabolus chriſto ſug
gerebat. vt ſcilicet faceret miracula illius con
uerſatiōis ſine cauſa vrgente. qꝛ aliter ſibi po
terat de cibo prouidere. ſed guloſi manduca-
uerunt ⁊ ſaturati ſunt. vbi notantur plures ſpe
cies gule.

¶ Primo manducauerunt aliqui in exceſſi-
ua quantitate.

¶ Secundo manducauerunt aliqui cum lau
ta qualitate.

¶ Tertio manducauerunt tertij de accurata
ſtudioſitate.

¶ Quarto manducauerunt quarti ex nimia
auiditate.

¶ Quinto manducauerunt quinti ſub tempo
ris in oportunitate.

¶ Prima ergo ſpecies .§. v.

gule ſeu modus eſt nimis comedere. vel etiā
bibere quod enim dicitur de eſu totum ſcien
dum eſt de potu. ſed locutio in huiuſmodi fit
de eſu quia ibi magis offēditur ⁊ frequentius
ꝙ̄ in potu. Cum autem ita exceditur in ꝙ̄tita-
te vt incurratur ebrietas. illud eſt vnum viti-
um ſpeciale de quo dicetur infra. Cū vero bi
bitur vltra debitum ſed citra ebrietatem. per
tinet ad hanc ſpeciem gule. Ab hoc vitio deui
ctiſunt multi ex illis ebrijs in deſerto de qui-
bus dicitur in verſiculo allegato. Manduca-
uerunt ⁊ ſaturati ſunt nimis. comederunt er-
go coturnices quas dominus fecit circa ca-
ſtra eorum euolare quas captas comederunt
in nimia quātitate. ſed puniti ſunt igne de ce
lo guloſos illos cōburendo vt habetur nume
ri. xi. Et perpetrari poteſt iſtud vitium ita cir
ca viliſſimos cibos ⁊ potus ſicut circa delica
tos ⁊ precioſos. Unde dicitur Ezechie. deci-
moquinto. hec fuit iniquitas ſororis tue ſodo
me ſaturitas panis ⁊ aque. ¶ De quātitate au
tem cibi ⁊ potus non poteſt dari vna certa re-
gula omnibus ſm eandē menſuram. ſed plus
⁊ minus exigitur ſm varietatem complexio-
num ⁊ fatigationum. Unus etiam ⁊ idē plus
indiget vno tēpore ꝙ̄ alio ſecundum diſpoſi-
tionem ſui corporis. Unde philoſophus in li-
bro ethicorū. narrat de quodam fortiſſimo
viro dicto milone qui comedebat ſolus ali-
quando vnum bouem nec erat grauatus ſto-
macus eius. Et alius quia debilis etiam de
paucis bucellis panis grauabatur: propterea
inquit chriſtus. Mathei vndecimo. Uenit Jo
annes baptiſta non manducans neqꝫ bibens
ſcilicet communia cibaria. ⁊ dicunt. demoni
um habet. Uenit filius hominis manducans
⁊ bibens: ſcilicet communi modo. ⁊ dicūt. Ec
ce homo vorax ⁊ potator vini. ⁊ iuſtificata ē ſa
pientia ab omnibus filijs ſuis. Et hoc vltimū
verbum tractans. Auguſtinus ait. Oſtendit
filios ſapientie intelligere. nec in abſtinendo.
nec in manducando eſſe iuſticiā. ſed inequa
nimitate tolerandi inopiam ⁊ tēperandi abū
dantiā ⁊ non ſe corrumpendi diſtinctio. xli.
quod dicit. Et appellat filios ſapientie diſci-
pulos chriſti a quibus dicit ſe ſapientiam iu-
ſtificatam. ideſt iuſtam ⁊ ſanctam in comedē
do moderate. Tantū ergo poteſt ⁊ debet qs
comedere ⁊ bibere ꝙ̄tum credit ſe indigere
ad ſuſtentationem ⁊ executionem eorum que
ſibi incumbunt agēda. ita vt non vſqꝫ ad nau
ſeam ſumat. ſed cum aliquali adhuc appetitu
finem faciat. Cū autem ex delectatione cibi
vel potus plus ſumit ꝙ̄ ſibi dictat cōſcientia
oportunum tunc peccat. Et de crapula car-
niſpriuij ex his que habētur diſtinctiōe quar
ta. deniqꝫ. cū gloſa. videtur ibi eſſe mortale.
dicit enim ibi Gregorius cum omnes laici ſe
culares illa die plus ſolito ⁊ ceteris diebus
accuratius cibos carnium appetant: ⁊ niſi no
ua quadam auiditate vſqꝫ ad mediam noctē
ſe ingurgitent. non aliter ſe huiuſmodi ſancti
temporis obſeruationem ſuſcipere putant ſci
licet quadrageſime quod vtiqꝫ non rationi. ſꝫ
voluptati. immo cuidā mentis cecitati aſcri

De quātitate cibi

bendum eſt. Unde nec a tali conſuetudine
auerti poſſunt. ⁊ ideo cum venia ſuo ingenio
relinquendi ſunt ne forte peiores exiſtant ſi a
tali cõſuetudine prohibeantur. Hec ibi. Glo
ſa. dicit cū venia. ſcilicet temporalis punitio-
nis non gehennalis. Nec tamen omnes ex-
cedentes illo tempore in q̃to vel quali cõdẽ-
nandi ſunt de mortali. ſed qui faciunt nimi-
um exceſſum auertentes ſe a deo. beatus eti-
am Auguſtinus dicit eſſe reprehendẽdas co
meſſationes ⁊ ebrietates que fiunt in diebus
ſolemnibus. vt di. xliiij. Comeſſationes.

¶ Secunda ſpecies eſt .§. vi.

comedere cibos nimis delicatos propter de-
lectationem vt capones. faſanos. perdices.
carnes vitulinas. lampredas. ſturiones. ⁊ hu
iuſmodi. vina ſolẽnia vt maluaticum. vernati
um grecum. tribianum. ⁊ huiuſmodi. Huic
deditus erat diues ille qui epulabatur quoti-
die ſplendide. de quo chriſtus dicit ꝙ mortu
us eſt ⁊ ſepultus in inferno. Luc. decimoſexto.
In hanc etiam ſpeciē gule videntur lapſi hi
de quibus ait ps. Manducauerunt ⁊ ſaturati
ſunt nimis. Non enim erant contenti cibo cõ
muni ⁊ vili ⁊ ſuaui manne de celo. ſed appe-
tierunt carnes ſolemnes vnde coturnices do
minus dedit. Nume. xi. Si tamen quis vta-
tur cibarijs delicatis propter infirmitatē vel
debilitatem hoc exigentem aut generis nobi
litatem. vt princeps. aut propter temporis cõ
gruitatem. vt in nuptijs ⁊ conuiuijs diſcretis
poteſt eſſe hoc abſq; peccato. vñ Aug. fieri enī
poteſt vt ſine aliquo vitio cupiditatis vel vo-
racitatis precioſiſſimo cibo ſapiens vtatur. In
ſipiens autem fetidiſſima gule flamma in vi-
liſſimum inardeſcat. Et ſanius maluerit quis
amore domini piſce veſci q̃ lenticula more
eſau nepotis abrahe. aut ordeo more iumen-
torum diſtinctio. xli. quiſquis. ⁊ in eadem di-
ſtinctione idē dicit. capitulo Non cogantur
diuites cibis pauperum veſci. vtantur con-
ſuetudine infirmitatis ſue: ſed doleant ſe ali-
ter abſtinere non poſſe. Si enim conſuetudi-
nem ſuam mutant egrotant. vtantur ſuper-
fluis ⁊ dent pauperibus neceſſaria. vtantur p̄
cioſis ⁊ dent pauperibꝰ vilia. Hec ille. Unde
laudabile eſt a pueritia etiam filios nobiliū
aſſueſcere cibis groſſioribus quod fecit mater
b. Ber. erga filios ſuos nobiles ⁊ diuites. Sʒ
⁊ ligurgus ethnicus ſed rectiſſimus ordina-
uit in legibus ſuis adoleſcentulos rure nutri
endos cibis vilibus. Summe autem reprehẽ-
ſibile eſt iuuenculos ad tabernas accedere. pi
gnolatas cõfectiones ⁊ alia guloſa comede-
re. maluatica ⁊ greca bibere. In conuiuijs cū
alijs iuuenibus reperire. Cum iſtis enim iam
bacchatibus inducuntur ad omnē turpitudi
nem ſodomiticam ⁊ huiuſmodi. Nimis inar-
deſcit in eis concupiſcentia carnalis: ſangui-
ne i eis feruẽte abſq; hoc ꝙ ligna tãta ad aug
mentandam flãmam apponant. ¶ Conuiuia
autẽ facere vbi cõmuniter lauta preparantur
cum ex amicicia vel alia cauſa fiunt: de ſe nõ
ſunt reprehenſibilia. Nam ⁊ Job permitte-
bat filijs ſuis conuiuia facere inuicem. Job
primo. Et Joſeph preparauit fratribus ſuis Conuiuia facere.
conuiuium. ⁊ abraam angelis hoſpitibus ſuis
Gen. decimonono. ⁊ precipue cum in conui-
uijs abſunt quinq; circunſtantie quas ponit
Gregorius. dicens. Sciendū ꝙ cõuiuia tũc
ex caritate veraciter proderunt cum in eis ab-
ſentium nullius vita mordetur. nullus ex irri
ſione reprehenditur. Nec inanes ſecularium
negociorum fabule. ſed verba ſacre lectionis
leguntur ⁊ audiuntur. Cum non pluſq; neceſ-
ſe eſt corpori deſeruitur. diſtinctio. xliiij. con-
uiuia. Et quia raro eſt quin in conuiuijs mul
ta vana ⁊ irriſoria immiſceantur. ⁊ vltra de-
bitū comedatur ⁊ delectetur. ideo refert Au
gu. documentum ſibi a. b. Ambro. traditum
vt vitaret conuiuia quibus terminus tempe-
rantie excreditur.

¶ Tertia ſpecies gule .§. vii.

eſt ponere nimis de tempore ⁊ cura ad pre-
parandum cibos vt magis delectent. puta vt
ſint variati. aſſati. lixi cum aromatibus. cum
ſaporibus ⁊ huiuſmodi quo vitio laborauerũt
filij hely ſacerdotis. Nam cum populus ac-
cederet ad offerendum ſacrificia animalium
ad altare ſm mandatum legis veniebat puer
qui ſcilicet erat miniſter ſacerdotis ⁊ dicebat
offerenti. da mihi carnes. idest partē anima
lis occiſi. vt coquam ſacerdoti. Non enī ac-
cipiam coctam ſed crudam. quod faciebat vt
accuratius poſſet ſuo ſacerdoti preparare. Et
offerens reſpondebat. Incendatur prius ſm
morem adeps ⁊ poſtea accipies. ⁊ ille. ſ. miſter
nequaq;. Si non dabis accipiam eam vi. In
ollis quoq; vbi coquebantur carnes mittebat
tridentem ⁊ trahebat crudū de lebete. vt ha
betur primo Reg. ſcdo. vbi ſubditur ꝙ gran-
de erat peccatum eorum. vnde in punitione i
bello cõtra philiſteos occiſi ſunt. Et precipue
in hoc ſolent delinquere diuites: ⁊ etiam pre
lati eccleſie. Unde Alanus in planctu natu-
re ait. Hodie gula vitium profundius ſe por
rigit in dominos et prelatos qui ſalmo-
nes Lucios ceteroſq; piſces equipollen-

ti generoſitate inſignes:varijs decoctionem
cruciant martyrijs:balneantes officio ſacri pi
peris ſonte baptizant:vt multiformem ſapo-
ris gratiam conſequantur. Alius miniſtro-
rum contundit.colat alius ⁊ conficit: ſubſtan
tiam vertit in accidens.naturam mutat in ar
tem.vt ſaturitas tranſeat in eſurientem. hec
ille.Sed magnam conſcientiam ſibi debent
facere tales de tanto tempore quod amittūt
⁊ faciunt miniſtros amittere pro huiuſmodi
preparatione ⁊ expenſis ſuperfluis quibus de
berent pauperibus ſubuenire. Et forte etiam
illi de quibus dicitur. Manducauerunt ⁊ ſa-
turati ſunt ⁊c̄. In hoc vitium inciderunt. Nā
ceperunt illas aues in copia:⁊ deſiccauerunt
vt poſtea poſſent ſibi acuratius preparare in
eſum. Sciendum etiam ꝙ ſumere cibos im-
munde ⁊ ſine congruente preparatiōe vbi cō
mode prouidere poteſt vitioſum eſt pertinēs
ad vitium negligentie vel inſenſibilitatis.
Unde Hieronym⁹. Nec affectate ſordes nec
exquiſite delitie laudem pariunt. quod indu
cit Gratia.quadrageſimaprima diſtinc.cleri
cus.§.ſicut de cibis ſic ⁊ de veſtibus.quod au
tem aliquos ſanctos cibis cineres legimus
prelibaſſe vel immiſcuiſſe:vt beatus Germa
nus epiſcopus anthiſiodorēſis.⁊ ſanctus Frā
ciſcus.dicit Ul. Hoc fuiſſe laudabile ⁊ virtuo
ſum ex opere operante.non ex opere operato.
ideſt ex intentione operantium.vt ſcilicꝫ ſub
trahentes ſe ab omni delectatione. ſcilꝫ cor-
porali redderentur magis capaces ⁊ apti de-
lectationibus ſpiritualibus ⁊ affectui ad di-
uina a deo ad hoc inſpirati.ſed iſtud opus in
ſe non erat laudabile.vnde nec imitabile niſi
quis ſimiliter a deo inſpiratus eſſet.

¶ Quarta ſpecies .§.viij.

gule eſt nimis ardenter ſeu nimia auiditate ci
bum vel potum ſumere.ad quod pertinere vi
detur comedere nimis rapaciter ⁊ feſtināter.
Et lꝫ quidam habeant a naturali conditiōe:
vel aſſuefactione tamen ⁊ corpori nocet:quia
non ita bene poteſt cibus digeri q̄ſi integer de
glutitus:⁊ minus bene edificat. Et cum pro
cedit ex inordinato appetitu delectatiōis gu
le peccatum eſt. Hoc vitio Eſau ſuperatus ꝓ
pter vnam eſcam ſcꝫ lentis edulium vendidit
primogenita ſua vt dicit apoſtolus ad hebre-
os.duodecimo. Nam vt narratur Geñ.xxv.
Cum reuerteretur Eſau de agro feſſus ad do
mum inueniens ꝙ germanus eius Jacob co
ctum lentium ferculum comedere petiuit ab
eo vt ſibi de illo ferculo ad eſuꝫ daret. cui Ja
cob dixit. Unde mihi primogenita tua qđ et
fecit ex nimia auiditate illius edulij paruipē
dens ea pro tam vili precio vendere. Unde et
grauiter peccauit ſimoniam cōmittens quia
ius primogeniture:tū ſcꝫ in lege nature erat
ſpūale. Nam primogenit⁹ tenebat locū ⁊ offi
ſacerdotis. Jacob autem emendo dicit non
peccaſſe.quia potius redemit q̄ emit vexatio
nem ſuam: ⁊ in hac ſpecie gule: ita peccatur
viliſſimis cibis ſicut precioſis:immo frequen
ter offendunt homines non facientes ſibi con
ſcientiam propter vilitatem cibi ⁊ cum maio
ri delectatione gule: comeduntur aliquādo
herbe:fructus:cepe:alea:⁊ huiuſmodi q̄ car
nes. Non attendentes ꝙ vitium gule in pri-
mis parentibus non fuit circa capones ⁊ con
fectiones:ſed in fructibus. Sed vt dicunt he
brei ſm quod allegat Nicolaus de lyra: fuit
fructus ficus. Unde Auguſti. In omnib⁹ hiſ
rebus non vſus rerum:ſed libido in culpa eſt.
Idem. Uiles cibi appetenter accepti impedi
unt prouentum abſtinentie. Dauid autem a-
quam concupitā effudit quadrageſima.i.diſ.
capſo delicie. Hiſtoria Dauid habetur ſcđo
Regum vigeſimotertio.vbi dicitur ꝙ cū qua
dam die Dauid appeteret bibere de aqua ci-
ſterne Bethleem dicens. O quis mihi daret
de aqua ciſterne que eſt in Bethleem. ſubito
tres ſocij eius fortiſſimi a ſeipſis iuerunt ⁊ per
medium caſtrorūꝫ inimicorum philiſtijm qui
tunc habebant ſtationeꝫ in Bethleem trāſeū
tes hauſerūt aquā de ciſterna Bthleem ⁊ ſibi
apportauerunt:ſed noluit bibere dicens. ab-
ſit:vt periculum animarum harum ego bibā:
ſed libauit eam domino. Infirmi vel ſani qui
ſciunt vel experti ſunt aliquid cibi vel potus
nocere infirmitatibus eorum:⁊ tamen ſumūt
propter auiditatem vtiqꝫ peccant in hac ſpe-
cie gule:⁊ hoc plus ⁊ minus ſm exceſſū queꝫ
faciunt. Narrat etiam Gregorius in.iiij. dia
logo.de quadam ſanctimoniali que quandā
lactucam in orto viſa colligens cū nimia aui
ditate comedit:propter quod a diabolo arre
pta eſt: ſed ab equitio liberata eſt. hoc etiam
vitio peccauerunt iſti qui manducauerunt:vt
dicitur. Deſiderium eorum ⁊c̄.

¶ Quinta ſpecies gule .§.ix.

eſt anticipare horam ſeu extra horam ſtatu-
tam vel conſuetam comedere ſine cauſa vrgē
te. Nam ſi exigit infirmitas vel cauſa alia ra
tionabilis omnis hora eſt idonea. Cum non
ieiunatur communis modus chriſtianorum
eſt bina comeſtio:ſcilicet prandium ⁊ cena. ⁊
per hoc ſanius viuitur. Qui enim comedunt
pluries in die: vt animalia bruta ſunt. Nec
ſane viuere poſſunt cum ponant indigeſtū ſu
per indigeſtum. vnde mali humores generan
tur.⁊ caput etiam fumoſitatibus eſt grauā-
tum ⁊ male aptum ad ſpiritualia. Et hoc niſi

magnus labor excuſet. vt laborantes in agris
viatores. pueri dum ſunt in augmento. Qui
aũt de mane ſurgentes de lecto ſubito volũt co
medere ⁊ bibere ⁊ precipue ĩ dieb⁹ feſtiuis an
teq̃ vadãt ad eccl̃iam nimis indeuoti ſũt. Cõ
tra quos dĩ Eccl̃s. x. Veh tibi terra cui⁹ rex
puer eſt. ⁊ cuius principes mane comedunt.
Terra eſt homo. puer eſt ſenſualitas: que ap-
petit ſenſibilia vt puer. principes eius ſunt ſen
ſus. Veh autẽ illi qui regitur a ſenſualitate ⁊
cuius ſenſus vacant comeſationibus tempe-
ſtiue. quia guloſus ẽ. Eſa. v. Veh qui ſurgitis
mane ad ebrietatem ſectandã. Quando vero
ieiunari debet vt in diebus ſtatutis ab eccle-
ſia. ſemel tantum comedi debet: ⁊ circa horã
nonam. preueniendo autem notabiliter horã
none vt in tertia ſine cauſa rationabili ſed me
re ex impacientia: amore ⁊ appetitu gule viciũ
ẽ. vel ẽt comedere poſt prãdiũ de ſero. ⁊ ſi nõ
ordinate tamen buccellam panis vel plures
fructus viciũ eſt. ⁊ non ieiunium: vt dicetur
in. c. ſe. In hanc ſpeciem gule incidit Jona-
thas filius Saul qui facto precepto a rege pa
tre ſuo ſaul q̃ nullus aliquid comederet dum
perſequatur philiſteos contra quos bellũ ge
rebat. Ipſe Jonathas tranſiens per campũ
inſequendo cum alijs inimicos parum mellis
accepit cum virga quam gerebat in manu qd̃
reperit in quadam arbore ⁊ comedit fame du
ctus: ꝓpter qd̃ cum poſtea reuertens a perſe-
cutione inimicorum cum ſuis Saul conſule-
ret dominum non potuit habere reſponſũ ꝓ-
pter tranſgreſſionem illam. Et hac comperta
quis perpetrarat voluit occidere illum. ſed po
pulus eripuit eum de manibus ſuis vt habe-
tur. i. Reg. xiiij. In his omnibus quinq̃ ſpe-
ciebus ad diſcernendum quando ſit mortale
vel veniale ſumenda eſt regula data ſuperius
in. c. precedenti. §. iij. videlʒ q̃ cũ tanta eſt in-
ordinatio voluntatis ſeu affectio ad conſe-
quendam delectationem gule in quocũq̃ di-
ctorum modorum q̃ videt ſe paratum ad fa-
ciendum contra mandatum dei vel eccleſie.
tunc eſt mortale. alias veniale.

Remedia contra gulam .§. x.

ſunt quinq̃. Primum eſt lectio ſeu auditio
ſacre ſcripture. Hoc vſus eſt chriſtus cum tẽ-
tatus de gula in deſerto dixit. ſcriptum eſt.
Non in ſolo pane viuit homo. ſed in omni ver-
bo quod procedit de ore dei. Ipſe enĩ ſermo
hortatur ad abſtinentiam. Spiritualis etiam
cibus inducit obliuionem ⁊ contemptum cibi
corporalis. Secundum eſt elõgatio ab his
que dant occaſionem excedendi in cibo ⁊ po-
tu. vt ſunt delectabilitas. varietas. nimietas
ciborum. propter quod dicitur. Melius ẽ ire
ad domum luctus q̃ ad domũ conuiuij. Ec
cleſia. vij. quia in cõuiuio ſunt occaſiones gu
le ⁊ aliorum viciorum. Tertium eſt conſide
ratio cene eterne ad quam inuitati ſumus: cu
ius eſuries inducit ſaturitatẽ. quia beati qui
eſuriunt ⁊ ſitiunt iuſtitiam ⁊c̃. Inuitatus enĩ
ad ſolemnem cenam non curat de prandio ꝑ
cedenti. Apoc. xix. Beati qui ad cenam agni
nuptiarum inuitati ſunt. Quartum eſt mo-
derata occupatio. ꝓuerb. xxi. Deſideria occi-
dunt pigrum. noluerunt quicq̃ operari man⁹
eius. tota die concupiſcit ⁊ deſiderat. Patitur
enim ocioſus famem vniuerſalem. oculi deſi-
derant videre vanitatem. aures rumores. ol-
factus odores: gula cibos. quam famem non
habet occupatio. Quintum eſt oratio. Vn-
de pſ. De neceſſitatibus meis eripe me domi
ne. Neceſſitatis eſt enim comedere ⁊ bibere ꝗ̃
immiſcet ſe gula. ⁊ ideo orat ne ſub neceſſita-
te ſubrepat voluptas. In cuius figuram ſo-
crus ſymonis que tenebatur magnis febrib⁹
orantibus apoſtolis chriſtũ pro ea. ſanata ẽ.
Lu. iiij. Socrus ſymonis eſt ſenſualitas. ma-
gne febres ſunt ſpecies gule. Quinq̃ enim
ſunt febres. ſcʒ ephimora que durat vna die.
⁊ eſt in ſpiritibus. fleumatica. tertiana. quar-
tana que ſunt ĩ humoribus. ſcilicet fleumate.
colera quo ad tertianam. melancolia quo ad
quartanam. ethica que eſt in oſſibus. Febris
ẽ exceſſiuus calor ⁊ gula iordinatus appetit⁹.
Capitulum. ij. de omiſſione ieiunij que fre-
quenter accidit ex gula.

De omiſſione ieiunii. quod
fit: q̃ñq̃ ex gula. q̃ñq̃ ex incuria.
Ambro. in ſermone. Ut ſciamus
nouellum non eſſe ieiunium pri-
mam legem conſtituit de ieiunio ſcilicet cũ
dixit. de ligno ſcientie boni ⁊ mali ne come-
datis. Gen. ij. Lex abſtinẽtie a domino deo ce
pit. preuaricatio legis a diabolo. diſtin. xxv. ſe
xto. Et hoc in ſtatu innocentie. ſed poſt lapſũ
renouauit legem dicens: Joelis. ij. Conuerti
mini ad me in toto corde veſtro in ieiunio et
fletu ⁊ planctu. Eſt autem ieiuniũ triplex.
Primum ex lege naturali. Secundum ex le-
ge diuinali. Tertium ex lege poſitiua ſeu hu
manali. diuerſimode tamen. Nam ex lege na-
turali eſt ieiunium generali modo non deter- Tri-
minato nec ad certum diem neq̃ ad horaʒ co plex ie-
medendi nec ad quantitatem cibi. Dictat enĩ iunium
ratio naturalis homini vt carnẽ ſuam ita do
met ieiunijs abſtinentie eſce ⁊ potus vt ſpiri-
tui ſit ſubiecta per continentiam. ⁊ eleuari ali
quando poſſit in deum. ſed non dictat q̃ ma
gis vna die certa q̃ alia nec q̃ hora nona co-
medat. nec q̃ a lacticinijs abſtineat. ⁊ ideo ex

hac lege difficulter poteſt ſciri quádo pecca
tur omittendo. ¶ Ex iure diuinali eſt ieiuniū
tripliciter: videlicet ex penitentie iniunctione
Ieiuni ꝛ voti proprij obligatiōe. ꝛ veteris legis tradi
um ē tri tione. Impoſitio penitentie que fit confiten-
plex ꝑ ti a ſacerdote de ieiunio ſicut de alijs reb⁹ ꝑ-
iure tinet ad ſatiſfactionem partem ſacramenti pe
nitentie ſm Pe. de pal. ¶ Sacramenta autē
ſunt de iure diuino. ita ergo iſtō obligat ꝙ di
mittere ipſum mere ex negligentia eſt peccatū
mortale. ſecus ſi ex impotentia vel infirmita-
te vel obliuione vel etiam differendo ipſuȝ fa-
cere cum confeſſor non aſtringit eū ita ad cer
tum diem. quin poſſet altera ſupplere. Poſſet
etiam per illum confeſſorem vel alium in aliud
cōmutari: ſed non propria auctoritate. Simi
liter cum redditio voti ſit de iure diuino: ſiqs
vouet ieiunare niſi irritetur vel commutetur
per eum qui poteſt ex negligentia omittendo
vel ex vitio gule eſt mortale. ſecus ſi ex impo-
tentia vel obliuione. Sed ſi ex deuotione pro
ponit non tamen vouet ieiunare aliqua die vt
ſextis ferijs. ſabbatis. vel diebus marialib⁹. i.
illis ferijs quibus illo anno feſtum annuncia-
tionis occurrit dimittendo non peccat ſaltē
mortaliter etiam ex mera negligentia. Nō ta
men propter illa debet dimittere ieiunia ec-
cleſie: ſed potius ea ſeruare ſi vtrūqȝ facere ne
quit. Ieiunia ſuperſtitioſa dimittere debet.
vt comedere vna die vnum boluȝ: alia die du
os ꝛ huiuſmodi. In lege veteri preceptum ce
rimoniale erat iudeis ieiunare certis diebus.
ſm illud. Zach. viij. Ieiunium quarti ſcilicet
menſis iunij. ieiunium quinti. ieiunium ſepti
mi. ieiunium decimi erunt vobis in ſolēnita-
tes. Cauſam autem quare ieiunabant certis
diebus illorum menſium ponit Hiero. diſtin.
lxxvi. c. ieiunium. Sed quia nunc cerimonia-
lia ex toto ceſſant nullo modo illa ſeruanda
ſunt. Et ſi quis ſeruaret quia in lege manda-
ta. iudaiȝaret ꝛ mortaliter peccaret. ¶ Ex iu-
Ieiuni re humanali obligat ieiuniuȝ tripliciter. ex or
um obli dinatione regulari. ex ſtatuto eccleſie vniuer-
gat tri- ſali. ex conſuetudine generali. In omni enim
pliciter. religione ſunt aliqua ieiunia determinate in
ſtituta per regulam vel conſtitutiones. que ꝑ-
termittendo ex negligentia mera peccatū eſt.
non tamen mortale: niſi per contemptuȝ omit
terentur: vel ſi per regulam in precepto cōnt ſi
cut dicitur de minoribus ꝙ ex precepto ha-
bent regule ſue ieiunare omnibus ſextis ferijs
ꝛ a feſto omnium ſanctorum vſqȝ ad natiuita
tem. Ex ſtatuto eccleſie vniuerſali ieiunia qui
cunqȝ omitteret ex negligentia vel gula nō in
firmitate vel obliuione cum credit ſe bene poſ
ſe ieiunare mortale ē: ꝛ pro qualibet die omiſ
ſa vnum. Secus ſi ſibi videtur ſe non poſſe ie-
iunare abſqȝ leſione perſone cum habeat cau-
ſam aliquam dubitandi. non tamen ſufficien
tem. ſed poſſet ieiunare: ꝛ ſic intellige dictum
b. tho. ij. ij. q. cxlvij. ar. iij. ꝛ in. iiij. diſt. xv. Pe.
de pal. in. iiij. circa hoc ſic dicit Ieiunium iſ
licet eccleſie cadit ſub iure poſitiuo. vnde ei⁹
tranſgreſſio ſine cauſa eſt mortale. Quādo ve
ro fractio eius eſt cum cauſa licet non ſufficiē
ti: tunc eſt veniale. vt in his qui legunt inſtitu
tam in completorio. Quando vero eſt ſuffici-
ens ſimpliciter: tunc nulla culpa eſt vt in ne-
ceſſitate. extra de obſer. ieiu. c. i. Qui autem
non aduertentes de ieiunio comedunt, in ma
ne: ſiquidem tenebantur ſcire ꝙ eſſet ieiuniū
non tamen tenentur poſtea continue ieiuna-
re cum iam ſint obligati ad aliam diem. ſ. re-
mittendo omiſſam. ꝛ ſi non liceret ſibi ea die
plus comedere nimis grauaretur. nec cum to
to hoc eſſet verum ieiunium propter nimiam
hore anticipationem. ſed ſi non tenebatur ſci-
re non reputatur fractio ieiunij: vnde ac ſi eēt
ieiunus poteſt illa die ieiunare ſcilicet come-
dendo hora debita pro prandio: qui ieiuniuȝ
homini indictum non ſoluitur niſi per actum
humanum qui requirit intentionem ꝛ delibe
rationem veram vel preſumptam. hec ille.
Quedam autē ieiunia ſunt ex conſuetudine.
ꝛ ſi ex conſuetudine generali vt vigilia Iohā
nis baptiſte. omnes fideles aſtringit. ſi ex con
ſuetudine ꝑticulari alicuius patrie illos aſtri
git. ac ſi eſſet ex ſtatuto eccl'ie ſcripto. vt di. xi.
In his ꝛ. c. catholica. Que autem ſint ieiunia
ex ſtatuto eccleſie vel conſuetudine declara-
tur in. §. ſequenti.

¶ Nota qui ſunt dies ie- .§. i.
iunandi ex precepto eccleſie. Primo quidem
tota quadrageſima exceptis dominicis die-
bus. vt de cōſecra. di. v. c. quadrageſima: ꝛ de
conſe. diſt. iij. c. non licet. Item vigilia nati-
uitatis domini. extra. e. c. i. Item vigilia pen
thecoſtes. vt notatur. lxxvi. diſtin. §. neceſſario. Itē Dies ie
vigilia aſſumptionis beate marie. extra. e. c. i. iunij
Item natiuitatis ſue dicitur a quibuſdam in
ſtitutuȝ in extrauaganti. Ego autem vidi quā
dam extrauagantem Bonifacij vbi inſtituit fe
ſtum viſitationis beate marie. ꝛ conſuluit vi-
giliam ieiunare ſicut ieiunatur vigilia aſſum
ptionis ꝛ natiuitatis marie. Cum ergo vtro-
qȝ ſimul fiat mentio. ꝛ claruȝ ſit de vigilia aſ-
ſumptionis quod in preceptum: videtur idem
dicendum eſſe de vigilia natiuitatis. Noli ta
men precipitare ſententiam ꝛ precipue cum

Pe. de paſ. dicat non eſt in precepto. Nec mirum quia nondum emanauerat dicta extrauagans. ſed quia illa non videtur eſſe promulgata in populo forte non aſtringit. Item in vigilijs apoſtolorum preter͡q philippi ⁊ iacobi ⁊ ioannis euangeliſte. De vigilia apoſtolorum Bartholomei ⁊ Jacobi ⁊ Mathie dicit Pe. de paſ. ꝙ vbi conſuetudo habet ꝙ ieiunet ibi ligat. alias non. ſed tutius dicitur ꝙ ſint ī precepto ſicut ⁊ aliorum apoſtolorū: ⁊ hoc cōmuniter tenetur ⁊ eſt magis ſm iura. Item in vigilia Johannis baptiſte ex eccleſie conſuetudine vniuerſali. Item vigilia Laurentij ex generali conſuetudine ſm Inno. Item ieiunia quattuor temporum que ſunt quater in anno. ⁊ quando ſunt declaratur in iſto verſu Vult crux. lucia. cinis ⁊ cariſmata diua. Ut ieiunetur quarta ſequens feria. Et eſt ſenſus ꝙ prima quarta feria poſt feſtū crucis de mēſe ſeptembris. ⁊ iterum prima quarta feria poſt feſtum ſancte lucie. ⁊ iterum prima quarta feria poſt primam dominicam quadrageſime. ⁊ iterum prima quarta feria poſt feſtum ſpiritusſancti. Debet etiam ieiunare duobus alijs diebus ſequentibus ſcilicet ſexta feria ⁊ ſabbato. diſtin. lxxvi. c. ſtatuimus. Et i ipſa diſt. aſſignatur ratio de ieiunijs quatuor temporum. ⁊ de ieiunijs hebreorū ſed plenius a b. Tho. ij. ii. q. cxlvij. Jeiunium autem aduentus rogationum. ſexte ferie per totū annum. ſūt de conſilio non in precepto. De aduentu dubitatur vtrum ſit in precepto clericis ⁊ religioſis. ⁊ a quibuſdam hoc creditur. ab alijs tenet cōtrarium: ⁊ hoc communius: ſcilicet ꝙ non ſit in precepto. extra de obſerua. ieiu. conſilium. niſi aliqui religioſi: vt minores qui habent ex precepto regule ſue ieiunium a feſto omnium ſanctorum vſ͡q ad natale. ⁊ omnes ſextas ferias per totum annum. Item die dominico ieiunare non conuenit. ⁊ ſi quis hoc faceret quaſi agens contra conſuetudinē populi chriſtiani vel etiam ex aliqua ſuperſtitione peccaret. ⁊ hoc modo prohibetur. di. xxx. ſiquis preſbyter alias non videtur eſſe peccatū. di. lxxvi. vtinā.

De ieiunijs conſuetu §. ii.

dinarijs dicit Pe. de paſ. in. iiii. di. xv. ꝙ ad ieiunia conſuetudinaria ipſa conſuetudo obligat: etiā ſi ſcriptura non dicat. ar. di. xi. c. In his rebus. Si ergo conſuetū eſt in aliqua dioceſi ꝙ ieiunet certo die. illi de dioceſi tenentur obſeruare ſicut ⁊ tenerentur ſi epiſcopus ī diceret. Unde ⁊ de conſe. di. v. dī. Jeiunia in eccleſia cōſtituta a ſacerdotibus ſine neceſſitate rationabili nō ſoluantur. Conſuetudo enī rationabilis ⁊ preſcripta obligat. di. xij. c. illa. Et hoc quo ad indigenas. Alienigene vero ſi veniunt animo cohabitandi extunc ligantur ieiunio conſuetudinario ſicut ⁊ ſcripto. Si autem tranſeat ſolum per terram non ligantur conſuetudinibus ⁊ ſtatutis. ⁊ tamen tenentur non ſcandalizare. vnde occulte comedere poſſunt ſm morem terre ſue non publice: quia ſi eſca ſcandalizaret fratrem meum ⁊c. arg. di. xij. illa. Tamen videtur ꝙ conſuetudo laicorum non liget clericos nec ſecularium clericorum religioſos. quia diſtincti ſunt modi abſtinentie inter hos tres ſtatus: ⁊ plures abſtinentias habent clerici ꝗ laici: ⁊ religioſi ꝗ clerici ſeculares. Unde non oportet ꝙ ad ieiunia illorum ligentur quorum etiam conſuetudinibus a ſuis ieiunijs non abſoluuntur ſm regulam iuris. quem non honoro non onero. Unde illorum cum quibus viuit mores ſeruare debet. quia tamen quilibet tenetur alterum non ſcandalizare. ideo vbi eſt conſuetudo ieiunare. vtputa in feſto ſancti Marci laicis ſequentibus ⁊ clericis facientibus proceſſionē ſiue letaniā maiorem. religioſi ſicut nec ad proceſſionem. ſic nec ad ieiunium tenentur. ſ; publice propter ſcandalum non debent bis comedere. Item vbi eſt ieiunium iure inductum. conſuetudo que preualet iuri excuſat. licet generaliter dicatur ꝙ conſuetudo que eſt contra ſanctos canones non excuſet. quod verum eſt quando per alias canones in ſe vel in ſimili non fulcitur: ſic autem eſt de iſta argu. di. iiij. c. ſtatuimus. vbi agitur de ieiunio quadrageſime. Excuſantur ergo a ieiunio ⁊ carnium eſu indigene ꝓuincie vel dioceſes vbi nō ieiunantur etiam a viris morigeratis. vt in vigilijs iacobi bartholomei ⁊ mathie. Non autem ſi ribaldi ⁊ mali. licet plures numero qui nec ieiunia ſeruant quia non eſt conſuetudo ſed corruptela. Item excuſantur alienigene ꝗuis in terra eorum ieiunetur ex quo veniūt animo remanendi. Sed qui tranſitum faciūt per terram ſicut non obligantur ad ieiunia illius terre. ſic non liberantur a ieiunijs ⁊ abſtinentia terre ſue.

Jeiunia cōſueta in terra vel patria

De lacticinijs vtrum §. iii.

poſſint comedi tempore ieiuniorum. Nota ꝙ ſi quis in ieiunijs ab eccleſia inſtitutis extra quadrageſimam comedit lacticinia in locis vbi conſuetum eſt non comedere peccatum eſt. alias ſi conſuetum eſt talia comedi cōmuniter vel pro maiori parte poſſunt come-

di.lxxvi. diſtin.c.vtinam.ꝛ Tho. ſe.ſe q.clxij
Inno.ſimpliciter dicit ꝙ lacticinia comede
re ieiunijs eccleſie extra quadrageſimam eſt
peccatum ſed non ſoluit ieiunium primũ cõi
us tenetur. Sed pro maiori declaratione ho
rum Pe.de pal.in.iiii. diſtin.xv.ſic dicit. Co
meſtio lacticiniorũ in quadrageſima interdi
cta eſt:vt diſtin.iiii. deniq. Non autem in ali
is ieiunijs niſi conſuetudo hoc habeat quam
vbiq ſeruandam in ieiunijs.dicũt Aug. Am
bro.ꝛ Hierony.diſtin.xij.illa.ꝛ diſtin. lxvi.c.
vtinam. Unde cui iniũctum eſt ieiunare ſim
pliciter non habet niſi a carnib' abſtinere ita
ꝙ ieiunare etiam cũ latrocinijs poteſt. Brito
nes vero comedentes butyrum in quadrage
ſima videntur excuſari:quia in illis in quibus
eccleſia diſpenſare poteſt ſciendo ꝛ diſſimulã
do diſpenſat. Si tamen ita diſſimulat ꝙ nec
punit excõmunicatione nec prohibet verbo:
quia multa per patientiam tolerantur. Que
ſi deducta eſſent in iudicio non tolerarentur:
ſed ſi eccleſia que tenetur ad correctionẽ fra
ternam.non puniret neq corrigeret de facto
participaret in crimine. Nam ꝛ ſi ſimplicẽ for
nicationem non puniat:predicat tamen eam
illicitam. Unde cum eccleſia ſileat nec eis ꝓ
hibeat:nec predicet eos male facere alias: et
ſi aliud priuilegium non habeãt excuſantur.
hec ille. Item ſi ſextis ferijs ſine cauſa infir-
mitatis comedit carnes mortale eſt. de cõſe.
diſt.iij.c.de eſu carnium. Item ſ ſabbatis co
medere carnes in locis vbi eſt conſuetum vni
uerſaliter nõ comedi mortale eſt.de cõſe.diſ.
v.Qz dies. Secus ſi conſuetudo patrie habeꝫ
ꝙ comedãtur:vt in francia:cathalonia:ꝛ ali-
is partibus:qz tũc ſtabitur conſuetudini. diſ.
xij.illa autem. Excipitur tamẽ ab iſta regula
dies natiuitatis domini quando eſt ſexta fe-
ria:qz tũc licite comeduntur carnes etiã ab
omnibus niſi ex voto ſuo vel regulari obſeruã
tia teneretur ad non comedendũ.extra de ob
ſer.ieiu.c.conſiliũ. Et multomagis vꝫ idẽ di
cendũ:quando natalis eſt in tali die ſabbati.

¶ In qua etate tenet .§.iiij.

quis ieiunare ſiue ad ieiunia. Nota ſm Tho.
ſe.ſe.q.cxlvij ꝙ nõ tenet quis ex neceſſitate p
cepti ad ieiuniũ eccleſie vſq ad finem tertij
ſeptẽnij.i.xxi.anni:qz vſq ad illud tempus ẽ
in ſtatu augmenti. Rationem ibi potes vide
re.dicit enim ſic. In pueris eſt euidens cauſa
non ieiunandi:tum propter debilitatem na-
ture ex qua prouenit ꝙ indigẽt cibo ꝛ nõ mul
to inſimul ſumpto:tũ etiam qz indigent mul
to nutrimento propter neceſſitatem augmẽ-
ti quod ſit de reſiduo alimẽti.ꝛ ideo quãdiu ſũt
in ſtatu augmenti:quod eſt in pluribus vſq i
finem tertij ſeptẽnij non tenentur ad eccleſia
ſtica ieiunia obſeruanda. Conueniens tamen
eſt vt etiam in hoc tempore ſe ad ieiunandũ
exerceant plus ꝛ minus ſm modũ ſue etatis.
Quandoq tamen tribulatione iminente in ſi
gnum penitentie artioris etiam pueris ieiu-
nia indicunt.ſicut legit de Niniuitis Jone.
c.iij. Sed Pe.de pal.in.iiij.dicit ꝙ circa ter-
tium ſeptẽnium adoleſcentium. qz quidã ſũt
alijs fortiores relinquitur arbitrio confeſſorũ
ꝛ conſilio medicine.ſ.ieiunare vel non. Eſt ta
men conueniens ꝙ etiam infra iſtud tempus
ſe exerceant ad ieiunandum plus ꝛ minus ſꝫ
poſſibilitatem ꝛ etatẽ. Nouitij quoꝙ ꝛ iunio
res in religionibus iuxta prelatorum ſuorum
in hmõi ſe debent gerere. Al. ꝛ Jo.an. in no
uel.ſuper.c.conſiliũ.extra de obſer.ieiu. põit
diuerſas opiniones de etate:qua quis obli-
gat ꝛ dicit aliquos dicere ꝙ maſculus i.xiiij.
anno femina in.xij. Alij aliter:ꝛ in nulla ſe fir
mat. Allegat autem Hiero.arguentẽ eos q
in teneris annis poſitos onerant ieiunijs. Di
ctũ be. Tho.de etate cõius tenetur.

¶ De redemptione vel .§.v.

diſpenſatione ieiuniorũ. Nota ꝙ dicit ibidẽ
Jo.an.in nouel. Ieiunia eccleſie nõ poſſe re
dimi niſi ex magna neceſſitate.ſed ieiunia vo
luntaria poſſe auctoritate ſuperioris ꝛ cã vti
litatis maioris. Et declarat eſſe ieiunia volũ
taria.ieiunia ex voto vel ex iniunctione peni-
tentie. Quidam faciũt hanc diſtinctionẽ cir-
ca materiam hanc ꝛ bene. Ille qui eſt obliga
tus ieiunio ex voto vel ex generali inſtitutiõe
eccleſie ſi nulla adeſt neceſſitas vel vtilitas vr
get:non poteſt redimere tale ieiuniũ. Si au
tem adeſt neceſſitas aliqua.tũc ſi eſt neceſſi-
tas que tollat omnem poſſibilitatem ad ieiu-
nium.talis abſq aliqua diſpenſatione vel re
demptione dimittere poteſt. Sed ſi ſit talis
neceſſitas que non tollat ex toto poſſibilita-
tem:ſed inducat magnam difficultatem. pu
ta ꝙ talis per ieiunium caderet in capitis de
bilitatem vel corporis.ita ꝙ non poſſet nec in
oratione nec in alijs bonis ſe exercere:in hu-
iuſmodi autem caſu poteſt redimere ieiuniũ
debitum pecunia elemoſinali.auctoritate ta
mẽ ſuperioris. ¶ Similiter ſi adeſt aliqua pu
blica vtilitas quam aliquis ieiunando imple
re non poſſet.ſicut eſt aliqua bona predicatio
ꝛ neceſſaria:ꝛ diſcurſus propter eam: vel diſ-
curſus alius propter neceſſitatem vel vtilita
tem eccleſie:ꝛ huiuſmodi cum quibus nõ poſ
ſet ieiunare tunc etiam habet locum diſpen
ſatio vel redemptio in ieiunio: auctoritate ta
men ſuperioris ꝛ maxime dioceſani Ricar. i
quarto dicit ꝙ ſi neceſſitas immineat ſtatim
peregrinandi:vel multum laborandi. vel pro
pter conſeruationem vite corporalis: vel pro

Publi-
ca vtili
tate põt
redimi
ieiuniũ

pter aliqđ

pter aliquod neceſſarium ad vitam ſpiritualē
cum quibus laboribus non poteſt ieiunare:
non obligatur talis ad ieiunium. quia non vi-
detur fuiſſe intentio eccleſie ſtatuētis ieiunia
per hoc impedire. alias magis pias ⁊ neceſſa
rias cauſas. Unde videtur recurrendum ad
ſuperioris diſpenſationem niſi forte vbi nō eſt
conſuetum. quia ex hocipſo q̇ prelati diſſimu
lant. videntur annuere. Dicit etiam q̇ peregri
natio ad loca ſancta ex deuotione que differri
non poſſet: eſt iuſta cauſa dimittendi ieiuniū
ſi cum labore itineris ieiunare non poteſt.

Itinerā tes. ❡ Sed de excuſatis a ie- .§. vi.
iunio. Nota q̇ excuſantur a peccato quedam
perſone non obſeruantes p̄dicta ieiunia. ❡ Et
primo itinerantes aut multum laborātes qui
bus imminet neceſſitas tunc peregrinandi ⁊
magnas dietas faciendi. vel etiam multum
laborandi ſi viuere volunt vel ſuam familiam
ſuſtentare vl̄ non incurrere notabile nocumen
tum ſui ſtatus: ⁊ cum labore vel itinere non
poſſunt ieiunium obſeruare excuſantur. alias
ſi poſſunt vtrumq̇ facere commode: tenentur
ieiunare. Et ſimiliter ſi poſſūt differre iter aut
ſubtrahere vel diminuere laborem. ita vt poſ
ſint ieiunare ⁊ ex hoc non incurrerent detri-
mentum ſui ſtatus: tenentur ad ieiunium. De
hoc habes. ſ. ſ. q. cxlvij. Si autem non eſt ne
ceſſaria peregrinatio. tunc ſm̄ Pe. de pal. pec
cat aggrediendo peregrinationem indiſcrete
ſcʒ tempore quo ieiunare debet. nec propter
iter poteſt. Si tamen indiſcrete aggreſſa eſt
peregrinatio. non compatiens ieiunium nec
perplexus eſt. licet frangere. ſicut propter cul
Seruitores mēſar. pam: q̄uis ſit infirmus durante infirmitate
non tenetur. ❡ Secundo ſeruitores nobilium
ſi ex cauſa preueniūt horam comedēdi vel eti
am ſi prelibant modicum ante horam vel qua
ſi propter continuationem temporis totuʒ poſ
ſit computari vna menſa. Qui etiam pregu-
ſtant cibos dominorum ad faciendaʒ creden
tiam quo caſu etiam liceret pregustare car-
nes ſi tali die dominus licite comedat. vel eti
am ſi ſurgit de menſa vt portet exenium ali-
cui. vel etiaʒ ſi ſeruiunt vel legunt in menſa re
Curſores. ligioſoruʒ cū licentia ſuperioris. Guil. ❡ Ter
tio curſores quorum vſus neceſſarius eſt do-
minis vel ciuitatibus ſi non poſſunt cum iei
unio iter agere. excuſantur. Secus cum modi
cum vadunt vel quieſcunt niſi indigerent ex
labore precedente vel etiam in proximo debē
tes magnuʒ iter facere. oportet q̇ reficiantur.
Guil. Hi ſm̄ Petrum de palu. videntur excu
ſari. non ſolum ſi ſine tali officio non poſſunt
viuere. quia tunc paupertas excuſaret. ſed eti
am ſi aliter poſſent viuere ſed non eque bene.

quia aliud eſt de illis qui ad certum diem ſe
locant. quia non debent ſe locare niſi poſſint
tunc ieiunare ſi habent alias vnde viuāt. Ali
ud eſt de alio qui locat ſe ad totum annum ⁊
ad totale ſeruitium. qui ſi exciperet q̇ nunq̄
diebus ieiunijs itineraret non. inueniret qui
cum reciperet. ❡ Quarto pauperes ⁊ mendi- mēdicā
cantes qui non poſſunt tantum habere ad tes.
vnam refectionem q̇ ſufficiat eis excuſantur.
ſecus ſi haberent ad ſufficientiam. niſi ex pre-
cedenti inedia nō poſſent ferre ieiuniū. Tho.
ſe. ſe. queſti. cxlvij. Et videtur etiaʒ poſſe com
prehendi illos qui nō habent eis preparantes
neceſſaria ieiunio. ⁊ ipſi huic non poſſunt va-
care. ❡ Quinto pregnantes ⁊ lactantes ſi de pregnā
bilitas impedit eas vl̄ ſi ex hoc timetur de peri tes.
culo eorum aut aborſum vel defectuſ alimen
ti pueri. excuſantur a ieiunio. immo deberent
dimittere ieiunium. Guilelmus. ❡ Sexto eti Infir-
am infirmi. ⁊ debileſ. ſed pro qua infirmitate. mi.
vel quanta debilitate excuſentur arbitrio bo
ni viri ſtatur. Et ſi quideʒ fuerit manifeſta cau
ſa neceſſitatis vel euidens queuiſ infirmitas:
non eſt neceſſarium petere diſpenſationem.
ſm̄ Guil. ⁊ preſertim conſuetudine ſic ſe habē
te ſm̄ Io. Si autem ſit dubium vtruʒ ſit cau
ſa neceſſaria: petēnda eſt ab epiſcopo loci ſi cō
mode haberi poteſt copia diſpenſatio. vel a p
prio ſacerdote ſi tamen haberi non poteſt epi
ſcopus. non tamen querat cecum pro conſilio
in hmōi. Item de conſilio rationabili medici
ne infirmus ſoluens ieiunium vel comedens
carnes diebus prohibitis non peccat. ſed pec
caret medicus ſi ſine cauſa rationabili vel ſal
teʒ dubia talia mandat vel ordinat infirmis:
ar. xxiij. q. i. quid culpatur. ❡ Septimo ſenes Senes
ſi ſunt multum debileſ: eo modo poſſunt excu
ſari ſicut dictum eſt de infirmis. Ratione au
tem ſenectutis tantum: non excuſantur ſi ſunt
fortes ad ſufferendum ieiunium. nec eſt deter
minata etas ab aliquo vſq̇ ad quos ānos quis
tenetur ad ieiunium. ❡ Octauo de vxoribus Vxoreſ
dicit Innocen. q̇ q̄uis debeant dimittere ie
iunia que habent ex voto prohibētibus viris.
xxxiij. queſtione. v. Manifeſtuʒ. non tamen ie
iunia eccleſie. Sed forte propter ſcandaluʒ vi
tandum poteſt ſacerdos diſpenſare cum tali.
diſt. i. vt conſtitueretur. Hecʒ Hoſti. Sed Pe.
de. pal. in. iiij. dicit q̇ hoc videtur eſſe ſcanda
lum phariſeoꝝ. ⁊ per conſequens contemnen
dum ſi non vult vir vxorem ieiunare. niſi forte
probabiliter timeret infirmitaſ vel debilitas.
De fructibus multis ieiunij ⁊ rationibus iei Ieiuni
nij q̄dragesimalis habes i pte. iiij. ti. iiij. c. 4. uʒ aſſu
❡ De ieiunio inquit .§. vii. mūtar
ps. Humiliabam ieiunio animā meam Ieiu tria.

nium ſumitur ad tria ſm Thomam ſcd'a ſcde queſtione. cxlvij. articulo primo. ¶ Primo ad carnis concupiſcentie repreſſionem. Unde apoſtolus ſcd'o Corinthio. ſexto ait. In ieiunijs. in caſtitate exhibeamus noſmetipſos. pmittit ieiunium caſtitati quia per ieiuniũ caſtitas conſeruatur. vt enim Hieronymus dicit. Sine cerere ⁊ bacho friget venus: id eſt p abſtinentiam cibi ⁊ potus friget luxuria. ⁊ ſm hoc exponitur iſte verſus. In ieiunio humiliabam: id eſt mortificabam. animaꝫ meam id eſt ſenſualitatem a concupiſcentijs. ¶ Secundo aſſumitur ieiunium ad mentis eleuationem i diuina quia homo ieiunus eſt magis liber a fumoſitatibus celebri: vnde magis aptus ad intelligendum. Unde Augu. in ſermo. Ieiunium mentem eleuat. ⁊ in ſignum huius de Daniele legitur. q post ieiuniuꝫ trium hebdomadarum accepit eleuationem mentis a deo a diuina miſteria contemplanda. Danielis. x. ⁊ quia humiliatio ẽ maxima neceſſaria ad eleuationem mentis ad diuina: ⁊ ieiunium humiliat corpus ⁊ animam. ideo bene dicitur. Humiliabam in ieiunio. ¶ Tertio ieiunium valet ad culparum ſatiſfactionem. Dum. ſ. affligimus corpus: recompenſamus deo de iniurijs quas fecimus nimis corpus delectando contra mandata eius. Propterea dicit dominus Ioelis ſcd'o. Conuertimini ad me i toto corde veſtro: in ieiunio: fletu: ⁊ planctu. Et Auguſti. dicit q ieiunium facit cor contritũ ⁊ humiliatum. Humiliabam ergo in ieiunio: fletu ⁊ planctu. ſ. ſatiſfaciendo. Qui enim ſatiſfacit humiliat ſe ei cui ſatiſfacit: contra quẽ ſuperbierat iniuriando. ⁊ quia ieiuniuꝫ ad pdicta tria ordinatur. ideo illis temporib⁹ fuerunt ſpecialiter ab eccleſia inſtituta ieiunia i quibus oportet homies magis purgari a peccatis ⁊ eleuari ad diuina per deuotionem: et magis liberos eſſe a voluptatib⁹ ad quas magis inclinantur tempore veris ſuperabundantibus humoribus. Hec autem ſunt tempora paſce ſeu dominice reſurrectionis: in cuius vigilia celebratur baptiſmus per quẽ abluimur a peccatis: ⁊ in cuius die generaliter ſumi debetur ab omnibus ſacroſancta communio. ⁊ chriſtus per reſurrectionem eternitatem inchoauit. ⁊ ideo precedit ieiunium quadrageſimale per quod anima purgata a peccatis libera a concupiſcentijs magis apta ſit ad diuina eleuari. Et hac rõne ẽt ſũt iſtituta ieiunia in vigilijs. i pcipuis feſtiuitatib⁹ ⁊ ſolẽnitatib⁹ vt magis poſſit ad ſpiritualia eleuari. Et in q̃tuor temporibus anni pro procuratione gratie pro ordinandis in vtilitatem populi chriſtiani. ¶ Sed notandum q tripliciter poteſt committi defectus circa iſta ieiunia inſtituta: per quem defectum homo non humiliat animam ſuam in ieiunio: quia non facit volũtatem dei: ſed ſuam ⁊ ideo non eſt deo gratũ. Unde cum quidam ieiunantes conquererentur quare deus non acceptabat eorum ieiunium dicentes quare ieiunauimus ⁊ non aſpexiſti. humiliauimus animas noſtras ⁊ neſciſti. Reſpondit eis deus per Eſaiam. lviij. Ecce in die ieiunij veſtri inuenitur voluntas veſtra. quaſi dicat non vere vos humiliaſtis. nõ ſm voluntatem meam ſed veſtram ieiunaſtis: ⁊ ideo non exaudiui vos.

Defect⁹ circa ieiunium

¶ Et primo ex mentali indiſpoſitione.
¶ Secundo ex cibationis pluriſicatione.
¶ Tertio ex hore notabili anticipatione.

¶ Quantum ad primuꝫ .§. viij.

q ieiunium corporale ſit deo gratum: oportet q tollatur indiſpoſitio mẽtis. Unde dicit dominus Ioel. i. Sanctificate ieiunium: facite modo debito vt ſit ſanctum. id eſt mihi dedicatum. Et hoc.

Ieiunium corporale ñ dꝫ fieri vana itẽtiõe

¶ Excludendo vanum reſpectum.
¶ Exhibendo liberum affectum.
¶ Addendo pium effectum.

¶ Primo quidem debet tolli de mente omnis intentio vana que poteſt eſſe multiplex ſꝫ illum verſum: Abſtinet eger. egens. cupidus. gula. ſymia virtus. Ieiunat eniꝫ aliquis quia ſentit ſe grauatum cibo: ⁊ ſi comederet ſibi noceret: ſicut prima die quadrageſime. Alius ieiunat quia non habet ad comedendum. ſi habet patientiam aliquid eſt. Alius ieiunat propter auariciam: quia non vult tantum expendere bis comedendo, vel quia habet lucra pre manibus in apotheca que non vult amittere vnde vſq ſero manebit ieiunus. Alius ieiunat propter gulam: qr forte iturus eſt ad aliquod conuiuiũ: ⁊ ideo vt famelicus accedat ⁊ melius comedat: illa die vel precedenti ieiunat. Alius ieiunat propter hypocriſim vt ſymia que affigeat actus humanos: ⁊ tamen homo non eſt. ita ſcilicet hypocrita ieinat vt teneatur bonus: qui tamen non eſt bonus. Quicunq iſtorum ieiunat alias non ieiunaturus non ſeruat preceptum eccleſie. Cum ieiunaueritis inquit dominus iſtis. Zacha. ſeptimo nunquid ieiunium ieiunaſtis mihi. quaſi dicat non. ſed vobis. Sed vos cum ieiunatis dicit Chriſtus. Mathei ſexto. Nolite fieri ſicut ypocrite triſtes: ſed puro reſpectu ⁊ intentione propter deum: ⁊ ad obediendum eccleſie ieiunate. ¶ Secundo oportet habere affectum liberum a peccato commiſſo ⁊ cõmittẽdo. Nihil enim prodeſt ieiunare ⁊ alia religionis. i. chriſtianitatis opera facere niſi mẽs ab iniquitate cohereeatur inquit Pius papa de

Dꝫ hẽ liberuꝫ affectũ.

pe. diſt. iij. nihil prodeſt ſcʒ ad vitam eternaʒ. Qui enim facit ieiunium quodcunqʒ in mortali non valet ſibi ad meritum nec ad ſatiſfactionem. valet tamen ſibi ad ſatiſfaciendum precepto eccleſie ſm Alber. in. iiij. vt non peccet mortaliter ſeruando ieiuniuʒ quod incurreret ſi non ſeruaret. Et ideo quantumcunqʒ peccator dimittere non debet. Meliuʒ tamen et vtilius ſi per confeſſionem vel ſaltem contritionem liberaret affectum ſuum a ſeruitute peccati. Math. vi. Tu autem cum ieiunas vnge caput tuum. et faciem tuam laua .i. conſcientiam ſcilicet a peccatis. Et Eſa. lviij. dicit dominus. Hoc eſt ieiuniuʒ quod elegi. diſſolue colligationes impietatis. idest malas ſocietates cum quibus ligatus es in officijs vel contractibus vel maleficiis. Solue faſciculos deprimentes te. idest obligationeʒ reſtitutionum. et eos qui confracti ſūt liberos ſcʒ dimitte qui ſoluere non poſſunt non in carcere teneas et omne onus diſrumpe ſcilicet peccati per contritioneʒ. ¶ Tertio oportet adhibere pium effectum per orationem quo ad deum. Bona eſt enim oratio cum ieiunio dicit Thobias. xij. Magiʒ enim debet tali tempore inſiſtere orationi. Et vt magis oratio ſit deuota, egrediatur ſponſus de cubili ſuo et ſponſa de thalamo ſuo dicit dominus. Joel. ij. ſ. ad orandum abſtinendo ſe ab actu coniugali. non tamen niſi de communi ſenſu et continentia vtriuſqʒ. Ad hoc hortantur doctores non precipiunt. vt. xxxiij. q. iij. quotienſcunqʒ. Debet adhiberi pius effectus ad proximum dando ei elemoſinam. quod eſt ad bene eſſe ſeu ad perfectioneʒ non ad neceſſitatem ieiunij ſm Alber. Unde dominus. Eſa. lviij. Hoc eſt ieiuniū quod elegi. frange eſurienti panem tuum et egenos etc. debet adhiberi pius effectus quo ad ſe ipſum vt cum diſcretione ſumat cibum vitando ſuperfluitatem ciborum et neceſſitatem ſumendo. Unde Hiero. Sint tibi ieiunia pura quottidiana et moderata. Quottidie prandere quottidie eſurire de conſe. diſ. v. ſint tibi.

¶ Secundo vitiatur .§. ix.

ieiunium cum comeditur pluribuʒ vicibus ꝙ vna. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. ij. ij. q. cxlvij. arti. vi. ꝙ ieiuniuʒ eſt ab eccleſia inſtitutum ad concupiſcentiam refrenandū: ita tamen ꝙ natura non ſoluatur ſeu deſtruatur. Ad hoc autem ſufficiere videtur vna comeſtio per quam homo et nature ſatiſfacit et tamē concupiſcentie aliquid detrahit diminuendo comeſtionum vices. Et ideo eccleſie moderatione ſtatutam eſt vt ſemel in die a ieiunantibus comedatur. Siqs ergo comedat pluries in die frangit ieiunium. ¶ Unde nota de collatōe ꝙ fit de ſero dic. b. tho. vbi. ſ. ꝙ electuaria et ſi aliquo modo nutriant non tamen aſſumuntur ad nutriendum. ſed ad iuuandum digeſtionē. vñ nō ſoluūt ieiuniū. ſicut nec aliarū medicinarum aſſumptio. niſi forte aliquis in fraudem electuaria in magna quantitate aſſumat per moduʒ cibi. Pe. de pal. in. iiij. di. xv. ſic dicit. Bina comeſtio frangit ieiunium eorum. ſ. ꝗ cōiter ſolēt ſumi in cibum: vbi etiam fructus: cera ſa. pira. et nuces computantur. qꝫ in loco refectionis aſſumuntur. vt i prandio et cena. et herbe etiam. quia ſancti patres herbiʒ veſcebantur. Excipitur cum cauſa medicine ſumuntur. tunc enim non ſoluunt ieiuniuʒ eccleſie ſed nature. Electuaria et omnia alia huiuſmodi que conſueuerunt ſicut ſpecies ſumi poſt prandium ad iuuandum digeſtioneʒ. etiam ſi ex talibus confecta ſint que per ſe in cibum ſumi conſueuerunt dummodo ſint alterata ſicut per decoctionem vel confectionem que non in cibum. ſed in cibi adiutorium cōiter ab vtentibus aſſumuntur. vt in dactilis nucibus confectis et pignolata. ſimiliter non ſoluūt ieiunium. hec ille. Quod autem dicit Pe. non ſoluere ieiunium fructus cum ſumuntur cauſa medicine. videtur intelligendum cum ſumuntur ne vinum ſine aliquo ſumptum diluat ſtomachum. et ſic noceat. Unde cum cōmunis vſus xpianorum ſit facere collationem de ſero aliquod parum ſumere cum potu ſine alia conſideratione quamuis non intendat ſumere per modum medicine. ne ſcilꝫ vinuʒ noceat ſed imitantur conſuetudini. que ea ratione videtur introducta. pie eſt interpretanduʒ factum eorum et excuſandum. et hoc niſi ſumerent in notabili quantitate vel de pluribuʒ generibus fructuū. vel ſtudioſe ad nutrienduʒ. Et quia panis eſt principalis cibus ordinatuʒ ad nutriendum. minuʒ congruum videtur panem ſumere. Summere autem buccellam panis frangit ieiunium. ¶ Potus autē ſm Thomam vbi ſupra. quia magis aſſumitur ad alterationem corporis et ad digeſtionem ciborum ꝙ ad nutrimentum licet aliquo modo nutriat: ideo licet pluries ieiunātibus bibere infra vnam dieʒ. Poſſet tamen ita immoderate ſumere ꝙ peccaret et perderet meritum ieiunij. Petrus de palude. idem dicit: ſcʒ ꝙ potus nō ſoluit ieiunium ſiue poſt prandium ſumatur ſiue ante. Sumere autem ſine cauſa magnum malum eſt: et ſi non frangatur ieiunium. niſi in fraudem hoc faceret ad ſubueniendum ſcʒ ſami biberet. Al. et Pe. Dicit enim Pe. de pal. in. iiij. ꝙ ſiquis non propter famem vel voluptatem. ſed timore ne deficeret pre anxietate die ieiunij ficus vel porrectā vel aliqd hmōi ſumeret aū horā ꝯmeſtiōis ꝗſi p modū medicine nō frangeret ieiuniū. hoc tñ non predican

De collatione in ſero.

Potꝰ in ieiunio

duꝫ eſt. Ricar. autẽ in. iiij. di. xv. circa hoc ſic
dicit. Quãuis aliq dicant ꝙ bibere vinuꝫ vel
ceruiſiam in mane: ⁊ comedere electuaria de
ſero delectationis cauſa: frangat ieiuniũ. cre-
do tñ cõtrariũ: qꝛ ꝗuis illa aliquo modo nutri
ant: in hoc tamẽ non eſt principaliter vſus eo
rum: alias & frangeret ieiuniũ bibere de ſero
vinũ vel ceruiſiã in collatione qꝛ habet aliqd
de nutrimẽto. Si tamẽ homo in mane ceruiſi
am vel vinũ biberet nõ ad extinguendũ ſitim
ſed famẽ. ⁊ in ſero acciperet magnam electua
riorum ꝗtitatem ad ſubueniendũ fami: talis
faceret fraudẽ ſtatuto. ⁊ per ꝯñs frangeret ie-
iunium de re. iur. certum. li. vi. Credo tamen
de bono ⁊ equo cauendũ eſſe a potu vini vel
ceruiſie ⁊ ſimilib⁹ magis in mane ꝗ in ſero. qꝛ
pot⁹ ſumpt⁹ poſt prandium ⁊ ſiti ſubuenit ⁊ di
geſtionẽ adiuuat: inꝗtum per potũ facili⁹ et
cõuenientius defert cibus ad ſingula mẽbra.
Sumptus aũt ieiunio ſtomaco vt plurimũ no
cet. hec ille. Itẽ dicbus ieiunioꝝ ꝑ qualibet
vice qua comedit vltra vnam vicẽ peccat mor
taliter ſm Io. nea. in quolibet. qꝛ reducit iſtõ
preceptum ad negatiua. Sed durandus dicit
in. iiij. hoc eẽ tantuꝫ vnũ peccatũ mortale. qꝛ
fractio vnius precepti ꝑ vna die. ſed tãto gra
uius quãto pluribus vicibus comedit illa die
⁊ iſtud cõius tenetur. ⁊ hoc niſi nouo contem
ptu pluries comederet: qꝛ tunc verũ eẽt dictuꝫ
Io. Sꝫ ſi qs excuſat᷑ a ieiunio vel pp defectũ
etatis vl pp laborẽ. vel aliã cãm rõnabilẽ. põt
tñ vti cibis quadrageſimalibus ⁊ ex volupta-
te vl ſcurria vtit lacticinijs ouis. vel carne mor
taliter peccat. quia contra preceptum facit ec
cleſie: que ordinauit tali diceti quadrageſima
libus cibis. vt diſt. iiij. c. Denicꝫ.

¶ Tertio vitiatur ieiu- .§. x.
nium ex hore nimia anticipatione. Circa qõ
Pe. de pal. in. iiij. diſt. xv. dicit ſic. Ieiunium
frangit notabili hore anticipatione ſine cauſa
ſ. rationabili. ¶ Dico autẽ horam nonam cõ
gruam omni tempore etiam in quadrageſi-
Hora ma. nec oportet expectare tunc veſperam diei
cõgrua ſm officiũ vt ſcꝫ anteꝗ celebretur veſpertinũ
come- officium non comedatur. de conſe. diſtinctio.
dendi prima. ſolent. Et tardius debet comedi i qua
drageſima ꝗ in alijs ieiunijs. ⁊ ſic in quadra-
geſima poſt officiuꝫ veſperaꝝ ante horã veſp-
tinam lꝫ edere. Ex quo conſtat ꝙ non tranſit
ſicut in alijs ieiunijs poſt officiuꝫ none. lꝫ ante
horã nonã duꝫ tñ ꝯſtet horam ſexte tranſiſſe.
Poteſt tamẽ in hoc diſpenſare circa horam.
vel propter debilitatem. vel propter lectiones
vel ꝑpter iter. vel ꝑpter alias pias cauſas. vl
propter hoſpites. hec ille. Sed beatus Tho-
mas. ij. ij. q. cxlvij. ar. vij. aſſignãs rationẽ qua
re hora nona eſt conueniens hora comeden-
di pro ieiunio ſic dicit. Ieiunium ordinatur
ad deletionem culpe ⁊ repreſſionem carnis.
Ita tamen ꝙ per hoc natura non multũ gra-
uetur. Eſt autẽ debita ⁊ cõmunis cõſuetudo
hominibus comedẽdi circa horã ſextã. Et rõ
eſt: qꝛ iã videt eſſe cõpleta digeſtio nocturno
tpe naturali calore interius reuocato ꝑpter
frigus noctis circunſtans. diffuſio humoris
per mẽbra coopãte ad hoc calore diei vſcꝫ ad
ſũmum ſolis aſcenſum. tum ẽt quia tunc pre
cipue natura corporis humani indiget iuuari
cõtra exteriorẽ aeris calorẽ ne humores inte
ri⁹ adurant. Et iõ vt ieiunãs aliquã afflictio
nẽ ſentiat pro culpe ſatiſfactione: conueniens
hora taxatur comedendi ieiunantibus circa
nonam cõmuniter. etiam iſta hora congruit
myſterio paſſionis chriſti que paſſio comple-
ta fuit hora nona quãdo inclinato capite tra
didit ſpiritũ. Ieiunantes enim dum ſuaꝫ car
nem affligunt paſſioni chriſti conformantur.
Non tamen requiritur hora determinata ſꝫ
ſubtilem extimationem. ſed ſm groſſam ex-
timationem. Sufficit enim ꝙ ſit circa hanc
horam. hec ille. Tardare autem poſt nonam
quacunqꝫ hora non vitiat ieiunium: niſi fiat
ex ſuperſtitione. Quod autem in veteri teſta-
mento ieiunarent vſcꝫ ad veſperam id eſt ſero:
congruebat talis hora illi ſtatui qui aſſimila
tur nocti. Status autẽ noui teſtamenti aſſi
milatur diei ⁊ ideo ſufficit hora nona. Ad qõ
facit quod dicitur de conſe. diſtinctione pri-
ma. ſolent. videlicet ꝙ i quadrageſima nulla-
tenus credendi ſunt ieiunare qui ante man-
ducauerunt ꝗ veſpertinum celebretur offici-
um. Ex quo ca. videtur ꝙ non ſit bene factuꝫ
eos qui tenentur ad officium diuinum come
dere in quadrageſima pro ieiunio non dictis
veſperis. ſicut etiam in alijs ieiunijs eccleſie
extra quadrageſimam non dicta nona. cum
etiam ſit circa hoc communis conſuetudo.
que eſt optima legum interpres. ⁊ legẽ facit.

¶ Capitulũ tertiũ de ebrietate.

EBrietas eſt ſpecies gu-
le. Diuiditur enim gula in come
ſationes ⁊ ebrietates. ſicut gen⁹
in ſpecies ſm thomam. ij. ij. q.
cl. articulo pmo. de quibus apo
ſtolus. Roma. decimotertio. Non in come
ſationibus ⁊ ebrietatibus. Sed ſciendum ꝙ
triplex eſt ebrietas.
¶ Prima eſt ex vino diuinali.
¶ Secunda ex vino criminali. Ebrie-
¶ Tertia ex vino materiali. tas di-
¶ Primo eſt ex feruore diuini amoris: cum uini
quis ita eo repletur ꝙ alienatus ſit ab actio- amoris
nibus mundi. Tale enim vinum diuini amo
ris letificat cor hominis. ⁊ facit hominẽ au-

gaudentem ⁊ ſecurum in omnibus periculis ⁊ loquentem abundanter ⁊ de diuinis que carnales non intelligunt. Unde turbe iudeoꝛuꝫ audientes apoſtolos quando inebꝛiati ſūt ſpiritu ſancto ꝙ loquebantur magnalia dei varijs linguis. dicebant eos ebꝛios. ſed Petrus apoſtolus ſurgens ad pꝛedicanduꝫ oſtendit eos ebꝛios ex vino diuinalis amoꝛis non materiali ſ₃ pꝛophetam. Joel. Ad hanc ebꝛiationem inuitantur fideles. Cā.v. vbi dicitur Comedite amici bibite ⁊ iebꝛiamini cariſſimi. Hoc vino amoꝛis immenſi ad nos fuit chꝛiſtus inebꝛiatus cum crucem aſcendit. Unde dominus latius in ſequentia. An te fecit ſic amoꝛ ebꝛium vt nec crucem putes obpꝛobꝛium amoꝛis gratia. In huius figuram Noe inebꝛiatus vino vinee ſue iacebat denudatus ⁊ irriſus a filio. Sic ⁊ chꝛiſtus ebꝛius amoꝛe ſalutis vinee populi ſui in cruce denudatus manſit irriſus a iudeoꝛuꝫ populo. vt exponit Aug. de ciui. dei ps. Inebꝛiabuntur ab vbertate dom⁹ tue ſc₃ ſancte domus eccleſie triumphantis vel etiā militantis. ¶ Secunda ebꝛietas eſt ex amoꝛe mundi ⁊ voluptatibus ſeculi Tale vinum facit homines doꝛmire in iniquitatibus. cadere hinc inde diuerſis peccatis. inſenſibiles eē in flagellis diuinis. ⁊ de tali vino dicitur pꝛouer. xxiij. Ne intuearis vinum dum flaueſcit in vitro. blande enim ingreditur. ſed i nouiſſimo moꝛdebit vt coluber. ⁊ quaſi regulus venena diffundet. i. noli attendere ad voluptatem dum in coꝛpoꝛe fragili vt vitrum apparet pulchꝛa ⁊ ſuauis. Nam cum quis reſpicit ⁊ immoratur in huiuſmodi cogitationibus: intrat in ventrem mentis delectabiliter. ſed poſtea cōſcientiam moꝛdet ⁊ veneno peccati animam replet. Expergiſcimini ebꝛij ⁊ nō a vino ait ꝓpheta. Joelis pꝛimo. ſcilicet nō vino materiali ſ₃ crimiali. Et Treñ. iij. Inebꝛiauit me abſinthio ſc₃ mundus. Abſinthium eſt amaruꝫ. Et vt dicit Boe. Felicitas huius mundi multis amaritudinibus reſperſa ē. ¶ Tertia ebꝛietas eſt ex vino materiali de q̄ apoſtolus. Nolite inebꝛiari vino in quo eſt luxuria. Sed ſciēduꝫ ſ₃ Tho. vbi ſupꝛa. arti. pꝛimo. ꝙ ebꝛietas dupliciter accipitur. Uno modo pꝛout ſignificat ipſum defectum hominis qui accidit ex vino multo potato ex quo fit vt non ſit compos rationis. Et ſm hoc nō nominat culpam ſed defectum penalem conſequentem ex culpa. Alio modo poteſt noiare actuꝫ in quo qs incidit in hūc defectū. qui actus ſi ſcienter fiat ita ſc₃ ꝙ aduertat per talem potum poſſe amittere vſum rationis vel pꝛobabiliter dubitet. ⁊ tamen tractus delectatione potus nimis bibit. erit moꝛtale. quod plenius declarabitur. infra in ſequenti §. Et ſicut alia vitia habent directe contraria ita ꝙ vnum eſt receſſus a virtutis medio per exceſſum. aliud per defectū. ſicut auaritia pꝛodigalitati puſillanimitas cōtrariatur pꝛeſumptioni. ⁊ hmōi. ſic ebꝛietati opponitur vitium. ſed innominatum ſ₃ Tho. Si quis enim ſcienter intantum a vino abſtineret vt natura multum grauaretur non eſſet immunis a peccato. Unde apſus. i. ad Thimo. v. ait. Noli adhuc aquam bibere pꝛopter ſtomachum tuum ⁊ frequentes infirmitates tuas. Idem videretur ſi multum limpharet ita vt noceret ⁊ pꝛecipue quando hoc ageret contra monita vel conſilia ſuperioꝛum. Dicit enim phs in. iij. ethi. ꝙ inſenſibilitas que opponitur temperantie quia non multum contingit. ideo taꝫ ipſa ꝗ̄ oēs ſpecies eius q̄ opponunt diuerſis ſpecieb⁹ tempantie noie carēt.

Ebꝛietas voluptatiſ

Ebꝛietas vini

¶ De ebꝛietate dicitur .§.i.

xxxv. diſtinctione. Ante omnia ꝙ ebꝛietas fomes eſt ⁊ nutrix omnium vitioꝛuꝫ. Et pſalmi. cvi. de peccatoꝛibus loquens ait. Turbati ſūt moti ſicut ebꝛius. ⁊ omnis ſapientia eoꝛum deuoꝛata eſt. vbi tria.

¶ Pꝛimum effect⁹ inebꝛiationē conſeq̄ns. ibi.

¶ Turbati ſunt ⁊ moti ſunt.

¶ Secundum actus immoderationem continens. ibi. ſicut ebꝛius.

¶ Tertium defectus rationeꝫ abſoꝛbens. ibi. Et omnis ſapientia eoꝛum deuoꝛata eſt.

¶ A ſecundo inchoando .§.ij.

Actus continuus immoderantiaꝫ aſcribitur ⁊ expꝛimitur inebꝛio. ibi. ſicut ebꝛius. Ebꝛius eniꝫ dī quaſi extra bꝛiam. i. regulam ſc₃ rationis ⁊ debite moderationis. Dicit eni. b. Tho. ij. ij. q. cl. ꝙ culpa ebꝛietatis conſiſtit immoderato vſu ⁊ concupiſcentia vini: quod contingit tripliciter. Uno modo ꝙ neſciat potuꝫ immoderatum eſſe ⁊ inebꝛiare potentem. ⁊ ſic ebꝛietas poteſt eſſe ſine peccato. ⁊ ſic creditur noe fuiſſe inebꝛiatum. Geñ. ix. Unde. Amb. Pꝛimus noe vineam plantauit dedit naturaꝫ ſed ignoꝛauit potentiaꝫ. diſt. xxxv. ſexto die. Nam in pꝛima etate non vtebantur homines vino nec carnibus diſt. e. ab exoꝛdio. Secundo modo ſic ꝙ percipiat quis potum immoderatum eſſe. non tamen eſtimat eum tantuꝫ ꝙ inebꝛiare poſſit. ⁊ ſic ebꝛietas poteſt eſſe cum peccato veniali. Quod autē dicit Aug. Ebꝛietatem eſſe peccatum moꝛtale ſi ſit aſſidua in lib. de purgatoꝛio. ⁊ diſt. xxv. §. alias. non ſic ē intelligendum ſm Tho. quaſi ipſa frequentatio faciat moꝛtale. ſed quia non poteſt eſſe ꝙ homo aſſidue inebꝛietur quin ſciens ⁊ volens ebꝛietatem incurrat. dum multo magis experitur vini foꝛtitudinem ⁊ ſuam habilitatem. Tertio modo ꝙ aliquis bene aduertat potuꝫ eſſe immoderatum ⁊ inebꝛiare valentem. ⁊ tamen magis vult ebꝛietatē incurrere ꝗ̄ a potu

culpa ebꝛietatis conſiſtit.

abſtinere.⁊ talis proprie dicitur ebrius.quia moralia recipiunt ſpecieꝫ non ab his que per accidens eueniunt ⁊ preter intentionem.ſed ab eo quod eſt per ſe intentum.⁊ ſic ebrietas eſt peccatum mortale.quia ſm hoc volens ⁊ ſciens priuat ſe vſu rationis:que ſꝫ virtutem operatur ⁊ peccata declinat.⁊ ſic peccat mortaliter periculo peccati mortalis ſe exponens. Unde Amb.in li.de patriarchis.Cauendum dicimus ebrietatem per quaꝫ peccata cauere non poſſumus.Nam qui ſobrij cauemus.per ebrietatem ignorantes committimus.Neſciunt quid loquuntur qui vino nimio indulgēt: iacent ſepulti.xv.q.i.Sane.¶ Quod etiaꝫ ſit mortale ebrietas probatur per illud quod habetur di.xxxv.epiſcopus.vbi dicitur ꝙ clericus ebrietati deſeruiens aut deſinat aut cōlo ne priuetur.Similiter ⁊ laicus.Sed talis pena non imponitur niſi pro mortali. Iteꝫ q̄uis ſit licitum infirmo vel debili vti multo cibo vel potu vltra conſuetum ad prouocanduꝫ vomitum ſm conſiliuꝫ medicine.qui tamen nō reputandus ſuperfluus.non requiritur ꝙ ſit potus inebrians ad prouocandum vomitum quia etiam potus aque tepide vomitum prouocat.Unde non excuſaretur per hoc quis ab ebrietate ſm Tho.q̄uis faceret cauſa medicine.⁊ per conſequens peccaret mortaliter.⁊ ſumens niſi crederet ex illo potu non poſſe inebriari.⁊ ſimilr̄ medicus vel alius qui hoc ſibi ſcienter conſuleret vel propinare hoc eſtimās. Item ſi quis daret alicui ad bibendum multum ad inebriandum eum.vel eſtimans ꝙ ex nimio potu quem quis ſumit.inebrietur.⁊ ꝙ ſi auiſaret non faceret.vel apte impedire poſſet ſed ex leuitate.vt inde ſolatium ſumat.permittit inebriari.vel etiam ponit ſtudioſe ſal in vino vel aliud inebriare valens occulte.peccat mortaliter.extra de iniu.⁊ dā.da.Si culpa. Tabernarij etiaꝫ ſi perpendunt aliquos ex nimio vino ſumpto inebriari quod experti ſunt pluries vt in ebrioſis ⁊ non curāt propter auaritiam grauiter peccant.

Ebrietas mortalis.

¶ Quantum ad primum .§.iii.

ſcꝫ effectus ſequens inebriationem eſt multiplex.Unde dicitur in ps.notato ibi.Turbati ſunt ⁊ moti ſunt.Sequitur enim turbatio ⁊ tumultuatio ⁊ iniurie ⁊ detractiones contumelie.manifeſtatio ſecretorum libidinum excitatio.⁊ alia.Unde prouer.xx.Luxurioſa res eſt vinum.i.cauſans luxuriam ⁊ tumultuoſa ebrietas.i.generans tumultum.Hiero.Uenter mero eſtuans de facili deſpumat in libidinem.Et Criſ.dicit ꝙ nil eſt ita demoni amicum ſicut ebrietas ⁊ laſciuia que ē mater oim̄ vitiorum. Amb.quoqꝫ in ſermone ponit mala que ſequuntur ex ebrietate dicens.Uinum itaqꝫ nec pepercit ſuo auctori.ſ.Noe.ſꝫ ebrietas illiuſ nob ſuadet ſobrietatē.Et paulo poſt. Manebat anteq̄ꝫ vinuꝫ inueniretur in omnibꝰ inconcuſſa libertas.nemo ſciebat a conſorte nature ſue obſequia ſeruitutis exigere.Non eſſet hodie ſeruitus ſi ebrietas nō fuiſſet.Obrepſerat quideꝫ iam ſine prelationis inuidia. manebat adhuc paterne pietatis reuerentia. Leſa eſt pietas dum irridetur ebrietas.Non illis itaqꝫ ſolis nocent vina quos temptant.ſꝫ ⁊ illis amplius quorum oculiſ temulēta ebriorum membra nudantur.Et infra legimus ꝙ prem loth inebriauerunt filie in monte.Fuit itaqꝫ ebrietas origo inceſtus peſſime regeneratricis ptꝰ deterior.hec ille.di.xxxv.ſexto die. multe quoqꝫ rixe ⁊ diſcordie ⁊ homicidia ſequuntur ex ebrietate vt experientia docet.

¶ Ultimo notatur de .§.iiii.

fectus tollens vſum rationis quia omnisꝫ ſapientia eorū deuorata eſt.Un̄ prouer.xx.dicit. Qui miſcetur his ſcꝫ vino ⁊ ebrietati non erit ſapiens.Et Oſee.iiij.dicit.Fornicatio ⁊ ebrietas auferunt cor.Et quia peccatum committitur p vſuꝫ liberi arbitrij q eſt facultas rōnis ⁊ voluntatis:ex quo in ebrio rō ſopita ē videt ꝙ ea mala que facit ebrius.vt homicidia.contumelie.⁊ hmōi non imputari ſibi debeant ad culpam.In contrarium eſſe videtur qd̄ phus ait l.iij.ethi.ſ.ꝙ ebrioſus meret duplices maledictiōes.¶ Ad h dr̄.b.Tho.vbi.ſ̄.ar.iiij. ꝙ in ebrietate ſunt duo attēdenda ſcilicet defectus conſequēs.⁊ actꝰ pcedens.Ex pte qdē defectus ꝯſeq̄ntis in qͦ ligat vſus rōnis.ebrietas habet excuſare peccatum inq̄ꝫtum cauſat inuoluntariū per ignorātiaꝫ.Sed ex pte actꝰ pcedētis videtur eē diſtinguendū videlicet qꝛ ſi ex actu illo pcedēte nō ſecuta ē poſtea ebrietas ſine peccato.tūc pctm̄ ſeq̄ns totalr̄ excuſatur a culpa.Si autē actus pcedēs fuit culpabilis.ſic non totaliter quis excuſatur a pctō .ſ.ſequenti.qꝛ ſcꝫ reddit volūtariū ex voluntate precedentis actus in quantum ſcꝫ aliquis dans operam rei illicite incidit in ſequēs peccatum.Diminuitur autem peccatuꝫ ſequens ſicut ⁊ diminuitur ratio volūtarij.Un̄ Auguſti.Contra Fauſtum ait.Inebriauerūt Loth filie eius ⁊ ſe neſcienti miſcuerunt.Quapropter culpandus eſt quidem non tantum quantum ille inceſtus ſed quantuꝫ ebrietas illa meruerit.xv.q̄ſtione prima.Inebriauerunt.vbi dicit gloſa ꝙ natura non patitur ꝙ aliquis neſciens coeat.Sed dicitur Loth fuiſſe neſciēs: quia neſciuit eas fuiſſe filias ſuas.ſed eſtimauit vxorem capite alienato.Dicit tamen ideꝫ Thomas.ꝙ forte ebrietas loth fuit ſine peccato.Tunc etiaꝫ cōmixtio cum filiabꝰ fuiſſet ſine pctō.Ipſe tn̄ filie loth nō excuſant a pec

inebrietate ſūt duo.

cato: Zulo fecerint imaginantes q totus mū dus defeciſſet: ſicut Sodoma: vt vel ſic humanum genus ſeruaretur: q2 nō ſunt facienda mala vt eueniant bona: nec vnq̄ fuit diſpenſatū inter patrem ⁊ filiam. ¶ Qd aūt dicit phyloſophus ebrium mereri duplicem maledictionē hoc dicit ꝑpt duplex peccatū. ſcꝫ ebrietatis ⁊ culpe ſequentis ex ebrietate. non ex eo q peccatū aggrauet ex ebrietate commiſſum magiſq̄ ſi ex certa ſcientia. Uel loquitur ſm legē cuiuſdam pictaci, qui vt dicitur .ij. politi. ſtatuit q ebrij ſi percuterent, plus punirentur q̄ ſobrij. ⁊ hoc quia plures iniuriantur. Et i hoc vt dicit Ariſto. videtur reſpexiſſe ad communem vtilitatem, vt ſcꝫ cohiberentur iniurie: magiſq̄ ad veniā que debet haberi de cōmiſſis pro eo q nō ſūt compotes ſui. Ad quod facit q ait Ambro. in li. de patriarchis. Si qua p vinū ebrij deliquerint apud ſapiētes iudices venia quidem facta ſed leuitatis damnantur auctores. xv. q. i. ſane. vbi gloſa. i. minori pena q̄ ſi ex certa ſcientia feciſſent damnantur. Ideſt redarguuntur etiam eos qui nimis fuerunt faciles ad inebriandum.

Ebrius meretur duplicē penam.

¶ Capitulum quartum de filiabus gule que ſunt quinque.

EST autem gula vitium capitale quinq̄ filias generās ſcꝫ Grego. in. xxxi. moralium. ſcilicet.

¶ Hebetudinem.
¶ Ineptam leticiam.
¶ Multiloquium.
¶ Scurrilitatem.
¶ Immundiciam.

Gula ē vitiū capitale.

¶ Quare aūt dicatur vitiū capitale. b. Tho. ꝯ. ij. q. cxlviij. ar. v. rōnem aſſignat dicens. Uitium capitale dicitur illud ex quo multa oriūtur ſm rationem cauſe finalis inquantum ſcꝫ habet finem multū appetibilem. vnde ex eius appetitu homines prouocantur multipliciter ad peccandum. Et hoc autem redditur aliquis finis multum appetibilis q habet aliquas de conditionibus felicitatis que eſt vltro appetibilis. Pertinet aūt ad rōnem felicitatis delectatio vt patet in libro. i. ⁊ x. ethi. ⁊ ideo vitiū gule q eſt circa delectationes tactus ſeu guſtus: que ſunt precipue inter alias: conuenienter ponitur vitium capitale. Quāuis autem ipſe cibus circa quem eſt gula non habeat rationem finis. quia non queritur propter ſe ſed propter aliud: ſcilicet propter corporis nutritionem: tamen quia ille finis qui eſt conſeruatio vite ē maxime appetibilis que ſine cibo cō ſeruari non poteſt. Inde eſt etiam q ipſe cib9 maxime appetibilis. ⁊ ad hoc fere totus labor vite humane ordinatur ſm illud eccleſiaſtes vi. Omnis labor hominis in ore eius, ⁊ tamē gula magis eſt circa delectationes cibi q̄ circa cibos. Delectatio autem ſm ſe eſt appetibilis. Quod autem quinq̄ filie eius aſſignētur. bea. Tho. vbi ſupra. art. vi. aſſignat rationē dicens. ¶ Gula proprie conſiſtit circa immoderatam delectationem que eſt in cibis ⁊ potibus. ⁊ ideo illa vitia inter filias gule computantur que ex immoderata delectatione cibi ⁊ potus conſequuntur: que quidem poſſūt accipi ex parte aīe vel ex parte corporis. Ex pte autem aīe ſic quadrupliciter. ¶ Primo quantum ad rōnem cuius acies hebetatur ex imoderata cibi ⁊ potus ſumptione. ⁊ quantum ad hoc ponitur hebetudo ſenſus circa intelligentiam. ¶ Secundo quantū ad appetitum qui m tupliciter deordinatur per immoderationem cibi ⁊ potus ⁊ quaſi ſopito gubernaculo rationis: ⁊ ſic ponitur inepta leticia. ¶ Tertio quātum ad inordinatum verbum: ⁊ ſic ponitur multiloquium. ¶ Quarto quantum ad inordinatum actū ſeu geſtum: ⁊ ſic ponitur ſcurrilitas que etiam poteſt referri ad verba turpia. Ex parte autem corporis ponitur immundicia: q̄ poteſt attendi ſiue ſm inordinatam emiſſionem quarūcūq̄ ſuperfluitatum. vt per vomitum. ⁊ huiuſmodi. ſiue ſpecialiter per inordinatam emiſſionē ſeminis. ⁊ vt p pollutiones i vigilijs vel ſomnis. Et de his plenius dicēdū.

Gula ꝓ ſit.

¶ De his filiabus gule .§.i.

poteſt exponi illud pſal. v. Sepulchrum patēs eſt guttur eorum. ſcilicet guloſorum linguis ſuis doloſe agebāt. iudica illos deus. vbi tria poſſunt notari.

¶ Primo q ē in ſui progenie totius hominis infectiua. ibi. Sepulchrum patens eſt guttur eorum ⁊c.

¶ Secūdo q in ſui congerie deceptiōis ē contentiua. i. linguis ſuis doloſe agebant.

¶ Tertio q eſt in ſui fine punitionis ſuſceptiua. ibi. iudica illos. ⁊c.

¶ Quantum ad primum dicit. Sepulchrum patens eſt guttur eorum. Sepulchrum recipit cadauera que putreſcunt. Unde cum aperiuntur quando recenter ſunt ibi poſita exalat fetor inficiens ſeu corrumpens omnem aerē circūſtantem ⁊ homines audientes. Sic gule vitiuꝫ vt ſepulchrum apertum inficit totū hominem per filias que generantur ex ea. ¶ Secundo vltra filias que generantur ex ea. i. gula quedam etiam alia vitia adduntur. vt detractio: deriſio: proditio: adulatio: ⁊ huiuſmodi. vnde ſubdit. Linguis ſuis doloſe agebāt. Nā in cōuiuijs incipiūt homīes dediti gule loq̄ de aliquo bene ⁊ poſtea vertunt ſe ad male loquendū de eo. Ecce dolus. vn Aug. tenebat contra mēſā ſuā ſcriptos hos verſus. Quiſquis amat dictis abſentū rodere vitā. Hanc

menſam indignã noncrit eẽ ſibi. Poſt conuinia etiã tractanẽ ꝓditiones. vt patet in conuiuio abſolon. vbi interfectus eſt amon proditorie in cõuiuio adonie. Ibi fiunt adulationes vbi eſt dolus. ¶ Quantum ad tertium qꝛ iſta mala ſunt ⁊ nullũ malũ ĩpunitũ. iõ ſubdit. Iudica illos deus. i. iudicabis puniendo. Unde Jacobus quinto. Epulati eſtis ſuper terram ⁊ in luxurijs enutriſtis corda veſtra ecce ignis deuorabit carnes veſtras.

¶ Ad primum reuertendo Nota ꝙ

¶ Primo ꝑ hebetudinẽ inficitur intellectus.

¶ Secũdo ꝑ ineptã letitiã diſſoluiẽ affectus.

¶ Tertio ꝑ multiloquiũ deſtruiẽ affatus.

¶ Quarto ꝑ ſcurrilitatẽ incõponitur geſtus.

¶ Quinto ꝑ imundiciã corrumpitur corpus.

Hebetudo

¶ Prima filia gule hebetudo poniẽ. .§.ii. ¶ Pro cuius declaratione dicit beatus thomas. ij. ij. q. xv. ꝙ hebes oppõitur acuto. Acutum autẽ dicitur aliquid ex eo ꝙ eſt penetratiuum. ⁊ ecõtra hebes diciẽ quaſi obtuſus penetrare nõ valens. Sicut ergo in corporalibus diciẽ aliquis acuti ſenſu: qui põt percipere ex remotis aliquod ſenſibile. vt videndo. audiẽdo. ⁊ hmõi. Et ecõtra dicitur ſenſus hebetati qui non põt percipere niſi ex propinquo magna ſenſibilia ⁊ non parua. Ita dicitur acuti ſenſuꝫ circa intelligentiã qui ſtatim ad apprehenſionem proprietatis rei vel effectus naturã rei cõprehendit. inquãtuꝫ videlicet vſqꝫ ad minimas conditiones rei conſiderandas pertingit. Ille ecõtra dicitur hebes circa intelligentiã qui ad cognoſcendã veritatem rei pertingere non poteſt niſi ꝑ multa media ei expoſita. ⁊ tunc ẽt nõ põt pertingere ad omnia cõſideranda perfecte que pertinent ad rationẽ rei. Sic igiẽ hebetudo importat quãdam debilitatẽ mentis circa conſiderationeꝫ ſpiritualiũ bonorum. ¶ In hoc autẽ differt a cecitate mentiꝫ que ponitur filie luxurie. vt ſupra patet. qꝛ cecitas mentis importat non debilẽ ſed omnimodam priuationẽ cognitionis ipſoꝝ ſpiritualiuꝫ bonoꝝ. Et cum talis hebetudo ſeu groſſities intellectus ꝓcederet ex naturali diſpoſitione. ſicut ſunt mẽtecapti ⁊ alij rudes ⁊ multũ materiales. vel ex infirmitate ſuperueniente que alterat potentiã fantaſticaꝫ ⁊ memoriam. ⁊ ſic reddit intelligentiã groſſã peccatũ nõ eẽt. Sed cum ꝓcedit talis hebetudo ex negligentia vel faſtidio ꝯſiderãdi ſpiritualia ⁊ ſalutifera: tunc eſt peccatũ mortale quãdo ex hoc redditur inept⁹ ad cognoſcẽduꝫ neceſſaria ad ſalutem. aliꝯ veniale. Difficile tamen eſt ad intelligendum ipſum peccatũ preciſe per ſe. Et hoc tamen ꝙ aliqui ſit hebeꝫ circa ſpeculatiua theologica vel philoſophica ⁊ aſtrologica non curans de his nullum peccatum

hebetudo differt a cecitate mentis

eſt ſi non habet officium qđ noticiã horuꝫ requirat. Et ratio eſt. ꝙ nõ ſunt neceſſaria ad ſalutem. Et quãuis hebetudo mentis inueniaẽ cõmuni modo quãtũ ad eligibilia in omni peccato. qꝛ peccatũ obſcurat mẽtẽ. Et puer. xiiij. diciẽ. Errant q operantur malũ. tamẽ ſpeciali modo ponitur hebetudo filia gule: inquãtum videlicet ꝓpter fumoſitates ciboꝝ ⁊ potuum ꝑturbantes caput obſcuratur ſeu ingroſſatur intelligentia Hiero. Gallienus in exhortatione medicine ait. Athletas quoqꝫ vita ⁊ ars ſagina ẽ. nec viuere poſſe diu nec ſanos eſſe. animaſqꝫ ita nimio ſanguine ⁊ a dapib⁹ quaſi luto inuolutas nihil tenue. nihil celeſte. ſed ſemper de carnibus eructuare: ⁊ de ventris ingluuie cogitare. de conſecra. diſtinctio. v. Ne taleo. Sicut ecõtra abſtinentia confert ad ſapientie perceptionem. ſm illud eccleſiaſt. ij. Cogitaui corde meo a vino abſtrahere carnẽ meam vt animũ meũ transferrem ad ſapientias.

¶ Secunda filia gule .§.iij. dicitur inepta leticia que inficit affectũ ⁊ diſſoluit. de qua dicitur Job. xxj. Tenent tympanum ⁊ lyram ⁊ gaudent id ſonitum buccine. ⁊ in puncto ad inferna deſcẽdũt. Quãuis autẽ ſcdm Thomã. ij. ij. q. cxlviij. arti. vi. leticia conſequatur omne peccatũ. ⁊ maxime qđ procedit ex habitu inquãtum ſcilicet malus letatur de actu peccati vel fine. ſm illud puer. ij. Letantur cum malefecerint ⁊ exultant de rebus peſſimis. Tamen talis leticia non eſt filia gule que eſt ſpeciale peccatũ. ſed inepta leticia que eſt vaga ⁊ incõpoſita procedens ex inordinata ſumptione cibi ⁊ potus. Unde vigoꝛ affectus animi reſoluitur ⁊ inaniter hilareſcit. Unde dicitur. ij. Eſdre. iiij. ꝙ vinuꝫ omnẽ mentem conuertit in ſecuritatem ⁊ iocunditatem cũ ſcilicet nimiuꝫ ſumitur. Et ex hac procedit ⁊ ad hanc ordinanẽ. ſaltus. cantus. tripudium. ludus hiſtrionatus. actus. inſtrumentorum diuerſorũ ſonitus. que frequenter fiunt in fine conuiuiorum. Unde exodi. xxxij. dicitur ꝙ ſedit populus manducare ⁊ bibere ⁊ ſurrexerunt ludere. ideſt ſolaciari. ⁊ tripudiare. ⁊ huiuſmõi. Unde beatus thomas. ij. ij. q. clxviij. articulo. iij. dicit ꝙ exceſſuꝫ in ludis. i. ſolatijs qui ẽ contra virtutem eutrapelie ſeu iocunditatis pertinet ad vitium inepte leticie quod vtiqꝫ peccatum eſt. quandoqꝫ mortale: quãdoqꝫ veniale. ¶ Pro cuius declaratõe dicit idem ꝙ in omni eo quod eſt dirigibile ſm rationem ſuperfluũ dicitur quod regulam rationis excedit. Diminutum etiam aliquid dicitur ſecundũ quod deficit a regula rationis. Ludicra autem iocoſe verba vel facta ſunt dirigibilia ſm rationem. Et ideo ſuperfluum in ludo dicitur quod excedit regulam rationis.

Inepta leticia

Exceſſus in ludo

Et hoc poteſt eſſe dupliciter. Uno mõ ex ipſa ſpecie actionum que aſſumunť in ludo. quod quidẽ genus ludi dicit̃ ẽm Tulliũ eſſe illiberale. petulans flagitioſum. obſcenum. quando. ſ. vtitur quis cã ludi turpib' factis vel verbis vel his que vergunt in nocumentũ ꝓximi que ſunt peccata mortalia. vt detrahere. deridere. ⁊ cõtumeliari. ⁊ huiuſmodi. ⁊ ſic ludus ille erit peccatũ mortale: ⁊ inepta leticia in huiuſmodi actu vel aſpectu voluntaria ⁊ affectata. Uñ ꝓuer. xiiii. ſuper illud. Riſus dolore miſcebitur. ⁊ extremi gaudij luctus occupat dicit glo. luctus ꝑpetuus. ſed luctus perpetuus non debeť niſi pro mortali. ¶ Alio modo exceſſus poteſt eẽ in ludo ẽm defectũ debitarum circũſtantiarũ. puta cum aliqui vtuntur ludo vel locis vel temporibus indebitis. aut ẽt ꝓpter cõuenientiam negocij vel perſone vt cũ fierent ludi theatrales in eccleſijs vt tempore quadrageſimali quod eſt tempus penitẽtie vel a pſonis eccleſiaſticis. Unde de ꝯſe. di. v. ca. nõ oportet. ⁊ c. precedenti. dicitur ꝙ clerici nõ debent intereſſe nuptijs vel conuiuijs vbi ludi huiuſmodi fiunt. Et hoc quidez põt eſſe mortale ꝓpter vehementiã affectus ꝗñ quando videlicet delectationẽ ludi preponit delectationi dei ſeu mandatoꝝ obſeruationi: ita vt nõ refugiat facere contra precepta dei vel eccleſie: vt cõſequatur leticiã ſeu delectationem ludi viſi vel exerciti. alias erit veniale. cũ ſ. non ita afficiunť ꝙ vellent aliquid ꝯtra deũ cõmittere. ¶ Uitium eſt tñ etiã in defectu ludi ẽm Tho. vbi. ſ. arti. iiii. qꝛ cõtra rationez eſt vt aliqs ſe alijs onéroſum exhibeat dum ipſe nihil delectabile exhibet ⁊ delectationes alioꝝ moderatas impedit reprehendendo. ſ. vel prohibendo vel fugiendo. Illi ergo in ludo deficiunt q nec ridiculũ aliqd ipſi dicunt ⁊ dicentibus moleſti ſunt qꝛ. ſ. alioꝝ modicos ludos non recipiunt. ⁊ hi dicunť agreſtes. vt phs dicit in. iiii. ethi. Min' tñ vitiũ dfect' i ludo ꝙ exceſſus. vt phs dic̃ i. ij. ethi. ꝙ pauci amici habẽdi ſũt ꝓpter delectationẽ. qꝛ par delectationis ſufficit ad vitã quaſi pro cõdimento. ſicut paꝝ ſalis ſufficit in cibo. Auſteritas autem ꝑ quã aliqui nec alijs afferunt delectationes collocutionũ nec ab alijs recipiunt q̃ cõnumerant̃ ab andronico inter vtutes: nõ excludit qdẽ oẽs delectationes ſimplr. ſ3 ſupfluas ⁊ immoderatas. De choreis dicet̃ in. c. ſe.

Exceſſ' ludi ſecundu3 circunſtantias

Defect' ludi eſt vitium

¶ Tertia filia gule que .§. iiii.

vitiat locutionẽ eſt multiloquiũ ſeu loquacitas. de quo ꝓuer. x. In multiloquio nõ deerit peccatum. Ex comeſtione eni3 ⁊ potu inordinato cõiter ſequit̃ loquacitas. Unde dicit Greg. in paſtore. Niſi gule deditos immoderata loquacitas detineret, diues ille qui epulabat̃ quotidie ſplẽdide. Luc. xvi. In lingua graui flãma non arderet. In huius figuram egyptus que interpretatur tenebre ſignificãs gulã que facit intellectũ tenebroſum ⁊ hebetẽ percuſſa fuit ranis que ſunt loquaces quaſi ſemp garrulãtes. ad inuenienduũ ꝙ vitiũ gule facit hoĩem loquacẽ. hoc autem vitium multum nocet. Dicit̃ enim ꝓuer. xv. Lingua immoderata cõteret ſpiritũ. id eſt feruorem ⁊ deuotionẽ. Quilibet poteſt hoc i ſeipſo experiri. qꝛ ex loquacitate exhaurit̃ oĩs ſpũs deuotionis ⁊ cũ vult legere orare vel meditari: occurrũt fantaſmata circa audita ⁊ dicta ⁊ interrũpũt attentionẽ ⁊ conſequenť feruorẽ impediũt. ſicut lebes ſupra ignẽ niſi cooperiat̃ coopertculo nõ facile feruet. qꝛ calor euaporatur. Et iõ in figurã dominus declarauit in veteri lege vas qd coopculũ nõ haberet eſſet immundũ ⁊ nõ eo vtendũ. qꝛ videlicet ẽm Gre. Mens q̃ non habet reſtitutionẽ locutiõis ⁊ coopertculum ſilentij: immunda efficitur corã deo. ⁊ hoc ẽ qd dicit̃ Jaco. j. ca. Si qs putat ſe religioſuz eẽ. i. chriſtianũ non refrenans linguã ſuã hui' vana ẽ religio. Cõterit etiã lingua imoderata. i. loquax ſpiritũ. i. aufert ſpũm gratie. quia dum nõ reſtringit̃ os ab ocioſo ſermone. ad criminalia deriuatur vt detractiones. ſuſurrationes. ſubſannationes. cõtumelias. ⁊ huiuſmõi alia que mortalia ſunt. Sed ⁊ ipſa ocioſa verba de ſe venialia. ſunt diſponentia tamen ad mortẽ anime. Poſſunt eſſe mortale peccatuz quãdo. ſ. in contẽptum dei dicerent̃. vel in malum finem inducendi alios ad criminale. vel cũ cõplacentia fruitiõis. i. tanta delectatiõe ꝙ ipſam preponit mandatis dei, vel eccleſie. Sed ⁊ ꝓpterea ſaluator dicit Mathe. xij. De omni verbo ocioſo qd locuti fuerit hoĩes reddent rõnem de eo in die iudicij. Dicit̃ autem verbum ocioſum ẽm Gre. in moral. verbum quod caret neceſſitate vel iuſta vtilitate. Nec ꝙ enim ocioſa ſunt que dicunť in emendo vel vendendo vel alijs exercitijs licitis inde querendo victum ſuũ vł gubernationem familie. Sed diebus feſtiuis vel alijs diebus ſtando vel eundo cum amicis ſocijs vel vicinis loquẽdo diuerſas fabulas ⁊ truffas. quandoꝙ de guerris. quandoꝙ de palatinis vel nugis cẽtinonellis. ⁊ huiuſmodi. illa ſunt ocioſa. Et vt dicit Berñ. in ii. de ꝯſideratione. Nuge i ore laicorum ſunt nuge. in ore ſacerdotũ ſũt blaſphemie. vtpote. qꝛ os eorum conſecratũ eẽ debet ⁊ totũ deo dedicatum. vnde egredi habẽt illa potentiſſima verba ⁊ ſanctiſſima ꝯſecrationis corporis ⁊ ſanguinis chriſti ⁊ abſolutiõis peccatorum. Dicit autem Hiero. Quotiens loquimur aut non oportuno tempore. aut nõ in oportuno loco aut non vt conuenit audiẽtibus ſermo malus procedit de ore noſtro ad

Multiloquiũ

Verba ocioſa

deſtructionem eorum qui audiunt: qđ prohibet apl'us. Cōſi. ieremus ergo qđ loquamur q2 pro omni verbo ocioſo reddituri ſumus rationē i die iudicij. xxij. q. v. quotiēs. De vicijs q̄ pcedūt a lingua hēs. 3. i pma pte ti. ij. c. iiij. §. v.

¶ Quarta filia gule di- .§. v.
citur ſcurrilitas. i. iocularitas vel iocunditas quedā ſm Thomā. ij. ij. q. clxviij. arti. vi. proueniens ex defectu rōnis que ſicut nō pōt verba cohibere ita non poteſt cohibere geſtus exteriores. Unde glo. dicit. ¶ Scurrilitas. i. io- (margin: Scurrilitas)
cūditas que riſum mouere ſolet. Et ſup epiſtolas Pauli dicit idem Tho. q ſcurrilitas ē verbum ioculatorium quo aliqui volunt male placere alijs. Importat ergo ſcurrilitas geſtum vel locutionem ptinentē ad inhoneſtatē ſm Tho. Et talia verba vel geſtus pnt ordinarī ad mortalia. dicit idē ſuper epl'as pauli tractans illud Eph. v. Omnis imūdicia aut fornicatio. aut ſtultiloquium. aut ſcurrilitas que ad rem non ptinent nō nominetur in vobis. Et non ſolum hoc eſt mortale qñ aliquid turpe quis facit aut dicit vt pnocet ad luxuriam mentis vel corporis. ſed etiam cū ex quadam leuitate ꝛ ſolatio quando ex illo aliquis inducitur ad aliquod mortale q2 per accidens ſcandalizabat eū. Et q2 occaſionē damni dat: dānum quoq3 dediſſe videt. extra de iniu. ꝛ dā. da. ca. ſi culpa. Secus autē eſſet quando talia fierēt inter virum ꝛ vxorem etiā ad puocandū ſe ad actum coniugalē. Et hoc forte voluit notare apl'us in eo q dicit. Scurrilitas que ad rem nō pertinet. idest ad actum cōiugalem. Unde ex hoc q vidit Abimelech yſaac iocantem cū rebecca opinatus ē illam eē vxorem ſuam Geñ. xx. Iſidorus autem ponit ſcurrilitatem inter filias luxurie. Nec hoc eſt cōtrariū ei qđ dictū eſt. q2 quandoq3 a gula. quandoq3 a luxuria procedit. Ex abundantia eni cordis os loquit. Mat. xij. ꝛ ideo luxurioſus ex laſciuia q̄ abūdat i mēte vba laſciuia loqt q̄ ptinēt ad ſcurrilitatē. Et cū q2 gule ē dedit' dicit ē vba ꝛ geſtus profert. Uentoſitates etiā ex ore vel ex parte inferiori ſtudioſe emittere ſenſibiliter ob leuitatem ꝛ riſum prouocandum ad ſcurrilitatem pertinet ꝛ ad peccatum. Secus ſi ex inaduertentia vel ex infirmitate cui aliter obuiari non poteſt: ſeruata tamen modeſtia prout fieri poteſt. De verbis turpibus ꝛ luxurioſis habes ſupra in titulo. v. de luxuria.

¶ Quinta filia gule di- .§. vi.
citur immundicia q̄ ſm Tho. vbi ſupra poteſt (margin: Immūdicia)
intelligi. vel de quibuſcunq3 ſuperfluitatibus vt de emiſſione per vomitum. ſm illud. Eſa. xxviij. Omnes menſe eorum replete ſunt vomitu ſordium. Et lz vtilis ſit vomitus poſt ſuperfluam comeſtionē vel potationem: tamen vitioſum eſt ſubdere ſe huic neceſſitati ppter imoderantiam cibi ꝛ potus ex delectatōe gule. Si tamen nō ex delectatione gule. ſed ex cōſilio medici ne comedit ad prouocandū vomitum in remedium alicuius languoris abſq3 peccato ē. Uidetur etiam ptinere ad immundicia q aliquis comedat ſicut porcus ore inuncto. manibus lutulētis. veſtes cibis deturpās. qđ aliquādo accidit ex nimia voracitate ꝛ auiditate ſumendi cibū. Qđ aūt phariſei diſcipulos reprehenderūt q2 nō lauabant manus cū manducabant. Mathe. xv. non eſt credendū q diſcipuli chriſti eſſent immūdi ꝛ imodeſti in comedēdo. ſed q2 nō ita plurics lauabāt manus ſuas in eadē comeſtione ſicut phariſei faciebant. Dicit Marcus euangeliſta q ſuperſticioſum ꝛ vacuum erat. Hoc tamen faciebant vt viderentur obſeruatores legis ex eo q dñs dicit. Eſa. i. Lauamini. mūdi eſtote ſed dñs loquebat de lotione anime a peccatis ꝛ mūdicia cordis ꝛ corporis. Uel etiā cū erant in via ꝛ nō haberent ita aptitudinē ad lauandum manus: non curabant de huiuſmodi lotione edocti a magiſtro eorum ſummo. q2 non lotis manibus māducare panē non coinquinat hominē. Mathe. xv. cū de ſe non ſit peccatū. ¶ Sed precipue ad imundiciā filiā gule pertinet pollutio corporis. q2 ex inordinata ſumptione cibi ꝛ potus corpus patitur im- (margin: Pollutio corporis)
mūdiciā. vel in vigilia vel in ſomnis. vbi ē aliquādo mortale peccatū. quando. ſ. in vigilia ꝛ volūtarie procurata ex cōtractu turpi vel ex cogitatiōe deliberata vel moroſa luxurie. De hac apl'us ad Ephe. v. Omnis fornicator aut imundus non habet hereditatē in regno chriſti ꝛ dei. Hec hereditas ſm Thomā ſup epiſtolas. eſt fruitio dei que quidē perfecta habetur in regno. ideſt in ſtatu glorie. non tamen totaliter. vt ſcilicet ſancti comprehēdant deū cognoſcēdo ꝛ diligendo q̄tum cognoſcibilis ꝛ diligibilis eſt. ſic eni ſolus a ſeipſo fruitur deus. ꝛ q2 quaſi partialis eſt non totalis. ideo dicit nō habet hereditatē in regno chriſti. i. partem in illa fruitione. quod regnum dicit chriſti. q2 per chriſtum habetur. Et hec immūdicia pertinet ad mollitiē. de qua ſupra dictū eſt. Sz vbi pollutio ſeu imūdicia in vigilia ſit omnino inuoluntaria ꝯtra intentionē non eſt peccatū. vt cum procedit ex infirmitate. ſicut patiens fluxum ſeminis qui in lege veteri habebat immundus. Leui. xv. vel etiam cū quis audiens cōfeſſiōes in ea audit valde turpia. aut loquens cum mulieribus ex cauſa honeſta. inde ſequitur pollutio carnis vel diſtillatio ſeminis aliqua cōtra voluntatē ꝛ intentionem ſuam ex qualitate cōplexionis. vel p violentiā cōtactus alterius ipſo ſemp voluntate renitente. Unde Augu. Nemo impudice vtit

corpe niſi prius ſpiritus ↄcepta nequitia. Itē
Iſidorus. Non poteſt corrumpi corpus ſcili-
cet vitioſe niſi prius animus corruptus fuerit
xxxij. queſtione. vi. Quando autem accidit in
ſomnis quomodo ibi contingat peccatum in
pollutione. videndū eſt in ſequenti capitulo.

¶ Capitulū quintū De pollutione i ſomnis.

DE pollutiōe nocturna ſeu
cueniente in ſomnis. ſiue diurna. ſi
ue nocturna. vtrum ſit peccatum.
Nota ꝙ de ipſa poſſumus loqui tri-
pliciter. aut ſm ſeipſam. aut ſm cāin ſuā. aut
ſm ſequelā. Cōſiderādo ergo ipſam ſm ſe pol
lutio nō eſt peccatum nec etiam veniale. Rō
huius eſt ſm btūm Thomā. ij. ij. q. cliiij. ar. v.
Omne peccatum dependet ex iudicio rōnis
Pollutio ſꝫ ſe non eſt pectū — q2 etiā primi motus ſenſualitatis non habent
ꝙ ſit peccatū. niſi inꝙtum iudicio rōnis repri
mi poſſunt. Et iō ſublato iudicio rōnis tolli
tur ratio peccatorum. In dormiendo autē
hō non hꝫ iudicium rōnis liberum. Nullus
enim dormiens eſt qui nō intendit aliquibus
ſimilitudinibus fantaſmatum velut rebus ip
ſis. ⁊ ideo id quod agit homo dormiēs cuꝫ nō
habeat liberū iudicium rationis non imputat
ei ad culpam. ſicut nec id qđ agit furioſus aut
amens. Hoc idem oſtenditur ex auctoritate
Iſiđ. ii. ſententiarum dicentis. Nec eſt pecca
tum quando nolentes nocturnis imaginibus
illudimur diſtin. vi. Patet etiā idē ex verbis
phi dicentis in primo ethi. ꝙ ſm dimidiū vi-
te. i. ſomnū non differt felix a miſero. nec ſtu-
dioſus. i. virtuoſus a vitioſo. Sed ſm pecca-
tum differt virtuoſus a vitioſo ſicut lux a tene
bris. ergo in ſomnis ſm ſe non poteſt accidere
peccatum. Nec obſtat illud Iob. xxxiij. p ſom
nū in viſione nocturna quando ſolet ſapor oc
cupare homines ⁊ dormiunt in lecto tūc ape
rit aures virorum ⁊ erudiens inſtruit eos di-
ſciplina. ſcilicet inſtituens ⁊ increpans per re
uelationem. Ex quibus verbis videt ꝙ i ſom-
nis poſſit homo agere ſm rōnem vel cōtra ra
tionem. qđ eſt bene agere vel peccare. alš fru
ſtra reprehenderet vel inſtrueret. Nam vt rń-
det beatus thomas vbi ſupra aprehenſio ra-
tionis nō ita impenditur in ſomnis ſicut iudi
cium eius qđ perficitur per conuerſionē eius
ad ſenſibilia que ſunt prima principia cogni-
tionis humane. ⁊ ideo nihil prohibet hominē
aliquid de nouo apprehendere ſm ſe in dor-
miendo. vel ex ipſis reliquijs precedentiū co
gitationum ⁊ fantaſmatibus oblatis. vel ex re
uelatiōe diuina. vel ex imiſſione angeli boni
vel mali. Sed iudicium ipſius rōnis impedit
⁊ ideo peccare non poteſt in ſomnis. hec btūs
Thomas. ¶ Et nota ꝙ ꝙuis pollutio noctur
na in ſe non ſit peccatum ratiōe iam dicta. da

ta tamen operam ſtudioſe ad hunc finem. pu — dās operaꝫ pollutioni
ta per nimiam comeſtionem ⁊ potum vt ſe-
quatur pullutio. etiam ſi faceret non ob dele-
ctationem ſed ad alleuiationeꝫ nature ⁊ ſani
tatem eſſet mortale. ſicut ſi in vigilia volunta
rie ſe pollueret ob ſanitatem ſolum. non excu
ſaretur a mortali. quia facit directe contra fi-
nem intentum a natura qui non eſt alius in
emiſſione ſeminis voluntaria niſi generatio
que per illum motum ſequi non poteſt. Sed
appetere habere pollutionem propter alleuia
tionem nature tantum ſine peccato ideſt ſinē
hoc ꝙ det operam. ſed via naturali non ē pec
catum. Similiter ſi quis comedit nimis. vel
nimis calida ex quo dubitat ſibi ex hoc ſequi
pollutionem in ſomnis. quia alias expertus ē
huiuſmodi. non tamen propter hoc illa ſumit
ſed vt ſatiſfaciat gule. non propter hoc ē mor
tale. ¶ Conſiderando autem pollutionem no
cturnam ſm ſuam cauſam tunc poteſt ibi eſſe — pollutō ſm cauſam
peccatum ⁊ non peccatum. non in ſe ſed i ipſa
cauſa. ¶ Pro cuius declaratione dicit beat⁹
Thomas. ſecunda ſecunde. vbi ſupra ꝙ tri-
plex poteſt eſſe cauſa huiuſmodi pollutionis.

¶ Prima cauſa corporalis.

¶ Secunda cauſa interior animalis.

¶ Tertia cā extrinſece ſpiritualis.

¶ Quantum ad cauſam corporalem cum hu
mor ſeminalis ſuperabundat in corpore. vł cū
eſt humoris reſolutio per nimiam calefactio-
nem vel per aliam quācunq; commotionem
ſomniat dormiens ea que pertinēt ad huiuſ-
modi expulſionem humoris ſuperabundātis
vel reſoluti. ſicut ⁊ accidit quādo natura gra-
uatur ex aliq̄ ſupfluitate alia. ita ꝙ qńꝫ formā
tur in imagine fantaſmata ptinentia ad emiſ
ſionem talium ſuperfluitatum. Si igitur ſu
pabundantia humoris ſit ex cauſa culpabili.
puta ex ſuperfluitate cibi ⁊ potuſ: tunc noctur
na pollutio habet rationeꝫ culpe ex cauſa ſua
non in ſe. Sed ſi talis ſuperabundantia vel re
ſolu io talis humoris non ſit ex cauſa culpabi
li non eſt culpa. etiam in cauſa ſua. ¶ Secun
da cauſa pollutionis poteſt eē interior anima
lis. puta cum ex cogitatione precedenti cōtin
git aliquem dormienteꝫ pollui. Cogitatio au
tem que in vigilia proceſſit quandoq; eſt pure
ſpeculatiua. puta cū aliqui; cauſa diſputatio
nis cogitat de peccatis carnalibus. quādoq;
eſt cum aliqua affectione vel concupiſcentie
vel horroris. Contingit autem ꝙ magis pol-
lutio nocturna ſequitur ex cogitatione carna
lium vitiorum ꝙ̄ ex cogitatione aliarum de-
lectationum. q2 ex hoc remanet quoddā veſti
gium ex inclinatione in anima. ita ꝙ dormi
ens facilius inducitur in ſua imaginatione
ad aſſentiendum in actibus ex quibus ſequit
pollutio ⁊ ſic habet rōnem culpe ex pte cāe cū

ſcʒ cogitatio precedens fuit cū delectatione
ſenſuali: fuit ibi veniale. mortale aūt ſi fuiſſet
cū deliberatiuo conſenſu. Sed ſi cogitatio p̄
cedens carnaliū actuū fuit pure ſpeculatiua:
vel cū horrore ⁊ diſplicētia: tūc pollutio inde
ſequens non habet rationem culpe etiā venia
lis: nec in ſe nec in cā ſua. ¶ Tertia vero cau
ſa eſt ſpūalis extrinſeca cū ſcʒ operatione de-
monis cōmouent fantaſmata dormientis in
ordine ad talem effectū. Et hoc qdem qñq̄
ex peccato precedenti ſcʒ negligētia preparā
di ſe contra demonū illuſiones. Unde ⁊ in ſe
ro in completorio cantatur hoſtemq̄ noſtrū
comprime ne polluant corpora. Quandoq̄ p̄
uenit hoc abſq̄ culpa hoīs ex ſola nequitia de
monis ſicut in collationib' patrū legit̄ d̄ quo
dam q ſemper dieb' feſtiuis patiebat̄ pollutio
nem hoc diabolo p̄curante vt eū impediret a
ſacra cōione. Nūq̄ ergo pollutio in ſe eſt pec
catū: ſed aliqñ effectus precedentis peccati:
cuʒ. ſ. culpa eſt in cā ſua. Ad quod facit qđ d̄
Pollu- diſt. vi. c. teſtamentū. ⁊. c. ſe. ¶ Conſiderando
tio q̄tū aūt pollutionem in ſomnis quātum ad ſeque
ad ſeq̄- lam eius. i. quantū ad id qđ ſequit̄ poſt eam:
lam. ſic poteſt ibi eſſe peccatū mortale vel veniale:
vel nullū. Solet enim aliqñ poſt pollutioneʒ
⁊ precipue illam que incipit in ſomno ⁊ termi
nat̄ in vigilia exurgere quedam complacētia
⁊ ſi quidem illa complacentia ſit de pollutio
ne habita ratione alleuiationis. vt ſic melius
ſeruiat deo magis liber a ſtimulis carnis vel
ēt rōne exonerationis nāe quam ſentiebat gra
uatā ⁊ ide alleuiatā ⁊ nō rōne alicui' delecta
tiōis nō credit̄ eē pctm̄. Sed ſi illa delectatio
quam aliquo mō hēbat ſenſualitas in ipſa pol
lutiōe dormiendo excitata a ſomno placet ſu
bito vel repente ita q̄ illi delectationi ex deli
beratione nō cōſentit ſic eſt veniale: nō qdeʒ
rōne pollutionis ſed rōne delectationis facte
in vigilia. Si vō excitato plene a ſomno nō re
pente ſed deliberate delectationi aſſentit: ita
q̄ etiam placeret ſi haberet vas debitum rece
ptioni talis materie extra matrimonium vel
cum appetitu futuri coitus: tunc eſt mortale.
non quidem ipſa pollutio inciata in ſomno ⁊
terminata in vigilia quod iam preceſſit. Sed
propter nouum deliberatum conſenſum ha-
bitum poſt pollutionem. Hec Alexander. ſe-
cunda parte ſumme. queſtione. xxxi. Quando
autem pollutio impediat celebrationem vel
communionem. Habes in tertia parte tituli
xiij. capitulo ſexto. §. ſeptimo.

¶ Capitulum ſextū de choreis.

De choreis que pertinent
ad ineptam leticiam filiam gule
⁊ in conuiuijs frequentantur q̄n
do ſit ibi peccatum ⁊ quantum.
¶ Nota q̄ Alexāder in. iiij. diſt. in. xvi. ſic ait:
Chorea ⁊ huiuſmodi ludi ſiue fiant cantu ſi-
ue muſicis ſcđm ſe non ſunt mali. quia poſſūt
bene fieri aliquando. Sed triplici ex cauſa
poſſunt fieri mali ex circunſtantia; quarū vna Chorea
⁊ precipua eſt mala intentio vt quando fiunt malum
ad oſtendendum vel prouocandum libidineʒ ex circū
ſicut fere modo omnes exercent. Et ideo ec- ſtantia.
cleſiaſtice perſone talia depoſuerunt: quia eti
am in ſignis gaudij non eſt communicanduʒ
cum peccatoribus. ¶ Alia cauſa eſt quando
non fiunt ſuo tempore: vt tempore triſticie. pu
ta quadrageſime. ⁊ huiuſmodi. quia ſicut Ec
cleſiaſti. xxij. dicitur. Muſica in luctu impor-
tuna narratio. ⁊ hoc modo interdicitur peni-
tenti ne ſit in ludis. quia dum penitet: temp'
eſt flēdi. Caueat ſe penitens a ludis ⁊ ſpecta
culis inquit Auguſtinus. ¶ Tertia cauſa eſt
ſumpta ex officio perſone ſicut clericis inter-
dicitur venatio ⁊ alij ludi. quia in ſortem do-
mini electi alijs exercitijs debent occupari.
Puto autem inquit idem q̄ quinq̄ concurrē
tibus ad choream non ſit reprehenſibilis.
¶ Primo ſcilicet q̄ ſit tempore debito vt tem
pore gaudij. ſcilicet in nuptijs. vel in tempo-
re victorie. vel liberationis hominis vel pa-
trie: vel i aduētu amici de terra lōginq̄. ¶ Se
cūdo q̄ ſit cū honeſtis p̄ſonis de qb' ñ ſit mali
p̄ſūptio vt cū leccatorib' ⁊ leccatricib'. ¶ Ter- Chorea
tio q̄ fiat a p̄ſonis ſecl'arib'. Nā mōtalib' ⁊ mo aliqñ ñ
nachis ⁊ clericis ꝓpt̄ qđ debēt i alijs occupa ē reprehē
ri oēm choreā puto illicitā. ¶ Quarto q̄ hone ſibilis.
ſto mō fiāt nō geſticulatiō: b' nimijs inhone-
ſtis ⁊ īordinatis. ¶ Quinto q̄ cant' vel muſica
excitās in his nō ſit de illicitis ſʒ de morib' \ l
d̄ deo. De melodia nō ē curandū. q2 in talib'
neceſſe ē fieri melodiā leuē que aliq̄liter expri
mat modū chorizandi. Hec Alber. ¶ Eſt aūt
peccatū mortale hoc ſm̄ Guil. qñ fiunt cho- Chorea
ree ad incitandū ſe vel alios ad libidinē extra morta-
matrimonium. Similiter ſm̄ ipſum ſi ducan le.
tur ſeu fiant ex conſuetudine etiam ſine cor-
rupta intentiōe. cū adeo prouocent ad libidi
nem qđ dicit Hierony. q̄ non credit viro ſi di
cat ſe illeſū euaſiſſe a ſpectaculis taliū. Hoc āt
videtur ſic intelligendū quando fieret ita in-
ordinato affectu ⁊ indifferenter: q̄ ēt ſi ſcirent
tales vel conſiderarent aliquos inde ad libi-
dinem trahi ⁊ concupiſcentiaʒ malam vel ab
eccleſia prohiberi adhuc tamen eis vterentur.
Nō fiant choree in eccleſijs vt cōſueuit fieri i
eccleſijs ruralib' in ſolēnitatib' coꝝ cū h i nota
bilē vergat irreuerentiā dei: vr e magis mor
tale q̄ veniale. Silr̄ cum fiūt a clericis vel re-
ligioſis cum monialib' vl' ſecularibus cū hoc
ſit in magnum ſcandalum alioruʒ ⁊ periculū
⁊ ruinam ipſorum. Cū autem a clericis vel re
ligioſis fit inter ſe non in p̄ntia laicoꝝ ex quo-

ꝗdam ſolatio ⁊ ſi leuitate non tamen mortale.

¶ De correizantibus po- .§.i.

teſt moraliter exponi illud ps.xcvi. Inflāmabit in circuitu inimicos eius. ignis. ſ. a deo ꝓcedens inflāmabit ⁊ non cōburendo ſeu conſumendo. ſed affligēdo grauiſſime inimicos dei. i. peccatores qui nō diligunt deū nec ſeruant mandata eius. ſed contrariantur voluntati eius. rebellātes ſe ei qui ambulant in circuitu. iuxta illud qđ ps. alibi ait. In circuitu impij ambulant. de terrenis ad terrena ſe reuoluentes cōtinue donec cadāt affectu ⁊ opere ꝓcedāt. vel in circuitu. i. i choreis ſe exercētes vbi ſūt circuit⁹ multi. vbi tria tāguntur.

¶ Primo ponit intenſum cruciatum. ibi. Inflāmabit.

¶ Secundo adijcit apprehenſuz tripudiatū. ibi. in circuitu.

¶ Tertio innuit expreſſum reatum. ibi. inimicos eius.

¶ Et quia pena culpe .§.ii.

reſpondet. ⁊ ꝓpter eam infligitur. Incipiaſ a ſecūdo vbi notaſ culpa. ⁊ ſpecialis culpa cū dicitur. in circuitu. ſ. ambulātes. Tripudiat⁹ ſeu chorea eſt quidā circuitus. vt patet ad ſenſum. de vno tantū loco moueнſ choreizantes ⁊ diſcurrētes cito ad eundem redeunt hoc frequentantes. ¶ Iſtud autem eſt iter diaboli. Ipſe enim circuit. Unde interrogatus a deo vnde veniret reſpōdit. Circuiui terram ⁊ perambulaui eam. Job. i. Et. i. Pe. v. Aduerſarius veſter diabolus tanꝗ leo rugiens circuit querens quē deuoret. Qui ergo tripudiāt cuz faciant iter diaboli cum eo ſe reperiēt in termino inferni. Inflāmabit in circuitu. ſ. euntes. ¶ Non ſolum autē ſequunſ tripudiantes iter diaboli. quinimo diabolus ipſe inſidians ei vt aſſeſſor equo ducit eos. qđ pulchre oſtendit Joānes apoč. ix. vbi dicit ꝙ de puteo abyſſi quē vidit aſcēdit fumus fornacis magne et obſcuratus ē ſol ⁊ aer. ⁊ de putei fumo aſcenderunt locuſte ſuper terrā. Et harū ſimilitudinem ponēs dicit ꝙ locuſte iſte erant ſimiles eqs paratis ad preliū ⁊ ſup capita eorū tanꝗ corone ſimiles auro. ⁊ facies earuz tanꝗ facies hominum. ⁊ habebant capillos ſicut capillos mulierum ⁊ dentes earum ſicut dentes leonum ⁊ habebant loricas ferreas ⁊ vox alaruz ſuarū ſicut vox curruū ⁊ equorum multorum currentium in belluz. ⁊ habebāt caudas ſimiles ſcorpionibus. ⁊ aculei erant in caudis earū. ⁊ poteſtas eaꝝ nocere hominibus menſib⁹ quinꝗ. ⁊ habebāt ſup ſe regem angelū abyſſi cui nomen hebraice abadon. latine exterminans. Notate verba ſingula, ſignate miſteria.

Locuſte iſte ſunt mulieres chorizātes. puteus abyſſi vnde iſte aſcendunt eſt ꝓfunditas inferni vnde ſuggerit tale exercitium chorizandi a demonibus. Fumus fornacis magne cum quo exeunt locuſte de puteo eſt incitamentuz ⁊ ſignū magne cōcupiſcētie ⁊ laſciuie. vnde ortum habent choree ⁊ cum qua fiunt. Et h̄ fumus obſcurat ſolem ⁊ aerē. i. cōcupiſentiā: obtenebrat viros etiam ſapientes ⁊ doctores. ⁊ aerē. i. cōtēplatiuos ⁊ ſpūales homines. vt patet in Dauid. Salomone. ⁊ in vitas patrū per plura exempla. Heu aſcendunt ſuper terram ſ. choreizantes diſcurrendo ſicut locuſte ſaltātes. ⁊ ſicut locuſte regez nō habent. vt dicitur puer. penul. vnde inordinate incedūt: ita taleſ rōnem non habent regent ē eas. ſed vt bruta animalia hincinde leuitate diſcurrunt. Et ſicut locuſte quibus plagata fuit egyptus nihil viride dereliquerūt ſup terraz. ſed totū corroſerunt. vt patet Exodi. x. Ita iſte huiuſmodi vanitatem tripudiorum viriditatem boni ꝓpoſiti qđ eſt in hoībus auferūt in laſciuiam inclinantes. Qualiter autem ſint ornate iſte locuſte vnde magis excitant concupiſcentiaz hominum declarat dum ſequiſ. Qđ erat ſimiles equis paratis ad bellū. Sicut hoīes vtuntur equis faleratis ad impugnandum inimicos: ita demones vtuntur mulieribus ornatis ad expugnandū ſeruos dei qui ſunt inimici demonum. Et ſicut equus odorat ꝓcul bellū. Job. xxxix. ⁊ appetit currere ad campum, Ita vane mulieres inquirūt de locis vbi poſſint oſtentari. ⁊ currunt ad talia loca in qbus diabolus eijciat ⁊ ꝓſternat multos gladio cōcupiſcentie. Corone in caput ſimiles auro ſūt mitre. baltbea. ſeu ſerta que portant in capitibus deaurata vel gēmata cum magna ſuperbia que ſunt ſigna triumphoꝝ quos diabolus habet de ſeruis dei per eas. Sed vt dicit Iſa. xxviij. Ueh corone ſupbie. Ad hanc comprimendā rex celorū dominus ieſus permiſit ſe in deriſuz ⁊ penā ſpinis coronari. Facies earum non dicit eē facies hominū: ſed tanꝗ facies hominū. qꝛ dicit ꝓpter fucos. Exterminant enim facies ſuas. vt dicit Math. vi. id eſt extra terminos naturales trahūt. dum. ſ. ſint nigri vel crocei coloris ꝑ ceruſam ⁊ purpureū colorē picte apparent albe ⁊ rubicūde. Unde ſicut larue. i. maſchare n̄ ſūt facies. ſꝫ tāꝗ facies hominū. ſic ⁊ ille. qꝛ ſub colorib⁹ additis latēt facies ꝓprie nāles. Sed qua fiducia inquit Hiero. erigit ad celos vultum quē cōditor nō agnoſcit. De capillis ēt dicit ꝙ hēbant quaſi capillos mulierū. ⁊ hoc ꝓpter capillos aliaꝝ appoſitos vel ſericū poſitum ad ſimilitudinē capillorū. Non enim ſunt capilli mulierum illaꝝ a quibus abſciſi ſunt, nec earum

Chorea iter diaboli

figurātur chorizātes

que deferunt cum appoſiti ſunt ꝛ ad placitū
deponuntur. Et miꝝ eſt ꝙ cum mulieres ſint
multum timide quomõ nõ expaueſcũt porta-
re capillos mortuaꝝ. Sed vanitas vel potius
diabolus aſſecurat eas. ſed valde debent me
tuere ne ſicut Abſolon capillis ſuis quos nu-
triebat ad magnã vanitatẽ ſuſpẽſus remanſit
ad arborem. vnde ꝛ mortuus eſt. ſic ipſe ſuſpẽ
dant in infernum. Dentes earum quas dicit
Joh. eẽ leonum ſignificat earum crudelitatẽ
ꝛ inſatiabilitatem. Sicut enim leo eſt aial ra
pax quaſi inſatiabile. ſic mulieres vane rapi-
unt a viris ſuis occulte vel ab amatoribus ſi
ſunt inhoneſte. nunꝗ contentantur de veſti-
bus ꝛ ornamẽtis ſi vident vicinã vel propin-
quã habere ornamentũ qḋ ipſe nõ gerãt adeo
infeſtant viros ꝙ vix poſſunt viuere cum eis:
ꝛ ita crudeles ſunt ꝙ etſi debita habeant viri
ꝛ ſatis laborent viuere. volunt'eis fieri ei ſimi
les. etiam ſi deberent ad vſurã accipe vel vſu
ras exigere. ſed ne reſpicias in mulierem mul
tiuolam. Eccle. ix. dicitur. Lorice ferree quas
habebant iſte locuſte ſignificant incorrigibili
tatem earum. ſicut enim in lorica vna mallea
non ſeparat ab alia. ita in huiuſmodi vna va-
nitas cõſueta vnum ornamentum ſolitũ di-
mittere nolunt. Et ſi aliquãdo ad predicatio
nem alicuius vel admonitionē cõfeſſoris di
mittunt aliqḋ. ꝗcitius poſſunt reuertunt ad
priſtina. Canis reuerſus ad vomitum. ij. Pe.
ij. Vox alarum ipſaꝝ ſicut vox curruũ ꝛ equo
rum. Ale locuſtarũ ſunt brachia extẽſa i cho
reis vel velocitas in diſcurrendo. Vox eſt cã-
tus. riſus ꝛ rumor. ſaltus ꝛ deriſiones. qui ſen
tiur in huiuſmodi. Et ſicut exercitus magn'
ſolo tumultu aliquãdo hoſtes fugat ꝛ vincit.
ꝛ clamore ſuo aues in terram cadere facit. ita
exercitus choreaꝝ duct' a diabolo vincit bo
nos viros. ꝛ habentes pennas virtutum I ter-
rã affectuũ. ſ. carnalium cadere facit. qꝛ ali-
quando quedã curioſitate ducti ad aſpicien-
dum ad deſideria carnalia dilabunt. Caude
ſcorpionum in ipſis cum aculeis ſunt vel ad
litteram. caude prolixe veſtimentorum. vbi ē
venenum peccati prodigalitatis ꝛ ambitiõis
que affliget animas eaꝝ. vel cauda eſt finis ta
lis operis in quo nil remanet niſi remorſus cõ
ſcientie que pungit de tanto ſcelere ꝛ amiſſo
tpe. Poteſtas earum ad nocendũ dicitur eſſe
p quinqꝫ menſes. qꝛ cõmuniter a paſcha vſqꝫ
ad medium autumni fieri ſolent. ſicut reges
ꝛ principes tali tempore ſolent ad bella proce
dere vſqꝫ ad mediuꝫ autũni vt ꝯſumant ꝛ auſe
rant hoſtibus que hyeme laborando queſie-
rũt. ita diabolus poſt paſcha imediate cõgre
gat exercitus choreaꝝ. vt qḋ ꝯgregauerant ꝛ
acquiſierunt fideles in aduentu ꝛ quadrageſi
ma meritoꝝ per orationes, ieiunia, cõmunio
nẽ. ꝯfeſſionem. ꝛ huiuſmodi. totum faciat ꝑ-
dere per opus choreaꝝ. Rex abyſſi qui eſt ſu-
per locuſtas eas ducẽs. eſt diabolus: qui ꝛ ex-
terminator dicit. qꝛ hic ē finis huius inuẽtio-
nis ꝛ opis exterminare animas. i. extra termi
nos paradiſi eijcere. Hiero. Memento ſemꝑ
ꝙ paradiſi colonũ mulier de paradiſo eiecit. ꝛ
ſic patet propoſituꝫ videlicet ꝙ diabolus ē du
ctor choreizantiuꝫ: ꝛ ſicut eius intereſt circui
tus: ita in circuitu facit diſcurrere choreizãtes.
ſed inflãmabit deus in circuitu. i. ambulãtes.

¶ In tertia parte oſten- .§. iij.
ditur reatus huius actus tripudiandi cuꝫ di-
cit. inimicos eius. Inimici ei' ſcilicet dei ſũt
qui ambulant in circuitu. Nihil facit hominẽ chorea
inimicũ dei niſi peccatũ mortale. hoc eni tol- efficit
lit amicitiaꝫ ꝛ charitatẽ dei. ꝛ ponit inimiciti inimi-
am. Eſa. lix. Iniquitates veſtre diuiſerũt iter cos dei
vos ꝛ deum veſtrũ. i. diuiſionẽ ꝛ inimicitiam
fecerunt. Et Jaco. in cano. ſua. iiij. c. Qui vo
luerit eſſe amicus huius ſeculi inimicus dei
cõſtituet. Amicus mũdi eſt q amat pompas
laſciuias. ſuperbiã. vanã gloriam. ꝛ qui vult
placere hominibus in peccatis. que omnia re
periunt in choreis. ꝛ ideo per eas efficitur qs
inimicus dei. Inflãmabit in circuitu ambu-
lantes. qui. ſ. et hoc ſunt inimici dei. In hui'
figurã eſt ꝙ Johannes baptiſta ad tripudia-
tum ſaltatricis filie herodis in cõſpectu ꝯui-
uantium fuit ſibi amputatum caput. Mathe.
xiiij. ſic p choreas ꝛ ſaltus tripudiorum que fi
unt in conuiuijs auferſ caput johanni. qui in
terpretatur in quo eſt gratia. in q̃tum videli-
cet habens gratiam exercens vel videns ea ꝑ
que in praua deſideria incurrit. vel per occa-
ſiones peccatorum quas admiſerat eaꝫ ꝑdit. arare fa
Unde Augu. dicit ꝙ melius eſt diebus domi cilius ē
nicis arare vel fodere ꝗ choreas ducere. Sꝫ chorea
certum eſt ꝙ arare vel fodere in diebus feſti- i feſto
uis ex hoc amitteret gratia dei: ꝛ efficeret ali
quis inimicus dei. Mulier vt dicit Origenes
eſt arma diaboli. caput peccati. expulſio para
diſi. Et aliquãdo diabolus bellat cum homi
ne p aſpectũ mulierum. aliquãdo per auditũ
vocis mulierum. aliquãdo per tactum in cho
reis. aliquãdo per oẽs iſtos modos ſimul bel
lat cum homine. Nam ibi videnſ totaliter cũ
ſuis ornatibus ibi audiuntur in ſuis cantibus
ꝛ chachinis ꝛ locutionibus ꝛ manu tangunſ.
ꝛ iõ ibi diabolus fortiter pugnat ꝛ vicit. ¶ Nõ
mirũ ſi chorizãtes ſunt amici dei cũ faciãt cõ
tra omnia mãdata dei ꝛ ſacramenta que ſunt
medicine dei. Nam contra baptiſmũ militãt
quia cũ in baptiſmo per patrinũ tenentem ad
baptiſmũ promiſerunt renunciare diabolo et
põpis eius. per choreas promiſſionem frãgũt

frequentes diabolū et pompā eius ⁊ opera. Cōtra ſacramentū cōfirmatiōis. quia cū in ipſo ſuſceperūt ſignū crucis in ſigno ꝙ ſunt redempte ſanguine chriſti effuſſi in cruce ipſi ſibi imponunt in capite ſignum diaboli ornamentū ſ. varium diabolica inſtigatione. Cōtra ſacramentum ordinis: qꝛ cum ordinentur clerici ad cantandū officium ⁊ verba dei ⁊ precipue in feſtis ad cōſolationē ſpiritualem populi: ipſi officiant in eccleſia diaboli que eſt locus vanitatis vt in theatris ⁊ plateis cantando cantilenas. vbi ſunt verba diaboli vana ⁊ turpia per que auertunt plurimos a veſperis ⁊ predicationibus. Contra ſacramentū matrimonij. qꝛ multa mala deſideria concipiuntur cōtra fidem datā ibidem nō contentus vxore ſua. Contra ſacramentū penitentie. quia totā cōpunctionem ⁊ contritionem euacuant in huiuſmodi vanitatibus quam ſibi in quadrageſima acquiſierūt. Cōtra ſacramentū euchariſtie. qꝛ cū ſuſceperunt chriſtū in cōmunione paſcali ipſum eijciunt extra ciuitatem aīe ad crucifigendum ipſum in ſua conuerſatiōe mūdana. Cōtra extremā vnctionem. qꝛ pedes q vncti ſunt oleo ſancto quo ad illos qui eū receperūt. vnde ⁊ quaſi cōſecrati ſunt deo eos mouent ad offenſam dei. Non ſolū aūt chorizantes efficiunt inimici dei: ſed ⁊ omniū ſanctorū. Nā in feſtis omniū ſanctoꝝ eas exercent: ⁊ quanto feſtū eſt ſolēnius tantomagis his vacant. Nullū ergo ſanctoꝝ interceſſorem habere poterunt in futuro iudicio cum omnes offenderint. ¶ Unde ⁊ Greg. in. iiij. dialogorū narrat de quadam puella dicta muſa. cui de nocte apparens virgo Maria cum magno comitatu virginum puellarum. que albis erāt indute. cum quibus cum muſa affectaret aſſociari et cum eis eſſe. Dixit ſibi virgo Maria. quod ſi vellet cum eis eſſe abſtineret deinceps ab omni leuitate ⁊ riſibus et iocis. et tripudiatu. ſaltu. cantu. et hmōi iocis puellarū. ⁊ ſic i die triceſimo veniret pro ea. quod cū puella ageret ⁊ parētes mirarent de tanta compunctiōe ſeu compoſitione ⁊ mutatione eius interrogarent cauſam: ipſa expoſuit illis viſionē ⁊ promiſſionē ſibi factā a virgine Maria. quod ⁊ impletū eſt. Naꝫ. xxv. die febre correpta. in. xxx. poſtea apparente virgine ipſa cū puellaꝝ multitudine egrotante cepit clamare. Ecce domina venio ecce venio. Sicqꝫ inter hec verba ſpiritū reddidit. et cū illis ſanctis virginibus ad paradiſum aſcendit. ſicut ergo non potuit illa Muſa aſſociari ſanctis. niſi abſtineret ab hmōi iocis et vanitatibus qꝛ tales ſunt inimici dei et ſanctoꝝ. Ita nec chorizantes niſi huiuſmodi dimittant. Qui autem non aſſociantur ſanctis cum demonijs oportet aſſociari. et hoc in vltimo notatur.

Corizātes ꝯtra ſacramenta militāt

Exēplū

¶ Demum pro primo .§. iiij. ſciendum eſt ꝙ iſtos per choreas in circuitu diſcurrentes et inimicos dei et ſanctoꝝ ſe facientes deus inflammabit. i. in flammā ignis infernalis proijciet. vbi faciunt tripudiū et circuitum. de quo dicit Job. xxiiij. Tranſibūt ab aquis niuium ad calorem nimium ⁊ econtra. ſcꝫ a calore nimio ad aquas niuium frigidiſſimas. Ecce circuitus ꝯtinuus inferni. Et hoc eſt quod dn̄s repromittit pro huiuſmodi actibꝰ per Ezech. xxv. di. tripudianti. Pro eo ꝙ plauſiſti manibus ⁊ percuſſiſti pede ⁊ gauiſus es ex toto affectu ſuper terrā iſrael. idcirco ecce ego extendam manum meam ſuper te ⁊ tradam te in direptionem ⁊ interficiam te. ſcilicet morte eterna ¶ In huiꝰ figurā etiā legit Exodi. xxxij. ꝙ cū moyſes deſcēdiſſet de monte cū tabulis. x. ꝓceptoꝝ et appropinquās ad caſtra ppl̄i iſrael vidiſſet choros. i. tripudiatus ⁊ vitulū aureum fabricatū ante quē chorizabant. iratus ira per zelum confregit illas tabulas reputans indignū margaritas verborum dei ponere ante porcos: ⁊ aſſumptis ſecū leuitis interfecit vigintitria milia ex iſtis qui choreas ducebant ante vitulū. Uitulus autē eſt animal laſciuum. vnde innuitur ꝙ choree deſeruiūt laſciuie. Et ſicut illi occiſi ſunt corporaliter a moyſe legiſlatore. ita chorizantes a chriſto datore legis euangelice in igne occident. idest cruciabuntur. Inflāmabit inquit ps. in circuitu inimicos eius. ſicut ignis eſt inter omnia elemēta maxime actiuus. ita illi qui inflāmabuntur illo igne maxime cruciabuntur. Hic eni ignis dic Aug. et ſi eternꝰ nō ſit. miro mō eſt grauis. Excedit eni omnē penā quā paſſus ē aliquis in hac vita. Nunqꝫ in carne tanta inuenta eſt pena. Licet mirabilia paſſi ſint martyres tormenta: et multi nequiter quāta ſepe ſuſtinuerūt ſupplicia. de pe. diſt. vij. §. vltimo. Inflāmabit autē et vrit nō cōſumendo nec animā q̄ immortalis eſt nec poſtea corpus ſed cruciando ſupnaturali modo vt inſtrumentum diuine iuſticie. Sicut etiam ſalamandra viuit in igne ⁊ non conſumitur ⁊ certi vermes viuunt in aqua bullienti cuiuſdam fontis ⁊ inde educti moriuntur. vt dicit Auguſtinus de ciuitate dei. lib. xxi. capitulo quarto. Et ideo non eſt impoſſibile vel incredibile ſi reprobi viuūt in igne īferni.

¶ Capitulū ſeptimum de deriſione.

DEriſio frequēter ex multiloquio et ex vitio gule procedit. Poſt inordinatam enim cibi ⁊ potus ſumptiōem homines labūtur ad deriſionē ꝯſuis ex alijs etiā cau

nit illum herodes cum exercitu ſuo ⁊ illuſit in dutum veſte alba.quaſi fatuum iudicando.⁊ ideo albis.i.lineis quibus veſtiebantur fatui induit. Et prius dicitur de iudeis ꝙ in domo cayphe ſummi pontificis tenentes eū illudebant velando faciem eius.⁊ dando alapas dicebant propheti3a nobis chriſte.⁊c. Milites autem pilati poſt ſententiam eius illuſerūt ponentes coronam de ſpinis in capite ⁊ arundine in manu quaſi ſceptrū.⁊ veſte rubea:vt purpurea regia induerunt in deriſum. Job.xix. Et in cruce pendentem deridebant eum principes.ſ.ſacerdotum cum eis.ſ.turbis dicentes.Alios ſaluos fecit.⁊c.Lu.xxiij.Sic ergo omnes videntes me deriſerunt me. Sed heu quia non ſolum illa vice ſed quotidie chriſtus illuditur⁊ deridetur. ¶ Qui enim ficte agunt penitentiam non dolentes de omnibus: non confitentes integraliter vel non ſatiſfaciētes: iſti chriſtum derident quaſi velantes faciem eius.ac ſi non videret fictōem eorum.ſicq̧ nouis peccatis ſue fictionis percuciunt. Unde Job.xxxix. dicitur de ſtructione ſm Greg.ſignantem hypocritam qualis eſt talis ꝙ deridet equum ⁊ aſcenſorem eius.id eſt iuſtum vere penitentem.⁊ deum qui regit ipſū ⁊ ducit. Hinc ⁊ Auguſtinus in ſermone. Penitentes ſi tamen eſtis penitentes ⁊ non irridētes eſtis: mutate vitam. Reconciliamini deo.penitentiam agis.genua figis.⁊ rides.ſubſannas dei patientiam. de pe.diſt.iij. Penitentes ſcʒ ficte penitendo. Sed qui penitentiam agunt ⁊ frequenter recedunt videntur etiam deum irridere. Unde Iſi.in ii.d̄ ſummo bo. Irriſor eſt ⁊ non penitens qui adhuc agit quod penitet. nec videtur deum poſcere ſubditus:ſed ſubſannare ſuperbus. Canis reuerſus eſt ad vomitum ⁊ penitens ad peccatum. de pe.diſt.iij. irriſor. Canis reuerſus ad vomitum eſt peccator iterans ſtulticiam ſuam. Interpretatiue talis videtur irridere.i.ad ſimilitudinem irridētis facere. Nam ſi quis de offenſa graui commiſſa domino ſuo veniam petitam obtineret. ⁊ ſubito ei poſtea alapam daret.⁊ ſic iterū faceret:diceretur vtiq̧ talis dominum ſuum irridere. Phi curioſe querentes de ieſu cum nō audiunt que ratio naturalis demonſtrat cū herode curioſe derident eum:fatuitatem reputantes paſſionem chriſti.⁊ hec ē alba veſtis ei immiſſa. Nos predicamus chriſtum crucifixum gētibus vt grecis phis ſtulticiā ait apl's. i.Corin.i. Et qui miniſtros eccl'ie chriſtū repreſentantes coronant: ideſt circundant ſpinis tribulationum exactionum.⁊ hmōi.ponūt arundinem vacuam pro ſceptro euacuantes eorum iuriſdictionum cum velint d̄ factis eorum iudicare ſalutantes:vt chriſtum:⁊ percutientes iniurijs:vt ſubditum reum:chriſtum

ficte penitētes deum irrident.

derident cū militib' pilati. Lu.x. Qui vos ſcʒ miniſtros eccleſie ſpnit me ſpernit. Et ꝙ iuſtos in cruce tribulationum ⁊ pſecutionū poſitos deridēt.quaſi ſe non valentes iuuare.⁊ a deo derelictos chriſtū derident ⁊ illudunt in cruce pendentē.ſicut iob tribulatū deridebāt aliqui. Vñ dicit. Nunc deridēt me iuniores ope. ⁊c. Omnes igitur videntes me inquit ps.vidētes ſcʒ p fidem deriſerunt me p diuerſa.ſ.peccata ppetrando ⁊ iterando. Apl's ad Hebre. vi. de huiuſmōi inquit. Rurſus crucifigentes filiū dei in ſemetipſis ⁊ oſtētui habētes.i.deriſioni. hec tamē deriſio īterpretatiua generale peccatū ē ñ ſpāle.q2 p oē peccatū ɔtigit fieri eā.

¶ Quantum ad ſecundum .§.ii.

ſcʒ illuſionem recipiētis dignitatem. Sciendū ꝙ maxime dignitatis fuit chriſt'.q2 verus deus. Et ideo grauiſſimum peccatum eſt irriſio. ¶ Pro cuius declaratione notandū ſm Thomam.ij.ij.q.lxxv.arti.ij.ꝙ.irriſio nō fit niſi de aliquo malo vel defectu.malū autē ſi ſit magnū non pro ludo accipitur ſed ſerioſe.vñ ſi in deriſum vel illuſū vertatur.vnde illuſionis vel irriſionis nomē ſumitur. hoc eſt q2 accipitur prout paruū. Poteſt autē aliqd malū accipi: vt paruum dupliciter. Uno mō quia ſʒ ſe eſt paruum.⁊ ſic ponere illuſū vel irriſū malū vel defectum alicuius pſone.q2 in ſe eſt paruum. ſicut aliquādo deridentur clerici male legentes ⁊ hmōi eſt veniale ⁊ leue ſm genus ſuum. Alio modo ratione pſone accipitur malū alicui':vt puū.ſicut defect' puerorū ⁊ ſtultorū parum pōderare ſolemus pp defectū rationis in eis.⁊ ſic aliquē deridere de aliquo q tamē nō eſt puer neq̧ amens eſt;olo paruipēdere.⁊ ſic vilē reputare:vt de ei' malo nō ſit curādū. ſed ſit q̄ſi pro ludo habendū hoc eſt mortale ⁊ ſpeciale peccatū ⁊ ɔtra charitatē q2 ɔtemnit. ⁊ grauius ꝙ̄ ɔtumelia q̄ eſt ēt i manifeſto. Nā videt ex ea eſſe maior ɔtemptus ⁊ deonoratio.⁊ tanto grauius quāto maiori reuerētia ē digna pſona cui iſert. Eſt g° triplex irriſio.

Irriſio que peccatum.

¶ Primo irriſio diuinorum.

¶ Secundo irriſio propinquorum.

¶ Tertio irriſio virorum iuſtorum.

Grauiſſimum eſt peccatū irridere deū ⁊ que dei ſunt ſʒ illud.iiij. Reg.xix. Cui exprobaſti. quem blaſphemaſti.⁊ ſup quem exaltaſti vocem tuā.ſcilicet deridēdo.⁊ poſtea ſubditur. Ad ſanctū iſrael. Et ſimiliter deridere ſacramenta eccl'ie tamq̧ inutilia ⁊ non vera . ſicut derident iudei.⁊ quidam mali catholici irridentes quod creditur ⁊ dicitur . ſcilicet chriſtum eſſe in hoſtia conſecrata . prout fecit illa vidua que ridebat cum communio ſibi a Gregorio papa miniſtraretur ſuper quo tamē fuit oſtenſa veritas per miraculum vl' verba ſacre

Irridere deum ⁊ ſacramentorum.

ſcripture. Etiā miracula que deus operaṫ per
ſanctos. ſicut legiṫ de illo magiſtro ſcholariū
qui audiens predicare miraculū factum de fi
lio ſanguine tincto: qđ euenit mulieri filanti i
feſto ſancti Petri martyris pro eo ꝙ deride-
bat eius ſanctitatē: irriſit ille magiſter dicēs
fictionē eſſe fratrum. propter quod febre cor-
reptus eſt graui. ſed facto voto ꝙ ab huiuſmo
di abſtineret ꝛ in deuotionem haberet ſanctū
ſanatus eſt. Et de multis alijs legitur qui de
ridentes miracula ſanctoꝝ: diuine vltiōis iu-
Irriſio dicium experti ſunt in ſe. ¶ Secunda irriſio q̄
propin- eſt magnū peccatū eſt propinquorum ꝛ preci-
quorū pue parentum: cum maxime filij debeant eos
honorare: qꝛ ab eis receperunt eſſe poſt deū.
Unde dicitur Prouerb. xxx. Oculū qui ſubſā
nat patrem ꝛ qui deſpicit partū matris ſue ef-
fodiant eum corui de torrente: ꝛ comedāt eū
filij aquile. Corui de torrente ignis infernalis
ſunt demones qui oculum luminis naturalis
ꝛ gratie auferunt irridenti patrem cum ſit gra
ue mortale. Aquila eſt ſignū imperij: vñ ipera
torē ſignificat. Filij aquilarū ſunt poteſtates
īferiores terrene ab ea deriuate: ꝛ iſte come-
dunt irriſores parentum multis grauamini-
bus affligentes. Cam filius Noe: qꝛ patrem
irriſit cum vidiſſet eum ebrium iacere ꝛ im-
pudendis nudatum. hoc etiam fratribus nun
cians maledictionē ſeruitutis incurrit in filio
ꝛ ſua poſteritate. Geñ. ix. Et vt dī. ij. q. vij. ſen
tencia. Cam filij Noe dānantur. ſ. maledictio
nem dei incurrentes qui pudenda ſuorum ſu
periorum qui patres ſpirituales ſunt. i. eorum
mala opera non occultant: ſed irridendo ꝛ diſ
famando alijs manifeſtāt: qđ frequenter faci-
Irriſio unt laici ꝛ alij ſubditi. ¶ Tertia d̄riſio grauis
iuſtoꝝ. eſt iuſtorū: de qua dī Job. xij. Deridetur iuſti
ſimplicitas ꝛ lampas contempta apud cogi-
tationes diuitū: vide ibi expoſitionē Gre. in
moraṫ. li. viij. ſed tales irridentis reperientes
ſe in inferno in alia vita dicūt vt habeṫ Sap.
v. Hi ſunt. ſ. iuſti quos habuimus in deriſum
ꝛ in ſimilitudinē improperij. ſ. in mūdo exiſtē
tes. Nos inſenſati vitā illoꝝ eſtimabam⁹ inſa-
niam ꝛ finē illoꝝ ſine honore. Ecce quomodo
ↄputati ſūt inter filios dei. Cū Eliſeus vir ſa
ctus ꝛ ꝓpheta aſcēderet in bethel quēdā locū
vel villam vel caſtrū: qꝛ calu⁹ erat: quidā pue-
ri ceperunt eū irridere dicentes. Aſcende cal
ue aſcende calue. Quib⁹ cum maledixiſſet ꝓ-
pter deriſionē nō odio vel liuore vindicte mo
tus. ſed zelo diuine iuſticie quā vidit exigere
hoc vt punirenṫ ꝛ alij exēplo eoꝝ ſibi cauerēt
ab irriſione iuſtoꝝ. quo facto duo vrſi exeūtes
de ſilua. xlij. pueros ex illis necauerūt. vt ha-
betur. iiij. Reg. ij. Et hec deriſio valde nociua
eſt: precipue incipientib⁹ iuſticiā. i. bñ facere ꝛ
a vitijs abſtinere. Nā multi a bonis retrahūṫ
vt vitent tales irriſiōes ne vocitenṫ ſancti ꝛ hy
pocrite vel aliquid hmōi. Vñ Grego. in mo-
raṫ. Qui in alioꝝ actib⁹ oriri concupiſcūt bo-
na: mox ea manu exprobratōis euelunt. Iſtā
appellat Ber. maliciam herodianā: qui Hero
des vt xp̄m extingueret multos pueros recen
ter natos occidit. Sic irriſores peſſimi vt xp̄i
honorem qui ex bonis operib⁹ reſultat: ꝛ famā
extinguāt multos noniter ↄuerſos vita gr̄e ſu
is irriſionib⁹ priuant: imo crudeliores herode
inueniunṫ: qꝛ herodes iam natos. iſte necdū
natos ſed ↄceptos aliq̄ ſigna pn̄ie vel cōtēpt⁹
mūdi oſtēdētes: ſubito diuerſis v̄bis d̄riſorijs
detrahūt a bono: ꝛ ſic multas aīas perdūt. de
qbus ſūt reddituri rōnē deo. Nec tñ dꝫ qs ꝓ-
pter irriſionē euitādā alioꝝ dimittere bona.
Nam vt dicit xp̄s. Luc. ix. Qui me erubuerit:
ꝛ meos ſermones. ſ. omittēdo me ſequi bona
opera facere predicare. ꝛ hmōi timore ne irri
deanṫ: ꝛ filius hoīs erubeſcet eū cum venerit i
maieſtate. i. ↄfundere faciet ↄfuſione eterna.
In hui⁹ figurā legiṫ. ij. Eſdre. viij. ꝙ cū Tho-
bias irrideret iudeos reedificantes paulatim
hierl̄m diruptam a Nabuchodonoſor dicē. Si
aſcēderint vulpes trāſilient murū eoꝝ lapideū.
Nō dimiſerūt ꝓpterea illi qn ſequerenṫ edifi
cium. ſed orauit Neemias dicēs. Audi deus
iſrl̄: qꝛ facti ſum⁹ deſpectio. Cōuerte obprobri
um nr̄m ſup caput eoꝝ: nō deleatur iniquitas
eoꝝ a facie tua. qꝛ irriſerūt edificātes. Unde
ꝛ opus ↄſumauerūt in ↄfuſionē irridētiū. ꝛ glo
riam ſuā reedificāt hierl̄m diruptā: qꝛ animā
virtutib⁹ exterminatā a diabolo bonis opibus
renouāt p penitentiā. Qđ frequēter aliq deſpi
ciūt dicētes ꝙ nō pſeuerabunt: ſed quelibet le
uis tentatio vel tribulatio deijciet eos: ſꝫ non
ꝓpter hoc debēt omittere: ſed orōnib⁹ iuuare
ſe: ꝛ ſic perueniṫ ad pfectū. De beato Franci-
ſco legiṫ ꝙ in principio ſue ↄuerſiōis pueri in-
ſequebanṫ cū lapidib⁹ ꝛ luto vt fatuū reputan
tes ꝛ irridētes: nec tñ ille incepta bona dimi-
ſit. Sic beatus dñicus cū p̄dicaret hereticis: ꝛ
ꝛ alij praui irridebant lutū in eum ꝓijciētes: ꝛ
paleas a tergo p deriſu alligātes: que oīa vir
ſanct⁹ fidei magnanimitate ↄtēnebat ↄtinu-
ans p̄dicatiōe recolēs illud Matth. v. Beatī
eritis cū vos oderint hoīes ꝛ exprobrauerint
ſ. deridendo: ꝛ eiecerint nomē vr̄m tāq̄ malū
ꝓp filiū hoīs. Vñ notanṫ dī ſpernē mūdū: ſper
nere nullū. ſperneī ſe ſperni p ħ daṫ glīa dei.

¶ Quantū ad tertium .§. iiij.

ſcꝫ illuſionis varietas notaṫ in eo qđ dī. Deri-
ſerunt. i. riſum habuerunt: locuti ſunt labijs
dicentes. Vah q deſtruis templū dei ꝛc̄. Mo
uerunt capita ſua q̄ſi reuerentiā exhibētes. ſꝫ
realiter deſpicientes. ꝛ ſic varijs modis fit de
riſio: ſed vno fine. i. in contemptū ꝛ vilipēdiū

triſi. Sed vt di ꝓuerb.xix. Parata ſunt deri-
ſoꝛib' iudicia. Deriſoꝛes ipſe deridet.ſ. eterna
liter puniendo: hoc eſt irridere dei. Ad qđ di
Eſa.xxxiii. Ue q ſpernis: nōne ⁊ ipſe ſperne-
ris: cū deſieris cōtēnere ꝯtēneris. Dʒ ergo qli
bet cauere a deriſione hominū: ⁊ diabolū qui
nobis illudere querit: deludere ipſum ſupan
do. ſic ars deluditur arte. ait Cato. Diabolus
n. ſic illudit nobis dū ꝑ aliqua q̄ ſuggerit no
bis: vt nobis bona ⁊ vtilia trahit ſecū ad inte
ritū aſſentientes: ſicut aliqs q inducēt aliquē
ad intentū ſuum ſub dolo nocumentū ei infe
rendo. derideret eum: ſic diabolus. Sʒ tō xp̄s
ſuſtinuit oēs irriſiones iſtas vt nos erueret d̄
manib' eius ⁊ doceret nos ſuo exemplo ei illu
dere. Hoc oꝛabat pſal. dicēs. Ne irrideāt me
inimici mei demones. qđ faciunt vincēdo in
tentatiōib'. Uñ Treñ.i. Uiderūt eā hoſtes ⁊
deriſerūt ſabbata ſua. Nā cū demōes vident
aīam ſignatā ꝑ hierlm̄ de qua loquit̄ ꝙ ſeruat
quedam de gñe bonoꝝ. vt feſta ⁊ hmōi. ſʒ ali-
is vitiis inſiſtē diuerſis ſicut faciebant iudei.
derid;t de hmōi. Sic ēt deridēt religioſos q
mundū dimiſerunt: vt ſabbatū.i. quietem reli
gionis poſſiderēt. ⁊ tñ diuerſis paſſionibus vel
ꝯcupiſcentiis implicant̄ viliū reꝝ vt di i̇n col
lationib' Pānucii. ¶ Sed econtra viri iuſti
derident ⁊ illudūt diabolo ꝑfecte oīb' reſiſtē
do: ⁊ hoc ē qđ di. Draco iſte.ps.ciii. quem foꝛ
maſti ad illudendū ei. Foꝛmauit qppe deus
draconē.i. diabolū: non draconē ſed angelū
bonū: ſed effect' eſt draco ꝑ ſui ſupbiā ⁊ mali-
ciam: ⁊ eo veneno malicie ſue q̄rit nos cape.
Sʒ de' ſua grā fac̄ vt illudamur ei.ſ. reſiſtēdo.
ſed ipſe draco q̄ſiuit capere chriſtū ⁊ detinet̄:
ſed ei chriſtus illuſit ꝓponens ei eſcam ſue hu
manitatis: quam cape volens hamo abſcōſo
ſue diuinitatis captus eſt: ⁊ ſic illuſus a xp̄o.
Unde dñs ad Job.c.xl. Nunqd illudes ei.ſ.
diabolo. q̄ſi aui. ſupple vt ego. aut extrahē po
teris leuiathan hamo.ſ. de mari. ſicut ⁊ ſancti
illudunt diabolo cū eū vincūt detegendo in-
ſidias. Sic beat' dñicus illuſit diabolo qñ ap
parens in foꝛma ſimie vt eū ipediret a lectiōe
iuſſit ei vt teneret ei candelā donec ardēt pe-
dem ⁊c̄. Sic qñ btā Margarita ꝓſtrauit dia-
bolū qui ad carcerē venerat ad ſuadendū: vt
aſſentiret principi dicens. Sternere ſupbe de
mon ſub pedib' femie. Cui diabolus. Dimitte
me qꝛ ſatis illuſiſti mihi: Ambꝛ. Illudit dia
bolus vt ſe moꝛſu ſuo vulneret ⁊ ecōtra ſe ar-
met quem debilitatum putauit. de peniten.
diſtinctione prima. caplo. Poteſt fieri.

Deridē diabolum.

¶ Caplm̄ octauū de prodigalitate.

PRodigalitas ex gula ⁊ lu-
xuria frequenter procedit propter
voluptates conſequendas. Unde ⁊
Luc.xv. dicitur de filio prodigo ꝙ diſſipauit
ſubſtantiā ſuam viuendo luxurioſe. Frequen
ter enim ſm beatum Thomam ad intempe-
rantias declinant prodigi. tū quia ex quo ſu
perflue expendunt. in aliis ēt reb' voluptuoſis
expēdere nō verent̄: ad quas magis inclinat
concupiſcentia carnis. tū etiā qꝛ cum non de
lectant̄ in bono virtutis querunt ſibi delecta
tiones coꝛpoꝛales. Et inde eſt ꝙ phus dicit ꝙ
multi ꝓdigoꝝ ſūt intemperati.iiii. ethi. Huic
igitur tractatui annectit̄ ꝓpter quā multa ꝓ-
dige expendunt̄. Quis ex mſtis aliis vitiis poſ
ſit oꝛiri. vt ex iactantia. luxuria. ⁊ hm̄oi. ¶ Cō
ſiſtit autem hoc vitium in expendendo ſuper-
flue diuitias: vbi ⁊ quando non opoꝛtet: ⁊ mi
nus debito eas amando. Dicit autem philoſo
phus in ſecūdo ethi. ꝙ prodigalitas opponi-
tur ⁊ virtuti liberalitatis: ⁊ vitio liberalitatis
ideſt auaritie. ¶ Pro cuius declaratione di-
cit beatus Thomas ſcđa ſcđe.q.cxix. artic.i.
ꝙ in moꝛalibus attenditur oppoſitio vitioꝝ
ad inuicē ⁊ ad virtutē ſm ſuperabundātiā ⁊
defectū ſed diuerſimode. Nā quantū ad affe
ctionē diuitiaꝝ auarus ſuperabūdat plus de-
bito diligens eas. ꝓdigus aūt deficit minus
debito ſollicitudinē eaꝝ gerēs. ⁊ ſic opponit̄ li
beralitati q̄ diligit eas vt dʒ. Quantū vō ad
exterioꝛē vſum diuitiarum ad prodigalitatē
pertinet excedere quidē in dando. deficere āt
in retinendo vel acquirendo. Ad auariciā au
tem pertinet econtrario. deficere in dando.
ſuperabundare autē in retinendo ⁊ accipien-
do. ⁊ ſic prodigalitas opponitur auaricie. Et
Quis prodigalitas ⁊ auaricia ſint contra vir-
tutem liberalitatis: tamen auarus magis di
citur illiberalis q̄ꝫ prodigus. Et eſt ratio. qꝛ
aliquid denominatur ab eo quod eſt principa
lius. Sicut autem in liberalitate que mediū
tenet precipua eſt datio ad quam: ⁊ receptio
⁊ retentio oꝛdinantur: ita ⁊ auaricia ⁊ prodiga
litas precipue attendunt̄ ſm dationē. Uñ q
ſuperabundat in dando di ꝓdigus: qui autē
deficit auar' ⁊ illiberalis. Magis autem rece
ditur a virtute liberalitatis qui conſiſtit in dā
do per defectum dandi q̄ꝫ per exceſſum. Uñ-
ꝙ autem idē erit ſimul auarus ⁊ prodigus. ſʒ
tamen diuerſa opera. Contingit enī qñq; ꝙ
aliquis excedat in dando. ⁊ ſic erit prodigus.
puta facit conuiuium ſuperfluū vel veſtē exceſ
ſiue precioſam: vel ludit: ⁊ hmōi: ⁊ ſimul cum
hoc excedet in accipiendo: ⁊ hoc vel ex quadā
neceſſitate: quia dum ſuperabundat in dādo:
deficiunt ei propria bona: vnde cogitur inde-
bite acquirere: puta per fraudes. vſuras. ⁊ hu
iuſmodi: ꝙ pertinēt ad auariciam: vel etiā pro
pter inoꝛdinationem animi. Dū enim nō dāt
propter bonum quaſi contempta virtute: non
curant vndecūq; ⁊ qualitercunq; accipiant.

Prodigalitas ꝯſiſtit

ſtetit oleũ ne effunderet. Liquorẽ ãt ponit ꝓdi
gus in vaſe imũdo. qñ dat tꝑalia malis vt hi
ſtrionibus ꝑ luxurijs exercẽdis ⁊ hmõi ꝯ illõ
Bñfac iuſto ⁊ nõ dederis pctõri. Vñ aug. dic̃
ꝙ q dant hiſtrionib⁹ ⁊ meretricib⁹ fouẽt illos i
pctõ. di. lxxxvi. q. venatoꝛib⁹. Tertio ꝓdig⁹ li-
quorẽ tꝑaliũ dat ꝓ nihilo qñ expẽdit inutilit̃
ꝑ iactãtia ⁊ oſtẽtatõne quod freq̃nt̃ fit. ſic fecit
aſſuer⁹ grãde cõuiuiũ ſuis vt oſtẽderet iactãti
am ⁊ diuitias glie ſue. Heſter. i. ꝟ dicit xp̄s. ſi
ego gloꝛifico me metipſm glia mea nihil ẽ. Jo.
viij. ¶ Diſſipat qdez ſubam ꝓdig⁹ tripliciter.
Primo Pꝛio coꝛrũpẽdo ipaz materialẽ. Nã deſtruit
mltũ pãnũ in faciẽdo ſupflua ⁊ vana. ſic pꝫ in
veſtib⁹ ſingulatis. pfoꝛatis. ſeu ſtãpatis. i reticel
lis aurũ ⁊ ſericũ. i texturis ſeu rechamatis. co
riũ. in ſotularib⁹ pfoꝛatis ⁊ planulis altis. mul
ta aialia in ꝯuiuijs voluptuoſis. ⁊ mlta alia in
haſtiludijs. tripudijs. hiſtriõib⁹ ⁊ eqs. iuxta
illud. Horatij. In herbis iuuenis tandẽ cuſto
de remoto. gaudet eqs cãibuſqꝫ. Preterea aũt
iuuenes ſũt magis inclinati ad h viciũ. qꝛ vt
dicit phs. Juuenes ſũt magne ſpei ꝓut. i. ſpes
ꝯpoꝛtat paſſionẽ nõ ṽtutẽ. ⁊ iõ nõ curãt mltuꝫ
expẽdere etiã ſi ſupflue qꝛ ſperãt mlta in futu
ro lucrari ⁊ ſic ſuplere. Sed inde aliqñ veniũt
ad magnã paupꝑtatẽ ⁊ miſeriã. ſic ille ꝓdigus
miſſus i villã ad paſcẽdũ poꝛcos q nec de ſili-
Scdo. qs poꝛcoꝝ poterat ſaturari. Lu. xv. Scdo diſſi
pat ꝓdig⁹ ſubam tꝑalẽ eam diripiẽdo. Naꝫ vt
dicit Señ. Ois ꝓdig⁹ fur eſt aut mẽte aut offi
cio. qꝛ cũ videt ſibi non ſufficere ſua capit alie
na. ⁊ ſi nõ manifeſte ꝓpter verecũdiaꝫ tñ ꝑ ali
quos modos vt vſurã ſecretã ꝑ ꝯpoſita pigno
ra ⁊ hmõi. ꝑ ſacrilegia auferẽdo res eccle vel
bona cõitatis. Vñ dicit ſapiẽs ꝙ ꝓdig⁹ nõ dꝫ
poni ad officium ciuitatis ꝑcipue vbi habeat
tractare bõa tꝑalia expẽdẽdo. Nꝛ q ſibi nequã
ẽ cui bon⁹ erit. Eccĩ. xiiij. q. d. nulli. Freq̃nter
.n. accidit ex iuſto dei iudicio ꝙ i ſuba male ac
qſita ⁊ cũ mlto laboꝛe. ſuccedit heres ꝓdig⁹ q
in ꝑuo tꝑe totã diſſipet diu ꝯgregatã ad vtri-
uſqꝫ dãnationẽꝫ ⁊ male agrẽtis ⁊ male vtẽtis
quod cedit i augmentũ pene ipſi⁹ legantis. Et
ꝓpterea diues in iferno petebat mitti lazarũ
ad frẽs ne ex ꝓdigo vſu diuitiaꝝ q̃s eis male
Tertio dimiſſerat augeret ei pẽa. Tertio diſſipat ꝓdi
g⁹ ſubaꝫ rõnabilẽ eã diuidẽdo. Naꝫ vt hẽat ad
expẽdenduꝫ q̃rit ſibi facere amicos q ſibi ſua
cõicẽt. Quod ſi nõ faciut: intrat ſectas ⁊ ꝑtiali
tates adheret malis ⁊c̃. vł g̃uat idebite ſi ẽ offi
cial⁹ vł dñs vt poſſit ſeq põpas ſuas ꝓdige ⁊ ide
i mẽtib⁹ ſubditoꝝ vł alioꝝ ſequũt odia. diſcoꝛ
die ⁊ inimicicie. Salomõ. qꝛ g̃uauit nimis ſub
ditos ſuos ꝓpt̃ exceſſiuã pompã curie ſue ⁊ ꝓdi
galitatẽ nõ obſtãte ꝙ magnos reddit⁹ aliũde
hẽet min⁹ dilect⁹ fuit a ꝑplo ⁊ ſic tolerat⁹. ꝟ qꝛ
fili⁹ ei⁹ roboã voluit ſeq illã põpã ⁊ g̃uamẽ ꝑſis
ſui: receſſit maioꝛ ꝑs ꝑpli. ideſt. x. trib⁹ ab eo
faciẽtes ſibi alium regeꝫ. ſ. Jeroboã. vt hꝫ. iij.
Reg. xij. Diſſipat etiaꝫ ſubaꝫ. ꝓdige q eſt ꝓcu
ratoꝛ ⁊ factoꝛ ſeu diſpẽſatoꝛ bonoꝝ alioꝝ ⁊ in
utiliter diſpẽſat. ſic villic⁹ q diffamat⁹ ẽ apud
dñm ſuum ꝙ diſſipaſſet bona ipſius. Luc. xvi.

¶ Pro ſecunda parte .§. iij.
nota q habes. ꝯ. de iactãtia. ti. iiij. c. vbi nar-
rat ꝯ varijs ſupfluitatib⁹ q̃ ſpectãt ad iactãtiã
⁊ ad ꝓdigalitatẽ: ⁊ iſte ſũt q̃ſi aque multe.

¶ Pro tertia parte no- .§. iiij.
ta ꝙ ibi ad deũ nõ appꝛopꝛiabũt. ẽ figura grã-
maticalis: q̃. ſ. min⁹ dr ⁊ pl⁹ itelligit̃. i. a te elõ
gabũt̃. Dicet̃. n. eis. Ite maledicti i ignẽ eter
nũ ⁊c̃. Eſuriui. n. ⁊ nõ dediſtis mihi mãduca-
re ⁊c̃. ꝟ q̃ dꝫ uiſtis paupib⁹ dare dilapidaſtis.
In vita ẽt iſta ad magnã miſeriã ⁊ icõnẽiẽtiã
deueniũt. ¶ Vñ legit̃ de miraculis ṽginis ma Exem-
rie de quodã nobili ⁊ diuiti q cũ bona ſua ꝓdi plũ ꝯ ꝓ-
ge i ꝯuiuijs ⁊ munerib⁹ ⁊ alijs vanitatib⁹ ſua digo
ꝯſũpſiſſet. icepit egere nec poſſe ꝯtinuare illã poſtea
pompã ⁊ expẽſas ſolitas ſupfluas qꝺ reputãs ꝯ ſpãte
ſibi ad maximã verecũdiã. deſpatiõe ductus
iuit in deſertũ inuocãs apte diabolũ vt adiu
uaret eũ ⁊ ſbueniret. Cui demõ apparẽs q̃ſiuit
qd vellet. Qui rñdit ꝙ pecuniã ⁊ diuitias ſibi
ꝓcuraret vt ſolit⁹ erat ⁊ ipſe daret ſibi ſeu face
ret qcqd vellet. Qui duo tñ petijt. ſ. abnega-
tionẽ fidei. ſcdo vt duceret inde ad annũ vxo
rẽ ſuã ad eũ in illũ locũ. qꝺ totũ ꝑmiſit. ⁊ do-
cuit modũ habẽdi diuitias. ſ. vt foderet in cer
to loco dom⁹ ſue ⁊ inueniret theſauꝝ. qꝺ totũ
euenit. Et tũc cepit iteꝝ ꝓdige expẽdere ⁊ vi-
uere mõ ſolito. Sꝫ ide ad annũ dixit vxoꝛi ꝙ
opoꝛtebat eã ſecũ ad certũ locũ ꝓficiſci ſb ſpe-
cie alic⁹ deuotiõis. Surgẽs g⁹ mane eqtauit
cũ ea erat aũt deuotiſſima btẽ ṽginis. ⁊ in via
iueniẽs eccliã rogauit maritũ vt ꝑmitteret loco
miſſe itrare in eã ⁊ aliq̃ntuluꝫ oꝛare qꝺ ⁊ fecit.
Et cũ oꝛaret añ imaginẽ ṽginis marie vt eã iu
uaret ab omni malo euẽtu. Incipiebat. n. ti-
mere. doꝛmitauit i oꝛatiõe. ⁊ beata ṽgo maria
ſũpta foꝛma ei⁹ egreſſa ẽ eccliaꝫ ⁊ dixit viro ex-
pectãti ꝑſeq̃mur iter. ⁊ aſcẽdẽs equũ ſecuta ẽ
eũ q credebat eã eẽ vxoꝛẽ ſuã. Cũ autẽ appli-
cuiſſet ad locũ ꝯſignatũ cepit vocare diabolũ.
q ſubito apparuit. ⁊ vidẽs mulierẽ quã cogno
uit eẽ ṽginẽ Mariã cepit fremere ⁊ tot⁹ ꝯtribu
lat⁹ ꝯturbari ⁊ clamare ꝯ militẽ dicẽs. O ꝓdi
toꝛ maledicte quomõ decepiſti me. miraf ille
dicẽs. Quomõ decepi nõne duxi ad te vxoꝛem
meã vt ꝑmiſi Ecce adeſt. iſta eſt vxoꝛ mea. Re
ſpõdit diabol⁹. Nõ ẽ hec vxoꝛ tua. ſꝫ illa quaꝫ
maxime odi. q̃ maxime ꝑſeqt̃ me. ⁊ deſtruit to
to cõamie opa mea. hec ẽ mr̃ illi⁹ ieſu nazareni
q ꝑ crucẽ ſuã cũ ſocijs meis me ꝯbellauit. ⁊ ꝯ
manib⁹ noſtris gen⁹ humanũ eripuit. Hec ẽ q̃

Maria vocat. Ad quē ſermonē miles exterri-
tus ⁊ tremebūdus ſubito ꝓiecit ſe ad peds vir
ginis veniā petens. At illa terribiliter arguit
diabolū dicēs. O maledicte vel nō ſufficit ti
bi pditio tua niſi ⁊ tecū ꝙras hic ſocios pcāꝝ:
q̄uo auſus es petē nocē velle mihi devotē. va
de ſathana. nūꝙ alicui ex mihi devotis ampli
us nociturus. q ſubito cū magno vlulato di-
ſparuit: ⁊ militē virgo rephēdit dicēs. O mi-
ſer q̄uo ꝓpt modicū pecunie: ita ꝑmiſiſti te de
cipi: ⁊ ad tantū nefas deduci vt fidē abnega-
res ⁊ vxorē tuā diabolo exponere. Age pniaꝫ
de pctō tuo ⁊ deus tibi ignoſcet tantū ſcelus.
Revertere ad illā eccliam vbi vxor tua deſcē
dit ad orandū: ⁊ ibi eā invenies. Domū aūt re-
uertēs illū theſauꝝ repone vbi inveniſti: ⁊ deo
cū vxore tua fideliter ſeruias in futuꝝ ꝯſitē do
peccatū tuū: ⁊ ſic diſparuit. Et miles reuerſus
invenit vxorē ſuam i illa eccleſia: ⁊ omnia relin
quentes pro deo laudabiliter vixerunt devo-
tiſſimi facti virginis Marie.

¶ Titulus ſeptimus de ira.

¶ Capitulū primū de ira: ⁊ ibi d diverſis mo
dis ire, ⁊ nocumentis eius ⁊ remedijs.

Ira ponitur a Gregorio
trigeſimo moraliū ⁊ ab alijs do-
ctoribus vnum ex vitijs capitali
bus. ¶ Pro cuiꝰ declaratiōe ſciē
dum ſm Tho. ij. ij. q. clviij. arti.
Ira eſt mala. i. ꝙ ira ꝓpe loquēdo eſt paſſio appetitꝰ ſenſiti-
ui a q̄ vis iraſcibilis noiat. Circa paſſiōes aūt
aie dupliciter i eis pōt malū inveniri. Uno mō
ex ipſa ſpecie paſſiōis q̄ ꝯſideraꝫ ſm obum paſ
ſionis: ſicut invidia ſm ſpeciē ſuā īportat qdā
malū. Obiectū aūt eius. i. mā circa quā eſt tri
ſticia de bono alioꝝ qd ſm ſe repugnat rōni: ⁊
iō invidia mox noiata importat aliqd mali: vt
dicit phs i. ij. ethi. Hoc aūt nō cōuenit ire q̄ ē
appetitꝰ vindicte. i. punitiōis. Uindicta. n. pt
bn̄ ⁊ male appeti. Alio mō invenit maluꝫ i aliq̄
paſſiōe ſm q̄ntitatē ipſiꝰ. i. ſm abundātiā et
defectū: ⁊ ſic pōt malū inveniri i ira: q̄n quis ira
ſcit plus vel minuꝫ debito ꝑter rōnē rectā. hec
Thomas. Et licet oēs ſint iclinati ad irā: ma
gis tn̄ colerici rōne ignee ꝯplexiōis. Mlieres
aūt rōne debilitatis. Un̄ Eccli. x. Nō eſt crea
ta ſupbia hoībꝰ nec ira nationi mulieꝝ: q̄ſi di
ceret: lꝫ viri magis iclinent ad ſupbiā. ⁊ mlie-
res magis ad irā. non tn̄ ſe iuſte pnt excuſare
q̄ſi creati ſint cū ea: ⁊ vitare nō poſſint: qꝛ hoc
falſum ē. Et Eccli. xxv. di. Nō eſt caput nequi
us ſuper caput colub: i. i. ita venenoſuꝫ. Et nō
eſt ira ſuper iram mulieris.

¶ De ira loquēs pſalmiſta .§. j.

ait ps. xxx. Miſerere mei dn̄e q̄m tribulor. cō-
triſtatꝰ eſt in ira oculus meus aīa mea ⁊ venter
meus. Multe ⁊ varie q̄ſi ꝯtinue ſūt tribulatio-
nes hoīum ꝑpter qđ dicit apls. i. ad Theſ. iij.
nemo moueat. i. turbet: ⁊ a bono recedat i tri
bulationibꝰ his. ſciētes q̄m i his poſiti ſumus.
Tribulatio ē ſi oē id qđ affligit hoīem ⁊ q̄ſi tri
bulus pungit. ¶ Ex his hō turbat p paſſionē: Ira naturalis
ſed hoc hūanū ē. ⁊ paſſiōibꝰ nec meremur nec
demeremur: nec laudabiles nec vituperabiles
ſumꝰ ſm phm i ij. ethi. Et hoc iō qꝛ nāles ſūt
⁊ nālia nō ſunt i poteſtate nr̄a ea auferre. vnde
⁊ nec motꝰ ire. Nemo aūt peccat i eo qđ vitare
nō pōt. ſm Aug. Non ſolū aūt turbat: ſed per
tribulatiōes frequēter ꝑturbat. i. totꝰ vel ſimꝰ
turbat ⁊ appetitꝰ ſenſualis ⁊ appetitꝰ rōnalis. ⁊
hoc eſt pctm̄. A q̄ miſeria petit liberari dicēs.
Miſerere mei deꝰ q̄m tribulor. ꝯturbatꝰ eſt. ſ.
ꝓpt tribulatiōes i ira ſcilicet in oculis ratio-
nis. ⁊ anima ſcilicet potentia voluntatis. ⁊ vē
ter ſenſualitatis: vbi notantur tria.

¶ Pmo auxiliū diuiale. ibi. Miſerere mei. ⁊c.
¶ Scđo vitiū capitale exꝑſſatū. ibi. ꝯturbatꝰ ē
¶ Tertio excidium populare inſinuatur. ibi.
Anima mea.

¶ A ſecūdo incohando .§. ij.

vitiū capitale eſt ira q̄ tunc eſt vitiū cū i ea cō
turbat oculus: ⁊ aīa: ⁊ itellectus: ⁊ voluntas.
Nā i ira ⁊ p zelū q̄ virtꝰ eſt: ⁊ ſi turbat oculꝰ rō-
nis: nō tn̄ aīa. i. voluntas. ſed i ira p vitiū con
turbat frequent. i. ſimul turbat oculus rōnis
cum anima. i. volūtate. Un̄ ira diffinit ꝑut ē
pctm̄ ꝙ eſt inordinatꝰ appetitꝰ vindicte ſꝫ Au
gu. ¶ Alia diffinitio eſt Damaſceni. i. ꝙ ē ac- Ira diffinitur.
cenſio ſanguinis circa cor. ſed hec ē mālw: et
conuenit ēt ire p zelū. Capitale aūt di ſm be.
Tho. ij. ij. q. clviij. arti. vi. qꝛ ex ea multa alia
vitia oriunt. Qđ aūt ex ira multa vitia oriant
hꝫ hoc duplici rōne. Pmo ex pte ſui obiecti:
qđ hꝫ multū de rōne appetibilitatis inquātū
ſ. vindicta appetit ſub rōne iuſti qđ ſua digni
tate allicit. Alio mō ex ſuo ipetu quo mētē ꝑ-
cipitat ac q̄cūꝙ inordinate agēda. Eſt aūt ira
magis vitiū capitale q̄ odiū: qđ tn̄ grauiꝰ pec
catū ēōlter: qꝛ hꝫ ira finē multū appetibilem.
qꝛ ſcꝫ appetit maluꝫ ſub rōne boni. i. iuſti ma-
gis q̄ odium qđ appetit malū ſub rōne mali.

¶ Ipſa autem ira peccato variatur.
¶ A philoſopho ſpecificatur.
¶ A chriſto graduatur.

¶ Quātū ad primū peccatū ire variat: qꝛ ali-
q̄n eſt mortale: aliq̄n veniale. ¶ Pro cuiꝰ de-
clarationē ſciendum ſm Tho. vbi ſupra. arti.
iij. ꝙ motus ire poteſt eſſe inordinatus, ⁊ con
ſequenter peccatum tripliciter. videlꝫ.

¶ Primo ex parte mali qđ alteri appetitur.
¶ Scđo ex pte modi quo iterius qs iraſcit.
¶ Tertio ex pte facti qđ exterius oſtenditur.

¶ Ex pte mali qđ iratꝰ appetit. tūc ira ē pctm̄ Ira eſt pctm̄.
mortale: q̄ā. i. quis appetit iniuſtā vindictam

ſeu punitionē proximi notabilr̄ dānoſā: ⁊ hoc
ẜm deliberatā rōnē. Iniuſtā aūt vindictā ap
petit: cū quis appetit eum puniri q nō meruit
vt q non fecit ſibi iniuriā quā eſtimat: vel ſi fe-
cit ſibi iniuriā vel alteri: appetit eū notabilr̄
vel plus puniri q̄ meruit. puta dixit vbū iniu
rioſum q̄s deſiderat ꝓpt̄ hoc illum occidi vel
vulnerari: ⁊ hmōi. vel ēt ſi meruit iniuria faci
ens: grauit̄ puniri affectat iratus a quocunq̄
illā punitionē illi īferri vel a ſe vel alia priuata
pſona ⁊ nō ẜm legitimū modū a deo ordina
tū: vel ēt ⁊ ſi deſiderat illū puniri a iudice de
eo qđ meruit. hoc ñ appetit ꝓpt̄ bonū iuſticie
ꝯſeruādū: ſed ꝓpt̄ malū eius q ſibi nocuit: vt
ex malo eiꝰ ſaciet. Et qđlibet hoꝝ eſt mortale
q2 ꝯ charitatē ⁊ ꝯ iuſticiā icedit. Sed ſi appe-
teret tale malū nō deliberate ſed ẜm ſubitū
motū put motꝰ ire ſenſualis ꝓuenit iudicium
rōnis: vel et deliberate rōnis appetēt puū ma
lum: ita ꝙ ēt illud nocumētū actu inferre nō
eſſet mortale: vt trahē pueꝝ p capillos: ē venia
le. ¶ Ex pte aūt modi quo q̄s iraſcit̄ interiꝰ ſi
Mortale pctm̄ ira, ita ardent̄ iraſcit̄ ꝙ ex vehemētia ire decidat
a dilectōe dī vel proximi qđ ſolet ꝯtingere cū
ira tranſit in odium: tunc ēt eēt mortale. Iu-
xta illud Auguſt. in regula. ne ira tranſeat in
odium. ⁊ trabē faciat de feſtuca: ⁊ aiam faciat
homicidā: qđ non fit niſi per mortale. Et de
hoc dī Iob. v. Viꝝ ſtultum interficit iracun
diā. alias eſt veniale. ¶ Ex parte facti exterio
ris eſſet mortale: ira inquantū ex ira q̄s indu-
cit̄ ad criminalia ẜm illud puer. xxix. Vir ira
cūdus ꝓuocat rixas. vbi dicit glo. Ianua oi-
um vitiorum iracūdia. q̄ clauſa virtutibꝰ īter-
dicit̄ q̄es: aperta ad oē facinus armabit̄ aius.
Vel cum q̄s ex ira oſtenderet ſigna odij. ⁊ ex
hoc ſcandalizaret notabiliter pximos: alſs ira
eſt veniale vt accidit in quottidiana ira eoꝝ
qui gerūt curā domoꝝ ⁊ ſubditoꝝ ꝓpter qđ di
cit chriſtus Marthe. Sollicita es ⁊ turbaris
erga plurima. Lu. x. ¶ Quantū ad ſecundum
De ſpēbus ire. ſcʒ de ſpeciebus ire: dicit phꝰ in. iiij. ethi. ꝙ ira
cundoꝝ quidā ſunt acuti: quidam amari: q-
dam graues: ⁊ ſic poteſt dici triplex ſpecies ire:
ſcʒ acuta: amara ⁊ grauis. Cui cōcordat i ſen
tentia Gre. ⁊ Dama. in. ij. lib. dicentes ꝙ tres
ſunt iraſcibilitatis ſpecies. ſ. fellea. quā phus
vocat acutā: que leue. ſ. hʒ pncipiū ⁊ ſubitum
motū. Scđa dī mania ſeu inſania quā phus
vocat amarā. q̄. ſ. pmanet: ⁊ in vetuſtatē deue
nit. Tertia dī furor quā phs appellat grauē:
que. ſ. obſeruat tps ad ſuppliciū inferendum.
Hec differentia ſpecieꝝ ire nō attendit̄ pnci-
palit̄ ẜm circūſtantiā tpis: ſed ẜm facultatem
Inordinatō ire fit dupliciter hoīs ad irā: vel ẜm firmitatē in ira: ⁊ ex cā di-
uerſa firmitatis in ipſa. ¶ Pro cuius declara
tione dicit. b. Tho. ij. ij. q. clviij. arti. v. ꝙ inor
dinatio ire pōt attēdi ex duobꝰ. Primo q̄dem
ex ipſa origine ire. que. ſ. hʒ leuē cāʒ. ⁊ hec ira
ptinet ad acutos qui nimis cito iraſcunt̄ ⁊ ꝓ
q̄libet leui cā ꝯ illud Iacobi. Sit homo tardꝰ
ad iram. Alio mō pōt attendi inordinatio ire
ex ipſa duratiōe ire: q̄. ſ. pmanet ⁊ nimis perſe
uerat. Et hec pōt eē duplex. Vno mō. q2 cau-
ſa ire ſcʒ iniuria illata ab altero nimis manet
in memoria: vnde ex hoc diutinam triſticiam
concipit. Et ideo ſibiipſi amarus eſt. cōtra il-
lud Ephe. iiij. Omnis amaritudo ⁊ ira tollat̄
a vobis. ⁊ Leuiti. xix. Non eris memor iniurie
ciuium tuoꝝ. quod ⁊ Sene. dicit de Iulio ce
ſare ethnico. ſ. ꝙ omniū memor eēt niſi iniu
riarum. Alio modo contingit pmanentia ire
⁊ parte vindicte quam quis obſtinato animo
querit. ⁊ hoc pertinet ad difficiles ſeu graues
qui non dimittāt iram niſi puniāt. Sed vt di
citur Eccleſia. ſeptimo. Ira in ſinu ſcilʒ men
tis ſtulti requieſcit. Et Ambro. Ira etiam ſe
pe in crimen inducit innocentes: q2 dum phi
loſophus iuſto iraſcimur ⁊ volumus aliena co
hercere ipſi grauiora committimꝰ. ſcilicet in-
iuſte puniendo. xix. q. iiij. đ ira. Et loquitur ibi
de phutiphar patrono Ioſeph. quia ex eo ꝙ
nimis iratus eſt contra Ioſeph ex falſa accu
ſatione ſue vxoris ſibi credens: non quieuit
ira eius quouſq̄ puniuit ⁊ iniuſtiſſime ſcilicʒ
eum incarcerando: vt habetur Gene. xxxix.
Addit Gregori. in quinto morali. circa finem
ad predictas ſpecies ſeu modos ire. Quartū
eorum. ſ. qui cito iraſcunt̄ pro leui cauſa ⁊ tar
de dimittunt irā: ⁊ hos dicit peiores alijs. Et
in vitas patrum dicit quidam ex illis ꝙ iracū
dus. ſ. qui leuiter iraſcitur ⁊ tenet iram etiam
ſi mortuus ſuſcitaret nō poſſet deo placere.
¶ Quantū ad tertium. ſcʒ de gradibus ire po
nit dominus Ieſus Math. v. cum dicit. Om
nis qui iraſcit̄ frī ſuo reus erit iudicio. qui aūt
dixerit frī ſuo racha reus erit concilio. qui au
tem dixerit fatue reus erit gehēne ignis: qui
gradus ẜm Tho. vbi ſupra non ptinent ad di
uerſas ſpecies ſed accipiunt̄ ẜm proceſſū hu-
mani actus in quo primo quidē corde aliq̄d
concipitur. Et quantum ad hoc dicit̄ qui ira
ſcit̄ frī ſuo. Secundum eſt cū p aliq̄ ſigna ex
teriora ira manifeſtat̄ exterius. ⁊ anteq̄ ꝓrū-
pat in effectū: ⁊ q̄tū ad hūc dixit q āt dixerit
racha. que dictio ẜʒ Hiero. eſt interiectio ira-
ſcentis ẜm hebreum idioma. ſicut apud nos
heu eſt interiectio dolentis: ⁊ nil aliud ſigni-
ficat niſi dolorem in cōmuni. ⁊ pape interie- De gradibꝰ ire
ctio admirantis. Sed quia apud latinos non
eſt aliqua interiectio iraſcentis. Ideo dimiſ-
ſum fuit illud Racha i ſuo idiomate hebreo.
ſignificans iram i voce abſq̄ expreſſione ver-
bi importantis calūniā maledictiōis ⁊ hmōi.
Tertius gradus ire eſt quando perducit̄ ad
effectū. Eſt autē effectus ire nocumentū al-

teri⁹ ſub rōne vindicte minimū aūt nocumē-
tū eſt q̄ ſit ſolo verbo. Et iō quantū ad hoc di
xit. q dixerit fatue. ſub quo v̄bo cōprehendit
oīs iniuria q̄ ſit primo in locutione vel opere
ex ira. Et loquit ſibi xp̄s de ira que ē pctm̄ mor
tale. vt cū ē appetēs notabile damnū primo
ex liuore vindicte. Et in illo proceſſu ex mo-
do loquēdi oſtendit dn̄s grauius eē peccatuz
in ſecūdo gradu q̄ȝ in primo ⁊ in tertio q̄ȝ in ſe
cūdo. Et hoc innuit lȝ obſcure ex mō loquen-
di p ſilitudinē pceſſus iudiciarij. ¶ Nā cū ad-
ducit reus ad iudicē primo de crimine iudi-
cat. i. examinat. vtrū fecit vel nō. ſeu quantuȝ
⁊ quō fecerit, repto q̄ maleficiū ppetrauerit. ſe
cūdo fit ꝯſiliū ſeu collocutio iudicis cū ſuiſ cō
ſiliarijs ſi debeat ſibi ignoſci vel qua pena ple
cti ⁊ hoc ꝺliberato. tertio dat contra eum ſen
tentia vt tali pena puniat. ſicut ergo in hoc p
ceſſu min⁹ periculū eſt reo iudicari. i. examina
ri q̄ȝ poſt examinationē de pena ſibi debita p
pter delictū tractari. qꝛ dū examinat adhuc ē
ei locus defenſionis ⁊ pōt cōuinci de crimine
⁊ nō cōuinci ſed abſolui. Et iteꝝ minus peri-
culi. ſ. iminet cū de pena ſibi danda tractatur
in ꝯſilio q̄ȝ poſtq̄ȝ eſt lata ſnīa. qꝛ cū agit de pe
na ei⁹ pōt ſibi ignoſci vł alleuiari pena ſibi de
bita. ſed poſt ſnīaȝ datá nō hȝ expectare aliqꝺ
remediū ſȝ q̄ executioni mandet. ita xp̄s ex ip
ſo mō loquēdi vult oſtendere q̄ minus graue
pctm̄ ē ⁊ ſi mortale cū qs ſolū iraȝ hȝ in corde
puta cū odio q̄ȝ cū ipſe irā mortalem oſtendit
exterius in facie turbulenta vel clamore q̄ȝuiſ
nulli faciat iniuriá. Et hoc iō qꝛ ſcandalizat
vidētes eius irá. Silr minuſ graue eſt ⁊ ſi mor
tale irá manifeſtare ab extra. ſed inconfuſo q̄ȝ
irā oſtendere ſuá cū nocumento primi. ſ. cōtu
melias inferēdo vel pcutiēdo. ⁊ hmōi. Sunt
enim gradus culpis maior vel minor qb⁹ de-
bet maior vł mior pena in purgatorio vel i ifer
no. ſicut ēt in meritiſ bonoꝝ opeꝝ. Et in quoli
bet illoꝝ graduū intelligit vt dictū eſt cū ira ē
talis ⁊ tanta q̄ ſit mortale. Vn̄ cū dicit ſi qs
dixerit fatue. reus erit gehēne ignis. i. inferni
intelligit cū hoc facit aīo notabilr iniuriandi
alr̄ pōt eē veniale. ⁊ aliqñ nullū peccatū. ſ. cū
pater diceret filio. vel magiſter diſcipulo. tu
es fatuuſ. cauſa correctionis. Nā ⁊ chriſtus ſi
ne pctō dixit diſcipulis. Luce vltimo. O ſtulti
⁊ tardi corde ad credendū. Et qꝛ q iniuriatur
primo verbo vel facto. tenet ad ſatiſfactioneȝ
ppterea ſubdit chriſtus. Cū offers munus tu
um ante altare. mun⁹. ſ. cuiuſcūq̄ȝ boni operiſ
facere diſponis. ante altare. i. in ꝯſpectu diui
ne maieſtatis ſcȝ ppter deū. illud faciendo. ⁊
ibi recordatus fueris qꝛ frater tuus. ideſt pri
mus hȝ aliqd aduerſuȝ te. ideſt. qꝛ cū offendi-
ſti ppter qꝺ es ei debitor. relinque ibi munuſ
tuū ⁊ vade ⁊c. Iſtō iter dȝ fieri mente nō cor

pore. i. diſpone in mente anteq̄ȝ facias illꝺ bo
nū opu⁹ ſatiſfacere primo de iniuria illata.
puta p:tendo veniā ⁊ hmōi. Et tali diſpoſitio
ne premiſſa facias illud bonū opus. vt ſic iſto
modo ſit meritorium: quod aliter non eſſet te
non diſpoſito ad reconciliandum cum proxi-
mo. nō tamen debet bonū ppter hec dimitti.

¶ Quantum ad tertium .§. iij.

principale ſcȝ excidiū ppłare qꝺ ſequit ex ira p
pter qꝺ dicit ps. xxx. Turbat⁹ eſt oculus me⁹
anima ⁊ venter que vtrq̄ȝ plura ſunt. Sciēdū
q̄ ex ira cum ſuperat mentē triplex excidium
ſeu exterminium procedit.

¶ Excedit eniȝ qs a conditione virtuali.

¶ A compoſitione corporali.

¶ A cōuerſatione fraternali.

¶ Propter irá oīs vires ſeu potētie aīe ⁊ virtu
tes alterant. Nā oculus intellect⁹ obtenebra
tur. qꝛ vt ait Cato. Ira ipedit animū ne poſſit
cernere veꝝ. Vn̄ dicit Gre. q̄ cū rector ē i ira — Ira ex-
nō dȝ tūc iudicare ſnīaliter. qꝛ iudiciū ratio- — cecat in
nis eſt obfuſcatū. dicit eniȝ. Reſtringēda eſt — tellectū
ſub rōne ptās. nec qd agendū puſq̄ȝ concitata
mēs ad tranqllitatē redeat. Nā cōmotionis
tpe iuſtū putat oē q̄ fecerit. xj. q. iij. c. illa. nar
rat hiſtoria eccl'aſtica q̄ theodoſius imperator
⁊ ſic deuotus tn̄ cū audiſſet quēdā ex militib⁹
ſuis ſibi carꝝ a tumultu populari occiſū apud
theſalonicá. qꝛ pmiſit ſe ira ſuccēdi. fecit do-
loſe vocare pplm ad ludos cretenſes. vbi ob
vindictá fecit plures occidi. ppter qꝺ poſtea a
btō Ambr. Mediolani nō fuit permiſſus itra
re ecclíá niſi pri⁹ fcá publica pnīa. xj. q. iij. c. cū
apō. ¶ Ira turbat animū. i. volūtatē adeo vt — Ira tur
ſi totus mundus filo teneret iratus frangeret — bat vo-
nō curando de mundi totius deſtructione vt — lūtatē
ſatiſfaceret ire ſue. Vnde. puer. xxvij. dicitur.
¶ Ira nō habet miſericordiá. neq̄ȝ erūpēs fu-
ror. Sic de alexādro magno legitur multuȝ
furibūdo. q̄ ira ſuccēſus occidit militem ſibi
chariſſimū. de quo poſtea ira digeſta ita do-
luit q̄ quaſi ſeipſuȝ occidere voluit. ¶ Ira tur
bat ventrē memorie. Ideo vēter ſignificat me
moriá. qꝛ ſicut in vētre reponunt cibi comeſti
ita i memoria retinent electa vel audita. Sȝ
cū ira mētē ſuperat oē exēplū máſuetudinis ⁊
patientie a memoria excidit. ⁊ oīs beneficij i-
memor ſit ei⁹ ꝯtra quē turbat. Sic pȝ in ſaul
qui ita irat⁹ fuit ꝯtra dauid cū audiuit puellaſ
cātare. ſaul pcuſſit mille. ⁊ Dauid deceȝ milia
q̄ queſiuit pluries eū occidere oblitus multo
rū ⁊ magnoꝝ beneficiorū q̄ ſibi ⁊ populo fece
rat. i. Reg. xviij. Et ſic turbat in ira oculuſ ra
tionis. aīa voluntatis. ⁊ venter memoratōis.
Et qꝛ in potentijs ſūt virtutes. turbatis ſubie
ctis turbantur ⁊ accidentia coꝝ. i. virtutes. q̄
pulchre declarat Greg. in. v. moral'. circa finē
dicēs. Quáta ſit iracūdie culpa penſemus per

malum ire oſtẽditur

quã dñ mãſuetudo amittit̃ que. ſ. virtus ẽ ad tẽperantiã ptinet: ſuperne imaginis ſcz dei ſimilitudo vitiat̃. q2 de deo dicit̃. Sapi. xij. Tu aũt dñe cũ trãquillitate iudicas. ⁊ ps. Quõ tu dñe ſuauis ⁊ mitis es. Per irã ſapiẽtia perdit̃. i. prudentia. vt quid. quo ve ordine agendu3 ſit. neſciat̃. ſicut ſcriptũ ẽ Eccl's. vij. Ira in ſinu ſtulti requieſcit. ¶ Per ira3 vita amittit̃. ſ. ſpũalis. ⁊ ſi ſapiẽtia teneri videat̃. Uñ ſcriptu3 ẽ. Ira pdit ⁊ prudẽtes. Per irã iuſticia amittit̃ ſicut ſcriptũ ẽ Iaco. i. Ira hoĩs iuſtitiam dei nõ operat̃. q2 cũ pturbatur mẽs iudiciũ ſue rationis eraſpat. oẽ q furor ſuggerit rectũ putat. Per irã cõcordia rumpit̃. ſicut ſcriptũ eſt prouer. xxix. Uir animoſus parit rixas. ⁊ vir iracũdus effodit peccata. Iracũdus quippe peccata effodit. q2 ẽt malos quos ad diſcordiã puocat. peiores facit. ¶ Per ira3 ſpiritusſancti ſplẽdor. i. gratia ſeptiformis excludit̃. quo cõtra in vetuſta tranſlatiõe ſcriptũ eſt. Sup quẽ requieſcet ſpũs me⁹ niſi ſup' humilẽ ⁊ quietũ. Cũ humilẽ diceret ꝓtinus quietũ adiunxit. Si ergo ira mẽti quietẽ ſubtrahit ſuam ſpirituiſancto habitationẽ claudit. Hec Gregorius. ¶ Scdo p irã excedit qs a cõpoſitione corporali. D3 eni qs eſſe bene cõpoſitus in geſtibus ſuis. qđ ptinet ad modeſtiã: ſm illud apſi ad phil. iiij. Modeſtia veſtra nota ſit oĩbus hominib⁹. ſed ira deuict⁹ vt dicit Greg. in. v. moral̃. ad apertam mor⁊ inſaniã ducit̃. ⁊ vſq ad ſupficiẽ. ſ. corporalis diſpoſitionis ab intimo. cogitationũ fundamento diſſipat̃. Nam ire ſue ſtimulis accenſu3 cor palpitat. corp⁹ tremit. lingua ſe prepẽdit. facies igneſcit. exaſperant̃ oculi. nõ recognoſcunt̃ noti. Ore quide3 ſermonem format: ſed ſenſus qd loquat̃ ignorat. In quo itaq iſte abrepticijs lõge ẽ q actionis ſue cõſcius nõ eſt. Uñ plerũq fit q vſq ad manus ira ꝓſiliat ⁊ eo furor mẽbra foris inſcitibus exercet quo inter ipſam mẽbro⁊ dñaz mentẽ captiuã tenet. Hec Greg. Uñ ⁊ merito figurat̃ p illũ demoniacũ q veſtimẽtis ſuis dilaceratis nudus incedebat. hoĩes vexabat. in monumẽtis manebat. Mat. ix. Talis eni3 vehemẽs ira celerat mortẽ. pp qđ dr̃ ꝓuer. xxx. Zelus ⁊ iracundia minuent dies. Uñ ⁊ aĩalia iracũdia vt canis qui de facili mordet ⁊ latrat ſunt breuis vite. Et de Silla cõſule Romano no⁊ narrat Augu. de ciui. dei. q pre ira cum turbulentiſſimus eẽt fracta ẽ ſibi vena ſanguinis in corpe. vñ mortuus ẽ. ¶ Tertio p irã cadit qs a ꝯuerſatione hoĩum. Quilibet eni3 cauet ſibi habet̃ familiaritatẽ cũ iracũdis vl' cõuerſationẽ ne ꝯtumeliet̃ ab eis ſeu cõtendere habeat. Unde Greg. in. v. moral̃. Per irã gratia vite ſocialis amittit̃. ſicut ſcriptũ eſt. Noli eẽ aſſiduus cũ hoĩe iracũdo. ne diſcas ſemitas eius, ⁊ ſumas ſcandalũ aĩe tue, q2 qui ſe ex humana ratione nõ tempat. neceſſe eſt vt beſtialiter ſolus viuat vt fere ſiluestres. imo nec ſecũ quiete habitare poteſt ſolus. ſed ꝯtra ſeipſu3 iratus frãgit aliqñ vaſa vel cartas. vel alĩs ſeipm pcutit. Uñ legit̃ i vitas pat⁊ de quodã iracũdo q cũ ñ poſſ3 cũ alijs ꝯuerſari ob ſuã irã. demu3 acceſſit ad locũ ſolitariũ vt ſine ira viueret. ſ3 cũ q̃dã die p aqua iuiſſet ad fontẽ ĩpleto vaſe ex aq̃ fõtis ad aquã hauriẽdã ſe inclinauerat. ⁊ poſito ſup terrã caſu effuſa eſt aq̃ verſato vaſe. Sed iſte ite⁊ impleuit alia aqua aliqua ira pmot⁹. ſed cũ ite⁊ vas euerſum fuiſſet ille infuriatus vas illđ cõfregit. ſicq ppendit q nõ alij ſed ipſemet cã erat ſue ire. Couerſantur aũt cũ talibus demones libẽter. vñ apſus ad ephe. iiij. Sol nõ occidat ſup iracũdiã veſtrã. nolite locũ dare diabolo. q. d. p iracũdiã diabolus habitat in vobis. ⁊ hoc cũ ſol rõnis ſuccũbit ſup irã. i. qñ tãta eſt q tollit̃ vſus debitus rõnis. Quinimo iracũdi vident̃ peiores diabolo. Nã diabolus nõ fuit auſus ꝓcipitare chriſtũ de pinnaculo ſed dixit Mitte te deorſum. ſed phariſei ꝯ chriſtum repleti in ſynagoga ira propter verba eius vera ⁊ ſancta duxerunt vſq ad ſupercilium montis vt precipitarent eum. Luce quarto.

Ira incõpoſitũ facit

Exẽplũ de ira

¶ Ad primum principale. §. iiij.

reuertẽdo. de remedijs ire nota q cũ dr̃ Miſerere mei dñe qm̃ tribulor. hoc eſt eni remediũ precipuũ rogare deũ vt det ſibi pacientia. ⁊ liberet eũ a miſeria turbationis ⁊ ire que nõ minus tribulãt mentẽ q̃ ipſa aduerſitas vel iniuria illata. vñ Aug. in ſermõe. Qđ mala equanimiter toleremus⁹. i. ſine turbatõe ab illo eſt. ſ. deo. nõ noſtra pacientia. qđ ps. recognoſcens dicebat. Tu es patientia mea dñe. i. cã paciẽtie mee. vt exponit magiſter in primo ſentẽtiarũ: cã. ſ. mihi dãdo q2 a me ñ habeo cã. Et lõ q2 quotidie tribulamur diuerſis miſeriis ẽ petenda ab eo pacientia ſeu mãſuetudo dicẽdo miſerere mei quoniam tribulor. Tria autem ſunt que valent ad tolerandam iram.

¶ Primo preuiſio cũ memoria paſſionis.

¶ Secundo compaſſio ex dictamine rõnis.

¶ Tertio ſubtractio materie turbationis.

¶ Primũ ⁊ ſecũdũ remediũ ponit Greg. in. v. moral̃. circa finẽ dicẽs duobus modis fracta poſſidet̃ animũ ira deueſcit. Primũ eſt vt antequã velit incipe aliqd mens ſolicitat oẽs quas poteſt ſibi inferre cõtumelias qs proponat. q̃tinus redẽptoris ſui probra cogitãs ad aduerſa ſe preparet. Que nimi⁊ veniẽtia tanto fortius excipit q̃to ſe cautius ex preſcientia armauit. Qui enim improuide ab aduerſitate deprehendit̃ quaſi ab hoſte dormiẽs inuenitur. Hec Gre. Preuidẽdo autẽ aduerſa q̃ ſibi poſſunt inferri ⁊ rememorãdo que chriſtus p eo

Iracũdũ oẽs declinãt

Remedium

inſinuit cū oī patiētia ꝛ māſuetudine vꝫ velle
cū imitari ꝛ ſine turbatione velle ſuſtinere iniu
rias. i. Pe. ij. Chriſt⁹ paſſus ē p nobis. vobis re
linquēs exemplū vt ſeq̄mini veſtigia eius. q cū
malediceret n̄ maledicebat cū pateret nō cō
minabat. Et hiere. Cū tractaret de morte ei⁹
loq̄ns ad dominū ait. Ego nō ſū turbatus te
paſtorē ſequens. de quo in pſona eius loquēs
ait. Ego ē ſi agnus manſuet⁹ q portat ad victi
mam. Hiere. xi. greg. Si paſſio chriſti ad me
moriā reuocet nihil eſt adeo aduerſū qd̄ equo
animo nō toleret. Oīa. n. q̄ poſſūt animū ma
gis excitare ad irā ꝛ appetitū vidicte fuerunt
facte circa eū. Naꝫ iniuſte paſſus eſt ab his q
bus maiora contulerat beneficia. ſcꝫ iudeis ꝛ
corporalia ꝛ ſpiritualia ꝛ omnib⁹ modis. In
ſubſtātia q: ablata ſūt ſibi veſtimēta. In fa
ma. q: multis cōtumelijs infamat⁹ ē. In ſuis
adherentib⁹ vt in diſcipulis ꝛ matre. In pſo
na q: flagellat⁹. coronat⁹. ſpinis. crucifix⁹ eſt.
ꝛ tamē nūq̄ irat⁹ ſed p crucifixoribus exorauit
ne pirent dicēs. Pr̄ ignoſce ꝛc̄. ¶ Scd̄ꝫ reme
diū ꝯ irā ē ſm Greg. l. v. moral. vt cuꝫ alienos
exceſſus aſpicimus. noſtra in q̄bus in alijs ex
ceſſim⁹ delicta cogitemus. Cōſiderat. n. infir
mitas ppria: mala excuſat nobis aliena. Pati
ent qppe illatā iniuriā toleret: q pie meminit
quod fortaſſe adhuc habeat tolerari. Erube
ſcit. n. peccata alijs nō pcere q vel deo vel pri
mo recolit pcēdo peccaſſe. Hec gre. Ad hoc
facit quod dicit Eccl. xxviij. Homini homo
ſeruat iraꝫ ꝛ a deo querit medelaꝫ. q. d. ꝯ di
ctamē rōis eſt vt velit ſibi ignoſci a deo ꝛ in
magnis offenſis. ipe nō velit ignoſcere ſed te
nere iraꝫ cōtra primum in paruis. Unde ꝛ il
le ſeru⁹ cui dimiſſum fuerat debitū decez mil
liū talentorū q: iratus eſt cōtra ſeruum ex eo
q nō ſoluebat ſibi centum denarios in q̄bus
debitor erat ſibi. ſed tenēs ſuffocabat euꝫ ꝛ in
carcerē miſit: adeo diſplicuit domino ſuo q
tradidit eum tortorib⁹ quouſq̄ redderet vni
uerſum debitū vt habetur Math. xviij. ¶ Ter
tium remediū cōtra iram eſt tollere occaſio-
nes vt dura verba ꝛ ea q̄ magis accendunt
iram. Eſt eni ira accēſio ſanguis. Incendiuꝫ
autē ignis diminuitur p ſubtractiōem ligno
rum vel infuſionē aq̄. Ligna q̄ magis accēdunt
ſunt dure reſpōſiōes. dura verba q̄ dici nō de
bēt ſed taceri. Unde in vitas patrū cuꝫ abbati
Moyſi dicta fuiſſet magna cōtumelia interro
gatus ſi fuiſſet iratus. reſpōdit illud ps. Tur
batus ſum ꝛ nō ſum locutus. Cauendum ta
men ne quis adeo taceat contra dura loquen
tem ꝛ turbatum vt ex taciturnitate ſua magis
illum accendat. quia hoc malū eſſet ſed tunc
potius loquendū eſt ſed cum manſuetudine.
Nam vt di Prouerb. xv. Reſponſio mollis fran
git irā ſermo durus ſuſcitat furorē. De quodā
etiā pho legit q cū verberaret diſcipulū ſuuꝫ
pro defectu cōmiſſo aduertēs q ira ei incipie
bat dominari. ſuſpēdit ꝛ vocauit aliū ſuū di
ſcipulū q nō erat paſſionatus precipiēs ei illū
verberare. Sciendū etiā ſm Greg. in. v. mo
ral. Nōnūq̄ dū accenſus anim⁹ per iram a cō
ſueta locutione reſtringit p accenſuꝫ tpis pe
nitus a dilectione proximi ſepat. ꝛ acriores ſti
muli ad mentē veniunt. cauſeq̄ que grauius
exaſperent oriunt. ꝛ ira in odiū vertit. pleru
q̄ ira p ſilentium clauſa intra mentem vehe
mētius eſtuat. ꝛ clamoſa tacitas voces format
vba ſibi quibus exaſperet obijcit ꝛ durius ex
aſperata quaſi i cauſē examine. reſpōdet. Qd̄
Salomon breuiter inſinuat dicens. Preſtola
tio impiorum furor. Et ante nos qdā ſapiens
ait. Cogitationes iracundi vipere ſunt gene
rationes. mētē comedunt matrem ſuaꝫ. Hec
Greg. Talis ergo qui neſcit iram vincere mē
te clauſam: debet vel cum illo contra quem
eſt iratus ſi poteſt molliter loqui: vel ſi credit
ex hoc excreſcere cū aliquo patre ſpirituali vl'
amico ſapiēti reſerare. vt ſic paſſio congelat.

¶ Iraſcimini ꝛ nolite §. v.

peccare que dicitis in cordibus veſtris ꝛ i cu
bilibus veſtris cōpungimini. ps. iiij. Ubi nota
q tripliciter nos poſſumus habere ad iram.
¶ Primo modo zelatiue ꝛ per rectum.
¶ Secūdo modo remiſſiue ꝛ per defectum.
¶ Tertio modo viciatiue ꝛ per exceſſum.
¶ Et ſm qd̄libet illoꝝ poteſt exponi verſus vt
primum precipiatur ſic exponendo. Iraſcimi
ni contra vicia aliorum per zelum. et nolite
peccare. ideſt q non excedatis in zelo. ꝛ vt ve
rus ſit zelus in corrigendo alios ꝛ iraſcēdo cō
tra eorum defectus: que dicitis in cordibus Ira per
veſtris ꝛ in cubilibus veſtris compungimini. zelum
ideſt penitemini ꝛ de peccatis interioribus.
Iſta dicuntur in cordib⁹ ſcilicet affectu. ꝛ de
peccatis exterioribus que aguntur per corpus
ꝛ iſta dicuntur. ideſt fiunt in cubilibus. Eſt. n.
corpus tanq̄ cubile in quo requieſcit anim⁹.
Eſt enim ſm Aug penitentia. quedā iraſcen
tis vindicta puniēs in ſe qd̄ dolet cōmiſiſſe de
pe. di. iij. penitentia. Sed ad plenum zelum ꝛ
neceſſarium pertinet non ſolum iraſci ꝛ puni
re ſuos defectus. ſed etiam aliorū debito mō
inquantum poteſt ꝛ debet. Iraſcitur enī iu
ſtus peccatis palearuꝫ. ideſt malorū. ſed nō
odit. inquit Auguſtinus. vi. queſtione prima
§. finali. Unde dicit Chry. Qui iraſcitur cum
cauſa non eſt reus. Nam ſi ira non fuerit ſcil
licet per zelum nec doctrina proficit nec iudi
cia ſtant. nec crimina compeſcuntur. Unde
primo machabeorum ſecundo inquit. Ma
thathias inſtruens filios. et ad zelum le
gis exhortās p exēpla. Helias zelādo zelū le-

gis receptus eſt i celũ. qđ hꝫ. iiij. Reg. ij. zelũ
aũt ꝓcipue legis helias oñdit dñ irat᷒ ꝯ falſos
pphas q idolatrare faciebãt pplm quadringẽ
tos occidit in torrente Ciſon. vt hꝫ. iij. Regũ
xviij. Adhuc aũt zelũ inuitãt exẽpla ſanctoꝝ.
Vñ Hiero. ad Ripariũ. Legi ſinomaſtrem. i.
vindictã. Finees. auſteritatẽ helye ⁊ zelũ ſy-
meonis chananei. Petri ſeueritatẽ. ⁊ ananiã
⁊ ſaphirã trucidantẽ. pauli cõſtantiã q elimas
magũ viis dñi reſiſtentẽ. eterna ſeueritate dã
nauit. Nõ eſt crudelitas: crimina ꝓ deo puni
re. ſed pietas. Vñ in lege dꝫ. Si frater tuus ⁊
amicus tuus ⁊ vxor q̄ i ſinu tuo dormit depra
uare voluerit veritatẽ. ſit man᷒ tua ſuper eos
⁊ effundes ſanguinẽ ipſoꝝ. xxiiij. q. viij. legi ſi-
nomaſtrẽ. Si iudicialiter accuſãdo fuerit cõ
dẽnatus ex ira pꝫ zelũ. De finees. hꝫ Numeri.
xxv. qui motus ira p zelũ vnũ de principaliori
bus tribus iuda qui ꝯ legẽ dñi miſcebaꝛ cum
madianita in ipſo actu peccati occidit. De he
lia hꝫ. iiij. Reg. i. ꝙ ſup duos qnquagenarios
fecit ignẽ de celo deſcendere ꝯburentez eos.
¶ De zelo ſymonis ꝓ eodem videꝛ hic ſumiſi
mon ⁊ petrus qui binomius erat. ⁊ hiſtoriã de
De zelo Petri. anania ⁊ ſaphira habes. actu. v. Glo. tñ ibi ex
ponit de ſimone germano thatei apl̄i tangen
do hiſtoriã q hꝫ in legenda coꝝ ſcꝫ de ſerpenti
bus p magos ꝓcuratis quos apl̄i miſerũt ſup
eos ad affligendum eos ex zelo dei. Hac ira p
zelũ mot᷒ mathathias occidit nunciuꝫ regis
anthiochi q cũ inuitabat ex parte regis ad ſa
crificandũ ydolis. ⁊ iudeũ q corã eo ſacrifica-
bat. vt pꝫ. i. Machabeoꝝ. ij. Hac ira mot᷒ xp̄s
expulit flagello vendẽtes ⁊ emẽtes in templo.
Joh. ij. De hac ira Greg. in. v. moraꝛ. Si ſic
primos vt nos amare ꝓcipimur. reſtat vt ſic
coꝝ erroribus vt noſtris iraſcamur. De hac p
ſalomonẽ Eccle. vij. Melior eſt ira riſu: qꝛ p
triſtitiã vultus. corrigiꝛ aius delinquẽtis. Ip
ſe tñ zelus rectitudinis qꝛ mentẽ inquietudie
agitat mox eius aciem obſcurat vt altiora nõ
videat q bene prius tranqlla cernebat. qꝛ nec
ſolis radi᷒ cerniꝛ cũ cõmote nubes faciem ce
li obducũt ſed inde ſubtilius ⁊ ad alta reduciꝛ
vnde ad temp᷒ ne videat reuerberaꝛ. ſ. ira per
zelũ Nã ipſa recti emulatio eterna poſt paulu
lum in trãquillitate largius apit que hec in-
terim p cõmotionez claudit. ſicut infirmanti
oculo cũ collíriũ poniꝛ lux penitus negatur.
ſed poſt paululum plenius recipitur. ¶ Se-
Ira p remiſſionez. cũdo vt excludaꝛ defect᷒ ire cũ vti oportet. q̄
remiſſio ex ⁊ pctm̄ eſt. ⁊ tunc ſic exponiꝛ. Ira-
ſcimini cũ oportet ꝯ veſtra ⁊ aliena vicia ⁊ no
lite peccare. q. d. ſi hoc nõ facitis pctis. noli-
te ergo peccare nõ iraſcẽdo. ¶ Pro cuius de-
claratione dicit beat᷒ Thomas. ij. ij. q. clviij.
arti. viij. ꝙ ira dupliciter poteſt intelligi. Uno
mõ ꝓut eſt ſimplex motus voluntatis quo ali
quis nõ ex paſſione ſed ex iudicio rõnis infli-
git penã. ⁊ ſic defectus ire abſq dubio eſt pec
catũ. ⁊ hoc modo intelligiꝛ verbũ Crys. cũ di
cit ſup Math. Qui cũ cã non iraſciꝛ peccat. nã
tallis vitia ſeminat. negligentiã nutrit. ⁊ nõ ſo
lũ bonos ſed ẽt malos initat ad peccatũ. Ira
cũdia eni que eſt cũ cauſa iracũdia nõ eſt. ſ. ꝓ
prie. ſed iudiciũ. Hec Crys. Iracũdia enim ꝓ
prie intelligiꝛ cõmotio paſſionis. q autẽ cum
cauſa iraſciꝛ. i. ex rõne. ira eius nõ eſt ex paſſio
ne ⁊ iõ iudicare dꝫ nõ iraſci. Alio mõ accipiꝛ
ira ꝓ motu appetitus ſenſitiui q eſt cũ paſſio-
ne ⁊ tranſmutatione corporali. ⁊ hic mot᷒ ex
neceſſitate ſequiꝛ i hoie ad ſimplicẽ motũ vo-
lũtatis. qꝛ naturaliter appetitus inferior ſeq
tur motũ volũtatis appetitus ſuperioris niſi
aliqd repugnet. ⁊ iõ nõ põt totaliter deficere
in appetitu ſenſitiuo motus ire niſi p ſubtra-
ctionẽ vel debilitationem motuſ voluntarij.
Et iõ ex ꝯſequẽti defectus paſſionis ire vitio
ſus ẽ ſicut ⁊ defect᷒ volũtarij mot᷒ ad punien
dũ mala ſcđm iudicium rõnis. ¶ Eſt aũt paſ-
ſio ire vtilis ſicut ⁊ oẽs alij motus appetitus **Paſſio ire ẽ vtilis**
ſenſitiui ad ꝓmptius exequẽdũ id qđ rõ dictat
alioqn fruſtra in hoie eẽt appetitus ſenſitiuus
cũ tamẽ natura nihil fruſtra opereꝛ. Si autẽ
quis nõ iraſciꝛ ꝯtra vitia ſua ⁊ alioꝝ. vt cuꝫ fa-
milia pꝛ vel mater. vel ſubditus rector ſecula
ris vel eccl̄iaſticus vidẽt vel ſciunt delinquere
⁊ ex remiſſiõe nõ corrigũt nec puniũt. ne ſeip
ſos ira ꝑturbẽt. vel delinquẽtes ⁊ amicos coꝝ
ꝯtriſtẽt. tũc defect᷒ ire ẽ pcm̄. ⁊ dicitur remiſ-
ſio. Cõtra quoſ dꝫ di. i. Si quis diacon᷒. Que
ẽ iſta bonitas iuſtitie inimica. palpare crimi-
noſos ⁊ crimina coꝝ dimittere. viſq ad diem
iudicij impunita. Et Ambr. dicit. Dum vni i-
dulget indigno ad ꝑlapſionis cõtagium pro
uocat vniuerſos. Facultas eniveníe incẽtiuũ
prebet delinquẽdi. xxiii. q. iiij. eſt iniuſta. He
li ſacerdos ſũmus ⁊ ſi i ſe bonus. tamẽ qꝛ non
irat᷒ fuit ꝯ vitia filioꝝ mala morte cũ filijs ſuiſ
interijt. Nec obſtat ſi dicaꝛ ꝙ deo debem᷒ aſſi
milari iuxta poſſe. ſm illud Mathe. v. Eſtote
vos ꝑfecti ſicut ⁊ pꝛ veſter ꝑfect᷒ ẽ. deus autez
cũ tranqllitate iudicat ⁊ pũit ſine ira aliqua.
Nã ira eius de qua diciꝛ. Irat᷒ ẽ furore dñs i
pplm ſuũ. nõ eſt concitati animi ſed iuſta ſup-
plicij ꝯſtitutiõe. vt habeꝛ de peni. diſtin. i. Sꝫ
⁊ ꝯtinuo. Sine alteratione aũt ⁊ ꝯcitatiõe ani
mi iraſci ⁊ punire nõ poſſumus. Rñdet enim
beatus Thomas. vbi ſupra. ꝙ deo aſſimilari
debemus in appetitu boni. ſed in appeten-
do ⁊ in modo appetendi aſſimilari non poſſu-
mus. qꝛ in deo nõ ẽ appetitus ſenſitiu᷒ ſicut i
nobis ſurgit motus ire cum alteratione ⁊ ob-
fuſcatione rationis. qui tamen poteſt ⁊ debet
regulari ratione. hec enim ira ⁊ ſi in ipſa exe-
cutione apt᷒ cũ ſcꝫ corrigit iudicium rationis

aliqualr impediat: nõ tñ rectitudinẽ tollit ra tionis. nõ eſt autẽ ꝯ rõnem virtutis vt itermit taẗ deliberatio rõnis in eo ꝙ eſt iam a ratiõe deliberatũ: qꝛ ẽt ars impediret in actu ſuo. ſcꝫ dum dꝫ agere ſi tunc deliberaret de agẽdis. ¶ Tertio mõ intelligiẗ illud. Iraſcimini ita vt remoueaẗ ire exceſſus. que dĩ ira ꝑ vitium: ꝛ ſic exponiẗ Iraſcimini: qđ ꝯtingit qꝛ huma num eſt. qꝛ q non iraſciẗ aiẗ Hiero. aut deus aut lapis eſt: ſed nolite peccare. i. non habea- tis voluntatem deliberatã vel ꝑmanentẽ i ea. qꝛ tunc graue peccatũ eẽt. Vñ Eccliaſtici dĩ. Graue ſatũ ꝛ onerosa eſt arena, ſed ira ſtulti vtroqꝫ grauior. Sed ex illa modica ira ꝯpũgi mini de his que facitis mente ꝛ corꝑe iconue nientia. ſicut dicit Hiero. Et vt dicit Grego. in. v. moraẗ. Cum ꝑ zelũ aĩus mouetur: curan dum ſũmoꝑe eſt ne hec eadẽ q̃ inſtrumẽto vir tutis aſſumiẗ: menti ira dñeẗ: ne quaſi dña pe reat: ſed quaſi ancilla ad obſequiũ rõnis para ta a rõnis tergo nũq̃ recedat. Nã quãtũlibet ira ex zelo rectitudinis ſurgat: ſi immoderata mentẽ vicerit: rõni protinus ſeruire ꝯtemnit. hec ille. Nõ aũt nõ eſt ẜm rõnem: peccatũ eſt qđ cum ꝯtingit ꝯpungimini. Vñ in huius fi gurã dĩ in veteri lege. Uir qui incidit ligna i ſilua ſi caſu exceſſum ferꝛ de manubrio iterfe cerit primũ confugiens ad vnã ex trib⁹ ciuita tib⁹ refugij ſaluus erit ꝛ nõ occidetur. Scdm Ugo. vir icidit ligna qñ ferro increpatiõis vł punitiõis abſcidit vitia ex hoibus q̄ ꝑ arbores ſignanẗ. ſed ferrũ egrediẗ de manubrio in hoc opere qñ reprehensio vel punitio excedit mo dum debitũ rõnis ira dñante: ex quo aliqñ ſe quiẗ mors proximi. lꝫ preter intentionẽ: qꝛ aſ peritatis nimie icrepatio nec correctionẽ reci pit nec ſalutem. diſt. xlv. Cum beatus. ꝫ mor tem ſcãdali. Talis ergo ſic excedens vt ſalueẗ ꝯfugiat ad vnã ciuitatũ triuin i q̄bus homicis rei tuti ſũt videlꝫ ꝯtritionẽ. ꝯfeſſionẽ. vel ſatiſ factionẽ. quelibet harꝫ icludit alia duo. ſaltem ꝓpoſito: ꝛ ſic euadet. Iraſcimini ergo q̃ dici- tis i cordib⁹ vr̃is ꝛ i cubilib⁹ vr̃is ꝯpũgimini. Si vo q̄s iraſciẗ ſine aliq̃ cã ꝯ aliquẽ. puta qꝛ nõ offendit nec eũ nec alios: ſed qꝛ voluntati ſue nõ aſſentit i malũ: ſed repugnet: ꝛ hmõi. vł ex cã iuſta. puta. qꝛ offendit. ſed iratus appetit eũ puniri vltra debitũ modũ: ꝛ ſupat ira rõnẽ vel multũ obfuſcat: ſic eſt reꝓhẽſibile. ꝛ dĩ ira ꝑ vitiũ: qđ eſt aliqñ mortale aliqñ veniale, vt diceẗ infra. Hãc ꝓhibet Salomõ dicẽs. Ec- cle. vi. Noli iraſci. Ira. n. i ſinu ſtulti requieſcit. ꝛ hanc irã ſicut ꝛ oẽs alias paſſiões quas affe ctiones noiabãt dicebãt ſtoici eẽ malũ: ꝛ non cadere in aĩo ſapientis. i. virtuoſi. Accipiebãt enim iram prout importat vitiũ. prout. ſ. quis iraſciẗ contra primũ malũ eius intendenꝫ. nõ correptionẽ vitiorum. vel bonuꝫ cõmune. Sꝫ paripatetici dicebant contrariũ. ſ. iram ꝛ ali- as paſſiones cadere in aĩo ſapientis. Quorum ſniam Aug. in. ix. de ci. dei magis approbat. Sumebant hi iram ꝛ alias paſſiones ꝓut ſũt motus appetitus ſenſitiui ꝛ ſiue ſint modera- te ſiue non. ꝛ ſic ſemꝑ nõ ſunt male. qꝛ ſi mo- derenẗ rõne ſunt bone. vt ſcꝫ puniaẗ delinq̃ns ꝓpter bonũ cõmune iuſticie cõſeruanduꝫ per eum ad quem ſpectat: ꝛ in hoc eſt miniſter dĩ: ꝛ ſic relinquunt vltionẽ deo cui⁹ ẜm illđ. Mea eſt vltio ꝛc̃. Deutro. xxxij. dũꝫ. ſ. appetit puniri malum per eum qui eſt miniſter dei in illo.

¶ Capitulum ſecundũ de indignatione. ꝛ ibi de varijs murmurationibus que ſunt contra deum ꝛ contra prelatum.

De filiabus ire precipue đ indignatione ꝛ murmuratiõe q̃ ex indignatione videẗ ꝓcedẽ. ꝛ đ hac ꝑs. Deſine ab ira: ꝛ derelinq̃ idignationẽ: noli emulari vt ma- ligneris. Ubi admõemur reſecare turbatiões in mala plura tendentẽ. ibi. Deſine ab ira. Eli minare idignationẽ ex ea ꝓcedentẽ. ibi. Dere linque indignationẽ. Exulare murmurationẽ ex ipſa ꝓuenienteꝫ. ibi. Noli emulari vt mali- gneris. Quantũ ad primũ dicit apl̃s. Nõ vos defendẽtes cariſſimi ſed date locũ ire. ne. ſ. il le vos occupet: vt dicit Ambro. xi. q. iij. Ira. Et rõ eſt. quia multa mala procedunt ex ea. ꝛ precipue ſex que ſunt filie eius. ẜm Grego. in trigeſimoprimo moralium. ſcꝫ. ¶ Rixa.

¶ Tumor mentis.

¶ Indignatio.

¶ Contumelia.

¶ Clamor.

¶ Blaſphemia.

¶ Põt. n. ira triplr ꝯſideraꝛi ẜm. b. Tho. ij. ij. q. clviij. arti. vij. Uno mõ ẜm ꝙ eſt in corde: ꝛ ſic ex ea naſciẗ duo. ſ. indignatio ꝛ tumor mẽ tis. Alio mõ ẜm ꝙ eſt in ore. Et ſic triplex ſe- quiẗ ex ea iordinatio: qꝛ vel vox icõfuſe clamã do: ꝛ ad hoc ꝑtinet clamor vel iproperãdo et ꝯuitiando: ꝛ ſic eſt ꝯtumelia vel blaſphemã do: ꝛ ſic ẽ blaſphemia vel maledictio. Tertio mõ ẜm ꝙ ira eſt i facto: ꝛ ſic eſt rixa: ꝑ quã in- telliguntẗ oĩa nocumenta que facto ꝑſonis ho minũ iniuſte irroganẗ. vt homicidiũ. vulnera tio. icarceratio. ꝛ hmõi. Deſine ergo ab ira qa ire ꝛ iſanie nihil ẽ medium. iquit Cris. ¶ Quã tum ad ſecundũ dicit beatus Tho. vbi ſupra ꝙ indignatio eſt cum quis turbatur cõtra ali quem reputans indignũ: vt ſibi hoc fecerit: ꝫ derelinque idignationẽ aiẗ ꝑs. ẜm aliã trãſla tionẽ quam ponit Aug. ſup ꝑs. loco eius nos habemus furorẽ. Ad qđ etiã hortaẗ apoſtol⁹ dĩ. ad Ephe. quarto. Omnis indignatio ꝛ ira tollatur a vobis. Solet autem quis idignari

Ira ꝑ remiſſionẽ

Ira tri plicit ꝯ ſideraẗ.

Indigna tio eſt.

cum videt alium exaltari quem reputat minꝰ dignum ⁊ ſe pati vel nō ita appreciari. Et ſic frater prodigi cū audiuit patrem ſuum cū tanto gaudio ⁊ feſto prodiguꝫ recepiſſe in domū indignatus eſt ⁊ nolebat intrare. Lu. xv. ſic audientes decem apoſtoli. de duobus fratribus ſ. Johanne ⁊ Jacobo. ꝙ petiiſſent per ceteris in regno locari vnus ad dexterā. alius ad ſiniſtram indignati ſunt. Mathe. xx. Sed nō debet quis indignari ex hoc. Unde Ambr. Chariſſimi non indignemini ſi mali florent in mūdo ⁊ vos mala patimini. Non enim eſt chriſtiane dignitatis in tēporalibus exaltari. ſed potius deprimi. illi nihil habēt in celo ⁊ vos in mūdo. ⁊ ideo qcqd vobis mali cōtingat potius gaudere debetis. Et Chryſ. Quid ergo turbamini. nemo videns malignos proſperitatem habere turbetur. Non eſt hic retributio virtutis ⁊ vitij. ſed veluti quidaꝫ guſtꝰ. de peni. diſt. iij. Et ex hac indignatione frequenter ſequuntur murmurationes ⁊ alia mala.

¶ Quantum ad tertiū di. Noli emulari. i. cōtriſtari vel indignari. ex depreſſione tui ⁊ exaltatione malorum ita vt maligneris. i. maligne aliqd agas vel murmurando: vel blaſphemādo: vel a bono ceſſando ⁊ huiuſmōi. Et rationem aſſignat ſubdēs. quoniā qui malignātur murmurando vel aliquid malum agendo exterminabuntur. i. extra terminos ſanctorū vel viuentium ponentur. ſic inquit illa ſctā Judith. Qui autem improperiū murmuratōis ꝓtulerunt cōtra dominū exterminati ſunt ab exterminatore. Hinc Aug. ſuper ps. ſup hunc verſum. Credidiſti in xp̄m: quare credidiſti? qd tibi promiſit? Si felicitatē huiꝰ ſeculi promiſit tibi chriſtus: murmura aduerſus illū: quando vides infidelē felicē. Quid tibi ꝓmiſit felicitatis: niſi in reſurrectione mortuorū? quid autem in hac vita ipſe inqꝫ promiſit. An dedignaris ſerue ⁊ diſcipule quod dñs ⁊ magiſter? nōne ab ipſo audis. nō eſt ſeruus maior ſuo dño. nō eſt diſcipulus ſuper magiſtrū. Ille ꝓ te dolores. flagella. crucē. mortē. obprobria. ſ. portauit. Et qd hoꝝ iuſto debebat qō tibi peccatori non debet? Ergo tene directū oculū tuū. ſ. fidei ne turbetur pre ira. Deſine ab ira ⁊ derelinque furorem. Noli emulari vt maligneris.

Exēplū de diuite mortuo maxie honorato

¶ Exemplū in vitas patrum legitur de quodā ſancto viro q ſeruiebat deo in heremo. cui quidā deſeruiebat diſcipulus portās ei neceſſaria ad viuendū. quadā auteꝫ die cū iuiſſet ad ciuitatem inuenit oēs apothecas clauſas. interrogauit de cauſa cuꝫ feſtū non eēt. dictum eſt ei ꝙ quidā magnꝰ diues obierat. ad cuius funus totus clerus ⁊ populus cōueniebat ad honorandū acceſſit. ad eccliaꝫ vbi ſepeliebat vbi erāt parata luminaria innumera. ⁊ cāpane oēs pulſabant. ⁊ oēs cōfluxerant. His viſis reuerſus ad heremum ⁊ portans heremite. neceſſaria inuenit in via caput heremite. et paulopoſt brachium cuꝫ manu. vnde perpendit illum deuoratū a feris ſuper quo multum eſt indignatus ꝓiecit ſe i terram dicens non inde ſurgere niſi deus maniſeſtaret ſibi hoc myſteriū quomodo ille diues iniquus mortuus erat cū tanto honore. ⁊ ille dei ſeruus cū tanta miſeria. Et reſpondit ei angelus ꝙ ideo tantus honor fuerat diuiti factus. vt remuneraret ad plenuꝫ de operibꝰ ſuis bonis: nam in inferno erat. Heremita autem vt purgaret a leuibus aliquibus peccatis ſuis. ſic erat mortuus. ſed in paradiſo erat.

¶ De murmuratione no- .§. i.

ta ꝙ ſm Rober. holchot eſt querela cū impatientia. Et de hac inquit ps. cv. contra populum illum antiquum ſignificantē ſm Augu. in geſtis ſuis populū chriſtianū. murmurauerunt in tabernaculis ſuis ⁊ nō exaudierūt vocem dñi. ⁊ eleuauit manū ſuam ſuper eos ad puniendum. vbi tria demonſtrat Pſalmiſta.

¶ Et q̄relā de deo iſinuat. ibi. murmurauerūt.

¶ Et permanentiam in malis demonſtrat. ibi non exaudierunt.

¶ Et penaꝫ de vitio deſignat. ibi. ⁊ eleuauit.

¶ Quantum ad primum §. ii.

Tangit hiſtoria qn̄ reuerſis exploratoribꝰ de terra promiſſionis audientes terram illaꝫ eis a deo promiſſam ciuitatibus fortiſſimis munitā gigāteos hoies ibi habitare. ceperūt diffidēdo de promiſſis dei murmurare dicētes. Faciamus nobis duces vt reuertamur i egyptū. Et hoc egerūt in tabernaculis ſuis. idest cum eēnt ocioſi. Non enim laborantibus ſed ocioſis hoc contingit. dicit ibi glo. Ubi ſciendum ꝙ cū murmuratio importat querelam. triplex reperit querela cōtra dñm i ſcriptura.

¶ Prima ē p preſumptionem.

¶ Secunda eſt per admirationem.

¶ Tertia eſt per turbationem.

querela vel murmuratō preſumptionis

¶ De prima dicit Math. xx. in parabola vinee ꝙ illi qui venerūt hora prima ad laborandū in vinea cum non accepiſſent a procuratore. niſi vnū denariū ſicut ⁊ qui venerunt vndecima hora. murmurauerūt aduerſum patremfamilias dicentes. Hi nouiſſimi fecerunt vna hora ⁊ pares illos nobis feciſti. ⁊c̄. Ubi dicit Greg. in omel. ꝙ venientes prima hora ſignificāt patres primos veteris teſtamenti. ⁊ venientes vndecima ſignificāt ſanctos noui teſtamenti q recipiunt denarium. idest idem premiuꝫ ſicut ⁊ ſcti antiqui teſtamēti ⁊ priuſ: qꝛ imediate cū moriunt. illi aūt diu dilati ſunt. Et illa murmuratio nō eſt proprie aliqua querela cōtra deū. cū quietiſſimi ſint. Sꝫ per ſuppoſitionē dicit. idest. dato ꝙ impoſſibile. ꝙ conqueri

vellet declarans apte.q.ſi ſit eis iniuria vel diminutio obite mercedis.ſʒ iuſte vnicuiqꝫ tribuit. Al.tñ ð ly. ſup illū ter.aſr dic.ſ.ꝙ gētiles ꝯuerſi ad fidē ſūt veniētes.xi. hora.q receperūt tātā gr̄āʒ q̄ eſt quoddā principiū glorie. q̄ꝫta ꝛ iudei in principio conuerſi vt apoſtoli cum alijs diſcipulis vel etiaʒ ſancti veteris teſtamēti. Nō enī eſt aliud gloria q̄ꝫ gratia ꝯſumata. Vñ Ro.vi. Gratia dei vita eterna.ſ.eſt. Vidētes ergo iudei ꝙ gentiles cōuerſi ad fidem recipiebant gr̄am ſpirituſſancti in ſigno viſibili.ſ.in ſpecie ignis ſicut ꝛ apoſtoli. Vñ ꝛ Actuuʒ x. dicit ꝙ loquēte Petro.ſ. cornelio centurioni ꝛ familie ſue occidit ſpirituſſanctus ſup oēs qui audiebāt verbū. nō intelligētes myſteriū quaſi murmurabāt reputātes gētiles idignos tāta gr̄a. Vñ dicit ibi ꝙ obſtupuerunt q venerant ex circōciſione dicētes q̄ꝛ ꝛ gr̄a ſpirituſſancti in nationib᷑.ſ.gentiliū diffuſa eſt. Sed ꝛ reuertente Petro ad iudeos ceperūt cōqueri de eo.q. ad corneliuꝫ gentilē diuertiſſet.qbus ſatiſfecit declarās quō ſibi oſtenſum eſt per viſionem.ſ.lintheī de celo ſubmiſſi pleni aīalibus imundis ꝛ ei dictū ꝙ mactaret de illis ꝛ manducaret ꝛc.q̄ꝛ ꝛ gentes ēt vocande erant a deo ad gratiā ſuſcipiendā. Nec poteſt qs de deo iuſte cōqueri quare det gratiā vni magis q̄ꝫ alteri.ꝛ quare magis vocauerit gentiles ad fidē q̄ꝫ iudeos q̄ꝛ in eo nō habet locū acceptio pſonaꝝ cum nulli ſit debitor. ¶ Secūda querela eſt p piam admirationē. Videntes enim ſancti malos exaltari bonos deprimi ꝛ conculcari. aliqñ cōquerunt de deo non iraſcēdo ſed admirādo de iudicijs dei.ꝛ iſto mō Hiere.xij.c.quaſi murmurans contra deum inquit. Iuſtus quidem es dñe ſi diſputem tecum.verum tamen vera loquar ad te.quaſi dicat. Scio ꝛ ſic fateor te dñm in omnib᷑ operibus tuis iuſtū.tñ miror de hoc ꝙ ego dicaꝫ ꝙ vtiqꝫ verꝫ ē vt cernit. Quare via impioꝝ pſperat.via idest ſtatus ſm modū impioꝝ.ſ.eorum.ſ.qui i pietate fidei ꝛ chriſtiane religiōis deficiunt nō credētes aliā vitā eē niſi preſentē. Bene eſt his q preuaricant.ſ.egrediunt de via mandatoꝝ tuoꝝ ſequētes viā demonuꝫ.ſ.vitioꝝ ꝛ iniq̄ agunt.ſ.ꝯtra equitatē ꝛ iuſtitiā nōcētes p̄ximis. Plātaſti eos ꝛ radicē miſerūt.ſ.te operāte vel permittente vident firmati in diuitijs ꝛ honoribus ꝛ potētia terrena et ita radicati ꝛ fundati ꝙ nō poſſint perdere talem ſtatū pſperitatis. Prope es tu.ſ.ori eoruꝫ ſ.tu deus. Nā ſi qd petūt ꝛ deſiderant de rebus mūdi.q̄ꝛ alia non querunt. ipſi obtinent ac ſi eos exaudias.ꝛ longe a renib᷑ eoꝝ. Renes in ſcriptura ſignificāt delectationes corporales.q̄ꝛ ex renibus excidit ſemē. vnde ſequitur delectatio carnis maxima. Et vult dicere. Si quas appetūt delectationes prauas tu eos

longe ab hmōi.ſ.nō impedis ſed pmittis eos aſſequi qð cupiunt in hmōi. Deinde loquitur de ſe q iuſt᷑ erat. Et tu dñe noſti me.ſ. cognouiſti me.ſ.ſcia electionis ꝛ approbatiōis.ꝛ vidiſti me oculis tue gr̄e q ſunt dona ſpūſſancti me inſperiſti.ꝛ pbaſti cor meū.ſ.multis tribulationib᷑.pſecutionib᷑.tēptationib᷑.examinaſti.tecū.ſ.in oībus inueniſti me tecū eſſe nō recedendo a te neqꝫ a gr̄a tua. ¶ Ecce querela de exaltatione impij ꝛ tribulatione iuſti. Sed imediate recurrēs ad rōnem illuſtratā a ſpiritu ſancto.ſubdit. Cōgrega eos quaſi gregē ad victimā.q.d. Certe video iuſtitiā tuā deus in hoc. Nā q̄ꝛ hmōi reprobos deputas ad damnationē eternā pp̄ter eoꝝ malā vitā. tu deus facis ſicut macellarius facit q vitulos ꝛ porcos quos vult victimare.ſ.occidere. dat eis plures blada ꝛ bona potagia qbus pinguefiāt vt ipſa aīalia pinguiora ſint in morte ꝛ ſic cōgrega.ſ.cōgregabis.vitulos aūt quos nō vult occidere ſed viuere ponit ad aratrū et alios labores. Sic tu deus das iſtis reprobis abundantiā tpaliū vt plenius remunerent in p̄nti ſi qua bona faciūt ꝛ abūdantiori pena i inferno poſtea crucient ex malo vſu tātoꝝ bonoꝝ. Electos aūt tuos affligis ꝛ laborib᷑ expōis quos ad vitā reſeruas eternā. Et ſequit de malis ꝙ pſperant. Et ſanctifica eos in die occiſionis.ſ. ad ꝯplemētū tpalis pſperitatis eoꝝ i die occiſiōis.ſ.mortis ſue.ſanctifica.ſ.pmittas vt habeāt honorē ꝛ ſepulturā magnificā acſi eēnt ſancti.qð tñ ē eis ad maius iudiciū.vñ ſanctifica.ſ.ſanctificabis. Hanc ēt piā querelā ponit ps.ꝺl. Ecce ipſi peccatores q.ſ. dicūt ſi eſt ſcia in excelſo.q.d.deus non cognoſcit iſta facta mundi nec curat de eis. Et abūdātes in ſeculo.ſ. ſecularitate in vitijs mūdi. ſupbia. auaricia. ꝛ luxuria.obtinuerunt diuitias in pecunijs. veſtib᷑.lapidib᷑ precioſis.palatijs agris.ꝛ familis.ꝛ dixi iſta cernēs ſm ſenſualitatē ꝛ pmū motū tēptationis ego Dauid. Ergo ſine cā iuſtificaui cor meū.ſ.ſine vtilitate exercui me i obſeruatōe mādatoꝝ dei ꝛ opibus virtuoſis ꝛ iuſtis vñ cor efficit iuſtū ꝛ ſctm.ꝛ laui inter innocētes man᷑ meas.ſ.act᷑ mei innocētes fuerūt ꝛ ſi in aliquo offēdi.aqua pnie laui ꝛ purgaui ꝛ tñ fui flagellatus tota die.ꝛ caſtigatio mea in matutinis.ſ.cum repi me in die gr̄e fui flagelatus diuerſis tribulationib᷑.ꝛ tñ ſi aliqñ incurri in noctē culpe fui a deo caſtigat᷑ diuerſis aduerſitatib᷑.ſed a deo illuminat᷑ ſubito dixi ſm rōnē. Si dicebā narrabo ſic.ſ. talem eē retributionē maloꝝ qualis cernit in vita pſenti ꝛ non alia. Ecce nationē filioꝝ.ſ. p adoptionē ꝛ gr̄am ꝛ ſpālē amorē. Nā vt dicit Judith.viij. Oēs ab initio q deo placuerunt per multas tribulatiōes tranſierūt fideles. ꝛ Hebre.xij. Flagellat de᷑ omnē filiū quē recipit.

Sʒ ſi nō ē alia retributio ꝙ̄ iſta pñs. cuʒ mali
bona habeāt. ⁊ boni mala. rō aūt iuſtitie di-
ctat vt malus mala habeat. ⁊ bona bonus. er
go boni q tot mala patiunť reprobi habebunť
⁊ mali electi ⁊ dilecti dei. Eſtimabam vt co-
gnoſcerē ſm hoc iudiciū ſupficiale. qđ frequē
ter fit ſʒ ſenſitiuā. Sed h labor eſt ante me. ſ.
ad cognoſcēdū quare deus det bonis aduer-
ſa. ⁊ malis ꝓſpera. Donec itrē i ſctuariū dei. ſ.
i ſecretū ſuoꝝ iudicioꝝ p viſionem vel reuela
tionem. Et intelligā in nouiſſimis coꝝ in fine
qđ eis reddať. Nā vt dicit Gre. in. iiij. moraľ.
Occulta ſunt iudicia dei vtiqꝫ cū malus bona
habet ⁊ bonus mala. ſed lōge occultiora. cuʒ
malus mala ⁊ bonus bona habeat. Nā incer
tum ſi malus hēat mala ad initiū ſue damna
tionis. vel ad emēdationē. ⁊ bonus ſi bona ha
beat ad maiorē ſui ꝓuocationē ad diligendū
deū ex beneficys multiplicatis. an illa recipi
at ad remunerationē bonoꝝ q̄ facit. Et ideo
ſancti magis timēt ⁊ dubitāt in ꝓſperis ꝙ̄ in
aduerſis. hoc aūt intelligeť in nouiſſimis qñ
videbunť ſtatus holuʒ in alia vita. Verūtñ de
ceptiſti eos. ſ. reprobos dū alleuarenť. i. ſuperbe
vterenť hmōi bōis tpalib⁹. ideſt de ſtatu felici
tatis tēporalis ad ſtatū miſerie ðmerſiſſe. qūo
facti ſunt in deſolationē. ſubito defecerūt. ⁊c̄.
Nō ē ergo reſpiciēdū ad pñtem felicitatē ſed
futuraʒ. nec ꝯquerendū ꝙ mali bona habeāt.
ſed ꝯſiderandū qūo vtanť. qꝛ ſi male tāto ma-
lus iudiciū eis preparať. Aliquādo etiā mur
muratio q̄ eſt ſine pctō accipitur ꝓ quadā que
rela ſeu triſtitia ꝓcedēte ex defectu boni ſpiri
tualis quē in ſe videt vel in alijs. ⁊ ſic ſumitur
in ps. vbi loquēs ꝓpha de ꝯuerſione iudeorū
ad veſperū. i. in fine mūdi ait. Ipſi diſpergenť
p diuerſas ptes mūdi ad manducandū. i. ad
incorporandū alios in eccleſia. Si vero non
fuerit ſaturati. i. ſi nō ꝯuertanť quib⁹ predica
bunt vt optāt. murmurabūt. i. ꝯtriſtabuntur
murmu ꝯtra illos ⁊ ꝯquerenť de duricia coꝝ. ¶ Ter-
ratō tur tia q̄rela ē cū turbatōe. ⁊ iſta ꝓprie ē murmu
batiōis ratio ⁊ pctm̄. ð q̄ di Eccľ. x. Vir prudēs ⁊ di-
ſciplinat⁹ ñ murmurabit correpť⁹. Hāc docet
caueť apľs di. Phi. ij. Oīa agite ſine murmu
ratōib⁹. Sʒ ⁊ iſta murmuratō mala triplex ē.
¶ Aliquando contra ſocium.
¶ Aliquando contra prelatum.
¶ Aliquando contra deum.
¶ Murmurat qñqꝫ aliqs. i. ꝯquerit ꝯ̄tra ſoci
murmu um ſeu primū. qꝛ nō ſeruit ſibi ꝓut vellet. vñ
ratio ꝯ di Eccľ. xxix. de eo q accipit mutuū a ꝓximo
ſocium ⁊ cū repetit ab eo murmurat. ſic inqt. Multi q̄
ſi ad iuētionē eſtimauerūt fenus. i. quaſi inue
nerūt non reddendū vnqꝫ eſtimauerunt mu-
tuū eis factū ⁊ ſeqtur in auctoritate. ⁊ pſtite-
rūt moleſtiā his q ſe adiuuenerūt. Donec acci
piāt oſculanť man⁹ dātis, ⁊ in tpe reſtitutiōis

poſtulabit tēpus. ⁊ loqueť verba tedij ⁊ mur-
murationis ⁊ tps cauſabiť. Si aūt poterit red-
dere aduerſabiť. Aliqñ ēt murmurat qs cuʒ
videť nimis grauari in obſequijs vel operibus
vt cū paupes vel religioſi petūt elemoſynas.
⁊ hi a quibus petunť. murmurant dicentes.
Iſti indiſcreti ſunt ⁊ non faciūt niſi petere ⁊ ſi
dant. murmurādo dāt. Sed di. i. Pe. iiii. ho
ſpitales. ſ. ad ſubueniēdū ſine murmuratiōe.
Sic martha murmurabat cōtra magdalenā:
qꝛ nō iuuabat eam ad adminiſtrandū. Et Iu
das de effuſione vnguenti dicēs. Vt qđ pdi-
tio hec ⁊c̄. ¶ Aliqñ imo ⁊ ſepe murmuratio
fit ꝯtra pſidentes. ſ. eo ꝙ nō ꝓuideāt ſubditis
vt vellent, vel nō equaliter oīb⁹. Sic murmu
rauit ppľs ille hebreoꝝ ꝯtra moyſen ducē ſuū
in deſerto. Syn ꝯquerēdo de defectu cibi. vt Contra
hʒ Exo. xvj. Et in raphidim ꝯquerēdo de de- plato.
fectu aq̄. Exo. xv. Et cōtra Aarō ſacerdotē ſu
um ſummū ꝙ vſurpaſſet ſibi ſacerdotiū. ⁊ qđ
fuiſſet cā ipſe moyſes mortis. cclx. ſacerdotuʒ
q ꝯbuſſi fuerāt ab igne imiſſo a dño pp ſupbiā
⁊ murmurationē coꝝ ꝯ moyſē ⁊ Aarō volētes
vti ſacdotio vt aarō vt hʒ nu. xvi. ⁊. xvij. In qb⁹
murmuratōib⁹ māſuete ſe habuert ꝯ murmu
rātes de eis ⁊ recurſū habuerūt ad deū cum
oīonibus. Et in eccleſia pmitiua ſurrexit mur
mur grecoꝝ. ſ. ꝯuerſoꝝ ad fidē cōtra hebreos
eo ꝙ vidue coꝝ deſpiciebantur in miniſterio
quotidiano. vt di act. vi. Et vľ qꝛ nimis gra-
uabanť i opib⁹ manuū. vel qꝛ nō ita regeban
tur vt hebree. qđ reputabāt ſibi ad ꝯtēptū vñ
cōquerebanť. Sʒ apľis ordināntib⁹ ſeptē diaco
nes q ſup hoc haberēt curā ſedatū ē murmur.
Iſtđ vitiū multū ꝯturbat ꝯgregationes reli-
gioſoꝝ. ⁊ pacē tollit. ⁊ iō grauiter puniendus.
Vñ di di. xc. Alienus fit a fratrū vnitate qui
murmurauerit. ⁊ op⁹ ei⁹ abijciať q murmurāſ
extiterit. ne penas murmurātiū icurrat. ð quo
ait apľs. Neqꝫ murmurauerítis ſicut qdā coꝝ
murmurauerūt ⁊ pierūt ab exterminatore. di
cit ibi glo. ſup vbo op⁹ ei⁹ abijciať op⁹ clerici
pcipue oīo di. ⁊ op⁹ laici ē oblatio. Et ſic vi di
cere ꝙ cleric⁹ pp murmurationē dʒ ſeparí ab
alijs in oīone q̄ſi excōicat⁹. ⁊ laici oblatio nō
dʒ recipi. ¶ Aliqñ fit murmuratio ꝯtra deū.
Vñ Nume. xiiij. dixit dñs. Vſqꝫ quo multitu Contra
do hec peſſima murmurat ꝯ me. Vtiqꝫ q̄dam deum
blaſphematio creature eſt: vt q̄ plus accipit a
deo ꝙ̄ alie creature cōqueratur de deo ꝙ nō
agit mō ſuo ⁊ ſm velle ſuū q̄ ſi ſapiētior ſit deo
⁊ meli⁹ cognoſcat qđ expedit ſibi alijs ꝙ̄ de⁹.
O ꝙ̄ fatue ꝯquerit īfirm⁹ de medico ex eo ꝙ ſi
ſibi ꝯcedit cibos placitos guſtui ſuo īfecto ſʒ ſi
bi diſplicibiles ⁊ vtiles. vñ Tre. iij. di. Quid
murmurauit hō viuēs vir pro pctis ſuis. q. d.
Nō audet ꝯqueri de deo in tribulatiōib⁹ cū
eas mereať ꝓ peccatis ſuis. Sed quod; peius

eſt:qꝛ dñs ꝓhibet hmõi murmuratões quoti die homines iterant. ⁊ hoc dĩ in ſecunda pte.

¶ De ſecũdo principali. ſ. .§.iiii.

pmanẽtia ĩ h̃ vitio notaẜ cũ dĩ. Nõ exaudierũt vocẽ dñi. i. ñ obedierũt hmõi dñi. iſtud vitiũ ꝯteſtãtis ⁊ ꝓhibẽtis. Vñ ⁊ p ſapientẽ ingt. Cuſtodite vos a murmuratiõe q̃ nihil pdeſt:imo mſtũ nocet. Et aplz. j. Corint. x. Neq3 murmuraueritis ſicut qdã3 murmurauerũt. ſ. cõtra3. Et nota q̃ tripliciter murmuratur de deo.

¶ Primo de nimia ſeueritate.

¶ Secundo de nimia benignitate.

¶ Tertio de aeris inequalitate.

Murmur de nimia afflictõne. ¶ Murmurãt aliqui ⁊ ꝯquerunẜ de deo cum multũ affligunẜ vel magna paupptate:vel infamia:vel pſecutiõe:vel infirmitate:aut tẽtatiõe dicentes deũ eſſe crudelẽ erga ſe vel alios tribulatos:⁊ plus aduerſitatis eis daẜ q̃ poſſint portare:⁊ ſe a deo eẽ ꝯrelictos ⁊ abiectos. S3 o q̃ magnã falſitatem iſti loquunẜ. Omnis doctrina ſana gentiliũ ⁊ catholicoꝝ clamat deum piiſſimũ ⁊ clementiſſimũ fore oẽm aduerſitatẽ ab eo pcedere. ⁊ electos ſuos ſibi acceptiſſimos multipliciter h̃ flagellare: ⁊ tũc magis eis adeſſe. Fidelis deus ait apls. j. corinth. x. qui nõ permittet vos tẽtari ſup id qꝺ poteſtis: ſed cũ tentatiõe faciet puentũ:vt poſſitis ſuſtinere. Et rõ eſt. qꝛ ipſe cũ tribulatis qui ſũt parati ad ſuſtinendũ:portat onus. Cũ ipo inquit per ps. ſum in tribulatione eripiam eũ ⁊ cito. qꝛ breuiſſima ⁊ quaſi momentanea eſt vita noſtra:⁊ glorificabo eũ exinde. Hoc aũt habz p certo oĩs qui colit te. dicit Sara vxoꝛ Tobie iunioꝛis:qꝛ vita eius ſi in tribulatiõe fuerit: liberabiẜ. ſi in pbatiõe coronabiẜ. ſi in tentatione ad miſericordiã tuam puenire licebit. Nõ enim delectaris in perditionib' nr̃is: ſed poſt tempeſtatẽ tranquillũ facis poſt lachrymationem ⁊ fletũ exultationẽ infundis. O q̃ elegãter circa hoc Grego. in morali. loquiẜ. Si inquit deo iuſta placere ſim' ⁊ pati nulla niſi que deo placuerit. poſſum' iuſta ſũt ꝯcta que patimur. ⁊ valde iniquũ eſt ſi de iuſta paſſiõe murmuramus. hec ille. Certe multũ eſſet arguendus reus ſi murmuraret de iudice:eo q̃ facit eũ flagellis aliquantulũ cedi cũ mortẽ acerbiſſimã meruerit. Cũ igiẜ oẽs in modũ itrem' cũ debito mortis eterne ⁊ oium penalitatu3: quõ audemus murmurare ⁊ cõqueri de deo piiſſimo:q̃ flagellet nos tpaliter qui eternaliẜ meremur puniri? ſ3 ⁊ ipſis flagellis multiplicẽ ꝯſolationẽ infundit:⁊ premij coronã ſupimponit. Beat' vir qui ſuff. tenta. qm̃ cũ pba. fu. ac. co. vi. Jaco. j. Jn oĩ tribulatiõe eſt tentatio. i. motus ac impatientiã. Non ergo murmurandũ in tribulationib' eſt:ſed patiẽter ferendũ. Cũ ⁊ maximi ſancti qui inocenter vixerunt grauia paſſi ſunt ⁊ libenter. Vñ Job. xxxiij. Di de tribulato. reſpiciet homies ⁊ dicet: peccaui ⁊ vt eram dign' nõ recepi. Primo. i. tribulatus reſpiciẽdo hoĩes ſanctos ⁊ pfectos quanta paſſi ſũt. fateẜ ⁊ recognoſcit ſe peccatorẽ. ⁊ nõ tantũ affligi quantũ mereñẜ peccata ſua.

Murmur de nimia bẽignitate. ¶ Secũdo murmurãt aliq ꝯ nimia benignitate dei:vel qꝛ recipit magis nos peccatores ad penitẽtiã. ⁊ dat eis magna dona. vel tolerat male agentes tã diu ĩ malis ſuis ⁊ nõ punit. vel qꝛ dat impijs ⁊ ſceleratis magnas pſperitates. Et ſic ſcribe ⁊ pharisei murmurabãt ꝯ Jeſum dicẽtes:qꝛ hic hõ peccatoꝛe3 recipit ⁊ manducat cũ illis. Lu. xv. ⁊ itez. Luc. xix. murmurabãt q̃ ad hoĩe3 petõrẽ. ſ. zacheũ diuertiſſet. ſ. ad eundũ ĩ domũ ſuã. ſed marie oſtendit. Lu. xv. p parabolã centũ ouiũ: ⁊ decem dragmaꝝ ⁊ duoꝝ filioꝝ quoꝝ minoꝛ pdige ꝯſumpta ſba reuerſus eſt ad pꝛem ⁊c. q̃nta ſit dño deo cura de peccatoꝝ ꝯuerſione. ⁊ quantũ gaudiũ ĩ curia celeſti. Vñ. ⁊. ij. Reg. xiiij. dixit ſapiens illa mulier Tecuites. Nec vult deus perire animam:ſed retractat cogitans ne penitus pereat q abiectus eſt p hec ⁊ alia verba induxit dauid ad reducendũ filiũ ſuũ abſalon exulẽ factũ ppter fratricidiũ ad ciuitatẽ ſuam Hieruſalẽ. figurãs ĩ hoc eccleſiã q̃ precibus ſuis aditũ obtinet peccatoꝛibus q occidunt fratrẽ ſuũ. i. aiam peccantis ad veniam ⁊ ad ciuitatem eccl'e:vñ exules facti ſunt. Nõ aũt deus ſuſtineat peccatores magna benignitas ⁊ patientia dei eſt nõ reprehẽdenda ſed dulciter amplexãda ⁊ venerãda:qs eſt enĩ ille tam inocẽs q velit ſubito puniri de defectib' ſuis certe nullus:vñ ⁊ poeta. Si quotiẽs peccãt homies ſua fulgura mittit iupiter exiguo tpe null' erit. Expectat g° diu vt victi ei' benignitate homies reuertanẜ. Eſa. xxx. Expectat vos dñs vt miſereaẜ veſtri ppterea exaltabiẜ pcẽs vob. Maxime .n. ſuã oĩpotẽtiam pcẽdo mãifeſtat. Vñ ⁊ Hiero. Moderatio dei ac pietas ſolũ nr̃m redditu3 q̃rit:ac nos cupit ſua lõga bonitate ſaluari. S3 ſi ñ ꝯuertimur ſi duri colli ſum':ſi vſq3 ĩ finẽ ĩ maẜ pſeuerauim' aſſidue pecãtiũ ñ miſeẜ de'. di. xciij. diaconi. Quiĩmmo q̃to qs diuti' expectaẜ ſi ñ reuertiẜ grauĩ' puniẜ. Vñ Valeri' maxim'. Lento qdẽ gradu ad ſui vindictã diuina pcedit ira:tarditatem ſupplicij grauitate ꝯpenſat. ¶ Exẽplu3 notabile de carpo diſcipulo Joãnis q auide deſiderabat punitionẽ cuiuſdã ꝯuerſi ad fidẽ: qui ſeduct' fuerat a iudeo ad fidẽ abnegãdã: ſuper quo orãs habuit viſionẽ fornacis ardentis: vñ exhibant capita ſerpentũ trahentium illos duos iudeũ ⁊ ſeductũ ab eo paulatim in fornacẽ. qꝺ ipſe carp' delectabiliẜ aſpiciebat. ⁊ cito int' trahi eos optabat ex zelo iuſticie. Sed xp̃s deſuper apparuit eripiẽs eos de periculo

ſiculo.⁊ carpũ reprehẽdit de ſuo zelo dicens
ſe iterũ paratũ ad crucẽ ſubeũdũ ꝓpter peccato
res. Uide hoc pleni⁹ i legẽdis in legenda reſur
rectiõis.circa finẽ. Sꝫ ⁊ſi pſpera malis in pec
cato pſeuerãtibus deus tribuit. hoc agit ad
retribuẽdũ eis mercedẽ de illo modico bono
qḋ faciũt ħ ne ſit irremuneratũ. Quã rõeꝫ aſſi
gnat Criſ.ſ pe.di.iij.qḋ ergo turbamur.in fi
ne. ❡ Tertiõ alij murmurãt ꝯ deũ aeris intem
perie.vt cũ eſt multa ſiccitas vel cũ eſt nimia
inundantia aquaꝝ.vel cũ eſt intẽſus calor vel
frigus pdurans.⁊ hmõi.q̄ſi de⁹ non bene di-
ſponat iſta. Sꝫ iniuſte murmuraſ. Ná vt diciſ
Sap.viij. Sapiẽtia dei diſponit oĩa ſuauiter.
Sꝫ qꝛ nõ agit ſm velle noſtrũ ideo murmura
mus.q̄ſi ſimus ſapiẽtiores deo. ⁊ velim⁹ eum
inſtruere q°mõ debeat mũdũ gubernaſ. ❡ Ex
emplũ legiſ i Uitas patrũ de quodá ſácto pře
q nunq̃ ir orto poſat hře herbas vel fruct⁹ bo
nos qꝛ ſepe murmurabat de aeris intẽperie.
accidẽs autẽ ad q̄ndá aliũ heremitá inuenit eũ
pulchꝝ ortũ hře.⁊ olerib⁹ ⁊ fructib⁹ repletum.
Interrogauit quõ ei h accideriſ.⁊ qḋ faceret.
Reſpõdit q̄ colebat ⁊ ſerebat.⁊ reſiduuꝫ deo
cõmittebat nõ poſtulás pluuiá vel ſerenũ.ſed
deo dimittẽs totũ.ex quo exẽplo compunct⁹
ſic ⁊ ipſe fecit.⁊ poſtea ipſe bonuꝫ ortũ habuit.

Murmur de aeris inequalitate.

❡ Tertium principale .§.iiij.

ſcꝫ penã quã de⁹ infert p vitio murmuratiõis.
oñdit ps dicẽs. Leuauit ſcꝫ de⁹ manũ ſuá ſup
eos.ſ.ad pſternẽdũ i deſerto diuerſis mortali
bus. Uñ dixit ds Nume.xiiij. Oẽs q murmu
rati eſtis i deſerto a.xx.annis ⁊ ſupra.⁊ mur-
muraſtis ꝯ me.nõ intrabitis in terrá ſup quaꝫ
leuaui manũ meá vt hitare vos facerẽ in ea ꝑ
ter caleph ⁊ ioſue. Et ſic ꝑꝑ peccatũ murmu-
ratiõis qḋ fecerũt ꝯ deũ quaſi nõ poſſet eos in
troducere in terrá ꝓmiſſiõis.poſtq̃ reuerſi ſũt
exploratores ẽre illius dicẽtes illá patriá for-
tiſſimá ⁊ inexpugnabilẽ. vñ ⁊ volebát ſibi du-
cem facere ad reuertẽdũ in egyptũ.illa qua-
dringẽta milia viroꝝ q numerati ſũt.null⁹ eo-
rũ introiuit.ſꝫ mortui ſũt diuerſis tempib⁹ in
deſerto exceptis illis duob⁹ Caleph ⁊ Ioſue:
qui nõ murmurauerant.¦Et hoc ẽt figurat q̄
murmuratores nõ valẽt intrare i regnũ celo-
rum:figuratũ p terrá illá. Vñ ⁊ Grego. dicit
i omelia.ſ.q̄ nullus q murmurat i regnũ celo
rum itrare põt: qḋ veꝝ ẽ qñ eſt mortale.ſ. cuꝫ
odio dei vel hoium:vel táta diſplicẽtia q̄ de-
cidat a charitate dei vel ꝓximi:vel cũ ex locu
tione murmuris ſeqĩ notabile ſcandalũ aliis:
⁊ ſicut tale vitiũ excludit a regno:ita ꝯſter in
ducit ad eternũ interitũ. Uñ in epla iude di.
Ecce venit dñs in ſanctis milibus ſuis facere
iudiciũ ꝯ oẽs:⁊ arguere oẽs impios de oibus
operib⁹ ipietatis eoꝝ qbus impie egerũt:⁊ de

Pena murmurationum.

omnib⁹ duris que locuti ſũt ꝯ deum. Hi ſunt
murmuratores ⁊ querulosi ſm deſideria ſua.
⁊ hec ṽba dicunſ ibi eſſe enoch. Sed i via iſta
aliqñ punit deus iſtos murmuratores. ❡ Uñ
legiſ in Uitas patrũ q̄ cũ qdá ff audiret fre-
quenſ ꝯfratres ſuos religioſos hře varias ꝯſo
lationes ⁊ dulcedines de diuinis in oronibus
⁊ meditatiõib⁹ ſuis.ipſe nihil tale experireſ. ſꝫ
aridũ ⁊ inſipidũ ſe ſentiret ⁊ tedioſũ: q̄dá vice
de nocte acceſſit ad eccleſiá ⁊ añ imaginẽ cru
cifixi ſtans:cepit fortiter murmurare ⁊ ꝯq̄ri i
hec ṽba ꝓrumpẽs. dñe ſi ego ſeruiſſẽ alicui ter
reno dño táto tpe quáto ſeruiui tibi i hac reli
giõe:⁊ tãtũ laboraui p amore tuo:impoſſibile
eſſet qn aliqua vice oſtẽdiſſet mihi aliquod ſi-
gnũ amoris ⁊ affectiõis:⁊ letá faciẽ exhibuiſ-
ſet.⁊ aliquod donũ vel grám impartireſ. Ec
ce tot anis ſeruiui tibi q diceris liberaliſſim⁹ ⁊
piiſſim⁹ ꝑdicaris.⁊ nũq̃ dediſti mihi vná guã
ꝯſolatiõnẽ. Aliis tot ꝯcedis.quot ſepe audio.
mihi añt es ita crud⁹. Et quare dñe táta duri
cia erga me? Nunqd ⁊ ego nõ ſeruio tibi? Cum
q̃ hec ⁊ ſimilia loq̄reſ:ecce ſenſit ſe ſubito re-
cte ꝑcuſſũ.ex quo ictu cecidit in terrá q̄ſi mor
tu⁹. Aduenientib⁹ fratrib⁹ aliqb⁹ ⁊ neſciẽtibus
caſuꝫ ipm.nec loq valẽtẽ ad infirmariá depor
tauerũt vbi loquelaꝫ ⁊ vires aliq̃tulũ recupe
rãs p aliquot dies máſit infirm⁹ cũ tanto feto
re vt vix poſſet ei aliqs ſuire. In q̄ infirmita-
te peccatũ ſuũ recognoſcẽs ⁊ cõfitens: fecit ſe
portari ad eccliam añ illá imaginẽ crucifixi.
ibi humiliat⁹ dicere cepit. O dñe deus me⁹ q̃
iuſte.q̃ pie.me ſupbiſſimũ murmuratorẽ caſti
gaſti.gratiaꝫ tibi ago dñ de⁹ me⁹.nec.n.aliud
mereor ꝓpter impatientiá ⁊ ſupbiá meam. Et
ſubito audiuit vocẽ ſibi dicẽtem. Oportet hu-
miliari qui vult conſolari. Unde ſic humilia-
tus poſtea ſenſit conſolationes ſpirituales.

Exẽplũ de fratre murmurante.

❡ Capitulum tertium de Clamore.

CLamor ponitur iter filias.
ire ſm Grego.⁊ Tho.q in hoc ꝯſi-
ſtit ex ira voces clamoſas ſed ꝯfu-
ſas pferre. Miſceturq̃ cõiter cũ cõ
tumelia vel ꝯtentõne. De clamore inquit ps.
Inueterauerunt oſſa mea dũ clamarem tota
die. Oſſa aĩe ſũt vires anime naturales.vt in
tellect⁹.voluntas ⁊ huiuſmodi.in qnib⁹ ꝯſiſtit
robur aĩe quib⁹ operaſ.ſicut in oſſib⁹ materia
lib⁹ ꝯſiſtit robur corpis. Iſte aũt vires inuete
raſcũt.i.debilitanſ ad bene operãdũ p clamo
rẽ vitioſũ. Sꝫ ſciẽdũ q̄ ẽ triplex clamor. vicꝫ.
❡ Clamor intenſe affectionis.
❡ Clamor horende vel indefenſe offenſionis.
❡ Clamor confuſe perturbationis.
Primus impetrat exauditionem. Secundus
prouocat celeſtem punitionem. Tertius exci
tat ad ſcandalizationem.

¶ Primus clamor ē cum .§.j.
quis magno affectu deſiderat vel petit aliqd
a deo ſm illd ps. Clamaui in toto corde meo
exaudi me dne. Dic Gre. q mltū clamat q mlr
tū amat. Un̄ ⁊ Moyſes cū ſr mare rubꝝ cū fili
is iſrl manēt: ⁊ pharao eos pſeqret ad rducēdū
i egiptū orāti moyſi ſilēter dixit dns. quid cla
mas ad me. Exo. xiiij. Clamor ei⁹ erat ītēſū d
ſideriū q⁹ orabat. Iſte āt clamor itrat i aures
dei: ita q meret exauditionē. ſic dns repromit
tit di. i ps. clamabit ad me ⁊ exaudiā eū. vn̄ ⁊
de pplo iſrl cū pp pctā ſua diuerſ tribulatiōi
b⁹ ⁊ captiuitatib⁹ vrgeret. di i ps. Clamauert
ad dn̄. cū tribularet: ⁊ de neceſſitatib⁹ ſuis liba
uit eos: vt pꝫ i li. iudi. p totū. Sic cananea cla
mās p⁹ Ieſū fuit exaudita ⁊ ſanata filia. Mat.
xv. Sic cec⁹ magiſ ac magiſ clamās. Miſerere
mei fili dauid: fuit illuīat⁹. Lu. xviij. Sꝫ ⁊ pdi
cator iſto mō dꝫ clamare i pplō. ſ. ex itimo affe
ctu. ⁊ ſic audit virtuoſe ⁊ fructuoſe. ſic xps cla
mabat i tēplo nō ſolū voce ſꝫ itēſo deſiderio. ſi
qs ſitit vēiat ad me ⁊ bibat. Io. vij. Sic ⁊ Io.
bap. di vox clamātis i deſto: Mat. iij. De hoc
aūt clamore nō intelligit verbum ps. Quia in
ipſo nō inueteraſcunt: ſed iuueneſcūt oſſa aīe.

¶ Secundus clamor eſt .§.ij.
clamor oſſēſiōis horrēda aliq̄ ꝯmiſſa iniqtas. Eſa. lviij. Nolite
ieiunare ſic vſqꝫ i hāc diē vt audiat i excelſo cla
mor veſter. ſ. vīoꝝ ſceleꝝ: qꝛ talia ieiūia cū hiſ
n̄ placēt. Tria āt vitia pcipue ſt q̄ p ſui horrorē
clamāt ad deū vindictā ⁊ celerē punitionē. ſ.
¶ Homicidium.
¶ Sodomia.
¶ Oppreſſio pauperum.
¶ De pmo dicit dns ad Cayn. poſtq̄ Abel fra
trē ſuū occidit. Vox ſanguinis fris tui clamat
ad me d terra. Gen. iiij. Et qd niſi vt tātū ſce
lus debeā punire celerit. Un̄ ſbito fact⁹ ē vag⁹
⁊ pfug⁹ ⁊ tremul⁹ i mēbris. De 2⁹ dixit dns A
brae. Clamor ſodomoꝝ ⁊ gomorreoꝝ aſcēdit
ad me d terra. ⁊ qd clamabat illoꝝ nefas niſi
ſbitā vindictā. q̄ ꝯtiti⁹ ſecuta ē ſbuerſis ill qn
q ciuitatib⁹ igne ⁊ ſulphure. De 3⁹ di Exo. iij.
Clamorē eoꝝ audiui pp duriciā ⁊c. Et loqt d
oppſſiōe facta hebreis a pharaōe ⁊ pplo ſuo q̄
cito punita ē p multa flagella. Demū aūt i ma
ri rubro ſubmerſo pharaōe cum exercitu ſuo.
Exo. xiiij. ⁊ Iac. v. Ecce merces opārioꝝ q̄o
rū q̄ fraudata eſt a vobis: clamat ⁊ clamor ei⁹
i aures dn̄i itroiuit ⁊c. Dr ēt clamare pctm̄ dū
trahit ad aliud ⁊ clamat vindictā cū nō peni
tet: ſed addit qs malū malo. ſm illd Eſa. xx
xiiij. Et clamabūt piloſi alter ad alteꝝ. Qd ex
ponēs Gre. ait. Piloſus ad piloſū clamat dū
ppetrata iniqtas ppetrādā vocat. De hoc cla
more intelligit dictū ps. qꝛ dū qs clamat to
ta die. i. dū addit pctm̄ pctō ſic inueteraſcūt: ⁊
magis ac magis debilitant potētie aīe ad be
ne operandum. Et qd inueteraſcit ppe interi
tū eſt. dicit apoſtolus: ⁊ ſic clamat vindictā.

¶ Tertius clamor eſt p .§.iij.
cedēs ex turbatiōe. ⁊ hic ē fili⁹ ire. de q̄ aplus clamor
ad Ephe. iiij. Oīs clamor ira ⁊ idignatio tol turbationis.
lat a vobis. Et licet de ſe illud nō ſit mortale
pōt tn̄ eſſe vel rōne cāe ipm pducentis vt ſi p
cedat ex odio vel ira mortali: vel rōne māe in
eo ptinentis: vt ſi clamādo ꝯtumeliā iferat vl
ꝯtentionē ꝯ ṽitatē rei iportātis: vel rōne ſcāda
li ex eo ſequētis. vt cū fit a notabili pſona ex ira
vn̄ alij notabilr ſcādalizent. Et iſto mō dicit
ps in pſona xpi patiētis de iudeis. Apuerunt
ſup me os ſuū ſicut leo rapiēs ⁊ rugiēs qn vi
delꝫ Pilato clamātes vocib⁹ magnis dicebāt
Crucifige crucifige eū. vt teſtāt oēs euāgeli
ſte. Et de hoc ēt pōt intelligi dictū ps. Inue
terauerūt oſſa mea dū clamarē tota die. i. fre
quent. Et qꝛ hmōi clamor cū ira ꝯſuat ſcāda
lū ⁊ p irā ⁊ filias ei⁹ hō ſcādalizet ⁊ ſcādalizet
ſepe: ideo de ſcandalo in. c. ſe. dicendum eſt.

¶ Capitm̄. iiij. de ſcandalo multiplici.

Scandalū oritur i aliquo
ex clamore inordinato alterius ⁊
ex alijs viciꝭ ptinētib⁹ ad iram.
nec nō ex multiſ actib⁹ varijſ alio
rū pctōꝝ. Diffinit aūt ſic. Scāda
lum ē dictū vel factū min⁹ rectū pbēs occaſio
nē ruine: q̄ diffinitio trahit ex dbis Hiero. ſup Scādalū
Mat. ¶ Pro cui⁹ declaratiōe dicit. b. Tho. ij. diffinitur.
ij. q. xliij. ar. i. vt Hiero. dicit. q greco ſcādalō
dr: nos offenſā vel ruinā ⁊ in pactiones dicere
poſſum⁹. Cōtingit. n. qſqꝫ q alicui expōit ali
qd i via eūti corpali cui rei ipingēs diſpōit ad
ruinā ſiue caſū: vt ſi ponat lignum vel lapis in
quē ipigat: vel aliqd lubricū ſup quo pedē po
nēs diſponat ad caſū. ⁊ talis obex dr ſcādalū.
Silr in pceſſu vie ſpūalis ꝯtingit aliquē diſpo
ni ad ruinā ſpūalē alteri⁹ ex dicto vel facto in
quātū. ſ. aliqs ſua ſuaſiōe vel iductiōe vel exē
plo trahit aliū ad peccādū. ⁊ h ppe di ſcanda
lū. Un̄ ps. Iuxta iter. ſ. quo icedebā i via ſpūa
li bonoꝝ opeꝝ ſcādalū poſuerūt mihi. ſ. inimi
ci mei hoīes mali: ⁊ h malis exēplis ſuis. Ni
hil aūt ſm ppriā rōnē diſponit ad ruinā ſpūa
lē niſi q hꝫ aliquē defectuꝫ rectitudinis. qꝛ id
qd ē pfecte rectū magis iuuat hoīem circa ca
ſū q̄ ad ruinā iducat: ⁊ id ꝯuenient diffinit: vt
dictū ē. ¶ Declarādo āt ſingulas pticlas dif Declarat diffinitio.
finitionis: ideo i diffinitiōe ponit dictū vl fa
ctum: nō aūt ꝯcupitū: quo ēt mō cōtingit pec
care: qꝛ dicta ⁊ facta exteriora ſunt: ⁊ aliorꝫ
ſenſib⁹ obijciunt: vn̄ quis pōt iduci ad ruinā.
Sed ꝯcupita vel cogitata ab intra ſūt ⁊ vide
ri nō pñt: vnde nec ſcandalizare ſeu ad ruinaꝫ
diſponere valēt. Iō aūt ſubdit min⁹ rectū: nō

q₂ rectū ſit q̄uis aliud ſit magis rectū: ſicut di cimus rectū eſſe ſuare mādata: ſed recti⁹ ſuare ɔſilia. ſed dī minus rectū: q₂ h₃ aliquē defectū rectitudinis illḋ dictū vel factū. Et hoc vł q₂ eſt ſm ſe malū ſicut peccatū: vel q₂ h₃ ſpeciem mali. ſicut cū aliquis recumbit in idolio: q̄uis ſm ſe non ſit peccatū ſi aliqs hoc faciat non corrupta intentione: tñ q₂ h₃ ſpeciem ſeu ſimilitudinē venerationis idoli. poteſt alteri pbere occaſionē ruine: ⁊ iḋ apſs mōet. i. Theſ. v. Ab oī ſpecie mali abſtinete vos. Cōprehendunť ergo in minus recto tam ea q̄ ſm ſe ſunt mala q̄ ea que hn̄t ſpeciem mali. Dī aūt prebens occaſionē ruine ⁊ nō prebens cām: ex eo q₂ cam importat inductiuū perfectū ⁊ ſufficiens ad aliquid. Occaſio aūt dicit cām ſeu inductiuū ⁊ inſufficiens a ſe. Nihil aūt pōt eſſe alteri ſufficiens cā peccati qḋ eſt ſpūalis ruina niſi pp̄ria voluntas. Sed dictū vel factum alterius pōt eſſe alteri ſolū cā imperfecta ⁊ aliqualiť inductiua ad pctm̄: nō aūt pfecta cā. ⁊ ideo dī occaſio vt importet cām iperfectā nō cām p accidēs ſemp: ⁊ tñ nihil phibet i qbuſdam diffōnib⁹ poni id quod eſt per accidens.

Prebere occaſionē ⁊ accipere occaſionē

¶ Item nota q̄ dī prebens occaſionē. aliud ē enim pbere occaſionē: aliud ex ſe occaſionem accipere. Dictū. n. vel factu₃ alterius pōt eſſe alteri cā peccandi dupli̅r. Uno mō per ſe. alio modo per accidēs. Per ſe qdē₃ qñ aliquis ſuo malo verbo vel facto intendit aliu₃ inducere ad malū: vel ēt ſi hoc ipſe non intendat. tamē ipm̄ verbū vel factū eſt tale qḋ de ſui rōne hēt qḋ ſit inductiuū ad peccandū. puta cu₃ aliqs publice facit aliquod peccatu₃ fornicationis blaſphemie: ⁊ hmōi. vł facit qḋ h₃ peccati ſimilitudinē: vt ſi vir hēat multā familiaritatē cū muliere ſuſpecta: ⁊ tunc pp̄rie hoc faciēs prebet occaſionē ruine: ⁊ eſt i eo ſcandalū actiuū quod eſt ſpāle peccatū. Per accidēs aūt v̄bu₃ vnius vel factū: eſt alteri ſcandalu₃ qñ ēt pter intentionē operantis vel loquētis: ⁊ pter cōditionē operis vel v̄bi dicti aliqs ppter malā ſui diſpoſitionē ex opere alterius inducitur ad peccandū: puta cū aliqs inuidet bonis opib⁹ alterius: ⁊ tunc qui facit actum rectū non dat occaſionem inuidenti ruine ſue quantū in ſe eſt: ſed ille ſumit ſibi occaſionem ſm illud Rom. vij. Occaſione autē accepta per legem ⁊c̄. Et ideo eſt ibi ſcandalū paſſiuū ſine actiuo. ideſt abſq₃ hoc q̄ aliquis det illi occaſionem ruine quandoq₃ reperitur ſcandalum actiuum ſine paſſiuo: vt cum intendit ſuo opere iducere ad malum: ſed ille non acquieſcit. quandoq₃ actiuum ⁊ paſſiuum: vt cum quis agit malum intendens alium inducere ad ruinam: vel de ſe illud opus eſt ad hoc inductiuum: ⁊ alius ex hoc ruit in peccatum: qñq₃ paſſiuum ſine actiuo; vt cū quis ex bonis operibus alicuius ruit puta inuidens: detrahens: iraſcens: ⁊ hmōi.

¶ De ſcandalo quō poſſumus ipm̄ a nobis remouere docet ps. dicēs i pſal. cxviij. Pax multa diligētib⁹ legem tuam ⁊ non eſt illis ſcandalū. .§. j.

De euitatione ſcādali

Sed cōtra q₂ quod ē neceſſariū euitari nō pōt. ſed neceſſariū ē euenire ſcandala xpo dicēte. Neceſſe ē: vt eueniāt ſcandala. Math. xviij. Ergo diligēdo legē dei etiā p hoc ſcādalū vitari nō poterit r̄ndet. b. Tho. ſe. ſe. q. xliij. arti. ij. q̄. auc̄tas illa nō ē intelligēda de neceſſitate abſoluta qn. ſ. hō poſſet vitare ſcandala inq̄tum ſunt pctā ſed de neceſſitate conditionali. Et hoc tripl̅r: vel quia neceſſe eſt pſcita a deo vel pnunciata euenire vt cōiūctim accipiatur qui qdem p ſcientia ñ tollit libertatē arbitrij. qn hō libere ſubeat vel vitet ſcandalu₃. vł neceſſe dī neceſſitate finis. q₂ vtilia ſunt vt q pbati ſūt manifeſti fiant. vł neceſſe dicitur hoc ſuppoſita ɔditiōe hominu₃ q fragiles ſunt ⁊ a peccatis ſibi nō cauēt. ſicut ſi medicus vidēs aliquos indebita dieta vtentes dicat. neceſſe ē illos īfirmari. qḋ intelligēdū eſt ſi nō mutāt dietā. ⁊ hoīes ſi ñ mutāt cōuerſationē eoꝝ malā neceſſe eſt eos ſcādalizare ⁊ ſcādalizari multipl̅r. S₃ docet Pſalmiſta Recte cōuerſari ⁊ ſic vitare ſcandala dicens. Pax multa diligētibus legē tuā. ⁊c̄. Ubi tria. ¶ Prio plectionē opis. ibi. diligētib⁹ legē tuā ¶ Scd̄o ɔſecutionē ide muneri. ibi. pax mlta. ¶ 3⁹ euitationē criminis. ibi. nō ē illis ſcandalū.

¶ Quantū ad primū ſciendū q̄ lex dei pmarie eſt lex charitatis finis oīs legis. .§. ij.

Ois lex vno ſermōe impletur ait apſs. Diliges proximum tuum. quod ⁊ dilectionem dei includit. Et. i. Thimot. i. Finis precepti eſt charitas ⁊c̄. Unum quidem preceptum eſt vnitate finis vnius: q₂ propter deu₃. Propter quod xps dicit. Hoc eſt pceptum meū vt diligatis inuicē. Multa aūt eſt in virtute. propter quod dicitur Lex ɔtinens multa pcepta que deriuantur ab ea ⁊ ad eam reducūtur. ¶ Diligitur aūt lex iſta recogitationē ſepe ꝺ ipa meditādo quō debet impleri ſm illḋ Lex dei eius. ſ. charitatis. icorde ipi⁹ ſc₃ iuſti. Et ps. cxviij. Quō dilexi legem tuam tota die meditatio mea ē. Secundo lectiōne vel auditione. legendo vel audiendo ſepe de ipſa lege charitatis. vnde chriſtus dixit legiſperito in lege ſc₃ ſcripture. quid ſcriptu₃ eſt. quomodo legis. Et reſpōdit. Diliges dn̄m deū tuum. Luc. x. ⁊ Baruch. iij. Audi iſrł mandata vite. Tertio diligitur eīm exercitatione. i. Jo. iij. Filioli diligam⁹ non verbo neq₃ lingua. ſ. tantum. ſed opere ⁊ veritate. i. vera operatione. Probatio dilectionis exhibitio eſt operis. ait Grego. in omel. Et vt dicitur. i. Joh. ij. Qui diligit proximu₃ in luce manet. ⁊ ſcandalum in eo non eſt.

¶ Secundo munus .§.ij. quod ſequit̄ ex ipſa dilectione legis.i.charitatis eſt pax ⁊ pax multa.vt notat ps.cxviij.dicens.pax multa.pax inquit Augu.xix.de ci. ui.dei. dulce nomē.dulcior res a d̄o vt om̄ia appetāt pacē. Et mali quidē nullā verā hñt pacē.q2 nō eſt pax impijs dicit dñs.Eſa.Nā ſi pfeſſores ⁊ pdicatores pmittāt eis pacē cū deo abſoluētes a peccatis quos non debent.⁊ ab hoſtib' exterioribus tamē nō habēt verā pacē. Et hoc eſt quod inuehit dñs cōtra ſacerdotes.ſ. antiqui populi dicens. Hier.viij. Sanabāt cōtritiōnē.i. exterminiū ⁊ deuaſtationē mētiū filie populi mei.i.cuiuſlibet anime cū ignominia dicentes. Pax pax ſcʒ erit vobis.⁊ non erat pax.ſ vera. Imperfecti aūt ſed boni p gratiā pacē quidē habēt.ſed non multā.imo modicā. Sentiūt eñi multā repugnātiā carnis ad ſpiritū.⁊ ſi pualeāt.ſepe etiā cū homib' neſciūt pacē habere.ſed defacili turbant̄.⁊ turbāt pacē alior.cū tamē apl̄us.i. Corin.x.doceat vitare ſcādala alior.⁊ loquitur de idoloticis cibis appoſitis.qui ⁊ ſi poſſet eis veſci abſq peccato.ſi tamē aliquis dicat eſſe idoloticū.vt puta reputans phibitū illō comedere ñ debet cui dicit̄ comedere ſed abſtinere ne turbet illū.⁊ inducat ad ſimilia faciēdū.vel ad iudicandū illū comedētē de peccato graui. Unde dicit. Si fieri poteſt qd̄ ex vob eſt cū om̄ib' hominib' pacē habētes. Sed pfecti in charitate ⁊ veritate qui pfecte diligūt legē dei illi habēt multā pacem. Eſt .n.pax effectus charitatis ſʒ Tho.ij.ij.q.xix. Uñ ſicut poſita cauſa ponit̄ effectus.ita data magnitudie cauſe ſequit̄ effect' mltitudo.pfecta ig it̄ charitas.erit ⁊ multa ⁊ magna pax. Nā cū talis habeat paſſiones ſedatas parum belli ſentit i carne ſua.deo ēt pfecte ſubiect' cū om̄ib' ⁊ in om̄ib' inuenit pacē.ſeruās illō. In omnib' requiē queſiui. Eccl.xxiiij. Et ſic cauēt a ſcandalis quod reſtat declarandum.

¶ Tertio per legem cha- .§.iiij. ritatis pfecte cultat̄ crimē quod ē frequens ⁊ multū cōe. ſcʒ ſcandalū. Unde dicit. Nō eſt illis ſcādalū.quod quidē poteſt eſſe triplicit̄.

¶ Primo ſcādalū actiuū ⁊ infra intentōnem

¶ Secūdo ſcādalū paſſiuū pter defectōnē.

¶ Tertio ſcādalū occaſionatiuū pter intētionem. Diligentib' legē dei ⁊ pfectis in charitate non eſt in ill' aliqō hor pprie ⁊ complete.

¶ Scandalū autē actiuū ſm beatū tho.ij.ij. q.xliij.ar.ij.eſt cum aliqs ſuo dicto vel facto inordinato intendit aliū trahere ad aliqō peccatū.hoc autē ſemp ē peccatū. Nā om̄e qō recedit a rectitudine rōnis eſt peccatū.ſʒ p ſcādalū actiuū recedit̄ a rectitudine rōis vt patet ex diffinitione eius.cū dicit̄ q eſt factū vel dictū min' rectū.i.ñ rectū. Hoc ēt oñdit apl̄us di. Roma.xiiij. Si pter cibum fr̄ tuus cōtriſtatur.ſ.ſumēs ide ſcandalū iā nō ſm charitatē ambulas. Et loquit̄ de idoloticis ſed illō qō ē ɔtra charitatē vel pter charitatē dei ⁊ pximi peccatū eſt. Pertinet enim ad charitatē impedire primū a peccato q̄tum in eo eſt.qō fit p fraternā correctionē.que eſt actus exterior charitatis.ſʒ p ſcandalū actiuū ex intentione querit qs nocumentū ſpūale.⁊ ſic agit cōtra charitatē ⁊ actū fratne correctiōis. ¶ Eſt autē nō ſolū peccatū ſed ſpeciale diſtinctum a ceteris ſcādalū actiuū ⁊ ex intētione. Et rō ē ſm Tho.q.ea.arti.iii. Finis qui intendit̄ in opibus humanis cōſtituit ⁊ dat ſpēm in moralibus ſiue vitijs ſiue virtutibus.vñ vbi eſt ſpālis finis in opeibi eſt ſpecialis virtus vel vitium oppoſitū. Sed in tali ſcandalo eſt ſpecialis finis.ſ.intēdere ruinā ſpūalem.i.peccatum primi: Et q̄uis ex quolibet actu peccati poſſit quis intendere ruinā pximi.dum.ſ.agit illud ea intentione vt ſuo exēplo vel verbo inducat aliū ad malū.vt furādo.occidendo.peierādo. fornicādo.⁊ hmōi. pter q oē peccatū poteſt eē materia ſcādali actiui.tamē vltra mali tiam materie ex illa ſpeciali intentione inducēdi aliū ad malū p illō habet q ſit ibi ſpeciale peccatū. Sed poteſt etiam reperiri iſtō peccatū ſpeciale ſcandali ſine materia alior peccator.cū videlicet quis facit aliqd q de ſe nō eſt malū ſed habet ſimilitudinē mali intēdēs per illd inducere ad ruinā.ſicut ſi qs recūberet in idolio vel comederet idolatica ea intētione vt induceret alios ad ſimilia faciendū in venerationē idoli.qō tamē ipſe ñ veneraret̄ illud de ſe malū non eēt.ſed pter intentiōnē prauā cōmitteret ſpeciale peccatū: Uñ ⁊ apl's admonet a talibus abſtinere etiam nō intēdēdo ruinā proximi dicēs Ro.xiiij. Bonum ē nō māducare carnē ⁊ nō bibere vinū:nec in quo frater tuus offendit̄.aut ſcandalizatur.aut infirmat̄.ſ.agere que.ſ.qs poteſt cōmittere ſine piculo vel detrimēto perſone ſue. Et appellat offenſionē indignationē alicuius cōtra eum q peccat. Infirmitatē vero promptitudinē ad ruinā. Scandalum aūt ipſam impactionē.ſ. ruinā in peccatum vel retardatio a bono.⁊ ab oibus cauendū. ¶ Eſt autem iſtud peccatum aliquādo mortale aliqn̄ veniale. ſm Thom̄.i illj. Nā mortale ē cū quis p ſuum verbū vel factum qōcūq intendit inducere ad mortale. Silr̄ etiam ſi qs p actū peccati mortalis intēdit inducere ad veniale eſſet mortale. puta ſi quis inferat alicui cōtumeliā.detractionem.⁊ deriſionē notabilē vt faciat illū iraſci vel indignari ⁊ huiuſmōi. Sʒ p actū peccati venialis intendit inducere ad peccatum veniale ēt veniale ē. De tali ſcādalo mortali dicit xp̄o

quō mali ⁊ iuſti habeāt pacem

Scād'lū ſpāle peccatū

ſcādalū actiuum

Aliquādo eſt mortale

Math.xviii. Qui ſcandalizauerit vnuz de puſill' his expedit ei vt ſuſpendat mola aſinaria i collo eius. ⁊ demergat in pſūdū maris. vbi dicit Hierony. Multo melius eſt pro culpa breuem recipere penam ꝙ eternis cruciatib' ſeruari. ſed pena eterna non debetur niſi p mortali. Uñ ex hoc oſtendit ſcandalum actiuū aliquando eſſe mortale. Ad quod etiā fac̄ qđ ait apoſtol'. i. corin. viij. vbi loquēs de ſcandalizātib' alios operib' ſuis. inquit. pcucie͞tes ↄſcientiā fratrū infirmā in chriſtū peccaris. ſʒ peccatū quod in deū cōmittit eſt mortale. qꝛ ſolū mortale auertit a deo. ſcādalizare autē alios eſt peccare i deū ſm inductā auctoritatē. Ad idē facit quod ait Auguſ. de pe. di. i. noli putare te nō eſſe homicidā cū fratri tuo malum pſuades. ſ. mortale. Si. n. fratri tuo malum pſuades: occidis te. ⁊ aliquādo frēm ipſuʒ cū ſcʒ aſſentit pſuaſioni male. quod ē ſcandalizare. Nō autē occidit aīa niſi p mortali inq̄ztū ſcʒ priuat̄ p illud gratia. Sic ſcandalizauit Balaaʒ ariol' filios iſrael. ſeu poti' docuit. Balaac regē moabitarū quomō ſcādalizaret populuʒ iſrael. prout dicit Apocal. ij. Docebat balaac ſcʒ ipſe Balaam mittere ſcandalū corā filijs iſrael. ↄſulēdo vicʒ ꝙ mulieres ornatas. moabitas mitteret ad caſtra filioꝝ iſrael cū idolis eoꝝ vt inclinarent eos ad fornicādum cū eis. ⁊ p hoc ad idolatrandū. quod malū ſecutū ē. ſʒ acciter punitū cū illis q ↄſulerūt ⁊ dederūt illud ſcandalum. vt pʒ Numeri. xxiiij. ¶ Iſtō

Nō ē in pſectis.

aūt ſcandalū actiuū nō eſt impſectis. ⁊ d̄ ipſis loquitur auctas pꝫ. Nō eſt illis ſcādalū actiuū. ſ. pſectis. Et rō ſm Tho. q. c. arti. vi. qꝛ ſcādalū actiuū ꝓprie eſt cū aliqs facit vl' dicit aliquid intēdēs inducere ad ruinā. vel ſi nō intēdit hoc ipſuʒ. tñ op' tale eſt vt natū ſit iducere aliū ad ruinā quod euenit qꝛ inordinatū eſt. ad pſectos aūt ptinet ea que agūt ſm regulaʒ rōnis ordinare ſm illud. i. Coꝛ. xiiij. Omnia honeſte ⁊ ſm ordinē fiāt i vobis. ⁊ pcipue hāc cautelā adhibent in his in qb' nō ſolū ipi nō offenderēt ſed etiā alijs offenſionē parent. Et ſi quid in eoꝝ dictis vel factis ab hac moderatione decit. ſʒ ꝓuenit ex infirmitate humana ſm quā a pſectione deficiūt. Nō tñ intantū deficiūt vt multū ab ordine rōnis recedat ſed modicū ⁊ leuiter qđ nō eſt tam magnū vt ex ſʒ ratiōabiliter poſſit ab alio ſumi occaſio peccādi. ⁊ pcipue mortaliter qđ importat ſtricte ruinā. Docuit xpc ſuo exemplo vitare alioꝝ ſcandalū quādo ſoluit tributū cū tamen nō teneretur di. Petro. Ut nō ſcandalizemus eos. vade ad mare ⁊ mitte hamū. Math. xvij. Quo exemplo docet Greg. cum quis ſcandalizatur ex infamia orta cōtra aliquos debet oſtēdere innocentiā ſuā ſe excuſando ad tollendū ſcandalū ortū. xi. q. iij. inter verba. ¶ Scandaluʒ

Scādalū paſſiuū aliqn̄ mortale.

paſſiuū dr̄ ſʒ Thomā ſcđa ſe. q. xliij. ar. iij. cū quis ex dicto vel facto alterius bono vel malo vel habenti ſpeciem mali ſcandalizatur. id eſt. in aliquod peccatuʒ ruit. Nō. n. ruit quis ruina ſpūali niſi p aliquod peccatū. Nō eſt. n. ſcandalū paſſiuū ſpāle peccatū. quia ex dicto vel facto alteri' cōtingit aliquē ruere ſʒ quodcunqꝫ genus peccati. Nec hoc ipſum quod eſt ſumere occaſionē peccandi ex facto vel dicto alterius conſtituit ſpecialē rationē peccati. qꝛ nō importat ſpecialē deformitatē ſpāli virtuti oppoſitā. Et hoc ſcandalū paſſiuū quandoqꝫ eſt veniale cū ſcʒ quis ex facto vel dicto alteri' inordiato ruit in veniale peccatū. Mortale autē eſt cuʒ ex inordinato facto vel dicto alterius labitur in mortale ſiue hoc intendat ſiue non intendat ſcandalizans ⁊ aliquādo ſine peccato alterius quis ſcandalizatur grauiter peccās. ſicut cum quis turbat vel aliquod malū agit ex bono opere vel doctrina rationabili alterius. Et ſic pharisei audito verbo a chriſto ſcʒ non quod intrat per os ⁊c̄. ſcandalizati ſunt. Math. xv. Et ſic apoſtoli ex paſſione chriſti ſcandalizati ſunt. Nam videntes eū capi ⁊ ita male tractari amiſerunt fidem de eius diuinitate quam prius ipſi crediderant per multa ſigna probabilia edocti. Et ſic in ruinam ceciderunt. ſecundum illud quod predixerat eis dicens. Omnes vos ſcandaluʒ patiemini in me nocte iſta. Math. xxvi. Et certum eſt ꝙ in chriſto nullum fuit peccatū. nec etiā i apoſtolis predicantib' fidē chriſti quod tamen erat iudeis ſcandalum. vt dicit. i. Corint. i. Et ſic ſcandalū actiuū erat nō i chriſto ſed i ſcādalizatis. quia ipi ſe ſcandalizabāt ex indiſpoſitione ſua ſumentes ſibi ruinaʒ ex facto vel dicto chriſti quod nō erat de ſe inductiuū ad ruinā ſed ad virtutē. ſm Thomā vbi ſupra. Et Math. xi. Beat' qui non fuerit ſcādalizatus i me. id eſt. qui videndo vl' audiendo paſſionē meā nō inde dedignetur ex hoc credere diuinitatē meā propter ignominiā paſſionis. Hoc auteʒ ſcandalū paſſiuū proprie nō reperitur pſectis in charitate. ⁊ ſic dicit pſalmiſta. Non eſt illis ſcʒ perfectis ſcandalū paſſiuū ⁊c̄. Et ratio ſʒ Thomā ſe. ſe. q. xliij. arti. v. ¶ Scā-

Nō ē in pſectis.

dalum paſſiuū importat quandam cōmotionem animi a bono in eo qui ſcandalum patitur. Nullus autem cōmouet qui rei immobili firmiter inheret. Maiores autem ſiue perfecti ſoli deo inherent cuius eſt immutabilis bonitas. quia ⁊ ſi inherēt ſuis prelatis non inherēt eis niſi inquantum ipi prelati inherēt chriſto. ſm illud. i. Corinth. iiij. Imitatores mei eſtote ſicut ⁊ ego chriſti. Unde quātumcūqꝫ videant alios in ſuis dictis vel factis inordinate ſe habere ipſis a ſua rectitudine non recedūt. ſm illđ pſ. Qui confidunt in dño ſicut mons

ſyon.ſ.ſirmi erāt.nō cōmouebit in eternuʒ q
habitat in hieruſalē. Nō ergo in his q pſecte
adherent deo p amorē inuenit ſcādalū:quis
n.pſecti viri ex īſirmitate carnis incidāt iter-
dū in aliqua pctā venialia:nō tñ ex aliorū di-
ctis vel factis ſcandalizant ſm pſectā rōnem
ſcandali:ſʒ pōt eſſe i eis aliq̄ ppinq̄tio ad ſcan
dalū.ſm illud ps. Mei aūt pene moti ſunt pe
des:qꝛ zelaui ſup iniquos ꝛc. Qd aūt dixit xps
Petro. Scandalū es mihi. Math.xvi.ibi ſu-
mit improprie ſeu large ſcandalū p īpedimen
to:nō.ſ.qꝛ xps fuerit ſcādalizatꝰ:ſed qꝛ cū nar
raſſet paſſionē ſuā xps diſcipulis in via Petrꝰ
pietatis affectu ad eū poſuit ſe ante eū q̄ſi im
pedire volēs iter ſuū ad locū paſſiōis dicens:
Propitius eſto tibi.nō erit tibi hoc: iō xps di
xit ſibi. Uade poſt me ſcandalū es mihi.i.īpe-
dire vie paſſionē. Nō ergo pſecti:ſed īpſecti ꝛ
mali ſūt:q de facili ſcandalū paſſiuū icurrūt:
Unñ Hiero.ſuper illud Math.xviij. Qui ſcāda
lizauerit vnū de puſillis iſtis dicit. Nota q q
ſcādalizat paruulos ē.i.impſectꝰ.maiores.n.
ſ.perfecti ſcandalū nō recipiūt. O quanta fa-
tuitas hoīum vt imitari velint exēpla malorū
ꝛ nō pborū. Quis eſt ille tā demēs q ſi videat
aliū in fluuiū ſe iactare.vel ſe vulnerare: aut
res ſuas pijcere.velit illū imitari ēt ſi ſit potēs
vel ſapiēs:ꝛ nō potius illū irrideat: illūqꝫ imi
tet q q̄rit pmotionē bonorū ſuorū. Et q̄ ſunt ea
bona niſi virtuoſa opa. O quanta fragilitas p
ſonarū vt ex quolibet leui ūbo vel inordiato fa
cto pmittat ſe ſcādalizari.i.ruere i aliqđ ma-
lū. Et iō ſignant dī Math.xviij. Ue mūdo a
ſcādalis. Multi.n.icidūt i magna pctā qbꝰ veli
dānatōis reſuat ex fcis ꝛ dictis aliorū. ¶ Docet

Docet xps ſcā dalū vi tare.

aūt xps ibidē vitare occaſiōes qbꝰ qs ſcādali
zat dicens. Si oculus tuꝰ dexter ſcādalizat te
erue eū ꝛ pijce abs te. Et idē dicit de pede et
manu. Ubi notādū q nō dʒ illđ intelligi ita
ſuperficialiter ſicut fecit ille iuuenis q ſ audiēs
a btō Petro martyre cū ſibi pfeſſus eēt q pe-
de calcē dediſſet mři:abſcidit ſibi pedē.ſed tñ
miraculoſe fuit p eū ſibi reſtitutꝰ. Quātū igit
ad ſenſū litteralē vult dicere xps.q ſi oculꝰ.i.
aſpectꝰ alicuius reſpicit aliquā mulierē ſcandaliza
uerit te.i.dat tibi occaſionē ruēdi in pctm tē-
ptatiōis pcupiſcentie:vel odij:vel auaricie:ꝛ
hmōi:ita.ſ.q ex viſu talis rei vel pſone ruis in
pctm:vel fortiter ipugnaris remoue a te talē
aſpectū non reſpicias illud.ꝛ ſic oculū ſalubri
ter eruiſti ꝛ nō ſcandalū recipies inde. Silr de
pede ꝛ de manu itelligendo.p pede acceſſū ad
aliquē locum qui videat multis vtilis. ſed ſi
eundo ad talē locū ſcandalizaueris:qꝛ ibi
ſunt qui te ad peccatū inducant:nō vadas:et
pedem abſcidiſti. Si manus tua dextera.i.ali
quod opus ēt qđ in ſe eſt piuʒ vel ſpūale vel in
ductiuū ad peccatū:puta audire cōfeſſionem

alicuius:vñ cadis i laſciuiā:vel quē nō intelli
gis i ſuis factis ppt ignorātiā tuā: abſcide.ſ.
nō facias tale opus. Moraliter vō oculus dex
ter eſt pſideratio ſpeculatiua vel exercitiū vi
te pteplatiue:vel doctor aut pſiliarius vl p-
latꝰ alicuius:manꝰ eſt exercitiū vite actiue vl
aliquis amicus vel benefactor quo indiget vl
operando vel i viuēdo vel ſubueniēdo neceſſi
tati ſue. Pes ē affectio in aliquā pſonā. Unde
Aug. Pes meus eſt amor meus eo feror quo
cūqꝫ feror. Que affectio ꝛ ſi videatur ſpūalis ſi
ſcandalizat te:qꝛ inde plurimū tpis amittis ꝛ
in dei amore tepeſcis:vel in tēptatiōe icidis
graues vel alias gētē pturbas.ꝺ hoc murmu
ratur ppter indiſcretā hmōi conuerſationem
oīa iſta tollenda ſunt ēt ſi vtilia multū viderē
tur:vt nō incidat quis in ſcandalū paſſiuum.
Et idē de affectiōibus inordinatis ad liberos
ꝛ ad honores officia gradus ꝛ hmōi. Unde ꝛ
puer.xxij. Noli eſſe amicus hoī iracundo ꝛc.
ne ponas ſcandalū aīe tue. Et eccli.vij. dicit.
Noli querere fieri iudex ſi ñ vales virtute erū
pere iniquitates:ne ponas ſcandalū in agili-
tate tua. Et eccli.xxxij. Ne tradas te vie labo
rioſe.ne ponas aīe tue ſcandalum. Et xps ait
Jo.xvi. Hec locutus ſum vobis vt nō ſcādali
zamini. ¶ Scandalū occaſionatiuū eſt qđ eſt

Scāda lū occa ſionati uum.

p accidēs:ꝛ pter intētionē:vt cum qs ſuo di-
cto vel facto inordinato nō intēdit dare alte-
ri occaſionē ruine:ſed ſolū ſue ſatiſfacere vo-
lūtati:ꝛ ſic ſcādalū nō eſt ſemp ſpāle pctm.qꝛ
qđ eſt p accidēs nō pſtituit ſpēm ſm.b.Tho.
ſ.ij.q.xliiij.arti.iij. Et ſcādalū pōt eē ꝛ venia
le ꝛ mortale. Ueniale cū.ſ.qs pmittit actum
peti venialis:vel actū qui ſm ſe nō ē pctm ſed
hʒ aliquā ſpēm mali cum aliq̄ leui indiſcretio
ne:vñ aliquis ſcandalizat ſeu trahi pōt ad ali
quod pctm. Mortale aūt cū pmittit actū pcti
mortalis alijs manifeſtū.ſiue ēt qꝛ pēnit ſalu
tem primi:vt ꝛ p ea pſeruāda nō pmittat ali-
quis facere qđ ſibi licuerit quantūcūqꝫ qs ſcā
dalizet:ꝛ tunc etiā cōmittendo q eſſet ꝺ ſe ve
niale vel haberet ſpecieʒ mali eſtimādo q ali-
quis ex tali actu eius rueret in aliqđ mortale.
ꝛ ſine ſui periculo vel detrimento poſſet illud
dimittere ꝛ non faceret:qꝛ nō curat de ſalu-
te proximi dummodo ſue voluntati ſatiſfaci-
at eſſet ei mortale.quia contra charitateʒ qua
quis tenet prouidere ſaluti proximi:ſicut mu
lier perpendens vel eſtimās ex ſignis aliqueʒ
trahi ad concupiſcentiam ſui extra matrimo-
nium offerat ſe indifferēter aſpectui illius nō
intendens et hoc illum inducere ad concupi
ſcentiam ſuam.ſed nec etiam de hoc curans
ſed volens ſatiſfacere voluntati ſue ſeu leuita
ti in diſcurrendo per loca vel morādo ad oſti
um domus vel feneſtras et quadam curioſi-
tate vel vanitate:vt laudetur de pulchritudi-

ne mortale eſſet. Secus autem ſi hoc non eſtimaret vel nō bene poſſet illa dimittere: vt qa oportet ire ad eccleſiam vel alia loca. ⁊ aliq̄ndo cum vicinis morari in via ne reddat ſe alijs oneroſam: ⁊ de eo diſplicentiā habeat. Similiter cum quis habet nimiam familiaritatem cum aliqua perſona ſuſpecta. ⁊ ſentit homines ſcandalizari: nepharia de eis iudicando ⁊ loquendo: nec vult dimittere non curās ꝙ alij ſcandalizentur: quāuis nō intendat aliquod nepharium: nec illos ſcandalizare cum non ſubſit cauſa neceſſaria illius familiaritatis. peccat mortaliter dando occaſionem talis ruine. Et de hoc intelligitur illud Math. decimooctauo. Veh illi per quem ſcandaluz venit. Veh autē importat damnationē eternam. Et ſignanter dicit venit. quaſi dicat etiam ſi hoc non intenderet ſcꝫ ſcandalizare: tamen opus eius tale eſt ꝙ inde venit ſcandalū. O q̄ʒ hoc miſerabile peccatū in mundo abūdat ⁊ nullam videntur ſibi homines facere conſcientiam: ornatus mulierum tam vanus. tripudiatus ⁊ cantus quid eſt niſi magnum ſcādalum ⁊ laqueus animarum. Ecce mulier inquit Salomon prouerbioꝝ ſeptimo. In habitu ornata meretricio ad capiēdas animas. quaſi dicat ad hoc operatur ille ornatus ad ſcandalizandum ⁊ capiendum animas peccato luxurie. Verba ⁊ geſtus laſciuijs plena que dicunt quotidie iuuenes inuicem et loquacitate vel ſolacio. quid ſunt niſi magnum ſcandalum ſibi ⁊ alijs audientibus. Corrumpunt enim bonos mores colloquia mala. ait apoſtolus primo Corinthiorum decimoquinto. Cōtumelie. detractiōes. deriſiōes. ſuſurrationes. contētiones. ⁊ pturbatiōes generāt vtiq̄ magnum ſcandalum alijs. Eccleſi. xxiij. Superbꝰ ⁊ maledicus ſcandalizabit. ſ. alios. Blaſphemie. periuria. maledictiōes. fraudes. non audire diuina: ⁊ nō ſumere ſacramēta: ⁊ alia mala opera: que vidēt filij in parētibꝰ ſuis: qd ſunt niſi magna ſcādala eis vt ſilia diſcāt operari.

Scādalū ꝑlatorum.

¶ Mala vita manifeſta rectoꝝ ⁊ prelatorum eccleſie. ambitio. auaricia. ſimonia. pompa veſtium. exquiſite epule. ſpecies varie luxurie. nōne magnū ſcandalū totius populi xpiani? Vñ dñs Malach. ij. Scandalizaſtis plurimos in lege. ſ. ꝓpter exempla male vite veſ. Et Hiero. de eis. Hi vertūt in laqueū tortuoſum ponentes ſcandalū in oī loco. xxiiij. q. iij. Transferūt. Sed vt dicit. b. Greg. Scire debent prelati. ſi vnq̄ delinquāt: qꝛ tot mortibꝰ digni ſūt quot exempla pditionis ad ceteros tranſmittunt. ſcđa. q. prima. Notum. Dʒ ergo quilibet cauere: ne verbo vel facto aliquem ſcandalizet. iuxta illud apli. ij. Corin. vi. Nemini dantes vllam offenſionē vt non vituperetur miniſterium noſtrum. Perfecti in charitate vtiq̄ ſunt liberi etiam ab hoc genere ſcandali. Naʒ ⁊ ſi cōmittunt aliquādo aliqua peccata tamen non ſunt talia ⁊ tam magna ꝙ aliquis rationabiliter poſſit ſibi ſumere occaſionem ruine ſpiritualis ſecundum Thomā vbi ſupra. arti. vi. ⁊ ſic de huiuſmodi. Par multa. ⁊c. ⁊ hoc dum perſeuerant in perfectione. Poſſunt. n. a. gratia diſcedere. ⁊ tunc facta eorum mala q̄ nota fiūt magis ſcandalizāt q̄ʒ alioꝝ. Et ex hoc aggrauaſ peccatū eorum magis q̄ʒ aliorū. Et ſi arguatur in cōtrarium qꝛ Petruʒ poſt aduentū ſpiritusſancti fuit in ſtatu perfectorum. ⁊ tamen gentiles conuerſos ſcandalizauit in obſeruatione legalium. Unde dicit aplus ad Gala. ij. Cum vidiſſem ꝙ non recte ambularet ad veritateʒ euangelij dixi cephe. i. petro coram omnibus. Si tu cuʒ iudeus ſis gentiliter ⁊ non iudaice viuis. quomodo gentes cogis iudaizare. ergo ⁊c. Reſpondet Thomas vbi ſupra. arti. vi. ꝙ petrus peccauit quidem ⁊ reprehenſibilis fuit ſecundum ſententiam Auguſtini ⁊ ipſius pauli q̄uis Hieronimꝰ dicat contrariū in hoc ꝙ ſubtrahebat ſe a gētilibus vt vitaret ſcandalum iudeorum. quia hoc incaute aliqualiter faciebat. ita ꝙ gētiles ad fideʒ conuerſi ſcandalizabantur. Non tamen factum petri erat ita graue peccatum ꝙ merito poſſent alij ſcandalizari. ⁊ ſic patiebantur ſcandaluʒ paſſiuum abſq̄ hoc ꝙ in petro eſſet ſcandalum actiuū. ſed indiſpoſitio aut impfectio eorum eos ſcandalizabat.

¶ Queritur vtrum bona ſint dimittenda propter ſcandalum aliorū vitandum. .§. v. ¶ Et pmo de ſpiritualibus bonis. ¶ Secundo de temporibus. ¶ Tertio de ſacramentalibus. ⁊ vtruʒ mutanda. ¶ Et ꝓ fundamēto huius materie ſumatur regula iuris que dicitur Vtilius ſcandalum naſci permittitur q̄ʒ veritas dimittatur. extra de re. iuris. Vtilius. ¶ Ubi gloſa. ibi. ⁊ beatus Tomas in. iiij. notant triplicem veritatem ſcꝫ vite. doctrine. ⁊ iuſticie. ⁊ dicit beatus Hieronymus ꝙ dimittendum eſt propter ſcandalum ſcilicet vitandum omne quod pretermitti poteſt ſalua triplici vitate. ſ. vite: doctri. ⁊ iuſtitie. Quinimo ⁊ vitas iuſticie ⁊ doctrine qñq̄ ꝑpꝫ ſcandalū dimittēda eſt ſm Tho. Ray. ⁊ Ul. Unde dantur verſus. Eſt veritas vite doctrine iuſticieq̄. Primum ſemper habet duo alia propter ſcandalum linque ſcꝫ aliquando. Qđ intelligendum eſt non quidem vt doceatur aliqua falſitas propter ſcandalum vitandum: ſed vt taceatur veritas non neceſſaria. Et ſimiliter nulli fiēda eſt iniuſticia. ſcꝫ vt damnetur innocens ꝓpter vitandum ſcandaluʒ aliorum. ſed dormire poteſt ſeueritas vt nō puni

Triplex veritas

antur qui meruerũt. ¶ De bonis igit̃ ſpiritua-
libus q̃ reperiunt̃ in veritate vite iuſticie ⁊ do-
ctrine. cũ q̃rit̃ vtrũ ſint dimittenda pp̃ ſcanda-
lũ vitandũ. Rñdet. b. Tho. ij. ij. q. xliij. ar. vij.
φ q̃ iſta nõ hʒ locũ in ſcãdalo actiuo q2 nihil
faciendũ eſt cũ ſcãdalo actiuo qδ eſt factum
vel dictũ min⁹ rectũ ſʒ habet locũ in ſcandalo
paſſiuo. p cuius declaratione notandũ φ i ſpi-
ritualib⁹ bonis q̃dã ſunt de neceſſitate ſalutiſ
q̄ pretermitti non pñt abſq; peccato mortali.
Manifeſtũ ẽ aũt φ nullus dʒ peccare mortali-
ter vt alterius pctm̃ ipediat. Et rõ eſt. q2 ma-
gis tenet̃ q̄libet ſuã ſalutẽ ſpũalẽ diligere q̃
cuiuſcũq; alteri⁹. cũ nõ ſolũ ipe act⁹ dilectõis
ſed ẽt ipſe ordo diligẽdi ſit in p̄cepto. q̃ eſt vt
pri⁹ ⁊ magis ſe q̃ alium diligat ſm̃ Tho. Fa-
tue ergo faciunt q̄ pp̃ tollendũ ſcandalũ alio-
rũ q̃tũcũq; graue peierant vel aliqδ crimina-
le faciũt. qδ tñ frequẽter accidit. quinimo nec
veniale cõmittendũ ẽ pp̃ alioꝝ ſcandalum vi-
tandũ. q̃uis h̄ aliq̄ dixerint φ. b. tho. vbi. ſ. re-
probat. Et rõ eſt ſm̃ ipſuʒ. q2 hoc iplicat ꝯ̃ria
Nã ſi faciendũ eſt iã nõ ẽ malũ nec peccatũ.
Nullus eniʒ peccat faciendo φ dʒ. ſi autẽ pec-
catũ eſt: eligibile nõ eſt. ergo fieri non dʒ. Ad
qδ facit qδ ait. Aug xxij. q. ij. Faciat. Luʒ ſa-
luti hoĩs niſi peccãdo ꝯſulere non poſſit. iaʒ ſe
exiſtimet nõ h̄re qδ faciat. Et q̃uis p veniale
nõ tollat̃ hoĩ gr̃a p quã eſt ei ſalus. tñ inq̃tum
veniale diſponit ad mortale. ⁊ ſic vergit in de-
trimẽtũ ſalutis. Vñ ꝯ veritatẽ vite põt bñ qs
aliqñ facere q̄d· qδ ex genere eſſet veniale vt
verbũ ocioſũ ⁊ tñ dicendo ad tollendũ ſcãda-
lũ vel ad ſubleuandũ tediũ. tũc nõ erit pecca-
tũ nec p̄prie ocioſũ niſi materialiter. ¶ Que-
dã alia bona ſpũalia ſunt que non ſunt de ne-
ceſſitate ſalutis. vt dare elemoſynaſ. ieiunare
ingredi religionẽ. ⁊ hmõi. Et in his diſtinguẽ-
dũ de ſcãdalo q2 aut ſcandalũ qδ ex eiſ oritur
p̄cedit ex malicia eoꝝ. ſ. aliq̄ volũt ipedir̃ hmõi
ſpũalia bona ſcãdala ꝯcitando. Et h̄ dĩ ſcãda-
lũ phariſeoꝝ q̄ de doctrina xp̃i ſcãdalizabant̃
⁊ h̄ cẽt ꝯtẽnẽdũ ſicut xp̃s docuit Math. xv. di-
cẽs. Sinite eos. ſ. ſcãdalizari. nec dimittatis
bona opa p̄pter tale ſcandalũ ex malicia p̄ce-
dens. aut ſcãdalum p̄cedit ex infirmitate vel
ignorantia. ⁊ dĩ ſcandalum puſilloꝝ. Et pro-
pter hoc ſcãdalum. ſpũalia opa ſunt occultan-
da vel interdũ differenda vbi periculũ nõ imi-
net quouſq; reddita rõne ſcandalũ ceſſet. Si
autẽ poſt redditã rõnẽ hoc ſcandalũ duret. iã
videt̃ ex malicia eẽ. Et ſic p̄pter ipſum nõ ſũt
hmõi opera ſpũalia dimittenda. ¶ Notandũ
ẽt ſm̃ b. Tho. vbi. ſ. φ i veritate vite et doctri-
ne ⁊ iuſticie nõ ſolũ ꝯprehendit̃ id qδ ẽ de ne-
ceſſitate ſalutis. ſed etiã illud p φ perfectius
p̄uenitur ad ſalutem. ſm̃ illud. i. Chorinthi.
xiij. Emulamini cariſmata meliora. ¶ Unde
ꝯſilia non ſunt ſimpl̃r p̄termittenda nec etiaʒ
opa miſericordie pp̃ ſcãdalũ. ⁊ ſi ſint interdũ
occultãda vel differenda p̄pter ſcandaluʒ pu-
ſilloꝝ vt dictum eſt. Si ergo p̄pter ingreſſum
religionis alicuius parẽtes vel alij ſcandalizã-
tur vſq; ad mortẽ aĩe vel corporis. nõ dʒ aliqs
p̄pter h̄ dimittere ingredi religionẽ. Et oĩa
mala q̃ inde ſequerent̃ nõ iputant̃ ei q̄ ingre-
dit̃. ſed illis qui faciunt ſeipſos ſine cã ſcanda-
lizantes. Si tñ ex aliqua dilatione iſta ſcan-
dala auferri veriſimiliter eſtimarent̃ ⁊ illi pe-
riculũ nõ iminerct nõ valẽdi poſtea religionẽ
igredi differre deberet. ¶ Sciendũ ẽt φ ob-
ſeruatio ꝯſilioꝝ ⁊ impletio operũ miſericordie
ſunt q̃ñq; de neceſſitate ſalutis. qδ patet i hiſ
q̄ iã vouerunt ꝯſilia ⁊ in his in quib⁹ ex debi-
to iminet defectibus alioꝝ ſubuenire vel in tẽ-
poralibus. puta paſcẽdo eſurientẽ. vel in ſpũa-
libus docẽdo ignorãtes. ſiue fiat debitũ pro-
pter iniunctũ officiũ vt pʒ in prelatis. ſiue pro-
pter neceſſitatẽ indigentis. ⁊ tũc eadem rõ eſt
de hmõi ſicut de his que ſunt de neceſſitate
ſalutis. ¶ Quantũ igit̃ ad veritatem doctrine
cũ dicit̃ p̄pter ſcandalum eſſe dimittenda. h̄
eſt ſic intelligendũ ſʒ. b. Tho. vbi ſupra. vt nõ
quidẽ doceat falſum aliqδ p̄pter vitandũ ſcã-
dalũ. q2 hoc eſt de neceſſitate ſalutis. ſ. nõ do-
cere falſitatẽ ſed veritatem. ⁊ etiam nõ tacere
veritatẽ cum eſt neceſſe pro ſalute alioꝝ. Vñ
Chryſ. dicit φ non ſolũ p̄ditor eſt veritatis q̄
tranſgrediens veritateʒ palã pro veritate mẽ-
dacium loquit̃. ſed etiam q̄ nõ libere veritatẽ
p̄nunciat. quã libere p̄nunciare oportet. aut
nõ defendit veritatẽ quã defendere cõuenit.
p̄ditor eſt veritatis. xi. q. iij. nolite. Sed ipſe
actus docendi poteſt pretermitti ſm̃ cõgruẽ-
tiam temporũ ⁊ perſonaꝝ ab eo cui incũbit
officium docẽdi. vel ſimpl̃r quãdo ex doctri-
na ſeu p̄dicatione non ſequit̃ aliqs fructus eẽ
ſcandalum alioꝝ vel ſm̃ q̄d ſcʒ quo ad aliquã
materiã. puta in aliqua ciuitate vel caſtro ſa-
cerdotes ſunt ꝯcubinarij quaſi oẽs. nec ẽ ſpeſ
correctioniſ eoꝝ. q2 prelati nõ curant. immo
forte ſunt in eadeʒ dãnatione. Si predicator
dicat populo eos vitando in officijs ⁊ ſacramẽ-
tis nec ſperat p hoc remedium adhiberi ſʒ ſcã-
dalum ſeq̄ui. Primo ipſoꝝ clericoꝝ. ſecundo
populi. qui nihilominus nõ vitabunt eos. au-
diendo etiam hoc eẽ preceptum eccleſie. vel
ꝯtẽnẽt eos ⁊ ſacramẽta eoꝝ. vt q̄d p̄ditio hec.
quare nõ potius reticendũ populo ⁊ ignoran-
tia q̃ iuris poſitiui eſt excuſabit eos. Hec Du-
ran. ordinis minoꝝ. in ſum. Et multa ſimilia
poſſent hic applicari. Nec ẽ ꝯtra. qδ dicitur
diſt. xliij. ca. Diſpenſatio celeſtis ſeminis no-
bis eſt iniuncta. Veh ſi nõ ſparſerimus. vt ſi ta

Margin notes:

De bõis ſpũalibus pp̃ ſcãdalũ dimittendis.

Spũalia q̃ ſũt neceſſaria ad ſalutem

Cõſilia nõ ſunt ſimpl̃r dimittenda

cuerim⁹. Intelligit enim hoc de doctrina ne
ceſſaria ad ſalutē. ⁊ cum ſperat fruct⁹: ⁊ ſi alij
inde ſcandalizent. alias tacere docet Hiero.
xi. q. iij. quomodo ergo. ¶ Quantum ad veri-
tatem iuſticie quomodo ſit dimittenda ꝑpter
ſcādalū. ſ. correctio. Sciendum ſm beatum
Tho. vbi. ſupra ꝙ cum penaꝝ inflictio non ſit
ꝑpter ſe expetenda. ſed infliguntur pene vt q̄-
dam medicine ad cohibendū peccata. Ideo
intantū habēt rationē iuſticie inquantū pec
cata per eas cohibentur. ⁊ ſi non ipſius delin-
quētis qui ſi ex punitione maxime ſcandaliza
retur non pretermittenda eēt punitio. ſed ta-
mē alioꝝ qui ex punitione peccantis ſibi caue
re a malis ne ſimilia patiantur. Sed ſi ex infli-
ctione penarū ſeu punitione alicuius vel plu
rium delinquentiū plura ⁊ maiora mala poſ
ſent ſequi vel probabiliter dubitaret de hmōi
tūc inflictio penaꝝ nō cōtinebitur ſub iuſticia
⁊ tunc punire nō pertinet ad veritatē iuſticie.
⁊ per conſequens nō punire nō eſt cōtra iuſti
ciam. Et hoc precipue accidit quādo multi-
tudo eſt in ſcelere vel aliquis qui habet ma-
gnā ſequelā adherentium. vñ Aug. dicit. In
huiuſmodi cauſis vbi per graues diſſenſionū
ſciſſuras non huius vel illius hoīs periculum
ſed populoꝝ ſtrages iacet. detrahendū eſt ali
quid ſeueritati vt maioribus malis ſanandis
charitas ſincera ſubueniat. di. l. vt conſtitue-
ret. ⁊ diſt. xliij. c. comeſſationes. ⁊. xxiiij q. iiij.
c. nō pōt. Correctio autē fraterna q̄ ordinat
ad correctionē ⁊ emendationē eius qui corri
git. ideo cū de tali correctione veriſimiliter cre
ditur ꝙ ſcandalizet non tenet ad eam nec eā
facere debet. ſecus ſi non ſcādalizatur ipſe cor
rectus. ſed alij ex eius emendatione. q̄ tunc
non dimittenda. ¶ Quantū ad veritatem vi-
te pertinet vt non ſolum quis abſtineat a ma-
lis. ſed etiam ab his que habent ſpeciem ma
li. Et propter hoc dicit apoſtolus. Si eſca ſcā
dalizat fratrem meū. nō manducabo carnes
in eternum. i. Cho. viij. Loquitur enī de carne
idolis immolata. quā comedet ꝑcipue corā ſim
plicibus habebat ſpeciē mali. q̄ poterant cre-
dere ꝙ hoc faceret in venerationē idoli. Et ſic
ſcādalizabant in illo cuius non eēt malū non
comedendo in venerationem idoli. Et idem
dicendum ē de quocunq̄ cibo. ſcilicet ꝙ cum
quis ſcandalizetur ſuper eſu illius ab alio vt
q̄ eſt contra morem patrie vel cōtra cōmunē
prohibitiōnem cuius in ſe illū cibum poſſit li
cite edere: debet abſtinere ne alios ſcādalizet
vel rationē aſſignare. puta ſi ex infirmitate h
facit. Cibū autem neceſſarium ſibi ad vitā ſi
ue carniū ſiue aliarum reꝝ non dꝫ ꝑpter ſcan
dalū alioꝝ hoc dimittere ſimplr̄ q̄ hoc perti
net ad neceſſitatē ſalutis ſm Tho. vbi ſupra.
arti. viij. ſed ſedare ſi apte pōt. Infamiā etiā
iniuſte exortam vñ hoīes cū credētes h ſcāda
lizantur. dꝫ pro poſſe purgare illis modis qui
bus licite pōt. vel oñdendo innocētiā ſuam et
falſitatem obloquētium. vel approbationes
faciendo inducere vt cōuincat de mendacio.
vel p alios modos iuſtos. ⁊ hoc notat Aug. xi.
q. iij. c. nō ſunt audiēdi. vbi i fine dicit. Nobis
neceſſaria ē vita nr̄a. ſ. bōa. Alijs āt fama nr̄a

¶ De ſecundo ſcꝫ de tem- : §. vi.
poralib⁹ bonis. vtꝝ ſint dimittenda ꝑp ſcāda
lū eoꝝ a quibus repetunt. Rñdet btūs Tho.
ij. ij. q. xliij. arti. viij. Diſtinguēdū eſt de hmōi
bonis. q̄ aut nr̄a ſunt. aut ſunt ad cōſeruan-
dū ꝑ alijs nobis cōmiſſa. ſicut bona eccleſie
cōmittunt prelatis. ⁊ bona cōia quibuſcunq̄
reipublice rectoribus: Et taliū ꝯſeruatio ſi. ut
⁊ depoſitoꝝ iminet his qbus cōmiſſa ſunt ex
neceſſitate. ⁊ ideo non ſunt ꝑpter ſcandalum
dimittenda quin. ſ. repetanꝰ. vel permitten-
da auferri ſicut nec alia q̄ ſunt de neceſſitate
ſalutis. Et ſic btūs Tho. cātua. archieꝑus nō
dimiſit qn repeteret res eccleſie. cuius inde ſe
queret ſcandalū regis anglie. Si vero bōa tē
poralia noſtra ſunt. ⁊ ipſoꝝ dñi ſumus dimit-
tere ea diſtribuendo ſi penes nos ſunt. vel nō
repetēdo ſi apud alios ſunt ꝑpter ſcandalum
qñq̄ debemus qñq̄ nō debemus. Si enī ſcā
dalum ex hoc oriat ꝑpter ignorantiā. vt q̄ pu
tet eſſe ſua q detinet. vel ꝑpter īfirmitatē alio
rum. qđ ſupra dictū eſt eē ſcandalū puſillorū
tunc vł dimittenda ſunt totaliter vel alr̄ ſedā
dū ſcandalū puſilloꝝ ꝑ aliquā admonitionē.
Vñ Aug. in ſermone dñi in mōte. Dandū eſt
qđ nec tibi nec alteri noceat quātū ab hoīe cre-
di pōt. Et cū negaueris qđ petit. iudicanda
eſt ei iuſticia. Et melius ei aliquid dabis cū
petentē iniuſte correxeris. Aliquādo vero ſcā
dalum qđ naſcit ex repetitione ſuoꝝ bonorū
ꝓcedit ex malicia qđ eſt ſcandalum phari-
ſeoꝝ. Et ꝑpter eos q ſic ſcādala ꝯcitant nō ſūt
tpalia dimittenda. q̄ hoc noceret bono cōi.
Daret enim ꝑ hoc malis occaſio rapiendi alie
na: ⁊ noceret ēt ipſis rapientibus q retinendo
aliena in peccato ꝑmanerēt. Unde dicit Gre.
in li. moral. ꝙ cū quidā tpalia nobis rapiūt ſūt
tolerādi. Quidā vero ſeruata eq̄tate ꝓhiben-
di nō ſola cura ne noſtra ſubtrahant. ſed ne ra
pientes nō ſua: ſeipſos ꝑdāt. Hec Grego. Si
enim paſſim ꝑmitteret hoībus malis rape ali
na. vergeret hoc in detrimentū veritatis. vite
⁊ doctrine ⁊ iuſticie. ⁊ ſic eēt cōtra regulā iu-
ris. Iuſte tñ ⁊ pie eccl'ia abſtiet a decimis exi
gendis in terris in qbus nō eſt cōſuetudo de
cimas ſoluere ad vitādum ſcandalum homi-
nū. Sicut ēt apl'us ſeminans ſpiritualia. Co
rinthijs pie abſtinuit a recipiendo ſeu petendo
temporalia ab eis ne offendiculum daret euā

Margin (left): q̄ño correctio ſit aliqñ dimittē da propter ſcā dalum.

Margin (right): Qñ tpa lia ſint ꝑpter ſcanda lum di mitten da

gello. ne ſcꝫ illi ſcādalizarētur ſi petiiſſet ab eiſ qꝺ nō erāt ꝯſueti. hec Tho. Si aūt tyrānuſ aliquis teneret aliqua bona eccľe ⁊ ex repetitiōe inde ſequeret̄ ſcandalū nō ſolū tyrāno ſed eccľie ſeu populo vel clero. ꝯtra quē ille maligna ret̄. ita ꝙ maius eſſet damnū ſequēdū ex tali repetitione ⁊ rehabitione ꝙ̄ ex eiꝰ carētia. licitū ⁊ iuſtū videt̄: hoc enim videt̄ eſſe redimere vexatiōeꝫ ſuā. Et qꝺ dictū ē ꝙ nō dꝫ dimitti talia ꝓpter ſcandalū: intelligendū videt̄ propter ſcādalū illiꝰ ſolius. vel ita ꝙ nō ſeqnat̄ aliud maius ſcandalū. De facto btūs Tho. cantua. pōt dici ꝙ forte illis tp̄alibꝰ q̄ repetebat erant annexa ſp̄ūalia quoꝝ rex nō erat capax ſicut ius pcipiēdū decimas. ⁊ hmōi. vel etiaꝫ qꝛ multa fecerunt ſancti ad ſuprogationem ⁊ maiorē pfectionē ad que tamē nō tenebātur de neceſſitate ſalutis. ſicut qꝺ Ambro. prohibuit Theodoſium intrare eccleſiam ante publicā pniam factā. vľ cū i choro ſtare. ⁊ hmōi.

¶ Tertio de ſacramen- .§. vij.

tis vel etiam ſacramentalibus ⁊ vſu eorū. vtꝝ falſitas aut fictio vel mutatio fieri dꝫ pp ſcandalū vitandū. Et dicenduꝫ ꝙ nulla fictio vel abuſuſ vel mutatio ſubſtācialiꝰ fieri dꝫ. Unde nūꝗ̄ dꝫ dari hoſtia nō ꝯſecrata. ne idigne accipiens ad iudiciū ſui ſumat. qꝛ ꝑ hoc nō euadit iudicium ſumēs. ⁊ ſacerdoſ mortaliter peccat. Sed ſi peccator eſt notorius negare debꝫ ꝙ̄tūcūqꝫ ſcandalizet̄. ſi occultꝰ denegare non dꝫ. Similiter ꝓpter ſcandalū vitanduꝫ confitētis. qui ſi nō abſoluit̄ promittit ſe multa mala facturꝫ. vt deſperatū. nō dꝫ abſoluere euꝫ ſi nō proponit ſe a mortalibus abſtinere. Similiter non dꝫ qs ꝓpter qꝺcūqꝫ ſcādalū vitādū vel ſue infamie vel alioꝝ turbatiōis celebrari in mortali exiſtens contritus ⁊ hmōi. ¶ De ſacramentalibus aūt lꝫ dicant Guil. ⁊ archi. ꝙ poſſit fieri fictio in eis ꝓpter vitandū ſcandalū. puta in aliquo monaſterio de more ē ꝙ cōſecrent̄ virgines. q̄ ꝯſecratio eſt quid ſacramētale. in cuiuſ officio illa q̄ cōſecrat̄ dicit ſe eſſe virginē ⁊ ſic ē ibi fictio ſeu mēdaciuꝫ. Si hoc dicat dū ꝯſecratur que occulte amiſit virginitatē. ꝙ ſi illa verba nō diceret. vel non ꝯſecraret̄: haberet̄ pro corrupta. ⁊ ſic magnū ſcandalum ⁊ infamia ſequeret̄ ei. Unde dicūt prefati ad tollendū ſcandalū tale poſſe fieri talem cōſecrationē cū illis verbis virginitatiſ. Sed Albertus ⁊ Tho. ⁊ Pe. de palu. in. iiij. aſſerūt cōtrariū. ſ. ꝙ hoc fieri nō debet. qꝛ neꝗ ſacramēta nec ſacamentalia ꝓpter vitandum ſcandalū debēt mutari. ſed pōt adhiberi quedam cautela ad tollendū ſcandalū. puta. vt fiant q̄ nō ſunt de ſubſtantia veli virginalis. vt accenſio candelarum. ⁊ huiuſmodi. mutatis his q̄ ſunt de ſubſtantia veli virginalis. verba. ſcꝫ que dicunt̄ in impoſitiōe veli mutato noīe virginatis in nomen caſtitatis. Satis cōcordat Hoſti. ⁊ Goffr. per id qꝺ habet̄ extra. qꝺ me. cau. c. i. Nomē virginitatis cōgruere pōt corrupte. ſi cōtinēs ſit. Mutatio in ſacramentis quo ad ſubſtantiā fieri nō poteſt ꝓpter ſcādalum vitandū vel alia de cauſa. ēt ex diſpenſatione pape. qꝛ ipſa ſūt de inſtitutione diuina. Poſſet autē fieri in his que non ſunt de ſubſtantia ipſo diſpenſante. vt circa ritus eorum. Diſpenſauit autē Greg. in quodā loco ex neceſſitate. ſ. ꝓpter carentiā epiſcopoꝝ. ꝙ ſimplices ſacerdotes poſſent criſmare ſeu ſacramentū cōfirmationis conferre ad tollendū ſcandalum. vt patet diſt. xcv. Peruenit. qꝺ ꝺ iure cōi fieri nō pōt. vt ibi ſubdit̄ in. c. ſe. ⁊ glo. ⁊ b. Thomas in. iiij. In quo ſolus papa diſpenſare poteſt: ⁊ non alius. alias non eſſet ibi ſacramentum confirmationis: ſi per alium fieret ꝙ̄ per epiſcopum ſecundum Thomam.

Dño in iuriſdi.

De ſacramentalibus

¶ Capitulū qntū de blaſphemia ideſt maledictiōe q̄ fit multipliciť cōtra deū vľ creaturas.

Blaſphemiam ponit gre. in lib. moral'. eē filiā ire. Et ſumit̄ hic blaſphemia pro maledictiōe ꝓut etiam vulgariter ſumitur. ¶ Pro cuius declaratione beatus Thomas dicit. ij. ij. q. lxxvj. arti. i. ꝙ maledicere idē eſt ꝙ malum dicere. Dicere autem tripliciter ſe habet ad id quod dicitur. ¶ Uno modo per modum enunciationis. ſicut aliqd exprimitur modo indicatiuo. Et ſic maledicere nihil aliud eſt ꝙ̄ malum alterius referre. ꝙ pertinet ad detractionem. vnde detractores quandoqꝫ maledici dicuntur. Sic ſumit̄ Leuitici. xix. Surdo non maladices. ideſt abſenti non detrahes. ⁊. xi. q. iij. in cunctis. Ubi dicit Grego. ſcribens cuidam epiſcopo iſamato iniuſte. Sanctitas veſtra debet menteꝫ ſuā a maladictoꝝ rumoribꝰ potiuꝫ atqꝫ obtrectatiōibus diſiungere. ⁊ ſola que interne vite ſūt atqꝫ vtilitati ſubditoꝝ proficiunt cogitare. Sic etiam ſumit̄ diſtin. xlvj. Clericus maledicus cogat̄ ad poſtulandum veniā. ¶ Secūdo mō dicere ſe habet ad id qꝺ dicitur ꝑ modū cauſe. Et hoc quidē primo ⁊ principalr̄ competit deo q oīa ſuo verbo fecit. ſm illud ps. Dixit ⁊ facta ſūt. Cōſequenter ꝯuenit hoībuſ q verbo ſuo alios monēt ꝑ imperium ad aliquid faciēdū. Et ad hoc inſtituta ſunt verba impatiui modi. Et iſto mō cum iudex profert ſententiam pene in aliquē vľ cū prelatꝰ eccľie excōicat aliquē illū maledixit. Si er go h fac̄ ſub rōne bōi. ſ. iuſticie vt pem̄ puniat vt iuſticia dictat. ſic maledicē nō erit pcm̄ nec ꝓprie maledictū qꝛ itētio eiꝰ nō infert ad malū. ſꝫ ad bonū. Si vo ſub rōne mali faciat intēdēs malū illiꝰ qui

maledicere ſic tripľr

cōdēnat ingētū malū ſic maledicere.i.excōica
tionē īferre vel alia ſnia pene ſpūalis vel tpa-
lis erit peccm mortale.q: ɔtra charitatē ⁊ iuſti
ciam. Sic ſumitur.xxiiij.queſtione.iij.§.Ine
dūs. De hoc etiā Augu. dicit.q.ca.Deus qui
bus maledicit meritū ei⁹ deſignat cui maledi-
cit ⁊ ſententiā pmit.vt pote quē nō fallit neq3
qualitas peccati.neq3 peccantis affectus. Ho
mo aūt q hoc nō poteſt ſcire.nec ppoſitū me-
tē3 alterius videre aut cognoſcere pōt.idcir-
co etiā iudicātis vel ſententiā pmentis ſtuitu
pferat maledictū.non poteſt eſſe maledicēdi
cauſa vbi ignorat peccantis affect⁹. Hec ille.
Uult dicere q nō poteſt qs iuſte ɔdemnari de
peccato occulto. Quāuis.n.peccātis affect⁹ in
ſe nō videat.ſicut nec cor hoīs tū pcipi poteſt
ex aliquo manifeſto peccato p quo pena infli-
genda eſſet affect⁹ eius. Similiter q̄uis ſciri
nō poſſit quis ſit maledict⁹ a deo ſm finalem
reprobationē.tamē ſciri pōt quis ſit a deo ma
ledict⁹ ſ3 reatū vite pſentis. Tho.vbi.ſ. ¶ Ter
tio dicere ſe h3 ad id quod dī.vt expreſſio que
dā affect⁹ deſiderātis id quod verbo exprīmit.
Et ad hoc ſūt iſtituta vba optatiui modi. Fa
cere autē aliquid ⁊ velle illud ſe ɔſequunt in
bonitate ⁊ malicia. Et ſic maledicere aliquē
ſc3 optando ei malū nō ob aliquod bonū ſed
ob malū ei⁹ ē peccatū. Et de hac ingt Augu.
Humanū vitiū tunc ſcit maledicta pferre cū
forte conuitijs aut iniurijs prouocat. Quod vi
ciū volens reſecare apſus.ne maledicta male
dictis ⁊ cōuitia cōuitijs puocemus.mādatū
neceſſariū poſuit vt benedicam⁹ quo cōuitian
di viciū reſecet.nō quo adiudicādi veritas q̄
homines latet ⁊ pnūciādi auctoritatis peri-
mat.xxiiij.q.iij.ca.de⁹ q. Ponit autē apſus ꝯ
Roma.xij.vbi ait. Benedicite ⁊ nolite male
dicere. Sicut ⁊ de xpo dicit Pe.in pma cano
nica.ij.c. Cū malediceret nō maledicebat.cū
pateret non cōminabatur. Et de hac hic agit
que cōmunit procedit ab ira. Et poſſet ſic dif-
finiri q eſt imprecatio ſeu appetitio alicuius
mali contra aliquē per verba exprimere.

¶ De maledictione inquit .§.i.

pſalmiſta loquēs de iniquis quor os maledic
tiōe ⁊ amaritudine plenū eſt. Ueloces pedes
eor ad effundendū ſanguinē. Contritio ⁊ infe
licitas in vijs eor.ps.xiij. Ubi tria notantur.
¶ Prio dſcribit maleditionē put ē viciosa.ibi.
Quor os maledictiōe ⁊ amaritudie plenū ē.
¶ Scdo ponit affectionē put eſt pniciosa.ibi.
Ueloces pedes eor ad effundendū ſanguinē.
¶ Tertio ſbdit ɔſecutionē put ē āguſtioſa.ibi.
Contritio ⁊ infelicitas in vijs eorum.
¶ Quantū ad primū. In tantum madalictio
eſt vicioſa inquantum habet ſecum amaritu-
dinem rancoris ⁊ ire. Et ideo adiungit male-
dictioni amaritudinem. Pedes ſunt affectus
qui ſunt veloces.ideſt prompti ad effunden-
dum ſanguinem.ideſt ad rixas vel ad multi-
plicandum peccata. Deinum in vijs.ideſt pro
operibus eorum.contrictio.ideſt magna tri-
bulatio in preſenti etiam infelicitas damna-
tionis in futuro eis erit ſi non peniteant. ¶ No triplex
tandum q ē triplex maledictio ex ira vel odio maledi
procedens in qua reperitur peccatum. ctio
¶ Prima eſt contra naturā diuinalem.
¶ Secunda eſt contra creaturā intellectualē
¶ Tertia eſt contra facturam irrationalem.

¶ Prima que eſt contra .§.ij.

naturā diuinalē que etiā icludit blaſphemiā
eſt cum quis maledicit deū. Imprecat enim
ei malum ac ſi eſſ3 creatura.quod tamē ei nō
poteſt cōuenire et ſic continet blaſphemiam.
Hoc autē ſemper eſt mortale cū perpendit ſe
maledicere.nec excuſatur q ex ſubita ira hoc
facit.vel ex more.ſicut nec excuſaretur ab ho
micidio ⁊ ɔſequenter a pena mortis ſi quis ex
impetu ire hoc ageret ps. Maledicentes ei.i.
deo diſpibūt.i.diuerſis modis pibūt.q: quo
ad aīa3 morte gehenne in alia vita. ⁊ in pre-
ſenti penis varijs corporeis. Leui.xxiiii. Qui
maledixerit deum ſuū morte morietur ſcili
cet corporali. ¶ Oſtenditur autem grauitas Oñdit
huius maledictionis tripliciter. grauitas bla-
¶ Prio quia nominari pprie a ſāctis refugit. ſphemie
¶ Secūdo quia puniri ſeuere ſtatutis pcipit.
¶ Tertio quia exerceri ſepe a dānatis repit.
Tantū habetur horrori iſtud vicium ſc3 ma-
ledicere deū q virtuoſi viri non audent ipſū
vicium proprie nomine nūcupare. ſed per cō
trarium nominando benedictionē pro ma-
lectictione.vt patet Job.i.vbi dicitur q in ca
pite hebdomade mittebat Job pro filijs ⁊ ſā
ctificabat eos admonendo ⁊ corrigendo de
vicijs ſiue offerendo pro eis ſacrificia. Et ſub
ditur. Dicebat enim ſc3 Job Nec forte pecca
uerint filij mei ⁊ benedixerint deo.ideſt ma-
ledixerint. Sic etiam quando falſo accuſaue
runt teſtes Naboth de blaſphemia ſeu male
dictione dixerunt contra eum. Benedixit Na
both deo ⁊ regi.i.maledixit.iii. Regum.xxi.
Quinimmo audientes iudei deū blaſphema
re.etiam qui mali erant in ſignum horroris ⁊
deteſtationis dilacerabant veſtimēta ſua.ſi-
cut dicitur de Caypha pontifice ſed peſſimo
q ſcidit veſtimenta ſua cū dixit de chriſto.
Blaſphemauit. Math.xxvj. Nec mirum vide
tur enim hoc procedere ex odio ad deū. Odi
um autē dei eſt maximum peccatorum. Et
mirum eſt q terra non abſorbet tales pro- Leges
pter tantum ſcelus. ¶ Secundo oſtenditur blaſſe-
grauitas ex punitione legum. ¶ Omnis lex miā pu
mandat tales puniri grauiter. ¶ Et lex di- niunt.

nina morte corporali iubet hmōi puniri. Unde
pplo dei ambulāte p deſertū ad terrā pmiſſio
nis inuent' fuit vnus deū maledixiſſe. de quo
mādauit dñs a pplo lapidari: vt hī Leuit. xxiij.
Lex canonica iniūgit aſperā pniam ex ō ma
ledicis. c. ij. Ibi ponit talis pena: q̄ q̄ maledi
xerit deū vel beatā virginē vel ſanctos dz ſe
ptez dñicis dieb' ſtare in forib' eccl'ie dum dr
miſſa: ita q̄ i vltio ſtet ſine pallio: z calciamē
tis: z corigiā hēat ad collum: z q̄ pcedentib'
ſextis ferijs ieiunet i pane z aqua: z nō ingre
diat eccleſiam. z qōlibet dictoz dierū reficiat
tres vel duos: ſi nō poſſet tres: vel ſaltē vnū.
z ſi ad hoc nō ſuppetant eius facultates id in
penam aliā ɔmutet. Et ſi pdicta renuēt ſuſti
nere: dz interdici igreſſus eccl'ie: z i obitu ca
rere ſepultura. In foro tñ pnie nō oz illam in
iungere ſed arbitraria eſt ſicut p alijs pctis ſʒ
Hoſt. Si vo i iudicio eccl'iaſtico ɔuinceret: ta
lis pnia poſſet imponi: z ad illaz cogi. In om
ni et ciuitate bene regulata: ſtatutis ponit pe
na pecuniaria: vel alia ɔ maledicentes deuz.
Et officiales in talibus locis q̄ omittūt ex ne
gligentia tales punire grauiter peccant. Un
Gre. Cōſentire videt errāti q̄ ad reſecāda que
corrigi debēt nō occurrit di. lxxxvij. Conſen
tire. Unde tales puniēdo z lucrū tpale iuſtiſ
ſime acquirūt: qz cōiter pars talis pecunie in
penam ſolute eſt rectoz z accuſātiū: z magnū
meritū ſibi acqrūt corā deo. Ipſi et ſarraceni
maledicētes deū faciūt terribiliter verberari.
¶ Tertio oſtendit grauitas ei' ex hoc qō ē ex
ercitium eoz qui ſunt in iferno. Non aliō op'
ibi exercent niſi blaſphemare deū z maledice
re: ſicut dicit Jo. in apo. xvi. de eis q̄ mandu
cauerūt linguas ſuas p dolore: z blaſphema
uerunt deū viuentem qui hʒ ptātez ſuper han
plagas. ſ. affligendi eos. Qui ergo hoc vitio ɔ
tinet oſtēdit ſe ptinere ad ſtatū dānatorū: ex
quo exercet artē eorum. ¶ Terribile eſt z val
de formidandū exemplū qō inducit Greg. in
iiij. dyalo. de quodam puero quinqʒ annorū
q̄ a parētib' ſuis ciuibus romanis in delitijs
male nutrit': ɔſueuerat p quolibʒ nimio deū
maledicere. Et cū ſupueniente peſte in vrbe il
le puer infectus eēt patri tenēti euz in brachi
is cepit puer clamare. Obſta pr. Mauri hoies
me capere volunt. Faciēqʒ ſuā abſcondere in
ſinu pris q̄rebat: ne. ſ. illos videret demones:
q̄ apparuerūt i forma ethiopum. nil tñ pr vide
bat. Sicqʒ exterritus puer deū blaſphemauit:
inter que verba vltimū ſpiritum exalauit: du
ctus a demonijs in infernum dānatoz quorū
officium iraicito didicerat. Et lʒ in tam tene
ra etate infantuli non ſoleat quis vſum ratio
nis habere, credendum eſt ſm Tho. in. iiij. in
eo vſum rationis acceleratū fuiſſe. Sicqʒ pro
pter peccatum maledictionis dānationē eter

blaſphe mia eſt exerci- tiū dā- natorū

Exēplū

nam meruiſſe: multiqʒ alij deum maledicēdo
in ludis vel alijs actibus a demonibus fuerūt
arrepti: z terribiliter vexati. Quorum os male
dic. zc. Contritio z infelicitas z cetera.

¶ Secunda maledictio. .§. iij.

eſt contra creaturam intellectualez. z hec eſt
celeſtis: infernalis: z terreſtris. Si quis autez
maledicit aliquem ſanctorū vel angeloz nul
li dubiū q̄ mortaliter peccat: qz ſicut honor
qui fit ſanctis redundat in honorem dei q̄ ſan
ctificat eos. propter quod dicit pſ. Glorioſus
deus in ſanctis ſuis. ſ. apparet. ita iniuria que
fit ſanctis: vt maledictio blaſphemie dehono
ratur deus: vnde z extra de maledi. c. j. Puni
ri iubent maledicentes ſanctos. ¶ Creaturaz
infernalē vt diabolū: iſpm maledicere inquan
tum creaturā ſeu ſʒ naturā nullo modo licʒ:
qz ipſe ſm naturā bonus eſt ſicut z q̄libet crea
tura. Scōm culpam vo z maliciā que in eo ē
maledici poteſt: qō nō eſt aliud niſi deteſtari
culpā eius. Unde e di Job. iij. Maledicāt ei. ſ.
nocti culpe originalis qui maledicunt diei. i.
diabolo. ſ. ſancti viri. Nec eſt ɔ qō di Eccla.
xxi. Cū maledicit impius diabolū maledicit
aiam ſuā. qz ſm Tho. vbi. ſ. cū maledicit pec
cator diabolū ppt culpā: qz alr maledicēdum
nō eſt ſiſi rōne oſtendit ſe maledictiōe dignū
cū i culpa maneat: z ſic dī maledicē aiam ſu
am. Ex leuitate aūt vel ira hoc agere pecca
tum ē: ſicut cōiter accidit. Un z abſtinet ab h
docemur exemplo archangeli: de quo dr i epi
ſtola iude. Cum altercaret michael cū diabo
lo de corpe moyſi: nō auſus fuit in eū iudiciū
iſerr blaſphemie. ſʒ ait. Increpet te de'. Ubi
Hiero. Si ergo michael nō fuit auſus diabo
lo z certe maledictiōis digniſſimo iudicium
inferre blaſphemie: quantomagis nos ab om
ni maledicto puri eſſe debemus: Merebat q̄
dā diabolus maledictū: ſʒ p os archāgeli blaſ
phemia exire ñ ōbuit. xxiiij. q. iij. ſi igit. Alter
catio aūt illa i hoc fuit: qz diabolus q̄rebat in
ueniri corpus moyſi. vt. ſ. eos iduceret ad ydo
latriam per nimiū cultū eius: ſed angel' phi
bebat inueniri ad ſubtrahendum eis occaſio
nem ſuperſtitiōis: quod z factū eſt. ſ. vt non in
ueniretur. ¶ Creatura itellectualis terreſtris
eſt vt homo. cui cum malum optari non de
bet inquantum malum: ita etiam nec male
dici: cum ſit factus ad imaginem dei. Cōtin
git aūt ex cauſa triplici hominē maledicere.
¶ Ex conformatiōe dei z amore iuſticie.
¶ Ex deliberatiōe z liuore vindicte.
¶ Ex ireptiōe vl correptiōe negcie. Pmo igi
cū qs maledicit alicui ɔformando ſe volūtati
diuine quā videt velle aliqō malū illi hois ex i
ſtictu ſpūſſctī: tē ñ ē pctm ſʒ Tho. vbi. ſ. art. j.
Et h mō pe. ap lo maledixit ſimoni mago di.

Sctōs blaſphe mare vl diabo- lum.

Hoīe blaſphe mari.

Pecunia tua ſit tecū in pditionem. Act.v. Et
paulus maledixit elyme mago. Percutiat te
de⁹ cecitate fili diaboli. Et heliſeus maledi-
xit pueris deridentibus eū in noīe dñi. vnde
ſecuta ē deuoratio eoꝝ ab vrſis .iiij. Regū.ij.
Et noe maledixit chanaan filio chā. Geñ.ix.
Eadē rōne oēs maledictiones q̄ imprecate.
ſunt a ſanctis pphis ꝯ peccatores. vt illō. Du
plici cōtritione cōterere eos dñe deus noſter.
et Geñ.xxvij. Qui maledixerit tibi maledictio
nibus repleat. Et in ps.cviij. Deus laudē. vbi
imprecant multe maledictiones cōtra iudaꝫ
vel populū iudaicū. ¶ Poſſunt etiaꝫ huiuſmo
di imprecationes intelligi per modū prophe
tice prenunciationis ſm Thomā. Et tūc ex-
ponit preſens imperatiui vel optatiui pro fu-
turo indicatiui. vt illud contere eos. ideſt con
teres. Maledictionibus repleat. i. replebitur.
In ps. Deus laudē. Cōſtitue ſup eum pecca-
torē. ideſt cōſtitues. ⁊c. Similiter cū aliquis
maledicit alicui optando ei aliquē egritudi-
nē vel aliquod impedimentum non propter
aliud niſi vt per hoc bonus efficiatur. vel ab
alioꝝ nocumento ceſſet pōt eē ſine pctō. Un-
de Greg.in.iij.mora. Cum ſancti viri maledi
ctionis ſentētiā proferūt. nō hanc voto vltio-
nis ſed ex iuſtitie examine promunt. xxiiij.q.
blaſphe
mat ho
mo ex
vīdicta
iij. ¶ Secūdo profert aliquando maledictio
ex liuore vindicte. ⁊ hoc ē mortale peccatum.
cū.ſ. maledicit aliquē optando ei deliberate
aliqd̄ malū nōbile nō niſi malū. puta ob odiū
vl vidictā vel inuidiā ⁊ hmōi. puta cū dic. Mors
occidat te. Talis vl talis infirmitas tibi acci
dat. peſtis vel febris. vel inciſa ſit tibi manus
vel pes frangatur. vel diabolus habeat aīam
tuam. ⁊c. Et de hac intelligitur dictū apli.
i. Chor.vi. Neq; maledici regnū dei poſſide-
bunt. Nullus autē excludit a regno dei niſi
propter mortale. Et rō huius ē ſm Thomaꝫ
ij.ij.q.lxxvj.arti.iiij. qꝛ velle alicui malū ſm
ſe repugnat charitati q̄ diligimus proximum
volētes ei bonum. Et ideo ſm genus ſuum eſt
mortale. Et tanto grauius q̄to perſonam cui
maledicimus magis diligere ⁊ reuereri debe
mus. Unde dr̄ Leui.xx. Qui maledixerit pa-
tri vel matri morte moriat. Et multo grauiuꝫ
videt peccare cū ex deliberatione maledicit
animabus parentum iam defunctoꝝ. De pre-
latis ēt ſpecialiter dicitur. Principem populi
tui nō maledices. Hinc Gre.in.iij.mora. Ma
ledictū qd̄ ſcriptura cōdamnat ē qd̄ non iudi
cio iuſtitie ſed liuore vīdicte pmittitur. xxiiij.
q.iij. cum ſancti. Sed ita miſerabiliter abū-
dat hoc vitium in mundo vt merito poſſet di-
ci illud zacharie prophete. Nō eſt veritas in
terra. nō eſt miſericordia ſed maledictum fur
tum. adulterium inundauerunt. Et ſic horuꝫ
os maledictione ⁊ amaritudine plenum ē ⁊c.

¶ Tertio profert maledictio ex ſubita ira ſine
deliberatione. ⁊ quaſi cā correctionis vt talis
terreat. vt quotidie faciunt parentes erga fili
os. magiſtri erga diſcipulos. ⁊ dñi erga ſeruos
qui tamē nō optant illis illa mala. ⁊ hoc ſm
Tho. vbi. ſ. eſt veniale. qꝛ pctā verboꝝ maxiē
ex affectu iudicant. ⁊ Augu. de igne purgato
rij dcit ad minuta. i. temporalia pertinere. cū
omni facilitate ⁊ temeritate maledicim⁹ di.
xxv.§.alias eadē. Quāuis aūt hoc non ſit gra
ue peccatū. tñ ab hmōi abſtinendū. Uñ Hie.
Qui negligunt oris maledicti cōſuetudinē ſe
cure etiā ſi non corde maledicant. tamē imū-
diciam labioꝝ ⁊ inquinamēta oris incurrunt
xliij.q.iij. ¶ Quātum autē deo diſpliceat ⁊ fi
liis noceat maledictio parentum erga filios
oñdit Augu. in ii. de ci. dei. p exēplū illi⁹ mu
lieris vidue q̄ in ciuitate capadocie habitans
decē filios hēbat. Et cum vna dieꝝ ex aliquo
opere eoꝝ ei diſplicente eos maledixiſſet oēs
effecti ſunt in toto corpe tremuli ita vt oium
aſpectus ad ſe traheret. Ex quib⁹ duo. ſ. pau-
lus ⁊ paladia dicti. venientes ad ciuitatē ypo
nenſem vbi preſulabat. Aug. orātes ad altare
bti ſtephani vbi erant relique eius. miraculoſe
ſanati ſunt. Sicq; ex indiſcreta maledictione
matris in filiis ⁊ ipſi ad hoc prouocātes miſeꝫ
puniti ſunt. Quorum os maledictione ⁊c.

blaſphe
mat hō
eē ira

Exēplū

¶ Tertia maledictio §.iiij.

ē ꝯ creaturas irrōnales. xut dñs dixit. ge.iij.
Maledicta terra in ope tuo in penā hominis
Pro cuius declaratiōe dicit btūs Tho.ij.ij.
q.lxxvj.ar.ij. Maledictio creature irrōnalis pt
fieri tripliciter. ¶ Uno mō ad creatorē referē
do inq̄tum. ſ. eſt creatura dei. ⁊ ſic eſt illicituꝫ
⁊ peccatū blaſphemie. vnde ⁊ mortale. hoc. n.
eſt deteſtari deū in illo ope ſuo. ¶ Scdo mo-
do ad ipſam creaturā reſpiciendo ſm ſe con-
ſideratā. vt qꝛ aliqd̄ brutū ñ mouet vt vult. vel
nocet ſibi ⁊ hmōi. ex quo iraſcit appetens ei pe
nā. ſed hoc eſt vanū ſeu ocioſum. ⁊ peccatū ve
niale. Maledictio eñi licita videt eē precipue
inq̄tuꝫ reſpicit penā. Pena aūt rñdet culpe.
Uñ cum creatura irrōnalis nō ſit ſuſceptiua
culpe ne pene. iō vanū ē ſm ſeipſam maledi-
cere. ⁊ tñ hoc modo fit frequentiſſime. Quoꝝ
os maledictione. ⁊c. ¶ Tertio mō ad hoiem
referendo ad quē ordinat. Oia eñi fecit deus
pp hoiem. Aug. Et ſic benedictio ⁊ maledi-
ctio ad illā rem pertinet pprie cui pōt aliqd̄
bñ vel male ꝯtingere. ſ. rōnali nature. ¶ Crea
turis aūt irrōnabilibus bonū vel malū dicit
ꝯtingere in ordie ad creaturā rōnalē ppter q̄
ſunt ordinate. Sūt aūt ordinate ad eaꝫ tripli
citer. ¶ Uno modo p modū ſubuēctōis inq̄tū
creaturis irrationabilibus ſubuenit neceſſita
ti humane. Et hoc mō deus maledixit terre.

Creatu
ra irrō-
nabilis,
maledi
cēt tri-
pliciter

Creatu
re irrō-
nales
tripli͏r or
dinātur
ad ho-
minem

vt p eius ſterilitatē hō puniret. Dns etiā iuſſit
vt ſex ex tribub⁹ iſrl ſtātes ſup montē gebal de
berēt imꝓcari multas maledictiões trāſgreſ-
ſorib⁹ legis. ecōtra alie ſex trib⁹ ſtātes ſup mō-
tē Garizin imꝓcarēt bñdictões multas obſer
uatorib⁹ legis ad inuendū (vt dicit Hiero.) q̄
qdā legē obſeruāt dei timore punitionū. ⁊ qui
dā amore pmioꝝ. xxiiij q. iij. Cū ſ⁹. Et int̄ cete
ras maledictiões di Deut. xxviij Maledictuꝫ
horreū tuū. vt. ſ. p penuriā victualiū punirent.
Et h̄ mō maledicere creatur̄ irratiōali ex ma-
gna maliuolētia. ſ. ad poſſeſſorē ei⁹. vt ſic ex ca
rētia illi⁹ creatur̄ irrationał prim⁹ damnificet̄
notabilr̄. vt p mortē eq. bouis. ruinaꝫ dom⁹ ⁊
hmōi eēt mortale. q2 ꝯ charitatē. ¶ Secūdo
mō ordinat̄ creatura irratiōał ad rationalē p
modū ſignificatiōis. inq̄tū ſcꝫ ea q̄ ꝯtigūt cir
ca moralit̄ figurāt irrationabilia euenīāt vel
euenire pñt hoib⁹. Et ſic dñs maledixit ficul-
nee cū. ſ. accedēs ad eaꝫ eſuriēs nō inueniret
fruct⁹ ſꝫ tm̄ folia. ex q̄ maledictiōe radicit⁹ arē
facta ē. Mat. xx. ad ſignificādū populū iudeoꝝ
ad quē dñs veniēs incarnat⁹ eſuriēs ideſt deſi
derās ſalutē ei⁹. q2 nō inuenit fruct⁹ fidei. ſed
tm̄ folia cerimoniaꝝ obſeruatiōis reprobauit
gratiā ſubtrahēdo. vñ nil fruct⁹ meritoꝝ ꝓdu
cere pōt. Significat etiā hoieꝫ tm̄ bonis verb
ornatū ñ opib⁹. a deo reprobatū. p hoc nō ſibi
fructificat. Sic ⁊ mōteſ gelboe maledicte ſūt a
dauit. vt nec roſ nec pluuia ſtillarꝫ ſup coſ: vt
hr̄. ij. reg. ſ. ad ſignificādū q̄ i mōte ſupbie vbi
corruerit fortes iſrł. i. angeli mali ⁊ pmi paren
tes. nec ros gr̄e nec pluuia deſcēdit a deo. i.
ſupb. Tertio mō ordinat̄ creatura irratiōalis
ad rōnalē p modū ꝯtinētis. ſ. tpis vel loci. Et
ꝓpter hoc pōt itelligi ad lrām dauit maledi-
xiſſe montib⁹ gelboe ꝓpter cedē ppli iſrł q̄ fuit
facta a philiſteis in tali loco. ¶ Sic ⁊ Job ma
ledixit diei natiuitatiſ ſue dicēſ. Maledicta di
es in q̄ nat⁹ ſuꝫ. ⁊c̄. ꝓpter culpā originalē quā
naſcēdo ꝯtraxit. ⁊ alias ſequētes penalitates
tali tpe. Vñ greg. in. iiij. mo. ait. Nimis eſt in
cōgruū vt ſuſcipiamur iob nullo pulſāte ex im
patiētia ad vocē maledictiōis erūpere. quē no
mīaliter dāna rerū mortēq̄ filioꝝ. iter vulne-
ra vba mala ſuadētis vxoris magna creatori
ꝓconia humili mēte reddidiſſe. dū ſcꝫ ait Dñs
dedit dñs abſtulit. ⁊c̄. Et iterū vxori. Si bōa
ſuſcepim⁹ de manu dñi. ⁊c̄. Nō eſt ḡ maledi
ctio ei⁹ ira cōmoti: ſed doctrina tranqlli. Dieſ
ḡ in q̄ nat⁹ ē. deſignat oē temp⁹ mortalitatis.
. i. deficiat temp⁹ mortalitatiſ. ⁊ appareat ſta
tus eternitatis. Vel dies q optat̄ vt pereat. eſt
dyabolus q optat̄ vt pereat. nō qdem a gloria
quā iaꝫ pdidit. ſed vteret rurſus licētiā tēptā
di amittat. Hic qdem dies p naturā bene cō-
dit⁹. nox p meritū. tenebroſas dies cū pſpera
allicit. ſed in nocteſ deſinit q ad mala trahit.

De maledictiõe Job ſec

Sub hac die ⁊ nocte homo eſt cōceptus ⁊ na
tus. quia ſub poteſtate dyaboli per peccatuꝫ
originale ex ipo introductū homo ꝯcipitur ⁊
naſcitur. vel dies peccati delectationē deſi-
gnat. nox mentiſ cecitatē. Homo ergo in die
naſcit̄ vel in nocte ꝯcipitur. quia ad delecta-
tōem peccati nō rapitur. niſi ꝑus p mentis te
nebras infirmetur. Sed pereat dies. i. delecta
tio peccati vigore iuſticie deſtruatur. ⁊ nox. i.
q̄ cecata mens p conſenſum perpetrat. penitē
tia extinguat. Dies vertatur in tenebras. vt
quod in exordio delectationis ad quē fineꝫ p
ditionis rapit. videat̄. ⁊ p penitentiam crucie
tur Quod ſi ita punita eſt nō requirat taꝫ de⁹
in iudicio vt puniat. Hec ex dictis Greg. ſed
abbreuiata. Sꝫ btūs Tho. ſup Job tractans
hunc paſſum ſm litteram ſic ait. Intelligen-
dum eſt Job diei ſue maledixiſſe. quia eum eſ
ſe malum denunciauit non ſm ſuam naturaꝫ
qua a deo factuſ eſt. ſed ſm illam ſcripture cō
ſuetudinem qua dicitur tempus bonum vel
malum ſm ea que in tempore aguntur. ſm il
lud Ephe. v. Redimentes tempus quoniam
dieſ mali ſunt. Maledixit ergo diei ſue inquā
tum malum in illa die accidiſſe cōmemorat.
Quomodo autem maledixerit ei. Subditur.
Pereat dies in qua dictum eſt natus eſt ho-
mo. Vbi ſciendum q̄ licet eſſe ⁊ viuere ſit ſm
ſe appetibile. tñ eſſe ⁊ viuere in miſeria eſt fu-
giendum ſm q̄ hmōi. licet interdum eſſe in
miſeria libenter ſuſtineatur ꝓpter aliqueꝫ fi-
nem bonum. Vnde illa miſeria vite que non
ordinatur ad aliquem bonum fineꝫ. nullo mo
do erit eligenda. Bonum autem quod ex ali-
qua miſeria expectatur ſola ratio apprehen-
dit. nō autem vis ſenſitiua percipit ſicut ama
ritudinem percipit guſtus ſed ſola ratio in fi
ne ſanitatis delectatur. Si quis autē ſm paſ
ſionem ſui guſtus vellet exprimere medicinā
denunciaret eam eſſe malam cuius ratio iu-
dicaret bonam ꝓpter finem. Sic ergo miſe-
ria quam ſuſtinebat Job ratione quidem vi-
deri poterat quantum ad aliquid vtile eſſe. ſed
inferior pars anime que triſticia afficiebatur:
aduerſitateꝫ totaliter repudiabat. vnde ⁊ ipſꝫ
viuere ſub tali aduerſitate oneroſū erat. Quā
do autē aliquid nobis odioſum eſt, omnia
abominamur per que deuenimus in illud. Et
ideo Job ſm interiorem partem anime cuiuſ
paſſionem exprimere intendebat. ⁊ natiuita-
tem ⁊ conceptionem ſuam ex quibus in hanc
miſeriam venerat odio habebat. ⁊ per conſe-
quens diem natiuitatis ⁊ conceptionis ſe-
cundum illum modum loquendi quo ex his
que in tempore aguntur aliquid aſcribitur
tempori bonum vel malū. Sic ergo ſm partē
ſenſibilē vitā ſub aduerſitate repudiabat. vole
batq̄ ſe nūq̄ natū vel conceptū fuiſſe, Et hoc

⁊ q̄s dicit. Pereat dies in qua natus ſu3 acſi di
ceret vtinā nunq̄ natus fuiſſem. Et nox in qua
dictū eſt .i. in qua dici potuit vere cōceptus eſt
hō .i. vtinā nūq̄ fuiſſet cōceptus. Cōuenienter
aūt natiuitatē aſcribit diei, cōceptionē nocti.
q2 ſm̄ aſtrologos natiuitas diurna laudabilior
ē pncipali ſidere .i. ſole exiſtēte ſup terrā. Cōce
ptio autē de nocte frequētior eſt. Similis mo
dus loquēdi habet Hiere. xx. vbi dicit hiere-
mias. Maledicta dies in qua natus ſum ⁊c.
Proſequit aūt ſingulatim de maledictione
vtriuſq̄ diei ſcz ⁊ noctis dicēs. Dies illa verta
tur in tenebras. Ubi ſciendū ſcdm̄ Hiero. in
prologo ſup Job q̄ ab illo loco. Pereat dies
vſq̄ ad illū aū finem libri dicit. Idcirco meip
ſum reprehendo. Script⁹ fuit liber iſte in verſi
bus exametris. vn̄ ⁊ p modū poematis cōſcri
ptus eſt. Un̄ ⁊ per totū librū hanc figuris et
coloribus vti⁹ qbus poete vti cōſueuerunt.
Poete aūt vt vehemētius moueant candē ſen
tentiā p diuerſa v̄ba inducunt. Et ſm̄ hmōi.
Job ad maledicendū diei ſue. ea inducit qb⁹
ſolet nobis aliq̄ dies eſſe odioſa: Dignitas di
ei eſt claritas eius per hanc enim a nocte di
ſcernit: Hanc autē dignitatē excludit cu3 di-
cit. Dies iſta vertatur in tenebras. Et q̄tum
ad ſupficiez littere. tūc friuola videt ⁊ vana. q2
iam pterierat dies natiuitatis. ⁊ iā nō erat q̄
aūt pterijt imutabile eſt. Quō ergo poterat ſi-
bi dies que preterierat in tenebras conuerti.
Sed ſciendū q̄ quedā p modū optandi dicū-
tur ad exprimendū iudiciū qd̄ de re aliqua ha
bet. Sic ergo dicit dies illa conuertatur in te
nebras. ac ſi diceret. Dies natiuitatis mee de
buiſſet eē tenebroſu3 vt cōgrueret tenebris mi
ſerie quā patior. Quia enī aſpectus lumis de
lectabilis eſt. cōſuetum eſt in ſcripturis vt per — dies cla
tenebras triſtitia ſignificet. ¶ Eſt aute3 dies — rus mul
clarus multipliciter. ¶ Primo ex dei ſanctifi — tiplicat.
catione q cum celebrem inſtituit. vt ſabbatu3.
Hanc claritatē remouet a predicto die dicēs
Non requirat eū deus deſuper q.d. Non exi
gat deus ab hoībus vt hanc diem celebrem
agant ſicut aliqui dies exiguntur a deo ad ce
lebrandum in memoriā beneficiorum. Uult
ergo dicere q̄ natiuitas ſua nō debet compu
tari inter inſignia dei beneficia. cū magis ſit
natus ad miſeriam q̄ ad letitiam. ¶ Secun-
do aliquis dies clarus dicit ex bonorum re-
cordatione. Solent enim homines aliquos
dies celebres agere in quibus aliqua magna
⁊ iocunda acciderunt. Sicut Pharao die3 na
tiuitatis ſue celebrauit. Hanc igitur clarita-
tem excludit a dicta die dicens. ⁊ non ſit in re
cordatione hominū. ¶ Tertio dies clarus eſt
ex corporali lumine. Que claritas aufertur ex
ſubtractione radiorum ſolis illuminantium
terras. vnde quando ſol ecclipſatur. Et q̄tu3
ad hoc dicit. Nō illuſtret lumine. vel ex oppo
ſitione nubium occultantium radios ſolis. Et
q̄tum ad hoc dicit. Obſcurent eum tenebre.
¶ Quarto ex defectu viſiue virtutis. dū3 enī
quis morit vel viſu priuatur. ſic ei aufert clari
tas diei. Et q̄tu3 ad hoc dicit. vmbra mortis
⁊c. Et inuoluatur amaritudine. Per hoc dat
intelligere totum qd̄ de obtenebratione dicit
eſt ad tenebras triſtitie eſſe referendum. Hūc
enim morem obſeruare videtur vt parabolicā
locutionē ex aliquo ſequēti exponat. Nihil er
go intendit dicere aliud niſi q̄ dies natiuita-
tis ſue non debet iudicari dies gaudij. ſz me-
roris. cum per ſuam natiuitatem ad vitam tā
te aduerſitati ſubiectam deueniſſet. Demum
de nocte dicit. Noctem illam ⁊c. Ibi vide.

¶ Capitulum ſextum de contumelia.

Contumelia pōitur a gre-
gorio in lib. moral. filia ire. ¶ Et
q̄uis orias aliquādo etiam ex alijs
vicijs. magis tamen directe ⁊ cō-
muniter ex ira. Et ratio eſt q2 finis ire eſt vin- — vn̄ orias
dicta. Sed nulla vindicta magis eſt in pm-
ptu irato q̄ contumeliam inferre alteri. Ali-
quando oritur ex ſtulticia ſm̄ illud Prouer.
xx. Omnes ſtulti miſcentur contumelijs. ſ. vel
alijs eas inferendo vel contumeliantibus ſe
immiſcendo: Sic enī ira non audit perfecte
rationem ſed patitur rationis defectum ſm̄
phm̄. ⁊ ideo contumelias infert. eadem ratio-
ne ſtultus. Aliquando oritur ex ſuperbia. ſm̄
illud prouer. xi. Ubi ſuperbia ibi contumelia
⁊ hoc actiue ⁊ paſſiue. q2 infert ⁊ recipit eas. ⁊
hoc eſt diſpoſitiue. Et rō eſt q2 ſuperbi eſtimāt
alios inferiores ſe. ideo facilius contemnunt
alios ⁊ alijs iraſcuntur. vnde ſequitur contu — ptūelia
melia. Poteſt autem ſic deſcribi. ¶ Contume — deſcribit
lia ē expreſſio defectus alterius corā eo per
verba ad ipſum dehonorandū. vnde Iſidor⁹
dicit in lib. ethimo. q̄ cōtumelioſus eſt q ve-
lox eſt ⁊ tumet verbis iniurie. Extēſo tamē no
mine quādoq̄ contumelia in factis iniurie di
vn̄ Gl. ſup illud Ro. i. Cōtumelioſos dic. Cōtu
melioſi ſunt qui dictis vl factis iniurias ⁊ tur
pia alijs inſerūt. vt ſi qs pijceret lutū vl ſputū i
aliquē ⁊ hmōi. Eſt autem differentia inter con
tumeliam. cōuitium. ⁊ improperium. Nam ⁊ — Dfa īter ptu
cōtumelia eſt cū refertur defectus culpe alte- — meliaz:
rius in vituperium eius. vt cum vocatur quis — cōuitiū:
fur. adulter. ⁊ hmōi. Conuitium cū refert de- — ⁊ iprope
fectus culpe vel pene. vt cū quis vocatur ſcla- — rium
uus. cecus. mēdicus. ⁊ hmōi. Improperiū
autē importat defectum minorationis cum
reducitur ad memoriam ſeruitium in neceſ-
ſitate collatum. Sepe tamen ſumitur vnum
pro altero. ⁊ nomine contumelie vel etiam ob
probij quolibet horum intelligitur.

¶ De contumelia pſal. .§.j.
lxviij. Propř inimicos eripe me. Tu ſcis īpro
periū meū ꝯfuſionē meā ⁊ reuerentiā meā. Lo
quiř hec .ī pſona xp̄i vt dicit glo. vnde petit li-
berationē a morte ꝑ reſurrectionē ꝓpř inimi-
cos: vt .ſ. conuertanř ⁊ peniteāt de paſſiōe ei il
lata: in qua ſuſtinuit improꝑiū: cū .ſ. iudei di-
cerent. Blaſphemauit ⁊ hmōi. ſm glo. qđ ꝑti
net ad ꝯtumeliā. Hiere. xx. Audiui ꝯtumeli
as coꝝ in circuitu. Suſtinuit ꝯfuſionē .i. ma-
gnā penā ex illis ꝯtumelijs. Ad heb. xij. Su-
ſtinuit talē aduerſus ſeipſum ꝯdictionē. ⁊ ibi.
Suſtinuit crucē confuſiōe ꝯtēpta. Reuerētiā
meā .ſ. ad deū nō recedendo a deo .ſ. ꝑ patien
tiā. Sap. ij. Cōtumelia ⁊ tormēto īterrogem⁹
eū ⁊ ꝓbemus patiētiā eius. ⁊ videam⁹ reueren
tiā eius: hec oīa tu př ſcis. Pōt ēt ſm glo. dici
ꝙ hec loquiř xp̄s in pſona mēbroꝝ ſuoꝝ ꝑ qui
bus petit liberationem. Ubi tria notanř.

¶ Primo oſtendit contumeliam illatam. ibi.
Improperium meum.

¶ Secundo innuit penam inde cauſataꝫ. ibi.
confuſionem meam.

¶ Tertio ſubdit congruentiam ſeruataꝫ. ibi.
⁊ reuerentiam meam.

¶ Quantum ad primum .§.ij.
ibi pōiř īproꝑiū ꝓ ꝯtumelia vt pꝫ ex gloſ. Ubi
ad ſciendū quando eſt peccatum ⁊ q̄le. Nota
ꝙ contumelia poteſt inferri triplici intentio-
ne: ⁊ ſm hoc iudicandum eſt de ipſa.

¶ Primo animo ſcꝫ corrigendi.

¶ Secundo animo ſcꝫ ſolatiandi.

¶ Tertio animo. ſcꝫ iniuriandi.

Cōtūme-
lia fit a
nimo
corrigē
di.

¶ Cū g° ꝯtumelia pferř aīo corrigēdi ī ſe nō ē
pctm̄ ſed meritoriū. Cui⁹ rō ē. qꝛ ſicͭ licꝫ aliquē
cā correctiōis ūberare vel in pecunia ꝯdēna-
re: ſic ēt pōt zelo correctōis ꝯ aliquem ūbū cō
uitij dicē. Ꝙ patet exēplo xp̄i q dixit diſcipuliſ
euntib⁹ ī emaus. O ſtulti ⁊ tardi corde ad cre
dendū. Lu. vlti. Et exemplo Pauli q dixit. O
inſenſati galathe quis vos faſcinauit euāge-
lio nō obedire. Ad galathas. iij. Raro tn̄ ⁊ ex
magna neceſſitate ⁊ vtilitate ⁊ cum modera-
tione hmōi obiurgatiōes ſunt faciende: vt di
cit Aug. ⁊ precipue ūbis ꝯtinētib⁹ turpia abſti
nendū vt meretrix ⁊ hmōi: que ſine pctō dici
nō pn̄t.

Aīo ſo-
laciādi

¶ Secūdo cū pferř cōtumelia ſeu cō
uitium aīo ſolatiādi: tūc ſi talia nō ſūt ī detri
mentū honoris alicui⁹: eſt veniale pctm̄: vt vo
cādo cecū ſtultū ⁊ hmōi. Si vō ex leuitate vel
ludo pferret ūbum qđ eſſet ꝯ honorē alterius:
vel de quo eſtimare poſſet ipm̄ notabiliř iraſci
⁊ odiū incurrere vel aliud ḡue pctm̄: nō excu-
ſareř a mortali. ēt ſi hoc nō intenderēt: ſicut cū
qs ludens cū alio grauiř offenderēt vſqꝫ ad mu
tilationē ⁊ hmōi nō carēt mortali culpa. Lu
dus. n. noxius ē in culpa. Quāuis. n. ad eutro
pollam ſeu vrbanitatē ꝑtineat dicē aliqđ leue
ꝯuitiū. non tn̄ vſqꝫ ad dehonorationē vel ꝯtri
ſtationē eius de quo dī. ſed magis cā declara
tionis ⁊ ioci vel leuitate loquēdi obſeruatiſ de
bitis circūſtantijs: alś ſibi eſſet pctm̄. Et iō ca
uendū eſt ſemp a ꝯuitijs ⁊ ꝯtumelijs.

Aīo Inu
iuriādi.

¶ Ter-
tio cum pferř aīo iniuriandi vel vleiſcēdi: aut
dehonorandi: ⁊ ſic eſt mortale ſm Tho. ij. ij.
q. lxxij. arti. ij. Rō huius ē. qꝛ notabiliř ledit ꝑ
ximū. ⁊ ſic facit ꝯ iuſticiā ⁊ charitatē. Nō eniꝫ
qs amat minus honorē ſuū ꝙ̄ diuitias tpa-
les ſed plus. Sed auferēs ſbam peccat mor-
taliř: vel ēt intendēs auferre. ergo multoma-
gis itendēs auferre honorē. Uerba ꝑ q̄ inferř
ꝯtumelia quātū ad ſuā eſſentiā .i. īquātū ſunt
qdā ſoni audibiles: ⁊ ſi nullū nocumētū infe-
rant niſi forte grauādo auditū cū nimis alte
qs loquiř. tn̄ inquātū ſūt ſigna repn̄tatiua ali
qd ī noticiam alioꝝ ſic pn̄t multa dāna īferre:
inř que ꝙ hō dānificeř quātū ad detrimētum
honoris ⁊ reuerētie ſibi ab alijs exhibēde. Uñ
⁊ maior ꝯtumelia eſt ⁊ ḡuius pctm̄: vt ſi aliqs
dicat defectū ſuū corā multis: ⁊ tn̄ ēt ſibi ſoli
dicendo pōt ēē ꝯtumelia: quātū ipſe q loquiř
loquētis reuerētiā agit. Probař hoc idē .ſ. ꝯtu
melia eē mortale auctoritate. Nā xp̄us dixit
Math. v. Qui dixerit frī ſuo fatue: qđ .ſ. ꝑtinet
ad ꝯtumeliā reus erit gehēne: q̄ nō debeř niſi
ꝓ mortali. ⁊ itelligiř cū hoc dicit itēdens de-
honorationē. Apl̄s ēt Ro. j. dicit. Digni ſunt
morte .ſ. eterna q faciunt pctā: ⁊ enūcrata. ibi
inř que poniř ꝯtumelia. ⁊ Clemēs. Dānatiōe
ſūt digni qui pſib⁹ legatiōe vel ſungētib⁹ con
tumeliam inferunt. ij. q. vij. c. qualis.

¶ Quantū ad ſecuudū .§.iij.
notař pena ꝯñs ex improꝑio ſeu ꝯtumelia dū
dī. Confuſionē meā .ſ. ex improꝑio mihi ſecu-
tam. Cōfuſio. n. vt dicit catholicō īportat eru
beſcētiā. Erubeſcētia aūt magna ē pena: vt di
cit Aug. de pe. diſt. vi. c. j. Debet aūt qlibet ſi-
bi nō deferre prio penā vel triſticiā.

Abſti-
neř ðe
m⁹a cō
tūelia.

¶ Uñ ab
ſtinē dꝫ primo ab improꝑio ſeu ꝯtumelia cui
pe iprop̄ando ei culpā pteritam ſine cā rōna-
bili. Qđ ꝓhibeř Eccli. viij. Ne deſpicias ho-
minē auertētē ſe a pctō .ſ. ꝑ pniam: nec iprope
res ei. Memēto qꝛ oēs ī corruptiōe ſum⁹. Sicͭ
nec xp̄s improperauit Magdalene penitentiſ
peccata: ſed texit remittēdo: ⁊ pī recepit filiuꝫ
ꝓdigum reuertētē. Et Joānes euangeliſta il
lum iuuenē q ex diſcipulis effect⁹ erat ꝓnceps
latronū oſculans ei manū qua homicidia per
petrauerat vt nō cōſidereř. Sed gaudere de
bes quia frater tuus mortuus erat ⁊ reuixit.
ſicut gaudent angeli de vno peccatore penitē
tiam agente. Memento qꝛ ⁊ tu aliquando in
talia cecidiſti: vel talia adhuc ⁊ peiora agis:
vel ſaltem ea perpetrare potuiſti. ¶ Secundo
debet

debet qs abſtinere ab improperio indigētie.
ſcʒ rememorādo ei⁹ ſubuētionē ſibi factam in
neceſſitate ad ꝯfundendū ꝛ dehonorādū euʒ.
Vñ di Ec.ci.xli. Cū dederis ne ipꝛoperes.ſed
imiteris deū.vt dicit ibi glo. Qui dat omni-
b⁹ affluēter ꝛ nō improperat Jacobi.i. Et de
improperante bñficiuʒ factum di Ecclia.xx.
Datū inſipiētis nō erit tibi vtile. Nā oculi ei⁹
ſeptēplicis ſunt.exigua dabit ꝛ improperabit
multa inſipiēs petēs ꝛ ꝯtumelioſus. Oculi eiꝰ
intētio eius.ꝛ hi ſepemplices.i. ad varia emo
lumēta intēdens.vʒ emolumentū inde ſperā-
do.importune exigendo.multotiēs improꝑā
do.dñiuʒ bonoꝝ tuoꝝ ambigēdo.te ſibi ſubij
ciendo.de eo inaniter gloriādo.datum mlto
maius ꝙ̄ ſit reputādo. Et ſic nō erit tibi vtile.
Dʒ etiā q̄s abſtinere ab improperio ſeu cōuitio
defect⁹ nature.vʒ nō vocando illegittimuʒ vel
cecū vel hebetem vel ſtultū ꝛ hmōi. Ec.c.xxij.
Eſt reuerſio ad amicū excepto cōuicio ꝛ male
dicto ꝛc̄. Unde ſenena q̄ multos habebat fili
os q̄ꝛ exprobrauit annam ꝛ improperabat ſeu
ꝯuiciabaꝛ ei ꝙ dñs ꝯcluſiſſet vuluā ei⁹.i.ꝙ ſte
rilis eſſet.pūita eſt. q̄ꝛ filios amiſit.i. Regū.i.
Cum aūt p ꝯtumeliaʒ qs facit iniuriā primo
notabileʒ.tenet ei ſatiſfacere ſaltem petendo
veniaʒ. Sic eni xp̄s docuit dicens Mat.v. Si
frater tuus hʒ aliqd aduerſum te.q̄ꝛ ſcʒ ei iniu
riaſti vade reconciliari fratri tuo.ſ. petendo
veniā.. ❡ Notabile exemplū hꝫ circa hoc in vi Exemplum.
tis fratrū. Cū eni quidā contumeliā intuliſſet
fratri ſuo q dict⁹ eſt frater nicolaus de iuuena
tio.ꝛ nō ſibi recōciliaſſet venia petita.accidit
ꝙ inde ad paucos dies infirmat⁹ ille moreret.
Poſt mortē vero apparuit ipſi fratri nicolao
petēs ab eo veniam de ꝯtumelia illata. Cui il
le rñdit ſciēs illū eſſe defunctū. Veniaʒ pete a
xp̄o in cuius iudicio ꝛ foro es ꝯſtitut⁹. Et ille
xp̄s mihi nō vult dimittere niſi prius humilia
tus veniā a te petēs obtinuero. Quod libēter
fecit.ꝛ ſic a xp̄o veniā impetrauit. Dʒ aūt ꝯtu-
meliat⁹ oblata ſibi ſatiſfactiōe ꝯpetēti ignoſce
re.alꝛs ꝑuiter peccaret. Vñ di di.xc. Si qs cō-
triſtat⁹ noluit recōciliari frī ſuo ſatiſfaciēti eo
acerrimis maceret medijs.gl.ibi excōicatōis.

❡ Quantum ad tertium .§.iij.

ſcʒ ꝯgruentiā ſeruatā notaꝛ cum di. Reueren
tiā meam quā ſcʒ habui ad te deus pi in ipſis
improperijs.q̄ꝛ nō receſſi a timore tuo ꝛ dilec
tiōe ꝓpter hmōi iniurias ꝛ cōtumelias.ſed vo
lūtarie ꝛ patienter ſuſtinui. Vñ ꝛ ſu. dic. Im-
properiū expectauit cor meū ꝛ miſeriā.i.ad iſta
que nō inuit⁹ ſʒ volūtarius ꝑparaui . vt dicit
glo. Ut autē dicit Petrus in canonica.i. Chri
ſtus paſſus eſt p nobis vobis relinquēs exem-
plū vt ſeꝗmini veſtigia eius.patienter ferendo
ꝯtumelias vt ipſe fec̄. Vñ Liberius papa. Non
vos a pio mētis ꝓpoſito afflictiōis amaritudo
coartet recedeꝛ.ꝯſiderātes quāta creator dñs
p vobis ptulerit qbuſue ꝯtumelijs afflictēdū
tradiderit p veſtra liberatione.vij.q.i. Sugge
ſtum. Et notandum circa contumelias verbo
rum ꝛ factorum ꝙ.
❡ Aliquando oportet repellere.
❡ Aliquando decet ſufferre.
❡ Aliquando dʒ quis reprehendere.
❡ Primo ꝯtumelia eſt aliqñ repellenda.ſ.pu Contumelia ē repellāda.
niendo cōtumeliantē.qñ quis.ſ.habet aucto
ritateʒ ſup eū. Contumelia eni iuſſu principis
ꝛ manu militis eſt repellēda. Vñ Roma.xiij.
di. Nō ſine cauſa gladiū portat. Dei eni mini
ſter eſt.vindex in irā in euʒ qui malefacit. Pre
cipue aūt ꝯtumelias ꝛ ea q̄ ſūt in iniuriam dei
vel eccl̄ie oportet punire. Unde Criſ. dicit ꝙ in
iniurijs ꝓprijs eſſe patiētē laudabile eſt.in in-
iurijs dei impiū.ꝛ q̄ꝛ ꝯtumelie que dicunꝛ ꝯ re
ctores ꝓcipue ꝑlatos eccleſie ꝓcipue vergunt
in ꝯtumeliā dei.iō puniende. Et ꝙ̄uis qs de-
beat magis punire ſi ptātem habʒ ꝯtumelias
alioꝝ ꝙ̄ ꝓprias q̄ꝛ minus ſuſpect⁹ hꝫ ne moueꝛ
tur cupiditate priuati honoris tñ ꝛ in cū illa-
tas pōt punire inqꝫtū vergūt in iniuriā eccl̄ie
ꝛ detrimentū boni cōmunis.vt di.xxiij.q.iiij.
Su illiſarius.cū.§.ſeqn.ꝛ glo.ibi. ❡ Scđo ali
qñ cōtumelia eſt ſufferenda.ꝛ hoc rōne euitā Eſt ſufferēda.
de temeritatꝫ.iuxta illud Prouer.xxvi. Ne rñ
deas ſtulto iuxta ſtulticiā ſuā ne ei ſimilis efficia
ris. Tacere quippe ꝛ nō reſpōdere cōtumelian
ti.qñ quis hoc faceret vt ſi tacēs magis ꝓuo-
caret illū ad iracundiaʒ pctm̄ eſſet.ſed tacere
ne ꝛ ipſe rñdens incurrat ꝯtumelias.vl̄ magis
illū ad iram accēdat.debitū eſt ꝛ virtuoſum.
❡ Scđo dʒ ſufferri rōne incorrigibilitatis.cū
enim ꝯtumeliās eſt incorrigibilis.nec in eum
hʒ auctoritatē.ſufferre dʒ ꝛ tacere. Sic̄ ꝛ xp̄s
cū ꝯtumeliareꝛ non rñdit nec herodi nec pila-
to.nec ſcribis ꝛ phariſeis cōtumeliantib⁹ euʒ.
q̄ꝛ obſtinati erāt vt hꝫ in euangelijs. ❡ Tertia
ſufferenda eſt ꝯtumelia rōne ꝯſeruādevirtutis.
ſcʒ patientie. Sicut eni patiā neceſſaria eſt no
bis in his q̄ fiunt ꝯ nos.ita ꝛ in his q̄ ꝯ nos di
cuntur. Patientia ait aplus nobis neceſſaria
eſt. Eccl.viij. Non litiges cū hoīe linguato.nec
ſtruas in ignē eius ligna.nec cum potēte ne te
p potentiam opprimat.nec cū diuite ne te p pe
cuniā vindicat.nec cū loquace ne te p eloquē
tiam decipiat. Vñ ꝛ in ꝑs dicit Qui inquire-
bant mala mihi locuti ſunt vanitates.i.falſi-
tates. Et ſubditur. Ego aūt tanꝙ̄ ſurdus non
audiebaʒ ꝛ ſicut mut⁹ non aperiens os ſuum.
Non dicit ego ſurdus ſed tanꝙ̄ ſurdus.quia in
hoc eſt virtus patie ꝛ audiens contumelias tā
ꝙ̄ non audiret nō murmuret in corde.nec ore Eſt rephendēda.
ꝯtumelijs reſpōdeat. ❡ Tertio debet aliquan
do rephendi contumelia in dicto vel facto qđ

licet omnibus. Un̄ ſaluator contumeliatus fa cto cū .ſ. percuſſus fuit in facie percuſſorem repre hendit dicens. Quid me cedis. Nec ei aliā ma xillā obtulit percutiendam. Jo. xix. Et hoc du plici rōe ſm Tho. vbi. ſ. Prima vt audacia cō tumeliantis cōprimat ſm illud Prouer. xxvi. Rn̄de ſtulto iuxta ſtulticiam ſuam ne ſibi ſa piens videatur. Nō tñ cum eſt in furore eſt ar guendus ſʒ ipo ſedato. niſi vtilitas cōis aliud exigat. Scdō ne aliop profectus impediatur p contumelias illatas. Un̄ Greg. ſup Ezech. Quorum vita in exēplo eſt poſita dn̄t ſi pn̄t re trahentium ſibi ṽba cōpeſcere. ne eop pdica tionem non audiant q audire poterant. ⁊ i pra uis moribus remanentes bn̄ viuere cōtēnant

De ſatiſfactione pro contemelijs. .§. x.

Nota q̄ dicit Umbertus in expo ſitione regale q̄ quilibet tenet ad ſatiſfaciendū illi quē ledit ṽbo irrando. vel cōtumeliando. ⁊ tenet ad ſatiſfaciendum cito .ſ. cū pt. Sicut enim in reſtōne qd̄ ſine die certo debet. oi die debet. ita ⁊ h̄. Un̄ apls ad Ephe. iiij. dic. Sol non occidat ſup iracundiam vr̄am .i. ſi contin gat aliquē ꝯtumeliare ex ira anteꝗ̄ trāſeat di eo reconciliamini cum eo. ¶ Sʒ q̄rit aliquis que ſit iſta ſatiſfactio ad quā tenet ille qui ṽbo alium leſit. puta cōtumeliando vel irridendo ⁊ hmōi. Rn̄ſio triplex pōt eē. Una eſt p verbuʒ vt cuʒ qs de offenſa veniā petit ſicut fecit au gu. ſcribens Hieronymo dicēs. Obſecro te p miſericordiam ieſu xp̄i ſi leſi te ignoſce mihi. Scd̄a eſt p corpis humiliatiōeʒ. Sicut fecit ſemey Dauid quē ꝯtumeliauerat. Di enim .ij. Regū. xix. q̄ ſemey pſtratus corā rege dixit ad eū. Ne repetas mihi dn̄e iniquitateʒ neqꝫ memineris iniquitatum ſerui tui. Tertia eſt per obſequia. Sicut iacob voluit muneribus placare eſau frēm ſuū. Ro. xij. Si eſurierit ini mic' tuus ciba illū. ¶ Sed querit vtruʒ tenea tur quilibet offendens ṽbo ad oēs hmōi ſatiſfa ctiōes. rn̄ſio ſic ledēs aliū in rebus non tenet ei niſi ad certam quātitatē rei reſtituende. ſm quātitatem dāni. vel in dubio ad arbitriū bo ni viri. Ita ⁊ offendēs verbo non tenet ad oēs hmōi: ſed ſm quātitatem offenſe. qd̄ ſi offēſus petit plus pōt ſibi ſufficere ſatiſfactio ad arbi trium boni viri. q̄uis laudabile ſit et plus de bito facere p pace primorum. Si aūt platus eſſet qui exceſſiſſet in verbis corrigēdo ſubdi tus ex debito iuſticie non dʒ petere veniā ſub dito ſed a dn̄o deo. Neduʒ nimiū ſuāt humi litas regendi frangatur auctoritas. vt dicit Aug. in regula. Pōt et platus remittere iniu riam factam ſubdito ſuo ipſi iniurianti in per ſona vel dbie et ꝯ voluntateʒ ipſius ſubditi in iuriati. ar. xj. q. i. Non dicatis in gl. ¶ Sed q̄ ritur ſi aliquis offendit aliquē ṽbo in ſecreto ⁊ offenſus q̄rit ſatiſfactionem ſibi fieri in publi co. Nunqd ad hoc tenet offendens vel ecōuer ſo ſi offendat qs verbo in publico ⁊ offendens vult ſatiſfacere in occulto. Nunqd ſatiſfaciet. Rn̄ſio ad primū. Non tenet niſi qd̄ fuit factū in occulto fuiſſet publicatū ſicut fur q latenter accipit nō tenet publice reſtituere. Ad ſcd̄m dico q̄ non ſufficit argumentū in paulo aplo cui ꝯdēnato ad carcerem non ſufficit occulte libari ſʒ publice petijt educi ⁊ dimitti. ¶ Jteʒ ſi qs ꝯtumeliando dicit culpaʒ alieni' ⁊ offē ſus nō vult recipere ſatiſfactionē a ledente ni ſi dicat ſe fuiſſe mentitū. Reſponſio ſi cōtume lians ſcit ſe dixiſſet vep nō tenet. nec ille dʒ h̄ ab eo exigere. Sed ſi ſcit vel credit non eſſe ve rum ſed falſum vel incertum: qꝛ dʒ etiam cuʒ dāno fame ſue dicere ſe falſum dixiſſe vel in certum aut dubium. ſm q̄ hʒ in conſcientia ſua. Pōt cum h̄ dicere aliqua alleuiantia cul pam ſuam. puta q̄ audierat vel ex ira dixerat vel tunc credebat. nūc aūt non credit illud eē vep ſi ſic ē. Nō āt dʒ dicē ſe fuiſſe mentitū ſi nō fuit mētit' ſʒ falſū dixit: qꝛ ſi tūc credebat: mō ſcit vel credit ꝯtrium. Hec omnia Umbertus.

¶ Capl'm ſeptimū. De rixa ⁊ bello multiplici.

Rixa filia eſt ire ſecunduʒ Greg. xxxi. li. moralium. Et ex ver bis Jſidori in li. ethimologiarum pōt haberi diffinitio ei'. Dicit enī q̄ rixoſus eſt quaſi rictu canino di ctus. Semper enim ad ꝯdicendū eſt paratus iurgio delectat ⁊ prouocat ꝯtendentem. Tū vt dicit .b. Tho. ſe. ſe. q. xlj. ar. i. Rixa non no minat ſimplr̄ ꝯtentionem. ſed tria q̄ ponunt i verbis Jſidori eius inordinationem declarāt Primo qdem prōptitudinē animi ad cōtēden dum. qd̄ ſignat cū dicit. Semper ad contra dicendum parat' .ſ. ſiue alius bn̄ ſiue male di cat aut faciat. Scdō qꝛ ipſa ꝯdictōe delectat. vñ ſequit. ⁊ in iurgio delectat. Tertio qꝛ ipſe alios prouocat ad ꝯdictionem. Et id̄ ſubdit. prouocat contendentem. Eſt et rixa q̄ nodd̄ bellū pticulare iter aliquos. Un̄ Jacobi .iiij. Un̄ bella ⁊ lites in vobis: nōne ex ꝯcupiſcētijs q̄ militant in mēbris veſtris. bella .i. rixe ⁊ li tigia. Nec eſt ꝯ qd̄ dictuʒ eſt .ſ. q̄ oriat rixa ex ira. Et Jacobus dicit oriri ex ꝯcupiſcentijs. Nam vt dicit .b. Tho. vbi .ſ. ar. ij. oēs paſſio nes iraſcibiles ex paſſionibus ꝯcupiſcibilib' oriunt. Et ſic rixa que oritur ex ira orit ex con cupiſcentia. vt ex prima radice. Diſſipa gētes q̄ bella volūt dicit ps̄. Ad dn̄m. ps̄. lxviij. Bel lum vt dī in catholicon dī quaſi bonū per an tifraſim. ſicut piſcina que caret piſce. Non enī eſt bonum ſed malū ⁊ multa mala oriūtur ex eo. Jntantum aūt pōt eſſe bonū inquantum non voluntarie appetit: ſed ex neceſſitate exer

Triplex ſatiſfactio cō tumelie

rixa no tat tria

cet ad ſe defendendū debito modo. Et ideo ſi gnanter ps. non dicit. Diſſipa gentes q̄ bella gerunt. Multa enim bella geſta ſunt a ſanctis viris dn̄o iubente ⁊ pſperante. Vn̄ ad Heb. xi. Sancti fortes facti ſunt in bello caſtra vertetunt exterioruʒ, vt Joſue. de quo Eccl. xlvj. Fortis in bello ieſu naue ⁊c̄. Sed diſſipa ait q̄ bella volūt. q̄. i. bella dilectabiliter ſuſcipiūt ad nocenduʒ alijs. Ubi nota ꝙ triplex ē bellū

Primum bellū internale ⁊ anguſtioſum.

Scd̄m bellum particulare ⁊ rixoſum.

Tertium bellū populare ⁊ piculoſum.

De primo dicitur .§.j.

Eccl̄s. iij. Tempus belli ⁊ tempus pacis. Primo opʒ bellare ꝯ vicia. ⁊ poſtea ſequit̄ pax i mēte. Et ps̄. Obumbraſti ſup caput meum in die

Bellū internū. belli. i. in tempore quo bellaui ꝯ vicia. vmbra tue gratie vel merito ⁊ memoria tue obſcure paſſionis protexiſti me ⁊ dediſti refrigerium. Seneca. Habeto pacem cum hominibus, bellum cū vicijs. Hinc Grego. Sciens apl̄s nobis iam non vltra bella eſſe carnaliter peragēda: ſed aīe certamine ꝯ ſpūales aduerſarios ꝯ ſudanda. velut magiſter milicie pceptū militibus xp̄i dat dicens. Induite vos armaturā dei vt poſſitis ſtare aduerſus inſidias diaboli xxiij. q. i. niſi bella. Qn̄ aūt inchoandū ſit illō bellū oñdit Aug. in li. xxj. de ciui. de. c. xvj. dicens. Cum aūt ventū fuerit ad etatem q̄ hō pceptum capit ⁊ ſubdi pōt legis imꝑio: ſuſcipiēdū eſt bellum ꝯtra vicia ⁊ gerendū acriter ne ad dānabilia pc̄a pducant. Et ſi qdem nō victoriarum ꝯſuetudine roborata ſunt. facilius vincunt̄ ⁊ cedunt. Sin autem vincere ⁊ imꝑare ꝯſueuerunt. ſ. vicia laborioſa difficultate ſuperantur. nec ad id veraciter ⁊ ſinceriter fit niſi delectatione iuſticie. H eſt aūt in fide xp̄i.

quō bellandus ſit ꝯ vicia. Quō bellandū ſit docet ideʒ Augu. in. xxij. de ciui. c. xxiiij. dicēs. In plioꝝ tēptationibus ꝯ vicia piculiſqꝫ etiā iuſti verſant̄ in quibus nō eis quos ſubdam⁹ vigilijs ꝯtinuis excubātes ne opinio veriſimilis fallat. ne decipiat hō verſutus. ne ſe tenebre alicuius erroris effundāt. ne qō bonū eſt malū aut qō malū ē bonuʒ eē credat̄. ne ab his q̄ agenda ſunt metus reuocet. ne in ea q̄ agenda ſunt cupido pcipitet. ne ſuper iracundiam ſol occidat. ne inimicitie ꝓuocent ad retributionem mali ꝓ malo. ne abſorbeat inhoneſta vel imoderata triſticia. ne i pcipiendis bn̄ficijs ingerat mēs ingrata torporem. ne maledictis rumoribus ꝯſcia bōa fatigetur. ne temeraria ſuſpitio nr̄a decipiat. ne aliēa de nob falſa nos frāgat. ne regnet pctm̄ in nr̄o mortali corpe ad obediēdū deſiderijs ei⁹. ne mēbra nr̄a exhibeant̄ arma iniqtatis peccato ne oculus ſeq̄t̄ ꝯcupiſcentiā. ne vindicādi cupiditas vicat. ne in eo qō male delectat vel viſio vel cogitatio rememoret. ne iprobuʒ aut indecēs vbum libenter audiat. ne nat qō nō lʒ ēt ſibi libet. Nec in hoc bello laboꝝ pleniorūqꝫ pleniſſimo vel de viribus nr̄is ſperet̄ faciendā victoriā vel viribus nr̄is fcā tribuat: ſed eius gr̄a de q̄ dicit apl̄s. Gratias aūt deo qui dat nobis victoriā p ieſum xp̄m dn̄m nr̄m. Et alibi. In omnib⁹ his ſupamus pp deum q dilexit nos. Hec oīa ille. Quia ergo oīa iſta bella ſunt piculoſa idō nō appetēda: ſʒ ꝯtrāʒ in nobis eſt vitanda fugiēdo occaſiōes tēptationū. Qui aūt nō vitant occaſiones ſʒ ingerūt ſe eis illi q̄ſi volunt bella ⁊ rixas victoruʒ. De his dicit ps. diſſipa gentes q̄ bella volunt. Et ponit̄ diſſipa ꝓ diſſipabis ſm̄ morē ꝓpheticū idest deſtrues. vt. i. vitant. Qui enim amat periculum incidet in illud: vt di Eccl̄. iij.

Secundum bellum .§.ij.

eſt rixa de q̄ pncipaliter intendit̄. Jacobi. iiij. Belligeratis. i. faciendo rixas ⁊ nō poteſtis adipiſci. i. qō cupitis. Uerius ē enim euent⁹ belli vt di. ij. Regum. xi. Qui eni rixat̄ cum altero, intendit ſupare. ⁊ ipſe ſupat ſepe ⁊ pcutit. ⁊ idō vitanda eſt. Vn̄ cū paſtores Loth rixati ſūt cū paſtoribus abrae pp greges multos pecorum quos habebant Ad hanc tollēda dixit abrahā Ne queſo ſit iurgium iter me ⁊ te. ⁊ paſtores meos ⁊ tuos. ſeparemus nos ab inuicem. Si tu ad ſiniſtram ieris ⁊c̄. Gen̄. xiij. De ipſo autē bello rixe tria videnda ſunt.

Eius ortum.

Eius actum.

Eius nocumentum.

Orit̄ pncipaliter rixa ex ira. Vn̄ Prouer. xv. di. Uir iracūdus puocat rixas. Hoc āt ſic declarat. b. Tho. ſe. ſe. q. xli. ar. ij. Rixa importat quādā ꝯdictiōeʒ vſqꝫ ad fcā ꝓuenientē dū vn⁹ alter. ledere molit̄. Dupl̄r aūt vn⁹ alteri ledere intendit. Uno mō quaſi intendēs abſolute malū ei⁹. ⁊ talis leſio ꝑtinet ad actū odij cui⁹ intentio eſt ad ledendū inimicū vel in manifeſto vel i occulto. Vn̄ ⁊ aliqn̄ rixa ex odio orit̄ur ꝓpter qō dr̄ Prouer. x. Odiū ſuſcitat rixas Nō tn̄ rixa eſt ꝓprius effectus odij q꞉ ꝓter itētionē odientis eſt ꝙ rixoſe ⁊ in māifeſto ledat Alio mō aliqs intendit̄ aliū ledere eo ſciēte ⁊ repugnāte qō importat̄ nomie rixe. Et hoc ꝓprie ꝑtinet ad irā que eſt appetitus vindicte. Nō aūt ſufficit irato ꝙ latēter noceat ei ꝯ quē iraſcitur: ſed vult ꝙ ipſe ſentiat. ⁊ ꝙ ꝯtra volūtatē ſuā aliqd patiat̄ in vindictā ei⁹ qō fecit. Procedit etiā aliqn̄ ex ſupbia ⁊ inani gloria. non tn̄ directe ſʒ occaſionalr̄ inqn̄tuʒ aliqs ex hoc concitatur ad rixā ⁊ iurgiū: q꞉ ad iniuriā ſibi reputat ꝙ alius ſe ei pferat pp qō di Prouer. xviij. Qui ſe iactat ⁊ dilatat: iurgia concitat, Jurgium aūt idē vr̄ ꝙ rixa Jactare ſe

Bellum externū ⁊ piculare dicitur.

Actus belli.

et ſupbia vel inani glia pcedit. ¶ Quantum ad ſcdm.ſ.actū: ſciendum eſt ſm.b.Tho.vbi ſ.ar.i.q ſicut ptētio importat quandam contradictionez in verbis. ita rixa importat quādam ptradictionem in factis. Vñ dicit gl.ad Galathas.v.q rixe ſunt qñ ex ira inuicē ſe percutiunt hoies. Et iō rixa vi quoddam priuatū bellum qd inter priuatas pſonas agit.nō ex aliqua publica auctoritate: ſed magis ex inordinata voluntate. Et iō rixa ſemper iportat peccatum. Sed rixa proprie eſt ex parte eoꝝ que etiam iniuſte inuadunt aliū vel alios. vel ēt qui ſe defendunt cum iuſte inuadunt. puta cū miniſtri rectoris volūt iuſte capere aliquos reos ⁊ illi ſe defendunt ne capiant tunc rixa eſt in eis. In eis aūt qui ſe defendūt ſolo animo repellendi iniuriam cum debita moderatiōe non eſt proprie rixa nec pctm. Quia vim vi repellere eſt de iure nature. diſ.i. Jus naturale Ideo non eſt pprie rixa i his q inuadunt alios vt capiant ex officio ſuo q ſe defendūt. Vñ cū ſerui yſaac foderūt puteū ⁊ inuenerūt aquaz q per illam rixati ſunt: vt dr. Geñ.xxvi. non i ſeruis iacob fuit rixa ſed in incolis terre q iniuſte moleſtauerunt illos. ¶ Quantuz ad tertiū .ſ.de nocumento huius vitij ſciendū q multipliciter nocet. Primo quidez.qr inducit ad mortē eternā cū ſit mortale pctm.qñ vz qs inuadit aliquē iniuſte vt percutiat eū.vel etiaz cū defendit ſe iuſte inuaſum ab officiali vt capiatur.vel etiā cū defendit ſe iniuſte inuaſum ex odio vel vindicandi animo.vel cū exceſſu notabili debite moderationis: vt ſi inuadens percutiat eum manu: ⁊ ille gladio percutit. in oibus his mortale eſt ſecundum Thomā.vbi.ſ. Et ratio eſt: qr inferre nocumentum proximo opere manuali non eſt abſqz mortali: qr cōtra iuſticiam ⁊ cōtra mandatum illud. Nō occides. In quo phibet omnis leſio pſonalis iniurioſa ſz Auguſt. de pe. di.i homicidiū. Probatur ēt b.ſ.rixam eſſe peccatum mortale ex hoc q aplus ponit rixas inter opa carnis. de qbus dicit ad Gala.v. Qui talia agunt regnuz dei nō conſequent. Non aūt priuat quis regno dei niſi p mortalia. ¶ Venialis aūt eſſet cuz ſe qs defendendo caſu aliquo cū leui motu odij vel vindicte hoc agit.aut cū excedit aliqātulū modum defenſionis debituz. Nocet quoqz rixa: qr per eaz generant odia ⁊ diſcordie in mētibus rixantiuz.pp qd dicit Prouer.xvij. Qui meditatur diſcordias ſeminat rixas.i.q intendit ſeminare inter aliquos diſcordias pcurat q ad inuicem rixent.vt inde in eorū cordib' p rixas diſcordie ⁊ odia generent. Vnuz eniz pctm pōt imperare actum alterius pcti in ſuū finem ordinādo. Nocet rixa corpori.qr frequēter plus recipit quaz alteri faciat mali. Puniuntur etiam pena pecuniali vel corporali a iudice ſm exceſſus quātitatem: qr iura mandāt iſta puniri: vt pz.xxiij.q.finali.⁊.c.ſi.vbi. mandantur puniri: vt homicide qui rixantur.⁊ q in rixa fuerit occiſus. Diſſipa ergo deus gentes que volunt iſta bella rixarum vt recipiant quod merentur.

Nocumētum belli.

Mortale pctm rixa.

¶ Tertium bellum dicitur populare. .§.iij. quod eſt valde periculoſum: qr innumera mala inde ſequūtur. cum.ſ.vnus popul' ſeu ciuitas inſurgit cōtra aliā vel vna ps ciuitatis contra aliam ad nocendum predanduz ſubijciendum. expellendum ⁊ occidendū. Et cum iniuſtum eſt bellum quicūqz ibi ſcienter ⁊ voluntarie concurrit. mortaliter peccat vltra alia pctā que ibi cōmittunt. Nā quicquid accipiat ab alia parte rapina eſt. ſi vulnerat vl' occidit homicida eſt.⁊ alia mala ei imputantur. Eſt autem iuſtum cū fit p repetendis rebus ablatis aut vlciſcendis iniurijs.qñ.ſ.ablate ſunt res vel iniurie facte ab aliqua ciuitate vel populo ⁊ emendare non vult.pp qd bellum ſumit.⁊ iuſtum cū fit pncipis auctoritate vt.ar.xxiij.q.ij. Juſtum.⁊.xxiij.q.i. Quid culpatur. Sed cū fit bellum ex ambitione ⁊ auaritia ⁊ odio.vel ad dilatandum dñium ſuum. ad augendas diuitias.ad deprimendū ⁊ exterminandum alios ob odiū ⁊ inuidiam.⁊ huiuſmodi eſt iniuſtū. Vñ Aug. Quid culpatur in bello.an qr moriuntur hoies aliqñ morituri vel dñent in pace victuri hoc reprehendiſſe timidorum eſt nō religioſorum. Nocēdi cupiditas. vlciſcendi crudelitas. implacabilis animus. feritas rebellandi. libido dñandi. hec ⁊ his ſilia in bellis iure culpant.xxiij.q.i.qd culpatur. Quod vtiqz fit ſuggeſtiōe demonum q de hominū pditiōe letant corporali ⁊ ſpūali. Vnde ⁊ Aug.libro.i. de ciui. dei .c.xxv.refert q in magna planicie circa romā viſi ſunt dij romanoꝝ.q demones erant quos colebāt ſub diuerſis noibus Jouis. martis.⁊ alijs innumeris ad inuicez bellare. qd iō fecerūt ipſi demones in aliqua ſpecie apparentes: vt ſic prouocarent ipſos romanos ad bella tanqz honeſta ⁊ licita. ex quo dij ipſi exercebant. ¶ Sed ppter quā cām de' bella pmittat. q ſemp ex malis elicit bōa ⁊ maiora. oñdit Aug.in.i.de ciuita.dei.c.ij.dicens. Si qd recte ſaperent illa que ab hoſtibus aſpera ⁊ dura perpeſſi ſūt illi diuine puidētie tribuere q ſolet corruptos hoim mores bellis emendare atqz conterere. Itēqz vitam mortalium rectā atqz laudabilē talibus afflictionibus exercere pbatāqz vel in meliora transferre. vel in his adhuc terris pp vſum alioꝝ detinere. Dicit aūt ipſe Aug.in.v. de ciui.dei.c.xxij. Nō ſic deus vnus ⁊ ver' regit ⁊ gubernat oīa humana vt pz.⁊ ſi occultis cauſis nūqz tñ iniuſtis. ſic ēt ipſa tpa belloꝝ

Belluz populare.

Quare de' bella pmittat.

in ei⁹ arbitrio eſt iuſtoq; iudicio ⁊ miſericordia
vel atterere vł ꝯſolari gen⁹ humanū vt alia citi
us. alia tardius finiant. Et exēplificat de mul
tis. Bellū epiratarꝝ a pompeio. Bellū punicuꝫ
tertiū a ſcipiōe incredibili celeritate tēporis
breuitate cōfecta ſūt. Bellū fugitiuoꝝ gladia
toꝝ italia horribiliter ꝯtrita ⁊ vaſtata. tertio
anno ꝯſumatū eſt. Pycētos marſi ⁊ peligni gē
tes nō extere. ſꝫ italice poſt diuturnā ⁊ deuotiſ
ſimā romanis ſuitutē caput in libertatē exige
re tēptauerūt. iūctis iā natiōib⁹ romāo impio
ſubiugatis. deletaq; Carthagine romanis ſe-
piſſime victis ⁊ duob⁹ ꝯſulib⁹ occiſis ⁊ multis
ſenatorib⁹. huic malo qnt⁹ annus finēꝫ dedit.
Bellū ſcōm punicū cū maximis detrimētis ⁊
calamitateꝫ reipublice ꝑ ānos. xviij. romano-
rū vires exterminauit ⁊ pene ꝯſumpſit duob⁹
ꝓlijs ferme ſeptuaginta milia romanoꝝ iterie
rūt. Bellū punicū primū. ꝑ. xxiij. annos pactū
eſt. Bellū mitridaticū. xl. Bellū ſameticū ānis
ferme qnquaginta. in quo bello romani ita vi
cti ſūt. vt ſub iugo etiā mitterent. Sꝫ qꝛ nō di
ligebāt glām ꝓpter iuſticiā. ſꝫ iuſticiam ꝓpter
glām diligere videbant. paceꝫ factam ſedulꝗ
ruperūt. Et infra. c. xxiij. Qđ noſtra memoria
recentiſſimo tempore de⁹ mirabiliter ⁊ miſeri
corditer fecerit ſi a nobis tacebit erim⁹ ingra
ti cū redagarſus rex gothoꝝ agmie ingenti ⁊
imani iā in vrbis vicina ꝯſtitut⁹ romanis cer-
uicib⁹ immineret. vno die tanta celeritate vict⁹
eſt. vt nec qdē vno iā dicā mortuo. ſꝫ nec vul-
nerato romanoꝝ ꝑpli ampli⁹ ꝙ̄ centū miliū ꝓ
ſternent. moxq; ipſe capt⁹ necat⁹ eſt. Hec ille.
Iſte redagarſus infidelis in mōtib⁹ feſulanis
cū ſuis extinct⁹ eſt. vt declarat thomas angli-
cus ſup li. de ciui. dei in ꝓnci. ¶ De populo au
tē dei ſirt dicit idē Aug⁹. in. xvi. de ciui. c. ſſ.
ꝙ a duob⁹ amirabilib⁹ ducib⁹. ſ. moyſe ⁊ ieſu
naue. ſeu ioſue bella ēt ꝓſperrie ac mirabilr
geſta ſūt deo ꝯteſtāte. nō tā ꝑp merita hebrei
ꝑpli ꝙ̄ ꝓpter pctā eaꝝ ꝗ debellabant gentiū il
las eis ꝓueniſſe victorias. Poſt iſtos duos du
ces iudices fuerūt in terra ꝓmiſſiōis quoꝝ tpi
b⁹ ſicut ſe habebāt ⁊ pctā populi ⁊ miſicordia
dei. alternauerūt ꝓſpera ⁊ aduerſa belloꝝ. Et
in. xvij. li. c. penul. dicit ꝙ diuiſo illo populo in
duo regna. vtraq; ps ſicut iubebat diuina ꝓui
dētia. vel ſinebat varijs erigebat ꝓſperitatib⁹
⁊ aduerſitatib⁹ ꝑmebat. ⁊ ſic affligebat nō ſolū
exterius. veꝝ etiā inter ſe ciuilib⁹ bellis vt ce-
teris exiſtentib⁹ cauſis. miſericordia dei vł ira
pateſceret. donec ei⁹ indignatiōe creſcēte vni
uerſa gens illa chaldeis debellātib⁹ nō ſolum
ſubuerteret in ſedib⁹ ſuis. ſed etiā ex maria ſui
ꝑte trāſſerent in terrā aſſirioꝝ. ⁊ ꝑus illa ps ꝗ
vocabat iſrael in decē tribub⁹ diſtincta. Quis
aūt poſſet enarrare mala ꝗ ꝯtingūt ex bellis.
Nōne rapine ſūt ꝯtinue ⁊ nō ſolū ab inimicis

De bello popu li iſrael.

ſed ēt ab amicis auferꝛ. O quot mulieres vita
perant. adulteria. ſtupra. meretricia mīta ſe-
quunt. Capiunt pueri tollunt a parētib⁹ ⁊ a iu
ſtis exercitus remoti: applicant ad ſtipēdia la
trocinantiū. Nōne militie dediti ſūt ⁊ maxi
mi blaſphematores dei ⁊ ſanctoꝝ. Os aperire
neſciūt niſi maledicēdo deū ⁊ ſctōs ⁊ turpiter
iurādo ꝑ eos etiā nō irati. Quis in illa arte re
perit nō vacās ſodomie ⁊ oi genere imūditie?
Odia ⁊ rancores ꝯtinue ꝑſeuerāt. ꝓpter que
⁊ ꝯfeſſiones ⁊ cōmuniones ⁊ cultus diuin⁹ ne
gligunt. grauamina collectarū multiplicant.
⁊ nō valētes ſoluere icarcerant. turbant ad ꝺ
ſperationē ꝑducunt. Stipēdiariꝫ etiā viliſſimi
homines faciūt ſe dños dominoꝝ. etiā ſuorū
a qbus ſūt cōducti ⁊ ꝑ qb⁹ militant. ⁊ ſi in ali
quo ꝯtradicūt verberant ⁊ vulnerant ab eis. Sa
crilegia ꝑpetrant. eccleſias ſpoliant. ſacra di-
ripiūt. in eccleſijs ludūt ⁊ ſtabulant. Sacerdo
tes capiūt. agricolas. mercatores ꝑdant ⁊ re-
dimere faciūt. Incēdia ponūt in ſegetib⁹. in
domib⁹ in eccleſijs. Agri ⁊ vinee inculti rema
nēt. arbores fructifere ſcidunt. domus ad ha
bendū ligna ꝓ igne deſtruunt. greges ⁊ armē
ta capiunt. vie inuie efficiunt. Sicq; artes ⁊ ne
gociatiōes pereūt. Blaſphemie. detractiōes.
deriſiones ꝓditiōes ꝓ nihilo habent. ludi ꝗu
tūcunq; ꝓhibiti creſcunt. homicidia addunt.
Et ſic ciuitates ⁊ caſtra ad ſolitudinē redigū
tur. Ex quo ergo tot mala ꝓueniūt. bene ingt
ps. Diſſipa gentes ⁊c̄. qui. ſcꝫ nō neceſſitate ſꝫ
cupiditate accedūt ad hoc. Unde ⁊ Cycero di
cit in. iij. li. de republica. Nullū bellū ſuſcipi
debere ab optima ciuitate niſi ꝓ fide ⁊ ſalute.
Et vt expōit Aug⁹. q hoc refert in. xxij. de ci.
dei. c. vi. ꝺ fide. id eſt fidelitate ſeruāda. ꝓ ſa-
lute ſcꝫ temporali ad euadendū egeſtatē. vin-
cula exilia. mortem ⁊ hmōi. Sed multoma-
gis ꝓ fide ſeruāda contra infideles iuſtiſſime
bellat. vt hꝫ. xxiij. q. viij. Omni. ⁊. c. Hortatu.
De bello autem ad hoc ꝙ ſit iuſtum tractatur
in tertia parte titulo quarto. c. ij.

¶ Capitulum octauum De homicidio.

DE homicidio quia ex ira
⁊ rixis ⁊ bellis frequenter contin
git fieri homicidia. mutilatiōes
mēbroꝝ ⁊ percuſſiones. idō de ipſis
hic agenduꝫ. Omnia hec cū iniu
ſte fiūt ſunt ꝯtra ꝑceptū illud. Non occides.
Exo. xx. vt dicit augu. de pe. di. i. ¶ Homici-
diū āt ſic diffiniri pōt ꝙ homicidiū eſt homi-
nis occiſio illegitime facta. Signāter aūt di
hominis. qꝛ occiſio animalis irrationalis ſi
cut nec deſtructio plantaꝝ ſeu arboꝝ. que vi-
uūt vita vegetatiua eſt homicidiū. Unde i pri
mo de ciui. dei ꝙ cū audiuimus. Nō occides.
nō accipimus hoc dictū de fructib⁹. qꝛ nullus

Homi cidium diffinit.

ẽ eis ſenſus. nec de irrationabilib⁹ animalib⁹. q2 nulla nobis rõne ſociant. ſ3 de hominibus. Ratio hui⁹ eſt ſm Tho. ſe. ſe. q. lxiiij. ar. i. quia nullus peccat vtẽdo re aliq̃ ad id ad qð eſt ordinata. In rer3 aũt ordie impfectiora ſũt ppt pfectiora. ſicut in generatiõe hois natura ab impfectis ad pfecta pcedit. Cũ igit plãte ſint pꝑter animalia ꝛ oia. aĩalia irrõnabilia pꝑter holem. ideo vtendo plantis ad vtilitatẽ aĩaliũ ꝛ animalib⁹ ad vtilitatẽ hoim. nõ eſt ꝯ pceptũ nec pctm̃. Inter alios aũt vſus maxime vr̃ neceſſariuz vti in cibũ qð fieri nõ põt abſq3 mortificatione eoꝝ. Qð etiã eſt ex ordinatiõe diuina dicẽte dño Gen̄. ix. Omne qð mouet ꝛ viuit erit vobis in cibũ3. Nec eſt ꝯ. q2 Exo. xxij. ſtatuit certa pena occidẽti bouem vl' ouẽ pxi. q2 hoc eſt rõne dãnificationis pximi. nõ rõne occiſionis. Additur etiã in diffinitiõe illegitime facta. q2 ſi homo occidat ppt maleficiũ a iudice ſuo nõ eſt homicidiũ. qð ſit peccatũ vl' ꝯ preceptũ. de quo loquit. ¶ Eſt aũt illud peccatũ vnus ꝛ pcipuus ex caſib⁹ reſeruatis dyoceſanis ſm omnes doctores. Et q̃uis etiaz ipſi dioceſani nõ ſoleant tales abſoluere ppt horrorẽ ꝛ deteſtatiõem facti. ſ3 cõmuniter mittãt ad curiã romanã abſoluendos a penitẽtiarijs. tamẽ ſi voluẽt poſſunt abſoluere etiã valentes ad curiã accedere. alś fruſtra poneret inter caſus reſeruatos ep̃is homicidiũ ſi nunq̃ poſſet abſoluere. ſed poneret inter caſus papales. ſed nec iſ ud nec aliud ſit ſpẽile pctm̃ abſq3 adiunctiõe ſniẽ. repertũ i iure pape reſeruatũ. ſed certe ſentẽtie ꝛ irregl'aritates q̃uis laudabile ſit aliq̃n multũ enormia ad curiaz mittẽ. De excõmunicatione aũt incurrit pꝑter occiſionez vel mutilationẽ vl' pcuſſionẽ clericoꝝ. nil hic agit. q2 diffuſe habes i. iij. parte ti. xxv. c. i. De irregularitate que propter huiuſmodi incurrit ſeu ꝯtrahitur. hẽs in. iij. pte. titu. xxviij. c. ij.

¶ De homicidiis inquit .§. j.

Ps. Viri ſanguinũ ꝛ doloſi nõ dimidiabunt dies ſuos ps. liiij. Viri ſanguinũ ſc3 effuſores dicunt homicide. q2 p homicidiũ cõmunius ꝛ abundantius effundit ſanguis human⁹. Et addit doloſi. q2 ſi fieret ſine dolo. id ẽ ſine peccato vt iudex facit nõ rephenderet; nec incideret in penã que ſeqt. q2 ſc3 nõ dimidiãt tales dies ſuos et plurimũ. Et hoc dupl'r. q2 vel corpaliter inq̃ntũ ſc3 occidunt homicide vel ab amicis interfecti vel a iudice vt mandat lex. Et ſic viuũt tot tempore vite ſue. ſ3 eis ſubtrahit temp⁹ quo naturalit viuẽ potuiſſet. Spũaliter aũt itelligit. q2 tã graue pctm̃ eſt q3 vix reuertunt ad pniaz. Et ſic nõ dimidiãt dies ſuos. ſed ꝯtinuãt vſq3 ad mortẽ icluſiue peccata ſua. Dimidiarẽt aũt ſi peniteret eos. q2 dies illos malos interrumperent. In his ergo verbis tria poſſunt notari.

¶ Primo homicidium quod committit. ibi. Virum ſanguinum.

¶ Scðo vicium quod adiungitur ibi. doloſi.

¶ Tertio ſuppliciũ qð ſeqt. ibi. n̄ dimidiabũt.

¶ Quãtũ ad primũ. ſciẽdũ q3 homicidiũ põt dici dupliciter. Vno mõ ſtricte p iniuſta occiſione hois. ꝛ ſic eſt ſemp mortale pctm̃ ꝛ ꝯ preceptũ. Nõ occides. Alio mõ large p q̃cũq3 occiſiõe hois. ꝛ ſic põt eſſe aliquãdo ſine peccato. Vir ſanguinum. id eſt occiſor ꝛ effundens ſanguinem humanum poteſt eſſe qs quadrupl'r.

Homicidium dr̃ dupliciter

¶ Primo neceſſitate vel ſui defenſione.

¶ Secundo iuſticie executione.

¶ Tertio caſus occurſione.

¶ Quarto hoſtili impugnatione.

¶ Et pmo cum qs occidit aliũ neceſſitate ductus ineuitabili. q2 ſc3 inuaſus ab alio volẽte occidere vel grauiter vulnerare ſe defendẽdo occidit. ſeruato ðbito moderamine cũ aliter nõ poſſit euadere manus eius nõ eſt pprie homicidiũ dicimus peccatũ. ¶ Pro hmõi declaratione Tho. ſe. ſe. q. lxiiij. ar. vij. dicit q3 cum moralis act⁹ accipiat ſpẽm ab eo qð eſt ſm intẽtionẽ. q2 et ſine nõ ab eo qð eſt preter intentionẽ. Iõ ex actu alicui⁹ ſe defendẽtis duplex effect⁹ ſeq põt. Vn⁹ qdem cõſeruatio vite ppe. alius eſt occaſio inuadẽtis. Act⁹ igit q ex hoc intẽdit q eſt ꝯſeruatio vite pprie nõ h3 rõem illiciti cũ h ſit naturale cuilib3 q3 ꝯſeruet ſe q̃tũ in eſſe. Vñ de iure nature eſt vim vi repellere. di. i. Ius naturale. ſed tñ cũ moderamine inculpate tutele. Nõ põt act⁹ aliqs ex bona intẽtione pueniẽs illicit⁹ reddi ſi nõ ſit pportionatus fini. Vnde ſi aliqs ad ſeipſũ defendẽdum vtat maiori violẽtia q̃ oporteat erit illicitũ. q2 excedit moderamẽ inculpate tutele. Illicitũ aũt eſt q3 homo intendat occidere aliũ vt ſe defendat. nõ autẽ ei q h3 publicã auctoritatẽ referens hoc ad publicũ bonũ. ſed ſeruato debito moderamine ſi cõtingat aliũ occidi nõ imputat occidẽti. q2 plus tenet qlibet puidere vite ſue q̃ aliene. Hec Thom̃. Vnde ſi põt aliter euadere. ſ3 ob verecũdiã ne reputet puſillanimis vult reſiſtere. vel etiam ſi in ipſo actu intẽdit vindicationem non defenſionem. aut poſt factum aggredientem eum debilem ꝛ nõ valentẽ eum ledere occidit. vel etiaz notabiliter excedit modũ in defenſiõe. vt ſi aggreſſu3 pugnis enſe repugnans occidat. nõ excuſaret ab homicidij crimie. Et idẽ eſt qñ ſponte ſe ponit ad talẽ locum vel caſum vnde exiſtimat vel exiſtimare potuit talẽ neceſſitatem ſibi venturam. ¶ Quantũ ad ſcðm cũ iudex habet legitimã auctoritatẽ ſeu poteſtatẽ ſeruato ordine iudiciario reũ ꝯdemnat ad mortẽ quã meruit ex zelo iuſticie non peccat. immo meret ſeruãdo quod dñs mãdat. Exo. xxij. Maleficos no

Homicida ſe dfendẽdo.

Homicida p ordinẽ iuris.

patieris viuere. Unde nõ eſt homicida. ⁊ ſi ſã
guinem fundat. nec ipſe nec lictoꝛ nec aliq̃
eoꝝ q̃ coopantur ad mortẽ eius vt aſſeſſoꝛ. te
ſtis accuſatoꝛ. aſſociãtes ⁊ capiẽtes. ⁊ hmõi.
Hoc tñ clericis nõ liceret. q2 eis ꝓhibita eſt
oĩs effuſio ſanguis. xxiij. q. ũ. p to. Et hui9 rõ ẽ
ſꝫ Tho. ſe. ſe. q. lxiiij. ar. ij. q2 oĩs pars natura-
liter eſt ꝓpter totũ. Ordinat̃ eñi pars ad totũ
ſicut imperfectũ ad pfectũ. vñ videm9 q̃ cũ ex
pedit pcidere aliqđ membrũ a toto corpoꝛe.
puta putridũ ꝓ ꝯſervatione totius corpis ne
inficiat̃. laudabiliter ⁊ ſalubꝛiter abſciditur.
Quelibet aũt pſona pticularis comparat̃ ad
totã cõitatẽ. ſicut pars ad totum. Et ideo ſi ali-
quis homo reꝑitur piculoſus cõitati ⁊ corru-
ptiuus ipſius ꝓpter aliqđ pctm̃. laudabiliter
⁊ ſalubꝛiter occidit̃: vt bonũ cõmune cõſeruet̃
modicũ eñi fermẽtum totã maſſam corrũpit.
Quãuis eñi occidere hominẽ in ſua dignitate
manentẽ. i. bene viuentẽ ſit ſm ſe malũ. ⁊ ꝯtra
charitatẽ. tñ hoiem pctõꝛem occidere ei q̃ hꝫ
auctoꝛitatem eſt bonũ. ſicut occidere beſtiaꝫ.
peioꝛ eſt eñi malus homo beſtia. ⁊ plus nocet
vt dicit phũs in. i. polit. Et ad hoc facit qđ di
cit Hierony. xxiij. q. v. Qui malos percutit in
eo q̃ mali ſũt ⁊ hꝫ iu: interfectiõis. i. ptatẽ mi
niſter eſt dñi. ⁊ q. ea. c. Miles. ⁊ c. pnceps. Si
aũt iudex reũ dignũ morte ad mortẽ ꝯdẽnat
non ſeruato oꝛdie iudiciario. vel ex amoꝛe pe
cunie. q2 de hoc emolumẽtũ pcipit pncipali-
ter motus. vel ex liuoꝛe vindicte. vel odij. vel
delectatiõe effundendi ſanguinẽ. vel habendi
laudẽ. peccaret moꝛtalr̃. ⁊ qlibet coopãs ad
hoc ſimili intentõe. ar. xxiij. q. v. Cũ miniſter.
¶ Quantum ad tertiũ. Nota q̃ cũ quis occi-
dit alium a caſu. i. preter omnem ſui intentio
nẽ ⁊ voluntatẽ. ſed dabat opam rei licite. ⁊ ad
hibuit debitã diligẽtiã. nõ imputat̃ ei ad pec
catũ puta pulſat campanã debito modo ſolui
tur vel frãgitur pulſatoꝛiũ. quaſi d nouo apta
tũ occidit hominẽ vtiq̃ non imputat̃ pulſanti
nec prelato eccleſie ad pctm̃. Vñ Auguſti. ad
publicolã. Abſit vt ea q̃ propter bonũ ac licitũ
habem9 aut facimus. ſiqdem preter nr̃am vo
luntatẽ quicq̃ mali acciderit nobis imputet̃.
xxiii. q. v. De occidendis. Alioquin vt ſubdit
idẽ in dicto. ca. nõ liceret habere ligones. gla
dios. fũes. ⁊ equos. quia his homo põt vti ad
ſui occiſionẽ. Hoc aũt. b. tho. ſe. ſe. q. lxiiij. art.
viij. ſic declarat ſm phm in. ij. Phiſicoꝝ. Ca-
ſus eſt cauſa agens pter intẽtionẽ. ⁊ ideo ea q̃
caſualia ſunt ſimplr̃ loquendo nõ ſunt inten-
ta nec volũtaria. ⁊ q2 omne pctm̃ eſt volunta
riũ ſm Aug. conſeqns eſt vt caſualia inquãtũ
hmõi nõ ſunt peccata. Contingit tamen q̃ id
qđ nõ eſt per ſe volitũ ⁊ intẽtũ actu: p accidẽs
ſit volitum ⁊ intentũ ſm q̃ cauſa per accidẽs
di remouens ꝓhibens. Unde ille qui non re

Homi. cida ex caſu.

mouet q̃ debet remouere ex quo ſequit̃ homi
cidiũ erit ei quodãmodo homicidium volun
tariũ. Qđ põt ꝯtigere dupliciter. Uno mõ q2
dat operã rei illicite. Alio mõ q2 ⁊ ſi dat ope
ram rei licite nõ adhibet debitã ſollicitudinẽ
vel diligentiam ad tollendũ homicidium qđ
põt ſequi. Et in quolibet hoꝝ reputat̃ homici
dium quo ad pctm̃ ad ⁊ irregularitatẽ. puta lu
dit ad ſaxa vel cum gladio. verberat mulieres
pꝛegnantẽ. vel percutit virũ eius cũ q̃ cõmit-
tebat foꝛnicationẽ vel adulterium volentẽ eũ
detinere: aut cũ ꝓijcit lapides ad expellendũ
beſtias de agro. aut pꝛoijcit tegulas de tecto
ipm aptando. ⁊ nõ attendit ſi aliq̃s tranſeat.
nec clamat nec ſignum ad hmõi põit. vel pa-
ter ⁊ mater vel nutrix põit filiũ paruulũ iuxta
ſe in lecto ⁊ doꝛmiendo calcat. vel mulier pre
gnans ſaltat. aut magnum pondus poꝛtat. vl̃
medicus ex notabili ignoꝛantia vel negligen
tia infirmũ male curat. qñ in aliquo pdictoꝝ
caſuum ſequit̃ homicidiũ imputat̃ ei ad moꝛ
tale ⁊ erit reſeruatus caſus epo. alr̃ vt dictum
eſt dãdo opam rei licite. ⁊ adhibendo diligẽ
tiaꝫ nõ iputabit̃ ei. ¶ Quantũ ad quartũ. ſ. ho
ſtili pugnatione cũ quis in iuſto bello occidit
nõ ex odio vel delectatiõe effundendi ſangui
nem humanũ: ſed q2 nõ põt aliter hoſtes ſuos
ſubijcere ſeu inducere ad debitũ iuſticie. Dicit
enim Tho. vbi. ſ. ar. vij. q̃ lꝫ ei q̃ hꝫ publicam
auctoꝛitatem intendere occidere hominẽ ad
ſui defenſionem. referendo h̃ ad publicum bo
num. vt pꝫ in milite pugnante ꝯtra hoſtes. ⁊ i
miniſterio iudicis pugnante contra latrones
Quis peccarẽt hi ſi priuata libidine moueren
tur. Vñ Aug. Si homicidiũ eſt hoiem occide
re. põt hoc aliqñ ſine peccato accidere. nam ⁊
miles hoſtem. ⁊ iudex vel miniſter eius noce
tem cui telũ a manu fugit inuito. nõ mihi vĩ
peccare cũ occidunt. xxiij. q. v. Si homicidiũ
Idem dicit in li. de ciui. dei q̃ ſi in iuſto bel-
lo occidat̃ non eſt homicidium. Ad idẽ. xxiij.
q. i. quid culpatur. Et ſi in bello quod ꝑ iuſta
cã ſuſcipit̃ auctoꝛitate pncipis terreni non re
putatur pctm̃ homicidium ibi factũ ab illis.
Multo magis i bello qđ mãdat dñs dñantiũ
deus. qui non põt niſi iuſtam cãm hr̃e ad ocẽ.
cum omnes ſint moꝛtis debitoꝛes ſi occidan
tur non erit peccatũ ſicut occidit in bello Jo
ſue ꝯ habitantes terrã promiſſionis. vt pꝫ in li
bro ioſue p totũ. Silr̃ ſi aliquẽ in particulari
qs occidit ex mandato dei manifeſte vel p oc
cultũ inſtinctũ ei facto nõ peccabit. nec erit ꝓ
prie homicida. Sicut Samuel occidit agag re
gẽ amalech. Finees coeuntẽ cũ madiãita pu-
blice. Abraã et parat9 fuit ex h̃ yſaac filiũ oc-
cidere ex mãdato dei. Gen. xxij. Vñ Aug. i li
bro de ci. dei: Neq̃q̃ ꝯ h̃ pceptũ fecerũt quo
di. nõ occides. q2 deo auctoꝛi bella geſſeſt aut

Homi. cida ex hoſtili i pugna. tione.

perſonam gerentis publice poteſtatis ſm̄ iuſ-legis ſceleratos morte punierūt. Et abraam nō ſolum eſt nō inculpatus crudelitatis cri-mine. ſed laudatus. quia voluit filiū obediē-ter occidere. vt hꝫ. xxiij. q. v. nō occides.

Quantum ad ſecūdū .§. ij.

principale. Sciendum ꝙ cum occiſioni adiū-gitur dolus. id eſt malicia ſeu voluntas dire-cte vel indirecte propria auctoritate tunc eſt proprie homicidium peccatum graue ⁊ cōtra preceptū. Unde viro ſanguinum adiungitur. ⁊ doloſum. ⁊ talis eſt vir ſanguinum ⁊ dolo-ſus qui non dimidiat dies ſuos. Omnis enim qui accipit gladium. ait chriſtus. Mathei. xx-vi. ſcilicꝫ propria auctoritate vtens ad occidē-dum. gladio peribit temporali ſcd̄m iura. Et ſi iſtum euadere. quia hic non puniret gladio diuine iuſticie peribit ī alio. ſi nō peniteret.

Nulli ergo licet occidere ꝓpria auctoritate

Nec ſeipſm ꝑ aliquem caſum.

Nec aliquem etiam impiiſſimū.

Nec virum iuſtum ob ꝑmium.

Nec vnq̄ ad tollendum ſcandalum.

Quantū ad primū dicit Augu. in. i. de ciui. dei cū dn̄s dicit. Nō occides. Intelligamus vtiq̄ de homine dictū. nec te nec alterū. Nec

Nemo occidat ſeipſm.

eni qui ſeipſm occidit aliū q̄ꝫ hominē occidit. Hoc aūt illicitū eē d̄clarat. b. Tho. ſe. ſe. q. lx-iiij. ar. v. triplici rōne. Primo quia naturali-ter q̄libet res ſeipſam amat. Et ad hoc pertiet ꝙ q̄libet res nāl'r ſuat ſe in eſſe. ⁊ corrūpenti-bus reſiſtit q̄tū pōt. Et iō ꝙ aliqs ſeipſm occi-dat eſt ꝫ naturalē inclinationē ⁊ ꝯtra charita-tē qua quilibet debet ſeipſm diligere. Et iō ſem-per eſt mortale occidere ſeipſm. Scd̄o quia quelibꝫ pars illud qd̄ eſt: eſt totius: quilibet āt homo eſt pars cōmunitatis. ⁊ ita illud qd̄ eſt: eſt cōmunitatis. vn̄ in hoc ꝙ ſeipſm interficit ī-iuriam facit cōmunitati. vt patet per phm̄. v. ethicoꝝ. Tertio quia vita eſt quoddam do-num diuinitus homini attributū. ⁊ eius pote-ſtati ſubiectum qui occidit ⁊ viuere facit. ⁊ iō qui ſeipſm occidit vita ſe priuans in deū pec-cat. ſicut qui alienū ſeruum interficit peccat in dominum cuius eſt ſeruus. Et ſicut peccat ille qui vſurpat ſibi iudicium de re ſibi non cō-miſſa. Ad ſolū eni dn̄m deū ꝑtinet iudicium mortis ⁊ vite. ſm̄ illud Deute. xxxij. Ego occi-dā. ⁊ ego viuere faciā. Un̄ nec iudici habēti pu-blicā ꝑtātem licet occidere ꝯmittenti qd̄cun-q̄ maleficiū: q2 nullus eſt iudex ſuiipſius. licet tn̄ ei ſe cōmittere iudicio alioꝝ. Un̄ Aug. de

Caſus potētes mouere ad ſe oc-cidēdū.

ciui. dei li. i. Hoc dicimus. hoc aſſerim⁹. hoc mōis oibus approbam⁹ neminē ſpontaneam mortē ſibi debere inferre. xxiij. q. v. Si nō licꝫ §. nō occides. Et ponit oēs caſus q poſſent aliquē mouere ad hoc videlꝫ. Primo mō eē

melioris vite ſeu felicitatis cui⁹ cōſequēndē: vt fecit quidā phs q lecto libro de īmortalita-te aīe Platonis ob deſideriū impatiēs ꝑtingē-di ad hāc īmortalitatē ſentiendā. in ignē ſe ꝓ-iecit. vt refert Augu. v. de ciui. dei. Sꝫ vt dicit Tho. vbi. ſ. Trāſitus hois d̄ hac vita ad aliā feliciorē nō ſubiacet libero arbitrio hois ſꝫ po-teſtati diuie. Et iō nō lꝫ ob feliciorē vitā ſe oc-cidere. Secūdo ꝑt qs moueri ad h̄ ob euā-dendū miſerias vite p̄ntis paupertatis. ꝯfuſiōis īfirmitatis ⁊ hmōi. ſicut fecit Achitofel laq̄o ſe ſuſpēdēs. ij. Re. xvij. Et ſaul q ī bello deui-ctus a philiſteis ruit ſup gladiū ſuū ⁊ nō ple-ne mortuus rogauit amalechitā ſuū ſuū vt in-terficeret ne illuderet a philiſteis qd̄ ⁊ fecit. i. Re. vi. ⁊ ozyas ne caperet ⁊ illuderet a gētib⁹ ſe occidit vt hꝫ. i. mach. xiiij. Et catho vticēſ au-dita victoria iulij ceſaris q̄ſi d̄dignat⁹ ei ſubijci: ſe occidit. vt refert valeri⁹. ⁊ p⁹ eū aug. i. i. d̄ ci. dei. Sꝫ ⁊ hoc illicitū ē ⁊ irrōnale. q2 vltimus maloꝝ vite hui⁹ ⁊ maxie terribile ē morſ. vtpꝫ per phꝫ. iij. ethi. Et ita īferre ſibi mortē ꝑpter euadēdas miſias hui⁹ vite ē mai⁹ malū aſſu-mere ad vitandū min⁹. qd̄ ē ꝫ rōnē. Tertio pōt qs moueri ꝑpter aliqd̄ pctm̄ cōmiſſū. ſi-cut fecit iudas ſcarioth q pnia duct⁹ d̄ ꝓditio-ne xpi laq̄o ſe ſuſpēdit. Math. xxvi. Sꝫ nec h̄ lꝫ. tum q2 maxime ſibi nocet in hoc ꝙ ſibi adi-mit tp̄s pnie neceſſariū: tū q2 nō lꝫ malefacto-rem occidere niſi ꝑ iudicium publice ꝑtātis. Quarto pōt moueri mulier ne ab alio corrū-patur. ſicut fecit quedā ꝯiugata honeſtiſſima ꝓ qua cū miſiſſet diocletianus iperator vt ea abuteretur ꝑpter pulchritudinem dixit mari-to. Qui cum rn̄diſſet obuiari non poſſe illa nō acceſſit: ſed interfecit ſe. vt hꝫ in hiſto. eccleſia-ſtica. Nec hoc lꝫ. q2 non dꝫ in ſe ꝯmittere cri-men maximū quod eſt ſui occiſio. vt vitet mi-nus crimē alienū. Nō enim eſt crimē mulieris ꝑ violentiā violate ſi cōſenſus nō adſit. Sꝫ ē minus pctm̄ fornicatiōis vel adulterij q̄ꝫ occi-ſio ſuiipſius. Et eſt ꝑiculoſiſſimū: q2 nō reſtat ei tp̄s ad expiandū ꝑ pniam. Quinto moue-ri pōt timore ne ꝯſentiat in aliqd̄ pctm̄. puta ne violentata mulier in actu ꝯſentiat delecta-tioni. Uel etiam cum abſcindit ſibi virilia ne labat in vicia carnalia. Sic fecit Origenes vt poſſet ꝑ domos mulierū ſecurius ꝑdicare. vt dꝫ ī hiſtoria eccleſiaſtica. qd̄ ꝓhibet tā q̄ꝫ homi-cid ū. di. lv. Si qs abſciderit. Sed nec hoc lꝫ q2 nō ſunt faciēda mala vt eueniāt bona. ſm̄ apoſtolū: vel vt vitent mala ꝑſertim minora ⁊ minus certa. Incertū ē eni an aliqs in futu-rū ꝯſentiat ī pctm̄. Potēs eſt eni de⁹ eripere a q̄cunq̄ tribulatiōe. ſeu tētatione ſuperuenīete a pctō liberare. Qd̄ aūt ſanſon ſeipſm cū hoſtib⁹ ruina dom⁹ oppſſerit. excuſat a pctō: q2 ex in-ſtinctu ſpūſſcti fecit. q ꝑ eū miracula faciebat

vt dicit Aug.xxiij.q.v.Si nō lz.§.nō occides
Et eādē rōnem aſſignat in.i.de ciui.dei de q
buſdam ſanctis feminis q̄ ſe occiderūt tpe p-
ſecutiōis quaꝝ memoria in eccleſia celebraꝟ
Nicolaus de lyra vi ſiſt rōne excuſare allegās
opinionē hebreoꝝ.Saulē vz.ſ.ſ faceret ne in
ipſo illuderet deus vero hebreoꝝ a philiſteis.
Sz cōtrariū ſentit.Aug.xxvi.q.v.Nec miroꝝ
Et cōiter a doctorib reprobatus ꝛ dānatus
crediꝟ.de razia idē ſentit.Nico.Sed.b.tho.
ꝯtra vbi.§.Laudaꝟ aūt i ii.macha.ꝑpter quā
dā ſpēm fortitudinis ſeu apparentiā.ſed non
fuit in eo vera fortitudo.ſed mollicies nō va-
lens mala penalia ſuſtinere.¶Scd̄o notādū
Nō licz q nullus pōt aliquē occidere etiā malefacto-
occide- rē propria auctoritate abſq peccato mortali.
re etiaz Rō huiꝰ ſm tho.ſe.ſe.q.lxiiij.ar.iij.qꝛ occide
malefa re malefactorē licitū eſt in ꝗ̄tū ordinaꝟ ad
ctorez. ſalutē totiꝰ cōitatis.ꝛ illū non ſoli ꝑtinet cui
cōmittiꝟ cura cōitatis ꝯſeruāde ſicut ad me-
dicū ꝑtinet ꝑcideꝟ mēbrū putridū qn̄ ei ꝯmiſ
ſa fuit cura totiꝰ corpis.ꝛ nō ad aliū medicū.
Cura aūt boī cōis ꝯmiſſa ē ꝑncipibꝰ ꝛ alijs ha
bentibꝰ publicā auctoritatē.ꝛ ideo eis ſolū li
cet occidere malefactores ꝛ nō alijs.Quāuis
eni facere aliqd ad cōem vtilitatem qḋ nulli
nocet ſit licitū cuilibet ꝑuate pſone nō tn̄ fa-
cere illud qḋ alicui nocet licet facere.ꝛ ſi velle
alijs niſi ſm iudiciū habētis publicā ptātem.
Vn̄.Aug.in ii.v.de ciui.dei ait.Qui ſine ali
qua publica adminiſtratione maleficum furē
ſacrilegū.adulteꝝ.pluriū ꝛ quēlibet crimi-
ſum interfecerit.aut mēbris debilitauerit.ve
lut homicida iudicabiꝟ.ꝛ tāto acrius q̄to nō
ſibi a deo ꝯceſſaꝫ poteſtatē abuſiue vſurpare ſi
timuit.xxiij.q.ſi.c.penul.¶Sed q̄riꝟ vtꝝ li-
ceat marito occidere vxorē in adulterio deꝑ-
henſam.Et vi q ſic.ꝛ q nō peccet in hoc:qꝛ
De adl nil iniuſtum facit.nō ꝯtra pſonā qꝛ mortē me
terio ꝺ reꝟ.nec ꝯtra publicā iuſticiā:qꝛ lex ciuiꝟ ꝑmit
ꝑhenſis tit viro occidere vxorem cū adultero:ſeu ēt oc
cidere adulteꝝ cū filia iuētū.ff.adul.l.ꝛ hoc
ſi ſit vilis perſona adulter.¶Rn̄det ad hmōi
Pe.de pal.ꝛ Tho.in.iiij.di.xxvij.q extra iu-
diciū hoc faceꝟ ſemper ē pct̄m mortale.qꝛ cō
tra iuſticiaꝫ.ꝑiudicat eni pſone ꝛ reipublice.
Perſone quidem:qꝛ nō debet mori niſi ꝯfeſſa
vꝟ ꝯuicta in loco iudicij de crimine.Reipubli
ce ꝑiudicat.qꝛ nō p publicū iudicē moꝛꝟ.Et
q̄uis lex h ꝑmittat.hoc facit nō vt licituz cō
cedens.ſed qꝛ non infligit penā propter mari
mū incitamentū mariti vel patris.Illa tamē
lex vt dicit Pe.hodie eſt correcta p autēticos
Nouo iure.vbi diciꝟ q adultera debet retru
di in monaſteriū.ꝛ ſic nō eſt rea mortis.Sed
ꝛ ſi p ſtatuta ciuitatis eſſet rea mortis hoc nō
liceret.etiā ſi ipſe maritus vel pꝛ eſſet iudex qꝛ
hec ex iudicio ſunt facienda:non ex furore.ſ
cum maturitate ꝛ conſilio factum eſt in iudi-
cio proponendum ꝛ ſentētia mortis proferen
da.Et ſicut nō licet per iſtum modum occide
re vxorē vel filiā.ita nec adulterū nec in facto
ipſo nec poſt factuꝫ.Johes tn̄ neapoꝟ.in quoli
bet.ex dicta.l.inducta ſentit ꝯꝛium.ſed nō ē De re-
tenēda talis opinio rōne iā dicta.¶Sz nun- bello ci
qd licet cuilibet occidere eū q rebellis eſt ciui uitati
tati ſue ꝛ notius reptus extra terminos iuriſ- ſue.
dictionis illius ciuitatis ſi ipſa ciuitas edictū
publicū feciſſet q ſi qs eū vbicunq occidat ꝑ
miū recipiet pecunie vel alterius rei.Videtur
q ſic.qꝛ hoc agit nō ꝑpria auctoritate.ſed pu
blica.ex quo ciuitas dedit talē licētiā.In cō
trarium credo eſſe ſm rei veritatē.Nā ciuitas
non habet iuriſdictionē vel aliquā poteſtateꝫ
extra ſuū territoriū.ꝛ ad iniuriā ſibi reputaret
vna ciuitas ſi altera vellet punire ſubditū ſuū
ſeu in ſua ciuitate exiſtentē.hoc eni eſt mitte-
re falcē in meſſem alienā.qḋ ꝓhibeꝟ.vi.q.iij.
Scriptuꝫ.Vn̄ ſi occidens ex tali licētia cape-
retur in ciuitate illa aliena vbi illuꝫ occidit.ꝛ
ipſe vt homicida iuſte puniretur.Iniuſte ē ergo
talis lex ꝛ mortaliꝟ peccat eā ſtatuēs.qꝛ allicit
hoīes ad peccādū.Vbi āt q notius eſt multū
cōitati ꝛ dignꝰ morte ꝑpter potētiā ꝛ ſequlam
ſuā nō poſſet capi.vꝟ ordiario iure ꝯdēnari.ſi
dn̄s ꝑncipalis vel iudex haberet abſolutā po
teſtatē quocunq puniendi ſi pretermiſſo ordi
ne iudiciario occidere faceret.non videꝟ pec
care nec homicida cenſeri.ex quo cum mereꝟ
mortē.ꝛ puniri non pōt aliter.¶Sed nunqd
furē liꝫ occidere.Rn̄.Fur nocturnus ſi diſcer- Furem
ni nō poterat q ad furandū ꝛ nō ad occidēdū occide-
veniſſet.nec alr̄ poterat deꝑhēdi potuit occi- re.
di alr̄ non.extra eo.Si perfodiens.ꝛ.ff.ꝺ fur
tis.l.Fureꝫ.Furem vero diurnū non licet oc
cidere niſi ſe telo tūc defēdat.quia plus ē tūc
q̄ fur.¶Latronem etiā inſidiātē in itineribꝰ. Latro-
ſm leges cuilibet licet occideꝟ.ar.xxiij.q.iij. nē occi
Fortitudo.Et nocturnū ꝺ populatorē agroꝝ dere.
C.ea.l.j.ꝛ.ij.Nullū ergo licet occidere ꝓpa
auctoritate nec etiā infidelem:iudeum.paga
nū vel hereticū.¶Notādū tertio q nulli omi
nus licet occidere innocentē dicēte dn̄o.Exo
di.xxiij.Innocenteꝫ ꝛ iuſtuꝫ nō occides.Ra
tio eſt ſm Tho.vbi ſupra arti.vi.Quia cū oc-
ciſio peccatoris intantum ſit licita inquantuꝫ Inno-
ordinatur ad bonū commune.quia per ipſuꝫ centem
corrūpiꝟ.Iuſtorum autem ſit cōſeruatiua bo occide-
ni communis ꝛ promotiua:quia ipſi ſunt prin re.
cipalior pars multitudinis qua ceteri ſuſten-
tantur.ideo non licet occidere eos niſi de ſpe
ciali mandato dei.Naꝫ cum deus habeat do
minium mortis et vite eius enim ordinatio-
ne omnes moriuntur iuſti ꝛ peccatores.ideo
qui mandato dei occideret innocentem non
peccaret.Sic nec peccauit abraaꝫ filium vo

lens imolare. Gene.xxij. ⁊ xxiij.q.v. Ex eterna. Nõ aũt iuſtus per mortẽ pertingat ad regnum miſerias huius vite egrediens. per accidens eſt operi occidẽtis. Ex bonitate eni3 dei hoc euenit ⁊ ſui bona diſpoſitione. nõ ex actu homicide per ſe. ¶ Eſt ergo grauius occidere innocentem ꝙ peccatore3 quadruplici rõne. Primo q2 magis agit cõtra charitatem nocens ei quem magis d3 diligere. Secũdo q2 magis iniuſticiam facit iniuriam faciendo ei qui minus eſt dignus ꝙ peccator. Tertio q2 priuat cõmunitate3 maiori bono. Quarto q2 magis ɔtẽnit deũ Luce.x. Qui vos ſpnit me ſpnit. Eum aũt quẽ nouit iudex innocentem ⁊ tñ falſis teſtib⁹ vt reus mortis conuincit̃ i iudicio. vt naboth.iij. Re.xxi. Debet diligenti⁹ teſtes examinare vt inueniat occaſionem liberãdi noxiũ: vt daniel fecit. Dañ.xiij. ⁊ ſi nõ poteſt reuincere falſitatem. d3 ad ſupiorẽ remittere iudicandum. vel ipſe ſi abſolutam h3 ptãtem liberare. Si nõ põt hñs delegatam: non peccat ferens ſniam mortis ꝫ eum: ſm allegata ⁊ ꝓbata. q2 ipſe nõ occidit innocentem: cũ in iudicio ſm ꝓbata nocẽs appareat ſm q̃: vt publica perſona h3 iudicare. ſm Tho. vbi .ſ. Ad ide3 facit qð hr̃.iij.q.vij. Iudicet. Nico. de lyra ſuper pẽthateu. aſſerit contrarium. vide plene de hoc in.iij. parte. titu.ix.

Grauẽ eſt innocentem occideř

¶ Queriť autem vtrũ teneať quilibet liberare alium ab iniuſta morte ſi poteſt. Rñdeo ꝙ ex dbito charitatis qlibet teneť repellere iniuriam a proximo ſi põt. Vñ Amb. Qui non repellit iniuria3 a proximo ſi põt. tm̃ eſt in vicio ſicut ille q facit. xxiij.q.iij. Non inferenda. ⁊ in.c.ſeqñ. ⁊.q.v. Reos. Hec eſt ſnia Ray. Guil. Tho. ſe.ſe.q. lxxix. In hoc aũt ſicut ponit. Guil. eſt diuerſitas notanda: q2 ille qui h3 publicam ptãtem teneť defendere ẽt cum armis ſi op3. dum tñ pſumat ꝙ poſſit. Perſone do puate ſi poſſũt ſolo vbo vel facto ſine periculo ſuaꝝ pſonarum: tenent cu3 moderamine tñ inculpate tutele. vt addit Tho. S3 non credo ꝙ tales teneanť ſe periculo exponere.

Liberare aliu3 a morte.

¶ Utrũ aũt quis teneať dare pecuniã ne aliquis iniuſte occidať. Glo. diſ.lxxxvi. in pncipio ponit duas opiniones. vna eſt ꝙ teneť quilibet. Alia eſt ꝙ tenent ſolum plati. Et ſubdit. Mihi vť diſtinguendu3: q2 ſi conſtat illũ iniuſte occidi quilibet teneť ꝙtum ſua poſſibilitas põt pecuniaiiter ſubuenire ſalua ſua neceſſitate. Qð ſi neſcitur an iuſte vel iniuſte aut ſi neceſſitas iſtius nõ poteſt nõ teneť.

¶ Quarto nõ l3 cõmittere homicidium pp q̃dcũqꝫ ſcandalum vel malum vitandum ſui vel alterius: q2 ſicut nõ ſunt facienda mala vt eueniant bona ſm aplm ad Roma. Ita nec ẽt vt vitenť mala ſm Tho. vbi.ſ. In quo delinquũtur mulieres q̃ cũ ɔceperint per fornicationẽ. adulteriũ vel inceſtum. ⁊ hmõi: creaturã ɔceptã in vtero occidũt diuerſis medicinis: vel ex vtero natã ne manifeſteť ſcelus eap. ⁊ inde ſeq̃t infamia ſua. vel occiſio ſui vel alioꝝ. vel occupatio hereditatis aliene. S3 nil horum excuſat a mortali grauiſſimo. Et ſi ante baptiſmum occidat ipm adhuc grauius: q2 corpus ⁊ aiam occidit. Nõ tñ reputať homicidium cum in vtero eſt. niſi fuerit puerperiu3 formatum. ſ. aia rõnalis. xxxij.q.ij. Qð do nõ formatũ. Dř aũt formari maſculus ſpacio. xl. diex. vel circa. ⁊ femina ſpacio. lxxx. Sed nec l3 matrẽ ex iſirmitate nõ valẽtẽ euadere mortẽ citi⁹ ei⁹ mortẽ accelerare. vt ples i vtero ſi moriať nec plẽ nõdu3 natã occidere vt mr̃ ſaluetur. ⁊ omnes q cooperanť ad hmõi opa conſulendo vel dando opam ad hmõi vt medici. aromatarij ⁊ alij ſunt homicide.ij.q.i. Nota3

Homicidiũ ꝓpter ſcãdalum.

¶ Sed q̃riť ſi mulieri l3 occidere volente3 ſe opprimere non valentẽ aliter euadere manus eius. Rñdit Raynerius in ſumma ponit circa hoc duplicem opinionẽ ɔtrariam alteram alteri. ⁊ neutram pfert Sed vť dicendum ꝙ non l3 intendere aliquo mõ occiſionem volẽtis opprimere. ſicut nec ẽt inuadentem ad mortẽ ꝓ ſui defenſione. S3 ſi ſe defendendo ne violeť ɔtingat illum occidi ſibi imputetur. Et ſi dicať ꝙ occidendo eſt cauſa mortis illius nõ ſolum corporis ſed anime. cum in actu voluntatis peccandi moriať. Rñdeo. ꝙ ipſe eſt ſibi cã qui alteri iniuriať. Illa autem vtitur iure ſuo nãli. quo l3 vim vi repellere. Et magis teneť ſaluti ſue puidere ꝙ alterius. Nam exponit ſe piculo cõſentiendi actui pcti pmittendo ſe opprimi pp difficultatem retinẽtie voluntatis dũ nõ facit qð põt ad euadẽdũ. Sed ⁊ ſi tueať quantũ põt ſaluo eo vñ põt ſequi mors illi renitendo mẽte pctõ non ipſa peccaret. Sicut ⁊ ſi quis inuaſus ne ſe defendendo ɔtingat occidere pmitteret ſe occidi nõ peccaret: ſed maioris vtatio eſſet. Si autem talis poſſit aliter euadere. vt clamando. fugiendo. ⁊ hmõi non excuſaret a mortali occidendo.

Occidere volẽtẽ ſe opprimere.

¶ Quãtum ad tertium .§.iij.

pncipale. ſ. de punitõe hui⁹ ſceleris. ƀ nota eſt di. Nõ dimidiabũt dies ſuos: quia ipſius cito morieť. ⁊ nõ reuerteť ad pnia3 pp magnitudinẽ ſceleris. vt expoſitũ ẽ i pncipio.§.ij. Qð ⁊ ſi nõ ſemp eueniat pp imẽſitatẽ diuie miſericordie. tñ freq̃nter accidit ⁊ ƀ mereť hũana malicia. Uirũ ſanguineũ ⁊ doloſum. i. effundẽtem ſanguinẽ cũ dolo. i. volũtarie. abomiabiť dñs .ſ. a gřa ⁊ gl̃ia ſua repellendo. Geñ.ix. Quicũ ꝙ effuderit ſanguinẽ humanũ. fundeť ſanguis illius dixit dñs. Propterea in figurã precepit dñs in veteri lege ꝙ non comederẽt carnẽ cu3 ſanguine vel ſanguinẽ ad īducẽdũ eos vt horrerẽt effuſionẽ ſanguinis hũani. ¶ Addiť gra

Pena homicidarum

nitas huiꝰ pctī ex mltiplici pũitiõe Cayn p̄mi
homicide.prout hr̃ Gen̄.iiij.vbi dictus fuit ei
parato homicidio Abel fr̄is ſui. Maledictus
eris ⁊c. ¶ Eſt ergo p̄ia punitio infamia. Un̄
dr̄. Maledictus eris.ſ.ab hoibus. Homines
eni ſumme homicidas odiunt ⁊ maledicunt.
Et merito.qꝛ ſunt deſtructores humani ge-
neris exterminãtes hominem factum ad dei
imaginem. ¶ Scd̃a punitio eſt inopia.⁊ id̃ dr̄
cũ opatus fueris terrã.nõ dabit tibi fructus.
.ſ.paucos.⁊ cuʒ magno labore. ¶ Tertia eſt
maliuolentia. Et id̃ dr̄ vagus ⁊ profugus eris
qꝛ hoibus odioſus.qꝛ quilibet timet cõuerſa
ri cum eo.ne ſimile qd faciat cũ eo.vel etiam
in cõſtãtia notat̃. ¶ Quarta eſt venie diffiden
tia. Un̄ dixit ipſe. Maior eſt iniquitas mea q̄
vt veniã merear:id eſt tm̄ eſt pctm̄ meuʒ q̄ nõ
cadit ſub tua miſericordia. ¶ Quinta ē dãna
tio eterna.vnde ſubdit. Ecce eijcies me hodie
a facie tua Apparuerat enim ſibi angelus in
forma humana ſibi loquens deũ repreſentãs.
¶ Sexta eſt mors miſera.ideo addit. Oīs q i
uenerit me occidet me.ſ.homo vel beſtia. vel
dixit hoc appetens mortē ex multiplici miſe-
ria. ¶ Septima eſt infirmitas corporea. cũ dr̄
Poſuit dominus ſignũ in Cayn.ſ. tremorem
horribilē oīm mēbroꝝ. Et qꝛ hō nõ debet oc
cidi a p̄uata pſona:etiam ſi mereat̃ mortem.
Ideo dixit dn̄s Cayn. Nequaq̄. Sʒ oīs q oc-
ciderit.ibi punctus:⁊ ſubintelligit̃ Cayn. gra
uiter puniet̃ talis. Septuplũ pũiet̃.ſ.ipſe cayn.
ideſt in ſeptima generatiõe.qꝛ Lamech iã ha
bens filios occidit cayn exiſtente ſeptima ge-
neratiõe ab adã. Hec nicolaus de lyra Cum
enim Lamech eſſet cecutiēs ⁊ venatiõi feraꝝ
vacaret:nõ propter carnes.qꝛ tũc nõ erant in
vſu.ſʒ ꝓpter pelles qbꝰ tũc hoies veſtiebãt. du
cebat ſecũ pueꝝ q indicabat ſibi feras vt ad ip
ſas ſagittas iaceret. Uidēs ergo puer cayn la
titantē iter frutecta eſtiauit ferã eſſe. ⁊ ſic la
mech iaciēs arcũ occidit eũ:vt dicit magr̃ in
hiſtorijs ſcholaſticis. Grauе igit̃ ē nimis pec
catũ homicidij.qd̃ ⁊ punit̃ nõ ſolũ lege diuia
multiplr̃ vt dcm̄ ē. Mat.xxvi.qui in gladio oc
ciderit.oportet eũ occidi ſaltē diuie lnie:ſʒ ēt
lege hũana.canonica ⁊ ciuili. Et qꝛ eccl̃ia nõ
vtit̃ gladio materiali:ſʒ ſpũali.id̃ lex eiꝰ puni-
ēm homicida ⁊ mutilãtē.niſi i cã ſue d̃fenſio
nis moderata. ¶ Pena ēt irregularitatis etiã
vbi nõ ſit pctm̄ ꝓpter horrorē facti:de hoc ſ
tm̄ i.iij.p.t.xxvij.c.ſ̄. Qd̄ aũt dicit tho.ſe.ſe.q.
lxiiij. Homicidiũ ꝯmiſſum ob ſui defenſionē
inducere irregularitatē.tp̄e ſuo erat i opinio
ne aliquoꝝ doctoꝝ.ſʒ poſtea emanauit. Cle.d̃
clarans nõ iducere irregularitatē.extra d̃ ho
mici.c.i. Et ſic hodie tenet̃. Itē homicidium
vel mutilatio vel enormis percuſſio facta cleri-
co etiã in minoribus ordinibꝰ conſtituto idu

Irregularitas ex hõicidio.

cit excõicationeʒ cuius abſolutio ſedi apoſto
lice reſeruatur.vt pʒ diffuſe i.iij.pte ti.xxv.c.
i. Item i foro penitentie imponebatur pnīa ſe
ptennis.vt patet.xxij.q.i. Predicandũ tñ ho-
die eſt arbitraria ſicut ⁊ ꝓ alijs pctis. Mitti ãt
ſolēt ad curiã.ad pniarios. Maior auteʒ pnīa
iniũgit̃ ꝓ qbuſdã homicidijs magis grauibꝰ
¶ Nã ſm̄ Hoſtieñ.⁊ gl.cr̃ de his q ſ.occi.c.i.
ij.⁊.iij.qñ parẽteſ ſpõte filios occidũt vl̄ opp-
mũt:maior ē eis penitētia q̄ ꝓ cõi homicidio
iniũgenda. Et dicit Ray.q dʒ iduci ad ingreſ
ſum mõaſterij vbi pctã deploret. ⁊ hoc niſi ha
beret ꝯiugem nõ volenteʒ ingredi. ⁊ ipſe. vel
niſi haberet filios paruulos quos nõ poſſʒ di
mittere.vel etiaʒ ſine his ſi nõ poſſet propter
fragilitatem carnis hoc agere.non tñ põt ad
hoc cogi. Si aũt caſu ⁊ graui culpa p̄cedente
ꝯtigerit tale homicidiũ tũc ſm̄ Hoſtien.⁊ gl.
pnīa.v.vel.vij.ãnoꝝ.ē iponēda.ar.di.l. Si q̄:
⁊ extra de pe.⁊ re.c. Queſitũ. Si aũt leuis cul
pa p̄ceſſerit.tũc pnīa triũ ãnoꝝ ē iniugēda. ex
de his q ſ.occi.de iſantibꝰ. Si aũt nulla cul-
pa p̄ceſſit.de iur ſ ſũt pũiēdi.tñ ꝓp abignũ du
plicitatis ē aliq̄ pnīa ad cautelã iniũgēda.ar.
xxiij.q.v. Excõicatoꝝ interfectoribꝰ Et in his
oībus ſi culpa occulta:pnīa iniũgēda ē occlta
Si manifeſta pnīa manifeſta. Et vt dr̄.ii.q.v.
Conſuluiſti. Monēdi ſunt parantes ne tene-
ros pueros infantes teneãt ſecũ in lecto. Gra
uior adhuc pnīa imponitur vxoricide.vt patʒ.
xxxiij.q.ij. Admõere. Eſt tñ ⁊ ipſa arbitraria
in foro pnīe.p̄cipue qñ reꝰ eſt occulta.ponit̃ ãt
maior pnīa vxoricide q̄ matricide:nõ qꝛ gra
uius ſit pctm̄.ſed id̃:qꝛ hoies magis ſunt icli
nati ad vxoricidium q̄ ad matricidium.quia
ad matricidium parum vel nihil.⁊ ideo opor
tuit poni magis retrahens.ideſt maior pena.
Iure autē ciuili in quo ē vſus gladij material̃
punitur homicida pena mortis. Patricide ãt
quia grauiter delinquunt. immo grauiſſime
ideo grauiſſime puniũt̃ nõ pena decapitatõis
vt alij ſed ſm̄ Hoſtien.in iudicio talis ꝯuictꝰ
vel cõfeſſus virgis ſanguineis vberatus in cu
leo.i.ſacco corij cocti inſuti miſſus cũ cane ⁊
gallo gallinatio.i.capone ⁊ ſymia ⁊ vipera in
ꝓfũdũ maris iactat̃. vel in fluuiũ ꝓximuʒ ſu
xta ſitũ regionis vt olum clemētoꝝ vſu carere
incipiat vel ſi mare vel fluuius non fuerit ꝓxi
mꝰ tradat̃ beſtijs. C.e.ti.li.i. ¶ In foro ãt pnīe
arbitraria ē pēa.⁊ occlte ſi occltã ē iponenda.
ar.ii.q.i. Multi. Hõicide ergo recte fit vt ñ di
midiet dies ſuos.i.vt citiꝰ occidat̃ qꝛ crudeli-
or oī fera ſilueſtri. Nã oē aial diligit ſibi ſile.
vt dr̄. Eccl̃.xiii. Quis vnq̄ vidit leonē vel vrſũ
occidētē leonē vel vrſũ. Nẽq̄ ſʒ bñ aial alteriꝰ
ſpēi. Hõ ãt ſe ita ꝑmittit vinci ab ira ⁊ odio
vt occidat aliũ hoiem fctm̄ ad ſilitudinē dei.
Similis eſt homicida diabolo.de quo dicit

Opprimentes pueros maiori pena debēt puniri.

In confeſſiõe.

rps Joh. viij. Ille erat homicida ab initio: q2. s. occidit in anima ⁊ in corpe primos parentes suo ope. Facit homicida ɔtumeliã deo. q2 occidit suum: cũ omnes simus filij dei p creationẽ. Ps. Filij excelsi oẽs. Et pfecti p fidem ⁊ baptismũ Joh. i. Dedit eis potestatẽ filios dei fieri his qui credunt in noĩe ei⁹. Insup ⁊ angelo qui custodit hominẽ facit iniuriã. Noluit dñs q̃ dauid ⁊ si sanctus ⁊ deuotus edificaret ei templum ex eo q̃ sanguinẽ humanuz effuderat. vt hr. i. Paralip. xxviij. Et iõ summe abstinẽdum. ¶ Et q2 ad iniuriam psonalez ptinet verberatio. mutilatio. incarceratio. ⁊ cõtra illud p̃ceptum. Nõ occides. iõ breuiter h de his. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. se. se. q. lxv. q̃ in bonis corpis tria p ordinẽ ɔsiderãt. ¶ Pmo itegritas corpis cui detrimentũ affert p mutilationem vel occisionem. Scõm est quies ⁊ delectatio sensus cui opponitur verberatio. ⁊ qdcũq3 aliud dolore sensus afficiẽs Tertiũ est motus ⁊ vsus mẽbroꝝ q impeditur p ligationem vel incarcerationem vel quãcũq3 violentam detentionez. Et ideo incarcerare est illicituz: vel ãliter cũq3 detinere nisi fiat fm ordinem iusticie. aut in penã: aut in cautelam alicuius mali vitandi. ⁊ hoc l3 tm̃ iudici. Detinere aliquẽ ad horã ad impediendum eũ ab aliquo malo ppetrando cuilibet l3. sicut retinere hominem ne se precipitet: extrahere eũ de domo ruitura p ei ⁊ hmõi vel ne se vl aliũ pcutiat detinere. Sed simplr alium intrudere vel detinere. ad eum ptinet qui h3 vniuersaliter de actibus hois exterioribus disponere ⁊ vita alteri⁹. Hec Tho. Vñ hmõi faciẽs morte punit fm legem. C. de priuato carcere. l. vlta. Ex quo p3 esse mortale pcm̃. Et silr verberare adultum ei q non habet curam ei⁹. vt sũt parẽtes. magistri ⁊ hmõi. ptinet ad iniuriam. vñ ⁊ mortale est. Parentibus tñ maritis ⁊ magistris. quib3 sit pmissa moderata castigatio nõ tñ vsq3 ad mutilationem mẽbri: q2 tũc eẽt mortale. Itẽ q̃tum ad mutilationẽ sciendu3 q̃ cum totius hois vita non ordinet ad aliqd xpriũ ipsius hois. sed ad ipsam potius oia q̃ sunt hois ordinant. iõ priuare aliquem vita in nullo casu ptinet ad aliquem nisi ad publicaz ptãtem cui ɔmittit pcuratio boni cõis. Sed pcisio membri põt ordinari ad xpri ĩ salutem vnius hois: ⁊ iõ in aliquo casu põt ad eum ptinere puta si membrum sit putridum p ɔseruatione vite. licite ipse infirmus vel qui h3 curã eius ɔmittit medico pcidendum. ⁊ hoc q̃n aliter saluti corporis puidere non potest. Et q2 saluti anime in tẽptatione cõcupiscentie aliter puideri potest q̃ p pcisionem. q2 peccatũ subiacet voluntati. iõ nec propter conseruandam castitatem seu vincendas temptationes carnis licet virilia abscidere, quia mortale peccatum est.

Verbe rare: mutila re: icar cerare.

¶ Titulus octauus de Inuidia.

¶ Capl'm primum de ipsa inuidia. ⁊ de nocumentis eius.

Inuidiam vnum esse ex septẽ vitijs capitalibus ponit gregori. xxxj. moraliũ. ⁊ Tho. se. se. q xxxvj. ar. iiij. Isid. aũt in libro de summo bono. ⁊ Cassianus in li. d institutis cenobioꝝ. nõ ponũt inuidiam inter capitalia. qd forte iõ fecerũt pp hoc q̃ inuidia manifeste nascit ex inani gloria. Sed vt dicit ibi. b. Tho. non est ɔ rõnem vitij capitalis. q̃ ipsum oriat ex altero. q2 vt dicit Grego. xxxi. moralium. Capitalia vicia tanta sibi coniunctione ɔiungunt ⁊ non nisi vnum de altero pferat. Sed hoc est ɔ rõnez vitij capitalis q̃ nõ habeat aliquã rõnem pducendi ex se multa genera petõꝝ. qd nõ h3 inuidia: sed multa ex ea vitia pcedũt. vt infra patebit. ¶ Diffinit ãt inuidia fm Joãnem damascenũ scdo li. q̃ est tristitia de alienis bonis. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. se. se. q. xxxvj. ar. ij. q̃ tristicia de alienis bonis põt cõtingere q̃ttuor modis. ¶ Primo mõ inquantũ qs dolet de bono alterius inq̃tum ex eo timent nocumentũ vel sibiipsi vel alijs bõis. ⁊ talis tristicia nõ ẽ inuidia ⁊ potest esse sine pctõ. s. cum moderata est. nec ex hoc facit aliqd incõueniens. Vnde Gre. xxij. mora. ait. Euenire plerũq3 solet vt nõ amissa charitate ⁊ inimici nos ruina letificet. Et rursus. Ei⁹ gloria sine inuidie culpa ɔtristet cũ ⁊ ruente eo quosdam bene erigi credimus ⁊ pficiente illo plerosq3 iniuste opprimi formidam⁹. Hec ille. Sicut ex submersione pharaonis cũ exercitu suo in mari rubro populus israel multuz gauisus ⁊ festinauit cãtans canticuz. Cantemus dño. ⁊ pulsans tympanum cũ Maria eo q̃ mortuus est inimicus q̃ volebat eos in seruitutẽ reducere. Exo. xv. Et ecõtra mathatias cũ suis cõtristatus ẽ valde de exaltatione ⁊ psperitate regis antiochi q2 q̃rebat ppl'm iudeoꝝ transferre ad ritus gẽtilium deo vo relicto. i. Macha. ij. ¶ Secundo mõ põt aliqs ɔtristari de bono alterius nõ ex eo q̃ ille habeat illud bonũ: s3 q2 sibi deest istud bonũ. ⁊ hic proprie est zelus fm phm. ij. rethoricorum. Dicit ẽt emulatio. Et si iste zelus sit circa bona honesta. laudabilis est fm illud. i. Cor. xiiij. Emulami spũalia. Sic faciebat apls cũ dicebat. ij. Cor. xi. Emulor vos dĩ emulatiõe. q. d. Inuideo qbusdã ex vob. s3 iudia q̃ ẽ fm deũ Cõsiderabat ĩ aliqb⁹ eoꝝ eẽ aliq̃s pfectas ɔditiões q̃ non ita forte apparẽter erãt ĩ eo. vl ex hũilitate ĩ se ñ rputabat eẽ l3 simplr eẽt pfectior illis. ⁊ ĩ ill' emulabat cupiẽs pficere ista ergo nõ ẽ ppe inuidia, nisi large dcã

Inuidia diffinitur.

Tristari de bono alterius.

Et ſic intelligitur dictum Hieronymi ad Al
lethам de inſtitutiōe filie. Habeat ſocias cū
quibus diſcat. quibus inuideat. quorum lau-
dibus mordeatur. Sumitur hic inuidia ꝑ ze
lo ſeu emulatiōe quo qs debet incitari ad ꝓfi-
ciendum cū melioribus. Si aūt de tpalib⁹ ſit
triſtitia talis pōt eē ſine pctō: vt ſi ſm primum
motū triſtat̄ ꝙ nō habet ſibi neceſſaria q̄ ali⁹
hʒ cum pctō. Unde qñ p talē defectum icidit
in impatientiam vel murmuratiōes vel nimiſ
mente deijcit̄ ꝛ ptinebit ad accidia. ¶ Tertio
mō triſtatur quis de bono alterius inq̄tū ille
cui accidit illud bonū eſt ex eo indignus. q̄ q̄-
dem triſtitia nō pōt oriri ex bonis honeſtis ex
qbus aliqs iuſtus efficitur. niſi forte contriſta
ret̄ qs vidēdo magnos peccatores a deo viſi
tari magnis donis ꝛ diuitiбus quaſi indican-
do eos idignos. ſicut cōtriſtatus ꝛ indignat⁹
eſt frater ſuus maior de ſuſceptiōe ſrīs ꝓdigi
magnifica. Luce. xv. Sʒ hoc eſſet cōtriſtari ꝯ
deū ꝛ iniuſtū reputare. vel inuidētie fraterne
grē q̄ eſt blaſphemia in ſpm̄ſctm̄. Sʒ cōtriſta
ri de diuitijs ꝛ alijs bonis tpalib⁹ q̄ pñt bonis
ꝛ malis ꝯuenire. Hanc triſticiā vocat phs. ij.
rhetoricoꝝ neemeſim ꝛ dicit ipſam ad bonos
mores ptinere. Sʒ hoc iō dixit qꝛ ꝯſiderabat
ipa bona tpalia ſm ſe put pñt magis videri
nō reſpiciēdo ad eterna. Sʒ ſʒ doctrinā fidei
tpalia bōa q̄ pueniūt idignis: ex iuſta dei ordi
natiōe diſponūt. vl ad eoꝝ correctiōes ad eoꝝ dā
nationē. ſicē diues ſepult⁹ i inferno. Luce. xvi. ꝛ
huiuſmodi bona q̄ſi nihil ſunt in ꝯpatiōe ad
bona futura q̄ ſeruātur bonis. Et iō hmōi tri
ſtitia prohibetur i ſcriptura ſacra. ſm illud ps
Noli emulari in malignātib⁹. neq̄ zelaueris
faciētes iniqtatē. ꝛc̄. Cito eni tráſit eoꝝ ꝓſperi
tas. qm̄ tanq̄ ſenū velociter areſcēt. Subdit
Et iō nō eſt eſtimāda. ¶ Quarto ꝯtriſtat̄ qs d̄
bono alteri⁹ inquātum alter excedit ipm̄ i bo
nis. ꝛ hoc ꝓprie eſt iuidia. ꝛ iſtud ſemp prauū
ſm phm̄. l. ij. rhetorico. qꝛ dolet de quo ē gau
dendū. ſ. de bono proximi. Uñ apoſtol⁹. i. Co
rin. xiij. ait. Charitas nō emulat̄. i. nō inuidet
ſed gaudet de bonis alteri⁹. Nec obſtat ſi di-
cat̄ ꝙ obiectū triſtitie eſt malū. Nō eni triſtat̄
qs niſi de malo. ſed inuidia eſt de bono alte-
rius. ergo iuidia nō eſt triſtitia. Rñdet. Tho.
vbi. ſ. ar. i. ꝙ obiectum triſtitie ē vtiq̄ malū
ꝓpriū. ſed ꝯtingit aliquando ꝙ bonū alienū
apphendatur vt malū ꝓpriū. Et ſm h̄ de bo
no alieno pōt eſſe triſtitia. Inuidus enim bo-
nū alteri⁹ de quo inuidet eſtimat vt malum ꝓ
priū inquātū eſt diminutiuū ꝓprie glīe ꝛ ex-
cellētie. Videt̄ eni ſibi ꝙ ex hoc ꝙ aliqs exce-
dit eum in bonis vel eqparatur: ipſe nō ſit in tā
ta reputatiōe apud hoies ſicut ſi ſolus ille illa
bona haberet ſupra oēs ꝛ inde triſtat̄. Bōa igi
tur habita cauſant delectationes. amiſſa cau

ſant triſtitiam ꝛ dolorē. Ab alijs poſſeſſa non
exceſſiue nimis vltra ſe cauſant occaſionalr
inuidiā ꝛ emulationē. qꝛ apphendūtur vt pro
pria mala vt dictū eſt. Et dr̄ inuidus q̄ſi non
vidēs: quia ſcilicet bonum alterius ſine triſti-
tia videre non poteſt.

¶ De inuidia loquens .§.i.

ꝓpha ait. Zelus domus tue comedit me. loqt̄
ps i pſona xpi ad prem̄ ꝛ a Joāne euangeliſta
inducit̄ in teſtimoniū cū xps eiecit de tēplo cū
flagello de funiculis emētes ꝛ vendētes. Jo
an. ij. ad hunc itellectum videlʒ. O pr̄. zelus.
.i. intenſus amor quē habui ad honores tēpli
tui me q̄ſi cōſumēdo afflixit. ꝛ iō cū flagello
expuli de tēplo eos q irreuerenter ſe hēbant.
Sed alio mō pōt expōi ſic. O pater. zelus. i. i
nidia. domus tue. i. ſacerdotuʒ qui hñt curā
dom⁹ tue. i. tēpli comedit me. i. ꝯſumpſit per
mortē. Ex inuidia eni ſacerdotuʒ qꝛ ipſe hono
rabatur a pplō ꝛ audiebatur magiſq̄ ipi tra-
diderunt pilato occidenduʒ. Sciebat eni inqt
euāgeliſta ꝙ p inuidiā tradidiſſet eū. Math.
xxvij. Qd̄ figurate oñdit Jacob cum ait. Fe-
ra peſſima deuorauit filiū meū ioſeph. qui fi-
gurabat xpm̄. quē fratres ex inuidia vendētes
putabant ad nihilū deduxiſſe. ſed inde perue
nit ad maximam gloriam. Tria ergo de hac
inuidia videnda ſunt.

¶ Primū a quo malo oriatur.

¶ Secūdum quantum in pctō aggrauat̄.

¶ Tertium qd ex hoc vitio ꝯſequat̄.

¶ Quantum ad primum .§.ij.

Inui-dia vñ oriatur

Inuidia cōmūit⁹ habet ortū ex vana glīa. Uñ
aplūs ad Gala. vj. Nō efficiamur inanis glīe cu
pidi: inuicem ꝓuocātes. inuicē inuidētes: pri
us ponit inanē glīaʒ. deīde inuidiā: qꝛ cā de-
bet pcedere ſuū effectū. ꝛ poſita cauſa ſequit̄
effectus. poſita inani gloria in hoiem ſeqtur i
nidia quia cum videt vana glorioſus aliquē
ſibi equari vel ſupare in aliquo bono vñ q̄rit
gliam vi ſibi ꝙ nō ita ſit in glīa ꝛ reputatione
hoim ex quo alius habet bonū ſimile vel ma-
ius ſicut ipſe. ꝛ ita ex hoc triſtat̄ de bono illi⁹.
Uñ Grego. xxxi. moraliū ait. Prīa nāq̄ ſuper
bie ſoboles inanis glīa ē que dū oppſſaʒ men
tē corrupit inuidiā mox gignit: qꝛ dū vani no
minis potentiā appetit. ne qs habet hāc alius
adipiſci valeat tabeſcit. Et phs in. ij. rhetori
coꝝ. ꝙ inuidebāt tales quib⁹ ſunt aliq ſimileſ
vl ſʒ gen⁹ aut ſʒ cōgnitiōeʒ aut ſʒ ſtaturā. aut
ſʒ hītū aut ſʒ opinionē. Et itep dic ꝙ illi qb⁹
modicū deficit ꝛ amatores honoris. ꝛ q ſapiē
tes reputant̄ ſunt inuidi vel ſm deliberatio
nem prout ſunt boni ꝛ mali. Job. v. Paruulū
occidit inuidia. i. puſillanimē. occidit aūt ſpi
ritualiter. ¶ Pro hoꝝ declaratione dicit btūs
Tho. ſe. ſe. q xxxvj. ar. i. ꝙ inidia ſit de glīa al

terius inquantū apphēdit et diminutiua glo-
rie proprie.quā quis appetit.cōsequens est vt ad
illos habeat inuidia.qbus hō se vel equare vl
pferre appetit i gloria.hoc autē nō est respectu
multū a se distantiū.Nullus eni insanus stu-
det se equare vel pferre in gl'ia his qui sunt mł
to maiores eo puta hō plebe' regi.vl rex ple-
beio quē multū excedit.Et iō his q multū di
stāt vel loco vel tēpore vel statu hō nō inuidet.
s; his q sūt ppinqui qbus se nitit equare vel p
ferre.Nā cum illi excedūt accidit hoc ꝯ nram
volūtatē.q̄r estimat inde sibi minui gl'ia sua.ꝛ

De inuidia discipulorū Joānis erga xpm

iō causat tristitia.Silitudo aūt dr esse cā amo
ris.ꝛ p ꝯns delectationē causat.inquātū ꝯcor
dat volūtati.¶Et sic discipuli Joānis bapti
ste inuidebāt aliquātulū xpo eo q hēret maio-
rem ꝯcursum ꝛ famā q̄ mgr eorum ioānes.vn̄ ze
lātes p ipo ioāne dixerūt ei semel.Js cui testi
moni ē phibuisti pces discipulos facit.Jo.iij.
Sz ioānes dclarauit q vere maior ipo erat:q̄r
verus messias.Silr cū audiētes decē de duo
bus fratribus indignati sūt.Mat.xx.Amato
res honoris ꝛ dignitatis sūt inuidi.s.ad eos q
bus pūt in honore ꝛ dignitate equari vl pfer-
ri.nā si multū excedet nō inuidet.Nō eni inu
det ciuis si nō habet dignitatē regiā ad quā
nō est aptus.nec simplex sacerdos si nō ē pa
pa.s; si modicū deficiat.vl sibi q ad h posse p-
tigere.ꝛ sic ad hoc conat vt sit ciuis de priori-
bus vel alijs officijs ciuitatis.sic pces sūt.ꝛ sa
cerdos q sit pleban' vl cānonic' vl ep̄s.Et si fru
strat eius conat' pp̄ter excessū glorie alterius

Inuidia saul ꝯ dauid.

q̄r alij hūt qd ipse nō h; tristat de bono alteri'
¶Et sic Saul qn̄ Dauid deuicto ꝛ occiso Go
liath pue le obuiantes ꝛ festinantes de victo
ria eius canebāt in eius laudē.Percussit saul
mille.ꝛ dauid decem milia.Audiēs hec saul
inuidit Dauid eo q magis laudabatur q̄ ipse
Unde dolēs de hoc dixit.Mihi dederūt mil
le ꝛ filio ysai.id est Dauid decem milia.i.Re-
gū.xviij.Pusillanimes ergo sunt inuidi:quia
omnia reputant magna ꝛ quicquid boni ali-
cui accidat reputant se in magno superatos
esse.ꝛ inde contristantur inuidēdo.Et sic mu
lieres quia cōmuniter sunt pusillanimes.ina

Pusillanimes sūt inuidi.

nis glorie cupide.quia reputant magna que
parua ꝛ vilia sunt.ꝛ pulchritudinem.ornatus
tripudiatum.fecunditatem ꝛ hmōi.ideo d fa
cili inuidet vna alteri.Sicut ꝛ rachel inuidit
sorori lye.q̄r fecūda erat.Gen̄.xxx.Qui repu-
tant sapientes vel virtuosi aliqn̄ inuidēt sī im
perfecti sunt.ꝛ hoc non est ex sapia vel virtute
in se.sed inquantū ex eis resultat honor ꝛ glo
ria.haberi in cōspectu alior.Nullus enim inu
deret hmōi sapienti ꝛ perfecto si ignotus esset
hominibus.Sed cū manifestat eius sapien-
tia ꝛ virtus.q̄r inde ex multa exaltatione illi
us videt inuido minui fama sua ꝛ honor ex in
de cōtristat.Bona eni spūalia ex hoc q plari-
bus cōicantur non minuuntur.sicut patet de
scientia ꝛ virtutibus.sed bona tpalia cōicata
vtriq minuunt:sicut patet in diuitijs.Nā ex
hoc q vnus qui habet centum florenos alius
nō potest habere nisi sibi subtrahant.ꝛ ita glo
ria mūdi circa aliqd cū vn' h; ali' n̄ h;:vel nō
ita magnam.Si quis autem totam sciā suā
cōmunicat discipulo nihil ex ea ipse amittit
sed magis proficit:ꝛ ex hoc scribe ꝛ pharisei i
nuidebant xpo.q̄r ex doctrina sua ꝛ virtute ma
gis in honore ꝛ fama erat q̄ ipsi.Propterea
dicit zelus domus tue comedit me.i.inuidia
scribarum ꝛ phariseorum ꝛ sacerdotū comedit me.

¶Secundo de grauita .§.iij.

te hui' peccati q̄ graue sit ostendit ex hoc qd
dicit Job.v.Paruulū occidit inuidia.Occi-
dit aūt spūalr priuādo animā gr̄a.sed nullum
pctm̄ tollit grām ab aīa nisi mortale.¶Un̄ in
uidia est mortale ex genere suo.qd est s'm deli
berationē rōnis.huius ratio est s'm Tho.se.
se.q.xxxvi.ar.iij.q̄r genus peccati cōsideratur
ex obiecto.i.ex materia circa quā est.Inui-

Inuidia ē mortale.

dia aūt s'm rōnem sui obiecti ꝯtrariat charitati p
quā est vita spūalis anime.s'm illud.i.Joh.
iij.Nos scim' qm̄ trāslati sum' de morte ad vi
tā qm̄ diligimus fratres.Utriusq eni obiectū
inuidie.s.ꝛ charitatis est bonū p'rimi:sed s'm
cōtrarium motum.Nam charitas gaudet de
bono p'rimi.ꝛ de eodē inuidia tristat.ꝛ sic p;
q ex genere suo est mortale.Ad hoc facit qd
ait Aug.in li.de igne purga.ponit inter mor
talia ꝯnumerans ipm cū adulterio homici-
dio.ꝛ hmōi.xxv.di.§.alis eo.Item ex ꝯcil.car
thaginen̄.di.Clericus inuidēs fratrū pfecti-
bus donec est in vitio nō pmoueat di.xlvi.s;
nullus prohibetur a promotione nisi propter
mortale ergo ꝛc.¶Sed sicut in alijs peccatis
que ex genere suo sūt mortalia.inueniūt ali-
qui imperfecti motus i sensualitate existentes
ꝛ non peruenientes ad cōsensum rōnis qui sūt
peccata venialia.Sicut in genere homicidij
primi motus ire.ꝛ in genere adulterij primi
motus cōcupiscētie.ita ꝛ in genere inuidie p
mi motus tristitie de bono alterius.nō sūt ni
si venialia.Qui motus etiam aliqn̄ reperiuntur

Primi motus inuidie.

in viris pfectis ꝛ i puulis.Un̄ Aug.in li.d cō
fes.Uidi ego ꝛ expertus sum zelantem puer.i.
inuidentē nōdum loqbat ꝛ intuebat pallidus
amaro aspectu collactaneū suum.Non solum
autem est mortale inuidia.sed est valde gra
ue.Dicit enim Greg.de ipsa i.v.moral.Quā p
uis p omne vitium quod perpetrat humano
cordi antiqui hostis virus infunditur.i hac
tn̄ nequitia tota sua viscera serpens concutit
ꝛ ipmēde malicie pestē vomit.Ipa.n.inuidia.
¶Primo deo contrariatur.

¶ Secūdo diabolo aſſimilat.

¶ Tertio proximo iniuriatur.

¶ Quantū ad primū iclēdū ſʒ dyoni. Bonū ē ſui ipſius diffuſiuū ⁊ ꝯmunicatiuū. ⁊ quanto magis bonū. tanto magis cōmunicatiuum. (Inuidia deo ꝯriat.) Hic eſt ꝙ deus qui eſt ſumme bonus permaxime ⁊ copioſiſſime cōicauit bonitatē ſuam innūerabiles creaturas formādo. ⁊ cuilibet certum gradum bonitatis tribuendo. Unde plato. A deo omnis inuidia relegata eſt. id eſt excluſa. quinimo adeo bonus eſt ⁊ omnipotens vt dicit Auguſtinus in encherydion. ꝙ nullū malū ſineret eſſe in ſuo uniuerſo niſi ex illo eliceret maius bonū. Inuidus econtra non eſt cōmunicatiuus ſed ſibi ſoli vellet omnia. ⁊ ꝙ alij nō participarent ſecum bona vt ſolus exultaret. ⁊ ex bonis aliorum dicit mala. i. triſticiā cordis ſui. Unde Prouer. xiiij. Putredo oſſiū inuidia. q2 vʒ potentias anime que oſſa dicūtur eis marceſcere facit ⁊ eijcit pre triſticia. vł etiā oſſa dicūtur virtutes vt miſericordia. charitas. necmeſis. benignitas. ⁊ hmōi que deſtruuntur per inuidiā. Uñ Gregori. in. v. moralium. Cum deuictū cor liuoris putredo corrupit ipſa quoqȝ exteriora idicant ꝙ grauiter animum veſania inſtigat. Color quippe pallore afficit. oculi deprimuntur. mens accendit membra frigeſcūt in cogitationibus ſcabies. i dentibus ſtridor. Hinc ⁊ Socrates. Utinā inuidi in omnibus ciuitatibus oculos ⁊ aures haberent vt de omniū felicitate torquerent. Sed econtra dicit virtuoſus de ſapientia loquens. Sine fictione didici. ⁊ ſine inuidia cōmunico. ⁊ honeſtatē illius nō abſcōdo. Sap. vij. Item neqȝ cū inuidia tabeſcente ꝯſortiū habebo. quoniam talꝭ hō nō erit particeps ſapientie. Sap. vi. ¶ Secundo inuidia facit hominem ſilem diabolo. Dicit enim de eo Sap. ij. Inuidia diaboli mors introiuit in orbē terrarū. (D ſſilat diabolo.) Imitantur eum qui ſunt ex pte ipſiꝰ. Uidens enim diabolus hoīem creatū ad poſſidēdam ſupernā felicitatem. quam ipe nōdū adeptā. ſed mox adipiſcendā amiſerat. ſupbia ſua inuidēs tanto eius bono ⁊ glorie ⁊ ideo omni ſue ſagacitate malicie. procurauit vt illa priuaret tentans eum ⁊ inducens ad inobientiā diuini pcepti. ⁊ ſic quotidie inuidiā ſuggerendo conat fraternā charitatē diſſipare. Unde Joānes papa. Conat verſutus hoſtis ab initio ruine ſue eccleſie vnitatē reſcindere. charitatē vulnerare ⁊ bonoꝝ operū dulcedinē felle inuidie inficere. ⁊ omnibus modis quibꝰ poteſt humanum genus euertere ⁊ perturbare. Delet enim ſatis ⁊ erubeſcit charitatē quā ipſe nequiuit habere. id eſt conſeruare in celis homines conſtantes ex lutea materia poſſidere in terris. xvi. q. ij. Uiſis. Et tāta eſt malicia inuidie eius vt cū ex tentationibus quibꝰ nos infeſtat augeat ei pena accidentalis inferni. tū potius eligit ſibi illā augeri tentando nos vt cadere faciat ꝙ illa carere deſiſtendo a tentationibus. Sic inuidus vult potius aliquo bono carere cū alijs ꝙ ipm hēre communiter cū alijs. Ad qđ facit qđ dicit Oratius. Inuidia ſiculi nō inuenere tyranni. Maius tormentū vbi tangit qdā hiſtoria. ¶ Cū eniʒ in curia cuiuſdā dñi tpalis in ſycilia eſſent duo inter ceteros milites vel familiares vnꝰ valde inuidꝰ. (Hiſtoria inuidi ⁊ auari.) alter valde auarus. qđ notoriū erat. Quadaʒ die volens dñs hēre ſolatiū cū ſuis baronibus fecit illos vocare ad ſe. ⁊ corā etiā alijs curialibus ⁊ dixit. ꝙ cū eēnt ſibi multū grati in obſequijs ſuis diſponebat eos remunerare. Et ꝓpterea paratus erat daf vni eoꝝ qđ ſibi peteret. ⁊ exinde duplū alteri coꝝ. Tacebant ambo ⁊ nullus volebat eſſe primꝰ. Nā cogitabat auarus ſi ſum primus recipiā minꝰ ꝙ ſi eſſeʒ ſcđs cū duplū ſit ei promiſſum ꝙ primo poſtulanti cogitabat inuidꝰ ſi primꝰ rñdeo iſte ſociꝰ meus plus me recipiet. nūꝙ hoc pateret animꝰ meꝰ. Potius volo dimittē petitionē meā ⁊ conſecutionē alicuiꝰ boni. Cūqȝ inter ſe diſceptarēt ⁊ alter alteꝝ pponeret in petēdo. demū voluit dñs ꝙ inuidus eſſet primus in petēdo. Cepit iſte cogitare itra ſe qđ petere poſſum vt iſte ſocius meus nō excedat me in donis. Si peto vnā veſtē vel equū iſte duos hēbit. ſi mille florenos iſte duo milia. ſi vnā caſtrū iſte vnā ciuitatē obtinebit. Suſtinere hoc nō poſſum aliquo modo. potius volo eligere aliqđ malū pati vt ipſe in duplo habeat ꝙ obtinere bonū in quo ipſe me ſuperet. Dixit ergo. Dñe mi ego peto vt vnꝰ oculus mihi eruat. vt ſic ſocio duo extrahant. Quid inde factū ſit nō dicit. ſʒ bene fuiſſet inuido factū vt vno oculo euulſo ſocius euaſiſſet illeſus. exquo tam diabolica cōditio fuit in eo. ¶ Tertio inuidia iniuriatur ꝓximo ⁊ animo ⁊ ope. Animo quia non pōt pati videre illum bona habere de omni proſperitate eius triſtatur ⁊ dolet. (Iniuriat ꝓxio.) Unde dicitur. Eccleſiaſtici. xiiij. Oculus inuidi neqꝫ. Unde inuidus figuratur per hely ſacerdotem. de quo ſcribit. i. Reg. iij. ꝙ lucernā domini videre nō poterat donec extingueretur. Sic inuidus lumen. id eſt proſperitatem tpalē vel ſpūalē nō pōt clara mente videre niſi extinctā. i. niſi ſubtractā. tūc gaudet đ malo talis ꝑſone Silis ē inidia veſpertiloni qđ aial nō pōt videre lumē diei ſʒ amat tenebras noctis. Sic inidi ꝓſpa hoim videre nō pñt. ſʒ tm̄ aduerſa de qbꝰ gaudēt vbi dolere deberēt. Nocet etiā ꝓxio cū ꝑt diuerſ modis detrahendo vel aliter nocēdo. Inuidia iquit Hugo de ſctō victore auferet mihi proximum. ira meipſum. Et cyprianus de inuido ait. Hnic vultus minax. toruus aſpectus. Pallor in facie in labijs tremor

Aridor ī dētibꝰ v̄ba rabida effrenata. ꝯuitia. ⁊ manꝰ ad violētiā prompta. Et vt dicit baſiliꝰ Sicut rubigo ferrū adherēs vix recedit. ita inuidia cū difficultate aīam dimittit inuaſam. Sic ⁊ ſaul inuidꝰ vexatꝰ a diabolo. ⁊ ſi qñq̨ ī terpolabaṫ vexatio tñ nō totalr̄ liberabaṫ. Vñ cyprianꝰ. Iſte zelꝰ. ſ. inuidia nō hꝫ modū ꝑmanēs iugiṫ ſine fine. ⁊ cū alia vitia ⁊ ſcelera finiātur q̄ntū ille cui inuideṫ ꝓfecerit maiori ſucceſſu. tāto inuidꝰ in maiꝰ incēdiū liuoris ignibꝰ inardeſcit. Ita ſūt male diſpoſiti inuidi. vt de lumine obſcurenṫ. ⁊ de ſanitate alioꝝ infirmenṫ de alioꝝ vita morianṫ. Tales eni de facili ꝓditiōes tractāt. Vñ ꝓuer. xxiij. di. Nō comedas cū hoīe inuido. ⁊ ne deſideres cibos eius. q̄m in ſilitudinē arioli ⁊ ꝯiectoris eſtimat. qḋ ignorat Comede ⁊ bibe dicet tibi. ⁊ mens eiꝰ nō eſt tecū. Et ꝯcluſiue tāta eſt grauitas huiꝰ pc̄ti q̄ inuidia phariſeoꝝ ⁊ ſcribaꝝ ſacerdotū fecit xp̄ꝫ crucifigere. qḋ fuit grauiſſimū pc̄tm̄ Vñ dicit. Zelꝰ domus tue comedit me. ⁊ figurata ē ꝑ ignem qui conſumpſit oues ⁊ pueros Job primo capitulo.

¶ Tertiū de malis que .§. iiij.

ſequūṫ ex inuidia. Notādū p̄mo q̄ inuidia ꝓpterea poniṫ vitiū capitale. q꞉ caput ē multorum pc̄toꝝ. ⁊ p̄cipue eoꝝ q̄ dicūṫ filie eiꝰ. ¶ Pro cuius declaratiōe dicit Tho. ſe. ſe. q. xxxvi. arti. iiij. q̄ ſicut accidia ē triſtitia de bono ſp̄ali diuino. ita inuidia ē triſtitia de bono ꝓximi. Accidia aūt ꝓpterea poniṫ eſſe vitiū capitale. q꞉ ex accidia hō īpelliṫ ad aliq̄ faciēda. vel vt fugiat triſtitiā. vl̄ vt triſtitie ſatiſfaciat. Et eadē rōe inuidia pōiṫ viciū capitale cuiꝰ filie ſꝫ Gre. i. xxxi. mora. ſūt qnq̨. ſ. Odiū ꝺtractio. ſuſurratio. exultatio ī aduerſis ꝓximi. afflictio ī ꝓſp̄is eiꝰ. ¶ Rō aſſignatōis ē ſm̄ Tho. vbi. ſ. q꞉ ī conatu inuidie ē aliquid tāq̄ p̄ncipiū. aliqḋ tāq̄ mediū. aliqḋ tāq̄ terminus ſeu finis. Principiū qḋ ē eſt vt qs diminuat gl̄iam alteriꝰ. vl̄ in occulto. ⁊ ſic eſt ſuſurratio. vel manifeſte ⁊ ſic eſt detractio. Mediū aūt ē q꞉ aliqs intendēs minuere gl̄iam alterius. aut p̄t. ⁊ ſic ē exultatio in aduerſis. aut nō pōt ⁊ ſic ē afflictio in ꝓſperis. Terminꝰ aūt inuidie ē in ip̄o odio. Sicut eni bonū ꝺlectās cauſat amorē. ita ⁊ malū ꝯtriſtans qḋ ē in inuido cauſat odiū. Et nota ſm̄ Tho. vbi. ſ. q̄ afflictio in ꝓſp̄is aliqñ ē ip̄a inuidia. aliqñ nō ē ipſa ſed filia eius. Inquātū quis triſtaṫ de ꝓſp̄is alicuiꝰ ſm̄ qḋ hn̄t quādā gl̄iam. ſic talis triſtitia ē inuidia. Inquātū vo ꝓſpera eueniūt alicui ꝯ conatū inuidētis qͥ nitiṫ impedire ꝓſperitatē illius. ſic talis triſtitia ē filia inuidie. Exultatio vo in aduerſis nō ē directe idē q̄ inuidia ſ; ſequiṫ ex ea. Naꝫ ex triſtitia de bono ꝓximi q̄ ē inuidia ſeqṫ exultatio de malo eiꝰ. Sed vt dꝭ ꝓuer. xvij. Qui ī ruina letaṫ alterius nō erit impunitꝰ. Hoc eē magnū malū Job. cauebat ſe ab eo dicens. Si exultaui ad ruinā eius q̄ oderat me q̄ ineniſſe in eo malū: ſupple accidat mihi malum. Vñ ambro. cū videret ſemel quēdā letari ⁊ ridere de caſu alteriꝰ in terrā: dixit. Qui ſtat videat ne cadat. Quo dicto ſubito ridēs cecidit ip̄e. Et mirꝫ eſt q̄ cū gaudiū ⁊ delectatio fit ex ꝯiūctiōe ꝯuenientis cū cōuenienti. ⁊ naturaliter inuidus ſit bonus. ⁊ bonū oīa appetāt de bono ꝓximi gaudere deberet. ⁊ ꝺ malo dolere. Sed ꝓpterea ꝯtrariū accidit: q꞉ inuidia cōuertit naturā quodāmodo in maliciā. ⁊ ideo de malo proximi gaudet vt malitia plenus totus. Sic ſaul peſſimus factꝰ ex inuidia ꝑſequebaṫ dauid q̄ gener eius. ⁊ tot bona ei fecerat. ⁊ cum non poſſet capere eum ⁊ occidere vt cupiebat. ꝯtriſtaṫ nimis. ⁊ de oī eius ꝓſperitate. ſꝫ nō ſic dauid erga eū. q̄nimo audita morte eiꝰ ieiunauit ⁊ fleuit amare. vt patet. ij. Re. i.

¶ Multa ⁊ alia mala oriunṫ q̄ntū ex inuidia: vt iudicia temeraria. Vñ Hiero. O inuidus ꝑ mū tui mordax. quidam ꝑ nephas noīe xp̄iani relicta trabe in oculis ꝓprijs in alieno feſtucam q̄rūt. ſ. male iudicantes de puis defectibus alioꝝ. Hec opaṫ oēm crudelitatem. nec amico nec fratri parcit: vt pꝫ in primis fr̄ibus cayn ⁊ abel. Nam cū ꝑpendit cayn abel fr̄ꝫ ſuū eē deo magis acceptū. ita inuidia in eū exarſit q̄ eū occidit. ꝺ autē ſcit: q꞉ ut di Gen. iiij. Reſpexit deꝰ ad munera abel. ⁊ ad munera cayn. nō reſpexit. qḋ ita ꝑcedit vt dicit magiſter ī hiſtorijs ſcholaſticis: q꞉ deſcēdit ignis de celo ⁊ incendit ſacrificium. Abel qḋ dño ꝺ aīalibꝰ melioribus obtulerat. nō aūt deſcēdit ſup ſacrificium. Cayn qḋ de frugibus terre offerebat: ſꝫ corroſis ⁊ minus bonis vt auarus. ⁊ iō nō acceptauit deꝰ. Vñ alia littera hꝫ Inflāmauit dñs ſup mūera abel ⁊c̄. i. flāmā ignis immiſit: ⁊ non ſup munera cayn. ⁊ ex hoc inuidit ⁊ occidit ſꝫ acriter punitus eſt. Fratres ioſeph inuidebant ei nec poterāt q̄cq̄ ei pacifice loq: ex eo q̄ a patre plus amareṫ cunctis filijs ꝑꝑ bonitatē ſuā ⁊ ſapiam. ⁊ ꝑꝑ inuidiā voluerūt occidere niſi ꝯtradixiſſet ruben. Demum eo abſente eum vēdiderūt in ſeruū iſmahelitis eūtibus in egyptū. Gen. xxxvij. Aman agagites inuidens gl̄ie. mardochei q̄ruit ab aſſuero regi delere totū genus iudeoꝝ. ⁊ ipſum mardocheū in ligno ꝑparato ſuſpēdi ſed mediāte regina Heſter oīa ē ſuā ꝯ eum vt illo die ipſe ſuſpenderetur in ligno ab eo pato. ⁊ oē genꝰ ſuū iudeoꝝ occiſi ſūt illo die. vt habeṫ in lib. Heſter. vij. ¶ In libro dialogorum. iij. narrat Greg. de duobus germanis deo in heremo ſeruientibus euticio ⁊ florentio. Euticiꝰ vt magis induſtrius ⁊ litteratus aſſumptus fuit in abbatē a monachis cuiuſdam abbatie. Cūq̨ florentius

Sufficientia ſilarū inuidie.

Judiciū temerariū ex inuidia.

Joſeph inuidia venditꝰ

floꝛentius mire ſimplicitatis vir ſolus in cella remāſiſſet rogauit dñm vt ſibi aliquā ſocietatē ꝯcederet. qḋ ⁊ factū eſt. Nā rurſum ab oꝛone ſurgēs inuenit ad cellā veniſſe vrſā quē vt ſociū ſibi a deo datū ſuſcepit. ⁊ cū vt domeſticū aīal tractabat ⁊ in cuſtodiā aliquaꝝ ouicularꝝ ſuarū ad paſturā mittebat. aſſignās ſibi horas qñ ad cellam reuerti deberet. ſ. hoꝛa comeſtionis vt. ſ. cū eo comederet. Fama aūt hui⁹ miraculi euolāte p patriā illā: monachi abbatis Euticij germani huius. vidētes euticiū talia miracula nō facere. ⁊ inuidētes vna die aliq̄ ex eis doꝛmiētē vrſuꝫ occiderūt. Qḋ deinū floꝛētius ꝑpēdēs multū doluit. ⁊ cū germanus eius abbas euticius iuiſſet ad ꝯſolandū euꝫ: dixit vel enūciādo vel imꝓcando q̇ adhuc videret illos punitos. qḋ ⁊ factū eſt. Nā oēs q̄ occiderūt vrſum ex inuidia effecti ſunt leproſi ⁊ pre doloꝛe mēbra ſibi diſcerpebant. Sic ⁊ ſacerdotes qui ex inuidia occiderūt xp̄ꝫ poſt exterminiū maximū ſue ciuitatis ⁊ gētis amiſſa oī gl'ia ſua diſperſi ſunt per vrbem de quibus dictum eſt. Zelus domus tua comedit me.

Exemplū de inuidia.

¶ Remedia ergo adhi- .§.v.

Primū

bēda ſūt ꝯ tam hoꝛrendā peſtē. Quoꝝ pͥmuꝫ eſt vt amoꝛē ſuū qs terrena gl'ia ⁊ reb⁹ tranſeūtib⁹ ſubtrahat. ⁊ ipm ad celeſtia erigat. Naꝫ remota cā remouet̄ effect⁹. Cuꝫ igit̄ gl'ia tp̄alis ſit occaſio inuidie vt dictum eſt. remoto affectu eius inoꝛdinato. ⁊ inuidia remouebit̄. Vñ greg. Qui fructib⁹ inuidie carere deſiderat. illā hereditatē appetat quā numerus poſſidētiū nō anguſtat. Vñ vir iuſt⁹ q2 nil in terra appetit alienis pꝛofectib⁹ inuidere neſcit. ¶ Scdꝫ eſt ꝯſideratio creature vl'is. Omnis creatura cōmunicat ſeipſam modo ſuo. ſol omnib⁹ pꝛebet lumē ſuum. ⁊ luna ⁊ ſtelle. terra cōmunicat fructus ſuos omnib⁹ aīalib⁹. ⁊ nihil ſibi retinet. Membra in coꝛpoꝛe humano ſe inuicem iuuāt. nec inuidet pes oculo q2 nobilioꝛ eſt eo ⁊ eminentioꝛē locū tenet. ſ. in capite. Sꝫ vt dicit aplꝯ. i. Coꝛ. xij. ⁊ experientia docet. ſi patit̄ vnum membrū patiunt̄ oīa mēbra nō letant̄. ⁊ econtra de exaltatiōe vnius mēbri oīa gaudent Si eniꝫ caput honoꝛat̄ vel decoꝛatur dyademate vel floꝛib⁹ vel alio oꝛnatu. oīa alia mēbra letātur Angeli etiā gaudēt ſup vno pctōꝛe pnīaꝫ agē te. Lu. xv. q2 inde illi pͥmiū pcurat̄: ſicut eꝯ cō triſtant̄ de ruina alicuius mō ſuo iuxta illud Eſa. xxxiij. Angeli pacis amare flebūt. Et exēplum in legenda iohannis euāgeliſte quō reſuſcitat⁹ ab eo retulit ſe angelos illoꝝ diſcipuloꝝ Iohis quos penituerat mūdū reliquiſſe. vidiſſe dolentes ⁊ ingētes ꝯ ruina illo. ¶ Tercium remediū. ſ. ad tollendū aliꝫ occaſionem inuidie eſt occultare bona ſua que nō ſunt neceſſaria vel etiā alioꝝ corā illis q̄ ſunt inclinati ad hoc vitiuꝫ. vel alio mō pꝛuidere ſicut xp̄s dixit diſcipulis quib⁹ oſtēdit ſe in mōte trāſfiguratū. Nemini dixeritis viſionē hanc. Math. xvij. ne. ſ. cū eēnt impfecti ſocij eoꝝ ex hꝯ mouerent̄ ad inuidiā. q2 habuerāt illā viſionem ⁊ nō ipſi. ¶ Legit̄ eni in vitaſpatꝝ. q̇ cū qdā antiqꝯ in heremo vnde ⁊ magne fame hꝛet duas cellas adueniēte de nouo patre valde nominato ad habitandū in illo heremo: ille patre cōmodauit ſibi cellā vnā ex ſuis donec ſibi aliter pꝛuideret. ⁊ ibi moꝛāte multi ceperūt ad ipſum venire ꝓ ꝯſilijs. etiā ex his q̄ ibāt pͥus ad aliū patrē ꝓfatū. Qḋ cernēs inuidia mot⁹ dixit diſcipulo vt iret ad eū ⁊ diceret q̇ ſi reſtitueret cellaꝫ q2 volebat ea vti. Acceſſit ille ⁊ cū inueniſſet euꝫ infirmū dixit q̇ pr̄ ſuus mittebat ad viſitādū eū ⁊ nil dixit ꝯ repetitiōe celle. Regratiat⁹ eſt ille ei. ⁊ reuerſus ad pr̄em ſuū dixit q̇ erat infirmus. vñ patiēter ferre quouſqꝫ melius ſe haberet. Inde ad paucos dies ſtimulāte inuidia miſit iterū ad licentiādū eū de cella. Et diſcipulus vba mutauit dicēs ſe miſſuꝫ ad viſitandum. deinū vidēs q̇ nō recedebat. acceſſit cū baculo expulſurus eū. Sed diſcipulus ꝓuenit dicēs q̇ abbas ſuus veniebat ad viſitādū eū ex charitate nimia ꝓpter qḋ placeret ei occurrere. qḋ ⁊ fecit. ⁊ occurrēs ꝓiecit ſe ad pedes eius gratias agens de cōmodata cella. Et ille in ſe reuerſus cōpunct⁹ eſt ⁊ ſedata inuidie paſſiōe dilexit eū. Interrogauit aūt diſcipulū ſeoꝛſum ſi feciſſet ambaſſiatas ſibi cōmiſſaſ. Et cū intellexiſſet prudentiaꝫ diſcipuli q̇ nō eas feciſſet ad tollēdū ſcandalū ꝓiecit ſe ad pedes eius dicens velle impoſteꝝ eū eſſe patrē. Hic tñ ſi mēdaciū dixit nō bene fecit nec imitādus in hoc ſed de pietate intentionis.

Exemplū de inuidia

¶ Capi. ij. de afflictiōe in pſperis filia inuidie.

Afflictio in proſperis ponitur a Greg. filia inuidie que in hoc differt a matre ſua. ſ. inuidia q2 cū inuidia doleat ⁊ triſtetur de bonis pͥmi. appetit ⁊ q̄rit diminutionē eoꝝ. Sed cū hoc nō euenit. ſꝫ potius ꝯtrariꝫ ideſt pſperitatis inde magis triſtatur. ⁊ ex hoc ponit̄ filia inuidie ſm Tho. vt dictū eſt. ſ. Dicit aūt Salomon eccle. iiij. c. Contemplat⁹ ſuꝫ oēs laboꝛes hominum. ⁊ induſtrias ⁊ animaduerti patere inuidie pꝛoximi. ⁊ in hoc vanitas. Super quibus verbis dicit. Io. dñici. ſuper Eccēs ponit inuidiam eſſe cām vel occaſionē.

¶ Pͥmo erroꝛis ⁊ falſitatis.
¶ Secundo affectionis cupiditatis.
¶ Tertio defectionis bonitatis.

¶ Quantum ad primum .§.j.

Oēs erroꝛes hoīm ꝓceſſerunt ex pͥmo erroꝛe pꝛimoꝛum parentū qḋ ſeminauit diabolus ex inuidia. Vnde dī Sap. ij. deus creauit hoīeꝫ

in extermiabilē q.ſ.nō potuiſſet errore decipi
Inui- vel corpe deficere ſi obidiſſet. Inuidia aūt di
dia eſt aboli mors.ſ.aie ₇ corpis.introiuit in orbem
cū erro terrarꝫ. Nā ex inuidia ſua vt hoiem deijceret.
ris. errorē ₇ falſitatē ꝓpoſuit dicens Nequaꝗ̄ moriemini. Ecce falſitas. Sicut eni de⁹ ₇c̄.q.d. ex iuidia deus hoc ꝓhibuit ne efficiami ei ſiles in ſcientia. Ecce error. Sicq̄ ex ide errores in mūdo multiplicati ſūt.pmo inter phos vt oſtēdit Lactātius in li.iij.inſtitutio. Unus phus ex inidia volēs extinguere nomē ₇ ſcientiā alterius aliā opinionē inueniebat oppoſitā ſententie alterius.quā ₇ ſi animo nō ſentiret tñ ꝑſuaſionib⁹ aliqb⁹ ꝓbare nitebaꝭ. Hinc aliq dicunt Ariſtotelē motū fuiſſe ad cōburendū libros Platōis ſui magri.quos potuit.₇ poſtea impugnare cū in libris ſuis ꝯ ea que forte nunꝗ̄ dixit.₇ ſic de alijs philoſophis. Poſtea inter doctores chriſtianos ħ malū iuidie īuentū eſt Unū haymo in li.d chriſtianoꝝ rerꝫ memoria: de Origene ait. Plimū admirari nō ſufficio. qd vir tā illuſtris ₇ tā aperte rebellans ₇ obuians hereticis: deuolut⁹ ſit in tā notiſſimā heresiꝫ qd ſeraphyn in yſaia ſpm̄ſctm̄ eſſe dixerit. Et in alio loco de penitētia diaboli ſcripſerit ₇ de abſolutiōe reproboꝝ poſt mille ānos ₇ alijs multis que ſane fidei aduerſanꝭ cū abſtinētiſſime vite. Et caſtiſſime fuerit ₇ tā ꝓclare doctrine ₇ lucidi ſmonis. Ego ſane ſalua fide patrū dixerim vt ħ vl nō ſcripſerit.ſꝫ ab hereticis obfuſcādū nomē eius ₇ famā ab hereticis maligne ꝯfecta ſunt.₇ noie eiuſ ītitulata.hec ille. Hiero.ēt ꝓpter famā eius celebrē ex trāſlatiōe optima ſcripturaꝝ:multi ex iuidia ꝯtrahebāt. ₇ calūniabanꝭ.vt pꝫ in ꝓlogo galeato. Unū dicit ipſe ad hmōi. Qui liuore torq̄ris.qd ꝯ me impitoꝝ ſios ꝯcitaſ ₇c̄. Greg.ēt magnus hūit emulos ſuos.q poſt mortē manus poſuerūt ad cōburēdū libros ſuos.ſꝫ obſtitit petrus ꝓclaro miraculo. Frequenter etiam mlti doctrinaꝫ b.Tho.approbatam impugnant verum ex inuidia vel zelo veritatis ipſi viderint.

¶ Secundo afflictio iſta eſt .§.ij

iſta eſt occaſio augēde cupiditatiſ. Nā iuidus
Affli- videns ꝓſpitatē primi affligiꝭ tanꝗ̄ ħ nihil no
ctio eſt ceat cū reuera nihil noceat. Unū tullius de tu
occaſio ſculāis q̄ſtionib⁹ ait. Inuidētia eſt egritudo ſu
augen. ſcepta ꝓpter alterius res ſ. bōas.ſ.que nihil no
de cupi cēat iuidēti.tñ q₂ ſibi videꝭ ꝙ noceant ₇ dimi-
ditatis nuāt ſui gl'iam ₇ reputatiōeꝫ iō appetit eū illis bōis priuari.₇ ſi nō eueniat ħ magis triſtaꝭ.ac etiā vt illū excedat inſiſtit cupiditati bonoꝝ ₇ diuitiaꝝ.ſic babylonij vidētes ꝙ tres iuuenes hebrei.ſ. Ananias azarias ₇ myſael erant magni ꝓncipes in curia regis nabuchodonoſor. inidētes gl'ie eoꝝ inſtigauerūt regē ad ſtatuā aurea faciendā.₇ vt adoraretꝭ precipiendum ſub pena ignis vt ꝑ hūc modū mitterenꝭ in fornacē nō adorādo ꝓut factū eſt. Sꝫ deus miraculoſe in igne ſuauit illeſos vt hꝫ Dan.iij. Similiꝭ in curia regis darij ꝓncipes ei⁹ moti inuidia ꝯ danielē.q₂ cunctis erat honoratior ₇ maior corā rege iſtigauerūt eū ad ſtatuēdū ꝙ nullus peteret aliqd ab aliquo etiā deo infra.xxx. dies.alis mitteretꝭ in lacū leonū.vt ſic daniel orās ad deū in lacū leonū mitteretꝭ.qd ₇ factū eſt.ſꝫ etiā deus ꝯſuauit eum illeſum.vt hꝫ Dan.vi. Uidēs iuidus prīꝫ abūdare.₇ hoc ipſe q̄rit ꝑ phas ₇ nephas. Si eni vidꝫ eū īdui ſcarleto.₇ ipſe q prius erat ꝯtent⁹ griſeo vel nigro vult indui ſcarleto ne ille honorabilior eo videaꝭ.₇ ſi nō hꝫ pecuniā ſufficientē conaꝭ acquirere ꝑ fraudes . ludos ₇ hmōi. Silr videt aliā portare margaritas inidet.₇ tñ moleſtat virꝫ ꝙ etiā ſi deberet vſuras exercere īducit eū ad ꝓcurandū ſibi ſilia ne inferior illa videaꝭ. Sic ꝙ mltū creſcit cupiditas ꝓpꝭ iſtā triſticiaꝫ de alieno bono. Hinc ₇ ſeneca in epl'a.li.ad lucillū. Nemo ſe auaꝝ itelligit.nemo cupidū.ceci cū ducē q̄rāt.nos ſiñ duce erramus ₇ dicimus.nō ego ābitioſus ſuꝫ.ſꝫ nemo pōt aliꝭ rome viuere. Nō ego ſumptuoſus ſuꝫ ſꝫ vrbs iſta magnas ſpenſas exigit.₇ ſequiꝭ qd nos decipimus. Nō eſt extrinſecū malū nr̄m.itra nos eſt in viſcerib⁹ nr̄is ipſis ſedet.₇ iō difficulter ad ſanitatē venimus.q₂ nos egrotare neſcimus. Hec ille. Et ſic vita nr̄a nō videtur hūana.ſed ſymiarū q̄unūquēꝙ effigiare conātur. Refert lactantius.li.v.ꝙ archimenides ſiculus inuidens deo.q₂ tā pulcroꝝ celū tā pulchro ordie fecerat.conatus eſt euꝫ imitari in terra. Fecit igꝭ ex ere cōcauo ſilitudinē mūdi ₇ figurā celi in quo ſolē ₇ lunā cōpoſuit.₇ ineq̄les mot⁹ celeſtib⁹ ſiles cōuerſionib⁹ ſingulis q̄ſi dieb⁹ eſſi cerēt.errantiū etiā ſtellaꝝ ₇ fixaꝝ curſuſ diſpares ₇ regulatos cōpoſuit. Sꝫ nū qd iſte potuit facere celū incorruptibile aut ꝑ ſuā naturam mobile. Non.ſed ereū fuit.nec potuit eū celuꝫ ſuum a morte corporali ſui ꝑſecutoris eripe.

¶ Tertio inuidia ſeu .§.iij.

afflictio iſta in proſperis ꝓximi eſt defect⁹ ois bone conditionis ₇ virtutis.vñ ₇ malis plena
Unū ouidius eius peſſimas conditiōes exprimēs in.ij.methamorphoſeos dicit primo ꝙ Conditione
eius domus eſt in imis.q₂.ſ.in iferno manet. Unde gre.in li.dyalo. Antiquus hoſtiſ vnde inuidie
bonos cernit aſcēdere ad gl'am inde peruerſos exprimun-
in inuidiā rapiꝭ ad penā. ¶ Scdo domus eius tur.
eſt in vallib⁹ nigris.q₂.ſ.abſq̄ puritate. Mē eni pctm̄ ponit ſe iuidus ad ꝑpetrandū ſic frēs ioſeph ex inuidia.eum vendiderunt ₇ occidere prius queſierunt. ¶ Tertio caret ſole.quia.ſ. veritatem non agnoſcit ſicut in figuram de hely ſummo ſacerdote dī ꝙ lucernā dn̄i vide

re nō poterat. ſicut inuidi ſacerdotes iudeoꝝ nō potuerūt videre. i. itelligere lucernā dñi. i. legē q̄ de meſſia plene loq̄baṫ. Lucerna ē lex in q̄ lapiēs. ¶ Quarto nō hꝫ vētū. q2 nō hꝫ ſucceſſus felices ⁊ nūq̄ finiṫ Cyprian⁹ Mala cetera ſinē hñt inuidia nō hꝫ terminū. vt nōt petr⁹ comeſtor. Cū herodes agrippa rome ētiā incarceratus fuit a tyberio ceſare. ipſo mortuo. gai⁹ ei ſuccedēs i īpio edurit eū ⁊ ſublimauit i reges dans ei duas thetrarchias: propter quod herodes fili⁹ magni herodis q cū vxore ſua herodia multū cōpaſſi ſūt icarcerato. ⁊ laborauerūt ad liberationē ei⁹ ⁊ poſtea inuidere ceperūt ⁊ cū q̄ſiiſſent ei pferri exilio lugduni deportati ſunt. ¶ Quīto hec domus inuidie ſemp ē frigida. q2 ſemp caret igne charitatis de quo dn̄s ait. Ignē veni mittere i terrā cū oppoſita ſit charitati. ¶ Sexto abūdat caligīe q2 ꝑſuadet ſibi mala. i. ſp pei⁹ hīe q̄ prim⁹. ēt ſi feliciꝫ ſit ꝓrio vt ſibi minus hīe: Vñ ouidius. Fertilior ſeges alienis ſemp i aruis. i. reputatur ex inuidia. ¶ Septīo pallor ſedet i ore. i. inuidi. q2 ſp detrahi bonis opib⁹ diminuēdo vel negādo vel depranando ſicut Dathā ⁊ abyrō detrahebāt moyſi inuidētes ei de principatu. Nūe. vi. ¶ Octauo ē macies i inuido. q2 eſt iniquaricie ⁊ pcitatis. Nō eniꝫ vult aliis cōicare bonū qđ hꝫ ſcie vel induſtrie ne ali⁹ equeṫ ſibi. vñ ⁊ Criſo. dicit q̄ ab hac egritudīe plura ſūt vicia: ab hac pecuniaruꝫ cupia ⁊ ꝑncipatus amor. ⁊ vana glia: nūq̄ recta acies hī. ¶ Nono rubigine dētes. i. hꝫ ifectos. q2 ē ifamatrix corrodēdo vitā alienā. Non. n. ſolū diminuit bona alioꝝ. ⁊ negat vt dcm̄ ē. ſ. ſꝫ etiā falſa iponit calumniando. ſicut rana maris de qua auicē. ait. cano. iiij. q̄ ē maligna iuadēs aīalia ⁊ ex longinquo currit ad ea vt mordeat. ⁊ ſi nō pōt mordere inſufflat verſus ea vt noceat. de quo pōt exponi illud Apoc. xvi. Uidi de ore dracōis ⁊ de ore beſtie tres ſpūs imūdos exiſſe ad modū ranaꝝ. ¶ Decimo pectore felle virent: quia ſcilicet ſemper cogitat malū ⁊ iudicat praua de illo cui inuidet. De hac Gre. in mora. Dum electi ꝑficiūt. reprobi i rabieꝫ furoris excitantur. ⁊ bona naſcētia q nolūt imitari pſequūtur. ſ. ex inuidia. ¶ Undecio ligua ē ſuffuſa veneno: q2. ſ. ſemp murmurat. vel ꝯ deo vel plato q̄ dat aliis pluſq̄ ſibi tāq̄ priuilis. H eſt beſtia q̄ hꝫ tres ordines dētiū. vt dr̄ Dan. vij. q2. ſ. de deo. de prelatis. ⁊ de parentibus murmurat. ¶ Duodecimo nūq̄ ridet. ſ. niſi ꝺ malo alīeo ſꝫ vt dī Ro. xij. Gaudē cū gaudētib⁹. flet cū flētib⁹. ſ. facit charitas. ¶ Tredecio nūq̄ ē qeta vt cayn iuid⁹ q exijt a deo vagus ⁊ profugus. ¶ Quartodecimo tabeſcit videndo gloriam alioꝝ. ¶ Decimoquinto comedit carnes vipeas q2 ſolū malis alioꝝ ſaciaṫ ⁊ paſciṫ.

¶ Capl̄m. iij. de odio multiplici. ⁊ de nocumētis ⁊ varijs modis eius.

Odium eſt prima filia inuidie ⁊ oriṫ freq̄nt ex ira. pp̄ qđ dicit Aug. i regula. Lites aūt nūq̄ hēatis aut q̄ celerrime finiatis ne ira creſcat i odiū. i. ab ira ꝓcedat poſtea odiū. ¶ Ubi phībet ali qđ vnū oriri ex diuerſis cauſis ſm̄ diuerſas rōes directi⁹ tñ oriṫ ex inuidia. ⁊ ratio ē ſm̄ Tho. ſe. ſe. q. xxxiiij. art. vi. q2 ex inuidia ipſꝫ bonū ꝓximi reddiṫ ꝯtriſtabile. ⁊ p ꝯñs odibile ſꝫ ex ira oriṫ odiū ſꝫ qōdā augmētū. Naꝫ p irā appetim⁹ malū ꝓximi ſꝫ q̄dā mēſurā ꝓut. ſ. hꝫ rōnē vindicte. poſtea p ꝯtinuitatē ire puenit ad h̄ q̄ malū pri abſolute ꝯſiderat qđ ꝑtinet ad rōnē odij ⁊ ſic pꝫ q̄ cauſaṫ odiū formaliṫ ex ipa inuidia ex ira āt diſpoſitiue. Qđ āt oriaṫ odiū ex inuidia ſic declarat. b. tho. vbi. ſ. Odiū ꝓximi ē vltimū i ꝓgreſſu pcti. eo q̄ opponit dilectiōi q̄ nālr ꝓxim⁹ diligiṫ. Qđ āt aliqs recedat ab eo qđ ē nāle. ꝯtingit ex h̄ q̄ itēdit vitare aliqđ qđ ē nālr fugiendū. Naturaliṫ āt oē aīal fugit triſtitiā ſicut ⁊ appetit delectatiōꝫ. ſic pꝫ p phm̄. in. vij. ⁊. x. ethi. Et ſicut ex delectatiōe cauſaṫ amor. ita ex triſtitia cauſatur odiū. Sicut. n. mouemur ad diligendū ea q̄ nos ꝺlectāt. ita ⁊ mouemur ad odiēdū ea que nos ꝯtriſtāt īq̄tū accipiūt rōnē mali. Vñ cū inuidia ſit triſtitia de bono ꝓximi. ſeq̄ṫ q̄ bonū ꝓximi reddaṫ nobis odioſū. ⁊ inde ē q̄ odiū oriṫur ex inuidia. ⁊ ſic ex amore ſeq̄ṫ ꝺlectatio. cū. ſ. poſſideṫ bonū amatū ⁊ ꝺlectatio ipa cauſat amoreꝫ. q2 vis appetitiua reflectiṫ ſup act⁹ ſuos. ita ex inuidie triſtitia cauſaṫ odiū. ⁊ ex odio ad pſonā aliquā cauſaṫ inuidia. Et q̄uis odiuꝫ opponat directe dilectiōi q̄ ē pria ⁊ maxia virtutū. nō tñ odiū ē. viciū capitale vel maximū pctōꝝ niſi odiū dei. Rō hui⁹ ē ſꝫ tho. ſe. ſe. q. xxxiiij. ar. v. q2 illđ dr̄ viciū capitale ex quo vt freq̄nti⁹ alia oriūt vt dictū ē. ſ. Uiciū āt eſt ꝯ naturā hoīs īq̄tū ē aīal rōnale. In hīs āt q̄ ꝯ naturā fiūt paulati ⁊ nō ſubito illđ qđ ē nature corrūpiṫ. Vñ oꝫ q̄ prio recedaṫ ab eo qđ ē minꝰ ſm̄ naturā. ⁊ vltio ab eo qđ ē maxie ſm̄ naturā. q2 illud qđ ē pmū in ꝯſtitutiōe ē vltimū i reſolutiōe. Id āt qđ ē maxie ⁊ primo naturale hoi eſt qđ diligat bonū ⁊ pcipue bonū diuinū ⁊ bonū pri. ⁊ ideo odiū qđ huic dilectioni opponiṫ nō ē pmū i diſſolutiōe virtutis q̄ fit p vicia ſꝫ vltimum. ⁊ iđ odiū nō eſt viciū capitale. Virt⁹ vniuſcuiuſqꝫ rei ꝯſiſtit i h̄ q̄ ſit bñ diſpoſita ſꝫ nāꝫ ſuā. iđ i ꝟtutib⁹ oꝫ eē pmū ⁊ pncipale qđ ē pmū ⁊ pncipale i ordīe naturali. In ordine aūt naturali pmū in affectionibus ſeu paſſiōibus eſt amor ⁊ ſic i virtutib⁹ pria ⁊ pncipalior ē dilectio. iuxta illđ. i. Cori. xiij. Maior hoꝝ ē charitas. Et eadē rōne odiū nō pt eē pmū i vicijs. Et q̄uis odiū mali qđ ꝯtrariaṫ bono

nālis ſit primā īter paſſiones aīe ſicut ⁊ amor nālis boni. tñ odiū bōi cōnaturalis nō pōt eē primū ſʒ hʒ rōnē vltimi. qꝛ atteſtaꝛ corruptioni nāe iā facte ſicut ⁊ amor extranei boni. Et odium qdem qḋ ē paſſio pura nō eſt pctm̄: ſed odiū dei vel ꝓximi ſemꝑ ē pctm̄. ¶ Et pt deſcribi ꝙ odiū eſt quo appetiꝉ malū alicuius in malū eius: qḋ ꝓ tāto dī. qꝛ qui appetit malū ꝓximo pp aliquā bonā cām vt puta īfirmitatē vel mortē ne noceat bonis. vel vt ꝯuertanꝉ ad deū ⁊ hmōi iſtud ꝓprie nō eſt odiū: qꝛ nō intēdit ꝑcipue malū illius. Differat āt ab ira qꝛ irat⁹ appetit malū alicui⁹ ſub rōne boni. ſ. ſub rōne vindicte. vt pūiaꝉ is ꝯtra quē eſt iratus de defectu cōmiſſo. ſed odiens ſolū intendit in malum eroſi.

Odium deſcribitur.

¶ De odio inquit pſal. .§. j.

loquēs in ꝑſona xpī ad prēm de iudeis odientibus eum ⁊ ꝑſequentibus. Poſuerūt aduerſū me mala ꝓ bonis. ⁊ odiū ꝓ dilectiōe mea. Cōſtitue ſuꝑ eū pctōrem ⁊ diabolo ſtet a dextris eius. Cum iudicaꝉ exeat ꝯdēnatus. vbi tria ḋ odio notantur.

¶ Primo ꝙ parit peſſimā retributionem. ibi poſuerunt.

¶ Secundo ꝙ eijcit optimam dilationē. ibi. ⁊ odium pro ⁊c̄.

¶ Tertio ꝙ recipit maximā punitionem ibi. conſtitue ⁊c̄.

¶ Quantum ad primum §. ij.

Odiū facit peſſimam retributiōem.

Odiens aliū. ⁊ ſi ille multa bona fecerit ei. tñ oīm oblitus facit multa mala ꝯ illū qḋ peſſimum eſt. Vñ aug. ſuꝑ pſalteriū ait. Sex diſe ſunt. ſ. retributionum reddere pro malis bōa. nō reddere mala ꝓ malis. hec bonoꝝ ſūt. ſed prius melius nō reddere bona ꝓ bonis: reddere mala ꝓ malis hec duo maloꝝ ſunt. ⁊ poſterius deterius. reddere bona ꝓ bonis ⁊ mala ꝓ malis. hec duo mediocriū ſūt. ⁊ prius ꝓpinquorum bonis qḋ xps nō arguit ſʒ pl⁹ oportere dicit. qꝛ ⁊ ſi ethnici hoc faciūt poſterius ꝓpinquū malis. ꝯuenit tñ ⁊ bonis. Vñ etiam lex modū vltiōis ſtatuit dicens: oculū ꝓ oculo: qḋ dici pōt iniuſtoꝝ iuſticia eſt. nō qꝛ iniq̄ eſt vltio quā lex ſtatuit: ſed qꝛ viciosa libido vl' eiſcendi magiſq̄ ad iudicem ꝑtinet hoc inter hoīes diſcernere ꝙ̄ bonū hoīem ſibi expetere. Hic enim malū ꝓ malo redderet. Iudex vero odio ſed delectatione iuſticie iuſtū iniuſto qḋ eſt bonū ꝓ malo. qꝛ etiam deus iuſtus iudex fcē. Hec ille. xxiij. q. iij. Sex diſe ſūt. Peſſime ergo agit q reddit malū ꝓ bono. ad qḋ inducꝉ odiū. qḋ vtiq̄ iudei erga xpm egerūt. Nā cū miſca bōa ⁊ inumera bñficia eis ꝯtulerit. multa mala ei reddiderunt vba opprobrioſa. ꝯtumelioſa poſuerūt aduerſus eū ꝓ bonis verbis ſue doctrine vocādo eū ſeductorē demoniacū ⁊ hmōi. vbera duriſſima flagellorū poſuerunt aduerſus eū ꝓ bonis miraculoꝝ in eis factis. Refectionē felleā ꝓ refectōe ſua ſuaui. Demū malum mortis poſuerunt aduerſus eū pro bono vite eis dato. Totū hoc egit odiū eoꝝ. Vñ ipſe ait ḋ eis. Odio hñerūt me grati. i. ſiñ cā.

¶ Quantum ad ſecūdū .§. iij.

Punitio odij

notaꝉ punitio odij triplex. ſ. tꝑalis. ſpūalis ⁊ infernalis. ¶ Tpalis ibi. Cōſtitue ſuꝑ eū pctōrē. ſ. ꝯſtitues ſuꝑ illū pplm̄ pctōrē. ſ. ad dominādum ⁊ affligēdū qḋ factū eſt ꝑ Tytū ⁊ veſpaſianū q pplm̄ illū rebellātē multiplr afflixerūt ⁊ ſubiugauerūt. Sic accidit odiētib⁹ ꝙ in punitiōem pcti eorū de⁹ ſubijcit eos pctōrib⁹ q affligāt eos. Vñ de illis pctōribus odiētibus deū ⁊ bonos ait ꝓpha. Dominati ſūt eorū q oderunt eos. ¶ Punitio ſpūalis notaꝉ ibi. diabolus ſtet a dextris ei⁹. Dextera ſpūalis hoīs ē op⁹ ḋ gñe bonoꝝ vt elēoſine. ieiunia. ⁊ hmōi Sʒ ſtat diabol⁹ ad dexterā odiētis qꝛ tollit ſibi fructū oīs boni opis. Nā vt ait aplſ. i. Coꝝ. xiij. Si diſtribuero oēs facultates meas in cibos paupꝝ. ⁊ tradidero corp⁹ ita vt ardeā. ſuſtinēdo eꝫ martyriū nihil mihi ꝓdeſt. ſ. ad meritū ſiñ charitate ḃ faciēdo. ſʒ vt ait aug. Tolle charitatē odiū eꝫ. Nil ita ꝯriū charitati vt odiū. Impoſſibile ē charitatē dei ieſſe vbi eſt odiū pp qḋ diabol⁹ a dextris ei⁹ ſtare dī. ſ. ad auferēdū ſibi fructū. ¶ Punitio ifernalis notaꝉ ibi cū dī cū iudicaꝉ. ſ. i morte a deo exeat ꝯdēnat⁹ ad penas eternas. ſicꝫ pꝫ exēplū in parabola ſerui debitoris decē miliū talentoꝝ q ex eo ꝙ noluit cōſeruo dimittere cētū denarios ⁊ ſignat retētiōē odij ex iniuria recepta. tradidit eū tortorib⁹. i. demonibus quouſq̄ redderet vniuerſū ḋbitū mat. xviij. qḋ expōit ḋ odio pp qḋ qs moriēs cū eo ꝯdēnaꝉ ad penā iferni.

¶ Quantum ad tertiū .§. iiij.

qḋ vltio poſitū ē qꝛ ꝓlixi⁹ tractādū ē. Notādū ꝙ odiū ē ꝯriū charitati cū charitas ſit maxima vtutū. qꝛ vt ait aplſ. i. Coꝝ. xiij. Maior horum charitas. Et aug. in ſer. Charitas fons ē ⁊ origo oīm bonorū. munimē egregiū via q̄ ducit ad celū. ⁊ iō oūdiꝉ ꝯuitas hui⁹ pcti de quo dicꝉ Odium ꝓ dilectione mea. Sed ſciendum ꝙ triplex eſt odium.

¶ Primū ſui ⁊ diſcernendum.

¶ Secundum dei ⁊ horrendum.

¶ Tertium proximi ⁊ fugiendum.

¶ Odiū ſui pt eē bonū ⁊ malū ⁊ iō ſe cernēdū vt malū deſeraꝉ ⁊ bonū teneaꝉ. In hoīe ſunt due ptes. ſ. itellectiua ⁊ ſenſitiua. Intellectiua ſeu rō q̄ ſp hortaꝉ ad optima appetit virtuoſa ⁊ odit vicia ⁊ pctā. Et qꝛ iſta ē ps ꝑncipalis in hoīe. iō q vtuoſe viuit. vere diligit ſeipm. ⁊ virtuoſe odit ſe. ſ. ſcḋm pꝫ ē ſenſitiuā q̄ eſt iferior ps in hoīe. ⁊ nō appetit niſi placētia carni etiā ſi

odium ſui

ſint vicioſa. Uñ xps Jo.xij. Qui odit aiaʒ ſuā i hoc mūdo: i vitā etnā cuſtodit eā. Odire āt aiaʒ ſuā i hoc mūdo ē odire ⁊ deteſtari vicia ⁊ dlecta bilia ſm mūdū ⁊ carnē vbi eſt pctm̄. ⁊ talis nō ꝓprie loq̄ndi odit: ſed vere diligit ſe. qꝛ in vitā eternā cuſtodit aiam ſuā rōnalēʒ vt itret in eā. Sʒ odiū ſuū qd eſt dānabile ꝯſiſtit in committēdo aliqd criminale vel ꝑmanēdo in eo. qꝛ p hoc occidit aiaʒ ſuā priuādo eā gr̄a ⁊ gloria. ⁊ exponēdo eaʒ igni eterno vñ dr̄ in ps. Qui diligit iniq̄tatē odit aiaʒ ſuā. ⁊ tale odiū nō eſt aliqd pctm̄ ſpāle ſʒ gn̄ale qd reꝑit in qd libet mortali. Sicut āt odire in ſe vicia ⁊ que īpediūt ſalutē eſt licitū ⁊ ſcm̄ odiū ſm ps. Iniq̄tateʒ odio habui. ſʒ nō ꝓprie odiū eſt. Ita ⁊ odire vicia alioꝝ ⁊ qd in eis eſt impediēs ꝓpriā ſalutē laudabile eſt ⁊ v̄tuoſuʒ. Uñ in ps. Perfecto odio oderā illos. i. pctōres. ſ. deteſtādo vicia eoꝝ. Et ſic ēt itelligit illd. Qui n̄ odit prēʒ ⁊ matrē nō eſt me dignus Lu.xiiij. Odiēduʒ ē in parentib' vel alijs qbuſcūqꝫ qd in eis eſt impediēs ſalutē nr̄am vel ipſoꝝ vt affectio carnalis ⁊ hmōi. Et leo papa. Odio habeaſ pctā ⁊ nō hoies. corrigant tumidi. tollerenſ infirmi. di.xxxvi.c.odio. ¶ Scdm odiū eſt odiuʒ dei. d q' dr̄ Jo.xv.a xpo. d iudeis. Uiderūt ⁊ oderūt me ⁊ prēm meū. eſt ſpāle pctm̄ diſtinctum ab odio ꝓximi. Sʒ qnō deus odio hr̄ d̄clarat. b. Tho.ij.ij.q.xxxiiij.ar.j. dicēs. Odiū eſt qdem mot' appetitiue potētie que nō moueſ niſi ab aliquo apprehēſo. Deus aūt duplr̄ apprehēdi ſeu cognoſci pōt ab hoie. Uno mō ſm ſeipm. puta cū p eſſentiā videſ. Alio mō p effect' ſuos videri pōt. cum. ſ. iuiſibilia dei p ea que ſcā ſunt itellecta ꝯſpiciunſ. Deus āt p eſſentiā ſuā eſt ipſe bonitas quā nullus odio hr̄e pōt qꝛ de rōne boni eſt ꝙ ameſ. Et iō ipoſſibile eſt ꝙ aliqs videns deū p eēntiā odio hēat. Uñ ⁊ dyoni. dicit in li. d diui. noib'. c.iiij. ꝙ oib' amabile ⁊ diligibile eſt pmū bonū ⁊ pulchrū. Eſt āt deus ipſa bonitas ⁊ pulchritudo. inq̄ntum āt deus cognoſciſ p effect' ſuos. Sciendū ꝙ aliq effect' dei ſunt q nō pn̄t vllo mō ꝯ̄riari volūtati hūane vt eē. viuere. intelligere. quodlibʒ eorū eſt appetibile ⁊ amabile oib'. Uñ ſʒ ꝙ de' apprehendiſ vt actor hoꝝ effectuū. vʒ inq̄ntuʒ eſt creator. bn̄factor. vita ⁊ hmōi. ſic nō pōt odio hr̄i. vñ dr̄. iij. Eſdre. iiij. ꝙ oia inocāt veritatē. ⁊ benignāter in opib' eius. Et dyoni. diē. ꝙ deus ꝯuertit oia ad ſeipm. inq̄ntū eſt oib' ꝑncipiū eēndi. qꝛ oia inq̄ntū ſunt tendūt in dei ſimilitudinē q eſt ipm eē. Sūt aūt qdā alij effect' dei q repugnāt iordiate volūtati hūane. ſicut iflictio pene. cohercio pctōꝝ p legē diuinā q̄ repugnat volūtati hūane deprauate p pctm̄ Et ſecundum hanc conſiderationem pōt deus odio haberi ab aliquibus tripliciter.

¶ Primo inq̄ntum prohibitor peccatorum.

¶ Secundo inquantuʒ afflictor aduerſoruʒ.

¶ Tertio inquantum impeditor cupitorum.

Ex hoc eni ꝙ deus ꝓhibet aliq̄ mala que aliq vellēt faceſ: ſʒ ꝯſciētia remordet ⁊ nō ſinit ita libere agere ſine ſtimulo remordēte. vel etiaʒ qꝛ alij nō aſſentiūt in malis volūtati eoꝝ duccti ex ꝓhibitiōe dei: ideo odiunt deū q' talia ꝓhibuit. Aliq āt odiūt deuʒ ꝓpter aduerſa que ſuſtinēt a deo. ⁊ de nūero hoꝝ ſunt dānati de qb' in ps dr̄. ſupbia eoꝝ q te oderunt aſcendit ſp. Non tū quicūqꝫ odit penas: odit deū. Nā multi odiūt penas qui tñ nō odiūt deū ſed patienter tollerant eas ex reuerētia diuina. Sʒ ꝓrumpe in odiū ipſius dei punientis tanq̄ iniuſte puniat. qd faciūt dānati: hoc eſt odire diuinā iuſticiā. Alij vero odiūt cū nō ꝓſpere ſuccedit eis qd volūt. qd tñ ꝑtinet ad magnū beneficiū dei. vñ dr̄. ij. macha. vi. Nō ſineſ pctōrib' ex ſentētia agere ideſt ſm deſideriū coruʒ ſed ſtati vltōes adhibere magni bn̄ficij idiciū eſt. ¶ Eſt āt odiū dei maximū pctōꝝ. qꝛ opponiſ dilectiōi dei qd ē optimū hois. Optio ei opponiſ peſſimū ſʒ phm in. viij. ethi. Hoc magis apte d̄clarat tho. ij. ij. q. xxxiiij. ar. ij. dicēs. Defect' pcti ꝯſiſtit in auerſiōe a deo. hmōi āt auerſio rōeʒ pcti nō hrēt niſi volūtaria eēt: vñ peccatū conſiſtit in voluntaria auerſione a deo. ſed hec volūtaria auerſio p ſe iportaſ i odio dei. in alijs āt pctis pricipaliue ⁊ q̄ſi p aliud. Sicut eni volūtas p ſe īheret ei qd amat. ita ⁊ p ſe refugit id qd odit. Uñ qñ aliqs odit deū auertiſ ab eo ſʒ ſe volūtas eius. ſʒ in alijs pctis puta cū fornicatio nō auertiſ a deo ſm ſe ſʒ ſʒ illd inq̄ntū ſcʒ appetit inordiatā delectationē que hʒ ānexā auerſionē a deo. Sp āt id qd eſt p ſe eſt potius eo qd eſt p aliud. vñ odiū dei eſt graui' iter alia pctā. ⁊ ꝑtinet illud ad pctm̄ in ſpiritum ſcm̄ put eſt ſpāle genus pcti. iō āt nō cōputaſ iter ſpēs eius qꝛ reꝑiſ in q̄libet ſpe eius. Eſt ēt iſtud pctm̄ grauius ifidelitate. Rō eni pcti ifidelitatis eſt ex odio dei circa cuius v̄itateʒ ē fides. ⁊ iō ſic cā ē potior effectu. ita odiū dei malus pctm̄ eſt q̄ ifidelitas. ¶ Odiū tertiū qd eſt ꝓximi ſp ē pctm̄ ⁊ ſpāle pctm̄ diſtinctū ab alijs ⁊ mortale. qñ eſt ſʒ deliberatōʒ rōis. Qd āt ſit pctm̄ oſtdiſ p ſcripture teſtificatiōem p rōne. ⁊ p ſui ꝯſecutiōeʒ. ¶ Quātū ad pmū dr̄. i. Jo. ij. Qui odit frēʒ ſuū in tenebris eſt tenebre āt ſpūales ſunt pctā. Et leuiti. xix. ꝑcepit dn̄s. Ne oderis frēʒ tuū in corde tuo. ſʒ facere ꝯ ꝑceptū pctm̄ mortale. Et. i. ioh. iij. dr̄. Qui odit frēʒ ſuū homicida eſt. i. aie ſue. ſʒ nō occidiſ aia niſi p mortale. qꝛ mortale gr̄aʒ extiguit que eſt vita ſpūalis aie. Clemēs etiā dicit homicidioꝛ tria genera. Btūs petrus apl's eē dicebat eoꝝ pariſ ſore penā. Nā q occidit ⁊ q odit ⁊ q d̄trahit pariter homicida eſt. de. pe. di. j. Qd āt dr̄ penā eoꝝ parilem eē intelligiſ in genere ꝙ q̄libʒ

Odium dei.

Odio deus habetur.

Odiuʒ dei eſt maximū peccatum.

Odiuʒ ꝓximi ſemper eſt pctm̄

horum facit hominem dignum pena eterna:
quia mortale. ¶ Oſtenditur ſecundo odium ꝓ
ximi eſſe peccatum per rationem quam ponit
b. tho. ſe. ſe. q. xxxiiij. ar. iij. Odium enim amo
ri opponitur. vnde tm̄ hʒ odium de rōne mali
ꝙtū amor ḋ rōne boni. Amor aūt ḋbet᷑ primo
ſm id qḋ hʒ a deo ſcʒ naturā ⁊ grām. nō autē
debet᷑ ei amor ſʒ illud qḋ hʒ a ſeipſo vl̄ dyabo
lo ſcʒ culpā iuſticie ⁊ defectū. ⁊ iō lʒ odire in ꝓ
ximo qḋ ptinet ad pctm̄. ⁊ oē illud qḋ ptinet
ad defectū iuſticie diuie. Hoc aūt ipm qḋ odi-
mus in ꝓximo culpā ⁊ defectū iuſticie. ptinet
ad ipſius amorē. Nā eiuſdē rōnis eſt velle ali-
cui bonū ⁊ odire malum eius. Vñ ad Ro. xij.
Odiētes malū adherētes bono. ⁊ ſic licite pōt
odio hri inimicus. Nā inimicus alicuius dr̄ q
fecit ei aliquā leſionē vel q̄rit facere ꝯ rōnem.
Talis aūt grauiter peccat ꝯ charitatē ⁊ iuſticiā
agens. vñ in hoc malus eſt ⁊ hāc maliciā ⁊ cul
pam inimici pōt ⁊ dʒ quis odire ⁊ deteſtari. Sʒ
ipſam naturā fris ⁊ grām etiā inimici nō pōt
quis odire ſine pctō. qꝛ odit qḋ fecit deus. i. na-
turā ⁊ grām que bona ſunt. Vñ de dño dicit
ſapiēs Sap. xi. Nihil odiſti eorū que feciſti. ⁊
hoc ꝓprie dr̄ odiū ꝓximi qḋ ſine pctō eē nō pōt
⁊ mortale cū eſt cōpletū odium. ¶ Tertio ꝓba
tur eē pctm̄ p ꝯſecutionē. Seqtur eni ad odiū
ceſſatio venie ſeu remiſſiōis habite ⁊ habēde
pctōꝝ. Vñ Aug⁹. Qui diuini bñficij oblit⁹ ſu
as vult vidicare iniurias ſcʒ ꝓpter odiū ꝯcep-
tū nō ſolū de futuris pctis veniā nō merebit᷑ ſʒ
etiā que ſibi dimiſſa fuiſſe gaudebat ei iputa-
bunt᷑ ad penā. de pe. di. iiij. c. q diuini. qꝛ ſcilʒ
dānabit᷑ ꝓpter odiū ſequens ac ſi nō fuiſſet ſibi
dimiſſuʒ aliqḋ pctm̄. Exēplū in parabola ḋ de
bitore. x. miliū talentoꝝ Math. xviij. Et vt di
cit be. tho. vbi. ſ. ar. iiij. Cū grauitas pcti com
miſſi i ꝓximū attēdat᷑ ex parte deordinatiōis
volūtatis peccātis. ⁊ ex parte nocumēti illati ꝓ
ximo ꝙuis ex pte nocumēti in ꝓximū multa alia
pctā ſint grauiora odio. qꝛ maius nocumētuʒ
fit ei p illa vt homicidiū adulteriū. ⁊ hmōi tñ
ex parte inordinatiōis volūtatis odiū eſt valde
graue mortale. qꝛ p ipm deordinat᷑ volūtas q̄
eſt potiſſimū in hoie. vt radix oīs pcti. Nā exte
riores inordinatiōes nō eſſent pctā niſi ex in-
ordinatione voluntatis fierent. ¶ Et notan-
dum ſecundum Durā. ordinis minoꝝ in ſum
ma ꝙ triplici ex cauſa habet quis odio ꝓximū.
¶ Primo propter diſplicentiam veritatis.
¶ Secundo propter diſplicentiam bonitatis.
¶ Tertio ꝓpt᷑ diſplicētiā recepte penalitatis.
¶ Quātū ad ꝓimū aliq ſunt ita ꝑuerſi ꝙ odio
Proxi- hñt diligētes ſe ⁊ amāt odiētes ſe. i. vere nocēt
mus ꝓ- ſibi vt inducētes ad mala. ⁊ ꝯtrahētes a mal
pter tria p admonitionē odiūt qḋ falſo dcm̄ eſt de Da-
oditur. uid. ij. Reg. xix. Diligis odiētes te ⁊ odio hēs
diligentes te. Et tales odiūt ꝓpter diſplicen-
tiā veritatis quā eis dicunt. Vñ Saluſtius ait.
Veritas odiū parit. De nūero hoꝝ fuit achab
rex iſrael q dicebat de michea ꝓpha. Ego odi
eū qꝛ nō ꝓphetat mihi bonū ſʒ tm̄ malum. iij.
Reg. xxij. Quia eni dicebat ſibi vitatem repre
hēdens eū ⁊ ꝑnunciās que incurreret cū ꝑplo
ꝓpter pctā ſua ⁊ nō adulabat᷑ regi vt pſeudo ꝓ
phe q ꝑnūciabāt ſibi ꝓſpera adulādo ei. iō ipſe
micheā odiebat. Huius rōem q̄ſi aſſignās ſal
uator ait Jo. iij. Ois q male agit odit lucem
ſcʒ vitatis vt nō arguant᷑ opa eius. De talib⁹
dr̄ Amos. v. Odio habuerūt i porta corripiētē
i. ſapiētē. Sapiētes ſeu iudices antiq̄⁹ ſtabāt i
porta ad iudicādū: q debent oib⁹ dicere verita
tē. ¶ Aliqui odiūt ꝓximos ꝓpter diſplicētiam
bonitatis. qꝛ eo ipſo ꝙ mali ſunt bonos videre
vel bona de eis audire nō pñt qḋ ꝓcedit ex in
uidia. vel qꝛ bonitas eoꝝ maliciā eoꝝ oñdit. ſi
cut de ioſeph dr̄ Gen. xxxvii. ꝙ oderāt eū fres
ſui nec poterāt ei pacifice loq. qḋ erat ꝓpter ſin
gularē bonitatē eius. Vnuſqſq; eni ait Hiero.
morib⁹ ſuis ſauet. Sicut eniʒ ouis dilectabilr̄
ꝯuerſat᷑ cū oue. ⁊ lupus cuʒ lupo. ita ⁊ malus
delectat᷑ ⁊ amat malos ſiles ſibi. ⁊ bonos ꝯrios
morib⁹ ſuis odit. ¶ Alij odiūt ꝓpter diſplicen
tiam conceptam ex aliqua iniuria recepta. ſi-
cut abſolon odiebat amon fratrem ſuum pro-
pter oppreſſionem ſororis thamar. ſimulauit
ꝙ diſplicentiam quoſque vindicaret iniuri-
am fratre occiſo. ij. Reguʒ. xiij. Sic eſau ode
rat iacob fratrem ſuum ⁊ minabatur occide-
re. quia abſtulerat ius primogeniture ⁊ pater-
nam benedictionem Gen. xxvij. quod tamen
iuſte iacob fecerat cum a domino ſibi datum
fuiſſet. Eſt autem peccatum iſtud multum ge
nerale ⁊ permaximum ⁊ mirabiliter multipli-
catum. Nam vix homines odium ſemel con-
ceptum volunt dimittere quaſi licitum eis vi-
deatur. nec aduertunt ꝙ duʒ in odio manent
non tantum vnum peccatum mortale cōmit-
tunt. ſed totiens quotiens iniuriam receptam
ad memoriam reuocantes actualiter optant
illis mala quos odiunt. Quod autem dictum
eſt antiquis. Odio habebis inimicum tuum.
Matth. v. Non erat illa ſciencia in lege dei ſʒ
falſa glo. quam faciebant legiſdoctores ſuper
illud. Diliges amicum tuum ſicut teipſum. Le
ui. xix. Ex hoc arguebant a contrario ſenſu di
centes. Ex quo amicus diligi precipitur. ergo
per contrarium inimicus odiri mandat᷑. Sed
tale argumentum eſt validum quando cōtra
riuʒ non habetur in lege. ſed expreſſe manda
bat dominus contrariuʒ in ipſa lege ſtatuens:
ꝙ ſi quis trāſiens per viam videret iumentum
inimici ſub ſarcina in terram lapſum non per-
tranſiret ſed iuuaret ad ſubleuandum ipſum:
vñ talē falſā expōnē reprobās ait. Ego aūt di
co vobis. diligite inimicos veſtros. Math. v.

¶ Producit aũt odiuʒ .§.v.
tres fructus peſſimos.
¶ Primo cordis obdurationem.
¶ Secundo crudelitatis actionem.
¶ Tertio dãnaficationis malignationem.

Odium indurat cor.

¶ Odiũ indurat cor terribiliť vt merito ꝺ odiẽ
te poſſit illud verificari qꝺ ꝺi ꝺ diabolo. Job
xli. Cor ei⁹ indurabiť q̃ſi lapis. Vñ odiũ ſiľe ẽ q
fuit occiſus tyrann⁹ ĩpator. Legiť.n. de ipſo q
ipo mortuo excẽeratũ ẽ corp⁹ ei⁹ vt medici poſ
ſent videre cãm mortis ei⁹. ꝛ inuẽtũ ẽ cor eius
duꝝ q̃ſi lapis qꝺ ex illo veneno pceſſerat. Cõ
ditiões aũt duri cordis ponit Bern. in li. ꝺ cõ
ſideratiõe di. Cor durũ ẽ qꝺ ꝯtritõe nõ ſcindi
tur. pietate nõ emolliť. pcib⁹ non flectiť minis
nõ cedit. flagellis obdurať. Cor durũ ait ſapi
ens male hẽbit in nouiſſimo. Hec oĩa impleri
videntur in odiẽte. nã cor ei⁹ nõ põt hẽe ꝯtritio
nẽ. Vñ nec in ꝯfeſſiõe abſolutionem nec veni
am nec cõronẽ. Expliſe.n. di de pe. di.v. Fal
ſas. q talis q tʒ odiũ i corde admitti nõ debʒ
ad pniaʒ. ſ. vt abſoluať a ꝯfeſſore. Et q̃to ma
gis permanet in odio tãto magis idurať. Pie
tate ñ emolitur talis: qꝛ ꝛ ſi videat inimicũ in
aduerſitate ñ ꝯpatiť ſʒ appetit ei maiora mala
vſq ad ꝯſũptionẽ. Sic iudei odiẽtes xp̃m nõ
fuerũt moti pietate ad ip̃m cũ viderẽt euʒ ter
ribiliť flagellatũ. qꝺ fecẽ pilat⁹ ad flectẽdũ eos
ad pietatem erga ſʒ oĩno voluerũt eũ crucifigi
vt ſatiarenť de penis acerbiſſimis ei⁹ ꝛ obpro
brijs. Nec flectiť pcib⁹ odiens. Naʒ ſi amici ꝛ
vicini religioſi ꝛ plati dep̃ceñť tales vt odia di
mittãt ꝛ inimicitias. nõ acqeſcũt. qnimo: nec
pcib⁹ ei⁹ ad quẽ odiũ hñt. etiã iniuſte. flectun
tur precibus. Sic nec iudei precibus ſtepha
ni orãtis p ſe lapidãtib⁹ quẽ iniuſte oderãt p
pter v̄tutes ſuas ꝛ ſapiam ꝛ miracľa. Nõ cedit
minis odiẽs: qꝛ ꝛ ſi fiãt ei cõminatiões a pdi
catorib⁹ multoꝝ maloꝝ q̃ de⁹ p odio ſuo inſe
ret. ꝛ p̃cipue dãnatiõis eterne nõ vř curare: ſʒ
nec minas dei. Dicit.n. aug. dicit dñs. Dimit
te ꝛ dimitteť tibi. Ego dimiſi pri⁹. ſ. pctã tua
ꝛ offenſas mihi p te factas. dimitte ꝛ tu poſtea
Nã ſi nõ dimiſeris reuocabo. ſ. te ad dãnatio
nẽ. ꝛ qcqd dimiſerã replicabo tibi. de pe. di.
iiij. ca. dicit dñs. Flagellis obdurať. Nã ſi cur
rit in dãna ꝛ infirmitates mortẽ familie ſentit
ꝛ tñ odiũ tenet. vñ ꝛ in nouiſſimo male hẽbit:
qꝛ i morte cũ odio trãſiẽs a demõib⁹ cruciãd⁹
ad inferna deſcẽdet.

Odium crudelẽ facit.

¶ Scꝺs peſſim⁹ fructus
odij ẽ crudelitas. Nulli placere ſinit odiũ nec
amico nec cõſaguĩeo. Cayn ex odio ita crude
lis fact⁹ ẽ vt nõ pceret germão abel inocẽti.
Egyptij q oderãt hebreos vt hr̃. Exo. i. affige
bãt eos multis modis ꝛ obprobrijs adeo cru
deles effecti ad eos vt mandaret pharao. oẽs
mares cũ naſcebãť ſubmergi in flumie. Quid
crudelius eſſe poterat. Irat⁹ herodes ex odio
quẽ ꝯcepit ad rẽgẽ iudeoꝝ recẽter natuʒ. ſ. xp̃ʒ
vt occideret eũ occidit oẽs pueros etiã filios
proprios a bimatu ꝛ infra i finibus bethleẽ re
pertos. Tanta ẽ crudelitas ꝛ ſtultitia odiẽtis
vt occidat ſeip̃m gladio odij: ex eo q alıqs ali
quãtulũ ſcidit veſtẽ ei⁹. Ois.n. iniuria q̃ fieri
põt eſt circa corpus. qꝛ ꝛ res tp̃ales ordinanť
ad corpus. Corpus ãt ẽ veſtis aīe quã occidit
gladio odio ip̃m ſuſcipiẽs. Lãcea lõgini mili
tis nõ fuit ita crudelis ſicẽ odiũ: qꝛ illa tranſ
uerberauit corp⁹ mortũ odiũ aĩam viuentẽ. ꝛ
aliqñ etiã corp⁹. Hinc ꝛ boetius de ph̃ica con
ſol. ait Apud ſapiẽtes null⁹ locus odio p̃ſus
relinqť. Nã bonos qs niſi ſtultiſſimuſ oderit.
Malos ꝺo odiſſe rõne caret. Nã ſicẽ corpis lã
guor. ita vicioſitas q̃ſi qdã morb⁹ ẽ aĩarũ. cuꝫ
tñ egros corpe mĩme odio ſʒ miſatõe dignos
arbitremur. Et ſeneca. Ridiculũ ẽ odio nocẽ
tis inocẽtiam pdere. Idẽ in alia epl̃a. Si ma
gnanim⁹ fueris nũq̃ dices tibi iniuriã fieri. ꝺ
inimico dices. Nõ nocuit mihi ſed animũ no
cẽdi habuit. ꝛ cũ illũ in tua p̃tãte videris vin
dicatũ putabis te vindicare potuiſſe.

Odium multipliciter dãnificat.

¶ Ter
tius fructus odij ẽ dãnũ. Nã odiẽs q̃rit in ex
ſo ſeptẽ genera dãnorũ vel ſiľ vel ſeparatim. ꝛ
in quolibet ẽ mortale. In fãa appetens q ip
ſam amittat vel diminuat. ꝛ ad hoc opať ſi pt
p ſe vel per alios. In fama qꝛ detrahit ꝛ bõn
audita de eo peruertit dicens mala intentio
nem hẽre. In patria. quia q̃rit qñ expellatur
de ciuitate vel ſaltẽ hoc ꝺſiderat. In familia
quia appetit infirmitates vel mortem filioruʒ
vel damnationem ꝛ iniurias eius. In liberta
te: quia appetit q incarceretur propter debi
ta vľ alias ẽt q ſeruituti ſubijciatur. In corpo
re: quia cupit illum infirmari vel mori. vñ ꝛ i
precatur ei multas maledictiones. ꝛ ſi ipſe nõ
velit per ſe occidere optat tñ vt ali⁹ vel deus h
faciat in vindictam ſui. In aĩa: qꝛ vellet ani
mam ei⁹ ad inferna deſcendere. Qñlibet hoꝝ
quis appetẽs proximo ex odio mortaľr peccat

Remittere iniurias ẽ multuʒ vtile.

¶ Ecõtra dimittẽdo iniurias ꝛ odium de cor
de multiplex fructus ꝛ optim⁹ ſeqť. ſ. remiſſio
peccatoruʒ. Aug. i ſermone. Ego ad dilectio
nem inimicoꝝ vos moneo qm̃ ad ſanandum
vulnera pctõꝝ nullum medicamẽtũ efficaci⁹
eſſe cognoſco. Tuuſq debitor ẽ ꝛ hʒ debitorẽ
hʒ proximum ſuum. Hãc regulã deus ſtatuit
cum debitore ſuo, quam ipſe ſeruaſ cum tuo.
Si nõ ignoſcis debitori tuo. i. ei qui te offen
dit portando. ſ. odium ad eum: nec deus tibi
ignoſcet debita tua ideſt peccata. Si autem
ignoſcis ꝛ deus tibi remittet debita tua: vt ꝺi
Math. vj. ſ. ſi de peccatis ſis ꝯtritus. ¶ Secũ
dus fructus eſt adoptio filiorum. qꝛ efficiť fi
lius dei p imitationem. ſʒ illud. Math. v. Di
ligite inimicos vr̃os, benefacite his q oderũt

vos. Orate p pſeqntib' ꝛ calumniantibus vos vt ſitis filij pris vri. i. vel ſcꝫ p imitatiōes quibꝫ tādē hereditas glorie daē. De'.n. nullū odit ſm illud. Diligis oia ꝛ nihil odiſti eo♃ q̄ feciſti. Un ps. Quo miſeret pr filio♃ miſert' ē dns Pr aūt ignoſcit nō odit malos filios. bñfacit inimicis ſuis. i. pmanētib' in pctō. Nā ſolem ſuū oriri facit ſuper bonos ꝛ malos. ꝛ pluit ſup iuſtos ꝛ iniuſtos. ꝛ nō ſoluꝫ materialē ſolē ſed ſpūalē. qꝛ lumē intelligētie dat ꝛ bonis ꝛ malis ꝛ pluuiā grē infūdit ſup iuſtos augmentando eā ꝛ iniuſtos iuſtificādo eos vt pꝫ in ſaulo. Cū.n. eēt ipſo actu pſecutiōis xpi circūfulſit eū lux de celo. ꝛ cōuerſus grām dei recepit. Act. ix. Orauit ꝛ ipſe de' incarnat' pro crucifixorib' ſuis. non odiuit aut ſe vindicauit. Eſaie. liij. Pro tranſgreſſorib' orauit ne perirent.

Cōuertit inimicos.

¶ Tertius fruct' ē conuerſio inimico♃. Unde apls ad Ro. xij. Si eſurierit inimicus tu' ciba illū. ſi ſitit potū da illi. Hoc.n. faciēs congeres carbones ignis ſup caput ei'. i. talia bñficia fcā inimicis ex qb' maifeſte ipi pñt vidē dilectionē tui ad eos. nō odiū ꝓpter iniuriā factā. erūt vt carbones ignis excitātes in caput .i. in mētē ei' dilectionē. ꝛ p pñs recognitionē ſue offenſe. Sic ēt ofo ꝓthomartyris ſtephani p ſaulo īimico ei' maxio q̄ ſuabat veſtimēta lapidātiū eū. ꝛ p alijs impetrauit ꝯuerſionē ei'. Un aug. in ſermōe. Si ſtephan' p ſaulo nō oraſſet. eccl'ia paulū non habuiſſet.

Exēplū

¶ Legit d' ſancto Joāne elemoſinario q̄ erat patriarcha alexādrin'. q̄ cū ſel' qdā nepos eius recepiſſet magnā iniuriā a quodā ciue q̄ erat debitor eccleſie ſue in certa qtitate pecūie ꝛ mitā cōqrel' ipſe nepos de iniuria ſibi facta apd ipꝫ ſuū auunculū pt'archā. ꝛ cū vīdictā ex odio expeteret. Dic ei ptiarcha ꝯſolādo ipm. Patiēter expecta fili mi. qꝛ cito faciem' talē vīdictā q̄ tota alexādria mirabit. Qui exhilarat' dic expectabat vītiōis fiende. Una igit die♃ ptiarcha vocare fecit eū q̄ iniuriā fecerat ꝛ ſuū nepotē corā ſe ꝛ aſtātib' multis ciuib' dic ptiarcha. Ecce talis tu feciſti talē iiuriā huic nepoti meo nō bñ feciſti ledēdo primū tuū. Nolo trāſeat i vita talis iiuria vt exēplo meo aſtātes ꝛ alij poſtea h' audiētes diſcāt ſuas vindicare iiurias ꝛ odijs ſatiſfacere. Quātū debes eccl'ie mee. Rñdit ille tm. Mādat ptiarcha notario ſuo dicēs Dele de libro rōnū tale debitū. qm i ſatiſfactionē iniurie facte nepoti meo ꝛ ob vidictā vnde ꝛ mihi ego tibi illud debitū ex toto remitto ꝛ abſoluo. ꝛ ammō tibi caueas in futur♃ ab offenſis primi tui ne de' iraſcat tibi. Ex q̄ re tota alexādria mirata eſt ꝛ ꝑdixerat.

Exēplū

¶ De ſcō ioāne gualb. etiā legit q̄ cū eſſet miles ꝛ iimicitias mortales hēret cū quodā qꝛ occiderat auūculū ſuū. Una dierū cum eſſet armis accinctus ꝛ inueniſſet inimicū ſuū ſolū ꝛ iermē aggreſſus ē eū vt interficeret. Qd ille intuēs ſe nō poſſe euadere pſtrauit ſe rogās eū ob amorē eius q̄ tali die p nobis oib' paſſus erat ſibi ignoſceret. erat eni feria ſexta. Ad cuius pces ſubito emollitū ē cor ei' amoto omni odio dixit. Ob amorē crucifixi nō poſſum tibi nō idulgere cū ipe p nobis inimicis ſuis mortem guſtauerit hac die. Uade ſecur' ꝛ fac bonū. ego tibi iiuriā tantā ex ore remitto. Poſt quod cū acceſſiſſet ad eccl'iaꝫ ſancti Miniatis ꝓpe florētiā in monticulo. vbi nūc morantur fratres montis oliua♃ oranti ipi ad imaginez crucifixi. ipſa imago inclinauit ſibi caput q̄ſi grās ei agēs de iniuria remiſſa inimico ꝓpter eum. Et adhuc ondit ibi talis imago. Et ita cōuerſus ē ille. Joānes gualber. ad deū q̄ dimiſſo ſeculo ordinē. ſ. vallis vmbroſe. ꝛ miraculis multis claruit canonizatus ab eccl'ia.

¶ Utrum odiens proximum poſſit cōicari. §. vi.

Uerbi grā. Pone q̄ aliqs ſuſtinuit magnā iniuriā vl dānū ab aliquo ꝓpter qd denegat ſibi ſalutationē. nūqd pōt ſibi licētiari ad colonē. Rñ. ſꝫ duran. ordis mino♃.

Ex illatione iniurie q̄tuor oriuntur.

¶ Ex illatiōe iniurie q̄tuor ſolēt oriri in homine. Primū ē odiū ſiue rācor i corde. Secūdū ē effectus odij in ope. Tertiū ē ſignū rācoris in ore. Quartum eſt actio iniurie. ¶ Primū tenet dimittere: imo poti' nunquā debuit admittere: nec dꝫ dolere de pſperitate iimici nec gaudere de malo nec malū ſibi optare. niſi eſſet inimicus eccl'ie. vt heretic' vel tyrann' pſecqns. vel reipublice. ſicut public' latro. tūc eni dolere deberet de pſꝑitate ſua i tpalibus qꝛ p quāto pl' pſperaret. tāto pl' eccl'ia vel reſpublica lederet. Un Greg. xxxiij. moral. dicit Sicut noxium ſolet eſſe ſi vnitas deſit bonis. ita pniciosum ſolet eē ſi non deſit malis. Peruerſos qppe vnitas corroborat dū cōcordat. Un paulus vnitatē fregit factā a phariſeis ꝛ ſaduceis ad ipm occidēdū. Licet aūt qs non debeat dolere de pſperitate inimici in tpalibus. nō tñ tenet gaudere de bono ſuo tpali. ſꝫ dꝫ gaudere de ꝯuerſione ſua profectu ſpūali ꝛ virtutib'. Sed ſi gaudet de bono vl dolet de malo inimici. hoc eſt ſignū pfectionis. niſi ille eſſet inimicus eccleſie vel reipublice. Si aūt dolet de bono tpali. vel gaudet de malo eius vel optat ſibi malū. Aut talis dolor vel gaudium rōni placet aut diſplicet. Si placet ita q̄ eſt ſm rōnem deliberatū ꝛ pſiſtit in eo non penitēs de hoc: nō dꝫ cōicari niſi forte modicū malū optet ſibi p qd ſe recognoſcat. Uel niſi optet malū nō ſub rōne mali. ſꝫ qꝛ credit ſibi illud expedire vel reipublice. ſicut helias occidit duos qnquagenarios cū ſuis. iiij. Reg. i. Uel propter bonum per ſe et petrū minueretur qd viuendo augmentaſſet. vel propter bo-

num reſpublice et viuentibus vtilis metus in cuteret ad vitandū idolatriá. vt aug. dicit. xxiii.q.iiij.§.ſed vt obijcit. Uel etiá cū timet verisimilr ne ex pſperitate ſua ille ſibi iniuſte noceat ⁊ ppterea dolet de ipſa ſm Tho. Si át dolor ⁊ gaudiū rōni diſplicet. q̄uis ſenſualitati placeat. ſ. de proſpitate inimici ⁊ aduerſitate eius. tūc pōt cōicari. ¶ Scdō ex illatione iniurie orit odiū in ope. ⁊ hoc cōſiſtit i duob⁹ ſcʒ ex ſubtractiōe boni ⁊ illatiōe mali. Si in ſubtractione boni. aut ergo ſubtrahit illicite bonuʒ ſpūale. aut tpale. Si ſpūale puta qꝛ excludit eū ab orone generali. tū. ſ. orat p oibus fidelibus intēdit illū excludere: aut qꝛ nō vult coꝛá eo pdicare tūc peccat grauiter. nec debet cōicari q̄diu hʒ hác volūtatem. Si ſubtrahit bonum tpale. aut neceſſariū aut non neceſſariū. Si neceſſarium. ſic peccat mortaliter vt ſi inimicū nō paſcit in articulo mortis. Tunc enī hʒ locū qd dicit ambro. diſt. lxxxvi. ſi non paniſti occidiſti. Si nō neceſſariū non peccat niſi venialr. qd intelligo cū eo ille indiget ⁊ ſi nō abſolute. Si effectus odij cōſiſtit in illatiōe mali. aut ergo qs infert inimico malū ɔtra ordineʒ iuris aut ſm ordinē iuris. ſi ɔtra ordinē iuris ſic peccat mortalr qꝛ mihi vidictá. ⁊ ego retribuá ait dñs ar. de pe. di. iiij. vbi dicit augu. Qui diuini bñficij oblit⁹ ſuas vult vindicare iniurias nō ſolū de futuris pctis veniaʒ merebit ⁊c. Si ſm ordinē iuris. ſic tūc pōt cōicari odio tū a corde remoto vt quádo hoc facit ex ſentētia iudicis vel ex pmiſſione iuris. Ex ſententia iudicis. vt ſi malefactor ad mádatū iudicis ſatiſfacere leſo nō vult etiam leſus poteſt ipſum de mádato iudicis appetere bello Et quicquid rapit ab hoſte vel adiutorib⁹ ſuis totū ſuū ē quouſqꝫ ſit ſibi plene ſatiſfactū d oi dáno dato ⁊ expenſis. vltra hoc aūt nō debet aliud accipi: niſi ppter immanitateʒ vicij ille meruerit oibus bonis ſpoliari. vt ppter hereſim vel conſiſe vitiū. ſilr cōmunicari pōt qñ facit hoc ex pmiſſione iuris. Licet. n. regulariter verū ſit q nemo pōt ſeipm vindicare. vel ſibi de ſuis ius dicere. tamē ius hoc permittit i caſibus ciuilibus. vt vim vi repellere cum moderamie iculpate tutele vel etiam ſocios dfendere ⁊ hmōi. xxiii. q. iii. fortitudo. ¶ Tertio ex illatiōe iniurie orit ſignū rancoris in ore. ⁊ ſic diſtingue. Aut iniuriator exhibet cōdignā ſatiſfactiōeʒ aut nō. Si exhibet ſm q̄ntitatē culpe ſupple ⁊ poſſibilitatē ſuá. ſic tenet ad amicitiam recipe ⁊ ei loq. Uñ auguſt. Memēto cito ignoſcere ſi qs in te peccauerit ⁊ a te veniá poſtulauerit. Si át ñ exhibet nō tenet ei loq qñ .ſ. ſatiſfacere. aut oino nō vult. aut ſemiplene. Et hoc itellige ſm niſi forte actio iniuriaꝝ abolita ſit diſſimulatiōe vl remiſſiōe. Actio. n. iniuriaꝝ abolet remiſſiōe vl diſſilatōe. Remiſſiōe qñ ſcʒ leſus remittit iniuriá. xxiii. q. iiij. ſic illic. Diſſilatōe remittit. vt ſi luſerit vl riſerit vl comederit cū eo poſt iniuriá factá. iſti. de iniuriá. §. ſi. ¶ Quarto ex illatiōe iniurie oritur actio iniuriaꝝ. Hanc nullus tenet dimittere. imo qñqꝫ leſus dimittere nō pōt. vt ſi iniuria illata eſt monacho vl ſuo vl filiofamilias vl vxori. Ná ſi mōacho illata eſt cōpetit actio iniuriaꝝ monaſterio vel monacho. niſi forte monachus ſeu alius religioſus eſſet longe abſens a monaſterio. ⁊ de licentia abbatis ſeu alius alterius ſui ſupioris. tunc enim poſſet agere de actione iniuriaꝝ. ff. de iureiurá. l. ſi duus. Et ſi monachus remittit iniuriá nihilominus monaſterium agere poteſt. Sed ſi abbas vel ali⁹ ſuperior remittit iniuriam monachus agere nō poteſt. Secus ſi in eccl'ia ſeculari q̄ nō pōt remittere iniuriam clerico factam. Itē ſi iniuria ſeruo eſt facta dñs remittere pōt non ſeruus. Item iniuriam fcám filiofamilias pater remittere pōt ⁊ agere p iniuria ipſa non filiuſ niſi qui iniuriatus fuerit putaret cum patrēfamilias. ff. de iniur. l. i. §. i. ⁊. §. ſi adeo. Item ſi vxori facta eſt iniuria. viro ɔpetit agere pro iniuria. viro ɔpetit agerē p iniuria ⁊ nō eↄ. Nō ergo eſt neceſſariū violenti cōicari vt dimittat actionem iniuriaꝝ ledenti ſed odiū. ¶ Itē nota q qui remittit actionē iniuriaꝝ in articulo mortis i manu pſbyteri. ſi hoc facit cá mortis pōt poſtea agere ↄ iniuriauteʒ ſi ɔualeſcat ſecus auteʒ ſi ſimpliciter remiſit. ff. ad ſilr. l. ſi. Itē nota ſm hoſti. q actio iniuriaꝝ ab initio abolet diſſimulatione. l. ſi qs iniuriam accepit non iraſcit nec mouet ſed ſi exinde motus fuerit. ⁊ iniuriam ſtatim ad aim reuocauerit ⁊ iniuriantem citari fecerit non tollit diſſimulatione. nec p ſalutatione. nec per oſculuʒ pacis datum in eccl'ia. niſi expreſſe remittat vel pacificetur. Hec oia Duran. vbi. ſ.

¶ Capl'm. iiij. de detractione ⁊ grauitate eius

DEtractio eſt ſecunda filia inuidie ſm Gre. i moraliū. ¶ Diffinit át q ē dnigratio aliene fame p vba occulta. ¶ Ex q̄ diffinitiōe ſʒ. b. tho. ſe. ſe. q. lxxiij. ar. i. oñdit duplex diſa iter ⁊ ipaʒ contumeliá. ¶ Et pria eſt q̄tum ad modū pponēdi verba. qꝛ ſcilicet ɔtumelioſus manifeſte pfert verba ɔtra aliquē. detractor aūt occulte. Sicut auteʒ factiſ ſit nocumētū ꝓximo máifeſte ⁊ qñqꝫ occlte: máifeſte qdē p rapiná vl aliaſ violētias máifeſtaſ. occulte vt p furtū vl doloſū pcuſſionē. Ita ⁊ vbis máifeſte quidē vt ɔtumeliádo. l. dicēdo ꝓximo verba iniurioſa i faciē ei⁹. ⁊ occulte vt p detractionem. Et ideo dr in diffinitione per vba occulta. non qdeʒ ſimpliciter. ſed occulta ei cui detrahit. qꝛ in abſentia ei⁹. Quis enim

Odiuʒ i opere.

Signū rácoris.

Actio i iuriarū

Detractio diffinitur.

poſtea ei notum fieret a referentibus tñ tunc
occultam fuit et quando ille detraxit. ¶ Se-
cunda diſta eſt q̃tum ad finem intẽtũ ſeu no-
Differt a contumelia.
cumẽtum illatũ: qꝛ ↄtumelioſus ex facto ſuo
derogat honori. detractoꝛ aũt fame. Nam ex
hoc ipſo ꝙ aliqs pfert manifeſte vba cõtume
lioſa ꝫ aliquẽ videt ipm puipendere ⁊ ex hoc
dehonorat ↄtumeliatus. vñ cõtumelia detri
mentũ affert honori. Sed cũ qs vba ꝫ aliũ p-
fert in occulto. vĩ ipm magis vereri q̃ puipen
dere. vñ non directe infert dtrimentũ honori
ſed fac q̃tum in ipſo ẽ pferẽs vba ꝫ aliquẽ oc
culte: eos q audiũt malã opinionẽ hře de eo
ꝫ quẽ loquit. hoc enim intẽdere vĩ. ⁊ ad hoc i
telligit detrahẽs vt verbis eis credat. Vñ dĩ
in diffinitiõe ꝙ eſt denigratio .i. obfuſcatio ſeũ
diminutio fame alteri⁹. ¶ In hoc autem ↄue
Conueniunt.
niunt. ↄtumelia ⁊ detractio qꝛ p vtrũq; pfert
malũ de primo. Et qꝛ p pctã venialia nõ de-
nigrat fama hoĩs. iõ tales defect⁹ occulte re-
ferre de aliquo nõ ẽ pprie detractio. niſi quis
hoc itenderet. vñ cũ dĩ in diffinitione ꝙ detra
ctio eſt denigratio fame itelligit ex intẽtione
facta. vt .ſ. qs eo aĩo loq̃tur malũ de alio vt di
minuat fama ei⁹. Et ſic ſoluũtur multe q̃ões
Vñ ⁊ ſi qs ordinarie accuſat vel denũciat cri
men alteri⁹ in iudicio q̃uis ex hoc denigret fa
ma accuſati uel denunciati: ſi hoc nõ intendit
ſed vt puideat bono cõi ⁊ ſaluti primi. qđ p-
mouet p punitionẽ criminum ⁊ correctionem
hoĩm non detrahit talis ꝫ meret. Sec⁹ ſi intẽ
deret iſamiã tũc mortalr peccaret: ſed ad fa-
me reſtõnem nõ tenet. Itẽ ſi qs loqt ꝫ aliquẽ
q̃uis nõ ſequat denigratio fame illi⁹: qꝛ .ſ. ver
ba non credantur. tñ ex quo hoc itendit ⁊ ad ħ
opat. dtractoꝛ eſt. Itẽ ſi qs ex loq̃citate vel le
uitate refert crimia alioꝝ occulta nõ intẽdẽs
fame derogare. non formalr ſed mãliter dĩ de
tractoꝛ. vñ nec pctm̃ eſt mortale niſi ⁊ vbũ qđ
de alio pfert ex loq̃citate eẽt adeo graue ꝙ
notabilr ledat famã primi. ⁊ ꝑcipue in his q
ptinẽte ad hõeſtatẽ vite ſm Tho. vbi .ſ. vt re
ferẽdo de aliquo ꝙ ſit adulter. fornicatoꝛ. vſu
rarius. ꝓdiatoꝛ. ⁊ hmõi. ſecus dicẽdo aliquẽ
eſſe iracũdũ: ſupbũ: ↄtẽtioſũ. ꝓſũptuoſum leuẽ
⁊ hmõi. Item referẽdo mala crimialia alioꝝ
ex q̃dã loq̃citate q̃ notoria ſũt nõ pertinet ad
detractionẽ. qꝛ non denigrat famã illoꝝ. cuꝫ
iam denigrata ſit. ſi tñ hac itentione ageret.
mortalr peccaret. Detractio igit proprie ⁊ ſtri
cte ſũpta ſp eſt mortale ſꝫ Tho. vbi .ſ. ar. ij.

¶ De detractione loquẽs .§. j.

Pſ. alt. Induant q detrahunt mihi pudore ⁊
opiant ſic diployde ↄfuſiõe ſua. pſ. cviij. Quã
uis ppħa ibi loquat in pſona xpi ad patrẽ de
iudeis q detrahebant multis modis. dicẽtes
eũ eẽ trãſgreſſorẽ legiꝫ. blaſphemũ. maleficũ
⁊ hmõi. vt dĩ. Jo. vij. Murmur mult⁹ erat de
eo in turba: aliꝫ dicebãt qꝛ bon⁹ ẽ: alij neq̃q̃ ſꝫ
ſeducit turbas: ⁊ hi detrahebãt. Sꝫ oẽs tales
induti ſũt pudore. qꝛ mãifeſtiſſime apparuit ḋ
ſctitate ſua imo ⁊ deitate. Et operti ſũt ↄfuſio
ne duplici .ſ. tpali ⁊ eternali nõ penitentes de
pctõ illo. Et iõ dicit ſic dyployde. q̃ ẽ veſtꝫ du
plex. ⁊ ſignificat duplicẽ ↄfuſionẽ. Põt et vſus
iſte verificari de quolibet detractatore. ⁊ po-
nit pñs imparatiui modi p futuro indicatiui. vt
freq̃t fit in pſalmis. Induant .i. induent .i.
circũdabunt vndiq; pudore cũ .ſ. mãifeſtat fal
ſitas coꝝ vel in reſtõne fame. ⁊ opiẽt duplici
ↄfuſiõe ſi non penitẽt .ſ. tpali ⁊ eternali. ¶ Sꝫ
Detractio variat ſeptẽplicr.
ſciẽdũ pmo ꝙ dtractio variat ſeptẽpliciter. ag
grauatur terribilr. ⁊ purgat difficilr. ¶ Quan
tum ad pmũ dĩ Eccl'ſ. x. Si mordeat ſerpẽs i
ſilẽtio nil eo minuſ hꝫ q occulte detrahit. Ser
pẽs comedit terrã. Sic eni dcm̃ fuit pmo ſer-
penti in quo locut⁹ eſt diabol⁹ mulieri. Ter-
rã comedes Geñ. iij. Sic detractoꝛ paſcit de
ſectib⁹ hoĩm quos recitat. Serpẽs ẽ aial vene
noſum qđ ſuo flatu inficit ppe aſtãtes. Ita ḋ
tractoꝛ hꝫ venenũ malitie ⁊ ſua locutiõe iñcit
audientes gñando malã opinionẽ ẽ mẽtib⁹ eo
rũ. Serpẽs occulte vulnerat ſeu mordet. Sic
detractoꝛ occulte .i. in abſẽtia ei⁹ cui detrahit
male loqt de eo agẽs ꝫ illud diuinũ mãdatũ
Nõ maledices ſurdo ⁊ corã .ſ. ceco nõ pões of
fendiculũ. Leui. xix. Maledicit ſurdo detra-
ctoꝛ: qꝛ dici malũ de eo q eũ nõ audit. Ponit
offendiculũ corã ceco. qꝛ notificat defect⁹ ali
cui⁹. et q nõ videbat .i. neſciebat. ⁊ ide ille ſcã
dalizat ex illo malo opere ipſi⁹. Et vt dt deu-
tero. xxxij. Venenũ aſpidũ inſanabile. qꝛ nõ pt
tolli mala opinio gñata ex detractiõe. ſerpẽs
ẽ aial callidũ. vñ dĩ geñ. iij. ꝙ erat callidioꝛ cũ
ctis aiantib⁹ terre. Vĩ eni in inceſſu ꝙ ſumat
vnã viã ⁊ ipceptibilr voluit ad ſe altã. Vñ dĩ p
uer. xxx. ꝙ vnũ ex difficilib⁹ ad cognoſcẽdũ eſt
via colubris ſup terram. ſic detractoꝛ incipit
loq bonũ de aliquo de quo intẽdit malũ dice
re. vt ſic magſ ſibi fides adhibeat. ⁊ ſubito ver
tit ſe ad mala ⁊ vitia illi⁹ etẽs ↄiũctiõe aduer
ſatiua puta talis bõa fuit hec ⁊ illa. tale tñ vi
tium hꝫ tale ſcel⁹ ppetrauit. Hoc aũt agit ſe-
ptẽ modis quos põit be. tho. ſe. ſe. q. lxxiij. ar.
i. in rñſiõe ad vltimũ argumẽtũ: directe qdem
Detractio ſit directe
q̃tuoꝛ modis. ¶ Prio mõ iponit falſũ alteri di
cẽdo aliquẽ cõmiſiſſe tale crimẽ qđ ſcit vep ñ
eẽ. Et idẽ vĩ ſi ex ſuſpitiõe loq̃ns aſſerit qđ igno
rat ſiue ex odio ħ agat. ſiue ex loq̃citate ħ enꝫ
mortale ẽ. Sec⁹ ſi et loq̃citate diceret ſeu au-
diuiſſe tale crimẽ de illo. Idẽ ẽ .ſ. mortale qñ
de ſeipſo diceret crimẽ cõmiſiſſe qđ nõ fec. nõ
eni min⁹ tenet qs puidere ſame ſue q̃ primi
ẽt ſi timore pene hoc faceret. puta ne reduca-
tur ad patibulũ ſeu torturã. vt vinti⁹ ibi tenea

tur ſatetur vel reſirmat crimẽ de ſe qđ nõ ppetrauit. ¶ Secundo mõ qñ pctm̃ auget verbis ſuis ⁊ ſcđm ꝙ auget ⁊ intẽtionẽ h̃z. ſic eſt mortale vel veniale. vt ſi dicit aliquẽ ſuratũ fuiſſe cẽtũ florenos q non abſtulit niſi qnq̃z. dicit ꝑcuſſiſſe aliquẽ multis verberib⁹ q leuiſ pcuſſit ⁊ illud qđ addit ẽ qđ notabile ⁊ ſm. tenet̃ reſtituere famã. ſec⁹ ſi qđ leue. q̃ño ãt reſtituere debeat famã infra dicet̃. ¶ Tertio mõ qñ occultũ reuelat dicẽdo. ſ. qđ verũ eſt ſed occultũ alijs. tũc eni mortale ẽ qñ ex maliuolẽtia agit intẽdẽs diminutionẽ fame illi⁹. vel ẽt ex loq̃citate cũ illud eſt ita graue ꝙ ex illa mãifeſtatione pcti occulti ſeq̃t̃ diffamatio ei⁹ alſ veniale. ſ; hoc faciẽdo ex charitate dicẽdo illis pſonis quas credit poſſe ꝑ eax correctionẽ emẽdari vel ẽt ex iuſticie zelo accuſando vel denũciando in iudicio vt mala puniant̃ vel malis obuiet̃ non malũ ſ; bonũ ⁊ meritorium eſt ſm Tho. in qđlibetis. ¶ Quarto qñ id qđ bonũ eſt dicit mala itẽtiõe ſcm̃ puta dat aliqs elemoſinas. diſcurrit ad indulgẽtias eccſias frequentat. deuote audit diuina officia. dicit qs illum talia agere ex inani gloria ⁊ hipocriſi. ſi itendit talem opinionẽ mala ingerere in mẽtibus audientium mortalr̃ peccat. ſiue hoc ipſe credat ſiue nõ credat. talis nõ tenet̃ ad reſtituendũ famã illi: q: nõ abſtulit. Nã audiẽtes hoc ſciũt vel ſcire debẽt intẽtionẽ alicui⁹ quo fine agat. opa bona ſciri nõ poſſe. Et tõ ſi hoc crederẽt ex leuitate ſua ẽẽt hoc nõ ex illa locutione. ¶ Quinto mõ indirecte detrahit qs cũ . ſ. negat bona opa alterius. vt cum narrat̃ de aliquo ꝙ eſt rect⁹ hõ adminiſtrãs iuſticiam ſubditis. elemoſinarius ad paupes. ⁊ hmõi. dtrahere aliqs illi volẽs dič nõ ẽẽ verũ vt ſic famã illius diminuat. ¶ Sexto etiã indirecte cũ bõa alicui⁹ malicioſe reticet: vt cũ q̃rit̃ de cõuerſatiõe alicuius vt exhibeat̃ ei aliqđ offm̃ vł bñficiũ ſciẽs aliqs multas bona de illo ex qbus iudicaret̃ aptus ad illud. tacet illa opera bona ne ꝯſeq̃t̃ talem vtilitatẽ. talis ẽt ⁊ ſi grauiter peccat indirecto nocens ꝓximo, non tñ tenetur ad aliquã reſtitutionẽ fame. ¶ Septimo cõmittitur detractio ꝑ cãtilenas ſeu libellos famoſos. vt cum qs facit cantilenaʒ vel ſonetum ſup aliquo crimie alicui⁹. vel ẽt ſcribit cedulã continentẽ crimẽ alicui⁹ falſũ. vel ẽt verũ ſed occultum ⁊ ponit in loco manifeſto vt inuẽta legat̃. ⁊ ꝑ noticiã illius crimẽ diuulget. Et hi q ſcribunt has cedulas q̃ dñr libelli famoſi: ſm iura canonica ⁊ ciuilia grauiter puniuntur ſi reperiũtur cũ eis q ipſos inuẽtos libellos non ſubito dilacerant ſed alijs oñdũt Unde adrianus papa ait. Qui alterius famã publice ſcripturam vel vba ꝯtumelioſa cõfinxerint ⁊ repertus ſcripta non probauerit flagelletur. Et qui eum prius inuenerit rũpat ſi nõ vult auctoris facti cauſam incurrere. v. q. i. c. ſ. Debẽt etiam hi excõicari. vt in. c. hi q. §. ſi qs ſic dicit. Si qs famoſuʒ libellũ ſiue domi ſiue in publico ſiue quocunq; loco ignorans reperit aut corrumpat. pri⁹ q̃ alter inueniat aut nulli ꝯfiteat̃ inuẽtũ. Si vero nõ ſtati eaſdeʒ cartulas corruperit vel igni conſumpſerit. ſ; vim earũ doloſe manifeſtauerit ſciat ſe quaſi actorem hmõi delicti capitali ſnie ſubiugandũ hmõi autẽ libellus alterius opinionẽ nõ ledat. C. de libellis famo. l. ſi quis.

¶ Quantum ad ſecundũ .§.ij.

peccatũ detractionis eſt multũ graue. vñ dicit alex. papa. Summa iniqtas ffes eſt detractio. vi. q. i. Et tõ in veteri ⁊ nouo teſtõ ꝓcipit̃ a detractionibus abſtinere. Jaco. iiij. c. Nolite fratres mei detrahere alterutrũ ne in iudiciũ incidatis. ſ. damnationis. Et ſapień. i. A detractione parcite lingue quia ſermo obſcurus in vacuum non ibit. quinimmo. Salomõ admonet cũ detractoribus nõ ꝯuerſari dicens. Prouer. xxiiij. Cũ detractorib⁹ nõ cõmiſcearis vbi gl. In h̃ ſpãlr̃ vicio periclitat̃ totũ gen⁹ humanũ. Oñdit̃ autem grauitas eius ex tribus vʒ

¶ Primo quia deo odibilis.

¶ Secundo q: ꝓprio ſubiecto nocibilis.

¶ Tertio q: proximo leſibilis.

¶ De pmo dicit apſs ad Ro. i. dtractores deo odibiles. Nullus aũt odio habet̃ a deo niſi ꝓpter mortale. Ex quo oſtẽditur detractio eſſe mortale. qđ verũ eſt ſm tho. vbi. ſ. qñ fit ex itentione denigrãdi famam alteri⁹ ſiue verũ ſiue falſum dicat. ⁊ etiã ſi nõ hac intentiõe ſ; ex loq̃citate cum inde ſequit̃ infamatio proximi. Recte aũt de⁹ odit detractorem ex eo ſpãliter. q: videt̃ auferre qđ eſt dei ꝓprium. ſ. de hominib⁹ iudicare vel mala eox publice mãifeſtare. qđ in iudicio finali opabit̃. Uñ Job. xix. Quare ꝑſeqmini me vt deus. ſ. ꝯdẽnãdo vitã meaʒ. ⁊ carnib⁹ meis ſaturamini. Ubi dicit greg. i morał. ꝙ ſaturat̃ carnib⁹ humanis q delectabilr̃ paſcit̃ detractionibus ⁊ moribus vite aliene . ſ. alijs detrahẽdo. Et in vitaſpatx legit̃ q̃ndã patrẽ dixiſſe meli⁹ eſſe: i. min⁹ malũ comedere carnes animaliũ brutox ⁊ bibere vinũ tpe ieiuniox q̃ carnes hominũ ꝑ detractionẽ. Sicut. n. oſſa ſignificãt opa fortia. i. vtuoſa hoim ita carnes deſignãt opa infirma ⁊ defectuoſa Caro. n. īfirma dr̃. math. xxvi. ¶ Scđo detractio nocet ꝓprio ſubiecto. Nã occidit aïaʒ ſuã ꝑdẽdo eã gfa. vñ dr̃ de pe. di. i. homicidiorum Qui occidit ⁊ q detrahit pariter homicida ẽ. ille corpis iſte aïe. Detractio ẽt excecat hoiem. vñ gre. Quid aliđ dtrahẽtes faciũt niſi ꝙ i puluerẽ ſufflant ⁊ in oculos ſuos terram excitant et vnde plus detractionis perflant inde min⁹ veritatis videant. xj. q. iij. inter vba. Hoc aũt

Detra-ctio fit i-directe.

Detra-ctio eſt odibilis deo.

Detra-ctor no-cet ſibi ipſi.

.ſ.qm̃o detractio cecitatem inducat.b. Tho. vbi.ſ.ſic declarat.qꝛ hõ letaꝛ in ſn̄ia oris ſui: vt dr̄ puer.xv. Inde eſt ꝙ ille q detrahit incipit magis amare ꝛ credere qđ dicit ꝛ per ꝯñs primũ magis odire.ꝛ ſic magis recedere a cognitione veritatis. Nocet etiam detractio proprio ſubiecto.qꝛ ſi nõ penitet ꝛ ſatiſfaciat eternaliter cruciatur. Nec ē ꝯ̄ quod Aug.di.xxv. §.aſs.c.qui in aliud. dicit ad minuta pctá.ſ. venialia ptinere igne purgatorij punienda cũ nos cuz oi facilitate ꝛ temeritate maledicimꝰ alijs.ſ.detrahimus.hoc eni itelligiꝛ ſꝫ Tho. qñ non intentione infamandi ſed ex lapſu lingue hoc agimus.nec illud inducit infamiam vel cũ dicimus mala que non ſunt criminalia nec denigratiua fame. Si vo detractor vere peniteat oportebit eum ſubire magnam confuſionẽ:qꝛ neceſſe eſt ipm dicere ſe falſuz dixiſſe ſi falſum dixit. Aliqñ ēt talis puniꝛ a deo tẽporaliter vt pꝫ in maria ſorore aaron.que effecta eſt leproſa ex eo ꝙ detraxit moyſi pp vxorẽ eius ethiopiſſam. vt Num.xij. ¶ Tertio nocet primo.ſ.fame eiꝰ. Et qꝛ inter exteriora bona que poſſidemus fama preeminet diuitijs eo ꝙ ppinquior eſt ſpũalibus bonis.pp qđ dr̄ prouer.xxij. Melius eſt nomen bonum ꝙ̃ diuitie multe.ideo detractio eſt grauius pctm̃ ꝙ̃ furtum ex ſe.qꝛ maius nocumentum inde ſequiꝛ lꝫ ex circũſtantijs poſſet eẽ minꝰ. Vñ antherlꝰ pa.dicit poſt Gregori. Deteriores ſunt qui vitam mores ꝙ̃ bonoꝝ corrũpũt his q ſubſtantias aliorum pdiaꝙ diripiunt. Caueat vnuſqꝫ ꝙ ne aut linguam aut aures hẽat prurientes.ſ. ne aut ipſe alijs detrahat aut alios detrahentes audiat. Sedẽs inquit propheta aduerſus frem tuũ loquebaris.ſ.detrahendo. ꝛ aduerſus filium matris tue ponebas ſcandaluz ꝛc̃. Parcant igiꝛ ſinguli detractioni lingue cuſtodiantꝙ ſermones ſuos.ꝛ ſciant qꝛ cũcta q̃ de alijs loquũtur ſua ſn̄ia iudicabũꝛ. Nemo inuito auditori libẽter refert.vj.q.i.ex merito. Et ꝑ maxime nociuũ eſt dtractio q̃ irrogaꝛ prelatis ꝛ religioſis.vñ dr̄ in veteri lege. Dis nõ detrahes.ſ.ſacerdotibus ſiue platis q tenent locum dei in terris.vñ.vi.q.i.c.ſunt plurimi.§. verũ. Manifeſtum eſt diabolũ q̃ ſicut leo rugiens circũit q̃rẽs quẽ deuoret cordibus plebium ſuadere vt doctoribus atꝙ paſtoribus ſuis detractiones irrogẽt accuſent vt plebes langueſcẽtes non tenẽtibus paſtoribus frena eorum laſciuiãt atꝙ in ima ruant.vt ſaltez ſic precipitari poſſint. Peiꝰ malũ fore ñ extiſtimo ꝙ̃ chriſtianos ſuis inuidere ſacerdotibꝰ.hec ibi. ¶ Detractores figuranꝛ ꝑ amonitas illos q nũcios ſeu oratores dauid miſſos ad ꝯſolanduz amon de morte pris in deriſum ꝛ iniuriam abſciderũt eis veſtes vſꝙ ad nates.ꝛ raſerunt dimidium barbe eſtimãtes ſed ſic ꝙ callide ſuiſſent miſſi ad explorandũ terrá nõ ad ꝯſolandum:ſꝫ pp talem iniuriá dauit miſſo exercitu ſuo cũ ioab cepit eos ꝛ ciuitatem eoꝝ exterminauit.ij. Reg.x. Nuncij dauid ſũt doctores ꝛ preſidentes miſſi a xp̄o vt legati ꝛ oratores ad hoies mundi ad ꝯfirmãdam vel renouãdam amicitiá cũ xp̄o ꝛ ad ꝯfortandã ſub ſpe eternorum bonorũ de morte.ſ.mortificatiõe appetitus ſenſualis ꝛ vitioꝝ. Sed hoies praui dicẽtes eos deceptores radunt dimidiuz barbe q̃ ſignificat virilitate ṽtutũ qꝛ diminuũt eoꝝ bona opa negãtes ipſa vel mala intẽtiõe aſſerentes ſcá abſcidũt veſtes vſꝙ ad nates vt appareat turpitudo:qꝛ cõuerſationẽ eoꝝ ꝛ vitá dilacerãt detrahendo vt manifeſtẽt ſi q̃ vitia habeant occulta alijs detegunt. Sed chriſtꝰ detractores ſeuere punit.

Detractor nocet proximo.

Detractores figurantur.

¶ Quantum ad tertiũ .§.iij.

oñdiꝛ grauitas huiꝰ pcti ex eo ꝙ purgaꝛ difficiliter. Ná cũ ille q dtraxit teneaꝛ reſtituẽ famá quá abſtulit dicendo ſe fſm dixiſſe ſi fſm dixit vel iniuſte infamaſſe ſi verũ dixit. Et hoc illis oibus qbus dixit ſi recordaꝛ ad qđ dꝫ adhibere conatũ.ſ.ad recordãdũ.cũ magna difficultate hoies induci pñt in hoc pp ꝯfuſionẽ quaz recepturi ſunt de mẽdacio ſuo.ꝛ cum ab vno fama mali volet ad plurimos.ꝙ̃ male põt fama ablata reſtitui.ꝛ tñ non dimittiꝛ pctm̃ niſi reſtituaꝛ ablatum.ſi reſtitui pt.ait Augu. ex de reg.iur.li.vj.c.pctm̃. Qđ intelligiꝛ nõ ſolũ rebꝰ tpalibus diuitiaꝝ ſed ẽt fame.ſm Tho. vbi.ſ.cum ſm ſalomonẽ melius ſit nomẽ bo. ꝙ̃ ꝛc̃. Illi át cui detraxit diceꝛ nõ dꝫ niſi peruniſſet ad noticiá eiꝰ ipa pſona detrahẽs tũc dꝫ petere veniá p ſe vel p alium niſi ex hoc iminere ſibi magnũ pculũ vite ex tali fame reſtõne.ſed erubeſcẽtia ſola ꝛ ꝯfuſio hñda nõ ẽ ſola ſufficiens cá non reſtituẽdi famam ablatá: ſed de mõ reſtituẽdi famam hẽs.ſ.ti.ij.c.ij.§ iij.vbi vide plene. Et notandũ qꝛ nõ ſolũ detrahendo quis peccat ſed ẽt libenter audiendo detractiones. Pro cuius declaratõe dicit Tho.ſe.ſe.q.lxxiij.ar.iiij.ꝙ ſm apſm Ro.i. digni ſunt morte nõ ſolũ q pctá faciũt ſed etiam q ꝯſentiunt facientibus. Cõſentire át ꝯtingit dupr̄. Vno mõ directe vt.ſ.qñ qs iducit aliũ ad pctm̃ vel ei plꝫ pctm̃. Alio mõ indirecte.ſ. qñ qs nõ reſiſtit pctõ cũ pt ꝛ dꝫ reſiſtẽ.ꝛ h ꝯtingit aliqñ nõ q: pctm̃ placeat ſꝫ pp aliquẽ hũanũ timorẽ. Si ergo aliqs detractiões audiat abſꝙ reſiſtẽtia.vi detractori ꝯſentiꝛ.vñ fit particeps pcti eiꝰ. Et ſi qđ ẽ iducat eũ ad dtrahẽdũ vel ei ẽt placeat detractio pp odiũ eiꝰ cui dtrahiꝛ nõ minꝰ peccat ꝙ̃ detrahẽs.ſꝫ aliqñ magꝭ. Vnde bern. Detrahere vel detrahentẽ audire qđ hoꝝ dãnabilius ſit non facile dixerim. Si vo ei non placeat detractio ſed ex timore vel

Audientes detractionem.

negligētia vel verecūdia q̄dā omittat repellere dtrahētē peccat qdē ſʒ multo min⁹ q̄ detrahens. ⁊ qñq̧ qdē ē veniale qñq̧ etiā pt eē mortale. vel ꝑpter hoc ꝙ alicui incūbit ex officio detrahētē corrigere: vel ꝑp aliqđ ꝑiculū ꝯñs: vel ꝑp radicē q̄ timor human⁹ pt eē mortale. Detrahēs hʒ diabolū in ore. ⁊ audiens libēter ī aure. Dʒ ergo qlibʒ cū audit detractiōes repꝫhēdere detrahētē. ñ ridere vel nō audire vł faciē oñdere turbulētā ad repꝫmēdū eū. Vñ dī ꝓuer. xxv. Vent⁹ aq̄lo diſſipat pluuias. ⁊ facies triſtis liguā detrahētē. Et q̄uis ſit ꝓprij arbitrij detractiōes q̄s audit quis de ſe factas patiēter ferre ⁊ pati detrimētū fame ſue niſi hoc vergat in detrimētū ⁊ ꝑiculū alioꝝ. ⁊ poſſit laudabilr fieri: tñ nō eſt ſui arbitrij ꝙ patiaṫ detrimentū fame alteri⁹. ⁊ iō in culpā ei ꝟtiṫ ſi non reſiſtat. eadē rōne q̄ teneṫ qs ſblēuare aſinū ꝓximi ſui iacētē ſb onere. vñ ꝑcipiṫ. Deutro. xxij ſm Tho. vbi. ſ. Et ſi audiēs ſcit illū veꝝ dicē q̄uis diceṫ nō dbeat ꝙ loq̄ṫ falſū: dʒ tñ arguere ꝙ peccat detrahēdo. vel oſtēdē ꝙ ei diſpliceat detractio. ¶ Sed nec defacili dʒ qs credere detractionibus, cū quotidiana experiētia doceat multas falſitates ex errore vel mēdacia ex īduſtria dici. ⁊ ꝑcipue. audiēdo a maliuolis. alś peccaret. Vñ damaſus pa. xi. q. iij. Nō ſolū re⁹ ē q de alio malū ꝓfert. ſʒ ēt q aurē criminib⁹ cito ꝑbet. ſ. credēdo. ⁊. ii. q. i. de⁹ dī. Mala audita nullū moueāt nec paſſim dicta abſq̧ certa ꝓbatione credāṫ. Si aūt qs audiret detractiōes, qꝛ eſtimat loquētē moueri ex charitate. vt ꝑcēdat ad remediandū maṫ non peccaret. Sʒ nō ſit facilr tñ ad credēdū. ¶ Is aūt cui dtrahiṫ dʒ patiēter ferre nō odio moueri: vel detractiōes d ſe factas detractiōib⁹ alioꝝ redūdare directe. ſ. dicēdo falſa vel occulta mala de illis. ſʒ dʒ ſe excuſare ⁊ inocētiā ſuā oñdere q̄tū pōt ne alij ex infamia ex orta ſcādalizēṫ. alś tacēdo malefaceret. Vñ augu. Qui fidēs ꝯſcie ſue negligit famā ſuaʒ nimis crudelē. xi. q. iij. ñ ſūt audiēdi. Et ſic ex hoc detractores incurrūt īfamiā. qꝛ deteg iṫ falſitas. ⁊ malicia eoꝝ imputaṫ eis q ſibi hoc ꝓcurauerūt. Sʒ talē īiuriā receptā ñ teneṫ remittere ei q detraxit cū veniā petit niſi famā reſtituat dicēdo illis corā qb⁹ detraxit ſe falſū dixiſſe ſi falſuʒ dixit. Odiū āt ⁊ rācorē nūq̄ ex hoc dʒ habere. ⁊ deo cōmitteṫ facta ſufficiēti excuſatione. vñ Gre. ſup ezech. Linguas detrahētium ſicut nſo ſtudio nō dbem⁹ excitare ne peāt: ita ꝑ ſuā maliciā excitatas dbem⁹ eq̄nimiter tollerare vt nob meritū creſcat. Et ſi verū eēt qđ dcm̄ ē ſʒ occultū talr ſe excuſet ꝙ nō mētiaṫ ⁊ multo magis ne peieret vel arguet eos d mēdacio. Sʒ poſſʒ ſe aliqb⁹ vbis ſophiſticis excuſare: vt q. multa falſa quotidie dicūṫ ab hoib⁹ vel ēt q de ſanctis viris ēt multa mala dicta ſunt falſo. ⁊ iō nō miꝝ ſi ēt de ipſo dicāṫ. Et ꝙ miraṫ ꝙ credat tm̄ nephas de eo ⁊ huiuſmōi.

Nō facile credere detractioni.

Cui detrahiṫ patienter ferṫ dʒ.

¶ Permittit āt de⁹ hmōi detractiōes ſuſcitari ꝯ̄ ſuos ſuos ad ꝯſernādū eos ī hūilitate. vñ Gre. Sūt plurimi q vitaʒ bonoꝝ fortaſſe āpliꝰ q̄ dʒ laudāt. ⁊ ne q̄ elatio de laude ſurripiat ꝑmittit dipoēs de⁹ malos ī obtractiōem ⁊ obiurgationē ꝓrumpe. vt ſi qua culpa ab orē laudātiū naſciṫ in corde, ab ore vituperantiuʒ ſuffoceṫ. Hinc eſt ꝙ doctor gētiū ſe ī ꝑdicatōe currere teſtaṫ iter īfamiam ⁊ bonā famā. vt ſeductores inqt ⁊ veraces. ⁊ alibi. Alijs ſumus odor vite in vitam. alijs odor mortis in mortē Dʒ ergo is cui detrahiṫ orare ꝓ detractorib⁹ exēplo xp̄i dicentis pš. cviij. Pro eo vt me diligerēt detrahebant mihi. ſ. iudei dicētes multa falſa de eo. Ego autem orabam.

De⁹ ꝑmittit dtractiones ori.

¶ Capitulum. v. de ſuſurratione.

Suſurratio eſt tertia filia inuidie. ſm Gre. Et pt dſcri bi ſic ꝙ ſuſurratio ē locutio mala occulte facta de aliquo ad tollendū eius amicitia cū alio. Vñ gl. ſup illud Ro. i. Suſurrōes ⁊ detractores deo odibiles dicit. ¶ Suſurrones ſūt q iter amicos diſcordiam ſeminant. Pro cuius declaratione dič Tho. ſe. ſe. q. lxxiij. ar. i. ꝙ detractio ⁊ ſuſurratio in mā ⁊ forma ſeu mō loquēdi ꝯueniūt: qꝛ vtriq̧ malū occulte de ꝓxio loqtur ꝑp quā ſilitudinē aliqñ poniṫ vnuʒ pro alio. Unde eccli. v. ſuper illud. Non appelleris ſuſurro. dicit ibi gl. i. detractor. differūt aūt in fine. nā detractor intēdit denigrare famā ꝓximi. vñ illa mala de ꝓximo ꝓfert ꝑcipue ex qb⁹ ꝓxim⁹ infamari poſſit vel ſaltem diminui ei⁹ fama. Suſurro āt intendit amicitiā ſepare ſm gl. inductā. Et illud qđ dī ꝓuer. xxvi. Suſurrone ſubtracto iurgia ꝯqeſcūt. ⁊ iō ſuſurro talia mala de ꝓxio ꝓfert q̄ ꝑūt ꝯ̄ ipm animum cōmouere audientis ſm illud Eccli. xxviij. vir pctōr cōturbabit amicos. ⁊ in medio pacē ꝑñtium immittet inimicitiā ⁊ Iſid. dicit in li. ethi. Suſurro de ſono locutiōis appellatur. qꝛ nō in faciē alicui⁹ ſʒ in aure loqṫ detrahēdo. in q̄tum qdē ſuſurro malū dī de alio dī detrahere. Sʒ in hoc differt a detractore qꝛ non intendit ſimpliciter malū dicere. ſed qcqd ſit illud qđ poſſit animū vni⁹ turbare ꝯ̄ aliū etiā ſi ſit ſimpliciter bonum. ſed apparens malum inq̄tum diſplicet ei cui dī. Eſt āt d ſe mortale. qꝛ ꝑ illud infertur nocumentum notabile proximo.

Suſurratio q̄.

¶ De ſuſurratione ait .§. i.

pš. Aduer uʒ me ſuſurrabant oēs ini. mei ad uer. me. cog. ma. mi. h. ſ. ſuſurro dī ēt bilinguis Et rō ē ſm Tho. q. cū amicitia ſit inter duos nititur ſuſurro ex vtraq̧ pte amicitia rūpere. Et iō dualibꝰ linguis vtitur ad duos. vni di-

cens malū de alio pp quod dr. Eccli. xxviii. Suſurro ꝛ bilinguiſ maledictus erit. Et ſumi tur ꝛ ꝓ id eſt. Et ſubdit. Multos enim turba uit amicos. Monſtruoſum eēt in nā hñe duas linguas cū nullum aial hēat duas linguas ni ſi ſerpēs ſm opini. vulgi. Nec enim ſerpens hꝫ duas linguas. ſꝫ vr q habeat pp velocez eius motum. vñ ſilis eſt talis ſerpenti venenoſo per quem diabolus locutus eſt ad tollendū ami citiam hominis cum deo: vñ ſimilis eſt ſuſur ro diabolo qui figurat̃ p inimicum ſupſeminā tem zyzaniā in medio tritici. Math. xiij. Tria autem mala facit ſuſurratio.

¶ Primo excludit beniuolentiam diuinalez.
¶ Secundo tollit amicitiam humanalem.
¶ Tertio includit nequitiam mortalem.

¶ Quantum ad primū .§. ij.

dicit Salo. puer. vj. Sex ſunt qui odit deus ꝛ ſeptimū deteſtatur anima eius. Oculos ſubli mes ꝛc̃. ꝓ ſeptimo aūt ponit eū qui ſeminat i ter frēs diſcordias. hic ē ſuſurro. Et ad idem facit qđ dicit ſapientia increata que eſt dei fi lius. puer. viij. Arrogantiā ꝛ ſuperbiā ꝛ viam prauā ꝛ os bilingue deteſtor. Importat autez deteſtatio aliqd pluſq̃ odium cōe. ſ. q nō pōt pati illud qđ quis deteſtat̃ aū ſe videre. Et ſic pꝫ q hoc vicium excludit ab aia beniuolentiā dei ita q deus illū non diligit ad ſalutez eter nam. Sed malus malum ſeu dānum hō pati nō pōt cum oīa bona que habem⁹ ex beniuo lentia dei habeamus. Merito aūt dei filius ſu ſurronē deteſtat̃: qꝛ ꝯrius ē ſibi in opibus ſuis Nam dei filius venit. vſq ad mortē crucis la borauit vt filios dei qui erant diſperſi cōgre garet in vnū vt dr Joh. xj. ꝛ vt diſſoluat opa diaboli. vt dicit Jo. in. i. ca. ſua. c. iij. Sed ſu ſurro laborat vt amicos concordes ab inuicē diuidat ꝛ diſpergat. ſimilis lupo q rapit ꝛ diſ pergit oues Magis videntur ſuſurrōes diſpli cere xpo q̃ q corpus eius crucifixerant. Nam xps magis dilexit eccleſiam q̃ corpus ſuuz: qꝛ ꝓ eccleſia mortem corporis ſuſtinuit. Apoc. i. Lauit nos. qui. ſ. ſumus eccleſia. a pctis no ſtris in ſanguine ſuo. ſ. p mortem effuſo. Diui dunt aūt vnitatē corporis xpi. i. eccleſie ſeu fi delium p ſuſurrationem. Unde ꝛ in ſignū hu ius maioris diſplicētie ꝛ ſi pmiſit diuidit ꝛ ſci di in paſſiōe corpus ꝓpriū ꝛ aperiri lat⁹. nō tñ pmiſit diuidi tunicam eius. q̃ ſignificat eccle ſiam. Uñ dixerunt milites. Nō ſcindam⁹ eaz Jo. xix. Et vno vbo ſuſurronis ſequitur aliqñ tanta diſcordia q tota vna patria deſtruet̃. De mum ſicut pacifici. qui. ſ. pacē q̃rūt ponere in ter diſcordes vocantur filij dei Math. v. qꝛ. ſ. imitant̃ dei filium q nos inimicos pacificauit pri ſuo eterno. Ita eꝯ ſuſurrones dicendi ſunt filij diaboli: q q̃rit hoīes deo inimicari. Et vt

Suſur-
ro exclu
dit a
morem
dei.

dicit beda. Qui ſocietatē ſinlitatis aliquā diſ cordie peſte cōmaculāt deū ꝓdūt. xj. q. iij. ab ijt. vñ ſūt ſicꝰ iude. ꝛ in. c. iniuſtū. dr q hoi re ligioſo. i. bono parum dꝫ eſſe inimicitias alio rum non exercere. vel non augere male loquē do. niſi eas ēt extinguere bñ loqndo ſtuduerit.

¶ Secundum malum .§. iij.

qđ generat ſuſurratio ē qꝛ tollit amicitiā hoīz ad inuicem ex quo ēt grauitas huius peccati oñdit̃ qꝛ tollit amicitiā qđ ē magnū bonum ꝛ neceſſariū i vita iſta. Uñ dr eccli. vi. Amico fi deli nulla eſt cōparatio. Eſt aūt neceſſarium hñe amicitiaz pp q̃ttuor rōes. Ueh aūt ſoli dr Eccl'e. iiij. Solus eſt q nō hꝫ amicū aliquem.

Suſur-
ratio
tollit
amici-
ciā ho-
minum

¶ Primo ratione virtutis habende.
¶ Secundo ratione vtilitatis cōmunicande.
¶ Tertio ratione vnitatis conſeruande.
¶ Quarto rōne cōis neceſſitatis ſupplende.

Quantum ad primū neceſſariū ē cuilibet hñe ɣtutem eo q virtus bonū facit hñtē ꝛ opus ei⁹ bonū reddit. Cuilibet āt neceſſariū ē eē bonuz ad ſalutem ꝯſequēdam: Sed amicitia eſt vir tus vel reducibilis ad virtutē. Et q amicitia ſit virtus moralis ꝓbat̃ ex hoc q virtus conſi ſtit in medietate q̃ ſm rōnem eſt. Sed in cōi ꝯuerſatione hoīm tā in factis q̃ in dictis opꝫ qđ quilibet ad vnumquēq ſe hēat vt decet. ꝛ hoc facit amicitia ſeu affabilitas q̃ mediū eſt i ter blāditorē ꝛ litigioſuz. Et ſic pꝫ qđ ſit ɣtus. Reducit̃ aūt ad iuſticiā. vñ ꝛ ponit̃ ps potētia lis ei⁹: qꝛ ſicut iuſticia rēddit vnicuiq eq̃le. ita amicitia cuilibet reddit ꝓportiōale. Sꝫ i hoc differt qꝛ iuſticia ꝓpe attēdit dbitū neccitatis ex aliq̃ obligatōe. ſꝫ amicitia attendit debitū hōeſtatis qđ ē magis ex pte ɣtuoſi q̃ ex pte al teri⁹. Cū eni hō ſit aial rōale ſociale. ſicē nō pōt bñ viuere in ſocietate ſine virtute. ita nec ſi i d lectatōe. Et iō ex quodā debito nāli hōeſtatis obligat̃ ad h vt alijs ꝯdelectabilr viuat. niſi pp cām aliq̃ nece ſit alios ꝯtriſtare cū. ſ. amici d fectuoſa cōmittūt: qꝛ tūc rephendēdi ſūt ſꝫ de amicitie rōnē. Qꝛ ergo ſuſurratio q̃rit amici tiā tollē ꝛ ɣtutē imittere diſcordias ꝛ litigia. iō dr puer. xxvj. Suſurrōe ſbtractio iurgia cō geſcūt. ¶ Scđo ē necariū hñe amicitiā rōe vti litatis cōicāde qđ ſic ꝓbat̃. Si illud qđ ē ex in clinatōe nāli eſt necariū. multo magis illđ qđ ē ex aſſimilatōe ſpēi: ſꝫ amicitia ſeſt ſꝫ nāz gñan tis ad genitū qđ pꝫ p bñficia q̃ ſūt ſigna ami citie nō ſolū i hoīb⁹ ſꝫ ēt in alijs aialib⁹ ꝛ vola tilib⁹ q̃ vt manifeſte appet ſtudiū lōgo tpe ad hibet ad educatōez plis. ergo maxime ē nec̃a ria amicitia illa q̃ ē hoīm ad iuicē pp ſilitudi nez nāe ſpēi. Et hoc ꝓbat̃ p locū a minori. ſ. per quodā ſignū amicitie qđ inenit̃ in eb⁹ hoibus nālr. ſ. familiaritatiſ ꝛ bēiuolētie: qꝛ ſi ad extra neos de qb⁹ min⁹ vr nālr ipendim⁹ bñficia vel

Neceſ-
ſaria eſt
homini
amici-
tia.

obſeqa q̄ ſunt amicitie ſigna.ſ. ē qñ ignoti ꝛ pe
regrini declināt a via recta eos ab errore vie
reuocam⁹.ꝛ iter rectū oñdim⁹ ꝛ dirigim⁹.ꝛ qñ
cadūt erigim⁹ eos.ad oñdēdū ꝙ ois hō ſit nā
liter amicus oi hoi ꝛ familiaris. vñ ea q̄ ſūt nā
liter bona oib⁹ ſunt neceſſaria.q̄le bonū ē amici
tia. Pʒ ēt hoc ex cōiectu ſpāli: qꝛ ſicut in alijs
aialibus eſt amicitia nālis vt apparet ꝑ ſigna
amicitie q̄ ſunt in eis. puta qꝛ aſſimilant.qꝛ cō
uerſant.qꝛ obſequūt eo ꝙ gñans: tho magnū
adhibet ad educatiōeʒ geniti. multo magis ē
amicitia nāliter iter eos q ſūt vni⁹ gentis ad-
inuicem.iq̄tū cōicant in ꝯuictu in morib⁹.in
obſeqjs. Idē pʒ ex dicto cōi. Nam amatores
hoim laudamus q̄ſi iplētes vel pficientes illō
qō ē hoi nāle.vel id ad qō nāli iclinat cōis. ſ.
amicitijs. Et hāc tollit ſuſurro. Et iō dr̄ eccl̄i.
xxviij. ois ſuſurro maledict⁹ erit. ¶ Tertio eſt

Neceſſariuʒ ē hr̄e amicitiam.

neceſſariū hr̄e amicitiam rōne pacis ꝛ vnita
tis ꝯſeruādē qō ſic pbat. Illud ē nec̄cariū hr̄e
qō maxie ē ꝯſeruatiuū ciuitatis:ꝛ cōitatis ꝛ vi-
tare eius oppoſitū.ſed inter oia amicitia ē pa
cis ꝛ cōcordie vnitatis ꝯſeruatiua.quod pʒ ex
exēplo ꝛ rōne. Exēplo qꝛ legiſlatores magis ſtu
dent ad amicitiā inter ciues ꝯſeruandam q̄
ad iuſticiam qō pʒ ex h qꝛ legiſlatores quādo
ꝗ iuſtitiam intermittunt.puta in penis iſfer-
rendis ne amicitia excludat ne diſſēſio oriat.
vñ qꝛ concordia amicitie aſſimilat.qꝛ.ſ.cōcor
diam legiſlatores maxime appetūt ꝯtētiuam
aūt ciuiū maxime repellūt q̄ſi inimicam ſalu
tis ciuitatis.iō amicitia maxie iter oia ē neceſ
ſaria.pʒ hoc idē rōe.ſ.ꝑ cōpatiōeʒ ad iuſticiā
q̄ maxime vr̄ neceſſaria cōitati vel ciuitati to
taliter arguēdo. Illud quo hito nō indigetur
altero.ſed ecōuerſo magis ē neceſſariū:ſʒ ami
citia habita q̄tū ad oēs non eēt neceſſaria iu
ſticia q̄ habita adhuc eēt amicitia q̄renda.qō
ſic declarat qꝛ ſi aliq ſunt amici in nullo indi
gēt iuſticiam ꝓpe dcā. Et rō hui⁹ eſt.qꝛ ſi ali-
q vel ēt oēs ciuitatis hoies ſunt amici oia hn̄t
q̄ſi cōia.cum amicus qlibet ſit alter ipſe non ē
aūt amicitia ad ſeipſʒ ſʒ ad ſe alterū ſed ſi ſit iu
ſticia nihilominus idigēt amicitia ad inuiceʒ
Et ideo ſi iuſticia eſt neceſſaria qō dicit Aug.
in libro de ciuita. dei cum aliter res publice
non poſſint diu ſubſiſtere.multo magis ami
citia que ſine iuſticia eſſe poteſt. Et qꝛ ſuſurra
tio tollit hoc bonum amicitie.admonet apo-
ſtolus.ij.ad Ro.xij. di. Ne forte ſuſurrationes
inflationes.ſeditiones ſint in vobis. vbi glo.
ſuſurrationes.ſ.ſeminantes diſcordiaſ. vnde
ꝯ amicitiam. ¶ Quarto hr̄e amicitiā ē nec̄a
riū rōne neceſſitatis ſupplende. Qō ſic pba
tur. Illud ē nec̄ariū hr̄e quo nec̄itati vel idigē
tie oim ſubuenit:ſʒ āt ſit ꝑ amicitiā. Qō āt per
amicitiam neceſſitati oim ſubueniat pbatur
ex ſex generib⁹ vel conditionibus hoim. qui

bus ē vtilis ꝛ nec̄aria amicitia.ē eni nec̄aria ꝛ
vtil' diuitib⁹ paupib⁹. iuuenibus.ſenib⁹.ꝛ tribu
latis.ꝛ pfectis ſeu felicib⁹. ¶ Primo qdē eni ami
citia ē vtil'ꝛ neceſſaria diuitib⁹.ꝛ h dupliciter

Amicitia eſt vtilis.

quo ad cōicatiōeʒ bonoꝝ ꝛ quo ad ꝯſeruatōeʒ
eoꝝ. Et q̄tū ad pmū ꝙ ſit neceſſaria pbat ſic.
Illud eni ſine quo null' eligit viuere et hitis ꝛ
pn̄tib⁹ oib⁹ nec̄arijs ad vitā ē ſūme nec̄ariū.ſʒ
hoc ē ſcdʒ bn̄ficiū:pcipue ꝙ diues vel pnceps
vl' potēs ipēdit alijs.qꝛ nulla ē vtilitas bonoꝝ
fortūe ſi ex his aliqs nulli bn̄faciat bn̄ficiū ſit
maxie ꝛ laudabiliſſime ad amicos ergo amici
tia quo ad cōicatiōeʒ ꝛ diſtributiōeʒ bonoꝝʒ
diuitib⁹ ē nec̄aria. ¶ Quantū ad ſcdm.ſ.ꝯſer-
uationē bonoꝝ ē nec̄aria amicitia diuitib⁹: qꝛ
bōa fortūe ſine amicis cōſuari ñ pn̄t.ꝛ qꝛ for-
tuna q̄to ē maior tāto ē min⁹ ſecura qꝛ plures
hʒ iſidiatores. Et iō qꝛ q̄to qs maior ē i bōis
exterioribus tāto ē iſtabilior niſi ꝯtineat. Sicē
ꝛ maxia arbor idiget multis fulcimētis ꝛ radi
cibus a natura patis.ꝛ ſilr amici idt ſic ſtantes
nāles ꝛ ꝯſuātes aliquē i alto ſtatu. ¶ Scdo ē
amicitia vtilis ꝛ nec̄aria paupib⁹. Illō.n. ad
qō qs ꝯfugit in i fortūijs ē maxie nec̄ariū ſed
paupes hoies ꝯfugiunt ad amicos:eo ꝙ eſti-
māt diuites eē paupratis eoꝝ refugiū ſingu-
lare. In anguſtijs eni cōparabat amic⁹ ait ſa-
lomon. Vñ ſeqtur ꝙ in oi infortūio amici ſūt
vtiles ꝛ nec̄arij. ¶ Tertio iuuenib⁹ etiaʒ ami
citia eſt nec̄aria. Hui⁹ rō ē qꝛ in iuuenib⁹ abū
dat pnitas ad peccādū pp ꝯcupiſcētiā dele-
ctationū q̄ eſt in eis ſm illō Gen̄. viij. ſenſus
eni hois ꝛ cūcta cogitatio pna ſūt ad malum
ab adoleſcētia ſua. Et eccl̄.xi. Adoleſcentia
ꝛ voluptas vana ſunt Coniungit voluptatem
adoleſcētie:qꝛ iuuentus habet multā pnitatē
ad eam. Iſta aūt vnitas ad malum ꝑ amicos
religatur ſcilicet exhortationibus.conſilijs ꝛ
reprehenſionibus:vnde prohibent a peccan-
do. ¶ Quarto amicitia eſt neceſſaria ſenibus
huius ratio eſt:qꝛ illis qui indigent reueren-
tia ꝛ carēt nāli potētia.vʒ obſeqmū famulat⁹
ſʒ ſenes ſūt hmōi. Nā ſenes pp reuerētiā q̄ eis
debet.ꝛ pp naturalē impotētiaʒ ideſt propter
debilitatem corporis ex qua deficiunt in ſuis
actionibus.ꝛ patiuntur defectus multos in-
digent amicitia ad complendum ſuas actio-
nes ꝛ ad ſubueniendum ſuis defectib⁹ ꝓpter
quod orabat ps Ne pncias me i tpe ſenectu
tis.ꝛ cū defecerit virt⁹ mea ne derelinq̄s me
dn̄e.ergo ꝛc̄.hec ariſto.viij.ethi.c.i.ꝛ.b.tho.
ꝛ alber.ī.illo loco iſcrip. ¶ Quinto amicitia
eſt vtilis ꝛ neceſſaria tribulatis eo ꝙ illi q ſūt
in triſtitia alleuiatiōem quādā ſentiūt ex pre
ſentia amicoꝝ cōdolētiū eis. Et pn̄tia enim
amici magnitudo vl' grauedo triſtitie alleuia
tur qō pbat ꝑ ſilitudinē. Sicē.n.pōd⁹ q̄ue qō
ſol⁹ vn⁹ portat,alleuiat ex ſocietate alti⁹.ſecū

cū collationem. ad clementiam vero miſeriaʒ
diminuere per penarum diminutionē. ita dif
fert immiſericordia a crudelitate. quia p im-
miſericordiā nō ſubuenit qs miſerie primi dā
do bñficiū cum debet: p crudelitatē adauget
miſeriā pene vltra debitū rationis. Tñ ppter
ſimilitudinē rationis. harum virtutum ſcʒ cle
mentie ꝛ miſericordie qꝛ vtraqꝫ refugit ꝛ ab-
horret miſeriam alienam: ſumit̄ vna p altera.
Et ſic etiā vicia eiꝰ ꝯria ſ. imiſericordia ꝛ cru
delitas ſumitur ſepe vnuʒ p alio. ¶ Differt eti
am pprie ſumendo crudelitas a feritate. Naʒ
nomen ſeuitie ꝛ feritatis a ſimilitudine ferarū
accipitur que etiā ſeue dicunt̄. Hmōi eniʒ ani
malia nocent hominibꝰ vt ex eoꝝ corporibꝰ pa
ſcant̄. nō ex aliq̄ iuſticie cā cuiꝰ ꝯſideratio ad
ſolam rōnē ptinet. Et ideo pprie loquēdo feri
tas vel ſeuitia dr̄ ſm qꝺ aliqs in penis inferē-
dis nō ꝯſiderat aliquā culpā eius q punit̄ ſed
ſolū hoc qꝺ delectat̄ i cruciatu hoīuʒ. ꝛ ſic cō
tinet̄ ſub vicio beſtialitatis. Nā talis paſſio nō
nō eſt hūana ſʒ beſtialis. pueniēs vel ex mala
ꝯſuetudine. vl̄ ex corruptiōe nature ſicut ꝛ alie
beſtiales affectiōes. Sʒ crudelitas attēdit cul
pā in eo q punit̄: ſʒ excedit modū in puniendo
Et iō crudelitaſ differt a ſeuicia ſeu feritate.
ſicut malicia humana a beſtialitate. vt dr̄ in
vi. ethic̄. Et ſic crudelitas que eſt malicia hu-
mana opponit̄ clemētie que eſt virtus hūana.
ita ſeuicia ſeu feritas que eſt paſſio beſtialiſ op
ponitur virtuti quā philoſophus eroycam ſeu
dominicaʒ vocat. ꝛ ſcd̄m nos ptinere videtur
ad dona ſpiritusſancti. videlicet ad donū pie-
tatis. hic aūt ſumitur crudelitas large. ¶ Se
uerus autem ſcd̄m Iſidorū in libro ethimolo
gia p dr̄ quaſi ſeuuſ ꝛ verus. qꝛ ſine pietate te-
net iuſticiā in puniēdo. ꝛ ſm Tho. Non tñ ſim
pliciter ſeuerus dr̄ ſeuus. qꝛ ſeuicia importat
viciū. ſeueritas aūt virtuteʒ. Sed dr̄ ſeuus cir
ca veritatem ppter aliquā ſilitudinē ad ſeuiciā
que nō diminuit penas. ſʒ hoc agit ſeuerus cū
rōne. ſ. vt non recedat a veritate iudicij. ¶ De
crudelitate ppl̄i iudaici erga xp̄m ait ps. Non
eſt recordatꝰ facere miſicordiā. ſʒ pſecutꝰ eſt ho
minē ꝛ mendicū ꝛ inopē. ſ. xp̄m. Sup quē ver-
ſuʒ Caſſiodo. ait. Perſequi hoīem facit aut di
uitiaruʒ ambitꝰ aut ſuperbie odioſa iactantia.
Pauperem vero ꝛ mendicū inſequi ſola crudeli
tas facit. cuiꝰ nec honor querit̄ nec abūdan
tia facultatis ambitur. hec ille. Debet autem
euitari crudelitaſ. quia deo ꝛ hominibꝰ diſpli
cet. ꝛ deus maxime laudatur ex clementia ꝛ
miſericordia. ꝛ debet imitari.
¶ Ut circa ſubditos non exerceatur.
¶ Ut circa propinquos non habeatur.
¶ Ut circa afflictos non exhibeatur.

¶ Quantum ad primum .§. j.

Sicut miſericordia ꝛ clemētia reddūt recto-
rem amabilē ſubditis. qꝺ vtile ꝛ neceſſariuʒ
eſt. ita inhumanitas ꝛ crudelitas reddūt eum
exoſuʒ. Vñ puer. xx. dr̄. Miſericordia ꝛ veritas
cuſtodiūt regē. ꝛ clemētia firmatur thronus
eius. Et eccl's. vij. c. dr̄. Noli eſſe nimis iuſtuſ.
eſt qui perit in iuſticia ſua. Dr̄ nimis iuſtus q
eſt nimis ſeuerus in corrigēdo. crudelis in pu
niēdo. In archa aūt domini fuit nō ſolum vir
ga aaron ſed māna ſuauiſſimū ad ſignificādū
q in mēte preſidētis qui figurat̄ p archam dñi
in qua lex dñi dʒ ꝯtineri. nō ſolū diſtrictionis
ꝛ rigoris iuſticie dʒ ſeruari. ſed ꝛ māna miſeri
cordie ꝛ clementie vitādo crudelitatē. Quod
docet Greg. in. xxxj. moraliuʒ. ſic dicēs. Sit
rigor. ſ. in rectore ſed nō exaſperās ſit ʒelus. ſʒ
nō imoderate ſeuiēs ſit pietas ſʒ ñ plus q̄ expe
dit parcens. ſic bonus ille ſamaritanus. in vul
neribꝰ ſauciati ad curandū eū imiſit oleū ꝛ vi-
nū. nō ſolum mortificatiuū. ſed ꝛ oleum leni-
tiuum. vt habet̄ Luce. x. Et ex hoc ſequit̄ me-
lius emendatio criminū. Vñ dicit Leo papa.
Leniter caſtigatꝰ reuerentiā exhibet caſtiganti.
Aſperitas aūt nimie increpationiſ nec corre-
ptionē recipit nec ſalutem. diſ. xlv. cum beūs.
Sed vt dicit ſalomon. puer. xij. Uiſcera im-
piorum crudelis. Nō enim habēt miſericordi
am ꝛ cōpaſſionē humane ꝯditioni. Hiere. vi.
Crudelis eſt nō miſerebit̄. Uerū vt dr̄ Iaco.
ij. Iudiciū. ſ. dānationis. ꝛ ſeuere punitionis
ſine miſericordia fiet illi qui nō fecit miſericor
diā. ſicut pʒ i Adonibezech rege. Nā captꝰ a
filijs iſrl̄ fuerāt ei amputate ſūmitates manu
um ꝛ pedū. ꝛ vinculatꝰ ductꝰ eſt hierl̄m. qui di-
xit. Septuaginta reges erāt quibꝰ amputatis
ſummitatibꝰ manuū ꝛ pedum a me comede-
bant reliquias ciboꝝ que cadebant de menſa
mea. Sicut feci ita reddidit mihi dñſ. Iudi.
j. Sicut ergo fuit crudelis alijs. ita ꝛ ipſe exp
tus eſt crudelitatē. Cyrus rex q fuit valde cru
delis delectabilr̄ fundēs hūanū ſanguinē cū
fuiſſet captus a regina dānari cuius filiū ille
occiderat. fecit ei caput amputari ꝛ in vtrem
ſanguinis imergi dicēs. Sanguinē ſitiſti. ſan
guinem bibe. ideſt ſicut fuiſti alijs crudeliſ ita
ꝛ erga te exercebit̄ crudelitas. vt nō parcatur
tibi ppter regiā dignitatē. vt fieri ſolet. ¶ Si-
cut aūt rector dʒ cauere ſibi a crudelitate ꝛ fe
ritate in factis erga ſubditos. ita etiam in ver
bis nō dʒ eſſe aſper ꝛ durus nimis. Nam dicit̄
pūerbio. xv. Sermo durus excitat furorem.
Quoꝺ verificatum eſt in filio eius roboā in pri
cipio regni ſui. Naʒ cū populus iſrael rogaret
vt minueret ei grauē expenſaꝝ ꝛ exactionum
que fuerant impoſite a patre ex cōſilio iuuenū
reſpōdit dure pplo. dicens. Minimus digituſ
meus groſſior eſt dorſo patris mei. Pater me
us impoſuit ſuper vos iugum graue. ego autē

Marginal notes: Immiſericordia. — Seuitia feritas. — Seueritas. — Crudelitas facit odioſum. — Rector non ſit crudelis. — Subditis non ſit aſper.

ſupaddã.pater meus cecidit vos flagellis ego
aūt cedam vos ſcorpiōib⁹.iij.Reg.xij.Et qua
duricia ⁊ crudelitate ſermonis.populus receſ
ſit a dn̄o ⁊ obedientia. Inſup ⁊ Aman agagi
tes q̄ȝ fuit ita crudelis.qḋ pp̄ter odiū ⁊ inuidi
am ad honorē mardochei doloſe impetraue-
rat liſas a rege aſſuero.q̄ oē genus iudeoꝝ vbi
cūq̄ inuenirenſ certa die expreſſa in liſis debe
rēt occidi.de cuius crudelitate heſter dixit re
gi aſſuero.hmōi crudelitas redūdat in regeȝ.
Heſter.iiij.Et ipſe aſſuerus de eo ſcripſit amā
genere ⁊ mente macedo a pſarū ſanguie alie-
nus:pietatē noſtrā ſua crudelitate cōmaculāc
pegrinus ſuſceptus eſt a nobis.Heſter.v.Tā
dem crudelitas redūdauit in caput ſuū.Naȝ
ad ſupplicatiōem regine heſter reuocate ſunt
liſe ⁊ in ꝯtrium mutate ordinatione facta q̄ om
nes inimici iudeoꝝ qui illa die cupiebāt ⁊ in-
tendebāt occidere eos.ipſi occiderenſ.Ipſe
aman ex p̄cepto regis ſuſpenſus in cruce alta.
l.cubitis quā parauerat mardocheo.Heſter.vij.

Exemplum. Narrat etiā Greg.in.iiij.dialogoꝝ q̄ qdeȝ mi
les ex mortuis reuiuiſcēs rome retulit multa
que vidit in alia vita.⁊ inter cetera:q̄ viderat
quendā noīe petrum.q̄ officialis fuerat in cu-
ria romana in fluuio fetēti in loco penali p̄ſſo
magno pondere ferri.⁊ dictum fuit ei q̄ idcir
co illā penā patiebaſ.q̄ȝ cū ex officio hēet facē
aliquā punitionē.nō obediētia iniūcti officij
ſed magis crudelitas ad puniendū illū trahe
bat.

Confeſſores ne ſint crudeles. ❡ Cōfeſſores quoq̄ ⁊ ꝯſulentes in foro cō
ſciētie in imponēdis penitentijs.vel in allocu
tiōe ad penitētes debent etiā cauere a crude-
litate ⁊ duricia ſermonis niſi cū expedit rōne
obdurationis holum q̄ñ dulcib⁹ monitis non
mouenſ vt fecit ſtephanus ꝓthomartyr dicēs
iudeis ꝯ quos diſputabat.Duracerulce ⁊ incir
cūciſi cordib⁹ ⁊ aurib⁹.vos ſpūſancto ſemp re-
ſtitiſtis.Actu.vi. Primū docet Criſoſto.di-
cens.Si erramus modicam penitentiā impo
nentes.nōne melius eſt pp̄ter miſericordiam
reddere rationē quā pp̄ter crudelitatem.Ubi
paterfamilias largus eſt:diſpenſator nō vȝ eſ
ſe tenax.Si deus benignus.vt quid ſacerdos
eius vult videri auſterus.xxv.q.vij.alligant.
Et greg.dicit diſ.l.conſiderandum.q̄ idcir-
co p̄miſit deus petrum negare xp̄m.vt in ſua
culpa diſceret qualiter alijs miſereri deberet.
Debent etiam vt conſeruent bonam famam ⁊
conſcientiaȝ cauere a nimia familiaritate cū
mulieribus.Unde auguſtinus.Qui fidens cō
ſcientie ſue negligit famam ſuam nimis cru-
delis eſt.xij.queſti.j.Nolo.

Crudelitas erga parentes. ❡ Secundo exercetur cru- .§.ij.
delitas p̄maxime erga parentes dum eis nō
ſubuenitur . vel quod peius eſt affliguntur.
Unde dr̄ prouerb.xi.Qui crudelis eſt etiā pro
pinquos abijcit . Sicut ad virtutem pietatis
p̄cipue pertinet erga p̄pinquos obſequioſū
eſſe ⁊ ſubuenire ita p̄ vitium crudelitatis de-
negantur obſequia ⁊ adiutoria debita vel irro
ganſ ſupplicia.qḋ etiā eſt ꝯ naturalem inſtin
ctum.Et ideo ap̄ls.dicit.j.ad Thimo.v.Si
quis ſuoꝝ ⁊ maxie domeſticoꝝ.i. p̄piquoꝝ cu
rām nō hȝ.ſ.ſ.puidēdo fidē negauit.id ē fidelitatē
ſeu ius naturale.⁊ eſt infideli deterior.Et cō
muniter tales male fortunanſ etiā in hoc ſe-
culo ſicut pȝ in Abſalone qui fuit ita crudelis
vt nō ſolum occideret fratrē ſuuȝ amō ſȝ ⁊ pa-
trem ſuum pijſſimū dauid de regno expulit ⁊
queſiuit occidere.Qui demū fugiēs de p̄lio:
eius exercitu debellato tranſiēs equeſter ſubt
vnā quercū remanſit ſuſpēſus p̄ capillos capi
tis in ea.⁊ a Ioab lanceis trāſfixus eſt.ij.Reg.
xviij.Nero impator quo nemo crudelior ma-
trem p̄priam occidi fecit.vt ex curioſitate vi-
deret quō ſteterat in ventre matris.qui demū
ſeipm ab impio expulſus occidit.❡ Sȝ ſi ma-
gna crudelitas iudicareſ a cunctis cū quis vi
deret patrē vel matrem vel fratrem vel alium
ꝯſanguineū in maximis penis ꝯtineri.nec in
vllo ſe poſſe iuuare ⁊ cū poſſet multipliciter cō
ſolari ⁊ refrigerare negligeret.quanto maior
crudelitas eſt p̄piquos ſuos qui ſibi bona ſua

Crudelitas erga animas. et quoꝝ acq̄ſitione indebita vel anima affe-
ctione ſciunt vel ſcire poſſunt ⁊ veriſilr credūt
eſſe in penis purgatorij que maxime ſunt ſuper
omnes vite preſentis.⁊ non iuuant eos oratio
nibus.elemoſynis miſſis ⁊ alijs pijs ſuffragijs
⁊ q̄ꝯ peiꝰ ē legata p̄ ſe fcā non ſoluunt.Unde
illi non percipientes ſuffragium permanēt in
illis penis.clamātes illud Iob.xix.Miſeremi
ni mei miſeremini mei.ſaltem vos amici mei.
quare perſequimini me ſicut deus.Unde ta-
les vt necatores animarum mandantur ex-
cōmunicari propter talem crudelitatem.xiij.
q.ij.qui oblationes.

Exemplum. ❡ Et de quodaȝ milite le
giſ q̄ cuȝ dimiſiſſet cognato ſuo q̄ in caſu quo
moreretur in bello contra infideles ad quod
ibat ſuum quendam equū venditum in elemo
ſynā largiretur.⁊ in illo bello occiſo:cognatꝰ
auaricia ductꝰ non executus eſt iniunctū.ſed
ſibi retinuit.ſȝ in capite octo dieꝝ a morte ap
parens ille miles ſibi dixit. Quare non feciſti
quod impoſui tibi:feciſti me manere in penis
vſq̄ nunc.ſed impunitus non euades . Nam
ego hodie ad celum purgatus aſcendo.tu ve-
ro hodie ad inferna deſcendes.qui ſubito mor
tuus ⁊ damnatus eſt ſoluȝ in hoc licet vti cru
delitate ad parentes:quando ſcȝ quis vocatur
per inſpirationem ad ſeruiendum deo per con
temptum mundi ⁊ religionis ingreſſuȝ.vt pro
pter afflictionē eoꝝ hoc nō pretermittat.Naȝ
vt dicit Hiero.Summū genus pietatis eſt in hoc
eē crudelē.❡ Maximā crudelitatē exercuit po

pulus iudeoꝝ ꝯtra xp̄m in ſua paſſiōe. Vn̄ cō
querit̄ de ipſo ſup hoc ꝑ Hieremiā Tren̄. iiij.
Crude- dicēſ. Filia populi mei crudeliſ quaſi ſtructio
litas iu- in deſerto dedit vocem ſuam cōtra me. Filia
deorū dicitur ſynagoga ꝑ creationem ⁊ ſpūalē curā
erga quam de ea habebat deus. Populi mei ideſt
xp̄m. que ſynagoga eſt populus meus quaſi ſtrutio
qui ferrum crudum comedit. ⁊ de filijs ſuis
non curat. ſtridet fortiter. ſic populus iudeoꝝ
crudelis clamando ꝯ xp̄m. Et cum pylatus fe
ciſſet eum crudeliter flagellari. vt .ſ. hoc viſo
crudelitas eorum ceſſaret. magis ac magis
clamabant. Crucifige eum crucifige euꝫ. Vn̄
⁊ ps. loquens in perſona xp̄i ad patrem expri-
mit illorum crudelitatem per varias ſimilitu
dines dicens. Erue a framea deus animam
meam. i. vitā. Et eſt oratio ſm̄ partem ſenſiti-
uam. Framea eſt ſpata q̄ cito incidit ⁊ tollit
vitam. ⁊ ideo multuꝫ eſt horrori ex velocitate
mortis quam inducit. Sic ⁊ ipſi iudei multa
egerūt ad accelerādū mortē eius. Nā dabāt
ei bibere vinum myrratū ſeu acetoſū ⁊ ſymeo
nem angariauerunt ad portandum crucē. ne
fieret mora ⁊ latus eius tranſfixerūt. Et ideo
de manu canis vnicam meam. ideſt vitam
ſupple erue. Canis auide rodit. vnde notatur
auidas iudeorum ad mortē xp̄i. Nā ⁊ ꝗrebāt
eū cape nō i feſto ne a turbiſ defenderet ⁊ bar
rabam dimitti petierunt ⁊ pylati volenti euꝫ
dimittere dixerunt. Si hūc dimittis non es
amicus ceſaris. Salua me ex ore leonis qđ ē
animal ferum ⁊ cū rugitu inſilit ad deuoran
dum vſq ad oſſa. Et iudei cū magniſ clamori
bus poſtulabant vt crucifiget: ⁊ vſq ad oſſiuꝫ
fractionē affixerūt occidētes. Et a cornibus
vnicorniuꝫ humilitatē meā. Unicornis ē ani
mal ferox ⁊ indomitū. qui habet cornu duriſ-
ſimum in fronte. quo animalia tranſfodit ⁊ oc
cidit. ⁊ ſic duritiam ⁊ obſtinationem iudeoruꝫ
ſignat in mortem xp̄i: quia a nullo potuerūt
flecti a crudelitate eoꝝ. Sꝫ de ſua crudelita-
te pūiti ſūt crudelr̄. Naꝫ exterminium terribi
le ſecutum eſt de genere illo deſtructa ciuita
tate ⁊ multis millibus hominum mortuis fa-
me et bello. reſidui venditi, diſperſi ſunt per
orbem.

Tertio crudelitas .§. iij.

exercetur ad afflictos cum ſcilicet quis non
afflictiſ compatitur eis ⁊ ſubleuat. ſed potius inſultat
non ad- vel afflictionem addit. Sicut cum phacee fi
dat affli lius romelie rex iſrael occidiſſet de iuda cen
ctio. tum viginti milia in die vna tempore achas
regis iuda: omnes viros bellatores propter
peccata eorum: inſuper ducenta milia mulie
rum puerorum ⁊ puellarum ceperunt filij iſra
el de fratribus ſuis. ſ. de iuda infinitā predaꝫ
⁊ adduxerunt in ſamariā volētes eos ſubijce-
re ſeruituti ex magna crudelitate. vnde phe-
ta quidā reprehendit eos ex pte dei dicens.
Ecce irat᷒ dn̄ſ ꝯtra iudaꝫ ꝓpter peccata eorū
tradidit eos in man᷒ vr̄as. Occidiſtiſ illos at
trociter ita vt in celū ꝑtigeret crudelitas vr̄a.
Inſup filios iuda vultis vobis ſubijcere i ſer
uos ⁊ ācillas. Peccaſtis eni ſup h̄ dn̄o a deo
vr̄o. Sed audite ꝯſiliū meū. Reducite capti-
uos quos adduxiſtis ⁊c̄. quod ⁊ fecerūt reſocil
lātes eos ⁊ dimittētes redire i terram ſuaꝫ. ij.
Paral. xxviij. Et Greg. dicit q̄ nō debet a no
bis flagellatis addi afflictio. ne nos culpe qđ
abſit offenſa reſpiciat. vij. q. j. Cū pcuſſio. Pre
terea prohibuit dominus in veteri lege filios
iſrael comedere ſanguinē animaliū in figuraꝫ
vt auertēt eos a crudelitate horrenda effuſio
nis ſanguis humani. Eadē rōne ꝓhibuit eos
comedere aīalia ſuffocata vel ſtrangulata. qꝛ
in tali morte multū affligunt aīalia ꝓhibuit
eni in ꝑticulari comedere griſum. qđ animal
eſt infeſtū hoīb᷒ ⁊ equis in deteſtationē crude
litatis potentum erga ſubditos. Prohibuit ⁊
edere vulturē. quod aīal inſequit̄ exercitū bel-
lantiū vt de cadauerib᷒ mortuoꝝ paſcat̄. ⁊ ſi-
gnificet crudelitatē eoꝝ q ꝓcurāt bella ⁊ ſedi
tiones vt inde lucrent̄. In nullo eni generi ho
minum repit̄ tanta crudelitas ſicut in partia-
libus adeo vt nō ſolū crudeliter occidāt. ſꝫ ēt
occiſum minutatim in fruſta diſcerpant. ⁊ ali
qñ comedant quo nil crudeli᷒. ¶ Prohibuit
etiā dn̄s coquere hedū i lacte matris vel auē
cape cū pullis. ad inducendū illū pplm̄ ad pie
tatē ⁊ vt auidū ad crudelitatē. dum eſſent aſ-
ſueti ad hmōi etiaꝫ circa aīalia bruta. vt dic̄
b. Tho. p̄ia ſcd̄e. q. c. Dicit etiā hiero. q̄ acce
piſſe paupib᷒ erogandū ⁊ eſurientib᷒ plurimis
illud reſeruare: oim̄ ꝑdonum vincit crudelita
tē. xij. q. ij. Gl̄ia. Qn̄. ſ. quis ꝗrit ſmittere cari- Punire
ſtiam emens vel retinens victualia nō ſibi ne crimia
ceſſaria. ¶ Sciendū tn̄ q̄ licet videat̄ multis n̄ ē cru-
crudelitas pūire reos ad mortē ⁊ grauiter pu delitas
nire crimina. nō tamen crudelitas. ſed iuſti-
tia; ⁊ charitas eſt. Vn̄ Hiero. ſup Eſa. Non eſt
crudelis qui crudeles iugulat. ſꝫ crudelis pa
tientibus eſſe videt̄. Nā latro ſuſpēſus patibu
lo crudelē iudicē putat. xxiij. q. v. nō eſt. Hinc
⁊ Aug. Quid crudele moyſes mādauit aut fe
cit cū cōmiſſū ſibi pplm̄ ſcēe zelans viuo ⁊ vni
deo vero ſubditum eē cupiēs: poſtq̄ cognouit
ad fabricandū idolū deſluxiſſe ⁊ colendum i
paucos vindicās gladio. ⁊ in ꝑſenti ſalubriter
terruit. ⁊ diſciplinā in poſterū ſanxit. Nā cuꝫ
nulla crudelitate ſed magna dilectiōe feciſſe
qđ fecit quis non in eius verbis agnoſcit orā
tis pro peccatis eorum ⁊ dicentis. Aut dimit
te pplo hoc peccatum: aut ſi nō dimittis dele
me de libro vite. Sic apl̄s nō crudelr̄ ſed ami
cabilr̄ tradidit hoiem ſathani in interitū car-

nis vt ſpũs ſaluus ſit.xxiij.q.v.c.q.iiij.c. Ipſa pietas. Idẽ ait.v.q.v. Nõ omnis.c.nõ oſculatur. Moleſt⁹ eſt mendicus furẽti frenetico.c pater indiſciplinato filio. ille ligando. iſte cedendo. ſed ambo diligendo. Si autẽ illos negligant.c pire pmittant iſta potius mãſuetudo crudelitas eſt. Et Aug. dicit in regula de occultante peccatum alteri⁹ qḋ debet manifeſtare p ſilitudinẽ occulti morbi corpalis. Nã ſi frater tu⁹ vulnus habet in corpe qḋ velit occultare dũ timet ſecari, Nõne crudeliẽ a te ſileretur c miſericorditer indicaretẽ.

¶ Capl'm. vij. de blaſphemia.

Blaſphemia dei.

Blaſphemia dei quia videtur procedere ex odio ad deũ. ideo de ipſa hic agendum. ¶ Poteſt aũt ſic deſcribi ex vbis Amb. q̃ eſt vitiũ quo attribuit. deo qḋ ei nõ ꝯuenit. vel remouetur ab eo qḋ ei ꝯuenit. vt ſi dicat de eo aliqd importãs defectũ. puta qḋ nõ ſit iuſtus. vl qḋ non ſit oipotens c huiuſmodi. Eſt aũt ꝯtra actũ fidei qui eſt ꝯfeſſio credendorum. Vñ ad infidelitatẽ ptinere videẽ. quod ex verbis apoſtoli elici pt. dicentis d ſe.j. Thimo.j. pri⁹ fui blaſphem⁹ c pſecutor. Et ſubdit. Ignorãs feci i incredulitate mea. ¶ Pro hui⁹ declaratione ſciendũ ẽ. b. T ho. ſe. ſe. q. xiij. ar. j. Qḋ nomen blaſphemie importare videẽ quandã derogationẽ excellẽtis bonitatis c pcipue diuie. Deus aũt vt dicit diony. eſt ipſa eſſentia bonitatis. Vñ quicqd deo ꝯuenit ptinet ad bonitatem ipſius. c qcqd ad ipm nõ ptinet. longe eſt a ratione pfecte bonitatis que eſt eius eẽntia. ¶ Quicũq ergo vel negãt aliqd de eo qḋ ei ꝯuenit. vel aſſerit de eo qḋ ei nõ ꝯuenit. derogat bonitati diuie. Qḋ põt ꝯtingere dupl'r. Uno modo ẽm ſolã opinionẽ intellect⁹. Alio mõ ꝯiuncta quadã affectus deteſtatiõe. ſicut ecõtrario fides dei pficiẽ p dilectionem ipſi⁹. Hmõi aũt derogatio diuine bonitatis vel ẽ intellectũ tm. vel etiã ẽm affectũ. ſi ꝯſiſtãt in corde tm: erit blaſphemia cordis. ſi exterius pcedat p locutionem. erit blaſphemia oris. Et ẽm hoc blaſphemia ꝯfeſſioni oppõiẽ. Qḋ aũt aliqui dicũt qḋ ſũt tres ſpecies blaſphemie. Prima cũ deo attribuiẽ qḋ ei nõ ꝯuenit. Secũda cũ a deo remoueẽ qḋ ei ꝯuenit, Tertia cũ attribuit creature qḋ ẽ ppriũ dei. ẽ Tho. vbi. ẽ. non ppriẽ loquẽdo iſte ſũt diuerſe ſpẽs blaſphemie. q: attribuere deo qḋ ei non conuenit vel negare ſeu remouere ab eo qḋ ei conuenit: non differunt niſi ẽm negationem c affirmationem q̃ diuerſitas habit⁹ ſpẽs nõ diſtingit. Qḋ aũt id qḋ eſt dei attribuitur creature: ad id ptinere videẽ qḋ attribuitur ei qḋ ipſi non conuenit. Quicqd eni eſt dei ppriũ eſt deuſ. Attribuere ergo creature qḋ eſt d ei

deroga tur deo dupliciter.

Cõuiti ꝯ deo inſerẽs.

propriũ: eſt ẽ deũ facere idẽ creature. ¶ Itẽ ſciendũ q ille qui loquiẽ ꝯtra deum ꝯuitium inferre intendẽs. vt cũ dicit ſit maledict⁹ de⁹ c hmõi. derogat diuine bonitati non ſolum ẽ veritatem intelle. tus. ſed ẽt ẽm prauitatem voluntatis deteſtãtis c impedictis p poſſe diuinum honorem qḋ eſt pfecta blaſphemia. Et ſicut laudaẽ deus in ſanctis inquantũ laudãtur opera eius que facit p ſctõs. ita ẽt blaſphematur in ſctis inquantũ blaſphemia q̃ fit ſanctis redũdat in deum. ¶ Eſt aũt blaſphemia pctm mortale. ẽm Tho. vbi ſupra. arti. ij. Ex eo qḋ repugnat c ꝯtriatur charitati dei. q: per hoc derogaẽ diuie bõitati. Vñ c leuitẽ. xxiiij. dẽ. Quicũq blaſphemauerit nomẽ dñi morte moriatur. Sed pena mortis non infligiẽ niſi p mortali. Et eſt contra primũ vel ſcõm precepti decalogi. Uerum eſt tñ ẽm Tho. q cũ q̃s ex ſubita paſſione prumpit in verba blaſphemia nõ aduertens hoc qḋ dicit eſſe blaſphemiam: vt q: nõ ꝯſiderat ſignificatione verbo᷑ non eſſe tunc peccatum mortale. Sed ſi aduertaẽ hoc eſſe blaſphemiã ꝯſiderans ſignificata verbo᷑ ex eo q̃ ex ſubito ipetu ire hoc faciat. vel ex praua ꝯſuetudine non pp ẽ excuſatur a mortali q̃uis cito doleat de cõmiſſo. ſicut nec excuſaẽ ab homicidij reatu qui ex ſubita ira pcutit proximũ. ¶ Et eſt iſtud grauiſſimum pctm. Et rõ eſt ẽm Tho. vbi. ẽ. arti. iij. q: blaſphemia opponiẽ ꝯfeſſioni fidei c ſic habet grauitatem infidelitatis. c aggrauaẽ ſi ſuperueniat deteſtatio voluntatis. c adhuc magis ſi prumpat in verba. ſicut laus fidei augetur p confeſſionem c dilectionem. Vñ cum infidelitas ſit maximũ pctm ẽm genus ſuũ. ita ẽt blaſphemia. Vñ c glo. Eſa. xviij. dicit q̃ oẽ peccatũ blaſphemie cõparatũ leuius eſt. c q̃tum quidem ad obiecta pcti grauius eſt q̃ homicidium: q: blaſphemia ẽ directe cõtra deũ homicidiũ cõtra proximũ. Quantum vo ad affectum nocumẽti ppõderat homicidiũ blaſphemie q: plus nocet. In grauitatem autem pcti magis attendiẽ intentio voluntatis quer ſe q̃ videtur eſſe maior in blaſphemia. cum intẽdat nocumentũ honoris diuini q̃ in homicidio. De blaſphemia q̃ alio modo di. maledictio. vt cũ di maledictus ſit deus c hmõi. hẽ ẽ. in. c. de maledicis. in ti. de ira.

Prouidentia dei blaſphema in.

Blaſphemia dei mortale.

¶ De blaſphemia poteſt .ẽ. j.

exponi illud pſalmi. Nolite extollere in altũ cornu veſtrum. ſ. ſupbiendo. Nolite loqui aduerſus deum iniquitatem. ſ. blaſphemãdo: q: ſ. deus ꝯſtringit cornua ſupbie c puñt blaſphemos. Blaſphemaẽ aũt deus multipliciter nõ ſolum ab infidelibus. ſed etiã a pplo qui dẽ fidelis. c frequenter. De quo ipſe cõqueriẽ Eſa. lij. Et iugiter nomen meum blaſphematur

⁊ hoc multipliciter.
¶ Primo blaſphemant aliq̄ dei ꝓuidentiaꝫ.
¶ Scdo blaſphemant aliq̄ dei potentiam.
¶ Tertio balſphemāt aliqui dei iuſtitiam.

¶ Quantum ad primum .§.ij.

Blaſphemant aliqui dei prouidentiam q̄ di-
cunt deū nō hēe prouidentiam de reb' ſeu ac
tibus hūanis. ſed oīa euenire hoībus a fortu-
na ⁊ caſu in quoꝝ pſona dicit Job. Circa orbē
celi perambulat. nſa aūt non conſiderat. Unde
lib. iij. de falſa ſapia de Epicuro pho ſic ait.
Uidebat epycurus bonis ſemp aduerſa acci-
dere. paupertates. labores: exilia: caroꝝ amiſ
ſiones: malos cōtra bonos eſſe: augeri poten-
tia: honoribus affici: videbat innocentiā mi-
nus tutam: ſcelera impune cōmitti. videbat ſi
ne delectu morum ſine ordine ac diſcrimie an
norum ſeuire mortē: ꝫ alios ad ſenectutē ꝑue
nire. alios infantes rapi: alios robuſtos interi-
re. alios in adoleſcentie flore in maturis ānis
extingui in bellis meliores potius vinci ⁊ pe-
rire. maxime autem cōmouebat hoīes in pri-
mis religioſos grauioribus affici malis: his q̄
oīno deum negligerent aut nō pie colerēt vel
minora mala ⁊ incōmoda euenire vel nulla.
Et ſubdit. Cū hec cogitaret epycurus earum
reruꝫ velut malitia indutus. Sic eni cauſaꝫ
rationēq; videbat ignoranti. eſtimauit nullaꝫ
eſſe prouidentiam. nullāq; dei iuſticiaꝫ. Hec
ille. Sic ⁊ ſeneca in tragedijs poſtq̄ cōmēdat
deuꝫ de regimine ⁊ gubernatiōe vniuerſi ⁊ or
dine reꝝ aliaꝝ: ꝯquerit q̄ de rebus hūanis nō
vi curare dicens. Cur ideꝫ. ſ. deus qui tāta re
gis ſub quo vaſti pōdera mundi. librata ſuos
ducunt orbes hoim minime ades ſecurus nō
ſollicitus prodeſſe bonis nocuiſſe malis. Res
humanas ordine nullo fortuna regit. ſper-
gitq; manu. munera ceca. Peiora fouēs. Uin
cit ſctōs dira libido. Fraus ſublimi regnat in
aula. tradere turpis faſces. Ppls gaudat. eo-
dem colit. atq; odit. triſtis vtus. ꝑuerſa tulit
pmia recti. caſtos ſequit mala voluptas. vitio
q; potēs regnat adulter. Unde ⁊ Boetius in
primo de philoſophica conſolatōe in perſona
horum ait. O ſtelliferi conditor orbis. qui per
petuo nixus ſolio, rapido celum turbine vīaꝫ
⁊c. Et infra. Oia certo fine gubernas. Solos
hoim reſpuis actus. Merito rector cohibere
mō. Nā cur tantas lubrica verſat fortūa vices
Premit inſonteꝫ debita ſceleri noxia pena. ac
ꝑuerſi reſident celſo more ſolio. Sctā calcant
iniuſta vice colla nocentes. Latet obſcuriꝫ cō
dita virtus clara tenebris. Iuſtuſq; tulit cri-
men iniqui. Nil periuria. nil nocet ipſis. Fra'
mendacij cōpta dolore. ⁊c. Sed pōt ipſe dice
re quotidie qđ ſemel incarnatus ait iudeis.
Quis de vobis arguet me de pctō. Job. xiij.
.ſ. ignorantie vel imprudentie aut iniuſticie.
certe nullus. ¶ Et qđ non poſſumus deum in
culpare de aliquo vel arguere. ſed oīa q̄ facit
bonis ⁊ malis bñ facit. tribus rōnis pōt oſten
di ſm Ioānem dñici in ſermone.
¶ Primo pp diuini operis ꝓfunditatem.
¶ Scdo pp noſtre mentis tortuoſitatem.
¶ Tertio propter dei ſummam rectitudinem
⁊ claritatem.

¶ Primo etenīꝫ dico q̄ non poſſum' deū ar-
guere pp ſuoꝝ operū ꝓfunditatē. Sunt enim
opa dei tam alta tā ꝓfunda quod non poſſu-
mus p nos inueſtigare. Et non ſolaꝫ alta ſua
opera non poſſumus comprehendere: ſed nec
minima ⁊ vilia valēt a nobis pfecte cognoſci.
Unde quare granum milij ſit rotunduꝫ ⁊ gra
num ordei oblongum oēs mūdi ſapientes ne
ſcirent dicere. Et ſilr quare granū frumēti ſit
ſciſſum ex vna pte ⁊ ex alia nō: nullus ſapiens
poſſet ſufficienter rōnem aſſignare. ⁊ ſic circa
quālibet ꝑuam rē poſſent infinite moueri que
ſtiōes q̄s neſcires explicare tanta abyſſum ſa-
pientie poſuit deus in iſtis ſuis creaturis. Si
ergo in iſtis creaturis inferioribus ⁊ magis vi
libus eſt tāta profunditas quāto magis alie
res alte ⁊ ꝓfunde. Quō ergo tu viliſſima crea
tura pſumis rephēdere deū. q̄re iſtū fecit xpia
num: illū iudeū. illū reprobat. iſtuꝫ elegit: q̄re
bōis mala ⁊ malis bona eueniūt. Uide miſer
ne itres hoc pelagus. q: ſubmergeris. Et iō di
cebat apls ad Ro. xj. O altitudo diuitiarū ſa
pientie ⁊ ſcie dei q̄ incomprehenſibilia ſūt iu
dicia eius ⁊ inueſtigabiles vie eius. Uie eius
ſūt opa ei'. ⁊ he ineſtigabiles. ideſt nō cogno-
ſcibiles a nobis in vita iſta pp ꝓfunditatē eaꝝ
Hic ⁊ Aug. q̄rēs q̄re dñs nō fecit ſigna in ty-
ro ⁊ ſydone. de qbus dicit xps q̄ ſi frā fuiſſent
illa ibi q̄ fecit ipe in iudea fuiſſent ꝯuerſi. ⁊ iu
dea i q̄ fec̄ illa miracula. nō ē ꝯuerſa ad pniaꝫ
ꝑut dꝫ Math. xj. Dicit. Aug. Nā ſi rōne facti
ꝓfunditateꝫ iudicij ei' penetrare nō poſſum'.
māifeſtiſſime tñ ſcim' ⁊ veꝝ eē qđ de' dixit. ⁊
iuſtum eē qđ fecit. xxiij. q. iiij. Nabuchodono
ſor. De tiris. ¶ Scda rō q̄re nō poſſum' deuꝫ
inſpare ē pp nr̄e mētis tortuoſitatē. Sum' eni
oēs torti nō recti ⁊ diſtortū ⁊ nō rectū ē iudi-
ciū noſtꝝ. ⁊ iō male iudicam' ſicͭ q pōit baculū
in aq̄. ſibi vꝫ q̄ ſit tort' q tñ nō ē. ꝫ defect' i vi
ſu tuo. Et ſic oculus iudicat de reb' coloratis
ſꝫ qđ ē i eo. Dicūt pħi q̄ lux ſiue pupilla oculi
nō ē colorata: nec vllū colorē dꝫ hēc i ſe vt bñ
videat res ꝑut ſūt. Uñ ſi in oculis eēt aliqꝫ hu
mor ⁊ portares ante eum pannum rubeuꝫ vel
azurreum videref tibi obſcurus. ſic eſt de ocu
lo noſtri intellectus. q: in eo eſt humor noſtre
cōcupiſcentie. ⁊ malus humor. ſ. cupiditatis
mundi q: vellemus illi mala cōtingere queꝫ
odimus illi bona quē amamus. ⁊ q: nō ſic eue

Deū nō pōt arguere.

Prouidentia dei blaſphematur.

nit et vellemus.iõ male iudicamus de deo ꝛ dicimus deum iniuſtum.vel non hře curam de nobis ꝛ ꝓuidentiam. Sed remoue prauũ humorẽ ꝛ videbis recte.Sic fecerũt ꝛ faciunt ſerui dei.qꝛ eni remouẽt ſe amorẽ rebus mũdi.ideo videtur eis ꝙ ꝗcquid fecerit ꝛ facit recte ꝛ optime facit.ꝛ cõcordãt ſe in oĩbus cum voluntate dei dicentis illud ꝓpheticum. Oĩa ꝙ feciſti nobis dñe i vero iudicio feciſti.qꝛ peccauimus tibi.ꝛ mãdatis tuis nõ obediuimus Sed peccõres iudicãt ſicut infirmi quibus dulcia amara videnť ꝛ econtra.Sic dicimus tribulatiões paupertatem.infirmitatem eſſe amaras ꝛ malas:ſed ſerui dei oppoſitũ. ¶ Tertia rõ quare deũ inculpare nõ poſſumus.eſt qꝛ ipſe eſt ſumma rectitudo ꝛ mẽſura oim rer. Vñ dicũt phi ꝛ ſancti ꝙ ꝗlibet res hꝫ menſurã nõ dico ſolum menſuram cauſaꝝ vt in panno. ꝛ ſextariorum et in bladis.ſed ſunt multe alie menſure ꝛ regule. Menſura caloris ẽm ſapiẽtis eſt ignis:qꝛ nulla res eſt ita calida ſicut eſt ignis.ꝛ ideo res tanto eſt calidior.quãto magis appropinquat caliditati ignis:Sic menſura oim lucentium eſt ſol.qꝛ ſol eſt lux intenſior omnibus alijs lucidis.ꝛ ideo oẽs alie res lucide habẽt menſurã ab illa luce.ꝛ res illa ẽ magis lucida ꝙ magis appropinquat ad lucẽ ſolis.Sic menſura oim venalium eſt aurũ: qꝛ ẽm ipm menſurať ꝛ poniť preciũ rebus.Nunc aũt ad ꝓpoſitũ dicũt ſancti ꝛ phi ꝙ regula noſtre voluntatis eſt lex que eſt tanꝗ quidã oculus qui hꝫ dirigere voluntatẽ.Lex aũt hũana ꝓceſſit ab imperatore ꝛ ſua voluntate.ſed ipſe fuit peccõr vt ceteri hoies.ꝛ iõ aliqñ errauerũt in condendis legibus non rectis.Oportet ergo ꝙ ſit vna voluntas ſumma abſq; vllo peccato ꝛ defectu.Et iſtam dicunt oẽs eſſe voluntatem diuinam.que nõ poteſt eſſe magis recta ꝛ nulla rectitudo eſt ſup eã.Et ſicut ignis nõ poteſt perdere ſuũ calorem ꝛ ſol ſuũ ſplendorẽ ſic volũtas dei ꝙ regula ois rectitudinis.non poteſt effici torta vel curua.ſeu obliqua aut iniuſta.ſeu praua.vñ ꝗcqd agit recte ꝛ iuſte agit Nos aũt in vita preſenti pp prauitatem ꝛ cecitatem intellectus noſtri nõ poſſumus plene cognoſcere iſta.Sed in alia vita cũ videbimus eum ſicuti eſt:aperte cognoſcemus ꝙ oia que facit ꝛ fecit deus.cũ maxima ſapia ꝛ rectitudine facta ſũt:ꝛ qd ait Salo.Eccĩ.iij. Cũcta fecit bõa i tpe ſuo.Nolite gͦ loq aduerſus deũ iniqtatẽ.i.blaſphemãdo ipm tãꝗ nõ hẽat ꝓuidentiam de humanis.vel nõ recte ꝓuideat.

Deus ẽ ſumma mẽſura oim.

¶ Quantum ad ſecundũ .§.iij.

blaſphematur potẽtia dei.

Blaſphemãt aliqui diuinã potentiã vt illi qui dicunt.Deus nõ põt facere hoc vel illud.ac ſi nõ eẽt oipotens cũ tñ dicať.Exo.xv. Oipotẽs nomen eius.Omnia enim poteſt niſi ꝙ important defectum ꝛ iperfectionẽ.vel que implicant cõtradictionẽ ẽm Tho.in prima pte.Nam poſſe peccare vel mori vel errare ꝛ hmõi non eſt poſſe.ſed impotentia.Unde Hiero.Sol' de' ille oipotẽs eſt.q cũ oia poſſit hoc ſolũ nõ põt cuius poſſe nõ eſt aliqd poſſe.ſed non poſſe.i.peccare.de pe.di.i.§.ſi.Et idẽ dicẽ ꝙ cũ oia poſſit deus.hoc nõ poteſt.i.virginem ſuſcitare poſt ruinã.xxxij.q.v.ſi paulus.Hoc enim implicat ꝯtradictionẽ.i.ꝙ aliq̃ ſit corrupta.ꝛ virgo.ideſt non corrupta.Poteſt igiť deus oia facere ꝙ vult.Sap.ij. Subeſt enim tibi poſſe cũ volueris.Puniuit dñs plurimos blaſphemãtes dei potentiã:vt pꝫ in ſennacherib rege aſſiriorum.Cũ eni veniſſet in iudeam ꝛ quereret cape hieroſolimã ciuitatẽ pricipalẽ vbi regnabat Ezechias miſit nũcios Rapſacen ꝛ quoſdam alios qui locuti ſunt:nõ ſolũ nũcijs ezechie ſed ẽt publice ad ppłm ciuitatis.q erant i muris ciuitatis vt audirent ꝛ rebellarẽt ſe ezechie vt traderent ciuitatẽ.ꝛ ſe in manib' ſennacherib.inter cetera dicentes.Non te decipiat deus tu' in quo ꝯfidis dicẽs.Nõ dabitur hieruſalẽ i manu regis aſſirioꝝ.Nunqd eruerunt dij gentium pplos quos ſubuerterũt patres noſtri.Et ad ppłm dicebãt.Non ꝯturbet te ezechias dicens.Dñs liberabit nos .Quis eſt ex oib' dijs terraꝝ qui eruerit terrã ſuã de manu et eruat dñs.i.deus veſter hieruſalem de manu mea.Et ſic blaſphemabãt dei potẽtiam.quaſi nõ poſſet liberare eos ab ipſo.Ezechias aũt rex ſctũs hõ ad orationem ꝯfugit. ꝛ ad Eſaiam ꝓphetã miſit vt oraret deũ ꝑ populo.Cui rñdit Eſaias ex pte dei loquentis ꝯ ſennacherib.Cui exprobraſti ꝛ quẽ blaſphemaſti ꝛ ſup quẽ exaltaſti vocem tuã. Ad ſctũ iſrael.Et iſra.Supbia tua aſcẽdit ad aures meas ponam ergo circulũ in naribus tuis.ꝛ frenum in labijs tuis.ꝛ reducam te ꝑ viã ꝑ quã veniſti qd ꝛ factum eſt.Nam in vna nocte ab angelo dñi occiſa ſũt centum octogintaquinq; milia exercitus ſennacherib.ꝛ reuerſus ipſe in niniuem occiſus eſt a filijs ſuis in templo dei ſui. Habenť oia hec Eſa.xxxvij.ꝛ.iiij.Regum.xix.

¶ Petrus ẽt damianus vt narrat Uincentius in ſpeculo hiſtoriali.Ad idẽ ponit hoc exemplum.Duo amici ꝛ cõpatres in bononie partib' cũ diſcũberent in ꝯuiuio allatus eſt gall' qd pulmentum vn' coꝝ arrepto gladio in fruſtra deſecuit.tritũq; piper cũ liquamine ſup. fudit.Quo facto alter ait.Profecto compater ſic expliciuiſti gallũ iſtũ vt ſctũs Petrus ſi velit reintegrare nõ poſſit.Cui alter ſubintulit.plane nõ mõ ſi ſctũs Petr'.ſꝫ ſi xps ipſe iperet gallus iſte in ꝑpetuũ nõ reſurget.Ad hãc vocem repente gallus viu' coopertus plumis exiliuit. alas ꝑcuſſit ꝛ cecinit ꝛ plumas excuſſit.totũq; liquamẽ ſuper eos qui veſcebanť aſpſit. Ill

Exemplum. de blaſphe.

co ſacrilegi blaſphemi ſ aſperſiõe piperiſ lepra pſuſi ſũt.q̃ plaga lepre in poſteris eoꝝ heredi-taria pmanſit vſq; in obitum. Vñ in famulatũ ſubacti ſunt bononienſis eccleſie q̃ bti Petri ſignif vocabulo. Hec ille. Nolite ergo loq ad-uerſus deum iniquitatem.

¶ Quantũ ad tertium .§.iiij.

Blaſphemant aliq de iuſticiã. dicentes deuz iniuſtũ. cum multum affligit aliquos.ʒ cru-delẽ. In quoꝝ pſona ait Job.xxx. Mutat⁹ es mihi in crudelem: cũ tñ ſit iuſtiſſimus ʒ clemen-tiſſim⁹. ps. Juſtus dñs ʒ iuſtitias dilexit equi-tatẽ vidit vultus eius. Hec eſt blaſphemia dã-natoꝝ inferno. Vñ dicitur Apoca.xvi. Eſtua-uerunt homines eſtu magno. ʒ blaſphemaue-runt nomẽ dñi habentis ptãtem ſup has pla-gas. Ubi dicit glo. Qd in inferno poſiti q̃uis ſciant ſe p merito tãta. dolent tñ qd de⁹ hẽat tãta potentiam q; plagas eis inferat. Pro eu-ius declaratione dicit Tho.ſe.ſe.q.xiij. arti. iiij. Quod cũ ad rõnem blaſphemie ptinet de-teſtatio diuine bonitatis. illi qui ſũt in iſerno retinent pverſam voluntatẽ auerſam a dei iu-ſtitia in h̃ q; diligunt ea pro quib⁹ puniunf. ʒ vellent eis vti ſi poſſent. ʒ odiunt penas q̃ pro hmõi peccatis inferuntur. ʒ dolent de pecca-tis q̃ cõmiſerunt non q; ipſa odiant: ſed qꝛ pro eis puniunf. Et talis deteſtatio diuie iuſtitie eſt ẽt eis interioꝛ blaſphemia. Et credibile eſt q; poſt reſurrectionez erit in eis ẽt vocalis blaſ-phẽia ſicẽ i ſctis vocalis la⁹ dei. Ex tali tñ blaſ-phemia non demeref. qꝛ in alia vita non eſt locuʒ merendi vel demerendi: ſed recipien-di ſm merita. Vñ ſicut in beatis bona eoꝛum opera que ibi agunt non ſunt meritoꝛia ſed p-tinentia ad pꝛemium beatitudinis eoruʒ. Ita in damnatis mala eoꝛum opera vt blaſphe-mare ʒ odire deum ʒ huiuſmodi non ſint de-meritoꝛia: ſed pertinentia ad penam damna-tionis. Qui ergo blaſphemãt deũ. vel ex tribu-latiõibus reputantes iniuſtũ. vel alio mõ: offi-ciũ ʒ artẽ faciunt dãnatoꝝ. Vñ multũ habe-bant de ſua dãnatione timere iudei qñ audie-bãt deũ blaſphemare. pꝛe horroꝛe ſceleris ſci-debant veſtimenta ſua. vel claudebant aures ſuas ne audirẽt Nabuchodonoſoꝛ viſo mira-culo. ſ. de euaſione triũ iuuenum. Ananie. aza-rie ʒ miſahelis de foꝛnace ignis: fecit edictuʒ per regnũ ſuũ cũ tñ eſſet paganus. q; quicũq; blaſphemaret deũ illoꝛum q eſt deuſ noſter ve-rus grauiter puniretur.

Iuſtitia dei blaſphematur.

¶ Capĩm. viij. de blaſphemia in ſpiritũſanctũ ʒ ſex ſpeciebus eius.

Ulia peccatuʒ blaſphemie ꝯuenit in nomine cũ peccato blaſ-phemie in ſpiritũſãctũ. ʒ pcm̃ iuidie cũ iuuidẽtia fraterne gratie q̃ eſt ſpẽs blaſphemie i ſpiritũſanctũ. ʒ odiũ dei cũ odio pximi. q̃uis realiter ʒ ſpecifice differãt. ideo nunc de blaſphemia in ſpiritũſanctũ hic agif ¶ Circa quod videndũ eſt quid ſit. ʒ quot ſpeci-es ei⁹. ʒ qño dicaf irremiſſibile. ¶ Dic̃. b. tho. ſe. ſe. q. xiiij. q; de blaſphemia in ſpiritũſctm̃ tri-pliciter aliqui loquunf. Antiqui eni doctoreſ ſ. Athanaſius Hylarius Ambroſiuſ Hieroni-mus ʒ Chꝛiſoſtomus dicũt pctm̃ eſſe i ſpiritũ ſcm̃ qñ ad litterã aliqd blaſphemaʒ di contra ſpiritũſanctũ. ſiue ſpũſctũs accipiaf prout eſt nomen eſſentiale conueniens toti trinitati cu-ius quelibet perſona ʒ eſt ſpũs ʒ eſt ſanctus. ſi-ue put nomen perſonale conueniens vni i tri-nitate perſone. Et ſm hoc diſtinguit Math. xij. Blaſphemia in ſpiritumſanctũ cõtra blaſ-phemiã in filiũ hominis. Chꝛiſtuſ enim opera-batur quedam humanitus comedendo. bibẽ-do ʒ alia huiuſmodi faciendo. Et quedã diui-nitus ſcilicet demones eijciendo. moꝛtuos ſuſcitãdo ʒ hmõi. q̃ qdem agebat ʒ p virtuteʒ pꝛie diuinitatis. ʒ p operationeʒ ſpiritusſan-cti quo ſm hũanitatẽ erat repletus. Judei aũt pꝛimo dixerũt blaſphemiã in filium hominis cum dicebant eum voꝛacem potatoꝛem ʒ hu-iuſmodi vt habef. Math. xj. Poſtea blaſphe-mauerũt in ſpiritũſanctũ cum opera que facie-bat virtute ſue diuinitatis. ʒ virtute ſpiritus-ſancti attribuerant beelzebub. ʒ ppterea dicũ-tur blaſphemaſſe i ſpm̃ſanctũ. Aug. autẽ in li-bꝛo de verbiſ dñi Accipit blaſphemiã ſeu pec-catuʒ in ſpiritũſanctũ pꝛo finali impenitẽtia. quando. ſ. quis perſeuerat in peccato moꝛta-li vſq; ad moꝛtẽ incluſiue. qd quidẽ fit nõ ver-bo oꝛis tm̃ ſed ʒ coꝛdis ʒ operis. non vno ſed multis. Hoc aũt verbũ ſic acceptũ di contra ſpiritũſanctũ: qꝛ eſt cõtra remiſſionẽ peccato-rum que fit per ſpiritũſanctũ qui eſt charitas patris ʒ filij. Nec hoc dixit dñs iudeis q̃ſi ipſi peccarent in ſpiritũſanctũ: nondũ eni finaliter erant impenitẽtes. ſed admonuit eos ne tali-ter loquẽtes ad hoc venirẽt q; in ſpiritũſanctũ peccarẽt. Et ſic intelligendũ eſt qd dicitur in Math. vbi poſtq̃ dixerat dñſ. Qui blaſphema-uerit in ſpiritũſanctũ ꝛc̃. Subiungit euangeli-ſta. quoniã dicebant. Spiritũ imundũ habet. Illi aũt qui differũt conuerſionẽ ſuã ʒ penitẽ-tiã vſq; ad infirmitateſ graues exponũt ſe ma-gno periculo. hui⁹ peccati finalis impeniten-tie quia rara eſt. tũc vera cõuerſio ad deuʒ: qꝛ nõ videtur moueri amoꝛe ſed timoꝛe ſeruili. q non ſufficit ad ſalutẽ. Opoꝛtet. n. ait Augu. in libꝛo de penitentia. non ſolũ deũ timere iudi-cẽ. ſʒ vt anxief p glia. ſ. diligere gliaʒ dei. Et idẽ inqu t idẽ. Multos ſolet decipe ſerotina pe-nitẽtia. d pe. di. vij. per totũ. ¶ Alij aliter ac-cipiunt dicentes blaſphemiã eẽ i ſpiritũſctm̃ quãdo qs peccat cõtra appꝛopꝛiatu bonũ ſpi

blaſphemia i ſpiritũſanctuʒ dĩ tripl̃r.

Secun⁹da opinio.

ritu ſancto. Et attribuitur bonitas ſicut patri attribuitur potentia. filio ſapientia. vñ peccatum in patrẽ dicit̃ peccatũ ex iſfirmitate. i. ex paſſione peccatũ in filiũ peccatũ ex ignorãtia. peccatũ in ſpiritũſanctum quando peccatur ex certa malitia. nõ ſolũ ex certa ſcientia: quia hoc etiã accidit in peccato ex infirmitate ſed ex ipſa electione mali q̃ poteſt contingere dupliciter. Uno modo ex inclinatione habit' vitioſi qui dicit̃ malitia. ⁊ ſic non eſt idem peccare ex malitia quod peccare in ſpiritũſanctũ ſumẽdo peccatũ in ſpiritũſanctũ ꝓprie prout eſt ſpeciale peccatũ. ſed large qḋ contingit fieri ſm omne genus peccati. ⁊ hoc vtiq̧ aggrauat peccatuʒ: ſed nõ eſt ſpeciale peccatũ. Alio modo peccat̃ per malitiã ex eo q̃ p contẽptuʒ abijcitur ⁊ remouet̃ id quod electionẽ peccati poterat impedire. ſicut ſpes per deſperationẽ. ⁊ timor per pręſumptionẽ ⁊ huiuſmõi. Hec et omnia que electionẽ peccati poſſunt impedire ſunt effectus ſpiritusſancti in nobis. Unde ſic peccare ex malicia ẽ peccare in ſpiritũſanctũ. Et ſic eſt intelligenduʒ quod dicit magiſter in ſecũdo ſentẽtiaꝝ. di. xliij. ſcʒ q̃ ille peccat in ſpiritumſanctũ cui malitia p ſe placet. ſ. abijciẽdo per contẽptũ ea q̃ poterat impediri a peccato puta: cum aliquis intendit cõmittere aliquod peccatũ. ⁊ occurrunt menti aliq̃ inſtigationes ſeu cogitationes timoꝛ vel ſpei vel conſiderationis inordinationis peccati ⁊ miſerie ei'. conatur ad repellendũ tales inſtigationes cõtẽnendo eas vt liberius ⁊ effrenatius peccet. ¶ Secundũ q̃ blaſphemia in ſpiritũſanctũ eſt ſpeciale genus peccati. id eſt ſʒ tertiam acceptioneʒ. videlicet peccare ex malitia p cõtemptũ eorũ que poſſunt hominẽ impedire a peccato. ſic ſunt ſex ſpecies hui' peccati ſm magiſtrũ ſententiarũ libro ſecũdo. di ſtin. xliij. videlicet pſumptio. deſperatio. ipugnatio veritatis agnite. inuidẽtia fraterne gratie obſtinatio. ⁊ impenitẽtia. ¶ Et de iſto peccato poteſt illud pſal. intelligi. Dixit dominus ex baſan conuertã conuertã in profundũ maris. ¶ Nicolaus de lira exponit hoc de deſtructione hieruſalẽ ⁊ iudeę in qua metropolis eſt hieruſalem. ideſt pꝛincipalis ⁊ caput illius ꝓuincie eſt ſita ex vna pte ſup iordanẽ. iuxta q̃ ẽ terra baſan. ⁊ ex alia parte habet mare mediterraneũ. Ueſpaſian' igit̃ miſſus a nerone imperatore ꝯ iudeã q̃ ſe rebellauerat iperio romanoꝝ. congregauit exercit' ſuũ ex vtraq̧ pte. ſ. aliquos tranſeuntes p terrã baſan. ⁊ aliquos pmare ad obſidẽdũ ⁊ pugnãdũ ꝯ hieroſolymam. Dixit ergo pſalmiſta ad hoc notãdũ Dixit dñs. i. diuina diſpoſitione factum. hoc enim dicere dei facere eſt conuertaʒ. ideſt vertam ⁊ dirigam exercitus romanoꝝ venientes per terram baſan. ⁊ cõuertam ideſt dirigã alios exercitus eorũ in profundũ maris. ideſt per profunduʒ mare. ⁊ vertaʒ eos. ſ. exercitus contra hieruſaleʒ ita crudeliter vt intingatur pes tuus. ideſt habitantis in ea in ſanguie occiſorum. ideſt vt ambulantes in ea intingant pedes ſuos in ſanguine effuſo. Tanta eni fuit occiſio ſm Joſephũ vt peruenirent ad decies centena milia occiſi gladio. ⁊ lingua canum exinde intincta eſt etiam in ſanguine eorum lambentium ipſam ſanguinem ſm moreʒ ſuũ Hec Nicolaus. Hoc autem euenit illis tantum ſcilicet exterminium non ſoluʒ quia chriſtum occiderunt. quia eis dimiſiſſet tantum ſcelus ſi conuerſi fuiſſent. ſicut indultum' fuit longino centurioni ⁊ alijs penitentibus ſuper hoc. Sed qꝛ peccauerunt in ſpiritumſanctuʒ ſm triplicem expoſitionem ſupra poſitam.

¶ Nam quantum ad primuʒ attribuerunt beelzebub principi demonioꝝ operationeʒ miraculorum: expulſionem demonioꝝ: que chriſtus inquantum homo faciebat in virtute ſpiritusſancti. ¶ Quantum ad ſecundã acceptionem perſeuerauerunt in ſua perfidia iudei nolentes credere in chriſtum vſq̧ ad mortem incluſiue ⁊ ſucceſſores eorum. ¶ Quantum ad tertiam qꝛ fuerunt obſtinati. impenitentes. inuidentes fraterne gratie ⁊ impugnantes veritatem agnitam in ſcripturis de meſſia. ⁊ ideo merito grauiſſime puniti ſunt in hoc ſeculo. ⁊ etiam in inferno. Sed gloſa. incõtinuo ſic breuius exponit. ⁊ etiam ad propoſitum. Dixit dominus. Ego conuertaʒ te vel alios homines ex baſan exiſtentes. Baſan interpꝛetat̃ ſiccitas vel confuſio. ideſt ex ſiccitate gratie et confuſione peccatoꝝ venientes. ⁊ conuertam nõ ſolum hos. ſed etiam in profunduʒ maris exiſtentes homines deſperatiſſimos ⁊ obſtinatiſſimos in profundum peccatoꝝ exiſtentes quod pertinet ad peccatum in ſpiritumſanctũ Et ita conuertaʒ te ad me vt pes tuus ideſt affectus intinguatur in ſanguine chriſti. ideſt affectum deuotionis habeas ad chriſti paſſionem. ⁊ particeps ſis fructus eius. ſcilicet veniam ⁊ remiſſionem peccatorum percipiendo Dicere autem domini eſt facere. ⁊ ſm hoc poſſunt tria notari de peccato in ſpiritumſanctũ

¶ Primum eſt q̃ habet in ſe nimiam grauitatem. qꝛ dicitur in profundum.

¶ Secundum eſt q̃ habet ad eam malitie ꝓparabilitatem quia dicitur ex baſan.

¶ Tertium eſt q̃ hʒ veniam ⁊ remiſſibilitateʒ qꝛ dicitur. Conuertam.

Ex malitia peccare

Thema ſm õlo.

Iudei tripliciter peccauerunt in ſpiritũſanctuʒ

¶ Quantum ad primum .§. j.

Status peccati dicitur mare propter inquietudinem quam inducit. Unde dicitur Eſaie. quinq̃geſimaſeptimo. Cor ipi q̃ſi mare ferũẽs quod quieſcere non poteſt. Profundũ huius

maris eſt maxima grauitas eius quã habet in
ſe peccatũ in ſpiritumſanctũ. Unde dicit ſalo
mon ꝓuerbio.xviij. Impius cuꝫ in profundũ
Grauitas peccati in ſpiritũſanctuꝫ peccatorũ venerit cõtẽnit. Et hoc eſt proprie
et ſtricte peccatũ in ſpiritũſanctũ. peccat ex ma
licia contemnendo videlicet et abijciendo ea
per que poſſet retrahi a peccato. ¶ In profun
dũ ergo deſcendunt peccantes in ſpiritũſan
ctũ quod fit ſex modis ſeu ſpeciebus vt dictuꝫ
eſt. Que ſpecies diſtinguuntur ſm remotionẽ
vel contentum eoruꝫ per que poteſt homo ab
electione peccati impediri que ſunt vel ex par
te diuini iudicij vel ex parte donoruꝫ eius. vel
ex parte ipſius peccati ſꝫ Tho. ſe. ſe. q. xiiij. ar
ti. ij. Auertit homo enim a peccato ex conſide
ratione diuini iudicij quod habet iuſtitiaꝫ cũ
miſericordia. per timorẽ qui inſurgit ex conſi
deratione diuine iuſtitie punientis peccata ho
mo retrahitur a peccato. Unde Salomon. Per
Sex ſpecies peccati in ſpiritũſanctũ. timorem domini oĩs declinat a malo. Natu
raliter enĩ quilibet horret penas. Cũ enim cõ
ſiderat ꝙ propter peccatũ debet puniri a deo.
et ſeueriſſime pena eterna: nec poteſt euadere
manus eius. Propter quod dicit apoſtol' ad
hebreos. x. ꝙ horrendũ eſt incidere in manuꝫ
dei viuentis. Et deutero. xxxij. Nõ eſt qui d
manu mea poſſet euadere ait dñs. nec ergo i
currat quis in penas eternas ſm ꝙ exigit dei
iuſtitia caueat ſibi a peccatis. ¶ Sed iſte ti
mor abijcitur et contemnitur per illam ſpeciẽ
Preſumptio. blaſphemie in ſpiritũſanctũ que dicitur preſũ
ſumptio que non conſiſtit in hoc ꝙ iuſtitia dei
negetur corde vel ore. ideſt ꝙ credatur ipſum
non punire peccata: quia hoc pertinet ad infi
delitatem. Sed in hoc quod contemnit ipſaꝫ
conſiderationem diuine iuſtitie puta: cum in
tẽdit aliquod peccatum perpetrare. et inſtiga
tur mens eius et monetur ad conſiderandum
iuſtitiam dei punire grauiter tale peccatum:
mens ipſa contemnit et conatur abijcere illaꝫ
inſtigationem timoris quod tangitur ex diui
ne iuſtitie conſideratione quaſi ſibi perſuadẽ
do ꝙ non puniat vt liberius peccet. et ſic preſu
mit veniam ſine penitentia adipiſci. vel glori
am ſine meritis. et hec eſt ſecunda ſpecies pec
cati in ſpiritũſanctum. Cum tamen dicat re
gula iuris in. vj. Uenia non datur niſi corre
cto. i. ad penitentiaꝫ. Et Aug. Ita impartitur
a deo largitas miſericordie ꝙ non deſeratur
ſeueritas diſcipline. de pe. diſt. j. ſ. Meminẽ.
¶ Et ſi liber homo ambulans per viam iuxta
quam eſt fouea profundiſſima proijceret ſe in
Per ſe nẽo põt exire d peccato. eam non eſt liber ad exeundum niſi alteri' ad
iutorio. ita et in foueam peccati quod ad infer
num ducit. liber eſt quilibet per ſe ad intran
dum ſed non ad egrediendum niſi deus porri
gat ei manum gratie. Quod agnoſcens pſal.
dicebat. Emitte manum tuam de alto, eripe
me et libera me de aquis multis ſcilicet vitio
rum. quia ſcilicet per me non valeo. Hac pre
ſumptione videtur fuiſſe deceptus Joachim
filius Manaſſe regis iuda. Cuꝫ enim vidiſſet
patrem eius manaſſen per plurimos ãnos ſce
leratiſſime vixiſſe in genere mali vt et Eſaiam
nobiliſſimum prophetarum. ſerra lignea ſeca
ri fecerit. et ciuitatem hieruſalem impleuerit
ſanguine prophetaruꝫ. et idolatrare fecerit po
pulum et alia innumera mala. circa finem re
gni ſui captiuat' recognouit ſcelera ſua peni
tentiaꝫ agens. et deus indulſit ei. vt patet. iiij.
Reg. xxi. eſtimauit ergo forte iſte ſic poſſe trã
ſire in mũdo iſto vt male viuendo per multuꝫ
temporis poſtea ad placitum ſuum ad penitẽ
tiam rediret. vel de facili deus ei ignoſceret
vt patri. Sed preſumptio iſta decepit eũ. Nã
cum vitijs eſſet deditus. propter malum regi
men eius fuit interfectus a populo et male fi
niuit dies ſuos Per ſpem etiam que conſur
git in mente hominis. ex conſideratione di
uine miſericordie remittentis peccata. et pre
miantis bona homo retrahitur a peccato ſeu
reſurgit a pctõ. Sꝫ hec ſpes per deſperationẽ
de diuina miſericordia non ſcilicet ꝙ non cre Deſperatio.
dat deum velle poſſe relaxare peccata quecũ
ꝙ ad penitentiã redeunti. quia hoc pertine
re ad hereſim: ſed quia contemnit talem con
ſiderationeꝫ vt cum inſpiratio tangit cor pec
catoris vt deſiſtat et peniteat: cum deus ſemp
ſit paratus recipe peccatorẽ quemcũꝙ reuer
tentẽ ad penitentiã. abijcit ille et conat expel
lere illam inſpirationeꝫ pſuadens ſibi deũ nõ
ſibi ignoſciturũ aut ſaluaturũ eũ ſed eſſe repro
bum et dãnanduꝫ vt ſic effrenatius peccet: ex
quo damnãdus eſt. Et iſtud eſt peſſimũ oium
malorum. in quod incidit cayn cuꝫ dixit rephen
ſus a deo fratricidio perpetrato. Maior ẽ iniq
tas mea ꝙ vt veniã merear. Gen. iiij. Sed vt
dicit Aug. De nemine deſperandũ ẽ quẽdiu pa
tientia dñi ad penitentiam inducit: ſeu dum
eſt in hoc corpore cõſtitutus vt dicit Leo pa
pa. xxvi. q. vi. Iſta enĩ eſt differentia inter ſpi
ritum vnitum carni: et ſeparatuꝫ a carne: quia
vnitus carni ſemper eſt ſuſceptibilis peniten
tie: ſeparatus nõ. Sicut enim liberuꝫ arbitri
um hominis verti poteſt a quacũꝙ virtute ad
malum declinãdo: ita a quocũꝙ malo ad bo
num ſe conuertendo. Quod expreſſe dicit do
minus qui mentiri non poteſt Ezechiel. xviij.
In quacunꝙ die conuerſus fuerit peccator
et ingemuerit: omniũ iniquitatũ eius non re
cordabor. Et leo papa in decretis de pe. diſt.
i. c. Multiplex. Miſericordie dei nec menſuras Perículoſa eſt deſperatio.
ponere poſſumus nec tempora diffinire. apd
quem nullas patitur moras conuerſio. ¶ Pe
riculoſa igitur eſt deſperatio et dicitur. ij. Re
gum. ij. et magis ꝙ preſumptio. Abutraꝙ aũt

cauēdū eſt:nec ita pſumēdū de eius miſericoꝛ
dia tanꝙ mala nō puniat:nec deſperandū de
venia tanꝙ cōuerſis peccatoꝛibus nō parcat.
Miſericoꝛs enim ⁊ miſeratoꝛ dominus:iuſtus
ait pſalmiſta. Inter timoꝛē ergo ⁊ ſpem debe
mus ambulare. In cuius figuram dominus
mādauit in veteri lege Deutero.xxiiij.vt non
ſumeret pro pignoꝛe mola ſupioꝛ vel inferioꝛ:
vt ſic ſemp ſecum habeat in domo ſua. Mola
ſuperioꝛ que compꝛimit materiā ne eleuetur ſi
gnificat ⁊ deſignat timoꝛē:quo quis timendo
diuinā iuſticiam mala punientē detinet eum
ne eleuet ⁊ preſumat nimis de ſe vel d dei mi
ſericoꝛdia. Mola inferioꝛ que retinet materiā
ne deſcendat ſignificat ſpem que retinet men
tem ne cadat in profundū deſperationis. Con
terēda autē ſunt peccata per doloꝛē inter virū
q ſcilicet ſpem ⁊ timoꝛem:⁊ ſeparandū eſt fur
fur maloꝛum a ſimila bonoꝛuz in operibus no
ſtris per illa duo. ¶ Ex parte vero donoꝛū dei
quibus retrahimur a peccato duo ſunt iſta:ſci
licet cognitio veritatis:⁊ auxilium interioꝛis
gratie. Ex hoc enim q quis cognoſcit veritatē
circa aliquid fiendū vel vitandū.multum iu
uat ad vitandū peccatum.ſicut eꝯ non cogno
ſcendo non poteſt euitari malum. Contra hoc
autē eſt tertia ſpecies blaſphemie in ſpiritum
ſanctum.que dicit impugnatio veritatis agni
te:non cuiuſcūꝗ veritatis:vt circa naturalia
vel artificialia vel tempoꝛalia in litigijs.ſ; im
pugnatio veritatis agnite circa ea que ſunt fi
dei ⁊ bonoꝛū moꝛum. Si quis conuictus ra
tione alterius de aliquo ſuo erroꝛe circa fidez
ꝑpēdēs erroꝛē ſuū:ꝑtinácit ⁊ pſeuerat ad defen
dēdū ipſum ne videat erraſſe vl etiā cū perpen
dens ſeu inſtigatus vel illuſtratus aliquod eē
peccatum moꝛtale vt vſuram:foꝛnicationem
⁊ huiuſmodi:vt liberius peccet repellit ⁊ abij
cit illum inſtinctū.vel etiā oꝛe defendit talem
erroꝛem quem cognoſcit falſuz eſſe. Vñ Au
guſt.dicit in libro de vnico baptiſmo. Qui cō
tempta veritate vult ſequi conſuetudinez aut
circa fratres eſt malignus quibus veritas ma
nifeſtatur:aut circa deum ingratus cuius in
ſpiratiōe regitur eccleſia. diſt.viij. Quod ſcdm
Thomam pertinere videtur ad peccatum in
ſpiritum ſctūm. Et Ciprianus diſt.ea.cap. Cō
ſuetudo dicit. Qui poſt veritatem manifeſta
tam in erroꝛe perſeuerat:prudens ⁊ ſciens nō
lam in venia ignoꝛantie peccat.preſumptiōe
enim atꝙ obſtinatione quadam nititur cum
a ratione ſuperetur. Ad hanc blaſphemiā de
uenerūt ſcribe ⁊ phariſei q cognoſcētes vl de
facili valentes cognoſcere chꝛiſtum eſſe meſſi
am eis in lege promiſſum noluerūt credere vl
confiteri:ſed ꝯdicebant dicentes in belzebub
eū facere miracula.quib' oſtendebat doctri
ne ſue veritatem ⁊ ſuam diuinitatem. Et ite
rum Lazarum reſuſcitatum ab eo voluerunt
occidere ad impugnandum veritatem ſue vir
tutis.⁊ hoc faciebant ne viderentur minus ſa
pientes.⁊ ne amitterent oblatiōes ⁊ decimas
a populo ⁊ huiuſmodi. Aliud donum dei per
quod qs retrahitur a peccato eſt gratia diui
na. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius. Ro
manoꝝ.iij. Gratia enim dei quis iuſtificatur.
id eſt de impio fit iuſtus ⁊ per ipſam vitat pec
catum. Et huius gratia ⁊ veritas per chꝛiſtuz
facta ſit.vt di Ioh.j. Tamen hoc fuit mediā
tibus donis ſpiritusſancti que dedit homini
b'. Sicut autez ꝯ virtutem eſt impugnatio ve
ritatis:vt dictum eſt:ita ⁊ ꝯ gratiam. ¶ Eſt ⁊
quarta blaſphemia in ſpiritumſanctuz que dr
inuidentia fraterne gratie:que in hoc differt
ab inuidia que eſt vicium capitale.quia inui
dia vicium capitale facit dolere ⁊ contriſtari
de bonis proximi inquantum ſecundum eſti
mationē inuidentis falſa:habent diminuere
honoꝛē ⁊ reputationem eius. Sed inuidia fra
terne gratie que eſt peccatum contriſtatur ⁊
dolet non ſolum de bono proximi ſed de gra
tia creſcente in mundo.vt q fides dilatetur
quod peccatoꝛes conuertantur ad deū:a ma
lis abſtineant ⁊ hmōi. Ad quam blaſphemiā
reducit peccatuz ſciſmatis ſm Tho. Quia per
fraternam grām cui opponit hec inuidentia.
mēbꝛa eccl'ie vniuntur ſed ſciſma diuiſionem
ab hac ponit. Vñ Aug' in libro de ſmone dñi
in monte dicit. Inuidie facibus fraternitatez
impugnare eſt peccare in ſpūſanctū. Sed ſup
epiſtolaz ad Ro.ij.dicit btūs. Tho.quod do
na quib' quis retrahitur a peccato ſunt. Fides
ſm illud Prouerbioꝝ.xv. Per fidem purgant
pctā.⁊ charitas ſm illud Prouer.x. Vniuerſa
delicta opit charitas. Contra pmū eſt ipugna
tio veritatis agnites.ſ.fidei. Contra quam fe
cerūt filij iſrael in deſerto qn adoꝛantes vitu
lum aureum dixerunt. Hij ſunt dij tui iſrael q
te eduxerunt de egypto. Exo.xxxij:attribuen
tes demoni operationes dei.ſcilicet liberatio
nem ſuam. Contra ſecundum eſt inuidia fra
terne grē. hac inuidia pmoti iudei in āntiochia
vidētes ſcꝫ q plēs ꝯuertebant ad fidē xpi p pre
dicationē pauli ꝯcitauerūt religioſas mulieres
⁊ pmioꝛes ciuitatis excitantes pſecutionem
in paulū ⁊ barnabā.⁊ ſic eiecerūt de finib' illis
Actu.xiij. Hac inuidia pmot' Demetrius qdā
noīe argentarius q faciebat edes dee dyane:
Gentilis enim erat ⁊ pſtabat magnū queſtuz
artificib' ex illo ope.vidēs p pdicationē pauli
euacuari cult' dee dyane in epheſo:⁊ introdu
ci fidē ⁊ grām chꝛiſti concitauit artifices oſtē
dens ex hoc ei auferri lucrū de arte ſua ad fa
ciendam ſeditionē in ciuitate vt inde expelle
rentur vel occiderent. Actuum.xix. ¶ Ex pte
vero peccati duo ſunt que homines a peccato

Impugnatio agnite veritatis

Inuidentia fraterne gratie.

retrahere poſſũt. quoꝝ vnũ ẽ inordiatio ꝛ turpi
tudo actus peccati. Aliud eſt breuitas paruitas bõi qđ qꝫ q̃rit i pctõ. ¶ Primũ ergo. ſ. ꝯſideratio turpitudinis ꝛ inordiatiõis peccati ſolet hominẽ inducere ad penitentiam de pctõ cõmiſſo. Nil enĩ turpiꝰ pctõ. Adeo.n. turpe ẽ ꝛ inordinatũ vt dicit Seneca. ꝛ ſi ethnicꝰ. Si ſcirẽ deos ignoſcituros. ꝛ hoĩes ignoraturos. ſ. pctm̄ meũ: adhuc dedignarer peccare. Nõ.n. propter aliud hõ vtens rõne non beſtialitate erubeſcit de peccato ꝛ habet confuſionem niſi propter turpitudinem eius. Naturaliter autẽ homo horret ꝛ fugit que reputat turpia. Contra hanc autẽ conſiderationẽ ponitur quinta ſpecies peccati in ſpiritũſanctum ſciꝫ impenitentia. nõ tamẽ ſumẽdo impenitẽtiam prout importat pmanentiá in peccato vſqꝫ ad mortem incluſiue. Sic enim non ad ſpeciale peccatum. ſꝫ q̃dá circunſtantia q̃ reperiri poteſt i omni peccato: vt dictũ eſt in primo. §. Sꝫ ſm qđ importat ꝓpoſitũ nõ penitẽdi vnq̃. đ quo pctõ ait apl's ad Ro.ij. Tu aũt ſm duritiam tuá. ꝛ ſm impenitẽs cor tuuꝫ theſaurizas tibi iram in die ire. id eſt accumulas tibi reatum pene in die iudicij. Ubi dĩc glo. q ibi notatur blaſphemia i ſpiritũſanctũ. ſ. impenitẽtia. Et ad hanc ſm Tho. reducit ſimulata pnia. que dr̃ blaſphemia in ſpm̄ſanctũ ſm gloſaꝫ. Leuitici. vij. qđ intelligo. ſcꝫ cum quis nunq̃ intendit vere penitere ꝛ confiteri: ſed ſemp ſimulate ꝛ ficte. Nam quod aliq̃n quis ficte cõfiteatur ex quadam verecundia intendens alias recte confiteri: q̃uis mortalr̃ peccet: non tñ peccat in ſpiritũſanctũ. ¶ Aliud qđ retrahit a pctõ ex pte ipſiꝰ ẽ conſideratio breuitatis ꝛ paruitatis bõi qđ ẽ i pctõ: qđ momẽtaneũ ꝛ quaſi nihil: ſm illud ad Ro. vj. Quẽ fructũ habuiſtis in his quibus nunc erubeſcitis. Ná ſtipendia peccati mors: ꝛ omnis malus implet penitudine. Dicit pħs in libro ethi. ꝛ Greg. in moralibus. Momentaneum qđ delectat: eternũ quod cruciat. ¶ Iſta igitur cõſideratio ſolet hoĩem iducere ad h q volũtas eiꝰ nõ firmet in pctõ. Sꝫ tollit h p obſtinatõeꝫ. q̃n. ſ. hõ firmat ꝓpoſitũ ſuũ i h q pctõ ſpereat. Et de hac obſtinatiõe ꝛ ipnia dr̃ Hier. viij. Nulluſ ẽ q agat pñiẽtiá ſup pctõ ſuo dicẽs. qđ feci. Quo ad õmũ oẽs ꝯuerſi ſunt ad curſũ q̃ſi equꝰ ipetu vadens ad plium quo ad obſtinationẽ. Et ad há cobſtinationeꝫ reducit ꝯtẽptus ſeu nolle obedire ſuperiorib' firmiter. Dicit enĩ Bern. in li. de diſpenſatiõe. ꝛ pcepto q nolle obedire eſt reſiſtere ſpiritui ſancto. Ad qđ etiam ptinet q dicit Damaſus ꝓ. xxv. q. i. q violatores canonũ voluntarie ꝛ ſine cá. i. p ꝯtẽptũ ſeu rebellionẽ blaſphemiá iſerũt ſpũiſancto a quo ꝯditi ſũt. Hac obſtinatiõe ꝛ ipnia detentus pharao rex egypti poſt decẽ plagas i qbꝰ vt remoueret propter mittebat dimiſſionẽ ppl'i iſrael de egypto ꝓut dñs ſibi mandauerat p moyſen ꝛ aaron. Adhuc obſtinatus manens: ipſe cũ exercitibꝰ ſuiꝫ pſequens pplm̄ illũ quẽ dimiſerat ex morte ꝓmogenitoꝝ oĩum in egypto hoim ꝛ brutoꝝ vt eũ reduceret in ſuitutẽ ſubmerſus eſt cũ ſuis. ꝛ ſic deſcenderunt in ꝓfundũ. ſ. maris q̃ſi lapis. ꝛ p obſtinationẽ deſcenderunt in ꝓfundũ inferni. Seq̃ẽde igit ſunt bone inſpiratiões dei que ſunt a grá ſpũiſancti. ſ. ꝯſideratio iuſticie ꝛ miſericordie dei: inſtictus veritatiſ ꝛ charitatis. recogitatio turpitudis: ꝛ paruitas fructus eius ſeu nullitas. ꝛ ſic vitandũ peccatuꝫ ꝛ de ipſo exeundũ. Nam vt dicit hieroni. Moderatio dei ac pietas ſoluꝫ nrm̄ reditum q̃rit ac nos cupit longa ſua bonitate ſaluare. Mõ ſi nõ ꝯuertimur: ſi duricolli ſumꝰ. ſi vſqꝫ in finem in malis perſeueramus. Aſſidue peccantium non miſeretur deus di. xciij. Diacõi. Et ad hoc hortatur apl's dicens. ij. Corin. vi. Hortamur vos ne in vacuum gratiam dei recipiatis que eſt gratia ſpiritusſancti.

Impenitentia.

Obſtinatio.

¶ Quantum ad ſecunduꝫ .§.ij.

Principale. ſ. q peccatũ in ſpm̄ſanctũ habꝫ maiſtie ꝓparabilitatẽ. i. pſupponit aliá malitiá. i. peccata ante ꝑpetrationẽ ipſius. põt hoc notari in eo qđ dicit ex baſan. qđ interpretat ſiccitas. ſ. humoris gře. a qua nõ deſiccat ſeu priuatur anima niſi per mortalia. Et baſan ergo id eſt ex cõfuſione peccatorum. ꝛ ſiccitate gře homines deſcendunt in profundũ maris id ẽ in peccatũ in ſpiritũſctũm. Naturalis eniꝫ ordo hoc hꝫ vt ab iperfecto qs moueat ad perfectum. Et in bonis hoc apparet. qꝛ vt dr̃ Prouer. iiij. Iuſtoꝝ ſemita q̃ſi lux ſplẽdens creſcit ꝛ pficit vſqꝫ ad pfectũ diem. Nemo enĩ repente fit ſummus: ſed a minimis quiſqꝫ icohat vt ad maiora pueniat. đ pe. di. ij. §. hic que. Sic ꝛ in malis vbi perfectum maluꝫ dicitur quod eſt maximum malum ſm pħm: qui etiam dicit in. vi. ethi. Quod ꝛ ſi homo poſſit iniuſta facere: non tñ ſtatim vt iniuſtus operatur. id eſt ex electione ſeu habitu cum habitus generetur ex pluribus precedentibus actibus. Et p hmõi declaratiõe dĩc. b. T ho. ſe. ſe. q. xiiij. ar. iiij. Mõ ſi peccare i ſpm̄ſctm̄ dicat large. ſ. peccare ex malitia ſeu electiõe ſic certũ ẽ q pſuppõit pctm̄ iſtud alia pctá rõe iá dicta. qꝛ h eſt peccař ex habitu malitie: habitus aũt nõ gñat ſubito. ſꝫ ex frequẽtibꝰ actibꝰ. Sicut ex freq̃ntatis actibꝰ abſtinẽtie ꝛ caſtitatiſ fit aliqs habituatꝰ i abſtinẽtia ꝛ caſtitate ſꝫ vtutẽ acq̃ſitá. Ita ex freq̃ntibꝰ actibꝰ luxurie vł alteriꝰ vitij fit aliqs habituatꝰ i luxuria vł alio vitio. Sed ſi ſumat pctm̄ i ſpm̄ſctm̄ ſtricte. ſ. pro ea malicia q̃ quis abiicit ꝛ cõtẽnit ea p q̃ poſſet retrahi a pctõ. ſ. ꝯſideratiões diuine iuſtitie vł miſcđie ꝛ hmõi

Pctm̄ i ſpm̄ſanctum ſ ſuppõit alia peccata.

de quib' dictũ eſt in.§.ꝓcedenti.ſic etiã pleruꝫ ꝙ ⁊ cõiter preſupponit prius alia pctã cõmiſſa.q2 vt dr Prouer.xviij. Impius cũ i profundum peccatoꝝ venerit cõtemnit. Poteſt tamen contingere ꝙ in primo actu excidendo a gratia peccet quis in ſpiritũſanctũ. Et hoc tũ propter libertatem arbitrij qua qs ſubito verti põt ad omne bonũ vel malum.tum propter multas diſpoſitiones precedentes.tũ propter aliquod vehemẽs motiuum hoĩs ad malũ: ⁊ prauum affectum ad bonũ. Sed in viris perfectis non poteſt accidere ꝙ ſtatiꝫ a principio cadant in peccatum in ſpiritũſanctuꝫ. Unde Orige. dicit. Non arbitror ꝙ aliqs ex his qui in ſummo ⁊ ꝑfecto gradu conſtiterit.ſcꝫ virtutuꝫ.a ſublimi euacuetur aut decidat.ſed paulatim ⁊ per partes eum decidere neceſſe eſt. Similiter ſi accipiaꝰ blaſphemia i ſpiritũſctũꝫ pro quacũqꝫ blaſphemia dei ſm primum modum.aut pro finali impenitentia.vtrũqꝫ etiã cõmuniter preſupponit alia peccata. Cauendum eſt ergo a peccatis quibuſlibet.q2 paruis pueniꝰ ad magna. Iuxta illud. Sagitte paruuloꝝ.i.peccatorum facte ſunt plage eorũ.i. magna pctã.i. diſpoſitiue. Et cito exeundum eſt de pctõ per pniam:ne quis per hoc quis deſcendat in profundum maris.id eſt peccatuꝫ in ſpiritumſanctum.

Pctm̃ in ſpũꝫ ſanctuꝫ hꝫ remiſſionem.

¶Quantum ad tertium .§.iij. ſcꝫ ꝙ habeat hoc peccatum in ſpiritumſanctũ q̃uis grauiſſimum remiſſionem ⁊ veniam pꝫ. quia dicit dominus de hoc. Conuertaꝫ in profundum maris.i. homines deſperatiſſimos ⁊ obſtinatiſſimos. Neqꝫ enim ex peccatis cõuerteretur ad deum:niſi deus cõuerteret eum ad ſe.ſcꝫ illuſtrando gratia ſua.propterea inquit propheta. Conuerte nos dñe ad te ⁊ conuertemur. Cum quis conuertitur ad deũ.ſcꝫ per contritionem.nulli dubium ꝙ quantumcũqꝫ peccauerit ⁊ quomodocũqꝫ deus ignoſcit. Omne enim peccatum deus bonus ignoſcit reuertenti ad ſe.vt dicitur.i.q.vij. Et nullum excipit nec etiam peccatum in ſpiritũſanctuꝫ. Hinc ⁊ pſal. loquẽs de deo. Qui ſanat omnes languores tuos ſeu infirmitates.vbi glo. Omnipotenti medico nullus languor incurabilis occurrit. Cum enim liberũ arbitriuꝫ ſe habeat ad bonũ ⁊ ad malũ q̃diu durat ſtatꝰ vie.ſicut a q̃cunqꝫ virtute põt quis excidere:cum etiam ⁊ angelus de celo ceciderit.propter quod dicit Iob.iiij. Ecce q ſeruiũt ei nõ ſunt ſtabiles. Et in angelis ſuis repit prauitatem quãto magis qui habitãt domus luteas.i. hoïes. Pari ergo rõne põt qs a quocũqꝫ pctõ reſurgere ad ſtatũ iuſticie dei grã operante. ¶Sed ꝯ hanc veraꝫ concluſionẽ videꝰ eſſe quod dr Math.xij. Qui dixerit verbum ꝯ ſpũſctũm nõ dimittet ei:neqꝫ in hoc ſeculo neqꝫ in futuro. Hoc autem eſt blaſphemia in ſpiritumſctũm. Ex quo deõ vr irremiſſibile. ¶Sed rñdet ad hoc be. Tho.ſe.ſe. q.xiiij.ar.iij.ꝙ ſi dicaꝰ peccatuꝫ in ſpiritũſctũꝫ finalis impenitentia put accipitur vno mõ ſꝫ Aug.i.pro ꝯtinuatione in aliquo pctõ vſqꝫ in finem vite incluſiue. Ad litteraꝫ intelligendũ eſt ⁊ abſolute illud eẽ irremiſſibile. Ex quo enĩ hic non penitet:de illo veniam conſequi non põt in alio ſeculo vbi non eſt locus penitendi. vnde ei non remittere vnqꝫ.q2 nunqꝫ conuertiſtur. Et de hoc ſm Auguſtinũ intelligitur illud.i. Iohis.iij. eſt peccatum ad mortẽ.⁊ pro illo nõ dico vt roget quis. Illud pctm̃ eſt finalis impenitẽtia pro qua non opꝫ ꝙ aliqs quantũcunqꝫ ſctũs oret:q2 non exaudireꝰ. ſꝫ quomodocũqꝫ alii accipiaꝰ blaſphemia in ſpũſctm̃: ſꝫ eſt remiſſibile peccatũ ⁊ remittiꝰ ſicut alia pctã ſi quis agat pniam de eo. ¶Dr̃ tñ irremiſſibile illud pctm̃ magiſqꝫ alia diuerſis de cauſis ſeu modis dicendi. Uno mõ q2 difficilius remittiꝰ q̃ alia.⁊ hoc nõ ẽ ex difficultate que ſit ex parte dei:qm̃ oẽs infirmitates aïe ⁊ corporis eque potens eſt ſanare.ſed ex parte peccantis.q2 vt dicit Aug.in li. de ſermõe dñi in monte. Tanta eſt labes huius pcti ꝙ humilitatem deprecandi ſubire non põt. Propter difficultatẽ ergo reuerſiõis dr̃ irremiſſibile.vel etiam dr̃ irremiſſibile ſm Tho.vbi.ſ.nõ q2 nullo modo remittaꝰ:ſꝫ q2 q̃tum eſt de ſe hꝫ meritum vt non remittaꝰ. Et hoc dupliciter. Uno mõ q̃ntum ad penã. Qui enĩ ex ignorantia vel infirmitate.i. paſſione peccata.hꝫ aliq̃m excuſatiõem.vñ ⁊ minorẽ mereꝰ. Qui aũt ex malicia put eſt pctm̃ in ſpũſctm̃.nõ hꝫ aliquam excuſationẽ vñ eius pẽa minuaꝰ. Alio mõ poteſt intelligi q̃ntum ad culpã irremiſſibilẽ ſm naturã.ſicut aliqs morbꝰ dr̃ incurabilis ſꝫ naturam morbi ꝑ quaꝫ tolliꝰ id ꝑ quod morbꝰ põt curari.puta cũ morbꝰ tol.it vtuteꝫ nature vel inducit faſtidiũ cibi vel medicine.lꝫ ẽt deus tale morbũ poſſit curare. Ita pctm̃ in ſpiritũſanctũ dr̃ irremiſſibile ſm ſuã naturã inq̃ntuꝫ excludit ea ꝑ que fit remiſſio pctõꝝ.ꝑ hoc tñ non ꝓcludiꝰ via remittẽdi ⁊ ſanandi potẽtie ⁊ miſericordie dei:ꝑ quã aliq̃ tales q̃ſi miraculoſe ſananꝰ. Uel ſm alios dr̃ irremiſſibile.q2 nõ legiꝰ remiſſuꝫ:ſicut melchiſedech dr̃ ſine pře.q2 nõ legiꝰ qs fuit eius pr̃ in ſcripturis:q̃uis habuerit prẽꝫ. Et ꝙ remittaꝰ pꝫ ꝑ hoc qð dr̃ hic. Cõuertã ait dñs in ꝓfundũ maris.i. exñtes id eſt obſtinatiſſimos.vñ ⁊ dñs ꝑ Amos ꝓpheꝫ. Sup tribꝰ ſceleribus iſrael:⁊ ſup quatuor nõ conuertã eũ.i.ſup tribus conuertam.ſed non ſup quartum. Quod exponẽs Hiero.ait. Primum eſt cogitaſſe que mala ſunt.ſecunduꝫ cogitationibus acquieuiſſe peruerſis. tertium quod mente decreueris ope cõplere. Sup his

Dicitur irremiſſibile ꝓpter difficultatem cõuerſionis.

Quõ ſit irremiſſibile.

ergo cõuertit q̄cũq; ſint illa pctã: ſꝫ quartũ in quo non cõuertit eſt impenitentia. Un̄ ſubdit Hiero. Quartũ ē ñ agere pniam: ꝫ ſuo ſi bicõplacere delicto. de pe. di.ij.c. ſuper his trib⁹: ꝫ hoc ē irremiſſibile ſimplr dũ nunq̄ peniter.

¶ Capl̃m.ix. De duritia ſeu obſtinatione.

Durum cor.

DUritia in peccato que aliquando ptinet ad obſtinationeꝫ eſt multũ periculoſa. Nam vt dĩ Eccli.iij. Cor dur̄ male hẽbit in nouiſſimo. Dĩ mãliter res dura q̄ non cedit tactui ſicut lapis. ſic cor durum eſt qđ non cedit digito dei tangenti ipm ſpiritu ſcto: diuini.ſ.inſpirationi. Sed vt ait pſ. Hodie ſi vocem eius audieritis: nolite obdurare corda vr̃a. Loquit̃ nobis deus per inſpirati ões. ſm pſ. Audiam qd loq̄tur in me dñs deus. Loquit̃ p ſcripturas Job.xxxiij. Semel loquit̃ deus in ſcripturis. ꝫ ſecũdario id ipſuꝫ non repetit. q2 nõ opꝫ cũ oĩa ibi plene hẽant. Locutus ē nobis p filium ſm illud Hebre.i. Multiphariе ꝛc. Nouiſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in filio. non ſolũ p ṽba ſed etiam p opa ſcã que debeamuſ imitari. Loq̃tur per tribulatiões Job.iiij. Qñ ſolet ſopor occupare hoĩes.ſ.pctĩ. ꝫ dormiunt in lectulo.ſ. delectatiõis mũdi. tũc apit aures viroꝝ ꝫ erudiẽs inſtruit eos diſciplina. Hodie ergo ſi vocẽ ei⁹ audieritis.ſ.in vita pñti. nolite obdurare corda vr̃a. ſicut hebrei in deſerto quibus iurauit deus. firmiter ꝓpoſui ſi itroibũt.i.non intrabunt in requiẽ meã. Un̄ ſtephanus ꝓthomartyr Actu.vij. ad iudeos. Dura inquit ceruice ꝫ incircũciſi corde ꝫ aurib⁹ vos ſemp ſpiritui ſancto reſtitiſtis.

Inducũt multa ad duritiã cordis.

¶ Notandũ aũt q̄ ſunt multa inducentia hãc duritiã. ꝫ iõ cauenda. ¶ Et pmũ eſt ſollicitudo ſecularis. Sicut eñi carnes fiunt dure cũ liquor exprimit̃ ꝫ humor eliquat̃. ſic per ſollicitudinem ſeculi paulatim humor gr̃e ꝫ deuotionis ſubtrahit̃. ꝫ inde durus eliq̃tur ꝫ q̄ſi inſenſibilis a diuis. Un̄ bern̄. ad Eugenium. Prudẽtius te abſtrahas a curis huius ſeculi q̄ traharis ab illis ne paulatĩ ducaris ad cor durũ. ¶ Scđm eſt flagellatio frequẽs ſine emẽdatione. ſicut incus ferrea ex frequenti malleatiõe magis induratur. Job.xli. Cor eius indurabit̃ q̄ſi lapis: ꝫ ſtringet̃ q̄ſi malleatorum incus. Sicut etiã via quãto magis atterit̃ pedib⁹ ambulantiuꝫ: tanto magis indurat̃. Sic aliq̄ quãto magis ꝑcutiunt̃ ꝫ atterunt̃ tribulationibus tanto magis fiunt duriores. Heb.v. Percuſſiſti eos ꝫ non doluerũt .ſ. cõtritione: attriuiſti eos ꝫ renuerunt accipere diſciplinam.ſ. nõ ſe emẽdãdo. ¶ Tertiuꝫ eſt ex aduerſitate ad ꝓſperitate migratio. ſicut metallũ liq̄factũ p ignẽ liq̄ſit: ſed amoto igne magis indurat̃. ſic aliq̄ dũ ſunt in igne paupertatis ꝫ tribulatiõis. liq̄ſcunt p deuotionẽ ꝫ cõpunctionẽ: ſꝫ ſi ꝑueniant ad ꝓſpitatem ꝫ diuitias. duri efficiunt̃ ꝫ crudeles. Sic pharao inter flagella q̄ſi liquefactus ꝫ cõpunctus ſe diſponebat ad bonũ recõmẽdãs ſe moyſi: ſꝫ habita gr̃e ꝫ remotis flagellis indurauit. Exo.viij. ix.ꝫ.x.

Exẽplũ.

¶ Exemplũ in vitaſpatꝝ de quodã fornicario q erat valde deuot⁹ ꝫ liberalis ad pauperes poſt oĩonem cuiuſdã ſancti reperto theſauro effectus ē durus ꝫ crudelis ad pauperes. Sed deo diſpẽſante oĩa fuerunt ſibi ablata ꝫ paup effectus. reuerſuſq; eſt ad deuotionẽ priſtinã. ¶ Quartũ qđ idurat ē ire ſuccẽſio. ſicut.n. calor aeris ꝯſumit hũiditatẽ iterorẽ: ita ira q̄ ē accẽſio ſanguinis circa cor hũorẽ gr̃e ꝯſumit interiorẽ. Geñ.xlix. Simeon ꝫ leui vaſa iniq̃tatis bellãtia. maledictus furor eoꝝ: q2 ptinax ꝫ indignatio eoꝝ q2 dura. Simeon interpretatur audiens merorem: ꝫ ſignificat hmõi iracũdos: q2 ſemper habent aurem erectaꝫ. ſi quid male de eis dicatur vt ſe defendant. ꝫ in eos inſurgant. ꝫ ideo vas bellicoſum dicitur. Leui interpretatur additus. ꝫ ſignificat eos qui ſemper furori addũt: quaſi pro vno maledicto reddunt duo vel tria. De quibus Prouerbio.xv. Sermo durus ſuſcitat furorem. ſicut Nabal carmelus dicit̃ durus.i. Reg.xxv. ¶ Quintuꝫ eſt mala aſſuefactio ſeu prauoꝝ imitatio. Conſuetudo eniꝫ eſt quaſi altera natura. ꝫ facit habitum mentis. Habitus aũt eſt q̄litas de difficili mobilis a ſuo ſubiecto. Un̄ peccatũ cõſuetudinarium difficile tollitur: ꝫ tanto grauius quanto prolixior eſt conſuetudo mali. vt dicitur extra de conſue.ca. finali. Unde ꝫ Lazarus qui ſepultus erat. ꝫ ſuper eum lapis ſignificans duritiam: cum difficultate fuit reſuſcitatus. ideſt concurrentibus multis. Lamore chriſti fletu. oratione ꝫ hmõi. Hiere. vij.c. Indurauerunt ceruicem ſuam ꝫ peius fecerunt q̄ patres eorum. ¶ Sextum eſt negligentia. Negligentia enim prelatorum circa ſubditos facit eos obdurare circa eos quaſi nõ pertineant ad eos: ſicut dicit̃ de ſtructione q̄ induratur ad pullos ſuos ſeu oua ſua. vnde naſcuntur quaſi ſua non ſint. vt dicit Job. ¶ Septimum eſt impudentia. quãdo quis nõ erubeſcit peccare. tunc enim magis indurat̃ ꝫ fruſtra corrigitur ꝫ admonet̃ Ezech.iij. Domus iſrael attrita fronte eſt ꝫ idomabili corde.

Impudẽtia facit durum.

¶ Et nota circa ſeptimum.ſ. impudentiam: q̄ ſicut timor. ꝫ intimiditas ſunt aliq̄ vitia. ſic ꝫ verecundia cũ ſit timor de turpi ꝫ inuerecundia ſunt aliq̄ peccata cũ.ſ. exeũt terminos rõnis. Pro cuius declaratione dicit Durandus ordinis minorum in ſumma q̄ inuerecundia eſt peccatum quando hõ non erubeſcit peccare vel aliquid inhoneſtum facere vel dicere coram deo ſanctis hominibus quod ptinere vꝫ

ad obſtinationē. Ad qḋ facit illḋ Hiere.iij.c.
Frons meretricis facta eſt tibi erubeſcere no
luiſti. Et eiuſdem.viij.c. Confuſione non ſunt
confuſi erubeſcere neſcierunt. Et greg.ix. mo
ralium. Sunt nōnulli quos ad perpetrandaꝫ
nequitiaꝫ oborta malitia ſubito inuita. ſed tñ
humana verecundia reuocat. Et plerunqꝫ per
hoc ꝙ exterius erubeſcant ad interiora ſua re
deunt. ⁊ ꝯ ſe internum iudicium ſumunt. ꝙ ſi
pp hominem mala facere metuūt: quāto ma
gis pp deum qui cuncta cōſpicit: nec mala ap
petere debuerunt. Et ſunt quidam qui poſtqꝫ
deum mente ꝯtempſerint. multo magis hūa
na iudicia ſpernunt atqꝫ oē qḋ appetunt auda
cter facere non erubeſcūt. Et quos ad ꝑpetrā
dum malum occulta iniquitas inuitat nulla
aperta verecūdia retardat. ſicut de iudice ini
quitatis dī ꝙ deū non timebat ⁊ hoīes non ve
rebatur. Lu.xviij. ¶ Erubeſcentia econtrario
eſt vicioſa quadrupliciter. ¶ Uno modo qñ ve
recundatur quis de aliquo defecto nature vel
fortune. vt qꝛ eſt turpis aſpect⁹ paruus vel ſtra
bo. vel paup vel illegitimus ⁊ hmōi ⁊ hoc ē vi
cium ſi ſit nimia erubeſcentia. vt de hoc nimis
ꝯtriſteť vel retrahat ſe a bōis. Ad qḋ facit qḋ
ait Hiero. Noli deſpicere bonitatem figuli. ſ.
dei qui te fecit ⁊ voluit. diſtin.xlvj.ca. Naſci.
Et criſoſto. diſt. ca. Nunqꝫ erubeſcam⁹ de vi
cijs parentum ſꝫ amplectamur virtuteꝫ. ¶ Se
cundo qñ quis erubeſcit veritateꝫ dicere vbi
⁊ qñ eſt opus. ⁊ ne hoc diſpliceat vel amittat
fauorem. vel qꝛ mā turpis. ⁊ poſſet eſſe morta
le. ¶ Tertio qñ pre verecundia in cōfeſſiōe re
ticet peccata ꝑcipue mortalia qḋ eſſet morta
le. de pe. di. v. c. i. ¶ Quarto qñ timet inde irri
deri. ⁊ iō ſubtrahit ſe a bonis ne videať ⁊ irri
deať. ⁊ de tali irriſiōe nimis erubeſcit ⁊ hmōi.
Hec durandus ordinis minorum.

Erubeſcētia ē vitioſa quadrupliciter

¶ Titulus nonus de accidia.

¶ Capitum primū de accidia ⁊ filiabus eius.

Accidia vltio ponitur quā
liter vicia capitalia Gre.xxxi. mo
ralīū. ponit. Sic aūt diffiniť a Da
maſ. ¶ Accidia eſt triſtitia aggra
uās. i. que ita deprimit animum
hoīs vt nil boni ei agere libeat. Ab alijs diffi
nitur ꝙ eſt torpor mētis bona negligentis in
choare. Pro cuius declaratiōe dicit. b. Tho.
ſe. ſe. q. xxxv. ar. i. ꝙ triſtitia de ſe nō notat ali
quid laudabile vel vitupabile: qꝛ paſſio eſt: ⁊
paſſiones cū naturales ſint ſm ſe nō ſūt pctā.
Uñ in. ij. ethi. dť ꝙ paſſiōibus nec laudamur
nec vituperamur. ſed ſm ꝙ hō applicat paſſio
nes ad malū vel ad bonū. pōt bñ vel male face
re ſic ē eſt triſtitia de vero malo: vt de pctis ſi ſit
moderata eſt bona ptinēs ad pniam. ita ⁊ tri
ſtitia ſi ſit de vero bono vt de bonis ſpūalis ope

accidia qđ eſt.

ribus vel de malo: ſed imoderata eſt pctm̄ per
tinens ad accidiam. ¶ Eſt igitur triſtitia acci
die ſemper mala. ⁊ hoc dupliciter. ¶ Uno mō
ſm ſeipſam qñ. ſ. eſt de eo qḋ eſt apparens ma
lū ⁊ vere bonū: qꝛ ſpūale bonum eſt vere bonū
lꝫ appareat malū ſenſitiue pp laborem qui eſt
in eo. Jō qñ quis triſtať de aliquo bono opere
ad qḋ teneť eſt ſemper pctm̄ ſicut ecōtra dele
ctatio eſt mala. ⁊ pctm̄ eſt de vere malo: ſꝫ ap
parēti bono vt delectatio fornicatōis ⁊ hmōi.
¶ Scdo mō triſtitia accidie eſt mala ⁊ pctm̄
ſꝫ effectū ſuū. qñ. ſ. eſt de vere malo. vt de pec
cato vel morte alicui⁹ ſi ſic aggrauat mēteꝫ vt
eā totaľr a bono retrahat. Unde ⁊ apl's. ij. ad
Cor. ij. Non vult vt penitēs maiori triſtitia ab
ſorbeať. ¶ Qḋ aūt iſtḋ ſit vitiū ſpeciale ⁊ diſti
guať a ceteris. Btūs Tho. ſic declarat ſe. ſe.
q. xxxv. arti. ij. Accidia eſt triſtitia de bono ſpi
rituali. Sed ſi accipiať bonum ſpūale cōiter
non hēbit accidia ſpālem rōnem vitij. Et rō.
eſt qꝛ quodlibet vitiū facit hoīem cōtriſtari. ꝺ
bono ſpūali ſibi oppoſito. Nā luxurioſus triſta
tur de bono continētie. ⁊ guloſus de bono ab
ſtinentie. ⁊ ſic de alijs. Quodlibꝫ enim vitium
refugit bonū ſpūale virtutꝭ ſibi oppoſite. Sili
etiam dici nō poteſt accidiam eſſe vitiū ſpā
le: ex eo ꝙ refugit ſpūale bonū ꝓut ē laborio
ſum vel moleſtum corpori aut impeditiuū de
lectationis ei⁹. qꝛ non ſepararet accidiam a vi
tijs carnalibus qbus aliquis qrit delectatio
nem ⁊ quietē corporis. Dicendum eſt igitur
ꝙ in ſpūalibus bonis eſt quidā ordo. Naꝫ oīa
ſpūalia bona que ſunt in actibus ſingulaꝝ vir
tutum ordinanť ad vnū ſpūale bonum quod
eſt bonū diuinū circa qḋ eſt ſpālis virtus q̄ eſt
charitas. Uñ ad quālibꝫ virtutē ptiet gaude
re de ꝓprio ſpūali bono qḋ cōſiſtit in ꝓprio ac
tu. Sꝫ ad charitatem ptinet illud ſpūale gau
diū quo qs gaudet de bono diuino. Et ſilr il
la triſtitia q̄ qs triſtať de bono qḋ ē in actibus
ſingulaꝝ virtutū nō ptinet ad aliqḋ vitiū ſpā
le. ſꝫ triſtari ꝺ bono diuio ꝺ quo charitas gau
det ptinet ad vitiū ſpāle qḋ ē accidia. vt triſta
ri de ieiunijs ⁊ elemoſinis. de orōnibus ſ̄cdis
ꝯfeſſiōib⁹ ⁊ alijs inqꝫtū ſūt ordiata pp deū vel
recōciliandū deū ⁊ hmōi. ¶ Eſt āt accidia ex
gñe ſuo ſeu mā mortale: qñ. ſ. ſm deliberatio
nē rōis ē ſꝫ Tho. vbi ſupra ar. iij. ⁊ rō ē: qꝛ ſm
ꝓpriā rōnē ꝯriať charitati. Nā ꝓpꝰ effectus
charitatis ē gaudere de deo ⁊ bono diuio. Ac
cidia aūt triſtať de bono ſpūali: inqꝫtū eſt bo
nū diuinū. Qḋ āt ē ꝯ charitatē ē mortale. qꝛ ꝑ
charitatē habem⁹ ſpūalē vitā. inqꝫtū ꝑ eā de⁹
inhabitat i nobis. Uꝫ qꝛ in oīb⁹ pctis: ēt que
ſūt mortalia ex gñe ſuo. mortalia ñ ſūt niſi qñ
ſuā pfectionē ꝯſequūť. q̄ ꝯſumatio ſeu pfectio
ē in ꝯſenſu rōis. Jō ſi ſit ichoatio accidie i ſo
la ſenſualitate: ⁊ nō ptingat ad cōſenſuꝫ rōis

Triſtitia accidie eſt mala.

accidia ē vitiuꝫ ſpāle.

accidia eſt mortale.

erit veniale. ſic accidit in motib' aliorũ vitiorũ: luxurie ⁊ hmõi. Sed ſi perueniat ad ↄſenſum rõnis q̃ ↄſentit in fugã ⁊ horrorem ⁊ deteſtationẽ boni diuini carne ↄ ſpm̃ puualente erit mortale. ❡ Et eſt ↄ pceptũ de ſanctificatiõe ſabbati per qđ pcipit̃ qes mẽtis in deũ cui ↄriat̃ triſticia de bono ſpũali diuio. Vñ de accidioſis ſꝫ expõſ illud pſal. Oẽʒ eſcã. ſ. opis ſpũalis. abominata ẽ aĩa eoꝝ. ⁊ appropinquauerũt vſq ad portas mortis. ſ. eterne. Et loqt̃ pp̃ha de iſraelitis q eũtes p deſertũ ex mãdato dei vt puenirent inde ad terrã pmiſſiõis habuerũt multotiens tediũ ⁊ triſticiam de labore. ⁊ in nauſeã aliqñ ẽt mãna pp qđ multotiẽs fuerũt puniti. ⁊ demũ a terra pmiſſiõis excluſi. vt pꝫ Nũe. xiiij. Et ſignificat accidioſos quoꝝ tedet p deſertũ pnie vel religionis incedere ꝓ labore. ⁊ in nauſeã hñt oĩa ſpũalia pp qđ ꝑnant̃ vita eterna. Et no. q̃ h. i. hẽe in faſtidio bona ſpũalia. ptinet ad filiã pmã accidie: q̃ dr̃ malicia vt iſra dicet̃. Qđ aũt accidia ſit vitium capitale put põit Gre. Tho. ſic declarat vbi. ſ. ar. iiij. Vitiũ capitale dr̃ illud ex quo promptũ ẽ vt alia oriant̃ ſm rõnem cãe finalis. Sicut aũt hoĩes multa operant̃ pp delectationẽ tũ vt ipſaʒ cõſequãtur. tũ ex eius ipetu ad aliqđ agendum p moti ita ẽt pp triſticiã multa opantur vel vt ipſam euitent. vel ex eius pondere in aliq̃ prorũpentes agenda. Cum ergo accidia ſit quedã triſticia pꝫ q̃ ſit capitale. vt ex ea plura oriantur. ❡ Oriuntur autem ex ea ſm Gregorium ſex filie. ſcilicet.

❡ Malitia.
❡ Rancor.
❡ Puſillanimitas.
❡ Deſperatio.
❡ Torpor circa precepta.
❡ Euagatio mentis circa illicita.

❡ Et q̃ conuenienter hec aſſignentur ſic declarat beatus Tho. vbi ſupra. vt dicit philoſophus. in. viij. ethicorum. Nullus diu abſq delectatione manere cum triſticia poteſt. Et iõ neceſſe eſt q̃ ex triſticia aliquid dupliciter oriatur. Vno modo vt aliqs recedat a contriſtantibus. Alio modo vt ad alia tranſeat in quibus delectetur. ſicut illi qui nõ poſſũt gaudere in ſpiritualibus delectationibus tranſferunt ſe ad corporalia. In fuga autem triſticie talis proceſſus attenditur. q̃ homo primo fugit contriſtantia. Secundo impugnat ea q̃ triſticiam ingerunt. Spiritualia autem bona de quibus contriſtatur accidia ſunt ⁊ finis ⁊ id quod eſt ad finem. Fuga autem finis fit p deſperationem. Fuga autem eorum que ſunt ad finem quantum ad ardua que ſubſunt conſilijs fit per puſillanimitatem quantum ad ea que pertinent ad cõem iuſticiam fit p torporẽ circa pcepta. Impugnatio ãt ↄtriſtãtiũ bonorũ ſpũaliũ qñq̃ ẽ ↄ hoĩes q ad bõa ſpũalia iducũt: ⁊ h ẽ rancor. Qñq̃ ↄ ipa ſpũalia bõa. i quorũ deteſtatiõeʒ aliqs adducit̃. ⁊ h ꝓpe ẽ malicia. Inq̃tũ ãt pp triſticiã qs ſe trãſfert a ſpũalib' ad exteriora delectabilia opa põit̃ filia euagatio mẽtiſ circa illicita. Malitia ergo put ponit̃ filia accidie nõ accipit̃ put ẽ gen' vitioꝝ. ſ. p habitu vitioſa. ſꝫ put iportat faſtidiũ bonorũ ſpũaliũ. Et rãcor nõ accipit̃ h p odio. ſꝫ p idignatiõe ↄ iducẽtẽ ad bõa. Et q̃uis Iſido. i li. de ſũmo bo. ⁊ Caſſian' i li. de inſtitutiſ cenobioꝝ diſtiguãt triſticiã ab accidia dicẽtes triſticiã eẽ iquãtũ qs recedit a grauiori ope ⁊ laborioſo ad qđ tenet̃. Accidiã vero iquãtũ ↄuertit ſe ad qetẽ idebitã: tñ ſꝫ Tho. vbi. ſ. ↄuenient' põit accidiã eẽ triſticiã nõ diuerſũ viciũ ab ea. Nã triſticia nõ ẽ viciũ ab alijs diſtictũ. ſm q̃ aliqs recedit a graui ⁊ laborioſo ope. vl' ſm q̃ſcũqꝫ alias cãs qs ↄtriſtet̃: ſꝫ ſolũ ſꝫ q̃ triſtatur de bono diuio qđ ptinet ad rõnẽ accidie q̃ itãtũ ↄuertit ſe ad qetẽ idebitã iq̃tũ aſpnatur bonũ diuinũ. ❡ Et de triſticia dic̃ Iſid. oriri rãcorẽ. puſillanimitatẽ: amaritudinẽ. deſpatione. De accidia dic̃ oriri. vij. ſ. Ocioſitatem. ſõnolentiã. iportunitatẽ mẽtis. iqetudinẽ corporis. iſtabilitatẽ. verboſitatẽ. ⁊ curioſitatem. Oia iſta ſꝫ Tho. reducũt ad ea ſex q̃ põit gre. vt dcm̃ ẽ. ſ. Nã amaritudo quã dic̃ Iſid. oriri ex triſticia ẽ qdẽ effect' rãcoris. Vñ ad ipm reducit̃ ocioſitas: ⁊ ſõnolẽtia reducũt ad torporẽ circa q̃ ẽ aliqs ocioſus cũ ea omnino ꝑtermittit ⁊ ſomnolenter cuʒ ea negligenter implet. Omnia alia que ponit ex accidia oriri pertinent ad euagationem mentis circa illicita. Que qdẽ ſm q̃ in ipa mẽtis reſidet arce mentis reſidet volẽtis iportũe ſe ad diuerſa diffundere reuocat̃ iportunitas mẽtis. ſm qđ ptiet ad cognitiuã dr̃ curioſitas: q̃tũ ad locutionẽ dr̃ verboſitas quãtũ ad corp' in eodẽ loco nõ manens dr̃ inqetudo corporis. qñ. ſ. p inordinatos motus mẽbroꝝ vanitatẽ indicat mẽtis: quantum ad diuerſa loca dr̃ inſtabilitas. Vl' dr̃ inſtabilitas ſm mutationẽ ꝓpoſiti. Nõ ſolũ ergo p accidiam ſed etiã p filias iſtas ei' verificatur illud. Oẽʒ eſcã abominata ẽ aĩa eoꝝ ⁊c̃. ❡ Impugnatur autem qs de accidia aliquãdo ex cibi ſeu nutrimẽti defectione. Aliqñ ex apparenti humiliatione. Aliqñ ex corporis cõplectione. Aliqñ ex diaboli inſtigatiõe. ❡ De primo dic̃ Caſſian' in. x. li. de inſtitutiſ. cenobiorum. Maxime accidia circa horã ſextã monachũ inquietat: vt q̃dã febris ingrueẽs tpe pſtituto ardẽtiſſimos eſtus acceſſionum ſuaꝝ ſolitis ac ſtatutis horis anime inferens egrotanti. Vñ ſciendũ eſt ſm Tho. ſe. ſe. q. xxxv. arti. i. ad primũ q̃ paſſiones appetitus ſenſitiui vt triſticia ⁊ alie. ⁊ in ſe poſſũt eſſe peccata venialia ⁊ inclinant animam ad mortale. Et qꝛ ap

Eſt ↄ tertius pceptũ.

Sufficientia filiarũ accidie

Filie accidie ſm Iſidorũ.

Accidia ex defectu nutrimẽti.

petitus ſenſitiuꝰ hȝ organū corpale. ſequitur ꝙ ꝑ aliquam trāſmutationē corpalē hō ſit habilior ad aliqđ pctm̄. ⁊ ideo pōt ꝯtingere ꝙ ſm̄ aliqͣs trāſmutatiōes corpales certis tpibꝰ ꝑuenientes aliq̄ vitia nos magis impugnent. Dis aūt corpalis defectꝰ de ſe ad triſtitiam diſponit. ⁊ iō ieiunantes circa meridiē qñ iā incipiūt ſentire defectꝰ cibi ⁊ vrgeri ab eſtibꝰ ſolis magis ab accidia impugnāt. vñ Caſſia. dicit accidiā eē demoniū meridianū. De quo loquitur ꝑs. Non timebis ab incurſu ⁊ demōio meridiano. q̄r .ſ. i meridie ieiunantes tentat. ¶ De ſcđo dicit Caſſianꝰ vbi .ſ. ꝙ accidia ꝑuenit ex hoc ꝙ aliqs inge miſcit ſe ſpūalē fructū nō hr̄e ⁊ abſētia lōgeq; poſita magnificat mōaſteria. qđ vr̄ ptinere ad hūilitatē. Sȝ vt dicit Tho. vbi .ſ. Ad hūilitatē verū ptinet ꝙ cōſiderās ꝓprios defectꝰ ñ ſe extollat. Non autē ptinet ad hūilitatē ſȝ ad igratitudinē ꝙ qs bona q̄ in ſe cognoſcit a deo. ꝯtēnat tanq̄ vilia reſpectu aliorum maiorȝ donoꝝ qui aliȷ hn̄t ex quo ꝯtemptu ſequitur accidia. De his eniȝ triſtamur que quaſi mala ⁊ vilia reputamus. Sic ergo dȝ conſiderare aliorȝ bona ⁊ extollere vt ea que ipſe habet. ⁊ ſi minora ſint nō vilipendat. q̄r ſic ſeq̄ret in eo triſtitia accidie. vñ eccī. xxx. Triſtitiā lōge expelle a te ſcȝ nimiaȝ accidiā. nō eſt eni vtilitas in ea. ¶ De tertio. melancolici ex complexione inclinant ad triſtitiā ex humore q̄ ſupabūdat in eis melācolie: ⁊ partim flegmatici. Vñ aliqñ ſtudioſe oȝ eos querere aliqua ſubleuatiua triſtitie ne nimietate abſorbeant ⁊ inducātur ad deſpationē vel trāſferant ad delectabilia mūdi. Vñ di ꝓuerb. xvij. Spiritus triſtis .i. accidie exiccat oſſa .ſ. virtutū ⁊ potentiarū anime auferens ei vigorē bñ opandi. Vñ caſſianꝰ aſſimilat accidiā vermi q̄ dr̄ carolius. q. ſ. generat ex ligno itimo ⁊ rodit paulatiȝ medullā ⁊ vigorē ligni quo corroſo ⁊ euacuato oē pondꝰ vel ventꝰ vel ꝑcuſſio: imo ex ſe frangit lignū: ⁊ ruit edificiū ſiup. Sic accidia naſcit ex intimiȝ aie. ⁊ paulatim ꝯſumit vigorē ſpūs ⁊ feruorē. Quo ſubtracto etiā abſq; vento tēptationis ꝑ ſe ruit in aliquod magnū malū. ¶ Aliqñ ex diaboli inſtigatiōe accidit vt ſic ꝑ triſtitiam ſupuenientem ex eiꝰ opere q̄r ptātem hȝ ſup virtutē ſenſitiuā nr̄aȝ deo pmittēte. hō dimittat bōa opa que facere dȝ vel intēdit. vel grauē aliȷ ſe reddat. Unde Joānes caſſianꝰ in tractatu de triſtitia ait. Interdum etiā nullis aliis exiſtentibus cauſis triſtitie. inimici ſubtilis inſtinctu tāto merore depmimur: vt nec charoꝝ quidē ac neceſſarioꝝ noſtroꝝ aduētū ſolita ſuſcipe affabilitate poſſimus. ⁊ qcqd ab eis cōpetenti fuerit ꝯfabulatiōe platū iportunū nobis ⁊ ſupfluū iudicet. nullaq; eis a nobis reddat grata reſponſio, vniuerſos cordis noſtri receſſus felle amaritudis occupante. ¶ Sed notandū vbi dicit Tho. vbi .ſ. Impugnatio viciȷ qñq; ē vincēda fugiendo. quādoq; reſiſtēdo. Fugiēdo qdē vincenda eſt tentatio, quando ꝯtinuatio cogitatiōis auget incentiuū peccati vt luxuria. Vñ aplſ .i. Cori. vi. ait. Fugite fornicationē. Reſiſtendo aūt eſt impugnatio vincēda qñ .ſ. cogitatio pſeuerās tollit incētiuum pcti qđ cōtingit ex aliq̄ leui apphenſiōe qđ ꝯtingit in accidia ex q̄ videt hoi laborioſum: ſm̄ iſtinctū ſenſualē facere opa ſpiritualia. Sȝ inſiſtēdū eſt eis nō dimittēdū: q̄r q̄nto magiȷ cogitamus de ſpūalibus bonis: tanto magis nobis placētia reddūt. Dicit eni Eccī. vi. Subȷce hūex tuū ⁊ porta illam .ſ. ſapiam. ⁊ nō accideris in vinculis eis. Alias ſi permittit ſe ab accidia vinci ſeqt illud Pſal. Omnem eſcam abominata eſt anima eorum.

Accidia ex apparēti hūiliatiōe.

Accidia ex corpis ꝯplexione.

Ex diaboli inſtigatione.

Remedium ꝯ accidiā

¶ Capl'm. ij. de accidie tedio ⁊ remediȷs eiꝰ.

DE accidia loquēs pſal. ait. Dormitauit anima mea pre tedio: ꝯfirma me in verbiȷ tuis. ps. cxviij. vbi dicit gl. ꝙ dormire eſt hois obliuioſi ⁊ ſecordis. Sȝ dormitare eſt feſſi expectatoris. Ubi nota vitiū accidie. Ex hoc eniȝ ꝙ hō laborare habet diu: q̄r dū viuit. ⁊ premium ſeu fructum ſubito nō percipit ſenſibilē inde aliqñ attediat ⁊ dormitat ex accidia. Sed ſicut ex dormitiōe corporali hō incurrit damna ⁊ egeſtatem. dū iperceptibilr ei auferuntur ſua: vel non lucrat: ab inimicis occidit. ⁊ ſcandala multiplicant ſic ex dormitiōe accidie demones auferūt vtutes de anima penuriā meritoꝝ pariter mors peccati ad animā ingreditur. Unde Prouer. vi. Uſq; quo piger dormis qñ cōſurges a ſomno tuo. paululū dormies: paululū dormitabis ⁊ veniet tibi egeſtas quāſi vir armatus. Et loquitur Salomon de pigricia accidie ex qua qs dormit nil boni agēs Et mathei. xiij. c. dicitur ꝙ dum dormirent homies .ſ. per pigritiam ⁊ negligentiā prelati vel aliȷ quicunq;. venit inimicus nocte ⁊ ſuperſeminauit zyzaniaȝ in medio tritici: quia diabolus vel hereticus vel malus xpianꝰ in agro eccīe: aut mētis humane inducit vitia ⁊ errores etiā in bonis ſi dormitiōe negligētie ⁊ accidie ſe tradunt Syſara quoq; ⁊ Holofernes fortiſſimi dormiētes occiſi ſunt a muliere .ſ. partis ſenſitiue. q̄ cū ſit hoſtis ſpūs ꝑpendens ſpm̄ dormitaſe ꝑ accidiā: vigorem ſumit ꝯ ipſum. Ab hac igitur accidia petit liberari ſpa. dꝫ ait. Dormitauit aia mea ⁊c. Ubi tria ſaē:

¶ Primo viciū accidie exp̄mit cū dic. p tedio.

¶ Secundo affectū huiꝰ malicie innuit cū dicit. Dormitauit anima mea ⁊c.

¶ Tertio remediū huiꝰ negtie petit. cū ſubdit. Confirma me ⁊c.

¶ Quātū

¶ Quantum ad primum .§.j.
ſcdm be. Tho. ſe.ſe.q.xxxv.arti.i.in corpe que
ſtionis accidia importat tediū bene operādi.
Accidia quale ſit vicium — Dicit aūt accidia quaſi acida. Acida ſeu ace-
toſa ſunt frigida. frigus vero inducit difficul-
tatē ⁊ tarditatē in motu. Videmus.n. ꝙ aqua
cū ꝓpter frigus eſt congelata immobilis ma-
net que ex ſe flueret. Et ſenes q̄r frigidi ſunt ⁊
tardi ad ambulādū. ſicut ecōtra adoleſcentes
in qbus viget calor naturalis ſūt feſtini ad am
bulandū ⁊ diſcurrēdū. Accidia ergo eſt que-
dā frigiditas ſpūalis ſeu defectus motis ſpiri
tualis ⁊ feruoris diuini ex quo anima nō mo-
uetur vel cū difficultate mouet ad bene ope-
randū. ſicut ecōtra dicit Grego. ꝙ amor dei
operat magna ſi eſt.i. mouet ad operādū ſi ope
rari renuit amor nō eſt. Sicut aūt aque niſi
moueant putreſcunt: ſm illud poeticū. Et ca
piunt vitiū niſi moueant aque. Vinū ēt ex ſe
feces generat: ⁊ niſi a fecibus illis mundetur:
ſeu mutet corrūpet ⁊ aceſcit. Unde dicitur de
moab Here.xlviii. Requieuit in fecibus ſuis
nō eſt trāſfuſus de vaſe in vas.i. in trāſmigra
tionē nō abijt. Ideoq̄ ꝑmāſit guſtus eius in
eo. ⁊ odor eius nō eſt imutatus. Sapor corru
ptus ⁊ odor prauus utiq̄ nō recedit a uino ſi
ſupra feces māſerit. imo interdū totaliter cor
rumpit. Sic accidit accidioſo q acidus ⁊ ace
toſus efficit.i. frigidus in amore dei. q̄r adeo
corrūpit in guſtu: ſeu in affectu vt vera bona q̄
ſibi dn̄t placere ſibi diſplliceāt. ⁊ iō ꝯtriſtat ⁊ at
tediat ad faciēdū ea. Sȝ ſi nō vult totalr corrū
pi dȝ moueri ⁊ mutari a ſua deſidia ⁊ tedio.
alſ dormitat inutilis fact⁹: q̄r dormitauit aīa
pſal. Aia mea ꝓ tedio.i. ꝓ accidia ſȝ Caſſianū.
¶ Sciendum autem ꝙ triplex eſt tedium.
¶ Primum eſt tedium preſentis vite.
¶ Secūdum eſt tediū tribulatōis ⁊ anguſtie.
¶ Tertium eſt tedium actionis virtuoſi.
Tediū vite — De tedio uite inquit Job.x. Tedet aiam meā
vite anime mee. Hoc aūt tediū eſt quedā tri-
ſtitia quā habet aius uiuere in iſto mundo. Et
qn̄ iſta triſtitia ꝓcedit ex deſiderio celeſtis pa
trie ⁊ del amore conſiderando q̄ȝ dulce ſit q̄ȝ
ſuaue q̄ȝ utile videre deū eo frui ſctōꝝ angelo
rū agminibus intereſſe ad qđ obtinēdū fact⁹
eſt: ⁊ quanta obſcuritas mentis hic ſit et igno
rantia de deo quāta pericula: quāta ipuritas,
quanta inſtabilitas cordis: bona eſt talis tri-
ſtitia ⁊ tedium hoc ſe habere oſtendebat Ps.
cum dicebat. Heu mihi quia incolatus me-
us prolon. ⁊c̄. Et iterum. Fuerūt mihi lachry
me mee panes die ac nocte ⁊c̄. Sed habere te
dium in vita preſenti: quia non habet illam ꝓ
ſperitatem quam vellet. illos honores. diuiti
as ⁊ voluptates quas cupit. ſed contraria cuȝ
videt ⁊ audit alios proſperari. honorari. dita-
ri. ⁊ ex hoc ita contriſtatur ꝙ vellet non viue-
re vilipendens conditionē ſuam. ⁊ cū ita deij-
citur mente ⁊ ratione deliberata nō eē in mū-
do: appeteret vel non fuiſſe natum. vel vt ani-
mal brutum: affectans mori quacunq̄ morte
etiam in malo ſtatu anime eſſet iſtud tedium
accidia mortalis. nunq̄ȝ dei ſeruus habet tale
tedium accidie. Dicitur.n. Sap.viij. Non ha
bet amaritudinem conuerſatio illius.ſ. ſapiē-
tie. neq̄ tedium conuictus illius ſed gaudiū:
⁊ loquitur de vera ſapientia cum qua conuer-
ſatur ⁊ conuiuit qui dei gratiam habet. Mun
di autem amatores qui ea carent dicunt. Exi
guum eſt ⁊ cum tedio eſt tempus vite noſtre:
Unde ad hoc vitandum ſubdūt. Uenite frua
mur bonis.ſ. temporalibus. Sap.ij. ¶ Tedi-
Tediū tribulationis — um tribulationis ⁊ anguſtia eſt triſtitia ex qua
quis anguſtiat ex magnitudine vel multiplici
tate aduerſitatis ſue vel aliorum vnde ad ope
randum difficultatur. Et ſiquidem ſit triſti-
tia ⁊ anxietas ſolum ſm primum motum ſeu
ſenſualitatem. humana tentatio eſt ⁊ venia
le vel nullum peccatum. Et perfecti viri hoc
tedium aliquando patiuntur. Unde apls.ij.
ad Cor.i. Supra modum grauati ſumus.ſ. ex
tribulationibus: ita vt nos tederet viuere. Et
eccls.ij. Teduit me vite mee videntem mala
vniuerſa eſſe ſub ſole: ⁊ cuncta vanitatem ⁊ af
flictionem ſpiritus. Et eiuſdem.iiij.c. Uidi
calumnias que ſub ſole geruntur ⁊ lachrymas
innocentum ⁊ neminem conſolatorem ⁊ non
poſſe reſiſtere eorum violentie. Sed ſi ſit tāta
triſtitia ex aduerſitate vel morte alicuius ami
ci vel conſanguinei ꝙ abſorbeatur ratio. ita
ꝙ dimittat bonum neceſſarium fieri vt confi-
teri. audire miſſam diebus feſtiuis proponens
non amplius bene facere: vel peniteat bene fe
ciſſe. iſtud ē accidia mortalis. De qua ait apls
ij. Cor.ij. Triſtitia huius ſeculi mortē operat
ſcilicet anime. Et dicit triſtitia ſeculi amari-
tudo ⁊ dolor quā quis ſibi ſumit ex tribulatio
nibus mundi. hac triſtitia timuit Jacob patri
archa detineri quando ex opinione ſumpte
filij ſui Joſeph viſa veſte ei⁹ ſanguine tincta
incōſolabilr dolebat. nec filij eius valebāt de
linire dolorē eius. Unū dicebat. Deſcendā lu-
gens filiū meū in infernū. Gen̄.xxxvij. quaſi
dicat: tātā triſtitiā ſentio de hoc ꝙ timeo ne ſe
ducat me in mortē vel in locū dānatoꝝ. hoc
ēt ꝓhibet.ſ. iordinata triſtitia de morte caroꝝ
xiij.q.ij. quā ꝓpoſteꝝ. ¶ Tediū actiōis virtuo
ſe eſt cū qs triſtat ſeu anxiat pro aliquo bono Tediū
ope qđ oporteat eū facere. q̄r ibi hȝ laborare virtutis
puta in dicēdo offm in ieiunādo. orādo. in ꝯſi
tēdo i faciēdo aliquā obediētiā ⁊ hmōi. hoc i-
currit multitudo hebreoꝝ ambulātiū ꝑ deſer
tū. de qua dr̄. Nume.xxi. ꝙ cepit ppls tedere
ꝑꝑ laborē itineris. Dū ergo itur ꝑ deſertum

pnie ſeu religiõis ſeu vite pñtis ſtatũ et labo-
rib⁹ opeꝝ bonoꝝ freq̃nter incurrit tediũ ⁊ an-
xietas: que ſi ita deprimit ꝙ et hoc qs deſiſtat
a bono ope neceſſario eſſet mortale. venialis
aũt culpa ſi nõ obmittatur. ſed lente ⁊ tepide
agit. Et vt dicit hiero. Melioꝛ eſt triũ pſalmo
rũ decantatio cũ cordis puritate ⁊ iocũdita-
te ꝙ̃ totius pſalterij modulatio cũ anxietate
atq̃ triſticia. de cõſe. di. v. nõ mediocriter. Sꝫ
ſi pmittit ſe hõ vinci a tedio iſto omittẽdo mõ
vnũ bonũ. mõ aliud ꝓpter laborẽ de paruis ve
Frequẽter ſe purgat de defectibus. nit ad magna. ¶ Semp ergo opꝫ laborat ⁊ vi
cto oĩ tedio freq̃nter ſe purgare de defectibus.
Vñ Bern. ſup illud. Tempus putatiõis adue
nit inqt. Quis ita ad vnguẽ a ſe ſupflua reſeca
uit: vt nil ſe hẽe putat putatõe dignũ. Credite
mihi ⁊ putata repullulãt ⁊ effugata redeunt ⁊
extincta reaccẽdunt ⁊ ſopita excitant. parꝫ eſt
ſemel putaſſe. Sepe putandum eſt imo ſi fieri
põt ſemp eſt quod putari oporteat. Si diſſimu
las: nõ inuenis. quãtũlibet in hoc ope manẽs
profeceris. erras ſi vicia putas emortua non
mortificata ⁊ magis compreſſa. velis nolis in
tra fines tuos habitat iebuſeus. Subiugari
poteſt nõ exterminari. hec ille. Sine tedio er
go laborare opꝫ in his que bona ſunt ⁊ ſine tri
ſticia. Vñ apſus. ij. ad Cor. ix. Non ex triſticia
aut ex neceſſitate. hilarẽ eni datorẽ diligit de
us. Vñ Joh. caſſia. in tractatu de triſticia ſic
ait. Abſq̃ illa triſticia que vel p ſtudio pfectio
nis: ſeu pro deſiderio ſuſcipit futuroꝝ oĩs triſti
cia tanꝙ̃ ſeculi que mortẽ inferat equalr repel
lenda eſt ⁊ ſicut fornicatiõis ſpũs ſeu philargi
rie de noſtris cordib⁹ penit⁹ extrudẽda. Et triſti
cia quidẽ que penitẽtiã opatur ad ſalutẽ obe
diens eſt affabilis. hũilis. manſueta. ſuauis ⁊
patiens. vtpote ex omni charitate deſcendens
⁊ ad omnem dolorem corporis ac ſpiritus cõ
tritionẽ. infatigabiliter ſe extendẽs. ⁊ quodã
modo leta ac ſpe ſui profectus vegetata. Sed
triſticia mala aſperrima: impatiens. dura ple
na rancore. ⁊ merore infructuoſo. ac deſpatio
ne penali. ab induſtria ⁊ ſalutari dolore. fran-
gẽs ac reuocãs: vtpote irratiõabilis. Hec ille.

¶ Quantum ad ſecundum .§. ij.

ſcꝫ quis effect⁹ ſeu detrimentũ huius vitij. no-
tatur cũ dr̃ dormitauit aĩa mea pre tedio. i. ac
cidie. ſup quo vbo Joh. caſſianus. Vere ab oĩ
ꝯtẽplatione virtutũ ⁊ intuitu ſpiritualiũ ſenſuũ
dormitat aĩa que huiꝰ ꝑturbatiõis. i. accidie
telo fuerit ſauciata. Pigredo. i. accidie immit
tit. ſoporem inquit Salo. prouer. xix. quod po
teſt intelligi de triplici ſomno.
¶ Primo de ſomno naturali corporis.
¶ Scdo de ſomno vitij ⁊ perditionis.
¶ Tertio de ſomno ficte contemplationis.
¶ Quantũ ad primũ dormitat nõ ſolũ aĩa ſed
corpus ꝓ tedio. qꝛ cũ accidioſus nolit labora-
re mẽte vel corpe tradit ſe deſacili dormitiõi. Faciliter ſe tradere
in quo tria ſunt repͥhẽſibilia ꝓcedẽtia vt pluri- mũ ex accidia.
mũ ex accidia. ¶ Primũ ẽ brutalitas cum qs ſomno
dormit vt porc⁹ vt nudus vel diſcoopertus aĩ iu eſt reſu-
pinus vel inexcitabilis. Vñ Bern. Carnalis hẽſibile
ſomnus ⁊ brutalis abominãdus ẽ ſeruo dei.
Itẽ idẽ. Caue iquãtũ potes ſerue dei ne ſit ſõ-
nus tuus nõ reqes laſſi. ſed ſepultura corporis
ſuffocati. ¶ Scdm repͥhẽſibile i ſomno corpo
ris ẽ triſticia ⁊ tarditas in ſurgẽdo. Eccl. xxxij.
hora ſurgẽdi nõ te triſtet. Et ꝓuer. xxvi. Sicͭ
oſtiũ vertit i cardie ita piger i lecto ſuo. ¶ Ter
tiũ ẽ ſõni nimietas aut ĩoportũitas. Nihil ita
depit de vita nr̃a ꝙ̃ qd ſõno deputat. Eſt. n. ſõ
nus ꝗ̃ſi ꝗdã ſpẽs vel imago mortis. Cũ aũt tps
ſit p̄cioſiſſima res ⁊ irrecuperabilis: ⁊ illud qd
ſupflue dormit. amittit. qꝛ nil boni tũc agitur
qnimo inde plura mala ſequunt ⁊ tẽtationes
ideo ſolũ neceſſitas ſumẽda. Catho. Plus vi-
gila ſemp ne ſomno deditus eſto. Nã diutur
na qes vitijs alimenta miniſtrat. Et ad Ro.
xiij. Nõ i cubilib⁹ ⁊ ĩpudicitijs. ¶ Inoportuni- Inoportunitas dormiẽdi eſt vitioſa
tas dormiẽdi etiã vitioſa eſt. cũ. ſ. qs dormit
cũ vigilãdũ ẽ. vt tpe oꝛonis. vel lectõis. vel p-
dicatõis. qd ex accidia ⁊ tedio plerũ ꝗ accidit.
Eccl. xxij. dr̃. Cũ dormiẽte loquit q narrat ſtul
to ſapiẽtiã. Vñ in collatõib⁹ narrat Joh. caſ-
ſia. ꝙ cũ qdã pater quoſdã admoneret de ſalu
te aĩe illi dormire ceperũt. qd ꝓpendẽs pater
interpoſuit aliqua verba ſolatioſa. ad q̃ ſubito
excitati ridere ceperũt. Ex quo facto oñdit eis
deſidiã coꝝ. ⁊ deceptionẽ diaboli. ¶ Dormi-
tat ſcdo aĩa ex tedio ⁊ accidia incurrẽdo diuer
ſa peccata ⁊ ꝑditionẽ aĩe. Nã ⁊ dormitio i ſcri
ptura frequẽter deſignat mortẽ vt illud Joh.
xi. Lazarus amicus noſter dormit. Sicut. n.
dormiẽs nil boni cogitat vel optat. ſic accidio
ſus priuat omni bona cogitatiõe vel medita-
tione. ſed diuerſa mala in mẽte reuoluit. ſm
illd ꝓuer. xxiiij. Per agꝛ trãſiui hominis pigri
⁊ totũ repleuerũt vrtice. Trãſitus iſte eſt p cõ
ſiderationẽ. Qui. n. diligẽter cõſiderat agrũ
id ẽ mẽtẽ ſeu ſtatũ pigri. i. accidioſi iuenit ple
nũ vrticis prauoꝝ deſiderioꝝ. Vñ ⁊ ꝓuer. xxi.
dicit idẽ. Deſideria. ſ. mala occidũt pigrũ no
luerũt qcꝙ̃ opari manus ei⁹ tota die cõcupi-
ſcit ⁊ deſiderat. Vñ vt dr̃. Math. viij. de ſeruo
cẽturiõis. Iacet i domo p pigritiã ⁊ male tor
quet. In huius figurã legit Iudicum. xvi. ꝙ
ſanſone fortiſſimo obdormiẽte ſup genua da
lide raſis capillis capitis infirmus factus eſt
⁊ ceteri capt⁹ ẽ a philiſteis ⁊ excecat⁹. Sic qui
ex accidia dormitat vt ſatiſfaciat ſenſualitati
ſignate p dalidã. quã nimis diligit pp qd non
vult laborare ſed qeſcere abraſis ſeu ammotis
de capite mẽtis ſue oĩb⁹ capillis. id eſt cogita
tionibus bonis capit a diabolo ⁊ excecat ĩ ra

Per ac- tione. ¶ Per accidiã auferṫ oĩs recta intentio
cidiam ad deũ ⁊ oĩs deuotio cõpunctiõis: ⁊ lectõis: ⁊
ĩcurrit pie orõnis vt nõ libeat ei orare: vel lege: vł ſcri
gs mul bere. vel aliqd boni agere. Ad qð deſignãdũ
ta ma- legiṫ: primi Reg. xxvi. ꝙ ſaule obdormiẽte ab
la lata ẽ de papiliõe ei⁹ haſta. ⁊ vas aque qð erat
ad caput ei⁹. Haſta lõga ⁊ recta deſignat re-
ctã ĩtẽtionẽ ad deũ ⁊ diuia. Vas aque: cor ple
nũ deuotiõe ⁊ cõpunctõe. Iſta ſubtrahunṫ ho
mini dũ dormitat ꝑ tedio. Vñ ⁊ di Prouer.
xv. Sicẽ tinea veſtimẽto ⁊ ſicẽ vermis ligno: ſic
triſtitia. ſ. accidie nocet cordi. Tinea. n. corro
dit ⁊ tollit robur ⁊ pulchritudinẽ veſtimẽti. ⁊
vermis medullã ⁊ vigorẽ ligni. ita ⁊ accidia
robur ⁊ decorẽ deuotõis. ¶ Per accidiam de
mũ incurriṫ mors aĩe. id eſt ſubtractio grẽ ⁊
oĩm virtutũ ⁊ meritoꝝ ⁊ mors gehẽne. In cu
ius figurã legiṫ. ij. Reg. iiij. ꝙ yſboſeth regnã
te ꝑ ſaule pie ſuo vna dieꝝ poſuit ad' cuſtodiẽ
dũ portã domus regie quãdã ancillã purgan
tẽ triticũ. q̃ cũ dormitaſſet ipſo etiã Iſboſeth
qeſcẽte ĩ cubiculo: duo principes latronũ re-
chab ⁊ gaana. latenṫ ĩgreſſi ſunt domũ ⁊ ſubla
tis ſpicis ꝑcuſſo Iſboſeth in inguine. abſciſſũ
caput ei⁹ Dauid deportauerunt. Qð exponit
Greg. in moraſ. videlicet de aĩo nr̃o. q rex eſt
ſupne hierſm ⁊ dñs potẽtiarũ ſuarũ. Ancilla
q̃ domũ debet cuſtodire ẽ diſcretio ſeu prudẽ
tia q̃ dꝫ inuigilare ſup ſenſus ſuos. ⁊ diſcerne-
re triticũ a lolio ⁊ paleis vt triticũ bonoꝝ affe
ctionũ ⁊ cogitationũ intra ſe ſeruet ⁊ paleas
ſeu loliũ vanaꝝ ⁊ mũdanarũ cogitationũ abij
ciat. Sed ſi iſta dormitat ꝑ tedio ⁊ aĩus ĩpẽ qe
tẽ q̃rit mũdanã. intrãt demones. ⁊ ablatis vir
tutibus ⁊ laboribus meritoꝝ occidũt ꝑmarie
ꝑcutiẽtes in inguine id eſt in aliquo vitio tur-
pi. nã reſoluẽdo ſe a vigore ſpũs ⁊ dormitãdo
ꝑ tedio ĩ ſpũalib⁹ ad carnalia ſe cõuertit. ⁊ ide
Acci- grã priuaṫ. ¶ Dormitat tertio aĩa ꝑ tedio: ſom
dia ex no ſimulate cõtẽplatõis. Aliq. n. ſub ſpẽ cõtẽ-
ſilata platõis ⁊ deuotõis dant ſe accidie ⁊ ocio nolẽ
cõtem- tes opari mãib⁹ q̃ ĩ marthã actiue ꝯtẽnẽtes. ⁊
platiõe Mariã ꝯtẽplatiue ꝑtẽdẽtes: neſciẽtes qd ſit de
uotio vł ꝯtẽplatio. Nec. n. põt eẽ bon⁹ iſraeli-
ta q pri⁹ nõ fuerit iacobita. Iſrł iterꝑtaṫ vidẽs
deũ. ſ. ꝑ cõtẽplatiõꝫ. Iacob iterꝑtaṫ ſupplãta
tor. ſ. vitioꝝ qð ꝑtinet ad exercitiũ actiue. Nõ
ẽ apt⁹ ad cõtẽplationẽ q pri⁹ nõ plene mortifica
uerit paſſiões. Nõ ergo iſti vere dormiũt ꝑ cõ
tẽplationẽ cũ ſpõſa dicẽte. Ego dormio ⁊ cor
meũ vigilat. Sꝫ ꝑ accidiã ſub ſilata deuotiõe
dormitãt cũ euthico adoleſcẽte q diſputante
Paulo cũ ĩ feneſtra dom⁹ ſederet obdormiens
cecidit de medio cenaculo ⁊ mortu⁹ ẽ. Ac. xx.
lꝫ ſuſcitat⁹ a paulo. Et ad h̃ facit qð legiṫ in vi
taſpatrũ. ¶ Quidã pegrin⁹ venit ad abbatem
ſiluanũ ĩ mõte ſynai. ⁊ cũ videret fratres la-
Exẽplũ borãtes manualr̃ reꝑhẽdit dicẽs. Nnare opa

mini cibũ q perit. Maria optimã partẽ elegit.
Qð audiẽs ſiluanus fecit ei dare codicẽ ⁊ mi-
ſit cũ ĩ quãdã cellã vt legeret. Cũ aũt trãſiſſet
hora none circũſpiciebat ille hincinde ſi forte
aliqs eũ vocaret ad prandiũ. ⁊ cũ nõ vocareṫ
acceſſit ad abbatẽ iterrogãs ſi fratres come-
diſſẽt. R̃idit ꝙ iã comederẽt. Sꝫ ꝓpterea nõ
fecerat eũ vocare. qꝛ ſpũalis erat ⁊ nõ idigebat
cibo corpali. eũ mariã elegiſſet: fratres aũt ſuiṫ
carnales erãt ⁊ iõ comederãt ⁊ opabanṫ. Ille
aũt ꝑpẽdẽs de ſua p̃ſũptõe culpã ſuã ꝯfeſſus ẽ.
⁊ abbas inqt Martha ergo neccia ẽ marie. Sur
ge ergo q dormis ait apł's ⁊ exurge a mortuis
ſcꝫ operib⁹ accidie ⁊ illuminabit te chriſtus.

¶ Quantũ ad tertium .§. iij.

ſ. remediũ ꝯ accidiã. h̃ hꝫ ex doctria ſacre ſcri-
pture. Et iõ dicit. Cõfirma me. id ẽ totũ firma
me ĩ bono ope ne deſiſtã ex tedio. ⁊ h̃ ĩ vbiſ tuiſ
id ẽ ꝑ vba q̃ ꝯtinenṫ ĩ ſacra ſcriptura. Vñ de ſa
piẽtia q̃ maria ꝯtiçṫ ĩ ſacra pagia dĩ. Ecc̃i. vi.
Subijce humeꝝ tuũ ⁊ porta illã. ſ. obſua do-
cumẽta ei⁹ ⁊ nõ accidieris in vinculis ei⁹. ſ. nõ
ĩcurres accidiã ex ꝑceptis ei⁹ q̃ vincula dicunṫ
qꝛ ligãt aĩaꝫ ad obſuãdũ ⁊ detinẽt ne qꝫ deſu
at: ⁊ lꝫ mł'ta ſint documẽta ꝯ accidiã ex vbiſ ſcri
pture ꝑ nũc tria ſufficiat poneṫ remedia ꝯ eã.
¶ Primum eſt deuota oratio ſeu meditatio.
¶ Secundum eſt ſacramentoꝝ frequentatio.
¶ Tertium eſt varia ⁊ bona exercitio.
¶ De primo dicit ſaluator cũ iuenit diſcipulos Oratio
appropiquãte paſſiõe dormiẽtes ꝑ triſtitia. Vi eſt bõa
gilate ⁊ orate. Math. xxvj. vt nõ itretis ĩ tẽta- contra
tionẽ. q̃ſi diceret. Deuota oratio vos iuuabit accidiã.
ne ſuccũbatis tẽtatõi accidie q̃ ſub itrabit mẽ
tib⁹ vřis. Idẽ ẽt ait loqnẽs de tribulatõib⁹ ĩ ſi
ne mũdi. Orate ne fiat fuga hyeme vel ſabba
to: hyems ẽ frigida: ⁊ ĩ ſabbato ẽ ociũ ⁊ reqes.
vult ergo diceṫ. Orate ne fugiatis. ſ. op⁹ bonũ
deſatis ex accidia q̃ ꝓuẽit ex frigiditate diui-
ni amoris. ⁊ ocio ſeu qete corpali. Ad orõnẽ
aũt ipſaꝫ ꝯtinuãdã ⁊ vicẽdũ beelzebub. ſ. de-
moniũ de accidia vexãtẽ: iterꝑtaṫ. n. vir muſca
rũ: qꝛ mł'titudo muſcaꝝ illi ydolo iſidebãt ꝑp
ter ĩmolatitiũ cruorẽ ſacrificioꝝ: ſic accidioſo iſi-
dẽt muſce iportũe ⁊ imũde malaꝝ cogitatio-
nũ. Adiuuãt lumẽ meditationũ q̃ mẽtẽ illu-
ſtrãt. ⁊ ſocietas fortis ꝑfectoꝝ. ¶ Vñ ĩ hui⁹ fi-
gurã legiṫ Exo. ꝙ Ioſue pugnãte ꝯ amalech
tas q ſignificãt demões. tenebat moyſes ma-
nus eleuatas ad celũ ĩ orõne ⁊ cũ ꝑ feſſitudĩe
aliquãtulũ dimittebaṫ. ꝑualebat amalech ꝯ
Figura ioſue ⁊ ꝑpłꝫ dei ꝑp qð aarõ ⁊ hur iuuerunt eũ
ad tenẽdũ man⁹ erectaſ ad celũ quouſqꝫ vince
ret ꝑpł's ei⁹. ſic orãte quocũqꝫ ꝯ tẽtatões dia-
boli ⁊ bellãte ꝑ reſiſtẽtiã. Hur q iterꝑtaṫ lumẽ
ſ. meditatio ⁊ aarõ q iterꝑtaṫ mons fortitudi
nis. ſ. ſocietas fortis ĩ vtute. iuuãt ꝯtinã orõne

vt nō deficiat pre tedio ſed vincat demones.
Sic Petro incarcerato ab herode vt morti ſe
quēti die traderet. dormiēte Petro cū̄ oratio
fieret ſine itermiſſiōe ab eccleſia ꝓ eo: vbi erāt
ſanctiſſime ꝑſone fortes i fide: angelus de no
cte apparēs cū̄ lumie excitauit eū̄ dicēs. Sur
ge velociter ⁊ cōtinuo ceciderūt cathene de
manibus eius ⁊ liberat⁹ fuit. Actuū̄. xij. Ora
tiōibus etiā ſanctoꝝ: peccator dormiēs pre ac
cidia ⁊ tedio clauſus tribus portis. ſ. obdura-
tionis cordis, taciturnitatis oris indiſpoſi-
tionis ſatiſfactiōis que vtiq; tertia porta fer-
rea eſt. ⁊ ligatus cathenis duabus. ſ. timoris
⁊ amoris indebiti: illuſtratus inſtigatōe ange
li ⁊ aliqua bona inſpiratiōe ſubito euadit de
manibus diaboli excitatus a ſomno accidie.
Meditatio multū̄ valet cōtra accidiā ꝑcipue
vite ⁊ paſſiōis xp̄i. Ad heb. xij. Recogitate eū̄
qui talē ſuſtinuit aduerſus ſemetipſum cōtra-
dictionē. ſ. xp̄m. vt nō fatigemini animis vriſ
ſꝫ pre tedio deficiētes pſal. in ꝑſona ei⁹. Pau
per ſum ego. ⁊ in laboribus a iuuētute mea ex
altatus. ſ. in cruce humiliatus ⁊ cōturbatus.
Bern̄. Memor ero laboꝝ quos xp̄s ſubſtinuit
in ꝑdicādo. fatigationū̄ in diſcurrendo. tenta
tionū̄ in ieiunādo vigiliarū̄ i orādo. lachryma
rū̄ in cōpatiēdo. Recordabor etiā doloꝝ. cō-
uicioꝝ. ſputoꝝ. colaphoꝝ. ſubſannationum. ⁊
clauoꝝ. horūq; ſimiliū̄. alioquin requiretur a
me ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſup terram.
Hec ille. Meditatio etiā ſupplicij futuri ⁊ pre
mij ſupni multū̄ excitāt aīam ab accidia ⁊ te-
dio. Quis eſt enim tā iners vel delicatus qui
nō libēter laboraret vehemēter qn̄ inde ſciret
acqrere maximū̄ lucrū̄ ⁊ ꝑmāſurū̄ ⁊ euaſurū̄
inteſiſſimū̄ ſuppliciū̄ ⁊ eternū̄. Uenite ad me
inqt ſaluator. oēs qui laboratis ⁊ onerati eſtis
⁊ ego reficiā vos. Math. xi. Labor enim cū̄ fi-
ne ait Augu. merces ſine fine. ⁊ refectio ſuauiſ
ſima. ❡ Legit in vitaſpatrū̄. Cū̄ quidā interro
gaſſet btm̄ achillē dicēs. Cur ſedēs i cella mea
Exēplū̄ accidiā patior. Rn̄dit ei ſenex. qꝛ nōdū̄ vidiſti
requiē quā ſperamus. nec tormētū̄ qđ timem⁹
Si enim ea inſpiceres diligēter. i. ꝑ medita-
tionē. ⁊ ſi vermibus plena eēt cella tua vſq; ad
collū̄ etiā in ipſis ꝑmanēs ſine accidia iaceres.
Oratio ergo quā iuuat meditatio valet cōtra
Sacra accidiā. ❡ Sacramētoꝝ frequētatio etiā va-
mētorū̄ let. Precipuū̄ aūt in ſacramētoꝝ confectione
frequē- ſunt verba in quibus cōſiſtūt forme eoꝝ. Con
tatio ē firmat ergo quis cōtra tediū̄ in verbis dei. id
bōa cō eſt in ſacramētis in quibus principalr̄ eſt ver-
tra acci bū̄ forme. ⁊ precipue ſacramētum euchariſtie
diam qđ eſt verbū̄ forme. Eſt enim panis qui cor ho
minis ꝯfirmat ⁊ roborat ad bene agendū̄. Eſt
⁊ carbo ignitus ſcḋm Damaſce. qui excutit om
nē torporē mētis. ⁊ gaudere ⁊ delectari facit
in dn̄o. ❡ Unde in figurā dicit. iij. Reg. xix. ꝙ

cum eſſet helias feſſus et tedio perſecutionis
Jezahel vxoris achab regis iſrael obdormi-
uit ſubter vnam iuniperum. Ipſo autem dor
miente apparuit ei angelus dn̄i excitans eum
a ſomno. Qui conſurgens ⁊ videns panē ſub
cinericium ad caput eius ⁊ vas aqua miracu
loſe ibi a deo parata comedit ⁊ bibit. Et cū̄ ite Figura
rum obdormiſſet. angelus ſecundo excitauit
eum dicens. Surge comede grandis enim ti
bi reſtat via. Qui ſurgens iterum comedit ⁊
ambulauit i fortitudine cibi illius vſq; ad mō-
tem dei. Helias deſignat dei ſeruum. qui ex
tribulationibus ⁊ vexatiōibus carnis attedia
tus aliquādo laboribus ⁊ tentationib⁹ obdor
mit. vt nihil ei libeat facere. ſed inſtigatione
angeli boni mens excitatur. vt ſumat ſacramē
tum euchariſtie figuratum per panem ſubci
neritium. Chriſtus enim panem ſe nominat ſꝫ
vinum qui coctus ſub cinere humiliationis. fu
it decoctus in igne paſſiōis hoc ergo ſumpto
ſiue etiam pane penitentie. cum aqua lachry
marum vel doctrine inde fortificatur ⁊ confir
matur contra accidiam vt incedat viriliter ꝑ
deſertum huius mundi vſq; in vitam eternā.
❡ Tertium remedium cōtra accidiam eſt va Uaria
ria operatio. Eccl̄. ix. Quodcūq; poteſt manus opare ē
tua inſtanter operare. quia nec opus nec ratio bonum
nec ſapientia nec ſcientia valet ad inferos. quo contra
tu properas. Hiero. Non facile capitur a ten accidiā
tatore. qui alicui bono vacat exercitio. ❡ In
vitaſpatrum legitur ꝙ cum beatus Antonius
tentatione accidie vexaretur cepit clamare
ad dominum dicens. Domine volo ſalu⁹ fieri.
ſed non permittunt me cogitationes mee. ⁊
ſubito vidit iuuenem pulcherrimum. qui an
gelus erat ponentem ſe ad ſedendum ⁊ labo
randum plectas ſeu ſportas. ⁊ inde ad modū̄
ſurgere ad orandum. ⁊ iterum poſt parum re Exēplū̄
ponentem ſe ad operandum. ⁊ poſtea ſurgen
tē ad orandū̄. Cūq; pluries alternatis vicibus
ad vtrūq; ſe poſuiſſet. demum dixit angelus.
Sic fac ⁊ ſalu⁹ eris. ❡ Un̄ narrat venerabilis
Joh. caſſia. in lib. ix. de inſtitutis cenobiorū̄.
ꝙ antiq pres nullū̄ ſuſcipiebāt ad habitū̄ mo
nachalē ſeu heremiticū̄: ſi neſciret facere aliqđ
artificiū̄ manuale. qđ ꝓpterea agebant non ſo
lum vt ille poſſet ex lucro ſue artis viuere. ſed
multo magis ⁊ principalius qꝛ intelligebant
ſine aliquo corporali exercitio nō poſſe vitare
vitiū̄ accidie. Nā cū̄ pauciſſimi ſint qui ſciant
⁊ valeāt tota die vacare cōtēplatōi oratōi ⁊ le
ctioni. ⁊ ꝑmaxime incipientes oportet ꝙ inci
dāt in accidiā qui nō vacāt quotidie alicui ex-
ercitio corporali. Et quidā ex illis qui nō indi
gebāt lucro ꝓpter victū̄. qꝛ dactilis ⁊ aqua cō
tenti erāt. tamē laborabāt facientes plectas
quotidie. ⁊ in capite anni comburebāt. ⁊ facie
bant alias. vt ſic liberi eſſent ab accidia.

¶ Capitm.iij. de negligentia in genere.

NEgligentia vitium eſt pertinēs ad torporē circa pcepta.qđ.ſ. vitiū. Grego⁹ ponit inter filias accidie. Et pōt diffiniri ꝙ eſt pctm̄ quo volūtas eſt remiſſa ad eligēdū actū debitum vel circūſtātias circa actū debitū obſuari. Et opponiť virtuti prudentie.que per ſollicitudinē eſt diligēs ad opandū. De negligentia pōt exponi illud pš. Delicta iuuētutis mee.⁊ ignorātias meas ne memineris dn̄e. Delictū diciť quaſi derelictū. In quo notať pctm̄ omiſſiōis quo omittiť actus bonus qui dʒ fieri.vel circūſtantia debita que dʒ in actu bono ſeruari qđ ptinet ad negligentiā. Et dicit Berń.in li.de diſpēſatione ⁊ pcepto. Neglect⁹ vbiqʒ culpabilis.ideo dicit. Delicta iuuētutis.qꝛ magis in iuuētute cōmittunť negligētie pp inexpiētiā: pp qđ in iuuenibus parū pōt eſſe prudētie ꝫm pħm que ꝯtrať negligētie. Ignorātie etiā peccata innumera ſunt. Ne memineris inqt ad dominū.ſ.ad puniendum.ſed relaxa. Sed circa negligentiam tria videnda ſemper ſunt.

¶ Primo proprietas ſignificati.

¶ Secundo varietas principij.

¶ Tertio grauitas peccati.

¶ Quantum ad primum .§.i.

Sciēdū diſtam eſſe iter iſta ſex.ſ.negligētiā.pigritiā:deſidiā:incōſtātiā:torporē ⁊ omiſſionē: que oia ad accidiā ptinēt.⁊ large etiā ſumendo negligētiā in ea alia includunť.ſtricte aūt ſumēdo differunt quo ad ſignificatū ⁊ quo ad actū.qđ ſic declarať. ¶ Negligentia ꝯſiſtit in defectu iterioris act⁹ volūtatis qui eſt electio. Negligentia Unde Iſiđ.in li.ethimo.dicit ꝙ negligentia dī quaſi nec eligēs. Et ideo ſicut recta electio eoꝝ que ſunt ad finē ptinet ad prudētiam:ita negligētia volūtatis nō eligendi recte ea que ſunt ad finē.ptinet ad imprudentiā ergo ⁊ ad pctm̄. ¶ Pigritia ꝯſiſtit in defectu executiōis exterioris:ita ꝙ pigritia eſt reſpectu boni operis faciēdi. Pigritia. Nā pigritia importat tarditatē exequēdi bonū opus. Unde dī piger ille qui facit tarde bonū opus qđ dʒ facere velociter ⁊ cito. ꝫm illud Prouerb.xix. Abſcōdit piger manū ſub aſcella ⁊c.⁊ ca.xx.dī.propter frigus piger arare noluit. ¶ Deſidia dī reſpectu boni opis pſequēdi vel ꝯtinuādi.⁊ dī deſidia a deſinendo. Deſidia Cū enim videt deſes difficultatē in agendo deſiſtit a bono ope ⁊ ceſſat ab illo. ¶ Torpor iportat quādā remiſſionē in ipſa executione boni opis.dum.ſ.nō feruēter ſʒ tepide agit bonū. Torpor Apoc̄.iij. Utinā eſſes calidus aut frigidus.ſed qa nec calidus nec frigidus es ſed tepidus.incipiā te euomere ex ore meo. Calidus eſt feruēs.frigidus eſt malus.ſed cognoſcens Tepidus malū ſuū. ¶ Tepidus aūt qui bonū inchoauit ſed impfecte.⁊ in illo ſtatu pmanet quaſi ſibi ſufficiat nō querēs pficere qui ſtat⁹ eſt multum piculoſus. Nā frigidus.ſ.malus cognoſcit aliquādo defectū ſuū ⁊ ſe emēdat.ſed tepidus cū ſibi videať ſufficere bonitas ſua:non curat de emēdatiōe:ideo primus eſt reprobatiōi ſignate per vomitū. Sicut eni euomitū nunqʒ reſumiť ad comedēdū ſeu ad incorpandū.ſed abominať etiā ad vidēdū.ita tepidi demū ſeparati a gra̅ xp̄o nō incorporanť.ſed ab eo deteſtātur. Tepida naliter puocāt vomitū. ¶ Inconſtātia iſtabilitatē volūtatis importat. Naʒ ꝫm Papiā. Incōſtās eſt qui inſtabilis eſt.ſed qđ Inconſtantia mō ſibi placet poſtea ſibi diſplicet.vel qꝛ modo vult hoc mō vult aliud.talis fluctuat iter ꝯſidētiā Jacobi.i. Uir duplex aio incōſtans eſt in oib⁹ vijs ſuis. ¶ Omiſſio differt a negligētia.ſiue qn̄ ſunt mortalia ſiue qn̄ ſūt vtraqʒ venialia. Omiſſio Omiſſio aūt dī reſpectu actus debiti ⁊ neceſſarij fieri.qn̄.ſ.eſt mortale. Negligentia aūt ſtricte cum eſt mortale dī reſpectu circunſtātie debite neceſſarie.puta tpis vel loci vel finis ⁊ hmōi. Inqʒtum ſunt venialia omiſſio eſt reſpectu act⁹ expediētis.non tn̄ neceſſarij. Negligētia reſpectu circūſtātie ꝯuenientis non tn̄ neceſſarie. Negligētia tn̄ frequēter ſumiť pro omiſſione. Tho.ſe.ſe.q.liiij.⁊ Alexā.in.ij.pte ſūme.q.xxxiij. Et de pigro qđ ⁊ pōt intelligi.⁊ de negligēte large dī Prouerbi.xiij. Uult ⁊ nō vult piger.vult.ſ.affectu in genere.ſeu vellet ita.ſed nō vult effectu. Sed ſicut arbor ſine fructu eſt vana.ita voluntas ſine ope inutilis eſt. Uel intelligiť.vult piger ⁊ negligēs regnare cum xp̄o.ſed nō pati cuʒ eo:ſed fieri nō pōt. Dicit eniʒ apl's.ij. Thimo.ij. Si ſuſtinebimus ⁊ ꝯregnabimus. Uel ſic.vult piger bene mori.ſed nō vult bn̄ viuere.vel de negligente plato expone.vult habere emolimenta eccl'ie ⁊ decimaꝝ.⁊ nō vult habere curam animarū.

¶ Quantum ad ſecundum .§.ij.

ſciliʒ varietatē pncipij.vnde.ſ.negligentia cauſeť. Sciēdū ꝙ ex quatuor vitijs oriť. ¶ Primo ab imprudētia qđ ſic declarať. Imprudēs dī qui diligēter nō obſeruat circūſtātias in operib⁹ ſuis.ſed inter oēs circūſtātias nobiliſſima eſt circūſtātia tpis quā imprudēs negligit obſeruare. Negligentia oriť ex imprudentia Diciť enim Eccl.xx. Laſciuus ⁊ imprudens nō obſeruabūt tēpus.ſ.qꝛ nō cogitāt preterita nec ordināt pn̄tia nec pvidēt ⁊ deliberant futura.⁊ ſic negligit obſeruare circūſtantias debitas imprudēs. Sʒ vt diciť Eccꝭs.vij. Qui timet deum nihil negligit.qꝛ.ſ.nō omittit aliqđ neceſſariū ad ſalutē: ſiue actum:ſiue circūſtantiā debitam.⁊ hoc nō qꝛ timor opponatur negligētie directe.ſed qꝛ timor dei excitat hoieʒ ad actum rationis: ſciliʒ ad ſollicitudinem:qꝛ timor facit hoiem cōſiliatiuū. Nec

Thomas. ¶ Scḋo pcedit negligentia ex acci-
[Ex ac-cidia] dia. Cui⁹ ratio eſt: qꝛ cũ accidia ſit triſticia de
alieno bono ſpũali. ideo neglıgẽtiam generat
ad eligẽdũ ꝛ torporẽ ad faciẽdũ. Et ratio hui⁹
eſt. qꝛ ſicut id qḋ nos delectat facimus dilligẽ
ter ꝑpter qḋ delectatio pficit opus ƒm phũm
in ethicis. ita ꝙ nos ɔtriſtat. facimus negligẽ
ter. Unde di Prouer. xxv. Sicut vermis ligno
ita triſticia nocet cordi. ſ. tollendo ei vires ad
opandũ bñ ꝛ dılligẽter. ¶ Tertio pcedit negli
gẽtia ex auaritia. qꝛ cum hõ diligit inordina-
te magnã pſpitatẽ quã habet ex hoc efficiť ne
[Ex aua-ritia] gligẽs ad vitãdum malũ ꝛ eligẽdũ bonũ. Di-
re. xliij. Ingreſſi ſunt poſſiderunt terrã ꝛ non
obedierũt. vbi dicit glo. ꝙ nihil eſt mediũ iter
poſſeſſionẽ ꝛ inobediẽtiã. Naȝ vbertas ſecuri
tatẽ. ſecuritaȝ negligẽtiã. negligẽtia ɔtẽptum
generat. ¶ Quarto pcedit negligẽtia ex inor-
[ex amo-re sui] dinato amore ſui. Uñ dicit Grego. in moral.
ꝙ negligẽtiã minor amor vel exaggerat. Sed
ſciẽdũ ꝙ minor amor dei põt intelligi dupli-
ter. Uno mõ per defectũ feruoris charitatis.
ꝛ talis negligẽtia eſt veniale. Alio mõ per de
fectum ipſius charitatis. ꝛ ſic dı minor amor
dei qñ quis amat deũ ſolũ. amore nãli. ꝛ ex ƀ
cum quo eſt inordinatus amor ſui: negligẽtia
eſt mortale. De qua intelligitur illud Hiere.
xlviij. Maledict⁹ qui facit opus dei negligen-
ter. ƒm vnã lſam Alexã. in ſum. ꝛ Tho. ¶ Eſt
[Eſt spe-ciale pctm̃.] aũt negligẽtia ſpeciale pctm̃. Sed ſciẽduȝ ƒm
Tho. ſe. ſe. q. liiij. ꝙ aliqua peccata ſunt ſpãlia
qꝛ ſunt circa ſpecialẽ mãm vt luxuria eſt circa
venerea. quedã aũt ſunt ſpãlia ꝑpter ſpãlitatẽ
actus rõnis ſe extẽdentis ad oẽm mãm mora
lem. ꝛ huiuſmodi. ſunt oĩa vitia que ſunt circa
actus rõnis. Nã quilibet act⁹ rõnis extẽdit ſe ad
oẽm mãm moralẽ. Et ideo cuȝ ſollicitudo ſit
qdã ſpãlis actus ratiõis. ɔñs eſt ꝙ negligẽtia
que iportat defectũ ſollicitudiȝ ſit ſpãle pctm̃.

¶ Quantum ad tertium §. iij.

[Negli-gentia eſt mor-tale] ſcilȝ grauitatẽ peccati. ¶ Sciẽdũ ꝙ negligen
tia aliqñ eſt mortale: aliqñ veniale. Et morta
le qdẽ eſt duplex. ſ. rõne defectuȝ: ꝛ rõne ɔtem
ptus. Si eniȝ per negligẽtiã ꝑtermittať actus
qui eſt in ꝑcepto. ꝛ per ɔñs de neceſſitate ſalu
tis. puta dare elemoſynã cum habeat ſupflua
nature ꝛ ꝑſone. ꝛ videt indigẽtes. Siľr ſi ꝑter-
mittanť debite circũſtantie iſtius actus. puta
dare elemoſynaȝ tpe extreme neceſſitatis ali
cuiuȝ. ¶ Scḋo eſt negligẽtia rõne ɔtẽpt⁹ mor
tale. Si enim volũtas intãtũ ſit remiſſa circa
ea que dei ſunt. vt totaliter a charitate dei de
ficiat ɔtẽnendo que ſunt dei: puta cum non cu
rat qs bonũ facere ſed ɔtẽnit. Uerbigrã. tene
tur aliqs aliqḋ bonũ ſollicite ꝛ deuota facere
vt pſallere ꝛ orare. ſi aliqs ex ɔſuetudine hẽat
hãc negligẽtiã. ita ꝙ ex ɔſuetudine nõ curat.
ſed ɔtẽnit dicere horas ſuas ſollicite ꝛ deuo-
te. talis negligẽtia erit mortalis. Lȝ enim ne-
gligẽtia in dicẽdo ſemel vel bis horas indeuo
te non ſit mortale. tñ ex freqñtia ꝛ ɔſuetudine
põt ɔtingere per ɔtẽptũ ꝙ erit illa negligẽtia
mortalis. Sicut gutta cauat lapidẽ nõ vi ſȝ ſe
pe cadẽdo. Et gutte aque nõ vna vel. x. ſȝ mul
tiplicate ſubmergũt nauẽ. Unde Aug⁹. Qḋ fa
cit fluctuȝ irruẽs hoc ſentina neglecta. de pe.
diſ. i. c. Tres ſunt aũt. in fi. Et ſic dı in decre.
per anacletũ. ſicut in vno quoqȝ ope artiũ ma
ter inueniť inſtãtia. ita nouerca eruditiõis eſt
negligẽtia. dı. lxxxiij. nihil. Nouerca cuȝ triſti
cia gubernat filios alioꝝ. ꝛ ideo male ꝛ incu-
rie. Et ſic accidioſus cũ triſticia ꝛ tedio vacat
ſtudio ꝛ cuicũqȝ opi. ꝛ ideo male addiſcit vel
deo male ſuit. Et de hac negligẽtia que mor
talis eſt intelligiť illud Prouer. xix. Qui negli
git viã ſuã mortificabiť. ſ. per culpã mortalẽ ꝛ
penã eternã. Uiã dicit. ſ. mãdatoꝝ per quã de
bemuȝ ambulare ad pãiȝ. Unde Eſa. Hec eſt
via ambulare in ea. vel viã. ſ. xp̃m qui ait. Ego
ſum via veritas ꝛ vita. Joã. xiiij. Jp̃m. ſ. ɔtẽnẽ
do nõ ſeqñdo veſtigia eius. vel viã ſuã. ſ. ɔuer
ſationẽ ꝛ opa ſua. nõ curãs ſi bñ vel male deo
viuat vel mũdo hic dãnabiť. ¶ Eſt negligẽtia
veniale. alꝛ qñ. ſ. nõ ꝑtermittiť actus neceſſa- [Eſt ve-niale.]
rius vel circũſtãtia neceſſaria ad actũ neceſſa
rium ad ſalutẽ. Et de hac itelligiť illud Eccl.
vij. De negligẽtia purga te cũ paucis. qḋ intel
ligiť tripľr. ¶ Uno mõ ſic de peccatꝭ cõmiſſis
per negligẽtiam que. ſ. eſt veniale in paucis. ſ.
per pauca purga te. qꝛ. ſ. pauca ſufficiũt ad de
lendũ venialia. ꝛ hoc ƒm glo. ¶ Scḋo mõ cuȝ
paucis purga te de peccatis negligẽtie. qꝛ ſcȝ
pauci ſunt qui ſciãt purgare peccata negligen
tie ꝛ ſcire an mortale an veniale. ¶ Tertio mõ
cũ paucis purga te. ſ. paucis reuela cor tuum.
quaſi diceret. Nõ reueles cuicũqȝ cor tuũ vel
confitearis indifferẽter. ſed his qui ſciãt ꝛ poſ
ſint iuuare ꝛ ɔſulere. ¶ Eſt ꝛ negligẽtia in q-
buſdã dubia vtrũ mortale vel veniale. vel pro
pter dignitatẽ materie. vel ꝑp incertitudineȝ
debite reſiſtentie a rõne. Primũ accidit circa
ſacramẽta. vt de ɔſe. dı. ij. Si per negligẽtiaȝ.
ꝛ. i. q. i. interrogo. ꝛ in alijs multis. Scḋm in
cogitationib⁹ mortaliũ pctoꝝ. qñ non cito ex-
pelluntur ꝛ precipue circa turpia. ſed vacillat
mens inter aſſenſum ꝛ diſſenſum.

¶ Capꝫm. iiij. de negligẽtia bene opandi.

De negligẽtia in bene ope
rando ait pſ. xiij. Oẽs declinaue-
rũt ſimul inutileȝ facti ſunt. nõ eſt
qui faciat bonum. non eſt vſqȝ ad
vnum. Unde in euãgeľ. de inuitatis ad nupti
as quas fecit rex filio ſuo. ideſt deuȝ pater filio

ſuo cum ſibi vniuit naturam noſtrā ſeu eccle-
ſiam ad quā eccleſiam ſeu miniſterium credē
do omnes inuitātur, dicitur ꝙ inuitati negle
xerūt euntes alij in villam, alij ad negociatio
nem, alij nūcios occiderūt. Matth. xxii. Et ꝙ
miſſis exercitibus ſuis rex ꝑdidit illos. ſed eco
tra ſanctus daniel canēs ſibi a negligētia cuꝫ
cōplerent ſeptuaginta anni quibus predixerat
Hieremias populū illum indecoꝝ in captiuita
te babylonica permanſurū. ⁊ poſtea liberāduꝫ
poſuit ſe ad adorandū dñm pro liberatione il
lius populi in ſacco ⁊ cinere. Non q2 eēt incre
dulus futuroꝝ, vt dicit Hiero⁹. ſed ne ſecuri
tas negligētiā ⁊ negligētia pareret offenſam.
de pe. di. j. predixerat. Sed cōmuniter oēs de
clinauerunt ⁊c̄. Ubi tangitur prauitas om-
nium quo ad tria.

¶ Primo quo ad omiſſionē boni preteriti, ibi Omnes declinauerunt.

¶ Scdo quo ad omiſſioneꝫ debiti modi, i. cir cūſtātie debite, ibi. ſimul inutiles facti ſūt.

¶ Tertio quo ad omiſſionem boni preſentis, ibi, non eſt qui faciat bonum.

Omiſſio boni preteriti.

Quantum ad primum §. j.

ſciliꝫ omiſſionē boni preteriti dicit. Oēs decli
nauerunt. i. bonum quod debebant facere nō
egerūt. Eſaie. liij. Unuſquiſqꝫ in viam ſuā de
clinauit. i. recedens a bono qđ debuit facere
ſm rationē. ſecutus eſt viam ſuam. ſ. propriaꝫ
volūtatem. ¶ Declinauerunt aūt oēs triplici-
ter. videlꝫ vel a veritate: vel a pietate: vel a ſū-
mi boni incōmutabilitate. ¶ A veritate vnuſ
quiſqꝫ declinauit ſm illud Oſee. iiij. Non eſt
veritas dei in terra. Pſalmiſta. Omnis homo
mēdax. Declinauerūt etiam oēs a veritate fi/
dei tēpore paſſionis etiā apoſtoli excepta bea
ta vgine maria. nā relicto eo fugerūt Matth.
xxvi. quod ſm remigium videmus impleri in
his qui pro amore chriſti promittūt ſe magna
facturos. qui tamen quādo oportet nō faciūt.
Inſinuatur etiam moraliter ꝙ chriſtus pau-
cos habet ſocios ad cōpatienduꝫ. ſed multos
ad ꝯgaudēdum non attendētes ꝙ non eſt trā
ſitus ad lignum vite niſi per gladium flāme-
um. i. tribulationes. Gen. iij. Sed omnes ne-
gligunt illas cum debita patiētia ſufferre de-
clinantes a veritate cognitionis. q2 non intel
ligunt quanta oporteat pro deo ⁊ regno cele
ſti pati. Unde dicit Prouerb. iij. Diſciplinaꝫ
dñi fili mi ne abijcias ne deficias cum ab eo
corripueris. ¶ Secūdo declinant oēs a pieta
te ſeu miſericordia. Oſee. iiij. Non eſt miſeri
cordia in terra, ⁊ hoc quia auaritie vacāt om-
nes ſm illud Hiere. vj. A maiori vſqꝫ ad mi-
norem omnes auaritie ſtudent. ⁊ a propheta
vſqꝫ ad ſacerdotem cuncti faciunt dolū. Alia
peccata non videntur eſſe ita cōmunia, Et ex
hac auaritia clerici ⁊ prelati qui ſunt obligati
ad curam animarum, declinant ab ea non cu
rantes niſi de lana ⁊ lacte. ideſt temporalita-
te ouium ſuaruꝫ. ſed ex negligentia lupis eas
exponunt vel dimittunt deuorandas. ideſt de
monijs per diuerſa vitia ꝑme Thimoth. iiij.
Noli negligere gratiam que data eſt tibi per
impoſitionem manuum. ſcilicet ad habendū
curam animarum. Nam vt dicit Leo. Infe-
riorum ordinum culpe ad nullos magis refe
rende ſunt ꝙ̄ ad negligentes deſideſqꝫ prela-
tos, qui multam ſepe nutriunt peſtilentiam.
dum ſeueriorem diſſimulant exhibere medici
nam. diſtinc. lxxxv. caꝑ. inferiorum. ¶ Tertio
declinant omnes a bono incommutabili: ſci
licet a deo ad bona commutabilia. ¶ Et vt
grammatice ⁊ moraliter exponatur nota ſm
Albertum magnum ſuper pſal. ꝙ peccatores
declinant ſm omnes ſex caſus declinandi.

Peccatores declināt ſm oēs caſus.

¶ Primo declinant in nominatiuo caſu, cuꝫ
ſolum in mundo querant ⁊ cupiant nomina-
ri. quod pertinet ad ſuperbiam. Geneſis. xj.
Celebremus nomen noſtrum anteꝙ̄ diuida-
mur in terra. ¶ Secundo declinant in geniti
uo caſu. ſcilicet per luxuriam. Geneſis. xix.
Loth declinans de filiabus ſuis genuit. Et
de ſenibus qui exarſerunt in concupiſcentiam
ſuſanne, dicitur Daniel. xiij. ꝙ declinauerunt
oculos ſuos vt non viderent celum. ¶ Tertio
declinant in datiuo caſu per gulam Eccleſia
ſtici. xviij. ſi preſtes anime tue concupiſcentiā
faciet te in gaudium inimicis tuis. ¶ Quar-
to declinant in accuſatiuo caſu. per infamiaꝫ
⁊ detractionem aliorum. pſalmus. In perſo-
na chriſti. Pro eo vt me diligerent. detrahe-
bant mihi. ⁊ loquitur de iudeis chriſtum inſa
mantibus. ¶ Quinto declinant in vocatiuo
caſu. per adulationem ⁊ verba dulcia. ſed vt
dicitur Prouerbiorum. j. Si te lactauerint
peccatores, non acquieſcas eis. ¶ Sexto de-
clinant in ablatiuo caſu. per rapinam ⁊ abla-
tionem rerum alienarum. ſed veh eiſ qui mul
tiplicant non ſua. Abacuch ſecundo. Et ſi ta
les faciunt ex illis hoſpitalia ⁊ eccleſias, non
propter hoc placant deum. Ego dominus
odio habens rapinam in holocauſtuꝫ, ait ip-
ſe Eſaias. lxj.

Omiſſio debite circūſtātie.

¶ Quantum ad ſecundū .§. ij.

tangitur negligentia quo ad omiſſionem mo
di debiti. ſcilicet circunſtantie debite. Ali-
quādo enim omittitur bonus actus debitus.
Et de hoc dicit. omnes declinauerunt. Ali-
quando omittitur circunſtantia actus debi-
ti, ⁊ tunc eſt inutilis actus. Lꝫ enim act⁹ de ſe
bonus. tñ ꝑpter malam intētionē vel aliam in
debitam circūſtātiam efficitur inutilis ad ſa
lutem, vnde ſubdit. ſimul inutiles facti ſunt.

Nullam enī virtuoſam opus eſt. niſi debitis veſtiat̄ circūſtātijs. Inutiles dicunt̄ facti. idest infructuoſi. Nā ſi ſunt ꝓlati doctores. ꝓdicatores ⁊ hmōi. q̄uis doceāt ⁊ regant: tn̄ ꝓpter malā vitā efficiunt̄ ifructuoſi. Cui⁹ enī vita deſpicit̄. reſtat vt ei⁹ ꝓdicatio ꝯtemnat̄ ait Greg. Nō ſolū alijs ſꝫ etiam ſibi ſunt infructuoſi q̄ꝛ omiſſio debite circūſtātie facit op⁹ de gn̄e bonoꝝ maloꝝ. vel nō meritorium. Vn̄ dicit dn̄s cayn ſꝫ aliā trāſlationē. Si recte offeras. ⁊ nō rectē diuidis. peccaſti. Gen̄. iiij. Offert recte do q facit opus de ſe bonū. ſꝫ nō recte diuidit cū illud nō agit cū debita diſcretione nō obſeruās debitas circūſtantias. vt cū facit elemoſinā in loco indebito vel tpe. aut nō bono fine. ⁊ hic peccat. ¶ Sꝫ hic q̄rit̄ q̄ negligētia ſit grauior. an negligentia temporis vel loci. vel finis ⁊ hmōi. Et reſpondit Alexan. ij. parte. q. xxxiiij. q̄ negligētia tpis eſt grauior. q̄ꝛ damnoſior ſibi. eo q̄ irreuocabilis. ꝓpter qđ dicit Sen̄. q̄ negligētia tpis ē indecētiſſima: ⁊ valde damnoſa. Negligētia vo circūſtantia loci eſt grauior. q̄ꝛ damnoſior alteri. eo q̄ malus nocumentū infert ꝓximo verbi gratia. cū negligēter iacit lapidē in aliquo loco. vn̄ occidit hominē. Negligētia vo finis eſt grauior ſimpliciter. q̄ꝛ ab ipo fine d̄terminat̄ bonitas actōis.

¶ Quantum ad tertium .§. iij.

Omiſſio boni operis.

tangit̄ negligentia quo ad omiſſionē boni ꝑn̄tis cū di̇. Nō eſt qui faciat bonū. qđ intelligit̄ tripliciter. ¶ Uno mō ſic. Multi dicūt bonū ⁊ multi cogitāt bonū. ſed nō eſt qui faciat illud bonū. ſꝫ ꝑ negligētia dimittit̄. Quāuis enim qn̄ ꝑtermittit̄ aliquis act⁹ debit⁹ exterior illud dicatur omiſſio. tn̄ ipſa omiſſio eſt effectus negligētie. ⁊ qn̄ negligētia repit̄ in ꝑtermiſſione eoꝝ que ſunt de neceſſitate ſalutis. tunc negligētia trahit̄ ad aliud genus peccati magis manifeſti. vt ſicut cū omittit̄ cōfeſſio vel cōio annualis trahit̄ illa negligētia ad inobedientiam eccleſiaſtici p̄cepti. Et vt dicit Amb. Non ſatis eſt bene velle. ſꝫ etiā bn̄ facere. ſ. opꝫ. diſ. lxxxvj. Nec ēt ſufficit bn̄ dicere vel bonū. Nā ⁊ ficus in qua xp̄s tm̄ reppit folia. que verba ſignāt ⁊ nō fruct⁹ operū. maledicta a xp̄o aruit Math. xxi. Et ꝓpterea dicit xp̄s. Non omnis qui dicit mihi dn̄e dn̄e intrabit in regnū celorum. Primum dn̄e refert̄ ad cor in quo bonū cogitat̄. Secundum dn̄e refert̄ ad os quo dicitur bonum. ſed oportet q̄ ſequatur tertiū dn̄e quod ſubditur a xp̄o. ſ. qui fecerit voluntatem patris mei qui in celis eſt. ipſe intrabit in regnū celoꝝ. ¶ Scđo mō intelligit̄. nō eſt q faciat bonū. ſ. bonū purū quin. ſ. miſceat cum eo mixta mala ⁊ mixtas negligētias. Eccꝰ. vij. Nō eſt homo ſup terram qui faciat bonū ⁊ nō peccet. Et ꝓuerb. xx. Quis poteſt dicere. mundum eſt cor meum purus ſum a peccato. Et Augu. Si oēs ſancti ⁊ ſancte dū hic viuerēt interrogati fuiſſent ſi peccatū haberent. reſpōderent vna voce oēs illud. ſ. Jo. j. Si dixerimus q̄ꝛ peccatū nō habemus ipſi nos ſeducimus ⁊ veritas nō eſt in nobis. excepta ſcā Maria virgīe. hec nullā negligētiā cōmiſit. ¶ Et quāuis negligētia repiat̄ in omni peccato generaliter. q̄ꝛ omnis qui peccat negligit ea per que a peccato retraheret̄: nō tn̄ ꝓpter hoc tollitur quin aliquando ſit ſpeciale peccatū. In peccato vtiq̄ ſi cōtingat eē defectū circa aliquē actū rōnis: puta defectū conſilij: iudicij ⁊ hmōi tamē ſicut ꝑcipitatio eſt ſpeciale peccatū p ſpecialē actū rōnis qui ꝑtermittit̄. ſ. conſilij quāuis poſſit reperiri in quolibet gene͛ peccatoꝝ: ita negligentia eſt ſpeciale peccatū propter defectū ſpecialis actus rōnis qui eſt ſollicitudo quāuis inueniat̄ aliqualr̄ in oībus peccatis. Tho. ſe. ſe. q. liiij. ¶ Tertio mō exponit ſic nō eſt qui faciat bonū. ſ. penitentie vt debet quotidie multa mala fiūt ⁊ quaſi nullū penitet peccatoꝝ ſuoꝝ. Vn̄ dn̄s ꝯquerit̄ p Hiere. dicētē. c. viij. Nemo eſt qui agat penitētiā de peccato ſuo dicens. qđ feci. Sꝫ qui ꝓcreuerat i peccato negligit vtiq̄ cōteri. Et cū negligentia ſit circa actū ꝑcipiendi. ad quē ēt ꝑtinet ſollicitudo. aliter tn̄ deficit circa hunc actū negligens aliter incōſtans. Incōſtans. n. deficit in ꝑcipiēdo quaſi ab aliquo impeditus. ſ. paſſione cōcupiſcentie. Negligens aūt deficit circa actū ꝑcipiendi p defectū ꝓmpte voluntatis. Tho. ſe. ſe. q. liiij. Et q̄ꝛ hoīes tepidi ſunt. ideo negligenter agunt penitentiā. Sꝫ ſaltē ſeruādū ē qđ ait apl̄s Roma. vj. Humanū dico pp infirmitatē carnis veſtre. Sicut exhibuiſtis mēbra veſtra ſeruire iniq̄tati ad iniq̄tatē. id ē peccato dicenti vos in aliud peccatū. ita exhibete mēbra veſtra ſeruire iuſtitie. id eſt penitētie in ſatiſfactionē. id eſt quātā habuiſtis ſollicitudinē ad laborādū p malis tātā habete ad faciendū penitentiā excludendo omnē negligentiā. Qđ ſumus negligentes ad bene operandū. ⁊ ſolliciti ⁊ fortes ad male operandum hoc contingit propter tres rationes.

Negligentia reperit̄ in omni pctō

Omiſſio penitentie.

¶ Primo propter difficultatem medij.

¶ Secundo propter multiplicitatem loci.

¶ Tertio propter prauitatem animi.

¶ Prima ergo rō quare ſumus negligētes ad bene operādū. ⁊ difficilr̄ opamur bonū eſt ꝓpter difficultatē medij. Difficile. n. eſt bene opari. ⁊ facile male opari. Et rō huius eſt iſta. virtus cōſiſtit in medio rei vel rōnis. ſed tangere mediū ē difficile. declinare ſeu deuiare a medio eſt facile. Et q̄ hoc ſit verū patet p exemplū de ſigno. Nā cōtingere punctū ſiue in centro circuli ſiue in aliqua parte ſupficiei eſt difficile. deuiare aūt a medio eſt facile vt patet in ſagi

Difficulter operamur bonum.

ſtantibus ad ſignuꝫ. Sic ergo quia recte ⁊ vir
tuoſe agere conſiſtit in attingendo mediū qd
eſt difficile. recedere aūt a medio facile. Jdeo
negligens eſt homo ad bonum ⁊ difficiles: ⁊
ecōtra facilis ⁊ ſolers ad malum. ¶ Secunda
ratio eſt propter multiplicitatem modi. Nam
ſm Dyoniſiū de diuinis nominibus. Malum
contingit omnifariam. id eſt ex ſingulis defe-
ctibus: bonum vero ex perfecta ⁊ integra cau
ſa. Ratio huius eſt. quia actio non iudicatur
bona niſi vtrūqꝫ eorum fuerit. ſ. actus de ſe bo
nus. vt dare elemoſinam. facere ieiunium. ⁊
orare ⁊ huiuſmodi. ⁊ circunſtantia bona que ē
multiplex ſcilicet debitus finis. debitus mo-
dus debitum tempus ⁊ huiuſmodi. Actio ecō
tra iudicatur mala non ſolum ſi actus ſit ma-
lus de ſe. vt furari. blaſphemare. periurare ⁊
huiuſmodi. ſed etiam ⁊ ſi actus ſit bonus in ſe
vt ieiunare. ⁊ aliqua circunſtantia mala ſit. vt
intentio mala ſcilicet propter laudem huma-
nam vel alia circunſtantia mala. Difficili⁹ au
tem eſt facere illud ad quod multa requirunt
ꝙ illud ad quod pauca. Patet etiam per exē-
plū de pulchritudine ⁊ ſanitate. Non enim iu
dicat homo pulcher: niſi omnia membra eius
decora fuerint. Turpis autem redditur ex hoc
ſolo ꝙ vnum membrum corporis turpe ſit. Si
militer egritudo que eſt malum complexiōis
corporalis prouenit ex ſingulari deordinatōe
cuiuſcūqꝫ humoris: ſed ſanitas non habet niſi
ex debita proportione oīm humoꝝ. Sicut er
go egritudo in corpore humano cōtingit mul
tis modis ac etiam turpitudo. Sed ſanitas ⁊
pulchritudo vno modo ſcilicet concurrentib⁹
omnibus ſcilicet debita proportione omniuꝫ
membrorum ⁊ humorum. Jta actio bona cō
tingit vno modo videlicet concurrentibus oī
bus neceſſarijs ad hoc quod aliquod vnum ex
illis deficiat. Hec Ariſto. ij. ethicoꝝ. ⁊ Alber.
⁊ Tho. in ſcriptis ſuper illud. ¶ Tertia ratio
propter prauitatem animi quare ſumus negli
gentes ⁊ difficiles ad bene operandum. Sicut
enim habenti linguam colera infectam. dul-
ce eſt amarum ⁊ palato nō ſano pena eſt panis
qui ſano eſt ſuauis. ⁊ oculis egris odioſa ē lux
que puris eſt amabilis ſm Aug. Jta habenti
habitum vitioſum vel affectū inordinato cor-
ruptū amore bene opari eſt difficile ⁊ penoſuꝫ
⁊ inde negligit. illud agere. ſicut ecōtra habē
ti habitū virtuoſum. eſt facile bene opari: hec
aūt inordinatio affectus cōtingit precipue pp
tria. ¶ Primo pp mali opis frequētiā. ¶ Se-
cundo pp mentis malitiā. ¶ Tertio pp paſſio
nis vehementiā. ¶ Quantū ad primum certū
eſt ⁊ manifeſtū: qꝛ frequentia ſeu conſuetudo
male operandi facit difficultatem ad bonuꝫ.
Quāuis enim res naturales a ſua naturali in
clinatione propter conſuetudinem in contra-
rium non mutētur. ſicut patet per exemplum
in lapide qꝛ quātūcūqꝫ frequenter proijciatur
ſurſum nunquam aſſueſcit ſurſum moueri. Et
ratio eſt qꝛ principium huius inclinationis. ſ.
moueri deorſum. quod principium eſt graui-
tas mutari non pōt. Sed in actibus humanis
moralibus bene mutatur inclinatio propter
conſuetudinē in contrarium ⁊ patet per exem
plum. Nam multe gutte cadētes cauant lapi
dē ⁊ ex frequenti edificatione: ſcriptura: citha
rizatione: ⁊ huiuſmodi. poſtꝙ didicerint artē
faciliter omnes ⁊ bene operantur. Et ſic ex fre
quenti benefacere. caſte viuere. abſtinentiam
ſeruare ⁊ hmōi. acquirit ſibi homo habitū vir
tutis. Unde faciliter poſtea operetur ſecūduꝫ
illā virtutem. ⁊ propter hoc non parum differt
ꝙ homo a pueritia ſtatim aſſueſcat male vel
bene operari. Que enim a pueritia imprimun
tur firmius retinentur. Unde qꝛ conſuetudo
eſt quaſi altera natura. qui a pueritia aſſueſcit
benefacere faciliter operatur. qui autem male
difficulter. Ariſt. ij. ethicoꝝ ⁊ Tho. ſup illud.
¶ Secundo inordinatio affectus prouenit p-
pter mentis malitiam. Qui enim vult ſciēter
⁊ de induſtria aliquod magnum malum incur
rere vt aliquo minimo bono fruatur. Hic ſic
malicioſus appetitum inordinatum habet. ſi-
cut laſciuus qui de induſtria vult habere de-
lectationem carnalem per quam maiori bo-
no. ſ. ſpūali ⁊ diuino priuatur tanꝙ malitio-
ſus peccat. Et ſi arguat cōtra qꝛ ſm Dyoniſi
um. Nullus intendens ad bonum malum opa
tur ergo videt ꝙ nullus ex malitia peccat. ſ. in
tēdēs male facere. Rñdeo ꝙ malū pp ſe nullus
itēdit ſꝫ bñ pp aliud. ſ. ad vitādū aliud malum
vt dānū tpale vel ꝯſeqndū aliqd bonū vt dele-
ctationē malitioſus itēdit malū. Uellet laſci-
uus delectatōe frui ſine offenſa dei. ſꝫ duob⁹ ſi
bi ppoſitis. delectatiōe venerea ⁊ offenſa dei
vult ⁊ eligit poti⁹ delectationē ꝙ vitare offen
ſam dei. Tho. pma ſecunde. q. lxxviij. arti. i.
¶ Tertio puenit inordinatio affect⁹ pp paſſiōis
vehemētiā licꝫ. n. icōtinēs agnoſcat ꝙ oē ihone
ſtū ē fugiēdū. ſicut ⁊ nouit ꝙ nullū dulce ex hoīe
inordinate ē guſtādū: tñ paſſio ꝯcupiſcētie i par
ticulari ligat rōnē. Et qd rō reſpuebat i gñali
ligata a paſſiōe cōcupiſcētie. q̄ qñ ē vehemens
pōt mouere quālibet particulā aīe ēt rōnem ſi
nō ſit ſollicita ad repellēdū: acceptat i particu
lari. ita ꝙ a tali paſſiōe i particulari rō ligat ⁊
obnubilat. ⁊ affectio deprauatur. Ariſt. vij.
ethico. ⁊ Tho. ſup illū Ray. ¶ Notādū ꝙ qua Qua-
druplex ē negligētia q̄ piculoſa ē. ⁊ iō dꝫ cuita druplex
ri diligēter. Prima ē negligētia correctiōis vi neglige
tiorū. Scda negligētia obſeruatōis feſtoruꝫ. tio
Tertia ſuſceptiōis ſacramētoꝝ. Quarta negli
gētia audiētie diuinoꝝ. de qualibet harꝫ habe
tur ſpeciale caplm ⁊ aliqñ etiā plura capla. vt

propter mali multiplicitatem

propter prauitatem animi

propter paſſiōis vehemētiam

patebit. Quia. Delicta qs intelligit. ait pſal. q. d. nullus innumera ſunt. n. ⁊ dicunt delicta quaſi derelicta. id eſt negligētie q̄ cōmittunt circa p̄dicta ab oībus nō poſſent enumerari: nec aliqs ab hmōi pōt ſe cauere. Et negligentia qdē correctōis viciorū q̄ primo poſita eſt, triplex eſt. Prima eſt negligentia correctiōis internalis. Scda eſt negligētia correctōis p̄ſidētialis. Tertia eſt negligētia correctōis fraternalis. De prima inqt pſal. Feci iudicium ⁊ iuſtitiā. Iudiciū fit iterius dum qs examinat cōſcientiā ſuā. Juſticia aūt dum iuncta vitia in cōſcientia punit Aug. de pe. diſ. j. Judicet ſe hō dum pōt. ſ. ſe examinādo. ⁊ mores conuertat in melius. ſ. ſe corrigēdo. ne cū non poterit p̄ter volūtatē a dño iudicet. Amb. Noluit deus mutare ſententiā. ſi tu noueris emendare delictū. de pe. diſ. j. Tenet aūt qlibet ſe corrigere p cōtritionē. qñ peccatum occurrit mēti. de quo nō eſt adhuc cōtritus. alſ talis omiſſio ⁊ negligentia eēt mortale ſm Tho. in iiij. ⁊ oēs alios. Debet ēt ſe qlibet corrigere de minimis. Ná vt di. Qui minima negligit paulatim defluit. Qui. ſ. negligit minima vitia vitare. Qui negligit minima vitia purgare. Qui negligit minima mādata ſeruare. Iſte paulatim defluit a vigore ſpūs ⁊ a gr̄a ⁊ a minorib' ad maiora p̄cedēs mala. Debet ergo quis vitare circa ſe oēm negligētiam. Exēplū de illo ſancto ep̄o qui vidēs pelagiā ante cōuerſionē cum multa ſollicitudine ornatā flebat negligentiā ſuā dicēs ſe cū tāta ſollicitudine nō ſeruiſ deo ſicut illa querebat placere mundo in malū ⁊c̄.

¶ Capitulum. v. de negligentia prelatorum.

NEgligentia prelatoꝝ que p̄hibetur cum di ſacerdotibus. ij. Paral. xxix. Nolite negligere: vos enim elegit deus. vt ſtetis coram eo ſcilicet pro ſalute pp̄loꝝ. Multū eſt picuoloſa ſibi ⁊ alijs negligētia i p̄latis. Vn̄ Augu. ad Valerium. Nihil in hac vita facilius leuius: ⁊ acceptabilius hoibus epiſcopi preſbyteri aut dyaconi officio. Sed ſi p̄functorie. id eſt negligenter atq adulatorie res agat. nihil apud deum miſerius. triſtius atq dānabilius. diſ. xl. Ante oia. Et de p̄lato maximo. id eſt de papa di diſ. ea. Si papa ſue ⁊ fraterne ſalutis negligens dep̄hēdit inutilis ⁊ remiſſus in operibus ſuis. inſuper ⁊ a bono taciturnus. innumerabiles populos cateruatim ſecū ducit primo mancipio gehēne cū ipſo plagis multis i eternum vapulaturis. Et venerabilis beda ſuper Math. ait. Nec ſufficere nobis ad ſalutē arbitremur ſi turbis negligentiū vel quorūlibet i doctoꝝ ſide vel actibus adequamur. quibus ſacris litteris vnica eſt credendi pariter ⁊ viuendi regula preſcripta. viij. q. j. c. nec ſuffice

re. Vn̄ p̄s. ij. ad eos loquēs ait. Erudimini q iudicatis terrā: ſeruite dño in timore. Iudicant terrā. id eſt eccleſiam vel hoies qui de terra ſunt rectores populoꝝ precipue eccleſiarū quos hortatur ad tria in predictis verbis.

¶ Primo ad ignorantiam ab animo remouēdam. ibi. Erudimini.

¶ Secundo ad obedientiam deo exhibendo. ibi. Seruite domino.

¶ Tertio ad negligentiam in officio excludēdam. ibi. In timore.

¶ Quantum ad primum .§. j.

dixit dñs p Oſee. c. iiij. Quia tu ſcientiam repuliſti ⁊ ego te repellam. ne ſacerdotio fungaris mihi. propter quod dicitur diſ. xxxviij. ignorantia mater cunctorum errorum maxime in ſacerdotibus vitāda eſt. qui officium docendi in populo ſuſceperunt. Et ad hoc faciunt multe auctoritates ⁊ figure que ponunt diſ. xxxvj. §. Ecce q ſacrarum. ⁊ diſ. xxxviij. dicit clemēs nullus ep̄s propter obprobrium ſenectutis vel nobilitatem generis a paruulis ⁊ minimis eruditis ſi quid forte eſt vtilitatis ⁊ ſalutis inquirere negligat. Unde in figuram dixit Jacob filijs ſuis. Quare negligitis audiui q frumenta vendātur in egypto. Geñ. xlij. frumenta ſūt ſacre doctrine que in egypto. qui interpretatur tenebre. id eſt in humilitate acquirunt nō alio precio q̄ laboris ⁊ ſollicitudinis. Si qs igitur vult vitam ſpiritus ſeruare non debet negligere ſed laborare ad eas adipiſcēdas. Erudimini ergo q iudicatis terrā. id ē p̄lati. qꝛ ignorās p̄latus nō eſt in tuto aie ſue. (Debet ignorātiā ſe remouere)

¶ Quantum ad ſecundum .§. ij.

admonet rector ad obediētiā dei cū dicit: ſeruite dño. ſeruit ei q ipſius mandatis obedit. vñ di. Deutero. viij. Caueas ne obliuiſcaris dñi dei tui ⁊ negligas mandata eius. ſ. nō ea ſeruādo. Integritas. n. p̄ſidentiū ſalus eſt ſubditoꝝ: ⁊ vbi icolumitas eſt obedientie. ibi ſana forma doctrie. Leo papa diſ. lxj. miramur. Quō. n. ait Hiero. pōt p̄les auferre malum de medio eccleſie q in delictū ſimile corruit: aut qua libertate corripe peccātē cū tacitus ipſe ſibi reſpondeat eadē ſe admiſiſſe q̄ corripit diſ. xxv. c. ſi. Et nota diligenter ſm pe. de palu. in iiij. diſ. xix. p̄latus corrigēs ⁊ puniēs vt p̄latus crimina ſubditoꝝ id eſt ex officio ſuo ſi ē i mortali peccato ēt occulto: peccat mortaliter qꝛ indigne exequit officiū ſuū. agēs cōtra illud dñi mādatū. Juſte q iuſtū ē exequeris: ⁊ ſic ſuſpenſus ē quo ad ſe corā deo. ar. ad hoc. iij. q. vij. q ſine peccato. cū. c. ſe. Nō dicit idē pe. vez eſſe de p̄lato i ſpūalib'. ſecus de p̄lato i tpalib' vt capitaneo. ptāte. cōſulib' ⁊ hmōi. ſi. n. p̄poſit' vel balliuus ⁊ hmōi i mortali exiſtat occulto. ⁊ ſuſpēdat latronē. vel alr̄ puniat malefactorē (Debet obediētiā deo exhibere)

nõ pp hoc peccat mortaliter cũ hec officia ẽt
a gẽtib⁹ habeant: ſi vero qs corrigit vitia alio
rũ p modũ magiſterij docẽdo.i.publice ſacrã
ſcripturã ſi peccatũ ei⁹ ẽ occultum nõ peccat
mortalr: ſi notoriũ peccat mortalr: qꝛ quantũ
ẽ de ſe ſcandalizat. idẽ Tho.in.iiij. ſi aũt corri
git p modũ pdicatõis.id eſt pdicãdo: ſiue ſit
occultũ ſiue manifeſtũ peccatũ ei⁹ mortale in
quo eſt mortalr peccat: vt tenẽt Tho.pe. ⁊ ar
chid.nec tñ excuſaret a peccato graui negli
gẽtie ſi platus pp hoc deſiſteret a corrigendis
criminibus: qꝛ põt de peccato penitere vel re
nũciare: vñ nõ eſt pplexus: ſeruite ergo dño q
iudicatis terrã: iuſte viuẽdo alr adimplet in
eis illud Sap.iij. neglexerũt iuſtũ.i.facere. ⁊ a
dño receſſerunt nõ.ſ. ei ſeruiendo: ſed contra
voluntatem eius faciendo: ⁊ ideo periendo.

¶ Quantũ ad tertium .§.iij.

Debẽt negli gẽtiã vitare

inſtruit platus ⁊ rector: ut excludat a ſe negli
gentiã in officio dum di: in timore.ſ. ſeruite.
nã vt dr Eccl.vij. Qui deum timet nihil negli
git.i.nihil omiſſit de his q̃ facere tenet ex offi
cio ſuo. Tria aũt habet facere prelatus ex offi
cio ſuo. q̃ ſi notabilr omittat cõmittit magnã
negligẽtiã.⁊ nõ ſeruit dño in timore. Et ideo
dr Eſdre.iiii. Videte ne quid negligenter per
vos agatur.

¶ Primũ ẽ i puidẽdo ſubditoꝝ neceſſaria.
¶ Scdm eſt in inquirendo ſubditoꝝ vitia.
¶ Tertiũ eſt in corrigẽdo ſubditoꝝ crimina.
¶ Primo qdẽ tenet platus puidere ſubditis
neceſſaria quãtũ i eo ẽ tripliciter. alr negligẽ
tiã cõmittit.ſ.ſacramẽta loco ⁊ tpe ſuo mini-
ſtrãdo: documẽta ppinãdo: tẽporalia ſi poteſt
diſpẽſando: cũ.ſ. habet ſupflua debet primo

Prelatus debet ſubditis neceſſaria prouidere

paupes nutrire. Vñ Hieronimus.xvi.q.i. qm
qcqd habent clerici paupum ẽ. ⁊ coꝝ domus
oibus debent eẽ cõmunes.ſ.indigentibus: vñ
dicit Gratianus q debent plati ſubditis non
ſolũ ſpiritualia: ſed ẽt carnalia ſubſidia mini
ſtrare exẽplo xpi q turbas ſequẽtes nõ ſolũ ver
bo docebat: ſed ẽt virtute ſanabat: ⁊ corporali
bus alimẽtis reficiebat. qñ videlicet ſatiauit
quinqꝫ milia hoim ẽt quinqꝫ panibus ordea
ceis ⁊ duobus piſcibus. Joh.vj. Et iterũ qua
tuor milia ex ſeptẽ panibus ⁊ paucis piſciculis
Math.xiiij. Et vt hec poſſint perficere oportet
eos ſecularium negocioꝝ habere ſolertiã vt coꝝ
cautela eccleſie cõſeruent indẽnes: ⁊ cuiqꝫ ne
ceſſaria p modulo ſuo miniſtrent. Vñ qdã pe-
trus noie electus in epm neapolitanũ repellit
a Gregorio papa ppter ſimplicitatẽ ne ei⁹ oc
caſiõe res eccleſie dilapidarent. Habent hec
di.xxxix.c.vltimo vbi dic glo. q ſumit hic ſim
plicitas p negligẽtia vel ſtultitia. hec.n.negli
gentia qñ.ſ.eſt notabilis ipedit pmouendũ: vt
hic ⁊ di.xxiiij. epiſcopus: ſed non deijcit pmo

tum. ſed datur ei adiutor. vt.vij.q.i. qꝛ frater.
De Gregorio papa narratur q cũ audiſſet qn
dã tpe famis extra muros vrbis fame defeciſ-
ſe ſeipſum a miſſe celebratõe ſuſpẽdit p plures
dies quaſi conſcius mortis illius dum tñ cũ
magna diligentia puideret oibus pauperib⁹
intus ⁊ extra. ¶ Scdo debet eẽ ſollicitus ad
ſacramẽta miniſtrãda ⁊ negligentia in hmõi.

Sollicite ſacramẽta miniſtret

magnũ peccatũ eſt: qꝛ p ſacramẽtoꝝ ſuſceptio
nẽ fit aliqñ peccator de attrito contritus ⁊ ſic
ſaluat. vt ſine eis nõ ſaluaret. vñ dicit.xxvj.q.
vj. ſi pſbyter penitẽtiã negauerit penitẽtibus
moriẽtibus.i.cõfeſſionẽ. reus erit animaꝝ: nõ
tñ deberet abſoluere ſi moriẽs nõ ẽ parat⁹ fa-
cere ad qd tenet. Vñ ⁊ Grego. narrat in lib.
Dyal.i. circa finẽ. de quodã ſacerdote. qui vo-
catus ad īfirmũ qꝛ aliquãtulũ diſtulit alijs oc
cupatus ille iterim migrauit. de qua negligẽ
tia ille pſbyter amariſſime flebat: ſed merito
ſanctitatis ſue pcib⁹ obtinuit reſuſcitationem
hic pſbyter dict⁹ ẽ ſeuer⁹ q vt pficeret opus i vi
nea ſua nõ credẽs illũ ita cito finiri diſtulit: ſꝫ
lachrymis reſuſcitat⁹ poſtq̃ cõfeſſus ⁊ ſacra-
mẽta ſuſcepit ide ad octo dies mortu⁹ ẽ. ¶ Dꝫ
tertio ſollicit⁹ eẽ ad admonẽdũ ⁊ iſtruẽdũ ipoꝝ

Sollicite inſtruat

alr negligẽtiã cõmittit. Ad quã remonẽdam
Salomõ iſtruit platũ dicẽs puer.vj. Fili mi
ſi ſpopõderis p amico tuo.i. primo qd fit i ſu-
ſceptõe plature defixiſti apud extraneũ aiaꝫ tu
am.i. firmiter te ligaſti ad opus cure ⁊ ſollici-
tudinis p coꝝ quo pus nõ tenebaris. Illaqa
tus es vbis oris tui ⁊ capt⁹ tuis pprijs ſermo-
nib⁹.i.ad ea q̃ ſubditis habes admonere ⁊ di
cere obligat⁹ es facere: vt exẽplo tuo moneant
Fac ergo qd dico tibi ⁊ teipſum libera: qꝛ ici
diſti in manum proximi tui: diſcurre.ſ.p diuer
ſas ꝯſiderationes ⁊ varias bonas opatões feſti
na.i.ad ea que ſunt expedientia ſuſcita amicũ
tuum ſcilicet a ſomno peccati. Diſcurre.ſ. ad
temporalia pauperibus miniſtrando feſtina.ſ.
ad ſacramentalia propinanda: ſuſcita amicũ
tuum per doctrinalia predicanda. Ne dede
ris ſomnum oculis tuis: nec dormitent palpe
bre tue. Eruere quaſi damula de manu ⁊ qua
ſi auis de iſidijs aucupis. vbi dicit glo. ſomnũ
dat oculis qui ſubditorum curam oino negli
git dormitat qui quedã reprehenſibilia eorũ
cũ in eis cognoſcit pp mẽtis tedium digna in
uectione non corrigit. Eruere quaſi damula.
Glo. quia damula mundũ eſt animal natura
velox curſu. viſu perſpicax ſeu acutum. Ideo
cum in docendis ſubditis occuparis mundũ
a peccatis omnibus. ſtrenuus in bonis operi
bus perſpicax in precauendis malorũ inſidijs
⁊ virtutum penis vt auis tutus eſſe ſatage de
iſidijs dyaboli. vt ad ſupna puenias. ¶ Quõ
aũt plat⁹ debeat ſubditos monere oſtẽdit dñs
Ezech. in qdã viſione vt habet Ezech.iiij. Tu

Quomõ prelatuſ debet ſubditos monere

ſili homis ſume tibi laterem ⁊ ponas eũ coraꝫ
te. ⁊ deſcribes in eo ciuitatẽ hieruſalẽ ⁊ ordina
bis eam obſidionẽ ⁊ edificabis munitiones ⁊
comportabis aggerem ⁊ dabis ꝯ eam caſtra ⁊
pones arietes in gyro ⁊ tu ſume tibi ſartaginẽ
ferream ⁊ ponas eã in murũ ferreum inter te ⁊
ciuitatẽ ⁊ obfirmabis faciẽ tuaꝫ ad eã ⁊ erit in
obſidionem ⁊ circũdabis eam. ſignum eſt do-
mui iſrael. Grego. ſuper Ezech. omelia. xij. ſic
exponit propheta tenet figurã doctoꝝ ⁊ etiam
prelatoꝝ qui habent ſubditos docere. Sumit
aũt propheta laterẽ ⁊ ponit corã ſe cum prela-
tus vel predicator quẽpiam terrenis datũ au-
ditorem ſuſcipit ad docendum doctrinaꝫ ver
bi celeſtis. Deſcribit antẽ ciuitatem hieruſalẽ
propheta in latere quando prelatus vel predi
cator peccatori quem inſtruit. declarat que ſit
retributio celeſtis patrie que viſio superne pa
cis. Coram autem ſe ponit laterem cũ atten-
ta mente qualitatẽ conſiderat audientis ⁊ pro
fectũ vel defectum eius ⁊ ſm intelligentiam
eius cum verba moderatur de ſupernis gau-
diis loquẽs. Tunc ergo in latere deſcripta eſt
hieruſalem quando terrena mẽs incipit agno
ſcere que ſunt gaudia ſuperna. ⁊ ad illa anhela
re. Sed mox vt animus cepit amare celeſtia.
acriores ꝗ̃ conſueuerat tentationes dyabo-
lus immittit. Unde debet doctor vel prelatus
ei bella dyaboli innoteſcere. ⁊ cautum ſe ad il-
la preparare. Et hoc eſt quod dicitur. ordinabis
contra eam obſidioneꝫ. id eſt declara quomo-
do tentationũ bella ad eterna gaudia oportet
peruenire. ⁊ quibus ſe modis vitia virtutibus
opponant. quomodo luxuria caſtitateꝫ feriat.
ira tranquillitatem perturbet ⁊c. Quomõ eti-
am aliquando vitia ſub ſpecie virtutum ſe ab
ſcondãt. vt ira ſub ſpecie zeli. remiſſio diſcipli
ne ſub ſpecie manſuetudinis ⁊ huiuſmodi. Cõ
portat autẽ propheta aggerem quando denũ-
ciat auditoribus ꝙ terrena deſideria magis
ſurripere ſolent celeſtia apparentibus. Dat ꝓ
phêta caſtra contra eam quando contra eam
collectas ⁊ adunatas inſidias indicat. vt non
ſoluꝫ ex vno. ſed ex iunctis ſimul vitijs tẽtent.
Sunt enim quedam vitia per quandã ſibi co-
gnationem propinquã. vt ex diſſolutione ſpi-
ritus gula ⁊ ex gula luxuria ⁊ huiuſmodi. In
giro autem arietes ordinantur quando vitia
ſingula mentem hincinde feriunt. Quia ve-
ro ferrũ forte metallũ eſt. ⁊ in ſartagine cibus
frigitur per ſartaginem ferreaꝫ ſpiritualis zeli
fortis frixura ſignatur. Omnis quippe ſpiritua
lis zelus doctoris aĩam frigit. quia valde cru
ciatur duꝫ infirmos quoſq; eterna deſerere ⁊
rebuſ temporalibus delectari cõſpicit. Unde
Apoſtolus. Quis ſcandalizatur ⁊ ego nõ vror.
Iſtam ſartaginẽ ferream inter ſe ⁊ ciuitatem
predicator vel prelatus murum ferreuꝫ ponit.
q2 ille fortis zelus qui nunc in mẽte doctoris
agitur in die extremi iudicij inter eum ⁊ aĩaꝫ
quã a vitijs celatur teſtis eſt vt ſi audire is qui
docetur noluerit. doctor tamẽ pro zelo quod
exhibet de auctoris negligentia reuſ non ſit.
hec Grego⁹. Sic ergo patet ꝙ ſi non inſtruit
ſubditos prelatus reus negligentie eſt. Secũ
dum iſam hoc fa tum a propheta ſignat obſi
dionẽ futuram hieruſalem. ¶ Secũdo debet
prelatus eſſe ſollicitus ad inqrenda vitia ſub
ditoꝝ. Unde dixit dñs ezechieli in ꝑſona pre
latoꝝ. Ezech. iij. Fili hois ſpiculatorem dedi te
te domui iſrael. i. plebi tibi cõmiſſe ad intuen
dum facta eoꝝ. Unde ſi dicente me ad impiũ
ait dñs. Morte morieris tu non annũciaue-
ris vt auertatur ab inigtate ſua. ipſe in iniqui
tate ſua morietur. ſanguinẽ vo ſuum. i. mortẽ
de manu tua requiram: quando ſciliꝫ ex negli
gentia tue inquiſitionis ⁊ admonitionis non
eſt reuerſus ad penitentiã. Dicit autem domi
nus ad impium. Morte morieris quando per
petrat aliquod mortale. Hoc enim ipſe dicit
per ſcripturas. ⁊ ideo debet prelatus inquire-
re de vita ſubditorum. vt quando poteſt perci
pere aliquod criminale in eis admoneat. vn-
de dicitur. Diligenter agnoſce vultuꝫ pecoris
tui: ideſt conuerſationem ſubditi exterioreꝫ ⁊
interiorem quantũ phas eſt. vt admoneat ſm
ꝙ expedit. Dicit enim regula. Nõ poteſt iuſta
eſſe excuſatio paſtoris ſi lupus oues comedit
⁊ paſtor neſcit. extra de regu. iur. quando ſciliꝫ
⁊ debet ſcire ⁊ neglegit. Et iſta eſt differentia
inter correctionem fraternam de qua infra. ⁊
correctioneꝫ paternam ſeu p. elatorum. quia
circa correctionem fraternam non tenet ho-
mo inquirere defect⁹ aliorum quos corrigat.
ſed quos contingit eum videre vel ſcire ſicut
nec quis tenetur querere quiſ indigeat vt det
elemoſynam. ſed ſufficit ꝙ det ſibi occurrenti
bus prout poteſt. Sed ꝓlato hoc non ſufficit.
vt ſcilicet corrigat quos contingit defect⁹ eũ
ſcire. ſed debet inquirere diligenter vitã ſub-
ditorum. ſi forte etiam occultus defectus po-
teſt deprehendere vt admonendo. precauẽdo
malis obuiet. Sicut etiam debitor aduenien
te termino ſolutiõis debite querere debet cre
ditorem cui ſoluat debitum ſm Tho. ſecũda
ſecunde. q. xxxiij. ¶ Et ex paruis cognitis in-
ueſtigando inueniuntur ſepe ⁊ alia. prout do
cet Grego⁹. in paſtorali exponens illam viſio
nẽ Ezechie. que ponit. viij. c. vbi dicit prophe
ta ꝙ de chaldea fuit ductus in viſione in hie-
ruſalem ad templum domini. vbi vidit iuxta
oſtiũ qđ reſpiciebat ad aqlonem. qđ. ſ. erat in
atrio tẽpli ſtatutum idolum zeli. ideſt idolum
baal qđ erat ad prouocandum iram dei. ideo
dicitur idolũ zeli. Et introduxit me dominus
ait ꝓpheta ad oſtium atrij. ⁊ vidit ⁊ ecce fora-

Sollicitatrix ingratrix ſubditorum.

Uiſio ezechielis.

men vnũ in pariete. Et dixit dñs. Filí hoīs ſode parietē ⁊ cũ perſodiſſem parietē apparuit oſtium vnũ. Et dixit ad me. igredere ⁊ vide abominatiões peſſimas quas iſti faciunt hic. ⁊ ingreſſus vidi. ⁊ ecce omnis ſimilitudo reptilium ⁊ animaliũ abominatio ⁊ vniuerſa ydola domus iſrael depicta erant in pariete ⁊ in circuitu per totum. ⁊ .lxx. viri de ſenioribꝰ domus iſrael ⁊ iecõias filius ſaphat ſtabat in medio eorum ante picturas ſtantium ⁊ vnuſquiſq habebat thuribulũ in manu ſua. ⁊ vapor nebule de thure cõſurgebat ⁊ dixit dñs ad me. Certe vides q̃ ſeniores domꝰ iſrl̃ faciũt in tenebris vnuſquiſq in abſcondito cubiculi ſui. Dicunt eni non videt dominꝰ nos. ⁊ dereliqt dñs terrá. ⁊ dixit. adhuc ꝯuerſus videbis abominationes maiores. ⁊ introduxit me ad oſtium porte domus domini que reſpiciebat ad aquilonē. ⁊ ecce ibi mulieres ſedebant plangentes adonidem. Et dixit ad me. Adhuc cõuerſus videbis abominationes maiores. ⁊ introduxit me in atriũ domus domini interius. ⁊ ecce in oſtio templi: inter veſtibulũ ⁊ altare quaſi .xxv. viri dorſum habẽtes ꝯ templũ domini. ⁊ facies eorum ad orientē ⁊ adorabant ad ortũ ſolis. hec in textu. ¶ Hãc viſionē tractans Grego. in paſtorali dicit ꝙ propheta
Greg. exponit viſionē ezech. ſignat prepoſitũ eccleſie qui inſtigatione ſpũſ ſancti inducit ad intuendũ opera eoꝝ qui ſunt in eccleſia ſignata p hieruſalē ⁊ templũ domini. Et in iſto introitu. ideſt in prima facie videt idolũ zeli. ideſt defectũ ſatis cõmunē fideliũ ſubditoꝝ. ſ. amorē inordinatũ ad aliquam pſoná vt filios vel pentes vel amicos. vt faciat ſibi quaſi idolũ de eis. Paries ſignat duriciá peccati. foramen in parietē deſignat aliqđ indiciũ peccati. Sed fodit parietez propheta. ideſt de paruo foramine facit magnũ vt poſſit intrare quando videlicet prelatꝰ ſubtiliſſimis inqſitionibꝰ ex paucis ſignis cõphenſis de peccatis ſubditoꝝ deuenit ad noticiá alioꝝ ẽt occultoꝝ. Unde igreſſus in foramē vidit reptilia ⁊ animalia depicta domus iſrael ⁊ idola. Hec ſignificant diuerſa vitia que ingrens reperit in ſubditis. Reptilia ſunt peccata carnalia. Animalia que ſũt pro parte a terra eleuata peccata ſpiritualia. Idola diuerſas ſpecies auaricie. hec ſunt picta imagiarie in mẽte qbꝰ thurificát. i. cultũ deo dꝫbitũ exhibẽt. ⁊ ſeniores in populis. ideſt principaliores pmaxime ſunt his infecti ⁊ magni plati eccl̃iaſtici. Exinde intrans per aliud oſtium ⁊ alium locum. ſ. ad alium ſtatum vertẽs conſiderationē ⁊ ingſitionē vidit mulieres plangentes adonidē. Hugo cardinalis dicit adonidē ſm fictionez poetarum fuiſſe amaſiuz veneris. quē mortuũ lugentes poſtea reſuſcitato de eo gaudent. Alij dicunt eſſe adoniá filium dauid pulcherrimũ qui occiſus fuit a ſalomone. ⁊ qñocunq ſit ſignat mulieres deditas nimijs ꝯcupiſcẽtijs ⁊ laſciuijs: que dolẽt nõ poſſe habere copiá amatoꝝ ſuoꝝ ⁊ aliquádo habentes inaniter hilareſcunt. vel etiá que viris abutunt. Demum qui vertebát dorſum ad ppitiatoriũ ⁊ adorabant ad orientē ſignát eos qui poſtponẽtes deum ⁊ reuerentiá ꝑlatoꝝ non attẽdunt niſi ad pſperitatē tẽporalez ſui ſtatus tanq̃ lucē. ¶ Tertio debet eſſe ſollicitus platus in corrigendo crimina. De hoc dicit. ij. ad Thimo. iiij. Increpa eos dure. Dicit enim Hiere. xlviij. Maledictus qui phibet gladiũ a ſanguine. ſ. fundendo. Sollicite corrigat crimina.
Scđm ſuperficiē littere põt itelligi de rectore ſeculari qui habet poteſtatē fundẽdi ſanguinē ſeu occidendi. Talis ſi ſine cauſa rationabili phibet gladiũ ſuum a ſanguine. i. non punit maledictionez dei incurrit. Intelligit etiá de gladio locutionis increpatorie ⁊ dure que tráſfigit carnē ſenſualitatis: ⁊ elicit p correctionē ſanguinē peccati. hanc correctionez qui negligit ſeu omittit: ⁊ pcipue habẽs cură alioꝝ: maledictionez incurrit dei. Unde Augꝰ. ſup pſal. Duo iſta noia homo. peccator nõ fruſtra dicunt. qꝛ eniz peccator eſt. corripe: qꝛ homo eſt miſere. Nec oino liberabis hoiem: niſi pſecutus fueris peccatorem huic officio nois inuigilet diſciplina: ſicut cuiq regenti accõmodataq ⁊ apta eſt nõ ſolum epo regẽti plebez ſuá: ſed etiá paupi regenti domum ſuá. diuiti regenti familiá ſuá. marito regẽti ꝯiugez ſuá. patri regẽti plem ſuá. iudici regẽti puinciá ſuam. regi regẽti gẽtem ſuaz. hec Augꝰ. xxiij. q. iiij. Duo ſunt. ¶ Quod ſi qs neglexerit corrigere particeps fit peccatoꝝ illoꝝ. Unde Eleutherius papa. ⁊ Innocẽtius dicũt. Negligere quippe cum poſſis pturbare peruerſos. i. phibere ⁊ gẽs corremouere a malis nihil aliud eſt q̃ fouē. Nec tiget fit caret ſcrupulo. i. ſuſpitione ſocietatis occulte pticeps qui manifeſto crimini dꝫſinit obuiare. ij. q. vij. Negligere. Et intelligit ſm glo. de prelatis. Negligere peccatorum.
Exẽplum hely ſacerdos ⁊ iudex populi iſrael: qꝛ filios ophni ⁊ phinees qui malis operibus ſuis ſcandalizabant populũ falſa pietate ſupatus dure corrigere neglexit. lz in ſe bonus: grauiter punitus eſt cum eis. Nam audita morte filioꝝ in bello retrocadẽs fractis ceruicibꝰ expirauit. vt pz. j. Reg. iiij. Nec debet prelatus ppter ſcádalũ delinquẽtis de ſua correctiõe vel punitione cuz illud eſt manifeſtũ dimittere impunitum ſm Tho. ſe. ſe. q. xxxiij. art. vj. Et ratio eſt iſta. qꝛ correctio hec eſt actꝰ iuſticie hñs vim coactiuá: ⁊ ordinat ad bonũ cõe. ⁊ ideo ſi delinquẽs ppria ſpõte emẽdari nõ velit cogẽdus eſt per penas vt peccare deſiſtat. tum etiá qꝛ ⁊ ſi corrigibilis ſit per punitionem eiꝰ x videt bono cõi duz ſeruat ordo iuſticie. ⁊ eniꝰ exẽplo alij deterrent. Sicut nec iudex

ꝑmittit ferre ſnīaz ↄdēnationis in peccatē ꝓpter timorē turbationis ei⁹ vel amicoꝝ. Ubi aūt eēt maius ꝑiculū ⁊ detrimentū qḋ ſeq̄ref bono cōi ꝓpter punitionē criminis alicuius. ꝓpter ſcādalū inde ↄſeq̄nduz q̄ᷓ vtilitas ſeq̄nda ex punitione. tunc rōnabilr correctio poſſet ꝑmitti. arg. ad hoc diſ. l. vt ↄſtitueref. ¶ Debet aūt in corrigēdo cauere a nimia crudelitate ſeu ſeueritate: ⁊ a nimia pietate ſeu remiſſione. ¶ Ná q̄ᷓtuz ad pᵐᵐ di. Prouerb. xxx. Qui nimis emūgit elicit ſanguinem. Et Ecci. vij. Noli eē nimis iuſtus. i. ſeuerus. eſt qui perit in iniuſticia ſua. Hinc ⁊ Leo papa. Leniter caſtigatus reuerētiā exhibet caſtigāti. aſpitas aūt nimie increpationis nec correctiones recipit nec ſalutē. diſ. xlv. Cum btūs. ¶ Quātū ad 2ᵐ ſ. de nimia miſicordia di. Prouerbi. xiij. Qui parcit virge odit filiū ſuum. Et in veteri lege. Nō miſereberis paupis in iudicio. ſ. vt ex cōpaſſione pauptatis nō punies delinquētē. Unde Hiero. Que eſt iſta bonitas que eſt iſta miſericordia: vni parcere ⁊ oēs indiſcrimē adducere. Polluit eniz ex vno peccatore ppl's. ſicut ex vna morbida oue tot⁹ grex inficif. diſt. xlv. Sed illud. Adhuc idez dicit. Ozmiſda papa. Que eſt iſta iuſticie inimica bonitas palpare crioſos ⁊ vulnera coꝝ vſq̄ in diē iudicij ſcurata ſuare: ⁊ paulopoſt. Uere dico: q2 illi ipi qb⁹ cum ꝑiculoſa ⁊ falſa mīa indulgeri videmur: cū ante tribunal xp̄i pro tātis peccatis dānādi aduenerint ↄtra nos cāz dicturi ſunt dicētes. q̄ duz aut aſpitatē lingue coꝝ expauim⁹. aut falſa blādimēta ⁊ ꝑiculoſas adulatiōes ipſoꝝ libēter accepimus: in eiſdē ꝑmanē pctis inutiliter idulgemus: aut ipſa pctā augē ꝑmittim⁹ di. l. Siqs diacon⁹. Debet ergo ſuare mediū vt docet Gre. in. ij. li. moral. dicēs. Circa ſbditos dz ineſſe rectorib⁹. ⁊ iuſte ↄſulēs miſicordia. ⁊ pie ſeuiēs diſciplina. Miſcenda eſt ergo lenitas cū ſeueritate: ⁊ faciēdum eſt q̄dā; ex vtroq̄ tēperamentū. vt nec multa ex aſpitate exulcerent ſbditi. neq̄ nimia benignitate ſoluant. diſ. xlv. Diſciplina. Adducit ad hec figuras de ſamaritano qui in vulnerib⁹ ſemiuiui imiſit vinū ⁊ oleum. vinū. ſ. mortificatiuū ſeueritatis: ⁊ oleuz linitiuū pietatis ad eū ſanādū. Et in archa dñi deſignāte ꝑlatū. erat ⁊ māna dulcedinis ⁊ v̄ga diſtrictionis. Et ps. Uirga tua. ſ. caſtigatiōis. ⁊ baculus ſuſtētatiōis per ↄfortationē: ipſa me ↄſolata ſunt. Exēpluz in Moyſe qui ex magna pietate rogauit pro populo: qui idolatrauerat ſibi a dño ignoſci aut deleri de libro ſuo. ⁊ poſtea placato dño ipſe cū ſuis occidit. xxiij. milia coꝝ qui peccauerāt. ¶ Uerū q2 difficile eſt tenere mediū ne in altero excedaf. Dicit Criſoſt. q̄ meli⁹ eſt dño reddere rōnem de nimia miſicordia q̄ᷓ de nimia ſeueritate. Si. n. benignus eſt dñs vt qd ſacerdos eius vult videri auſterus. xxvi. q. vi. Alligāt. Et Calixtus papa. Snīa que miſicordiaz vetat: nō ſolū tenere fies: ſed ⁊ audire fugite. q2 potior eſt miſicordia oīb⁹ holocauſtomatibus. di. l. Ponderet. Qḋ ꝑcipue videf habē locum qn̄ delinquēs humiliter recognoſcit delictū ſuuz. nec eſt tale qḋ trahaf in exēplū. Unde Hiero. Ubi peccator itelligēs vulnus ſuuz tradit medico curandū tibi nō eſt virga neceſſaria. ſed ſpūs lenitatis. de pe. di. j. Importuna. Et dicit Aug⁹. ſiue plectēdo ſiue ignoſcēdo hoc ſolum bn̄ agif dūmō mala vita hoīum corrigaf. xxiij. q. v. Prodeſt. Et hec oīa agē dz ꝑlat⁹ ex charitate. Unde Aug⁹. Corripiant a ꝑpoſitis ſuis ſubditi correctionib⁹ de charitate veniētibus. pro culpaꝝ diuerſitate diuerſis vel minorib⁹ vel amplioribus. Et infra. Neſcientes qs ꝑtineat ad ꝑdeſtinatoꝝ numeruz. qs nō ꝑtineat. ſic affici debemus charitatis affectu: vt oēs velimus ſaluos fieri. xxiij. q. iij. Corripiant. ¶ Qḋ ſi ꝑlatus excedat modū in corrigēdo ſi ex charitate correxit nō tenef a ſubditis veniā poſtulare. di. lxxxvj. Quādo. Si autē ex odio fecit: tenef actione iniuriaruz. ff. ad. l. aq. quēadmodū. Facilius tn̄ parcif ꝑlatis in hoc caſu q̄ᷓ in alijs. quia in cura rei familiaris vir pōt euitari pctm̄. vt. xxv. di. Qualis ⁊ precipue negligētie. De huiuſmodi exceſſu ꝑlatorū in corrigēdo habef figura Deutero. xix. Si qs abierit cum amico ſuo ſimpliciter in ſiluaz ad ligna cedēda. ⁊ lignum ſecuris fugerit manū. ferrūq̄ lapſum de manubrio amicuz eius ꝑcuſſerit ⁊ occiderit. hic ad vnā ſupradictarū vrbiū. ſ. refugij fugiet ⁊ viuet: ne forte primus ei⁹ cui⁹ effuſus eſt ſanguis. doloris ſtimulo ꝑſequaf ⁊ apphēdat ⁊ occidat aiaz eius. Qḋ exponit Greg⁹. in paſtorali ait. Ad ſiluā cum amico imus quotiēs ad intuēdū ſubditoꝝ delicta ↄuertimur. ⁊ ſimpliciter ligna ſuccidimus qn̄ delinquētiū vitia pia intētione reſecamus. ſed ſecuris manū fugit: cuz ſeſe increpatio pluſq̄ neceſſe eſt in aſpitatē ꝑtrahit. Ferrūq̄ de manubrio ꝓſilit: cuz de correctione ſmo durior excidit: ⁊ amicū ꝑcutit ⁊ occidit. q2 auditorez ſuū plata ↄtumelia a ſpiritu dilectiōis interficit. Correpti nāq̄ mens repēte ad odium ꝓruebit: ſi hāc imoderata increpatio pluſq̄ debuit adijcit. Sed his qui incaute primū lingua extinguit ad vnaz ex trib⁹ ciuitatibus neceſſe eſt vt fugiat: vt in vna eaꝝ defenſus viuat. q2 ſi ad penitētie lamēta ↄuerſus in vnitate ſacramenti ſub fide ſpe ⁊ charitate abſcondif. reus ꝑpetrati homicidij nō tenetur. proximus extincti amici ſignificat xp̄m qui eſt proximus noſter qui cū venerit ad iudicādū reatuz hmōi culpe nō expetit quē venia fides ſpes ⁊ charitas abſcōdat. ¶ Quatuor autē ſunt cauſe diſſimulādi ⁊ nō corrigēdi delicta. vt ponit Ulricus. ¶ Pri-

Caueat a crudelitate.

Si excedat corrigēdo.

Plus ſ licet ad miſericordiá.

Poteſt aliquã do diſſimulari.

eſt cũ mali ſunt occulti ⁊ nõ pñt a nobis diſcerni. Ad qḋ facit parabola de zizanijs. vbi cũ apparuiſſent zizania iter bonũ ſemẽ tritici exorta: ⁊ dicerent ſerui dño. Uis. imus ⁊ colligimus ea. Rñdit dñs nõ. ne forte euellẽtes zizania euellatis cum eis ⁊ triticũ. vt habet Matthei. xiij. ¶ Scḋa cã eſt. cum multitudo eſt tãta in ſcelere ꝙ nõ poſſit extirpari ſine ſciſmate eccłie: vel etiã qñ boni inuoluerent. vi. l. vt cõſtrueret. Dicit aũt Tho. ſc. ſe. q. cviij. q. qñ tota multitudo peccat debet de ea ſumi vindicta vel quãtum ad totã. ſ. qñ ſine maiori ſcandalo fieri põt. ſicut dñs egyptios oẽs pſequentes filios iſrł ſubmerſit in mari rubro: ⁊ ſodomite oẽs igne ⁊ ſulphure pierunt. vel qñtũ ad magnã partem multitudinis. ſicut in penã eorũ qui vitulum adorauerunt in deſerto occiſi ſunt. xxiij. milia. Aliqñ ſi ſperat multorũ correctio põt exerceri punitio in aliquos principaliores: vt exẽplo eorũ alij terreant: ſicut dominus mãdauit ſuſpẽdi pncipes duodecim tribuũ pro peccato fornicationis populi. ¶ Tertia cã eſt qñ pbabiliter pſumit de emẽdatiõe. vt qꝛ peccauerũt tales ex infirmitate vel ignorãtia nõ ex obſtinata malitia. ¶ Quarta cauſa eſt omiſſio correctiõis ſi ex excitãdo bonos ꝓfiunt eccłie. tñc. n. tolerari pñt. ne boni ocio torpeſcãt. pbat hec di. xliiij. c. Cõmeſſatiões. ⁊. xxiij. q. iiij. ca. Ipſa pietas. Cõcordat Ray.

¶ Capitulum ſextum. De omiſſione fraterne correptionis.

De negligentia ſeu omiſſione fraterne correptiõis. ¶ Qḋ aũt fraterna correptio ſit in precepto: patet per illud qḋ dixit Petro xpõ in perſona oĩm. Si peccauerit in te frater tuus vade ⁊ corripe eum inter te ⁊ ipſum ſolũ. Matth. xviij. Ubi Aug. in omel. ait. Quid eſt in te peccauerit. ſ. tu ſcis. qꝛ peccauit. qꝛ enim ſecretũ fuit qñ peccauit in te. ſecretũ q̃re cum corrigis. qḋ peccauit. Nã ſi ſolus noſti ꝙ peccauit in te: ⁊ cum vis corã oĩbus arguere: non eris erroris correctoꝛ ſed pditoꝛ. Et īfra. Cũ ſcimus hec. ſ. peccata occulta. ait Aug'. non pdimus. ſed in ſecreto arguimus. Ubi cõtingit malũ ibi moriat. Nõ tamẽ vulnus illud negligamus ante oĩa oſtẽdẽtes illi homini in tali peccato ꝯſtituto illud vulnus eſſe mortiferũ. habentur hec. ii. q. i. Si peccauerit. Ubi glo. querit de duob'. Primũ eſt de qbus peccatis hoc intelligat pceptum admonitionis huiuſmodi ſeu correctiõis fraterne. Et ponit plures opiniones. Quarũ prima eſt vt loquat de occultis. ſed huic opinioni ꝯtradicit capłm. Sꝫ illud di. xlv. ⁊ extra de iudi. c. nouit. In qbus capitulis dicta auctoritas chriſti trahitur ad manifeſta. Alij dicũt ꝙ totũ intelligit de manifeſtis. Sed iſti opinioni ꝯtradicit dictũ Auguſtini in predicto ca. vbi ait. Si tu ſolus noſti ⁊c. Tertij dicũt ꝙ principium auctoritatis pſate intelligit de occulto. ſed ſeq̃ns de manifeſto. Joães andree intelligit de occulto: qḋ tñ ſcitur a pluribus: ⁊ vocant teſtes. vt pbetur admonitio facta: qꝛ nõ poſſet accuſare ſi non pceſſiſſet admonitio. Et cum dicit Aug'. Si ſolus noſti illud ſolus nõ excludit aliquos ſed multitudinem cum. ſ. eſſet notoriũ. ſicut exponitur illḋ. Quomodo ſedit ſola ciuitas plena. Trenoꝝ. j. cum paucis. Iſta opinio vltima videtur eſſe be. Tho. ſi tamẽ intelligat etiaꝫ de occultis. ſ. vni tãtum notis. ¶ Secũdo querit gloſa vtrum oẽs obligent ad hoc preceptũ. ⁊ ponit opiniones. Aliqui dicũt ꝙ oẽs rectores ſiue prelati ſiue eccleſiaſtici ſiue ſeculares tenẽtur ad iſtud pceptũ quo ad precepta cõmiſſa ⁊ cõmittẽda. arg. xxij. q. iij. Duo iſta. Sed alijs perſonis eſt iſtud in cõſilio nõ in pcepto quo ad peccata cõmiſſa. in precepto autẽ quo ad cõmittenda. arg. xxij. q. v. ca. hoc videtur. Alij dicũt ſimpliciter qḋ extendit illud preceptum ad oẽs: qḋ tenet Hugo. Et ideꝫ beatus Tho. ſcḋa ſecũde. q. xxxiij. art. iij. ⁊ ad hoc expreſſe facit qḋ habetur. xxiij. q. iij. Tam ſacerdotes q̃ reliqui fideles oẽs ſummã debent habere curam de his qui pereũt. quatenus eorũ redargutione aut corrigãtur a peccatis. aut ſi incorrigibiles appareant: ab eccleſia ſeparentur. Nec eſt contra quod ait Hierony. Sacerdotes ſtudeant adimplere illud euangelij. Si peccauerit in te frater tuus. diſtin. xlv. Sed illud. Non enim intendit Hiero'. dicere q̃ ſoli ſacerdotes ſeu prelati teneantur ad illud. ſed quia magis illi q̃ ceteri ſm Tho. vbi ſupra. ¶ Tertio videndũ eſt vtruꝫ huiuſmodi omiſſio ſit mortale. Ad qḋ reſpondit beatus Tho. ſecunda ſecũde. q. xxxiij. articu. ij. ꝙ ſic. Unde Aug'. dicit in libro de verbis dñi. Si negle xeris corrigere peioꝛ effectus es eo qui peccauit. ſed hoc nõ eẽt niſi huiuſmodi negligentia preceptuꝫ omitteret: vnde ⁊ mortale eſſet. Eſt ergo videndum quãdo omittitur iſtud pceptuꝫ propter qḋ mortale cõmittitur. ¶ Pro cuius declaratione ſciẽdũ ſm Tho. ꝙ eſt dña inter pcepta affirmatiua ⁊ negatiua. Naꝫ negatiua obligãt ſemp ⁊ ad ſemp. qꝛ pꝛhibent actus vitioꝝ qui ſemp ſunt ſm ſe mali. nec vllo modo vel tpe vel loco bene fieri poſſunt. vt nõ periurabis. non mechaberis ⁊ huiuſmodi. Sed affirmatiua obligãt ſemper ſed nõ ad ſemp: qꝛ dant de actibus virtutuꝫ. Sed actus virtutũ nõ quomodolibet fieri debent. ſed obſeruatis debitis circũſtãtiis. ſciłꝫ quãdo debet: vbi debet: quomodo debet. ⁊ huiuſmodi. Et quia in his que ſunt ad finẽ diſpoſitio eoꝝ attẽdit ſm rõnem finis. in ipſis circũſtãtijs act' virtuoſi.

Fraterna correctio ẽ in pcepto.

Utrum oẽs teneãtur ad hoc pceptũ.

Utrum omiſſio illius ſit mortale.

pcipue eſt attēdēda ratio finis: qui eſt bonū vir
tutis. Si ergo ſit omiſſio talis circūſtātie cir
ca actū v̄tuoſum: que tollat totalr̄ bonū virtu
tis. hoc ɔ̄triabit̄ p̄cepto affirmatiuo. Si aūt ſit
defect⁹ alicuius circūſtātie que nō tollat tota
liter bonū virtutis: lʒ non pfecte attingat ad
bonū virtutis nō eſt ɔtra p̄ceptū. Unde ⁊ phs
dicit in. ij. ethi. ꝙ ſi parū diſcedat̄ a medio nō
corrūpit bonū virtutis. Cū ergo correctio fra
terna ſit ſub p̄cepto affirmatiuo ⁊ reducit̄ ad p̄
ceptū decalogi de honoratiōe parētū ſub quo
mandat̄ omne bñficiū ſpūale vel tpale de ne
ceſſitate primo ipēdēduʒ. correctio autēʒ frña
ordinat̄ ad hūc finē. ſ. ad emēdationē frīs. i. p
ximi: vnde inītātuʒ cadit ſub p̄cepto inq̄tū eſt
neceſſaria ad hunc finē. Uñ omittendo corre
ctionē nō ſemp peccat mortaliter. ſed in cer
tis caſibus: vt infra declarabitur.

¶ De correctione frater- .§. j.

na pōt exponi illō pſalmiſte. cxl. Corripiet me
iuſtus in miſīcordia ⁊ increpabit me. Et notā
ter dicit Grego. Sicut nō eſt ab orōne ceſſan
dū pro his quos corrigi volum⁹: etiaʒ ſi nullo
homiuʒ orāte pro Petro dñs reſpexit euʒ ⁊ fecit
ſuū flere peccatum. ita nō eſt negligēda corre
ctio q̄uis de⁹ quos voluerit nō correctos fa
ciat eē correctos. Tunc aūt ex correctiōe pſi
cit hō cuʒ miſeſ deus: atq adiuuat. qui facit
quos voluerit ēt ſine correctiōe pficē. xxiij. q.
iiij. Sicut. ¶ Et ſciēduʒ ꝙ triplex negligētia
ſeu defectus pōt circa correctionē cōtingere.

¶ Primo ex correctiōis irrationabili omiſſio
ne. contra quod dicitur. Corripiet me.

¶ Secundo ex corrigendis criminali diſpoſi
tione. contra quod dicitur. Iuſtus.

¶ Tertio ex indebiti modi proceſſione. cōtra
quod dicitur. In miſericordia.

¶ Prima ergo negligētia §. ij.

Non di mitta- tur cor- rectio ſi ne rōna bili cā.

ſeu defect⁹ eſt cum amittit̄ frña correctio ſine
rōne. Fit enī ɔtra dñi p̄ceptuʒ dicētis. Si pec
cauerit in te frat̄ tu⁹: vade ⁊ corripe euʒ inter te
⁊ ipm ſolū. Ubi Aug⁹. in lib. de vbis dñi ait.
Admonet nos dñs nr̄ nō negligē inuicē pec
cata nr̄a q̄rēdo qd rephēdas: ſed vidēdo qd
corrigas. i. nō opʒ ꝙ pp hoc obſeruemus ⁊ cu
rioſe ingram⁹ vitā alioꝝ: vt inueniam⁹ qd poſ
ſumus rephēdē. hoc aūt eēt explorare vitā alte
ri⁹. qd fieri nō dʒ niſi ſit plat⁹ eius. Uñ di pro
uer. xxiiij. Ne q̄ras ipietatez in domo iuſti: ne
vaſtes reqē ei⁹. Et adrianus papa ait. Ne q̄c
quid in domo iuſti cuiuſcū agat̄ alia domus p
cōs nouerit. vi. q. i. Ex merito. Illa enim bñfi
cia que nō certe pſone debem⁹: vt plati ſubdi
tis ſiue ſpūalia ſiue tpalia. ſʒ coiter oīb⁹: vt ele
moſynas corpales vel ſpūales nō opʒ querere
qb⁹ ipēdamus: ſed ſufficit ipēdē pſonis que no
bis occurrūt ſm Tho. vbi. ſ. Nec ex hoc opʒ

religioſos exire clauſtrū ſuuʒ ad corrigēdū de
relinquētes. Sʒ nō ſufficit platis cuʒ viderint
vel caſu ſciuerint cria alioꝝ corrigē. ſʒ etiā de
bēt ingrē. ſuatis tñ ſemp debitis circūſtātiis:
vt dicet. Dicit ergo ps. Corripiet me. ſ. maleſa
ciētēʒ: iuſtus nō tacebit. nō diſſimulabit. non
omittet admonitionē vel rephēſionē. ſʒ corri
piet me. alr̄ nō eſſet iuſtus ſine cā omittendo.
¶ Pro cuius declaratiōe dicit Tho. ſe. ſe. q.
xxxiij. arti. ij. ꝙ frña correctio tripl̄r pōt omit
ti. Uno modo meritorie: qñ. ſ. qs ex charitate
correctionē omittit. Dicit enī Aug⁹. li. j. de ciuit. dei. Nō ſi ppea qlq̄ obiurgādis ⁊ corripiē
dis male agētib⁹ parcit. qr oportuni⁹ tpſ inq̄ri
tur. vel eiſdē ipſis metuit ne p hoc deteriores
efficiant̄: vel ad bonā vitā ⁊ piaʒ erudiēdos ipe
diāt alios īfirmos ⁊ pmāt atq auertāt a fide:
nō vr̄ eē cupiditatis occaſio: ſed ɔſiliū charita
tis. ¶ Scdo mō pt̄mittit̄ frña correctio cuʒ
peccato veniali. qñ. ſ. timor ⁊ cupiditas faciūt
hoīeʒ tardiorē ad corripiēduʒ delicta frīs: nō
tñ ita ꝙ ſi ei ɔſtaret ꝙ poſſet frēm a peccato re
trahere ppter timorē nō diſplicēdi: vel cupidi
tatē tpalium ne illa amitteret. qbuʒ in aīo ſuo
charitatē fraternā pponit illā dimitteret cor
rectiōeʒ. Et hoc mō ſancti aliqñ negligūt cor
rigere vitam delinquētiū. vt ponit Aug⁹. ibi
dē. ¶ Tertio mō omittitur fraterna correctio
cum mortali peccato. qñ. ſ. formidat̄ iudiciuʒ
vulgi ⁊ carnis cruciatio. vt dicit ibi Aug. duʒ
tñ hec ita dñent̄ in aīo: vt pponātur fraterne
charitati. ⁊ hoc videt̄ ɔtingere qñ qs pſuppo
nit de aliquo delinquēte pbabiliter ꝙ poſſet
eum a peccato retrahē corrigēdo. ſed ppter ti
morē vel cupiditatē pt̄mittit. ¶ Sciēdum ꝙ
omiſſio fraterne correctionis nō eſt mortale:
niſi illud de quo ſiēda eſt ſit mortale. Nā q̄uiſ
etiā fraternaliter corrigē delinq̄ntē in veniali
bus ſit charitatis qñ inde ſperat̄ vtilitas. nō tñ
omittere illud ex negligētia eſt mortale. Um
bertus tñ in expoſitione regule Auguſtini fa
cit diſtinctionē de venialib⁹. dicit eniʒ ꝙ cuʒ
venialia ſint diſpoſitio ad mortalia. ¶ Du
plex eſt diſpoſitio venialiū ad mortalia. q̄daʒ
enim eſt diſpoſitio ppinqua: ⁊ quedā remota.
¶ Diſpoſitio remota vt verbū ocioſuʒ. leuitas
riſus. aſpectus. vel auditus curioſus nouitatū
⁊ huiuſmodi. ¶ Diſpoſitio ppinqua eſt ratiōe
multitudinis. vt in illo qui aſſidue ſine nume
ro hec cōmittit. vel ratione magnitudinis: vt
ſunt aliqua mēdacia multum ſcādalizatiua. ⁊
alique detractiones ⁊ huiuſmodi. vel ratiōe
cōnexionis cum mortali. ſicut ſunt colloquia
impudica ⁊ viſus fixuʒ circa mulierē ⁊ huiuſ
modi. Sicut ergo aliqs vidēs alium inceden
tē per viam credit ꝙ ſtatim incurreret piculū
mortis: peccaret niſi retraheret euʒ. ¶ Ita po
teſt aliqs peccare mortaliter niſi corrigat fra
trem

Corre- ctio fra- terna pe- dimitti- tur tripl̄r.

Quādo omiſſio eius ſit mortal.

Diſpoſi- tio pro- pinqua ⁊ remo ta venia lium ad morta- le.

trē de hmōi venialib' que ſunt diſpoſitio propinqua ad mortale vt eſt petulantia de qua loquit Auguſtinus in regula. Tenemur ergo ad correctionē fraternam ꝑceptorie de venialib' interdum non inquantum venialia: ſed inquātum ad mortalia inducentia. In alijs caſibus quãuis nō teneamur de neceſſitate ad correctionem de venialib'. tamē eſt de expedientib' ad ſalutem. id eſt vtilib'. Hec Umbertus. ¶ Itē omiſſio correctionis fraterne de mortalibus quando non ſperatur emendatio fratris: non eſt mortale: immo fieri nō d3. Item de mortalib' publicis ⁊ notorijs nō h3 locum preceptū de fraterna correctione. Sed de illis intelligitur illud apoſtoli. Peccantē coram omnibus argue. vt ceteri timorem habeant. Unde Auguſtinus. Que peccantur coram omnibus corrigenda ſunt corā oib'. que peccãtur ſecreti': corripiēda ſunt ſecretius. Diſtigue tēpora. ⁊ cōcordabis ſcripturas. ij. q. i. c. Si peccauerit.

¶ Secunda negligentia .§. iij. que cõmitrit in correctione fraterna eſt defectuoſa ſeu infructuoſa cõmuniter: quãdo corrigens eſt pctōr. Dicit eni aplus ad Romãos ij. In quo aliū iudicas: temetipm condēnas. Sibi eni dici poteſt illud Prouerbium Medice cura teipſum. Et Iſidorus in libro de ſummo bono. Non debet aliorum vicia corrigere qui vicijs eſt ſubiectus: Propterea dicit pſal. Iuſtus corripiet me. q̄ſi diceret nō peccator. qr nō eſt dignus corrigere aliena vel idoneus cui proprijs detinetur. Sciendum tamen pro hmōi declaratione ꝙ correctio delinquentis ꝑtinet ad aliquem inquantum viget in eo rectum iudicium rõnis. pctm̄ autem non tollit totum bonum nature: quin remaneat in eo aliquid de recto iudicio rõnis. ⁊ ſm hoc pōt ſibi competere alterius delictum arguere: ſed tñ per peccatum precedens impedimentū quoddam correctioni affertur propter tria. ¶ Primo quidem ex peccato precedenti indignus redditur. vt alium corrigat de minori pctō ſi ipſe corrigens malus commiſit. Uñ ſup illud Mathei. vij. Quid aūt vides feſtucã ⁊c. Dicit hiero. De his loquit qui cū mortali crimie detinētur obnoxij minora peccata fratribus nō concedūt. ¶ Secūdo reddit indebita propter ſcandalū qđ ſequit ex correctiōe ſi peccatum corripiētis ſit manifeſtū. qa videtur ꝙ ille qui corrigit nō moueatur ex charitate ſ3 ad oſtentationem. Unde ſuper illud. Quomodo dicis fratri tuo ⁊c. exponit Criſoſtomus. Quo propoſito puta ex charitate vt ſalues proximum tuū. non qr teipm ante ſaluares. vis ergo nō alios ſaluare ſed per bonam doctrinam malos act' celare ⁊ ſcientie laudem ab hominibus querere. ¶ Tertio propter ſuperbiã corrigentis.

Peccatum impedit correctioe3 fraternam.

inquantū ſcilicet aliquis propria peccata paruipendēs ſeipſum prefert proximo ſuo in corde peccata proximi auſtera ſeueritate diiudicans ac ſi eſſet iuſtus. Unde Aug. in libro de ſermone domini in monte ait. Accuſare vicia officium eſt bonorum quod cum mali agunt alienas partes faciunt. Quomodo autem qs debeat corrigere docet idem Aug. dicēs. Cogitemus cū aliquē reprehendere nos neceſſitas cogit: vtrum tale ſit vicium quod nunquā habuimus. ⁊ tūc cogitemus nos homines eē ⁊ habere potuiſſe. vel quod habuimus ⁊ iā nō habemus. ⁊ tunc tangat memoriam communis fragilitas vt illam correctionem non odium ſed miſericordia precedat: ſi autē3 nos in eodem vicio eſſe non obiurgemus: ſed congemiſcamus ⁊ ad penitēdum inuicem inuitem'. Patet ergo ex his ꝙ peccator ſi cum humilitate corrigat delinquentē non peccat. Nec per hoc nouam ſibi damnationem acquirit: licet per hoc vel in conſcientia fratris: vel ſalte3 in ſua pro peccato preterito condēnabilem ſe eē oſtendat. Nō aūt deobligatur peccator qcūq3 ab iſto ꝑcepto: nec pōt dici perplexus. qr pōt conteri de peccato. ⁊ penitere. ⁊ iam non erit peccator. vel ēt vt dictum eſt humiliter corrigendo: ꝑcipue fraternaliter nō peccat. ¶ Nec excuſantur ſubditi qn teneant correctione fraterna prelatos ſuos corrigere delinquentes. ſi vt dictum eſt ſperat emendatio eorum per ipſam. Eſt enim fraterna correctio act' charitas ⁊ ideo ptinet ad vnūquēq3 reſpectu cuiuſcūq3 ꝑſone ad quã charitatem d3 hēre ſi aliqd in eo corrigibile inueniat. Uer3 in correctione qua corrigunt ſubditi prelatos debet modus congruus adhiberi: vt. ſ. nō cū proteruia ⁊ duritia ſed cum manſuetudine ⁊ reuerentia corrigantur. Uñ apls. i. ad Thimo. v. ait. Seniore3 ne increpaueris: ſed obſecra vt patrem. Et ideo Dyoniſius redarguit demophilum monachū qr ſacerdotem irreuerenter correxerat cū percutiens ⁊ de eccleſia eijciens. hec be. Tho. vbi ſupra. Ad hoc facit vt notat Greg. in paſtorali exemplū Nathan prophete: cū correxit Dauid de adulterio commiſſo occulte. quia ſub ſimilitudine diuitis qui occiderat ouem pauperis. vt prepararet conuiuium pauperi hoſpiti ⁊c. ſuper quo Dauid iudicauit illum dignū morte ⁊c. Ex qua ſententia inde ſumpta occaſione vrbane redarguit eum. ⁊ ille ſubito emēdatus eſt. hiſtoriam habes. ij. Reg. xii. In huius figuram dicitur Exod. xix. Beſtia que tetigerit montem lapidabitur: quod fit cum ſubditus beſtialiter ſeu proterue corrigit prelatū qui ratione dignitatis: quia altior ceteris ex officio dicitur mons. Et. ij. Regū. vi. narrat ꝙ oza percuſſus fuit a dño: quia tetigit archā dei que deſignat prelatum contactus autem

Quō ſubditi fraterne debent ſe hēre circa ſuos ꝑlatos

oſee: qñ irreuerenter obiurgat vel ei detrahit.

Etiam publice pñt corrigi.

¶ Sciendū ēt ſm Tho. vbi ſupra. q̄ vbi imi neret piculū fidei ēt publice eēnt plati a ſubdi tis arguēdi. Vñ ⁊ paulus q erat ſubdit⁹ petro qꝛ ipſe papa ⁊ ille epūs. ꝑpter iminēs piculū ſcā dali circa fidē. petrū publice arguit. ⁊ ſic dicit glo. Aug. ad Gal. ij. Ipſe petrus exēplū maioribus tribuit vt ſicubi forte rectū tramitem reliquiſſent. ne dedignent a poſterioꝛib⁹ corrigi. arg. di. viij. Qui cōtēpta. Et quāuis ꝓſumere ſe eē meliorē ſimplr̄ q̄ꝫ platus ſuus videat eſſe ꝓſumptuoſe ſupbie: tñ extimare ſe eē meliorē quātū ad aliqd nō eſt ꝓſumptōis: qꝛ nullus eſt in hac vita q nō habeat aliquē defectū. Et cōſiderādū eſt q̄ cū aliqs monet platū ſuū non ꝑ hoc maiorē ſe extimat. ſed auxiliū ipartit ei. Qui quāto in loco ſupiori: tāto in piculo maiori verſat ſm Auguſt. in regula. Tho. vbi ſupra arti. iiij.

¶ Tertia negligentia .§. iiij.

Mod⁹ fraterne correctōis

circa correctionē fraternā: q̄ cū ſit actus charitatis: ideo oportet q̄ fiat cū mō: q modus ē q̄ fiat ſm charitatē. ⁊ iō dicit: in miſericordia increpabit me. Miſericordia aūt eſt effectus charitatis. Modus aūt ſm charitatē: ē mod⁹ ⁊ forma tradita a xpo in euāgelio. q de neceſſitate ꝓcepti ē ſcōꝫ Tho. vbi ſupra ſe. ſe. q. xxxiij. arti. vij. vt vꝫ denunciationem ꝓcedat ſecreta admonitio in peccatis ſcꝫ occultis: qꝛ ſec⁹ in publicis in qbus nō eſt neceſſarium ſecretam admonitionē ꝓcedere denunciationē. ⁊ hoc qꝛ nō tantū adhibendū eſt remediū ei q peccauit vt melior fiat ſed ēt alijs in quoꝝ notitiam venit vt nō ſcandalizentur: ⁊ ideo publice fienda. Sed qꝛ in peccatis occultis pōt parari offenſa primoꝝ. Ideo adhuc diſtinguendū. quedā. n. peccata occulta ſunt que ſunt in nocumentū ꝓximoꝝ corporale vel ſpiritnale. puta ſi aliquis occulte tractat quomodo ciuitas tradat hoſtibus. vel ſi hereticus hoīes priuatim a fide auertat: qꝛ. n. in hmōi caſibus q occulte peccat nō ſolū in te peccat: ſed etiam in alios: ſtatim oportet ad denunciationē ꝓcedere omiſſa fraterna correctōe: vt hmōi nocumētū impediat niſi forte aliqs firmiter extimaret q̄ ſtatim ꝑ ſecretā admonitionē poſſet hmōi mala ipedire. Quedā vero peccata occulta ſūt que ſunt ſolū in malū peccantis ⁊ eius in quē peccat. vel qꝛ a peccante lederis vel ſaltē ex ſola notitia. ⁊ tunc ad hoc ſolū tenēdū eſt vt fratri peccanti ſubueniat. ⁊ tunc ſicut medicus corporalis ſi ſanitatē infirmo pōt inferre ſine alicuius mēbri deciſione hoc facit. ſi aūt non pōt abſcindit membrū minus neceſſariū: vt vita totius ↄſeruet: ita ille q ſtudet emendationi fratris ad quē ordinat fraterna correctio debet ſi pōt ſic fratrē emēdare quātū ad ↄſciētiā vt fama eius ↄſeruet q̄ vtilis eſt.

Sic corrigat q̄ſq̄ alterū vt fama ↄſeruet

¶ Primo quidē ⁊ ipſi peccanti nō ſolum in tēporalibus in quibus quantū ad multa hō patit detrimentū amiſſa fama: ſed ēt quātū ad ſpūalia qꝛ pre timore infamie multi a peccato retrahūtur. Vñ qñ ſe infamatos ↄſpiciūt: irrefrenate peccāt. Et ideo Hiero. dicit. Corripiēdus eſt ſeorſum frater ne ſi ſemel pudorē aut verecundiam amiſerit: ꝑmaneat in peccato. ¶ Secūdo dꝫ conſeruari fama peccātis fratris: qꝛ vno infamato alij quodāmodo infamant. ſm illō Aug. ad plebē yponeñ. Cū de aliquib⁹ q ſanctū nomē ꝓfitent aliqd criminis vel falſi inſonuerit vel veri patuerit: iſtāt ſatagūt: ambiūt vt de oīb⁹ hoc credat. ¶ Tertio qꝛ ex peccato vni⁹ publicato: alij ꝓuocāt ad peccādū. Verū qꝛ cōſciētia. ſ. bona ꝓferendā eſt fame voluit deus vt ſaltē cū diſpēdio fame fratris ↄſcientia ꝑ publicā denūciationē a peccato liberet. ⁊ ſic patet de neceſſitate ꝓcepti eē q̄ ſecreta admonitio i hmōi occultis publicā denūciationē ꝓcedat. Nec ē cōtra q̄ Joſeph accuſauit fratres ſuos apud patrē de crimine peſſimo Gen. xxxvij. nec legit ibi q̄ ꝓmiſerit ſecretā admonitionē. qꝛ ſm Tho. quāuis nō ſit ſcriptū credēdū eſt q̄ prius admonuerit: vel dici pōt qō publicū erat pctm̄ iter fratres. vñ dicit pluralr accuſauit fratres. qō ēt petr⁹ ananiā ⁊ ſaphirā occulte defraudāte de ꝓcio agri: publice denūciauit pctm̄ ſine ꝓcedēti admonitiōe. vt pꝫ Actuū. v. hoc fecit vt executor dei cui oīa peccata ēt occulta ſunt ei vt publica: cui⁹ reuelatione pctm̄ illi⁹ cognouit ⁊ puniuit. xp̄s ēt cū pctm̄. Jude ꝓditoris haberet vt publicū inquātū de⁹. vñ ⁊ ꝓdere poterat nō tñ publicauit ſꝫ verbis obſcuris eū de pctō admonuit vt nobis exēplū ꝓberet. ij. q. j. Nō⁹. ¶ Similr nō ē ↄtra q̄ religioſi i caplo de culpis ſe inuicē ꝓclamēt ꝓtermiſſa admonitōe. qꝛ illa ſūt venialia nō iſamatoria i qb⁹ nō hꝫ locū ꝓceptū fraterne correctōis: ſꝫ ſi eēt aliqō tale ꝑ qō frater infamaret ↄtra ꝓceptū ageret. qꝛ ꝑ hūc modū pctm̄ fratris publicaret.

In capitulis

¶ Item qñ platus in viſitatōe vel alr̄ ꝓcipit q̄ ſibi dicat qō qs ſciuerit corrigēdū. itelligēdū ē ſaluo ordine fraterne correctiōis ſiue ꝓceptum fiat ad oēs ſiue ad aliquē ſpecialr. Sꝫ ſi platus ꝓcipet expſſe cōtra hūc ordinē a dño ↄſtitutū. ⁊ ipſe peccaret ꝓcipiēs: ⁊ ei obediēs: qꝛ ↄ ꝓceptū dñi agerēt. vñ tūc nō ē ei obediendū qꝛ platus nō eſt iudex occultoꝝ ſꝫ ſolus deus. vñ nō hꝫ ptātē aliqd ꝓcipiēdi i occultis: niſi inquantū ꝑ aliqua iudicia manifeſtant. puta per infamiā vel ꝑ aliquas ſuſpitōes in qb⁹ caſibus pōt platus ꝓcipere eodē mō ſicut iudex ſecularis vel eccleſiaſticus exigere iuramentum de veritate dicēda. Tho. vbi ſupra. Vñ ⁊ Vrbanus papa de manifeſtis loquit. Occultoꝝ. n.

In viſitatione

cognitor ⁊ iudex eſt deus. di.xxxij. Erubeſcãt.
¶ Itẽ poſt admonitionẽ ſecreto factã ſemel
vel pluries quouſqꝫ habeť ſpes emẽdatõis ei⁹
ꝑ hãc viã ꝓcedẽdũ ẽ vlteri⁹.ſ.ad ꝓductionẽ te
ſtiũ. ⁊ ħ nõ niſi cũ ſpať ꝙ ꝑ tales teſtes īductos
ille debeat emẽdari q̄ ꝑ ſecretã admonitionẽ
nõ ſe a vicio cõtinebat. Ná ꝑ hũc modũ ſi non
ꝓbabiliter crederet emendatio: nõ ſunt teſtes
Indu- inducẽdi ſꝫ deſiſtẽdũ. ¶ Inducunť aũt teſtes
cũtur te- ꝓpter tria ſm Tho. Primo ad oſtẽdẽdũ ꝙ ſit
ſtes in pctm̃ de quo aliquis arguiť vt dicit Hiero. ſe-
corre- cũdo ad cõuincẽdũ de actu ſi actus itereť. vt
ctione. dicit Aug. in regula. Tertio ad oſtẽdẽdũ qd̃
frater admonẽs fecit qd̃ in ſe eſt ad emẽdatio-
nẽ fratris ꝓcurãdã ſm Criſ. Idcirco aũt vo-
luit de⁹ teneri hũc ordinẽ ĩ fraterna correctio-
ne q2 de vno extremo nõ trãſiť cõueniẽter ad
aliud niſi ꝑ mediũ. In correctõe aũt fraterna
voluit dñs ꝙ principiũ eẽt occultũ: dũ frater
corripet frēm inter ſe ⁊ ipm ſolũ. Finẽ aũt volu
it eẽ publicũ: vt.ſ. eccleſie denũciareť. ⁊ id cõ-
ueniẽter ĩ medio poniť ꝯductio teſtiũ vt ꝑ mo
paucis īdiceť pctm̃ fratris q ꝑñt ꝓdeſſe ⁊ non
obeſſe. vt ſaltem ſic ſine multitudinis infamia
emẽdeť. ⁊ qd̃ Aug. dicit in regula ꝙ peccatũ
fratris occultũ ꝑus ꝓpoſito dꝫ oſñdi q̄.ſ. teſti
bus. itelligẽdũ ẽ ꝙ ꝑus dicať ꝑlato q̄ teſtibus
ſm ꝙ ꝑlat⁹ ẽ q̃dã ꝑſona ſingularis q̃ magis po
teſt ꝓdeſſe q̄ alij: nõ aũt ꝙ dicať ei tãquã ec-
cleſie.ſ. ſicẽ ĩ loco iudicis reſidẽti: ẽ ergo ſuãdus
iſte ordo vt ꝑmo ſecrete corripiať frater delin
quẽs de ſuo pctõ occulto: cũ ꝑ hãc correctio-
nẽ ſperať emẽdacio ⁊ nõ alr: deĩde ꝑlato vt per
ſone ꝑuate intimeť vt admoneat trib⁹ teſtib⁹ per
ſonis maturis ⁊ diſcretis dicať.ſ. corã eis cor
ripiať ſi ꝑ hũc modũ ſpať emẽdatio ⁊ nõ alr ⁊
vbi ꝑuata correctio nõ iuuabat: Quarto dicẽ
dũ ẽ eccleſie.ſ. ꝑlato accuſando ſi põt ꝑ ſuffici
entes ꝓbatões oſñdere: ⁊ ſpať correctio illi⁹ ꝑ
hoc vel ſaltẽ denũciãdo. ꝑlat⁹ aũt habita ſuffi
ciẽti ꝓbatõe dꝫ illi ꝑcipe vt deſiſtat. qd̃ ſi non
facit eccleſiã nõ audit. vñ ꝓꝑ cõtumaciã excõ
municãdus ẽ ⁊ tũc excõicat⁹ ſit tibi ſicẽ ethnic⁹
⁊ publican⁹.ſ. alˀs nõ vites eũ ſi nõ excõicetur
quãuis eccleſiã nõ audiat.ſ. nõ obediat. nõ ꝓ
pter hoc oportet eũ vitare. ar. ij.q.i. multi. cũ
teneť iſte modus ⁊ ordo tũc correctio ẽ in mi-
ſericordia ⁊ charitate. ſm illud pſal. Corripiet
me iuſtus ĩ miſericordia: alr male fit ⁊ ꝯ miſe-
ricordiã ⁊ charitatẽ vt cũ publicať hicide. Et
tũc vt dicẽ Aug. Nõ ẽ corrector ſꝫ ꝓditor. ij.q.
Refe- i. ſi peccauerit. ¶ Itẽ q̄riť circa hãc mãm vtrũ
rens ꝑ- ſciẽs pctm̃ primi ⁊ referens illud ſtatim ꝑlato
lato ſuo an̄ factã admonitionẽ ſecretã peccet mor
pctm̃ taliter. videť ꝙ ſic q2 ꝯ ordinẽ datum a xp̄o de
fratris fraterna correctõe agit. Rñdeť ſm Tho. ĩ quo
an pec- libet. In his diſtinguẽdũ ẽ de cõditõe ſubdi-
cet ti ⁊ ꝑlati. Ná ſi ego ſcio ꝙ frater ꝑ me corrigeť

tũc nõ debeo denũciare ꝑlato. Si aũt ħ meli-
us fiat ꝑ ꝑlatũ: ⁊ ꝑlat⁹ nihilominꝰ ſit plus ⁊ di
ſcretus ⁊ ſpũalis nõ hñs odiũ vel rãcorẽ ad il
lum ſubditũ: tũc põt denũciare ſibi. nec tunc
dicit eccleſie: q2 nõ dicit ei vt ꝑlato eccleſie. ſꝫ
vt ꝑuate ꝑſone ꝓficiẽti ad correctionẽ ꝓximi
⁊ emẽdationẽ. Sꝫ ꝓpter cõditões diuerſas ꝑ-
latoꝝ ⁊ ſubditoꝝ nõ põt ĩ hoc dari iudiciũ ge
nerale. vel q2 ꝑlatus moueť odio ad ſubditum
vel q2 ſubditus nõ recipet bene verba ꝑlati. ⁊
ideo in oĩbus his hoc eſt tenendum ꝓ regula
ꝙ in his ſeruanda eſt charitas. ⁊ ꝙ melius ex
ꝓdictis videtur: ⁊ ſi hoc intendat.ſ. emenda-
tionem fratris vel cautelam in futurum ⁊ ſer-
uet quantum poteſt bonum charitatis nõ pec
cat denunciando. Si autem denunciat vl ꝑ-
lato vel amico ſuo: vel cuicunqꝫ ex malitia vt
confundatur ⁊ deprimatur: peccat mortaliter
ſi aũt ex incautela hoc alicui dicit. ita tamen
ꝙ inde non aliud vel infamia vel vituperium
eueniat delinquenti: non eſt mortale licet in-
caute agat. hec Tho. Etiam Richar. in. iiij.
di. xix. ꝙ ꝓpter fratris correctionem factam ꝑ
admonitionem ſecretam non teneor deſiſtere
a ſecreta denunciatione prelato fienda: quia
valet ad precauendum fratri a recidiuo. nec ẽ
in preiudicium fame fratris ſi talis eſt prelat⁹
qualis eſſe debet. Si tamen per ſigna valde ꝓ
babilia crederetur ꝙ ex illa denunciatione fra
trem correctum infamare vellet: tunc crimen
fratris veraciter correcti ſibi denunciari non
deberet. hec Richar. Sed ſi ille nec illum in-
famaret: ſed delinquens ita videtur emendat⁹
ꝙ nulli dubium eſt de recidiuo: non videť qd̃
debeat dicere: ex quo nil fructus ſequitur. Im
mo male faceret denũciãdo et ꝑlato ſm Um-
ber. ¶ Notãdũ et ſm Rich. ĩ iiij. ꝙ ĩ peccatis
denũciãdis ꝯſiderãdũ vtrũ pctm̃ ſit oĩno oc- In pec-
cultũ: aut ad notitiã alioꝝ deuenerit: aut ĩ ꝓm cato de-
ptu ſit vt deueniat. Si aũt pctm̃ iã ad alioꝝ nũcian-
notitiã deuenit: tũc dꝫ denũciari ei q hꝫ ꝑtãtẽ do no-
corrigẽdi: vt q ſũt ſcãdalizati ĩ ꝗ culpa edificẽn ta diſti-
tur de pena: ſi aũt nõdũ ĩ publicũ deuẽit: ſꝫ ẽ ĩ ctionẽ
via deueniẽdi: tũc ẽ denũciãdũ vt ſcãdalo fu-
turo occurrať: ſi aũt ſit oĩno occultũ: tũc ꝯſide
rãdũ ẽ vtꝝ emẽdatio peccãtis expectari ꝓbabilr
ꝑt aut nõ. qd̃ qdẽ ꝯfacili aduerti ꝑt ſi ꝯſidereť
vtꝝ aliqs ex electõe vl paſſiõe peccauerit ſiue
ex malitia vl infirmitate: qd̃ idẽ ẽ diceť. qd̃ qdẽ
ꝑpẽdi põt ex ꝯditõe peccãtis ⁊ ex iteratõe act⁹
q2 ſi aliqs freq̄nt ⁊ ſine freno ĩ aliqd̃ pctm̃ lap-
ſus ẽ: ſignũ ẽ ꝙ ex malitia peccat ⁊ non facile
emẽdeť: ſi aũt ſemel occaſiõe peccati oblata ĩ
pctm̃ ruit ⁊ poſtea triſtitiã ⁊ verecũdiã oſñdit ꝯ
pctõ. ſignũ ẽ ꝙ pctm̃ ſit ex paſſiõe ⁊ ꝙ de facili
emẽdeť. ſi ergo emẽda⁹ ſpeť: dꝫ ꝑcedere admo
nitio ⁊ differri denũcia⁹ quouſqꝫ videať admõi
tiõis effect⁹. ꝑcipue ſi emẽdationẽ ꝑmittit. Si

aūt eſt infectiuū alioꝝ qđ nō emendet niſi im mineret occaſio ſimilis in pctm̄ ruendi quam declinare nō vellet admonitus: tunc. n. dʒ pre lato denunciari ne in precipitiū ruat. Si aūt nō ſperet emēdatio: tunc conſiderandū ē an il lud pctm̄ ſit alioꝝ infectiuū. ſicut hereſis. for nicatio ⁊ hmōi. aut cedat in dānū aliquod al terius. ſicut furtū homicidiū ⁊ hmōi. ſi aūt pec catū nō eſt infectiuū alioꝝ vel dānificatiuum pōt denunciatio differri quouſqȝ videat admo nitionis effectus ꝑcipue ſi emendationē ꝓmit tit. ſi aūt eſt infectiuū alioꝝ dʒ nunciari ꝑlato vt gregi ſuo caueat. ſemp. n. bonū multoꝝ dʒ ꝑponi bono vnius. vñ ⁊ fama vnius negligi dʒ vt innocentia vel fama multitudinis conſer uetur. ſi aūt vergat in dānū corporale alteri⁹: dʒ fieri cōparatio dāni illius tēporalis ad dā nū fame iſtius ⁊ illi dāno qđ ꝑponderat ma gis obuiādū. Dicit ēt Rich. ꝙ niſi certiſſimis ſignis appareat incorrigibilitas vel exaſpera tio. id eſt turbatio futura corrigendi. nō dʒ fra terna correctio ꝑtermitti. Et ſi cū qs corrigit turbari videt aliquantulū poſtea in ſe reuer ſus ſe corrigit. ¶ Sed qđ ſi qs ſciat pctm̄ ali quod alterius. vel īpedimētū matrimonij aut irregularitatē: aut aliqđ hmōi qđ ille ignorat puta ſcit aliquē nō rite ordinatū vel nō bapti zatū ⁊ videt eū miniſtrare in ſacris vel ſcit illū excōmunicatū. aut ſcit aliquē vxorē hře quam de iure nō pōt ꝓp īpedimentū conſanguinita tis vel affinitatis ⁊ hmōi. aut ēt detinere rem alienā ⁊ hmōi. Quid in hmōi caſibus fieri de bet: nunquid illum ignorantem accuſare de bet ⁊ admonere de defectu ſuo. Rñ. ſʒ Guil. ſi cōmode pōt eum admonere de tali defectu ⁊ credit pſonā illam perſuaſibilem eſſe ⁊ corri gibilē inde. debet manifeſtare ſibi. alr̄s pecca ret. quia ſi laborat habens talez defectū igno rantia craſſa ⁊ ſupina non excuſatur. ſi ignorā tia probabili adhuc debet ei dicere. nam ⁊ ſi inde non peccat excuſatus ignorantia facti. tamen inde ſequitur periculum vel damnum alienum ⁊ iniuria ſacramentorum. ſed ſi ſit ꝑ ſona imperſuaſibilis ⁊ incorrigibilis ⁊ timet de ſcandalo eius ſufficit ſi dicat prelato nō ac cuſando nec denunciando: ſed ſimpliciter ſi gnificando. Et ſi eſt tale quid vbi ſit periculū aliorum: vel damnum: ⁊ poteſt probare in iu dicio: tenetur ſi credit iudicem exhibiturum iuſtitiam. ſecus vbi non eſt periculum vel dā num aliorum. vel ſi eſt probare non poteſt. ar gum̄. ij. q. vij. c. Plerūqȝ. vel etiam ſi probaret non fieret iuſtitia: nec adhiberetur remedium arg. xi. q. iij. Quando idem videtur de denun tiatione fienda prelato ſuper crimine quando eſt ita malus vel negligens quod nihil ex hoc faciet ad prouidendum. Inutilis enim vide tur ⁊ fruſtra.

Sciēs pctm̄ alteri⁹ qđ alt̄ ignorat quō facere dʒ

¶ Capl̄m. vij. De negligētia circa obſeruatio nem feſtorum vbi agitur quomodo feſta debe ant celebrari.

Pertinet ad negligentiam ſeu torporem circa precepta omiſ ſio celebrationis feſtorum. Terti um enim preceptum decalogi eſt illud. Memento vt diem ſabbati ſanctifices. Exod. xx. qđ ꝑceptum litteraliter intellectum ſm Tho. ſe. ſe. q. cxxij. arti. iiij. eſt partim mora le ⁊ partim cerimoniale. Morale qdē quantū ad hoc ꝙ hō deputet aliqđ tp̄s vite ſue ad va candū diuinis. Ineſt. n. homini naturalis in clinatio ad hoc ꝙ cuilibet rei neceſſarie depu tetur aliqđ tp̄s ſicut corporali refectioni ſom no ⁊ alijs hmōi. Vñ ēt ⁊ ſpirituali refectioni: qua mēs hominis in deo reficit ſm dictamen naturalis rōnis aliqđ tp̄s deputatū ad vacan dum diuinis cadit ſub ꝑcepto morali. Sed in quantū in hoc ꝑcepto determinat ſpeciale tē pus in ſignū creationis mundi. ſic eſt ꝑceptum cerimoniale. ſimiliter cerimoniale eſt ſm alle goricā ſignificationē prout fuit figura future quietis xp̄i in die ſabbati in ſepulchro. Et ſimili ter ſm moralē ſignificationē prout ſignificat ceſſationē ab omni actu peccati ⁊ quietē men tis in deo. ⁊ ſm hoc eſt quodāmodo generale ꝑceptū. ſimiliter ēt cerimoniale eſt ſm ſignifi cationē anagogicā: prout. ſ. figurat futuram quietē fruitionis in deo: que erit in patria. Pre ceptū ergo de ſanctificatione ſabbati ponitur inter ꝑcepta decalogi inquātū eſt morale non īquantū eſt cerimoniale. ſ. quātū ad determi nationē illius diei. Cerimonialia aūt ceſſant in noua lege. Vñ q obſeruaret nunc diē ſabba ti. qꝛ in lege moſayca mādatum: iudaizaret ⁊ mortaliter peccaret. ⁊ dicunt tales obſeruato res ſabbati ſequaces: ⁊ miniſtri antichriſti qui faciet cuſtodiri ſabbatū ad cōplacēdū iudeis. vt di. de conſe. diſ. iij. peruenit. ¶ Succedit aūt obſeruātie ſabbati ī noua lege obſeruātia diei dñice nō ex vi ꝑcepti legis diuine: ſʒ ex cō ſtitutōe eccl̄e ⁊ ꝯſuetudie ppl̄ xp̄iani. di. n. de ꝯſe. di. iij. ꝓnūciādū. Qʒ diē dñicā ob reuerē tiā reſurrectōis ieſu xp̄i dñi niſi de veſpa vſqȝ ad veſpam ne a iudaiſmo capiant. ſ. ꝑcipim⁹ obſuari. ¶ Nec hmōi obſuatio ē. figuralis ſicͭ fuit obſuatio ſabbati ī veteri lege. ⁊ iō nō ē ita arta ꝓhibitio opandi ī dñica die ſʒ Tho. vt ꝓ hibebant opa ī die ſabbati ſicͭ decoctōes cibo rū ⁊ alia hmōi. Et ēt ī qbuſdā opib⁹ ꝓhibitis facili⁹ ꝓp neceſſitatē diſpēſat ī noua ꝙ̄ ī veteri lege qꝛ figura ꝑtinet ad ꝓteſtationē veritatis ꝙ̄ nec ī modico ꝑterire oportet. opa aūt ſm ſe ꝯſiderata imutari pñt ꝑ loco ⁊ tp̄e. Hec Tho. Et de papa nō ē dubiū qđ pōt ī illa die ⁊ alijs feſtis diſpēſare cū ſint de iure poſitiuo vt dictū

Feſti ſanctifi catio ē partim morale

Obſer uatio feſti nō eſt figu ralis

eſt. De epõ ẽt credit a multiſ q poſſit cũ ſubeſt rõnabilis cã: que in oi diſpẽſatione interuenire dz. ¶ Sũt aũt vltra dies dñicá multa alia feſta iſtituta ab eccl'ia ex pcepto cuſtodiẽda. ⁊ in c. pnũciãdũ. de ↄſe. di. iij. ponunt vltra dñicá iſta feſta. ſ. feſtũ pẽthecoſtes cum duob' dieb' ſeqntib'. Natiuitatis dñi nri ieſu xpi cũ trib' ſeqntib'. Lfeſto bti Stephani. ſcti Joánis euãgeliſte. ⁊ Innocẽtũ. Circũciſio dñi. Epiphia. ⁊ Aſcẽſio xpi. Purificatio virginis Marie. Aſſumptio ei' ⁊ natiuitas ipſius. Natiuitas ioánis baptiſte. Feſta duodecim aploꝝ. Feſtum oiuz ſcoꝝ. Feſtũ ſcti Michaelis de mẽſe ſeptẽbris. Feſtũ ſci Silueſtri. ſcti Martini. ſci Laurẽtij. ⁊ in ſingulis epatib' ille feſtiuitates quas epi cum clero ⁊ populo duxerint ſolẽniter celebrãdas. ⁊ dicit ibi glo. hoc verũ eſſe de feſtis ſãctoꝝ qui ſunt canonizati. lz. n. puata oratio poſſet dirigi ad quẽlibet quẽ qs extimat eẽ cũ xpo. tñ oratio ſolẽnis que. ſ. fit in miſſa vel diuino officio fieri non dz niſi ad canonizatos. Videt etiá ex illo tex. c. pnũciãdũ. q epũ ſoluꝫ nõ poſſit indicẽ feſta celebrãda niſi ppl's acceptet. Itẽ feſtuꝫ Crucis qd eſt de mẽſe Maij. ſ. Inuẽtionis: que eſt pceptũ. de ↄſe. di. iij. Crucis. Feſtũ corpis xpi per Clemẽtinã. ex de re. ⁊ vene. ſan. Si dñm. De qbuſdam tñ feſtis eſt dubiũ vtrũ debeát celebrari. ſ. per ceſſationẽ ab opibus. Et de feſtis quatuor doctoꝝ Ambroſij Auguſtini Hieronymi ⁊ Gregorij. mãdant celebrari ſolẽniter, ſub officio duplici. ex de reli. ⁊ ven. ſan. c. glorioſuꝫ. li. vj. Et lz Jo. an. videat tenere q etiá ſunt celebrãda per ceſſationẽ ab opib': tñ ↄſuetudo que eſt optima legũ iterpres eſt in ↄtrariũ. qꝛ nullibi pene cuſtodiũtur. ſed nec iſta ↄſuetudo eccl'ie hoc ſonat expreſſe per hoc q mandet celebrari ſub officio duplici: cũ multa feſta celebrant ſub officio ẽt toto duplici: ⁊ tñ nõ ſunt in precepto. Peritos viros ⁊ timoratos audiui hoc ſentire. ſ. q non ſunt in pcepto. ⁊ vidi declarationẽ quãdam factá per Eugeniũ quartũ: ad reqſitionẽ quorũdá ſup hoc ſeu diſpẽſationẽ. ſ. q nõ itẽdebat fideles obligari. Et idẽ vr dõm de Marco ⁊ Luca euãgeliſtis: niſi q iſtoꝝ feſta cõius ⁊ pleni' celebrant per ceſſationẽ ab opib'. Et hoc attẽdẽdũ q vbi iſta celebrant plene ſeruãda ſunt. ar. di. xj. in his. Illa etiá feſta de qb' nulla fit mẽtio in corpe iuris vel extrauagãtib': ſi de cõi more oiuꝫ celebrant: ſeruãda ſunt: ſic feſtũ bti Nicolai. ⁊ forte Antonij. Que aũt ſunt in vna ciuitate vel pria in illa ſuãda ſunt. Sicut. n. ↄſuetudo gñalis facit legẽ gñalẽ ſi eſt rõnabilis ⁊ pſcripta. ita ↄſuetudo pticularis legẽ pticularẽ illos ligás vbi ſeruat. ar. di. xij. illud. ⁊ c. illa. Feſtũ viſitatiõis btẽ Marie: qñ. ſ. viſitauit Heliſabeth. qd celebrat infra octãs aploꝝ ab Urbano. vj. fuit pceptũ. ſꝫ qꝛ nunq̃ fuit receptũ vel cuſtoditũ. nec forte publicatũ. ideo nõ obligat nũc. ⁊ ſi obligaret. non tñ illos qui nõ erát ſub obediẽtia illi'. ſed bñdicti. Feſtuꝫ ↄceptionis. b. Marie: qd a qbuſdá celebrari toleratur ab eccl'ia. ⁊ hec rõne ſcificationis in vtero facte: nõ eſt in pcepto: nec etiá feſtũ Niuis. Feſtũ vo annũciationis ⁊ ſi nõ cõtineat inter alia feſta pcepta. de ↄſe. di. iij. pnũciandũ. qꝛ adhuc forte nõ erat iſtitutũ. tñ pculdubio obſeruãdũ. vt ex de ferijs. c. ↄqueſtus. De faciendo feſtũ Trinitatis ↄſuetudo ſuãda eſt. extra eo. qm. Hodie tñ ex mandato Joánis. xxij. fit hoc feſtũ per vniũ eccl'iá. Quedá alia feſta que erát in pcepto ſunt abrogata per ↄtrariam ↄſuetudinẽ vt coiter di. quo ad ceſſationẽ ab operibus. ⁊ iſti ſunt tres dies rogationũ. Itẽ ſeptẽ dies paſſionis dñice. i. hebdomada ſãcta. ⁊ ſeptẽ reſurrectiõis. i. hebdomada paſce erát antiquus in pcepto. vt pz de ↄſe. di. iij. Pronũciãdũ. ſed hodie nõ ſeruant niſi duo dies ſequentes dñicá reſurrectiõis. ⁊ dies paraſceue: ⁊ feria. v. in cena dñi. De feſto etiam Innocẽtũ ⁊ bti Silueſtri videt etiá ſtãdũ ↄſuetudini locorũ. ⁊ coiter male cuſtodiunt. Feſtũ etiá dedicationis eccl'ie etiá eſt abrogatũ. Itẽ dr extra eo. ↄqueſtus. feſta aploꝝ ſeruãda: intelligẽdũ vr de pncipalioribus. qñ vz fuerũt aſſumpti ad gl'iam. nõ de alijs. vt eſt feſtũ cathedre Petri eiuſdẽ ad vincula. Joánis ante portá latiná. ↄuerſionis Pauli vel cõmemoratiõis ei'. Nõ enim dicit decretũ oia feſta ſed indiffinite. Sz ⁊ ↄſuetudo ppl'i xpiani que eſt optima legum iterpre. vt de ↄſue. c. cum dilectus. ita ſeruat. ¶ Dubitat etiá a qbuſdá vtrum qñ pcepta trãſferunt quo ad officiũ. cum. ſ. occurrũt in dñicis aduẽtus vel quadrageſime ⁊ hmõi. Debeant etiá trãſferri quo ad ceſſationẽ ab opibus. Et dõm q nõ. qꝛ eccl'ia ſtatuit illa determinata die qua occurrũt cuſtodiẽda. ⁊ nil vnq̃ ordinauit de remiſſione. ⁊ ſi de trãſlatione officij. ⁊ ſic ſeruat ↄſuetudo. Patet etiá hoc a ſili. Nam ſi occurrat ieiuniũ eccl'ie vel ex voto in vna eadẽ die qua aliud ieiuniũ eccl'ie. puta vigilia Matthei vel Thome apl'i cũ ieiunio quatuor tẽpoꝝ. vel etiá certá feriaꝫ huiuſmodi qs ex voto habeat ieiunare. nullus dicit q debeat alia die etiá ieiunare in ſupplemẽtũ. ſed illa dies determinata ſatiſfaciat vtriq ⁊ voto ⁊ ieiunio eccl'ie. ſic ⁊ in pposito. Feſtum ſci Bartholomei alicubi celebrat. xxiiij. Augu. Alicubi. xxv. In hoc ſeruãdus eſt mos patrie. extra eo. conqueſtus.

Alia feſta.

De anticipatõe feſtoruꝫ in choro vt in foro.

Feſta autem dicuntur ferie §. i.

De ferijs diuerſis.

eo. ſ. q pſtát vacationẽ ab eis que in foro iudiciali agi cõſueuerũt: vel dicunt ferie quaſi feſtiue. Feriaꝝ aũt quedá ſunt repẽtine: quedaꝫ tẽporanee: quedá ſolẽnes. Tẽporanee ſũt que

dant̄ pro fruct⁹ colligēdis: ⁊ ſunt duoꝝ mēſiū ſcȝ meſſiū ⁊ vindemiaꝝ. ⁊ ſm̄ diuerſas regiones citi⁹ aut tardius inducant̄ aut ꝓconizant̄. ff. co. l. ꝓſides. ⁊ de offi. ꝓcon. l. ſi in aliqua. Et in his non pōt fieri ꝓceſſus iudicialis: niſi de ɔſenſu ptiū. extra. c. ɔqueſtus. in fi. Repētine ferie ſunt quas impator indicit vel pp victoriā quā fecit. vel qꝛ vxorē duxit. vel qꝛ ei filius nat⁹ eſt ⁊ hmōi. Et dicunt̄ repētine: qꝛ repēte ⁊ ſubito indicunt̄. nullus ꝑter ꝑncipē hec indicere pōt. C. de ferijs. l. nullo. Ferie vo ſolēnis ſunt feſta iſtituta ab eccl'ia de qbus dictū eſt. Unde ſi ciuitas vel dn̄s indicit ſeu mādat ali qd̄ feſtū ſub certa pena celebrari. penā quidem poſſet exigere a violatorib⁹: ſed culpā nō icurrūt: qꝛ nō ptinet ad eos feſta ꝑcipe. ⁊ in primis ⁊ ſcd̄is ferijs. ſ. tēporaneis ⁊ repētinis pōt manualiter opari. nō aūt in ſolēnib⁹: vt ifra declarabit̄. Debet aūt incipi feſtū quo ad ceſſatiōes

Inceptio feſtorum

ab opibus a veſpa. i. ſero vigilie ⁊ terminat̄ in veſpa feſti. extra. c. oēs. Et idem de die dn̄ica. de ɔſe. di. iij. c. pnūciādū. Tn̄ initiū feſtoꝝ ⁊ finis iuxta eoꝝ qualitatē ⁊ regionum ɔſuetudines ſeruari dȝ. ⁊ ſicut magnitudo eorū exigit ꝑus incipe ⁊ tardiuſ finire. extra. c. qm̄. Et vbi eſt de more gn̄ali aliquoꝝ artificū: vt barbitōſoꝝ ⁊ hmōi: q̄ in ſabbato vel vigilijs magnoꝝ feſtoꝝ laborāt per duas horas noctis: qꝛ tunc ꝑſone magis ɔcurrūt q̄ alijs dieb⁹ pōt tolerari talis mos: qꝛ etiā de ſero feſti qn̄ liceret laborare die trāſacta nō laborāt vſq; ad mediā noctē. ⁊ ſic videt̄ admitti poſſe cōpēſatio ɔſuetudine ſic agēte. ⁊ dn̄s Eugenius. iiij. ſup hoc requiſitus etiam cum talibus diſpenſauit: vt percepi a fidedignis.

De violatoribus feſtoꝝ §. ij.

dicit ps̄. loquens de pctōribus. Dixerūt in corde ſuo cognatio eorū ſimul qeſcere faciamus oēs dies feſtos dei a terra ſm̄ iſaȝ itelligit̄ de chaldeis qn̄ cepunt hieruſalē. ſm̄ Nico. de lira. Uel de romanis cū deſtruxerūt hieruſalem querētib⁹ tollere cultū veri dei ⁊ ei⁹ feſta. Uel etiā moralr̄ de malis xp̄ianis qui cum cognatiōe eoꝝ. i. cū alijs malis ad hoc opam dant vt violēt feſta ⁊ ad nihilū deducāt. ſiue laborando: ſiue vitijs in eis ſe implicādo. Ubi notandū q̄ feſtum violatur ⁊ male celebratur ex triplici negligentia ſeu defectu.

Primo qꝛ nō cauet̄ a defectibus crialibus.

Scd̄o qꝛ non inheretur actibus ſpūalibus.

Tertio qꝛ nō abſtinet̄ ab opib⁹ manualib⁹.

Quantum ad primum §. iij.

Feſta violant̄ p peccata mortalia.

dȝ qs abſtinere a peccatis: pmaxime dieb⁹ feſtiuis: qꝛ plus pn̄t impedire mentē ſi mortalia ſunt a vacādo deo q̄ opa manualia. Unde dicit̄ Leui. xxiij. de ſabbato cui ſuccedūt feſta eccleſie. Omne opus ſuile nō facietis in eo. ſed opus ſeruile eſt pctm̄. dicit enim xp̄s Joā. viij. Ois qui facit pctm̄ ſeruus eſt peccati. Et ideo dicit. b. Tho. ſe. ſe. q. cxxij. art. iiij. Nō magis facit ɔtra ꝑceptū de ſcificatiōe ſabbati ſeu feſti qui facit pctm̄ die feſto q̄ qui facit aliquod opus corpale de ſe licitū. ⁊ Aug. dicit in lib. de decem chordis. q̄ meli⁹ faceret iudeus in agro ſuo aliqd̄ vtile agere q̄ ſeditioſuſ in theatro in feſto exiſtere. ⁊ meli⁹ femine eoꝝ die ſabbati lanā facerēt q̄ tota die in neomenijs ſuiſ impudice ſaltarēt. Nō aūt qui peccat venialiter in ſabbato. i. in feſto facit ɔtra hoc ꝑceptū: qꝛ venialia nō excludūt ſanctitatē. hec Tho. Peccatū ergo mortale cōmiſſum die feſto eſt multo graui⁹ q̄ alia die. idē ꝑpetratū rōne feſti. naȝ vltra ꝓpriā deformitatē. puta furti vel fornicatiōis ⁊ hmōi habet ſpālē deformitatē ex illa circūſtātia tpis ſacri: ex quo feſtū violatur. Unde talis vt dicit Nico. de li. ſup Exo. c. xx. Nō ſolum agit ɔtra vnū ꝑceptū. ſ. Nō mechaberis: aut illud. nō furtū facies: ſed etiā cōtra illud de ſcificatione ſabbati. Sed heu miſerāda cecitas xp̄ianoꝝ: qꝛ plura peccata faciunt ⁊ grauiora in dieb⁹ feſtiuis q̄ per totā hebdomadā. Nā cum alijs dieb⁹ oporteat eos diuerſis exercitijs laborare vt poſſint viuere diebus feſtiuis qn̄ deberēt laborare pro anima ⁊ deo vacare implicant ſe in multis vitijs. Alij diſcurrūt ꝓcādo per vias ⁊ eccl'ias qd̄ peſſimū eſt: alij ſaltādo ⁊ tripudiando: alij ludendo vacāt: ⁊ exinde deū ⁊ ſcōs blaſphemādo: alij venando ⁊ aucupādo: alij ſedent murmurādo ⁊ detrahēdo: alij luxuriando: alij tabernas frequētant ⁊ ɔuiuia. Hinc ⁊ Aug. ad Aurelium. Cōmeſſationes ⁊ ebrietates ita ɔceſſe ⁊ licite putant̄: vt in honore btiſſimoꝝ martyrū. nō ſolum per dies ſolēnes qd̄ vnuſqſq; nō lugēdū videat qui hoc non carneis oculis aſpicit. ſed etiā quotidie celebrant̄. di. xliiij. Et ꝓpterea: qꝛ multa ⁊ innumera mala fiunt in feſtis. dicit deus per Eſa. c. i. Solēnitates veſtras odiuit aīa mea facta ſunt mihi moleſta: ⁊ amos. v. ait dn̄s. Odi ⁊ pieci feſtiuitates veſtras: qꝛ. ſ. eas vobis facitis non mihi. ⁊ Malach. ij. ait. Ipſe diſpdā ſup vultū veſtrū ſtercus ſolēnitatū veſtrarū. i. peccata que facitis in feſtis manifeſtabunt̄ corā oībus ad ɔfuſionē veſtrā. Iſti ergo ceſſare faciūt quantum in eis eſt. i. deficere ⁊ annullare dies feſtos dei a terra.

Peccatū grauat̄ propter feſtum.

Quantum ad ſecundū §. iiij.

ſciēdū ſm̄ Tho. vbi. ſ. q̄ finis huius ꝑcepti. ſ. de obſeruatione feſti eſt vt hō vacet reb⁹ diuinis qd̄ ſignat̄ in hoc qd̄ dicit̄. Memēto vt dies ſabbati ſcifices: illa enim ſcificari in lege dicūtur que diuino cultui mācipant̄. vn̄ ⁊ de cōſe. di. iij. ieiunia di. Die dn̄ica nihil aliud agendū niſi deo vacādū, nulla operatio in illa die

ſcã agat: niſi tñ hymnis pſalmis ⁊ cãticis ſpiritualib⁹ dies illa trãſigat. ⁊ intelligit de opatione ꝓhibita: vt patebit infra. Et qđ dicit de dñica. idẽ dõm de alijs feſtis ꝑceptis: qꝛ vbi eadẽ ratio ibi idẽ ius ¶ Eſt autem dies dñica multũ ꝑuilegiata pꝑ multa magnifica in ea die geſta. Nã in ea mũdus ſumpſit exordiuꝫ. ⁊ per reſurrectionẽ xp̄i mors interitũ: ⁊ vita ſumpſit initiũ. Dicit Leo papa. diſ. lxxv. c. die dñico. Ipſa etiã die d' natus in mũdo xp̄s ieſus. ⁊ in ea miſit aplis ſpũꝫ ſanctũ ⁊ credit ad iudiciũ finale venturũ. Debet ergo die feſto inſiſti opib⁹ ſpũalibus: oꝛonis: meditatiõis: auditionis diuinoꝝ: lectiõis ⁊ elemoſynis ⁊ hmõi: vnde ⁊ cuꝫ fact⁹ eſſet ieſus annoꝝ. xij. aſcẽdẽtib⁹ parẽtib⁹ eius hieroſolymã ſm ꝯſuetudinẽ diei feſti: ⁊ xp̄s cum eis aſcẽdit. Luc. ij. Et ad quid virgo glioſa cuꝫ Joſeph⁹ ⁊ puero iuiſſet niſi ad adoꝛãdũ deũ ⁊ vacãdum diuinis: vt lex iubebat. Et inter cetera debẽt hoies vacare cõpunctioni ⁊ ꝯtritioni pctõꝝ ſuoꝝ recogitãtes que egerũt alijs diebus in qbus fuerũt occupati. Dicit enim Leui. xvi. Sabbatũ requietionis eſt affligetis aias veſtras. i. per ꝯtritionẽ ſm Oꝛigenem. Itẽ auditioni miſſe ⁊ diuinoꝝ officiorũ ⁊ predicationũ. de quo dicet poſt ſeqnti. c. Itẽ admonitioni ⁊ correctioni p̄ximoꝝ: ⁊ precipue familie ſue. Exẽplũ in Job. de quo ſcribit in. i. c. Cũq꞉ in oꝛbem trãſiſſent dies mittebat Job ⁊ ſanctificabat eos. i. in capite hebdomade. qđ eſt dñica. Dicit aũt ſanctificare filios. qꝛ. ſ. illa die admonebat eos ⁊ coꝛrigebat de defectib⁹ ſi quos infra hebdaꝫ feciſſent: vt exponit Tho. ſup Job. Uel etiaꝫ quia offerebat oꝛones ⁊ ſacrificia pro eis. Item inſiſti dꝫ magis elemoſynis. In cui⁹ figurã legit in Leuit. ꝙ duo agni offerebant die ſabbati: alijs diebus vnus tñ. ſ. in holocauſtũ. Tobias etiam ꝑarato prãdio in die feſto miſit filiũ ad vocãdũ paupes ad comedẽduꝫ cum eis. prius tñ ſepeliuit moꝛtuũ quem audiuit in platea iacere: vt habet Tob. ij. Sed qs eſt hic qui ita celebret feſta vacãdo diuinis ⁊ laudabimus eũ cum inuenerimus. nõne tota occupatio hoiuꝫ in feſtis eſt circa coꝛpus. mulieres vacãt ⁊ nõ parũ tpis exponũt in ſe oꝛnãdo ad capiendas aias. famuli ⁊ famule ad ꝑparandũ hos accuratius ſolito: mercatoꝛes ad faciẽdũ ſuos cõputoꝫ ⁊ rõcinia ⁊ ſcribendũ libꝛos ⁊ lras: inferioꝛis ꝯditionis hoies ad audiendũ de palatinis vel ſpectacula vana: nulla cura filioꝝ ⁊ familie: ſed oẽs liberi dimittunt ad faciẽduꝫ mala: ⁊ qđ cum multo laboꝛe per hebdomadã lucrati ſunt in feſtis in tabernis ⁊ ludis nõ in elemoſynis expendũt. O abuſio ꝑuerſa hoium et iactura tpis irrecupabilis ⁊ negociũ gratiſſimuꝫ demonis. apte de his dixit Hieremias Tren. i. Uiderũt eam hoſtes. i. demones inimici peſſimi aie ſeu eccl'ie ⁊ deriſerũt ſabbata ſua. i. feſta: qꝛ. ſ. nõ deo: ſꝫ ſibi vacãt ꝟẽtri ⁊ demoni.

Dñica eſt multũ ꝑuilegiata.

Quid agẽdum eſt in feſto.

¶ Sꝫ q̄ri põt vtrũ qs abſtinẽdo ſe a criminalib⁹ ⁊ opib⁹ manualib⁹ per hoc ſolũ ꝙ nõ vacat diuinis niſi audiẽdo miſſaꝫ vel nõ audiẽdo: qꝛ nõ põt: ſꝫ ꝑ totũ feſtuꝫ ſolatiat ⁊ rõcinat de ocioſis peccet moꝛtalr. Et vr ꝙ ſic. qꝛ maxime cadit ſb ꝑcepto qđ eſt de itẽtiõe legiſlatoris: ſꝫ ad ħ itẽtio latoꝛis hui⁹ ꝑcepti de ſcificatiõe ſabbati eſt. vt vacet deo. Talis aũt nõ vacat deo: qꝛ etſi audit miſſam illđ valde modicũ eſt reſpectu toti⁹ diei: ⁊ modicũ pro nihilo reputat. de ꝯſe. di. ij. reuera ergo ⁊c̃. Qđ ſi verũ eẽt durus eẽt hic ſmo ⁊ multi ꝑter iuuꝫ credere. imo ⁊ cõe credẽ dãnarẽtur. Poſſet ergo ad argm̃ rñderi per quãdã diſtinctionẽ quã ponit. b. Tho. i. ij. q. xcix. art. ix. dicit. n. in rñſione ad ar. ſm. Intẽtio legiſlatoꝛis circa aliqđ ꝑceptuꝫ eſt de duob⁹. Uno qdẽ ad qđ inducẽ itẽdit per ꝑcepta legis: ⁊ hoc eſt virt⁹. Aliđ eſt de quo intẽdit ꝑceptũ ferre. ⁊ hoc eſt qđ inducit vel diſponit ad ṽtuteꝫ. ſ. act⁹ ṽtutis. Nõ. n. ideꝫ eſt finis ꝑcepti. ⁊ id de quo ꝑceptũ dat: ſicut nec in alijs reb⁹ eſt idẽ finis. ⁊ id qđ eſt ad finẽ. hec Tho. Et hoc vr poſſe dici ꝙ q̃uis intẽdat legiſlatoꝛ finẽ ꝑcepti vt qđ ꝑfectius. nõ tñ intẽdit id ponere ſub ꝑcepto: qꝛ multitudo cui dat lex nõ eſt ſubito capax perfectiõis: ſed paulatim. Sꝫ intẽdit ponere ſub ꝑcepto id qđ diſponit ad illud qđ facili⁹ eſt ad obſuandũ. ⁊ ſic abſtinere ab operibus ſeruilibus eſt in precepto non vacare deo pro maioꝛi parte diei: tamen peccatum eſt.

Utrum ſufficiat audire miſſam.

¶ Quantum ad tertium .§. v.

Notãdum ſm. b. Tho. ſe. ſe. q. cxxij. arti. iiij. ꝙ in ꝑcepto de ſanctificatiõe ſabbati ꝑcipit ceſſatio opum que ſignificat cuꝫ d'. Septimo die non facies opus oẽ. Et intelligit de ope ſuili. ex eo qđ habet Leui. xxiij. Dicit aũt opus ſeruile: nõ ſolũ op⁹ peccati: vt dictũ eſt. ſ. ſꝫ etiã opus coꝛpale quo vnus alteri ſuit ſm coꝛpus. Sed ſi dicat opus ſuile op⁹ qđ fit ad ſuitiũ dei: qꝛ opus latrie ptinet ad ſuitiũ dei. dic tale op⁹ nõ ꝓhibet die ſabbati ſeu feſti: qꝛ hoc eſt ꝯriũ fini obſuationis ſabbati. hoc eniꝫ ꝓpterea ab alijs operibus abſtinet in die ſabbati vt vacet opibus ad ſeruitiuꝫ dei ptinẽtib⁹. ⁊ inde eſt ꝙ vt d'. Jo. vij. Circũciſionẽ accipit hõ in ſabbo vt nõ ſoluat lex moyſi. ⁊ Matth. xij. d'. Sacerdotes in tẽplo ſabbatum violant. i. coꝛpoꝛaliter in ſabbato operãtur. ſ. faciendo ſacrificiorũ opera ⁊ ſine crimine ſunt. Sic etiam ſacerdotes circũferentes arcaꝫ dñi circa hiericho ſepteꝫ diebus. vnde ⁊ die ſabbati: vt habetur Joſue. vi. Nõ tranſgrediebant ꝑceptũ de ſcificatione ſabbati. Siliter nulluꝫ ſpũalis actus exercitiũ eſt ꝯtra obſeruantiã ſabbati. puta ſi

De ceſſatione opeꝝ in feſto.

quis doceret verbo vel ſcripto. Uñ ⁊ Numeri
xxviij. dicit glo. ꝙ fabri ⁊ hmõi artifices ocian
tur die ſabbati. Lector aũt diuine legis ⁊ do-
ctor ab ope ſuo nõ deſinit: nec tñ cõtaminant
ſabbatũ. Itẽ opa corꝑalia ad cultũ ſpũalez dei
nõ ptinẽtia itãtũ ſeruilia dicunt: iquãtũ ꝓprie
ptinẽt ad ſeruiẽtes: iquãtũ vero ſunt cõia ſuis
⁊ liberis ſuilia nõ dicunt. vñ qlibet tã ſeruus
ꝙ liber tenet i neceſſariis ꝓuidere: nõ tm̃ ſibi
ſʒ ẽt ꝓximo i his ꝑcipue q̃ ptinẽt ad ſalutẽ cor
poris. ſm illud Prouer. xxiiij. Erue eos q ducũ
tur ad mortẽ. Secũdario i dãno rez vitando
ſm illud Deu. xxij. Nõ videbis ouẽ ⁊ bouem
fratris tui errãtẽ ⁊ ꝑteribis. ſʒ reduces frĩ tuo
⁊ iõ opus corꝑale ptinẽs ad ſeruãdũ ſalutẽ cor
poris ꝓprij nõ violat ſabbatũ. Nõ. n. ẽ ꝯ obſer-
uãtiã ſabbati ꝙ aliqs comedat vel medicinã
faciat ⁊ hmõi qb' ſalus corꝑis ꝯſeruat. ⁊ ꝓpter
hoc machabei nõ violauerũt ſabbatũ pugnã-
tes ipſa die ꝓ ſui defenſione. vt hr. i. Mach. ij.
Nec helias fugiẽs a facie Ieſabel i die ſabbati
ꝓpter hoc ẽt dñs excuſauit diſcipulos ſuos q
colligebãt ſpicas ⁊ fricabãt manib' i die ſab-
bati ꝓpter neceſſitatẽ quã patiebant. Silr op'
corꝑale qđ ordinat ad ſalutẽ corꝑalẽ alterius
nõ violat ſabbatũ vñ Joh. vij. dixit xp̃s. Mi-
hi idignamini: qr totũ hoiem ſanũ feci i ſabba
to. Silr ⁊ opus corꝑale qđ ordinat ad iminẽs
ꝑiculũ ſeu dãnũ rei exterioris vitãdũ nõ vio-
lat ſabbatũ. Uñ dñs dicẽ Math. xij. qs ex vo-
bis q habeat vnã ouẽ ⁊ ſi ceciderit i foueã die
ſabbati: nõne tenebit ⁊ leuabit eã? hec omnia
Tho. oʒ ergo ab opib' manualib' exceptis pre
dictis abſtinere. alr violat feſtũ ⁊ peccat mor-
taliter. Uñ dixerũt iudei. Nõ eſt hic hõ a deo
qr ſabbatũ nõ cuſtodit. Joh. ix. quãuis d̃ xp̃o
falſuʒ dicerẽt tũ qr ſanãdo hoiem nõ violabat
ſabbatũ: ſicẽ nec faciẽdo medicinã: tũ qr domi
nus erat ⁊ legiſlator ⁊ poterat legem ſoluere.
¶ Et ad oñdẽdã grauitatẽ peccati hui' quẽdã
iudeũ ſalphaat noie q reptus fuit i deſerto li-
gna colligere i ſabbato. de mãdato dñi Moy
Opera ſes fecit lapidare. ¶ Prohibent ergo vt opera
ſeruilia ſeruilia i feſtis placita ⁊ ſiue ſeu ꝓceſſus iudi-
ꝓhibẽt ciales. ⁊ ad penã cõdẽnatio mortis ꝑcipue ex
co. Decs ⁊. xv. q. iiij. ꝑ totũ. ¶ Itẽ ab artificijs
varijs artiũ mechanicaꝝ: ⁊ cultura terre. aratio
ne. meſſiõe ⁊ vindemijs: niſi i neceſſitate. qr. ſ.
alio tpe fieri nõ poſſet. Itẽ i negociãdo. emen
do vel vẽdẽdo niſi ꝓ ſua neceſſitate victualia.
De nun ¶ Dicit tñ pe. de pal. i. iiij. ꝙ cũ nũdine hñt in
dinis aliquo loco dieb' feſtis ſi nõ ꝓhibent a ꝑlatis
et quo papa ſcit ⁊ tolerat talẽ cõſuetudinẽ illi
q emũt vel vẽdũt i talib' nũdinis vident poſſe
a mortali excuſari. ſi tñ nõ dimittũt diuia ſal-
tẽ auditionẽ miſſe. Secus vbi dimittant hoc
vel vbi ꝓhibent a ꝑlatis. Itẽ ptinet ad op' ſer-
uile ꝓhibitũ. ſcribere ꝓ ꝓcio: vt de quaterno

in quaternũ vel iſtrumẽta cũ tñ poſſit ſine peri
culo differri. Cõficere aũt teſtamẽta infirmo-
rũ vel ꝯtract' mrĩmonij vbi ẽ de more videtur
poſſe fieri. Uidere aũt ratiocinia ⁊ facere cõ-
putũ plurũ illicitũ ẽ. Itẽ ad opus ſeruile. ſpe-
ctat cũ eqs aſinis vel bob' deferre blada. vel
vina vel ligna vel mercimonia niſi neceſſitas
vrgeat. Itẽ abſtinẽdũ ẽ ab itinere dietario ni
ſi neceſſitas cogat vel aliud piũ opus inducat.
vt vʒ viſitatio alicui' eccleſie. vel ꝯſecutio idul
gẽtie. vel reformatio pacis ſeu amotio ſcãdali
⁊ hmõi. Itẽ a bellis abſtinẽdũ ẽ niſi neceſſitas
vrgeat: ⁊ iuſta cã ſubſit. vt. xxiij. q. viij. ſi nulla.
¶ Sʒ notãdũ ꝙ q̃dã ſunt opa ſeruilia. in qbus
ſe exercẽdo dieb' feſtiuis ſm Guil. non violat
feſtũ nec ꝑ ꝯñs peccat mortalr. Et ꝓmo ꝓ cõ
ſeruãdo ꝑſonas vel res ſuas: puta faciẽdo fo-
ueas vel machinas ⁊ hmõi. vel portãdo res ſu
as ad loca ſecura iminẽte bello. vel portando
neceſſaria ad defenſionẽ ⁊ hmõi. ¶ Itẽ ſi iacẽ Sege-
tib' ſegetib' i agro vł fenis i pratis: vł vuis i vi- tes in
neis immineat tẽpeſtas vł aliđ ꝑiculũ amiſſiõis meſſe
illaꝝ reꝝ liceret talia colligere ⁊ cõtutare. idẽ
de alia re q̃ deſtruit ſi i die feſto circa eaʒ ma-
nualiter nõ opat. vt extẽſio lane ad radios ſo
lis cũ hyeme apparẽt vel ꝓſecutio ſucceſſiõis
fornacis in laterib': calce vel vitreis ⁊ hmõi.
¶ Itẽ ſi carnifices ⁊ pincerne ꝑparãtes victua Carnifi
lia i feſtis vt i ſequẽti die vẽdãt. ſi nõ poterant ces
prius ꝑparari vel ꝑparata ꝯſeruari. vident ex-
cuſari a mortali. ¶ Itẽ vectores merciuʒ aut
alimẽtoꝝ aut ꝑſonaꝝ ad loca remota cuʒ alr
nõ poſſent ſine graui icomodo vitã trãſigere
credunt excuſari ſi differre nõ pñt. Itẽ q cõpel
lunt a dñis iuſto metu ad laborãdũ in diebus
feſtiuis in agris ſuis vel deferẽdũ ligna vel la
pides vel faciẽdũ edificia vel foueas ⁊ huius
modi. q̃ ſi nõ facerẽt notabilr dãnificarent i ꝑ-
ſona vel reb' videntur poſſe excuſari ꝓpter ne-
ceſſitatẽ. Melius tñ facerẽt nõ obedire quãdo
opus illud nõ ẽ neceſſariũ. Et qr modicus re-
ceſſus a medio nõ tollit bonũ virtutis ſm phs
in ethi. ideo ꝙ aliquis vel aliqua in orto aliqđ
faciat paruũ. vt obturãdo ſepẽ. vel euellendo.
malas herbas: vel ſuẽdo aliquã puncta veſtis
diſſute vel callige ⁊ hmõi. nõ iudicat violator
feſti ſm Guil. ¶ Barbitõſores nõ in radendo raſores
ſed in minuẽdo ſanguinẽ. ⁊ ferratores equoꝝ
⁊ hmõi. ſi in feſtis exercẽt artẽ ſuã ꝑncipalr ꝓp
neceſſitatẽ eoꝝ qb' ſeruiũt nõ ꝓpter cupiditatẽ
lucri excuſant. ⁊ ſilr eos q regrũt de arte ſua. ſi
alr nõ poterãt ſibi cõmode ꝓuidere excuſant.
¶ Itẽ i molẽdinis ad aquã vel aductũ que ſi-
ne magna opa hois exercent põt ſeruari ꝯſue-
tudo patie nõ ꝓhibita a ꝑlatis. Sec' de molẽdi
nis cũ iumẽtis. ⁊ hoc niſi neceſſitas vrgeret ꝓ
pt. ⁊ victualia neceſſaria qr tũc liceret. ¶ Itẽ
dieb' feſtiuis nõ tñ dñicis vel ſolẽnib: ib' licet.

Li3 laborare p paupibus. tū videt laborare p paupib9 cū his tñ cōditio-
nibus adiūctis. Primo vt nō dimittant diui
na.i.auditio miſſe. Scdo ꝙ fiat elemoſinalr
nō pp lucrū. Tertio ꝙ illi p qb9 laborat indi-
geant. Itē ad edificationē eccleſiaꝝ ⁊ opus
monaſterioꝝ nō hn̄tiū ſufficiētes redditus
licitū ē laborare nō tñ vſqꝫ ad vltimā fatigatio
nē: nec ꝙ dimittant diuia hec oia i h.§. Hull.
Itē a fortiori videt licitū cuilibet laborare p
ſuſtētatōe ſui ⁊ familie ſue qn̄ alr ſuſtētari non
valet. ita tū ꝙ nō dimittant diuina. Nec enim
obſuatio feſti ē i tāta artitudie vt i veteri teſta
mēto vt dictū ē.ſ. Et erit bona cautela vt hoc
fiat cū diſpēſatōe epiſcopi.

Capl'm.viij. De negligentia ſumptionis ſa-
cramentorum ⁊ precipue confeſſionis.

NEgligētia ſumptionis ſa-
cramētoꝝ multū ē rephēſibilis.⁊
frequēter dānabilis. Vn̄ apl's ad
Heb.ij. Quomodo nos effugiem9
ſcilicet dānationē ſi tantā neglexerimus ſalu
tē. Hec nobis facta eſt p cōpaſſionē xpi cuius
virtus remāſit in ſacramētis q̄ ſunt q̄dā medi
cine ſpūales ſm Tho.in.iiij. ſaluātes nos ab
infirmitatib9 peccatoꝝ. Et licet ad ſacramen
ta duo que dicunt voluntatis.ſ.ordinis ⁊ ma-
trimonii nullus cogat: ſed liber quilibet ſit ad
ea ſuſcipiēda. tñ alia qnqꝫ q̄ dicunt ſacramen
ta neceſſitatis quilibet debet ſuſcipere p loco
⁊ tpe ⁊ ſine baptiſmo quidē actu ſuſcepto vt in
paruulis vel ſaltē in pp̄oſito vt in adultis nul
lus pōt i nouo teſtamēto ſaluari. Joh.iij. niſi
quis renat9 fuerit ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto non
pōt itroire i regnum celoꝝ. Adultus aūt q ne
gligit baptiſmum ſuſcipere vel qui fictus acce
dit ad baptiſmum peccat mortaliter. Et par-
uuli q ſine eo moriunt ad limbū deſcendunt.
⁊ parentes eoꝝ fideles q ſunt i cā hmōi deſe
ctus: peccāt mortaliter. Cōfirmationē ⁊ extre
mā vnctionē adulti q tpe debito nō ſuſcipent
cū tñ poſſent ex negligētia nō curātes de eis ⁊
multo magis cōtēnētes peccarent mortalr. ⁊
ſilr in mortali illa ſuſcipientes. Paruulis aūt
non congruit extrema vnctio. Cōfirmatio aūt
⁊ ſi multum proſit non tamen omiſſio eius eſt
in preiudicium ſalutis illis: penitentia lapſo
in mortale poſt baptiſmum neceſſaria ē actu
ſi poteſt ideſt vocali confeſſione alr propoſitū
eius ſufficit ſi contritus eſt: ⁊ quātū eſt de iure
diuino ſufficeretur quandocūqꝫ ante mortem
Lu.xiij. niſi penitentiā egeritis omnes ſimul
pibitis. ait xps. Similiter ⁊ ſūptio eucharistie
actu vel pp̄oſito habenti vſum rationis neceſ
ſaria eſt de iure diuino ante mortem. Joh.vj.
Niſi manducaueritis carnē filij hominis ⁊ bi
beritis ei9 ſanguinē nō habebitis vitā i vobis:
ſꝫ hoc nō ſufficeret quātū ē de iure poſitiuo: nā
quilibet tenet ⁊ obligat obedire pceptis eccl'ie. Ec
cleſia aūt nūc obligat ſub pcepto ꝙ trāſgrediēs
peccat mortaliter. vel ſemel in anno quilibet
ad annos diſcretionis veniens debet confite
ri ⁊ euchariſtiam ſumere.

De omittentibus ergo .§.j.
hmōi pcepta eccleſie que oēs obligant pōt ex
poni illud ps. Declinātes in obligatiōes adda
cet dn̄s cū opantib9 iniqtatē pax ſup iſrl. ope
rātes iniqtatē ſunt pctōres: ⁊ hos demum du
cit dn̄s ad penas eternas. ⁊ inde ſequit pax ſu
per iſrl.i. electis: remotis.ſ. illis malis qui tri
bulāt eos factis ⁊ exēplis. Obligationes autē
ſunt pcepta non ſolū dei ſed etiā eccleſie ad q̄
ſeruādo qs ſe obligat in baptiſmo. Declinant
autem in eas qui ex negligentia deficiunt ab
eis: ⁊ iſti etiā vocant ad gehennā. Circa iſtam
igit obligationem ſcilicet eccleſie. de ꝯfeſſio
ne annalr fiēda triplr qs declinat ⁊ deficit.
Primo ipſam pretermittendo.
Scdo ipſam indebite peragendo.
Tertio penitentiā iniunctā nō implendo.

Quantum ad primum .§.ii.
Cōfeſſionē negligētes. Numeri.v. dr. Vir ſiue mulier qui p negligē-
tiā trāſgreſſi fuerint mādatum dn̄i dei ſui atqꝫ
reliquerint. ꝯfitebunt peccatū ſuū. Et lꝫ tunc
iſta ꝯfeſſio fieret p ſacrificioꝝ oblationem ex
qua in genere manifeſtabat peccatū offerētis
tñ modo opꝫ ꝙ ſit vocalis: alr talis omiſſio ⁊
negligētia pnicioſa eſt. Vn̄ dicit Salomon p
uerb.xxviij. Qui abſcōdit ſcelera ſua.ſ. nō ꝯfi-
tēdo: nō diriget.ſ. in vitā ſalutis. Qui aūt con
feſſus fuerit ⁊ reliquerit ea inueniet grām. Et
Amb. in li. de paradiſo. Nō pōt a pctō qs iu-
ſtificari niſi pctm̄ ante fuerit ꝯfeſſus. de pe. di
ſtin.j. Et Criſo. in ſmone. Peius eſt nolle ꝯfi-
teri qꝫ legē ꝯtēnere. Neceſſariū eſt ergo ad ſa-
lutē ſemel in āno ꝯfiteri: qꝛ eccleſia ad hoc ob
ligat oēs fideles pceptorie: vt pꝫ extra de pe.
⁊ remiſ. vbi dr. Ois vtriuſqꝫ ſexus poſtqꝫ ad an
nos diſcretiōis puenerit ſemel in āno oia pec
cata ſua fidelr ꝯfiteat pprio ſacerdoti. ⁊ iniū-
ctam ſibi pniam pro virib9 ſtudeat adimplere
ſuſcipiēs ad minus in paſcha euchariſtie ſacꝫ
reuerēter. niſi forte de pprij ſacerdotis ꝯſilio
ob aliquā cām rōnabilē ad tēpus ab eius pce
ptōe duxerit abſtinēdū. Alioqn et viuēs ab in-
greſſu eccl'ie arceat: ⁊ moriēs xpiana careat ſe
pultura. Et ſubdit ꝙ h ſtatutū debꝫ in eccleſia
frequēter publicari ne qs ignorantie cecitatē
excuſatiōis velamē aſſumat. Vbi pmo vidē-
Annus diſcretionis. dū eſt qs dicat ānus diſcretiōis in quo qs te-
net ꝯfiteri. Glo. aūt ſuper dicto.c. Ois. dicit
annum diſcretionis eſſe cum eſt doli capax.
Idem Richar. in.iiij. Et qdam alius in.iiij.
idē ſentit dicēs ꝙ doli capax eſt qn̄ hēt vſum
rōnis ⁊ cognoſcit peccatū. cui9 ſignū eſt quan

do vel interrogãti o:dinatas reſpõſiões. Hoſti. aũt i ſum. de pe. dicit. ꝙ tenent pueri ad cõfitẽdũ cũ ſunt doli capaces ⁊ nõ aĩr. Et dic̃ doli capax qñ ẽ prim⁹ pubertati ſm quoſdã. quã opinionẽ ſeqt Pe. de ancha. ſup cle. ⁊ ſubdit Pe. ꝙ prim⁹ pubertati dr̃ cũ magis appropinq̃t pubertati futur ꝙ̃ pterite īfantie. qđ ↄtingit i maſculo qñ hʒ. x. ãnos ⁊ dimidiũ ⁊ aliquãtulũ vltra ⁊ ī femīa qñ hʒ. xi. ãnos ⁊ dimidiũ ⁊ vltra aliquãtulũ. ſʒ Hoſti. addit ꝙ poti⁹ ſʒ exteriora bon⁹ iudex eſtimabit. i. ſm qđ ex actib⁹ ⁊ v̄bis pueri põt magis vel min⁹ deph̃ẽdi de vſu rõnis ar. extra de p̄ſump. ex ſtudijs. ¶ Mđ aũt aliq dicũt ꝙ annus diſcretõis ꝙ̃uis quo ad cõtrahẽdũ matrimoniũ vel īgrediẽdũ religionẽ ītelligat ann⁹. xiiij. i maſculo ⁊ cõplet⁹. ⁊. xij. in femina. vt dicũt oẽs doctores ⁊ iura: tñ quantũ ad cõfeſſionẽ vel cõem ītelligit annus imediate poſt ſeptẽniũ. ſ. viij. annus: ſʒ iſtud nõ eſt ſimpliciter ver̄: nã leges adaptant ſm ea q̃ vt in pluribus accidũt: ſed vt in pluribus octauo anno puer nõdũ hʒ vſum rõnis vt experientia docet. Certũ ẽ aũt ꝙ ante vſum rõnis nullus peccare põt. nec legibus aſtringit. vñ nec talis p cõſequẽs cõfiteri tenet. Qđ aũt dicit Greg. ix. extra de delic. pu. Pueris grãdiuſculis peccatũ nolũt attribuere qdã niſi ab annis. xiiij. cũ pubeſcere ceperit qđ merito crederemus ſi nulla eẽnt peccata niſi q̃ mẽbris genitalib⁹ cõmittunt. Quis vero audeat affirmare furta piuria. mẽdacia nõ eẽ peccata. ⁊ his plena ẽ puerilis etas. hec ille. Nõ firmat opinionẽ illorũ put putãt ⁊ p ſe inducũt. Nõ. n. dicit qn infra ſcđm ſeptẽniũ q̃ eſt pp̄rie puerilis etas poſſint habere vſum rõnis ⁊ per cõſequẽs peccat mortaliter. vt appropinquãte pubertate. ſ. in anno xij. vel. xiij. tunc enim i aliqbus regionibus ⁊ p̄dicta peccata ⁊ vitia carnis perpetrãt multi. ⁊ iſti dicunt pueri grãdiuſculi ſʒ dictã decre. Nec ẽt p eis valet exẽplũ qđ inducũt de paruulo quinq; annoꝝ quẽ Greg. iiij. dyalogoꝝ narrat in gehẽnã cõdẽnatũ pp̄ter peccatum blaſphemie. nã in illo acceleratus fuit vſus rationis p̄ter cõmunẽ curſum: ſi enim nõ habuiſſet vſum rõnis nõ fuiſſet ſibi īputatũ in peccatum blaſphemie. ſicut nec aui q̃ dicunt pica q̃ aliqua p̄fert ſine intellectu. Una aũt irundo nõ facit ver. vt dicit ph̃s. Et ea que a iure cõi exorbitant nõ ſunt trahẽda in cõſequentiam vt extra de reg. iuris. lib. vi. Si ergo ille p̄ter cõem curſum in quinquẽnio habuit vſum rationis. vñ peccare potuit. nõ ſequit ꝙ omnes alij habeãt ſed nec in octẽnio. ⁊ cũ pari p̄cepto quilibet obliget ad cõionem ſicut ad cõfeſſionẽ vt patet p ipſam decretalẽ. Dicit. b. Tho. ſꝗ. iiij. ſen. ꝙ pueri circa vndecimũ vel duodecimum annum ſi appareant in eis ſigna deuotionis. ita. ſ. ꝙ ſciant diſcernere panẽ materialem a ſacramentali poſſunt cõicãre. quod dicit quia preſumitur iam habere vſum rationis ⁊ non antea. ¶ Temerarium ergo videt aſſerere ⁊ publice predicare ꝙ imediate poſt ſeptẽnium tenẽt pueri ad iſtud p̄ceptũ ſeruandũ alias peccant mortaliter ⁊ ipſi parentes eorum qui nõ faciunt eos confiteri. Sed bene laudabile eſt ⁊ pium predicare ⁊ exhortari parentes paruulos ſuos ⁊ ſeptennes ⁊ quinquennes vt faciant confiteri vt ſic aſſuefaciant ſe moribus xp̄ianorum. etiam ſi nondum habent vſum rationis quãuis non teneantur. Sed ⁊ confeſſor cum puer confitetur aliquod quod de ſe ẽ mortale nec poteſt percipere ſi tunc habet vſuʒ rationis non debet precipitare ſententiã de mortali ſed reprehendere eum vel admonere vt caueat in futurum ⁊ doleat: quia ducet illum ad gehennam. Si quis ergo non confitetur ſemel in anno habens annos diſcretionis peccat mortaliter ſi ex negligentia hoc faciat ſecus ſi ex impotentia vt quia non habuit copiam confeſſoris: vel quia eſt excõmunicatus nec per eum ſtat quin querat ⁊ procuret abſolutionem. vel quia differt aliquibus dieb⁹ de conſilio ſacerdotis. Non autem poteſt ſacerdos deobligare eum ab hoc precepto: nec epiſcopus. ſed ſolus papa quantum ad ſemel i anno. Et de eo qui non habet niſi venialia ſʒ cõſcientiam ſuam ⁊ probabiliter. quanuis quidam dicant non teneri: quia decre. intelligit de eo qui habet neceſſaria confitenda vt mortalia. Tutius tamen eſt dicere ſm Tho. ꝙ teneatur vt obediat precepto eccleſie. quia ⁊ ſi conſcius ſibi non ſit non tamen ſecurus decliſnantes ergo ideſt deficientes ab obligatione huiuſmodi adducet dominus ⁊c̃. Hiero. promittit proſpera dominus ſi penitentiam egerimus. Quod ſi negligentia diſſoluamur: ⁊ ipſum penitebit ſponſionis promiſſaq; mutabit. de. pe. diſ. i. ſi agamus.

Nota confeſſor ⁊ p̄dicator

¶ Quantum ad ſecundam .§. iij.

partem declinat qs in hãc obligationem non ſolũ nõ cõfitẽdo ſed male cõfitẽdo. ⁊ p̄mo qñ ſi cõfitet ſacerdoti quẽ nouit eẽ hereticum vel ſciſmaticũ vel excõicatũ. ſuſpenſum vel irregularẽ. vel nõ hñe poteſtatẽ abſoluẽdi ab his a quibus abſoluit. vel quẽ ſcit notabiliter eẽ ignorãtẽ ⁊ ſe hñe caſus intricatos. quos nec p ſe nec p illũ põt ſufficiẽter explicare. Uñ Aug. i lib. de pe. ait q vult cõfiteri vt inueniat gratiam: ſacerdotẽ q̃rat q ſciat ſoluere ⁊ ligare ne ſi circa ſe negligẽs fuerit. negligat ab illo q ſalubriter monet vt vitet cecũ ne ambo i foueã cadãt de pe. diſ. vi. ¶ Scđo declinat qñ cõfitet qdem idoneo ſacerdoti ſʒ dimittit aduertent aliqđ pctm̃ qđ ſcit vl̄ credit vl̄ dubitat p̄babiliter eẽ mortale ex verecũdia: ⁊ tũc nõ ſolũ nõ valet ſi

Male confitẽt di

bi cõfeſſio ⁊ iterare tenet. ſ; addit vnum aliud
mortale de nouo ꝓp irreuerẽtiá exhibitam ſa
cramẽto ex ſua fictõe ſm Tho.in.iiij.⁊ alios
Aug. Caueat peccator ne verecũdia ductus
diuidat cõfeſſionẽ. hoc eſt.n.ad hipocriſim tẽ
dere ⁊ ſemp venia carere de pe.di.v. Si autẽ
dicat oĩa peccata ſua q̃ mẽti cõcurrũt dicẽda
ſ; nõ ꝓponit ab aliquo mortali abſtinere ⁊ tñ
iterrogat⁹ a cõfeſſore dicit cõtra ſciẽtiá loquẽs
ſe velle ab oĩb⁹ abſtinere. itez peccat mortalr
mẽdacio dicẽs. ſ; ſi hoc nõ occurrit illa ſua icõ
tritio mẽti vt dicẽda qꝛ nõ cogitat ſup hoc vl
nõ iterrogat de hoc a cõfeſſore nõ peccat cõſi
tẽdo quãuis ſit ibi iſructuoſa illa cõfeſſio ꝓp i-
diſpoſitionẽ ſuá. nõ tñ videt traſgredi pceptuz
eccleſie. Et dz recipi cõfeſſio quá icõtritus fa-
cit ſ; non abſolui. vt extra de pe. ⁊ re.c. officij.
¶ Tertio qñ ipremeditat⁹ accedit cũ tñ mul-
ta habeat itricamẽta ⁊ grauia dicere ꝓp que
multa omittit ex obliuiõe. qꝛ difficile ẽ in ſu-
bito mẽti occurrere q̃ oĩa p totũ annum geſſit
vl ea q̃ de ſe ſunt mortalia. qꝛ ignorat illa eſſe
mortalia. ⁊ iſta ẽt ẽ inutilis ⁊ iſructuoſa niſi de⁹
i ipſa mutet mẽtẽ ei⁹ ⁊ cõtritionẽ iſundat ſua-
re dz ergo illud Ezech. penitẽtis q ait. Reco-
gitabo tibi oẽs annos meos i amaritudine aie
mee. i. ſingula opa malefacta in toto tpe vite
mee. ¶ Ubi notãdũ exẽplũ notabile. Fuit q̃- Exẽplũ de tacẽte vnuz pctm̃
dã mulier nobilis magnaꝝ virtutũ fame ⁊ cõ
filii: q̃ cũ nõ haberet viꝝ ſibi a ſeruis dei cõſul
tũ erat ꝙ remaneret i ſeculo poti⁹ q̃ itraret mo
naſteriũ. qꝛ plura bona in ſeculo faciebat: ſ; i-
ſtigãte dyabolo q felici ei⁹ ſtatui inuidebat inci
dit in fornicationẽ: qđ illa poſtea q̃ citius ꝓpẽ
dẽs oĩno decreuit itrare monaſteriũ ad agen-
dã penitẽtiá de ſcelere: ⁊ vitãdũ picula iá exp
ta. Quo facto dedit ſe maxime abſtinẽtie. vigi
lijs orationib⁹. ſilẽtijs ⁊ lectiõib⁹: nunq̃ tñ de
fornicatõe ꝑpetrata. ꝓ verecũdia voluit cõfi-
teri. Mortua aũt abbatiſſa cõi concordia iſta
electa ẽ i abbatiſſam ꝓp exẽpla exteriora ſan-
ctitatis ei⁹ q̃ ſiľr i magna auſteritate degebat
⁊ gubernabat monaſteriũ. Et poſt multa tpa
ifirmata grauiter rogauit eá q̃dá ex ipſis mo-
nialib⁹ ſibi magis familiaris vt ſi cõtigeret eaz
decedere ſibi poſt mortẽ appereret ad iſtimãdum
ſtatũ ſuũ: qđ illa ꝓmiſit dño diſpẽſãte mortua
igit cũ moniales expectarẽt q̃ die i diẽ illá mi
raculis illuſtrari q̃dá nocte appuit illi cui ꝓmi
ſit tota turpis ⁊ triſtis. ⁊ regnoſcẽs eá cũ iterro
garet q̃ ſtatu ei⁹ rñdẽs ait. Dãnata ſuz ꝑpetuo
i ignẽ eternũ: qđ illa ſtupẽs ait. qs ergo poterit
ſalu⁹ fieri ſi tu q̃ vitá tá ſingularẽ tá irrephẽſibi
lẽ tá auſterá i ſeclo ⁊ monaſterio tẽuiſti ſaluata
ñ es; cui illa: ñ mireris qꝛ vna ſola cá dãnata ſũ
ex eo vz ꝙ i pctm̃ carnis i ſeclo lapſa ꝓ verecun
dia nunq̃ volui ↄfiteri. Et ſic declinãtes ⁊c̃.

¶ Quantum ad tertium §.iiii.

declinat qs in obligationẽ circa pnie ſacramẽ- Qñ nõ facit penitẽtiá
tuz qñ nõ facit pniaz ſibi iniunctá: vel nõ vt de-
bet. Math.iij. Facite fruct⁹ dignos pnie. Cuz
ergo qs nõ facit pniaz ſibi iniunctá pro morta
lib⁹ ex negligẽtia dimittẽs mortalr peccat: qꝛ
ſub pcepto ad illud tenet. Secus ſi dimitteret
ex ipotẽtia. debet tñ facere tũc ſi cõmutare in
aliud ab illo iponẽte vel alio ſi ipſi⁹ copiá hẽre
nõ põt. ⁊ opz iterare ↄfeſſionẽ ſi ex negligẽtia
dimiſit: vel ẽt obliuiõe ſi alteri ↄfitet. Scđo
declinat nec agit fructũ dignum pnie qñ facit
pniaz iniunctá: ſed nõ alia ad que tenet: vt re-
ſtituere cuz poſſet ſubſtãtiá alienã vel res alie
nas. Ná ſi ꝓpoſuit res iſtas facere in ↄfeſſiõe ⁊
⁊ poſtea ꝓpoſitũ ex auaritia vel negligẽtia di-
mittit vel omittit facere cũ debet. tunc recidi-
uat ⁊ itrat ſtatũ dãnationis. Tertio cũ facit
pniaz iniunctá ſed nõ in ſtatu gre recidiuás in
aliqđ mortale ante cõpletá ſatiſfactionẽ iniũ
ctá. talis vtiq̃ debet nihilominus pficẽ pniaz
qꝛ iplẽdo ſaltẽ ſatiſfacit pcepto ſacerdotis iniũ
gẽtis ſibi pniaz. S; illa ps quá pficit i morta-
li nõ valet ſibi ad id ad qđ eſt ordinata. ſ. ad di-
minuẽdũ de pena tpali hic vl in purgatorio ſi
bi debita pro pctis. ⁊ ſi poſt lapſuz in mortale
ↄterit de pctõ ẽt añ ↄfeſſionẽ pnia iniũcta ipaz
ꝓſequẽdo valebit ſibi in aſpectu dei ad dimi-
nutionẽ pene. S; vtrũ talis teneat iterare cõ
feſſionẽ vel pniaz iniũctá: qui. ſ. eá pfecit i mor
tali de neceſſitate ſalutis. dico ꝙ nõ. S; hãc
qõnẽ diffuſe hẽs in.iij.pte ti. de ſacris.in.c. q̃
ſatiſfactiõe. Et vtrũ ẽt qs teneat ſtatim ↄfitẽre
ri ꝑpetrato mortali pctõ ibi hẽs in.c. de ↄfeſſi
one. vz ꝙ nõ tenet de neceſſitate ſm Tho. Ri
char. ⁊ Pe. q̃uis ſit piculoſuz differre. ⁊ idõ per
ſuadẽ oz vt q̃citi⁹. De ↄditiõib⁹ ↄfeſſiõis. ⁊ de
fructib⁹ ei⁹ ⁊ exhortatiõib⁹ ad ipaz ibi hẽs.

¶ Capl'm nonum de negligentia circa ſacra-
mentum eucharistie ſumendum.

NEgligentia non modica
habetur circa ſacramentuz eucha
riſtie ſumẽduz cum etiam teneat
quilibet ſemel in anno cõmunica
re in paſcha vt dicit decre. Om-
nis. de peni. ⁊ remiſ. ſuperius allegata. Et pri
mũ dubiuz quod circa hoc occurrit eſt iſtud.
¶ Utrum ſatiſfaciat precepto eccleſie de com
munione ſemel in anno ſumenda qui cõmuni Coicãs in cena dñi vtꝝ ſatiſfaciat eccleſie
cat feria quinta in cena domini vl in paraſce
ue. vel in ſabbato ſancto. vel in alia die infra
annum. ¶ Ad quod dicendum ꝙ licet quidá
dicant hoc ſufficere ſiquis tamen bene reſpi-
cit textũ decre. qui dicit in paſcha videtur ꝙ
nõ. ná paſcha dr dies dñice reſurrectiõis. In
terptat enim tráſitus: qꝛ xp̃s tráſiuit illa die
q̃ morte ad vitá imortalẽ. ipa tñ dies cũ duo
b⁹ ſequẽtib⁹ quaſi pro vna reputat quoad ſolẽ-

nitatẽ officij ſi͞lem. vñ etiã p cõione p vna pñt cõputari. Et ↄgruẽtiſſime eccl'ia ſtatuit in die ſolẽniſſimo feſti ſupra oẽs fideles ſumere debere ſacramẽtum oim maximũ ꝛ reuerẽdiſſimũ. cuius q̄ſi vigilia ad ſe pparandũ ad ipſius ſumptionẽ eſt tota .xl. pcedens. Anto. de bu. eximius doctor vtriuſq; iuris dicit ſup. c. ꝛ ſi iudeos. extra de iude. Nota ꝙ in die reſurrectionis eſt ſumẽdũ corp' xpi. Hoc sermocinabant ad poplm eximij pdicatores domin' Joh. dñici. ꝛ ſanct' Vinc. q claruit miraculis. Nec obſtat huic ſnie illud. c. ð ↄſe. di. ij. c. A qbuſdaz In cena dñi. vbi dr in die cene eſſe cõicãdũ. qꝛ vt dicit glo. ibi. illa cõio eſt religioſoꝝ. ſ. in cena dñi. oẽs eni ſe cõmunicãt in miſſa maiori. qui etiã p hãc nõ omittũt cõmunionẽ i die reſurrectiõis. vel põt dici etiã ꝙ illud. c. habuit locũ quo ad oẽs. tpe antiquiori qñ fideles nõ ſolum in dñica reſurrectiõis. ſed ſingul' dieb' dñicis cõmunicare ſolebãt. vt de ↄſe. di. ij. cõicãdũ. Et ſi dicat ꝙ pceptũ ð cõione nõ refert ad diẽ determinatũ. ſed ad ſemel cõicandũ. reſpõdet ꝙ exquo dies determiata ponit refertur etiã ad ipm diẽ ex quo rõ huius eſt in pmptu. vt ſupra dictũ eſt. vel ſaltẽ negari non põt quin ſaltẽ ſit dubiũ vtꝝ intẽtio legiſlatoris ẽt determinaret ad diẽ prefixã. ꝛ tũc ſtãdũ eſt litere que diẽ ponit. ꝛ cũ in dubijs tutior via ſit eligẽda. ex de ſpon. c. iuuenis. ꝛ tutior via ſit cõicare in die reſurrectiõs. q̄re nõ potius illõ tenẽdũ ꝛ predicãdum. Si quis tñ eſſet ita occupat' i die feſto reſurrectiõis ꝙ nõ poſſet huic vacare. ſ. ad ſe pparãdũ: forte cũ huiuſmodi poſſet eps vel ↄfeſſor licẽtiare. vt in aliquã diem pcedẽtem vel ſeq̄ntem cõicaret. Sed ꝙ aliqui vel alique hoc faciãt vt quaſi liberius liceat eis vacare orantib'. tripudijs. ludis. põpis. laſciuijs. in feſto reſurrectionis. hoc eſt ↄ intẽtionem eccl'ie. que vult fideles illa die p cete ris vacare deuotiõi. Dies etiã pcedẽtes ſunt magis inductiui ad deuotionẽ ex ipſis officijs que marie requirit in acceſſu ad ſacrm. Quia tñ multi pdicatores ꝛ magni pdicant aliq̄ ↄrium illi qui ex doctrina coꝝ putãtes ſibi hoc licere ↄrium faciunt nõ puto ↄdemnandos vt tranſgreſſores precepti. niſi eſſent ptinaces ꝛ ↄſtaret etiã de ↄrio. Et qui hoc pdicãt. ſ. alia die q̄ in paſca cõmunicandum plus ſapiũt q̄ oportet ſapere. ¶ Et notandum ꝙ triplex negligentia cõmittitur ꝛ valde graue peccatuz circa iſtud ſacramentum ſumendum.

¶ Primo omittẽdo indebite eius ſumptionẽ.

¶ Secundo accedendo indigne ad cõionem.

¶ Tertio exhibẽdo ſe tepide poſt acceptionẽ.

Et de his poteſt intelligi illa imprecatio. ps. ꝛ ↄtra iſtos vbi ait. Fiat menſa coꝝ. ſ. cõmunio eis parata. ꝛ pro eis fiat. id eſt fiet corã ipſis in laqueũ: in retributiones: ꝛ in ſcandaluz. Obſcurent oculi coꝝ ne videãt: ꝛ dorſum coꝝ ſemp incurua. Effunde ſup eos iram tuã. ꝛ furor ire tue cõprehẽdat eos. Fiat habitatio eorũ deſerta. qð põt exponi de nõ cõicantibus ꝛ male cõicãtibus. vt in fine capituli exponet.

¶ Quantum ad primum §. j.

dicit ſapiens. O q̄ ſuauis eſt ſpũs tuus in nobis dñe. i. q̄ dulcis affectus tuus ad nos. Naz angeloꝝ eſca nutriuiſti populũ tuũ dñe ꝛ panẽ de celo pſtitiſti eis. Sap. xvj. Et populo quidem hebreoꝝ figurã exhibẽdo. ſ. mãna ſuaue. Sed populo xpianoꝝ figuratũ. ſ. magnificum ſacrm. ſed ſicut ingrat' ille populus dixit. aia nr̃a nauſeat ſup cibo iſto leuiſſimo alios appetẽs cibos ꝛ viliſſimos. Ita ꝛ pplus xpianus tãto igratior q̄to bñficiũ ↄceſſum eſt incõparabiliter maius. quaſi reputãs cibum ſacrale vilem non curanſ de eo alia appetens vana ꝛ viliſſima reſpectu ſpiritualium.

¶ Omittũt aũt indebite ſumere quadrupl'r. — *Indebite ſumẽtes euchariſtiam.*

¶ Aliqui ex obſtinatione.

¶ Aliqui ex falſa humiliatione.

¶ Aliqui ex ignoratione.

¶ Aliqui ex tepefactione.

Ex obſtinatiõe dimittũt multi qui pmanẽtes in odio vel detẽtione alienoꝝ. vel iniuria. vel alio mortali peccato. qꝛ nolunt pctm̃ illud dimittere. nolũt etiam cõmunicare. ꝛ ꝙ non velint cum huiuſmodi peccatis cõmunicare minus malefaciũt q̄ ſi cum illis cõmunicarent. ſed non propterea excuſantur a mortali omittentes cõmunionẽ. quia nec perplexi ſunt. ſm Tho. in. iiij. Nam poſſunt ꝛ debent dimittere peccata illa. ꝛ non permanere in ſua obſtinatione cum de die in diem. immo de pũcto in punctuz poſſint mori ꝛ perpetuo damnari. Fit ergo eis menſa comunionis in laqueum peccati. quod cõmmittunt omittendo eam.

¶ Ex falſa humiliatione dimittunt illi qui reputantes ſe peccatores ꝛ indignos tãto ſacramento nolunt cõmunicare. — *Omittũt aliqui cõicare.* Equidez ſi attendatur magnitudo exiſtentis in ſacramẽto ſoluz. nulla creatura inuenietur digna eo. Nec apoſtoli ſancti. nec martyres. Sed nec hoc dominus requirit a nobis: ſcilz tantaz diſpoſitionem ꝛ ſanctitatem. quantã meretur maieſtas eius. ſed quãta eſt poſſibilitas fragilitatis noſtre. nec requirit ꝙ efficiamur impeccabiles. ſed ꝙ doleamus de preteritis ꝛ proponamus firmiter in futurum abſtinere occaſiones proximas euitãdo. Nam ꝛ Petrus cum alijs apoſtolis digne ſumpſerunt ſacramentum in die cene. ꝛ tamen inde ad modicum petrus chriſtum negauit ꝛ mortaliter peccauit. ꝛ alij fidẽ pdiderunt. Falſa vtiq; humilitas eſt que frãgit precepta. debuit potius quilibet Petrum imitari dicentez. Luc. v. Exi a me dñe. qꝛ hõ

peccatoꝛ ſuꝫ. ⁊ tñ nõ recedebat ſed adherebat
ei. ¶ Ex ignorãtia dimittunt qui neſciũt ſe ad
hoc teneri. ſ; ignorãtia iſta nõ vꝫ excuſare. cũ
ſit cõe ꝑceptũ eccľie qḋ ad oẽs extẽdiť. ⁊ igno-
rãtia facti non iuris excuſat. de reg. iur. li. vj.
Et ꝑcipue in locis vbi iſta ꝑdicanť aut de faci
li ſciri pñt. ſed in locis ſilueſtribus vbi ſacerdo
tes ſunt ignorãtes. ꝙ nõ ſolũ iſta nõ denũciãt
ſed forte retrahũt dicẽtes. nõ ſumẽdã coïonẽ
niſi in morte vel a ſenib⁹. poſſent magis excuſa
ri. ¶ Ex tepiditate omittũt qb⁹ videť labor ſe
ꝑparare ⁊ ad cõfeſſionẽ ⁊ ad coïonẽ qui impli-
canť terrenis. ꝙ poſtponũt de facili ſpũalia et
eis neceſſaria. Fit ergo iſtis mẽſa in laqueuꝫ
peccati mortalis ꝑꝑ ſuã negligẽtiã. Siqs aũt
omitteret ex aliqua ĩpotentia vel cã rõnabili.
puta qꝛ eſt in mari ↄſtitut⁹ in paſca. vel eſt clau
ſus in caſtro vel in carcẽ. vbi nõ põt habere ſa
cerdotẽ vel exiẽs domũ timet inimicos ꝑcapi-
tales vel de licẽtia ↄfeſſoris ⁊ hmõi iſte nõ pec
cat hñdo deſideriũ ſumẽdi. ⁊ ꝑpoſitũ qñ pote
rit ſupplere defectũ. ſed ĩpedimẽto ſublato te-
netur coïcare. aľs tũc peccat mortaliter. Et in
hui⁹ figurã legiť in veteri lege ꝙ illi qui nõ po
terãt comedere agnũ paſcalẽ deſignãtẽ ſacra
mẽtũ in feſto ꝓprio paſce. debebãt in menſe ſe
quẽti ſupplẽ defectum aľs grauiter peccabãt.
¶ Sed dubitari põt in qua etate teneanť pue
ri coïcare. naꝫ poſt pubertatẽ dubiũ nõ eſt qn
etaſ cõ obligenť ſi ſunt ſane mẽtis. Et põt ſatis tene-
muni- ri. ꝙ ſm qḋ põt ↄfeſſor ex ↄfeſſione eoꝝ ꝑcipe
candi de vſu rõnis eorũ maiori vel minori. ſic põt ⁊
pueros dꝫ eis ↄſulere vel artare ad coïonẽ. ſed paren
tes ꝗ̃uis ad ↄfeſſionẽ debeãt quodãmodo co
gere ſicut ⁊ magiſtri ſcolaꝝ. nõ aũt ſic ad coïo
nẽ. ſed debẽt bñ eos hortari. ſi vidẽt eos habẽ
bonã diſcretionẽ vel dimittere in iudicio con
feſſoꝝ ſuoꝝ. Retrahẽdo aũt eos ſolum ex hoc
qꝛ ſunt pui. ⁊ qꝛ nõ eſt de more patrie pueros
quantũcũꝙ habeant vſum rationis ꝙ cõmu-
nicent grauiter peccant.

¶ Quantum ad ſecundum .§. ij.

ꝑncipale ſcḋa negligẽtia mixta ſacrilegio eſt
cũ qs accidit indigne ad coïonẽ. de quo apľs
j. Coꝛ. xj. ait. Qui mãducat ⁊ bibit indigne iu
diciũ ſibi mãducat ⁊ bibit nõ diiudicãs corp⁹
dñi. i. non diſcernẽs ab alijs cibis coïbus ad
quos ſumẽdos accediť ſine ↄſideratiõe. ⁊ glo.
ibi iudicium ſibi manducat ⁊ bibit. ideſt acſi
chriſtum occiderit. punietur. ¶ Fit autẽ in-
digna acceſſio quadruplicıter.
¶ Primo qꝛ cũ mortalis peccati remorſione.
Indi- ¶ Secundo qꝛ ſine mentis diſcuſſione.
gna cõ ¶ Tertio qꝛ ſine criminalis confeſſione.
muni- ¶ Quarto qꝛ ſine ritus obſeruatione.
catio. Et de oĩbus hiſ verificať illud pš. Fiat mẽſa
eoꝝ corã eis in laqueum. i. peccati mortalis. ⁊
de ꝑmo nulli dubiũ qn mortaliter peccet qui
accedit ad ſacrm̃ cum ↄſcia peccati mortalis
qḋ eſtimat ſe hr̃e etiã ſi ↄſciam erroneaꝫ hẽret
niſi eã deponeret ad arbitriũ boni viri. Nimiã
eniꝫ irreuerẽtiã facit ſacro. Vñ Aug. Si mẽs
in affectu peccãdi ſit. grauari potius euchari
ſtie ꝑceptione dico ꝙ purificari. de cõſe. di. ij.
quotidie. Et Iſiḋ. Qui ſcelerate viuũt ⁊ coïca
re nõ deſinũt putantes ſe tali coïone mũdari
ſciãt ſe nihil ꝓficere. dicẽte ſcriptura. Nunqḋ
carnes ſcẽ auferẽt a te malitias tuas. q. d. nõ.
ſed addẽt de ↄſec. di. ij. qui ſcelerate. Siľis eſt
hic iude de quo dꝛ Ioã. xiij. poſt buccellã in-
troiuit in euꝫ ſathanas. i. per ĩpalẽ malicie no
uum effectũ. ¶ Qui etiã accedit ſine cõpetẽti
diſcuſſione cõſcie. ꝓpter qḋ qꝛ nõ recogitauit
vitã ſuã. aliqua mortalia habet de qb⁹ non eſt
ↄtrit⁹ vel ↄfeſſus. de qbus nõ habet remorſuꝫ
talis etiã peccat mortaliter faciẽs cõtra illud
apo. j. Coꝛ. xj. Probet aũt ſeipſum hõ ⁊ ſic de
pane illo edat ⁊ de calice bibat. i. examiet cõ-
ſciẽtiam ſuã. hoc aũt multis euenit qui cũ ſint
in grauib⁹ peccatis fraudiũ. ⁊ illicite acqſitoꝝ
vel nõ ↄfitenť de eis. vel ad ↄfeſſores accedũt
qui nõ intelligũt facta eoꝝ. ⁊ ↄfeſſis qbuſdam
minimis de alijs dicũt ſe nõ habẽ ↄſcientiaꝫ.
ſed ignorãtia eorum nõ excuſat. qꝛ craſſa eſt.
¶ Qui etiã poſt ↄfeſſionẽ factã incidũt in ali-
qḋ mortale vel etiã recordanť de aliquo mor
tali qḋ ex obliuione dimiſerunt. ⁊ multo ma-
gis ſi ex verecũdia illud tacuerũt. ſi accedunt
ſine ↄfeſſione illoꝝ ad coïonẽ. etiã ſi eẽnt cõtri
ti peccãt mortaliter. qꝛ reqriť nõ ſolũ cõtritio
ſ; etiã recõciliatio eccľie per ↄfeſſionẽ de mor
talib⁹ ad coïonẽ. ſm Tho. in. iiij. ⁊ alios docto
res. Et idem ſi dubitaret ꝓbabiliter illud eſſe
mortale vel nõ. ⁊ hoc niſi eẽt ſacerdos qui ha
beret celebrare. aľs ſequereť ſcãdalũ. ⁊ ille nõ
haberet copiã ↄfeſſoris. tunc ſufficeret ↄtritio
cum ꝓpoſito ↄfitẽdi. ſ. ꝙcitius. ¶ Qui etiã ac
cederet ad coïonẽ nõ ieiunus. qꝛ. ſ. poſt mediã
noctẽ ſumpſiſſet aliqḋ per modũ cibi vel pot⁹
ꝙtũcũꝙ parum etiã aquaꝫ vel modicũ ȝinȝi-
beris ⁊ hmõi. peccaret mortaliter. qꝛ ↄtra or-
dinationẽ eccľie. de cõſe. di. ij. liqdo. Siľr qui
excoïcatus ſcienter minori excoïcatione acce
deret ante abſolutionem ab ea. Iſtis ſit men-
ſa eorum in laqueum.

¶ Quantum ad tertium .§. iij.

Tertia negligẽtia eſt qñ ſumpto ſacro non ap
plicat ſe oꝛonib⁹ aut alijs diuinis officijs. ſed ſi
ne neceſſitate vrgẽte applicat ſe ad mundana
⁊ vana. diſcurrit hincinde ⁊ qḋ peius eſt reuer
tiť ꝙcit⁹ ad vomituꝫ. Iſte ſiľ's eſt iudeis. qui
dñica in ramis palmaꝝ ſuſceperũt xp̃m cũ ma
gno honore. ⁊ in ſeqnti ſexta feria eiecerũt eũ
extra ſuã ciuitatẽ cum magno vituꝑio ⁊ cõtu-

melia. Sic illi et si deuote in sacramēto christū suscipiāt. ex quo nō attendūt ad ꝯseruādā gratiā receptā. sed ꝯcitius se applicāt ad ea que sunt occasio ruine sue eiciūt xp̄m a se ꝑ grām. de quibus verificat illud apli ad Hebre. vj. Rursus crucifigētes dei filiū in semetipsis et ostentui hñtes. et vt dicit Aug'. Vulnꝰ iteratum tardius sanat. ¶ Sed q̄ri pōt vtrū qui omisit colonē in pascate ex negligētia cum peccauerit mortalr vtrū teneat īfra annum seq̄ntē ante aliā colonē supplere defectum cōmissum. i. coicare. ita q nō faciēs peccet mortaliter. Et eadē q̄stio pōt moueri de ꝯfessiō̄e omissa. Ad qđ dicēdū q dato q facere deberet ex cōgruitate et ad hoc est inducēdus ꝑsuasionibus. si alias idoneus est. nō tñ vt teneri ex necessitate ita q nō faciens peccet mortalr. Qđ pz ex similibꝰ multis. si q̄s enim omittit ieiunare vna die determinata qđ habet ex voto. vt vigiliā btē marie magdalene scienter et ex negligentia. peccat vtiq mortaliter. Silr omittēdo ieiuniū ecclesie. sed q̄s dicit q adhuc teneat supplē in alia die. alꝰ peccat iterū mortaliter. Et idē de violatione festoꝝ. et omissione misse et aliis. hoc enim si verū esset q teneret de necessitate cum quotidie obligetur ad illud quousq suppleat multa peccata mortalia cōmitteret faciendo solū ꝯtra vnū ꝓceptū. et sic ecclia laqueos iniceret alabus. qđ cauet. xxvj. q. j. viduas. Vñ sateor q q̄cūq et quotiēscūq facit sibi illā dispositionē actualē in mēte firmiter non ꝯfitēdi et coicādi prout mādat ecclia totiēs peccaret mortaliter. Sed ecclia tñ semel in anno obligat ad illa. ¶ Notat aūt ps. lxviij. Septem nocumēta que eueniūt nō coicātibꝰ vel male cōicātibus in illis verbis. ps. Fiat mensa coꝝ ꝛc. ¶ Primo qdē aiam peccato illaqueat. q2 cōmittit vnū pctm̄ spāle mortale. qđ notat ibi. Fiat mēsa coꝝ in laqueum. ¶ Scđo dānationē eternam ꝑparat. q2 si morit nō penitens de hoc. ad īfernū vadit qđ notaf ibi. In retributiones. ¶ Tertio p̄rimū scādalizat inducens suo exēplo ad silia. et faciens male de se iudicare. qđ notat ibi in scādalū. ¶ Quarto mētē excecat. sicut. n. per dignā colonem illuminat. ita de ꝯrio excecat. ibi obscurent oculi coꝝ ne videāt. ¶ Quinto tētationibꝰ subiugat. q2 diabolus hz maiorē potestatē. sup eum cū nō sit armatꝰ sacro ibi. Et dorsum coꝝ semꝑ incurua. ¶ Sexto deū irritat ꝯtra se ad immittēdū ei diuersa flagella et mala. ibi. Effunde sup eos irā. ¶ Septimo gratuitis spoliat. q2 oībus bonis spūalibꝰ et virtutibꝰ. ibi. Fiat habitatio eorū ꝛc. ¶ Legit in vitaspatrū. q cum qdā iuuenis philocaptꝰ de quadā ꝯiugata quesisset per multos modos rē hr̄e cum ea. et illa vt honesta recusasset. indignatꝰ ꝓcurauit a quodā iudeo maleficiū vt eā demētaret quo facto ita diabolus opatus est vt fantasia eiꝰ oīum aspiciētiū illā ꝯiugatā equā estimaret. et equa oculis oīum videret. Circa qđ post plura remedia ducta fuit a marito ad scm̄ Macharium in heremū. et cum aliq ex discipulis itellexissent causam nifandum quoꝝ oculis illa mulier ducta equa apparebat. retulerūt sācto machario in cella orāti. et egrediēs cellam et vidēs eā vt feminā. q2 diabolus non poterat ita pstringere oculos eius et fantasiā imutare vt alioꝝ. versus eos dicēs. Ego feminā video quā equā. dicitis. Et intelligēs opus diaboli orauit p̄o ea et cessauit iudificatio illa. et declarauit sibi macharius q hoc ꝑmiserat ei deus. lz esset honesta. q2 nō ibat ad ecclīā. et nō coicabat vt faciebāt tūc fideles. De aliis defectibꝰ qui cōmittūtur in missa. et circa mām et forma sacroꝝ habes in. iij. pte ti. xiij. c. vj. Et ibi etiā q̄nō q̄s debeat accedē. et de fructibꝰ sacri et multis aliis vide. ¶ Capitulum decimū de omissione circa diuina et presertim misse.

Est etiam alia negligētia circa diuina quam freq̄nter incurrunt et laici et clerici ac religiosi. Vñ de quodā rege. i. ozia dicit. ij. Parał. xxvj. q eleuatū est cor eiꝰ et neglexit dñm. i. diuina. Et de leuitis qui erāt circa diuina occupati di q leuite egerunt negligētiꝰ. ij. Paral. xxiiij. Et loqtur de ꝑtinētibus ad tēplū et cultū diuinum. Est aūt triplex negligētia circa diuina. s. ¶ Circa misse auditionē. ¶ Circa predicationis attētionē. ¶ Circa officiationis solutionem.

¶ Quantum ad primum .§. j.

q̄cūq ex negligētia mere omittit audire missam diebus dñicis et festiuis cū possit peccat mortaliter. Facit. n. ꝯtra ꝓceptū ecclie. qđ habet de ꝯsec. di. j. vbi di. Missas secularibꝰ totas audire die dñico speciali ordine ꝓcipimus. ita vt nullus ante bñdictionē sacerdotis egredi ꝓsumat. hoc expsse dicūt doctores in. iiij. Pe. de palu. Tho. et Alber. et alii. et glo. in. d. c. Et vt dicit Pe. de palu. in. iiij. Nō excusantur ab hoc ꝓcepto itinerantes si cōmode audire nō possunt. alias secus. puta aliqs est in societate aliquoꝝ qui nollēt expectare missam et sine societate illa nō bñ pōt iter facere. vel q2 ignorat viā. q2 difficilis est et piculosa. vel q2 non est tuta a latronibꝰ. vel q2 ab illis habet expēsas itineris et hmōi. excusat hic sine dubio. ¶ Occurrūt aūt circa hoc ꝓceptū plures questiūcule. Et ꝑma est. ¶ Vtrū teneant clerici et religiosi ad hoc ꝓceptū vr q nō q2 textus dicit secularibꝰ. ergo qui nō sunt laici nō obligant. per ar. a contrario. di. xxv. qualis. Qđ sentire videt Jo. de bīblia. in quodā quolibet. Sed tutior et rōnabilior est opinio Archi. in rosario super. d. c. Dicit enim q ibi vacat ar. a ꝯtrariis per ar. a minori. Si enim tenent ad hoc laici maleo ma-

Utrum omittēs coicare i pasca postea teneat.

Mala i digne coican tium.

Exm

Omittens audire missam.

Clerici tenent audire missam.

gis clerici ⁊ religioſi qui ad maiora tenent̃.⁊ qui totalr̃ ſunt deputati diuino cultui. vt.xij. q.i.duo ſunt.⁊ per maxime cultus diuinus in miſſa exhibet̃. Nec mēti occurrit aliqđ gñale ꝑceptū ad laicos ad qđ clerici nõ teneant̃ cuʒ debeāt eſſe exēplum ceteroꝝ.⁊ alš ꝑcellere populū.vt di.xxv.§.crīs. Nec pōt hoc eos deobligare ab hoc ꝑcepto qui tenent̃ quotidie ad horas canonicas.qꝛ etiā religioſi obligant̃ ad ieiunia ſui ordinis.⁊ nullus dicit per hoc quin obligentur ad oīa ieiunia eccľie.⁊ ſacerdotes qui plaries infra annū celebrant credo teneri ad ꝑceptū de cōione in paſcate.vel ad celebrationē niſi haberēt legitimū impedimētū. Oēs igit̃ indiſtincte puto teneri illo precepto clericos ⁊ laicos.⁊ religioſos andire.vʒ miſſam vel celebrare. ❡ Scōm dubiū eſt vtrū diebus feſtiuiſ ex ꝑcepto eccľia teneat̃ qs audire miſſaʒ ſicut diebus dñicis.⁊ videt̃ q nõ.qꝛ decretuʒ illud loquit̃ de dñicis dieb⁹ non alijs.ſed credo ꝯtrarium.⁊ ratio eſt.qꝛ vbi eadē ratio ibi.⁊ idē ius eſt.nā de ſiſibus idē eſt iudiciū. Ratio añt quare fuit hoc ſtatutuʒ.ſ.de auditu miſſe videt̃ fuiſſe vt ſaltē in hoc modico vacet̃ diuinis.ſed nõ alio de cā fuerāt addita alia feſta ad dies dñicos ſub ꝑcepto feriationis: niſi vt vacetur diuinis.ergo videt̃ q iſte modus determinat⁹ per eccľiam in vacādo diuinis die dñico per auditum miſſe dʒ extēdi ⁊ ad alia feſta. Probat̃ hoc idē per hoc qđ habet extra de parroch.c.ij.vbi cū agit̃ de auditu miſſe addunt̃ ad dñicos dies ⁊ alia feſta. Incipit eniʒ ca.vbi dieb⁹ dñicis ⁊ feſtiuis. Confirmat̃ hoc idē ex ſentētijs quorūdā doctoꝝ dicētiū.q in qbuſdā caſib⁹.vt pʒ.ē.inſiſtēdo opib⁹ ſuilibus ſ.manualib⁹ dieb⁹ feſtiuis excuſant̃ a violatione feſti.dūmodo nõ dimittāt diuina.ſ.miſſam hoc ſentire videtur Joā.an.in nouel. Et Pe.de pal.expſſe hoc dicit in.iiij.⁊ per.c. qui in die ſolēni.de ꝯſe.di.i. ❡ Tertium dubium eſt.vtrū teneatur qs audire miſſam diebus feſtiuis a ꝓprio ſacerdote parrochiali ſeu in propria parrochia.⁊ videtur q ſic.qꝛ decre. extra de parro.c.ij.dicit.q qui cōtēpto ꝓprio ſacerdote audit miſſaʒ in alia eccleſia dʒ expelli ⁊ remitti ad eccľiam ſuā ex quo ꝯtrariū faciēdo videtur eſſe ꝯtra mandatū eccľie. Ad qđ dici pōt dupliciter. Uno modo q eccleſia intēdat per hāc ꝯſtitutionē remouere ꝯtēptū.ſ.rebellionē ⁊ deſpectum ſubditoꝝ erga ꝑlatos ſuos qui ſunt ſacerdotes parrochiales.⁊ ſic mādat q qui ex ꝯtēptu ſui ſacerdotis accedit ad audiendū diuina in alia eccľia ꝙ̃ ꝓpria expellat̃ de alia eccleſia.vt de ꝯtemptu reſipiſcat. Ad hoc facit qđ dicit Inno.pater iuris ſup.d.c. vʒ q parrochianus ſi nõ faciat hoc ex ꝯtēptu ſed ob aliam iuſtā cauſam nõ eſt eijciēdus de eccľia.ergo nõ peccat. Satis iuſta cauſa eſt ſi

Etiam diebus feſtiuis tenetur quis.

Utrū ꝓprio a ſacerdote

ob maiorē ſui deuotionē hoc faciat. Alio modo pōt dici.q ſi ꝯtēptus ſumatur large.ſ.ſolū pro eo q nõ audit miſſam eius ⁊ officiū.nõ tñ ꝯtēnendo ſacramēta vel ipſm.tūc qꝛ ꝯſuetudo que in h̃ eſt ꝑſcripta ⁊ rōabilis.cū.ſ.ob maiorē deuotōʒ fit.tollat legē.ex̃ de ꝯſue.c.fi. Ubi eſt ꝯſuetudo audiēdi idifferēter in qbuſcūq locis. qđ quaſi vbiq eſt.nõ peccat qui audit miſſam extra ꝓpriam parrochiā. Si tñ dioceſan⁹ hoc ꝑciperet.ſ.audiri in ꝓpria parrochia obediendus eſſet.ar.xi.q.iij.quid ergo.⁊.c.ſnia. Male tñ faciunt epī in tollēdo pias ꝯſuetudines cuʒ ſcādalo populoꝝ.cum ⁊ Grego.ſcūs ꝑmiſerit ſacerdotes criſmare ad tollēduʒ ſcādalū.xcv. di.pueniť.⁊ multa tolerentur a ſanctis ꝓpter vitādum ſcādalū. ❡ Quartū dubium eſt vtrū teneatur qs audire miſſam ꝓpriam diei.puta dñica in aduētu. Ad te leuaui ⁊c̃.in ſeptuageſima. Circūdederunt me.in feſto natiuitatis marie. Gaudeamus ⁊c̃. Et videtur q ſic.quia extra de cele.miſ.ca.ij.reprehendūtur qui dimittūt miſſas ꝓprias ꝓpter peculiares.ſ.propter alias que quis dicere facit ob ſpecialē deuotionem ad illam.puta de angelis vel mortuis ⁊c̃. Rñ.nõ credo teneri ad ꝓpriā ex neceſſitate.qꝛ.c.miſſas.de ꝯſe.diſt.i.hoc dicit ſed indiſtincte. Sed audire debet ꝓpriaʒ qui hoc nouit diſtinguere ex congruitate.⁊ ſcḋm hanc congruentiam loquitur decret̃.ſupra. Nec enim mulierculę vel idiote ſcirent diſcernere.ſi eſt miſſa propria vel alia.⁊ nimis oneroſum eſſet.q vnumquēq oporteret interrogare ſi eſt miſſa propria.⁊ in diuerſis eccleſijs in eadeʒ die feſtiua erunt miſſe proprie variate. ❡ Reprehenſibile vtiq multum videtur ⁊ ſi non damnabile dimittere proprias occurrentes propter miſſas defunctorum.vel alš ad inſtantiam laicorum ſine cauſa multum vrgenti. Docendus eſt enim populus non ſequēdus. Nos quoq ſi neſciunt eos qđ liceat: quod vero non liceat.cōmonere non his conſenſum prebere debemus.inquit. Celeſti.diſtinct̃.lxij. cap.docendus. ❡ Quintum dubium vtrum ſit neceſſarium ſenſim ⁊ diſtincte audire verba miſſe.ex eo quod dicitur in dicto.c.audire. Reſpō.non. Nam tunc ſequeretur hoc inconueniens.q qui audiret miſſam ab his qui ſubmiſſe dicunt cum multitudo adeſt qui remoti ſunt non implerent preceptum. Similiter ⁊ qui ſurdi eſſent vel hebetem auditum habent. Ut ergo dicit Hylarius.intelligētia dictoꝝ ex cauſis eſt aſſumēda dicendi.extra de ver.ſig.⁊.xxij.q.v.c.humane. Intētio ergo eccleſie in illo decreto eſt.q preſens ſit in miſſa.⁊ vacet deo.ſi etiam intelligēs eſt dignuʒ ⁊ iuſtū eſt vt intēdat ⁊ conet̃ intelligere que dicūtur ꝑplo in miſſa. ❡ Sextū dubiū eſt de miſſis notorioꝝ fornicatoꝝ.vtrū debeāt audiri.⁊ vt

An miſſaʒ diei teneat̃ audire

An debeat⁹ diſtincte audire verba.

ꝙ nō. qꝛ expreſſe ꝓhibuit eccl'ia. vt pꝫ. xxxij. diſ. nullus. ⁊ extra de coha. cle. ⁊ mu. c. ſi. Ad qḋ dicendū ꝙ qꝛ illa iura fuerūt in ꝯcilio ꝯſtātieñ. ſi vltimo facta modificata ꝑ ſpeciale decretū. ſ. ꝙ nullus tenet tales euitare niſi eſſent publice denūciati. ideo poſſunt audiri. In locis autem vbi ſunt ⁊ alij nō ꝯcubinarij ꝯſultius eſſet etiā tūc cōcubinarioꝝ miſſe non audiri vbi ſine ſcandalo fieri poſſet. Sꝫ ſuppoſito ꝙ ſtaret ius antiquū in ſuo vigore vbi nō eſſent niſi ꝯcubinarij. ⁊ ppl's ignoraret illā ꝓhibitionem melius eſſet eis ab illis audire ꝙ̄ nunꝙ̄ audire. ⁊ ignorantia iuris eos excuſaret nec eſſent ſollicitādi qū ꝓuideri nō pōt ⁊ obuiari. vbi aūt hāc ꝯſtōnē ꝓhibentem noſcerēt abſtinere deberēt ab eoꝝ miſſis. ſed ad alios vadāt. ⁊ ſi alios habere nō poſſent excuſarent ab hoc precepto nō audiendo. ¶ Septimū dubiuꝫ eſt de eo qui dimittit aliquā partē miſſe puta itroitū miſſe. videt ꝙ nō ſatiſfaciat. qꝛ. ca. Miſſa dicit totas. id eſt itegras. Rñ. ꝙ modicū pro nihilo reputat. de ꝯſe. diſ. ij. reuera. Nec verba legis ita amare interꝑtanda ſunt. ideo dicendū eſt. ꝙ talis iudicādus eſt ſeruatoꝛ p̄cepti. Sꝫ ſi dimitteret notabilē partē. puta mediā vel tertiā partē ſecus. Seruitores etiā miſſe ſeu miniſtri qui diſcurrūt aliquādo hincinde ꝓ his que expediūt vt in miſſis ſolēnib' ſit pro thure. vino ⁊ hmōi. intelligendi ſunt miſſe adeſſe etiā pro illo tempore. ¶ Itē nec eſt neceſſe pluries audire vt quidā putant. qꝛ dꝛ in plurali miſſas. reſpicit eni illḋ plurale ſeculares. ꝯtigit eni plꝰes ſclares plꝰes audire miſſas. q̄ſi diceret. qlibꝫ audit miſſā ꝑuatā ſiue ſolēnē que cātat. que tñ a populo omni deberet audiri ex congruentia.

Margin: De miſſa noto rioꝛum fornicatoꝛum.

Margin: Audiens partez miſſe.

¶ De auditione miſſe in .§. ij.

tegre poteſt exponi iſtud pſ. xcix. Introite poꝛtas eius. ſ. eccleſie in confeſſione. id eſt in principio quando fit confeſſio a ſacerdote. Miſſa eni cōmuniter in eccleſia dꝛ. ⁊ ppterea eccleſia edificatur vt ibi miſſa celebretur. Nam ꝙ̄uis vt dꝛ de conſe. diſ. i. vnicuiqꝫ liceat in domo propꝛia habere oratoꝛiū non tñ licet ibi miſſa celebrare niſi in magna neceſſitate ⁊ cum cōſenſu ep̄i. vt dicit ibi gl. quod probat per duo capl'a ſequen. Pōt nihilominuſ ex aliquo caſu miſſa ſua aliquo diuo celebrari ⁊ audiri. Naꝫ valet illa ꝯfeſſio generalis dicta a ſacerdote vl' ſeruitorē cū cōpūctiōe ad remiſſionē venialiū. ⁊ iō qlibet aſtans debet dicere cū ſeruitore ſūmiſſe tñ ne fiat ſtrepitus. ¶ Excuſant aūt ab hoc p̄cepto infirmi q nō poſſunt domū exire. ⁊ ſeruitores infirmoꝝ qui nō poſſunt dimittē īfirmos pp periculū. ⁊ matres que non poſſunt dimittere paruulos ſine periculo. ⁊ alij qui impedimenta legitima habēt vrḡētia negocia que non poſſunt dimittere ſine magno detri-

Margin: Excuſati ab auditione miſſe.

mento: ſcādalo: vel periculo. extra de re iu. qḋ nō eſt licituꝫ in lege. Puelle nobiles que non exeunt domum. qꝛ nō ꝑmittunt a parentibus videntur excuſari ſi neſciunt p̄ceptum vel ſcientes libēter irent ſi ꝑmitterent. Nō enim ꝓbās eſſet ſolas domū exire clam vt audirēt. qꝛ magna ꝑicula poſſent inde ꝯtingere. ſed parētes eoꝝ qui non ꝑmittunt accedere innitētes conſuetudini patrie. nō videntur poſſe excuſari. ſi ꝑmittunt eas exire ad choreas vel alia loca. vel ſtare ad oſtium domus vel feneſtras vt videantur ab hoibus. Nam in eo caſu dici non pōt cōſuetudo que in ratione fundat. diſ. i. cōſuetudo. ſed coꝛruptela. ⁊ ideo radicitus euellenda. di. viij. mala. ¶ Quod vidue aliquibus diebus vel hebdomadis in moꝛte viroꝝ maneant domi in ſignuꝫ triſticie. vnde ⁊ miſſam nō audiunt videt tolerādum ſi eſt de moꝛe patrie. Sed ꝙ maneant integrū annum vel per ſex mēſes excuſari non poſſunt. qꝛ magna abuſio eſt. diſ. viij. cōſuetudo. Maria magdalena ⁊ martha que nobiles erant ⁊ diuites cū eēnt in domo viſitate a pluribus ad cōſolandū pro moꝛte germani eoꝝ lazari audito ꝙ ieſus adueniſſet exierunt domū vt irent ad eum. vt habetur Ioā. xi. ⁊ ieſus qdem tūc moꝛtalis erat. nūc idem ipſe in ſacramento altaris eſt ⁊ immoꝛtalis. Unde cum magno affectu accedēdum eſt ad ipm. ſ. audiendo miſſam. ¶ Cōiugate que nō poſſunt ire ad audiendū miſſam ſine magno ſcandalo viroꝛuꝫ. qꝛ. ſ. habent preparare neceſſaria familie ⁊ ſeruitrices nō hñt que talia faciant. videntur excuſari poſſe cum in gubernatione domus ⁊ familie: iura velint eas vt famulas viris eſſe ſubiectas. xxxiij. q. v. noluit. ⁊ c. manifeſtū. Nō tñ ex hoc ꝙ aliqñ talū indignent eis viri. qꝛ nō ita bñ p̄parant eis cum accedāt debēt dimittere. Et multo magis nō debent dimittere qñ ex zelotipia mouētur. vel ex ꝯtemptu diuinoꝝ querentes ipſos in malicia imitari. ar. xi. q. iij. ca. ſi dominus. Debent etiā domini ⁊ patroni ſic oꝛdinare de famulis ⁊ famulabus ſuis. vt audire poſſint ⁊ ipſi miſſam. Unde ⁊ Pe. de palu. in. iiij. dicit. ꝙ non excipiuntur ab hoc precepto plus ſerui ꝙ̄ dñi. immo ⁊ ſeruus ⁊ ancilla debēt diebus feſtiuiſ vacare deo ſicut ⁊ dñi. Sed quia opoꝛtet aliquem domi remanere: debent ita ꝓuidere eis dñi qḋ ſaltem audiāt miſſam ſi pñt. nam ⁊ de eis dño ſunt rationē reddituri ſi ſuerunt ſollicitī pro ſalute eoꝛum. vt dicit Ambꝛo. lxxxvj. diſtinc. an putatis. Parentes autē filioſ ad hoc debent monere ⁊ cum pueri ſunt etiam quadam vi inducere. ¶ Tenentur autem homines ad hoc preceptum cum habent vſū re-
viſum rationis. ſm Pe. de palu. qḋ videtur in- nent ad
telligendū quando ſciunt vel ſcire poſſunt ab hoc pre-
alijs hoc p̄ceptuꝫ. Nec enim opoꝛtet ſinguloꝝ ceptus.

auribus

auribꝰ inculcari qꝫ publice ſtatutũ ẽ. diſ.xvi. qꝫ dicitꝫ. Et lꝫ ignorãtia iuris diuini vel naturalis neminem excuſet habentẽ vſum rõnis in neceſſariis ad ſalutem. tamen ignorãtia iuris poſitiui excuſat. quãdo ꝓbabilis ẽ. vt. i.q.iiij. §.ſi. Et illi quidẽ q iuſto impedimento audire non poſſunt miſſam, debent ſaltem ꝑ aliquo ſpacio in domo vacare orationi loco miſſe ex cõgruitate. Introite ergo omnes in cõfeſſiõe portas eccleſie atria eius ideſt capellas eccleſie in hymnis cõfitemini illi. ¶ Non enim debent accedere ad miſſam vel eccliam: vt videant vel videãt ab amatoribꝰ ſuis. Nã tales nõ implent ꝑceptum illud eccl'ie: ſicut nec illi qui ſtant ad ſociandũ dños. alis nõ audituri. ſed dñt accedẽ ad orandũ. ⁊ tunc a ſe remouere dñt cogitatiões tpaliũ ad deũ vacandũ. Vñ ciprianus de ɔſe. di.i. ait. Qñ ſtamꝰ ad orõnes fratres uigilare ⁊ inſiſtere ad ꝑces toto corde debemꝰ. Cogitatio carnalis tũc ⁊ ſecularis homi nis abſcedat. nec qcq̃ tũc animꝰ aliõ q̃ id ſolum cogitet qđ precaẗ. ⁊ iõ ſacerdos in miſſa ait. Surſum corda. vt dũ plebs rñdet. hẽmus ad dñm. admonemur nil aliud q̃ dñm cogitare debere. claudaẗ ɔ̃ aduerſariũ pectus: ⁊ ſoli deo pateat. hec ille. In hymnis igiẗ. i. diuinis laudibꝰ inſiſtẽdũ ⁊ orõnibꝰ. Euitari ibi dꝫ ois ſtrepitꝰ: ⁊ audientes ſubmiſſe dñt ſuas orones dicẽ nõ alte: ne ꝑturbẽt mẽtẽ ſacerdotis. nec etiã ſtare añ faciem celebrantiſ. ne ei tediũ faciãt. nec curioſe aſpicere q̃ dicũt vł faciũt: ſed potiꝰ publicanũ imitari q nec audebat oculos ad celũ leuare. ſꝫ ꝑcutiebat pectꝰ ſuũ. ¶ Vñ ⁊ Albertꝰ dicit ꝙ in mortali exñs nõ dꝫ miſto intuitu reſpicere corpus dñi. ſꝫ indignũ ſe reputare vł in trãſitu videre. ⁊ q pñt ibi manere genuflecti ⁊ diſcapuciati: ꝑcipue ſcã cõſecratiõe ob reuerẽtiã xpi. Si ab oibꝰ hoc fieri ɔſueuit ⁊ laudabiliẗ gerẽti vices eiꝰ in terris. ſ. pape. q̃nto magis ipſi ſũmo põtifici futuroꝝ bonoꝝ i mortali ⁊ oium dño ⁊ creatori ibi realr̃ exiſtẽti. Vñ greg. de ɔſe. diſ.ij. qd ſit. dicit. Quis fideliũ dubiũ hẽc põt in ipa imolatiõis hora ad ſacerdotiſ vocẽ celos apiri. in illo Ieſu xpi myſterio angeloꝝ choros adeſſe. ſũma ⁊ yma ſociari. vnũ ſacrũ ex viſibilibꝰ. ſ. ſpẽbꝰ: ⁊ inuiſibilibꝰ fieri. ſ. diuinitate ⁊ aliis Cũ maria gꝰ reuerẽtia ibi aſtare oportꝫ ⁊ oi mẽtis deuotiõe. Et vt dicit augꝰ. Admonẽdi ſũt ſcolaſtici ne derideant ſacerdotes: ſi in miſſis vł aliis officiis faciant barbariſmos ⁊ ſoloeciſmo: ⁊ alios defectꝰ. di. xxxviij. Sedulo. Cauẽda ẽ gꝰ in hmõi diuino negligẽtia ne ɔtingat illud qđ legiẗ. ij. Machabeoꝝ iiij. vbi di ꝙ ſacerdotes iam non circa officia dediti erãt: ſꝫ ɔtẽpto tẽplo ⁊ ſacrificiis neglectiſ feſtinabãt ꝑcipes fieri paleſtre ⁊ ꝓhibitiõis iniuſte. Sꝫ ⁊ de ɔſe. di.i. diciẗ. Qui die ſolẽni ꝑtermiſſo eccleſie ɔuentu. i. neglectis diuis ad

ſpectacula vadet excõiceẗ. Qui võ deuote aſſiſtit miſſe quã etiã deberẽt fideles ex ſua deuotõe quotidie audire cũ pñt lꝫ nõ teneanẗ multa bona ſpũalia ɔſequiẗ. Inẗ cetera ſpãlis oratio fit a celebrante ꝑ aſtantibꝰ. qnimo multa picula ⁊ male euadit. ¶ Vñ legiẗ ꝙ cum q̃dam die feſtiua duo iuuenes ſocij exirẽt ciuitatẽ ſuã vt irẽt ad aucupãdũ. vnꝰ eoꝝ ꝑus audiuit miſſam alter nõ. Proficiſcentibꝰ igiẗ cepit aer ꝑturbari ⁊ minari pluuias. tonitrua rugire. choruſcatões freq̃ntari. Auditaq; eſt vox đ celo ab his duobꝰ dicẽs. ꝑcute ꝑcute eũ. Ad quã exterriti dũ ꝓſeq̃rent iter: fulgur deſcendens interfecit eũ q miſſam illo mane nõ audierat. Quo viſo aliꝰ pre pauore q̃ſi amens effectus qd ageret ignorãs: qꝛ ad locũ deſtinatũ appropinq̃bat ſecutꝰ eſt viã ſuã. ⁊ iterũ audiuit vocẽ dicentem. ꝑcute ꝑcute eũ: q̃tum iſte exterritꝰ fuit recolẽs de ſocio ſuo pꝰ talẽ vocẽ fulgure ꝑcuſſo quilibet põt ꝑ ſe imaginari: ſꝫ pꝰ hãc vocẽ ſupuenerat alia dicẽs. Nõ poſſum: qꝛ audiuit hodie. Verbum caro factũ eſt: ex eo. ſ. qꝛ audierat miſſam. cuiꝰ finis eſt. Verbum caro factum eſt ſm cõmunem morem: ⁊ ſic euaſit mortem illam terribilem.

Exẽplũ đ nõ audiente miſſam.

¶ Capitulũ.xi. De negligentia circa ꝑdicationẽ.

NEgligẽtia circa attentionẽ predicatiõis qđ peccm̃ ſit ⁊ non paruũ oñdit Aug. dicẽs. Non minꝰ reus erit q verbũ dei negligenter audierit. q̃ qui ſua negligẽtia corpus xpi i trã cadere ꝑmiſerit. i.q.i. Interrogo. Negligentia autem cõmittitur tripliciter.

¶ Primo predicationẽ nõ intendendo.

¶ Secundo predicationem non audiendo.

¶ Tertio ꝑdicationẽ nõ retinẽdo vł nõ faciẽdo.

¶ Quantum ad primum .§.i.

oſtendit q aſſiſtit ꝑdicationi ſed mens ꝑ affectum vel cogitatũ ad alia euagaẗ. Et aliqui quidem q audiunt verbũ dei deſignatum ꝑ ſemẽ Lu. viij. Semẽ eſt verbũ dei: ſunt dediti vanitati vł curioſitati. ⁊ hi ſunt via. ſ. mẽs eorũ cõculcata cogitationibꝰ vanis ⁊ variis ſibi ſuccedẽti. in qbus ſemen ꝑdicationis iactatũ cõculcatur: ⁊ dyabolꝰ tollit de mẽte eorũ. Alij ſunt dediti cupiditati: ⁊ hi ſũt terra ſpinoſa in qbus exorte ſpine cogitationũ ⁊ affectionũ tpalium ſuffocãt ſemẽ verbi: qđ aliqd boni ꝓpoſiti produxerat. Alij ſũt dediti ſupbie. ⁊ ariditati indeuotionis: ⁊ hi ſũt terra petroſa q̃ non hꝫ humorem deuotiõis. in qbus verbũ auditum. ⁊ ſi videaẗ optatum fructũ: adueniẽte calore temptatiõis vel tribulatiõis areſcit ⁊ deficit. Sꝫ iactũ ſemẽ in terrã bonã nõ negligẽtem ſꝫ ſollicitudie cultiuatã ſpinis nimiarũ curarum purgatã aquis compũctiõis irrigatã: facit fructũ multũ. ⁊ ꝑpter h̃ dicit Aug. i.q.i. Interrogo. ¶ Querẽdo qd ſit maiꝰ: corpus xpi. ſ. in ſacto.

Nõ intendẽtes ꝑdicationi

Mala intẽtio audientiũ miſſam.

Audiẽs i mortali

Verbum dei non minꝰ eſt corpore chriſti.

an verbū dei. nō minꝰ ē verbū dei ꝙ̄ corpus xpi.qđ verū ē nō quo ad eſſentiā ſʒ quo ad effi cientiā ſm glo.quimo maior fructꝰ ſeqꝛ ex ver bo dei pdicato ꝙ̄ corpe xpi ſūpto. Nā p ſacm̄ nullꝰ iuſtificaꝛ ſi accidit indigne ꝛ incōtritus. ſʒ augeꝛ iniqtas ſua. Sʒ obſtinatiſſimi hoīes audiēdo pdicationē ꝯuertūꝛ. Vñ.n.gētiles cō uerſi ſſ ad fidē niſi ex pdicatōe.et ꝑpea pp ma gnū fructū q ſeqtur opus predicatiōis ſup oia diuia ꝑuilegiatū. Nā ab alijs diuinis exclu dunꝛ pſes pſone vt excōicati ꝛ hmōi. Sʒ pdi cationi oēs pñt īteeſſe: heretici.ſciſmatici:iu dei.pagani. excōicati. interdicti ꝛ oēs male factores.de ꝯſe.di.i. Eps nullū ꝓhibeat in gredi eccliam ꝛ audire vbū dei:nec gētile nec hereticū vł iudeū vſqȝ ad miſſā cathecumiorꝫ. ¶ Et qꝛ nō oia oi genere hoīum placēt: vt dr̄ Eccl.xxxvij.ſicut nec in cibis. ſʒ qđ vni placʒ alter nauſeā hʒ.ita in materijs q̄ pdicanꝛ non oēs materie nec oēs modi pdicandi equalr̄ oi bus placēt nec ꝯueniūt.iō patiēter dʒ audire vbū dei.etiā ſi matia vł modus non placet ꝓ pter qđ di Eccl.v. Eſto māſuetus ad audien

Patiēter debemꝰ audire pdicationem.

dum vbū dei. Et Jaco.i. In māſuetudine ſu ſcipite inſitū verbū qđ pt ſaluare animas vr̃as. ꝛ attento ꝙ pdicator xp̄m repñtet. dʒ cū ma gna deuotione ꝛ reuerentia audiri.ꝛ ſi vilis ꝛ ꝯtēptibilis videaꝛ pſona. Vñ aug. Ego.ſ.pdi cator qđ ſum niſi cophinꝰ ſemiatoris.i.xpi.ipe dignatꝰ eſt in me ponere ſemen qđ ſpargo vo bis.nolite reſpicere ad vilitatē cophini ſed no bilitatē ſemiatoris. Et tullius. Nō te moueat dicētis auctoritas ſed quicqđ dicit attēdito. Dicit etiam Aug.ꝙ vtile eſt ſcolaticis noſce ita ꝓponēdas eſſe ſnias vbis:ſicut animꝰ ꝓpo nit corpori. ex quo fit vt male debeāt vtilio res ꝙ̄ diſſertiores audire ſmōes. Sicut mal le debent prudētiores ꝙ̄ pulchriores hr̃e ami cos.di.xxxviij.ſedulo. Cū magna igiꝛ attenti one ꝛ affectu audiēda eſt pdicatio ꝛ cū ſilētio. vñ ꝛ Nee.viij.dicitur.ꝙ aures ois ppli erant erecte ad librꝫ.ſ.legis dī ꝛ Lu.v.ꝛ ꝯueniebāt turbe mlte.ſ.ex magno deſiderio vt audirent verbū dei. Et auguſti.dicit. Cum quanta ſoll icitudine obſuamus qñ corpus xpi miniſtraꝛ vt nil ex ipſo de manibus nr̃is in terra cadat. tanta ſollicitudine obſuamus.ne verbū dei qđ nobis erogaꝛ dū aliđ aut cogitemꝰ aut loq mur d̄ puro corde depeat.i.q.i.c. Interrogo.

¶ Quantum ad ſecundū .§.ij.

Nō audientes pdicationem

Si malum eſt negligēter audire verbū dei.i. nō attente vacare aut mēte retinere.quanto magis nō audire pdicationē. Cōmuniter iſta differētia repiꝛ inter eos q audiūt pdicatio nes freqñter:ꝛ eos q negligūt.i.q nolūt audire. qꝛ nō audiētes eas ſūt hoīes ſerales.īmodeſti. diuerſi erroribus infecti. E cōtra freqñtātes pdicatiōes ſunt hoīes ciuiles modeſti fidei ze latores.ꝛ merito qꝛ doctrina eccłie q̄ pdicaꝛ eſt tota ciuił.ꝛ ſm phiam moralē.ꝛ ꝓpterea dr̄ de ꝯſe.di.i. Sacerdotes i ecclia vbū facie te.i.predicante.qui egreſſus d̄ auditorio fuit excōicetur.vbi dicit glo.ꝙ intelligiꝛ quādo ꝯ̄ facit.ꝯtēnens eū vt minꝰ litteratū qđ ad ſup biā ptinent ꝛ poſſʒ eſſe mortale ipſe ꝯtemptꝰ. Nā ex ꝯ̄ ſolū ꝙ qs ñ audiat pdicatōeʒ ēt ex ne gligētia ꝗuis male faciat:nō tñ peccat mor talr̄:nec dʒ excōicari. Sic aūt nō poſſe pcipē cibū corpalē:ē ſignū mortis corporał. Ita nō pcipe legendo vł audiēdo vbū dei qđ eſt cibꝰ anime:eſt ſignū mortis aīe ꝓpterea ait xps iu deis. Non poteſtis audire.ſ. verbū dei.qꝛ ex deo non eſtis Jo.viij. ¶ Fructꝰ verbi dei au diti ſunt duodecim: quibus omnibus ꝑuant

Fructꝰ xij. verbi dei.

que nō audiūt pdicatiōem ſʒ negligūt. ¶ Pri mus fructus eſt:qꝛ ē generatiuū diſpoſitiue. Ro.x. Fides ex auditu.auditus aūt p vbū dei. Bern.vnde ſcʒ tanta lux fidei in toto or be:ꝛ taʒ ſubita niſi de pdicato ihu. Samari tana ad aquas ſignās vba dei p vbū dei ad fi dem dei ꝯuerſa eſt.ꝛ yſaac iacob ꝛ moyſes ſpō ſas accepeꝛ ad fontes aqꝛ. Rebeccam ſcʒ ra chelē ꝛ ſephorā:q̄ deſponſatio aīe cum deo ē per.fidem:ſm illđ Oſee.ij. Deſponſabo te mi hi in fide. ¶ Scđs fructus eſt qꝛ eſt ſpei aug mētatiuū. Ps. In vbuʒ tuū ſupſperaui.i.ſup id qđ ꝓus vel ſuper alia.i.pluſq̄ alia ſperaui. Verba.n.ſcripture diuine pdicata cū ꝓmit tāt eterna ꝑmia laborātibꝰ:veniā penitētibꝰ: adiutoriū inuocātibꝰ:mētē ſubleuāt ad ſpem d̄ deo. Et licʒ vba dei lecta ēt moueant.aliter tñ ꝛ efficaciꝰ pdicata. Nā vt dicit Hieron. ad Paulinū. Habet neſcio qđ latētis energie vi ue vocis actꝰ vt d̄ ore magri in aures diſcipuli ꝓlata fortius ſonat. ¶ Tertius fructꝰ eſt: qꝛ ē feruoris excitatiuū. Hiere.xxiij. Nōne verba mea ſunt q̄ſi ignis.ſ.cor feruore calefaciēs.et ꝓuer.xxx. Ois ſermo dei ignitꝰ.clipeus ē oibꝰ ſperātibꝰ i ſe.hoc experti ſunt diſcipuli euntes i emaus dicētes. Nōne cor nr̄m ardēs erat i no bis dū loqueretur nobis in via.ſ. Jeſus:ꝛ apiret ſcripturas. ¶ Quartꝰ fructꝰ ē bonorꝫ operꝫ mul tiplicatiuū. Nā vt dr̄ Math xiij. Semē ē vbū dei qđ cadēs in terrā bonā fecit fructū. aliud xxx.aliud.lx.aliud centeſimuʒ: ꝛ ſignificat va rietatē meriti bonorꝫ q̄ fiunt p verbū dei a cō iugatis:viduis vel virginibꝰ. ¶ Quintꝰ fructꝰ eſt:qꝛ eſt vitiorꝫ purgatiuum ſeu ab eis eductiuum. Vñ dicit Cēturio xpo. Dic vbo ꝛ ſanabi tur puer meꝰ. Math.viij.ꝛ ſap.xvi.ſermo tuꝰ dñe ſanat oia.ſ.vlcera aīe. Vñ xps Joan. xv. Jam vos mundi eſtis propter ſermonē quem locutus ſum vobis.inquantū.ſ.inducit predi catio ad contritionē. ¶ In huius figurā legiꝛ ꝙ Hieremias fuit eductus de lacu pfundo in

Figura.

ti adiutus ruderib⁹.i.funib⁹ ⁊ pānis veteribus adiunctis:ne funes quibus ligatus tenebatur nimis corroderent carnem. Hiere. xxxviij. significat Hiere. peccatorem qui est in lacu p̄fundo fecis peccatoꝝ:sed inde educit̄ per p̄dicatores vbis diuinis partim ꝯtinentibus duras sniās preceptoꝝ que sensitiuā corrodunt. ⁊ hec sunt funes partim exempla patrū:⁊ ista ꝯfortant ⁊ liniunt rigorem:vt facili⁹ educat̄ d̄ peccato. in prologo glo. ꝯtinui sup ps. ¶ Sextus fructus ē:qr est ad grām spūssancti copiose recipiendā preparatiuū. Unde di actu.x. ꝙ adhuc loquente Petro.i.predicante familie cornelij centurionis:cecidit spūssanctus sup oēs qui audiebāt verbū. ¶ Septim⁹ fructus ē:qr verbum dei est roboratiuū.i.in tribulationibus ne quis deficiat in eis. ps. Uerbo dñi celi firmati sunt.i.roborati. Et in figurā huius christus noluit dimittere turbas ieiunas ad domum redire ne deficerent in via. Mar. viij. Et Helias in fortitudine panis subcinericij. i.verbum dei ambulauit vsq ad montem dei. iij. Reg.xix. ¶ Octauus fructus est. qr est vite spiritualis conseruatiuū. Deut. vi. ⁊ Mat. iiij. Non in solo pane viuit homo:sed in omni verbo quod procedit de ore dei. ⁊ Joannis sexto Uerba que ego loquor vobis spiritus:⁊ vita sunt idest spiritualiter intellecta viuificabūt vos scz spiritualiter. Nam vt dicit apostolus secundo Corinth. tertio. Littera occidit:spiritus autē viuificat. Hinc est ꝙ iudei legentes ⁊ audientes frequenter in sinagogis non viuificantur spiritualiter:quia ſm litteram itelligunt non ſm spiritum. ¶ Nonus fructus ē. quia est in tentationibus defensiuum. Unde apostolus. Gladium spiritus sumentes quod est verbum dei. ad Ephe. sexto. ⁊ ad Hebreos quarto. Uiuus est sermo dei ⁊ penetrabilior oi gladio ancipiti pertingens vsq ad diuisionē anime ⁊ spiritus. hoc gladio verbi dei christ⁹ vsus est in tentationibus suis in deserto:⁊ ipse deiecit demonem ⁊ vicit. In cuius figuram Dauid tribus lapidibus de fluuio sumptis interfecit Goliath gigantem. primo Regū. xvij. ¶ Decimus fructus est, quia est ignorātie ⁊ errorum expulsiuum super omnes doctrinas. quinimmo alie doctrine aliquando deficiūt a veritate. hec autem verissima semper inuenitur. psal. Lucerna pedibus meis verbū tuum. Et Seuerin⁹ papa. Sicut stellas celi nō extinguit nox:ita mentes fidelium inherentes sacre scripture firmamento non obscurat mundana iniquitas. distin. trigesimaoctaua. ¶ Undecimus fructus est:quia est cogitationum superfluarum ⁊ affectionum compressiuum. Unde in Canticis. quarto capitulo dicitur. Sic vitta coccinea labia tua sponsa ⁊ eloquium tuum dulce. Uitta retinet capillos defluētes ⁊ cooperiāt faciē:⁊ ꝓpterea labia spōse.i.sermo scripture assimilat̄ vitte:qr cogitatiōes ⁊ affectiōes supfluas mētis reprimit ne faciē ꝯtēplationis obnubilēt. ¶ Duodecimus fruct⁹ ē:qr est ꝯsolatiuū seu dulcoratiuū. ps. Quā dulcia faucib⁹ meis eloqa tua sup mel ori meo. Un ⁊ liber i quo erāt scripte lamētationes. carmen ⁊ veh.i.lamentationes penitentiū:carmen leticie superne patrie. ⁊ veh eterne dānationis. datus ad deuorandū ezech. in visione. prius fecit amaricare ventrē suū.i. sensitiuā in principio:sed postea factus est dulcis vt mel in ore suo. Demū. Beati q audiūt verbum dei ⁊ custodiunt illud.

¶ Quantum ad tertium .§.iij.

Debet aūt verbū auditū ruminari ⁊ mente retineri. sicut legit̄ de be. Nicolao:ꝙ cū esset puer ad ecclam accedēs sacra pectori cōdebat mādata:q.s.audiebat. ⁊ hoc mō itelligo Ceciliā virginē sacrā sp euangeliū i pectore portasse:vt di i legēda sua.i.meditādo vba dei audita i p̄dicatiōe. Et de btissima virgine mre dñi di Luce.ij. Maria ꝯseruabat oia vba hec. ꝯferēs in corde suo. Nā aial ꝙ nō ruminabat i lege veteri hēbat̄ immundū. Nō ruminare ē nō memorare nō meditari audita vel lecta. Un Gre. in omel. Eterne mortis iudiciū formidate fratres:si vbū vite audiētes i vētre mēorie nō retinetis. Exemplū de eo q cibum sumptum nō retinet in stomacho. Frequens meditatio iuuat memoriam ſm phm. Cum ergo aliqs nō mēte retinet:qr nunq recogitat supra dictis:qd elabit̄ e mēte:nō mirū: qr negligētia sua ē cā. Demū audita debēt executiōi mādari. qr vt di Lu.xi. Bti q audiūt vbum dei ⁊ custodiūt illud. Qui.n. auditor ē vbi ⁊ nō factor vt di. Iac.i. Hic ꝯpabit̄ viro ꝯsiderāti vultū natiuitatis sue i spe.lo. Cōsiderauit.n. ⁊ abijt: ⁊ statī oblit⁹ ē qlis fuerit. Sic i vbo auditor i speculo videt qs maculas petōꝝ suoꝝ:sed si nō operat̄ ad remouēdū maculas petōꝝ suoꝝ ⁊ se rectificandū nihil ei p̄dest. qnimo ad maiꝰ iudiciū sibi imputat̄. qr vt dicit̄ Lu.xii. Qui scit voluntatem domini dei sui ⁊ non facit: digne vapulabit plagis multis. Hinc ⁊ Nicolaus papa. Sicut non leue discrimen incumbit pontificibus siluisse qd congruit. Ita his qd absit non mediocre periculum est qui cum debeant parere despiciunt. di. xliij. Dispensatio. Nec ex hoc quis vitet audire predicatiōes putans se excusatū:vel minus sibi iputari ad penā si offēdat ex ignorātia:qr tal̄ mīto grau⁹ pūnietur. Prio qdē ignorātia cū affectata sit i nllo excusabit. ⁊ qr d̄ ipsa ignorātia affectata:vt d̄ spāli petō punict̄. Qd aūt audiētes p̄dicatōes ⁊ nō faciētes grauit̄ pūiāt̄:pz exēplo nōbili. Legit̄ n. q cū qdā vice qdā magn⁹ p̄dicator dbēt cer

Uerbū dei retineri.

Nolens audire vt excuset a peccato.

ta die aſſignata ſmonē facerꝫ ad pp̄luȝ: ipa die ſtatuta infirmat⁹ eſt grauiter. pplus aūt venit ad eccl̄iam cuiuſdā ordis cui⁹ erat ille frater copioſiſſime ad audiendū. prior aūt illi⁹ ꝯuētus multū anxiebaꝫ ſup tali defectu ꝑdicatiōis ꝓpter infirmitatē illius predicatoris. ⁊ cū ꝑ cōuentū diſcurreret cogitādo qd agēdū eſſet. ecce ſubito venit ad portā cōuētus qdaȝ notabilis frater ordis in apparētia. ſꝫ dyabol⁹ latens in eſſentia tanq̄ hoſpes ⁊ petit portē. ducitꝫ ad ipſū ⁊ poſt ſalutationē ꝯſuetā: reſpicit ille ſimulat⁹ hoſpites priorem in facie ⁊ dic̄. Pr̄ piiſſime vt ꝑpendo vos debetis eē amaricat⁹ ſup aliquo negocio. nō miror qꝛ ħ ſepe ꝯſueuit ꝯtingere ꝑlatis ꝓpter varios duros caſus. Sꝫ qd oportꝫ hr̄e bonā patientiā. Neceſſe ē vt dicit euāgeliū. vt veniāt ſcandala. cōpatior vobiſcū: ſi placeret vobis mihi reſerare materiam vr̄e anguſtie libēter ſi poſſē in aliquo vos vellē iuuare. R̄ndit prior. Reuera eſt ita qꝛ m̄ltā triſticiaȝ habeo ⁊ vix poſſem deponere: ⁊ cām vobis explano declarās defectū ꝑdicatiōis fiende. Tūc ille. ſ. dyabolus bone pr̄ ꝯfidatis in dn̄o deo q nō deſſicet vob. ego ſpero in deo qd̄ ipſe ſupplebit ꝑ me defectū iſtū. ita ꝙ auditores remanebūt ꝯſolati. Sitis qꝛ oīa noua placēt. ⁊ ego iā ſatiſ ſtudui ⁊ habui bonā practicā in arte hac. Sitis prior chariſſime bone ſpei: qꝛ iſta vice nō habebitis ꝯfuſionē ſed honorem veſtꝝ. Faciatis vt poſſim intrare librariā vidēdo aliquos libros: cito inueniaȝ qd̄ mihi erit neceſſariū. ita ꝙ nō oportꝫ vt faciatis tardare pulſationē cāpane veſtre vltra ſolitū. Cui prior. Regratior magr̄ reuerēde. qꝛ a magna amaritudīe ſubleuaſtis me. librariā intraꝫ poteſtis ad placitum. Intrat fraꝫ dyabol⁹ librariā. ⁊ vt det fidem hoſpiti interogat de aliqb⁹ ſolēnioribus. vt ſumma. b. Tho. cū ſcriptis: ⁊ opa Alberti magni ⁊ hmōi: ⁊ illis ſibi oñ ſis reuoluit libros hincīde. Facit inſinuari priori ꝙ oīa hꝫ in promptu dicenda. vn̄ faciat facere ſignū ad ꝯuocandū pp̄lum. Quo facto ⁊ pp̄lo innūerabili congregato aſcendit frater dyabol⁹ ambonē. Aduenerat aūt tūc ad ꝑdicatōꝫ qdam vir ſcūs q vidēs aſcēdere illum pulpitū ⁊ cognoſcēs dyabolum fore obſtupeſcit. nil tñ alicui dicit: ſꝫ expectat finē videꝫ. Cepit fr̄ dyabol⁹ ꝑdicare de bonis paradiſi. de penis inferni. de peccatis ⁊ miſerijs mundi. ꝓpter q̄ ⁊ illa ꝑdunꝫ ⁊ inferna ſequunꝫ. ⁊ cū tanta efficatia ⁊ rōnib⁹ qꝫ cōmouit ad lachrymas cōpunctiōis finita predicatione deſcēdēti illi occurrit ſcūs vir ⁊ vocās eū ad ptē ex pte dei inqt. O miſer ⁊ deceptor hoim te agnoſco quō p̄ſumpſiſti tm̄ officium xp̄i ⁊ apl̄oꝝ vſurpare. ⁊ ſi ſp̄alem cām neſciā. ſcio tamen niſi ob malā intentionē non exiſti. Vn̄ adiuro te per deum viuū vt dicas cām mihi hui⁹ operis. tūc fr̄ dyabolus ait. Adiuratus tacere nō poſſum. cām ꝓpter quā aſſumpta vt vides ſpecie fr̄is ⁊ ꝑdicatoris pp̄lo ꝑdicaui eſt iſta. Ecce audiſti quot ⁊ q̄nta bona dixi de gloria paradiſi ⁊ pena inferni ⁊ peccatis hoꝝ pp̄loꝝ ⁊ vidiſti ad quantū luctū ꝓmoti ſunt: ſcio mores eorū ⁊ paꝝ tp̄is tranſibit ⁊ obliti oium verboꝝ nil facient de his que propoſuerant ſe agere. ⁊ inde omnia verba audita erunt eis ad maius iudicium. quo dicto euanuit.

Nota exēpluȝ de dyabolo ꝑdicāte.

¶ Capl̄ꝫ. xlj. De negligētia i horis canonicis.

NEgligentia in diuinis officijs committiꝫ: ſeu horis canonicis tā a clericis officiantibus q̄ a pp̄lis audientib⁹. Nam ⁊ illi vel omittūt vel male dicūt eas. ⁊ iſti vel non aſſiſtunt. vel aliqñ ſuis vanitatibus īpediunt. Sꝫ ꝯtra primos di Hiere. xlviij. Maledictus oīs q facit opus dei negligēter. Op⁹ dei dicit btūs benedictus in regula. ē officiuȝ ſeu opus qd̄ fit in laudando deum in horis canonicis. Cōtra ſecūdos. ſ. laicos di de ꝯſecra. diſtin. iij. Irreligioſa cōſuetudo ē quā vulgus ꝑ ſcōꝝ ſolēnitates agere cōſueuit. pp̄li enim q dn̄t ad diuina officia attēdere ſaltationibus turpibus inuigilant. Cantica non ſolū mala canētes. ſꝫ etiā religioſoꝝ officia pſ̄trepūt. Debet ergo negligentia euitari ab vtriſq̄. vt ⁊ illi deuote audiant. ſaltē diebus feſtiuis. ⁊ iſti deuote dicant diuinas laudes vt pp̄'s ad deuotionē exciteꝫ ⁊ hmōi horis ꝯgruit illud ꝑs. Septies in die laudē dixi tibi. ſ. o de⁹ ſup iudicia iuſtificationis tue. Ubi tria notantur.

¶ Primo horarū ſufficientia debita. ibi. Septies in die.

¶ Secundo laudantium intentio recta. ibi. laudē dixi tibi.

¶ Tertio ipſoꝝ cauſa motiua. ibi. ſuper iudicia iuſtificationis tue.

¶ Quantum ad primum .§. i.

Sufficientia pꝫ ex numero ſeptenario. dum dicit. Septies in die. Nam ſeptē ſunt hore canonice inſtitute ab eccleſia dici in die. Et ſi itelligaꝫ de die naturali. xx. horarū. tunc cōputātur ꝑ vna hora matutine cū laudibus. Si intelligaꝫ de die artificiali. qua. ſ. ſol eſt ſuper emiſperiū noſtrū. tunc laudes hn̄tur pro vna hora diuiſim a matutinis: ⁊ erit prima ⁊ debebit dici in aurora. Et de matutinis dicit ideȝ ꝑs. alibi. Media nocte ſurgebā ad cōfitenduȝ tibi. Ita notat archi. di. xci. In lecturis. ⁊ in decretali. Dolētes. extra de cele. miſſ. precipiꝫ vt dicatur diurnū officium pariter ⁊ nocturnū. propter qd̄ quicūq̄ omittit aliqua ex horis canonicis: etiam laudes mere ex negligētia: peccat mortalr̄: ſi ē ordinatus in ſacris. vl̄ beneficiatus quantūcūq̄ tenuiꝫ ſcḋm omnes. ⁊

etiam religioſus pſeſſus ſm Pe.d pa.in.iiij. Iſta tñ materia qꝛ i.iij.parte.ti.xiij.tractaẗ diſ fuſe ibi vide. hic aũt ponẽtur qdã ibi omiſſa. Cauēda eſt ergo negligētia in hmõi horis p ſoluēdis. Vñ di de ↄſe.di.i.c.Cleric⁹.qd cle rici ab officio declinātes vel negligētius agē tes ab ipſo officio remoueant. In figurā h⁹ le git Leui.xvi. Aaron tollet de ſanguie vituli: ꝛ aſperget digito ſepties ↄ ꝓpitiatorium ad orientē. Aaron q interpᵗaẗ mõs fortitudis p̄ mus ſacerdos: ſignificat quēlibet applicatũ ad diuia officia vt clerici ꝛ rgliosi.xij.q.i. duo ſũt.q dꝫ eē fortis ꝛ ↄſtās ad diuia officia exol uēda ꝛ ſacra miniſtrāda: nõ tedio victus ꝛ ne gligētia: cui deus portio eſſe dꝫ. cũ ptē nõ ha beat cũ reliqs tribus iſrl. Hic digito.i.inſtin ctu ſpirituali ti ſanguinē vituli q xp̄m paſſum ſignificat. debꝫ ſepties aſpegere ↄ ꝓpitiato riũ.i.p ſeptē horaꝝ canõicarũ pſolutionē paſ ſionē chriſti in qua ſanguis effuſus ē recolere in conſpectu diuie maieſtatis: vt deus propi tieẗ populo. Sunt ꝛ ipſe hore quaſi ſeptem tu be quibus angeli canebant ſm Joh. in Apo calipſi. Signanter autē dicit Septies in die vt noteẗ nõ ſolum dies tpis ſed ꝛ dies gratie ꝛ radioſe. ¶ Debet aũt conari perſoluens ho ras eſſe in ſtatu gratie: vt magis ſit deo gratũ ſacrificiũ laudis. quia vt dicit Salomõ, Nõ eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris. Unde Or miſda papa. Emendatiorē eſſe cõuenit pplo quē neceſſe eſt orare ꝓ pplo. diſ.lxi.in ſacerdo tibus. Et grego. Quomõ orõnis clipeo popu lũ tueẗ qui iaculis hoſtiũ ſeſe feriendũ expo nit.i.q.i. Fertūr. ¶ Nota tamē ꝙ qñtũcunqꝫ ſit obſtinatus. perſoluere debꝫ horas: ꝛ ſatiſfa ciat pcepto eccl'ie dicendo debite. ꝛ malicia eius nõ impendit fructum orõnis ad pplm. qꝛ hoc non agit vt priuata pſonā. ſꝫ vt mini ſter eccl'ie: qui ſemp imaculata ꝛ grata ē deo. Et q p aliũ facit ↄſide ē ac p ſe ageẗ videaẗ. ex d re.iu.li.vi. vñ acceptaẗ officiũ ei⁹ ñ vt ab eo: ſꝫ ab eccīa cui⁹ ē miniſter dictũ do nec excõi catus nec diſpoſitus deobligaẗ ab horis di cendis. ne cõmodum reportet ex malo ſuo.

Dicens horas toneẗ eſ ſe i gr̃a.

¶ Quantum ad ſecundum. §.ij.

ſcꝫ rectā intētionē laudātiũ deũ: notaẗ cũ di ciẗ Laudē dixi tibi.i.ad tuũ honorē. nõ ad lau dē hũanaꝫ. Debet g° officiũ legēs vł cātās ob ſuare illud ps. Per ſinglos dies bñdicā tibi: ꝛ laudabo nomē tuũ in ſclm ꝛ in ſeculũ ſeculi. Seculũ ſeculi ē ſeculũ futuꝝ.ſ.vite beate: vbi ↄtinue laudaẗ de⁹ nũc mēte. poſt reſurrectõeꝫ corpoꝝ etiā ore. Vñ Apoc.xix. di. Laudē di cite do nřo oms ſcti eius: qui timetis deũ pu filli ꝛ magni. Ad iſtud g° ſeclm ſeculi qd.ſ.ſe quiẗ ad pñs ſeculũ: nõ pueit niſi qui in h ſeculo laudat deũ pura mēte. Nõ g° qraẗ ibi holbus

Dicens horas hēat re ctā intē tionē.

placere ſꝫ deo vt dicere valeat vere. Laudē di xit tibi nõ mũdo. Dicit eni Grego. qd fit plerun qꝫ vt dũ blanda vox qriẗ.ſ.in dicēdo officiũ cõ grua vita negligaẗ. ꝛ deũ morib⁹ irritat: dũ pplm vocib⁹ delectat. diſt.xcij.c. In ſancta. ¶ Et in vitis fratꝝ legiẗ ꝙ qdā frēs detinebāẗ in purgatorio ꝓpẗ vanā gl'iā habitā in officio diuio. ¶ Licꝫ aũt deus intueaẗ cor: nec voce egeat noſtra. tñ cõgruētiſſime ordinatũ eſt p eccl'iā vt hore dicanẗ ore. ꝛ voce hũana deus laudeẗ in officio. Rõnē hui⁹ aſſignat.b.Tho. ſe.ſe.q.xci.ar.i. dicēs. Verbis alia rõne vti mur ad deũ: ꝛ alia rõne ad homies. Ad hoies eni vtimur vbis vt ↄceptũ nře mētis quē aliẗ ſcire nõ poſſēt vbis exp̄mamus. ꝛ ideo laude oris ad hoies vtimur: vt vel ei vł alijs innote ſcat ꝙ bonaꝫ de eo laudato opinionē hēam⁹: vt p hoc ipm euꝫ qui laudaẗ ad meliora ꝓuo cem⁹. ꝛ alios apud quos laudaẗ in bonā opini onē ꝛ reuerētiā ꝛ imitationē eius inducam⁹. Sꝫ ad deũ vbis vtimur: nõ vt ei ↄceptus no ſtros mãifeſtem⁹ cũ ſit inſpector cordiũ: ſed vt noſmetipos ꝛ alios audiētes ad eius reuerē tiā inducam⁹: ꝛ iõ eſt neceſſaria laus oris. nõ qdē ꝓpter deũ ſed ꝓpẗ ipm laudātē cui⁹ affe ctus excitaẗ in deuꝫ ex laude ipſius. ſm illud ps. Sacrificiũ laudis honorificabit me: ꝛ illic iter quo oñdā ſalutare dei. Et inqñtũ hõ p di uinā laudē affectu aſcendit in deũ intãtũ p h retrahiẗ ab his q ſũt ↄ deũ: ſm illud Eſa.xl viij. Laude mea infrenabo te ne intereas. ꝓfi cit eni laus oris ad h vt etiā pplo audiẽs ꝓuo ceẗ i deũ ſm illud pſal. Semp laus ei⁹ in ore meo. Et ſubdiẗ. Audiēt mãſueti ꝛ leteñẗ: ma gnificate dñm mecũ. Qd aũt diē phs ꝙ opti moꝝ nõ eſt laus: ſꝫ mai⁹ aliqd ꝛ meli⁹. Vñ cũ de⁹ ſit optim⁹ nõ videẗ laudãd⁹. Ad qd facit illud Eccl.xliij. De⁹ eſt maior oi laude. Rñ dit. Tho. vbi.ſ. ꝙ loqndi de deo qñtũ ad eſſē tiā eius cũ ſit incomphēſibil' ꝛ ineffabilis: ma ior eſt omi laude. ꝛ ſꝫ hāc ↄſiderationē nõ de beẗ ei laus ſꝫ magis.ſ.reuerētia: ꝛ latrie ho nor. Vñ in pſal. Hiero. Te decꝫ laus de⁹ quã tũ ad pmũ. ꝛ tibi reddeẗ votũ. qñtũ ad ſcdm. Sꝫ loqndo de deo alio mõ.i.ſm effect⁹ ei⁹ q in nřam vtilitatē ordinanẗ ſm h debeẗ laus deo. Unde di Eſaie.lxiij. Miſerationũ domi ni recordabor laudem domini ſup omia que reddidit nobis dñs.ſ.tribuā. Debemus ergo in horis deuꝫ laudare. ꝛ hec apd nos dẗ laus non illa q eſt cordis. vñ non ſufficeret dicere horas mēte: nec ſatiſfaceret precepto eccl'ie niſi ore exp̄manẗ. Et cũ priuatim dicit qñtũ cũqꝫ ſbmiſſe diē. ſufficit dũmõ ore ten⁹ dicat.

Quare hore dẗ cantur ore ꝛ vo ce.

¶ Quantum ad tertium. §.iij.

ſcꝫ cauſā motiuā laudatiõis dei notatur hic cũ dicitur Sup iuſticie tue.i. diſpēſatiões q

Cā qre deũ lau dare de bemus

bus iuſticia veteris. Et p̄dā ꝛ gñalis iuſticia fuit q̄ mundū redimens incarnat⁹ ꝛ paſſus eſt ꝑ nobis. Et vt dicit Aug. qd̄ inducit mgr̄ in lap in. iij. li. Cū poſſet deus genus hūanū potētia abſoluta liberare ꝯ manib⁹ dyaboli: noluit p potentiā: ſʒ p iuſticiā liberare: vt imitemur eū in iuſticia non potētia. Ecce iuſticia. Cuʒ ſup genus humanū dyabolus ſibi dñiuʒ tyrānicū acquiſiuiſſet: qꝛ voluntarie ſe ei ſubiecit deo rebellando: ſuſcepit in ſe cām n̄raʒ. Chriſtus habens in ſe noſtrā naturā ꝛ nō culpā. Et qꝛ dyabolus ignorans ipm̄ deū eſſe. intulit penā mortis inſtigando iudeos ad mortē eius qui non erat debitor mortis. dignū ꝛ iuſtū fuit vt amitteret dñium ſuper hoiem ex quo innocēti intulit mortē. Ecce iuſticia. Debitor erat homo deo pro pctō. Tantū erat debitū vt nullus purus hō ſoluere poſſet: ſed vnigenit⁹ dei factus hō in humanitate ſuſcepta: cui⁹ ois actio erat infiniti valoris ad placādū deum ſuſcepit penā quaſi infinitam. Unde dicit pſ. Dolores inferni circūdederūt me. ꝛ ſic per paſſionē ſolutum eſt debitū. Unde Greg. Qui pro nobis eterno pr̄i ade debitū ſoluit. ꝛ veteris cautionē piaculi ꝑ cruore deterſit: ꝛ p h̄ nos iuſticiā exercendo ꝯ māib⁹ dyaboli liberauit. Et q ꝛ ipa paſſio xp̄i in ſept. tpib⁹ horaꝝ canonica ꝑ expleta fuit diuerſis horꝭ diuerſa ſuſtinēs. vt pꝫ ex officio paruo crucis ob reuerētiā paſſionis inſtitutum fuit vt illis horis laudetur deus ad gratias agendū de ſua paſſione. Septies ergo ꝛc̄. Recordare ergo frat pie inqt Bern. ſeptem vicib⁹ in die paſſiōis dñi. ſ. accedis ad laudādū deū in horis canōicis: ſup iudicia iuſticie ei⁹. i. ſup omnia opa quib⁹ iuſticiā exercuit ꝯ diabolū. Debēt ergo deuote dici ꝛ cuʒ attētiōe. vt hr̄ ex de cele. miſ. c. Dolentes. in fine. ¶ Sʒ vtꝝ ipa attētio ſit in ꝓcepto. ſūt opiniōes varie. aliq tenēt ꝙ ſic. alij medio mō. ſ. ꝙ ſit neccāria intētio virtual ꝛ ſi nō actualis. ꝑ declaratiōeʒ boꝝ hēs ſ. iij. pte ti. xiij. c. iiij. §. vij. ¶ Et ſciēdū ꝙ ſeptē negligētie cōmittunt in officio diuio dicēdo. ¶ Et prima eſt qñ nō dicitur ꝑpriū ꝛ ordinatū officiū eccl'ie ſue vel religiōis ſue. ſed ad placitū dicit nūc vno mō. nūc alio. ꝛ de feria nō facit qñ occurrit cā abbreuiatiōis. ſʒ facit diſcētis vel etiam dicēs officiū eccl'ie ſue. qꝛ nō vult q̄rere breuiariū dicit vnā antiphonā vel caplm̄ vel orōēʒ ꝓ alia. nō ē hoc abſqꝫ graui pctō. ſecus ſi faceret ex impotētia ꝑpter defectuʒ libri vel viſus ꝛ hmōi. Itē cum dr̄ curſim ꝛ pſalr̄ vt vn⁹ nō expectet aliū in finiendo diuum. vel ita velocit ꝙ ipſe vl alius audiēs non ꝑt pcipere ſenſum verboꝝ. Cui dici pt. ediſſere nobis pabolā: qꝛ parabolice loqui videtur vl hebraice. E contra legitur de Eſdra ſcriba: ꝙ legit corā oñi pplo diſtincte ꝛ apte intelligendā. Et dicit Inno. ꝙ

Negligētie in offō diuino.

nō peccat q in diuis officijs aſſiſtēs illd̄ qd̄ dicit nō intelligit dūmō alias cor ad deum hēat ꝛ illi pſallat. Si qs ergo lectionē vel aliud ꝙ in choro legit nō intelligat ꝑpter legentis ineptitudinē. nō peccat dūmodo conet intelligere ſaltem vba. Sʒ ſi ꝑpter mētis euagatiōem non intelligit q̄ dicit vel audit non eſt abſqꝫ culpa negligētie aliqua. ¶ Secunda negligentia eſt quādo dicūtur hore ſincopando: dimittēdo ſcꝫ vel verba. vl verſus. vl ſillabas. Integre enim ꝛ complete perſoluēda ſunt hore nam ipſarum perſolutio ſeruitus dicit. In ſeruitio aūt alicui debito dꝫ quilibet eſſe fidelis: vt nec apicem vel iotam preterea: ſed integre ſine fraude debitū pſoluat. Si quis deberet quotidie pſoluere alteri ſeptē marchas. certe ſi aliquos denarios quotidie ſubtraheret nō ſatiſfaceret creditori. ſic infideliter agit qui in officiis ſincopat quod reprehēditur in dicto capitulo Dolentes. de cele. miſſ. ¶ Exēplū de illo ſancto patre: qui vidit dyabolū in choro cuiuſdā monaſterij manere: cū fratres dicerēt officium ꝛ mittere ſepe in ſacco quem ſecū ferebat: et interrogatus a patre quid intromitteret. Reſpōdit ꝙ verba ꝛ ſillabas q̄s illi dimittebāt de officio in futuro iudicio ea pñtaturus ad punitiōem negligentie eorum. ¶ Ubi aduertendū ꝙ ſi quis ex aliqua cauſa rationabili. vt qꝛ oportꝫ r̄ndere alicui vl inuenire libꝝ ꝛ hmōi. aut etiā ex negligētia omittat vſū pſalmi vl pſalmū: nō debet ſubtrahere vocē: precipue cū ſint pauci ꝛ ridere ad omiſſum. ꝛ ſic perturbare alios et reuolutōe librorum vel ſubtractione auditorij. Sed penitere de ſua negligentia in corde ꝛ proſequi officiū chori. ꝛ poſt officiū illud omiſſum vel aliquid loco eius ſupplere. Et idem ſi dormit in aliā parte. ꝛ ſm Henricū in quolibet. Dum vnus chorus dicit vnum verſum: alius alium. eſtimandum eſt ſingulos totum dixiſſe. quia ſic eccl'ia ordinauit. Ex quo dicto ſcrupuloſe ꝛ irrōnabilr̄ mouentur illi qui faciunt ſibi ꝯſciaʒ non dicendi quod inchoatur ab officiatore. vel cantore: vel aliquibus quibus cōmittitur verſus ꝛ hmōi. vt inuitatoriū ꝛ hmōi ſupfluū enim ē hoc. ¶ Tertia negligentia ē quando in officijs vana ꝛ extranea intermiſcētur. Secus ſi neceſſaria. vt interrogando de libro vl quis habeat dicere hoc vel illud. neceſſitas enim non habꝫ legē. vt extra de reg. iuris. Qd̄ in lege. Sed non ſolum vaniloquia ibi ſunt reprehenſibilia. ſed etiam bona verba impertinentia ad officium. vt diſputabilia ꝛ hmōi. Et ſicut vba ita nec opera inponēda ſūt i offō nec ptinētia ad illud. vt ſi qs faceret cognā vl colligeret herbas: vl iduceret ſe cū ſurgit a dormitiōe dicēdo interi offm̄ qd̄ ē valde reꝑhēſibile qꝛ dat ſibi occaſionē euagādi ꝛ irreuerētiā

Qñ ſincopādo dicitur

Exēplū

Ne vana itermiſceāt

cōmittit. Quis.n.dn̄s tp̄alis patitur ſibi fieri
ſerioſa colloquia cū hmōi operib⁹. Et ſi p to-
tam horaȝ hoc faciat vel pro maiori parte vit
ſatiſfacit p̄cepto ſm̄ Pe.de pal'. ¶ Quarta ne
gligentia eſt ſecū deferre vel deferri facē aues
vel venaticos canes: qđ reprehendit de cele.
miſ.c.graui.in Cle. Sunt.n.talia diſtractiua
ꝛ īpeditiua officij. Et ſilr ſi cantat offm̄ debent
vitari cant⁹ theatrales: q2 nō hn̄t talia inducē
ad deuotionē: ſed ad vanitatē ꝛ delectationē
ſenſualē. Vn̄ Hiero.tractās illud apl'i. Canē-
tes ꝛ pſallētes in cordib⁹ vr̄is dn̄o ait. Audiāt
hoc adoleſcētuli quibus in eccl'ia cantādi of-
ficiū eſt: nō ore.ſ.tantū: ſed corde deo cantan
dū. Nec in tragediaꝝ moduȝ guttur ꝛ fauces
medicamine liniēde ſunt: vt ī eccleſia theatra
les moduli audiat ꝛ cantica. di.xcij. Cātātes.
ꝛ Aug.in li.ɔfeſ.fatet ſe peccare cū plus dele
ctabat eū melodia cātus ꝙ verboꝝ ſenſus. Et
ī regula dicit.qđ nō ita ſcriptū eſt vt cātet: nō
cantet: qđ ſugillat eos qui mutāt notā cantuſ
vt faciant melodiā ſue leuitati ſatiſfacientes.
¶ Quinta negligētia eſt qn̄ abſq3 cā legitima
Abſen- abſentat ſe ab offō eccl'ie: ꝙuis priuatiȝ dicat
tant ſe extra horas. Qui.n.bn̄ficiatus eſt ī eccl'ia: dȝ
ab offō. officiare eam ſi pōt: vel p aliū cum nō pōt. Et
oēs clerici eiuſdē eccl'ie d̄bēt ī ſil ɔuētre ad eā
officiandā: dt.vij.q.i. Illđ Et religioſi multo
magis debēt oib⁹ horis īterēſſe: niſi cā rōnabi
lis excuſet. vn̄ ēt diſ.xcj.di. Clericus q abſq3
corpis ſui inequalitate vigilijs deeſt ſtipēdio
priuat⁹ excōicet. In eccleſijs cathedralibus
vbi dant diſtributiōes īterēſſentib⁹: p̄uantur
abſentes illis diſtributiōib⁹. Sed nec tn̄ de-
bent p̄ncipalit ɔuenire ppt diſtributionē illā:
q2 tunc eſſet ſimonia: vl ſaltē turpe lucrū. Qui
ēt tarde īrāt choꝝ.ſ.īchoato officio ꝛ cito exe
unt an̄ finē vel ī medio ſine cā vrgēte: male fa
ciunt ꝛ a ſathana inſtigant. Sicē pȝ p exēplum
mōachi bti Bn̄dicti quē vidit ipſe ꝛ oñdit ali
is ꝙ dyabolus p cucullā eū trahebat ex̄ choꝝ
tpe orōnis: ſed diſciplina btūs Bn̄dict⁹ fuga-
uit.ht in.ij.dyalo. ¶ Sexta negligētia eſt: qn̄
pſallentibus alijs cantando vel legendo quiſ
velit illo tempore dicere alias horas priuataſ
ſubmiſſe p̄ſes horas perfectius dicenſ: hi quo
dāmodo furtum faciunt. Nā furtū cōmittit q
re alterius vtitur contra voluntatē ipſius. Cū
autē voluntas religioſi ſit in manib⁹ prelati: et
prelatus velit ſubditū cum ceteris perſoluere
horas vt iuuat alios ꝛ conueniat cum alijs: p
prio arbitrio vocē ſubtrahens vt ſuas orōnes
dicat. furtū cōmittit: nec deo placet. Vn̄ ber.
Ingratuȝ eſt ſp̄uiſancto quicqđ obtuleris ne-
glecto eo ꝙ teneris. Nec eſt ſufficiens excuſa-
tio ſi quis dicat ſe nō hr̄e vocē bonā ad adiu-
uandū choꝝ: q2 ꝛ in templo erant vaſa nō ſolū
aurea ꝛ argētea.ſ.ēt enea ꝛ oīa dn̄i opera: ſuo
mō bn̄dicant dn̄m: ꝛ ſuis vocib⁹ nō ſolū pſita-
cus ꝛ cignus ꝛ philomena: ſed ꝛ canis ꝛ aſell⁹
ꝛ cicada. Cōfabulatiōes aūt ꝛ nuge ꝛ riſus cu
rioſus: ꝛ vagus aſpect⁹ hincinde: ꝛ īcompoſitio
membrorum vt ſacrilegium in officijs: ꝛ ma-
xime in eccleſia vitanda ſunt: ex̄ de immu.ec.
Decet domū.li.vj. ¶ Septima negligētia ē.
tarditas in dicēdo horas vt poſt debitū tp̄s.
Hugo de ſancto victore preuenire ē pudētia Tardi-
tardare eſt negligētia. Hēricus dicit in quoli tas di-
bet: ꝙ qui eſt legitime occupat⁹ vt non valeat cēdi ho-
horis pprijs dicere. pōt dicere de mane vſq3 ad ras.
veſperas: ꝛ de ſero veſperas cū ɔpletorio ſimil.
Et qn̄ dicunt matutine de nocte: p̄ma cū ma
tutino forte dici pōt: q2 ſic eſt ɔſuetū in capel
la dn̄i Pape: qđ videtur verꝫ qn̄ dicunt matu
tine nō de ſero ſed poſt mediā noctē. De ſero
n.pn̄t dici matutine ſequentis diei cū ſit alijs
occupatus vtilib⁹. Nam ſi ex ſomnolētia ꝛ de
licijs diceret nō excuſaret a pctō pigricie ꝛ ne
gligentie ſm̄ Tho.in quolibet: ꝛ Hēricū. In
tardando aūt notabilr mere ex negligētia ho
ram aliquā dicere poſt debitū tp̄s.ſ.an̄ ɔpletū
diem. puta matutinū dicit hora nona. primā
hora.xxij.diei. vtrū ſit mortale. Et videt Vm
ber.in expoſitione regule tenere ꝙ ſic. qđ dup
videt dicere: nec rō aliqua vrget. nec auctori
tas canonis. Eccleſia enim precipit dici offi-
cium nocturnum pariter ꝛ diurnum. de cele.
miſ.c.Dolentes. Et officium vnius diei eſt ſb
vno p̄cepto qđ p̄ceptū impleri vr̄ ſi ipiuȝ officiū
īfra diē dr̄ ſuum. al's ſi dicatur ꝙ hora queli
bet: tempus pprium habeat dicendi ꝙ nota-
biliter preteriens peccet mortaliter: cōmittit
in die ſeptem mortalia. cum tamē dicatur ꝙ
omittendo ſeptem horas vnius diei. non com
mittit niſi vnum ſm̄ Guil. Sed tanto grauı⁹
quanto plus dimittitur. Preterea ſi determi
natio temporis eſſet in precepto cuilibet hore
non excuſaretur qui ex iuſta occupatione no
tabiliter tardaret: ſicut nec excuſatur q dimit
teret officium p illa die propter occupatōnes.
¶ Itē ſi quis oblitus alicuius hore puta p̄ıe.
Dicit aliā ſequentē puta tertiā: poſtea ppedēs
nō oȝ ꝙ dicta hora omiſſa.ſ.prima: iterꝫ dicat
tertiā. ſed ſufficit tātū ſemel dixiſſe. ēt ſi ordie
poſtpoſito ſm̄ Pe.de palu.in.iiij. De multis
alijs pertinētib⁹ ad materiā illā: habes in ter-
tia parte ti.xiij.c.iiij. de horis ibi vide.

¶ Cap'ȝ.xiij.đ pigricia: ꝛ ibi đ tarditate ɔuer
ſiōis: ɔfeſſiōis: ꝛ bone operationiſ.

PIgricia ē filia accidie: ꝛ ſtri
cte ſumēdo īport it tarditatē opādi
bonū qđ fieri n̄ dȝ ſȝ Th. ꝛ ſ reph̄e
ſibile ē ꝛ nociuū. vn̄ di eccl'.x. In pigricijs hūl
liabit ɔtignatio: ꝛ ī īfirmitate manuū pſtillabit do
m⁹. Tigna dr̄ ligna arcuū q̄ tenēt tectū. Cō
tignatio eſt coniunctio coꝝ q̄ fit in ſuperiori par-

te vſus tectū. Et hoc aūt q̄ aliqs eſt piger. i. tard' ad ꝓuidēdū alicui defectui ſeu fracture lignoꝝ ꝛ nō ſubuēit tēpore oportuno. ſeqtur humiliatio tecti. ideſt ruina. Sic ſpūalr q eſt tard' ad ꝓuidendū ꝛ obuiandū defectib' ſuis vl alioꝝ inde ſequiꝰ ruina ſpūalis: ꝛ in remiſſione manuū. i. negligentia operum dom'. perſtillat ideſt in ꝯſciam intrāt paulati vicia. Lucan' poeta. Tolle moras ſp nocuit differe paratis. ꝛ Greg. vbi piculū vertiꝰ vitāda ē mora. di. iiij. Et regła iur. dicit. Mora ſua cuilibet eſt nociua. extra de reg. iu. li. vi. Et in figurā mādauit dn̄s in veteri lege oēs aues coruini generis vt immūdas nō debere comedi: quia eaꝝ vox cracitādo ē q̄ſi cras. denotās tarditatē. ꝛ tales moras. ſ. pigricie ꝛ tarditatis ad bonū nō debem' nobis incorpare. i. aſſumere hoc aūt viciū ſatis eſt generale. Unde Seneca. Nemo quicq̄ habet facti in futurū eni noſtra diſtulim'. Cauent tn̄ iuſti ab hac pigricia. Unde Origenes. Nullus piger inuenitur ī domū ſapiētis ꝛ loquiꝰ ꝺ abraā cum recipit angelos hoſpitio cucurrit enim ipſe ad tabernaculum Sara accelerauit ſara ſimile: puer feſtinauit ad gregē. Geñ. xviij. Et ꝺ btā Maria legiꝰ q̄ poſt ꝯceptū filij dei abijt in mōtana iudee cū feſtinatiōe. ſ. ad ſalutādū Eliſabeth. Lu. i. Neſcit eni tarda molimia ſpūſ ſcti gr̄a. vt dic̄ ibi gl. Sumiꝰ tn̄ ī ſcriptura frequenꝰ pigricia ꝑ accidia ꝛ negligētia ſeu omiſſiōe bonoꝝ opeꝝ. Un̄ ꝓuerbi. xxi. Deſideria. ſ. terrena occidūt pigꝝ. noluerūt quicq̄ operari manus eius. Eccleſ. xxij. di de ſtercore boum lapidatus ē piger. oēs q̄ tetigerit excutiet manus ſua. Boues ſunt predicatores ꝛ doctores exarantes corda hoīum vt deo fructificēt. Stercus boū ſunt terrena q̄ ipſi reputāt vt ſtercora. Unde ꝑdicator gentiū. Omnia arbitratus ſum vt ſtercora vt xp̄m lucrifaciā hoc ſtercore. i. affectu ꝛ occupatōne mundanoꝝ piger. tard' ꝛ negligēs ſue ſalutis lapidatur percutitur. ꝛ occiditur: ſm expoſitionem Grego. Et ſuo qui voluit exercere pecuniā ſibi cōmiſſā dictum fuit increpatiue. Serue male ꝛ piger q̄re nō dediſti pecuniā meā ad menſam. Et poſtea ſuū inutilē mittite ī tenebras exteriores. Mathei. xxv. ꝛ de hac tarditate intelligiꝰ illud pſal. Temp' faciendi dn̄e: diſſipauerūt legē tuā. i. propter tp̄us qd̄ homines eſtimant ſe hr̄e ad faciendū bonum diſſipant legē dei faciētes ꝯ̄ precepta ei'. Eſt aūt pigricia iſta ſeu tarditas ad bonum: mala ꝛ piculoſa precipue in tribus caſibus.

¶ Primo in exhibendo ſe ad conuerſionem.

¶ Secundo in faciendo confeſſionem.

¶ Tertio in proſequendo operationē.

¶ Quantum ad primum. §. i.

dicitur Eccl'ſ. v. Ne tardes cōuerti ad dn̄m ꝛ ne differas de die in diem. ſubito enim veniet ira illius: ꝛ in nouiſſimo diſperdet te. Qui manet ſitus in aliquo mortali eſt auerſus a deo. Un̄ dn̄s ꝑ Hier. ij. de pctōribus ait. Uerterūt ad me tergū ꝛ nō faciē. ꝛ Aug. diffiniēs peccatū dicit q̄ eſt auerſio ab icōmutabile bonū. ſ. deo ꝛ conuerſio ad commutabile bonum. ſcꝫ creaturā. puta diuitias. voluptates. honores ꝛ hmōi. Nō eni talis reſpicit deū oculo intētionis vt vltimū finē in ꝯuerſatione ſua. ſꝫ creaturā illā quā inordinate amat. Sed qꝛ vt dicit regula iuris. Oīs res ꝑ quaſcūq̄ cās naſciꝰ ꝑ eaſdē diſſoluiꝰ. ſ. ꝯ̄rio mō. ex ꝺ reg. iur. Sicut edificiū fit ponēdo lapidē ſup lapidē ligando eos calce diſſoluiꝰ aut remouēdo lapidē a lapide cū amonitione calcis. ita in ꝓpoſito cum pctm̄ cōmittaꝰ ꝑ hoc q̄ volūtas ſe auertit a deo ꝛ adheret creature vt fini: magis volēdo delectationē ex cōſecutiōe illius rei: q̄ ſeruare mādatū dei. ideo ſi debeat deſtrui pctm̄ vt recōciliet deo: opꝫ q̄ auertaꝰ a creatura deteſtādo inordinatū affectū quē habuit ad eū. ꝛ oculū intētionis dirigat ad deū ſuper oia diligenda ꝛ hoc ē ꝯuerti ad deū. Et ad iſtā cōuerſionē nō eſt tardandū. qꝛ vt dicit Greg. ſup Ezech. Peccatū q̄ per pn̄iam nō diluiꝰ. mox ſuo pondere ad aliud trahit. Et in moralibus tractās illud Eſa. Et clamabūt piloſi alter ad alterū. Dicit piloſus clamat ad piloſum. qꝛ perpetrata iniqtas ꝑpetrandā vocat. Et dicunꝰ piloſi beſtie habentes apparentiā humanā. ꝛ hmōi ſunt pctā q̄ ſpēm boni habent. vt̄ ꝛ actus rōis ſed reuera actus beſtiales ſunt qꝛ omne pctm̄ ſm Damaſ. ē ꝯ̄ naturā. i. ꝯ̄ rōnē naturalē. Rōne huius aſſignat. b. Tho. ꝑma ſcd̄e. q. iiij. Nā hō in repētinis caſib' operaꝰ ſm finē preſtitutum ꝛ habitū preconceptū. Sꝫ cū pctōr preſtituerit ſibi aliqd̄ creatū vt finē vltimū ꝛ hꝫ habitū vicioſum. ꝛ repētina frequēter occurrant q̄ nō patiunꝰ morā diu cogitandi. ita ī hmōi opabiꝰ vicioſe ſm malū finē quē ſibi ꝑſtituit. Et ꝓpterea nō pōt diu peccator manere quin ad alia labaꝰ. nec ꝓpterea excuſaꝰ qꝛ ipſe ſibi ē cā huiuſmōi ꝓpter tarditatē cōuerſiōis ad penitentiā. Et iō bn̄ dicit Eccl'ſ. v. Ne tardes cōuerti nec differas de die ī diē. hoc ē ꝯtra illd̄ ꝓuer. iij. Ne dicas amico tuo qui. ſ. xp̄s eſt vade ꝛ cras reuertere: cū ſtatim poſſis dare. ſ. te ad ꝯuerſionē. Hec ē eni vox cornina cras cras Sed aduertendū q̄ coru' egreſſus de archa n̄ eſt reuerſus ad eā ampli' ſed ſup cadauera inuenta requeuit. Colūba vo cuius vox ē vx. i. nūc reuerſa eſt. Sic tardans de die in diem nō reuertiꝰ ad eccleſiā merito. ſed requieſcit in tpalibus fetentibus: ſed boni ꝛ ſimplices fideles q ſubito penitent ſi offendūt illi reuertuntur. De tali tardatione ad ꝯuerſionē accuſabat ſe

pigricia ē mala ī ꝯuerſione

ꝯ tarda ꝛ pigra ꝯuerſione

Aug.iii.de ꝯfeſ.dicēs. Nō erat qꝺ rñderē tibi ſcʒ deo dicēte mihi. Surge q dormis.ſ.in peccatis. niſi vba ſomnolēta ⁊ lento mō cras cras ſine mō ſine paululũ. Sed illud mō nō habebat modũ. ⁊ illud paululũ ibat in longũ. Hec ille. Periculoſa ē illa ꝓcraſtinatio nō ſolũ ex eo qꝺ dicit Ouidius. Qui nō ē hodie: cras minus aptus erit. Sʒ qꝛ vt diciť in dicta auctoritate ſubito enim veniet tibi ira illius.ſ.mortis. Nullus eni ſecurus ē de die craſtina: vel ſcit ſi ſubitanea morte decedet. Et ſm malũ ſtatum illius ſic iudicabiť a deo ⁊ ꝯdēnabitur ⁊ ſic eis cōgruet illud. Eſa.xxviij. Erit eis verbum dñi manda remanda ſ.aliquam cōmoditatem expecta reexpecta.ſ.me ad penitentiã Modicũ ibi ⁊ modicũ ibi vt vadant ⁊ cadant retrorſum. Nō eni videt q cadit retrorſũ quo cadit ⁊ letaliter cadit. ſicͭ heli ex tali cāu mortuus. Vñ di Eccl'ſ.xxix. repromiſſio neqſſima multos ꝑdidit. Repromiſſio.ſ. cogitatio qua peccator pluries promittit ſibi longam vitã tanq̃ eēt de ea certus ⁊ ex qua diſponit multa facere in mũdo ⁊ ꝓpter mũdũ. ⁊ inter cetera ēt penitere. Iſta eſt neqã nequior ⁊ neqſſima. Neqã ſiqdem eſt iſta repromiſſio. qꝛ ſibi vſurpat peccator in h̃ qꝺ ē ꝓpriũ dei: ſcʒ de futuro diſponere. Nã dicit xp̄s Actu.i. Non eſt veſtrũ noſſe tp̄a vel momēta que pr̄ poſuit i ſua ptāte. Ber. cōtra talē de futuro preſumentẽ ait. Quid de futuro miſer tam temerarie preſumis tanq̃ pr̄ tp̄a ⁊ momēta i tua non in ſua poſuerit ptāte. Nequior eſt iſta repromiſſio: qꝛ cũ tp̄s infiniti valoris ſit ſibi a deo datũ: ſatue expēdit ⁊ cũ h̃ preſumit qꝺ adhuc plus ſit ei daturus. Unde filius poſſet ſperare qꝺ pater ſuus ſapiens dabit ſibi adhuc magnũ theſaurũ cũ illũ quē dedit ſcit male ꝯſumpſiſſe ⁊ aptũ ad idē. Meminiſſe ḃs dʒ qꝛ cũ dñs ꝓmiſiſſet tp̄e noe ſpaciũ centum viginti annoꝝ ad cōuertēdũ ſe ad pñiam: qꝛ nō cōuertebať: ſed centum ānis male viꝰ eēt genꝰ hũanũ: abſtulit ⁊ viginti annos de promiſſis Gen.vi.c. Ita dicit Hiero. de pe.di.i. Predixerat. Nequiſſima eſt qꝛ nō ſolũ tp̄s datũ ꝑdidit. ſed i cōtumeliam creatoris ꝯuertit ⁊ vti diſponit. Seruandũ eſt igiť qꝺ diciť Eccl'ſ.xxi Fili peccaſti ne adijcias iterũ ⁊ de priſtinis deprecare vt dimittanť tibi. Sed tp̄s faciēdi dñe diſſipauerũt legem tuam. qua.ſ.mandas hoībus ne tardent conuerſionē. Nō dʒ ergo quis eē piger ⁊ tardus ad cōuerſionē. ex eo precipue qꝛ cōuerſio dilata difficilior eſt: accelerata facilior. Vñ beda dicit qꝺ diabolus quāto diutiꝰ poſſedit: tāto difficilius dimittit. Ex pluribꝰ aũt rōnibus ⁊ modis oſtendiť qꝺ difficilior ſit cōuerſio dilata.

Cōuerſio dilata eſt

¶ Primo quidē ex obduratiōe. ſicut enim puerilis etas eſt tenera ⁊ ſuſceptibilis īpreſſionis ſicut cera mollis cuiuſlibet ſigilli: ⁊ vngula dũ tenera ē ſi curua eſt de facili ad rectitudinem duci pōt. Senilis vero etas duriciã hʒ ⁊ difficulter recipit impreſſionē. ſicut nec lapis flecti pōt a moribꝰ ſuis. ſic nec trũcus arboris a fortitudine ſua. Vñ di ꝓuer.xxij. Adoleſcens iuxta viã ſuã gradiť: cũ ſenuerit non recedet ab ea. Quanto ergo qs magis tardat ꝯuerſionẽ tāto magis indurať iuxta illꝺ. Indurauerunt ceruices ſuas ⁊ noluerũt cōuerti. ¶ Secundo oñdiť maloꝝ difficultas ex cōtrarij habituatione. ſicut eni materia q̃ hʒ aquã difficilius ſuſcipit ignē. vt pʒ in lignis aquoſis: qꝛ ignis inuenit ibi qꝺ repugnat ſibi.ſ.aquã. Et caſtrũ qꝺ hʒ repugnātiã difficilius capiť q̃ illud qꝺ non hʒ ⁊ faciliꝰ veſtis formã ſuſcipit rectã que adhuc nullã recipit: q̃ que malã ⁊ tortã. Ita mens q̃ hʒ habitũ vicioꝝ q̃ ſũt ꝯria gr̃e: difficilius conuertiť q̃ illa q̃ pctm̃ nō hʒ. Uel ſi hʒ recentia hʒ vt diſpōes q̃ de facili tolluntur ⁊ ñ ex diuturnitate radicata. vt habitꝰ q difficiliꝰ remouentur. ps. Btũs q tenebit.i. vt vltra nō ꝓgrediatur. ⁊ allidet paruulos ſuos ad petrã.i. principia peccatoꝝ ad petram penitētie occidēdo. ¶ Tertio oñdiť ex nature diſſipatione. Peccator ſiqdē diſſipat bona nature.i. virtutes naturales. ſm qꝺ diciť figurate Lu.xv. de prodigo q diſſipauit ſubſtantiã ſuã.i. inclinationes naturales q̃ ſunt in nobis tanq̃ ſemina q̃dã ⁊ principia virtutũ. Sed peccator tales inclinationes q̃ſi anihilat. ⁊ tantomagis q̃tomagis morať in peccato. vñ difficilius conuertiť Vñ ⁊ in reſuſcitatione Lazari quadriduani q̃ deſignat cōuerſionē peccatoris inueterati in malis. Chriſtus oñdit ſatis laborare. Nã infremuit ſpũ ⁊ fleuit: acceſſit ad monumentũ. fecit lapidē tolli: clamauit ⁊ prius gratias egit. Io.xi. Ad figurādũ qꝺ multũ oʒ laborare peccatorem q ꝑmanſit i pctis. ⁊ flendo. ⁊ lapides tollēdo male aſſuefactionis. ⁊ clamādo affectu. ⁊ orōnes ꝓcurādo ſctōꝝ vt ꝯuertať ad penitentiã. ¶ Quarto oñdiť ex peccati aggrauatione. Peccatũ eni eſt quoddã pondus aggrauās aīam vt ad deũ nō poſſit ſurgere vel reſpicere. ps. Sicut onꝰ graue grauate ſunt ſuper me.ſ. iniquitates. Adeo graue ē peccatũ vt celũ ⁊ terre ſupficies nō valeat ſuſtinere peccatorē. vt pʒ in lucifero q exiſtens in celo empireo. ita grauatus ē per ſupbiam qꝺ de celo lapſus in centrum terre ruit. Vñ figuratur peccator p illã mulierē q̃ a diabolo fuerat incuruata adeo vt nō poſſet ſurſum reſpicere p multũ tp̄is. Lu.xiij. Et q̃to qs plus peccat tanto magis aggrauať. qꝛ qꝺlibet peccatũ hʒ ſuum grauamē quaſi infinitũ culpe ⁊ pene. Manifeſtum ē autē qꝛ q̃tomagis hʒ grauamē ſuper ſe tantomagis eſt ſibi difficile ſurgere. ¶ Unde ⁊ in vitas patrũ legiť qꝺ ſemel.b. Arſenio i heremo dictũ fuit. Egredere ⁊ oſtendã tibi ope-

Tardātes conuerti augēt peccatum

ra holm. ⁊ vidit egreſſus primo ethiopē cedē
tē ligna ⁊ facientē ſarcinā ꝗ̄ leuare nō poterat
ꝓ magnitudinē ꝗ plra cedebat adiūgēs ſarcie
ſuē tēptabat leuare. ⁊ mītominꝰ poterat. vidit
exinde aliū q̄ i foueā factā q̄ fūdū nō hēbat mit
tebat aquā quā de fluuio hauriebat. ⁊ imple
re non poterat. ſed ꝗ̄to plus mittebat. tanto
plus exibat. Exinde vidit duos portātes q̄ddā
lignū ꝑ trāſuerſum. vnus ex vno capite ⁊ alter
ex altero q̄rētes in tēplū quoddā introducere
⁊ nō poterant. q̄z lōgius erat latitudine porte
tēpli. nec volebat poſt aliū ire. ſed de pari ince
dere. vñ nō poterāt. Expoſita eſt aūt ſibi viſio.
videlicet q̄z primus ſignificat eos q̄ cū habe-
ant ſarcinam pctōꝝ ꝯgregatam nō attendūt
ad diminuendū ꝑ pniam ſed adaugēt differē-
tes cōuerſionē quaſi in futuꝝ leuiꝰ poſſint por
tare ſarcinā maiorē ⁊ facere penitentiā. qd̄ eſt
falſum. Alius deſignat eos q̄ ⁊ ſi opera faciūt
de genere bonoꝝ. tñ egrediūt de aīa quo ad
meritū. q̄z faciūt cū hoc multa mala. vel ma-
nēt in peccatis. vñ meritū perdūt. Tertius ſi-
gnificat ſupbos q̄ nolunt ſibiinuicē cedere et
ꝯcordare in bonis. ſed ꝯtriantur. ⁊ iſti templū
dei ingredi nō poſſunt. nec cōuerti ꝓpter gra
uamen ſupbie. ¶ Quinto ex elōgatione quāto
enimꝰquis magis peccat. vel diutiꝰ morat̄ in
peccato. tanto magis elongat̄. ps. Lōge a pec
catoribꝰ ſalus. Sed nō ē veriſimile ꝙ ille qui
elōgauit ſe a deo per. xl. annos. de facile redi-
re poſſit ⁊ cōuerti ad deū in. vij. diebꝰ. vel. xv.
quibꝰ durat infirmitas hoīs. ⁊ hoc quo ad il-
los q̄ differūt ꝯuerti vſqꝫ ad grauē infirmita-
tem mortis. lꝫ poſſit hoc accidere ⁊ aliquādo
eueniat. vt pꝫ in latrone crucifixo cū chriſto
⁊ in illo Nicolao antiquato in malis ſexagena
rio qui accidebat ad ꝓſtibulū victus a carne
ex diutina ꝯſuetudine. qui precibꝰ beati An-
dree apli fuit liberatꝰ a vitio ⁊ ſaluus. Vñ leo
papa. Miſericordie dei nec menſuras poſſu-
mus poneꝛ. nec tpe diffinire. apud quē nullas
moras patit̄ venire ꝯuerſio. de pe. diſt. i. Mul
tiplex. Sed iſtud raro ꝯtingit. ⁊ idō bñ ait Eſa.
lv. Querite dñm dū inueniri pōt. inuocate eū dū
prope eſt. Derelinquat impiꝰ viā ſuā ⁊c̄. Mul-
tos enim inquit Aug. ſolet decipe ſerotina pe
nitētia. ¶ Sexto ex triſticie affectione. Quili-
bet eni naturaliter fugit triſticiā: ⁊ qd̄ pōt eū
ꝯtriſtare. ſed ille qui diu permāſit in malo: to
ta delectatio ⁊ gaudiū eius eſt in malo. ſcḋm il-
lud ꝓuer. ij. Letant̄ cū male fecerint ⁊ exultāt
in rebus peſſimis. Vñ cū cogitat peccator ꝙ
debeat dimittere oīa illa mala in qbꝰ delecta
tus fuit. multū ꝯtriſtat̄ ſcḋm ſenſualitatē ſaltē
Et frequēter accidit ei ſicut ſimie auide dul-
cedinis nuclei nucis. q̄ accidit ad arborē. ⁊ cū
mordendo ſentit amaritudinē corticis totum
⁊ talē arbitrās nō ꝑuenit ad dulcedinē cupitā
medulle. Sic peccator cū cupiat dulcedinē
venie ꝑꝑ qd̄ incipit velle penitere: cū ꝑcipit ꝙ
opꝫ eū vitia dimittere. ⁊ odia ⁊ laſciuias: ſu-
mere ꝯfuſionē ꝯfeſſionis. euacuare burſam ꝓ
reſtitutione: petere veniā leſis. q̄ nūꝗ̄ ſe humi
liauit. vī ſibi nimis amaꝝ. vñ dimittit facē vel
malefacit. Unde ⁊ iuuenis q̄ petiit a chriſto.
qd̄ faciendo vitā eternā haberet. Reſpondit
dīnū. ſi vellet eē perfectus daret oīa paupe-
ribus. Quo audito abiit triſtis. Mathe. xix. et
nihil fecit q̄z habebat multas poſſeſſiōes ⁊ ni
mis duꝝ videbat̄ illas dimittere. ¶ Septimo
ex diaboli impugnatione. Cū qs morat̄ i pec-
cato. diabolus nō multū īpugnat. q̄z ſuus eſt.
Sed cū ꝑpendit ꝙ velit recedere ab eo ꝑ peni
tentiā: multū impugnat. ⁊ tāto plus ꝗ̄to diu
tius poſſedit. ⁊ ꝑmaxime in articulo mortis.
q̄z ſcit ſe amplius tpis nō habere ad tēptādū
⁊ magis infeſtat. ꝗ̄ venenū dicit̄ ſerpēs habere
in cauda. Vñ ⁊ dñs dixit ſerpēti antiquo Ge.
iij. Tu inſidiaberis calcaneo eiꝰ. i. mulieris. i.
extremo vite magis impugnās ꝗ̄ alio tempe.
Si eni diabolus accedit ad ſanctiſſimos viros
in fine ad temptandū. ſi forte poſſet eos deci-
pere. Nā acceſſit ad chriſtū i paſſione ꝓpter ꝙ
ait xps Jo. xiiij. venit. i. veniet princeps mūdi
⁊ i me nō hꝫ q̄cꝗ̄: multo magis accedit ad eos
qui male vixerūt ⁊ diſtulerūt ꝯuerſionē in fi-
nē. Sed ſicut ſancti in vita ⁊ ſanctitate cōuer
ſi ſunt ad deū. ita ⁊ deꝰ tpe neceſſitatis cōuer
tit̄ ad eos iuuādū ꝯ pugnas diaboli. ⁊ ſic pctō
res i ſāitate ñ ſꝫ dñi recordati. nec ad deū ꝯuer
ſi ita valde timēdū ē. ne i morte deus obliui-
ſcat̄ eoꝝ. Criſoſt. Hac aīaduerſione percutitur
peccator vt moriēs obliuiſcat̄ ſui. q̄ dū viue-
ret oblitꝰ ē dei. Sed ⁊ ſi ꝯuertat̄ vere ad pniā
tūc ex tarditate ſeu ꝯuerſionis nō reportabit
cōmodū ſed detrimentū multū. ſ. penaꝝ. ſal-
tē purgatorij. ſꝫ illō qd̄ ait Aug. Prius ē pur
gandū igne purgationis q̄ in aliud ſeculū di
ſtulit fructū cōuerſionis. de peni. diſt. vij. nul
lus. Ex his omnibꝰ apparet ꝙ non eſt differē-
da ꝯuerſio iꝫ tpꝰ faciēdi dñe diſſi. le. tu. q̄ ad-
mones. vt ꝗ̄citius reuertant̄ ad te ne indurē
tur. ⁊ difficilius ſit eis conuerſio.

¶ De dilatione confeſ- .§. ij.

ſionis nō fienda. dicit. ps. preoccupemꝰ faciē
dñi in cōfeſſione. i. anteꝗ̄ accedamꝰ añ faciē
dñi ſeu ꝯſpectū eius faciamꝰ prꝰ cōfeſſionē.
Uadit añ faciē dñi: q̄ accedit ad orandum. q̄z
tūc cū ipſo loquit̄ ſcḋm Jſid. ⁊ multomagis cū
miſſe aſtamꝰ. vbi realiter i ſacramēto eſt dñs.
vel cū eccliam viſitamꝰ. vbi oꝫ tpꝰ eē i taber
naculo corpꝰ dñi. ſed ire ad adorandū vel au-
dire miſſas vel ad eccliam oꝫ quotidie fieri.
Et ſic etiā ꝯfeſſio fienda eēt ab illo quē cōſcie
tia grauat ꝯ mortali. ¶ Nā cū q̄rit̄ vtꝝ ꝯfeſ-

ſio de mortalib⁹ ſit de neceſſitate ſiēda ſtatiꝫ
habita oportunitate: ꝗuis aliq dicāt ꝙ ſtatiꝫ
fieri opꝫ. tñ cōmunior opinio Thome. Pe. ri-
char. ⁊ alioꝝ eſt ꝙ nō teneaꝶ de neceſſitate ni-
ſi in quibuſdā caſibus de ꝗbus infra dicet. tñ
ſm omnes periculoſam eſt differre eam. Sed
ſciendum ꝙ tripliciter poteſt differri.

¶ Differꝶ aliquando damniſere.
¶ Differtur aliquando peſtiſere.
¶ Differtur aliquando ſalutiſere.

¶ Quantum ad primum §. iij.

qñ qs hꝫ copiā ꝯfeſſoris ⁊ idonei differre ꝯfeſ-
ſionē nullaꝫ vtilitatē affert. ſed multiplex dā-
num. Nō eſt autem ſapientis viri facere illud
differre cōfeſſionē ē dānoſum. vñ ei nō pōt ſeq vtilitas ſed multū dānū. Pro
pterea infirm⁹ vel q hꝫ curā eius: cito contra
cta īfirmitate mittit ꝓ medico ⁊ eā patefacit
qꝛ ex mora videt ſibi piculū iminere. ita infir-
mus in aīa cognoſcēs ſe infirmatū medicum
ſalutis ꝗcitius querere dꝫ. ſ. ſacerdotē ⁊ ꝯfite
ri. Nā ſacramēta ſunt quedā medicine anime
Et alij qdē differūt ex negligētia ꝯfeſſionem
vſqꝫ ad quadrageſimā ſequētē. alij negligētio
res vſqꝫ ad finē quadrageſime. alij negligētiſ-
ſimi vſqꝫ ad infirmitatē grauē. Et illi q diffe-
runt vſqꝫ ad quadrageſimā. ex hoc incurrunt
piculū ⁊ dānū. Periculum quideꝫ qꝛ poſſunt
mori morte ſubitanea interea habētes morta
lia. vel loquella amittere. ⁊ ſic priuarenꝶ cōfeſ
ſione ex qua aliqñ ex attrito ſit ꝯtrit⁹. ⁊ ſic ſal-
naꝶ q alias nō ſaluareꝶ. Dānū incurrūt. qꝛ mul
toꝝ ex tanta dilatione obliuiſcunꝶ peccato-
rū que nō ita quo ad penā remittunꝶ ꝑ gene-
ralē ꝯfeſſionē oblitoꝝ ſicut ſi ꝑticulariter cōfi
tereꝶ. qđ melius facere poſſet ⁊ plen⁹ ſi nō tm̄
differret. Dānū etiā incurrūt ⁊ priuationē illo
rū bonoꝝ quē cōſequerenꝶ pluries in anno ꝯfi
tendo. vt ſuffragij oronū ꝯfeſſoris. āmonitio-
nū ꝑ ꝯfeſſionē augmētationis graue remiſſio
nis pene. Sed ⁊ magna fatuitas oñdiꝶ nō fa-
cere diligentiā ꝓ aīa quā quis facit ꝓ caliga
Vñ Ber. O nimia inſania hominū. pudet ſor
des abſtrahere. ſ. ꝑ ꝯfeſſionē. ⁊ nō pudet cōtra
here. Abſtergiꝶ caliga. ſ. a luto. ⁊ cōtēniꝶ aīa.
⁊ manifeſtū eſt ꝙ nō in capite anni abſtergaꝶ
caliga a luto: ſed quaſi quotidie ne corodaꝶ a
luto. Illi ēt q differūt vſqꝫ in finē quadrageſi
me magnā vtiqꝫ negligētiā cōmittūt. Nā cuꝫ
in finē oēs differāt ⁊ nō poſſit audiri vnuſqſqꝫ
niſi ꝑ ſe ſeparatum: multiqꝫ habeāt ꝯfiteri ⁊ cō
feſſores pauci reſpectiue. ⁊ officiare habeant
eccleſias ⁊ prolixis officijs: oportet ꝙ multi re
maneant incōfeſſi. ⁊ multi alij ꝓpter feſtinan
tiā ſint male ꝯfeſſi. Et quolibet diſturbiū eti-
am minimū diabolo operante facit eos dimit
tere ꝯfeſſionē quaſi putantes ſe excuſatos. et
quo nō poſſunt ſacerdotē hēre paratū ad coꝛuꝫ
voluntatē. Tales etiā bona multaqꝫ faciunt i
ꝗdrageſima. vt ieiunia. elemoſynas ⁊ orones
faciūt ea īfructuoſa. qꝛ freqnter ante ꝯfeſſio-
nē nec ꝯtritionē hñt. paꝝ ēt pnie faciūt in grā
qꝛ ſubito trāſacto paſcate reuertunꝶ ꝗcitius
ad vomitū. vñ di i pn̄. xl. Faciē tuā laua. ſ. in
cōfeſſione. Math. v. Legiꝶ in vitaſ patꝝ ð quo
dā religioſo q erat bon⁹ ⁊ vgo ſed tard⁹ ad cō
feſſionē ſm morē ſue religionis: pp ꝙ ſemel i
infirmitate ꝯſtitutus i viſiōe ꝯſpexit xp̄m veni
re ad iudicandū mundū. Et cū ſinguli añ tri-
bunal xp̄i ducerenꝶ ad reddēdū rōnē de opib⁹
ſuis ⁊ ſm ea iudicarenꝶ ad penā vel premiuꝫ.
Cū ventū ē ad ipſū religioſū accuſat⁹ eſt corā
iudice de tarditate cōfeſſionis. pp qđ virinm
ſententia data eſt a iudice ꝙ traheretꝶ ad penā
ſed virgine glorioſa cui⁹ erat deuotus ꝓ eo fi
lium deꝑcāte. tū qꝛ iuuenis ⁊ delicat⁹. tū qꝛ ſi
bi deuote vginitatē ſuauerat. fuit mutata ſnia
⁊ decretū ꝙ ſibi ꝓ illa vice pcereꝶ. ita tñ ꝙ ð ta
li pigricia ⁊ tarditate ꝯfeſſionis ſe emēdaret.

¶ Quantum ad ſecun- .§. iiij.

dū differꝶ ꝯfeſſio peſtiſere. ſeu mortiſere. ⁊ ſm
Pe ð tharan. in. iiij. in ꝗtuor caſibus non pñt
qs differre ꝯfeſſionem de mortalibus vſqꝫ ad
finē anni. alr̄ peccaret mortaliter. ¶ Primus
ē rōne ſacramēti. qñ. ſ. qs vult cōicare vł cele-
brare ꝑpetrato aliquo mortali p⁹ vltimā ꝯfeſ-
ſionē. Nō. n. ſufficē tūc ꝯtritio ſꝫ regriꝶ ð neceſ
ſitate ꝯfeſſio añ cōiōnē vł celebrationē. niſi cū
imineret nccītas celebrādi. alr̄ ſeqreꝶ magnū
ſcādalū ppl̄i. nec tūc poſſꝫ hēre copiā ꝯfeſſoris
Tho. ⁊ Joh. neapoł. dicūt. Idem eſſe ſi hēret
ſuſcipe ordiſ ſacꝫ. Pe. āt de pał. extēdit ſe ad
oē ſacꝫ ſuſcipiendū niſi batiſmū vt ſit neceſſa
ria pus ꝯfeſſio ð mortali nōdū ꝯfeſſo. Hec in
iiij. ¶ Scđo rōe ſcrupuli. cū. ſ. qs format ſibi
ꝯſciaꝫ ꝙ teneaꝶ ad ſtatim ꝯfitēdū habita opor
tunitate alr̄ peccet mortalr̄. ſi talis ñ deponit
hmōi conſciaꝫ qđ facere dꝫ ad ꝯſiliū boni viri
vtiqꝫ peccat mortaliter. qꝛ ꝯ ꝯſciaꝫ facit. Naꝫ
oē qđ fit ꝯ ꝯſciaꝫ edificat ad gehennā. xxviij.
q. i. §. ex his. ¶ Tertio rōe piculi. qñ. ſ. qs. poſt
mortale ꝑpetratum intratur⁹ eſt celū etiā lu-
ſtum. vel ꝑ loca piculoſa trāſitur⁹ vbi iminet
piculū mortis. vel infirmitatē graueꝫ icurrit.
nā tūc ñ lꝫ differre abſqꝫ mortali. qꝛ q amat pi
culū incedet in illud. vt dꝛ Eccl̄i. iij. Sꝫ ⁊ me
dici hñt in ꝑcepto ꝙ cū vocanꝶ ad infirmos ꝑ
mo debēt eos inducere vt mittant ꝓ medicis
aīaꝝ. ſ. ꝯfeſſorib⁹ vt faciāt ꝯfeſſionem. vt ex de
pe. ⁊ re. cū infirmitas. Et ꝯſanguinei etiā de-
bent eos inducere ad hoc faciendū. ¶ Quar-
to rōne dubij. ſ. qñ dubitaret data oportuni
tate ſe amplius per illū annū non poſſe ha-
bere copiam confeſſoris. cum tamen habeat
de neceſſitate confitendi vt mortalia. vel qꝛ

hʒ morari clauſus i caſtro ſeu caſſero vel i car
cere:vel qꝛ hʒ ire ad remotas ptes:⁊ licētiam
nō hʒ:vl hic copiā nō pōt aliꝭs ꝯfiteri ⁊ hmōi.
In his gͦ caſibꝰ ē neceſſariū ñ differre ꝯfeſſio
nē ad caput āni:alꝭ nō excuſaref a mortali.

¶ Quātū ad tertiū differri .§.x.
Aliquo caſu licite quis differt ꝯfeſſionem. pōt ꝯfeſſio ſalutifere cū videlꝫ tpe fiende con
feſſiōis:vt in.xl.qꝛ arduis iplicatꝰ q̄ dimittere
nō valet:vel mēte paſſiōatꝰ ex quo nō videt ſe
tunc diſpoſitū ad faciēdū diligēter ꝯfeſſionē
ſed cū licētia ꝓprij ſacerdotꝭ petit dilationē p
aliquot dies vt qetiꝰ faciat: vel ēt cū ſit ligatꝰ
ſnia excōicatiōis:vel i aliquo pctō ex reſerua
tis expectat abſolutōnē ab hmōi:nō piger ad
h ꝓcurādū. Nō ē ergo differēda ꝯfeſſio niſi cā
rōnabilꝭ vrgeat. Vn̄ ⁊ xp̄s decē leproſis ſibi oc
currētibꝰ petētibꝰ miſicordiā.ſ.mūdatiōis di
xit. Ite oſtēdite vos ſacerdotibꝰ. Lu. xvij. Nō
dixit expectate vſqꝫ ad mēſē vl diē ſed ſubito.
Ite nūc ⁊ eūdo mundati ſunt. ¶ Legitur de
quodā iuuene nobili ⁊ diuiti ſm mundū qꝫ cū
eēt vanitatibꝰ:⁊ laſciuiꝭs deditus: tn̄ in mane
ſurgēs a dormitiōe faciebat ſēp iſtā oīonez vt
Exēplū deus nō pmittēt eū mori ſine auiſamēto.i. qn
ſibi prius māifeſtaref finis ſuus. Sꝫ cū hanc
facēt oīonē appuit angelꝰ dicēs eū exauditū.
qꝛ nō moreref ſine auiſamēto:ſiue ſine ꝓnūcia
tiōe. Ex quo iſte aſſecuratꝰ magis ſe voluptati
bus oībꝰ imergebat. Inde ad modicū tp̄s q̄-
dā die ſurgēs de lecto ſenſit dolorē capitꝭ: pp
qd̄ domū nō egrediſ:ſocij veniūt ad eū vt cuz
ipſis iret ad ſolacia.ſꝫ minime acqeſcit: ſupue
nit febris ⁊ i lectū ſternit ſe.ꝯſanguinei admo
nēt vt ꝯfiteaſ ſicut debēt facē. Rn̄dit ille qꝫ ñ
eſt infirmitas illa ad mortē vt oporteat ꝯfiteri
ſed ſubito liberabiſ febris. incremēta ſuſcipit
admoneſ iteꝝ ab amicis de ꝯfeſſiōe. Rn̄dit qꝫ
oīo vult eā facere:ſed vt meliꝰ poſſit pficē vult
expectare alleuiationē febris:augeſ īfirmitas.
⁊ cū ipo tunc a ſuis de ꝯfeſſione rogaref. Rn̄
dit ſe ita grauatū qꝫ neſciret qd diceret:ſed di
minuta vel alleuiata īfirmitate oīo faciet. De
mū appropinq̄nte morte angelꝰ apparuit ei di
cens. Tp̄s eſt vt egrediaſ aīa tua de corpe fi-
nis tuus venit. Cōqueriſ iſte dicēs. dn̄e dece
pit me:qꝛ pmiſit mihi qꝫ nō morerer ſine aui-
ſamento:ecce de hoc non fui auiſatus. Cui an
gelus. Immo multotiens fuiſti auiſatus. naz
cum ſupuenit infirmitas:illud fuit auiſamen
tū vnū mortis. Cū tibi a cōſanguineis diceba
tur illud fuit aliud. cū tibi a ſacerdote dictuz
fuit illud aliud. noluiſti audire: nō datur tibi
ampliꝰ tp̄s.oꝫ qꝫ moriarꝭ.⁊ ſic ſine ꝯfeſſiōe mo
riens ad infernū deductꝰ eſt a demonijs: ſꝫ tē
pus faciendi domine diſſipauerunt legē tuā.

¶ Tertio pigritia ſeu tar- .§.vj.
ditas eſt in ꝓſequēdo bonā opationē īchoatā.

Sed ad hanc remouēdā faciunt cōſideratio
breuitatis tpis p̄ntiſ. Eccle.x. Noli cūctari in Pigritia bene opandi
tpe āguſtie. Cōſideratio.n.q̄litatꝭ tpaꝝ reꝝ q̄
velocit ⁊ curſiꝫ trāſcūt.ſap.v. Trāſierūt oīa il-
la tāqꝫ vmbra. Cōſideratio ēt velocitatꝭ ⁊ ſtrē
nuitatis quā hn̄t mali i his q̄ ſūt inutilia vl no
xia eis vt i factis mundi.ps. Veloces pedes eo
ruꝫ ad effundēdū ſanguinē. Prouer.i. Pedes
eoꝝ ad malū currūt ⁊ feſtināt ad effundēdum
ſāguinē. Poeta. Impiger extrēos currit mer
cator ad indos. Per mare pauperiē fugiēs: p
ſaxa:p ignes. Ber. Magna cōfuſio ardentius
deſiderant ſeculares vitioſa qꝫ nos vtilia. Cuz
quāta ſolicitudine ⁊ feſtinantia ſeruiunt ſerui
⁊ familiares dn̄is ſuis. Concupiuit ſemel Da
uid aquam de ciſterna bethleem quā tūc oc-
cupabāt philiſtei inimici iſrl ⁊ dixit. O ſi quis
mihi daret aquā de ciſterna illa. Immedia-
te abſqꝫ alio mādato. tres ex capitaneis ſuis
moti ſunt:⁊ trāſeūtes p mediū caſtroꝝ philiſti
noꝝ hauſerūt aquā de illa ciſterna ⁊ ſibi obtu
lerūt. Nō ꝓcedit tāta tarditas in ꝓſecutōe bo
noꝝ opeꝝ niſi ex magna tepiditate mētis ⁊ de
fectu amoris diuini. Sed vt dr̄ Prouer.x. Si
cut acetū dētibꝰ ⁊ fumꝰ oculis.ſ.moleſta ſunt:
ita piger his q miſerunt illū. Et ex hoc ſequū
tur aliqñ multa mala. ¶ Exēplū de leuita qui
fuit in bethleē ad reducēdū vxorē ſuā q̄ receſ-
ſerat ex indignatiōe ab eo: ⁊ cum ſibi recōci-
liata ad reuerſionē ſepararet. ſocer ſuus pſuaſit
vt nō ita cito iter ſumēt. Et qꝛ ſic differendo p
ſuaſus tardauit nimis iter ſumere non potuit
applicare domū ſuam illa die.ſꝫ in gabaa ho
ſpitatus maximā iniuriā ibi paſſus eſt eiꝰ vxor
libidine incolaꝝ occiſa ⁊c̄. vt habes iudi. xix.
¶ Et precipue ſolent hoīes eſſe tardi in execu Tarditas votorum.
tione votoꝝ que faciunt:⁊ in adimpletiōe pe
nitentiaꝝ iniunctaꝝ in confeſſione: qꝫ eſt mul
tum nociuū:qꝛ aliqñ ꝓpter hoc obliuiſcuntur
⁊ ſic oꝫ iteꝝ de nouo facere cōfeſſionē:vel faci
unt eas inuolui in mortalibꝰ:⁊ nō valent eis
ille ſatiſfactiōes ad ſoluendū de debito pene
tpalis ſm doctores. Tho. ⁊ alios. ſed pmaxie
ſunt homines tardi ad reſtitutiones faciēdaſ
⁊ ad implenda legata ad pias cauſas facta a
teſtatoribus qui debēt excōicari vt necatores
aīarum:vt dr̄.xiij.q.ij.c.qui obligatōes. In-
deqꝫ aīe defunctoꝝ nō pcipiunt illud ſuffragi
um qd̄ eſt ad graue pctm̄ taliū retardātiuꝫ ſi-
ue heredum ſiue executoꝝ. Vn̄ ⁊ aliqñ appa-
ruerunt ipſi aīe defunctoꝝ viuis ꝯquerētes d
tali dilatiōe vel defraudatōe. Et ſic tp̄s faciē
di dn̄e diſſipauerūt legē tuā:quā mandas ta
lia ꝯcitius fieri. Omni āno dicūt ſe velle ta-
lia faceſ:⁊ tn̄ ſemp expectāt aliū futuꝝ ⁊ nūqꝫ
faciunt. Ecōtra dr̄ Eſa.xl. Qui ſperāt in dn̄o
mutabunt fortitudinē:qꝛ vbi prius erant for-
tes ⁊ veloces p factis mūdi erūt poſtea p ſpūa

lib⁹.i.fortes: Aſſument pēnas vt aquile.ſ.ad velociter bñ operādo volabūt ꝛ nō deficient.

¶Capitulum decimū quartū de ocioſitate.

Ocioſitas etiā filia eſt accidie.ꝛ valde reprehenſibilis ꝓcipue i tpe gr̄e. Unde ꝛ ſpecialiſ fuit dictum his qui ad vndecimā horam vocati ſunt ad colendā vineā deſignantes eos qui ptinent ad nouū teſtamentū qd hic ſtatis tota die ocioſi. Math.xx. Exempla enim habemus in nouo teſtamento ꝛ rōnem vrgentē nos ad laborē. Nec eniz decet ſeruum aut diſcipulū ociari dño ꝛ magiſtro ſuo laborante vſq ad mortē. Chriſtus enim dei filius dñs ꝛ magiſter laborauit ꝑ nobis. Laborauit ſuſtinēs ait ipſe ꝑ Eſa.j. Diſcurrebat eni ꝑ ciuitates ꝛ caſtella ꝑdicās ꝛ curās infirmos ꝛ fatigatus ſemel ex itinere ſedebat ſuper fōtē Jo.iiij. Et ne in illa refocillatione eſſet ocioſus mulierē ſamaritanā inſtruxit ꝛ illuminauit. Sumus etiaz facti ſerui empticij. Empti enim eſtis ꝓcio magno.ſ.ſanguine chriſti effuſo in cruce ait apl's.j.ad Corin.vj. Et iō glorificate ꝛ portate deū in corde vr̄o.ſ.laborādo ꝑ ipſo dño nō ocio torpēdo. Merces inſuper nobis i nouo teſtamēto laborātib⁹.citi⁹ ſoluiſ Mat.xx.redde illis mercedē laborātibus.ſ.a nouiſſimis.i.a ſanctis noui teſtamēti. Nā patribus veteris teſtamēti q̄tūcūq perfecte laborātibus.nō dabaſ eis merces morientibus ſed ad limbuz deſcēdebant.expectantes ꝑ cētenaria annoꝝ premiū. Nobis autē tpe gratie aperta ianua paſſione chriſti ſubito daſ merces regni celoꝝ.dūmodo nō ſimus ocioſi ſed ſolliciti opatores. Beda. Regnū celoꝝ ñ ocioſis ꝛ negligentib⁹: ſed petentibus ꝑ orationez querētib⁹ ꝑ lectionē ꝛ ſacroꝝ eloquiorū auditionē: pulſantibus ꝑ virtuoſoꝝ operū impletionem datur. Ecōtra de ocioſis dr̄ in ps. lxxij. In labore hominū nō ſunt.ꝛ cū hoibus non flagellabūtur.iō tenuit eos ſupbia. opti ſunt iniquitate. Ocioſi nō ſunt in labore hominuz qꝛ nolūt laborare ſed quieſcere. In quib⁹ verbis prophete: poſſunt tria notari que ptinent ad iſtud vitium qḋ multum abundat.

reprehēdiſ ocioſitas tēpoꝛe gr̄e

¶Primo ocij vicium inſinuatū.ibi.in labore hominum non ſunt:

¶Secundo inferni ſupplicium ei reſeruatuz. ibi.cum hominibus non flagellabuntur.

¶Tertio mali plurimum inde generatuz.ibi. ideo tenuit eos ſuperbia.

Quantum ad primum .§.j.

dicit Job.v. Homo naſcitur ad laborē vt auis ad volatū.quaſi diceret. ſicut aui naturale ē volare.ita hoibus laborare. Unde de ſancta eccleſia ſeu qualibet virtuoſa anima dicitur. ꝓuer.vlt. Panē ocioſa nō comedit ſed operata eſt conſilio manuū ſuaꝝ ꝛ ipſe Salomon ꝑuer.xij.ait. Qui operatur terrā.i.exercet corp⁹ ſuū.vl' terrā cordis ſui ſaturabiſ panib⁹.i.refectionibus ſpūalib⁹ ꝛ etiā corporalib⁹.qui ſeqtur ociū ſtultus ē. Et nō vnā tantū ſed multiplicem ſtulticiam hꝫ in ſe ocioſus ꝛ exercet.

ocioſ⁹ hꝫ multiplicez ſtulticiaz in ſe.

¶Et prima qdē qꝛ ipſa facit locū diabolo: cōtra illud qḋ ait apl's. Nolite locū dare diabolo. Maxima ſtulticia eſt locū dare vl' vires inimico ſuo mortali.ꝙ fit per ociū. Dicit eniz extra de vi.ꝛ ho.cleri.in decretis. Ocioſitas et voluptas ſūt arma hoſtis antiqui ad miſeras animas captiuandas. Et iō bñ dicit Hiero. Semꝑ aliqd boni facito vt diabolus inueniat te occupatū.de ꝯſecra.diſt.v. Nunꝗ. Neq qſ facile capiſ a tēptatore q alicui bono vacat exercitio. Regula fuit ſanctoꝝ patꝝ vt habeſ in colla. Job. caſſi.ꝙ ocioſus a pluribus infeſtaſ demonijs.ſed bñ operāſ ſolū ab vno.quinimo ꝛ ille etiam de facili.nō infeſtat. ¶Unde ibi narraſ ꝙ cū quidam ſanctus pr̄ trāſiret añ cellā cuiuſdā heremite incipientis ſeruire deo.vidit diabolū manentē ante oſtiū celle ſue.ꝛ cū aliquādiu moratus fuiſſet.poſtea introiuit.et firmauit ſe ille ſanctus pater ad videndū finē rei. Inde ergo ad modicū diabolus exiuit cellam iteꝝ expectans ad oſtiū.ꝛ paulo poſt iteꝝ ingreſſus ē cellā.ꝛ poſtea exiuit.ſicq alternatim pluries fecit. Demū pr̄ ſanctus ingreſſus viſitauit iuuenē.ꝛ perquirēs diligenter ḋ operibus eius inuenit qḋ cū ille aliqd boni operabaſ diabolus tūc exibat quaſi non valens temptare eū.cū ocio vacabat tunc diabolus itrabat ꝛ diuerſimode tēptabat eū.vñ admonuit eū vt ſibi caueret ſemꝑ ab ocio narrans ꝙ viderat. Dauid ſanctiſſimus dū fuit in exercitio ꝑſecutionis ſaulis.immunis fuit ab illis magnis peccatis in quibus poſtea incidit cū fuit in qete hieroſolimis.ſ.adulteriū.proditionē ꝛ homicidiū. Adulterium ꝑpetrauit ſurgēs a dormitione ocio vacās.ij. Reg.xj. Et ſi nō valet qs ſemꝑ vacare orōni ꝛ lectioni ꝛ ſpeculationi non tñ debet ſe ocio tradere aut qd vanum facere. Nā vt dicit Bernardus ꝑpter ociū ocioſa ſectari ridiculū eſt.ſ aliqd honeſte recreationis aſſumere in locutione vel corpali exercitio. Corporalis enim exercitatio ad modicū vtilis eſt.ait aplus.j. Timothei.iiij.ꝛ tamē vtilis eſt. ¶Secūda ſtulticia qꝛ ponit ſe i tali ſtatu ꝙ inferior brutis aīalibus inueniſ. Naz brutis aīalib⁹ licitū ē comedere ēt nō laborātibus ſed ocioſo prohibet apoſtolus manducare.ij. Theſſa.iij.dicens. Si qs nō vult operari nō manducet. Et merito.qꝛ dictuz fuit primo parenti in perſona omniū. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Geñ.iij.quaſi di. Si volueris comedere opoꝛtet te laborare. Et nō ſoluz inferior inueniſ ocioſus animalibus brutis:ꝫ

etiam cũctis creaturis ⁊ cunctis diſcordãs.
Nam oĩs creatura aliquo mõ operatur ſ₃ mo
dũ ſuũ nulla ẽ ocioſa. Uñ ⁊ cõmen. dic̃ ꝙ q au
fert opatões reb⁹ aufert ẽntias rez. S₃ ocio
ſus ita ẽ miſer ꝙ nil boni opis facit qꝺ ſibi ꝯue
nit. Cõuenit enim hoi operari ſm rõnem inq̃
tum eſt homo. Et ꝓpterea cõgrue dicit Se-
neca. Ociũ ſine litteris mors eſt. ⁊ viui homi-
nis ſepultura. Ideo antẽ dicit. ociũ ſine litte-
ris mors eſt. qꝛ cũ litteris eſt vita. ⁊ valde lau
dabile. De quo Aug. dicit. Ociũ ſanctũ que-
rit gratia veritatis. viij. q. j. epiſcopatũ. Et ap
pellat ociũ ceſſationẽ ab operibus exteriorib⁹
vt vacet deo. Uñ Bernar. Uacare deo nõ eſt
ociũ. ſ. malũ. ſed negociũ negocioꝝ. Dicit iu-
das i epiſtola ſua de talibus ocioſis ꝙ ſunt ar-
bores autũnales infructuoſe bis mortue. Ar
bor in autũno plantata ſi parũ fructũ fecit tar
de facit. ſic ocioſi ſi aliqd boni faciũt ⁊ illud vo
lunt facere in fine quando paꝝ vel nihil faciũt
⁊ ſic ſũt bis mortui. qꝛ hic morte pctī ⁊ poſtea
morte inferni. Tertia ſtulticia ocioſi eſt qꝛ tẽ-
pus amittit ad qꝺ ꝯſeruãdũ admonet ſcriptu
ra dicens. Fili cõſerua temp⁹ ⁊ declina a ma
lo. Eccľs. iiij. Et merito debet diligenter con
ſeruari non perdi vt ocioſi faciunt. Nam eſt ꝑ-
cioſiſſimũ: eſt ⁊ breuiſſimũ. eſt eius viſus exa-
men. fiendũ ſubtiliſſimũ. ¶ Quãtum ad pre-
cioſitatẽ dicit Bernar. Nihil precioſius tem-
pore. ſed nil hodie vilius reputatur: Idẽ. Nõ
paruũ extimes tempus ꝙ ⁊ i factis ⁊ in dictis
expenditur ocioſis. Uolat enim verbum irre-
Tps eſt uocabile. nec aduertit inſipiẽs quod amittit.
ꝑcioſuz Adeo precioſum eſt tempus ꝙ modico ſpacio
eius poteſt homo conſequi veniã: ⁊ vitã eternã
ꝓmereri: ſicut latro cũ chriſto crucifixus i mo
dico tpe paradiſũ ꝓmeruit. Tã ꝑcioſũ ẽ tps ꝙ
darẽt omnes theſauros mũdi ſi haberẽt i pote
ſtate ſua pro habẽdo momento temporis quo
poſſent penitere ⁊ euadere tantas penas. Ni-
hil ita propriũ poſſidemus, ſicut tempus. Un
de Seneca. Reliqua nobis aliena ſunt. tẽpus
tantũ noſtrũ eſt. Et ideo bene dicit apoſtolus
ad Gal. vi. Dum tempus habemus operemur
bonũ ad oĩs. q. d. nullus ſit ocioſus. ¶ Quan-
tum ad ſecundam clarum eſt ꝙ tempus ẽ qd
Tps eſt breuiſſimũ. j. ad Corinthi. vij. Tempus breue
breuiſſi eſt in ſe. qꝛ nihil habemus de preterito nec de
mum. futuro nec de preſenti niſi inſtãs. ij. Corinthi.
vj. Ecce nũc tẽpus acceptabile. Non enim de
eo habemus niſi nunc. in quo poſſumus acce-
pti eẽ deo. ſ. bñ opando. Et cũ mlťa alia recu
pari poſſint vt diuitie amiſiſſe. ſanitas perdita
aliquãdo ẽt vita. vt in reſuſcitatis. ſed tempus
amiſſum nũq̃ recupat ocioſus. Job. ix. Dies
mei velociores fuerunt curſore. Sene. Infini
ta ẽ felicitas tpis. punctũ eſt quo viuimus et
puncto minus. Eſt eñi breuiſſimũ reſpectu fu
turi ſtatus q ſuccedit q eſt ꝑpetuus ⁊ nũq̃ de-
ficit ps. Mille anni ante oculos tuos tanq̃ di
es heſterna q̃ preterijt. Breuius adhuc reſtat
tẽpus ſi demat de eo tps quo dormimus ⁊ ali
as neceſſitates ſumimus. ꝙ eſt q̃ſi perditũ. et
ideo aplus ait ad Ephe. v. Redimẽtes tẽpus
qñ dies mali ſunt. i. diligenter ⁊ vtiliter expẽ
dentes ipſum non ocioſe. ¶ Quantũ ad tertiũ
ſubtile examẽ fiet de nobis circa tẽporis viũ
Berñ. Oẽ tempus tibi impenſuz a te exigetur Rõnez
qualiter fuerit expenſum ⁊ ſicut capillus a ca redde-
pite nõ ꝑibit. ita nec momẽtũ a tpe. ſ. de quo mus de
nõ exigat ratio. Treñ. j. Uocauit aduerſũ me tempoꝛe
tps. ſ. deus vt ꝯtereret electos meos. O q̃ male
poterit rationẽ reddere de tpe ocioſus. q non
ſolũ momẽta amiſit tpis. ſed horas integras
dies mẽſes ⁊ annos. Seruum inutilẽ ait domi-
nus in parabola. i. ocioſuz mittite in tenebras
exteriores. Math. xxv. ¶ Quarta ſtulticia ocio
ſi ẽ. qꝛ cũ debeat in hac vita ſoluere vel minue
re debitũ ad qꝺ tenet ⁊ ipſe magis adauget. ⁊
rõ dictat. Redde qꝺ dẽs. Mat. xviij. ⁊ apſi ro.
xiij. Reddite oĩa debita. ſ₃ mlťa ſunt debita nr̃a.
Ber. O hõ ſi ſcires q̃ mlťa ⁊ q̃ mlťis debeas: vi
deres ꝙ nihil eſt qꝺ facis. vñ nõ eſſes ocioſus.
Primo debes chriſto vitã tuã ponere. qꝛ ipſe
ꝑ te poſuit aĩam ſuã. ideo aplus ad Gal. ij. Di-
lexit me ⁊ tradidit ſeipſum ꝓ me. Scđo exi-
gunt pctã ꝓterita futurã vitã meam vt faciaz
fructus dignos penitẽtie. Quid ſit tibi tertius
debitorẽ oſtendã q eã ſibi vẽdicet: puto ꝙ glo
riã deſideres quã nec oculus vidit. Nõne ad
hoc ẽt totũ q̃tũcũq̃ poteris dare oportebit?
Et vltra hec oĩa debes totũ qꝺ es a quo totũ
habes q te fecit ⁊ bñ. Hec Bernar. S₃ miſer
ocioſus ñ reddit debitũ. ſ₃ quotidie magis au
get. ¶ Quinta ſtulticia ocioſi eſt. qꝛ cum poſ-
ſit ex ſe ꝓducere ⁊ recipere fructũ multum me
ritoꝝ ⁊ premioꝝ vult ꝑmanere ſterilis ⁊ infru ocioſus
ctuoſus. Poſui vos ait xps. Jo. xv. vt eatis ⁊ vult per
fructũ afferatis ⁊ fruct⁹ veſter maneat. Poteſt manere
enim ⁊ dꝫ ꝓducere fructũ cordis bonaꝝ cogi ſterilis.
tationũ: ſanctoꝝ affectionũ: piaꝝ recordatio-
nũ. Sed ocioſus ſine fructu reperit. ſic ⁊ ficus
ad quã cũ veniſſet xps ⁊ nõ inueniſſet fructuz
maledixit ⁊ ſubito aruit. Mathe. xxi. Poteſt ⁊
dꝫ ꝓducere fructũ oris q ſũt dei laudatio: gra
tiarũ actio: vocalis oĩo: peccatoꝝ ꝯfeſſio: pxi-
mi inſtructio. Prouerb. xij. De fructu oris ſui
replebitur vnuſquiſq̃ bonis. Sed ab omnib⁹
his ocioſus eſt extraneus. Poteſt ⁊ debet pro
ducere fructum bonorum operum vt elemoſy
narum: peregrinationum: viſitationis infir-
morũ ⁊ huiuſmodi. ps. De fructu operum ſuo
rũ ſatiabit terra. S₃ oĩbus his priuat ocioſus
qꝛ cogitatiões habet vanas ⁊ inutiles. Et vere
vobis q cogitatis inutile ait propheta. Uerba
hꝫ ocioſa. ſed vt dixit chriſtus. Mathe. xij. De

omni verbo ocioſo reddēt homies rōnē i die
iudicij.et opera vicioſa. Vñ Hiere.li. Opera
coꝝ vana ꝛ riſu digna. ¶ Sexta ſtulticia ocio
ſi eſt qꝛ vult quieſcere in loco vbi oportet labo
rare.ſ.in vita pñti.xps Jo.ix. Nō veni vocare
vos ad requiē ſed ad laborez. Bern. O impu-
dens ꝛ iprudens milia miliū miniſtrabāt ei.ꝛ
decies centena milia aſſiſtebāt ei.ſ.ad operan
dū quod eis cōgruit.ꝛ tu ſedere plumis ꝛ ocia
ri. Ad quod etiā figurandū ſex diebus opat⁹
eſt de⁹ diuerſas creaturas ꝛ oēs faciebat. et
in ſeptima requieuit ab omni ope. ad innuen-
dū q i vita pñti ſignata p ſenariū numeꝝ debꝫ
homo operari non ociari ſi vult in ſeptima.ſ.
i alia cū deo qeſcere. ¶ Septima ſtulticia eſt:
qꝛ cū ſit ocioſus ſubmerſus in pfundo ſtulticie
malicie ſue.nō vult porrigere manū ſuā ad la
borē cū tñ aliť nō poſſit exire. Sene. A ſtulti-
cia uēo emergit:niſi ad laborē manū porri-
gat. Nā ſm phm vtus ꝛ ſciētia ſūt circa diffi-
cilia. Et Virgili⁹. Facilis deſcēſus auerni.ſꝫ
reuocare ad auras. ſurſumqꝫ attollere gradū
hoc opus.hic labor eſt. Et chriſtus. cōtendite
intrare p anguſtam portam. Luce.xiij. Certe
magna ſtulticia eſſet eius qui ſe videret in
aquam cecidiſſe ꝛ niſi laborando ꝛ apponen-
do manum poſſe euadere ibi remanere.

¶ Quantum ad ſecundū .§.ij.

ex ocio generāte plurima vitia ſequiť inferni
cruciatio.ꝛ ideo ſecūdo dicit ps. Cū hominibus
flagellabuntur.non reuertentes ad laborem
ocioſi h penitētie.flagellabūtur hic cū hoib⁹:ſꝫ ocioſi
reſeruā ñ cū hoib⁹ ſꝫ cū demonib⁹ i iferno ppri⁹ locus
tur in in ocioſi ē i iferno. Nō ē. Cōſtat q ocioſi in celo
ferno nō reperientur. Nā celū empireum eſt locus
coꝝ ꝛ merces qui operati ſunt ſm illō Math.
xx. Voca oparios ꝛ redde illis mercedem. ꝛ
Eccī. Bonoꝝ laboꝝ glorioſus eſt fructus. In
paradiſo etiā terreſtri nō recipieť.qꝛ cū de⁹ qꝛ
trāſtulit. Adam poſuit illic vt oparetur. non
vt ociareť. In purgatorio nō erūt.qꝛ ibi fla-
gellātur homies a deo. Sed de his ocioſis di
ciť q cū hominibus nō flagellabūtur. Mondi
quoqꝫ loco indignus ē ſm pabolam xpi. de fi
culnea nō faciēte fructū. de qua dicit dñs vi-
nee. Succide illam vt qd etiā terrā occupat.
ſ.hūc mūdū inutiliter. Et cū nō ſit ali⁹ locus
reſtat q in inferno cū demonibus flagellētur.
Unde ſaluator math.vij. Omnis arbor nō fa
ciēs fructū bonū excideť ꝛ in ignē mitteť.ſ. in
fernalē. Et loquiť ibi expreſſe de arbore rōna
li que nō facit fructū bonum cū nō facit opa
bona.ꝛ h excideť p mortē.ꝛ ocioſus in ignē in
ferni pijcietur. vnde ps. Quis eſt homo qui
vult vitam ſcilicet eternaz. Declina a malo ꝛ
fac bonum.ſ.fructum opum non ſies ocioſus

¶ Quantum ad tertium .§.iij.

Aliud qō ociū ſequiť ē multiplex malū pecca
toꝝ. Vñ diciť. Ideo tenuit eos ſuperbia: eos
ſ.qui nō ſunt in labore hominū ſed in ocio. et
operti ſunt iniqtate.i.pleni omni iniquitate.
Eccſi.xxxiij. Multā maliciā docuit ocioſitas.
ꝛ alibi. In deſiderijs.ſ.malis eſt ois ocioſus.
Bernar. Omniū temptationū ꝛ cogitationuꝫ
malarū ꝛ inutiliū ſentina eſt ociū. Sicut ſen- Multa
tina in nauibus recipit omnes ſordes corpo- docuit
raliū.ita mēs ocioſi omnes ſordes viciorum. ocioſi-
Nec mirū. Nō enim pōt coꝛ vigilantis eē ſine tas
cogitationibus. Vñ ſi quis eſt ocioſus et quo
nō cogitat bona:oportet q cogitet mala. Co
gitationes aūt male trahunt ad opa mala. et
precipue vitia carnalia. Ezech.xvj. Hec fuit
iniquitas ſororis tue ſodome.ſupbia ſaturi-
tas panis ꝛ aque ꝛ ociū. Salomō dū fuit oc-
cupatus i edificijs tēpli ꝛ domus ſue non ita
exarſit amore mulierū.ſicut poſtea cū ſe ocio
tradidit. Poeta. Ocia ſi tollas perire cupidi-
nis artus. Inducit ēt ociū ad curioſitatem.ꝛ
nugacitatē. Vñ apo.i. Thi.v. de viduis ma-
lis inqt. Adoleſcētiores viduas deuita. diſcūt
eni circuire domos nō ſolū ocioſe.ſꝫ ꝛ vboſe ꝛ
curioſe loqntes q̄ nō opꝫ.ꝛ Bern. ocioſitas eſt
mř nugarū ꝛ nouerca vtutū. Et alibi. Summa
mētis malicia ociū iners. Nabuchodonoſor
cū maneret in aula palatij ſui.in ſupbiam ela
tus ē dicēs. Nōne hec ē babilon quā edificaui
in fortitudine mea pp qō in beſtiā mutatus ē
ſꝫ fantaſiā Dañ.iiij. Filij quoqꝫ Dan venientes
lachis ad populū quieſcētē atqꝫ ſecuꝝ peuſſe
rūt i ore gladij.vrbēqꝫ icēdio tradiderūt. Iudi.
xviij.ad figurādū q dū qs quieſcit ocio demo
nes capiūt aſaꝫ atqꝫ diuerſis vitijs incendūt.
Vñ ꝛ i euāgelio Lu.xi.ꝛ Math.xij. Spūs imū
dus exiēs ab hoie.p pniam cū poſtea reuertiť
tēptādo cū inuenit domū mētis vacātē.ſ. ocio
cū ſeptē ſpiritib⁹ igrediť ꝛ habitat ibi.i.cū vni
uerſis pctis.ſic ergo q in laboribus hoim non
ſūt tenuit eos ſupbia. Et qꝛ ipſa regina ē ꝛ mř
viciorum.exinde operti ſunt iniquitate.

¶ Capitulū.xv.de Deſperatōne.

D Eſperatio filia ponitur
accidie ſm Gregorium. Tho. ꝛ
alios. Pro cuius declaratōne ſciē
dum q ſicut vera eſtimatio intellect⁹ circa deū
eſt q ex ipo pueniat homini ſalus: ꝯſecutio
beatitudinis:venie peccatoꝝ.ꝛ adiutorij i ar-
duis ꝛ periculis.qō ptinet ad ſpem. ita falſa
opinio vel eſtimatio intellectus circa deuꝫ eſt
q nō tribuat beatitudinis pmium bona faci- Deſpe-
entibus:vel nō largiať veniā petentibus: ꝛ in ratio vñ
piculis nō ſubueniat.qō ptinet ad deſpatio- ſurgat
nem ſicut ergo ſpes vera eſtimans de deo eſt
virtuoſa.ita ꝛ deſperatio p ꝯtrarium falſa eſti
mans eſt vicioſa. Si quis aūt deſperaret de eo

qđ eſt natus adipiſci vel de eo qđ nõ eſt debi-
tuȝ adipiſci: deſperatio talis nõ eẽt pctm̃. v.g.
Si qs medicus deſperaret de curatiõe alicu
ius infirmi: vel ſi qs agricola deſparet ſe fieri
poſſe impatorẽ: aut ſimplex cleric⁹ papã: ñ pec
cant: ⁊ hoc ppter impoſſibilitatẽ ꝯſequẽdi ta-
lia. Sic ẽt dãnati ſi deſperarẽt ſe poſſe ꝯſequi
btitudinẽ vel veniã delictoꝝ: deſperatio non
iputaꝛ eis ad culpã: qꝛ ſũt in ſtatu deſperãdi ꝓ
pter ipoſſibilitatẽ reditus ad btitudinẽ. vñ dã
natoꝝ deſperatio nõ ẽ eis ad culpã: ſed ps dã
natiõis. Sed qꝛ hõ dũ eſt viator nat⁹ ẽ ꝯſequi
btitudinẽ: ⁊ eſt poſſibile adipiſci. eſtimãdo ꝯtra-
riũ. ſ. ꝙ nõ poſſit adipiſci eſt falſũ eſtimare de
deo ⁊ grauiſſimuȝ pctm̃ deſperationis. Tho.
ij. ij. q. xx. Leo papa. De nemine eſt deſperãdũ
dũ eſt in hoc corpe ꝯſtitut⁹: qꝛ nõnunꝗ̃ conſi
lio maturiori pficiꝛ qđ diffidentiori etate diſ/
ferꝛ. De deſpantib⁹ dicit ps. Nõ ſperauerũt in
dño ſalutari ſuo. Ubi nõdũ ꝙ triplex ẽ dſptõ.

¶ Deſperatio glorie adipiſcende.

¶ Deſperatio venie conſequende.

¶ Deſperatio miſerie euadende.

¶ Quãtũ ad primũ dicitur .§. j.

Iob. vij. Deſperaui neꝗ̃ vltra viuam. ſ. vita
grẽ: nec per ꝯñs vita glie. Dum. n. qs pmanet
i deſperatiõe nõ põt cõſeq btitudineȝ: ſed põt
quilibet quantũcũqȝ deſperauit in preteritus
remouere deſperationẽ: ⁊ ſic viuet: qđ faẽ dȝ.
qꝛ vt di. ij. regũ. ij. Periculoſa res ẽ deſpatio:
imo piculoſius oĩb⁹: ⁊ hoc triplici ratione.

¶ Primo ratione amiſſibilitatis.

¶ Secundo ratione inſanabilitatis.

¶ Tertio ratione inclinabilitatis.

¶ Primũ ſic oſtendiꝛ. Illud per qđ tolliꝛ i bo
nis actibus: cõſtantia: pſeuerantia: ⁊ ꝯfidẽtia
finiſ eſt piculoſius ceteris. Sed p deſpationẽ
in reb⁹ laborioſis q̃ ptinent ad vite pfectioneȝ
perdiꝛ ꝯſtantia: ⁊ tolliꝛ pſeuerãtia cui pncipa
Deſpa- liter merces reddiꝛ ⁊ priuat ſe deſperãs de cõ
tio ẽ pi fidentia. Finis ergo piculoſiſſima eſt. Sene.
culoſa. Tolle ſpeȝ nemo vict⁹ tẽtabit arma. Filij iſrl
cũ audierũt ꝙ i terra pmiſſiõis ſignãte vitam
eternã erãt ciuitates fortiſſime: ⁊ hoies robu
ſtiſſimi ſm relationẽ exploratoꝝ: qꝛ deſpera-
uerunt poſſe adipiſci eã: iõ ſunt ea priuati i de
ſerto morientes. Soli caleph ⁊ ioſue qui i deo
ſperauerũt illã ꝯſequi ex numeratiſ itrauerũt.

¶ Secundo hoc oſtendiꝛ rõne inſanabilitatiſ.
Sicut. n. morb⁹ incurabilis ẽ periculoſior cu-
rabili: ita peccatũ ꝙ nunꝗ̃ ſanaꝛ vel raro mor
bo ſanabili ſicut lepra: paraliſis: piculoſioreſ
morbi ſunt febribus ⁊ vulneribus: ſed tale eſt
vitiũ deſperationis. ſ. inſanabile. Diciꝛ Hier.
xxx. Inſanabilis fractura tua. peſſima plaga
tua illius. ſ. populi qui dixerat deſperaui. Et
iterum Hiere. xv. Plaga mea. ſ. deſperatiõis

renuit curari. Quãuis enim nullus eſtimare
debet ꝙ ſua opera quãtũcũqȝ etiã eximia ſint
p ſe ſufficientia ad conſequendũ tantũ pmiũ
beatitudinis: dȝ tñ eſtimare ꝙ dei grã ipſa lo
cata ⁊ ſi minima deus ſua liberalitate faẽ ea
eſſe digna. Unde Aug. Cũ deus coronat me
rita nrã nõ aliud pmiat ꝗ̃ munera ſua. Et iõ
ſi parua ⁊ ꝗ̃ſi nulla opa i ſe qs videt bona ad-
huc deſperare nõ dȝ. ¶ Tertio oſtẽdiꝛ pericu
lum eius rõne inclinabilitatis. Illud. n. pec-
catũ per qđ homo inclinaꝛ ad omnẽ malum:
⁊ retrahitur ab omni bono eſt periculoſius ce
teris. ſed deſperatio eſt hmõi. Nã ſicut p ſpeȝ
homo reuocaꝛ a malis: ⁊ ꝓuocaꝛ ad oẽ bonũ:
ita per oppoſitũ p deſperationẽ reuocaꝛ a bo-
nis. ⁊ ſine freno ꝓuocaꝛ ad oĩa mala. Solent
n. tales dicere ẽt verbo: ex quo debeo ire ad i
fernũ: eamus cũ armis ⁊ equis. Uñ di. puerb.
xxiiij. Si deſperaueris in die lapſus i die ãgu
ſtie minueꝛ fortitudo tua. ſ. ſi deſperaueris in
tentatione vel pſecutione: vel in die. ſ. cũ prio
incipis dolere de peccatis: vel i morte lapſus
a ſpei fortitudine ⁊ infirmitate quam prius ha
buiſti minuetur fortitudo tua. ſ. reſidendo dia-
bolo. vbi glo. dicit. Nihil execrabilius deſpe-
rationi ꝗ̃ qui habuerit: ⁊ in generalibus hu-
iuſmodi vite laboribus: ⁊ quod peius eſt in fi-
dei certamine conſtantiam prebet.

¶ Secunda deſperatio eſt .§. ij.

venie ꝯſequẽde pctõꝝ. Sed falſa eſt iſta eſti-
matio qꝛ ꝯ oẽs locutiones dei in ſcripturis et
doctrinis eorũ. Dicit enim dñs Ezech. xviij.
Nunquid voluntatis mee mors impij ⁊ nõ po
tius vt conuertaꝛ ⁊ viuat. Et iteꝝ. In quacũ-
qȝ die ꝯuerſus fuerit peccator ⁊ igemuerit ol-
um iniquitatũ eiuſ: nõ recordabor. ſ. dimittã.
Et in euangelio Mat. ix. Non eſt opus valen
tibus medicus ſed male habentibuſ: qꝛ nõ ve
ni vocare iuſtos ſed pctõres ad pniam. vt p b
eis veniam dem. Habet auteȝ talis deſperãs
d venia falſe eſtimationẽ de trib⁹ erga deũ. ſ.

¶ De dei miſericordia.

¶ De dei omnipotentia.

¶ De ſui propria malicia.

Primo quidẽ deſperãs de venia. falſo immo Deſpe-
extiſtimat falſiſſime ꝯ deo. ſ. ꝙ ñ ſit miſericorſ ranſ de
cum tñ dicat eccľia ꝙ propriũ eſt deo miſere miſeri-
ri ſemp ⁊ parcere. Imo proprie propriũ: qꝛ nul cordia
lus poteſt tollere miſeriã peccati q̃ maxime ẽ dei.
ſuper omnes alias: niſi ſoluſ de⁹: ꝫ nulla crea
tura: ita de facili relaxat iniurias in eũ factaſ
penitẽtibus vt ipſe facit. Perpetrauit Dauid
tm̃ ſcelus ꝗ̃le fuit adulteriũ: addẽdo ei ad oc-
cultãdũ malũ. pditionẽ ⁊ occiſionẽ ſui fideliſ
ſimi militis Urie. Et qua ſecuta eſt inſultatõ
⁊ blaſphematio ꝯ deũ ab inimicis: ⁊ tñ vt co-
gnouit pctm̃ ſuũ dicẽs nathã pphe eũ arguẽ
ti: peccaui

ti:peccaui dño: ſubito ex parte dī rñdit natħā
ꝛ dñs tranſtulit pctm̄ tuū.ſ.pcēdo tibi.ij.Re.
xij. Notandū eſt valde qḋ ait Criſ.i lib.de re-
paratōe lapſi ad inſinuādā imenſā dei miſeri-
cordiā:vñ nullus debeat deſpare quātūcūq
pctōꝛ dūmō ad pnīam redeat.tal' mihi crede.
talis ē erga hoīes dei pietas ꝙ nunꝗ̄ ſpernit
hoīꝫ pnīaꝫ ſi ei ſincere ꝛ ſimplr offeraꝭ. ēt ſi ad
ſūmū qs pueniat maloꝝ ꝛ īde reuerti velit ad
virtutis viā:ſuſcipit libēter:amplectiꝭ.ꝛ oīa fa
cit q̄tin' ad priorē ſtatū reuocet.Nōdū adhuc
ē pſtanci' ꝛ eminēti'.ēt ſi nō potuerit qs exple
re oēm ſatiſfaciendi ordinē. quātulācūq tn̄ ꝛ
q̄libet breui tpe geſtā nō reſpuit pnīam . ſuſci
pit ēt illā.nec patiꝭ q̄uis exigue ꝯuerſiōis per
dere mercedē.hec oīa de pe.di.iij.c.Tal. Hic
ꝛ leo papa. de pe.di.j.Multiplex dei miſicor
dia ita lapſib' humanis ſubuenit:vt nō ſolū p
baptiſmi grām:ſed ēt p pnīe medicinā ſpes vi
te reparet eterne:vt qui regñatiōis dona vio-
laſſent. pprio iudicio ſe.ſ.p pnīam cōdēnātes
ad remiſſionē criminū puenirēt. Exēplū opti
mū hꝫ.iiij.Reg.xxi. de Manaſe q fuit rex iu-
da.l.annis ꝛ vltra.peſſim' hoīum. hidolatrie
dedit'.occiſoꝛ pphaꝝ.ꝛ pcipue Eſaie conſan
guinei ſui eximij ꝛ euangelice pphete quē ob
nimiā crudelitatem ſecare fecit ſerra lignea.
Demuꝫ i ſenectute ſua ob ſcelera captiuat' ab
inimicis aſſirijs ꝛ icarcerat' vt recognouit ini
quitates ſuas:ꝛ penituit dicens in orōne. Pec
caui ſup multitudinē arene maris ꝛ mltiplica
ta ſt pctā mea:ꝛ n̄ ſū dign' vidē altitudinē celi
p mltitudīe inīqtatis mee:qm̄ irritaui irā tuā
ꝛc̄.dñs pepcit ei ꝛ veniā ddit reducēs ēt eū d
captiuitate ad regnū ſuū.Nō ergo de vēia de

Deſpās d dei oī potētia ſperādū ē. ¶ Deſperās de vēia ſcdo falſuꝫ eſti
mat de dei oipotentia:cū.ſ.eſtimat nō ſolum
deū nolle ei miſereri:ſed nec poſſe tot ſcelera
quot ꝯmiſit dimittē.Sed iſta adhuc eēt peioꝛ
deſpatio alijs.Nā ptinēt ad infidelitateꝫ.ſ. ꝙ
deus nō poſſet oīa cū tn̄ dicaꝭ.Luc.j. Nō erit
īpoſſibile apud deū oē verbū . Iſti ſūt peiores
iudeis incredulis.Nā ꝛ ſi negarent xp̄m poſſe
pctā remittere:qꝛ puꝝ hoīem eſtimabant:ꝛ ſic
erat:ꝛ eſt error eoꝝ:tn̄ ꝯfitebanꭟ deū hoc poſ
ſe dicentes.qs pōt pctā dimittē niſi ſolus de-
us.Mar.ij.Sed oſtēdit vtiq poſſe dimitteꭟ: ꝛ
p hoc eſſe verus de'. Probauit aūt ſe hīc hāc
potētiā nō p aliqḋ potēti':ſed p aliqḋ maniſe
ſtius.Maioris qdē potētie eſt quantū ad crea
turā ſanatā ſanare aiam remittēdo pctā: q̄ ſa
nare corpus ꝛ paraliſi vel quacūq infirmita-
te.Sed maniſeſtius eſt ſanare corpus. Nam
ſanatio anime nō videꭟ ab hominibus ſeu re-
miſſio peccati:ſed videꭟ ſanatio corporis:ꝛ ſic
p maniſeſtū probauit occultū.Unde dixit.vt
ſciatis qꝛ filius hoīs hꝫ poteſtatē in terra di-
mittendo peccata:ſupple ſana hūc paraliticū
vnde tunc ait paralitico.Surge ꝛc̄.ꝛ ſanatus
eſt in aīa ꝛ in corpe virtute diuina ſuā.¶ Et ſi
qs obijceret qḋ ait aplſ.Heb.vj. Impoſſibile
eſt eos q ſemel illuminati ſūt ꝛ guſtauerūt do-
num celeſte:ꝛ pticipes facti ſunt ſpūſſancti. ꝛ
ꝓlapſi ſūt renouari ad pnīaꝫ. ¶ Renouari ad

Renouari ad pniam. pniam eſt ꝯſequi veniaꝫ qḋ fit vtiq a deo . ſed
apl'us hoc dicit īpoſſibile:ergo videꭟ ꝙ recidi-
uis pctā nō poſſit dimittere. Nō qdā ſed here-
tice opinātes ad idē inducebāt p argumento
miracula chriſti dicētes.Quē bis illuminauit
quē leproſū bis mūdauit:quē mortuū bis ſu-
ſcitauit.Nō lazaꝝ quē dilexit:non filiū vidue
quem mſi reddidit.Nō filiū diſſipatorē legiꭟ
pī bis ſuſcepiſſe Nō filiā abrahe bis a demo-
nio liberaſſe.Iō in nulla pſona iterauit factū
docens nō ſepe a dño fieri remediū. Dixit mſ
ris.Uade ꝛ noli amp'ius peccare : pmittens
penā nō ampli' veniā.Hec vba refert Augu.
eſſe eoꝝ q negāt deum pcere recidiuāti.quos
Aug.hereticos vocat.de peni.di.iij. Adhuc
inſtant pdīci.ꝛ ſubdit ibi.quā mltos cecos di
uerſo tpe illuminauit:ꝛ multos debiles cōfor
tauit:oſtēdit in diuerſis illiꝫ eiſdē ſepe pctā di
mitti:vt quē pus ſanauit leproſū .ſ. infectum
pctō auaricie:poſtea illuminet cecū lapſum.ſ.
in luxuriā ꝛ hmōi.Iō tot ſanauit:vt claudoꝫ:
cecos:aridos:ne deſperet ſepe pctōꝛ. Iō non
ſcribiꭟ niſi ſemel aliquē ſanatū:vt qꝫ caueat ſiñ
gl pctō.Et infra:medicū ſe noīat.Medicoꝝ
eſt centies infirmū curare:qui alijs minoꝛ eēt
ſi alijs poſſibilia ignoraret.i.nō faceret. Hec
oīa Aug. Ad auctoritatem aplō rñdet glo.vi
deliꝫ impoīe.i.difficile.Eſtimare igiꭟ aliqḋ eē
pctm̄ qḋ deus nō poſſet remittere:eēt falſuꝫ.
imo falſiſſimū ꝛ hereticū:cum oīa poſſit indul

Deſpās d ſua ppa clpa gere. ¶ Tertio deſperat qs de venia hñs falſā
eſtimationē de culpa ppria.ſ.ꝙ excedat boni
tatem ꝛ mīam dei. Hanc habuit Cayn cū di
xit.Maioꝛ eſt iniquitas mea q̄ vt veniā mere
ar.Gen.iiij.vbi glo.Hiero. Peccata addens
peccatis deſperat.ꝛ cū bonitas dei ꝛ mīa:cu-
ius effect' eſt remiſſio pctōꝝ ſit infinita:ꝛ oīs
malicia humana ſit finita:n̄ eſtimat deſperās
maiorē fore ſuā maliciā dei mīa ſimplr:vel ex
parte remiſſionis ſed ex parte ſatiſfactiōis: qꝛ
ſ.eſtimat ſeu credit nunꝗ̄ facere tantā pnīam
pro ſatiſfactiōe ꝙ conſequatur veniā. Alex.ij.
parte ſūme.q.xlviij.hanc falſam eſtimationeꝫ
videꭟ habuiſſe iudas cum deſperat' laqueo ſe
ſuſpēdit.Unde Leo papa in ſermone. Scele-
ratioꝛ oibus o iuda infelicioꝛ extitiſti quē pe-
nitentia non reuocauit ad deū:ſed deſperatō
traxit ad laqueū ꝛc̄.de pe.di.iij.Quāuis eniꝫ
oīa opera hoīs quantūcūq afflictiua ꝛ pena-
lia per ſe non ſint ſufficientia ad ſatiſfaciendū
p vno mortali nedum p mille:tn̄ ipſis appli-
cata paſſio xp̄i qḋ fit p grām ſacralē:q̄ paſſio

fuit valoris infiniti ad ſatiſfaciendũ oib⁹ ſatiſfacere pōt. Vñ Job. vi. dī in pſona xpī: vtinã appꝛehenderent̄ pctã mea .i. pena debita pro peccatis hoīum p qb⁹ patioꝛ ꝛ calamitas quã patioꝛ .ſ. i cruce miſerie ꝛ doloꝛis in ſtatera .ſ. vt poſſent pōderari qſi arena maris. Hec ḡuioꝛ pena apparet ꝙ ſit pena debita p pctis omniũ. Hinc ꝛ Ber. Peccaui pctm̄ grande ꝯſciã mea turbat̄: ſed nō pturbabit̄ .ſ. vſq; ad deſperationē: q2 vulnez dñi recoꝛdaboꝛ. Quid enĩ tã ad moꝛtē qđ xpī moꝛte nō ſoluat̄? Ad tollē dã iſtã deſpationē de ſpe venie: q̄ ꝛ aliqñ inſiſtãgunt̄: multũ valet ꝯſideratio vite coꝝ: qui d̄ maximis pctis reuertētes ad pniam veniã cō ſecuti ſunt. Vñ Ber. dicit ppt̄ mãſuetudinem q̄ in te pꝛedicat̄ cucurrim⁹ poſt te dñe ieſu: audientes q; nō ſpernis pauperē: pctōꝛē nō hoꝛreas: nō hoꝛruiſti ꝯfitētē latronē: ñ lachꝛimãtē peccatricē: nō ſupplicantē cananeã: nō dep̄henſam i adulterio: nō ſedentē in theloneo: ñ ſupplicantē publicanũ: nō lachꝛimãtē diſcipulum: nō pſecutoꝛē diſcipuloꝝ: nō ipſos crucifixoꝛes tuos. In odoꝛe vnguentoꝛum tuoꝛũ idest harum miſerationũ cucurrim⁹. Canti. i.

¶ Tertia deſperatio eſt .§. iij.

miſerie euadēde: ſed vt dī eccli. ij. Reſpicite ſi lij natiōes hoīum ꝛ videte: q2 nullus ſperauit in domino ꝛ derelictus eſt. Eſt aũt triplex miſeria de qua quis deſperat ſe poſſe euadere.

¶ Miſeria pene tempoꝛalis.

¶ Miſeria culpe criminalis.

¶ Miſeria anguſtie mentalis

Deſperantes putant ſe miſeriã euadere.

¶ Quantũ ad pmũ cũ qs ē in magna īfirmitate: vel paupˀtate: vel pſecutione. nūq; dz ſe deſperare de adiutoꝛio dei: ſed faciēdo qđ i ſe eſt ꝛ reſiduũ ꝯmittere deo ſperãdo q; deus faciet qđ erit magis expediēs: ꝛ cũ credet ſe ſuccūbē tunc libabit̄. i. Macħ. ij. inq̄t mathathias. qui ſperant in dño mutabunt foꝛtitudinē. currēt ꝛ nō laboꝛabunt. volabunt ꝛ nō deficient. Sic abꝛaã cum in egipto ſuſtinuit periculum vite ſue vel violatiōis vxoꝛis fecit qđ potuit ƀz prudentiã humanã: ꝛ reſiduũ deo cōmiſit in quē ſperauit: nec eum fides aut ſpes fefellit: vt dīc Aug. q2 ꝛ vitam nō pdidit ex cautela q̄ viſus ē ſine peccato: ꝛ pudiciciam vxoꝛis dñs conſeruauit. Geñ. xij. Sic ꝛ Jacob timēs fratrē ſuũ Eſau cum reuerteretur de Meſopotamia premiſit munera ad placandum: diuiſit familiaꝫ in plures partes ne ſimul omnes poſſet perdere: ꝛ ferocitatē coꝛdis illius dimiſit deo emolliendam. Geñ. xxxij. Sic Dauid cũ fuiſſet obſeſſus a Saule cum exercitu ſuo in quodã caſtro ꝛ deſperaret euadere. venit nūcius ad reuocandũ ſaulem: q2 philiſtei irruperant ſuper terram iſrael ꝓpter quod dimiſit obſidionem ꝛ Dauid euaſit. i. Reg. xxvij. Nō ergo deſperandũ eſt de dei adiutoꝛio ēt in tempoꝛalibus ſed confidendum. ¶ Quantũ ad ſecundũ. deſperant quidam nō tm̄ de veniã cōmiſſis. ſed d̄ abſtinentia in futuꝝ ab eis. ꝛ ꝓpterea aliqñ nō confitent̄ eſtimantes ſe nō poſſe cauere: vt vitia carnis: ꝛ hmōi. Sed vt dī Sap. viij. Sapientia vincit maliciã. Non pōt quis gratiã habere in tam paruo gradu: qn ſufficiat ad reſiſtendum oī tentationi ƀm Tho. ſi quis voluerit agere quod in ſe eſt. Vnde Ambꝛoſi. ſuper Lucam. Vide ꝙ bonus deus ꝛ facilis indulgere peccatis: non ſolum ablatam reſtituit .ſ. mutitatem zacharie ſed ēt inſperata cōcedit. Ille enim dudum mutus .ſ. zacharias ꝓphetat. Hec enim gr̄a dei maxima: qñ eũ qui negauerat confitet̄. Nemo ergo diffidat. nemo veterum conſcius delictoꝛum eterna deſperet. ¶ Sed Hoſtien. ꝛ Ray. in ſum. ſuis contra iſtã deſpationē docēt tria remedia. ¶ Primũ eſt moꝛtis conſideratio: q̄ oīa mũdana oñdit vana ꝛ trãſitoꝛia. Vnde Eccle. xi. Si multis annis vixerit homo ꝛ in his oibus let⁹ fuerit. meminiſſe tñ dz tenebꝛoſi tēpoꝛis .ſ. moꝛtis ꝛ dieꝝ maloꝝ: qui cũ venerint vanitatis arguent̄ pterita. ꝛ cum moꝛs incerta ſit ꝛ de pūcto in punctũ poſſit hoīem rapere: iō nō dz deſperare futuris tentationibus ſe non poſſe reſiſtere. quia foꝛte amplius non habebit moꝛte ſuperueniente. ¶ Secundum eſt debilitatio hoſt. Debilitat̄. n. per confeſſionē: ꝛ ex ſe debilis eſt cũ qs ē in gr̄a. Eſa. li. Dicunt hoī demones. Incuruare vt trãſeam⁹. q. d. nō poſſum⁹ tranſire ad hſtandũ i te p pctm̄ niſi voluntarie īclines te ad aſſentiēdũ nob. Criſ. Debilis ē hoſtis q nō vincit niſi volentē. Nã ꝛ in gregē poꝛcoꝝ intrare nō valuerūt niſi pmiſſi a chꝛiſto. Mat. viij. Nec tētare Job ꝛ affligere niſi iuſſu a deo. Job. i. De multis legim⁹ magnis pctōrib⁹: ꝛ multos quotidie cernim⁹ q longo tēpe ſteterũt inuoluti i magnis ſcelerib⁹ q conuerſi ad pniam reſtiterũt oī tentatiōi: nec vltra recidiuauerũt ƀz effecti ſũt magni ſci ſic Aug. Ci. Pelagia Thebaides ꝛ alie. Jac. iiij. Reſiſtite diabolo ꝛ fugiet a vobis. ¶ Tertiũ ē foꝛtitudo hoīs penitētis q̄ puenit ei ex q̄tuoꝛ. Pꝛio ex depoſitiōe pcti: ꝛ ꝯñter ex leticia ſpūali. Puer. xvij. Anim⁹ gaudēs etatē floꝛidam facit. Vñ ꝛ foꝛtē ad bellandũ. Spūs triſtis exiccat oſſa. Sicꝫ aũt pctm̄ ex remoꝛſu triſticiã. ita depoſitio eius p pniaꝫ gñat leticiã ſpūalē. ꝛ gaudiũ dñi foꝛtitudo vr̄a. dī Nee. viij. ¶ Scdm qđ fac̄ penitētē foꝛtē eſt armatura ſpūal̄: vt cōtritō: elemoſina: oīo: ieiuniũ. Eph. vi. Induite vos armaturã dī vt poſſit; ſtare aduerſus inſidias diaboli. ¶ 3m ē ex ſocietate exercit⁹ oium iuſtoꝝ ꝛ angeloꝝ. Efficit̄. n. pˀticeps de penitēs oīuꝫ bonoꝝ q̄ fiunt a iuſtis. ƀz illđ ps. Participē me fac de⁹ oīuꝫ timētiũ te. ꝛ cuſto. mã. tua.

Remedia contra deſperatōnem.

Foꝛtitudo penitentis eſt ex q̄tuoꝛ.

q.d.fac me bonū cū gr̄a tua ⁊ ip̄a mediāte ero
diuꝫ bonoꝝ ꝑticepſ.ꝗ ſocietas bonoꝝ ſil' bel-
lātium ꝯtra demones figurata fuit. Judith.
xv.vbi dr̄ ꝙ aſſirij ñ adunati i fugam ibāt ꝑci
pites ⁊ occidebanť. filij aūt iſrľ vno agmine ꝑ
ſequentes debellabāt oēs quos inuenire potuiſ
ſēt. ¶ Quartū eſt illuminatio ⁊ ꝓtectio di.pſ.
Dn̄s illuminatio mea ⁊ ſa.m.quē ti.q.d.nullū.
dn̄s ꝓtector vite mee.⁊. Job. Libera me ⁊
pone me iuxta te. ⁊ cuiꝰ vis manus pugnet ꝯ
me. Rom̄.viij.ſi ꝑ nobiſ ds qs ꝯ nos.ſ.poterit
ꝑualere.certe nullus. Cū ergo hoſtis ſit multi
pliciter debilitatꝰ. ⁊ penitēs multiplr̄ roboratꝰ
ñ dꝫ deſperare ď ꝑſeuerātia i bono. vľ q̄ñ po-
terit vincere vitia ꝯſueta.ſꝫ ꝯfidere i dn̄o.qꝛ q
ꝯfidūt i dn̄o ſicˀ mons ſyon:ſ. erunt fortes ⁊ in
expugnabiles. Judith. Nō dreliqs ſpātes i te
d ie. ¶ Quātū ad 3m deſpāt aliqñ ꝑſōe ñ vidē
tes ſe poſſe euadere ꝑicla pctōꝝ.vt occurit ꝑ
plexitaſ mētis aliqs.ſ.caſuſ in quo ñ vř alicui
ꝙ poſſit euadere ſine incurſione magni ꝑiculi
⁊ pctī.ſicˀ accidit ſuſanne cū ꝑtierunt eam in
pomerio ſenes abſcōditi ď adulterio cōminā
tes eam accuſare ⁊ ꝯdemnare ad mortē niſi
aſſentirꝫ eis.vñ illa ait.anguſtie mihi ſūt vndi
q̄.⁊ qd eligā ignoro vt.ſ.poſſiꝫ ſine ꝑiclo eua
dere.ſꝫ nō deſpās ď adiutorio di reſtitit pctō
clamās ꝓ adiutorio.⁊ licet illi falſi ſenes iu-
dices iniuſte ꝯdemnaſſent vt adulterā ds li-
berauit eā ꝑ daniel' ſnīaꝫ. Danie.xiij. ¶ Dꝫ er
go qlibꝫ ſp̄ pctm̄ vitare i quocunq̄ caſu.⁊ reli
quū ſi inde ſcādalum vľ ꝑiclm veniat deo cō
mittere ⁊ nō facere ſicˀ fec̄ ſemel q̄dā puella q̄
cū mortuo pr̄e remāſiſſet ſb cura auūcli peſſi
mꝰ ille eam carnalr̄ cognouit ⁊ plies ex ea fi-
lios ꝯcepit eos occidens ad occultādū pecca-
tum.⁊ cū illa paupcula inuita traheretur ad
malū.vidēs ſe nō poſſe euadere manꝰ eiꝰ.de
ſpata ex tli caſu venenuꝫ ſūpſit.ſꝫ poſtea reco
gnoſcens peccatū ſuum. ne ⁊ aīa ſil' ꝑiret cuꝫ
ſe deuote vgi marie recomēdaret fuit ſibi di
ctum ab ea vt mitteret ad ꝯuentū ꝑdicatoꝝ
ꝓ quodam ſcō viro q dicebať mgr̄ Jordanꝰ
general' ordis illius. ⁊ illi ꝯfiteretť totum pec
catum ſuum.⁊ ſic euaderet mortē corporis ⁊
aīe.quod ⁊ fec̄.⁊ ꝯfeſſa peccatū ſuū orōibꝰ illiꝰ
btiſſimi viri mortem euaſit aīe ⁊ corpis. Non
ergo deſperādū eſt i q̄tacunq̄ anguſtia ſit qs
ꝯſtitutus.

Perplexitas mentis.

Exemplum.

¶ Capl'ꝫ.xvi.de puſillanimitate.

Puſillanimitas eſt filia ac
cidie. Et pōt ſic deſcribi. Eſt vi
tiū quo quiſ inordinato timore ſe
ſubtrahit ab opibꝰ bonis que poſ
ſet ⁊ debet agere. Vñ de puſilla-
nimibꝰ ꝑt exponi illud pſ. Deum non inuoca-
uerūt illic trepidauerūt tiore vbi ñ erat timor.i.ti
muerūt i his vbi nō debāt timerˀ qd pōt eē triplr̄.

¶ Primo qꝛ trepidauerūt opera ſpiritualia nō
poſſe perficere:⁊ ideo amiſerunt.

¶ Secūdo qꝛ trepidauerunt bona tp̄alia poſ-
ſe amittere ⁊ ideo offenderunt.

¶ Tertio qꝛ trepidauerūt corpora mortalia
coꝝ deficere.⁊ ideo errauerunt.

¶ Primū ꝑcipue ꝑtiet ad .ſ.i.
puſillanimitatē.cū.ſ.ſubtrahit ſe ab his bōis
q̄ poſſꝫ facerˀ qꝛ vidērˀ ſibi facultatē ſuā excede
re.cū tn̄ nō excedāt. pſ. Expectabā eū.ſ.deuꝫ
adiutoriuꝫ ſꝑc ſue q ſaluū me fec̄ a puſillani-
mitate ſpūs ⁊ tēpeſtate. hoc āt eē pctm̄.b.tho.
ij.ij.q.cxxxiij.ar.i.ſic ꝓbat. Oē id quod ꝯtra
riatur naturali inclinatōni eſt pctm̄.qꝛ ꝯtrial'
legi nature. Ineſt aūt vnicuiq̄ rei naturalis
inclinatio ad exequēdā actōes ꝯmēſuratā po
tentie ſue.vt pꝫ in oībus rebus tā inaīatis q̄
aīatis.ſicut ꝑ ꝑſumptiōes qs excedit propor-
tōeꝫ ſue potētie dū nititur ad maiora q̄ poſſit
ita etiā puſillanimis deficit a ꝓportione ſue
potētie dū recuſat in id tendere qd ē cōmēſu
ratū ſue potētie.⁊ iō ſicˀ ꝑſūptio ē pctm̄.ita ⁊ pu
ſillanimitas. Cōfirmatur ideꝫ alia rōne. Ni-
hil enim in moribꝰ ē vitādū niſi peccatum.ſꝫ
puſillanimitas eſt vitanda. Dicˀ enim apl's ad
Col'.iij. Pr̄es nolite ad indignatōeꝫ ꝓuocare
filios vr̄os vt non puſillo aīo fiant.ergo eſt pec
catum. Patet idē ꝑ exēplū qd ponitˀ. Math.
xxv.ſcꝫ de ſeruo malo ⁊ pigro qui acceptā pe-
cuniaꝫ dn̄i ſui ſcꝫ vnū talentū fodit i terram.
nec opatus ē in ea ꝓpter puſillanimitatem ti
mēs eā amittere. ꝓpter qd punitˀ ē a dn̄o ſuo
ſublato talēto.⁊ miſſus in tenebras.⁊ ſignifi
cat cū q habēs aliqd donū quo ꝑt eē vtil' aliiſ
⁊ timore nō deficiēdi i bono.quadā puſillani
mitate ductus non ſe in illo exercet etiam ab
aliis ad aliqd agendū poſitus.vtiq̄ talis a deo
punitur. Non punitˀ aūt aliquis in alia vita niſi
ꝓpter pctm̄.nec ſibi gr̄a aufertur niſi ꝓpter
demerita.vñ manifeſtū eſt puſillanimitatem
eſſe peccatum. Nec ꝯ quod ait phs i.iiij.eth.
ſcꝫ ꝙ puſillanimis non eſt malus.peccator āt
eſt malus. Nam ſm̄ Tho.ibi phs appellat
malos eos qui primis inferunt nocumenta
per ſe.⁊ iſto modo puſillanimis non eſt malꝰ.
qꝛ proximis non infert nocumenta. ſ. per ſe.
infert tamen per accidens inq̄tū deficit a bo
nis operibus qbus poſſet ꝓximū iuuare. Vñ
Grego.dicˀ in paſtoˀ. ꝙ illi qui prodeſſe vti-
litati.proximoꝝ ex predicatione refugiunt ſi
diſtricte iudicenť tātis rei ſūt q̄tis venietibꝰ
ad publicū ꝓdeſſe potuerūt.⁊ idē ꝑt dici ď his
q ſe ſubtrahūt ab audiētia ꝯfeſſiōis ad ſ expo
ſiti vel' a ꝑlatura ad ſ vocati niſi ex familiari ꝯſi
lio ſpūſſācti ſ faciant vt qdā ſcī viri fecerūt. ſꝫ
vt dr̄ i ex.in.i vj.qd alicui gratioſe ꝯcedit nō
debꝫ ab aliis trahi in exemplum. Nec etiam

obſtat q dicit phs in.iiij.ethi.q puſillanimis e q magnis bonis dign⁹ exiſtit tamē his non dignificat ſeipſū:ſed nullus eſt dignus magnis bonis niſi virtuoſus.ergo puſillanimis e vtuoſus.ʒ ſi e vtuoſus nō e vitioſus. Nam ſm Tho.vbi.ſ. Nihil phibet aliquē hntē habitū vtutis peccare venialiter remanēte eo ipſo habitu vtutis. Mortalr aūt ſed cū corruptōe habit⁹ vtutis gratuite.ʒ iō pōt cōtingere q aliqs ex virtute qͣ hʒ ſit dign⁹ ad aliqua magna faciēda q ſit digna magno honore.ʒ tñ p h ñ attēptat⁹ vtutem vti peccat qñʒ qdē venialr. Vl pt dici q puſillanimis e dign⁹ magnis ſʒ habilitatē ad vtutē.que ineſt ei vel ex bona diſpōne nāe.vel ex ſcīa vel exterio ri fortuna.qbus duʒ recuſat vti ad vtutē puſillanimis reddit. Itē nō obſtat ſi dicat q moyſes ʒ hieremias recuſabāt poni in officiis ad q aſſumebant a deo. ſ.prim⁹ad eundū ad pharaonē.ʒ vt eēt dux populi.ali⁹ ad pphetandū ppło q tñ digni erant illo offō. Vñ videbant puſillanimes i illa recuſatione. Dīc eni phs.iiij.ethi.q qui ſe dignificat minorib⁹ qͣ dign⁹ ſit.puſillanimis eſt nec tñ dī q illi peccauerūt ergo puſillanimitas ñ videt eē peccatū. Rñdet eni Tho.ʒ dic q qͣuis moy.ʒ hiere. eēnt digni illo offō ad qd a dō eligebāt ex diuia gfa.tñ ſiderātes ipſi ppie īfirmitatis inſufficientiā recuſabant.non qdē ptinacit.ne in ſupbiā laberent.ſic plures ſci excuſant a puſillanimitate cū recuſauerūt dignitates ad qs aſſumebant digne.vt Gre. Aug. Am.ʒ multi alij. ¶ Ipſa aūt puſillanimitas pōt habere triplicē cāʒ.vñ oriat.ſ.ex timore ſupbie. Ex torpore pigricie. Ex timore deficiētie. ¶ Ex timore qdē ſupbie pōt pcedere dū ſ.aliqs nimis ppio ſenſui innitit quo reputat ſe inſufficientē ad ea reſpectu quop ſufficientiam hʒ.vñ dī puer.xxvi. Sapientior ſibi vī piger ſeptē viris loquētib⁹ ſnias. Nihil.n. phibet q aliqs qͣtū ad aliq ſe deiciat.ʒ qͣtuʒ ad alia ſe in ſublime tollat. Vñ Gre.in paſto.ait de moyſe q ſupbus fortaſſe exiſteret ſi ducatū plebis ſue ſine trepidatiōe ſuſcipet.ʒ rurſus ſupbus exiſteret ſi actoris impio obedire recuſaret. ¶ Qñ aliqñ pcedat ex pigricia pʒ ex h q phs dicit in.iiij.ethi.q puſillanimes ſūt pigri e dñs ēt ſeruū illū q ppter puſillanimitatem recuſauit vti pecunia:vocauit malū ʒ pigruʒ. Et q pcedat puſillanimitas ex ignorātia ppie cōditiōis ex pte itellect⁹ pʒ:qʒ ignorat ſe habere facultatē ad id qd habet. Iſta tñ ignorātia nō pcedit ex inſipiētia ſed magis ex pigricia ſiderādi ſuā facultatē.vt dī ī.iiij.ethi. vel etiā exequēdi q ſubiacet ſui ptāti. ¶ Qd āt ex timore pcedat dī Eſa.xxxv. Dicite puſillanimes, ſortamini ʒ nolite timere. Sed qʒ timor cauſans puſillanimitatē nō e ſemp timor piculorū mortis,ʒ iō ex h oʒ q opponat fortitudini. ſed directe opponit magnanimitati. Nā ſicut magnanim⁹ ex animi magnitudine tēdit ad magna. iuc tñ virtuti pportionata. ita puſillanimis ex ai puitate ſe retrahit a magnis ad q apt⁹timore deficiēdi.qʒ eſtimat falſo eē ſupra ſuā vtutē. Et qʒ qͣto vitiū e magis diſſimile vtuti cui opponit.tanto e grau⁹. cū puſillanimitas magi ſit diſſ lis magnanimitati qͣ pſūptio qʒ ēt opponit ei.qʒ pſūptuoſus tēdit ad magna ſed ſupra ſuā facultatē puſillanimis oīno ſubtrahit a magnis.ʒ iō ſm ſuam ſpēm eſt grau⁹ peccatū puſillanimitas qͣ pſūptio.qʒ p puſillanimitatē recedit hō a bōis qd e peſſimū. Pſūptio tñ dī neqſſima rōne ſupbie ex q pcedit. Eccꝉs.xxxvij. O p ſūptio neqs vñ creata es.hec Tho.ex iſta puſillanimitate ʒ pigricia pcedit q lapſus i pctm a ſtatu vtutis aliqñ nō ponit conatū ad reſurgendū. Vñ legit in vitas pa.q cū qdā ſeru⁹ dei a magno pfectu vtutū lapſus eēt in vitia carnis.indeq reſurgēs vix cū magna difficultate ſe ad bona opa valebat applicare ex puſillanimitate ʒ accidia eſtimans ad priſtinū ſtatū vtutū nō poſſe redire ppter qd accedens ad ſenē p cōſilio ille cōfortauit eū ʒ aiauit ad bonū inducēs exemplū cuiuſdā pris q filio mādauit vt ad agp ſuū iret ad excolendū .qd cū feciſſet ppēdens fili⁹ agrū illū longū ʒ latū ʒ ſpinis plenū multi eē laboris ʒ nō in breui excolēdū. victus ex puſillanimitate ʒ tedio poſuit ſe ad dormiēdū ʒ poſt dormitiōeʒ ſurgēs ſeipſum mēte excitabat ad incipiendū agrū colere.ſed puſillanimitas dicebat. Qñ tu op⁹ tā magnū cōplebis melius e vt nō incipias.ſicq tedio vict⁹ iterū obdormiuit. Euigilans aūt ſe cōfortabat ad ichoationē culture.ſed iterp puſillanimitate victus deſiſtebat dormitās. Interea ſupuenit pr ʒ inuenit dormientē ʒ increpauit dicēs. Quo nō icepiſti adhuc terrā fodere. Cui ille. Conſiderabā ingt nō hoc fieri poſſe niſi lōgo tpe et mihi videbat nūqͣ venire ad finē.ſed admonuit pr dicēs.nō ſic agendū fili mi non ſic. ſed paulatim opus exercendū.ſi illo tempore quo dormiuiſti tantū laboraſſes terre qͣtū occupauit corpus tuū iacens iam feciſſes partem ʒ inde de die in diem proſequens cōpleuiſſes ad tempus preſens aſpiciendo non ad futurū. Et ſic paulatim omne opus magnum cōpleretur.ita ʒ tu qͣuis lōge ſis factus a ſtatu priſtino virtutis.tamē paulatim de bono in meliuʒ proficiſcendo non ſolum ad profectū illū. ſed ad maiorem ſcendēs dūmō ptinues. Sicq cōfortatus ſe bene habuit in poſterum.

¶ Ad ſecundum timorē .ʃ.ij.

ſcʒ quo quis timet amittere bona tpalia, cum p hoc declinat qs a virtute eſt peccatum . Et iſtud habet puertere iudiciū in rectoribus et

puſillanimitas ex trib⁹ oritur

Exēplū ſfortās puſillanimitatem.

prelatis.x.q.iij.quattuor. Et ex iſto procedunt multa mala. Timor quem habuit Hieroboā rex factus a deo ſup iſrael ne populus ſibi ſubdit eũdo i hieruſalē ad offerēdũ ſacrificiũ ſm mādatũ legis ↄtraheret familiaritatē cũ tribu iuda: ⁊ inde ad regē iuda reuerteretur regnum eius. induxit eum ad faciendũ vitulos aureos quos ppls adoraret. ſed timor quē timebat euenit. qꝛ ⁊ regnum ⁊ aīam pdidit. Lucretia nobiliſſima romana qꝛ nimis timuit ↄfuſionē infamie. qꝛ filius tarqni comminatus eſt ei niſi ſibi aſſentiret q eā occideret iuxta eam famulum ſuũ: ⁊ diuulgaret q propterea eā occidiſſet. qꝛ inuenerat i adulterio. aſſenſit. ⁊ poſtea ſe necit. vt refert Aug. i pmo de ciuit. dei.

Ad tertium timorem. .§.iij.

quo qs ita timet mortē corporis vel afflictiones corpis q deum offendit vt euitet hmōi. eſt vtiq grave peccatũ. Vñ. Math.x. Nolite timere eos qui occidũt corpus: aīam autē non poſſunt occidere. ⁊ poſtea nō habent amplius quid faciāt. ⁊c̄. Aug.xi.q.iii. Timēdo mortē carnis tue. dabis mortem aīe tue. Exemplum i Petro q negauit chriſtũ pp timorē mortis.

Titulus.x. d mēdacio ⁊ piurio.

Capitulũ primũ de mēdacio. ⁊ ibi de multiplici mendacio ⁊ punitione eius.

PErdes omnes q loquuntur mendacium. ps.v. Cauete autē frēs mēdaciũ inquit Ambro. qꝛ omnes qui loquuntur mendaciũ filii ſunt diaboli. xxij.q.v. Cauete. Dicuntur aũt mēdaces filij diaboli p imitatōem. Nā cuius opa quiſq facit eius filius cōprobatur vt dicit gratian. de pe. di.ii. propter qd chriſt dixit iudeis Joh.viij. Vos ex pře diabolo eſtis. Et qſi declarās quō filij erāt diaboli. ſbdit. Et deſideria patris vři vultis facē. ſ. ipſius opa imitādo. ſ diabolus mēdax eſt ⁊ pater eius. ſ. mēdacij. Ipſe pm mendaciũ inuenit. cū p ſerpētē mulieri prime dixit. Geñ.iij. Nequaq morieminí ⁊c̄. Ex quo ſequitur q mēdaces ſũt filij diaboli p imitatōem. Filijs autem debet hereditas pris hereditas autē patris ē cruciatus ignis ⁊ ſulphuris. Vñ. Jo. apoc. xxi. dic. qd mendacib pars eo in ſtagnũ ignis ⁊ ſulphuris. qd etiā notat ps in pdictis vbis. Perdes omnes. ⁊c̄. vbi tria poſſunt notari.

Primũ quidditas ipſius criminis ex nominatione. ibi. mendacium.

Secundum multiplicitas eius operis i ſui diuiſione. ibi. omnes qui loquuntur.

Tertium ſeueritas numinis in huiuſmodi punitione. ibi. perdes.

Quantũ ad primũ qd .§.j.

Mēdacium eſt — ſit illud crimē. hoc patet in ipſo nomine. Dicit. n. mendaciũ dicere ↄ mentem. Vñ magiſter in.iij. ſen. di.xxxviij. diffiniens ipm dicit q mendaciũ eſt falſa vocis ſignificatio cũ intentione fallendi: in qua notant duo que cōplete cōſtituunt mendacium. ſ. falſitatis expſſio: ⁊ intentio fallendi. Vltimũ autē vt formale in mendacio. ſ. loq: vel aliter ſignificare aliquid ↄ id quod hꝫ in mente. ⁊ ideo ibi ſemper eſt pctm: et ſi dicat verum. puta cũ qs dicat interrogatus petrũ eſſe in domo ipm credēs ibi non eē: cum tñ ibi ſit: vtiq peccat ↄ mentem loquens. Vñ ps. Loquens de petōribus. Labia doloſa in corde locuti ſunt. glo. ibi dicit. Vbi eſt duplex cor ita q aliud dī ⁊ aliud intendit: ibi eſt mēdaciũ. Vbi nō geminatio cordis. ibi. nō eſt mendaciũ. Geminatio cordis ē cũ vnum intēdit dicere qd credat: aliud credit eſſe d illa re. Vñ Aug. in encheri. Ille mentit qui dicit ver qd putat eſſe falſum. Quātũ. n. ad animũ eius attinet: qꝛ non q ſentit hoc dicit non verum dicit: quis ver inueniat eſſe qd dicit. Vñ nullo mō liber eſt a mendacio: q ore neſciens ver loquit. xxij.q.ij. Is autē. Primum qd cōcurrit in mendacio eſt falſitas i locutōe q eſt quaſi materiale. In mēdacio tria cō- currũt. Opponit autē mendacium veritati. ſicut. n. tūc aliquis dicit ver cum affirmat id eē qd eſt: ⁊ negat id eſſe qd non ē. Ita ⁊ falſum dicit cum affirmat id eſſe qd nō eſt. Contra qd loquitur apls.ij. Corin.j. Non eſt in ſermone meo eſt: ⁊ non id eſt mendaciũ: vt affirmē verũ pro falſo vel econtra: vel nō ē in me. eſt. ⁊ nō. i. non aliud egi q ſciui eſſe agēdum. ppter quod excludit mēdaciũ opis. Sciēdũ tamē q cum quis dicit falſum credens illud eē verũ nō ppe mēdaciũ dicit niſi materialr. Vñ Aug. Nemo mentiēs iudicād eſt: qui dicit falſũ quod putat eſſe verũ. qꝛ quātũ in ipſo eſt non fallit ipſe ſed fallit. Nō itaq mendacij ſed temeritatis arguēdus eſt q falſa incaut credit aut p veris hꝫ. xxij.q.ij. is aũt. Ex quib patet q talis nō peccat niſi ex ſua incautela cum non debitā adhibet diligentiā i ↄſiderādo ſi verũ eſt quod dicit. ⁊ pcipue in reb alicui importātie. vel vbi damnũ vel ſcandalũ ſequi poteſt.

Secũdũ eſt expſſũ ei quod dicit ↄtra illud quod habēt in mēte. ſiue intēdat in me audiētis generare falſam opinionē ſiue nō. vt cũ dicit quod audiētes ſciũt nō eſſe ver. Sũt autē inter omnia ſigna ordinata ad manifeſtandũ ↄceptum animi ſeu cogitationes pcipue voces ſeu vba. Vñ phs. Que ſũt in voce: note ſunt. i. ſigna earũ que ſunt i animo paſſionũ. Et ppterea dicit in diffinitione vocis ſignificatiue: quis etiā nutus. ⁊ guſtus. ⁊ opa etiam ſignificent diſpoſitionem ⁊ ↄceptum animi. Nā in opibus ſimulatis pōt eſſe mendaciũ. Vñ nomie vocis comprehendit omē ſignũ ſm tho. ij.ij. queſti. cx. Ad quod facit quod dicit Amb. i ſmone.

Nō ſolum in falſis verbis:ſed etiam in ſimula
tis operibus mendaciuz eſt.Mendaciū nanq̄
eſt chriſtianū ſe dicere.ꝛ xp̄i opera non facere.
Mendaciū eſt ep̄um vel ſacerdotem ſe ꝓfiteri.
ꝛ contraria huic ordini opari.xxij.q.v. caue-
te. Large tamē hoc dicitur mendacium non
ꝓprie:cum ſcʒ nō intendat decipe. ❡ Tertiuʒ
quod concurrit in mendacio ſʒ tho. ꝛ Bona.
in.iij.eſt.quedam accidentalis perfectio:ideſt
complementuʒ.Nō tamen eſt de eiꝰ eēntia.ꝛ
hec eſt intentio generandi falſam opinionem
in audiente.Cū hac.n.intentiōe:mēdaciū for
tius eſt.ꝛ tamē poſſʒ eſſe mēdacium ſine iſta.
vt cū quis ſcienter narrat aliqd quod etiā au-
diētes ſciūt eē falſū.qḋ tñ cā ludi ꝛ faciēdi ſola
cium ſocijs facit.❡ Sciendū inſuper ꝙ qꝛ ver
ba nō ſunt ordinata ad aliud niſi exprimendū
mētis cōceptum.Opa autē ꝛ ſi hoc ſignificēt
ſunt ordinata etiā ad aliud. Hinc eſt ꝙ in mē
dacio oris quod ꝓprie dicit mendacium: ſem
per eſt ibi peccatū.ſm tho.ij.ij.q.cx. ꝛ Augꝰ.
xxij.q.ij.pmum.Sʒ ſilatio operis nō ſemp eſt
petm̄:cum ope ſilando nō agat contra illḋ ad
quod opa inſtituta ſunt ita directe ſicut dicē
do ore mēdacia.vt dicit idem Tho.ſup Gen̄.
vbi etiā ponit quadruplicē ſimulatiōes.❡ Pri
ma ſimulatio eſt ſignificationis:qualis fuit in
Jacob.q ſimulauit ſe eſſe Eſau: cooperiendo
manꝰ ꝛ collum pelliculis hedorū Gen̄. xxvij.
Significabat.n.ꝙ minor ppl's.i.xp̄ianus preſe
rendꝰ eēt maiori.i.iudaico.ſic ꝛ minor ꝑus re
cepit bn̄dictiōem.❡ Secūda ſimulatio ē can
tele.ſicut patʒ in Joſue q ſimulauit fugam ab
eis q erant de ciuitate hay. Joſue.viij.❡ Ter
tia ſimulatio eſt doctrine.ſ.cum fit ad inſtru
endū alios.ꝛ ſic xp̄s finxit.i.ſimulauit ſe lōgiꝰ
ire.Lu.vlti.quod fecit ad inſtructionem diſci
puloruʒ. vt.ſ.inſtātius inuitaretur ab eis.ꝛ oñ
deretur ſe longe eſſe ab eis.quo ad fidem ſue
diuinitatis.❡ Quarta ſimulatio eſt duplicita
tis.cum quis ſcʒ per opera ficta intendit deci
pere.de qua Job.xxxvi.Simulatores ꝛ callidi
prouocant irā dei.Et iſta vitia ē petm̄.nō alie
priores. Hec Tho. Hinc hiero.ait. Utilem ſi
mulationem ꝛ in tempore aſſumendam hyeu
regis iſrl' nos docet exemplum. qui cum non
potuiſſet interficere ſacerdotes Baal:niſi fin-
xiſſet ſe velle idolum colere dicens.Congre-
gate mihi omnes ſacerdotes baal.rex achab
ſeruiuit in paucis ſibi:ego ſeruiam ei in multis.
Et dauit qñ mutauit faciem ſuam coram abi
melech ſimulare pro tempore ob ſuam ꝛ alio-
rum ſalutem cum etiam dominus noſter non
hn̄s peccatum nec carnem peccati ſimulatio
nem peccatricis carnis aſſumpſit vt condem
nans in carne peccatum nos in ſe faceret iuſti
ciam dei. Hec ille.xxij.q.ij.vtilez. ❡ Sʒ nota
ſm b.Tho.ſe.ſe.q.cxi.q Hiero.ſumit ſimula
tionem large pro quacunq̄ fictione ſic etiam
ſumpta eſt cuʒ ſupra diſtincta eſt quadrifarie.
Nam interdum ſumēdo ſenat in victū cum.ſ.fit
ad decipiendū.Unde hyeu in illa ſimulatiōe
peccauit.remuneratꝰ aūt fuit a deo tpalibus
nō ꝑ ſimulatiōe.ſʒ ꝑ zelo quo deſtruxit cultuʒ
baal.vt.iiij.Re.x.Dauit aūt in ſimulādo ſe fa
tuū.vt h̄r.i.Regum.xxi.nō peccauit quia fuit
fictio illa ſeu ſimulatio figuralis.ſic glo.expo
nit ſuper illḋ ꝓ.Bn̄dicam dn̄ʒ.Dicit.n.aug.
in li. de qōnibus euāgelioꝝ ꝙ nō oē quod fin
gimꝰ mendaciū eſt.ſʒ qñ.illḋ quod fingimus
nihil ſignificat tūc eſt mēdaciū. Cū aūt fictio
nr̄a refert ad aliquā ſignificatiōem non eſt mē
daciū ſʒ figura veritatis.Et ſubiūgit exēplū de
figuratis locutiōibꝰ in qbus fingit aliq̄ res nō
vt aſſerat ita eē ſʒ eā ꝓpōimꝰ vt figurā alteriꝰ
quod aſſerere volumꝰ.vt illḋ quod h̄r Judic.
ix.ꝙ.ligna voluerit ſibi cōſtituere regē ꝛc.Sic
eſt de fictiōe opis.ſ.cū fit ad aliquod ſignificā
dū nō eſt ſimulatio ꝓprie.ſic cum xp̄s finxit ſe
longiꝰ ire.Luc.vlti.ideſt ꝯpoſuit motū ſuū ē ſi
volētis longiꝰ ire ad aliqd figurate ſignifican
dū ſm Aug.ſ.cū eſſet receſſurꝰ aſcēdēdo in ce
lū ꝑ hoſpitalitatē tamē retinebatur quodāmo
do in terra. ❡ Item ſciendū ꝙ ſi nunq̄ liceat
mēdaciū dicere.qꝛ ſēp ē petm̄.xxij.q.ij. mihi.
Tñ licʒ v̄itatē occultare cū expedit. ad prudē
tiam ptinet.Sic abraam interrogatꝰ de ſarā
ab egyptiis dixit ſororē ſuam eſſe.non autem
dixit vxorem ſuā.ne ab egyptiis occideret.vt li
bere eam poſſet hre.vt h̄r Gen̄.xij. In quo fac
to vt dicit Aug.veritatē celare voluit nō mē
daciū dici. ſoror.n.dī qꝛ filia fratris erat.xxij.
q.ij.queriſ.Tunc.n.tales.i.neptis ꝛ nepos di
ci cōſueuerant frēs auunculi. Saray autēʒ nep
tis erat abrahe.ſicut ꝛ Loth q germanꝰ ſaray
erat dixit abrahaʒ frēs ſumus Gen̄.xiij. Ita
etiā cū plēs ſint cauſe mouētes ad aliqd agē-
dū:abſq̄ vicio mēdacii pōt vna aſſignari etiā
mir us efficax ceteris:aliis tacitis:ſic ſamuel
cū miſſus fuit a dn̄o ad iungendum dauit re-
gē iſrl' cū eēʒ in bethlee.interrogatꝰ a ſenioribꝰ
de cauſa ſui aduētꝰ:tacita cā p̄ncipali.ſ.d vn
ctione fienda rn̄dit ſe veniſſe ad imolandum
ſacrificiū.quod ꝛ fecit qūuis illa nō eſſet cā p̄n
cipal.i.Reguʒ.xv. ❡ Videt etiam poſſe abſq̄
vitio mēdacii.vti vbis ſophiſticis ſeu locutiōe
duplici ad obuiaduʒ malis.cū.ſ.qs dic ꝛ aliq̄
vba q̄ intelligi pūt duplr.ꝛ ad.vna qdē itellec
tū dicit:aliū intellectū intēdit imprimere in
mēte auditoris. vt ſi de aliquo q ad mortem
q̄rit interrogatꝰ vtꝝ trāſiuerit ꝑ illam viā.qui
ſʒ nouit dicat nō tranſiuit hinc.intēdēs loq de
loco in quo ipe eſt quod vtiq̄ verum eſt. Siſr
ſi quis clericus interrogatus in porta ciuita
tis vtrum habeat aliquid de quo dʒ ſolui ga-
bella.ꝛ ille habēs rn̄dit ꝙ nō.itēdēs qꝛ nō ob

Mēda-ciū ſēp eſt pec-catum.

Qua-druplex ſīlatio.

Simu latio duplici ter capi tur.

Quod lʒ veri-tatem celare.

Licet etiā ali quando vti vbis ſophiſti. cis.

ligat ipſe ad gabellam ſolvendam. non dicit
mendacium quamvis ille aliter intelligat verbū
quam proferens. Unde et angelus raphael inter-
rogatus a Thobia quis eſſet et de quo genere.
Reſpondit. ex filiis iſrael ego ſum. Azarias
ananie magni filius. Thob.v. Quod verū eſt
ſecundum interpretationē illorum nominū ſecundum magi-
ſtrum in hiſtoriis. et nō aliter. Iſrael enim in-
terpretatur videns deū. azarias vero adiutor. ana-
nias autē gloria dei interpretatur. Erat etiam
angelus ex videntibus deū per ſpeciē. adiu-
tor. Thobie. ananie. filius. ideſt dignus glo-
ria dei. Thobias tamen aliter intelligit. Ca-
vendū tamen a ſcandalis quādo talia poſſūt
detegi. ſed nec in iudicio poteſt quis loqui: iu-
ridice interrogatus. Sic abraam dicens ad
ſervos ſuos. expectate hic cū aſino et poſtquam ado-
raverimus revertemur ad vos loquēs de iſaac
quē intēdebat immolare. Geneſ.xxii. Nō di-
xit hoc mendaciū quia vel ipſe intēdebat re-
verti cū filio ſperās illū immolatū a domino
reſuſcitādū. Vel locutus ē figurate ſecundum Tho.
ubi ſupra. ad ſignificandū quod deus receſſurus
erat a populo iudeorum ſervilis cōditionis ꝓpter
perfidiam eius pacta paſſione filii ſui et demum
reverſurus in fine mūdi. cū ꝯverterent. Inte-
rim expectant meſſiā cū aſino. i. ſenſu aſinino
et ſuperficiali. De hoc xxii. q. ii. §. ꝓphetavit. Abra-
am inquit Amb. quod ignorabat. Ipſe ſolus
diſponebat redire. ſed deus fuit locutus per os
eius et ſic fuit ibi prophetia large non proprie.
ut dicit Nic. de ly. ex quo nō itelexit reverſionē.

¶ Secundo videndum .§.ii.

eſt de multiplici modo mendacii. Omnes enim
qui loquuntur mendaciū varie ipſum pronunci-
ant. ¶ Triplex autē diviſio ponitur de menda-
cio ſecundum diverſas ꝯſiderationes eius ſecundum Tho.
ſe.ſe.q.cx. Poteſt enim ꝯſiderari primo modo

Mēdacium triplex dividitur

ex ipſa ſui falſitate que veritati opponitur. ſe-
cundo ex parte finis qui ibi intenditur. tertio
ex parte criminis quod ibi arguetur vel minui-
tur. ¶ Secundum primam ꝯſiderationem ſic
dividitur mendacium a pho in.iiii.ethi.i. mē-
dacium quod tranſcendit veritatem in maius. et
illud quod deficit in minus. primum ꝑtinet
ad iactantiam quod prohibet ſapiens dicens.
Proverbiorum.xxx. Non addas quicquam verbis
illius et arguaris, inveniariſque mendax. et Am-
broſius. Veritatis ea gloria ē ut nil faciat quis
cōmendandi ſui gratia quo minor alius fiat.
xi.q.iii. ſi quis vero non obediat. Aliud men-
dacium quod deficit a veritate in minus: per-
tinet ad yroniam dicendo. ſ. minus quam ſe veri-
tas habeat. de quo in pſ. Diminute ſunt veri-
tates a filiis hominum. et Aug. Non ita cavea-
tur iactantia ut veritas deſeratur. Et. Gre.
Incauti ſunt humiles, qui mendacio ſe illa-
queant. xxii. q. ii. ſcilicet dicendo aliquem defectū
quem in ſe non recognoſcunt. Hec diviſio mē-
dacii eſt per ſe. quia mendacium inquantum huiuſ-
modi opponitur veritati. Veritas autē eſt que-
dam equalitas dum ſcilicet ita dicitur ſicut in
mente habetur. Equalitati autē opponitur per
ſe maius et minus. De iactantia autē et de iro-
nia dicitur in ti. de inani gloria. Et dicit phs:
in.iiii. ethi. quod iactor qui mentit in laudando
ſe ultra id quod. vituperabilior eſt quam ironicus qui
denegat bona que in ſe recognoſcit. et hoc quia magis
recedit a medio veritatis. Rō huius eſt ſecundum. Bo-
naven. in. di. xxxviii. quia virtus ē de bono et diffi-
cili. Sed difficilius eſt hominem accedere ad
negandū bonū quod in ſe eſt quam ad dicendum
bonum de ſe quod non habet. Magis enim appetit
hō reputari et exaltari quam deſpici. Item iactor
ſe reddit hominibus magis oneroſum quam ironi-
cus. Si enim ironicus negat de ſe bona que co-
gnoſcit habere ut inde laudet. tūc magis pec-
cat quam iactor. quia utrumque ibi eſt ironia et iactan-
tia. Secundum ſecundā cōſiderationem. ſ. ex ꝑte
finis ſic dividitur a mgro ſen. in. iii. diſt. xxxviii. — Mendaciū pernicioſū
mendacium in pernicioſum, iocoſum: et offi-
cioſum. Aut enim intendit quis ex mendacio
malignitatē ſeu nocumentum. et ſic eſt perni-
cioſum: aut delectabilitatē proximi. et ſic eſt io-
coſum: aut utilitatē. et ſic eſt officioſū. Et mē-
dacio pernicioſo uſi ſunt illi duo ſenes qui accu-
ſaverunt Suſannā falſe de adulterio ut occi-
deret. unde uni eorum dixit. Daniel. Mentitus
es in caput tuum. Danielis. iii. ¶ Mēdacio — Iocoſum
iocoſo uſus fuiſſe ioſeph quando dixit per procura-
torē ſuū fratribus ſuis. Neſciebatis quia nō eſt ſimilis
mei in egipto in augurādi ſciētia. Gen. xliiii.
Ubi dicit. Augu. quod quia nō ſerio ſed ioco dictū
eſt. ut exitus docuit nō ē habēdū mendaciū.
Mendacia enim a mendacibus ſerio agūtur nō
ioco. xxii. q. ii. Quod ait. Iſta tamē videt obſcu-
ra locutio. cū mendaciū iocoſum ſit menda-
ciū et peccatū. niſi dicat ea intētōne. ut qui au-
dit perpendatur non vere ſed iocoſe dici ſeu fa-
buloſe quod non ibi contingit. Sed poteſt dici
ſecundum. Gracia. q. ea. §. Item quod dicitur quod ſunt qui-
dam mendacia. que et ſi culpa levi non careant.
tamen non ſunt damnabilia immo nec ſunt quaſi
ſi habenda mendacia. quia ſcilicet non nocent. et iſto
modo poteſt intelligi dictū. Auguſtini. Poſ-
ſet tamen dici ſecundum mgrum in hiſtoria: illa verba
dixit loquēs ſecundum opinionem egiptiorum qui cre- — Officioſum
debant eum habere augurādi ſcientiā. ¶ Mē-
dacium officioſum dixit. Raab iericōtina cū
dixit de exploratoribus quos in domo habe-
bat abſcōditos quod receſſerāt. Joſue. ii. Et ob-
ſtetrices egyptie ſephora et phua pharaōi. ſ. quod
mulieres hebree hērēt obſtetricādi ſciētiā. etc.
Et circa hoc dicit Gre. in. xviii. moral. quod non-
nulli obſtetricū fallaciā conant aſſerere hoc

mēdacij genus nō eſſe peccatum. maxime qꝛ
de illis mētiētib⁹ ſcriptū eſt ꝙ edificauit eis
dñs domos. in q̄ magis recōpenſatiōe cogno
ſcit quid mēdacij culpa mereat. Nā benigni
tatis eaꝝ merces q̄ eis in eterna potuit vita
retribui ꝑmiſſa culpa mēdacij i terrena eſt re
cōpēſatōne declinata. xxij. q. ij. Si quelibet.

mēdaciū obſtetricū pharaonis.

Ex quo mō loquēdi poſſet videri illō mēda-
ciū obſtetricū fuiſſe mortale. qꝛ nullus ꝓuat
eterna remuneratōe niſi ꝓ mortali. Sꝫ. Th.
ij. ij. q. cx. arti. vi. dicit ꝙ illud mēdaciū poteſt
dupliciter conſiderari. Uno mō q̄tū ad effe-
ctū beniuolētie in iudeos. ꝛ q̄tū ad reuerētiā
diuini timoris ex qb⁹ cōmēdat i eis indoles ꝟ
tutis. Et ſic eis debet remuneratio eterna. vñ
Hiero. exponit ꝙ dñs edificauit eis domos.
ſ. ſpūales. Alio mō poteſt ꝯſiderari q̄tum ad
ipſū actū exteriorē mēdacij. quo qdē nō potue
rūt eternā remunerationē mereri. ſꝫ forte ali-
quā remuneratōem tempalē. cui⁹ merito non
repugnabat illa deformitas mēdacij. ſicut re
pugnabat merito remuneratōnis eterne. ꝛ ſic
intelligenda ſunt verba gregorij. nō ꝙ merē-
tur ꝑ illud mendaciū amittere remuneratōēꝫ
eternā quā iā ex ꝓcedēti affectiōe meruerant.
Ex his patet mēdaciū fuiſſe veniale. ¶ Et no
ta ꝙ q̄uis interrogatus a iudice ſm formam
rectā iuris. ꝛ de ꝑtinentib⁹ ad poteſtatē eius:
tenet ex legis neceſſitate nō mētiri. alS pec-
caret mortalr. ſm. Thomā ꝛ Bonauē. in. iij.
lō obſtetrices mētiēdo nō peccauerūt mor-
talr. ſm. Bona. qꝛ fuit ibi op⁹ miſericordie cui⁹
inquiſitō vl̄ reꝑhēſio ad poteſtatē pharaōis non
ꝑtinebat. qꝛ nō ē data aliq̄ ptās homi ad agē
dū ꝯtra deū. ¶ Scdm tertiā ꝯſideratōnē ſcꝫ
inq̄tū auget culpa vel minuit in mēdacio ſic.
Augu. in lib. de mendacio ponit octo genera
mendaciorum. xxij. queſtione. ij. cap. ꝓmum.

Octo genera mendaciorū.

¶ Primū eſt ergo in doctrina religionis. vt cū
qs diceret aliquid ꝯtra fidē vl̄ bonos mores.
vt fornicatōem vel vſurā nō eſſe pctm̄ morta-
le. omnes in fine ſaluādos chriſticolas. ꝛ hmōi
¶ Secūdū ē quo ledit qs ꝓximū iniuſte. ita ꝙ
nulli prodeſt ꝛ alicui obeſt. vt detrahēdo fa-
me alteri⁹. vel falſe accuſando. ¶ Tertiū ē qd̄
ꝓdeſt vnuiſq̄ꝫ nocet alii ꝯ iuſticiā. vt ſi qs
deneget qd̄ dꝫ ſcienter ipſe vl̄ alt⁹ ꝓ eo. ¶ Quar
tū ē qd̄ ſola mētiendi libidine ꝓcedēs ex ha-
bitu. vñ ꝛ phs dicit in. iiij. eth. ꝙ mēdax eo ꝙ
talis ē ſꝫ habitū ipſo mēdacio gaudet. ¶ Qui
tū qd̄ fit placēdi cupiditate. vt. ſ. qs delectet
aliū. In quo etiā compꝛhēdi pōt nō ſolū ioco
ſū ſꝫ etiā adulatio cū qs laudat aliquē de eo
qd̄ nō eſt in eo. ¶ Sextū quo intenditur vtili
tas alicui⁹ ſine nocumēto alteri⁹ quo ad ſbāꝫ
tempalē. vt cū qs interrogat⁹ de pecunia al-
terius qui i vult iniuſte auferre dicit ſe neſcire
cū ſciat. ¶ Septimū qd̄ nulli nocet ꝛ prodeſt
alteri quo ad euadendū mortē. cuꝫ qs querit
ad occidendū iniuſte. ꝛ ille q̄ nouit dicat ſe ne
ſciſſe. vel alibi eē q̄ꝫ vbi eē ſcit. ¶ Octauū cum
nulli obeſt ꝛ ꝓdeſt alicui ad honeſtatē virtu-
tis vt ad ꝯſeruādam pudicitiā ne violet. Et in
dicto. c. primū. dicit Aug. ꝙ ad ſalutē eternā
nullus ducendus ē opitulāte mēdacio. cōclu
dēs in finē nullū mendaciū eē abſq̄ꝫ peccato.
Et recte ē ꝙ inter iſta octo genera primū ē gra
uiſſimū. Alia tāto grauiora q̄to magis appro
pinquāt i ordine ad ipſum ceteris parib⁹. ꝛ eꝯ
tanto leuiora q̄tomagis diſtant a primo. Et
idē ponit. b. Tho. n. ij. q. vbi ſupra dicēs ꝓma
tria ꝑtinere ad mēdaciū pniciosū. tria vltima
ad officioſum. qntū ad iocoſuꝫ. ad quod forte
pōt educi ꝛ quartū. ꝛ vtrūq̄ꝫ pctm̄. ¶ Qd̄ ergo
dicit venerabilis Caſſia. in collatione ioſeph
de diffinitionib⁹ ꝙ lꝫ aliqñ mēdaciū dicere ob
aliquam vtilitatēꝫ magnā. vel magnum ma-
lum vitandū. cū inde nulli nocumētū infertur
nō videt veꝝ. ſꝫ ē ꝯ doctrinā ſancti Aug. i. d.
c. primū. ꝛ. c. mihi. ꝛ cōtra doctrinā bti Tho.
vbi ſupra. ¶ Et q̄ inducit ad h ꝓbandū. ſ. pro

In ſacra ſcriptura nullū mendatium ꝑtinet.

miſſa fctā a ſanctis nō ſeruata fuiſſe abſq̄ꝫ pec
cato. qd̄ vī ꝑtinere ad primū mēdaciū. ꝛ d̄ plu
ribus mēdacijs in qb⁹ patres antiq nō dican
tur peccaſſe. Reſpōdet ꝙ ꝓmiſſio facta a quo
cūq̄ꝫ pōt aliqñ nō ſeruari ſine peccato. etiaꝫ de
rebus licitis vt dicet infra. nec ibi erit mēda-
cium. ¶ Que aūt dixerūt Abraam ꝛ Jacob.

Quō antiq patres excuſātur a mēdacio.

ꝛ ſi videantur mendacia. non tamen fuerunt
mendacia. vt cum iacob dixit patri ſuo ſe eſſe
Eſau primogenitum. Geneſis. xxvij. Erat enī
Eſau iure primogeniture q̄ ſibi debebat ſm
Tho. vbi ſupra. Uſus eſt autē illo mō loquēdi
ꝑ ſpm̄ ꝓphetie ad deſignandū miſteriū. qꝛ. ſ.
ppls minor. ſ. gētiliū ſubſtituēdus erat in locū
maioris. ſ. ppli iudeoꝝ. Idē bona. in. iij. ſic et
Grati. xxij. q. ij. §. Itē opponit. Dicit ꝙ iacob
nō eſt mentit⁹. qꝛ nō dixit ſe eē primogenituꝫ
naſcēdo. ſed ius primogeniture ſubintrando.
ſicut ꝛ xp̄s dixit iohāni baptiſte eē heliā. nō ꝑ
ſona ſed imitatiōe virtutis. Math. xi. In quo
facto nō mētiēdo ſibi ꝓfuit ꝛ alteri nō nocuit
qꝛ bñdictionē debitā accepit nō alienā ſurri-
puit. De abraā dictū eſt ſupra. ¶ Qd̄ aūt dicit
Nico. de lyra. ſup dicto. c. ꝙ nō ē neceſſitas ex
cuſandi pres veteris teſtamēti a mēdacio offi
cioſo. vt h ꝛ in alijs locis cū tale mēdaciuꝫ ſit
veniale. ꝛ apli q fuerūt ꝓfectiores eius poſt ad
uentū ſpūſſancti nō fuerūt abſq̄ꝫ veniali. iuxta
illud. i. Jo. i. ſi dixerim⁹. qꝛ peccatū nō habe
mus ipſi nos ſeducimus. ꝛ veritas i nobis nō
eſt. Tamen qꝛ doctores ſancti q credunt ha-
buiſſe ſpiritū ſanctū in expoſitione ſcripturaꝝ

Nullo caſu licꝫ mentiri

cū eos excuſent. vt dictū eſt. nec ignorauerūt
ipſos nō fuiſſe imunes a venialibus. ideo ma
gis piū eē ſentire ꝙ ipſi ſentiūt. ꝛ aliter dicere

ē ſape pluſq̄ opʒ ſapere. nō ad ſobꝛietateʒ. qđ aplus ꝓhibet. Vn̄ ⁊ Aug. dicit. Credendū eſt illos hoīes q ꝓpheticis tꝑibus digni auctoꝛitate habiti ſunt oīa q̄ ſcripta ſunt de illis prophetice geſiſſe atq̄ dixiſſe. Veꝝ tn̄ eſt dic̄ tho. vbi ſupꝛa. ꝙ quidā cōmendant i ſcriptura non pp ꝑfectā ꝟtutē ſed indolē quādā virtutis. qꝛ. ſ. appebat in eis aliqs laudabilis affectus ex quo mouebant ad quedā indebita facienda ⁊ hoc mō Judith. laudaṫ. nō qꝛ mētita ē Holoferni. ſed ꝓpter affectū quē habuit ad ſalutē ꝓpli. ꝓ qua ſe periculis expoſuit. Quis dici poſſet ꝙ verba eius ſm̄ aliquē intellectū veritatē hn̄t. ¶ Notandū ēt ꝙ ex hoc ꝙ euāgeliſte narrantes eaſdē hiſtoꝛias vel doctrinas ſaluatoris diuerſimode ſcribāt. nullo mō dicit tho. vbi ſupꝛa ꝑhas eſt opinari in euāgelio vel i aliqua canonica ſcriptura aliqđ falſum aſſeri qđ ſcriptoꝛes mentiti ſunt qꝛ periret certitudo fi[In ſacra ſcriptura nullū mendatium ꝯtinet.]dei que auctoꝛitati innititur ſcripture. argu. ad hoc. diſtin. ix. vbi dicit Aug. ⁊ Hie. Si ad ſcripturas ſacras admiſſa fuerint officioſa mēdacia ꝙ i eis remanebit auctoritatis. q. d. nulla de ſcripturis illis ſn̄ia ꝑfereṫ. ſ. ad ꝓbandū aliqđ. certe nulla poſſet. vn̄ Aug. in li. de cōſenſu euāgeliſtaꝝ ait. Nullo mō laboꝛandum eē indicat q prudēter intelligit ipſas ſn̄as eſſe neceſſarias cognoſcende veritati quibuſlibet verbis fuerit explicate. ⁊ in h̄ apparet non debere nos arbitrari mētiri quēq̄ ſi pluribus reminiſcentibus rem quā audierūt vel viderant nō eodē mō atq̄ eiſdē verbis eadē res fuit indicata. Hec ille. Siq̄ autē aliqn̄ vi ꝯrietas in ſcripturis ſupficialiter ē tn̄ ⁊ apparenter ſm̄ coꝛticē nō realiter. Et hiero. dicit. Nō putem⁹ in ꝟbis ſcripturaꝝ eē euāgeliū ſʒ in ſenſu. non in coꝛtice ſed in medulla. nō in verboꝛum folijs ſed in radice rōnis. i. q. i. marchion. ſicˉ ꝟbi gratia ꝙ Lucas refert. viij. c. Archiſinagogū rogaſſe xp̄m vt veniret ad domū ſuā ad ſanādum filiā infirmā. Mathe⁹ narrās eādē hiſtoriam. ix. c. dicit Archiſinagogū ſeu principeʒ xp̄o dixiſſe. Filia mea mō defuncta eſt. cū tn̄ adhuc nō eēt moꝛtua ſed qꝛ dū xp̄s iret ad domū ei⁹ moꝛtua eſt. Mathe⁹ abbꝛeuiās hiſtoꝛiam. dicit illum dixiſſe ꝙ demū factū eſt quia moꝛtua eſt ⁊ ita in extremis dimiſerat qꝛ iam moꝛtuā iudicauit quā poſtea reſuſcitauit. vnde in ſentētia concoꝛdant. ⁊ alias apparentes cōtrarietates doctoꝛes exponendo ſoluunt.

¶ Nullo igitur caſu lʒ mentiri. Rō huius ſm̄ Tho. vbi. ſ. eſt: qꝛ illud ꝙ ſm̄ ſe eſt malum ex genere ſuo. nullo mō pōt eē bonum ⁊ licitum [Nullo caſu licʒ mentiri] qꝛ ad hoc ꝙ aliqđ ſit bonū requiriṫ ꝙ oīa recte cōcurrant ad ipſum. bonum enim eſt ex integra cā ſm̄ Dioni. Mēdaciū āt eſt malū ex genere. Eſt eni act⁹ cadens ſup indebitā materiam. cū eni voces ſint ſigna naturaliter intellectuū. inaturale ē ⁊ indebitū ꝙ aliqs voce ſignificet ꝙ nō hʒ in mente. Vn̄ ⁊ ph̄us dicit i. iiij. ethi. ꝙ mendaciū eſt de ſe prauū ⁊ fugienduʒ Ad hoc etiam facit decreta. ſuper eo. extra de vſur. vbi dicitur ꝙ non licet pro alterius vita mentiri. Idem Bonauentura in. iij.

¶ Quantum ad tertium .§. iij.

Nota ſeuerā punitionē ipſius mēdacij q̄ fit a deo. in eo ꝙ dicit ps. Perdes tu. i. de⁹. ſed de⁹ nō ꝑdit creaturam rōnalē niſi pp moꝛtale. ex quo vī mēdaciū eē moꝛtale. qđ veꝝ eſt. ſed nō ſemꝑ. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. ij. ij. q. cx. arti: vltimū. ꝙ mēdacium ē moꝛtale ſm̄ qđ ꝯriatur charitati ꝑ q̄ aīa viuit deo cōiuncta. Cōtrariaṫ autem charitati tripliciter.

¶ Vno modo ſm̄ ſe.

¶ Alio modo ſm̄ finem intentum.

¶ Tertio modo per accidens.

Scđm ſe quidē ꝯriaṫ charitati ex ipſa falſa ſi[mēdacium aliquando eſt moꝛtale]gnificatione q̄ ſi ſcit circa res diuinas contrariaṫ charitati dei cuius veritatē occultat. vel coꝛrūpit: Vn̄ hmōi mēdaciū nō ſolū opponiṫ virtuti charitatis ſed etiam fidei ⁊ religionis vn̄ hoc mendaciū eſt grauiſſimum. ſicut cum fidelis in ꝑſecutione negaret ſe eē chꝛiſtianus qđ eēt in obpꝛobꝛium fidei quaſi non eēt vera Sicut etiā petrus negauit chꝛiſtū cū negauit ſe eē eius diſcipulū. Mat. xxvi. Si vero falſa eius ſignificatio ſit circa aliqđ cui⁹ cōditio ꝑtineat ad hoīs bonū. puta q̄ ꝑtinēt ad ꝑfectionē ſcientie. vt docendo falſa ſciēter in iure. vel medicina. vel alia facultate. vel que pertinent ad perfectionē moꝝ. ſicut falſi ꝓphe q ꝓmittebant ꝓplo liberationē ꝑmanēti in peccatis ſuis. iuxta illđ ꝓphete tui viderūt tibi falſa Tre. ij. ⁊ Hie. vij. Nolite cōfidere in verbis mēdacij dicentes. Templū dn̄i tēplū dn̄i. Templū dn̄i ē ſupple ꝓteget nos a malis. qđ falſo promittebant ꝓphete. Tale mendaciū qꝛ infert dānū ꝓximo: ꝯtrariaṫ dilectioni ꝓximi: vnde moꝛtale eſt. Ad idem videṫ ꝑtinere mendacium pronnncianttum falſas indulgentias ⁊ reliquias ⁊ in predicatione ſcienter falſa dicendo ⁊ promittētiū miſſas ⁊ oꝛones mendaciter ⁊ dicentiū ſe habere auctoꝛitatē. Si vero falſa opinio ex mēdacio generata ſit circa aliquid de quo nō referat vtꝝ ſic vel aliter cognoſcaṫ tn̄ ex tāli mēdacio nō dānificeṫ ꝓxim⁹ ſm̄ ſe nō erit moꝛtale. ¶ Scđo mēdaciū eſt moꝛtale rōne finis intenti. puta cū quis intēdit iniuriā dei vel nocumētū ꝓximi quo ad ꝑſonam. famā. vel diuitias. ⁊ vtrūq̄ ē ꝯ charitatē. Nam [eſt moꝛtale propter finem] nocere ꝓximo. ſ. notabiliter eſt moꝛtale ſic eſt intelligendū ꝙ dicit Ray. i. ij. pte ſue ſumme in dictione mēdaciū in fine. ſ. ꝙ q verbis mendacibus ⁊ mercationibus vtunṫ dicentes rē vilē eſſe carā ⁊ precioſam moꝛtaliter peccant. ꝑ

pter nocamentū qđ inferūt primo. qđ verum
eſt cū intendūt notabiliter dānificare ⁊ deci-
pere ſi pñt. Nā de modico intendentes: nō ap
paret rō quare ſit mortale. Ex ſola aūt intēti
one peccati mortalis peccat mortalr̄. ſicut iu
dei cū dicebāt xp̄m ejcere demonia ī beelze-
bub vt tollerēt famā ei⁹. Lu. xi. Et q teſtificā-
ti ſunt contra naboth mentiētes ꝙ maledi-
xiſſet deo ⁊ regi. vt occideret. j. Regū. xxi. ⁊ te
ſtificātes ꝯ ſtephanū ꝓthomartyrē vt lapida
ret. Act. vi. et Siba occurrēs Dauid fugienti
a facie abſalonis q mentit⁹ eſt ꝯ miphiboſeth
ꝙ voluiſſet maliciose accedere ad eū. vt habe
ret ſubſtantiā ei⁹ ij. Reg. xvj. Si vero finis in-
tent⁹ non ſit ꝯri⁹ charitati: nec mendaciū ſm
hāc rōnem erit mortale. ſ̄c apparet in menda
cio ioco ſo in quo intēdit aliqua leuis delecta
tio. vel etiā cū intendit parū nocumētū primo
⁊ officioſo ī quo intendit vtilitas primi. ſicut
fuit mēdaciū Sare q̄ angelo negauit ſe riſiſſe
ob quandā erubeſcentiā vitandā. Gen. xviij.
Et michol q̄ mentita eſt ſauli de dauid. ſ. co-
acta ꝙ dimiſerat eū recedere. j. Reg. xix. Et
chuſi q mentitus eſt abſaloni dicēs ſe amicū
ſuū. ⁊ dans ꝯſiliū ſibi noxiū. ij. Reg. xv. ſed vt
reuerteret̄ regnū ad eum cui⁹ erat ſcʒ Dauid.
¶ Tertio mō p accidēs pōt ꝯriari charitati
rōne ſcandali vel cuiuſcūqʒ damni ꝯſeq̄ntis.
⁊ ſic etiam erit mortale. vt ſcʒ aliqs nō vereť
ppter ſcādala publice mentiri. Et ſic iſto mō.
ſ. p accidens nō ſolū pniciosū mēdaciū quod
de ſe eſt mortale. ſed ⁊ iocoſum ⁊ officioſū que
de ſe ſunt venialia pñt eē mortalia. pdet ergo
de⁹ damnatione eterna oēs, q loquūť menda
ciū quocūqʒ iſtoꝝ modoꝝ vbi eſt mortale. ſm
ꝙ itelligēdū ē illud. Sap. i. Os qđ mētiť oc-
cidit aīaʒ ſcʒ cū mētiť mēdacio qđ ē mortale.
vt pniciosū. ſic dicit glo. ſup dicto vſu. ps. p-
des omes. Ad hoc etiā facit qđ dicit. Gratia.
xxij. q. ij. §. itē qđ dī pdes ſr vniuerſalr̄ itelli-
gi dicta auctas. ps. et de mēdacio veniali. Nā
cū veniale diſponit ad mortale ſic qs ēt pdiť
mēdacio veniali inq̄tū diſponiť ad mortale p
pter qđ qs pdiť. ⁊ ſic intelligēdū ē illud. c. nec
artificioſo. xxij. q. ij. ¶ Sciendū autē ꝙ opinio
quorūdā fuit vt refert Hug. car. ſup illud ps.
pdes oēs ⁊c. ⁊ gl. ſup. c. ne qs arbitreť. xxij. q.
ij. ⁊. b. Tho. ij. ij. q. vbi ſupra. ar. ij. ꝙ oē mēda
ciū etiā officioſū in viris pfectis eſt mortale. ſʒ
Hugo eā nō approbat. qñimmo. b. Tho⁹ vbi
ſupra expreſſe reprobat vt falſam. idem Bo-
nauentura. in tertio. Et ratio huius eſt ſecun-
duʒ ipſum. quia nulla circūſtantia aggrauat
in infinitum. niſi que transfert in aliam ſpeci-
em. Circunſtantia autem perſone non tranſ-
fert in aliam ſpeciem niſi forte ratione alicui⁹
anneri. puta ſi ſit contra votū ipſius quod non
poteſt dici de mendacio officioſo ⁊ iocoſo. ⁊

eſt mor
tale pp
ſcādalum

ideo neutrum eorum eſt mortale in viris per-
fectis niſi ratione ſcandali. Et ad hoc poteſt
referri quod dicit Auguſtinus perfectis eſſe
preceptum non ſolum nō mentiri: ſed nec vel
le mentiri. Quis hoc non aſſertiue ſed ſub du
bitatione dicat. Nec obſtat quod ponuntur
in ſtatu conſeruande veritatis. quia veritatem
tenentur ex ſuo officio in iudicio vel doctrina
conſeruare. Contra q̄ ſi mentiantur vt iudicā
do vel predicando erit mortale. Aliter vero
non oportet quod ſit mortale. Eſt autem con
tra preceptum octauum illud ſcilicet. Non lo
queris contra proximum tuū falſum teſtimo
niū ſʒ mgr̄m ſē. i. iii. di. xxxvij. ⁊ h cū ē mortl̄e
pter dc̄ pceptū cū ē veniale. ¶ Oſtēdiť aūt gra
uitas ⁊ deteſtatio ei⁹. q꞉ inficit itellectū. minu
it affectū tollit dei aſpectū. ¶ Nō inficiat itelle
ctū pʒ et h q꞉ falſū ē malū itellect⁹. cui mēdo
ſus inniť. ſic verū ē bonū itellect⁹ a quo mēdo
doſus recedit. Vñ dicūt damnati. Erranim⁹
a via veritatis. Sap. v. Sic aūt itellect⁹ ē nobili
ſſima potētia ꝓuia volūtati. q꞉ bonū itellect⁹ ē
qđ mouet affectū ad ſui amorē. ita corruptio
ei⁹ p falſitatē ē piculoſiſſima. ppť qđ diſtricte
phibeť. Leui. xix. Nō loq̄ris mēdaciū. ¶ 2° mē
daciū minuit beniuolētie affectū. nā mēdaces
cōīr ſūt exoſi hoīb⁹. Diſplicet. n. cuilibʒ ſe decipi
ab alio. Et merito tales abomināť ab hoīb⁹.
q꞉ mēdaciū deſtruit ⁊ ꝯturbat totā ꝯuerſatōeʒ
hoim adinuicē. Tota enim ꝯmunicatō hoim
adinuicē iſtrumētalr̄ ꝯſiſtiť. ī actu ſignificatio
nis. Nullus. n. pt aliqd ſui cordis ſeu ꝯcept⁹
mētalis alteri coīcare niſi p aliqđ itermediū ſi-
gnū. ī qb⁹ ſignis vox obtinet pncipatū. Corru-
ptō g° ſignificatōis q̄ pcedit ex lingua mēda
ci ē corruptio totius generatōis humāe. Vñ.
videm⁹ h ſeq ꝙ ex mltitudie mēdacioꝝ ⁊ ho-
minū q ſūt mēdaces q̄ſi null⁹ credit alteri. ſʒ
ſp ſuſpectū hʒ. Iuxta illō. Hiero. Mēdaces fa
ciūt vt vba dicētib⁹ nō credāť. Sine mutua
aūt crudelitate nulla eſt fida ſocietas: nulla ī
aliquo fides: nulla ſpes ⁊ ꝯfidētia firma: nul-
la amicitia vā: nullū pactū firmū: nulla ꝯcor-
dia: nulla pax: nulla deni qʒ ī aliquo bono fir-
mitas. Et ſic mēdaciū ē cā innumerabiliū ma
loꝝ q̄ odio habenť. ppť qđ dī. Eccli. vij. Noli
velle mētiri oīe mēdaciū. ſ. vllo mēdacio.
¶ Tertio tollit dī aſpectū. ſʒ h ꝙ dī in pʒ. p
des oēs ⁊c. Et merito. Oē eni ſile applaudit
ſuo ſimili. Cū aūt dēs ſit ipſa veritas ſūma. nō pt
cū mēdacio qs apparere in ꝯſpectū ei⁹. Sʒ vt
dicit Ioh. apoc. xx. Foras. ſ. ſupnā ciuitatem
quā vidit. canes ⁊ venefici, ipudici ⁊ homici
de ⁊ idolis ſuiētes. ⁊ oīs q amat mēdacium.
Ego ſū veritas ait verbū incarnatū. Io. xiiij.
Impijſſima aūt blaſphemia eēt dicere vl̄ ſēti
re ꝙ in eo ſit aliquod falſū vl̄ mēdoſū. aut ꝙ oī
niū vbū. int qcqd in eo ꝯtētū, mēdoſe aliqd

Grauitas mē-
dacij

crpimeref. Imo mirabilr ds diligit ita ūitatē q: scipm scʒ diligit qui est ūitas. q̄ ſm glo.i. Corin.xv. Horrēdū est aliquid falsi de deo dicere. ⁊ si ad laudem eius videatur pertinere. cum. Joan.xiij. dicat. Nunquid de⁹ indiget nr̄o mēdacio. q.d. nō vtiq;. Cōstat āt q̄ creatura rōnalis inq̄tū talis ē ei⁹ imago ⁊ ois ei⁹ significatiua crpssio ē imago illi⁹ vbi: scd̄ ⁊ ei ea ta ad h̄ vt primā ūitatē sp crpmat exteri⁹. ⁊ ſʒ illi⁹ regulā se dirigat i oib⁹. ⁊ oia faciat ab ea nullatenus deuiādo sed venerādo. laudando ⁊ magnificādo. Sed mēdaciū ē corruptela ⁊ macula ⁊ deprauatio oium predictoꝝ. ⁊ vt dicit Ansel. Adeo mēdaciū est malū ſʒ se q̄ deus nō pōt dispensare q̄ hō dicat sine peccato. q: nō pōt recedere a veritate sua. de furto posset dispēsare. q: dn̄i ē terra ⁊ plenitudo ei⁹. Et sō q̄ possidet vnus pōt alteri dare. Vn̄ ⁊ Salo. prouer.vi. inter ea q̄ odit de⁹ ponit linguam mēdacē. In hmōi āt detestationē ananias et saphira. quia mentiti sunt Petro de precio agri sui venditi perditi sunt corporalr mortez subitaneam incurrentes. Actuum quinto.

Illicite ꝑmissa nō seruētur.

¶ De promissione simplici. §.iiij.

plici. s. absq; iuramēto vel voto. Ubi sciendū q̄ cū qs ꝑmittit simplr aliqd illicitū vtiq; peccat ⁊ illō seruaf nō dʒ. q: peccatū peccato adderet. vn̄ Isid. In malis ꝑmissis rescinde fidez. s. nō seruādo. Si aūt licitū ⁊ possibile qd̄ ꝑmittit ſʒ seruare nō intēdit. vtiq; peccat. q: mēdaciū dic̄. Si aūt seruare intēdit: nō seruādo cū pōt: vtiq; peccat. q: oē ꝑmissū debitum q̄ iure naturali ſuādū ē adeo q̄ ſm. Aug. fides ēt qñ hosti ꝑmittif ſuāda ē.xxiij.q.j. noli. ⁊ h̄ nisi subsit vel superueniat cā rōnabilis non implēdi. puta nou⁹ casus ipremeditat⁹. vt dicit b.tho.ij.ij.q.cx.arti.iij. q̄ pt talis nō seruans q̄ ꝑmisit excusari si sint mutate ꝯditiōes ꝑsonar ⁊ negocioꝝ. Ut.n. dicit Sene. in li. de beneff. ad h̄ q̄ hō teneaf facē q̄ ꝑmisit reqrif q̄ oia immutata nō ꝑmaneāt. Alioqn nō fuit mēdax i ꝑmittendo q̄ ꝑmisit. q: habebat in mente subintellectis debitis cōditionib⁹. Nec ēt ē infidelis in nō seruādo qd̄ ꝑmisit. vn̄ ap̄lus Nō ē mētitus nō eūdo Chorinthū quo ire ꝑmisit pp ipedimēta superueniētia. Hic ⁊ Gela. papa ait. b. paulus ap̄lus nō iō q̄ absit se fefellisse credēdus ē aut sibi extitisse ꝯri⁹ q̄ cū ad hispanias se ꝑmisisset itur⁹ dispōne diuina maiorib⁹ occupat⁹ ex causis qd̄ ꝑmisit implere n̄ potuit. q̄tū eni ipsius volūtati interfuit h̄ pronūciauit. qd̄ reuera efficere voluisset q̄tuʒ ad diuini secreta ꝯsilij. q̄ vt hō nō oia potuit. licet spū dei plen⁹ agnoscere supna p̄termisit. s. accessum ad hispaniam dispōne preuētus. Nec q: btūs Petr⁹ ꝑ affectu diuine reuerentie ipsi dn̄o rn̄dit. nō lauabis mihi pedes in eternum

se fefellisse q̄ absit. aut in sua putabif minime ꝯstitisse sn̄ia q̄ mox diuine cesserit voluntati. xxij.q.ij. Beat⁹. Qd̄ ꝑmissa simplr incaute scā vel ꝓposita. seu determinatiōes cū occurrat aliqd melius fiendū sint mutanda seu possint imutari laudabiliter. pʒ ex h̄ qd̄ habeſ.xxij.q.iiij. vbi di ex ꝯcilio Elibertano. Diffinitio.i. ꝑmissio incauta laudabilr soluēda est ſm glos. Nec ē ꝑuaricatio sed temeritatis emendatio. Itē qōne eadē. Nō semp ꝑmissa oia soluenda sunt. Deniq; ipse dn̄s mutat sn̄iam sicut scriptura idicat. sicut pʒ i Niniue ⁊ Ezechia. Itē s.c. incōmutabilis. Angeli ēt apparētes loth inuitati ab eo vt intrarent domū suā. rn̄derunt nequaq̄; sed i platea manebim⁹. Gen̄.xix. qui tn̄ coacti ꝑcib⁹ postea intrauerūt. Nec in hoc mētiti sunt. q: nō intēdebāt intrare nisi rogati vt in h̄ cōmēdaref hospitalitas in loth. ⁊ alijs ipsi⁹ daref exēplū mutādi aliqn ꝓpositū. vt di in colla. ablatis Joseph. ⁊ hoc diffuse declarat hic Jo. Cassia i coll. Joseph de diffinitionibus. Hoc tn̄ est vex nisi talis ꝑmissiōis mutatio fieret in ꝑiudiciū alterius. vel ꝑmissio facta eēt de necessarijs ad salutē. q: tūc dicit regula. Qd̄ semel placuit ampli⁹ displicere non pōt. ex̄ de reg. iur. li. vi. Et nemo pōt mutare ꝯsiliū in alteri⁹ detrimētū. de reg. iur. li. vj. cū cōcor. ¶ Sed querif vtrū aliqs teneaf de necessitate salutis iplere qd̄ simplr ꝑmisit licite. nec superuenit nouus casus impediēs adimpletionē. Et vr̄ q̄ sic. q: dicit Cri̇s.xxij.q.v. iuramēti. q̄ dn̄s nō facit differentiā inter simplicē loq̄lā. s. ꝑmissoriā ⁊ iuramentū. s. ꝑmissoriū. Sed frāgēs quis q̄ licite sub iuramēto ꝑmisit cū pōt implere. peccat mortalr ſm doct. ergo ⁊ frāgēs simplicē ꝑmissionē. ¶ Rn̄deo ſm Richer. in. iiij. dist. xxxviij. Circa hoc est duplex opinio. Quidā eni dicūt q̄ si talis nō intendit se obligare in foro ꝯscie nō teneſ ad iplendum tale ꝑmissū de necessitate salutis ſʒ ex ꝯgruitate. Et ꝑ eis est ar. extra de voto. c. Litteraturā. Quāuis eni ex iure nature obligef promittēs ad implēdū qd̄ promisit. illa tamē obligatio n̄ ē necessitatis ſʒ ꝯgruitatis nisi se sic obligare intēderet. ⁊ iō ꝯ veniēs nō peccat mortalr sed venialiter. Nec mirādū: q: sicut i lege scripta aliqua cōprehenduntur vt necessaria ad salutē. aliqua alia vt expedientia ⁊ nō necessaria. sic in lege nature aliqua cōprehendunf vt de necessitate obligātia. aliqua de honestate ⁊ hoc rōnabiliter vr̄. ¶ Alij dicūt q̄ nuda promissio ex deliberatione facta promittentē obligat ad implēdū de necessitate salutis. ar. ꝑ eis est.xij.q.ij. quicūq; suffragio. ibi enim di. Quēcūq; cōmodū ex remuneratōe. s. ꝑ obsequio ipēso ꝑmisit: ꝑmissionē soluere oportebit ⁊ infra.q.v. q: Jobes. hec ille. Hic vltime opi. assentit. Gaul. di. q̄ ex nudo pacto vel pro-

Utrū teneaf implere q̄ licite ꝑmisit

nuda ꝑmissio.

miſſione ociſ actio: ⁊ ꝙ mortalr̄ peccat recedēſ a pctō ex̄ de pac. c. i. Anto. de bu. dicit idē. ꝓbans hoc ibi tali rōne. Excōicatio nō dʒ fieri niſi ꝑ mortali vō: vel ꝓſumpto. xi. q. iij. nemo epoꝝ. Sed pactū nō ſeruans pōt excōicari: vt apte dicit ca. antigonꝰ. ex̄ de pac. ergo ⁊c̄. Et videt̄ hoc itelligendū de ꝓmiſſiōibꝰ alicuiꝰ im portātie vñ ſequit̄ dānū alicui ex fractiōe pro miſſi. qd̄ pʒ ex illis. c. q̄ iducunt̄. Nā in leuibꝰ videt̄ eē veniale. Nō eſt ēt dubium ꝙ poſſint ptes ſibinuicē pactū relaxare: ⁊ qlibet obliga tionē ſibi factā remittere. Sed i alternatiuis ꝓmiſſiōibꝰ electio eſt debitoris: ⁊ ſufficit alte rū adimpleri ex̄ de reg. iu. li. vi. Argumⁿ aūt factū eſt ꝑ ſcd̄a opiniōe: nō tñ eſt vtrūqꝫ eiuſdeʒ grauitatis pctm̄. Vñ dicit ibi Jo. an. ꝙ ꝯpatō fit ibi in gñe: nō in quātitate cū di ꝙ deus nō facit differentiā iter ſimplicē loquelam ⁊ iuramentū: qꝛ videlʒ vterqꝫ. ſ. frangēs ſimplicē ꝓmiſſionē ⁊ ꝓmiſſionē iuramento firmatā peccat mortalr̄: ſed frāgēs iuramētū grauiꝰ peccat. Cōfirmat idē abbas ſiculꝰ. qñ. ſ. ꝓmiſſiōi ſimplici ⁊ iuramēto dat̄ validitas: cuʒ. ſ. ꝓmittit̄ iuſtū ⁊ licitū: mortale ē ꝯ venire: ⁊ ſi nō ita graue primū ſicut ſecundū. Secus vbi ꝓmiſſio ē nulla ꝓpter turpitudinem rei promiſſe vel recipiētis promiſſionem: vtputa qꝛ coegit ⁊ hmōi. Turpium enim nulla eſt obligatio.

Nō differt ſimplex verbū ⁊ iuramētū

❡ De obſidibus qui ſunt .§. x.

q̄ſi q̄dā ſecuritas ſup facta ꝓmiſſiōe: q̄rit̄ quis poſſit dari in obſidē vtꝝ laicus. clericꝰ ſecularis. vl̄ religioſus ēt. ⁊ a quo poſſit dari? ❡ Rñdeo ſm abbatē ſiculū ſup. c. ex reſcripto de iureiur. Sciēdū ꝙ quantū ad laicoꝫ dari poſſūt ab impatore hoſtibꝰ ſuis ⁊ eꝯ. Et iſti obſides i hoc caſu ſunt q̄ſi ſerui. Itē puto de alijs principibus hñtibꝰ iura principis ſeu ius indicendi bellū. Et licet inferiores hīs dare ñ poſſint tñ de facto contrariū eſt vſurpatū ſm Azo. in ſum. Et ſi inter priuatos dant̄ obſides vbi nō interuenit iuramentū: nō tenet obligatio: q̄tenus. ſ. ille teneat̄ ſtare in certo loco ⁊ non inde recedere: qꝛ hoc videt̄ quidā carcer priuatus: quē miro modo iura deteſtāt̄. vt. l. i. C. ꝺ car. priua. Sed vbi interuenit iuramentū. tal' pōt ad obſeruantiā eius compelli. vt. ſ. ſtet in certo loco prout conuentuʒ eſt. nō tñ aliter debʒ detineri inuitus. Nō. n. credo teneꝛe iuramētum vt poſſit detineri inuitus: qꝛ eēt ꝯ bonos mores: de re. iu. non eſt obligatorium lib. vi.

Laicus datur i obſides

❡ Quantū vō ad clericos ſeculares nō poſſūt tales ꝑ epōs dari obſides. ſicut pñt monachi ꝑ abbatē: qꝛ non ſunt ei ita aſtricti ſicut mōachi abbati: vñ nō poterunt inuiti detineri. licʒ ab initio aſſenſerint ſine excōicationis pena. Nec poteſt epus in hoc diſpenſare. arg. c. ſi diligenti. de fo. compe. A papa aūt dari poſſūt clerici in obſides. ar. c. cuncta. x. q. iij. Quantum ad mōachos de papa nō eſt dubiū ꝙ pōt dare. ar. c. Per principalē. ix. q. iij. Sed ⁊ abbas ēt ꝑ neceſſitate ⁊ vtilitate monaſterij pōt dare ēt inuitum: qꝛ nō pōt reſiſtere voluntati eius. vnde ⁊ detineri pōt inuitus. de ꝯſenſu tñ abbatis. nō aūt inuito abbate. qꝛ hʒ bñficium canonis. Si quis ſuadente. xvij. q. iiij.

Cleric' nō pōt dari: ſʒ monachus.

❡ Capitulum ſecundum de adulatione.

Quia in adulatione frequēter cōtingunt mēdacia ⁊ ex auaricia aliqñ procedit. iō ſubſequenter de ea agendū: de qua loquens pſ. cxl. ait. Oleū aūt peccatoris nō impinguet caput meū. vbi dicit gloſ. Falſa laus adulatoꝛ a rigore veritatis emollit ad noxia. Vbi ſciēdum ꝙ cū adulatio fiat cōiter ꝑ humana colloquia in qbꝰ hoīes adinuicē viunt ⁊ ꝯuerſant̄ ſm ꝓprietatē ſue nature quo ad delectare vel ꝯtriſtare alioꝫ: tripłr fieri ꝯtingit humanū colloquiū. Quidā. n. tenent mediū in delectādo: vel contriſtando alios ex ſuis locutiōibꝰ ⁊ geſtibꝰ querētes delectabilit̄ ſm debitū modū ſe habere cū hīs cū qbꝰ ꝯuerſant̄: nō tñ ita qn etiā ꝯtriſtent cū expedit. ſ. rephendendo defectus eoꝝ: ⁊ hi dicunt̄ amici vel affabiles. Ad qd̄ hortatur ſapiēs dicens. Eccli. iiij. Congregationi pauperꝫ affabilē te facito. Quidaʒ alij ſunt q recedētes a medio cōmittūt defectuʒ i minꝰ delectādo q̄ debeāt: ⁊ magis cōtriſtādo q̄ ꝯgruat: ⁊ hi dicunt̄ agreſtes ſeu diſcoli vel litigioſi. ij. ad Thi. ij. Seruū dei nō oʒ litigare. Alij vō excedunt in delectando alios verbis plus q̄ debeant: ⁊ hi dicunt̄ blanditores ſeu adulatores. Unde Seneca. Laudato parce ⁊ vitupera parcius. Et de hoc vitio adulationis ait pſ. Molliti ſunt ſermones eius: ſcʒ adulatoris ſup oleū: ⁊ ipſi ſūt iacla ⁊ alibi. oleum ⁊c̄. In quibꝰ poſſumus tria conſiderare.

Humanus colloquiū fit tripliciter.

❡ Primo ꝯditionē malicie adulatōis. ibi. oleū.
❡ Scd̄o iſfectionē ꝯſcie blāditoris. ibi. pctōris.
❡ Tertio excluſionē ꝯplacētie laudatōis. ibi. non impinguet caput meum.

❡ Quantum ad primum .§. i.

Adulatio apte appellat̄ oleū ꝓpter ꝯditiones materie ſilem oleo. Nā ſicut oleū eſt lucidum dulce ⁊ lubricū: ita laus facta alicui q̄ eſt mā adulatiōis hʒ quandā luminoſitatē apparentie: ⁊ ſuauitatē ꝯplacētie: ⁊ lubricoſitatē adherētie. Nā vt dicit qdā. Nulla ē tam excelſa virtꝰ q̄ dulcedine glīe nō tangat̄. Glīa aūt reſultat ex laude: ſed ſicut oleū maculat pānum vbi effundit̄: ita adulatio cū ad quē dirigit̄. mltotiēs ⁊ ſi nō ſemꝑ maculat. Eſt ergo adulatio qdā vitiū quo quis querit alteri placē ex laudatiōe fcā ad ipm vel alio actu ſʒ ſordiate. Sūt ergo tria vidēda ꝑ declaratione eius.

¶ Primum de complacendo.
¶ Secundum de laudando.
¶ Tertiū de inordinatiōe ipſius laudis.

Alteri velle placere fit q̄druplíciter.

¶ Quantū ad primū ſciendum. ꝙ velle alteri
placere pt̄ fieri quadupliciť. ¶ Primo ad dei
honorē ⁊ glām procurandā. ſic heſter ad cōpla
cendū regi aſſuero acceſſit ad eū ornatiſſime
laudās eum magnifice dicēs. Mirabilis es tu
dn̄e. ⁊ facies tua plena eſt oim grāꝝ. Heſter.
xv. vt inde poſſet reuocare ſniam datā ꝯ pplm̄
dei de exterminio ei⁹. ſic ⁊ hieremias lāuda
bat nabuchodonoſor ſcribēs trāſlatis in ba-
byloniā vt orarēt p vita eius ⁊ filijs. quia i pa-
ce ei⁹ erat pax eoꝝ. ſic ⁊ daniel in exponēdo vi
ſionē ei. ¶ Secūdo pōt qs velle ⁊ q̄rere place-
re alteri ad beniuolētiā ei⁹ habendā ⁊ ſic pau
l⁹ querebat placere feſto iudici vocās eū opti
mū. ⁊ herodi dicēs ſe fore btm̄ audiri corā eo
vt ſic habita beniuolētia liberareť a calum-
nijs iudeoꝝ. ſic ⁊ mulier illa thecuitea interce
dēs p abſalone laudās dauid. ¶ Tertio ppť
primoꝝ vtilitatē faciendā. Et ſic apl's de ſe
ait. Ego p oia oib⁹ placeo. i. ad Cori. x. ⁊ iteꝝ
fact⁹ ſū oia oib⁹ vt oēs lucriſacerē. primo Coꝝ.
ix. ⁊ hoc ꝯformās ſe morib⁹ coꝝ q̄tū poterat ſi
ne pctō vt eis placeret. ¶ Quarto pōt qs alte
ri velle placere nō ppť aliqd̄ p̄dictoꝝ. ſʒ ppter
inanē glām ſui. vel ppter decipiēdū eū vl' dā
nificādū vel aliqd̄ illicitū cōſequēdū. ⁊ h̄ ē ma
lū ptinēs ad adulatiōeʒ. de quo pš. ait. Deus
diſſipauit oſſa coꝝ. i. ſtutes que hoīb⁹ placēt.
ſ. adulādo. ⁊ ad Gal. i. Si hoīb⁹ placerē xpi
ſeruus non eſſeʒ.

Alios laudare fit quadruplíciter.

¶ Quātū ad ſecūdū notādū
ꝙ laudare aliquos cōtigit q̄druplíciť. ¶ Pri
mo vt deus honoreť. ⁊ hoc eſt bonū. Sic ſa
cerdos ſum⁹ ioachim laudauit iudith de oc
ciſiōe holofernis ⁊ liberatōe ppl'i dicēs Iudit
xv. tu glīa hierl'ʒ. tu letitia iſrl'. tu honorificē
tia ppl'i nr̄i. eo ꝙ dilexeris caſtitatē ⁊c̄. ¶ Secū
do laudať qs virtuoſe vt nō deficiat in tribu-
latione poſitus ſʒ cōſoleť. ſic laudata fuit noe
mi ⁊ ruth moabitide s afflicte ⁊ depauperate
a booz cōfortareť Ruth. iij. ¶ Tertio vt virt⁹
in primo augeať. ⁊ i bono pficere coneť. naʒ
vt dic̄ Sen̄ Uirtus laudata creſcit. ⁊ vt ferat
meli⁹ correctōem. ſic apl's laudat mirabiliter
Corinthios in pncipio prime ep'le di. In oīb⁹
diuites facti eſtis i illo: ita vt nil vob dſit i vlla
grā ⁊ pauloport d̄ multis rephēdit. Nec mēda
ciū dixit in hmōi. q2 erāt valde boni inter il
los in quibus erant illa perfecta dona d̄ qui
b⁹ laudauerat. Quarto laudari pt̄ qs ad ma-
lū finē. vl' nō ſeruatis d̄bitis circūſtātijs qd̄ p
tinēt ad adulatōnē.

Laudatio alterius fit quadrupliciť.

¶ Quātū ad tertiū fit lau
datio vl' aliqs act⁹. puta honoris ⁊ reuerētie
ad cōplacendū inordinate ⁊ q̄druplr̄. ¶ Pri-
mo laudādo d̄ ſibi dubio vl' incerto. ppter qd̄
di Eccl'i. xi. Nō laudes viꝝ i ſpecie ſua. glo. i.
ne iuxta ſpēʒ corpis eſtimes q̄litatē mētis q2
hō videt q̄ foris ſunt. de⁹ aūt intueť cor. ⁊ Ec
cle. xi. dicit Ān mortē nō laudes quēq̄ glos.
Stultū laudare pugnātē q̄ſi iā pugne victorē
Ille eni q'rideť añ agere neſcim⁹ quo aio agat
aut ſi velit vel poſſit pſeuerare in finē. ¶ Secū
do laudať quis male cū laudať de illicito ſm̄
illud. Laudať pctōr i deſiderijs aie ſue. ⁊ Eſa.
v. Ueh q dicitis malū bonū. videlicet laudā-
do malū tanq̄ bonū. Un̄ Caſſia. in q̄dā epiſto
la ſic ait. Adulatio blāda oīb⁹ hoībus applau
dit oībus ſalue dicit. pdigos vocat liberales.
auaros parcos. ſapiētes laſciuos. vel pdigos
curiales. garrulos affa mabiles. obſtinatos cō
ſtantes. pigros maturos. ⁊ graues. Hec ille.
¶ Tertio laudať qs indebite cū laudať de bo
no ſed vltra q̄ ſit. vel nō ſeruatis debitis circū
ſtantijs de quo pōt itelligi illud Eſa. iij. Popu
le me⁹ q te btm̄ dicūt ipſi te decipiūt. ¶ Quar
to cū tacet malū ꝙ videt. nec reprehendit cuʒ
pōt. Un̄ ⁊ vi approbare ⁊ quaſi laudare cuʒ h̄
facit ne diſpliceat illi. ſed vt placeat. Un̄ beda
adulator q tacet ⁊ dat cōſenſum ne offendat
illuʒ quē credit hře ppiciū. Improprie tn̄ dr̄
hmōi adulatio. hec alex. ij. pte ſūme. q. xxxvi.

¶ Secundo notatur in- .§.ij.
fectio ipſius adulatoris. q2 ex ipſa adulatione
inficit ⁊ peccator efficiť. Un̄ dr̄ pctōris oleo. ſ.
adulationis. pp qd̄ qs efficiť pctōr ⁊ maculať
aia. Qd̄ āt nō ſolū ſit pctm̄ ſed mortale ⁊ gra-
ue pbať. Nullus clericus puniť pena depoſi-
tionis niſi pro mortali ⁊ graui. Et rō eſt. q2 il
la eſt maxima pena maior ēt excōicatione. vt
pʒ. xxij. q. iiij. forte. ſʒ adulator puniť hmōi pe-
na. Nā dī di. xlvi. Clericus q adulationibus ⁊
pditionibus vacare deprehēdiť degradetur
ab offō. ergo ⁊c̄. ¶ Sciendū tn̄ ꝙ nō ſemꝑ ſed
trib⁹ modis adulatio ē mortale: ¶ Primus⁹ ē

Adulatio tripliciter eſt mortale.

rōne materie laudationis. i. cū quis laudat de
aliquo criminali. ⁊ de hac intelligiť illd̄ Eze.
xiij. Ueh q ꝯſumit puluillos ſub omni cubito
manꝰ. ⁊ faciūt ceruicalia ſuꝑ capite vniuerſe
etatis ad capiēdas aias. qd̄ exponēs Greg. in
omel. ait ad hmōi puluillus ſub capite poniť
vt molliter quieſcat. Quiſqs ergo male agē
tib⁹ adulať puluillū ſub cubito a ceruica ſub
capite ponit. vt qui corripi ex culpa debuerat
in ea fultus laudib⁹ quieſcat. di. xlvi. ſūt non
nulli. Ueh āt imporat dānationē eternā. que
p hmōi adulatiōe incurriť q2 mortale. Et rō
huius ē. q2 quicūq̄ agit ꝯ charitatē dei ⁊ pxi
mi peccat mortalr̄. ſed hoc facit qui adulatur
in hmōi malis. Nā p hoc fouet ⁊ nutrit eum i
ipſo peccato. vt pʒ ex dicta auctoritate ⁊ expe
rientia. ergo ⁊c̄. ¶ Secūdus modus eſt rōne
forme vel intētionis. cū. ſ. qs p adulationem
intēdit nocere alicui notabiliter in tpalibus

vel ſpūalibus.vt cum intendit ad aliqḋ illici-tū inducere vel decipe ipſū3 tpali ſubſtantia cū viderit eū in ſe ↄfidere vel vt indicet ſecre-ta cordis ſui.vñ adulatoꝛ poſſit ei nocere.ſicut fecerūt phariſei cū miſerunt diſcipulos ſuos ad xpm interrogando vtꝝ liceat dari cenſū ce-ſari dicētes Mgr̄ ſcim⁹ qꝛ verax es.ꝛc̄.Math. xxij.ei adulādo.Et de hmōi di̇ puer.xxij.Me-lioꝛa ſunt vulnera diligētis ꝙ oſcula fraudu-lenta odiētis.q.d.melioꝛes ſūt increpationes dure ꝛ verbera amici ſeu p̄lati.Et ſi vulneret ſenſualitatē ↄtriſtando ꝛ inferat ꝓ demeritis penas ꝛ plagas ꝙ fraudulēta oſcula.i.ꝙ ap-plauſus ꝛ adulationes nocere intēdentis vel diſſimulantis .pꝫ h̄ ēt rōne. Nā q intēdit ali-cui nocere tpalr̄ vel ſpūalr̄ moꝛtalr̄ peccat . qꝛ ↄ iuſticiā agit ꝛ charitatē.Si g adulaṫ mō ꝑ-dicto nocere intendit ꝑ hoc.ergo ꝛc̄.¶ Terti⁹ modus ē rōne circūſtātie vel occaſionis cū vi-delꝫ ex hoc ꝙ aliqs laudaṫ ſupra modū inde ſupbiā incurrit vel inanē gl̄iam taliter ꝙ pec-cat moꝛtalr̄.tū ꝛ ſi ꝑ accidēs ſeu ꝓter itētionē3 h̄ eueniat.tū qꝛ adulās eſt occaſio illi⁹ ruine. nō peccat moꝛtalr̄.ſi tñ occaſio ſit data nō ac-cepta. Nā ſi ex parua laudatione ꝛ ſi inoꝛdina-ta ꝛ incauta qs ſupbiat: moꝛtalr̄ peccat. Uide-tur eni occaſio magis accepta ex ſe ꝙ data ab alio multū ergo tēpādū ē op⁹ laudationis hu-mane in p̄ntia hoim. Aug.in.xiij. de tri. ait. Magis optabo a quolibꝫ rephēdi ꝙ ab adula-toꝛe laudari nullus eni rephēſoꝛ foꝛmidand⁹ ē amatoꝛi veritatis.laudatoꝛ vero errat ꝛ ↄfir-mat errorē.ꝓbaṫ h̄ rōne ꝑ regulā illā. Qui oc-caſionē dāni dat dānū quoqꝫ dediſſe videtur ext de iniu.ꝛ dā.da.ſi culpa.ſed q laudat aliū3 ita exceſſiue.ꝛ ita inoꝛdinate quod dat ei oc-caſionē ruine peccati moꝛtalis ſufficiēter dat ſibi damnū pcti moꝛtalis.ergo ꝛ ipſe moꝛtalr̄ peccat.¶ Sñias ↄcluſiuas p̄dictas ponit.h. Tho.ij.ij.q.cxv. Extra p̄dictos tres modos vr̄ caſus adulatio ē veniale.cū videlꝫ qs adulaṫ ſola intētiōe placēdi ꝛ delectandi.ꝛ nō in ma-lis.vel cū qs adulaṫ ſola intētione euitādi ali-quod malū ſine alteri⁹ detrimento vel intētio-ne ↄſequēdi aliqḋ bonū in neceſſitate. Nullus3 eni hoꝛū de ſe eſt cōtra charitatē.Et in his ca-ſibus intelligendū eſt dictū Aug.quādo po-nit adulationē inter venialia. di.xxv.§. al̄s ea.

¶ De grauitate huius .§.iij

peccati in ſe ꝛ ꝑ cōparatione ad alia. Nota pri-mo ꝙ in ſe ē ita graue ꝙ ꝑ eā incurriṫ dei ma-ledictio:ſequiṫ hoim erga ipſum deteſtatio et dei ire ꝓuocatio. ꝓducit maloꝝ obſtinatio.

Adulatio inducit dei maledictionem

¶ Pro primo dicit dn̄s ꝑ ꝓpham adulatori-bus. Maledicā bn̄dictionib⁹ vr̄is.qꝛ vt expōit Greg. Qui iniq̄ agunt bn̄dicunṫ ab eis. adu-lantur ꝓ pctōribus dūmō diuites ſiant.i.q.i. multi. Ad qḋ ēt facit qḋ ait Hiere. ꝓpha. xx. Maledictus q annūciauit p̄ri meo dicens. na-tus ē tibi puer maſculus ꝛ letificauit eū. Pr̄ d quo naſcimur ē mūdus.puer maſculus mūdi ē opus magni ſceleris. Filii mūdi ſūt opa q̄ fi-unt a mūdo.i.mūdanis. Annūciat āt p̄ri.i.mū-do maſculū natū ꝛ letificat.qñ adulatoꝛ lau-dat hoiem de magno ſcelere.ꝛ ſic letum facit qꝛ de hmōi gaudet mūdus. Hic aūt.ſ. adula-toꝛ eſt maledict⁹ a dn̄o.qñ eni3 aliqs ꝑpetrat aliquā notabilē vindictā vel malū aliud ſolet ei dici ab adulatoꝛib⁹.feciſti ſicut maſculus. ¶ Pro ſecūdo di̇ puer.xxiiij. Qui dicūt impio iuſtus es:maledicēt eos ppl̄i ꝛ deteſtabuntur eos tribus. Uñ Aug.ſup illo v̄bo: Iniqu⁹ bn̄-dicitṫ.ſ.ab adulatoꝛibus. Exacerbauit domi-num peccatoꝛ ſic ait . Hec eſt magna ira dei vt deſit coꝛrectio ꝛ adſit adulatio. Et ſubdit cām. Adulantium enim lingue alligāt hoies ī peccatis delectat eni ea facere in quib⁹ nō ſo-lum metuiṫ reprehenſoꝛ ſ3 laudatur opatoꝛ.

ſuſpēſ⁹ deteſtationem

¶ Pro tertio.ſ.qḋ īducit obſtinationē di̇ figu-rate de Dyna filia Jacob violata deſignante aiam ſuggeſtionibus diaboli aſſentientē ꝙ ſi-chem ↄſtupatoꝛ ei⁹ ipſā3 triſtē affectā blādicijs delinuit. Gen̄.xxxiiij. Cū enim pctō cōmiſſo ↄſcia moꝛdeat ꝛ triſticiā mēti inferat blāditie ꝛ adulationes ꝓcurare opa diaboli detinent aiam in malo. Uñ dn̄s ꝑ Ezech. ꝓphā ↄtra adulatoꝛes dicit. Edificabūt ipſi parietē3.ꝛ il-li liniebāt eū. Qḋ exponēs Gre. in moral. ait Edificare pietē ē quēlibet ↄ ſe obſtacula ꝛ du-riciā pcti conſtruere.i.cōmittere peccata que reddūt hoiem durū.ſed parietē liniunt q pctā ꝑpetrantibus adulanṫ:vt quē illi peruerſi agen-tes edificāt.ipſi adulātes quaſi nitidū reddāt di.xliiij.ſunt nōnulli.

Pctōꝛis obſtinationem

¶ In cōparatione vero ipſius ad alia pctā occurrūt due.q. Prima qḋ eſt. An pctm̄ adulationis ſit grauius pctō ho-micidij.ꝛ videṫ ꝙ ſic.ꝙ tali rōne oñdo. Pctm̄ ꝙto plus mētē coꝛrūpit ꝛ plus alicui nocet.tā-to ē grauius.ſed ita facit adulatio reſpectu ho-micidij.qḋ duplr̄ ꝓbo. Primo qꝛ ſup illḋ ver-bū.ps.ix. Qm̄ laudaṫ pctōꝛ in deſiderijs aie ſue.exacerbauit dn̄m pctōꝛ. Hiero. ſic dicit. Nihil ē ꝙ tam facile coꝛrūpat mētes hoim vt adulatio. Scḋo ꝓbo hoc idē.qꝛ ſup illud.ps. lxix. Cōuertanṫ ſtatim erubeſcētes.dicit glo. ſic plus nocet lingua adulatoꝛis ꝙ gladi⁹ ꝑſe-cutoꝛis. Uñ Aug. Noli putare te nō eē homi-cidā cū fratri tuo male ꝑſuades.ſi eni male ꝑ-ſuades occidis. de peni. di.i. noli.ergo vr̄ adu-latio eſſe grauius pctm̄ homicidio. Rn̄deo ꝙ adulatio ꝛ homicidiū in grauedine ſe hn̄t ex-cedentia ꝛ exceſſa.qḋ pꝫ.qꝛ homicidiu3 ē gra-uius pctm̄ adulatione duplici rōne. Prima ē qꝛ lingua adulatoꝛis non nocet ita efficacter ſicut gladius ꝑſecutoꝛis.qḋ pꝫ. qꝛ gladius ꝑ

An ſit grauius homicidio.

ſecutoris effectiue occidit ꝙ ſi ſufficiens cauſa
mortis. Lingua aũt adulatoris nõ ita efficaci
ter nocet. qꝛ nullus poteſt alteri eſſe ſufficiens
cã peccãdi. ergo cũ gladius pſecutoris ſit cau
ſa mortis ſufficiẽter ꝛ lingua adulatoris ſit cã
peccãdi nõ efficaciter ſed occaſionaliter. ideo
homicidiũ eſt grauius pctm̃ adulatione. Se
cũda rõ eſt. qꝛ malũ irrecupabile eſt grauius
malo recuperabili. Sed nocumẽtũ homicidij
eſt irrecupabile. nocumẽtũ vo adulationis eſt
recupabile. ergo ꝛc̃. Ex alia vo pte adulatio ẽ
grauius pctm̃ homicidio duplici rõe. Prima
ẽ qꝛ pctm̃ quãto plus nocet in pcioſiorib⁹ bõis
tãto grauius eſt. ſꝫ lingua adulatoris plus no
cet in pcioſioribus. ſ. in bonis ſpũalib⁹ ꝙ gla-
dius pſecutoris q nocet in corpalib⁹ tm̃. ergo
ꝛc̃. Scda rõ ẽ. qꝛ pctm̃ ꝗto occulti⁹ nocet ꝛ mi
nus caueri põt. tãto ẽ grauius. ſed pctm̃ adu
latoris occultius nocet. magis. n. caueri põt
a manu pſecutoris ꝙ a lingua detractoris. er
go ꝛc̃. ¶ Scda qõ eſt. An adulator ita graui-
ter peccet ſicut ille cui adulat̃. Et vi ꝙ graui- an adulator et cui adulat̃ eq̃li ter peccent.
us tali rõne. Quicũq verbis alij nocet nõ mi
nus nocet ſibi ꝙ alijs. Sed ille q alteri adula
tur inducit eũ ad peccandũ mortaliter. qð pꝫ
qꝛ ſup illud pſalmiſte. Oleũ aũt pcõris ꝛc̃. dic̃
glo. Falſa laus adulatoris a rigore veritatis
emollit ad noxia. ergo multo magis adulator
in ſe peccat. Rñdeo duob⁹ modis. Primo ſim
pliciter ꝛ abſolute ſine aliqua diſtinctione. ꝙ
ille q adulat̃ alteri ꝛ nocet ei. plus peccat ꝛ pl⁹
nocet ſibi ꝙ illi cui adulat̃. Cui⁹ rõ ẽ. qꝛ ſibi no
cet tanqꝫ ſufficiẽs cã peccandi. alijs autem no
cet ꝛ ẽ cã peccãdi occaſionaliter tm̃. Secũdo
mõ rñdeo cũ diſtinctione. Diſtinguendũ ẽ eni
de illo cui aliquis adulat̃. aut eni ille nõ aſſen
tit adulationi. aut aſſentit. Primo eni cum qꝫ
nõ aſſentit adulationi. tunc adulator peccat
mortalr̃. ex intẽtione inducẽdi illũ ad pecca-
tũ mortale ꝗtum in eo fuit lꝫ adulationi ille
nõ aſſenſerit. Scdo vo cũ aliqs adulatõi aſſen
tit ꝛ acqeſcit. tũc de tali diſtinguo. qꝛ aut eſt
qdã q decipit̃ credendo adulatori plus de ſe
ꝙ ſibi. ꝛ talis cũ decipit̃ ab adulatore minus
peccat ꝙ adulator. Eſt alius q nõ ſolum cre-
dit adulatori ſed etiam fouet adulatorẽ ꝛ ꝓ-
curat vt fiat adulatio. ꝛ talis plus peccat quã
adulator. de tali loquit̃ Hie. ad celſantiã ſic
dicẽs. Iſto maxime tpe regnat vicium adula
tionis qð ẽ grauiſſimũ qꝛ humanitatis ac be
niuolẽtie loco dꝫ. Et ita fit vt qui adulari ne-
ſcit. aut inuidus aut ſupbus reputet̃. Hec. b.
Tho. ij. ij. q. cl. ꝛ Raynerius in ſũma.

¶ Quantum ad tertium .§. iiij.
principale. ſ. exclusionẽ cõplacẽtie q oritur ex
adulatione ꝙ notat̃ cũ di. Nõ impinguet ca-
put meũ. i. mens mea non delectabit̃. Conſi-
derandũ eſt eni remediũ cõtra ipſaꝫ. ¶ Quin quinqꝫ remedia ꝯ adulationem
qꝫ autẽ ſũt remedia quib⁹ adulatiõis peccatũ
excludit̃ ꝛ vitat̃. ſ. deceptio redargutio: detra
ctio: bone cõſciẽtie ꝯditio: ꝓprie miſerie cõſi-
deratio. ¶ Primũ remediũ ad adulationẽ vi
tandã eſt deceptiõis ꝯſideratio. Ab illo eniꝫ
ſemp cauendũ ẽ q ſp decipit. ſed ois adulator
eſt talis. ita dic̃ Aug. ſup ps. Adulatio ẽ falla adulatio eſt.
ci laude ſeductiõ. Vñ puer. xi. Simulator ore
decipit amicũ ſuũ. ſ. adulator. Qui ãt verbis
blãdis allicit ad peccãdũ. aut blãdicijs ꝛ fauo
ribus iſtruit quãr pctã fiãt. aut in bono blãdi
mẽtis extollit. iõ talis dcipit amicũ ſuũ huic
nõ eſt credendũ. Hie. xij. Nõ credas eis cũ lo
cuti fuerint tibi bona. ps. Oleũ pctõris nõ im
pinguat caput meũ. glo. i. ſimulata dilectio ꝛ
falſa laus adulatoris nõ ipinguet caput meũ
ideſt mentẽ meã nõ delectabit. nec a vigoꝛ ve
ritatis mouebit. Videm⁹ eni manifeſte ꝙ adu
latores cũ aliquẽ falſe irriſerint de illo dicũt
Vide quõ illi vnxi caput. ¶ Scdm remedius
ꝯ adulationis pctm̃ eſt melioris redargutio.
Nam redargutio viri iuſti multũ valet ad cir
cũſpectionẽ nrõꝝ opeꝝ ne adulatiõe aliq̃ i bo
nis ꝙ facim⁹ extollamur. Eccſ. vij. Meli⁹ eſt
a ſapiẽte corripi ꝙ ſtultoꝝ adulatiõib⁹ decipi
Rõ huius eſt. qꝛ cũ ſapiẽs habeat rectũ iudi-
ciũ rõnis: iõ eſt alioꝝ regula directiua. Stul
tus aũt vel vicioſus cũ extortũ habeat iudici
um rõnis ꝛ ꝑ ꝯñs appetitũ inordinatũ. non ẽ
ſequẽdus ſed poti⁹ deteſtandus. puer. i. Fili
mi ſi te lactauerint pctõres. ſ. adulãdo preteri
ta. extollẽdo pñtia. iclinãdo ad futura. nec ac-
quieſcas eis ad qð Sene. q̃ſi dat bonuꝫ docu
mentũ dicẽs. Sit tibi tam triſte ſi lauderis a
turpib⁹ ꝙ ſi lauderis ob turpia. ¶ Tertium re
mediũ ꝯtra adulationis viciũ ẽ detractionis
ꝯſideratio ꝛ ipugnatio. Nã ab illo cauere de-
bem⁹ q velut hoſtis nos ſemp ꝓſequit̃. ſed ta
lis eſt adulator. vñ Aug. ſup ps. Duo ſunt ge-
nera pſecutoꝝ. ſ. vitupantiũ ꝛ adulantiũ ſed
plus nocet lingua adulatoris ꝙ gladius pſe-
cutoris. ꝛ Gregori. dicit ꝙ remedium contra
adulationem eſt detractio. Sciendũ eſt inqꝫ
ꝙ ne immoderatis laudibus eleuemur: plerũ
qꝫ noſtri rectoris moderamine a detractorib⁹
lacerari permittimur. vt quos vox laudantis
eleuat lingua detrahentis humiliet.. Idem
vi. queſtione. i. ſunt plurimi. Et Ambroſi⁹ de
officijs. Non eſt vera amicicia vbi eſt adula-
tio fallax. ꝛ Sene. i epiſtolis. Malũ hominem
blãde loqntẽ agnoſce tuũ laqueũ eẽ. hꝫ. n. ſuũ
venenũ blãda oꝛo. ¶ Quartũ remediũ ꝯ adu-
lationẽ ẽ bõe ꝯſcie ꝯditio. Nã bõa ꝯſcia ſemp
min⁹ de ſe eſtimat ꝛ i agendis ſuis ſp metuit
ne aliqd repꝛhenſibile inueniat̃: et Gre. Bona
rũ mentiũ ẽ ibi culpã agnoſcere. i. timere. vbi
culpa nõ eſt. diſtin. v. ad eius. Hinc ide Gre.

Inter v̄ba laudantiū ⁊ vituperantiū ad mentē ſuā recurrēdum eſt. ⁊ ſi in ea nō inuenit̄ bonū qđ de nobis dī. magnā nobis triſticiā generare dʒ. Et rurſum ſi in ea nō inuenit̄ malū qđ de nobis hoīes loquūt̄. in magnā debem⁹ leticiā exilire. xi. q. iij. Inter v̄ba. ¶ Quintū remediū ꝯ adulatiōē eſt ꝓprie miſerie inſpectio vł cognitio. Qui eni cogitat qualis ē ītus. non extollit̄ dum laudat̄ exterius. Vñ Seneca in epła. lxxvij. ſic ait. Intus teipſum ꝯſidera non qualis ſis alijs credas. Et beatus Gregorius ſup Ezechielē ſic ait. Quid eni prodeſt ſi oēs laudent ⁊ conſcientia accuſat. aut quid poterit obeſſe ſi nobis omnes derogēt ⁊ ꝯſcia ſola defendat. q. v. nihil. Idē. xi. q. iij. In cūctis.

¶ Capitulum tertium de iuramento.

Iuramentum ſic diffiniri poteſt. Iuramentum eſt affirmatio vł negatio de aliquo. ſcʒ de facto vel fiēdo ſacre rei atteſtatiōe firmata. ¶ Quātū ad p̄mā ptē diffinitiōnis huius nota ꝙ h̄ dr̄ affirmatō vel negatō nō ſolū ꝓut ore ꝓfert̄ ſʒ etiā actu. puta ſi alicui dicat̄ iura ſup libꝝ iſtum ſi tale negotiū ſic ſe habet. vł ꝙ dicēs veritatē de tali materia. qꝛ ille tangit libꝝ nihil dicēdo: aliqñ ⁊ tñ ille ꝯtact⁹ habet̄ ꝓ iuramēto ſeu locutōe iuratoria. Et nota ſm̄ Jo. an. in cle. circa iuramētū quod fit ex ordinatiōe iuris multipliciter fit. Quedā eni iura dicūt ſimplr̄ debere iurari. quedā corpaliter. q̄dā ſuper ſancta dei euangelia quedam adūt ipoꝝ tacturā. vt. i. q. vij. quotiēs. Apđ ytalicos interp̄tat̄ ꝯſuetudo ꝙ ſufficit quēlibet libꝝ vł q̄libet ſcripturā tāgēt. qđ ſatis puto ꝓcedere vbi etiā de iuramēto corpali exp̄mitur. Nō ſic vbi de tactu euāgelioꝝ ponit̄. vt eſt̄ de here. in c. multoꝝ in clemē. ſup v̄bo tactu. ¶ Quātū ad ſecūdā ptē cū ſcʒ dī de aliquo facto vel fiendo. Nota ſm̄ beatū. Thomā. ij. ij. q. lxxxix. ⁊ Ray. ꝙ iuramētū ē duplex. ſ. aſſertoriū. Et h̄ eſt de aliquo facto p̄nti vł p̄terito. cū. ſ. qs iuramēto promittit aliqđ ſe facturꝝ. Et quolibet hoꝝ fit duplr̄. qꝛ vł ꝑ ſimplicē atteſtatōem. vt cū ſimplr̄ iurat aliqđ fuiſſe vel eſſe vł nō eſſe. vel eē facturꝝ vel nō facturū aliqđ. vel ꝑ execratōem. vt cū iurat ſi nō eſt ita vt aſſerit. vł ſi nō faciet quod ꝓmittit ꝙ deus nō adiuuet eū vł nō ſaluet. vł eueniat ſibi tale vel tale malū vł filijs ſuis: ⁊ huiuſmōi. Et ſic obligat illō ꝑ quod ſic iurat vt diuinū iudiciū in eo exerceatur. vel diuina vltio ſi nō iurat veꝝ. ¶ Quātū ad vltimā ptē cū. ſ. dī ſacre rei atteſtatiōe firmata. Sciēdū ꝙ cū iurat̄ ꝑ creaturas nō aſſumūtur creature ī teſtimoniū ſm̄ ſe. ſed inq̄ātū diuina v̄tus aliquo mō in eis manifeſtat̄. Ut cū iurat̄ ꝑ fidē: ꝑ euāgeliū. vł ꝑ ſcōs: itelligit̄ ꝑ deū cui⁹ v̄itas ꝯtinet̄ ī fide ei⁹: vł ī euāgelio ei⁹. ⁊ ſci hāc v̄itatē p̄dicauerūt ⁊ tenuerūt. Ut ⁊ Aug⁹. dicit. Qđ iurare eſt deū ī teſtē inuocare: qꝛ ſcʒ principalr̄ inuocat̄ in teſtimoniū ei⁹. Diffinit̄ aūt hic iuramētū cōiter ꝓut ſcʒ fit illicite vel licite. Quis cū fit illicite poti⁹ ꝯ̄beat dici piuriū q̄ iuramētū importat actū v̄tutis. piurium v̄o vicij. Et dī iuramētū quaſi iuri aſtringimentū. vł qꝛ ꝓ iure ſumitur vt habeat̄ ꝓ v̄o quod ſic iuratur ſm̄ Tho. vbi. ſ. Dicit̄ etiā ſacramētū ob ſacra aſtrigimentū. ſm̄ Nico. ſiculū. Iſte alio mō ⁊ cōmunius dī. abbas de Sicilia. ſʒ in hoc titulo vbi frequēter allegat̄. dī Ni. ſicu.

Jura-mentū diffinit̄ ⁊ expo-nitur.

Fit iu-ridice m̄ltipli-citer.

Aſſerto-riū ⁊ ꝓ-miſſori-um.

¶ De iuramento quomodo .§. j.

ſit licitū ſi fiat cū debitis mōis. quod totū notat̄. ⁊ ꝓ themate accipi p̄t in auctoritate que habetur Hiere. iiij. ſcʒ. Et iurabūt in nomine meo. Uiuit dñs ī v̄itate. iudicio ⁊ iuſticia. Ubi tria notant̄. ¶ Primo actus li. itus religiōis. ibi. Et iurabūt. ¶ Secūdo modus ꝯgruus locutōnis. ibi. Uiuit dñs. ¶ Tertio affect⁹ neceſſari⁹ hui⁹ actōis. ibi. ī v̄itate. iudicio. ⁊ iuſticia.

¶ Quantum ad primum .§. ij.

ꝙ iuramētū ſit etiā licitū ⁊ bonū oſtēditur ex rōe. ex fine ex ſcripture ſerie ſeu narratōe. Rō aūt qua ꝓbat̄ iuramētum in ſe licitū eē ē iſta. Ille q iurat inuocat diuinum teſtimoniū ad ꝯfirmādū ea que dicit. vt patet ex diffinitiōe Auguſtini dicētis Iurat̄ ē deū in teſtem inuocare. Nihil aūt ꝯfirmatur niſi ꝑ aliquod qđ ē certius ⁊ poti⁹. ⁊ ideo in hoc ipo ꝙ hō ꝑ deum iurat fatet̄ eum potiorē: vtpote cuius v̄itas eſt infallibilis ⁊ cognitio v̄lis: ⁊ ſic aliquo mō deo reuerentiā p̄bet. Uñ Hiero. dicit ſup Math. ꝙ qui iurat aut venerat̄ aut diligit eū per quē iurat. ⁊ ph̄s. vj. meta. dicit ꝙ iuſiurandū ē honoratiſſimū. Exhibere aūt deo honorē ⁊ reuerentiā pertinet ad virtutē latrie ſeu religiōis. Uñ ⁊ Deutero. vj. vbi agit̄ de ſeruitute latrie: dī. Illi ſoli. ſ. deo ſeruies: ⁊ per nomē eius iurabis. ¶ Uñ ⁊ Ligurgus gentilis cū dediſſet leges lacedemonijs multū vtiles: illis tñ viderent̄ multū graues: finxit Ligurgus eas accepiſſe ab apolline: ⁊ lō nō vellet minuere vel mutare ſine ꝯſilio eius. vñ exegit iuramentum ab eis ꝙ nō eas trāſgrederent̄ quouſq; rediret ad eos cum reſponſiōe. Sicq; ille receſſit: nec vnq̄ reuerſus ē vt hient cām obſeruādi: eſtimās in tanta reuerentia ⁊ obſeruatione habituros iuramentū: ꝙ nunq̄ tranſgrederent̄. ¶ Scđo pʒ hoc idem ex fine. Nā cuius finis bonus eſt ipſum quoq; bonū eſt: niſi materia de ſe ſit mala: vt fenerari vel furari ꝓpter elemoſinā faciēdam: qꝛ tunc finis ſeu intentio bona non excuſat. Finis aūt ꝓpter quod inductū eſt iuramētum: eſt ad certificandum hoīes: ⁊ ſic ad tollēdum ꝯtrouerſias. nec materia de ſe mala eſt: ſed bona.

ꝙ iura-mētū ſit licitum

Exēplū

ſcḋ bona vt dictū eſt. ℭ Tertio pȝ hoc ex ſcriptͤ auctoritate vbi ponunṫ exēpla ſctōꝝ a nobis imitanda. Ibi aūt inuenimus ꝛ deū: ꝛ angelū: ꝛ hoīem ſanctū pluries iuraſſe. per memetipm̄ iuraui dicit dn̄s. Gen̄. xxij. Et.n. dicit apl̄s ad heb. vi. Hoīes p maiores ſuos iurant. Deus aūt q2 ſupiorē nō hȝ: p ſemetipſuȝ iurauit: ꝛ in ps. Iurauit dn̄s ꝛ nō penitebit eū ⁊c̄. Iurare aūt debet a ſeipſo nullaten⁹ ordiata cōuellere. Penitere vͦ eadē ordiata cum voluerit imutare. xxij. q. iiij. incommutabilis. Ipſe ēt de⁹ icarnat⁹ in euangelio legiṫ iuraſſe cū videlȝ dicebat. Amen dico vobis. qḋ ipſemet exponēs ſubdit Luc̄. iiij. In veritate dico vobis q multi leproſi erāt i iſrl̄ ⁊c̄. q̄ locutō eſt iuratoria ſm Inno. ex̄ de iureiu. c. ꝛ ſi xp̄s. Poſſet tn̄ dici q talis locutio ſit poti⁹ q̄dā firma aſſeueratio vitatis q̄ȝ iuramentū: ſicut cuȝ qs diceret. Certe ſic ſe hȝ iſtud: ꝛ tal' expoſitio magis e.ↄ p̄dicāda. ℭ Iurauit ēt angel⁹ bon⁹ p viuentē in ſecula ſeculoꝝ: q tp̄s nō eēt amplius: vt hi Apoc̄. x. Multi ēt ſancti in nouo ꝛ veteri teſtō inueniunṫ iuraſſe vt apl̄s Paulus cuȝ dicebat. Quotidie morior p gl̄iam viam fr̄es. Que locutio fuit iuratoria: vt dic̄ Augu. xxij. q. i. nō eſt. ꝛ ad Rom̄. i. Teſtis ē mihi de⁹ ꝛ in plurib⁹ alijs locis ſuaꝝ epl̄aꝝ. Sȝ ꝛ Abraam Iſaac: Iacob: ꝛ Ioſeph: ſctiſſimos viros inenim⁹ iuraſſe: vt pȝ in Gen̄. Et ẋ vt dic̄ btūs Tho. ij. ij. q. lxxxix. nihil p̄hibet aliqḋ ſm ſe eſſe bonū: qḋ tn̄ cedit i malū vtentis eo. q2. ſ. nō vtiṫ ↄuenienṫ: ſicut ſumere eucariſtiaȝ eſt i ſe bonū: ꝛ tn̄ q indigne ſumit iudiciū ſibi mādu cat ꝛ bibit: vt dr̄. i. Corin. xi. Sic ꝛ iuramētuȝ q̄uis in ſe ſit bonū: ſi qs vtatur falſo: vel i re illicita: aut idiſcrete ꝛ leuiter: cedit i malū eiꝰ. ℭ Iuramentū igiṫ ꝛ ſi ſit bonū. nō tn̄ eſt ↄnumerandū iter illa bona q̄ p ſe ſunt appetenda: vt ſunt act⁹ dilectiōis: obediētie: ꝛ humilitatis: orōnis: ꝛ hmōi. Nec tn̄ cōnumerādū inter illa q̄ de ſe ſunt mala: vt blaſphemia: homicidiū ꝛ hmōi: ſed iter bona licita q̄ tn̄ p ſe n̄ ſint appetēda vt prima: ſed i neceſſitate exercēda. Tho. vbi. ſ. ꝛ Bonauē. in. iij. Et ſi iter bōa neceſſaria q̄. ſ. ſūt ordinata ad ſubueniēdum alicui defectui: ſicut medicina q̄ nō p ſe q̄riṫ: ſed ꝑpter neceſſitatē ad ſubueniendū videlȝ hūane infirmitati: ꝛ inquantū ad hoc iuuat quis vti ea ꝛ nō aliter: ſic ꝛ iuramēto vtendū ē in neceſſitate. Et iō dr̄ eccle. xxiij. Iurationi nō aſſueſcat os tuū. multi. n. ſunt caſus in illa. Nō antē dn̄s p̄hibuit iurare oīno: vt Math. v. itelligiṫ p̄hibuiſſe: nō q2 ex ſe malū ſit iuramētū: vt furtum: adulteriū. ꝛ hmōi. ſed ex cā ne. ſ. ex frequenti ꝛ leui iuratiōe ↄtingat piuriū: vt dicit Inno. ex̄ de iureiu. c. ꝛ ſi xp̄s. Prohibuit ergo vt. ſ. qs nō iuret ex ſe delectabilr̄: ſ; coact⁹ ex neceſſitate: vt pōit Augu. xxij. q. i. c. ita g⁹.

Angelus iurauit ꝛ ſci ſimilr̄.

Et ſi ſit bonum nō tn̄ niſi in neceſſitate exercendū

Quantum ad ſecundū cum. §. iij. dicitur. Viuit dn̄s. ponitur modus ↄgruus locutionis vt ſcȝ nō iuretur p idola vel p creaturas i ſ; eas vt deū venerādo ſȝ cū p eas iuraṫ ad deū ſe referēdo. nec p deū iureṫ mō obprobrioſo vt ribaldi. Et de his dicendū i. c. ſequenti.

ℭ Capi. 4[m]. De iuramēto p modū p̄dicatiōis.

De iuramento p membra dei vel p creaturas. vl' p falſos deos. ℭ Quantū ad p̄muȝ nota q cū qs iurat p mēbra dei vl' ſanctoꝝ. aut iurat p mēbra ihoneſta. vt piculū dei. vl' p mēbra pudēda vginiſ marie aut ſctōrum ꝛ eſt mortale. q2 ſonat blaſphemiam ꝛ notabile irreuerētiaȝ. ꝛ ſic intelligiṫ. c. Si qs p capillū. xxij. q. i. Aut iurat p mēbra honeſta vt per corpus. p ſanguinē. p caput dei ꝛ hmōi. ꝛ tūc de ſe ex modo iurandi nō eſt peccatū: ſed eſſe poſſet ſi ex ↄtemptu vel' irreuerētia ſ; ageret. ℭ Quantum ad ſcḋm iurare p creaturas. vt ſcȝ p fidem, euāgelia, crucē, corpus ſuuȝ. celū. ꝛ hmōi. nō eſt de ſe illicitū. ſicut nec etiam iurare p creatorē. Quod autem p̄hibuit dn̄s Math. v. dicens. Nolite iurare p celū neq̄ p terrā ⁊c̄. duplex fuit cauſa hui⁹ p̄hibitionis. ne videlicet ad creaturaȝ trāſferreṫ honorificētia creatoris. cū ſcȝ crederēt aliquod numen deitatis eſſe in creaturiſ p quas iurarēt vt gētiles faciebant idolatrie dediti ad quā erant p̄ni iudei. vel ne creaturas ↄtemptibiles iudicādo p eas iurādo p̄miſſa pro nihilo ducerent ac ſi nō tenerenṫ. Et vtraq̄ cauſam huius ponit Gratian⁹. xxij. q. j. §. ex p̄miſſis. ꝛ ſic intelligēdum eſt illud. c. Clericū p creaturas iurāteȝ ſi pſtiterit in vicio excōmunicanduȝ. xxij. q. i. clericū. videlicet cū in hoc honor latrie exhibereṫ creature. vt dicit Tho. Vn̄ ꝛ ſanct⁹ Ioſeph iurauit p creaturā cum dixit fratrib⁹ p ſalutē pharaonis. nō exibitis hinc ⁊c̄. Gen̄. xlij. Quod poteſt itelligi dictum p execrationē ſic. Si nō faciam qḋ dixi. de⁹ non ſaluet pharaonē. Vel pōt intelligi iuratū eſſe p cōteſtationē ſic. ſicut eſt verū. deū dare vel ↄſeruare ſalutē ſeu ſtatum tp̄alem pharaonis ad exercēdam iuſticiā: cū ab eo ſit oīs poteſtas. ita eſt verum qḋ dico. be. tho. vbi. ſ. ꝛ. xxij. q. i. §. ex p̄miſſis. ℭ Quantū ad tertium. ſ. iurando p falſos deos hoc eſt ſimpl'r p̄hibitū. q2 ad idolatriā ptinet. Vn̄ diciṫ Exo. xxiij. Per nomē eternoꝝ deorū nō iurabitis. Tenetur tamē talis ſeruare qḋ licitū iurauit p falſos deos. vt habetur. xxij. q. i. Moneat quia de iure naturali eſt ſuare fidelitateȝ in p̄miſſis. alſ addēt pctīn pctō. ſ. qḋ commiſit i iurādo p falſos deos. ſȝ Ray. ꝛ Tho. Licitū tamē eſt vti iuramēto illiꝰ qui iurauit p falſos deos ſeu recipe iuramentum ei⁹ g ex ſe paratus eſt iurare p hmōi. Unde ꝛ Ia

Iurare per mēbra dei

Iurare p creaturas.

Iurando p falſos deos

cob viſus eſt iuramento laban qui iurauit per deũ ſochoth.id eſt idolũ. Et machabei cũ fecerunt pacẽ cum romanis viſi ſũt iuramẽto ipſorum: qd̃ videt fuiſſe p idola q̃ celebrãt: vt habetur.xxij.q.i.monet.⁊.§.ſe.ſcʒ nõ licet inducere eum ab hoc ſm Tho. Inno.⁊ Hoſti.

¶ De tribus que concur- .§.i.

rere debẽt in iuramẽto ad hoc vt licite fiat ⁊ de cauſa inſtitutiõis eius dicit Hiero.ſup illo vbo. Hiere.iiij.iurabis ⁊c̃. Aiaduertẽdũ q̃ iuſiurãdũ hos hʒ comites.vitatẽ:iudiciũ ⁊ iuſticiã. Si iſta defuerit nequaq̃ iuramẽtũ: ſʒ piuriũ erit.

Ueritas q̃ dʒ iuramento concurrere.

¶ Primũ qd̃ reqrit ⁊ pncipale ẽ veritas.⁊ h̃ magis i corde q̃ ore. h̃ ẽ q̃ iuret qs ſʒ q̃ dictat ſibi cor ſeu ↄſcia.nã ſi iuraret qd̃ verũ realr̃ eẽt cui᷒ tamẽ ↄriũ crederet. piur᷒ eẽt formalr̃. Sʒ iurãdo mẽdacioſe piurus eẽt formalr̃ ⁊ mãliter ſʒ Bonauẽ.li.iij.⁊ vtrũq̃ mortale. In qd̃ icidit petr᷒ apl̃s cũ iurauit ſe xp̃ʒ nõ cognoſcer.vt hr̃ Matth.xxvi. Et pp̃ vitatẽ q̃ dʒ eẽ i iuramẽto addũt q̃ſi alia. Nã iõ iudiciũ .ſ. diſcretiõis ⁊ matore ↄſiderationis vt bñ ppendat eẽ ver᷒ qd̃ iurat. Iuſticia reqrit iurãdo licita ne illicitũ iurãdo cui᷒ ↄtrariũ opʒ cũ facere ſi repiat falſũ dixiſſe.

Iuramentũ eſt inſtitutum.

¶ Ubi nota ſʒ Tho.ij.ij.q.lxxxix.ar.j. q̃ iuramẽtũ ẽ inſtitutũ ad cõfirmatiõeʒ ſeu ad certificationẽ vitatis ei᷒ qd̃ dr̃. Cõfirmatio ãt ⁊ certificatio alicui᷒ rei i ſcibilib᷒ fit p rõneʒ q̃ pcedit ex aliqb᷒ naturaliter notis que ſunt infallibiliter va.ſed facta pticulariter hoium non poſſunt p rationem ↄfirmari: ſʒ ſolent que dicũtur de his cõfirmari p teſtes. Humanum aũt teſtimoniũ pſeſe non eſt ſufficiẽs ad hmõi ↄfirmãdũ. Primo pp̃ter defectum humane veritatis.q: plurimi labũt in mendacia, iuxta illud ps. Os eorum locutũ eſt mendaciũ. Secũdo pp̃t defectum humãe cognoſcibilitatis.q: hoies nõ pñt cognoſcere futura nec abſentia. nec cordium occulta. iuxta illud.ij. Parali.vi. Tu ſolus noſti corda filioꝝ hoim. ⁊ de his tamen homines loquuntur: ⁊ expedit rebus humanis vt aliqua certitudo de his habeatur. Et ideo neceſſarium fuit recurrere ad diuinum teſtimonium per iuramentum inuocando in teſtem deum qui mentiri non poteſt. ſʒ habet in ſe veritatem infallibilem contra pmum defectum. Nil eũ latet ſʒ habet omnium cognitionẽ vniuerſalẽ ↄ ſecundũ defectũ. Ac etiaʒ eſt deus vnitatis ⁊ pacis amãs ſũme charitatem.⁊ hoc ↄtra alium.id eſt tertium defectuʒ cõem hoim. ſ. diſſenſionis ⁊ litigioſitatis. qui etiã tollit p iuramentũ. ſm illud ad Hebre. vj. Oĩs ↄtrouerſie finis eſt iuramẽtũ. Manifeſtat aũt deus inuocatus i teſtẽ i iuramento an illud ſit ver᷒ qd̃ platũ ẽ vel reuelãdo p iternã inſpirationẽ inſpirãdo ſ. menti iudicis ⁊ ptis aduerſe vt credãt iuramẽto. vel p factũ denũciatiõem vel pducit in publicũ que erãt occulta: vel p penam mentientis dum puniẽdo mendaciũ manifeſtat mendaciũ. q̃ quidẽ ⁊ ſi aliqñ non facit in pñti. in futuro iudicio p certo faciet manifeſtando. iuxta illd. Illuminabit abſcõdita tenebraꝝ ⁊ manifeſtabit cõſilia cordium.i.Cor.iiij. Illud ſiquidem teſtimonium nulli deficiet. vel p eo vel ↄtra eum.

¶ Scdʒ qd̃ exigitur eſt iudiciũ .ſ. diſcretõis vt ſcʒ bene examinet ⁊ diſcernat qd̃ iuratur ⁊ ſi eſt ſufficiens ⁊ vrgẽs cauſa. Sicut eni irreuerentiã facere pncipi q̃ vellet eum inducere in teſtimoniũ alicui᷒ friuole rei. ita ⁊ q̃ iurat ex leui cauſa. ⁊ ſi ver᷒ dicat. In hoc igitur debet eẽ iudiciũ diſcretiõis vt videatur ſi eſt neceſſarium iurare puta quia eſt aliquid qd̃ dr̃ neceſſarium vel multum vtile ad credendũ. qd̃ tamen nõ creditur niſi iuret. ⁊ ſic intelligit qd̃ dixit xp̃s. Math.v. Sit ſermo veſter eſt eſt. non non. qd̃ amplius eſt a malo eſt.i.ſiue affirmando ſiue negãdo aliqd loquimini ſimplr̃. ita tamẽ vt ſicut habetis in corde. ita pferatis ⁊ ore. ⁊ non ſit eſt. id eſt in corde. ⁊ non in ore. vel ecõuerſo. quia hoc ptineret ad mendaciũ. Quod autẽ amplius dicitis q̃ ſimplicẽ ſmonem. puta cũ oportet iurare a malo eſt. id eſt. pcedat hoc ex incredulitate audientiũ. cũ ſcʒ nolunt credere qd̃ eis eſt vtile. ⁊ habet. xxij. q.i. ita ergo.

Urgẽs cã iuramentũ pcedat.

¶ Unde ⁊. Joſue cũ ſenioribus iſrael. quia fuerunt nimis celeres ad iurandũ in pmittendo ſcʒ emunitatem ⁊ ſocietateʒ gabaonitis quando venerunt ad eos ſimulantes ſe in remoto multũ habitare a terra pmiſſionis. nec habuerunt ſufficiens iudiciũ diſcretionis in examinando negociũ decepti ſũt ⁊ indiſcrete iurauerunt. tamen ob reuerẽtiam iuramenti noluerunt contrauenire. nec. i hoc fecerunt contra preceptuʒ domini. qui pcepe rat illas nationes omnes deleri. quia intelligebat illud tale pceptum non ſimpliciter ſed in caſu in quo ille gentes pmanerent incorrigibiles. Gabaonite autẽ ſubmiſerunt ſe correctioni. hoc ſm Bonauentu. in. iij. ſniarũ. Et nihilominus Joſue tradidit illos ſeruituti cuidam. Seruitus autẽ eqperatur morti ſm iura. Et ſic aliquo modo occidit eos. ⁊ vtili᷒. Ambro. xxij. q. iiij. innocẽs. Uel poteſt dici q̃ familiari conſilio ſpiritusſancti ſeruauerunt ad quod obligati nõ erant. Quod ideo factũ erat propter reuerentiam iuramenti oſtendẽdam. Hiſtoriã habes. Joſue. ix. cap.

Iuramentũ Joſue gabaonitis.

Qñ aũt quis ſine iudicio diſcretiõis iurat. i. ex quadã leuitate ſine aliqua cã ⁊ neceſſitate vel vtilitate vtiq̃ peccat. etiam dicendo veritatem. q: irreuerentiam deo facit. non tñ mortaliter ſi dicit veritatem. vel quod credit verum. niſi hoc faceret i pceptum vel ad quem aliquãdo induceit frequẽs vſus alicuius mali. Similiter ſi illud de quo dubitat eſſe ẽ verũ iuraret p vero ex quadã leuitate. ⁊ pcipue in iudicio

Iurare ex leuitate.

vel in caſu.vnde ſequitur damnum alterius.
Debet enim i hmōi nō leuiter vl̄ precipitāter
duci:ſed mature ꝛ bn̄ ꝓuiſus ꝛ ꝑmeditatus:ꝛ
ſm qḋ recolit ſic iurare cum expedit:ſcʒ certe
vbi eſt certus:ꝛ dubie vbi eſt dubi⁹. Vn̄ dicūt
Gal.ꝛ Hoſti.ꝛ Ber. ꝙ mulier adultera ꝗuis
ꝯfeſſa ſit de adulterio ſacerdoti.nō tn̄ pōt nec
debet iurare marito ſup hoc ſuſpicāti vel ꝗrē
ti ſe hoc pctm̄ in ſe nō hīe:qꝛ ꝗuis credet pie
poſſit pctm̄ ſibi remiſſu per ꝯfeſſionē:nō tn̄ de
hoc certa eſſe pōt ꝙ ſit ſibi dimiſſū: vt extra ḋ
purga.ca.c.accepimus.ꝛ ſic de aliis reb⁹ dubi
is. ¶ Tertiū qḋ exigit in iuramēto eſt iuſticia
qḋ hꝫ locū in iuramēto ꝓmiſſorio:vt.ſ. cuʒ qs
ꝓmittit aliqd facturꝰ: ꝓmittat qḋ iuſtū ē ꝛ li
citū. Nā ſi ꝓmittit iniuſtū ꝛ illicitum qd:vtiqꝫ
peccat. Et ſi illḋ illicitū qḋ ꝓmittit ꝛ iurat fa
cere eſt de ſe mortale:vt cū iurat occidē: adul
terā nō relinquere:ꝛ hmōi:peccat mortalr̄:ſi
ue intendat illud facere ſiue nō:ſed ſi dacere ti
morē vel vitare malū ſibi intentatū:qꝛ tenet
ꝯtrium facere eius qḋ iurauit: alr̄ iterꝫ pecca
ret mortalit̄.ſ. illud malū adipiſcēdo.ꝛ ſic deeſt
veritas i ipſo iuramento de neceſſitate:qꝛ ſine
mortali alio peccato ꝛ grauiori nō pōt illḋ ſer
uare. Semꝑ aūt cū deeſt veritatis iuramēto
ꝛ ſciēter:eſt mortale:qꝛ ꝓprie ꝛ ꝑfecte tūc eſt
ꝑiuriū:vt pꝫ ex diffinitiōe eius. Vn̄ Herodes
q iurauit puelle ſaltanti dare qḋ peteret:ma
le ꝛ indiſcrete iurauit:ꝛ peius impleuit caput
Johā.bap.dando illi puelle primo poſtulāti.
vt hꝫ Marci.vj. Si eni intendebat ſimplr̄ da
re qḋ poſtularet ēt malum: vt mortēʒ ioannis
peccauit mortalit̄:nec tenebat implere. Si ū
nō itendebat:ſed de tpalibus q̄ poſtulaſſet et
licitis:ſic nō peccauit ſaltem mortaliter i iu
rando. Nec ad illud obligabat ex vi iuramen
ti:qḋ nō intēdebat:ꝛ de hac hēs.xxij.q.iiij.c.
Vnuſqꝫ.ꝛ.c. Eſt ēt. Vnde ꝛ Dauid:ꝛ ſi iuraſ
ſet occidere Nabal ꝓpter cōtumelias ꝑborūʒ
illatas nūciis ſuis:ad interceſſionē tn̄ prudē
tiſſime mulieris Abigail vxoris dicti Nabal
mutauit ꝓpoſitū:nec ſibi ꝯſciam fecit ꝙ illici
tū iuramētū nō ſuaſſet. vt hꝫ.i. Re.xxv.ꝛ hꝫ
xxij.q.iiij.Iurauit. Si autem quod iurat illici
tum eſt veniale de ſe:vt bibere ter vel quater:
cum hoc bibere ſit ſibi nimis: vel aliquod idiſ
ferens:vt ire ad villam ſui ſolatio:vel aliquod
licitum in ſe vel vtile alteri:nullius tamē im
portantie vel paruiſſime: vt verberare filium
vel accuſare pro leui defectu: dare alicui ali
quid paruum pomum:ꝛ huiuſmodi:ſi non ſer
uet tale iuramentum:ꝗuis tunc intēderit ſer
uare:non tamē videtur eſſe mortale. Et ratio
huius eſt:qꝛ non deeſt veritas de neceſſitate.
Non enim tenetur contrariuʒ facere eius qḋ
iurauit de neceſſitate ſalutis:qꝛ ſi ſeruet:pu
ta faciendo illud quod iurauit illicitum:vt bi
bēdo aliqꝫtuluʒ plus ꝙ debeat:peccabit veni
aliter ſꝫ Gall. Venialia āt nō tenet de neceſ
ſitate ſalutꝭ vitare. Et cū meli⁹ vel min⁹ malē
faciat i nō ſuādo illḋ tale.g⁹ nō plus ꝙ venia
liter peccauit ex ipo actu i ſe. ¶ Si ꝓmittit iu
rādo qḋ licitū ꝛ alicuiuſ iportātie: vt dare ali
cui pecuniā debitā ex ꝯtctu:vel p modū donī
aut elemoſine. ꝛ i certo termio vel itraturū re
ligionē:iterꝫ ad aliquā peregrīationē:ꝛ huiuſ
modi. Aut intendit non facere:ꝛ tunc peccat
mortaliter:qꝛ iurauit contra veritatē eius qḋ
erat in mente:vnde ibi mendaciū: ꝛ tamē te
net implere ſi poteſt ſaltem in foro iudiciali:
ſed in foro ꝯſcientie ſm quoſdaʒ non tenetur.
Scḋm vo alios tenet ꝛ obligat ēt in foro con
ſcientie. Bonauen.in tertio ſenten.ponit vtrā
qꝫ opinionem ꝛ neutram reprobat. ſecunda tā
men tutior ꝛ conſulenda. aut intendit facere.
ꝛ ſi nullo modo poteſt illud implere propt̄ di
uerſos caſus contingentes:non tenet ad illḋ
niſi qḋ poteſt:puta ſi iurauit dare decem ꝛ nō
poteſt niſi quinqꝫ:qꝛ plus nō habet.ad illa qn
qꝫ tenetur. Si iurauit in certo termino: ꝛ in il
lo non poteſt ſed in futurum.tunc ꝗcitius po
ſtea poterit tenet. Si autem poteſt ſeruare ſꝫ
cum multa ſui incōmoditate:nō poteſt con
trauēire ꝓpria auctoritate niſi ille cui promi
ſit relaxet:vel dilationē det ſi ad ipſuʒ ſpectet
preciſe promiſſio:ſeu etiam relaxari ꝛ abſol
ui poteſt a ſuperiore quando iuramentum ꝛ ſi
de re licita tamen per metum ꝛ dolum fuiſ
ſet extortum. Sed ꝛ ſi cum promiſit poterat:
poſtea ſuperueniat inopinatus caſus:puta iu
raui alicui reſtituere gladium ſuū cum repe
tierit:ꝛ in furia ipſe repetit:non debeo redde
re ne abutatur eo:nec in hoc ſum periurus:qꝛ
cum promiſi:nō cogitabam de furia que ſup
uenit:de qua ſi cogitaſſem non promiſiſſem.
Similiter cū quis cum ꝓmittit eſt diues.po
ſtea efficitur pauper ꝛ ipotēs ad illud nō ſim
pliciter:ſed cū multa icōmoditate: poterit pe
tere a ſuperiori.ſ.epo vel papa ſm materiā re
laxationē:vel abſolutionē:vel cōmutationē.
de quo vide infra in.c.vi.in cor.ꝛ.§.i. cum ſe.
Si vo aliquid iurauit ſub conditōe nō exiſtan
te illa ꝯditione quā expreſſit:vel intendit: nō
tenet quo ad deū. Quedā ēt ſe ſubintelligunt
ſm Hoſt.ꝛ ſi de eis i promiſſione non cogitet
ſeu itendatur:vt ſi iuro reſtituere tibi pecuniā
ad certum tempus:ſubintelligitur ſi mutaue
ris:alias non teneor. Iteʒ ſi iuro tibi dare do
teʒ:ſubintelligitur ſi nuptie ſint ſecute.alr̄ nō
teneor. Item ſi iuro ſoluere tibi ad certū tem
pus:intelligitur niſi iudex precipiat contrari
um ꝛ iuridice vt in ſequeſtris. Item ſi iuro ali
cui tanqꝫ regi vel epo: depoſito a dignitate
non teneor obedire. Item ſi iurat prelatus
alicuius eccleſie aliquid ſe facturum vel da

Iuſticia licitum dꝫ iura mento concur rere.

Iurās li citū dꝫ adīimo de tene tur.

ram deo loquor ⁊ hmõi. Hodie iurat multis modis. vt p deum. p sancta dei euangelia. p fidem. p corpus vel sanguinem xpi. p crucem sanctam p altare benedictum. p aliquem sanctum vel sanctam. per aliquas reliquias. Et h quantũ ad iuramētũ qd fit p simplicē attestationē. Maꝫ quãtũ ad iuramentum qd fit per execrationē iuratur. Sic adiuuet me de⁹. ſ. q iſtud eſt verum. vel ſi non eſt ſic ſicut dico. vel ſi non faciam h quod dico. q veniat mihi tale vel tale malum aut deus non miſereatur mei. aut diabolus ferat aīam meaꝫ. ⁊ hmõi. Et vt di extra de iureiurã. c. Et ſi xps. modica vel nulla eſt differentia ex modo iurandi quãtum ad peccatum ſi male iuret. ⁊ quantũ ad vim obligandi. Ita enim quis obligatur per vnum modum ſicut p alium ſi licitum iuret ſm Ray. Et qñ qs iuramentum parti defert iurandũ eſt ſm q placet ambabus ptibus. ff. d iureiu. l. iij. In iuramētis que in iure pcipiunt. vt eſt iuramētũ teſtis. ⁊ iuramentũ calũnie. ſp eſt iurandũ ſup ſctã dei euãgelia. vt in c. fi. de iura. calũ. Et idem in oĩbus alijs iuramētis que a iure vel a iudice vel a ptibus ex neceſſitate deferuntur. Idē eſt ſi pmiſit aliquid iurare. Hoſti. ⁊ Bernardus.

De forma iuramenti. .§.i.

Iuramentũ imperatoris.

quod facit impator pape. hoc habetur in clementina. Roma. de iureiurã. vbi di in textu ⁊ glo. Quod facit duo iuramenta fidelitatis impator romane eccſie. Unuꝫ tempore ſue approbationis. aliud tpe ſue corõatiõis. Et forma primi habetur i decre. diſt. lxiij. c. Johãni pape. Ego rex. Otto. pmittere ⁊ iurare facio p patrem filiũ ⁊ ſpũmſanctũ. ⁊ p hoc lignũ viuifice crucis. ⁊ p has reliquias ſctoꝝ q ſi pmittēte dño romaꝫ venero. ſctãm romanam eccĩam ⁊ te rectoreꝫ eius exaltabo ſm meũ poſſe. nũqꝫ vita aut mēbra. neqꝫ ipm honorē quē hēs mea volũtate aut meo ꝯſẽſu aut meo ꝯſilio pdet. aut mea exhortatiõe. Et i romana ciuitate nullũ placitũ aut ordiatiõem faciam de omnibus que ad te aut ad romanos ptinēt ſine tuo conſilio. Et quicqd de terra ſancti Petri ad noſtrã poteſtatē venerit tibi reddam. Cuicũqꝫ regnum italicũ cõmiſero. iurare faciam vt adiutor tuus defendēdũ terrã ſancti petri ſm ſuũ poſſe. Hec ex ꝯſtitu. Otto. Ubi dicit glo. Nõ qui habet feudũ ab eccĩa non tamen eccĩe ſed etiam plato eccleſie pſtare debet iuramentũ. Et dicit facio iurare rex. Hmõi potentes in ppria perſona nõ iurant. ſed tamen ipi qui p eos iurant in animabus illoꝝ pro quib⁹ iurat. Unde ipi incurrent piurium ſi illud non ſeruaret qd pmittitur.

Iuramētuꝫ tpe corona tionis.

Aliud iuramētum facit impator tpe coronationis. ⁊ forma illa ponitur in clementina illa Romani. ⁊ ē tal. Ego rex Romãoꝝ dño ãnuēte futur⁹ Ipator: pmitto: ſpondeo: ⁊ polliceor: atqꝫ iuro corã deo ⁊ btõ Petro: me de cetero ptectorē pcuratorē ⁊ defenſorē fore ſũmi põtificis ⁊ hui⁹ ſctē Ro. eccĩe. ⁊ in oĩbus neceſſitatib⁹ ⁊ vtilitatib⁹ ſuis. cuſtodiēdo ⁊ cõſeruãdo poſſeſſiões: honores: ⁊ iura quãtuꝫ diuino fult⁹ adiutorio fuero ſm ſcire ⁊ poſſe meum recta ⁊ pura fide: ſic de⁹ me adiuuet: ⁊ hec ſctã dei euãgelia. hec ibi gloſ. ibi futur⁹. hoc ē ꝯ ioã. di. xciij. Legim⁹. vbi dicit q ſola electio pncipũ facit impatorē. Uides. n. hic q ēt approbat⁹ ab eccĩa an coronationē nõ ē ipator. Itē dicit glo. ioã. an. q inno. in decre. ca. Uenerabilē. de elec. dic q ſi impator nõ poſſit accipē coronã i loco debito. nihilomin⁹ auctoritatē adminiſtrãdi recipē põt ab epo colon. ad quē ſpectat: vel ex ipſa electõe hꝫ ca. Et Hoſ. dicit q vidit p pncipes iudicari ⁊ teneri q rex Romãoꝝ poſt electionē ꝯcordē: hēat oēm poteſtatē quaꝫ impator: ⁊ q vnctio nihil addit. Et facit qd nõt inno. xciij. di. c. Legimus. Et qd plus eſt vbi formas qrũdã iurap de regiſtro inno. tertij. extractas referentes q inconcuſſa conſuetudo impij tenet facta certa rõni conſona iure ſubnixa p patientiaꝫ ſedis aplice tolerata: ⁊ p tolerantiã approbata. q electꝰ duob⁹ in diſcordia rexqꝫ admiſtrat: vt rex ⁊ oēm impij iuriſdic. exercet. qd declarat ibi papa locũ hñc donec p papã electio alteri⁹ fuerit approbata vel reprobata. hec ibi. Itē glo. ibi dicit q multum diſputãt vtꝝ donatio facta p Conſtantinũ imperatorē Romane eccĩe in pſona ſilueſtri (de qua diſt. xcvi. c. Cõſtãtin⁹. ⁊ palea ē) valuerit: ⁊ an ſucceſſor illã reuocare potuerit Accurſius tenuit q donatio nõ valuerit. Sed ioan. contra qui hoc notauit diſtin. lxiij. cap. Ego lodouicus. Sed q valuerit ⁊ ſit irreuocabilis oſtendit Hoſtienſis in ſumma.

De forma iuramenti .§.ij.

qd faciũt epi pape q ſũt exēpti hꝫ i. c. Ego eps. ex co. ti. Nã nõ exēpti epi iurãt ſuis archiepis vt i. c. dilecti. de ma. ⁊ obe. Hodie tñ oēs recipiētes dignitates a papa ſibi iurãt ēt abbates i bñdictiõe ſic epi i ꝯſecratiõe. Cõprehēdit aũt hoc iuramētũ ſeptē capla ſeu articlos. Prim⁹ ē q iurat fidelitatē ſctõ Petro ⁊ Ro. eccĩe et pape: tunc exiſtēti ⁊ ſucceſſorib⁹ ſuis. Et itelligit ſm inno. ſuat fidelitatē ſctõ Pet. qñ ſuat fidē ⁊ doctrinã quã ſuauit be. Pe. i. catholicam fidē. Seruat aũt fidelitatē Romane eccleſie qñ tenet eã mrẽꝫ ⁊ magrãm p oĩbus precellentē ⁊ dñam. in ea ēt intelligunt Cardinales ſm ioan. an. cũ ipſi cũ papa ꝯſtituũt eccĩaꝫ Romanã. intelligit ēt ibi papa: ꝫ tñ ſit mētio ſpãlis poſtea de papa. ⁊ ſic iurãs nõ aſtringit cuilibet i ptĩclari ſed ipſi collegio. Nec⁹ i papa

iuramẽtũ epoꝝ pape.

cū ſpecialiter nominetur. Quinimo ponit̄ ſpe
cialiter nomen ꝓpriū pape. Et in eo ꝙ iurant
etiā ſucceſſoꝛib⁹ intelligitur canonice intrā
tibus. ⁊ non de aliis. xlj. q. ij. Alienatōes. Ni
co. ſy. Iſta ſunt verba capli q ſunt extracta ex
Regiſtro Grego. Ego ep̄s. N. ab hac hoꝛa in
antea fidel' ero ſancto pape. ſancteq; Roma-
ne eccle. dn̄oq; meo pape. N. eiuſq; ſucceſſoꝛi
bus canonice intrātibus. Non ero in conſilio
aut facto vt vitam ꝑdat aut membꝛ vel capia
tur mala captiōe. Conſiliū quod mihi aut per
ſe aut ꝑ litteras. aut per nunciū manifeſtabit
nulli pandam. Papatum. Romane eccl'ie ⁊
regl'as ſanctoꝝ patrum adiutoꝛ ero ad defen
dēdū ⁊ retinēdū ſaluo honoꝛe meo ꝯ oēs ho-
mines. Vocatus ad ſynodum veniam niſi im
peditus fuero canonica ꝑpeditione legatum
apoſtolice ſedis quem certū eſſe cognouero
in eundo ⁊ redeundo honoꝛifice tractabo. ⁊
in ſuis neceſſitatib⁹ adiuuabo. Apl'oꝝ limia
ſingulis annis viſitabo. aut ꝑ me aut ꝑ certū
nunciū. niſi eoꝛum abſoluar licentia. ſic me
deus adiuuet ⁊ hec ſancta dei euangelia. hec
ibi. Glo. ibi. Vitam ꝑdat. Hoc nō ſuffic̄: imo
vbicūq; ſenſerit dn̄m periclitantem ad ꝓhibē
das inſidias occurrere debet. xxij. q. v. c. De
foꝛma que hic minus dicuntur ibi ſupplent̄ ⁊
econuerſo. Conſiliū nulli pandā. Glo. Hoc i
telligo de ꝯſilio honeſto. q2 conſilium mali
tenetur reuelar̄ ei qui poſſit ꝓdeſſe ⁊ nō obeſ
ſe. xxij. q. v. Hoc videt. Saluo meo honore.
ſm ꝙ pertinet ad meum honoꝛem. q2 non cū
armis. Glo. ſupple in ꝓpꝛia ꝑſona. Nā per
alios pōt ſm Ioan. an. Tractabo. Gloſa. Si
cōſtiterit mihi ꝑ litteras ſue legatiōis. C. de
mādatis ꝑncipū. l. j. Singul' annis. Gl. vl'ra
rius iuxta cyrographū ſuū. xciij. diſtin. c. Iu-
xta. Et hoc itellige d̄ ep̄is ⁊ archiep̄is q ſub-
ſūt dn̄o pape ſine vllo medio. vt de ma. ⁊ obe.
c. Dilecti. vbi dicitur ꝙ archiepiſcopi debēt eſ
ſe ꝯtenti ſili iuramento. cum eis iurant ſui ſuf
fraganei ⁊ nō plus exiget̄ in iuramēto. Et di
cit ibi glo. ꝙ inſeri debet etiam de iuramēto.
⁊ obidentia vt in. c. Antiqua. de priuil. Papa
tū. i. ꝑncipatū tam i ſpūalib⁹ ꝙ̄ in tēpoꝛalib⁹
ſm Inno. Regl'as ſanctoꝝ prm̄ ideſt cano-
nes ſummoꝝ pontificū ⁊ alioꝝ ſcōꝝ prm̄ ꝑ
eccliam. Romanā approbatoꝝ. di. xvij. ꝑ to
tum. ſm Inno. Et ex hoc ꝯcludit Nico. ſy. ꝙ
ep̄us nō ſeruās aut nō faciēs ſeruar̄ canones
eſt piurus ſi hoc agit' ex ꝯtemptu. Et eſt here
ticus quando ſcʒ non crederet papam habe-
re poteſtatem condendi canones. xix. diſt. c.
Nulli fas. Item tenetur ep̄s ex iuramento iu
uare papā ꝯtra ꝑncipē ſuū vocat⁹ ad ſynodū.
Si ergo non vocatur nō tenetur. etiā ſi videt
alios ire ſm Io. an. Et ſufficit vna vocatio ſʒ
Io. an. Ad actū. n. ex iudicialē ſuffic̄ vna regſt

tio regularit̄ ex̄ d̄ hereſ. Si qs ep̄s. Et ſimil'
ſynod⁹ ꝑ ꝯſilio. Et ecōuerſo aliqn̄. Et tenetur
ire ꝑſonaliter niſi ſit īfirm⁹: ⁊ tūc tenet̄ mittet̄
legatū: vt diſt. xviij. Ep̄s. Apl'oꝝ limia. Ubi ē
papa ibi intelligunt̄ limina apl'oꝝ eſſe ⁊ curia
Ro. ēt ſi nō ſit Rome. Non tn̄ dʒ ſine cā papa
trāſferre ſedē de ciuitate Romana. Et cū pa-
pa indiget poꝛtare vel mittē ſubſidiū dʒ. ſ. ep̄s
q2 fidelitatis debitū hoc expoſtulat. Nicola.
ſycu. Item dicit Nicolaus ſycu. ꝙ quando
cardinales ante creationē ſummi pontificis
aliq̄ ſtatuūt ⁊ ꝓmittūt ꝑ iuramētū illa ſuare ſi
ꝯtingat aliquē hoꝝ aſſumi ad ſumū pōtifica-
tū: nō puto iuramēto aſtringi ad illud iuramē
tum: tendit in preiudicium pōtificalis digni
tatis: argu. extra. c. ſicut. de iureiuran.

De foꝛma iuramenti .§. iij.

qd̄ faciūt rectoꝛes ⁊ curati ſuis ep̄is dic̄ Hoſ.
ꝙ ſm diuerſitatē locoꝝ diuerſa ſuant̄. hec tn̄
videt̄ ꝯgrua ⁊ ꝑ iura ꝓbari. Iurabit ꝑmo ꝙ
erit fidelis ep̄o ⁊ obediēs. eo. ti. Nullus. Sub
quo itellige ꝙ ſuabit ſnīas eius ⁊ faciet ſuari.
Scd̄o ꝙ mādata ſcā ⁊ honeſta īplebit. de
offi. archi. c. ſi. Tertio ꝙ nihil alienabit de
bonis eccl'e ſine ei⁹ lnīa. xij. q. iij i vēditōib⁹.
Quarto ꝙ noīe eccl'e vltra certā ſūmā q̄ ar-
bitrarie determinet̄ nō ꝯhet mutuū. Quin-
to ꝙ eccl'am n̄ relinq̄t nec ad aliā ſe transferet
ſine ſui lnīa. ex̄ d̄ renū. c. admonet. Sexto ꝙ
iura eccl'e ꝑ poſſe petet ⁊ defēdet: vtilia ei ꝓcu
rabit: ⁊ nociua vitabit: art. xvi. q. i. q ve. Septimo iu
rabit ꝙ nihil d̄dit vel dabit. nec aliqd̄ pactū fa
ciet nec aliqd̄ illicitū ꝓmiſit ꝑ ſe vel ꝑ aliū ꝓ
adipiſcēda dignitate ſcilicet vel eccl'a ex̄ d̄ pac. c. i.
Et ꝙ ſi ſciuerit vitiū ad eū ꝑuenerit ānunciabit ⁊ ad
voluntatē ei⁹ renunciabit ex illo vitio. Octa
uo ꝙ oꝛdines ſuo tp̄e recipiet ſi nōdū recepit
ex̄ de eta. ⁊ q̄li. c. queris. Nono ꝙ i eccl'a ꝑ-
ſonalit̄ reſidebit ⁊ deſeruiet ioꝛdine ſuo. d̄ cle.
nō reſi. c. Relatum. Decimo ꝙ n̄ ſoluet vltra
antiquā ⁊ ſolitā pēſionē ſeu cenſum: vt i. c. tua
nos. eo. ti. Et hoc itellige de clerico bn̄ficia-
to. Nā alij clerici. ſ. nō bn̄ficiati nō tenent̄ iu-
rare ep̄o niſi ſint adminiſtratoꝛes reꝝ eccl'aſtica
rū: vt d̄ i. c. nullus. eo. ti. Cū dicta aūt foꝛma
trāſeūt cōiter Docto. i tali mā. Sed dic̄ Nic.
ſy. ꝙ licet ad oīa ſupius ꝯtēta obliget̄ ꝓmotuſ
tn̄ iure nō ꝓbat̄ ꝙ ad oīa hec clericus debeat
obligari. Et ad hoc allego tex. ⁊ gloſ. vbi pōit̄
directe foīa h⁹ iuramēti: nec iſerūt̄ tāta ſic̄ h.
xxiij. di. c. q̄ſ. i. d. c. q̄ſ. ſic di. ſolet pl⁹ time
ri qd̄ ſingul' pollicet̄ ꝙ̄ qd̄ gn̄ali ſponſiōe ꝯclu
dit̄. Et id placuit huic ſcō ꝯcilio ꝙ vnuſqſq; q
ad eccl'aſticos ḡdus eſt acceſſurus: non antea
honoꝛis ꝯſecrationē accipiat ꝙ̄ placiti ſui an
notatione. i. ſcriptura ꝓmittat vt fidē catholi-
cam ſincera coꝛdis ꝯtritiōe ac deuotione cu-

Iuramētū curatoꝝ ep̄o

ſtodie eo iuſte ⁊ pleviuere debeat: ⁊ in nullis opi bus ſuis canõicis regulis 3dicat: atq; vt debi tũ p oia honorẽ atq; obſequij reuerẽtiã hemi nenti ſibi depẽdat. Ibi dic̃ gloſ. q electꝰ pſtat iuramẽtũ ſuo maiori de fide ⁊ canonibꝰ obſer uandis: vt h. Et de idẽnitate rer eccle. vt diſ. lrriij. de ſiracuſane. Et de imoderata eractõe nõ facienda. rv. q ſi. c. i. Et de ifidelitate ⁊ pẽ ſiõibꝰ nõ augendis de iureiur. c. tua. ⁊ ca. ego. Suſpectꝰ aũt de iobediẽtia iuramẽtũ pſtat de iobediẽtia euãda. de ma. ⁊ obe. cũ i eccleſijs.

Iuramẽtum vaſalli.

De forma iuramenti .§. iiij. qð pſtat vaſallꝰ dño ſuo hĩ. rrij. q. v. De forma. vbi di. Qui fidelitatẽ dño ſuo iurat. iſta ſer ſp in memoria dz hẽe. Incolume. tutũ honeſtũ. vtile facile: poſſibile. Incolume. ne ſcʒ ſit in damnũ dñi ſui de corpre ſuo. Tutum ne ſit ei i dãnũ de ſui iuſticia vel de alijs cãis q̃ ad eiꝰ honeſtatẽ ptinere videnꝰ. Utile ne ſit ei in dã nũ de ſuis poſſibilibꝰ. Facile ne id bonum qð dñs ſuus leuiꝰ facẽ poterat: faciat ei difficile. Poſſibile ne id qð poſe erat, reddat ei impoſe vt fidelis hec documẽta caueat iuſtuʒ eſt. Sʒ qꝛ nõ ſufficit abſtinẽ a malo niſi fiat qð bonuʒ eſt: reſtat vt in eiſdẽ ſer ſupradictis 9ſiliũ ⁊ au riliũ dño ſuo fidelis pſtet ſi bñficio dignꝰ vult videri ⁊ ſaluꝰ eẽ: de fidelitate quã iurauit. Dñs quoq; fideli ſuo in his oibꝰ vicẽ rependẽ dʒ q ſi nõ fecerit merito cẽſebiꝰ malefidus. hec ibi. Nõ eſt dñs ꝯ hec faciendo piurus: qꝛ hec ipſe non iurat ſeruare ſicut vaſallusꝰ.

Capitulum ſertum de abſolutione ⁊ diſpẽ ſatione iuramenti.

De iuramẽto promiſſorio multe occurrũt difficultates et dubia: ⁊ in qbuſdã caſibꝰ obligat ad obſuãdũ: in qbuſdam nõ. Et qñ obligat aliqñ põt peti abſolo ſeu relaratio: ⁊ fieri licite põt hoc: aliqñ non: ⁊ qñ põt licite peti abſolutio ſeu relaratio: ad h aliqñ ſufficit auctoritas epi: aliqñ reqriꝰ au ctoritas pape. Uñ circa hec notabũtur de cem caſus in hoc. §. quos ponit Nico. ſy. in le ctione ſua: quibuſdam additis.

Quãdo quis poteſt a iuramẽto abſolui

Primus caſus ẽ qñ iuramtũ et ex pte ẽ licitũ tã et pte iurãtis q et pte rcipiẽtis q ẽ et pte mãe ſr q̃ pſtaꝰ: ⁊ tc ab ſolutio nõ ẽ ipẽdẽda: ſed 9pellẽdus ẽ iurãs ad eius obſuatiõnẽ: de iu. iuſ. c. ⁊ ſi rpõ. Quinim mo nulla cã appẽte itrinſeca et papa a tali iu ramẽto abſoluẽ nõ poſſet. Et remitti ad nota ta p eum in. c. quãto, e. ti. Ibi aũt ponit talez diſtinctionem pro huiuſmodi declaratione. Aut tale iuramentũ fuit preſtitum per inferio rem in materia ſpectanti principaliꝰ ad papã vt ſi iurauerunt canonici non recipe aliquem vltra numerum: ⁊ tunc poteſt papa ab ſoluere a tali iuramento ſine cauſa: qꝛ in tali iuramẽ to intelligiꝰ excepta auctoritate pape. ⁊ ſic de bet intelligi. c. Uenientes. eo. ti. vt ibi no. Ho ſtien. Aut fuit preſtitum in alia materia: ⁊ tũc ſubdiuidiꝰ: qꝛ aut in materia 9cernẽte deũ vel ho norem ⁊ reuerentiã: puta fabricandi ecclã: ⁊ vel intrandi religionẽ: ⁊ ſic hoc nullus poteſt remittere ſine cauſa preꝰ deum. Papa eni nõ poteſt remittẽ obligationẽ deo qſitã ſine cã vt. rriij. q. i. Manet. ⁊ rrij. q. iiij. ſi is qui. Et ſi in hoc papa non poteſt abſoluere: multofor tius ſeipſum. ſi aũt papa aliũ abſoluit: pſumiꝰ i dubio abſolutus quo ad eccleſiam militantẽ. ſed ſi ſubeſt iuſta cã: papa poteſt abſoluẽ vt in c. ſi vo. eo. ti. Et eſt iuſta cauſa ſi turpitudinem 9tinet iuramentũ er pte recipientis. puta ſi iu rauit ſoluẽ vſuras. Eſt ẽt iuſta cauſa propꝰ ſcã dalum vitandum. vt no. glo. Inno. Uel etiaʒ cum maior vtilitas iminet in 9mutatione: ſic diciꝰ etiam de voto. Et non ſolum papa i his caſibus: ſed etiam epiſcopus poterit abſolueꝰ ſicut ⁊ votũ cõmutare. vt dicit Inno. in. c. de bitores. eo. ti. Sed in hoc eſt differentia in ter papã ⁊ dioceſanum: qꝛ in factis magnarũ pſonaꝝ vel multũ dubijs debet recurri ad pa pam: ⁊ ſic põt intelligi. c. Uenerabilẽ. ſed i alijs poteſt eps reſpectu ſoliꝰ ſue dioceſ: papa aũt reſpectu totiꝰ orbis: vt ſentit ſpecu. põt vł 9mu tare vel abſoluẽ. aliꝰ citra epm nõ põt q nõ hʒ epalẽ iuriſditionẽ. vt puto. Aut iuramẽtũ re ſpicit principaliter cõmodũ hoĩs: ⁊ tũc ſine cã papa remittẽ nõ põt: ſed cũ cã vt nõt Archi. in. c. Auctoritatem. rv. q. vi. Is etiam de cu ius cõmodo agitur remittere pt. vt in. c. i. de iureiur. ⁊ de ſpon. c. ij. Qð 9cedit etiã ſi iura mentum 9cernat vtilitatem vtriuſq; 9trahen tiũ tantũ. vt qꝛ aliq iurãt ſibiĩuicẽ aliqd facẽ vt i. d. c. ij. ꝯ ſponſa. Secus puto vbi quis ſim pliciter iurat ad cõmodum 9priũ. Nã poterit ſibi remittere. i. papa. ſine cã vt notat ſpecula. In licitis etiam licet contrauenire 9pria au ctoritate er iuſta cauſa. ñ habita auctoritate ſupioris vrgẽte neceſſitate ſi nõ pt haberi ſupe rior a quo petatur abſolutio ſm Inno. Cir ca diſpẽſatõẽ iuramẽti ſic dicit. b. Tho. ii. ij. q. lrrrir. Illud qð cadit ſub iuramento 9miſ ſorio. aliquando eſt peccatum manifeſte. vel ẽ maioris bõi ipeditiuũ. ⁊ tale iuramentũ di ſpenſatione non indiget ſʒ 9pria auctoritate debet ⁊ põt 9trauẽire. Aliqñ ẽ dubiũ vtrũ ſit licitũ vł illicitũ. pficuũ vel nociuũ aut ſimplr vel in aliquo caſu. ⁊ in hoc poteſt glibet eps diſpẽſare. Cũ aũt 9mittitur aliquid in iura mento qð eſt manifeſte licitũ ⁊ vtile. in tali iu ramẽto nõ videtur habere locũ diſpẽſatio vel cõmutatio. niſi aliqd melius occurat faciẽdũ ad cõeʒ vtilitatẽ. qð marie videtur ptinere ad ptãtẽ pape qui hʒ curam vniuerſalem eccle.

Papa ⁊ epiſcopus põt abſoluẽ ſed differenꝰ.

Diſpenſatio iuramẽti.

Sicut r iuramēti abſoluta relaxatio ꝗ̄ dī diſpē
ſatio. Poteſt ergo diſpēſare vel cōmutatio fie
ri i iuramētis ſicut in votis. Hec.b.Tho. Al
ſy. dicit ꝙ ſpeculator in ti.de lega. dicit ꝙ infe
rior a papa pōt interpretari iuramentum qñ
dubitaꝛ de eius validitate. Nō aūt.c. Venera
bilem.de elec. videꝛ ꝯtrariū dici. Rñdet du
plr iſtud habere locū.ſ.ꝙ non poſſit inferior in
terpretari. Uno mō cū procedit in arduo ne-
gocio r inter magnas perſonas. Alio mō qñ
vult dare licentiā contrauenienendi ſine aliqua
cōmutatione in aliud. Et hoc dictū Spe. ſeq
tur Anto.in.c.quanto. Idem Inno. qꝛ ſi pōt
ſm eū diſpenſare, multofortius interpretari.

Qñ ē cō tra ſalu tem

¶ Secundus caſus eſt quādo iuramen-
tū ſine diſpēdio ſalutꝭ eter
ne ſeruari nō pōt r tūc nulla ꝯpetit abſolutio.
Peccatum enim fuit in iurando non in cōtra
ueniendo. vt in.c.ꝗ̄to.eod.ti.r.xxij.q.iiij. p
totū. Sed iuramētum etiā qḋ vergit in interi
tū ſalutis corporalis. nō ē ſeruādū. Quēad-
modum eniz non valet ſeu obligat iuramētū
ꝙ tendit in mortē alterius.xxij.q.iiij.c.i.cum
quatuor.c.ſe. Ita r fortiꝰ nō dꝫ valere ſi tēdit
in mortē ꝓpriā.ar.in.c.ſi nō lꝫ.xxiij.q.v. In-
telligit tñ hoc glo.in.c.ſi ḋo.de iureiu. qñ dire
cte vergit i mortē. ſecus ſi occaſionaliter. Po
nit exemplū de vltramōtano qui iurat morā
trahere rome de mēſe auguſti nam ſic iurans
teneꝛ iuramētū ſeruare.q.d. Etiā ſi aliquādo
accidat vltramontanis mors ex tali mora. ħ
tamen non ſemp accidit. r ſic non directe ten-
dit ad mortē. Sed occaſionaliter. Sed Joā.
an. dicit dictū glo.vex. vbi ex iminenti infir-
mitate vel ex cōplexione iudicaꝛ ſic iurās mo
riturus ex tali mora. Et per hoc dicerē ꝙ ſi pe
ritis medicis diceretꝛ cartuſienſem mortem
nō poſſe euadere aliter niſi p eſum carnium.
ꝙ non obſtante voto ſeu regula deberet car-
nes comedere. Sicut enim iuramentū non li
gat vbi eſt periculū mortis. ita nec votum. cū
paribus paſſibus ambulent iuramentū r vo-
tum. vt notaꝛ in.c. Magne de voto. Cōcludit
ergo glo. ſic que habeꝛ in.d.c.ſi vero. iuramē
tum nō eſt ſeruandum quando ſine interitu ſa
lutis corporis ſeruari non poteſt. Al. ſy. idē dic
ꝙ iuramētū de redeūdo carcerē vel de nō fu-
giendo carcerem obligat niſi detentio eēt in
iurioſa. vt.ſ. qꝛ bellū captiuātis erat iniuſtū r
cū timereꝛ dē periculo pſone.xxij.q.ij.ḃ. ſi.

Iuramē tū ꝯtra bonos mores.

¶ Tertius caſus eſt quando totū iuramē
tū ſeruari pōt ē ne diſpēdio ſa
lutis eterne. ſed eſt ꝯ bonos mores. tunc etiaz
nulla requiriꝛ abſolutio vt in regula. Nō ē ob
ligatorium. de reg.iur.li.vi. r intellige de bo
nis moribꝰ naturalibꝰ. Nā de ciuilibꝰ infra di
cetur. Ad ħ facit ꝙ diciꝛ.xxij.q.iiij. Si aliqd
fortaſſe incautius iurare cōtigerit ꝙ obſerua
tū peiorē vgat in exitū: libere illud ſalubriori
ꝯſilio mutandū nouerimꝰ. Ubi notat archi.
poſt Guil.. Qḋ iuramētū vgit in peiorē exitū
ſex modis. Primus ē qui dictus ē in ſcḋo. cuz
ſ. iuraꝛ ꝙ ē mortale. ¶ Scḋs qñ iuraꝛ ꝙ eſt ve
niale. vt iurādo comedere vꝉ bibere pluſꝗ̄ de
beret. Et ꝗ̄uis nō debeat illud ſeruare non tñ
peccaret mortaliter ſeruare ꝓut dixit Hug. ſꝫ
tñ venialiter ſm Guil. ¶ Tertius modus eſt
qñ iuraꝛ aliqd ꝙ ē ex ſe indifferēs: tñ ex circū-
ſtantia efficiꝛ veniale. Ponit exēplū archi. de

Iuramē tū factū in ira

eo qui iurat nō negociari vel nō accipere mu
tuum: r hmōi. ſi talis venit ad caſum in quo ſi
pōt alr viuere niſi negocieꝛ vꝉ mutuū accipiat
niſi veniat ꝯ iuramētū fuiſſet temerariū. r iō
ꝓpria auctoritate frangendū. Archi. tñ dicit
hic querēdam abſolutionē a iuramēto illo. ꝙ
ꝓcipue vi dicēdū cū poſſet viuere ſine hmōi ſꝫ
nō cōmode. ¶ Quartꝰ modꝰ qñ iuramētum
excludit opꝰ neceſſitatis. vt cū iurat ꝙ nō da
bit indigenti. Non enī eſt veriſiſe ꝙ deus ac-
ceptet talia iuramēta cū ipſe precipiat opera
charitatis exercere. r nō dꝫ iuramētū eē vin-
culū iniquitatis.xxij.q.iiij. Iter cetera. ¶ Quī-
tus modus ē cū excludit opꝰ de genere bonoꝝ
vt cū qs iurat ꝙ nunꝗ̄ erit clericus vel mona
chus vel eps. Cōtrariū tñ ſentit gl.xxij.q.iiij.
c. Innocēs. r Hug. r Gra. videnꝛ hoc ſentire
ḃ. ſi.xxij.q.iiij. Sꝫ archi. poſt.b.tho.ij.ij.q.lx
xxix. ſentit ꝯtriū.ſ. p ꝓpria auctoritate pōt cō
trauenire. nec ob ter.c. Archi. vꝉ ſm aliā lrāz
incipit Florētinum.di.lxxxv. vbi ꝓpter tale iu
ramētū qs ꝓhibeꝛ ꝓmoueri ad epatū. qꝛ illḋ
nō fuit ex eo ꝙ eēt obligatoriū. ſed qꝛ temera

Iuramē tū ex ab rupto.

rium mortalr peccādo in iurādo. Primū pla-
cet qñ vult ꝯuenire pp bonū publicū: Scḋm
qñ vult venire ꝯ ꝓpter bonū priuatū ¶ Se-
xtus modus eſt qñ excludit opꝰ īdifferēs pia i-
tentione pro deo aut proximo faciendum. vt
ſi qs iurat ꝙ nō loqueꝛ alicui. vel ꝙ nō intra-
bit domū eius vel qd ſile. Non enī teneꝛ talis

Iurās nō vel le fide iubere.

ad obſeruātiā taꝉ iuramēti ſi vult ꝯtriū facē pia
itētiōe pp deū vel primū. ¶ Ex his deciditꝛ q̄
ſtio ꝗ̄ fit cū qs iurat de nō fideiubēdo vtrum
valeat. Et Lau. tenuit ꝙ ſic: qꝛ ſicut qs pōt iu
rare p vtilitate primi: ita r pro ſua. vt recitat
archi.c. Nō ē.xxij.q.i. Sed io.an. dicit ꝙ vbi
ſalus primi piclitareꝛ niſi fideiubereꝛ nō tene
tur ad obſeruantiā eiꝰ. qꝛ iuramētū nō extēdi
tur ad hunc caſum inexcogitatū. Sꝫ etſi exco
gitauit tunc hunc caſuz iuramentū fuit teme
rarium. r p ꝯñs nō ſeruandum. Ego pro indu
bitato habeo ħ verū. Et plus ſentio ꝙ etiā vbi
ſalus primi nō piclitareꝛ ſi ve primus indi-
get nō obligaꝛ ad obſeruantiā eius. qꝛ ex pre-
cepto tenemur diligere primos ſicut noſipſos.
Et ꝗ̄uis cū primus nō ita indigeat tali fide
iuſſione ꝙ periclitareꝛ ex hoc ſalus ſua. r p cō

ſequens q ſic iurauit nõ teneaſ ex precepto ſi-
delubere ſicut nec dare elemoſynã. ſʒ.b.tho.
li.ij.q.xxxij.tamẽ eſt de conſiliũ.⁊ iõ ſeruatuʒ
illud iuramẽtũ peiorẽ vgit in exitũ.vñ nõ obli
gaſ. Et idem p oĩa puto qñ qs iurauit nõ mu-
tuare pecuniam eadem ratione. Ex hĩs poſ-
ſunt decidi multe ſimiles queſtiones.

¶Quartus caſus eſt quando iuramẽtuʒ pceſſit ex cauſa iracũdie poſ
ſet tñ ſeruari ſine diſpẽdio aĩe. Et remittit p
declaratione huius ad notata per eum in.c.ſi
cut ex litteris.ibi ſic dicit io.an.ꝙ iuramentũ
de quo agiſ in illo.c. Sic. videlʒ ꝙ quidam
monachus ex iracundia iurauit cũ fuiſſet ab
ſolutus a prioratu ꝙ nũꝗ rediret ad clauſtruʒ
non obligat illum etiam ſi non fuiſſet profeſ-
ſus ex quo ſic temerarie iurat ⁊ calore iracũ
die. Secus ſi ex cauſa ⁊ cum deliberatione
Dominus Antoni⁹ putat ꝙ ſi calor iracũdie
fuit tãt⁹ q. illõ deliberate nõ iuraſſet. tale iu-
ramẽtũ nõ ẽ obligatoriũ.qꝛ hmõi volũtas nõ
ẽ diſcreta.vł ſi ẽ. de facili p epm ẽ ꝯmutãda.⁊
remittit ad ſũmã Ray.i.c.ð iuramẽto. ſʒ Jo.
an.i.c.Dudũ.ð puer.ꝯiuga.diẽ gl.ſup dicto
c.tenẽtẽ ꝙ votũ emiſſũ calore iracũdie nõ ob
ligat hĩc vitatẽ.qñ ẽ talis ⁊ tãta turbatio ꝙ ſa
pit q̃dã mẽtiſ alienationẽ ex mĩxto furore. alś
votũ ex iracũdia obligat.qꝛ ea q̃ i ſe ſũt bõa ñ
idiget deliberatiõe.⁊ ſic idẽ erit dicẽdũ ð iu-
ramẽtiſ. Nõ tñ diẽ Jo.an.ꝙ ñ reqriſ delibera
tio:itelligẽdũ vꝫ:mĩxta.ſic i dubijs fit. Sʒ ſubi
ta fieri pt.⁊ h ſaltẽ reqriſ ⁊ ſufficit. Nã ſʒ tho.
ſ.ij.q.lxxxviij.ðliberatio reqriſ ð necitate in
voto. vt pʒ ex eius diffinitiõe.⁊ ſic credit Jo.
an.itellexiſſe vt alibi diẽ. ¶Cõcludit ꝙ iura-
mẽtũ ex abrupto fcm ñ obligat:qꝛ ñ hʒ i ſe ꝯſẽ
ſũ:tñ poterit peti abſolutio ad cautelã q̃ ð fa-
cili ẽ idulgẽda.h Nico.ſy.qð pcipue ẽ cũ dubi
taſ ſi habuerit ꝯſẽſũ ſeu ðliberationẽ. ¶Iteʒ
nota ꝙ cũ qs iurat tenere hoſtagia ſeu hoſpi-
cia i certo loco.nec hʒ ibi qð comedat vel vñ
ſoluat.vtꝝ ne teneaſ iplere?Diẽ ad h Hoſt. ꝙ
ſi tpe obligatiõis erat ñ ſoluẽdo: teneſ ſuare
iuramẽtum.qꝛ ad h vi ſe obligaſſe. victũ q̃rat
mãib⁹ ſuis vł mẽdicãdo. Sʒ ſi laboraſ nõ poſ
ſet ⁊ mẽdicãdo ñ ſufficiẽter iueniret:nõ teneſ
vltra poſſe. ð re.iu.c.Nemo. Sʒ ſi tpe obliga-
tiõis erat ſoluẽdo.⁊ poſtea ðuenit ad paupta
tẽ:tẽ diſtiguẽdũ ẽ.qꝛ ſi ẽ talꝭ ꝙ poſſit mẽdicaſ
ſine verecũdia. dico idẽ ꝙ prius.ar.xcij.di.c.
Diacõi. Et rõ pt ẽẽ.qꝛ vi itẽdiſſe obligaſ ſe ad
h. Sʒ ſi ẽ nobilis ⁊ i dignitate tũc ſbueniẽduʒ
ẽ ei iuriſ bñficio.ex ð iureiu.c.Querelã. Et q̃-
uis ñ faciat ad ꝓpoſitũ mãe hui⁹.§.niſi cũ ſie
ret iuramentũ hoc in iracũdia.⁊ tunc ſecun-
dũ predicta decidendũ.tamẽ verum eſt.

¶Quintus caſus ẽ qñ iuramẽtũ ẽ dolo aduerſarij extortũ.⁊ tẽ ꝯſide
rãdũ ſi ꝯct⁹ ſup quo pſteſ ẽ alś reprobat⁹ ſiuo
re ipſi⁹ iurãtiſ:⁊ tẽ tale iuramẽtũ ñ ẽ obligato-
riũ.caſus ẽ i.c.Cũ ꝯtigat i ꝯrio iſc. Naʒ ibi dꝫ
ꝙ mulier q̃ ꝯſẽtit aliẽationi rei dotalis.⁊ iura
uit nõ cõtrauenire. vbi nõ ſupuenerit dol⁹ nec
metus nõ ẽ audienda.ſ.quo ad relaxationem
iuramẽti vel annullationis ꝯctus.ergo ſi iter
uenit dolus ſecus. Nã tex.excipit dolũ ⁊ ſic ẽt
in.c.ij.de pact.lib.vi.⁊.c.licet eo.ti.⁊ li. ⁊ au
tẽ.Sacramẽta impuberꝫ.C.ſi aduer.ve.⁊ ideʒ
dicẽdũ cũ interuenit met⁹. Ex quo enim talia
iuramẽta cõtra legẽ ſunt non ligant niſi ſit vo
lũtaria oĩno.ꝙ ẽt tenet Bar. Fateor tamẽ ꝙ i
hĩs caſibus tutius erit ſi petatur abſolutio.vt
ſentiunt multi doctores. Sed primũ verius ⁊
notabilius. Si vero iuramentũ nõ venit ꝯtra
diſpoſitũ a iure ⁊ iteruenit dolus tũc ſubdiſtin
gue.qꝛ aut tantus eſt dolus ꝙ excipit mẽtem
iurantis.puta ceſſante dolo nullo modo ſe ob
ligaſſet.⁊ tũc iuramẽtũ non ligat.⁊ põt cõtra
uenire nulla petita abſolutione.ar. per id qð
no.io.an.c. vnico. de cõmo. Et ſic intelligit
Fede.conſilio.cxcij.vbi hoc expſſe ſentit po-
nendo terminos in minore.xxv.an.⁊ in mulie
re ſeducta a fratrib⁹ hereditati paterne renun
ciando que valebat longe plus q̃ habuit i do
te:ꝙ eſt notandũ pro limitatiõe.c.ij.de pac.
li.vj.ſ.qð non procedat quando dolus dedit
cauſam contractui. Nã vbi dolus dedit cãm
cõtractui.ibi excluditur voluntas.l.i.ff.ð do
lo. Et iuramẽtũ nõ obligat intentionẽ iuran-
tis.vt in.c.veniens.eo.ti. Sed vbi dolus non
excludit cõſenſum.vt qꝛ nõ dat cauſam con-
tractui tũc exigiſ abſolutio q̃ dʒ preſtari. non
obſtante aduerſarij contradictione ꝓpter ei⁹
turpitudinem ⁊ dolum. Et idẽ interuenit me
tus ꝙ requiratur abſolutio que dʒ impẽdi ſine
difficultate in odiũ aduerſarij metũ inferẽtis
in.c.Uer.e.ti. Et lʒ ibi gl.itelligat ð metu q
cadit i ꝯſtãtẽ virũ.q.ſ.dʒ relaxari vł abſolui ab
eccła ñ ab alio metu. Hoſt.tñ diẽ ẽt ð vano
metu h hĩc locũ ⁊ h i odiũ cogẽtiũ ne reportẽt
cõmodũ ex dolo ſuo.qð magiſ placet Nic. ſy.
¶Et ſi q̃raſ vtꝝ tale iuramẽtũ.ſ.p metuʒ fcm
ſit obligatorium ⁊ trãſgreſſio ei⁹ ſit mortale?
Ni.ſy.tractat hãc mãʒ diffuſe:i.c.Si vo.e.t.
Et q̃tũ ad pmũ diẽ ꝙ io.an.tʒ ꝙ i foro ꝯſciẽ
tie ñ ẽ obligatoriũ ſi ille q iurauit p metũ nõ
itẽdit ſe obligaſ ſʒ tm̃ redimere ⁊ euadeſ ma-
lũ ſibi itẽtatũ:ſʒ i foro iudiciali ſibi h ñ crede-
reſ. Sʒ Jo.cal.poſt beatũ Tho.quẽ allegat.
tʒ ꝙ ſit obligatoriũ ſimplr i foro cõſciẽtie. Et
idẽ gl.xv.q.vj. Auctoritatẽ. Quãtũ ad ſcðm
aliqui tenent ꝙ tranſgreſſio huius iuramenti
nõ habita relaxatione ſit veniale p eo qð dici
tur in decretali. Uex eo.ti.ꝙ pro tali trãſgreſ
ſione non eſt imponenda penitẽtia vt pro mor
tali. Sed io.cal.b.Tho.⁊ archi. tenent ꝙ ſit

Iuramẽ tũ factũ in ira

Iuramẽ tũ ex ab rupto.

Iuramẽ tũ dolo ie extor tum.

Iuramẽ tum ex metu fa ctum

moꝛtale.qꝛ pluriũ ex genere ſuo eſt moꝛtale
nec excuſaẜ nõ implẽdo ꝙ coactus iurauit. et
ad.d.c.Uer. Reſpõdet Jo.cal.tripl̃r. ¶ Pri-
mo ꝙ loquiẜ ca.poſt abſolutionẽ a tali iuramẽ
to. Sed hoc nõ placet. Jo.an.ꝛ bñ qꝛ poſt ab
ſolutionẽ vel relaxationem cum in nullo pec-
cet nõ ſeruando non eſt imponenda penitẽtia
¶ Scðo rñdet ꝙ ꝓcedit in foro iudiciali.ſec⁹
in foro penitẽtiali. ¶ Tertio ꝛ melius.qꝛ tex.
non dicit ꝯtrauenientẽ nõ peccare moꝛtaliter
ſed non puniẽdum tanꝙ̃ ꝑ moꝛtali.ſ.volunta
rie cõmiſſo.qꝛ metus lꝫ non excuſet tamen al
leuiat culpam. Ni.autem ſy.dicit ꝙ ſi non in-
tẽdit ſe obligare.nõ obligeẜ.ꝛ ꝑ ꝯñs non pec-
cet ꝯtraueniendo. Sed peccauit ſic iurando
qð fuit veniale tantum vel nullum. Si inten
dit ſe obligare.tunc contraueniendo ante re-
laxationem.peccat moꝛtaliter.ꝛ in hoc caſu i
telligiẜ dictũ.b.Tho. Sed nõ ita grauiter pu
niẽdus vt ꝑ voluntario periurio.vt in.d.c.ve-
rũ. Ubi autẽ ſumus in dubio vtrũ habuit ani
mum obligandi vel non.dico ꝙ tunc pꝛopꝛie
loquiẜ.c.Uex. Nam in dubio pꝛeſumendum
eẽt ꝙ non habuit aĩum obligandi. Sꝫ qꝛ poſ-
ſet accidere ꝯtrariũ ne eccleſia daret materiã
deierandi.voluit ꝙ in dubio ſeruareẜ tale iu-
ramentũ quaſi voluerit ſe obligare ad reſtrin-
gendũ in minoꝛeꝫ partem.vt non puniaẜ tãꝙ̃
pꝛo moꝛtali. Hec Ni.ſy. Sed pꝛimũ non vide
tur verum.ſ.ꝙ ſit veniale iurãdo qð nõ inten-
dit.quia cum iuret mendacioſe.hoc ſemper
moꝛtale cum aduertit ẜm beatum Thomã.

¶ Sextus caſus eſt quãdo iuramẽtũ con
tinet turpitudinẽ ex pte recipiẽ
tis:ꝛ maxime occurrente turpitudine ex parte
materie ſup qua pꝛeſtatur.ſed ex parte iuran- *Iuramẽ tũ turpi tudineꝫ ꝯtinens*
tis nullum iminet peccatum iuranti. ꝛ tunc
iuramentuꝫ obligat.ſed poteſt peti abſolutio
nõ obſtãte ꝯtradictione aduerſarij. Et eſt pꝛo
pꝛius caſus ca.i.ꝛ.c. Debitoꝛes eo.ti. Et per
iſtũ caſuꝫ poteſt decidi qd dicendũ ſit in filio
fa.renũciãte macedoniano.ꝛ iurãte nõ ꝯtra-
uenire.ꝛ Bar.in.d.l.ſi quis decipit ꝙ iuramẽ
tũ obligat.ſed petaẜ abſolutio. Sꝫ Jo.an. poſt
Jaco.de bel.plus ſentit.ſ.ꝙ iuramẽtũ nõ ob
liget qꝛ cõtra bonos moꝛes. Jtẽ qꝛ iuramen-
tum repꝛobaẜ non ſolum cũ ꝯtinet in ſe pecca
tum ſed etiaꝫ quando poteſt eſſe occaſiõe pec
cati.arg.c.Cũ ab oĩ.de vita ꝛ ho.cle. Et nota
ẜm.b.Tho.ij.ij.q.lxxxix. Qð votum ẽ magis
obligatoꝛium ꝙ̃ iuramentũ ex ſui rõne.ꝛ rõnẽ
huius habes infra de voto.ibi vide. Et quia
maioꝛ eſt obligatio voti ꝙ̃ iuramẽti. Hinc eſt
ꝙ ſi quis voueat caſtitatem ẽt ſimpl̃r.ſi poſtea
iurat alicui mulieri ꝙ ducet eã in vxoꝛẽ.dꝫ po
tius votum ſeruare ꝙ̃ iuramẽtũ.ꝛ ad hoc tene
tur.alias peccaret moꝛtaliter. Et ꝙ dicẽ Gra.
xxij.q.iiij.§.Unde datur ꝙ taliſnõ pꝛohibeẜ

ſeruare iuramentũ illud falſum eſt nec tenen
dum ẜm Bonauen.in.iij.ꝛ Glo.in dicto ca.

¶ Septimus caſus eſt quãdo nulla alia
turpitudo eſt niſi quia eſt ꝑ
ſtitũ ꝯ legem. Et in hoc diſtingue. Aut enim
lex reſiſtit in fauoꝛẽ reipublice ꝑncipal̃r. ꝛ tũc
nõ eſt neceſſaria abſolutio.qꝛ iuramẽtũ illud *Iuramẽ tũ pꝛeſti tũ ꝯtra legem.*
nõ valuit. et in.c. Si diligenti.de fo.ꝯpe. aut
pꝛincipal̃r in fauoꝛẽ iurãtis.lꝫ ſecũdario in fa
uoꝛẽ publicum.vt in muliere.ꝛ in minoꝛe.ꝛ tũc
ſumus ꝓpꝛie in caſu.c.Cũ cõtingat.ꝛ.c.ij.de
pac.li.vi.ꝛ in autẽ. Sacramenta impuberuꝫ.
Et puto ꝙ in hoc abſolutio ſit denegãda. Pri
mo facit ad hoc regula generalis ꝙ iuramen
tum ẽ ſeruandũ.qð ſeruari põt ſine periculo.
anime. ¶ Jtem nulla hic reperiẜ turpitudo:
Nã ex quo lex pꝛouidit fauoꝛe perſone ꝛ talis
perſona iuramẽtũ renũciat iuri ſuo.nulla tur
pitudo nõ reperiẜ in cõtrahente. Nam lex deẜ
nõ hꝫ ꝑ turpi ꝙ ſerueẜ iuramẽtũ.nec ex parte
ꝯtrahentis poteſt argui dolus.vel aliqua alia
deceptio.nec materia de ſe eſt turpis:ꝛ ſic ſu-
mus extra terminos.c.debitoꝛes.ꝛ.c.i.eo.ti.
Jbi enim repitur turpitudo ex pte recipiẽtis
ꝛ materia ẽt in ſe eſt turpis ſeu ꝓhibita.ꝛ ſi ꝗ
culpa inueniẜ ſatis puniẜ in retractione actus
iuramẽto nõ accedẽte. Nec in hoc videẜ dcm̃
Fe.pꝛobabile ꝙ.ſ.fiat abſolutio. qꝛ ꝯtractus
eſt cõtra legẽ vel ſtatutũ. Nam ſi hoc eẽt ve
de facili euacuareẜ diſpoſitio.c.Cũ cõtin.ꝛ.ij.
de pac.li.vi.ꝛ autẽ. Sacramẽta.ꝛ in ſimilibus
petendo abſolutionẽ a iuramẽto. Nec eſt veriſi
mile in aliquo iſtoꝝ iuriũ que emanauerunt.
ita ſolẽniter ꝙ nulla fuiſſet facta mẽtio de ab-
ſolutione a iuramẽto ſicut fit in ca. Uerũ.ꝛ in
c.i.eo.ti. Nec obſtat ſi dicaẜ ꝙ turpitudo ẽ ex
pte recipientis in eo ꝙ contra legm vel ſtatu-
to diſpoſitũ ꝯtraxit. Diſponit eñi in fauoꝛẽ per
ſone pꝛincipaliter. cui fauoꝛi ꝓpꝛie renũciat
ꝛ ſic nulla turpitudo. Ex ſolo ergo contractu
contra legem edito in fauoꝛẽ pſone non pꝛeſu
miẜ dolus. Pactũ ergo patri factuꝫ a filia duꝫ
nuptui tradereẜ ꝙ dote cõtẽta nulluꝫ ad pñna
bona regreſſuꝫ habet. Quis impꝛobet lex ciui
lis.tñ ſi firmatũ ſit iuramẽto h̃ pactum non vi
nec dolo ꝑſtito dꝫ ſeruari.put in.c. Quis. de
pac.li.vi. Similiter dos ꝛ donatio ꝓpter nu-
ptias.ꝛ ſi alienari non poſſint ẽt conſentiente
vxoꝛe.vt.ff.de fun.do.l.lex iulia.nec valet ta-
lis alienatio.tñ ſi vxoꝛ iurat nõ ꝯuenire valet
vt ð iureiu.c.Cũ ꝯtigat.ꝛ ð pac.c.Quis li. vi.

¶ Octauus caſus eſt quãdo retentis ter
minis ſupꝛadictis eo ꝙ ſta-
tuto reſiſtente contrahiẜ.ꝛ datur leſio in con- *Iuramẽ tũ leſi- uum*
tractu.vel datur leſio vltra dimidium iuſti ꝑ-
cij ſtatuto nõ reſiſtente.vt in.c.Cũ dilecti. de
emptio.ꝛ ven. Nunquid tunc poterit peti ab-
ſolutio a iuramẽto? Et dico ꝙ aut leſio ẽ mo

dica: ꝛ tũc non poteſt peti qꝛ ꝓ modica leſione iura non curant dare remedia ſpecialia. Ad hoc ca. Abbas extra ď his que vi metuſue cã fiunt. Aut leſio fuit enormis. ꝛ tunc ſi iuramẽtum fuit ſimpliciter preſtitum de non veniendo contra audictur allegando enormem leſionem. qꝛ in tali enormi leſione preſumit dolus l. Qui teſtium. C. de proba. Non enim preſumitur iurans hunc caſum cogitaſſe. argu. eo. que notant eo. ti. c. Quintauallis. ꝛ c. Veniẽs eo. ti. Item qꝛ iura cõmuniter excipiunt dolũ a talibus iuramentis. Sed paria ſunt ꝙ dolꝰ interueniat ex propoſito vel re ipſa. l. ſi qs. ff. ď verbo. obliga. Et videntur vera non ſolum ſi verba vel iuramenta ſunt indiffinita. ſed etiã ſi ſunt generalia vt ſi iurauit ꝙ non veniet cõtra vlla ratione vel cauſa. Si autem ſunt verba magis ſpecifica ꝛ lata: vt qꝛ aperte videant excludere remedia: qꝛ ſcilicet iurat non venire ꝯ ratione enormis leſionis tũc ſi ṽba excludũt vnũ remediũ tñ poterit habere recurſum ad aliud vt ſi iurat nõ ꝯuenire rõe minoris etatis poterit ꝯuenire tanꝙ maioris. Sed ſi excludit omnia remedia: vt qꝛ iuret nõ ꝯuenire vlla rõne. nec tanꝙ maior nec tanꝙ minor. tũc tenet glo. dñi Anto. in minori quo ad enormẽ leſionẽ nõ valere cõtractũ ꝛ iuramẽtũ. ſed poterit petere abſolutionẽ a iuramento ꝙtũcũqꝫ iuret nõ ꝯuenire rõne enormiſſime leſionis. ꝛ ſm Bar. etiã ſi minor iuraret. ꝙ ſi plus valet ꝙ vẽdit. dat ꝛ donat ꝯhenti ſecũ. qꝛ cũ fraus preſumat ex pte recipientis iura canonica nõ aſſiſtunt talibus iuramẽtis. Itẽ ſi iuraret oĩa illa vendita eẽ ad verꝫ pciũ rei. qꝛ cũ cõſtat de oppoſito talia pñt reuocari. qꝛ iuramẽtũ illud cenſet preſtitũ ſub confidentia ꝙ illud ſit iuſtum pciũ de quo eſt ꝯuentũ. vñ cõſilio de ꝯtrio nõ erit piurus ꝯueniendo. xxij. q. iiij. Btũs. In maiori aũt ꝯtus manebit validus iuramẽto firmatus ſm doc. Anto. ſed Ni. ſy. putat ꝙ etiã maior poterit ꝯuenire leſione data enormiſſima ꝙtũcũqꝫ illa ṽba iurata fuerint late ꝯcepta. qꝛ notarij illa apponere ſolẽt ad maiorẽ validitatẽ ꝯtus tñ ꝯhentes putãt illud eẽ verꝫ preciũ rei. nec in aliquo decipi. vñ pñt ꝯuenire ſaltẽ petẽdo abſolutionẽ. ꝛ hoc niſi appareat ex aliqbꝰ circũſtãtijs vere voluiſſe ꝯhentẽ illď donare in quo leſus eſt. Cũ ergo notarij ꝛ ꝯhentes ſoleãt ad cautelã ponere verba valde lata excludẽtia oĩa remedia. nõ videtur illos ꝑ talia verba generalia voluiſſe pati enormiſſimã leſionẽ. ſed potius fuiſſe paſſos illa ṽba apponi ad ſeruãdũ notarioꝝ cõſuetudinem. Et idẽ videt ſenſiſſe do. Anto. in. c. qntauallis vbi di ſe ď fcõ cõſuluiſſe ꝙ ꝙtũcũqꝫ verba late ꝯcipiãt i pſonas arbitroꝝ. vtpnta ꝙ poſſint de iure vnius dare alteri in totũ vel i ptẽ ac. ꝙ nihilominus enormiter leſus poterit cõtrauenire: lꝫ nõ appareat de dolo ex propoſito ſed ex re tñ. qꝛ talia verba effuſo ſmone ꝓlata vident ſub quadã cõfidentia pſone ꝛ amicitie arbitrorũ: vt capiãt beniuolẽtiã eorũ ad nõ ledendũ. ꝛ idem tenuit diſputãdo. Pe. de ancha. licet multi cõtra hoc ſentiant. Unde hoc non eſt ſine dubio. Nicolaus ſy.

¶ Nonus caſus eſt quãdo turpitudo reperit ex pte recipiẽtis iuramẽtum ita ꝙ locus eſt petitionis abſolutionis. ſꝫ iurãs anteꝙ abſoluet incidit in piuriũ. nũqd poterit abſolutionẽ petere a iuramẽto ſicut ante petiiſſet ꝙ incidiſſet i piuriũ. Et remittit ꝓ declaratione huius ad notata per eum in capitulo primo eodem titulo. Ibi autem facit talem diſtinctionem. qꝛ cũ ĩ petit aut iã eſt elapſus terminus ſolutionis. ꝛ tũc nõ dꝫ audiri petẽs abſolutionem a iuramento cum iam inciderit in periurium qꝛ fruſtra poſtulat legis auxilium qui cõmittit in legem. vt de vſuris. c. Quod fruſtra. Et hoc ſenſit Fede. in cõſilio cclxxxviij. ꝛ hoc ne perſeueret in periurio. ſed debet ſoluere vſuras ꝛ poſtea repetere. vt in. c. Debitores. extra de iureiurando. Aut non eſt elapſus terminus. ſed mora committitur ex ſola interpellatione. ꝛ ſic inſtante termino ſolutionis nõ põt peti relaxatio a iuramẽto. ne in termino incidat in periurium ſm ioan. an. Solum ergo poteſt petere huiuſmodi relaxationem anteꝙ conſtituatur in mora ſoluendi Nico. ſy. dominus Antonius. Illud quod dicit Fedricus ſupra ſcꝫ ꝙ qui incidit in periurium non debet audiri petens ab eo relaxationem. aſſerit ſibi non placere. qꝛ iurans erat obligatus ad duo ſcꝫ ad ſoluendum in termino ꝛ ad ſoluendum ſimpliciter. ꝛ qꝛ non ſoluit in termino incidit in periurium: ſed quatinꝰ remanet obligatus poſt terminum põt petere abſolutionem. ꝙ Ni. ſy. putat verum ſi petẽdo abſolutionem non perſeueraret in peccato tunc poſſit petere abſolutionem etiã poſt terminum licet inciderit in periurium de quo penitentia ſibi imponenda eſt. alias ſecus ſcilicet ſi perſeueret in peccato cogendus eſt ꝙcitius liberetur a peccato. Utrum aũt ſit vocanda pars aduerſa cũ petit quis ſibi relaxari iuramentum factum ad inſtantiam ipſius. Nic. ſy. dicit ꝙ vbicũqꝫ iuramentum eſt obligatorium ex parte obligantis ꝛ aliquam vtilitatẽ continet ex parte recipientis nunꝙ debet relaxari niſi vocata parte. Ratio huius concluſionis eſt quia ex quo per abſolutionis actum preiudicium irrogatur parti in eo ꝙ ſibi vtilitas amittitur debet pars vocari. quia nihil fieri debet in preiudicium abſentis. ca. i. extra ď cauſa poſſ. ꝛ ſi aliter fiat abſolutio non valet. Et hoc verum niſi notorie conſtet iuramentum continere turpitudinem ex parte reci-

Iuramẽtũ turpitudinis

Utꝝ poſſit relaxari pre aduerſa abſente

plētis:ita ꝙ pti abſenti certū ſit nullā deſēſio
nē ɔpetere i h. Nā puto valē abſoloñē ēt pte ñ
vocata. Nā ſi hoc caſu valēt ſnīa ſup principa
li vbi agiſ d maiori ꝑiudicio. forti⁹ valebit ab
ſolutio vbi nō agiſ de tanto ad h. ca. bone. de
elec. Si ergo qđ iuramēti ē corā eo ⁊ notorie
ɔſtet de illi⁹ turpitudie ab illo iuramēto abſol
uere potit pte nō vocata. Sed ſi nō ɔſtat māi
feſte de turpitudie: vt qꝛ nō ɔſtat ꝙ iurauit ſol
uere vſuras, puta qꝛ ɔ̄ct⁹ erat ſub forma licita
ɔceptus: ⁊ ſic nō poterit ɔſtare de turpitudine
an ſinē termini: vl ꝓpt abſentiā ptis: vel qꝛ ter
min⁹ iſtabat tūc nō fiet abſolutio pte nō voca
ta: vt i. c. Debitores. eo. ti. Joan. an. Feder. ⁊
car. dicunt i hmōi ptē vocandā cū agaſ de ei⁹
ꝑiudicio. Dñs Anto. dicit ꝙ qñ eſt tāta turpi
tudo ex pte recipiētis iuramentū ꝙ nlla ei ac
quiraſ actio: nec ɔ̄ct⁹ iuramēto firmaſ: nō eſt
neceſſe ptem vocari: qꝛ nullū iitereſſe pōt ꝑten
dere. Sed ſuppoſito ꝙ debeat ps vocari ſi tñ
fiat abſolutio pte nō vocata tenet abſolutō: ſi
cut di de abſolutione ab excōmunicatione.

Iuramē-
tum nō
repeten
di.

Decimus caſus ē quādo quis
iurat nō repetere qđ alter turpiter recepit. pu
ta per vſuram vel per metum: ⁊ iurat etiā ſup
his nullam querimoniam deponere. Pro hu
ius declaratione remittit ad notata per eum i
c. i. eo. ti. Ibi aūt ſic dicit diſtinguēdo. ꝙ vi
delꝫ aut adhuc nō ſoluit qđ iurauit: aut iā ſol
uit. Et in primo caſu ſubdiſtigue: qꝛ aut iu
rauit ſimplr. i. ſolū hoc. ſ. ſolueſ vſuras: aut iu
rauit nō ſolū ſoluē: ſed ēt nullā ſup hoc queri-
moniā mouē: nec ēt iudici denūciare. Et i pri
mo caſu hꝫ plura remedia talr iurās. Et p-
mū eſt facile. ſ. vt ſoluat: ⁊ ſic impleat iuramē
tum: ⁊ poſtea repetat: vt in. c. Debitores. e. ti.
Scōm remediū ē vt petat creditorē ɔpelli
ad relaxationē iuramēti: vt i iſto. c. i. eo. ti. Et
hoc verū niſi iſtaret termin⁹ ſolutionis: ita ꝙ ex
mora incideret i piurium. tunc. n. nō audiretur
ſed prius ſoluat ⁊ poſtea repetat. Tertiū re
mediū eſt vt petat debitor abſolonem ab epo.
Sed dubiū eſt vtꝝ iſtud remedium ſit p ſe
ſubſidiū. i. ꝙ ēt nō ſeruato ſecūdo remedio poſ
ſit abſoluere eps: aut ſit ſubſidiū ſubſidiariū. i.
ꝙ prius cogant creditores ad relaxandū: ⁊ i q⁹
caſu nō poſſint ad hoc induci: tunc eps abſol-
uat. Et Inno. videſ velle hoc ſm ꝙ ſit ſubſidi
um ſubſidiariū: cui aſſentit Jo. an. Sed An.
tenet ɔ̄riū. ſ. ꝙ ſit ſubſidium p ſe: ⁊ hoc magiſ
placet Nico. ſy. Et rō eſt ſm eū: qꝛ ſi eps abſol
uit a iuramēto metu ꝑſtito. nec eſt neceſſe re-
currere ac iuramenta recipientis: vt in. c. Ad
aures. extra de his que vi metus ve cauſa fiūt
ergo multofortius in caſu noſtro. ſ. a iuramen
to facto p ſolone vſurax. Quartū remediū
eſt vt debitor ɔ̄uēt⁹ rōne iuramēti: excipiat ꝙ
nō dꝫ cogi ad obſuātiā iuramēti cū ipſe credi
tor teneaſ ꝓp turpitudinē ſuaꝫ illđ relaxare: ⁊
ſic illud relaxari petit: hoc tñ facere dꝫ añ ter
minū elapſū pmiſſiōis ſue. Quintū remedi
um ē vt iudex ex offō ſuo ɔpellat creditorē de
ſiſtere ab exactiōe vſurax. In ſcđo aūt caſu
ſ. cū iurat ſoluere: ⁊ nullā qōnē ſup hoc moue
re: dico ꝙ hꝫ iſte primū remediū dictum. ſ. vt
ſoluat: ⁊ poſtea repetat. Nā nō iurat nō repe-
tere. Et hoc iuramētū ſtricte eſt itelligēdū. vt
i. c. ad audientiā. qđ metus ve cā fiunt. Scđꝫ
remediū vt denūciet eccle. Nā nullū iuramē
tū pōt obligare qn poſſit qs denūciare crimi-
noſū eccle: vt in. c. quēadmodū. e. ti. Dꝫ tñ de
nuncians fundare ſe ſup ſalute primi ⁊ nō ſup
itereſſe ſuo pncipalr: qꝛ tūc obſtaret illi iuramē
tū. Sꝫ. d. Anto. dic ꝙ pōt vēire iſte denūcians
aut p viā denūciatōis euāgelice. ⁊ tūc hꝫ ꝑua
re pus mōitionē ipſi⁹. ij. q. i. ſi peccauerit. aut p
viā cuiuſdā itimatiōis: vt iudex auiat⁹ inſter ɔ̄
correctionē pcti: ⁊ i h nō credit monitionē ne-
ceſſariā. ar. ad ꝑdicta. c. ij. de ſponſ. ⁊ tūc ēt vꝫ
ꝙ poſſit itendē pncipalr itereſſe ſuū. Tertiū
remediū ē de iuramēto. ſ. ꝙ faciat ſe abſolueſ
abſq h ꝙ faciat citare creditorē ſuū: qđ placꝫ
Jo. an. Sꝫ hoc nō vꝫ Nico. ſy. qꝛ vꝫ hoc ipſici
te q̄relā ɔtinē quā iurauit nō facē. Quartuꝫ
remediū ē vt iudex ex offō ſuo ɔpellat credito
rē iuramētū relaxare vel ab exactiōe deſiſteſ.
Quantū ad ſcōm pncipale. i. ſi iā ſoluit: pōt
repetere. Sed ſi iurauit nō repetē ac ēt nullaꝫ
q̄relā ponē niſi denūciare: ſemꝑ remanet ſibi
via denūciādi q̄ p iuramētū excludi non pōt.
Itē alia via eſt vt iudex ex offō ſuo ɔpellat ad
reſtituēdū ēt ſi nulla pōeſ ſibi q̄rela de hoc dū
mō ei ɔſtet. Nō ēt ſm Nico. ſy. ſup. c. pueit.
ꝙ ſi plat⁹ metu iurat ſup reb⁹ alienatis nō re-
petēdis: diſtinguendū eſt qꝛ ſi ſup reb⁹ ꝓprijs: ⁊
⁊ vbi eſt dānū eius ꝑciſe nō dꝫ ɔ̄uenire niſi p-
us habita relaxatiōe vel abſolutiōe: qñ videlꝫ
eſt notabiliter dānificatus. ⁊ vbi agiſ ꝙ quis
abſoluaſ a iuramento: oportet ꝙ adeaſ iudex
eccleſiaſticus per hoc qđ notat Inno. i. c. De
bitores. eo. ti. Si aūt agiſ vt turpiter recipiēſ
cogaſ relaxare iuramētū: poterit hāc ɔpulſio
nem facere ēt iudex ſecularis: vt notat Fede.
ɔſilio. cclxiij. ⁊ hoc qñ nō dubitaſ de turpitu-
dine recipientis. Sed ſi dubitareſ de iuribus
iuramenti: tūc dꝫ adiri iudex eccleſiaſticus. ſi
autē iurauit ſuper rebus eccleſie: tunc eccl'ia
ſi eſt dānificata ēt ſi metus nō interueniſſet ſi
vꝫ obligatorium. Inno. tñ dicit ꝙ ſi hoc egit
violētia ⁊ dolo in dānū eccleſie abſoluiſ pus
vt repetere poſſit: vt in. c. ſi vo. e. ti. ſi nō p vio-
lentiā vel dolum: tunc ſuperior facit abſolui
prelatum q iurauit: vel dabit curatores bonis
eccleſie vt repetat res eccl'ie: ⁊ ille nō veniat ɔ̄
iuramentū. ſed Nico. ſy. di. ſimplr ꝙ ñ ē obli-

Iurans
nullam
queſtio
nem fa-
cere.

gatoriū. vñ ⁊ per ipſum prelatum q ſic iurauit abſq; eo q petat abſolutionē. pōt repetere ſiue per ſe ſiue per aliū. q2 iuramētū nō poteſt eſſe vinculū iniq̄tatis ⁊c. Itē ſuper. c. Ex reſcripto eo. ti. dicit Ni. ſy. q monachus ꝑ vtilitate monaſterij ſe obligare vtiliter pōt ēt cū iuramento. Et cū hoc facit cū conſenſu abbatis ꝑ vtilitate monaſterij ēt ciuiliter pōt obligari q2 eorum ꝯſenſus vt volūtas depēdet ex voluntate abbatis vt in. c. ſi religioſus. de elec. li. vi. Sine ꝯſenſu aūt abbatis. nec ciuiliter nec naturaliter obligaꝫ ex promiſſo. q2 ius reſiſtit huic obligationi. vt in. c. Nō dicatis. xij. q. i. Item in obligatione monachi ſine cōſenſu abbatis nō poteſt accedere fideiuſſor. l. i. ⁊. ij. ff. de fideiuſſo. Itē nō improbaꝫ q clerici etiā religioſi iurant ſuper cōtractu obſeruādo. ¶ Itē nota q iurans laicus etiā tanq̄ fideiuſſor ſup contractu poteſt corā iudice eccleſiaſtico ꝯueniri. vt in. c. ſi. de fo. cōpe. lib. vj. Hec oia Ni. ſy.

¶ De cōmutatione iuramenti. .§. j.

In. c. peruenit. ſummatim dr̄ q nō deferat q iuramēti cōplementum in melius commutat. Circa cuius declarationē Ni. ſy. ibi ſic diſtinguit. Aut iuramēti implementū cōcernit honorem dei. aut vtilitatē priuatā. Et in primo caſu. ſi illud in qd̄ vult cōmutare ē dubium vtrū ſit maius bonū. requiriꝫ ſup hoc auctoritas ſupioris ſm Anto. in cōmutatione. Item ēt ſi illud eſt maius bonū manifeſte et euidenter ſed obſeruatio eius qd̄ iurauit non impedit vel perturbat maius bonū. puta q2 iurauit ire ad ſanctum Anto. ⁊ tūc intendit ire ad ſepulchrum. pōt enim iplere primum. ⁊ poſtea ad ſepulchrū ire. Unde in tali cōmutatione ſi vellet primū in ſecūdū cōmutare requiriꝫ auctoritas ſupioris ſaltē epi. Nā ſicut epiſcopus pōt votū cōmutare. ita ⁊ iuramētū. vt notat Inno. in. c. Debitores eo. ti. Si autem nō pōt ſeruari iuramētū ſine ꝑturbatione vel deſertione maioris boni. tūc propria auctoritate ꝯmutare pōt ſꝫ Anto. puta ſi iurauit ire ad ſepulchrum vel ꝯtrahere matrimoniū cum aliqua propria auctoritate pt cōtrauenire intrādo religionē. q2 impedit ꝑ tali obſequio ꝑpetuam domino ſeruitutē. ar. de voto. c. Scripture In ſcd̄o aūt caſu cuꝫ. ſ. iuramentū concernit vtilitatem priuatam. dico q ſine conſenſu illius cui preſtitum fuit etiam in melius cōmutari non poteſt. Nec prodeſt in hoc ſuperioris auctoritas. ex hoc q notaꝫ. eo. ti. c. quanto. et per Inno. in. c. cum inter. de renū. Pro quo facit. q2 debitor nō poteſt vnam rem etiā meliorem pro alia ſoluere inuito creditore. vt in inſtitu. quibus modis tol. obli. in principio.

¶ De irritatione iuramentorū. .§. ij.

No. ſm. b. Tho. ij. ij. q. lxxxix. Cum ad vnūquēq; pertineat irritare iuramenta que a ſubditis facta ſunt in his que ſubdunꝫ eius poteſtati ſi vult. idō mr̄ ⁊ pr̄ poteſt irritare filioꝝ iuramēta. ⁊ viri iuramēta vxorum. vt dr̄ Nūe. xxx. Hec Tho. qd̄ videꝫ intelligendū ſꝫ guil. in his q̄ nō poſſunt fieri ſine ſcandalo ⁊ ꝑiudicio viroꝝ. Idē de filijs ⁊ ſeruis videtur. Ad id qd̄ dr̄. Anto. facit qd̄ dr̄ ſumatim in. c. Venientes. de iureiurā. videlꝫ q nō valet iuramētum preſtitū in preiudiciū iuris ſupioris. ¶ Et ſuper dicto. c. querit. Nico. ſy. Si clericus exiſtens in ſtudio alicuius ciuitatis iurauit non exire diſtrictum illius ciuitatis aūq̄ ſuo creditori eſſet ſatiſfactum. ſi ante ſolutionem reuocatur ex iuſta cauſa per epiſcopum. nūquid iuramento nō obſtante teneatur mandato ſuperioris parere. Et videꝫ q ſic per illud. c. Venientes. q2 nō potuit ſe obligari in preiudiciū iuris ⁊ auctoritatis ſuperioris. Et poſt multa que allegat Jo. an. de reg. iur. In malis concludit q non teneꝫ ibi manere ſed parere mandato ſuperioris. Et hoc niſi cū licentia epiſcopi. fuiſſet in ſtudio ⁊ pro neceſſitate ſtudij ꝯtraxiſſet talem obligationem. Uidetur enim tūc ſe obligaſſe cum licentia epiſcopi qui dedit licentiam ſtandi in ſtudio. q2 vno cōceſſo videꝫ oīa conceſſa ſine quibus illud expediri nō poteſt. vt in. c. prudentia. de officio dele. Et ideꝫ cōcludit ꝑ omnia de patre reuocante filium qui eodem modo iurauerat. Itē in. d. c. Peruenit. ponitur iſta alia concluſio ſummaria. Non aſtringitur quis iuramento ad implēdū q iurauit ſi ab alia parte non impletur. ¶ Circa huiuſmodi declarationem. Nico. ſy. ſic diſtinguit. quando due obligationes reſpectuāntur ad inuicem. vt q2 ego promiſi tibi certum quid pro eo q tu promiſiſti mihi aliquid aliud ſi tu non adimples ex parte tua. nec ego teneor implere ⁊ ſic loquitur iſtud. c. peruenit. ⁊ regula. Fruſtra. de reg. iur. li. vi. Idem quādo ſolus me obligaui: ſed obligatio mea fuit cōditionata per te reſpectu alicuius implendi ꝑ te. puta promiſi ire pro te romam ſi dederis mihi. x. ſi non das non teneor. Promiſi nō expellere te domo mea tibi conceſſa in emphiteoſim. certe tacite intelligitur ſi mihi canonem ſolues. vnde ſi non ſoluis. poſſum te expellere. Si vero obligationes non reſpectuantur adinuicem nec reflectuntur ad idem factum ſed diuerſum. puta promiſi tibi dare certum librum ⁊ iuraui. tu poſtea iuraſti aliquid pro me facere. licet ego non impleam promiſſionem. tu tamen non vitabis piurium differendo. q2 tu nō promiſiſti rōne ꝑmiſſionis mee ſꝫ ſimplr ⁊ in h̄ caſu loquiꝫ. c. Nō deo. xxxij. q. v.

¶ De iuramento facto .§. iij.

ab aliquo alicui vtrū obliget eū ad ſucceſſores

vtꝝ ſucceſſores obligentur iuramento anteceſſoris.

cius cui iurauit.ꝛ vtrū ſucceſſores iurantis ob
ligenī ex illo ei cui iuratū eſt. ℂ Rñdet ad vtꝝ
ꝙ Nico.ſy.ſup.c.veritatis co.ti. Quantuȝ ad
primū ꝑ diſtinctionē.qꝛ aut quis iurat alicui
ꝛ ſucceſſorib⁹ ei⁹ ꝛ certū ē ꝙ tenet.nec amplius
tenet iurare ſucceſſoribus eius.ȝ teneat ſe co
gnoſcere libertū ſeu vaſallum ſeu ſubditū. Et
de hac recognitione loquit.c. Longinquitate
xij.queſtione ſcda quod fit ne longinquitate
tpis pereat memoria originis. Aut nullā mē
tionē facit in iuramento de ſucceſſorib⁹ ꝛ tūc
iterꝫ ſubdiuidit. qꝛ aut iurat ſimplr ꝑſonaliter
ꝛ tūc cuilibet ſucceſſori iurare tenet ad hoc fa
cit.l.imꝑialē.de prohi.feu.ali. Sed hoc face
re videt.c.iſtud veritatis. Aut fuit ſimplr appo
ſitum aliquod verbū ꝑſonale.puta.ꝓmitto ti
bi.ꝛc.ꝛ tūc ꝓcedat opinio promiſſa. Si tamē
is cui iuratū eſt remoueretur a dignitate ñ tene
ret ei iurās ad obſeruātiā iuramenti amplius
qꝛ intelligit iuramentū ꝑſone pſtitū rōe digni
tatis.ꝛ de hoc ē infra in.c. Venerabilē.de elect.
Aut fuit ſimplr pſtitū rōe dignitatis.ꝛ tūc trā
ſit ad ſucceſſores q̄tūcūq; nō fuerit fcā men
tio de ſucceſſoribus.vt ſi ꝓmitto obedire ep̄o
Florentino.vel Ro.pō.qꝛ dignitas nō variat
ex varietate ꝑſonarū.vt in.c. Liberti.xij.q.ij.
ℂ Quātū ad ſecūdū dicit Hoſt.ꝛ cōiter doc.
ꝙ iuramentū nō trāſit in heredē vel ſucceſſo
rem iurātis ēt ſi qs iuraſſet ꝓ ſe ꝛ ſucceſſorib⁹
ſuis ſeu heredib⁹.qꝛ ȝ qs poſſit obligare here
dem tpalr.imo ēt nō faciendo mentionē d̄ he
redibus pactū regulariter tranſit in eos. Spi
ritualr tñ nō pōt.qꝛ ȝ ſit honeſtū vt in ſpūali
bus obligationibus filius ſequat volūtatē pa
tris.nō tñ neceſſarium.vt in.c.i.de d̄ſpō. ipu
berꝫ.vñ filius vel heres nūq̄ eſt piurus ex iura
mēto defūcti.ȝ tñ iurās ſi nō ſeruat cū debe
at. Et ſiqdem fuit iuratū ſimplr nō habito re
ſpectu ad dignitatē eius cui iurat.nec ad di
gnitatē ſeu aliā qualitatē iurantis.ſemꝑ obli
gat iurantē.ſi hoc pñt importare verba iuramēti
ar.xxij.q.viij.ca. Vnico. Sed ſi iuratur habi
to reſpectu ad dignitatē eius cui iurat.puta.
iuro tibi vt ep̄o.cū ſis ꝑuat⁹.ñ teneor.ſil. iurā
do reſpectu q̄litatis alicuius ipſi⁹.iurantis.pu
ta iurat qs ſeruare ſtatuta eccl̄ie tanq̄ cleric⁹
vel canonicus.cū nō eſt amplius cleric⁹ vl̄ ca
nonicus nō tenet iuramēto obligatus.ar.d.c.
Venerabilē. Rō aūt quare qs pōt ſe alicui ob
ligare ꝛ ſucceſſoribus ſuis.nō aūt pōt obliga
re ſe ꝛ ſucceſſores ſuos.ē iſta.qꝛ in prima agit
de obligatione ꝓpria quā qs facere pōt ꝓ vt
vult. In ſcda agit de obligatione aliena quā
nō facere poteſt in ſpiritualibus aliquis ꝓ alio
qꝛ anima ſine proprio conſenſu ligari non po
teſt.vt. trigeſima ſecunda queſtione octaua
vnico. Et hanc concluſionem firmat Ioan.
andreas in fine. de ſepulturis.

ℂ De iuramento vniuer- .§.iiij.

Iuramentum ſocietatis.

ſitatis ſeu ſocietatis.cū.ſ.iurāt ſe aliqd facturos
vl̄ ñ facturos nūqd pñt ſibi dimittē? Ad ꝙ re
ſpōdet guil.ꝙ hoc pōt eē q̄tuor mōis. ℂ Primo
quidem ſi ſit de his q̄ ꝑtinēt ad cultuȝ dei ſeu
religionē vel pietatē.ꝛ tūc nō pñt remitteri. vt
ſi duo iurēt ꝙ ibūt vltra mare militare pro deo
ſ.bellando ꝯ infideles.vel intrabunt religio
nē.vel dicēt duo vel tria pſalteria adinuicem
aut ſi qui artifices iurent ꝙ de lucro dabunt
certam portionem fabrice alicuius eccleſie:
vel in alios pios vſus. Ubi tñ aliqui iurant ꝙ
ibunt vltra mare ſimul:pñt quidē ſibi remitte
re inuicē ne vadāt ſimul:ȝ non pñt ſibi remit
tere ꝙ nō vadāt.qꝛ quaſi duo iuramēta ſūt.ſ.
ꝛ ꝙ vadāt ꝛ ꝙ ſimul vadāt. ℂ Scdo ſi iuramē
tū ſit de tpalib⁹.ꝛ ſit tale ꝙ abſq; iuramēto te
nentur facere ꝙ iurant:ꝛ tūc ēt non poſſunt ſi
bi remittere. qꝛ pp ſalutē alaꝝ videt eē iura
mētū.vt ſi carnifices iurēt ꝙ nō vēdāt carnes
infectas ꝓ ſanis.aut ꝙ non ſophiſticabūt mer
ces ſuas ꝛ hmōi. Ad hoc eni tenent etiā ſine iura
mēto.vñ nō pñt ſibiinuicē remittere iuramen
tū. ℂ Tertio pōt ꝯtingere ꝙ iuramentū ſit ſup
re tpali.ad ꝙ tñ abſq; iuramēto nō tenebātur
facere ꝙ iurant.ꝛ tūc ſi obſeruātia iuramenti
ſpectat tantū ad cōmodū vel incōmodū iuran
tiū:pñt ſibi remittere:vt ſi vn⁹ iurat alteri ꝙ fa
ciet ſibi librū aliquē.vel donū dabit.ꝛ alter iu
ret ꝙ dabit ei mercedē. Silr qñ duo ſocij iu
rant adinuicē ꝙ cōicabunt ſibi lucra omnia.
Sed ſi ſpectat ad cōmodū alioꝝ ꝙ iuratuȝ eſt
nō pñt ſibiinuicē remittere:vt ſi artifices iu
rent ꝙ in mercib⁹.xx.ſolidoꝝ nō accipient de
lucro vltra vnum ſolidū.vel ꝙ nō vēdet de ma
teria ſic pata.vel ꝙ nō trahēt pectus pāni vl
tra tantū ꝛ hmōi. ℂ Quarto pōt ꝯtingere ſi iu
ratur ꝙ aliis eſt dānoſum.nā tale iuramentū
nō eſt obligatorium vt ſi iurēt ſatores ꝙ certo
tpe nō laborabūt.ꝛ hoc vt pp raritatē carius vē
dāt.vel carnifices ꝙ nō preparabūt carnes niſi
ſi ad certū numeꝝ.vl̄ aliqui opifices ꝙ nō ope
rabunt ꝓ minori precio q̄ tanto.ꝛ hmōi. Hec
iuramenta q̄uis nō ſint obligatoria:tñ nō ex
pedit vt ꝙ ꝓpria auctoritate ꝯueniat vel ſibi re
mittāt.ſed ꝙ auctoritate ep̄i reuocētur. poſt⁹
denuncientur ea nō tenuiſſe.vel dic ꝙ ſufficit
auctoritas ꝓpria qñ fuit iuratū de eo ꝙ ē ma
nifeſte peccatū vel maioris boni impeditiuū
hec Guil. ℂ Item nota quādo multitudo iu
rauit aliqd facere vel nō facē cū querit vtruȝ
aliquib⁹ ꝯuenientib⁹ poſſint alij licite ꝯuenire.
Rñdet Guil.ꝙ ſi abſolute ꝛ in oēm euentū iu
ratū ē:quilibet tenet ſeruare.cū.ſ.nō ſit de ſe il
licitū ꝙ iuratū ē. Si vero ſub cōditione vel ob
determinatā cām.puta ſi alij ſeruarēt ꝛ hmōi
nō tenent niſi extante ꝯditione.ar.xxij.q.viij:
Nō ſolū.eē.de ꝯdi.appo.ca.vep. vñ ſi omnes

alij vel plures nō ſeruant in h caſu abſoluti vi
dent alij. Si vo pauci ſūt q nō ſeruāt recurren
dū ē ad intētionē iurātiū vꝫ ſi itēdebāt ꝙ quo-
cūqꝫ ñ ſeruāte ipſi ñ tenerēt. ⁊ tē ñ tenerēt. aut
ſolū ſi mlti eēnt q nō ſeruarēt ⁊ tūc tenēt. Mō
ſi de intētione neſcit tuti⁹ eſt ſeruare: h Bull.

¶ De iuramento quod .§.v.

qs fač de parēdo mādatis alicui⁹ quō ſit intel
ligendū. Circa h Al.ſy. colligit talē diſt. ex ver
Iuramē tuꝫ de parendo mādatis. bis Inno. Aut.n. iuramētū fuit generalr pſti
tum de parēdo mādato alicuius. Aut ſpecifi
ce ⁊ determinate. ſꝫ orit ex poſt facto dubitatio
ſup intellectū ⁊ interpretatione ei⁹. ¶ In pri-
mo caſu dič ꝙ nō extēdit iuramētuꝫ niſi ad ea
de qb⁹ cogitatū fuit vel dꝫ merito cogitari. vt
i.c. qntaual.e.t. Refert ēt alios dicē ⁊ ñ male
ſm eū nō ſufficere ſi iurās dicat ego nō cogi-
taui ꝙ tu h mihi pcipes dūmō pena nō exce-
dat culpā imo oīno pt pcipe ꝗten⁹ culpa patit
niſi ſit ꝯri⁹. vt in.c. qntaualis.. vel ꝙ non ſit ꝯ
pus iuramētū illō ꝙ iponit. Dī eni ſumarie in
c. veniēs. e.ti. ꝙ ſi alicui⁹ mādato iuraui pere
aliqd mihi pcipit ꝯ iuramētū p me pri⁹ licite
fcm illō ſeruare ñ teneor. vel ēt niſi eēt tale qd
illō qō mādat ꝙ ſm cōem eſtimationē nunꝗ
iuraſſet ſi credidiſſet ſibi illō mādari. ar.c. pe-
titio. eo. ti. ¶ In ſcdo caſu pncipali dicit ꝙ in
ꝯſilio aie ſue ſeu in foro pnīali ſm itētionē iu-
rātis ē interptandū. Sꝫ in iudicio ſeu foro ꝯtē
tioſo recipit interptationē ſꝫ iuuet. c. venien-
tes. eo. ti. Qualr āt ius interptabit. vide. xxij.
q.v. hūane. ⁊ ca. ex lris de ſpon. ⁊.c. tua. Et p
h ꝯterminat qō ꝗꝗrit. Cū cleric⁹ ſtare māda-
to epi iurat. ⁊ eps pcipit ei vt reſignet bñficio
⁊ nō appellet. certe ex quo nō erat vlſimile hī
tēdere. poterit nō obſtāte pcepto appellat. nec
op⁹ ē petē abſolutionē ſeu relaxationē iuramē
ti cū iuramētū ñ extēdat vltra ꝯſenſuꝫ iurātis.
Firmat Jo.an.i.c. Unico. ꝺ ꝯmo. vbi dič ꝙ
generalis renūciatio caſuū fortuitoꝝ nō vali-
dat iuramēto ex ꝺfectu ꝯſenſus. ¶ Itē p h de
cidit alia qō cū vꝫ ꝙ iuratū eſt obſeruādo ñ ob
uiet poſt iuramēto. ſꝫ als ſolēniter pmiſſo.
Quāuis.n. Inno. dicat ꝙ ſeruādū ſit iuramē
tū ⁊ de pmiſſo dꝫ aliter ſatiſfacere. Hoſt. dič
ꝯriū allegās plures rōes. ar. xxij. q.v. iuramē
ti. Ant. dič ꝙ ſi pma pmiſſio ē pciſa. vt qꝛ ē ob
ligatio dādi nō arcerēt ad pceptū i ꝯriū ꝙ qs iu
rat ſeruare niſi ps de alio ꝯtētaret cui fcā ē p
miſſio. Sꝫ ſi nō eēt pciſa obligatio nec i obliga
tionib⁹ fcti in qb⁹ ps pciſe nō obligat ad fcm.
ſꝫ ad intereſſe tūc qꝛ nō pōt iplere pmū ⁊ ſcōm
dꝫ iuramētū ſeruare. vt ſi vni pmitto tradere
aliquā rē. poſtea eādē rē alteri pmitto ⁊ iuro
teneor ſeruare iuramētū qꝛ poſſū ſeruare iura
mētū tradēdo rē ⁊ pmiſſū ſatiſfaciēdo ſcdo de
intereſſe. ⁊ hāc dič putare fuiſſe de mēte Inno.

in ſupradcā ſnīa ei⁹. Sꝫ Al. ſy. tꝫ ꝯtrū vꝫ ꝙ per
iuramētū ſequēs i quo aliqd pmiſit nō pōt qs
ſtringere pmiſſionē pri⁹ ſimplr fcāꝫ licitā vt ob
ſeruet iuramētū. ⁊ ſic cōcludit ꝙ obligat quis
ad fcm illō ſplēdū ꝙ licite pmiſit. ſiue ſit pmiſ
ſio ſimpler ſiue iuramēto firmata ꝺ iure diuio
⁊ canonico. de pac. c.i. ⁊. xxij. q.v. Iuramenti.
nec ſufficit ſatiſfacē quo ad itereſſe. ſ. aliud dā
do. ēt ſi iurauit poſtea aliqd ꝙ hꝫ ipedit ſimpli
cem promiſſionem. quia non tenet illō ſerua
re. Inno. ēt vꝫ ſibi eē ꝯri⁹ in.c. ſicut. de ſpō. vbi
dicit ꝙ ſi quis ſimplr pmiſit ꝯhere cū aliqua ⁊
poſtea idē pmittit alteri mulieri iurat ſcdꝫ nō
pāmꝫ ꝯtū ꝙ tenet potius pme ꝗſi nō valeat
iuramētū ꝯ pmiſſionē alteri factā. Cū dñs fač
iurare ſuos ſubditos ꝙ dicēt ei ſi que ſciuerit
vel audierint ſurripuiſſe aliqd ꝺ reb⁹ ſuis. dič
Bull. Circa h credo diſtinguēdū ꝙ ſi talis dñs
cōiter hꝫ truculētus ⁊ fer⁹ nō tenet ſeruare. qꝛ
illicitū fuit ꝙ iuratū eſt. Si aūt credit ⁊ habet
māſuet⁹ ⁊ nō niſi rōnabilr pceſſur⁹. tūc ſubdi
ſtinguēdū. qꝛ aut ſunt tales ꝙ ptineāt ad cu-
ſtodiā ei⁹ q ſic iurauit ſeruare dꝫ. puta ſi qui vi
derit furē aſportātē res ꝗ ei⁹ cuſtodie comēda
te ſunt. pt pſeq res furtiuas. als tenet reſtitue
re. Si āt ñ tñr ad cuſtodiā illaꝝ reꝝ. tūc ſi nō
pt pbare ñ dꝫ reuelare niſi talib⁹ pſonis ꝗ pñt
pdeſſe ⁊ ñ obeē. Et ſi alio mō iurauit. ñ fuit li
citū iuramentuꝫ. nec p ꝯſequēs obligatoriū.

¶ De iurando ſeruare .§.vj.

ſtatuta alicuius eccleſie vel ciuitatis. Circa ꝙ
ſic diſtinguit io.an. Aut quis iurat ſeruare ſta
tuta edita ⁊ tūc ex vi iuramēti. nō tenet ad ſta Iurans ſeruare ſtatuta
tuta q poſtmodū ſiunt. vt in.c. Clericus eo. ti.
Aut iurat ſeruare edita ⁊ edenda qꝛ tunc te-
net ad futura. ⁊ hoc niſi ibi eēnt aliqua illici-
ta. qꝛ ad illa nō tenet. vt in.c.i. eo. ti. li. vi. Si
enim ſciebat aut credebat aliqua ibi eſſe illi-
cita. temere illud iurauit. Nec tamen obligat
ad obſeruantiam. Si neſciebat non peccauit
i iurādo. ⁊ intelligit de licitis obligatio nō de
aliis. Aut talis iurauit ſimplr ſeruare ſtatuta
exprimēs edita vel edēda. ⁊ tunc ſm io. and. ⁊
Frā. tenet ad edita ⁊ edenda. Mō dictū non
placet Nico. de ſy. ex eo ꝙ pter metū periu-
rij iuramētū eſt grauis preiudicij ⁊ ſtricte in-
terptationis. ⁊ iō nō ē extēdēdū ſꝫ poti⁹ reſtrin
gendū. vt nō ꝯprehēdat qō ex lata vboꝝ ſigni
ficatione ꝯprehēdere pōt. vt in.c. ad noſtram
⁊.c. qntauallis. eo. ti. ꝙ vult Archi. Poſſet tñ
diſtingui ꝙ aut ſtatuta ꝗ poſtmodū ſiūt nō ſunt
multū pindicialia. ⁊ tē extēdit iuramētū ad il
la. Aut ſūt ꝯuis pindicij. ⁊ ad illa ñ extēdit iu
ramētū. vt. ca. Feli. de pe. li. vi. vt habet ꝙ pu
blicatis bonis alicuius ſimplr nō veniūt bōa
futura. ⁊ hoc pter grauitatē preiudicij. Si
āt tal' q iurauit hūat edita ſtatuta poſtea pmiſit

tit p illō iuramētū qđ pri⁹ fecit ſuare edenda
nō aliter iurando ex vi iuramenti non tenet.
vt in.c.Cleric⁹.Circa cuius declaratōez.Ni
co.ſy.dič diſtinguēdū.aut is q̄ pmo iurauit
intendit nūc extendere illud iuramentum ad
obſeruantiā alterius actus.non aūt intendit
de nouo iurare.vt q̄ dicit volo teneri vtute p
mi iuramēti.vel pmitto p primuʒ iuramētū.
ꝛ tūc non fit extenſio nec tenetur ex nouo iura
mēto.q̄ hoc nō intendit.ꝛ de hoc itelligitur
dictū.c.Clericus.Vñ abb.dič hic q̄ ſi qs aſſe
rit dño aliqđ p ſacrm quod prius fecit.non ē
piur⁹ licʒ illud ſit falſuʒ.qđ intelligit. Jo.an.
ꝛ bene qñ ad hoc primum iuramentū nō ex-
tendebat.ſ.ex ſua intētione.aliaʒ ſec⁹:tenet tñ
talis ad illud per modū ſimplicis pmiſſiōis.
Aut talis intendit per hoc iurare adhibendo
primū iuramentū ad qđ poſtea pmittit.qđ pt
intelligi dupliciter.Uno modo q̄ intēdat iu-
rare p primum iuramentū ſicut rē ſpūalē in.vt
q̄ dicit.iuro per euangelium ꝛ hmōi.Secun
do modo q̄ intēdat p relatiōē ad primū iura-
mentū exprimere formā prioris iuramenti.q̄ſi
dicat.iuro p primum iuramentū.i.ſm formā
expſſaʒ in primo iuramēto ꝛ tūc de nouo obli
gatur ad iuramētū.non q̄ extēdatur antiquū
ad nouā pmiſſionē. Ni video qđ vbi requiri
tur notabiľ expſſio nō refert an exprimat noia
tim: an p relationē ad aliđ:vt in ſnia qñ iudex
dicit.odēno vel abſoluo put in actis ptinet:ꝛ
pcipue q̄ deus cui fit iuramentuʒ reſpicit ad
mentē nō ad formā verboꝝ.xxij.q.v. Si qđ.
¶ Itē notandū q̄ cū quis iurat ſeruare ſtatu-
ta cōitatis vel⁹ alicuius collegij ſi qua ſunt ab
rogata per ꝯriā ꝯſuetudinē:q̄ ſit rōnabilis ꝛ p
ſcripta.vt in.c.ſi.de ꝯſue.nō videt obligatus
ad illa:q̄ iaʒ nō hñt vim ſtatuti:ar.ad hoc di.
iiij.§.leges:vbi di q̄ leges inſtituūt cū pmul-
gant:firmant aūt cū morib⁹ vtentiū approbā
tur.Nōnulle aūt per contrariā conſuetudinē
abrogate ſunt:qđ pbat per ca.ſequentia.

¶ Queritur vtrū poſſit .§.vij.
peti reductio ei⁹ q̄ per arbitros eſt iudicatum
ad arbitriū boni viri:maxie vbi iteruenit iura
mentū vel pena? Dicit ad ho: Hoſti. q̄ niſi ar
bitramētū cōtꝰ deū quo caſu nullo mō eſt pa
rendū:vt in.c.iulian⁹.ꝛ.c.qui reſiſtit.xi.q.iij.
debent ptes arbitramentū obſeruare:nec pñt
ꝯuenire ſine metu pene vel piurij q̄ſi ptes vo-
luerint ſe i hoc ligare q̄ iuri ſuo i hoc renūcia-
re:vt i.c.i.ꝛ.ij.de pac.ꝛ.vij.q.i. Quā piculoſū
dicit q̄ forte iudex deberet occurrere ꝛ obuia
re iniquitati ex officio ſuo pētiſ pſonaꝝ ꝛ cāe
q̄litatib⁹ ex de trāſac.c.ſi. ¶ Sed an valeat pa
ctū ſeu renūciatio vel reductio ad arbitriū bo
ni viri nō ſit locus reſpectu ols leſiōis. Et ſi ñ
valeat ex ſe ſolū:an firmet iuramēto vł pena?

Iuramentū i arbitros factum

Ad'qđ ſic rñdet Nicho.ſy.aut quis abſente p
te ꝛ ex iudiciū renūciat petitioni h⁹ reductōis
ꝛ nō valet:q̄ iuris futuri renūciatio nō tenet:
vt in.l.i.C.de pac.ꝛ de deci.ca. Ex multipli-
ci.Aut hoc ſit i iudicio vel ex in pñtia partiū.
in quib⁹ caſibus tenet iuris futuri renūciatio
q̄ hʒ vim pacti de nō petēdo iuxta notata in
d.l.i.C.de pac.p Bar.Aut obligauit ſe p pa
ctū:q̄ ad nō petēdū hanc reductionē:ꝛ ſum⁹ i
caſu dubij nři.Dy.de re.iur.i regula.Scienti
in.vi.loquēs in ſimplici pacto:aut renūciatio
ne tenet q̄ hoc non obſtante poterit rōne ma-
gne leſionis petere reductionē hāc:q̄ id p pa
ctū dʒ intelligi ſi vt bonus vir fuerit arbitrat⁹
ar.in.l.q̄ro.ff.de iterlocu.idē Bar.p dictā.l.
Et ioā.an.in regula ſcienti.dicēs ēt illud pce
dere ſi iterueniſſet ibi iuramētū ſeu pena.Naʒ
iuramentū ſm Bar.hʒ in ſe illā ꝯditionē quā
hēbat pactū pambulū.ſ.nō venire ꝯ ſi equum
fuerit arbitrat⁹.Operet aūt illud pactū ſeu re
nunciatio reſpectu modice leſiōis. Et idē te-
net dñs an.ꝛ videt q̄ſi cōis opinio. Tñ Fede.
ꝯtrium ſentit reſpectu cuiuſcū q̄ leſiōis: qñ ſcʒ
pactū vel renūciatio eēt iuramēto vallata: ni
ſi dolus ex aio pcedat.Bal.dicit cōiter obſer
uari q̄ nō obſtāte q̄cūq cautela verboꝝ ppter
enormē leſionē pōt peti reductio ad arbitriuʒ
boni viri:q̄ nō ē veriſile q̄ arbitrator poſſet eos
enormiter ledere.Ego dicerē q̄ aut deceptio
venit ex ppoſito:ꝛ tūc reſpectu q̄tecūq leſiōis
pōt peti reductio ad arbitriū boni viri nō ob-
ſtante quocū p pacto:q̄ ſicut expſſe nō pōt re-
nūciari dol⁹ futur⁹:ita ꝛ forti⁹ tacite ꝛ ſub inuo-
luto verboꝝ.Itē ſi arbitriū retractat p doluʒ
multofortius p arbitramentū: ꝛ i hoc videtur
cōiter ꝯuenire doctores.Et di iteruenire do
lus ex ppoſito qñ ſciēter p odiū vel fraudeʒ vel
grām q̄uauit alterā partē. Aut deceptio vēit
re ipſa:ſed ſine dolo arbitratoris:ꝛ tūc ſi mo-
dice ledat nō fit reductio:ſi nō ſit facta renun
ciatio:ſi aūt fuit facta renūciatio huius redu
ctiōis:tūc nō ſolū modice:ſed ēt reſpectu ma-
gne q̄titatis leſiōis nō pōt peti reductio iſta.
Sec⁹ reſpectu enormis vel maxie leſiōis: q̄ il
lud ſemp vi exceptū. ¶ Ad ſcđm mēbꝝ.aut qs
renūciat ſeu pactū facit de nō petēdo hmōi re
ductionē:ēt pterea magne leſiōis: aut renūci
at ꝛ paciſcit multuʒ gñalr.vt.ſ.poſſit arbitra-
tor alte ꝛ baſſe in totū vel i partem auferre ab
vna pte ꝛ dare alteri put ſibi videbit.Et in pri
mo caſu ſi dolus interuenit ex ppoſito poterit
nihilomin⁹ peti nō obſtāte illa renūciatiōe:q̄
dolus futurus remitti non pōt.Aut deceptio
venit re ipſa:ꝛ ſic peti nō pōt reductio reſpectu
magne q̄titatis leſiōis:q̄ potuit pars ex pa-
cto ſibi piudicare:vt i regula ſcienti. đ re. iur.
lib.vi.Sed reſpectu maxie ꝛ enormis leſionis
pōt peti reductio ex quo de tali nō fuit expreſ-
ſum:q̄

ſam:quia renūciatio nō debet trahi extra in-
tētionē agētis. vt in capitulo. Cū volūtate. de
ſēten.excō. Idē do. Antho. ꝛ Pe. de ancha.
Et dicit. Bal. ꝙ magna ꝗtitas vel parua dr̄
reſpectu pſonaꝝ ꝛ cauſe. In ſcdo caſu tūc aut
ꝓceptū arbitratoris ē ꝯtra deū ꝛ nō ligat ꝗtū
cunqꝫ ſit pena appoſita ſm Hoſtiē. ꝛ bene. in
c. Qui reſiſtit. xi. q. iij. Idē puto vbi ſit ꝯtrari⁹
cōmune nō remiſſibile p ptes. vt in. c. ſi dili-
gēti. de fo. compe. Aut eſt ꝯtrius ꝓuatū ipſius
partis. Et ſi ꝺceptio veniat ex ꝓpoſito ꝛ do-
lo arbitrij pt peti reductio p rōez ſupradictā.
Et h tenēt. io. an. cal. ꝛ io. an. ꝛ. Bart. ꝛ eſt cō-
mune dictū. Aut interuenit ſine dolo. ꝛ valet
ita ꝙ nō pōt peti reductio. Ita tenuit io. cal.
ꝛ io. an. ꝛ h ſatis hic ꝯſtat de renuciatis. vl̄ pa
ciſcētis intentione. Sed tu aduerte lati⁹. qa
aut ſumus certi ꝙ nō interuenit dolus. aut
ſumus dubij. Et in pmo caſu cū ſumus certi
ꝛ tūc ꝗuis reſpectu enormiſſime leſionis ſm
Pe. ꝺ ancha. poſſit peti reductio. qꝛ paria ſūt
dolū interuenire ex ꝓpoſito. vel re ipa. ff. de
doli. excep. l. ij. Tamē cōmunis opinio ē in ꝯ-
triū. Qd ꝯtriū tenet Bar. ioā. cal. ꝛ. An. allegā
tes qꝛ nō eſt opus coniecture de tacita volū-
tate. ex quo habemus expreſſā ꝛ certā. ꝛ qlibet
iuri ſuo pōt renūciare. vij. q. i. quā pículoſuꝫ.
Et hoc verū niſi in pacto vel renunciatōe fuit
poſitū aliqꝺ verbū ptātis reſtrictiuū. Dicit tn̄
do. anto. ꝙ ſi aliq̄ cauſa legitima fuit arbitra
tor deceptus de quo conſtaret. ꝙ tūc ſaltē ex
clauſula generali. ſ. ꝙ poſſit alte ꝛ baſſe ꝛc̄. vel
iudicis officio ſubuenire⁊ leſo. ar. l. ambigo.
ff. ꝺ re. du. Et hoc caſu puto ꝓcedere illud no
tabile. Hoſtien. quod ſupra in principio dixi.
ſ. ꝙ in maxima quātitate poſſit iudex occurre
alſ non video quō poſſit ſe iudex ad vtilitatē
ꝓuatā ꝯ pactū ex pſſum impedire. Dñs tamē
Anto. videt velle in parte alia illius ca. Qui-
tanallis. e. ti. ꝙ ꝗtūcūqꝫ verba ſint concepta
late nihilominꝰ data enormi leſiōe re ipa peti
reductio poterit. Mouet ex h qꝛ talia verba in
genere ꝛ ꝯfuſo ſermōe ꝓlata ſūt ſub cōfidētia
diſcretiōis ꝛ amicitie arbitroꝝ vt captēt ipoꝝ
bēniuolētiā ad ñ ledēdū. iō ñ ꝺbēt ita late itel
ligi ſicut ſonant. Et ſi iuratū fuit qꝛ vba iura-
mēti obuiat. abſolueret. vel iudex ex officio ꝓ
uidebit. ꝛ ſic refert ſe de facto conſuluiſſe. Et i
h cōcordat cum Pe. de ancha. hec opinio ha
bet eqtatē. Sꝫ alia opinio ſupra. io. cal. ꝛ io.
an. videtur verior de iuris ſubtilitate. ar. opti
mā. vij. q. i. Quā pículoſū. In alio mēbro cuꝫ
ſcꝫ dubitat vtrū interuenerit dolus tūc rōne
enormiſſime leſionis poteſt peti reductio ſal-
tē iudicis officio. qꝛ pſumit dolus in tāta leſi
one. vt in. l. iuli⁹. ff. de his q̄ ñ. in frau. cre. Et
in hoc etiā pōt intelligi illud dictū. Hoſtien.
ſ. Idē ſentit Ant. ꝛ Frā. de are. ꝛ Pe. ꝺ āch.

Capitulum ſeptimū de periurio.

De periurio ſciendum ꝙ
grauitas huius pcti ex ꝗttuor oſt
ditur: vnde ſummopere vitāduꝫ.
Primo qꝛ ex eo deus ihonorat.
Scdo qꝛ omni lege vetatur.
Tertio qꝛ ipſe proximus damnificatur.
Quarto qꝛ pena multiplici caſtigatur.

Quantum ad primum .§. j.
intelligendū oꝫ vidē qd ſit piuriū. Ad qꝺ dic̄ (*Periurium qd eſt.*)
magr̄ in. iij. ſniaꝝ. diſ. xxxix. ꝙ eſt mēdaciū iu-
ramēto firmatū. iſta ergo duo reqrūt. ſ. ꝙ ali
quo mō ſit ibi mendaciū i locutiōe: ꝛ cū eo iu-
ramētū. Et mēdaciū qdē dr̄ formalr̄ qñ ꝺ ali
quo pterito pñti vel futuro ꝯtriū ꝓnūciat ad id
qꝺ hꝫ in corde. vbi gra. Cuꝫ dicis merces q̄s
vis vendē cōſtitiſſe tibi. x. ꝛ tu mēte hēs ꝙ nō
tantū ꝯſtitit: vel ſi dicis merces illas eſſe bōaſ
ꝛ ſine aliquo defectu: ꝛ tu ſcis hic plres defe-
ctus: vel cum dicis te datuꝝ pecuniā: vel cer
tum opus in certo termino factuꝝ: ꝛ tu inten
dis vlteri⁹ ptrahere terminū. Et ſi id qꝺ dicis
eſſet vt tu dicis: tu tñ in corde credis ꝯtriū: ſcꝫ
ꝙ nō ſic ſit: mendaciū formalr̄ eſt: ꝛ ꝗuius pec
cas ꝗ ſi diceres falſū: credēdo tñ dicere veꝝ: ꝛ
qꝛ vt dicit Aug. Ream linguā ñ facit niſi rea
mens. iurare aūt eſt ſm Aug. deū teſtē inuo-
care. ſ. ſue locutiōis. Qñ ergo iuras ꝙ credis
eſſe mendaciū periuriū ꝯmittis: ꝛ ex hoc val-
de deū inhonoras: qꝛ ipm q eſt ſūma veritas
ꝛ mētiri nō pōt: inducis in teſtē tue falſe locu
tionis: ꝛ ſic facis eum iniquū ꝛ iniuſtū teſtem
quantū in te eſt dū in falſū teſtimoniū induciſ
ꝙ eſt magna blaſphemia. Certe nō facēt quis
hoc in vilē hoiem ſine magna iniuria ei⁹ ſi talſ
eēt cui diſplicēt mendaciū vel piuriuꝫ. Deo
aūt ſūme diſplicet: ſicut ergo xps iudeis mul (*Periuriū deo ſumme diſplicet.*)
ta blaſphemantibꝰ i eū dixit. Uos inhonera-
ſtis me. ioā. viij. ita iſtis piuris dicere poteſt:
ꝛ multomagis turpiter iurātibꝰ p mēbra inho
neſta: ꝛ qꝛ inhonorare deū ꝛ irreuerētiā facer
ptinet ad ꝯtemptū. iō ſm. b. Tho. ſe. ſe. q. xc-
viij. piuriū ex gñe ſuo eſt mortale. Et ſi dice
res. Cū iuro p euangelia vel fidē vel p corpus
meū: aut p ſctōs nō iduco deū teſtem cū ipm
nō nominē. Rñdet. b. Tho. ꝛ Alber. ꝙ cuꝫ qs
iurat p pdicta nō intelligit illa inducē in teſti
moniū ſui dicti: qꝛ nulla creatura hꝫ infallibi
lem vitatē ꝛ oēm cognitionē. ꝛ iō in illis iura-
mentis iducit deus in teſtimoniū cui⁹ veritas
vel virtus relucet in illis creaturis q̄ noiant.
Nec excuſat a mortali vt dicit. b. Tho. ex hoc
ꝙ iocoſe peierat: qꝛ nō euitat diuinā irreuerē
tiam: imo ꝗtuꝫ ad aliqꝺ magis auget. Silr̄ ñ
excuſat a mortali q ex lapſu lingue: ſeu ex vſu
peierat dūmō aduertat ſe iurare: ꝛ aduertat
falſū eſſe qꝺ iurat: qꝛ nec a ꝯtemptu: ſecus ſi ñ

Triplr qſ pecic rat. ⁊ mortaliter.

aduertat ſe iurare. idem Bonauē. in. iij. diſti. xxxix. ¶ Trib⁹ aūt modis pprie qs piurium incurrit: vñ ⁊ mortalr peccat. ¶ Uno mō cū qs iurat aliquid eſſe vel fuiſſe: ⁊ ꝯtrium hꝫ in mēte ſua: ēt ſi verꝫ eſſet quod diceret: vt dictū eſt ſupra. ¶ Secūdo cū iurat ſe aliqd factuꝝ illicitū ⁊ criminale vt occidere: qꝛ ipſo facto tenet ꝯtrium facere alſ aliud ꝯmitteret mortale implēdo tale iuramētū: vel ēt cū pmittit rem licitā ⁊ nō intendit obſeruare: iurat eni cōtra id quod hꝫ in mēte: vel ēt ſi intēdit obſeruare: ⁊ eſt res alicui⁹ iportātie: ⁊ poſtea nō ſeruat eo mō quo pmiſit cū poſſit ēt ſi ſit magnū icōmodum i ſeruādo niſi relaxaret ei vel plongetur termin⁹ ab eo qui pōt: ꝯ hoc hēs ſupra. imo ſꝫ b. Tho. nō excuſat a mortali ſi non implet iuramentū metu extortū de re in ſe licita. Hēt tñ diuerſa remedia ad puidēdū ſibi nō tñ ppa auctoritate pōt ꝯuenire. ¶ Tertio cū quis iurat ita leuiter: ⁊ ſine ꝯſideratiōe vtrū ſit veruꝫ vel falſū qđ dicit: qꝛ exponit ſe periculo iurandi mendaciū: ⁊ pcipue in iudicio vel in his qbus primuꝫ dānificat. Debet eni diligent examinare qđ dicit: ⁊ tūc adhibita diligētia etiā ſi iuraret falſū: qđ tñ ipſe credit verū i iuramēto aſſertorio nō eſt mortale ſm Pe. de tharā. l. iij. Ergo ſi nō adhibet diligētiā nō videt excuſari a mortali. ⁊ multomagis peccaret mortalit ſi iuraret aſſerēdo ſic eſſe vel nō eē: ꝯ quo in mente ſua dubitat. Sed in pmiſſorio iuramēto ſi omittit iplere qđ pmiſit ppt legitimuꝫ impedimētū excuſat a mortali ſm Pe. de tharan. Idē Bonauē. l. iij. xxxix. diſ. ergo a ꝯtrio ſi excuſat cū deeſt legitimū impedimentū. iurādo aūt verꝫ ſine aliq̄ neceſſitate: vel vtilitate veniale eſt. nō eni ibi vꝫ eſſe irreuerentia ⁊ ꝯtemptus dei: qꝛ nō ſit ex deliberatiōe: ſed ex q̄daꝫ ſurreptiōe ⁊ leuitate ſꝫ Bona. l. iij. vbi. ꝯ. Eſt ergo illud pter pceptū: qꝛ deū nō honorat: ſꝫ nō ꝯ pceptum: qꝛ nō eſt notabilis irreuerētia. et ꝭ niſi fieret in ꝯtemptu vel inhoneſta locutione qꝛ tūc mortale. Uñ iuratiōi nō aſſueſcat oꝫ tuum. Multi. n. ſunt caſus illa: Eccli. xxiij. Uir multū iurās replebit iniquitate. Eccli. xxiij.

¶ Secundo oſtenditur .§. ij.

Periuriū oib⁹ legibus phibei

piuriū eē pctm̄ ⁊ magnū: qꝛ oib⁹ legib⁹ phibet Prohibet. ſ. intrinſeca moyſaica: euāgelica: canonica: ⁊ politica. ¶ Lex. n. intrinſeca ſeu nālr ſicut dictat hoi q̄ deum ſuū honore ſūmo reuereat: ⁊ reb⁹ vtat: ad quod iſtitute ſunt a nā: ⁊ fidelis ſit in pmiſſis. Ita phibet econtra dei irreuerētiā: ⁊ abuſum reꝝ. ſ. vſum ed id ad qđ nō ſunt ordinate: ⁊ infidelitatē erga primum. Cum ergo piuriū ſit ꝯreuerentiā dei ⁊ honorē ⁊ abuſus lingue: qꝛ locutio hoi ē data a nā ad manifeſtandū ꝯceptū cordis. Periurus autē dicit ꝯ id quod hꝫ in corde: ⁊ alſ vt in pmiſſorijs iuramētis nō ſeruat fidelitatē: ⁊ ſic agit ꝯ legē nālem piuruꝫ. Uñ ⁊ bea. Tho. vbi ſupra: dicit q̄ ēt iurans p idola lꝫ peccet i iurādo tenet tñ ſeruare iuramentū factū de re in ſe licita. Fidelitas. n. i pmiſſis eſt de iure nāli. Et licet nō ſit licitū exigere ab infideli vel iducere ad iuramētū p idola: tñ ad firmandū pacē vl pactū cum eo de re licita nō ē licitū vti ea rōne. ſ. fidelitatis ad quam ille tenet. Et ſic machabei cū fecerunt ligā cū Romāis vſi ſūt iuramento coꝝ: vt credit p idola q̄ colebāt: vt dicitur. xxij. q. i. §. ſicut ēt. Uñ ⁊ phs dic̄ i primo metha. Infidelis loquēs de ifidelib⁹: q̄ iuſiurandū apud eos honoratiſſimū erat. Unde et Marcus regulus ⁊ ſi gētilis ⁊ Roman⁹: voluit potius ſuſtinere crudelē morteꝫ a carthaginenſib⁹ q̄ʒ nō ſuare pmiſſū factū ſub iuramento. ſ. ipſis i redeūdo ad eos ſi nō poſſet obtinet a ſenatu pmutationē carthaginēſiū pliumoruꝫ captoꝝ a Romanis in ipm Marcum q poſtea fuerat capt⁹ a carthaginēſib⁹: cū tñ non poſſet redire: qꝛ liber erat poſtq̄ʒ venit Romā dimiſſus ab illis ſup hoc vt ponit Augu. in. i. de ci. dei. ⁊ narrat Ualerius ⁊ agellius. ¶ Cōtra legem moyſacā oſtendit eē quantū ad illā pteꝫ q̄ moralis eſt: vñ ⁊ ſemp obligauit oēs: ⁊ ſemp durat. pꝫ. qꝛ in prima tabula decalogi ſcripto digito dei. ſm pceptū eſt illud. Non aſſumes nomē dei tui inuanū. Exo. xx. qđ idē ē qđ dr Leui. xix. Nō piurabis in noie meo. ¶ Et ex ꝭ pbant qdā magnitudinē hui⁹ pctī: ⁊ q̄ grauı⁹ eſt homicidio qđ horribiliſſimū eſt. Naꝫ pctā q̄ ſunt directe ꝯ deum ſunt ſm ſe ꝯuiora q̄ʒ ea q̄ ſunt ꝯ primū: qꝛ deus ſine ꝯparatiōe ē maior primo. Sed trāſgreſſiones preceptorū prime tabule ſunt directe ꝯ deū: vt pꝫ ex ſe. quoꝝ ſcdm eſt phibitio piurij. Tranſgreſſiōes ſcde tabule q̄ ſunt ſeptē: ſunt directe ꝯ primū quorum ſcdm eſt phibitio homicidij. Ergo ex ordine ipſoꝝ pceptorum pōt eſſe grauius periurium q̄ʒ homicidium ſꝫ bea. Tho. in quolibꝫ. Firmat hanc ſniam p hanc rōnem: Apoſtol⁹ dicens ad heb. vi. Hoies p maiores ſuoꝫ iurāt ⁊ ois ꝯuerſie eorum finis eſt iuramētum. Fruſtra aūt in cā homicidij controuerſie finis eēt iuramentū ſi homicidium eſſet grauius periurio. Preſumeret enim q̄ qui maiorem culpaꝫ ſ. homicidij nō curauit committere non vereretur minorem incurrere. ſ. periurij. vñ ex hoc ipſo q̄ in cauſa cuiuſlibet peccati defert iuramentum: manifeſte oſtendit q̄ periurium pro maximo peccato debet haberi: nec immerito qꝛ periurare nomen dei videtur quedam diuini nominis abnegatio. Unde ſm locuꝫ tenet periurium poſt idolatriam: vt patet ex ordine preceptorum. Bonauen. in. iij. diſtin. xxxix. nō placet iſta opinio niſi in periurio: quod procedit ex odio dei. alſ dicit maius eſſe homicidi

Eſt ꝯ legē moyſi.

Pōt eē grauiꝫ homicidio.

um. Et licet primam rationem videatur de-
ſtruere. nõ tamẽ deſtruit nec ponit rationem
bea. Tho. que efficax multuz videtur. Sed o
miſerimi homines cum ita horreant homici-
dium qḋ horrendum eſt. periurium qḋ ẽ gra-
uius pro nihilo quotidie incurrunt. Veruz eſt
tamen ꝙ conſiderando grauitatẽ peccati ſm
nocumentuz quod inde ſequitur cõiter homi
cidium grauius eſt: qꝛ grauius nocumentum
proximis infertur. Et ideo in iudicio humano
grauius homicidiũ ꝗ̄ periurium puniẗ. ¶ Cõ
tra legem euangelicam eſt. Nã dicit chriſtus
Math. v. Nolite iurare oĩo ꝛc̃. quod tamẽ ſa
ne intelligendum eſt. Non enim vult chriſtus
dicere ꝙ in nullo caſu debeat quis iurare cuz
in caſu neceſſitatis ꝛ magne vtilitatis rõnabi
liter poſſit homo iurare debeat. vnde ꝛ ſãctos
homines legimus iuraſſe. Dauid ꝛ Abraaz ꝛ
Paulũ in epiſtolis ſuis. hoc aũs ptinere: ad he
reſim credẽdo pertinaciter ꝙ nunꝗ̄ liceret iu
rare. Sed prohibet xp̄us ex illo mõ loquendi
iurationem leuem ꝛ indiſcretam. Nam ſcḋm
Bonauen. in. iij. vbi ſupra. Negatio propoſita
ſigno vniuerſali equipollet ꝑticlari negatiue.
ſic ergo cum omnino ſit ſignum vniuerſale .i.
omni modo ꝛ in nolite icludatur negatio ſen-
ſus eſt. Non iuretis omni modo: qꝛ nõ ſine cã
ꝛ neceſſitate: ꝛ ſi aliquo mõ .i. cum debitis cir
cũſtantijs. ¶ Contra legẽ canonicã ꝛ ciuilem
eſt. Vtraqꝫ ꝑiurium prohibet vt. xxij. q. iiij. per
totum. extra de iureiuran. Et ſi Chriſtus. Et
ff. de iureiuran. l. Iuſiurandum. Et dicit Cri
ſo. ꝙ qui periurare paratus eſt anteꝗ̄ iuret ꝑ-
iurus eſſe videtur. quia deus iudicat non ſo-
lum ex operibus ſed ex corde. xxij. q. v. qui ꝑ-
iurare. Et quanto cum maiori ſolẽnitate iura
tur tanto grauius eſt periurium. Quod autez
dicit Criſoſt. ꝙ iurare per deum eſt maius ꝗ̄
iurare per euangelia vel alia ſacramẽta. xxij.
queſtione prima. Si aliqua. Et per conſequẽs
videtur grauius periurium per deum ꝗ̄ per
alia. Intelligendũ ẽ ceteris parib⁹ ideſt quã-
do iuratur cum ſolẽnitate: eadem vtroqꝫ iura
mento vel ſine ſolemnitate ꝛ ſuper ſimili ma-
teria ꝛ eodem contemptu. Alias iurare cum
ſolemnitate: vt coram iudice ſuper libro reli-
quijs ꝛ huiuſmodi eſt maius. Et periuriuz in
huiuſmodi eſt grauius peccatum ꝗ̄ iurare ꝑ
deum ſimpliciter. ideſt ſine ſolemnitate. tum
ratione maioris deliberationis: tum ratione
ſcandali ſequentis. hec. b. Tho. Pe. ꝛ Inno.

Contra legem euangelicam.

Contra legẽ canonicã.

¶ Tertio propter per- .§. iij.
iurium proximus damnificatur: quia in iudi
cio peierando iniuriatur iudici cui non obe-
dit cum precipit ſibi iuridice vt veritatem di-
cat ſuper eo de quo interrogatur. Et ſic etiaz
ledit bonum cõmune. vnde tenetur dicere ve
ritatem. etiam ſi inde ſequeretur ſibi mors ſꝫ
beatum Thomam ſine damno alicuius par-
ticularis perſone. Damnificatur etiaz cum ac
cuſatus peierat: quia actor vel teſtis in contra
rium efficitur infamis tanꝗ̄ falſus accuſator
vel teſtis. Et in contractibus ſimiliter cuz iu
rat rem bonam eſſe quam nouit defectuoſaz.
vel reſtituiſſe pecuniam quam ſcit non reſti-
tuiſſe. Nec excuſatur a mortali periurio loquẽ
do ſophiſtice. vt ad ſuum intellectum verbo-
rum ſuorum videatur dicere verum cum intẽ
dat decipere: cum alius aliter intelligat. Vñ
Iſido. Quacũqꝫ arte vboꝝ qs iuret de⁹ ſic ac
cipit ſicut ille cui iuraẗ intẽdit. xxij. q. v. Qua-
cũqꝫ. ꝛ. c. Ecce. Qḋ intelligit. b. Tho. vbi. ſ. qñ
dolus eſt ex parte iurantis tantum. Tunc enĩ
interpretandum eſt ꝛ intelligendum ſecundũ
intellectum accipientis iuramentum. Sed ſi
dolum iurans non adhibet: obligatus eſt ſm
ſuam intentionem obligandi. Vnde ſm Ho
ſtienſem ſi quis iurat aliquid generaliter: cuz
generalitas obſcuritatem pariat non videtur
cogitaſſe ſuper his ſuper quib⁹ ſpecialiter non
iuraſſet: ꝛ ſic ſcḋm intentionem iurantis ẽ in-
terpretandum quando ſine dolo iurat. Vnde
ſi caſus inopinatus eueniat de quo ſi cogitaſ-
ſet tunc in iurando: nullo modo iuraſſet: non
tenetur ad illud. Idem Ray. ꝛ Hoſt. Sicut
fecit chriſtianus qui pecuniam ſibi mutuatã
a iudeo aſſerebat reddidiſſe. ex quo vocat⁹ ad
iudicium pecuniam illam in baculo conca-
uo dedit in manibus iudei ſeruandam dum
iuraret. ꝛ ſic iurauit reddidiſſe intendens de
pecunia in baculo abſconſa: quem poſtea re-
perijt. Sed diuina vltio manifeſtauit ſuam
fraudem per mortem ſuperuenientem: vt ha-
betur in legenda beati Nicolai. Et nota ꝙ di
citur in Leuitico quinto capitul. Anima que
audierit vocem iurantis quem nouit falſum
iurare ſi non indicauerit rea erit peccati. Di-
cit Auguſtinus. xxv. queſtiõe quinta. Ille qui
ꝙ cum non dicat cui debeat indicare. Intel-
ligẽdum videtur ꝙ debeat his qui magis poſ
ſunt prodeſſe ꝗ̄ obeſſe periuro ſiue corripien-
do ſiue ꝑ eo orando: ꝛ hoc ſufficit. Dicit Ray.
Et hoc tenetur. Sed Bonauen. in tertio vbi
ſupra. Dicit ꝙ hoc etiam poteſt intelligi quã-
do per viam teſtimonij qui audiuit ꝛ ſcit fal-
ſum iuraſſe poteſt per ſuum teſtimonium ſub
leuare innocentem a dãno tꝑalis rei vel corpo
ris in iudicio vel extra. qḋ intelligendum vi-
deẗ qñ hoc poteſt ſine ſuo magno periculo vel
ſine maiori ſcandalo inde ſequẽdo. Scãdali-
zat ẽt periurus proximos ſuo malo exemplo
ꝓuocans ad ſimilia ꝛ ad odia ꝛ hmõi. Sꝫ qd
dicendũ eſt de exigente iuramentũ vtrũ pec-

Periuriũ valde dãnificat.

Audiẽs ſcienter peieraẗ

cet. Et videt̄ q̄ ſic qꝫ occaſionē dat illi peierā
di. Ad qđ dicit. b. Tho. ij. ij. q. lxxxix. q̄ exi-
gens iuramentū. aut eſt publica pſona. puta
officialis. aut priuata. Si publica tūc exigen
do iuramentū ſm̄ q̄ exigit ordo iuris in nullo
peccat ſiue ſciat illum falſum iurare ſiue verꝝ.
qꝫ non vi illud exigere ſed ipſe ad cuius inſtā
tiam iurat. Si priuata pſona exigit h̄ faciens
qꝫ dubitat de veritate loquētis. ⁊ idō vt ſit ma
gis certus exigat. non peccat ſed humana tē-
ptatio eſt. Si autē ſcit vel credit probabiliter
illum falſum iuraturum peccat mortalr̄. quia
dat illi occaſionē ruine in hoc caſu non autēꝫ
in alijs. vñ Aug. in ſermone dicit hunc homi
cidam duaꝝ aiaꝝ. ſ. ſui ⁊ primi quē īducit ad
hoc. xxij. q. v. ille qui. Hec Tho. Similr̄ ille q̄
aliqd q̄ ſcit vel credit alicui pſone ſibi poſitū
ſecretū aliqđ ſub iuramēto vl̄ ꝯſilijs cōitatis
vel a pſona pticulari ſtimulat cū pſuaſionib⁹
⁊ amicitia ad ſibi reuelandum mortalr̄ pec-
cat. qꝫ occaſionē efficacē dat illi peccādi mor
taliter ēt ſi ex tali reuelatione non oriat̄ ſcan-
dalū. Cum ergo damnificet̄ primus multi-
pliciter per piuriū. mirꝝ eſt quō miſeri homi-
nes ita frequentant. ⁊ cū cetera pctā ob quan-
dā reuerentiā ſacra fugiat. Faciens eni forni
cationē cauet ſibi a locis ſacris. cōmittēs fur-
ta ſi pōt parcit reb⁹ eccleſiaſticis. Sed ſcelera
ti periuri ingerunt ſe audacter ad ſacra. ſ. no-
men domini corp⁹ dñi. reliquias: altare. ⁊ hu
iuſmodi. Et merent̄ a nullo ſacra iuuari ſed ab
ſorberi. ſicq̄ inhonorāt deū ⁊ ſanctos eiuſdē.

¶ Quantum ad primum. §. iiij.

puniunt̄ vtiq̄ multipliciter periuri. Et primo
quidē efficiunt̄ infames. vi. q. i. īfames. Et ꝯui
cti ad teſtimoniū in iudicio nō admittunt̄. ēt
ſi egerit penitentiam. vi. q. i. infames. ⁊ extra đ
periur⁹ punitur multi-pliciter
teſti. c. Teſtimoniuꝫ. niſi fuerint abſoluti a di
cta infamia per principem. Puniunt̄ quoq̄ in
foro eccleſie pnia ſeptēni ſm̄ antiquos cano-
nes. xxij. q. i. Predicandū. ⁊ lꝫ ꝯfeſſor nō tenea
tur iūgere talē pniam. tñ ꝑpendi pōt ex h̄ ma-
gnitudo peccati. In foro ciuili piuriū in iudi
cio punit̄ corpaliter ⁊ varie. Sed ⁊ de⁹ p iudi
cia ſua terribilia oñdit horrorē hui⁹ vicij. Nā
vt hr̄. ij. Reg. xxi. ſupuenit ſterilitas terre ſeu
fames tpe dauid q̄ pſeuerauit trib⁹ ānis. ⁊ cū
Dd'a dño q̄ſiuiſſet cām huius flagelli vt remedi
um adhiberet. Rñdit dñs q̄ euenerat pp piu
rium ſaulis. qꝫ. ſ. fregit pmiſſionē firmatā iu-
ramēto ſacrā gabaonitis a ioſue ſeniorib⁹ iſ-
rael ſup reſeruatione coꝝ in vitam. Ipſe autē
ſaul quaſi zelans pro filijs iſrael. qꝫ gabaonite
deceperunt eos fingentes in remotis habita-
re ⁊ cū eis querere pacē. occidi fecit multos ex
eis. dictūq̄ eſt dauid q̄ fames illa non ceſſa-
ret quouſq̄ ſatiſfaceret iniurie gabaonitaruꝫ.
Miſit ergo pro eis ⁊ q̄ſiuit qđ vellēt ſibi fieri.
Qui petierunt oēs deſcēdētes ex ſaul mares
ſibi dari ⁊ crucifigi. qđ ⁊ factū eſt excepto. Mi
fiboſeth filio Jonathe cui pepercit vt ſeruaret
ipſe ſuū iuramētū quo ſe aſtrinxerat Jonathe
⁊ eius generationē ſeu filios ſeruaturū. Simi
liter v na ex cauſis que aſſignantur in ſcriptu-
ra de captione regis iuda. Sedechie ⁊ deſtru
ctionis hieroſolymoꝝ fuit qꝫ ipſe rex iuramē-
tum fidelitatis qđ fecerat Nabuchodonoſor
fregerat ſe rebellans. vt hr̄. iiij. Regū. xxv. In
alia aūt vita pena ſibi reſeruat̄ in igne eterno.
Nā dicit̄ apoc̄. xxi. de mendacibus q̄ pars il-
lorum in ſtagno ignis ⁊ ſulphuris. Periuriuꝫ
proprie ſemp includit mendaciuꝫ ⁊ addit con
temptū dei. vnde magis eis debet̄.

¶ Capitulū octauum de adiuratione.

De adiuratione que habꝫ ſimilitudinē ad iuramentum. vñ li
cite faciēdo. i. cū debitis circūſtan-
tijs act⁹ virtutis. latrie eſt. Unde ⁊
apl̄us vtit̄ adiuratione cū dicit Roma. xij. Ob
ſecro vos per miſericordiaꝫ dei. vt exhibeatis
corpa veſtra. Et ēt eccleſia cuꝫ dicit. Per cru
cē tuam vel p miniſterium incarnationis tue
libera nos dñe. ⁊ hmōi. ¶ Eſt ergo adiuratio
inducere aliquā pſonam vel creaturā ad ali-
adiuratio
quid faciendū vel non faciendū ex inuocatio
ne alicuius rei ſacre. ⁊ fieri pōt ſm̄. b. Thom̄.
ij. ij. q. xc. ad creaturam rōnalem: intellectua
lem ⁊ irrationalem. ⁊ cū ſit erga creaturā rō-
nalem aut intendit neceſſitatem īponere faci
endi qđ petijt illi quē adiurat ſicut imponit ſi
bi neceſſitateꝫ faciendi q̄ iurādo pmittit. aut
nō intendit imponere neceſſitatē ſed potius p
modū deprecationis intēdit ex inuocatione il
lius rei ſacre expreſſe inducere illum ad faciē
dum. Et in iſto ſecūdo caſu licitum eſt adiura
re quācūq̄ pſonam ſuper re licita etiam ipſuꝫ
deum ſicut ⁊ licitū eſt deprecari. Non tñ leui-
ter faciendū eſt ⁊ in rebus friuolis. ſicut nec le
uiter iurandū ob reuerentiam rerum ſacraꝝ.
In primo āt caſu aut adiurat pſonā ſubditaꝫ
⁊ ſm̄ debitū modū. vt puta in caſu in quo lice
ret ſibi recipere ⁊ exigere iuramentū aut non.
Si primo mō licitū ē adiurat⁹ ſubditus tene
tur ſicut ex precepto ⁊ iuramēto exacto facere
vel dicere ad qđ adiurat̄. Si ſcđo mō. tūc pec
cat mortaliter adiurās. qꝫ vſurpat ſibi poteſta
tem i aliuꝫ quā nō hꝫ. ⁊ ſic facit cōtra iuſtitiaꝫ
Aliqñ eſt mortale.
⁊ ledit ius cōe. Uñ princeps ſacerdotum cay
phas cū dixit xpo. Adiuro te p deū viuū vt di
cas ⁊c̄. Mat. xxvi. grauiter peccauit. qꝫ nō ha
bebat ptātē ſup eū. ſilr̄ ſi eſſet ſubditus adiura
tus ⁊ adiuraret̄ ſup aliqua re faciēda de qua

adiurans ſi poſſet ſibi precipe ſi tenet ſibi obedire. ſic ꝛ adiuret vt diceret ſi cōmiſit aliqđ crimē occultū de quo non preceſſit infamia vel pbatio aliq̄ ꝛ peccat adiurans. ¶ Ad creaturam itellectualē pt fieri adiuratio. vñ eccl'ia vtitur exorciſmis q̄ ſūt q̄dā adiuratiōes. ꝯ demones ꝛ h eſt vex ſi fiat ad h vt p vtutē diuinis nois. vel rex ſacrax eos tanq̄ inimicos expellam⁹ ne nobis nocere poſſint ſpūalr vel tpaliter ƀ3 ptātē a xpo traditā. Luc. x. Ecce dedi vob ptātē calcādi ſupra ſerpētes ꝛ ſcorpiōes ꝛ ꝯ oēm virtutē inimici. ꝛ ſic dicit. xxxiij. q. i. Si p ſortiarias q̄ cuz aliqui ſunt maleficiati pñt fieri erga eos exorciſmi. ƀ3 nō eſt licitū eos adiurare ad aliqđ ſciendū vel obtinendu3 ab eis ſic fit per artē magicā vel notoriā. ꝛ huiuſmodi. qꝛ h ptinet ad ſocietatē cū eis hābēda3 ꝛ pactū non ƀ3 niſi ſpeciali inſtinctū ſpūſſancti. vel reuelatiōe diuina aliqui ſancti ad aliquos effectus opatione demonū vtant. Sic fecit. b. Jacob⁹ aplus erga Hermogenē. ꝛ. b. Dominic⁹. plurics. ¶ Ad irrōnalē creaturā pōt dupliciter fieri adiuratio. Pmo vt adiuratio feratur ad ipſa3 creaturā irrationalē ſm ſe. ꝛ ſic vanū eēt. Alio mō vt referatur ad eū a quo creatura illa agit ꝛ mouet. ꝛ tūc dupliciter. Uno modo per modū deprecationis qđ ptinet ad eos q diuina inuocatione miracula faciunt. Alio mō per modū cōpulſionis aduerſus diabolū qui in nocumentū noſtrū vtitur creaturis irrationabilibus. Et talis eſt modus adiurandi in exorciſmis eccleſie: ꝛ ſic licet. Sꝫ adiurare eas ita q̄ demonum auxilium imploretur non licet. hec omnia beat⁹ Thomas.

Adiuratō demonū

Adiuratio irrōnabiliū creaturarū:

¶ Titu. xj. de voto: ꝛ voti trāſgreſſione. ¶ Capitulum primum.

Vouete ꝛ reddite domino deo veſtro. inqt ps. lxxv. Cuz oia q̄ poſſidemus dñi ſint ꝛ ab eo reperimus. iuxta illud qđ dixit ipſe Dauid. i. paralip. vlti. Que de manu tua accepimus dedimus tibi. tua ſunt oia dñe. Decet ipſi dño offerre munera ꝛ vota in recognitiōe dñij ſui ac bñficij recepti. Ipſuz. n. vouere aliquid eſt quodāmodo dare illud. Dicit. n. fieri aliqđ cū fit cā eius. qꝛ effect⁹ virtute cōtinet i cā: quēadmodū faciēs inſtrumētu3 quo alicui dēt certū qd di ia3 illud ei dediſſe: qꝛ inſtrumentū eſt cā recipiēdi illud. Si qui pmittit p votū inquātu3 ſe obligat ad illud faciendū iā quodāmodo dat. ꝛ hinc ē q̄ nō ſolu3 danti pmittēti grē agunt. pleni⁹ tñ cōfert cuz pmiſſu3 ſoluit. Uñ eſa. xix. dī de veris fidelib⁹. Colent eū in hoſtiis ꝛ munerib⁹ ꝛ vota vouebunt dño ꝛ ſoluēt. Et ad h ēt ſaluator nos inſtruit dicēs. Reddite que dei ſunt deo. Mat. xxij. p maxime dicuntur dei eē ea q̄ ſibi p votum pmittūt. Et ad hoc idē exhortat ps. dicēs. Uouete ꝛc. vbi tria notantur.

¶ Primo q̄ hortamur ad meliorem promiſſionem. ibi. Uouete.

¶ Secundo q̄ neceſſitamur ad promiſſorum ſolutionem. ibi. Reddite.

¶ Tertio q̄ regulamur circa votorum intentionem. ibi. Domino deo veſtro.

¶ Quantum ad primum .§. j.

Sciendū q̄ votum ē pmiſſio de meliori bono ope q̄ ſit illud ad qđ tenemur de neceſſitate ſalutis: vt p3 in diffinitione voti. Et ideo nullus cogit ad vouendū ſicut nec ad alia opa ſupererogationis: ſed ꝯſulit ꝛ exhortat ad hmōi. Et ſic exhortatorie ps ait. Uouete vbi gl. ait. Uouete ꝯſulit. vouenti. ppterea aūt exhortamur ad vouendū ꝛ nobis ꝯſulit vt maiora merita acquiramus. ¶ Nā op⁹ factū cuz voto eſt melius ꝛ magis meritoriū q̄ idē factū ſine voto ſm. b. Tho. ij. ij. q. lxxxviij. qđ pbat ipſe triplici rōne. ¶ Primo quidē qꝛ vouē eſt act⁹ latrie ſiue religionis q̄ virtus eſt nobiliſſima int morales vtutes. Quāto aūt vtus eſt nobilior: tanto act⁹ eius ē melior ꝛ magis meritorius: vñ act⁹ inferioris vtutis eſt melior ꝛ magis meritorius ex hoc q̄ impat a ſupiori vtute cuius actus fit p impium: ſicut act⁹ fidei vel ſpei eſt melior ſi impat a charitate. Et iō act⁹ moralium puta ieiunat qđ eſt act⁹ abſtinētie: ꝛ ptinet qđ ē act⁹ caſtitatis: ꝛ dare elemoſynā quod eſt actus aliqñ liberalitatis ſūt meliora ꝛ magis meritoria ſi fiant ex voto q̄ ſine voto: qꝛ ſic ia3 ptinent ad cultum diuinū quaſi q̄dā dei ſacrificia. Uñ Aug. in lib. de vginitate. Nec ipſa vginitas: qꝛ vginitas eſt. ſed qꝛ deo dedicata eſt honorat quā vouet ꝛ ſuat ꝯtinentia pietatis. ¶ Scđo qꝛ ille q vouet aliqd ꝛ facit: plus ſe deo ſubijcit q̄ ille qui ſolū facit. ſubijcit eni ſe deo nō ſolū quantū ad actū illud faciendū quod vouet. ſed ēt quo ad poteſtatem. quia d cetero nō pōt aliud facere. ſ. de iure. Qđ etiā pbat Anſelmus in libro de ſimilitudinibus: exemplū ponēs de duob⁹ ſuis vnius dñi quorum quilibet h3 arborem fructiferā: puta ficū in orto ſuo pducentē gratioſos fructus. Et alter quidē dictoru3 ſuox fruct⁹ ſue arboris annuatim domino ſuo elargit. Alius aūt eidem domino donat arborem cum fructib⁹. Nam clax eſt q̄ opus illius qui dat arborē cum fructibus debet eſſe magis gtum domino q̄ illius qui tantum donat fructus ceteris paribus eo q̄ plus dat. ꝛ qui plus dat plus meret accipe. ¶ Tertio quia p votum immobilit voluntas firmat in bono. Facere aūt aliquid ex voluntate firmata in bonum ptinet ad pfectionem vtutis: vt oſtendit phs in. ij. ethi. Sic etiam peccare ex mente obſtinata in malum ag

Op⁹ cū voto eſt melius ſeipſo ſine voto

Votum imobilit firmat i bono.

granat pctiñ: ⁊ q̄ neceſſitas iplēdi illḋ nō ē ne
ceſſitas coactiōis q̄ cāt inuolūtariū: ⁊ deuotio
nē excludit ⁊ meritū: ſed ē neceſſitas ſponte aſ
ſumpta p ppoſitū imutabilis volūtatis: ⁊ iō ñ
tollit vel minuit meritū: ſed ꝯfirmat volūtatē
⁊ auget deuotionē Sicut ēt nō poſſe peccare
nō diminuit libertatē: ita ⁊ nec̄itas firmate vo
lūtatis in bonū nō diminuit libtatē: vt pꝫ ḋ btīs
⁊ hmōi eſt nec̄itas voti hñs aliquā ſilitudinē
cū ꝯfirmatiōe btōꝝ. Vñ Aug. i epla. Felix ne
ceſſitas inqt q̄ i meliora ꝯpellit. ¶ Exhortāur

Hortamur ad vouēdū

aūt ad vouendū exēplis btōꝝ ſeu ſctōꝝ veterꝭ
⁊ noui teſti. Nā ⁊ Jacob votum vouit dño. d.
Si dñs fuerit mecū ⁊ cuſtodierit me i via iſta
in q̄ ego āmbulo. ⁊c. erit mihi dñs in deū ⁊ cun
ctoꝝ q̄ dederis mihi: decimas offerā. Geneſ.
xxviij. qḋ itelligi pōt ſm. be. Tho. q vouerit ſe
hēre dñm in deū p ſpālē cultū ad quē nō tene
bat: ſic decimaꝝ oblationem ⁊ alia hmōi q̄ ibi
ſubdūt. Dauid ēt ait. Votum voui deo iacob
Apli ēt ſm. b. Tho. vbi ſupra itelligūt vouiſſe.
ptinētia ad pfectiōis ſtatū qñ xpm relictis oī
bus ſūt ſecuti. Aug. ēt dicit de vgine dei mre
ſic. Btā Maria ppoſuit ſe ꝯnaturā votū vgi
nitatis i corde: ſed ipm votū vginitatis nō ex
pſſit ore. Poſtq̄ vō filiū genuit: qḋ corde ꝯce
pat ſil cū viro labijs expſſit: vterq̄ i vginitate
pmāſit. xxvij. q. ij. §. i. Et mlti quotidie fideles
p vota recipiūt a dño mltas grās ſanitatū ſui
⁊ alioꝝ ⁊ pla hmōi. Expedit ergo voueꝛ: nec ē
piculoſū ex nā ſcti: ſed ex culpa nō faciētis. Et
lꝫ melius ſit nō vouē q̄ vouere: ⁊ pmiſſa ñ red
dere. meli⁹ tñ eſt vouē q̄ nō voueꝛ. Et iō rōne
piculi. ſ. nō faciēdi. nō dꝫ dimitti emiſſio voti
ſicē nec ēt dñt dimitti alia bōa ppt piculū ſup
bie: vel ianis glie: q̄ tñ poſſunt exurgere ppt qḋ
dr̄. Qui ventū obſeruat nunq̄ ſeminat. Eccl.
xi. i. nunq̄ bene operatur ſi timet. ſcꝫ ſibi ſub
uenire ventum ſoperbie vel inanis glorie.

¶ Quantum ad ſecundū .§. ij.

ſ. neceſſitationē adimplēdi votū factū. Nō cū
dr̄. reddite. q eſt impatiui mōi ⁊ qḋ impaꝛ di
cit Hiero. neceſſe eſt fieri. Quāuis igiꝛ vouere
ſit exhortatoriū. Reddite tñ eſt pceptoriū ſic
dicit glo. ibi. ſ. q reddere. i. votū iplere ē neceſ
ſitatis. Idē ēt ꝯfirmat Innoc. i. c. Magne de
vo. ⁊ voti redēpti: qḋ intelligiꝛ niſi in voto di
ſpenſeꝛ vel ꝯmuteꝛ vel irriteꝛ p eū q pōt vel ipe
nullo mō iplē poſſit ſicē vouēs ieiuniū ſi ꝯtinḡ
infirmeꝛ ⁊c. ¶ Et q̄ omittē nec̄ia ad ſalutē fieri

Tranſgreſſio voti ſcienter ē mortale.

nō pōt ſine mortali: ex quo voti ipletio eſt ne
ceſſitatis vt dictū eſt: ſequiꝛ q trāſgreſſio eius
aduertēter ſine cā rōnabili facta ſit mortale.
Pꝫ ēt hoc ex eo q fractio voti ſm. b. Tho. vbi
ſupra. ar. iij. eſt q̄dā ſpēs infidelitatis cū nō ſol
uit ea q̄ deo pmiſit: ſicut ad fidelitatē hois pti
net vt ſoluat pmiſſa. Grego. ingt. Si bone fi
dei ꝯtctus ſolet iter hoies nulla rōne diſſolui:
q̄tomagis illa pollicitatio quā cū deo pepegit:
i. p votū ſolui ſine vindicta nō poterit. xxvij.
q. i. viduas. Hiero. ēt ait. q vouētib⁹ vginitatē
nō ſolū nubē ſꝫ velle dānabile ē. xvij. q. i. Sūt
q̄dā. §. Vouētib⁹. Dānatio aūt nō icurriꝛ niſi
p mortale. hoc ēt firmat glo. ſūmaria i pnc. c.
illi⁹. Reddite ergo ſi vouiſtis iuxta illud. pſ.
Reddā tibi vota mea q̄ diſtin. la. m. Et Eccl.
v. inquit Salomō. ſi qd vouiſti deo ne moreꝛis
reddere. diſplicet. n. ei infidelis ⁊ ſtulta pmiſſio
vbi notaꝛ q ſit reddēdū ⁊ quō. ſ. tripliciꝛ p qḋ
libꝫ hoꝝ omiſſū offendiꝛ de⁹ circa votū factū.
¶ Primo reddite cū debita acceleratiōe. ibi.
ne moreris. ¶ Scḋo reddite cū pfecta ſolōne
ibi. diſplicet ei infidelis. ¶ Tertio reddite cum
recta diſcretiōe. ibi. ſtulta pmiſſio. ¶ Quātū

Votum debet impleri tē pore ſtatuto.

ad primū cū qs facit votū ſi ſtatuit ſibi tps in
tra qḋ illud debeat iplere: eueniēte termino il
lud ſoluere dꝫ niſi ipoſſibilitas euꝫ excuſaret.
Si aūt ſimplr ſine tpis determinatōne: teneꝛ
q̄citius pōt ꝯmode adimplē. Si tñ feciſſꝫ vo
tū ſub ꝯditiōe aliq̄: puta ſi recipiat grām quā
petijt: vt ſanitatē ⁊ hmōi teneꝛ obſeruaꝛ iple
ta ꝯditiōe q̄citi⁹ pōt. Et iō dicit Salomō. ne
moreris reddē. nec. n. dꝫ tardare vouēs vltra
q̄ intēdit ſe obligare. Dicit. n. Deute. xxiij. Cū
votū voueris dño deo tuo nō tardabis reddē
q̄ requiret illud dñs deus tu⁹: ⁊ ſi morat⁹ fue
ris reputabiꝛ tibi i peccatū. Daꝛ tñ ei ſpus ad
arbitriū boni viri ad diſponēdū de reb⁹ ſꝫ ma
teriā voti. ſm Tho. ⁊ Guil. qui. ſ. Th. ſup. iiij.
dicit. q vouit intrare religionē: ſi ex mora cir
ca diſpēſationē p aliū pbabilr timet ppetuum
impedimentū. puta ꝯhēdo mrīmoniū ⁊ hmōi

Votum dꝫ reddi diſcrete.

talis teneꝛ viteri⁹ non differre. Et ex hoc vi q
talis in hmōi dilatiōe: peccet mortalr: q̄ ex
ponit ſe periculo mortaꝛ. ſ. trāſgrediēdo votū.
Et idē videꝛ de differentib⁹ impletionē alioꝝ
votoꝝ p multa tpa: cū tñ cōmode poſſint ⁊ re
cordenꝛ: ⁊ ex ipſa nimia dilatione: vel obliui
ſcunꝛ: vel impotētes reddūꝛ vt ſenes ad longā
pegrinationē: ⁊ hmōi. Nō ſic egit Anna mat
Samuelis. ſed votū qḋ fecerat ad templuꝫ. ſ.
offerendi filiū dño ſi ei ꝯcederet cū ſterilis eſ
ſet. ſed ipſo ſuſcepto ⁊ ablactato ſubito votum
impleuit adducens illū: ⁊ ibi dimittēs. vt hꝫ
i. Reg. i. Et q in dilatiōe iplēdi votū requi
raꝛ auctoritas ſuperioris. hēs. de vot. ⁊ vo. redē.
q ſuper his. ¶ Secūdo eſt. reddendū votū p
fecte ⁊ integre nō diminute: puta ſi quis vouit

Votum dꝫ reddi perfecte.

ieiunare p annū oī hebdomada per vnū diem.
nō ſufficit q obſeruet duob⁹ menſib⁹ reſiduū
dimittēdo: ſed totū impleat. Adhuc. n. obli
gaꝛ ad decē mēſes ſi pōt: ⁊ q̄uis tranſgreſſus
ſit ieiuniū illud p plres hebdomadas. nō tñ te
neꝛ iterare qḋ iam fecit niſi intendiſſet ſe obli
gare continuando annū. Deute. xxiij. Facies

ſicut pmiſiſti dño deo tuo ppria voluntate.i.
ſm intentionẽ. Unde Ananias: q: deo pecu-
nias vouerat q̃s poſtea diaboli vict⁹ pſuaſiõe
ſubtraxit.ſ.quo ad ptẽ ipſaꝝ morte mulctatus
eſt. Dre.xvij.q.i.Ananias. Et hiſtoriã habes
Actu.v. Et multomagis peccat q ex toto frã
git votum nihil adimplẽdo. Unde dicit Sa-
lomon. Diſplicet ei.ſ.deo infidelis pmiſſio.i.
nõ ſeruare pmiſſũ p votũ. Unde Aug. Tanto
miſerior es ſi fidẽ deo fregeris quãto beatior
ſi pſolueris. z Urban⁹ papa. Qd quis dño pol
licitus eſt fidelr cuſtodiat ne dãnationẽ: ſʒ p̄-
miũ ſibi acquirat: qm̄ ſatius eſt non vouere q̃
votũ ꝓut melius põt nõ pficere: q̃tũ.ſ.ad ſb-
ſtantiã voti. grauius.n.puniunt q votũ fecerũt
z votũ nõ pfecerunt.xij.q.i.Scimus. Qui aũt
p impotentiã totũ nõ poſſet implere qd vouit
partẽ quã põt: exequi dʒ. puta in diuite qui fecẽ
votum magne elemoſyne: poſtea ad pauptatẽ
deueniente: z in ſano ieiunia plura vouente
poſtea debilitato z hmõi. Recurſus tñ debet
hri in ſimilibus ad ſuperiorẽ. Ubi et ſciendũ
eſt q plures ſunt quoꝝ vota nõ ſunt obligato
ria: niſi ratificẽt a ſupiorib⁹ eoꝝ: ſʒ.b.Th.vbi.
ſ. vt votũ rligioſi q° ad ſuũ platũ. Clerici pcipue
circa pegrinatiõnẽ q° ad ſuũ epm̄. Epi circa ea p
q̃ hent eccleſiã ſuã dimittẽ q° ad papã. Impu
berum in oĩbus votis quo ad parentes eoꝝ: vl'
tutores ſi parẽtib⁹ carẽt. Puberꝝ quo ad pegri
nationẽ: elemoſynas z hmõi: q̃ ptinẽt ad curã
domeſticã domus quo ad parẽtes eoꝝ: cũ ſũt
in poteſtate ipſoꝝ. Uxoꝝ in abſtinẽtijs: elemo
ſynis: z peregrinationib⁹ quo ad viros earũ.
ſeruoꝝ quo ad dños eoꝝ. De his tñ vide infra
plenius declarationem in pl'ibus.§. Tertio
reddendũ eſt votũ cũ diſcretione. Naʒ ſi quis
vouit aliqd ſtultũ vanũ vel ridiculoſum vt de
nõ pectinando caput die ſabbati: de nõ come
dendo de capite aialiũ ob honorẽ bti Joan.
decollati. de nõ filando: vel de nõ faciẽdo ab
lutionẽ pãnoꝝ in ſexta feria vl' ſabbato: de nõ
comedendo panẽ in dñica. z hmõi. Talia ſm
Tho. z Alber. in ſcriptis potius ſunt deriden
da q̃ ſoluenda. Unde dicit Salomon ſupra
diſplicet ei ſtulta promiſſio. Hinc etiam. xxij.
q.iiij.cap. Neceſſe.§. Non periurabis dicitur.
ſtulta vota frangenda ſunt. Tale fuit votũ Je
pte de quo dicit Hieronymus q in vouendo
fuit ſtultus: quia diſcretionẽ non habuit: z in
reddendo ipſius q: filiam occidit. Ut eniʒ di
citur Judicum.xi. Ipſe Jepte votum vouit
deo dicẽs. Si tradideris filios Amon in ma
nus meas quicunq primus egreſſus fuerit d
forib⁹ domus mee: Mihiq occurrerit reuer
tenti in pace eum offeram holocauſtum deo.
Habita ergo victoria venienti ad ciuitatem:
primo occurrit ei filia eius vnica quam ille et
ſi cum dolore: tamen in holocauſtum obtu-
lit. Circa quod dicunt hebrei q votum ſtul
tum fuit ſi ſimpliciter intellexit de omnibus vt
per effectum oſtendit. Nam ſi occurriſſet ei p̄
mo canis vel aſinus illud offerre non licuiſſet
ſi autem intellexit de his que offerri poterant
non inducebatur de voto filia eius. Et quãuis
quantum ad votum poſſet excuſari de pecca-
to ſane ipſum votum intelligendo. ſcilicet de
licitis propter quod premittitur ibi. z dicitur
q factus eſt ſuper eum ſpiritus domini: ſcili-
cet in vouendo: quia fides z deuotio ipſius ex
qua motus eſt ad vouendum fuit a ſpiritu ſan
cto. Propter quod ponitur in cathalogo ſan-
ctorum. Ad Hebreos vndecimo. Uel etiam
propter victoriam quam obtinuit. Inique ta
men z impie fecit occidendo filiam pro imple
tione voti. Nec obſtat quod ait Auguſtinus.
xxiij. queſtione quinta. Si non licet. vbi vide
tur dicere q fecit hoc ex inſtinctu ſpiritu ſan-
cti: ſicut Sampſon. Nam ibi loquitur dubi-
tatiue non aſſertiue. vt patet ibidem. Proba-
bile eſt etiam euʒ penituiſſe de facto iniquo.
Hoc ſm Thomam ſecunda ſecũde vbi ſupra
articulo ſecundo. z ſic potuit eſſe. Nicolaus
tamen de lyra ſuper dicto caplo: videtur euʒ
excuſare a peccato di. opinatiue ſcd̃m quoſdã
q filiam non occidit corporaliter habito ſu-
per hoc conſilio a peritis legum. ſed quodã-
modo morti tradidit. ſcilicet ciuili eam dedi
cando in virginitate. Sed ex quo doctores
communiter tenent q corporaliter eam occi
derit z ipſum reprehendant de paricidio. Nõ
debemus ſapere plus q̃ oportet ſapere. vt ad
monet apoſtolus Romanorum duodecimo.
Quod fit dum quis doctrinis ab eccleſia ap-
probatis z que communiter tenentur non ac
quieſcit: nouas inueniens. Quod prohibetur
diſtin. trigeſimaſeptima Relatum. Ambro-
ſius etiam concordat cum doctoribus predi-
ctis dicens de Jepte. Miſerabilis neceſſitas
que ſoluitur paricidio. Melius eſt non vouere
illud quod ſibi is cui promittitur: nolit exolui.
vigeſimaſecunda queſtiõe quarta. Unuſquiſ-
q. Et multomagis frangendum eſt votum: z
non ſeruandum: quod quis facit de re mani-
feſte illicita: ſicut ſi quis voueret occidere ali
quem z huiuſmodi. Sicut legitur de quibuſ-
dam iudeis qui fecerunt votum ſe non come-
ſturos aliquid niſi prius occiderent Paulum
apoſtolum. vt habetur Actuum vigeſimoter-
tio. Et hoc eſt quod dicit Iſidorus. In turpi
voto muta decretum. ſcilicet non faciendo.
Nec hoc indiget diſpenſatiõe: ſed propria au
ctoritate debet contrauenire. Si autem eſt
dubium vtrum ſit melius obſeruare vel di-
mittere: vel ſi poteſt facere recurrere debet ad
ſuperiorem pro commutatione vel diſpẽſatio
ne vel declaratione: vt in ieiunijs z hmõi.

Votũ dʒ reddi diſcrete.

¶ Quantum ad tertium .§.iij. principale regulaſ intentio nr̄a in vouēdo. cū (In vouē do ſit re cta intē tio) vi. Dn̄o deo veſtro. Nō eni votū fiendū eſt niſi deo ꝓprie. Et ratio eſt. qꝛ votū eſt actus virtu tis religionis. ad religionē aūt ꝑtinet offerre cultū ꝛ ceremonias deo ſm̄ Tullium. Verū eſt tn̄ ſm̄.b.tho.vbi ſupra ar.v.ꝙ ꝗuis votum fiat ſoli deo. ꝓmiſſio etiā ꝑt fieri homini q̄ includiſ i voto. Et ipſa ꝓmiſſio boni q̄ fit hoi ꝑt cadere ſub voto. inq̄tū ē opꝰ qðdam vtuoſum ꝛ ꝑ hunc modū intelligēdū eſt votū quo qs vo uet aliquid ſanctis ꝛ p̄latis. vt fit in ꝓfeſſioni bus religioſoꝝ. vt.ſ. ipa ꝓmiſio facta ſanctis vel p̄latis cadat ſub voto. inq̄tū ſcʒ hō vouet deo ſe impleturum qð ſanctis vel p̄latiſ ꝓmit tit. Hec tho. Et ſic cū orōēm alioqn dirigimꝰ ad ſanctos ꝓ aliq̄ gratia obtinēda. debemus ſic regulare ꝛ dirigere intentōēʒ vt ſperemus illā grām obtinere a deo p̄ncipaliſ. ſʒ mediāte p̄ce ꝛ merito illius ſancti vt dicit idē tho.ſe.ſe. q.lxxxiij. Jta i votis q̄ facimꝰ ſanctis. ꝓ diuer ſis gratijs obtinēdis. vt ſanitate ꝛ euaſione pi culi ꝛ hmōi. debemꝰ ſpare grām illā a dō me diante ſancto illo. Laici tn̄ q actualiter non ita dirigūt intentiōēm ſuaʒ in votis ſctōꝝ ad deū. ſed innitūtur mori fideliū nō ſūt i hoc cō demnādi. ſʒ pie interp̄tanda eoꝝ intētio ꝓut eccl'ia intēdit ꝛ doceʒ fieri i hmōi. Multa .n. vo ta quotidie fiūt ad ſctōs vn̄ recipiūtur magna beneficia tp̄alia vt pʒ i legēdis.b. Pe. martirꝭ. Cū eni triplicē bonoꝝ rerū habemꝰ ſcʒ tp̄alē ſubſtātiā: corpus ꝛ aiaʒ. deus quolibet hoꝝ ꝑt (Vouēs tp̄alia) fieri votū deo ꝛ ſanctis eiꝰ. ¶ De tēporali ſub ſtātia. vt cū qs vouet dare certā elemoſynam vel facere aliqð ornamentū eccl'ie. vel cera of ferre ꝛ hmōi. et ſi determinat pſonā vel locuʒ cui faciat illud. nō ꝑt mutare ſua auctoritate. etiā ſi pſona ſit male vite vel eccl'ia male offici ata. vel nō īdigēs tali ornamēto. qa qð ſemel placuit ampliꝰ diſplicere non poteſt de re.iuſ. li.vi. Nec ep̄s ꝑt diſpēſare in tali pmutatōe ni ſi ſit vrgēs cā puta qa eccleſia eſt deſtructa. ꝛ hmōi. ꝛ ratio eſt. qꝛ iā eſt illi ius acquiſitum ex ꝓmiſſione qð auferre nō debet. ¶ Quidā ruſti cus cū trāſiret quendā latū fluuiū cū vitula ꝛ vitulo ꝛ imineret ei piculū ſubmerſioniſ vouit (Exēplū) btō Michaeli dare eccleſie ſue vitulū ſi eua deret. Trāſacto aūt piculo dixit. Certe mihi vel vitulo n̄ hēbis. Et cū poſt modicū aq̄ inun dante ſiſe piculuʒ ſubiret. vouit btō michael i dare vaccā cū vitulo. ſʒ liberatꝰ ex eo q̄ſi derridē do dicebat. Vere michael nec vitulū nec vac cā habeb. Et paulo poſt i ſimili caſu ꝯſtitutꝰ n̄ fuit auditꝰ ſʒ ſubmerſus cū vacca ꝛ vitulo. Nec etiā debet rē mutare. Exemplū de illo q voue rat ciphū.b. Nicolao. ꝛ aliud voluit offerre :ē Vide in legēda. ¶ De corpe fit votū ꝑ ieiūia vel abſtinentias varias vt a carnibus ꝛ huiuſ modi. per pegrinationē ad eccleſias ꝑ diſci plinas ꝑ obſequia infirmoꝝ. ꝑ caſtitatē ꝛ hu iuſmodi. Votum autem de eundo nudū non videſ multū cōmēdabile. qꝛ nec honeſtū ꝛ pe riculoſum tp̄e hyemali. ꝛ ideo potius eſt cō mutandum in aliud auctoritate tn̄ ſupioris. Ad h aūt vt iſtud ꝛ quecūq alia vota ſint me ritoria oꝫ ea facere in ſtatu gratie. vt legiſ in le genda bti Jacobi de quodaʒ qui ex voto ibat ad ſanctū Jacobum. ꝛ cum in itinere lapſus fuiſſet in fornicationem fuit ſibi reuelatum ꝙ deo non placebat. nec beato iacobo. qꝛ in pec cato illud exequebatur. Si quis etiā vouerit ire ad aliquā eccleſiā non poteſt ꝓpria aucto ritate alium mittere niſi oino nō poſſet. Quo ad animā deuouemus cū quis vouet ſe alicui (votū de anima) religioni vbi offert voluntatē ſuā deo per obe dientiā. q̄.ſ. voluntas eſt dn̄a ꝛ regina aliaruʒ potentiaꝝ aīe. vn̄ ipſam alam offert. Unde ſi cut holocauſtum excedebat omnia ſacrificia ita votum religionis excedit oīa alia vota. vn̄ dicit Gre. in vlti. moral. ꝙ recte obediētia vi ctimis p̄poniſ. qꝛ ꝑ victimā aliena caro ꝑ obe dientiā vero volūtas ꝓpria mactaſ. vn̄ omnia alia vota ſoluunſ ꝑ iſtud. Et ipſum includit ꝛ paupertatē ꝛ caſtitatē ꝛ totum exercitiuʒ cor poris ſui. Sed no. ꝙ dicit Aug. Sicut melio res difficile ſum expertus ꝗ qui in monaſterijs ꝓfecerūt. ita nec peiores ꝗ qui i monaſterijs defecerunt di.xlvij. ꝗtūlibet. Defectus auteʒ hmōi ꝯtingit per tranſgreſſionē precipue vo torum religiōis. Et qui habent votuʒ religio nis ꝛ nō intrant. vel egrediunſ male fortunā tur vt quotidie cerniſ. Qui in religione vota non ſeru ant ad profundum inferni deſcēdūt Exemplū de quodam qui ductus ad iudiciū vidit matrem improperantē ſibi ꝛ dicentem Fili. vbi eſt verbum quod dixiſti volo ſeruare animā meā. Et de alio qui ſub alijs oibꝰ vidit in inferno malos religioſos. nec mirū. qꝛ quā tū gradus altior eſt tanto caſuſ eſt piculoſior.

(Suſceptio habitus ɓʒ tis voti ſolēnis)

¶ Capitulum ſecundum de materia voti. ꝛ ibi multum diffuſe de materia voti. ꝛ qui non poſſit vouere ꝛ quis poſſit irritare ꝛ quis po ſit diſpenſare vel commutare.

Nunc autem de voto vi dendū eſt. Sic aūt diffiniſ magi ſtraliter. Votū eſt ꝓmiſſio melio ris boni aī deliberatiōe firmata. (Votum diffiniſ) Ubi nota primo ꝙ cū dī ꝓmiſſio ad votum non ſufficit ꝓpoſitū cū deliberatio nem adiungaſ ꝛ ꝓmiſſio extra eo. Litteratu ram. Nō tn̄ ē neceſſaria expreſſio vocis in pro miſſione. ſed ſufficit promiſſio corde facta. ſic intelligenduʒ eſt.c. illud. Qui bona. xvij.q.i. vbi dicit ꝙ qui bona facit ꝛ meliora facere ꝑ

ponit ſi illa nõ facit in cõſpectu dñi cecidit.h enim intelligit nõ de ꝓpoſito ſolũ.ſed de propoſito cũ intẽtione ſe obligandi. Hoc enĩ habet rõnẽ voti.ꝛ lʒ nõ ore exprimaẛ obligat vt votũ.ꝛ nõ iplẽdo dr̃ cecidiſſe in ꝯſpectu dñi. qꝛ peccat mortaliter.℄ Verũ eſt tñ ꝙ propoſitũ ſolũ remanẽdi in religione ꝛ ꝑpetuo deo ſeruiendi cum ſuſceptiõe habitus ipſius religionis equipollet voto ſimplici.extra de regula.ca.Cõſulti. Et ꝗuis quidã intelligant dictaꝫ decre.de illo q intrat cũ voto. Tñ Pe.de pal. dicit ꝙ qꝛ decre.loquiẛ indiſtincte dicẽs ꝙ q itrat aĩo ꝑpetuo renũciãdi ſeculo nõ poteſt ad ſeculũ redire.ſed vel ad illã vel ad aliã religionẽ dʒ trãſire.ideo primo dicto magis videtur ſtandũ. Idẽ ſentit Fran.zã.immo Henricus boich ſup.c.ſtatuim⁹.de regu.dicit h eqpollere voto ſolẽni.ꝛ allegat Hoſti.in ſumma.ꝛ Archi.ſup dicto.c.Qui bona.xvij.c.i. Sed Pe. de palu.negat ꝙ qui eqpolleat voto ſolemni. ſed tñ voto ſimplici.ꝛ h ẽt magis ex vi ſtatuti eccl'iaſtici ꝙ̃ ex ipſa eſſentia voti.℄ Nota ergo ſcdo.ꝙ qꝛ ſolẽnes doc.nõ ſolũ pdicti.ſʒ ꝛ Jo. an.Anto.d e bu.ꝛ alij dicũt ꝙ talis ſuſceptio habitus habeat vim ſolẽnis voti.iõ talis inducendus eſt ad reuertendũ ad illã de qua egreſſus eſt vel ad aliã religionẽ.qꝛ obligaẛ in genere religioni.ꝙ ſi nullo modo acquieſcit inducendus eſt ad procurandum diſpenſationem a papa.qꝛ epiſcopus non poteſt cum hoc diſpenſare.ꝙ ſi obtinere non poteſt diſpenſatiõeꝫ paratus ſit votum implere. Alias durante ꝓpoſito nullo modo implendi votum etiaꝫ ſi obtineret diſpenſationem non eſſet in ſtatu ſalutis. Obtenta autẽ diſpenſatione de cõtrahendo matrimonium nec peccat mortaliter contrahendo.nec etiam dirimendum matrimonium etiam ſequendo opinionem illam.ſ.qd illud habeat vim voti ſolẽnis.qꝛ ꝙ habeat viꝫ voti eſt ex ſtatuto eccleſie ſiue ſimplex ſit illud ſiue ſolẽne.ꝛ in ſtatutis eccl'ie papa habet plenitudinẽ ptãtis in diſpẽſando. Si autem contrahat ꝛ cõſumat matrimonium ante diſpenſationem peccat mortaliter.ꝛ ſm illã opinionem qua dicit ꝙ eſt ſolenne nullum eſt. vnde nec exigere nec reddere debitum poteſt niſi fornicarie.alter tamen quia neſcit excuſatur a peccato exigendo ꝛ reddendo.ſed ſi ſciuiſſet cum contraxit.peccaſſet mortaliter. etiam ſi illud eſſet votuꝫ ſimplex. quia cooperatur peccato alterius ſm gloſam in decre. Unde petere deberet ille qui habeat tale votum diſpenſationem exprimendo plene caſum. ſed anteꝙ̃ obtineat reddat ꝛ non exigat.ꝙ aut dirimatur niſi eccleſia per ſententiam illud declarat nõ dicerem.ſed ſequerer opinionem Petri de palude quod ſit illud vt votum ſimplex ſi de cõmuni conſenſu velint manere frater ꝛ ſoror:

Suſceptio habitus hʒ viꝫ voti ſolẽnis.

vel ingredi religionem tutius eſſet. Vidi cuꝫ pluribus in huiuſmõi caſu fuiſſe a papa diſpenſatũ. Sed cum iſta ſolemnizatio voti per hunc modũ ſit ex iure humano nõ naturali vl' diuino.ſic papa pt diſpenſare cũ ordinato in ſubdyaconatu.ſ.de ꝯtrahendo ſm omnes:ita ꝛ cũ iſto etiã tenẽdo opinionẽ illã.ſ.ꝙ cũ ꝓfeſſo ſolẽniter nõ poſſet papa diſpẽſare.ꝙ̃ tñ opinio cõiter nõ teneẛ.qꝛ illa ſolẽnitas nõ eſt ita eſſẽtialis voto religionis ſicut illa ꝙ̃ fit alio mõ. Si ergo diſpenſaẛ cũ tali nõ eſt ꝯdemnãdus. ℄ Nota tertio ex eo qd dr̃ in diffinitiõe voti ꝓmiſſio boni ꝙ votum de re illicita nõ tenet. ſicut nec etiã iuramentũ.xxij.q.iiij. In malis. ꝛ magis placẽt deo in hmõi tranſgreſſores ꝙ̃ obſeruatores.ſicẽ q voueret nõ comedẽ niſi occideret ſuũ inimicũ. ꝛ hmõi.℄ Nota qrto ex eo quod dr̃ melioris.ꝙ votũ de re minus bõa non obligat vt votum vnde ſi quis voueret non intrare religionem non valet votum. Nec obſtaẛ ꝙ votũ ſicẽ ꝛ iuramẽtum de eo qd pt ſeruari ſine detrimẽto ſalutis eterne eſt ſeruandũ ſm decretalẽ.qꝛ h eſt verũ ſi illud habuit tres comites.ſ.iudiciũ.iuſticiam:ꝛ veritatem:vel dicendũ ꝙ detrimentũ ſalutis eſt nõ ſolũ qd interimit ſalutẽ.ſeꝫ ꝛ qd ipedit pfectionem ſalutis.vel ẽt dicẽdũ qd illud itelligitur qñ votũ hʒ materiã ꝓpriam ꝛ ſic nõ ẽ in ꝓpoſito caſu. Pro cui⁹ maiori declaratione.nota ꝙ qñ p votũ directe ꝛ pncipaliẛ excludiẛ aliqd bonũ ꝯferẽs ad ſalutẽ.ꝛ ñ icludiẛ:aliqd bonũ ꝙ p ſe poſſit eſſe mã voti.nullũ ẽ ꝛ nõ obligat.lʒ poſſit ſuari cũ ſalute. Sʒ qñ votũ pncipaliter icludit aliqd bonũ.qd pt eſſe materia voti.lʒ illud bonum excludat ex ꝯſeqñti meliora bõa.tñ ligat. Vñ ſi qs voueat ſe itraturũ ꝛ ꝑſeueraturũ in religione laxiori lʒ ex h melior via ꝑcludaẛ.qꝛ tñ religio ꝓmiſſa eſt ſufficiens materia votu reſpectu ſecli.licet.nõ reſpectu aliaꝝ religionũ pfectoꝝ valet ꝛ tenet. Et ideꝫ dicendum ẽ.iuramẽto. Itẽ ſi qs iuret vel voueat intrare hãc religionẽ ſi quẽ itret valet. qꝛ nõ p h pncipaliter excludunẛ alie ſʒ pncipaliter includiẛ iſta.ꝛ ſi nõ pure.tñ ſb cõditione. ſ.ſi velit itrare aliquã.ſʒ ſi ꝓmitteret ſe nullaꝫ aliã itraturũ ꝛ nõ ꝓmitteret iſta itrare.nec pure nec ſub conditione nõ valeret.ꝛ peccaret. ſic vouẽs vel iurãs ꝛ idncẽs ad.h.℄ Nota qnto ꝙ ꝓmiſſio ꝙ̃ fit in voto fit deo:pncipaliter ꝛ finaliẛ.lʒ fiat aliqñ in manu hoĩs. vñ ſi aliqs ꝓmittit alicui ꝙ itrabit religionẽ.nõ illi.ſʒ deo facta eſt obligatio vñ dei eſt remittere ñ illi⁹. Itẽ ſi aliqs ꝓmittit itrare religionẽ ad regſtiõeꝫ alic⁹.illo ñ regrẽte itrare ñ teneẛ.ſʒ illo mortuo vr̃ ꝙ teneẛ niſi p modũ ꝯdictiõis dixerit.ſi me regſierit ꝛc̃. Sʒ ſi.dixerit ꝓmitto intrare qñcũꝙ̃ me regſieris.vr̃ ꝓmiſſio ĩ diẽ.vñ illo mortuo nõ plus hʒ dilatõem.qꝛ nõ expe-

Votuꝫ d re min⁹ bõa nõ obligat

In voto fit ꝓmiſſio do principaliẛ

ctaſ reqſitio. Itē ꝓmiſſio hoī facta metu mortis ſue vł filij ñ obligat cū effectu. Sʒ ꝓmiſſio facta deo ēt metu mortis ſic. qꝛ ds iuſte mortē infert nec teneſ nō īferre nec īcētatā ab alio ꝓpulſare. vt ſiē ꝓmittere alicui dare vt me liberaret a morte ī caſu ī quo nō teneſ. puta medico obligarer. ſic q ꝓmittit do. ff. ꝙ met' cā. l. iij. ¶ Nota ſexto ꝙ reqriſ deliberatio. ſ. ad ſe obligādū. vñ dī delibatiōe ꝛc. qꝛ votū ſubitū nō obligat ad pctm̄ pfectū. nec ad bonū pfectū. Vota āt q̄ ſiūt a mlierib' ptu vł ī īfirmitate vł viroꝝ ī qbuſcūqꝫ āguſtijs ꝓprijs. vel ſuoꝝ aut turbatiōe. ſi habuerit tēs ītētōeʒ obligādi ſe do cogitātes ēt de cā q̄ mouebat eos ad vouēdū. ſ. īfirmitate vł pīclo. ꝛ de fine. ſ. euaſione pīcli ꝓpter qd̄ euitādū vouebant. tenēda ſūt. Idē. Tho. Si aūt dubitāt vtrū īcēderit ſe obligare tutius ē qd̄ īpleāt. ſm. Tho. ¶ Item nota ꝙ q iratus pr̄i vel mgr̄o vł bñ potat' vouet vł iurat intrare religionē ꝙ nō teneſ. qꝛ qd̄ calore iracūdie ſit ꝓ nō facto hr̄i dʒ. qd̄ veꝝ ē ſi ſic ſit ſubito ꝙ nō feciſſʒ p deliberatiōem ꝛ ſnīaʒ rōis q̄ nō reqrit magnā morā tpis. Sʒ qñ ſciēs qd iurat vel vouet. ħ agit. teneſ niſi cū eo diſpēſeſ rōe minus plene deliberatiōis. Siē ēt q calore ꝯcupiſcētie inflāmat'. aut bñ potat'. nō tñ ebri' iurat vxorē ducere. compellit eā ducere. niſi oīno ebrius eſſet. Cōfirmaſ qd̄ dictū ē p ſeqntē rōem. Siē eñi reqriſ deliberatio ad votū. ſic ad pctm̄ mortłe. ꝛ tñ lʒ iratus. aut potatus occidat hoīeʒ excuſaſ a tanto. ħ nō a toto qñ ſit mortale. ex quo ſic nō fuit ēt ſe qn ſciret qd̄ faceret lʒ poſtea peniteat ꝛ nolet feciſſe. qꝛ eē ſtatim penitētē ꝯ pctō bñ arguit qd̄ illd̄ nō ſit factū ex habitu. ħ nō arguit ꝙ nō ſit factū ex electōe lʒ paſſiōe turbāte iudiciū rōnis. Illa ergo deliberatio tpis vł etatis que ſufficeret ad obligādū diabolo p pctm̄ mortłe ſufficit ad obligādū deo p votū. Tho. ſe. ſe. q. lxxxviij. dic̄ tria cōcurrere ad eſſentiā voti. ſcʒ deliberatiōem. ꝓpoſituʒ volūtatis. ꝛ ꝓmiſſionē deo. q̄ etiā ſolo corde fieri pt. Expſſio aūt p v̄ba eſt ad bñ eſſe. Et glo. ſup. c. Rſ. turā. ex ꝯ vo. ꝛ vo. redēp. dic̄ ꝙ cū nō interuenit intentio obligādi ſe nō eſt obligat'. ¶ Nota ſeptimo ꝙ vt dic̄. Tho. in qd̄libet. iij. Si qs ex certa cauſa ꝓ aliq̄ hora īpediret aliquē intrare religionē poſſit aliqñ excuſari pctō. Sʒ ꝙ qs impediat hoīm ne vnq̄ poſſit intrare religionē eſt ſpirituiſctō reſiſtere. qꝛ ꝓpoſitū intrādi religionē eſt a ſpūſctō. xix. q. ij. Due. vñ nō ſolū pctīb' ſed oīb' alijs inducentibus ad iurandū vel vouēdū ſe nō intraturus religionē eſt ī pctm̄ mortale. Hec oīa. Pe. de pal. in. vi. xxxviij. Dicit etiā. Pe. de pal. ꝙ ille q impedit voto īpleri ab illo alio ꝯ īgreſſu religiōis ſi licite ħ facit. vt pſ ꝓpter neceſſitatē vel vt traheret ad meliorē religionē vel ꝓpter ſuū pfectū ſpiritualē non peccat. nec tenetur ad aliquam emendam. ſi autem illicite tunc non ſufficit vt tantam inſtantiam faciat de reducendo quātam fecit in retrahendo ſed equiualentem vel ſe loco eius reddere debet ſicut ſi ſuo conſilio furtum factum eſt. alias non fiendum non liberatur furem monendo de reſtitutione. ſed teneſ de ſuo equipollens reddere. Quidaʒ tñ intelligunt ħ. vt Scotus qñ iā fuiſſet religionē igreſſus. ſ. ꝙ teneſ ſi nō pt illū reducē ꝙ cedarit. nec aliū equalētē. tūc ipſe teneſ itraſ ſi pōt.

Margin: In voto requiritur deliberatio.

Margin: Votuʒ factum in ira.

Margin: Impediens ingrdi volentem religionem.

¶ De diuiſione voti. §. i.

Nota ſm magiſtrum ſententiarum in. iiij. ꝛ Ray. q. i. Quis alio ordine ponat ꝛ Hoſti. ꝙ votorū aliud cōmune ſeu neceſſitatis. aliud ſingulare ſeu voluntatis. votum cōmune ꝛ neceſſitatis. qd̄ improprie dicitur votuʒ eſt de his que ſunt neceſſaria ad ſalutem. ꝛ ad que quis alias tenetur. Et ſic iſto modo promiſſio que fit in baptiſmo de credendo ꝛ diabolo abrenūciando large diciſ votuʒ. ꝛ in huiuſmodi poteſt vnus alium obligare ignorantem vt patrin' puerum quem tenet ad baptiſmum. Tenetur enim baptizatus ꝛ cogitur ſeruare fidē ī adulta etate quam pro eo patrin' promiſit. Et huiuſmodi votum cōmune quando non eſt proprium expreſſum. ſed ſolum ritus ſuſceptiuus ſacramenti. ſicut in baptiſmo. trangreſſio ei' non videtur eſſe alia ſpecies peccati. ſed circūſtantia aggrauans peccatum. Eodem eñi genere ſcilicet peccati plus peccat fidelis q̄ infidelis. ¶ Sed ſi eſt votum cōmuni expreſſe per modum proprie ꝛ ſingularis obligatōis. tunc mutat ſpeciem: vt ſi quis voueat vel iuret non āplius fornicari. nō ſoluʒ peccat peccato luxurie fornicando. ſed etiā peccato periurij vel fractionis voti. Nam ſm docto. circūſtantia agrauans que per ſe ꝛ non ex ſuppoſitione pri mi importat deformitatem mutat ſpecieʒ vel addit nouam ſpeciem peccati. Fractio auteʒ voti de ſe habet deformitatem. quia etiam in re ad quā quis alias non tenetur. Idē Tho. vnde ꝛ votum ſingulare facit de non peccato peccatum. ergo ꝛ cōmune mutat ſpeciē factē ſcʒ p modū ſinglaris obligatiōis. ¶ Votū vo ſinglare ꝛ volūtatis ē ꝯ his q̄ iſ ſuprogatiōe ad q̄ qs alś ñ teneſ. ꝛ ī hmōi votś nō pt vn' alium obligare niſi conſentiat. vnde mater q̄tūcūqꝫ voueat pro puero infirmo ꝙ ieiunet non teneſ ieiunare niſi ꝯſentiat cuʒ habeat legitimam etatem. Filius etiam quem pater poſuit in religione cum ad annos diſcretionis venerit. niſi conſenſerit poteſt exire. Et ſic loquiſ canon. xx. q. i. Sicut qui. Subdiuidiſ autem iſtud. qꝛ voti ſingularis aliud ſimplex. alid̄ ſolēne. ¶ Voti autē ſolennis alid̄ ē qd̄ ſolēnizaſ per profeſſionem approbate religionis. Aliud

Margin: Votum neceſſitatis

quod ſolēnizatur per ſuſceptionem ſacri ordinis.ſcilꝫ ſubdyaconatus ⁊ ſupra. De his agit infra in tertia pte. Omne autē votū qđ non eſt ſolēne ē ſimplex.ſiue illud fiat publice ſiue priuatim.ſiue ore ſiue tantū corde. ¶ Voti autē ſimplicis aliud conſiſtit in faciendo.vt cuꝫ qs vouet orare.ire ad ſanctū iacobū.⁊ huiuſmōi Aliud in nō faciēdo.vt cū qs vouet nō ꝯtrahere matrimoniū. De quo ē dubiū vtꝝ qui ſic vouet poſt matrimoniū cōtractū poſſit debitū petere.qꝛ ſi ſimpliciter vouiſſet caſtitatē nō poſſet.⁊ aliud videt̃ vouere caſtitatē aliud vouere nō ꝯhere matrimoniū.qꝛ ſcđs.ſ. vouens nō ꝯhere fornicando nō frāgit votum. ¶ Primus ecōtra qꝛ vouēdo vnū vouet qđ implicat̃ in illo. ¶ Et qđcūq; hoꝝ votoꝝ aliud eſt cōditionatū vt cū qs vouet ieiunare ſi liberetur ab

votum abſolutum.

infirmitate.⁊ tale tenet̃ implere adueniente ꝯditione ⁊ nō alr̃. Aliud abſolutū.vt cū ſimpliciter vouet aliqđ facturꝫ vel non facturum ſine aliqua ꝯditione vel ſine aliq̃ determinatione tpis.⁊ tūc tenet̃ ad ſtatiꝫ qñ cōmode pt iplere.vñ ſi q vouit intrare religionē tenet̃ ſtatim intrare qñ cōmode pōt nec ſufficit ꝙ itret i ſinevite.qꝛ qñ ſic vouit.ſ.itrare religionē reſiduum vite ſue deo dedicauit.ſicut qui vouet certo die illa die tenet̃.ſicut ſi aliqs promiſit ꝯhere cū quadā.nō ſuffīc ſemel ꝯhere añ mortē qꝛ ad h̓ fit matrimōiū vel ſimul ꝯuiuāt. Si ãt pmiſit dare ꝓ deo aliqđ ⁊ hmōi.vl̓ ꝙ ſufficiat h̓ ſemel facere ante mortē niſi rō alia pactū reformet.qꝛ q pmiſit aliqđ ſine die lꝫ ſtatī teneat̃ nō tñ ad ſtatim.nec qñ primo pōt commode niſi ab illo cui promiſit regrat̃. ſed pōt regri q̃cito cōmode pōt ſoluere ⁊ extūc eſt in mora. Cū aūt dicat ſcriptura ex ore dei prodiens. Si qđ vouiſti deo ne moreris reddere. ergo de⁹ itcrpellat in oi voto.⁊ ſic q̃citi⁹ pōt ⁊ recolit dꝫ oē votū ꝙ fecit implere.qꝛ quotiens deus ei ad memoriā reducit ipſum votū ⁊ poſſibilitatē ⁊ cōgruitatē ꝓ tunc implendi.ipm interpellebat ⁊ in mora cōſtituit. ¶ Itē nota ꝙ talis q.ſ.vouit intrare religionē nō dꝫ remanere in ſeculo vel differre pp dēbita que hꝫ. vt ſcribēdo vl̓ opando lucret̃ ad ſoluenduꝫ.qꝛ ꝓ

Intrans religionē nō tenetur d̓ debitis

fitendo cedit bonis.⁊ h̓ ſufficit.vñ talis nec in religione tenet̃ opari manib⁹ ad ſoluenduꝫ ſicut nec in ſeculo teneret̃ ſi ceſſiſſet bonis. Itēꝫ ſi promiſiſſet talis opari manib⁹ aliqđ. poſſet h̓ nō obſtāte intrare religionē.ſed ſi bona ſua ſufficiunt ad h̓ dꝫ illi cui pmiſit ſolui intereſſe imo ēt videt̃ ꝙ nec ad intereſſe teneret̃.ſicut iura ad nihil reſtituendū obligāt ꝯiugē qui matrimonio nō ꝯſumato intrat religionē altero ieſcio vel inuito.qui tñ in multis ꝓpter hoc ſepe dānificatur. Hec Pe.de palu. vbi ſupra.

¶ De tranſgreſſione voti. .§.ij.

Nota primo ꝙ tranſgreſſio voluntaria voti eſt mortale peccatū ſm oēs. Vñ ⁊ decre. dicit ꝙ ſolutio voti vſq; adeo eſt neceſſaria:vt ſine ꝓprie ſalutis diſpēdio alicui nō liceat reſidere de vo.⁊ vo.redēd.c.Licet.vñ ſm Thom.ij.ij. q.lxxxviij.grauius pctm̄ ē tranſgreſſio voti q̃ tranſgreſſio iuramēti. Nā votū innitit̃ fidelitati q̃ deo debemus.iuramētū do reuerētie ipſius dei.vñ magis obligatoriū eſt datū q̃ iuramētū.ceteris parib⁹.⁊ plus peccat agens ꝯ votū q̃ ꝯ iuramentū. Sed Jo.nea. dicit h̓ eē verū in iuramēto aſſertorio.in pmiſſorio autē q̃tū ad ea q̃ ptinēt ad dei honorē grauius videt̃ pluriū qꝛ tale iuramentū includit votum. ¶ Nota ſcđo ſm Pe.de pal.ꝙ quotiens quis frāgit votū totiens peccat mortaliter.dū tamē actus interior ⁊ exterior itcret̃. Sec⁹ ſi exterior tantum.qꝛ peccatū ꝑ ſe eſt in actu interiori.vñ q vult in vno actu furari ⁊ mechari vl̓ plura furari vnū pctm̄ ꝯmittit quo ad deum licet plura furet̃ quo ad iudiciū hoim. Et hoc in voto negatiuo quo quis vouet nō bibere vinum ſecus in affirmatiuo. Vt cum quis vouet ieiunare.tunc eni totiens peccat quotiens comedit.ſed ſecūda vice.tertia autē vice ⁊ deinceps nō.maxime ſi non in cōtēptu.ſed q̃ſi nō reputans ſibi poſſibile plus illa die ieiunare parat⁹ ieiunare ſi iā nō fregiſſet ⁊ eēt paratus ieiunare alia integra pro illa. Sed in contēptū vt nō fruſtra fregerit idē facturus ſi non fregiſſet.nec intentione ex integro alis ieiunādi tūc ſecus maxime in voto ſinglari ⁊ ſecreto i quo nō eſt ſcandalū. Nā ſecus eēt de illo q ieiuniū eccleſie fregiſſet. Nō eni ꝓpter hoc liceret extra horā ꝯſuetā comedere intētione alis redimendi in ſcandalū aliorū. Hec Pe. de palu. ¶ Nota tertio ſm eundē.diſ.xv.in.iiij.ꝙ cum quis vouet nō bibere vinum diſtinguendū vl̓. qꝛ aut vouit in ꝑpetuum.aut certo die. Si in perpetuuꝫ tūc totiens peccat mortaliter quotiens bibit vinū etiā ſi eadem die. Eſt eniꝫ obligat⁹ oi hora diei ad non bibendū vinū. Vñ quotiēs bibit totiens facit ꝯ pmiſſū. Nec pōt dici q̃ obligatiōe vnius diei fracta obligatio illius diei tranſeat ad aliā diem.qꝛ oēs dies erant in obligatione equaliter. Sed ſi votum eſt temporale.tunc ſi die certa ⁊ determinata puta die ſabbati.ſexta feria ⁊ huiuſmodi. vouit tunc prima vice illius diei bibendo vinum peccat mortaliter.non autem ſecunda vice niſi ex contemptu faceret. Quando enim vouit non bibere certo die vouit non bibere qualibꝫ hora diei preſuppoſito ꝙ in priori non biberit ſed quia votum eius ſm interpretationem iuris intelligitur ex quo vna hora vinum bibit eſt obligatus ad non bibendum alia die ⁊ ex tunc illa die non eſt obligatus. ¶ Dat ſuper hoc exemplum de indulgentijs . quis

Votū frāgēs totiens peccat

Vouēs nō bibere vinū vel ſile.

ſi eſt p̄bēnſo totiēs ↄ̄equif quotiens vadit ad eccľaȝ vbi poſita eſt: et eadē die. Si i certo die tūc tm̄ ſeř. Uel aliter qꝛ cum votū eſt tpale. ſ. de aliquo die: ſi determinat diē vt ſabbatum vel aliū: tunc totiēs quotiēs. teneř. n. poſt primam vicem adhuc in reſiduo facē qđ pōt. Si nō determinat diē: puta vnam diē in hebdomada: tunc ſi vna die q̄ volebat votū implere ſemel vinū bibit: transfert obligatio ad alterū diem poſt tranſgreſſionē: nec frangeř ſecunda vice bibendo vinum Pe. ¶ Itēȝ q vouit teneř virginitatē ſi ↄ̄hit mrimonium ↄ̄ſumādo mrimonium: frangit votū: nō aūt poſtea reddēdo debitū petēti expreſſe vel iterpretatiue: ſed exigendo totiēs peccat mortalr quotiens exigit: qꝛ nō pōt dici ꝙ ex quo ꝑdidit virginitatem ꝙ tranſlata ſit ad alterā diem obligatio eius: qꝛ oī tpe equalit tenebaf: ꝛ ideo dȝ ſoluē ſicut primo vt ſaltē nō petat qđ eſt ei libeꝝ. Pe. Et ꝗ̃uis diſpenſatio vel cōmutatio voti ſit reſuata dyoceſanis: nō tn̄ trāſgreſſio voti. Nā cōiř cōfeſſores pn̄t abſoluere ab hmōi peccato.

Uouēt virginitatem.

¶ De vtilitate voti nota .§.iij.

ꝙ magis meritoriū ē faceř aliqđ bonū ex voto ꝙ̃ ſine voto ceteris parib⁹: puta cū eq̄li charitate ꝙ ꝓbat. b. Tho. ij. ij. q. lxxxviij. Et hoc ꝓbaf ſupra i corpe huius. c. Et nō ꝙ ꝓut di. eť ꝺ vo. ꝛ vo. redemp. c. Scripture. Reus fracti voti nō hi qui temporale obſequiū in perpetuaȝ noſcit religionis obſeruantiā ↄ̄mutare. Unde ſm be. Tho. in. iiij. diſ. xxxviij. deobligaf quiſ ꝑ ingreſſum religiōis a votis factis in ſeculo. Quod videf intelligendū de votis ꝑſonalib⁹ puta de elemoſynis fiendis vbi habet facultatem. Intelligiř etiam in caſu ꝙ ꝑſeueret. Nā egrediens religionem ante profeſſionē ad vota priora remanet obligatus. Arg. ad hoc. ſ. q. vij. Quod pro remedio. Et ſȝ aliquos vt dicit idē Tho. ex ipſa vi voti religiōis abſqȝ alia diſpenſatione. Et rō eſt. qꝛ ꝑ introitū religionis moriř priori vite. ꝛ ideo non teneř ad ea q̄ fecit in ſeculari vita. Et hoc cum ꝓpť ſecularitatem vitandā. que ḡuius eſt cōiter ↄ̄uinentibus. tum ꝓpť onus religiōis aſſumpte quod ſufficere videř. Alij tn̄ dicunt ꝙ hoc fieri debȝ auctoritate ſupioris ipſius religionis: vn̄ declarare ſeu exponere debet ipſe qui vouit vota que fecit in ſeculo. ꝛ ipſe prelatus penſatis cōditionibus ꝑſone ꝛ alijs circunſtātijs valet irritare ſeu diſpenſare vel commutare: aut illa dimittere ſeruare. Et nota ſm Pet. de palu. ꝙ ſi quis peniteat de voto alias non facturus niſi quia non vult votum frangere adhuc eſt maius meritum. ¶ Primo quidem quia ſcḋȝ Ber. Bona voluntas ſufficit ad meritum. Unde a principio quando vouit ꝛ non ſoluit: tantum meruit quantum quando ſine voto ſoluit ꝛ huic merito additum eſt meritū ſufficie quo vult ſoluē quod ꝓmiſit. ¶ Secundo qꝛ licet ſit triſticia in hoc ꝙ vouit ꝛ quedam voluntas. tn̄ in ſoluendo qđ vouit ꝛ in venerando votū eſt voluntarius. ¶ Tertio etiam videř ꝙ nō demereř in hoc ꝙ vellet non vouiſſe. qꝛ ſicut a principio non tenebaf vouere. ita nec ex poſt facto teneř velle vouiſſe licet teneaf ſoluere: vř dato ꝙ penitere ſit peccatuȝ non propter hoc impeditur quin vouendo bonum mereaf. hec Petrus. Item quanto votum eſt ſolemnius: tanto eſt maioris meriti.

¶ De obligatione voti .§.iiij.

Nota ꝙ votum aut eſt de re de ſe illicita. aut eſt de re licita. Si de re illicita que. ſ. eſt peccatum vel maioris boni impeditiuū. vt nō ingredi religionem peccat ſic vouendo. ꝛ aliqñ mortalit. nec teneř. imo nec debet ſeruaf ſm Tho. ſed ēt ſine diſpenſatione p̄lati ↄ̄ueniř. Si de re licita. tūc aut de re inutili ꝛ quaſi vana. vt non lauare caput die ſabbati. nō comedere de capite ob decollatione Joan. baptiſ. ꝛ hmōi. que dicunř vota ſtulta ſm Albert. et Ray. potius frangenda ſunt ꝙ̃ ſuanda. tuti⁹ eſt tn̄ vt fiat diſpenſatio eius p eū qui poteſt. Aut eſt de re vtili. ꝛ tunc aut pro turpi cauſa vt vouet ſe ieiunatuꝝ ſi in furto vel in fornicatione proſperaf. ſ. ſi pōt cōmittere. ꝛ tunc peccat vouendo. nec teneř implere ſm Jo. neapoli. in quolibet. ꝛ Ricar. in. iiij. Aut pro cauſa honeſta. ꝛ tunc aut de re impoſſibili: ꝛ tunc ſi erat ei impoſſibile non teneř: ꝛ peccauit vouendo. Si autem prius fuit poſſibile qñdo. ſ. vouit. ꝛ poſtea factum eſt ei impoſſibile. vt cū vouet elemoſynā ſed poſtea ita efficiř pauper ꝙ nullo mō pōt. non teneř niſi cumueniret ad pinguiorē fortunam ſm Pe. de pal. Si autē partē vnā implere pōt illā ꝑtem impleat: nec excuſareř a peccato ſi nō impleret quantū pōt niſi ſecū diſpenſareř: ſed cū oīno nō pōt nō indiget diſpēſatiōe. Tho. Aut de re poſſibili: et tūc aut pt irritari: ꝛ votū pupilli religioſi ꝛ huiuſmodi: ꝛ ſi irritaf ab eo qui pōt non peccat: abſqȝ diſpenſatione ↄ̄ueniendo ſm Ray. ꝛ alios. Si non irritaf ꝛ multomagis ſi ratificaf a ſupiori: qui. ſ. pōt irritare peccat ↄ̄ueniendo. Si ibi nō hȝ locū irritatio vt qꝛ ille p ſe potuit voto obligare: tūc ↄ̄ueniēdo ꝓpa auctoritate peccat mortaliř. ſi autem hoc facit cum diſpēſatiōe vel cōmutatiōe niſi ſubſit iuſta cā diſpēſatiōis: vel ſaltē dubia peccat vtens tali diſpēſatione ꝛ diſpenſans. Thomas. Pet. de pal. alr̄ non peccat. Item quando quis dubitat vtrum poſſit votum implere: vel vtrum ſit melius implere vel nō implere. puta ieiunare vel nō ieiunare cum ſit debilis ꝛ dubitat ꝺ nocumento. dȝ petē cōmutationē vel diſpēſationē

ꝛ nō ꝓpria auctoritate ↄuenire. Tho. item q̄ voto diuerſa fecit vno tp̄e q ſi pōt vtrūqꝫ facere teneť. ſi vero ſunt impoſſibilia debet ſeruare qđ meť eſt ꝛ de minori ſatiſfactionē facere ad arbitrium ꝓlati. Thomas. itē ſi fec̄ conditionatū. i. ſub aliq̄ ↄditione. nō adueniēte cōditione nō teneť implere quando vna eſt cōditio vel plures ſed ſi ipe intenderit obligare ſe aduenientibus oībus illis conditionibus. Si autē intendebat ſe obligare adueniente vna ex conditionibꝰ teneť. Si ſuper hoc nō cogitauit ꝛ neſcit diſcernere de intentōne tutius eſt implere. xxxiij. q. vij. Nō ſolū extra. de cō. ap. c. Uerū. itē ſi vouit abſolute aliqd ꝛ nimiſ diſtulit cū poſſꝫ quia peccauit. Debet enim q̄ citius implere ſi ipe tempꝰ ſibi non impoſuit determinatū. Datur tamen ei tempus ad arbitrium boni viri ad diſpenēdū vt votum poſſit implere. Thomas ſe. ſe. vbi ſupra. item ſi feciſſet votū intrandi religionem ꝛ ex mora quā in ſeculo ſine neceſſitate imminet ei periculū votum frāgendi puta per matrimoniū. tenetur q̄ citius alr̄ peccat mortaliter. Thomas ſe. ſe. vbi ſupra. item ſi parentes fecerūt pro eo vt. ſ. ipe aliqd faceret ꝛ ipe poſtea approbauit intēdens ſe obligare ad votū factū pro illis tenetur. ꝛ iō tranſgrediendo peccato mortaliť. alias ſi ipe ſe nō obligauit non teneť pluſq̄ velit. Raymun. q̄uis bonum ſit facere ſi potes.

De herede quomodo .§. v.

teneatur ad vota eius cuius eſt heres. Nota ſm petrum de palu. in. iiij. q ſi eſt votum tātū reale. fundādi monaſteriū. vel dandi tantū ꝓ deo. aut oblationē mittēdi aut tot armatos vltra mare. tunc heres tenetur ſicut in alijs debitis. Si aūt eſt tantū perſonale. vt ieiunare. ↄtinere. votū crucis. vel ire vltra mare heres non teneť. niſi ſpōte obligauerit ſe ſiue ſit filius. ſiue ſit extraneus. extra eo. c. Licet. Si aūt eſt ſimul reale ꝛ ꝑſonale ꝛ expſſum vtrūqꝫ tunc teneť ad reale. vt ſi vouit ire ad ſanctū iacobū ꝛ ibi offerꝛ vnū equū. heres ñ teneť ire ſed mittere vnū equū. Similiter ſi vouit fundare monaſterium ꝛ intrare. teneť heres monaſteriū fundare. ſꝫ nō intrare. Si aūt eſt ꝑſonale ꝛ reale. ſꝫ ꝑſonale eſt ꝓncipaliter expſſuꝫ. reale tacitū ꝛ acceſſoriū. vt ire ad ſctm̄. iacobū. non teneť heres expēſas ꝗs feciſſet ille eūdo. ſtādo. offerendo. ꝛ redeūdo dare. ſicͣ nec tenetur ire. Et ſi vouit intrare religionē nō tenetur bōa tradere heres. qꝛ ſublato ꝓncipali tolliť acceſſoriū. Sīlr̄ ſi ſuſceperat crucē defunctꝰ ꝛ nō tenetur heres mittere expenſſas q̄s feciſſet niſi h̄ ordinaſſet. Si vō vouit mitteť certas ꝑſonas vltra mare qđ reputať reale. ꝛ ad illō teneť heres. Pe. itē ſi fecit votum irevꝉ mittere in ſubſidiū terre ſcē ſuꝑueniente impedimēto eundi tenetur mittere loco ſui vel ſaltē expēſas q̄s facturus eſſet. ꝛ ſi h̄ moriēs nō diſponeret tenerētur heredes nihilominꝰ facere ſi hereditas eſſet ſufficiens ad h̄. Si aūt fecerat votū cā deuotiōis eundi. ſuꝑueniēte impedimēto nō teneť ire vel mittere niſi forte fuerit ib mora: ꝛ ſic ē in culpa qꝛ cū potuit noluit. Cautiꝰ tñ eſt in vtroqꝫ caſu qñ nō pōt. ſ. ire q̄ diſpēſationē vel cōmutationē petat. Si autē moriēs de h̄ nō diſpōit nō teneť heres implere: niſi ſe obligaſſet: ꝛ ſi h̄ nō egit rōne hēditatis ꝛ poſtea nō vult eā adire. timeť de voto.

Nota q ſunt quedam .§. vj.

ꝑſone quaꝝ vota nō ſunt obligatoria niſi ratificenť ab alijs. ꝛ irritari pñt. Nā nullus pōt ſe obligare ad id qđ eſt ſibi ſubiectꝰ non eſt ſue ptātis. ꝛ iō nō pōt ſemꝑ votū firmiter obligare ſine cōſenſu ſuꝑioris. nō tñ peccat talis vouēdo. Tho. Primo ergo eps nō pōt ſine licētia pape emittere votū vel emiſſū iplere ꝑ quod diſſoluať matrimoniū ſpūale qđ eſt inter ipm ꝛ eccleſiā ſuā vt religionē itrare. Teneť tñ taliſ iplere tale votū ſicut pōt. ſ. petēdo licentiā reſignandi: q ſi papa nō vult dare vel irritat votū excuſatur. Si dat licētia teneť. Pe. de pal. Itē nec aliud ꝑ qđ fieret graue ꝓiudiciū eccleſie ſue. vt de lōga peregrinatiōe. Uotū abſtinētie. ꝛ alia hmōi pōt facere. viij. q. i. elemoſynas. Idē Pe. de pal. Scđo pueri añ annos pubertatis. ſ. maſculus añ. xiiij. annū. femina añ. xij. cōpletū. tū qꝛ in pluribꝰ patiunť defectū rōnis: tū qꝛ ſunt in ptāte parentuꝫ vel tutoꝝ. ꝛ ſi vouēt nō hꝫ effectū: ſꝫ vota eoꝝ pñt irritare parētes. Tho. Et ſm Guil. ſi pr̄ vel tutor ꝓmo cōtradixerit ꝛ poſtea cōſentit nō reuiuiſcit votū. Pe. aūt de pal. ſic dicit. Minor annis ſi nō hꝫ vſuꝫ rōnis nil valꝫ votū. Si autēꝫ hꝫ vſuꝫ rōnis ſꝫ eſt ipubes pr̄ vel tutor oē votū eiꝰ ꝑſonale qđ. ſ. reſpicit ꝑſonā vt de abſtinentia. ꝛ ingreſſu religiōis. aut ēt votū reale qđ. ſ. fit de rebꝰ dādis: vt elemoſyna pōt irritare. Et idē eſt de minore. xxv. annis habente curatorē vel exñte in ptāte pr̄is quo ad votuꝫ reale qđ pr̄ vel tutor irritare pōt. Sed quando pubes eſt intrat religionem. quod facere poteſt inuitis parentibus ꝛ curatoribus: ꝛ eo ipſo dedicat omnia bona ſua qui niſi eſſet maior. xxv. annis non poſſit alienare. Nec poſſūt parentes aut curatores bona retrahere que poſſēt: ſi illa bōa vouiſſet: quia nō poteſt talia ſine illis alienare niſi ſeipſum alienando: qꝛ quedam cum vniuerſitate tranſeunt que alias non tranſirent. idem eſt ſi impubes intrauit nec perſona eius retracta fuit: quia nec bona retrahi poſſunt. Si autem habens vſum rationis non habeat parentes aut tutorem aut curatorem. ꝛ voueat res ſuas non ſe deo:

Perſone que dā quarū vota nō obligant.

licet in holem nõ poſſet alienare tamen videt ꝙ in deũ poſſit niſi ꝙ ſi inueniat leſus aut deceptus notabilr̃ põt reſtitui. ¶ Et nota ꝙ ſi im puberes intrent religionẽ. parentes vl̃ tutores pñt votũ irritare vſq ad annũ ⁊ diem a tpe ſcientie ↄputandum ſi volunt vlterius aũt non pñt. Et licet hugo dixerit ꝙ ſtatim cũ malicia ſupplet etatẽ poſſit ſe vouere deo ſic ⁊ dare diabolo. tamen ↄ̃riũ tenẽt ⁊ ↄmuniter canoniſte. ¶ Itẽ cũ impubes habet prẽm. pater põt reuocare ipm a religione. non aũt mater nolente patre. patre aũt mortuo tẽ mater ⁊ auia ſi hñt tutelá eius. vt qꝛ non tranſierunt ad ſecũda vota. qꝛ tunc non pt cum pdat tutelá ſed tutor pt. Sꝫ ſi ipubes itret religionẽ vl̃ emittat votũ ſimplex aut ſolẽne ſciẽo patre vl̃ inuito ſi pater reuocat ante annũ ⁊ diem an puer poſt pubertatẽ teneatur intrare dubitat. Et videt ꝙ non. Numeri. xxx. Patre irritante votum puelle in etate puellari ipa ámodo voto non tenetur. Tho. cõtra. qꝛ ex quo habuit vſũ pfectũ liberi. arbitrij quo ad deũ eſt obligatus. Illud aũt: Numeri. intelligit in puella non habente vſum rõnis vel dũ eſt in puellari etate. vñ ⁊ ſeruus retract⁹ a dño de religione poſtea ſi fiat liber tenet redire ↄiunx retractus ab vxore ipa mortua tenet redire. Hec. Pe. vbi ſupra. ¶ Tertio filij familias poſt annos pubertatis pñt q̃tũ ad ea q̃ ptinent ad pſonam ſuá vouere. ⁊ tenentur etiá implere inuitis parentibus. puta de ingreſſu religionis vel ↄtrahere matrimoniũ. ⁊ hmõi. Sed q̃tũ ad ea q̃ pertinẽt ad diſpenſationẽ domeſticá non poſſunt ſine ↄſenſu pris. puta de elemoſyna. Pe. Tho. De peculio tñ caſtrẽſi vel q̃ſi pñt ⁊ vouere ⁊ tenẽtur implere inuitis parẽtibus. ẜꝫ pe. de palu. ¶ Quarto ſerui q ſũt i ptáte dñoꝝ q̃tũ ad pſonales opationes nõ poſſunt votum obligatoriũ facere ↄtra voluntatem ipoꝝ de ingreſſu religionis ⁊ pegrinationis ⁊ hmõi. p q̃ ſubtraheret ſeruit⁹ eoꝝ. Tho. pñt tñ vouere cõtinentiá nec dñi pñt tale votũ irritare ẜm Pe. de pal. ¶ Quinto clerici beneficiati non pñt vouere peregrinationẽ aut aliud p qd̃ habeant relinquere eccliaꝫ ſine licẽtia plati ſui. de ↄſe. di. v. c. Nõ opꝫ. ⁊ ex̃ eo. Magne. niſi votũ religiõis qd̃ pñt facere ſine licẽtia plati: ⁊ tenẽt factũ iplere ẽt ↄ̃dicẽte epo. Vota ẽt abſtinẽtie ⁊ oronuꝫ tenent iplere. Ray. ⁊ Pe. de pal. Inno. vero dicit. ꝙ ſi vouet aliqd qd̃ non hꝫ eũ ipedire a religiõe: ⁊ obedientia plati ſui dꝫ illud ſeruare vt dicere aliquos pſalmos. ¶ Pe. aũt de palu. dicit ꝙ ſi religioſus votuꝫ omittit. tenet implere niſi platuſ irritet illud votum. Ricb. vero ordi. mino dicit ꝙ religioſus nõ põt vouere ⁊ ſi vouet ꝙ nõ tenet. Ratio eſt qꝛ penſata humana fragilitate ⁊ religõis onere nõ põt ſe ad aliqd vltra ſuá profeſſionẽ obligare quod poſſit implere. ſine qualicunq̧ preiudicij piculo obſeruationis cuiuſlibet eorum que ex ſua profeſſione tenet ⁊ abſq̧ periculo reddendi ſe oneroſum interdũ prelato ſuo vel alicui ex fratribus ſuis. itẽ qꝛ tante altitudinis eſt religionis votum ꝙ omnia alia in ipſum cõmutari poſſunt. ⁊ ideo eccleſia ↄſiderãs hanc altitudinem religionis ⁊ humanam fragilitatem voluit auctoritate dei ad religiõis votũ nullũ aliud poſſe ſupaddi ppter periculum tranſgreſſionis vitandũ. Ad h̃ etiá faciunt iura. xxxiij. q. v. Noluit. ⁊ xx. q. iiij. Monacho in glo. Hec ille. Tutius vero ꝙ dic̃ Tho. ⁊ Pe. ¶ Et nota ẜm Pe. de pal. ꝙ in his oib⁹ caſib⁹ in quibus poteſt votuꝫ irritari quouſq̧ votum irritet p eum qui poteſt votum tenet et obligat poſtq̃ꝫ autem fuerit irritatũ non tenet vouens ſeruare. imo nec debet ↄ̃ voluntatem irritantis. ¶ Item nota ꝙ eſt differentia iter irritationem ⁊ diſpenſationem. Nam irritatio poteſt fieri ſine cauſa ⁊ ad libitum irritantis. ſicut vir ad libitum irritat votum cõiugis. ita ꝙ nec ipſe peccat irritando quia nemini facit iniuriá qui vtit iure ſuo. nec illa votũ omittẽdo cũ fuerit inefficax a principio. Sed diſpenſatio in voto non fit ppter inefficaciam voti. ſed propter aliam cáм. vñ requirit non ſolum auctoritas in diſpenſante. ſed etiam cauſa ex parte diſpenſati. ſ. neceſſitas vel vtilitas eius vel reipublice in omni genere diſpenſationis. ⁊ in omni diſpenſante. etiam papa. quia nec Pe. nec alteri cõmiſſa eſt auctoritas ſeu poteſtas in deſtructionem ſed in edificationem ꝙ eſt verum in propoſito. qꝛ voti obligatio iuri naturali ⁊ diuino innititur. Nam in his que non ſunt mala niſi qꝛ prohibita iure poſitiuo ad libitum abrogare poteſt ⁊ p ↄ̃ñs ad libituꝫ in illis diſpenſare. Hec Petrus de palude.

¶ De redemptione .§. vij.

commutatione ⁊ diſpenſatione votorum. Nota primo qꝛ redemptio ⁊ cõmutatio voti videtur differre ſicut emptio ⁊ permutatio. quia in primo requiritur precium in numerata pecunia. vnde ſi ille qui vouit ad ſanctum Jacobũ ire habet illac hoſtes ⁊ non verſus romam liberetur a peregrinatione ſancti iacobi. ⁊ obligetur ad viſitandum limina apoſtolorum. cõmutatio eſt. Si vero impeditus ire abſoluat ⁊ precipiatur ſibi dare tantum pro deo quantum erat expenſurus eundo ⁊ redeundo. redemptio eſt. que etiam debet eſſe iuſti precij. ⁊ equalis. extra eodem. ca. Magne. Hec Petrus de palude. Sed inter diſpenſationem et commutationem Thomas dicit hanc eẽ differentiam. quia ſi abſolute determinet prelatus aliquod votum nõ eẽ ſeruádũ. erit diſpenſatio voti. ſi aũt p h̃ ꝙ obſeruádum erat ali-

quid aliud imponitur dicitur cõmutatio vo-
ti. vnde maius erit diſpenſatio q̃ commuta-
tio. Utrunq̃ poſſunt prelati eccleſie. vt decla
rabitur. Hec Thomas ſecunda ſecunde.

¶ De commutatione .§. viij. voti.

Nota primo q̧ auctoritate iuris in votũ
religionis oĩa cõmutant̃ ẽt ſine diſpẽſatione.
q2 tanq̃ pfectum alia includit. Unde ſi qs ex
voto emiſſo ad artiorẽ religionẽ ĩntrandũ nõ
eſſet obligatus ad pfitendum nec ad remanẽ
dum ſed ſolum ad intrandũ ⁊ experiendũ. ſicut
frequẽter ɔtingit. liceret tali vouere ⁊ ad vouẽ
dũ inducere lariorẽ religionẽ ad pfitendum
⁊ remanendum. q2 primũ votũ tanq̃ tempora
le includit̃. in ſecũdo tanq̃ in ppetuo. Et plus
eſt experiri ⁊ pfiteri lariorem q̃ ſolum tm̃ ex-
periri artiorem. Unde decretalis q̃ dicit ipo-
nẽdam pniam pfitenti lariorẽ poſt votũ artio
ris. de re. iu. Qui poſt votũ. li. vi. intelligit̃ de
illo q vouit aĩo remanendi q tenet̃ remanere.
vñ talis vſq̃ ad pfeſſionẽ religiõe lariori ſi eã
intraret eſt in mora votũ iplendi. cũ de iure ⁊
de facto poſſit ⁊ debeat redire ad artiorẽ. poſt
pfeſſionẽ aũt abſoluit̃ nõ q2 plus fecerit q̃ vo
uerat. ſ3 q2 votũ ſolẽne de re minori derogat
voto ſimplici de re etiam maiori. ¶ Nota ſecũ
do q̧ l3 vota pſonalia cõmutent̃ in religionem
q2 verbo ɔmutari vtit̃ decre. de votis. c. Scri
pture. vel ſoluãtur p pfeſſionẽ ⁊ ẽt realia quo
ad pſonã nõ tamẽ quo ad monaſteriũ. Sicut
nec debita q̃diu aliquis ẽ nouiti' excuſatur a
voto pſonali. puta ieiuniorũ ⁊ hmõi. nõ autẽ a
reali puta de dãdo elemoſinã: imo p ſe debet
ſoluere debita. ſed p pfeſſionem q̃ bonis cedit
⁊ mũdo morit̃ vota pſonalia extinguunt̃. ſed ⁊
realia debita in monaſterio transferunt̃ q̧ obli
gat̃ ſicut heres. ſ. non vltra valorem bonorũ.
q̃ recipit monaſteriũ de illo ſi fecit inuentariũ
vel ſi nõ fecit ex ignorãtia iuris ſicut nec qui-
cũq̃ alius heres. Item nota tertio q̧ quando
votũ ẽ reale ſpãle. puta q̧ aliqs vouit equũ ſuũ
determinatũ deo tũc ipſe qdem nõ põt ɔmu-
tare auctoritate ppria: ſ3 auctãte ei' q equũ iã
traditum cũ nõ ſit res ſacra poſſet alienare añ
traditionem põt cõmutare. ¶ Nota quarto q̧
q filiũ ſuũ determinatũ vouit religioni ad per
ſuaſionẽ alicuius. nõ põt vnũ p alio cõmuta
re nec auctoritate ppria nec ẽt illius ɔſenſu q
induxit ad vouendũ. Sed ſi vouit ſimplr̃ tene
tur ſtati puer cũ in religione põt educari offer
re ẽt inuitũ. ſicut ẽt iuitũ ad ſcolas põt ponere
⁊ ad artificiũ. ſ3 puberẽ inuitũ ponere nõ põt.
Sed ſi vouit ſub ɔditione. ſ. ſi puero placeret i
gredi tunc nõ teneret offerre anq̃ ille habeat
vſum rõnis ⁊ ɔſentiat. ¶ Itẽ nota qnto q̧ ſi vo
uet pr̃ filiũ vel filiã ablactatos põt ⁊ d3 mater
inſcia vel etiã inuita offerre monaſterio. Sed
ſi vouit pr̃ filiũ in vtero exiſtentẽ vel q̃diu ſub
lacte ẽ. q2 partus eſt pars viſcerũ ⁊ cum eſt ſub
lacte ẽ magis ſub cura matris non poteſt vo-
ueri cũ effectu a ſolo patre quin ⁊ mater poſſit
votum irritare. Petrus de palude.

¶ De diſpenſatione vo- .§. ix. torũ.

Nota primo q̧ q̃uis ius diuinum ⁊ na-
turale papa non poſſit tollere vel mutare. ta-
mẽ q2 iuris diuini ⁊ naturalis determinatio p
tinet ad ius poſitiuũ. iõ ſicut i penis poteſt ho
mo diſpenſare q̃uis ius naturale dictet deli-
cta puniri. que naturalis eqtas dictat etiã ali
quãdo maleficia nõ puniri ppter bonũ reipu
blice. ⁊ ſm̃ arbitrium eius iuſtum: qui reipu-
blice preeſt. vnde quãdoq̃ eſt melius non pu-
niri. tunc in hoc caſu nõ eſt cõtra ius natura-
le diſpenſare. Silr̃ de iure naturali ⁊ diuino
eſt reddere votũ ppter honorẽ dei. S3 ſi aliud
magis cedat ad honorẽ dei. poteſt diſpenſari De forma diſpẽſandi
q̃uis iſta diſpẽſatio ſit magis iuris declarato-
ria q̃ relaxatio. Nota ſecũdo de forma diſpẽ
ſandi. q2 requirit̃ q̧ ſit expſſa vel ſaltem inten-
ta. vnde ſiue in votis ſiue in alijs nunq̃ factus
ſuperioris diſpenſat niſi h̃ ipſe exprimat vel ſal
tem diſpenſare intendat. ⁊ intendat. ⁊ i epiſco
po qdẽ ⁊ alio inferiori a papa videt̃ canoniſtis
q2 ſubſunt iuri q̧ non ſufficit q̧ intendant diſ-
penſare niſi exprimãt. Sicut dicitur de ɔceſ.
pben. c. Ifas. Sicut etiã eps nõ ſine verbo ab-
ſoluit a ſententia excõicationis quãtũcũq̃ in-
tendat. Sed de papa q preeſt iuri cũ facit ali
quid animo diſpenſandi. ⁊ l3 non exprimat eo
ipſo ſufficienter diſpẽſat. ſicut etiam ſimplici
ſaluatione abſoluit excõmunicatũ ſi h̃ ex cer
ta ſcientia facit ⁊ per hoc facere intendit. Ui-
det̃ tamen verius q̧ prelati diſſimulando eti-
am diſpenſent qð eſt ſine verbo. q̧ multoma-
gis in omnibus in quibus nõ eſt ei taxat' mo
dus cũ formula diſpenſandi q̧ eoipſo diſpen-
ſant q̧ faciunt effectũ diſpẽſandi vel ſciunt et
nõ ɔtradicũt quãdo facile ⁊ libere contradice
re poſſunt. ¶ Nota tertio de cauſa diſpẽſatio cã diſpẽſationis voti
nis. Equidẽ in poſitiuis. Sic volo ſic iubeo ſit
pro rõne volũtas. q2 qð principi placuit legis
h3 vigorẽ: q̃uis Iſid. cõtra q2 lex eſt qð rõne
ɔſtiterit. di. Sed in his q̃ ſunt iuris diuini ſe-
cus. extra. de vo. c. Non eſt. Et debent cõſide
rari tria vt l. c. magne. qd. ſ. l3. qd decet. quid
expedit. Debet aũt eẽ talis cã q̧ melius ſit re-
cedere a iure cõi q̃ tenere. nõ ſufficit q̧ eque
bonũ: aliter erit diſſipatio. ⁊ peccat vterq̃. ſ.
diſpenſans etiã papa. ⁊ is cũ quo diſpenſatur
ſi ſciat Unde Hoſti. Peccat papa ſi ſine cau-
ſa in votis diſpẽſat. nec eſt ei obediendũ ſi ma
nifeſte liqueat q̧ ſit contra domini voluntatẽ
aĩs in dubio obediendum eſt. vnde ſi diſpẽſet
ſine iuſta cã in ſolẽni voto cõueniẽtie viri vel

mulieris q ſi credet iuſtã cãm excuſaret: nõ au
tem ille q ſciret iniuſtã. Eſſet tñ verũ m̃rimo-
nium q̃tũ ad vtrũq; qꝛ claudicare nõ põt. Sꝫ
ſciens nõ poſſet petẽ: ſꝫ reddẽ. ſ. debitũ. ¶ No
ta q̃rto de miniſtro diſpẽſatiõis q ẽps põt di-
ſpenſare in oĩ voto ↄtinẽtie tpali: puta ſi quis
vouet p ãnum ↄtinere. Itẽ ĩ oĩ voto ppetuo ni
ſi ↄtinẽtie ꝛ religiõis. Itẽ ĩ oĩ voto tpali. Pet.
de pal. Hinc tñ oꝫ excipere illa tria de quibus
dictũ eſt ſupra. ſ. terre ſancte. ꝛ Jacobi ꝛ aplo
rum Petri ꝛ Pauli. Papa enĩ ſibi reſuat ſm
morẽ curie. De voto aũt religionis tpali: pu-
ta cum qs vouet itrare religionẽ intẽtiõe pbã
di ſi ſibi placebit: vel ẽt vouet ſimplr intrare nõ
ſpãlr cogitãs vel intẽdens de remanẽdo vel
nõ remanẽdo: talis enĩ ꝛ ſi tenet intrare: nõ tñ
tenet remanẽ: ex quo enĩ nõ habuit ſpãlẽ intẽ
tionẽ ad remanendũ. obligat ſm formã iurꝭ q̃
eſt q p ãnum pbet: ꝛ ſi nõ placet liber egredit
ſm Tho. In tali ergo voto religiõis ad quã
quis nõ obligat remanẽ: nõ põt ẽps diſpẽſare
ſm Pe. de pal. qđ pbat vltra alias rõnes p h:
qꝛ ſũmus penitẽtiari⁹ plus põt ĩ diſpẽſando q̃
ẽps: ſed ipſe nõ põt diſpenſare in voto religio-
nis: ita vt liceat in ſeculo remanẽ: ſed ſic vt li-
ceat ad aliã laxiorẽ tranſire ẽt factã pfeſſiõe: ſic
licẽtiat apoſtatas: ergo nec ẽps põt. Hoc aũt
vr̃ q ſi exiſtens in laxiori voueat artiorẽ q ẽpꝫ
poſſit diſpẽſare: qꝛ nõ eſt votũ ppetue ↄtinẽtie
nec votũ religiõis ſimplr cũ iam ſit obligatus
ad vtrũq;: ſed ſolũ eſt ſupererogatio voti. Vñ vr̃
q ẽps poſſit diſpenſare: ꝛ ſilr ĩ voto ſimplici re
ligiõis artioris q liceat ad laxiorẽ trãſire: nõ
aũt q liceat in ſeculo remanẽ: ſicut nõ põt vel
nõ oꝫ a laxiori ad artiorẽ tranſire licẽtia nõ peti
ta: ſi tñ trãſeat petitiõe omiſſa tenet igreſſus.
ſic ẽt de voto ſimplici artioris nõ oꝫ trãſire ad
laxiorẽ: ſi tñ tranſeat tenet. Idem videt q pfeſ
ſus in laxiori nõ oꝫ ad artiorẽ vouẽ: niſi licen-
tia petita: ſed ſi vouerit: tenet: nec alius põt ir
ritare: ſed tenẽt licentiare. Sed põt ẽps diſpẽ
ſare: ſicut abbas põt diſpenſare ĩ pfeſſo artio-
rem q itret laxiorẽ: nõ tñ ſine ↄſenſu ↄuentus
põt alienare pſonã ↄuent⁹ niſi hoc hẽat ex pui
legio ſpãli. ¶ Sed archidiacon⁹ non põt iure
ſuo vel auctoritate diſpẽſãdi ↄ ius cõe niſi in-
quãtũ ſibi ex ↄſuetudĩe legitime pſcripta: per
quã ius ẽpale põt acqri: nõ aũt papale: qꝛ eẽt
corruptela. ¶ Itẽ abbas vel prior nil põt in di
ſpẽſando in votis: lꝫ poſſit irritare plus q̃ ẽps.
de ſen. excõ. Cũ illoꝝ. Nã religioſi aut añ pro
feſſionẽ votũ emiſerunt: ꝛ ſic p pfeſſionẽ liberã
tur: aut poſt pfeſſionẽ: ꝛ tunc ẽ locus irritatio
nis: nõ diſpenſatiõis. ¶ Itẽ nõ põt abbas hĩ
ſecularibus ſibi pleno iure ſubiectis niſi ↄſue-
tudo daret. ¶ Archiẽps inquãtũ hmõi nil hẽ
vel hꝫ in ſubditis ſuffraganeoꝝ ſuoꝝ lꝫ ipſos
poſſit abſoluere viſitando. Nõ enĩ ſeqt: põt ab

Miſter diſpẽſa tionis.

Sũm⁹ peniten tiarius.

Archi-diaco-nus.

Abbas

ſoluere a voti fractiõe: ergo ꝛ diſpẽſare. videt
tñ q ſic põt abſoluere a ſnĩa epi: lꝫ non debeat
ſed ad eũ remittẽ: ita ꝛ diſpẽſare: ꝛ q cũ ſuffra
ganeis ſuis poſſit diſpẽſare cũ ſint ſubditi: q̃-
uis ↄfeſſores ab eiſ ꝛ ab abbatib⁹ electi poſſint
cũ eis diſpẽſare: ſicut ꝛ abſoluẽ a caſib⁹ ẽt epiſ
reſuatis. ¶ Itẽ pniarij quorũcũq; nõ hñt ptã
tẽ diſpẽſandi niſi inqͣtuꝫ committit eis ſpãlr.
Nã ptãs diſpẽſandi reſpicit iuriſdictionẽ. Vñ
põt ↄmitti hoi iferioris ordinis. Sed vtrũ an
nõ ſacerdos poſſit diſpẽſare ĩ votis ſuo vel alie
no iure: vel diſpẽſatiõnẽ cõmittẽ dubium eſt.
¶ Sũm⁹ aũt pniarius diſpẽſat ĩ voto religio-
nis ↄmutãdo vnã religionẽ in aliã: ſic pꝫ ĩ lrĩs
q̃s apoſtate ab eiſ deſerũt. ¶ Papa aũt põt di
ſpẽſare in oĩ voto voluntario ſimplici ꝛ ſolẽni:
tpali ꝛ ppetuo: ꝛ cũ oĩ hoie. Et de voto ſolẽni
p ſacri ordinis ſuſceptionẽ. pꝫ. qꝛ caſtitas illi ẽ
ãnexa ex ſtatuto eccle: ẽt pticulari: puta orien
talis: qꝛ greci ẽt ĩ ſacerdotio ↄiugio vtuntur.
Papa aũt diſpẽſare põt in ſtatuto ↄcilij gñlis.
De voto ſolẽni p pfeſſionẽ ẽt põt: qꝛ lꝫ papa nõ
poſſit facere q pfeſſus nõ fuerit pfeſſus. põt tñ
facere q nõ ſit obligat⁹ religiõi ꝛ ad votũ reli
giõis: qꝛ in oĩ voto itelligit excepta auctẽ pa-
pe. h Pe. de pal. vbi ſupra. Idẽ tenet Rich. in
iiij. Tho. in. iiij. ꝛ Ioan. neapoli. in quolibet. ꝛ
Hugo cardi. Inno. ꝛ Hoſt. cõit canoniſte. ſ. q
papa põt diſpẽſare ĩ voto ſolẽni religiõis: non
qdẽ tantũ vt ſit religioſus: ꝛ nõ ſeruet vota: ſꝫ
de religioſo põt facẽ laicũ ex magna cã vrgen
te. Sed ipſe Tho. ij. ij. q. lxxxviij. arti. xi. tenet
ↄtrariũ ſcꝫ q nõ poſſit cũ tali diſpẽſare. Idẽ Al.
pmũ cõius tenet. Et Jo. in ſum. ↄfeſ. dicẽ ſe vi
diſſe hoc factũ a papa cũ aliquo. Dicit ẽt Ri-
car. q oẽ votũ qđ eſt de his q̃ ſunt ſupereroga-
tionis diſpenſabile eſt: qꝛ diſpẽſatiõis in quo-
libet tali voto põt inueniri rõnabilis cã. ſ. pfe
ctus maioris boni: vl̃ vitatio mali: ſiue p ↄpa
tionẽ ad rẽpublicã: ſiue p ↄparationẽ ad vouẽ
tem. Reformatio enĩ pacis int̃ regna mai⁹ bo
num eſt cõitati q̃ ↄtinẽtia vni⁹ pſone. In tali
enĩ caſu ſi pſona q̃ ↄtinentiã vouerat nubat p
obedientiã dñi pape ſua obediẽtia magis me
ritoria eſt ſibi q̃ ↄtinẽ quantũ ad pmiũ ſbale.
Vitatio enĩꝫ cõis mali vt vitatio diſcordie in
ter regna que ſunt in pace: ꝛ vitatio probabilis
tranſgreſſionis voti ſi pbabilitas ſit vehemẽs
põt eẽ rõnabilis cauſa diſpenſandi in quocũ
q; ſupererogationis voto. Alit enim non video
quomõ obligatio pro caſtitate facta quãdoq;
cõtra caſtitatẽ nõ militaret. Et ſi dicis q hoc
nõ eſſet per ſe: ſed per accidens. ſ. propter ĩfir-
mitatẽ pſone: hoc non obſtat. Recta enim rõ
dictare videt aliquem eẽ loco dei in eccleſia
qui periculis cõitatum ꝛ perſonaꝝ penſatis in
firmitatibus: vtilitatibus ꝛ dãnis poſſit rõna
bilit obuiare. Et dico rõnabilit: qꝛ vbi nõ eſt
diſpẽſandi

Papa

diſpenſandi rationabilis cauſa ſi diſpẽſaretur
non eſſet diſpenſatio ſm Ber.iiij.de cõſide.ad
Eugeniũ papam. Dicit iterum ꝙ ꝗuis manente
obligatione de iure nature ſit ſoluere. tñ ipſa
obligatio non fuit de iure nature abſolute: ſꝫ
ſub hac conditione.ſ.quouſꝗ per ſuperiorem
ex cã rationabili fuerit relaxata. Naturale.n.
iudicium rõnis dictat ꝙ per aliquem ſuperio
rem poſſit talis obligatio relaxari ex rõnabili
cauſa. ¶ Circa hanc mãm.ſ.de diſpenſatione
votorum dicit.b.Tho.in.iiij.di.xxxviij.ꝙ di
De diſ- uerſe ſunt opiniones. Quidã.n.dicũt ꝙ qđli-
penſa- bet votũ poteſt per prelatos eccleſie diſpenſa
tiõe vo tionẽ hic ꝑ libito prelati: qꝛ vt dicunt.in quo-
ti caſti- libet voto intelligitur conditionaliter volũtas
tatis. prelati ſuperioris.ſ.pape: ad cuius diſpẽſationẽ
ptinent actus oium ſubditorũ: ꝛ ſic cuꝫ volue
rit ille ſũmꝰ platus: relaxare põt vt nõ teneat.
Sed hoc nõ videt bñ dictum: qꝛ quedã ſunt i
quibus eſt homo ita liber ſui.ꝙ etiã ꝯ precep-
tum pape poteſt illa facere: ſicut cõtinẽ ꝛ alia
ſimilia: vnde abſolute ſine cõditione voluntatis
alicuius prelati põt talia vouere. ¶ Alij dixe
runt ꝙ nullũ votũ recipit diſpenſationẽ ſm ꝙ
diſpenſatio eſt iuris relaxatio: ſed ſolũ ſm ꝙ ẽ
iuris declaratio: qꝛ papa põt declarare ꝯ ius
qđ ſit qñ recõpenſatio ſit maioris boni: ꝛ tunc
põt dimitti minus bonũ ad qđ quis obligauit
ſe. ſed hoc ẽt non videt verũ: qꝛ declarare ius
nõ eſt ius nouũ facere: ſed illud qđ erat in iu-
re manifeſtare. Unde ſm hoc nunꝗ per diſpẽ
ſationẽ voti fieret vt nõ ſit ꝯ ius qđ erat prius
ꝯ ius: ſed ſolum qđ videbatur eſſe ꝯ ius ꝛ non
erat. Et ideo aliter dicẽdũ.ſ.ꝙ in voto diſpẽ-
ſari põt.ẽt ſm ꝙ diſpenſatio eſt iuris relaxatõ
ex aliqua legitima cã. Quia.n.votum de illi
cito eſſe non poteſt: nõ aũt licet ſubtrahere ali
cui qđ ei debet.ideo per votũ alicuius nõ po-
teſt fieri preiudiciũ ſuo prelato quin debeat
eius mandatis parere cum fuerit oportunuꝫ.
Unde ſi prelatus videat expedire ex aliq̃ cau
ſa rõnabili: vel ꝓpter ipſum q vouit: vel ꝓpter
alios ꝙ votũ nõ ſeruet: põt eum ab obſeruatõ
ne voti deobligare qui aĺs de iure erat obliga
tus. Nec ex hoc dici põt papã diſpenſare con-
tra ius diuinũ vel naturale. Nã obſeruare vo
tum tũc eſt de lege naturali vel diuina cũ du
rat obligatio voti: ceſſante aũt tali obligatõe
obſeruatio nõ eſt de iure naturali vel diuino:
q̃ obligatio ceſſat ꝑ diſpẽſationẽ legitimaꝫ vel
cõmutationẽ aut irritationem. Nec ẽt ex hoc
mendaciũ incurrit ꝙ votũ nõ ſeruat diſpen-
ſatus: qꝛ hõ de futuris dꝫ habere pias ꝯditio
nes adiunctas explicite vel implicite: vt patꝫ
Jacobi.4. ¶ De voto ꝯtinentie dicunt aliqui
ꝙ nullus põt diſpẽſare in eo ꝓpter diuerſas ra
tiones a diuerſis aſſignatas. Dicũt.n.aliqui ꝯ
accidere: qꝛ votum ꝯtinentie nõ poteſt preter

mitti niſi ad ꝯtrarium dilabendo quod nunꝗ li
cet. Alij dicunt hoc ꝯtingere eo ꝙ votum cõ-
tinentie non recipit recõpenſationẽ melioris
eo ꝙ nõ eſt digna ponderatio aie continẽtis:
vt di Eccli.xxvi. Uel ideo qꝛ per continentiã
hõ de domeſtico inimico triumphũ capit ſm
quoſdam: vel qꝛ ꝑ religionẽ hõ ꝑfecte confor
matur xpo. vnde in voto ꝯtinẽtie ꝛ alijs eſſen-
tialibus votis religionis nõ põt diſpenſari ſꝫ
quoſdã. ¶ Sed hoc ẽt nõ videt ſufficienter di-
ctum: quia bonũ cõe eſt multo melius ꝗ bo-
num priuatũ. Et ideo vt alij dicunt ꝓbabilius De diſ-
ſi cõis vtilitas totius eccleſie aut vnius regni penſatõ
vel prouincie expoſceret: poſſet cõuenienter et ne voti
in voto cõtinentie ꝛ in voto religiõis diſpen- religio
ſari quantũcũꝗ eſſet ſolẽnizatũ. Non.n.ꝑ vo nis.
tum poteſt ſe deobligare ab eo i quo alteri te
netur: vt dictum eſt. vnde talis poſſet neceſſi
tas iminere ꝙ poſſet alicui iuſte prohiberi ne
voueret. Et neceſſitate manẽte põt ẽt in voto
diſpenſari iam facto. Periculum autẽ mortis
corporalis vt di iminere ex quibuſdam infir-
mitatibus quibꝰ remediatur per coitũ ſm me
dicinam nõ eſt ſufficiens ratio: vt in voto con
tinentie diſpenſet: nec peccat talis vouendo
cõtinentiam exponens ſe periculo ꝓpter deũ
ꝛ bonum virtutis. ¶ Item nota ſm Richar.
ordinis minorum in.iiij.diſt.xxxviij.ꝙ votum
de nunꝗ petendo diſpenſationẽ a domio pa
pa in aliquo voto nõ eſt ſpecialiter obligatori
um. Ratio eſt.qꝛ materia voti nõ ſolum debꝫ
eſſe neceſſaria ſed ẽt vtilis ad ſaluteꝫ. Quedã
enim ꝛ ſi ſint licita: non tamen expediũt ad ſa
lutem alicui. Sed nunꝗ petere diſpenſationẽ
a papa non eſt aliquid vtile ad ſaluteꝫ: immo
quandoꝗ multuꝫ expedit petere. ergo ꝛc. Uo
tum de non petẽdo illud quod eſſet vtile ani-
me vouentis non eſt obligatorium. ſed quan
doꝗ eſt vtile anime vouentis vt diſpenſet in il
lo voto: qꝛ quandoꝗ eſt nimis graue votum il
li qui vouit ad obſeruandum: ita ꝙ probabili
ter timet tranſgreſſionis periculum: ergo vo-
tum de non petendo diſpenſationem a papa:
non eſt vniuerſaliter obligatoriuꝫ. Jn caſu ta
men in quo eſſet vtilius anime vouentis non
petere diſpenſationẽ ꝗ petere. obligatus eſſet
ad non petendum [illegible]ia cuꝫ aliquis vouet ali
quid quod in vno caſu poteſt eſſe vtile ad ſalu
tem: ꝛ in alio non: obligatur i illo caſu in quo
eſt vtile ad ſalutẽ: nõ ẽt in alio caſu in quo ẽ in
utile niſi fuerit intentio vouẽtis ꝙ ſi non obli-
gat in omni caſu ꝙ in illo obligetur. hec ille.

¶ Queritur vtrum vouens .§.x.
ieiunare in feſto alicuius ſancti ſi illud feſtum
eſt i dominica teneatur illo die ieiunare? Rñ-
det Joan.neapol.in quolibet.viij.q.xxv.per Triplex
diſtinctionem quadrimembreꝫ: videlꝫ aut ta ieiuniũ

lis vouens intendit vouere ieiunaŕ ieiunio af-
flictionis. vt videlʒ affligendo carnem ſuam
ſatiſfaciat deo de peccatis: ⁊ ſubijciat carnē
ſpūi. ⁊ preſeruet ſe in poſterum: aut intēdit vo-
uere ieiunare ieiunio exultationis. i. vt magis
ſit diſpoſitus ad ſpūale gaudium ⁊ contēpla-
tionem diuinoꝝ: aut de neutro intendit: quia
de neutro cogitauit quando vouit: aut ō vtro
ꝙ intendit. qꝛ intendit vouere ieiunare propŕ
vtrūqꝫ predictoꝝ. In primo caſu talis nō de-
bet ieiunare in dominica: ſed in ſabbato pre-
cedenti. Cuius rō eſt: qꝛ ieiunium afflictionis
ad quod quis ſe particulariter obligat debet
conformari ⁊ regulari ſm idem ieiunium ad
quod obligat eccleſia vniuerſalis. Sed ieiu-
nium afflictionis ad quod obligat eccleſia vni
de voto ieiunij. uerſalis ſi eſt i dominica transferŕ in ſabbato.
ergo ⁊c. Talis etiam incongrue vouit ieiuna
re in feſto: non in vigilia. In ſecundo caſu di-
cendum ꝙ debet ieiunare in dominica. Cui⁹
ratio eſt. qꝛ votū licitum ⁊ virtuoſuʒ obligat.
Nec hoc aūt eſt huius ar. diſ. lxxvi. Utinam. Nec
ob. ꝙ tali die prohibetur ieiunari. diſ. xxx. Si
quis tanqꝫ. ⁊ c. ſi quis presbyter. qꝛ hec ꝓhibi
tio ſit contra illos qui ieiunant in contemptū
diē dñico: vel ex aliquo errore hereticoꝝ ſup-
ſtitione. Nam ex deuotione lʒ. In tertio caſu
dicendum eſt ꝙ debet ieiunare in dñica. Cu-
ius ratio eſt. qꝛ cum vouerit ieiunare in die fe
ſto: ⁊ non in vigilia feſti. Magis probabile eſt
ꝙ intendat ſimpliciter ieiunare ieiunio exulta
tionis ꝙ̄ ieiunio afflictionis. ⁊ per ꝯn̄s ideʒ iu
dicium eſt in hoc tertio caſu ꝙ in. ij. In quar
to caſu videŕ ꝙ magis conſulendum eſſet tali
ꝙ ieiunaret in ſabbato precedenti ꝙ̄ in feſto:
vt ſic magis ꝯfirmaret ſe alijs fidelibus in ie-
iunando. Ceteris aūt paribus magis conſulē
dum eſt vnicuiqꝫ ⁊ conformet ſe quantū ad di
em vniuerſali eccleſie in ieiunādo: ꝙ̄ ꝙ ſit ſin-
Vouēs non comedere carnes. gularis. ❡ Querit vtrum vouens nō comedeŕ
carnes ſeu panē in feſto beati Laurentij: qꝛ fu
it aſſatus ad ignē ſicut panis: ⁊ ieiunare in pa
ne ⁊ aqua feria ſexta. ſi tale feſtum. ſ. ſcti Lau-
rentij euenerit in ſexta feria teneaŕ adimplere
votū facilius ſeu difficilius de duobus predi
ctis. Rn̄. ſm Jo. neapol. in quolibet. xvij. per
diſtinctionē. qꝛ aut talis poteſt ambo vota im
plere ſine periculo mortis vel grauis infirmi-
tatis. aut non poteſt. aut eſt dubius. vtrū poſ-
ſit aut non. In primo caſu dicendum eſt ꝙ ta
lis tenetur ambo implere. Cuius rō eſt. qꝛ ob
ligatus ad duo precepta teneŕ ambo implere
ſed adimplere votuʒ eſt preceptū. ergo ⁊c. In
ſecūdo caſu non teneŕ ambo implere: ſed vnū
ſolum. Cuius rō eſt. qꝛ per nullū votū obligaŕ
homo ad faciendū contra preceptum dei. ſed
occidere ſeipſum: ad quod diſponit grauis in
firmitas cōtinuata: eſt contra illud preceptū.
Non occides. vt dicit Augu. in. ſ. de ciui. dei.
Non ergo tenetur talis niſi ad vnum illoruʒ.
❡ Sed queritur ad quod illorū magis tenea
tur? Reſpondetur ꝙ ſi talis fecit illa duo vota
quodam ordine ſucceſſiuo temporis. ſ. vnum
ante aliud. tenetur implere illud quod pri⁹ fe
cit. Cuius ratio eſt. qꝛ ſemper obligatio prior
tollit poſteriorem ſibi equalem ⁊ incompoſſi-
bilem. Exemplum patet in matrimonio ⁊ ali
is promiſſionibus. Si autem fecit ambo vo-
ta ſimul. ideſt in eodem tempore. tenetur illō
de duobus adimplere ꝙ ſibi placet. Cuius rō
eſt. qꝛ obligatus ad duo aliqua ꝓpter indiffe-
rentiam: nec magis ad vnuʒ ꝙ̄ ad aliud ſe ob
ligauit. Non teneŕ ergo plus implere vnuʒ ꝙ̄
aliud. ergo ⁊c. Conſulenduʒ tamē eſſet tali ꝙ
adimpleret illud de duobus qꝺ eſſet melius
⁊ virtuoſius. vnde ſi vnum illorum eſſet maio
ris deuotionis aliud maioris afflictionis: cū
deuotio mentis ſit preferenda afflictioni car
nis ex eo ꝙ eſt actus perfectioris virtutis. ſcʒ
religionis ⁊ bona per ſe. ſ. deuotio. afflictio ve
ro carnis bona per accidens ⁊ actus minoris
virtutis qꝛ temperantie. Unde conſulendum
eſſʒ ꝙ illud eligeret in quo haberet maiorē de
uotionem. Et talis. ſ. qui eſt certus non poſſe
niſi alterum duorum implere pro illo alio qꝺ
dimittit non tenetur aliud opus virtuoſuʒ fa
cere vel in alio die illud reſtaurare qꝺ probari
poteſt multipliciter. ❡ Primo quidem qꝛ idē
iudicium eſt de impoſſibilitate adimplendi.
preceptum ⁊ votuʒ. ſed ille de quo eſt certum
ꝙ non poteſt adimplere ꝓceptuʒ de ieiunio ec
cleſie: vtpote qꝛ infirmus ad mortem nō tene
tur tale ieiunium in aliud bonū cōmutare vel
in aliū diem ꝓlongare. ergo ⁊c. ❡ Secūdo pʒ
a ſimili qꝛ qui voluiſſet ieiunare in omni ſexta
feria in pane ⁊ aqua: ⁊ in aliqua dicta ꝓ feria-
rum nō poſſet: qꝛ infirmus ad mortē nō teneŕ
tale ieiuniū ꝯmutare in aliud bonū: aut in ali
um diem ꝓlongare: ergo idem in propoſito.
❡ Tertio ex voto null⁹ teneŕ niſi ad id qꝺ vo-
uit ſʒ talis vouit certū qd: ⁊ certa die. g⁹ ſi ex im
poſſibilitate nō implet votū ad aliō nō teneŕ.
❡ In tertio vero caſu quando eſt dubius vtꝝ
poſſit vel non poſſit. Dicendum ꝙ talis vouēs
illud ieiunium quod non poteſt implere tene-
tur in alium diem prolongare aut in aliud bo
num commutare. Cuius ratio eſt. qꝛ exiſtens i
dubio an tranſgrediatur votum: ⁊ per conſe-
quens peccet mortaliter tenetur ſe ponere in
toto vt. ſ. votum non tranſgrediatur ſed talis
vouens ſi dubitat an poſſet ambo ieiunia ad-
implere. dubitet etiam conſequenter an alte
rum non implendo tranſgrediatur votum et
peccet mortaliter quod peccatū vitat prolon
gatio: aut cōmutando in aliud votum. nō qui
dem auctoritate propria: ſʒ prelati ſui que re-

quiritur ad omnem diſpenſationem vel commutationem voti: vt patet.ij.ij.q.lxxxviij. Cōmutans autem votum.ſ. auctoritate ſuperioris non eſt tranſgreſſor voti. Tenetur ergo in tali dubio talis vouens ieiunium quod nō implet prolongare in alium diē vel in aliud cōmutare auctoritate ſuperioris.

¶ Titulus.xij. de infidelitate.

¶ Capitulum primum de ſuperſtitionibus et ibi de multis generibus diuinationū: ꝛ ſortibus ſomnijs: breuibus ꝛ incantationibus.

DEinū de īfidelitate agēdum. Sed quia vitium ſuperſtitionis quod eſt quaſi quedam ꝓteſtatio infidelitatis eſt cōmunius qđ reperit̄ ēt in infidelibus: iō prius de eo agēdū: poſtea de īfidelitate ipſa.

¶ Superſtitio eſt vitium .§.i. contrarium virtuti religionis. Sicut enim irreligioſitas que conſiſtit in irreuerentia dei ꝛ rerum ſacrarū: opponitur religiōi ſm defectū ita ſuperſtitio que importat ſuperfluum idest indebitum modū cultus diuini opponit̄ ei ſꝫ exceſſum. Exceditur autem modus debitus cultus diuini non ſolum cum exhibetur vero deo: ſed non vt debet ſicut ſi quis ſeruaret legalia in honore dei vt faciunt iudei: ſed etiā ꝛ permaxime cum exhibetur ei cui nō eſt exhibendus: vt creature. Cultus autem diuin⁹ ordinatur ad tria. ¶ Primo ad reuerētiam deo exhibendam. ¶ Secundo ad hoc vt homo inſtruatur a deo quem colit: puta de ſciēdis ſeu credendis ꝛ agendis. ¶ Tertio ad directiōes humanorum actuū ſm inſtitutum dei quem colit: puta vt ieiunia. ſacrificia: feſta. remedia contra infirmitates ꝛ hmōi faciat ſm ordinationem dei ꝛ eccleſie. Scđm hoc ponitur triplex genus ſuperſtitionis. Et per primū quod dicitur idolatria non exhibetur reuerentia deo ſed creature. Per ſecundū qđ dicitur diuinatio non queritur inſtructio a deo ſed a diabolo: per conſultationes ꝛ pacta expreſſa vel tacita. Per tertiū quod dr̄ obſeruantia nō dirigit homo actus ſuos ſm inſtitutum dei: ſed diaboli dum obſeruat dies ꝛ incantationes ꝛ huiuſmodi. Et de his tribus generibus dic̄ Auguſti. Superſtitioſum eſt quicquid inſtitutū eſt ab hominibus ad facienda ꝛ colēda idola ꝛ creaturam quo ad primum: vel ad conſultationes ꝛ pacta quedam cum demonibus quo ad ſecundum. Et paulopoſt. Ad hoc genus ꝑtinent oēs litigare ꝛ remedia q̄ medicorū diſciplina cōdemnat in quibuſcū. ꝓ rebus ſuſpēdendis vel incantatiōibus ꝛc̄. xxvi.q.ij. illos. De ſingulis agendū eſt. Non eſt autem ſuperſtitio ipſa infidelitas: ſed proteſtatio infidelitatis. Sicut religio contraria ſuperſtitioni nō ē fidei virtus. ſed virtus per quam fit ꝓteſtatio fidei ꝑ act⁹ exteriores ī deū ordinatos. h. Th.

Cultus dei ordinaī ad tria.

¶ Idolatria eſt cū cultus .§.ij. diuinus exhibetur creature repreſentate ꝑ aliquam ſenſibilē formā ſeu figurā que dī idolū ſm Tho.ij.ij.q.xciiij. Diuerſimode autē cult⁹ diuin⁹ idol' exhibebat̄. Quidā.n. ipſis imaginib⁹ exhibebant cultū diuinū. Nā ꝑ artē quādam nephariā fabricabāt quaſdā imagines q̄ virtute demonū habebāt aliquos effectꝰ. puta dare reſponſa ꝛ remedia ſanitatū ꝓpt̄ quod putabāt hoīes aliqđ deitatis eſſe in illis imaginibus. vn̄ eis exhibebāt cultū diuinū. ꝛ hec fuit opinio Hermetis termegiſti. vt po. Aug. in octauo de ci. dei. Alij vero exhibebant cultum diuinum non ipſis imaginibus ſed creaturis quarum erant imagines. horum tamen fuit triplex opinio. Quidam enim exiſtimabāt quo'dam homines fuiſſe deos: quos per eorū imagines colebant. ſicut Iouem: Mercuriū: ꝛ huiuſmodi. ꝛ hoc ratione alicuius excellentie in eis: vel ratione ſcientie: vel fortitudinis vel inuentionis alicuius artis vel beneficij. Quidam vero exiſtimabant totum mundū eē vnum deum: non propter corporalem ſubſtantiam ſed propter animam ipſius mundi quā deum eſſe credebant dicentes: nil aliud eē deum q̄ aiam mundi. Unde putabant toti mūdo ꝛ omnib⁹ partibus eius cultū diuinū exhibendū: aque: aeri: celo: ꝛ hmōi. ad hec referebant noīa ꝛ imagines ſuoꝝ deoꝝ. Sicut Uarro dicebat ꝛ narrat Aug. in. vij. de ci. dei. ca. vi. Alij vō vt platonici poſuerūt vnū eſſe ſummū deū cām oīum. poſtq̄ ponebāt q̄ſdā ſubſtantias ſpūales a ſummo deo creatas: q̄s deos noīabant participatiōē. ſ. deitatꝭ quos nos dicimus angelos. poſt quos ponebāt animas celeſtiū corpoꝝ: ꝛ ſub his demones quos dicebāt eſſe aerea aialia: ꝛ ſub eis ponebāt aīas hominū q̄s ꝑ virtutis meritū ad deū vel demonū ſocietatē aſſumi credebāt: ꝛ hoīb⁹ his cultū diuinū exhibebāt: vt narrat Aug. in. viij. đ ci. dei. c. xij. ꝛ. xiij. Has aūt opiniōes vitias dicebāt ꝑtinere ad theologiā quam phi ꝯſiderabant in mūdo: ꝛ docebant in ſcholis: vt appellabant phiſicalē. Aliam de cultu hoium dicebant pertinere ad fabularē theologiā: que ſꝫ figmenta poetaꝝ repreſentabant in theatris. Aliā opinionē de imaginibus dicebāt ꝑtinere ad theologiā ciuilē: que ꝑ pontifices celebrat̄ i tēplis. Et oīa hec ꝑtinebāt ad ſupſtitionē idolatrie. Uñ Aug. Supſtitioſū ē quicqđ inſtitutū eſt ad colendum ab hoibus ſicut deū creaturā partēve vllā creature. xxvi.q.ij. illō. ¶ Eſt idolatria nō ſolū peccatū mortale: qꝛ ꝯ illud exo. xx. Non adorabis. ca. ſ. idola. neqꝫ coles.

Cultus diuinus diuerſimode exhibebatur.

eſt mor talcido latria.

ſ.exterius. ſed eſt grauiſſimū pctm̄ et ex pte ipius pcti. qꝛ ſicꝫ i terrena rei publica grauiſſimū vide tur q̄ qs honorē regis alteri exhibeat q̄ vero re gi. qꝛ quātū in iꝑo eſt totū ordine reipublice ꝯfundit ⁊ ꝑturbat. Ita grauiſſimū ē pctm̄ q̄ qs honorē deo debitū exhibeat creature. Ex pte aūt peccantis pñt aliq̄ eſſe grauiora inquātum qs ex maiori ꝯtēptu peccat errauerūt aūt cir ca hmōi hoies tripl̄r. Quidā eni putauerūt q̄ of ferre ſacrificiū ⁊ alia ad latriā ꝑtinētia nō ſo lū ſūmo deo ſꝫ etiā ſupioribus eēt debitū ⁊ p ſe bonū. Sꝫ hͦ eſt irrōnabil̄r dictū. Nā ⁊ ſi oēs ſupiores reuereri debeam' n̄ eadē reuerentia debet oib'. Sicꝫ eni de' excellit oēs ita ⁊ qdā mod' ſingularis ei ſoli debet ⁊ hic eſt cultus latrie. Alij putauerūt viſibilia ſacrificia alijs dijs ꝯgruere. Alij vō ſūmo deo tanq̄ meliori meliora. ſ. mētis pure officia. Sꝫ ⁊ hͦ eſt irrōna bile qꝛ ſicꝫ vba ſūt ſigna reꝝ que verſant in cor de. ita ſacrificia exteriora ſūt ſigna interiorū ſacrificioꝝ. Un̄ ſicut orōnes vocales ⁊ laudes ſūt ad deū dirigēde. ita ⁊ ſacrificia exteriora ei offerēda. ſm. Augu. de ciui. dei. li. x. c. iiij. ⁊. v. Alij exiſtimauerūt latrie cultū exteriorē ido lis exhibendū. nō tanq̄ debitū ⁊ p ſe bonum ſed tanq̄ vulgari ꝯſuetudini ꝯſonū. Et hͦ opi nio videt fuiſſe. Sen. vt refert. Aug. vi. d̄ ciui. dei. c. x. ⁊. xi. Et hūc errorē ſecuti ſūt quidā he retici putātes q̄ tpe pſecutiōis liceret idola exterius colere fidem ſeruādo in mēte. Sed hͦ eſt falſum. qꝛ ſicꝫ mēdaciū pnicioſū ideſt mor tale eſt cū qs vbo dicit aliqd ꝫ vitatē fidei ita pnicioſa falſitas eſt cū qs cultū exteriorē deo debitum alteri exhibet. hec oia. Tho. ij. ij. q. xciiij. Imagines aūt ſctōꝝ ſūt i eccl̄ia nō ad exhibendū eis cultū latrie ſꝫ ad imprimēdū eaꝝ taci' excellētiā coꝝ mentib' hoim. Unde di cunt. li. idiotaꝝ. de ꝯſe. diſti. iij. venerabiles.

De diuinatione que eſt .§. iij.

Diuina tio mor tale.

ſm gen' ſupſtitiōſa. Et eſt mortale. qꝛ ꝫ illud pceptū. Deu. xviij. Nō ſit qui ꝯſulat diuinos ⁊ valde graue. qꝛ vſurpat qd̄ eſt ꝓpriū dei. ſ. co gnitionē ⁊ pnūciationē futuroꝝ ꝯtigētiū. q̄ p certitudinē ſcire ē ꝓpriū dei. Un̄. Eſa. xli. di. Annūciate q futura ſūt in futuꝝ ⁊ ſciem' qa dij eſtis ꝓphete aūt ſi futura ānūciāt ex dei re uelatiōne hoc faciūt. ⁊ iō pcognitio vel pnū ciatio nō eſt ſupſtitioſa. Nec pōt dici diuina tio. qꝛ nō vſurpāt ſibi qd̄ deo ꝯuenit. ſꝫ ſuſcipi unt per reuelationē. Diuinatio autē ſumitur ſp̄ i malā partē: vt di. Hier. i. q. i. Iudices. vn̄ Iſido. in libro ethimol. dicit q̄ diuini dicunt quaſi deo pleni. qꝛ diuinitate ſe plenos ſimu lant. Importat ergo diuinatio precognitio nē vel pnūciationē futuroꝝ euētuū ſeu effectu um ex falſa ⁊ vana opiniōe ⁊ p ꝯñs ꝯſilio vł au xilio demōis tacite vł expſſe inuocato. Nūcq̄ꝫ

enim qs innitit falſe vel vane opinionī ad p cognoſcendū futura tūc opatio diaboli ſe in gerit ēt ſi nō inocet ad implicādos aīos hoim falſitate vel vanitate. ¶ Sciendū igit q̄ cauſe ſcđe in ꝓductione ſuoꝝ effectuū ſe habent tri pliciter. Nā aliq ꝓducūt effect' ſuos ſemp. ⁊ ex neceſſitate. Et ex ꝯſideratione hmōi cauſa rū ſi qs pnūciat tales effectus ēt per certitudi nē nō eſt ſuperſtitioſum nec illicitū. ſicut pre nūciāt aſtrologi ecclipſim ſolis. Aliq̄ vero cāe ꝓducūt ſuos effectus. ⁊ ſi nō de neceſſitate et ſp tn̄ vt in pluribus. Et hmōi effect' ex ꝯſide ratione ſuaꝝ cauſaꝝ pñt pnunciari p ꝯiectu ras. ⁊ ſi nō per certitudinē abſq̄ ſupſtitiōe ſi cut medici ex diſpōne infirmi pdicūt de mor te vel ſanatione. Et aſtrologi ſiccitates ⁊ plu uias ex ꝯſideratione corpoꝝ celeſtiū. Alie cāe ſunt q̄ ad vtrūlibet ſe hñt in ꝓducēdis effecti bus. ſ. ad eſſe ⁊ nō eē. ſicut ſunt potētie anime rōnalis que cauſant act' humanos libere. qꝛ pōt hō facere ⁊ nō facere hoc vel illud quātū eſt in ſe. ⁊ etiam euētus fortuiti qui nō habēt cām naturalē ſicut q̄ qs fodiēdo terrā inuenit theſaurū ⁊ hmōi q̄ vt in paucioribus eueni unt. Hmōi ergo effectus anteq̄ ſint ſcire eſt p priū dei cui oia ſunt pñtia. quātūcūq̄ diſtan tia in futuꝝ. Et iō pcedētia ex actibus hoim ⁊ caſus fortuitos velle precognoſcere velle p nūciare abſq̄ dei reuelatione ꝑtinet ad diui nationē vbi interuenit opatio demonū. Que rere autē ꝯſiliū vel auxilium a diabolo eſt mor tale. ar. xxvi. q. ij. §. ſi. ¶ Eſt aūt triplex genus diuinationis. Unū q̄ ſit p expreſſā demonis i nuocationē ⁊ dr̄ large nigromātia. Scđꝫ qd̄ ſi ſit p manifeſtā inuocationē ſed tacitā. ideſt ex ꝯſideratione motus vel diſpoſitionis alicuius rei precognoſcere velle futura actuū huma noꝝ vel fortuitorum ⁊ dicitur large auguriū. Tertium eſt cū ex cōſideratione coꝝ q eueni unt ex quibuſdā q̄ ſiunt ab hoibus ſecūdario i quirit quid occultum vel futurū. ⁊ dr̄ ſortes. Hec Thom. ij. ij. q. xcv. ⁊ de his. xxvi. q. ij. ⁊. q. iiij. per totum. Dicit. Ain. in ſpe. hiſto. allegās plures doctores q̄ primus inuentor artis ma gice ⁊ mathematice fuit zoraſtes qui dicitur fuiſſe Cham filius Noe. hͦ ſꝫ Aug. de ciui. dei ſolus riſit naſcēdo. hic cū eſſet rex ſuperat' eſt a Nino filio Beli q edificauit Niniuen. vł am plius ſub quo cedit regnū aſſyrioꝝ tpe abrae. Hic ninus ob inordinatū amorem patris fe cit fieri imaginē patri mortuo. ad quā quicū q̄ cōfugiebāt malefactores liberi erāt ab om ni punitiōe debita. ⁊ ex hoc ceperūt hoies ado rare imagines in deos ⁊ ſic ab iſto cepit idola tria. Ipſe autē zoraſtes cū eēt intentus conſi deratiei aſtroꝝ tandē ſuccenſus ē a diabolo.

Cauſe ſcđe tri pliciter ſe habēt

Triplex gen' di uinatio nis.

De nigromantia .§. iiij.

vbi expſſe demões inuocant ad manifeſtādum futura. ¶ Nota φ demões expſſe inuocati aliqñ pſtigioſ apparitiōib⁹ ſe ingerūt aſpectui vł auditui hoim pnunciādo futura. ſicͭ cū dabāt rñſa p idola vł cū apparent diuiſis formis. ⁊ dī pſtigiū. Aliqñ expſſe inuocati p ſomnia ⁊ futura pdicūt. ⁊ dī diuinatio p ſomnia. Aliqñ expreſſe p ſuſcitationē mortuoꝝ inuocati prenunciāt futura: nō φ vere ſuſcitēt mortuos: ſꝫ opere demonū videnť aliqui ſuſcitati ex quibus pnunciāt ⁊ dī ſtricte nigromātia. Aliqñ inuocati pnūciāt futura ex figuris varijs aſpectui holuꝫ ſe ingerētibus in diuerſis rebus. ⁊ hoc ſi fiat in viſceribus aīaliuꝫ imolatoꝝ. dicitur auſpiciuꝫ. Si in corpe terreſtri. vt vngue. ferro vel lapide polito. dī geomancia. Si appareāt in aqua tales figure vel ſigna vñ queritur pcognitio futuroꝝ. dī idromātia. Si i aere aeromātia. Si i igne piromātia. Tho. ij. ij. q. xcv. ⁊ xxvi. q. iij. igitur. ⁊ q. v. Nec mirum.

¶ De inuocatione demonū .§. v.

p cōſilio ⁊ auxilio. Nota φ nullo mō hoc ē licitū nec expreſſe nec tacite. Et hꝫ duplici rōe. Pmo qꝛ ibi fit pactū cū ipſo p ipſaꝫ inuocationē. hoc aūt reprehendiť. Vñ cōtra quoſdā dī dixiſtis peſſimus fedus cū morte ⁊ cū inferno fecimus pactū. Scđo qꝛ ⁊ ſi diabolus aliqñ i talib⁹ reſpōſis vera pnūcieť. tñ nō intendit niſi pditionē hoim finalr. vt. ſ. p illa vera φ dicit inducat hoīes ad aſſueſaciēdū. ſe vt ei credāt. ⁊ aliqd falſum vel nociuum pponat. Et ppterea xps demões dicentes illam magnā veritatē. Quia tu es xps filius dei. iuſſit ſilere. vt doceret nos nō īqrere vitatē a diabolo nec multū curare qñ ipaꝫ ex ſe enūciat. pcipue cuꝫ habem⁹ teſtimoniū ſcripturaꝝ cui magis credēdū eſt. A diabolo captiui teneň q relicto creatore diaboli auxilia qrūt. xxvi. q. v. cpi. Sciendum tñ φ aliud eſt īuocare demonē ad aliqd ſciēdū vel agēdū ab eo φ nun φ licet. Aliud eſt ab ipo nō īuocato occurrēte aliqd īqrere pp̄ter vtilitatē alioꝝ. ⁊ maxie qñ virtute diuina poteſt cogi ad dicendū aliqua vera. ſicut aliquando fecerunt ſancti.

¶ De aſtronomia ſeu .§. vj.

mathematica φ ptinēt ad ſcđm gen⁹ diuinatiōis p quā quis ex ꝯſideratiōe aſtroꝝ pcognoſcit vł pnūciat futuros euētus. ¶ Sciēdū ergo φ ex ꝯſideratione corpoꝝ celeſtiuꝫ ſeu ꝯſtellationū pōt qs velle pcognoſcere tripler effectu um gen⁹. ¶ Pmo naturales q ſubdūt diſpoſitiōi ſtellarum ⁊ cauſanť ab eis. ſicut eclipſatio ſolis. ſiccitates. pluuie ⁊ hmōi. Et tales euētus pcognoſcere vel pnūciare ex ꝯſideratione aſtroꝝ nō eſt ſupſtitioſum ſed ptinet ad ſciētiā aſtrologie. ¶ Scđo effect⁹ fortuitos. vt φ aliqs fodiēdo debeat inuenire theſauꝝ. vł eundo debeat cadere lapis ſup eū. vel occidi morte violenta. ⁊ hmōi. Et tales euēt⁹ pcognoſcere velle vł pnūciare ex ꝯſideratiōe ꝯſtellationū eſt vanū ⁊ ſupſtitioſum. qꝛ virtus corpoꝝ celeſtiū cuꝫ ſit naturalis eſt determinata ad vnū effectū pducendū cū natura vnū intēdat. Illi aūt effect⁹ pñt euenire ⁊ nō euenire: ⁊ vt i paucioꝛib⁹ ⁊ raro eueniūt. ¶ Tertio effectus ſeu actus pcedentes ex libero abitrio hoīs. ⁊ hos velle pcognoſcere ex ꝯſtellatiōib⁹ eſt ſupſtioſum ⁊ falſum plerūφ. ⁊ ratio eſt. Rō aūt ⁊ volūtas nō ſūt corpus nec act⁹ ſeu potētie affixe organis corpeis. vñ cū res corporea nō poſſit imprimere in rē incorporeā ipoſſibile eſt φ actus hūani ſubdanť diſpoſitiōi corpoꝝ celeſtium de neceſſitate. ita φ ſint cauſe ipoꝝ p ſe. ſed diſpoſitiue pñt inclinare efficatie corpoꝝ celeſtiū ad act⁹. Nā ipa corpa celeſtia imprimūt in corpus humanū ⁊ p ꝯſeqñs in potētias ſenſitiuas φ ſūt affixe corporeiſ organis. Uires aūt ſenſitiue vbi ſurgūt paſſiōes inclināt ad actus rōnem nō tñ cogūt. Sed qꝛ apte nate ſūt potētie ſenſitiue ſubijci imperio ratiōis ideo remanet hō liber ad agendū vel nō agendū ea etiam ad φ inclinaret ſenſualitas ex influentia ꝯſtellationum. Tho. ij. ij. q. xcv. Vñ ⁊ ptholeme⁹ maxim⁹ aſtrologus dixit φ vir ſapiens dñabiť aſtris. idest paſſionib⁹ ⁊ vicijs ad φ ex ꝯſtellationib⁹ eſſet inclinat⁹ ⁊ hoc vidēdo rōe. Aug. etiā de ciui. dei lib. v. c. x. dič φ nō vſquequaφ abſurde dici pōt ad differentias corpoꝝ valere afflat⁹ quoſdā ſydereos nō aūt volūtates animi ſydeꝝ poſitionib⁹ ſubdi ⁊ ibi tractat iſtā materiā oñdēs p rōnes ⁊ exēpla falſitatē eoꝝ q ex cōſtellatōe ſub φ qs eſt nat⁹ volūt pnunciare ei⁹ ꝯuerſationē ⁊ mores. Hoc aūt eē phibitū oñdit. Aug. xvi. q. iiii. Igiť. Vñ ⁊ mortale ē. ar. de peni. di. ij. ſi enī.

¶ De diuinatione per .§. vij.

ſomnia. ¶ Nota φ duplex ē cā. ſomnioꝝ. ſ. intrinſeca ⁊ extrinſeca. Intriſeca eſt duplex. ſ. aīalis ⁊ corporalis. Cauſa aīalis ſomnioꝝ eſt cū ſantaſie dormiētis repreſentanť ea circa φ īmorata eſt cogitatio ⁊ affectatio eius in vigilādo. Et talis cā ſomnioꝝ futuroꝝ euētuum non pōt eē cauſa. Et φ aliqñ cōcurrant ipi euentus cū ſomnijs hoc erit a caſu ⁊ p accidēs. Cā intrinſeca corporalis inquātū ex diſpoſitione corporis fit mot⁹ aliqs in fantaſia dormientis ꝯformis diſpoſitiōi corporali. puta ille in quo abūdāt hūores frigidi in corpore ſomniabit φ ſit in niue vel aq̄. ⁊ i quo abūdat colera. φ volet ⁊ hmōi. Vñ ⁊ medici dicūt eē ītēdēdū ſōnijs īfirmoꝝ ad cognoſcēdū diſpōnē iteriorē infirmi. Cā igiť hmōi ſomniorum pōt eē cā futuroꝝ euētuū q ꝯcurrūt cū ſomnijs. Cā extriſeca eſt duplex. ſ. corporale ⁊ ſpi

Ex ꝯſtellatione pōt qs cognoſceř, triplices effectus.

Duplex cā ſomnioꝝ.

ritualis. Corporalis quidem inquantum imi-
taē imaginatio dormientis ab aere ꝯtinenti vl̄
corpoꝝ celeſtiū impꝛeſſione et ſic dormiēti ali
que fantaſie appareāt conformes celeſtiū di-
ſpoſitiōi. Et qꝛ vt dictū eſt virtus aſtroꝝ non
eſt cā per ſe humanoꝝ actuū ꝓcedentiū ex li-
bero arbitrio: nec caſuū fortuitoꝝ: ideo euen-
tus hmōi nō pñt procedere ex tali cā ſōnioꝝ.
Cā extrinſeca ſpūalis eſt duplex: qꝛ vel a deo ē
qui miniſterio angeloꝝ aliq̄ facit ⁊ reuelat in
ſomnis hoībꝯ: ⁊ hoc ptinet ad ꝓphetiā. Uel ē
a diabolo cuius operatiōe alique fātaſie dor
mientibꝯ apparēt: ex qbꝯ qñq; futura quedā re
uelat his qui hñt pactū cū ipſo. ¶ Cum igitur
ſomnia qñq; ſint ſigna futuroꝝ euentuū inquā-
tū reducanē ad aliquā cōem cām ſomnijs ⁊ fu
turis euentibꝯ pñt precognitiōes futurorum ex
ſomnijs fieri. Et ſi qs vtaē ſomnijs ad ꝓcogno
ſcendū aliqua futura ſm q̄ ſomnia ꝓcedūt ex
diuina reuelatiōe vel ex cā nāli intrinſeca ſeu
extrinſeca quantū ſe pōt talis virtus cāe extē
dere: nō erit illicita diuinatio: vt ſi medicus ex
ſomnijs infirmis ꝓnūciet de aliquo euētu īfir
mitatis ꝓcedēte ex cā illius ſomnij. Sed ſi qs
vtaē ſomnijs ad precognoſcēdum futura ꝙ ↄ̄
cānē ſomnia ex diabolo: vel ēt ex cā naturali
intrinſeca vel extrinſeca velit precognoſcē vel
ꝓnunciare futuros euentꝯ ad quos ſe non pōt
extendere virtus illiꝯ cā ſomnij erit ſupſticioſū
⁊ operatio diaboli ibi ſe ingerit. Uñ ſi qs ſōni
at aliquid ex eo q̄ multum cogitatio eiꝯ mora
ta eſt circa illud: vel ſōniat aliqd ptinēs ad ca
ſus fortuitos: vt q̄ inueniat theſaurū: vel q̄ oc
cidaē ab aliquo: vel aliquē actū ꝓcedentem ex
libero arbitrio cū cā ſomnioꝝ nālis non poſſit
eſſe cā hoꝝ. idō ex hmōi ſomnijs ꝓcognoſcē fu-
tura vel ꝓnunciare eſt ſupſtitioſum ⁊ hmōi ob
ſeruatio ꝓhibeē. Deut. xviij. Non inueniaē i te
q obſeruet ſōnia. ⁊. xxvi. q. vij. nō obſeruetis.

Ex ſōni js futura ꝓdi-cere.

¶ De augurijs que per- .§. viij.

tinent ad ſecundam ſpēm ſupſtitiōis: ⁊ ꝓhibeē
Deu. xviij. Nō inueniaē in te q obſeruat augu
ria. Et large ſumēdo fit mltis mōis: ꝓcipue th̄
dū ex conſideratione motuū vel vocū auiū vel
quorūcūq; aialiū: vel ſternutatiōes holum: vl̄
ſaltū mēbroꝝ vult hō ꝓcognoſcē futuros euētꝯ
fortūij vl̄ infortunij: vel cū ex cōſideratiōe ꝟboꝝ
alicuius alia itētiōe dictoꝝ aliqs retorqȝ ad
futura q̄ vult ꝓcognoſcē: vt dr̄ iſtud omen. vel
cū ex liniamētis manꝯ ꝯſideratis: vel figuris in
ſpectis i ſpatula aialis vult ꝓcognoſcē futura.
⁊ dr̄ cyromātia primum. ſcd̄m ſpatulamātia.
¶ Sciendū igiē ſm Tho. ij. ij. q. xcv. Q꜄ hoīs ꝓ
cognitio futuroꝝ ſi extendaē vltra id ad qd̄ il
lud: vñ ſumiē talis ꝓcognitio pōt ptingere ſm
ordinē nature vel diuine ꝓuidētie erit ſupſti-
tioſum. Motus aūt vel garritꝯ auiū vel alie di

ſpoſitiōes in hmōi ꝯſiderate nō ſunt cā futuro
rum euentuū. Uñ cū futura nō poſſint in eis ꝓ
cognoſci ſicut ex cauſis oꝫ q̄ ſi aliq̄ in eis ꝓco
gnoſcanē hoc fit inquātū hmōi motꝯ vel voces
vel diſpoſitiōes ſūt effectꝯ aliquaꝝ cāꝝ q̄ ſunt
cāntes vel ⁊ precognoſcētes futuros euentus.
¶ Notandū igiē q̄ inſtinctꝯ naturalis: vñ moueē
tur bruta ad ſuas opatiōes cāri pōt ex dupli-
ci cā. Uno mō ex cā corporali. Cū. n. bruta ñ
hēant niſi aīam ſenſitiuā: cuius oēs potētie ſūt
actus corporalium organoꝝ ſubiacet eoꝝ aīa
diſpoſitioni cōtinentiū corpoꝝ ⁊ primordiali
ter celeſtiū: ⁊ idō nihil prohibet aliquas eorum
operatiōes eſſe futuroꝝ euentuū ſigna inquā
tū ꝯformanē diſpoſitionibꝯ corpoꝝ celeſtiū et
aeris ꝯtinētis ex quibꝯ proueniūt tales futuri
euentꝯ. Sed in hoc duo ſunt ꝯſiderāda. Pri-
mū q̄ hmōi operatiōes nō extendāē niſi ad ꝓ-
cognoſcenda illa futura que cānē p motꝯ cele-
ſtium corpoꝝ. Scd̄m eſt vt nō extēdaē niſi ad
ea q̄ aliq̄liter pñt ad hmōi aialia ptinere. Con
ſequūē. n. per celeſtia corpa cognitionē q̄ndam
nālem ⁊ inſtinctū ad ea q̄ eoꝝ vite ſunt neceſ-
ſaria: ſicut ſūt imutatiōes q̄ fiunt p ventos plu
uias ⁊ hmōi. Alios euētꝯ q̄ hmōi velle ex mo
tu vel garritu aialiū ꝓcognoſcere: vt caſus for
tuitos ⁊ actꝯ hoīs ꝑtiet ad ſupſtitionē. alio mō
inſtinctꝯ hoꝝ cāē a cā ſpūali: ⁊ hoc vl̄ ex deo vt
pꝫ ex colūba ſup xp̄m deſcēdētē: ⁊ in coruo he
lyam paſcēte: ⁊ cete ionā ꝯtinēte: vel ex demo
ne qui vtiē opationibꝯ brutoꝝ ad implicandum
hoīes vanis opiniōibꝯ. Eadē rō videē eſſe ꝺ oī
bus alijs hmōi ꝓter q̄ de hoībꝯ: qꝛ verba hūa
na q̄ accipiūē p hoīe nō ſubdūē diſpoſitōi cor
poꝝ celeſtiū. ſed diſponunē ſm diuinā ꝓuidē
tiā. Et qñq; ſm opationē demonū. Q꜄ aūtem
ioſeph dixit p diſpenſatorē ſuū q̄ nō eēt ſilis ei
i augurādi ſcia ſm Aug. locutꝯ ē ioco nō ſe-
rio. xxij. q. ij. Q꜄ ait. Et forte hoc referens ad
opinionē vulgi q ſic credebat de eo. Tho. Au
guria ꝓhibenē. xxvi. q. iiij. per totū. ⁊ ſpālr. xx-
vi. q. v. in. c. Augurijs. de multis modis au-
gurioꝝ. hēs. xxvi. q. ij. c. i. Ad omen ptinet q̄
gedeon obſeruauit recitationē ſōnij: ⁊ expoſi-
tionē: ſed quaſi ordinata a diuina ꝓuidentia.
Et ſic eliezer ꝟba Rebeche obſeruauit p omī
ne accipiens. Tho. vbi ſupra. Aug. xxvi. q. iiij.
ſciendū oſtendit q̄ demones futura contingē
tia cognoſcunt aliqñ per coniecturas. Et hoc
multipliciter. partim ex ſubtilitate nature et
acumine intellectꝯ. ꝑtim ex lōga experientia q̄ ē
magiſ rex. Aliqñ ēt ex ꝓnūciatis a ꝓphis. ali
qñ ꝓdicūt q̄ ipſi ſūt facturi. Cogitatiōes etiam
hoīum ex ſignis ex horibꝯ i corpe aliqñ ꝓuidēt.

Inſtinctus naturalis cauſatur a duobus

¶ De ſortibus quod eſt .§. ix.

tertiū genꝯ diuinatiōis. ⁊ hoc fit cum aliqd ſe-
rio fit ab hoībꝯ: vt eiꝯ euētu ꝯſiderato inde ali-

quid occultū innoteſcat: vt vel qd alicui exhibendū. vt in ſorte diuiſoria. vel quid agendū vt in ſorte cōſultoria: ſeu qd futuꝝ: ⁊ dr ſors diuinatoria: ⁊ fit multiplr: qꝛ p ꝑtractionē punctoꝝ vel p ꝯſiderationē figuraꝝ q̄ ꝑueniūt ex plumbo liquefacto in aqua ꝓiecto vel ex qbuſdam cedulis ſcriptis i occulto repoſitis ꝯſiderādo qs quā accipiat: vel ex feſtucis inequalibus qs quā accipiat minorē vel maiorē: vel ex ꝓiectiōe taxilloꝝ qs plura puncta ꝓijciat. vel etiam ꝯſiderādo qd aperiēdo librum occurrat ⁊ hmōi. Euent⁹ aūt ſortiū pōt expectari a triplici cā: qꝛ ex diſpoſitiōe corpoꝝ celeſtiū: vel ex fortuna: vel ex cā ſpūali. Si aūt expectet a diſpoſitione corporū celeſtiū: ita q ea intentiōe fiant q̄ſi act⁹ humani q requirunt ad ſortes ſꝫ diſpoſitionē ſtellaꝝ ſortiant effectum eſt opio falſa: ⁊ per ꝯñs ex ſuggeſtiōe demonū: ⁊ ſic eſt ſuꝑſtitio. Si aūt expectet euent⁹ ſortiū ex fortuna qd videt hic locū in ſorte diuiſoria: non videt habere vitiū niſi forte vitiū vanitatis. ſicut ſi aliqui nō valētes aliqd cōcorditer diuidere velint vti ſortib⁹ ad diuiſionē q̄ſi fortune exponētes qs quā partē accipiat. Si vo expectet euent⁹ a cauſa ſpūali hoc eſt duplr: qꝛ vel a diabolo vel a deo. Si a diabolo ſuꝑſtitioſū eſt ⁊ illicitū eſt: ⁊ he ſortes ſunt q̄ ꝓhibent per canones. Vñ Leo papa. Sortes qbus cuncta vos vſis diſcriminantis ꝓuincijs q̄s pres dānauerunt nil aliud q̄ diuinationes ⁊ maleficia eſſe decernimus. xxvi. q. v. ſortes. ⁊ ē mortale: qꝛ ꝓhibent in. d. c. ſub pena excōicatiōis. Et q inſtitute ſunt ab aplis q̄dam ſortes quibus aliqui vtunt falſū eſt: qꝛ a diabolo inuēte ſunt. vt dr. xxvi. q. i. c. i. Si aūt expectet earuꝫ euentus a deo: ⁊ tunc ſm ſe nō eſt malum vti hmōi. Et de his intelligit illud Augu. xxvi. q. i. Sorꝫ nō eſt aliqd mali: ſed in re dubia diuinam iudicans voluntatē. Et tales fuerunt ſortes qbus vſi fuerūt pres: vt Joſue in deprehenſiōe Achor de furto. Joſue. vij. Saul in deprehenſiōe Jonathe ſuper eſu. i. Reg. xiiij. ⁊ ionas ⁊ zacharias ſorte exit vt incenſum poneret. Luce. i. ⁊ Mathias ſorte electuꝫ.

Sors expectatur ex triplici cauſa.

¶ Poteſt tñ in ſortibus hmōi peccatū quadrupliciter reperiri. ¶ Primo ſi abſq3 vlla neceſſitate ad ſortes recurratur. hoc. n. videt ꝑtinere ad tentationem dei. ¶ Scdo ſi in neceſſitate ſꝫ abſq3 reuerentia. Unde dicit Beda. apli premiſerunt orōnem in electione Mathie per ſortem. ¶ Tertio ſi diuina oracula. ſ. ſortium ad ſecularia negocia: ⁊ vanitatem huius vite ꝯuertāt ſm Aug. xxvi. q. ij. hi qui. ¶ Quarto ſi in electionib⁹ eccleſiaſticis que fieri debent ex inſpiratiōe ſpūſſancti aliqui ſortibus vtant. Sec⁹ aūt eſt in ſecularibus dignitatibus que ad terrena diſponenda ordinantur: in quarū electione plures vtuntur ſortibus ſicut i temporaliū rerum diuiſione: ⁊ vulgariter dicunt ſcrutinia aīs iminente neceſſitate licitū eſt diuinuꝫ iudicium implorare ſortibus cū reuerentia. Et ponit Aug. exemplū cū tpe perſecutionis eēt diſceptatio inter miniſtros dei qui debebant fugere ne oēs occidant: ⁊ ſic eccleſia deſerat: ⁊ qui remanerēt ad conſolationē alioꝝ ⁊ ſi nō pōt alio mō determinari dicit in hmōi poſſe vti ſortibus. Tho. per totuꝫ. ij. ij. q. xcv. ¶ Ad ſortem etiam pertinet vulgaris purgatio. ſcꝫ iudicium ferri candentis vel aque bullientis. vnde prohibetur. ij. q. iiij. conſuluiſti. Thom. Gratianus. xxvi. q. i. His ita. dicit in veteri teſtamento fuiſſe permiſſas ſortes. ſed tpe gratie tanq̄ perfectioris ſtatus ꝓhibitas ne ſub hac ſpecie diuinationis homies ad alium cultum idolatrie tranſirent. De ſorte mathie dicit Dionyſius q fuit quidam radius celit⁹ immiſſus ſuper Mathiā ad ipſius electionem.

In ſortibus eſt peccatū quadrupliciter

¶ De obſeruantia que eſt .§. x. aliud genus ſuperſtitionis. Et primo de arte notoria in qua fiunt quedam ieiūia ⁊ orōnes cum quibuſdaꝫ obſeruantijs vanis ad acquirendū ſciam. de qua dicit Tho. ij. ij. q. xcvi. q eſt illicita ⁊ inefficax. Ratio quare eſt illicita eſt: qꝛ vtitur quibuſdā ad ſciam acquirendam que non habent ſm ſe virtutem cauſandi ſciētiaꝫ. ſicut in ſpectione quarundā figurarum ⁊ prolatione quorūdam ignotoꝝ verboꝝ ⁊ alijs hmōi. Et ideo hmōi ars nō vtit his vt cauſis. ſꝫ vt ſignis: nō aūt vt ſignis diuinit⁹ iſtitutiſ ſꝫ ſūt ſacſalia ſigna. vñ relinqt q ſint ſuꝑuacua ſigna ⁊ p ꝯñs ꝑtinētia ad pacta cū demōib⁹. q̄ vt alie nugatorie artes noxie ſuꝑſtitiōis repudiāde ſūt ſm Aug. xxvi. q. illud. ⁊ ē mortale. Eſt ēt inefficax ad acqrendū ſciam. Et rō eſt. qꝛ per hmōi artē nō attēdat acqſitio ſcie p modū hmōi ꝯnaturalē. ſ. adinueniēdo: vel adiſcēdo. ꝯñs ē. q iſte effect⁹ expectet vl a deo vl a diabolo. ſi a deo ꝑt dici q expectet: qꝛ ⁊ ſi aliqb⁹ deus dederit ſciam ⁊ ſapiam per infuſionē vt ſalomoni ⁊ aplis. nō hoc facit cū certa obſernatiōe: nec quibuſcūq3 ſed diuidit ſingulis put vult. i. Corinth. xij. Si expectat a diabolo acquiſitio ſcie per hmōi artē. tunc cū acqſitio ſcie fiat p illuminationē intellect⁹ ⁊ ad demonē nō ꝑtineat intellectū illuminare: ſeqt q nūq̄ aliquis per demones ſciam acquiſiuit. Qd ēt videt dicere Porphirius vt refert Aug. de ciui. dei. Poſſunt tñ demones hominibus loquētes exprimere aliqua ſcientiarum documenta. ſed hoc nō queritur per artē notoriā.

Ars notoria eſt illicita

¶ De obſeruantia per .§. xi. incantationes. ⁊ aliq̄ fiunt ad cāndum ſanitatem. Circa qd dicit Tho. ij. ij. q. xcvi. q in his que fiunt ad aliquos effectus īducēdos ꝯſiderandum eſt ſi iſta habent vel putantur habere

Incantatiōes pro ſanitate ſūt illicite.

fortunatos ⁊ alios iſfortunatos ſupſtitioſū eſt ⁊
friuolū. vt ſi qs vtiť herbis collectiſ i mane aſcē
ſiōis vel balneat ſe in nocte natiuitatiſ. b. Jo.
bap. vel i kl's nō vult aliqd dare vł hmōi. oīa
ſt vana. vñ Aug. xxvi. q. vij. ſic ait. Nō obſer-
uetis dies q dicunť egiptiaci aut kl's ianua-
rij ip qb' cātilene q̄dā comeſſatiōes ⁊ adiuicē
dona donanť q̄ in pncipio āni bōi fati augu-
rio aut aliquos mēſes. aut tpa aut dies aut an
nos aut lune ſoliſq; curſum. qz q has aut quaſ
cūq; diuinatiōes aut fata aut auguria obſuat
aut attendit. aut ꝯſentit obſeruātib' ſutilr ⁊ ſi
ne cā magis ad ſui dānationē q̄ ſalutē tendit
vñ apls. Dies obſeruatiſ ⁊ mēſes ⁊ ānos timeo
ne forte ſine cā laboraueri i vob Ga. iiij. ¶ No
ta ſm Ni. d ly. dicunť dies egyptiaci vel qz il
lis diebus fuit pcuſſa egipt' ⁊ plagata. vel qz
egyptij pmo inuenerūt tales dieſ cauēdos tāq̄
dies egi infauſtos. De inueſtigatione rex pditax per i
ptiaci ſpectionē aſtrolabij q̄uis aliqs dicat licitū ſi
fiat abſq; ſupſtitiōe tñ Hoſti. Guil. ⁊ Goſ. di-
cūt ſimplr ꝯtriū. ſ. q nūq̄ ē licitū ex. c. ex tuax.

¶ De quibuſdam alijs .§. xv.
ſupſtitionib' ⁊ pmo de mulierib' credētib' ſe
de mu- cū diana vel herodiade nocturnis horis eqta
lieribus re vel ſe in alias creaturas trāſformari. et dī
d nocte de his q̄ vulgariter dicunť ſtrige vel ianuati-
eqtātes ce. Dič ꝯſiliū aqſ. q hec fiunt illuſione diabo-
lica. Sathanas eni diuerſas formas et ſilitu
dies creaturax repreſentat fantaſie dormien
tis q hmōi ſectať. ⁊ ſic illudit vt videať. illi cē
i corpe vigilātis q̄ eſt in ſpū. i. fantaſia dormi
entis. xxvi. q. v. epi. vbi in fine. c. dī. Qui cre-
dit vel aſſerit poſſe fieri aliquā creaturā aut i
meli' deteriuſue imutari aut trāſformari i ali
am ſpēz vel ſilitudinē q̄ a deo creatore infide
lis ē. Et dič glo. Guil. h vex ē poſt q̄ audiuit
qs ſup hmōi vitatē ⁊ credit hec ⁊ q ptinaciter
aſſeruerit tūc ē mortale. ¶ Nota d faſcinatio
ne puulox dicit Pe. de tarā. ſup eplas pauli.
faſcina q faſcinare duplr itelligiť. Uno mō p ludifi-
tio puu care cū. ſ. arte magica nō videť res q̄ eſt añ ocu
lorum. los. Alio mō malo oculo alicuius inſpici. ⁊ in
de ledi. Sūt. n. aliq q hñt oculos vrētes q rei
piciētes puulos teneros ledūt ita vt cibum ex
ſtomacho eiciāt ⁊ nauſeā patianť. Et h ſz na
turā poſſibile eſt. Aia eni vehemēter affecta i
mutat oculū. oculus imutat' imutat aerē. aer
aūt imutat tenerā carnē pueri ⁊ ſic ledit et ci-
bū euomat. primū in faciente mortale ē in pa
tiēte nullū. ſcōm in agēte pctñ nō ē ex quo na
turali eſt niſi ſtudioſe fieret ad nocēdū. Nō tñ
faciēda eſt aliqua incātatio vel ſupſtitio ad h
qui idu remouēdum. vt faciūt mulieres ⁊ frequenter.
unt al- ¶ De illis do clericis q altaria induūt lugubri
tare lu- bus veſtib' vel conſueta luminaria extinguūt
gubrib' ⁊ huiuſmodi. ſi faciunt hoc ad imprecandum
alicui malum propter priuatum odium mor-
taliter peccant. Et ſilr ſi dicūt vł dicē faciūt
miſſam d requiē p pſona viua vt moriať. Sz
ſi fiāt ad hūiliationez pri' dicta. ſ. veſtire alta
ria veſtib' lugubrib' vł etiā expoliare non eſt
phibitū. xxvi. q. v. q cūq;. De ſacrificātib' do
nūmox. ſ. māmona vt diuites fiāt. Et d faciē
tib' ſortilegia cū aq̄ baptiſmi vł oleo ſcrō vel
criſmate dič. Guil. q talia ſūt enormia pptea
idolatriā ⁊ p enormē ſupſtitionē nō tñ pciſe
dicēdū eſt eis q aľs nō ſit eis ſalus ſi penitēt
ſz abſoluēdi ſūt. Eſt tñ h caſus epaľ ⁊ ſm quoſ
dā icurriť irreglaritas ēt ſi occltū ſit. Et idē vł
dicēdū de illľ q tradūt ſe diabolo vł ex deſpe
ratiōe vł vt aliquid obtineāt ab eo etiā ſi iſtru
mētū facerēt. ſič legiť d qbuſdā. De imagini-
bus aſtronomicis dič. Thomas. vbi ſupra. q
non habent effect' a corporib' celeſtib' ſed a
diabolo qz neceſſe eſt ibi ſcribi quoſdā chara
cteres q naturaliter ad nihil operantur.

¶ Capitulum. ij. de triplici infidelitate.

De infidelitate nunc agen-
dū ẽ. Nō infidelitas ſit pctm̄ ſic p-
bať. qa omni ꝯtriať viciū. ſz fides eſt
vtus: ergo infidelitas eſt viciū q̄ ei
ꝯtriať. ¶ Sz p h' declaratiōe. dič. b. Tho. ij. ij.
q. x. q infidelitas pōt accipi duplr. ¶ Uno mō infideli
ſm purā negationē. vt. ſ. dicať infidelľ ſolū ex tas ca-
h qd nō habet fidē. Et ſm h infidelitas nō hz pit du
rōnē pcti. ſicē illľ q nil audierūt d fide. ſz ma- pliciť.
gis hz rōnē pene. qz. ſ. talľ ignorātia diuinox
ex pctō pmi parentis ꝯſecuta eſt. qui aūt ſic ſūt i
fideles dānanť quidē ſz illō. qui ñ crediderit
ꝯdēnabiť. Mar. vl. Dānanť aūtē tales ppter
alia pctā q̄ ſine fide remitti nō pñt. nō aūt dā
nanť ppter pctm̄ infidelitatis. Uñ. Aug. tra-
ctās illō qd ait xps. Si nō veniſſem ⁊ locutus
ei nō fuiſſem. pctm̄ nō haberēt. dič q logť de
pctō quo nō crediderūt i xpz. ſ. infidelitatis.
Tñ vt dicūt docto. pie credēdū eſt q ſi qs i lo
co eēt vbi nil audiſſz vł audire poſſet d fide ꝯ
ſm rōnē nālē viueret ⁊ nō iplicaret ſe alijs vi
cijs. de' cū nō deſereret ſz aliquo mō eū illu-
minaret per ſe vł p aliquē ad credēdū. Cui eni
vult de' miſeť. ⁊ quē vult idurat. Nō ergo in
uiti ſūt ſaluādi ſz volētes. ſič hō pprij arbitrij
volūtate ſerpenti. obediēs perijt. ita vocāte ſe
gfa dī gſq; pprie mētis ꝯuerſiōe ſaluať. diſ.
xlv. de iudeis. ¶ Scdo mō accipi pōt ifidelit-
tas ſm ꝯtrietatē ad fidē qz. ſ. aliqs repugnat
auditui fidei vł ꝯtēnit eū ſz illō. Eſa. liij. Dñe
qs credit auditui nro. Et i h pprie pficiť rō iſi
delitatis. ⁊ ſm h eſt infidelitas ſpeciale pctm̄.
Nec ē ꝯtra h dič. Damaſ. ſ. q pctm̄ ē ꝯ naturā
cū hře fidem nō ſit i natura humana. qz ſupra
rōnē eſt p dei infuſionē. qa q̄uis h ſit tñ vt idē
Tho. dič in natura hūana eſt vt nō repugnet

diuino inſtinctui ⁊ exterioris veritatis pdicatio. Sic enī infidelitas eſt ꝯ naturam. Orit aūt infidelitas ex pctō ſupbie. Et ſupbia enī pcedit q̄ hō nō vult ſubijcere intellectū ſuū regulis fidei ⁊ ſano intellectui patꝝ. Poſſet etiā dici q̄ ſicut vtutes theologice ñ reducūt ad cardiales ſꝫ ſūt pores eis. Ita ⁊ vicia oppoſita vtutib⁹ theologicis ñ reducūt ad vicia capitalia ſic oppoſita vicia cardialib⁹ vtutib⁹. b. Tho. vbi .ſ. Eſt aūt ħ viciū in intellectu. ſic in pxio ſubiecto. i volūtate do ſic i pmo motiuo. ſ. ad diſſētiēdū ab his q̄ ſūt fidei. ¶ Eſt āt triplex infidelitas. ſ. paganoꝝ. iudeoꝝ ⁊ hereticorum. Et pagani neutrū teſtm̄ recipiūt niſi qꝛ ſamaritani tamē qnqꝫ libros moyſi. Saraceni aliq̄s cerimōias legis. Judei vet⁹ teſtamētū q̄ntū ad corticē. Heretici vtrūqꝫ teſtm̄ cōiter recipiūt ſꝫ falſe exponūt.

Que opa īfidelium ſint peccata.

¶ Itē nota ſm̄. Tho. ibidē q̄ q̄uis opera infidelium q̄ ſunt de genere bonoꝝ vt ieiunia. elemoſyne. ⁊ hmōi. nō ſunt eis meritoria pꝑter infidelitatē que eſt grauiſſimū pctōꝝ. tn̄ qꝛ pctm̄ nō corrūpit totū bonū nature. ſꝫ remanet i eis lumē naturale iō n ꝫ oīs act⁹ eoꝝ eſt mortale pctm̄. ſꝫ act⁹ pcedēs ex ipa infidelitate vl̄ relatus ad ipaꝫ ēt ſi ſit d gñe bonoꝝ. puta ſaracen⁹ ieiunat vt ſuat legē Machometi d ieiunio mādātē. iudeus celebrat ſuas feſtiuitates ⁊ hmōi. i his eſt mortale. Et d his intelligit illō dictū. Augu. Ois infidelium vita pctm̄ eſt. xxviij. q. j. §. ij. Sed ieiunādo ob caſtitatē ſeruādā ⁊ alia faciēdo ex dictamie rōis naturalis ñ peccat dicēdo vbū ocioſū ex ſe nō niſi venialr peccat.

Dubitare de fide.

¶ Itē nota q̄ dubitare de aliquo eoꝝ q̄ ſūt fidei ex deliberatiōe rōis. qꝛ .ſ. vult dubitare nō magꝭ declinās ad vnā ptē q̄ ad alterā qḋ eſt pꝑie dubitare eſt pctm̄ mortale. qꝛ īfidelitas. ex̄ d heret. c. j. Dubi⁹ ī fide infidelis eſt. ſec⁹ ſi aliqñ vacillaret. circa ea q̄ ſūt fidei p modū tentatiōis ⁊ cū diſplicētia rōis. qꝛ tūc veniale vl̄ nullū pctm̄ eſt. Et ſimiliter ſi qs crederet q̄ qlibet i ſua fide vt iudeus. ſaracenus ⁊ hmōi ſaluaret. dūmodo ſuaret legē ſuā ⁊ viueret ſm rationē naturalē. ħ enim eſt dubitare d fide ſua imo nō credere xpo dicēti. Marci. vlti. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit ſaluus erit. Qui vero nō crediderit ꝯdemnabit. Nō eniꝫ quis ſaluari pōt niſi i fide catholice eccleſie. xxiiii. q. j. Quia ex ſola

¶ Ad fidem ſuſcipiendam .§. i.

Jude⁹ an ſit cogendus ad fidē

nullus iudeus vel gentilis debet cogi. ratio eſt ſm. b. Tho. vbi ſupra. qꝛ credere eſt volūtatis. Vñ di diſt. xlv. De iudeis pcepit ſctā ſinodus nemini vi iferre ad credēdū. cui. n. vult miſeꝛ ꝺꝫ ⁊ quē vult idurat. ñ g⁹ initi ſūt ſaluādi. ſꝫ volētes vt itegra ſit forma iuſticie. ſic hō pꝓrij arbitrij volūtate ſerpēti obediēs perijt. ita vocante ſe gr̄a dei glīa. credēdo pꝓria mētis cōuerſione ſaluaꝝ diſtin. xlv. de iudeis. Sed ſuſceptā etiā metu tormētoꝝ ⁊ mortis cogēdus ē retinē. vt. d. c. De iudeis. Et q redeūt ad iudaiſmū ēt ſi infantes fūerit baptizati vel metu mortis ad baptiſmuꝫ adducti dꝫ pcedi ꝯ eos ſicut ꝯ hereticos. Et ſilr̄ cōtra taliuꝫ fautores ex̄ de here. ꝯ xpianos li. vj. Si qui tn̄ infideleſ cogerenꝫ abſoluta coactione ⁊ p violētiā non ſuſcipent ſacrm̄. vñ nec eēnt cogēdi ad retinēdū ex quo nō ſuſceperūt. ſecus de coactiōe cōditionali vt decrm̄ ē. Dñt do iudei ⁊ alij infideles adduci ad fidē rōnib⁹ pſuaſiōib⁹ ⁊ auctoritatib⁹ oñdēdo ex eoꝝ libris eoꝝ errorē ⁊ dulcib⁹ modis. vt dicē Greg. diſtin. xlv. Qui ſincera. Pñt ēt ad fidē adduci ſm Bull. pmiſſis et munerib⁹ nō qdē factis p fide ſuſcipiēda. quia ħ eēt ſimonia. ſꝫ ad captādū beniuolētiā. ⁊ excludendū ab eis timorē inopie ⁊ hmōi. i. q. ij. q̄pio. Pñt ēt adduci ad fidē ſꝫ Ray. p grauiorē exactionē pēſionū ab eis i pncipio tn̄ locatiōis nō poſt. xxiij. q. iiij. dꝫ.

Adduci debēt iudei ad fidem

¶ Itē nota q̄ poſſeſſiones ⁊ alia bōa mobilia ⁊ imobilia iudeorū vel alioꝝ infideliū ad fidē ꝯuerſoꝝ non dñt auferri ab eis. niſi ſint vſuraria. vl̄ de vſuriſ empta obnoxia reſtitutiōi. ex̄. e. de iudeis. Uſuraria āt eoꝝ dñt reſtitui eis a qb⁹ extorte ſūt vſure vel eoꝝ heredib⁹. Qꝫ ſi ñ inueniūt poterūt ipſis ad fidē ꝯuerſis p epm tanqꝫ pauperib⁹ diſpēſari. Ray. ⁊ ħ in totū vel in pte ſꝫ q̄titatem ipſoꝝ bonoꝝ ⁊ q̄litatē ꝯuerſoꝝ plus vel minꝰ indigētiū. ex̄ de vſuris. cū tu. Si aūt inuitis parentib⁹ tales baptizati eēnt. vꝫ q̄ ſint cogendi ad ſeruandum fidem receptam in baptiſmo. Bull. etiam dicit q̄ non licet nutricibus occulte baptizare pueros iudeoꝝ. ſed in articulo mortis ħ facerēt credit q̄ nō peccarēt ⁊c.

¶ De diſputando de fi- .§. ij.

de cū infidelib⁹ dicē Tho. ij. ij. q. x. q̄ in hmōi diſputatiōe ſūt duo ꝯſiderāda. Unū ex parte diſputātis. qꝛ ſi diſputat tanqꝫ de fide dubiꝰ volēs experiri p rōnē ⁊ veritatē: tūc peccat pcul dubio tanqꝫ infidelis. Si aūt diſputat ad cōfutandū erroreſ vl̄ cā exercitij laudabile ē. Aliḋ ē ꝯſiderādū ex pte audiētiū. qꝛ aut ſūt iſtructi i fide ⁊ firmi. ⁊ tūc nullū piculū ē diſputare corā eis. Aut ſūt ſimplices ⁊ in fide titubātes. ⁊ tē diſtinguēdū ē: qꝛ ſi ſollicitanꝫ ab infidelib⁹ nitentib⁹ in eis fidē corrūpere. tūc neceſſe ē publice diſputare. dūmō inueniāꝫ aliq ad hoc idonei. p hoc. n. ſimplices in fide firmabūꝫ. ⁊ tolleꝫ in fidelibus decipiēdi facultas. Si vero nō ſunt ſollicitati tūc piculoſū ē corā eis diſputare de fide quoꝝ. fides. ſ. ſimpliciū ex hoc reddiꝫ firmior q̄ nihil aduerſū audierūt. ⁊ iō nō expedit eis vt audiāt vba infideliū diſputantiū ꝯ fidē. Hec tho. Et ſic intelligēdū ē illud Gelaſij. xxiij. q. iij. cū qb⁹. Ubi dicit. La

nonū mgr̄is atq̃ cuſtodib⁹ nr̄is nullū pbaſ ē
inire certamē cū hoīb⁹ ꝯditionis aliene. Ubi
glo. cū hereticis nō ē diſputādū nec cum ali-
quo de fide. C. de ſum. tri. l. Nemo. Sed ad h̄
pt diſputari cū eis vt conuincantur. non et in
dubiū reuocent fidem noſtrā. prohibenſ au
tem omnes laici diſputare de fide occulte vł
publice. extra de hereticis. quicūq̃ libro. vi.

¶ De conuerſatione fide- .§. iij.

Loqui cū here ticis ꝓ hibetur

lium cū infidelib⁹ quō ſit ꝓhibitū. ¶ Nota p⁹
q̄ cū hereticis ꝓhibita ē et locutio fidelibus ꝛ
h̄ q̄ excōicati ſunt ex̄ de here. excōicam⁹. ꝛ. xi.
q. iij. cū excōicato. Sȝ cū alijs infidelib⁹ vt iu
deis ꝛ ſaracenis nō eſt ꝓhibita locutio. ſed ni
mia familiaritas ꝛ ꝯuerſatio. vñ. xxviij. q. i. di
cit Oēs deinceps clerici ſiue laici iudeoꝝ cō
uiuia vitēt nec eos q̄ſq̄ ad ꝯuiuiū excipiat. q̄
cū apō xp̄ianos cōib⁹ cibis n̄ vtāſ. idignū atq̃
ſacrilegiū ē eoꝝ cibos a chriſtianis ſumi cū ea
q̄ aplō ꝑmittēte nos ſumim⁹ ab illis iudicētur
imūda. ac ſi inferiores incipiāt eē xp̄iani q̄ iu-
dei ſi vtamur cibis eoꝝ ꝛ ipſi nr̄os ꝯtēnāt. ꝛ di
cit ibi glo. q̄ idē ē de gentilib⁹ vt ſaracenis. q̄
ꝛ ipſi hodie iā cibos diſcernūt. lȝ. n. n̄ ꝯtineāſ

Comedere cū iudeis prohibetur.

verbis edicti. vt. xi. q. iij. ad mēſā. ꝯtinenſ tñ i
alijs. ff. de peti. here. l. Itē veni. Ita ſic. ij. q. i.
multi. Et aſſignat ibi glo. rōnē quare nō ē pro
hibitū loq̄ cū iudeis. ꝛ ē ꝓhibitū comedere cū
eis q̄. ſ. maior familiaritas ē in cibo ſumēdo
q̄ in colloq̄ndo. Et facili⁹ q̄ſ decipiſ inter epu
las. xxij. q. iiij. Unuſq̄ſq̃ Tho. aūt. ij. ij. q. x. di
cit q̄ illi q̄ ſunt firmi in fide ita q̄ ex cōuerſa-
tione cū infidelib⁹ nō timeſ de eoꝝ ſubmerſio
ne ſed ſpari pōt ex h̄ infideliū ꝯuerſio. nō ſūt ꝓ
hibēdi cū illis cōmunicare. Sed infirmi de q
bus timeri poteſt prohibendi ſunt extra ca-
ſū neceſſitatis ne cum illis conuerſentur Th.
Sed ꝛ firmi etiam caute debent illud agere
ne infirmos ſcandalizent. xij. q. i. Nolo.

¶ Pueri iudeorum ꝛ .§. iiij.

alioꝝ infideliū nō ſunt baptizandi inuitis pa-
rentibus ſm tho. ij. ij. q. x. ar. vlt. q̄ ꝓbaſ tripli
ci rōne. Prima ē ꝑꝑ ꝑiculū fidei. Si. n. pueri
nōdū vſuȝ rōnis hn̄tes fidē ſuſcipent cū poſt-
modū ad ꝑfectā etatē ꝑuenirēt poſſent de faci
li a ꝑentib⁹ induci vt relinquerēt q̄ ignorātes
ſuſcepant. qđ vergeret in fidei detrimentum.
¶ Scđa rō ē q̄ h̄ repugnat iuſticie nāli. filius
eni naturalr̄ ē aliqđ p̄ris. ꝛ ꝑmo qdē a ꝑentib⁹
nō diſtinguiſ ſm corp⁹ q̄diu ī vtero mr̄is ꝯti
neſ. Poſtq̄ do ex vtero mr̄is egrediſ anq̄ vſuȝ
liber⁹ arbitrij hēat ꝯtineſ ſub cura parentū. ſi
cut ſub quodā vtero ſpūalr̄. Quādiu enim pu-
er nō hȝ vſū rōnis n̄ differt ab aiali irrōnabili.
Uñ ſicē bos ꝛ equ⁹ ꝛ hmōi ē alicui⁹ vt vtaſ eo
cū voluerit ſȝ ius ciuile ſicē ꝓprio inſtro. ita de
iure naturali ē q̄ fili⁹ anq̄ hēat vſū rōis ſit ſb

cura p̄ris. vñ ꝯ iuſticiā nālē eēt ſi puer anq̄ hēat
vſū rōnis a cura ꝑentū ſubtrahaſ vel eis inui-
tis de eo aliqđ ordineſ. Sȝ poſtq̄ incipit hr̄e
vſum liberi arbitrij. iā et icipit eē ſuus ꝛ pt q̄tū
ad ea que ſunt iuris naturalis vel diuini ſibiꝑ
ſi ꝓuidere. Et tūc pt iduci ad fidē. n̄ coactiōe
ſed ꝑſuaſione: ꝛ pt inuitis ꝑentibus baptizari.
¶ Tertia rō ē ꝯſuetudo eccleſie q̄ hȝ maximā
auctē. vnde ē ſemꝑ emulanda. i. imitāda: q̄ in
ducta eē credēda ē ex ꝑdictis rōib⁹ aſſignatiſ.
Tāta. n. eſt auctas eccl'ie vt ab ipſa doctrina
doctoꝝ hēat auctoritatē. Uñ magis ſtanduȝ
ē auctoritati eccl'ie q̄ doctrine cuiuſcūq̃ do-
ctoꝝ Gre. Aug. Hiero. ꝛ alioꝝ. Uſus āt eccl'e
q̄ ad auctoritatē ei⁹ ꝑtinet. h̄ nūq̄ hūit q̄ filij
iudeoꝝ inuitis ꝑentibus baptizarēt q̄uis fue
rint retroactis tp̄ibus multi ꝑncipes catholi
ci ꝛ potētiſſimi vt Cōſtātinus ꝛ theodoſi⁹ qb⁹
familiares fuerūt ſcīſſimi ep̄i vt Silueſter cō-
ſtātino. Ambroſi⁹ theodoſio qui in nullo mō
ꝑtermiſiſſent h̄ ab eis ipetrare ſi vidiſſent h̄ eē
ꝯſonū rōni. Et iō ꝑiculoſuȝ vr̄ ꝯ hanc aſſertio
nē de nouo introducere ꝯ ꝯſuetudinē in eccl'ia
hactenus obſeruatā. q̄ iudeoꝝ pueri inuitis
ꝑentib⁹ baptizenſ. ꝛ q̄ nō ſūt faciēda mala vt
eueniāt bona ſm aplm̄ ad Ro. iij. Facere aūt
iniuriā alteri eſt malū. fit aūt iniuria ꝑentib⁹.
vt eis inuitis eoꝝ pueri q̄ ſunt eoꝝ cura bapti
zenſ. ꝛ iō nō vȝ hoc fieri et ꝓpter bonū ſequē-
dū vt liberenſ a ꝑiculo mortis eterne rūpitur
eni ordo iuris nālis. Sȝ nec ꝑdicatorib⁹ vel ꝑ
latis cōmittiſ cura taliū. ſȝ ꝑentib⁹ q̄ hn̄t eis
ꝓuidere de ſacris ſalutiſ anq̄ hēant vſū rōnis.
Uñ de pueris antiquoꝝ dr̄ q̄ ſunt ſaluati in fi
de parentū. ꝛ iō nō iminet aliqđ periculū ipſis
ꝑlatis ꝛ ꝑdicatorib⁹ ſi patianſ illoꝝ ꝑuuli de-
trimentū ſalutis ꝓpter ſubtractionē ſacroꝝ
ſed parentibus eoꝝ qui h̄ non ꝓcurāt. Idem
tho. Guil. dicit q̄ nō lȝ nutricib⁹ iudeoꝝ ꝑuu
loꝝ ſaltē ꝑentib⁹ baptizare eos: ſed ſi in articu
lo mortis h̄ facerēt. credit q̄ nō peccarēt. Ex
his āt q̄ dicit Tho. ꝛ precipue in ꝑma rōne vr̄
ſatis clare elici q̄ q̄uis baptizari tales. ſ. non
debeant inuitis parentib⁹. tñ ſi ꝯriū fiat recl-
piūt ve baptiſmū. qđ mihi placet. q̄uis Pe. de
pa. in. iiij. teneat cōtrarium. vt pȝ in tertia pte
titu. xiiij. c. xlij. §. ix. Qui autem ſuſceperint fi
dem ſeu baptiſmum ex infidelibus ſeparandi
ſunt a parentibus. ꝛ ſic intelligit glo. ibi. ꝛ be-
ne illud capitulum Iudeorum filios vel fili-
as ne parentum vltra inuoluantur erroribus.
ab eorum conſortio decernimus ſeparari. vi-
geſimaoctaua queſtione prima. Ubi glo. per
baptiſmū enim ſoluitur ius patrie pt̄ātis. nec
tñ ꝑuabūſ illi p̄na ſucceſſiōe. ex. ð iu. c. iudei.
¶ Capl'm. iij. de īfidelitate iudeoꝝ ꝛ ritib⁹ ali
orū infideliuȝ. ꝛ de participatione cū eis. ꝛ ð
exactionib⁹ in eos ꝛ de ſeruientibus eis.

Balneari cuz iudeis pꝛohibetur

PRohibetur habitatio cuꝫ iudeis ⁊ balneatio. Un̄.xxviij.q.i. dī. Nullus eoꝝ q̄ i ſacro ordine ſūt aut laicus azima eoꝝ mādacet aut cū eis habitet aut aliquē eoꝝ in infirmitatib⁹ ſuis vocet: aut medicinā ab eis pcipiat: aut ſe cū eis in balneo lauet. Si quiſꝙ hoc fecerit ſi clericus eſt deponat̄. ſi laicus: excōicet̄. Et dicit ibi glo. niſi ſit miſſus ad pdicandū eis. eē ō inde. ꝙ ſit laudabile. Debēt aūt puniri ꝯfaciētes mō pdicto ſm Ray. Si poſtꝙ fuerint admoniti ſe nō abſtinent ab hmōi. Guile. tñ dic̄ q̄ i neceſſitate pñt emi ⁊ comedi azima iudeorum. Idē vi ſentire Hugo. de medicinalibus i caſu necitatis: cū. ſ. alius nō inuenit̄ ſufficiēs medicus. Hoſti. ēt dicit ꝙ xpiani nō debēt eē vt aſſidui intra domū iudei: nec tanꝙ famuli aut nutrices aut obſtetrices. alſ ſi ipſi xpiani nolunt diſcedere: debēt excōicari eē de iude. c. iudei. Sed extra domū pñt eis ſeruitia facere: ⁊ pñt eſſe coloni eoꝝ extra eo. Multoꝝ. Nō ēt ſm Hoſtien. ꝙ poſſent chriſtiani iudeos habere in ſeruos ⁊ emere. extra eo. Et ſi iudeos. nō tñ debent cum eis morari: ita ꝙ hēant eos tanꝙ familiares. Iudei enim vt dicit Io. an. ſunt difficiliores ad ꝯuertendū ⁊ periculoſiores alſ promptiores ad ſubuertēdū ꝙ gētiles. Si aūt voluerint fieri xpiani ſiue iudei ſiue gētiles nō poterūt dñi eoꝝ ꝓhibē. r.q.ij. dne ſūt. Tñ ſm Ray. ⁊ Tho. ꝑ baptiſmū nō liberant̄ a ſuitute. ſꝫ remanēt ſui: q: ſuit⁹ ēt introducta ē ō iure diuio. ar. di. xxxv. ſexto. Et ꝑ inſgētiū di. i. Iuſgētiū. Et ꝑ ius canonicū approbata xij. q. ij. Ecclaꝝ. ſm Hoſtien. ⁊ Gof. Et addit Ray. ꝙ vbi de bōa ꝯſuetudie ñ ſolēt xpiani eē ſui: ꝯſulēdū ē dño ꝙ i remiſſiōe petōꝝ ſuoꝝ manumittat: vel ſaltē pecūia medicata vl̄ ſuſtio ad tps pſtito ſe redimat. xij. q. ij. Cū redēptoꝛ. Sꝫ q: ō ꝯſiliū eſt ⁊ piū. ſi qs ꝯtriū faciat. ſ. retinēdo talē ꝯuerſū ad fidē i ſuitutē: vel ēt alteri vēdēdo nō credo ꝙ peccet: q: qō nō ē ꝓhibitū intelligit̄ eē ꝯceſſū. arg. xiij. q. ij. Ebron. §. ſequenti in fine. Sed hoc non reperitur prohibitum. Hoc etiam aſſerit dominus Ioan. do. in libro qui dicitur Lucula noctis.

A quibus iudei ſunt .§. j.

pꝛohibendi inter chriſtianos conuerſantes.

¶ Primo ſm Ray. ne hēant aliqua officia publica ne occaſionem habeant ſeuiendi in eos vt di. liiij. Nulla. ⁊. xvij. q. iiij. Conſtituit. ꝙ iudeus talia officia ſuſceperit debet ei denegari xpianoꝝ cōio donec quicquid acceperit ex tali officio per prouidentiā dioceſani ꝯuertat̄ in vſus paupeꝝ: ⁊ ipſe officium dimittat. ¶ Item nullus fidelis pōt aliquid congregationi iudeoꝝ vel iudeo vel pagano in teſtamēto relinquere: ⁊ ſi fecerit ēt poſt mortē iudicat̄ anathema, vt, xxiij. q. ij. ſane. Et intelligendum videtur niſi legaret ad ſubueniendum magne neceſſitati. ¶ Item non debent permitti iudei nouas erigere ſynagogas: ſed veteres reficere dūmodo ampliores vel precioſiores non faciant ſolito. Et ritus ⁊ ſolemnitates ſuas ſunt permittendi facere: extra eodeꝫ conſuluit. ¶ Item in diebus lamentationis ⁊ dominice paſſionis non debent in publicuꝫ prodire extra eo. In nonnullis. Quod etiam in die paraſceues non debent habere hoſtia vl̄ feneſtras apertas extra eodē. Quia ſuper his. Item cogendi ſunt tales habitum deferre cōtinue ꝙ ab alijs manifeſte diſtinguantur extra eodem. In nonnullis. ¶ Item cogēdi ſūt ad decimas prediales perſoluendas extra ō deci. De terris. Item cogendi ſunt chriſtianos teſtes recipere contra ſe: ſed iudeus non poteſt ferre teſtimonium contra chriſtianum: extra ō teſtibus. c. iudei. Item iudeis permittitur agere ⁊ conuenire apud iudices noſtros ⁊ non apud ſeniores eorum. Arbitrum poſſūt eligere etiam iudeum cuius ſententiam exequatur ordinarius. C. eodem ti. iudei. ¶ Itē in ſabbatis ſuis non debent trahi ad iudicia: nec ipſi alios trahant. Sed nec in alijs feſtiuitatibus ſuis debēt turbari: nec ſepulchra eorum obtentu forte pecunie effodi: vt. C. eodeꝫ ti. die ſabbati. ⁊ extra eod. ſicut iudei. ¶ Pro maiori declaratione eius quod dicum eſt in preſenti. §. in princi. Nota ſm Thomaꝫ ſcđa ſcđe. q. x. arti. x. ꝙ dominium ⁊ prelatio infidelium ſuper fideles poteſt dupliciter conſiderari. Uno modo quantum ad dominium ⁊ prelationem de nouo inſtituēdam. ⁊ hoc nullo modo debet permitti. hoc enim caderet in ſcandalum ⁊ periculum fidei. De facili eniꝫ illi qui ſubijciuntur iuriſdictioni aliorum imutari poſſunt ab eis quibus ſubſunt: vt ſequantur eorum imperium niſi illi ſubditi ſint magne virtutis. Similiter etiam infideles contēnerent fidem: ſi fidelium defectus ſcirent. Et iō apls. i. Corin. vi. ꝓhibet fideles contendere i iudicio corā iudice infideli. Et ſic eccleſia ꝓhibet ifideles pfici i quacūꝙ offō ſup fideles: vt i d. c. Cōſtituit. xvij. q. iiij. ¶ Alio mō pōt ꝯſiderari dñiuꝫ infideliū ſup fideles put ē iā pexñs. Ubi ſciendū ꝙ dñiuꝫ ⁊ platio itroducta ſūt iure hūano. Sꝫ diſtinctio fideliū ab ifidelib⁹ eſt ex iure diuio. Ius aūt diuinū qō ē ex gra non tollit ius hūanū qō eſt ex nāli rōne. Et iō diſtinctio fideliū ⁊ infideliū ſm ſe ꝯſiderata nō tollit dñiuō infideliū ſup fideles. pōt tñ iuſte ꝑ ordinationē eccl̄ie auctitatē hñtis de ipſis ifidelib⁹ ſup tale dñium auferri ius dñij ⁊ prelationis: q: infideles merito ſue infidelitatis merent̄ amittere ius plationis qō hñt ſup fideles; qui transferunt̄ in filios dei. Sed hoc eccleſia qñꝙ facit qñꝙ non facit. In illis enim

Prelatio iudeorum ſuper fideles.

infidelibus q tpaliter ſubijciũt eccleſie ⁊ mem
bris ei⁹. hoc ius eccl'a ſtatuit vt. ſ. ſi⁹ iudeoꝝ
fact⁹ xpian⁹ ſtatim ſit liber nullo ꝓcio dato. vt
di.liiij. Fmitatẽ. ⁊ hmõi. Nec in h eccl'ia iniu
riã fac̃ eis: q2 cũ iudei ſint ſui eccl'a ꝑt eccl'ia d
coꝝ bõis diſponẽ. In illis vo ĩfidelib⁹ q tpalr
nõ ſubijciant eccl'e vel mẽbris ei⁹. ꝑdictuʒ ius
nõ ſtatuit licʒ poſſet inſtituere de iure. ⁊ h fac̃
ad ſcãdalũ vitandũ: ſicut et domin⁹ manda/
uit ꝓ ſe ſolui tributũ cũ nõ teneret ad ſcanda-
lũ eorum vitandũ. vt habet Mathei. xxvij.

De ritibus ſeu cerimo- .§.ij.

nijs infideliũ quare ⁊ qñ tolerant. Pro cui⁹ de
claratõe dicit Tho. ſe. ſe. q. x. ar. xi. q hũanuʒ
regimẽ deriuatur a diuio regimie: et ipm de-
bet imitari. Dñs aũt cũ ſit ſũme bonus ⁊ oĩps
ꝑmittit tñ aliq̃ mala fieri in vniuerſo q̃ poſſet
ꝓhibere ne eis ſublatis maiora bona tolantur
aut maiora mala ſeq̃ntur. Sic ⁊ i regimie ho-
minũ hi q ꝑſũt recte aliq̃ mala tolerãt ne aliq̃
bona ipediant. vel etiã ne aliq̃ mala peiora in
currant. ſic̃ dicit Aug. in ii. de ordine Aufer
meretrices a rebus hũanis ⁊ turbabis oĩa libi
dib⁹. Sic igr ĩfideles q̃uis i ritib⁹ ſuis peccẽt
tñ tolerari pñt. vel pp h bonũ qd ex h ꝓuenit.
vel ꝓpter aliqd malũ vitãdũ. Ex hoc aũt q iu
dei ritus ſuos obſeruãt in qbus figurabat oliʒ
veritas fidei quã tenem⁹ hoc bonuʒ ꝓuenit
qd teſtimoniũ fidei nr̃e hẽm⁹ ab hoſtib⁹: ⁊ q̃ſi
figura repñtatur nob ꝑ illos ea q̃ credem⁹. ⁊
id i ſuis ritib⁹ iudei tolerãt. vt pʒ di. xlv. de iu
deis. ⁊ ex̃ eo. ca. Conſuluit. Alioꝝ vero infide-
liũ ritus. q2 nil vtilitatis vel veritatis afferũt
nõ ſũt aliqualr tolerãdi: niſi forte ad aliquod
malũ vitandũ. vt ſcãdalum vel diſſidiũ qd in
de poſſet ꝓuenire vel impedimentũ ſalutis eo
rũ qui tolerati paulatim c õuertunt ad fidem
⁊ propter hoc etiam hereticorum ⁊ paganoꝝ
ritus eccleſia aliquãdo tolerauit quãdo erat
magna multitudo infidelium.

Quomodo ſint puniendi .§.iij.

participantes cũ iudeis circa caſus predictos
⁊ ipſi iudei faciẽtes ꝯ ꝑdicta. Participantes
ſi ſunt clerici ⁊ admoniti nolũt ſe emẽdare. ſʒ
Ray. dñt priuari officio ⁊ bñficio. Si ſunt lay
ci vt principes q nolunt exeq ꝑdicta vel alij q
aliqd impedimentũ afferũt admoniti nõ ſatiſ
faciunt. dñt excõicari. xxviij. q. i. nullus. Sed
iudei ꝯ predicta facientes ſic puniũtur vt xpia
ni ab illoꝝ cõione ⁊ cõſortio ſeu cõmertio tã-
diu ſeparent ſub pena excõicatiõis donec illi
emẽdauerint ⁊ ſatiſfecerint. vt pʒ extra eo. ti.
Et ſi iudeos. Pñt etiã iudei ꝑ eccleſiã verbe-
rari vel alio mõ corpaliter mulctari de prece
pto epĩ vel principis. ar. xvij. q. iiij. Cõſtituit. ⁊
etiã alia pena pñt puniri. l. extra de vſu. ca. Poſt
miſerabilem. Nõ ergo di q eccl'ia nõ iudicat
de hiis q foris ſunt dicit glo. xxviij. q. i. Sepe
hoc eẽ verũ quo ad ſpũalem penaʒ. q2 eccle-
ſia nõ excõmunicat iudeos vel gẽtiles. ſʒ quo
ad corpales penas bñ iudicat de eis. vñ ſi ni-
mis ꝯuerſent cũ cõuerſis ex eis ad fidẽ vel ꝑ-
uertere nitunt dñt flagellari dicto. c. Sepe.
Si aũt xpm blaſphemauerint dicit Hoſtien.
q ſm leges debẽt decapitari. Unde principes
ſeculares iudeos xpm blaſphemãtes grauiter
punire debent pena pecuniaria vel etiam gra
uiori. extra eo. In nõnullis. Et nota ſʒ tho
mã in quadã epiſtola ad ducissam Lothorin-
gie q cũ iudeus delinquẽs nil habet ꝑter vſu
ras dʒ nihilomin⁹ ⁊ põt puniri pena pecunia
ria ſm delictũ ne ex ſua iniqtate reportet cõ-
modũ. ⁊ maiori vtiq pena q̃ qcũq alius nõ
vſurarius in ſimili caſu quãto pecunia que ab
eis infert minus ad eos ꝑtinet. Põt ⁊ inſuper
addi alia pena ne ad penã ſufficere videat qd
pecuniam alijs debitam deſignant poſſidere
Pecunia tamẽ ab eis ablata pene noie nõ po
teſt retineri a dominis ſeu officialibus punien
tibus. ſʒ dʒ de ea fieri vt dicet in. §. ſequenti.

De exactionibus fa- .§.iiij.

ctis i iudeos a dñis terrarũ qd iuris. dic̃ tho.
in dicta ep'la. q q̃uis ſic̃ iura dicũt iudei me-
rito culpe ſue ſeruituti ſint addicti. ⁊ ſic domi
ni res eoꝝ poſſint accipe tanq̃ ſuas ita tamẽ
q non ſubtrahant vite neceſſaria. q2 tñ oʒ nos
ambulare honeſte ad eos q foris ſũt ne nomẽ
domini blaſphemet. hoc obſeruãdũ vʒ in exa
ctionibus q̃s facere nõ ꝯſueuerũt nõ pregra-
uent. ſed ad conſuetas cogi poſſũt. Sed no
ta ſm Tho. in dicta ep'la. q cũ iudei nihil ha-
bent ꝑter vſuras cũ nõ poſſint ipſi illa retine-
re. nec cõſequẽter dñi recipientes collectas a
talibus poſſũt ea ſibi retinere licite: niſi forſan
eẽnt talia que ab ipſis vel anceſſoribus dñoꝝ
ipſi iudei extorſiſſent. Si q̃ vo alia habẽt que
ab eis extorſerint illis dñi reſtituere quib⁹ ip-
ſi iudei tenebantur ſi inueniunt. Aliogn in pi
os vſus ſm ꝯſiliũ dyoceſani vel aliaꝝ proboꝝ
vel i cõem vtilitatẽ verte ſi neceſſe eſt iuſt erro
ganda. Nec eẽt illicitũ ſi de nouo domini exi
gerint talia a iudeis: ſeruata tñ ꝯſuetudine ꝑ
deceſſoꝝ ſuoꝝ hac itẽtõe vt i pios vſus expẽdãt

De donis ⁊ merce- .§.v.

dibus q̃s dant iudei ꝑ labore ſuo. vtꝝ pñt lici
te recipi ⁊ retineri. Rñdet Guil. q de hiis q̃ ha
bent iudei per aliũ modũ q̃ ꝑ vſuras ⁊ rapias
puta de aliquo artificio acqſita nõ ẽ dubiũ: q
⁊ dona ⁊ merces laboris pñt accipi ⁊ retineri.
Sʒ ſi ñ hñt ꝑter vſuras. tũc ſi recipiens certat
de dãno ſuo vitando. ſic accipiẽs non peccat.
ſicut qui a fure vel a raptore dãnificatus ẽ. pu
ta ꝑ incẽdiũ nõ peccaret. ſi acciperet ab eo dã-
nũ ſuũ. lʒ ipſe fur vel raptor nihil haberet niſi

qđ acquiſiuit ex furto vł rapina. dū tñ nō recipi
at pro damno ſuo i ſpecie res ipſas alienas. Et
addit etiā. Tho. in ſupradicta epla. ſi iudeus
vſurarius vltro conferat pecunia vł ingeniuꝫ
expedit recipe vt pecūia ſic recepta reddatur
his. qb⁹ de iure dꝫ ſeu alijs. ꝛ dič. Guil. ꝙ do
na ꝛ elemoſine nō ſūt recipiēda ab vſurarijs.
qꝛ p h̄ eſſicerēt̄ ī ſoluēdo. niſi vt dictū ē ſi re-
cipent̄ ad reſtituēdū creditorib⁹ ei⁹ vſurarij.
Modicū āt pro nihilo reputat̄ ꝛ ſic pūt recipi

¶ De ſeruis iudeorum .§. vj.

ſeruientib⁹ eis. Nota ſm. Ray. ꝙ ſi ſu⁹ iudei
eſt vernacul⁹. i. de illius ancilla nat⁹ ſi vult ef
ſici xpian⁹. ſtati eripit̄ i libtatē nllo p̄cio dato
C. de epi. ꝛ cle. l. dñs nob. ar. di. liiij. ſ̄nitatē.
Idem ſi ſeruus fuit emptus qui erat xpianuꝫ
vel eſſe volebat. diſt. liij. mancipia. qꝛ tales
non licet iudeo emere. vel in ſeruos tenere.
Idem ſi ſeruus emptuſ erat paganus ꝛ fuit
emptus cā ſuiēdi. ꝛ nūc vlt ſieri xpian⁹. vt in
dictio. c. Fratnitatē. Idē etiā ſi emit eū cau
ſa mercimonij. ꝛ nō expoſuit eū intra tres men
ſes venalē. qꝛ p̄ſumit̄ ꝙ emerit eū cauſa ſerui-
endi. Si vo expoſuit euꝫ venalē infra tres mē
ſes. ꝛ p eū nō ſtetit qn vendiderit. ꝛ ipe vult ef
ſici xpianus infra illud ſpaciū vel poſtea. libe
rabit̄ dato precio. xij. ſolidoꝝ ab aliquo xpia-
no vt i dicto. ca. Fraternitatē. ꝛ extra. eo. ti.
c. i. Et erunt illi. xij. ſolidi vſuales monete il-
lius loci extra de maledic. c. ſtatuim⁹. ꝛ hoc i
tellige: niſi dñs eū nolentē circuncideret. vel
alterius ſecte ſignaculū imp̄meret. Tūc eniꝫ
ꝓpter iniuriā corporis nullo precio dato libe
rabit̄. di. liiij. Nulla. Et nota ſm. Ray. ꝙ ta
lis redēptus non erit ꝓpterea ſu⁹ redimētis.
ſꝫ erit liber: ꝛ reſtituet illi p̄ciū ſolutū p eo. Et
ſi nō hꝫ p̄ciū q̄rat mēdicādo: vł ſuiat ei tm̄ ꝙ
ſuitium cōpenſet̄ cū precio. ꝛ poſtea eat quo
vult. ar. xxxvi. q. i. De raptoribus. Et h̄ intelli
ge niſi cā pietatis empt⁹ fuit. tūc eni nō tenet̄
ei reddere aliqđ vł ſuire. qꝛ ꝙ p pietate datur
prohibet ius nec redeatur. ꝛ ſic dediſſe p̄ſu-
mitur niſi ꝯtrariū fuerit proteſtatus. concor.
Hoſt. Goſ. ꝙ ſi null⁹ emptor cōpareat ſꝫ Bar.
nichilomin⁹ erit liber ꝛ p̄ciū hoſtiati q̄ret aut
operas p̄ſtet. Si āt plſes ſunt qui volunt eme-
re. tunc ſm Goff. epſ loci eliget magis ido-
neum. ff. de accu. l. ſi plures. vel ſi ſunt pares
epſ gratificet q vult. ar. extra de ſurepa. Cum
auteꝫ. idē Hoſtiē. Signa dič hoſti. prohibitū
eſt ꝙ nullum mancipiū xpianū ſeruiat iudeo.
multo minus liberi xpiani non dn̄t eis ſerui-
re niſi ex̄ domum. vt in laborādo terras ꝛ hu-
iuſmodi non aūt intra domum. alr̄ ſi ipſi xpia
ni q ſuiunt iudeis i domo vt famuli nollēt diſ
cedere ab eis dn̄t excōicari. vt extra. eo. ti.
ꝛ ſi iudeos. et iudei nolēt eos dimitte. ꝓhibet̄
fidelib⁹ cōmertiū cū eis: vt i. d. c. et ſi iudeos.

¶ Cap. iiij. De hereſi ꝛ de penis hereticoꝝ.

De hereſi ſciendū ſecun-
dū Pe. de thara. in. iiij. Ad h̄ vt qs
pprie dicat̄ hereticus: duo requirū
tur. Primū eſt error in rōne. ſ. d his
q̄ ſunt fidei. Scdm ē q̄ſi cōplemētū ſcꝫ ptina-
cia ſeu obſtinatio in volūtate. vt. ſ. nō ſolū eli
gat volūtati aſſentire falſe doctrine. ſed etiā
ptinax eſt ad nō aſſentiendū veritati ſibi ma-
niſeſtate. ¶ Vn̄ q̄tū ad primū Augu. ſic diffi
nit hereſiꝫ. Hereticus ē q alicui⁹ cōmodi tpa
lis. ꝛ maxie glie p̄ncipatuſq ſui gra falſas ac
nouas opiniōes gignit. vel ſequit̄. xxiiij. q. iij.
hereticus. Et intelligit̄ de opinionibus q̄ ſūt
ꝯtrie fidei. Nā ſi qs hꝫ falſas opiniones in phi-
loſophia vel geometria. hic nō dicet̄ heretic⁹
put hereſis ē ſpēs infidelitatis. ſm Tho. ij. ij.
q. xi. Ad fidē aūt ptinet aliqđ dupl̄r. vno mō
directe ꝛ p̄ncipal̄r ſicut articli fidei. Alio mō
indirecte ꝛ ſecundario ſicut ea ex qbus ſequit̄
corruptio alicui⁹ articuli. ſicut dicere ꝙ aliqđ
ꝯtentū in ſcriptura ſacra nō ſit vex: qđ eſt cor
ruptio articuli de ſpūſcō q locut⁹ ē p ꝓphas.
vel dicere ꝙ aliqđ determinatū ab eccſia i fi-
de nō eēt vex qđ eēt corrūpere illuꝫ articuluꝫ
Sctāꝫ eccleſiā catholicā ꝛ hmōi. circa vtraq̄
ergo pōt eē hereſis. ¶ Quātū ad ſcdm. ſ. ꝙ aliſ
qs voluntarie aſſentit errori. Hiero. ſic dicit
Hereſis grece ab electione di eo ꝙ vnuſqſq
elegit diſciplinā quā putat melioreꝫ. xxiiij. q.
iij. hereſis ꝛ intelligit̄ in doctrina fidei. Nam
ſm Tho. ij. ij. q. xi. ſicut q rectā fidē hꝫ xpia-
nā. volūtate ſua aſſentit xpo. ꝛ exinde his que
vere ad eius doctrinā ptinēt. ſic a rectitudine
fidei xpiane dupl̄r aliqs deuiare. Vno mō: qꝛ
ſi ipſe xpo non vult aſſentire ꝛ hic habet quaſi
malā voluntatē circa ipſum finem. ꝛ hoc perti
net ad ſpēm infidelitatis iudeoꝝ ꝛ paganoꝝ.
Alio modo qꝛ lꝫ intendat chriſto aſſentire. ta
men nō eligit ea que ſunt vere a xpo tradita.
ſed que ſibi ꝓpria mēs ſuggerit. ꝛ hoc ptinet
ad hereſim p quā qs ꝓfitet̄ fidē chriſti. ſꝫ dog
ma eius corrūpit. ¶ Quātū ad tertiū ſcꝫ pti-
naciā in volūtate. Dicit Augu. q in eccſia xpi
morbidū aliqđ prauūq qđ ſapiūt: ſi correcti vt
ſanū rectūq ſapiāt reſiſtāt cōtumaciter ſuaq̄
peſtifera ꝛ morbida dogmata emēdare nolue
rūt ſꝫ defēſare p̄ſiſtūt heretici ſunt. xxiiij. q. iij
q in eccſa. Qui ergo erraret i materia fidei pa
rās eccleſiā ſic credere paratus corrigi ꝛ emē
dare cū audierit veritatē non cenſetur hereti-
cus. Vnde abbas Ioachim cuius libellus ei⁹
quem fecit contra petrum lombardum fuerit
damnatus vt doctrina heretica. tamen qꝛ ip
ſe ꝛ opera ſeu ſcripta eius ſubmiſit correctio-
ni eccleſie. ipſe non fuit hereticus iudicatus.
extra de ſumma trinitate ꝛ ſi. catho. c. Dam-
namus. Et ad hoc facit quod dicit Auguſtiu⁹

Hereticus

pertinacia facit hereticum

Si q ſuā ſniam q̄uis falſam atq̈ ꝑuerſaʒ non
pertinaci aioſitate defendūt. querūt aūt cau-
ta ſollicitudine veritatē parati corrigi cuʒ inene
rint. neq̈q̄ inter hereticos deputādi. xxiiij. q.
iij. dixit aplˢ. Nota ergo ſm Thom̄. vbi ſupra
ꝙ ſi aliqui doctores eccleſie diſſenſiſſe videnᷓ
hoc eſt vel de illis circa q̄ nil intereſt ad fidē
vtrū ſic vel aliter teneaᷓ vel in quibuſdā q̄ ꝛ ſi ꝑti
nebāt ad fidē tn̄ adhuc nō erāt p eccleſiā d̄ter
minata. Poſtq̄ cēnt auctītate vniuerſalis ec-
cleſie d̄terminata ſi quis tali ordinatōi repugna
ret ꝑtinaciter hereticus cenſereᷓ. Que quideʒ
auctoritas ṗncipalr̄ reſidet in ſummo pōtifi-
ce. vt hī. xxiiij. q. i. quotiēs. Cōtra hmōi aucto
ritateʒ nec Aug. nec Hiero. nec aliꝰ doctor ſu
am ſniam defendit. vt. xxiiij. q. i. Hec eſt fides
hec Tho. ¶ Et idē dicit in prima pte ꝙ i his
q̄ nō ſunt determinata p eccleſiā vbi ſunt va-
rie opi. doct. ſine ꝑiudicio vel ꝑiculo hereſis.
pōt q̄cūq̈ illaꝝ ꝑtiū teneri. ¶ Nō aūt di ꝯ he
reticis ca. Dubius i fide ē infidelis. intelligiᷓ
de eo q ſponte vult dubitare. ſecus de illo qui
aliqn̄ vacillat circa fidē ex tēptatione. ſed cuʒ
diſplicētia rōnis ſm Guil. Nō etiā dicit Hie
ro. ꝙ q̄cūq̈ ſcriptura ſacra alr̄ intelligit q̄ ſen
ſus ſpūſſancti efflagitat a quo inſpirata eſt: he
reticus appellari pōt. xxiiij. q. iij. hereſis. In-
telligendū eſt ſm tho. de tali expoſitione q̄ eſt
ꝯtra ei qḋ eſt per ſpiritūſanctū reuelatū. Dicit
ēt idē Tho. ꝙ ſi quis erraret in his ad q̄ explici
te teneᷓ credere. vt ſi crederet aliquis iacob fuiſ
ſe patrē abraā paratus corrigi cū audiret con
trariuʒ ꝯtinere ſcripturā nō reputaᷓ hereticꝰ.

¶ In puniendo autem he- .§.i.

pena hereticoꝝ

reticos eccleſia vtiᷓ iuſtitia ꝛ miſericordia. Et
q̄tū ad ſpūalia ſuffragia. i. collationē ſacroꝝ
pnie ꝛ euchariſtie q̄tū ē ex pte ſua ſp vtiᷓ miſe
ricordia. qꝛ q̄tūcūq̈ relapſi admittit eos ad pe
nitentiā ꝛ euchariſtiā ſi ꝯuertanᷓ ad fidē. ꝯ he
re. c. ſup eo. li. vj. Quātū aūt ad tpalia. vt vitā
dignitates officia. ꝛ ſbam ēt eccīa vtiᷓ miſeri
cordia an̄ relapſum in hereſim. Cū eni merue
rint p ipſum lapſum p mortē corpaleʒ excindi
de mūdo. qꝛ ġuius ē corrūpere fidē p quaʒ eſt
aīe vita q̄ falſare pecuniā p quā vite tpali ſub
ueniᷓ. Vn̄ ſi falſarij pecunie vel alij malefacto
res ſtati per ſeculares ptātes iuſte morti tradū
tur. multomagis heretici ſtatim ꝙ de hereſi
ꝯuincunᷓ poſſent iuſte occidi. Ex magna mi-
ſericordia ſi reuertunᷓ ad ſinceritatē fidei ab
iurātes hereſim ꝓ ṗmo lapſu parciᷓ eis. Et ali
qn̄ ēt ſi clerici ſunt diſpenſaᷓ cū eis i officijs plꝰ
ꝛ minus. Aliqn̄ ēt in ṗorībꝰ dignitatibꝰ preci
pue ad tollendum ſcādalum. vt. xxiij. q. iiij. Ip
ſa pietas. Nō aūt heretici ipſo facto ſint excō
municati ēt hoc fit ex miſericordia. qꝛ medi-
cinalis ē excōicatio nō eradicans. vt di. xxiiij.
q. iij. §. aliud ē. ſed ſanans qꝛ ad hoc fit vt ſpi-
ritus ſaluus fiat. vt di. x. q. iij. Audi. Sʒ ſi he-
retici relabanᷓ in hereſim quo ad vitaʒ ꝛ bona
tpalia exercet ꝯ eos eccleſia ſeuerā iuſticiam
nullo mō in his ꝑcens eis q̄tūcūq̈ peniteant
eo. ti. Ad abolendā. Et h̄ fit rōnabilr̄ ſʒ tho.
vbi. ſ. qꝛ p hoc ꝓuideᷓ bono cōi. Nā ſi hereti-
ci reuerſi ſepe reciperenᷓ vt ꝯſeruarenᷓ in vita ꝛ
alijs tpalibꝰ bonis poſſet hoc eē in ꝑiudicium
ſalutis alioꝝ. tū qꝛ ſi relaberenᷓ alios inficerēt.
tū ēt qꝛ ſi ſine pena euaderēt: alij ſecuriꝰ in he
reſim laberenᷓ. Ex relapſu etiā ipſoꝝ preſumi
tur de incōſtātia eoꝝ circa fidē. ꝛ ideo iuſte oc
ciduntᷓ. vn̄ hiero. xxiiij. q. iij. Reſecāde ſūt car
nes putride ꝛ ſcabioſa ouis a caulis repellēda
ne tota domus ꝛ maſſa corpus ꝛ pecora ar-
deat. corrūpaᷓ. putreſcat intereat. Arriꝰ i ale-
xādria vna ſcintilla fuit. ſʒ qꝛ nō ſtati oppreſſus
ē totum orbē eius flāma populata ē. Hec ille.

¶ Puniuntur heretici .§.ij.

Heretici q̄drupliciter puniun tur.

quadruplici pena ſm Ray. Primo q̄dē excōi
catione. qꝛ ōis hereticus ſiue occultꝰ ſiue ma
nifeſtus eſt excōicatꝰ. de qua excōicatione hēᷓ
in. iij. pte. ti. c. iiij. vbi plura dicunᷓ de iſta ma
teria. ¶ Scdo depoſitione qꝛ indiſtincte ſiue
clericus ſiue laicus: etiā ſi papa vel impator ꝛ
qlibet aliꝰ dʒ deponi ab omni dignitate. diſt.
xl. Si papa. xxiiij. q. i. Qui cōtra pacē. ꝛ oibus
officijs ꝛ būficijs ſpoliari dʒ. ꝛ ſi clericꝰ ſit de-
gradari. Sʒ ꝛ vaſalli dn̄oꝝ ſoluti ſunt a debi
to fidelitatis homagij ꝛ totiꝰ obſequij. ꝛ quo-
cūq̈ pacto: quocunq̈ infirmitate vallato. ſi ip
ſi domini incurrant hereſim. eo. titu. c. ſi. Itē
heretici cum fautoribꝰ ꝛ defenſoribus ſuis. et
receptatoribus ꝛ ipſorum filij vſq̈ ad ſecūdaʒ
generationem p lineam paternam. Per line-
am vero maternam vſq̈ ad primā gradum ad
nullum beneficiū vel officium eccleſiaſticum
admittanᷓ. alr̄ eſt irritū. vt eo. titu. Quicūq̈
ꝛ. c. ſtatutum. lib. vi. Itē omnes viri eccleſia-
ſtici qui ad preces taliū receperint dignitates
ꝛ beneficia eccleſiaſtica ſunt priuati. ꝛ ſi rece-
perint ſciēter nō debent in poſteꝝ admitti ad
alia vel ſimilia dicto. c. quicūq̈. ¶ Tertio re-
rum ablatione. qꝛ omnia bona eoruʒ ipſo iure
ſunt ꝯfiſcata. di. viij. quo iure. ꝛ. xxiiij. q. vij. c.
i. ꝛ ſeq̄n. Sed executio ipſius ꝯfiſcationis vel
bonoꝝ occupatio non debet fieri per princi-
pes ſeculares anteq̈ per iudicem eccleſiaſti-
cum ſententia ſuper eodem crimine fuerit pro
mulgata. eo. ti. Cū ſm. lib. vi. Et q̄uis ipi he
retici hn̄t filios catholicos ꝑuabunᷓ ṗina he
reditate i deteſtationē criminis. inſup ꝛ ſi poſt
mortē aliquis declareᷓ hereticꝰ q i vita nō fuit
declaratꝰ pn̄t bōa eiꝰ occupari. c. ti. accuſatꝰ
li. vi. Nota tn̄ ꝙ pp hereſiʒ maritoꝝ n̄ ꝯfiſcanᷓ
dotes vxoꝝ niſi ꝑticipēt hereſi. Si aūt reuer-

hereticos credentes:receptatores. fautores ⁊
defenſores eorum ſuum officium exercere.⁊ il
li qui requiruntur eos non incurrunt aliquam
ſententiam. Tamen dictis preſidentibus pro/
pter hoc in alijs nullum ius eſt conceſſum vel
cōmiſſum.eo.ti.preſidentes li.vj.Statutū loci
per quod impediretur negocium inquiſitionis
hereticorum non valet.Et domini tenentur ex
hibere ⁊ corrigere.e.ti.ſtatutū li.vj. Sacerdo
tes qui inſtruunt hereticos de celanda veritate
⁊ huiuſmodi poſſūt ⁊ dn̄t pena debita caſtiga/
ri.Religioſi etiam heretici ſunt grauius alijs
Inqui/ſitores qualit poſſūt ꝓcede/re.
puniendi.e.ti.accuſatus li.vj.¶ Inquiſitores
in certis prouincijs poſſunt ꝓcedere ſimul vel
ſeparatim prout negocij vtilitas ſuadebit.e.ti.
Ut officium li.vj.Inquiſitores dn̄t abſoluere
volentem conuerti:⁊ iniungere eis penitentiā
vt in dicto.c.In examinatione teſtium contra
hereticos debent intereſſe due perſone religio
ſe.⁊ ſi fieri poteſt per publicam perſonam con/
ſcribi teſtium dicta eo.ti.Ut officium lib.vj.Et
religioſi qui fuerunt notarij:⁊ alijs quibus in/
iunctum fuerit tenentur ad ſcribendum.vt in
dicto capitulo.Ut officium. ¶ Item inquiſi/
tores ſi opus fuerit inuocare poſſunt auxiliū
brachij ſecularis.⁊ contradictores per cenſurā
eccleſiaſticam compellere non obſtantibus qui
buſcūqꝫ priuilegijs cōceſſis a quibuſcūqꝫ per/
ſonis vel religioſis vel vniuerſitatib⁹.nec etiā
conſtitutione a duabus dictis.vt in dicto.c.Ut
officium li.vj.¶ Item in negocio hereſis ꝓ
cedi poteſt ſimpliciter ⁊ de plano.⁊ ſi periculū
eſſet non nominatis accuſatoribus vel teſtib⁹
publice niſi coram aliquib⁹ prouidis precipiē
do eis de tenendo ſecretum ⁊ huiuſmodi . ſed
ceſſante periculo publicent.vt in alijs iudicijs
eo.ti.Statutum li.vj.Eſt autē dictis hereticis
inhibita appellatio eo.ti.Ut inquiſitionis lib.
vj.¶ Oēs rectores locoꝝ requiſiti a dyoceſa/
nis vel eorum vicarijs aut ab inquiſitorib⁹ te/
nentur iurare ſeruare ⁊ conſeruari facere con
ſtitutiones contra hereticos credentes. fauto/
res.receptatores ⁊ defenſores:⁊ eorum filios
⁊ nepotes.⁊ qui iurare noluerit habetur vt in/
famis ⁊ hereticorū fautor.⁊ de fide ſuſpectus.
Nec haberi debet pro domino nec ad aliquod
publicum officiū admitti ſeu aſſumi vlterius
⁊ ea que interim vt rector fecerit nullā habēt
firmitatē eo.ti.vt officium li.vj.Inquiſitorib⁹
conceſſum eſt cōmittere citationes ⁊ denuncia
tiones ſententiarum.Item auctoritas aduocā
di peritos ⁊ clerum ⁊ populum loci : prout vi/
derint expedire negocio fidei.Item proceden
di contra illos qui in prouincia eorum cōmiſe
rint ipm̄ crimen hereſis ſi ad aliam ſe tranſtu/
lerint.Item faciendo ſibi aſſignari a quibuſcū/
qꝫ libros in quibus eſſent aliqui proceſſus con
tra hereticos:⁊ circa hereticos incarceratos vna
cum prelatis quibus ſubſunt penam eorū mu/
tandi vel mitigandi.Item priuandi vel priua/
tos nunciandi dignitatibus ⁊ alijs beneficijs
eccleſiaſticis ⁊ officijs publicis ⁊ honorib⁹ om
nes hereticos ⁊ fautores.Sunt autem dyoce/
ſani requirendi:⁊ de eorum conſilio faciendū
niſi ipſi ſcienter talibus contuliſſent.eo.ti.Ut
cōmiſſi.li.vj.¶ Quando negociū hereſis cō
mittitur alicui vel aliquibus generaliter in cer
tis locis:non adimitur epiſcopis eorum auctō
ritas ordinaria procedendi:vel etiam delegatā
ſi eam habeant ⁊ vterqꝫ eorum de facto inqui/
rere poſſunt communiter vel diuiſim ⁊ ſi diui/
ſim procedāt tenentur ſibi cōmunicare pceſſus
⁊ per vtroſqꝫ ſimul ſententiā proferaꝛ : niſi al/
ter alteri deferat.Quod ſi in ſententiā non con
cordant ad ſedem apoſtolicā mittant.extra.e.
Per hoc li.vj.Quod etiam vnus ſine alio non
poſſit ad ſententiā procedere.vide expreſſius
ſ.in.§.ſequenti.Et intellige ꝙ poſt dictam cō/
municationem proceſſuum oportet fieri:quan
do nihil aliud reſtat agendum:niſi ꝙ ſententia
promulgetur.Quod ſi alter non poſſet cōmo/
de procedere niſi viſis actis alterius tūc ſemel
tantum cōmunicatio attribuatur.vt in extrauā
ganti Benedicti.xj.que incipit ex eo.¶ Item
nota ꝙ tam epiſcopus ꝙ̄ inquiſitor vnus ſine
alio poteſt citare ⁊ capere ⁊ dare cuſtodie vel pe
dibus mancipare.Sꝫ deputare duro carceri:
⁊ qui magis ad penam ꝙ̄ ad cuſtodiam videa Quis
tur.vel tormentis exponere vel ad ſententiam pōt he/
procedere non poteſt epiſcopus ſine inquiſito/ reticos
re.nec inquiſitor ſine epiſcopo aut eius ſuper citare.
hoc delegato:aut epiſcopali ſede vacante dele
gato capituli ſui poſſint ad inuicem copiā ha
bere infra octo dies poſtqꝫ ſe requiſierint.poſ/
ſunt tamen quilibet predictorum cōmittere al
teri vices ſuas:⁊ per litteras ſignificare ſuum
conſilium ⁊ conſenſum.extra eo.ti.Multorū
in Clemen.¶ Quilibet carcer vel murus here
ticorum debet eſſe cōmunis epiſcopo ⁊ inqui/
ſitori:⁊ debet habere duos cuſtodes.vnū quē
volet epiſcopus ⁊ ei prouidebit. alter quē vo/
let inquiſitor ⁊ ei prouidebit:⁊ vterqꝫ eorū po/
teſt habere ſub ſe vnum fidelem miniſtrum : ⁊
illius loci erunt due claues:quarum vnus cu/
ſtodum vnam:⁊ alius aliam tenebit.⁊ poterit
officium miniſtrandi incarceratis committere
ſuo miniſtro.⁊ tenentur predicti cuſtodes an/
tequā exequantur officium coram eis in quib⁹
aſſignantur iurare tactis ſacroſanctis euange
lijs ꝙ in cuſtodia omnem diligentiam quam
poterunt adhibebunt.⁊ ꝙ alicui incarcerato/
rum nihil loquetur vnus niſi audiente alio ⁊

ꝙ ipſis incarceratis fideliter cõferant prouiſio
nem quã ipſi recipiunt ex ordinatione commu
ni. ⁊ quod a parentibus vel alijs perſonis con/
fertur eiſdem niſi epiſcopi vel inquiſitoris vel
ſuorum cõmiſſariorum ordinatio refragetur. ⁊
eodem modo iurabunt predicti cuſtodum mi/
niſtri. ⁊ coram eiſdem. extra. c. multorum. in cle/
men. ❡ Notarij inquiſitoris coram epiſcopo
cum inquiſitore vel ſubſtitutis ab eis iurabũt
ſuum officium fideliter exercere. Et idem fiet de
alijs perſonis ad dictum officium neceſſarijs.
extra. c. multorum. in cle. Nullus autem inqſi/
tor poteſt procedere contra officialem aliquem
vel nuncium romane curie. vt in extrauaganti
Joannis. xxij. que incipit: cum frater. De excõ/
municatione contra inquiſitores ⁊ eorum vica
rios in certis caſibus: habes in. iij. parte ti. xxv.
c. vij. ⁊. viij. De multis hereſibus determiatis
per eccleſia. dãnatis. habes. xxiiij. q. iij. c. Qui/
dam. ⁊ extra eo. Excõmunicamus. ⁊ de ſumma
tri. ⁊ fi. ca. c. i. lib. vi. ⁊ eodẽ tit. Ad noſtrũ. in cle.
❡ Capitu. v. de quadã remiſſiõe ⁊ nõ hereſis.

S Ciendum ꝙ circa
ea que ſunt fidei vel etiam morum
quorum notitia neceſſaria eſt ad
ſalutem. iſta tria habent ſe per or/
dinem. ſcilicet temerarium. erroneum. ⁊ here/ *Erroneum temerarium hereticum differunt.*
ticum. Non enim omne quod eſt temerarium
eſt erroneum. Nec omne quod eſt erroneum eſt
~~temerarium ⁊~~ hereticum. Sed econtra quod eſt
erroneum eſt temerarium. Et quod eſt hereti/
cum eſt erroneum ⁊ temerarium. ❡ Temera/
rium ergo in huiuſmodi eſt aſſerere tanq̃ cer/
tum illud quod non poteſt ratione vel auctori/
tate probari efficaciter. Sicut aſſerere ꝙ mun/
dus terminetur poſt centum vel ducentos an/
nos. quamuis enim hoc poſſit eſſe. tamen verum
hoc aſſerere tanq̃ certum eſt temerarium. quia
ad hoc nec auctoritas nec ratio efficax habet.
❡ Erroneum autem addit ſuper temerarium
falſitatem. quia errare eſt recedere a via recta.
Et quia habere veritatem in talib⁹ pertinet ad
viam ducentem ad beatitudinem. omnis autẽ
falſa aſſertio recedit a rectitudine v̾itatis. ideo
falſa aſſertio in talibus vocatur error. Sicut er
roneum eſt dicere ꝙ chriſtus fuerit homo in tri
duo ſepulture ſue. quod tamen magiſter ſen.
aſſerit in. iij. ſen. ❡ Hereticum autem addit ſu
per errorem ſimplicem ꝙ falſitas ſit notoria. ⁊
ꝙ tali falſitati adhereatur pertinaciter. Nõ enĩ
oĩs error eſt hereſis. alioqñ non diceret Aug.
errare potero hereticus non ero. Non ſolum
errauerunt ſed pertinaciter erroribus adheſe/
runt omnes illi de quibus hr. xxiiij. q. iij. c. pe.
Et ideo omnes pro hereticis habentur. ❡ Ad
cuius euidentiam eſt ſciendum ꝙ ad hoc ꝙ ali *Ad eſſe hereticum quinq; requiruntur*
quis ſit proprie hereticus quinq; requiruntur.
❡ Primum eſt vt ſit error in ratione. ❡ Se/
cundum eſt ꝙ error ille ſit circa ea que ſunt fi/
dei vel contra veritatem determinationis eccle/
ſie in his que pertinent ad fidem vel bonos mo/
res. ⁊ neceſſaria ad conſecutionem vite eterne.
❡ Tertium eſt ꝙ error talis ſit in illo qui catho
licam fidem profeſſus eſt. alias eſſet iudeus vel
paganus non hereticus. ❡ Quartum eſt ꝙ ta
lis error in eo qui fidem ſuſcepit ſit taliter ꝙ ali
quam veritatem de chriſto confiteatur pertinẽ
tem ad humanitatem vel diuinitatem. alias ſi to
tum diſcederet eſſet apoſtata. ❡ Quintum eſt
vt talem errorem pertinaci voluntate ⁊ obſtina
ta eligat ⁊ ſequatur.

❡ Quantum ad pri/ .§. I.

mum. ſcilicet ꝙ requiritur error in ratione ad
hoc vt quis ſit hereticus patet ex hoc: quia di/
cit Auguſtinus. Hereticus eſt qui falſas opinio *Error in ratione requiritur ad hereſim*
nes gignit vel ſequitur. Et ratio huius eſt. quia
hereſis eſt ſpecies infidelitatis. Sed infidelitas
eſt in intellectu ſubiectiue. ſicut ⁊ fides ſibi con
traria. Unde factum ſine errore nunq̃ facit ho
minem hereticũ. vtputa ſi quis fornicatur aut
mechatur: licet agat contra veritatem que di/
cit: non mechaberis. ex hoc non eſt hereticus
niſi credat vel opinetur fornicari eſſe licitum.
Et ratio eſt: quia quandocunq; aliqua requirun/
tur ad conſtitutionem neceſſario: deficiente al/
tero eorum impoſſibile eſt illud eſſe. quia dato
oppoſito ſine illo poſſit eſſe iam non neceſſario
requireretur ad conſtitutionem illius. ſicut qz
ad conſtitutionem domus neceſſario requiri/
tur fundamentum. paries ⁊ tectum. ideo alte/
ro deficiente non poteſt eſſe domus. Sic ergo
ad hereſim conſtituendam requiritur error in
intellectu neceſſario nullum factum abſolute ſi
ne errore in intellectu facit hereticum. ❡ Et p
pter hoc dico ꝙ baptizare imagines. adorare
demones eis thurificare. conculcare corpus chri
ſti in luto ⁊ omnia huiuſmodi que ſunt valde
horrenda peccata: niſi ſit error in intellectu nõ
faciunt hominem hereticum. Et ideo ſi quis fa *Baptizare imagineo.*
cit iſta. vtputa baptizare imaginem. non male
ſentiens de ſacramẽto baptiſmi nec de eius ef/
fectu: nec credens iſtum baptiſmum eſſe aliquẽ
nec habere effectum ex vi ſua. ſed facit hoc pro
pter aliquem finem faciliꝰ aſſequendum a de
mone cui querit propter hoc complacere ita ꝙ
aliquo pacto implicito vel expreſſo illud agat
vt demon ſibi vel alicui faciat quod petit ſm ꝙ
caracterib⁹ ⁊ figuris ſm artes magicas ab ho/
minibus demones pacto vel expreſſo vel taci/
to inuocantur ad deſideria eorum explenda vñ

modo nõ petant a demone aliquid quod ſit ſu/
pra facultatem eius. nec quantum ad potentiã
nec quantum ad cognitionem. ſic ſcilicet ꝙ nõ
male ſentiat de poteſtate aut cognitione demo
nis. Sicut eſſent illi qui crederent: vel ꝙ de/
mon poſſit neceſſitare liberum arbitrium ho/
minis vel mulieris. vel illi qui crederent ꝙ de
mon omnino ex tali pacto ⁊ in omnem euen/
tum quantumcũq̃ a deo non permiſſus poſſet
facere quod petunt: vel qui crederent ꝙ poſſet
ſcire determinate alteram partez futuri contin
gentis: vel effectum aliquem facere qui eſt pro
prius ſoli deo. Tales enim non eſt dubium ꝙ
haberent errorem in intellectu ⁊ male de pote/
ſtate demonis ſentirent. ⁊ per conſequens ſup/
poſitis alijs conditionibus que requirũtur ad
hereſim eſſent heretici. Sed ſi ex cauſis predi/
ctis facerent non male ſentientes de baptiſmo
⁊ alijs predictis. ⁊ ſi peccarent grauiſſime: non
tamen eſſent heretici. Et ratio eſt. quia non ma
le ſentiunt de ſacramentis: licet eo male ⁊ ſacri/
lege vtantur. Unde ſunt magis ſortilegi ꝗ̃ he
retici. Et eodem modo de adorantibus demo/

Adora re dẽmonico

nem ⁊ ſacrificantibus ei. quia ſi hoc faciunt cre
dentes diuinitatem eſſe in demone: vel creden
tes ꝙ cultus latrie ſit ei exhibendus. vel ꝙ om
nino ex exhibitione talis cultus aſſequanť quõ
requirunt a diabolo: non obſtante dei prohibi/
tione tales eſſent heretici. Sed ſi hoc faciũt nõ
iſta ſentientes de demone. ſed vt aliquo pacto
cum demone per iſta facilius exequantur ab ip
ſo quod intendunt. tales non ſunt heretici ex
natura rei: licet grauiter peccent. Non obſtat
ꝙ ſm iura ſymoniacus dicitur hereticus. vt. j.
q. j. Quiſquis per pecuniam: ⁊ tamen non ha/
bet errorem in intellectu. Nam ſymoniacus
non eſt hereticus proprie. ſed large dicitur he
reticus propter quandam ſimilitudinem. quia
ex quo vendit vel emit ſacra. ita agit ac ſi eſti/
maret donũ gratie pecunia poſſe poſſideri ſm
tho. Sed non hoc eſtimãdo ſicut cõmuniter ac
cidit non eſt hereticus. quia non hoc credit. ſci
licet donum gratie poſſe pecunia poſſideri. ſed
bene verum eſſet ſi hoc crederet. ¶ Item non
obſtat ꝙ dicitur de hereticis: quicunq̃. ⁊. c. ac
cuſatus li. vj. vbi dicitur. ꝙ adorans hereticũ:
eſt hereticus. Sed grauius peccat qui adorat
demonem ꝗ̃ qui adorat hereticum. ergo ⁊c̃.
Nam adorans hereticum eſt tunc hereticus ſi
adorat ipſum credens eſſe adorandum. Si au
tem adoret ipſum propter aliquod cõmodum
temporale ſine aliquo errore fidei in intellectu
non eſt proprie hereticus. ſed iuris fictione vel
preſumptione ſeu ſimilitudinarie: quia agit ſi/
cut male ſentiret de fide: ſicut ille quez adorat.

Argumenta in contrariuz

¶ Item ſi arguatur in contrarium ſic. Qui iu
dicandus eſt vt hereticus videtur eſſe hereti/
cus. quia iudicium debet ſequi rei veritatem.
Sed talis iudicandus eſt vt hereticus. Nam
eccleſia non poteſt iudicare niſi de his que pa/
tent. Occultorum enim cognitor eſt deus ⁊ iu
dex di. xxxij. Erubeſcat. Sed ea que ſunt in in/
tellectu non poſſunt patere niſi factis extrinſe/
cis viſis vel probatis. ergo talis faciẽs talia eſt
iudicandus hereticus. ¶ Preterea impoſſibi/
le videtur ꝙ aliquis faciat talia. ſcilicet concul/
cãdo corpus chriſti ⁊ huiuſmodi: niſi male ſen
tiat de corpore chriſti. probatur hoc: quia im/
poſſibile eſt maliciam eſſe in voluntate quin ſit
error in intellectu. Nam ſm philoſophum om
nis malus eſt ignorans ſeu errans. ¶ Cum er
go talia facientes habeant maliciam in volun/
tate. ergo habent ⁊ errorez in intellectu. ¶ Re
ſpondetur ad iſta. Ad primum. Duplex eſt iu/
dicium dei qui videt interiora hominum qui
non poſſunt iudicare de interioribus niſi ꝑ ex/
teriora. Modo ille qui iudicatur vt hereticus
iudicio dei eſt vere hereticus ex nã rei. Deus
enĩ nullũ iudicat hereticũ niſi habentẽ errorez
fidei in ĩtellectu. Sed ille q̃ iudicať hereticus
iudicio hominum non oportet ꝙ ſit hereticus ex
natura rei. ſed ꝙ fecerit tale factum per quod
appareat male ſentire de fide. ⁊ per conſequẽs
iuris preſumptione hereticus reputatur. ¶ Et
ſi queratur ſi eccleſia habet ſtatim iudicare ta/
les qui ſic adorant demones vel baptizant ima
gines hereticos ⁊ punire ſicut hereticos. Re/
ſpondeatur: illud magis ptinet ad canoniſtas ꝗ̃
theologos. tñ ꝑ iudicio ſub correctione ſedis
aplice dicẽdũ ꝙ nõ quãtũ eſt ex nã rei q̄cq̄d ſit
iuris ꝑſumptione. Et rõ põt eſſe iſta. q: q̄cũq̃
aliq̄s effect⁹ depẽdere põt ex duplici cauſa. nõ
ꝗ̃ ex nã rei ex illo effectu põt iudicari ꝑciſe al/
tera cã. Cũ igiť iſte effect⁹ q̃ eſt adorare demo/
nẽ vel baptizare imaginem põt ꝓcedere ex du
plici cauſa. ſ. vel credo demonem adorandum:
⁊ imaginem capere ſacramentales effectus. vel
quia aliquo pacto facto cuz demone tacito vel
expreſſo hoc facio ⁊ facilius obtineaz: quod vo
lo a demone in his que non ſunt ſupra faculta/
tem ſuam. non debeo ſtatim iudicare ex tali ef/
fectu preciſe alteram cauſam. ſcilicet ꝙ hoc fa/
ciat male ſentiens de fide. Et ideo quando con
ſtat de huiuſmodi effectu vlterius inquirendũ
eſt de cauſa. ⁊ ſi ex errore ⁊ ꝑuerſitate fidei hoc
faciat iudicandus eſt hereticus. Si ex alia cau/
ſa iudicãdus ſortilegus ⁊ viliſſimus peccator.
¶ Sed dices: quõ eccleſia iudicabit aliquẽ he
reticũ ſi ex facto ſtatim non poteſt iudicare: cuz
interiora videre non poſſit. Reſpon. Hereticus
cognoſcitur per actus ⁊ diſtinctos habitus per
diſtinctos actus. Sicut habitus fidei cogno/

Adorãtes demonez an ſtatiz ſint iudicãdi heretici

Quomõ eccleſia iudicabit hereticuz eſſe

ta.ar.xxiiij.q.iij.qui in eccleſia.¶ Sciendū ta/
Perti men ꝙ pertinacia non eſt tm̄ iudicanda in exte
natia riori actu.vtputa ꝙ ille ſolus reputetur perti/
cit here nax in errore qui verbis aut ſcriptura monitꝰ
ticum. reſiſtit imo etiam videtur ille pertinax qui con/
tra predicatam in eccleſia veritatē latenter diu
perſiſtit.vel vſq ad mortem perdurat.quia ta/
lis non videtur per ignorantiam ſed per obſti
natam maliciam in tali errore tanto tēpore per
ſeueraſſe.⁊ ideo eccleſia tales preſumit hereti/
cos.¶ Et ex his patet ꝙ opinio fraticellorū di/
centium chriſtum ⁊ apoſtolos non habuiſſe ali
Heſis quid etiam in cōmuni quātum ad ius ⁊ domi/
fraticel nium eſt heretica.vt clare dicit Jo.xxij.in extra
lorum. uaganti.cum inter nonnullos.Certum eſt eniꝫ
ꝙ chriſtus ⁊ apoſtoli habuerunt aliquid quan
tum ad vſum facti.⁊ oppoſituꝫ pertinaciter aſ/
ſerere eſt hereticum quia directe contra ſacraꝫ
ſcripturam.Certum eſt etiam ꝙ nunc aſſerere
pertinaciter q: in rebus quas habuerunt chri/
ſtus ⁊ apoſtoli habuerunt vſum facti denuda/
tuꝫ omni iure eſt hereticū alioquin fuiſſet vſus
non iuſtus.Quod patet ſic.quia aſſerere perti/
naciter contra determinationem eccleſie in his
que ad fidem ⁊ ſalutem pertinent eſt hereticuꝫ
vt ſupra dictum eſt.ſed hodie per eccleſiam eſt
determinatum ꝙ chriſtus ⁊ apoſtoli in rebus
quas habuerunt non potuerunt vſum nuduꝫ
facti habere denudatum omni iure . alioquin
fuiſſet non iuſtus . quod de chriſto ⁊ apoſtolis
nephas eſt dicere.ergo patet nunc illamꝰ opini
onem eſſe hereticā.¶ Sed dubium eſt an iſta
aſſertio ꝙ chriſtus ⁊ apoſtoli nihil habuerunt
in cōmuni quantum ad iuſtum dominium an
te determinationem eccleſie eſſet hereticum.
Poſſet enim videri ꝙ non : tum q: dominus
noſter.ſ.Johā.xxij.dicit in dicta conſtitutione.
Deicepe habeatur heretica dicta opinio.ergo
videtur ſupponere quod ante non erat . Tum
q: iſtud non erat contra aliquod contentuꝫ ex/
preſſe in ſacra ſcriptura nec contra determina/
tionem eccleſie.imo prima facie determinatio
eccleſie videbatur magis ad hoc declinari in
decretali exijt. Tum quia licet hoc poſſet dedu
ci ex ſcriptura aſſumendo vnam propoſitionē
que videbatur euidens.ſ.ꝙ vſus denudatus
omni iure eſt vſus non iuſtus : ⁊ aliam propo/
ſitionem que habetur in ſcriptura.ſ.ꝙ ipſi ha/
buerunt iuſtum vſum . Tamen concluſio.ſ.ꝙ
haberent ius ⁊ dominium non negabaꝉ pro/
pter propoſitionem contentam in ſcriptura:ſꝫ
propter aliam propoſitioneꝫ quam reputabāt
falſaꝫ que non habetur ita clare ex ſcriptura.ſ.
ꝙ vſus denudatus omni iure ſit nō iuſtus . Et
ideo ſicut negare iſtam non videbatur hereti/
cum.ſic nec negare illam que ſequebatur ex ea

videbatur hereticum ante determinationeꝫ ec
cleſie.Quicquid autem ſit de hoc certum eſt ꝙ
nunc eſt hereticum.Et ꝙ ſemper illud fuit fal/
ſum.ſcilicet ꝙ chriſtus ⁊ apoſtoli nihil habue/
runt etiam in cōmuni quātum ad ius ⁊ domi/
nium . ¶ Circa illam conſtitutionem. exijt.de
verbo.ſig.li.vj.que fuit nicolai pape qua diciꝉ
ꝙ expropriatio omnium rerum in cōmuni ⁊
in particulari propter deum eſt ſancta ⁊ merito
ria.⁊ ꝙ xp̄s ⁊ apl̄i nil habuerūt in cōi quātū ad
dominiū.Dicūt aliq ꝙ ipſa eſt reuocata per ip/
ſam extrauagantē Jo.xxij.que incipit.q: nōnū
q̄.⁊ ideo argumentū ſumptū ab illa decretali.
exijt.in ꝯtrariū nō ꝯcludit.¶ Uerum eſt ꝙ ali Decre/
qua decretalis poteſt dici reuocata dupliciter. talis ali
vno modo tanq̄ falſa.ſicut quando determina qua re/
tur expreſſe eſſe falſuꝫ quod in illa decretali cō uocaꝉ
tinebaꝉ.Et ſic dicunt ꝙ illa decretalisꝰ exijt.non dupliciꝉ
eſt reuocata per illā Jo.xxij.q: nōnūq̄.¶ Alio ter.
modo pōt dici reuocata q: dubia.ſ.ꝯtēta in il/
la ſub dubio reuocanꝉ.⁊ ſic dicunt ꝙ fuit reuo
cata.qđ declarant ſic.Jlla decretalis diciꝉ reuo
cata tanq̄ dubia circa quā ⁊ contenta in ea con
tingit ꝯtrario opinari.Sed ſic eſt de illa decre/
tali.exijt.vt patet per ꝯſtitutionē q: nōnunq̄.
ergo eſt tanq̄ dubia reuocata.⁊ per ꝯſequens
eius auctoritati nō eſt neceſſario ſtanduꝫ. Sed
iſta reſponſio nō euadit difficultatem rationis
que inde eliciꝉ.poſito eni ꝙ ſit reuocata ſiue tā
q̄ dubia ſiue tanq̄ falſa.qđ forte nō eſt verum
ſimpliciter adhuc tm̄ remanet difficultas.ſ.ꝙ
eccleſia aliquādo diffiniuit in fide ⁊ moribꝰ ali
qua eſſe vera ⁊ poſtea diffiniuit oppoſitū.⁊ per
ꝯſequens eccleſia aliqn̄ errauit ⁊ alios errare fe
cit.Nec per ꝯſequēs ſemper fuit virgo imacu
lata ⁊ ſine ruga.qđ videꝉ abſurduꝫ.¶ Et ideo Deter/
reſpondetur aliter ad.c.exijt.q: ſicut diciꝉ extra minati
de bap.⁊ eius effec.c.maiores.qn̄ occurrit ali/ oni pa/
qđ dubiuꝫ in articulis fidei vel in ſcriptura ſa/ pe ē ſtā
cra.lꝫ declaratio magiſtralis poſſit ptinere ad dum
doctores.tm̄ declaratio ⁊ determinatio auctori
tatiua ⁊ finalis cui oēs habēt acqeſcere ptinet
ad dn̄m papā.qđ clare demonſtratum eſt.Act.
xv.vbi orta diſſenſione vtrū legalia deberēt ſer
uari cū euāgelio.ꝯſuluerūt petrū ⁊ alios apo/
ſtolos qui erāt in hieruſalē.⁊ petrus ſicut prin
ceps apl̄oꝝ decreuit legalia nō eſſe ſeruanda.
Nec obſtat qđ ibidē dicit.Ego iudico non in/
quietari eos ⁊c̄.q: petrus primo decreuit.poſt
modum iacobus ſicut loci illius epiſcopus.ad
oſtendendum ꝙ petrus ibi ſicut ⁊ in tota eccle/
ſia iuriſdictionem ordinariam habebat.Jaco/
bus aūt in loco illo nō quidē equalem ſed ſub/
ordiatā.q: illa erat ſb̄ illa petri ⁊ ſucceſſoꝝ eiꝰ.
Alij aūt apl̄i ibi iuriſdictionē nō hēbāt.Jtē cer
tū eſt ꝙ ſententia iacobi nō potuit artare extra

termines ſue iuriſdictionis . ſicut ſnia vnius
epiſcopi non ligat hoies in altera dyoceſi ma/
nentes. Sed illa ſnia petri obligauit vniuerſos
per totum mundum conſtitutos. ergo ſenten/
tia fuit in toto orbe vniuerſaliter preſidentis.
Ille autē erat ſolus petrus. quare ⁊c̄. Si ergo
cum occurrunt dubia circa ſacram ſcripturam
vel articulos fidei declaratio ⁊ determinatio ad
dominū papā pertinet: Multo fortius cū du/
bia occurrunt circa intellectum alicuius conſti
tutionis per ipſum vel predeceſſorem ſuū edi/
te declaratio ⁊ determinatio pertinet ad ipſuꝫ.
Et hoc expreſſe dicit Gratianus. ij. q. j. §. et his
omnibus. videlicet. Ille ſolus habet poteſtateꝫ
interpretandi canones. qui habet ius conden/
di. Cum glo. Modo circa dicta illius conſtitu/
tionis exiit. contingebat dubitare de pauperta
te chriſti ⁊ apoſtolorū. Et ideo Jo. xxij. ⁊ rei veri
tatē ⁊ verū intellectuꝫ illius ꝯſtitutionis voluit
declarare. Et ideo quantum ad hoc non ꝯtradi/
Quō/ cit illi ꝯſtitutioni exiit. ſed declarat. ¶ Cum er/
intelli/ go dicitur ꝙ in illa decre. diffinitur ꝙ chriſtus
gitur. ⁊ apoſtoli nō habuerunt nec in ꝓprio nec in cōi
chriſtū aliqd quātū ad dominiuꝫ . Dico ꝙ nō eſt verū
⁊ apo/ ſimpliciter. vel ſi alicubi hoc diceret . intelligen
ſtolos dū eſſet quantum ad bona imobilia. Et hoc vide
nō ha/ tur dicere tex. Luc. ix. cum dicit. Filius homi/
buiſſe nis non habet vbi caput ſuū reclinet. Chriſtus
aliquid enim ⁊ apli nō habuerūt domū. agrum vel pre
ꝓpriū. dia. ſed bene eorū precia. Et credo ꝙ iſta glo. ſit
ita bona ſicut illa quam dant doctores cōmuni
ter ſuper verbo illius ꝯſtitutionis. extra de ſta.
mo. cū ad monaſteriū. §. ſ. contra caſtitateꝫ vel
paupertatē monachorū papa nō poteſt diſpen/
ſare. nō poteſt. i. nō debet. ſic multi ſolēnes do/
ctores gloſant. Qd̓ ergo dicit in illa ꝯſtitutiōe
exiit. §. porro. dicimus. ꝙ abdicatio omniū re/
rū in ꝓpo ⁊ in cōi ꝓpter deū eſt ſancta ⁊ merito
ria quā primi fundatores ⁊c̄. Dico ꝙ intelligē/
dū eſt oium rerū. ſ. imobiliū. Et eodē modo ad
illud qd̓ ibi dicit. ꝙ hanc expropriationē chri/
ſtus verbo docuit ⁊ exēplo firmauit. Dico ꝙ in
tellexit quantum ad imobilia que eccleſia primi
tiua habere noluit. quia futurā in gentibus eccle
Aliqd ſiā preuidebāt. vt dicit. xij. q. j. Futurā. nō autē
dicitur quātuꝫ ad mobilia. ¶ Uel pōt aliter gloſari. ſ.
ꝓpriuꝫ ꝙ aliqd poteſt dici ꝓprium dupliciter. ¶ Uno
dupliciter modo inquātū diſtinguit ꝯtra cōe. ⁊ ſic abdica
tio oium rerū etiā mobiliū eſt meritoria ⁊ ſan/
cta. ¶ Alio modo vt propriuꝫ diſtinguat ꝯtra
Abdica alienū. Et ſic abdicatio oium reruꝫ in ꝓprio ſic
tio rerū ꝙ homo ſemp viueret de alieno in quo nulluꝫ
in com ius haberet ſaltē ſicut pars cōmunitatis nō eſt
muni meritoria nec ſancta. ¶ Itē abdicatio in com/
fit du/ muni poteſt ſumi dupliciter. Uno mō ſic ꝙ cō/
pliciter munitas nihil habeat quātū ad ius ⁊ dominiū

nec in mobilibus nec in imobilibus pro nullo
tempore. Et ſic dico ꝙ abdicatio rerū in cōi nō
eſt meritoria nec ſancta. ¶ Alio modo ꝙ cōmu
nitas ſic nihil haberet quātū ad ius ⁊ dominiū
ꝙ ſinguli de cōmunitate haberēt illud pro libi
to voluntatis ac ſi haberent in proprio. ⁊ nō ſꝫ
diſtributionē ſuperioris. Et ſic dico ꝙ abdica/
tio in cōmuni eſt meritoria ⁊ ſancta. quā primi
fundatores eccleſie ſeruauerunt. vt patet Act.
iiij. ſ. ꝙ bonis illius cōmunitatis nō vtebantur
ſinguli ad votū ſed arbitrio ſuperioris. Et ex his
patet ꝙ per dnm̄ nicolaum in ꝯſtitutione exiit.
⁊ per dominū Jo. xxij. in ꝯſtitutiōe. quia iter nul/
los. nō fuerunt ꝯtraria diffinita circa pauptatē
chriſti ⁊ apoſtolorum. Sed per Jo. fuerunt ali/
qua magis explicite declarata.
¶ Capitulum. vj. de apoſtaſia multiplici.

De apoſtaſia . Nota
ſecūduꝫ Ray. ⁊ Hoſtië. ꝙ apoſtaſia Apoſta
eſt temerarius a fidei ſtatu vel obe/ ſia fit
dientie vel religionis receſſus. ⁊ dicit q̄ſi poſt diuer/
ſtatio. ſm̄ Tho. ij. ij. q. xij. apoſtaſia iportat quā/ ſis mo/
dam retroceſſionem a deo que fit per diuerſos dis
modos qbus homo ꝯiungit deo. Cōiungitur
enim homo deo per fidē. Scd̓o per debitā ⁊ ſu
biectā voluntatē ad obediendū mādatis eius:
Tertio per aliqua ſpecialia opa pertinentia ad
ſuperogationē. ſicut per religionem vel clerica
tum. Remoto aūt priori remouet poſterius . ſꝫ
non econuerſo. ¶ Contingit ergo aliquē rece/
dere ſeu apoſtatare a deo retrocedēdo a religio
ne vbi eſt ꝓfeſſus. vel a clericatus ordine preci
pue maiori. Et hec dicit apoſtaſia ab ordine vel
a religione. Et de hac. xlvij. di. quātumlibet . ⁊
xvj. q. j. legi. Non debet tamen ſm̄ Ray. iudica
ri apoſtata ſeu fugitiuus etiaꝫ ſi ad longinqua
diu euagetur. niſi poſtq̄ꝫ ſic viuit ꝙ aiuꝫ redeū
di ſe depoſuiſſe oſtendit. ff. de re mili. l. deſerto
rem. ¶ Cōtingit etiā mentē apoſtatare a deo ꝑ
mentē repugnātē preceptis eius eccleſie ⁊ pre
latorū. Et hec dicit apoſtaſia inobedientie cū. ſ.
ſponte ꝯtēnit precepta. Et de hac. ij. q. iij. alie/
ni. Et talis infamis efficitur. repellit a teſtimo/
nio. ⁊ debet excōicari. xj. q. iij. ſi autē. ¶ Tertio
recedere poteſt quis a deo dimittēdo fidē eius
⁊ tunc ſimpliciter ⁊ ex toto recedit. Et hec que
eſt apoſtaſia perfidie ſimpliciter ⁊ abſolute dici
tur apoſtaſia. vt fuit iulian9 apoſtata. ⁊ de hac
ij. q. vij. nō poteſt. Talis cū ſit hereticus eſt excō
municatus. ⁊ idem de ipſo ſicut de aliis heretī
cis. Nam repellitur a dignitatibus ⁊ aliis. No
ta ſm̄ Ray. ꝙ illi cum ſint fideles ⁊ mēte ipſaꝫ
fidem teneant. aliquem tamen actum exteriorē
faciunt infidelitatis. puta reuerentiam idolis.
ſicut ſalomon diis ſuarum vxorum. lꝫ non ſint

apoſtate nec heretici.tamen mortaliter peccāt quātūcūqʒ ex metu hoc facerent.qꝛ ſm Augu. ſatius eſt mori fame ꝙ̄ veſci idolotitis.xxxij.q. iiij.ſicut ſatius.Sumere autem chriſtianū habitum infidelium ſi ex rationabili cauſa fieret. puta ad confortandum fideles captos ⁊ huiuſmodi.ſicut fecit beatus ſebaſtianus ſub clamide militari chriſtū abſcōdens.liceret ſm Guil. Et hoc niſi eſſet inſtitutum aliquod determinatum ſignum ad dinoſcendum profeſſores alicuius idolatrie.tunc enim non liceret. Itē nota ſm tho.vbi ſupra.ꝙ quāuis ad eccleſiam non pertineat punire infideles qui nunꝙ̄ fidem ſuſceperunt vt iudeos ⁊ paganos vnde non priuabit eos dominio temporali quod prius habuiſſent.tamen ad eā pertinet punire eos qui iam fidē receperunt ⁊ dimittunt.vt apoſtatas. quod ⁊ facit.Unde quācito aliquis denunciatur excommunicatus propter apoſtaſiā abſoluuntur ſubditi eius ⁊ iuramēto fidelitatis. Julianus autem apoſtata quia potens erat. ⁊ eccleſia quo ad hoc non habebat compeſcēdi poteſtatem principes terrenos de facto.ideo tollerauit eum eccleſia.⁊ fideles obediebant in his que non erant contra fidem.vt dicit ambro.xj. q.iij.iulianus.⁊ hoc ad vitandum magis ſcandalum perſecutionis.

¶ Capitu.vij.de infidelitate in genere.

Protexiſti me deus a conuentu malignātium.a multitudine operantium iniquitatem.qꝛ exacuerunt vt gladium linguas ſuas.vt dicit glo.ſuper ti.pſalmi.lxiij. Hec ſūt verba totius chriſti.i.⁊ capitis ⁊ membrorū eius que ſunt eccleſia. Recogitans enim chriſtus in paſſione ſua quomodo iudei contra eum conuenerant conſilium faciendo malignantes contra eum. ideſt malo igne inuidie ⁊ furoris moti quemodo multi ⁊ quaſi omnes operati ſunt iniquitatem contra eum iniuſte perſequentes ⁊ mortē procurantes.quomodo acuerūt linguas ſuas ad detrahēdū.irridendum.⁊ blaſphemandū recognoſcit ſe in omnibus habuiſſe protectionem a deo ⁊ defenſionem ⁊ deo regratiatur. Et ex hoc fiduciam ſumens orat in principio pſalmi in futurū protegi ⁊ liberari. Sic ⁊ corpus eius eccleſia ab infidelibus preſſa.ſicut in preteritum ſemper a deo fuit protecta ⁊ defenſata ab ipſis.ſic orat in futurum protegi ⁊ eripi de manu inimici ne preualeat contra eam in filijs ⁊ membris ſuis. Unde ⁊ dicit ꝓtexiſti ⁊c̄. Ubi tria notantur.

¶ Primo vigoroſa defenſatio.ibi. Protexiſti me deus.

¶ Secundo odioſa congregatio. ibi. a conuentu malignantium.

¶ Tertio pernicioſa locutio.ibi.quia exacuerunt vt gla.lin.ſu.

¶ Quantum ad pri/ .§.i.

mum meliorem ⁊ fortiorem non poteſt habere eccleſia protectorem ꝙ̄ deum. Nā ſm apoſtolum Roma.viij. Si deus pro nobis quis contra nos quaſi dicat nullus poteſt preualere. Et Job.xvij. Pone me iuxta te. ⁊ cuiuſuis manus pugnet contra me. Protegit autem deus fideles non quidem vt non tribulentur. quinimo ſm apoſtolum omnes qui pie volunt viuere in chriſto.neceſſe eſt vt perſecutionem patiantur.vel ab infidelibus vel malis fidelibus criminoſis exemplis ⁊ blanditijs.vel a demonibus.vel a paſſionibus carnis. Sed protegit ne ſuccumbant animo a gratia ⁊ veritate recedentes.iuxta illud Cant.viij. Multe aque ſcilicet tentationum ⁊ tribulationum non potuerunt extinguere charitatem. Quinimo ſicut iſraelite in egypto quantomagis opprimebantur a pharaone tantomagis creſcebant. Exo.j. c. Sic fideles quantomagis oppreſſi ſunt a tyrannis ⁊ perſecutoribus tantomagis multiplicati ſunt ⁊ roborati. Protexit autem ⁊ protegit deus eos triplici ſcuto. ¶ Primo beniuolentie internalis. ¶ Secūdo patiētie vniuerſalis. ¶ Tertio ſapientie veritatis. ¶ De primo pſ. Scuto bone voluntatis coronaſti eum. Cum enim odirent infideles fideles ⁊ ſumme perſequerentur econtra illi diligebant ⁊ querebant ſalutem eorum. ¶ De ſecundo ſcribitur Treñ. iij. Dabis eis ſcutum laborem tuum. Conſiderantes enim paſſionem domini in qua maxime laborauit pro eis.animabantur ad conſtantiam. ¶ De tertio ait pſ. Scuto circundabit te veritas eius.

Summus protector deus

¶ Quātum ad ſecū/ .§.ij.

dum dicit pſ. in perſona chriſti. Conſiliū malignantium obſedit me. Eſt autem triplex conuētus infidelium.ſcilicet paganorum iudeorum ⁊ hereticorum. Hi omnes malignantur.i.malo igne ire ⁊ inuidie affectabāt ⁊ cupierūt nocere eccleſie. Qui vtiqʒ multo ſunt plures ꝙ̄ fideles.et omnes operantur iniquitatem.nō ſolū in eo ꝙ perſequuntur nocent fidelibus ⁊ occidūt.ſed etiā in his que faciūt in ꝓſtratione ſue fidei vel potiꝰ ꝑfidie. ¶ Et in hī qui errāt in fide ꝯmittūt iniqtatē p̄ excellētiā.qꝛ infidelitas ē maximū pctōꝝ. ¶ Et hī ꝓbat.b.tho.ij.ij.q.x.⁊ ſic. Cū oē peccatū ꝯſiſtat formalr̄ in auerſiōe mētis a deo:tāto pctm̄ eſt grauius quāto p̄ ipm̄ magis hō ſepaꝛ a deo.p infidelitatē aūt hō maxime elōgaꝛ a deo.qꝛ nec verā cognitionē de deo ha

triplex conuētus infideliū

bet per falſaʒ autē cognitionē ipſius non ap/
propiquatur ei.ſed magis ab eo elōgatur. Et
ſic maius eſt peccatū in: delitatis oibus alijs
que continenſ in peruerſitate moꝝ. Secus de
his que opponunſ alijs theologicis virtutibꝰ
vt odiū dei.⁊ blaſphemia in ſpiritūſanctū. Unū
⁊ Augu. tractans illud qꝺ chriſtus ait. Jo. xv.
Si nō veniſſeʒ ⁊c̄. pctm̄ nō haberent. Magnū
inquit quoddā pctm̄ ſub generali noīe vult in
telligi hoc eſt pctm̄ infidelitatis quo tenentur
cuncta. nec obſtat qꝺ ait Aug. vj. q. j. c. Quero
dicens. Uirū catholicū peſſimis moribus ali/
cui heretico in cuius vita preter id qꝺ hereti//
cus eſt nō inueniunt hoīes qꝺ reprehendant
preponere debeamus non audeo precipitare
ſniam. hec ille. Nā vt dicit. b. Tho. vbi. ſ. ad ꝭ
rn̄dendo. Nihil prohibet aliqꝺ pctm̄ quod eſt
grauius ſm̄ genus ſuū eſſe minus graue ſm̄
alias circūſtantias. Et iō noluit auguſtinus ꝑ/
cipitare ſniam de heretico tali ⁊ malo catholi/
co. qꝛ pctm̄ heretici ⁊ ſi ſit grauius ex genere
ſuo. pōt tn̄ alleuiari ſm̄ alias circunſtantias ⁊
econtra. pctm̄ catholici ex aliqua circūſtantia
aggrauari. ¶ Dicit etiā idem Tho. ꝙ infidelſ
pro infidelitate grauius punitur ꝙ̄ʒ alius pec/
cator ꝓ quocūqʒ alio peccato conſiderato pctō
in genere. Sed pro alio pctō. puta adulterio.
homicidio ⁊ huiuſmodi: ſi cōmittaſ a fideli. et
infideli: ceteris paribus. grauius peccat fide// (Fidelis grauiꝰ peccat infideli)
lis ꝙ̄ʒ infidelis. tū propter noticiā veritatis ex
fide. tū propter ſacramēta fidei quibus eſt im/
butus quibus peccando ꝯtumeliā facit quod
tangit apl's ad heb. x. dicens. Deteriora mere/
ri ſupplicia qui filiū dei cōculcauerit ⁊c̄. Et ſm̄
b. Tho. ij. ij. q. x. grauius pctm̄ ē infidelitas iu/
deorū ꝙ̄ʒ paganoꝝ. ⁊ grauius hereticorū ꝙ̄ʒ iu
deoꝝ. ¶ Quod ēt oſtēditur per exēpluʒ in vi
taſpatrū. vbi macharius inueniens in deſerto (Exem// plum.)
caluariā hoīs interrogauit quis homo fuiſſet
in vita. Qui dixit ſe fuiſſe paganū. vn̄ ⁊ dāna
tū in ignē eternū. Et interrogatꝰ ab eo ſi ſub
eo alij erāt. Rn̄dit ꝙ iudei ⁊ ſub iudeis here//
tici. ⁊ mali xp̄iani ⁊c̄. Probaſ ēt auctoritate. ij.
Pe. ij. dicentis. Melius erit eis nō cognoſce/
re viā iuſticie ꝙ̄ʒ poſt cognitā retrorſuʒ cōuer/
ti. Qꝺ faciūt iudei ⁊ heretici. ¶ Rōnem aſſi/
gnat. b. Tho. vbi. ſ. dicens. ꝙ grauius peccat
contra fidē qui fidei ſuſcepte renitiſ ꝙ̄ʒ q reni/
titur fidei quā nunꝙ̄ʒ ſuſcepit. ſicut grauiꝰ pec
cat qui nō implet qꝺ ꝓmiſit ꝙ̄ʒ ſi non iplet qꝺ
nunꝙ̄ʒ ꝓmiſit. Sʒ heretici ꝓfitenſ fidē euāge/
lij ⁊ ei renitunſ eā corrumpentes. iō grauius
peccant ꝙ̄ʒ iudei. Et qꝛ iudei ſuſceperūt figurā
eius in veteri teſtamēto quā male interpretan
tes corrumpunt. iō grauius peccāt ꝙ̄ʒ pagani
qui nullo mō fidē euangelij ſuſceperūt. Et ſic
ſimpliciter loquendo infidelitas hereticorum
eſt peſſima. ⁊ iudeoꝝ peior. ⁊ paganoꝝ mala. Quorū (Infide/ litas ſit peior)
ꝙ̄ʒuis pagani aliqū in pluribus errant circa ea
que ſunt fidei. Scuto ergo veritatis ꝓtegit de
us eccleſiā cōtra infideles qꝺ ſcutū habʒ quaſi
tres angulos. i. modos. Nā veritate rōnis na/
turalis in multis defendit fides eccleſie cōtra
paganos. Ueritate ſcripture ꝓphetalis. i. vete
ris teſtamenti cōtra iudeos. Ueritate ſcriptu/
re euangelicalis cōtra hereticos. ⁊ horū veri//
tatibus cōfundūtur. ⁊ eccleſia defenditur. Un̄
Cant. iiij. dr̄. Mille ſcuti pēdēt ex ea. Oīs ar/
matura fortium. ⁊ hoc patebit infra.

¶ Quātū ad ter/ .§. III.

tium. Exacuerūt vt gladiū linguas ſuas loquē
do. Pagani errantes circa deum. Judei erga
xp̄um. Et heretici circa aīum noſtrū. ¶ Circa
deū errauerūt aliqui ꝙ̄ʒtū ad eius eſſentiā. alij
ꝙ̄ʒtū ad eius efficientiaʒ. alij ꝙ̄ʒtū ad eius pro/
uidentiā. ſed protecta defenſa ⁊ liberata eſt ec/
cleſia ſcuto veritatis ab oī errore infidelitatis
¶ Quantū ad diuinā eſſentiā errauerunt peſ (Error circa dī eſſenti/ am.)
ſime antiqui gentiles dicentibus aliquibꝰ nō
eē deū. alijs aſſerētibꝰ plēs eē deos. alijs deū eē
aīaʒ mūdi. Sʒ oia hec ſunt falſiſſima. Dicē āt
vel credere deū non eſſe. multū eſſe oſtēdit. ps.
dicens. Dixit inſipiens in corde ſuo nō eſt deꝰ
Uere talis inſipiens eſt. qꝛ negat quod philo/
ſophi rōne naturali. ⁊ theologi ſcriptura diui/
nali demonſtrant. Et cū pluribus modis rōne
hoc poſſit demonſtrari pro nunc tn̄ vna rō aſ
ſignabitur quā ponit prolixe. b. Tho. i. contra
gentiles. c. xiij. ⁊ eſt talis. Oē qꝺ mouetur ab
alio moueſ pʒ aūt ſenſu moueri. puta ſolē. er//
go altero mouēte cū ipſe moueſ. aut ergo illꝺ
mouēs moueſ aut nō moueſ. Si nō mouetur
habetur ꝓpoſitū. ſ. ꝙ neceſſe eſt ponere aliqꝺ
mouēs imobile ⁊ hoc dicimus deū. Si aūt il/
lud mouens. ergo ab alio mouēte moueſ. aut
ergo eſt ꝓcedere in infinitū. aut eſt deuenire
ad aliquod mouēs inmobile. Sʒ non eſt ꝓce/
dere in infinitū. ergo neceſſe eſt ponere aliqꝺ
primū mouēs imobile qꝺ dicimus deū. ¶ In
hac aūt probatiōe due ſunt propoſitiones ꝓ/
bande. ¶ Prima. ſ. ꝙ oē motū ab alio moue//
tur. Scđa ꝙ in motis ⁊ mouentibus nō eſt ꝓ/
cedere in infinitū. Et primā ꝓbat phus pluri/
bus modis. ſed tantuʒ vnus h̄ ponitur vʒ ſic.
¶ Nihil eſt idē ſimul in actu ⁊ in potentia. re
ſpectu eiuſdē. ſʒ oē qꝺ moueſ inꝙ̄ʒtū hmōi ē i (Omne motuʒ moueſ ab alio ꝓbaſ)
poꝰ qꝛ motꝰ eſt actus exīſtis in potētia ſʒ ꝙ hu
iuſmodi. Et oē qꝺ mouet eſt in actu inꝙ̄ʒtum
huiuſmodi. qꝛ nihil agit niſi ſm̄ ꝙ eſt in actu.
ergo nihil eſt reſpectu eiuſdē motus mouens
⁊ motū. ⁊ ſic nihil mouet ſeipſum. ¶ Scien/

dum tamē φ plato qui poſuit omne mouens

Infidelitas maximuʒ peccatū

moueri.cōmunius accepit nomen motus ꝙ̄ ariſtoteles. Nominauit.n.plato oēm operationē motū. Ariſtoteles autē accepit proprie motū ſm φ eſt actus exiſtentis in potentia ſm φ huiuſmōi. Qualis nō eſt niſi diuiſibiliū ꝛ corporū probatur in.vj.phiſicoꝝ ſm autē platonem mouens ſeipſum nō eſt corpus. Accipiebat.n.motū pro qualibet operatione. ita φ intelligere ꝛ operari ſit quodā moueri.quem ēt modū loquendi tangit Ariſto.in tertio de aia. Scđm h̄ dicebat primū mouēs mouere ſeipʒ eo φ intelligit ſe ꝛ vult vel amat ſe. Quod in aliquo nō repugnat rōnibus Ariſto. Nihil.n. differt deuenire ad aliquod pmū quod moueat ſeipſū ſm platonē: ꝛ deuenire ad primū qđ oino ſit imobile ſm Ariſt. ¶ Qz aūt q̄tum ad ſcđam cōcluſionē.ſ.in mouētibꝰ ꝛ motus nō ſit pcedere in infinitū.ſic pbat Ariſto. In mouentibus ꝛ motis ordinatis quorū.ſ. vnum p ordinē ab alio mouetur hoc eſt neceſſe inueniri φ remoto pmo mouente vel ceſſante a motione nullū aliorū mouebit neqʒ mouebiť. qꝛ pmū eſt cā mouendi oibus alijs. Sed ſint mouentia ꝛ mota per ordinē in infinitū non erit aliquod primū mouēs: ſed oia erūt quaſi media mouentia. ergo nullū alioꝝ poterit moueri. ꝛ ſic nihil mouebitur in mundo. Et ex his pʒ ex naturali rōne deū eē. Unde ꝛ apoſtolus Inuiſibilia dei.ideſt perfectiones dei.per ea q̄ facta ſunt. a creatura mundi intellecta conſpiciunť ſempiterna quoqʒ virtus eius ac diuinitas. Ro.j.ideſt eternitas eius ꝛ eſſentia eius. ¶ Quantū ad ſcđm.ſ.nō eſſe plures deos vt gentiles credebant ſed tm̄ vnū deū oſtenditur

Error circa vnitatē dī

nō ſolū ſcriptura dicēte. Deut.vj. Audi iſrael dn̄s deus tuus vnus eſt. Et aplo.j.Corin. viij. Et ſi alıȷ ſint dij multi ꝛ dn̄i multi nobis non eſt niſi vnus deus. Sed rōne naturali ſʒ bea. Tho.ideſt contra gentiles.c.xlij.pmo ſic. Impoſſibile eſſe duo ſūme bona.qꝛ qđ p ſupabūdantiā diciť in vno ſolū inuenitur. deus autē eſt ſūmuʒ bonū tā ſʒ doctrinā phoꝝ q̄ ſacras ſcpturas. Un̄ dixit moyſi. Exo.xxxiij. Ego oſtēdā tibi omne bonum.ideſt meipſum. Scđm rōnem ēt clarū eſt φ maximum in vno quoqʒ genere eſt cauſa illorum que ſunt in illo genē. Cauſa enim potior eſt effectu ſuo. A dn̄o autē deo omnia habent eſſe ꝛ rōnem boni. ergo ipſe eſt ſūmum bonum ꝛ per conſequens vnus. Scđo ſic. Deum eſſe quid perfectū oio cui nulla perfectio deſit dicere oportet. cum deus ſit quo melius excogitari non poteſt. Si ergo eſſent plures dij oporteret eē plura huiuſmodi perfecta. hoc autem eſt īpoſſibile. Nam ſi nulli eorum deeſt aliqua perfectio nec aliqua im perfectio admiſcetur qđ requiritur ad hoc φ aliquid ſit ſimpliciter perfectum. non erit in quo ad inuicem diſtinguantur: ſed vnū ꝛ idē erit. Si autem vnus habeat aliquem defectuʒ quem alius non habet non erit ille deus ergo impoſſibile eſt eſſe plures. Qz ergo gētiles coluerunt plures vt deos: aut aliquos hoies iouem. mercuriuʒ. venerē ꝛ huiuſmodi. aut corpora celeſtia vt ſoleʒ ꝛ lunam. aut elemēta vel moti ſunt ex aliqua virtute ſupereminenti. vel ſpecioſitate quā inuenerunt in illis neſciētes oculos erigere ad eū qui dedit eis illam virtutē ꝛ pulchritudinē.ſ.dn̄m deū. Et iō ſtulti facti ſunt opinantes illa deos q̄ creatura erant. ꝛ aliqua diabolus in illis adoperabatur mira. Un̄ ps. Oēs dij gētium demonia. dominus autē q vnus ē celos fecit. ¶ Errauerūt alij dicentes deum vnum eſſe. ſed hunc deum eſſe animam mundi motu. ſcilicet ꝛ ratione mundū gubernātē. quod tenuit varro ſicut narrat Augu.vij.đ ci.đi.c.vi.ꝛ.b.Tho.ſe.ſe.q.xciiij. arti.j. Sʒ hoc eſſe falſum oſtēditur ex hoc qꝛ aia ei cuius ē anima cōiungitur ꝛ componiť cum eo vt forma ſubſtantialis ipſius rei vt hō qui cōponitur ex aia ꝛ corpore. deus autē non componiť cum aliqua mā vel forma. Quāuis enim deus vbiqʒ ſit per eſſentiā.preſentiam ꝛ potentiā. nō tn̄ vnitur rebus ſicut aia corpori vt ſit ſcilicet forma ſubſtantialis reꝝ vt anima corporis. Non.n.ſubſtantia ſua immiſceť rebus cū ſimpliciſſimus ſit. Unde aug. cū ibi reprobat. Sciendū eſt aūt φ in vita preſenti de deo ſcire nō poſſumus quid eſt. ſed tm̄ qꝛ eſt. Unđ Job.xxxvj. Ecce deus magnus vincens ſcientiā nr̄am. Et Eſa.xlv. Uere tu es deus abſconditus. ¶ Scđs error paganoꝝ fuit circa efficientiā ſeu opus dei videlicet creationis.

Gentiles plures deos colē vñ mouentur

Error circa creationē mūdi

Circa creationē mundi antiqui phi oēs errauerūt quoꝝ triplex fuit ſecta magis noiatorū.ſ.epicuroꝝ platonicoꝝ ꝛ ariſtotelicoꝝ vt đclarat.b. Tho.in lib.de articulis fidei. ¶ Fuit ergo primus error epicurorū qui dixerunt nec mundi materiaʒ nec compoſitionem mundi a deo eſſe ſed ipm mundū fuiſſe factū a caſu ex concurſu corporū indiuiſibiliū ad inuicē.i. athomorū. Et hoc dicebat anaxa. Sed hoc falſum oñdit ps. dicens. Uerbo dn̄i celi firmati ſunt: ideſt rōne eterna que eſt in mente diuina. non a caſu. Et Sap.j. Creauit deus oia vt eſſent ꝛc. Probat aūt creationē eſſe a deo per tale exemplū. Si quis intraret domū alicuius ꝛ in ipſo introitu ſentiret magnū calorem ꝛ quanto vlterius procederet tanto ſentiret maiorem calorem. Ille ſine dubio crederet ibi eſſe aliquem ignem cauſa illius caloris q̄uis non videret ipſum. Effectus enim naturaliter manifeſtat

ſu mi cauſam. Caliditas autē ē effectus ignis.
Sic in ꝓpoſito conſiderando mūdi diſpoſitio/
nē videmus oēs res eſſe diſpoſitas ſm varios
⁊ diuerſos gradus nobilitatis ⁊ pulchritudīs
Et quanto aliqua ſunt deo propinquiora tan/
to ſūt nobilior. Uñ videmus corpora celeſtia
pulchriora eſſe ⁊ nobiliora terrenis ⁊ ſpiritus
nobiliores corporibus. Cū ergo iſta ſint ⁊ a ſe
eſſe non poſſint. q: ex nihilo nihil ſit. Creatura
ergo que ex nihilo eſt ſeipſaꝫ facere non põt.
Oſtendūt.n. iſta creata vnū eſſe actorē omniū
a quo cuncta facta ſunt ⁊ ipſe a nullo factus. ⁊
ſic veritas fidei fatetur in ſimbolo dicens. Cre
do in deū ⁊c. creatorē celi ⁊ terre ⁊c. ¶ Fuit ſe
cundus error platonicorū dicentiū deū eē crea
torē mundi: ſed feciſſe cuncta ex mā preiacen/
ti quēadmodum figulus facit diuerſa vaſa ex
materia terre ſibi preſuppoſita. Quod falſum
eſſe tenet fidei veritas. ⁊ teſtatur ſcriptura. ij.
Mach. vij. Inquit ſancta illa mulier filio. Re/
ſpice in celū ⁊ in terraꝫ. ⁊ in oīa que in eis ſūt.
Et vide quia ex nihilo fecit ea deus: ⁊ homi
num genus. Ratio erroris illorum fuit: quia
voluerunt menſurare virtutem dei ⁊ opera/
tionem ad ſimilitudinem virtutis ⁊ opera/
tionis creature. ¶ Nam cum vnumquodqꝫ
agat per formā ſuam: ⁊ creatura ſit forma par
ticularis ⁊ virtutis finite ⁊ determinate: non
poteſt agere niſi ad certā formā cuius eſt cau/
ſa. Materiā autē producere non põt ſed indu/
cit formā i materia ſibi p̄ſuppoſita ab alio agē
te: ſicut faber introducit formā cultelli in fer/
ro ſibi preſuppoſita tali materia ⁊ huiuſmodi
Deus autē eſt forma ſupernaturalis ⁊ virtutiſ
infinite: ⁊ ideo põt producere formā ⁊ materiā
ex nihilo preſuppoſito. Uñ ſicut põt illumina/
re cecū reſuſcitare mortuū: quod nā non põt.
ſic ſi totus mundus deficeret totū iterū facere
poſſet. Sap. xij. Subeſt.n. tibi poſſe cū volue/
ris. Unde ſalomon. eccī. xviij. Qui viuit i eter
nū creauit oīa ſimul. Creare autē eſt ex nihilo
aliquid facere. ¶ Tertius fuit error ariſtoteli/
corū dicentiū mundū non habuiſſe principiuꝫ
ſed fuiſſe ab eterno. Quē errorē elidit ſpirituſ
ſanctus per moyſen dicens Gen. j. In princi/
pio creauit deus celū ⁊ terrā. in principio ſcili
cet tēporis. ¶ Et ſi queris qñ fuit illud princi
piū. dicit magiſter in hyſto. ſcho. ꝙ a p̄cipio
mundi vſqꝫ ad chriſti natiuitatē fluxerūt anni
quinquies mille centūnonaginta ſex. Dicit aūt
rabbi moyſes. ꝙ his philoſophis q̄ poſuerūt
mundū eternū accidit ſicut puero. qui mox na
tus poneret in inſulā vbi nullū vnqꝫ videret
ꝑgnantē mulierem vel pueruꝫ naſci. Iſte talis
diceret ſibi. quō puer ꝯcipit: ⁊ ꝑ tps moratur
in vtero matris: ⁊ poſtea naſcitur in mūdo nul
lo modo vellet credere: ſed videretur ſibi im/
poſſibile. q: nunqꝫ vidit hominem naſci vtiqꝫ
ſtultus proteruus ⁊ durus eſſet: ꝙ non vellet
credere quia non vidit tale quid. Multa eniꝫ
ſunt que non videmus ⁊ tamen credimus.
Sic illi phī q: non viderunt exēpluꝫ in aliqua
creatura que ex toto de nouo īcipiat eſſe puta
uerunt eas ſemper ſic fuiſſe: ⁊ ideo ſtultos ap/
pellat apoſtolus Ro. j. dicentes ſe eſſe ſapien/
tes. ſtulti facti ſunt. Nō minus errauerunt cir/
ca opus creationis manichei heretici ponen/
tes duo principia reꝝ. Unū creatorem inuiſi/ Error
biliū. ſ. deū. Aliū viſibiliū. ſ. dyabolū. ¶ Terti⁹ circa ꝓ
error paganorū qui acuerunt linguas ſuas vt uiden/
gladiū fuit circa prouidentiaꝫ. Ubi ſciendum tiā dei.
ſm. b. Tho. in prima parte di. xxxix. q. ij. ꝙ pla
to. vt dicit Gre. nazanzenus. poſuit triplicē ꝓ/
uidētiā. Primā. ſ. dei erga ſubſtantias intelli/
gibiles ⁊ totū mūdū quo ad gña ⁊ ſpēs ⁊ cau/
ſas vniuerſales. Secundā angelorū bonorū
circa res ſingulares generabiliū ⁊ corruptibi/
liū ⁊ ad hoc forte fuit motus dicere: q: ipſi an
geli mouent celos. ex quo motu ſequit̃ gene/
ratio ⁊ corruptio inferiorū. Tertiā demoniorū
circa res humanas ⁊ ad hoc forte motus fuit
q: omnes dij gētiū demonia. demones autē
dabant reſponſa per illa idola de agēdis: ⁊ ſic
videbant̃ habere prouidentiā hominū. Sꝫ ſcu/
to protegit̃ veritatis reuelate ecclia ad repel/
lendū talē errorē. dicente Iob. xxxiiij. Quē ali
um conſtituit ſuper terrā aut quē poſuit ſup
orbē terre quē fabricatus eſt quaſi diceret. nul
lū. Nam vt dicit greg. in moral. munduꝫ ipſe
omnipotens qui condidit gubernat. Et Aug.
de ciui. dei. Prouidentia vtiqꝫ diuina regna
conſtituuntur humana. Nam quō eſt poſſibi/
le demones habere prouidentiā hoīm ⁊ curā
qui non querunt niſi eorū interitū ⁊ malū. vt
dicitur. xvj. q. ij. viſis. Hoīes quoqꝫ virtuoſi ſu
periores ſunt eis. vnde ⁊ ipſis ſubiciuntur vt
patet de. b. Dominico ⁊ alijs. Qꝫ aūt darent re/
ſpōſa demones per idola totū erat ad decipiē/
duꝫ. vt patet in legenda beati Bartholomei. Angeli
¶ Angeli vero boni non ſunt gubernatores nō ſūt
mundi: ſed executores diuine prouidentie. iu guber/
xta illud. Benedicite domino omnes angeli natoreſ
eius potentes virtute ⁊c. Exemplū de domino mundi
temporali qui ponit officialem in ciuitate ⁊
imponit quid faciat officialis vtiqꝫ talis nō di
citur dominus ſed executor domini. Quedaꝫ
ergo ipſe deus per ſe immediate facit. quedam
mediantibus angelis ⁊ alijs cauſis ſecundari/
is. vt corporibus celeſtibus ⁊ alijs. Et hoc nō
facit ex impotentia ſed ex maxima ſua bonita/

te.q2 voluit illis dare ꝛ cōmunicare ſimilitudinē ſue virtutis.vt.ſ.ſint cāe:ſʒ ſecūdarie ad aliquos effectus ſicut ipſa eſt cā pumaria omniuʒ. Extenditur ergo prouidentia dei ad omnia ꝛ maxime ad actus humanos.quod videtur negaſſe tullius.vt refert ipſe.b.Tho.in p2ia parte di.xxxix.q.ij. In quoꝝ errātiū perſona dicebat Boeti⁹ lib.j.in metro.v. O ſtelliferi cōditoz orbis omnia certo fine gubernans.Solos hominū reſpuis act⁹.Ad qꝺ moti ſunt ad dicendū ex eo ꝙ videbant bonis mala ꝛ malis bona frequenter accidere cū videſ debere eſſe contrariū.Sed vt dicit Sap.xij.Tu auteʒ dominatoz virtutis domine omnia cū tranqllitate iudicas ꝛ cū magna reuerētia diſponis nos. Et Pe.in can. Ipſi eſt cura de nobis prouidēdo de oibus neceſſarijs ad ſalutē.Quare autē mali bona ꝛ boni mala ſuſtineant. vide aliquā rationem de peni. di.iij. quid ergo. Poſſent etiam plures alie rationes induci. ſed cauſa breuitatis hī dimitto.

¶ Exacuerūt in. .§.IIII.

dei vt gladiū ad occidendū animas ſuas erroribus infidelitatis linguas ſuas dicentes falſiſſima cōtra veritateʒ fidei. Finis fidei mee inqt Ambro.xp̄us eſt.Unde petro dicenti in confeſſione ſue fidei ꝛ ſociorū.Tu es xp̄s fili⁹ dei viui.Reſpōdit xp̄s. Btūs es ſimon bariona q2 caro ꝛ ſanguis non reuelauit tibi: ſʒ pr̄ meus.ꝛ infra.Super hanc petrā.i. confeſſionem fidei edificabo eccleſiā meā ꝛ porte inferi non preualebūt aduerſus eā.i.errores inſurgētes ꝛ petā. Math.xvj.Ubi oñdit hāc veritatē confeſſionis fidei a deo reuelatā:ꝛ ideo infallibilē ꝛ ad vitā ꝛ beatitudinē perductiuam. Errant multi circa chriſtum ꝛ precipue iudei in tribus.Primo q2 non credunt xp̄m meſſiam ſuum verum eſſe deū.Scđo q2 non credūt chriſtū ieſuʒ fuiſſe meſſiam eis promiſſuʒ. Tertio q2 non credūt eū eterna ſed tp̄alia collaturū. ſʒ oſtenditur eis falſitas p2e coꝛ uſionis ex multis auctoꝛitatibus veteris teſtamēti.qꝺ vt veriſſimū credūt vt illud p̄s.vbi loquēs de meſſia xp̄o ait.Sedes tua deus in ſeculuʒ ſeculi.ꝛ paulopoſt.Unxit te deus tuus oleo leticie pre conſoꝛtibus tuis.Appellat ergo deū ipſum inunctū.ſ.meſſiaʒ qui.ſ.iunct⁹ fuit q̄ztū ad humanitatē aſſumptā oleo gratie pleniſſime. Et bis ponit deū vngentē vt notat perſonā patris ꝛ ſpiritusſancti.Ex auctoꝛitate etiā Eſa.ix.apparet meſſiā eē deū ꝛ hoīeʒ vbi ait.Paruulus natus eſt nobis ꝛ filius datus eſt nobis.ꝛ vocabitur nomē eius admirabilis deus ꝛc̄. Unde in hoc ꝙ dr̄ paruulus natus eſt nobis. oñdit eius humanitas. In eo autem ꝙ dicit vocabit

Qr xp̄s ſit ver⁹ deus.

nomen eius deus:oſtendit eius diuinitatem. Non enim dicitur deus de homine puro proprie.ſed vt cetera omnia que multa ſūt diuinitatis p2ecipue ad hoc facit quod habetur Hiere.xxiij.videlicet.Ecce dies veniunt dicit dominus.ꝛ ſuſcitabo dauid germen iuſtum. Et hic apparet xp̄i humāitas.quia hec auctoritas ſm̄ omnes expoſitores hebraicos intelligitur de chriſto ſecundum litteram.Et ſequitur in eadem ſerie textus. Et hoc eſt nomen quod vocabunt eum dominus iuſtus noſter. Ubi innuitur vera chriſti diuinitas: quia vbi habemus nos dominus iuſtus noſter.in hebreo habetur nomen domini thetragramaton.Quod quidem nomen eſt propꝛiiſſimum dei inter omnia nomina diuina. Et propter hoc de nullo dicitur niſi de deo vero. ¶ Qr autem aliqui dicunt quod hoc nomen thetragramaton dicitur non tantum de deo vero ſed etiam de alijs.quia Ezech. vlti. dicitur de ciuitate ibi deſcripta. Et nomē ciuitatis dominus ibidem vbi loco hui⁹ quod dominus habemus:in hebreo habetur nomen thetragramaton:ꝛ ſic de ciuitate illa dicitur thetragramaton.ꝛ tamen non idem quod deus eſt. Iteʒ Gen.xxij.vbi nos habemus.Et vocauit abraham nomen loci illius dominus videt.hebrei habent nomen domini thetragramaton ergo ꝛc̄. ¶ Reſpondetur ꝙ nullum predictoꝛum nominatur nomine dei proprio quod eſt nomē domini thetragramaton:ſed nominatur quodlibet predictoꝛum a quodaʒ effectu dei. quia ſolus deus nominatur hoc nomine.Et hoc nō eſt inconueniens.ſicut aliquis homo bene vocatur a deo datus vel deus dedit.vel aliud huiuſmodi.non tamē vocatur deus abſolute qꝺ eſſet impium.Sic cū dicitur in auctoꝛitate inducta.Ezech.nomen ciuitatis dominus.loco cuius ponitur nomen domini thetragramaton non dicitur abſolute dominus: ſed dominus ibidem.vbi oſtenditur denominari ciuitas illa a diuina inhabitatione:quod clarius patet per tranſlationem chaldaicam. Similiter qꝺ dicitur in Gen.xxij.Uocauit abraham nomen loci illius dominus videt:non dicit ſimpliciter ꝛ abſolute dominus. ſed dominus videt: quia ſcilicet ille loc⁹ nō eſt denoiat⁹ niſi a diuina viſiōe q2.ſ.ibi vidit humilitatem ꝛ afflictionem Iſaac liberans eum a moꝛte.ꝛ ſic hoc nomen thetragramatō nō dicitur niſi de deo vero. Et hoc etiam expreſſe dicit rabbi moyſes in libꝛo directionis perplexoꝛum. oſtendens ꝙ omnia nomina diuina deriuata ſunt ab operibus diuinis preter nomen domini thetragramaton qꝺ ē appꝛopꝛiatū altiſſimo creatoꝛi. Et ſʒ ipſʒ ſignificat diuinā eſſētiā cū ꝓprietatib⁹

temporales ⁊ bona terre. vt quid oportebat im
plere libros prophetarū promiſſionibus eius
qui tantum terrena tribueret vel etiã ſcientiã
que eſt cõmunis bonis ⁊ malis. Cum viri non
ſolum fideles ſed etiã infideles philoſophi cõ
tempſerint vt lutum terrena. vt quid tanto de
ſiderio flagitaſſent ſancti patriarche huiuſmo
di aduentū. iuxta illud. Rorate celi deſup ⁊c.
Eſa.xlv. ⁊ illud Aggei.ij. Ueniet deſideratus
cunctis gentibus ⁊c. niſi quia credebant ex dei
reuelatione ſalutem eternalem per ipſum con
cedendam non temporalem. Et hoc eſt quod
ait Petrus Act.x. Huic.ſ.chriſto ieſu omnes
prophete teſtimonium perhibent remiſſionē
peccatorum accipere per nomen eius. Eſa.liij.
Dominus poſuit iniquitates omnium noſtrū
ſuper eum. Attritus eſt propter ſcelera noſtra
cuius liuore ſanati ſumus. Hanc veritatem fi
dei confirmauerūt ſancti innumeris miraculis.
Ipſi autem iudei poſtq̃ in chriſtū credere no
luerunt nunq̃ habuerunt prophetam vel mi
racula facientem: ſed pleni ſunt omnib⁹ vitijs.

¶ Exacuerūt quoqȝ .§.v.

heretici linguas ſuas vt gladiū contra doctri
nam ⁊ veritatem fidei. Qui ⁊ ſi recipiunt ſcri
pturas noui ⁊ veteris teſtamenti. eas tamē per
uertunt falſo exponentes. Et lȝ plurimi fuerūt
varios inuenientes errores. tres pro nunc ſuf
ficit ponere circa animum noſtrum multū pe
riculoſos. Aliqui quantum ad imortalitatē di
xerunt animam ipſam cum corpore mori. Alij
quãtum ad arbitrij libertatem. alij quãtum ad
futuram miſeriam vel felicitatem. ⁊ hec omnia
falſa. ¶ Quantum ad primum animam.ſ.hu
manam mori cum corpore tanq̃ falſiſſimum
non ſolum negat veritas fidei. ⁊ ſacra ſcriptu
ra dicens. Sap.v. Iuſti in perpetuum viuēt.ſ.
quo ad animam. ⁊ apud dominum eſt merces
eorum ⁊ Dan.xij. Euigilabunt de puluere ter
re. alij in vitam eternam. alij in obprobriū vt
videant ſemper. Sed etiam doctrine pagano
rum philoſophorum vt ariſtotelis ⁊ platonis
qui fuerunt ſoléniores. ſenece. tullij ⁊ poetarū
iudeorum. ſaracenorum. vt patet in doctrinis
eorum. Et de hoc.ō.in prima parte.ti.ij.de im
mortalitate anime. Beatus etiam tho.ij.cõtra
gentiles.c.lxxviij. inducit plures rationes qua
rum tres faciliores intellectui hic ponuntur.
Et prima eſt talis impoſſibile eſt appetitum na
turalem eſſe fruſtra. Sed homo naturaliter ap
petit perpetuo manere. qḋ patet ex hoc ꝙ eſſe
eſt quod ab hominibus omnibus appetitur.
homo autem per intellectum apprehendit eſſe
non ſolum vt nunc vt bruta animalia. ſed ſim
pliciter. Conſequitur ergo perpetuitatem ſm

Aīam mori cū corpoꝛ ē error

animam qua eſſe ſimpliciter. ⁊ ſm omne tem
pus apprehendit. Secunda ratio eſt. Faciens
eſt honorabilius facto. vt etiam ariſtoteles di
cit. Sed intellect⁹ agēs facit intelligibilia actu
ſicut lux materialis facit colorem videri. Cum
ergo intelligibilia actu inquãtum huiuſmodi
ſint incorruptibilia multo fortius intellectus
agens qui eſt potentia anime erit incorruptibi
lis ergo ⁊ humana anima cuius lumen eſt in
tellectus agēs incorruptibilis. Tertia ratio eſt
nulla forma corrumpitur niſi exactione contra
rij. vel per corruptionē ſui ſubiecti vel per de
fectum ſue cauſe. Per actionem quidem con
trarij ſicut calor deſtruitur per actionem frigi
di. per corruptionem ſui ſubiecti ſicut deſtru
cto oculo deſtruitur potentia viſiua. per defe
ctum autem cauſe ſicut lumen aeris deficit de
ficiēte potentia ſolis que erat ipſius cauſa. Sȝ
anima humana non poteſt corrumpi per actio
nem contrarij. Non eſt enim aliquid ei contra
rium cum per intellectum poſſibilē ipſa ſit co
gnoſcitiua ⁊ ſuſceptiua omnium contrariorū.
Similiter nec per corruptionem ſubiecti ſui.
Naȝ humana anima non eſt forma dependēs
a corpore ſm ſuum eſſe. Similiter autem nec
per deficientiam ſue cauſe. quia non poteſt ha
bere aliquam cauſam niſi eternam. Et ſic nullo
modo anima poteſt corrumpi. Unde quod di
citur Eccs.iij. Unus eſt interitus hominis ⁊ iu
mentorum ⁊c. loquitur ibi ſalomon in perſona
hereticorū huiuſmodi qui reprobantur in hoc
xxiij.q.ij.c.penul. ¶ Exacuerūt linguas ſuas
quãtum ad libertatem animi. Quidam enim
ſubtraxerunt anime humane liberum arbitriū
dicentes omnes homines operari bonum vel
malū ſm ꝯſtellationē ſub qua nat⁹ eſt nec poſſe
aliter agere niſi ad qḋ iclinat illa ꝯſtellatio. Et
hos vt hereticos peſſimos ꝯdēnat ecclia. ⁊ di
cunt mathematici.xxiij.q.ij.c.pe. Ab his ec
cleſia ſcuto veritatis ptegit ⁊ ꝯuincit. Nā cū
liberū arbitriū ſit potētia ad cuius actū ꝯcur
rūt volūtas ⁊ rō. ⁊ he potētie.ſ. volūtas ⁊ rō nō
ſunt affixe organo corporeo vt ſenſitiue. corpa
celeſtia nō pñt hic influxū ⁊ virtutē ſup eas di
recte. q: ignobilius nō agit in nobilius ſȝ ecō
uerſo. Nobilior eſt aūt aīa omni corpe celeſti.
opari aūt virtuoſe vel peccare pcedit a libero
arbitrio. falſū eſt ergo ꝙ cogat a ꝯſtellatione.
Unde ⁊ gētilis ptolomeus ait. Uir ſapiēs do
minabit aſtris.i. inclinationib⁹ malis quas ſm
ſenſualitatē haberet a ꝯſtellationib⁹. Nā p ra
tionē ⁊ voluntatē pōt homo reprimere paſſio
nes inſurgentes in ſenſualitate. Expreſſe hoc
oſtēdit. Ecci.xv. vbi dicit. Deus ab initio cōſti
tuit hoiem ⁊ reliqt eū in manu ſui ꝯſilij. ⁊ fuit
ante eū malū ⁊ bonum ⁊c. ad qḋcūq; voluerit

Liberȝ arbitriū cō ſtellationibus poſſe cogi error eſt.

extendet manum ſuam. ⁊ Geñ. iiij. Sub te erit appetitus eius. ſ. peccati ⁊ tu dominaberis illi us. Alij econuerſo libero arbitrio nimiaꝫ libertatem attribuerunt aſſerentes hominem p ſua naturalia poſſe ſaluari. ⁊ gratiam. non foꝛe neceſſariam niſi ad cognoſcendum quod debeat fieri. non autem ad volendum vel faciendum bonum. Et h̄ condemnat eccleſia. quia heretici ſunt. ⁊ dicuntur pelagiani. xxiiij. q. iij. c. penul. Contra quos apoſtolus. Ipſe operatur in nobis velle ⁊ perficere. Et Jo. xv. Sine me. i. ſine mee gratie adiutoꝛio nihil poteſtis facere. Ratio huius eſt ſm̄. b. Tho. in quarto. quia cū premiū gloꝛie ſit infinitū ⁊ virtus creature finita non poteſt creatura per ſe agere opus ꝙ attingit. ſcilicet per meritum ad premium infinitum. Sed adiūcta dei gratia operi noſtro que eſt valoꝛis infiniti. cum ſit quedam participatio diuine bonitatis facit ipſum opus meritorium boni infiniti ideſt gloꝛie ſuperne. ❡ Alij peruertunt liberi arbitrij vſum aſſerentes homines poſſe venire ad quendā ſtatū perfectionis ab eis fictū in quo eis omnia licerent ⁊ ſubditi non eſſent alicui legi: inducētes illud apoſtoli. j. Thimo. j. Juſto nō eſt poſita lex. ⁊c̄. Hos repꝛobat eccleſia in cle. ad noſtrā. de hereticis. Et vocantur begbardi. Omnis anima (inquit idē apoſtolus Ro. xiij.) ꝑtātibus ſublimioꝛib⁹ ſubdita ſit. Et. xj. q. iij. ſi dominus cuꝫ. c. ſe. Ad auctoꝛitatē apoſtoli reſpondet. b. Tho. pꝛima ſecūde dicens ꝙ iuſto non eſt impoſita lex. intelligitur h̄ vt per penas retrahēs ſed bene vt ſe regulans ⁊ oꝛdinans. nā iuſti nō timoꝛe pene ſeruant leges. ſed amoꝛe virtutis ſubijciūt ſe ⁊ regulāt ſe ſm̄ leges. ❡ Tertius erroꝛ pernicioſus circa animā eſt. ꝙ anime non patiantur poſt hanc vitā penam ſed omnes ſaluētur Hic fuit erroꝛ oꝛigenis. qui dānatus ē pꝛo heretico ab eccleſia. Contra quos expꝛeſſe dixit chꝛiſtus. Ibunt hi. ſ. mali in ignem eternum iuſti autē in vitā eternā. Et Eſa. vlti. Uermis eoꝛum. ſ. remoꝛſus conſcientie maloꝛum non moꝛietur ⁊ ignis eoꝝ nō extinguet̄. Parabolam etiaꝫ vere hiſtoꝛie ad hoc ponit chꝛiſtus Luc. xvj. de diuite ſepulto in inferno. ⁊ lazaro paupere ꝑpoꝛtato ad ſinū abꝛahe. i. limbū. Gētiles quoqꝫ ponunt malos homines in alia vita toꝛqueri ⁊ bonos requieſcere. ❡ Exēplū etiam habetur notabile de quodam viro qui habuit vxoꝛē valde mundanā ⁊ laſciuā vitijs deditaꝫ cum tamen vir eſſet multū virtuoſus. Et vir quidē paſſus eſt multa aduerſa ⁊ infirmitates cauens ſibi etiā a leuibus peccatis. Uxoꝛ autem voluptatibus vacabat ⁊ omnia ſibi cedebāt in pꝛoſperitatē nec ſentiebat vnq̄ moleſtiā infirmitatis. Habebant autem vnam filiam quam

Ani/mas nō poſt vi/tam nō poſſe pati er/roꝛ eſt.

Exem/plum.

pater inſtruebat ſm̄ deum. mater autem aduanitates trahebat. defunctis vtriuſqꝫ cepit filia vacillare animo dubitans qḋ ſibi melius foꝛet imitari vel patrē bonū ſed circūdatū calamitatibus in vita ſua. aut matrē pꝛauā ſed bene foꝛtunatā in mūdo. Sup hoc igitur anxia ⁊ oꝛāti vidit i viſu celū apertum ⁊ ſanctos in magna gloꝛia. inter quos patrē aſpexit in magna leticia ⁊ gaudio: ⁊ exinde inclinans oculos vidit terrā apertā ⁊ in pꝛofundo terre maximū ignē in quo cruciabantur peccatoꝛes. vbi cū alijs vidit ⁊ matrē ſuā maximis cruciatibus laboꝛantē rugitū ⁊ eiulatū emittēs pꝛopter intenſitatē penarum ad quā iterū ſupꝛa aſpicientē pater ait. Uide filia diligēter ⁊ cōſidera que vidiſti. vt cognoſcas cuius vitā debeas imitari. nā ſi malos moꝛes matris ſectata fueris ſecū ad inferna traheris. ſi aūt monita mea ⁊ exēpla mecū in eternū gaudebis. Quibus viſis edocta illa rectā vitā renuit. In quarto quoqꝫ dialogoꝛum multa exēpla habent̄ de pena ⁊ gloꝛia alterius vite. Confuſi ſunt ergo omnes qui exacuerunt vt gladiū linguas ſuas. ⁊ conuicti de erroꝛibus ſuis qui omnes defecerunt. Et ſi qui adhuc remanſerūt erroꝛes omnino deficient: vt iudeoꝝ. De q̄bus ps. Gladius in labijs eoꝛum. ſ. falſe doctrine occidentis qui eis aſſentiunt. Et quare etiam permittat deus eos in erroꝛe perm̄anentes viuere. aſſignat ps. rōnem dicens paulopoſt. Ne occidas eos nequādo obliuiſcātur populi mei. ſ. qui fuerunt xp̄ꝫ occidentes dū adhuc permanet genus eoꝛum. Sed diſperge illos. ſ. p mundū ne poſſint nocere ꝓtectoꝛ meus dn̄e. Demū concludit. Conuertentur ad veſperā. in fine mūdi ⁊ famē patientur vt canes. famē. ſ. verbi veritatis. Erroꝛes hereticoꝝ de tempoꝛe in tēpus defecerūt quos etiā ad tēpus ꝑmiſit deus ex fidelibus ſurgere ad exercitiū fideliū doctoꝝ. vt ſcripturas attentius perſcrutarentur ⁊ veritatē inuenirent ⁊ ꝓbationē fideliū vt dicit Aug. xxiij. q. iiij. c. ſi. Paganoꝝ vero opinio ex toto pene defecit niſi ponantur inter paganos ſaraceni quibus legem dedit mahometus plenā erroꝛibus ⁊ vitijs qui adhuc durāt. Sed ita clare eſt falſa eoꝝ perfidia vt ⁊ animalia bꝛuta ipſā deberent deteſtari ⁊ repudiare.

❡ Ca. viij. de ſupſtitiōib⁹ p modū pdicatiōis.

Odiſti oēs obſeruantes vanitates ſuperuacue ps. xxx. vſ hoc eē cōtra illud Sap. xj. Diligis. n. oīa q̄ ſunt ⁊ nihil odiſti eoꝝ que feciſti. Cū ḡ deus fecerit oēs hoīes ⁊ bonos ⁊ malos. ergo nullū odit. Sed ad hoc dicit aug. in glo. odi. ꝙ aliud eſt qḋ facit de⁹

in hoīe. aliud qḋ facit hō in ſe. Facit. n. deus ī hoīe nāz. que qꝛ in ſe bona eſt nō odit ſed diligit ipāz ēt in peccatore. Sꝫ qḋ facit hō eſt peccatū. ⁊ hoc odit deꝰ. nec tñ odit vt hō ſicut nec turbaꝭ vt hō. Nā hō iraſciꝭ ⁊ odit cū quadam alteratiōe ⁊ ſui immutatione. Deus aūt immutabilis eſt nec hꝫ corpus nec ſenſualitatez corpori annexā in qua oriuntur ira ⁊ odiū. ⁊ alie paſſiones. Diciꝭ aūt iraſci ⁊ odire per ſimilitudinem ⁊ effectū hoīs irati aut odiētis. Qui. n. odit aliquē non vult eū videre ſꝫ querit euz puniri: ⁊ ſic altiſſimus odio hēt peccatores. vt dꝛ. Eccl. xij. qꝛ nō reſpicit eos ſua grā ſed punit ⁊ exterminat. Et hoc mō intelligiꝭ iſtud. Odiſti oēs ⁊c̄. Et exponit Hug. cardi. de obſeruantibus ideſt nimis affectuoſe querentibus vanitates. ideſt vanas diuitias ſuperflue ponentibus in eis finē ſuū. ⁊ de attendentibus nimis ad ſubtilitates philoſophicas ⁊ iuridicas inutiliter: ⁊ de vtentibus ſuperſtitionibus que plene ſūt vanitatibus ⁊ fallacijs. ¶ Et iſtā tertiā expoſitionē proſequendo ſcilicet de obſeruantia ſuperſtitionū. tria in dicto verbo notantur.

¶ Primo grauitas ſceleris. ibi. odiſti.

¶ Scdo multiformitas criminis. ibi. obſuātes.

¶ Tertio inutilitas operis. ibi. ſuperuacue.

¶ Primū eſt grauitas ſceleris in ſuperſtitionibus: ⁊ hoc oſtendiꝭ ī prima parte ex hoc qḋ dicit pe. deū odire tales. Odiſti ⁊c̄. Non autē dicitur in ſcriptura deū aliquē odire niſi ꝓpꝭ mortale peccatū. vnde apparet iſtud eſſe damnabile ⁊ eternali igne puniri: ⁊ merito. ¶ Nā iſtud vitiū dei vſurpat diuinitatē. irritat fidelitatē. agit cōtra dei ⁊ eccleſie ꝓcepta ⁊ voluntatem. ¶ Primū pꝫ ex hoc. qꝛ ſcire futura vel occultum eſt propriū dei. iuxta illud Eſa. xlj. Futura ⁊ nouiſſima annunciate nobis ⁊ dicemus. qꝛ dij eſtis. Et ſalomon in. iij. Regū. viij. Tu ſolus noſti corda filiorū hoīuz. Sanare ēt infirmos ſine medicinis ⁊ remedijs naturalibus eſt proprium dei. Sed per ſuperſtitionez ⁊ obſeruantiā auguriorū ⁊ diuinationū querunt hoīes ſcire futura ⁊ occulta ⁊ per incantationes ⁊ breuia querūt ſanitatē ſine medio naturali ⁊ ſine dei adiutorio. Unde ſequitur ꝙ voluit ſibi vſurpare que ſunt propria deo qḋ eſt maxime ſuperbie. ¶ Scdm. ſ. ꝙ irritat fidelitatē. i. promiſſionē quā fecit deo in baptiſmo pater ꝓmiſit abrenūciare dyabolo ⁊ pōpis eiꝰ. Sꝫ talibꝰ vti ⁊ facere eſt querere auxiliū dyaboli ⁊ facere pactū cū eo. eū venerari vt per ea vana ⁊ falſa que facit ſibi conferat quod querit ſanitatem vel noticiam alicuius rei occulte ⁊ hmōi. Unde cryſo. de chananea inquit. Nō perrexit ad diuinos. non vocauit magos. non alligaturam queſiuit. nō impoſtatrices mulieres adduxit. ideſt incantantes nō ad falſa preſidia confugit. ſed reliquit omnes dyaboli falſitates ⁊ venit ad dominum ieſum: vbi oſtendit hec eſſe adiutoria dyaboli. Et apoſtolus dicit ad Gala. iiij. Dies obſeruatis ⁊ tempora ⁊ menſes ⁊ annos. timeo ne forte inuanuz laborauerim in vobis. ſcilicet fidem vos perdendo. Et Auguſti. dicit. xxvj. q. vij. Non obſuetis poſtq̄ꝫ multa talium particulariter poſuit. ꝙ qui iſta ſectantur fidē negant ⁊ baptiſmum ⁊ ſunt deteriores infidelibus. ⁊ ſi ſe non correxerint ad eternam damnationem tendunt.

¶ Tertium patet ex hoc. quia deus expreſſe prohibet iſta dicens. Non augurabimini. nec obſeruabitis ſomnia. Eccleſia etiam prohibet iſta vt patet. xxvj. q. v. per totū. ⁊. q. vij. ⁊ extra de ſortil. c. in tabulis. Unde ad deteſtationem huius ſceleris ponitur inter caſus reſeruatoſ epiſcopis. Fiūt etiaz in his maxima ſortilegia quia immiſcentur cum his ſacramenta vel ſacramentalia. ⁊ multa turpiſſima fiunt ⁊ comeduntꝭ. ⁊ dicūꝭ q̄ turpe eēt dicere. Odiſti ꝙ ⁊c̄.

¶ Capitulum. ix. de fortuna.

Beatus vir cuius ē nomen dūi ſpes eius. ⁊ non reſpexit in vanitates ⁊ inſanias falſas. Beatitudinem quilibet naturaliter appetit. ſed ad eam non peruenit niſi ſpes eius ſit in nomine domini. ideſt in virtute dei ⁊ auxilio eius qui in ſe non confidit: ſed in adiutorio gratie dei vel in nomine dominí quod nomen eſt ieſus qui interpretatur ſaluator. ideſt ſalutem anime ⁊ corporis ſperat conſequi a ieſu ſalutari. ⁊ non reſpexit ad vanitates ideſt temporalia in quibus confidat. ⁊ inſanias falſas. ideſt ſuperſtitiōes varias. Circa h̄ multi errant aſpicientes ad talia. ⁊ confidentes in illis quaſi per illa ſaluandi non a deo.

¶ Eſt enim inſania falſa fortunationis.

¶ Eſt inſania falſa conſtellationis.

¶ Eſt inſania falſa fatationis.

¶ Multi credunt ⁊ aſſerunt multas vanitates ⁊ īſanias. ideſt fatuitates falſas. Circa iſta aliqui de fortuna: aliqui de conſtellationibus alij de facto. ¶ De fortuna varie ſunt homines opinati. Aliqui ethnici ⁊ rudes homines opinati ſunt deam eſſe. Unde ⁊ rome ei fecerunt edem ⁊ aram ⁊ ſimulachrum ipſamq̄ꝫ vt deam colebant ⁊ ipſum ſimulachrum fortune locutum eſt pluries ꝙ matrone rite eam dedicauerant. Sed Auguſtinus in quarto de ciuitate dei. capitulo. xviij. ⁊. xix. Ubi iſta refert oſtendit hoc eſſe falſiciam ⁊ errorem. Nam Plato ⁊ alij Philoſophi ⁊ ſapientes omnes deos vtriuſq̄ꝫ ſexus. ſi tamen ſexum

Grauitas ſup ſtitiōis

O plo ꝙ fortuna ſit dea.

dentie que cuncta gubernantur: in qua vidi q̄ nō est cursus velociū. Ueloces sunt qui cū magno feruore deo seruire incipiunt: vel sine quacunqꝫ difficultate opibus dei i morant. Et iſta velocitas ſiue ↄuerſionis vt pauli ꝛ magdalene ſiue opationes ſicut pauli nō fuit pauli: ſed dei qui trahebat. Amos. ij. Uelox pedibꝰ ſuis non ſaluabit: nec fortiū bella. Fortes ſunt qui viriliter tēptationibus reſiſtunt: vt Antonius. Bndictꝰ. Bernardꝰ ꝛ ceteri. Sꝫ iſta fortitudo ꝛ victoria nō fuit ipſoꝝ principaliter ſꝫ dei. ps. Dn̄s fortitudo plebis ſue. Nec ſapientū panē. Sapientes ſunt qui deū ſcire deſiderant. ꝛ in tali cognitiōe verſant: quoꝝ panis ē verbū dei. vt Augu. Hiero. Tho. ꝛ hmōi. Sed hunc panē nō hn̄t niſi cū actualiter dat ꝛ conſeruat deus Treñ. iiij. Paruuli petierūt panē ꝛ nō erat qui fran. eis. Nec doctorū diuitias. Doctores ſunt predicatores. diuitie ſunt merita que acquirūt in conuertendis aiabus. Sed iſte nō ſūt a ſe ſed a deo. Luc. v. In verbo tuo laxabo rhete. ꝛ tūc comprehēderūt piſciū multitudinē copioſā vbi prius per ſe nihil ceperāt Nec artificū grām. Artifices ſūt qui operibus miſericordie inſiſtunt. ꝛ practicis ꝛ exercitijs. Et iſti a ſe nō pn̄t illa exercitia: ſꝫ deus facit in eis: ꝛ ipſi ſunt ſicut inſtrumēta. ſicut ēt malleꝰ facit cultellū vt inſtrumentū a fabro ductū: alit nō. Oia ergo iſta ſubiacēt tpi ꝛ caſui. i. defectui quo ad hoies ſed nō quo ad deū. Nā ſalomon qui fuit velox ad ſciendū ſeu recipiendū ſapiētiā infuſam cecidit tpe malo ſibi. Sanſon fortiſſimus cecidit tpe malo ſibi. Dauid ſapiētiſſimus cecidit in berſabee. Judas doctor. i. predicator. Petrus artifex in cura ppli. Qualiter aūt iſti caſus ſuſtinuerūt ꝛ capti ſunt oſtendit in eo quod ſubditur. ſicut piſces hamo ꝛc. Eſca fuit amor mulierū quo ad ſalomonē vel curioſitas ſciendi. hamus fuit error qui cepit. Eſca quo ad dauid fuit aſpectus oculoꝝ. hamus fuit delectatio carnis ꝛ ſic de alijs. Et iō bene ſubdit. qꝛ neſcit hō finē ſuū: qꝛ ignorat ſi deus velit cooperari ſecū vſqꝫ in finē vel non. Subiacēt tn̄ oīa diuine puidentie: ꝛ multa ſub illa ēt arbitrio ꝛ prudētie hoium. vt oñdit per exēplū de ciuitate obſeſſa liberata per ſapiam vnius. vt ſibi ſubditur. ¶ Alij vero dixerunt fortunā eſſe inopinatū euētū alicui circa bona exteriora vel mala nō a ſe ſed a cā ſuperiori puenientē. Uel ſic. Fortunā eē cām p accidens in his que fiunt ſm propoſitū ꝑpter finē in minori parte. Iſta eſt diffinitio fortune quā ponit phs in. ij. phicoꝝ. in qua tangūtur tria.

Secunda opinio de fortuna

¶ Primū eſt: q̄ fortuna eſt cā per accidens. Nā effectus per accidens qui coniungit cauſe per ſe ꝛ eſt preter rōnē cauſe p ſe: ꝛ preter intentionē agentis: ꝛ e ſi effectus fortuitꝰ ꝛ a fortuna. verbi gratia. lapidē deſcēdere eſt: ꝛ hominē ire ad forū. ſi hoc propoſuit. cōtingit eē per ſe. Sed cū vadit ad foꝝ contingit lapidē deſcendere ꝛ frangere ſibi caput eſt per accidens. Ita q̄ iſte effectus. ſ. fractio capitis orit ex concurſu duaꝝ cauſarū. ſ. ex deſcenſu lapidis ꝛ eūtis ad forū: quaꝝ cauſarū lꝫ quelibet ſit per ſe. tn̄ eaꝝ concurſus ad talē effectū efficiendū qui eſt fractio capitis dr̄ eē per accidēs ꝛ a fortuna. ergo fortuna nō eſt aliud q̄ȝ inopinatus euentus ꝛ per accidens cauſaꝝ concurſus. Hoc eſt exēplum egidij ſuper libro de bona fortuna. ¶ Secūdū quod ſpectat ad rōnē fortune eſt: q̄ fortuna eſt cā eoꝝ que fiunt i minori parte. Hoc pꝫ per exemplū q̄ aliquis vadat ad forū ꝑpter aliquid aliud: ꝛ inde deportat pecuniā quā nō intēdebat: tunc deportatio pecunie cuius cā fuit aduentus ad forū: nec ē ex neceſſitate nec ſemper. ergo in minori parte qꝛ in paucioribus contingit hoc. ¶ Tertium qđ ſpectat ad rōnē fortune eſt q̄ fortuna non eſt cauſa eoꝝ que fiunt a natura. ſed eorum q̄ fiunt ſm ꝓpoſitū ꝛ ab intellectu. Qꝛ aūt nō ſit a nā patet: qꝛ nā. vel vt ſemp vel vt frequēter ꝛ ſimiliter operat. Fortuna vero vt i paucioribꝰ diſſimiliter. Iterū neqꝫ inaīatū neqꝫ puer neqꝫ beſtia agunt a fortuna: cum non agant voluntarie quaſi liberū arbitriū habentes. Unde nec fortuniū nec infortunium pōt eis accidere niſi ſimilitudiarie: ſicut quidā dixit q̄ lapides ex quibus fiunt altaria ſunt bene fortunati: qꝛ eis honor ꝛ reuerētia exhibet. cū lapides eis cōiūcti vel vicini ↄculcāt. qđ dr̄ p ſimilitudinē ad hoies i qbꝰ honorati fortunati dr̄. Uñ fortuniū dr̄ qn̄ ꝑter intētionē accidit aliqđ bonū ei. ¶ Eufortuniū qn̄ ſeqt aliqđ magnū bonū ¶ Infortūiū dr̄ qn̄ ꝑter itētionē accidit aliqđ magnū malū. hec tho. i ſcriptis ſup. ij. phiſicorū. Uñ ex h̄ ē aliqs bn̄ fortunatꝰ inq̄tū opat aliqđ quo pfecto abſqꝫ aliq̄ ſua puiſiōe ꝛ ſua cognitiōe ſeqt ei qđ ē p ſe deſideratū ꝛ volitū. dicit ēt tho. i. iij. c. lxxxix. ↄ gētiles: q̄ aliqs dr̄ bn̄ fortunatꝰ qn̄ aliqđ boni accidit ſibi ꝑter eiꝰ intētionē ſicut cū aliqs fodiēs i agro inuenit theſauꝝ quē nō q̄rebat. ¶ Ubi ſciēdū q̄ aliqđ ē ꝑter itētionē iferioris qđ nō ē ꝑter itētionē ſuperioris: ſicut cū dn̄s mittit ſeruū ad quēdā locū: ꝛ ad eūdē locū mittit aliū ſeruū illū ignorāte. tūc ↄcurſus duoꝝ adiuicē ē ꝑter itētionem vtriuſqꝫ hui: ſꝫ nō ē ꝑter itētionē dn̄i ipoꝝ mittētis eos. vñ talis ↄcurſus lꝫ ſit fortuitꝰ reſpectu duoꝝ nō tn̄ reſpectu dn̄i: ſꝫ ad aliqđ ordiatū ab eo. ¶ Sic lꝫ aliqua ſint fortuita reſpectu hoiū. nihil tn̄ reſpectu dei q oīa pordiat ꝛ p̄uidet. a quo fit effectꝰ fortuitꝰ. Et dicēdū q̄ cā

Fortuniū dicit eufortunium. infortunium.

Reſpectu dei nihil eſt fortuitum.

qua aliquid bonum contingat alicui ſm fortunam eſt: vel a celo vel ab Angelo vel a Deo. ¶ Cu enim voluntas hominis inſtigetur ad volendum ⁊ eligendum aliquid cui coniunctum eſt aliquod cōmodum vel incōmodum quod ſcilicet eligens non conſiderat. puta ꝙ īſtigetur ad querenduꝫ vbi eſt theſaurus ex nulla hominis virtute procedit. ſed hoc eſt vel quia diſponitur a celo vel quia illuminatur ab angelo. vel quia a deo inclinatur. ſcilicet ꝙ vadat ad agrum ⁊ fodiat: ⁊ ſic theſaurum inueniat. que quidem cauſalitas diuerſimode ē in his tribus. ¶ Primo enim celuꝫ īducit homineꝫ ad aliquid faciendū per modū alicuius paſſionis quam imprimit in corpora noſtra. ¶ Secundo angelus diſponit hominem ad eligendum non imprimendo aliquam paſſionem vt celum. ſed per modū cuiuſdam intelligibilis conſiderationis illuminādo ad cognoſcenduꝫ ꝙ aliquid eſt bonū non tamē de fine: quare eſt bonū illud fieri. ¶ Tertio a deo voluntas hominis inclinatur ad aliquid eligenduꝫ cuius rationeꝫ ignorat. ⁊ ſic ex his tribus dicitur homo fortunatus. ¶ Et ad maioreꝫ declarationē horū ſciendū primo ꝙ aliquid fortuitū vel infortuitū poteſt cōtingere homini ꝑ comparationē ad celū: ⁊ per comparationem ad angelos. non aūt per comparationē ad deum reſpectu cuius in nulla re poteſt eſſe aliqd non preuiſuꝫ ſeu caſuale: quia nihil poteſt cōtingere preter intentionē ⁊ cognitionē dei. Secundum eſt ꝙ non ſemper eligit illud quod angelus intendit aut ad quod corpus celeſte īclinat. ſed bene illud quod deus operatur in illo. Naꝫ angeloꝝ cuſtodia interdū ceſſat. ſm illud Hiere. lj. Curauimus babylonē ⁊ nō eſt curata. ⁊ multomagis inclinatio corporuꝫ celeſtiū aliquando ceſſat. Diuina auteꝫ prouidētia nunq̄ꝫ ceſſat. ſed ſemper eſt firma. ita ꝙ licet aliquod bonū poſſet homini contingere ꝑter eius intentionē: ⁊ preter celi inclinationeꝫ ⁊ angeli illumiationē. non tamē preter dei ordinationē ⁊ ꝓuidētiā ſb qua oia ꝯtinent. ¶ 3ᵐ conſideranduꝫ ꝙ bñ fortunatus dicitur aliqs qñ ex deo vel angelo vel celo aliquis inclinat ad eligendū aliquid ſibi vtile. cuius rationeꝫ ignorat. Et econtra male fortunatus dicit aliquis qñ ex ſuperioribus cauſis puta celo angelo. ad contraria eius electio inclinatur. Sicut de quodā dicitur Hie. xxij. Scribe virū iſtū ſterilē qui in diebus ſuis nō proſperabitur. Ubi dicas ꝙ nunq̄ꝫ voluntas hominis ad malū inclinatur niſi permiſſiue: non autē effectiue. Cōtingit enim homini bñ vel male ſm fortunaꝫ aliqñ ſeipſo agente. vt cum fodiens in terra inuenit theſaurum quieſcentē. Quandoq̄ꝫ occaſione alicuius alterius cauſe concurrentis. vt cum quis vadit ad forum cauſa emendi aliquid ⁊ ibi inuenit debitoreꝫ ſuū quē nō credebat inuenire. Hec Tho. i. iij. ꝯ gētiles. ca. lxxxix.

Bene fortūatus dicit᷑ qs

¶ De quibus bonis eſt fortuna. .§. I.

Et eſt dicēdū ꝙ circa bona corporalia exteriora. nā reſpectu bonorum ſpiritualium ſeu mentaliū non poteſt eſſe fortuna: nec poteſt aliquis dici bene vel male fortunatus reſpectu horum. Cuius ratio eſt q: homo tunc dicitur bene vel male fortunatus quando accidit ei aliquid boni vel mali preter eius intentionē. Sed bona ſpiritualia vel mala ſicut ſunt opera virtuoſa vel vicioſa: nō pñt alicui euenire preter eius intentionē cum conſiſtant in electione cū qua concurrit intentio hominis. poteſt tñ reſpectu horum dici bñ vel male naturatus. ſcilicet ſm ꝙ habet inclinationes naturales ad vicia vel virtutes. ¶ Eſt ergo fortuna circa bona exteriora. eo ꝙ poſſunt homini euenire preter eius inentionē ⁊ reſpectu horum poteſt homo dici bñ naturatus ⁊ bñ fortunatus a deo gubernatus ⁊ ab angelo cuſtoditus. a celo autem propter diſpoſitionē relictā in corpore dicitur hoc non ſolum bene vel male fortunatus. ſed etiam bene vel male naturatus. Tho. in. iij. cōtra gentiles. c. lxxxix. Contigit ergo error circa fortunā: quando ſcilicet quis eſtimat ēt bona virtualia eſſe a fortuna: ⁊ hec eſt inſania falſa. vel cum quis ponit ſpē vel finem ſuū in bonis exterioribus fortune: ⁊ hec eſt vanitas. Sed beatus ait ps cuius eſt nomen domini ſpes eius: ⁊ non reſpexit in vanitates ⁊ inſanias falſas. Habet enim fortuna circa bona ipſa exteriora de quibus eſt ſex defectus: ⁊ ideo non ſperandum in eis.

Fortūa ē circa exteriora

¶ Primo defectum impermiſcibilitatis.
¶ Secundo defectum equitatis.
¶ Tertio defectum veritatis.
¶ Quarto defectum ſtabilitatis.
¶ Quinto defectum fidelitatis.
¶ Sexto defectum perfectibilitatis.

¶ Primū defectū ſcilicet impermiſcibilitatis ꝙ habeat fortuna: patet quia nullus eſt in hac vita ita bene fortunatus quin in aliquo ſit male fortunatus. Boetius de phica conſolatiōe. Nullus eſt tam compoſite felicitatis quin in aliquo cum ſua fortuna rixetur. Salomon fuit felix ⁊ glorioſus in regno ſuo: ⁊ tamen in ſenectute ſua inſurrexerunt guerre contra euꝫ. vt patet. iij. Reg. xj. Octauianus imperator fuit ita fortunatus vt diceretur de eo in prouerbio. Nec melior troiano. nec felicior octauia/

Fortū hēt ſex defec⁹

no. q ni tamen non habuit filium cui dimitteret imperium. Huius rationem aſſignat Auguſtin⁹ dicēs. Deꝰ felicitatibꝰ terrenis amaritudines immiſcet vt alia queratur ſcilicet felicitas. cuius dulcedo non eſt fallax. ¶ Secūdus eſt defectus equitatis ſeu rectitudinis in quātum ſcilicet boni videntur male fortunati ⁊ mali bene fortunati ſm illud ps. Ecce peccatores ipſi ⁊ abundantes in ſeculo obtinuerunt diuitias. Et de ſanctis dicit Sap. iij. Tanq̄ in fornace. ſ. tribulationis probauit electos dominus. Unde Gregorius. in. xv. moral. ait. Preſentis vite proſperitas innocentie teſtis non eſt: quia multi ad perhennem vitam per flagella redeunt. ⁊ plerique ad infinita ſupplicia perducendi ſine flagello moriuntur. Et Auguſtinus. Nihil infelicius felicitate peccantium qua penalis nutritur impunitas. ⁊ mala voluntas eius velut hoſtis interior roboratur. xxiij. queſtione prima: paratus. circa finem. ¶ Tertius eſt defectus veritatis. Multa enim credimus eſſe fortuita que non ſunt. vt opera bona vel mala: ex quibus aliquis premiatur vel punit in vita iſta vt ꝙ quis furetur. Unde poſtea ſuſpendatur. vel quia aliquis inſtat virtutibus ⁊ ſcientie vnde exaltatur. Et econtra multa attribuunt homines induſtrie humane que ſunt fortuita vel ita inherent temporalibus ac ſi amitti non poſſint. Aug. Magne virtutis eſt cum felicitate luctari. Magne felicitatis eſt a felicitate non vinci. ¶ Quartus eſt defectus ſtabilitatis. Nā bona fortune huius mūdi parum durant ps. Uidi impium ſuperexaltatum ⁊ eleuatum ſicut cedrus libani: ⁊ tranſiui. ſ. per conſiderationē. ⁊ ecce non erat. queſiui eum ⁊ non inuentus eſt locus eius. Alexāder magnus in breui deuicto dario omnium obtinuit munitiones ⁊ regna ⁊ poſt. xij. annos cognouit ꝙ moreretur: ⁊ tunc omnia amiſit. j. mach. j. Innocentius de vilitate conditionis humane ait. Subito cum non ſuſpicatur infortunium. accidit. calamitas irruit. morbus inuadit. mors intercipit quam nullus euadit. Et vt dicit Boetius de philoſophica conſolatione. In omni aduerſitate fortune infeliciſſimum infortunij genus eſt fuiſſe felicem. ¶ Quintus eſt defectus fidelitatis vel diſcretionis. Nā pagani fortunam cecam appellant ⁊ pingunt: eo ꝙ paſſim in quoſlibet incurrens ſine vllo examine meritorum ⁊ ad bonos ⁊ ad malos venit. Tullius de amicicia. Fortuna non modicum ignaros multos excecauit. Non autem ipſa fortuna ceca eſt: ſed eos cecos plerunq; efficit quos complexa eſt. Et Seneca. Fortuna ei cui multum fauet ſtultum efficit. Econtrario facit prudens. Nam vt ait ſeneca. Fortune inſtabilitas prudentis animum non conquaſſat. Nam virtuoſus neq; bona fortuna extollitur: quia nullum bonum exterius eſt quod ipſe multum appretietur. neq; mala fortuna deprimitur. quia de nullo malo tantum contriſtatur ꝙ deuiet ꝑpter illud a via rationis. ¶ Sextus eſt defectus perfectibilitatis. Nam perfectum eſt cui nihil deeſt. Nullus autem eſt in vita preſenti cui non deſit aliquid ⁊ cui ſufficiat quod habet. Et precipue qui habet bona fortune: multis indiget ad conſeruandum ea. nec deſunt ei cure ⁊ timores inquietantes. Exemplū de tyranno ſiculo dionyſio qui fecit ſuſpēdere gladium acutiſſimum in filo tenuiſſimo ſuper caput cuiuſdam ſui amici inuitati ad cōuiuium ſuum nobiliſſimum: qui vnum bolum non potuit ſumere ſine maximo timore ne gladius deſuper cadens occideret eū. Ex quo opere oſtendit tyrannus ei q̄ imperfectus ⁊ miſer eſſet ſtatus eius quem ille vt magnificum commendarat. Beatus ergo qui nō reſpexit in huiuſmōi vanitates ⁊ inſanias falſas. Ray. ¶ Item ſciendum ꝙ bona fortuna eſt aliquid ſine ratione. quia ſcilicet impetus ille quem bene fortunati ſequuntur. non eſt factus a ratione ſed a deo vel angelo vel celo. Quod autem ille impetus quem ſequuntur bene fortunati ſit ſine ratione patet. quia ſi ab aliquo bene fortunato queratur. quare ſequitur talem impetum neſcit reddere rationem. ſed dicet: hoc facio: quia ſic dictat mihi cor. Et ita pro ratione dictamen cordis ⁊ beneplacitum voluntatis aſſignabit dicens. ita placet mihi: ita dictauit mihi cor.

Fortuna ē aliquid ſine ratione

¶ Item ſecundo notandum ꝙ bene fortunatis non expedit conſiliari. ¶ Cuius ratio eſt. quia tales bene fortunati habent deum directorem ſeu ſequuntur inſtinctum ſuperiorem qui eſt melior omni conſilio ⁊ intellectu humano. Ratio autem humana multotiens eſt impeditiua bone fortune. quia ſine ratione exiſtentes ſunt magis fortunati ⁊ magis ſequuntur bonum finem: ex eo ꝙ magis ſequuntur diuinos inſtinctus. ¶ Item ſciendum ꝙ bona fortuna excedit ⁊ ſuperat prudentiam ⁊ experientiam hominum ſapientum. Et ratio huius eſt. quia tales ſcilicet bene fortunatos oportet ſuſcipere illam diuinatiuam que eſt a diuino inſtinctu: que ſuperat omnem ſenſum ⁊ intellectum. vnde tales melius diuinantur et vaticinantur de fide q̄ ſapientes ⁊ prudētes. Item inter homines aliqui ſūt bene fortunati eo ꝙ bene ſequūtur diuinos inſtinct⁹. Et vnus ⁊ idē hō vno tpe erit fortunat⁹ ⁊ fortunate aget aliquo alio tpe erit infortunat⁹ ⁊ infortunate aget. Et a natiui-

Fortunatis nō expedit conſiliari.

tate ſunt aliqui ſortunati ⁊ aliqui inſortunati.
¶ Itē inſipiētes ⁊ ſimplices cōtingit magis
eē ſortunatos. pbatur rōne ⁊ exēplo. Rōne q̄
dē: q2 ille ē magis ſortunat⁹ q magis ſequit̄ i/
ſtinctus diuinos. Sꝫ ſimplices amiſſa rōne ⁊
nō dediti exteriorib⁹ agibilib⁹ magis pcipiūt
⁊ ſequunt̄ interiores inſtinct⁹ ⁊ diuinos ſper⁹
q̄ꝫ faciūt ſapiētes q rōnē ſequunt̄. Exēplo ſic
pbat̄. Sicut ceci amiſſis oculis magis memo/
rant̄ ⁊ ꝯtingit virtuoſius ⁊ ſtabilius eē qd̄ me
morat̄. Sic inſipiētes magis ſequunt̄ diuinos
inſtinct⁹ amiſſa rōne. Nā plurib⁹ intētus mi/
nor ē ad ſingula ſenſus. Egidi⁹ in ſcriptis ſup
li. de bona ſortuna. Appellant̄ hic iſipiētes ⁊ ſi
ne rōne illi q nō ſequunt̄ rationes naturales
humanas ⁊ ſapientiam humanam vel acquiſi
tam: ſicut mulieres ⁊ ſimplices perſone.

¶ Capi. x. de conſtellationib⁹. ⁊ ibi d̄ ſtella ma
gorum que apparuit eis.

De cōſtellationibus

etiā pōt induci illud ps. Btūs vir cu
ius ⁊c. q non reſpexit in va. ⁊ inſa.
falſas. Multe. n. vanitates ⁊ inſanie falſe dicū
tur̄ de hmōi. ſꝫ hō rectus nō reſpicit ad eas.
Nōne vanitas ē ⁊ inſania falſa credere q̄ aſtra
ſeu cōſtellatiōes cogāt nos ad bene vel male fa
ciendū vel bene aut male hndūꝫ. Sꝫ ⁊ ſi corpo
ra celeſtia influāt in corpa inferiora: nō tn̄ di/
recte in aīas. Sꝫ nec ēt in corpa niſi diſponen/
te deo. Qui cū ſit cā pma oiū: ⁊ cā pma plus
influat in cauſatū cauſe ſecūde q̄ꝫ ipſa cā ſcd̄a
ſm regulā nālez in li. de cauſis ſeqt̄ q̄ de⁹ ad
placitū ſuū pōt tollere ⁊ mutare influxū a cau/
ſis ſcd̄is: vt a corporibus celeſtibus quo ad ali
quos effect⁹ nāles: puta pluuias. ſiccitates. pe
ſtes: ⁊ hmōi: que aliquādo ſꝫ diſpoſitionē cor
porū celeſtiū ⁊ elemētoꝝ deberent euenire: ita
q̄ nō eueniāt. ⁊ ecōtra q̄ veniāt qn̄ ſm cās ſe/
cundas nō deberēt venire. Et ppea dicit dn̄s.
Hiere. x. A ſignis celi nolite timere ſicut gen/
tes timēt. Qn̄ imiſit dn̄s peſtē i ppl'ꝫ iſrael pp
numerationē factā a dauid ex q̄dā iactātia ⁊
vanitate: ⁊ i triduo ceſſauit ex toto: puto h̄ nō
fuiſſe ex ꝯſtellatiōib⁹ ſꝫ dei bn̄placito. Et ſilīr
de ſignis corpalib⁹ factis i egypto p moyſen.
Vn̄ Gra. dicit i decretis. xxvj. q. j. §. his ita q̄
qbuſdā ꝯſtellatiōes ⁊ futuroꝝ ſigna cuſtodiē/
tib⁹ apls ait ad Gal. iiij. Dies obſuatis ⁊ men
ſes ⁊ tpa ⁊ ānos. timeo ne forte ſine cā labora/
ueri i vobis. Sic ⁊ aſtronomia ſeu aſtrologia
apud catholicos in diſſuetudinem abijt. quia
dum ppa curioſitate his nimis erāt itēti min⁹
vacabāt his que ſaluti aīaꝝ erant accōmoda
ta. Hec ille. Et amb. dīc q̄ aſtrologia ⁊ alia h⁹ōi
nihil valēt ad ſalutē ⁊ mittūt in errorē. ⁊ q his

ſtudēt curā aīe nō hn̄t di. xxxvij. §. hinc ēt ſili⁹.
in ſi. Eqdē obſeruare dies ſm rōnē nālē medi/
cine vel pbie nālis. puta nō dare medicinas in
reuolutiōe lune aut minuere ſanguinē vel plā/
tare aut icidē arbores magis vno tpe q̄ꝫ alio p
ut dictat rō nālis. h̄ lꝫ. Et ſic ēt dare iudicia vel
ſeq de effectib⁹ nālib⁹ ſm ſciāꝫ aſtrologie. que
tn̄ iudicia frequēter repiunt̄ fallacia. vl̄ q̄ igno
rat̄ illa ſcia. vel q2 vt dictū eſt de⁹ pōt imutare
v̄rutē ⁊ iſluxū ſcd̄aꝝ cāꝝ ad effect⁹ pducēdos
ad placitū. Sꝫ de actib⁹ hūanis velle certitudi/
nalit̄ ex ꝯſtellatiōib⁹ indicare. ad ſupſtitionē p/
tinet ⁊ īfidelitatē cū p hoc tollat̄ libertas arbi/
trij. Sed ſciendum q̄ eſt triplex genus ſtellaꝝ.
¶ Primo eſt ſtella comatica.
¶ Secundo eſt ſtella erratica.
¶ Tertio eſt ſtella ſingularis ⁊ mirifica.

¶ Primo eſt que/ .§. i.

dā ſtella que d̄ cometa vel cometes. Et vt d̄ in
catholicon. ¶ Cometa eſt quedā ſtella crinita Stella
emittēs de ſe radios flāmarū ad modū criniū. cometa
Et ſemp qn̄ apparet ſignificat mortē vel muta/
tionē alicui⁹ pncipis vel alicui⁹ p̄uīe deſtructio
nē. ⁊ ſemp dirigit radios ſuos ad illā partē cui
minat̄. ¶ Quidā tn̄ dicūt q̄ non eſt ſtella: ſꝫ eſt
q̄dā nubes ignea claritate accēſa. qd̄ magis cre
dimus. ¶ Papias aūt dicit q̄ cometes eſt ſtel/
la ſic dicta eo q̄ comas luminis ex ſe fundat.
Qd̄ gen⁹ ſideris qn̄ appet peſtilētiā. famē. bel/
lū: aut regni mutationē ſignificat: quā latini cri
nitē vocāt. eo q̄ in modū crinium flāmas ſpar
git. ¶ Alij dicunt cum quibus ego: q̄ come
tes nihil aliud eſt q̄ꝫ vapor terreus ⁊ groſſus.
cuius ptes ſibi paulatiꝫ coniacēt aſcēdēs ab iſe
riori pte eſtus multū ad ſupiorē ptē eiuſdē vbi
ꝯcauitatē ignis ꝯtingit. ⁊ ibi diffuſus eſt ⁊ iflā
mat⁹. ⁊ iō vl̄ lōgus frequēter ⁊ diffuſus. ¶ Itē
ſcias q̄ ſtelle habētes comas efficiūtur. ⁊ ſm lo
cū ſue gn̄ationis ſūt pp aerē iflāmatuꝫ ex vici/
nitate ignis q ꝯtinet mām comete ⁊ ipſꝫ come/
tē aerē dico ppinquū igni q in ſe ꝯtinet calorē Origo
ignis. q2 qn̄ in ipſo vapor ſiccus iflāmat̄. tunc comete
ꝯtinuatio ſit cū lumine flāme cōmoto ab iſerio
ri aere vbi ſtat vapor eiuſdē nāe. ⁊ ita diffuſo il
lo qd̄ ꝯtinuat̄ ei ſit oblongū ⁊ hic eſt cometes.
¶ Et ſi q̄ras cū dicat̄ cometes ſe hr̄e ad bellū
vel mortē alicui⁹ an ſit h̄ ſignuꝫ. cā. vel effect⁹.
Dico q̄ ꝓpe eſt ſignū. q2 ſic dīc Ariſto. in li. de
ſom. ⁊ vigi. Talia ſūt ſic ꝯſiliarū. cui⁹ ꝯſiliū me
liorib⁹ ſuētis mutari pōt. Ita dū martis bella ⁊
mortē ꝯtinētiū ⁊ regētiū turbas ſignificat ſicut
iclināns plurimū ad h̄ p irā ⁊ calorē ⁊ ſiccitatē ex
qb⁹ pueniūt aioſitas ⁊ ꝯcitatio pploꝝ ad inuicē.
Et iō ſignatū cometē pus ē p mrē ꝫ q ē cā belli
⁊ deſtructiōis pploꝝ. cā dico iclinās nō neceſ/

ſitās.⁊ ideo illa ſignificare dicitur cometes:cū tamen eius ſignificatio proxima non ſit ſuper illa. Et ſcias qđ dicit ptolomeus. Uir ſapiens dominabitur aſtris. q: per ſapientiā ſuam pōt vitare ea que aſtra diſponūt. ¶ In morte beati Thome de aquino vt dicitur in legēda eius apparuit cometes ſuper monaſteriū Foſſe noue vbi iacebat infirmus. ⁊ hoc per triduū ante mortē eius ⁊ ipſo mortuo non fuit viſa amplius. vnde creditur ſignificaſſe mortē eius. ¶ Anno domini. MCCCC. apparuit cometes p longū tempus habens comas nigras. ⁊ dicitū ſignaſſe mortem ducis magni Mediolanī. qui tunc mortuus eſt. In pricipio papatus. Euge. iiij. apparuit cometes cū crinibꝰ quaſi argenteis.⁊ inde ſecuta ſunt multa mala bellorū ⁊ mutationes. Non ergo comete habent inducere ad malū vel bonū: ſed ſignificare tribulationes que etiā poſſunt deo operante ⁊ hominibus pertinentibus auferri. Non ergo reſpicit ad vānitates ⁊ īſanias falſas: iuſtꝰ hō ſꝫ ad deū.

¶ Secundo ſunt .§.II.

ſtelle erratice. ⁊ dicuntur. vij. planete: quorū quilibet habet ſuū celū per quod facit curſū ſuū. Et primus planeta eſt luna. ſecundus mercurius. tertius venus. quartus ſol. quintus mars. ſextus iupiter. ſeptimus ſaturnus. Poſt hos eſt octaua ſphera ſeu celū vbi ſunt omnia ſidera fixa. Et dicit Auguſtinus in libro de natura demonū. ꝙ aſtrologi dicti ſunt quidam eo ꝙ in aſtris auguriantur. Genetalici appellati ſunt propter nataliciorū conſiderationē dierū. Geneſes eni hominū per. xij. ſigna celi deſcribunt ſiderūqꝫ curſus. naſcentiū mores actus ⁊ euentus predicere conantur: idēſt quis quali ſigno fuerit natus: aut quē effectū habeat vite qui naſcitur interpretantur. hi ſunt qui vulgo mathematici dicuntur. Cuius ſuperſtitionis genus conſtellationes latini vocant. ideſt notationes ſiderū quomodo ſe habeāt cū quiſqꝫ naſcitur. Primi autem ſtellarū interpretes magi nuncupanf. Sicut de his legif qui in euangelio chriſtū natū annunciauerunt poſtea hoc nomine ſoli mathematici dicti ſunt. cuius artis ſcientia vſqꝫ ad chriſtū fuit conceſſa. vt xpo edito nemo natiuitatē alicuius de cetero interpretetur. Habentur hec. xxvj. q. iij. igitur genꝰ

Stelle erratice

¶ Sciendū igitur ꝙ ſtelle ſeu corpora celeſtia habent vtiqꝫ influentiā ſuper corpora humana: ſicut ſuper alia corpora: ſed nō ſuper aīas hominū vt cogantur homies ad aliquid faciēdū boni vel mali ex conſtellatione. Et hoc probatur triplici via ſcilicet ratione. auctoritate. ⁊ exemplo. Ratione quidē ſic. Diuina prouidentia ſm Dyo. ita diſpoſuit ordinē vniuerſi vt inferiora regantur per ſuperiora.⁊ minus nobilia per nobiliora ⁊ non econuerſo. In homine autē ſunt duo: anima ⁊ corpus. Et corpus quidē quia nūc mortale eſt ⁊ paſſibile: eſt inferius ⁊ ignobilius corpore celeſti vnde recipit influentiā diſpoſitionē ⁊ motū: ⁊ variationē a corporibus celeſtibus. Sed anima humana ē nobilior quolibet corpore celeſti. Et ratio eſt ſm Tho. contra gentiles. quia effectus aliquis tāto eſt nobilior quanto magis ſue cauſe aſſimilatur. Deus autē eſt prima cauſa omniū rerū Unde quanto aliqua creatura ei magis aſſimilatur tanto eſt nobilior. Et quia deus ſpiritus eſt. Joan. iiij. ideo anima noſtra que ſpiritus ē magis aſſimulatur deo ꝙ ſol. luna. ſtelle. celi: ꝙ omnia corporalia ſūt. Cū ergo ſit nobilior quolibet corpore celeſti. nullū corpꝰ celeſte poteſt directe in ipſam agere vel influere.

Corpora celeſtia influunt in corpora inferiora.

¶ Sed angelus qui eſt ſuperior anima agit in ipſam ſcilicet in partē intellectiuā ipſaꝫ illuminando. ⁊ multomagis deus glorioſus qui omnibus eſt ſuperior agit in ipſā: intellectū illuminando ⁊ voluntatē mouendo. Non ergo directe conſtellationes poſſunt per ſe mouere voluntatē vel intellectum directe: ſed ex ipſis conſtellationibus ſub quibus naſcimur recipimus qualitatē diſpoſitionē ⁊ complexionē corporū partim etiā ex conditione parentū generantiū. Unde damaſus dicit ꝙ alij ⁊ alij planete diuerſas cōplexiones ⁊ diſpoſitiones ⁊ habitus conſtituunt. nā ſm qualitatē complexionū excitanf in potentijs ſenſitiuis que ſunt affixe organis corporis diuerſi motus paſſionū ⁊ inclinationes ad diuerſa vicia. ⁊ ſic poteſt dici ꝙ ex conſtellationibus habet quis inclinationes ad diuerſa vicia. Sed inſuper multotiens habet malas inclinationes ad vicia ex alijs cauſis quia vel ex mala ſui cuſtodia vel ex praua conſuetudine que vertitur in naturā: vel ex diabolica ſuggeſtione. Uerūtñ quantūcunqꝫ quis habeat motus: ⁊ ſentiat in ſe inclinationes ad vicia ⁊ quacunqꝫ ex cauſa. quia peccatū mortale nō conſiſtit in ſenſualitate ſed in ratione ⁊ voluntate que ſemper manent libere ad aſſentiendū vel diſſentiendū peccato. ⁊ ideo nunqꝫ aliquis ex neceſſitate cogitur ad aliquid bene vel male faciendū ex conſtellationibus celorū vel alijs occaſionibus. Unde ⁊ Ptolomeus maximus aſtrologus dicit in cētiloquio: ꝙ vir ſapiens dñabitur aſtris. i. inclinationibꝰ ad vicia quas hēret a planetis.

Angelus agit in animam.

¶ Hinc ēt legif de diſcipulis platonis vel ſocratis: ꝙ cū ſemel oſtendiſſent faciē ſui magiſtri pictā cuidā magno magiſtro in phiſonomia. q ex effigie vultus indicabat de cōditionibus hoīuꝫ. ⁊ interrogarēt eū cuius cōditionis eēt ille hō repreſentatꝰ p illā fi-

Exemplum

gur l. Audit luxurioſus ē ⁊ corruptor puero/
rū. Qḋ illi irriſerūt ſciētes caſtitatē maximam
ſui magiſtri. Nā ſi plato fuit: ille virgo permā
ſit. Retulerūtqꝫ ipſi diſcipuli h̄ magiſtro ſuo
Quib⁹ ille. Inclinatiōes vtiqꝫ ad hec vicia ha
bui. ſꝫ ſapiā ⁊ virtute me cōtinui. ¶ Probaſ
h̄ idē ꝙ ex cōſtellationibus nō cogiſ hō ad ma
le faciendū. auctoritatib⁹ diuine ſcripture ⁊ ſan
ctoꝝ. Nā vt hr̄ Gen̄. iiij. dictū fuit Cayn poſt/
ꝗꝫ cepit fratri ſuo Abel inuidere. Sub te erit
appetit⁹ tuus ⁊ tu dn̄aberis illius. i. tu poteriſ
dn̄ari rōne ſi volueris pctō īuidie ⁊ odij ad qḋ
inclinaris. Et eccl. xv. dr̄ ꝙ deus ab initio ꝯſti/
tuit hoiez. ⁊ reliq̄t eū in manib⁹ cōſilij ſui. i. in
libertate arbitrij. Poſuit aūt eū bonū ⁊ maluꝫ.
ignē ⁊ aquā. mortē ⁊ vitā. ad qḋcūqꝫ voluerit
extēdet manū ſuā. ſ. opis. Hic Aug. i. v. li. d̄ ci.
dei. Nō vſqꝫquaqꝫ abſurde dici pōt ad dr̄ias
tm̄ corpoꝝ afflat⁹ quoſdā valere ſidereos. nō
aūt aī volūtates ſiderꝝ poſitiōibus ſubdi. Hie/
ro. ēt ait in li. ꝯ iouinianū. Liberi arbitrij nos
ꝯdidit ds̄ nec ad v̄tutes nec ad vitia trahimur
alioqn vbi neceſſitas: nec corona de pe. di. ij. ſi
eni. Si eni hō ex ꝯſtellatiōe cogereſ ad aliqḋ
malū nō poſſet illud euitare. Iniuſta aūt eſſet
illa lex que ꝓhiberet ſibi illud facere qḋ nō po
teſt agere. qꝛ lex debꝫ eſſe poſſibilis. vt di. iiij.
Erat āt lex. ⁊ p ꝯñs nō obligaret ad obſeruan/
tiā ei⁹: vñ nō peccaret ipſā trāſgrediēdo. Fru/
ſtra ēt eſſent oēs doctrine morales ⁊ exhorta//
tiōes ad virtutes fierēt ⁊ pene a legib⁹ impo/
nerenſ ſi neceſſitarenſ hoies ex conſtellatiōib⁹
ad bn̄ vel male agendū. Ad idē facit qḋ ait am
bro. Nō eſt ꝙ cuiꝗꝫ noſtrū aſcribamus errūā
Nemo noſtrū teneſ ad culpā niſi ꝓpria volun
tate deflexerit. Volūtariū ſibi militē elegit xp̄s
volūtariū ſeruū diabolus actiōaſ. xv. q. j. nō eſt
¶ Confirmaſ h̄ idē exēplis. Nā iacob ⁊ eſau
gemini fratres vno cōceptu geniti ⁊ vno par/
tu ex iſaac ⁊ rebecca editi ſūt. vñ ⁊ vi ſub vna
cōſtellatiōe nati ſunt: ⁊ tm̄ fuerūt valde diuer/
ſoꝝ moꝝ. Nā iacob lenis ⁊ delicat⁹ eſau hiſ
pidus ⁊ ſerus. Jacob ſimplex ⁊ qetus. Eſau ve
nator ⁊ agreſtis. Jacob bon⁹. Eſau malus. Si
ergo cōſtellatio neceſſitaret hoiem ad opa ſua
cū ſub vna cōſtellatiōe nati fuerint debuerint
eē oino ſimilis cōditiōis. Et qꝛ nō fuerūt ſiles
in vita ſꝫ valde cōtrarij. Jō clare oñdiſ non ex
cōſtellatiōib⁹ ſꝫ ꝓprijs volūtatib⁹ hēri vicia.
Silr aug. in. v. de ci. dei. vbi diffuſe reprobat a
pricipio illi⁹ qnti p multa. c. hūc errorē. Nar/
rat de duobus partu vno natis. vno mari. alte
ro femina: q fuerūt valde diuerſe cōditionis.
nā maſculus dedit⁹ cōiugio: milicie ⁊ negoci
js mūdi. femia ſeruata caſtitate totaliter ſe tra
didit deo: qḋ nō fuiſſet ſi ꝯſtellatio neceſſitaret
ad ꝯuerſationē tenēdaꝫ cū ſub eadē ꝯſtellatiōe
nati eēnt. Et ſi dicaſ vt rn̄dent ad h̄ mathema
tici ꝙ ꝯſtellatio ē momētanea ſub q̄ qs naſciſ.
Et qꝛ duo cū oriunſ ex vno partu nō ſimul na/
ſcunſ ſꝫ vnus poſt alteꝝ. vñ nec in momēto ſꝫ
p iteruallū. ⁊ ſic hn̄t diuerſas ꝯſtellatiōes. Sꝫ
ad h̄ repellēduꝫ dicit ipſe aug. ꝙ ſi ſic eēt cum
vnus ſolus naſciſ. nō ī momēto tot⁹ egrediaſ
ex vtero. ſꝫ de pte in ptē ſucceſſiue. ſequereſ ꝙ
vnus ⁊ idē hō tot ꝯſtellatiōes hēret quot mem
bra corpus ſuū ꝯtinet que paulatim eduxit ex
vtero. qḋ eſt abſurdū dicere. gre. ī omel. ad idē
īprobāduꝫ īducit aliud exēplū. vꝫ. Cōtingit ī
vna ciuitate eadē hora ⁊ momēto naſci filiū re
gis ⁊ filiū ruſtici vel artificis. vñ ſub eadē cō//
ſtellatiōe: ⁊ tm̄ ī ꝓceſſu vite filius regis ſucce/
dit in regno ⁊ erit glorioſus ⁊ diues ⁊ ſciēs: ⁊
alius cultor terraꝝ ⁊ ignarus paup ⁊ mercena
rius. Si ergo ꝯſtellatio īducit cōuerſationem
ſtatū ⁊ mores ⁊ oīa que ptinēt ad vitā p̄ſenteꝫ
quō ē tāta diuerſitas īter hos natos ſub eadē
cōſtellatiōe. Dicūt illi mathematici: ꝙ ſi qs na
ſciſ ſub ſigno aquarij erit piſcator. Sꝫ cū in q
buſdā ptib⁹ nō ſint piſcatores. ⁊ tm̄ ibi naſcūt
aliq ſub illo ſigno: quō hēbū effectū ꝯſtellatio
in illo nō recedēte de ptib⁹ ſuis. Cōcludūt er/
go tā pbi ꝗꝫ ſcti theologi falſuꝫ eē: imo ⁊ here
ticū credere ꝙ hō cogaſ ad bn̄ vel male facien
dū ex ꝯſtellatiōib⁹. ¶ Notādū ēt ꝓut dicit. b.
Tho. in ſum. ꝯ gētiles li. iij. c. lxxxix. ꝙ cuꝫ hō
hēat eligere ⁊ ꝓſeq que elegit ī opib⁹ ſuis. in
vtroqꝫ hoꝝ cauſis ſupiorib⁹ adiuuaſ: īterduꝫ
ēt īpediſ. Et ſꝫ electionē qdē iuuaſ ad eligēdū
aliqd. vel inquātū īclinaſ a deo. p opationē di
uinā ⁊ itellectū ⁊ volūtatē. Ab angelo inqꝫtuꝫ
illuſtraſ itellect⁹ ad cognoſcēdū ſolū qḋ eſt bo
nū aliqd fieri: ⁊ ſi neſciat aſſignare cām. vel ēt
cū illuminaſ ab angelo ad coḡſcēdū ēt cā: q̄re
bonū ē illud ab eo fieri. A corpe aūt celeſti nō
iuuaſ hō ad electionē faciēdā alicui⁹ opis niſi
inquātuꝫ corp⁹ celeſte īprimit ī corp⁹ ipſi⁹ ho
mis ex q̄ īpreſſiōe hō īcitaſ ad eligēdū. p mo/
dū q̄ paſſiōes īducūt ad eligēdū. vꝫ trahēdo
rōnē ad ſe ex vehemētia ipſi⁹ paſſiōis ⁊ ſuaſio
ne obfuſcāte ipaꝫ. Vñ illa icitatio que ē in no/
bis ex corpib⁹ celeſtib⁹ ē p modū alicuius paſ
ſiōis ſiē cū qs inducif ad eligēdū aliqd p odi/
um vel amorē vel irā vel aliqd hm̄oī. Scḋm
vero executionē eius quod eligit iuuatur ho
mo ex ſupiori cā inquantuꝫ conſequif ab ipſa
cauſa ſupiori robur ⁊ efficaciā ad implēdū qḋ
eligit. Que quidē nō ſolū a deo ⁊ ab angelis
ſꝫ ēt a corpibus celeſtibus eē pōt inquantum
talis efficacia ī corpe ſita ē. Manifeſtuꝫ ē. n. ꝙ
ēt corpa īaīata q̄ſdā vires ⁊ efficaciā a corpib⁹
celeſtib⁹ ꝯſequūſ pter eas ēt q̄ ad q̄litates ac

Homo ſupio// rib⁹ ad iuuaſ.

uas ⁊ paſſiuas elemētoꝝ ꝯſequunť quas nō eſt
dubiū corꝑibꝰ celeſtibus eſſe ſubiectas.ſicut ꝙ
magnes attrahit ferrū.hoc hēt a corꝑibꝰ celeſti
bus.⁊ lapides qdē ⁊ herbe hūt alias virtutes
occultas.Unde nihil ꝓhibet ꝙ etiā hō hēat ex
impreſſiōe corꝑis celeſtis aliquā efficaciā in ali
qbus corꝑalibꝰ faciēdis quā alius nō hēt.puta
medicus in ſanādo.agricola in plātādo.miles
in pugnādo.Hāc etiā efficaciā multo ꝑfectius
deus hoibꝰ largiť ad ſua opa efficaciter exequē
da.Et quātū ad ꝑmū auxiliū qḋ eſt in eligendo
dr̄ deus hoiem dirigere.Quātū ad ſcḋm qḋ eſt
in exequēdo dr̄ deus ꝯfortare.Primū tangit
pš.cū dicit.Dn̄s illuminatio mea ⁊c̄.Scḋm cū
ſubdit.Dn̄s ꝓtector vite mee.Nō ergo ꝯſtella/
tiones ꝑ ſe ⁊ directe mouēt volūtatē ad eligen/
dum vel exequendum bonum meritorium ſed
deus:nec vitioſum ſed per ſemetipſum.

¶Pro tertio eſt .§.iij.

alia ſtella ſingularis ⁊ mirifica que.ſ.apparuit
magis ad manifeſtādū xp̄i natiuitatē.Unde di
De ſtel/ xerūt veniētes hieroſolymā.Uidimus ſtellam
la ma// eius in oriēte ⁊ venimus adorare eū.Math.
gorum ij.¶Et mathematici dixerūt illā fuiſſe ꝯſtella/
tionē ſub qua natus eſt xp̄s que fecit eū ita ꝑfe
cte ꝯuerſari in mūdo:⁊ tanta mirabilia facere.
Sed hoc falſiſſimū eſt.Nō eni vt ait Aug.in ſ.
ď ephia.illa ſtella fecit xp̄z mirabilr̄ viuē:ſ3 xp̄s
fecit eā mirabilr̄ apparē.Et ī alio ſᶜ.Quid eni
erat illa ſtella niſi mirifica lingua celi q̄ enarrat
gliaz dei.Certū ē ꝙ illā nō fuiſſe ꝯſtellationem
xp̄i.Nā ꝯſtellatio eſt influxus ꝓcedens a ſtel/
lis que ſunt in celis ab initio create.Iſta autez
que apparuit erat in meridulio aeris de nouo
creata.Et aliqui qdē dixerūt eā fuiſſe angeluz
qui apparuit paſtoribꝰ ad xp̄i natiuitatē nūciā
dam.Sed qꝛ paſtores erāt de populo iudeorū
rōne vtētiū in cultu veri dei.ideo ꝯgruum fuit
vt eis appreret in forma rōnalis creature.i.ho/
minis.Magi vō erāt de pp̄lo gētiliū q nō vte/
banť rōne colētes etiā īſenſibilia.vt ſo:ē.lunā.
ſtellas ⁊ hmōi.ideo apparuit eis ad manifeſtā/
dū xp̄m in forma creature inſenſibilis.ſ.ſtelle.
Scḋa ¶Alij opinati ſunt ꝙ ſtella illa eēt ſpiritusſan
opinio ctus.qui quidem apparuit ſuper chriſtum ba/
ptizatum.Lu.ij.ſub ſpecie columbe quia colū/
ba eſt animal fecūdum.ad oſtendendum ſpiri/
tualem fecunditatem inde ſequendam ex chri/
ſti baptiſmo.Et ſuper chriſtum transfiguratuz
ſub ſpecie nubis lucide ad innuendum verita
tem ſapiētie effundēdā.iuxta illud Job.xxxvij.
Nubes ſparſerunt lumen ſuum.Ita ipſe ſpiri/
tusſanctus apparuit in forma ſtelle:ad ſignifi/
Tertia candum chriſti natiuitatem:qui etiam in celis
opinio dominaretur.¶Tertij dixerunt ſtellam illam
non fuiſſe:nec angelum nec ſpiritum ſanctum
ſed ſtellam de nouo creatam.⁊ hoc verius ſm
Aug.⁊ Leonē papaz in ſermone.⁊ Tho.in.iij.
parte.q.xxxvj.que poſtq̄3 peregit officium pro/
pter quod fuerat de nouo creata.ſ.ad manife/
ſtandum chriſti natiuitatem in terra ⁊ dirigen
dum magos quibus apparuit in via.⁊ perdu/
cendum ad locum natiuitatis.reſoluta eſt poſt
in preiacentem materiam.vnde ſicut nec prius
vnq̄3 apparuit anteq̄3 magi viderent.nec poſt
adorationem mag.rum amplius viſa eſt.Tri/
plici autem ex cauſa chriſtus ſe per ſtellam ma
nifeſtauit illis.

¶Primo propter precedentem deſignationē.
¶Secundo propter congruentez attractionē.
¶Tertio propter recte vite expreſſionem.

¶Quātum ad pri/ .§.iiij.

mum quando fuit facta promiſſio Abrae de
Chriſto ex eo naſcituro:domino dicente.In
ſemine tuo.ideſt chriſto ex genere tuo naſcitu/
ro.benedicentur omnes gētes terre.Gen̄.xxij.
Fuit etiam promiſſa ſibi multiplicatio generis
ſui ſicut ſtellarum celi ⁊ harene maris.Suſpi/
ce inquit dominus abrae quodam ſero aere ſe/
reno.Dinūera ſtellas ſi potes.ſic erit ſemē tuū.
¶Duplex eſt ſemen ſeu gn̄atio abrae.¶Una duplex
carnalis.⁊ hec eſt iudeorum que figurata eſt ꝑ gn̄atio
multitudinem harene maris.propter ſterilita/ abrae
tem ſuam in bonis operibus ⁊ quia terrenis to
taliter dediti ſunt:⁊ terrena eis promiſſa ſunt.
⁊ hec vtiq̄3 ſine numero multiplicata eſt vſq̄3 in
hodiernum diem.¶Altera generatio abrae
eſt ſpiritualis eorum.ſ.qui per fidem veram eū
imitantur.Et hec eſt gentilium ad fidem cōuer
ſorum que per multitudinem ſtellaruz cum in
numerabiles ſint figuratur.qꝛ ſicut ſtelle ſunt
radioſe ⁊ in celis.⁊ ſic gentiles conuerſi ad fi/
dem fuerunt illuminatiſſimi amantes celeſtia
⁊ tenentes celeſtem cōuerſationē.Unde abraā
vocatus eſt ſecundo:quod interpretatur pater
multarum gentium.Magiſq̄3 ſunt filij abrae
qui ſm ſpiritum.i.imitationez filij ſunt q̄3 qui
ſunt ſm carnem.vt oſtendit apoſtolus Gal.iiij.
Ad oſtendendum igitur ꝙ hi tanq̄3 fideles ꝑti
nebant ad generationem abrae cui facta eſt ꝓ/
miſſio terre promiſſionis.i.vite eterne.ideo ꝑ
ſtellam vocati ſunt ad chriſtuz.Baruc.iij.ſtel
le quoq̄3 dederunt lumē in cuſtodijs ſuis.i.iſti
magi in regnis ſuis qui cuſtodiebant lumen.ſ.
fidei annunciantes natiuitatem chriſti vocati
ſunt.ſ.per ſtellam ad chriſtum adoranduz ⁊ di/
xerunt.aſſumus.ſ.eundo ad locum deſtinatuz.
¶Aliqui alij dicunt ꝙ iſti magi fuerunt deſcē
dentes ex balaam propheta qui deſignauerat
chriſti natiuitatem prophetando per ſtellam di

Digitized by Google

Titulus duodecimus

Uñ or/ ces. Orietur ſtella ex iacob ⁊ homo exurget de
ti ſunt iſrael. ⁊ percutiet duces moab ideſt principes
magi demonuꝫ. Iſta ſtella fuit ieſus. ſm illud Apoc.
vlt. Ego ieſus radix ⁊ eſſe: ſtella ſplendida ⁊ ma
tutina. Unde ⁊ declarans ipſam ſtellam ſubdit
⁊ pro ideſt homo exurget ex iſrael. Ipſe igitur
balaam ſuos propinquos edocuit de aduentu
domini ſummi in mundum qui omnes alios ſi
bi ſubiugaret. Et ſignum eis dedit de appari//
tione noue ſtelle. vnde ſingulis annis in mon/
tem quendam eminentem aſcendebant certo
tempore vt attenderent ſi noua ſtella orta eſſet.
⁊ ipſi filÿs ſuis de gñatione in gñationem in
timabant ⁊ obſeruare faciebāt. Ex qb⁹ iſti ma/
gi aſcendentes ⁊ hoc obſeruātes. videntes no/
uā ſtellā ortā illuminati ſūt ad cognoſcēdū xpi
ortum. hoc refert Criſ. quoſdam tenuiſſe ſu//
per matheum.

¶ Secundo mani/ .§.v.

per ſtel feſtauit ſe p ſtellā ꝓpter ꝯgruētē attractionē. di
laꝫ ma/ cit Sap. viÿ. q diuina ſapientia diſponit om/
gi ſunt nia ſuauit. q: videlꝫ vnicuiqꝫ creature indidit
attracti inclinationē naturalē ad exequēdū illud qđ ſi/
bi ꝯgruit: ⁊ ptingēdum ad ſuū finem. Et q: tra
hit creaturam humanam per modum ſibi con
uenientem ⁊ magis vſitatum. Non enim inui/
tus trahitur animus ſed amore. Unde cum cō
uertit hominem ad ſe oſtēdit menti eius ſe eſſe
illud bonum in ſummo gradu ad quod quis
magis afficitur. Unde aug. trahere cepit per ſa
pientiam eloquentiam Ambroſij cui ⁊ ipſe de/
ditus erat: licet erraret. Et exemplo. Uictorini
maximi rhetoris Katherinam attraxit oſtēdēs
ſe illum pulcherrimum ⁊ nobiliſſimum ſpon/
ſum quem affectabat habere. Symeoni ⁊ An/
ne propheti ſſe ſe manifeſtauit occultis illuſtra/
tionibus. vtpote qui aſſueti erāt viſionib⁹ ſecre
tis ⁊ monitionib⁹ internis ſpūſſancti. Iſtos au/
tem magos. i. iſtos aſtrologos. ita eos appellat
Aug. dicēs. Uidit tūc magus ⁊ obſtupuit aſtro
logus. q: erāt aſſueti ad ꝯſiderādū mot⁹ aſtroꝝ
p aſtrū nouiter apparēs ſe eis manifeſtauit: ⁊ p
ſtellā eos adduxit. Et q: erāt primitie gētiū vn
de ⁊ quaſi doctores ceteroꝝ ꝯgruit p ſtellā eos
illuminari: q vt ſtelle alios habebant illumina/
ri. Dañ. xÿ. Qui ad iuſtitiā erudiūt multos qſi
ſtelle in perpetuas eternitates. ⁊ ſic per aſtrolo/
giam ſcientiam ſuam ad ſe traxit.

¶ Tertio manife/ .§.vi.

ſtauit ſe p ſtellā. vt ex ꝓprietate eius oñderet re
cta vita hoib⁹ que hēt ꝯducere ad xpm. ſicut il
la ſtella de qua dr. q ſtella quā viderāt in oriēte
antecedebat eos vſqꝫ dū veniēs ſtaret ſup vbi
erat puer. Nūqd nō dicē videbat. vt dicit ma//
rinus in ſer. Ecce iſte eſt ad quē adorāduꝫ vos
induxi ⁊ ꝯduxi. ⁊ ꝓpterea me firmaui vt oſtēde
rē ipſuꝫ. ꝓpterea vos dimiſi ſeu lumē meū ſub
traxi vobis cū acceſſiſtis ⁊ intraſtis hieruſalem
ciuitatem regiam ab hominibus queſituri qđ
vobis oſtendebat e celo. Mereret eni homo per
dere diuinā directionē ex quo vidēs ſe illā ha/
bere querit humanā. vel etiam ex celo ⁊ mūdo
habetis teſtimoniū d ſtella celeſti exorta. Apoc.
vl. Ego ieſus ſtella ſplēdida ⁊ matutina ego li/
bēter deſcēderem ad adorandum ipſuꝫ qui me
fecit. ſꝫ nō eſt meus actus latrie que ſuꝫ creatu/
re irrationalis. Sed vos qui rōnales eſtis: vos
ergo intrate ⁊ ego deſup vobis lumē faciā. q:
obſcurus eſt locus tugurÿ. ¶ Erat autem diffe
rens ab aliÿs ſtellis iſta in tribus que deſignāt
ꝯditiones virtuoſas iuſtoꝝ. Erat aūt differens.
Primo in motione. Secundo in apparitione.
Tertio in figuratione. ¶ In motione quideꝫ. Differt
q: vbi alie ſtelle mouent oēs motu circulari de ſtella
oriente in occidens ad motum primi mobilis mago/
vel econtra de occidente in orientem ad motuꝫ ruꝫ ab
proprium. iſta mouebatur motu animalis pro aliÿs.
greſſiuo. ſ. aliqñ per rectum: aliqñ ad dexteraꝫ
aliqñ ad ſiniſtrā declinādo. Sic ꝯuerſatio iuſto
rū ſeu opatio coꝝ que ducit ad xpꝫ nō eſt circu
laris. ſ. circa terrena ſe inuoluēdo a terra icohā
do itētionē. ⁊ in terrā finiēdo opationē. Hec eſt
opatio maloꝝ. ſm illud pſal. In circuitu impÿ
ambulāt. Et dyabolus Job. i. circuiui terrā. Sꝫ
icedūt iuſti p ꝯſiderationē ⁊ obſeruationē mā/
datoꝝ dei que eſt via recta. Aliqñ ꝯſiderādo pe
nas iſernales. ⁊ hec eſt a ſiniſtris. Aliqñ gl'iam
padiſi. ⁊ hec eſt dextera. ¶ In apparitione dif/
ferebat: q: vbi alie ſolū de nocte apparēt hoib⁹
Sol aūt ſolum de die. iſta ſemp ⁊ de nocte ⁊ de
die. Sic aliq lucēt in bona ꝯuerſatiōe in nocte
aduerſitatis. alÿ in die ꝓſpitatis. Sꝫ iuſti ſemp
lucēt bona ꝯſcia ⁊ exēplo: ⁊ nocte aduerſitatis
p patiētiā. ⁊ in die ꝓſpitatis p tēperātiam ⁊ hu
militatē. ſm illud pſal. Nox ſicut dies illumina
bit. Occultabat aliqñ ſe ſtella malis hoibus: ⁊
bonis apparebat. Sic iuſti opera bona palā fa/
ciūt paratis imitari. occultāt aūt malis diſpoſi/
tis ad calūniādū. Sicut xps aliqñ ſe occultauit
iudeis ⁊ herodi. ¶ In figuratiōe differebat. q:
ſtelle ſunt in colore ſm apparentiā rubee. Hec
autem ſm q refert Criſ. ſuper Math. habet
formam pueri paruuli cuꝫ ſigno crucis in fron
te. ⁊ ſignificat quia recta cōuerſatio hoc debet
habere. ſcilicet, paruitatem humilitatis ⁊ inno
centiam paruuli Math. xviÿ. Niſi cōuerſi fue
ritis ⁊ efficiamini ſicut paruuli ⁊c̄. Et crucem
mortificationis in corpore. Unde apoſtolus ad
Gal. v. Qui chriſti ſunt: carnem ſuam crucifixe
runt cum vitÿs ⁊ concupiſcentÿs.

Digitized by Google

¶ Capitulum vndecimum de fato.

BEatus cuius eſt nomen dñi ſpes eius ⁊ nõ reſpexit in vanitates ⁊ inſanias falſas. Uane ſunt ⁊ iſanie falſe que dicũt ⁊ credunt multi de

Opiones de fato.

fato. ¶ Aliq̃ eni dixerũt fatũ nihil eſſe. Sʒ illõ eſſe falſuʒ oñdit ex eo ꝙ Boetius in.iiij.de cõſo. diffinit ipm vt dicet.j. Sed ſm tho.in.j.pte q.cxvj. qð nõ eſt. diffiniri nõ poteſt. cũ diffinitio dicat ẽentiã ipſius diffiniti. Fuerunt aũt aliq̃ q̃ fortuita ⁊ caſualia que in iſtis inferiorib⁹ accidũt in nullã ſupiorẽ cãm reducẽ voluerũt. ⁊ hi fatũ ⁊ ꝓuidẽtiã negauerũt: vt de tullio. Aug⁹. recitat in.v.de ci.dei. Quã opi. eẽ falſaʒ oñſuʒẽ ẽ. cũ oĩa ſbdanẽ diuine ꝓuidẽtie. ¶ Alij aũt eſt dixerũt fatũ eſſe diſpoſitionẽ ſiderũ ſub qua q̃ſ qʒ ↄcept⁹ vel nat⁹ eſt. Iſti eni ea que in iſtis iſeriorib⁹ accidũt ſiue reb⁹ nãlib⁹ ſiue reb⁹ humanis reducere voluerũt in ſupiorem cãm ſʒ non aliaʒ niſi corpa celeſtia: qð ẽt vanũ ⁊ falſum eſt. Qð ſenſit ille ethnic⁹ q̃ ait. Fatis agimur. credite fatis. Nã actus hũani nõ ſubdunẽ actioni corpoꝝ celeſtiũ niſi idirecte ⁊ p accñs. Cã autem fatalis cũ habeat ordinationeʒ ſup ea que fato agunẽ neceſſe eſt ꝙ ſit cã ei⁹ qð agiẽ directe ⁊ p ſe. Eſt etiã impoſſibile ꝙ aliq̃ vt⁹ actiua celeſtis corpis ſit cã corꝫ que hic agunẽ a caſu ⁊ fortuna. Et ſʒ q[illegible] greg. in [illegible]a. ephie. Abſit a fideliũ cordib⁹ vt fatũ aliqd eſſe dicant. i. qð ſit verũ ꝙ ſubdanẽ hũani act⁹ ↄſtellatiõib⁹ q̃s gẽtiles fatũ dicebãt. hoc eni falſuʒ eſt. ¶ Alij vo oĩa que hic agunẽ ſiue in rebus hũanis ſiue in reb⁹ nãlib⁹ reduxerũt in aliquã cãm ꝑordinãtẽ que eſt diuina ꝓuidẽtia. Et hi oĩa que h̃ agũtur diuine ꝓuidẽtie ſubdẽtes tanq̃ꝫ p eã ꝑordinata ⁊ ꝑlocuta ipſaʒ dei ꝓuidẽtiã fatũ dixerũt. Et hoc mõ eſt vere ſentire ſicut ſenſit Boetius. Sʒ qꝛ cũ iſidelib⁹ nõ eſt coĩcãdũ in oĩb⁹ vbi error poſſit ↄtingẽ. iõ ſcĩ doctores dixerunt fideles nõ debere vti noĩe fati. ne. ſ. ſub hoc noĩe intrarẽt errorẽ iſideliũ dicẽtiũ fatũ. eẽ ↄſtellationẽ ſub qua naſciẽ q̃s: vnde poſtea efficiẽ bonus vel malus. Et iõ Aug⁹. in.v.de ci.dei ait. Si ꝓpterea res hũanas fato tribuit. qꝛ ipſaʒ dei volũtatẽ vel ptãtẽ fati noĩe appellat. ſniaʒ teneat. linguaʒ corrigat. Hec Tho. ¶ Nota qd ſit fatũ: ⁊ quõ differat a diuina ꝓuidẽtia ꝓprie: ⁊ q̃

Fatum quid ſit diffinitiue.

ſbdanẽ fato. Quãtũ ad pmũ dicit Boe. in.iiij. de ↄſo. ꝙ fatũ eſt ihẽrẽs reb⁹ mobilib⁹ diſpoſitio p quã ꝓuidẽtia ſuis queq̃ꝫ nectiẽ ordinib⁹. In q̃ diffinitiõe ſʒ tho. in.iij. ↄ̃ gẽtiles. c.xc. diſpoſitio p ordinatione vel ordine poniẽ que eſt relatio. Qui qdẽ ordo ſi ↄſidereẽ ad ſuuʒ pncipiũ eſt vnus ⁊ ſic vnũ fatũ. Si ↄſidereẽ p cõparationẽ ad cãs medias vel effect⁹ carũ. ſic multiplicanẽ ⁊ dñr fata. p quem modũ dicit poeta. Te tua fata ꝑniũt. Reb⁹ ihẽrẽs poniẽ in diffinitiõe vt diſtiguaẽ fatũ a ꝓuidẽtia. Nã ipſa ordiatio ſʒ ꝙ eſt in mẽte diuina nõdũ reb⁹ impſſa ꝓuidẽtia eſt. Scðm vo ꝙ iãʒ eſt explicata in reb⁹ fatũ noiaẽ. Mobilib⁹ aũt diẽ vt oñdat ꝙ ordo ꝓuidẽtie reb⁹ ↄtigẽtiã ⁊ mobilitatẽ nõ auffert: vt qdã poſuerũt. ¶ Et p maiori declaratione dictoꝝ diẽ Tho. in.j.pte.q.cxvi.ar.ij. ꝙ diuina ꝓuidẽtia p cãs medias ſuos effect⁹ exeq̃ẽ. Põt ergo ipa ordinatio effectuũ duplr ↄſiderari. Uno mõ ſm ꝙ eſt in ipſo deo. ⁊ ſic ipa ordinatio effectuũ vocaẽ ꝓuidẽtia. Alio mõ ſʒ ꝙ ipſa ordinatio ↄſideraẽ in mediis cãis a deo ordinatis ad ꝓducẽdũ aliquos effect⁹. ⁊ ſic hẽt rõnẽ fati. Et h̃ eſt qð Boe. diẽ in.iiij.de ↄſo. Siue famulãtib⁹ qbuſdã ꝓuidẽtie diuine ſpiritib⁹ fatũ exerceẽ ſeu aĩa ſeu tota iſeruiẽte nã. ſiue celeſtiũ ſiderũ motib⁹. ſeu angelica virtute. ſeu demonũ varia ſolertia ſeu aliqb⁹ coꝝ ſeu oĩb⁹ fatalis ſeries texiẽ. Et ſic manifeſtũ ẽ ꝙ fatũ eſt in ipſis cãis creatis inquãtũ ſũt ordinate a deo ad ꝓducẽdos ſuos effect⁹. Et qꝛ ipſa ordinatio cãrũ ſecũdarũ quã Aug⁹. ſeriẽ cãꝝ noiat. nõ hẽt rõnẽ fati: niſi ſm qð depẽdet a deo. iõ cãlr fatũ dei ptãs vel volũtas noiari põt vt diẽ Aug. Sʒ ẽentialr fatũ eſt ipſa diſpõ ſeu ſeries. i. ordo ſecũdarũ cãꝝ. ¶ Notandũ ꝙ circa fatũ, reſpexerũt aliq̃ a vanitates ⁊ iſanias falſas. dicẽtes oĩa ex neceſſitate venire ex fato. Alij fatũ diuinã ꝓuidẽtiã itelligẽtes. dixerũt fatũ. i. diuinaʒ ꝓuidẽtiã poſſe mutari. Et vtrũq̃ꝫ eſt falſuʒ. ¶ Pro cuius declaratiõe dicit Tho. in.j.pte.q.cxvj. ꝙ

Fatum dupliciter cõſideraẽ

diſpõ ſcðaꝝ cãꝝ quã fatũ dicim⁹ põt duplr ↄſiderari. Uno mõ ſm ipſas cãs que ſic diſponũt ſeu ordinanẽ. Alio mõ p relationẽ ad pmũ pncipiũ a quo ordinanẽ. ſ. ad deũ. Quidã ḡ poſuerũt ipaʒ ſeriẽ ſeu diſpõnẽ cãꝝ eẽ ſm ſe neceſſariũ ita ꝙ oĩa ex neceſſitate ↄtigerẽt pp h̃ ꝙ qlibet effect⁹ hẽt cãm ſuã. Cã aũt poſita neceſſe eſt poni effectũ. Sʒ ſm phm in metaphiſica. vt dicit Tho. in.iij. ↄ̃ gẽtiles. nõ eſt verũ ꝙ poſita cã ſit neceſſe ſemp ponẽ effectũ. qꝛ aliq̃ cã põt deficere. De⁹ aũt q̃ eſt gubernator vniuerſoꝝ itendit ꝙ effectuũ eius aliqs qdẽ ſtabiliaẽ p modũ neceſſitatis. ali⁹ aũt effectũ ↄtigẽter eueniat. ⁊ ſm h̃ diuerſas cãs effectib⁹ adaptat. his qdem neceſſarias. alias aũt ↄtigẽtes. Cadit ḡ ſub ordine diuine ꝓuidẽtie nõ ſolũ hũc effectũ eẽ cõtingẽter. aliũ neceſſario. Et ſʒ h̃ que ſbdunẽ diuine ꝓuidẽtie q̃dã ſũt neceſſaria. q̃dã ↄtigẽter eueniẽtia ⁊ nõ oĩa ex nečitate eẽ. Alij vo dixerũt fatũ eẽ mutabile ẽt ſm ꝙ a diuina ꝓuidẽtia depẽdet. Uñ egyptij dicebãt qbuſdã ſacrificijs fata poſſe mutari. vt nyzen⁹ dicit. Sed h̃ eſt falſuʒ. qꝛ imobilitati diuine ꝓuidentie repugnat

Digitized by Google

Fatum immutabile

¶ Eſt enim immutabilis diuina ꝓuidētia. Malach. iij. Ego deus ⁊ nō mutor. Et boetius. Stabiliſqꝫ manēs das cūcta moueri. Dicēdū ergo ꝙ fatū ſm ꝯſiderationē ſcd̄arū cauſarū mobile eſt. ſꝫ ſm ꝙ ſubeſt diuine ꝓuidētie imobilitatē ſortit. nō qdē abſolute neceſſitatis ſꝫ ꝯditionate. ſm ꝙ dicimus hāc ꝯditionalē eſſe veraꝫ vel neceſſariā. ſi deus ꝑſciuit hoc futuruꝫ erit. Unde cū Boetius dixiſſet ſeriē fati eſſe mobilē. Poſt pauca ſubdit. que tn̄ ab imobilis ꝓuidētie ꝓficiſcat exordijs: ipſamqꝫ eſſe mutabileꝫ neceſſe eſt. Que aūt ſubdant fato. declarat. b. Tho. vbi ſ. ar. iiij. Dicit eni ꝙ fatū ſit ordinatio ſecūdaꝝ cauſarū ad effect⁹ diuinit⁹ ꝓuiſos. quecūqꝫ cauſis ſecundis ſubdunt ea fato ſubdunt. Unde ⁊ Boe. dicit. ꝙ fatū celū ⁊ ſidera mouet. elemēta in ſe inuicē tēperat ⁊ alterna format trāſmutatiōe eadē naſcētia ⁊ occidētia oīa ꝑ ſilēs fetuuꝫ ſeminūqꝫ renouat ꝓgreſſus. Sꝫ act⁹ fortunaſqꝫ hoium idiſſolubili cāꝝ ꝯnexione ꝯſtringit. Hec boe. Que oia cū fiāt a deo mediatib⁹ cauſis ſcd̄is. iō ſub fati ſerie ꝯtinent. Sꝫ q2 ſūt quedā que a deo imediate fiūt. cū nō ſubdant cauſis ſecūdis non ſubdunt etiā fato. ſicut creatio rerū glorificatio ſpūaliū ſubſtantiaꝝ: ⁊ alia h⁹i. Et hoc eſt ꝙ boetius dicit. Ea que ſūt ꝑme diuinitati ꝓpinqua fata vel ordinis mobilitatē excedūt. Et iterū quedā que ſub diuina ꝓuidētia locata ſūt fati ſeriē ſupant. Ex quo ēt pꝫ ꝙ quāto aliqd lōgius a pura mēte diſcedit nexib⁹ fati maiorib⁹ iplicat. q2 magis ſubyciunt neceſſitati ſcd̄aꝝ cāꝝ. Et q̄uis Aug. dicat fatū eē aliqd ſm qꝺ ad diuinā potētiā vel volūtatē refert que volūtas dei cā eſt oium que fiūt. Nō eſt ergo hoc ꝯ ꝑdicta. Nā fatū qdē refert ad volūtatē dei ſicut ad ꝑmū ꝑncipiū: nō ꝙ fatū eēntialiter ſit ipſa volūtas dei. ſꝫ ipſa ordinatio que eſt in cauſis ſcd̄is ad ſuos effect⁹ ꝓducendos. Reſpicit ergo in vanitates ⁊ iſanias falſas q fatū diuinā ꝓuidētiā itelligēs credit vel dicit ipſaꝫ prouidentiam eſſe mutabilem. vel omnia ex neceſſitate euenire hic. vel nō oia ſubeſſe diuine prouidentie: que omnia falſa ſunt. Laus enti in diuinis.

¶ Pars hec ſumme Secunda beati Antonini Archiantiſtitis Florentiū. preclariſſimi ordinis fratrum predicatorum.

¶ Venetijs p Lazarū de Soardis: qui obtinuit a dn̄io Veneto ꝙ nullus poſſit iprimere: nec imprimi facere in coꝝ dn̄io ſub pena vt patet i ſuis ꝑuilegijs. Die. xv. Julij. 1053. Amen.

M • C

Excuſatio Lazari.

Si quid forte tuos offendet lector ocellos
  Quod mihi mendoſo grāmate verſus eat
Emendare velis: nam non me Lazarus iſtis
  Confecit mendis Bibliopola tuus.
Sed turbata magis preſſoris inertia quando
  Sera dedit laſſas artibus hora manus.

Finis.

¶ Laus ſummo regi dicatur vocibus oris:
  Et iam non ceſſet merces condigna laboris.

Registrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z AA BB CC
DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR SS
Z Duernus SS Ternus. Alij oēs ſunt quaterni. Quint. xvj. char. ſ.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google